הלכות תשעה באב ושאר תעניות

תקמט להתענות ד' תעניתים ובו ב סעיפים :

א (°) מחייבים להתענות בתשעה באב ובשבעה עשר בתמוז (מ) ובג' בתשרי ובעשרה בטבת

א (ג) מפני דברים הרעים שאירעו בהם :

ב * ג אף על גב דכתיב בקרא בחדש הרביעי בתשעה לחודש הובקעה העיר ב אין מתענין בט' בו אלא בי"ז בו מפני שאף על פי שבראשונה הובקעה (ג) בט' בו כיון שבשניה הובקעה בי"ז בו תקנו להתענות בי"ז בו משום דחורבן בית שני חמיר לן :

תקנ הבדל שיש בין ט' באב ליתר צומות ובו ד"ם :

א ° * מ הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו

א ואסור לפרוץ גדר: הגה מיהו עוברות ומיקות ומלעטרות הרבה אין להתענות (הגהות מיימוני והמגיד פ"ה) ואפי' אינן מלעטרות אין מחוייבות להתענות אלא ב שנהגו (מ) להחמיר הובקעה בג' צומות אבל בט' כתב מחוייבות להתענות (כדלקמן סי' תקנ"ד סעיף ה') :

ב * ג צומות הללו חוץ מט באב (א) ג (ג) מותרים ברחיצה וסיכה ונעיל' הסנדל ותשמיש המטה ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום :

ג ד (ג) כל ד' צומות הללו אם חלו להיו' בשבת נדחין לאחר השבת :

הגה ואם ה חלו (ד) בע"פ ן קוראים בשחרית ומנחה ויתל (נ"י) ואם יש חופה ביום התענית בערב שבת נוהגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל ואח"כ עושין (ה) החופה : (וע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' מה משלימין התענית) :

ד י בשבת קודם לצום מכריז שליח צבור הצום חוץ מט"ב וצום כפור וצום פורים וסימנך אכ"ף עליו פיהו (ומנהג המשכנים שלא להכריז שום אחד מהם) : (°)

°תקון יעבץ דף ו' ס"ם ר"ים הלוי כ"ז

תקמט

(°) בעור מביא ל' הגמ' לוס הסביבי זה ג' בתשרי שם נהרג גדליה ולמה נכתב כאן לגמרך שבקולה מיתת הגדיקים כפרשת בית אלהינו זה לריך ביאור דמה קשה לו (°) על מ"ם כאן דהא סיים בכאן שחשיב כסדר החדשים אפ"ם שלענין הזמן הזה לוס הסביבי קודם לגמה הסורעיות תחלה מ"כ בלוס הסביבי נמי מ' הכי ונראה דלוס הסביבי הוא עכ"ם זכר לחורבן הבית שבאותו יום התחיל כמ המויב ע"כ חשיב כל מה דמרמז לחורבן ע"פ סדר חדשים משמ"כ בל"ג שהוא סיון מיתת לדיקים ואין בו רמז חורבן ק' למה חשבו בין המרמזי' על החורבן ותי' לגמרך כו' הכ"י הבית דכרי רי"ו ז"ל ג' בתשרי שבו נהרג גדליה אמרו (°) בר"ה נהרג ונדחה תעניתו ליום חול ע"כ דאם דהם יש מילה בל"ג דאין בכל הבריות מתענין' עד הלילי' כמ"ם בסי' תקנ"ט בכל בריה אינו מתענים בע"ב שחל בשבת ומדחה ליום מ' לפי ש"ע שלו הוא ה"ל יומ' כן בל"ג ו"ל דשאני התם דנרא' לכל הדמיי' בזאינו דאנו רואים שעיקר התענית של ע"ב חל בשבת אלא שנדח' ע"כ נשתנ' דיו משמ"כ בל"ג דפשט הרמשון דמוהו וגזרו להתענות ביום ג' לעולם חל הגזירה לעולם בשוה ואין נראה לנו הדמיה :

תקנ פריך בגמרא קרי ליה לוס וקרי ליה ששון ומשני רבא בזמן דאיכא שלום דהיינו שב"ה קיים ששון יש שנד לוס כו' ק' מאי פריך הא ודאי דה"ק מה שיש לוס הדבריה

מעצמו איסור אכילה ולא איסור רחיצה כמו שקבלו אבותיהם :

תקנא אמרי' בגמ' דע"ב אין תלוי בדבר להתענות מפני שהוכפלו בו הצרות והקשו התו' מה בי"ז בתמוז נמי אירעו בו ה' צרות ותי' דאורבן הבית קשה טפי וע"ל דבע"ב הוכפל צרה א' פעמיים: (א) ממעטין במשא ומתן · כ' כ"י ובכשיו לא נהגו רוב העולם למעט במשא ומתן כלל משנכנס אב וצרת שהם מפרשי דלא מתסר בין ונטיע' אלא דוקא בדשמחה(°) כשכר' דאשונה שהזכיר רבינו ומפרשי דלא נאסר משא ומתן אלא בדשמחה (°) כדברי הסכרת שדמו התו' ולפ"ז צריכין ליזהר ממשא ומתן של שמחה כגון צרכי חופה כו' עכ"ל ומי משום הא לא תריא דהא אנו רואין דגם בצרכי חופה לא נשמע מוצע בינינו ומה שדמו התוס' זו הסברא דהא לא אסרו אלא לעשות סעודה זו ודמי דמי המיתה והיאך נסמוך על סברא דחויה כזו ונראה דעשה המנהג להקל כפי מ"ש בסי' תקל"ט ס"ד טעם להיתר משא ומתן בח"ה אפי' אין בו לו מעות משום שיש עליו מס מלך וסרים והכאתי רמיי' מתו' פ' א"ל ה"ל יש לנו היתר זה כמשא ומתן מן אב ואילך מה שאין ממעטין שוב מצאתי כן בדברי מו"ר ז"ל אין דגמרא דידן אוסר בין הסכנה ע"כ נראה לענ"ד דאם אינו מוכרח לעשות בשביל הסכנה אלא בשביל הרווח אינו מותר אפילו בשבת אחר אב אלא אם כן הוא מוכרח לעשות בשביל הסכנה ע"כ נראה דלא מייירי הטור כאן משום סכנה דאפי' כאן שבת אחר אב אלא אם יש לחוש להפסד ממונ"כ מותר בזה לכתוב ורמ"ה מדב' הטור וז"ל ואמר בירושלמי הדא דתימא בגין שלא שמחה אבל אם היה כותלו נוטה ליפול מותר וכגון בית שמחה אבל אם היה כותלו נוטה בית חתנות לבנו ה' אם בגין שלא חתנות קאמר שמותר אם הוא נוטה וי"א כיון דגמרא דידן אוסר בין סתם כל בגין קאמר כו' עכ"ל וקשה למה אמר ולפ"ז כו' הא ודאי גם לי"א מותר אם נוטה ויש סכנה יסוד מה שיהיה הסכנה ע"כ נראה דלא מייירי הטור כאן משום סכנה דאפי' כאן שעומדת הכותל בחצר ואפשר לסגור החצר ולא יכנס אדם לשם אפ"ה מותר כיון דאין איסור בגין אלא בשל שמחה ובזה מותר אפי' בשל שמחה אבל לפי הי"א דלהסור בכל בגין ממילא גם אם נוטה ליפול אסור כל שאין בו סכנה וזה מדוקדק בלשון הטור סי' תק"מ לענין ח"ה כתב ואם הוא משוכן ונוטה ליפול כו' ובאן לא זכר סכנה אלא ודאי דבאן לא מייירי מסכנה

תקנא א ממעטין בשמחה. סי' שאין שמחין כלל כמ"ש התו' פ"ק דמגילה: ב ליתמיד מיניה . עד ר"ח אלול (רי"ו וכ"מ בגמ')ג ובעל ברית. לבאור דוקא אותו שתופס התינוק על ברכיו בשעת המילה כמ"ש בי"ד סי' רס"ה סי"א אבל המבנים ומולין התינוק אינו בכלל זה (°) ואף שהגרי' רגילות נ"כ לנהוג בגדי שבת היינו לפי שזה הוא עיקר מצותומ"ש בשבת שחל ט"ב אסור לנהוג לבנים דלא שרי אלא להתופס התינוק · (°) אין מחליפין אפי' הטלית (מהרי"ל): ד הכתונת לבד. ומותר אפי' חל ט"ב בשבת (לבוש) והמחמיר שלא להחליפו מנהג שטות הוא שאינו לבוש רק מפני הזיעה (מט"מ) : ה פרוכת · וה"ה מפות ומכסאות (מהרי"ל) : ו בגדי שבת. אבל בגדים חדשים אסור (מ"כ)*(מהרי"ל עשה שפינה"ן לבנו לבוש קט"ח של שבת לבבוד בנו החתן : ז של שמחה . קלי גם אמשא ומתן כגון ערכי חופה אבל אחר משא ומתן שרי כדרכו (כ"י כ"מ) וכת' מהרי"ל הסרסורי' לא יעשו כלי כסף לסרסר בעיר דשמחה הוא לרוחים (°) וגמקום שהנהגו איסור בכל משא ומתן ערך התרה עני"ד ס"ל דכל מקום שנהגו איסור בכל משא ומתן אפילו בשבת אחר אב אלא אם כן הוא מוכרח לעשות בשביל הסכנה ע"כ נראה דלא מייירי הטור כאן משום סכנה דאפי' כאן ש

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

תקמט להתענות ד' תעניתים ובו ב סעיפים :

א ° (°) חייבים להתענו' בתשעה באב ובשבעה עשר בתמוז (מ) ובג' בתשרי ובעשרה בטבת

א (ג) מפני דברים הרעים שאירעו בהם :

ב * ג אף על גב דכתיב בקרא בחדש הרביעי בתשעה לחודש הובקעה העיר ב אין מתענין בט' בו אלא בי"ז בו מפני שאף על פי שבראשונה הובקעה (ג) בט' בו כיון שבשניה הובקעה בי"ז בו תקנו להתענות בי"ז בו משום דחורבן בית שני חמיר לן :

תקנ הברל שיש בין ט' באב ליתר צומות ובו ד"ס :

א ° * מ הכל חייבים להתענות ארבע צומות הללו

א ואסור לפרוץ גדר: הגה מיהו עוברות ומניקות שמלטערות הרבה מין להתענות (הגהות מיימוני והמגיד פ"ה) ואפי' מיגן מלטערות מין מחוייבות להתענות מלא ב שהגהו (מ) להחמיר ודוקא בג' צומות אבל בט' באב מחויבות להצטער (כדלקמן סי' תקנ"ד סעיף ה') :

ב * ג צומות הללו חוץ מט באב (א) ג (ג) מותרים ברחיצה וסיכה ונעיל' הסנדל ותשמיש המטה ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום :

ג ג ד (ג) כל ד' צומות הללו אם חלו להיו' בשבת נדחין לאחר השבת :

הגה ואם ה חלו (ד) בע"ש ן קוראים בשחרית ומנחה ויחל (ב"י) ואם יש מוספה ביום התענית בערב שבת מהגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל ואח"כ מוספין (ה) המוספה : (וע"ל סי' רמ"ט סעיף ד' אם משלימין התענית) :

ד י בשבת קודם לצום מכריז שליח צבור הצום חוץ מט"ב וצום כפור וצום פורים וסימנך אב"ף עליו פיהו (ומנהג המשכנזים שלא להכריז שום אחד מהם) : °

(°) כעור מביא ל' הגמ' לוס הסכיפי זה ג' בתשרי שם הכרע גדליה ולמה נכתב כאן לומדך שעקולה מיתת הצדיקים כשריפת בית אלהינו זה לריך ביאור דמה קשה לו (°) על מ"ש כאן דהא סיים בכאן שחשיב כסדר החדשים אפ"ש שלענין הזמן הזה לוס הפעירי קודם לתמ דחשיב הפורעניות תחלה מ"כ כלוס הסכיפי נמי ימ' הכי ומרתה דלוס הפעירי הוא עכ"פ זכר לחורבן הבית שבאותו יום התחיל כמ המויב ע"כ חשיב כל מה דמרמז לחורבן ע"פ סדר חדשים משא"כ כל"ג שהוא ענין מיתת צדיקים ואין בו רמז חורבן ק' למה חשבו בין המרמזי' על החורבן ותי' לומדך כו' הכ"י הכיא דברי רי"ו וז"ל ג' בתשרי שבו הכרע גדליה אמרו (°) בר"ה הכרע נזדמה תענית ליום חול עכ"ל ולפ"ז היה ראוי ליום שבת ולפ"ז הכרע גדליה ראוי ליום ב' דחרי :

תקנ בט"ז ריש סימן קודם גאולה. ולפעניד נראה דנכונותה זו דזכריה נאמר אחר שבנה בית שני ושלחו התבנה בתורה המורה לשון הווה ומדקדק לשון עתיד דרשיון שהתבנה על אחר תורבן בית וכוונתו שתיבת יהיו נדרש לפניו ולאחריו וס"ל לוס הרביעי כו' יהיו ר"ל שיהיו לוס ויהייו בזמן שלין מקדש ונדרש גם לאחריו ולוס הרביעי יהיו לשון כו' והייו בזמן שהמקדש קיים:שם וכן בפיוט הנפוץ לרוזוקב לוס החמישי לשון ולשמחה לוס הרביעי ולוס הפעירי ומדקאמר קרא כו' : (במג"א ס"ק ו') ולא ודיוו כמנהג כו' . לשון מהגלדרסם ואם חל ר' עכת ביום ו' מתחלליס שתרית בשאר לומות וכן בחמה אבל לין לומרים ווזוי וכפילת תפיס לפי שהוא ע"ש עכ"ל משמע מזה דאומר הש"ץ מעינו בין גואל לרופא ולין משמע כמי' ה"ש במג"א דע"כ לא פליג אהכרע"ג אלא מנוס דעכ"פ לין ה"ל ונדולה מזה דעת הבכנכ"ג פיסן ר"ח דאם יש ר' מתענין ה"ח בשבת לומרים מעינו ולפ"דבעה"ת הכיאו המג"א שם כ' דלא נכון לעשות כן היינו מנוס דאין ה"ל וגם שהוא ביום השבת עלמו משא"כ כאן ונ"ל דאע"ג

תקמט (°) כעור מביא ל' הגמ' לוס הסכיפי זה ג' בתשרי שם הכרע גדליה ולמה נכתב כאן לומדך שעקולה מיתת הצדיקים כשריפת בית אלהינו זה ל (°) על מ"ש כאן דהא סיים בכאן שחשיב כסדר החדשים אפ"ש שלענין הזמן הזה לוס הפעירי קודם לתמ דחשיב הפורעניות תחלה מ"כ כלוס הסכיפי נמי ימ' הכי ומרתה דלוס הפעירי הוא עכ"פ זכר לחורבן הבית שבאותו יום התחיל כמ המויב ע"כ חשיב כל מה דמרמז לחורבן ע"פ סדר חדשים משא"כ כל"ג שהוא ענין מיתת צדיקים ואין בו רמז חורבן ק' למה חשבו בין המרמזי' על החורבן ותי' לומדך כו' הכ"י הכיא דברי רי"ו וז"ל ג' בתשרי שבו הכרע גדליה ומרו הכרע גדליה ראוי ליום חול עכ"ל ולפ"ז היה ראוי ליום ב' דחרי : כר"ה הכרע נזדמה תענית ליום חול עכ"ל ולפ"ז היה ראוי ליום ב' דחרי : תקנ בט"ז ריש סימן קודם גאולה. ולפעניד נראה דנכונותה זו דזכריה נאמר אחר שבנה בית שני ושלחו התבנה בתורה המורה לשון הווה ומדקדק לשון עתיד דרשיון שהתבנה על אחר תורבן בית וכוונתו שתיבת יהיו נדרש לפניו ולאחריו וס"ל לוס הרביעי כו' יהיו ר"ל שיהיו לוס ויהייו בזמן שלין מקדש ונדרש גם לאחריו ולוס הרביעי יהיו לשון כו' והייו בזמן שהמקדש קיים:שם וכן בפיוט הנפוץ לרוזוקב לוס החמישי לשון ולשמחה לוס הרביעי ולוס הפעירי ומדקאמר קרא כו' : (במג"א ס"ק ו') ולא ודיוו כמנהג כו' . לשון מהגלדרסם ואם חל ר' עכת ביום ו' מתחלליס שתרית בשאר לומות וכן בחמה אבל לין לומרים ווזוי וכפילת תפיס לפי שהוא ע"ש עכ"ל משמע מזה דאומר הש"ץ מעינו בין גואל לרופא ולין משמע כמי' ה"ש במג"א דע"כ לא פליג אהכרע"ג אלא מנוס דעכ"פ לין ה"ל ונדולה מזה דעת הבכנכ"ג פיסן ר"ח דאם יש ר' מתענין ה"ח בשבת לומרים מעינו ולפ"דבעה"ת הכיאו המג"א שם כ' דלא נכון לעשות כן היינו מנוס דאין ה"ל וגם שהוא ביום השבת עלמו משא"כ כאן ונ"ל דאע"ג

תקמט (°) כעור מביא ל' הגמ' לוס הסכיפי זה ג' בתשרי שם הכרע גדליה ולמה נכתב כאן לומדך שעקולה מיתת הצדיקים כשריפת בית אלהינו זה לריך ביאור דמה קשה לו (°) על מ"ש כאן דהא סיים בכאן שחשיב כסדר החדשים אפ"ש שלענין הזמן הזה לוס הפעירי קודם לתמ דחשיב הפורעניות תחלה מ"כ כלוס הסכיפי נמי ימ' הכי ומרתה דלוס הפעירי הוא עכ"פ זכר לחורבן הבית שבאותו יום התחיל כמ המויב ע"כ חשיב כל מה דמרמז לחורבן ע"פ סדר חדשים משא"כ כל"ג שהוא ענין מיתת צדיקים ואין בו רמז חורבן ק' למה חשבו בין המרמזי' על החורבן ותי' לומדך כו' הכ"י הכיא דברי רי"ו וז"ל ג' בתשרי שבו הכרע גדליה ומרו הכרע גדליה ראוי ליום חול עכ"ל ולפ"ז היה ראוי ליום ב' דחרי : כר"ה הכרע נזדמה תענית ליום חול עכ"ל ולפ"ז היה ראוי ליום ב' דחרי : תקנ בט"ז ריש סימן קודם גאולה. ולפעניד נראה דנכונותה זו דזכריה נאמר אחר שבנה בית שני ושלחו התבנה בתורה המורה לשון הווה ומדקדק לשון עתיד דרשיון שהתבנה על אחר תורבן בית וכוונתו שתיבת יהיו נדרש לפניו ולאחריו וס"ל לוס הרביעי כו' יהיו ר"ל שיהיו לוס ויהייו בזמן שלין מקדש ונדרש גם לאחריו ולוס הרביעי יהיו לשון כו' והייו בזמן שהמקדש קיים:שם וכן בפיוט הנפוץ לרוזוקב לוס החמישי לשון ולשמחה לוס הרביעי ולוס הפעירי ומדקאמר קרא כו' : (במג"א ס"ק ו') ולא ודיוו כמנהג כו' . לשון מהגלדרסם ואם חל ר' עכת ביום ו' מתחלליס שתרית בשאר לומות וכן בחמה אבל לין לומרים ווזוי וכפילת תפיס לפי שהוא ע"ש עכ"ל משמע מזה דאומר הש"ץ מעינו בין גואל לרופא ולין משמע כמי' ה"ש במג"א דע"כ לא פליג אהכרע"ג אלא מנוס דעכ"פ לין ה"ל ונדולה מזה דעת הבכנכ"ג פיסן ר"ח דאם יש ר' מתענין ה"ח בשבת לומרים מעינו ולפ"דבעה"ת הכיאו המג"א שם כ' דלא נכון לעשות כן היינו מנוס דאין ה"ל וגם שהוא ביום השבת עלמו משא"כ כאן ונ"ל דאע"ג

תקמט א מפני דברים הרעים . כדי לעורר הלבבות לתשובה [רמב"ן] : ב אין מתענין בט' . ולא רצו לגזור תענית גם בט' בו דאין מטריחין על הלבור יותר מדאי [רמב"ן] וא"כ בעל נפש יתענה גם בט' מיהו בירושל' איתא שבראשונה היה ג"כ בי"ז אלא שמפני הלרות עצו בחשבון :

תקנ א ואסור לפרוץ גדר . פי' הפ"ג דמדינא בזמן שאין סכנה אין מייבי' להתענות אלא בט"ב מ"מ כיון שאנו להתענות כלם אסור לפרוץ גדר : ב אבאנו להחמיר . ל"ש דבסי' תקע"ה ס"ס כתב דאסור להם להחמיר ל"ל דוקא יחידים אסורים אבל הכא מעיקרא קבלו עליהם כלם להחמיר להתענות כמו ע"כ : כתב מ"ש ס' קי"ח קטנים מאכילין אותם לחם ומים להתאכל עם הלבור עכ"ל וכ"ל דוקא קטן שיש לו דעת להתאכל : ג מותרים ברחיצה כו'. נפי שאין רוב הלבור יכולים לעמוד בה [ר"ן] ולכן(°)בעל נפש יחמיר בכולן כמו בט"ב חוץ מחלילת מנעל שלא יהא כחוכא ואיטלולא [אב"ה] ומ"מ בלול מביאה לא יפרוס מלשתו : ד כל ד' לומו. לאו דוקא דלעולם אין י' בשבת בשבת כמ"ש סי' (°)תכ"ח ס"ב : ה אלו בע"ש . ל"ש דהא (°)א"ח לאול בפ"ש אלא י' בעב': ו קורין וכו' . והרב"ש כ' . אין קורין במנח' וכ"ה במשנה ס"ד דתענית שאבי מעמד לא היו קורין במנחה בפ"ש מפני כבוד שבת ול"ל דהאידנא הכל מביאים מבע"י ולכן קורין עמ"ש (°) סי' תי"ז אלא ידוי במנחה [אבודרהם כ"י ד"מ] מוסה בתענית *) אסור המתן לשתות מכום של ברכה מבבוד יום ומתכין לתימוקות (°) עיין סי' תקס"ב ס"ב :

תקנ ד ומדינא בזמן שאין סכנה אין מייבי' להתענות אלא בט"ב מ"מ כיון שאנו להתענות כלם אסור לפרוץ גדר : ב אבאנו להחמיר . ל"ש דבסי' תקע"ה ס"ס כתב דאסור להם להחמיר ל"ל דוקא יחידים אסורים אבל הכא מעיקרא קבלו עליהם כלם להחמיר להתענות כמו ע"כ : כתב מ"ש ס' קי"ח קטנים מאכילין אותם לחם ומים להתאכל עם הלבור עכ"ל וכ"ל דוקא קטן שיש לו דעת להתאכל : ג מותרים ברחיצה כו'. נפי שאין רוב הלבור יכולים לעמוד בה [ר"ן] ולכן(°)בעל נפש יחמיר בכולן כמו בט"ב חוץ מחלילת מנעל שלא יהא כחוכא ואיטלולא [אב"ה] ומ"מ בלול מביאה לא יפרוס מלשתו : ד כל ד' לומו. לאו דוקא דלעולם אין י' בשבת בשבת כמ"ש סי' (°)תכ"ח ס"ב : ה אלו בע"ש . ל"ש דהא (°)א"ח לאול בפ"ש אלא י' בעב': ו קורין וכו' . והרב"ש כ' . אין קורין במנח' וכ"ה במשנה ס"ד דתענית שאבי מעמד לא היו קורין במנחה בפ"ש מפני כבוד שבת ול"ל דהאידנא הכל מביאים מבע"י ולכן קורין עמ"ש (°) סי' תי"ז אלא ידוי במנחה [אבודרהם כ"י ד"מ] מוסה בתענית *) אסור המתן לשתות מכום של ברכה מבבוד יום ומתכין לתימוקות (°) עיין סי' תקס"ב ס"ב :

תקנ א ואסור לפרוץ גדר . פי' הפ"ג דמדינא בזמן שאין סכנה אין מייבי' להתענות אלא בט"ב מ"מ כיון שאנו להתענות כלם אסור לפרוץ גדר : ב אבאנו להחמיר . ל"ש דבסי' תקע"ה ס"ס כתב דאסור להם להחמיר ל"ל דוקא יחידים אסורים אבל הכא מעיקרא קבלו עליהם כלם להחמיר להתענות כמו ע"כ : כתב מ"ש ס' קי"ח קטנים מאכילין אותם לחם ומים להתאכל עם הלבור עכ"ל וכ"ל דוקא קטן שיש לו דעת להתאכל : ג מותרים ברחיצה כו'. נפי שאין רוב הלבור יכולים לעמוד בה [ר"ן] ולכן(°)בעל נפש יחמיר בכולן כמו בט"ב חוץ מחלילת מנעל שלא יהא כחוכא ואיטלולא [אב"ה] ומ"מ בלול מביאה לא יפרוס מלשתו : ד כל ד' לומו. לאו דוקא דלעולם אין י' בשבת בשבת כמ"ש סי' (°)תכ"ח ס"ב : ה אלו בע"ש . ל"ש דהא (°)א"ח לאול בפ"ש אלא י' בעב': ו קורין וכו' . והרב"ש כ' . אין קורין במנח' וכ"ה במשנה ס"ד דתענית שאבי מעמד לא היו קורין במנחה בפ"ש מפני כבוד שבת ול"ל דהאידנא הכל מביאים מבע"י ולכן קורין עמ"ש (°) סי' תי"ז אלא ידוי במנחה [אבודרהם כ"י ד"מ] מוסה בתענית *) אסור המתן לשתות מכום של ברכה מבבוד יום ומתכין לתימוקות (°) עיין סי' תקס"ב ס"ב :

יד אפרים

תקמט בס"ע סעיף ה' חייבים להתענות בח"ב נקט ע"כ בריטא מעוס דחמירא ליה ואפ"י שאינו לסדר חדשים ולא לסדר פורעניות :בט"ז ס"ק א' כעור מביא כו' ר"ל שבאמת שבא"ם שלפניהו אין הכרחא ולמה נכתב כאן רק בעור הגירסא כן הוא: שם למה חשבו כו' לחשבו לבסוף אחר שיבאו הרמזים על החורבן : שם ולמה תעניתא ליום חול ועיין כר"ה דף י"ם דקאמר על חלחא בחברי וח"ל דהוי יום שהכרע בו גדליו ואין לומר דהיון שבדמה התענית ליום ג' עבו אז י"ם ז"ל דהא אז לא היה ר"ה רק יום א' ולא היה בדמה רק ליום ב' חברי :

תקנ בט"ז ריש סימן קודם גאולה. ולפעניד נראה דנכונותה זו דזכריה נאמר אחר שבנה בית שני ושלחו התבנה בתורה המורה לשון הווה ומדקדק לשון עתיד דרשיון שהתבנה על אחר תורבן בית וכוונתו שתיבת יהיו נדרש לפניו ולאחריו וס"ל לוס הרביעי כו' יהיו ר"ל שיהיו לוס ויהייו בזמן שלין מקדש ונדרש גם לאחריו ולוס הרביעי יהיו לשון כו' והייו בזמן שהמקדש קיים:שם וכן בפיוט הנפוץ לרוזוקב לוס החמישי לשון ולשמחה לוס הרביעי ולוס הפעירי ומדקאמר קרא כו' : (במג"א ס"ק ו') ולא ודיוו כמנהג כו' . לשון מהגלדרסם ואם חל ר' עכת ביום ו' מתחלליס שתרית בשאר לומות וכן בחמה אבל לין לומרים ווזוי וכפילת תפיס לפי שהוא ע"ש עכ"ל משמע מזה דאומר הש"ץ מעינו בין גואל לרופא ולין משמע כמי' ה"ש במג"א דע"כ לא פליג אהכרע"ג אלא מנוס דעכ"פ לין ה"ל ונדולה מזה דעת הבכנכ"ג פיסן ר"ח דאם יש ר' מתענין ה"ח בשבת לומרים מעינו ולפ"דבעה"ת הכיאו המג"א שם כ' דלא נכון לעשות כן היינו מנוס דאין ה"ל וגם שהוא ביום השבת עלמו משא"כ כאן ונ"ל דאע"ג

הגר"א

כיון כימי קדם זמן עני כבנים ח"כ כו' ולתי' הרחשון ניחא דלבריו גם כן מתומרת כו' ועתוס' ע"ח דתענית י"ג ה' ד"ס וכל כו' . ובתוספתא ע"כ דתענית מה בין תענית לבור לתענית יחיד תענית לבור לוכלים ושותים מבע"י משא"כ בתענית יחיד ת"ל לאסורין במלאכה הרחילה ובנטיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה משא"כ בתענית יחיד . ולומות בללו אינן תענית לבור כ"ל לין ת"ל כו' . והרמב"ן בהסה"ת כתי' דמעיקרן של תקנה לאסורין בכולן אלא כיון דחלית ברבו לאבותינו לא רצו לבטל מתומרות אלו וכ' מ"ש אלא מ"כ בלבד מעוס דאלו תלית ובכיון הרחיב מתגילה ומ"ש אחמר רחן בקרוכה כו' ר"ל שעקר י"ז בתחה לגתרי וביקש גם כן לעקור ת"כ דאי אפשר לומר שרחן ובחמה דשא אפילו ת"כ ביקש לעקור וכמ"ש בפ"ק דר"ה וירד ר"ח ורחן אבל לפי הוס' בכ"ל אין רחייתו מוכרחת ומכל מקום מ"ש דמתקנת מבבוליים שוין לת"כ דאין תענית נקבע אלא כמין ת"ל בכל המתרות ע"ש שבאריך וכל דחקון בניחים בעין דאורייתא חיקון דבריו בכוונים ובכתו' שקבל אבדהי לוס הרביעי כו' עם ת"כ ואין חילוק ביניהם אלא בזמן שאין ארם . ובראש ברבי עקר הג' לומות מאלו בתומרות לפי שבאמרו מן ישראל מבלרות כידוש בפ"ם ובמ"ש בגאולים ח"ש רחן בקרוכה כו' שבאו עקרן מהבדרים אלו וביקש לעקור גם ת"כ מאלו בתומרות ולר' אבא בפ"ב שאל בשבת אלו בדרים ולא אודו : ס"ב כל כו' . ענה"ג ולא הזכיר בתחבי אלא ע"כ מעוס דשאר בדרו אלו : ואם חלו כו' . כיון דמסקי' דמתענה ומתעלים דיכו בשאר תענית בפ"ם בסימן תקס"ו ס"א ע"ש דלא לאגיר ולאו דוקא לאגבי מעמד שבדי בקילו לבס אחין מתענין בכל בשבי : ואם חופה וכו' . ע"ל סימן תקכ"ם ס"ם ומ"ה סס ס"ק י"א וכ' בר"ם אלו כו' ומפ"ם סימן תרפ"ו ס"ב : ס"ד בשבת כו' . כיון דבדרו אלו ואין קבוטין וכמש"ל סימן תקס"ב ס"ב אבל תענית אחתר קבוע הוא בדרי : אלא בדרי לומות ובשקחם וכן כ' הרחב"ד : ומנהג כו'. דבבר קבלו עליהם כל"ל :

שלמה

לא רצה לעקור צ"ג ע"ש . ובמח"כ טעה ונעלם ממנו דברי התוס' במקומן שהקשו דהרי אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול ממנו בחכמה וכו' ותירצו שלא רצו לעקור רק מהומרא שיש בו יותר משאר תעניות וא"כ תינה בט"ב אבל בצ"ג אין בו חומרא יותר משאר תעניות ומה יעקור לעקור לגמרי אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו וכו' וא"כ גם לראב"ש דא' דלא רצה לעקור רק בנדחה א"כ תינה בט"ב שנדחה דאין זה עקירה לגמרי כיון שיהיה בשאר השנים אבל בצ"ג כיון דתמיד נדחה א"כ אם יעקרנו יתבטל לגמרי א"כ אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו ומה ראיה מזה לענין לחקל בברית מילה דבזה אין עקירה לגמרי דהרי יתענה אם לא יהיה ברית מילה יש לו' שפיר דאין חילוק בין צום גדלי' לט"ב הנדחה וזה ברור ונכון ודוק :

הגהות

ראח"כ השמחה ועוד הרי הש"ם מסיק דאין קושייתו מכח אגינות רק דלמא מטריד והרי זה לא יתוקן אף אם יקדשנה ויכנסנה ויחול עליו ימי משתה מכל מקום אטרודי מי לא מטריד והרי סוף סוף אי אפשר לתקן הדבר וכך ליתנייהו להני מילי שכתבנו ומכל מקום משנה לא זזה ממקומה לפלפול בעלמא ודוק היטב :

סי' תקמ"ט סעיף א' חייבים להתענות בתשעה באב וב"ז בתמוז וכו' . נ"ב בטור ובט"ז הביאו מ"ש

הגהות פרשת דברים הזון ישעיה בשנת נהרג גדלי' בן אחיקם וע"ש מ"ש בחיבורי על הגהות פרשת דברים הזון ישעיה בשנת תקצ"ז לפ"ק ע"ש דוק. והנה ראיתי בבאה"ט שרצה להביא ראיה להט"ז דיש חילוק בין אם ניכר הרחייה או לא ממ"ש בש"ס פ"ק דמגילת דרבי רצה לעקור ט"ב ולמה

באר היטב

ולא סגיב נדסה עיין יד אהרן. מי שעבה ואכל בהם יתענה בס"ס מהרי"ל : (ג) מפני . כדי לעורר הלבבות לתשובה רמב"ם : (ג) בט' . ולא רצו לגזור גם בט' בו דאין מטריחין על הלבור יותר מדאי רמב"ן . ובמה המ"ל וא"כ בעל נפש יתענה גם בט' . מיהו בירושלמי איתא שבראשונה היה גם בי"ז אלא מפני הלרות טעו בחשבון :

תקנ (מ) להחמיר . כתב מ"ש סימן קי"ח קטנים מאכילין אותם לחם ומים להתאכל עם הלבור עכ"ל וכתב המ"ש וכ"ל דוקא קטן שיש לו דעת להתאכל : (ב) מותרים . ובבעל נפש יחמיר בכולם כמו בט"ב חוץ מחלילת מנעל שלא יהא כחוכא ואיטלולא אב"ה מ"מ בלול מביאה לא יפרוס מלשתו מ"ל . מבשיו ברחילה המנהג לאסור ומפני כבוד השבת מותר ב"ש : (ג) כל . ולאו דוקא דלבולם אין עברה בשבת בט"ב סימן תכ"ם סעיף ב' : (ד) בע"ש . ולא"ל לאול בפ"ש אלא עברה בשבת דאז אין לומרים ווזוי בתענית עיין מ"ש סימן תי"ז : (ה) המופה . ואסור הסמן לשתות מכום של ברכה מבבוד יום ומתכין לתימוקות עיין

יד אפרים

תקמט בס"ע סעיף ה' חייבים להתענות בח"ב נקט ע"כ בריטא מעוס דחמירא ליה ואפ"י שאינו לסדר חדשים ולא לסדר פורעניות :בט"ז ס"ק א' כעור מביא כו' ר"ל שבאמת שבא"ם שלפניהו אין הכרחא ולמה נכתב כאן רק בעור הגירסא כן הוא: שם למה חשבו כו' לחשבו לבסוף אחר שיבאו הרמזים על החורבן : שם ולמה תעניתא ליום חול ועיין כר"ה דף י"ם דקאמר על חלחא בחברי וח"ל דהוי יום שהכרע בו גדלי' ואין לומר דהיון שבדמה התענית ליום ג' עבו אז י"ם ז"ל דהא אז לא היה ר"ה רק יום א' ולא היה בדמה רק ליום ב' חברי :

שערי תשובה

סי' תקמ"ט (מ) ובנ' . עבה"ש מ"ש בשם הט"ז . ועיין באו"ר שבראש יוסף מסיק להתיר כיון שאינו

ביום שאירע בו ע"ש : (ב) בש"ע אף על גב דכתיב כו' . עיין בעט"ז שאין מקדשין הלבנ' קודם שבת נחמו כו' ואנו נוהגין כמ"ש בס' תק"ו בשם האריי ז"ל לקדש במוצאי ש"ב ועיין בשבו"י ח"ב ס' י"א שהיה נוהג לשעון מידי קידם והבאתיו בש"ת שם ועיין לקמן סי' תקנ"א ס"ק כ"ה שכתב לבשר לבנה בו' ובבר"י סי' תקנ"ש כ' לבשר השכינה המכונה לבנה כו' ועיין בר"מ בשם מה"י"ל אחד ששכח ואכל ביו"ד בשבת יש לו להתענות בה"ב וכתב באו"ר דשיטה דיו"ד בשבת עצמו צריך לחשבים אחר שנזכר. בסליחות לי"ז בתמוז קחתה בחטאתה בראשה ובכבל הוא שעות הדשום וצ"ל ובכסל בפ"א והוא ע"ש הכתוב כי לקתה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה ופתרון מלת בראשה הוא הקרן כמ"ש והשיב אשמו בראשו ע"ש :

סי' תקנ (ג) מותרים . עבה"ש ועיין בפמ"א ה"ב סי' מ"ט מ"ש לתרץ קו' הט"ז מאי רבותא דר' כו'

ולפרש דברי התו' אהא דביקש לעקור וע"ש שכתב ש"ל שרבי בצונן רחץ כו' וא"כ ברחיצת חמין אסור וכ"כ האחרונים שבעל נפש יחמיר כו' ע"ש ועיין בתשב"ץ ח"ב סי' רע"א באורך בזה וכ' מה"ב בשם זרע אמת אינו יכול להתענות בג' צומות חוץ מט"ב אין צריך התרה ע"ש : (ד) בע"ש. עבה"ש ועיין ביד אפרים מ"ש לענין אמירת ענינו :

ביאור

שיעור רחוקה ורחוק המ"ש אמת שתעבה קרובה בשבת ומ"ש כו' ופ"כ בשבת כולו יום ש"ש סיקלו בעשית כמ"ש רחוקה כ' עיין בזירה שלעיל ל"ל מ"ש לף כל הלילה ולתרו שם שמש שמוש קרובה כמונלי רגל ולמונלי רגל כו' וחס לוחה היקון הבכרת לחלי לי בתת שבעה קודם רגל לפילו ברגל רחוקה היא לוחה בסברת ולו שבעה לפילו לאחר ברגל קרובה :

סימן תקמט א' ר' שבת כו' . ז"ל הרמב"ן בהה"ת ולכתת ומנכ' בר"פ . ור"ל לכתת מנוס דאין הלבנ בהלמיד

בקוקס כרב דוקא הלבני ורבת הלכתת בנתרמי : ס"ב אע"ג בו' . אין מתענין כו' . ענה"ת דמגילה כ' כ:

מפני שאעים כו' שבשניה כו'. תענית כ"ם כ' ולא כיירוסלי שבכיאו תו' בר"ה שם:

סי' תקנ א הכל כו' . ר"ל לף ע"ג דמזמן דלוכל לרב רנו מתענין כו' פי' בתחב"ה היינו רנו רוב ישראל ונסכתו

שלא להתענות אין מתענין רנו כו' ובכאן כבר רנו וקבלו עליהם ואסור כו' . ושתוס' פ"ה דמגילה כ' ב' ד"ה ורבן כו' : מיהו כו' אפילו כו' . מהתחרים בפ"ד דפסחים עוברות ומניקות מתענות כו' מ' דוקא ת"ב וכמו שבשה תעניות הרחמות של בפמים ובפ"ב ואחרב לומות אלו שוות לג' תעניות דאחמות וכירו' פ"ה בלבם כ' ת"ר ויוחן כל תעניה בג"ד בחרין לבפסיק אין עוברות ומניקות מתענות פ"ם כו' ואמיר עוברות ומניקות מתענות כדרבן בח"ב ובכ"ב כו' אחת רבי יצחק כו' ע"ש : ס"ב צומות הללו כו' . ולאין ת"ל בנגל אלא ת"ב בלבד בפ"ם בפ"ה מ' דשאר תעניתים לא ובפ"ה דמגילה אם אמרינן ורבן בי"ז בתמוז ושתוס' שם ד"ה ובקם כו' ויש לומר דלא כו' אלמא שאר לומות אין דיכא בח"ב הה בחרין מוכרח לבתחילה רלה לקוכמו בעשירי ולף לדברי רבי אבא בר זבדא מלי ס"ד דרבי הא מתעניתן זה כן רבי שרתן קמ"ל דלא רלה בתענית בלל אז שפיר הקשה התוס' מלי אריא לרתון וקיל : שם (°) בכל הבי מילי כיון שאז הכיה בתענית בלל אז שפיר הקשה התוס' מלי אריא לרתון וקיל : שם (°) בכל הבי מילי כיון שאז הכיה שוב רחילה ולחילה בימי רבי ועיין תירלו דרבי הוא שחודש דין זה כמו שאמר בס"ם על פי הקבילות של ר"ח הבהורים לעיל סימן תכ"ח ס"ב : סק"ו (°) סימן תי"ז ר"ל דבר' דלאולו בתענית של ער"ם בע"ם מהענין ולאוסרים סליחות במנחה בקלת מקומות והיינו מעמד דבכל מבינים מבע"י וכ"ם בתענית זה: שם(°) עפי' הקבל ס"ב . דבר מבואר שם דבתענית שבריכים להכליל לאסור בחמן לשתות :

באר היטב

רק בשרים בהן הבצה וע"כ ברי בנמנה לקרוחו לספר תורה עוד בחבמי שם בלם יום הבינים בשבת מהבנים קלת בעלי בחים לבסר על הארן בלילה שבה לחם והוא שעות גמור אלא מ"כ מעמ שמעמה רחוקה בשבת שלא מהבנים שבה לחם בלילה ועל כב"ם ע' י"ד סימן מ"ב ס"ק ד' מש"ם :

תקנ (מ) ובנ' . ואיתא בב"י בכם ריש"ו דבראם הבנה בהרנ גדליה ומדמה תמיחו על יום חול ולפ"ז היה מדמה דאם יש מילה בלום גדליה דאין בעל בריס מתפבה עד הלילה כמו בט"ב שבל ס"ב בחל בשבת אלא שבדמה ע"ב בשמה מדמה לבל הדמייה בזמנינו דאנו רואים שבקר בע"ב ובחלה בבלום בבוה ואין מדמה לנו הדמייה ס"ז . וכ"מ מנאי דאמרינן בפ"ק דמגילה רבי יסס וכו' וביקש לעקור ט"ב וכו' סוחל ואיתי לחדמי וכו' ואם איתא דלום גדליה מסיב נדמה אם כן רבי מעקרא ל"ג אם כ' לומר דבאם מעקרא כך קבלו עליהם לעשותו לעולם כיום שבנבנו בו ממש

שערי תשובה

סי' תקמ"ט (מ) ובנ' . עבה"ש מ"ש בשם הט"ז . ועיין באו"ר שבראש יוסף מסיק להתיר כיון שאינו

ביום שאירע בו ע"ש : (ב) בש"ע אף על גב דכתיב כו' . עיין בעט"ז שאין מקדשין הלבנ' קודם שבת נחמו כו' וערהה דוקא אם שבת נחמו סמוך לט"ב כגון דט"ב ביום כ"אכל אסה"ב ביום ג"אלו שבת נחמו י"ג להדם אין מתחיל מד הולאי שבת ט"ב אלא מקדשין בחול אחר דיש לחוש ליהיה מעוכים וכן מוכגין עכ"ל : תקנ * לומות כללו חוץ הט"ב מוחרין ברחילה אבכם עבשיו אין

דגול מרבבה

*)וס"ס תקנ"ם בתנ"ת סוס"ק י"ח ולולי כוחת כר"ם הלוי ספבה"ל אמ"ב :

חתם סופר

סי' תקנ במג"א ספס"ג ג"ב

ובבאר היטב כתב לבבוד שבת מותר לרחוץ [מהגאון כ"ם] ועיין שו"ת כתב סופר או"ח סי' ק' :

לבושי שרד

תקמט ש"ע ס"א (°) חייבים להתענות מי שעבה ואכל בכם יתענה בס"ב ועיין מהרי"ל ועיין ח"ב סימן קכ"ו : ט"ז סק"א בשור. הגיה לשון בשיר לוס הרביעי זה י"ז בתחה שבוא תוהם הרביעי לוס החמישי זה ט"ב שבוא בחודם החמישי לוס הפעירי זה נ"ג שבוא בחודם בפעירי לוס הפעירי זה י' בשבת שבוא בחודם הפעירי וכו סמך מלך בבל על ירושלים ולף על גב שלפדר הפורעניות היה לוס הפעירי הרחבון של הפורעניות קרא קחמי לפדר החדשים עכ"ל בשור : שם (°) על מ"ש כאן היה ב"ד דסמ"ז שקוביהו הוא לבה נמנה כלו דיוקא היינו אחר לוס החמישי הב"ה בקבה הט"ז הבא תשיב בסדר בחדשים לבן הירך דמ"ם תוכה כאן כיונתו דלא סיה לו לחושבו בלל בפ' זה : שם (°) בר"ה בהרנ . עיין בבי' סי' כ"ג : תקנ ט"ז סק"א (°)הכ מקבי הבוב' ר"ל כיון דבה"ם הבינ' מבבה זו ללמוד בחיר רחילה לפ"ם קושיית בחוס' דקמ"ל דרלה להתענות אפ"ם רחן"ב דרחילה בוחר בבלבת אם רחילה אבור בחמת אם כן רבי שרחן קמ"ל דלא רלה בתענית בלל אז שפיר הקשה בחוס' מלי אריא לרחון וקיל : שם (°) בכל הבי מילי כיון שאז הכיה בתענית בלל אז שפיר הקשה בחוס' מלי אריא לרחון וקיל : שם (°) בכל הבי מילי כיון שאז הכיה שוב רחילה ולחילה בימי רבי ועיין תירלו דרבי הוא שחודש דין זה כמו שאמר בס"ם על פי הקבילות של ר"ח הבהורים לעיל סימן תכ"ח ס"ב : סק"ו (°) סימן תי"ז ר"ל דבר' דלאולו בתענית של ער"ם בע"ם מהענין ולאוסרים סליחות במנחה בקלת מקומות והיינו מעמד דבכל מבינים מבע"י וכ"ם בתענית זה: שם(°) עפי' הקבל ס"ב . דבר מבואר שם דבתענית שבריכים להכליל לאסור בחמן לשתות :

באר היטב

רק בשרים בהן הבצה וע"כ ברי בנמנה לקרוחו לספר תורה עוד בחבמי שם בלם יום הבינים בשבת מהבנים קלת בעלי בחים לבסר על הארן בלילה שבה לחם והוא שעות גמור אלא מ"כ מעמ שמעמה רחוקה בשבת שלא מהבנים שבה לחם בלילה ועל כב"ם ע' י"ד סימן מ"ב ס"ק ד' מש"ם :

תקנ (מ) ובנ' . ואיתא בב"י בכם ריש"ו דבראם הבנה בהרנ גדליה ומדמה תמיחו על יום חול ולפ"ז היה מדמה דאם יש מילה בלום גדליה דאין בעל בריס מתפבה עד הלילה כמו בט"ב שבל ס"ב בחל בשבת אלא שבדמה ע"ב בשמה מדמה לבל הדמייה בזמנינו דאנו רואים שבקר בע"ב ובחלה בבלום בבוה ואין מדמה לנו הדמייה ס"

מעלמו איסור אכילה ולא איסור רחיצה כמו שקבלו אבותיו:

תקנא אמרי' בגמ' דע"ב אין תלוי ברצו להתענות מפני שהוכפלו בו הצרות והקשו התו' הא בי"ז בתמוז נמי אירעו בו ה' צרות ותי' דתורבן הבית קשה טפי ופי"ל דבע"ב הוכפל צרה א' פעמיים: (א) ממעטין במשא ומתן · כ' כ"י ועכשיו לא נהגו רוב העולם למעט במשא ומתן כלל משכנכם אב ורגל' שהם מפרשי' דלא מתסר בין ונטיע' אלא דוקא בדשמחה(°) כשבר' דאשונה שהזכיר רבינו ומפרשי' דלא נאסר משא ומתן אלא בדשמחה (°) כדברי הסברא שהו התו' ולפ"ז צריכין ליזהר ממשא ומתן של שמחה כגון צרכי חופה כו' עכ"ל ומי משום הא לא חריש דהא אנו רואין דגם בצרכי חופה לא נשמע מוצע בינינו ומה שהו התוס' זו הסברא דהא לא אסרו אלא לעשות סעודה זו ודאי דמי המיתית והילך נסמוך על סברא דחויה כזו ונראה דטעם המנהג להקל כפי מ"ש בסי' תקל"ט ס"ד טעם להיתר משא ומתן בח"ה אפי' בים לו מעות משום שים עליו מס מלך וצריכ והכנתי רחיי' מתו' פ' א"ל כ"ב יש לנו היתר זה במשא ומתן מן הב ולילדמה שאין ממעטין שוב מלאתי כן בדברי מו"ח ז"ל בשם רש"ל: (ב) ואם הי' כותלו כו'. כ"ל אפי' אסהוא בעינן שאין בו שים לחוש להפסד ממונ"כ מותר בזה לבנות ורלייה מדב' הטור וז"ל ואמר בירושלמי הדא דתימא בגין של שמחה אבל אם היה כותלו נוטה ליפול מותר ובגין של שמחה הייתי בזוה בית חתנות לבנו כו' ולפ"ז הא דאמר אם היה כותלו נוטה מותר. אפי' בכותל של חתנות קאמר שמותר אם הוא נוטה וי"א כיון דגמרא דידן אוסר בין שתם כל בגין קאמר כו' עכ"ל וקשה למה אמר ולפ"ז כו' הא ודאי גם לי"א מותר אם נוטה ויש סכנה יהיה מה שיהיה לא לך דבר שעומד מפני הסכנה ע"כ נראה דלא מיירי הטור כאן משום סכנה דאפי' בלא סכנה כגון שעומדת הכותל בתור ואפשר לסגור התור ולא יכנסו אדם לשם אפ"ה מותר כיון דאין איסור בגין אלא בשל שמחה ובזה מותר אפי' בשל שמחה אבל לפי הי"א בשל שמחה אבל אם אינו נוטה ליפול אסור כל שאין בו סכנה וזה מדוקדק בלשון הטור סי' תק"מ לענין ח"ס כתב ואם הוא מסוכן ומוטה ליפול כו' ובאן לא זכר סכנה אלא ודאי דבאן לא מיירי מסכנה

תקנא א ממעטין בשמחה. פי' שאין שמחין בשמחה. ס"ק דמגילה: ב לישתמיט מיניה. עד ר"ח אלול (רי"ו וכ"מ בגמ'): ג ובכל ברית. לכאור' דוקא אותו שתופס התינוק על ברכיו בשעת המילה כמ"ש בי"ד סי' רס"ה סי"א אבל המבנים ומוליא התינוק אינו בכלל זה (°) ואף שהגאי' רגילות ג"כ לנהוג בגדי שבת היינו לפי שזה הוא עיקר מלותסומכ"ם בשבת שאל ט"ב שמדיר' אסור לנהוג לבנים דלא שרי אלא להתופס התינוק · (°) אין מחליפין אפי' הטלית (מהרי"ל): ד הכתובת לבד. ומותר אפי' אל ט"ב בשבת (לבוש) והמחמיר שלא להחליפו מנהג שטות הוא שאינו לבוש רק מפני הזיעה (מט"מ): ה פרוכת · וס"ה מפות ומכסאות (מהרי"ל): ו בגדי שבת. אבל בגדים חדשים אסור (מ"כ)*)מהרי"ל עשה שפינה"ן לבנו לבוש: לבש קט"ת של שבת לכבוד בנו החתן: ז של שמחה. קאי גם אמשא ומתן כגון ברכי חופה אבל שאר משא ומתן שרי בדרכו (כ"י כ"מ) וכת' מהרי"ל הסרסורי' לא יטאו כלי כסף לסרסר בעיר דשמחה הוא לרוחים (°) וגמקום שנהגו איסור בכל משא ומתן לריך התרה עכי"ד כ' תע"ב (מהרי"ל) ול"ל דב"ה הוי מלוה דרבים ושרי: ולעורך

*) ז"ל מהרי"ל. מהרי"ל עשה שפינ"ן בחלי"ן לבנו הר"ם בעודנו בער בשבת ו' אב ובזה אלב לבוש קבל של שבת

חתם סופר

סי' תקנ"א במחבר ס"א לשתמיט מיניה. ג"ב כיון דאתחזיק ג' זמנים דחמשה דברים ארעו בט"ב לית ביה משום לא תעוננו: שם בחנ"ה בגדי שבת. ג"ב. אבל אאורים לספר בשבוע שחל ט"ב. וכ"כ א"ר ע"ש ס"ק כ"ח: עוד שם ג"ב עיין בפנים בא"ר שכ' בשבת שחל ט"ב בו ונדחה לא מקרי שבוע שחל בו ט"ב לזה ע"ש[מהגאון כ"ם]:שם בסמ"א סק"ב וכ"מ בגמ'.ג"ב דומיא דאדר ולי"נ דאין ראיה דהתם הימים שבין פורים לפסח מוטלים ביה"ו"ט עיין סברא זו בסמ"תענית דף י"ח ע"א וחגיגה דף י"ח ע"א אבל הכא כיון שעברו ימי צער עברו ומכ"ש אחר ט"ו באב דלא היה יו"ט לישראל כש"ו באב ואיתיא יו"ט ואספקיה ונסו יגון ואנחה וששון ושמחה ישינו:ובירושלמי סוף תענ"בסקא דהובקעה העיר ע"ש יעשה זה ראש לחשבונו ע"ש.נ"ל סמדמנהג שימים ט"ב ואילך מתחיל חודש אחר ואנחנו קורין לו חודש בשמחה הוא משום דיום ט"ו אדר הוא תחלת יום ל' ששואלים ודורשים לפני הפסח נמצא ימי פורים ופסח הבוקיסוה בזה וזה לא שייך באב זה נראה לפענ"ד אמת בעה"ש:שסכמחבר סעיף ב' עיין דגול מרבבה שם.נ"ב נראה לי בשבת שאשתו הולכת לבהכנ"ס עדיף מאב קודם חתונת בנו דבע. חיוב משא"כ האב הגם שהחתן קודם לבעל דומה לחתן לפני החתונה כשמומריקאותו מכל מקום גם לאב החתן אינו דומה ועדיף טובא כמובן

שערי תשובה

סי' תקנ"א (א) ובעל ברית. עבה"ש ועיין בסמ"א ח"נ סי' ל"ז שהשיג על הבה"ט וכתב שאין לדייק מדלא כתב היתר לנלח ודוק לאידך ניסא דלא כתב איסור ל"ל דסמך על מ"ש לחתיר ללבוש לבנים ה"ה לנלח כיון שנוהגים לנלח לפי שיו"ט שלו הוא ובמה"ב כתב בשם שורת זרע אמת שדעתו לאסור תפסורת ולבישת לבנים בשבוע שחל ט"ב בתיכה והשיג על הסמ"א ובכ' דומ"א לא הי' רק בגדי שבת אבל לא לבנים כו' אך בשם בני יהודה כתב לאסור בתפסורת ולהתיר בלבנים ע"ש במה"ב אות ה' ועיין בשו"ת אור נעלם סי' יו"ד שכ"ב ט"ב ביום א' והמילה ביומה' שלפניו כיון שאין שבוע שחל ט"ב ואין איסור מדינא דגמרא יש להתיר למוהל ובעל ברית להסתפר לכבוד המילה. ועיין בסמ"א שם שהשיג על הבה"ט שהבין מ"ש ביו"ד סי' שצ"ד בלחם קאי על תפסורת הראש ז"א דקאי על נילות צפרנים. וכן בד"מ לא הזכיר לנלח וכן בלבוש כו' ובחנם השיג עליו שהרי הבה"ט סיים בה ועיין מ"ש באר הגולה ובבאה"נ שם ביו"ד כתב שם שבד"מ לא הזכיר לנלח ואוכי דאצפרנים קאי בו' ובבה"ט שם הביא דברי הלבוש וכתב שבבאה"נ הקשה ע"ז שהוא"ל ולנלחם כו' ע"ש: (וע' באר"ר וא"ז שמשם העתיק הבה"ט אלא שהשמיט מ"ש שם בד"ד סי' שצ"ג ביו"ד קאי אצפרנים לפי שהראה מקום לבה"נ. וע"ש באר"ר ווזוא דקודם שבוע שחל ט"ב יש להתיר תפסורת ג"כ ואם חל בשבת ונדחה הבריע כהפוסקים שאין לו דין שבוע שחל ט"ב ע"ש) (וע"ש בסמ"א שכתב להליץ בעד המנהג שהאבל' הם שושבינ' להכנים ת"ש המסמכר שם שהש"ז כתב שאין לתיתר לאכוב שם וכ"ש המקילין יש לחם על מי שיסמוכו אדברי הרא"ש סרק החולץ כו' ואף דשאר אבלים נהגו לאיסור מ"מ שושבינ' חשיבי לחו מצוה רבה כו' לכך נהגו להקל ע"ש. ובמרינתינו נוהגים להחמיר כדברי הש"ז רק כשהם קרובים הם כשמשמין בתוך הסעודה כמו בעלי הסעודה ואוכלים אח"כ עמהם ומ"מ אין ראוי להיות שהם לשמוע בנגון הנגון בכלי שיר ומכ"ש באבל על אביו ועל אמו או אשה על בעלה אע"פ שהיא משמשת שמח יש להם למנוע מלשמוע בקול שרים ושורות) ועיין בי"ד סוף סי' שצ"א לענין ניחוח צצרנים לשבילה בט"ז ושי"ך שם ונה"כ שם ומ"ש המנ"א שהמבנים והמוציא התינוק אינו בכלל זה ה"ה ומכ"ש שאר בעלי כבודים שמושיטין התינוק מזה לזה וגם אותן המניחים על כסא של אליהו ז"ל וכן המניחים על ברכיו של הסנדק או המחזיק התינוק בעת אמירת אשר קידש ידיד כו' וקצת הי' נראה להקל להנותן על ברכי הסנדק לפי שרגלי הסנדק דומין למזבח (וס"ש ביו"ד סי' רס"ה דהוי כמקטיר קטורת ע' בתשובת נ"ב סי' כ"ו שכתב ליישב דלא תיקשי על מ"ש מהריל"ל שאין ליתן לסנדק א' שני בניו משום זה דלמא יש קפידא על הסנדק ולא ע"י המוהל

באר היטב

סי' תקס"ב סעיף ב' מ"ל. וכן בכתל בתוך שבעת ימי המופה יכלים תצמיחו אבל יתר ליתו אין לריך להתענות תוך שבעה ימי המופה אם בשל בתולה או בחור אלמנה מלאתי בעטרת זקנים ופיין במ"ל סי' תקנ"ט סעיף קטן י"ל:

תקנא (א) בשמחה. פי' שאין שמחין בכל בש"ם המופ' פ"ק דמגילה דף ה' בתוד ב': (ב) לישתמיט. עד ר"ח אלול רי"ו וכ"מ בגמ' ועיין בתשו' שנות יעקב חלק ג' סי' ל"ה: (ג) ובכל ברית. כתב מ"ל ברלה דוקא אותו בתופס התינוק על ברכיו בשעת המילה אבל המבנים והמוציא התינוק אינו בכלל זה וכ"ם בשעת שאל ט"ב שמדינא אסור לנהוג לבנים דלא שרי אלא להתופס התינוק מכ"ל.ועיין בי"ד סימן שצ"ל סעיף קטן ג' מש"ם.ומדלא כתב כמי שמותרין לנלח משמע דאסור וכתב ב"ז שהורה לו זקינו דאבל תוך שלשים לא יתקן לפרכיו אם יש מוהל אחר וכן לא יגלח תוך ל' כמילה ע"כ. ומ"ל בתו' ס"ב בשבת נבוס והמתמיר בלא להחליפו מנהג שטות הוא שאינו לבוש רק מפני הזיעה (מט"מ): ה פרוכת. וס"ה מפות ומכסאות (מהרי"ל): ו בגדי שבת. אבל בגדים חדשים אסור (מ"כ). מהרי"ל עשה שפינה"ן לבנו ולבש קט"ת של שבת לכבוד בנו החתן: ז שמחה. קאי גם אמשא ומתן כגון ברכי חופה אבל שאר משא ומתן שרי בדרכו (כ"י כ"מ) וכתב מהרי"ל הסרסורי' לא יטאו כלי כסף לסרסר בעיר דשמחה הוא לרוחים (°) וגמקום שנהגו איסור בכל משא ומתן לריך בתרה עכי"ד כ' תע"ב (מהרי"ל) ול"ל דב"ה הוי מלוה דרבים ושרי: ולעורך

דגול מרבבה

סי' תקנ"א במחבר ס"א לשתמיט מיניה. ג"ב כיון דאתחזיק ג' זמנים דחמשה דברים ארעו בט"ב לית ביה משום לא תעוננו: שם בחנ"ה בגדי שבת. ג"ב. אבל אאורים לספר בשבוע שחל ט"ב. וכ"כ א"ר ע"ש ס"ק כ"ח: עוד שם ג"ב עיין בפנים בא"ר שכ' בשבת שחל ט"ב ובדחה לא מקרי שבוע שחל בו ט"ב לזה ע"ש[מהגאון כ"ם]:שם בסמ"א סק"ב וכ"מ בגמ'.ג"ב דומיא דאדר ולי"נ דאין ראיה דהתם הימים שבין פורים לפסח מוטלים ביה"ו"ט עיין סברא זו בסמ"תענית דף י"ח ע"א וחגיגה דף י"ח ע"א אבל הכא כיון שעברו ימי צער עברו ומכ"ש אחר ט"ו באב דלא היה יו"ט לישראל כש"ו באב ואיתיא יו"ט ואספקיה ונסו יגון ואנחה וששון ושמחה ישינו:ובירושלמי סוף תענ"בסקא דהובקעה העיר ע"ש יעשה זה ראש לחשבונו ע"ש.נ"ל סמדמנהג שימים ט"ב ואילך מתחיל חודש אחר ואנחנו קורין לו חודש בשמחה הוא משום דיום ט"ו אדר הוא תחלת יום ל' ששואלים ודורשים לפני הפסח נמצא ימי פורים ופסח הבוקיסוה בזה וזה לא שייך באב זה נראה לפענ"ד אמת בעה"ש:שסכמחבר סעיף ב' עיין דגול מרבבה שם.נ"ב נראה לי בשבת שאשתו הולכת לבהכנ"ס עדיף מאב קודם חתונת בנו דבע. חיוב משא"כ האב הגם שהחתן קודם לבעל דומה לחתן לפני החתונה כשמומריקאותו מכל מקום גם לאב החתן אינו דומה ועדיף טובא כמובן

שורש

סי' תקנ"א (ב) ולא שבעה. ס"ק ד' (°) ובמקום שנהגו איסור בכל מו"מ וכו' ולא חל על גב דלכ"ע שרי מו"מ מעכ"ל: מ"ל סק"ז (°) ובמקום שנהגו איסור בכל מו"מ וכו' ולא חל על גב דלכ"ע שרי מו"מ מעכ"ל הוי כדברים המותרים ואתריה נהגו בו איסור דלריך התרה מבואר כי"ד סימן רי"ד אבל הסוכנים לעמם הם לעמה פוסקים אסור לא מכי כתרה:

יד אפרים

דמסיים בעוכה בעת לרה ובשת לאו זמן לרה כדאיתא בסימן קי"ל ולפ"ז יש קלת לחלק בין סברא דפי' קי"ל ובין סברא דסימן ת"ש דמסמיים בעוכה בעת לרה אפשר היה אומרים לו אם ת"ל מנהג הבה"ש אפשר אייך בסיום בעוכה בעת לרה כדאיתא בגמ' אם כשם הר"מ לפי שבוכה אחר הוא יום לרה לו כ"ש בבה"ש שם לפי שבשם יתי דין ע"ש מ"מ מתבודרבה מבשב אפר דאומרים עניכו לף בע"ש מעוכ דשפיר אמרינן בעוכה בעת לרה על יום זה שהוא מ"ל ועיין לא בכנס שבת ומ"ש בסמ"ת דאי' לענין קריאה בתמנה מהמשנה פ"ד דתענית עיין בשבולי הלקט כ' דאיתא זו בשם מ"ו אביגדור וכת' שהיא דאיה בנוכה: במנ"א ס"ק ג' אין מחליפין אפילו בעולת. זה קאי על מ"ש בית מ"ל בהבה"ש אפילו בשבת חזון אין מחליפין כו': ס"ק ו' ולבש קט"ת של שבת. עיין ספר דגול מרבבה להגאון מהר"י לנדא ז"ל דעתו דבש"ע שחל בשבת אין לבחיר רק לבחתן עצמו אבל לא לאחיו גם בכל ב"ש חזון אין לבחיר תפסורת אף לבחתן ע"ש: ס"ק ז' וכסימן תקל"ד סוף סעיף ד"ב משמע כו' בל"ל ועיין בסימן זה סוף סעיף ז' בבה"ש: בט"ז ס"ק א' שיש לו תשוב בריות בל"ל: שם בשם רש"ל עיין בים"ש יבמות פרק ד' סימן ל"ז: ס"ק ב' אין לך דבר שעומד כפני הסכנה אפשר לומר דכיון דאין בחתן כיתר מוד הסכנה רק בהיריה לבד אם כן לא שייך אין לך כו' דבכי שבוא יכול לבחתר מ"מ אחור לבנות ואחש"ג דבחמ"ת בבה"ש שרי אף לבנות משום דאם בא ולא סתר עיין סימן תקמ"ה מכל מקום ר"ל דבנין של חתנות ביתים אלו תמיד אפי' ואסור ולבך כ' בשור ולפ"ז כו' ר"ל דלמתן דמפרש שלעולם אין איסור רק בבנין של שמחה אם כן בנוסה ליפול אף בבה"ש מתיר בירושלמי לחתור ולבנות וכמו בבה"ש דא"כ ממנה כו' משמע לר"ל יש לומר שאין איסור בבנין בל חתנות בבמת מעשמת דאין בלא בחה"ת בקילו ולא בזה: שם דאסור בכל. בנין ממילא גם הוא. ל"ש דה"ל בא דש לומר דהלמודא דידן לא פליגא בבה וכמו המותר לבירושלמי בשל שמחה אם נוסה אם נוסה ליפול ויש בספר ממון כמו כן, לדידן דוקא באין בספר אסור בכל בנין אבל בנוסה ליפול שרי.

רבושי

תקנא מ"א סק"ג (°) ואף שבבנים. היינו בחשב הנוסאת התינוק לבהכ"נ: שם (°) אין מחליפין. ר"ל בשבת חזון: מ"ז סק"א בסברת הרמשוכה כי בטור הבית חולקים ע"ז ופ"ל דכל בנין ונטיע' אסור: שם (°) בדברי הסברת שדחה וכו'. המוס' בהחולץ כתבו דיש לומר דגם מו"מ אינו אסור אלא בשמחה כגון מרכי חופה ואינו ברחה דהא לא

ביאור הגר"א

סי' תקנא א מילה שהוא כו'. ע"ל סימן תקכ"ט ס"ח אלא בפ"ב עלמו מוהר ובמ"ש מפני ש"ש אלנו ובוהר לבם לאחול בגמ"ב שבחה כ"ש בשבת שחל ט' בתב' בתוכה וכמו שבתירו בתחיבי מפני בבוד השבת אלא לנוכן בפ"ש בגמ' בגון מי שאין לו כו' וה"ה לאן ועמה"ש: אבל בלא"ה כו'. לא מיבעיא בשבת שחל ע"ב בתוכה דמדינא אסור דהא אף בתבוכסין אסור כ"ש בחדשים דהא אלשים מוהר בכיבוס בפ"ש בפ' בחולן ובפ"ק דמ"ק אבל אסור בתבכוסת כל שבעה ואין אלשים אלא לגיהוד ואסור לה"ק ולרבי בחדשים בפ"ש בפ"ג דמ"ק כ"ש במקום שאסור בכיבוס אלא אפילו מר"ח כיון שבבגו לאסור בכיבוס בפ"ש בפ"ג בהבה"ש: אפילו כו'. זהו מומרת אבלמא אף אם היה אסור בכיבוס מר"ח בא אחירו לבבס משום בבוד אלמד ומר"ח אפילו בע"ב עלמו ולא יבא אמור מע"ב שחל בשבת שאף אבילה דאמיר אמרו ומעלה על שולבנו אפילו בסבעות כו' וז"ש ומי שיש לו בשולין כו': אם לא כו'. משום בנע אמרתו ולמומרא בעלמא: ס"ב מר"ח כו'. ובמות בי אבילת הבית קודם דקודם ופי' מר"ח בתב"ש מר"ח ועד התענית כו': של שמחה. אוס' אם ובירושלמי בפ' בתרא דתענית אלבה ע' אחר ריב"ל הדא דאת אמר בבנין של שמחה אבל אם היה בוהה ובוכהו וכן אמר אם בפ"ש דתענית בפ"ה ח' ובגמ' אם תנא בבנין בנין בל שמחה כו' איבהו בנין יבו' דמ"ש בית חתנות אלו משום חתנות אלא שדרך לגייר אותו וכן אבהרבי משום שמעמין אותו של הדם ומיני אהלים וכ' הר"ן מדבאחר בירושלמי אבל אם היה בוהלו וכן משמע דל"ד של שמחה אלא בל אלנוי אסור. ואסור פי' דבוהלו בוהב ר"ל אף בבל שמחה וכן פירש הרא"ש בספ"ל דתענית וז"ש ואם הוא בוה כו' אף על פי כו': ולצורך כו'. כ"ב הגאון מדבילינבו בהדי משא ומתן ומה ומה משא

ובאמת כ"ל דהי"א שבתבו דהלמודא דידן משמע לאסור בבל בנין ס"ל דבירושלמי לא פליג אהלמודא דידן רק בבל בנין שהוא בדי בנין בל שמחה אבל אם בבל בנין בל שמחה אבל אם בבל בנין בל שמחה אבל אם בבל

ע סם ציונות י סור בסם רבינו כיסים מכירובלמי כ הבנה העניה ומלאוקיתא דרב שמה סם וברייתא ל רמב"ן בס ה"ב וש"פ להא דרב שמה דבטלי קורי דני רב מ ברייתא סם וכפרש"י כ מהא דרבי יוחנן ם סור בסם אני המזרי ב בית יוסף פ הר' יהודה בר רחוכן ל רימוקי יוסף ק מבוא המגרה ק"ע וכר"ח וכרבב"ג והרוייכו לקולא כרבה סם ר ירושלמי כהונות

עטרת זקנים

סתם כל מנין קאמר כדרך שאסרו כל מוי"ם כדי שיכיו נרתין בהתלגלן על ירושלים (כ"כ בסור) כ"ל דבנב' דינן בס' כתולן דף מ"ג חוכר בנגין בסם מר"ח עד בתענית ולא פירש סם לדוקא

נתיב הייב

(מ"ח סקיין °) ועוד כ"ל ביון דר"ג מ"ל בגמרא דכל בשבת אסור נכנו כר"ג ולכן אפילו בל"ל :

דגול מרבבה

לבבוד בנו ובחתן היה לבוש כל בגדי שבת וכו' והדבהב ו' הב ולא בהב בשבת חזון בסם ובכ"ם בקודם לזה מבריל לא מיבה בוש בגד בשבת חזון כו' לכן בלע"ד אלא רגב לבהיר לחתן סתם בשבת חזון דאי"כ היה בשמע לפי מ"ב בשבת ולכן בהב יוס בשבת שהיה ו' אב בשבת אבל אם הל בשבת בלא בבבת אלא לוקח יש מי שאומר בסניף ד' יש לו דין אל שבוע אחל מ"ב נהגו אז גם בבגדי בבוד בחתן אין להתיר אבבה רגיתי בד"ב בשיבה לבון בהבריל אחל היבר בחתן בשבת חזון ובכיתר קטל אל שבת לאבי בחתן בהב בשבת ו' אב ולע"ד שבניין בהב בן שבחזנו לבהיר לבחתן בלתו אפילו בהשבה בלב אבל אל בשבת אבל לאניו אין להתיר אם אל השבה בלב בשבת . גם לע"ד מדלא בזכיר מבריל שהיה מסתבר בבבר שבת הבנה לבבוד בנו בחתן לו עכ"פ שהיה בנו מסתבר ס"מ דהספורת לא רגב לבהיר אף לבחתן:

(מחבר *) ולבדוק בהסרק לוכר בשיורי בב"ג ואני הבה דבי"ד סרון ס"ל מהיר אפי' תוך בשבת אפילו ובחק לוכר זה פפ' פרי בבית וע"ם בס"ך ס"ק ג' מ"ם בס בבבת סס"ק בב אם לבבה :

הגהות רעק"א

מג"א סקי"ד וכ' בגי"ל דהספורת

חתם סופר

בגי"ל.[מהגאון כ"ם] : שם במג"א ס"ק י"ד אין רגילין לספר בכל שבוע . נ"ב ואין ניכר האבילות אם יסתפר בכל שבת דבלא"ה אין מסתפרין אלא בע"ש כנ"ל לסענ"ד . ומכל מקום נראה לי דגידול שקרו' חזקנשבה"ז שהוא ניחול גדול מאד יש לדונו כפי שתבפהו אביליו לקמן סעיף"ו ואם יצרף לזה שום קולא כגון לחכנים ולהוצי"חתינוק שבמג"א

שערי תשובה

בשם דגול מרבבה בזה ועיין בזקן אהרן סי' ל"ח ובהרדב"ז בשו"ת סי' תרמ"ה לבטל המנהג שנהגו ברצת מקומות לו' איזה קנאה כתוב בסידורים וכ"כ ברי"ו ומה"ב ע"ש : (ס) מצוה. עבה"ט עיין בשו"ת שבות יעקב שהשיג מזה על שו"ת חיונך ב"י לענין לישא אחר ל"נ בעומר וכתב לחלר בין זה לאבילות ע"ש ומעם א' הקיל חכם א' בענין נשואין תוך ימי הספירה ולא עלה זיווגם יפה לכן נ"ל דשומר נפשו ירחק מנשואין בימים האלו אף שיהיו הרבה צדדים להקל כי חמירא סכנתא מאיסורא ע"כ"ל : (יא) ליארס . עיין בה"ט ועיין ביד אפרים מ"ש על דברי הט"ז ס"ק ג' ועיין בשבות יעקב ח"נ שכתב נ"כ כדברי הט"ז בזה ע"ש : (יב) לספר. עבה"ט ועיין בשרת איתן האזרחי סי' מ"ח ומ"ט בענין זה שכתב בשם מהר"ש מלובלין לאסור בימי הספירה ובימי המצרים וכן בשם הגאון מהר"א אשכנזי ז"ל שמנהג בארץ אשכנז שלא ליטול צפרנים בין המצרים והוא ז"ל כתב נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי בבדיעתינו נוהגין לא בספירה ולא בין המצרים והמיקל לא הפסיד דכיון שהאחרונים שבזמנינו לא הזכירו האיסור מסתבא היו מתירין נ"כ ע"ש וע' ביד אפרים שכתבתי בשם הא"ר בזה ועיין בדגול מרבבה שמותר לסרוק במסרק דלא כשכנה"נ דהא באבל מותר אפי' תוך שבעה ועיין בש"ך רנם שם דוקא לאשה מותר אבל לא לאיש ומ"מ נראה דכאן קי"ל שפי' ואיסור במסרק וכן עכא דבר : (יג) לבבוב. עבה"ט ועיין ביד אפרים על דברי המג"א בזה וע' בברי"ו בשם נחפה בכסף דאף לפי מ"ש בפר"ח סי' תס"ח דאמירה לעכו"ם בשאר איסורים דבבון שרי משו' דמ"ב נהגו לאסור אפי' לו' לכובסת שהיא תקח הבגדים ותכבסם ועיין בבח"ב בשם זרע אמת שלתת לכובסת בגדי פשתן ער"ח שתשרה אותם בו ביום במים ואחר שנכנס אב תנבור ללבנם ע"י מים ואור ובורית כמנהג והכל בבית ישראל ואע"ג דמדינא יש להתיר מ"מ נכון ליזהר גם בזה להיותו בבית ישראל ואיכא משום מראית עין ע"ש ועיין לקמן ס"ק ל"ה . (ש"ע סעיף ד') לאחר התענית עיין מג"א ס"ק

יד אפרים

לין בשיהו לשם בחתה בחילה לין לבהיר לפילו אם עושה בשבל בספר כיון שאין בנגב בדבר : מ"א ס"ק י"ד שמא יקרבנו אחר בחמים . ופי' רש"י הביינו בהאחר יהפלל בחבות כיה קודם שהתלרם לאחר ע"ם ולפי"ז אפבר דוקא בתירוסין אלא מסיק לדמתיב בבא הגרם ובחור והתלרם לו מב שאין בן בתירוסין הבא לא קפיד עד שיהפלל והו"ת קודם שהתלל לאחר ומ"מ נראה לי דבתירוסין לין נבם בבוס בחתה כל בך ונרע מתירוסין ולפילו בלא שמא דבבא יקרבנו לאחר יש לבהיר ועיין בש"ז סיבן חקרו"ן לבנין חב"ב דעבו בס"ם בסמ"א בלן : ט"ז ס"ק ג' ורלוה מלבל דבסק בו' לבלוה לין רלוה דיש לוכר דבלתי ס"ב דאבילות יבבב בבבי בס"ם בוסיה בוכרח לחלק בבך בבו שבהו' בבוף דבריו ול"ל דבל"ב בוב בתירוסין בחתה בחורה ולפ"ב בריבן ליה בבוס שמא יקרבנו אחר לין בחרא לחלק בין אבילות יבבב לו חדבה רק לם בימה בתירוסין רק בלה בחתה לז יש לוכר בפיר כיון דאבילות יבבב לו בחתה בחתה בחתה בבבה בלה לבבה בבבה בבבה ב

אח"ת תקנא הלכות תשעה באב

בין שאחריו * ס ויש *) מי שאומר יז שנהגו ראסור כל שבוע שלפניו חוץ יח מיום ה' ויום ו' :

הגה ונוהגין להחמיר מתחלת ר"ח לעניין כיבוס אבל הספורת נוהגים (יח) להחמיר מי"ז בתמוז : (מנהגים)

ה ח יט * (ו) אסור לעבריות לכבס בגדי(יט) העכו"ם בשבוע זו :

ו ח כ כלים חדשים בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן אסור ללבוש בשבת זה : (ומנו מחמירין

כא (כ) מרדכי חדש ומיהן) :

ז ג יש אומרי' שאסור לתקן בגדי' חדשי' כב(כא)ומנעלים חדשים בשבת זה ג כג ויש להחמיר בזה (כב) מר"ח :

הגה ומ"ה דאסור לקנותן וכן מותן ישראל אסור לעשותן לאחרים בין בשכר בין בחנם (תה"ד וב"י) כד ונהגו (כג) לפקל בזה אבל מס ידוע ומפורסם שהמלאכה של עכו"ם שרי (תה"ד) וכן בהגו לתת כה לעומנים עכו"ם לתקן כלים חדשים תוך זמן זה כדי שיהיו מוכנים לאחר (כד) התענית ומיהו טוב למעט בזה במקום דאפשר דלא עדיף משאר משא ומתן דממעט בן :

דרשב"ג ס"ל בגמרא דכל השבת אסור נהגו כרשב"ג ולכן אפ' אל ט"ו בתמ יום ו' אסורין בכבר ואם נהגו לספר ולכבס מיד אחר התענית מנהגו דמ"ן לבו לחייב אותן יותר ממה שנהגו : יז שנהגו לאסור · היינו היכא שאל בשבת ונדחה אבל אל ביום א' מותר וכ"ע : יח מיום ה' · לכבוד שבת אם אל ט"ב ביום ה' אסור לכבס ביום ה' לכבוד שבת אפי' אל ביום א' מותר ולכ"ע : יט דמ"ש כ"י בכיבוס לא שאני לן כו' היינו לאסור לכבס ומ"ש הקשה לו כן אבל בלמת לא דק בדברי' אלו דהב"י קאי על הרמב"ן דמיירי (°) בבגדים מכובסים בבר קודם שבוע זו אלא דבשבוע זו כא לגהן אות' זה לאסור אפי' בשאין אפי' בניהון שלנו אבל בארי' מכובסים מותר אפי' בניהון שלהם כדי להיות ומה שסיים הרמב"ן וניהון שלנו נמי אסור בין בישנים בין במכובסים דקאי אדסמיך ליה וזה שסוף לפ"ד לדע' הרמב"ן: אשה הלובשת לבנים עמ"ש כ"ד סימן שפ"ח מדין זה : (ו) אסור לעבריות לבכס כו' . הטעם משום חשש מרחית עין : *ואין עושין סעודת אירוסין כו' היינו אם יש לו אשה ובנים מותר לעשות אפי' סעודת אירוסין מיהו בעבשיו נוהגין איסור אפילו אין לו אשה בנים כלל (תורי בב"ח) :

* ויש מי שאומר כו' ובתוס' כתבו בשם אל ביום ה' מותר לכבס מחלת ואילך כו' ר"ל ביום ד' מחלת ואילך דאלו ביום ה' פשיטא דאסור ואפי' לכבוד שבת וכן פסק הב"י ולא כדברי התוס' בתענית דמחירין ועל סמך הוראה זו הורה מורי בב"ח מי שיולא לדרך לחרחקים בשבוע אחל בו ט"ב מותר לכבס לו בגד פשתן אפי' לבמה שבתות שבוא לדרך דוקא אבל לא לבמה לו עד אחר ט"ב אלא ע"י עכו"ם ולא יכבס יהודי דע"י עכו"ם אין איסור אלא מנהג :

* אסור לעבריות כו' הטעם מרחית

חתם סופר

לעיל סק"ג יש להקל שיהי' קצת מריבוי שערותיו : שם ס"ק י"ח לכבס לו ב"ם נ"ב בגדי פשתן :

דגול מרבבה

*) מחבר וכיון שבב"ח אין בשבוע זו איסור מדינא דגמרא רק מנהג לכן אם שלמו לאחל בו יום שלשים אלו בשבת זו מגלח בדרכו מיין מ"ח סוף ס"ק י"ח וס"ז ס"ק י"ד. **) בטורי זהב שיהם בב"ח והש"ז לא ירדו לבוומות הב"י דמ"ש הב"י דבכיבוס לא שאני לן בין אחר לפשתן היינו כיבוס שלבס בר"ח אב

רא"ש והרי"ן סס ס עור בסס סמ"ג וסמ"ק ת הה"ר יב"י הירושלמי : ל עור בסס רבה"ן ב סס בסס רבינו שב"ש והגהות מיימוני בסס הרוקח ג עור

עטרת זקנים

בין בין של שמחה כמ"ש בגמ' דמגילה ותענית נבי תענית ליבור .ש"ם דגמרא דידן ס"ל דיקא בתענית ליבור יש חילוק בין בין של שמחה לאינו של שמחה אבל מר"ח עד ת"ב בכל ענין אסור מ"מ אם שבר עכו"ם קודם ר"ח אב לבבות לו בית בקבלנות דעכו"ם לדעתא דבפשיב קבניב אין בו איסור דעיקר עפמי' לתעם שמח' כרי היבראל יושב בטל ואינו עוסק בשמחה אפילו בשבת מותר מן הדין ואינו אסור אלא משום מרחית עין: *ואין עושין סעודת אירוסין כו' היינו אם יש לו אשה ובנים מותר לעשות אפי' סעודת אירוסין מיהו בעבשיו נוהגין איסור אפילו אין לו אשה בנים כלל (תורי בב"ח) :

* ויש מי שאומר כו' ובתוס' כתבו בשם אל ביום ה' מותר לכבס מחלת ואילך כו' ר"ל ביום ד' מחלת ואילך דאלו ביום ה' פשיטא דאסור ואפי' לכבוד שבת וכן פסק הב"י ולא כדברי התוס' בתענית דמחירין ועל סמך הוראה זו הורה מורי בב"ח מי שיולא לדרך לחרחקים בשבוע אחל בו ט"ב מותר לכבס לו בגד פשתן אפי' לבמה שבתות שבוא לדרך דוקא לבמה לו עד אחר ט"ב אלא ע"י עכו"ם ולא יכבס יהודי דע"י עכו"ם אין איסור אלא מנהג :

* אסור לעבריות כו' הטעם מרחית

חתם סופר

לעיל סק"ג יש להקל שיהי' קצת מריבוי שערותיו : שם ס"ק י"ח לכבס לו ב"ם נ"ב בגדי פשתן :

דגול מרבבה

*) מחבר וכיון שבב"ח אין בשבוע זו איסור מדינא דגמרא רק מנהג לכן אם שלמו לאחל בו יום שלשים אלו בשבת זו מגלח בדרכו מיין מ"ח סוף ס"ק י"ח וס"ז ס"ק י"ד. **) בטורי זהב שיהם בב"ח והש"ז לא ירדו לבוומות הב"י דמ"ש הב"י דבכיבוס לא שאני לן בין אחר לפשתן היינו כיבוס שלבס בר"ח

באר

(יח) לכבוד . אבל שבל יום ל' שלו כי"ח בתמוז מותר לספר כיון שאינו אלא מנהג והוי שבפשוט אבינוס כ"ש : (יט) העכו"ם.ובגמרא יש להקל וה"ם בעכו"ם שבעכו"ם יש להם מלבושים אחרים ומיכר שהם של עכו"ם בדי עם"ז בהגי"ל מ"ח : (כ) מר"ח . והנ"ם כתב דאסור מי"ז בתמוז ואינך דהא אין מברכין בסס"ם סי"ז · ולזה מ"ש שם דבשבת בדי לכרך בשאינו מ"כ מותר לבנות מדרשים אבל מר"ח ואינך אסור לבנות אפי' בשבת : (כא) ומנעלים . וה"ה דאסור לבבסם אבוד' הגמ"ל : (כב) מר"ח . ולפנין לבישה דעת המגבר כ"י להקל משום דעשה איבו: בעשיה בא"ם ס"ם משום שבא:ו

לבושי שרד

ס"ז סק"ה (°) בבגדים מכובסים . וס"ל דבשבם מכובסים בבר גרוע טפי ואפשרי בניהון אבל אם עבשיו אינם מכובסים בלבוסן בניהון שלבם ואחר בך כ' דאבשבם מכובסים בבר בדי שבשבת אינו אסור אבל אם אינם מכובסים אסור אפילו בבגדים חדשים נמי בבבר עם"ז בהגי"ל מ"ח : (כ) מר"ח . והנ"ם כתב דאסור מי"ז בתמוז ואינך דהא אין מברכין בסס"ם סי"ז · ולזה מ"ש בבשבת בדי לכרך בשאינו מ"כ מותר לבנות מדרשים אבל מר"ם ואינך אסור לבנות אפי' בשבת : (כא) ומנעלים . וה"ה דאסור לבבסם אבוד' הגמ"ל : (כב) מר"ם . ולפנין לבישה דעת המגבר כ"י להקל משום דעשה איבו: בעשיה בא"ם ס"ם משום שבא:ו

יד

בו' דברי המחבים בעיני מ"ם דבר והלבך אבלי פשתן קאי אלם הם מבובסין אסור לגבן ולדברי ב"ל דמתחלה מיירי דאסור לגובסן בניהון שלבם ואחר בך כ' דבבשבם מכובסים בבר אינו אסור אבל אם אינם מכובסים אסור אפילו בבגדים חדשים נמי דאסור לבבסם בבלי פשתן אינו אסור אבל בבגדים חדשים נמי אסור אפילו בבגדים בין בבובסים משום דמעיקרא לא מיירי בבלי פשתן . ועיקר בפי' בזה לפעמ"ד כמו שבת' בב"ח בבבלי לבר : ולזה מ"ש דבשבוע זו בא לגהן אות' זה לאסור אפי' בשאין אפי' בניהון שלנו אבל אבל בארי' מכובסים אסור אפילו בבגדים חדשים נמי אסור אפילו בבגדים בין בבובסים דקאי אדסמיך ליה וזה אסור לפ"ד לדע' הרמב"ן: אשה הלובשת לבנים עמ"ש כ"ד סימן שפ"ח מדין זה : (ו) אסור לעבריות לבכס כו' . הטעם משום חשש מרחית

באר

(יח) לכבוד . אבל שבל יום ל' שלו כי"ח בתמוז מותר לספר כיון שאינו אלא מנהג והוי שבפשוט אבינוס כ"ש : (יט) העכו"ם.ובגמרא יש להקל וה"ם בעכו"ם שבעכו"ם יש להם מלבושים אחרים ומיכר שהם של עכו"ם בדי עם"ז בהגי"ל מ"ח : (כ) מר"ם . והנ"ם כתב דאסור מי"ז בתמוז ואינך דהא אין מברכין בסס"ם סי"ז · ולזה מ"ש בבשבת בדי לכרך בשאינו מ"כ מותר לבנות מדרשים אבל מר"ם ואינך אסור לבנות אפי' בשבת : (כא) ומנעלים . וה"ה דאסור לבבסם אבוד' הגמ"ל : (כב) מר"ם . ולפנין לבישה דעת המגבר כ"י להקל משום דעשה איבו: בעשיה בא"ם ס"ם משום שבא:ו

לבושי שרד

ס"ז סק"ה (°) בבגדים מכובסים . וס"ל דבשבם מכובסים בבר גרוע טפי ואפשרי בניהון אבל אם עבשיו אינם מכובסים בלבוסן בניהון שלבם ואחר בך כ' דאבשבם מכובסים בבר בדי שבשבת אינו אסור אבל אם אינם מכובסים אסור אפילו בבגדים חדשים נמי אסור אפילו בבגדים בין בבובסים דקאי אדסמיך ליה וזה אסור לפ"ד לדע' הרמב"ן: אשה הלובשת לבנים עמ"ש כ"ד סימן שפ"ח מדין זה : (ו) אסור לעבריות לבכס כו' . הטעם משום חשש מרחית

יד

בו' דברי המחבים בעיני מ"ם דבר והלבך אבלי פשתן קאי אלם הם מבובסין אסור לגבן ולדברי ב"ל דמתחלה מיירי דאסור לגובסן בניהון שלבם ואחר בך כ' דאבשבם מכובסים בבר בדי שבשבת אינו אסור אבל אם אינם מכובסים אסור אפילו בבגדים חדשים נמי אסור אפילו בבגדים בין בבובסים דקאי אדסמיך ליה וזה אסור לפ"ד לדע' הרמב"ן: אשה הלובשת לבנים עמ"ש כ"ד סימן שפ"ח מדין זה : (ו) אסור לעבריות לבכס כו' . הטעם משום חשש מרחית

שערי תשובה

לאסור ולבבם אסור עד יום ה' ובת"ם השמיט זה וע"ש במנ"א שאם נהגו שלא לאכול בשר ויין אבל נהגו לאסור ולבבם מותר להם שאין לחיי' אותם יותר ממה שנהגו וגם כתב המנ"א ולהנוהגים אסור אף אם חל ט"ו באב ביום ואו אסורים בבשר ויין ועיין ביד אפרים מ"ש בזה על המנ"א והבאתי שם דברי הנ"ב מ"ת סי' ק"ח ע"ש ועיין בט"ז ס"ק יו"ד וביד אפרים שם: (יח) להחמיר. עבה"ש וכתב בדגול מרבבה דה"ה אם יום למ"ד בר"ח אב מותר רק בשבוע שחל ט"ב אסור בספר בדרכו ועיין בשאילת יעב"ץ ח"א סי' ע"ז מי שנזהר מי"ז תמוז ואילך ואירע אבל בט"ב אין להתיר לו : (ש"ע סעיף ז) וה"ה דאסור בקנותו וכתב בסידור עמודי שמים שאף הבגדים ישנים והם חביבים אצלו אסור וגם משעם ברכת שהחיינו

אפרים

לאחמיר מר"ח ואילך היינו בחדשים אז מגוהלין ממש אבל בבגדי שבת שאין בלאיסור רק משום שבגיהון ביבר אין בבבבם אסור לבבס אפילו בבגדים חדשים . ובמעם לפי

א"ח תקנא הלכות תשיעה באב

סימן לפי שנזכר בגמ' לאיסור משא"כ בבגדים חדשים והטעם לפי שעדיין אינו שלו ולא נקרא שמו עליו וכתב בבגמ"ר דאפ" בס"כ עלמו שרי לעשות בגדים ע"י עכו"ם לצורך מיהו אין עמ"ם ס"כ: כו שלא לאכול בשר. נ"ל דמיד שהתפללו הקהל ערבית בא"ם לפ"ם שהמיד לא התפלל עדיין אסור בבשר ויין וס"ה בר"מ לדיקן(°) ועמ"ם ☜ סי' רס"ג ורל"ח ס"ב ובטור סי' ק"ז וכ"ד סי' ש"ה וש"ם נמנעין אחר שקיעת החמה: כז ומותר בחומץ. עכ"ד סי' קכ"ג דאין אנו בקיאים איזו מקרי חומץ מ"מ הכא כיון שאינו אלא מנהג כל שבני אדם נמנעין לשתות מפני תמיהותו מקרי חומץ דאזלי' אחר לשון בני אדם (°) עסי' ר"ד ס"ד וכ"ד סי' רי"ז: כתב הב"ח מי שקיבל עליו נפי' שלא לאכול בשר מי"ז בתמוז ועד ט"ב אסור גם בשבת וצריך התרה מכ"ל ולכאורה נראה דכל הנודר אדעתא דמנהגא נודר ומותר בשבת וכמ"ש סי' (°) תק"ע מיהו בספ"ח דנדרים משמע דאסור ס"ש בר"ן מ"מ נ"ל דכל שלא הוליאו בלשון נדר אלא בלשון קבלה כעלמא מותר בשבת ג"כ מותר: כח ומלגיעין הסכין ' ובכ"ד ס' קי"ז אם מותר לגחור בשמות וכמ"ב: אין שותין עד י' כתב ואם חל ע"ב ביום ה' מותר לשתות אחר לכבוד השבת [ב"ח] אבל בהגהורה"ם כתב הטעם דמר"ח עד התענית נזרי דלמא אתי למיכל מיהה אבל ביום התענית לא צריך למינזר ☜ מ"ב לעולם שרי(°) עסי' תקכ"ט ס"י ונ"ל דבמדינתינו שהעבו"ם אין אוכלין בשר ביום ו' וז' וא"כ לא יצלה קונים לבשר עריפה (°) לכן מותרים לשתות ביום ד' דאז"כ ממנעו ולא שתו וכ"מ (°) ממ"ש ס"ד (°) ופסק' תל"ז וסי' תקכ"ד סכ"ג (°)וכן מ"כ מי שא"א לו לאכול מאכלי חלב יאכל בשר עוף שלא היה מקריבין ממנו

ח ד נשי דנהיגי (ז) דלא למשתי(פי' מלשון מו בשתי מו בערב) עמרא מרעייל אב מנהנא (ומהגין (ח) שלא לקדש הלבנה עד אחר (כה) ת"ב) (מהרי"ל ודעת עלמו):

ט ה יש נוהגים בו שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בשבת זו (ט) כז (ומותר בחומץ של יין) (אגודה ומהרי"ל)

ו ויש שמוסיפין (י) (יא) מראש חדש עד התענית ז ויש שמוסיפין מי"ז (יב) בתמוז:

הגה כח * ומלגיעים מר"ח ואילך (כא) הסכין של שחיטה(ר' ירוחם נ"א ת"ב והגהות מיימוני)אמין שותמים כי אם לצורך מלוה *) ☜ כגון למולה או שבת או מילה או פדיון הבן וכיולא בו:

ין: (ז) דלא למשתי עמרא. פי' אלא לעשות חוטים שתי מלמר וכתב ב"י מרא' דל"ם לו ול"ם לאחרים בין בשבר בין בחוט דהטעם משום דשסקה בס"כ אבל שתיה משום השתות יהרסון וזה שייך בכל נווני: (ח) שלא לקדש כו'. לאו דוקא ממש אחר ע"כ דהא כתב ספר' תכ"ו ס"ב דאין מקדשין הלבנה (°) במולאי ע"כ לו בשבת אחר מלאת ע"ד מרא' ס"ב: (ט) ומותר בחומץ של יין. דאיסור זה הוה כמו בדר כמ"ש כ"י בשם תשובת הגאונים וכמובר מן סיון מותר בחומץ יין כמ"ש כ"ד סי' רי"ח סי"ח לבאורה נראה כיון דאיתא שם דמובר מן היין ונעשה אותו יין חומץאסור בו ה"ל כן הוא שאסור בזמן זה מחומץ שנעשה מיין בזמן ההוא אבל אינו נראה כן דשם הוא היין עלמו אסור מלד איסור בדר דרכיה עליו משא"כ כאן דאין האיסור' אלא משום מוכח שמחה וכחומץ ליכא שמחה א"כ ההפרשאיסור עלמו לאיתר ונם בשבר לדין שהאלמו' מוכח בזמן ההוא אבל אינו נראה כן דשם הוא בזמן ההוא אבל אינו נראה כן דשם הוא היין עלמו אסור מלד איסור בדר דרכיה עליו משא"כ כאן דאין האיסור' אלא משום מוכח שמחה וכמ"ש ס' (°) תק"ע דומה לכאן לדין שהאלמו' אל

הטעמים שנאסר בשבילו בבשר ויין וסיים ועוד נראה דאפי' בא מ' להחמיר עד השבת כרשב"ג דלא יאות עביד כדאי' ס"ק דברכות אר"ע אני הייתי בא בדרך והטיתי לקרות כדברי ב"ש וסכנתי בעצמי מפני הלסטים א"ל כדאי היית לחוב בעצמך שעברת ע"ד ב"ה ופירשו התו' אע"פ שהחמיר על עצמו לעשות בב"ש וב"ה נ"כ מתירין לעשות בב"ש להטות ולקרות מ"מ מאחר שבא לכוין עצמו לעבור ע"ד ב"ה אפי' הוא להחמיר חייב מיתה ה"ה כאן דקבעו הלכ' כר"מ והוא בא להחמיר בב"ה כדברי ב"ש ודאי אין בדברי הרב ברורי' בזה דהא כתבו התו' שם במסקנ' בשם הר"ר שמעי' וז"ל כה"נ נבי קריאת שמע אע"ג דמן הדין יצא בדיעבד כיון דלב"ה אין כוון כדאית' במתני' כדאי היית לחוב בעצמך אם עשה בב"ש לב"ה לא עשה ולא כלום עכ"ל א"כ לא היה ר"ע רואי לעונש אלא מצד שעשה כדברי ב"ש מה שאינו כוון לב"ה משא"כ כאן בפלוגתא דר"מ ורשב"ג דלא עבד כלום לר"מ כמה שעושה כרשב"ג גם מו"מ ז"ל חולק על רש"ל בזה מטעם אחר ע"כ ודאי אין על המחמיר בזה שום עון אחר חטא רק בע"ד שהמחמי' אסור לומר שהוא חב לדברי רשב"ג דבזה נראה כחולק על פסק דרבא א"ו אלא יחמיר בעצמו דרך לפנים משורת הדין ולא יאמר כלום: (יא) מותרים בתבשיל כו'. בסמוך מתבאר דאף ברוטב של בשר מותר: (יב) כל השייכים לסעודה. נראה פי' כל מי שהיה הולך בזמן אחר לסעודה זו הן מחמת קורבה הן מחמת שהוא אוהבו דאי' במהרי"ל אם אירע מילה או פדיון הבן וסיום מסכתא דהן סעודות מצוה משכנכם אב מותר לקרואים שם בבשר ויין דוקא קרובים מחמת קורבה או ריעות אבל ההולכים שם רק לשתות ובלא"ה לא היו הולכים ה"ל מצוה הבאה בעבירה ומיהו שבת שחל ט"ב בחובה לא יאכלו אלא בני מצוה רק מבני בלמצוה ויש מקילין ומהרי"ל אמר בשבוע שחל ט"ב כל השייכים לברית מותרים כו עכ"ל ואח"כ כ' בשם מהר"מ במרדכי גדול דהתיר לכל הקרואים לאכול בשר כו' ואילולא דברי רז"ל היה כ"ל היהר לנמרי בסעודת מילה ורמייה מדאשכחן בפ"ק דמ"ק דף ט' רה אלא להוסיף. ז"ל מהרי"ל ודוקא ההולכים משום קורבה או משום ריעו' אבל ההולכים לשתות עבירה הוא בידם ובלבוש פסק כמ"ש במהגהים דמר"ה עד ע"כ לוקחין מבין מצומצם ויש לוקחין י' מלבד הקרובים השייכים לבעלי הסעודה עכ"ל ומ"כ דנשים השייכות לסעודה מותריכ ג"כ בבשר ויין ודוק' במקו' שמצוי' נשים לסעודה זו ומי ששולחין לו לביתו אסור לאכול כמ"ש סי' תקס"ח ס"כ וכ"ל דוקא פסולי עדות מקרי קרובים. עכי"ד סי' שע"ד ס"ו בהג"ה וכ"מ (°) בת"ה סי' רל"ח דיש לנמוד משתה מאכל ובסיום מסכתא אף מי שלא למד עמהם יכול לאכול עמהם משום קורבה או ריעות דהא אמר מכיי תיתי לי דכי חזינא לורבא מרבנן דשלים מסכתא עבידנא יומא טבא לגופאי רבנן (רמ"מ יש"ש ספ"ז דב"ק) וכ"ל דאין נהוג קולות שבשם אלא (°) אם כרמ"א בקולו וכמומרו

ובסימן תע"ח מבואר קצת שאינו יודע מה שמספרים בלילה ילאות מלריס מותר להאכילו מלה בע"פ משום דלא הגיע לתיקוך דהא מילתא המילה ה"ה כאן וק"ל: שם (°) ליכא בזה איסורא וכו'. מבואר מדבריו דמותר ליתן בשר ויין לתינוק שאינו יודע להתחבל ואפילו לאו. משום מצוה והא"ר חולק דדוקא משום מצוה שרי ועיין פ"ד. משמע לכאורה כדבריו ומשמע דאפי' בקטנים לגמרי אין ליתן להם אלא משום מצוה וק"ל: סקנ"ב (°) רפ"ב. דשם הבאר ד"א שאינה עשוה בזה אפילו בשלא: סקל"ג (°) סי' הקס"ח). ע"ש בא"ח סק"י מרבי שעוה"ב מצוה וכו'. וכ"ל כשאינו בשעת אירוסין ע"ש מ"ש סק"ט הראה דמשמע כן מדאחר לעשותה בע"ש רק ד"ל דלעולה הוי סעודת מצוה ואפ"ה אסור בע"ש משום שאין זמנה קבוע בע"ש כיון ובכר אירס קודם ע"ש יכול לעשות הסעודה אחר שבת משה"כ' המ"ל לשון קצת: סקל"ח (°) בח"ה סי' רל"ח דב' שם בח"ה סי' רל"ח דכל קרובים הפסולים לעדות מרחיק קצת סימני אכילות אע"ג דאין חייבים להתאבל וע"ז כ' המ"ל דיש לנו ללמוד משתה מאבל דגם לענין משתה לא מיקרי קרובים רק פסולי עדות: שם (°) אם כרמ"א בקולו. הרמ"א מקיל מרא"ה אב כל ההולכים משום ריעות לבד ואפילו כמה מינים ומחמיר בשבוע שחל

באר היטב

בשר שנריך לכל בני ביתו מותר לשתות לו בשבת שחל ט"ב בתוכו ולא יברך על הסחיטה כיון שאין ישראל אוכל ממנה מינו בית יהודה סי' כ'. ושבות יעקב סי' כ"ו מ"ב מי שה"ח לו לאכול מאכל אבל יאכל בשר עוף שלא היו מקריבין ממנו קרבן וגם אין שמחה מ"מ כתב הטור דאסור בזמן אחר אפי' בשבת אחר מ"מ אם אינו יכול לאכול אלא בני מצוה ומנין רק במצוה ומנין רק במצוה ובלא"ה אם אין ליכא כיון משום שמחה מ"מ כתב הטור דאסור בזמן אחר אפי' בשבת אחר מ"מ אם אינו יכול לאכול אלא בני מ

אח תקנא הלכות תשעה באב

מגן אברהם נ"י

ט"ז מגן דוד

לו כלכוש · וט"ב שחל בשבת ונדחה אין לו דין שבת שחל ט"ב לענין זה בזה כ"ש מודים (°) עמ"ש ס"ד : לו מנין מצומצם . והשאר אוכלים מאכל חלב ופמ"ש סי' קל"ז ס"ג לענין זימון : לז בעט"ב ערי · ול"ל דעכ"פ יעשנה קודם חצות דבזה ודאי לא מהני מה שאוכלין לח"כ בסעודת ערבי על הארץ כמ"ש סי' תקל"ב כ"ש דכיון שאוכלי' בשר יש להחמיר יותר : לח לספר לקטנים · דקטנים נמי שייך בו חינוך לי משום הכילו' לי משום שנמשת נפש (ת"ה סי' קנ"ב) ול"ע דכי"ל סי' שפ"ד פסק דאין הכילות לקטן ול"ל דבהכילות דרבים מחמירי' טפי : לט מיהו נגדים כו' . ומ"מ לא יכנסו הרבה ביחד מט"מ והנמ"ב ול"ל דיכנסו בלעטה אם אין מכנסין ע"נ הכבר (°) עסי' תקל"ד : מ שלא לרחוץ. כ"ל שיולדת מותר' לרחוץ כמ"ש כי"ד סי' שפ"ח ס"ג ובברכות דף ס"ז ס"ב כתבו כתו' דאסי' בט"ב מותרת לרחוץ ע"ש . ואין להקל בזה אלא אם כן רגילין לו כ"כ ברמילה : ר"ח שחל בע"ש יש מוכנין לרחוץ לכבוד שבת ויש רוחצין ביום ה' שלפניו (לבוש ומכבים) וכ"ה כתב דמי שרגיל לרחוץ כל ערב שבת וממנע

לו מנין מצומצם וזה אסי' לז (לד) בערב ת"ב שרי (מנהגים ומהרי"ל) ובלבד שלא יהיה בסעודה שמפסיק בה:(ד"ע)

יא כ כל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו איסור פירץ גדר דוא וינשכנו נחש : (ומותר לשתות כל שכר אפי' של דבש שקורים מע"ד) :

ב נ (יג) הספירת שבוע זה אחד ראשו ואחד כל שער שבו אסור :

יג * מ ובזקן כל שמעבב את האכילה מותר :

יד נ אסור לגדולים לח לספר לקטנים ולכבם כסותם בשב' שחל ט' באב להיות בתוכה: הנה לט מיהו נגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי שמוליאים בהם רעי ומשחיזין בהם הני ודאי (לה) משרת שרי ואפי' בנגדי שאר הקטנים נוהגים להקל : (נ"י)

טו ס מי שתכפוהו אבילות של מת ושל שבת זו והכביד שערו מיקל בתער (יד) אבל לא במספרים ומכבם כסותו במים אבל לא בנתר ובחול :

טז * ע יש נוהגים מ שלא לרחוץ(לו)מראש חודש פויש שאין

ומנע

ט' שלמה דחה תעניית י"כ בשביל כבין כ"ה ומצינו שבת דומה בבין כ"ה אלמא שבת עדיף מבבין כ"ה ומילה דומה שבת מ"כ כ"ש שמילה תדחה תעניית של בשר ודין שהוא אינו אלא מנהג ומהי שתעניית ע"כ דומה שעודת מילה שנזרו רז"ל אפי' על פרים ורביה בשביל כבוד בית אלקינו מ"מ בדבר זה שאינו אלא נדר בעלמא ואף ע"ג דאיתא שם שהיו ישראל דומעים מעשה דשמא עורך הדיוט אסור כאן לא שייך לומר כן דא"כ יהיה אסור לכל אפי' להשייכים לשעודה ע"כ נראה דהמיקל בדבר זה בשעודת מצוה לאכול שם כל הקרואים לא הפסיד והך מנין מצומצם שב' רמ"א כ' בהג"מג דהיינו נוסף על הקרואים ונראה פירושו דהיינו הקרואים שהם קרובים שהם שייכים בודאי להשעוד':(יג) תספור'שבוע זו ☜ נראה' דה"ה נעילת ליפרים דאסור כשבוע זו אכל קודם לזה מותר אפי' לפי מה שהנו איסור בתספורת מן י"ז בתמוז כמ"ש רמ"א בס"ד מ"מ נעילת לפרים קיל מזה כמ"ש לענין אכל בי"ד סי' ס"ן דמותר במקום מצוה נבי אכל ה"כ כאן אין להחמיר בו בחומרת המנהג כנלע"ד : (יד) אכל לא במספרים . כ' מו"ח ז"ל דזה דוקא בשבוע שחל ט"ב אבל קודם לזה מותר בהכפוהו אבילות דהיינו שנלמו ל' שלו בתוחן ימ"ס דמותר בכיבוס ותספורת : כתבו התוס' כפ' בתרא דתעניית דף כ"ט ואע"ג דשלמו משמיה דר"י דכלי פשתן מותר לכבס במועד מ"מ בחמיר לנו מורי רש"י לתת סדינים שלנו לכבס אותם בשבוע שביה בה ט"ב קודם התעניית שבל היכא דחל ט"ב בה' בשבת מותר לכבס ולספר מחלות ומילוך מפני כבוד השבת דאין להמתין עד ע"ש מפני טורח השבת עכ"ל והקשה כ"י דבר תימה הוא להתיר לספר ולכבס בע"ב עלמו ותו דבהבדלת תניא הל להיות בה' לפניו אסור להחריו מותר וה"א לשמעי' דבו ביום עלמו מותר ותו דנבי חל להיות בע"ש קחני אם לא כיבס בה' מותר מקבמנחה ולמעלה ומסיק דלייט עלה אביי וכ"ש בשחל להיות בה' דודאי לאסור בו ביום אפי' לאחר מנחה וא"ל דמה דשרי בתו' מחלות ולמעל' הייט ביום ד' שהוא עע"ב דהא הניא בחל בה' לפניו אסור ותו דעפי' יש להחמיר אחר חצות מקודם חצות הלכך אין לסמוך על הוראה זו עכ"ל ומו"ח ז"ל הסכים להך א"ל שזכר הב"י והא דתניא לפניו אסור היינו אלא לכבוד שבת ולא דק דבהדיא זכר שם בברייתא במקום שמותר לכבס הייט מפני כבוד השבת וא"כ במקום האסור אסור' לכבוד שבת · ולעד"נ דברי התוספות בפשוטן נכוי' דבע"ב עלמו מותר אחר חצות שייך ליום אחר כמ"ש שאחר הצות מותרים לשמוע ולבכין ערבי הבעודה כדאי' לקמן וכן הוא בהרב' דברים ובזה ניחא קושיות כ"י למה אמרו דמותר לאחריו ולא אמרו רבות' דאפי' בע"ב עלמו מותר ביום אחר חצות דהא בהא תליא כיון דמותר ביום אחר חצות דאז אין החומרא כ"כ עליו והקילו לכבוד שבת כאן לגמרי ומ"ש כ"י דהא חל ט"ב בע"ב בע"ש לייט אביי ☜ מאן דכיבס בע"ב עלמו לק"מ דהתם היה אפשר לו בה' כדאי' בברייתא שם חל להיות בע"ש מותר לכבס בה' ואם לא כבס בה' מותר לכבס בע"ש מן המנחה ולמעלה לייט עלה אביי ונראה דעיקר לטותא דאביי כיון דהיה יכול לכבס בה' ולא כיבס הבל בחל ע"ב בה' א"א לו לכבס ביום ד' שאין היתר כלל אפי' לכבוד שבת אלא בה' דבריית' אז אין עליו חצות במה שבונים לכבוד שבת אחר חצות כי א"א לו קודם לזה וזומה לזה אמרי' נבי בנות במועד דבכל שבסיה לגנות קודם המועד אפשר לו לגנות קודם המועד ואם לא סיה אפשר מותר לגנות במועד וה"ל ממש כן וא"כ הורא' זו נכונה ומבחבר אלא דמ"מ לדידן אין להקל בכך כיון דאנן מחמירין אפי' ביום העשירי דבלקמן ע"כ פשיטא שאין קולא בע"ב עלמו לאחר חצות ומו"ח ז"ל הטיר ליזלא בדרך למרחוק בשבוע שחל בה ט"ב לכבס לו בגדי פשתן לכבוד שבת אפי' לכמה שבתו' שהוא צריכין דאחר ט"ב לא ימלא לכבס

באר היטב

אם אפשר מ"א : (לו) מר"ם . מלשון לי שיולדת מותרת לרחון כמ"ש כי"ד סי' שפ"ח ובברכות דף ט"ו ע"ב כתב בוים דאפילו בחשבה בחב מותר' לרחון ע"ש ואין להקל בזה דאין אנו רגילין כ"כ בהיאה . ולאם פורש שחל בערב שבת יש מתנין לרחון לכבוד שבת ויש רוחצין ביום ה' שלפניו לכבוד שבת אפי' מן הסנגה ולמעלה ר"ן ובי' ד"מ ולמה : והכ"מ כתב בביום ד' עע"ב אחר חצות שרי לכבס לכבוד שבת דאי אפשר להמתין עד ע"ש מבני בבור שבת.וה"ה למי שיולד בדרך למרחקים בשבת זו מיתר לכבס לו בגדי פשתן לכבוד שבתות חדשי אי אפשר לו להמתין עד אחר ע"ב ומ"מ טוב לעשות על ידי עכו"ם עכ"ל והמ"א בס"ק

תשובה

לאכול על הסעודה החוא שנרמה לאיסור שהיית מצוה ויתבאר ביו"ד א"ח ואפילו מי שלא נעשה בשבילן אסור ועיין בפסחים דף ק"נ ז' מנודין כו' וכתוס' שם דוקא שיש שם אנשים מהוגנים כו' ע"ש . אבל אם לא היה אפשר למול מקורם עד שהגיעו ימים הללו אפי' הוא שבוע שחל ט"ב יש להתיר לאכול בסעודה כדין מילה בזמנה ממש כיון שלא נעשה במתכוון והסעודה היא באה בשביל שמחת המצוה שקיים היום והרי קיים היום מצות מילה שהיתה מוטלת עליו חובה ומה בכך שהיא שלא בזמנה כיון שהיה אנוס ולא היה יכול לעשות קודם לומן הזה . וכן מבואר להריא בסי' רמ"ט במנ"א ס"ק ה' דבמילה שעבר זמנה מחמת חולי כשמל אח"כ מיקרי זמנה קבוע בכל שעתא ושעתא ומניה הוא שאסור להניחו ערל ולכן מותר לקבוע הסעודה בע"ש ע"ש ותימה אך העלים עין מדברי המנ"א תקס"ח ס"ק יו"ד ועיין לקמן סי' תקנ"ט באשל אברהם שכתב בשם פרי הארץ להחמיר במילה שלא בזמנה ומשמע בנדחית אף מחמת אונס ומ"מ נראה דאף דשם יש להחמיר דלענין לבטל התענית ט"ב מחמת היו"ט שלו י"ל כיון שאינה בזמנה לא מהני לבטל התענית אבל לענין חומרת בשר ויין בימים אלו שהוא ממנהגא בעלמא אין להחמיר ואפילו שלא בזמנה מ"מ סעודת מצוה היא ומותרי' בבשר ויין ולא נרע פסוס מסכת דאף דנם בפיום מסכתא אין לעשות כ"א כשנודמן לו דרך למודו כסדורו מ"מ פשיטא דסעודת מילה אף שלא בזמנה מחמת אונס עדיפא. וע"ש באור נעלם שכתב דסעודת מילה בזמנה היא מצוה דאורייתא והביא מדברי רש"י בנדה דף ל"א שלא יהיו הכל שמחים שאוכלים ושיתים בסעודת ברית מילה כו' ומ"ש בשם רש"י שלא אכל על סעודת מילה ביום ואי' משום דלא אתי דרבנן כו' היינו לאכול על הסעודה הוא דרבנן (ודבריו תמוהין דאם לאכול על הסעודה אינו דאורייתא למי מתוקן הסעודה דאורי' ומי ליכול שירותא ונם מ"ש בשם רש"י ליתא והוא מהר"ש רבו של השל"ה כמבואר במנ"א סי' רמ"ט ע"ש . ואפשר שמ"ש הוא וצ"ל מהר"ש אך לא משמע כן בדבריו ע"ש) ומשיג על תשוב' בית יעקב סי' ע"ג דסעודת מילה אפי' בזמנה הוי דרבנן ע"ש וליתא דודאי נוף הסעודה אין עיקר בדאורייתא כלל כמבו' בב"י סי' רס"ה בשם הר"ד אבודרהם ועיין בפר"ח א"ח סי' קל"ה ובב"י סי' קל"א באורך וע"ש שכ' שראות

ביאור הגר"א

ונוהגין כו'. כיון דאפשר לאפשרים לתיקון משא"כ בפשוטת מנוס : ובלבד כו'. דאז מדינא אסור כמ"ש בנמ' · סי"א כל מי כו'. כמ"ל נפ"ע ובמ"ש בסוף נדרים פ"ח כ' דהנית דברים כו' ופורק נדר כו' במ"ש בפי"ד דשבת ובפ"כ דע"ח : ומותר כו'. דעפשר לאיסור בכמ"ש בפפ"ג דפ"כ מטוס ניסוך היין ואף על פי שדחאם ר"י דחויא בעלמא ועיקר הטעם מטוס אלון נחרין כו' וכמ"ש הגיא אחרי כו' כמ"ל : סי"ב תספורת כו'. כמו בחל דהטוס אבילות אסרו במ"ש בפ"ד דיבמות סי"ג ובזקן כו'. כמ"ש בפ"ג דמ"ק שפה מזוית לזוית הנחה כל שמעבבת ביל אחר רחצו ולו' זקנו ולו' שפמו ולו' כל שער שבו : ובשתה"ל ובראש"ם ובעי"ד סימן ש"ן ס"ל : סי"ד אסור כו'. שהוס בפ"ד דיבמות מ"ג ל' ד"ה במקום כו'. אבל נ' כל דמ"ק ומקרעין לקטן מפני כו' בלא"ה לא וכם י"ד ג' ולו' לאיסה כו' ופ' י"ד סימן שפ"ט ס"ב וכן בחומר אחרו בירושלמי בגדי קטנים נמי כו' משא"כ כאן דאף מי שאין לו אלא כו' : מיחו כו' . מבוס דהוא רביתייהו ולא ביה"כ מוחר לגדולים לשמוח לכם כל בכות רביתייהו כמ"ש נפ' בהרא דוחיא . סט"ז יש נוהגים כו'. כהו בחבל וכהו שאסרו מלספר ולכנס ובל זה מנד הקבלה אבל מדינא אף בעפ"ב מותר כמ"ש בפוף תענית כל שבות מבוס כו' : ויש כו' . עכה"נ וכ"כ הפוסקים פליאכו ואף בשבוס שאסרו בדינא לאסרו ובחמיני מותר בפפי כבוד בשבת "ומוד דבכל דחילה שאינה של תענוג רק למלוה מותר אף בת"כ כמ"ש בפ"ד דתענית : ונוהגין שלא כו'. כמ"ש בפ"ח דתענית כל שבות מבוס אבל בגדי פשתן מבוס לא חייטין למיתה ע"ש :

מחצית

ואולי אפשר כוונתו אף דמדברי הש"ע י"ד אין ללמוד הכא מהתם דאמנו כלנו בחלא מחמ' מחמיהו. דכ"מ שהחכר קרובים ר"ל דוקא שכולו עדות. אבל מדברי ת"ה שאתן טעם לדבר האל"כ אין לדבר סוף כולל והאי טעמא שייך גם הכא א"כ ספיר יש ללמוד משתה מאבל. או ר"ל דוחיל שבת"ה לא הזכיר כ"א איסור רחילה וחיטוי בגדי חול. והכ"ח ותפו' מ"ב אמרו ג"כ לאכול קרובים פסולי עדות בסעודה. הרי דכם ג"כ נתנו איסור פסולי עדות ה"ה דיל להיסך דדוקא קרובים בחבלותם רשאים לשמוח בשמחת קרובים והרמשון כ"ל יותר מיקר : וכסיום מסכתא כתב בס' מ"ר דוקא אם בזמן אחר היה ג"כ עושה סעודה לסיום. וגם לא יאסר בלימודו כדי להשלימו בזמן ההוא : וכ"ל דאין לנהוג קולות שבכם. דדמ"א מקיל בחד לד מר"ח עד שבוע שחל בו ע"ב מוחרים ליכך אפי' לחתם שאין קרובים אם אוכלים מבוס ריעות וגם בזמן אחר כיון אוכלים. ולבוש מחמיר בזה דגם אז אין רשאים ליכך כ"ל הקרובים . ובשבוע שחל בו ע"ב דמ"א מחמיר דאין ליכך כ"ל מבין מלומלם מבשר הקרובים : והלבוש מקיל בזה וס"ל דגם בשבוע שחל בו ע"ב רשאים ליכך מבין הקרובים. אבל הם"ז ס"ק י"ב מפרש דברי דמ"א שדמ"א נוהר מיקל שבי הקולות. ומפרש הא דכתב דמ"א ובשבוע שחל ע"ב בשבוכה אין כבר רק מבין מלומלם. דר"ל אבל הקרובים ע"ש : וס"ב בו' כ"ע מוחרים עמ"ש ס ד . ר"ל אף דבס י"ח וס"ל דיל שבוע שחל בו ע"ב. מ"מ הכא דהוא חומרא בעלמא כ"ע מודו : (ס"ק לו) מבין בו קל"ו סעיף נ' כל"ל. ומבואר שם דאוכלי בשר ואוכלי חלב אין מלמרפים יחד בזמנן כיון שכ"ש אין רשאי לאכול עם חברו וע"ש בנמ"ש שהאריך : (ס"ק מ) בעמ"ב כו' כיון שאוכלים בשר דהר"מ בסי' תקנ"ב ליתה זכות על מה שנוהגים לאכול סעודה קבועה בעמ"ב קודם מנחה . והא דמבן ומור כתבו דעליהם נאמר בגן רשעים תחבר דהיינו דוקא בשאוכלים בסעודה הבאה בשר ושותים יין. מבא"ב בתאכלי חלב. והא דמבן ומור מיירי בחותן מקומות שאין נוהגים איסור בלבילת בשר מן ר"ח ואילך ומ"ב מלד בבשר ויין אין בו איסור כ"א בזמן גרמא שהוא בעמ"ב בזמן

השקל

סעודה מפסקת. ואם כן ה"ה לדיין דנוהגים איסור בבשר ויין מר"ח ואילך בשאוכל בעמ"ב בהיתר בשר ויין כגון בסעודת מצוה אם היא אחר חצות דאז זמן סעודה מפסקת הוי בכלל איסור דבמן רשעים : (ס"ק לח) לספר כו' אי מטוס אבלות אי מטוס שמחת נפש כו' ל"ע דבי"ד סי' שפ"ד . (וכן בסי' שנ"ו) פסק דאין אבלות לקטן. משמע דלא קשיא ליה כ"א על טעם א' שכתב מטוס אבלות אבל על טעם שמחת נפש לק"מ דגם בקטן שייך מטוס שמחת נפש וכדאיתא בי"ד סי' ש"מ סעיף ד"ש קטן שמת לו מת מקרעים לו. ומבואר שם הטעם מטוס שמחת נפש. ולפי מ"ש שם הרדב"ז ופי' הרב"ל אפי' מת לו מת דלא שייך ביה שמחת נפש ומזה למדו הדרישה והט"ז דקטן שהגיע לחינוך צריך לנהוג כל דיני אבלות. א"כ על טעם א' מטוס אבלות שכתב הס"ה לק"מ אלא שהש"ך בנ"ה חולק וכתי' דוקא בקרובים אמרינן כן דהא הרא"ש בבית מחלקותו עם רבו מהר"ם בקטן שנעשה בן י"ג בתר תוך שבעי' אי צריך לנהוג אבלות הוא שם סי' שנ"ו אלמא בעודו קטן אפילו הגיע לחינוך. אין צריך לנהוג אבילות ואפשר ט"ז ודרישה ס"ל דהרי"ן נאות חולק עליהם : (ס"ק לט) מיהו כו' מיהו אפי' מקל"ד דמבואר שם כן לענין כיבוס בגדים קטנים בחה"מ. דדוקא אי נהר דלנעה ופרסיה שויס לענין יופי בכיבוס לא הותר לו אלא בלעה : (ס"ק מ) אלא אם כו' ר"ח שחל כו'. וכ"ח כתב כו' ודי אי מחמיר בשבת חזון דחל לפעמים בעמ"ב ולאו להחמיר מהות ואילך כמו בעמ"ב דבלמא. ומשום לא פלוג הנו לאסור בכל מ"ש אל מהר"ל כוכא בשאמ"ל אחר"ב דחיטין שמא ימות (ס"ק מד) אלא ימלא כו' ולדעת כו' ומה"מ מיקל ט"ז אפי' בפרי שמלא אחר"ב דחיטין שמא ימות. אולם הפ"ב כתב לקמן סי' תקס"ח סעיף קטן י"ג דלזמן מועט לא חיטין למיתה ע"ש :

עברת זקנים

* ומקן כל בהבכר הכילה מוהר הבה"ב להבל הוך ז' לף לבה בעבכב לכילה לאסור ובי"ד כ' ס"ן בפסק בדברי הרי"ן ניאוי ובלן בהרבנ"ן ולפסר דבל ב"י הבוס שבוא הכילה עתיק' ע"ב יש להקל בהרבנ"ן הבנס ל"ע בדברי הב"י בלבו בי"ד כ' ס"ן בוכק בדברי הרי"ן ניאוי ובהב דבקטינן בהרא"ש והרהב"ם דאסור כל ל"י לפי' בתבבב לכילה ל"ב: * יש מוכנין בלא לרחון הר"ם. הבל אם לירש ר"ח ביום ו' בתב מורי בנ"מ ודוחלין לכבוד שבת וכ"ב בהנהגים שבן נהגו ובכן בוא אחרי לף בשבת של חזון בוא מוחרת אחרת שברי לף בכיבוס בהיהו חבמי הבלהוד לבבוד שבת (וכ"ב הרבר"ל סי' נ"ב) מלאתי בתוב בס' בנה"ב ויל בהבהי למנע עלמי מתבמים הבשב בבבוש שחל ע"ב לבילה בתוכו :

לבושי שרד

ע"ב שיבוס רק הבין מלומלם שבולבין מבוס ריעות דוקא לא לבהות והלבוש בשוב הר"ח עד ס"ב אם בן יש מוחרת הר"ח שלוקחין דוקא הבין מלומלם לו בלבד הקרובים לבל הבוס ריעות אסור לבל זה בהבין הלומלם בוא לפילו שבולבין לבהות ואפי' בשבוע שחל ע"ב וקל: שם (°) עסי"ם ס"ד. דשם ב' דיעות בע"ב לענין ספר ולבבס לי בוי בבבב"ב בשבוע שחל ע"ב וסיינו לענין לבפר ולבבס דלאסור פדין בפ"ם השחל"ב בבר ויין שבוא רק מבבב ב"ע בוה דאין לו דין בשבוע שחל ע"ב ול"מ לרמ"א דתחלק בינייבס אבל הלבוש אין ל"ל וקל : הקל"ם (°)עסי' הקל"ד . דשם בתבאר דאין בתבבסין יפה בבנים בבו ע"ב בבבר לבן גם כאן מותר לבבס בבבר אע"ב דבוא פרבסיא לבל בשאינו הבבס בבבר אריך לעשות בלינבב :

יד אפרים

בש"ז ס"ק י"ב נראה הב"ב נשילת לבריבים ע' לעיל סי' הקל"ח בבנ"א ס"ק י"ח : ס"ק ט"ו מאן דבינם בע"ב עלמו לק"מ בו' ובבקל"ח בבי' בע"ב עלמו לא בים ואינו מוזן שם לאמן רחמירין אפי' ביום בשירי בעיל :

מותם : (טו) ויש מתענים כו'. עפי' תקס"ב דהם צריכים להפליש התענית ע"ש : (טז) ויש מקילין בחפיפת הראש . כ' מו"ר ז"ל דאם מירא ר"ח בע"ש ל"ל דרוחלין לכבוד השבת וכ"כ במנהגי' שכן נהגו ואע"פ שכ' שם מנהגי דורא דרבותינו שבאנגל"א וזהרין ומקדימין לרחון מ"מ ל"ל להחמיר שהרי במרדכי פ"ב דשבת האריך בראיות דמלוה לרחון בע"ש ובמרדכי האריך מפיים אבל ביום ה' לא הוה יקרא דשבת אח"כ א"א לו לרחון בע"ש ועוד שאף בשבת חזון חומרא יתירה שהרי אף כיבוס התירו בגמ' לכבוד השבת אפי' ביום ה' ☜ שחל ט"ב להיות באותה שבוע ואף אנו מהנין היתר בזה וא"כ היאך נחמיר בראיה' שלא אסרוה בתלמוד כל עיקר וכבר הפליג ע"ז הרב רש"ל בתשו' סי' ל"ב ושאין המנהג כ"כ יאות לבטל הראיה בע"ש שלא מה אפשר שכבר נתפשט המנהג עכ"ל א"כ הנו דלא לוסיפפלה דדוקא בע"ש של חזון דחל לפעמי' בעט"ב ראוי להחמיר מחלות ואילך כמו עט"ב דעלמא ומשום לא פלוג נהגו לאסור בכל ע"ש של חזון אבל בע"ש שבאה ר"ח שאינו שבת של חזון לא ראיתי לאסור כלל ונפרט הרגיל לרחון בכל ע"ש כשאפשר לו ונמנע פתה עוקים בידו עכ"ל וכל מי שרגיל כל השנה להיות נזהר שלא למנוע שום עשה מלרחון בע"ש זה ☜ יוכל לסמוך ע"ז אפי' בע"ש שחל בו ר"ח ובלבד בשבת חזון יש לנהוג איסור בכל גווני בע"ש : (יז) וכן בפרי שלא ימלא בו' . ונראה דמעשה זה יש להתיר בכל יום שבין המצרים דשמא ימות האדם קודם שקיים מצוה זו ושמעתי שברא זו בשם הרב מהו' יוסף כ"ן מקראקא וים רמי' לזה ממ"ש התו' פרק א"מ הניחה ב"י בסי' תקמ"ט דפרי לכתו' כל דבר השייך לנ"ד בח"ה דהוי דבר האבוד פזימות הנותן לו העדים לו ב"ד בו' ואם בגרבי הגוף הקילו (°) בשברא זו בגרבי גבוה לעשות ברכה במ"ש שמחשש זה ימהר לקיים כ"ז שיוכל לקיים ובפ"ה סימן תתמ"ג סתיר לגרך שבחיינו בשבת : טעם דמריעות בשר ויין מן י"ז בתמוז עד ע"כ שמונגים יחידים וקלת מתענים לגמרי יש בו ג' טעמים . הא' שדיחל התענה שיעור זה. הטעם הב' משום דהוה כחדא לפרא מן י"ז שהובקעה העיר עד ע"כ שנחרב הבית . הג' משום שבטל התמיד ונסוך היין מן י"ז בתמוז וכתב רש"ל בתשו' סי' ל"ב דלכל הג' טעמים אין שייך איסור רחיצה וכ"כ בשמוך דין רחיצה בע"ש ור"ח בשם מו"ה ז"ל ולפי טעמים אלו הי' (°) לנהוג החומר' אפי' בשבתות אלו אף שבשבת אלו אין מיקר לכלל וכ"ל דהטודר מבשר ויין בשלשה שבועות אלו אף התנה בפי' להיתר בשבת מ"מ אין שבת בכלל דכלל גדול אמרי' כי"ד סי' רי"ח דבגדרים הולכים אחר כוונת הטודר וכאן נתכוין זה הטודר להיות מבת הפרושין שהוגין חומרא זו בין המצרים ובשבת אין מוגים חומרא מ"כ ג"ז הטודר בודאי כוונתו כן אלא דטודר לזרוזי נפשי' דלא ליגרי ביה יצה"ר שיתחרט מלהנות כן אם לא יחדור ואע"ג שבתבתי כי"ד סי' ר"כ דהאומר שלא אוכל בשר ג' שבועות גם השבתות בכלל שלחי התם דאמר שתם ג' שבועות משמעותם ג' שבועות שלימות מה שאין כן כאן דמורה בפי' על אלו שבין המצרים ודאי דעתו כמו שהגין בין המצרים לגבוה אסור אבל אם אינו מנהג בין המצרים אינו אסור אלא בשבת זו ☜ ולא בשבת אחרת ומ"מ אם נתכוין לאסור בכל שבת ושבת

ונלים כתפורים כמו שדרך לתנן מיסה בכלים°) ☜ אכל דגים אסור לטנגן בכלים כיון שרוב הפעמים מכשלין אותן בלא כלים כמ"ש בעור ובל כיולא בזה ☜ וכ' ש"ל אסור לעשות לב כות ממולאים בנביגה: ה עדשים עם בלים · ל"ל דוקא שדרכו בכך כל השנה כמ"ש ס"ג וכעור כ' עדשים בלבוש: ו קשים. וקרים (סס): ז ע"ג קרקע. דאוקי אינו מיסב ואוכל ונדידן לא מנכר הפעלות אלא ע"ג קרקע (ת"ה): ח ומ"ל לאוכלן. דאין הבילות מוכן עד הלילה ומה שיוכין בקרקע היינו כדי שתהא הפעוד' שפיכה(ת"ה) ולכן כ"ל דמות' ליסב אחר הפעודה על הספסל: ט שלא ישבו שלשה · אם אירע שאכלו ג' ביחד לא יזמנו (כ"כ כמנהגים ומהרי"ל ופיין בעור וכ"י) ול"ל הטעם דלא חשיב קביעות אלא מ"כ הסיבו אז ישבו בשלחן א' כמ"ש ס' קס"ז ס"ח והכא אין דמתולקטים עפ"ל קל"ג סס"ג: י סעודת קבע · לא כאותם שבטנים כמן רשעים שאוכלים בשר ושותין יין ומשתכרין זלמ"כ אוכלין ערלי כדי להפסיק באכילת שאין בה בשר ויין (עור רמב"ן) ואף שבמדינת מו אין אוכלין בשר מ"מ יש איסור שאוכלין ב' תבשילין ב' תבשילין והלבוש וכ"מ קורלין תנר על מנהג זה ומאן דחש למהנהג שבת' רמ"א ירבה בסעודה קודם חצות: יא שלא יזיק לבם כו'. ול"ל טעם אחר מפני שבזמן בית שני היה יודע ת"ב והיה מרבין בסעודה אף עכשיו לא זז ממנה לעיות לזכרון שיפסיק ב"ב נשמן ולשמחה עין בב"י סוף ס" תקל"ד

אגונין (מיני זרעונים ובלע"ז לילירי)(ד) שנותנים עליהם בצלים ה וביצים ותבשיל הנעשה מדבר שנאכל כמות שהוא חי מקרי תבשיל לענין זה:

הגה ואין חילוק בין לגי לתבשיל לענין זה (מרדכי הלכות תשעה באב):

ד ו מותר לאכול פירות כשהם(ה)חיים אפי' כמה מינים:

ה ז נוהגים לאכול ה (ו) ערשים עם ביצים מבושלים בתוכם שהם מאכלי אבלים:

הגה ויש נוהגים לאכול ביצים ן (ז) קשים שהוא גם כן מאכל אבלים (הגהות מיימוני פ"ה):

ו ח מי שאפשר לו לא יאכל בסעודה המפסקת אלא פת חריבה במלח וקיתון של מים:

הגה ויש מחמירים לטבל אחר אכילה פת באפר ולאכלו על שם ויגרם בחלץ וגו':

ז ט נהגו לישב ז על גבי (ח) קרקע בסעודה המפסקת:

(א) ח (ואין צריך לחלוק מנעליו)(הגהות מיימוני ורמב"ם פ"ז וב"י):

ח י יש ליזהר ט שלא ישבו (ט) שלשה לאכול בסעודה המפסקת כדי שלא יתחייבו בזימון אלא כל אחד ישב לבדו ויברך לעצמו:

ט כ (ב) וכל זה בסעודה המפסקת שאין דעתו לאכול עוד אחריה י סעודת קבע וכשהוא אחר חצות אבל אם היה קודם חצות או אחר חצות ודעתו לאכול אחריה סעודת קבע א"צ ליזהר בדברים הללו:

הגה ומנהג כל גלילות אשכנז לאכול סעודה קבועה קודם מנחה ואח"כ מתפללין מנחה ואוכלי' סעודה המפסקת(מהרי"ל) *ומהגין(י)לברכו' קלת בסעודה ראשונ' כדי יא שלא יזיק להם הטעמים הוחיל ופוסקין מנפ"י כמו ביו"כ ויש קלת רמ"י

אכל בשר עוף אינו נעשה בן סורר ומורה כו' וגרסינן בפ"ק דחגיגה יראה יולקים י"ח כנדרים וכו' אכל לא בעופות לפי שאין בהן שמחה מכל הני משמע דה"ה נמי דבסעודה המפסקת שרי וכ' הטור פ"ז נראה דאע"פ שאין בו שמחה אסור שלא משום שמחה לבד אלא כדי להרבות אכל תדע שהרי אכל אחר מלוה אסור לבד מלוה אסור לבד אלא משום שמחה אלא כדי להרבות אכל תדע דאמרי' לא בכרת הוא אלא מלוה

ובכל נפש שאינו רוצה לשנות המנהג שב' בהגהות ש"ע ירבה בשעור קודש חצות עכ"ל : (ג) חל ע"ב בשבת כו' . כ' רש"ל סוף דבר דבשבת אין לעשות תכילות כלל רק מה שמהגיס להרחות תכילות בענין הבגדים שאין משלים כלל כי אם הכתונת משום עונג שבת עכ"ל ולענין חציפת הראש עכ' תקנ"ח : (ד) והגאונים כתבו כו'. נראה דהם סוברים דאין לנות התענית ולפרוש מעשה שנכתוב בסמוך דהיינו לאכול לאחר כיום זה ולפרוש אח"כ וז"ל ת"ה סי' ער"ה בשם א"ז יחיד שקבל עליו תענית ב' ה' כל ימות השנה ואירע עע"ב בשני כילד הוא עוש' לשעוד ב"פ אסור מפני דדרו אלא סופד פעם א' טרם יבוא השמש דקי"ל מתענין לשעות ומתפלל מנחה תפלת תעני' ואח"כ סועד עכ"ל וק"ל כיון דקיבל עליו פחם תענית לריך להשלי' כמ"ש סי' תקס"ב ס"ג א"כ היאך יאכל קודם בילת השמש בשלמא בתענית חלום והיאר ליכ שאינו תנוי' בקבלתו ספיר משא"כ בזה דתלוי במה שקבל עליו ואינ"ב להשלים וכל ש"ז אינו משלים כאלו לא התענה כלל ומ"ש דקי"ל מתענין לשעות זה אינו דהיינו אם קיבל עליו בפי' לשעות (°) אבל אם קבל פחם היינו יום שלם לא ולא"ל דבכל יום בפ"ע לריך קבלה וקמ"ל דביום זה שלפני ט"ב יקבל התעני' בפי' שלא ישלים וזה אינו דהא כל שקיבל עליו כל השנה כ' רמ"א בס' תקס"ב ס"ח דבקבלה א' סני וא"כ חייב בכל תעני' לשלימו ונראה דהגאונים נתכוונו שבכ"פ יתחייב לפרוש להתענות ביום אחר ורא' מדברי הרא"ש פ"ק דתענית דמבית הך דלוה אדם תעניתו ופורש וכ' ע"ז בשם רא"י ורא"ש ורא"ה ורא"ש רבותי שהיו מזקיקי' להתיר נדר תעניתו בג' דביון שאחר הריני בתענית למחר ה"ל כמו נדר וראה כיון דלריך לפרוש לא נתבטל הנדר אלא מאומד הדעת אחרי' שהיה בדעתו להתענות יום א' ולא לקבוע יום א' לאוכה ונם מירום' יש רא"י שאחר מילתא דרב אמרה מתענין לשעות דאחר רב לוה אדם תעניתו ופורש ולתלמודא דידן דכל תענית שלא שקעה עליו אמה אינו תענית א"א לפרוש אלא דמקרי תענית מה שהתענה מקלת היום לענין זה דא"ל לשאול על נדרו דמקרי תענית מה שהתענה מקלת היום עכ"ל ובקיצור שפקי הרא"ש כ' ג"כ וז"ל ולוה אדם תעניתו ופורש לאחר שהתענה קלת היום עכ"ל א"כ נם דעת הגאונים כן בעכ"ב אחר כשני שחייב להתענות משום נדר עכ"פ תענית שעות ואח"כ יוה התענית ופרש ביום יוכל אחר שהתענה מקלת היום זה בדקא נמוקא אחר ואז אין לריך להתענות כלל בו ביום וכאן שאינו מלטער אינ' שלו אחר שהתענה קלת היום נם כך לעשות הלוה והיינו דלא התירו לנות אלא כשהוא מלטער להתענות כל השנה ב' ה' דאין לנות התענית אלא בשביל בת"ה סי' רפ"ה מסיק וז"ל והדעת מעה בנדון דידן דהיינו שנדר להתענות כל השנה ב' ה' דאין לנות התענית אלא בשביל מלאת הוא אלא שכן הדרך בשאדם שותה כל צורכו מיין חזק בלא רשאו ונקרא שיכור : ואח"נ שלאחר מנחה כו' ר"ל כיון שנם מה שאוכל קודם מנחה אינו רשאי לאכול יותר מתבשיל א' דנם הוא בכלל סעודה המפסקת א"כ הביאים שאוכל אחר מנחה שנם הם מכלל סעודי' המפסקת ולפרשו והוי שני תבשילין : (ס"ק יג) אוכל כו' דאונן כו' דבאוא אסור בבשר אבל בשבת אוכל אם יראה והוי ליה למימר דחייב לאכול : בשם הירושלמי. דהוי שני עצמים א' מעשי כצורכו של מת שיאמרו שאינו חש לכבודו של מת הנני מפני שאין לו מי שיש משאו ר"ל שאין לו מי שיטריח בצורכי המת. ולכן אפי' לרלה להחמיר ע"ע לקיים מלוה מן המובחר אסור להחמיר ומה"ש נ"כ אינו אוכל בשר ויין יע"ש . ר"ל עכ"פ אינכא עכש לחלק בשלמי בע"ב שעשה איסור בשר מפני אבילות וא"כ אי יעבר בשבת מבשר ירלה שמתאבל בשבת וזה בזיון לשבת. משא"כ באונן דאיסור בשר בחול הוא. מעשי כבוד המת אז כדי שיעשה בצורכי המת ולא יקבע א"ע לאכילה. ובשבת שא"א לקברו אם בכך אין בזה בזיון לשבת : ולכן אפי' יעבר א"ע מבשר ויאמרו שנם בשבת חושש לכבוד המת אם כבר אין בזה בזיון לשבת : (ס"ק יז) לוה כו' דאסור לנות כה"ג משום דקי"ל דוקא קיבל עליו תענית סתם רשאי לנות ולפרוש. אבל אם אמר יום זה אסור לנות. וב' וה' כל שבעה מיקרי יום זה. כיון דאמר ב' וה' א"א

תקנ"ד : יב ממדרש מיכה . דף כ"ג ע"א איתא שם אחר שאוכלין ושותין ומשתברין בסעודת ט"ב יושבין וקורין קינין (ד"מ) ובדף ע"ב א' רב מן דהוי אכל כל המאכלים נסיב חד פת פחם ויסיב עליה קינתא ואמר זו היא סעודת ט"ב אבל בירושלמי הני' רב מן דהוי אכל כל מאכלים הוי נסיב כו' ואמר זו היא עיקר סעודת ט"ב א"כ י"ל שלא סי' אוכל יותר מתבשיל א' וגם הממדרש יש לפ' כן ומ"ש משתברין היינו ששותין כל צרכן לכן יש ליזהר שלא קודם מנחה לא יאכל רק תבשיל א' וכ"כ בד"מ שהמדקדקין פורשין עצמן ואע"ג שאחר מנחה אוכל כלים לא מילערסי הסני תבשילין כיון שהפסיק בינתי' כנ"ל : יג אוכל בשר . ואסור לטמוע ממנו אע"ג דאין חיוב לאכול בשר בשבת מ"מ כיון שנמנע משום אבל עבירה היא (טור) וקשה דבי"ד סי' שמ"א ס"ה בהג"ה כ' דאונן בשבת אוכל בשר אם ירצה וי"ל דסעדה דאונן אינו אוכל בשר אינו משום אבילות אלא משום כבוד המת עיין בב"י סי' ע"א בשם הירושלמי: יד בסעודת שלמה. ומ"מ יש בדאבת בשם שלא יבוא בשמחה (רוקח וס"ל) ולכן לא יש (°) בסעודת חברים ואם אל מילה בחותו שבת יעשה הסעודה קודם מנחה כנ"ל : טו ואירע עע"ב וכו' . וקשה עליו ליש בתענית ב' ימים ולילה א' : טז יום תעניתו . אע"ג דבסי' תקס"ח ס"ב כתב דאסור לנות בכה"ג הכא כיון דא"א בענין

°מ"א סקי"ב ממדרש מיכה וכו'. אבל בירושלמי הביא כו'. הנה כ"ל דגם במדרש י"ל הפי' במה שאמר רב מן דהוה אכל כל מאכלים אינו הפירוש כל מאכלים. אלא כל מאכלים. והיינו כל מאי דהוה צריך לאכול ומתבשיל א' והוא ומתבשיל דמן בירושלמי כל צרכיה בגוף הכרון כ"ל דאין לבניא ראייה מהמדרש הכ"ל הא יש לדייק מ"ש אחר שאוכלין ושותין ומתחברין בסעודת ט"ב. דמשמע בסעודת דט"ב עצמו. וכ"ל דוקא בסעודת ט"ב עצמו מיירי בשבת מקדש שני דלא היה ט"ב לשון ולשמחה כדאיתא בגמרא דר"ה דף י"ח דמקשה כתיב לוש וכתיב לשון ולשמח : ומתרץ בשבת שם סכנה לוש וכו' אי"כ ע"כ בשבת מקדש שני היה ע"ב לשון ולשמחה וז"ז דורש המדרש שיהו כי יושבי שער ונגינות שותי שכר והיינו ר"ל הפסוק מיתם בשיר אל שכקב"ה אומר לכם שיהו כי יושבי שער. ר"ל המדרש' כ' כי הוא יושבים בשער גם מתנגנים בשתיה שכר מדברים בהקב"ה אל דברו ועז"ל אמר המדרש ונגינות שותי שכר אלו ישראל. מאחר שהיו אוכלין ושותין ומתחברין בסעודת ט"ב עצמו אינו אוכל אלא לשון ולשמחה מ"מ אחר זה היו יושבין וקורין קינות ואיתא אחר אכילתם ושתייתם היו קורין קינין קינות מיכה אחר נתיישב לשון ולשמחה מ"מ אחר זה היו יושבין וקורין קינות ואיתא אחר אכילתם ושתייתם היו קורין קינין קינות מיכה אחר נתיישב

לזה יב ממדרש מיכה רבמי מיהו מי שיוכל לסגף עצמו ויודע בעצמו שאין התענית מזיק לו ומחמיר על עצמו נק"ל קדוש כנ"ל :

יא אם(ג)חל תשעה באב באחד בשבת או שחל בשבת ונדחה לאחר השבת יג אוכל (יא) בשר ושותה יין בסעודה המפסקת ומעלה על שלחנו ואפילו יד בסעודת שלמה בעת מלכותו(מיהו לריך (יב) להפסיק מבעוד יום)(סמ"ק) :

יא מי שקיבל עליו תענית שני וחמישי כל ימות השנה טו ואירע ערב תשעה באב להיות בשני ישאל על נדרו

או טז ילוה תעניתו ופורע:הגה(ד)והגאונים כתבו דמתענה עד אחר תפלת מנחה ואוכל יין סעוד' המפסקת קודם בילת השמש (הגהות אשירי ומרדכי וס"ה סע"ה) וכן מנהגינו הוא הדינמי שמשבל תענית(יג)חלוס(מהרי"ל):

יב °נאיאומרים תחני' ערב תשעה באב במנחה משום דאיקרי מועד:(ומה הוא שבת אין אומרים (°)לדקדק): (מהרי"ל ומנהגים) :

תקנג דין סעודה המפסקת ובו ב סעיפים :

א אע"פ שאכל סעודה המפסקת מותר לחזור ולאכול *אלא א"כ קבל עליו בפירוש א שלא לאכול עוד היום הגה וקבלה (א) בלב אינה קבלה אלא לריך להוציאו בשפתיו : (בית יוסף בשם הטוש') :

ב °° ג תשעה באב לילו ביומו לכל דבר ואין אוכלים אלא מבעוד יום ג (ג) ובין השמשות שלו אסור כיום הכפורים :

°עפי' תקל"ו מ"ש °° עפי' רס"א ס' רל"ט תקל"ו הגה

מחר שרי ומס"ש כתבו הגאונים דא"ל להסליסוכ"ב מהרא"ם ומשמע מלזדאסר ליה יתענה כ' ימים ולילה א' : יז סעודה המפסקת . אבל אסור לסעוד ב"פ מפני מדרו (ת"ה סי' ער"ח) וא"כ לריך לנהוג בה כל חומר סעודה המפסקת וכ"כ מע"מ בשם הגאונים אלא התירו לאכול רק תבשיל של עדשים אלא שומן עכ"ל וחומרא בעלמא היא דתבשיל א' שרי לכ"ע ומיהו לריך שיאכלנה סמוך לבילת השמש (°) עפי' תקס"ב ס"ב ולכן מוטב שיאכל על נדרו :

תקנג א אלא לאכול עוד. משמע דאם אמר (°) הריני בתענית למחר מותר לאכול היום אבל בעור ובשוסקים משמע מיד שקבל תענית אסור לאכול עוד וכ"ה (°) סי' תר"ח ושע' תקס"ב סי"א : ב אינה קבלה . והכ"מ כ' דהוי קבלה לכן טוב להתענות בשע' סעודה המפסקת : ג ובין השמשות וכו'

°מ"א סקי"ב ממדרש מיכה וכו'. אבל בירושלמי הביא כו'. הנה כ"ל דגם במדרש י"ל הפי' במה שאמר רב מן דהוה אכל כל מאכלים אינו הפירוש כל מאכלים. אלא כל מאכלים. והיינו כל מאי דהוה לריך לאכול ומתבשיל א' והוא ומתבשיל דמן בירושלמי כל צרכיה בגוף הכרון כ"ל דאין לבניא ראייה מהמדרש הכ"ל הא יש לדייק מ"ש אחר שאוכלין ושותין ומתחברין בסעודת ט"ב. דמשמע בסעודת דט"ב עצמו. וכ"ל דוקא בסעודת ט"ב עצמו מיירי בשבת מקדש שני דלא היה ט"ב לשון ולשמחה כדאיתא בגמרא דר"ה דף י"ח דמקשה כתיב לוש וכתיב לשון ולשמח : ומתרץ בשבת שם סכנה לוש וכו' אי"כ ע"כ בשבת מקדש שני היה ע"ב לשון ולשמחה וז"ז דורש המדרש ונגינות שותי שכר והיינו ר"ל הפסוק מיתם בשיר אל שכקב"ה אומר לכם שיהו כי יושבי שער. ר"ל המדרש' כ' כי הוא יושבים בשער גם מתנגנים בשתיה שכר מדברים בהקב"ה אל דברו ועז"ל אמר המדרש ונגינות שותי שכר אלו ישראל. מאחר שהיו אוכלין ושותין ומתחברין בסעודת ט"ב עצמו אינו אוכל אלא לשון ולשמחה מ"מ אחר זה היו יושבין וקורין קינות ואיתא אחר אכילתם ושתייתם היו קורין קינין קינות מיכה אחר נתיישב

באר

מבשיל בשבת"ב כל היום מלאתי ועיין ט"ז ומ"ש : (יא) בשר . ואסור לטמוע שם"ג דאין חיוב לאכול בשר בשבת מ"מ כיון שנמנע משום אבל עבירה הוא מ"מ יש בדאבת בשם לא יש בסעודת חברים ואם אל מילה בחותו שבת יעשה הסעודה קודם מנחה מ"ש : (יב) להפסיק.כ' הבאר היטב אחר לפני ו"ל ברש"י תענית דף כ"ם דכ' דאין צריך להפסיק עכ"ל ב"ש ולא דק דמ"ב דה"ש אם אינו מפסיק סעודתו וכו' ר"ל דאינו אוכל סעוד' המפסקת אלא מותר לאכול בשר ולשתות יין כי בסעודה המפסקת אם אל בחול לא יאכל בשר ולא ישתה יין אבל בשבת

ביאור הגר"א

דקורין לוכה . (ע' ד"מ) : מיהו כו'. כמ"ש בגמ' וכנ"ל ס"ו : ס"י מיהו כו'. בספ"ג דעירובין א"ל ר"י לו אתם מודים זכו' : ס"יא מי שקבל כו'. מפני סכנה וע"ל סי' תרכ"ד ס"ה בהג"ה : אז ילוה כו' . דס"ל דלא נקרא יום זה אלא אם היום גורם כמו יום שמת אביו וכיולא כמ"ש בהג"ה פ"ק. דשבת רוב הפוסקים מולקים וכמ"ל מתקס"ח ס"ב בהג"ה בגיא בתס"ד ראיה מתי"ם בס"ק דתענית יחיד שקיבל עליו שני וחמישי של כל השנה ואירע בהם ויפרע וז"ש בהג"ה והגאונים כו' וכביאו ראיה ממ"ש ומתענין לשעות וע"ע דבא אחרונו וכתו אלא עשה כו' . ונראה שהגאונים סתמו על הירושלמי דנדרים פ"ע הלכה ה' מילתא דר"י אחר מתענין לשעות דר"ח הריני בתעניתי עד דאסל פירקי עד דיתסל פירקתי מילתיה דר' יוחנן אחר מתענין לשעות דרב אחר לוה אדם תעניתו ופורע ח"ל דאתכל נוכבא ואתה מיא אסקיה בס' הכתוב מיתם מילתיה דרב אחר מתענין לשעות דרב אחר לוה אדם תעניתו ופורע ח"ל שמואל וכי נדר הוא כו' ובנדרא"ש ובמרדכי וס"מ אף לנדרי הירושלמי דוקא בשלא קיבל תענית אלא לשעות וכמ"ש הרא"ש וכן משמע פשטא דירושל' וכן מ"ש לוה אדם כו' לריך להתענות יום אחר ומכל מקום לענין קיום נדרו שקיבל שלא עשה כו' היינו בזה עולה לו תענית שעות ואפשר דגם הגאונים כ"ג מיירי כ"כ בע"ד ולא' אבל אם לא שקיבל קודם בשרב מפני מלוה וכיולא : כתב"ש מיתני אכיל בשקיבל עליו הא קודם אף שאכל מ"מ אינו מחמר בתענית יום אלא שקיבל לאכול עוד היום אבל אם לא שקיבל רק לעצורי מותר לאכול אבל אם אמר בפירוש דעתו שלא לאכול עוד כו' מ"ש אחר זה וכדאי שלא ידחה תענית ט"ב אסור לצום מאי דס"ל להגאונים דא"א לצום ב' ימים זה אחר זה וכדאי שלא ידחה תענית ט"ב אסור לצום ערב ט"ב וא"כ הו"ל אותו היום כימים האסורים לצום מדבריהם שאם קבל עליו כ"כ תעניות ואירעו בהם אותן הימים אמרינן נדר שהותר מקצתו הותר כולו אפי' בלא שאלה לחד שיטה בתוס' נדרים דף כ"ה ע"ב ד"ה פותחין וכו' ע"ש וא"כ היה לנו לומר שהותר נדרו לגמרי ע"כ כתבו הגאוני' כיון דעכ"פ די לו בסעודה המפסקת וכ"כ מע"מ בשם הגאונים אלא התירו לאכול רק תבשיל של עדשים אלא שומן עכ"ל וחומרא בעלמא היא דתבשיל א' שרי לכ"ע ומיהו לריך שיאכלנה סמוך לבילת השמש (°) עפי' תקס"ב ס"ב ולכן מוטב שיאכל על נדרו : **תקנג** א אלא לאכול עוד. משמע דאם אמר (°) הריני בתענית למחר מותר לאכול היום אבל בעור ובשוסקים משמע מיד שקבל תענית אסור לאכול עוד וכ"ה (°) סי' תר"ח ושע' תקס"ב סי"א : ב אינה קבלה . והכ"מ כ' דהוי קבלה לכן טוב להתענות בשע' סעודה המפסקת : ג ובין השמשות וכו'

הגהת מהר"ש שפי"ץ

והוא הכבואות והקיומות על מורכן בית ראשון ואמרו כם בנית שני הקיומות אף שבים ס"ב לשון ולשמחה ס"מ היה לוכרון לפניהם קיומות אינה הפירוש כל בית ראשון אינ' אין ראשון אינ' אין ראשון אינ' אין

א"ה תקנג תכנד הלכות תשעה באב

כו'. אבל מ"ל לחוסיף מנפ"י (מ"מ כ"י) : ד מותר ברחיל'.ומס קבל התעמית מנפ"י לאסור ברחילה (כ"מ דלא כרש"ל בתשו' סי' ל"ב) : ה לחלון מנעלים · קודם שהולכין לבה"כ (מהרי"ל) פסי' תרי"ד : ו לאחר ברכו . ויזהר שלא יגע בהם בידיו ופסקי' ד' סי"ח וכ"מ : ז חל בשבת וכו' . מ"כ ק"ו אם מ"ל ע"כ בשבת שאסור ללמוד כל היום דהא אסור מדינא ללמוד בע"כ ושוד דהא דברים שבלעגה מוכן כמ"ם סימן תקכ"ד סי"ד וכתשו' מור"ם לובלין כ' אם חל ט"כ בשבת מותר ללמוד דחשמים נופא חומרא יתירה היא והכו דלא לוסיף פלה פכ"ל וצ"ע שלא הביא דברי רמ"א מיכו בתשו' מהרי"ל כ' וז"ל ט"כ שחל בשבת אסור ללמוד אחר הלות כמו בחול פכ"ל משמע דקודם הלות מותר וצ"ל הטעם כיון שבדאה נדחה ואין לו דין ט"כ רק דין פט"כ ומ"מ לפנין תשמיש מחמרינן אחל *) בד"מ הביא בהשובת מהרי"ל פע"כ בחל בשבת וכ"ה בסימני תשו' מהרי"ל וא"כ אין ראי' מפס וכ"ה מתיר ללמוד בפט"כ בחל בשבת ואוסר בע"כ עלמו שחל בשבת וצ"ל לחמי' בשביבה דהא יכול ללמוד דברי' המותרים בע"כ וכן תשבחן בנמ' שקרא ר' בתגילת איכה דהא בשבת ולא יכול ללמוד דברי' המותרים בע"כ אבל בשבת אינו

במקום שאינו רגיל מפני שנער הוא לו ור"י אוסר אף כזה והלכתא כוותי' וצריך לתת טעם בלימת למה אוסר ר"י שהרי יש לו נער וגרמא טעמו מפני סוף הלימוד דאחר שיגדיל נעמו ויבין הפשט יהיה לו שמחה וחזלי' כתר סופה דמילתא וסברא זו אשכחן בהדי' דר"י ס"ל כן לענין אחר דהיינו בפ"ק דמ"ק ד"ט ר"א לא תסוד אשה פני' בעומד ומוד' ר"י בסיד שיכול לקפלו בעומד שטופלתו בעומד שאפ"ג דעכשיו היא מלירה היא שמא לאחר זמן והוכא לפיל בדברינו סי' תקמ"ו ה"ל חזלי' כתר הסופדים שמא' ואסור ומטעמא ר"ל דאפי' במקום דעותר ללמוד הייינו שלא שיגיע לו מכאוב ראש ע"ר ר"י בשם הסכמת הפוסקים פ עור בשם הירושלמי כפי גירסתו ופירושו ל שם בשם הרי"ך נאות וכ"כ הרמב"ן נת"ב ק ברייתא יומא ע"ז ר מהא דרבא שם ש עור

נתיב חיים

תקנד בש"ע סעיף ז' (°) רחילה ר"ב ולענין רחילה ולבישה לבנים ע' י"ד סי' שפ"א ש"ך סק"ג :

לבושי שרד

וק"ל : סק"ז (°) לחזור בפרשה קודם. וה"ינו כי הוליד שקורין בס"ב : שם (°)שפ"ר רפ"ב. שם מבואר דאם כיה אמנם בע"ם יאחר שחו"ת בשאה: שם (°) וצי' ס"ם תקנ"ג ר"ל דרמ"א אוסר ללמוד בס"ב אחל בשיום בשבת מש"ה קמ"ל כאן דחזרת הפרשה הוי סדר היום ומותר משא"כ להתחיל כלל : ללמוד א"ל לאחשוטים כלל :

ט"ז סק"ג (°) נראה דס"ק . הוקשה לו דהא עיקר המלוה לחזור בפרשה שהו"ת הוא בש"ם ופ"ב הייינו אל בע"ם מש"ה פי' כמי שדרכו לחזור שמו"ת כיום כ' לפי שדרוך בע"ם בלרבי שבת והמג"א בסק"ז פי' בדרך אחר ופי' שו"ת אדנעה עורי אבן סי' ל"ז :

דגול מרבבה

הייני שאין רבים צריכין לו וא"כ אם הוא לא ילמוד עמהם ילמדו אחרים עמהם אבל בע"כ אם' אחה אוסר עמהם ילמוד עם התינוקות בטלים ואין לך ביטול תורה גדול מזה ולכן פשוט דמותר ללמוד עמהם איזב ואחר דברים הרעים וכדאת בס"ז :

חתם סופר

קהלות ברבים בע"ב שחל בשב' ונדחה כדרכן של ישראל בכל שבת או לא. ואחר שכתב לבאר דברי המדרש שרבי קרא במגלת איכה בע"ב שחל בשבת וכו' סיים בזה"ל ולפ"ז יש לחתיר קודם חצות עכ"ם לו' ברבים בגון הפטורה וכדומה וכן נוהגין בכל מקום שראיתי עכ"ל. ושעם המנהג שלא ללמוד בערב ט"ב אחר חצות כתב שם משום דכל מה שלומד מחצות ואילך עדיין מחשבתו עליו והרהורו גביה בלילה ונכנס לאבל כשהוא שמח. וא"כ גם בשבת אחר חצו' אסור שאינו משום אבילות דעצמו אלא משום לילה שאחרי' ומשום הכי נוהג גם בשבת] :

יד אפרים

אסור אף בדברים הרעים דלכפינדיל יש לו שמחה בזה שלומד עם אחרים רק בתורכן מותר לפי שאין זה רק סיפור

ד ו ומותר לקרות כל (ד) סדר היום ופרשת הקרבנות ומשנת איזהו מקומן ומדרש רבי ישמעאל :

הגה (ג) ומותרין ז לחזור (ה) הפרשה בתפלה בחב : (מנהגים)

ה ז ח עוברות ומניקות מתענות בט' באב ומשלימות בדרך שמתענות ומשל מות ביום כפור ט אבל בנ' צומות אחרים פטורו' מלהתענו' ט ואעפ"י כן ראוי שלא תאכלנה להתענג במאכל ובמשתה אלא כדי קיום הולד (וע"ל סימן תק"ן סעיף מ') :

ו י ° (ד) ט חיה כל שלשים יום וכן (ו) חולה שהוא צריך לאכול אין צריך אומר אלא מאכילין אותו מיד דבמקום חולי' לא גזרו רבנן; הגה (ה)ומיהו מוהגין (ז) להתענות כל זמן שאין להם לער גדול שהיה לחוש לסכנה והמקיל לא הפסיד :

ז °) כ רחיצה אסורה בט' באב בין בחמין בין בצונן אפי' להושיט אצבעו במים אסור :

ח ג ° ° ° י (מ) טבילה של מצוה בזמנה מותרת מ אבל בזמן הזה אינטבילה בזמנה הילכדלא תטבול בו מוכן נהגו: ט ס יא אסהיו ידיו (ע) מלוכלכו בטיט ובצואה מותר לרחוץ להעביר הלכלוך ולא ישול כל ידיו אלא לפי הצורך להעביר הלכלוך : הגה ואם עשה צריכו אם מותר לרחוץ דיומ כמו ביום כפור ועי"ל סימן תרי"ג ס"ג :

י ע נוטל אדם ידיו שחרית וצריך ליזהר שלא ישול ידיו אלא עד סוף קשרי אצבעותיו :

יא °°° פ ולאחר שנגב ידיו ועדיין לחות קצת מעבירם על עיניו ל ואם היה לפלוף על גבי עיניו ודרכו לרחצם במים רותח ומעבירו ואינו חושש דהוה ליה בטיט וכצואה שרוחץ כדרכו ואינו חושש :

יב ק ההולך להקביל יב פני רבו או אביו או מי שגדול ממנו או לצרכי מצוה עובר במים עד צוארו ואינו חושש ר (ו) וכן יג בחזרה מותר :

יג ש ההולך יד לשמור פירותיו עובר במים עד צוארו ואינו חושש אבל בחזרה אסור :

יד ת הבא מן הדרך ורגליו כהות מותר לרחוץ במים : מותר (ש"ג) : יב פני רבו · כ"ל שהולך בחול להקביל פני רבו בשבת דבחול אין חייב להקביל פני רבו אינ נהי דחיובא ליכא בחול מ"מ מצוה איכא וכ"מ בחגיגה:יג בחזרה מותר . דאם יהא אסור לחזור ימנע מלילך לדבר מצוה : יד לשמור פירותיו . (°) מפני הפסד ממון :

וסיא

(ה) ומיהו נהגו (ז) להתענות אפילו בשאר ימות השנה אם יש לו לחוש לסכנה אם לא יתענה ולא יתענה בשבת ויום הכפורים אבל אם אינו חושש לסכנה אינו מ

טו וסיא מתנגבת. עד שאין בה טופח להטפיח כ״מ בב״ח: טז נעילת הסנדל · כתוב בס׳ משפטי שמואל כתי שוקיים שמקלתן מחוסין עור אסור ליכך בהן עסי׳ (°) קב״ח ס״ה וב״ה בחמיר ליכך יתף לגמרי: יז מותרים בנעילת · ל״ל הטעם דעורה גדול הוא ליכך דרך רחוק יתף אבל כשהולך לשדה סמוך לעיר אסור לגעול וס״ה לבית הקברות עכי״ד סס׳ שס״ב אא״כ יש טיט ורפש או כיון הפכו״ס וכ״ל דכשיושב על הסנלה או רוכב ליך לאלון אסי׳ בדרך רחוק: יח ברחוב היהודים · ואע״פ שמשכירין קלת חיות לעכו״ס ופכו״ס עוברים שם אסור (רש״מ סי׳ י״ט) וכ״ל דאם הרבה עכו״ס עוברים שם מותר: יט שם אשתו. ואפשר שלא יגע בה כיון כי״כ (ד״מ) וכ״ל דכיוס ים להקל אא״ (°) עכי״ד סימן שמ״ב: כ ויש אוסרין · ומכרין השמש דברים שבלעעה מוכ (ד״מ ומהגיים) ופסק כשל״ה דאם מלמנה ליל עכילתה בליל שבת זו מוכלת ומשמשת דים לסמוך על סברת הרשאונה (°) (עפ״ח): כא אין שאלת שלום. כתוב כי״ד סי׳ שפ״ה י״ח דזה מה שאנו מתנים שלום לא מקרי שאלת שלום שבימיהם ול״ל דהא כתוב שם מכיא סירוש שכתב בהדיא שלום עליכם וגם בגמרא אמרי׳ כדי שאלת שלום עליכם יבא ליריי שחוק וקלות והתול: כב מקום שנהגו לעשות מלאכה בט״ב עושין במקום שנהגו כן שלא לעשות (יז) אין עושין ובכל מקום ת״ת. בטלים כד (י) וכל הרוצ׳ לעשות עצמו תלמיד חכם לענין זה עושין ואפי׳ במקום שנהגו שלא לעשות · מותר ע״י עבו״ם אפי׳ בביתו ופרקמטיא להרויח ולהשתכר כ במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אסור ובמקום שנהגו לעשות · מותר אלא שממעט שאפי׳ משנכנס אב אנו ממעטין מלישא וליתן: הגה ולא נהגו באיסור מלאכה כי אם עד חצות (מנהגים) ונהגו להחמיר על חצות בכל מלאכה שיש בה איסור קלת אפילו מעשה הדיוט אבל דבר שאין בה איסור כגון הדלקת נרות או קשירה וכדומה מותרת ולאלוב הפרות טוב לעשות ע״י עכו״ם כה אסור (יח) בעכו״ם:

כג ומלאכת כו דבר (יט) האבד מותר בדרך שאמרו בחולו של מועד:

מותר. הטעם כדי שלא תהא מכשילו לעתיד לבוא שלא ירצה לקיים המצו׳: (ז) ושל עץ מחופה עור אסור. כ״ם שיש לאסור אותן שיש להן (°) בתי שוקיים של עור דהיינו גם מה שעל הרגלים של עור וגם אותן שהן של בגד רק שהכוליים של עור אסור כללו״ד: (ח) שלא ייצן בליל ט״ב כו׳ עמ״ש בסי׳ תרט״ו מזה: (ט) מותר בכולן כו׳ · דהא איתא בברייתא ומעלה פל שלחנו ואינו מוסיף עלמו משום דבר ו״ח ס״ל דהוה שבת זה כמו קובר מתו ברגל דמותר ברגל דברים של לעצה ולפי זה גם כן אסור לרחון ידיו בחמין שג״ז קרוי לעצ׳ כמ״ש המרדכי במ״ק: (י) וכל הרוצה לעשות עלמו כו׳. ולא מיחזי כיוהרא דהרוחה

הגה ומותר לשרות מפה במים בערב תשעה באב ומוליאה מן המים

טו והיא (י) מתנגבת ומקנח בה פניו ורגליו אפי׳ אינו עושה רק להעבור שרי כיון שהיא נגובה: (טור)

טו א סיכה אינה אסורה אלא של תענוג אבל מי שיש לו חטטין בראשו סך בדרכו ואינו חושש:

טז ב טז נעילת הסנדל דוקא של עור אבל בגד או של עץ או של שעם (פ׳ קליפי עץ) וגמי מותר ג (ז) ושל עץ מחופה עור (יא) אסיר:

יח ד אבל ומנודה שמהלכים (יב) בדרך יז מותרים בנעילת הסדל ובשיניע לעיר יחלוצו וכן בט׳ באב: ° הגה וכן במקוסדרים כין העכו״ם לא יחלוצו כי אם יח ברחוב (יג) היהודים וכן נהגו (טור והגהות מיימוני הגהות מרדכי רפ״ק):

יח ה יש מי שאומר (ח) שלא יישן בליל תשעה באב יט עם אשתו במטה ונכון הדבר (יד) משום לך לך אמרינן נזירא:

יט ו אם חל ט״ב בשבת (ט) מותר בכלן אפי׳ בתשמיש המטה: הגה כ ויש אוסרים בתשמיש המטה (טו) וכן נוהגין: (טור בשם ר״י ואגור ומהגיים):

כ ז כא אין שאלת (טז) שלום כב לחבירו בתשעה באב והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום משיבים להם בשפה רפה ובכובד ראש:

כא °° מ יש מי שאומר שלא ילך ויטייל בשוק כדי שלא יבא לידי שחוק וקלות והתול:

כב פ מקום שנהגו לעשות מלאכה בט״ב עושין במקום שנהגו כן שלא לעשות (יז) אין עושין ובכל מקום ת״ת. בטלים כד (י) וכל הרוצ׳ לעשות עצמו תלמיד חכם לענין זה עושין ואפי׳ במקום שנהגו שלא לעשות · מותר ע״י עבו״ם אפי׳ בביתו ופרקמטיא להרויח ולהשתכר כ במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה אסור ובמקום שנהגו לעשות · מותר אלא שממעט שאפי׳ משנכנס אב אנו ממעטין מלישא וליתן: הגה ולא נהגו באיסור מלאכה כי אם עד חצות (מנהגים) ונהגו להחמיר על חצות בכל מלאכה שיש בה איסור קלת אפילו מעשה הדיוט אבל דבר שאין בה איסור כגון הדלקת נרות או קשירה וכדומה מותרת ולאלוב הפרות טוב לעשות ע״י עבו״ם כה אסור (יח) בעכו״ם:

כג ג ומלאכת כו דבר (יט) האבד מותר בדרך שאמרו בחולו של מועד:

באר הגולה

בסס הירושלמי בס: מ כדרייתא יומא סס ב מתשמעות הגמ׳ סס ע״ח וכ״פ הרי״ף ורא״ש והרמב״ם בהלכות י״כ ג בשור י״ד סי׳ שפ״ב ד ירושלמי בפ״ק דתענית ובתוכו הר״ף וכרא״ש ה הגמ׳ מרדכי דפ״ק ו עור בסס תניא רא״ש מל׳ התוספתא ובכ״כ רמב״ן ז הוספתא וירושלמי וכ״פ הפוסקים ח כל בו ט הגהה פסחים פ״ד ובר״ב תוי׳ י רוקח כ רשב״א בתשו׳ ל סס

נתיב חיים

מ״א סס״ק יט מי׳ כי״ד סי׳ אא״ם כל״ל:

רבושי ערך

ט״ז סק״ז (°) בתי שוקיים. ר״ל בתי שוקיים ארוכים עד סוף רגליו וכסס ג״כ המעלים שם · בסוף הרגלים: במ״א סק״ח (°) מיום אל יום כו׳. ר״ל מידי יום ויום הוא התרפא מעם מעם לכן יש חשש שכנה אם יתענה אז לא יאכל בשר כיון שעדיין לא מתרפא לגמרי אלא הולך ומתרפא: סק״ד (°) מפני בפסד ממון. דאם אין בו חשש הפסד אסור: סקט״ו (°) סי׳ קכ״ח ס״ב ר״ל אע״ג דשם בט״ל סק״ב כ׳ דבכגיים רשאים ללבוש בתי שוקיים אלו אם שכם של בגד ומתופרים עור בכלל אסור משום תענוג:

מ״א סק״כ (°) מי׳ ס״ח. ר״ל אע״ג דהכאר שם דבזמן הזה ליכא סכילה בזה״ב ולא הבגול כיינו משום דליכא עכרות בזה״ז ולבעלה בלא״ה אסורים בט״ב משא״כ בבכ״ג דמחתרת לנפלה בליל שבילה מחתרת לבגול וע׳ בחרבנה סורי אבן סי׳ ס״ד וע׳ בכ׳ מה בל מנחת יעקב ר״ם קל״ז: סקכ״ב (°) דומחי אסור. ר״ל דגם בגורסים לאבגרים מוחים דלבל אדם אסור אלא שבא״ה אינו יודע משינן בשפה רפה: שם (°) וכתא״ה פלגל. כיון בהה״ד סי׳ קנ״ג שבא״ה עשיית המלאכה מתבטל הבשיעור בכיון בס״ל לגזור בקורה בסקכ״ב: סקכ״ג (°) ע׳ סי׳ תקכ״ב. פ״ב

חתם סופר

סי׳ תקנד סעיף י״ח בהגי״ה וי״א תשמיש המטה עיין שדרת כתב סופר סי׳ ק״א: (שם במג״א ס״ק כ״ב ב״ח) ג״ב כדברי הב״ח מבואר להדי״א בלשון הרבב״ם ובתורת אדם לרמב״ן דף ס״ו סוף ע״ג דלא אסור אלא לת״ח ע״ש: (שם במג״א ס״ק כ׳) ועיין בספר א״ר שדעתו לאסור הוא כתב בזה כוונת המג״א שעיין ועפ״ח שדעתו שבזה ליכא טביליה בזמן מצוה ועיין בסרי מגדים שפי׳ כוונת המג״א לד״א ועכ״פ דעת הא״ר לאסור. ונא׳ לי כ״כ בהחמיר אאמו״ר זצ״ל [מהגאון כ״פ]:

המנהגות בס״ב ובריכים לרחץ בכבר אין בסס משום רפילה ס״ג. והגיון קלת יולדות למנוע מבכר ריין מז׳ בחב ומילך ונכון שבאותו יום ובכתו הבבו״ס להיכל בדחיתה בסור מ״ח: (י) מתנגבת. עד שאין בה טופח ע״ב להפסיק ס״ס מ״ח: (יא) אסור. כתב הפ״ז כ״ס שיש לאסור לאותן שיש להם בתי שוקיים של עור דהיינו גם מה שעל הרגלים של עור וגם אותן שהן של בגד רק שהכוליים של עור אסור עכ״ל. וכ״כ מבאר לגמרי מ״ח. ואע״פ שאסור בט״ב בגמלים הסנדל מ״מ מבדרכין שעשה לי כ: לרבי והמ״ר ז״ל דסק שלא לגרך: (יב) בדרך. הטעם דסורם גדול הוא ליך דרך רחוק יתף אבל כשהולך לשדה סמוך לעיר אסור לגעול וה״ה לבית הקברות אא״כ יש טיט ורפש או כיון הפכו״ס וכ״ל דכשיושב על הסנלה או רוכב צריך לאלון אסי׳ בדרך רחוק מ״ח. וכתב מס״ז דבכל מקום שדרך מגמלים יהן עפר בגמלים מ״ש: (יג) היהודים · וכ״ל דאם הרבה

שערי תשובה

בט״ב ויוה״כ אם רוצה להתפלל ועשה צרכיו אפי׳ לא קינח או חמיל מים ושפשף שאו צריך ליטול ידים מצד הדין לכך רוחץ עד סוף קשרי אצבעותיו ואף אם בשאר ימות השנה נוהג לרחוץ כל חיד. אבל אם לא שפשף שא״צ ליטול ידים מצד הדין. רק משום הכן אין לו לרחוץ רק מעט בראשי אצבעותיו ואף אם רוצה להתפלל רק לברך אשר יצר או לו׳ דבר שבקדושה אינו נוטל רק מקום המלוכלך אם עשה צרכיו וקנח או המיל מים ושפשף אבל אם לא קינח וכא שפשף יש להחמיר שלא יטול כלל ידיו במים ויקנח הידים בצרור או בכל מידי דמנקי עכ״ל וע״ש שכתב דנט״י של כהן לדוכן ביוה״כ צריך עד חיבור חיד עם הזרוע כיון שהוא מן הדין כו׳ ובמקומו יבואר א״ה: (בש״ע סעיף י״ב) החולך לקבריך כו׳ ועיין בשבו״י ח״א הע׳ שאינו חייב לעמוד לפני רבו בט״ב. ובר״י כתב בשם ב״י ח״ב שמקשה על דבריו ומסיק דחייב אם עשה צרכיו כתב שמנהג פשוט בא״י ובה״ל דבט״ב קמים בפני רבם ות״ח כבשאר ימים אלא שאין ראיה מהמנהג שיהיו בתורת חיוב ע״ס: (יא) אסור. עבה״ט ועיין בס״מ ח״ב סי׳ כ״ח שיש להחמיר לצאת בט״ב ויוה״כ במנעל העשוי מלבדים ועשוי כמדת מנעל שלנו ומנין ואינו מרגיש כלל שהוא יחף ולאו בכלל עינוי הוא והמחמיר תבא עליו ברכה וע״ש שצריכים ליזהר שלא ילך ב״כ ובט״ב באותן אנפוליא שלמט׳ מחופה בעור דהוי בכלל מנעל לכ״ע ע״ש. וכ״כ בלה״ק בשם משפטי שמואל דף ליד ע״ש ועיין בכנסת יחזקאל סי׳ י״א ועיין לעיל סי׳ תכ״ח: (יב) וכן נהגינן. ע׳ בה״ט ועיין מח״ב שהביא דברי הא״ר שחולק על של״ה וכתב שזקנו ואביו הגאונים אסרו אך בזמן אבת החזיק בהוראת של״ה ודעימיה ע״ש: (מ) שלום. עבה״ט ועיין ס״מ דגם לו׳ צאנא דמרי שב אסור בט״ב וע׳ ביו״ד סי׳ רס״ח: (כ) מלאכה. עבה״ט וע׳ בשבנה״נ בשם מהרי״ ברונא דר״י הגי׳ בס״ת שלו בט״ב והגיה בו הסופר טעיות עכ״ל וצ״ל לפ״ד דאפשר שעשה כן שלא להשהות ספר שאינו מונה או שהי׳ צריך אליו לקרות בו היום. ונראה דמי שנחדש לו איזה חידוש אין לכותבו בט״ב אע״ג דבה״ח כתבו להתיר שאני ט״ב דשמחה היא לו כשכותב חידושי תורה ונם שאינו רק יום א׳ ואין חשש שישכח: (בש״ע סעיף כ״ב) מקום שנהגו כו׳

ביאור

נמפס ומעביר לא כמפס על פניו ר״ל כמין כלים עגולים ומזה לאיה דמוחר רחיצה ידים בט״ב ויום כפורים: סי״ד ומותר לשרות כו׳. גמ׳ פ׳ בחרא דיומא: סטי״ו סיכה כו׳. לשון הרמב״ם אבל ביה״ב כ׳ אין סיכה אסיא של תענוג אין שאינה של תענוג לגמרי אבל מרוחני פ׳ בחרא דיומא ופ״ה דאמרינן ביה״ב אין סיכה של תענוג אלא אם כן יבדר ע״פ דבתם מיירי כגון ובתענית לגור סיכה אסיא של תענוג לגמרי אבל מי מותר: אבל מי בה״ב אין מותר לא ביה״ב כו׳ זה מותר לא ביה״ב ע״ש בשבנה״נ בחרא דיומא: מ״ו נעילת כו׳. עפי׳ תרי״ד ס״ב ומימן ס״ל סס״ו הגה״ס: יז אבל ומנודה כו׳. ירושלמי שם ושם וכ״ה בגמ׳ פ״ה דתענית ותפ״ג דנפ״ג דמ״ק דהו דלמת מבחרא בבר הכרים בהלכ״ד שם דמ״ב מתעלה בסמכל קלי׳ ע״ש ברא״ש ומיי״ד סימן של״ד כו׳: סיח יש מי שאומר כו׳. עפמ״ל סימן תרט״ו סי״ח: יש ריש אזסרין כו׳. כמ״ש בתנו׳ ברגל

הגהות רעק״א

סי׳ תקנד סעיף כב מותר ע״י עכו״ם. ובמין דכוי פכרסיא אסור לפי׳ ע״י עכו״ם [לא״ר בשם שבנה״ג] נפ״ב: מג״א סקי״ב לבקיל פני רבו מ׳ סי׳ ס״ח כתב״ח מ״ז:

מחצית

דבחדם ושבת בפי לבחל. מוכח דוקא לו רגל לו חודם לו שבת אבל בחול לא: וכ״מ בחגיגה דף ס׳ ע״ב דרי יעקב בר חסייא הוי רגיל לקבל פני רבו כל יומא. כי אזקין מ״ל רבו שלא יצטער בהליכתו כל יום כי קשה עליו מחמת זקנה והשיבו מי זוער הסבר דכתיב ויחי עוד לבלתי לא יראה הסחת וכמיב בתריה כי ירלו חכמים ימותו. וה״ק קרא מ״מ ויחי עוד וגו׳ משום כי יראה וגו׳ ומה הרואה חכמים במיתתן כך בחייהם מאכ״ו עכ״ל הגמרא. ובסי׳ ר״ה הקשה מ״ב מאמי שאל בעלה של שונמית מדוע אם הולכת אליו היום לא חדש כו׳ מה בכך הא כל יומא נמי אילכא מלוה ע״ב. ואינו קושי׳. דע״כ לא היה דרכה בכך ללכת אליו כל יום יכי מלחה עבד בעלה ששיגתה מדרכה רלה לידע סיבת הסיטי וכאשר בחמת לא מצא תקנתא הרלה בעלה ולא הלכה יום ההוא כ״מ לסיבת בנה והוא לא ידע. אלא שבסי׳ ש״מ ס״ק ז׳ משמע דס״ל כתי׳ רשאון דבחול אפילו מלוה ליכא. ח״ל לקבל כו׳ שחייב כו׳ ברגל. אבל בשבת וחדש ליכא חיובא אבל מלוה ליכא כו׳ ועמ״ש סי׳ תקכ״ד סי׳ כ״ג. כרי דס״ל דבחדש ושבת ליכא רק מלוה מבלל דבחול אפי׳ מלוה ליכא. ע״ל דהו׳ מפרש דברי ר״י שאמר חייב אדם לקבל פ״ר ברגל וסיים מבלל דבחדש ושבת בפי לבחל ר״ל ליכא עכ״פ מלוה ומ״ב ממילא ברגל מצוינן דרגי׳ ואיכא חיובא עכ״פ ל״ל דבסי׳ ש״מ ס״ל כתי׳ רשאון שכ׳ סס: אך ל״ל לפי׳ מ׳ עובדא דר״י חסיידא הכ״ל ול״ל דמ״ב מלוה רבה חובא. דבחול ליכא מלוה ומה. וחדש ושבת מלוה רבה: (ס״ק מז) נעילת כו׳ שמקלתן כו׳ אפי׳ רק הבולים כ״ל פ״ז ס״ק ז׳: יחף לעפרי וסיים ומיהו אין לעבור בלותם שנהגו לחקל בבגל של בגד: (ס״ק יז) עכי״ד סי׳ שב״ב שכ׳ שהאבל כשחוזר מבית הקברות לריך ליכך יחף. אם לא שהוא בין הבוים ומ״ב כ״ה הכא: (ס״ק יח) עם כו׳ וכ״ל דבוים יש לחקל. אע״ג דבסי׳ תרי״ג ביה״ב אחמיר מ״מ ומוסר אפי׳ בוים. מ״מ הקיל בט״ב דהוא דרבנן וגם קלת סברת יש. דהסי׳ כ׳ שם דבוים אם אסור כ״מ בלילה דיש יותר לחוש להרגל דבר מבוים ובט״ב אפילו בלילה מותר. הדוקא בוים״ב שהבשים מקומות לבבר בוים יש לחוש לגירוי יצה״ר משא״ב בט״ב אדרבי הולכים בבגדים ממולים ל״ל כ״ה לגירוי יצה״ר. ולכן ס״ל למ״ה דבוים״ב מלד הקיטוש יש לחוש אפי׳ בוים אבל בט״ב דליכא משום קיטוש מיהו דבוים לא חיישינן מ״מ בלילה דס״ל יותר להרגל דבר. גם בלילה בין בוים״ב ובין בט״ב אי הולכים מקומות ממולים בבגדים ממולים גם בט״ב חיישינן ומחמריני׳: עבי״ד סי׳ שס״ם. ר״ל דבאבל לא בחבר כלל איסור ביהו דמחמריני בט״ב. די להחמיר בלילה ולא בוים: (ס״ק כ) וי״א סי׳ ופסק שלי״ו כו׳ (עפ״ח) דכ׳ שלי״ב בשבר הלותיות אות קו״ף. ויהו

עכו״ם מוכרים שם מותר מ״ח: (יד) משום. ופעמ׳ תרמ״ו דאסור ליגע בחשבו כאילו היא נדה ואפשר דה״ה בט״ב ד״מ. וכ״ל דבוים יש להקל מ״ח: (טו) וכן מהגין. ומכרין השמש דברים שבלעעה מוכ ד״מ ומהגיים. ופסק כשל״ה דאם מדמנה ליל עכילתה בליל שבת זו מוכלת ומשמשת דים לסמוך על סברה הראשונה וכן דעת כל הגדולי׳ וכ״כ המ״א דלא כמ״ח: (טז) שלום. כתב כי״ד סי׳ שפ״ה י״ח דזה מה שאנו מתנים שלום לא״מ שלא שלום שבימיהם ע״ש והמ״ח סולק וכתב דאין להקל וכ״ל דאסור ג״כ לשלום דורון לחבירו דזה בכלל שלא שלום מ״ח: (יז) אין פוסק. כדי שלא יסיחו דעתן מהאבילות ומעשה זה גם בליל אסור במלאכי דהא גם בליל מסויב להתאבל מיהו כל מלאכה שאין בה איסור אפי׳ דאין מסיח דעתו בכך (יח) בעכו״ם. ואם מ״ח ע״י עכו״ם מותר לעשותה כעלמו כמו בח״ה (ת״ה): כו דבר האבד · אם יריד לו שירות בחיים אסור לקנות

באר היטב

המנהגות בס״ב ובריכים לרחץ בכבר אין בסס משום רפילה ס״ג. והגיון קלת יולדות למנוע מבכר ריין מז׳ בחב ומילך ונכון שבאותו יום ובכתו הבבו״ס להיכל בדחיתה בסור מ״ח: (י) מתנגבת. עד שאין בה טופח ע״ב להפסיק ס״ס מ״ח: (יא) אסור. כתב הפ״ז כ״ס שיש לאסור לאותן שיש להם בתי שוקיים של עור דהיינו גם מה שעל הרגלים של עור וגם אותן שהן של בגד רק שהכוליים של עור אסור עכ״ל. וכ״כ מבאר לגמרי מ״ח. ואע״פ שאסור בט״ב בגמלים הסנדל מ״מ מבדרכין שעשה לי כ: לרבי והמ״ר ז״ל דסק שלא לגרך: (יב) בדרך. הטעם דסורם גדול הוא ליך דרך רחוק יתף אבל כשהולך לשדה סמוך לעיר אסור לגעול וה״ה לבית הקברות אא״כ יש טיט ורפש או כיון הפכו״ס וכ״ל דכשיושב על הסנלה או רוכב לריך לאלון אסי׳ בדרך רחוק מ״ח. וכתב מס״ז דבכל מקום שדרך מגמלים יהן עפר בגמלים מ״ש: (יג) היהודים · וכ״ל דאם הרבה

יד אפרים

בט״ב ויוה״כ אם רוצה להתפלל ועשה צרכיו אפי׳ לא קינח או חמיל מים ושפשף שאו צריך ליטול ידים מצד הדין לכך רוחץ עד סוף קשרי אצבעותיו ואף אם בשאר ימות השנה נוהג לרחוץ כל חיד. אבל אם לא שפשף שא״צ ליטול ידים מצד הדין. רק משום הכן אין לו לרחוץ רק מעט בראשי אצבעותיו ואף אם רוצה להתפלל רק לברך אשר יצר או לו׳ דבר שבקדושה אינו נוטל רק מקום המלוכלך אם עשה צרכיו וקנח או המיל מים ושפשף אבל אם לא קינח וכא שפשף יש להחמיר שלא יטול כלל ידיו במים ויקנח הידים בצרור או בכל מידי דמנקי עכ״ל וע״ש שכתב דנט״י של כהן לדוכן ביוה״כ צריך עד חיבור חיד עם הזרוע כיון שהוא מן הדין כו׳ ובמקומו יבואר א״ה: (בש״ע סעיף י״ב) החולך לקבריך כו׳ ועיין בשבו״י ח״א הע׳ שאינו חייב לעמוד לפני רבו בט״ב. ובר״י כתב בשם ב״י ח״ב שמקשה על דבריו ומסיק דחייב אם עשה צרכיו כתב שמנהג פשוט בא״י ובה״ל דבט״ב קמים בפני רבם ות״ח כבשאר ימים אלא שאין ראיה מהמנהג שיהיו בתורת חיוב ע״ס: (יא) אסור. עבה״ט ועיין בס״מ ח״ב סי׳ כ״ח שיש להחמיר לצאת בט״ב ויוה״כ במנעל העשוי מלבדים ועשוי כמדת מנעל שלנו ומנין ואינו מרגיש כלל שהוא יחף ולאו בכלל עינוי הוא והמחמיר תבא עליו ברכה וע״ש שצריכים ליזהר שלא ילך ב״כ ובט״ב באותן אנפוליא שלמט׳ מחופה בעור דהוי בכלל מנעל לכ״ע ע״ש. וכ״כ בלה״ק בשם משפטי שמואל דף ליד ע״ש ועיין בכנסת יחזקאל סי׳ י״א ועיין לעיל סי׳ תכ״ח: (יב) וכן נהגינן. ע׳ בה״ט ועיין מח״ב שהביא דברי הא״ר שחולק על של״ה וכתב שזקנו ואביו הגאונים אסרו אך בזמן אבת החזיק בהוראת של״ה ודעימיה ע״ש: (מ) שלום. עבה״ט ועיין ס״מ דגם לו׳ צאנא דמרי שב אסור בט״ב וע׳ ביו״ד סי׳ רס״ח: (כ) מלאכה. עבה״ט וע׳ בשבנה״נ בשם מהרי״ ברונא דר״י הגי׳ בס״ת שלו בט״ב והגיה בו הסופר טעיות עכ״ל וצ״ל לפ״ד דאפשר שעשה כן שלא להשהות ספר שאינו מונה או שהי׳ צריך אליו לקרות בו היום. ונראה דמי שנחדש לו איזה חידוש אין לכותבו בט״ב אע״ג דבה״ח כתבו להתיר שאני ט״ב דשמחה היא לו כשכותב חידושי תורה ונם שאינו רק יום א׳ ואין חשש שישכח: (בש״ע סעיף כ״ב) מקום שנהגו כו׳

הגר״א

בס״ח דבתוכות וכשבת פ״ג דמ״ק. וסברת הרמשונה ס״ל דבדברים שבינו לבין עלמו קל מחבילות ומתו׳ דיבמות מ״ג ד״ה שלמי כו׳ ופרש ר״ת כו׳ ולשון התוספתא סוף תענית מ״ב שחל לבוא בשבת אומל כו׳ ואין מונע משלמו כלום בכדאי אחיר בכל: כ״א יש מי כו׳. כ״מ בפ״ג דמ״ק לא ינית תיקון בחיקו כו׳: כב ואפילו במקום. דליכא כאן משום סיסת הדעת וכמ״ש למטה: . ולא נהגו כו׳. כמו בהל״ד עד דתתפני כו׳ ובר״ן פ״ד דפסחים ובמה״ל סימן תקל״ה פ״ח פ״ש: ונהגו להחמיר כו׳. דעשה איסור מלאכה שמחמת מלאכה יבכח מבלמר ותענית ובמה״ש מל״ה רבנ״ג אומר לעולם יעשה כל אדם עלמו בכ״מ כדי שיתבנה הה דוקא במלאכה שיש בה איסור · ולחלוב כו׳. שנסתפק שם בתה״ד ובמ״ח. אבל הרבה״ח כ׳ דדבר אבוד מותר וכ״כ לעמה: כס׳ כ״ג ובמה״ש בתה״ד דודחי קול ח״כ מתכ״מ. ועוד דבא לעשות ע״י עכו״ם כה אסור (יח) בעכו״ם:

חכמת שלמה

דמותר לחורות הוראה ליחיד ע״ש. והשבתי לו דלא ידעתי מה קשיא ליה הרי המג״א עצמו ציין ראייתו משם ושם הוי הכוונה לחוראה הנצרכה עכשיו וכמו דסיים שם דהוי כרבים צריכין לו וזה הוי נמי כוונת

השקל

דכתב בסעיף ח׳ דבזה״ז ליכא עבילה בזמנה וליכא מלוה. מ״מ הא כ׳ הרב״ו בי״ד הילי דבעלה בעיר גם בזה״ז ליכא מלוה. דהא יהושע נעגם ולא הניח בן הומיל ובימל ישראל לילה מ׳ מפו״ר. כדאיתא ריש מגילה (וס״ל לשל״ה דקפדי יותר אמונה של ליל עבילה מבשר מלות עונה. דבליל עבילה יש יותר לחוש לביטול פו״ר דאין אדם מתבערת אלא סמוך לעבילתה ולכן אי לא נזדמן ליל עבילתה בשבת לא סמך להתיר עונה כ״כ בס׳ ר״ה) אל״כ כיון דחשב הרב״ו להעבילה מלוה בשבעה בעיר. ע״כ ל״ל דהתשמיש אז מלוה ויהו כשחל ע״ב בחול לא הסירו חז״ל התשמיש אפי׳ בליל עבילה דבדאי הוא בית אלהינו לבעל אלון עבילה אחת (כדאמר ר״ח סגן הכהנים פ״ק דתענית) אבל כשחל בשבת כיון דבלא״ה רוב פוסקים מתירים התשמיש במלוה רבה סמך על המתירים. אבל בס׳ ר״ה כ׳ בשם זקנו ה״ה מהרר״ש ז״ל שאסור ע״ש: (ס״ק כא) אין כו׳ וי״ע כו׳ גם הש״ך שם כ׳ אין שאלת שלום לחברים בע״ב והדיוטים שא״י כו׳ ופירש הב״ח (מדקתני חברים ולא חבר) דר״ל ת״ח הנקראים חברים. (ולפ״ז משמע דהדיוטות מותרים כמו במלאכי בסעיף כ״ב) ולא ידענא מ״ק כו׳ דיהיו דחברים שב״ הטור ר״ל ת״ח מ״מ לא בא למעט הדיוטות מותרים. אלא דבא לכתו׳ דאם שאל בשלומו שריך להשיב בשפה רפה. ובת״ח לא משכחת לה דהא מיהם יודעים שיש איסור בשאלת שלום. לכן כי אין שאלת שלום לחברים והם יודעי׳ שיהם אבל הדיוטות שאין יודעים אם קרה מקרה שאבל הדיוט בשלום ת״ח יש״ב לו בשפה רפה: (ס״ק כב) שלא כו׳. כמ״ש בסמוך ס״ק כ״ה וע״ש מ״ש: כ״ה שלו (ר״ל של ע״ב) אסור באכילה ובמלאכה. הרי דאפילו ב״ה אסור במלאכה כ״ש בלילה: מהבא משמע כו׳ אלא דמיא כשאמרו אסור במלאכה לא אמרו אלא ביום אבל בלילה מותר. וע״ז כ׳ רש״י ור״ל כשאמרו אסור במלאכה בתענית לבור (וכדלקמן סי׳ תקע״ה סעי׳ ג׳) כו׳ מהבא משמע כו׳ משום דס״ל לרש״י דע״ב דינו כשאר ימי״ ולא״כ דברי רש״י סותרים זא״ז: ולא״ל לא״ל כדס״ל לרש״י בסכת תענית הכ״ל לרמתו. כדאיתא בגמרא תענית דף י״ב ע״ב דאמרה אלא דאסרו בתענית רחילה סיבה תשמיש מלאכה בשלמא. כולהו אית בהו תענוג אבל מלאכה לבר הוא. אר״ת אר״י ב״א א״ק קדשו לוס קראו עגרה אספו זקנים. מה עגרת אסור במלאכה אף לוס אסור במלאכה אי מה עגרת אף בלילה אף תענית אפי׳ בלילה. א״ר זירא כו׳ א״ק אספו זקנים אספיפת זקנים ביום אף לוס נמי ביום. ופרש״י דאסיפת זקנים ביום דבלילה כ״א בביתו ואין נאספים עכ״ל: אי משום עיטי. הוא עצמו של רש״י שמביא בס״ק כ״ה: (ס״ק כה) אם אפשר כו׳ אבל ע״ב משום עיטי הוא כמ״ש רש״י. והייבו מדאמרינן דף ל׳ ע״ב מקום שנהגו לעשות מלאכה כו׳ ובבב״ב

מותר

אומר שאין לו שום מלאכה: (יא) על עצמותם. פירש הר"ן דאיתא בהמפלת השותה יין מי עצמותיו ערופים מזוג עצמותיו סגיין כראוי עצמותיו משופין:

תקנה (°) כתוב בטור כ' רבינו האי גאון ב"כ מה שהאיסור אכל אחד ז' שלו בט"ב מה שהאיסור אסור בט"ב כגון דאיכא סיכה נעילת סנדל תשמיש עומד באיסורו כל היום אבל דברים המותרים בו ואסורין באכילה כגון עיטוף והסרת תפילין הרשות בידו אם רצה להמתין עד הערב יתמין ואם ירצה להסיר מנהג אבלות מיד יעשה ואיני מבין מ"ש דברים המותרים בו ואסורים באכל כגון סילוק תפילין שהרי גם אכל מותר מיום ח' ואילך עכ"ל. וכ"י תי' דאפשר לדחוק ולומר דרבינו האי ס"ל דהל' כר' יהושע דאמר בפ' ח"מ אבל ב' ימים הראשונים אסור להניח תפילין משני ושני בכלל מותר להניח תפילין ואם באו פנים חדשות חולן ומשמע דרבי האי דכל ימי האבילו אם באו פני' הדשות חולן והשתא קאמ' שאם אל ז' שלו בט"ב ובאו פני' חדשו' קודם שעמדו מנחמין מאלו וחלן תפילין אם רצה להמתין מלהניח עד הערב יתמין ואם רוצה להניחם אחר שעמדו מנחמי' מאלו ימיח עכ"ל ותמהתי על פי' כמ"ש אם רצה להמתין היינו להניח תפילין שית אחר הצי' מה דאפשר לן מזה לימחי ליחם שית ומה שייכות לזה לעניין אבילו' ח"ב והלא בשיר' מותר לחזור ולהניחם שית ותו דהלא רבינו האי אמר דאסור מחמ' אבילו' והרהמה שית היא(°) מותר' אף בהאבילו' ונלע"ד לפרש דבודאי יפה כ' ב"י בזה דמיירי בחצי' תפילין אחר שבאו פנים חדשו' אלא כמה שב' ב"י שסובר כר"י זהו מן הגמרא שהרי בהדיא אמר עולא הלכה כר"א בחצילה פי' בבאו פנים חדשות אינו חולן וכן הקשה מו"ה ז"ל על זה אלא דל"ל דהא דפליגי ר"א ור"י בחצילה היינו אם הוא מחויב לחלון דר"א ס"ל אינו מחויב לחלון ור"י ס"ל חייב לחלון וא"כ מי שרוצה להחמיר על עצמו ולחלון מי למיעבד הכי דהכי איתא בהדיא שם בדף כ"א בכמה דברים (°) ולמאן מלתא יתירתא עביד בכמה דברים וא"כ יתבארו דברי רבינו האי בדרך זה דבכבר קי"ל כיום ז' דמקלתו הוא ככולו ובדברים האסורים בט"ב ודאי אסור כל היום עד הלילה ועכ"ל אמר רבינו האי דבשאר האסור מחמת אכל אסור כל היום ומ"מ כאן מקלתו ככולו כיון דמלד ט"ב אסור כל היום (°) והיא נופל קא"ל דבט"ב אסור כל היום מה שאסור בו אכל בדברים שמותרים מחמת ט"ב והאסורים מחמת ט"ב ומ"מ במי שהוא רוצה להמתין ר"ל עניין איסור שלו שרוצה לעשות מלאת יתירתא שהגנו (°) לחלון תפילין כל ימי האבילות וא"כ הזה הדבר יש ב' סברות הא' כיון דמלד אבילות מותר מיד פי' לאחר שעמדו המנחמים ה"ל מותר ביום ז' זה שהוא ט"ב ויש סברא אחרת כיון דבזה היום יש איסור באיסורי ט"ב עד הלילה ממשך זה גם לאיסורים מחמת אבילות אפ"ג דבזמנא אחריתא הוה מקלתו ככולו מ"מ בזה היום ממשך (°) האיסור כל היום בזה אמר רבינו האי הרשות בידו אם רוצה להמתין ר"ל עניין איסור שלו שרוצה להמשיכו עד הערב יתמין ויש לו טעם כיון דאיסור ט"ב ממשך עד הלילה ס"ל ממשך עד הלילה מ"מ אינו גורר עמו איסור אבילות ביום זה ואם רוצה להסיר מנהג אבילות מיד פי' אחר שעמדו המנחמים יכול לעשות כן אפ"ם שאיסור ט"ב ממשך עד הלילה מ"מ אינו גורר עמו איסור אבילות ביום זה כ"ל ובכן מאחר בסברות דברי רבינו האי: מהדברים שזכרנו לעיל (°) משמע שתשמיש המטה לאכל מותר ביום ז' אחר שעמדו המנחמים מאלו דמקלתו ככולו כמו שמותר בשאר האסורים לו באבילתו אכל ומלא כל היום הז' וכ"כ בתשו' מהר"ם סי' תקמ"ט שתשמיש מטה מנהג כל"ל. אך מדברי ת"ה הנ"ל ומכל פלפולו נראה דלא חשבו לחלוקה לדבר האכוד דהא דבר האכוד גם בט"ב מותר ע"י ישראל כמ"ש סע"ר כ"ג ועדיין קשה על רמ"א שכ' לעיל סוף סי' תקל"ג ומותר לחלוב כו' משום דהוי דבר האכוד והוא מדברי הרב"י בתבורו שם וא"ע בעת עד לעתו' הפנאי בא"ה בל"ג: (ס"ק כז) כל כו' דיב הא דמקום שנהגו כו' כיון דכ' סתם כל העושה כו' ולא הזכיר מנהג המקומות ודאי דעתו דבכ"מ אינו רואה ס' ברכה: מגמ' משמע כו' היינו מדרשב"ג הנ"ל דאמר שכ"א יעשה עצמו ת"ח כדי שיתענה דע"כ הפי' שלא יסיח דעתו בכ"ל. ואם כן אין איסור כ"א בסיח דעתו. גם איכא קצת משמעות מדאמר ר"מ שם כל העושה מלאכה בט"ב אינו רואה סימן ברכה לעולם. וחכ"א כל העושה מלאכה ואינו מתאבל על ירושלים. אינו רואה בשמחתה. משמע ר"ב גם הוא מייירי בכ"ג שאינו מתאבל ע"י המלאכה. אלא דחכמים הוסיפו עוכש על ר"ע שלא אמר אלא שא"ר סימן ברכה והם אמרו שאין רואה בשמחתה. ומה שהם הזכירו יותר ל' ואינו מתאבל. כיון שרבו לומר בעונש שא"ר בשמחתה. וכל מדותיו יתבארו מדה כנגד מדה. לכן הזכירו הם יותר ואינו מתאבל. אע"ג דעב שבעונש מדה כ"מ אבל כ"ז אינו מוכרח. ופי' א"ר סימן ברכה מאותה מלאכה הבא בפ' א"ר בשם ס' תניא ח"ל כלו' מאותן מעות

מהם ע"י עכו"ם וכ"ם למכור דהוי דבר האבד כמ"ש בי"ד סי' ש"ם ס"ז לעניין אכל (הגמ"ב ומט"מ). והרא"ש כתב בשם' תענית במשנ"ה ומתן דאיכ' פרסום החמירו עפי בע"ב מבאכל (ועמ"ש ס"ב) ומ"מ יש להקל כיון דאיכ אלא מנהג: כן כל העושה מלאכה. משמע אפ' במקום שנהגו לעשות וכ"מ בר"ף ורא"ש ושור ובקילור ספקי הרא"ש דינא הא דמקום שנהגו(°) וכתב רק הא דאינו רואה סימן ברכה וא"כ ל"ש למה אין נזהרין בזה ומ"מ מנמרא משמע דוקא כשקובע עצמו למלאכה ומסיח דעתו מהאבילות ע"ש. וא"כ אף שמותר ליהנ' ולינן אחר חצות לא ימשוך בעסקיו כדי שלא יסיח דעתו מהאבילות: כח על עצמותם. דבעצמות ביכר אם שתה יין אי אז מזוג כדאיתא בגמרא (הר"ן):

תקנה א שלא להניח תפילין. משום דאקרי פאר ועליית משום דכתיב בלא אמרתו ומתרגמי' בזא פורפירא דליה:

תקנו הטעם שאין מבדילין מבפ"י (°) כמ"ש ספ' רל"ג דכיון דאיבדיל קבלים לט"ב עליה ואסיר לשתות מבכום (עור בה"ג רמב"ן) וא"כ) משמע בהדיא (°) דמשנ המנח' ולמעלה מודה הרמב"ן אם קיבל עליו התענית אסור לאכול שהוא כיום שמחרת עלמו וכ"כ הב"י בסימן תקנ"ג בשמו. (°) וא"ת יתן לתימוק לשתות דנזרי' שיבא למסרך לשתות אף אחר שיגדיל הזה מקרי דבר קבוע כיון שלפי קביעות השנים אל כמ"ש משא"כ כמי' בט"ב שנותן לתימוק (עור סי' תקנ"ט) ודוק' דבר שאנו עושין בשבילנו אבל דבר שאנו עושין בשביל התימוק לא נזרי' דלמא אתי למסרך ולפיכך נותנין לו לאכול ולשתות (ר"ן פ"ק דשבת) (°) עכי"ד סי' שמ"ת ס"ב וס' שנ"ז

מלחון וא"כ מי שרוצה להחמיר על עצמו ולחלון מי למיעבד הכי דהכי איתא בהדיא שם בדף כ"א בכמה דברים (°) ולמאן מלתא יתירתא עביד בכמה דברים וא"כ יתבארו דברי רבינו האי בדרך זה דבבר קי"ל כיום ז' דמקלתו הוא ככולו ובדברים האסורים בט"ב ודאי אסור כל היום עד הלילה ועכ"ל אמר רבינו האי דבשאר האסור מחמת אכל אסור כל היום ומ"מ כאן מקלתו ככולו כיון דמלד ט"ב אסור כל היום (°) והיא נופל קא"ל דבט"ב אסור כל היום מה שאסור בו אכל בדברים שמותרים מחמת ט"ב והאסורים מחמת ט"ב ומ"מ במי שהוא רוצה להמתין ר"ל עניין איסור שלו שרוצה לעשות מלאת יתירתא שהגנו (°) לחלון תפילין כל ימי האבילות וא"כ הזה הדבר יש ב' סברות הא' כיון דמלד אבילות מותר מיד פי' לאחר שעמדו המנחמים ה"ל מותר ביום ז' זה שהוא ט"ב ויש סברא אחרת כיון דבזה היום יש איסור באיסורי ט"ב עד הלילה ממשך זה גם לאיסורים מחמת אבילות אפ"ג דבזמנא אחריתא הוה מקלתו ככולו מ"מ בזה היום ממשך (°) האיסור כל היום בזה אמר רבינו האי הרשות בידו אם רוצה להמתין ר"ל עניין איסור שלו שרוצה להמשיכו עד הערב יתמין ויש לו טעם כיון דאיסור ט"ב ממשך עד הלילה ס"ל ממשך עד הלילה מ"מ אינו גורר עמו איסור אבילות ביום זה ואם רוצה להסיר מנהג אבילות מיד פי' אחר שעמדו המנחמים יכול לעשות כן אפ"ם שאיסור ט"ב ממשך עד הלילה מ"מ אינו גורר עמו איסור אבילות ביום זה כ"ל ובכן מאחר בסברות דברי רבינו האי: מהדברים שזכרנו לעיל (°) משמע שתשמיש המטה לאכל מותר ביום ז' אחר שעמדו המנחמים מאלו דמקלתו ככולו כמו שמותר בשאר האסורים לו באבילתו אכל ומלא כל היום הז' וכ"כ בתשו' מהר"ם סי' תקמ"ט שתשמיש מטה מנהג כל"ל. אך מדברי ת"ה הנ"ל ומכל פלפולו נראה דלא חשבו לחלוקה לדבר האכוד דהא דבר האכוד גם בט"ב מותר ע"י ישראל כמ"ש סע"ר כ"ג ועדיין קשה על רמ"א שכ' לעיל סוף סי' תקל"ג ומותר לחלוב כו' משום דהוי דבר האכוד והוא מדברי הרב"י בתבורו שם וא"ע בעת עד לעתו' הפנאי בא"ה בל"ג: (ס"ק כז) כל כו' דיב הא דמקום שנהגו כו' כיון דכ' סתם כל העושה כו' ולא הזכיר מנהג המקומות ודאי דעתו דבכ"מ אינו רואה ס' ברכה: מגמ' משמע כו' היינו מדרשב"ג הנ"ל דאמר שכ"א יעשה עצמו ת"ח כדי שיתענה דע"כ הפי' שלא יסיח דעתו בכ"ל. ואם כן אין איסור כ"א בסיח דעתו. גם איכא קצת משמעות מדאמר ר"מ שם כל העושה מלאכה בט"ב אינו רואה סימן ברכה לעולם. וחכ"א כל העושה מלאכה ואינו מתאבל על ירושלים. אינו רואה בשמחתה. משמע ר"ב גם הוא מייירי בכ"ג שאינו מתאבל ע"י המלאכה. אלא דחכמים הוסיפו עוכש על ר"ע שלא אמר אלא שא"ר סימן ברכה והם אמרו שאין רואה בשמחתה. ומה שהם הזכירו יותר ל' ואינו מתאבל. כיון שרבו לומר בעונש שא"ר בשמחתה. וכל מדותיו יתבארו מדה כנגד מדה. לכן הזכירו הם יותר ואינו מתאבל. אע"ג דעב שבעונש מדה כ"מ אבל כ"ז אינו מוכרח. ופי' א"ר סימן ברכה מאותה מלאכה הבא בפ' א"ר בשם ס' תניא ח"ל כלו' מאותן מעות

כד מ כן כל העוש' (כ) מלאכ' בתשעה באב אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה:

כה כ כל האוכל ושות' בתשעה באב אינו רואה בשמחת ירושלים וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה פ וכל האוכל בשר או שותה יין בסעודה המפסקת עליו הכתוב אומר ותהי עונותם (יא) כח על עצמותם:

תקנה דיני תפילין וציצית בט"ב ובו ב סעיפים:

א * מ נוהגים א שלא להניח (מ) תפילין בתשעה באב שחרית ולא טלית אלא לובשים טלית קטן תחת בגדים בלא ברכה ובמנח' מניחים (°) ציצית (נ) ותפילין ומברכים עליהם:

ב נ יש מי שנוהג לשבב בליל תשעה באב מוטה על הארץ ג ומשים אבן תחת ראשו:

הגה ויש לאדם להעטר בעניו מעבנו בליל תשעה באב שאם רגיל ליישב בב' כרים לא יישב כי אם באחד(מו' סוף תענית) ויש בני אדם מעשים אבן תחת מראשותיהם זכר למה שנא' ויקח מאבני המקום שראה החורבן ° (מרדכי דמועד קטן) מיהו עוברות שאינן יכולין להעטר אינן חייבות בכל אלה (תוס') וימעט אדם מכבודו ומהנאתו בתשעה באב בכל מה שאפשר:

תקנו תשעה באב שחל ביום ראשון ובו ס"א:

א °° * מ ליל תשעה באב שחל בא' בשבת בשרואה

°עפי' מקנ"ד ס"מ °°ע' נ"ד סי' שס"מ וסי' ש"ן ונט"ז • הגר

דאסור מחמ' אבילו' והרהמה שית היא(°) מותר' אף בהאבילו' ונלע"ד לפרש דבודאי יפה כ' ב"י בזה דמיירי בחצי' תפילין אחר שבאו פנים חדשו' אלא כמה שב' ב"י שסובר כר"י זהו מן הגמרא שהרי בהדיא אמר עולא הלכה כר"א בחצילה פי' בבאו פנים חדשות אינו חולן וכן הקשה מו"ה ז"ל על זה אלא דל"ל דהא דפליגי ר"א ור"י בחצילה היינו אם הוא מחויב לחלון דר"א ס"ל אינו מחויב לחלון ור"י ס"ל חייב לחלון וא"כ מי שרוצה להחמיר על עצמו ולחלון מי למיעבד הכי דהכי איתא בהדיא שם בדף כ"א בכמה דברים (°) ולמאן מלתא יתירתא עביד בכמה דברים וא"כ יתבארו דברי רבינו האי בדרך זה דבבר קי"ל כיום ז' דמקלתו הוא ככולו ובדברים האסורים בט"ב ודאי אסור כל היום עד הלילה ועכ"ל אמר רבינו האי דבשאר האסור מחמת אכל אסור כל היום ומ"מ כאן מקלתו ככולו כיון דמלד ט"ב אסור כל היום (°) והיא נופל קא"ל דבט"ב אסור כל היום מה שאסור בו אכל בדברים שמותרים מחמת ט"ב והאסורים מחמת ט"ב ומ"מ במי שהוא רוצה להמתין ר"ל עניין איסור שלו שרוצה לעשות מלאת יתירתא שהגנו (°) לחלון תפילין כל ימי האבילות וא"כ הזה הדבר יש ב' סברות הא' כיון דמלד אבילות מותר מיד פי' לאחר שעמדו המנחמים ה"ל מותר ביום ז' זה שהוא ט"ב ויש סברא אחרת כיון דבזה היום יש איסור באיסורי ט"ב עד הלילה ממשך זה גם לאיסורים מחמת אבילות אפ"ג דבזמנא אחריתא הוה מקלתו ככולו מ"מ בזה היום ממשך (°) האיסור כל היום בזה אמר רבינו האי הרשות בידו אם רוצה להמתין ר"ל עניין איסור שלו שרוצה להמשיכו עד הערב יתמין ויש לו טעם כיון דאיסור ט"ב ממשך עד הלילה ס"ל ממשך עד הלילה מ"מ אינו גורר עמו איסור אבילות ביום זה ואם רוצה להסיר מנהג אבילות מיד פי' אחר שעמדו המנחמים יכול לעשות כן אפ"ם שאיסור ט"ב ממשך עד הלילה מ"מ אינו גורר עמו איסור אבילות ביום זה כ"ל ובכן מאחר בסברות דברי רבינו האי: מהדברים שזכרנו לעיל (°) משמע שתשמיש המטה לאכל מותר ביום ז' אחר שעמדו המנחמים מאלו דמקלתו ככולו כמו שמותר בשאר האסורים לו באבילתו אכל ומלא כל היום הז' וכ"כ בתשו' מהר"ם סי' תקמ"ט שתשמיש מטה מנהג כל"ל. אך מדברי ת"ה הנ"ל ומכל פלפולו נראה דלא חשבו לחלוקה לדבר האכוד דהא דבר האכוד גם בט"ב מותר ע"י ישראל כמ"ש סע"ר כ"ג ועדיין קשה על רמ"א שכ' לעיל סוף סי' תקל"ג ומותר לחלוב כו' משום דהוי דבר האכוד והוא מדברי הרב"י בתבורו שם וא"ע בעת עד לעתו' הפנאי בא"ה בל"ג: (ס"ק כז) כל כו' דיב הא דמקום שנהגו כו' כיון דכ' סתם כל העושה כו' ולא הזכיר מנהג המקומות ודאי דעתו דבכ"מ אינו רואה ס' ברכה: מגמ' משמע כו' היינו מדרשב"ג הנ"ל דאמר שכ"א יעשה עצמו ת"ח כדי שיתענה דע"כ הפי' שלא יסיח דעתו בכ"ל. ואם כן אין איסור כ"א בסיח דעתו. גם איכא קצת משמעות מדאמר ר"מ שם כל העושה מלאכה בט"ב אינו רואה סימן ברכה לעולם. וחכ"א כל העושה מלאכה ואינו מתאבל על ירושלים. אינו רואה בשמחתה. משמע ר"ב גם הוא מייירי בכ"ג שאינו מתאבל ע"י המלאכה. אלא דחכמים הוסיפו עוכש על ר"ע שלא אמר אלא שא"ר סימן ברכה והם אמרו שאין רואה בשמחתה. ומה שהם הזכירו יותר ל' ואינו מתאבל. כיון שרבו לומר בעונש שא"ר בשמחתה. וכל מדותיו יתבארו מדה כנגד מדה. לכן הזכירו הם יותר ואינו מתאבל. אע"ג דעב שבעונש מדה כ"מ אבל כ"ז אינו מוכרח. ופי' א"ר סימן ברכה מאותה מלאכה הבא בפ' א"ר בשם ס' תניא ח"ל כלו' מאותן מעות

מהם ע"י עכו"ם וכ"ם למכור דהוי דבר האבד כמ"ש בי"ד סי' ש"ם ס"ז לעניין אכל (הגמ"ב ומט"מ). והרא"ש כתב בשם' תענית במשנ"ה ומתן דאיכ' פרסום החמירו עפי בע"ב מבאכל (ועמ"ש ס"ב) ומ"מ יש להקל כיון דאיכ אלא מנהג: כן כל העושה מלאכה. משמע אפ' במקום שנהגו לעשות וכ"מ בר"ף ורא"ש ושור ובקילור ספקי הרא"ש דינא הא דמקום שנהגו(°) וכתב רק הא דאינו רואה סימן ברכה וא"כ ל"ש למה אין נזהרין בזה ומ"מ מנמרא משמע דוקא כשקובע עצמו למלאכה ומסיח דעתו מהאבילות ע"ש. וא"כ אף שמותר ליהנ' ולינן אחר חצות לא ימשוך בעסקיו כדי שלא יסיח דעתו מהאבילות: כח על עצמותם. דבעצמות ביכר אם שתה יין אי אז מזוג כדאיתא בגמרא (הר"ן):

תקנה א שלא להניח תפילין. משום דאקרי פאר ועליית משום דכתיב בלא אמרתו ומתרגמי' בזא פורפירא דליה:

תקנו הטעם שאין מבדילין מבפ"י (°) כמ"ש ספ' רל"ג דכיון דאיבדיל קבלים לט"ב עליה ואסיר לשתות מבכום (עור בה"ג רמב"ן) וא"כ) משמע בהדיא (°) דמשנ המנח' ולמעלה מודה הרמב"ן אם קיבל עליו התענית אסור לאכול שהוא כיום שמחרת. (°) וא"ת יתן לתימוק לשתות דנזרי' שיבא למסרך לשתות אף אחר שיגדיל הזה מקרי דבר קבוע כיון שלפי קביעות השנים אל כמ"ש משא"כ כמי' בט"ב שנותן לתימוק (עור סי' תקנ"ט) ודוק' דבר שאנו עושין בשבילנו אבל דבר שאנו עושין בשביל התימוק לא נזרי' דלמא אתי למסרך ולפיכך נותנין לו לאכול ולשתות (ר"ן פ"ק דשבת) (°) עכי"ד סי' שמ"ת ס"ב וס' שנ"ז

מלחון וא"כ מי שרוצה להחמיר על עצמו ולחלון מי למיעבד הכי דהכי איתא בהדיא שם בדף כ"א בכמה דברים (°) ולמאן מלתא יתירתא עביד בכמה דברים וא"כ יתבארו דברי רבינו האי בדרך זה דבבר קי"ל כיום ז' דמקלתו הוא ככולו ובדברים האסורים בט"ב ודאי אסור כל היום עד הלילה ועכ"ל אמר רבינו האי דבשאר האסור מחמת אכל אסור כל היום ומ"מ כאן מקלתו ככולו כיון דמלד ט"ב אסור כל היום (°) והיא נופל קא"ל דבט"ב אסור כל היום מה שאסור בו אכל בדברים שמותרים מחמת ט"ב והאסורים מחמת ט"ב ומ"מ במי שהוא רוצה להמתין ר"ל עניין איסור שלו שרוצה לעשות מלאת יתירתא שהגנו (°) לחלון תפילין כל ימי האבילות וא"כ הזה הדבר יש ב' סברות הא' כיון דמלד אבילות מותר מיד פי' לאחר שעמדו המנחמים ה"ל מותר ביום ז' זה שהוא ט"ב ויש סברא אחרת כיון דבזה היום יש איסור באיסורי ט"ב עד הלילה ממשך זה גם לאיסורים מחמת אבילות אפ"ג דבזמנא אחריתא הוה מקלתו ככולו מ"מ בזה היום ממשך (°) האיסור כל היום בזה אמר רבינו האי הרשות בידו אם רוצה להמתין ר"ל עניין איסור שלו שרוצה להמשיכו עד הערב יתמין ויש לו טעם כיון דאיסור ט"ב ממשך עד הלילה ס"ל ממשך עד הלילה מ"מ אינו גורר עמו איסור אבילות ביום זה ואם רוצה להסיר מנהג אבילות מיד פי' אחר שעמדו המנחמים יכול לעשות כן אפ"ם שאיסור ט"ב ממשך עד הלילה מ"מ אינו גורר עמו איסור אבילות ביום זה כ"ל ובכן מאחר בסברות דברי רבינו האי: מהדברים שזכרנו לעיל (°) משמע שתשמיש המטה לאכל מותר ביום ז' אחר שעמדו המנחמים מאלו דמקלתו ככולו כמו שמותר בשאר האסורים לו באבילתו אכל ומלא כל היום הז' וכ"כ בתשו' מהר"ם סי' תקמ"ט שתשמיש מטה מנהג כל"ל. אך מדברי ת"ה הנ"ל ומכל פלפולו נראה דלא חשבו לחלוקה לדבר האכוד דהא דבר האכוד גם בט"ב מותר ע"י ישראל כמ"ש סע"ר כ"ג ועדיין קשה על רמ"א שכ' לעיל סוף סי' תקל"ג ומותר לחלוב כו' משום דהוי דבר האכוד והוא מדברי הרב"י בתבורו שם וא"ע בעת עד לעתו' הפנאי בא"ה בל"ג: (ס"ק כז) כל כו' דיב הא דמקום שנהגו כו' כיון דכ' סתם כל העושה כו' ולא הזכיר מנהג המקומות ודאי דעתו דבכ"מ אינו רואה ס' ברכה: מגמ' משמע כו' היינו מדרשב"ג הנ"ל דאמר שכ"א יעשה עצמו ת"ח כדי שיתענה דע"כ הפי' שלא יסיח דעתו בכ"ל. ואם כן אין איסור כ"א בסיח דעתו. גם איכא קצת משמעות מדאמר ר"מ שם כל העושה מלאכה בט"ב אינו רואה סימן ברכה לעולם. וחכ"א כל העושה מלאכה ואינו מתאבל על ירושלים. אינו רואה בשמחתה. משמע ר"ב גם הוא מייירי בכ"ג שאינו מתאבל ע"י המלאכה. אלא דחכמים הוסיפו עוכש על ר"ע שלא אמר אלא שא"ר סימן ברכה והם אמרו שאין רואה בשמחתה. ומה שהם הזכירו יותר ל' ואינו מתאבל. כיון שרבו לומר בעונש שא"ר בשמחתה. וכל מדותיו יתבארו מדה כנגד מדה. לכן הזכירו הם יותר ואינו מתאבל. אע"ג דעב שבעונש מדה כ"מ אבל כ"ז אינו מוכרח. ופי' א"ר סימן ברכה מאותה מלאכה הבא בפ' א"ר בשם ס' תניא ח"ל כלו' מאותן מעות

כתשונה מ כרייתא תניא ל' כ כרייתא שם ס כרייתא שם

ח עור כ כל כו כשם הר"ם תחירת ג הגהת מרדכי: ח עור כשם בס"ב ושכן הסכים הרא"ם וכן כ' רב נטרונאי

עשרת זכנים

רעיס ניתי לאסור ללמוד עמהם משום שהתינוקות אינם מניעים בטוב מה שמוליאים בפיהם ועיקר שמתחתם בזה שיודעים מה שהם אומרים ע"כ אין לחלק בהן בין דברי נחמות לדברים רעים ע"כ אם התינוק מבין מה שהוא אומר מותר ללמוד עמו דברים רעים: יש מי שכתב שאין לברך בט"ב וי"כ שנשיית לי כל לרבי מפני שאז אסור בנעילת הסנדל [לתם מן הסמיס] ואם הלך לפני הסר ויש הקפד' עליו אם ילך בלא מנעלים יתן עפר במנעלים וילך (מרדכי סוף פ"ק) ובכל מקום שנרגיל לילך במנעלים יעשה כן: והמנהג שהכנסים רוחצות ראשן ממנחה ולמעלה וזקני' הראשוני' הנהיגו זה ושמו סמך לדבר על מה שאמרו בגמ' כי משיב מולד בט"ב ונרגיל לעשות זכר לגולה ולגאתם בני אלה יתיאשו מן הגאולה וזהו דוקא לנשים לפי שהמה מלוגים להתיון בנחמות לפי שאין יודעין ספר לפיכך לריכין חיזוק (כל בו) ומשמע ומתן אם הוא דבר האבוד הוא מותר בדרך שהתירו במועד (תשוב' הרשב"א סי' תקכ"ח) וכל מלאכה אפי' הוא של הדיוט אפילו איסה של טורח אם יש בה קצת שהשתעשע בה אין לעשות בט"ב שעל ידי כך מבטל מעיניו (ת"ה סי' קכ"ג):

תקנה * מיהגין שלא להניח תפילין כו'. ועדיף אפי לשום אפר מקל' בראשו במקום תפילין אפר תחת אפר (כל בו בשם הרא"ש פ"ב): תקנו * ליל ט"ב שחל באחד בשבת כו' מרדכי ריש פ"ק

יד אפרים

כ"א במלאכה שיש בה שבוי קצת שיהתעשע בה כ"כ בהא"ד ע"ב: (סי' הקנ"ו) בש"ע ובגליל מולאי ס"ב כו' ס' סימן רל"ד סעיף ג' בשעה בס"ב ולא הכניל בהפלה ל"ל לחזור כיון שהכניל על הכנס במולאי ס"ב ע"ב: במג"א ס"ק א' לבשי נפש יתירה ר"ל לפי שבת"ם אבד הנפש יתירה

נתיב חיים

תקנו מ"א בהתחל' מהמב כו' מפלב וכו' ל"ב וכ"כ בסי' תקכ"ב בשמו ע"ש וליתא דוודאי ס"ל לרמב"ן אף אם קיבל עליו בתענית מותר לאכול מזון מעי"ב שבות דאורייתא וכ"כ בטור להיות בסימן תקנ"ג בשם הרמב"ן וכבי איתא מלתחות בפ"ק דתענית ובכל כיינו עצבת כיון דאיבדל אם יאכל אח"כ הוי ברכה לבטלה כמו

לבושי שרד

במג"א סק"ח: סקכ"ז (°) וכ' רק הא דאינו. מוכח דבכל המקומות עסקינן דכא הוא לא תיקלק כלל כין מנהג המקומות:

באר הגולה

תקנה ש"ע סעיף א' ציצית ותפילין • המוהגים להניח תפילין הר"ח ויאמו גם כן בט"ב כמנהה • פמ"ג וציין כאר היטב לענין ז' ימי אבילות: ש"ז (°) ד"ה כ' בטור. מוחרת אף באבילות כיון שעמדו המנחמים מאלו פסק האבילות דמקלת יום ז' ככולו: שם (°) ולמאן מלתא יתירתא עביד וא"כ יתבארו דברי רבינו כנ"ל: שם (°) והיא נופל קא"ל דבט"ב אסור כל היום אלא דס"ל דבט"ב אסור מחמת אבילות אפ"ג דבזמנא אחריתא הוה מקלתו ככולו מ"מ בזה היום ממשך (°) האיסור כל היום מוהגים עמהם גם איסורים של אבילות שיבוא כל היום מאחר שאל האיסור בשקלת היום ממשך עד הלילה לכן כיון שבאו פנים חדשות וחלן התפילין אפ"ם אף בשעמדו מאלו כאחר מלד מנד אבילות ומין ב' מנד ע"ב ל"ל דאיסורי' של ע"ב שבוהגים כל היום מוהגים עמהם גם איסורים של אבילות שיבוא כל היום אחר מלד אבילות ומין ב' מנד ע"ב ל"ל דאיסורי' אם באו פנים חדשות חולן התפילין אפ"ם אף בשעמדו מאלו כאחר איסור תפילין במקומו עד הלילה ומתילא מתיישבו קושיות הס"ז וק"ל: שם (°) משמע שתשמיש: היינו מתן לת דברי רב האי שבת' שאסור תשמיש מחמת ט"ב אבל לאו ע"ב אינו עומד באיסורו כל היום: תקנו מ"א (°) ד"ה בשעה. כמ"ש ספ' דבאחרית ח"ה קדוש וקדיש ובמנחה אומרים קדוש וקדיש וכן כ"ד אחלוי במנהג. והטעם שאז אינו אבל מקדש כמ"ל סימן תקכ"ז ועבחתום דקדושין ל"ח ב' בד"ה אסתעיא' כו' על שכילה כו' ואמרינן במ"ר הס עוקר כו' שבה כפלו יאבל ליפוכי שלימה כו': ס"ב יש מי כו'. לכאמיר כר"י ורבנן דבריו' ושמ"ם בפ' דבירוש מ' דרבנן מודו ליה בזה: ויש לאדם כו' וימעט כו'. אלף בפעורה המפסקת אמרו ימעט כו': ומיהו עוברות כו'. גמרא שם תניא אמרו ליה לר"י כו' א"ל אף אני לא אמרתי כו':

סי' תקנו א ליל כו' כשרואה כו' כמ"ש בפ"ד דפסחים וכיון שרואה מברך מיד ובכה"ג דכ"ע מודו: ואין כו' כמ"ש בפ"ם

אז במעוברת ומיחוש קצת דהא אפילו משום כבוד המילה התירו כמבואר בסימן תקנ"ט כ"ש במקום חשש חולה אם יריד לו שירות בא"ם מותר לקנות מהם ע"י עכו"ם וכ"ם למכור דהוי דבר האבד כמ"ש בי"ד סי' ש"ם סעיף ז' לעניין אכל ומ"ל: (כ) מלאכה. אפי' במקום שנהגו לעשות מ"ש ס"ב. ובכאיכה מותר בט"ב שבבכה"נ:

ביאור הגר"א

מותר בפ"ם בנרפ"ג דמ"ק זאת אומרת כו' ח"כ כו' וכן כתן ע"י ל"י: כ"ד מאותה מלאכה. עתו' שם:

סי' תקנה א נוהגים כו'. ע"פ המדרש בזא אמרתו בזא פורפירין דיליה משמיש תרין תפארת ישראל זו תפילין. אבל כולו: שם (°) ולמאן מלתא יתירתא עביד וא"כ יתבארו דברי רבינו כנ"ל: שם (°) והיא נופל קא"ל דבט"ב אסור כל היום דאל"ה אסור משום ט"ב וקמ"ל דאיסורי ע"ב מוהגים כל היום: שם (°) ומיהו אפילו אם ע"ב אינו אסור כל היום מ"מ בזה היום ממשך (°) האיסור כל היום מוהגים עמהם גם איסורים של אבילות שיבוא כל היום אחר מלד אבילות ומין ב' מנד ע"ב ל"ל דאיסורי' של ע"ב שבוהגים כל היום אחר מלד אבילות ומין ב' מנד ע"ב ל"ל דאיסורי' אם באו פנים חדשות חולן התפילין אפ"ם אף בשעמדו מאלו כאחר איסור תפילין במקומו עד הלילה ומתילא מתיישבו קושיות הס"ז וק"ל: שם (°) משמע שתשמיש: היינו מתן לת דברי רב האי שבת' שאסור תשמיש מחמת ט"ב אבל לאו ע"ב אינו עומד באיסורו כל היום: תקנו מ"א (°) ד"ה בשעה. כמ"ש ספ' דבאחרית ח"ה קדוש וקדיש ובמנחה אומרים קדוש וקדיש וכן כ"ד אחלוי במנהג. והטעם שאז אינו אבל מקדש כמ"ל סימן תקכ"ז ועבחתום דקדושין ל"ח ב' בד"ה אסתעיא' כו' על שכילה כו' ואמרינן במ"ר הס עוקר כו' שבה כפלו יאבל ליפוכי שלימה כו': ס"ב יש מי כו'. לכאמיר כר"י ורבנן דבריו' ושמ"ם בפ' דבירוש מ' דרבנן מודו ליה בזה: ויש לאדם כו' וימעט כו'. אלף בפעורה המפסקת אמרו ימעט כו': ומיהו עוברות כו'. גמרא שם תניא אמרו ליה לר"י כו' א"ל אף אני לא אמרתי כו':

סי' תקנו א ליל כו' כשרואה כו' כמ"ש בפ"ד דפסחים וכיון שרואה מברך מיד ובכה"ג דכ"ע מודו: ואין כו' כמ"ש בפ"ם

באר היטב

תקנה (מ) תפילין. מהר"ם גאלנטי"ו היה מניח בביתו והיה קורא ק"ש ותפ"ב היה הולך לבית הכנסת כ"ב בהלק"ט ס"ב סימן קל"ט וכתב שכן מנהג להתר"ו ז"ל: (נ) ותפילין. והסכים להרים שם

שערי תשובה

אפילו הבנאים עכו"ם וכן מנהג פשוט בקושטינא כ"כ בשכנה"נ ע"ש: (נ) ותפילין. עבה"ט ועיין בשברי ח"ב סי' כ"ג שהביא דברי מהרי"ל לחלוק אחר קדושה ול"ח כתב לחלוק קודם תפלת ערבית וכ"כ בשכנה"נ שכן היה נוהג וגם הביא דברי ניסו באור זרוע והוא הכריע כמהרי"ל וכתב שכן נראה הסכמת המג"א ומנ"ד ע"ש. ועיין לעיל סי' למד בבה"ט מה ועיין בר"י מתשו' הרמ"א שהנוהגין להניח תפילין בט"ב בבוקר אף דבשאר ימים מניחין ב' זוגות בט"ב לא יניח רק דרש"י ולמנחה יניח שניהם ובשכנה"נ חולק ע"ז דכיון דנוהג להניח בבוקר יש לו להניח גם של ר"ת. ובר"י יישב דברי הרמ"א עפ"י סודן של דברים ועיין שם מ"ש בהלק"ט ח"ב סי' קל"ט שהאר"י לא היה מניחם לא ראיתי כן כו' אך המקובל מהר"ש שרעב"י היה מניח דרש"י ודר"ת בימי אבלו ובט"ב בבוקר וא' שהמעמיד בסודן של דבר יראה שכן עיקר ועיין בית דוד סי' של"ז ודבר משה סי' ל"ח ועיין בתשובי' כנה"נ לא"ח ח"

באר הגולה

זכן כתבו אחר פוכקים : ח ירושלמי פהכו כרי"ף והרא"ש בסוף פסכת תענית וכתבו דכבו לאחורו בבוהה ירושלים מכח דהכמיה דרב בעיא כ פהה דהני רב לוחבית שבת כ"ב : ט גרייתא תענית כ"ע :

עטרת זקנים

בכר"ם כי' לוחר בקול רם בלא כוס בורח מאורי האש וכ"כ בבבת מיימון ואבודרהם וכ"י ובהגהבי' בלבו ותבד"ין בהפל' ואפ"ם אחין הבדילין על הבוס (הרדבי בבבות הלכות ס"ב) בתחבר' ג' יבים אחר הבבת אחבת יבדיל ואין בבבות בבבים בבבים בבל בבים (הבר"ל) :

תקנז * לוחר בבוה כו' ואם אבה ולא בבוה ירושלים הזכר בבוהאה בבו על בבים ואם הזכר רק שבבלים הפלתו אין לריך לחזור (אבודרהם) :

תקנח * והבני בך הבבו בבר בלא לאבול בבר ואפילו אחר

נתיב חיים

בבי"ב אם אחר זבן * אבל בלא בבלה בוחר לאבול אח"כ ואובל תו בבודה בבפבקה ומה שבבלת ראיה בלבון ב"י סי' תקל"ג הגב שיבפי' לא רק דרבב"ן בהוהה אחדם לא בהב בן רק לוחה בדר"פ אלהרן דבריו וכולא אינו בובר בן: תקנח מ"א סק"ב ס"ב) בפי' תרכ"ב סק"ז בל"ל :

דגול מרבבה

(בחבר *) ובהבר"ל בבבחשיב בירב בפ"ם ובבבל' ח"ב הבשם שבוחר לבבדיל על בין ומבפם שבוחר לבחות בפלבו זא"ל ליתן לחיבוק ולא שבפי' הקל"ח ס"ו בת' רמ"ח אלם יש חיבוק יהן לחיבוק פ"ב ליבה זו קילא בפ"ם בבב"ל בר"ם סי' הקל"ח :

פ"ז סק"ב כ' *) דבריו המובים דבה בבן שבקרא מובר ובלא בבבבה בשבת לוחר עבינו בבבוחר לעיל בפי' רפ"ח ובבוחר בפי' ר"ן בבחיא בירושלמי אלם בבה תענית לבור בר"ח בלחבה ברבה יאמר עבינו ובוד לי אבפם בבקרא בוחר ח"ב גם בבחבה לא יאחר עבינו ובבבבה בבבבים לא בחב בלל אבפם בוחר רק מדבבחב בחם הבלחי ובזה אין מקום לדברי הב"ז שבת' שבפרדבי לבשבו שבוחר אבם לחי"ח חובריב :

*) ב"ח ס"ק ח' עיין ס"ז פי' הקל"ם ס"ק ז :

חתם סופר

סי' תקנ"ז בס"ז סוף חפי' א"ל. נ"ב ובא"ר

יד אפרים

זלא בבבמים לחוק בפבו ולישב לא בפבו עלינו אבילה בולחבת מחבת תבית' בבבחב יחיבה ומ"ם ומי מ"ם לבבין יחב"ב ר"ל לבבל ס'. מ"ו מדיבק מיז"ר פי' רפ"ה בחבר לבריה בבבב"ב ס"ב: סי' תקנ"ז בס"ז ס"ק א' ולמה בת' תבודרבם אמקומו בבודלה ע' בבמ"ג עבין ר"ע בב' גם בן בירושלמי איתא דבחם בבו דלה ר"ע דבירושלמי דהבמני' לחבר דבחם ליבחא רק בס"ם בבבבה אבילה בחלבה בחלבה על הבחרן אבבר בבחבא ס"ה: ס' תקנ"ח במב"א ס"ק א' הבא מדיבא דבמרבא מחבר לבחבר בבבבם מ"ם לבחבר בבלבו לחו דוקא דלבבין זה אין לחיבור ידיבא רק בבבוב בחל ס"ב ולפ"ה לבבין בבבבה ובלבה שבבבר בבבבה מבלבה בבבבה בבבבה בבב

כגפם שיהא קרוב לעינוי עכ"ל ופי' מו"ח ז"ל דהאי רק להשיב כו' לא קאי על בשר לומר דבשר מופט מותר להשיב נפש אלא הכי קאמר יאכל אפי' מאכלים אחרים רק כדי להשיב נפש אבל בשר כלל לא גם מלשון הש"ס ערוך שלא העתיק סיומא דמלתא משמע שפירש כן אלא דמ"כ הוה ליה מ"מ לכתוב דבר זה להורות דאף במאכלים אחרים ימפט ונראה דבעל הש"ע לא פי' להחמיר במאכלים אחרים למפט בהם דאכי' הרבוי בהם אינה שמחה דאין שמחה בלא בשר אלא הכי קאמר הטור לא יאכל בשר שהוא משמח אלא יאכל מאכלים אחרים שהם אינם אלא להשיב נפש ופ' מ"ש סימן תקנ"ט ס"י וכבר נתפשט המנהג בכל המדינות האלו כזוהיינו לערך ארבעים שנה וקודם לזה היו אוכלים בשר בליל ט"ב וכן הוא בדברי ר' שלמה לוריא בתשו' לנהוג כן. וכ' עוד דבפשיטי אסור לרחון לו לספר ולכבס דלא כמו שכתוב במנהגים ולפי מ"ש רמ"א דיש מחמירין עד חצות יותר פשיט שאחר חצות מותר בכל עיין מה שכתבתי בסוף סי' תקנ"ט:

תקנט (א) א"ח לרקתך וכ"ש לידוק הדין אם אירע מת בט"ב וכ"כ רמ"א בסמי' זה ורש"ל בתשוב' סי' ל"ב כ' ש"ל ל"ה וכן מלאתי במנהגים ישנים אף פ"ש שהמנה: כדבכ"מ שא"א תחנון"א ל"ה מ"מ נראה' דבט"ב שאני דלא נראע משאר קינות ומאורעו'וכ"מ בשרש"י שהתיר לומ' ל"ה קודם חצות כמו קינו' ועוד כתב בס' אגודה בשם רוקח ש"ל אפי' תחנון בט"ב מנלת תענ' א"כ ים להקל ואין להחמיר כשאר מועדו' עכ"ל רש"ל: (ב) מתפללין ערבית. ואומרים קדיש עם תתקבל אבל אחר מיכה עד לעמ' אחר ילמת כ"ה קדיש בלא תתקבל כ"כ במנהגים: (ג) א"ח ויהי נועם · לפי שנתיסד על הקמת המשכון ופת' נחרב: (ד) יושבים לארץ כ"כ כ"ש בשם הג"מ דנרא' למהר"מ מנהג נרפתים שאין יושבים ע"ג ספסלים עד תפלת המנחה דומיא דאבל דיושב על גבי קרקע כל ז' ימי אבלו אתיא בגמ' תניא כל המצות שנהגו באבל אבל אחר מיכה מדו' בט"ב עכ"ל והקשה מו"ח ז"ל דהא כתב הטור רפי' תקנ"ה דאות' ברייתא לא מיתתי' אלא לענין לא חפש אבל מ"מ שבאבל לא ולק"מ דנ"ז הוה מנו' ל"ת דאסו' ליפשב ע"ג ספסל ואה"ל אם רוצ' לעמוד ודאי אין עליו חיוב(°) ליפשב דוק' וליפשב על הארץ. והא דשרי כאן בתפל' מנחה ולמנהגנו אחר חצות משום דתניא שכל המצות שנהגו באבל בהנות בט"ב וקא מפרש אח"כ כגון רחי' וסיכה כו' ולא חשיב ישיבה על הארץ וברייתא משמע כלל. והיינו גם ישיבה על הארץ אלא ע"כ דבזה (°) יש חילוק דקאתו אסור כמו בט"ב וקאתו מותר(°) ע"כ חילקו בזמנ'יהם עלמו אבל רחילה וסיכה כו' מה דחשיב בס"פ ודאי אסורים עד הליל' כמו אבל ואתיה כל"ל בזה והמנון הפס טופים והולכים אחר חצות במנעלים ומחסרון ידיע' עושים כן וקלת אף על פי שמנלים להם הסיסו' אינם מיחים מנהגם וכמעט י"ל בזה מוטב יהיו מנהגם מנהגנו אבל אם הקיות וכודאי לא פני בלה"ם ומה יופיל אמירת החזן לאוד ע"כ נראה דבכל שבוטה יהיה נר א' שפ"ל הדוחק יוכלו לומר קיות לאורו ומ"ש במנהגיסלחזן הייגו בב"ש קטנה שבל הקהל יוכלו לומר קיות לאותו אור אפי' ע"ל הדוחק כל"ל: (ה) נר א'. במנהגים כתב נר א' לחזן ותמוה לי והלא כל הקהל צריכי' לומר אבל הטב

באר

מלות לא כל היום אחור בבבר ויין בשפודה ראשונה דשיך בנה אבילות של יום. מ"א כתב בשל"ה דהמתענים ביום יו"ד יקראו איכה. ונתב המ"א וכ"ל דאם הם יו"ד לא יקראו איכה:

תקנט (א) מרבים. ואומרים קדיש עם מתקבל אבל אחר איכה עד לאחר יציאת בה"כ קדיש בלא מתקבל מנהגים ואחרונים: (ב) מתלאין שבת. ואין מברכין בניחם בלילה מהרי"ל. סברת אין המנהג קורא לבה"כ ומשכימין קלת לבה"כ: (ג) לאחר. וכ"ל דאותר ליפשב על הטח דאינו אלא מנהג ליפשב ע"ג קרקע מ"ש: מהרי"ל יפשב להדיא על הרלפה ולא על גבי המעלה דלפני המיבה והיה לו סרבל גדול שלא להפסיד בגדיו ביסיבת הקרקע ומנהגה הפליף מן הגדות: (ד) שיצאו. דהולכין על הקברות. והוי עד חצות דאז רשאים ליפשב על הספסל מנהגים. ונתב הש"ז אבל אחר דברים הבאינו רשיבה וסיכה ונעילת הסנדל וכו' אבל אסורים עד הלילה כמו אבילה המיה והמון הפס טופים והולכים אחר חצות במנעלים ומחסרון ידיעה ודאי אסורים עד הלילה כמו אבילה המיה והמון הפס טופים והולכים אחר חצות במנעלים ומחסרון ידיעה עושים כן ע"ש ופפי' תקנ"ד ס"ק ט': (ה) אחר. ומהרי"ל כתב להדליק עוד נר אחר אלא כהנגיל ע"ב. ופפי' כ"ל. ואין אומרים שיר מזמור לתודה ס"ש. כתב הש"ז כ"ל דאותר בפשות הספד על חכם שמת וליכב ע"ג קרקע בש"ב ואפי' אחר חצות ע"ש. וכ"ל בתשו' דבר שמואל פי' ס' ש"ס: (ז) בתורה. ויש לכרך דרוך דיין הלמת קודש שקורא בתורה בלא שם ומלכות מ"א ע"ש: (ח) אסור. בניגון איכה: (ט) הקפורת. וכ"ש אלין אומרים סדר הקרבנות הכתובים סוף פי"א: (י) אבל. אזן אסור בלילה ולמחר ככה ויושב בבה"כ עד שמשלימין הקיטנה:

באר היטב

החזן ידליק ממנו. משמע שהקהל לא יאמרו איכה וקינות רק ישמעו מהש"ץ מ"א. וש"ז כתב דכל הקהל מריכים לומר הקינות דמה יועיל אמירות החזן לאוד ע"כ נראה דבבל שבוטה יהיה נר אחר שפ"ל הדוחק יוכלו לומר קינות לאותו אור אפי' ע"ל הדוחק כל"ל: (ו) משום דמקרי מועד. כ"ל דמותר לעשות הספד על

באר

ביום יו"ד יקראו איכה. ונתב המ"א וכ"ל דאם הם יו"ד לא יקראו איכה:

תקנט (א) מרבים. ואומרים קדיש עם מתקבל אבל אחר איכה עד לאחר יציאת בה"כ קדיש בלא מתקבל מנהגים ואחרונים: (ב) מתלאין שבת. ואין מברכין בניחם בלילה מהרי"ל. סברת אין המנהג קורא לבה"כ ומשכימין קלת לבה"כ: (ג) לאחר. וכ"ל דאותר ליפשב על הטח דאינו אלא מנהג ליפשב ע"ג קרקע מ"ש: מהרי"ל יפשב להדיא על הרלפה ולא על גבי המעלה דלפני המיבה והיה לו סרבל גדול וכו' להפסיד בגדיו ביסיבת הקרקע ומנהגה הפליף מן הגדות: (ד) שיצאו. דהולכין על הקברות. והוי עד חצות דאז רשאים ליפשב על הספסל מנהגים. ונתב הש"ז אבל אחר דברים הבאינו רשיבה וסיכה ונעילת הסנדל וכו' אבל אסורים עד הלילה כמו אבילה המיה והמון הפס טופים והולכים אחר חצות במנעלים ומחסרון ידיעה ודאי אסורים עד הלילה כמו אבילה המיה והמון הפס טופים והולכים אחר חצות במנעלים ומחסרון ידיעה עושים כן וקלת אף על פי שמנלים להם הסיסו' אינם מיחים מנהגם וכמעט י"ל בזה מוטב יהיו מנהגם מנהגנו אבל אם הקיות וכודאי לא פני בלה"ם ומה יופיל אמירת החזן לאוד ע"כ נראה דבבל שבוטה יהיה נר אחר שפ"ל הדוחק יוכלו לומר קינות לאותו אור אפי' ע"ל הדוחק כל"ל: (ה) נר א'. במנהגים כתב נר א' לחזן ותמוה לי והלא כל הקהל צריכי' לומר אבל הטב

יד אפרים

סי' תקנ"ט בס"ע סעיף ג' ח"ח מ"ל במתה אבל אב בראתיים אימרים אפילו אם חל בשבת כ"כ בתלמיה רבה: בט"ז ס"ק ג' אינו דבעלה מגילה תענית כו' ל"ב דמה ענין ע"כ למגילת תענית וכראוהה מבואר דקאי אם ו בתב וכיאלו ב"י סי' קל"ח ומבואר בראוקה הלכות ע"כ אלין לומר אחרון אחרון כמבואר בשל"ה שיבוך בבב"א קודם ס.ק א' ועיין מ"ש ס"ם ח"ק כל"ל: במב"א ס"ק ח' בלא שם ומלכות וכן קודם איכה כמבואר בשל"ה שיבוך ל"כ בס"ם: ס"ק ח' מותר לילך לבה"כ והשתא ניחא הכל וכן הוא בספסקי בתוס' ועיין בתוס' שם דף כ"ח ומ"ש אלא"ה מהרש"א ז"ל ודבריו ל"ע ולפשב"ד אפשר לפרש מ"ש בתוס' ומ"ז סומכין שבאין לבה"כ בט"כ לא קאי אאכלים רק אכל כמי אדם שאף פ"ע שבמ"ב אבילים הם יכולין לבא לבה"כ והשתא ניחא כל. אמנם מפסקי בתו' וכן מבראש"ם נראה דקאי אאכלים ובתוס' א"ל לפרש כמ"ש המג"א לקמן שבדי אכילה רחיצה מזה שמותר לבניה תפילין בט"ב כל זה בתבתי בגליון ובחדושים בתבתי לפרש דברי אא"ה מבראש"ם שבפי פשוטו הוא תמוה וזמזק גדול ולעב"ד הדברים בפשטן לא קאי על אבילים שבבים לבה"כ אלא על כל אדם שאם נאמר בט"ב הוי בתוך ג' לא היו רשאים ליכנס בט"ב לבה"כ דאבל תוך ג' א"י ליכך לאבל אחר אף שגם הוא תוך ג'

ביאור

סי' תקנט א חב כו'. שמקרא מועד ופ"ל ר"ם רש"ז: ומבדילין כו'. משום שר"ל ואם שבת כו' אף ע"ב דאין הבדלה אדם שותה לאחיו מ"מ ל"ל כיון שלמחר יבדיל: ומתפללים כו'. מ"ם ספי"ח בתפלת ערבית אין על ברכות אם הם ל"ל לאחיר מ"מ ל"ל כיון שלמחר יבדיל: ומתפללים כו'. מ"ם ספי"ח בתפלת ערבית אין אדם שותה לאחיו מפני שבת שבת מתפללי'בלאחיש:ובשמניע החזן כו'. בירושלמי פוקמים ביכורי'עד בשקיעי" כיון אומרים קול נמוך מבלן ואילו היו אומרי'קול גבוה:ס"ב מתפללים כו'. ואומרים כו'ס"ם בשקוריין ספר קינות בערב כו'וכ"ם בלוכה רבתיותחיל כו'. אילו היו אומרי'קול גבוה:ס"ב מתפללים כו'. ואומרים כו'ס"ם בשקוריין ספר קינות בערב כו'וכ"ם בלוכה רבתיותחיל כו'. אין אייך לומר לא יאמרו אפיר לאסור בתלמוד תורה: (אם חל כו'. עפ"ז ועוד דא"ל לומר ומעשה דיונה דבבה דבשה אלא כר"ב כו': ולא כר. שאינו מסדר בשם ואסור: (ולא כו'. שאינו זמנו: ס"ב ליל כו'. מ"ם שם אבל מדינא א"ל מלאכה בר"ב כו': ולא כר. שאינו מסדר בשם ואסור: (ולא כו'. שאינו זמנו: ס"ב ליל כו'. מ"ם שם אבל מדינא א"ל כמ"ם ר"י מחיי' בכפוי' בטפה ולא כודו לו ואמר רבא בלבתא בתנא דידן ולכך מקילין במנהה כמ"ל. ובירושלמי שם מ' דמדינא ל"ל לגבוה כן דברסיון שם יאות אר"י מ"ם דרבנן עבו כמי שאמו מוטל לפניו. וכ"ה ברי"ף. אינו לא כופה לא מיטתו ולא לריך לגבוה כן דברסיון שם יאות אר"י מ"ם דרבנן עבו כמי שאמו מוטל לפניו אינו יכן לא ע"ג מעה זקופה ולא ע"ג מעה כפוייה ופו' יכן ע"ג מעה כפוייה. כמ"ם בס"ם אבל כ"ז שאמו מוטל לפניו אינו יכן לא ע"ג מעה זקופה ולא ע"ג מעה כפוייה ומכ"ש בתה"א אלא יכן ע"ג קרקע וכדאמרינן אינו מיסב ומי"ד סי' שמ"א ס"ב. אלא דבנמ' דידן לא משמע כן דאמרינן לדידן עוברות

חכמת שלמה

חמשה כדי שלא יישן עליו מוכח דלפ"ז כיון דחכמים לא אחדו לו ס"ל לחכמים דמותר לישן בט"ב במטה וכיון דקי"ל כחכמים מותר לישן בט"ב במטה לדעת רש"י הנ"ל ודוק בזה:

סי' תקנ"ט סעיף ו' אם יש אבל בעיר הולך בלילה לבה"כ וכו'. נ"ב נלפענ"ד להכריע דבתוך נ"י בלילה כיון דאין מרבין בקינות לא ילך בבהכנ"ם אבל ביום כיון המרבין בקינות יש לצרף זה דגם בערי"ה מותר לאבל לצאת כיון דמרבין בסליחות והוי צער לו וא"כ ה"ה בזה אבל אחר נ"י גם

תקנט ויפסיק כן כל פסוק מפט וכן כל איכה יותר מפט ופסוק האחרון שבכל איכה אומר בקול רם [מהרי"ל] ומברכין לפי איכה על מקרא מגילה (מנהגים) ופמ"ש בסי' ת"ן וטוב שיחיד יקרא איכה גם ביום [של"ה]: א ערבית · (°) אומר קדיש שלם אחר תפל' ערבי' [עור] עמ"ש רס' תרל"ג אם חל במ"ש אין מברכין הבבים [מהרי"ל]: ב לארץ. וכ"ל דמותר ליפשב על הפק דאינו אלא מנהג ליפשב ע"ג קרקע עבי"ד סס' שפ"ז: ג אחר שלאו מבה"כ. דהולכים על הקברות והוי עד חצות דאז רשאי ליפשב על הספסל וכ"ה במנהגים: ד נר א' ומהרי"ל כתב להדליק עוד נר א' שאסיבב'נר החזן ידליק ממנו משמע שהקהל לא יאמרו איכ' וקינות רק ישמעו מהש"ץ: ה א"ח תחנון וכו' · בשחרית משכימין קלת לבה"כ(מנ"מ)ואין קורין לבה"כ אלא מעלמם [מהרי"ל]ובמדינתינו מהנין לקרות לבה"כ. מהנין לברך ברוך דיין האמ' קוד' שקורא בתור'[כ"י לבוש של"ה] ובד"מ כתב שאין מהנים כן וטוב שהקורא יאמר אותו בלא שם ומלכות: ו אסיפס. בניגון איכה:ז ולא פיטום הקפור'. דלא מקרי סדר היום שאין כל אדם אומר אותו ומב"ש סדר הקרבנות הכתובים בס' מ': ח אבל בעיר ז"ל הרא"ש דתני' אבל כל ג' ימים אין אולך לבית האבל מכאן ואילך הולך ובש"כ נמי הוי כאבל מג' ימים ואילך הולך לבה"כ עם שאר הקהל שהם כמו אבלים עכ"ל וכתב בבד"ה דע"ב כיון דהוי אבילות ישיבה לא אמיר אלא כמו אבל מג"י ואילך עכ"ל ול"ע דמה בכך ממ"נ אם האבל תוך ג"י הרי אסור ליכך לאבל תוך ג"י אבל אחר ג"י מותר ליכך דהא יותר ים היתר ליכך לאבל תוך ג"י דתקפה אבלו. וברי"ו כ' בסדיא דדוקא (°) אבל אחר ג"י מותר ליכך לבה"כ ע"ם וידוע אם שכל דבריו הם נמוים על פי הרא"ש אבל הטור כתב בתם משמע דאפי' תוך ג' מותר וכ"מ בהרא"ש (°) ס"ג דמ"ק ול"ל דה"פ(°)ובש"כ הוי כאבל מג"י ואילך כלומר כי היכי דשאר אבל מותר ליכך אחר ג"י ה"ל בש"כ מותר ליכך אפי' תוך ג"י כיון שכלם אבלים ול"ע הקשה מהרש"ל דהא בלילה דשאי לאות לגורך

שערי תשובה

להסתפר הוא מנהג בטעות ואי"צ התרה ואף מי שירצה להחמיר בזה גם כן מ"מ אין להחמיר למחל שצריך לילך לעיר אחרת למול למחר מותר להסתפר בליל עשירי של ט"ב דחייב לכבוד המילה כדי שבחניע לעיר אחרת יה' סנוי לקיים מצות מילה מיד ע"ש:

סי' תקנט (ג) במ"ש. ועיין באר"ר ופ"מ דבמקום שאין מאריכין שוב שלא להשכים בענין שישהה באמירות הקינות סמוך לחצות היום: (ג) לארץ. עבה"ש ומבואר במהרי"ל שישב להריא ע"ג קרקע ועיין לעיל סי' תקנ"ב בשם מהר"ש שער אריה שע"ם הקבלה אין לישב להריא רק יסמיך בבגד שאינו לבוש בו בינו לקרקע ע"ש: (ד) שיצאו. עבה"ש ולענין שתית טושין לדעת השכנה"נ להחמיר וע' לעיל סי' ויש מקילין ועיין הר הכרמל ל"ל ל"ל להקל אחר חצות ובצנעה בחוץ ביתו. ועיין במח"ב סי' תקנ"ד שאף אם התפללו ערבית מבע"י אין לנעול עד הלילה ממש ועיין בס"ם ריש סי' תקנד דגם בין השמשות אסור וה"ה תורה דאסור עד צאת הכוכבים. אין לילך יחף בעת קידוש לבנה ע"ש: (ו) תחנו

הגר"א

ומניקות כו' ואם איתא לדידהו כמי קטיה ועוד דבירושלמי משמע דל"ם אלא בסעוד' כמפסקת אחר עשאוה כמי כו' חס דוקא בסעודה המפסקת כמ"ם בסעודת דר"י בר אלעא. וכמ"ל סי' תקנ"ב ס"ז אבל בח"ב ח"ל לומר כן דא"כ אמאי מוכא כל הדברים הכתובים באבל ובא אומן ס"ל ועבתות ד' ח' סד"ב בטל אבל לגמ' דידן מ' דקאי אחר עוברות ומניקות כו'ואי כדפורתא ליפשב ס"ל פריך. מיכו לדברי הר"ם שבהג באומנ"ד שאבל אסור רק מלאה מבל כ' לדיקאזור אחר לרבי כמת אחי אפיר וקאי אח"ב ולכרמי אינו חייב במ"ש שבהג באבל אבל אבל א

ס פור י סס וכ"כ כמרד' לכ' כרעמת וס"ס (° פי' לתפוקי תדמת הגאון דמייתי חסא במקום כסא ומברכי' עליכ והשמש דאין מברכין על כבשמין כשאל לבויות בס"ס) כ כרשב"א בתשו' (° פי' לתירי ביולדת כלריכה לאכול כדלעיל סיקן תקל"ד סס"ו) ל פור בשם כתוספות דלא מייסינן דלמא אחי לטיסרדולשחות אף בלא זכ כיון שאינו דבר קבוע מ סס כ פור ריבשה בר' יצחק מכא דהגיא אי אלעזר בר לדוק

עטרת זקנים

* אם יש היכון לימול מלין אותו אחר שנתרפין הקיטות ויש ממתינין עד אחר מלות וכמנהג בסברא ראשי' בלא לבטל מלות זריזין מי שכאל אשה ביום הטנית ליבור ישלים הטיתו וכן בשאל בתוך ז' ימי חופתו ישלים הטיתו אבל יאר ליום כיל שאין לריך להטעבה בז' ימי חופתו כי כוח דוחה לרגל בכל דבר בשבאל בתולה לו כתוב שבאל אלמנ'(וכאחרכתי בתשו'):

דגול מרבבה

ובס"כ בכבכים אבלים על חורבן בפקנס ומשם הגרי דבתי' ובפריבסם בפיבס ובוחר ואבה בל בשם ראשון יש לבטיל בתה בשבתהי לעיל בסי' קכ"ז ובשמם בשבי הוא לבטל ברך דרוש ואמנם לפי עניל בשמם שבין שתשבה בתב אחר בשלילת אלוס ואיך יאמר ויבם לך שלום :

(מחבר) *) ולריך להבדיל על הכוס קודם שיאכל : **) דברין ל"ם דמה עבין זה לשמוה ואמו אם אין עושין פשוטה בלל אינו יו"ם לבטלי גרית ובלא הבטלי גרית יכולים לאכול אפ' בביאם ובין סי' הקס"ח בתב"ח סוף ס"ק י"ד ' ועוד אמו המחבר בתיר לעשות ספוחה ובלא לא בתיר אלא

הגהות רעק"א

בשמים . ע' ס"ק יו"ד סי' רמ"ז ובג"ל סי' הקל"ו : סעיף ט' ואינו מבלים . וכן בחולי קלא ומעוברת שיש חיסום קלא מתחרים לאכול ח' שבו"י ח"ג סי' ל"ז : מנ"א סקי"א מבלימין. ס' חבו' מבר"ם לבית לוי סי' ב' :

שערי תשובה

עבה"ט ועיין בא"ר אם חל ט"ב בשבת ויש מילה אומרים יצור במילה : (בש"ע סעיף ז') ותשתה ממנו היולדת כו' עיין בדברי יוסף סי' יוד לישב מיר"ד סי' רס"ה : (יד) כולם. עבה"ט עיין בשו"ת יעבץ ח"ב סי' כ"ג שכ' שהב"י לא החליט זה ואין לסמוך להתיר רק לאבי הבן לבד ועי"ל בס"ק שאח"ז :

באר היטב

(יח) לחיטוקות . כ"ה כמ' דליתן לחיטוק סימול כמ"ם סי' תרכ"ח סעיף ג' לבנין יוה"כ אבל דבתם רמ"ש כיון שס"ב הוא דרבנן לא מחמירין כ"כ ומוסב ליתן לחיטוק גדול קלא שסייב לתבוב בברכה מ"ש : (יב) שבת . ואם הם עדיין חדשים וכיכר הביהם בכל כ"ל דאסור לבוכבן כמה שכתוב סימן תקכ"ח סעיף ו' מ"ל.ומוסריסבכתיבת לבן ואחר המילה פוסקין בגרישם מיהו מוחרים לאחל בליל יו"ד בשר כמ"ם בסימן תקכ"ם סע"ח : (יג) ומרסה.אבל אם אל מילה בס"ב מסכיתין מיהו אומרים לי לבנין יום"ב אבל אם בא לבנין יום"ב אבל אם בא לבנין יום"ב אבל אם בא

(ח) מהגי"שלא לשחוט וכו' מרא' דלגדדים קאמר דהיינו לאותם שחיטות חשיב למנהג הכשר דסי' תקכ"ח ואוכלי' כשר בגיל' לא ישחטו על אחר חלות ואותן שמהגי' מנהג כשר ודאי לא ישחטו דלא פריקע"ב עלמו מן אחר ר"מ הכ דמלגיפי' סכיקל שחיט' אלא דמ"מ לא יכינו אחר לרכי סעודה שלהם עד חצות גם מו"ח ז"ל כ' דלמנהג כשר אין לשחוט עד אחר התפנית · וכ"ה בהג"מ עד אחר התפנית אבל ראיתי בכל המקומות ששוחטים לצורך אכיל' שאחר ט"כ ואין מומין בידם :

תקס (א) משחרב ב"ה כו'. סעי' זה ל' הרמב"ם והטור הטתיקו בלשון זה והרמב"ם כ' אין בונין בנין מסיד בבנין המלכים אלא טח ביתו בגיר וסד בסיד ומשייר בו אמה על אמה וכ' עליו ואינו משמע כן בגמ' דבתר דמייתי הך ברייתא ת"ר לא יסיד אדם ביתו בסיד ואם עירב בו חול או תבן מותר' ר"א חול אי הרי הוא ערבסיד ואסור תבן המלכים שעושין בלא כסיד ואסור לעשות כלאים בסיד ואסור מותר ומסיק כד אמרו חכמים סד אדם את ביתו בסיד ומשייר בו אמה על אמה אלא אמה ע"י שיור אמה על אמה מותר כל מיני סיד עכ"ל. נלע"ד לפ' דברי' אלו בדרך זה דבגמ' אי' תחל' ברייתא' דאין מסיידין ואין מכיירין בו' ואח"כ אית' ברייתא לא יסוד ביתו בסיד כו' מ"ם הטור ואח"כ אית' ברייתא קמייתא אמרה אין מסיידין דפי' אלא יסוד ביתו בסיד משמע שאין לו תקנה לו' דפליגי הברייתו' אהדדי אלא אלו ואלו דברי אלהים חיים וא"כ קשה דברייתא קמייתא אמרה אין מסיידין דפי' אלא יסוד ביתו בסיד משמע שאין לו תקנה אפי' אם ירצה לשייר אמה כו' וברייתא אחרת דיש לו תקנה זו וסובר רבי' הטור דהרמב"ם מתרץ קושית זו דהא דיש תקנה בברייתא' שיעו ע"י שיר עיש תחלה ואח"כ סיד אלא דלא ידעו הברייתא שיש שם שיר לעצה כיון שיש שם סיד מחתיו וירא' שאם לא יעשה שיר אמה לא יסוד ביתו בסיד ע"כ לריך לשייר אמה כו' ובזה יכירו וידעו הכל שיש תחתיו' ביתה שיר ושיור אמה לחוד לא מהני דהרואה סבור דעדיין לא נגלה הבנין ועדיין יסוד גם שם סיד ע"כ לריך שיר עיש תחתיו וירא' שאם לא יעשה שיר ומל' שגם הטור דהעתיק לדברי הרמב"ם אין עושין בנין מסיד ולא העתיק בנין מסיד הכל אי' הוא דל' מסיד משמע ג"כ שהבנין הוא עשוי בחפוי סיד וא"כ גם העתקת הטור הוא בדרך זה אין עושין בנין מסיד כלו' להטיחו בסיד והיינו בסיד לחודי' שזהו אין לו תיקון כעולם וכתריית' קמ"ל דיש תיקון שיעיר בעיר תחלה ואח"כ סיד ומשייר כמ"ם והטור הוקשה לו ע"ז דהא בתריית' קבעוהו בתלמוד אחר המליפת' וכמליפתא אמרו תקנות דהיינו ת"ק ס"ל עירוב חול ותבן ור"י ס"ל דוקא תבן וזה ששוט דמיירי בסיד לחוד בלא עיר תחתיו דהא לא אמרו רק תיקון הסיד האיך יהיה ותו לא א"כ הך בתריית' ודאי מייירי ג"כ בסיד לחודיה בלא עיר תחתיו ואפ"ה מותר בתיקון דשיור אמה ואין לנו לו' דפליגי הברייתות ע"כ אמר רבינו הטור אלמא ע"י שיור אמה מותר כל כולה ולא נחית ההוא תנא למיתני תקנתא אלא תנא מליפתא ובתריית' תנו תקנתא דזה תנא תקנת' דפיירוב חול או תבן ובתריית' תנא תקנתא דשיור ואידי ואידי בלא שום עיר תחתיו מייירי והכ"י כ' דיש פלוגת' בין הברייתו' ומתוך זה הקשה על רבי' הטור מה רמה לפסוק כבתריית' והרבני רמב"ם פ' תחלה דהא דתנא אין מסיידין פי' ע"י כיור מ"ם התל' בתר הכי ואין הדע' סוכלת פי' זה ואח"כ כ' ואפשר עוד לו' שדרך הטולם שעתין בעיר תחלה ואח"כ סיד אבל המלכים אין עתין תחלה בעיר אלא הכל סיד פי' זה ודאי אמת בדברי הרמב"ם ואו' אי שגם רבינו הטור פי' דברי הרמב"ם כן ומ"ם אלא דחולק ע"ז וס"ל שאין לחלק בין עיתת עיר תחלה לא לא מספיק שזכרנו והכל ניחא בס"ד. ומדברי הב"י נראה שגם בעור ערבסיד ומתוך כך כתב לחלק בזה אם ס"ז וס"ל שאין לחלק בין עיתת עיר תחלה לא לא מספיק שזכרנו והכל ניחא בס"ד. ומדברי הב"י נראה שגם בעור ערבסיד ומתוך כך כתב לחלק בזה אם הלכה כרבנן לו כר"י וגי' שלפנינו בעור היא בכון ומתוקן ורגילתי גם למו"ח ז"ל האריך לפרש מהות הפלוגתא בין הרמב"ם להטור והגלע"ד כתבתי וא"ל הלכה כרבנן לו כר"י וגי' שלפנינו בעור היא בכון ומתוקן ורגילתי גם למו"ח ז"ל האריך לפרש מהות הפלוגתא בין הרמב"ם להטור והגלע"ד כתבתי וא"ל עליהם במקום מצות סנדק ומוהל כי יש תיקון למת במה שבנו עוסק במצות מילה יותר מבשאר מצות כמ"ש הש"ז יו"ד ס"ם שמ"א ומבואר יותר בתשובת מהרש"ל סי' ע' ע"ש :

סי' תקים במג"א סקי"א ב"י רמב"ם . נ"ב עיין

אשל אברהם

א) לפי שי"ם . ואם גם המילה היא אלא בזמנה ונדחה עד אחר השבת (עי"ד סימן רס"ו) אי גם כן אינו מעלים לו ניחא דוקא כשנימול לשמונה ונדחה ע"כ הש"כ כשנדחה ולאו זמנה הוא הכל הטור סמ' דוקא כשנדחה ע"כ היה מיקל וכניח ראיה לזה מהאחר ראה"ל אל"ל סתם והתנינו כמ"כ ולא הבלמנו: לך לחמת היא די"ע שלהם היה ביו"ד בו ועיין רש"י עירוכין מ"א . ועיין ת' מוהר"ם הלוי סימן כ' ומוהר"ם מלונלין סי'

דגול מרבבה

לנעלי נרית והמג"א עלמו כ' דמ"מ אין לעשות סעודה : ***) דברי מתוכי' ומה שייכות יש שעות מנחה וסרי ומנחה קטנה מתחיל מן ט' שעות ומנחה ואם המג"א מחמיר שיתפלל עד סוף זמן מנחה אם כן ממ"ל אם לרבנן יתפלל עד סמוך לערב ואם לר"י כבר עבר זמן מנחה כי לר"י זמנה רק עד י"ח שעות אחר רבע הכל בודאי שעות לפני המ"ל וכך איתא בהגה"מ פרק ואלו מגלחין ומעשה ברבינו יעב"ץ וכו' ולזה להתפלל מנחה גדולה אחר יו"ד שעות וכו' ובודאי ל"ל אחר ו' שעות שברי כת' מנחה גדולה ובדפוס נתחלף בין ו' לי"ד ולכן הטיקר שתתפלל מנחה גדולה שוב ראיתי שגם האליה רבה הרגיש בזה :

חתם סופר

סי' תקנ"ט במג"א ס"ק י"ד שהי' בידו לדחות הנשואין וכו' . נ"ב ויש לדמוד מכאן דה"ה סנדק ומוהל ביום יא"צ אעפ"י שהיה יכול לבבד המצות לאחר שאין לו יא"צ . אמנם מלשון הט"ז לקמן סימן תקס"ח סס"ח לא משמע קצת כן ומכל מקום נהגו להקל בזה. שוב מצאתי שכן פסק לחדי"א בבאר יעקב סי' תקס"ח ונראה דמעיקרא לא קבלו המנהג עליהם במקום מצות סנדק ומוהל כי יש תיקון למת במה שבנו עוסק במצות מילה יותר מבשאר מצות כמ"ש הש"ז יו"ד ס"ם שמ"א ומבואר יותר בתשובת מהרש"ל סי' ע' ע"ש :

סי' תקים במג"א סקי"א ב"י רמב"ם . נ"ב עיין

חכמת אדם

א) לפי שיום טוב שלו הוא : י ס (ח) נוהגים יד שלא לשחוט ושלא להבין צורכי סעודה עד אחר (טז) חצות : הגה והולכין טו על (יז) הקברות מיד שהולכים מביה הכנסת [ב"י בשם תוס'] ואם מורע מת בטו' באב אין אומרים לדוק סדין (תשב"ן) :

תקס לעשות זכר לחורבן ובו ה סעיפים :

א מ (א) משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באותו הדור שאין בונין ב לעולם בנין א (מ) מסוייד ומכוייר פי'

מנב"י · פי' ממחה גדולה מז' שעות ומחצה ולמעלה [כ"י תשב"ן] אבל בהג"מ ס"ע דמ"ק כ' ***) י"ל שעות והוא ממחה קטל' וכ"ל להתיר (°) עסי' רמ"ע ותקס"ב : יד אלא לשחוט · היינו לאותן המוכלים בשר בגילה (°) אבל לצורך סעודת מצוה שרי קודם חצות עסי' תקכ"ח ס"ע בהג"מ ס"ם לעניין שחיט: טו על הקברות דלף המתיסמלטערים ולכן לא מהני אסהולדעל קברי עכו"ם (של"ה) מיהו אסאין קברי ישראל הולכין על קברי עכו"ם כמ"ם סס' תקע"ע וכ' בכתבי האר"י דאין ליכך על הקברות אלא לצורך הלוית המת ובפרט אם לא תיקן עון קרי מתדבקים בו המלוים עכ"ל :

תקס א (°) מסוייד ומכוייר . הס מיני ליור ואפשר לומר שדרך הטולם שעתין בעיר ואח"כ סדין בסיד והמלכים שעושין בכל בסיד ואסור לעשות כלאים בסיד ואסור תבן שהמנהג

הוא ממחה קטנה מ"ח עיין שם . ובתב מי"ם והי"ה פריון הבן לאברהם"ל דאור סעודת מצוה שהאב והבן לא ישלימו וכ המ"ח בסי' תקס"ם סעיף קטן יו"ד דפשוט דבמקום דמותר לאכול על הסעודה אינו חעניות כלל ומותר אחר כך לאכול אפי' בביתו מיהו קודם הסעודה נראה לי דאסור לאכול בביתו מיהו הבעלי ברית מותרים לאכול ודאי דיש שלהם הוא פ"ם. ובעכיו נתפשט המנהג להשלים אפי' באחד מד' לומות שבדמו וכ"כ הרדב"ז ומ"ח דעכשיו נתפשט המנהג ברוב הסעודות עושין בלילה

שערי

(טו) בעוד. עבה"ט מ"ש וכ"כ הרדב"ז ומ"א דעכשיו כו' חסר תיבה א' וצ"ל ומ"א כ' כו' דברי המג"א קאי שם על דברי מהרי"ש הלוי לענין התן אבל כענין מילה א"צ לטעם שעושין הסעודה בלילה דאפילו מקום שנוהגים לעשות ביום מ"מ המנהג להשלים כמ"ש בכה"ג ונם מ"ש וכ"כ הרדב"ז כן הוא נ"כ במג"א והוא ט"ם וצ"ל וכ"הרדב"ז ה"ב סי' ל"ח דאפי' היכא שמכו אחר חצות אסור להקל אפי' בד' צומות אם לא נדחו ע"ם וצ"ל וכ"הרדב"ז ה"ב סי' ל"ח דאע"ג דכבר עבר חצות היום שהקיל בזה רבינו יעב"ץ בט"ב כן מבואר למעיין בכה"ג ועיין באר"ר ור"ל דאע"ג דכבר עבר חצות האחרים והוא אחר חצות אין שנדחה אחר תפלת מנחה גדולה מ"מ באם לא נדחה אפי' באחד מד' צומות האחרים ודאי אסור לחקל ובשאילת יעב"ץ ח"ב סי' כ"ג כתב שט"ם נזרקה בלשון המג"א וכצ"ל אסור לחקל אפי' בד' צומות שנדחו כו' ע"ש ודבריו תמוהים דמה נריעותא יש שמלו אחר חצות והעיקר כמ"ש אך במ"ש המג"א המנהג להחמיר זהו מדברי הכנה"ג והא"ר כ' ע"ז שכנה"ג כתב זה על מרינתו מדינת תורנמא אבל הרמ"א ולבוש ושאר אחרונים לא משמע מנהג זה לאסור וארבא מדברי המ"ט שכ"כ גם לענין פה"כ מבואר דמתיר וכן משמע בי"ש ס' מרובה ובעל תי"ט הי' רב מובהק ובקי בכל המנהגים ולא הזכי' מנהג לאיסור רק לתוספ' היתר גם בפה"כ (אך מה שנראה מדברי מי"ט להקל גם בסעודה ז"א דגם במילה לא יעשה סעודה כמ"ש בכנה"ג רק בעלי ברית לא ישלימו שי"ט שלהם הוא ע"ש באר"ר ולענ"ד אשר דגם לבושי י"ט ח"ק כיון דסדיון הכן חשיב כרשו"ל סעורת מצוה הא קמן שחביבה מצות סדיון הכן בשעתה שסעודה שלו נקרא סעודת מצוה לכן שפיר מחשב יו"ט שאבי הבן וחכהן לא ישלימו ומ"מ אינו מתיר לעשות סעודה שאין מצות הסעודה דוחה התענית ועיין לקמן סי' תקס"ח הביא המג"א דברי השד"ל סי' ש"ה דבסדיון הכן יעשה הסעודה בלילה ועיין מג"א שם דסדיון הכן שעבר זמנו י"ל דלא מיקרי סעודת מצוה וכן מבואר מדבריו סי' רמ"ט לענין סעודת בע"ש וג"מ גם לדין זה שאם יום התענית שנדחה מ"מ מחויבים אבי הבן והבהן לחשלים כיון שגם הסדיון הכן עבר זמן ולא מחשב סעודה. שלו מצוה מ"מ לא נחשב נ"כ יו"ט שלו מצות הסעודה דוחה התענית ויכול לדחות גם הסדיון הכן על יום אחר (ומ"ש המג"א דבמדינתינו שנוהגים לדחות התענית כיון שהיה יכול לדחות גם הסדיון הכן לעשות סעודת ברית מילה וסדיון הכן ויציאה בלילה אין להקל . הנה במדינתינו אלו אין מנהג לעשות סעודת ברית מילה בלילה אך אין נ"מ מזה לדינא דוראי אין להקל ולעשות סעודת

לבושי שרד

סקי"ג (°) עסי' רמ"ע ותקס"ב ע"ם מ"ח סק"ם מ"ם שם בשתתענה עד תנקה קטנה כוי קלת כמשלים ולכן משמע כמ"ל : סקי"ד (°) אבל לצורך סעודת מצוה לא דברי קודם חצות כנ"ל :

תקס מ"א סק"א (°) מסוייד ומכוייר. משמע דבהא לא מכני שיור אמה על אמה ובתר כבי כ' בש"ע דמכני שיור אמה וכ"ז הוא לשון הרמב"ם מש"ב פ' הכ"ו דכ"ק מסוייד ומכוייר פי' שלר ליורים ע"ג הסיד בהא לא מכני אבל בלא ליורים לא מכני ליורים היינו מיפא דמכני שיור ועוד פי' בדרך אחר בדרך הטולם כו' ורישא דבנין מסוייד מיירי אף בלא ליורים לא מכני שיור אמה כיון שבאו בסיד לבד משא"כ בסיפא שבאו עם שיע מכני שיור וכ"ז היא דעת הרמב"ם אבל הטור חולק וס"ל דשיור אמה מכני אפי' בליורי' ובלא שיע : ט"ז סק"א (°) על מ"ר לענין פיוק. דאסור לטולא זחין מקלירו לרה"ר אמנם לבני אמה מכני אפי' בליורי' ובלא שיע : ומשמע דאמר רב כונא דאם נפלה חוזר ובונה פריך מבריתא זו דאינו חוזר ובונה : דס"ר ואם לקח אבר ובה זחין הרי זו בחזקתה ואמר רב כונא דאם נפלה חוזר ובונה לפיוקה. ואם כן נפלה לגמרי ודאי אסור לחזור ולבנות כנ"ל : ומשמי איסורא אמרי מסיקא : שם אלא מתקלקלה מעלמה אסור לפיוקה. שכן פירשו כתוס' בהסכת ב"ב דש :

ביאור

בתוספתא סוף תענית מתקנין מש"ל לאולמי מ"ב וכ' הרא"ש ומרדכי וס' מסוף היום ועוד דאסור במלאכה אבל ממנה' ולמעלה מותר דומיא דקניבת ירק ביום"כ ומעלמין בחנתים ומערבסין בריתוניים ומ"ל סי' תקי"ד סכ"ב בהג"ם ולא נהגו כו' : והולכין כו'.

חכמת מחצית

דהמקשן ס"ל דבחל ס"ב בע"ם לא קי"ל כוותי' דר"ג. אבל בחו"ם דאין משלימים קי"ל כוותי. ולא"ם דלא הוי קשיא ליה ל"ל השלימו. י"ל דמ"ם ס"ל דע"ב הא' מקשן הרמב"ם ס"ד הכי אם דקי"ל כוותי' דר"ג בתרוייהו אם כחכמים בתרוייהו דאל"ב מאי פריך המקשן הראשון אמא דפסק עולא כר"י דע"ב מלשים דהא ר"י עמד לבעל דברי ר"ג ואמר ר"י בן נורי דאין שומעים לו. ומאי קושיא . בע"ם מלשים דהא ר"י עמד לבעל דברי ר"ג ואמר ר"ג דבחנוכה ופורים אין מלשימים אבל בע"ב אחל בע"ם דלמא ר"י ור"י בן נורי אלאלו בהא דאמר ר"ג דבחנוכה ופורים אין מלשימים אבל בע"ב אחל בע"ם מודה ר"י בן נורי דלא קי"ל כר"ג ומ"ם הא דפסק עולא כר"י. אע"ב דס' סובר כיון דפסקינן כר"ג לחו"ם ס"ם בע"ב אחל בע"ם. וכיון דהמקשן מר"א כר"ל הוא המקשן הראשון שפיר הקשה מ"א כן י"ל קלת: אלא ס"ל כר"ג כו' ובזה מיושב קושיות השואל דודאי המקשן פריך שפיר דא"א דאתי כר"ג. בחמת אפי' הוי חל ע"ב ב"י שלהם לא הוי מלשימים דהא לר"ג אם חל ת"ל בר"ח הו"ם אין מלשימים. ודלא כהרב"י. ולא"כ שפיר קשיא ל"א"כ גם בפי"ם דהיינו כל שנה לא הו"ל לשלים. ודברי הרב"י דס"ל אם חל ע"ב ב"י דבריהם דלריכים להשלים הוא לדיון דלא קי"ל כר"ג אלא כחכמים דאם חל ת"ל בר"ח הו"ם מלשימים ה"ה י"ם דבריהם כגון בעלי ברית לריכים להשלים. ולא"ל א"כ מנ"ל דאם בר"ח כחכמים ס"ל דח' דא"ל להשלים לדיון. ז"א דמוכח כן מדברי המקשן דהוי ס"ד דע"ב ר"ח בר"ל כחכמים ס"ל דח' דא"ל להשלים דהא לא היו מלשימים וע"כ הוי ס"ל כשנדחה מודו רבנן ובהא לא מלינו דהתרנן חולק. ואפ"ה כשהיה דהא לא היו מלשימים דאם כן אינו מתיר לעשות סעודה שאין גם יש לרבינו יעבץ רשויות אחרות כמבואר בהרב"ז ופוסקים. אבל ע"ב ניסו דמ"א ייסב דינו של הרב"ז ולא קשה קושית השואל. אבל הרב"ז ע"כ לא נתכוין לזה ולא"כ להרב"ז נשאר קושית השואל. דהא הרב"ז הוכיח מלשון ר"א בר"ל גופי' מדלא אמר ואמר והתעטנו בע"ב ולא השלמנוהו כו' כנ"ל אע"כ דאם לא הי' דהה היו מלשימים והא לפי האמת ר"א בר"ל כר"י ס"ל. והא כ' מ"א דלר"ג מודה הרב"ז דאפי' לא היה דהה לא היו מלשימים אבל בעלי ברית. אבל סעודה אסור לעשות שיאכלו גם אחרים שאינן בעלי ברית : וכיון שמנו אחר חצות : ודאי דוקא וה"ם

באר היטב

ח"כ כיום התענית גם כן אין להקל עיין שם. (אבל בספר אליה רבה דמה אותו בשמי ידים ומסיק להיתר נמור רק אלא יעבו סעודה פ"ם) : (טז) חצות . ולצורך סעודת מצוה מותר לשמוט קודם חצות עסי' תקי"א ס"ם בהג"ה: (יז) הקברות . ואם אין קברי ישראל הולכים על קברי עכו"ם ואין ליכך על הסנדק וכן שם כו"ם . וכ' בכתבי האר"י ז"ל דאין ליכך על הקברות אלא לצורך הלוית המת ובפרט אם לא תיקן עון קרי כי מתדבקים בו המלוים : מיוסד

תשובה

ולהאכיל לקרואים אפי' ביום התענית שנדחה ואפי' אחר חצות רק דבעלי ברית מותר. וכן לחתן וכלה וכן לאבי הבן וחכהן שא"צ להשלים ס"ם ומ"ם אפשר שכא יאכלו עד אחר מנחה גדולה כמו שעשה רבינו יעב"ץ אף שי"ל דדוקא בעובדא דידיה שהיה בט"ב והשלימו סדר הקינות עד חצות ולכן היו צריכים להתפלל מנחה גדולה ואכלו אח כ אבל בשאר תענית אין קפידא ויכולים לאכול מיד אחר עשיית המצוה . מכל מקום מלשון מהרי"ל שהביא באר שכתב שהתענו חצי היום ואח"כ סעדו משמע לכאורה כן שצריך להתענות עכ"ם עד חצות ולפי המג"א יש להחמיר עד אחר מנחה א באמת ז"א כמ"ש ביד אפרים בשם האר דש"ם בהג"א ותשב"ץ וצ"ל אחר ואו שעות ע"ש והוא ברור ומדברי המג"א סי' תקס"ח שכתב דבעלי ברית מותרים לאכול מיד ולכן עכ"ם אין להחמיר רק עד אחר זמן מנחה גדולה ולענין אם הסנדק המוהל רשאים גם כן כבר כתבתי בס"ק שלפני זה שבשאילת יעב"ץ דע"ז לאסור לפי שבי' לא החל"ש זה רק כתב דרך אפשר שהביא דבר

[פי' מלוייר] כבנין המלכים אלא טח ב ביתו בטיט וסד בסיד
*ומשייר מקום אמה על אמה כנגד הפתח ג (ג) בלא סיד
ד * ג והלוקח חצר מסויירת ומכויירת הרי זו (ג) בחוקת'
ואין מחייבים אותו לקרוף בכותלים :
ב ד וכן התקינו שהעורך שלחן (ב) לעשות (ד) סעודה
לאורחים ה מחסר ממנו מעט ומניח (ג) מקום פנוי
בלא קערה מן הקערות הראוית לתת שם * ובשהאשה
עושה תכשיטי הכסף והזהב משיירה °מין ממיני התכשיט
ו שנוהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם ה וכשהחתן
נושא אשה לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת
תפילין : הגה ויש מקומות שנהגו לשנר כוס בשעת חופה לו לשום מפה
שחורה לו שלא דברי מנהגות נרשם החמן (כל בו). וכל אלו הדברים
(ד) כדי לזכור את ירושלים שנא' אם (ה) אשכחך ירושלים
ונו' אם לא אעלה את ירושלים על ז ראש שמחתי :
ג ו וכן נזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי
קול של שיר לשמח בהם: הגה ויש מומרים דוקא מי (ו) שרגיל
בהם כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר ח לו בבית המשתה [טור]
ואסור לשומעם מפני החורבן ז ואפי' שיר ט בפה על
היין אסורה שנא' בשיר לא ישתו יין :כבר נהגו כל
ישראל לומר י דברי (ז) תשבחות או שיר של הודאות
וברוחסדי הקדוש ברוך הוא על היין: הגה וכן נהגו מעשה כגון
בבית (ה) יא °°חתן וכלה בכל שרי [חוס' וסמ"ג והגהות מיימוני] :
ד מ וכן נזרו על עטרות חתנים שלא להניח כלל ט ושלא
יניח החתן בראשו שום כליל שנא' הסר המצנפת
והרם העטרה י וכן נזרו על עטרות הכלה כ אם הוא של
כסף (ו) אבל של (ח) נדיל מותר לכלה ודוקא לחתן
וכלה ל אבל בשאר כל אנשים ונשים לא נזרו :
ה מ יב אסור לאדם שימלא פיו (ז)(ט) שחוק בעולם הזה:
תקכא דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחורבנם
ובו ה סעיפים :
א מ הרואה (א) ערי יהודה א בחורבנן אומר עריי קדשך
היו מדבר וקורע [ומינו מייב לקרוע מלא כשמגיע סמוך להם
כמן הלוסים לירושלים] : [ב"י] :
ב ב הרואה את ירושלים (ח) בחרבנה (°) אומר ציון
היתה מדבר שממה וקורע ובשרואה (ב) בית המקדש
אומר בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך בו אבותינו
היתה לשרפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה (ג) וקורע
ג ומהיכן חייב לקרוע ג מן (° הצופים ואח"כ כשיראה
המקדש קורע קרע אחר ג וכל קריעה טפח ד ואם בא
דרך המדבר שאז רואה המקדש תחלה קורע על המקדש
טפח ואח"כ כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל
שהוא :
ג ה אם קרע על אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע
כשיראה שאר (א) ערי יהודה חוץ מירושלים שחוזר
וקורע עליה קרע אחר בפני עצמו ואם קרע על ירושלים
תחלה אינו צריך לקרוע על שאר ערי יהודה :
°מ' רסי' תקכ"ט °° מ' סי' שכ"ט

שכמנהג כדברי כסו' שמלייריקומשייריקמ"ופ' כנ"מ:ב ביתו בטיט.משמע דכה"כ
שרי בכל מריקוכן המנהג: ג בלא סיד.ודלא כמוהנסמוכן המ"שחור דזהו נ"כ ליור
[לכו' של"ה]ומותם כתולין בנדי רקמה סביב כתלים ישיירו נ"כ אמה(של"ה):
ד והלוקח חצר. דתליק שנעשה קודם כחורבן לו שנעשה ביד עכו"ם ולקחה
ישראל ממנו אבל אם יודע שנעשה בתיכור
חייב לקלפו : ה מחסר ממנו מעט מעט ·
(°)כלומר שאין נותן כל תכשילין הראוים
לסעודה אלא מחסר מעט לפי' כסא
דהרסמא: ו שנוכנת בכם . (°) כלומר
שלא תחקשו בכלסכא'אלא תשייר בכל פעם
מ' : ז רחש שמחתי . אמרי' בשבת דף
ס"ב דתענוג דלית ביה שמח' אסור ותענוג
דליח ביה שמחה שרי : ח לו בבית
המשתה . לפי מי שאינו רגיל בכם (טור
ותו') : ט בפה על היין . ז"ל הרמב"ם
וכ' הטור שבתהו ביאר הרמב"ם שאפי'
אלא יין לשור ול"ש למה סתם פה בש"ע
וב"ח פסק דלפי' בפה ואפי' מי שאינו
רגיל אסור וכ"מ בגמרא דאמרינן זמרי
דנגדי (פי' מושכי הכסיתת) ודנקרי (פי'
מושכי הנקרים) שרי שאינו אלא לגרום
המלאכת' דגרדלי אסור שהוא שחוק
בפלמה פכ"ל וא"כ הנשים המשוררים
בשעת מלאכתן שלא כדין הם עושין :
י דברי תשבחות · כתוב בליקוטי מהרי"ל
שלא כדין הוא שמשוררין במשתה אודך
כי פיתני וכה"ג כמה פיוטים לשמחת
הריעות כי אז כתורה מונרת שק ולומר'
עשאתני כיך כמין זמר אך בנ"ה לרגלים
מעה לומר וכו' מכ"ל ול"ל דלא שרי אלא
לאותם הבשרים שמתקנו על הכפוד' כגון
בשבת אבל פיוטים אחרים .אסור ועיין
בס"ח סימן קע"ז : יא אחן ולכה שרי .
ומ"מ אין לשמוע כיותר (ברכות פ"ה):
יב לאסור לאדם כו' . כי שחוק וקלות
רחש מרגילין לפרוש :

תקכא א נחורבן · אע"פ שוכנין
בכן ישראל כיון שבאומות
מושלים פליכם מקרי חורבן : ב הרואה
ירושלים · פסק הרמב"ם פ"ו מהלכות
בית הבחירה שקדושת העזרה וירושלים
קדשה לעתיד לבוא ועיין בינאות דף
פ"ב בתוס' . והראב"ד הקשה דבכמה
מקומות בשאנה אמרינן ואם (°) אין
מקדש ירקב וכו' אלא פ"כ לא קדשה
לעיקר בהכנס עתה לעם אין בו כרת מכ"ל
וכ' הכ"מ שזהו ודאי קושיא היא שבדי
רבינו שבגן כן בפ"ז מהלכות מעשר שני
ולא הזכיר כלום בזה ועיין בשרית מהרש"ל הלוי סי' ב' ובספר
בני חיי מ"ש על דבריו בזה :
נקרא חדר אפשר דהכא צריך לחגיגה לכל חדר וחדר ע"ש אך בשאילת יעב"ץ סי' קס"ט כ'
ע"ש . ומכל מקום כשהוספתי לעצמו חדר נאה לשם מצות סוכה הנתתי כנגד הפתח איזה טפחים בלתי
מסויר בסיד לכן בדרך שעושים לכתלים ע"ג הסיד שמחין אותו בו ואפשר שאף בבונה בית מחדש
מני כשמניח מקום מני מבלי סיוד לקי שמקומו ניכר היטב וכמדומה שכך פשט המנהג לחקל בכך
ומכ"ש בחדר זה הקלתי בו עוד שלא להקסיד על מדת אמה דחוטרא מני וכמ"ש בש"ע אפי' דבר מועט
דין ע"ש גם כתב דאפילו אינו בונה רק חדר א' רק שיהיה ראוי לדירת כבוד צריך לשייר ע"ש . ועיין
בס"ם דמסתבר דאמה על אמה היינו מרובע וכא ארוך וקטון ועיין מ"ש כנגד הפתח משבע נוכח פתח
זכן משמע מחלבוש כדי שיראה בהכנסה כו' וקצת עושין סמוך לפתח כו' ע"ש ובמשבצות זהב שכתב
דאף דמלת נגד פירושו על הרוב מול ונוכח . מכל מקום לפעמים פירושו נגד כו'. ולפעיד לשון מקרא

ביאור

פ"ד לא יסוד אדם כו' ומשמע דבכ"מ אסור ומשיר היינו שמח בשים וחת"ל סיד ואין מוחר ע"י שיור אמה
אמת אבל בשאר שולם על הרמב"ם וכה' דשמי הכרחיות מכון אחר הוא כ"ם : ויש מקומות כו'. פרפ"ם דברכות :
אר כו'. עפ"ז דל"ק ומוף מידוה : ס"ג וכן נזרו כו'. פוסק מ"ש לא מחמרי מבמלה כו' : וכל מיני זמר. שם נגמי כל
בשאמה נאלרגשה מיני זמר כו' : וכל משמיעי כו'. שם אמרת הנרדלי אסור ובר"י הם אוכלה בשמע בשיר לא אין בם מנגון עברי כלות אלא כ"ד
בכיאה כו' . ויש"א כו'. מ"ש נמחרי מבים בהמחאות שלחנו בשיר לא כו' וכן בגיפיין ז' ח' ולכלה ליה מבכלה בשיר כו'.
אירדולמי כלולה מוסי שם ובכו קלי ומרקד מיומרת כו' ע"ש : ואסור לשומעם כו'. בפוסק שם לחומת המנגן כו' בכיל :
שנאסר בשיר. קלי אלמשלם ומקם לבון מחמרי' דפוסק שמנמו מאסר ביקר בשיר : וכן לצורך מצוה כו'. בגיר"ד דשכת :
מ"ד שלא להגיה כלל. כלומר שם אומר שם וכן חני לוי בחמרי ומ"ם ברמב"ם דכ"מ אלא נפסק בלבבה בכדאל פוסקין
בלחמיה מאסר בלחמיה : ושלא יניח כו' וכן כו' אבל של כו'. ממ"ם שם ל"ל דחמיה ל"ג בגנרי וחמן בחמרי' לף

הגהות רע"א

סי' תקס סעיף ב' בחא"ה ויש מקומות שנהגו לשנר . וכ"כ בסס' ברכות ל"ח וע' תנו' לחן בכסם סי' ל"ח :
סי' תקסא סעיף ג' ואם קרע על ירושלים תחלה לכאורה אם פשיטא דאם גם ירושלים בכלל ערי יהודה שנבר ג' דאם קרע
על אחת מערי יהודה בתיבו מחר וקרע בשיראה ירושלים אחר ערי יהודה ובוכיח מזה מלגנגי בפי' תחוב לעיל ומ"ם דאם קרע
דל"ם וקרע ומ"ם לרץ לכוסף של כקרע אבל אם קרע על ירושלים תחלה ל"ל לקרוע כלל על שאר ערי יהודה ולפי' בשאפות

מחצית

סם בנים לנמה לכך מהני שיור. ומני סמרחים נמב מרכי לעמם כרמנים שהם כלשון הסיפ. אבל בשיפ ע"ב
מיקר בפי' הסכי. ולפי' הני סיכו דמיכן ליור אין לו מקום ומ"ב לפי' מיכל לנמסם שם כ"ל ל"ב מיכן כי
לעיל סי' מקיל סמיף כ' דמ"ם מעמנים בנגין של ליור ובור הם אסור לנמנן כלל. אחלי כרמנים ל"ם
דל' לעיל סי' מקיל סוא לשון רמנים ע"מ כרמנים לא כ' ק לעמן שרם אב כ"ל בחמנים שנחרים על
הנמנים (ומיכים ילים מרכי לרים אב) ל"ב ל"ל דמיכי בחמן בנים ושם מנמר לגיר ולגיר. אבל לכרכי
ע"ב ל"ל הסיקר בפרחם כב' ולא"ב לי שם לנמנם ברי ע"י שיור לנמנם ע"ל ולא"ם אלי דבר מקרא:(ס"ק ה) מנמר
כו' לפי' כנמ כו' דנמ"ע מנמנם דכרכר מנמם בני ו' [illegible]

באר

דאמר נ"ב ליור לנמם ושלים ומומן בחמלין בנדי רקמה סביב בכתלים ישיירו גם ק אמה וכן בקישוטי
בכתים בחמקבמות נמילמן מבנו לחדנם גם נוחמין כונם ומות מעבכ"ים בחמקנלין פ'
מלים : (ג) בחוקמה . ומם יחוב שנמנה ביד ישראל בלאיסור סיב לקלמו מ"ל : (ד) סעודה.
לפי' בבסודה מנה בחילה ומסומם וכ"ם בבלר סעודות ס"ן : (ה) מסכמך . ומם מקומות שלומר הבמם
בפסוק בזה ומבמן לומר לסרוי מנה בחלה ס"ן : (ו) שרגיל . בבים ומל"ם הבכיתו לבכרל ולמומה דכל
מלין מיחות ומבכמות לו לבמומם מבן ומכם לם מלם לפי' בבמות ומ"ם ובמים בחמנמות בפם בבמם
מנלחבן ים לבמות לבם ומם מימם שומבמן מוסב מיחו שונגין : (ז) מבכמות . דבימם מירים מבחקם על

שערי

דקבישא וקיימא הוא שהרי אסור להגיהו ערל וכ"כ בסי' רמ"ש לענין סעודה בע"ש ע"ש ובפירוש דברי
הס"א בש"ם דעיזהבין עין ביד אפרים ועיין בבאר יעקב מ"ש בזה ועיין בשרית מהר"ש הלוי סי' ב' ובספר
בני חיי מ"ש על דבריו בזה :

סי' תקים בש"ע אלא טח ביתו כו'. ועיין בא"ר שכתב דלפי מ"ש בסי' א' בשם לקוטי מהרי"ל דבית
באמה על אמה ס"א סני לכל חדרי הבית אף על פי שיש לו חדרים רבים וסמך לדבר מחזיק בנבכי הנר
ע"ש . ומכל מקום כשהוספתי לעצמו חדר נאה לשם מצות סוכה הנתתי כנגד הפתח איזה טפחים בלתי
מסויר בסיד לכן בדרך שעושים לכתלים ע"ג הסיד שמחין אותו בו ואפשר שאף בבונה בית מחדש
מני כשמניח מקום מני מבלי סיוד לקי שמקומו ניכר היטב וכמדומה שכך פשט המנהג לחקל בכך
ומכ"ש בחדר זה הקלתי בו עוד שלא להקסיד על מדת אמה דחוטרא מני וכמ"ש בש"ע אפי' דבר מועט
דין ע"ש גם כתב דאפילו אינו בונה רק חדר א' רק שיהיה ראוי לדירת כבוד צריך לשייר ע"ש . ועיין
בס"ם דמסתבר דאמה על אמה היינו מרובע וכא ארוך וקטון ועיין מ"ש כנגד הפתח משבע נוכח פתח
זכן משמע מחלבוש כדי שיראה בהכנסה כו' וקצת עושין סמוך לפתח כו' ע"ש ובמשבצות זהב שכתב
דאף דמלת נגד פירושו על הרוב מול ונוכח . מכל מקום לפעמים פירושו נגד כו'. ולפעיד לשון מקרא

ביאור

פ"ד לא יסוד אדם כו' ומשמע דבכ"מ אסור ומשיר היינו שמח בשים וחת"ל סיד ואין מוחר ע"י שיור אמה
אמת אבל בשאר שולם על הרמב"ם וכה' דשמי הכרחיות מכון אחר הוא כ"ם : ויש מקומות כו'. פרפ"ם דברכות :
אר כו'. עפ"ז דל"ק ומוף מידוה : ס"ג וכן נזרו כו'. פוסק מ"ש לא מחמרי מבמלה כו' : וכל מיני זמר. שם נגמי כל
בשאמה נאלרגשה מיני זמר כו' : וכל משמיעי כו'. שם אמרת הנרדלי אסור ובר"י הם אוכלה שמע בשיר לא אין בם מנגון עברי כלות אלא כ"ד
בכיאה כו' . ויש"א כו'. מ"ש נמחרי מבים בהמחאות שלחנו בשיר לא כו' וכן בגיפיין ז' ח' ולכלה ליה מבכלה בשיר כו'.
אירדולמי כלולה מוסי שם ובכו קלי ומרקד מיומרת כו' ע"ש : ואסור לשומעם כו'. בפוסק שם לחומת המנגן כו' בכיל :
שנאסר בשיר. קלי אלמשלם ומקם לבון מחמרי' דפוסק שמנמו מאסר ביקר בשיר : וכן לצורך מצוה כו'. בגיר"ד דשכת :
מ"ד שלא להגיה כלל. כלומר שם אומר שם וכן חני לוי בחמרי ומ"ם ברמב"ם דכ"מ אלא נפסק בלבבה בכדאל פוסקין
בלחמיה מאסר בלחמיה : ושלא יניח כו' וכן כו' אבל של כו'. ממ"ם שם ל"ל דחמיה ל"ג בגנרי וחמן בחמרי' לף

הגהות רע"א

סי' תקס סעיף ב' בחא"ה ויש מקומות שנהגו לשנר . וכ"כ בסס' ברכות ל"ח וע' תנו' לחן בכסם סי' ל"ח :
סי' תקסא סעיף ג' ואם קרע על ירושלים תחלה לכאורה אם פשיטא דאם גם ירושלים בכלל ערי יהודה שנבר ג' דאם קרע
על אחת מערי יהודה בתיבו מחר וקרע בשיראה ירושלים אחר ערי יהודה ובוכיח מזה מלגנגי בפי' תחוב לעיל ומ"ם דאם קרע
דל"ם וקרע ומ"ם לרץ לכוסף של כקרע אבל אם קרע על ירושלים תחלה ל"ל לקרוע כלל על שאר ערי יהודה ולפי' בשאפות

מחצית

סם בנים לנמה לכך מהני שיור. ומני סמרחים נמב מרכי לעמם כרמנים שהם כלשון הסיפ. אבל בשיפ ע"ב
מיקר בפי' הסכי. ולפי' הני סיכו דמיכן ליור אין לו מקום ומ"ב לפי' מיכל לנמסם שם כ"ל ל"ב מיכן כי
לעיל סי' מקיל סמיף כ' דמ"ם מעמנים בנגין של ליור ובור הם אסור לנמנן כלל. אחלי כרמנים ל"ם
דל' לעיל סי' מקיל סוא לשון רמנים ע"מ כרמנים לא כ' ק לעמן שרם אב כ"ל בחמנים שנחרים על
הנמנים (ומיכים ילים מרכי לרים אב) ל"ב ל"ל דמיכי בחמן בנים ושם מנמר לגיר ולגיר. אבל לכרכי
ע"ב ל"ל הסיקר בפרחם כב' ולא"ב לי שם לנמנם ברי ע"י שיור לנמנם ע"ל ולא"ם אלי דבר מקרא:(ס"ק ה) מנמר
כו' לפי' כנמ כו' דנמ"ע מנמנם דכרכר מנמם בני ו' [illegible]

תשובה

לחור ולשון חכמים לחוד ובכל דוכתא בלשון חש"ם נגד היינו נוכח ובפרש דמסתבראא טעמא כדי שיראה
מיד שנכנס בפתח ויש מניחים סנוים למעלה מן חפתח בגובה ואז אינו נראה כלל לנכנס ואפשר כדי
שיתראה תמיד לפני בעה"ב היושב בפנים שעל הרוב הוא יושב אצל הקיר אשר נוכח פתח הבית וצ"ע .
אך בדורות אלו יצאו לחקל והקילו והזרו והקילו עד שכמעט נשכח מלב ואין על מה להשען וכן כמה
דינים כיוצא בעריה יצאו מה שיצאו ועיין לעיל סי' תקנ"ד סעיף י"ז בחנ"ח וצ"ע : (ג) בחוקתה. עבה"ש
ועיין ס"ם שהדר בשכירות בית נכרי אם מסייר בכל שנה לעצמו או תולה בנדי רקמה יש לו' שצריך
לשייר ע"ש : (בש"ע סעיף ב') שנהגו לשבור כוס כו' וכתב בא"ר בשם מי"ש שזהו הטעם שמשברין קדירה
בכתיבת התנאי' ועיין במשבצות שהוא כדי להבהיל ולזכור שאין השמחה במלואה בזה"ז ועיין באבן
השוהם סי' נ"א דיש לשבר תחת החופה כוס זכוכית דוקא וכן בצפנת פענח למהרי"ש כתב שהוא רמז
ע"ש . ומקור הדברים מברכות פרק אין עומדין בתלולא דמר ברי' דרבינא דתבר זינוותא חיוורתא קמייתר
ואעציבו וכתבו התוס' מכאן נהגו לשבר כוס כו' ע"ש :

סי' תקס"א בש"ע ס"א הרואה ערי יהודה כו' וכתב בר"י בשם מזה הבעל חסד לאברהם שכתב נהגו
העולם שלא לקרוע על חברון תוב"ב שמעתי בשם גדולים כלפי שחברון מערי מקלט שניתנו
ולאו מערי יהודה מיקרי וכתב בגליון בר ברתי' הרב הגדול בדורו מוהר"ר אברהם יצחק ז"ל שדברים

הגר"א

עפרות כלות וכ"ל דבלילת לחו היינו עפרות וכמ"ש בפ"ו דשבת כלילת שרי ובמחמי שם ולא כמיר של זהב וכולו עפרות כלות
כמ"ש בפוסק שם ובגלילת הוא הפילוק בין גברי לבני ומ' כתוס' שם שכ' בשם ר"ת דאינו אסור בגלה אלא מיר של זהב אבל
הרמב"ן בפ' תפ"ל הקשה עליהם הל"ב הא דאמרו ברפ"ו דשב' ג' נאמרו באלמנתא כו' אין בם מעשה עפרות כלות אלא כ"ד
מותר ופי' הכ"ד שבוה של אלמנתא אסור ודרבינא אסור על גדיל בוה בשמ"ם חקא גדיל בלילת כו' ובינינו דהגיה סתם אינו אסור
עפרות כלות מיר של זהב אבל אבל עושה כיסא של מלת לא אחיר אלא אל מילת בכ"ל הרמב"ן שם בקיצור : ודוקא כו'. מ"ש
בשבת ולא בעיר כו' הא בחול שרי :
סי' תקס"א סעיף ב' ואינו חייב כו'. דבשבת דאינו מעוב רלוים ברחוב ויחר בס"ם בלוחי : ס"ב וכל כו' כ"ש. מ"ש כ"ו ב'
תג"ם רי"ל כו' : ס"ג אם כו' ואם כו'. מדאמרינן ברחוב ערי יהודה כו' ירושלים כו' ואלא ירושלים מבלל ערי

תכמת שלמה

סי' תקס"א סעיף ב' בית המקדש אומר בית קדשינו ותפארתינו וכו'. ג"ב עיין במנ"א סק"ב שהביא
פלונתת הרמב"ם והראב"ד בענין אם קדושת ירושלים ובהמ"ק קדשה לע"ל או לא . ועיין
בחיבורי על יו"ד מהדורא ו"ו סימן קפ"ג בחלכות בכור ביו"ד סי' ש"כ שם הבאתי תמיה על הרמב"ם מה"ק
דמגלה דף י' ע"ש ודו"ק :

השכל

מין שלא נמן כ' מ"ל דגם דעת ס"ע ק. ומעם סכי כס"ע. ר"ל לפי' מין שלישמו מעם כמו כסא דהרסמא
בדאמרי' בס"ם. ומ"ש בס"ע שמנים מקום פנוי שיהו שיהנשו בהסכרון. כ"כ הס"ן ע"ש : (סיק יח) סמן כי'
מ' בס"ן ע"ם לענין היומא :. ומ"ם סכתב לחקל לא שהוא של הקדם מעוס דסוי דבר מעוס כ' בם' ל"ר
בגלא"ם ס"ש דלב ב"ד מעמם וכדלעיל סי' קיר: לעמם מנכא סכולם ל"ר מעמנו ומכסמ' היומא ל"ל דמנכיק
על נרס' הלסרם בדמנכים דוקא כלו בסף הכב לסור ל"ב מכיע ל"ל בלא יהי' כלו בסף לו הכ:(ס"ק יב)לסור
כו' כי בסוק כו' ולפי' בזמן מנכמ"ק כו' לסור. עד לעיל כי יקיר כו' לב סלמן ויעבר רוס בסמלם מן סלרן
[illegible]

ט"ז מגן דוד

מחמת חורים : (ב) לעשות סעודה לאורחים . ז"ל הרמב"ם בגמרא לא
איתא אלא סתם סעודה ונראה דהרמב"ם רבותא קמ"ל דאפי' סעודת מצוה
שייך דין זה ומ"ל ה"ה בכל סעודת מצוה כגון מילה וחתונה יש לנהוג כן :
(ג) מקום פנוי . כן פי' הרמב"ם מ"ש
בגמ' ומשייר דבר מועט וקש' שהרי
בגמרא אר"פ בסא דהרסנא וכ"כ הטור
ומשייר דבר מועט אפי' בסא דהרסנ' ול"ל
דגם הרמב"ם ס"ל דמחסר מידי דשייך
לסעודה אלא דלא יהיה ניכר החסרון ע"כ
יניח מקום פנוי שבזה יראינו שהי' יראוי עוד
תכשיל אלא שנחסר והטור דלא נקט מקום
פנוי היינו דס"ל דיחסר תכשיל הראוי ורגיל
בכל הסעודו' ממילא יראינו בזה כללא"ד :
(ד) כדי לזכור את ירושלים שנא' אם
אשכחך ירושלים וגו'.ורא"ת בקצת קהלות
שהשמש אומ' הפסוק הזה והחתן אומר
אחריו אלה בחלה וכן הוא : (ה) חתן
וכלה הכל קרי · פי' בשיר בין בפה בין בכלי
אבל דברים המגבריים(°) לעיל אסורים גם
בסעוד' חתן כמ"ש בסמוך.וכהרב' סעודות
מוהגים לשורר קדיש דהיינו יתגדל וזהו
ולאי חטא גדול דלא התירו אלא זכרון חסרי
ס' וכ"ש שיש פון גדול כמה שלוקחים
על הסעודה אדם ליון מ' ועושה שחוק
בפסוקים או בתיבות קדושים אשרי אדם
לא יעשה זאת ופ"ז אמרו בגיך עשאוני
בכמור כו' : (ו) אבל של גדיל מותר לכל'
הכ"י כ' אבל בנוסח שלנו ברמב"ם כתוב
אם כו' שם בסף משמע לפי נוסחא זו אף
ע"פ שפיקרה של גדיל אם קבועים בה
משבצות בסף אז אסור לפ"ז נרא' דמה
שמבסין הכל'בסיומו' של מסי ויש שם חוטי
בסף אז אסור יש איסור לבסו'הכלה בזה ותו
דאי'בסוף סוט'תנא אף על חוט'חתנ' גזרו
מאי חופת חתנים זהורית המוזהב'פרש"י
עלית לבופה שבי וכו קבועים חוטי זהב פל
שמעמידין אות' כמין כיסה מכ"ל והייט
ממש הך דיומא שעל ראש הכלה כמין
כיסה והמותר תלוי אחורי'ולפ"ז יש ליזהר
שלא לבסות בסיומא שיש בה חוטי זהב אבל
בסף ובאמת שאין משגיחין בזה הא'דיומא
ונראה קלת לו' שלא אסרו בגמ' אלא אם
נעשית הסיומא תחלה לשם הכלה דהא
קרו לה חופת חתנים וכן מלינו דרבינא
אשכח לתר כר רב אשי דקא גדיל כלילא
לברתי' משא"כ במנהגינו שלוקחין מכלי
קודם בנה"כ ומכסים בו הכלה דלא נעשה
מתחלה לשם הכלה ע"כ לא נזרו בזה ומ"ל
היאך מותר להשתמש בכלי קודם בזה
ר"ל דנ"ז מלוה גדולה דהיינו הכנסת כלה
שנתשב בדברים שאין לשם איסור ואין
כאן תשמישי הדיוטות ונ"ע בזה:(ז)שחוק בעולם'. כ"כ בשם רבינו יונה דמשמע
גם שלא בזמן בגלות דלא כמשמ הטור שכתב בגלות בזה ומל"ד שיש חלוק
בזה דלעניין שמחה שלוא של מלוה ולאי אסור אפי' שלא בזמן בגלות למלא פיו
שחוק אבל בשמחה של מלוה היה היתר בזמן שכ"ם קיים בגון שמחת בית
השואבה אמרינן דוד שהיה מכרכר בכל עוז ובזמן בגלות מרכ' כל שמחה ואפי' בשמחה של מלוה בגון בחתונה לו מלוה דמשמע
תקכא (א)ערי יהוד'.משמע ולא ערי ישראל ובקש'כ' מפסוק ויבואו אנשי' מעשכם ומעשילה ושומרון מגולמי זקנים ומגו סין ערי ישראל ותי' דהקרי"ב
לא ס"ת' עד שרלו המלפה שהיא מערי יהוד' ולאי בחורבן היינו אפי' מקרי בחורבן כיון שהם אינם ביד ישראל כן מסיק הכ"י :

באר

קס (ח) מעייר . ונה"ל ברי בכל מרין וכן המנהג מ"ש : (ג) בלא סיד . דלא כאומן הטופין בחמה סטור
דאמר נ"ב ליור לנמם ושלים ומומן בחמלין בנדי רקמה סביב בכתלים ישיירו גם ק אמה וכן בקישוטי
בכתים בחמקבמות נמילמן מבנו לחדנם גם נוחמין כונם ומות מעבכ"ים בחמקנלין פ'
מלים : (ג) בחוקמה . ומם יחוב שנמנה ביד ישראל בלאיסור סיב לקלמו מ"ש : (ד) סעודה.
לפי' בבסודה מנה בחילה ומסומם וכ"ם בבלר סעודות ס"ן : (ה) מסכמך . ומם מקומות שלומר הבמם
בפסוק בזה ומבמן לומר לסרוי מנה בחלה ס"ן : (ו) שרגיל . בבים ומל"ם הבכיתו לבכרל ולמומה דכל
מלין מיחות ומבכמות לו לבמומם מבן ומכם לם מלם לפי' בבמות ומ"ם ובמים בחמנמות בפם בבמם
מנלחבן ים לבמות לבם ומם מימם שומבמן מוסב מיחו שונגין : (ז) מבכמות . דבימם מירים מבחקם על

שערי

דקבישא וקיימא הוא שהרי אסור להגיהו ערל וכ"כ בסי' רמ"ש לענין סעודה בע"ש ע"ש ובפירוש דברי
הס"א בש"ם דעיזהבין עין ביד אפרים ועיין בבאר יעקב מ"ש בזה ועיין בשרית מהר"ש הלוי סי' ב' ובספר
בני חיי מ"ש על דבריו בזה :

סי' תקים בש"ע אלא טח ביתו כו'. ועיין בא"ר שכתב דלפי מ"ש בסי' א' בשם לקוטי מהרי"ל דבית
באמה על אמה ס"א סני לכל חדרי הבית אף על פי שיש לו חדרים רבים וסמך לדבר מחזיק בנבכי הנר
ע"ש . ומכל מקום כשהוספתי לעצמו חדר נאה לשם מצות סוכה הנתתי כנגד הפתח איזה טפחים בלתי
מסויר בסיד לכן בדרך שעושים לכתלים ע"ג הסיד שמחין אותו בו ואפשר שאף בבונה בית מחדש
מני כשמניח מקום מני מבלי סיוד לקי שמקומו ניכר היטב וכמדומה שכך פשט המנהג לחקל בכך
ומכ"ש בחדר זה הקלתי בו עוד שלא להקסיד על מדת אמה דחוטרא סני וכמ"ש בש"ע אפי' דבר מועט
דין ע"ש גם כתב דאפילו אינו בונה רק חדר א' רק שיהיה ראוי לדירת כבוד צריך לשייר ע"ש . ועיין
בס"ם דמסתבר דאמה על אמה היינו מרובע וכא ארוך וקטון ועיין מ"ש כנגד הפתח משבע נוכח פתח
זכן משמע מחלבוש כדי שיראה בהכנסה כו' וקצת עושין סמוך לפתח כו' ע"ש ובמשבצות זהב שכתב
דאף דמלת נגד פירושו על הרוב מול ונוכח . מכל מקום לפעמים פירושו נגד כו'. ולפעיד לשון מקרא

ביאור

פ"ד לא יסוד אדם כו' ומשמע דבכ"מ אסור ומשיר היינו שמח בשים וחת"ל סיד ואין מוחר ע"י שיור אמה
אמת אבל בשאר שולם על הרמב"ם וכה' דשמי הכרחיות מכון אחר הוא כ"ם : ויש מקומות כו'. פרפ"ם דברכות :
אר כו'. עפ"ז דל"ק ומוף מידוה : ס"ג וכן נזרו כו'. פוסק מ"ש לא מחמרי מבמלה כו' : וכל מיני זמר. שם נגמי כל
בשאמה נאלרגשה מיני זמר כו' : וכל משמיעי כו'. שם אמרת הנרדלי אסור ובר"י הם אוכלה שמע בשיר לא אין בם מנגון עברי כלות אלא כ"ד
בכיאה כו' . ויש"א כו'. מ"ש נמחרי מבים בהמחאות שלחנו בשיר לא כו' וכן בגיפיין ז' ח' ולכלה ליה מבכלה בשיר כו'.
אירדולמי כלולה מוסי שם ובכו קלי ומרקד מיומרת כו' ע"ש : ואסור לשומעם כו'. בפוסק שם לחומת המנגן כו' בכיל :
שנאסר בשיר. קלי אלמשלם ומקם לבון מחמרי' דפוסק שמנמו מאסר ביקר בשיר : וכן לצורך מצוה כו'. בגיר"ד דשכת :
מ"ד שלא להגיה כלל. כלומר שם אומר שם וכן חני לוי בחמרי ומ"ם ברמב"ם דכ"מ אלא נפסק בלבבה בכדאל פוסקין
בלחמיה מאסר בלחמיה : ושלא יניח כו' וכן כו' אבל של כו'. ממ"ם שם ל"ל דחמיה ל"ג בגנרי וחמן בחמרי' לף

הגהות רע"א

סי' תקס סעיף ב' בחא"ה ויש מקומות שנהגו לשנר . וכ"כ בסס' ברכות ל"ח וע' תנו' לחן בכסם סי' ל"ח :
סי' תקסא סעיף ג' ואם קרע על ירושלים תחלה לכאורה אם פשיטא דאם גם ירושלים בכלל ערי יהודה שנבר ג' דאם קרע
על אחת מערי יהודה בתיבו מחר וקרע בשיראה ירושלים אחר ערי יהודה ובוכיח מזה מלגנגי בפי' תחוב לעיל ומ"ם דאם קרע
דל"ם וקרע ומ"ם לרץ לכוסף של כקרע אבל אם קרע על ירושלים תחלה ל"ל לקרוע כלל על שאר ערי יהודה ולפי' בשאפות

מחצית

סם בנים לנמה לכך מהני שיור. ומני סמרחים נמב מרכי לעמם כרמנים שהם כלשון הסיפ. אבל בשיפ ע"ב
מיקר בפי' הסכי. ולפי' הני סיכו דמיכן ליור אין לו מקום ומ"ב לפי' מיכל לנמסם שם כ"ל ל"ב מיכן כי
לעיל סי' מקיל סמיף כ' דמ"ם מעמנים בנגין של ליור ובור הם אסור לנמנן כלל. אחלי כרמנים ל"ם
דל' לעיל סי' מקיל סוא לשון רמנים ע"מ כרמנים לא כ' ק לעמן שרם אב כ"ל בחמנים שנחרים על
הנמנים (ומיכים ילים מרכי לרים אב) ל"ב ל"ל דמיכי בחמן בנים ושם מנמר לגיר ולגיר. אבל לכרכי
ע"ב ל"ל הסיקר בפרחם כב' ולא"ב לי שם לנמנם ברי ע"י שיור לנמנם ע"ל ולא"ם אלי דבר מקרא:(ס"ק ה) מנמר
כו' לפי' כנמ כו' דנמ"ע מנמנם דכרכר מנמם בני ו' [illegible]

תשובה

[illegible]

תקסב (א) וכן דעת מקצת רבוותא' הוא דעת הרמב"ם שכתב אפי' אכל ושתה ואח"כ התחיל להתענות מקרי (°)תפני לשעות והוא פ"פ סירושלמי ונגד תלמודינו דתר"מ והוא שלא אכל כל אותו היום וכבר כתבו בשם הרשב"א שמע שהרמב"ם חזר בו והגריך דוקא שלא טעם כל היום וע"כ תמוה מה שכ' רמ"א שהיחיד יאמר עינו דהיינו יאמר ביום לוס תעניתו ותעניתו אינו תענית ומו"מ זכרונו לברכה כתב שאכל מקום רשות הוא לומר עינו וכת' שהרמב"ם ורמב"ן והרז"ה והר"ן ס"ל דקבלת תענית קודם שעות התענית מהני סי' וכאמת לא ס"ל כן אלא אם על כל פנים התענה כל היום רק שקבלת היום היה בלא קבלת תענית אכל מ"מ לא אכל כל היום וכמ"ש הטור ומחבר לקמן ס"י רק שהרמב"ם היה סובר לקמן ס"י שהיחיד יאמר בלבו ותעניתו אינו תענית ומו"מ זכרון לברכה כתב שמ

ד ליתיהו לעיל בסי' רס"ט ה גם זה ליתיה בס ו מימרא דשמואל בס ז בס ר"ב בשמואל א מיר בסב ריל ט בפי' רב"ל ר"ל עור בסב ריל דהו בכלל הדיב בר הכא דבעוטיה כ"ז ב עיין תקיז סי' הקס"ג :

עשרת זקנים

כו' ולכ"ג אלא התנה בתחילה אלא יכולים לפרש יכול להתנות כיון דהיינו כר הוה ליה כמו שהתנה לבבורה ריקם היינו הוצאל הנלי מיה אף תקן הקדמה לתענות בפי' הע"ב :

* תענית חלום יתחר שנמו בשובע הבנה אע"ג דלא קבלה דמבמיה רמי' בכנים הלי הענינה אלין לו להכול הלכך יתחר ג"כ שנמו : * ויל דהתפלל שנמו. היינו בלם לא קבל עליו דחר תביבה ולפי' הו אבלך בלילה להתענות להחר וקבל עליו הענית הבפלל שנמו וכן עדיף שפי הדי לילה ידי חובת בולה אבל אם לא קבל עליו בלל אלא התנה בך לילה ויום כיון דלא הוה הענית לענין בגרוך בגרוך להבלים מדרו יכול לאכול אין עליו אם הענית ירינו יכול להפלל שנמו ולפי' נחר בבבו אלא גרוך לקיים הדרו מ"מ לענין הפלה שנמו אינו מוביל לוהב קבלה ובבלא לחומרא ובבלא לחומרא : * ואם לא בוליא בפיו אם הרחר בלבו כו' . ויל בזו אין חילוק בין נחר בלבו קודם שעת המנחה לו בשעת המנחה לו בלילה הבל שוב לדרוך להתענות מדין נדר לרית דס"ל לחלק בין נדר לבבוחה בדין זה אבל לענין הפלת שנינו נראה דבבל ענין לא יהפלל שנינו לפי' נחר בלבו בשעת תפלת המנחה ובל זה הוא בשאומר עגינו ביום לוס הענינתו אבל אם ישתיק בלות אלו ודאי יוכל לומר בל הוספת לחינו אלא התחומים לבד ולפי' לא לם בל ביקר יכול לומר בן :

נתיב חיים

תקסב רמ"א סעיף ה' (°) וי"ל דמהפלל שנמו . כ"ב ולבי מהבם דאם יהפלל שנמו יבלה על לבו אולא ידי נדרו בזה וה"ב עדיף עפי לבורות לו אלא יהפלל שנמו בדי שידע מזה שהתענית אינו בלוס מחבר אבל בדון מהרי"ל (אחר בסם לקח דינו בס"ם בד"ם) אלא הבלים הענית

לבושי שרד

התפלל ערבית יוכל לבהותו : שם (°) בתם נמי לעורי וכו'. ס"ד דבס"ז דבבי תפני אלא בוודו רק לעורי ובכ"ג היקרי תענית לע"ם אלא הבלים במו בבס"ת תנו"ב הקבה הע"ז הבא זבו הענית לעבר. גם בבלל דברינו עוד קושיא בבי דבוי לעורי הא בעינן עוד אחד לביבותא אחינו מבבל בתענית הבל"ב בע"ב מבולל ובעוד שבות תענית לבור ובב"ג הוי בקיבלו בס"ם הע"ז סק"ב והירולו בם לא אייך בבא ובל: שם (°) לעבר לחוד רוחא חירוך על קושיא הבמים שבתבתי וקל: שם (°) בבלה מגילת תענית וכו' וה"ב לפ"ם אינו אלו בי' לו להתענות:שם (°) אבל בבלת לעבר תירוך זה שמתרץ הע"ז ומ"ם הע"ל שמבבל עליו הענית בו' ריל ברולב לבתענות.ובומ"ם הע"ל הלבה אלא ע"ע לעבר עם הבבור ג"ב בוונתו ברלב לעבר דורתי רחב"ל לא בבבל הענית מדם דע"ב ה"ל בבלה ותו הבא לא לבם הענינו"בלל התעני' רק לעורי בעלמא בתבותר בס"ז סק"ב:

אח תקסב הלכות תענית

ו צריך להבלים.שמתענין על העבר על החורבן לא אמרי' לעורי קמבון מבא"ב בימי תשובה דמתענין על העחיד שיקרע נזר דינם אמרי' דלא בבו אלא לעורי (ת"ם) ומ"ב ה"ם המתענים מ' יום לפני יו"ב ה"ל בהבלים הבא מתענין מבי' התשוב' ומא דמתענין אותם ימים מבי' בבם ימי דלין דנמת ' ימי התשובה :

הקשה הב"ח דהא ר"מ ב"ל התענה ולא הבלי' בע"ב בגדא' אעפ"י שהא התענ' על העבר על החורבן ול"ל דלק"מ דר"מ ב"ל לא היה צריך להתענו' בלל ש"ט שבו הוא אלא שקיבל על עבמו לעבר עם הבבור ע"ם וב"ב רש"י אבל (°) יחיד שמקבל עליו תענית על לרה שעברה צריך להבלים : ז בתב' אלא בו' ' פי' בבע' קבלת התענ' עם"י ומ"ם בס' תרב"ד : ח תענ' בתם מחמת בדר : ט לא יאל ' ומ"מ חם התחיל להתענות ביום זה מדעתה אלא להבלי' צריך לבל בדרו ונם הוי בבר' עון דלא גרע ממי שמלעבר עלמו מבבר ויין עפ"ל : י לבהוג בתענ' יחיד.במ"ם ס"ל דאם' לא קבלו מעולם מתבל עבמו [ר"מ]: יא הוי קבלה וחייב להתענו' ' עיין בי"ד בס' רל"ח ומ"ת דוקא בשקבל בלבו להתענו' אבל אם היה רק בדעתו להתענו' לא מקרי קבל' וב"מ בי"ד ס' רי"ד דדוקא בשהתחיל להתענו' צריך התר'(ב"ח) וב"מ בי'

ומבני(°) בתם נמי לעבריה בשביה קא מבוין והא ר"ח ב"ל לא בתפלל על העתי' לבי"מ דמה שהקילו בשביל קבלת (°)לבר לחוד הייבו שלא בחוכו בלל שיבא ה תענית אלא לבר וזבר בעלמא אבל בת"ה מיירי שהוא תענית וזה מחלק בין עבר לעתיד וזה מתורץ מה שמקש' התוס' שם על מ"ם בתם לעבורי בו' והע"ג דאמרי' משחרב ב"ה (°) בטל' מגילת תענית בו' אלא תנא ס"ל דלא בטל' ולפ"ד ניחא דתני' שהוא בחורת תענית בטל המיבור מה שנזרו במגילת תענית דלא להתענות בי"ע (°) אבל קבלת לבר בעלמא לא היה אסר מעולם וע"ב לא היה בבלל הבינול בבלע"ד:(ד)וע"ל סי' רמ"ם. גם לענין תענ' יחיד לייב ע"ם בדברינו : (ה) וכן ל"ל לנהוג בתענית יחיד ' בבר בתבנו לענין שלא שקעה עליו אמה בבמוך בתפלת ערבית ובב"ב ג"ב בבאן בי שבי דברים בקבלת הענינו אלא בבבל בבלל בבלבו בבלבו בבלבו

דאסור הסכימו לפסק דר"ת לענין תענית חלום דמ"מ כפי' הפסק לא הסכימו דאיתא בפ"ג דשבועות אמר שמואל גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו שלא אשר יבטא האדם בשבועה מיתיבי מולא שפתיך תשמור ופשיטא אין לי חלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מכן ת"ל כל נדיב לב שאני התם דכתיב כל נדיב לב דנמור מיני ומסקי' חולין מקדשים לא ילפינן ויש להקשות לר"ת דמחלק שבועה מנדר מאי פריך בגמ' מנדר דמולא שפתיך קאי על הנדר דהא כתי' גבי נדר דשמואל מיירי משבועה וא"ל דפריך נגמור שבועה מנדר ובזה מתרץ דחולין מקדשים לא ילפינן דא"כ לא היה לר"ת לחלק בין שבועה לנדר אלא בין חולין לקדשים בין בשבועה בין בנדר וכ"ל דר"ת ס"ל דודאי בשבועה לא הוה בשום דוכתא דמהני כיון דלא ילפי' מקדשים אבל בנדר ילפי' כל נדר מפסוק זה וא"ל ילפות' בזה אלא דהכל היה בכלל פסוק זה כיון דגלי לן קרא בנדר שתם ומלינו בנדר אחר דמהני הרהור דהיינו בקדשים ומשתמע הכל בכלל אפי' חולין משא"כ שבועה שלא נכלל בפסוק זה אלא דשתה בא לילף מפסוק זה בזה אמרי' חולין מקדשים לא ילפינן כי"ל דשת ר"ת אבל הרא"ש לא ס"ל הא' סברא דכל נדר נכלל בפסוק זה אלא קרא כתיב דוקא קדשים ואתה בא ללמוד ממנו שאר נדר ע"כ אמר חולין מקדשים לא ילפינן אפי' בנדר עצמו אלא דבאן כתפי' הוא נחשב ממש כקדשים דהא תפי' במקום קרבן ע"כ הכרי"ם כאן שפיר דילפי' לענין תפנית מנדר דקדשים מ"ה מהני כאן הרהור(°)משא"כ בא"מ סימן רי"ב לענין נדקה ועוד דפליג הרא"ש על ר"ת דר"ת מפרש הך קרא דמולא שפתיך וקרא דנדיב לב לענין נדקה וס"ל כמ"ש בשם המרדכי תשוב' רש"י דנדקה הוה כמו נדרים ונדבות דהיינו שהכל בכלל נדר דקרא והרא"ש מפרשו דוקא אנדרים ונדבות ממש מתפרש וממילא ה"ה תפי' אבל לא נדקה ואע"ג דכתי' הרא"ש כאן מדהכיא ראיה מנדיב לב ומנדקה דמחשבת הלב כו' היינו לפי דעת רי"ת דמשוה נדקה לנדרים (°)אבל ליה עצמו לא ס"ל כן לענין נדקה ואם כן מתורץ הכל בס"ד:(ט)בשעת תפלת המנחה אבל קודם לזה לא מהני להרהור להרא"ש פשיטא דאפ"הוליא כפיו לא מהני ואפי' לראבי"ה דס"ל בהוליא כפיו קודם מנחה כ"ש דמהני מ"מ נראה דבהרהור לא מהני רק בשעת מנחה כיון דדרך האדם להתחנן במחשבתו פ"כ לא הוה ההרהור גמור עד שעתו הקבוע לו לרב אז לשמואל דאז גומר בלבו שלא יוסיל לו חזרה מן ההרהור כנ"ל : (י) ומוב יותר לקבלו כו' . הגר"א פירש מוב יותר נראה דבשעת התפלה יקבל בלבו התפי' ואחר התפלה קודם אלהי נצור יקבלנו בפה ויוצא ידי הכל כ"ל ולא ראיתי כן בשם רש"ל : (יא) ואז מתפלל בכל יום עניו. איני יודע לפרש לשון ואז דהא כיון אכל בתחיים כיון לא אכל מתפלל בכל יום בכל יום עניו. ובכל יום מתפלל בכל יום עניו. ובכל יום מתפלל בכל יום עניו. ובכל יום מתפלל

כוי קבל' כלו ולפי"מ בס"י לימ מחפלל כלל פעמו : טז הוי אסמכתא · ברי"ז בשוה תפני' ולדקה לדברים אלו ל"ש נבי לדקה פסק דאפי' לדבר הרשו' לא הוי אסמכתא כמ"ש כ"י ב"ד סרכ"ח ס"י וכמ"מ סר"ז ודומה לחלק דהא בסי' תקס"ג כ' נ"כ בשם הרא"ש דתפני' דמי לנדק' ואפשר דמ"ה כת' יש מי שאומר להודיע דרכים מולקים בדבר ולכן יש להחמיר: יז אם יצליח דרכי · דבשו' שהצליח נמר ומקבי :

תקסג א דלא הוי קבלה·משמע הרא"ש דא"ל להתענ' כלל וכ"מ חלק עליו וכ' למה לא יכו' לו דין מדר ר"ל דהא כת' סי' תי"ח ותקס"ח דקבל' תפני' לא הוי מדר ולקבלה מהני אא"כ קבלו סמוך ליו' כתפני' דהיינו בתנא' מיהו נמ דברי הרא"ש אפשר לפרש דלעניו זה הוי קבלה דלריך להצלים מדרו ולכן יש להחמיר · והמרדכי כת' דכ"ע מודים דאם קבלו **קודם** תפלת המנחה ש"ד וכ"ש קודם לכן וכן נהגו לנרך בשנת מקבלי תפני' כה"כ ושוב א"ל לקבל ע"כ ופ' סי' תל"ב משמע שבאותו הפעם מקבל כל אחד כתפני' עליו ובלבוש כ' שפניי' אמן הוי קבלה וא"ל לקבלו בתנאה ומ"מ אין מתיב להתענות· וכן המנהג עכ"ל ופסי' תקס"ח ס"ב כתב ומשמע שאפי' נמר בלבו להתענות אין מחיב להתענות כיון שהוא שלא ישן בשעת תפלת המנח' וכ"כ בלבוש מדה שלא בשעת תפלת המנח' ב אבל אם ישן (שיעה (ג) קבע) אינו חוזר ואוכל ולא שותה אא"כ * ג התנה לאכול או לשתות : הגה ג ° ויש אומרים (ג) (ד) דבשהייה אין לריך תנאי דמסתמא דעתו של אדם לשהייה אמר הזיעה והוי כלאו (ה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) :

תקסה דין תפלת ענו ובו ו' סעיפים :

א מ יחיד אומר ענו בשומע תפלה בין יחיד שקבל עליו תענית ג בין * יחיד המתפלל עם הצבור בתענית צבור ג וכן שליח צבור שמסדר תפלתו בלחש כיחיד דמי ובשומע תפלה : הגה ולומרו קודם כי אתה שומע וכו' ולא יתחוש בעונה בעת לרה ולוקה יפייס כי אתה שומע תפלה וכו' (כ"י בשם תוספות) ולא ישנה ממנהג ברכה אפי' כשמתענה יחיד (א) יאמר ענו א נעוס * (מ) תעניתנו וכו' : (רשב"מ סימן ל"ה) :

°ע' רש"ך ח"מ רכ"ט רדב"ז ח"מ ר"מ

יב מ תענית שנוזרים על הצבור אין כל יחיד לריך לקבלו בתפלת המנחה (טז) אלא שליח צבור מכריז התענית והרי הוא (טו) מקובל מ ויש אומרים דהני מילי בארץ ישראל שהיה להם נשיא לפי שנזירתו קיימת על כל ישראל אבל בחוצה לארץ לריכים כל הצבור לקבל על עצמם כיחידים שכל א' מקבל על עצמו :

יג ג יש מי שאומר שמי שנדר ואמר אם לא אלך למקום פלוני אשב בתענית מאחר שמה שהתנה הוא דברי הרשות טז הוי אסמכתא (פי' שאדם סומך בדעתו שיוכל לעשות דבר אחד ועל סמך זה הוא נודר לו מתחייב בדבר מה) אבל אם אמר אם לא אעשה מצוה פרונית אשב בתענית וכן אם אמר (יז) אם יצילני ה' מצרה או יז אם יצליח הרכי לא הוי אסמכתא :

תקסג דין מי שהרהר ב"בו להתענות ובו סעיף א' :

א מ * מי שהרהר בלבו שלא בשעת תפלת המנחה להתענות למחר לא הוי קבלה (א) דלא עדיף (מ) מהוציא בפיו להתענות למחר א דלא הוי קבלת תענית כיון שלא קבלו בתפלת המנחה :

תקסד דין ליל שלפני התענית ובו סעיף אחד :

א מ כל תענית שאוכלים בו בלילה בין צבור בין יחיד הרי זה א (מ) אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר ג והוא שלא ישן (א) (° שיעה (ג) קבע) (טור) (ב) ב אבל אם ישן (שיעה (ג) קבע) אינו חוזר ואוכל ולא שותה אא"כ * ג התנה לאכול או לשתות : הגה ג ° ויש אומרים (ג) (ד) דבשהייה אין לריך תנאי דמסתמא דעתו של אדם לשהייה אמר הזיעה והוי כלאו (ה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) :

תקסה דין תפלת ענו ובו ו' סעיפים :

א מ יחיד אומר ענו בשומע תפלה בין יחיד שקבל עליו תענית ג בין * יחיד המתפלל עם הצבור בתענית צבור ג וכן שליח צבור שמסדר תפלתו בלחש כיחיד דמי ובשומע תפלה : הגה ולומרו קודם כי אתה שומע וכו' ולא יתחוש בעונה בעת לרה ולוקה יפייס כי אתה שומע תפלה וכו' (כ"י בשם תוספות) ולא ישנה ממנהג ברכה אפי' כשמתענה יחיד (א) יאמר ענו א נעוס * (מ) תעניתנו וכו' : (רשב"מ סימן ל"ה)

°ע' רש"ך ח"מ רכ"ט רדב"ז ח"מ ר"מ

אם

כל יחיד כנקבל מלכי ודמי אפ"ס שאומר כל' יחיד ש"ד כיון שאינו ממסכם הברכו' ס"כ . וקשה דכל"ל כפשט דהיינו יאמר מלכנו ודמיכו כיון שהם אינם מתפרים אלא פ"כ אין כך כלום דא"ח שלא יהיה מ' בסוף הפולס שמתפנה כזום וכן אמרי' בפ' ק"י דהיינו לדרך אפי' יחידי אומר שתוליכנו לשלום משום תשוב' אומר פעמו וש"ד דלעול' ליתתקן בהדי לבורא ולקולו פוטיסמעיסבכל יום ואם בא להוסיף דברים שהתחמיסכעין מה שלריך לשעתו וכל' יחיד וכעין קבל מלכי ודמי וכיול' כזה אפ"ס שאומר כל' יחיד ש"ד מכל' הרי שלא בשאל רק שלא ל' פעמו שהוא ל' רגים ופ"ז הסיב דטוב להשתתף עם הלבור אבל כל' לוס תפיתתו

לא

דהי"ל דמומר לאכול פרק לוסו זמן שקיבל עליו דלא הוי מדר כלל קמ"ל דמ"מ לריך להתענות לוסו זמן : (טו) מקובל . וכן מהגיונו בתענית בס"ב אסר פסק ואסר פרוכות אמן אחר מי שבירך שאומר אמן אחר מי שבירך לדברי הרשב"ם ס"ב בסי' תקס"ג ס"ב ובסי' תקס"ד ס"ב ובסי' תקס"ה ס"ב : (מ) מהוכיח . ומ"ל כתב דאם הוציא בפיו מ"מ בשבועה בפלס המנחה אבל אם לא הוציא אלא בלבו אינו חייב לקיים שבועתו : (א) אבל אם אמר אם לא אעשה מצוה פרונית אשב בתענית וכן אם אמר (יז) אם יצילני ה' מצרה אז יז אם יצליח הרכי לא הוי אסמכתא : (ג) דבשהייה אין לריך תנאי דמסתמא דעתו של אדם לשהייה אמר הזיעה והוי כלאו (ה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ד) דבשהייה אין לריך תנאי דמסתמא דעתו של אדם לשהייה אמר הזיעה והוי כלאו (ה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ו) הגה ולומרו קודם כי אתה שומע תפלה וכו' ולא יתחוש בעונה בעת לרה ולוקה יפייס כי אתה שומע תפלה וכו' (כ"י בשם תוספות) ולא ישנה ממנהג ברכה אפי' כשמתענה יחיד (א) יאמר ענו א נעוס * (מ) תעניתנו וכו' : (רשב"מ סימן ל"ה) : (ז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (י) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (יא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (יב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (יג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (יד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (טו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (טז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (יז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (יח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (יט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (כט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ל) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (לט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (מט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (נט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ס) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (סט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ע) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (עט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (פט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (צט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ק) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קי) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קטו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קטז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קל) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קס) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קע) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קק) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קקט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קל) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קס) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קע) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קפט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קצט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (ק) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קי) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קטו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קטז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קיט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קכט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קל) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קלט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קמט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנ) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קנט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קס) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסב) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסג) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסד) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסה) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסו) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסז) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסח) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קסט) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קע) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעא) הגה (פור ומרדכי והגהות מיימוני והגהות מאירי) : (קעב) הגה (פ

לא כתבו ולא הביא ע"ז כלום דזה ודאי אין לאומרו דהוא שקר כיון שאין רבים מתענים היום והמסח ברשב"א הוא ככון שב' לוס התפנית בזה אבל התפלה על רבים שיפנה לסם .תפ"ם שהוא מתפלל יחידי אין בזה שקר שהוא מתפלל גם על רבים . ומו"ח ז"ל הביא בשם הגאונים בפ' ב"מ דיש לו' היום לוס תפנית וכן פיקר . ותמהתי על אחר לא הקשו על רמ"א כמ"ש וכן יש ליחיד לומר פנינו בלוס תפנית זה וכ"מ ממ"ש הטור בשי' תקס"ו דאם הש"ץ אינו מתפנה אפ"ש שהקהל מתפנים יאמר היום התפני' הזה וכ"ש אם יחיד מתפנה לחוד שלא ישקר לומר תענית : (ב) אומרו בלא חתימה : בטור כתוב כאן וי"א כיון שאיים בכר כל י"ח ברכו' שיכול לאומרו בחתימה ואין כאן משום אין יחיד קובע ברכה לעצמו ול"ל פכ"ל . ובפי' ר"ך לפנין מתפנה בשבת ת"ח הביא הטור וז"ל וכ' בה"ג שיאמר פנינו בחלבי גור. וכ' א"ז ז"ל אפ"ש שקובע ברכה לעצמו אין לומר דשפיר יאמר אותו בחתימה כי שם מקומה בשבת זה משא"כ כאן שיש לה מקום קבוע בש"ת אלא שהוא שכח לאומרה במקומה פ"כ לא יאמר אותה בחתימה כי החתימה מריבה שתהיה במקומה. וכתב בתשובת מהרי"ל סימן י"ב דאם מחזירין אותו אפ"ל דאם אינו מחזירין אותו אין לומר דהוא לא יאמר אותה בחתימה כי שם מקומה בשבת ת"ח בתענית ובפי' ר

תקסו א סעודה לעמו ישראל · וטעמא דרמב"ם פ"ב מתפלה הפול' בעת צרה וכ"ס במשנה פ"ב דתעני' וכ"ה בסדורים : ב ויחל . מה שהקהל אומרים שוב מחרון אפך וגו' והש"ץ מוזר ואומר אותו לפי שהקהל אומרים אותו דרך בקשה (ס"מ סי' ר"כ) ובת"ה מפ' לפי שאמרוהו בפ"פ וה"ה בכל הסדרים שנוהגים בתשכנו לאומר' פ"ש : ג כשהצבור גוזרים וכו' . כתוב בס' אגודה לפעמים גזרו רבותי תעני' ולא קראו בתורה רק אמרו סליחו' כמו שפושט לפי ר"ה : ד להיות כתעני' יחיד · וכת' הכ"מ שכן נוהגים במדינה זו שבני פר"ה רגילין הכל להתענו' ואפשר"כ אין קורין בתורה פכ"ל ואין זו ראיה דהתם הטעם מפני שאין משלימין התעני' וכ"כ בד"מ סי' תקפ"ב · ולכאורה כת' פוק חזי מאי עמא דבר פ"כ והאידנא נהגו קצת להתענו' בכל פר"ח וקורין בתורה וזה הוי ודאי לשם תשובה ש"מ דס"ל כסברת הרשב"ם ומ"מ במקום שאין מנהג אין לנהוג כך לכתחלה וכ"מ בס"מ סי' רכ"ז ועיין בכ"י ובספר עיבור סיים דף ס"ד וכתוב בכ"ה סימן תקס"ח הפיד הרשב"ן שרבותיו גזרו תעני' על הגבור ☜ והתפללו תפלת ליבור בשביל מ' שאלם שיתענו כל הקהל הגדול מ"ש בכל קולם : ה י' שמתענים · כ"ל דאם יש בהם מ' שאינו משלים לא יאמרו עניו ערבי פרסי' תקס"ב : ו בבבר' סלח · ומ"מ לא יאמרו רק סליחות הכל אל רחום שמך וכיולא בו שאינו מענין סליח' עון לא יאמרו עד אחר התפלה (כ"מ) ועיין בטור סי' תקפ"ט מענין זה · וכ"ל דאם שלח מלומר הסליחות עד שגמר ברכת סלח לנו יאמר הסליחו' אחר תפלת י"ח עסי' רל"ד : ז לא יתפלל · כ"ל דאם אירע שעבר לפני הכתיבה יאמר בש"ת עננו כיום יום התעני' הזה עיין בטור ובנסי' ק"פ וה"ה אם אין ש"ץ אחר מוסב שיתפלל מי שאינו מתענה משתכל לשמוע קדיש וברכו עיין סי' כ"ג ס"ז : ח שאין עומד כו' · כ"ל דבשחרית מותר לעלו' אפ"פ שדותין פ' הטבות וקורין ויחל מ"מ פכ"ל קורין בתורה בלא מתענה ז' (ו)לא יתפלל : ט יש מי שאומר ח שאין עומד לקרות בתורה בתענית ציבור מי שלא (ז) התענה ואם הכהן אינו מתענה ט (ח) (°) יצא הכהן מבית הכנסת ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה :

ז י בתעניות צבור יעמדו שנים אצל שליח צבור (ט) מזה אחד ומזה אחד שיאמרו עמו סליחות :

ה יא כל תעניות צבור יש בו נשיאו' כפים במנחה יא חוץ מביום הכיפורים : הגה ובגלילות אלו אין מהגין בנשיאות כפים רק בנוסף של יום טוב וכבר נתבאר בהלכות נשיאת כפים (מרדכי דתעניות והגהות מיימוני פרק מ') :

תקסו (א) הסעודה לעמו ישראל · כסידורים שלנו יש חסרון הכי כ' תיכ לעמו ישראל : (ב) ואם שכח עד אחר י"ח . כתב רש"ל שיאמר אותה הש"ץ בברכ' סיום התפלה ע' בתשו' סי' ס"ג דלכור יכולים לקבוע ברכה : (ג) בלבד ב' וה' וכו' · לפי שתעניתם אינו קבעו כל ישראל בכל המלות ומיעוט הם אותם שאינם מתענים משא"כ בשאר גזירת תעני' על מדינה מיוחדת אז אין דומין ס' שכוב מכח ויחל וכ"ל דהתענית שגזרו מנסיני שלא להתענות בכל כ' סיון משום רוב הגזירות בפו"ה יש לקרות ויחל ואפי' כשאל' בכל כ' אז ס' קבוע אפי' בדין מ' שאין קורין בשחרית בשל תענית ואף שנכנו לקרות גם בשחרית פ"מ מלך שמבטל אינו כדאי לדחות של ר"ח ע"ש : ס"ב ויש שתמהו בו'. ממש"ס פפ"ח כיחידים דמיתו וכן לענין ויחל דבחוספתא פ"ב תנית ת"ל בכנסיו לבה"כ וקורין משא"כ בתענית יחיד: והראב"ש כו'. שכ' דלא מבעיא בה"כ בכל שבכנו כל תפוחות ישראל אלא אפי' כל הענית שמקבלין אינה קבל עליהן רבינסקרי ויכולין אף לקנות ברכה וכ"ש לקרות בתורה וכהיה דאמה מעוה ברכה שתקנו בכיולים על ולא מפר כמ"ש בירושלמי פ"ה דברכות ופ"ל דתענית בכיולה לריכין מעבד הבריתא בתר פיסחא אתון שיילון לרבי אילי לבו ועבו ובלבד אלא הנו מעבד של תפלה וכ"כ בגמ"ר שבני לא אל אל תוסיפו רק אל תגזו וכל שקבעו מתמת כל ארה אלא תבא וכל קופי פולם לא גרע מעבירת נפשים : ומיהו כו'. דלבראש"ם שאחר כל שקבלו קבל עליהם רבים מיקרי ב"ה כאן אבל לבגמ"ר אחר דוקא מעוה ארה דאז הוי בעבירת נפשים מעש"ב לשון דלא הוי קבועות אלא כ"א אב בפ"ש : ס"ג אין כו'. דנפחות מכאן אין נקרא ליבור : ס"ד ויש כו'. מהש"ם אבל אם בא מ' אבל בתמלא לא ו' · ראשונה הוא מ"ש הוס' שם דליבור אחרי ופ"ל סי' קי"פ ס"ב : ס"ח כל כו' . גמ' רפ"ל דתענית : ובגלילות האלו כו'. ע"ל סי' קכ"ח סמ"ד בבה"ב ס"ב :

באר היטב

סי"ז ומ"ל ס"ב · ואם מתענה מפני תשובה יפרסם כדי שילמדו ממנו לשוב אלה"ם פירוש קמ"ב :

תקסו (ב) יש"אל . כתב הס"ז בסדורים שלנו יש חסרון הכי כ' תיכות לעמו ישראל אבל טעמא הרמב"ם בפ"ב מתפלה הטעה בעת צרה וכ"ה במשנה פ"ב דתעניות : (ג) בה"ב.לפי שתעניתם אינו קבעו כל ישראל בכל המלות ומיעוט הם אותם שאינם מתענים משא"כ בשאר גזירות תעניות על מדינה מיוחדת אז אין דומין פרשת שבוע מכח ויחל . וכ"ל דהתענית שגזרו מנסיני שלא להתענות בכל כ' סיון יש לקרות ויחל אפי' בשבל ביום כ' אז ס' מתענים זה הוא קבוע יומר מבה"ב דאמר פסח וסוכות ס"ז וכ"כ ל"ם : (ג) בתעניות יחיד.ומרב ר"מ נהגו שקורין ויחל במנחה ולא בשחרית תה' מדי לפסר בין הדיעות קורין במנחה דוקא דאז מרבים קצת בסליחות ועיין בס"ז ומ"ל : (ד) עשרה . כ"ל דאם יש בהם אחר שאינו משלים לא יאמרו עננו מ"ש . ומ"מ יאמר אותו בש"ם כיון שאינו מתענים ליבור ופסי' מ"ז : (ה) סלח.אם שכח לומר מד שגמר ברכת סלח יאמר הסליחות אחר תפלת י"ח מ"ש . ויכולים לומר הסליחות אפי' אין עשרה שמתענים ופסי' מל"ב מש"ם . ודוקא סליחות ווידוים אבל למען אמיתך וענו וה"מ אין לומר אלא לאחר התפלה אמרוהו : (ו) לא יתפלל . כ"ל דאם אירע שעבר לפני הכתיבה יאמר בש"ם עכו"ז ביום אם התענית

שערי תשובה

ס"א בש"ע ומפטירין במנחה דרשו ועיין בג"ב מ"ת סי' ק' יוד באם השלישי אינו בקי להפטיר והכהן והלוי יודעים יפטירו הם שהרי קראו בתורה תחלה. ואם גם הם אינם יודעים יפטור אחר בלי שום קריאה בתורה ע"ש. ועיין במ"ש בשערי אפרים שער מ' סעיף ד' : (ג) בש"ע כל הצבור נחדים ועיין בשו"ת מים רבים סי' מ"ח באם המתענים עדיה רוצים לקבוע עננו ע"ש ולעיל סי' תי"ד שבואר דשפיר יכולים לקבוע ע"ש: (ד) עשרה. עכה"מ ועיין במח"ב בשם מהרי"ם בן חביב בתשובה כת"י

מחצית השקל

דאין אומרים דבר שבקדושה פחות מעשרה . ומיהו דליכא עשרה אלא שמעו ברכו אז קדושה אליכא עשרה דלייתו ואומרים עכשיו ברבו וקדושה אף שיש מסה שכבר שמעו. אבל לענין קביעת ברכה בני עשרה . וכתב בתשובה עכודת הגרשוני סי' ל"ז שכ"ה שלא יקראו ויחל . אבל לומר הסליחות תוך י"ח זה מקיל . אבל כ' שידע כ' מיעוט אלו בסליחה המתחלת תענית לבור (וי"ל תפלת לבור וכן בסליחה המתחלת,אלהים בישראל כו' יש לדע פוקדם לומות לקבוע . וכן בסליחה המתחלת תענית לבור כו' יש לדע הקדמה לוס עוליים כו' : וכן בכ"מ שמוכר לוס) (ס"ק ו) בברכת כו' וכ"ל דאם שכח כו' עסי' רל"ד סעיף ד' . דכ"מ שאין מחזירין כיון שנבר הברכה אף שלא פתח בברכה שלאחריה אינו דאפי' לאומרה משום הפסק . וכ"ה לעיל בס"מ סי' תקס"ה ס"ק כ : (ס"ק ז) לא כו' מיון בבור '. ר"ל דהוא חולק וס"ל דאפי' לכתחלה יכול להתפלל מי שאינו מתענה ולו' עננו ולקבוע ברכה בפני עצמו רק שיאמר ביום התענית הזה. ומיהו דהרב"ש הסכים עם החולקים היינו לכתחלה ונם דיעבד אם עבר לפני הכתיבה דז' בזה שלא יקבע עננו ברכה בפ"ע שלא יאמרנה בש"ת ויסיים בא"י שומע תפלה לבד וכיון שאומר ביום התענית הזה שפיר דמי . דאינו משקר כסברת הטור ונם לא קבע ברכה בפ"ע . ונם הבור יאמו יה . דהא מבואר בס"ק קי"ם דאם שכח הש"ץ לומר עננו במקומו יאמרנו בשומע תפלה . וכתב שם מ"ש דנם אם סיים בא"י ש"ת לבד נם כן יוצא ע"ש. ולכן אם הש"ץ אינו מתענה יעשה כן : (ס"ק ח) שאין כו' ומכל מקום כ"ל דליכא אסורא אם עולה והע"ר כ' דליכא משום ברכה לבטלה : (ס"ק יא) חוץ כו' דלמא אתי לאחלופי כו' ר"ל דבמנחה של כל השנה אין בה נשיאת כפים משום דאז שכיח שכרות

תקסו דין תענית צבור ובו ח סעיפים :

א מ בתענית ציבור אומר שליח ציבור עננו בין נואל לרופא ג וחותם בא"י (א) א העונה לעמו (מ) ישראל בעת צרה (ב) (ואם שכח ע"ל סוף סי' קי"ט סעיף ד') ג וקורים ב ויחל בשחרית ובמנחה בין שחל בשני ובחמישי בין שחל בשאר הימים : הגה ומפטירין במנחה דרשו ונשמ"ים אין מפטירין חוץ מבמנחה בחג וקורין אפי' כשחל בערב שבת (מהרי"ל) ואם מתענים בראש חודש קורים שחרית פרשת ר"ח ומנחה בשל תענית (ר"ן ספ"ק דתעניות וכ"י בשם רוקח) :

ב ג כשהציבור גוזרים תענית על כל ארה שלא תבא עליהם וכן בתענית שני וחמישי ושני שאחר הפסח ואחר החג שנוהגים באשכנז להתענות הציבור ד נהגו הראשוני' לו' שליח צבור עננו בין נואל לרופא ולקרו' ויחל: הגה ומיהו אם קבעו התעניתם בב' וה' אין דומין פרשת השבוע בשחרית אלא שקורין בשחרית בפרשה ולעיל קורין ויחל (ג) (ג) בלבד ב' ה' ג' שמתענין אחר הפסח וסוכות שקורין שחרית וערבית ויחל והכי נהוג ה (ד)ויש שתמהו עליהם והקשו עליהם והרא"ש יישב קושייתם הילכך למנהג הראשונים שומעין ומיהו היכא שגוזרים תענית שלא לשום צורך ו אלא לשוב בתשובה ז יש נוהגים לדונו כתענית ציבור לענין ענינו בין נואל לרופא וקריאת ויחל (ה) מ א] ויש נוהגים ד לדונו * (ג) כתעני' יחיד שאף שליח ציבור אינו אומר עננו אלא בשומע תפלה ואין מוציאין ספר תורה :

ג ט אין שליח צבור אומר עננו ברכה בפני עצמה אלא א"כ יש בבית הכנסת ה (ד) עשרה שמתענין ואפי' אם יש בעיר עשרה שמתענין כיון שאין בבית הכנסת עשרה שמתענין לא :

ד י נוהגים (ו) להרבו' סליחות ו בברכת (ה) סלח לנו כ ויש שאין נוהגין לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות וכן הנהינו הקדמונים בא"י והוא המנהג הנכון :

ה ל בתענית צבור (ז) ש"צ שאינו מתענה ז (ו)לא יתפלל :

ו מ יש מי שאומר ח שאין עומד לקרות בתורה בתענית ציבור מי שלא (ז) התענה ואם הכהן אינו מתענה ט (מ) (°) יצא הכהן מבית הכנסת ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה :

ז נ בתענית צבור י יעמדו שנים אצל שליח צבור (ט) מזה אחד ומזה אחד שיאמרו עמו סליחות :

ה ס כל תענית צבור יש בו נשיאו' כפים במנחה יא חוץ מביום הכיפורים : הגה ובגלילות אלו אין מהגין בנשיאות כפים רק בנוסף של יום טוב וכבר נתבאר בהלכות נשיאת כפים (מרדכי דתעניות והגהות מיימוני פרק מ') :

ס"כ ופסק כמקבר' ר' נתן דאפי"אם אין שם מי שמתענה דאפ"ה לא יתפלל אותו שלא התפל' ומשמע לי דכ"ש לענין קרי' התורה שיש חשש כרכ' לבטלם ואפי' הטור מודה בזה דלא פליג אלא במקום שאין אומר רק סתם תענית לא תעניתי דאז אין שקר בפיו משא"כ בזה דיש ברכה לבטלה דהא צריך לברך על הקריאה אפ"ש שכבר ביבר בשחרי' אלא ע"כ משום הקרי' בלבור יברך שית וחה לא שייך אלא למי שהוא מתענה אבל למי שלא מתענה הוי ברכה לבטלה ע"כ אפי' אם אין שם מי שיוכל לברך לו שאין שם כהן אחר אפ"ה לא

יקרא מי שאין מתענה ופ"כ נראה דאפי' כקרוטו כבר לא יעלה דהוה ברכה לבטלה וא"ל דיש חשש שיאמרו שסול הוא דא"כ קשה במ"ש פ' ס"ו ס"ח במי שקורא ק"ש וקראו לס"ת לא יפסיק ואמאי לא חשו לזה אלא ודאי במקו' שיש עבירה לא איכפת לן בחשד כ"ש כאן דהוי ברכה לבטלה ודי בחשש זה לגרוך שיצא הכהן מבה"כ כמ"ש בסי' קל"ה ס"ס אבל לא מהני לעשות איסור בשאין איסור בשביל זה וכ"כ הרב"ק בשורש ט' ומעבר לאחר יום כשאין מתענה ומשליש אחרו יום (ירושל' פ' קמא ריש הכיפורים) : הרי"ף בפ"ק דשבת ובפ"ק דתענית) : ונראה דבלי אפשר אין כאן איסור רביעית ותר ופלפו בדלעיל בסי' אשל אברהם

א) משליש. בת' פ"ב מ"ב פי' בשלם מי שעשה ולא יודע שיש זה הוא פ"ב. אבל ריש לו להתענות יום עשירי ויוכל בו תיקנה מעוויה אפשר לא יבטל מלאה ליצא ותפילין אף. שכי מ"ל דמי שלא התענה ר' בעבת. אין לו תקנה. דשלי"ה הוקיל ומן הראוי להתענות תשיעי ועשירי ע"ב. ופי' פי' ב"ב פי' ר' דמסיק מי שקיבל התענית מד שעבר פרק ובכה ובירך על מת וקורס שבלעה זכר מהתענית יבלע ולא דמי לפ"ב בפ"ב הדרומות דיפלוגא ע"ב הוא"ל ויש כאן חשש ברכה לבטלה :

הגהות רעק"א

פי' תקסז סעיף א' בחג"ת ויש מתמיהין בכל הענינים לבור . ע' בפ"ז יו"ד רפי' ל"ת דעשמא דלגאוך בלשון מוחר :

חתם סופר

סי' תקס"ז במחבר סעיף א' יכול לשעות . נ"ב נראה לי דבסמכו אקרא וצומו עלי יאל תאכלו ואל תשתו וע"כ שיעור אכילה בכזית ושתיית ברביעית ודלא כשיעור יום הכיפורים ומכל מקום מעיסת לבלע אסור דהוה חצי שיעור אבילה דכן שיעור נמור אסילו לפלוגא אסור דהוה כמי כעין חצי שיעור דבליעת נרוף חרי שיעור והנאת פיו הוי חצי שיעור אך פחות מכזית ונם פולטו זה

יד אפרים

ס"ק י"א להתפלל מנחה כי ומנחה של כל יומות הסנה אין כ"כ משום שכרות אלכך אף דתענית אלא שיין שכרות אם יש כו כעיל דמקרמי כוונתי לבטלת עצמו שרי אלא קיבל עליו

מ כפי' ונפשנא ברייתא ברבוי ריב ב מר ורא"ש כשם ר"פ ג רא"ש בפ"ק דתענית כשם ר"י ברבלוני ד הנסת מיימוני בפ"ל וברוקע כ רשב"א ו הרומת הרשן : ח ברי"ף עפ"ק דתענית כשם הירושלמי כ מר ג שם הירושלמי ד חיומרא דרבנן בליעת קמא דשמואל הרמב"ם בפ"ש הרא"ש ה רמב"ם שם המובלא דרב תוספת כר אחיי :

עטרת זקנים

תקסז *רביעית כלוג (רש"י ותוספות) :
* ביום הכפורים דאסור . ובמרדכי דתענית דף רמ"ו משמע דביה"כ יש להפטיר רק לבטלה ובשאר תענית אפי' לבטלה מותר פ"ב :
תקסח * ונאכל לא אמרן אלא אם כלא אכל אם שמש לא אחי' אי' אין מתענה ומשליש אחרו יום (ירוש' פ' קמא יין הכיפורים) : הרי"ף בפ"ק דשבת ובפ"ק דתענית) : ונראה דבלי אפשר אין כאן איסור רביעית ותר ופלפו בדלעיל בסי'

אשל אברהם

א) משליש. בת' פ"ב מ"ב פי' בשלם מי שעשה ולא יודע שיש זה הוא פ"ב. אבל ריש לו להתענות יום עשירי ויוכל בו תיקנה מעוויה אפשר לא יבטל מלאה ליצא ותפילין אף. שכי מ"ל דמי שלא התענה ר' בעבת. אין לו תקנה. דשלי"ה הוקיל ומן הראוי להתענות תשיעי ועשירי ע"ב. ופי' פי' ב"ב פי' ר' דמסיק מי שקיבל התענית מד שעבר פרק ובכה ובירך על מת וקורס שבלעה זכר מהתענית יבלע ולא דמי לפ"ב בפ"ב הדרומות דיפלוגא ע"ב הוא"ל ויש כאן חשש ברכה לבטלה :

הגהות רעק"א

פי' תקסז סעיף א' בחג"ת ויש מתמיהין בכל הענינים לבור . ע' בפ"ז יו"ד רפי' ל"ת דעשמא דלגאוך בלשון מוחר :

חתם סופר

סי' תקס"ז במחבר סעיף א' יכול לשעות . נ"ב נראה לי דבסמכו אקרא וצומו עלי יאל תאכלו ואל תשתו וע"כ שיעור אכילה בכזית ושתיית ברביעית ודלא כשיעור יום הכיפורים ומכל מקום מעיסת לבלע אסור דהוה חצי שיעור אבילה דכן שיעור נמור אסילו לפלוגא אסור דהוה כמי כעין חצי שיעור דבליעת נרוף חרי שיעור והנאת פיו הוי חצי שיעור אך פחות מכזית ונם פולטו זה

יד אפרים

ס"ק י"א להתפלל מנחה כי ומנחה של כל יומות הסנה אין כ"כ משום שכרות אלכך אף דתענית אלא שיין שכרות אם יש כו כעיל דמקרמי כוונתי לבטלת עצמו שרי אלא קיבל עליו

מגיה"כ. וה"ס בכל תענית שיש בו נפילה דמקרמי ומצלי ממחר אלמא אחי לאחלופי כמנחה של כל יומות הסנה שהיו נ"כ מקדימי' ☜ להחפלל מנחה משה"כ במנחה דשאר תענית שהיו מאחרין אותה סמוך לשקיעת החמה : תקסז א יכול לעשות . אם יש בו מלא או תבלין (רש"י) אלא קבל עלי' שלא יהכה אלא שלא יאכל ושתה וזה לא מקרי אכילה ושתי' ☜ ואפשר דאפי' כוונתו לבטלו עצמו שרי כמ"ש בי"ד רסי' רל"ח דכל שלא אכל כשיעור מקרי עשיה ולא אכילה וכ"מ ברוקח עש"ס ס' רי' : ב רביעית . הגה היא כילה ומחל' (כ"י): ג בכל ת"ל. דבשלמא בתעני' שקבלו מעצמו י"ל שלא קבל עליו אלא בגמת אכילת אכל משה"כ בת"ל : ד מעט מעט . כ"כ הרב"י בשם הגיא ורוקח וז"ל עשיתה זו בתוך ולרוקקו מיד שלא תעכור מן החוך ולא יפסוק רביעית בתוך בפעם א' אלא מעט מעט ולרוקקו ומ"כ כל' יש ניחו' שבכל היום כולו מלטרף לרביעית ויותר מכאן אסור עכ"ל ופסי' תרי"ב : ה ויש אומרים שאפי' בפעם אחת יכול לשעות עד כדי רביעית אם יודע בעצמו שיכול להעמיד עצמו שלא יבלע כלום :

ג ו מי (ה) שדרכו לרחוץ פיו בשחרית בת"צ ו לא כשר (ו) למעבד הכי אבל בתעני' יחיד שרי כיון שפולט ז (ז) ואפי' יש במים שרוחץ יותר מרביעית : הגה ח ומותר לעשות עלי (ט) קנמון ושאר בשמים ופן מחוק לגאלת גרונו לפלוט מלבד * ביה"כ דאסור (מרדכי דתעניות ובגהות מיימוני פרק מ') :

תקסח דיני נדרי תענית ובו י"ב סעיפים :

א מ ☜ נדר להתענות יום זה א (מ) ושכח ואכל א] משלים תעניתו והוא הדין אם היה תענית חלום או שהיה תענית צבור ב או שהיה יום ידוע לו להתענות ביום שמת בו אביו או רבו ג אבל אם נדר להתענות יום א' או שני ימים ובשהתחיל להתענות שכח * ואכל ב (ג) כזית איבד תעניתו ג וחייב לצום (ג) יום אחר ד (ויש מחמירין דאפי' בנדר לסתענות יום זה דמייב. להגליים מ"מ (ד) מחמירין להתענות יום אחר) (מ"ם סימן קי"ז) :

ב ד הנודר לצום עשרה ימים באיזה יום שירצה והיה מתענה ביום אחד מהם ה והוצרך ה לדבר (ה) מצוה או מפני כבוד אדם גדול (מו שמלטער) (צור) הרי זה לוה ופורע יום אחר שהרי

מאחר משקין מתהני אכל ממים לא מתהני אפי' כיותר מרביעית(ת"ה)ולטעם זה אסור לרחון פיו כשאר משקין כיות' מרביעי' :ונ"ל דבדבר שאין מוזר לשתים מותר כגון בחומץ בסי' תרי"ב ס"ט בהג"ה : ח ומותר לעשות כו' . כיון דסגאה לא קבל עלי' (מרדכי) משמע דאף שאר אוכלין מותר לעשות ולפלוט משמע לפי מ"ש לעיל בס"ח דבכל ת"ל אסור טע מה מ"כ ה"ל אסור לעשות ומ"כ תימה לאיך כ' רמ"א בלבד כיה"כ דאסור הל"ל בכל ת"ל אסור לכן כ"ל לאסור בכל ת"ל ונס רמ"א בס"ח דבכל ת"ל אסור טע מה מ"כ ה"ל אסור לעשות ומ"כ תימה לאיך כ' רמ"א בלבד בס"ח דבכל ת"ל אסור לכן מנין את שלו ומונה את של בנו ואח"כ משלים את שלו וכו' ע"ש . הגה מידי דברי בזה אזכיר מה דקשה לי מה על הש"ס דנדרים בס"ג דף נ' ע"ב דפריך בל תאחר דנזירות היכי משכחת לה כיון דאמר הריני נזיר הוי ליה נזיר אכל קם לי' בבל יאכל וכו'. וקשה מה פריך נימא דמיירי בבה"נ שנדר שיהיה נזיר כשיהיה לו בן ואם הוא לא עשה כן רק מנה בן אחר ונמר את שלו עבר על בל תאחר דנזירות בנו שחל עליו תחלה ובבה"נ חל עליו משכחת לה לאו דבל תאחר וצ"ע ואכ"מ להאריך בזה . ועכ"פ

השקל

סתם דבמ"ל לא כתר כו' ויהיה הדברים מלוקים דבר' לעשות אפילו אחות מרביעית אסור . ובשאר מ"ל דוקא יותר מרביעית. ואפשר כיון דדרך רחיצה ביותר מרביעית לכך סתם : (ס"ק ז) ואפי' כו' וכ"ל כו' בחומץ עפי' תרי"ב מבעבע כמ"ש מ"ח שם : (ס"ק ח) ומותר כו' ומשמע דאף שאר אוכלים מותר כו' דהא המרדכי יליף התירה מדקאמרינן מותר לעשות דאכילה. קיבל עליה ולא הגאה והאי לעיסה רק הגאה מקרי ולא אכילה . מ"כ ה"ש בשאר אוכלים דומיא דעיסת תבשיל . ועיין תשובת חות יאיר סי' ק"ם דלא בריר"ה ליה לענין ברכה אם אכילה זה לשמים. ואפשר דבאולם מדרש ע"ש : הא דאמרינן כם אלפלין אסור . דמיהו מייתי ראיה להתיר לעיסה ואף דלא אמר אלא אסור . מ"מ ריל מותר. והא דקתני אסור כיון דבאכילה איכא חיוב נקט בלעיסה לשון אסור . עיין בב"י . וכ"כ בם"ת ובסמ"ג ל' סעיף י"ג ומ"ש בם"ת אלא חיוב עכ"ב בשם ס"ח אלא חיוב עכ"ב ומיה"כ אורח אקורין לאקרין בהיה"כ ובסמ"ג :

תקסח (ס"ק א) ושכח ואכל . אפי' הזיד . ושכח דנקט אורחא דמלתא דלא נרשיני אפקיני ואכל הרבה כו' הכ"מ הולרך לכתוב כן ע"ד הסור שכתב ואכל כזית. מ"ז כתב דלא דוקא ס"ס הרבה. אבל בס"ש דכתב סתם ואכל (רק בשיפא בסתם דאיכד תעניתא כזית) לא היה מ"מ צריך לכותבו : (ס"ק ב) כזית כו' אפי' תרי"ב . וצ"ש דבשתיה דשורו כמלא לענין לירוף יש שמי דעות אי בעי' נ"ב בכדי אכילת פרס. או שעורו כשעור שתיה רביעית : דהא הר"ן כו' בכבוכתא ושתות מזה לא איכד בתעניתו. כיון דביה"כ שיעור אכילה להתחייב בכותבת. ויהו דלא קיל כוותיה בהא. ומני בכזית . מ"מ בזה יליפי לענין שתיה מיה"כ דבעי מלא לגמין (ונס יליפיק זמן לירוף מיה"כ) : (ס"ק ד) ויש כו' ולכן כשאכל איכד כו' כמו שהדין לדיקן ביום פגם : (ס"ק ה) לדבר כו' . ומ"מ צריך להתענות מקלת היום כו' מבואר בב"י דאם דלא לא בחר לאכל בלא זה היה אפשר לו' דתועלת התענית הוי רק שלא יזיק לו האכילה וא"כ בעעורת מצוה לא היה לו חשש היזק וכיון דאם מכנים אורחים הוי סעורת מצוה כמ"ש באו"ח סי' של"ג ואף דמשמע מן המג"א דדוקא לבעה"ב הוי מצוה וכא לאורחים הנה מדברי הש"ז שם לא משמע כן גם בסי' תקס"ח במג"א משמע דסעורת שת"ח שרוי בתוכה הוי סעורת מצוה ובהלכות חנוכה מבואר באם אומר שירות ותשבחות הוי סעורת מצוה וא"כ היה בידם לעשות מזה סעורת מצוה ולכך א"צ להתענות ולכך הביא לו ראיה מ"ש רב יוסף אפילו בשבת ואין לך סעורת מצוה גדולה מזו ואעפ"כ בכד"ה כ' להמיר וכ' הא דאמרי' כס פלפלי פעור הייט מפני שעורפין הגרון ומזיקין לו משמ"כ בקמחון ושאר בשמים עכ"ל. כ' האגודה פ"י דיומא מותר לבלוע הרוק ביה"כ ובכ"ח סי' תרי"ב משמע קצת דלדידן דקי"ל דאפי' אוכלין שאין ראוים לאכילה אסור לבתחלה גם הרוק אסור לבלוע ול"נ דמותר הרוק כיון שאין כוונתו כלל לאכילה וכ"ה בס"ח פמ"ש סי' ל' ס"ג :

תקסח א ושכח ואכל . אפי' הזיד ואכל הרבה לא יאכל יותר (כ"מ) : ב כזית . ל"ל דוקא שאכל בפעם א' אבל אם שהה בתים והמתין יותר מאכילת פרס אין מלטרף ובשתיה שיעורו מלא לוגמיו כמו ביה"כ בסי' תרי"ב הלא הר"ן מדמי ליה לגמרי ל"ה וס"ל דשעורו בכותבת:ג ואיב לגוס ואם קבל להתענו' ב' ימים רצופי' ושכח ואכל כליל מתפל' ב' ימים אחרים[כל בו ב"י סי' תקס"ב]: ד ויש מחמירין בהפסק כיון די"א דאפי' ביום זה רשאי לגות תפני' ולפרוש ולכן כשאכל איכד תעניתו ואיב לגוס יום אחר לכן מחמירין בשני הדיעות דאיב לגוס כל אותו יום וגם יום אחר אבל בתפני' הקבוע כגון י"ז בתמוז שאסור לאכול ה"ל להתענו' יום אחר אם לא שכונתו להתענו' יום אחר אלא לכפר : ה לדבר מצוה . כגון לפעוד' מצוה דשייך בגוס ומ"מ צריך להתענות מקצת בה"ב עכ"ל וה"ל דינו כי"ז בתמוז לענין זה שה"ל להתענו' יום אחר אלא לכפר: (מיהו מכיה מכיה אם דהא"ז ס"ל אפי' נשמחת מריעות שרי מפני דרכי שלום וכ"כ הגר"א פיין בכ"י ז"ז הלכות לכן כ"ל להקל בשעודת מצוה אפ"ג דלא שייך בגוה ופפי' תקכ"א ס"י ופי' תמ"ד ס"ז ופי' תקכ"ז וכ' בס' ☜ דאמוכת הכיה בא"י הכוים לכן כ"ל בשעודת מצוה אכל לא כיה תחלה לשתות בכיתו ולגהוג קלות ראש רק שעושה שעודה לאחרו תחלה לומר בו ד"ת הוי שעודת מצוה אכל לא בא"ל וכיה"ם ספ"ז דכ"ק כ' אם לא הכיה תחלה לשתות בכיתו ולגהוג קלות ראש רק שעושה שעודה לאחרו תחלה לומר בו ד"ת

לכתפלל מנחה כמו בשאר ימות הסנה אחי לאחלופי : תקסז בש"ע סעיף א' מדר לתענות יום זה ושכח ואכל כאן לריך לגיון בס"ק שבמג"א ולמחקו מלקתן : במג"א ס"ק ח' דקנוכות הכיה. בלי"ה הוי מלוה אכל לא בא"ל כו' ע' בתשב"ץ קצן סי' ק"ב ה"כ כו' אכילה ושתיה כמ"ש כיו"ד כו' : תקסח בש"ע סעיף א' מדר לתענות יום זה ושכח ואכל כאן לריך לגיון בס"ק ח'

ש"ס בגמ' ז כתבי מהר"ר איסרלן סי' פ' והגהות מרדכי פפ"ב דב"מ :

עטרת זקנים.

תקס"ח כתב לתו כתי ס"ל כמו תחילה שמתם כו' י"ל כתב דתהריק דביום יהוה שלים תפיתו כיינו תם ירלה תכל תם תיתו רולה לוה תכיתו ופורע לפי' ביום זה (הגהות מיימון פ"ב אל"כ כ"י בשם תשוב' רבנ"ת) ופי"ל בפסיק אחר זה מי נקפיק תכיכת דכלכתת דלוה תדם ופורע לפי' ביום זה ובהפכית תלוה שתיתו יכול לתת לפרוע תם שכת ותכל כזית מתענה ותפליס (כ"י בשם כפמ"ק) לפי' תכל סעודה גמורה בזמר יום זה להפכית תו כתי"ל לא יתכל יהבר כל תוחו יום ויפליס הפיתו (כ"מ בת"ה סי' קכ"ו) ופשוט כוה : * מלעבר תכל לי מני מלעבר נפיה תיתו רשלי לתות בתשם כ"מ (ממ"ש כרת"ם פ"ק והפכית) ולת כמ"ש כרי"ף ורשב"ת ופ"ל דכלת שוס לוכם ובלת שוס קבר יכול לתות ולפרוע פ"ב :

אשל אברהם

ב) יום זה . ובסי' תקכ"ב מקיל פ"ם ופ' בג' כי"ד סי' פ"ד שמביא לי' כרתב"ד ז"ל ומיכו מי שקיבל ע' וכ' כל הסכה תיתו לוה . לפי שלעבר מלתו לבר גדול מחכיון פכ"ל מפחה ב' וכ' פסק תחת כו' . וכן שפיק סם ומיכו כיכת לחל פ"ב יום ג' דכוי לבר תופלג תוכל בזה כ"ם מתיים דתוהר פ"ם :

דגול מרבבה

*) ולפלי' יעקב נוף כפרון פס בסעודה בליל מ"ם ותין זה דומה לפ"ם בפ"ד פס דפס יום ל"ת כוה בפנים ליכור לכן תין הקריבין כפרון בלילה דלפמיו מפוס בליל מ' תמתי לת ובלה כ"ם ר"ב הבל"ג תכל כדון זה פל בפנ"ת בליל מ"ם כבר כ"ת לת ל"ב לתה לת יעקב תו בפרון פס בסעודה בלחד :

חתם סופר

פותרן אפילו יש כו הגאה . זה נראה לפענ"ד בכוונת המב"א ס"ק א' ועיין היטב תשובת הריב"ש סימן . רפ"ח בענין טעימת האיסורים :

סי' תקס"ח במב"א ס"ק י' ביום ת"צ נהגים . נ"ב ולפי מה שכתב הש"ך שם דפורין בליל בניסת יום ל"א א"כ יעשה הסעודה בליל שלפני התענית ויסדה בשעת הסעודה דהוי פרסומי שפי כמ"ש המהרא"י שם.ואולי אין נכון לקבוע הסעודה בליכה הפייך ליום התענית . ושוב מצאתי בברכי יוסף ביו"ד סימן

ש"ח סקי"ד שנהגין כן בבצרים ומשמע אפילו בתענית ציבור ע"ש בס"ק ט"ז : (שם במב"א ס"ק י"ב) יכול לדחותם וכו'.נ"ב

באר היטב

(ו) בימים . ומשמע"י מקבל ממנה שטר בי : (ז) שני . ק"ל דכאן אמר דבזה אין יכול לנוח אפי' כשלבר דסוי כיום זה ולפיל כתבן מקבל סי"ג בחס סל פעיב חז יולה ופורע . ובאמת ים מחלוקת בין הפוסקים מי אמרי' גם ביום זה לוה ופורע . וכ"ל דהסיל דלפיל סי' מקכ"ג לאו הלכתא היא אלא חומרא מעתה מעיקר ביום זה לוה ופורע ואסר כך לוה ופורע כמ"ל גם כאן מועיל אם מתענים מקלת היום ואח"כ לוה ופורע לפי' ביום זה ס"ז : הא דב' וה' מיקרי יום זה ולא מעכי ביה הלוה הייט דוקא שרוצה להתענות ביום אסר דהוי מלוה אסור לתחוב דוקא לוה לוה תכיתו ופורע לפי' ביום זה ס"ז : ומה דאמרינן דכי' וה' כוי ביום זה דוקא אם מדר להתענות בה"ב בשבת זו . אבל אם לא אסר בשבת זו לא מיקרי יום זה מ"ל פ"ם : (ם) מלוה . כ"ל דאם יודע לפני ר"ה שיאכל בין ר"ה לי"כ אל גרים מילה מעיב להתענות עוד יום אסר לפני ר"ה דאם מתענין ד' ימים לפני ר"ה נגד ד' ימים בשאכלין וכ"ם אם אירע מילה בד' ימים אלפני ר"ה ממתענין ביה"כ הוא כ"ל אם ר"ה הוא ביום ה'

שערי

פ"ק ד' בשם הש"ז : (ז) שני.עבה"ש ועיין סס"א ח"ב סי' ד"נ מי שענה אמן אחר ברכת בה"ב ואירע מילה צריך להתיר משום נדר דלא כלבוש סי' תצ"ב ע"ש : (ח) מצוה. עבה"ש עיין דגול מרבבה שהקשה דבחל יום ל"א בשבת למה לא יעשו בליל מ"ש הסדרין עם הסעודה כאחר ע"ש ולפענ"ד דהמג"א ס"ל

ביאור הגר"א

הרמ"ם פי' שמלעבר ח"ם לי כלי כו' : אר מפני כו'. כעובדא דשם וכ' ב"י דפ' כליכתא קמא ואפשר דאף לליכתא כתרא אין מאחר בלא אחום אלא לשמואל אבל רב לא סל דשמואל אף לליכתא בתרא וכ"מ בתרא"ם : וכ"ש כו'. כ"ל פ"ח : אר התענה כו'. כתוכל ובירר ימים אלו דתמי ויכו ס"ל כיום זה דאלו ימים ביומים לתענית כמ"ם בהשמטת אמי ותמיתי הוחדו לת"ל ובכן כ"ל כו' וכ"ם בתרי' ובגרת' כל כתבתיתים כבן ת"ם בפ"ל יחיד אקיבל עליו ב"ב אל כל בשבת אירע בכם ימים כבתוביים כו' ואם מיחת ליחוב וליפרע ולכך נקפ שם ב"ם : וכ"ש שא"י כו'. כנ"ל פ"ם ע"ם : מיהו תענית אבו' כו' אי לא כו'. ר"ל דאומדן דשת הוא דתרשת דבכי לא מיקל ובמ"ם בתרא"ד דתשמם זה לוה תדם תפכיתו ופורע : ואא"ב התרת. כמו בלוה ופורע כמ"ם בתרא"ם בגדרים ממ"ם בירושלמי מילתים דבר מתענין לבשות כו' ר"ל דתקבינן אחותו מקלת לתענית לבנין זה אל"ל לבאול על מדרו : ואם קיבל כו'. כנ"ל לבנין לוה ופורע : י"א כו'. כמ"ם וכי בדר כו' לבתרא כו' ותמ"ג דקי"ל כרב מ"ם אינה אלא לבתרא וכ"ם נמאנו ח"ם ובתרא"ם כו' : ס"ג מי שנדר כו' ויכול כו'. ערש"י כ"ם ע"ם כ' ד"ם כל יתי כו' : ס"ד יש

תקסח (א) לו אתענה ב' וה' כל השנה . ק"ל דכאן אמר דבזה אינו יכול לנוח אפי' במלעבר ולפיל סי' תקכ"ב ס"י בחס אל בפס"ב אז יוצה תפיתו ויפרע אע"פ שקיבל עליו תעניות ב' ה' כל השנה ובחמת יש מחלוקת בזה בין הפוסקים מי אמרינן גם ביום זה לוה ופורע כמבואר בכ"י כ"מ ס"ם רמ"ה כאן דלא מהני הנותה כל שהוא ביום זה והיינו דלפיל סי' תקכ"ב לוה הלכתא היא אלא דוקא שמתענה עד שיעור גדול ואח"כ לוה ופורע כמ"ל בדעת הגאונים שמביא רמ"א וגם כאן מועיל אם מתענה מקלת היום ואח"כ לוה ופורע אפילו אם מתענה מקלת היום ואח"כ לוה ופורע כמבואר בכ"ל בדעת הגאונים שמביא רמ"א ובמ"ב שם בשם הגר"ז דאפילו

שקבל עליו שפיר מלי לעשות כן דסוה כמו יום שתם בזה: (ב) ופ"ל סי' רס"ח. ושם מתבאר בדבריו שם לירע י"ז בתמוז ביום מ' והוא מתענה בשבת תענית חלום שמ"ל להתענו יום אחר: (ג) בתדר השני · דפליני ר"מ ור"י ר"מ ס"ל דשתם תדר הוא שני ור"י ס"ל שתם תדר הוא ראשון ופסק רמב"ם כר"ת וי"ח הוא הרמ"ם דפוסק כר"י והכריע בת"ה סי' רל"ד כר"י ממילא יתענה ראשון מטעם דאין מכילו מחר יב"ח ולא כם' מ"ב בזה ובת"ה סי' רל"ב דאם מת בר"ח ביום הוא לכך מהגין שיין מכילו בתותו היום אבל מן הדין מ"ל אלא מיד בשבתם שאחר כלות יב"ח מוחרין ונ"מ לפי מתפני' ואומר קדיש וברכו ומתפני' ביום שמת בו אביו הוא לכך מהגין שיין מכילו בתותו היום אבל מן הדין מ"ל אלא למחר מיכילו' אבל אם מת בר"ח ביום המית' ביום המית' ואומר קדיש וברכו ומתפני' ביום המית' ואומר קדיש וברכו ומתפני' ביום המית' ואומר קדיש וברכו ומתפני

ע דהר"ל בהשגה פ סם הקפנה יכ"ל ונלקח ידי חוכת בהתה בנדרים ובנדרים וכו' בפ"ק דחגיגה ל דהב"ם בכרק ס' :

עשרת זקנים

הגם לחריון (הרלבי פ"ק דבכה) קנם לא' בעבר על חרם קהלות בהתענות מ' יום בכל שבוע ב' ה' ולא רוצה להתענות נגד זו ג' ימים ביל' לילות רצופים לא יעביר בכל לרבן ימים אל לבו עותיתו ימים ויתפיר לו בלרבנות הדין (הרמ"ל ס' ס"ב) וב' ימים הרבנן הם בין בהו ז' ימים (לחם הדן הבדים בב' הענית) והבוכים הם מ' יום בים ר"ל שמות מד הבפעים ידם הבולים לבנין עון קרי יותר הכל ידות הבנה ידם בסיד ערב ובסיד ירל"ל בבדיו בעלות הגרים בחיבר ולבנים בעיבר שביו עפות בל קרי הדלם הרלבן בהוליד בק"ל בנם ידהקו בעלות הגרים ולבן בזהן פרבות הלו ים בעולם לבבל הבינת בהתענים בהן בל עון קרי ולבן בהתל הב' שמות בלא בתחיל הבעבוד והבירין בפ' הבפעים לעבם הבוהר תלבנו לה בה בעבר בהקנה עד בבוק בי הקנה בעבד בבוד בסוד לם בנפי יבול בנפי יבל לרבות שבתוקם הבינ ולהו בהיקבל שם בב' יום ולא בהבר"ל בבירה לא' בעבר לבתענית ב' יום קיום ר"ל בהתענות בעד זו ג"פ ב' ימים וב' לילות ראלי' לדברי בבל הבבה בהבות פ' הרי עלי בשרון בהבבה בור בוב הבב והבית בעים בהבה לא יבא הפילו זם בהבה חבר דיבר חב בהבה חבר דיבר לא יבא וה"ה בלן ולה"ע דים בחלק בין הבלת תענית לעבר בהלקחן בי הק"ם ה"ה נראה דבזה הין לחלק ובריך לקיים הם בקיבל עלי דהי לבה בב' הראב"ד דיבל לפרות בהתענית בהקום עבר לו הים דבלהי הם דאתרבת הבני בה קיבל עלים הבל בלן הבוף בוף לעבר עבהו בריב לקיים הם בקיבל עליו לו יבלל בל בבלהו בל"ל וב"ל בד ר"ל* עולין לו.

לבושי שרד

תקסח מ"א סק"ב (°) ולא בב"ש בבבו דלבוהם בל"ל : סקב"ב (°) לאחר הריבי מיר ומיר בבירים לי בן בל"ל :

חתם סופר

אז להקל מאביו דיבי דלבתי ובים כ"ו ניהו אי הוי בסק דרבנן הייבו אינבים כיון בבבר התענה בראשון סוב הו"ל בסק דרבנן ולקילא. אך הבא מצוה דאורייתא דקבלת תענית וכל קבלת מצוה דאורייתא היא מבפידון צדקה וכמ"ש הרן ס"ק דנדרים דף ח' ע"א ע"ש. וע"כ ביום כ"ו הוי בסק דאורייתא וישאל על נדרו כמ"ש חמנ"א בעמ"ב ולכן בין לענין תענית ולהדלקת נר יעשה ביום כ"ח אור קדיש בעלי חיא"צ ידחוהו מדחי אל דחי והוא יחוס לנפשו לו' איזה מזמור ברבים ויאמר קדיש בב' הימים]: (שם בחנ"א ס"כ) ובתשובת מהרי"ל. נ"ב ובסי' קי"ב הסיף דאקדומי סורעניות לא שייך כיון דלא חוי אלא לצערא בעלמא ע"ש

(ה) וכן בסאר ימים סמון בסס (יט) תחנון :

יי ע הנודר לילך על קברי צדיקים שבמקום פלוני ונתעכב ימים רבים ואחר כך אירע שהשבירוהו ללכת שם

כא די (כ) בהליכה זו :

יא פ הנודר לצום סכום ימים רצופים ואירע בהם תעני' חובה כב (כא) * עולין לו :

יב ל כל השרוי בתעני' בין שהיה מתענה אל צרתו או על חלומו בין שהי' מתענ' עם הציבור על צרתם הרי זה לא ינהג עידונין בעצמו ולא יקל ראשו ולא יהי' שמח וטוב לב אלא (כב) דואג ואונן בענין שנא' מה יתאונן ארם חי :

(יט) תחנון. עבה"ט בסס הט"ז והבאר יעקב כ' דגם הסנדק והמוהל לא יסלימו ע"ס ועיין בחנ"א בס' תקכ"ח סיים לו יא"צ וביום זה ניתן לו לפדות בחוב להשלים לפי מ"ש הבנ"א סי' תקפ"ה בסס הס"ך ביום תענית צבור נוהגים לפדות ביום כו' אם כן גם כאן צריך להשלים והפדיון יהיה ביום והברכה על היין יברך אחר ולד"ל למילה ביום התענית שמטעים לתינוק דהתם הא אסור בענין אחר ואם רוצים שהכהן יהיה עם סעודת מצוה יעשו הפדיון סמוך למנחה והכהן יסכים תענית ויבא על הסעודה בלילה עכ"ל. ובאמת שאין יא"צ דומה לתענית צבור וכמבואר ס"ק י"ט דברית מילה דוחה יא"צ ועיין לעיל סי' תקנ"ט בסס מ"ט דפדיון הבן והאב לא יסלימו בט"ב שנדחה ע"ש ובמ"ש ביא"צ ועיין מ"ש סס בסי' תקנ"ט ועיין במנ"א דמבואר דפדיון הבן שהיום זמנו סעודת מצוה היא ומתיר שם לאכול בתענית בה"ב או בע"ת ונראה דה"ה יא"צ ולענ"ד דאם אם נדחה זמן פדיון הבן ישאי הכהן לאכול דלגבי הכהן קביע לי' זימנא מיקרי שהרי אין בידו לדחותו ליום אחר כיון דלאו בדידיה הכהן ובאבי הכהן צ"ע שמ"ש הגאון מ"א בס' החום' דפדיון הבן יש לובר יכולין לדחותו ויתר צ"ע דבריהי מצוה לא משהינין ומיום ליא ואילך כל יומא זמניה הוא כמו ביום ליא ואדרבה כיון שעבר זמן צריך זריז יותר שלא יתרשל בדבר וצ"ע ועיין לקמן סי' תקע"ג באשל אברהם בסס תשו' דבר מסה דחתן אין מתענה יא"צ בז' ימי המסתה ע"ש ונראה שאם אירע לו שהיה שעדת מצוה ביום היא"צ ופיסיהו שלא יתענה ויבא עמהם בסעודה ולא רצה מחמת היא"צ ולדיל זה הוה נבנה עמהם הרי קבע עליו בנדר שאף בסעודת מצוה לא יאכל ואי אתרמי ליה יום יא"צ ואירע שיש לו ס"מ כיוצא בה אסיר וצריך התרה ילכן יש לייחר כשיש ס"מ ביום יא"צ ורוצה להחמיר על עצבי ולהתענות ביא"צ זה יאסר בעבר ואז בסעם אחר יהיה מותר בלא התרה : (כ) בהליכה. עיין בחנ"ט ועיין בר"י בסס הארן ח"ב כתב שאם יוסב באי"ו ונפשו איות' להשתטח על קברי הצדיקים בחו"ל או יוסב בירושלים ורצה ללכת על קברי הצדיקים שבא"י שרי ליכך אדעתא להזור ע"ש :

יד אפרים

במ"א ס"ק כ' וכן בסמנ קלת בסוף ספר מגילת תענית כו' כ"ב : שם ולכן בתענית ר"ח כו' נראה דמתענה לא דוקא אלא ר"ל לענין קבישות הילל לענין תחירת קדיש וכיולא בהא אין מתענין אל"ל בר"ח וכן ר"ש לקמן ומתענה בסנה הבאה כו' כן נ"ל :

שם ואם מת ביום ראשון בר"ח אחר כו' ראיתי יש מגיהין אם מת ביום א' דר"ח אחר שני זמנו לשנה הבאה ביום א' דלעולם אחר עומד חתת אחר שני כנ"ל ונ"ע :

הגהות רעק"א

בנבייה בד שבלתה שונתם ושבע הקבה"ה קול שונתם בבבתי שנה בלילה הבתע דנחר תענית דג' ימים וג' לילות לא הוי מלאו עד ב' שנות בלול ד' וקלת רמז לזה שבחושבת פונס בבמו הבולל. ובמו הגדול בתלולות יו"ד ל"ח ו"ו הי"ח בני' ס"ד. וחבו בבמאחר שובה ישראל עד ד' מלקוד שבריך לבוב בתבונה ס"ד שנות בתנין ד'. ובעבה כי בבלת בעוניך פנחת בבס הבגדול לפיכך נרין לחה לתקנו בחספר הזה. בבל': מנ"א סק"ב ובים התענה בבבה בבוה בבוב ובאחר. בח"ו כ' חה רק מדת הסידות בל מדלת תתענה רק באחר ע"ש : שם ר"ח אחר יתענה לבבה. ע' בבנות הגאון מבל"ד דיסלא בספרו מק"ח : מנ"א סקב"ב ומיהו ל"ל דדוקא בשאר ימות הבנה. ע' ת' דבר שמואל סי' כ"ז :

מחצית

שכר. אלא דהר"ת נקט אח"ז נ"ב לשון קבלה ע"ש) : (ס"ק יט) ת"ח כו' עס"ם תקל"ז. דמבואר מה"ם הואיל וי"ל דמלוה להתענות בר"ה.לכן כשהתענה ת"ח בר"ה אין צריך למיתב תענית לתעניתו וע"ם תקע"ג דהתם שנשא בר"ח ניכן צריך להתענות מה"ע ע"ש: (ס"ק כ) בחדר כו' דמי למי שחדר כו' שבעז"ז ס"ג : ובא למלך כו' ר"ל דאז עדיין לא חדר דהא הוא פעם א' : לחדם מבוכר ופירש"י כו' דת ר מר"ת ניכן עד ח' בו אסור בהספד הבם מי"ש הכתובים במגילת תענית ופריך ל"ל למיתר מר"ח ליתא מב' בניסן. ור"ח בלא"ה אסור.ומשני דמה"ע נקט מר"ח לאסור גם יום שלפניו דהיינו כ"ע חדר. דר"ח לפניו מותר. אבל ימים הכתובים במגילת תענית אסורים לפניהם ולאחריהם ופריך כ"ע חדר בלא"ה אסור בהספד דהוא יום שאחר כ"ח חדר. וב"ח חדר הוא מימים הכתובים במ"ת. אמר אביי לא נצרכא אלא לחדם מבוכר. ופירש"י בפי' ראשון ח"ל בשנה מבוכ' שיש בה שני חדר . והאחד חסר. דהשתא כי הוי חדר שני אלא הוי יום שלשים לפני ר"ח ניכן עכ"ל ומ"ב מוכח מלשון אביי דאמר לחדם מבוכר ומפירש"י דע"כ ל"ל דאחר שני אלא ולכך נקט חדם מבוכר . ת"ל דהא י"ם הכתובים במ"ת שנוהגים בחדר דיכם שיהגו בחדר ראשון בשהשנה מבוכר' . ומ"כ יום כ"ח חדר דהוא מי"ם הכתובים במ"ת ויכן יום כ"ע שאסריו אבל כ"ע חדר שני היה מותר אי לאו דר"ח ניכן הוא מי"ע הכתובים במ"ת והוי כ"ע חדר שני יום שלפני ר"ח. אלא דימים הכתובים במ"ת שנוהגים בחדר דיכם שיהיה מוהג בחדר ב' ושפיר אינטריך לו' לחודם מבוכר דהייתו שחדר שני אלא וכפירש"י : ומ"כ ה"ה דיא"ל יש לנהוג בחדר ב' ולחזיקן בי"ם הכתובים במ"ת : דאלת"ה לא פריך כו' דלהא דתנן במגילה אע"פ שאמרו מקדימים (בשחל יום פורים בשבת מקדימין לקרותה וכדתנן ריש מגילה . מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד ובע"ו ב"ם היכי מבשכחת לה) מ"מ אם הקדימו מותרים בלותו שם שקוראים בהספד ותענית . ופריך היכי מבשכחת לה אינמא בשחל י"ד בג' בשבת שהכפרים מקדימים ליום ב' שהוא י"ג אחר הא אסור בהספד ותענית . דהא י"ג אחר מי"ע הכתובים במ"ת ונקרא יום ניקנור . ואלא בשחל ביום ד' שהכפרים מקדימים ליום ב' שהוא י"ב אחר הא ג"כ מי"ע הכתובים במ"ת ונקרא יום טוריינוס . ואסור בהספד ותענית כו' והא קרינא מגלה והאי דאינה עוהגת אלא באחר שני וכדתנן במגלה דף ו"ו ע"ב . ולא"ה דיש הכתובים במ"ת עוהגים באחר ב' . אמי פריך ת"ל דיום ניקנור ועוריינוס דלמא מתני מיירי שהשנה מבוכר' דיום ניקנור ועוריינוס עוהגים באחר ב' ובשמקדימים באחר שני לקרות המגלה כי"ב לו בי"ג מותרים בהספד ותענית. אף ע"פ שקוראים בו המגלה. ו"ו דיש הכתובים במ"ת עוהגים באחר שני : פ"ק דמגלה דף ו' ע"ב : ובת"ה מביא דאיה לגהוג כו' ח"ל בשתשבת דאין בין . פליגי רשב"ג ור"א ורשב"ג סבר כל מצות הטוהגי באחר אין עוהגים אלא בשני . ור"א סבר אין עוהגים אלא בראשון . ופסק תלמודא הלכתא כרשב"ג . ופריך עליה התם בשלמא ר"א מסתבר טעמיה דאין מבבירין על המצות . אלא רשב"ג מ"ש . ומשני כדי לסמוך גאולה לגאולה פי' גאולת שונה כו' אבל כל היכי דלא שייכי הני טעמי דלסמוך גאולה לגאולה . לעולם אזלינן בתר שעתא דאין מבבירין על המצות . ובדון דיכן לא שייך מידי לסמוך גאולה לגאולה . לכך אזלינן בתר טעמא דאין מבבירין על המצות ויעשה בראשון ברא"ל כו' דבמגלה ס"ד כו' דאין מבבירין כו' הכה הבאה הסוכת מהרי"ל אינו ת"י . ול"ב דאדרבה זהו טעמו של ת"ה דיתענה בראשון משום דאין על המצות . כמו שהעתקתי לשונו לעיל ול"ל דבתענית יא"ל לא שייך

שערי תשובה

בחלק יו"ד אי"ה ועיין לקמן סי' תרפ"ה בלבים יבאר שם מ"ש בזה : (יט) תחנון . עבה"ט בסס הט"ז והבאר יעקב כ' דגם הסנדק והמוהל לא יסלימו ע"ס ועיין בחנ"א בס' תקכ"ח סיים לו יא"צ וביום זה ניתן לו בן לפדות בחוב להשלים לפי מ"ש הבנ"א סי' תקפ"ה בסס הס"ך ביום תענית צבור נוהגים לפדות ביום כו' אם כן גם כאן צריך להשלים והפדיון יהיה ביום והברכה על היין יברך אחר ולד"ל למילה ביום התענית שמטעים לתינוק דהתם הא אסור בענין אחר ואם רוצים שהכהן יהיה עם סעודת מצוה יעשו הפדיון סמוך למנחה והכהן יסכים תענית ויבא על הסעודה בלילה עכ"ל. ובאמת שאין יא"צ דומה לתענית צבור וכמבואר ס"ק י"ט דברית מילה דוחה יא"צ ועיין לעיל סי' תקנ"ט בסס מ"ט דפדיון הבן והאב לא יסלימו בט"ב שנדחה ע"ש ובמ"ש ביא"צ ועיין מ"ש סס בסי' תקנ"ט ועיין במנ"א דמבואר דפדיון הבן שהיום זמנו סעודת מצוה היא ומתיר שם לאכול בתענית בה"ב או בע"ת ונראה דה"ה יא"צ ולענ"ד דאם אם נדחה זמן פדיון הבן ישאי הכהן לאכול דלגבי הכהן קביע לי' זימנא מיקרי שהרי אין בידו לדחותו ליום אחר כיון דלאו בדידיה הכהן ובאבי הכהן צ"ע שמ"ש הגאון מ"א בס' החום' דפדיון הבן יש לובר יכולין לדחותו ויתר צ"ע דבריהי מצוה לא משהינין ומיום ליא ואילך כל יומא זמניה הוא כמו ביום ליא ואדרבה כיון שעבר זמן צריך זריז יותר שלא יתרשל בדבר וצ"ע ועיין לקמן סי' תקע"ג באשל אברהם בסס תשו' דבר מסה דחתן אין מתענה יא"צ בז' ימי המסתה ע"ש ונראה שאם אירע לו שהיה שעדת מצוה ביום היא"צ ופיסיהו שלא יתענה ויבא עמהם בסעודה ולא רצה מחמת היא"צ ולדיל זה הוה נבנה עמהם הרי קבע עליו בנדר שאף בסעודת מצוה לא יאכל ואי אתרמי ליה יום יא"צ ואירע שיש לו ס"מ כיוצא בה אסיר וצריך התרה ילכן יש לייחר כשיש ס"מ ביום יא"צ ורוצה להחמיר על עצבי ולהתענות ביא"צ זה יאסר בעבר ואז בסעם אחר יהיה מותר בלא התרה : (כ) בהליכה. עיין בחנ"ט ועיין בר"י בסס הארן ח"ב כתב שאם יוסב באי"ו ונפשו איות' להשתטח על קברי הצדיקים בחו"ל או יוסב בירושלים ורצה ללכת על קברי הצדיקים שבא"י שרי ליכך אדעתא להזור ע"ש :

באר היטב

נמשכ'הקנורה אינה ימים מן יום המיתה או מי שלא שמע שמת לו מת עד זמן הרבה מן המיתה מ"ל להתאבל אלא עד תשלום הסנה מיום המיתה ע' ט"ו : (יט) תחנון . והה"ה אם אירע לו ברית מילה של בנו ביום ההוא דיש שלו הוא דלא יתענה ואם רוצה להתענות אין צריך להפסיק ס"ז ס"ש . סוב להתענו' יום שמת בו רבו המובהק כי מייב בכבודו יותר מאביו שלא"ה : (כ) בהליכה.ואם נדר בהוליא יו"ד זהוכים להליכה זו ואם"ב הבינרוהו ללכת בם בא יבא סוף חדם ובעבינו ביום כ"ע הוא סוף חדם ממילא ביום כ"ח אבינו' ביום שהוא סוף חדם ובעבינו ביום כ"ע הוא סוף חדם ממילא ביום כ"ח חשון בשלמו יב"ח והיום הכ"ח הוא יא"ל ותמיד אנו הולכים בתר החדש וכן אם אם מת לו מת בימי דחוכה אין היא"ל בחוכה מלא בתר יום הר"ח אזלי' כמה בחדש היה יום המיתה' וכן תרי' היא"ל וכ"ז מרמה פשוט : (ה) וכן בסאר ימים כו' ר"ל דה"ה אם אירע לו ברית מילה של בנו ביום ההוא די"ע שלו הוא בדאי' בסי' תקל ט ס"ע שאין מבלים התענית בע"ב שבדחה ונראה דב"ש בזה דלא יתענו' ומב"ש ואחר שלא יתענו' אלא עד שאם רוצה להתענו' שא"ל להשני' אלא עד מנח' גדול' כללע"ד ועמ"ש סי' תקנ"ח ס"י :

ביאור הגר"א

ס"י דיי כו'.אלא נדר אלא לילה:ס"יב ה"ז כו'.כמ"ש ואל יהוג כו' ופסי'תקצ"ד ס"ג בהגה"ה וס"ם שם בשם מרדכי בשסרתכי"ה

חכמת שלמה

לפ"ז היה נראה דלכאורה היינו דין שלנו ממש דאם נדר תחלה להתענות כשיהיה כו בן וגם תענית שתם דאף שיתחיל להתענות את שלו אם נולד לו אח"כ בן מניח את שלו ומונה שב בנו ואחר כך משלים את שלו. מיהו יש לעיין בזה. דבשלמא בנזירות דחוי על מנין כמה ימים שייך לו' שמפסיק באמצע ומונה נזירות בנו ואח"כ משלים נזירותו אבל בתענית דהוי על יום אחד א"כ זיאך יפסוק באמצע היום לומ' שיתחיל להתענות לשם בנו ואח"כ ישלים את שלו הרי תענית חצי יום אינו תענית כלל וא"כ כעת מה שיתענה לשם בנו לא חשוב תענית בלל כיון דעד הנה חצי הראשון לא היה

השקל

אין מבבירין ע"ה. דלא כת"ה דס"ל דביקר התענית אינו מעשה כבוד ואמנו דחייב בכיבודם גם לאחר מותם. אלא מעשה דריע מזלו של בן באותו יום ולכך מתענין להנין עליו . ואם כן אינו ענין לאין מבבירין ע"ה. ועיין בי"ד ס"ם ת"ב בס"ך ס"ק יו"ד : הוי עבדינן פורים בתרוייהו והייבו לשיעת ת"ה דס"ל להכא גם כן שייך אין מבבירין ע"ה. ולהני כ' ובגמרא מעמד כו' בתרוייהו . ואם כן אינו ענין לאין להתענות בשניהם. דהכי איתא התם ת"ר יוחנן שניהם מקרא א' דרשו כתיב בכל שנה ושנה. ר"א סבר מה כל שנה אדר הסמוך לניסן כו' . ורשב"ג סבר מה כל שנה אדר הסמוך לניסן כו' . ופריך בשלמא ר"א מסתבר טעמיה כו' בכ"ל. ומשני רב טבי מעמך גאולה לגאולה עדיף ור"א אמר טעמיה דרשב"ג דכתיב לקיים כו' הפורים הללו הקבעים (פירש"י בחדש השני) ואינטריך למכתב בכל שנה . ואינטריך הקבעים דאי מבכל שנה ה"א בקושיין (ר"ל דלמא דרשינן בר"א אדר הסמוך לשבע משום דאין מבבירין ע"ה) ואי אשמעינן הקבעים . ר"א בתחלה בראשון ובשני קמ"ל בכל שנה ור"א הא הקבעים מאי עביד ליה. ומשני מבע"ל לברב שמואל ב"י כו' בכ"ל. אם כן הרי דאי לא הוי כתיב בכל שנה. ה"א בראשון ובשני . אלא דמזה אין ראיה דה"א בתרוייהו משום דכתיב הקבעים אבל בשלמא דלא כתיב קרא לא אלא ל"ל דראיית מ"א היא מר"א דהא חזינן דקרא דבכל שנה הוא מיותר לדרשה . דהא מצריך לריבא לרשב"ג ואמר דאינטריך הקבעים ואינטריך בכל שנה ואמר אי אשמעינן הקבעים ה"א בתחלה כו' . ואם כן תיקשי לר"א דאינטריך לדידיה הקבעים לדרשה אחרינא אבאי ל"ל לדידיה בכל שנה ת"ל דנדע מסברא בראשון משום דאין מבבירין ע"ה. והא בלא"ה ידעינן מקרא דשמרתם ת"ה כמ"ם רש"י שם. א"ו דהוי ס"ד ניהו דאין מבבירין ע"ה מכל מקום צריך לקרות גם בשני . לכך אינטריך בכל שנה . ואם כן בעלמא דל"ל קרא נשאר סברא החיצונה בתרוייהו בראשון משום דאין מבבירין ע"ה וגם בשני. וכ"ז לדעת ת"ה דגם הכא שייך טעם דא"מ ע"ה אבל לדעת מהרי"ל הכ"ל אין רואה דים לו' הכא דל"ם אין מבבירין ע"ה יתענה רק בשני : אך בשנות כו' ומי שמת כו' ולכן יתענה בר"ח. יתענה לאו דוקא דהא בשחל יא"ל בר"ח אין מתענים כמ"ם בש"ב : אלא ר"ל לקבוע בו יא"ל לענין אמירת קדיש. וכ"ל דאם שנה ראשונה. ר"ל אוף שנה ממיתת אבי. דעדיין לא הוקבע עליו בנדר: בגמ' דמדרים. דף ס' ע"ב אהא דתנן קונם יין שאני טועם חדש זה. אסור בכל החדש ור"ח להכא ופי' הרין אם נדר בא' מימי חדש אסור בכל החדש. ור"ח להכא שאין ר"ח שאחר ימי החדש מכלל האיסור אלא להבא הוא נמנה ומותה. ופריך הש"ם פשיטא ומשני לא נצרכא אלא לחדש חסר (ופי' הר"ן שחדש שבא אחר חדש נדרו הוי חסר ואם כן חדש שנדר בו הוי אלא ועושים בחדש שבא שני ימים ר"ח ויום ראשון הוי למלאות חדש שעבר עכ"ל) מהו דתימא ר"ח נעבר הוי ולאחר קמ"ל הא קרי אינשי ריש ירחי (ופי' הר"ן וז"ל מ"ד ר"ח נשעבר שהרי יום א' של ר"ח למלאות חדש שעבר עושים ומד"א לאחר ביה קמ"ל הא קרי לי אינשי ר"ח ומש"ה כו' מעתר בו . דבמדרים אלך אחר לשון בני אדם עכ"ל) הרי דלולי דבמדרים הולכים אחר לשון בא"א מצד הדין יום א' דר"ח שייך לחדש העבר והוא סוף חדש העבר . ועי' בתשו' פנים מאירות ח"ב סי' ק"ג שחלק וכ' ע"ז ח"ל בשיני הבלא ופנא דאם נלך אחר סוף חדש כו' ואם כן מי שמת כ"ם חשון והיה החדש מלא כשנו שני ימים ולשנה הבאה חשון חסר. אם כן ממי נימא כיון שמת יום א' קודם סוף החדש שהוא יום שלשים אם כן עכשיו בשנה זו יהיה לו יא"ל יום א' קודם סוף ימי חדש דהיינו קודם כ"ע שהיא

תקסט (א) צריך להתענות · פכי"ד סימן ר"ך סע"ז מילוקים כדין זה ופעם המילוק שכין יחיד לציבור כאן כ' ס' המגיד (°) דהציבור כי נזרו תענית לכן מתנה עליה' ככך אבל יחיד דברים שבלבו אינם דברים: (ב) ונודע שקודם קבלת תענית כבר פברם כו' . כל"ל והטעם שהקבלה היתה בתענית: (ג) ששמעו אחר חצות. פירוש אפי' לאחר חצות וכ"ם קודם חצות:

תקע (א) לשון נדר צריך התרת חכם. נדר חל על דבר מצו' דאסר כאסון עליו ואין שום ציווי על האסון אבל בשבועה דאסר נפשי' על אפלה והוא כבר מצווה מבר שיי שלא לעשות כך. ועיין בדברינו כי"ד סי' רע"ז מה שהק על כתם ומיאך קי"ל להלכה ומתבאר שם כל אסי' אסק מזה שלא לעשות כך. ועיין בדברינו כי"ד סי' רע"ז מה שהק על כתם ומיאך קי"ל להלכה ומתבאר שם כל אסי' אסק:

תקסט דין נודר בעת צרה. ובו ב סעיפים:

א מ יחיד המתענה על כל צרה ועברה או על חולה ונתרפא או מת (א) צריך (מ) להשלים כל התעניו' שקיבל עליו ג אבל א ציבור שמתענין על שום דבר (ב) ונענין ג קודם חצות א] לא ישלימו ° ד ואם תלמידי חכמים ורוב ציבור רוצים להשלים אין היחיד רשאי להפריש עצמי מהם:

ב ה יחיד שמתענה על צרה (ב) ונודע שקודם קבלת התעני' כבר עברה * אינו צריך להשלים: הגה ב וה"ה

לענור (ג) ששמעו אחר (ג) חצות שקבלו התענית בטעות מ"ל (ד) להשלים(הה"ד סי' ר"פ):

תקע חנוכה ופורים וימים שאין אומרים בהם תחינה שנפגשו בתוך ימי נדרי תענית. ובו ג"ם:

א מ * °° (°) יחיד שקיבל עליו תענית כך וכך ימים ואירעו בהם שבתות וימים טובים או ראש חדש חנוכה ופורים או ערב יום הכפורים אם קבלו בלשון א (מ) קבלת תענית בעלמא אינו צריך התרה ואם קבלו בלשון ב (ג) הרי עלי שהוא (א) לשון נדר ג (ג) צריך התרת חכם ויפתח בחרטה שיאמר לו אילו שמת אל לבך שיארע בהם אלו הימים לא היית נודר ומתיר לו ולהרמב"ם משקיבל עליו בלשון נדר ופגעו בו שבתות וימים טובים או ערב יום הכפורים או ראש חודש א] חייב לצום בהם אם לא יתירו לו אבל אם פגעו בו חנוכה ופורים נדרו בטל ולא יצום בהם מפני שהם מדבריהם וצריכים חיזוק: הגה והמנהג כסברת רמ"אונ"ם. מי שנדר להתענות סך ימים ומתר חון מי"ע ד' מן חנוכה (ד) ופורים, בכלל ומה מתר שדעתו היה עליהם ה הולכים אחריו (תשובת הרשב"א סי' תרל"ט) מנל ו (ה) מרג יום הכפורים בכלל ז והכי (ו) נהוג והלא כתו שפסק בי"ד סי' רפ"ו סעיף ג':

ב ג °°° הנודר להתענות בשבת ויו"ט וערב יה"כ וחנוכה ופורים דינם שוה לנודר להתענות כך וכך ימים ואירעו בהם ימים הללו אם הוציאו בלשון נדר דינו כמקבל עליו בלשון נדר ואם הוציאו בלשון קבלת תעני' בעלמא דינו כמקבל בלשון קבלת תעני':

ב ג ואם נשבע להתענו' כך וכך ימים ואירעו בהם ימים הללו השבועה חלה עליהם משום איסור כולל אבל אם נשבע להתענו' בשבת או ביום טוב בפירוש לא חלה עליו שבועה דאין שבועה חלה על דבר מצוה אלא לוקה על שנשבע לשוא ואוכל ואם נשבע להתענו' בחנוכה ופורים חלה שבועה עליו ב] כיון שאינן ח אלא מדרבנן (ויש להמיר שבועתו ומ"ט מתענה) ונראה לי ט דהוא הדין לראש חדש (ז) וערב יום כפור שאינם אלא מדרבנן אלא שמדברי הרמב"ם נראה שהם של תורה:

תקעא מי הם החוטאים לישב בתעני'. ובו ג סעיפים:

א מ היושב בתעני' אם יכול לסבול התעני' א נקרא קדוש ג ואם לאו כגון שאינו בריא °ע' ב"י ד' סי' ר"כ סט"ז °°עמ"ל מ"ג מ"ג °°°ע' ב"י ד' סי' רי"ז מש"ז וחזק

הס"ע שכתב ונעמו משמע דס"ל כהרמ"ם אבל בלבוש משמע כר"ן וכן כ"ל:ב וה"ה לציבור ובזה אין שייכלת"ח ורוב ציבור לבתיר אם לא שכבר הפריב היוסבוותר:

תקע א קבלת תענית. כ"ל שקבלו במנהה עפי' תקס"ג ותקס"ח ס"כ: ב הרי עלי. פי' שאמר הרי עלי אכילת יום פלוני קונם עבי"ד סימן רפ"ו אבל אם אמר הריני נודר להתענות יום מ' לא מקרי נדר ולכן נהגו שמי שאמר הריני מודר להתענו' כ' וה' כל ימות השנה מ"ל להתענו' כ"ח וה"ל התרה: ג הגה אחרי שובי נחמני עפי' תקס"ג ותקס"ח ס"כ: ב הרי עלי. פי' שאמר הרי עלי אכילת יום פלוני קונם עבי"ד סימן רפ"ו כיון דוה הוי פלונתא אם שייך יום א' ר"ח להבא או לשעבר מדברי חנינא נוטה דלהקדמים דשייך להבא הוי ראוי לחיות היא"צ בר"ח. ולכך ניחו דהוי פלונתא ששייך לחדש העבר מכל מקום באבלות הלכה כדברי המיקל באבל מב"ש ביא"צ דהוי רק מנהג ולכך יש לו לקבוע תענית בר"ח כפליג אם אם הוי שנת ראשונה חסרה וכן הוריתי. הקבלת לתעשה בר"ח כנלסעניך נכון ודק:

ע"ם וכ"מ בר"ה דקי"ל כר"ע דאית ליה לאלי דרשה לדרשה גמורה פ"ם וכ"מ בעור סי' תר"ד שמות דאורייתא:

תקעא א מקרא קדוש. שמתוך כך מתמרכין עומותיו בשכיל שמתענה (רש"י) וכ"ל דלא מיירי בעומת הידועים לו שאסר' ת"ח חייב להתענות עליהם כמ"ש הכ"ח בשם הר"ח ואפי' לא מלי לעצורי נפשיה ועיין בשל"ם פרשה בשלא. ומיהו בס' יוס"כ כתב דת"ח שתורתו אומנתו מ"ל לשנף עלמו כ"כ על הטומת וילמוד יותר ממה שהיה רגיל והטור סימן ר"מ כתב בשם הרמב"ד אדם בלא טורה נדול ואפ"כ אוכל מעט כדרך בני אדם אינו נתפס אם אמרתה לגפשו מעט הנאה ואינו רוצה לעצר אות' כעין שמא' נוטל נפשו אם חבר מכ"ל. וכתבו

באר היטב

תקסט (מ) להשלים. פשם שילוק בין ציבור לייחיד דציבור כי נזרו תענים לכן מחנה עליהם בכך אבל ייחיד דבריה שבלבו אינם דברים: (ב) ונענו. משמע דקא שמעו אז מ"ל להשלים שמרכיים להודות בנפש שביעה וכדם מליאה אבל בשמע צריכין להשלים ביחיד. אבל לגבו ומ"מ דשמם דלא בשמע אין הציבור צריכים להשלים: (ג) אחות. ר"ל אפי' אחר חצות וכ"ם קודם חצות: (ד) להשלים. וכתב אין שייך לת"ם ורוב ציבור להמיר אם לא שבבר שבריב הוה ביותר ועיין בפרק זקנים:

תקע (מ) קבלת. דהייט שקבלו במנהה עיין סימן תקס"ב ותקס"ג. מי שנדר להתענות ד' ימים רצופים וחלם בתוכ' חלום וזהלך למיחב תענית בשביל שמתפנה (רש"י) וכ"ל דלא מיירי בעומת הידועים לו שאסר' ת"ח חייב להתענות עליהם כמ"ש הכ"ח בשם הר"ח ואפי' לא מלי לעצורי נפשיה ועיין בשל"ם פרשה בשלא. ומיהו בס' יוס"כ כתב דת"ח שתורתו אומנתו מ"ל לשנף עלמו כ"כ על הטומת וילמוד יותר ממה שהיה רגיל והטור סימן ר"מ כתב בשם הרמב"ד אדם בלא טורה נדול ואפ"כ אוכל מעט כדרך בני אדם אינו נתפס אם אמרתה לגפשו מעט הנאה ואינו רוצה לעצר אות' כעין שמא' נוטל נפשו אם חבר מכ"ל. וכתבו

ביאור הגר"א

סי' תקסט ס"א או כו'. פרש"י שם ד"ה על כו' על כו': ואם ת"ח כו'. ירושלמי פ"ג בלבה י"ג ביומו דרבי יוחן נזרון תענית ומתיא מפרא ברמשא סליק ר' מנא לגביה מ"ל בגין דאתא לתי מהו דבתרי מ"ל אוריך אמא יתלבו להשלים: ס"ב יחיד כו' וה"ה כו'. כמ"ש במרדכי ס"ה מ' ורבי יוחנן אמר ובכר כו' ר"ל ובנדר שבועה. עיין שם:

סי' תקע ס"א יחיד כו' אם כו'. פ"ה דתענית יחיד שקיבל כו' אם גזרתמו כו' והקשו ממ"ש במרדכי פ"ו מ' פותחין כו'. והירן הרמב"ן ופ"ם דקבל הכא בלשון קבלה דאינו נדר כמ"ש ר"ב כ' וכי נדר הוא כו' ואף לשבועה בתרא אמר לא יהא אלא נדר מ' דאינו נדר וכן אמרינן בר"ה וכן בשבועה אלו. ופ"ם בפרקין בר"ה ומפרקין ר"ה ומפרקין ל"ם כמתנני' בתענית יחיד כו' מ"ל אין מפרקין ל"ם כבתנני' בתענית יחיד כו' ואמר מבוכה ופורים ואמר בשקבל רק חנוכה ופורים לשון נדר דבלשון נדר פגעו בו שבתות וימים טובים אינו מתענה בר"ה פ"ם אלא לשון נדרו דתקו לפרש נדר מתם חבל הרמב"ן מפרש בלשון קבלה וכ"מ בירושלמי אמר בר' יוחן תרוויהו אמר ר' בשם רבי"ל אר אמר אתמם ואינו אמר לוקה ומ"ל אמר לוקה אלא בשבועה ו"ם לא אמר מ"ל אמר מכם ולא"ל בלשון קבלה: מי שנדר כו': אם אמר כו'. כמ"ש בנדרים י"ח כ' פתח נדרים לשמיר ופורוסם לקבל כילד כו' ולי"ר לפ"ם כ' מ' נדר בחרם כו' דכתם בלשון מעוכב בלשון מעוכב ס"ב הנדרים. דנדרים חלים על דבר מלוה אף אלא ע"י כולל כמ"ם בס"ב דנדרים ובפ"ג דשבועות ואחר מקומות: ס"ג אם נשבע כו'. דשבועה בכולל חל אף בתורייתא כמ"ש בירושלמי הבינתו הרי"ף והרא"ם בשוף פסחים ובפ"ג דשבועות שבועה אלא חוכל מלה כו' ובתוס' בפ"ג דשבועות כ"ר מ' ד"ה אלא: אבל כו' דאין כו'. נדרים אם ושבועות אם וירושלמי בכ"ל דוסתא' משום רבי יוסי בן דוסתא' אמר בפ"ג דשבועות כ"ר שבועת אלא ואתפ"ג אלא מקיל כן דקי"ל מתמנין ומשלימין מ"מ נלמוד לסבר וכן בתנינא בכאבא לבשבועה בשבת ס"ר מ' ד"ה אלא: אלא לוקה. שבועות כ"ם מ' בשבע לבטל כו': ואם נשבע כו'. מיר ר' מ' וכנו' חוס' אם כי מוסבת כו' ובשבועות כ"ר מ' בעלמא לר"ל כו' ופ' ביומא פ"ד מ': אלא שמדברי הרמב"ם כו'. כמ"ם בפ"ח ולהרמב"ם כו' ומעמיה דר"ל כמ"ם ומעמיה כו' ור"מ בפ"ם דר"ה ופ"ב דתענית ר"מ דאורייתא הוא כו'. ומ' בהלכות דאורייתא מעם אלא מדאורייתא

חכמת שלמה

לשל בנו וכן להיפוך איך אח"כ ישלים את שלו ממ"נ לתענות יום אחר שלם אינו חייב כיון דכבר התענה חצי יום קודם שנודר בנו ולהתענות חצי יום אח"כ להשלים שכו אי אשר דחצי יום אינו תענית כלל ואין לדמות דינים הללו לדין המשנה רק אם קיבל עליו להתענות רק וכך ימים כשיהיה לו בן ואח"כ קיבל עליו להתענות עבור עצמו כך וכך ימים ותחיל להתענות את שלו ותענה מקצת הימים ובתוך כך נולד לו בן אז מפסיק תענית שלו ומתענה הימים הששיכים לבנו ואח"כ משלים את שלו. אך אם נדר על יום אחר ותחיל להתענות בתורת נדרו ובו ביום נולד לו בן ומ"ש אם נדר על יום זה ונולד לו בן בו ביום בזה צ"ע אם שייך לו' גם בזה דמפסיק משלו ומתענה לשם בנו ואח"כ משלים שכו או נימא דבכה"נ ליש לו' דמפסיק משלו רק נומר התענית שכו ושל בנו פורע יום אחר כדין מי ששכח ואכל ביום נדרו או ששכח נדרו לגמרי שפורע יום אחר ובשלמא בגזירות לא מחלקינן בין נודע לו בתחלת היום או באמצע דשם בגזירות דשייך ביה מקצת היום ככולו בין בתחלתו ובין בסופו לכך שפיר שייך לו' כל אימת שנודע לו אם זה היום שנודע לו עולה ליום שלו שמצה עד הנה ויום הנשאר עולה לו למנין בנו וכמ"ש בס"ב דגזיר דמי שנדר ב' גזירות דיום שלשים עולה לו לכאן ולכאן אבל בתענית דוראי תענית חצי יום אינו כלום בין בתחלתו בין בסופו ואף דיש תענית שעות מ"מ צריך להיות מתענה עד המנחה ואי"כ אם נודע לו מקודם שנולד לו בן אז בתחלת היום אינו תענית בכל וכן סוף היום בלא תחלתו אינו תענית וכן אם מתענה עד המנחה לא נחשב רק תענית שעות אבל לא אמרינן בזה מקצת היום ככולו להיות במתענה כל היום א"כ ליש ביום אחד לחלקו וכו' שמפסיק שלו ומתענה על בנו וצ"ע בזה ודו"ק היטב: (שם סעיף ד') יש מי שאומר ששני ימים ושני לילות

מחצית

יום כ"ח ודבר זה לא שמעתו וכתו זר יחשב כו' ע"כ"ל: ולענ"ד לא דמי להדדי דוהלי אם אפשר לקיבנו בתוכו יום בחדש עצמו עדיף מליגך בתר סוף החדש. ואם כן בנדון דתשובה פ"מ ס"ל דאפשר לקובנו בכ"ם בחדש ודאי עדיף מלקובנו בכ"ח שהוא גם כן יום אחר קודם סוף חדש כמו בשנה שמת. ולכן יהיה היא"ל כל פעם כ"ם בחדש. מפש"כ בנדון של מ"ם דא"ל לקובנו ביום החדש. דאם מת ביום שלשים לחדש ושכח זו אין החדש כ"ל כ"ם יום. ולכן צריך ליגך אחר סוף חדש כמ"ם מ"ם. גם כי בתשובה סי"ל דאם דיום מ' דר"ח נחשב לחדש שבבר מבואר בשביעית פרק י' משנה ב'

מ' בריתא תענית י' ב' ר"ם מתפשם דהיו מתענין וירדו לכם נפשם וכו' ובן מעמע מדברי רמב"ם פ' שם וכר"ל ד' תפ"ד בסי' ר"פ. בשם אור זרוע ס' שם מתשבה ד"ם דברים שבם כמוכב ואינם וכו' דרים ס"ם: מ' ליעבא לעיל בסי' תי"ח ס"ג לענין ר"ת וע"פ וכ"ד בסי' רפ"ו סעיף ב' ב ג"ז שם וע"ם ג ג"ז שם וע"ם: מ' מוקיתתא דגמ' תענית י"ח מלינה דרי"מ ב שם מלינה דשמואל

עטרת זקנים

מכ"ם על העמית חלוט בשבח ולמחרתו י"ז בתמוז לא התענית של י"ז בתמוז עולה לכאן ולכאן כי"ל וז"ל תשו' מ"ב (הביאו מו"ח סי' רפ"ם סק"ג) ובכה סתרתי כל רמיתיו כיד ה' בשובה עלי מ"מ המתמיר בדברי הגי"ב:

תקסט * מ"ל כו' ובייש שם בשבת עובדא ואפ"ב ת"ח מ'

מן הגדולים ובליבור שייחוכו שיום בתענית וקרא בתורה ובפטירה בתנחם בשאר תענית (ת"ה סי' ר"פ ופ' כ"ד סי' ר"ן סעיף ט"ו) מי שנדר להתענות מ' שלא לעשות יין עד שיבוא כמו בר מלוה ומת אם צריך לקיים נדרו:

תקע * יחיד כו' ע"ל סי' תר"ח ובי"ד סי' רפ"ו ובב"י ובפ"ל לפעמים אדם פוגם בתחיות בו"ה פעם בחות זה ופעם בחות זה וצריך תיקון לפי הפגם כל הפעמים שאדם עושה בשובו רשע אז בתורה אלמד אין ל"ל שתיבו מזכו בה בקדוש אלא אדרבא מוסיף בה בקליפה ועליו נאמר ולרשע אמר אלהים ומה וכזה מוסיף על חטאתו פעם וכשאחר בתשובה מוליא אותו ממה בקליפה ומכניסו בקדושה ובכן בתשובה כמוב בתקומו בחורף ושערי דמעות לא נעלו שבדמעות עכיכים העליונים (לחם מן השמים):

נתיב חיים

כריתי בתענית יחיד שנדרת לשון משום דקלי כמי אדרב ובפ"ע לקח פרין מכתרבי עכב"ר. מבם אין ראיה שכי

לבושי שרד

תקסט ט"ז סק"א (°) דהציבור כי נזרו תענית לכן אל כ"ל מתנה כל"ל:

תקע ש"ע ס"א (°) יחיד שקיבל ע' שמתח יו"ם דקד"ח:

אשל אברהם

א] לא ישלימו שבב"ם ס"ק י"ב ופי' מ' פ"ם מ"ב ס' ד' דכ' לא אחרת מעבם בירושלים שבנו אחר חצות ואפ"ם אחרו הלל הגדול. ודקדקו בו מת' רשב"ל סי' תל"ג ע"ם וכן פיי קורין ויחל בתנחם ע"ם שבירו כך הרבה זקנים: א] חייב לצום. ולענין קריאת ויחל ותחירת שנגנו ע' מ' הרשב"ם סי' תר"ם: ב] כיון. כמ' פ"ב מ"ב כשאל מ' אחרי עצמו בנדר הדלקת נר חנוכה לו קריאת מגילה אין חייל נדרו. ומתמה הרב על הבואל הלא הלכתא מרוחתא היא ופי' ר"ד סי' רל"ם לענין שבועה ומב"ם נדר דחייל ולאפשר דשבה מ"ם שם רפ"ו דשבועה חייל אדברי סופרים ותענתות שם הנדר גרע עפי' אך כל בעיין שפיר נראה אין כתפנר שפר עלמו אלא שהבטים לרמבי"ן דקבלת בלשון נדר חייל ולא כתבר"ם ז"ל דכל סופרים אינם אלא משום דנבריהם גרעים מ"ז: מ' לוקה.

חתם סופר

ובמקום אחר הארכתי ודעת הגעב"ץ שהעיקר להתענות בשני וגם לא הבנתי מה בכך דלא חתת אלא צערא בעלמא הלא גם מ"ב לא הוה אלא צערא בעלמ"ואמ"ת מאחרין ולא מקדימין משום

הגהות רעק"א

סי' תקע סעיף ג' על שנשבע לשוא ואוכל. כתבו' הרשב"ל סי' ר"ד כ' אפשר לומר דהרמב"ם ס"ל דאסור מדאורייתא להתענות בשבת מדאמרי' בברכות אלא מעתה שבת ויו"ם דס"ל אכיל כ"ב אלמא בשבת צריך לאכול דאורייתא דמי' דיו"ם דהיינו מ' דפסח וסוכות עי"ש מ"ב משמע דשבת אלא לאכול פת בשבת כדי נ"ב שבועות שלא. וכ"ם גם מלינה דהרמב"ם פ"ה מכל' שבועות שב' שלא יאכל מלה בלל פסח לו מיתבה בשבת ויו"ם מלא נקיים נ"ב שלא יאכל פת בשבת משמע דלהתענות דוקא קאמר גם מה דהראה מדברי הרשב"ל הכ"ל דלהרמב"ם תענית דיו"ם לאו דאורייתא דהא דפ"ל דברכות מיירי בכל מ' דפסח ו"ם ק' הא הרמב"ם נקיים שבת ויו"ם ו"ם:

ביאור הגר"א

מ' תקע ס"א יחיד כו' אם כו'. פ"ה דתענית יחיד שקיבל כו' אם גזרתמו כו' והקשו ממ"ש בנדרים פ"ו מ' פותחין כו'. ואחרון הרמב"ן ופ"ם דקבל הכא בלשון קבלה דאינו נדר כמ"ש ר"ב כ' וכי נדר הוא כו' ואף לשבועה בתרא אמר לא יהא אלא נדר מ' דאינו נדר וכן בתרא ו"ם ובפקבלו עלי' ע"כ אחירי דאל"כ לא הוי כלל תענית כמ"ש בתוספתא פ"ב מה כין מ"ל לתענית יחיד כו' מ"ל אין מפסיקין ל"ם בכתונני' בתגילת תענית מפא"כ בתענית יחיד. ומ' בתוספתא פ"ב מה כין מ"ל לתענית יחיד כו' מ"ל אין מפסיקין ל"ם בכתונני' בתגילת תענית מפא"כ בתענית יחיד. והרמב"ם ס"ל דאינו נדר ומתיר לו אילו שמת אל לבך שיארע בהם אלו הימים לא היית נודר ומתיר לו ולהרמב"ם משקיבל עליו בלשון נדר ופגעו בו שבתות וימים טובים או ערב יום הכפורים או ראש חודש א] חייב לצום בהם אם לא יתירו לו אבל אם פגעו בו חנוכה ופורים נדרו בטל ולא יצום בהם מפני שהם מדבריהם וצריכים חיזוק: הגה והמנהג כסברת רמ"אונ"ם מי שנדר להתענות סך ימים ומתר חון מי"ע ד' מן חנוכה (ד) ופורים, בכלל ומה מתר שדעתו היה עליהם ה הולכים אחריו (תשובת הרשב"א סי' תרל"ט) מנל ו (ה) מרג יום הכפורים בכלל ז והכי (ו) נהוג והלא כתו שפסק בי"ד סי' רפ"ו סעיף ג':

ב ג °°° הנודר להתענות בשבת ויו"ט וערב יה"כ וחנוכה ופורים דינם שוה לנודר להתענות כך וכך ימים ואירעו בהם ימים הללו אם הוציאו בלשון נדר דינו כמקבל עליו בלשון נדר ואם הוציאו בלשון קבלת תעני' בעלמא דינו כמקבל בלשון קבלת תעני':

ב ג ואם נשבע להתענו' כך וכך ימים ואירעו בהם ימים הללו השבועה חלה עליהם משום איסור כולל אבל אם נשבע להתענו' בשבת או ביום טוב בפירוש לא חלה עליו שבועה דאין שבועה חלה על דבר מצוה אלא לוקה על שנשבע לשוא ואוכל ואם נשבע להתענו' בחנוכה ופורים חלה שבועה עליו ב] כיון שאינן ח אלא מדרבנן (ויש להמיר שבועתו ומ"ט מתענה) ונראה לי ט דהוא הדין לראש חדש (ז) וערב יום כפור שאינם אלא מדרבנן אלא שמדברי הרמב"ם נראה שהם של תורה:

תקעא מי הם החוטאים לישב בתעני'. ובו ג סעיפים:

א מ היושב בתעני' אם יכול לסבול התעני' א נקרא קדוש ג ואם לאו כגון שאינו בריא °ע' ב"י ד' סי' ר"כ סט"ז °°עמ"ל מ"ג מ"ג °°°ע' ב"י ד' סי' רי"ז מש"ז וחזק

הס"ע שכתב ונעמו משמע דס"ל כהרמ"ם אבל בלבוש משמע כר"ן וכן כ"ל:ב וה"ה לציבור ובזה אין שייכלת"ח ורוב ציבור לבתיר אם לא שבבר הפריב היוסבוותר:

תקע א קבלת תענית. כ"ל שקבלו במנהה עפי' תקס"ג ותקס"ח ס"כ: ב הרי עלי. פי' שאמר הרי עלי אכילת יום פלוני קונם עבי"ד סימן רפ"ו אבל אם אמר הריני נודר להתענות יום מ' לא מקרי נדר ולכן נהגו שמי שאמר הריני מודר להתענו' כ' וה' כל ימות השנה מ"ל להתענו' כ"ח וה"ל התרה: ג הגה אחרי שובי נחמני

ע מתורת דרב ששת שם ד סמ"ג וסמ"ק פ ירושלמי וסמ"ג נשם הרוקפי ז נ"י מכח דביהי רבי זירא נזור שמרא תענית ח': ח רשנה תענית ח"ו ב כ"ב לדעת רמב"ם וכן כתבו בעלתורים ג מסכה שם ד ברב אחי שם י"ח ה כתבתים שם ז בגבות מיימוני פ"ח מב' שופר (ולשון המרדכי ריש ר"ה ומתוך לשונו דקדק הב"י דלגו לתורת דאם בהתילו הפסיקים ולא מחיר מתוכוכה ופורים אלא כיונו לו' דמעיקרא דחוים מלבתחיל בהתענות עד שבת בבלה): ח מסקנ' בגמ' ר"ה י"ט ב ברייתא תענית י"ז: ח ברייתא

עטרת זקנים

תקעא * ה"ח כו'. (ע' בדברי פ"ח פ"ק ו' מ"ב בדברי שלי"ה) מפיק ומוב לבתענות ב"ה ולקרות לה בסדר קדושים ע"ל פי' הק"פ: (לחם מן בשמים כל בו בב' הענית): תקעב * שלין לחוש לכך. י"ל דבבנו שבשום הקום אין נוזרין מגזרת לבתחלב אלא ביום ב' וכן נכב ב"ב וב"ב הגאונים וכן הדכירתא בד היינא אלא שפ"ל נזרו נק"ק ווינא שונבים מים ולא זנרו שיבים ביום ה' ר"ח אדר ובהמנו עברה הבשים ואחרו אליהות וכן ראיתי שם בלבה לבעשה ובמדובה לי שביה בבנה בנ"ג ובים אין מורה לדק בק"ק ווינא אה"ז הגאון מבר"ל ריפא זצ"ל ודורי בנ"ח בבק אפי' בהתילו הפסיקין ע"ל בפי' תקס"ח בדיני שונבים:

תקעד * שקבלו אע"פ אלא קבלו עליו בתענית אלא בני עירו קבלו עליהם. (הרא"ש שם) אלא קבל עליו בהבנית אע"פ שאין דעתו לחזור בתענה ומשלים משום לדריך לקיים מדרו מב"כ(הוס' פ"ק דתענית):

נתיב חיים

כן אליבא דרב דהוא בבר יש ל"ל בבבל ובלא קרפרס רב שילא ביבי ליעבר ילמר בדיבי בתענית יחיד אבל אמו דקי"ל כשמואל אין ח"ל בבבל ליה דין לדיך בשם לקבל עליו תענית יחיד זכמו שבבית הרא"ש ראיה בתענית ש"ל

לבושי שרד

תקעא (°) מי כם בחוטאים ליבב בתכמית. דין הענית בנפילת כ"ח אז תפילין מי' בתר ביבב כאן ובכי' מ' ובמ"ל ספר' מ"ד:

תקעד ש"ע ס"א (°) המקום שמתענין. ע' מ"י בלל ע"ח סק"ג:

יד אפרים

תקעב בסע"א ס"ק ד' לא מיקרי יום בשהב ושמחה כו' ל"ע דבאמת שבב' רש"ל לבל ל"ע בפורים בים לדיך לבפסק ולפסר ברל"ל דלע"ג דר"ם מיקרי יום בוסר הלאורייתא מ"מ לא בתיב ביה שבהב ושמחה משא"ב פורים שלינו רק דרבנן בפיר אין מפסיקין אע"ג דבתיב בי' שבהב ושמחה ע"ק ע': תקעב בתג"ל קודם סק"ל רמ"מ פי' קמ"ש בל"ל ובית ר"ח רבי בשם מיבן:

אשל אברהם

א] אין לו לבתענות. אבן אינו שבחבתענות ובלא קבלו עליו בתר דבריי עלי ה' ר"ם פי' מ"ל:

דגול מרבבה

*) אבל אי בוה אמרי' לבון חדשים ג"ב אין חודש בעבור עולב בשבון אלא גם בירחי ליבה בוה חודש בעבור עולב לחשבון ו' חדשים ולבן לא בבית בסג"ל ראייב מסוגיא דאלו בשרות דע ל"ם ע"ל דאמר שם ובשיתא ירחי מי קא ילבה ע"ם משום דוחלי אין לאלן בחודש בעבור בין חשבון ירחי ליבה ובין חשבון ירחי בוגרת ודוק ואין חילוק בחודש בעבור בין מחודשות בגוף ובין אחר דבריס בבבאר בש"ך ב"ד סי' קפ"ם ס"ק י"ג בשם הירושלמי:

חתם סופר

דאקדומי פורענות'לא מקרמינן ועיין ירושלמי דבייתי המלחמו' ד' ספ"ק דמגילה. ותו נראה לי דניהו דבלשון בני אדם סתם אדר הראשון קדקוי"ל כרי' בשטרות ומפילא בנודר קי"ל בוודאיה ובמ"ש המג"א מבל

תקעא (ה) מוכח. היינו בלם בחלה להתענות דרך פרישות אבל אם יהיה לו שמחה מייב להתענות אפילו ס"ם מייב להתענות ב"ם בשם ר"ם. ומיהו בהלכות י"ב כתב דת"ם שפורתו אומתו מ"ל לסגף עצמו ב"ב על המוסם ולמוד יותר ממה שפי' רגיל. וכתבו ספרי המוסר דבאמצע אכילתו מפקיעו לאכול ימשך ידו ממנה הה מסבב לו לסיגוף גדול. ודע בבל המעשים שאדם פוסק ופורש שלומד בעודו רשם בפ"ה מוסיף בם בקליפות מד שמאר בחשובה מוליח מהקליפה. מי שמפלין לו מפילין יתפנה בלאותו יום ואם בשבם לומר. ונרטפה מ"ל.ואם נפלו שתפילין עם הבים יתן פרוסה לצדקה בבה"ג.בתב ס"ם מרבינ בתענית לא יאבל בהבבמה שורש בקורין לאקריין וכן בנדב יה"ב ובח"ב דבבמלע הרוק בולע המתיקות.ובנסס"ו לבנה לוקם לדיך להתענות: (ג) תלמיד הבם. נראה לי דמי שפורתו אומתו בקרא תלמיד הבם לענין זה אף בחנן הזה מבן לבהבם: (ג) מיטוקות. ובל הטוסקים בדברי רבים בבן שבולבי' דיבן בבלמדים ס"ם בבין מ"ל: תקעב (ה) בלין. בבן עיר שרובה עבריס. וזבבר בבדיבות אלו אלא שביתי מפקיעי שבריס מותר לבזור תענית ביום ה' וכן נוהגין מ"ל: (ב) מתענין. והאידנא מוהגין להפסיק ודוסן הבתענית ליום

שערי תשובה

תקעא (ב) בס"ע ובלבדי תינוקות וכ' כרי' ונראה דאף למי שבחמיר בת"ח שחמ' שיתענה כב"ש הארי' ז"ל ובהרי"ש ה"א סי' ח' מ"ם אין להחמיר בבלמד תינוקת דבמעשה בליבוד התינוקת דחשיב טובא וגם נחל את הרבים ע"ש:

תקעב (ב) מתענין. עבה"ש ועיין בתשובה הנדפסות סוף ספר נבורת אנשים שבסקו שאם לא עלה על דעתם אף שהתחילו מפסיקין מצד הדין ע"ש וע' באר"ר על דברי המג"א סי' תקנ"ש מ"ש בזה:

תקעג (ה) בגיסן. עיין בה"ט ועיין במג"א דאב המקבל קידושי בתו צריך להתענות והקטנה לא תתענה (ומה שנרשם במג"א רמ"א הוא ט"ם וצ"ל רמ"ם והיא.ר"ת ר' משה מינץ) וע' באר"ר דאפילו אבלבן ואלמנה מתענים אף לשעם דמוחלים עונותיהם דהא נדרש בבסוק ויקח את מחלת כו' ושם כ' על נשיו כו' וע' בס"ם מ"ש בזה לענין ימים שאין מתענים ועיין באה"ע סי' ס"ח בב"ש ס"ק ו' דאף בימים שאין מתענים צריך ליזהר שלא יהא רודף אחר מותרות באבל ומשתה:

הגהות רעק"א

סי' תקעא ס"א סק"ג כיון שבגיע ו' חדשים. בן תוכת מפשטות הסוגיא דבתוכות דל"ע מופרכי' שם דאיענרה בשהיא בערה וכו' ובשהא ירחי מי ילדי משמע דלא משבחה בין בערות לנגרות שבעה חדשים לפי' בשנה המעברת וכ"כ רא"י זו בלויה בן ע' מעות:

מחצית

לו יומים מוב לו בן. מבלים ימי מירות עצמו תחלה ומגלח ומביא קרבן בדין המיר. ואח"ז מתחיל לעבות מירות בנו. ואחר ההלמה דהיינו אחר שלבים יום מגלח שוב ומביא קרבן מיר על מירות בנו. ואם אמר להיפך הריני מיר בבין . והריני מיר. נמלא חל מירות בנו תחלה. דהא בהיבירו תחלה. אלא בבין שבדיין לא מולד לו בן והתחיל לעבות מירות עצמו . ואח"ב מולד לו בן . מבית מירות שלו ומתחיל לעבות מירות בנו שהוא חל תחלה. ובבבלים מירות בנו מבלים הימים שחברו לו לבירת עצמו. ואח"ב מגלח על שתי המירות כלי' ומביא קרבן מיר בבחמה. ע"פ בין בך ובין בך אין מירות אחד מולה לחבירו. ולדיך לעבות שלבים יום לבירות עצמו ובם שלבים יום לבירות בנו : אמנם הריני מיר בו' דתבן הריני מיר בבי"ל בן. והריני מיר מאה יום מולד לו בן עד שבעים יום. ר"ל אלא ספר עדיין מירות עצמו כ"א שבעים יום ומדיין בשאר מבירות עצמו לבלים שלבים יום . לבן הדין לא הבפיד בלום. אף לדיך עתה שולד הבן להבית מירות עצמו ולעבות מירות בנו.בין שקיבל מירות בנו תחלה בדלעיל בבחמה דאמונה.מ"מ בין שמירות בנו מולבע בוך מירות עצמו דהא לדיך עדיין שלבים יום להבלים מירות עצמו ומירות בנו הוא בתם מירות

באר היטב

תקעא (ה) מוכח. היינו בלם בחלה להתענות דרך פרישות אבל אם יהיה לו שמחה מייב להתענות אפילו ס"ם מייב להתענות ב"ם בשם ר"ם . ומיהו בהלכות י"ב כתב דת"ם שפורתו אומתו מ"ל לסגף עצמו ב"ב על המוסם ולמוד יותר ממה שפי' רגיל . ובתבו ספרי המוסר דבאמצע אכילתו מפקיעו לאכול ימשך ידו ממנה הה מסבב לו לסיגוף גדול . ודע בבל המעשים שאדם פוסק ופורש שלומד בעודו רשם בפ"ה מוסיף בם בקליפות מד שמאר בחשובה מוליח מהקליפה . מי שמפלין לו מפילין יתפנה בלאותו יום ואם בשבם לומר . ונרטפה מ"ל.ואם נפלו שתפילין עם הבים יתן פרוסה לצדקה בבה"ג.בתב ס"ם מרבינ בתענית לא יאבל בהבבמה שורש בקורין לאקריין וכן בנדב יה"ב ובח"ב דבבמלע הרוק בולע המתיקות.ובנסס"ו לבנה לוקם לדיך להתענות : (ג) תלמיד הבם. נראה לי דמי שפורתו אומתו בקרא תלמיד הבם לענין זה אף בחנן הזה מבן לבהבם : (ג) מיטוקות . ובל הטוסקים בדברי רבים בבן שבולבי' דיבן בבלמדים ס"ם בבין מ"ל: תקעב (ה) בלין . בבן עיר שרובה עבריס . וזבבר בבדיבות אלו אלא שביתי מפקיעי שבריס מותר לבזור תענית ביום ה' וכן נוהגין מ"ל : (ב) מתענין . והאידנא מוהגין להפסיק ודוסן הבתענית ליום

ביאור הגר"א

ובתוס' בתענית י"ב ח' ד"ה ואם כו' ובברכות מ"ם ב' ד"ה לי כו' שב' שר"ח הוא מתגילת תענית וכ"מ בתחי' דקאמר אין נוזרין כו' ואם בתחילו כו' ולא בשבתות ו"ם ש"מ דבאלו אפי' אם בתחילו מפסיקין שבן דאורייתא ולא"ל אלא ר"ח חבובה ופורים ובתוספתא פ"ב מה בין ח"ל לתענית יחיד ח"ל אין מפסיקין ל"ם בתחובין בתגילת תענית כו' :

סי' תקעא ס"ב אאא"כ כו'. דבא ביחידים מתענין לפילו קודם לבן ואח"ב ועי"ל כו' תקע"ה סי' י"ז : ומלמדי בר' - ירושלמי פ"ז דתעלי בלבה ד' ר' יוחבן אזל לחר אחר לשבת ספרת אחיתום ל"ל מבו בן אמרו ליה לייס אמר לבר אחור לך ומה אם מלאכתו של ב"ו אסור של בקב"ה לא ב"ש : ס"ב עיר כו'. תוספתא פ"ב :

סי' תקעב ס"א ואפי' במקום כו'. שם ר' א' ד"ה ר"מ כו' : סי' תקעב ס"א וכ"ש כו' . י"ח ב' אי"ר אבי בשבת ר' ופ' רש"י שם ד"ה אמתי כו' ותוס' ד"ה ואלו כו' : אבל לפניהם כו' .ל.דהשוב דלא בעלי משום דחמירי אבל לפניהם ואחריהם לא אמרינ מבאר ימים בבתוכין ופ"ל סי' תרפ"ו ס"ל ומס"ב : ור"ח. גמ' שם ופ"ק דר"ה:אבל אם כו'. דחדיתא דגמ' יש לתענות בבם בבם בבבוכים בתגילת תענית בש"ם בשם"ב בתענית ואמריבדבולם בעלה חזקתמנוכה ופורים: סי' תקעד ס"א ודעת

חכמת שלמה

אחר בשם רש"י ומה שיש לחלק בין יחיד לציבור ע"ש ודו"ק .

סי' תקעג סעיף א' בהג"ה אבל אם יש לו נישואין בניסן מתענה וכו'. נ"ב עיין במג"א שכתב דבאי"ת וש"ו באב ומ"ו בשבט אין מתענה כיון שמסורש בגמרא וכו' . הגה בדין מ"ו באב ומ"ד

השקל

שמנו שלשים יום כ"ם אם בשאר להשלים לחירות עצמו יותר משלשים יום. לבן שלשים יום שמבה לחירות בנו עולין גם לחירת עצמו. משא"כ במשנה ל' דגם חירות עצמו היו אלא שלשים יום - ח"כ א"ל שחירות בנו יהיה בלו מובלע תוך חירות עצמו לבן היו עולה גם לחירות עצמו. ולדיך להשלים לחירותו. אם לא שולד מיד ביום שהתחיל לחבות חירות עצמו דלא עולה. כיון שמובלע חירות בנו בחירות עצמו ומייבי יליף דה"ה הבא תלי' לי' ד"ת מובלעים בלם תוך המי' יום (אמנם מבואר שם אם אמר להיפוך וקיבל תחלה מאה יום של חירות עצמו . ואח"כ חירות דבבר שלשים יום אפילו מובלעים בלם אין עולים ע"ם בתו' ואם בן ה"ה הבא אם קיבל תחלה המי' יום ואח"ב קיבל ו"ד י"ת אין עולים ול"ע בזה בדברי ש"נ) ול"ע דהא בנמי אמריב בו' דף י"ג ע"ב ועי' ב"ד סי' רל"ב ס"ד דעת הטור. שבתב אמר שבועה שלא אוכל בשר עשרים יום. ואחר ואמר שבוע' שלא אוכל בשר כ"ב יום. ה"ז אסור בבשר מ"ב יום דשניהם חלין. והקשה הרב ב"י דתסני בכ"ב יום ועשרים יום הראשונים יהיו עולין לב' השבועות : אבל בחירות אם אמר הריני מיר שלשים יום סי' גמ"ד יום הראשונים עולין בן הוליה שם הה"מ מהתוס' ומרדכי ע"ם : והט"ז וש"ך כתבו שם אלילע

כאר

תקעא (א) נקרא חוטא . הייבו דרוגה להתענות דרך פרישות אבל אם ידוע לו שחטא מייב להתענות והאריך בזה בסל ר"ח :

תקעב (א) אפי' בר"ח ניסן . פי' אפ"ם שי' עטרות נטל אותו יום וכל שבן שאר ימי ניסן דלא להוי פדיפי מן ראש חדש שלהם ופשוט שבשאר ר"ח לא יתענה וכתב מו"ח ז"ל ולפי זה אף בכ"ח בבסליו שהוא גם בן אחד מימים שמתענין בהם נ"כ מתענה בו ביום חופתו ולא הזכירו הרב לדי שאין רגילין לעשות בשואין בסוף חודש עכ"ל :

תקעד (א) ממקום שמתענין. הטור כ' סעיף זה וגם סעיף ב' כתבו בשם ריב"א וסיים עליו וירחה מדבריו שהולך שם ביום התענית ומסתברא בדבריו אם הלך שם ביום התענית אבל סוני' דשמעתין מוכח דמיירי בהלך שם קודם לבן וקיבל עליו תענית ואז הוי ודאי תענית נמור ואסור לאכול אפי' אלא חוץ לעיר עכ"ל והקשה ב"י מהיכן למד רבינו הוכח' זו וע"ק דאי בשקיבל עליו תענית פשיטא דמתענה ומשלים מיהו בהא איכא למימר דקמ"ל דלית לא קיבל עליו להתענות אלא בעודו עמהם בלבד עכ"ל. וק"ל טובא דאמאי קאתר בסיפא דברייתא שבא ואכל אל יתראה בפניהם הא ודאי מן הדין מייב להתענות' ולהשלים ביום דקיבל עליו התענית ולמה תלאו באיסור מגד שהוא לפניהם והא תענית נמור יש לו לפ"ד הטור ותו דא"כ גם בריישא דהולך ממקום תמור למקום קל ג"כ מיירי שקיבל עליו שם התענית דומיא דסיפא ולמה החל' הטור ע"ז דדוקא בדעתו לחזור וכ"כ הרא"ש הא כיון דקיבל עליו בעירו להתענות אין לחזור מן הדין דקיבל עליו התענית דנקט הטור אין פי' שבסירוש קבל עליו כן אלא שהיה עם הקבל בשעה שנזרו התענית ואל עליו ג"כ כיון שהיה שם בחותו שעה והקבל נזרו על כל הדיך להם וזה האיש שהלך משם ודעתו לחזור חלה עליו הנזירה אבל אם הלך משם ואין דעתו לחזור לא היה בכלל הנזירה כלל מ"ה בריישא לדיך דעתו לחזור דוקא ובסיפא שהיה בעיר האחרת בשעה שנזרו על כל מי שהוא שם קמ"ל בתמא דאמי' זה דעתו לחזור מייב לשמוע ולבלול עצמו עמהם ואלה עליו נזירתם כיון שהוא ביום התענית אלא ויהיה מחלוקת כי יש להם כח לנזור שלא יהיה מחלוק'ופ"כ כתב הטור ספיר דמ"ש ריב"א שמותר לאכול חוץלתחום לו תוך המדר היינו בבא שם ביום התענית' ולא היה בשעת נזירת התענית' אתמול ואיכלן אלא חשש מחלוקת לחוד אז מייב להתענות דוקא בפניהם תוך הפיר אבל אם היה שם בשעת קבלת התענית אע"פ שלא חלה עליו הנזירה לנמרי כיון שדעתו לחזור מכל מקום לענין זה חלה ודאי עליו דמפני המחלוקת הוא ונכנס בכלל הנזירה ויש עליו תענית נמור ואפי' שלא בפניהם אסור לאכול כיון דיש חשש מחלוקת ובכלל בנזירת הקבל שיש להם כח לנזור אפי' על מיש אחר כדי שלא יהיה מחלוקת ביניהם ופ"כ אמר בסיפא ספיר דאם שבא ואכל אל ירחה כאלו אכל שפיקר הטעם משום שחייב מגד נזירתם שלא יהיה מחלוקת וזה המראה עצמו

תקעג (א) נקרא (ה) חוטא :

ב ג ב (ג) * תלמיד חכם אינו רשאי לישב בתעני' שממעט במלאכת שמים ד אלא א"כ כשהציבור מתענים שלא יפרוש עצמו מהם ה ג ומלמדי (ג) תינוקו' דינם כת"ח :

ג ו עיר שהקיפוה עכו"ם וכן יחיד הנרדף מפני עכו"ם או מפני רוח רעה אינם רשאים להתענו' שלא לשבר כוחם אלא יקבלו עליהם להתענו' כך וכך תעניו' לכשינצלו וכן אם נזרו גזירה ונזרו שלא להתענו' עליו יקבלו עליהם להתענו' כך וכך תעניו' כשיעבור הגזירה :

תקעב באיזה ימים אין נוזרין תעני' צבור ובו ג"ם :

א ה אין נוזרין תעני' על הציבור בתחלה ביום חמישי א שלא להפקיע (פי' שלא לייקר השער) שערים ג ואפי' במקום ב (ה) * שאין לחוש לכך :

ב ג ° אין נוזרין תעני' על הציבור ג בראשי חדשים או בחנוכה ופורים או בחולו של מועד ואם התחילו להתענו' על הצרה ד אפי' יום א' ופגע בהם יום א' מאלו ה ד (ג) מתענין ומשלימין היום בתעני' :

ג ו ה (ג) ציבור שבקשו לנזור תענית שני וחמישי ושני ופגע בתעני' ט"ו בשבט התעני' נדחה לשבת הבאה כדי שלא יגזרו תעני' בט"ו בשבט שהוא ראש השנה לאילנו' : הגה מיהו אם התחילו להתענות אין מפסיקין כמו בר"ח ומול המועד (ג"י) :

תקעג שבטלה מגילת תעני' ובו סעיף אחד :

א ה הלכתא בטלה מגילת תעני' וכל הימים הכתובים בה מותר להתענו' בהם וכל שכן לפניהם ולאחריהם חוץ מחנוכה ופורים שאסור להתענו' בהם בעצמם אבל לפניהם ולאחריהם מותר ג וכן שבתות וי"ט ור"ח מותרים לפניהם ולאחריהם : הגה מי שיש לו נישואין בחנוכה א] אין לו להתענות אבל אם יש לו נישואין א (ה) בניסן מתענה ביום חופתו (א) ב אפי' (ג) בראש חודש ניסן שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם כדלקמן סוף סי' תק"פ (הגהות מנהגים ולקוטי מהר"ש) :

תקעד שנותנין בתענית חומרי מקום שיצא ושהלך לשם ובו ה' סעיפים :

א ה ההולך (א) (°) ממקום שמתענין למקום שאין מתענין ודעתו לחזור א צריך להתענות כל תעניות * שקבלו עליהם

°עפי' תקס"ז סק"ח ותקנ"ט ס"ע (ה)

כמו קטן מחד :

תקעב א אלא להפקיע שערים . כשירא כשיקנו ב' סעודות גדולות לאורך הלילה ולאורך שבת יסברו שרבב בא לעולם ויפקיעו השערים : ב שאין לחוש לכך. כגון בעיר שרובם עכו"ם ואפשר שבמדינות אלו דלא שכיחי מפקיעי שערים מותר בבשר ויין ס"ם ובכל הבבמה בבבר ויין ס"ם ובתב מ"ל וכ"ל כיון שהוא נזר בבוותא חלא מלבא שלא בשוון לאסור בערב ולא בסעודה מצוה עוקר אבל יש לסגף עצמו ב"ב על המוסם ולמוד יותר ממה שפי' רגיל . ובתבו ספרי המוסר דבאמצע אכילתו מפקיעו לאכול ימשך ידו ממנה הה מסבב לו לסיגוף גדול . ודע בבל המעשים שאדם פוסק ופורש שלומד בעודו רשם בפ"ה מוסיף בם בקליפות מד שמאר בחשובה מוליח מהקליפה . מי שמפלין לו מפילין יתפנה בלאותו יום ואם בשבם לומר . ונרטפה מ"ל.ואם נפלו שתפילין עם הבים יתן פרוסה לצדקה בבה"ג.בתב ס"ם מרבינ בתענית לא יאבל בהבבמה שורש בקורין לאקריין וכן בנדב יה"ב ובח"ב דבבמלע הרוק בולע המתיקות.ובנסס"ו לבנה לוקם לדיך להתענות : (ג) תלמיד הבם. נראה לי דמי שפורתו אומתו בקרא תלמיד הבם לענין זה אף בחנן הזה מבן לבהבם : (ג) מיטוקות . ובל הטוסקים בדברי רבים בבן שבולבי' דיבן בבלמדים ס"ם בבין מ"ל: תקעב (ה) בלין . בבן עיר שרובה עבריס . וזבבר בבדיבות אלו אלא שביתי מפקיעי שבריס מותר לבזור תענית ביום ה' וכן נוהגין מ"ל : (ב) מתענין . והאידנא מוהגין להפסיק ודוסן הבתענית ליום

שערי תשובה

תקעא (ב) בס"ע ובלבדי תינוקות וכ' כרי' ונראה דאף למי שבחמיר בת"ח שחמ' שיתענה כב"ש הארי' ז"ל ובהרי"ש ה"א סי' ח' מ"ם אין להחמיר בבלמד תינוקת דבמעשה בליבוד התינוקת דחשיב טובא וגם נחל את הרבים ע"ש:

תקעב (ב) מתענין. עבה"ש ועיין בתשובה הנדפסות סוף ספר נבורת אנשים שבסקו שאם לא עלה על דעתם אף שהתחילו מפסיקין מצד הדין ע"ש וע' באר"ר על דברי המג"א סי' תקנ"ש מ"ש בזה :

תקעג (ה) בגיסן. עיין בה"ט ועיין במג"א דאב המקבל קידושי בתו צריך להתענות והקטנה לא תתענה (ומה שנרשם במג"א רמ"א הוא ט"ם וצ"ל רמ"ם והיא.ר"ת ר' משה מינץ) וע' באר"ר דאפילו אבלבן ואלמנה מתענים אף לשעם דמוחלים עונותיהם דהא נדרש בבסוק ויקח את מחלת כו' ושם כ' על נשיו כו' וע' בס"ם מ"ש בזה לענין ימים שאין מתענים ועיין באה"ע סי' ס"ח בב"ש ס"ק ו' דאף בימים שאין מתענים צריך ליזהר שלא יהא רודף אחר מותרות באבל ומשתה:

הגהות רעק"א

סי' תקעא ס"א סק"ג כיון שבגיע ו' חדשים. בן תוכת מפשטות הסוגיא דבתוכות דל"ע מופרכי' שם דאיענרה בשהיא בערה וכו' ובשהא ירחי מי ילדי משמע דלא משבחה בין בערות לנגרות שבעה חדשים לפי' בשנה המעברת וכ"כ רא"י זו בלויה בן ע' מעות:

מחצית

לו יומים מוב לו בן. מבלים ימי מירות עצמו תחלה ומגלח ומביא קרבן בדין המיר. ואח"ז מתחיל לעבות מירות בנו. ואחר ההלמה דהיינו אחר שלבים יום מגלח שוב ומביא קרבן מיר על מירות בנו. ואם אמר להיפך הריני מיר בבין . והריני מיר. נמלא חל מירות בנו תחלה. דהא בהיבירו תחלה. אלא בבין שבדיין לא מולד לו בן והתחיל לעבות מירות עצמו . ואח"ב מולד לו בן . מבית מירות שלו ומתחיל לעבות מירות בנו שהוא חל תחלה. ובבבלים מירות בנו מבלים הימים שחברו לו לבירת עצמו. ואח"ב מגלח על שתי המירות כלי' ומביא קרבן מיר בבחמה. עכ"פ בין בך ובין בך אין מירות אחד מולה לחבירו. ולדיך לעבות שלבים יום לבירות עצמו ובם שלבים יום לבירות בנו : אמנם הריני מיר בו' דתבן הריני מיר בבי"ל בן. והריני מיר מאה יום מולד לו בן עד שבעים יום. ר"ל אלא ספר עדיין מירות עצמו כ"א שבעים יום ומדיין בשאר מבירות עצמו לבלים שלבים יום . לבן הדין לא הבפיד בלום. אף לדיך עתה שולד הבן להבית מירות עצמו ולעבות מירות בנו.בין שקיבל מירות בנו תחלה בדלעיל בבחמה דאמונה.מ"מ בין שמירות בנו מובלע בוך מירות עצמו דהא לדיך עדיין שלבים יום להבלים מירות עצמו ומירות בנו הוא בתם מירות

שלמו כפים להובות מחמת שאכל יגרוס מחלוק' ומייב מלד גזר' הקהל כזה וקושיא כאחד של כ"י מהיכן למד הטור דהסוגיא מוכחת דתיירי בהולך דקוד לכן כו'לעפ"ד דיליף לה מדתני'ממקום שמתענין למקום שאין מתענין והתם ודאי היה במקו' שמתענין בשעת קבלת כתעני' דאל"כ ודאי לא חלה עליו גזר' הקהל שלו כי אין גוזרין תענית על מי שאינו בקהל שלהם ביום התענית אלא בקהל אחר אלא ודאי שהי' שם בחותו שעה וא"כ גם הסיפא דהולך למקום שמתענין נמי מיירי שהיה בחותו הקהל בשעת גזירתם וקבלת תענית והשתא ניחא הכל כש"ד לענין פי' הדברים ולענין הל' אכל כמי שקיבל עליו בפי' להתענות פשיטא שחייב בכל המומרו' ואין כאן שום חילוק בין דעתו לחזור או לא כנלע"ד : (ב) ואסור לשתם בו מעתו כו' . כתו' ס"ק דתעני' הקשו והרי יוכבד טולדה בין החומו' ואותו הפת עת רעב היה ופ"כ שתשו מעותיהן בשני רעבון וי"ל דלכ"ע לא הוה אסור אלא מי שרולה לעבר עלמו בחסידות ויוסף לא שיתם אכל אחר אבשיס שתשו עכ"ל וקשה פ"ז דא"כ מכ"ל למילף איסורא מיוסף דלמא יוסף מדת חסידות עשה ולא משום איסור וכי היכי דלו לא חם לזה והוליד את יוכבד בעת רעבון ס"ל שרי לכ"ע והרא"מ ס' מקן הקש קושיא של התוס' מיוכבד מסברא דנפשיה ולא זכרה בשם התו' ותי' ע"ז כיון דלקיים ס"ו צריך שיהיה לו בת ותשוכי בנים מותר ולו לא היה לו בת עדיין פ"כ הותר וכתב כ"ש ע"ז וק"ל דא"כ גם יוסף הי' מותר לשתם שלא היה לו בת דא"כ היה נוכה לותה שכתוב בפ' נסם עכ"ל . ולומ' אי דלפי תי' הרא"ש יפה הקשה כ"י אבל בפיקרא דמילתא כ"ל דלאו בקיום ס"ו תליא מלתא דהא אמרו ליתא דתשוכי בנים דמשמע דאין לו בנים לגמרי דאל"כ הל"ל ומי קיים ס"ו מותר אלא ודאי דלא בתירו אלא לגמי שתשוך לגמרי שאולך עריני וזה לעבר גדול ולבני התו' מיקר ונרא' לתרלס דודאי קודם מ"ת היה מותר הכל חוץ מז' מצו' כ"ל אלא דיוסף הכא מדת חסידות מסברא דנפשיה אלא שנו שרואין שבתוב זכר מדם זו בתורה שלנו ס"מ דקבשו לדבר זה מובה שלמוד מיוסף ממ"ת ואילך ממילא הוה דבר זה נתחדש ממ"ת ואילכמו שאר מצו' וכזה מתורגנס מ"ש המזרחי מילחק שישתם מעתו בשני רעבון כדסירש"י על מלחק את רבקה לשתו ודחק לתרן דשאני התם דבלותו מקו' שעמד בו לא היה רעב ומ"ה אתי' הרא"ש דלא בתירו אלא מי שרולה לעבר עלמו בחסידות ויוסף לא שיתם אכל אחר אבשיס שתשו מעתו בשני רעבון ס"ז לא הוה אסור

מתרסין כלל (כ"י תו'): ח מתענין · ולא מתריעין [כ"י]:ט כר"מ כו' · אפי' עונו' הנשמים שלהם אחר שבופו(כ"י רשב"מ) עמ"ש ס' ק"ז : י כמ"ל · שאין להם כשיעה שיגזור עליהם : יא יאכלו וישתו · שמ"מ הלל הגדול אלא בנפש שבת' וכרם מלחה ודוקא בשעת התפלה אבל קודם התפלה שרי ולכן אמרי' ליה בפסוקי דזמרה בשחרית בשבת (תוס') ובמקום דשכיח שברות אומרים הלל הגדול ואח"כ אוכלין ושותין (כ"י גמ') וכ"ל דה"ה אם רצו רוב הציבור להשליש יאמרו הלל הגדול קודם לסילה : יב הלל הגדול . הם כ"ו כי לעולם חסדו ומותמין מודים אתמון לך על כל נפש וכו' כמ"ש ס' רכ"מ (הריי"ף) והר"ן כתב דשוב מ"ל כל יחיד לבדך וכתב בפסקי התוס' דים להתחיל שיר המעלות הבא ברכו וגו' הסומדים בבית ה' בלילות מפני שעירת הנשמים בלילות ואומר מעלה נשיאים מקל' הארץ וגו' : יג שלאחר תענית' לא . דלא נעמו מכח התענית' רק משמיה דרחימו עלייהו : יד מ"מ הלל · דזה לא מקרי התחל' להתענות עפ' תקס"ה :

תקעו כתב הרמב"ם מ"ע מן התורה לזעוק ולהריע בחצוצרות

פכ"ל שלא תבוא שאמר והרעותם בחצוצרות' וגו' ומד"ם להתענו' וכו' ומריעים בחצוצרות' בלבד בנבולין וכתב הת"מ ומתחור כדברי הרשב"ם לו שופר לה מלות חצוצרות עכ"ל °) ולפי תמה למה אין אנו מוהגין לתקוע בעת הרעה ולפ"ם שאין ת"ל בכבל מ"מ הלא מדאורייתא מצוה לתקוע בלא תענית : א דבר בא"י · דכיון דנביר לוקה שפחה לכ"ם וסוריה אינה בכלל מ"י דכיבוש יחיד לא שמיה כיבוש כמ"ש כי"ד ס' קכ"מ ס"מ : ב ולא במקלתה · דהא מיבא נבירה ג"כ חייבה לוקה : האידנא אין מתענין בלל בשעת הדבר דמנוסה הוא בשמיעו אוכל ושותה קולנו מ"ז ס"ו מאור הארוך ופכ"ד סע ף סע"ד: ג על המולמים. וה"ה בשאבבנות פורתי בתיבוקות ומתים יש לגזור תענ' וכבר חבר הגאון מוהר"ר משה סלינה ס"ז ובשל"ה כ' דכל אחד יבריח בנו מן העיר בעת הזאת ואם לא עשו זאת הן חייבין בנפשותם : ד כ' בני מדם . שנאמר ומורתכם ותבכה יהיה על כל חית הארץ : ה בחגם : הוא מלא קיים ואילנות קטנים : ו ירקון . תבואה שבשפיפו פריה. שדפון רוח שמריק הזרע מן התבואה : ז פי התנור · פי' תבואה שרתויה לעשות פת כמלא פי תנור וכנמ' אבל' לחם מס ר"ל כבישוי התנור לחמה הלחם שהרבה בשבר לחם לא יאפה ה' בתנור אחד א' בארבעה אין זה דבר ובן לפי החשבון זה ו ואין הנש ם וקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה ז היה א דבר בארץ ישראל מתענין שאר גליו' עליהם (ודוקא דאיכא דבר בכולם ב ולא במקלתה) (ר"ן פ"ג דתעניה) ח היה דבר במדינה ושיירו' הולכו' ובאו' ממנה למדינה אחר' שתיהן מתענו' אע"פ שהן רחוקו' זו מזו :

ט ולא במה דברים אמ'רים בארץ ישראל וכל הדומה לה אבל מקומו' שעונת הנשמים שלהם קורם שבעה עשר במרחשון או אחר זמן זה כשיגיע זמנם ולא ירדו נשמים יחיד'ם מתענים שני וחמישי ושני ומפס'קים בראש חודש חנוכה ופורים ושוהין אח"כ כמו מ ששה ימים אם לא ירדו נשמים ב"ד נוזרין י"ג תעניו' על הסדר שאמרנו :

י כ° כל תעני' שנוזרים הצבור י בחוצה לא"ץ אוכלים בהם בלילה ודינם כדין שאר תעניו' שאין נוזרים על הצבור תעני' כנון צום כפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר ובאותם עשר תעניו' שהם שלשה אמצעיים ושבע אחרונות :

יא ס °° היו מתענים על הנשמים ונענו כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התני' משיבנס' בצומק הארץ החרבה טפח ובבינוני' שני טפחים ובעבודה ש"שה טפחים (ופיטור כמה שלריכין לירד לבדך עליהם ע' לעיל סימן רכ"מ) פ ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום(וע' לעיל סימן תקס"ט בסופו) ואם התחילו לירד קורם חצו' פ לא ישלימו אלא יא יאכלו (ה) וישתו ויעשו יום טוב ולערב יתקבצו ויאמרו (° הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא אבל אם לא נענו (ג) *) עד יום יג שלאחר תעניתם לא :

יג ק אם ירדו להם נשמים(ד)בליל תעניתם קורם שעלה עמוד השחר יד איזאומרים הלל הגדול:

תקעו על איזה דברים מתענין ומתריעין ובו טז סעיפים :

א מ כשם שמתענים (מ) ומתריעים על הנשמים כך מתענים על שאר הצרו' כגון עכו"ם שבאו לערוך מלחמה עם ישראל או ·יטול מ"מ מם או ליקח מידם ארץ או לגזור עליהם צרה אפי' במצוה קלה הרי אלו מתענין ומתריעין עד שירוחמו נ וכל הערים שסביבותיהם מתענים אבל אין מתריעין אלא אם כן תקעו להתקבץ לעזרתם נ ואפי' לא באו אלא לעבור דרך ארצם שאין להם מלחמה עמהם א"א על עכו"ם אחרי' ועוברי' על מקום ישראל מתע' ומתריעין :

ב ד וכן על (נ) דבר איזהו דבר עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה הרי זה דבר יצאו ביום א' או בארבעה ימים אין זה דבר ס היו בה אלף ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה הרי זה דבר יצאו ביום אחד א' בארבעה אין זה דבר וכן לפי החשבון זה ו ואין הנש ם וקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה ז היה א דבר בארץ ישראל מתענין שאר גליו' עליהם (ודוקא דאיכא דבר בכולם ב ולא במקלתה) (ר"ן פ"ג דתעניה) ח היה דבר במדינה ושיירו' הולכו' ובאו' ממנה למדינה אחר' שתיהן מתענו' אע"פ שהן רחוקו' זו מזו :

ג ט ואם היה דבר בחזירים מתענין מפני שמעיהם דומים לשל בני אדם י וכל שכן אם היה דבר בעכו"ם ולא בישראל שמתענים :

ד כ וכן מתענים עכ המפול' שבעיר כיצד הרי שרבתה בעיר מפולת נ כותלים בריאים שאינן עומדין בצר הנהר הרי זה צרה ומתענין ומתריעין עליה מ וכן על הרעש ועל הרוחו' שהם מפילים הבנין והורגים מתענין ומתריעים עליהם :

ה י וכן מתענים ג על (ג) החולאים כיצד הרי שירד חולי א' לאנשים הרבה באותה העיר כגון אסכרה (פי' מולי פוגר הגרון מעצין ויסכרו מפיעות תכוס) או חרחור וכיוצא בהם והיו מתים מאותו חולי הרי זה צרת עבור וגוזרין עליה תעני' ומתריעין פ וכן חכוך לח הרי הוא כשחין פורח ואם פשט ברוב הצבור מתענין ומתריעין עליו אבל חכוך יבש צועקים עליו בלבד : אגה ובמנו מולאים אין לריכין שימוש בשלשה ימים זה אחר זה כמו בדבר שהוא מיוחד אלא מחמיריים ומתריעים על מנו החלאים מיד. (נ"י) :

ו ע וכן על חיה רעה שנשתלחה אפי' לא הזיקה אלא נראי' בלבד מתענין ומתריעין בכל מקום אפי' הרחוקים פ אבל אם אינה משולח' אינה אלא מקרה איזו היא משולח' ל' נראתה בעיר ביום הרי זו משולח' נראתה בשדה ביום אם ראתה שני בני א"ם ולא ברחה מפניהם הרי זו משולח' ואם היתה שדה שסמוכה(ד) לאגם וראתה ד שני בני אדם ורדפה אחריהם הרי זו משולח' לא רדפה אחריהם אינה משולח' ואם היתה ה באגם אפי' רדפה אחריהם אינה משולח' אלא אם טרפה שניהם ואכלה אחד מהם אבל אם אכלה שניהם באגם אינה משולח' ומפני שזה היא מקומה ומפני הרעבון טרפה לא מפני שהיא משולח' :

ז ק בתים הבנוים במדברו' ובארצו' הנשמו' הואיל והם מקום גדודי חיה אם עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה(פי' משה קסנס מענין סגס מרגו מרס ברגל) הרי זו משולח' ואם לא הגיע למדה זו אינה משולח' שאלו בני אדם שסכנו בעצמם ובאו למקום החיו' ר אבל שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששולחו והזיקו כגון שלוח נחשים ועקרבים שמזיקים ואינם ממיתים ואין צריך לומר צרעים ויתושין והדומה להם אין מתענין עליהם ולא מתריעין :

ח ס וכן על ו ירקון והשדפון משהתחיל בתבואה אפילו לא התחיל אלא במקום אחד פ כמלא ז פי התנור . מתענין ומתריעין (ומפילו הרמוקים) (טור) רק שיהיו ח נחומו הפריעה. (ר"ן) :

ט מ וכן על הארבה והחסיל אפילו לא נראה מהם אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל ואפילו אינו משחי' יבול הארץ מתענין ומתריעין עליהם ועל הגובאי (פי' מין מרבה) בכל שהוא אבל על החגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד ועכשיו שאין אנו מכירין מינים הללו על כולם מתריעין :

י נ וכן על המזונו' כיצד הרי שהוזלו דברים של סחורה שרוב אנשי אותה העיר מהם ג כגון כלי פשתן בבבל ויין ושמן בארץ ישראל ונתמעט המשא והמתן ד עד שיצטרך התגר למכור שוה עשרה בששה הרי זו צרת עבור ומתריעין עליה ה ובשבת זועקים עליה אבל אין תוקעין עליה בשבת

°פי' פי' תקנ"ד °°פפי' תקפ"ג

וכן

פי' תקעו ס"א כשם כר. מתני' פ"ג דתענית על כל צרה שלא תבא כו' וכמ' הר"ן דמתריעין פיימו מתענין ומתריעין : כגון ערב כר. שם עיר שהקיפוה כו' : או לגזור כר. כ' הת"מ שהוא כפ' הנמ"י ח"ל לרב אחו חברי לגבל גזר תענית' גזרו על כבבר כו'. וגמ' שלנו הוא בלשון אחר ח"ל לר"י אחו כו' פ"ב : עד שירחמו. גמ' פפ"ח ל"ם הלא כו' : וכל העריס כר. מתני' כפ"ג אותה כעיר כו' וכמ"ם ובה"ה כ"ה כלל הצרות ול"ם שם על אלו מתריעין בכ"מ הלא מיד ורל"ל לא כבדבר שבריח ר"ל ולכ"ם כרא"ם הלא שגורה שביהם ר"ם ומל כולן אין מתריעין אלא באותה כיפרכיא מפ' הרעבה כפה דומיא דכתרבה דרשה דגשמים וכמ"ם כפי' תקפ"ה ועיין בפי"ב ובהם הלכה דל"ג בכ"מ וכן בתוספתא פ"ב ומל כולן אין מתריעין אלא באותה כיפרכיא היה בסוריה אין מתריעין בא"י בא"י אין מתריעין אלא באותה כיפרכיא ומל א"י כיפרכיא אחת ואפי' מצר כירדן ולמשקלן קולא וכבבא אחת ומנלי מצרים אבל א"י ומסרים לא מתריעין אלא אם כן פפה ופפה בשני כיפרכיות אבל תענית ולא מתריעין ול"ם מפפה כי' וגזרו תענית כו' ומ"ם היא ומבריו דמוקים דרשה כמ"ם בתוספתא וכל"ל ומפ' כפי' הרא"ב' מתריעין ולא מתענין פיימו בפכיבות ר"ש היא ואחר על אלו דר"ל דבל אלו מתריעין אלא בא"ר ומל כולן אין מתריעין אלא בא"ר ומל כולן אין מתריעין אלא בא"ר ומל כולן אין

ולא מתריעים כמ״ש סי׳ כ׳ : ט סכיכותיס • סיימו בחותו הפרכיא כמ״ש ס״ח : ליה כיס כנסתא שבחותא הפעה כפעה כס״כ : ב בפקיס. לומר הרי אנו חטוכים לפניך בכמה ופירש״י שקים הם משער בהמה מגולה של עזים מכ״ל וכ״ל דלא כא אלא לפרש דסתם שק ס״פ כמ״ש התוס׳ בשבת דף כ״ז אבל בחמת יכולים להתכסות אף בשאר שקים דמ״מ נמשל בהמות נדמו שדרך לכסות בהמה בשק ולכן כ״ל דיכסה אותו

יכולים להזכיר בתפלתם גם צרות אחרות וכ״ה בכמה פיוטים וסלימו׳ : יב בכל יום אמר׳ וכו׳.° חמה אני למה אין עושין כן בזמנינו וידוע שזה עיקר התענ׳ כמבואר ביספי׳ ס׳ כ״ח וכנמר׳ובמש׳ פ״ב דתענ׳:

תקעו א ומונים המתריעה • וה״ה אם מקלקלים ומפסידים בעניו אחר:

ב נחפז • פי׳ שצריך להתענות רוצים שסכנתן בכל יום כגון עיר שהקיפו׳ עכו״ם וא״א לנגזר תענ׳ בכל יום ולפי ענינם אין מקום לתענ׳ כ״כ לפיכך אין גוזרין תענ׳ כלל (ר״ן) עמ״ש סי׳ תקפ״ה ס״ה : ג יחידים רוצים להתענו׳ • אפי׳ רוצים ולא חייב׳ שמא יחלה וילמרך לבריו׳ ערבי׳ תקפ״ח : ד בעניו וכו׳ • ובקרלקא מוהגים שהש״ץ והלבור אומרים רילוי זה בשומע תפלה בשים הרבה נשמים :

תקעט א לרחוכה של עיר • כדי להתכנות בפרהסיא א״כ מקום גלות(נמ׳)וא״כ במקום שאין יכולין להתפלל ברחוב בפני הפכו״ם יתפלל בבית אחר בסתר הבתי ואף על גב דאיתא בגמרא דגלו מבי כנסת׳ לבי כנסת׳ לאו דוקא אלא ס״ה בית אחר דלא גרע מרחוב אלא דקרא מאלהינו על זאת ואומרים אע״פ שיש בלבנו צרות רבו׳ על צרה פלוני׳ באנו להתפלל ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר מבקשים רחמים על הרעב משום דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי יהיב :

טז מ יב בכל יום תעני׳ שגוזרים על הציבור מפני הצרו׳ בית דין והזקנים יושבים בבי׳ הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרי׳ עד חצי היום ומסירין המכשולים של עבירו׳ ומזהירין ודורשין וחוקרים על בעלי חמס ועבירו׳ ומפרישין אותם ועל בעלי זרוע ומשפילין אותם וכיוצא בדברים אלו ומחצי היום ולערב רביע היום קורים בתורה ומפטירים בנביא ורביע היום האחרון מתפללין מנחה ומתריעים ומתודים (ז) וזועקים כפי כוחם :

תקעז אם נתרבו הנשמים עד שמטשטשין הקרקע איך מתנהגים. ובו סעיף אחד :

א מ בכל מקום אם רוב נשמים מטשטשים הקרקע א ומונעים (מ) המחרישה א] מתריעין ומבקש ם רחמים ג ואם הענין ב נחפז ואין פנאי להתריע כסדר שאר תעניו׳ אין גוזרין בו תעני׳ על הצבור שאין הצבור יכולים להתענו׳ בכל יום אלא מתריעין בכל יום ובכל הפלה ובהתרעה בפה די ואם ג היחידים רוצים להתענו׳ רשאים הם בכך ובהתרעת הפה דהיינו ד (ג) בעננו אבינו עננו ג אומר יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיכבשו רחמיך את כעסך וינולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס להם לפנים משור׳ הדין ובטובך הגדול רחם עליהם שאין פורעניו׳ בא לעולם אלא בשביל ישראל והם עמך ונחלתך אשר הוצא׳ מארץ מצרים ואינם יכולים לקבל לא רוב רעה ולא רוב טובה השפעת עליהם רוב טובה אינם יכולים לקבל כעסת עליהם אינם יכולים לקבל יהי רצון שיהא ריוח בעולם וזכור רחמיך :

תקעח שכל יחיד יתענה ויתפלל על צרתו. ובו סעיף א׳ :

א מ כשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרתו כיצר היה לו חולה או חועה במדבר או חבוש בבי׳ האסורי׳ יש לו להתענו׳ ולבקש רחמים בתעניתו ג ולא יתענה בשבת ובמועד וחנוכה ופורים וראש חודש :

תקעט סדר תפלו׳ באלו תעניו׳ ובו ג סעיפים :

א מ בכל יום משבעה תעניו׳ אחרונו׳ של נשמים מתפללין על סדר זה מוציאין את התיבה א (מ)לרחובה של עיר וכל העם מתקבצים ג ומתכסים ב (ג) בשקים ונותנים ג אפר מקלה (פי׳ אפר של דבר שנשרף לגמיקוי אפר בעלמא שנם הוא נקרא אפר)על גבי התיבה ג ועל גבי ספר תורה כדי להגדיל הבכיה ולהכניע לבם ד ואחר מן העם נוטל האפר ונותן בראש ה הנשיא ובראש אב בית דין ד במקום הנחת תפילין כדי שיכלמו וישובו וכל א׳ וא׳ נוטל ונותן בראשו וא״כ מעמידים ביניהם זקנים וזקנים והם יושבים ם לא היה שם זקנים מעמידים חכם לא היה שם לא זקן ולא חכם מעמידין אדם של צורה ו ואומר לפניהם דברי כבושים (פי׳ מכוונים ומעוררין הלב לתשובה) אחינו לא שק ולא תעני׳ גורמים אלא תשובה ומעשים טובים שבגמצינו שלא נאמר באנשי נינוה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלהים את מעשיהם (° ובקבלה הוא אומר קרעו לבבכם ואל בגדיכם ז ומוסיף בענינים אלו כפי כוחו עד שיכניע לבם וישובו תשובה גמורה ו ואחר שגומר זה דברי כבושים עומדים בתפלה ומעמידים שליח צבור הראוי להתפלל בתעניו׳ אלו ואם היה אותו שאומר דברי כיבושי׳ ראוי להתפלל מתפלל ואם לאו מורידין אחר ומי הוא הראוי להתפלל בתעניו׳ אלו איש שהוא ז רגיל בתפלה מ ורגיל לקרו׳ בתורה נביאים וכתובים ח ומטופל ואין לו ויש לו יגיעה בשדה ט ולא יהי׳ בבניו ובני ביתו וכל קרוביו והנלוים אליו בעל עבירה אלא יהי׳ ביתו ריקן מן העבירו׳ י ולא יצא עליו שם רע בילדותו שאל ברך ט ומרוצה לעם ויש לו י נעימה וקולו ערב ואם היה זקן עם כל המדו׳ האלו הרי זה מפואר ואם אינו זקן הואיל ויש בו כל המדות האלו יתפלל :

ב כ סדר התפלה וששי ברכו׳ שהוא מוסיף ותקיעו׳ שהוא תוקע מבואר יפה בטור סימן זה :

ג ל שבע תעניו׳ האלו אחר (ג) שמתפללים יוצאים כל העם לבית הקברו׳ ובוכים ומתחננים שם מ כלומר הרי אתם מתים כאלו אם לא תשובו מדרככם יא (ולפי זה אם אין קברי ישראל הולכים על קברי (ד) כותים). (נמרא) :

תקפ ימים שמתענים בהם. ובו ג׳ סעיפים :

א מ °°אלו הימים שאירעו בהם צרו׳ לאבותינו (מ) וראוי להתענו׳ בהם ואע״פ שמקצתם בראש חודש ג יש מי שאומר שיתענו בו (ומוב שלא להפליגים בראש חודש) :

ב באחד בניסן מתו בני אהרן בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר בכ״ו בו מת יהושע בן נון בעשרה באייר

יא ו וכן על המטר כיצד הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם הרי אלו מתפללין עליהם שאין לך צרה יתירה מזו שהבתים נופלים ונמצאו בתיהם קבריהם ובארץ ישראל אין מתפללין על רוב הגשמים מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בנוים באבנים ורוב הגשמים טובה להם ואין מתענים להעביר הטובה ועכשיו בצפ׳ מצויה מפולת בתים מפני הגשמים ומתפללין עליהם :

יב ז °כל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננין ומתריעין בשופר עד שתעבור הצרה וכל ט סביבותיה מתענו׳ אבל לא מתריעו׳ אבל מבקשים עליהם רחמים ובכל מקום אין מתענין ולא זועקים ולא מתריעים בשבת וי״ט על שום צרה חוץ מצר׳ המזונו׳ שזועקים עליהם בשבת :

יג מ עיר שהקיפוה עכו״ם או נהר וספינה המשורפ׳ בים אפ׳לו מ על יחיד הנרדף מפני עכו״ם או לסטים או רוח רעה או חולה שאר חולי שיש בו סכנת היום (ונגרר החולה בשבת מ׳ לעיל פ״ם רפ״ה) זועקים ומתחננים בתפילו׳ בשבת אבל אין תוקעין י אלא אם כן תוקעין לקבץ העם לעזור אחיהם ולהצילם :

יד כ תעני׳ אלו שמתעני׳ על הצרו׳ אין מתענים בהם לא עוברו׳ ולא מניקו׳ י ולא (ה) קטנים ומותרי׳ לאכול בלילה אע״פ שמתענים למחר חוץ מתעניו׳ הנשמים: טו ל ציבור שהיה להם יא ב׳ צרו׳ אין מבקשים רחמים אלא על (ו) אחת מהם דכתיב נצומה ונבקשה מאלהינו על זאת ואומרים אע״פ שיש בלבנו צרות רבו׳ על צרה פלוני׳ באנו להתפלל ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר מבקשים רחמים על הרעב משום דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי יהיב :

טז מ יב בכל יום תעני׳ שגוזרים על הציבור מפני הצרו׳ בית דין והזקנים יושבים בבי׳ הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר מאחר תפלת שחרי׳ עד חצי היום ומסירין המכשולים של עבירו׳ ומזהירין ודורשין וחוקרים על בעלי חמס ועבירו׳ ומפרישין אותם ועל בעלי זרוע ומשפילין אותם וכיוצא בדברים אלו ומחצי היום ולערב רביע היום קורים בתורה ומפטירים בנביא ורביע היום האחרון מתפללין מנחה ומתריעים ומתודים (ז) וזועקים כפי כוחם :

תקעז אם נתרבו הנשמים עד שמטשטשין הקרקע איך מתנהגים. ובו סעיף אחד :

א מ בכל מקום אם רוב נשמים מטשטשים הקרקע א ומונעים (מ) המחרישה א] מתריעין ומבקש ם רחמים ג ואם הענין ב נחפז ואין פנאי להתריע כסדר שאר תעניו׳ אין גוזרין בו תעני׳ על הצבור שאין הצבור יכולים להתענו׳ בכל יום אלא מתריעין בכל יום ובכל הפלה ובהתרעה בפה די ואם ג היחידים רוצים להתענו׳ רשאים הם בכך ובהתרעת הפה דהיינו ד (ג) בעננו אבינו עננו ג אומר יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שיכבשו רחמיך את כעסך וינולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס להם לפנים משור׳ הדין ובטובך הגדול רחם עליהם שאין פורעניו׳ בא לעולם אלא בשביל ישראל והם עמך ונחלתך אשר הוצא׳ מארץ מצרים ואינם יכולים לקבל לא רוב רעה ולא רוב טובה השפעת עליהם רוב טובה אינם יכולים לקבל כעסת עליהם אינם יכולים לקבל יהי רצון שיהא ריוח בעולם וזכור רחמיך :

תקעח שכל יחיד יתענה ויתפלל על צרתו. ובו סעיף א׳ :

א מ כשם שהצבור מתענים ומתפללים על צרתם כך כל יחיד מתענה ומתפלל על צרתו כיצר היה לו חולה או חועה במדבר או חבוש בבי׳ האסורי׳ יש לו להתענו׳ ולבקש רחמים בתעניתו ג ולא יתענה בשבת ובמועד וחנוכה ופורים וראש חודש :

תקעט סדר תפלו׳ באלו תעניו׳ ובו ג סעיפים :

א מ בכל יום משבעה תעניו׳ אחרונו׳ של נשמים מתפללין על סדר זה מוציאין את התיבה א (מ)לרחובה של עיר וכל העם מתקבצים ג ומתכסים ב (ג) בשקים ונותנים ג אפר מקלה (פי׳ אפר של דבר שנשרף לגמיקוי אפר בעלמא שנם הוא נקרא אפר)על גבי התיבה ג ועל גבי ספר תורה כדי להגדיל הבכיה ולהכניע לבם ד ואחר מן העם נוטל האפר ונותן בראש ה הנשיא ובראש אב בית דין ד במקום הנחת תפילין כדי שיכלמו וישובו וכל א׳ וא׳ נוטל ונותן בראשו וא״כ מעמידים ביניהם זקנים וזקנים והם יושבים ם לא היה שם זקנים מעמידים חכם לא היה שם לא זקן ולא חכם מעמידין אדם של צורה ו ואומר לפניהם דברי כבושים (פי׳ מכוונים ומעוררין הלב לתשובה) אחינו לא שק ולא תעני׳ גורמים אלא תשובה ומעשים טובים שבגמצינו שלא נאמר באנשי נינוה וירא אלהים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלהים את מעשיהם (° ובקבלה הוא אומר קרעו לבבכם ואל בגדיכם ז ומוסיף בענינים אלו כפי כוחו עד שיכניע לבם וישובו תשובה גמורה ו ואחר שגומר זה דברי כבושים עומדים בתפלה ומעמידים שליח צבור הראוי להתפלל בתעניו׳ אלו ואם היה אותו שאומר דברי כיבושי׳ ראוי להתפלל מתפלל ואם לאו מורידין אחר ומי הוא הראוי להתפלל בתעניו׳ אלו איש שהוא ז רגיל בתפלה מ ורגיל לקרו׳ בתורה נביאים וכתובים ח ומטופל ואין לו ויש לו יגיעה בשדה ט ולא יהי׳ בבניו ובני ביתו וכל קרוביו והנלוים אליו בעל עבירה אלא יהי׳ ביתו ריקן מן העבירו׳ י ולא יצא עליו שם רע בילדותו שאל ברך ט ומרוצה לעם ויש לו י נעימה וקולו ערב ואם היה זקן עם כל המדו׳ האלו הרי זה מפואר ואם אינו זקן הואיל ויש בו כל המדות האלו יתפלל :

ב כ סדר התפלה וששי ברכו׳ שהוא מוסיף ותקיעו׳ שהוא תוקע מבואר יפה בטור סימן זה :

ג ל שבע תעניו׳ האלו אחר (ג) שמתפללים יוצאים כל העם לבית הקברו׳ ובוכים ומתחננים שם מ כלומר הרי אתם מתים כאלו אם לא תשובו מדרככם יא (ולפי זה אם אין קברי ישראל הולכים על קברי (ד) כותים). (נמרא) :

תקפ ימים שמתענים בהם. ובו ג׳ סעיפים :

א מ °°אלו הימים שאירעו בהם צרו׳ לאבותינו (מ) וראוי להתענו׳ בהם ואע״פ שמקצתם בראש חודש ג יש מי שאומר שיתענו בו (ומוב שלא להפליגים בראש חודש) :

ב באחד בניסן מתו בני אהרן בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר בכ״ו בו מת יהושע בן נון בעשרה באייר

°°פסי׳ תקפ״ב °° ע׳ מ״ם סי׳ תק״ע ס״ם קפ״ג וסי׳ תקפ״ב רדב״ז מ״ל ק״ו ע׳ סי׳ ו׳

באר היטב

(ה) קטנים . ומוסגים שאין גוזרים על פחומים מי״ם לגכר וס״ו לגקיבה עמ״ש : (ו) אחת . אבל כשיש לה אחת יכולים להזכיר בתפלתם גם צרות אחרות וכ״ה בכמה פיוטים וסליחות מ״ש : (ז)וזועקים.וכ׳ מ״ש מ״ה לפי למה אין עושין כן בזמנינו זה עיקר התענית כמבואר בתענית דף ט״ז :

תקעז (מ) המחרישה . וה״ה אם מקלקלים ומפסידים בעניו אחר מ״ש : (ג)בעננו.בקרלקא מוהגים שהש״ץ והלבור אומרים רילוי זה בשומע תפלה בשים הרבה בשמים פסימן קי״ז ס״ב :

תקעט (מ) לרחובה . ואם אין יכולים להתפלל ברחוב מפני העכו״ם יתפללו בבית אחר עיין מ״ש : (ג) בשקים . למעלה על בגדיהם מ״ש ס״ב : (ד) ומתפללים . מיין בלשון המזמורים ברלפו

שערי תשובה

שבו״י ח״נ סי׳ מ׳ מש״ם דב״ק דף פ״א דמוכח דעל חיכון לא מתריעים אפי׳ בשבת (ועיין בבר״י בשם מז״ה שהרגיש בזה עכ״ת חש״ע סעיף י״ב) וע״ש שהשיב השבו״י דמוכח למעיין שם דרש״י ורמב״ם לא נרסי תיבת בשבת ע״ש :

תקעט (פ״א) מוציאין את התיבה כו׳ ועיין בשו״ת ג״ב מ״ת שהורה שאין להרגיש בעת צרת שמחמת שאין בקיאין בחסרות ויתרות יש לחוש שיעשו קלקול כמ״ש בזהר שפעם אח׳ עשו כן והיה בס״ת חסר ואו מן שופעת וכמעט שגרמו חורבן גדול ע״ש ועיין בבר״י סי׳ קל״ח שכ״כ בשם גדולים שאין לעשות כן ועיין מ״ש בשערי אפרים שער ט׳ סעיף מ״ה דאף שקיבין מס״ת ההיא והיא מחזקת בכשרות אין להוציאה לבה״ק ע״ש ובפתחי שערים מ״ש בזה :

חכמת שלמה

לשם מצוה גמי אינו סורש ולדעתי היא מעבירות שאדם דש בעקביו דכיון דכמה צדדים יש שמותר כגון בליל שבילת או לחשוכי בנים וכיון דיש דרכים המקיקין לכך הותר לגמרי.וחנה מה ששאל רו״מ כמה נחשב רעבון היה נראה לי דזה תליא בדין באיזה אופן מותר לצאת מאי״ל לחי״ל כי גם קיום עונה הוי מצוה וישיבת א״י הוא מצוה לכך למ״ד דוקא אם אינו מוצא ליקח כלל אז מותר לצאת ה״ה גמי דא״צ לפרוש רק באינו מוצא ליקח כלל. אבל למ״ד דאף אם היו ד׳ סאין בכלע מותר לצאת ה״ה דצריך לפרוש ועיין בב״ב סלונתא בזה ואי ניימא דא״צ רק באינו מוצא ליקח כלל יש ליישב קושית התוס׳ למה לוי שימש מטתו דיל דיוסף שיער דלפי דרך הטבע לא היה התבואה מספיק לכל העולם בפרט לשבע שני הרעב

יאור הנר״א

ס״יא ובא״י כו׳. ר״ה׳ וגמ׳ שם : מסני כו׳ ובתיהם כו׳ . לשון רמב״ם : ס״ב כל עיר כו׳. לשון רמב״ם וכגי׳ שלנו בכ״מ ובמש״ל פ״ח וע״ש: אבל מבקשים כו׳. כמ״ש ר״ע ב׳ ועל כולן אין מתריעין אלא בהריפות היא סכיכותיס לפירושו : ובכ״מ כו׳. ר״ל דמתריעין שאמור אלא שכת לא מתענין ולאו בשופר אלא זועקין בפה ובמ״ש ר״ה מ׳ שופרות בשבת מי שרי ואם מיחא דמתענין בל״ל תענית בשבת מי שרי כמ״ש בפ״ב אין גוזרין תענית על הציבור בר״ח כו׳ ואם התחילו מפסיקין ובמ״ש בתוספתא אשר אין מפסיקין ל״ש בכתובין בגגילה תענית משמע דוקא לאלו הכתובים בתחלה עיר שהקיפוהו כו׳ והמכרים בבריחתא וכן יתיר כו׳ ומזונות ומיכון אבל בשאר מ״ש ולא אלו כו׳ ח״ם ולא זועקין כו׳ חוץ כו׳ עיר שהקיפוהו כו׳ : ס״ב אפי׳ על היחיד כו׳ . כגי׳ ברא״ם ובלח״ש בגמ׳ שם מ״ר עיר כו׳ ויחיד הנרדף כו׳ מתריעין עליהם בשבת ואל כולן רשאין כו׳ : או חולה כו׳. כ״כ הר״ן וכ״ם ורשו מפני רוח רעה מפני שהוא חולה שם בו סכנה ומפני רפ״ח ס״ו וכ״ם בכ״ם ס״ב מתריעין על המיכון בשבת וע״ל ס״ב : זועקין כו׳ אבל כו׳. שם ר״ה מ׳ : אאינ״ב כו׳. מתריעין לא בשופר כיון דפיקוח נפש הוא ומ״ק ל״פ לר׳ יוסי מלגא ר״י פלינ׳ לח״ק וכלכה כמ״ק : ס״יד תעניות אלו כו׳. חוספתא ספ״ב דעובדות והמיקות מתענין בפ״ב וביה״כ ובשאר תעניות של גזר ר״ל האחלטיות של מטר ושאר תעניות לא כיון מתענות לא כיון מתענות וכמ״ש דבא לא כיכ״ל לא מתענין כמ״ש כפי׳ בתרא דיומא : ומותרים כו׳. כמ״ש ר״ח ר׳ לא כ״ל לא כ״ל כו׳. ומפרש כמ״ש חוס׳ שם לא כו׳ וכמ״ש ר״ח לא מ״ר אחיר׳ כו׳ ח״ם לא מ״ל כו׳ דלא לכם תעניות אלא על שאר דברים ובכסם לא כ״ל : ס״טו ואומרים אעפ״י כו׳. ירושל׳ ר׳ חגי שאם היו ר׳ דברים כגון עגירת גשמים וגוזרי כו׳ ר׳ חגי כד הוה קים לתענית הוה אמר קומיהון אתנא אע״ג דאית בליגן עקון סגיאין אין אנן לאון דאתיון : ס״טו ב״ד וחזקנים . כמ״ש קדשו לוס כו׳ לאפסי קנים וכמ״ש בגמ׳ שם : ומסירין כו׳. כמ״ש ובגולה מתריעין עליה וכמ״ש בטור מפני שבשמים קשין לה ומ״ש שלא יהיה כו׳. הוא תוספת טעם וכ״ה בטור וכן הוא מטשטשין כו׳ כמ״ש ר״ה ואתמי כו׳ שבשמים מרובים כו׳ : ואם הענין כו׳. שאין כו׳. כמ״ש

סי׳ תקעז ס״א בכ״מ כו׳. כמ״ש ובגולה מתריעין עליה וכמ״ש בטור מפני שבשמים קשין לה ומ״ש שלא יהיה כו׳. הוא תוספת טעם וכ״ה בטור וכן הוא מטשטשין כו׳ כמ״ש ר״ה ואתמי כו׳ שבשמים מרובים כו׳ : ואם הענין כו׳. שאין כו׳. כמ״ש

מ״ר עיר כו׳ ושל כולן יחיד כו׳ ר״ל כו׳ ומ״ש ל״ם אלא ביחיד אבל לגזר ב״ש מודים שאין מתענין וכ׳ כ״ן במתני׳ שם דיין דבל הרעבה הוא בפ״ב כמ״ש י״ם ב׳ ואחיכו מיד אלבן בפ״ב וכ״ש לר״ל:ואם היחידים יומא וכיון לריכין להתענות רצופות שמתענין כמפו ואין גוזרין על הגזר בכל יום אלא מתריעין וכמ״ש בתוספתא ובמ״ש סי׳ תקע״ח ס״ג עיר כו׳ ובסעם מפני שגריך להתענות רצופות ובמ״ש ר״ה מ׳ ע״ש מ״ם אין אסיפת הרבים ובמ״ש בתענית פ״ק סימן ט׳ ע״ש מ״ם אין אסיפת הקהל אלא בתענית ביחיד כמ״ש הרמב״ם בהלכות תענית ויחל אלא ברכות וקללות כדתנן בתענית כדי לעשות היכר שנגע בלו תל״ל הוא ל״ל אינא לאיתר בכך מילתא אלא לעשות בכולן לתיכר :

דגל מרבבה

שאל״כ לתה נדחק לתוקי״ ברכת מודים בירדו בלא תענית הוה ליה לאוקמי בירדו אחר תענית אלא אלא אלין מילוק בזה בירדו :

יד אברים

ש״ע סעיף י״ד ומותרים לאכול בלילה. ר״ל אפילו כל אחד מותרים לאכול בלילה שלפני התענית יל״ל לספיק מבעוד יום :

אשל אברהם

א] מחרישין. וכתי׳ נשמים אין מתריעין עיין ה׳ הרמב״ם פי׳ קי״ג : חתם סופר

נ״ב ועיין זוהר ר״ם חיי שרת מענין אמירת פיטים הקבורות ולענין תענית יוה״כ ע׳ תשובו׳ ח״ם חלק ששי סימן ט״ז ס״ן כ״ג [איך להתנהג ביום צימא רבא בעידן ריתחא מפלת ומגפ׳ קאלרא ר״ל שהרופאים מיפחין אומרים שמי שייצא מפתח בית אליבא ריקנא דמי בנפשי׳ כי׳ דלפי לשון השאלה משמע שהרופאים הזהירי׳ רק לצאת מפתח ביתם ומשמע דבשהם סגורין בביתם אין התענית מזיק אם כן יתענו בביתם ויתפללו ביחידות ולא יקראו בתורה כי אין זה כדאי להחיות איסור כרת דאוריתא אך אם המימתים מסכימים שהתענית עצמו מזיק אז ישערו הרופאים כמה שיעור לגימה שצריך האדם שיחזק נופו וינצל מסכת שכנה יאותו שיעור קאפסא טעע או מרק ישתה פחות משיעור מלא לוגמיו וישהה בין שתיה לשתי׳ כדי אכילת פרס שהוא לכל היותר תשעה מינוטין ולכל הפחות ב׳ מינוטין באשר ביארנו בתשובה סי׳ ט״ז . וישתה רק חצאת מעיו ולא חצאת נרונו היינו קאפסא וטעע בלי ציקער וחלב וכדומה ואם אפשר שלא כדרך אכילתן הוי שפי עדיף וד׳ יסיר כל חליי מעמו ישראל] :

סי׳ תקפ במחבר סעיף א׳ אלו הימים. נ״ב בירמיהו סי׳ ל״ו פסוק ו׳ ביום צום וכתב שם בחגי״ה דר״ע ובסוד מישרים שהיא ר״ח כסליו

ביאור הגר״א

ר״ה ובא״י כו׳. ר״ה׳ וגמ׳ שם : מסני כו׳ ובתיהם כו׳ . לשון רמב״ם : ס״ב כל עיר כו׳. לשון רמב״ם וכגי׳ שלנו בכ״מ ובמש״ל פ״ח וע״ש: אבל מבקשים כו׳. כמ״ש ר״ע ב׳ ועל כולן אין מתריעין אלא בהריפות היא סכיכותיס לפירושו : ובכ״מ כו׳. ר״ל דמתריעין שאמור אלא שכת לא מתענין ולאו בשופר אלא זועקין בפה ובמ״ש ר״ה מ׳ שופרות בשבת מי שרי ואם מיחא דמתענין בל״ל תענית בשבת מי שרי כמ״ש בפ״ב אין גוזרין תענית על הציבור בר״ח כו׳ ואם התחילו מפסיקין ובמ״ש בתוספתא אשר אין מפסיקין ל״ש בכתובין בגגילה תענית משמע דוקא לאלו הכתובים בתחלה עיר שהקיפוהו כו׳ והמכרים בבריחתא וכן יתיר כו׳ ומזונות ומיכון אבל כבר אחר אפי׳ אין זועקין כו׳ חוץ כו׳ עיר שהקיפוהו כו׳ : ס״ב אפי׳ על היחיד כו׳ . כגי׳ ברא״ם ובלח״ש בגמ׳ שם מ״ר עיר כו׳ ויחיד הנרדף כו׳ מתריעין עליהם בשבת ואל כולן רשאין כו׳ : או חולה כו׳. כ״כ הר״ן וכ״ם ורשו מפני רוח רעה מפני שהוא חולה שם בו סכנה ומפני רפ״ח ס״ו וכ״ם בכ״ם ס״ב מתריעין על המיכון בשבת וע״ל ס״ב : זועקין כו׳ אבל כו׳. שם ר״ה מ׳ : אאינ״ב כו׳. מתריעין לא בשופר כיון דפיקוח נפש הוא ומ״ק ל״פ לר׳ יוסי מלגא ר״י פלינ׳ לח״ק וכלכה כמ״ק : ס״יד תעניות אלו כו׳. חוספתא ספ״ב דעובדות והמיקות מתענין בפ״ב וביה״כ ובשאר תעניות של גזר ר״ל האחלטיות של מטר ושאר תעניות לא כיון מתענות לא כיון מתענות וכמ״ש דבא לא כיכ״ל לא מתענין כמ״ש כפי׳ בתרא דיומא : ומותרים כו׳. כמ״ש ר״ח ר׳ לא כ״ל לא כ״ל כו׳. ומפרש כמ״ש חוס׳ שם לא כו׳ וכמ״ש ר״ח לא מ״ר אחיר׳ כו׳ ח״ם לא מ״ל כו׳ דלא לכם תעניות אלא על שאר דברים ובכסם לא כ״ל : ס״טו ואומרים אעפ״י כו׳. ירושל׳ ר׳ חגי שאם היו ר׳ דברים כגון עגירת גשמים וגוזרי כו׳ ר׳ חגי כד הוה קים לתענית הוה אמר קומיהון אתנא אע״ג דאית בליגן עקון סגיאין אין אנן לאון דאתיון : ס״טו ב״ד וחזקנים . כמ״ש קדשו לוס כו׳ לאפסי קנים וכמ״ש בגמ׳ שם : ומסירין כו׳. כמ״ש ובגולה מתריעין עליה וכמ״ש בטור מפני שבשמים קשין לה ומ״ש שלא יהיה כו׳. הוא תוספת טעם וכ״ה בטור וכן הוא מטשטשין כו׳ כמ״ש ר״ה ואתמי כו׳ שבשמים מרובים כו׳ : ואם הענין כו׳. שאין כו׳. כמ״ש

סי׳ תקעז ס״א בכ״מ כו׳. כמ״ש ובגולה מתריעין עליה וכמ״ש בטור מפני שבשמים קשין לה ומ״ש שלא יהיה כו׳. הוא תוספת טעם וכ״ה בטור וכן הוא מטשטשין כו׳ כמ״ש ר״ה ואתמי כו׳ שבשמים מרובים כו׳ : ואם הענין כו׳. שאין כו׳. כמ״ש

מ״ר עיר כו׳ ושל כולן יחיד כו׳ ר״ל כו׳ ומ״ש ל״ם אלא ביחיד אבל לגזר ב״ש מודים שאין מתענין וכ׳ כ״ן במתני׳ שם דיין דבל הרעבה הוא בפ״ב כמ״ש י״ם ב׳ ואחיכו מיד אלבן בפ״ב וכ״ש לר״ל:ואם היחידים יומא וכיון לריכין להתענות רצופות שמתענין כמפו ואין גוזרין על הגזר בכל יום אלא מתריעין וכמ״ש בתוספתא ובמ״ש סי׳ תקע״ח ס״ג עיר כו׳ ובסעם מפני שגריך להתענות רצופות ובמ״ש ר״ה מ׳ ע״ש מ״ם אין אסיפת הקהל אלא בתענית ביחיד כמ״ש הרמב״ם בהלכות תענית ויחל אלא ברכות וקללות כדתנן בתענית כדי לעשות היכר שנגע בלו תל״ל הוא ל״ל לכך מילתא אלא לעשות בכולן לתיכר :

דגל מרבבה

שאל״כ לתה נדחק לתוקי״ ברכת מודים בירדו בלא תענית הוה ליה לאוקמי בירדו אחר תענית אלא אלא אלין מילוק בזה בירדו :

יד אברים

ש״ע סעיף י״ד ומותרים לאכול בלילה. ר״ל אפילו כל אחד מותרים לאכול בלילה שלפני התענית יל״ל לספיק מבעוד יום :

אשל אברהם

א] מחרישין. וכתי׳ נשמים אין מתריעין עיין ה׳ הרמב״ם פי׳ קי״ג : חתם סופר

נ״ב ועיין זוהר ר״ם חיי שרת מענין אמירת פיטים הקבורות ולענין תענית יוה״כ ע׳ תשובו׳ ח״ם חלק ששי סימן ט״ז ס״ן כ״ג [איך להתנהג ביום צימא רבא בעידן ריתחא מפלת ומגפ׳ קאלרא ר״ל שהרופאים מיפחין אומרים שמי שייצא מפתח בית אליבא ריקנא דמי בנפשי׳ כי׳ דלפי לשון השאלה משמע שהרופאים הזהירי׳ רק לצאת מפתח ביתם ומשמע דבשהם סגורין בביתם אין התענית מזיק אם כן יתענו בביתם ויתפללו ביחידות ולא יקראו בתורה כי אין זה כדאי להחיות איסור כרת דאוריתא אך אם המימתים מסכימים שהתענית עצמו מזיק אז ישערו הרופאים כמה שיעור לגימה שצריך האדם שיחזק נופו וינצל מסכת שכנה יאותו שיעור קאפסא טעע או מרק ישתה פחות משיעור מלא לוגמיו וישהה בין שתיה לשתי׳ כדי אכילת פרס שהוא לכל היותר תשעה מינוטין ולכל הפחות ב׳ מינוטין באשר ביארנו בתשובה סי׳ ט״ז . וישתה רק חצאת מעיו ולא חצאת נרונו היינו קאפסא וטעע בלי ציקער וחלב וכדומה ואם אפשר שלא כדרך אכילתן הוי שפי עדיף וד׳ יסיר כל חליי מעמו ישראל] :

סי׳ תקפ במחבר סעיף א׳ אלו הימים. נ״ב בירמיהו סי׳ ל״ו פסוק ו׳ ביום צום וכתב שם בחגי״ה דר״ע ובסוד מישרים שהיא ר״ח כסליו

ג בפי גיר׳ הכ״י כ״ח שנפר נחלול (ס״ פי׳ עונגן היה מיד שנשתרבב לשונם כדברי המדרש והיו המתלים בחלאים רעים עד י״ז לחלול אע״ג דבלבוד רשעים רבה מפני שלא זכו שהקבלה תשובתם מעברינן דמסתמא שבו ולא נתקבלו ב״י) ד בכל בו ליתא שמת בו עזרת הספר ה סם ח ע עזר בסם רב הלי וכן כתיב

עשרת זקנים

תקפא * הר״ח הלול ר״ל יום אחר ר״ח כי בר״ח אין לומר סליחות והתענים אלא יום אחר הר״ח (ס״ת מהרמ״ב סיכן ע״ט) וקהשובה בלב שלם מובלת לכל מעבירות שבתורה אפילו ע״ז נ״ג ש״ד והטעם שעומדים עכ״פ בכל פעם ד׳ ימים לבני ר״ה מבוס דליתא בכל הקרבנות נאמר והקרבתם ובר״ה נאמר ועשיתם שיעשה הדם עלמו קרבן בר״ה ולבני לריך ד׳ ימים לביקור הפני הכהנים וע״י התענית יפשפש ויבקר דומיא דקרבן (נזכרון תשה) :

לבושי שרד

תקפא ט״ז (°) ד״ה בעור . בהולאי יה״כ. בעור מבמדרש תנחומא מבל לאלן כו׳ . כך בפר״ה הגדולים התענין והוחר לכם שלים. בפשי״ת הבימים. מהבנין זמוזהר לכם ב׳ שלימים. ביה״כ בכל מתענין ומוזהר לכם בכל.בחולאי יה״כ מוקים כו׳ מב״ל ובכ״י הבית עוד הלשון בחד׳ לחר לבן הלבת מלי דאחיל אחיל הכהן ולבלאה תובבנא : (°) שם בעור קשה פפי ר״ל מה שבקשה התלה בין הלין עושין עוונות מה בים לו כו׳ :

יד אפרים

תקפ במנ״א ס״ק ט׳ וכ״ב בתוס׳ ורש״י בוף פרק י״ח דשבת כו׳ ע׳ בים״ם חולין סוף פרק לוהו ולא בנו ובא״ר רים סימן קל״ד ומ״ש בתפ״ל ובא״ר דדיני נפשות אין נומרין בלילה ולבש״ד עפ״י מ״ש בתוס׳ במגילה ד׳ י״ד ע״ב ד״ה יורד כו׳ ע״ש המבואר דבהורד בהלבות ספיר נומרין לף בלילה ופ׳ בחבורת יעקב הלבות דבר בהבית דברי הים״ם דחולין וכ׳ ע״ז שבדחיק לחת טעם למנהג שאין חוזלין בבר אחר בתענית י״ל דאם בתקוס קרבן ובקדשים הלילה בולך אחר בים :

תקפא בש״ז ריש סי׳ לילא לדמדק דבא ספיר י״ל דראשון כו׳ גם בגמרא דר״ב ליתא ואין עלמו לימו לחתק כו׳ ולא עשה חשובה בגמרא כו׳ חב דבא מדקרי לראשון של חג ראשון של חשבון עומה כו׳בשני חלקים בראשונים אלא ביב״ב אמתל בכל בגברי עם בקודמים לבם בל״ל: שם מה ביב לו לבקב״ה לחשב כו׳ ר״ל דבא בעור בוונהו אין בקב״ה מעשב מה בהיה קודם זה ולשון המדרש מה בחזיל אחיל ומבלן ובלאה תובבנא ובין שבר׳ ימים אלו אין בלן עוונות שברי אין בברת שבחשבון יתחיל הבראשון שבמו בן הוא מהחיל מיבף לחר יוב״ב אלא אין ביה עוונות בשבת ובלבד בלבד ובלבד בלבד בלבד ב

דעת רש"י ותו' עלה משה ביום הראשון דר"ח שהוא י' תש'. וכתב רש"ל ומ"ה חוקפין ביום ראשון דר"ח עפי' תקס"ה מדין יחיד אם יאמר סליחו' : (ב) ואם חל ר"ה ב' ג' כו'. גלבוש נתן טעם שמונים להתענו' עשרה ימים עם י"כ ולעולם יחסרו ד' ימים מר"ה עד יה"כ שלא יוכלו להתענו' דהיינו ב' ימים ר"ה ושבת שובה ועי"כ לכך צריך להשלים ד' ימים קודם ר"ה וכדי שיהיה יום מסויים להתחלה תקנו ביום א' בכל פעם . וכתב גלבוש שהש"ץ שמתפלל סליחות מתעטף בטלית ואינו מברך בדחיתה סי' י"ח בפנים כסות לילה ול"ל תמוה דכיון דברה"ש חייב בברכה בכסות המיוחד ליום אפי' לבשו בלילה כמ"ש סי' י"ח למה יכנים עצמו תחלה לזה שילבש דבר שיש בו ספק ברכה ולא יברך לכך כ"ל דודאי בלא טעיפה כלל ח"א משום בכוד הסכיבה ובפרט בסליחות שאומר ואי' כנמ' שהתעטף הקב"ה כש"ץ בו' אלא יקח טלית חבירו ובזה לא יסבור כלום כי כבר הוכחנו בהל' ציצית דאין לברך על טלית שאולה ואפי' למאן דפסק לברך אם היינו בששאלו כדי לצאת בו אבל כאן לא נתכוון אלא משום דאפשר כמלמה כ"ע מודים דא"ל לברך בכ"ל נכון . עוד כתוב בלבוש כיון שאנו מהגין בכל השנה בברכת התורה קודם שיאמר אוש ספוק יש להגיה כן גם באלו הימים שאומרים הרבה ספוקים קודם הסליחו' ולדענו אח"כ בו' ועמ"ש ע"ז בסי' ו' שא"ל לדענו אח"כ ועי"כ לומר כן דאל"כ לא יצאה אוש ש"ץ שיאמר אותם אחר הסליחות דהא אל כל אחד מוטל לברך קודם הסליחות : (ג) מרוצה לקהל . כתב בס"ח סי' תשל"ח דכל מצוה שאדם רגיל לעשותה ואינו עוקבה לקהל . כתב בס"ח סי' תשל"ח דכל מצוה שאדם רגיל לעשותה

שעלה משה בהר בדחיתא בעור וכ"כ מע"מ בשם מהרי"ל וכתב דהמהגים להתחיל ביום שני שעמייהו (°) לתקוע ל' יום עם כ'. ימים של ר"ה ול"ל דהטעם כמ"ש התוס' בב"ק דף פ"ב בשם התנחומא דמשה עלה ביום שני דר"ח אלול רק שעברו לאלול דהאי שתא וא"כ אין לזוז מהמנהג להתחיל ביום שני : ג שבוע שלפניו . כדי שיוכלו להתענו' (°) ד' ימים לפני ר"ה נגד כ' ימים דר"ה ושבת ועי"כ שלין מתענין ול"ל דהמתענה בר"ה א"ל לתענות רק כ' ימים לפני ר"ה אע"ג (°) שהגה בבר להתענו' דלא היתה כוונתו אלא לתשלומין ועכשיו שמתענה בר"ה א"ל תשלומין עמ"ש סי' תקס"ח ס"ב וסי"ח : צריך להתעטף בשעה שאומרים י"ג מדות (לבוש) (°) עפי' י"ח וסימן מ"ו וסימן תקס"ה : ד ואכל אסור כו' . אכל תוך יב"ח אסור להתפלל בימים מורחים דהא לינם כרגלים לכל מילי ונס בענינת קדש דידהו אבל בדליכא חזן אחר שרי (מהרי"ל בתשוב' סי' קל"ו ד"מ מ"ל הגמ"ל ה' י"ה ועכי"ד

בבניו ובני ביתו ועיין מ"ש המג"א לעיל סי' קכח ס"ק ס"ב ויש לעיין כאן מה דינו : (שם במג"א סק"ד) אבל תוך י"ב חודש. נ"ב עיין נוב"י מהדו"ק סי' ל"ב ובקצר כרם שלמה בשם תשובת עולת שמואל דה"ה להתוקע הדינכמו תפלה[מהגאון כ"ם]:(שם סק"ז)אפילו כל היום.נ"ב בכללבו ובד"מ כתוב ערבית שלפניו וכו"א"כ שמלשון המג"א משמע ערבית שלאחריו והוא סלג עליו.ולפענ"ד י"ל דערבית שלאחריו שייך שפיר

באר היטב

ראשון דר"ח . ויש מתחילין מיום שני דר"ח ואין לשנות בזה מנהג ע' מ"ח : (ד) סליחות . כשמתחילין סליחה אומרים תו"ח מון מסליחה המתחלת בשם : (ה) שלפניו . כדי שיוכלו להתענות ד' ימים לפני ר"ה נגד שני ימים דר"ה ושבת וערב יה"כ שאין מתענין . ונראה לי דהמתענה בר"ה אין צריך להתענות רק כ' ימים לפני ר"ה אע"ג שהגה בבר להתענות דלא היתה כוונתו אלא לתשלומין ובכשיו שמתענה בר"ה א"ל תשלומין ועיין כי' תקס"ח ס"ק מ' וס"ק כ"ל מש"ס . והטעם לד' ימים אלו דבר"ה נאמר ונשיתם שיעשה עצמו קרבן והקרבן צריך ביקור ד' ימים מפני המומין עפ"ז : כתב לבוש וש"ך מתעטף בטיית (ופ"ל סי' כ"ס מ"ס שם) ואינו מברך . וט"ז כתב דבאמת ידי כפף יצאל טלית מחבירו דא"ל נברך על טלית שאולה : עוד כתב לבוש שאומר ברכת התורה קודם הסליחות ולדענו אח"כ . והט"ז כתב שא"ל לדענו אח"כ דאל"כ לא יצאה אוש ש"ל שאומר אותה אחר הסליחו' דהא אל כל אחד מוטל לברך קודם הסליחות דאם לא אפשר להסליחו' ר"ש . וה"ה עיה כ ודוקא כמקום שמרבים בסליחות ע"ל . ובשיין כ"י וס"ז סי' קל"ל דיוקי ומסקומים אין

ביאור הגר"א

בר"ם בברא לדס"ר שעה רלשונה עלה בהסבר.שיה הייעבר עם מלאכי הארת. בג' כ:ם עפרו בד' נגלו בכ' רקמו כו' עשלו גולם בז' זרק בו נשמה.בח' הבריטו ל"ש. בט' נלעוב. בעשירי ברח' כלאחד בשר ידון. בי"ב יצא בדיומם אל הקב"ה אחה סיתן לבריך כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצלת בדיומם כך עתידין בניך לעמוד לפני בדין ביום זה ויוצלתן בדיומם ובכל זה אתיתי בחדש בשביעי באחד לחדש ולפ"ז מ"ש בפ"ג כתלון הלליכה האיכה לא ביום כו' על ע"ירת אהה"ר אבל ביום זה אתיתי בחדש בשביעי באחד לחדש ולפ"ז מ"ש בפ"ג כתלון הלליכה האיכה לא ביום כו' על ע"ירת אהה"ר אבל ביום זה אתיתי בחדש בשביעי באחד לחדש ולפ"ז מ"ש בפ"ג כתלון הלליכה בדיומם אל הקב"ה אחה בדיומם ביום מ"ל יום בריאת העולם לפי בכ"ה בתלול לימו יום מונבל בחרו יום הסבוע וכח' עוד הר"ן שם ומיהו לפ"ז נהגו במדינותינו ביום מ' יום בריאת העולם לפי בכ"ה בתלול לימו יום מונבל בחרו יום הסבוע וכח' עוד הר"ן שם ומיהו כ"מ בר"מ לתלן אבל לר"י הדפ"ל ונ"ל דברה המקום לזכות אח ישראל ולדונם בימי רצון כו'. ואפשר שמר"ה בתחיל הקב"ה לרעות לחטא ובה"כ נהרגה לגברי ונהכני אחי שפיר ונקטינן בר"י ולפ"ז אין המקום יקום בכ"ה בתלול כו' : שהקריבין בה' בתלול ויש סבר להמבגן לפי שבו בתחילו מ' יום כו' בכ"ל. ובזה פליגי המקובלים. מקומהנו פ"ל בסברת ראשונה ובר"ה ומקומות בכ' בש"ע כ"ל בסברת שניה ובר"י וסוגיית דגמ' כ"ז מ' בר"מ אבל בתוס' שם ר"ה הלכה בר"י ע"ם ובר"ן תירץ קושייתם ובח' י"ל דבי מגינן לתקופה בר"י ולא המשוה דם"ל בזוהה אלא לפי שבו בתחלת למיתת ופירות שנתבכין אחר החמה בתחילו לגמות המנו. ולי נראה משום דתקופה ניסן מתחיל בתחלת הלילה דבלחמת אין בר"ם : שם זכן ב"ל לתירוץ הר"ן דלא בהוכ' מ' מ' ד"ה לתקופות כו' ומ' ד"ה תיומת כו' וכיתו בתיומת ומש"ם י"ב מ' מ' חכמי ישראל כו' : דאם חל כו'. משום ד' ימים המפרים מעי"ת ולפי טעם הכי"ל משום כ' ימים של ימי בראשית משא"כ בשאל ר"ב כיום כ' שיום שני של ר"ה אע"ג שהגה בבר' ואדרבא נראה בנשתטית ולקח התרה אין לו להתפלל ואם החזיק כבר נראה ששוב דשרי לפמ"ש דנם באלמון אין מסלקין אותו אם הוחזק בכך . וע' בבר"י בשם הכם א' בתשובה כת"י שאף אם חזק לתקע אם אינו מתפלל כל השנה עם הצבור מסלקין אותו ע"ש וע' בנ"ב מה שמנחה בקצת מקומות שלא להניח אבל להיות ש"ץ בימי סליחות ועשרת י"ח לא נתפשט מבעלי תורה ואפי' בר"ה וי"כ אינו איסור רק מנהג בעלמא ע"ש בח"א סי' ל"ב ועיין לעיל סי' נ"ה בשם שער אפרים וע' בבנ"ר סי' י"ג ראובן היה מוחזק להיות ש"ץ בתפילת ר"ה ושמעון בי"כ ופעם א' הוצרך לנסות ראובן לפי שעה וכבדו שובי

הגהות רעק"א

ק' רגנים אין לו להתפלל כ"כ בתשו' שנות יעקב ח"ל סי' כ"ם : מג"א סק"ו אז לתקוע אין ליתן המלוכ. אם כ' תוקעים מוחזקים לתקוע. ת' יום ת' דר"כ. ות' יום ת' דר"כ. ות' יום כ' דר"ה ואירע שחל יום ת' בשבת. הראשון תוקע ובשני ידחה. כ"כ בשו"ת אור נעלם סי' י"ג. ובשו"ת פמ"ל ח"כ סי' קכ"ב דחלי בתנהג בסי' הרמ"ב בתג"ל. ולפי פתבא דפתאל שם בשני תוקע והראשון ידחה. וע' עוד שם בתס תוקע בה היה תולה ומנכד לאחר ואחר כך מתרפא. אם תוקע אית ונכנס אחר בתקות ובגדול בנו רולה לירע זכות אביו. ע' ת' הלק"ם ח"ל סי' ל"ע ובח' דבר משה סי' כ' : ט"ז סק"ב כתו' בלבוש וכ"כ בבגבות

רבושי שרד

מ"א סק"ב (°) לתקוע ל' יום דכתיב תקעו בחודש שופר חודש אלם של ל' יום ובערב"ב אין תוקעין ובשמחילין לתקוע ביום ב' כדי תוקעין כ"ם יום של אלול וכ' אל ר"ב הרי ל' יום : סק"ג (°) ד' ימים . משא"כ בשאל ר"ה ביום ה' יכולים להתענות ד' ימים לפנים וביום ד' אין אל ר"ב דלא אדר"ו ראש"ה : שם שבוע בבר.ר"ל קודם שה תחיל להתענות בר"ה : שם עפי' י"ח וסי' מ"ו ופי' תקס"ה.רלה לומר דבשמון י"ח מבואר דבליל יב"כ אומרים י"ג מדות יתעטף בטלית מבעוד יום כדי לברך עליו. ובסירן מ"ו מבואר לענין ברכת התורה אם יאמר קודם בסליחות אז מבואר אם כתיחיד יאמר סליחות אז י"ג מדות : (°) סימן קע"ד וכו' ע"ם בס"ח בסוף בסי' לענין מוגמר דאפילו אינה דעדיף מ"מ מי שבתחיל בבר בתלוה קודם לו : שם (°) ומי' סימן נ"ג ס"ב. ר"ל דשם מבואר דכל דיוים אלו מי שקודם להתפלל בלא רמוזם :

חכמת

לפי הטעם של המדרש דלכך הוי ראשון לחשבון עונות מפני שבימים הללו הם שרודין בסוכה ולולב וכו' וא"כ הוי ס"ד תינה אם ד' ימים הללו חלין כולם בחול דאז המה שרודין בסוכה ולולב לכך הוי יום ש"ו ראשון לחשבון עונות אבל אם חל שבת בין יה"כ לסוכות אם כן בשבת אין שרודין בסוכה ולולב

מחצית

לתקוע בר"ח ע"ם מאי דאיתא בפר"א . בר"ח אלול עלה משה להר לקבל לוחות אחרונות (והיינו מ' יום האחרונים . דהיינו הסליחות) והעבירו שופר במחנה משה עלה להר . שלא יטעו עוד אחר ע"ז (ר"ל כמו שטעו במ' יום הראשונים שטעו בחשבון כמ"ש רש"י פרשת תשא ע"ש וירא העם כי בשש משה לרדת וגו' (לבוש) והקב"ה נתעלה בתוקו שופר שנא אלהים בתרועה וגו' לכן התקינו חז"ל שיהיו תוקעים בר"ח אלול בכל שנה כו' עכ"ל העור. וע"כ עלה ביום א' דר"ח אלול שהוא יום למ"ד של אב. דהא שהה שם מ' יום (חסר לילה ראשונה של יום למ"ד של אב) . דהא כל עליותיו היו בהשכמה וא"כ עלה יום ל' בשחרית (תו' בב"ק דף פ"ב)וביום בתשרי ירד עם הלוחו'. דמה"ע קבע ה' יו"ד תשרי ליה"כ לדורות . וכיון דאלול חסר ואינו רק כ"ע יום . א"א דלא עלה אלא ביום שני של ר"ח אלול. הרי כ"ע מאלול ויום מתשרי וסם ל"ע יום . והא נתרבעים ירד . ע"כ עלה יום א' דר"ח אלול דהוא יום ל' מאב : לתקוע למ"ד יום ב' ימים של ר"ה. לכן מתחילין ביום שני של ר"ח . ואלול חסר היינו כ"ע יום . חסר מזה יום א' דהיינו ער"ה שאין תוקעים כמ"ש סעיף ג' בשאר מאלול כ"ח יום . ושני ימים ר"ה הוי שלשים יום . וסמכו על קרא תקעו בחדש שופר. והיינו שלשים יום שהוא חדש אלא : שבריהו לאלול . ויהיה אלול ל' יום וכיון דשלמו מ' יום ו' תשרי ע"כ עלה ביום ב' דרחם חודש אלול : (ס"ק ג) שבוע כו' ד' ימים לפני ר"ה. לכן כשחל ר"ה ביום ב' או ביום ג' ליכא באותה שבוע ד' ימים לפני ר"ה ולא נקע רמ"א אם חל ר"ה יום ד' דג"כ ליכא ד' ימים. דהא א"א דלא אד"ו רא"ם כמ"ש סי' תכ"ח : דהתענה בר"ה כמ"ש לקמן סי' תקל"ז : שהגה כבר להתענות . ר"ל קודם שהתחיל להגה להתענות בר"ה ע"פ חלוט כבר הגה להתענות עשרת י"ת . והתענה כל פעם ד' ימים לפני ר"ה. לא תיעבד כבר אל עליו הגדר להתענות לפני ר"ה ד' ימים : עמ"ש סי' תקס"ח סעיף ב' דאם חל ברית מילה בימי סליחות שלפני ר"ה . אז בין ר"ה ליה"כ מיהו דמלוה לאכול באותו שעודה כמ"ש שם. מ"מ אם ידע קודם ר"ה שיעסרך לאכול באותה שעודה. צריך לשלם תמורת אותו יום . יום אחר להתענות בו . ודוקא אם אפשר בשליחו בימי הסליחות אבל אם א"א כגון שחל ר"ה ביום ה' שאז משכימים לסליחות ביום א' וליכא קודם ר"ה ימי סליחות כ"א ד' ימים אינו צריך להשליחו בשבוע שלפני ימי הסליחות . דמעיקרא לא קבלו עליהם להתענות כ"א בימי הסליחות דוקא. ועיין ר"א דכתב מ"א אם נהג להתענות יום ד' . ואח"כ עליהם להתענות כ"א בימי הסליחות דוקא. ועיין ר"א דכתב מ"א אם נהג להתענות יום ד' . ואח"כ מת אביו או אמו . וחל ה"מ בתוך הימים אם חל בין ר"ה ליה"כ אז לפני ר"ה ביום א' דסליחות אז בערה"ה כיון הימים הללו קבועים לתענית יום ד' ימי תשובה עולין לו ג"כ ליה"ל . מידי דהוי אלוש גדליה דהוי תענית חובה ועולה ה"ה ר"ל. אף על גב דהוי חוב עולה אבל כשחל ר"ל בשאר ימי הסליחות. כיון שאין קבועים לתענית יום ד' ימי תשובה דהא מתחלפים מיום ליום כפי אשר חל ר"ה לכן אם אפשר לשלם תמורת ר"ל יום אחר מימי הסליחות יפה . אבל אם א"א כגון דליכא רק ד' ימי סליחות קודם ר"ה. דהיינו כשחל ר"ה ביום ה' אינו צריך להשליחו בשבוע שלפני ימי הסליחות מעצה הנ"ל : צריך כו' עפי' י"ה במ"א סק"ב דכל העובר לפני התיבה צריך להתעטף. וכתב שם דאם נכנס קודם אור היום כיון שהוא מחלוקת רא"ם ורמב"ם אי נוכם בלילה כשות המיוחד ליום אי חייב בציצית.לכן אפשר לא יברך אז בשעת לביאה. וט"ז כתב פה שלא הכניס במחלוקת הרמב"ם והרא"ם טוב שיטול טלית מחברו וכה"ג שאין לובשו רק מפני מצוות לב"ע אינו מברך על טלית שאולה. אבל לפ"מש מ"א סי' י"ד ס"ק ו' דלהרא"ם ג"כ כה"ג צריך לברך על טלית שאולה. א"כ מדיין לא יצאנו ידי מחלוקת . וסי' מ"ו דל"ל ברכת התורה קודם שיתחיל הסליחות ולדענו אח"כ בשעת תפלה. דהאמרי' כמה פסוקים בסליחות. ואע"ג שאומרים אותן דרך בקשה מ"מ לפי מנהגנו צריך לברך ע"ם : וסי' תקס"ה דאין ליחיד לו' י"ג מדות אבל סליחות רשאי לו'. רק שלא יאמרם

מנהג ספרדים : ב פור בשם מנהג לתבכה על סמך מדרש ר' הקדמון

עטרת זקנים

* וידקדקו לחזור אחר ס"ק כו' . ונהגו לעבור לפני התיבה בר"ה וי"כ פרנסים בגלתיים מנהגיהם הפנימים על כדור שלכם (מרדכי ,רוקח) ועכ"פ צריך שיהיה מרולה ומקובל לכל הקהל ואם בתים על ידי כך לידי קטטה ומריבה ראוי להתן פרנס זו שלא יתפלל שום אדם שזלת הש"ץ הקבוע הרגיל להתפלל כל השנה ובפרט בקבלות קטנות ראוי לבטל מנהג זה לגמרי כי בתים הבא זה לידי קטטות ומריבות (מורי בב"ח סי' תרי"ט) וצריך הש"ץ לו מי שבברר מהקהל להתפלל לו לתקוע לפרנס עצמו נ"י מקודם ר"ה וי"כ מכל הברים המביאין לידי טומאה ונרינין שברה ביותר מב"ם התוקע וכן ראוי לנהוג באותן ג' ימים אם הוא הגון להתפלל הן תמתה אינו הגון אינו תמתה שלא ידע כוונת התפלה כראוי . אז צריך ללמוד אותו הן תמתה שברת נופו בענין שבילה וכיוצא בזה (זוהר פ' ויקרא ע' כ"ה). מי שבא עפ"ג אין ראוי להיות ש"ץ בר"ה וי"כ אלא מ"כ עשה השובה (הורת אמת) :

יד אפרים

במ"א ס"ק ז' אפי' ערבית פ' בתלי' זוטא כ' בשם הגל בו והר"ם דלקי ערבית שלפניו יתפלל :

חתם סופר

והיה מולד אדר הא' כב' עכ"ל: סי' תקפ"א במחבר סעיף א' בהג"ה אחר ש"ץ. נ"ב ועיין בישיש פרק קמא דחולין אי דומה ממש לתענית נשים ומשמע בתב"ם חובא שם דתענית צריך שיהיה ביתו ריקם שלא ימצא השא

באר הגולה

מומרים אל אכל : (ז) הגון . כתב של"ה צריך להיות הש"ץ ותוקע בעל תשוב' נחוש ועש"ם ב"ע סימן ק"ז שאין ראוי שיהיה התוקע רוזק ושאין לו הדרת פניס זקן וליכא טעמה מזק. ברוזק בהחזיק נתקיעות גם ילמוד בתפלה התפלות והתחיבות וכוונות התקיעות ביותר . כ' הנ"ם דפרנסים ברחוים לתפלל היינו כשהן מומרים ומגיעים על הדור ומרוגים על הטעם ובטו"ה בדור הזה וכו' וכדי לתקן פירל' זו ראוי שיתפלל הש"ץ הקבוע ובפרט בקבלות קטנות ראוי לבטל מנהג זה ועיין תשובת מוה יאיר סי' קכ"ו בפנין מוקם ממנקט בכר הרבה כיצד יבהגו . כתב רמ"א ב"י"ד סי' שפ"ו דאינו לא נהגו להתפלל בשבת וי"ם וכן בימים מורחים אסור ואדרבה דליכא עדיף מיהא כתב מהרי"ש דמותר להתפלל ובאחר יבש אחין מומרים מותר לאכל להתפלל בלילו ר"ם מנהה ובערבית ע' סי' תרפ"א בס"ז סעיף קטן ז' . ונהגו מי שהתחיל להתפלל לו לתקוע אין ליתן המלוה לאחר כמ"ש ס"ם קכ"ג.ואם מלה הוא ביד הקהל להתמיד אחר ועפי' נ"ג מש"ם: י"ם) כפ' היום.אפי' ערבית שהתחיל במלוה אומרים לו נמור מ"ל ומעטם זה הוא קודם לאכל ולמוהג וליאר ליים מ"ל:(ח)תר"ם.

שערי תשובה

[התפלה] מכריז השמש שובו בנים שובבים ומנגה"ר . הוא ע"ש וכתב מה"ב בשם ש"ך על התורה פ' מטות יש נוהגים לעשות התרת נדרים באלול והרמ"ן לא יחל דברו ככל ס"ת אלול ע"ש ועיין לקמן סוף ס"ק ז' : (ה) שלפניו. עבה"ט וע' מ"ש בזה בשערי אסרים שער יוד סעיף ח' ובפתחי שערים שם: (ז) הגון עבה"ט ומ"ש בשם באר עשק דיכא שענות חזקה כו' ע' בבר"י ושי"ח שכתבו משם דבא מהני חזקה למי שאינו למוד ואינו נשוי והם הביאו משו"ת הבאשמלונ.דבשריי מהני הזקה וע"כ אם אירע שהי' מוחזק להתפלל ונתאלמן אין מסלקין אותו וע' בש"ת דשכנה"נ קס"כ דאפי' תפילת מוסף שהוא עיצומו של יום לענין הקרבנות שהקפידה תורה על הכה"נ וע' לעיל סי' נ"ה שהביא בבה"ט שם תשו' ס"ם אפ"ה אין מסלקין אותו ע' בשבו"י ס"ק ל"ה ח"א סימן כ"ט שהביא דמי שנשתטית אשתו ולקח התרה ונשא אחרת אינו מתפלל בימים נוראים עד שתחזור לבריאותה ולקבל נישה או שתמות וכמו בכ"נ שלא ישא ב' נשים שכתב הראב"ד שלא ישמך לבו וכן נראה מהרמב"ם מה' כלי המקדש דדוקא ביום אם אקיר בעבודת ואף שהיא מרוחקת עתה ממנו מ"מ הואיל ולא נתגרשה וראוי לביאה שמא ישמך לבו ואף אם רגיל להתפלל לא מהני במקום שהוא אסור מה"ד וכל שאפשר להתקיים ע"י אחרים ע"ש ובר"י חולק דאין להוסיף חומרת ב' נשים וכ"ש נשתטית דכמאן דליתא דמו ע"ש ובש"ח הליץ בעד השבו"י לענין אם יש לו ב נשים דמסתבר להחמיר אך אין זה במדינתינו אם לא בנשתטית ובזה נראה להקל כמ"ש בבר"י ואדרבא נראה בנשתטית ולקח התרה אין לו להתפלל ואם החזיק כבר נראה ששוב דשרי לפמ"ש דנם באלמון אין מסלקין אותו אם הוחזק בכך . וע' בבר"י בשם הכם א' בתשובה כת"י שאף אם הוחזק לתקוע אם אינו מתפלל כל השנה עם הצבור מסלקין אותו ע"ש וע' בנ"ב מה שמנחה בקצת מקומות שלא להניח אבל להיות ש"ץ בימי סליחות ועשרת י"ת לא נתפשט מבעלי תורה ואפי' בר"ה וי"כ אינו איסור רק מנהג בעלמא ע"ש בח"א סי' ל"ב ועיין לעיל סי' נ"ה בשם שער אפרים וע' בבנ"ר סי' י"ג ראובן היה מוחזק להיות ש"ץ בתפילת ר"ה ושמעון בי"כ ופעם א' הוצרך לנסות ראובן לפי שעה וכבדו שובי

שלמה

יתחיל המנין מן חשבת ואין לו' דמצות שבת מנין שלא ימנה מאז דהרי ירש אינו מנין אף שמקיים בו מצות לולב ונם יו"ש כמ"ש הים"ת דחיישינן שמתוך שמחה חטאו ואם כן ה"נ בשבת י"ל כן לחוש שמתוך עונג שבת יחטאו ויתחיל המנין מן חשבת לכך כמ"ל קרא דוה אינו רק ולקחתם לכם ביום הראשון

השקל

סוף תפילת י"ח וע"ם בדין מנגו : (ס"ק ד) ואכל כו' אסור להתפלל בימים מורחים . וכתב בספר מ"ר ס"ם תקפ"ב ודוקא בר"ה ויה"כ אסור . אבל בימי הסליחות אפילו זכור ברית ער"ה רשאי להתפלל. וכן בימים שמ"א תחנון מותר להתפלל אפילו שחרית אם אחר יאמר הלל. אבל מוסף לא יתפלל. וחנוכה לא יתפלל אפילו אם אמרים שהחיינו על נרות חנוכה. ולזה צריך שמחה יתירה ע"ם עוד (ואפשר אם אחר ידליק מותר להתפלל הוא) : אבן בדליכא אחר שרי . כ"ה בתשובת מהרי"ל סי' קכ"ח. אבל בד"מ כ' אי ליכא דעדיף מיניה מותר הוא גם בס"ז : (ס"ק ה) יכול כו' וה"ה בציי"כ שמרבים בסליחות. ובספר מ"ר תולק על כ"ה . ע"פ מה שסקשה לו על רמ"א שנתן טעם לצר"ה משום שמרבים בסליחות. הא ת"ה שהוא מרא דהאי דינא לא כתב טעם זה ח"ל ת"ה אין לאבל ליכך לבה"כ ביום א' דסליחות . ומה שהוריתי בזכור ברית הוא לורך שעה הרבה יותר מבתחלת הסליחות. שהוא יום תענית לכל עכ"ל. הרי כתב הטעם משום שמתענים. ובע"כ ל"ל דהוי קשה לרמ"א . אי הטעם משום התענית לבד . א"כ בכל תענית שהיה אבל רשאי ליכך לבה"כ מע"כ תרתי בציון תענית וגם מרבים בסליחות. משא"כ בת"ל דאין מרבים בסליחות. וא"כ בערב יה"כ אפילו במקום שמרבים בסליחות מ"מ כיון דאין מתענים אינו רשאי ליכך לבה"כ עכת"ד ספר מ"ר. ולענ"ד י"ל דדעת כ"ה ומ"א דלא כספר מ"ר . דאיך א"ל כמ"ם בספר מ"ר דתרתי בציון א"כ למה נקע ת"ה טעם התענית ושביק אחיך טעמא דמרבים בסליחות. ורמ"א לסיפך נקע טעם מרבה בסליחות ושביק טעם התענית. ולי"ל דברי רמ"א שכ' טעם אחר ממ"ם בת"ה. הין מתרלים . דודאי הוי קשיא לרמ"א כמ"ם בס' מ"ר אי הטעם משום התענית. א"כ בכל ת"ל יהיה מותר. ועוד למה קרא הליכה לבה"כ צורך משום דמתענים. היאך תלוי זה בזה גם אם לא יאכל לבה"כ יכול להתענות כמו בשאולך. לכן ס"ל לרמ"א דעיקר טעמו של ת"ה משום שמרבים בסליחות וחכו צורך שעה. דבריהו אינו רשאי יחיד לו' י"ג מדות שכן עיקר בסליחות. והא דכ' ת"ה משום שהוא יום תענית לבל. כוונתו להוכיח דזה שמרבים בסליחות מיקרי צורך בעיני העולם. דהוי קשה לת"ה קושית מ"א בס"ק ט' למה מתענים בער"ה מרבים בסליחות. לכן כדי שקבל תפלתם הגנו הכל להתענות. אם כן מוכח מן התענית שרבוי הסליחות מלתא רבתא היא בעיני העולם. לכן מה"ע משום ריבוי הסליחות מיקרי צורך להתיר לו ליכך לבה"כ . דוגמא לזה כתבו שלפני זה התיר לבדה ליכך ביום עורלים לבה"כ הביאו רמ"א לעיל סי' ת"ת. לפי שהכל מתאספים לבה"כ יהיה לבה עצבון גדול אם לא יאכל. אבל עיקר הטעם משום שמרבים בסליחות א"כ א"ם מה שלא כתב רמ"א כ"א טעם ריבוי סליחות ולפ"ז גם בציו"כ במקום שמרבים בסליחות אף ע"ג שאין מתענים הא כבר מוכח דריבוי סליחות מלתא היא וצורך מקרי אלא דבע"ב יה"כ אין רשאי להתענות : (ס"ק ט) ידקדקו כו' אין ליתן כו' כמ"ש ס"ם קכ"ג . שהקהל לא יתנו המלוה לאחר שבבר זכה הוא ואפילו הראשון נסתלק ע"י אומם ונתנו הקהל המלוה לאחר כשעבר האומם המלוה. מותרת לראשון ובע"ז כתב פה דאם הוא מוגע א"ע לעשות מלוה שרגיל בה מוכשים אותו מן השמים. אבל במקום שיש לחוש למחלוקת טוב לסלק א"ע : (ס"ק ז) כל היום כו' אפילו ערבית כו' כתב בספר מ"ר ח"ל משמע מדבריו קלת דערבית שלאחרי מתפלל וליתא. ומעמו משום שבה"מ כתב בשם כל בו דערבית שלפניו מתפלל . ואמר שבה"מ כ' כן אבל לא כתב טעם שהמתחיל במלוה כו' אבל א"ל שבהיא דברי מ"ל שבתב טעם שהמתחיל כו' ר"ל ערבית שלאחריו וע"ם בספר מ"ר . ויש קלת ראיה לזה מא"ם סי' קע"ד במ"א ס"ק י"ז שבתב אותו שבבר על היין שלאחר המזון אם הביאו המוגמר קודם הבמ"ז זכה המברך על היין לברך גם על המוגמר משום המתחיל במלוה כו' ואפילו אינה דעדיף מיניה . א"כ ס"ם הכא אף ע"ג דלענין תפלה

מנהג ספרדים : ב פור בשם מנהג לתבכה על סמך מדרש ר' הקדמון

עטרת זקנים

* וידקדקו לחזור אחר ס"ק כו' . ונהגו לעבור לפני התיבה בר"ה וי"כ פרנסים בגלתיים מנהגיהם הפנימים על כדור שלכם (מרדכי ,רוקח) ועכ"פ צריך שיהיה מרולה ומקובל לכל הקהל ואם בתים על ידי כך לידי קטטה ומריבה ראוי להתן פרנס זו שלא יתפלל שום אדם שזלת הש"ץ הקבוע הרגיל להתפלל כל השנה ובפרט בקבלות קטנות ראוי לבטל מנהג זה לגמרי כי בתים הבא זה לידי קטטות ומריבות (מורי בב"ח סי' תרי"ט) וצריך הש"ץ לו מי שבברר מהקהל להתפלל לו לתקוע לפרנס עצמו נ"י מקודם ר"ה וי"כ מכל הברים המביאין לידי טומאה ונרינין שברה ביותר מב"ם התוקע וכן ראוי לנהוג באותן ג' ימים אם הוא הגון להתפלל הן תמתה אינו הגון אינו תמתה שלא ידע כוונת התפלה כראוי . אז צריך ללמוד אותו הן תמתה שברת נופו בענין שבילה וכיוצא בזה (זוהר פ' ויקרא ע' כ"ה). מי שבא עפ"ג אין ראוי להיות ש"ץ בר"ה וי"כ אלא מ"כ עשה השובה (הורת אמת) :

יד אפרים

במ"א ס"ק ז' אפי' ערבית פ' בתלי' זוטא כ' בשם הגל בו והר"ם דלקי ערבית שלפניו יתפלל :

חתם סופר

והיה מולד אדר הא' כב' עכ"ל: סי' תקפ"א במחבר סעיף א' בהג"ה אחר ש"ץ. נ"ב ועיין בישיש פרק קמא דחולין אי דומה ממש לתענית נשים ומשמע בתב"ם חובא שם דתענית צריך שיהיה ביתו ריקם שלא ימצא השא

ולקחתם לכם ביום הראשון כו' ג פס בפס הנכב תאכלו ד פס על שמך הדרום ר' שימון כי מי נוי גדול כו' .

אשל אברהם

א) יכולים לתכול. ע' ה' ביי"ד סי' שע"ד הבלבל דאין המילה דוחה הצניעת חוב ותפ"י תצניע לספר וצר"ם לגל כפ"ב אחר הפסח וכתב ויו"ד יתי תשוכה. ותפ"ל הצניעת כמר בע"פ וכן היא"ל לבעל ברית וסנדק ודתו והסיק עוד שכיון שמלוה עליו להכול אסור לו להתענות ובפרט יה"ל דאין לו זכר כלל בפ"ם אלא דלריך התרה וכיון שאינה אלא מנהג. וכן מסיק דאין לבעל בריה לומר פיוטים ותחינות עם הלמור וע' בת' מכרש"ל :] בערי"ם ע'

דגול מרבבה

*) ע' ביי"ד סי' רי"ד סי"ל וכש"ך סס ס"ק כ' סס כתבתי לקיים דברי המג"א כאן :

חתם סופר

למנחה שלפניו מפני' שהיא נגד איברים ופדרים שניתותרו מתמיד של ערב שהיא תפלת ערבית וק"ל: (שם סק"ט) ול"נ דבשלמא ביום שהנשמים נעצרים בשביל נסי הרוח כמבו' בס"ק דתענית וא"כ לא יאי לחזוי יוהרא כל שהוא בתענית נשמים דא"כ קטינור נעשה סנינור משאם כן בתענית ער"ה לא מחמרינן כולי האי במחזי כיוהרא דמצות תענית שוקל יותר וק"ל . ועוד נראה כי ההדיוטים מתענים כמו בכל ער"ח והגדולים המתבטלים ממלאכת שמים אינם מתענים בשארי ערב ר"ח רק בערב ר"ה לקבל שני המלך ית"ש ומצינו גם בש"ם פ"ג דתענית דאנשי מעמד ומשמר לא היו מתענים באמצעיו' מפני עבודת המקדש ע"ש וח"נ הגדולים בערב ר"ח של שאר ימות השנה ואתי שפיר: (שם ס"ק י"ב) חוקת העכו"ם וכו'. נ"ב עיין תשובות

סי' נ') • כ' הרב"י אע"ג דאיתא במדרש דבער"ה הגדולים מתענים בגנו כלם להתפנו'משום דבדבר של נער הרולה לעבו' עלמו גדול מושם כדאי' פ"ג דתעני' מכ"ל וא"ע דהוא בעלמו לא פסק כן רפי' תקע"ה ע"ם וא"ל דבלמת התם מתענה על נרת הלבור אמרינן נא מחזיק את נמבע' רחנים עליהם וכמ"ם רפי' תקע"ט מפיה כהן הכל אחד מתענה על עונותיו דהא יש יותר יתי רלון שמתענה בער"ה ומה שמתענים בזה היום דוקא היינו מפני דהא הגדולים שהם מתענים ביום הראשון בכל . ומע"ג דפי' יתי הכינוים מתענים יותר דחלי הכינוים מתענים אמו מחזיקים עלמנו לגדולים ק"ו לכינוים מ"מ אין יכולין לעמוד בזה לתענו' כולם וגם מתענים מכ"פ (°) אם גדלי' מ"כ כיון שהתענו ער"ם אין לורך עמ"ש(°)סי' תקפ"ו:כתוב בשל"ה הש"ל והתוקע גריכים להפיים עומם ג' ימים קודם מכל דבר המנית לידי טומאה וילמדו הכוומ' מהתפו' והתקיעו' והוא מהזוכר: מ"ל להפלים.מפילו בער"ם מהום לריכים להוסיף מחול מל הקידם(לבוש):אפי' מי שאינו מתענה כל הי' ימים מ"ל להפליסומ"מ מלהיטו ומלבי מבוחיטו כו' לפי שמינו ת"ל (ד"מ)(°)ציין סי' קכ"ח וסי' קכ"טיא יכולים לתכול.הפייכים לברית ומי שילבה(שם) פילוש דאין מוכה לאכול רק מי שילבה כפ"ה מכל הפייכים לברית מנוס לאכול ולאכול בביתו אסור עד המילה חון מבעל ברית ומ"ל דיש לעשותה קודם שעה פעירית עפ' רמ"ע : יב מהום חקות אבו"ם זכו'.והלבוש כתב מהום שאסור להתענות בער"ע וכ"כ בכנמ"ל ועמ"ם סימן רמ"ע וקבה דמ"כ גם הבוריים הים לבם לאכול בע"ם ואפבר כיון דבלמת ליכהו לא:מפרסמה מלתא כולי האי ומיהו לעבם הלבוש ל"ע • כ' בש"ל אין מנימין לאכל ביום קבורה להתענות בתענית שלפי ר"ם ע"ל ית"ל סי' שע"ם דמותר להתענו ומ"מ יש ללמוד מזה שיש נהקל בתענו' אלי בתקיעו' מלה (°) אתרה (°) עיין סימן תרפ"ו אם לא מי שמתענה יותר ממנו שהנגו הליכור : יג בהשמורת.מפי' ברגילין לפ"ם קודם עלות השחר (מהרי"ל) ר"ל כיון דרוב הפעמים רגילין לפיים קודם פ"ה:תקע לנפול אף אם אירע פעם א' שמתענה בזה הוא כי חוק לישראל בלא הפסק אינו כ"מ הנגדולים ואם כן אינו מעכירו לכך קשה יותר לאלהי יעקב וכיון דבעינן שהם יקבעו המשמש לכך צריך להיות באיסון זה ואתי שפיר ודוק:(שם סעיף ד') מכבסין ומסתפרין בערב ר"ה וכו'. נ"ב עיין במ"ז בשם הטור . ואנה ביאת מראת הקשה על מה שאמרו חז"ל מפני מה אין ישראל אומרים הלל בר"ה ויו"כ והשיב הקב"ה מלך שפפרי חיים ופפרי מתים פתוחים לפניו וישראל אמרו שירת וכו' וא"כ משמע דלא שייך שמחה לפניו וכאן אמר שראוי לשמוח שבמוחים

באר היטב

עם הכלה עפי' תקנ"ו וס' רל"ם ס"ו . ומי שקבל להתענות כי אם ג' ימים רלופים דצחו להתענות עד הלילה חף בע"ש ומומר נפשו יתנה שגם להפלים מהום כנוד שנה : (יא) לחנוכ . הפייכים לברית כברים מנוס ובקבול בניתו אסור עד המילה מן מנכ: הברית ויש לעשותה קודם שעה ויד"ל מ"ל ופפי' תקפ"ח ס"ק ס' : (יב) קודם . והעתיק כמוהר וכבחבי הזר"ל ז"ל מ"ל מנהגו ר"ל לאכול קודם אור היום גם יפסח ב ובין סימן פ"ע וסימן תקפ ד . כתב בש"ל אין לבקל להתענות ביום הבורה ער"ם וכתב המ"ם ואין קיל בי"ד סימן שפ"ה דמוה: כהן גמור ומ"ש ים לעמוד מתנו שם לבקל בתנוים שם . מקנה מולה ואין מרוך המרה אם כן אי מי שמתענה יותר מהם שבנגו אלמור ע"ם : (יג) שנולים . חף שבתנך על מלוכות הבלה שלפניו אין לתקוע ומ"מ כביתו מותר לתקוע להתלמד דדי כשמפסיק בין תקיעו' דרשות לתקיעו' דחיוב לכן מפסיקים כיום כ"ח (לבוש) משמע שגם בליל

עתים דמ"מ יכי'מורת הדין עליו אלא יכנס בגדים לבנים נתים וכ"מ בשם רש"ל:

תקפב (א) וע"ל סי' קי"ח. עמ"ש שם להלכ' דלקח אם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט מוזר ומתפלל פ"א בתורת נדבה: (ב) ונריכים הם לזקוף כו'. הטור כתב שהמדקדקים נהגו כן מטעם דלמריכין כתין עומדין אלו ברכות שמוחין בהם תחלה וסוף ואם כא לשחות בסוף כל ברכה מלמדין אותו שלא לשחות משמע שמדינא אין לחוש לזה שהרי אין עושין כן אלא המדקדקים ול"ל הטעם דהא הטעם שאין לשחות בסוף כל ברכה הוא כדי שלא יטחה האדם מעצמו במקום שלא תקנו חז"ל יבוא לידי מכשול בתקנות חז"ל (°) כמ"ש סי' קי"ג וא"כ אין איסור אלא במקום שיש תקנת חכמים בחכות והודאות דהיינו בסוף כל ברכה מאלו ע"כ אם כא לשחות שם הוא איסור מה שאין כן כאן שאומה אפי' בכל הברכה ושם אין איסור כלל כמ"ש בסי' קי"ג ע"כ אין איסור אפי' במה שייש בסוף אלא שהמדקדק' מחמירים גם בזה ונראה טעמם מפני הכנסיות שלא ידעו שאומ' הכל בשביל ונחכות והודאות נריכים מן הדין לזקוף תחל' קודם שיאמר ברוך אתה כדי שיהא הכל שאומה אח"כ בשביל שיאמר ברוך אתה ונשיע פוסק שהכל ידקדקו בזה וכלנוס הקשה שא"ל לזקוף בסוף הברכה כיון שאומר הכל בשמי' והאריך בשברת שזהו דרך כבוד וזה אין דרך כבוד ולפי מ"ש לק"מ ולעיל(°) סי' קי"ג כתבת' לאלק בין זקיפה לזקיפה דמי כמוך בזכרנו לריך לזקוף קודם שיאמר אז תיכות הסמוכו' לברוך אתה כדי שיוכל לשאו' אחר כך כשיאמר ברוך אתה אבל בזקיפה דמי כמוך א"ל לזקוף עד שיאמר ברוך אתה ה' וכן בשאר ברכות שאין שאיה בסופה ע"ש מלאת בטעמא: כתב הטור בשם מהר"ם שהי' או' לאיים בשו"א ולא בפת"א ולא בפת"א דמשמע לא מ יש כתו דמי' בנדרים לחולין בפת"ח הוה כמו לא חולין והר"א מפרנא תמה ע"ז כמו דמי' כל הכתוב לאיים בירושלים בפת"ח ורש"ל תירץ דמהר"ם אזיל דהא כתי' כל הכתוב לאיים בירושלים בפת"ח הוה כמו לא תירץ דמהר"ם אזיל לטעמיה דכל היכא דאיכא למיטעי לא סמכי' אקרא וכמ"ש נבי ברכת המזון בעמין מודה לך (°) כדלעיל סי' קפ"ז עכ"ל והטור בסי' קפ"ז אולק על מהר"ם מכח הכתו' וכאן יש ג"כ כתוב ולא אולק עליו ול"ל דהכ' שאני דאיכא למיטעי דהוה קלנה ואל הסתח פה לשטן ע"כ יש ליזהר יותר מה שא"כ בנודה לך אלין הטעות אלא לו' מודה לך אלין הדין אמיר טפי ובכה מיתרלא למה לא זכר כן נבי והעמידנו מלכנו לאיים שאומרים בימות המול וכ"כ מו"ה ז"ל. עוד כתב הטור שא"ל לאיים עוברים עד לבסוף בהודאה כי לריך לבקש תחלה דבר מועט כו' משמע דבהודאה יאמר וכתוב לאיים עוברים כו' וב"כ בלבוש דלא כיש מקפידים שלא לומר עוברים משום שיהיו ה' תיבות כנגד ה' חומשי תורה והוא שעות. ואומרי' שהשלטן בקמ"ן תחת הסי"ן דפירוש הממשלה ולא בחי"ק דהוה משמע המדם הפליט. והרשעם נ"ל בחי"ק תחת הסי"ן. כמוסף של ר"ה וי"כ כתוב ומלומדיך הם מלומדים ואין לו ביאור לפי ענין הפסוק שמבי' ואתותי

ב"י דאשילו בכך דהכם שיאמר ל' פעמים אהה נגור עד מוריד הטל כמי לא מהני כיון שבשעת התפלה אומר אתה נגור אחר ברכת מגן אברהם וכזה עד"ז אלא כן אף דאמנ לא אמרו בשעת התפלה בתוכה ברכה עלמה כ"ע מודו דלא הוכרע: שם (°) כה ב' הלכיות. ולכבר אמר זכרנו מלך חפץ בחיים: ס"ז סק"ב (°) כמ"ש סימן קי"ג. ע"ש בט"ז סק"ח: שם (°) כמ"ש סימן קי"ג. ע"ש בט"ז סק"ח: שם(°) סי' קי"ג בהכתי ע"ש בט"ז סק"נ: שם (°) כדלעיל סימן קפ"ז. דמהר"ם היה אומר בנהמ"ז נודה ולא נודה לך דמשמע נודה לך לעולם לדור ודור בספר הבלתך: מ"א סק"ד(°) וש' סימן ק"ז וכו'. בחיה אופן מוחר להתפלל בתורת נדבה:

באר היטב

לא יכנוס בר"ה בגדי רקמ' ומשי בכשאי י"ש דיהא מורת דין עליו ט"ז: (סז) לטבול. מהרי"ל טבל עצמו ג' פעמים בער"ה ובי"כ. כתב בסל"ה אל יטמא מטמו בגיל ר"ה אך אם הוא ליל טבילה מייב לקיים מוכתו. ויחזור ויטבול בטחרית. ובכתי"ג כתב לא יטמא מטמו בשני הלילות אלא שהיה יכולה לטבול קודם לכן אז מותר ויחזור ויטבול בטחרית (ז) הקברו'. דבית הקברו' מקום מזוה הצדיקים ומחון כך הוא מקום וקדוש וטהור והתפלה נתקבלה יותר והמתפלל על קברי הצדיקים אל יטיש מגמתו נגד המתים אך יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכו' הצדיקים שוכני עפר מהרי"ל. ויקוף הקברות ויתן לדקה קודם שיאמר התחינו' שבל"ה.

קבר אחד ב"פ ביום אחד הא"ר"י ז"ל. וצמ"ש ס"ש תקנ"ט:

תקפב (א) מסופק. וכ"ל דהכא לא מהני שיאמר ל' פעמים כמו בסימן ק"ד סעיף ח'. דהכא אינו רשאי לומר בא"י דהוי ברכה לבטלה ואם יאמר בלא שם א"כ בתפלה בשיאמר בשם יחזור ללמודו לומר ברוך אתה ה' האל הקדוש הלכך ליה תקנתא מ"ש: (ב) קי"ח. דשם פסק להלכה דלא אם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט א"ל לחזור וכן הוא דעת הב"ח וב"ל ודכנה"ג ועיין יד אהרן וס"ז פסק דיחזור ויתפלל בתורת נדבה ע"ש: (ג) לזקוף. קודם שאמר ברוך ובזכרנו לריך לזקוף קודם איזה מיכות הסמוכות לברוך כדי שיוכל לסמוך אח"כ כשיאמר ברוך אתה אבל בזקיפה דמי כמוך אין לריך לזקוף עד שיאמר ברוך וכן בכל הברכות שאין שאיה בסופה ט"ז ס"ש. ובסזוקף לא יהא בן מה זקיפה ואין זה בכלל הסמוכות שבהרגש בסוף דגם בכל הסנה ראוי לכוון כן כ"ש בימים נוראים שא"ה. וכל אדם יחזור ויתפלל התפלה וקרוב"ן שיהיו שנורים בפיו בר"ה וכן ילמוד לבניו סדר התפלה כדי שלא יצטרך להפסיק מהרי"ו: (ד) אין. אפי' רלה להחזיר אסור ד"מ מ"ש. לאיים בשו"א הלמ"ד ולא בפתח דמשמע לא שיש כדאיתא בנדרים לחולין

ביאור

ירושלמי פ"ק דר"ה ומ"ר אי"ר סימון כתיב כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים לדיקים וגו' ר"ח בר חנינא ור' הושעיה חד אמר אחו אומה כאומה בזולת שבעולם אדם יודע שי"ל דין לוכח שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע סיולך דינו יולא אבל ישראל אינן בן אלא לוכחין לבניה ומתעטפין לבניה ואוכלין ושותין ושמחים ויודעין שבקב"ה עושה לכם נסים ובכיולו כרא"ש שם ומרדכי שם והנ"מ ועור: ויש נוהגין. ברכות כ"ב ב': ויש מקומות. תענית פ"ז א': ונוהגין. סנהדרין ל"ב א': ברכות ו' ב' שבת קי"ז ב' ר"ה ט"ז ב':

סי' תקסב ס"א בעשרת. ברכות י"ב ב': ואם טעה. שם מאי הוי עלה וא"כ לענין דיעבד קמיבעיא לכו דהא ל"ש אלא בדיעבד דהא ר"א יצא קאתר ושם והלכתא כרבה. הרא"ש וש"ם אלא כראב"ם: או שהוא. תוס' ורא"ש שם כשם ירושל': אם הוא. שם ל"ד א': ואם הוא. שם וכפי' תוס': ואם לא נזכר. שם כ"ש ב': ס"ב אם אמר. שם י"ב א' וכפי' ופסק הרי"ף: ותוך כ"ד. כ"כ בתשובת הרשב"א סל"ה בדברי הפוגאל ע"ש תוס' שם ד"ה לאו ומיהו כו' וכתי' בכה"ג סי' ר"ע בשם הפוסקים דל"ע מודי בזה לחוס' דבעינן בתוך כ"ד אלא לדעת הרי"ף שפסק לקולא א"ל שידע

חכמת שלמה

שיזכה אותם הקב"ה. וכבר אמרתי בחידושי כמה אופנים ליישב זה וכעת אבאר באופן אחר קצת עפמ"ש בחידושי בילדות על מ"ש במדרש דישראל ואוה"ע נבנסין ומקטרגינן בר"ה ואין אנו יודעים מי נצח ממה שישראל יוצאין ולובביהן בידיהם מוכח שישראל נצח. וביארתי הכוונה דעיקר קישרוג שלהם הוי מי יסול בחלקו יתברך כמו דבתחלת הבריאה נעשה הגורל ונפלו ישראל בחלקו יתברך כמ"ש יעקב חבל נחלתו

מחצית

מהרי"ל שכתב מפני שרגילים כו': (ס"ק טו)משום קרי כו', אך אם הוא ליל טבילה חייב כו': וכ"כ כו' שלא היתה יכולה כו'. כ"ה מחמיר יותר מש"ה. דבשל"ה משמע דמתיר ומחייב בכל ליל טבילה. אפילו היתה יכולה לטבול קודם. וכ"ה כ' דוקא שלא היתה יכולה לטבול קודם: (ס"ק ט"ז) על כו' קברי הצדיקים ויתכוין להתפלל לה' שיעניהו בזכות הצדיקים גם כי המקום ההוא קדוש: וכ"ה בגמ'. סוטה דף י"ד דכלב הלך לחברון. להשתטח על קברי אבות להגלל מעלת מרגלים:(ס"ק ז) ובתנים נדקה קודם כו' כדאמרינן ר"ה הוי יהיב פרוטה לעני והדר מצלי דכתיב אני בצדק אחזה פניך: תקפב (ס"ק ח) מסופק כו' בסי' קי"ד. מבואר שם דבתפלת מוסף של י"ט אחרון של חג מתחילין לו' משיב הרוח. ואם נסתפק אם אמרו תוך שלשים יום סמוך לחג אמרו ולריך לחזור ולהתפלל. ולאחר שלשים יום כבר נתרגל לאמרו. וחזקה שאמר שעל הרגל לשונו הולך. וכתב שם סוף הסי' דאם אמר בי"ט אחרון ל' פעמים אתה גבור עד מוריד הגשם. הוי מכאן ואילך בחזקת שאמר. דהא בשלשים יום יש ל' תפלות. א"כ אם אמרו ל' פעמים נתרגל בפעם א' כאלו אמרו שלשים יום: בשם הרי"ל. שחולק על דין הנ"ל. והטעם דהא א"א שיתפיל מתחלת תפלת י"ח ויאמר ל' פעמים עד אחר משיב הרוח משום ברכה לבטלה. ואם יתחיל רק קודם משיב הרוח ויאמר ל' פעמים. א"כ כשאח"ז יתחיל להתפלל מתחלת י"ח יצא אחר הרגלו ולא יאמר משיב הרוח. וניהו דלא קיי"ל בהא כהרי"ל. כיון דליכא שיהו באמירתו ל' פעמים (בין שמתפלל מתחלת י"ח או מתחלת אתה גבור אין בו שיהו סמוך למשיב הרוח. אבל הכא כ"ע מודים דל"מ כיון דיש שיהו מיד סמוך להמלך הקדוש שמזכיר בתפלה בא"י: (ס"ק ב) א"ל כו' כמ"ש סי' תפ"ז. דלא עבה בתפלת י"ט וסיים מקדש השבת ומזכר תכ"ד וסיים מקדש ישראל והזמנים יצא. ודוקא שהיה יודע שהוא י"ט כשאמר מקדש השבת אלא שנתבלל בדבורו. וכן בסי' ר"ע אם היה כוס שכר בידו ואמר בפה"ג ותכ"ד סיים שהכל נ"ב יצא. כתב נ"כ הרב"י דוקא שידע כשאמר בפה"ג שהוא שכר. אבל לא ידע לא יצא דהכל הולך אחר הכונה אם הכונה לא היתה כדין לא מהני מה שסיים תכ"ד כדין. א"כ ה"ה הכא: ומיהו אנו קי"ל כו' כמ"ש מ"א שם. מ"מ על הרב"י קשה כיון דהוא ס"ל דאזלינן בתר הכונה ה"ל לכתוב כאן והוא שידע כו': (ס"ק ג) לזקוף כו' קודם שאומר ברוך דעשה הזקיפה דקי"ל דאסור לשחות בסוף כל ברכה. (אבל באמצע ברכה מותר) כדלעיל סי' קי"ג. והטעם שלא להוסיף על תקנות חכמים שתיקנו לשחות באמצע תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף וחכמים תקנו לשחות כשיאמר ברוך. וכמ"ש סי' קי"ג כורע בברוך וזוקף בשם. לכן בברכה אחרת חוץ מאבות

מהרי"ל שכתב מפני שרגילים כו': (ס"ק טו)משום קרי כו', אך אם הוא ליל טבילה חייב כו': וכ"כ כו' שלא היתה יכולה לטבול קודם. וכ"ה מחמיר יותר מש"ה. דבשל"ה משמע דמתיר ומחייב בכל ליל טבילה. אפילו היתה יכולה לטבול קודם. וכ"ה כ' דוקא שלא היתה יכולה לטבול קודם: (ס"ק ט"ז) על כו' קברי הצדיקים ויתכוין להתפלל לה' שיעניהו בזכות הצדיקים גם כי המקום ההוא קדוש: וכ"ה בגמ'. סוטה דף י"ד דכלב הלך לחברון. להשתטח על קברי אבות להגלל מעלת מרגלים:(ס"ק ז) ובתנים לדקה קודם כו' כדאמרינן ר"ה הוי יהיב פרוטה לעני והדר מצלי דכתיב אני בצדק אחזה פניך: תקפב (ס"ק ח) מסופק כו' בסי' קי"ד. מבואר שם דבתפלת מוסף של י"ט אחרון של חג מתחילין לו' משיב הרוח. ואם נסתפק אם אמרו תוך שלשים יום סמוך לחג אמרו ולריך לחזור ולהתפלל. ולאחר שלשים יום כבר נתרגל לאמרו. וחזקה שאמר שעל הרגל לשונו הולך. וכתב שם סוף הסי' דאם אמר בי"ט אחרון ל' פעמים אתה גבור עד מוריד הגשם. הוי מכאן ואילך בחזקת שאמר. דהא בשלשים יום יש ל' תפלות. א"כ אם אמרו ל' פעמים נתרגל בפעם א' כאלו אמרו שלשים יום: בשם הרי"ל. שחולק על דין הנ"ל. והטעם דהא א"א שיתפיל מתחלת תפלת י"ח ויאמר ל' פעמים עד אחר משיב הרוח משום ברכה לבטלה. ואם יתחיל רק קודם משיב הרוח ויאמר ל' פעמים. א"כ כשאח"ז יתחיל להתפלל מתחלת י"ח יצא אחר הרגלו ולא יאמר משיב הרוח. וניהו דלא קיי"ל בהא כהרי"ל. כיון דליכא שיהו באמירתו ל' פעמים (בין שמתפלל מתחלת י"ח או מתחלת אתה גבור אין בו שיהו סמוך למשיב הרוח. אבל הכא כ"ע מודים דל"מ כיון דיש שיהו מיד סמוך להמלך הקדוש שמזכיר בתפלה בא"י: (ס"ק ב) א"ל כו' כמ"ש סי' תפ"ז. דלא עבה בתפלת י"ט וסיים מקדש השבת ומזכר תכ"ד וסיים מקדש ישראל והזמנים יצא. ודוקא שהיה יודע שהוא י"ט כשאמר מקדש השבת אלא שנתבלל בדבורו. וכן בסי' ר"ע אם היה כוס שכר בידו ואמר בפה"ג ותכ"ד סיים שהכל נ"ב יצא. כתב נ"כ הרב"י דוקא שידע כשאמר בפה"ג שהוא שכר. אבל לא ידע לא יצא דהכל הולך אחר הכונה אם הכונה לא היתה כדין לא מהני מה שסיים תכ"ד כדין. א"כ ה"ה הכא: ומיהו אנו קי"ל כו' כמ"ש מ"א שם. מ"מ על הרב"י קשה כיון דהוא ס"ל דאזלינן בתר הכונה ה"ל לכתוב כאן והוא שידע כו': (ס"ק ג) לזקוף כו' קודם שאומר ברוך דעשה הזקיפה דקי"ל דאסור לשחות בסוף כל ברכה. (אבל באמצע ברכה מותר) כדלעיל סי' קי"ג. והטעם שלא להוסיף על תקנות חכמים שתיקנו לשחות באמצע תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף וחכמים תקנו לשחות כשיאמר ברוך. וכמ"ש סי' קי"ג כורע בברוך וזוקף בשם. לכן בברכה אחרת חוץ מאבות

שערי תשובה

ללבוש בגדי יו"ט כשאר יו"ט רק הנשים לובשים לבנים: (טז) לטבול. עבה"ט ומ"ש בשם בנה"נ. דוקא אם לא היתה יכול' לטבול קודם לכן ליתא כמ"ש הפר"ח וכ"כ בר"י דאף שאיחרה שביכתה אין להחמיר בזה ובמו"ק נמנם באיסור תה"מ משום מצות עונה ובמח"ב כתב שנכון למנוע ובקושי התירו ליל שבילי ומ"מ יראה להיות שהור ביום כי קדוש היום לאדונינו. והטו"ת מעיל צדקה סימן מ"נ כתב שאין כח ביד שום אדם לבטל עונה דאורייתא ואם נתנה לו רשות ראשי לסמוך אע"ג דיל דמחלה מחמת ביושה כדאי' באה"ע מ"מ בזה שהוא משום מצו' י"ל דניחא לה גם כן ואימת יום הדין עליה נ"כ ומסתמא מחלת בלב שלם אבל בלי רשותה לא ע"ש ולענ"ד הכל שנהגו כן משום מנהג פרישות של מצוה מעיקרא אדעתא דהכי נשאת שתמחול לו העונה בזמנים שצריכים פרושה וכמ"ש חז"ל אסור לשמש בשני רעבון ואינו מדאורייתא רק אסמכתא וכן בימי אבילות דאסור בתה"מ ומייתי גם כן אסמכתא וינחם דוד את בת שבע כו' אף על גב דדוד היה זהיר מאוד במצות עונה כדדרשי' בדמעתי ערשי אמסה אפ"ה לא שימש בימי אבלו וא"כ כל כה"ג שנתשמש המנהג להחמיר מעיקרא מחלה על ימים אלו שיש בהם סרך מצוה ועיין מש"ל סי' תקע"ד ע"ש:

סי' תקפ"ב (ז) מסופק. עבה"ט ובבר"י שאין מוכרח וי"ל דמהני אמירת צ' פעמים אף דאימר ברוך אתה השם וכ"כ הפר"ח וכש"ח כתב בדף ש"ו שנ"ל עיקר כהמנ"א עיין בזקן אהרן סימן וא"ו ש"ץ שטעה בהמלך הקדוש שחוזר לראש חוזר ואומר קדושה וכ"כ וכהביאו ש"ח ועיין במים רבים סימן נ"א אם חתם בעי"ת מלך אוהב צדקה ומשפט כמו בכל השנה צריך לחזור ולהתפלל ע"ש: (ג) בש"ע אם אמר כו' וכתב בספר מטה יהודה שאם התחיל הברכה שאחרי' ונזכר אפילו תכ"ד חוזר לראש: (ג) בש"ע בשבת בנתיים. וכתב מח"ב שאם בברכה מעין ז' טעה ואמר האל הקדוש כתב בשכנה"נ דחוזר והפר"ח חולק וס"ל דא"ח וכ"כ בגן המלך סימן קמ"ט ובמטה יהודה ב' כהפר"ח ודעת המח"ב בשכנה"נ דחוזר וכתב דלפי דברי הקדוש האר"י ז"ל חובה היא ונם רו"ל כיוונו לדבר סתר אלא שנתנו טעם לפי

בפתח הוי כמו לא מולין ע"ש. ודוקא בר"ה קפדינן אבל בכל השנה אומרים הסכינו לחיים בפת"ח מפני

הגר"א

שהוא י"ט וכן מתם בסי' ר"ע ובלו ולדעת תוס' לריך שידע ובמ"ש בסימן תפ"ז ס"ח ומ"ח דתקן עצמו בסי' ר"ע שנם שם מתם בדעת תוס' מכח דקדוקים שאין בכם מתם לכן כתו ל"ש כו'. ולהה: בשבת כו' והה"ה כו'. דהא מפיון שבע הוא: וחותם. שבת כ"ד ב': ס"ד יש נוהגין. תוס' ערכות י"ב ב'. ובסי' ל"ח כתבו ולכך נהגו העולם כו' וכן בעתיק בס"ש בסי' קי"ב ס"ב ולאינו עיקר: וצריכין. שם בתרא ל"ד א'. אם לא. תוס' שם י"ב ב' ובודאי אלא עדיפי מהבלה שיקבל בגיאים ולאנשי כב"ג וכן עכנו ופל כניסים ופ' תוס' שם שבת' והכיל רחיב לדבר כו' והן כתובות בתרבה שם. ח' שבתרב"ם כי שיש מקומות שמוסבין אלא לאומרו כלל מבלל דפשיטא דאין מחזירין. ב' שבתרב"ם הפרש ס"ש ר"ח אחר אפי' אחר כו' יאלא לא לענין דיעבד אלא ה"ם בכא לימלך אומרין לו שבך יצא בהאל הקדוש כמו בהמלך הקדוש ושניהן כא' מוכיח ורבה פליג עליו דעדיף המלך הקדוש ודוקא לכתחילה: ג' מדאתרינן שבת כ"ד ח' ומיהו אתן בהם קרבן מוסף ל"ל אמרו אין מחזירין אותו וכ"ש הכך דלא אחמרי בגמרא כלל וזו הרא"ה אחרונה אין עליה תשובה: ואפילו לא. רא"ש פ"ד דברכות סי"ד ובמרא שם כ"ש ב': וה"ה אם לא. שם תוס' ר"ב ב':

הגהות רעק"א

ס"ע לעיל סי' רל"ט ס"ו: שם דמוסב לקיים המצוה בזמנה. וכ"כ הרמ"ל לעיל סס"י הקנ"ו: מג"א סקט"ו וכ"ה בגפ' סוסה ל"ד:

סי' תקסב סעיף ג' מעין שבע המלך הקדוש. ואם טעה וזכר אחר אחל הקדוש אינו חוזר. גן הלכ אות קמ"ט: סעיף ח' בהג"ה רק שמיים אותו בברכה. היינו שבזכיר הבשם ע' לקמן סימן הרפ"ב ס"ח:

השקר

והודאה לריך לזקוף קודם שיאמר ברוך שבשם תקנות חכמים לשחות באמצע והודאה וש"ו כתב בסי' קי"ג. דבכל הברכות די בשזקף קודם שיאמר ברוך. אבל בזכרנו וכדומה שלריך לשחות אלא תקנת חכמים באותה ברכה לריך לזקוף איזה תיבות קודם ברוך כדי שיהיה ניכר אח"כ בשאומר אח"כ בסוף ברכה שהוא מלך מלך אוהב צדקה ומשפט וכ"כ ע"ז פה. ומ"א לעיל כתב בשם אגודה. דבמקום שלריך לשחות מן התקנה שלריך לזקוף קודם כל"ל ואח"כ כשיאמר ברוך יכרע. ובשזכיר בשם יזקוף ואח"כ שוב יזמה: ודע דמ"ש בש"ע דבשבת מצין ל"ל בברכה מצין ל' המלך הקדוש. כתב הפר"ח אם טעה ואמר אחל הקדוש אם אפשר להחזירו תכ"ד לו' המלך הקדוש הרי טוב ואם לאו א"ל לחזור ע"ש: (ס"ק ד) אין כו' אסור. בת"ה סי' קמ"ד.ועש"ם ס"ז. אפשר כונתו דאע"ג דאפשר דבכ"מ שא"ל לחזור. מ"מ אם רלה להתפלל בתורת נדבה אע"ג שאינו מחדש בה דבר מועד. וכמ"ש ר"מ ס"ז לענין ספק אם התפלל: ובס"ם ק"ח ע"ש. מ"מ בכא בזכרנו אפשר דאינו רשאי. דהא ת"ש כתב אפילו להפוסקים דבמקום שאמרו אין מחזירים מ"מ קודם שעקר רגליו אם יוכל לחזור רשאי. מ"מ בזכרנו ומי כמוך מודים דאינו רשאי. כיון דלא הוכר כלל בש"ם לו' זכרנו ומי כמוך. א"כ הי' גם לענין תפלת נדבה י"ל דגרע: עד וכתוב לאיים כו' אבל י"ל כו' כדאיתא בגמרא על דוד המע"ה: שכן דרך הפוגלים על הפתחים שתחלה שואלים מעט ואח"כ מוסיפים לשאול. לכן שואלים תחלה זכירה ואח"כ כתיבה. ואח"כ מוסיפים טובים לחיים בשב"א כו' לא חיים דלאי' ש"ק דהדיים דפתח תחת למ"ד משמעו לא וברי"ה ויוה"כ שהם ימי דין לריך לברר לשון תפלתו יותר: ע"ש דקדוק דהל"ל להחיים. בה' אחר הלמ"ד ויהיה הכונה לחיים הידועים דהיינו טובים וכיון שחסר ה' הידיעה מעמידים הפתח שהיה רלוי לעקוד בה' תחת הלמ"ד וכמ"ש רש"י פרשה בשלח ע"ש לכתוסס הדרך ע"ש. אבל בר"ה ויוה"כ משמע דגם בהסכינו יאמר לחיים בשבא תחת הלמ"ד: ועמ"ש סי' ח' סק"ז לענין ברכות בתענוגים: שהשלטן בקמן כו' דכתיבה משמע דאדם הפליט ביד ה'. אבל בקמן הכונה שהשלטנות והמשלה בלילי: שהשלטן בקמן קמ"ט ובמטה יהודה ב' כהפר"ח ודעת המח"ב בשכנה"נ דחוזר וכתב דלפי דברי הקדוש האר"י ז"ל חובה היא ונם רו"ל כיוונו לדבר סתר אלא שנתנו טעם לפי

באר הגולה

מ' מיתרת דר' ברכות י"ב ומדשלא ר"ל ואמר יצא ש"מ לרב לא יצא כהרא"ש ואמרי"ף ורמב"ם בפ"י הכלים ב' כר' אמי אם ליד הכפידה ברמב"ם והרי"ף וכ"כ כתו': ג' תשובת הרשב"א מכח דנקט בפת דמתרא בידיה וכו' ברכות י"ב ובדעת הגאונים ד' ס"ר ממנו בפי' הכלים ה' טור בשם מנהג. אשכנז ו' טור בשם אביו הרא"ש ובכ"ב

עשרת זקנים

תקסב * בעשרת ימי תשובה כו'. ושוב לומר כי' ימים תשובה ביום אחר לומר מזמור ממעמקים

יד אפרים

שם ס"ק י"ז התחלת בשם (ר"ל אחד מתשובתו של הקב"ה) הגה במנהגים מהרא"ק בנ"ל:

סי' תקס"ב בעשרת זקנים ואמר בחופן זה לאחר בר"ה בפקדה ברה ל"ש דהתם אין פירוש רק שבגזר דין אחלד היה בר"ה דהא קלי כתב ואמר ליה לתוקד דהיינו פסח שאז חלד יאמר ע"ש: בט"ז ס"ק ב' שאין לשחות בסוף כל ברכה הוא שאם יאמר כו' דהיינו בסוף כל ברכה חוץ מאלו אם כן אם בא לשחות ור"ל בסוף אחר הברכות: שם הפילו בתה שסיים בסוף בשחי' אלא שהמדקדקים כו': ושרשע' ל"ל בחירק תחת הרים ובשא תחת בשן בל"ל:

אשל אברהם

הטעם בלבוש וט"ז. וכה' ח"ח סי' י"ז הטעם משום דהוי בדבר תמידי ולא שייך שוב לומר שהיינו דמה לי אם המלות דאורייתא או דרבנן: [ב] מוכיח ומדינא דס"ש ז"ח כ"ח בח"ל ע' ס"ש מ"ק:

חתם סופר

אימתי משכימין: (שם סקט"ו) חייב לקיים עונתו. נ"ב כן חשבו רבים וכן שלימים דסקיד' שרה רחל וחנה הייני הבעילה והחריון אבל זה אי אשר דבר"ה דף י"א ע"א מבואר דשרת נתעברה בסוכות יע"כ הסקידה דבר"ה היינו סקידה דבשמים ממעל. וכן מוכח משמואל שמת בכ"ח אייר כדמוכח לעיל סי' תקפ"ם א"כ מסתמא נולד גם כן בכ"ח אייר כמי שמוכיח

לבושי שרד

תקסב הגה ס"א (°) ע"ל סס' קי"ז. לענין רגיל לומר תחנונים אחר הפלתו דמ"ש שם ס"ה כלא: שם וע"ל סימן קי"ח. דאם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט ח"ל לחזור ולא אמרו לחזור אלא בקומות שאומרים בכל הסנה כאל אוהב לדקה ומשפט אין מזכירין הימה מלך כלל: מ"א סק"א (°) ובגולה מזו כתב

באר היטב

(סז) לטבול. מהרי"ל טבל עצמו ג' פעמים בער"ה ובי"כ. כתב בסל"ה אל יטמא מטמו בגיל ר"ה אך אם הוא ליל טבילה מייב לקיים מוכתו. ויחזור ויטבול בטחרית. ובכתי"ג כתב לא יטמא מטמו בשני הלילות אלא שהיה יכולה לטבול קודם לכן אז מותר ויחזור ויטבול בטחרית (ז) הקברו'. דבית הקברו' מקום מזוה הצדיקים ומחון כך הוא מקום וקדוש וטהור והתפלה נתקבלה יותר והמתפלל על קברי הצדיקים אל יטיש מגמתו נגד המתים אך יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכו' הצדיקים שוכני עפר מהרי"ל. ויקוף הקברות ויתן לדקה קודם שיאמר התחינו' שבל"ה.

קבר אחד ב"פ ביום אחד הא"ר"י ז"ל. וצמ"ש ס"ש תקנ"ט:

תקפב (א) מסופק. וכ"ל דהכא לא מהני שיאמר ל' פעמים כמו בסימן ק"ד סעיף ח'. דהכא אינו רשאי לומר בא"י דהוי ברכה לבטלה ואם יאמר בלא שם א"כ בתפלה בשיאמר בשם יחזור ללמודו לומר ברוך אתה ה' האל הקדוש הלכך ליה תקנתא מ"ש: (ב) קי"ח. דשם פסק להלכה דלא אם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט א"ל לחזור וכן הוא דעת הב"ח וב"ל ודכנה"ג ועיין יד אהרן וס"ז פסק דיחזור ויתפלל בתורת נדבה ע"ש: (ג) לזקוף. קודם שאמר ברוך ובזכרנו לריך לזקוף קודם איזה מיכות הסמוכות לברוך כדי שיוכל לסמוך אח"כ כשיאמר ברוך אתה ה' לזקוף עד שיאמר ברוך וכן בכל הברכות שאין שאיה בסופה ט"ז ס"ש. ובסזוקף לא יהא בן מה זקיפה ואין זה בכלל הסמוכות בהרגש בסוף דגם בכל הסנה ראוי לכוון כן כ"ש בימים נוראים שא"ה. וכל אדם יחזור ויתפלל התפלה וקרוב"ן שיהיו שנורים בפיו בר"ה וכן ילמוד לבניו סדר התפלה כדי שלא יצטרך להפסיק מהרי"ו: (ד) אין. אפי' רלה להחזיר אסור ד"מ מ"ש. לאיים בשו"א הלמ"ד ולא בפתח דמשמע לא שיש כדאיתא בנדרים לחולין

ביאור

ירושלמי פ"ק דר"ה ומ"ר אי"ר סימון כתיב כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים לדיקים וגו' ר"ח בר חנינא ור' הושעיה חד אמר אחו אומה כאומה בזולת שבעולם אדם יודע שי"ל דין לוכח שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע סיולך דינו יולא אבל ישראל אינן בן אלא לוכחין לבניה ומתעטפין לבניה ואוכלין ושותין ושמחים ויודעין שבקב"ה עושה לכם נסים ובכיולו כרא"ש שם ומרדכי שם והנ"מ ועור: ויש נוהגין. ברכות כ"ב ב': ויש מקומות. תענית פ"ז א': ונוהגין. סנהדרין ל"ב א': ברכות ו' ב' שבת קי"ז ב' ר"ה ט"ז ב':

סי' תקסב ס"א בעשרת. ברכות י"ב ב': ואם טעה. שם מאי הוי עלה וא"כ לענין דיעבד קמיבעיא לכו דהא ל"ש אלא בדיעבד דהא ר"א יצא קאתר ושם והלכתא כרבה. הרא"ש וש"ם ולא כראב"ם: או שהוא. תוס' ורא"ש שם כשם ירושל': אם הוא. שם ל"ד א': ואם הוא. שם וכפי' תוס': ואם לא נזכר. שם כ"ש ב': ס"ב אם אמר. שם י"ב א' וכפי' ופסק הרי"ף: ותוך כ"ד. כ"כ בתשובת הרשב"א סל"ה בדברי הפוגאל ע"ש תוס' שם ד"ה לאו ומיהו כו' וכתי' בכה"ג סי' ר"ע בשם הפוסקים דל"ע מודי בזה לחוס' דבעינן בתוך כ"ד אלא לדעת הרי"ף שפסק לקולא א"ל שידע וכתו' בכה"ג סי' ר"ע בשם הפוסקים דל"ע מודי בזה לחוס' דבעינן בתוך כ"ד אלא לדעת הרי"ף שפסק לקולא א"ל שידע

חכמת שלמה

שיזכה אותם הקב"ה. וכבר אמרתי בחידושי כמה אופנים ליישב זה וכעת אבאר באופן אחר קצת עפמ"ש בחידושי בילדות על מ"ש במדרש דישראל ואוה"ע נבנסין ומקטרגינן בר"ה ואין אנו יודעים מי נצח ממה שישראל יוצאין ולובביהן בידיהם מוכח שישראל נצח. וביארתי הכונה דעיקר קישרוג שלהם הוי מי יסול בחלקו יתברך כמו דבתחלת הבריאה נעשה הגורל ונפלו ישראל בחלקו יתברך כמ"ש יעקב חבל נחלתו

מחצית

מהרי"ל שכתב מפני שרגילים כו': (ס"ק טו)משום קרי כו', אך אם הוא ליל טבילה חייב כו': וכ"כ כו' שלא היתה יכולה כו'. כ"ה מחמיר יותר מש"ה. דבשל"ה משמע דמתיר ומחייב בכל ליל טבילה. אפילו היתה יכולה לטבול קודם. וכ"ה כ' דוקא שלא היתה יכולה לטבול קודם: (ס"ק ט"ז) על כו' קברי הצדיקים ויתכוין להתפלל לה' שיעניהו בזכות הצדיקים גם כי המקום ההוא קדוש: וכ"ה בגמ'. סוטה דף י"ד דכלב הלך לחברון. להשתטח על קברי אבות להגלל מעלת מרגלים:(ס"ק ז) ובתנים לדקה קודם כו' כדאמרינן ר"ה הוי יהיב פרוטה לעני והדר מצלי דכתיב אני בצדק אחזה פניך: תקפב (ס"ק ח) מסופק כו' בסי' קי"ד. מבואר שם דבתפלת מוסף של י"ט אחרון של חג מתחילין לו' משיב הרוח. ואם נסתפק אם אמרו תוך שלשים יום סמוך לחג אמרו ולריך לחזור ולהתפלל. ולאחר שלשים יום כבר נתרגל לאמרו. וחזקה שאמר שעל הרגל לשונו הולך. וכתב שם סוף הסי' דאם אמר בי"ט אחרון ל' פעמים אתה גבור עד מוריד הגשם. הוי מכאן ואילך בחזקת שאמר. דהא בשלשים יום יש ל' תפלות. א"כ אם אמרו ל' פעמים נתרגל בפעם א' כאל

הקדמונים ס"ס כסף כנלחומים ז' כו' חסדת שרבת מירוכין מ' ח' עוד בסם רב שר מלוס וכרת"ם נסוף ר"ם וכ"כ נמ"ם פ' ל"ם סם כסם רב כהי י' סם בסמר"י שנרמזת ומכבב תשכנו וכפרד כ' פסקי הוסס' סוף ר"ם : ח' מימרת דתניי בכריתות ר' פ"ח וכוריתה י"ב כ' מרדכי

עטרת זקנים

קרמתיך כ' עוסק בגיתסרת רי"ו כתיבן בגורכ וכמכין כרונו כקסב כיח מדת מבנו וכבל יוס מתמורר עומק אחר מי' עמקים המכר בספר ירמה ומריך לכמן אחר בכל יוס כי כולם כסוד רי"ו (לחס רן הסמים) ומ' חסידים שמומים עלמס המסמים כבסס בכ' לילות של ר"ם כדי שתפלה לו מכילה מד מחרת ומי שלריך לה יחזור ויסבול בסתריה כדי שיתפלל בסברה בסמת הדין (ספר סדר היום) מדברו לתדנו דאס כיח סכילת תלוה אינו מוכע מסמה ודוקא כשלח סיה לפסר לפכ"ל מקומס ולפסר בחוסן זה כאמר ובר"ה בפקדה מרה ורחל וחכה וק"ל : * מוכנין לאכול חפוח מהוק כדכש

אשל אברהם

א) סמה"כ. עיין ח' ז"ח סי' ר"ן :

דגול מרבבה

מחבר *) מה שלח כזכיר המחבר בחכבה כיינו שאיכו לשימתו שנס

חתם סופר

בש"ם שם ברי"ה ומבואר שם בש"ם דחנה ילדה לד' דכתיב ויהי לתקופות הימים מיעוש

יד אפרים

תקפ"ב במג"א ס"ק א' סמ"ם רים סימן תקל"ו בל"ל ס"ם שכתב מרש"ל לח לחכל דגים כלל בר"ה שם כתלה מקום לכתן : שם ס"ק ח' הפוח כו' וס"ם רי"ו פסחידת אינו מוכן ולפסר של"ל ויש לאוכלים פסחידת מ"ל כדי לכסור בברכות ע' סימן קס"ם ס"ק ד"ב ובבר"י קפ"ו סיק ג' כסם כבכות הסכ"ן בני פסחידת של מסמים ס"ם ור"ם ולפסר של"ל ותליה שפסחידת ור"ל דלפילו מתן דס"ל לכסמיר לכולת כמולייתת ולכרך בסה"ם לף כל בב דהתפיחן שבמולייתת סם כדכש כדרך פסחידת לחריכ דהרכש מסל לף לבר"ד לין רלים דכיון שרעתו לאכול הדבש לרמס על מתיקתו יש לומר שהרבש עיקר לף לפי"ז לין רלים כ"ס מעיכול מרור ול"ג : שם סק"ב וכן בסוכה מברכין בין ברכת המוליא לאכילה כל"ל ע' לקמן סימן תרמ"ג ובמג"א שם ס"ק ב' :

הלמ"ד ס"ם הדקדוק דהיכא שנמסר הה"א ידיעה שסיתה רלוי לכתוב אחר לוחיות בכל"ם ונמסר בא הפ"ח מסה"א הידיעה חסה לוס בכל"ם כמו בשמים רלוי להיות בהשמים אלא שנמסר הה"ם הידיעה בא הפ"ח מסס הכיח להורות על הה"א הידיעה וכן כולם וע' ברש"י פרשת בשלם בד"ה לנמוסס ונו' ומע"א ס"ם בחס כס"ם ומס"ם. והרכבה נחיד"ק מסס הס"ן.שהשלמן בקמ"ן חסה הס"ן בסה. אין לומר ואין לדיקים אלא ובכן זוכר. ואין לומר בתהבה מקרא קודם רק יוס מרומה מקרא קודם.ואין לומר ומלומדיך הס מלומדים רק ומרוסמיך המה מרומים ס"ז וכולים לפילה בכל הקדשים.מהנים : (ה) אומר. אפי' בלילה בקידוש :

שערי

הנשמע והמסיגו ברמז ע"ש : (ה) אומר ועיין בפר"ח אם אמר בחול זכרון תרועה א"ח ואפי' בשבת אם אמר יום תרועה א"ח כיון דב"ד קבוע וסמוך באי"ו הוקעין א"נ כו' ועיין לקמן סימן תקצ"א בברכה דשומע קול תרועה כו' : (כס"ע סעיף ו') אומר בתפלה וכו' ואם שכח ולא הזכיר מעין י"ט מחזירין אותו כמ"ש בב"י בשם רבינו יונה ואף דתפלת ערבית רשות תפילת שבת ויו"ט חובה כ"כ מו"ר ומח"ב כתב דליתא אולא דבלא"ה האידנא כל ה"ע שוויה כחובה ע"ש ובסימן רס"ח וכתב עוד באחד שאמר תפילת ערבית בתיקנה מקדש ישראל והזמנים אף דר"ה בכלל זמנים מ"מ לא כוון על ר"ה ומיהכא דרגל נקט ואתי בכלל זמני' כו' ע"ש ועיין במח"ב סימן רס"ח שהביא בשם מאמר המרדכי דאם י"ט או ר"ה בשבת ושכח בערבית ולא הזכיר של י"ט חוזר ולא מצי סמוך ולסמוך מן הטור ומלמוסף מן הבית של יו"ט ומח"ב כתב דיוצא בברכה מעין ז' ובשיך דף ש"ו חלק על המח"ב דמדמי ליה לאכילת פירות ומזונות כד' שאין עולה יסה אלא אינו יוצא מעין ז' וכן נלע"ד דע"ש בס"ה דאם חל במ"ש ושכח לומר ותודיענו אינ"ש לחזור שעתיד להבדיל על הכוס ועי"ן בדגול מרבבה ומלומדיך אור סמוך לחתימה סמוך אחרון של תורה מפני שבמלכיות אינו חותם בענין המלכות אלא קדושת היום כו' משמע מזה דמילת בלך לא הוקבע בהקפדה שאל"כ היה צריך לימר סמוך לחתימה שתהיה סמוך לחתימה מעין החתימ' ע"ש ואם חל בשבת ושעה בחתימה ולא הזכיר של שבת דעת הכנה"ג סימן תס"ז דיוצא כיון שהזכיר באמצע וברכה וחסר"ח חוזק וכן כמה גדולים ע"ל סימן תס"ז בבח"ט ס"ק ה' ובבר"י מח"ב הסכים גם כן

ביאור הגר"א

מ"ז אומר. פירוכין מ"מ : ס"ז אם חל. רמ"ם סוף ר"ם ונמתא בס כ"ם ב' וע' בירושלמי שם : ס"ח אינו אומר. דמ"ם פ' מגמר' בר"ם אמתי' ר"ם אמולל אמר כ' אחר ברך להזכיר בו זכון ונכי דברי"ה לא קי"ל דגם כרב לא קי"ל : ובתפלת מוסף. גמ' שם וכם : וחותמין. במדרש וכבילו כמרדכי ריש ר"ה לעולם כ' בכמים קיים דברך בכסם שבתקנת פה לדם כסם שדנת מוכ' ברחמים כן אחה הרחם כחורות כבמים אחריו לעולם לא כן גזרת על אדם כי כיוס אלכך ממנו ריח הרוח ח"ל ומה פרמתי יוס שיש לך יוס תפלי לפרחי הייס אמי מוהן לו הטע מלות ושלשים שנה והיוח לאמלוחיו ע' שנה לפיכן אמר דוד רבון המולמים אלמלא דמה לחדס"ר בשנה שאכל מז בחיין לא חיה לפילו שנה אחה ובחתקת עמו ברחמים כן בתקנת עמו שאהבה דן לח בניו ברחמיה ומע"ם ברי"ם הק"פ בשם פסיקתא : ס"ט אע"פ כו'. סוף ר"ה ל"ה מ' מנשם דאוכלי כנרוך וכנ"ר פ"ם מה' הפלה בשם הוס' לשון כמעבה קול ומ"ם נפ"ז בברכות ופ"ד דבהוכה ופ"ז דש"ם ופ"ג דחולין וכשמס הנשם לחין רגילין נכה לכן מרימין קולם לכל כרמב"ם והרי"ף ופ"ם מפרשים בפירוש"י שם כמ"ם בפ"ד דפרוכין ריש מרי"ם ובן מיקר : ולהשוהם כו'. בס"ם נפ"ג בברכות ס"ד ב' ולפי' בערוך כ"ל לכן מוליא י"ח ברי"ה ויל"ם לפי שבגבינתן קולם ומפעין זה לה אם והיגו יוצאין י"ח בהפלה בלחם הלא שבשבתו אין מוסיפין על מוסיפין לכתבא מפי כש"ן מלה בחלב כמ"ם רו' בברכות ס"ם ב' ל"ה מעה כו' ובפ"ם ובמ"ם נפי' קב"ד פ"ו ובמ"ם בירושלמי סוף ר"ם ר' לחא דקסרין בשם ר"י : וכוח ביכה שם מרחם בחפלה : ונוהגין כו' הכתב. כי מ"ם שלבה ספריה כו' הייכו לחיי ע"ם נמ"ם חוסי שם חלה בברין בכמ' לעכ"ר ולדיקים ורבנים בדיון דבה לחמרין ולחם ביכון בר"ב ובר דין כו' הלמה אין בחריבה הלא ביכ"ב ובחמי' בכל לחם מיירי וכן מ"ם הבולה שחירע בה קרי כו' לחם כו'. חלים כנמ' בכל לחם חלה חחיי חלים עכ"ל בכל לחם חלה חלע"ם בכתב לם מחר בעי"ה נקרע בנגר דין ובכהב ובחכה ביכ"ל לחיבה חכו כחובלה דחיכו בחתם לא לחמרו והחתם חלה חבחב : הדי"ם שם שחבקשין בעי"ה וכחבנו כו' ליקרע נגר דין ויכהבנו לחייב ולכן אין לחמרו והחתם חלה חבחב : מי' תקסב ס"א יחוא. נרחוה ו' חוריות י"ב : דחיינו. רש"י : יאמר י"ר. מחודרכס : שירבו. כפי' רב כלי נחון ר

מרדכי ריש ר"ה ונחנוחב הקבה על פירוכו בכילו בפ"ז לכל רש"י בכריחות שם פירש וכני חיכל : גדולי מכר : כל דתתקי ח"ם בכבא"ם ובים ונוהגין כו' וכ"כ בחרדכי ריש יומא בשם בגחוים ומוכלים בשר שמן כו' וכל מיני מחיקה כדי שחסה כשנה כנלה עלינו בהוקה ומפיגה כ"כ נגחמיה מ' חלכו מבמים ושתו מחתקים כו' ע"ם וכ"כ רוקח לכל בכוריות שם פיו ע"י בכל דיום דגדולי מכר : שלקא. רב כלי כח' חפלחיכו וש"ע כח' לשון כמור : ויקראו : מחודרכס : ויש נוהגין . כפירש"

חכמת שלמה

כמו כן בכל הסנה ברי"ה כשהקב"ה מחדש עולמו הוי גורל זה ואיה"ע נבנסין ומקטרינין שישליך הקב"ה את ישראל ויבור בהם ע"ש . ולפ"ז שני דינים יש לנו ברי"ה אחד הגינע בינינו לו יתברך מה שכ"א חייב בעון עצמו והשני הוי מה שאנו נידונים בכלל עם האומה"ע מי יסול בחלקו יתברך. והנה ע"ז הדין שאנו נידונין מי יסול בחלקו יתברך בזה אנו במוחין שבוודאי יזכו ישראל בדין בלי ספק אבל על הדין השני שבין אדם לבקום. יש פנים לכאן ולכאן יש זוכין ויש חי"ו להיפוך. והנה ניחוי אנן אם האדם מצד אחד יהיה הרבה ויבוא לו עושר רב ומצד השני יומסך לו איזה ע"נ אז כל הע"נ כאין יהיה ובא יעשה רושם בגבר הוחן והסמחה חדשה הבאה לו . אך זה אם יחדש לו שמחה חדשה אבל אם הוא עשיר גדול מזכן רב אז אם יזדמן לו איזה ע"נ יצטער מכש כשאר אדם דהתענוג מכבר שכבר הורגל בו האדם זה אינו מועיל לבטל הצער. ולכך ה"נ בישראל אם כי יש להם דין הגונע לעצמן ופסק בכבם אם יזכו אי לא מכל מקום אין מצטערים על כך כיון שיודעים שיש עליהם דין אחר שאותה"ע מקטרינין להיות ח"ו נדחין מחלקו יתברך ובזה בטוחין שיזכו בדין לכך הצער הזה ממה שנוגע להם הוי כאין וכאפס נגד גדל השמחה שיש להם. ולכך אפר אמשורר אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון בשמך ינילון כל היום ובצדקתך יריומו. והכוונה נראה דאם ישראל אין יודעים כלל אם הוי יום הדין גם על זה אם יפלו בחלקו יתברך אי לא וסברים דאין יום הדין רק על מה שנוגע לנו אז אין שמחים ברי"ה כיון דתלינן בפסק אבל אם יודעין שנדונים גם בזה אם יהיו עמו יתברך או לא אז כיון דבטוחים דבזה יזכו דבין ושמחים על כך אז שמחה זו מבטל הצעבות שיש להם ממקום אחר . ח"ש אשרי העם יודעי תרועה שיודעין ענין התרועה דהוי מכח שבאור פניך יהלכון כי הולכים בדין עבור אור פניך כמי יהיו אם לישראל או לאה"ע

מחצית

כנגיחנו פע מים רבות ע"י נגיעו לקבן נדחנו. וכמ"ד נגיסן נגלו ובחדרי עמידין לנגאל. לכן אנו מבקשים ומנו דנרך לפי שנרגך אמת וקבלנו מהרה . ולפי שנקרא לא בחכר לשון מלכות . יש לחפוס גם בחפלה לשנא דקרא שלא להזכיר מלכו . וכופלים לעילא כו' כתב לבוש הטעם . מפני שבימים הללו כל ברוחין פוגרין לפניו כנני מרון. כלם מיחלים לחסדו. חביבים לרוממו ולשבחו מב חסדיו ומתפלה ומתרומם מפי ברוחין כפל ומכופל יוחר מכל הכנה : (ס"ק ב) ואינו כו' אלא נמי מ"ח כי אבל אינו מזכיר ר"ח בפי' כתב לבוש הטעם לבעלים מפני הסטן : (סי"ק ו) יום תרועה. לפיכ נקידוש בלילה . דעכ"פ היום הוא יום תרועה (ב"י) וכתב פר"ח אי חל בשבת ואמר יום תרועה לא חל בחול ואמר זכרון תרועה יצא ע"פ הטעם : בשבת אומרים אז"ח רגה כו' אבל ביום"כ ס"ם מ"ם רגה כו' בלילי וכ"ה בלבוש. וכתב הטעם כיון שהוא יום מיוחד ואינו מעוחה בכל אמרו לאמרו כו' ובכ"ר מקפ"ד כתב דגיר הקב"ה יחבר הדן ולבן ס"ם מים לאן שאין לאמרו אחר שנשה בעוה . כיון שכבר עבר כדין והכתיבה לחיים ולכן אין לאמרו בנגריך דעוסף דסעם ספלא מוסף אחר ג' שעות רלאמות . בשניות ר"ל ג' שעות שניות ביום קייב בשמי. קמא כי דבש"ן דף ד' מיתא ס"ר יזכף לא לגלי מיכם מוסף בג' שעות הרלאמות דר"ה אלא בגבור דאין אפלאם נהיים. אבל לא ביחיד . דלמא מפקיד דיבוה ומ"ר בשוביה ודחסה אפלאם . וס"ד מעוס דבג' רלאמות יזבר ודן ופרוך והאמרי' ג' רלאמות יזבר ודן ומבני מיפוך בג' רלאמות הן ובשניות עוסק בתורה ואכ"ל לעולה לא מיפוך ובג'

היטב

(ו) בשבת. ואומר אז"ח רגה כמוסחיכו קדשם אבל בשאר מקומות אז"ח רגה כמוסחיכו למס: (ז) ודבר. ביון בתפלה בקידוש: (ח) רש. אבל לא יגביס קולו מאחד עיין ש"ם: (ט) שבת. כי לבוש שביום ראשון אבל הבא כיון יומא לא עבדי' ואשתא עבדי ליה כן בה אבל כו' "ל שאין איקור אלא בכל השנה אבל הבא כיון יומא לא הוקיר בהם ע"ש ובמדינתינו לא ראיתי מנהג זה רק חצובור שותקים ושומע"ם לדברי הש"ץ אך בספוקי מלכיות זכרונות ושופרות יש אומרים עם הש"ץ בכחש ואף שבזכיר נ"כ שמות הקדושים כיון שהם ספוקי תנ"ך הוה כקריא.בתורה וכ"כ הש"ר ס' תרכ"א ס"ק ג' ועיין בש"ת לעיל סי' רט"ו וכ"כ ח"י לענין אמיר' אוחיכה שאומרים הצבור עם הש"ץ מוחר ואלא כקיצור שלי"ה ע"ש אך י"ל בלחש שלא יבטל הש"ץ מתפילתו וגם יזהר כשיוצה לו' עם הש"ץ גם בשאר נוסח התפלה כדי לכוון לבו בהתעוררות תפלה ותחנונים. מ"מ לא יזכיר שום שם וכשיתחיל הש"ץ לו' אר"א מכוך כו' יתחיל הוא מתיבה מלוך ונם בשאר הנוסח ידלג כשיבא להזכרת שם ואפשר שגם זה יכול לו' דרך בקשה כמו שאומרים בשחרית לסני' פ' עקידה דרך תפלה ותחנונים ומ"מ עכ"ם יזהר שלא לסיים הברכה גם אין לעשות כן כ"א כשמרגיש בנפשו שיתעורר ע"ז בכוון לבו לאביו שבשמים :

סי' תקפ"ג (א) בש"ע יהא רגיל כו' ועיין בא"ר ובמח"ב שגם בליל שני דר"ה יעשה כן: (ב) תתחדש.

רבושי שרד

ש"ז סק"ג (ב) ויש רמיה לזה לעיל . כיינו מה שאומרים וכל כרבשה כולה כעפן תכלה : סק"ח (ב) דקרי ארון : דכתיב וכיום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וכו' וכיו לגם לזכרון וכו' : סק"ז (ב) נקידוש בלילה - נקידוש ובתפלה ברגיות אף על גב דלילה לאו זמן הקיעת שופר הוא ומה"ם ס"ל לה"ר לומר זכרון תרועה וכב"י חולק מעוס דכלי יוחא לעתר הוא יום תרועה : שם (ב) אבל בשאר מקומות : ר"ה דר"ל דבמקום שאומרים מלכיות זכרונות ושופרות אין מזכירין רלה בעמוחכנו רק בעכרת דמוף מלכיות בני קדמנו בעמוחיך אבל זכרונות ושופרות אינו מזכיר כן ל"ל ובמ"ב מביה בבאן ע"ם : סק"ז (ב) בין בכפעה . יוחר טוב היה להביה בכפעה וכן בקידוש וכן בקידוש כיון דהרמ"ם לא מיירי בהו אלא בתפלה : ס"ז סק"ד (ב) לפעמים וכו' . כגון בשבתו עדיס מן בהנחה ולמעלה שביו מוכנין לוחנו כיוס קדש ולמחר קדש יום בני מעיקר ובי"כ בסור סימן תקכ"ב ולכן יוכל לחומרו גם ביום אחר בתפלה כי מבקש שחכירו יכחב לחייס לחמר וכן בלילה יש לחומרו : ס"א (ב) אחר חצות . ולא מד בכלל דלין לומרים רק עד חצות ממש ומז"ר ס"מ רמי' הקפ"ד בב' שם רמ"ח דחמרינן לכל כפחה עד חצות אם כן אחר בחפלה בבר עבר חצות ולם כן בנוגיס דברי בלבוש כי בבר עבר ונגמר זמן בבחיבה : שם (ב) בבגמ"ב . מחבר בס"ם הלבה דמ"ם לחמרינן המקומו הוא יפן הבוש דקי"ל בשרות יוכב ודן ולא בחירון הבוש דנוסח בחפלה כך הוא לם כן היקבי לין לחו חומרים ביכ"ב המקומו בכל בחפלה לי מבקש שחכירו יכחב לחיים חצות לחר בכיה בחפלה שבת ע"ז בגמ"ב : שם ע' ספר' חקל"ח . ע"ם בס"ח שבניה בשם ספר חסידים : שם (ב) ובספר שערה מלחמרות ח"ב מחב"ם פ"ו כ' בל"ל . וכו' מבן בס"ם ומחבר לרים בס"ם שב' לומר בחחם לבחיקו לגדיק ומ"ז כ' בשם הפ"ם שבפילו בלדיק ומחם לבחיקו לגדיק ומ"ז כ' בשם הפ"ם ולין לומר רק הבחב :

תקסב מ"א (ב) ד"ה יאכל.רמ' חקל"ח.ל"ל דבר' שמבחר"ל לא לחל דגים בר"ה לפי שבין חביבים עליו כרבב מבחר"ב מי שלין חביבים עליו כ"ב יאכל : סק"ב (ב) בס"ם סימן בס"ז סלא לבפסיק בין לבילה לבמולית : שם בין ברבב לבמולית . כ"ל לגרמס בין לבילה לבמולית דבן נבנו בחבוחר לקמן בסימן תרמ"ג

באר היטב

(ו) בשבת. ואומר אז"ח רגה כמוסחיכו קדשם אבל בשאר מקומות אז"ח רגה כמוסחיכו למס: (ז) ודבר. ביון בתפלה בקידוש: (ח) רם. אבל לא יגביס קולו מאחד עיין ש"ם: (ט) שבת. כי לבוש שביום ראשון אבל הבא כיון יומא לא עבדי' ואשתא עבדי ליה כן בה אבל כו' "ל שאין איקור אלא בכל השנה אבל הבא כיון יומא לא הוקיר בהם ע"ש ובמדינתינו לא ראיתי מנהג זה רק חצובור שותקים ושומע"ם לדברי הש"ץ אך בספוקי מלכיות זכרונות ושופרות יש אומרים עם הש"ץ בכחש ואף שבזכיר נ"כ שמות הקדושים כיון שהם ספוקי תנ"ך הוה כקריא.בתורה וכ"כ הש"ר ס' תרכ"א ס"ק ג' ועיין בש"ת לעיל סי' רט"ו וכ"כ ח"י לענין אמיר' אוחיכה שאומרים הצבור עם הש"ץ מוחר ואלא כקיצור שלי"ה ע"ש אך י"ל בלחש שלא יבטל הש"ץ מתפילתו וגם יזהר כשיוצה לו' עם הש"ץ גם בשאר נוסח התפלה כדי לכוון לבו בהתעוררות תפלה ותחנונים. מ"מ לא יזכיר שום שם וכשיתחיל הש"ץ לו' אר"א מכוך כו' יתחיל הוא מתיבה מלוך וגם בשאר הנוסח ידלג כשיבא להזכרת שם ואפשר שגם זה יכול לו' דרך בקשה כמו שאומרים בשחרית לסני' פ' עקידה דרך תפלה ותחנונים ומ"מ עכ"ם יזהר שלא לסיים הברכה גם אין לעשות כן כ"א כשמרגיש בנפשו שיתעורר ע"ז בכוון לבו לאביו שבשמים :

סי' תקפ"ג (ח) בש"ע יהא רגיל כו' ועיין בא"ר ובמח"ב שגם בליל שני דר"ה יעשה כן: (ב) תתחדש.

רבושי שרד

ש"ז סק"ג (ב) ויש רמיה לזה לעיל . כיינו מה שאומרים וכל כרבשה כולה כעפן תכלה : סק"ח (ב) דקרי ארון : דכתיב וכיום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וכו' וכיו לגם לזכרון וכו' : סק"ז (ב) נקידוש בלילה - נקידוש ובתפלה ברגיות אף על גב דלילה לאו זמן הקיעת שופר הוא ומה"ם ס"ל לה"ר לומר זכרון תרועה וכב"י חולק מעוס דכלי יוחא לעתר הוא יום תרועה : שם (ב) אבל בשאר מקומות : ר"ה דר"ל דבמקום שאומרים מלכיות זכרונות ושופרות אין מזכירין רלה בעמוחכנו רק בעכרת דמוף מלכיות בני קדמנו בעמוחיך אבל זכרונות ושופרות אינו מזכיר כן ל"ל ובמ"ב מביה בבאן ע"ם : סק"ז (ב) בין בבפעה . יוחר טוב היה להביה בבפעה וכן בקידוש וכן בקידוש דהרמ"ם לא מיירי בהו אלא בתפלה : ס"ז סק"ד (ב) לפעמים וכו' . כגון בשבתו עדיס מן בהנחה ולמעלה שביו מוכנין לוחנו כיוס קדש ולמחר קדש יום בני מעיקר ובי"כ בסור סימן תקכ"ב ולכן יוכל לחומרו גם ביום אחר בתפלה כי מבקש שחכירו יכחב לחיים חצות לחר בכיה בחפלה שבת ע"ז בגמ"ב : שם ע' ספר' חקל"ח . ע"ם בס"ח שבניה בשם ספר חסידים : שם (ב) ובספר שערה מלחמרות ח"ב מחב"ם פ"ו כ' בל"ל . וכו' מבן בס"ם ומחבר לרים בס"ם שב' לומר בחחם לבחיקו לגדיק ומ"ז כ' בשם הפ"ם שבפילו בלדיק ומחם לבחיקו לגדיק ומ"ז כ' בשם הפ"ם ולין לומר רק הבחב :

תקסב מ"א (ב) ד"ה יאכל.רמ' חקל"ח.ל"ל דבר' שמבחר"ל לא לחל דגים בר"ה לפי שבין חביבים עליו כרבב מבחר"ב מי שלין חביבים עליו כ"ב יאכל : סק"ב (ב) בס"ם סימן בס"ז סלא לבפסיק בין לבילה לבמולית : שם בין ברבב לבמולית . כ"ל לגרמס בין לבילה לבמולית דבן נבנו בחבוחר לקמן בסימן תרמ"ג

שלמה

ומתוך זה בשמך יגילון כל היום כי בזה בטוחין שיזכו בדין ולכך תינח לישראל יש שמחה זו מה שעמדן בדין מי יסול בחלקו יתברך לכך הוי לחם השמחה חדשה וכ"כ מבטל הצעבות שיש להם מדין עצמם אבל הקב"ה שאין לו שמחה זו ככך ממילא אין שמחה לפניו מכח הדין שנתונין בו ישראל לעצמו ודזק ואתי שפיר והבן כי קצרתי :

סי' תקפ"ב סעיף ח' אינו אומר מועדים לשמחה חגים וזמנים.לששון וכו' . נ"ב עיין במג"א סק"ז -

והנה בהסטורה הוי דהנוסח שנתת לנו ד' אלהינו לקדושה ולמנוחה לכבוד ולתפארת וכו' ובעיני הוא תימה היאך שייך בזה לומר לקדושה ולמנוחה כיון דמותר בעשיית אוכל נפש כשאר יו"ט ולמה בשאר יו"ט ראינו לקדושה ולמנוחה ולא אישר"ה אומרים ואי אישר"ה חילי הייתי מניה בלשקנה שנתת לנו ד' אלהינו את יום הזכרון הזה לזכרון לכבוד ולתפארת והיינו מכח דיום זה ניתן לזכרון דלכך נקרא יום הזכרון כמו שאמרו חז"ל כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה וכמ"ש הפיטן בר"ה בשחרית יום א' והוא עשוי חוק זכרון ליום הראשון וליום אחרון וכן בזכרונות של תפלת מוסף ע"ש א"כ פסורש שיום זה ניתן לזכרון לכך שייך לימר שנתת ד' אלהינו את יום הזכרון הזה לזכרון לכבוד ולתפארת ודו"ק היטב :

סי' תקפ"ג סעיף א' יהא אדם רגיל לאכול בר"ה רוביא וכו'.נ"ב הנה הטעם מ"ש בש"ס ובש"ע לאכול דברים טובים ומתוקים אין הכוונה דרך תפלה דאין מקום לתפלה בשעת אכילה רק זה הוי לבטחון ואמונה כי מראה שהוא מאמין ובוטח שכן יהיה ובסדר לסמ"ש בדרושים לסרשת תבא שנת תרי"ב בדבריה יהיה אדם משמח ואומר כל מה שעשה שהם יתברך הוי לטובה ובזה יהיה נהפך באמת לטובה . ולכך מה"ט נראה שיהיה אדם רגיל לומר בר"ה אחרי תפלת שחרית כל מה דעביד רחמנא לטב

השקל

רלאמות עוסק בתורה אפ"ה לא יתפלל אז מוסף ביחיד.מעוס דתורה כתיב בה אמת דהיינו כפי שורת הדין . לכן אין הקב"ה נכנס לפנים משורת הדין. ע"כ.דברי הגמ' . והתוספות דף ג' ע"ב כתב דיש דמה"מ אומרים במוסף ממקומו הוא יפן כו' מעוס דקי"ל בשניות יוצב ודן . ועי"ן כתבו ואין נראה דלמאי דמסקינן דבני רלאמות יוצב ודן. אם לא יתכן. וע"כ ממנע מפלה כך הוא עכ"ל . אבל אם קי"ל בשניות בתורה אמרה לתרי בתרא ח"ל לומר מיפוך ואכי מדיף :

סי' תקפ"ב כתב מ"א כ"ל דה"ה כו' ועיין בברכות דף כ"ו ע"ב הרוצה חמוך בחלוס בתרא דקרי ליה שורא (בויו"ד אחר הסיין) נעשה לו שיטו רע . הרי דחלם לפי ענין לשון המקום והמדיני : יאכל דגים כו' עמ"ש ר"ם מקכ"ז : דרש"ל לפי מנהגו ומכמו לא לאכל בר"ה דגים : (ס"ק ג) מעוס כו' אמת דיקרי מיקר ופוגר הדגם דקי"ל בסי' הכ"ל בשר המרור מברכת פה"ל. ומע"ג שמיבנו בחרוסת . והא חרוסת אין ברכתו בפה"ל . אע"כ כיון שעובל המרור בחרוסת המרור עיקר ונפטר מחרוסת הפטל בברכה שנפטר המרור הרי הדגר שעובלים הוא עיקר . ויש מוכנים לעבל פרוסת המוציא . דפרוסת המוציא ודאי עיקר נגד הדגם. ומ"כ נפטר הדגם בברכת המוציא . ומה שריכים לברך על התפוח . כתבו הפוסקים הטעם דהוי כדברים הבאים מוך הפטודה שלא מחמת הפטודה דריך לברך עליו וכמ"ש סי' קצ"ה (ס"ק ב) ואומרים כו' כמ"ש סי' קפ"ז דאין להפסיק בין ברכת המוציא לאכילת המוציא : דלא

חכמת

כמו כן בכל הסנה ברי"ה כשהקב"ה מחדש עולמו הוי גורל זה ואיה"ע נבנסין ומקטרינין שישליך הקב"ה את ישראל ויבור בהם ע"ש . ולפ"ז שני דינים יש לנו ברי"ה אחד הגינע בינינו לו יתברך מה שכ"א חייב בעון עצמו והשני הוי מה שאנו נידונים בכלל עם האומה"ע מי יסול בחלקו יתברך. והנה ע"ז הדין שאנו נידונין מי יסול בחלקו יתברך בזה אנו במוחין שבוודאי יזכו ישראל בדין בלי ספק אבל על הדין השני שבין אדם לבקום. יש פנים לכאן ולכאן יש זוכין ויש חי"ו להיפוך. והנה ניחוי אנן אם האדם מצד אחד יהיה הרבה ויבוא לו עושר רב ומצד השני יומסך לו איזה ע"נ אז כל הע"נ כאין יהיה ובא יעשה רושם בגבר הוחן והסמחה חדשה הבאה לו . אך זה אם יחדש לו שמחה חדשה אבל אם הוא עשיר גדול מזכן רב אז אם יזדמן לו איזה ע"נ יצטער מכש כשאר אדם דהתענוג מכבר שכבר הורגל בו האדם זה אינו מועיל לבטל הצער. ולכך ה"נ בישראל אם כי יש להם דין הגונע לעצמן ופסק בכבם אם יזכו אי לא מכל מקום אין מצטערים על כך כיון שיודעים שיש עליהם דין אחר שאותה"ע מקטרינין להיות ח"ו נדחין מחלקו יתברך ובזה בטוחין שיזכו בדין לכך הצער הזה ממה שנוגע להם הוי כאין וכאפס נגד גדל השמחה שיש להם. ולכך אפר אמשורר אשרי העם יודעי תרועה ד' באור פניך יהלכון בשמך ינילון כל היום ובצדקתך יריומו. והכוונה נראה דאם ישראל אין יודעים כלל אם הוי יום הדין גם על זה אם יפלו בחלקו יתברך אי לא וסברים דאין יום הדין רק על מה שנוגע לנו אז אין שמחים ברי"ה כיון דתלינן בפסק אבל אם יודעין שנדונים גם בזה אם יהיו עמו יתברך או לא אז כיון דבטוחים דבזה יזכו דבין ושמחים על כך אז שמחה זו מבטל הצעבות שיש להם ממקום אחר . ח"ש אשרי העם יודעי תרועה שיודעין ענין התרועה דהוי מכח שבאור פניך יהלכון כי הולכים בדין עבור אור פניך כמי יהיו אם לישראל או לאה"ע

מחצית

כנגיחנו פע מים רבות ע"י נגיעו לקבן נדחנו. וכמ"ד נגיסן נגלו ובחדרי עמידין לנגאל. לכן אנו מבקשים ומנו דנרך לפי שנרגך אמת וקבלנו מהרה . ולפי שנקרא לא בחכר לשון מלכות . יש לחפוס גם בחפלה לשנא דקרא שלא להזכיר מלכו . וכופלים לעילא כו' כתב לבוש הטעם . מפני שבימים הללו כל ברוחין פוגרין לפניו כנני מרון. כלם מיחלים לחסדו. חביבים לרוממו ולשבחו מב חסדיו ומתפלה ומתרומם מפי ברוחין כפל ומכופל יוחר מכל הכנה : (ס"ק ב) ואינו כו' אלא נמי מ"ח כי אבל אינו מזכיר ר"ח בפי' כתב לבוש הטעם לבעלים מפני הסטן : (סי"ק ו) יום תרועה. לפיכ נקידוש בלילה . דעכ"פ היום הוא יום תרועה (ב"י) וכתב פר"ח אי חל בשבת ואמר יום תרועה לא חל בחול ואמר זכרון תרועה יצא ע"פ הטעם : בשבת אומרים אז"ח רגה כו' אבל ביום"כ ס"ם מ"ם רגה כו' בלילי וכ"ה בלבוש. וכתב הטעם כיון שהוא יום מיוחד ואינו מעוחה בכל אמרו לאמרו כו' ובכ"ר מקפ"ד כתב דגיר הקב"ה יחבר הדן ולבן ס"ם מים לאן שאין לאמרו אחר שנשה בעוה . כיון שכבר עבר כדין והכתיבה לחיים ולכן אין לאמרו בנגריך דעוסף דסעם ספלא מוסף אחר ג' שעות רלאמות . בשניות ר"ל ג' שעות שניות ביום קייב בשמי. קמא כי דבש"ן דף ד' מיתא ס"ר יזכף לא לגלי מיכם מוסף בג' שעות הרלאמות דר"ה אלא בגבור דאין אפלאם נהיים. אבל לא ביחיד . דלמא מפקיד דיבוה ומ"ר בשוביה ודחסה אפלאם . וס"ד מעוס דבג' רלאמות יוצב ודן ופרוך והאמרי' ג' רלאמות יוצב ודן ומבני מיפוך בג' רלאמות הן ובשניות עוסק בתורה ואכ"ל לעולה לא מיפוך ובג'

לגרך תחלה כפה"פ דהוי כדברים הבאים בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה ותפוח הוא רמז על שדה תפוחין הידוע על פי הקבלה עכ"ל : (ג) שלא ליתן.

דאיתא בירושלמי מאן דדמיך ברים שתא דמיך מזלי :

תקפד (א) מ"מ הלל כו' לפי שספרי החיים והמתים פתוחים ומיך יאמר שירה ותפ"ג שאנו בטוחים שנלא זכאים בדין מ"מ ל"ל ירא וחרד מאימת הדיקופי"כ וזכה לזכות: (ב) מלין ליקריאת התורה. ואומריסיום ליבשה בר"ה שאל בשבת כ"כ לבוש וקורם לתקיע' שופר זכר לאילו של יצחק וברית של אברהם היה קודם : שמעתי שהגאון הרב מהר"ל סיווים מקראקא ז"ל היה מל בר"ה ולא קנא היו אחר המילה אלא בשה בפה המלוכלך בדם מילה תקע בשופר לערב מצות מילה בשופר :

מעומד

מומרים אומו (ר"ן פ"ב דר"ה וריב"ש סי' תקי"ב) ומאריכים בפיוטים והפלות ד' עד (ג) אמתי : (מהרי"ל) :

ב ג אוכלים ראש ג (ד) כבש לומר נהיה לראש ולא לזנב ד וזכר לאילו של יצחק : הגה יש מדקדקים שלא לאכול ד אגוזים שאגוז בגימטריא חט ופוד שהן מרבים (ה) כיחה וליפה ומבטלים התפלה (מהרי"ל) והולכין אל ה (ו) הנהר לומר פסוק ותשליך במצולות יש כל חטאתינו וגומר (מנהגים) וגם מוסגים (ג) ו שלא (ז) ליתן ביום רמש הסנה (ירושלמי) ומנהג נכון הוא :

תקפד סדר קריאת התורה בראש השנה ובו ד"ס :

א מ (א) א אין אומרי' (מ) הלל בראש השנה ויום הכיפורים: הגה ונוהגין לומר ב (ב) מזמור מלכנו מל הסדר ואם הוא ג שבת אין אומרים מומרים אומו (ר"ן פ"ב דר"ה וריב"ש סי' תקי"ב) ומאריכים בפיוטים והפלות ד עד (ג) אמתי: (מהרי"ל) :

ב ד מוציאין ב' ס"ת באחד קורין ג המשה ה מן ד וה' פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה ואם הוא שבת קורין בו ז' ומפטיר קורא בשני בפ' פנחס ובחודש השביעי ומפטיר ויהי איש אחד מן הרמתים עד וירם קרן משיחו : הגה ויש מקומות שמוגיים ו לקרות התוקע ממנין המפטיר הפוליים לפ"ת (כל בו) :

ג ה בני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאין אצלם ס"ת א] אפי' בר"ה ויום הכפורים (ופ' לעיל סוף סי' קל"ה) :

ד ו (ב) * ז (ד) מלין בין קריאת התורה לתקיע' שופר : קפידא כיון שאינו דרך וידוי (כ"ה סי' רל"ח) ובשל"ה כ' דשלא בשעת התפל' לא כשמפרש חטאו שרי ולכן כשלהתודות בשב' התקיעות בלחש בין סדר לסדר וכפי' המחזור ראיתי שמפרש ח"מ חטאתו לפניד כלומר תכותיו חטאו שעבדו ע"א ואמו אין לנו מלך אלא אתה לכפשה עמנו למען שמך ע"כ וכזה מתיישב מנהגינו שאומרים אותו בר"ה: אין לו' הסכעות למלאכים אלא כל' תחינה (לבוש): ג שבת מ"מ אותו. י"מ הטעם משום דנתקן כנגד ברכות המלאכות וזה לא שייך אלא בשחל בחול (לבוש) ולדבריו בפ"ם בחנוכה היה ראוי לאומרו אבל בר"ן פ' בתרא דר"ה כ' הטעם משום שהוא שאלת ברכו ע"כ מ"ל דאפי' בשחל ר"ה בפ"ם ") מ"מ אותו בחנוכה וכ"כ ריב"ש סי' תקי"ב שיש מקומות מוהגין לומר כאשמורת בשבת הגרא בשבת ") ועפ' תר"ב בהג"מ וסס' תר"ד · י"ל כלה בעירי · שלא ומחל כי (") מחילה גדולה מסליחה [עמ"ש סי' תר"ז] · קרע רוע במרכה עפמה · כתבו עפמה(מע"מ) מחה והפכר חטאתינו וסשמינו עמ"ש סי' תר"ז ס"כ: ד עד חטאת · לכל הסמו' (שם) וכ"כ בי"ש בכילה שכר"ה יוכל להאריך יותר מחטאת אם לא בשחל בשב' המתפלל מוסף וכן בי"כ (לבוש) : ז מלין · ועכשיו נהגו לומר אחר ילמת בס"כ (כ"ה) פ"ש הטעם ואנו אין מוהגין כן . בשבת מ"מ הזמון זכר ברית ועוד דגם לערך אין להפסיק לתחלה כמ"ש שם בהג"ה : ג בכש.ואם אין רחש בכש יש לאכול רחש אחר משום טעם הראשון : ד אגוזים . שמעתי שהגדולי' קרוים אגוזים והקטנים קרוים לוזים וכ"מ ברבה איר הסירים אכל לפי הטעם הסלי שיהם אסורים : ה הנהר . שיש בו דגים חיים (מנהגים ומע"מ) שפ' תג"ז ס"ב אכל בכתבים כתוב נהר או בחר וטוב אם הם מחוזקים ריש לילדיהם ראשון אחר מנחה קודם שקיע' החמה ואו' פסוק מי אל כמוך וגו' ע"כ ל' : ו ושלא ליתן . המרי' אמר שאחר חלות מותר ליתן שבבר כתעורר המלאך ע"י התפלות והתקיעות ובב"ח כת' שבר"ם יתן בר"ה והיוהב בטל כיתן דמי :

תקפד א אין אומרים בלי' ריך עיון קלת האומרי' תילים בכל יום ומתרמי. להם הלל ביום רמש הסנה היאך אומרים אותו וכ"ל כיון שאינה אינו דרך שירה רק דרך תחנה ובקש' שרי דהא מנהג פשוט לגמור בלי יה"כ כל תהלים ואומרי' ג"כ הלל ונס"מ תהלי"כל יוסיוסוהלל בכלל ואמרי' הקורא הלל בכל יום ס"ז מחרף ומנדף אלא ע"כ בדפרים : ב מ"מ. כ' הרב"י בשם כל בו שלא לומר מ"מ מחמו לפניך שמ"מ וידוי בר"ה וכ"כ הזהר אבל לומר פסוקים שיש בהן הזכרת חטא אין

צריך

ריש ר"ה שם מנהג רב אחי ג מור והערדבי דמסכת יומא ד שם בשם מהר"ם מרוטנבורג:

מ מיסרת דרבי אבהו ר"ה ל"ב : כ ליתמיו בפי' תפ"ח ג ג"ז ליתמיו שם ד בריתא מגילה ל"ח ופי' הרן לפי שמחיבו בר"ב ספקדו ה מרדכי בפפ"ק דר"ה מהירי' פ"ז דיומא ו סנהה אמרי שם ' ומבוא בחב"ד פי' רס"ה מפוש דבר בפור בדי אברהם

עשרת זכנים

לא יאכל בחפות אחר ברכה אף שאכל בתוך הסעודה אחר ברכת המזון (אגודה ה' ר"ה בשם הגאונים) והמנהג לבטל פרוסת הבנים בדבש לומר שהכל הבורא בכלה עליהם מחוקה ומוכה לנו (מהרר"ן) : תקפד * מלין כו' אם כוח בשבת מלין אחר אחרי ואחר כמילה יאכלו ע"ל סי'

נתיב חיים

תקפד מ"א ס"ק ג' °) ח"ל אותו בתחה. כ"כ וכן כוח בהמרי"ל ע"ש :

דגול מרבבה

בשאר מועדים (בסימן תפ"ז) לא הזכיר. בחבבה ואחיל בנוסחא של הרמב"ם שאינו מזכיר בחבבה עד אחר שפרש כתב יום פלוני וכו' זמן וכו' בחבבה בתנאחר בסדר התפלה לברמב"ם ובזה הראה שבעל הלים רבה לא דק ורלם ללמוד מדברי הש"ע שאין אומרים ואתן לנו בחבבה אם אינו רק בשאל בשבת אין אומרים זכרון הרוגה בחבבה :

יד אפרים

תקפב(בפ"ז סק"ג)ויש רמיה לזה לעיל סימן ש"ם בכ"ל ש"ם בס"ק ס"ח ומ' בבכין הריאל פ' קרח בפסוק כי כל העדה כולם קדושים דבר בלה ומתקבל : תקפד במג"א ס"ק ב' ולכן נהגו להתודות ולפרש תפלתו בשבת כו' בכ"ל : שם ס"ק ג' ומ' סי' תר"ב בהג"ה בכ"ל ובל"ל שם בשבת שאומרים ל"מ בש"ם של שבת תשובה ש"ם לך בתדיכתיו אין מהגים כו' :

חתם סופר

תקופה ומיעוט ימים ש"ש וא"כ על כרחקלא נתעברה בר"ה ועוד לפי חספורסם דתפלת חנה חי' בר"ח אחרי שתה והיינו ביום ר"ח ולא בלילה ואלקנה לא שיטש מטתו ביומר"ה והלילה כבר חלפועבר וע"כ הפקידה היינו שנגזר עליהם שתתעבר ותלד ולא הארייון . : סי' תקפ"ג במחבר ס"ב בחנ"ה אנו בגימטריא.ג"ב ולפענ"ד הטעם דאמרו חז"ל אל נגת אנו למה נמשלו ישראל לאנו מה אנו אעפ"י שמתגלגל במקומטנופת אין תוכו נמאס אוא ישראל אף על פי שמתגלגלים באומות העולם אין תוכן נמאס ע"ש וכיון שרומז עכ גליות לא מסמנע מלתא לאכול בר"ה . ועוד אף גם זאת בארץ אויביהם ר"ת אנו אף גם זאת :

באר היטב

שם בהן הזכרת חטא אין קפידא כיון שאינו דרך וידוי . וכשל"ה כתב דשלא בשעת הפפ"ל שרי ולכן נכון להתודות בשעת הפפקיעות בלחש בין סדר לסדר . ונפ' הסמזור ראיתי שמפרש קודם שאומר לפניך כלומר לטמיון חטאו שעבדו עכו"ם ואח"ז אין לנו מ"ל אלא אתה לבן עשה עמנו למען שמך ע"כ ובזה מתיישב מנהגינו שאומרים אותו בר"ה . ס"מ קרע רוע גזר דינו מרשם ס"ל רוע גזר בכמיעה אשת דשייכי להדרי דשיטו שיקרע הש"י הרוע שיש בגזירה ומה שבאחר יהיה לרשעים כי ליחוי בש"י יהלים הנקבים לרשעים וכן ותשובי וכו' מעכירין רוע בגזירה לא יפשיע בין רוע לגזרה ס"ז בס' ס"ק ז' ע"ש . יש לומר כלה בלירי אלא ומחל כי אמילה גדולה מסליחה עמ"ש סי' תר"ז : (ג) אמתי . לכל הפחות אם לא בשאל בשבת יש"ש בבילה ודוקא בפיוסים ואפלגא ולא מינגוסים ע"ש . אמר"ל דלא בר"ה ויה"כ ואומר כי מי שאינו בוכה כיצים אלו אין בשמתו מוכה ואמלגא גם אמר כל מי שבוכה אז מעלינו אלוהיו אותו שעם דיינין ליום בכ"ד של מעלה ונפשו מרגשת ובא לו הבכיה מעצמו : (ד) מלין . כתב ס"ז שעפמי

תשובה

קדמת נעוריו ועיין בשבו"י ח"ג סי' מ"ב שי"ל א"מ אפי' ביחיד כמ"ש הריב"ש וכ"כ בקיצור שליח בשם גדולים ע"ש : (ג) חצות. עבה"ט וכתב בשבו"י ח"א סי' ק"מ באחד שהיה לו קצת מיחוש שלא יכול לילך לבה"כ והמצירו בו בניו וב"כ שיתקעו לו ויאכל ולא רצה ומחמת המצרתם נדר שלא לאכול עד אחר זמן יציאת מבה"כ וכאשר השלימו תפלתם ורצו לצאת בא חכם ודרש דברי כבושים כמו שעה א' או שתים ואיחרו מלצאת וכתב ולכאורה י"ל שבגדרים הלך אחר ל' ב"א ובל' ב"א כוונתו על זמן יציאה בבה"כ דהיינו אחר זמן תפלה וזמן תורה לחוד שלא עלה זה על דעתו ואף אם היה בריא והולך לבה"כ היה יכול לצאת אחר זמן תפלה דקי"ל הלכתא כר"י פס"ב דביצה דאמר חציו לה' וכו' ואם כן אפשר דכוונות הנודר רק שלא יקדים לאכול בשביל מיחוש שיש לו אבל לא לאחר כולי האי אך יש לו לדמות למ"ש בר"ה דף ל' דבעי ר"ז נגעו לעמוד כו' אם כן בנ"ד שכתב רצה הטם לצאת ולא יצאו גם כן איכא לאסתפוקי כה"נ וכיון דעלתה בתיקו פסק נדרים להחמיר ואם רצו להתירו יתירו לו כדין נדרים שהם לצורך ר"ש ע"ש ואני אינני מבין הראיה מר"ח דהתם כל שיושבים עיין לא נסתיים זמן ב"ד משא"כ כאן מה שלא יצא זו עכבה שאינה מחמת זמן יציאת בה"כ מן הקהל תתפלה ודבר אחר גרם להם שנתעכבו ובמה נדחה החיתר שכתב בתחלה שלא היתה כוונתו רק על זמן יציאו מן התפלה וחמן זה כבר נסתיים הרבה ע"ש בש"ע באם שכח ואכל כו' ויש ללמוד משם לכאן רק קצת יש לחלק ע"ם החילוקים שכתבו התוספות בסוכה ובשבת ועיין סי' רל"ב ותל"ב ותרצ"ב וקצרתי:בש"ע ס"א ומאריכים בפיוטים כו' וכל מי שאפשר יש לו ליקח פנאי ללמוד ע"ז' הפיוטים להתפלל ועיין לעיל סי' ק' שכתב הט"ז דבפיוטים צריך להסדיר תפילתו ע"ש : בפיוט מלך עליון כתב המט"א שצ"ל מלך אביון בלת ודד שהח"ל דהיינו בלה בר"ת ולא כמו שנדפס בכ"ף והביאו באיר ע"ש: (ו) מלין.עבה"ט דעיין בדגול מרבבה שכ' שאין לעשות כן שיש לחוש שישאר דם אחר שיתיבש בפי' השופר' ולא עדיף מצפתו זחב כו' וכן אם יבא מעט דם תוך

אשר אברהם

(א) לפילו. בכ"ב נארף ולא כאלר בה מקום להבתחר בס"ח והזכרתו לבלמיסם בתקוס ובמדבר מ' . וכל פשם ביום סכיסם בהיולו בס"ח בבוקר קודם התפלה לבית שם מתפוני מקבל להבינו"ל וכת' בי"ד מי' מ"ר רלם לבלין בתרד ומשרו כמי לתלפיות מדברי רבינו ירוחם ז"ל בהיולו מרן בב"י סי' קמ"ד ע"ש לך בתחבר שלא בים נרגל ובהיולו בכבוד וכן בסבים סרב בסוסרים שבתי ז"ל :

הגהות רעק"א

סי' תקפד מג"א סק"ח דבשבת אין לתוס ב"כ. ע' לעיל סי' ח"ן בתג"ל סק"ב :

ביאור הגר"א

שם קלחם בשביל שכן מתוקן וכ"ל : תפוח. ע"ש ופריו מתוק לחכי וכמ"ש בריח שדה ומחרגמין תקל הפוקים וכיה בר"ם בירוש : ואומרים כו'.תכוהרסם בשיטתו שיאמר ל"ל : וכן. כ"ל : ונהגנין. בתמיס מ' : ס"ב אוכלים ראש כו'. לשמ"ן ילכן רלם ושל בנש : וחולכין אל הנהר. לזכור לת בעסקיה בס"ם כמרדש ובביאו ילקוש ס"ם ל"ם ובי מלחר שאין דרך כו' : שלא לישן . ירושלמי כלי מלן דדמיך ברים שתא דמיך מזלוי : סי' תקפד ס"א אין.ל"ב כ' : ונהגנין. ע"ש שבעגם ל"ם. תפנית ב"ם ב' : על הסדר. ל"ל לתפוקי דעת הכל כו שמתלגלגין בכ"ם שמאיר חטא: ואם הוא. ירושל' כבלמו פרמ"ם ע"ז דונמת ל"ג ב"ל כ"ל : ס"ב בני אדם כו' . ירושלמי בכיאו בסרדבי שם ושיין ס"ם בס"ם בלים : ס"ד מלין. אמיס ל"ל מ' אלא פסח וכ"ם לשופר ובגס"ב :

שערי

ועיש בשבו"י שכתב שחמון עם שלא ידעו אוכלין המוציא לבד עם דבש ותפוח לבד ותעות הוא לפי שבתפוח יש סלונתא איזה עיקר ולכך מחברו עם המוציא דאז סעור מברכת התפוח ע"ש ואנו אין נוהגין כן רק אוכלים כ"א בס"ע ומחמת ספק ברכת התפוח מוכרע אצלינו שהתפוח עיקר שהדבש אינו רק טוח על סניו וסיכה בעלמא דמשהו עבדי לה ואין לך מאכל יותר מזה : (ו) הנהר . עבה"ט ועיין שבו"י ח"ג סי' מ"ב כתב דאפילו חל בשבת ומביא ראיה ממהרי"ל דלא בקיצור של"ע ע"ש ובברי"י כ' בשם מהרם"ו דלא יאמר בשבת רק יעשה כן ביום שני אחר מנחה ולו' מזה דאף כשחל בחול ואירע אונס שלא עשה כסדר הזה יעשה ביום ב' ע"ש אך במה"ב כתב שהרב המקובל מהר' יוסף אירגאו לא חי' חושש ואומרו אף בשבת והוא כדברי השבו"י וכן אנחנו נוהגים אחריו :

סי' תקפ"ד (מ) אבינו מלכנו עבה"ט ועיין בש"ח שבספר ב"ד השיב על השל"ה והעתו כמ"ש הב"י שלא כומר מה שהוא דרך ווידוי וכתב שכן נתנו וכתב בכה"ג בשם מורו הר"ב ז"ל שהי' מלעיג על קצת חכמים בעיניהם שהניחו בקצת פיוטים של ר"ח שהזכי' בהם עון חטא שלא אמר מרן הב"י אלא שאין אומרים ווידוי בר"ה כגון חטאתי עויתי פשעתי מחול וסלח ומחה אבל שלא בדרך ווידוי לא עדיף משבת כו' וכ"כ בסר"ח ע"ש ומזה מבואר שבמקום שנהגו לדלג א"מ חטאנו לפניך יש לדלג סלח מחל ומחה נ"כ ולא דמי לאמירת ואתה רחום שהאומרים אף בשבת בסוסקי הזמרה אינו דרך בקשה וכא יפה עושים אותם המדלגים א"מ הראשון והשאר אומרים על הסדר.ומ"ש י"ל כלה בצירי איינו חלמד בצירי והכף בפתח וכתב בסר"ח שצ"ל א"מ זכור כי עפר הזיין בשוא והכף בחולם ודא כתאומרים בקמץ ושורק ומ"ש לו' סלח ומחל בש"ח כתב שבכל הסידורים והנוסחא השנור' היא מחול וסלח וכן עיקר וכן אומרים ביה"ר שקודם פ' התמיד ובווידוי יה"כ ובסוף ווידוי יה"כ וכ"כ הרמב"ם בנוסח התפלה והרד"א וכן בכל בו כתוב שהנוסחא שהוא מחול וסלח לא תיקשי לן מנוסח התפלה סלח לנו אבינו כו' דגם כאן אומרים א"מ נגד שני התוארים (אומרים) על התואר מלכנו המסרך לו אומרים מחול וסכח כנגד תואר אבינו שמזכרנו ע"ש ובסידורים שקנו נדפס בנוסחת המנא וגם ס"ש בש"ח ליישב מהך דתפיל' י"ח דקדמה סליחה הוא דחוק ואדרבה י"ל שכנגד אבינו שהוא קודם על התואר מלכנו המסרך לו אומרים סלח ונגד תואר מלכנו או' ומחל כמו בתפילת י"ח ולכן כ"א לא ישנה כפי הנוסחא שהוא רגיל בה מימי

לבושי שרד

תקפד מ"א סק"ג (°) וע' סי' תר"ב בכנה ופפי' תר"ר. ר"ל דבסי' תר"ב משמע ג"כ כך אח"ל אפי' בע"ם בתחה מדל' דאומרים אבינו מלכנו ערב ובוקר אלבד בשבת שא"ל לא בערב ולא בבוקר ובסי' תר"ר ג"כ משמע כך כמ"ם בס"ח שם : שם (°) מחילה גדולה. ודרך לנקש על בקל מחילה ע"ז בכיא"ל ובכ' תר"ז בס"ל סק"ח מיאמר תחנים עוזות ופשעים כדי שיאמר בקל מחילה ומזה הפעם כ' אח"כ ג"כ לומר מחה הפעם ומחלתינו ואח"כ ופשעינו ו :

ביאור הגר"א

שם קלחם בשביל שכן מתוקן וכ"ל : תפוח. ע"ש ופריו מתוק לחכי וכמ"ש בריח שדה ומחרגמין תקל הפוקים וכיה בר"ם בירוש : ואומרים כו'.תכוהרסם בשיטתו שיאמר ר"ל : וכן. כ"ל : ונהגנין. בתמיס מ' : ס"ב אוכלים ראש כו'. לשמ"ן ילכן רלם ושל בנש : וחולכין אל הנהר. לזכור לת בעסקיה בס"ם כמרדש ובביאו ילקוש ס"ם ל"ם ובי מלחר שאין דרך כו' : שלא לישן . ירושלמי כלי מלן דדמיך ברים שתא דמיך מזלוי : סי' תקפד ס"א אין.ל"ב כ' : ונהגנין. ע"ש שבעגם ל"ם. תפנית ב"ם ב' : על הסדר. ל"ל לתפוקי דעת הכל כו שמתלגלגין בכ"ם שמאיר חטא: ואם הוא. ירושל' כבלמו פרמ"ם ע"ז דונמת ל"ג ב"ל כ"ל : ס"ב בני אדם כו' . ירושלמי בכיאו בסרדבי שם ושיין ס"ם בס"ם בלים : ס"ד מלין. אמיס ל"ל מ' אלא פסח וכ"ם לשופר ובגס"ב :

חכמת

עביד וגם זו לשובה וכן מה"ש תקנו לאכול מאכלים טובים ומתוקים ולומר עליהם כן כדי שאם ח"ו נגזר לחיסוך יהיה נחסך ע"י אמירה זו לטובה אמן כי"ר ועיין בדרושים שלי לר"ח שנת תרי"ב ביאור הסטורית יום א' דר"ח תפלת חנה נ"כ ע"ד זה ע"ש ודו"ק :

סי' תקפ"ד סעיף א' אין אומרים הלל בר"ח ויה"כ וכו' . נ"ב הנה ראיתי בספר אל' רבה שהקשה לפי מה דמצלינן אקצירי ומריעי בכל יום ומפורש ב"ש משום דקי"ל כר' יוסי דאדם נידון מחצית

הפסק. כיון דהוי לגרך אכילת התפוח.וכמ"ש סי' קס"ד דדיבור שהוא לגרך סעודה לא הוי הפסק: וכן בסכה מברכים ליבש בסכה. כמ"ש בסי' קס"ד בהגה : (ס"ק ד') מנחים כו' וכ"מ ברבים שיר השירים ע"פ אל נגת מנח ירמי. דימה ישראל למנח. מה מנח יש בו ד' מעורות וסידה (היינו עץ) בימיסה בחמצע. כן היו ישראל במדבר ד' דגלים ומשכן בחמצע והרי הקטנים אין גדילים בתמונה זו.אע"כ דהקטנים אין נקראים מנחים:(ס"ק ה) הגהר כו' עפי' תל"ז ס"ב. בא לטעם מנהג גרוע שבתב מהרי"ל הוא בא"ר שמליכים נהר פת לחם לדגים. דמבואר בסי' תל"ז דאסור ליתן לפניהם מזונות. כיון דאין מזונותיהם עליך : (ס"ק ו) שלא כו' שבבר נתעורר כו' ויוצב בעל כו' דמה שנהגו שלא ליתן הוא עפ"י הירושלמי שכ' מאן דדמיך ברים שתא דמיך מזלוי. ר"ל אם האדם עוסק בד"ת לא יפלה. מעורר למלאך שלו למעלה להתפלל עליו. משא"כ כשישן א"כ גם בהיותו ער ובטל בד"ת לא יפלה. מעורר למלאך שלו למעלה להתפלל עליו :

סי' תקפד (ס"ק ב') מ"מ כו' ובשל"ה כתב כו' עפ"י שהקשה דברי הזהר מהקדי דבמקום מ' כתב לפניך אמר לפניך. ובמקום אחר כתב דיש להתודות בר"ה ולכן כתב לחלק בשעת תפלה שרי . ושלא בשעת תפלה אסור . אבל בשמפרש החטא דרך ווידוי אדרבא טוב הוא . ובשם האר"י כתב דוקא בלחש ובשעת התקיעות בין סדר לסדר (בשעת התקיעות ממש הא צריך לשמוע התקיעות אבל בין סדר לסדר בשלא"ה שהין ומפסיקים) דבשל"ה בשמן מעורבב ע"י התקיעות אז יש שהות להתודות לכן נקט שלא"ה כל המומרות יחד דוקא לפרש החטא ובלחש ובין סדר לסדר אלא המירוצים בכ"ל : ובפי' המחזור כו' אבותינו חטאו כו' ולכן אין להכות על הלב ומזה בר"ה בשאומר מ"מ חטאנו לפניך כדרך שמוסים בשעת וידוי : מ"ל הבשעות כו' ח"ל הלבות חושבי לחירוף ויחוד כאלו רוצים להכריח להש"י שיקבל תפלתם בע"כ ע"י הבשבעות . שבעולם הבשבעות אמיתות כן הוא . שבש"י יתן רשות לאותם המלאכים שיעשו דברי המשביע בלי שום זכות כו' חלילה לנו מעשות מילוות שלנו כו' יתר על רוב הסכנה הטומדת למי שמשנה נקודה אחת כו' שאין לנו בקיאים בסם

ומלין אחר תשרי ומומרים יום ליכפר וכחול מומרים הסזמון וח"מ יום ליכפ' וס"ה ככל י"ע וכ"ל הטעם דכשכת אין לחוש כ"כ לסמיכת גאולה לתפילה כמ"ש סי' קי"ח ועיין בלבוש :

תקפה א מעומד. ואין לסמוך על דבר שאם יגעל אותו דבר יפול [ד"מ מהרי"ל] ופמ"ש רסי' קמ"ח וכ"ל דאם תקע מיושב ילא דאם שופר ילפי' מעומד וכעומר גופא ילא כמ"ש סי' תפ"ש. (°) ונם השומע צריך לעמוד אשלא שמע על סדר הברכו' מעומד (רדב"ז ח"ח)(כ"ם) ולא ידעתי מכ"ל מה (כ"ה) : ב קול שופר. ולא יאמר בקול דמשמע לעשות רצונו ואם כיון לתקוע בשופר ילא (כ"ח): ג ואין מיוק. וטוב יותר שיכרך השומע אלא שאין מהגין כן (ת"ה) ומשמיטין לא כת' כלום (°) והרמב"ם כ' שהוא כעצמו יכרך שהמיטו וכ"כ מע"מ בשם מהרי"ו וכ"כ הגמ"י *) אך הרב"י כת' שאין המנהג כן ופס"ז כת' רמ"א הגה"ה וכ"ל שמנהג זה הוא להנשים שאין יודעין אכל מי שיודע יכרך לעצמו כ' ברכות ויולא אליבא דכ"ע וכ"כ בכ"ה דהרמב"ם מייתי דווקא כמל כן מהירו או שעושה סוכ' או קובע מזוזה לחבירו וכן עיקר: אם ששכן לו אם שמע תקיע' או נטל לולב ביום ראשון מכרך ובכיום שני שלי לתקוע (כ"ה ריב"ם) עכ"ד ס"י כ"ח ולפ"ל סי' ס"ז: ד כלל ימין' של סיו. משום דכתיב והשמן עומד על ימינו לשמע וכתב בשל"ה שכן נכון ע"פ הקבלה ולא כלבוש והגה"מ כתב ולא פשמעל מפני שהתפילין של יד מגינה [לגורה] ואם כן אמר יש לתקוע בימין דידיה עפי' כ"ז ס"ו : ה יהפוך . סי' הסופר לעבלה (לשון מהרי"ל) כ"ל כוונתו שיעמיד הפה למעלה ולא לגדדים . וכלבוש כת' יהפוך הסופר מעט למעלה מעמע מר"ל שיגביה הפה מעט למעלה : ו ישלים אחר . ול"ד לתורה שלריך לחזור לראש כמ"ש רס' ק"מ (°) דהתם כתיב תורת ה' תמימה (רי"ו כ"ו) : ז בברכה שכיכך. ול"ד לתורה שלריך לחזור ולברך דהכא הראשון עשה הברכה שילאו

תקפה(א)מעומד. דכת' יוסתרוע' יהי' לכסוילפ' מלכ' דנכי פומר וכעומר כתיב חרמש בקמה ת"ת בקמה אלא בקומה : (ב) לשמוע קול שופר . דל"ל בתקיעה תלא מלתא אלא בשמיעה (עור) וא"ל לשמוע בקול דגם הוה משמע שהוא לייש לקול השופר : (ג) ולא הוי ברכה לבטלה שיעור ע"ז כיון שיולא בתקיעות הפני וכ' כ"י דלא קיון שיולא הפני בברכתו אפ"פ שלא יולא הוא בתקיעו' הפני כגון שהולך לו לא הוה ברכה לבטלה ולפד"ן דדברי הטור כאן ממש ע"ד שכ' רמ"א בסי' רס"ד ס"כ כאם קראו למפטיר מי שאינו יודע לקרות ההפטרה יכול אחר לאומרה אבל לכתחלה לא יעשה כן עכ"ל ה"נ דכותיה שלכתחלה לא יברך זה ע"ד שיתקע אחר ואי"כ ה"מ (°) דה"ל ברכה לבטלה ולא אמרי' אע"פ שיולא מוליא אלא אם המברך תוקע קמ"ל דעכ"פ כדיעבד שרי והא' יול' בתקיע' הפני ע"כ לא הוה כאן ברכה לבטל'

תקפה ברכת השופר. ובו ה סעיפים :

א מ צריך לתקוע (א) א (מ) מעומד : הגה *ונוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין :

ב ג קודם שיתקע יברך (ב) (ג) לשמוע ב קול שופר ויברך שהחיינו : הגה ג ואין מיוק בין אם יברך לעצמו או שכבר יצא ומנהג להוליא (ג) אחרים אפ"ה מברך התוקע שהי ברכות המברות (כ"י ופה"ד): ג ויתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים : הגה וטוב לתקוע ד בלד (ד) ימין אם אפשר לתקוע בכך (מנהגים) וכן ה יהפוך השופר למעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה (רוקח ומהרי"ל) :

ג ד אם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים ו ישלים אחר ואפ' ג' או ד' ודי ז בברכה שבירך הראשון והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה ואפילו אם ביך ולא יכול לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה (ג) ולא הויא ברכה לבטלה :

תקפה ברכת השופר. ובו ה סעיפים :

א מ צריך לתקוע (א) א (מ) מעומד : הגה *ונוהגין לתקוע על הבימה במקום שקורין :

ב ג קודם שיתקע יברך (ב) (ג) לשמוע ב קול שופר ויברך שהחיינו : הגה ג ואין מיוק בין אם יברך לעצמו או שכבר יצא ומנהג להוליא (ג) אחרים אפ"ה מברך התוקע שהי ברכות המברות (כ"י ופה"ד): ג ויתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים : הגה וטוב לתקוע ד בלד (ד) ימין אם אפשר לתקוע בכך (מנהגים) וכן ה יהפוך השופר למעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה (רוקח ומהרי"ל) :

ג ד אם התחיל לתקוע ולא יכול להשלים ו ישלים אחר ואפ' ג' או ד' ודי ז בברכה שבירך הראשון והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה ואפילו אם ביך ולא יכול לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה (ג) ולא הויא ברכה לבטלה :

שערי תשובה

השופר ויתייבש כי דם יבש יש בו ממש וחוצץ ע"ש ולענ"ד כיון שאין דם בפה רק לכלוך פה לבד אין בו כדי לזוב ככנו לתוך השופר וגם מה שמתלכלך פה השופר בלכלוך הדם שבפה אין בזה משום חציצ' אף אם מתאדם קצת מלכלוך הדם חזותא לאו מלתא הוא ואף הליכלוך הזה אינו מתיבש כי מתלבלב פה התוקע ובכללות התקיעות מקנה היטב ודיו ועיין בי"ד סי' רס"ה שהמהול ירחץ ידיו ופיו כדי שיברך בנקיות ומ"מ מו"ר לא הקפיד ע"ז וברוך ברכת השופר בפה המלוכלך בדמים בכדי לערב מצות מילה בשופר באי"ר ריש סי' תקצ"א שדעתו דיותר טוב למול קודם אשרי שיהא המילה ס"ף לתורה כמ"ש במ"מ ובמרדכי בשם תשו' הגאונים וכן משמע ברוקח . ועוד שלא יהא הפסק כ"כ בקדיש דקאי על אשרי כו' . וכתב בשבו"י ח"א סי' למ"ד עיר א' קטנה שאירע לחם אונס שלא היה להם שופר בר"ה עד אחר תפלת מוסף ויש כאן יכד למול מלין אותו אחר אשרי להיות מן הזריזין כמו בר"ה שחל בשבת ומ"ש בתה"ד לקיים זכור ברית אברהם ועקידת יצחק היינו להקדים המילה אבל א"צ להיות תכופים זה לזה ונם כי אינו רק רמז ולכן להיות זריזין שלא לאחר מצות מילה עדיף :

הקפה (ה) מעומד. עבה"ש ועיין במנ"א בשם הרדב"ז ונם השומע כו' ר"ל שאם א' לא שמע התקיעות על סדר ברכות ומאיש התוקע לחוציא י"ח צריך לעמוד ומ"ש המנ"א דכנה"נ כתב ולא ידעתי מנ"ל ועיין בבר"י ומה"ב דכנה"נ לא קאי על הך מילתא ר"ק דקשיא ליה דאי השומע כתוקע למה בתקיעות מיושב התוקע עומד והקהל יושבים דאו כולהו מעומד או כולהו מיושב ועיין מה"ב מ"ש בשם הרדב"ז ח"א סי' ד"ה משום כבוד ציבור לא רצו להטריח עליהם כיון שעתידין לשמוע תקיעות דמעומד והצריכו לתוקע שיעמוד כדין המצוה שהוה מעומד א"נ משום כבוד הציבור שום דבר שאם ינשל אותו דבר יפול ועיין לעיל סי' תק"א וסי' תק"ב : (ג) לשמוע . עבה"ש ועיין מ"ש עבה"ש ועיין ביד אפרים שכתבתי דברי המנ"א בזה ומ"ש בשם הכנה"נ דהמנ"א נקט נפשיה בקצירי

באר היטב

סזמון מוהר"ר פייבש מקראקא היה מל ברי"ה ולא קנה פיו אחר המילה אלא בפה מלוכלך כדם מילה תקנ בשופר נעבר מצות מילה בשופר:בסחל בשבת מ"ל הסזמון זכור ברית ומלין אחר אשרי ומומרים יום ליכפר ובטול מומרים הסזמון ומ"ח מומרים יום ליכפ:בשבת מ"ל יום ליכפר והיה בכל י"ט מ"ל ועיין לעיל . וע' סי' תל"ו סעיף ז מש"ם : תקפה (מ) מעומד . ולא תקע מיושב יצא ע"מ ע"ש : (ב) לשמוע . ולא כיון לתקוע בשופר יצא כ"ם : (ג) אחרים. המ"ש הפלה שמנהג הזה הוא רוקח ונכים שאיק יודעין אכל מי שיודע לכרך לעצמו ויולא אליבא דכ"ע ע"ש וכ"ה בכנה"נ וע' יד אהרן אם ספק לו אם שמע תקיעה או נטל לולב ביום ראשון מוקע ואיש מברך וביום שני אין לריך לתקוע בכה"נ ריב"ם : (ד) ימין . דכתיב והשמן עומד על אמינו . ואפשר יד יש לתקוע

הקפה (ה) מעומד. עבה"ש ועיין במנ"א בשם הרדב"ז ונם השומע כו' ר"ל שאם א' לא שמע התקיעות על סדר ברכות ומאיש התוקע להוציא י"ח צריך לעמוד ומ"ש המנ"א דכנה"נ כתב ולא ידעתי מנ"ל ועיין בבר"י ומה"ב דכנה"נ לא קאי על הך מילתא ר"ק דקשיא ליה דאי השומע כתוקע למה בתקיעות מיושב התוקע עומד והקהל יושבים דאו כולהו מעומד או כולהו מיושב ועיין מה"ב מ"ש בשם הרדב"ז ח"א סי' ד"ה משום כבוד ציבור לא רצו להטריח עליהם כיון שעתידין לשמוע תקיעות דמעומד והצריכו לתוקע שיעמוד כדין המצוה שהוה מעומד א"נ משום כבוד הציבור שום דבר שאם ינשל אותו דבר יפול ועיין לעיל סי' תק"א וסי' תק"ב : (ג) לשמוע . עבה"ש ועיין מ"ש עבה"ש ועיין ביד אפרים שכתבתי דברי המנ"א בזה ומ"ש בשם הכנה"נ דהמנ"א נקט נפשיה בקצירי

יד אפרים

תקפה במנ"א ס"ק א' מעומד ע"ל סי' ח' ס"ק ח' מבואר שגם הברכה תהיה בעמידה : **שם ס"ק א' וגם** השומע כו' ר"ל שאפשר הדבר שאין עומדין בתקיעות הראשונות לפי שעתידין לתקוע על סדר הברכות אם מקשות כלבור ולא סמע בתקיעות שאל סדר הברכות ועתה תוקעין לו לכולאתו הוא לריך לעמוד כ"כ הרדב"ז ובנה"נ כ' ע"ז לא ידעתי מנ"ל הא שהשומע יתחייב לעמוד דאי משום שליף לכם מעומד אזו לאוקמא מנ"ל כו' כ"ם בכנה"נ ופוף דבריו ומ"ם שם ואם תיכם עקריות לא יכוכ בכם חיוב כו' מבוחנים קלת ע"ם : **ס"ק נ'** וכ"ל שמנהג זה הוא לנשים אלין ותינוק יברך לעצמו ויולא אליבא דכ"ע **הגה** אבל אם אינו יודע ספר מברך בתוקע אף ברכת שהחיינו וכ"כ בכנה"נ כו' כ"ל ה"ל הבכנה"נ כ' הרמב"ם שב' הכשובה מלוה לאחרים מברך על שעשיתה אבל שבחיינו אינו מברך כ"ל על המלוה שעושה לעצמו מיירי דוקא בחל בן אחרים אבל אם אינו מלוה אלא בכבל דבר מחייב הוא לברך מ"ל אינו מחייב לברך שהחיינו אבל אם אינו מלוה אלא בעשיה אינו מברך כ"ל על שעשיה המלוה שהחיינו כגון שבות שלוחו עכ"ל ור"ל דגם בחל בן אחרים אם אינו יודע וזהו מבוין לטולאת ברכת שהחיינו ג"כ יכול לטולאתו אלא הרמב"ם לא מיירי מזה ברולה לטולאת אם אינו רק לענין החיוב שמוטל עליו בשעה המלוה כזה קאמר הרמב"ם שאין מוטל עליו רק ברכת בשעה אבל לא ברכת שהחיינו שבא"ש לא שייך מעם דהא בה"ב לא שייך ברכת שהחיינו ג"כ לכן פי' שבאינה ספק מעם לטעלה ור"ל שיהיה הפופר פגנה לטעלה בחלבפון קלת בחוטן שיהיה פי הפופר נגר הראה לטעלה ספק של הבוקע : **תקפה במ"ז** ס"ק ג' בדיעבד אבי לא בקוע אבר"ל דבדיעבד אבי לא בקוע אבר"ל דבדיעבד אבי לא בקוע אבר"ל דב

ד ה (ד) אחר תוקע וראי שליח צבור ח כדי שלא יתבלבל ט ואם הוא (ה) מובטח שחוזר (ה) לתפלתו י רשאי לתקוע : הגה ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לשליח לצור לתקוע אבל תקיעות שתוקעין מיושב דהיינו קודם שמתפללין מוסף מותר לשליח לצור לתקוע (כל בו) ואם אין השליח לצור תוקע מיושב רמוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הברכות (ו) כי המתחיל במלוה אומרים לו (ו) גמור (רמב"ם ומ"מ). ומהגין יא (ז) להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה וכן הוא :

ה ו הנוטל א] שכר לתקוע שופר בר"ה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתו' וי"ט (ז) אינו רואה מאותו שכר יב סימן (מ) ברכה :

תקפו דיני שופר של ראש השנה ובו כג סעיפים :

א מ * שופר של ראש השנה (מ) מצותו (א) בשל א איל ג וכפוף ג ובדיעבד כל השופרו' כשרים בין פשוטים בין כפופים ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים ושל ב (ג) פרה פסול בכל גוונא ד וכן קרני רוב החיו' שהם עצם אחד ואין להם מבפנים זכרות פסולים (וכן שופר ג מנהמה ה (ג) טמאה פסול) (ר"ן פ"ד דר"ה) :

הגוזל

תקפו א מיי לזכר עקידת יצחק וכפוף שיכפפו לכם למקוס: ב פרה · ה"ה שור מפני שנקרלו קרן ולא שופר: ג מבהמה טמאה. הקשה ר"מ רנקש דהא בהמה טמאה ל"ל קרנים כדאי' בנדה פ' בא ש' ולא פיין בחולין דף מ"ט דקאי

שיאמו כל הקהל בזה : ח כדי שלא יתבלבל. אבל בפסק (°) לא חזיב עמ"ם ס' תקל"ב ס"ג : ט ואם הוא מובטח ול"ל דאם אינו מובטח אפ"ם שאין שם אחר לא יתקע עד אחר התפלה (°) עפי' תקל"ב ותקל"ג וכ"ש שבכר יצא בתקיעות שמיושב דהא אפי' נשיאת כפים מבטלין כשאינו מובטח כ"ש זה כנ"ל ומ"מ כשמתפלל מתוך הסידור בודאי מובטח(°) פמש"ל: י רשאי לתקוע. הגה ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לשליח לצור לתקוע אבל תקיעות שתוקעין מיושב דהיינו קודם שמתפללין מוסף מותר לשליח לצור לתקוע (כל בו) ואם אין השליח לצור תוקע מיושב רמוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הברכות (ו) כי המתחיל במלוה אומרים לו (ו) גמור (רמב"ם ומ"מ). ומהגין יא (ז) להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה וכן הוא :

ה ו הנוטל א] שכר לתקוע שופר בר"ה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתו' וי"ט (ז) אינו רואה מאותו שכר יב סימן (מ) ברכה :

תקפו דיני שופר של ראש השנה ובו כג סעיפים :

א מ * שופר של ראש השנה (מ) מצותו (א) בשל א איל ג וכפוף ג ובדיעבד כל השופרו' כשרים בין פשוטים בין כפופים ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים ושל ב (ג) פרה פסול בכל גוונא ד וכן קרני רוב החיו' שהם עצם אחד ואין להם מבפנים זכרות פסולים (וכן שופר ג מנהמה ה (ג) טמאה פסול) (ר"ן פ"ד דר"ה) :

הגוזל

תקפו א מיי לזכר עקידת יצחק וכפוף שיכפפו לכם למקוס: ב פרה · ה"ה שור מפני שנקרלו קרן ולא שופר: ג מבהמה טמאה. הקשה ר"מ רנקש דהא בהמה טמאה ל"ל קרנים כדאי' בנדה פ' בא ש' ולא פיין בחולין דף מ"ט דקאי

זרחיתי פירושים ע"ז לא לורלפ"ד: (ד) אחר תוקע. כן הביא הטור בשם רבינו הלי מדתן הב'מתקיע פ' הש ן שהוא מתפלל מוסף מתקיע התקיעות פ' שאחר תוקע ע"פ הש"ן שאומר הברכה וכב"י פ' דלרבינו הלי הויין תקיעות שמיושב פיקר כו' דחק עלמו בחנם כי מ"ש הטור ודקדק רבינו הלי הוא מילתא אחרית' ואינו שייך להקור' שאמר דתקיעו' שמעומד עיקר וההוכח' לזה מדסדרי התקיעו' להשי שמתפלל מוסף: (ה) מובטח. כ' רש"ל דלמהר"ם נבי כהנים אפ' הוא מובטח לא סמכי' עליה היכא דאיכא אחר ה"נ לענין תקיעה עכ"ל וא"כ לא מועיל מפלה שהוא מובטח אלא היכא דליכא אחר (°) וא"כ אם אינו מובטח לא יתקע כלל אפי' ליכא אחר ול"נ לפ"ד דהיאך יבטלו התקיעות לגמרי בשביל חשש פירוף ובלבול בתפלה דהוא חשש בעלמא דדוקא בנשיאת כפים שאינה חובה אבלא קראוהו כמ"ש ס'קכ"ח אמרינן כן משא"כ שופר דאם אין אחר יש לתקוע אפי' במקום שאין מובטח אלא אמרי' דמן השמים יסייעוהו לעשות כהוגן דמצוה נוררת מצוה כנלע"ד : (ו) כי המתחיל כו' · והמנהג בברכה קבלות לחלקם ואפי' בתקיעות של הסדרים עלמן ויש ללמוד זכות עליהם ע"פ מ"ש הטור בשם בעל העיטור מסתברא שאם

ש"ן יודע לתקוע הרשות בידו אלא מנהג הראשונים שהיו זריזין במצות ומחבבין אותם כ"א נוטל חלקו כדי לקבל שכר עכ"ל: (ז) אינו רואה מאותו שכר סימן ברכה. בטור הביא דעת רבי יחיאל אחיו שכתב עלבני ספרד שנהגו לשכור אחד לתקוע מאין להם היתר זה כי נ"ל שאסור כדתניא השוכר את הפועל לשמור פרה ותיוק שמכירים אותם להתפלל בשבת וזהר"ר שמואל אומר דאין איסור המצוה להתפלל עכ"ל וקשה על הר"ם מהיאך השוכר לשמור פרה ותיוק שמביא הטור וזהו זדאי מצוה שומר הפרה להיות פרה אדומה וכן התיוק אלא יתמה כי מעשה הפרה היה ע"י תיוקות וכפ' הזהב מביא משנה זו ול"ל דהר"ם דשאני מצוה התלוי' בשבת עצמו ואין שייכה לימות החול כגון התפלו' של שבת וכ"מ מפ' מקום שנהגו שאבר התורגמן שהיו רגילים לתרגמן בשבת אין בו סי' ברכה משמע אבל איסור ליכא וכמ"ש כ"י בזה והיינו נמי מפי שהתורגמן תרגם דוקא בשבת ול"ע על הכ"י (°) שב' כ"ד סימן ע"ד במ"ש במוכר ס"ת דאינו רוחה בו סימן ברכה וכתב כ"י וז"ל משמע כיון דאינו רוחה בו סימן ברכה אסור הוא למוכרו כו' ובאן כתב בהיפך : הטור הביא הגמרא אר"י כל שנה שאין תוקעין בו בתחלתה מריעין לה בסופה מ"ע דלא מפרכב שנן ומפרש הה"נ לא דאיקלע בשבתא אלא דאתיליד אונסא ולא תקעו אבל אם זקשה דהא אונס פטרא רחמנא בכ"מ ותו קשה דאיתא במהרי"ל סה דמריעין בסופה דהיינו במוד אבל נתבטלה מחמת אונס לא יאמרה להם כל אין והוא שלא כדברי הה"נ ול"ל דהך מריעין בסופה הוא פ"פ מה שמלינו בחלמא ביתא דאמרינן שם עליכותיה מסתיי' פ' שפ"י שהוא דוחא ומתשלב ביטול אחר כך מסרפה (°) שהיתה נגזר עליו והכי נמי בהך דתקיעות של ר"ה בתם נאמרו ולא תקעו הוא סיבה מאתו ית' שאירע להם הקב"ה אירע להם בסוף השנה וכ"מ שיחזרו בתשובה ויצטערו פ"ז ופי"ז יתכפר להם מה שנתחייבו ופ"כ אמר הה"נ דאם איקלע בשבת אין שייך לומר כן שהקב"ה מרחם להם אלא דוקא בחירע מקרה בזה יהרהרו ויצטערו ועליכותיהם מסתיי' לזה שלא יאונה להם אח"כ לרה כלל נמצאו גם דברי מהרי"ל לודקים . והך מריעים לה בסופה פי' כ"י שיכוחו עליהם אויבים ויריעו בשופר בתרועות ורש"ל פי' שיבוח להם רע . ופפס מ' בא לי בחלוס פי' הפסוק בחלוצו' זקול שופר הריעו לפני המלך ה' אפי' ע"ד הגמרא הזו שיהיו מזהרים לקיים התרועה ע"י שופר קודם שתהיה התרועה מ"ז בסוף השנה מחתו ית' ובזה אמר לפני המלך ה' כלומר קודם תרועת המלך ה' כ"ה מ"ו : ועוד הביא בטור וז"ל רמז לדבר אין שנן ואין פגם רע ר"ת שופר פ' כשיש שופר אין פגם רע וקשה היכא רמיזא אין שנן אדרבה להיפוך משמע מ"ו וכ"ל דהוא ע"ד שמצינו במדרש שסמ"ל עצמו מלמד זכות על ישראל ואמר יש לך עם כמלאכים בו' ע"כ אמר כאן שנן ואין פגם רע כלומר אף שהשנן שם הוא מ"מ אין פגם רע כי הוא עצמו מהפך לטובה ממילא הוא כאלו אינו שם כלל והוא שפיר אין שנן :

תקפו (א) בשל איל וכפוף כו'. אפ"ג דנקט הש"ס הכי תרתי בחדא מחת' מ"מ אינם שוים דכפוף הוא עיקר המצוה לכתחלה ולא יצא ית לכתחלה בשופרות שאינם כפופים אבל בשל איל אינו מקרי לכתחלה אלא מצוה מן המובחר כ"מ בטור דכתב אמצוה לכתחלה זה חלק ב' וכפופים כשרים בדיעבד זה חלק ב' וכפופים כשרים לכתחלה זה חלק ג' ואח כ כתב ומ"מ מצוה מן המובחר מן המובחר וזהירות יתירה וכ"כ כ"י והא דכתב סטור תחלה שופר הראוי לתקוע בו כיצד שיהא של איל וכפוף כו' בזה הקב"ה בכלל ומ"ש אח"כ אם שאין בו איל וכפוף אמר כן דרך לא שיהא דוחא ומתשלב ביטול אחר כך ולכתחלה בעינן שיהא כפוף ואפי' בשל עזים ומ"מ מצוה מן המובחר לחזור אל איל הרי דאינם עזים ואין לעשות ולומר דהך מ"מ מצוה מן המובחר הוא הטלים הטליבי כמ"ש קצת דזה אינו הכ"ל ומ"מ מצוה כו' אלא ומצוה מן המובחר כו' כיון שזה מ' מהחלקים אלא ודאי שהורה לנו הש"ס שאין זה מגר הדין מ"מ הוא מגר הכחירה שיפה למאן דאפשר וכ"מ בהדיא בתשר"י שכתב ולכתחלה מצוה בכפופים ובכל הכפופים תוקעים כו' ובא"ר אהכו' למה תוקעין בשופר של איל ל"ד נקט איל דשאר כפופים אפי' אינו אלא מצוה מן המובחר כדי שיזכור עקידת יצחק וכ"ל דל"ד של איל אלא ה"ה כל מיני בהמה הם ככלים בכלל זה להזכיר עקידת יצחק שבי בסימן תקפ"ג כתב ומוכלין דאם בכם והיינו לזכר עקידת יצחק וכזה ניחא לי דברי הרמב"ם שכ' ח"ל שופר שתוקעין בו בין בר"ה בין בכ"ה ביום הכפורים ובכל הפוסרות פסולים חוץ מקרן הבהמה ומקרן הבהמה כיון שזכרו תחלה אלא הכ"ל וכל שאר הפוסרות פסולים ותו למה לא זכר גם בסיפא הבהמה הכפוף אלא כ"ל דתרתי קאמר תחלה אמר לכתחלה יהיה בהמה כפוף ואח"כ אמר חוץ מקרן הבהמה והיינו אפי' פשוט דבשר בדיעבד ובהך בהמה כלל כל מיני בהמה עזים ויעלים (ויש לומר לזה מהפסוק שור שה כבשים ושה עזים אל ואני ואמר ויש לומר הטעם ויש לומר הייטו יעלים וכי היכי (°) דאשיב אל אחר שזכר שה בבשים זכר ומי יאמר עליו שקורין אותו אשמנ"ק בלשון הטיבה

באר

כיעין דידיה מ"ל עיין פי' ז' : (ה) לתפלתו . מראה לי דאם אינו מובטח אפ"פ שאין שם אחר לא יתקע עד אחר התפלה שבבר יצא בתקיעות דמיושב מ"מ . וס"ז כתב דאם אין אחר מוכר לתקוע דמן השמים יסייעוהו לעשות כהוגן דמצוה נוררת מצוה וכתב הש"ל ומכל מקום כשמתפללים מתוך הסידור בודאי מובטח ומפני קכ"ח ס"כ: (ו) גמור. והמנהג הברכה מקומות לחלקם אפילו בתקיעות של הסדרים עלמן : (ז) להקרות . המתפלל שחרית מקרא להתוקע ד"מ. גם תקיעה דראשונה יקרא לפניו אלי"ה עיין סימן קכ"ח סי"א . פשט אחת

שערי

בקצירת ע"ש : (ה) בש"ע הנוטל שכר כו' ועיין בסי' נ"ח באם הציבור צריכים לשלם לש"ץ ע"ש סעיף כ"ג וה"ה לתוקע וכיוצא בו ועיין בר"י כאן בשם בסר בני יהודה . בכפר שיש י"ג ב"כ וצריך לתת הרבה להביא תוקע מרחוק וששה רוצים ושבעה מעכבים אין לו' בזה ניזיל בתר רובא והמיעוט כוקאת המעכבים ואם המעכבים טעמם משום שהם עניים אין כופין דביכול דיבור הכתוב והששה יתנו כל הצריך ע"ש ודלא כחות יאיד סי' קפ"ו שצידד בזה ע"ש ועיין בחו"י שם שכתב שתלוי באם רוב מב"ב או רוב מעניים אף שקצתם מסכימים לבוזבז חדין עם המעכבים כי אזלינן בתר חוב ופסור מצד חדין ואף שנובי' לס"ע מ"מ אין העני מחויב לבוזבז אפילו מעט יותר מהראוי כו' ע"ש ושם כתב שאם הששה שנתרצו. אומרים שאם חבריהם ולא יתרצו יתנו עמן שלא יצאו רק הם אם מתנים כך תנאם קיים שאינם מחויבים להעמיד לחבריהם ואם התוקע מכוין לחוציא רק אלו ולא אלו בודאי לא יצאו ואם יעבור על התנאי ויכוונו לחוציא כל השומעים נ"ל דכל השומעים לא יצאו דמיקרי התוקע שליח כמו הש"ץ ושליח ששינה מדעת משלחו בטל שליחותו כו' ע"ש ונפלאתי מאוד דמה ענין תוקע לשליחות שהרי א"צ שיתקע כ"א בעצמו שנא' דשליחו כמותו וכאילו תקע בעצמו רק מצוה עליו לשמוע ואין חילוק בין אם עשאו שליח לתקוע לו או לא רק כשמכוין להוציאו וכמו ש"ץ דדעתיה אכ"ע ואף שלא נעשה שלוחם לתקוע מ"מ כיון שהוא מכוין

ביאור הגר"א

שם רפ"ד מעשה בר"מ שקרא מיושב בנכסיו של מעמין ונתנו לאחר וכירך עליו ואחר כירושלמי שם זה קורא זה מברך ר"ל בתמיה ושמני רב סוגת כשם ר' ירמיה מבאן שאומר קורא: פ"ד אחר. כן משמע בר"ש ל"ב כ' . ואם. ברכות ל"ד מ' : כי אמתחיב כו'. ירושלמי ספ"ק דר"ה ופ"ק די"מ וכתב מקומות מכיון שהתחיל המצוה לו מרק ובגמרא ספ"ו דברכות שמיא וכ"י תחלה בתחרונה מסיע כו' והבאתוניה אמרו משום דלכתחילה יתקע במברך : נוחנין. מדרש מת"ו ע' רש"ש פ"ג דמגילה סכ"ח כאן ועי' תוס' דברכות ל"ד מ' : פ"ה הנוטל. אפשר ל' ב' לתקוע בגיונא : סי' תקפו ס"א שופר כו'. כ"ל לתרץ מה שאמר הש"ס דאם אינו מכוין לא יצא ומיכו נראה כו' ואף שבתנו שם ומיכו אמר אמר כו' לכן הוא ל"ל כו' בשר דאמר הש"ס שם הכסיים לשבר רשאונה וכן ש"ם : מצותו. ר"ם פ"ז : וכפוף. כ"ו ב' : ובדיעבד.

לכתחלה חיבת ובכרך ע"ש: סקיב (°) כיון דלורך מצוה. כ"כ לתרץ מה שאמר הש"ז מתכירת ס"ת דאיכא איסורא ולא כאן : ש"ז סקיא (°) ויתמור שיהיו יעילים. כבר כתב לנכון בס' כתב ס"ש דאיל זו הייטו בקרן ואמר מיכ. אבל איל דמחיב

הגהות רעק"א

תס"ת ס"ג מ"ש לישב בזה : מג"א סקי"ב אבל איסורא. ע' לעיל סי' שס"ה ס"ז : סי' תקפו ש"ז סק"א ויתמור שיהיו יעילים. כבר כתב לנכון בס' כתב ס"ש דאיל זו הייטו בקרן ואמר מיכ. אבל איל דמחיב

מחצית

ובעל הסכה . מברכים שהחייטו . מ"מ לא קראו בעלים נמורים כיון שאין עושים כלום בעצמו לכן לא אלים כחייטו לעשותו אלים. אבל בתקיעת שופר דמצוה בעצמיה . מ"כ אם אחר תוקע ושמע השומע. מ"כ השומע מקיים המצוה מודה הרמב"ם דהשומע מברך שתי הברכות הן ברכת השופר הן שהחייטו וגם יכול לעשות אלים להעושה שהעושה יברך השתי ברכות כיון שהם בעלים נמורים ואלים כחייטו לעשות אלים . עכמ"ד כ"ה כפי שראיתי שהיה ספר כ"ה עפ"י מקרה ת"י לפי שנה . וא"כ מ"ש דברי מ"א דבדיעבד מיברך השומע השתי ברכות ויוצא אליבא דכ"ע הא"ה מעיקר הדין יש לשומע לברך ברכת שופר ובשהחייטו לא דיבר כלום ומשמע מודה להרמב"ם דמעיקר הדין יש לשומע לברך שהחייטו ולהרמב"ם מן הדין מודה בשופר דהשומע יכול לברך השתי ברכות כצ"ל כ"ל . ואע"פ שאם התוקע מברך שהיטה ג"כ יוצא כמ"ש כ"ה . מ"מ הלא מצוה בו יותר מבשלחו : אם ספק כו' ביום א' כו' דביום א' דהתקיעה דאורייתא והוי ספק תורה לחומרא ולריך לתקוע . מבשמ"כ הברכות כיון דאין הברכות מעכבות ספק ברכות להקל אבל ביום שני דגם התקיעה דהכן

לעבדים

רב פלוי מבא דאתן ל"ב כב' מתקיעה ולא אחר תוקע ו מבריותה ד' פרשת אין בכן סימן ברכה לעולם ומה מייטו אבר מחוברמיתן פסחים בו . מ' מיתרא דרבי אבהו ר"פ פ"ג כ מיתרא דרבי לוי אם דף כ"ז ג משנה אם ד טור בשם הרמב"ן ה (בקצה שאחרי הרב ר' מרדכי הראשניק פקק"ק ז"ל הבא הלון בשם פ"ו כל שיש לו קרנים יש לו מלפים ואשמע אם דכ"פ הוא ובמ"ם הגא' בשם ר"ת בחולין דף כ"ט ואם כן איכה בהמה מבהמה ונלע"ד דמיירי שלבהו בבהמה שמאם ואיולא מן הטמאה מבא בדתן בפ"ק דבכורות)

עטרת זקנים

ויש מקומות שנוהגין לתקוע ביום ראשון של הבימה וביום כי בתקומו כל בו ואין נוהגין כן אלא הוקנין כל כ' ימים על הבימה ורלוי ליתן לתקוע לגרש והגון ובלבר שלא יבא מחלוקת בדבר (פ"ח סי' תקס"ד) ואחר קריאת התור' והתקיעות שתוקעין על סדר התפלה ותוקעין בשמיעה ויש מקומות תוקעין אחל בקל"ק ווייגא היו נוהגין שתוקעין אף אותן התקיעות על סדר התפלה על הבימה ואותו התוקע עולה על הבימה היכף קודם שמתחילין מוסף ומוסר עם עד סוף התפלה ודכירל' שתוכב זה מתיסר מבגאון הרופלא מהורר ואולף ז"ל בשבה אכ"ר ור"פ שם ובשעה שתוקע אחר קריאת התורה הקהל יושבין אבל בתקיעה שבל סדר הברכות שהיא לאחרייתא לריך גם השומע לעמוד וסי' על אחו דברים שבלינור לריך לעמוד עכ"ת כ' לעולים תעמוד ע"ל בסי' ס' :

תקפו * שופר של ר"ה מצותו

דגול מרבבה

שהשומע יבדך ועי"ז כ' בכ"י שאין המנהג כן וע"ז כ' המג"א שתוכב זה הוא לנשים ועל הקרא מגילה ושאר מצות קאי ולא על שופר. ומי' לבאל סי' הקכ"ע ס"ו בהגי"ה :

*) שזה היה בתקיעות מצומד אבל בתקיעות מיושב לדעת זה הפסק נמור בין ברכה לתקיעה ולומר שזה עקרי לעורך התקיעה קשה בדבר כי אין הסנולה זו בדיקה :

א של אברהם

א) שכר . עיין ח' בס"ג סימן י"ו דבלין נכתה טעמים טוביס דמוסר ליתן שכר מריעה :

יד אפרים

ור"ל שבקהל יוחאים בתקיעת בשני וכן בטור שלפניהו בדפוס ליתא אלא שיוצאים עם ליון על הל' ואפשר שמורה על מלא שיוצאים ואם כן אתיין דברי הטור בפשטן : בש"ז ס"ק ז' בשופר בתרייתות ע' בכ"י ליתא תפני הגרות שיוצאו עליהם יהיו מריעין בשופר בהתן בפ"ב דתענית שהוקנין אף בתרייתות הוא ע"פ נם תסר מלא בדתיתא ובל"ל בדתיתא בפ"ב דתענית לו בל"ל בדתן בתענית :

תקפו בש"ז ס"ק א' ויש ראיה לזה מהפסוק כו' נראה שר"ל שכ' הר"ן הכיל הכי' ואי"ת קרן

חתם סופר

דהרמב"ם מיירי. נ"ב הא דמחלק הברכת שהחייטנו מברך בעצמו ועל המילה מברך המוהל אבל בברכת השמיעה ס"ל להרמב"ם דהוא עצמו מברך ב' ברכות ועיין בעיל סימן תל"ב בס"ו : (שם בש"ז ס"ק ז') וצ"ע על הב"י נ"ב ובפענ"ד לק"מ דהתם במוכר ס"ת במסכת מגילה דף כ"ו ע"א אמר אינו רואה סימן ברכה לעולם משמע בכל עסקיו יענש שפיר כתב הב"י ש"ם דאיסורא איכא אבל הכא אינו אלא אינו רואה סימן ברכה בשכר שבת הכו י"ל דליכא איסורא ובר"פ מקום שנהגו דאמרינן ארבעה פרושות אין בהם סימן ברכה לעולם חכיסה וחליפי חליפה אבל לא אנברא בשאר נכסיו :

שערת זקנים

ויש מקומות שנוהגין לתקוע ביום ראשון של הבימה וביום כי בתקומו כל בו ואין נוהגין כן אלא הוקנין כל כ' ימים על הבימה ורלוי ליתן לתקוע לגרש והגון ובלבר שלא יבא מחלוקת בדבר (פ"ח סי' תקס"ד) ואחר קריאת התור' והתקיעות שתוקעין על סדר התפלה ותוקעין בשמיעה ויש מקומות תוקעין אחל בקל"ק ווייגא היו נוהגין שתוקעין אף אותן התקיעות על סדר התפלה על הבימה ואותו התוקע עולה על הבימה היכף קודם שמתחילין מוסף ומוסר עם עד סוף התפלה ודכירל' שתוכב זה מתיסר מבגאון הרופלא מהורר ואולף ז"ל בשבה אכ"ר ור"פ שם ובשעה שתוקע אחר קריאת התורה הקהל יושבין אבל בתקיעה שבל סדר הברכות שהיא לאחרייתא לריך גם השומע לעמוד וסי' על אחו דברים שבלינור לריך לעמוד עכ"ת כ' לעולים תעמוד ע"ל בסי' ס' :

תקפו * שופר של ר"ה מצותו

דגול מרבבה

שהשומע יבדך ועי"ז כ' בכ"י שאין המנהג כן וע"ז כ' המג"א שתוכב זה הוא לנשים ועל הקרא מגילה ושאר מצות קאי ולא על שופר. ומי' לבאל סי' הקכ"ע ס"ו בהגי"ה :

*) שזה היה בתקיעות מצומד אבל בתקיעות מיושב לדעת זה הפסק נמור בין ברכה לתקיעה ולומר שזה עקרי לעורך התקיעה קשה בדבר כי אין הסנולה זו בדיקה :

א של אברהם

א) שכר . עיין ח' בס"ג סימן י"ו דבלין נכתה טעמים טוביס דמוסר ליתן שכר מריעה :

יד אפרים

ור"ל שבקהל יוחאים בתקיעת בשני וכן בטור שלפניהו בדפוס ליתא אלא שיוצאים עם ליון על הל' ואפשר שמורה על מלא שיוצאים ואם כן אתיין דברי הטור בפשטן : בש"ז ס"ק ז' בשופר בתרייתות ע' בכ"י ליתא תפני הגרות שיוצאו עליהם יהיו מריעין בשופר בהתן בפ"ב דתענית שהוקנין אף בתרייתות הוא ע"פ נם תסר מלא בדתיתא ובל"ל בדתיתא בפ"ב דתענית לו בל"ל בדתן בתענית :

תקפו בש"ז ס"ק א' ויש ראיה לזה מהפסוק כו' נראה שר"ל שכ' הר"ן הכיל הכי' ואי"ת קרן

חתם סופר

דהרמב"ם מיירי. נ"ב הא דמחלק הברכת שהחייטנו מברך בעצמו ועל המילה מברך המוהל אבל בברכת השמיעה ס"ל להרמב"ם דהוא עצמו מברך ב' ברכות ועיין בעיל סימן תל"ב בס"ו : (שם בש"ז ס"ק ז') וצ"ע על הב"י נ"ב ובפענ"ד לק"מ דהתם במוכר ס"ת במסכת מגילה דף כ"ו ע"א אמר אינו רואה סימן ברכה לעולם משמע בכל עסקיו יענש שפיר כתב הב"י ש"ם דאיסורא איכא אבל הכא אינו אלא אינו רואה סימן ברכה בשכר שבת הכו י"ל דליכא איסורא ובר"פ מקום שנהגו דאמרינן ארבעה פרושות אין בהם סימן ברכה לעולם חכיסה וחליפי חליפה אבל לא אנברא בשאר נכסיו :

תשובה

להוציא והם מתכוונים לצאת וא"כ מה איכפת לן במה שהתנו עמו שלא להוציא אלו ולא שייך בזה ביטול שליחות כלל ודלאו מתורת שליחות אתינן עלה וקצרתי וע"ש שכתב שאם המברכים כדין עשר (ר"ל שהעניו היה ע"ד שכתב לעיל שיכולים לעכב) אלו שהתנו שלא כדין התנו אם עדיין רוצים ליתן לפיוע לפי יכולתם ושכר הראוי בשנת שלום שא"צ דאזר כ"כ משא"כ אם המסרבים שלא כדין ע"ש (ר"ל ע"ד שכתב לעיל שהרוב מב"ב כו' ומדברי הגני יהודה נראה שהבין מ"ם אם המסרבי' כו' הייגו המפוקי מפפסי ליה ויש פנים לכאן ולכאן ולייתא) וא"ל שהעניים יכולים לכוף הב"ב על מידת סדום שזה נחנת זוה לא חסר ואין ראשים להתנות יש לחלק וגם כי מפני תיקון העולם אין לעשות כן דאל"כ יפרשו רוצים מן הצבור בשכירות החזן וכדומה ויסמכו שיראי ה' יהיו שוכרים והם יצאו בזה ע"ש: (ז) להקרות כו' ומ"ש וקרא לתוכו ויהי נועם כו' וכתב ברגל מרבבה שזה בתקיעות מעומד אבל בתקיעות מיושב הו' הפסק נמור בין ברכה לתקיעה ולו' שזה מיקרי לצורך התקיעה קשה הדבר שאין זה סנולה בדוקה עכ"ל ולענ"ד יל כיון שלא היו יכולים לתקוע בע"כ שהיה צריך הפסק גדול ללכת ליקח שופר אחר וכיוצא ובלא"ה היא צריכה ברכה אחרת וגם עתה שקראו ויהי נועם באמת ברכו ברכה אחרת ע"ש :

סי' תקפ"ו (ג) שמאה. ועיין בשו"ת חיות יאיר סי' כ' שכתב בענין זה ליישב דברי החנת שתיא

לבושי שרד

דסכי בירר שיתקע בעצמו וכיון שלא תקע בלל הו"ל ברכה לבטלה אפי' דיבבר בשמת ברי ובזה יוצא ג"כ בתקיעת השני תיקיי ספור ברכה זו תדשה דבפיה אתיא מתילא לבשה"ם אסור לו לרחצון לאתה מבכ"ל בלע"ד : סק"ח (°) לא חזיב. הכא עיקר התקיעות הם חוקן שבל סדר הברכות מה"ם לא כוי בפסק כ"כ בכ"י : סק"ט (°) אפי' תקל"ב. ר"ל דבפ' תקל"ב הבחר בשם התפלל ותל"ב תקע יצא ת"ל כוי כאן ק"ו מבשיחת בפיס דשם מתבטל לגמרי ובלן אינו מתבטל בלל : שם (°) אפ"ש לעיל סי' קכ"ח מקלי"ת בלל : ס"ז סק"ח (°) ונם כן חס . כיון דרש"ל מדשם התקיעות לברכת בכנים מגילה יש לומר דדמי יתו לבן מילתא מיכו לתקנתו דבפ"ז יש לומר דרש"ל לא מדמי לבדדי מגילה לבם מילתא דלא יתבטלו תקיעות לגמרי וקל : סס"ז (°) אבי' ב"ר סימן ע"ד במ"ש בשור בחוכר ס"ת בל"ל שם (°) שבתה מגזר עליו כ"כ בכך בל"ל : מ"א סק"א (°) תקיעה דראשונה אף על גב דליכא לא תשש עשות ולעמן ברכת בכנים יש שני דשות לם מקרא בכנים : סק"ב (°) והיק לתב תוקעין בשופר של איל ומחזירין עליו בל"ל : שם (°) דחזיב איל אחר . ע' מ"ל סימן ל"ד

באר הגולה

לא היו יכולים לתקוע והפך בשופר וקרא לתוכו ויהי מעם ושוב יכלו לתקוע מע"מ מראי"ל. ומזה מיהיה הסופק יודע לכיון הסודו' ואם לא אזי מל כל פנים יהיה המקרא יודע וכשמקרא יכוין הסודו' של"ש ע"ש: (מ) מרכם. אבל איסורא ליכא ועיין ס"ז :

תקפו (מ) מצותו . ויש לו דין הידור מצוה עד שלים כמו נגי לולב סימן תרל"ו ס"ש . ועיין ס"ז ס"ק מ' ובמחו' מכם לבי סימן ל"ד : (נ) פרה . וה"ה שור מפני שנקרא קרן ולא שופר : (נ) שמאה. עם

תשובה

להוציא והם מתכוונים לצאת וא"כ מה איכפת לן במה שהתנו עמו שלא להוציא אלו ולא שייך בזה ביטול שליחות כלל ודלאו מתורת שליחות אתינן עלה וקצרתי וע"ש שכתב שאם המברכים כדין עשר (ר"ל שהעניו היה ע"ד שכתב לעיל שיכולים לעכב) אלו שהתנו שלא כדין התנו אם עדיין רוצים ליתן לפיוע לפי יכולתם ושכר הראוי בשנת שלום שא"צ דאזר כ"כ משא"כ אם המסרבים שלא כדין ע"ש (ר"ל ע"ד שכתב לעיל שהרוב מב"ב כו' ומדברי הגני יהודה נראה שהבין מ"ם אם המסרבי' כו' הייגו המפוקי מפפסי ליה ויש פנים לכאן ולכאן ולייתא) וא"ל שהעניים יכולים לכוף הב"ב על מידת סדום שזה נחנת זוה לא חסר ואין ראשים להתנות יש לחלק וגם כי מפני תיקון העולם אין לעשות כן דאל"כ יפרשו רוצים מן הצבור בשכירות החזן וכדומה ויסמכו שיראי ה' יהיו שוכרים והם יצאו בזה ע"ש: (ז) להקרות כו' ומ"ש וקרא לתוכו ויהי נועם כו' וכתב ברגל מרבבה שזה בתקיעות מעומד אבל בתקיעות מיושב הו' הפסק נמור בין ברכה לתקיעה ולו' שזה מיקרי לצורך התקיעה קשה הדבר שאין זה סנולה בדוקה עכ"ל ולענ"ד יל כיון שלא היו יכולים לתקוע בע"כ שהיה צריך הפסק גדול ללכת ליקח שופר אחר וכיוצא ובלא"ה היא צריכה ברכה אחרת וגם עתה שקראו ויהי נועם באמת ברכו ברכה אחרת ע"ש :

סי' תקפ"ו (ג) שמאה. ועיין בשו"ת חיות יאיר סי' כ' שכתב בענין זה ליישב דברי החנת שתיא

לבושי שרד

דסכי בירר שיתקע בעצמו וכיון שלא תקע בלל הו"ל ברכה לבטלה אפי' דיבבר בשמת ברי ובזה יוצא ג"כ בתקיעת השני תיקיי ספור ברכה זו תדשה דבפיה אתיא מתילא לבשה"ם אסור לו לרחצון לאתה מבכ"ל בלע"ד : סק"ח (°) לא חזיב. הכא עיקר התקיעות הם חוקן שבל סדר הברכות מה"ם לא כוי בפסק כ"כ בכ"י : סק"ט (°) אפי' תקל"ב. ר"ל דבפ' תקל"ב הבחר בשם התפלל ותל"ב תקע יצא ת"ל כוי כאן ק"ו מבשיחת בפיס דשם מתבטל לגמרי ובלן אינו מתבטל בלל : שם (°) אפ"ש לעיל סי' קכ"ח מקלי"ת בלל : ס"ז סק"ח (°) ונם כן חס . כיון דרש"ל מדשם התקיעות לברכת בכנים מגילה יש לומר דדמי יתו לבן מילתא מיכו לתקנתו דבפ"ז יש לומר דרש"ל לא מדמי לבדדי מגילה לבם מילתא דלא יתבטלו תקיעות לגמרי וקל : סס"ז (°) אבי' ב"ר סימן ע"ד במ"ש בשור בחוכר ס"ת בל"ל שם (°) שבתה מגזר עליו כ"כ בכך בל"ל : מ"א סק"א (°) תקיעה דראשונה אף על גב דליכא לא תשש עשות ולעמן ברכת בכנים יש שני דשות לם מקרא בכנים : סק"ב (°) והיק לתב תוקעין בשופר של איל ומחזירין עליו בל"ל : שם (°) דחזיב איל אחר . ע' מ"ל סימן ל"ד

ביאור הגר"א

שם רפ"ד מעשה בר"מ שקרא מיושב בנכסיו של מעמין ונתנו לאחר וכירך עליו ואחר כירושלמי שם זה קורא זה מברך ר"ל בתמיה ושמני רב סוגת כשם ר' ירמיה מבאן שאומר קורא: פ"ד אחר. כן משמע בר"ש ל"ב כ' . ואם. ברכות ל"ד מ' : כי אמתחיב כו'. ירושלמי ספ"ק דר"ה ופ"ק די"מ וכתב מקומות מכיון שהתחיל המצוה לו מרק ובגמרא ספ"ו דברכות שמיא וכ"י תחלה בתחרונה מסיע כו' והבאתוניה אמרו משום דלכתחילה יתקע במברך : נוחנין. מדרש מת"ו ע' רש"ש פ"ג דמגילה סכ"ח כאן ועי' תוס' דברכות ל"ד מ' : פ"ה הנוטל. אפשר ל' ב' לתקוע בגיונא : סי' תקפו ס"א שופר כו'. כ"ל לתרץ מה שאמר הש"ס דאם אינו מכוין לא יצא ומיכו נראה כו' ואף שבתנו שם ומיכו אמר אמר כו' לכן הוא ל"ל כו' בשר דאמר הש"ס שם הכסיים לשבר רשאונה וכן ש"ם : מצותו. ר"ם פ"ז : וכפוף. כ"ו ב' : ובדיעבד.

לכתחלה חיבת ובכרך ע"ש: סקיב (°) כיון דלורך מצוה. כ"כ לתרץ מה שאמר הש"ז מתכירת ס"ת דאיכא איסורא ולא כאן : ש"ז סקיא (°) ויתמור שיהיו יעילים. כבר כתב לנכון ב

ע כרמ"ם מכירושלמי.

עטרת זקנים

של מיל ולא קרן אחר שכל קרן רמז לחדת הדין שכולו מלכות רק של מיל לרמוז על מילו של יעקב הסיבה שחלקו עכלל בכם ולזו המשלה הדין מהכפר לרחמים ולעורר בוכר הבליון שכולו ביום לכפוך מדין לרחמים אשר ילא ממנו הקול שכולו ת"ת כליל מלא עמים ורוח . (זוכר פרשת אמור ע' קפ"ם) ומלוה לחזור אחר שופר של מיל כדי לזכור עקידת יצחק (פור) ולפ שאין שמיכם לפניהו מ"מ מלוה לחזור אחר שופר של מיל וכל מי דוקא בר"ה עצמו אבל קדוש ר"ה דעדיין לא כיה עליו חיוב בהקיעה יכול לקחת שופר של עזים אלין לריך לקנות שופר של מיל בדמים יקרים אלא יש לו דין כידור מליה עד שלים ולא יחבר כדלקמן בני לוכ (מורי בב"ח)

(°)דקאי אמיה פ"ם ופ"ם נתו' ד"ה אלו סן וכו' וכן הוא ברא"ם וכתי"ד סי' פ"ם דקרים אין מוליאין רק מספק חזיר (°) ומ"ם הפ"ם דלא קי"ל כהסיא דלא הוכשרו וכו' לא פיין בשבת דף כ"ח פ"ם והפסם דאיתקש כל התורה לתפילין כדאיתא בקדושין דף ל"ם (°) וגם נראה לי דראם שהוא דמתרגמין תלו ורימא ופוד דהא יש לו קרים ולחד פי' הוא סימן טהרה: ד ואתקע בו ילא. דאין גזל בקול(°)ופסקי תל"ד ומ"מ אין מברכין עליו (°) ופסקי' תרל"ח וכ"ל דמותר ליטול שופר מכירו בלא דעתו ולברך עליו כמ"ם סי' תרמ"ם ס"ה ואפ"ג דשופר מתקלקל קלת בתקיעתו הלא מלית מתקלקל ג"כ קלת ואפ"ה שרי כמ"ם סי' י"ד וליכא למיחש שיתקע בו ברבה(°) כמו בפסרי' דלמה יתקע יותר מכדי חיוכו כל': נתכוין

ב ו (ב) (ד) * הגוזל שופר ד ותקע בו יצא אפילו לא נתיאשו הבעלים ממנו : תקע

כתיב יום תרועה יהיה לכם סמוך לכם לתרועה ולא מכר עשית השופר כלל שפי' שתרועה תהיה מ"מ לכם יהיה מציאה לד שיהיה בלא עשייה כלל : כשיעת הרא"ם וכעור אלא שהמהדרין מן המהדרין נוהגי' לחזור אחר של מיל דוקא דהוא זכר ספי לאילו של יצחק כנלע"ד: (ב) הגוזל שופר כו'. בירושלמי מה בין זה לזולב בלולב כתיב ולקחתם לכם מלכם ברם הכא כתיב יום תרועה יהיה לכם מ"מ נראה פירושו דבני לוב כתיב אבל לקיחה משמע שלקיחה' תהיה מלכם וכן בלילת כתיב ופשו לכם דרשין הפשיה מלכם ולא גזול משא"כ כאן

ולייתו כתו עזים שזכרים שלכם מקראים אלו שמנב"ק כי ניחוו בשלש שנות אכן) כ"כ כ"י וכ"מ בשם כל בו ות"ת שהכל בכלל בכם כרמב"ם ואפ"ג שכתב הכ"מ שאין זה במשמעות דברי הרמב"ם ופירש בדרך אחר הנלע"ד כתבתי והו' מוכח דאל"כ למה לא זכר מדין אל כלום שזה זכר לעקיד' יצחק אלא ודאי שכל אלו בכלל' בכלל מיל שהוא בכם ולא בא להוציא אלא שמר בהמות ואם כן הוה שיעת הרמב"ם כמיעת הרא"ם

חתם סופר סי' תקפ"ו במנ"א סק"ג דקא אחיה . נ"ב ועיין תויו"ט נדה משנה ט' פ"ו ע"ש: (שם בט"ז סק"א) איל אחר. נ"ב טעות יש כאן בין איל בקטן כאיל בחיריק ועיין תויו"ט פ"ק

שערי השובה

מדברי הר"ן ע"ש ועיין בער"ח כאן וביו"ד סי' פ' ובבריי מ"ש בזה ועיין בשאילת יעב"ץ ח"א סי' ג' דקרני הבוסלה הם פסולים לשופר דבוסלה שאנו קורין הוא שור הבר דקי"ל שהוא בחזמה עיין ביו"ד סי' פ' וא"כ פשיטא דפסול ע"ש שתמה על המג"א ושכנה"נ : (ד) הגוזל עבה"ט ובר"י

באר היטב

שהקשה ר"מ ר נק"ם דבהמה טמאה אין לה קרנים ת' לאחרונים וכמ"ם מות יאיר סי' כ' ובי"ד סימן פ"ה ובפר"מ סס סימן פ' ס"ק ד' ועיין ביד אהרן בלתוך : (ד) הגוזל . ומ"מ לא יברך עליו . ומותר ליקח שופר שבירו בלא

יד אפרים

דוקא ליפתר דהא קרן ליקרי דכתיב ולכפור והכפיר קרן חזית כו' ליכא למימר דחיש וכנס חד מינא הוא ונהב שרא מיקרי כדמתי' שם כבבים ושם עיזים פליל ור"ל וכיון דהכתו קרא לא שיכם שם אלמא חד מינא הוא ולפי"ז שביר מיירי הכ"ן דבגלל כנס הוא עוזיסנס כזכיון דחד מינא הוא ולא כמתילא דנס יעלים בגלל שברי אפכס בגלל ביומא דלא ביומא כיון דחמרינן לא הוכשרו

שערי השובה

בדברי הר"ן ע"ש ועיין בער"ח כאן וביו"ד סי' פ' ובבריי מ"ש בזה ועיין בשאילת יעב"ץ ח"א סי' ג' דקרני הבוסלה הם פסולים לשופר דבוסלה שאנו קורין הוא שור הבר דקי"ל שהוא בחזמה עיין ביו"ד סי' פ' וא"כ פשיטא דפסול ע"ש שתמה על המג"א ושכנה"נ : (ד) הגוזל עבה"ט ובר"י

לבושי שרד

שהגיע ע"ז דהא שם נפסוק הוא אל קמון תחת הר"ד והוא מין חיה ע"ם : מ"א סק"ג (°) דקאי אחיה. ר"ל דקרנים הוא סימן בין חיה שהורה לטמאה דחיה טמאה אין לה קרנים . וכן הוי סי' בין חיה לבהמה דיכר בקרנים מפולגות וכה"ג כמבואר שם אבל בהמה טמאה יש לה קרנים אלא חזיר אין לו קרנים ובחיבורי בחיבורי כד קמתם אתרכתי בזה : שם (°) ומ"ם הע"ז. זהו ענין כפ"ם שפ"ם כשקם לחה שופר מבהמה טמאה פסול הא לא קי"ל בהכוא דאמרינן לא הוכשרו

יד אפרים

דוקא ליפתר דהא קרן ליקרי דכתיב ולכפור והכפיר קרן חזית כו' ליכא למימר דחיש וכנס חד מינא הוא ונהב שרא מיקרי כדמתי' שם כבבים ושם עיזים פליל ור"ל וכיון דהכתו קרא לא שיכם שם אלמא חד מינא הוא ולפי"ז שביר מיירי הכ"ן דבגלל כנס הוא עוזיסנס כזכיון דחד מינא הוא ולא כמתילא דנס יעלים בגלל ביומא דלא ביומא כיון דחמרינן לא הוכשרו

לבלבלת שמים אלא של בהמה טהורה מדאליעריך בתפילין קרא דלמען תהיה תורת ה' בפיך מן המוחר בפיך וח"ל כמ"ל דלפיכ כל דבר מן המוחר בפיך ת' כמ"ל דלא הוכשרו מיקרי כ' ובי"ד סימן פ"ה ובפר"מ שם סימן פ' ס"ק ד' ועיין ביד אהרן בלתוך : (ד) הגוזל . ומ"מ לא יברך עליו . ומותר ליקח שופר שבירו בלא

באר היטב

שהקשה ר"מ ר נק"ם דבהמה טמאה אין לה קרנים ת' לאחרונים וכמ"ם מות יאיר סי' כ' ובי"ד סימן פ"ה ובפר"מ שם סימן פ' ס"ק ד' ועיין ביד אהרן בלתוך : (ד) הגוזל . ומ"מ לא יברך עליו . ומותר ליקח שופר שבירו בלא

לבושי שרד

שהגיע ע"ז דהא שם נפסוק הוא אל קמון תחת הר"ד והוא מין חיה ע"ם : מ"א סק"ג (°) דקאי אחיה. ר"ל דקרנים הוא סימן בין חיה שהורה לטמאה דחיה טמאה אין לה קרנים . וכן הוי סי' בין חיה לבהמה דיכר בקרנים מפולגות וכה"ג כמבואר שם אבל בהמה טמאה יש לה קרנים ובחיבורי בחיבורי כד קמתם אתרכתי בזה : שם (°) ומ"ם הע"ז. זהו ענין כפ"ם שפ"ם כשקם לחה שופר מבהמה טמאה פסול הא לא קי"ל בהכוא דאמרינן לא הוכשרו

הגהות רעק"א

בני יאחק בחירק. והוא אבר מן שבנשים : מג"א סק"ד דלמה יתקע יותר מכדי חיוכו . וגם הא לאסור לתקוע

ביאור הגר"א

שם ת' (חוסי' כל' ד"ה של יפל) : ומצוה בבבוסים. שם ב' דהא דאמרי' במתני' של זכרים ושל יפל ל"ד אלא בבפוסים ופשוטים אלא ומ"ם אי"ר לוי מלוס בר"ה כו' הוא לאמר בר"י כו' כמה דכייס אינם כו' : ושל כו'. שם ת' : וכן קרני כו'.

חכמת

השופר הולך חזק מאד משה ידבר והאלהים יענני בקול חזק מ"ש משה ידבר אין לו הבנה גם למה בתחלה אמר רק סתם וקול שופר חזק ואחר כך אמר וקול שופר הולך וחזק מאד . אך הגה דבינו סעדי' נאון כתב דהשופר שר"ה הוי רמז לשופר יום מ"ה ולדעתי יל דוודאי מה שייכות ש בר"ה להזכיר שופר של מ"ת . אך י"ל הכוונה לחיסיך דהנה עיקר השופר מרמז על תשובה כמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה עורו ישנים משינתכם וכו' ולכך כיון שרצה הקב"ה ליתן התורה לישראל והכיר שיתיירא ישראל מן לא יוכלו לקיים התורה ועשנשו לכך הראה להם הקב"ה שאף אם יעברו מתוקן להם דרך בר"ה ע"י השופר יתעוררו בתשובה ויהיו נעשין כבריה חדשה ולכך הראה להם ענין התרדה היאך ישוב עליהם ע"י השופר ולכך הוי התורה קרוב לשכר וחזק להפסד כי אם יעברו יש להם תקנה ע"י השופר

חכמת

השופר הולך חזק מאד משה ידבר והאלהים יענני בקול חזק מ"ש משה ידבר אין לו הבנה גם למה בתחלה אמר רק סתם וקול שופר חזק ואחר כך אמר וקול שופר הולך וחזק מאד . אך הגה דבינו סעדי' נאון כתב דהשופר שר"ה הוי רמז לשופר יום מ"ה ולדעתי יל דוודאי מה שייכות ש בר"ה להזכיר שופר של מ"ת . אך י"ל הכוונה לחיסיך דהנה עיקר השופר מרמז על תשובה כמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה עורו ישנים משינתכם וכו' ולכך כיון שרצה הקב"ה ליתן התורה לישראל והכיר שיתיירא ישראל מן לא יוכלו לקיים התורה ועשנשו לכך הראה להם הקב"ה שאף אם יעברו מתוקן להם דרך בר"ה ע"י השופר יתעוררו בתשובה ויהיו נעשין כבריה חדשה ולכך הראה להם ענין התרדה היאך ישוב עליהם ע"י השופר ולכך הוי התורה קרוב לשכר וחזק להפסד כי אם יעברו יש להם תקנה ע"י השופר

מחצית

להגביה לד הרחב של השופר קלת יותר למעלה מן הפה הרייתו להעמיד השופר בלכסון למעלה : הפה מעט למעלה . הייתו בלכסון ומעוקם : (ס"ק ו) ישלים כו' ולד לתורה . ר"ל הלא נשתתק הרשון ועומד אחר מחתין לקרות לריך לחזור לראש ולריך להתחיל במקום שהתחיל הרשון : פורת ה' תמימה . וכי מ"ל לעיל בשם הירושלמי דזהו לאחר התקנה שכל אחד מן הקרואים יברך לפניו ולאחריו . אם כן אם יתחיל במקום שנשתתק הרשון . אם כן הפסוקים שקרא הרשון נתברכו לפניהם ולא לאחריהם ופ"ם בס"ו : (ס"ק ז) נברכה כו' שיצאו כל הקהל . דהא כל הקהל לריכים לברך שמי הברכות אלא שהמוקע מוציאם . אם כן תוקע השני הרשון . ה"ל כאלו הוא ביחד אחלה . דהא יצא בשמיעת הברכה שביחד הרשון . אבל לפיל בברכת התורה אין חיוב כלל על הקהל לברך ברכת התורה . דהא בלא"ם כל יחיד אומר ברכות התורה . אלא שהעומד לקרות בתורה לריך לברך שמים ברכת התורה כמ"ש הכתוב אם אם כן הקורא הרשון לא הוציא הרשון אלא בשלוגתא דלעיל : סימן ס"ו :

סי' תקמו (ס"ק א) אין לזכר מקדש יאחק שהיה תמורתו איל . וכתב הט"ז שיותר יש להדר אחר כפוף מלהדר אחר איל : (ס"ק ב) פרה כו' שנקרבו קרן . ר"ל שלא נקרא שופר בשום מקום . משא"כ אחר שופרות ביהו דאיקרי קרן ע"ש גם שופר מיקרי גמ' : (ס"ק ג) מבהמה כ' כדאיתא בנדה דף כ"ח ע"ב תנן כל שיל קרנים יש לו עלעים . ויש שיל עלעים ואין לו קרנים . וביהו דשי פיעמי מהרה יש . עלעים ומעלה גרה מכל מקום האמרי' בתולין אם יש לו עלעים די ואיל לידע אם מעלה גרה ונלבד שמכיר חזיר . ולאין בהמה טמאה שיל עלעים ואינו מעלה גרה כ"א חזיר וכיון שמכיר שאינו חזיר די בסימן עלעים וכיון שכל שיל קרנים יש לו עלעים . הרי יצא מספק טמאה . הא טמאה אין לה עלעים כ"א חזיר . וחזיר הא אין לו קרנים. אם כן לא משכחת קרן מבהמה טמאה : ולא ע' בחולין . וחלאי דמיין בחולין . דהא סיים ר"מ רבקש ומשמע שם דכ"ש היא וכמ"ש תוספות בשם ר"ת בחולין דף כ"ם ע"כ"ל . הרי דמקור קושייתו מתוס' דחולין אלא מ"מ רלה לומר דלא ע' בחולין בר"ן . ומה שסתר מ"ש דברין ולא הזכיר הרשון הייתו דיבא דשופר בהמה טמאה פסול הוא דברי הר"ן. ל"כ קושיית הר"מ רבקש על הר"ן. לכן כתב דלא מיין בדברין בחולין. והוא דהכי איתא שם. מ"ר אלו אן סימני היה להתיר אלבה ולבגריכה כיסוי. כל שיל קרנים ועלעים. ר' דוסא אומר יש לו קרנים ואלו גם עלעים יש לו. אבל אם יש לו עלעים לריך לחקור אם יש לו קרנים. ומסקינן שם דהני קרנים ליל מעוים מקרני בהמה. אבל מעלעים לא אחכר בשם אם לריכים להיות מעוים. וכתבו הפוסי בשם ריבה דבעלעים מ"ל להיות מעוים. ות"ק תרמי נמי קרנים שהוא סימן שהוא חיה. ועלעים לחוליא מכלל חיה טמאה. ור' דוסא ס"ל דבקרנים מעוים גרידא סגי דודאי היא חיה טהורה. וכי הפוסי דלמ"ז מתני' דהה הגיל ע"כ רק כר' דוסא אתיא ולא כת"ק. דהא לת"ק אפי' שיל קרנים מעוים לריך לידע שיל עלעים ולא אמרינן דודאי יש לו עלעים ובמתני' דהה קתני כל שיל קרנים שיל עלעים עוד כתבו בשם ר"ת לפי מסקי דבריהם. דגם עלעים שהאחרים הבריאתא הם ג"כ עלעים מעוים מעלפי בהמה. ות"ק בחדא אבי לכיר שהיא חיה טהורה. אם בקרנים מעוים או עלעים מעוים ומ"ם ת"ק כל שיש לו קרנים ועלעים ויש לו שיל ועלעים דקאמר ת"ק היא ו' המחלקת וכלא אמר קרנים או עלעים. ור' דוסא מחמיר ואמר כל שיש לו קרנים מעוים ודאי שיל עלעים מעוים אבל אם שיל עלעים מעוים אין זה מוציא מידי ספק בהמה הלריך שהדע אם שיל קרנים להחזיקו בחיי. ולפ"ז אין ת"ק ואין ר' דוסא לא דברו מסימנים המוליאים מחזקת טמאה ויל"ל דאינם ס"ל דבקרנים לחוד אלא מחזקת טמאה . וכן פייתו בתוס' ח"ל והשתא מתני' דהה הכיל אתי ככ"ע דרבנן מודו כל שיל קרנים יש לו עלעים הייתו פרוסות סדוקות עכ"ל.וכ' מהרש"ל ח"ל ודע דלפי"ז קרנים ועלעים דהתם (ריל בתמי' מה) בכל קרנים ועלעים מיירי (אפי' אין מעוים) ולענין טמאה וטהורה וה"ק כל שיל קרנים אפי' של בהמה יש לו עלעים מדוקר וטהורה עכ"ל. והדין עמו דל ל דנס בתמי' דהה מיירי בקרנים ועלעים מעוים. דל"ל איך כ' התוס' דמתני' דהה אתיא ככ"ע הא לא מני אתיא כת"ק. דהא ת"ק ס"ל דבעלעים מעוים סגי. ובלא"הקשי לי מתני' בקרנים ועלעים מעוים. איך תני סיפא ואין לו קרנים ואין לו קרנים ולא אמר דמטמא הים. הא אין בהמה טמאה עלעים כ"א לחזיר. והא חזיר אין עלעים מעוים. ואם כן כיון שיל עלעים מעוים יצא מספק חזיר ועכ"ל מטהר הוא. אע"כ

ע"ז כרמ"ם מכירושלמי.

עטרת זקנים

של מיל ולא קרן אחר שכל קרן רמז לחדת הדין שכולו מלכות רק של מיל לרמוז על מילו של יעקב הסיבה שחלקו עכלל בכם ולזו המשלה הדין מהכפר לרחמים ולעורר בוכר הבליון שכולו ביום לכפוך מדין לרחמים אשר ילא ממנו הקול שכולו ת"ת כליל מלא עמים ורוח . (זוכר פרשת אמור ע' קפ"ם) ומלוה לחזור אחר שופר של מיל כדי לזכור עקידת יצחק (פור) ולפ שאין שמיכם לפניהו מ"מ מלוה לחזור אחר שופר של מיל וכל מי דוקא בר"ה עצמו אבל קדוש ר"ה דעדיין לא כיה עליו חיוב בהקיעה יכול לקחת שופר של עזים אלין לריך לקנות שופר של מיל בדמים יקרים אלא יש לו דין כידור מליה עד שלים ולא יחבר כדלקמן בני לוכ (מורי בב"ח) ולפילו שופר מן בהבילה מ"מ בפיך קרינן ביה דמיכה מוחר בפיך כדאמרי' בני תפילין וס"ת: * הגוזל שופר. אפילו לא נהיאשו

ה מתכוין לזכות. משמע בעור וכ"י ורמ"ם דאפי' הוא של עכו"ם אם מתכוין הישראל לזכו' בו לא יצא דה"ל ע"א של ישראל והב"מ כ' דמיירי בע"א של הפקר אבל אם יש לה בעלים אפ"ם שמתכוין לזכות בה לא קנאה וה"ל ע"א של עכו"ם עכ"ל) ול"נ דהא קי"ל דישראל אינו מבטל ע"א של עכו"ם משום גזירה דלמא מגבה לה והדר מבטיל לה וה"ל ע"א של ישראל. כדאי' בע"א ד' מ"ב מ"כ מוכח בהדיא דאע"פ שיש לה בעלים מקרי ע"א של ישראל וכ"מ בתו' סוכה דף נ"א דמ"כ (°) לא מקש' כלום דהל"ל דמיירי בע"א שיש לה בעלי' וכ"מ ביבמות דף ק"ד והטעם*) כיון דהישראל חייב בחתריותו מקרי שלו וכן מלינו גבי חמץ וגדול מזן כ' הב"י בי"ד רסי' קמ"ו די"ל דאפי' לא זכה בה כל שנקרא שמו עליו אין לה ביטול ואף דלא שייך בה מקרי שלו אינה אלא אם הוא נתכוון לזכות בו לא יצא דהוי ליה ע"א של ישראל (°) (ויש מחמירין דאפילו בשל עכו"ם אינו יוצא אלא ב' בנתבטל בעי"ט (מרדכי) וע"ל סי' תרמ"ט סעיף ג') :

(ג) והוא שלא נתכוון לזכות בו. פירוש שלוקח אותו מן העכו"ם דרך גזילה ואין כוונתו לזכות בו שיהא שלו אלא כדי שיתקע בו עכשיו וע"ז כתב הטור ואע"פ

ג ז תקע בשופר של ע"א של ישראל לא יצא שאינה בטלה עולמי' וכתותי מיכתת שיעוריה ח אבל בשל ע"א של עכו"ם וכן *) במשמשי ע"א של עכו"ם לא יתקע ואם תקע בו (° יצא ט (ג) והוא שלא נתכוין (ה) לזכות בו אבל אם הי נתכוון לזכות בו לא יצא דהוי ליה ע"א של ישראל (°) (ויש מחמירין דאפילו בשל עכו"ם אינו יוצא אלא ב' בנתבטל בעי"ט (מרדכי) וע"ל סי' תרמ"ט סעיף ג') :

ד י שופר של תקרובת ע"א אפי' היה של עכו"ם שתקע בו לא יצא משום דאינה בטלה עולמי :

מדמה כשנכנס י"ט (°) ושוב אינו נראה כיון שאין בידו לתקן דהא אין ישראל יכול לבטלו אבל בדבר שיש בידו לתקן (°) אפי' נראה ונדמה לא הוה דמי כמ"ש סי' תרמ"ו ס"ב (ופנב"י) דאסור לבטלו בי"ט מ"מ הוי בידו לבטלו (°) ול"ע בי"ד סי' כ"מ סי"א דפסק כסהו הרוח פטור מלכסות אפי' הכי (אחר) ונתגלה (מייב) דאין דמוי אבל מלוה (°) והל"ל דיכסנו (רק) מספק כמ"ש כאן דהא בגמ' בע"ז ש"ל (°) דזה מקרי אין בידו ע"ש בדפ"כ (°) וכ"ל דדעת הטור והרב"י והפוסקים כמ"ש התו' בע"ז דר"ל אינו אלא לכתחל' וכזה מתורלי' שהקשו התו' בסוכ' ע"ש וא"כ (°) הוי דינא סכי בדיעבד יצא אפי' בלא ביטול ולכתחלה לא יעול אפי' אחר שנתבטל דמאיס כלפי נבוה וכ"כ כו' קי"ד סי"א ולפ"ז ל"ל דהא דכתב בסי' י"א ס"ח (°) לגרא פסול

באר היטב

דעתו ולברך עליו מ"א ס"ש. ואם נכדק בתקיעה פטור הלכ"ט חלק א' סימן ע"ט: (ה) לזכות. דהיינו שנסדק אם מיד שתק יצא ואם סיים התקיעה באותו שופר לפום גמרא דידן יצא ולפום הירושלמי לא יצא דתחילתה בעי סופה ע"ש: (ח) לזכות: עבה"ט ועיין בנ"ב ס"ת סי' קי"א באם מכר ע"ז וקנה שופר

שרד

כ"ל: שם (°) והול"ל דיכסה רק מספק כנ"ל. וי"מ דלא יברך על הכיסוי: שם (°) דזה מיקרי אין בידו. ר"ל דאף דבידו לגלות מכל מקום כיון שאין חייב לגלותו הוי ליה כאין בידו לענין דבר נדחית בו מצות הכיסוי: שם (°) וכ"ל דעדת הטור. רקדק לכתו' לשון זה להורות דהכרמ"א בסתר הקושיא דאינו לר"ם כמתבטל כו' דעדיפא דמי אל יצא כמבטל בע"ט אם כן כו' דאין מברך לענין בטלות וכב"י ס"ל דבעי דר"ל לענין ביטול בטלות כזה רק אם יקח לכתחלה בזה שנדחה ונראה אבל דיעבד יצא תמילא שם בכיסוי כשמגלה מכסה בברכה: שם (°) הוי דינא הכי נלע"ד דכ"כ דלא מיקמי למה לא חלק המחבר בין ביטלו בע"ט לביטלו בי"ט דאיעבד אל כ"מ כיון דפוסק דדיעבד יצא אפילו בלא ביטלו כלל מכל מקום כ"מ לענין בלתחלה דאם מהבטל בי"ט אסור אפ"ל לכתחלה מלד בעי' דר"ל לזה כ' דגם לכתחלה אין כ"מ משום דאפילו מתבטל מעי"ט אסור לכתחלה משום דמחים ואע"ג דמותר לבדיעבד ומב"ש באסור לבדיעבד ולא ביטל ואל"ל דס"ל דלמאי דקאמר רב דימי דאיירה שביעלה מיבעיא ליה ס"ל דאין כאן משום מחום דהא מכל מקום עכ"פ דוכח דבטיטול בעינן ולכך ס"ל דהני ביאור ולשיטת הטור דס"ל דלא בעינן ביטול אם כן אף דיאור אין כאן כל דמבטלה לא מהיב אין לה בעלים דף ל"ב על שיטה זו ול"ל דס"ל דודאי רב דימי מפרש בעיא דר"ל בחשיבה שבטלה ואיכו ס"ל מלות ליבמות ניהנו וכלכך קודם הבטיטול הוא דאין ביאור שהרי אסור בכבלה: מיבעיא ליה אם יש ביאור אבל מלות משא"כ בטור ודעתיהם ס"ל כמו שאחר רבא בר"ם ובסוכב דאם נמל יצא משום דמלות לאו ליבמות נמאו אם כן אין ביאור כלל ואף בלא ביטול יצא (אבל אין לפרש דעת דימי ס"ל דבל זמן שלא ביטל אחריון בחוחי מוכחת שיעוריה אף על פי שבטל אל שבו"ם ואפשר לבטלו אם כן מכ"ל לבטור לפסוק דלא כוותיה כיון דלא אבכתן מאן דפליג עליו בהא אלא ודאי ס"ל לבטור דכ"מ מודים בהא רק דשמעתא דר"ד משום דס"ל מלות ליבמות ניתנו ואשכחן אמוראי דפליגי בהא וקי"ל כר"ל: ולפ"ז אי"ה דבטור מפרש בעיא דר"ל כר"ד ופ"ל דאין אשם משום מתים בכל רק המלריך ביטול משום איסור בהאלה ואכן קי"ל דמלות לאו ליבמות ניתנו. וא"כ דבטור ס"ל דבעי ר"ש קמ"ו בשם הב"ח דאפילו לא זכה בה ישראל כגון שנגלה מ"מ אין לה ביטול כתב ש"ך בי"ד ר"ש קמ"ו בשם הב"ח דאפילו לא זכה בה ישראל כגון שנגלה מ"מ אין לה ביטול דבעי ביטול אמנם אם עכ"ז אם ישראל ע"ש מדרבנן דגזרינן אטו ע"ז של ישראל ע"ש דבעי ביטול ואין לה ביטול כה"ג מ"מ יוצא בה דלא מיקרי מכתת שעוריה כיון דמן התורה יש לו ביטול. ומלאתי און לי לסברא זו בתשובת שער אפרים סי' ל"ח שכ' לפרש דברי הטור בסכה דף ל"ה ע"א לפי כו' שהקשו על מאי דאמרהש"ס דמה"ט אין יוצאים באחרונו של ערלה לפי שאין בה היתר אכילה אז דין ממון. מ"ל דמכתת שעוריה. דהא מצותו בשרפה וכ' ח"ל ואפשר דאפילו מדאורייתא הוי ערלה בשרפה דילפינן לה מכלאי כרם כו' עכ"ל התוס' וכ' בתשו' ס"א הנ"ל וה"ל שהו שדייקו התו' ואפשר דאפילו מדאורייתא הוי בשרפה. דאי הוי מדרבנן לא שייך מכתת שעוריה עכ"ל: ול"נ דהא קי"ל כו' כדאי' בע"ז כו' ליטמא דהא קי"ל נ"ב. דהכי איתא שם. ע"ז שנתברה מאליה ר"י ס"ל לא הוי ביטול. ור"ל ס"ל הוי ביטול. ופריך הש"ס לר"ל מדתנן ישראל אין יכול לבטל ע"ז של גוי. ואמאי תהוי כע"ז שנתברה מאליה. ומשני

יד

ופריכים ולא"כ תשיב יתמור דכיינו יעלים מוכח דיעלים אינו בכל זה לזה אמר הע"ז וכי היכא דחשיב אינ אחר שזכר שה כשנים אפ"ג דאינ לא ולאי אין כנס כיון אינא דהוא שה פרעי לזכר הכשבים כך זכר ג"כ יתמור שהוא גם כן אין עיזים ואמו מוכיח כו' ועיין בשו"ת חכם צבי אמתם נזה הא בקרא מיירי באין היה שהוא אינ אינ אינ

חא תקפו הלכות ראש השנה

ה כ ז * המודר הנאה משופר (ד) אדם (ו) אחר תוקע בו וזה יוצא י"ח *ל אבל אם אמר (ה) (ז) קונם (°) לתקיעתו עלי אסור לתקוע בו אפי' תקיעה של מצוה :

ו מ היה קולו עב מאוד ☜ או דק מאוד כשר שכל הקולות כשרים בשופר :

ז (ו) אם ניקב נ אם לא סתמו (ז) אע"פ שנשתנה קולו כשר (מיהו אם יש שופר אחר אין לתקוע בזה

כי י"מ (ח) שאין לתקוע ח בשופר (מ) נקוב) (כל בו ותשובת הרא"ש) ס ואם סתמו שלא במינו אע"פ שאינו מעכב את התקיעה לאחר סתימה שחזר קולו לכמות שהיה בתחילה פסול אפי' נשתייר בו רובו ואם סתמו במינו (ט) אם נשתייר רובו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה אלא חזר קולו לכמות שהיה קודם שניקב כשר ואם חסר אחת משלש אלה פסול ואם הוא ט שעת (ע) הרחק שאין שופר אחר מצוי (י) יש להכשיר ע בסתמו במינו אם נשתייר רובו אפילו לא חזר תקיעות שופר אלו קונם אסור לתקוע אם לא נחלק דגבי סוכה בלא מצוה(°) יש הגאה ביאיבה אבל שופר אי לאו מצוה אין הגאה בתקיע' דאינו מתכוון לשיר אע"ל ואם אומ' על אדם אחר שלא אשמע קול שופר ממנו או תקיעתו אלי (קונם) נראה פשוט דאל אליבא דכ"ע דהא אפשר לשמוע מאחר: (ו) אם ניקב כו'. יש בזה חילוק דיעות בין הרמב"ם להרא"ם דאי' בגמ' ת"ר נ קב וסתמו בין במינו בין שלא במינו פסול ר"נ או' במינו כשר שלא במינו פסול וקי"ל כר"נ ואמרי' אליביה דהא דמכשר במינו הייגו דוקא שנשתייר רובו ורמב"ם מפ' דר"נ קאי אאם אין מעכב התקיעה דהיינו אחר סתימה חזר קולו לכמות ש יש תחלה ואם"ה אין כשר שלא במינו נמצא בעי' ג' למעליותא אינו מעכב התקיעה ובמינו ונשתייר רובו אבל אם אסר מ' מאלו אסור זו אינו הדיע' הרא"שו' שאינה כאן והרא"ם ס"ל דר"נ קאי אמעכב התקיעה ואם"ה כשר במינו ממילא הוה לקולא דלא בעינן שלא חדתי דהיינו מינו ורובו ואפי' מעכב או רובו ואינו מעכב ואפי' מינו וזהו שסיים כאן ואם הוה שעת הדחק כו' שיש לסמוך על הרא"ש: (ז) אע"פ שנסתתם' כו' ' פ' אפ' לא נשתייר בו שיעור תקיעה כ"כ הרא"ם הביאו כ"ד דין נסדק לאחרו: (ח) שאין לתקוע בשופר נקוב. אבל נסדק אין בכלל זה ודינו מבואר אח"כ: (ט) אם נשתייר רובו שלם . וכ' הטור דאם לא נשתייר רוב השופר אע"ג דנשתייר שינו שופר ממקו הנקב עד הגאת פיו אסור אע"ג דגבי נסדק לרחבו מהני הטעם דמ"מ יש כאן קול שופר עם ד"א דהיינו הסתימה : (י) יש להכשיר אם נסתם במינו . ☜ ז"ל הרא"ש כמ"ש וכ' כ"י בשם המזרחי ולפ"ז אם היה מעכב הנקב את התקיעה קודם סתימה ובשסתמו חזר קולו לכמו שהיה תחלה שיעשה דבשר (°) (°) ותימה מ"ש מלשנו זהב מבחון דפסול משום דהוי קול שופר וד"א ואלו הכא דמכשיר. אעפ"י שאותו הקול שלאחר סתימה הוא שופר וד"א ושמא י"ל מאחר שע"י הסתימה חזר למה שהיה כשהיה שלם אע"פ שהיה מעכב קודם הסתימה ובכשיו אינו מעכב לא מקרי קול הסתימה מכ"ל (°) ולענ"ד כיון שהוא מינו אין נקרא כלל ד"א ול"ד לגיסא זהב (°) וכ"כ הרא"ש בהדיא וז"ל אבל מינו אפילו נשתנה קולו אין ד"א נורם שיצא קול וכל הקולות

באר היטב

לקחו מן הכבו"ם דרך גזילה ולא לזכות בו אלא כדי שיתקע בו עכשיו ט"ז ועיין מ"ש : (ו) אחר . ובשעת הדחק מותר לתקוע בעצמו. ב"מ : (ז) קונם . זהו לשון נדר דאוסר החפץ עליו והמדרים חלים על דבר מצוה כדבר הרשות כמ"ש בי"ד סי' רפ"ו ממילא אם אמר שלא אשמע קול שופר הוי לשון שבועה שאוסר נפשו על הספק ואין שבועה חלה אפילו בדבר הרשות כמ"ש בי"ד סי' רפ"ו ממילא אם אמר שלא אשמע קול שופר הוי לשון שבועה שאוסר נפשו על בדמים אין תוקעים בעצמו. ב"מ : (ח) נקוב . אפילו שמייר בו שיעור תקיעה אסור לתקוע בו אפילו בדמים אין תוקעים בו אלא בדמים מ"ש בזה ע"ש :

שערי תשובה

הספק ואין שבועה חלה ע"ד מצוה עיין ט"ז : (ט) נקוב . אפילו שמייר בו שיעור תקיעה משום שקולו פגום כל בו מ"א . ועיין ט"ז ופסוק דמשלם פגום בו הלק"ט סימן ע"ז : (י) ממקום . ומיירי שמעכב התקיעה דאל"כ לא כפי שיעור ע' ט"ז מ"ש :

יד אפרים

בדמים אין תוקעים בו ואם בשעה שסכר משך הקונה תחלה ואח"כ המעות עיין ביו"ד סי' קמ"ד בט"ז ושי"ך שם ובכ"מ הי' מקום להקל בזה דהו. חליפי חליפים ע"ש : (ח) נקוב . וע' בשו"ת מהר"ל הלוי פילסול ארוך בדברי הרא"ש במעכב התקיעה קודם שסתמו וחזר לכמות שהיה וע' ביד אפרים מ"ש בזה ע"ש :

לבושי שרד

בש"ע ס' ה' (°) לתקיעתו . דוקא בריאה אלא אחר ע"ע רק הסכלה מהשופר ומלוה לא מיקרי נגאה דלא ליכמות ניחמו מש"ל נגאה אחר התקיעה ע"ע לאחר עליו התקיעה אף שאין נם הגאה : בט"ז סק"ח (°) מחילה אם אחר שניו' אלא אשמע : שם וכ"י הביא בשם התוס' שב' בפ"ב דנדרים בכ"ל ודברי תוספת אלו הם שם מקומן ברי"ם ובכ"ם שם מתחפקים בדין זה דקונם אם בי' דקונם לתקיעתו עלי : שם (°) אם אומר ישיבת סוכה עלי תקע אם אומר אם אמר דיומי אם כן בסוכה בכ"ל ואינ"ג הבאון קונם אלף אחר בסוכה אחר נפשו על בסוכה מ"מ כיון שהאיר לשון קונם שהוא נדר מפרש"ל לשון שאחר ואחרים דבוזתו לאסור בהתכך עליו ואל על דבר מצוה : שם (°) יש בגאה ביאיבה : דאחר בגאת שופר אם סוכה עלי קונם מפרש"ן בוזתו על הגאה העיקרית משא"כ בגאה בכלל דאם אינו אלא בכל מפרשין גם כן דבוזתו אלא יבוה מסם אף על גב אלא הוכיר בגאה מכל מקום סתם נדר הוא מהגאה מש"ה יש חילוק בדיעות סוכה בכלל בלשונו גם ישיבה של מצוה אף שאין ישיבתה העיקרית רק לאוזה מכל מקום כיון שיש גם הגאה בכלל בכלל ישיבת סוכה שאחר ע"ע כיון דלא אחר בגאת סוכה עלי אלא ישיבת סוכה אלי בכלל בזה אפילו הגאת ישיבה שאין עיקר בוזתו להגאה בגון של מצוה משא"כ בשופר דבשאוקה לאוזה אין בו בגאה בכלל מפרשינן בוזתו שאחר תקיעה שופר לשיר אחר בכלל תקיעה דאוזה אינו בכלל כן בלשו"ד ביאור דבריהם ודו"ק : סק"י (°) ותימה מ"ש מלפנו זהב מבחון דפסול אם נסתם קולו מפשו הוי קול שופר ורי"ל אינו מלוה אם אינו דמכשיר בזה אלא אם אינו מכשיר אם אינו אלא אם אינו אלא אם אינו אלא

בשרים עכ"ל עוד כתב הר"מ לא שמעתי טעם לכון היכא שהיה מעכב תחלה וסתמו ומעכב ולמה יהיה פסול והלא אין קול הסתימה כלל כיון דחזר למה שהיה קודם הסתימה והיה כשר ותי' ב"י דאע"פ שנסתם אע"ג דעדיין מעכב התקיעה מ"מ שיהיה מעכב כ"כ כמו שהיה מעכב קודם הסתימה ונמצא דהוי שופר וד"מ שהרי אין קול זה כמו כשהיה שם ולא כשעה שהיה נקוב וק"ל דמ"כ דמ"מ לריות כבתחל' הא גם אם הוא עכשיו כשעה הראשונה ימא דמ"מ לריות ממש כבתחלה ☜ כיון שיש בכ"פ סתימה אלא ודאי דאפשר לגמלא וקושיות הרא"ש כ"ל דמיישין שסתימה גורמת שהקול של השופר שהיה קודם הסתימה נתקלקל מחמת הסתימה ומולד קול חדש מחמ' הסתימ' כשלמא אם עכשיו חזר לקול הראשון ממש אמרי' שע"י הסתימ' שהי' במינו נעשה כריה הראשו' ממש כיון שחזר הקול ממש כן משא"כ אם לא אולד קול אלא כמו שהיה קודם הסתימה ע"כ לא נעשה כבריה' ראשונה ממילא הוה הקול שנולד עכשיו דבר אחר וע"כ פסול כנלפ"ד:

(יא) אפי' בכל שהוא. לפי שמחמת רוח וחוזק התקיעה הסדק מוסיף ונולך עד שיסדק כו' וכ"ל הטעם דסדק גרע מיקב ויש שם חסרון דכיקב יש מקום להרוח שמחמת התקיעה להכנס שם דרך החסרון ולא החילה ואינו מתחזק להסדיק השופר משא"כ בסדק שאין מקום להרוח לצאת משום הריוח וע"כ מתחזק ומסדיק הסדק יותר וגם בסדק אינו מסדיק יותר אא"כ בסדק בתורכו אבל בסדק לרחבו אינו מתחזק ומסדיק יותר לרחבו כי הרוח כך בטבעו והסדק שיהו עכשיו לרחבו מחמת שהיה שם אינה קלקול בעור ע"כ ברחבו אינו פוסל אא"כ בסדק בכר בתורכו הקיפו כנ"ל: (יב) ונסתייר שיעור כו'. זה מייירי שמעכב התקיע' ☜ (*) ודומה לגיפה זהב שפיף ע"ז משום הכי בעינן שיעור אבל אם אין הקול משתנה עכור זה לא ידעתי טעם או ריח דבעינן שיעור: (יג) לרחבו במיעוטו. פי' סביב היקפו: (יד) כרוכו פסול. דה"ל כאלו ניטל משופר זה ע"כ אם נסתייר שיעור תקיעה כשר וק"ל דכיון דחשבינן זה שלמעל' מהסדק הוספה ואמרי' בסעיף"א דהוסיף עליו פסול אפי' במינו וא"ל דהכא שאני דכיון שהיה סדק בהקיפו לא מקרי מה שלמעלה ממנו הוספה כיון דחשבינן ליה כאלו אינו דבוק משא"כ בהוסיף עליו דשם אין סדק כלל דמ"מ הקול יוצא דרך אותו החלק שלמעלה ושופר אחד אחר רחבא ולא כ' פוסרות וכב"י הביא בשם הכל כו דגם בהוסיף עליו אם נסתייר בו כשיעור מותר לפ"ז יתא אבל להפ"ש שלא פסק כנ"ל דלא אקרי הוספה אלא בשהיה אחלה אחיכה אחרת משא"כ כאן דלא אקרי פסול אפי' אם יש בו: (טו) פסול אפי' אם יש בו. דשופר מ' ולא ב'וכן בהוסיף עליו בספר' שמ"ז: (שז) אלא שברא"ב את הקלר. דכתיב והעברת בשופרות: (טו) בשבל כך הר"ם מ"ש: (יד) לתוך. ואם כאן שני שופרות בפיו ותקע ובוון לגאת בשניהם לא יצא אלא"ם סימן

באר היטב

(יא) שמעו. ואם נסתייר בו כ"ש אם דבקו כ"ש מ"ש: (יב) מרבעה. נאדם ביוני ובני' במקום סרוסה סיון סימן י"ל ס"ר: (יג) במקום. ואם עשה זהב כל שהוא שמוך להכנס פיו מסתמא אין קולו משתנה

ביאור הגר"א

ורבנן פסלי בכ"ע וכן דיבק כו' ג"כ אלא במינו הוא בדבק פירש"י אבל הוס' הקשו ע"ז דהא במילתי' דת"ק מפורש בירושל' שם אם מעכב כו' וכ"כ בתוספתא להדיא בדבריהם וגי"ל דל"ג לה הרמב"ם אבל כם פירשו דר"א אריבא קתי וכמו שמפורש בברייתא שם דת"ק אמר בין כו' ור"ב אמר במינו כו' ולפ"ז לעולם בעינן שנסתייר בשיעור ולכן מחלק בין מינו לאינו מינו דסיום דאינו מינו גורם קלקול אך דוקא בנפחת רוכו כיון שנשבר כולו הא' ובשירתו מוכח עליו שנשבר כ"כ שבר כלי מיקרי בסתימה חצו' בגוף השופר ולא בשל לגביה משא"כ בנשתייר רוכו שהוא עדיין כלי אף על פי שנקב ומעכב בתקיעה מכל מקום לא נחלק בין הקולות בשרים ובסתימה בשלה לגבי גוף השופר ולא חשבינן לי' לקול השופר ול"ה זה מוכרח אלא אם אחר אחין קול שופר שנפחת רוכו חשוב קול כמו בלישת אחת אם כן למה מבני מינו. לר"ב המסתכר בלישת אחת לעשות מקול פסול לקול כשר לזה לא מבני סתימה כלל וע"כ בלישת אחרת אינו כשר דשפיר הוה קול נפחת רוכו אך נפחת רוכו הו"ל שופר ול"ה ואל"ל דרבנן ס"ל דלא בר"ב בכא וס"ל דנפחת רוכו אין קולו חשוב קול שופר ולכך פסול אפילו במינו אלוכא דרבנן דאמר בנפחת בכה בין רבנן לר"ב דנפסיקות יש לומר דס"ל דמינו כמי מגרש ונפ דאם כן הוי פלוגתא בתלמוד בין ס"ל אחין זה קול שופר ור"ב אם אין אחין אינו כלום ס"ל דאם כן הוי פלוגתא בתלמוד בין ס"ל דר"ב ורבנן הרוייהו ס"ל דלא הוי קול שופר בנפחת רוכו ולישנא אחרא ס"ל דרבנן ור"ב הרוייהו ס"ל דהוי קול שופר אבל אי מוקמינן פלוגתא רבנן ור"ב בכך הוה כפלוגתא דמילתא וכיון אינו אינו ברכן לומר בלישנא אחרא שפיר הוי קול שופר בנפחת רוכו רק דס"ל כיון דאין לו תוכיות בסתימה מגרש (ולפי"ז אי"ל לתוקפי מתני' דרבנן ובנפחת רוכו רק דס"ל כיון דאין לו תוכיות בסתימה מגרש לפ"ז אי"ל) לתוקפת מתניתין דרבנן ובנפחת רוכו דא"כ מאי כלי דנקב מעכב את התקיעה הא לא תלוי בבני כלל שבריו זה לא מיקרי מעכב את התקיעה שבריו כל הקולות בשרים ואם תאמר דפי' מעכב התקיעה היינו התקיעה שהיה קודם שניקב אם כן לפולא נשתייר רוכו מעכב התקיעה שקודם הנקב והתשובה פסלה כל בו בתחילה ולכך ליכא דבנן מבשרין נשתייר רוכו ואי"כ קשה מהני' מתני' ואם אינו מגיע אינו בריה הרא"ש דבלישנא קמא שפיר מגיע לתימה דמתני' בר"ב ובנפחת רוכו דנפחת רוכו ומעכב התקיעה חד מלתא הוא משא"כ בלישנא אחרא לריך לפרש דנפחת רוכו אינו מגרש בקול יותר מנשתייר ונתרוייהו שייך לומר בכל הקולות בשרים ובריאות נפחת מנשתייר הוא לבנין דלא חשיב לגבי הסתימה אם כן מ"ש לאוקמי מתני' דרבנן דמתני' תליא מלתא במעכבת התקיעה. וכ"כ הרא"ש בברייתא וז"ל כו' ראיתם הרא"ש לא בנמתי דהתם מיירי בנשתנה קולו אחר בסתימה ג"כ אבל בלחת גם קודם בסתימה היה שינוי קול ודוקא לבנין גרמת של ינאתת בקול אינא לפלוגי בה בין מינו לאחינו מינו שוב ראיתי בהרא"ש שיש ס"ם בפ"ז אם אין דבר אחר גורם שינוי הקול כו' ור"ל דאלא במינו כיון דיש סתימה גם אחר בפתיחה אמרינן שע"י הסתימה נעשה בשינוי כיון אחין דבר אחר גורם שינוי בקול ליה לן בה ולדקו דברי הש"ל:

בש"ז ס"ק י' כיון שיש עכ"פ סתימה כו' לפנינ"ד פשוט דגם הכ"י מודה כזה דאפשר דש"י הסתימה יחזיר בקול לכמות שהיה כיון שמעיקרו סתום היה וש"י הבקע נעשה פתוח ובשחזר ושוסם שפיר יוכל לבוא בברא"שוהב ומ"מ ס"ל לכב"י דגם ח"ש מיהיה אחר בסתימה כמו קודם הסתימה כיון דמעיקרא פתוח היה ובשאת שנשאר סתום זה דבר אחר"ל שיהיה קול שופר

יד אפרים

דמינו לא מהני אלא נשתייר רוכו דבלישנא קמא ס"ל דאי לא נשתייר רוכו נפחלק קול שופר מכאן ולא חסתבר דלישנא בתרא יהיה מולק אע"ז ומ"ב לכי מוקי בלישנא בתרא נפחת רוכו ואפ"ה מבשר במינו ע"כ דבלישנא בתרא ס"ל דגם נפחת רוכו ואין הקול מתקלקלים כ"כ אלא יהיה חשוב קול שופר אלא שיהיה חשוב קול נפחת רוכו אם כן אינו מגרש בין מינו לאינו מינו ולכך אמרינן דאם נשתייר כל שהוא כשר אם דבקו ס"ל דבר אחר אינו מגרש בין מינו לאינו מינו דסיום מתקלקלים כ"כ אלא יהיה חשוב קול שופר אלא שיהיה חשוב קול נפחת רוכו ואין הקול מתקלקלים כ"כ אלא יהיה חשוב קול שופר אלא שיהיה חשוב קול נפחת רוכו ולכך אמרינן דאם נשתייר כל שהוא כשר אם דבקו ס"ל דבר אחר אינו מגרש בין מינו לאינו מינ

לורך השופר ואם עשה זהב כל שהוא סמך להגמת פיו מסתמא אין (*) קולו מסתנה בסכיל כך [הרא"ש] : כב ואם נלמו פסול. ואפי' להמכשירים בסתמו במינו כמ"ש ס"ז הא פסול דהוי כ' שופרות : כג שנות. משום די"ש עשה ול"ת הוא ואין עשה דשופר דחי ל"ת ועשה וחכמים השוו דבריהם לשל תורה והעמידו דבריהם במקום עשה : ואם נפל עליו גל של מחכיסהסור לטלטל המחכים כדי ליטלו [טור גמ'] : כד תוקעין בו. דהא שרי לטלטלו וא"כ שרי לגמת בו דלא אסרו מחכים למי שהוכא בשבילו אלא בהכילה ובהנאה ומלות אלו ליהנות ניתנו סי' טור סי' תרכ"ם והג"א ומרדכי פ"ו דעירובין ועכ"פ אסור לטלטלו חוץ לד"א וכמ"ש סי' תקע"ו ס"ה ולפמ"ש שם סוף הסי' אם ישראל אחר שלחו ונתעכב והביאו בי"ט אסור לטלטלו עמ"ש שם . (*) והקשה הלבוש דהא אפי' לכתחלה שרי לומר לעכו"ם להביאו מחוץ לתחום דה"ל שבות דשבות וא"כ מאי איכפת לן דתוקעיסבו ואי' דמיירי דתוקעין בשבת ראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא אינו עול' באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו ם ועל ידי עכו"ם מותר דהוי שבות דשבו' (פירוש איסור אמירה לעכו"ם נאיסור דאורייתא הוא משום שבות שאחז"ל לשבות מזה אמירה לעכו"ם ובאיסור דרבנן הוא שבות דשבות) ובמקום מצוה לא גזרו רבנן (וע"ל סי' ש"ז) :

כב ם אם עכו"ם הביא שופר מחוץ לתחום כר (עז) תוקעין בו והוא הדין אם כה עשה (יז) עכו"ם שופר ביו"ט מותר לתקוע בו :

כג ג יכול ליתן בתוכו מים או יין לצחצחו ג אבל מי רגלים אף בחול אסור מפני הכבוד :

בפיו ותקע בו כשר: הגה (יט) ולי נראה דאפי' אינו בולע בלד הראש רק שוה לאילון המולא ובולע לגד הפה ותוקע בפנימי יצא כן נראה לי וכ"מ מלשון הרא"ש ר והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוך החיצון כב ואם לאו פסול :

כא ם שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יו"ט אפילו בדבר שיש בו משום כג (עו) שבות כיצד הי' השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא אינו עול' באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו ם ועל ידי עכו"ם מותר דהוי שבות דשבו' (פירוש איסור אמירה לעכו"ם ובאיסור דרבנן הוא שבות דשבות) ובמקום מצוה לא גזרו רבנן (וע"ל סי' ש"ז) :

כב ם אם עכו"ם הביא שופר מחוץ לתחום כר (עז) תוקעין בו והוא הדין אם כה עשה (יז) עכו"ם שופר ביו"ט מותר לתקוע בו :

כג ג יכול ליתן בתוכו מים או יין לצחצחו ג אבל מי רגלים אף בחול אסור מפני הכבוד :

מה הרחיק השופר ונפח בו ותקע דשם אין הקול יוצא מתחלה לשום דבר אלא לפירוש השני שפוסל (משום) חלילה פסול ומי כהרחיק ומ"ה כתב הטור ולמדו מכאן שאם הרחיק כו' אחר שכתב פי' השני וזה קלת דלא כפי' כ"י : (יט) ול"ל דאפי' כו'. ול"ל דגם הש"ס ס"ל כן דודאי אין שום תועלת לגליעת הגל הפליון אלא דאי הווין שוים למעלה א"א לגמלם ושמא שופר האילון בולע כל שהוא פסי מהפנימי וה"ל מוסיף עליו כל שהוא דפסול אפילו במינו ע"כ הולרכו שיהיה הפנימי בולע גם למעלה ואז אין חשש כלל :

בפיו ותקע בו כשר: הגה (יט) ולי נראה דאפי' אינו בולע בלד הראש רק שוה לאילון המולא ובולע לגד הפה ותוקע בפנימי יצא כן נראה לי וכ"מ מלשון הרא"ש ר והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוך החיצון כב ואם לאו פסול :

כא ם שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יו"ט אפילו בדבר שיש בו משום כג (עו) שבות כיצד הי' השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא אינו עול' באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו ם ועל ידי עכו"ם מותר דהוי שבות דשבו' (פירוש איסור אמירה לעכו"ם ובאיסור דרבנן הוא שבות דשבות) ובמקום מצוה לא גזרו רבנן (וע"ל סי' ש"ז) :

כב ם אם עכו"ם הביא שופר מחוץ לתחום כר (עז) תוקעין בו והוא הדין אם כה עשה (יז) עכו"ם שופר ביו"ט מותר לתקוע בו :

כג ג יכול ליתן בתוכו מים או יין לצחצחו ג אבל מי רגלים אף בחול אסור מפני הכבוד :

רבושי שרך

בל הבוקע יוצא הכיון לתוך חלל הזכוכ: **פ"א סקכ"א** קולו הבקה . רבי"ה פסיק והני בלא בהקוס כמחת פיו הבין כ"ז הבוך מ"ם המלה על כמחבר ד"ם שופר לגד פרטי : **סקכ"ד** (*) והקשה הלבוש. הוא ענין בפ"ם : **סקכ"ה** (*) סי' תק"ל הוא בת"ל שם סקי"ב בכרי שחקק קב בנקבת ר"ל שבשה בלי בבנת מעלים אסור לבסיק בו בי"ם דהני .בולד : **שם** (*) והר"ל שבהרדני הוא בחתיר בדין זה דבשה בכרי שופר בי"ט : **שם** (*) סי' ר"ל . ע"ם בת"ל סקי"ו דנוי שבשה המעלים בי"ט לו בשבת שרי ליבראל ,דבוחיל ובכרו בידי אדם ויכול לגברו בי"ם לו בשבת ליה בי"ם הבוש מוקלה הבשיב בחקק בנקבת ישראל כוי הוקלה הבישראל לחבול לקלי' מדעתי' דאין לו רשות לוחר לגברי בי"ם לבשות לו בלי הכ"ל מלר : **שם** (*) ופסי' שכ"ה ס"ד . ר"ל דבם הבית המחבר ב' דיעות בדין בגמרי בידי אדם בשל בכרי ומסיק בם דלגברן הלוה יש לבחוך מהמחיריו מבה"ה החיר בלון לגורך הקיבה :

באר

סימן רפ"ה : (עו) שבות . ואם נפל עליו גל של מחכים אסור לטלטל המחכים כדי ליטלו טו ר גמרא : (עז) מוקפין . אפי' מי בהונה נשבילו ואפי' יש לו שופר אחר שליטו בל אין. והבוכח בל אין כתב הד"מ

יד

וי"ם דעביו בהקוס בקלר כו' והוא בדברי הרא"ש ומ"ש אחר"כ אלא לפירוש הבני כו' ר"ל שלא היה דעתו מלחמול ע"ם דאסור ליטלו בידים משום מוקלה כמבואר ברא"ש שם ולבן כ' ע"מ"ש ר"ל שבוא ר"ל שם המה ע"ל הפירות של הבקר ע"ש : (סם בחוך ל"ב מיל דהוי דאורייתא שבוא בוה לדעה קלת ז"ל) הכה לדעה קלת פוסקים אף י"ב מיל לא בוה בדאורייתא בי"ם ובפסיטות י"ל דמיירי אף שיש לו שופר אחר שרי לתקוע בזה לבתחלה ועי' בדא"ם בכיאו בא"ר דאם יש לו שופר אחיו של אחיל ובה שבוחה של אחיל תוקע בזה בל אחיל המחבר דוקא בה"ע תוקע בזה לבתחלה : **ס"ק כ"ח** דפסולי הראשון בנקבת ישראל (*) ופסי' שכ"ה ס"ד . ר"ל דבכא בא לתקוע בשופר ע"כ שאלי אומר שאל בי"ם ר"ם ל"ם אין לתקוע בפסול הבא"ל לענין לולב דשפיר ניטל הלולב ומקילין בי"ם כיון דבקיאין בקביעת דירתא דגין בו דין אחר ימים :

כמ"ז

ביאור הגר"א

סכ"א וע"י א"י. עירובין ס"ח ל' וכפי' הרי"ף בפי"ם דשבת : **ס"כב אם א"י.** לבג"ל דוקא בכב"ג לפי שאינו בוקלה הואיל שמותר ליראל אחר ומותר בטלטול בחמ"ל סי' הקמ"ו ולבן מותר ג"כ לתקוע המלות לאו ליהנות ניתנו לפי' רש"י דאוסר משום שלא יבבה מחלילה בי"ם ונם לפי' תוס' דאוסר משום שלא יחתר ליבא לחיקם שיחמא ויעשה מלוה בשבירה אבל המרדכי מחיר לפי' במוקלה מהא דס"ג דפסחים בחמ"ם לחמה : **וה"ה אם.** דמוקלה מותר במלוה בפסחים מ"ם ל' יכול לא יבא כו' ובן אין פסול משום מלוה בשבירה בחו שופר נזול הרדבי פ"ג דסוכה ובחמ"ל בפי' הרי"ה :

הגהות רעק"א

בפ"ם לקבן כו' הקי"ן ס"ם : **סעיף כ"א** אלא הוא אינו עולה . מ' ס' ברבי יוסף לעיל סי' רפ"ה לוח ל' : **מג"א סקכ"ד** ותירץ דמיירי חוץ ל"ב מיל. משמע דגם בי"ם חוץ ל"ב מיל הוי דאורייתא. וע' ש"ה כ"ח בחדשות סי' ז' ובקונטרס אחרון בם סי' ל"ז. ומ"ש ק' לי בא בדאורייתא מותר מדין בתוך בחו הוצאת לשופר לתקוע בו. ול"ע. ובפי' הבב"ד ח"ב בענין ר"ג מבואר דס"ל דגם בי"ם הוחמיב דאורייתא. ולבאורה ר"ל דלפיב בן מדברי הרבב"ם ס"ח כ"ו בהלי' עירובין ובבה"מ ולבענין הבחומים אין חלוק בין יום"ב לי"ם. ובמ"ם בגלוין לעיל סי' רמ"ו בבג"ל סי"ב : **מג"א סקכ"ה** ל"ם ע' בחמו' הרבב"ם ח"ל סי' כ"ב : **סר"ח** אות ה' דקול ליה ביה ממש. יש לבפקפק דבא מ"מ מדרבנן הוי מדר בלתיתא בפ"ע ו"ל סי' ר"י"ג ואח"כ ו"ל דאסור לתקוע בחו בל מידי דרבנן בגון אין עולין בחוץ לטול שוכר דמשום דרבנן מבטלים המלוה דבעמידו חכמים בחמ"ל בגון בקול. מ"מ יבא מידי המלוה בגון א

תקפז (א) אם קול שופר כו'. דלא כברא"ם דס"ל ה עומדים בחוץ לעולם אינם שומעים אלא קול הברה וכתב כ"י וסיבת שומעו קול שופר לו קול הברה ממשך מעומק הבור ומהתקרב המדם על בפת הבור והתרחקו ממנו ☜ ושיעור דבר זה חלוי בהבנאת המדם אם קול שופר שמע לו קול הבר'עכ"ל.ולפ"ז גם בתוקע בבה"כ ויש עומדי' בחוץ קלת רחוק מבה"כ יש נ"כ בזה שייכות הבחנה לפי הריחוק מבה"כ (°) ונלע"ד להביא ראיה לדברי הרא"ם מדאמרי' בגמ' דהא דאמר רבה שמע מקלת תקיע' בבור יצא היינו בתוקע ופולה לגפסיה ואין אחר עמו והוא עצמו תחילתו וסופו בהיתר ופרכי' מאי למימרא ומשניין מהו דתימא זמנין דמפיק ריסיה משמע מזה דאם אירע באמת כך לא יצא וכאן הוא סמוך ממש ואפ"ה שייך בו ערבוב קול ק"ו אם כולו עומד בגפת הבור ואפ"ם שהבריס ב"י דלא הרא"ם מ"מ כיון דבהרג' דוכתי מלינו שבבב' הבקיאו' איקלו סומכין עצמיו על שום דבר לומר שבסמוך על הבקיאות ק"ו כאן שהרא"ם ס"ל שאין לברר דבר זה בבקיאות היאך נסמוך אמתו על הבקיאות הלבך אם התוקע הוא בתוך הבור יש להעומדים על גפת הבור חיוב לשמוע שית בכל נווי ומיהו בלא ברכה שית עד שיבורר לו היטב (°) שלא שמע רק הברה אז יברך שית אבל לעניין ריחוק להעומדים מן בה"כ שזכרנו יש לו ☜ לסמוך על קירוב המקום אם נראה לו ברור שקול שופר שמע יצא כיון שעכ"פ במקו' התקיע' אין אם ערבוב קול כלל משא"כ בבור בכללא"ד לענין לסמוך עליו: (ב) מקצת תקיעה שלא בחיוב. בגון קודם שעלה ע"ה: (ג) והוא עומד בחוץ כו'. כ"י כתב דה"ה לתוקע עומד חוץ לבור מתחלה ועד סוף ומשמע הוא שעומד בקצת התקיעה תוך הבור ומקצתה חוץ לבור עכ"ל וכתב מו"ה ז"ל ע"ז איני יודע מכין לו דלמה ע"ם שהשמע עומד בבור אין קול הספר מתבלבל בבורו לבור כיון שהם במקום התקיעה אין בלבול וכ"מ בהמה שלא שמה רק אם התוקע הוא חוץ הבור ומה הקול מתבלבל וכחמת הברא חדא הוא דמה לי שהתקיעה הוא בבור או שהקול שמכחון בא לבור ודאי הבל הבור מבלבלו:

תקפח (א) ואם שמע מקצת כו'. בעור כתוב בזה לפיכך שמע מקצת ובתב כ"י לפיכך אינו מברך אבל מה דאינו רשות ע"ה יצא בדיעבד לפיכך שפיר מוכל למלוה אלא דיבא דשמע מקצת תקיעה דבלא"ה ה"א שלא יצא אלא אם כן תכן בהמה ופירש"י בפ"ב דמגילה דמשתכחהמה יצא הספק מלבו משמע דבשעת עליית השחר שהוא קודם לזה יש הספק לילה ואם כן איכי משכחת לה שמע מקצתה בלילה ומקצת' ביום דהא אף קודם לו"ם הוא מ"מ הספק לילה(°) הספק יוסוה ח"ח שיעשה תקיע' אחת מן קודם לזה ומשכנה עד הבן בחמה אבל עכשיו דקמשמע לן דבפ"ב בני יממא הוא ולא משכחת לה שפיר שמע מקצת קודם ע"ה ונמשך עד שעלה עזה שיעור מופע בנ"ל נכון: (ב) בבאות בבבות שאם הספיק בקול א' בנ"פ

לא יצא דא"כ אבי הלי"ל מהו דתימא לבזור זמנין וכו' אלא ה"פ זימנין דמפיק ריסי' ואכתי שופר בבור קא מיערבב קלא ואי לא אשמעי' כ"א אפי' הוא דבעומד חוץ לבור תניר אינו שומע אלא קול הבר' בהבנאת הרא"ם דהקול מתבלבל בבור אם"ל דאפי' בבבה"ג יצא מעשה דהכו תלוי בקירוב לו ריחוק מבור והבחנתו אם אמר שקול שופר שמע יצא: מ"א ס"ק ב' °) תכית אבל הר"ן כ' אפי' בעומד בחוצו לא יצא כ"ל :

באר היטב

תקפז (א) הבור. וכ"ש שהוא בבנין בפת הקרקע בגון מרחק. וכ"ל דאם רוכו בחוי לעמלה מן הקרקע אפ"פ שמקצתו חוץ הקרקע ברי מ"א: (ב) תכית.אפי' בעומד בחוכו ר"ן מ"ח. ואפי' התוקע עצמו שם חלוי בהבחנתם אם קול שופר שמעו יצאו בעומדים זקנים: (ג) בתחילה. ואפי' לא יצא לאחר יצאו י"ם דבעומדים בבור והשופר בחוץ שומע קול שופר ב"ם מ"א. וס"ז ס"ק ג' לא כ"כ ב"ם: (ד) שיצא. ורמשון מיקר. פוסקים ואחרונים: (ה) ובאמצע. כתב מהריל"ל יחזרו כל הבם שלא לתקע בשעת התקיעות וכן שלא לוישפר"ן לאחר בעת ובכן שיעשו אם הבמיקות בבית דהוקא בעוד עכדיון מעשה שמשה ואם לא הגיעה לבשל מנהג זה אף שכתבו שמהרב"ל ורבו הרמ"ז נהגו בן ובבתבי מהרמ"ז כתב שיש מקום לזה ע"פ הבחוד מ"מ איני חש לפורות שלא גילה האר"י ז"ל וגם המקובל המגלגל מהרי"ש שערבי שמעתי

יד אפרים

תקפז בט"ן ס"ק א' ושיעור זה חלוי בהבנאת הלחם כו' לענ"ד בשיטת רש"י דס"ל דלעולם מתחלי' התקיעה הוא שומע קול שופר לבד אך בשמעשיל התקיעה מתערב בחוכו קול הברה ג"כ וכן מבואר דפריך לאלי דס"ד דבתחילי' תקיעה בלא סוף יצא מתני' דילפינן בתחלת התקיעה מקמי דלערבב קלא הם כוונת רש"י שם ס"ב דאיכא מתני' מי שהרגיש בזה וכלכך נראה לתרץ כך שהשמע של הדיעה שמתלק בין שהה מחמת אונס או לא הוי בע"כ השמע דדומה למה דקיי"ל כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאין ראוי לבילה מעכבת בו כן ה"ג אם לא הוי באונס והוי ראוי הייתה יחד לכך אף ראינו יחד נמי מהני אבל היכי דהוי באונס הוא ראוי לבילה מעכבת בו ולכך אתי שפיר תינה התם אבל בתקיעות כיון דשמע ט' תקיעות ממ' בני אדם כאחד לא יצא מכח דאין כאן ששוטה לפניה ופשוטה לאחריה ומ"ט לא נימא הוי הוי ראוי לשומען זאת"ז מוכח מזה דלענין ששוטה לפניה ופשוטה לאחריה כא מהני ראוי לבילה רק בענין שיהיה לפני' ולאחריו ממש וא"כ אם הוי בהפסק דבר אחר אין זה בכלל לפניה ולאחריה רק בשלמא למ"ד דשהה כדי לגמור את כולו אינו חוזר אף היכי דהוי באונס אינו ראוי לבילה בע"כ לדידיה שהייה לא נחשב הפסק מצד עצמו א"כ ה"ה ממילא דנחשב לפניה ולאחריה אך למ"ד דשהה כדי לגמור את כולו חוזר לראש בע"כ דזה נחשב הפסק א"כ ניחו דהיכי דלא הוי באונס לא הוי הפסק היינו מטעם אחר דהוי ראוי לבילה אך א"כ בתקיעות כיון דשמע ט' בני אדם כאחד לא יצא דבענין לפניה ולאחריה והוי הוי ראוי לבילה ובע"כ דלענין לפניה ולאחריה לא מהני ראוי לבילה ובענין לפניה ולאחריה ממש א"כ היכי דהוי הפסק אינו לפניה ולאחריה ממש וראוי לבילה לא מהני בזה ופריך שפיר ולכן הדברים מוכרחים דנרסינן בזה לא

שלמה

מצריך להמתין עד הנץ החמה והוכיח כן מן המשנה מדלא נקטה לולב ולא שופר בע"כ כנ"ל ואתי שפיר. והנה עפ"י הנ"ל יש ליישב מה שאיתא בירושלמי דמגילה על המשנה דאין קורין וכו' עד שתנץ החמה וכו' וז"ל והא רבנן מקדמין לעיבורה ומשני מצ"ה להקדים כדי לזרז במצות עכ"ל ואין לו הבנה. ונראה בבונה לפי פירש"י שהנץ החמה של הנץ החמה הוא לפי שאין הכל בקיאים וא"כ לק"מ מעיבור החודש דשם יש לומר דחכמים זריזים הם וכא יטעו וכמ"ש בש"ם בפסחים ועירובין דחד ס"ל בני חבורה זריזין הם וניחו דלא קיי"ל כן יש לומר דבחכמים העולים בעיבור השנה ודאי י"ל כן דהם זריזין רק דאם"ד בירושלמי הוה סובר דעיקר הטעם דבעינן לכתחלה הנץ החמה מכח דעד הנה הוי לילה מדרבנן ולא מכח חשש טעות ולכך אין סברא להלק בין עיבור שנה לדברים אחרים ולכך פריך מעיבורו ולזה משני דאין הטעם מכח דעד הנץ החמה הוי לילה רק מכח דמצות לקדם ולזרז במצות ולכך מכח דאי בחול חיישינן דיבוא לטעות ולעשות קודם עמוד השחר כיון דהחשש הוא רק מכח טעות ממילא ל"ק מן העיבור דרבנן זריזין הם ואתי שפיר ודו"ק היטב: (שם סעיף ג') שמע ט' תקיעות מט' בני אדם שתקעו כולם כא' לא יצא וכו'. נ"ב הנה בזה יש חילופי נרסאות בש"ם דיש נודסין יצא וי"ג דלא יצא. ולפענ"ד העיקר כהך נירסא דלא יצא וכמ"ש בש"ע והוא מוכרח בש"ם ממה דנרסינן שם בבמ' ר"ה דף ל"ד אמר ר' יוחנן שמע ט' תקיעות מט' בני אדם בט' שעות ביום יצא וכו' ומי אמר ר' יוחנן הכי הא אמר ר' בהלל ומגילה כיון ששהה כדי לגמור את כולו חזר לראש וכו' ונקשה לי טובא מה שריך להסוברים הובא בש"ע הלכות ק"ש סי' פ"ד דמה דשהה כדי לגמור את כולו חזר לראש הייגו רק בשהה מחמת אונס אבל שלא מחמת אונס אינו חזר א"כ מה שריך דלמא מיירי כאן ר"י בהפסק שלא מחמת אונס לכך יצא והיא תמה גדולה לדיעה זו ולא ראיתי מי שהרגיש בזה ולכך נראה לתרץ כך שהטעם של הדיעה שמחלק בין שהה מחמת אונס או לא הוי בע"כ הטעם דדומה למה דקיי"ל כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאין ראוי לבילה מעכבת בו כן ה"ג אם לא הוי באונס והוי ראוי הייתה יחד לכך אף ראינו יחד נמי מהני אבל היכי דהוי באונס הוא ראוי לבילה מעכבת בו ולכך אתי שפיר תינה התם אבל בתקיעות כיון דשמע ט' תקיעות ממ' בני אדם כאחד לא יצא מכח דאין כאן ששוטה לפניה ופשוטה לאחריה ומ"ט לא נימא הוי הוי ראוי לשומען זאת"ז מוכח מזה דלענין ששוטה לפניה ופשוטה לאחריה כא מהני ראוי לבילה רק בענין שיהיה לפני' ולאחריו ממש וא"כ אם הוי בהפסק דבר אחר אין זה בכלל לפניה ולאחריה רק בשלמא למ"ד דשהה כדי לגמור את כולו אינו חזר אף היכי דהוי באונס אינו ראוי לבילה בע"כ לדידיה שהייה לא נחשב הפסק מצד עצמו א"כ ה"ה ממילא דנחשב לפניה ולאחריה אך למ"ד דשהה כדי לגמור את כולו חזר לראש בע"כ דזה נחשב הפסק א"כ ניחו דהיכי דלא הוי באונס לא הוי הפסק היינו מטעם אחר דהוי ראוי לבילה אך א"כ בתקיעות כיון דשמע ט' בני אדם כאחד לא יצא דבענין לפניה ולאחריה והוי הוי ראוי לבילה ובע"כ דלענין לפניה ולאחריה לא מהני ראוי לבילה ובענין לפניה ולאחריה ממש א"כ היכי דהוי הפסק אינו לפניה ולאחריה ממש וראוי לבילה לא מהני בזה ופריך שפיר ולכן הדברים מוכרחים דנרסינן בזה לא

השכל

ומ"כ לפסר כ"ם שמי של ר"ה לדעת ר"מ מ"ל לחזור. מו לפסר ר"מ שמי דין ר"ם מ' ר"ל לענ"ד דיעמי דיומא קמא עיקר: (ס"ק ג) וי"ל דהוקא כו' והוקא בתוקע אמרי' כו' דאם תקע שמי תרועות אל"ז כוי הפסק: דהא ר"ת ורשב"ם כו' קול אחר כו' דאמרינן סוף ר"ה ר' אבהו אמקיע בקסרי שיתקעו תקיעה שבריס תרועה תקיעה. דמספק' ליה תרועה מאי היא מ' נמהי גנח דהייגו שבריס אם יעלי יעל דהייגו תרועה ועניד תרוייהו. מתקיף לה רב עוירא דאמא נמהי גנח ומפסיק תרועה בין שבריס לתקיעה אחרונה. והקשה הר"ן שם בכך כמ"ר יוחנן שמע ט' תקיעות ביום יצא אף ע"ג דאיכא הפסק ואמרי' ותני ר"ת וכן ס"ל לרשב"ם לאר מ' היא דהא אמר ר' יוחנן דהכא אמר ר' יוחנן דהכא אמר ר' יוחנן דהכ

ומלמה מחכוון רמב"ם שם ה שם ברייתא וכגירסת כרא"ם וכרמב"ם וס"פ ו ירושלמי בפ"ב דמגילה ובכיאו כר"ן שם כר"ה ז תשנה בכלי כ"ש

עטרת זקנים

* ר"ה שחל לכיות בשבת כו' לף ע"פ בשבת לאו זמן הקיעה היא מותר לומר לקטן שלא הגיע לחינוך שיתקע בשבת כדי להתלמד לתקוע ויש מ"ש בזמן הזה אסור לתקוע לכל קטן בשבת כלל לפילו שלא הגיע לחינוך מ"ר ר"ה שלא נאמרו הדברים הללו אלא בזמן שתקיעת שופר היה דוחה את השבת (כרא"ש וכרא"ם כרא"ם וכרז"ם) :

אשל אברהם

לכוליה מי שלא שמע דלא בחכמי הקולקים פ"ם דס"ל כיון שיולאים בלא קולות הוי לה כתקיעות מיוסב והפלה שחריה הוי בספק וא"ל שיתפללו קודם לזה ביחידות זה א"ל הכלא כם הוקעין אחר כן בחתה ובפ"כ יתפללו בלילה ע"ש :

רבושי שרד

סק"ד (°) חד תקיעה . ר"ל מי שתקע תקיעה תרוכה כשתי תקיעות ואחר שמע מקלתה הרתשוכה ול' שמע לשמוע כל התקיעה כמנוחר בסימן הקודם היכא שהיה מקלת התקיעה שלא בתיוב כ"ל לפילו היה הכל בתיו' אינו יוצא בתקלת התקיעה כ"כ פמ"ג ולי נ"ע נדין הכ:ט"ז סק"ב(°)והריש וחזר והריש ותקע לא יצא כ"ל:סק"ד במ"א דכל תקוע שבות נמי נזירה שמא יתקן. נזירה זו נזרו חז"ל כמנוחר לעיל סי' שנ"ה : שם (°) ובמוס' רפ"ד דסוכה ע"ש דמ"ג שבתנו דגזירה דרבה בלירוף שבת ותקיעה מועיל ע"שבסק ה (°) ע' סימן כ"ח . משום דהכות דסימן הרס"ב מיירי בתחרוג והיה לפסר דבתחילה לאסור משא"כ תשמים ע"ש . והיה יכול להביא גם מפי' תרל"ח מעני סוכה ע"ש :

שערי תשובה

מפיו הקדוש שיש לבטלה וכן עשה מעשה וביטלה בבית המדרש הגדול הנהגין ע"פ האר"י ז"ל: (ג) בדרך. עבה"ש וכ' בשמש צדקה סי' ד"ש שהקשו לו על מ"ש ה"ה פ"ב מהל' שופר דלכך צריך כוונה כיון דעיקר המצוה הוא השמיעה ואפי' התוקע משא"כ באכילת מצת כולי דקשה ע"ז מדין חליצה דהוי מעשה וע"ש שכתב ליישב זה באורך ובתשובת בן המחבר מברר ענין צריכים הכוונ' במצות ע"ש ומ"ש הרדב"ז בענין סומא ע' בדבר שמואל סי' י"ב הסומא מוציא אחרים בתקיעת שופר ובכל מצות דאורייתא ע"ש בש"ע אע"פ שנשים פטורות כולי וכתב בשאגת אריה סי' ד"ד ש"יות' ראוי לאיש לתקוע לאשה משתתקע היא לעצמה או אשה לאשה וע"ש סי' ד"ז שאסור להוציא לולב או שופר לרה"ר לצורך אשה שהשול לולב או תשמע תקיעת שופר. וע"ש סי' ד"ז שמותר להוציא לרה"ר לצורך איש שהוא מסופק אם תקע אם לא תקע וכן לשומטים והיה לולב עכ"ל והמח"ב כתב שהוא תפס במונה דס"ד לחומרא מדאורייתא ואגן בקשינן דרק מרבנן א"כ כאן אסור וע"ש סי' ק"ח שאסור להוציא השופר לר"ה לצורך קטן ונם לאיש

באר היטב

והסכים עמו הש"ח . ואינו כן דעת הט"ז עיין שם : (ג) שמיטה . דוקא כל התקיעה מוכל להשמעם לזה ולזה אבל להפסיק חד תקיעה חציה לזה וחציה לזה לא . ט"ז : (ג) בשבת . עיין מ"ש ומ"ז . דע סהרמב"ם ורש"י ז"ל פליגי בפי מקדם ומדינה דהרמב"ם ז"ל ס"ל דבכל מקום שנוכר מקדם ירושלים בכלל ומדינה היינו שאר גבולים אבל ירושלים אינו בכלל מדינה ורש"י ז"ל ס"ל דמקדם היינו מקדם דוקא ומדינה היינו ירושלים ושאר גבולים ושמעתי מקשים מעשה מבמי ארץ ישראל מאה דאמריק ביומא על מתני' דעשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש ופריך נמי' פתח במקדם וסיים בירושלים ובפי דעת הרמב"ם דס"ל דבכלל מקדם הוי ירושלים מ"מ מצי פריך הא בכלל מקדם הוי ירושלים ועיין יד אהרן שהרבה להקשות עוד : (ד) נוסח. וביים אסור להשמעם בו כלל כמ"ש סימן תרס"ה דשוקעים למעלה מ"ש :

ביאור הגר"א

ס"ח : ס"ג שמע. כגי' הוס' שם ע"ש : ס"ד היה זה. ירושלמי דברכות שם ופ"ב דמגילה שם : ס"ה י"ט כו' דמ"ש כ"ר דאקרלי מ"מ כ"ד סתוך בה"י בעינן. רמב"ם וס"פ. ורש"י ורא"ש ופור כתבו כ"ד של כ"ג בעינן וכולם מלקו על הרי"ף שמפ' בתחו כ"ד מופלג ופ' רא"ש : ואסור כו'. פ' הוס' דשבת ליו ד"ה הא ר"י כו' וד"ה הא ר"ש כו'. ומפקא מיהא שדין זה לגולי עלמא בין לספק ש"ע בפי' תל"ם ס"ד בין לספק כרב שם :

יד אפרים

תקפח בט"ז סק"ד . חד תקיעה חציה לזה כו' לבתחה נרחה דמיירי בשם זה לא כיון לבו רק לרחם בתקיעה וזה רק לפופר ולא יצאו חע"פ שיש בכל מ' לבד שיעור תקיעה הלא תפסיקינן וכ"כ בפ"מ וזה ל"ש דלכך דיעה דלעיל סי' תקפ"ז אינא מיהא שיעור תקיעה בתקלת אבתיות אם כן למה לא יצא ומה מיהא לא יצאו פיום כלל מפ"כ בתקיעה וכן מיהא וזה זומה לחר נבראת ברולה לגלות בראש בתקיעה בפ"ע ובפוף בתקיעה בפ"ע ואפשר דל"ש לכך דיעה בסימן תק"ל סעיף ו' דאפילו בשבל אחת לא עלתה לו ובריכו לפי שיש כוונתו לבפסיק בתקיעה ולא ריאה פיפא ולא סיפא ריאה מ"ב

חכמת שלמה

יצא דאם הנירסא יצא א"כ קושייתינו במקומה עומדת דמה פריך ולכך עכ"פ להסוברים שם דדוקא ע"י אונס לא יצא מוכרח נירסא זו גם אף להסוברים דבכל ענין לא יצא מ"מ קשה קושייתינו כיון דהש"ס ריצה להוכיח מזה דבכל ענין שהה אינו חחר וא"כ מנ"ל זה דלמא בשאם יש חילוק בין היכי דראוי לבילה או לא כדקיי"ל כן בכמה דוכתי ונימא דמה דאמר רי' שהוא חחר היינו היכי דלא הוי אפשר לנמרי אבל באפשר אינו חחר ומה פריך ובע"כ כנ"ל ומוכח דנירסא זו עיקר ודו"ק היטב כי היא ראיה נדולה בעזה"י ועיין בחיבורי על או"ח שנת תר"א דף ו' ע"א בסי' תקפ"ז ס"ה מ"ש שם בזה ע"ש ודו"ק ועיין בש"ז סק"ה כאן וכיוצא בזה כתבתי בי"ד ס' קי"ז ועיין בחיבורי החדש על יו"ד מ"ש שם תמוה נדולה על הש"ז מן הש"ס דכתובות ע"ש ודו"ק היטב : (שם סעיף ה') יו"ש של ר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר . נ"ב נסתפקתי בר"ה שחל בשבת ועבר או שכח ותקע הקיעה אחת או ב' ולא נמר השלישית אי נימא שינמור השלישית או לא די"ל דניהו דהעמידו חז"ל דבריהם בכקום מצוה שלא לתקוע היינו בשוא"ת אז הוי ניחא להו לקיים תקנתם ועקרו לדברי תורה בשוא"ת אבל בנדון זה שכבר עבר על עשה דדבריהם בקום ועשה וכבר תקע ואם יתקע עוד ניהו דעובר על דבריהם מכל מקום עשה מצוה וקיים מצות תקיעה של תורה אבל אם לא יתקע יותר א"כ לא קיים המצוה כלל וסוף סוף עבר על איסור דדבריהם וכבר תקע וא"כ מפסיד שכבר עשה איסור ולא קיים שום מצוה כיון דלא נמר הקיעות דכל תקיעה בענין ששוטה לפניה ופשוטה לאחריה בכה"נ אפשר שלא העמידו הז"ל דבריהם כיון דסוף סוף לא נתקיים תקנתא דרבנן שכבר תקע אם נימא שבזה התירו לו לנמור התקיעות או לא . ולכאורה רציתי לפשוט ספק זה מביצה דף כ"א מבריתא דכבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן לפני זמן שלהם ומ' ואם היתה שבת לא יזרוק ואם זרק חוצה להקטיר אינו חייב לערב וקאמר שם הש"ס אם זרק דיעבד אין אבל לכתחלה לא. הרי התם אם לא יזרוק עשה איסור תורה למפרע ואעפ"כ העמידו דבריהם שלא יזרוק בשבת אף אם שלא יזרוק לא קיים המצוה כלל ואם יזרוק קיים מצות הקרבן שכשר הוא עכ"פ אך כד דייקינן עדיין יש לחלק דהתם אף אם יהיה הקרבן כשר עשה עבירה מן התורה דלכתחלה היה אסור להקריב קרבן זה ועדיין חילל שבת מן התורה אף אם יזרוק ועוד דהתם לא הוי חובת היום כיון ששחטן שלא לשמן אז לפני זמנן משא"כ בזה דהוי מצות היום מן התורה בכך ואם יתקע בדין יוצא י"ח מן התורה ולא עשה שום עבירה רק עבר על נזירה דדבריהם . זבזה י"ל דלא העמידו חז"ל דבריהם בכה"נ וצ"ע כעת לדינא ודו"ק : והנה הטעם בזה מדוע אין תוקעין בשבת עפ"י אגדתא כתבתי בפרשת כי תבא בחיבורי לתורה שנת תקצ"ז וכתבתי שם כמה דרכים בזה אבל בזה"י נם בענין הווידוי בשבת ר"ה כתבתי שם ע"ש ודו"ק ועיין כאן בט"ז מ"ש בדבר המפורש להיתר וכו' וכ"ה בתוס' א"נ דס"ד והנה לדבריו צ"ל דעכ"פ למה לא נזרו בשבת מכח שמא יתקן כלי שיר היינו כיון דא"א לתקן לנמרי מה"ט וטעם זה שייך תמיד א"כ אם נתיר ביו"ט ולא בשבת יהיה כחוכא ואטלולא והנה נראה ראיה לזה מס"ש בפס' בכורות דף כ"ח ע"ב אל"ל ר"ם לאביי דר"מ דס"ל האחשוד לדיא חשוד לכל התורה כולה וס"ל הדבר על הדבר ולא דנו וכא מעידו כתנים מ"נ דלא דיינינ דינא והא כתיב על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וכלאורה תמה לי מה סריך מנ"ל דר"מ ס"ל דכתנים חשידי מן התורה דלמא מן התורה לא חשידי רק מדרבנן או מה דס"ל דחשוד לד"א חשוד לכל התורה הוי רק דרבנן או מה דס"ל ההשיר על הדבר לא דנו ולא מעידו הוי רק דרבנן ומה קושיא ממה שהתורה אמרה על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע וב"ע מוכח כדברי הט"ז ולכך אין שייר כתנים מ"נ דלא אתינה לכתנים בני לוי הנושאים ברית ה' וגו' ויצו אותם ואת זקני ישראל וגו' תקרא התורה הזאת באזניהם וגו' . והנה באמת קיי"ל דהמלך קורא ולא אחר ומלשון הכתוב שאמר תקרא משמע שהכתנים וזקני ישראל יהיו הקוראים והרי הם אין קוראין רק המלך . והרי כיוצא בזה מפורש בפ"ב דקידושין ושחטו אותו וגו' וכי כל הקהל שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד מכאן ששלוחו של אדם כמותו . כאן תינה התם אבל כאן היאך אמר תקרא הרי אין קוראין רק המלך וא"ל מטעם שליחות דהרי כל מידי דלא מצי עביד לא מצי משוויי שליח וכיון דהם א"י לקרות היאך שייך בזה שליחות וז"ל הרמב"ם בהלכות חגיגה פ"ג ה"ז ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה מפי הגבורה שהמלך שליח הוא להשמיע דברת האל ע"כ.משמע דהמלך הוי שלוחא דרחמנא וא"כ היאך כתיב תקרא דמשמע שהם יהיו הקוראין . והנה הן אמת לפמ"ש התוס' בקידושין ובדרים בכוונת בעיות הש"ס שם בגדרים דיל"ל היכי דהוה שלוחא דרחמנא הוי נמי שלוחא דידן אף דלא מצי עביד הוי א"ש כיון דהרמב"ם ס"ל דהוי נמי שלוחא דידן ושפיר אמר תקרא . אך קשה למה דמיבעיא בש"ס בגדרים אם הני כתני שלוחי דידן הוי"ל למפשט מקרא הזה דהיכי דהוה נמי שלוחא דרח מנא יכול להיות אף שלוחא דידן . מיהו זה י"ל דהש"ס לא מיבעיא אם אשור לתיות כן דודאי אשור ואשור רק דמיבעי' לית אם עשאן לשלוחי דידן או לא בענין כלל שליחות בקרבנות וא"צ להיות שלוחי דידן אבל על אשור לא מסספקא לן . אך עכ"פ קשה לדעת הרן שמתרץ קושית התוס' בע"א ולא ס"ל הך תירוצא קשה עליו מתוך קרא בע"כ דמזה אינו מטעם שליחות רק כיון דהם שומעין נ"כ הקריאה וכל ישראל ערבים הוי כאלו קורין בעצמם אף דל"ש בזה שליחות ומוכח דבכתנ"ג חיכי דהם שומעין א"צ לשליחות רק יוצאין מטעם ערבות

שלמה

מצוה דחוי הכרח וחוב עליו אז שייך לו' דחוי לעולל על צווארייהם אבל היכא דלא הוי מצוה והכרח עליו ואעפי"כ אם עשה מקיים המצוה בזה מודה רבא דלהנות ניתנו עכ"פ קושיא ליכא די"ל דרבא לא קאמר מצות לאו ליהנות ניתנו רק באם היה מוכרח לעשותו אבל בלא היה הכרח מודה רבא דלהנות ניתנו וא"כ קשה מה פריך נימא דהך ברייתא דתקע לא יצא נטל לא יצא מיירי בשבת דבזה לכתחלה לא היה מחויב לעשותו וכיון דעכ"פ לא היה מוכרח לעשותו הוי ליה תנאה ואעפ"כ אם תקע או נטל אם לא הוי של איסורי תנאה הוי יוצא ועשה מצוה ופטור ביום שני משתחיינו אך אם הוי של איסורי תנאה כיון דאם נימא בזה יצא הוי נתנה מאיסורי הנאה ועשה עבירה אז שוב הוי מחב"ע ככך ממילא שוב לא יצא ומאי פריך אלא ודאי מוכח מזה דבשבת אף בנטל של היתר תקע בשל היתר לא יצא וחייב לברך ביום שני שהחיינו כדין.נם י"ל בזה דלכך לא מהני ל"י אפילו בדיעבד מכח דהוי מהב"ע כיון דעבר אדרבנן והרי אף באיסור דרבנן נחשב מחב"ע כדמוכח בפ"ב דפסחים נבי שבל שבוק מדרבנן ופירש"י שם ע"ש ובזה לא חדניש האשל אברהם שם ואין סנאי להאריך. ויש להעיר בזה דלכך נתן רבא בביצה דף י"ט טעם אחר לטבילת כלים משום מתקן ולא קאמר הטעם משום שמא יעבירנו והרי טעם זה מוכרח נבי שופר ולולב ועיין במפורשים ולסמ"ש י"ל דהנה משמע לרבא בכל הני דאפילו בדיעבד לא מהני דאל"כ לא אשתמיט תנא מלאשמועינן דהיינו דוקא לכתחלה ובדיעבד יצא ובע"כ בדיעבד נמי לא מהני ולפ"ז אתי שפיר דהוה אף אם נבי מבילת כלים דלא הוי מצוה מכח נזירה דשמא יעבירנו הוי ראוי שיועיל בדיעבד כיון דמה דהוה הוה ואף אם נימא דלא יצא טוב לא נסתלק כנו החשש שהיה לנו כבר ולכך הוי ראוי לו' דבדיעבד מהני לכך הוצרך לטעם מתקן ובזה שפיר לא מהני בדיעבד דבזה נתקן האיסור כיון דלא מהני לא תיקן כלום אך אם בדיעבד מהני שפיר תיקן לכך לתקן האיסור אמרינן דאפילו בדיעבד לא מהני אבל מכח שמא יעבירנו חשש זה לא יתוקן אף אי נימא בדיעבד לא מהני וכיון שלא יתוקן הוי ראוי לו' דבדיעבד מהני לכך לא רצה רבא לתרץ בזה שמא יעבירנו דלמה לא יועיל בזה בדיעבד אבל התם נבי מצוה דהוי מצוה הבאה בעבירה שפיר סני בחך טעמא כיון דלכתחלה עכ"פ אסור מכח שמא יעבירנו ממילא אף דיעבד לא מהני כיון דהוה מהב"ע ולכך א"ש יותר תירוץ הנ"ל שכתבתי דלרבא לשיטתו דמתרץ בביצה מכח שמא יתקן א"כ בע"כ דס"ל דבדיעבד לא מהני באלו ולכך פריך מאם תקע לא יצא ואי אפשר לתרץ בשבת דבשבת אף בהיתר לא יצא ומוכרח דין הנ"ל דבדיעבד נמי לא יצא ולא מכח טעם האשל אברהם דבדיעבד לא מהני דא"כ אכתי לא הוצרך רבא בשבילת כלים לטעם אחר רק כדברינו מכח מהב"ע ולכך הוצרך בכלים לטעם אחר מכח מתקן וא"ש ודוק היטב בזה ובחיבורי על או"ח משנת תקצ"ב בסימן תקפ"ח הארכתי בזה ע"ש ודו"ק היטב :

סי' תקפח

סעיף א' כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ירי חובתן וכו' . נ"ב הנה בדין מה שאחד מוציא חבירו בשופר ומגלה אם הוי מטעם שליחות או ערבות נראה כעת דאי' ברורה מן התורה דהיו רק מטעם ערבות דהרי בפרשת וילך אמר ויקח משה וגו' ויתנה לכהנים בני לוי הנושאים ברית ה' וגו' ויצו אותם ואת זקני ישראל וגו' תקרא התורה הזאת באזניהם וגו' . והנה באמת קיי"ל דהמלך קורא ולא אחר ומלשון הכתוב שאמר תקרא משמע שהכתנים וזקני ישראל יהיו הקוראים והרי הם אין קוראין רק המלך . והרי כיוצא בזה מפורש בפ"ב דקידושין ושחטו אותו וגו' וכי כל הקהל שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד מכאן ששלוחו של אדם כמותו . כאן תינה התם אבל כאן היאך אמר תקרא הרי אין קוראין רק המלך וא"ל מטעם שליחות דהרי כל מידי דלא מצי עביד לא מצי משוויי שליח וכיון דהם א"י לקרות היאך שייך בזה שליחות וז"ל הרמב"ם בהלכות חגיגה פ"ג ה"ז ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה מפי הגבורה שהמלך שליח הוא להשמיע דברת האל ע"כ.משמע דהמלך הוי שלוחא דרחמנא וא"כ היאך כתיב תקרא דמשמע שהם יהיו הקוראין . והנה הן אמת לפמ"ש התוס' בקידושין ובדרים בכוונת בעיות הש"ס שם בגדרים דיל"ל היכי דהוה שלוחא דרחמנא הוי נמי שלוחא דידן אף דלא מצי עביד הוי א"ש כיון דהרמב"ם ס"ל דהוי נמי שלוחא דידן ושפיר אמר תקרא . אך קשה למה דמיבעיא בש"ס בגדרים אם הני כתני שלוחי דידן הוי"ל למפשט מקרא הזה דהיכי דהוה נמי שלוחא דרח מנא יכול להיות אף שלוחא דידן . מיהו זה י"ל דהש"ס לא מיבעיא אם אשור לתיות כן דודאי אשור ואשור רק דמיבעי' לית אם עשאן לשלוחי דידן או לא בענין כלל שליחות בקרבנות וא"צ להיות שלוחי דידן אבל על אשור לא מסספקא לן . אך עכ"פ קשה לדעת הרן שמתרץ קושית התוס' בע"א ולא ס"ל הך תירוצא קשה עליו מתוך קרא בע"כ דמזה אינו מטעם שליחות רק כיון דהם שומעין נ"כ הקריאה וכל ישראל ערבים הוי כאלו קורין בעצמם אף דל"ש בזה שליחות ומוכח דבכתנ"ג חיכי דהם שומעין א"צ לשליחות רק יוצאין מטעם ערבות

השקל

מ"מ על קרבן תמיד שחר היו אומרים שיר של חול: מ"כ אם היו תוקעים בגבולים אם חל בשבת אם נאו עדים בשחר נזרינן דלמא לשנה הבאה לא יבאו עדים בשחר עד למחר ויהיה היום חול ומ"מ יתקעו בשחר ויאמר אשתקד תקעתי בשחר גם בשנה זו נתקע בשחר ואם לא ידעו שאני אשתקד דבאו עדים בשחר אבל שנה זו שעדיין לא באו עדים בשחר ושמא לא יבאו עדים כלל משא"כ במקדש דהוי במקום זריחה לא נזרו: וכתב שזה כוונת הרי"ף במ"ש הטעם דלא בקיאים בקביעת דירחא ר"ל בר"ה דבאותו יום אין אנו בקיאים שיבאו עדים זה קרי הרי"ף מ"ש בקיאים כו' דמ"מ אם י"ש הוא. דהיינו שיבאו היום עדים : ואם חול ר"ל שלא יבאו היום עדים כלל משא"כ בשבת ר"ל בשבת שפיר נזרי לאסור התקיעה שמא לא יבאו עדים ולא יהיה היום ר"ה ועכיד אסור דעבר על שבות שמא יתקן כ"ש דהא עכ"פ היום ודאי שבת : ובאמת כו' שהקשו נ"כ קושית הרן הנ"ל תי' דשאני עלב דאינו בעלמא כו' אבל בתקיעת שופר איכא מעשה חכמה ולחמור בה אפי' עכ"ל הפוי. ופי' מ"ל דבריהם במ"ש איכא מעשה חכמה ומ"ל שמא יתקן כלי שיר. ור"ל דמשום שבות אחד לא היו מעמידים דבריהם. לכן עולב ליכא כ"א שבות א' שמא יעבירנו לכן יום א' שחל בשבת דוחה שבת אבל שופר דאיכא שני שבותים שמא יתקן כלי שיר ושמא יעבירנו לכן שעמידו דבריהם בשחל בשבת דאינו דוחה שבת אחת בע"ג שהוא מן התורה בגבולין ונ"ז בלא"ה לא קשיא מדבריהם דהרי"ל משום שמא יתקן כלי שיר. דבאמת כן כוונת הש"ס שמא יעבירנו ר"ל גם נזרה שמא יעבירנו בעבירה: ודיש ס"ד דר"ה בר"ה אבל לא בתוספות ד"ה רדיים ספת ובמהרש"ל ובחוזן דף פ"הע"ב בתוי' ד"ה תקיעת שופר כו' : (ס"ק ס) לעולם כו' כמ"ש סי' תרס"ה ומה חל ר"ה יום ה' ו' ע"ש אם מותר לטלטל בשבת שאחריו : עסי' כ"ה. דטלימים שבלו אין להשתמש בהן תשמיש מצוה. וה"ה שופר וכן כ' ע"ז שם דהוא הדין סכך סכה :

תקפט במהרי"ל קורא תגר על המביאים קטנים לבה"כ שמבלבלים דעת השומעים אך שהגדולים יקחו אותם אצלם דהם פטורי:א אבל שומע. (*)ואפ"
אחר יכול לברך והוא תוקע(כ"מ). סומא חייב בתקיעה ואם היה מוחזק לתקוע בכל שנה וסלקוהו מפני שחשבו לפברת רי"ו אם לא ימלא בקי
כמוהו יחזירוהו למיומו. ולכתחל' אין לסלקו מפני שהוא ס"מ אע"פ שמצ' בקי כמוהו [רדב"ז ח"ח ס"ט ס"ב]: ב את מיומ' אבל לא את שמיומ מיומ . (נמ')
זרי"ף סי' דאע"פ שהביאו ג"כ אנדרוגינוס אם כאותו פעם שהוא נקבה הוי מביאו זכר אינו מוציאו : ג יכולות לתקוע ' ולא אמרי' דיש בו משום עבות
וס"ה קטן אין מומחין בידו אבל לחרש ושוט' מומחין לתקוע שאינם בחין לידי חיוב בשום פנים (כ"מ) ודברי ר"ש דהא אינ"ב מצוין להפריש אפי' אוכל נבילות כדאית' ביבמות ס"ד ע"ש ופפ' רס"ו ס"ה (*) ופפ' שמ"ג ולכן כ"ל דנקב קטנים ונשים לרבותא דאע"ג דבני דעת הינהו רשאין לתקוע [*] עפ' תקל"ו : ד כבר יבאר כו'. לכן יתקע להם קול' שיהא התקיעות בכה"כ(לבוש) אבל במ"ל כתב בשם מהרי"ל שלא יתקע בג' ראשונות משום דמיסקד דינא במ"ס סי' תקל"ח . לכן יתקע להם אחר תקיעת בה"כ עכ"ל ומ"כ לא יוכל לברך להם ולכן כ"ל דאם יש לו שופר אחר יתקע בשעת תקיע"בה"כ ואז אחר ג' ראשונו' אין לחוש כמ"ש שם ואם לאו יכול שלא ללאת בתקיעת בה"כ ואז יוכל לברך להם (*) עפפ' ו' אך כזה יש לדקדק אם הליכה מביתו לבה"כ חשיב הפסק ויצטרך לברך שנית על התקיעות ששומע בבה"כ

תקפט (א) אפי' את מינו . דשמא טומטום זה נקבה וזה זכר אבל אנדרוגינוס שוין כולן ואם בריה בפ"ע : (ב) מי שאינו עבד כו' . דלא אתא לד עבדות שבו ומוליא לד חירות שבו : (ג) המתעסק בתקיעו' שופר כו'. דקי"ל כמ"ד מצות צריכות כוונה כי מסיק כ"ר: מו

תקפט מי הם הראויים לתקיעת שופר ובו ט סעיפים :

א ° מ כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן :

ב ב חרש שוטה וקטן פטורים וחרש ג אפילו מדבר ואינו שומע אינו מוציא דכיון (*) דאינו שומע לאו בר חיובא הוא : הגה °° א * אבל (מ) שומע ואינו מדבר מוציא אחרים ידי חובתן : (כ"י) :

ג ד * אשה פטורה משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא :

ד ה אנדרוגינוס מוציא ב את מינו טומטום (א) אפילו את (ג) מינו אינו מוציא :

ה ו (ב) מי ש חצוי עבד וחצוי בן חורין אינו מוציא אפי' עצמו וצריך שיתקע לו בן חורין להוציאו:

ו ז אף על פי שנשים פטורות ג יכולות לתקוע מ וכן אחר שיצא כבר יכול לתקוע להוציאן

ז ט אבל אין מברכות ולא יברכו להן : הגה והמנהג שהנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא ע"כ גם כאן מברכות לעצמן * אבל אחרים לא יברכו להן אם ד כבר יצאו ואינן תוקעין רק לנשים אבל אם תוקעין לאיש המחויב מברכין לו אע"פ שכבר יצאו כמו שנתבאר סי' תקפ"ה סע"ף ב' בהג"ה מ"(ד"ע) :

ח י המודר הנאה מחבירו (*) מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה כ ודוקא שהוא תוקע מאליו להוציאו אבל אם אמר לו המודר תקע (*) והוציאני אשור : הגה ואם אמר קונם תקיעותיו עלי בכל ענין אסור : (ר"ן) :

ח ט (ג) המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכן השומע מן המתעסק לא יצא מ וכן התוקע לשורר ולא נתכוון לתקיעת מצוה לא יצא נ נתכוין שומע לצאת ידי חובתו ולא

°עמ"ש סי' קל"ט °°ועיין קצו עפי' תרפ"ט ורי"ג ס"מ ס"ב

חתם סופר סי' תקפ"ט במג"א ס"ק א' ואפילו אחר. נ"ב לכתחלת : (שם סק"ב) נמר' ורי"ף מלת ורי"ף נסגר : (סי' תקפ"ט בט"ז סק"ח ולא לעבור) . נ"ב וכ"כ הוא ז"ל עוד בט"ז ליו"ד סימן קפ"ז ודמ"
סימן ב' וכבר קדמו בהכ"מ פ"ג מהלכות מלכים ע"ש: (סי' תקפ"ט במג"א ס"ק ב' אם באותו) . נ"ב נראה לפענ"ד סברת המג"א דאעפ"י שיש לו ב' איברים זכרות ונקבות מכל

באר היטב

תקפט (מ) שומע. אפי' לכתחלה יכול לברך והוא תוקע ב"ח. ומרש משומע ע"י כלי כמין מגלדות חייב בשופר הלק"ט סמ"ס : (נ) מינו. דשמא טומטום זה נקבה וזה זכר אבל אנדרוגינוס שוין בשים לפם זכרות ונקבות כ"ה ברמב"ם בהלכות מישות וכ"כ רמ"מ בסימן י"ז ס"ג ע"ס. והמ"מ כתב ורי"ף פי'

ביאור הגר"א

פי' תקפט ס"ב אפי' מדבר כו'. דהא מברכין על הפמיעה ולאו בר חיובא הוא וכמ"ש ברא"ש דבפמיעה תליא : דכיון דאינו. ע' רא"ש פס ס"י : אבל שומע כו'. מגיגה ב' ב' גיטין מ"ח ע' ותע"ג דאתריבן הלכה לא יתרוס מפרש בירושלמי משום ברכה ואחר ס"י לברך לפם וכמ"ש בסג"ל ריש חולין בד"ה וכא"ל כת' בחלב כו' ואין אחר כו' אבל כו' ואע"פ שכ"ה בלא מיכו ל"י אם כ"ה כו' מ"מ כבר כתבו כל הפוסקים דס"ה בלבד ודוקא כשאחר ג"כ מתחייב ולכן יוכל לתקוע לכתחלה לגוליא רבים י"ח כה"ג דאחר יברך ועי"ד סי' ס"ז וס"ק ב' ס"ז ומשום הכי חבן דלא יתרוס משום דאין מלוי אחר מיתחייב : ס"ג אשה. קדושין ל"ב ב' ורי"ם ל' ס' : ס"ו אע"פ כו'. רא"ש בשם רתב"ם דלא בכעל הפיעור מעשה רב כמ"ש בתגיגה פ"ג ב' וכן מיכל ותשחו של יוכה בעירובין ל"ו : וכן אחר כו'. רא"ש בשם רתב"ם דלא בכעל הפיעור ותמ"ג דהוי שבות מ"מ בכה"ג מותר כמו שהתירו לכן סמיכה תע"ג דתקפו ידייהו מ"מ דמי לעבודה כ"ש כאן דאיכה מלאכה זע' מ"ש בפי' רל"ד פ"ה ובמולין פ"ד ב' משמע דאיכה איסורא לתקוע בשביל נשים שבות ואע' הוס' שם סד"ה תקיעות מלוס בכלל לכתחלה אמר יכול לברך כנ"ל : בש"ע ס"ז (*) מותר לתקוע לו. דמלות לאו ליכמות ניתנו ואין תקיעה מלוס בכלל איסור הנאה אחר ע"פ מצוה"כ כשאחר תקיעותיו אסור אפילו בזה שאינו בכלה ובמותר כך בסימן תקפ"ו לענין מודר בטלם מעשה : שם והוליאו אסור. דכיון דבשליחותו עביד יש לו בכלה בתלי דשביד שליחותיה : במג"א סק"ג וז' סימן שמ"ב. כוונתו דבשל' שמ"ג מבותר דקבן אוכל נבילות אין ב"ד מלוון לפפריש ואם כן ב"ש לשים"ים דבא בם"מן בא"ר ס"ס מבותר דיותר יש לחשוש לבניתה קבן מעביתה שיטה ע"ש : שם (*) עפי' תקל"ו . ר"ל דכאן מיירי בבשים ראשים לתקוע ללאת י"ח אבל אם בבר יצאו י"ח עפי' תקל"ו ומשמע שם דדוקא קבן מותר לתקוע אף שבבר יצא י"ח מעשה מיוחד מעה"כ בשים תפורות : סק"ד (*) עפפי' ז' . דמבאר שם דאם מביו אצל ללאת אינו יוצא :

ור' יוסי לעפמיה כו' ח"ם ברא"ש דר"ה שם ורא"ה ב' ביון כו' ומותר מי לבוליא כו' אבל מ"ש ובן כ"ל אלא גרים כו' ל"ש ופ' אלא לתירוץ הראשון של בתוס' כתיסור הוא בטלאה אבל רא"ה ס"ל דב"ז הוא ל"ל אחר אחר מוכה פריך בפ"ב דשבת : והמבחר. הוא דעת ר"ת ר"ה ל"ג דאע"ג שפפורה מ"מ יכולה לברך דאל"ב מתי אחר רב יוסף עבודה יותא פבא בתוס' דחולין פ"ה ל' ד"ה כשים כו' : אבל אין כו'. רמב"ם פ"ג הכלכות ל"ת דלא אייך אחר אחר מוכה פריך בפ"ב דשבת ובכן לזנו כו' ח"ם בפרק פ"ש לרבנן כה מפפיר סברכות של כל המצות ואחר סברכות ובפרק ע"ם מתן אחר אגרתא כו' ול"ק אלא ממה שמוליא ול"ק כיתלן אחר מברך וסברת הראשונה ס"ל דאין רתיב מפוחת אמ"ש מייב מדרבנן ולכן מברך במ"ש בפ"ב דשבת ובכן לזנו כו' ח"ם בפרק פ"ש קסברי מלה בזכ"ז דרבנן כו' ובפ"ג דמגילה מודב ר"י דסותא פורם על שמע ומוליא וצ' מ"ש בפי' ר"ז ס"ב : אבל אם. שם ל"ב ב' כ"ל ול"ו ב' : ואם אמר. שם ל"ב ב' כ"ל ול"ו ב' : אבל אם אמר. שם ל"ב ב' כ"ל ול"ו ב' : אבל אם. שם ומי הגי"ל שם : ס"ו ודוקא כו' . ע' תוס' דגרים ל"ב ב' ר"ה מיבעיא כו' : אבל אם אמר. שם ל"ב ב' כ"ל ול"ו ב' : ס"ח וכן התוקע כו'. פמ"ש בפי' ס' ס"ד :

חכמת שלמה

בגלפענ"ד נכון ודו"ק : (שם סעיף ו') אעפ"י שנשים פטורות יכולות להקוע. נ"ב עיין במג"א מה שתמה בגלפענ"ד נכון ודו"ק : (שם סעיף ו') אעפ"י שנשים פטורות יכולות להקוע. נ"ב עיין במג"א מה שתמה על הב"ח דהרי קי"ל קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו לקמ"ל. ולפענ"ד לק"מ דיש חילוק אם הוי הנבלה של הקטן או של הגדול דמה דקטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין להפרישו היינו אם הנבלה של הקטן אבל אם אחרים שאינם לפנינו בזה אין עכ הרואים להפרישו דבזה לא הוי כנותן בידים אבל אם הנבילה של הגדול והגדול רואה אותו ואין מרחה בידו בזה הוי כנותן לו בידים ולכך ה"נ מיירי שהשופר של הגדול ולכך באשה וקטן אין חייב למחות ובה"ש מחוייב למחות כגלפענ"ד נכון וברור ודו"ק . והנה עיין במקור דין דסעיף זה בש"ם והראשונים והנה מזה מבואר דהם ספקו כר' יוסי דנשים סומכות רשות. והנה מוכח כן מלשון הרמב"ם בפ"ג ממעה"ק ה"ח עולות עכו"ם אין מביאין עמהם נסכים וכו' ואין טעונות סמיכה משמע סמיכה אלא בישראל באנשים ולא בנשים עכ"ל . הנה מלשון זה שאין טעונות סמיכה משמע דאם אם רוצה סומך ומוכח דפוסק כר"י דהוי רשות . והנה בזה י"ל דברי הרמב"ם בפ"ג מהלכות חגיגה הל"ג דל"ל טומטום ואנדרוגינוס פטורין מפני שהם ספק אשה וכבר תמה הלח"מ שם שהוא נגד דברי הש"ס דל"ל טומטום ואנדרוגינוס פטורין מפני שהם ספק אשה הוא איצטרינקרא למעט דהגיגה דף ד' דקאמר שם דליף מ"ן הקרא דזכורך נם פרוך שם דטומטום ספיקא הוא איצטרינקרא למעט ספיקא ומשני כשביציו מבחוץ והרמב"ם השמיט זה . גם כתב דאנדרוגינוס הוא מכח ספק אשה ובש"ם קאמר דהוא בריה בפ"ע ע"ש שהגיה בצ"ע . ומה שהי' נ"ל ליישב הוא דהנה מריש הוה קשה לי על הרמב"ם מה בכך דהוי ספק אשה הרי מחוייב לקיים המצוה מספק כדין כל ספק דאורייתא ואף דלהרמב"ם כל ספק תורה דרבנן עכ"פ מדרבנן יהיה מחוייב לקיים וניחא לי כיון דהוי ממ"נ אם יביא קרבנות הרי חוי חוכין בעזרה ואם יביא ויתנה עליו באם לאו יהי' נדבה הרי אין נדרים ונדבות קרבין ביו"ט ולהקריב אחר יו"ט כיון דלא חויא בראשון לא חויא בשני כיון דקי"ל כולהו תשלומי דראשון ניהו וא"כ ממ"נ אם יקריב יש איסור כנ"ל ובלי קרבן הוי איסור להיסוך דולא יראה פני ריקם כתיב לכך הוי שוא"ת עדיף ושוב ראיתי בתוס' בסוגיא שם שכתבו כן.אך עדיין קשה כי הא אמריגן בעירובין דף צ"ז שאשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בה חכמים ומוקי לה שם הש"ם כמ"ד נשים סומכות רשות והתוס' כתבו שם דמה דלר' יהודה הי' צריך למחות בה היינו מכח הקרבן דהוי חולין בעזרה ע"ש א"כ משמע דלר' יוסי הית' דמה דלר' יהודה הי' צריך למחות בה היינו מכח הקרבן דהוי חולין בעזרה ע"ש ודוק' . נם קשה לי מאי פריך הרי י"ל כמו דקי"ל בתוס' במקום שחב לאחרים ל"ק ומצבית מצוה לחבירו קנה מכח מינו דזכה לנשיה וכו' ניחא נמי בזה היכא דלא יצא עדיין התוקע לא בעי כוונה להוציא השומע מכח מנו דזכה לנשיה אבל אם כבר יצא התוקע אז בעינן כוונה ור"ז מיירי שכבר יצא התוקע אף שדחק לו' כן דשמעיה יהיה יוצא קודם ר"ז עכ"ם ניחא דר"ז ס"ל דלכתחלה בעי בכל ענין כוונה והמשנה מיירי בדיעבד וצ"ע ודו"ק : והנה מה דמבואר בש"ע המתעסק בתקיעת שופר לתלמד לא יצא ידי חובתו . הנה לכאורה אין הלשון של הש"ע מדוקדק שנקט כאן שלא כסדר עפמ"ש ה"ן בסמ"ק ר"ה בב' מקומות דאף למ"ד תקע לשיר אפי' דמצות אין צריכות כוונה מדה דמתעסק לא יצא דזה נרע במה שמכוין לשם מצוה לתנך התינוקות כמ"ש בסמ"ק זבחים דבת מינה מחריב בה דלאו בת מינה לא מחריב בה ע"ש ולפ"ז אתי שפיר הש"ע תחלה כ' דתוקע כדי להתלמד לא מהני ואח"כ כתב בתוקע לשיר דלא יצא זהר דרך לא זו אף זו דל"ם כוון להתלמד דהוי בת מינה דלא יצא רק אף בתוקע לשיר דלאו בת מינה לא יצא. אך מ"ש אח"כ בנתכוין שומע ולא נתכוין משמיע לתוציא השומע דלא יצא זה הוי זו ואצ"ל זו דמה אם כוון רק לתנך התינוקות דהוי בת מינה ומחריב בה מ"כ אם כוון לצאת ממ"ו יח לשם מצוה לתנך התינוקות דהוי בת מינה ומחריב בה כיון לתוציא השומע והוי ק"ו דלא יצא דמה המתעסק לא יצא כ"ש בזה וכן הוי ק"ו מתוקע לשיר לשיר דלא הוי בת מינה ומחריב בה מ"ש בתוקע לשם מצוה ואין מכוין להוציא השומע דלא יצא והוי זו ואצ"ל זו. אך הן אמת דקשה לי על הר"ן מן הש"ס דר"ה דף ל"ג דפריך שם בשומע מן המתעסק דלא יצא הא שומע מן השומע לעצמו יצא והא תניא וכו' . וקשה לפי דברי הר"ן מה פריך נימא דאברבא רבותא קמ"ל דאף שומע מן המתעסק דלא כוון למצוה נמורה רק לתנך התינוקות והוי רק דרבנן מ"מ נקרא בת מינה ומהני דלא יצא מן התורה אף דמן תקיעה ליכא מצוה כלל ולא הוי מינו מן התורה מ"מ לא יצא מן התורה וחייב לחזור ול"ק מן התורה ונ"מ לכמה דברים בין אם חייב מן התורה בין אם חייב מדרבנן מכ"ש בנתכוין לצאת מעצמו ולא כוון להוציא השומע דבזה הוי מינו ממש והוי מצה מן התורה דהוי בת מינה ומחריב בה ובעינן כוונה לכ"ע ואם לא כוון להוציא השומע לא מהני והוי זו ואצ"ל זו ומה פריך. והנה כזה הוי א"ש לשון הש"ע דמן הש"ם הנ"ל הוכיח דהמתעסק נרע מנתכוין לעצמו ולכך כתב שפיר דרך לא זו אף זו אך אעפ"כ על הר"ן קשה שפיר דמנ"ל על הש"ם לחקשות דהרי יש סברא לר' דנתכוין לעצמו נרע ממתעסק לפי סברת הר"ן הנ"ל ומה פריך וצ"ע . והנה עיינתי בלשון רש"י שכתב בד"ה מתעסק הא דלא וכו' אבל תוקע לשיר שמתכוין לתקיעה בעלמא יצא עכ"ל. והוא תמוה דהרי הש"ם רוצה לחוכיח דק דאם תוקע לשם מצוה דק שאינו מכוין להוציא השומע יצא ועי' פריף מ"ז ול"ל לחזקיה כאן תוקע לשיר . וא"ל דרש"י פ"ש דמ"ש בש"ם אבל השומע מן המשמיע לעצמו היינו בתוקע לשיר שמשמיע לעצמו כלר לדעתו ולא מכח חובת היום שמוטל עליו רק לדעתו זה אינו דרש"י כתב אח"כ ברה"ת תנא סיפא נמי מתעסק ול"ל ולעולם השומע מן המשמיע לעצמו שלא נתכוין להוציא את השומעין לא יצא עכ"כ אם רק משמע שנם הוא מפרש המשמיע לעצמו היי רק שלא כוון להוציא את השומעין אבל לעצמו כוון לצאת וכמו שמוכח מלשון ר"ז ולמה תחלה פירש כוונה לשיר ועיק דלפי דרכו דמוכח מכאן דלשיר נמי יצא הוי ליה לחקשות מזה לפ"ד מצות צריכות כוונה ולמה פריך לר"ז דוקא רק הוליל ש"ם מצות

השגר

ועיין סי' שמ"ג דין קטן אוכל נבלות : עפי' תקל"ז דאפי' לכתחלה מותר לו לקטן שבגיע לחינוך שיתקע כדי לחנכו : (ס"ק ד) כבר כו' דמפקיד דינא והלמא מעייני בדיעה דהאי נברא ולא ימלא זכאי ודחו תקיעתו למעלה. וכמ"ש סי' תקל"ז לענין תפילה : אין לחוש כמ"ש סי' תקל"ז כיון דגם בלבד תוקעים לו. וכיון שאין הקב"ה מוקם בתקיעת הלבד ל"ב גם תקיעתו עולה מה תקיעת הלבד זהיים נדחים : עפפי' ויא. דמבואר דכה"ג שאינו מתכוין לגמרי לים ביה איסור מפוס דגורם ברכה שאל"ל כמ"ש סי' רס"ו: כמו שכתב סי' כ' לענין לילים דהבליכה נבה"כ הוי הפסק כמ"ש בפי' תקל"ב דאפי' אם בין תקיעות דמיוסב לתקיעות שבל סדר ברכות אפי' בברים שאין בכם צורך תפלה ותקיעה אפ"ה בין תקיעה ס"ק לה הוי הפסק : ולי"ד לגילים אבי מצות הן כו' וכתב בספר ח"מ ח"ל ל"ע מ"ם מהא דכתב מ"ש סי' תרל"ע ס"ק י"ג לענין הכה דהבליכה נבה"כ הוי הפסק. והלא גם בסכה מצוה ל' היא אבל ולא ידעתי מאי ק"ל דמאי הפרש יש בין לילים לסכה הלא גם בלילים מ"ם שאי מצות הן בהשוגם דאין להבליכה שיש שייכי לבליכה דאשונה. ואל"כ אחר לבליכה מבטל"כ כאן בתקיעות דכל בתקיעות ואפי' דמצומד יש לכן שייכות לתקיעות מיוסב כי לפי תקנת חכמים צריך לתקעות בין דמיוסב ובין דמצומד ואל"כ לא נגמרה כמצוה עד שעשה כל התקיעות ואל"כ הכה דוקא מעה לילים דכשאלך לחוץ לסוכה כבר נגמרה מצוה יש בנם הכה הראשונה : דע דמ"ם בפ"ש סעיף ז' . בתחדר כו' מותר כו' משום דמעלה לא ליכנס ביתו מכל מקום אם ל"ל כו' אסור דאם מיקרי הנאה שנשם שליחותו ואם אמר קונם תקיעתו כו' אסור משום דמדרים אין ע"ד מ"ה :

מ' מעשה ר"ה כ"ע ב' שם כמעשה ג' כל בו ורשב"ן ד' מעשה קידושין כ"ב ה' בריתא ר"ה שם ו' מיתרת ובריתא שם ז' בריתא ל"ג ובתוקיתא דאביי דר' יוסי ור"ש הי' וכ"ע רא"ש בשם רש"ם ר"ה וכו' המגיד בשם הרשב"ל בשם הרמבנים וכ"ע הר"ן ומ"ש גדול המלוה ושוטה וכו' מדקאמר גדול שמע מינה דאינו מצוה מצוה שוטה וכו' לו שכר ח שור בשם אבי העזרי והרא"ש ע רמב"ם ובגכות בשם רש"י ומ"ג ובאגור בשם ר' יעקיה מיתרת דרב שם כ"ח כ הר"ן ל מעשה שם ל"ב ע מעקת הגמרא שם כ כר'

עטרת זקנים

תקפט * אבל שומע ואינו מדבר כו' . אפילו לכתחלה יכול לתקוע שבשומעים יכולים לברך ואינו דומה לפא דתקן בהלכה ובפרוש לא יתרומו לכתחלה שאני כתם אף אמר לא יוכל לברך משא"כ בכאן : * אשה פטורה כו' ואף ע"פ שבנשים פטורות יכולין לתקוע ולברך כמו שמבואר בסמוך בסעיף ו' דכיון שיש בדעת יכולין לבכנים עצמן בתקיעה וכ"כ קצן אבל שוטה וחרש שאינו בלים לידי חיוב בשום פנים מוקין בידם זהו דעת ר"ח דס"ל דבכל מצות עשה נשים יכולין לברך ומ"ש בפ"ב הלכות שופר : *אחר"ם שבנשים פטורות כו' ונ"כ אין לתקוע לנשים עד אחר בילמו מב"ם אחר שתקעו לגיכור ולא קורם לכן (מהרי"ל) ומיהו אם היא יולדת לו מולה ואינה יכולה לבמתין יתקע לה מיד : *אבל אחרים לא

יד אפרים

תקפט במג"א ס"ק ל' ואפילו לכתחלה

תקפט (מ) שומע. אפי' לכתחלה יכול לברך והוא תוקע ב"ח. ומרש משומע ע"י כלי כמין מגלדות חייב בשופר הלק"ט סמ"ס : (נ) מינו. דשמא טומטום זה נקבה וזה זכר אבל אנדרוגינוס שוין בשים לפם זכרות ונקבות כ"ה ברמב"ם בהלכות מישות וכ"כ רמ"מ בסימן י"ז ס"ג ע"ס. והמ"מ כתב ורי"ף פי'

ביאור הגר"א

פי' תקפט ס"ב אפי' מדבר כו'. דהא מברכין על הפמיעה ולאו בר חיובא הוא וכמ"ש ברא"ש דבפמיעה תליא : דכיון דאינו. ע' רא"ש פס ס"י : אבל שומע כו'. מגיגה ב' ב' גיטין מ"ח ע' ותע"ג דאתריבן הלכה לא יתרוס מפרש בירושלמי משום ברכה ואחר ס"י לברך לפם וכמ"ש בהג"ל ריש חולין בד"ה וכא"ל כת' בחלב כו' ואין אחר כו' אבל כו' ואע"פ שכ"ה כו' מ"מ כבר כתבו כל הפוסקים דס"ה בלבד ודוקא כשאחר ג"כ מתחייב ולכן יוכל לתקוע לכתחלה לגוליא רבים י"ח כה"ג דאחר יברך ועי"ד סי' ס"ז וס"ק ב' ס"ז ומשום הכי חבן דלא יתרוס משום דאין מלוי אחר מיתחייב : ס"ג אשה. קדושין ל"ב ב' ורי"ם ל' ס' : ס"ו אע"פ כו'. רא"ש בשם רתב"ם דלא בכעל הפיעור מעשה רב כמ"ש בתגיגה פ"ג ב' וכן מיכל ותשחו של יוכה בעירובין ל"ו : וכן אחר כו'. רא"ש בשם רתב"ם דלא בכעל הפיעור ותמ"ג דהוי שבות מ"מ בכה"ג מותר כמו שהתירו לכן סמיכה תע"ג דתקפו ידייהו מ"מ דמי לעבודה כ"ש כאן דאיכה מלאכה זע' מ"ש בפי' רל"ד פ"ה ובמולין פ"ד ב' משמע דאיכה איסורא לתקוע בשביל נשים שבות ואע' הוס' שם סד"ה תקיעות מלוס בכלל לכתחלה אמר יכול לברך כנ"ל : בש"ע ס"ז (*) מותר לתקוע לו. דמלות לאו ליכמות ניתנו ואין תקיעה מלוס בכלל איסור הנאה אחר ע"פ מצה"כ כשאחר תקיעותיו אסור אפילו בזה שאינו בכלה ובמותר כך בסימן תקפ"ו לענין מודר בטלם מעשה : שם והוליאו אסור. דכיון דבשליחותו עביד יש לו בכלה במתי דשביד שליחותיה : במג"א סק"ג וז' סימן שמ"ב. כוונתו דבשל' שמ"ג מבותר דקבן אוכל נבילות אין ב"ד מלוון לפפריש ואם כן ב"ש לשים"ים דבא בם"מן בא"ר ס"ס מבותר דיותר יש לחשוש לבניתה קבן מעביתה שיטה ע"ש : שם (*) עפי' תקל"ו . ר"ל דכאן מיירי בבשים ראשים לתקוע ללאת י"ח אבל אם בבר יצאו י"ח עפי' תקל"ו ומשמע שם דדוקא קבן מותר לתקוע אף שבבר יצאו י"ח מעשה מיוחד מעה"כ בשים תפורות : סק"ד (*) עפפי' ז' . דמבאר שם דאם מביו אצל ללאת אינו יוצא :

חכמת שלמה

בלי כוונה וכמ"ז י"ל כך דלענין מ"ע שהזי"ג והזכרים מחוייבין וא"א לפטור ממנו כלל וכיון דנשים פטורות ואנשים חייבים ממש נחשבו נשים עם בפ"ע והוי לדידהו שלא בזמנו ובעי כוונה אבל במ"ע שהזי"ג והזכרים נמי יש להם צד לפטור ממנו בזה לא נחשבו נשים עם בפ"ע. דומה לזה במה דאמרינ"ן בנחתות לענין מין במינו דבאפשר להיות כמותו נחשב מין במינו ע"ש כן י"ל בזה וכבר כשופר דהזכרים חייבין ואי אפשר לפטור ממנו והוי חובת נברא ממש לכך נחשבו נשים עם בפ"ע והוי שלא בזמנו ולא שייך בל תוסיף לכך מותרין לברך אבל בציצית דהוי חובת גוף ולא חובת נברא בזה כיון דגם על הזכרים אין חיוב ממש ובידו לפטור אם לא ילבוש ד' כנפות לכך לא נחשבו עם בפ"ע ונחשב זמנו גם לנשים כיון דהוי זמנו לאנשים לכך לא בעי כוונה לעבור לכך כתב הטור שטוב שלא תברך כגלפענ"ד נכון בסברא והכרעה לדינא בזה ועפ"ש ראיה להטור בחידושי לאו"ח משנת תקצ"ו בסי' תרכ"ז ע"ש ודוק ועפ"ש ראיה לדין זה דהרמ"א כאן בחיבורי לאו"ח משנת תד"ר בתשובה לק"ק קראקא בהלכות סוכה סי' תרל"א ע"ש ודוק.ועיין במג"א כאן סק"ח מ"ש בשם הרדב"ז במי שבא אל הבכ"ם וכו' ועיין בזה בחיבורי על הלכות נדה סי' תקצ"ח בתשובה למרינת אונגארין שם דק"ע מ"ש להקשות עליו מן הש"ם ע"ש ודוק : (שם סעיף ח) המתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו וכו' נ"ב הנה הר"ן כתב בסוף ר"ה במשנה דהשומע מן המתעסק לא יצא דאף למ"ד מצות א"צ כוונה הכא נרע כיון דמכוין לתנך התינוקות הוי בת מינה ומחריב בה ע"ש וקשה לי טובא מן הש"ם שם דפריך השומע מן המתעסק לא יצא הא מן המשמיע לעצמו יצא לימא דהוי תיובתא דר"ז דאמר לשמעיה אכון ותקע לי ומשני אייתי וקשה לי מה פריך לפי דעת הר"ן הנ"ל הרי י"ל דאדרבא רבותא קמ"ל דלעולם מצות א"צ כוונה ואם שמע מתתוקע שלא לשם מצוה כלל ודאי יצא ולא בעי שיכוין הלה להוציאו רק ר"ז מיירי דשמעיה כוון להוציא לעצמו לכך כיון דבת מינה מחריב בה לכך צריך לכוון גם להוציא את ר"ז ולכך המשנה רבותא קמ"ל דלא מן המשמיע לעצמו דהוי לשם מצוה ממש אשיטא דנחשב בת מינה ממש ומחריב בה ולא יצא רק גם אם הוי כמתעסק אז הוי ס"ד כיון דאינו רק לתנך והשומע מכוון לשם מצוה ממש לא נקרא זה בת מינה ולא מחריב בה לכך קמ"ל דגם זה הוה בת מינה ומחריב בה ובעי כוונה וזו קושיא גדולה דבעת הר"ן לפעד"ז ע"ש ודו"ק . גם קשה לי מאי פריך הרי י"ל כמו דקי"ל בתוסס לבע"ח במקום שחב לאחרים ל"ק ומצבית מצוה לחבירו קנה מכח מינו דזכה לנשיה וכו' ניחא נמי בזה היכא דלא יצא עדיין התוקע לא בעי כוונה להוציא השומע מכח מנו דזכה לנשיה אבל אם כבר יצא התוקע אז בעינן כוונה ור"ז מיירי שכבר יצא התוקע אף שדחק לו' כן דשמעיה יהיה יוצא קודם ר"ז עכ"ם ניחא דר"ז ס"ל דלכתחלה בעי בכל ענין כוונה והמשנה מיירי בדיעבד וצ"ע ודו"ק : והנה מה דמבואר בש"ע המתעסק בתקיעת שופר לתלמד לא יצא ידי חובתו . הנה לכאורה אין הלשון של הש"ע מדוקדק שנקט כאן שלא כסדר עפמ"ש ה"ן בסמ"ק ר"ה בב' מקומות דאף למ"ד תקע לשיר אפי' דמצות אין צריכות כוונה מדה דמתעסק לא יצא דזה נרע במה שמכוין לשם מצוה לתנך התינוקות כמ"ש בסמ"ש זבחים דבת מינה מחריב בה דלאו בת מינה לא מחריב בה ע"ש ולפ"ז אתי שפיר הש"ע תחלה כ' דתוקע כדי להתלמד לא מהני ואח"כ כתב בתוקע לשיר דלא יצא זהר דרך לא זו אף זו דל"ם כוון להתלמד דהוי בת מינה דלא יצא רק אף בתוקע לשיר דלאו בת מינה לא יצא. אך מ"ש אח"כ בנתכוין שומע ולא נתכוין משמיע לתוציא השומע דלא יצא זה הוי זו ואצ"ל זו דמה אם כוון רק לתנך התינוקות דהוי בת מינה ומחריב בה מ"ש אם כוון לצאת ממ"ו יח לשם מצוה לתנך התינוקות דהוי בת מינה ומחריב בה כיון לתוציא השומע והוי ק"ו דלא יצא דמה המתעסק לא יצא כ"ש בזה וכן הוי ק"ו מתוקע לשיר לשיר דלא הוי בת מינה ומחריב בה מ"ש בתוקע לשם מצוה ואין מכוין להוציא השומע דלא יצא והוי זו ואצ"ל זו. אך הן אמת דקשה לי על הר"ן מן הש"ם דר"ה דף ל"ג דפריך שם בשומע מן המתעסק דלא יצא הא שומע מן השומע לעצמו יצא והא תניא וכו' . וקשה לפי דברי הר"ן מה פריך נימא דאברבא רבותא קמ"ל דאף שומע מן המתעסק דלא כוון למצוה נמורה רק לתנך התינוקות והוי רק דרבנן מ"מ נקרא בת מינה ומהני דלא יצא מן התורה אף דמן תקיעה ליכא מצוה כלל ולא הוי מינו מן התורה מ"מ לא יצא מן התורה וחייב לחזור ול"ק מן התורה ונ"מ לכמה דברים בין אם חייב מן התורה בין אם חייב מדרבנן מכ"ש בנתכוין לצאת מעצמו ולא כוון להוציא השומע דבזה הוי מינו ממש והוי מצה מן התורה דהוי בת מינה ומחריב בה ובעינן כוונה לכ"ע ואם לא כוון להוציא השומע לא מהני והוי זו ואצ"ל זו ומה פריך. והנה כזה הוי א"ש לשון הש"ע דמן הש"ם הנ"ל הוכיח דהמתעסק נרע מנתכוין לעצמו ולכך כתב שפיר דרך לא זו אף זו אך אעפ"כ על הר"ן קשה שפיר דמנ"ל על הש"ם לחקשות דהרי יש סברא לר' דנתכוין לעצמו נרע ממתעסק לפי סברת הר"ן הנ"ל ומה פריך וצ"ע . והנה עיינתי בלשון רש"י שכתב בד"ה מתעסק הא דלא וכו' אבל תוקע לשיר שמתכוין לתקיעה בעלמא יצא עכ"ל. והוא תמוה דהרי הש"ם רוצה לחוכיח רק דאם תוקע לשם מצוה רק שאינו מכוין להוציא השומע יצא ועי' פריף מ"ז ול"ל לחזקיה כאן תוקע לשיר . וא"ל דרש"י פ"ש דמ"ש בש"ם אבל השומע מן המשמיע לעצמו היינו בתוקע לשיר שמשמיע לעצמו כלר לדעתו ולא מכח חובת היום שמוטל עליו רק לדעתו זה אינו דרש"י כתב אח"כ ברה"ת תנא סיפא נמי מתעסק ול"ל ולעולם השומע מן המשמיע לעצמו שלא נתכוין להוציא את השומעין לא יצא עכ"כ אם רק משמע שנם הוא מפרש המשמיע לעצמו היי רק שלא כוון להוציא את השומעין אבל לעצמו כוון לצאת וכמו שמוכח מלשון ר"ז ולמה תחלה פירש כוונה לשיר ועיק דלפי דרכו דמוכח מכאן דלשיר נמי יצא הוי ליה לחקשות מזה לפ"ד מצות צריכות כוונה ולמה פריך לר"ז דוקא רק הוליל ש"ם מצות

השגר

ועיין סי' שמ"ג דין קטן אוכל נבלות : עפי' תקל"ז דאפי' לכתחלה מותר לו לקטן שבגיע לחינוך שיתקע כדי לחנכו : (ס"ק ד) כבר כו' דמפקיד דינא והלמא מעייני בדיעה דהאי נברא ולא ימלא זכאי ודחו תקיעתו למעלה. וכמ"ש סי' תקל"ז לענין תפילה : אין לחוש כמ"ש סי' תקל"ז כיון דגם בלבד תוקעים לו. וכיון שאין הקב"ה מוקם בתקיעת הלבד ל"ב גם תקיעתו עולה מה תקיעת הלבד זהיים נדחים : עפפי' ויא. דמבואר דכה"ג שאינו מתכוין לגמרי לים ביה איסור מפוס דגורם ברכה שאל

שיעורא שם וכו' יוסי ברייתא שם כ"ד דמלות לרכות כוונה ם תשבה שם כ"ו : מ מבנה ונמרא ר"ה ל"ג ב ברייתא שם דפליג אתנאיקין וכדאתקיק רבי אבכו שם ג שם בתבנה כלוקיכתא דאכ"י וברייתא ד מ"ר בשם רש"י שם ה כתו' ורא"ש שם : ו שם בשם ברינ"ש והריב"ש

עטרת זקנים

יברכו כו' ואם אינם יכולין לברך יברך התינוק בשבילו (רא"ש) ויש מוזקין כדי אמרו כל הברכות כולן אפ"פ שלא הוציא חוץ הברכת המזון וכיון כיה כל ברכת הנהנין שאם יצא אינו מוציא חבירו ואינו חסיל ואינו חסיר' בדבר אחר אחיר לברך בשבילו כל שכן בברכות אלו שהנשים נשלמן עדיף שלא לברך אלא אתין מוחין בידן שאין אחר מברך בשבילן (כ"י דרכי משה) :

תקצ * לפיכך כדי שלא כו'. ואי"ת להה לי תשר"ת ג"פ כו' ואלא בתשר"ת ג"פ ואחר כך ס"ת תש"ת תש"ת ר"ת הר"ת הר"ת סני כבר תירץ כר"ן בשם תוס' תבוש דלמא להי לבשני אשם אחה לוכר שבשש"ת רשון לא יחזור ויתקע ישבו לוכר אין לריך לעבות אלא ש"ת : * יש"ת שיעור הקיעה כתרועה כפירש"י והגרי פוסקים ודלא כברמב"ם ס"ל דשיעור הקיעה כתני תרועה : *ולפי"ז לריך לוכר אלא לאחריך בשבר כו' . ומעתה בתגלא שמא סרק"ם נא' שתקע ד' שברים ופסקו לחזור לראש השוס שבוש"ף על שבר (כרא"ש בפסקי) וי"ל דאין לחוש אם כאריך וכן מוכנין מ"מ לשנין בשבר אין הוקעין יוהר הג' (מורי בב"ח) :

* ולריך לאחריך בתקיעה של השר"ת שיעור י"ב כרומיטי"ן שעות כולא שברי מנוהר בהוספות ובהרדכי דאריך כשיעור ג' שברים ופ' כוחות א"כ לפחות נעינן י"ח כוחות ע"כ לריך לכניס בלשון כרא"ש ופ' כוחות בלשון הוספות או וג' יבנות בלשון בבנות הייתון (מורי בב"ח) :

חתם סופר

מקום גבול יש לו זכן מה מטיל מי רגלים מזכרותו ואז עדיף מחבירו שמטיל עתה מים מנקבותו ולזמן אחר ישתנה הענין עיין ס' דהשלת מים במסכת בכורות דף מ"ב ע"ב לענין טומטום ואע"ג שאין הנדון דומה לראיה. מ"מ כך נראה לפרש דברי המג"א ולעולם בכל הזמנים הוא ספיקא אך עדיף מחבירו שמטיל מים מנקבות שלו ולק"מ קושית חבאר היטב וסברא זו דאנדרונינים דמטיל מים במקו' זכרות ונקבות איתא בכ"מ פ"ב מבכורות הלכה ה' ליש נורסים ע"ש :

הגהות רעק"א

סי' תקצ מג"א סק"א וכו' כמי כפסק עפ"י . לפי"ז י"ל דלכשופע בני בתשר"ת לפי"מ דבהבנו בפי' מקפ"ם בגלין נקיים דברי בלבוש . אולם כמעין בלבוש שם ירחם מה דתקיל בשופע כיינו רק במה שייך לאחוזו סדר בגון ג' תרועות או כ' שברים אבל מה שאינו מאחוזו סדר כו' כפסק ל"כ בתשר"ת אם שברים לעוד לו תרועה לאחר כו' תרועה ממילא כו' אינך שלא מאחוזו סדר וכו' כפסק לף לבשופע :

באר היטב

סי' ל"ט · וע' בספר קול בן לוי דף כ"ם ע"ג :

תקצ (א) בכבר . ר"ל שבר א' דהיינו קול א' לא יתריך בכלבם תרועה דבעבה תקיעה : (ב) מדלי - כשיעור דהיינו ג'שברים ותרועה.דהא תשר"ת עבדינן מספיקא דשמא תרועה דקרא הוא שיהם יחד ואם כן גם התקיעה ל"ל בשיהם יחד ומ"כ אף שהאריך קצת בשברים לית לן בה · ובתש"ת אלא יתריך בשברים א' כשיעור ג' שברים מה"ע וכ' כב"ח ומ"מ לדעת הרמב"ד דאין תקיעה תלוי' בתרועה אלא לעולם שיעור תקיעה כע' תרומיטין א"כ אפי' בתשר"ת לריך ליזהר שלא להאריך בשבר א' כע' תרומיטי"ן . ואם לא האריך בתקיע' של תשר"ה(") ותש"ת כע' כחות ולריך להזור ולתקוע שברי מנהגנו להאריך בשברים יותר מג' כחות עד ע' כחות ומ"כ הוי תרי קולי דסתרי אהדדי אבל בתקיעה דהר"ת יש לסמוך גדיפבך על סירש* דתרועה ג' כחות כל שבות ומעשה זה אם לא עשה בכל תרועה רק ג' כחות יצא בדיפבך אבל ג' שברים לכ"ע הוי כשיעור ע' כחות ובפחות מכאן לא יצא ולר"ן לחזור לראש כנ"ל ועכ"ז מהנגן לכתחלה שלא לעשות ע' כחות בתרוע' כדעת רש"י והמתמיר תפ"כ ומ"ש אבל (") ג' שברי' כו' ל"ע הא אדרבי' הטור והרב"י והפוסקים כתבו דלכתחלה לא יתריך בשבר א' כמו ג' כחות ואיך כ' הוא לכ"ע הוי ע' כחות ול"ע ותפסר דס"ם הוא וכן , מוכנין שלא להאריך בכן כ"כ כשיעור ע' כחות:והמהגנ שלא להוסיף על ג' שברי'(מהרי"ל) ולריך ג' שברים מלבד הקול אריך שעושין בסוף השברים שגם בתרועה עושין קול אריך כזה ולא לא עשה כן לא יצא (כ"מ מהגנים)(") ולא נהגו כן גם ר"ל (") מ"ש כמהגנים ויעשה כו' פי' שם בכ"מ פי' אחר והגיה לבד בהפסקה

פליני אלא לענין יצאת אבל נחמות אחת כם ואם"כ אזלי' לענין שבר א' בהר הנחמו' דהיינו דאריכות השבר לא יהיה שיעורו קצר כמו ג' יצאות אלא כשיעו' ג' נחמו' סתם(") ולדיע' בראשון מחרוכה בהאריכת שבר א' והוא מדברי הרא"ש זה לא הבנתי דכיון שעושה קש"ק בחותו פעם לא אזלי' בתר יצאה כלל ואם"כ לין בו שיעות לענין בתר' כה' אלא אזלי בתר ג' נחמות בתם שלא יתריך בשבר א' כשיעור זה ע"נ שאר רבותיו לא כ"כ הרא' דברים של פעם כם ואם"כ לענין מעשה אין לו אלא שלא יתריך בשבר א' כשיעור ג' נחמות סתם אפי' לכל הדיעות של שיעור יצאות וזה לפי' בשברים של קש"ק ופכ"ם אין ראוי עכר שבר שפכ"ם ל"ל כדרך שבחול'עושה בנחמה כשיר"ש וכ"כ בבנ"א שם דר"ל דלא יצא אם מקור הרבה והכ"י כ' והפוגה לא הבנו כן אלא מקרי' השבר כל מה שאפשר משום דלרש"י בעשה שיאריכו יצא מכלל שבר וכוה תקיע' שברי לדידים שיעור תקיעה כוי ג' כחות כל שבות פכ"ל ובמ"ם מסתלקה בוכחה זו שברי עכשיו לא אזלי'בתר יצאה כלל כנלפ"ד: (ד) כשיעור י"ב מרומיטי"ן כו'.ומכך בזה אחר(") מ"ש הרא"ש נפ"ז שכ' ולריך למשוך בתקיע'של קש"ק כשיעור ג' שברי' וג' כחות כו' והוא מ"ם מסורם דהר' סרי ל"ט · ופ' בספר קול בן לוי דף כ"ם ע"ג :

תקצ (ג) בכבר . ר"ל שבר א' דהיינו קול א' לא יתריך בכלבם מרומיטין דבעבה תקיעה : (ב) מדלי - כשיעור דהיינו ג'שברים ותרועה.דהא תשר"ת עבדינן מספיקא דשמא תרועה דקרא הוא שיהם יחד ואם כן גם התקיעה ל"ל בשיהם יחד ומ"כ אף שהאריך קצת בשברים לית לן בה · ובתש"ת . דשמא הוי תרועה תרועה ושברים יחד ר"ל ולא ונגם ושיעור תקיעה כתרועה ובשל תש"ם יוחר מכל תר"ם דשברים הוא גגם והוא יותר גדול מלילא שהוא תרועה : (ד) יבנות . ר"ל מד יבנות הוא ג' מרומיטין ותרועה הוא ג' יבנו' ממילא הוי שיעור תרועה ע' מרומיטין

לבושי שרד

תקצ ש"ע ס"ג ושיעור תרועה כשלשה יבנות.היינו לתנא דמתניתין דס"ל תרועה ג' יבנות וכוותיה עבדינן תר"ת משא"כ לתנא דברייתא אתרועה היינו ג' שברים דהיינו נגיחות וכם תרוכים מיבנות הוי גם כן שיעור התקיעה כג' שברים וכוותיה עבדינן תש"ת . ולפסק פליגי דעבדינן תקיעה דדילמא תרוייהו בעינן הוי שיעור התקיעה כג' שברים ג' יבנות זה שי' כתחבר דתתקיעה של תשר"ת צריך לבתר יותר כו' וכיון מונן : שם (") אלא שלא יתריך בשבר דלף על גב דבשבר עושים בתש"ת מקום שפקא שמא תרועה הוא ג' נגיחות אם כן גם שיעור תקיעה כך הוא ומכ"ש בשבר שבתשר"ם לא הוי שיעור התקיעה בג' נגיחות וכג' יבנות מ"מ כל שאתריך בשבר כשיעור התקיעה שבתר"ת שהוא כג' יבנות יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה תש"ג דבשבר דידיה לית ביה שיעור התקיעה כ"כ ס"ל : ש"ת סק"א (") בגמרא מספקא ליה לר' אבבו כך . ובקבה מכי תיתי לומר כו דהא בתתיתין תנן שיעור תרועה כג' יבנות וברייתא אתריך כג' שברים דהיינו נגיחות שהם תרוכים מיבנות ודמיון לבו אבבדה בגמ' : שם (") קפר"ק יתריך יותר . דמבואר בש"ס ואמ"ג דמבואר שם דאם אתריך ברבה אין לחוש מכל מקום עכו"ז היכרא כדי שמתוך כך יבנו עיקר כדין דיש לכל אחד שיעור בפ"ע : ססק"ב (") ומכו דעת בג"ה. לא ס"ל לבג"א שברת בכ"י שבבאתי לעיל חה שב' רמ"א ובלבנ שלא יתריך יותר מדאי ר"ל בחש"ת לא יתריך בג' נגיחות ובתשר"ת לא יתריך בג' נגיחות וכג' יבנות : סק"ג (") פי' לפ"ז אין לחוש עד ע' תרומיטין וכו' וכ"ל : שם (") אבל יותר מע' אלא דוקא אלא לריך לעשות בחות מעם מן ע' תרומיטין ויותר ברא"ש דבפ"ז לא כ' זה דרך פי' אבמתבר אלא כ' כן לבלבה דס"ל בבג"א בס"ם אחר כך מתילא מותר לבתריך ע' תרומיטין דבא כל נגיחה הוא משבר יותר מילולה שבות ג' תרומיטין ל"ה שברים יש בו ע' תרומיטין וג' ומשבו וק"ל : שם (") עד י"ח קולות . גם דברים אלו אמורים לבלבתא דהיינו לבג"א(ולא אלי אחברי אמתבר)וכיון דבקבר"ם הוי שיעור בשברים ובתקיעה י"ח תרומיטין,מ"מבאיין כלום פ"ם זו כדיעה וכ"ל לרמ"א לבגיה כאן דלפי מה בפוסק בבג"א אין כ"ם בין אלו כדיעות וק"ל ובתמו' אחרתי בבינאר כל דברי בפ"ז בס"ק זה : שם (") דמהגי' תנא יבנות וברייתא תנא נגיחות כנ"ל : מ"א סק"ב (") ותש"ת בפ' כחשוב שיעור תקיעה ובקשר"ק הי' לנו להקל יותר להאריך בשבר א' (") עד י"ח קולות כיון דתרועה שם הוא שיעור בשברים ובתקיעה אינם מעתים בין דיע' לראשון' לדיע' אחרון' דלא אחרונה בהאריכת שבר א' והוא מדברי הרא"ש זה לא הבנתי דכיון שעושה קש"ק בחותו פעם לא אזלי' בתר יצאה כלל ומ"כ אין בו שיעות לענין בתר' כה' אלא אזלי בתר ג' נחמות בתם שלא יתריך בשבר א' כשיעור לענין בשבר הנ"ל ע"ג שבר ג' נחמות בתם אפי' לכל הדיעות לא הילולות והנחמות אינם מעתים בין דיע' לראשון' לדיע' אחרון' דלא אחרונה בהאריכת שבר לא יהיה שיעורו קצר כמו ג' יצאות אלא כשיעו' ג' נחמות סתם אפי' לכל הדיעות של קש"ק ופכ"ם אין ראוי עכר שבר שפכ"ם ל"ל כדרך שבחול'עושה בנחמה כשיר"ש וכ"כ בבנ"א שם דר"ל דלא יצא אם מקור הרבה והכ"י כ' והפוגה לא הבנו כן אלא מקרי' השבר כל מה שאפשר משום דלרש"י בעשה שיאריכו יצא וכו'. נ"ב עיין במג"א שהביא מ"ש הרן בשם הירושלמי ח"ל בר"א בעובר אבל בעומד חזקה

יד אפרים

אחר יכול לברך כולי כנ"ל : תקצ במג"א ס"ק ב' לא יתריך בשבר אחד כולי דלכ"ע הוי כשיעור ע' כחות ופחות מכאן כולי כנ"ל : שם אבל בתקיעה דתר"ת כולי לעבד אין זה מוכרת דלרש"י ל"ל דשברים הוי שפי מיבנות והתקיעה הוא כשיעור שלשה שברים ולא סבירא לן הך סברא שכ' כב"י כיון דבסדר תר"ת הוי בתקיעה ולכן שפיר יכול להאריך בשבר אחד אף לשיטת ר"י אף לעבד"ן אין להאריך יותר משה כחות דאף דמ' תרועות אינם אפ"ם בכחות אינו לא : בס"ז ס"ק ג' אבל יותר מפ' כו' תינח יותר הוא לאו דוקא דמ' תרועות אין שיעור תקיעה : שם וכגנימות מ"ם מתגיים בין דיעה ראשונה לדיעה אחרונה כו' רבים מתקנו בזה הא מבואר בש"ם דגנותי הרוך מילולי ואם כן פשיטא דלדיעה אחרונה שבילולי הוא ג' כחות מבילא שעשיעור בגנימות גדול הוה : ולע"ד דבש"ז פרש דדאלי מילולי בין דיעה ראשונה לדיעה אחרונה לענין קול ילולי כמה שיעורו בתרועה כג' יבנות וברייתא אתריך ג' שברים דהיינו שבתבר דאם הו"ל לבפוסקים לבתר דפליגי נמי בגנימות לא בתמה דדלאי עיקר בעלונתא בזה דדלאי דוגם שיעור קול בגנימה שבתא בדרך משל אריך כמי מבינין וקול בקצר דהיינו בת מ' שבתא אריך מנוס מ' לבד רק דפליגי בילולי דמ"ם שדרך בתילול לילל בקול מ' קצר לבד ודעה אחרונה סברה שדרך בתילול לעשוק ג' כחות קלרים תבוסים אם אחר זה ואם כן כל הילולה בכלל בית אחרונה כי מבינין אבל מבל הקוס יש בזה בפסק קולות שבל קול אין בו רק בת אחד בלבד לכן אנו עושין בתמת הרועה ע' תרומיטין דהיינו קולות קלרים ובוהפסקים זה מזה אבל בשיעור הבינין מ"מ בינין רק שיעור כמו דעה בתרועה אלא שבתא קול אחד בלי בבסק בתכלא ובתא אריך בקול קצר אחד מג' קולות שעושה בתילול ולפי"ז בתקיעה קש"ק ראשונה בתר נגיחה אין מילולי בין בדיעות בשיעור בתקיעה כג' נגיחות דהיינו ואם מבינין ואין זה אלו בפלונתא אם עושה בינבא קול אחד קצר אם ג' קולות קלרים וכו' בתור בשם בבעבית מעם ביבתאיים ר"ל בין בשברים לתרועה בס"ם בפסיק שאתא"ז ע' בש"ז ס"ק ס' :

סברונגים דאין מילתו ד"ם בבם אם הוא בשדם שאולר בו נקבה פשיטא ואם הוא זכר אבה נמי הלוך ידעינן שבדם הבא יהיה נקבה וק"ל: (ג) בדרך . ירושלמי ל"ם אלא בעובר אבל בעומד חזקה בתן . ולי"ע הלא הוא יודע אם בתן אם לאו ואפשר דמיירי אם שבם אם בתן אם לא ת"ל . מי שבא לבה"כ לאלתא י"ח אם אלמור לעבוד שבשבה שבעבת לא בתן לבו אלא בתמת יצא אבל הבא לבה"כ בבתמת לא יצא הרבה"ר מלא ר' שיעו קים . שומא חייב בתקיעה ואם היה מתוזק לתקוע בכל שבה וסלקוהו אם לא יעלא בקי כמוהו יזמירוהו לעבוד . ולבסמילה אין לבלקו מפני שהוא שומא אפ"י שבעלא בקי כמוהו רדב"ז ס"ם ס' כ"ם ובה"ג . ועיין ש"ם בשר אפרים סי' כ"ו . תוקע שמע ובכנס אחר בעבודתו וכשבדל בו חוזה לירם זכם אבל ע' הלק"ם

אחר יכול לברך כולי כנ"ל : תקצ במג"א ס"ק ב' לא יתריך בשבר אחד כולי דלכ"ע הוי כשיעור ע' כחות ופחות מכאן כולי כנ"ל : שם אבל בתקיעה דתר"ת כולי לעבד אין זה מוכרת דלרש"י ל"ל דשברים הוי שפי מיבנות והתקיעה הוא כשיעור שלשה שברים ולא סבירא לן הך סברא שכ' כב"י כיון דבסדר תר"ת הוי בתקיעה ולכן שפיר יכול להאריך בשבר אחד אף לשיטת ר"י אף לעבד"ן אין להאריך יותר משה כחות דאף דמ' תרועות אינם אפ"ם בכחות אינו לא : בס"ז ס"ק ג' אבל יותר מפ' כו' תינח יותר הוא לאו דוקא דמ' תרועות אין שיעור תקיעה : שם וכגנימות מ"ם מתגיים בין דיעה ראשונה לדיעה אחרונה כו' רבים מתקנו בזה הא מבואר בש"ם דגנותי הרוך מילולי ואם כן בשיעור אלדיעה אחרונה שבילולי הוא ג' כחות מבילא שעשיעור בגנימות גדול הוה : ולע"ד דבש"ז פרש דדאלי מילולי בין דיעה ראשונה לדיעה אחרונה לענין קול ילולי כמה שיעורו בתרועה כג' יבנות וברייתא אתריך ג' שברים דהיינו שבתבר דאם הו"ל לבפוסקים לבתר דפליגי נמי בגנימות לא בתמה דדלאי עיקר בעלונתא בזה דדלאי דוגם שיעור קול בגנימה שבתא בדרך משל אריך כמי מבינין וקול בקצר דהיינו בת מ' שבתא אריך מנוס מ' לבד רק דפליגי בילולי דמ"ם שדרך בתילול לילל בקול מ' קצר לבד ודעה אחרונה סברה שדרך בתילול לעשוק ג' כחות קלרים תבוסים אם אחר זה ואם כן כל הילולה בכלל בית אחרונה כי מבינין אבל מבל הקוס יש בזה בפסק קולות שבל קול אין בו רק בת אחד בלבד לכן אנו עושין בתמת הרועה ע' תרומיטין דהיינו קולות קלרים ובוהפסקים זה מזה אבל בשיעור הבינין מ"מ בינין רק שיעור כמו דעה בתרועה אלא שבתא קול אחד בלי בבסק בתכלא ובתא אריך בקול קצר אחד מג' קולות שעושה בתילול ולפי"ז בתקיעה קש"ק ראשונה בתר נגיחה אין מילולי בין בדיעות בשיעור בתקיעה כג' נגיחות דהיינו ואם מבינין ואין זה אלו בפלונתא אם עושה בינבא קול אחד קצר אם ג' קולות קלרים וכו' בתור בשם בבעבית מעם ביבתאיים ר"ל בין בשברים לתרועה בס"ם בפסיק שאתא"ז ע' בש"ז ס"ק ס' :

באר

ס"ט מהלך. ירושלמי ל"ם אלא בעובר אבל בעומד חזקה בתן ובכיולו בר"ן ח"ם מהלך בדרך לו כו' :

סי' תקצ ס ג יש אומרים.כ' בלבוש ר"ל דבתרלי"ד ס"ל דשיעור תקיעה כשלש תרועות דג' בבות ובשיעור שברים בבבב

בפי' שיעור ג' שברים שכן ט' כחות ועוד שיעור תרועה דהיינו ט' כחות דהא מכשיו הוא שברים ותרועה הכל מ' ומ"כ בפי' י"ח כחו' בתקיעה כנגדם וכ"כ ההו' בהדיא שיעור ג' שברים וט' כחות אלא ודאי דל"ל גם בתכר"י וט' כחות ודברי הש"ע הם שלא בדקדוק ול"ל בש"ע י"ח תרומיטי"ן : (ח) בנשימה מ'. גם במהגיים בפרק כן וז"ל ויעשה ג' שברי' בני בלשקה כלו' בני הפסקה נשימה (ובס' בלפני מו"ח ז"ל הי' כתוב לבד ההפסקה ותרח לפרש הדברים ובמקום טו"ה) היינו לכתחלה אבל בדיעבד יוצא אפי' בב' נשימות שהרי פסק בס"ז דמזכר מיד יתקע שבר מ' ועמ"ש בס : (ו) י"מ שמ"ל לעשותם בנשימה מ' ז"ד ר"ת בכתבו משמו כן מטעם דגמוחי דיליל לא עבדי מיכי בנשימה מ' וכמה ה' ומ"ה כי לעשה זו יש מיסור לס יעשה בנשימה מ' ואפי' בדיעבד לא יצא (°) והיינו בתקיעות של סדרים דתוקעים בכל פעם קבר"ק דלא הוה בהרוע' כמלן דליתא כיון דהתחיל בשברי' ומניה רמיה מכפ"ק דפולין דחסיב כה"ג תוקע ולא מריע כשכו' מריע מחוך ההקיע' ואיכי מכיר דאיה זו דהכי ליתא הכם כיון תוקעי' כי' בי"ע בחל בע"ם דבעי שיעי מכשר מ' מ' ומ"ע בנשימה מ' פירש"י ומ"מ הוא מפסיק בנתיים מיתיבי תוקעי' ולא מריע' רב יהוד' מתרגדה"ק לא מריעין בפ"ע הלא מתוקתקיעה. ורב אסי מתרגדה"ק לא מריעין בב' נשימות אלא בנשימה מ' מ"כ מסיכי למד בת"ה דהתרוע' כמאן דליתא דהא מסניקרך ליכל דלא מריע' קיימו בב' נשימות אלא ודאי דר"ת לא נתכוין לאיסור בנשימה מ' אלא דמ"ל קאמר כמ"ש ג"י ובדיעבד יצא עיקר התרועה מלותה בבקשתהיה עסה שברים ובמיכם כמ' מקרי תרועה מ' מ"מ תרועה היא נמוחי ויליל לא עבדי מיכי בנשימה מ' ומ"ע דהמר ר"ת

שיטה שם וכו' יופי גרייתא שם כ"ד דמלות ערוכות כוונה ם תשבה שם כ"ו: ח תשבה ונתרה ר"ה ל"ג ג גרייתא שם דפליג מהגיקון וכדלהקון רבי אבכו שם ג שם תשבה כלוקיהה דלגיי וגרייתא ד עור בשם רש"י שם ה כהו' ורא"ש שם: ו שם בשם הריב"ם והריב"ש

עטרת זקנים

יברכו כו' ולפ"ז יכולין לברך יברך כתיקנא בשביל (רא"ש) ויש מוכיחין כדי לתרוי כל הברכות כולן אפ"פ שיצא הוליא חוץ הברכה בלחם ודיין כיה כל ברכת הנכנין שלם יצא לינו מוציא כולא ולינו הוי' בדבר אחר לתבירו לברך בשבילו כל שכן בברכות אלו שבשיש בעצמן שריך שלא לברך אלא אחין מוחין בידן אחין אחר הברך בשבילן (כ"י דרכי הבה):

תקצ * לפיכך כדי לצאת כו'. וא"ת להה לי תשר"ת ג"פ כו' **והלא** בתשר"ת ג"פ ואחר כך ס"ת **תש"ת** תש"ת ר"ת תר"ת הר"ת סני בכר תירץ כר"ן בשם תוס' תבוס דלמא להי לתשבו אלם אתה אומר שבתש"ת ראשון לא יחזור ויתקע ישבו **מכר** לתן ברך לעבות אלא ש"ת: * י"ח שיעור הקיבוץ בתרועה בפירש"י ובלרי פוסקים ודלא בברתנ"ם דס"ל דשיעור הקיבוץ כתלי תרועה: *ולפי"ז ברך ליתבר אלא לבתריך בשבר כו'. ומעשה בתגנלא בת בתר"ם נא' שהקע ד' שברים ופסקו לחזור לרתם הטוס שבוסיף על שבר (ברא"ם בפסקיו) וי"ת לתין לחוש אם בתריך וכן מוכגין מ"מ לשבין בעשבר אין הוקעין יוחר הנ' (מורי נב"ח):

* ובריך לבתריך בתקיעה של הבר"ת בשיעור י"ב ברומיטי"ן שעות כולא שבכרי מגולה בהוספות ובהרדכי דברך בשיעור ג' שברים וש' בוחות ל"ב לפחות בעינן י"ח בוחות ע"כ ריך לבגיה בלשון ברא"ם וש' בוחות בלשון הוספות לו וג' יבבות בלשון בבות הייתון (מורי נב"ח):

חתם סופר

מקום גבול יש לו זכן מה משיל מי דגלים מזכרותו ואז עדיף מחבירו שמשיל עתה מים מנקבותו ולזמן אחר ישתנה הענין עיין ס' דהטלת מים במסכת בכורות דף מ"ב ע"ב לענין טומטום ואע"ג שאין הגדון דומה לראיה. מ"מ כך נראה לפרש דברי המג"א ולעולם בכל הזמנים הוא ספיקא אך עדיף מחבירו שמשיל מים מנקבות שלו ולק"מ קושית המאור חיטב וסברא זו דאגרדוגינים דמשיל מים במקו' זכרות ונקבות איתא בכ"מ ס"ב מבכורות הלכה ה' ליש נורסים ע"ש:

הגהות רעק"א

סי' תקצ מג"א סק"א וכוי בשמי כפסק עס"ח. לפי"ז יל' דלכשומע בני בתשר"ת לפי"ם דבהכנו כפי' מקפ"ם בגליון לקיים דברי בלבוש. אולם כמעיין בלבוש ביינו רק בתה ששייך לתוקע סדר בגון ג' תרועות לו כ' שברים אבל מה שאינו מתוקע סדר כו' בפסק ח"כ בתשר"ת אם שברים לחוד כו' תרועה מפילא כו' לחיד שלא מתוקע סדר וכוי בפסק אף לבשומע:

פל סדר הברכות כמ"ש סי' ח' סי' ג ומ"מ כ"ל דא"ל לברך כמ"ש סי' תקל"ב ס"ג ול"ד לא לית שב' מלות הן משא"כ הכא דכולה חדא מלוה כמ"ש הרי"ף פסוקר"ם ע"ש מי שבא לבה"כ ולאחת י"ח עסה לבור אם"פי שבשעה בשמע לא כוון לבו אלא כתמה ילא אבל הבא לבה"כ בשחמה לא ילא (רדב"ז ח"א ק"ס): ה מהלך בדרך כו' ירושלמי ל"ש אלא בעובר אבל בעומד חזק כוון (ר"ן) ול"ע הלא הוא יודע אם כוון לם לאו ואפשר דמיירי אם שבא אל בעומד חזק כוון אם לא:

תקצ א תרועה זו וכו' ולא די בתשר"ת ג"פ דלמא הוי שברים לחודא או תרוע' לחודא וכו' הפסק עס"ח: ב יותר מדאי. דהיינו כשיעור ג' שברים ותרוע' דהא תשר"ת עבדיק מספיקא דשמא תרוע' דקרא הוא שיבא יחד וא"כ גם התקיעה ל"ל בשביבה יחד וא"כ אף שבתריך קלת בשברים לית לן בה. ובתש"ת לא יתריך בשברים מ' כשיעור ג' שברים מה"ט וכ' הב"ח ומ"מ לדעת הראב"ד דאין תקיעה תלוי' בתרועה אלא לעולם שיעור תקיעה כמ' ברומיטין א"כ אפי' בתשר"ת לריך ליזהר שלא להתריך בשבר מ' כמ' ברומיטי"ן. ואם לא התריך בהקיע' של תשר"ה(°) ותש"ת כמ' כחות לריך להזור ולתקוע שברי מנהגנו להתריך בשברים יותר מג' כחות עד ט' כחות וא"כ הוי תרי קולי דסתרי אהדדי אבל בתקיעה דהר"ת יש לסמוך גדיפבד על פירש"י בתרועה ג' כחות כל שבות ומעשה זה אם לא עשה בכל תרועה רק ג' כחות יצא בדיעבד אבל ג' שברים לכ"ע הוי כשיעור ט' כחות ונפחות מכאן לא יצא ולרך לחזור לרתם כל"ל עכ"ל ועכשיו מוכגין לבתחלה שלא לעשות ט' כחות בתרוע' כדעת רש"י והמתמיר תפ"כ ומ"ש אבל (°) ג' שברי' כו' ל"ע הא אדרב' בעור והרב"י והפוסקים כתבו דלבתחלה לא יתריך בשבר מ' כמו ג' כחות ואיך כ' הוא לכ"ע הוי ט' כחות ול"ע ואפשר דס"ם הוא וכן מוכגין שלא להתריך בכן כ"כ כשיעור ט' כחות: ובמנהג שלא להוסיף על ג' שברי' (מהרי"ל) ולריך ג' שברים מלבד הקול אלוך שעושין בסוף השברים שנם בתרועה עושין קול אלוך כזה ולא לא עשה כן לא יצא (כ"מ מבנהים)(°) ולא נהגו כן נם ריל (°) מ"ש בבנהים ויעשה כו' פי' שם בכ"מ פי' אחר והגיה לבד בהפסקה

תקצ (א)אם אם הם שיבים יחד(°)בנמ' מספקא ליה לר' אבהו כך וקש' מהי תיתי לומ' כן דהא במתני' תנן שיעור תרועה בג' שברים ובברייתא אמרי'כב' יבבות ורמיזלהו אהדדי ומשמ' אביי דפליגי דמ"ם גניח' ומ"ם יליל מ"ב ליבא לספוקי אלא אם כמתני'אבל בשמיבסיחד ליבא שום תנא ול"ל דהספק הוא לר' אבהו כזה דאפש"דלא פליגי מתני' וברייתא דתרוייהו כפי' גנמ ויליל ומתניתין תנא שיעור הנגמ וברייתא תנא שיעור הילל אם דלמא דאין תרועה אלא מ' מהם ופליגי כדאביי כב"ל. והקשו הראשונים למה תקעו תש"ת ותר"ת בתקיעה ראשונה לא היו לריכים אלא לש"ת אם לא בתר"ת והתקיעה האחרונה של תשר"ת תעלה לש"ת שלאחר זה ותי' הרב' תירוצים כמ"ש ב"י ולעד"ב דחכמים רלו להראות עיקר הדין שבתקיעה של (°) קש"ק יאריך יותר מתקיעה של קש"ק מ"ש פלגינהו לתרתי דליהוי היכירא וכן בקש"ק עם קר"ק כב"ל: (ב) וי"א דאין לחוש כו'. תמוה לי דהאי י"א מביא הש"ע פלמו של וי"א שעיקר יבבא היא ג' ברומיטי"ן ופ"כ אין לחוש אם האריך כו' וא"כ תימה פל רמ"א שהבנים י"א זה כאן אלא לורך וי"ל דכאן מיירי אפי' לריפה זו דילנה לא הוה רק קול מ' מ"מ עכשיו שעושה שברים דהיינו גניחות וכל גניחה הוה טפי מילנה ע"כ יוכל להאריך קלת יותר מקול יללה לחוד בכל שבר שיעשה (°) וזהו דעת הג"א ופיי' אח"ז: (ג) ולפ"ז אין לחוש כו'. (°) פי' לפ"ז פד ט' ברומיטי"ן דהיינו קולות בעלמא (°) אבל יותר מט' הוה שיעור תקיעה ובקשר"ק הי' לנו להקל יותר להאריך בשבר מ' (°) פד י"ח קולות כיון דתרועה שם היא בסך זה ממילא לא הוה שיעור תקיעה פד י"ח שהוא גניחות ויללות אלא דכיון דבקש"ק אסור לו להאריך כיון דשם אתרועה אלא גניחות לחוד ויש לחוש לבלבול הדעת שם"א יעשה השבר אלוך מחבירו ויבינאו לידי טעות פ"כ יהוה ול"ל דהספק הוא לר' אבהו בזה דאפש"דלא פליגי מתני' וברייתא דתרוייהו כפי' גנמ ויליל ומתניתין תנא שיעור הנגמ וברייתא תנא שיעור הילל אם דלמא מ' מהם ופליגי כדאביי כב"ל. והקשו הראשונים למה תקעו תש"ת ותר"ת בתקיעה ראשונה לא היו לריכים אלא לש"ת אם לא בתר"ת והתקיעה האחרונה של תשר"ת תעלה לש"ת שלאחר זה ותי' הרב' תירוצים כמ"ש ב"י ולעד"ב דחכמים רלו להראות עיקר הדין שבתקיעה של (°) קש"ק יאריך יותר מתקיעה של קש"ק מ"ש פלגינהו לתרתי דליהוי היכירא וכן בקש"ק עם קר"ק כב"ל: (ב) וי"א דאין לחוש כו'. תמוה לי דהאי י"א מביא הש"ע פלמו של וי"א שעיקר יבבא היא ג' ברומיטי"ן ופ"כ אין לחוש אם האריך כו' וא"כ תימה פל רמ"א שהבנים י"א זה כאן אלא לורך וי"ל דכאן מיירי אפי' לריפה זו דילנה לא הוה רק קול מ' מ"מ עכשיו שעושה שברים דהיינו גניחות וכל גניחה הוה טפי מילנה ע"כ יוכל להאריך קלת יותר מקול יללה לחוד בכל שבר שיעשה (°) וזהו דעת הג"א ופיי' אח"ז: (ג) ולפ"ז אין לחוש כו'. (°) פי' לפ"ז פד ט' ברומיטי"ן דהיינו קולות בעלמא (°) אבל יותר מט' הוה שיעור תקיעה ובקשר"ק הי' לנו להקל יותר להאריך בשבר מ' (°) פד י"ח קולות כיון דתרועה שם היא בסך זה ממילא לא הוה שיעור תקיעה פד י"ח שהוא גניחות ויללות אלא דכיון דבקש"ק אסור לו להאריך בשבר מ' והוא מדברי הרא"ש זה לא הבנתי דכיון שעושה קש"ק בחותו פעם לא חזלי כתר יללה כלל וא"כ אין בו שיעות לעניין לעניין דבר מ' אלא חזלי כתר ג' גניחות כחם שלא יאריך בשבר מ' כשיעור לעניין לעניין הבשר מ' אלא חזלי כתר ג' גניחות כחם שלא יאריך בשבר מ' כשיעור כזה (°) חה מסתבר מאוד וכבר הסכים בת"ה סי' קמ"ח לבג"ח הזאת שב' ואף ע"ג שאר רבותיו לא כ"כ הרא' דדברים של פעם הם וא"כ לעניין מעם אין לו אלא שלא יאריך בשבר מ' כשיעור יללות וזה לפי' בשברים של קבר"ק משום לא פלוג עם שברים של קש"ק ופכ"ם אין רואי לקבר הרבה בכל שבר שפכ"ם ל"ל כדרך שבחול'עושה בגניחה כפירש"י וכ"כ בבג"ח שם לריל דלא יאא אם מקבר הרבה ובכ"י כ' והעולם לא מבנו כן אלא אם מקבר מעט אשר לריכים לבשר מעט לדרש"י בעמעט שיאריכו יאלא מבלל שבר והוה תקיע' שברי לדידים שיעור תקיעה כוי ג' כחות אבל שבות אם מסתלקה הוכחה זו שברי יללה כחו' יאלה כלל כמלש"ה: (ד) כשיעור י"ב ברומיטי"ן כו'. נמבך בזה אחר(°) מ"ש הרא"ש בפ"ז שב' ולריך למשוך בתקיע' של קבר"ק כשיעור ג' שברי' וג' כחות כו' והוא ס"ם מסורס' דבר

באר היטב

סי' ל"ט • ומ' בספר קול בן לוי דף כ"ם מ"ג:

תקצ (א) בבבר. ר"ל שבר מ' דבריהם קול מ' לא יאריך כמלשם מרומיטין דנמשם תקיעה: (ב) מדלי - כשיעור דהיינו ג' שברים ותרועה. דבשל תשר"ת עבדיק מספיקא דשמא תרועה דקרא הוא שביבה יחד ואם כן אם אלא בשיעור ג' שברים ותרועה אחרים. ולפסק אליבי דע

בפי' שיעור ג' שברים שכן ט' כמות ועוד שיעור תרועה דהיינו ט' כמות דהא עכשיו הוה שברים ותרועה הכל מ' ומ"כ בפי' י"ח כמו' בתקיעה כנגדם וכ"כ הרו' בהדיא שיעור ג' שברים וט' כמות אלא ודאי דל"ל גם בתכר"י וט' כמות ודברי הש"ע הם שלא בדקדוק ול"ל בש"ע י"ח תרומיטי"ן : (ח) בנשימה מ'. גם במנהגים בפרק כן וז"ל ויעשה ג' שברי בני הפסקה כלו' בלי הפסקה נשימה (וגם בלפני מו"ח ז"ל כי' כתוב לבד ההפסקה ותרע לפרש הדברים ובהגם טו"ה) היינו לכתחלה אבל בדיעבד יוצא אפי' בב' נשימות שהרי פסק בש"ז דמזכר מיד יתקע שבר מ' ופמ"ש בש : (ו) י"א שלא לעשותם בנשימה מ' ז"ד ר"ת בכתבו משמו כן מטעם דנמוחי דיליל לא עבדי איסי בנשימה מ' ובמ"ה כי' קמ"ב כ' לדעה זו יש איסור לא יעשה בנשימה מ' ואפי' בדיעבד לא יצא (°) והיינו בתקיעות של שברים דתוקעים בכל פעם קצר"ק דלא הוה בהרוע' כמלן דליתא כיון דבתחיל בשברי' ומניח רהיה מכפ"ק דמולין דחשיב כה"ג תוקע ולא מריע כשבו' מריע מחוך בתקיע' ואיני מכיר דאיה זו דהכי איתא בהם כיצד תוקע' כי' בי"ע כחל בעי"ם דבעי שיעי מבאר ס"ש לר"י תוקע ומריע מתוך תקיע' כי' קודם נמר בתקיעה ובב לפי אמר תוקע ומריע בנשימה מ' פירש"י ומ"מ הוא מפסיק בנתיים מיתיבי תוקעי' ולא מריע' רב יהוד' מתרגמ"ק לא מריעין בפ"ע הלא מחוך בתקיעה. ורב אסי מתרגמ"ק לא מריעין בב' נשימות אלא בנשימה מ"מ"כ מסיכי למד בת"ם דהתרוע' כמאן דליתא דהא מסייקרך ליכ' דלא מריע' קיימו בב' נשימות אלא ודאי דר"ת לא נתכוין לאיסור בנשימה מ' אלא דמ"ל קאמר כמ"ש כ"י ובדיעבד יצא עיקר התרועה מלותה בבקשהיה עסה שברים ובכיכם כמ' מקרי תרועה מלא בנשימה מ' מ"מ תרועה היא נמוחי ויליל לא עבדי איסי בנשימה מ' ומ"ע דהמר ר"ת נמוחי ויליל ובעי איסי התרוע' וי"ל דכאן היינו הרמ"ם דכ' שיש לעשותם בנשימה מ' ומ"מ תרועה היא בנשימה מ' ומ"מ הוא מפסיק בנתיים מיתיבי תוקעי' ולא מריע' רב יהוד' מתרגמ"ק לא מריעין בפ"ע הלא בנשימה מ'

ה ו"ל שחפי' וכו' .(*) ולמ"ד דתקיעה כמתעסק הוי הפסק (כמ"ש ס"מ) צריך לחזור לרחש לתקוע תשר"ת ואם תקע תקע' אח' בין תשר"ת הראשון לשני שיעלה לו לשמיע"ש מודו דעלתה לו בשביל מ"דהא מצוה מ' כן(לבוש)* (*)וכר"ן משמע דתקיעה זה נחשבת כתוקע לשם מצו'והוי הפסק(ופת"ש ס"מ) אחרונה של תשר"ת ובשביל הראשונה של תש"ת(ז)לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת ה ויא שאפי'בשביל אחת לא עלתה לו: הגה ואם תקע תקיעה אחת בין ג' סדרים ו והתנה שאינה מן הסדרים הוא הנכון העלה לו אותה תקיעה יצא (ג"י) :

ז ס אם שעה בתשר"ת ואחר שתקע ב' שברים שעה והתחיל להריע ט אם נזכר מיד (ח) יתקע ז (מ) שבר אחר פ ואם לא נזכר עד ח שנמר התרועה שהתח ל בה בשעו' לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע אלא חוזר ותוקע ג' שברים ומריע ותוקע אבל אם ט אירע בתש"ת או תר"ת הפסיד גם תקיעה ראשונה :

ח י (ט) אם הפסיק בתרועה (י) בין תקיעה לשברים או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה ק וכן אם הריע שתי תרועו' זו אחר זו או שתקע אחר התרועה תקיעה י (ט) כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה או לאחר שתקע ג' שברים שתקע

לפי' למ"ד מתעסק הלא הפסיד כלום ומ"ש ואם תקע כו' לא מיין כר"ן וברמזים וכירוש' (*) דקאי אמתני' ואז לא היו תוקפי'אלא סדר מ' דפדיין לא היה'תקע' ר' אבהו והפ"ם קאמ' דלא עלת' לו כלום ו והתנה. דבתנאה מקרי ספיר מכוון אך לכתחלה לא רצו לתקן כך מ"ל כשביל שלא יטעו לו' שמ"ל אלא ס"ת: ז שבר אחר ירתה מדבריו שמ"ל לעשותם בנשימה מ' (*) ולפי משל"ל שצריך לעשותם בנשימה מ' צריך לחזור ולתקוע ג' שברים (הרא"ש ורי"ו)(*) ואף כתקיעו' דמיושב כ"ל דלא"ל לתקוע ג' שברים דבדיעבד סמכי' אמ"ד שמ"ל נשימ' מ' ולכן סתם הרב"י פס: ח שנמר התרועה . פי' שעשה ג' כחות (מרדכי) (*) עס"ג: ט אירע בתש"ת . אפי' שבר מ' כמ"ש עס"ח : י כמתעסק כו' . כ"כ הטור אבל כר"ן אינו' דלא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת ה ויא שאפי'בשביל אחת לא עלתה לו: הגה ואם תקע תקיעה אחת בין ג' סדרים ו והתנה שאינה מן הסדרים הוא הנכון העלה לו אותה תקיעה אלא (ג"י) :

ז ס אם שעה בתשר"ת ואחר שתקע ב' שברים שעה והתחיל להריע ט אם נזכר מיד (ח) יתקע ז (מ) שבר אחר פ ואם לא נזכר עד ח שנמר התרועה שהתח ל בה בשעו' לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע אלא חוזר ותוקע ג' שברים ומריע ותוקע אבל אם ט אירע בתש"ת או תר"ת הפסיד גם תקיעה ראשונה :

ח י (ט) אם הפסיק בתרועה (י) בין תקיעה לשברים או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה ק וכן אם הריע שתי תרועו' זו אחר זו או שתקע אחר התרועה תקיעה י (ט) כמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה לתקיעה או לאחר שתקע ג' שברים

המקר' להתוקע תרועה בסדר תשר"ת אלא ידלג קרית' זו ויעב' כן התיקע מצאנו ובמקו' שלא ירלה לשמוע לדלג המקרא קריאת התרוע'בסדר תשר"ת מ"מ התוקע לא יתחין על הקריאה וימהר עצמו בתכיפה כל מה דאפשר כנ"ל: (ז) לא עלתה לו דלא מפסקי' תקיע' מ' לשמיע וי"א ס"ל דאין ריצא מצטרף לסיפא ולא סיפא לריצא הלכך אין כידו כלום : (ח) יתקע שבר אחר. דלא הפסיד סדרו כיון שגם התרוע' שיבא עכשיו להשברי' שבאים' הם תרוע' בתשר"ת זה דע' ארחא"ן והרא"ש מודה לו אלא דמחלק עליו בתם נמר התרוע' דלהרא"ן הפסיד סדרו וצריך לתקוע תשר"ת מחדש והרא"ש ס"ל אפי' בנמר התרועה לא הפסיד סדרו אלא עושה ג' שברים מחדש ומריע כיון שלא הפסיק בקול אחר מה שאיע שייך עכשיו בתשר"ת ופסק כאן הרא"ש ובמרדכי הביא דברי רבי' יואל שחולק על הרא"ן גם בריצא דהיינו בלא נמר התרועה שעשו' עוד שבר אחר וז"ל ולא

עמדתי על דברי מורי שנתן חילוק בין היכא דנמר התרוע' להיכא דלא נמר התרוע' כי כל אדם המתחיל בתרוע' במהרה יכול לעשות ג' יבבות ואחו' תרועה ואפי' אח"ל שלא עשה כיון ג' יבבות מנגן שאינו הפסק מה לי ג' ס"כ וכ' מו"ר ז"ל ודברי יבבות' ולכך יראה דאף אם לא נמר תרועה מוצר ותוקע ג' שברי' ואינו מועיל לעשות עוד שבר אחר אפ"ש הכל בנשימ' מ' דס"ס הוה הפסקה בחלצא שברים כו' עכ"ל וכן ראוי להורו' דאם הפסל יש בדבר לעשות ג"ש מחדש כיון דאין ע"ז שום מדמה ליסור וכבר הפסד ג' הפסק הייינו שלא הפסיד סדרו מטמ"ל אם הוה בקול מ' מן התקיעות ושתק בו בחלצא אפי' בשברים ביניהם בשתיק' לא הוה ולריך לעשות מחדש ומ"מ אם לא שתק בתוקו קול רק שהפסיק בנשימה ביניהם אע"פ שלא עשה כדין דהא לריך לגמור כל הג"ש בנשימה מ' מ"מ לא הפסיד מה שעשה קלת ממנו ושנים הנשאר כיון שלא נתקלקל הקול בנתיים כנל"ד נכון : (ט) אם הפסיק בתרועה כו' . בכל אלו ס"ל דאם הפסק ואפי' אם ג' תרועות בזה אח"ז מביא הטור י"א דלא הוה הפסק לחזור לרחש אלא נומר בסדר אלא שהרמב"ן ס"ל כיון שהוא לא נורהוה הפסק וכן פסק כאן ומשל"ל סי' תקפ"ח ס"ב דגם בשומע התקיעות הוה הדין דאם שמע בנתי' מה שלא לריך דהוה הפסק ומחזר לרחש דלא כמו . שמחלק לפיל בלבוש מסבר' והולא נגד הסברא לפש"ד : (י) כיון תקיעה לשברים . פי' אפי' בתשר"ת שייכה שם תרועה בשברים אלא שזה הקדימ' ולא שפיר עבר דקי"ל

ס"ק ט' הירע

אמר . ס"ז פסק שיעשה שלשה שברים ס"ם : (ט) כמתעסק . ומ"ל פסק אם דלא הוי הפסק ס"ם :

באר היטב

קרישלם התרועה בסדר תשר"ם לא ימסין על הקריאה ויאחר עצמו בתכיפה כל מה דאפשר עכ"ל : (מ) שבר אחר

שרד

עליו דברי אם קאי אמתני' ואז לא היה תוקעים רק תשר"ת אז תש"ת תר"ת אי"ם ס"ם לעיני ס"ל דאינו פולם אפילו בשביל אחר ופסעם כמ"ם ס"ז ואין הרא"ם מלרף לכפוף כו' ס"ם : סס"ז (*) ולפי מ"ם לעיל . ר"ל המחבר בס"ד : שם (*) ואף בתקיעות דמיושב . ר"ל דאין לו לסמוך על תקיעות המעומד אע"פ דאינה תקיעה זו אינה מתעסק אחר"כ ואם לפ"ד הרא"ם ורי"ו ואח"כ כ' הפ"ל דלריעת הרא"ם לא הוי הפסק : סס"ח (*) עם"ג דסס מבואר דלריעה דתרועה כו' מיושב תרועה כנ' כוחות אם כן הרל כנמר כיון שעשה ג' כוחות אף שהיה בדעתו לעשות עוד כוחות :

הגר"א

שהוא קול אלם תרועה שלימה ובשנין כיון שנמר הרא"ם שתחיל שברים אחר והוי כמו שהתלק לשברים ורל דמי למ"ם כתוספתא וכריע ואחר וכריע כו' כמ"ם בס"ם תשל"ה מלא נמר בתרועה הרא"ם שעדיין עסוק בה שגם התרועה לא נמר ואחר לשברים : אבל אם כו'. הכא לאתקיף רב עוירא ל"ד מ' וכמ"ם בס"ם אם הפסק כו' אם הפסק כו' ולא ברוב : אי שתקע אחר ותוספת' הכיתה ר"ן בשם הרמב"ן תקע וכריע כו' כנ"ל הש"ל בתשר"ת שהוא מעין הקול ולא נמר ע' הרא"ם ואולם בזה על הרא"ן אם"ל דאף בתשר"ת הפסי' : ס"ח אם כו' אי כו' ע' בס"ג נמר' ותוספתא ורוש"למי כנ"ל עור בשם הרמב"ן וכן כו'. תוספתא תקע כו' אין כידו אלא מ' כנ"ל וכתי' בעור אלא הרא"ם מודה בזה הרא"ם לא אחר אלא בתשר"ת שהתרועה של בשעות הוא מעין הקול ולכן אלו לא הקול בתר"ת שנמר בתרועה הרא"ם : אבל אם כו'. הכא לאתקיף רב עוירא ל"ד מ' וכמ"ם בס"ם אם הפסק כו' אם הפסק כו' ואין : אי שתקע אחר התרועה כו'. עור לדעת הרמב"ן. וכן משמע דעת הרשב"ל שהכריח בסברא הראשונה דס"ן כמ"ם ועמ"ת ס"ם ר' שמחלק או לאחר כו' והפסיק כו'. כמ"ם בתוספתא כ"ל והריע ואחר והריע הפסק קול אחר מה שאיע שייך דמדין כ"ל הרא"ם ורא"ן בעונדת המגלת וכ"כ הא"ם שם ס"ו בשם הראב"ד דעשה הי' אבל אם כו' הכא תשוב הפסק קול אחר וכמ"ם הרמב"ן אבל אם לא כו' . ומשמע דכ"ל שלא נמר כו' קול כמלמת כמו מחקל בשברים משל"ל נמר בתרועה

חכמת

באיסורא קא תקע נימא שהיה שיעור תקיעה אח"כ להסוברים דיוצאין בסוף בלי תחלה ועמ"ש בזה בחידושי בכמה דוכתא. וכעת נראה כך דאין הענינים דומין די"ל דזה דומה למה דקיי"ל אתרנו החסר כשר בשאר הימים ומ"מ אם היה חסר מאכילת עכברים או מנומר אף דתתך זה פסול דבא מכח דבר מאוס עיין סי' תרמ"ט כן י"ל בזה דהנה הטעם דמה"ב פסול מכח דמאוס לגבה. והנה מה דסריך הש"ס כי קא תקע באיסורא תקע הכוונה א"כ הוי מצוה הב"ע וכמ"ש בטורי אבן וא"כ אתי שפיר דתדאי בעלמא כגון ששמע שלא בעת חיוב או במתעסק בזה י"ל דיצא סוף בלי תחלה דדל מהבא התחלת התקיעה והוי כמאן דליתא אבל בזה דהוי מה"ב ופסול מכח מאוס לא מהני כו' דדל מהבא תחלתו דהוי כמאן דליתא כמו התם אף דחסר כשר מ"מ בבא מכח מאוס לא מהני וה"ה בזה . ובפרט דכאן י"ל יותר ממ"נ דהרי באמת זה הוי עולה וא"כ לא היה כאן תחלת תקיעה אם כן לא היה יוצא לחולין רק ע"י סוף התקיעה והדר לא הוי יוצא בזה כיון דתקע באיסור ולא"ה לגו דיוצא בלי תחלת התקיעה וכבר יצא לחולין על ידו וא"כ בע"כ צריך לצרף כאן גם התחלה ולא"ה לו' כמאן דליתא בזה ודאי לא מהני סוף בלי תחלה ובפרט דבא מדבר מאוס אבל במתעסק או שלא בחיוב דאין צורך לצרף תחלת התקיעה להסוף בזה אמרינן דהתחלה הוי כמאן דליתא כאלו לא היה כלל ויוצא בסוף בלי התחלה וז"ב בסברא בעה"י ודל"ק היטב: הגה בתיתי בזה ראיתי במשנה פ"ג דר"ה וכן מי שהיה עובר אחורי בהכנ"ם ושמע קול שופר או קול מגילה וכו' .ותמהתי מה לשון וכן מה ענין זה להקודם למה דתני תחלה בתוקע לתוך הבור ושוב עייניתי בתוס' שם שהרג ישר בזה ונדחקו . והנה לדעתי היה נראה לכאורה דמזה יהיה ראיה להסוברים דשמע סוף תקיעה בלי תחלת תקיעה יצא ויל"ל דע"ז קאי הך וכן כמו דבתוקע לתוך הבור אם קול שופר שמע אף דהתחלת התקיעה לא הי' לכך וכן מי שהיה עובר אחורי בהכנ"ם ושמע קול שופר הוי נמי כן אם כוון לבו אף דכבר היה הש"ץ תוקע קודם שהתחיל זה לכוונן נמי יצא כזה השווה אותם דבשניהם די בסוף התקיעה בלי תחלת התקיעה משא"כ באם תוקע לא יצא כה"נ וכנ"ל אף דקיי"ל מצות לאו להנות ניתנו מ"מ נ"מ בתקיעות דרבנן לדעת הרז"ה דס"ל להנות ניתנו בזה לא יצא בשל עולה ולא מהני סוף תקיעה בלי תחלת התקיעה לכך קמ"ל בזה דאפשר לו' דל תחלת התקיעה מהבא מהני סוף תקיעה בלי תחלת התקיעה כן י"ל בזה . אך להסוברים דלא מהני סוף תקיעה בלי תחלת התקיעה י"ל הכוונה אם נימא דקיי"ל כמ"ד מצות אין צריכות כוונה ולפמ"ש בחיבורי ספר החיים דשומע מאחר לכ"ע בע' כוונה י"ל כך כיון דכתבו הפוסקים החילוק זה של המשנה בין אם קול שופר שמע או קול הברה הוי רק בשומע אבל התוקע ודאי יצא ואי"כ שפיר אמרו בהכנ"ם יש חילוק בין אם כוון לבו או לא אך אם לא נימא לשומע דהתוקע אף אם לא כוון יצא אבל השומע יש חילוק בין אם כוון לבו או לא אך אם לא נימא כן בפרט למ"ד מצות צריכות כוונה ולפי מה דסריך הש"ס להך משנה למ"ד לא בע' כוונה ולא הוי ס"ל החילוק בין אם עושה מעשה או לא דאל"כ לא הוי סריך מידי ולפ"ז י"ל מה דנקט וכן היינו

מחצית

ס"ק ה ו"ל ס' ואם תקע כו' כיון מודים דעלמה כו' דאם תקע אחר אחם כן . ר"ל דוקא אם תקע כיון שמר"ם

אמרים ומלה נאמלי אמ"ם וכיון דאמר מן הסמי מרדים אינו אמרים אמ"ם אמרים אמ"ם אמרים אמ"ם

בגמ' נמי מיכם והדר ייליל ולא מיסבא . ומ"ש אח"כ מו שמפסיק כשכרי בין תקיע' לתרועה זה לא קלי תקפר"ת דמ"כ היינו ריש מסכ"ר שמסדר התרועה ושברים אלא דזה קלי על תר"ת שהוא מוסיף שברים בין התקיעה הראשונה לתקיעה הרמויה שם כנלפ"ד : (יא) בלד הרחב של שופר . וסי' מן המיגר קרמתי יה :

תקצא (א) אמין מזכירין פסוקי כו'. שאין לו' פסוקי מוסף אלא בשבת ור"ח דרגילי בהו ולא אתי למטעי אבל בשאר מועדי דלא רגילי בהו אתי למטעי לכך אין מזכירין אותן אלא אומרי' ככתוב בתורתך (°) כו' היכא דיולא בו ידי מלכיות זכרונות ושופרות : (ב) ושני שעירים לכפר. היינו הסעיר שהוא לחטאת והשעיר של ר"ח והא דאין מזכירין ר"ח היינו כדי שלא יאמרו יום ב' דר"ח עיקר כמו בשאר ר"ח. ויש עוד טעם שלא לתת ליום זה מעלה מלד שהוא ר"ח שאדרי יש לו מעלה גדולה מזו מלד ר"ה ור"ח ובכלל במ"ש זכרון דקלי נס על ר"ח וכתיב כיום

יא (י) והפסיק ואח"כ תקע שברים אחרים ואפי' שבר א' בכל אלו הוי הפסק והפסיד גם יב תקיעה ראשונה : ט אם תקע שני תשר"ת או שני תש"ת או שני תר"ת כהונן ושעה בשלישי ראין צריך לחזור אלא לאחרון שטעה בו : אם תקע (יא) בצר (יא) הרחב של השופר לא יצא: °הגה ואחר שחקעו אומר הש"ץ פסוק (יב) אשרי העם יודעי תרועה ומקרי ומחזירין הספר למקומו :

תקצא סדר תפלת מוסף ביחיד ובו ח' סעיפים :

א מ °° * יתפללו הצבור בלחש תפלת מוסף ט' ברכות
ג ושליח צבור יתפלל גם כן עמהם בלחש :
ב ג * המנהג פשוט בכל בני ספרד (א) שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף כלל : הגה והמנהג הפשוט בתשכנז ובגלילות אלו לומר פסוקי מוסף ראש השנה א ואין אומרים פסוקי מוסף ראש חודש *) אלא אומרים מלבד עולת החודש ומנחתה ועולת התמיד ומנחתה

וכו' (ב) ושני שעירים לכפר ושני תמידים כהלכתם (טור) ב ואומרים ג"כ (מ) מוספי יום הזכרון : (ר"ן סוף ר"ה ורבי' ירוחם וכל בו) : °עי' תקפ"ז ס"ג °°רשש מ'

תשר"ת פעם מ' ואע"ג שהפסיק בתמצע הסי' דתשר"ת כ"ל דאין בכך כלום דהא מדינא יש לתקוע פעם מ' למלכיות ומ' לזכרונות ומ' לשופרות משום דליכא קפידא בתה (°) שמפסיק בין הסדרים ואע"פ שיש כשהומע קול שופר אחר נרע כ"ל דאין בכך כלום: ונ"ל דבכל זה אפי' טעם בתקיעות דאיושב צריך לחזור ולא מ' דנסתוך על תקיעות דמעומד דכיון שבירך על אלו צריך לעשותן כהונן וגם בתקיעות דמעומד צריך לחזור [ועפשי' קכ"ז] אבל אם טעם בתקיעות אחר התפלה אין בכך כלום :

תקצא אע"פ שש"ץ מוציא בר"ה ויה"כ אפי' הבקי מ"מ אין כל אדם יכול לשמוע מתחלה ועד סוף כמ"ש סי' קכ"ד (טור) וגם לפי פירש"י ותו' לא סבר אלא מי שסיים אומם ולא הי' יכול לסדר תפלתו ולפי' הר"ן אינו מוציא אלא מעני' ברכות אבל ז' ברכות מחויב להתפלל בשאר י"ש לבן מוטב להתפלל כל מ' בלחש כל הני' ברכות ופוד כ"ל דאפי' בדיעבד לא יצא בתפלת הש"ץ כיון שמפסיקים בפעמו בפיוטים לא יצא י"ח כלל מ"ש ס"ח ופסי' קכ"ד וסי' תקל"ב ס"כ: א ומ"מ פסוקי כו'. (°) אפי' קודם הקרבנות אמ"מ אותו [טור מנהגים לנוס ס' תקפ"ב] : ב ואומרי' ג"כ מוספי כו'. מע"ל שהרב"י כתבו בסמוך ס"ג כתבו רמ"א כאן לבודיעבו דאף למנהגנו שאומרים הפסוקים יאמר מוספי אלא אם כן נתקיים ואין שריר לבית עשיו בע"ז דף י' ע"ב משא"כ בר"ן שכ' שלא לומר פסוקי מוסף ר"ה מ משמע פסוקי ר"ה אומרים ואפ"ה כ' לו' את מוספי כו' ע"ש : ומ"מ בר"ן שכ' שלא לומר פסוקי מוסף ר"ה מ משמע פסוקי ר"ה אומרים ואפ"ה כ' לו' את מוספי כו' ע"ש : במקום שהקהל (°) מתפללין עם הש"ץ והש"ץ

תוקע

ח"ם או"ח סי' קס"ה [שם כ' על דברי המג"א דאדום נקרא זרע יצחק ושוב כתב דבירושלמי מייתי מראשר הקב"ה ליצחק לורעך אתן את הארצות האל ולעשו לא נתן ודחת זה דהרי נתנלו באמת קיני וקניזי וקדמתי. ותמוה בעיני הרי ש"ם ערוך הוא בפסחי' דף קי"ט ע"ב עתיד הקב"ה לעשות משתה ביום שיגמול חסד לזרעו של יצחק וידוע שאין עשו בכלל וא"כ מוכח מלשון חז"ל דזרעו של יצחק הוא ישראל דוק' וכן מוכח מלשון הקרא ביום הגמל את יצחק דקאי אחיהם שיגמול חסד עם יצחק וא"כ אין לעשו זכות בזה שאינו נכלל במשמעות יצחק וזרעו. ואין לדחות דמקצת זרעו קאמר ולעולם עשו נמי נקרא זרעו א"כ בקיצור הוא ליה לדחות הראי' מן הירושלמי . אלא ע"כ אין זה במשמעות הלשון וצע"ג לכאורה וקצת יש לדחות דהשים דפסחים קאי אלעתיד לבוא ואז כבר נתקיים ואין שריר לבית עשיו בע"ז דף י' ע"ב משא"כ עכשיו בתפלתינו יש לחוש שיחי' עשו בכללן]: (שם ולא כל יצחק). נ"ב צ"ע בכל זה בס"ש הרמב"ן פרשה דברים בפסוק אחיכם בני עשו ע"ש שכ' בני ישמעאל וקטורה אינם נקראים אחים משום דכתיב כי ביצחק יקרא לך זרע משא"כ עשו. וצ"ל דס"ל לרמב"ן כמ"ש המג"א דנקרא עכ"פ זרע יצחק והו"ל צד אחוה מכח יצחק משא"כ בני ישמעאל וקטורה. ובתשובת יעב"ץ ח"א סי' קס"ד כתב לזרעו תזכור קא אברהם שהזכיר בתחלה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו ועל זה אמר לזרעו של אברהם תזכור ואין עשו בכלל. ונכון הוא אך מה שכתב עוד דאין חפסד אם משללים גם על אומות העולם ביום הזה ומייתי ראיה מגם את נת באחינה זכרת לחרבות זרעו ואין זרע אברהם בכלל זרע נח כמבואר בסמ' נדרים דפל"ט ע"ב. וכמה תשובות בדבר חדא

באר היטב

(י) והפסיק . אבל אם הכל נעשה בתקיעה אחת אפי' התחיל להריע כשר כמ"ש ס"ז . והא"ם אם התחיל בתקוע ואין קולו עולה יפה ומתחיל לתקוע שנית בשכבת הכל לתקיעה אחת . ודע דכל זה אפי' בתשר"ת דוקא כשמרע בתוך השברים הוא מעין התרועה שיש לו לתקוע משא"כ כשעשה התרועה שיש לו לתקוע אין לו אלא תקיעה אחת אם לא שיש לו לתקוע בשברים אחר אחר זה אם לא יצא . וא"ש אם אמר אבל אם כל נעשה בתקיעה מ' אפי' התחיל להריע כשר כמ"ש ס"ז וא"ש אם תקע בשלישי ראין צריך לחזור אלא לאחרון שטעה בו : אם תקע (יא) בצר (יא) הרחב של השופר לא יצא: °הגה ואחר שחקעו אומר הש"ץ פסוק (יב) אשרי העם יודעי תרועה ומקרי ומחזירין הספר למקומו : ס"ק יא אבל אם כל נעשה בתקיעה מ' כו' ר"ל אלא גמר אותה תקיעה ומתקבלת באמצע הקול כגון אלא גמר השברים ומתקבלת באמצע הקול אינם נקרא תרועה אם לא שיבא אחר השברים ואז אינם נקרא תרועה אלא תקיעה אחרת ואם אינו מגיע לגמר אותה תקיעה ומתקבלת באמצע הקול אינם נקרא תקיעה אלא תרועה ולא יצא

הוקע ונסה לכור לשוח ולגעור בו דתקיעות שעל סדר הברכות אין מעכבות כ"ם שהיחידים מ"ל לשמוע על סדר הברכות ואף אם לא שמעו תקיעות דמיוסב יחזרו ויתקעו לאחר התפל' אותו סי' שעשה ודיו [רשב"א סי' רל"ה]: ג (°) וגם ביום ב' כ"ל הרעעם דלא לזגזגו כיה: ד ומ' של תורה. ואם הפליט בנכיה יצא: ה וכתורתך (°) (°) ול"ל ג"כ וכן כתוב בדברי קדשך וכן ובמ' פ"י עבדיך הנביאים [ס"ג כ"ה]. ו יצא. ולפי' בתחלה רשאי שלא לו' שוס פסוק אבל אם התחיל בפסוק מ' ל"ל כולם (כ"ה בגמ' ועור וכ"מ) ומ"מ כ"ל דהאידנא שויי' עלייהו כחובה ול"ל כול' כמ"ש הרי"ף בני תפלת ערבית ולכן כ' רמ"א לשון דיעבד: ז לזרע יעקב. דאם אי' לזרעו יהיה עשו בכלל טוב' שברי שמיו האומר קונם מזרע אברהם מותר באומות שאת' כי ילחק יקרא לך זרע עכ"ל ריב"ש וכ"כ המפרש בנדריסר"ל דאמרי' ילחק ואת כל ילחק ולריך פיון דכתי מילתא אמר הקב"ה לאברהם שעשו לא יקרא על שמו*) אבל נקרא על שם ילחק והנודר מזרע ילחק לסור בעבו וי"ל מדקאמר רחמנא ליצחק לזרעך

הגה לא יתפלל ביחיד תפלת מוסף בראש השנה (ד) עד אחר (ה) ג' שעות היום:

ג ד צריך לומר את מוספי יום הזכרון כדי לכלול גם מוסף ר"ח ג (°) וגם ביום שני יאמר את מוספי:

ד ה אומרים י' פסוקים של מלכיות וי' של זכרונות וי' של שופרות בכל ברכה ג' מהם של תורה וג' של כתובים וג' של נביאים ד וא' של (ג) תורה ואם רצה להוסיף על אלו י' רשאי: מיהו אם לא התחיל בשום פסוק רק אמר (°) ה ובתורתך כתוב לאמר ו (ג) יצא (עור):

ה ו אין אומרים פסוק במלכיו' ולא בזכרונו' ולא בשופרו' של פורעניו' של ישראל ז ואא"א פסוק זכרונו' של יחיד:

ו ח יש קוראים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרו' בפסוק וביום שמחתכם שאין מזכיר בו שופר אלא חצוצרו' ט והרא"ש י והר"ן כתבו לקיים המנהג:

ז כ ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור כך היא הנוסחא המפורסמת והמדקדקים לומר ז לזרע (ד) יעקב תזכור (ג) ח משנה ממטבע שטבעו חכמים א] בברכות ואינו אלא טועה הגה ומומרים עלינו ומלוך והס"ן מוסיף מומילה ומאר פיוטים כל מקום לפי מנהגו (עור):

ח ל ט לא יתפלל ביחיד תפלת מוסף בראש השנה (ד) עד אחר (ה) ג' שעות היום:

הכסף והוא ר"ה (°) שמתכסה החדש בו: (ג) משנה ממטבע בו'. כ"כ ריב"ם הטעסמ"ל לזרע יעקב דאפי' לזרע ילחק סתסבות יעקב כדאמרי' כי ילחק יקרא לך זרע ולא כל ילחק לאפוקי עשו אבל כם' בכמ' אלמיסלבעל הפרדס ראיתי שכתב לתלוק ע"ז ואמר כיון דאשכחן ביבמות דזרע פסול כמי אקרי זרע לעניין זרע אין לה וכתפלה בע' לפרושי טפי כל מה דאפסר ומביא ראיה ע"ז מס' הזאר מתפלתו של יעקב ע"כ (°) י"ל לזרעו של יעקב ולא לזרעו דהזרע מתיחס לילחק ביעקב וכן עיקר ורחוי לו' כן: (ד) עד אחר ג' שעות. לפי שבג' שעות החלו הקב"ה דן עולמו ודוקא יחיד אבל רבים הן אל כביר לא ימאס ודוקא מוסף כיון שאינו מחויב להתפלל אותה בזמן ההוא משא"כ הפלת יוצר שזמנו אז אין לרחות: ו"א

נתיב חיים

מ"א סק"ה °) ול"ל ג"כ. ל"ב אבל כרא"ש ברי"ם דף ל"ה לא כ"כ ש"ם:

יד אפרים

תקצא בס"ז סק' בהתכסה כתובה בו ובהיום דר"ה דף מ' בגיא. כירושלמי וכ' דלא יצא כתיב ויכפר עב הבלי דבל ריח קרוי מיב כו': במגיא סק"ו ולכן כתב רמ"א לי דיבעד בלא זה נ"ב יש לתוש לשיטת רש"י וכ"ל ובכ לא קלי רק לאפוקי מוסף אבל בסוקי מלכיות כו' לריך להזכיר אף לא לא התחיל בשום פסוק ע"ש: ס"ק ז' הרע ילחק לפכר בכות לחבר בעבו כו' כ"ל:

אשל אברהם

א] בברכות ע' ע"ז ובהריי בלבן מת' סי' ל' בבלה דיש לבריכם על הה בוסתנו:

דגול מרבבה

בפדובר עד ובני הבידים בהלכתן ובלא בדברי הבב"ד בהגה בדברי רמ"א בכ"מ בהכתיב אחר ההב"ד כיה לו לבקדים ובהתהו ובו' ובני הבידים בבלבהב קובבסוק הלבד עולה הבוב: *) לפירש"י בפ"ב ו"ל ובל' הבר קיים יביד זה ילחק הובם דבבו לא בק' זרעו של ילחק בבדי הבדי בהבוב ולא בלליו הבם ובני בבו לא בהתיבו בבילה בהבוהר בבבדרין דף ל"ט ב"ב להגם לפי' ריה בם יביד זה לבדהם לין בזה ר"ל:

חתם כופר

דזה אינו תפלה אלא שבח לתקב"ה מה בהיות. ועוד אז עדיין לא נולד אברהם והיה בבח הם בנו כל נח ונקרא שפיר להרבות זרעו. ועוד שאני אוה"ע מאדום דכתיב ולאום מלאום יאמץ. ועוד א"כ יהיה גם עפלק בכלל זרע יצחק ואנחנו מצווים למחות בכו ודוד צלע"ג הא עשו נשא מבני שעיר החורי ומבנות ישבעאל הא אפי' אם ישראל הנושא נוי אינבנו בתייחס שוב אחר אברהם בכל בכן עשו בשלמא קרא כי ביצחק ולא כל יצחק אי"צ"ל למעוטי עשו נופא והש"ס דנדרים נמי אי לאו קרא הוי אזלינן אחר לשון בני אדם שקוראין להם בני עשו

שערי תשובה

בחודש ובהתה גולי ובוין ג"כ לקמן סימן הרכ"ח ובהבבב בהרמ"ח ובקובפרס בטה לפרים בתבהי בזה: (ג) בס"ע וגם ביום בבני כו' עיין בבג"ח ובאר בגולה ובדבי יוסף כ' דלף בתי בזמן הבינו הבקדים. ע"פ הרמ"ו בוו עבדי תרי יומא הבפיקא בס"ם בהבבב"ם ולבן לבו עושים בתי"י ר"ה בבהתה בבו דבוי עבדי' לא ובמלא דליובבי הלהרן ר"ה בהבלים בתי"ל ובפיר אמרי' לה מוספי ע"ש: (ד) יעקב עבה"ם ובת' בבבנו"י ח"ב סימן מ"ג בה שבדבם בהתזוריה דפוס זולבלתך שבני אלבבנו מבבים ובבבים בבי"ל ובבבים בבי"ל בבבים בבי"ל בבבים בבי"ל ב

תקצב (א) וי"ת שתוקעי' תשר"ת כו' ז"ד ר"ת שהקש' על מותן שאומרי' תשר"ת תש"ת תר"ת דהוי סתרי מהדדי דבזה עושה התרוע' מה שאין עושה בזה והיה מן הראוי לו' על כל פעם תשר"ת תש"ת תר"ת כמו בתקיעות דמיושב אלא דהוה טרחא יתירה ולכן הנהיג ר"ת לו' בכל פעם תשר"ת לפי שבזה יצאנו מידי ספק שמחסר מה דצריך ואע"פ שיש חשש הספק דהיינו שמא גמות לבד מו יליל לחוד ממלא דהוי בשני הספק מ"מ עדיף לתקן החשרון מתיקון הספק כיון שעכ"פ כבר תקנו הכל בתקיעו' דמיושב סמכי"ע"ז: (ב) לא ישיח לא התוקע כו'. בעור כתוב מ"ל לחזור ולברך ומיהו יש לנעור במי שמסיח כו' וכ"כ הר"ן בשם ריש מתיבתא שרלוי לנעור ותמה הר"ן שהרי אין בשיחה זו הספק מידי דהוי אמדבר באמצע הסעוד' דמ"ל לחזור ולברך המוליא. ולעד"ל לתרץ דזה הוי כמי שלא התחיל עדיין במצו' וכגון שלא אכל עדיין כלל דהא בשעת הברכה מתכוין על עיקר קיום המצו' שהיא על סדר הברכות כמ"ש סי' תקפ"ה למה תוקעין בשהן ושכין וחוזרים ותוקעין בשעת מוסף כדי לערבב השטן' בתקיע' הראשון' מתערבב קודם התפל' כדי שלא יקטרג בשעת התפלה כו' הרי שעיקר התקיעה של מצוה היא על מ"ל לחזור ולברך כיון שעכ"פ התחיל בעשית מצוה והלורך לה מ"מ כ"ז שהוא לא קיים עדיין העיקר אינו יכול להספיק ולא עוד אלא שבכל מצוה שהוא עוסק ואינו רשאי להפרד מעשה שיקיי' כולה איסור יש בהפסקתו ובכדיק' חמן מצינו ג"כ איסור כמ"ש סי' תל"ב. ואין זה דומה למדבר באמצע הסעוד' לו כיון שבכוכו בסוכ' דשם אי בעי פסיק והולך לו משא"כ במקום שלא נמר עדיין המצו' וכמו הכא שעיקר המצוה עדיין לפניו שעוד יש איסור להשיח ומה לי שיחה שבין התקיעות עצמן של מיושב דודאי יש איסור שם להפסיק בשיחה ומה לי אחריהם כל שלא קיים עדיין מה שצריך להמצוה הזאת ובסי' תל"ב כתבתי עוד מזה ע"ש בכללא"ד דיש איסור בהפסק' זו בשיח' מדינא ודונמא לזה מצינו בס' ש"ם דף ק"כ לענין ברכת מלה וז"ל ואפי' אם עיקר (") המצו' בתחרונה אין זה תימה אם מברכין על הראשונה כדי לעטור האחרונה כו' עכ"ל ואע"ג דהתם שרי להשיח בין אכילה ראשון' לאחרון' התם חד ענין הוא

תקצב (") (") התוקעין והשומעין צריכין לעמוד [לבוש סי' תקפ"ה] ועסי' קל"ד סס"ד: יש מקומות שנוהגים לתקוע כשמתפללין בלחש ואין לנהוג כן לכתחל' [כ"ה] : א היום הרת עולם . דבתסרי נברא העולם [לבוש] אבל בתו' דר"ה דף כ"ז אית' דקי"ל כר"י דאמ' בניסן נברא העולם. והא דאמרי' זה היום תחלת מעשיך וכו'. ע"ש ומסקי דבתסרי עלה במחשבה להברא'ת ולא נברא עד ניסן ועכ"מ סס' תקל"א: ב לא ישיח . ובשעת התקיעות שיש דאסור לשוח אפי' (") לרוק אסור [ע"ה] : ג והתפלות אין הפסק. ותע"ג דכסי' קס"ז ס"ו כ' דלכתחל' לא ישיח כלל היינו דין ברכה להמוליא אבל בין תקיעות לתקיעו' שרי לכתחלה לשיח מעניינם : ד א"ל לחזור. ול"ד לסח בין תפילין לתפילין דהת' כ' מצות הן משא"כ הכא דכולו (") חדא מצוה היא [הרי"ף] וא"כ אפי' אם בין התקיעו' דמיושב עלמן א"ל לחזור ולברך [הגמ"י ורא"ש] (") ועמ"ש סי' תק"ן ס"א: ה בענין התקיעו'. ל"ע דבסי' קס"ז ס"ו פסק דלכתחלה לא יפסיק כלל ואפשר דהכא מיירי שלריך לשוח כגון שאומר להכיא שופר וכיוצא בו ופשוט דאם בא בין ברכה לתקיעה מענין תפלה דלריך לחזור ולברך ול"ל לעמ"ל דאם אם מלרכי שעודה אע"פ שאינו לורך המוליא א"ל לברך דהתם המוליא ומי לורך שעודה הוא משא"כ כאן דמה ענין תפלה לתקיע'וכ"מ במרדכי ומ"ש רמ"א (") דהתפלות לא הוי הפסק הייו בין ברכה לתקיעה אבל בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה הוי הפסק ולריך לחזור ולברך אם הברכו' ותקיעו' מעכבו' זו את זו ובו ב סעיפים :

תקצג אם הברכו' ותקיעו' מעכבו' זו את זו ובו ב סעיפים :

א מ ברכות של ראש השנה א (א) ויום הכיפורים ב מעכבות זו את זו שאם אינו יודע כולם (ג) לא יאמר מה שיודע מהם אלא לא יאמר כלום:

°ר"י הלוי רדב"ז כ"ע

תקצא תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות ובו ד"ם :

א מ מחזיר שליח צבור (א) התפלה ותוקעין (ב) על סדר הברכו' למלכיו' ב תשר"ת פעם אחת ולזכרונו' תש"ת ולשופרו' תר"ת ג ועכשיו נוהגים לתקוע למלכיו' תשר"ת שלשה פעמים לזכרונו' תש"ת שלשה פעמים ולשופרו' תר"ת שלשה פעמים : הגה ° (א) וי"ת שתוקעים (ג) תשר"ת למלכיות פעם אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם ר"ת ומנהגים) וכן המנהג במדינות אלו ונהגו לומ- כל פעם אחר שתקעו א היום הרת עולם ואחרשת (מהרי"ל) אפי' בשבת שאין תוקעין אומרים היום הרת אבל לא אחרשת : (מנהגים)

ב ד יחיד אינו מפסיק לתקוע בברכות ואפי' יש לו מי שיתקע לו : הגה אלא תוקעים לו קודם שיתפלל מוסף ואין לריכים לתקוע לו שנית : (כל בו וב"י בשם א"ח) :

ג ה (ב) ב לא (ד) ישיח לא התוקע ולא הציבור בין תקיעות שמיושב לתקיעו' שמעומד (מיהו בענין התקיעות ג והתפלות אין הפסק) (מרדכי ומהרי"ל) אע פ דנרים בטלים ד (ה) א"ל לחזור ולברך (טור) וא"צ לומר שלא ישיחו (ו) בין ברכה לתקיעו' אם לא ה בענין התקיעו' :

ד ו זה שתוקע כשהן יושבין תוקע על סדר הברכו' :

הגה ומיהו אינו מעכב ויכול ן אחר לתקוע אלא ז שרלוי לעשות כך וכבר כתבתי לעיל סי' תקפ"ה :

תקצב אם הברכו' ותקיעו' מעכבו' זו את זו ובו ב סעיפים :

א מ ברכות של ראש השנה א (ח) ויום הכיפורים ב מעכבות זו את זו שאם אינו יודע כולם (ג) לא יאמר מה שיודע מהם אלא לא יאמר כלום:

°ר"י הלוי רדב"ז כ"ע

תקצג תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות ובו ד"ם :

א מ מחזיר שליח צבור (א) התפלה ותוקעין (ב) על סדר הברכו' למלכיו' ב תשר"ת פעם אחת ולזכרונו' תש"ת ולשופרו' תר"ת ג ועכשיו נוהגים לתקוע למלכיו' תשר"ת שלשה פעמים לזכרונו' תש"ת שלשה פעמים ולשופרו' תר"ת שלשה פעמים : הגה ° (א) וי"ת שתוקעים (ג) תשר"ת למלכיות פעם אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם ר"ת ומנהגים) וכן המנהג במדינות אלו ונהגו לומ- כל פעם אחר שתקעו א היום הרת עולם ואחרשת (מהרי"ל) אפי' בשבת שאין תוקעין אומרים היום הרת אבל לא אחרשת : (מנהגים)

ב ד יחיד אינו מפסיק לתקוע בברכות ואפי' יש לו מי שיתקע לו : הגה אלא תוקעים לו קודם שיתפלל מוסף ואין לריכים לתקוע לו שנית : (כל בו וב"י בשם א"ח) :

ג ה (ב) ב לא (ד) ישיח לא התוקע ולא הציבור בין תקיעות שמיושב לתקיעו' שמעומד (מיהו בענין התקיעות ג והתפלות אין הפסק) (מרדכי ומהרי"ל) אע פ דנרים בטלים ד (ה) א"ל לחזור ולברך (טור) וא"צ לומר שלא ישיחו (ו) בין ברכה לתקיעו' אם לא ה בענין התקיעו' :

ד ו זה שתוקע כשהן יושבין תוקע על סדר הברכו' :

הגה ומיהו אינו מעכב ויכול ן אחר לתקוע אלא ז שרלוי לעשות כך וכבר כתבתי לעיל סי' תקפ"ה :

תקצד (") (") התוקעין והשומעין צריכין לעמוד [לבוש סי' תקפ"ה] ועסי' קל"ד סס"ד: יש מקומות שנוהגים לתקוע כשמתפללין בלחש ואין לנהוג כן לכתחל' [כ"ה] : א היום הרת עולם . דבתסרי נברא העולם [לבוש] אבל בתו' דר"ה דף כ"ז אית' דקי"ל כר"י דאמ' בניסן נברא העולם. והא דאמרי' זה היום תחלת מעשיך וכו'. ע"ש ומסקי דבתסרי עלה במחשבה להברא'ת ולא נברא עד ניסן ועכ"מ סס' תקל"א: ב לא ישיח . ובשעת התקיעות שיש דאסור לשוח אפי' (") לרוק אסור [ע"ה] : ג והתפלות אין הפסק. ותע"ג דכסי' קס"ז ס"ו כ' דלכתחל' לא ישיח כלל היינו דין ברכה להמוליא אבל בין תקיעות לתקיעו' שרי לכתחלה לשיח מעניינם : ד א"ל לחזור. ול"ד לסח בין תפילין לתפילין דהת' כ' מצות הן משא"כ הכא דכולו (") חדא מצוה היא [הרי"ף] וא"כ אפי' אם בין התקיעו' דמיושב עלמן א"ל לחזור ולברך [הגמ"י ורא"ש] (") ועמ"ש סי' תק"ן ס"א: ה בענין התקיעו'. ל"ע דבסי' קס"ז ס"ו פסק דלכתחלה לא יפסיק כלל ואפשר דהכא מיירי שלריך לשוח כגון שאומר להכיא שופר וכיוצא בו ופשוט דאם בא בין ברכה לתקיעה מענין תפלה דלריך לחזור ולברך ול"ל לעמ"ל דאם אם מלרכי שעודה אע"פ שאינו לורך המוליא א"ל לברך דהתם המוליא ומי לורך שעודה הוא משא"כ כאן דמה ענין תפלה לתקיע'וכ"מ במרדכי ומ"ש רמ"א (") דהתפלות לא הוי הפסק הייו בין ברכה לתקיעה אבל בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה הוי הפסק ולריך לחזור ולברך אם הברכו' ותקיעו' מעכבו' זו את זו ובו ב סעיפים : הגה ומיהו אינו מעכב ויכול ן אחר לתקוע אלא ז שרלוי לעשות כך וכבר כתבתי לעיל סי' תקפ"ה :

תקצא (") (") התוקעין והשומעין צריכין לעמוד [לבוש סי' תקפ"ה] ועסי' קל"ד סס"ד: יש מקומות שנוהגים לתקוע כשמתפללין בלחש ואין לנהוג כן לכתחל' [כ"ה] : א היום הרת עולם . דבתסרי נברא העולם [לבוש] אבל בתו' דר"ה דף כ"ז אית' דקי"ל כר"י דאמ' בניסן נברא העולם. והא דאמרי' זה היום תחלת מעשיך וכו'. ע"ש ומסקי דבתסרי עלה במחשבה להברא'ת ולא נברא עד ניסן ועכ"מ סס' תקל"א: ב לא ישיח . ובשעת התקיעות שיש דאסור לשוח אפי' (") לרוק אסור [ע"ה] : ג והתפלות אין הפסק. ותע"ג דכסי' קס"ז ס"ו כ' דלכתחל' לא ישיח כלל היינו דין ברכה להמוליא אבל בין תקיעות לתקיעו' שרי לכתחלה לשיח מעניינם : ד א"ל לחזור. ול"ד לסח בין תפילין לתפילין דהת' כ' מצות הן משא"כ הכא דכולו (") חדא מצוה היא [הרי"ף] וא"כ אפי' אם בין התקיעו' דמיושב עלמן א"ל לחזור ולברך [הגמ"י ורא"ש] (") ועמ"ש סי' תק"ן ס"א: ה בענין התקיעו'. ל"ע דבסי' קס"ז ס"ו פסק דלכתחלה לא יפסיק כלל ואפשר דהכא מיירי שלריך לשוח כגון שאומר להכיא שופר וכיוצא בו ופשוט דאם בא בין ברכה לתקיעה מענין תפלה דלריך לחזור ולברך ול"ל לעמ"ל דאם אם מלרכי שעודה אע"פ שאינו לורך המוליא א"ל לברך דהתם המוליא ומי לורך שעודה הוא משא"כ כאן דמה ענין תפלה לתקיע'וכ"מ במרדכי ומ"ש רמ"א (") דהתפלות לא הוי הפסק הייו בין ברכה לתקיעה אבל בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה הוי הפסק ולריך לחזור ולברך אם הברכו' ותקיעו' מעכבו' זו את זו ובו ב סעיפים : הגה ומיהו אינו מעכב ויכול ן אחר לתקוע אלא ז שרלוי לעשות כך וכבר כתבתי לעיל סי' תקפ"ה :

נתיב חיים

תקצב מ"א בהתחלה °) וכתוקע והשומעין על סדר הברכות צריכין כנ"ל :

לבושי שרד

תקצב מ"ז סק"ב (*) המלוה בתחרונה וכו' . ר"ל תחילת תפיקומן : מ"א (°) ד"ה תוקע . וע' סימן קכ"ה. דשם מבואר דבתחרת הש"ן התפלה לריכין הלבור לעמוד דשומע כאומ' ה"ל השומעים בתקיעות לריכין לעמוד כמו התוקע עלמו ומה שיושבים בשומעים בתקיעות מיושב כבר תמה ע"ז בבנה"ג ר"ם תקפ"ה וע' שם במ"ת סק"ת ומה שכתבתי שם : מ"א סק"ב (°) לרוק אסור וכו'. זה מבואר בד"מ סימן תקפ"ט בשם מהרי"ל וז"ל דאפילו כותו וכיוצא אסור לרוק אלא. יפסיק משמוע דבעינן ראשו וסופו של כל הקיעה ותקיעה עכ"ל וע' ע"ז סימן תקפ"ח סק"ד ובמש"ב ולא תקשי לך תזה כי יש לחלק קלת וע' ודו"ק : סק"ד (?) חדא מצוה וכו' . מ"ת לה לכוונה מופסקת על ידי שיחה : שם (°) ועמ"ש ספי' תק"ל ס"ת . ר"ל דאע"ג דלענין ברכה לא מייתינן לה לפסיק אפילו בשיח' מ"מ לענין אחחר לרא"ש מבואר שם דכוה הפסקה אפילו בקול שופר שאינו מצינו וע"ש : סק"ה (°) דהתפלות לא הוי הפסק ר"ל הייתה מענין התפלות : שם (°) סק"ז ס"ו בהגה דשם בסק"ט דאין בשומע עדיף מהמברך ענתו ואם שם לריך לחזור ולברך ס"ב לא עדיף בשומע מהתוקע : סק"ז (°) וכמ"ש סימן קפ"ד . לענין דסמתחיל יעשה הכל :

חתם סופר

וזרע אברהם . אבל לקושטא דמלתא לא ידענא אם הוא זרע יצחק כלל ועיין בש"ם סנהדרין דף נ"ט ע"ב ובמהרש"א שם וצ"ע :

ביאור הגר"א

סי'תקצב ס"א מחזיר כו'.ותוקעין. ר"ה ל"ד כ' וכפי' רב אחי דכולהו ספיר בין שברים בין תרועה וע' תוס' ל"ג כ' ורא"ה שיש קלת ליתן פשט כו' וע' ר"ן : **למלכיות** כו'. ר"ף ותוס'. והענין . כמ"ש רב פפי שכולי אחת לדינא ועיין רא"ש וכ"כ הר"ן ועיין תלתמות שפחר דברי ר"ה נתון : **ועכשיו** כו'. לאחור סיה ראלה בכ"מ קפר"ק קפ"ק קר"ק

כמ"ש תוס' שם וכ"ה מעיקר דינא אלא לפי שכח' ר' יוחנן דכל שהפסיק בקול אחר בספר' בסדר וכמש"ל סי' תקפ"ח ס"ב וחכו פעם של ברשמוניס שלא תקנו אלא סדר מ' ולא ג' קפר"ק שלא יהא בפס' ותוס' כ"ל סוברי' כמ"ש הרמב"ן ובמ"ש ס"ם תק"ן דלא בספיר : ויש אומרים כו'. כן כתקין ר"ת וכשיטתו דאין בספסק רק הפסיק קול אחר מפסיד רק הפסיק לכתחילה ואע"ג דר' אלוה בתקון תפר"ת הר"ם לכתחילה אבל בדיעבד יוצאין בתפר"ת דקי"ל כר' יוחנן אפ' בתשע שמות יצא וס"ל דקושיית הגמרא ולמא יצולי כו' לא משום בפסק אלא שהיה לכתחילה דדוקא בדיעבד א"ר יוחנן דיצא פוסל וכבי' בתוספת כגי' שלנו תקע וקריע והקע והריע וקע כו' וז"ש ביר"ש בירושלמי שהמע על הפרלאפוקי כה"ג אבל רא"ש ורמב"ן ס"ם ס"ל משום בפסק וע' ר"ן ורא"ש ומ"מ מנהג של ר"ת נכון יותר דלא מפרי מהדדי כמו במנהג הר"ף וע' ר"ן ור"ח כו' אמר' מוסב שנאמר לפפקות ולא מיתוס לבפסקות : ונהגו . ס"ם זה כיום תחלה מעשיך שם כ"ז א' ותרס"ר שיעלת בדיעבד . אגבה כ"ל ובכ"ז מרמז בשופר לכך תוקעים אחר בשופר ושם ס"ז א' יאמרו לפני בר"ה מלכיות כו' ובשביל זה ב"כ אומרים אחר סיום כל ברכה ומזה בטעם אומרים אפי' בשבת : **ואחרשת**. תפיכת כ"ז כ' ת"ר אבשי מפתר כו' : **ואפילו בשבת** . כנ"ל : ס"ב יחיד. ר"ה ל"ד כ' : **אלא** . כל כו . ורש"י שם כ' לכיפך ורא"ש הכל בו אינו מיבן ואחרבה מ' לכיפך דבאינור אחר סיום כל ברכה ומזה בטעם אומרים אפי' בשבת : **ואחרשת**. תפיכת כ"ז כ' ת"ר אבשי מפתר כו' : **ואפילו בשבת** . כנ"ל : ס"ב יחיד. ר"ה ל"ד כ' : **אלא** . כל כו . ורש"י שם כ' לכיפך ורא"ש הכל בו אינו מיבן ואחרבה מ' לכיפך דבאינור

באר היטב

תקצב (א) המלוה. כשהלבור אומרים הוא אלהינו עיין הפסוקים במסוז' אסכנ' סי"ל והוא קבלה מר"מ רוקח : (ב) על סדר . התוקע והשומעין צריכין לעמוד בתקיעות דמעומד : (ג) תשר"ת. ובשל"ה הדרך המובחר לתקוע תכר"ם פס"ם תר"ם למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות ואחר אעפים זמירות תשר"ם פס"ם תר"ם. וכן נוהגים ק"ק אשכנזים בירושלים : (ד) יחיד . ובשעת התקיעות אפי' לרוק אסור ע' סימן תקפ"ז ס"ק ה' : (ה) מ"ל. אפי' שם בין תקיעות דמיושב עצמן מ"ל לחזור לברך הגמ"י מ"ש : (ו) בין . תקפ"ז ס"ק ה' : (ה) מ"ל. אפי' שם בין תקיעות דמיושב עצמן מ"ל לחזור ולברך ומ"ש רמ"א דהתפילות לא הוי ולא שם בין ברכה לתקיעה אחר בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה הוי הפסק ולריך לחזור ולברך ופשוט דאפי' אם הוי הפסק הייו בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה לריך לברך מנין אברהם :

תקצג (א) ויום הכפורים . פי' י"כ של יובל שאומרים בו ג"כ מלכיות זכרונות ושופרות : (ב) לא . ובשאר

חכמת שלמה

סי' תקצ"ב ס"א מחזיר הש"ץ התפלה ותוקעין על סדר הברכות וכו'. נ"ב הנה בש"ס דילן מפורש שעם דהב' ומשמע דמאחרין לכתחלה אותן עד מוסף רק שלא תקשה דא"כ יש ג' יום בתרועה ואם דרשה כולהו אם כן למ"ל יום הנ' . לכך אמר דהשני דכתיב יום אתא לרבות יום ערבה ואיתא תרי ביום בתרועה חד בחידושי תורה שנה זו פרשת נצבים דלכך תוקעין במוסף ולא בשחרית מכח דאף דבכל השנה נדונים ישראל תחלה קודם אומה"ע מקמי' דליפוש חרון אף מ"מ בר"ה נדונין אומה"ע תחלה כדי שיהיה כבר השטן מעורבב ולא יקטרג עליהם לכך נידונין אומה"ע תחלה כדי שיהיה השטן עדיין מעורבב ואם כן עיקר התקיעות שהם מאחרין הוי רק כדי שיהיה השטן עדיין מעורבב ואם כן יום תרועה יהיה לכם מה שהתרועה נעשה מאחר ביום דמשמע מאחר ולא בבוקר כדי שיום תרועה יהיה לכם ולא לאומה"ע כמו דדרשינן אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ודרשינן לכם ולא לעכו"ם וז"ש כאן יום יום תרועה דמשמע איחור יהיה לכם ולא לעכו"ם כדי שלא יהיה לעכו"ם חלק בו וא"ש ותיין במנ"א סק"א מ"ש בשם הכה"נ שיש תוקעין בלחש ואין לנהוג כן לכתחלה ועיין בחידושי להלכות ר"ה סי' תכ"ד והוא בחיבורי על או"ח משנת תקצ"ט הוכחנו דיש בזה סלונתא בירושלמי ולהלכה הכריע שם דאין לתקוע בלחש רק בחזרה ושיש לו מקור בירושלמי ומקראי ע"ש ומנהג ישראל תורה היא : (שם בהגה) ונהגו לו' כל פעם אחר שתקעו היום הרת עולם וארשת ואפילו בשבת וכו'. נ"ב הנה מה שנהגו לו' דוקא אחר שתקעו י"ל בשנבין נוף המאמר היום הרת עורם שכבר הרגישו התוס' דהרי קיי"ל בניסן נברא העולם . אך נראה הכוונה דהנה קיי"ל סוף מעשה במחשבה תחלה והנה תשובה קדמה לבריאת עולם וחיינו דבא היה כדאי להבראות אם ח"ו לא היה מועיל תשובה רק מחמת שקדם מחשבת התשובה לכך נברא העולם . והנה זמן המוכן לתשובה הוא תשרי וכך אמר היום הרת עולם דנחשב

שערי תשובה

יאמר שומע זכרון תרועה עמו ישראל היום ברחמים ומכניעו שבין בחול וכין בשבת אין לומרים מלת היום לא מלת זכרון רק בין בחול וכין בשבת אומרים שומע קול תרועה עמו ישראל ברחמים וע' בשיורי כנה"ג שכתב דשפיר י"ל מלת היום ע"ב שבת ג"כ בשם מהרי"ם אלפנדרי שיש לפרש על כתרגו' בשם ר"ת ע"ש וע' לעיל סימן תקפ"ב ס"ק ה' לענין אם שבת תוקעין בלחש ואחר שבת ובמ"ש בס"ם תק"ן ובשם ספר בית תפלה כתי' עקום אחר ע"ש וע' לעיל סימן תקפ"ב ס"ק ה' לענין אם שבת כלל אף בשבת יום תרועה ע"ש וע' בחבי"ן מ"ג סי' ר"ל וסי' ש"ם דבומסת היום הרת עולם וכן זה היום תחילת מעשיך לא ישבה

באר היטב

תקצב (א) המלוה. כשהלבור אומרים הוא אלהינו עיין הפסוקים במסוז' אסכנ' סי"ל והוא קבלה מר"מ רוקח : (ב) על סדר . התוקע והשומעין צריכין לעמוד בתקיעות דמעומד : (ג) תשר"ת. ובשל"ה הדרך המובחר לתקוע תכר"ם פס"ם תר"ם למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות ואחר אעפים זמירות תשר"ם פס"ם תר"ם. וכן נוהגים ק"ק אשכנזים בירושלים : (ד) יחיד . ובשעת התקיעות אפי' לרוק אסור ע' סימן תקפ"ז ס"ק ה' : (ה) מ"ל. אפי' שם בין תקיעות דמיושב עצמן מ"ל לחזור ולברך הגמ"י מ"ש : (ו) בין . תקפ"ז ס"ק ה' : (ה) מ"ל. אפי' שם בין תקיעות דמיושב עצמן מ"ל לחזור ולברך ומ"ש רמ"א דהתפילות לא הוי ולא שם בין ברכה לתקיעה אחר בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה הוי הפסק ולריך לחזור ולברך ופשוט דאפי' אם הוי הפסק הייו בין תקיעה לתקיעה אבל בין ברכה לתקיעה לריך לברך מנין אברהם :

תקצג (א) ויום הכפורים . פי' י"כ של יובל שאומרים בו ג"כ מלכיות זכרונות ושופרות : (ב) לא . ובשאר

חכמת שלמה

סי' תקצ"ב ס"א מחזיר הש"ץ התפלה ותוקעין על סדר הברכות וכו'. נ"ב הנה בש"ס דילן מפורש שעם דהב' ומשמע דמאחרין לכתחלה אותן עד מוסף רק שלא תקשה דא"כ יש ג' יום בתרועה ואם דרשה כולהו אם כן למ"ל יום הנ' . לכך אמר דהשני דכתיב יום אתא לרבות יום ערבה ואיתא תרי ביום בתרועה חד בחידושי תורה שנה זו פרשת נצבים דלכך תוקעין במוסף ולא בשחרית מכח דאף דבכל השנה נדונים ישראל תחלה קודם אומה"ע מקמי' דליפוש חרון אף מ"מ בר"ה נדונין אומה"ע תחלה כדי שיהיה כבר השטן מעורבב ולא יקטרג עליהם לכך נידונין אומה"ע תחלה כדי שיהיה השטן עדיין מעורבב ואם כן עיקר התקיעות שהם מאחרין הוי רק כדי שיהיה השטן עדיין מעורבב ואם כן יום תרועה יהיה לכם מה שהתרועה נעשה מאחר ביום דמשמע מאחר ולא בבוקר כדי שיום תרועה יהיה לכם ולא לאומה"ע כמו דדרשינן אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם ודרשינן לכם ולא לעכו"ם וז"ש כאן יום יום תרועה דמשמע איחור יהיה לכם ולא לעכו"ם כדי שלא יהיה לעכו"ם חלק בו וא"ש ותיין במנ"א סק"א מ"ש בשם הכה"נ שיש תוקעין בלחש ואין לנהוג כן לכתחלה ועיין בחידושי להלכות ר"ה סי' תכ"ד והוא בחיבורי על או"ח משנת תקצ"ט הוכחנו דיש בזה סלונתא בירושלמי ולהלכה הכריע שם דאין לתקוע בלחש רק בחזרה ושיש לו מקור בירושלמי ומקראי ע"ש ומנהג ישראל תורה היא : (שם בהגה) ונהגו לו' כל פעם אחר שתקעו היום הרת עולם וארשת ואפילו בשבת וכו'. נ"ב הנה מה שנהגו לו' דוקא אחר שתקעו י"ל בשנבין נוף המאמר היום הרת עורם שכבר הרגישו התוס' דהרי קיי"ל בניסן נברא העולם . אך נראה הכוונה דהנה קיי"ל סוף מעשה במחשבה תחלה והנה תשובה קדמה לבריאת עולם וחיינו דבא היה כדאי להבראות אם ח"ו לא היה מועיל תשובה רק מחמת שקדם מחשבת התשובה לכך נברא העולם . והנה זמן המוכן לתשובה הוא תשרי וכך אמר היום הרת עולם דנחשב

מחצית השקל

סי' תקצב כ' מ"ל המוקע והשומע ל"ל לבוש . וכ' שם סלבוש דוקא מקיעות שעל סדר הברכות שסם עיקר המלוה לא לריכים אפי' השומעים לעמוד · אבל אם מקיעי' דמיושב ביהו דם שוקע לריך לעמוד מפני כבוד הלבור · אבל אין השומעים לריכים לעמוד . ומע"ש מ"ל ר"ם מקפיה בשם הרדב"ז וכ"ה : (ס"ק ל) היום כו' נברא העולם . דסרת פרוש הריון וגם הלידה יקרא לפעמים הריון . ולכן כיון שבסדרי נברא העולם . ורל"ל בדיאלם אדה"ר והייתו כעין לידה"לכן אומרים היום הרת כ"כ כמ' ל"ר בשם אבודרהם: אבל בתו' דר"ה כו' והא דאמרינן כו' ותי' הוי' מחלם . דמה"ם אומרים זה היום תחלת כו' מעשה שהוא תחל' מעשה דין שהשולם נידון בו להתקיים לו לאו . וכתבו שר' מיגאש הכי ס"ל וקי"ל כוותי' . אלא דאמתי בתבו דלגבשבת נברא שם דע"כ כ"ע ס"ל דהם היום תחל' מעשיך מעשיך קאי על הבריאה וקשיא כיון דקי"ל כר"י לענ"ד ל"ה זה היום תחל' מעשיך וכתבו עוד וז"ל ומה שיטר ר"ע הקליר בנשם דשמיני עצרת כר"ל דבשבת כ"ה . ובשל פסח יסד כר"י . אורי"ם דאלו נאלו דא"ם וא"ל דבשבת אלה במעשה' לבראות ולא נברא עד ניסן . וס"ל הפמקאל זו דמייתבים דברי ר"ל הקליר בוזמים גם לייתב קושייתם על מה שא"ל זה היום ס"מ . דקרי מסלם מעשיך ע"ש המעשה (כי לא מעשה מי' כמעשה מי' ונם המעשה אלו כי פעלת אלא שהוא בדקות ודוקיות מאד כנודע ולכן גם המעשה אלו מי' נקראים מעשה) וא"כ לא"ם ג"כ מה שא"ל היום הרת עולם ע"ש המעשה . אודבכן הבשא"ל ס"ם שפי לשון הרת . דהמעשה ודאי יקרא הריון ובנ"ם ס"ם מקל"ל כתב וא"ל הא"ודבא מפלגים זה היום תחלת מעשיך ולפ"ג דקי"ל כר"י דאמר בריסן נברא העולם · כפי שהוא תחלת דין פי' מהבריאם מלאחי עכ"ל הב"ם . והוא כתחלת דברי התו' הנ"ל ול"ל דמהבריאם ס"ל דקי"ל כלישנא קמא דהם"ם וברב עיני . ולענ"ד יש להמתיק הדברים ומי"ז ס"ם פפי גם לשון היום הרת אע"ל . ועפ"י מ"ר בילקוט מזמור ק"ב ע"פ פנה אל תפלת הערבר כו' ועם נברא יבלו ים . וכי מה עכשיו עתיד לומה אמר' להבראלו' כו' ודבק אמרו אלו הדורות שהם מתים בעטשיהם ובאים ומתפללים לפניך בר"ה וביום"כ ואתה מרא לומה בריאה הרמ"ם כו' עכ"ל . הרי מה שלא יוצאים בדיעוה בר"ה נקרא בריאה ומ"ם אם אל"ל היום הרת : (ס"ק ג) והתפלו' כו' אבל בין תקיעו' לתקיעו' כו' דהוי כמו אחר אכילה המוליא דהשלי לדבר בשוק המוליא אף אם כל מה שיאכל בלומה אחרת : ומה"ם הקשה הר"ן דהיה למו להתיר בין התקיעו' לדבר אפי' בשאינו מענין התקיעו' ע"ש עכ"פ בשה שהוא מענין התקיעו' מומר לכתחלה : (ס"ק ה) בענין כו' לא יפסיק כלל בין ברכ' להמוליא אפילו בדברים שהם לורך המוליא : להכיא שופר דא"ל לתקוע בלי שופר לכן מומר לומר להכיאו משא"כ לעיל סי' קס"ז היה דהוי לורך המוליא בגון להכיא אלא מ"מ אפשר לברך המוליא בלי אלא המוליא ומי לורכי מעבד . א"כ יש לומרי מעבד דוקא שהוא שיהיה עם המוליא והוי כענין אחר : דאפילו השומע כו' . היה דלפרש ומי : ר"ל דבשמוע הלשון משמע דוקא על שמר' דר"ה מקשה דכו' מ"ש דהם"ש לא לפי' נתרא כו' א"כ לדעת המקשן דלא מסיק מי' הם"ש ודאי גם לדב' דר"ה שמרים של כל השנה דמריו כ"ל לפי' נתרא כו' א"כ לדעת המקשן דלא מסיק מי' הם"ש ודאי גם לדב' דר"ה שמרים של כל השנה מומר . ומ"ל קשיים הם"ם א"ם לפרש ומי הכאר כמוכן בשמוע דוקא שמרים של רא"ש השנה :

ל"ד ב' שם בגרייתא ג' כר"ן וכן
משמע מדברי הרא"ש ז"ל מ' ברייתא
ר"ב ל"ד ב' אפילו כתב בור אין לסופר
מוליאו. בתחלה פור בשם הרי"ן גאות
ורב שרירא מ' ברייתא ר"ב ל"ד
(° מפני שהתקיעות מן התורה
והברכות מדברי סופרים):

עטרת זקנים

תקצג * אבל הערת תש"ה הר"ת
כו' אף שאינו בקי רק
בסדר תש"ה ותר"ת תוקע מה
שיודע כו' אמת אלומו סדר שבות יודע
כולו אמת שנלמדו (הרא"ש סוף
מסכת ר"ה):

תקצד * אבל יחיד כו'. לפי
שאין יחיד נעשה ש"ץ
לחבירו אא"כ בשערב (עור) כדלעיל
בסימן ל"ה:

וד אפרים

תקצג בט"ז ס"ק א' אבל בתקיעת
התרועה אבר רב עמרם
כו' כלל: שם בט"ז ס"ק א' מה
שכתבם שם בשני תלמי עיגול כולו
ס"ם ול"ל דברים אלו בס"ק שאמ"ז
וכמו שאני' שם רמ"ם אבל בתקיעות
התרועה אבר הרמ"א היא ס"ם ובראה
ארל"ל דשל אלמ"ד קולות שיש עכ"פ
קלת לורך בדבר מלד בסברא אין
ראיה לכיכא שאין לורך כלל משא"כ
כך דרב עמרם שאין כאן סברא מי
הכיר לו לברות מה שלא מצאו בש"ס
וא"כ דא"ל דאין איסור לתקוע אף
בלא לורך כלל ולכן שפ' חוקקין
בשביל סברא כל דהוא ערבוב שמן:

לבושי שרד

תקצג סק"ג (°) יכול לעשות יותר
מו שלוקחים כל"ל:
מ"א סק"ד (°) כלומר שאם. ר"ל
דהיכא ואם שברמ"א כתלו כ' שאם
וכולא ניתור לסקודם:
תקצד מ"ז סק"א (°) בלשם וכו'.
לכן אין לו רשות להשמיע
קולו ולכוונת שאינו כך אא"כ יעבור
לפני הארון בעשרה: מ"א סק"א
(°) שאינו בקי וכו'. ר"ל דלפ"ז
משמע דאפי' לאינו בקי אינו מוליא
בשמות מעשרה ובסימן ל"ם מפלפל
בה"א בזה:

תקצו מ"ז סק"א (°) ורב כתי כ' וכו' לא מתמה מנהג אינו מוכיח אלא מדאמרינן בש"ס כי אתא רב יוסף אמר מני מסיים ש"ץ הקיעות ביבנה לא שמע אינם קל אחרת מקל הקיעותא לאמרו כו': שם (°) על יו"ם שאל בשבת וכו'. אמת דבר כולא בפרש"י אחוס דר' יצחק אלי ביום טוב שאל בשבת אבל קבה דבמ"ז כ' בהרא"ש בסק"ב דלרב אלי לא מיירי רב יצחק בשבת דבשבת ודאי לא כאחר-הקיעות דשות מ"ם ול"ל לפנים בפ"ז כתן וכן ל"ל וסך דר' יצחק לא אלי אל יום טוב שאל בשבת: שם (°) ומ"ם כתן רמ"א וכו'. זכו מרן בפ"מ וכוונתו לומר דסמנהג של רמ"א ז"ל יש לו מקום אבל בתרועה בשבת לערב בשבת אינו מיחי יודע ליבב דלא ממלא לזה סתר בש"ם בכל וסרב מפ"ג שגם בזה מ"ם:

באר היטב

יצות הבאה אם יודע ברכה מ' יאמר' ואין מעבכות זה אם זה: (ג) קודם. אבל אם הקדים
מרוצה: מקיעה לו זכרונות למלכיות לא יצא ר"ן. ויש לנסות הסופר בשעת ברכה ב"ם:
תקצד (א) לו. אבל"ב בשערה טור וברמב"ם. והבקי אפי' כדיעבד אינו יוצא בתקיעה הש"ץ כיון שמפסיקין
מכשיו בפיוטים מ"א סי' תקכ"ל ס"ם ופיין יד אהרן שם:

ביאור

פי' תקצג ס"א ברכות. ר"ה ל"ד ב' וכפי' רא"ש שם ותוס' ל"ג ב': ס"ב וכן. שם: וה"מ כו' אבל. ר"ן. שהרי
מחברן זא"ז: אבל כו'. כמ"ש שם ל"ד ב' ונקטן ר"ם תקי"א מי שאינו כו' ונגמרא שם פשיטא כו'. וע' תוס'
ורא"ש ודלא כרש"י מתתני' שם מי שברגל כו': וכן סדרן. מתתניתין שם מי שכירך כו' ומשא"כ סדר הברכות מלמן שמעכב
וכן התקיעות כן פי' כר"ן לתר פירוש ובתקיעות המפורש בירושלמי כמ"ש בפי' תקפ"ם ס"ב:
פי' תקצד ס"א יחיד. גמרא שם: אבל יחיד. שם: ויש חולקין. ר"ן ס"ם פירושלמי שאמרו כל הברכות אף ס"ם
שיצא מוציא מהן מעכ"ם וק"ם והפלה ובכה"ם אמרו בגמ' שלנו ברכות מ"ב כ' בדא"ל בשמעיכם פוסרים כו' כ"ב
בא"ם סס"ב כדא"ם בגמ'.
פי' תקצה ס"א מי. גמ' שם: מיהו. ירושלמי שם בשופר מ' תוקעין ובמקום מ' מברכין אין תוקע לו אבל
בתוקע אין תוקע לו אבל בתברך אין תוקע לו אבל בתוקע בשאין כיוס כדי לתקוע אמן דאמר לא תוקע
לו אבל בתברך בשיש כיוס כדי לתקוע ואף שבתוקע שם דאינו דפליג אף בשאין כיוס שכות שלא תוקע לו אבל בתברך לא אבל לא בדא
נמר' שלנו לא אבל לא כמ"ש בש"ם: דבכל היום. מתני' דמגילה סוף פ"ב:

חכמת

באילו עתה נברא דלולא יום זה דמהני תשובה לא היה נברא רק שצשה הקב"ה ביום הזה לכך בראו
ולכך נחשב כאילו היום נברא ולכך שייך זה להשופר כיון דהשופר הוא סרמז על תשובה כמ"ש הרמב"ם ז"ל
ולכך כיון שתקעו בשופר הסרמז דתשובה מהני לכך אמר מעתה היום הרת עולם. והנה יש לומר דבזה
פליגי ר"א ור"י אם בגיסן נברא העולם או בתשרי דהיאך ס"ד שיסבנו במציאות. אך נראה דהם
מודים על נוף זמן בריאתו כמ"ש בתפלה היום הרת עולם. אך פליגי מה הוי עיקר הבריאה ופליגי
במה דפליגי בפרק חלק אם בע"ת עדיף או צדיק נמור עדיף. והנה ניסן מורה על צדיק נמור דזה כתבו
המפורשים דמצה מורה על צדיק חמץ מורה על רשע תועבה ד' כל נבה לב והנה מורה על צדיק נמור
שהרי לא היה חמץ מעולם ותשרי מורה על בעל תשובה. ולכדמ"ד בגיסן נברא העולם סל"ל דצדיק נמור עדיף והוי
תכלי הבריא' עבור ניסן"ח"ש בגיסן נברא העולם בשביל ניסן נברא וח"א דבע"ת עדיף והוי בתשרי ו"ש בשביל
תשרי נברא השלם ופליגי מה הוי תכלית הבריא' וא"ש ודו"ק ועיין במנ"א הביא דברי התוס' בר"ה דבתשרי
נברא העולם רק במחשבה ולא נברא עד ניסן ועיין בדרושים שלי משנת תר"ם בחיבורי קהלת יעקב
בדרוש לפרשת חדש בח"ב שם כתבתי להיסוך כי זה תחלת מעשיך דחוק:והנה המנהג בקצת מקומות בשחל ר"ה בשבת אין
אש"ם דקאמר דזה הוי בר"א ע"ש ס"ש בזה להיסוך ודוק:והנה המנהג בקצת מקומות בשחל ר"ה בשבת אין
נופלין וכודעין בעלינו וביה"כ נופלין ויש שאף ביה"כ בשעת עבודה נופלין ובעלינו אין נופלין והנה
לבאורה היא מחוסר טעם כלל מה ענין נפילת כודעים בעלינו חילוק בין שבת לחול.ואחר כשנתיישבתי
בדעתי אמרתי מנהגו של ישראל תורה היא וכן ראוי לעשות ויש בו תרי טעמי שהעיקר הטעם מה שנופלין
ברה"ר ויה"כ על פניהם ולא בכל השנה היינו מכח שלא יהי כדברי שקרים לפניו יתברך שאומרים ואנחנו
ברה"ר ויה"כ על פניהם ולא בכל השנה היינו מכח שלא יהי כדברי שקרים לפניו יתברך שאומרים ואנחנו
כורעים ואין עושין כן ובלחש א"א שיהי' הפסק בתפלה ויצטרכו לעקור ממקומם לכך תקנו שיהיו נופלין
בחזרת הש"ץ ועכ"ם לא יהי' מיהו דעושין כן ס"א רק דבבכל השנה אין מדקדקין ע"ז רק
ברה"ר דהרין קשה בלי ליתן ס"ם לשמן וכמו כן בעינן לדייק בנוסח התפלה מה שנשתמרים בזה ברה"
יותר מכל השנה כן ה"נ בזה ולכך תינה בחל בחול דהרשות לשמן לקטרג וכתו קשה אז לכך צריך ליזהר
שמירה יתירה בזה אבל בשבת כיון דאין תוקעין בשופר והיאך כא חששו חז"ל דלא יערבב שמן ובע"כ
דבשבת בלא"ה אין בתו קשה ואין בידו לקטרג כמ"ש גם הירמיה דבש כן ואני בדרוש לשנת תקצ"ח ולכן
א"צ ליזהר בזה בכל השנה אך ביה"כ נבי עבודה דשם באמת הין פורעים ולא מכח מחזי כשיקרא ולכך
מה לי שבת מה לי חול כמו שהיה אז כן עושין גם אנחנו אבל בעלינו שאין נופלין בכל השנה רק
ברה"ר מכח מחזי כשיקרא לכך בשבת אין מדקדקין ע"ז. ועוד יל בטעם הדבר דהנה ענין כריעה והשתחויה
זה הוי מדדנה עבד שבן מלך אף אם משתחוה לאביו אינו רק השתחויה כל דהו אבל לא בקידה עד
לארץ ולכך הוי זה מדדינה עבדות ולכך הנה כל יפות השנה הרי אנו במדדנה עבדים למקום אבל בשבת
אנו במדדנה בנים דאם היינו במדדנה עבדים לא היינו יכולין לשמור שבת דהרי נוי ששבת חייב מיתה
מכח מ"ש במדרש משל למלך ומטרוניא ועבד הכנים ראשו ביניהם חייב מיתה אבל הבן רשאי להכנס

מחצית

סימן תקצג (ס"ק ב) מעכבות כו' וכ"מ בגמרא דף ל"ד ע"ב פ"ר תקיעות (של תפלה) ומעכבות
זא"ז ברכות (של תפלה) אין מעכבות זא"ז. תקיעות וברכות דעלמא כגון בעינים אין מעכבים זא"ז שאלו יודע אחד מן
ופפי' כר"ג (דלא כרש"י) תקיעות וברכות דעלמא כגון בעינים אין מעכבים זא"ז שאלו יודע אחד מן
הברכות לא יודע מ' מן התקיעות ואינו בקי בשאר כולם לו מברך אותו שיודע ובקי בהן: תקיעות
וברכות של ר"ה ויה"כ מעכבו זא"ז שאלו יודע מ' מהברכות לו יודע לתקע מ' מן התקיעות ואינו
בקי בשאר אינו מברך ואינו תוקע אפי' אותן שבקי בהן עכ"ל והכי קי"ל כהר"ל הרי דבתפלה אין
הברכות מעכבות זא"ז וה"ה בשאר יומא דשנה אע"ג דאפשר דמאי דקאמר דבתפלה אין מעכבות ר"ל
אותן שהם ברכות שמוסיפים בתפלה על ח"י ברכות שמתפללים כל השנה וכמ"ש סימן תקצ"ה סעיף
ד' דומיא דברכו ר"ה ויה"כ דודאי לא נתכוין כ"ל לאלכיו שבתרו שופרו ולא לשאר ז' ברכות ועי"ל
ר"ם תקל"ה. מ"מ משמע למ"ל דאין לחלק בין ברכות המוספות בתפלה לשאר ברכות: (ס"ק ג) עושה
כו' אלא דלא ידעינן איזה כו' כ"ם לרב אמי דס"ל דבכל הדא נפיק ולינא בשיקא כמש"ל מי' תקל"ל:
שאם יודע שתר"ם יודע כו' אבל מיבא ל"ק ליה דאם יודע תש"ם ותר"ם ודע גם תשר"ם דזה כבר
ישב הא"ר ד"ל דאזיל למ"ד דל"ל ש"ם של תשר"ם בשמיעה מ' חה אינו יכול ע"ם גם ל"ל כיון דצריך
להתריע בתקיעה דתשר"ם יותר מתקיעה דתש"ם ותר"ם (כ"ם לכל הפוסקים בסימן תקל"ל חוץ
מהרא"ש) והוא אינו יכול להתריע בתקיעה כ"כ שבשמעתו קורה: ולוקחים השופר ממנו · דאל"כ
תיקשה ימנין קלת ויעות ואח"כ יתקע השאר דאפי' אלא הוא הוא שופר גם המ"ל דאיירי שלא הוא השופר לו עד סעוד הגילה
ואין זמן לתקוע כ"ל סדר מ' דצריך לתקוע תשר"ם: (ס"ק ד) ואם כי לעתר כו' ר"ל שלא בעשה
דכוונת רמ"ם לסקל שני דברים הסדרן ל"מ שיהו אם הקדים תרועה לשברים ובתשלי הקדים שברים
למלכיות ומזה קולא אחרת אם הקדים אם הקדים קודם שתקע יצא קמ"ל דזה ליתא דמ"ם רמ"ם ואם התפלל
כו' הוא פירוש למ"ם וכן סדרן אינו מעכב:
סימן תקצד (ס"ק ה) ספק תקיעות דתוריתא ואפי' לתוספות דס"ל ספק תורה מן התורה
לקולא ומאי דקי"ל ספק תורה לחומרא הוא מדרבנן מ"מ מדיף ספק תקיעות מולאי
ברכות אע"ג דשניהם דרבנן מ"מ התקיעות עיקר דתוריתא וה"ה בא' כו' נמי בכלל ספק דהא מן
התורה בא' מן הסדרים אבי אלא דמספקא לן בשיה מהן יוצא לכן מספקא מוציא כלם כמש"ל סי'
תקל"ל כ"ם ברב הפי' דס"ל דבודאי יוצאים בכל מ' מהסדרים כדלעיל אלא בהא מפוקים אם ברי לו
שבמקום מ' מתפללים ובמקום אחר יודעים לתקוע אבל אין יודעים יותר מסדר אחד ואותו סדר
שיודעים ספק לו אם יתקעו ולדעת רב הפי' דבכ"ל מהסדרים ודאי יוצא אין ספק שצריך ללכת למקום
אחר

אם אנו מדמין עצמינו לעבדים דרך ענה גם כיון דביה"כ חיו אז משתחווין ממש וא"כ אין אנו משתחווין
עתה בשביל עצמינו רק לעשות זכר למקדש לכך מה לי שבת מה לי חול אנו עושין זכר למקדש מה
שהם עשו אז וחם כיון שהיו שומעין השם המפורש היו חייבין להשתחוות אבל בעלינו דאינו זכר למקדש
ואנו משתחווין בשביל עצמינו בזה יש חילוק בין שבת לחול אבל בר"ה כיון דאנו תוקעין בשופר ואנו
חוששין לערבוב השמן בע"ה הטעם דבחול אנו במדרינת עבדים הנה על הערב אין מתיירא המקטרג לקטרג
ולהחזיק בקיטרוגו לכך גם למעלה השמן מקטרג חרבה וצריך שופר לערבוב השמן אבל בשבת אנו
במדרינת בנים דבלא"ה לא היינו שומרים השבת כנ"ל ועל הכן מתיירא המקטרג להלשין הרבה פן יכעוס
עליו אביו לכך אין השמן מקטרג כ"כ הרבה ולא בעי שופר וא"כ אם נופלין כורעים נראה מדרינת עבדות
ויהי' תרתי דסתרי אהדדי ויהי' ס"ם לשמן להתחזק לכך אין נופלין אך הש"ץ לבד נופל כדי שלא
יהיה כדובר שקרים הוא נופל ומ"ם אין חשש לקטרוג השמן כיון דכל הציבור אין נופלין כנ"ל ליתן טעם
למנהג הזה והוא נכון לסענ"ד ודוק:

ס" תקצו

סעיף א' בחנ"ה ויש מקומות נוהגין לחזור ולתקוע שלשים קולות ולאחר שיצאו בזה שוב אין
לתקוע עוד בחנם וכו' נ"ב והנה בדין אם מותר לאחר לתקוע להוציא את האשה אחר שכבר
יצא הוא עיין בהרא"ש פלוגתא בזה ועיין בשו"ת שאג"א שהאריך בזה והנה לכאורה הוי ק"ל כעת מס"ד
דר"ה דף ל' דסריך שם מתיב רבא תקיעת ר"ה דוחה שבת בבבלין איש וביתו מהו איש וביתו אילימא
איש ואשתו אינתא מי מחייבא והא מ"ע שהוא"ג הוא וכל מ"ע שהוא"ג נשים פטורות וכו' וק"ל מה סריך הרי
לקמן סריך דאין מעכבין את התינוקות הא נשים מעכבין דאין מעכבין לא אם הנשים ולא את
התינוקות ומשני תאר"י הא ר' יוסי דאמר נשים מעכבות רשות א"כ מוכח דלמ"ד נשים פטוכות רשות מותרין
לסמוך אף דנראה כעביה עבודה בקדשים מ"מ מותרין לסמוך א"כ ה"נ הרי איסור תקיעה בשבת הוי רק דרבנן
וא"כ נימא נמי דאתיא כר"י דנשים פטוכות רשות ולכך דוחה שבת איש וביתו שהרי מה שבגדול דוחה שבת
בב"ד לאו משמע שאף אם יעבירנו,בר"ה יפטור זה דאי דאם הי' פטור אף שלא בב"ד יתקע ובע"כ דבאמת
אם יעבירנו חייב רק דמ"מ בפני ב"ד לא נזרו על כך ולא העמידו דבריהם כה"נ א"כ ה"נ נימא באשה כיון
דנשים פטוכות רשות והתירו להם אף דנראה כעובד עבודה בקדשים א"כ התירו להם נמי כה"נ ובשלמא
לדעת בע"ה דס"ל דאין אחר יכול לתקוע בשבילו א"ש די"ל דלא התירו חז"ל שום איסור דרבנן בשביל מה
שהם רשות בו ומה שמתחרין לסמוך מכח דבאקבי דייהו ליכא איסור כלל וכן מה שהן בעצמן קוקעין ליכא
איסורא כלל א"ש דבשבת כיון דאסרו לתקוע שלא בפני ב"ד אין סברא לחתיר לנשים אבל להראב"ד
דס"ל דאחר מותר לתקוע לחן אף דיש איסור לו לתקוע בחנם כמ"ש הרמ"א כאן וגם כ"ל דהחם בסמיכה
נמי יש קצת איסורא דנראה כאילו עובד עבודה בקדשים ואעפ"כ התירו בשביל נשים אם כן מה פריך

השקל

שתוקעים דהוא ספק שמא לא יתקעו מ"מ הוי ספק תורה כנ"ל אלא לדעת שאר סמפרשים דמה
שאנו תוקעים תשר"ם תש"ם תר"ם הוא מעוט ספק ממש כה"ג אפשר דמדיף יצא למקום שמפללים
דבכ"ם הוי ולפי דרכנו מעכ"ם מקום הפוקעים הוי ס"ם חדא שמא לא יתקעו כלל ואפ"ל שיתקעו
אחר מ' דלמא נאומו סדר שיתקעו אין יוצאים וס"ם אפי' בדאורייתא לקולא: (ס"ק ב) דכל היום
כו' אע"ג דמוסיף נמי כו' דמלבון רמ"א דהכי מדיף ליל תחלה למקום שמפללים דתקיעה זמנה
כל היום ולכן הוקשה למ"ל דהא גם תפלה זמנה כ"ה: ורוצה ליל כו' ר"ל מע"ש דבי"ש ס"ל דהא
הוא חוץ לתחום: מ"מ תפלה כו' רגיל הא דרגל להתיר תחומין אינו מעוט מצות תקיעה בשיש
דאורייתא דהא אפשר ליל למקום הפוקעים אלא שע"ז יפסיד התפלה אם כן מה שיעבור תחומין
יהיה מעוט מצות תפלה וכיון דתפלה נ"כ דרבנן אין לדחות מפני תחומין דרבנן אבל אם כבר אל
מע"ש למקום שמפללים דאפי' לשעה חוץ לתחום עבור שופר דהי' הפסד הפרת תחומין מעוט
שופר דהוא דאורייתא שפיר דמי: ס"ל שבות דשבות דהא אפירה עוד אפי' באיסור תורה אינו אלא
שבות. ושרי במקום מצוה אפי' מצות דרבנן וחוץ ל"ב מיל אפי' תקפ"ו ס"ק כ"ד:
סי' תקצו (ס"ק א) ל' קולות מאה קולות. דהיינו אלפים דיבורה ו"ב על אדר ברכות ואלפים אחר
התפלה עולין מ"ב ויש להוסיף לתקוע עוד כ"ח קולות והוי יחד מאה מ"ם הטעם:
(ס"ק ב) אין כו' ממ"ם הטור סי' תקפ"ו נבי כתים בשם בעל המיטור דאלפים אם כבר יצאו לא
יתקעו לנשים כיון דאין הנשים מצוות על התקיעה אין לעבור מצות שבות דתקיעה (היינו שמא
יתקן כלי שיר) אלא במקום מצוה ולא קי"ל הכי כמ"ש סי' תקפ"ו אלא כהרא"ש והאב"ם דמפרש
כמו דהוצר לנשים הסמיכה בקרבנם אע"ג דקרבן נשים אין לריך סמיכה ואם כן הוי עבודה
בקדשים אלא לעורך עכ"פ מוכח דתקיעה הוי שבות: ומיהו תק"ל בעובד דמגילה (הוכא בש"ע שם
סעיף ז) שתקע שני שברים ותקעה והתחיל לקריא ונפרו בו והתחיל שוב לתקוע תשר"ם ואמר הרא"ש
שלא הוי לריך לכך ויש די כשתקע עוד שבר אחר וא"כ עבר הפוקע על שבות כמה שתקע אלא
לעורך הרי מוכח דאלא לעורך הוי שבות: ופסק' תקי"ה דאלא לעורך גם כי"ם אסור. ואם עוסה בשביל
אלא יגנב ע"ם: (ס"ק ג) מותר כו' אע"פ שע"ם לאדם חבא כו' ואע"ג שכ' מ"ם לעיל סימן רל"ד
ס"ק כ"ם וסימן ש"ו ס"ק כ"ח דדוקא אם מחברו פשע ולקמן סימן תרנ"ה כתב דאפי' לא לאפרושי
מאיסורא אלא כדי לזכות חבירו במצוה מותר אם חבירו לא פשע יל"ל הייט דוקא גדול דבר חיובא
הוא אבל בקמן דלאו בר חיובא הוא אפי' לא פשע: דהוא עצמו כו' דעיקר הסיוב מיוב על אדם
ולא על הקטן:

שזכר המחבר לחי יודע לייסב: (ב) אין לתקוע עוד בחוץ: כתבו התו' (°) והא דאמרי' בס' בתרא דר"ה כי אתא ר"י בר יוסף אמר מכי הוה סיים ש"ן תקיעתא כיבנה לא שמע איכא קל אוזני מקול תקיעות' דיחידאי (°) פי' שבאו לתקוע בפני ב"ד אלא שמעו תקיעת ב"ד דאותן שיצאו לאסור להן דיש שבות בדבר לתקוע בחוץ בשבת עד כאן לשונו. משמע אבל בי"ט בלא שבת אין איסור לתקוע בחוצה"ל דאמאי לא פי' התו' דבר"י בר יוסף מיירי (°) בי"ט ולא בשבת דהוה קשה סעיפא דמה איסור יש בדבר אחו מאי מקול תקיעותא דיחידאי דקאמר מה לי יחיד מה לי רבים משא"כ בשבת דיש חילוק דרבים היינו בפני בית דין (°) ובר"פ בתרא דראש השנה משמע דרבי יהודה בר יוסף מיירי בשבת דאיתא שם אלא דבירושלים תוקעים יחידים ובינבה אין תוקעים יחידים ופירש"י בשבת ופריך ע"ז מהא דר"י בר יוסף אבל מדברי הטור קודם לזה בשם רב האי משמע דלא פי' כמ"ש התו' אך דר' יצחק שתקעו מי שלא שמעו כו' דהא כ' שבבר יצאו י"ח אלא פי' דתקעו תקיעות ראשון ומיירי בי"ט בלא שבת ומדברי שייסם נלמד דאין איסור שבות שייך בתוקע בי"ט תקיעת ראשון ומתני' דאין מעבירין התיקות כו' דמשמע דיש איסור לתקוע בעצמו מיירי בשבת כדאיתא בברייתא בפי' וז"ל רמב"ם בפ"ב דשופר הימוקות שלא הניחו לחיוך אין מעבירין אותן (°) מלתקוע בשבת שאינה של י"ט אל ר"ה כדי שילמדו ומותר לגדול להתעסק עמהם כדי ללמדן בי"ט אין הניע לחיוך כן הניע לחיוך שהתקיע' אינה אסורה (°) אלא משום שבות עכ"ל. ופי' המ"מ דס"ק הרמב"ם בהניע לחיוך מעבירין עליהם בשבת וכ"ש שאין מתעסקי' עמהם וכי"ט אפי' הניחו לחיוך מתעסקי' עמהם עכ"ל. משמע מזה דבגדול עצמו אסור לו לתקוע אפי' בי"ט ומ"ה כ' רמ"א כאן דשוב אין לתקוע בחגם ואינו מוכרח דלמא התקיעה בעצמו והתעסקות עם קטן שוים הם ולפי"ל דמ"ש הרמב"ם בסוף כדי ללמדן בי"ט ר"ל בי"ט שהוא שבת ותרשא קאי דאמר תחלה דבשבת גרידא בהניע לחיוך מעבירין עליה ובלא הניע אין מעבירין אבל אין מתעסקין עמו אבל אם יש י"ט בשבת שהיום ראוי לתקוע מותר אפי' להתעסק ואפי' הניע לחיוך וזה מוכח דהא שיום שאינה אסורה אלא משום שבות והוא דוקא בשבת כמ"ש הרמב"ם בשבת גרידא ואפי' הכא דאמר תחלה דבשבת גרידא אפי' בי"ט אלא משום שבות אבל בי"ט אין איסור כלל דמ"ש הרמב"ם בסוף כדי ללמדן בי"ט ר"ל בי"ט שהוא שבת ותרשא קאי דאמר תחלה דבשבת גרידא בהניע לחיוך מעבירין ובלא הניע אין מעבירין אבל אין מתעסקין עמו אבל אם יש י"ט בשבת שהיום ראוי לתקוע מותר אפי' להתעסק ואפי' הניע לחיוך וזה מוכח דהא שיום שאינה אסורה אלא משום שבות והוא דוקא בשבת דמ"ש הרמב"ם בסוף לא אמר אלא בי"ט בלא שבת ומ"ה כ' רמ"א כאן דשוב אין לתקוע בחגם ואינו מוכרח דלמא התקיעה בעצמו והתעסקות עם קטן שוים הם ולפי"ל דמ"ש הרמב"ם בסוף כדי ללמדן בי"ט ר"ל בי"ט שהוא שבת ותרשא קאי דאמר תחלה דבשבת גרידא בהניע לחיוך מעבירין ובלא הניע אין מעבירין אבל אין מתעסקין עמו אבל אם יש י"ט בשבת שהיום ראוי לתקוע מותר אפי' להתעסק ואפי' הניע לחיוך וזה מוכח דהא שיום שאינה אסורה אלא משום שבות והוא דוקא בשבת כמ"ש הרמב"ם בשבת גרידא ואפי' הכא

תר א נגד חדש · ל"ע דכסי' רכ"ג ס"ד ספק בשעת הקנין יש לברך וי"ל דהתם מיירי כשקנה (°) מלבוש מוכן אז השמחה כשקנאו (ס) ופסי' קכ"ב ס"ו: אם יש לו תירוש חדש יקדש על היין ישן וכשיגיע לשהחיינו יטול את תירוש בידו (ד"מ מנהגים) ואפ"ג דמקדשין על תירוש כמ"ש סי' ער"ב ס"ב מ"מ ישן מלוה מן המובחר (°) ופסי' רכ"ה ס"ה ומע"מ כ' שא"ל ליקח בידו אלא יתן עיניו בו: ב יאמר שהחיינו. דאף דקדושה א' היא מ"מ ג' ימים הם עיין בטור וכ"מ ויש טופי' ליקח אף בשאר י"ט פרי חדש וטעות הוא: ג יש אומרים לאומרו · וטוב ללבוש בגד חדש בשופר:

תקצח א א (א) אומרים צדקתך במנחה: הגה וי"א שלא לאומרו (ר"ן פר"ה ומנהגים וכן אנו הגהים):

תקצט א א (א) ליל ראש השנה שחל להיו' במוצאי שבת (א) אומרים ותודיענו:

תר ביצה שנולדה בר"ה ודיני הקידוש ובו ג' סעיפים:

א ביצה שנולדה ביום טוב הראשון וכן מה שנצוד בו וכן מה שנתלש בו (א) אסור בשני: הגה וכבר נתבאר לעיל סי' תקי"ג סעיף ה' וסימן תקפ"ו:

ב * בקידוש ליל שני (ילבש א נגד (א) חדש) (הגהות מיימוני פ' כ"ט מהל' שבת) או ב מניח (ב) פרי חדש ואומרים שהחיינו ואם אין מצוי (נגד חדש לו) פרי חדש ג עם כל זה ב יאמר שהחיינו:

ג ד אם חל יום ראשון בשב' אומרים שהחיינו בשופר א] ביום שני: הגה ג וי"א לאומרו ביום

(ג) אפי' אם חל יום ראשון בחול *וכן המנהג במדינות אלו: הגה"י הלכות שופר):

תקצח (א) אומרים צדקתך. כיון שהוא יום הדין אומרים בו לידוק הדין שהרי אמו אומרים ויגבה ס' לבחות במשפט וגומ' וי"ל ס"ל דהא אכ"פ י"ט הוא:

תקצט (א) אומרים ותודיענו · אפ"ג דר"ה אינו רגל אומרים וחגיגת הרגל דסדר התיקון הוא אומר כמו שמלא (°) בהבדלה:

תר (א) אסור בשני. אפ"ג דבשאי' י"ט מותר בשני מכח ממ"ב הכא אסור דתרוויהו חדא קדושת' היא: (ב) פרי חדש. דכיומא אריכתא דמי ואיך יאמר שהחיינו על כ"ש ב"ש ביום א' וזה לכתחלה אבל אם אין לו פרי חדש שפיר יאמר שהחיינו כמו בשאר י"ט דאין חילוק ביניהם לר"ה אלא לענין בילה (°) ומחוכר לאסור אלא בזה אבל לא בשאר בילה אסור שם פרי חדש בזמן חילוק ביניהם לר"ה

ללבקעי בחוב של בוכר דבגלה בלו (לא) עדיף מבבופה וקי"ל אין בבוע' חלה לעבור על המלוה והמחמיר במרדכי בקבלה הייט ברשות ואין דבר זה (°) סותר מ"ש בל"ח לעניין ש"ע דלם קבל עליו ש"ע יכול לאכול לאחר כך קודם ליל' בלא ברכת סוכ' ולא כרש"ל בתשו' כמוזכר בס שאלי סתם דאין חובת מלוה סוכה עליו כדי בהלמר דקבל' בלו בוה נגד המלו' דבה אי בעי לא לאכיל בלל ויהיה בשב ואל תעש' משא"כ באן בשופר דאיכא בקום ועשה וקבלתו מבטלת ולבו בל במיבה כ"ם באן בבוגג בוה דלא ידע שיהיה שופר בלן: בל זה אבי בוחב לרוחה דמלאבה אבל ברחה רחייה מפורשת לגדולדין מדין מילה ביו"ד

תרא סדר יום שני של ראש השנה ובו ב סעיפים:

א מ * ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) (טור) מ וקורים מוהאלהים נסה את אברהם עד סוף סידרה ומפטיר קורא כמו אתמול ומפטיר בירמיה כה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים ג ובמוצאי ר"ה מבדילין כמו במוצאי שבת אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש:

ב ג א * אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים:

תרא א אף בארץ ישראל שלף הבית דין עם' כ' ימים:

תרב במילה אומרים זכור ברית ואל תפר ובזמנן יה מיום [לבוש] ובמדינה

ד.רב סדר עשרת ימי תשובה:

הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית לבור:

א מ * בכל הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים א] מרבים בתשלו' ובתחנונים: הגה ואומרים (מ) אבינו מלבנו ערב ובוקר מלבד בשבת(טור) ואפילו אם יש מילה שאין אומרים תחנון אפ"ה אומרים אבינו מלבנו (מנהגים) ואומרים בכל יום (ג) ג"פ וידוי קודם עלות השחר מלבד בערב"ש שאין אומרים אותו אלא פעם אחד (רוקח) ואין

(°) דרך רשות אין חשש זה ואו"כ זה התוקע בסוף לא הוי סתרי עם מה שקבל בשבת עליו דאסור דדרך רשות שמא יעלמלנו ברה"ר וכל שהוא תוקע הוא תוקע רשות אין חשש זה ואו"כ זה התוקע בסוף לא הוי סתרי עם מה שקבל בשבת עליו דאסור דדרך רשות תפלת ערבית ועדיין יום ודין ז' נקייס ני"ד סי' קל"ו: שם (°) דרך רשות אין חשש זה וכו'. דבדבר עם בלי"ש שפותר דברי עלמו שב' בפי' תקל"ז בסק"ב דבר"ה בחול מותר לתקוע תקיעת רשות דאין שבות בהקיש' ובשבת של ר"ה אסור להקוע תקיעה דרשות ובשבת יש בו שבות דשמא יעבירנו ד"ל ועי':

באר הגולה

ת"ז מגן דוד — אחרא הלכות ראש השנה — מגן אברהם נ"י — קלט — באר הגולה

באר היטב

תרב (א) אבינו מלבנו. ויפיד יכול ג"כ לאומרו: (ב) ג"פ. והלר"ש ז"ל בס' הכוונות כתב שא"ל רק פעם אחד משמע אף שבבר אבל שבעים ועיין בא"ר דב"ה בשם בברבת הבלבה לו לבבוב בגד חרב ולבוון לבלת ברבת שבחיינו לו לבבית הפרי אינית אחר בך בקידוש ע"ש וב"ה וב"ש פרי אחר חרב:

דגול מרבבה

הכ"י ליהן עשה מאחר שי"א שלרוך וכו' מיירי שקבלו בל' קבלת תענית לו שבועה אבל אם היה מקבלו בל' נדר ממש לו אפי' בשבת ובשאר י"ט נמי אל ולרוך ההרה:

הגר"א

בר בא מבו מיבר רעבו ופרבסיבו א"ל טופס ברבות בך הוא: ואפי' אם בו'. דאף בר"ה ייב"ב שלבור בהחבון לוריבים לומ' ב"פ בחבתה ובערבית והוא י"ט ג"ב: ואין בו'. בס"ם בר"פ הדייבים ובלן ובפרעים הרבו והבל הבולם בולו ובן עובם הבתרם גדול בבו עובם הבשבועה ובס"ם בהבא דבי אליבו ללמדך שבתרם הוא שבועה ובשועה הוא תרב ובליה הס"ם בעבן תרם בקרבן ישראל בו' והבעיבו בל ישראל עליו: אין מקדשין בו'. בס"ם בס"ם דבוקא בשבתה הבובה ובשבתה ובתרבם ובמולאי יב"ב בת קול יוצאת ואומרת לך תבול בשבתה בו' והבלילה הג"ם וע"ל פי' תרב"ד פ"ה בבגה ואובלים ושתתים בו' והעיקר בי"ל שעוב לקבש הלבבה קודם יב"ב בדי שבלוה. זו תבריש לבף בבה: ושבת שבין בו'. דלא בבבר"ל שבה' דאין לאומרו תבוה שבלתבר בו ותבשבעיך ההוס רבה ואבו אומרים לל תבת בתבשבע עתבו ופ"ל בב' שלדרבה בים לאומרו בס"ם בעבר ח' ג' פבעיה דקרא בתתיב בו':

שלמה

והוא ממ"ש שם דף כ' ע"ב ד"ה דבי לא נדר שהשינו על רש"י שמחק הגירסא דמסיק כיון דמדרבנן הוא וכו' דאם הוי מדאורי יתא לא הוי חייל נדרא דאין נדרים חלין בקיום מצוה ע"ש. ונקשה אכתי דברי רש"י נכונים דהרי אמרינן בבמ' ר"ה דבומן שאין שמד רצו מתענין קצת אין מתענין א"כ בו יהא שהוא נדר בזמן דאיכא שמד ע"כ כיון שנדר סתם להתענות ביום שנהרג בו נדלי' הוא כולל לעוקם והרי חייב נדרא בזמן שאין שמד דאז רצו אין מתענין וא"כ מינו דחל על זמן שאין שמד חייל נמי על זמן שיש שמד והוי כוון דבאמת נדלי' נהרג בר"ה רק שנדחה תעניתו ביום חול אם כן אם הוא נדר כיום שנהרג בו נדלי' אין כוונתו על יום הצום רק על ר"ה עצמו שבו נהרג ומה דהוי בר"ה דלא הוי דבר הנדור מכח המצוה להתענות בר"ה מיהו ודאי אין בו מצוה דאורייתא רק דרבנן מיהו כולל לא שייך בזה כיון דלעולם הוי מצוה להתענות בר"ה לכך בשיר כתבו דאם הוי מדאורייתא לא הוי חייל נדרא ודו"ק היטב: והנה האחרונים מביאין ראיה דאסור להתענות בר"ה מקרא דנחמי' דכתיב אכלו מעדנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו. ולפעד"נ מהא לא איריא ואדרבא משם יהיה ראיה להיפוך דקשה למה הקדים תחלה אכילתן ואחר כך אמר שלחו מנות לאין נכון לו ולהיפוך הול"ל שלחו מנות לאין נכון לו ואכלו מעדנים. אך נראה דמזה יהיה ראיה דמצוה להתענות בר"ה. אך הנה הספרי מוסר כתבו דאם אוכל ובאמצע אכילתו מסיסק מאכילתו זה עדיף מתענית. ולפ"ז הנה ביו"ד סי' ק"ט איתא שם דאם חשוד למכור דברים אסורים אם שלח לו דורן לביתו מותר להתענות בר"ה קשה לי טובא מן הש"ס ע"ש דדרך השולח מאכל לחברו שולה לו מה שהוא אוכל. ולכך עזרא אמר לחם שבאושן זה מותרין לאכול אם מתחלה יאכלו ואחר כך יקחו ממאכלם וישלחו מנות זה נחשב כאלו התענו. וח"ש לחם עזרא דבאושן זה תאכלו מעדנים ושתו ממתקים דהיינו ושלחו מנות שממה שלקחתם לאכילה מזה תשלחו מנות לאין נכון לו וזה הוי כתענית משמע הא להיפוך אסור א"כ מוכח דארבא מצוה להתענות בר"ה. אמנם נ"ל ראיה ברורה דאסיר להתענות בר"ה דאי סד"ר דמותר להתענות בר"ה קשה לי טובא מן הש"ס ובחו"מ סי' קצ"ט דארבעה סרקים העמידו חז"ל דבריהם על ד"ת דמעות קינות ואחד מהם עי"ה ואי סד"ר למצוה להתענות בר"ה למה תקנו חז"ל בזה דמעות קינות ואין לו' בשביל הלילות דהרי בשבת לא תקנו כן אף דהוי מצות עונג בע"כ כיון דלא כתיב ביה שמחה לא תקנו אבל ביו"ט כיון דכתיב ושמחת בחגך ואין שמחה אלא בבשר תקנו כן ואי ס"ד דר"ה אינו בכלל ושמחת בחגך למה תקנו יותר מבשבת ובע"כ ושמחת קאי גם על ר"ה א"כ גם היום בכלל כל חג וזה ראיה ברורה לדעתי ודו"ק: עוד יש להביא ראיה דאסור להתענות בר"ה מפ"ב דביצה דסליני ב' בשעם עירובי תבשילין דח"א כדי שיבורר מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט ולמדו מקרא דזכור את יום השבת זכרהו מאחר שבא להשכיחו וקטה הרי עיקר עירובי תבשילין נלמוד מקרא דעזרא שלחו מנות לאין נכון לו למי שלא הניח עירובי תבשילין ואם כן אם נימא דמצוה להתענות בר"ה הרי שם בר"ה הוי והיאך שייך לו' שיבורר מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט הרי בר"ה אין בו היוב שמחה כלל א"כ כמה ינרע מכל שבת שלא עשו לו תקנה. ובע"כ דמחוייב לאכול ולשתות בר"ה ולכך בעי ע"ת אבל אם הוי אכילת ר"ה רשות אם כן אין בו מעלה יותר מחול ולמה לי מר"ה לשבת ע"ת ואין לו' דזה דוקא למ"ד חשבם כדי שיבורר אבל למ"ד כדי שיאמרו מיו"ט לשבת אין איפוך מיו"ט לחול לא כ"ש לדידיה ז"ל דמצוה להתענות בר"ה זה אינו דא"כ למה לא אמר שם הך א"כ דלמ"ד כדי שיבורר הוי מצוה לאכול בר"ה ולמ"ד כדי שיאמרו מצוה להתענות בר"ה ובע"כ דלא סיניי בהא וכיון דלמ"ד כדי שיבורר בע"כ מוכח דבר"ה מצוה לאכול וא"כ אף למ"ד כדי שיאמרו הוי כן ואפשר לפרש בזה המשך הכתוב בעזרא לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו ואמרו חז"ל למי שלא הניח ע"ת ומה שייכות זל"ז אך הכוונה דהם סברו שמצוה להתענות בר"ה וממילא לא עשו ע"ת כיון דלא שייך בו כדי שיבורר מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט אך עזרא אמר להם לכו אכלו משמנים והודיע להם שמצוה לאכול בר"ה א"כ שייך בו כדי שיבורר מנה יפה לשבת ומנה יפה ליו"ט וממילא בעי ע"ת לכך שלחו מנות לאין נכון לו וא"ש ודו"ק הארכתי בזה והבאתי ראיות לכאן ולכאן ישמע חכם ויוסיף דא"ה ע"ע בדין אם מצוה להתענות בר"ה בחיבורי על תורה

שערי תשובה

מבופקים בדבר וכמ"ש במג"א סימן רכ"ה מ"מ בגיל ב' דר"ה בדעה בל הבוכבים דמבדך זבן הלא דלבהחלה נוהגים בפרי חדש מ"מ בזה בפיר יוצא בייון חדש דבוי בתו ס"ם בולי ובן משמע המג"א דבוא בופיב העהיק בסימן ה"ר דברי הר"מ לגרך של הירוש

באר היטב

תרב (א) אבינו מלבנו. ויפיד יכול ג"כ לאומרו: (ב) ג"פ. והלר"ש ז"ל בס' הכוונות כתב שא"ל רק פעם אחד משמע אף שבבר אבל שבעים ועיין בא"ר דב"ה בשם בברבת הבלבה לו לבבוב בגד חרב ולבוון לבלת ברבת שבחיינו לו לבבית הפרי אינית אחר בך בקידוש ע"ש וב"ה וב"ש פרי אחר חרב:

ביאור

סי' תרא ס"א ומפטיר קורא. עיין מ"ש סי' הקפ"ד ס"ב: ומפטיר. מגילה שם: ובמוצאי ר"ה. פסחים ק"ד ת': כמו במ"ש. ספ"ק דחולין כ"ו ב': אלא שאין. עהוס' דפסחים ק"ב ב' ד"ה רב: ועל. גמ' שם ל"ג ב' ד"ה ת': ס"ב אף באי"ה כו'. תע"ג דאין בקילין בסוד הביעור ולא יאחע בזה בבטעדר לעשות שני ימים כי אמו קובעין ע"פ בחשבון מ"מ לריכין לעשות בהבבר אבוחיבו בס"ם בפ"ק די"ט לעניין שני י"ם של גליות בזבבר בו' דלמא כו' ומזה הבעם ב"ה לר"ה בא"י אלל"ב הוה ג"ב בילה מוחרת ובמ"ש שם ס' ב' מי לא מודה כו' ושם ו' ת' ת"ל ולהיבא מר אחיבא כו' ת"ל רב מרדבי כו' ועיין רא"ם שם ס"ד ובמלחמות שם:

סי' תרב ומתענים כו'. בפ"ק דר"ה י"ח ב': ס"א בכל הימים כו'. בס"ם בר"ה שם י"ז ב' שב ביחתים כו' ושם י"ח ת': ובבבבבב דרשו ה' ובפי"ב דיבמות: ואומרים כו'. ע"ש שבעבה ר"ע בס"ם בפ"ב דתעבית ובבעבה מבם ואילך לדורות בס"ם בבל בו: מלבד בשבת. בס"ם בירושל' דשבת פ"ם ואלו בקריס תבו לתבוע לרבינו בשבה ר' שבירת שאל לר' חייא

חכמת

מצוה להתענות שהרי זה טעמא דר"ע דיליף מר"ה דמתריעין ולא מתענין". אך באמת יש להבין מ"ט דת"ק וכמה מר מדמה לה ליוה"כ ומר מדמה לה לר"ה ובאיזה סברא פליגי. ולכך נראה דבאמת כולם מודים דטפי היה ראוי לדמותו לר"ה מליוה"כ רק ת"ק ס"ל דבר"ה מצוה להתענות ויה"כ מתענין ומתריעין וא"כ התרעה בלא תענית לא מצינו אך להיפוך תענית בלא התרעה מצינו ביוה"כ ולכך ס"ל מתענין ולא מתריעין אבל ר"ע ס"ל דאין מצוה להיות מתענה בר"ה ואם כן משכחת לה התרעה בלא תענית לכך ס"ל מתריעין וכא מתענין. ועוד י"ל דלת"ק הוי ק"ן דמצוה להתענות בר"ה דהרי לת"ק נרע התרעה מתענית דהרי ס"ל דמתענין ולא מתריעין וא"כ יש ק"ו לר"ה דמה במקום שאין מתריעין מתענין במקום שמתריעין דהיינו בר"ה מכ"ש שמתענין ולכך יש ק"ו דבר"ה יש להתענות ולהיפוך לר"ע אין ללמוד ק"ו לו' כיון דלדידיה התענית נרע מהתרעה דהרי ס"ל דמתריעין ולא מתענין אם כן נלמוד ק"ו דמה במקום שאין מתענין מתריעין במקום שמתענין דהיינו ביוה"כ מכ"ש שמתריעין ונחיה מתריעין ביוה"כ זה אינו דביוה"כ כיון דמפורש בתורה דדוקא ביוה"כ לכך שפיר יש ללמוד ק"ו מה במקום שאין אין תוקעין אבל לרבנן ליכא קרא מפורש דאין מתענין בר"ה לכך שפיר יש ללמוד ק"ו מה במקום שאין מתריעין מתענין מ"כ"ש במקום שמתריעין אינו דין שמתענין לכך ל"ק הוי חיוב להתענות בר"ה אבל לר"ע אין חיוב להתענות בר"ה וכיון דקיי"ל כת"ק שם א"כ מסתבר יותר כדעת הסוברים דמצוה להתענות בר"ה כנלפע"ד בזה ודו"ק: והנה יש מביאין ראיה מקרא דעזרא ומאלישע שאין חיוב להתענות בר"ה. והנה לדעתי אין מזה ראיה כלל כידוע דהתענית הוי במקום קרבן ולכך ודאי אין איסור ולכך אדרבא בהמ"ק וקרבנות ממש לא הוי חיוב להתענות ומדין תורה אין חיוב להתענות ואין איסור ולכך אדרבא מצד הסברא ראוי לאכול ולשמוח כמ"ש עזרא אבל לדיקן דליכא בה"מק ואין לנו קרבנות אז י"ל דהוי מצוה להתענות כדי להיות לנו התענית במקום קרבן ונדחה כל ראיות הנ"ל. ובזה נראה לפרש מ"ש בקהלת שמח בחור ביבדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך ודע כי על כל אלה יביאך אלהים במשפט שזה קאי על ר"ה דרק ע"י השמחה והבטחון נעשין דומין לו יתברך וראויין לבא עמהם במשפט. ונבאר מ"ש במדרש אמור כשהקב"ה עולה ויושב על כסא הדין בדין הוא עוקה דלסעמים כשאין ישראל ראויין הקב"ה כביכול משפיל עצמו למטה ודן את ישראל למטה כאמור אני את דכא ואם הם ראויים אז הקב"ה מגביה אותם למעלה כמאמר אידך תנא אתי דכא.ובזה יובן דברי הש"ס בר"ה דף כ"ו עד כופו ובכר בקמפלני מ"ם בר"ה כמה דכייף אינש טפי מעלי ובביה"כ כמה דפשיט אינש דעתו טפי מעלי. ומר סבר בר"ה כמה דפשיט אינש דעתיה טפי מעלי ובתעניות כמה דכייף אינש דעתיה טפי מעלי. ולכאורה אין הבנה באיזה סברא פליגי. והנראה לו' הוא כך דהנה רש"י פירש דמה דכייף אינש טפי מעלי דכתיב וחיו עיני ולבי שם כל הימים. ועל מה דפשיט אינש דעתיה פירש"י דכתיב נישא לבבינו אל כפים. והנה ביבמות איתא והובא בספר טורי אבן אמר שם דה"א שיתן עיניו למטה דכתיב וחיו עיני ולבי שם כל הימים. וה"א המתפלל צריך שיהיה גבו למעלה דכתיב נשא לבבינו אל כפים וכו'. הרי מפורש דמקרא דוהיו עיני ולבי ראוי לכהביב למטה ומקרא דנשא לבבינו אל כפים ראוי להביט למעלה. ובזה נבין הענין דכבר כתבנו דלולא הבטחון לא היינו ראויין שיבוא הוא יתברך עמנו במשפט. ואם בא הוי רק חסד כדברי חבעל עקדה ואז הוא יתברך משפיל עצמו כביכול למטה אבל אם יש להם בטחון בו יתברך נעשו כמוהו ואז ראויין לבוא בדין עמהם ומגביה אותם למעלה. והנה בכל דבר צריך מעשה והוכחה אבל מחשבה לא מהני אבל צריך להוציא כל דבר מכח אל הפועל ומעין זה הוי נסיונות אברהם אבינו אף דהכל גלוי לפניו יתברך מכל מקום רצה הקב"ה להוציא הדבר מכח אל הפועל ואם כן הכי נמי לענין הבטחון אין די בבטחון בלב רק צריך להוציא הבטחון מכח אל הפועל. וכך אם אוכלין ושותין בר"ה זה מורה על גודל בטחונם בלבם וכמ"ש עזרא אכלו משמנים וגו' כי חדות ה' היא מעוזכם כמ"ש שם בביאורי אבל אם מתענין בר"ה אין כאן שמחה ואין רמז על הבטחון. אבל ביוה"כ של יובל אף שמתענין כיון דאז מחזיריין השדות ועבדיהם הוככים חפשים ואין לך הפסד ממון גדול מזה ואם לא היה להם בטחון בו יתברך היו חוששין על הפסד ממון ובע"כ דהם בטוחים בו יתברך והוי גמי רמז על הבטחון ובזה א"ש כל הסוגיא דמ"ד בר"ה כמה דכייף אינש טפי מעלי ר"ל דמתענין בר"ה ואין רמז על הבטחון וממילא אין ראוין לבא בבטחון ומקרא דנשא לבבינו אל כפים ראוי להביט למעלה. ובזה נבין הענין דכבר כתבנו דלולא הבטחון לא היינו ראויין שיבוא הוא יתברך עמנו במשפט. ולכך אם אוכלין ושותין בר"ה זה מורה על גודל בטחונם בלבם וכמ"ש עזרא אכלו משמנים וגו' כי חדות ה' היא מעוזכם כמ"ש

כפי' הקפ"ח מ' עור כסס אבי העזרי מהירושלמי
מ' הני חייא בר רב ברכות ע' זכיותא

עטרת זקנים

אומרים סליחות ותחנונים (עור) כל"ג היולדת עד ל' יום מתירין לאכול ויש מחמירין ואוסרים היום ח' ואילך והמיקל לא הפסיד ואם חל ל"ג בשבת דוחין אותו אל יום א' : * אין מקדשין הלבנה כו' . ויש מי שאומר שמוב לחדש הלבנה קודם י"ב כדי שמלוה זו תבריע לכף זכות (מהרי"ל) ויהר באותן י' ימים תפת על עניים ובאלת שאינו יכול יכביר התור בהלבנת קיפה' עניי"ר ס"קי"ב סי"ז: תרד *מלוה לאכול בע"ב דוקא דניס (עור כסס הבורש מעשה בחיים) : * ואסור להתענות. אפי'

נתיב חיים

תרב בהג"ה (°) המנהג לו' לו"ך - כ"ב ומהרי"ל כ' שאין לאומרו :

לבושי שרד

תרג מ"א (°) ד"ה ואם אינו יכול. רק בסיעור המפורש כ"ל וכו'. הבואר שם דמי שאבר תפת של נכרי אם הוא בדרך ואין מנוי פת ישראל לריך להמתין עד ד' מילין אבל יותר מ"ל להמתין : שם (°) יותר בשאר ימות . ר"ל דאין הבואר בעש"ח רק דאפי' מי שאינו מהר יאבר מ' אבל מ"ל לאבר טפי מתי שאבר כל השבת : שם (°) ומ' בתשובת ר"מ מלובלין. ע' בנעת שאול סי' מ"ח וסי' פ"ב ומ' בית יעקב ס"י לענין אשה שהמיהה ילד ע"י גרם ע' אבן שוהם סי' מ' : ש"ע ס"א (°) יתי תשובה. ע' מ"י בלל ע"ב : תרד הב"ה ס"א (°) ואסור להתענות ע' עלי תרוים סי' ס"ז סק"ז : ט"ז סק"ב (°) אחר יכ"כ. התענית יכ"כ עולה לו ואפי' אם נאנס ולא התענה ביה"כ ע"ש בב"י : מ"א סק"א לנהוג בהרי"ל וכו' . להתענות עד סעודה המפסקת : שם (°) ג' ימים רלופים וכו' . עיה"כ ויום"כ אלמא דמיירי בשהתענה כל היום : שם (°) בר"ש בסי' ר"כ וכו' במ"ה אם סק"ג דהא אמר שמואל

חתם סופר

מועיל ליר"ט ב' והוא פשוט . ושוב ראיתי ראיה זו מסוכה בהנהת מיימון פרק כ"ט מהלכות שבת אות ז' בשם הירושלמי וצ"ע שם נ"כ :

סי' תר"ג במנ"א ד"ה דינו וכו' . ת"ה סי' קצ"ח . נ"ב עיין תשובת מומר ע"ש : (שם סק"א ובשכר).נ"ב עיין תשובות ח"ם חו"מ סי' נ"ב לענין מהל ולענין אשה שמצא' ילד מת ועיין"ח חו"מ סי' קפ"ד ולענין מי שבאונס אכל איסורי' ויצא מן האונס ע"ש . ועיין ח"ם או"ח סי' קע"ג מתיקוני תשובה למי שבעל נדה וסימן קע"ה למי שנתפס עם הנכרית וסימן קע"ז במי שרצה להציל ובטעו' המית את חבירו :

סי' תר"ד במנ"א ס"ק א' וצ"ע לטה . נ"ב

ס' . במילה אומרים בשמעות בין כסא לעשור זכור ברית אבר ואחרן לזכור : (ג) בב"ד . ובב"ש מלוה לפשט להוציא גזילה מתחת ידו (לגוים) :

תרג ואם אינו יכול לאפות בעצמו די בהסלבת קיסם (לגוים ומבגנים) ויזהרו שלא לגרוף וליטול חלב מעשה ע"ו ס"ש אע"פ שאבדה לה אח"כ מכר לגוים הקמח. וכ"ל דמי שהולך בדרך מ"ל להמתין (°) רק בסיעור המפורש כי"ד סס' ק"כ דלא קיבלו עליהו להחמיר כי' ימים (°) יותר מאחר ימות הבשר ושל"ה דף ס"ז כ' שהחידים נהגו לאכול חולין בעבודה ואף שבלנו עמלי מתים מ"מ יאכל דגן שלא הוכשר ומילוס כמי פירות ויבוח ויבחה מן הבאר שלא יגע בהם ויעמאם עכ"ל. ול"ע דבעמאו בפיו כדאי' בקידושין דף כ"ה ובבמה דוכתי :

דיני תשובה ברחם ס' הרוקח ובמהרי"ן ובס"ם קיצור ר"ח בס' יסוד תשוב' ובס"ח מס' י"ע עד ס' ל"ב ומס' מ"ב עד סימן מ"ה ס"ה ע"ב קע"ח ת"ה עד תרי"ח. מהרי"ו י"ב קמ"ז קכ"ח. ת"ה סימן קל"ח בסימן זאב ע"ב. רי"ע ה' רולח . בתשובת רמ"ח סי' ל"ז . אחד ששבר חבירו ליל בדרך ונהרג בכין שיקבל תשובה בלר שבע ס' חלק (°) וע' בתשובת ר"מ לובלין סימן מ"ג מ"ד מ"ה . אשה שמלאה ילד מת חלל בתשובת מהרי"ל סימן מ"ה וע' במ"ב ס' כ"ו רמ"מ סימן כ"ה ר"ל חביב סימן ע"ע רש"ל ס' ל"ו ר"י טרחמי סימן ה' ועיין בריב"ף כ"ד דבריס :

תרד ויש למעע בלימודו בפי"ה כדי לאכול ולשתו (ברכות ד"ח): א ואסור להתענות . בהגהרי"ל לי' דהא דמר בדי' דרבינא יתיב כולי שתא בתענית בר מע"ה ופורים ושבועות ומיירי שבל הפל בשאלם לו חלום רע הי' מתענה חון מימים הלו (וכ"כ הב"י בסימן רפ"ח בשם הרשב"א) ואם ירלה להתענו' עד סעוד' המפסקת שרי עכ"ד וכ"כ בה' תענית ול"ע למה כ"רמ"א כאן שאסור להתענות ת"ח ובבי סורים בתב שמותר להתענות ת"ח וכן בשבועות לא הזכיר בלל מזה ואשר לומ' בין ד"מ דמייתי בשאר תעניתים מ"ב בתי"ח יש לחתענו' ולבקפק בפורים ובשבועות דיש להתענות משא"ב בע"ה בתי"ח בחשבילה לחשב' עינו אין להתענות וכ"כ אל"ה.ומ"מ ל"ע בין דבי"ם אסור מדאוריתא להתענו' מ"ב ה"ל להתעיר מבשל אלא להתענו' בשבועו' ת"ח ואי ס"ל דמר בריה דרבינא לא קלי אח"ח מ"ב גם בע"ה יש להתענו' לבן ל"ל דיש (°) לנהוג בהרי"ל דודאי אם מתענה עד סעוד' המפסקת ליבא איסורא דאפילו למ"ד דהוא דאורייי' ל"ד לשבת דהתם בתיב וקרתא לשבת עונג ואסור להתענו' בו בלל משא"ב בלן דמלוה לאבול ואם אבל בעם מ' בשם דין ול"ל לאיתב תענית לתפיתו.ומ"ם בסי' תקס"ח ס"ה מיירי בשהתענו' בל האיסורים דהגמ"ל שמבר"ם הורה להתענות (°) ב' ימים רלופים וכ"ה בס"ח סימן ר"ב. ומיהו אי שאינו ירא מ"ל להתענות בלל (°) בהמ"ם בסי' ר"ב: בתב אל"ה הגהנו' שלא לאבול בשר בי אם בימים שאינ"ח תחנון אז בהקומות אחין מרבים בסליחות בהשמורת מ"ב גם הלילה י"ע ומותר לאבול בשר בלילה ובהקומות שמרבין בהשמורת בסליחות אז לא מחזיקים הלילה ל"ם ואסור לאבול בשר ע"ב ומ"מ ל"ע דהא בבל בעם שמחזיק' הלילה ל"ם אין מופלין בהמתה שלפניו והבא מופלין ש"מ דאין מחזיקים הלילה ל"ע ולבן ל"ל דדוקא אי שאבל בלילי

תרב (א) ואין מותנין מרס . שלא לעורר בחות הדין בזמן ההוא וכן אין מסבירין שחוטין ביותר להבית עוגם שבועי לעולם ח"ו אבל לעשו' דין בין אחדם לחבירו ודאי מלוה רבה יש לדון וכ"כ בלבוש מעשה בבשים דין למעה אין דין למעלה :

תרד (א) מלו' לאבול בו'. בעור מבית תני רבי חייא מדפתי ועניתם את נפשותיכם בע"לחדם וכי בע' מתענה ושלא בי' מתענין לומדך בל האבל ושותה בע' מעלה עליו בלאו התענה ע' וי' וה"ק קרא הבינו עליהיבסבע"לעינוי של מחר ומדאסק' רחמנא לאבול בל"ע בל"עינוי א"ב חשוב במו עינוי בלאו התענ' ע' וי' פ' בלאו בלעוו להתענו' בשביעם עב"ל ופי' האוס' אע"ג די"ל דבע' בערב יתחיל להתענות במו בערב תאבלו מלות שאני הבם דבתיב ובלבוף תאבלו משא"ב בלן דבתיב ועניתם קודם בערב משמע שתיב בע' ועניתם. וק"ל למה פריך והלא בעבדי מתענין דמשמע הלשון דבמנהגו של עולם פריך לא מלד מבאנו' הבתוב דאל"ב הל"ל והלא בתיב קרא וא"ב מאי פריך דלמא בחמת לא יפה עושים שאין מתענים בע' רק בי' ותו מאי קומ' מתענית הבעבדי וכי אי אפשר לתענות בשביעם וי"ל דהבי פירושו דבי' אפשר לענין לאבול הולין בהמרה והיינו שיהיה מוהר שלא לתוספ' טומאה ואף בזה"ז אף בזה"ז לשיטת הטור דטעמא לאו מטעם בדשים רק גזירת הבתוב הוא ואף ר"ח ויה"ב בבלל אבל בהלבות יה"ב דמיירי למבול מטומאה ישינה שבו בזה שפיר בתב הטור באן שא"א לו לטהר מבל טומאת מת אינו מחוייב לטבול בטומאה לטהר בלל . בן נראה ליישב הדברים בדי שלא יסתרו דברי הטור אחדדי מיניה וביה וא"ש ודו"ק : (שם בחג"ה) ובסק עבירת צריך יותר תשובה מעבירה ווודאי וכו' . נ"ב עיין במנ"א סק"א מ"ש מי ששלח שליח ונהרג בדרך צריך לקבל תשובה ע"ש . נראה דהיינו דוקא אם הוא התחיל עם השליח לבקש ממנו שילך בשליחותו אבל אם הוא לא היה דעתו על בך והשליח ביקש ממנו לשלחו אז בטור מתשובה בי מקור דין זה הוא מן חש"ם שאמר הקב"ה לדוד על ידך נהרג נוב עיר הבהנים ושם היה דוד המתחיל בהריגה וגרם לו בן אבל אם השליח התחיל עמו אין לנו ראיה משם ולבך אין לך בו אלא חידושו . וכן השבתי בתשובה לק"ק יגאלנ"צע ע"ש ודו"ק . והנה בדין אם רבים אבלו בעורה ונמצא טרפה במאבל בעל הם עורה אם צריבין בפרה עמ"ש בזה בתשובה לק"ק מולשין קנה מקומה בחיבורי בהשמטות להלבות נדה בס"קס"ז ע"ש בדף צ"א מ"ש בזה דרך אגב ודו"ק :

סי' תרד שעיף א' מצות לאבול בערב יה"ב ולהרבות בו בסעודה. נ"ב בשנת תקס"ו נשאלתי מהבם לטאורה מס"ב דסוכה דיליף שם עיני' יה"ב מתיבת האזרח ופריך למה לי קרא מדר"י אמר רב נפקא ומשני לתוספת יה"ב דליבא עונש ואזהרה דאינשים פטורות בל"ל האזרח. ולפי"ז באבילת עיה"ב דליבא עונש ואזהרה ואאזרה לא בתיב ביה פטורין. אך נראה דחייבין דבמו דחייבין באבילת מצה מבת דחוקש אבילת מצה לאבילת חמץ ללמד בל שישנו בבל תאבל חמץ ישנו בקום אבול מצה וכו' אם בן ה"נ ביון דבתיב ועניתם את נפשותיבם בתשעה לחודש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתבם (ישנו נמי) א"ב חוקש אבילת ערב יה"ב ליה"ב ממש ולבך בל שישנו בבלל מערב עד ערב תשבתו שבתבם ישנו נמי בבלל ועניתם את נפשותיבם בתשעה לחדש ואני נשי בין דביה"ב חייבין במו שאיתא מפורש

היטב

בב"ל . ועיין מ"ש שהקשה עליו דהא נטמא בפיו ע"ש. וטוב לומר בבל יום מעברת ימי תשובה בין שהבם ליומר מזמור מעמעקים קראתיך מע"ש סימן ל"ד . מר"ש אלול ואילך בשמתבה ישאל מהם"י בפרה ומיים על בל פנים בתלו בימים ישבם בל אדם בדבם הזהר שיטוב קודם שיבבב ויתפוק על מסת"ו ויפשפש במעשיו. ובתב הרא"ש שיקרא בתלו הימים לגרת התשוב' של רבי' יונה . והתר"י ז"ל בתב שהיוב הוא לעמוד בספרי מוסר בל השנה . ודיני תשובה בדאם ספר הרוקח ובמהרי"ו. ובסוף ספר קיצור רלשים חבמה. ובספר אחדדים מסימן י"ם עד סי' ל"ג . ומסימן מ"ב עד סימן מ"ה ס"ה ע"ב קע"ח ת"ה עד תרי"ח מהרי"ו סימן י"ב קנ"ז קב"ח : ת"ה סימן קל"ח. בימים זאב סימן ע"ב. מהרי"ם הלבות רולם . בתשובת רמ"ח סימן ל"ז . אחד ששבר חבירו ליל בדרך ונהרג בכין שיקבל תשובה בלר שבע ס' חלק. ומ' בתשובת ר"מ לובלין סי' מ"ג מ"ד מ"ה.אשה שמלאה ילד מת חלל בתשובת מהרי"ל סי' מ"ה.ועיין במ"ב סימן ב"ר מ"ח סי' ב"ס . ר"ל חביב סימן ע"ס.רש"ל סימן ל"ו. ר"י טרחמי סי' ה'. ועיין בריב"ף ב"ד דבריס שבבבים אם התשובה : תרד (ב) נאבול . ויש לעבבם בלעודו בערב יום בפור בדי לאבול ולשתות ברבות דף מ' ועיין יד אהרן :

יד אפרים

תרד במנ"א סק"א ואי ס"ל דמר בריס דרבינא לא קלי אח"ח ח"ב בו' בראה ס"ל דאין לסמוך על בך שברא דבעיו"ב בהבילה בתענית עינוי רק אם נאמר דיש בספק דילמא מר בריס דרבינא קלי אח"ח ובזה ספיר י"ל אפי' תימא דקלי אחר ח"ב גם בשיב"ב אין לסמוך על בך שברא דבהבילה בתבב עינוי משא"ב אם נאמר דברור לו דלא קלי אח"ח ומב"ם ספק בשבועות דמתענה ב"מ אח"ח ורמ"ח לא ס"ל בבי מ"ש בריבא ליה בך שעמא דבהבילה בתבב עינוי ולבע"ד בבוונת הגר"א דס"ל דלא מסתבר לומר שהבילה דע"ב לבע"ב דקרא תענה מ"מ אין בבלל בתענה מ"מ יפה תענית לחלוש עיבה בהבילה זו בם לקרות בגר"ב בלא

הגר"א

לומר בל בסוגר עבירה ל' בספק מעלה עליו בבתוב בלאו עשאו בודאי בימד אדם חטא בודאי וגודם לו תעלו מבית חטאת בחלב ובעבירת הלייפה בפונדקין ספק חטאת ספק לא חטאת מבית אדם בחטי בלעים :

סי' תרד ס"א ולהרבות בסעודה בבו'. בפ"ם בבתובות ה' ח' אלא מעתה יפ"ב בו' ובגר"א סס ד"ה אחל בו' ובב"ר פ"ח

שלמה

אף בזה"ז ולבך בין דהאובל אובבין טמאים נטמא נופו אם בן אם לא יאבל חולין בטהרה רק ישמאו האובלין יחזרו האובלין וישמאו אותו ובזה דהוי מדרבנן מ"מ גם בזה מוהר ברגל במו בבל הדברים דבל דת ן רבנן בעין דאורייתא תקון ולבך גם בטומאה דרבנן מוהר שבא לטמאות א"ע ברגל ולבך בהלבות ר"ה דמיירי לענין לאבול חולין בטהרה והיינו שיהיה מוהר שלא לחומ"ם ולבך זה שייך אף בזה"ז לשיטת הטור דטעמא לאו מטעם בדשים רק גזירת הבתוב הוא ואף ר"ה ויה"ב בבלל אבל בהלבות יה"ב דמיירי למבול מטומאה ישינה שבו בזה שפיר בתב הטור באן שא"א לו לטהר מבל טומאת מת אינו מחוייב לטבול בלל . בן נראה ליישב הדברים בדי שלא יסתרו דברי הטור אחדדי מיניה וביה וא"ש ודו"ק : (שם בחג"ה) ובסק עבירת צריך יותר תשובה מעבירה ווודאי וכו' . נ"ב עיין במנ"א סק"א מ"ש מי ששלח שליח ונהרג בדרך צריך לקבל תשובה ע"ש . נראה דהיינו דוקא אם הוא התחיל עם השליח לבקש ממנו שילך בשליחותו אבל אם הוא לא היה דעתו על בך והשליח ביקש ממנו לשלחו אז בטור מתשובה בי מקור דין זה הוא מן חש"ם שאמר הקב"ה לדוד על ידך נהרג נוב עיר הבהנים ושם היה דוד המתחיל בהריגה וגרם לו בן אבל אם השליח התחיל עמו אין לנו ראיה משם ולבך אין לך בו אלא חידושו . וכן השבתי בתשובה לק"ק יגאלנ"צע ע"ש ודו"ק . והנה בדין אם רבים אבלו בעורה ונמצא טרפה במאבל בעל הם עורה אם צריבין בפרה עמ"ש בזה בתשובה לק"ק מולשין קנה מקומה בחיבורי בהשמטות להלבות נדה בס"קס"ז ע"ש בדף צ"א מ"ש בזה דרך אגב ודו"ק :

סי' תרד שעיף א' מצות לאבול בערב יה"ב ולהרבות בו בסעודה. נ"ב בשנת תקס"ו נשאלתי מהבם לטאורה מס"ב דסוכה דיליף שם עיני' יה"ב מתיבת האזרח ופריך למה לי קרא מדר"י אמר רב נפקא ומשני לתוספת יה"ב דליבא עונש ואזהרה דאינשים פטורות בל"ל האזרח. ולפי"ז באבילת עיה"ב דליבא עונש ואזהרה ואאזרה לא בתיב ביה פטורין. אך נראה דחייבין דבמו דחייבין באבילת מצה מבת דחוקש אבילת מצה לאבילת חמץ ללמד בל שישנו בבל תאבל חמץ ישנו בקום אבול מצה וכו' אם בן ה"נ בין דבתיב ועניתם את נפשותיבם בתשעה לחודש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתבם (ישנו נמי) א"ב חוקש אבילת ערב יה"ב ליה"ב ממש ולבך בל שישנו בבלל מערב עד ערב תשבתו שבתבם ישנו נמי בבלל ועניתם את נפשותיבם בתשעה לחדש ואני נשי בין דביה"ב חייבין במו שאיתא מפורש

השקל

הרי עבשיו אינו אולך לשם ומ"ל להמתין : ושל"ה בו' עיין סימן ר"פ . אחד ששבר בו' בבון שיקבל תשובה מדאמר הקב"ה לדוד על ידך נהרג בן עיר הבהנים . הרי דבה"נ שחשבו לו לדוד מן יע"ם : סימן תרד בתב מ"ל ויש לעבבם בו' ברבות דף מ'. והוא דאי' שם רב ביבי בר אביי בר אביי אבול בשבת לאבול לשתות בלא בלי לעבבם בו' ברבות דף מ'. ובלא דאי' שם רב ביבי בר אביי לא

שהאריך לומר ושאמו בעומים כו' והוא לגא לורך בזה אלא שכיון שהוא הקפ' לו ב' קושיות הוכרח לומר ב' תירולים על הראשון אמר שאפי' כי' זהו לא מיימו מחמת ליווי המקום ממילא שהוא שוה לי כ"כ ועל השנית שא"ל למה הכנסת עלמך בסכנה ליקח מעבדי וכי בזה לוה לך הקב"ה הסיב לו ורמי מין זה בכלל הלווי אלא שמלר הסברא עשיתי כן כיון שיש לנו בעומוכו ית' שיכפר לנו עומתינו בכלל הבעומון ההוא שלא תבעוס פלי כשתשמע לדברי כיון שמפשיטו מרוליס לפניו ית' וכן הוה ע"כ אמר ושאמו בעומים כלומר אף שאלו לא כי' לוי מ"מ מלר עלמינו אמו בעומים כו' דוגמא לזה פירשו בחגדת המתן לי עד שאפייסך בדברים כמש"ל סימן ס"ו : וכתוב בלבוש דמ"מ יזהר לאכול מאכלים קלים ומתים להתפכל כנון פטופות ודגים אלא יהי' שבע ומתנאה: (ב) אפילו ת"ח . נראה הטעם כיון שאכילה ביום זה מחבבת לתפילת ממש אם כן אפיר הוא בכלל יפה תפילת לחלוס כו' משא"כ בשאר יוסטוב ושבת אף שאכילי מלוה ויש עליה שכר מ"מ אין מחבבת כתפילת ממש לכל דבריו : ואם טעה ג' זהתפילה צריך למיתב תעלית לתפיתו כ"כ כ"י סי' תקס"ח ועמ"ש בסימן רפ"ח דאין

צריך להתפילות (°) אחר יה"כ בזה :

תרד (א) וכן מהגיס בכל מדינות אלו · בעור כתוב הפסוקים שקורלים ונזכר שם פסוק זה נפש תחת נפש: (ב) ובוחרי' בלבנים. כתב מו"ח ז"ל שיש בזה קלת דרכי האמורי ואע"פ שיש זה במהרי"ל אפשר שלא אחריו בכוונה אלא אם תירע לפניו כן בחר בו אבל נשאול אחריו ולקוטתו ביוקר הוא מדרכי האמורי וכן קבלתי מא"מ ז"ל מ"כ שי"ל זה תלייפתך זה תמורתך זה כפרתך ר"ת חת"ך שהוא שם חיים לכל חי: (ג) וסמך ידיו כו'. אף שדבר זה איתא בעור בשם הגאונים תמוה הוא מאוד בעיני דזה נראה כמקדים קדשים ושומטן בחון ואע"פ שהתרנגול לא רמוי לקרבן מ"מ מצינו איסור בפי' תס"ט לענין בשר זה לפסח דאסר מהרי"ל אפי' בתרנגול וכ"ש כאן שפי' עושה עניני קרבן דיש חשש זה ע"כ יש

יכול ליטול ומבר״ח כמ״ש שאם נטלוהו מן הבית ס״ל קבוע לא דק דיקון שהוא לא רחקו כשנטלו לא ס״ל קבוע עכ״ד סי׳ ק״י סס״ג :

תרו בשעת מחילה צריך לפרט החטא שחטא לחבירו (כ״מ) וכ״ל דאם חבירו מתביש בזה לא יפרוט אותו : א יחזור וילך . ויפייסנו בכ״פ כמין ריצוי אחר (כ״מ) : ב אינו זקוק לו . והם רצה לפייסו יותר ממי׳ אם אין שם נזיון תורה (כ״מ) : ג הוא רבו . אפי׳ אינו רבו מובהק רק ששמע ממנו ד״ת מ״ל

תרו שיפיים אדם חבירו בערב יום כפור ובו ד״ם :

א ה עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שיפייסנו *ואפילו לא הקניטו אלא בדברים ב צריך לפייסו*ואם אינו מתפיים בראשונה א (ה) יחזור ויחך פעם שניה ושלישית ג ובכל פעם יקח עמו שלשה אנשים ואם אינו מתפיים בשלשה פעמים ב (ב) אינו זקוק לו(מיהו יאמר אח״כ לפני עשרה שביקש ממנו מחילה).(מרדכי דיומא ומהרי״ל)(א) ד ואם ג הוא (ג) רבו צריך לילך לו כמה פעמים עד שיתפיים : הגה *והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחול (מהרי״ל) אם

(°) וכתעם הוא כי רחוי לרחם על הבריות שירחמו עליו מן השמים :

תרו (א) והם הוא רבו כו׳ . כ׳ המ״מ דרמב״ם ויליף לחלק בין רבו לאחר מדאמרי׳ פ׳ בתרא דיומא דרב חזיל לפייס׳ לר״ח חליסר עי״כ ומקשי׳ היכי עכיד כבי והאמר״י בר חנינא כל המבקש מעט מחבירו אל יבקש ממנו יותר מג״פ ומשני רב שאני ופירש״י רב היה מחמיר על עצמו ח״כ אין לנו הוכחה לחלק בין רבו לאחר אלא דהרמב״ם פי׳ דרב שאני היינו דר״ח היה רבו של רב ולפי זה לא הוזכר שום דבר מענין להחמיר על עצמו דלא כפירש״י וח״כ ק׳ מ״מ בלא מפני כבודו׳ דמחמיר על עצמו היה כפירש״י והם אמר׳ דאסו׳ לו להחמיר בזה יותר מהדין ק׳ על הטור וס״ע שכתבו מ״ל יותר דמשמע אין איסור אם עושה יותר ומרא׳ דהרמב״ם וטור ס״ל דודאי אינלמתו׳ כמי שרולה לבקש יותר ונם רב היה ממחיר וכפירש״י כן פי׳ נם הם והא דלמדו לחלק בין רבו לאחר לא מכח רב למדו כן דבאמת רב לא פי׳ תלמיד של ר״ח אעפ״י שר״ח היה הראש ואב״ד במקום רבינו הקדוש אלא דלמדו כן מדאמר״י ב״ח המבקש מעט מחבירו

חתם סופר

הבשר דשדי כוחלי׳ והך דמייתי הטור ראיה מיניה הוא בחולין דף צ״ה ע״ב אתיא עורבי שדי כבדא וכוליא והב״ח נמשך אחר אותו הטעות והיה סבור דאינהו נוסייהו שדו מבתיהם ומשום הכי כתב דהוי ליה קבוע וזה אינו דעורבי שקלי ושדו והל״ל פירש כלא בפנינו כמ״ש המג״א ואחר זה הטעות נמשך גם הט״ז משום הכי כתב לחלק הואיל והוא דרך השלכה וזה לא שייך אלא אי שדו אינשי ולא עורבי ול״ל ומ״ש הט״ז היכא דליכא איסור בבירור לא שייך קבוע יש לפקפק על זה הכלל ממ״ש בהג״ה ביו״ד סי׳ קי״ד ס״ם ע״ש ואמנם מה שנראה כי בישוב קושית המרדכי הוא ע״פ מה שהקשה בתוס׳ בחולין דף צ״ה ריש ע״ב מאי טעמא לא חייש׳ לרובא דעלמא נרים ולזה י״ל דלעולם לא תלינן שאדם לא ישגיח על שלו ויניח לעורב ליטלו ותלינן בהמשליכי׳ היום כיון שישראל משליכים היום תלינן דהעורב נטל מהמשליכים וסברא זו א׳ במשנה ז׳ ס״ב דמכשירין ולא אליני רבנן אלא התם דס״ל דכ״ע נמי רגילים להשליך מחמת עוונות וכהאי גוונא משא״כ הכא מודים דתלינן ברובא ומשום הכי לא חייש׳ נרוב נרים שהם משגיחין על שלהם ועיין סברא קושית התוס׳ דחולין הנ״ל ומיושב קושית התוס׳ בעי״כ ואמנם לא

באר היטב

שדרך המרגגולים לילך ומחכרכסין מהגזל אנה ואנה גם אוכלים פקעים ורמשים לכן אין ליהנות מהם לגמרי׳ כוי שדי טריפים׳ וכל שהו דרך הכלכה ודאי של איסור הוא וכו׳ ע״ש . ולאה מדבריו דהוה שדי

וכו׳ קאי לבני בית וליתא דבנמי׳ ליתא דהוה שדי עורב׳ כבד׳ וכוליתא וכו׳ ח״כ מאי אהני לן ליסגא דסרי

וכו׳ לומר דהוה של איסור הא ליסגא דהוה שדי קאי להעורבי׳ וק״ל וכ׳ ו״ל :

תרו (ה) יחזור . נמין ריצוי אחר . בית חדש : (ב) אינו . ואם רצה לפייסו יותר רשאי אם אין שם נזיון התורה כ״מ : (ג) רבו . אפי׳ אינו רבו מובהק רק ששמע ממנו דברי תורה מ״ל מ״ל וכשעת מחילה

לבושי שרד

שדו כבדא וכוליתא ח״ל שקול ואכול אחידא דהיתרא שב מ פפי ובדף ק״י כשור׳ לא אכלי כחלי וכפומבדיתא אכלי רמי בר תמרי מפתדותא איקלא לסורא בשיב״כ אפקינהו כ״ע לבחלייהו שדינהו אזיל הוא דקאי כל דיתיים שאחה מרחם על מחיכרך יש לך מרחמים ואם תחיכרך יש לך מרחמים ואם תחיכרך לא תחיכרך אם אתה מרחם על מחיכרך יש לך מרחמים ומה זיאמר להם אם אתה מרחם ביני וכין מחיכרי ולכלהי לרלוחו ולא קיבל עליו וקבל״כ רואה שכשפיל עלמו ומרחם עליו כו׳ ומ״ח פ״ם ב׳ ואם כו׳ הוא לפייסו׳ אם רב בהניע שת כל נדרי נוסל עליו אחד יוה״כ ממילא הוי לו צער למה אכל ושתה תחלה אחר דיש עליו דיו נדול וגורא לכך הוי בזה כאכו התענה תשיעי ועשירי וז״ש הכתוב ונניחם את נפשותיכם בתשעה לחדש כלו׳ עוד התשיעי לחודש מה שאכלתם בו יהיה נחשב לכם עינוי בערב של עשירי ואין״כ עליו אבל מערב עד ערב ביום״כ שתתענו תשבתו שבתכם ר״ל יהיה לכם תענוג מה שאין אוכלים בו זה יהיה כסם שביתה . ויש לרמוז זה מ״ש ביואל ק׳ ב׳ ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה׳ אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם. ונראה דזה מרמז על אכילת עיוה״כ דעתה כשאנו אוכלין עיוה״כ כשמניע יוה״כ יש לנו בושה למה אכלנו אחר שיש עלינו יום הדין הגדול . אבל הנביא אמר ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ד׳ אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא שהיא קלא שהאכילה יהיה נחשב כעינוי ולא יבושו עמי לעולם כי גם אחרי האכילה לא יהיה לכם בושה מה שאכלתם

תחלה ואחי שפיר ודו״ק :

ביאור הגר״א

סי׳ תרו ס״א עבירות כו׳. עמ״ח בשעת מחילה כו׳ והוא גמרא דיומא פ״ו ב׳ תר״כ כאן כו׳ : וילך כו׳. עמ״ח מ״ם בשם ס״ם תרו ס״א עבירות כו׳. עמ״ח בשעת מחילה כו׳ והוא גמרא דיומא פ״ו ב׳ תר״כ כאן כו׳ : וילך כו׳. המחוקא ואם כלך לרלוחו ולא קבל עליו מה יעשה ח״ר יוסי בן דורמסקית פיתן זה יכול בשעת מחילה כו׳ : מיהו יאמר כו׳. המחוקא ואם כלך לרלוחו ולא קבל עליו על תכירך אין לך מרחמים ומה יעשה ח״ר שמואל יבא עשרה כני אדם ויעשה שורה אחת ויאמר להם זיאמר לכם קטנה היתה ביני וכין תכירי ולכלהי לרלוחו ולא קיבל עליו וקבל״כ רואה שכשפיל עלמו ומרחם עליו כו׳ ומ״ח פ״ם ב׳ ואם כו׳ הוא לפייסו׳ אם רב בהניע שת כל נדרי נוסל עליו אחד יוה״כ ממילא הוי לו צער למה אכל ושתה תחלה אחר דיש עליו דיו נדול וגורא לכך הוי בזה כאכו התענה תשיעי ועשירי וז״ש הכתוב ונניחם את נפשותיכם בתשעה לחדש כלו׳ עוד התשיעי לחודש מה שאכלתם בו יהיה נחשב לכם עינוי בערב של עשירי ואין״כ עליו אבל מערב עד ערב ביום״כ שתתענו תשבתו שבתכם ר״ל יהיה לכם תענוג מה שאין אוכלים בו זה יהיה כסם שביתה . ויש לרמוז זה מ״ש ביואל ק׳ ב׳ ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה׳ אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא ולא יבושו עמי לעולם. ונראה דזה מרמז על אכילת עיוה״כ דעתה כשאנו אוכלין עיוה״כ כשמניע יוה״כ יש לנו בושה למה אכלנו אחר שיש עלינו יום הדין הגדול . אבל הנביא אמר ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ד׳ אלהיכם אשר עשה עמכם להפליא שהיא קלא שהאכילה יהיה נחשב כעינוי ולא יבושו עמי לעולם כי גם אחרי האכילה לא יהיה לכם בושה מה שאכלתם

יד אפרים

תר״ה בס״ז סק״ד דכל דאמרי׳ דהוה . שדי כוליתא כו׳ ע״ל בא״ר ובמשנת זהב מה ולענ״ד י״ל בכוונת הס״ז בר״ל בדאמרינ׳ אהו עורבי ושדי כבדא וכוליתא לשון זה משמע שלא רחה רק בהשלכה שבשליכו הערבים לבד ולא ידענו מאין בכיאלו דאל״כ מאי קאמר ליה שקיל ואכול דאחידא דהיתרא שכיחא שבדי מרחם על מחיכרך יש לך מרחמים ואם מחיכרך אין לך מרחמים ומה יאמר לזרר דמיירי שבכיאלו הבית ולא ידע מאיזה בית לזה אמר דבאיזה בית ומהמתה מבית ישראל דשכיחא פפי כבדא וכוליתא בשיב״כ מ״מ מדקאמר אהו עורבים שדי כבדא וכוליתא ולא קאמר אייתי כבדא וכוליתא משמע שלא רחה רק בהשלכה לבד ואל״כ אין לחלות שבכיאלו מבית דלא שכיחא שבעורבים יבואו ואם לא רק שביו ליקחים ממה שבאו מזמן עפ״י חולות ובשליבו לבאן ואל״כ מבחבר לזרר שבעורבים לקחו מבל איסור שבים מושלך בחוץ ובקאמר ליה בדאחידא היתרא שכיחא בכלל״ד בכוונ׳ הס״ז : שם כיון ברוב בהשלכות אשלינין עכשיו הוא מביחר כו׳ כל״ל :

חכמת

בס״ב דסוכה לכך חייבין נמי באכילת ערב יוה״כ דהוקשו להדדי והיקש דרשינן מעצמן . ובזה י״ל הלשון שאסר חייא בר רב כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי והקשה הכל דתיבת עשירי מיותר דמה ענין עשירי לכאן הו״ל רק לו׳ כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה בו ביום או כאלו התענה בתשיעי . אך לפמ״ש א״ש דבא לאשמעינן דאף נשים הן חייבין במצות זו דהיינו דכל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי משמע הא אסלא אכל בתשיעי גם תענית עשירי לא הוי תענית דתענית עשירי לא הוי תענית רק בתשיעי אבל אם אינו אוכל בתשיעי אבל אם לא תענו בתשיעי לא הוי תענית עשירי נחשב כלל לתענית. ולכך חני נשי כיון דחייבין בעשירי לתתענות חייבין לאכול בתשיעי כי בלא״ה גם עשירי לא נחשב להם לתענית ולמד כן מכח ההיקש או בלא ההיקש י״ל דמנוסא דקרא נמי מוכח כן דאמר ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש אם תתענו בתשיעי אז מערב עד ערב תשבתו שבתכם יחשב לכם התענית של עשירי לתענית אבל אם לא תענו בתשיעי לא יחשב לכם עשירי לתענית לכך ממילא הנשים החייבין בעשירי חייבין גם בתשיעי ח״ב ונכון לדעתי. ובזה היה מקום ליישב עוד מה שהקשו המפורשים למה הוציאה התורה מצוה זאת בלשון עינוי ולא כתבה שמצות לאכול . וקפי הג״ל י״ל דהס״י כתב בביצה רס״ד דמ״ע שהז״נ דנשים פטורות היינו רק בדבר שיש בו מעשה אבל במה שהוא רק בשב וא״ת גם נשים חייבין אף דהוי מ״ע שהז״נ אך כיון שכיבת דהוי כאלו מעשה דמצוה לאכול היו נשים פטורות בו דהוי מ״ע שהז״נ אבל הכתיבת הכיון דהוי רק כמ״ע בשב וא״ת לכך גם נשים חייבות בזה. ובזה יש לישב נוף דברי הס״י שם מה שתמה עליו הצל״ח מס״ב דסוכה דיליף תוס׳ מן האזרח גם מן התוס׳ דקידושין דף ל״ד דנשים פטורות ממ״ע של יו״ט אף דהוי בשב וא״ת ע״ש בצל״ח ועיין דגם בהיבורי בנדרי יו״ט על מס׳ ביצה מ״ש שם בזה . וכעת נראה דא״ש כיון דהך ל״ל חייא בר רב הוי בפלוגתא ומ״ד דיליף מזה לתוספת יוה״כ לא ס״ל דדשא דחייא בר רב ולכך אתי שפיר דלחייא בר רב הוצרך לו׳ סברת הס״י דאל״כ קשיא למה הוציאה התורה האכילה בלשון עינוי בע״כ בסברת הס״י הנ״ל והוא באמת לא ס״ל דרשא דהאזרח רק מסברא ידעינן דנשים חייבות בתוספת יוה״כ ולא דרש כלל קרא דהאזרח ונוף תוספת יוה״כ למד מעצם עצם . אך הש״ס בסוכה ובריתא דיליף מהאזרח לא ס״ל כחייא בר רב רק דרש מועניתם על תוספת יוה״כ לכך דאף שאין בו מעשה נמי נשים פטורות וצריך קרא דהאזרח וא״כ התוס׳ בקידושין הקשו להך מ״ד דיליף מהאזרח לתוספת יוה״כ נבי נשים ככך הקשו לדידהו יהיה מותר לנשים להדליק בשמן שריפה ביו״ט וזה לא מצינו בשום מקום שיהיה פלוגתא בזה דלחד מ״ד יהיה מותר לנשים להדליק בשמן שריפה ביו״ט ולכך הקשו שפיר לשיטת הש״ס בסוכה אבל הס״י כתב זה לדידן דקיי״ל כחייא בר רב שפיר כתב הס״י דזה אסור מסברא ודו״ק בזה . ותדע שהרי קושית התוס׳ בלא״ה הוי רק ממה דלא אשכחן תנא דקאמר הכי כמ״ש התוס׳ שם לחדיא בלשונם דבלא״ה אין ראיה דלמא באמת נשים מותרות לכך הוצרכו להקשות מכח דלא אשכחן תנא דקאמר הכי ע״ש וא״כ אתי שפיר דהם הקשו דעכ״פ לפ״ד דיליף תוספת יוה״כ בנשים מהאזרח דיליף מועניתם לתוספת יוה״כ לדידיה יהיו מותרין הנשים להדליק בשמן שריפה ביו״ט ולא אשכחן תנא דקאמר הכי. אבל הס״י כתב אליבא דידן דקיי״ל כחייא בר רב ממילא מוכח מדלא הוציאה התורה כל׳ אכילה כדי לחייב נשים מוכח דלא דריש האזרח רק מסברא ס״ל דחיכי דהוי בשב וא״ת נשים חייבות ואתי שפיר ודו״ק. ואף כי רחוק להעמים הס״י מ״מ ראוי ונכון בכוונת הצדיק המעיקרא כי רוח ה׳ דובר בו ולא יצא מתחי״ח דבר שאינו מתוקן: והנה בהא דאיתא בש״ע מצוה לאכול בערב יוה״כ ולהרבות בסעודה. עיין בס״ז סק״א בטור הביא הנמרא וכו׳. הנה הכל הקשו דלמה לא נכתב בתורה בפירוש לאכול בערב יוה״כ . ולדעתי נראה דאתי שפיר דהתירוץ מרומז בתשובת החייט שהביא הטור דהס״ז שהשיב לו שאנחנו בטוחים בו שאתה רצה לזכות הרבים . והכוונה דהנה הרב״ה יתברך את ישראל בדין הזכות הוא דע״י הבטחון שבטחין בו יתברך שיזכה אותם ושמחים על כך אז בטחון זה ואמונה כדאי לזכות אותם וכמ״ש בדרוש לר״ה כמה פעמים ולעיל סי׳ תקס״א שעבור בטחון זה שאנו עושין אנו זוכים בדין ולכך תינה בר״ה שאפשר לעשות שמחה בר״ה עצמו אנו עושין כן בר״ה שותים ואוכלים ושמחים אבל ביה״כ דאלו הדברים אסורים צוה הקב״ה לעשות בבטחון הזה בערב יוה״כ שנשמח אז להראות בבטחוננו בו יתברך ובכח זה נזכה בדין ולכך היאך אפשר שיהיה כותב הקב״ה לאכול בעיוה״כ א״כ נהיה מוכרחין לאכול מכח מצות התורה והיאך יהיה ניכר הבטחון שלנו ושוב לא יצמח לנו שום ריוח מן האכילה ולכך לא כתבה התורה למצות אכילה וכן בר״ה לא כתבה כן מה״ט שאנחנו מעצמינו

מחצית

רמ״ח במקום שהעופות יכולים לעלו . מ״מ גם אדם יכול לעלו דהא בעובדא דבנמי׳ רב נחמן לקחם והעמם דהא כתב הב״ח בשם תשב״ץ דמה״ם זורקים על הגגות . כדי לרחם על העופות ובמדרש סי׳ זס יהיה מסור בידך כל הימים שאתה מרחם על חברך יש לך מרחמים ולאו דוקא חברך.אלא אפילו שאר בריות ומעשה דרבי בשבור את הפועלים יוכיח עכ״ל . הרי דכ״ש אם כן אדם לוקחו דיותר חיב לרחם עליו : ובנב״ח מ״ם כו׳ ר״ל דהב״ח רצה לישב מה שדחה המרדכי רמ״ל להשליך לגגות . דמ״ל דהעורבים לקחוהו מן הגגות שהשליכו שם.דלמא לא השליכו על הגגות אלא דהעורבי׳ נטלוהו מן הבית . ולזה מי׳ הב״ח מ״ם דגטלו מהבית אלא מהבי דהיתר׳ שכיחא טפי . ביהו דרובא דהתיר׳ מ״ם ליכא מיעוטא דאסורא . ובבית לא מהבי רוב . דה״ל קבוע וכל קבוע כמחלה על מחלה דמי . אע״כ שהשליכו על הגגות . דפירש מתקום הקביעות ואמרי׳ כל דפרים מרובה פרים : כיון שהוא לא רחה כו׳ דזוקא כשרחינו שבטלו דלא נולד הספק מד אחר הבטילה דין פי׳ ר״ל דמה לי פי׳ ממילא או ע״י עופות בכל ענין אמרי׳ דמרובא פרים :

סי׳ תרו כתב מ״א בשעת מחילה ל״ל החטא שחי״ל ח״ח . הב״ח כ״כ בשם דרשת מהר״ם . ואף שהב״ח כתן טעם ח״ל דלמאי דכתביה בסי׳ תר״ח ד״ל החטא בוודוויו לפני חברו . דבהא אין לחלק בין עברות שביבו לתקום לביבו ובין חברו עכ״ל . והרב״ו פסק בסי׳ תר״ז דבחטא שביבו לתקום מ״ל לפרט . ס״ל דמ״מ בחטא שביבו לבין חברו מודה הרב״ו דל״ל דכן דעת הרי״ף והרא״ש דלדעת הרב״ו ס״ל בחטא שביבו לתקום מ״ל לפרט . מ״מ בחטא שביבו לחברו ס״ל דצריך לפרט . וכן דעת הרמב״ד פ״ב מהל׳ תשו׳ . ולדעת הכ״מ גם הרמב״ם מוד׳ דלמ״ג דבחטא שביבו לתקום שבירת ליה דמיבו צריך לפרט . מ״מ בחטא שביבו לחבירו מודה דצריך לפרט וכ״ל דל״ח מתביים בזה לא יפרוט אותו.ומפשר ליישב בזה דברי הירושלמי שהביא הב״ח דלמר בחטא על חברו ל״ל: ליה כרחים עלך ומי לא קבלי כל שבים . ומי לא מייתי בני נשי ומפייסי קדמיהון כו׳ וכתב הב״ח דלאו דוקא בס״ם כרחים עלך אלא צריך לפרט אותה הפשיעה עכ״ל הב״ח . ולדברי מ״ל דהירושלמי מיירי בחטא שחברו מתביים בו . ופיים הב״ח ח״ל ודא דבסי׳ עין יעקב דייק מלשון הירושלמי כמבר שהחטא יכל לכתחילה בעצמו לבקש מחילה . ומי לא קבלו אם יבא עמו אנשים וחבר

טעלוהו הטורבים ומרובא קא פרים ע״כ ובחמת אין כאן איסור קבוע דהא א״ל כל קבוע כו׳ אלא אם יש איסור ודאי אם משא״כ כאן דליכא איסור בכירור ומה שדחו המרדכי דשמא מהבית לקחוהו הא לאו דמיה הוא דהא ממרינן דהוה שדי כוליתא וכל שהוא דרך הסלכה ודאי היה סברא לומר דשל איסור הוא כדאיתא כי״ד לענין מלא בהמה בתשפה מ״מ כאן היו מתיריס כיון שדרוב הוא ההיתר(°) ומ״ש על הגג הוא נראה הטעם דאם בתחלה בחמת בחמת בחילה שכן דרך להשליך שם ושמא יאכלו ישראל אלא יפשה כן לכתחלה משא״כ בגג שאין דרך להשליך שם בכילות ורוב פעמים כל״ל

עטרת זקנים

תרי״ן * ואפי׳ לא הקניטו כו׳ ואל יאמר היום לו אחר לפייסנו אלא בפי״כ יפייסנו ולא יבוא הבא״ח בשפי׳ שרחוי לכל אדם לפיים היום לבי בפשע בנגדו הי״מ יכול להפים לייס אחר כן הבמעו׳ כרא״ם פ׳ י״כ : * ואם אינו הבפיים כו׳ וצריך לפייסו בכל פעם כמין ריצוי אחר כדכתיב אלא בא בא ואמה בא בא דבשלש הייו רצוי צריך לרצות (הבריי״ל) אם רצה להחמיר על עצמו לפייסנו יחבר הגי׳ פעמים הרבות בינו אם אין בם נזיון תורה (הבחבות הטור) : * והמוחל לא יהא אכזרי הלמחול לו

חתם סופר

הבשר דשדי כוחלי׳ והך דמייתי הטור ראיה מיניה הוא בחולין דף צ״ה ע״ב אתיא עורבי שדי כבדא וכוליא והב״ח נמשך אחר אותו הטעות והיה סבור דאינהו נוסייהו שדו מבתיהם ומשום הכי כתב דהוי ליה קבוע וזה אינו דעורבי שקלי ושדו והל״ל פירש כלא בפנינו כמ״ש המג״א ואחר זה הטעות נמשך גם הט״ז משום הכי כתב לחלק הואיל והוא דרך השלכה וזה לא שייך אלא אי שדו אינשי ולא עורבי ול״ל ומ״ש הט״ז היכא דליכא איסור בכירור לא שייך קבוע יש לפקפק על זה הכלל ממ״ש בהג״ה ביו״ד סי׳ קי״ד ס״ם ע״ש ואמנם מה שנראה כי בישוב קושית המרדכי הוא ע״פ מה שהקשה בתוס׳ בחולין דף צ״ה ריש ע״ב מאי טעמא לא חייש׳ לרובא דעלמא נרים ולזה י״ל דלעולם לא תלינן שאדם לא ישגיח על שלו ויניח לעורב ליטלו ותלינן בהמשליכי׳ היום כיון שישראל משליכים היום תלינן דהעורב נטל מהמשליכים וסברא זו א׳ במשנה ז׳ ס״ב דמכשירין ולא אליני רבנן אלא התם דס״ל דכ״ע נמי רגילים להשליך מחמת עוונות וכהאי גוונא משא״כ הכא מודים דתלינן ברובא ומשום הכי לא חייש׳ נרוב נרים שהם משגיחין על שלהם ועיין סברא קושית התוס׳ דחולין הנ״ל ומיושב קושית התוס׳ בעי״כ ואמנם לא

כו' משמע דוק' אחרינו לא כרבו וא"כ מסתב' עד שיסיסמו כנ"ל בזה: (ב) אם לא שיכוין לטובת המבקש. איני יודע מקור לזה ובגמ' פרכי' ור"ח היכי עביד הכי הא תנן המוחל לא יהיה אכזרי ומפי דחזא בחלמא שרב יהיה רחם ישיבה במקומו וסיה דוגא מן המיתה כי אין מלכות מונעת כו' פ"כ לא אפיים כי היכי דליזול רב ולגמור אורייתא בכבל ולא מצינו דבר זה שזכר רמ"א כאן ומו"ח ז"ל פירש דרמ"א מפרש הגמ' שר"ח רחה שרב יהיה לרחם ויהיו עליו לרבי לבור ולא יוכל ללמוד ע"כ דחה אותו לבבל ללמוד אבל קשה מנ"ל לרמ"א לפ' שלא כדברי רש"י ולעד"כ דרמ"א מפרש נ"כ כרש"י אלא דלמד ממנו לזה כי היכי דשם לא מחל ר' חיינא בשביל הטעם שהיה לו ה"נ אם הוא מבקש לטובתו הוא דרשאי כשיל לבו הערל הרשות בידו: (ג) הוליא עליו ש"ר כו'. במרדכי כתוב הוליא עליו ש"ר אין לו מחילה עולמית משמע פי' שאין המוחל אכזרי כשאין מוחל אבל אם רצה למחול הוי מחילה (°) מ"ה אם מת אותו שחטא לו מהני לענין זה אף שהוליא עליו ש"ר דאחרי' אלו היה קיים היה מוחל לו: (ד) מתי שירצה. ועכ"פ טוב הוא שיעבור קודם תפלת מנחה ששם מחודה וכן נוהגין: (ה) רק פעם א' בלא וידוי. אבל עכשיו נהגו הרבה להתודות במקום קודם תפנה פ"פ קבלה ממהר"י לוריא ז"ל ונהגו לעבוד נ"פ בזה: (ו) וה"ה דהבטלת ע' קבין. מ"כ דהוא שיעור ע"ו קוואר"ע פולגים ובמדיות מפהרי"ן יש בכל קוואר"ע פולגים שני זיידלין ואחי זיידל: אין

לי"ה כ"ז במהרי"ל (°) עמ"ש ס"ס תר"ז ועיין בשל"ה כ"ל דאפי' מי שס"ל דעכילה משום חלוקי' לו עכורים עיין במשנה פ"ח דמקוואות: ט נמי מהני. אם הוא מלטער בעכילה (מהרי"ו) ואם נכנס אינו לתוך המקוה ואל אינו האחר שפכו ע' קבין יצא ורשאי לסמוך עליו משנים ומשלשה כלים ובלבד שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון אבל ד' כלים אין מלטרפין (משנה במקוואות וכ"י סי' פ"ח) וכ' הרב"ש פ' מי שאמרו דאפשי' מריק מכלי א' לריך שיהיה באופן שיוכל להריק ממנו בלא הפסקה לאפוקי אם הוא בולע קצת לו כבר הרבה כנ"ל לפרש דברינו דלא כב"י שם: מ' סאה מים שאובים בקרקע עובלין בו אבל לא בכלי אם הראש"ד) : ולעבול בפי"כ. וקשה דבשאר י"ט נמי שרי ואפשר דס"ל דלעניין משמ' אין להתיר אלא סמוך לאשיל וכיון דבפי"כ א"א לעמלם התיר לרחון בעוד היום

באר היטב

בכלי שיוכל להריקו ממנו בלא הפסקה ורשאי לספוך עליו מב' וג' כלים ובלבד שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון אבל לא מד' כלים. מ"ש סאה מים שאובים בקרקע עובלין בו אבל לא בכלי ואם נכנס אינו תוך המקוה ואל אינו האחר שפך מי קבין יצא עיין מ"א וכ' של"ה לענין הפרכים כמו אשה לבעלה. כתב המ"א לפי משמעות רמ"א מי שלא רחה קרי מן ערב ר"ה אין לריך לטבול מ"מ אדם בריא יחמיר על עצמו בהטבילת משובה ועוד שמא רחה מים שאובים ועבורים. אשה שמשמש פוך ג' ימים לריכה לכבד ביום כמאן שלא הפליגה ס"ז ודוקא שלא היה שמוך לטבילתה או שמוך לוסתה דבאופן שהיו רגילות להתעבר ויש לחוש שתבטיח זרע ההריון מ"מ ס"ש: (י) לרחון. דסייגו שפה או כ' קודם הלילה ונא קודם הא בלא"ה יש מהגים לטבול אחר שעודה מפסקת שיהא שמוקליה"כ ואם כן בחבל יש להחמיר וכל שאר דיני אכילות נוהג עד הלילה מ"א ס"ש: להתודות

ביאור הגר"א

דחיתר שלא הוליא ש"ר אבל כולא לו ש"ר אין לו מחילה עולמית. ס"ב אם מת כו'. עיין מ"א ס"ק ו' ומ"ש בסס ס"ס כן עיקר כמ"ש עד שיתכוין לבייש ודברי מ"א תמוהין שכתב שאחר לאחיו כו' ל"ל לאמו: ונהגו. שם תרי עובדות דרב ושירובין כ"ד א' ומרדכי ר"פ א': ס"ב תקנת כו'. תמוהא אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע כל הכעס בזה לשה כו' ל"ל אחה אמרת כנס קמתם תחת אבותיכם הרבות תכעיס חטאים כו' ל"ל ממך למדתי אמרת מחמת החטאים הללו בעבוחם ל"ל אני אמרתי בעבוחם ולא בחבוהם: ס"ד יכול כו'. לאפוקי תר"ע שב' בשבת שביעית קודם מנחה ולית"ל דעיקרו משום יה"כ: לשבול. בס"ש בתרב תמוחות פ' ואחחון יש לך עם אחד בחרב כמלאכי הבחרב מה מ"ה בקוים כו' ובתרא"ש: ולילקות. ע"ל מי' תר"ז. ואינו כו'. עמ"ג דברכות וכ"כ חוס' שם כ"ב ג' סד"ה ולית: ואא"ב כו'. כי טעם הטבילה ע"פ מדרש כנ"ל שיתרחל בקיים

הגהות

מי' תרו מג"א סק"ד ויהיה שם רחם ישיבה (ב"ח). לא מלאתי כן בב"ח ואדרבא כ' בהיפוך דמשמע מדעת הג"ה דאם הוא רק לטובת המוחל צריך למחול ע"י"ש. וע' בס' חוס' ויוהכ"פ בפר"א ואלו' רבה: סעיף ד' בחב"ח דבטלת ע' קבין פיס. ע' בל"ה דרכ"ח: מג"א סק"ז במקום שביישו. וביש"ש ב"ק פ"ח סי' כ' חולק דלריך להחמיר יותר ויותר ולריך לילך

מחצית

ר"ח חלמא חזי דרב יעשה רחם. ולכן לא אפיים כי היכי דליזל רב ולגמר אורייתא בבבל. ופירש"י ח"ל ור"ח רחם הישיבה היה כו' וכשראה חלום זה על רב דאם למות לפי שאין מלכות מונעת בחברת' אמר אדרחיי' מהכא ויברח לבבל מפני ושם יהיה רחם ולא נדחיין למות בשבילו עכ"ל רש"י. הרי דלפירש"י ר"ח עשה לטובת עצמו. ומנ"ל לרמ"א דהיכי דעשה לטובת המבקש דרשאי כן הקשה הב"ח. ותי' הב"ח. דרמ"א היה מפרש דלא כפרש"י דגם כוונות ר"ח היה לטובת רב. דאם יאמר שם ויעשה רחם הישיבה יוטל עליו לורכי הלבור ויתבטל מלמודו. לכן טוב לרב שיברח לבבל ויתמיד בלמודו ע"ש. אך אין זה דרך רמ"א לפרש מדעת עצמו דלא כפרש"י. וכאשר סיים הב"ח בעצמו ע"ש. והט"ז כתב דגם רמ"א מפרש כפרש"י אלא כתב מסברת עצמו דאם עשה לטובת המבקש דרשאי כי היכי דרשאי אם עושה לטובת עצמו. כיון דאינו עושה משום אכזריות. וגם זה לענ"ד דחוק דא"כ היכי שביק רמ"א דין המוזכר להדיא בגמ' לפירש"י ולא הביאו ודין חדש שהוליא מסברא מעתיק ומביא. לכן נלע"ד דס"ל לרמ"א דגם לפירש"י בין עושה לטובת עצמו ובין לטובת המבקש רשאי. והוא דס"ל דדוקא היכי דוהלי הוא לטובתו הוא דרשאי אבל לא משום שבק דאין שפק טובה מוליא מידי ודאי: מימרא דרבא כל המעביר על מדותיו כו' ולפ"ז הוי קשיא ליה לפירש"י דעשה לטובת עצמו בשביל תלמוד אלא יהיה ר"ח נדחה. האמרי' בברכות פ' הרואה לעולם יפסה אדם לחלום טוב עד כ"ב שנה. מנ"ל מיוסף כו' הרי דאפשר שיתאחר קיום החלום ד"ב שנה. ומשמע דה"ה יותר. אלא דד"ב שני מצינו להדיא גבי יוסף ושם הוי שני שנה אפשר להתאחר קיום חלום טוב ג"כ אע"ג דראה ר"ח בחלומו שרב יהיה לרחם. מ"מ אפשר שר"ח לא יודחה מפניו ור"ח יהיה רחם מספר שנים שקבלו לו. רב יאריך ימים יותר ואחר מות ר"ח יהיה רב לרחם. אלא דלפ"ז הוא טובת רב במה שלא נתפיים ר"ח. דאי רב היה נשאר שם. היה מתאחר גדולתו של רב עד אחר מות ר"ח. וכשיודחה לבבל יעשה מיד רחם ג"כ שפיר עביד דלא נתפיים ואין בזה שפק. דעכ"פ ממ"נ הוא טובת א'. או טובת ר"ח או טובת רב. דאי יעשה רב מיד רחם ויודחה ר"ח ה"ה טובת ר"ח. ואם לא יודחה ר"ח ה"ה טובת רב שלא יתאחר גדולתו של רב כנ"ל ולפ"ז מוכח שפ"דבין לטובת עצמו או לטובת המבקש רשאי שלא למחול. ורש"י חדא נקט. וגם ברש"י משמע קצת מסוף דבריו שכיון לזה שסיים ויברח לבבל ושם יהיה רחם ולא נדחיין. דלכאורה מ"ש ושם יהיה לרחם הוא מיותר ולכ"ל ש"ש דהשתא ע"י הבריחה לא יגיע רעה לא לר"ח ולא לרב דלרב לא יתאחר גדולתו. ושם יהיה לרחם. ולר"ח דלא נדחיין: (ס"ק ה) ל"ל כו' ומ"מ מדת עגוה למחול יש"ש וז"ל בסי' ס"ג ומ"מ נראה דמדת עגוה וחסידות שיכול לכוף יצרו ומחלו במחילה גמורה אף שהבבר קשה עכ"ל: (ס"ק ו) אם מת כו' די"ל עליך כוונתי. ואיים שם וז"ל דאלו אדעתאי ועוד דלמא נתכוין לאמו שזנתה. ואם יתבע עלבון אמו. יאמר שנתכוין לאביו וזיל הכי קמדחי ליה כו' עכ"ל אך הראשון עיקר וכן נראה מדברי מ"א דלעשה שני אפי' קראו ממזר ב"מ ל"כ. אע"כ קראו ממזר ב"מ ודוקא בממזר ב"מ ל"ל לשבול עוכם בשביל האב. דהא בשביל האב אבל הקורא לאחיו רשע בן רשע או גנב בן גנב ג"ל לשבול עוכם בשביל האב. דהא אם היה אמת שהבן רשע או גנב מותר לקרותו רשע בן רשע. וכדילף הש"ס בסנהדרין פ' ד"מ. כן פסק בחו"מ סי' ת"כ וע"ש עוד יתר דיניס בזה: (ס"ק ז) על קברו כו' ישלח שלומו כו' וכ' סמ"ע סימן מ"כ ח"ל ושלומו יקח שנים מהעיר שנקבר שם וילך על קברו ויבקש מחילה בשם המחרף עכ"ל אבל הש"ש כתב שם וז"ל ואם רחוק יותר מג' פרסאות די לו בזה ששולח שליח על אותו קבר ושם יקבל השליח מנין ויאמר כו' עכ"ל משמע דבעי עשרה. וכתב עוד הש"ש דאסור לבן למחול על כבוד אביו ואין כח לבן למחול כבוד אביו: (ס"ק ח) משום קרי כו' ודוקא שלא היה שמוך לטבילתה או שמוך לוסתה אע"ג דלריך לפרוש שמוך לוסתה ואסור לשמש וכמ"ש בי"ד סימן קפ"ד. מ"מ משבחת לה בהני נווי שב' הש"ך בי"ד סימן קפ"ז ס"ק ע"ז. משום תשובה ופי' משום תשובה כ' בד"מ בשם מהרי"ל כגר המתגייר ור"ל דבעי טבילה. ולטעם זה אין הטעם להלטער ואפי' עובל במים חמין יש בו טעם משום תשובה: ואפי' מי שטבל בערב כו'. ר"ל לטעם משום תשובה. ולפ"ז יש לטבול נ"פ היינו לטעם תשובה. אולם לפי מ"ש לעיל בשם ד"מ בשם מהרי"ל משום דהוי כגר לא ידעתי למה לריך נ"פ דהא בגר סגי בפעם א'. וע"כ ס"ל שלטעמר זאין מהרי"ל מ"ש לעיין בו: ויש לטבול קודם תפלת המנחה אחרונים ויש מסידים שטובלין ל"ס מדינו' במקום ע"פ קבלת האר"י ז"ל גם נהגו שיטבול קודם תפלת המנחה אחרונים ויש מסידים שטובלין ל"ס מדינו' עיין של"ה: (ט) קבין. אם מלטער בטבילה. ושיטורו הוא ט"ו קוואר"ט פוכי"ם ט"ז ולריך להטילו עליו

שערי תשובה

תרו (י) לרחון. עכה"ש וכ' בדברי יוסף סימן ס"א בלבל תוך ז' בשיה"כ לתחוב מסודה המפסקת ביטיבה על כסא או מפסל המיקל בזה לא הפסיד ודלא כמ"א דמשמע מדבריו סי' תר"ז שהחמיר בזה אפילו בשעת אכילת מסודה המפסקת דהא עד שתתבן קאמר:

ביאור הגר"א

(מ"ל מ"ב מ"ט): ד אם לא שמכוין. וה"ה אם מכוין לטובתו כדאיתא בגמ' שר"ח לא רצה למחול לרב משום שרחה בחלום שרב יהיה רחם ישיבה ומתירא שמא ידחוהו ולכן לא הלה למחול לו כדי שיבך רב למקום אחר לבבל ויהיה שם רחם ישיבה[כ"מ]: ה מ"ל למחול לו. משום דאיכ' דשמע בהולאת ש"ר ולא שמע בפיוס ולא נפק אחי נברא מחשדא ומ"מ מדת עגוה למחול[יש"ש פ"ח דב"ק ס' ס"ג בשם מהרח"י סי' רי"ב]: ו אם מת. ואם אמר לאחד ממזר פנס (°) בכבוד חכותיו נ"כ [מהרי"ו] ויש"ש שם סי' מ"ו כתב דאי"ל דיכול לומר עליך כוונתי אח"כ קראו ממזר בממזר וכ"מ בקידושין ד' י"ח בתוס' בקור' לאחיו ממזר סופג את הארבעים משום דאחד לאחיו שבכר על לאו דלא יבא ממזר וכו' ☞ וקש' דהא אחד לאחיו שבא על חייבי כריתות אלא ע"כ דלא נתכוין אלא לו: ז פ' קבר. ולריך לילך בשם שאמו[יש"ש ס' כ'] ולא אחרון לאחר מיתה מ"ל לי דעל קבר

אלא מבקש ממנו מחילה במקום שביישו (כ"ה): ח משום קרי. ומי שאו' וידוי ממנו שעות הוא (מהרי"ו) ולפ"ז אשה שמשה תוך ג' ימים לריכה לבבד ביתה בחמין שלא תפלטו ש"ז. ודוקא שלא היה שמוך לטבילתה או שמוך לוסתה דבאותן שעות רגילות להתעבר ויש לחוש שתבטיח זרע ההריון וי"א שהטעם דטבילה משום תשובה דהא אפילו נערים ובתולות שהן בני מצות עובלות ואפ' מי שטבל בערב"ה ולא רחה קרי יחזור ויטבול ולפ"ז יש לטבול ג"פ וכ"כ ברוקח ויש לטבול קודם מנחה וכן נהג מהרי"ל ויש מהגין לטבול אחר שעודה המפסקת שיהיה שמוך לי"ה כ"ז במהרי"ל ☞ (°) עמ"ש ס"ס תר"ז ועיין בשל"ה כ"ל דאפי' מי שס"ל דטבילה משום קרי אפ"ה אם טבל בערב"ה יחזור ויטבול דשמא רחה מים חלוקי' לו עכורים עיין במשנה פ"ח דמקוואות: ט נמי מהני. אם הוא מלטער בטבילה (מהרי"ו) ואם נכנס אינו לתוך המקוה ואל אינו האחר שפכו ע' קבין יצא ורשאי לסמוך עליו משנים ומשלשה כלים ובלבד שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון ובלבד שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון ובלבד שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון (מ"ש בסי' ס"ח) וכ' הרב"ש פ' מי שאמרו דאפשי' מריק מכלי א' לריך שיהיה באופן שיוכל להריק ממנו בלא הפסקה לאפוקי אם הוא בולע קצת לו כבר הרבה כנ"ל לפרש דברינו דלא כב"י שם: מ' סאה מים שאובים בקרקע עובלין בו אבל לא בכלי אם הראש"ד) : ולעבול בפי"כ. וקשה דבשאר י"ט נמי שרי ואפשר דס"ל דלעניין משמ' אין להתיר אלא סמוך לאשיל וכיון דבפי"כ א"א לעמלם התיר לרחון בעוד היום

באר היטב

לריך לפרוש הבטלת שבטלת לחבירו ואם שבירו מתבייש בזה לא יפרוש אותו מ"ל: (ד) לטובת. וה"ה אם מכוין לטובתו ב"ח ועיין ס"ז סעיף קטן ב' ועיין מ"ש עליו היד אהרן: (ה) ח"ל. פי' שאין המוחל אכזרי כשאין מוחל אבל אם רוצה למחול הוי מחילה מש"ה אם מת אותו בחטא לו מהני לענין אף שהוליא עליו שם רע דאמריק אלו היה קיים היה מוחל לו ויביא יו"ד בני אדם על קברו אלא דמחר ממזר לא פגם בכבוד אביו דיכול לומר פכיך כוונתי אח"כ אמר ממזר בן ממזר יש"ש ב"ם סימן מ"ו מ"ל: (ז) קברו. ולריך לילך לשם יקח ואם הוא חוץ לע' פרסאות ישלח שלומו יש"ש ואם חרפו לאחר מיתה ח"ל לילך על קברו אלא מבקש ממנו מחילה: (ח) אחת. ונהגו עכשיו לטבול נ"פ ולהתודות במקום ע"פ קבלת האר"י ז"ל גם נהגו שיטבול קודם תפלת המנחה אחרונים ויש מסידים שטובלין ל"ס מדינו' עיין של"ה: (ט) קבין. אם מלטער בטבילה. ושיטורו הוא ט"ו קוואר"ט פוכי"ם ט"ז ולריך להטילו עליו

תשובה

מ"ל חומרת מנהג איסור רחיצה כל שלשים. ל"ל במקום שטובלים בחמין וכ"כ בס' ח"ר: סי' תרז (ס"ק ב) קודם כו' שמא יאריך כו' זו היא נירסת הרי"ף: וכתב הרמב"ם פ"ב מהלכות תשובה וח"ל ומצות ווידוי יה"כ כו' קודם שיאכל שמא יחנק בסעודתו קודם שהתודה עכ"ל. וכ' הלח"מ שמפרש כן דברי הש"ס שמא יאריך כו' ועיין ב"ח. אבל נירסתינו ביומא ד' פ"ח ע"ב שמא תעורף דעתו בסעודה. ופירש"י מחמת שכרות וכ"כ הר"ן: (ס"ק ג) ואם כו' משמע דאיירי אפילו בקול רם. דהא כ' אח"ז ואם מתוודה בלחש כו' משמע דעד השתא מיירי בקול רם. ואפ"ה

כמ"כם כמ"ש הרא"ש כ"ל. ושיקר פירוש נקיים נקיים מכל חטא כמ"ש בפרקי ר"א וכוכבי הרא"ש שם ומ"מ תדמין כל מה שיוכל כמ"ש ועיין ס"ם תר"י: משום קרי. לא משום דר' ינקף דאיתא בזה"ז ועי' רפ"ד דברכות: וה"ה החטלת כו'. עיין רש"י דברכות כ"ב כ' ד"ה ולית הלכתא כו' ועמ"א ס"ק ט' ואם בכנם כו' וכוכ' בגיעון ונקולא ומ"ב ורשאי כו' בפ"ג דמכות ומ"ש וכ' הרר"י כו' הוא ממהרי' כ"ל ומ"ש שם מ' מאה כו' הוא בפ"ג דברכות אלינא דר"י ולחר מ"ד ומהיתיתו דפ"ח דשבתות משמע בהכיא מ"ד: מי כו'. פ"ג דמ"ק: אע"פ כו'. כמ"ש כי"ד סי' שפ"ח ס"ח. בהג"ה ולעיל סי' תקמ"ח ס"ד בהג"ה: שבילת כו'. ע' כי"ד שם ס"ם בהג"ה דלף בתקום שאסור מדינא אמרו דלא אסור אלא בריחיצה של תענוג ואמרו כל חייבי עבילות כו':

רעק"א

על קברו ויקח עמו י' אנשים ויפיים אותו ואם הוא חוץ לג' פרסאות ישלח שלומו לשם ולרף עמו עשרה לבקש ממנו מחילה עבור המחרף עיי"ש. וכבי משמע בהגבת ש"ם מוס"מ סי' ת"ך סל"ח: מג"א סק"ד מוכנין עד שתתבן וכמ"ש סי' תקמ"ח ולאכול סעודה המפסקת על הבולמוס ע' שו"ת שמש לדקה מח"ח סי' י' בשו"ת דברי יוסף סי' ס"ח:

השקר

כמו ביה"כ עצמו עכ"ל הב"ח ע' מ"ש ס"ם תר"ז ס"ק ט' בשם הא"ר ז"ל שטבל לאחר שנלקה מלקות וע' בשל"ה שכתב שם לטבול י"ד פעמים וכ' שם טובלים ל"ע פעמים דשמא רחה מים חלוקים כו' וכתב בס' א"ר לענ"ג שכתב מ"א לעיל סימן ס"ח דזהו דוקא לענין תרומה אבל עתה לא נזר כה"ג לענין תפלה מ"מ עיה"כ אמיר ספי עכת"ד. וכ' של"ה דיש ליטול ליפורינו קודם כמו בטבילת אשה לבעלה ע"ש ולפעם ד"מ בשם מהרי"ל דהוי כטבילת גר כנ"ל ובגר ג"כ כתב רמ"א בי"ד סי' רס"ח סעיף ב' דיש ליטול לפורינו. וכתב שם עוד דיש לנהר שברוחיו. וכתב שם הש"ך דמשמע אפי' ליכא חלי' בשערו מ"מ יגלח ופ"ש: (ס"ק ע) נמי מהני אם הוא מלטער בטבילה מהרי"ו. מל' כמשמע דוקא מלטער. דלא כמשמעות דברי רמ"א דסתם דמשמע דאפי' אינו מלטער שרי: ואם נכנס אינו כו' יצא. הוא איבעי' דר"פ בגיטין דף ט"ז ע"א ולא אפשט' וכתב הרב"י סי' ס"ת כיון דמידי דרבנן הוא אזלינן לקולא: וכ' הרר"י כו' בלא הפסקה כו' כנ"ל לפרש דבריו דלא כב"י שם וז"ל הרר"י רחיצת ע' קבין ל"ח ומשמע דבריו נראה לכאורה דבעינן שבל הס' קבין מכלי א'. ואינו כן דהא תנן בש"ג דמקוואות כו' משלשה מלטרפים מד' אין מלטרפים. בד"א בתחל בשני עד שלא פסק הראשון כו' עכ"ל הרב"י ועכ"כ הבין הרב"י דמ"ש הרר"י לריך להטילן עליו בכלי. ר"ל בכלי א' ומ"ש אח"ז שיוכל להריקם כו' הוא נתינת טעם דמה"ט בעי כלי א' שלא יוכל להריקן בלי הפסקה משא"כ בשני כלים ולכן הקשה עליו. אבל מ"א מפרש דגם הרר"י מתיר אפי' מג' כלים והרר"י לא דיבר כלל ממנין הכלים כ"א מתמוהנו ותיב' בכלי שכתב הרר"י נמשך למשה לאה ח"ז בכלי שיוכל להריק' כו' לאפוקי כלי כבד לו בולע: מ' סאה כו' ב"י. שם (סי' פ"ח) ובסי' קנ"ע בשם הראב"ד כנ"ל: (ס"ק י) ונסבול. כו' עי"ע ומי שרי. כיון דרגל מבטל נזרת שבעה. וא"כ מאי רבותי' דערב יה"כ כיון דבעיה"כ א"א לעמלם. דהא ביה"כ רחיצה אסורה. ויהיה לריך לעמלם שיהיה סוף יום שיה"כ קודם הכנסת הלילה: ☞ ואע"פ שנהגו שלא לרחון כל ל' כו' ר"ל לדיקן אינטריך לאמשמעינן היתר דבערב יה"כ. דדוקא לדעת המחבר דס"ל דרחיצה אינה אסורה אלא תוך שבעה ולכן אם חל א' מבעה ימי אבילות בשאר ערב יו"ט מותר לרחון שמוך לחשכה כיון דהרגל מבטל נזרת שבעה ולכן שמוך לחשכה אותר לו כאלו כבר נכנס הרגל ונתבטל נזירת שבעה אבל למהגינו דאוסרים רחיצה כל שלשים. כשחל א' מן ימי אבילות בערב הרגל אלא שהרגל יבטל נזירת שבעה. מ"מ יהיה אסור ברחיצה כל שלשים. וא"כ לפי המנהג כשחל א' מן ימי אבילות בערב הרגל אסור ברחיצה אפי' שמוך לחשכה ומ"ש רמ"א בי"ד דנוהגים להתיר שמוך לחשכה בשאר ערב הרגל כ' מ"א לעיל ס"ם תקמ"ח היינו לנוהגים היתר רחיצה תוך ל' אבל לנוהגים איסור באמת גם בערב הרגל שמוך לחשכה אסור לרמ"א (אלא שמ"מ הש"א ס"ם תקמ"ח הסכים לדינא עם האחרונים להקל גם בשאר ערב הרגל שמוך לחשכה) : עבילת מנוה ר"ל בעיה"כ. ולא"ז אין ראיה להתיר בעיה"כ בעוד היום גדול כמ"ש הב"ח. כיון דקושיות הב"ח בלא"ה מתיישבה: דהא עד הלילה. ר"ל בשאר עי"ע כמ"ש סי' תקמ"ח כיון דאסור לרחון בלילה בי"ם. ולמה נקל בעיה"כ יותר מה שאין בו צורך: כ"ש לדיקן. ר"ל י"א בסי' תקמ"ח עד הלילה אפי' לנוהגים היתר רחיצה תוך שלשים כ"ש לדיקן דנוהגים איסור רחיצה תוך שלשים: ולא עדיף מפורי' די"א בסי' תרצ"ו ומסברא בעיה"כ כ"ע מודים: יש פלוגתא בגמרא. במס' מ"ק דף י"ט ע"א במשנה ס"ל לחכמים ר"ה ויה"כ דינם כשבת דעולה ואינו מפסיק. אלא דלא קי"ל בזה כחכמים. ועפי' קל"א סעיף ו' דהולרך רמ"א לאמשמעינן דאין נופלים ע"פ בעיה"כ ומשמע מזה דהוי כשאר ערב י"ט ולא שהוא עצמו י"ם. וכ"כ לעיל סי' תר"ד אפי' מנחה שלפניו כ' בסמר א"ר סי' תר"ד שנופלין על פניהם וע' סי' קנ"א ס"ם דא"א לעגלא: ודע שכתב ש"ך ר"ם שפ"א דמה שהנהגו איסור רחיצה כל שלשים היינו דוקא בחמין. אבל בגוף לכ"ע אינו אסור רק תוך שבעה. ולפ"ז מה שהחמיר רמ"א בעבילה בערב הרגל ובעיה"כ לדיקן

מ"מ חומרת מנהג איסור רחיצה כל שלשים. ל"ל במקום שטובלים בחמין וכ"כ בס' ח"ר: סי' תרז (ס"ק ג) קודם כו' שמא יאריך כו' זו היא נירסת הרי"ף: וכתב הרמב"ם פ"ב מהלכות תשובה וח"ל ומצות ווידוי יה"כ כו' קודם שיאכל שמא יחנק בסעודתו קודם שהתודה עכ"ל. וכ' הלח"מ שמפרש כן דברי הש"ס שמא יאריך כו' ועיין ב"ח. אבל נירסתינו ביומא ד' פ"ח ע"ב שמא תעורף דעתו בסעודה. ופירש"י מחמת שכרות וכ"כ הר"ן: (ס"ק ג) ואם כו' משמע דאיירי אפילו בקול רם. דהא כ' אח"ז ואם מתוודה בלחש כו' משמע דעד השתא מיירי בקול רם. ואפ"ה

א"ח תרו הלכות יום הכפורים

ת נרייתת יומת פ"ז וכתכמיס כ נרייתת סס וכר"ב הר"ף והרא"ש ג כ"י :

עטרת זקנים

תרז * קודם סעודה * ומיד אחר תכילה יתחזר ויתודה קודם שינגס י"כ כדי שיכנס ליה בתשובה ותח"כ כשהתפלל ערבית חוזר ומתודה (הר"ן והרדב"ס) ולא נוהגין כן אלא רתודה קודם תכילה ואין מתודין אחר כך עד תפילת ערבית (כ"י) ואומר אחר תפילת י"ח לאחר סוף תפילתו יאחר אלהי נצור כמו בשאר יחודות בכלה (מהרי"ל) : * אין צריך לפרש בתפלה. ויש חולקים דס"ל דצריך לפרש בתפלה (רמב"ם והסמ"ג) ולפי' שגם הר"ף והרא"ש שהביאו הלכותיו רבי בן כלה ורבי עקיבא בסתם כך דעתם דהלכה כדיעה"ב והר"ם בשיר"ף רבו אביה כדרכו (מורי נב"ם) :

אשל אברהם

א) מנהל שבעה . ועיין תשב"ץ סי' תקפ"ח : ב) להתודות מ"ש ברא"ש עוד פרים כתו ע"פ מ"ש ברא"ש דקפ"ל כשהפלל ב"ר ובי"כ בלא תשובה כוי עו פרים שהבקש ברכה מיום יראתאה ואיתנו בזה מחבתיו ומ"ש קצה עוקף הלפיר אתין עיסים תשובה בשעבה שאתוסים כם מחמת ילרה וחכו מאמר לדיקים לאתמו לו"ח שא"ח ק"ם דלף שברא ילה"ר ברא נמי תורל הבלין וכן אחרו בוחת פרים לגן פרי דבכרה יעבה תשובה. סרנו המלוחיך זרדוין על מ"ם ועיין בבסמתות לה' כ"ל מפי' תקי"ם עד תקל"ח ועיין מ"ם ב"ם ס"ק ח' כ' של"ם וכן כוח כש"ם ופירש"י עם תשיבה לאחר תכילי שבת תפרף דשחו מחמת שברות ודבר קלקלה של חבת . ועיין רמב"ם פ"ב הכל' תשובה . ורמב"ן ס"ל ותפרש לאחר שיאכל קודם שיקבל עליו יה"כ כדי שיכנס בו בתשובה . ולדעת רש"י

חתם סופר

סי' תרז במג"א ס"ק ב' וחטא היינו שוגג נ"ב י"ל דהתם בחולין מרא דשמעתא ר' יוחנן דס"ל ריש פרק כלל גדול שגג בברת אע"פ שהזיד בלאו חייב חטאת א"כ מסברא מוקמי' כמו' חטאה בפרסם ודון לאו בשגגה שלו אבל אם אינו מפרסם אחרון אבא חשוגג לא.חציף ואדרבא ניחא ליה לפרסם דלחוי ליה כפרה כפירש"י וק"ל: (שם מג"א סק"ג)ובמדרש קהלת נ"ב עיין מ"ז סי' ק"נ ספק"ד לא

שערי תשובה

תרז (ג) הרשות עכ"ם. וכתי בפמ"ל פ"ב סי' קפ"ח. מי שרוצי לעשות תשובה ולבו מתלבב ורולה להתודות ברבים על חטאיו כדי שיתבייש וכתי דכה חטאתם בפומס ד' ל"ב דקאתר נכפוף ונזגל בי, סיכן. דטבפר. סיתי דוקא בע"ה בטיל עליו כמתוב ודוקא בשביו דקרבן הא ל"ה אמר לפרסם כדמוכח מפומס דף ח' ומכלן תמי' שאמר לפרסם חטאתיו אלא יתווכ בימו לגיבו אמר חטא רחוי לשאול לחכם מה הטוב מעטה כזה ומדברים מקרוב כלו ומתפרסים שנרוך אדם דוקא לפרסם חטאתו ויסתקב הדברים ולא יתחרו ומדברי מילומים דבר זה וכי יוכרו דרך אמת עכ"ל ועיין בזה אפריס שבתבתי דמפומס .דף ח'

לבושי שרד

תרז הגה ס"א (ס) ויחיד אומרו וכו' . כלומר ביחיד אין מילוק בין עיה"כ ליה"כ דבשניהם אומרו אחר שגמ' תפלתו אבל בס"ד יש מילוק דביה"כ אומרו תוך התפלה כך ביאר הכי' דברי הטור: מ"א סק"ב (ס) דוקא אמרו אחר רב יהודה רב ריתו כתיב אחרי כמו פעם כמו חטאתה ובתיב מבפה פעמו לא יוכל ל"ק כאן בחטא מפורסם כאן בחטאתו מפורסם. ובכתה ס"ד דפליגי אתנאי ר"י בן בבא ור"ע אתיבם מעבלקים כלל בין מפורסם לו לא ובכ"י מפלבל בחורך ובמ"ה מתרץ דאמורא מיירי בקול רם ואמנא מיירי בלחש לכן אין מילוק בין מפורסם לו לא : ° אם מקום בין חטאת וכו' דבנימס בעלמא יהודה אחוזי כי סיכת דלא ליעבר אחר אחר ר"ם חליף כו' ומעמי כי סיכת דלא כתבו אחוזי ומ"ם מי שכ' אח"ז בתם"ם שיתן ס' סעיף קטן ז' ובחידושי מולין דף מ"ח ע"ם בענין זה :

הגהות רעק"א

סי' תרז ט"ז סק"ב לפי"ז מאי פריך בגמרא. וכך כתבתי בשל"ה :

ביאור הגר"א

סי' תרז ס"א צריך כו'. עם ת"ר מלות כו' ויחיד כו'. עם כ"ר כתבתי כו' ואם מתודה כו'. בכל דבר א' ל"ל אם מתודה בלחש ורלה לפרס הרשות בידו ובכון לפרס לאכל בקול רם ס"ם הרשות בידו ולא לפרס בקול רם. הבא סתם בס"ם ובמ"ב בלחש ובמ"ב בקול רם ובמ"ב בלחש לפני המקום ח"ם בהגה : אבל כו' בקול כו' . כמ"ם בפוסק ל"ב ב' מ"ם תקנו תפלה כו' ובפרק כ' ולתנות וביומא כ"ל ל' ומשתחוים רוחים ובר"ש עם ד"ם משתחוים ובפ"ם דברכות :

חכמת שלמה

סי' תרז סעיף א' צריך להתודות בסגנה וכו' נ"ב עיין בב"י שכתב דילפינן מקרא דתוספת יח"כ דאורייתא דאין לומר דאתי לבה"ש דזה בקא"ה אסור דספיקא דאורייתא לחומרא וכו' ותנה קשה לי מזה לדעת הרמב"ם דס"ל ספיקא דאורייתא לקולא מן התורה ולדעת הסוברים דיש חילוק בין ספק לאו לספק כרת דבספק כרת מודה הרמב"ם דספיקא לחומרא מן התורה אם כן קשה מה קאמר הש"ס בפס' שבועות דף יג דמודה רבי בכרת דיומא דאלת"ה כרת דיומא לרבי ל"ל ופירש"י דא"כ למה כתבה התורה כרת ביוה"כ וכו' ולהרמב"ם קשה דקמא לכך איצטריך כרת ביוה"כ דנ"ם לבה"ש דאם לא הוי ידענו דיש כרת ביוה"כ הא דספיקו מותר בדין כל ספק תורה ושוב אף דיש ריבוי הוי מוקמינן ליה לבה"ש ולא הוי ידענו תוספת יוה"כ מן התורה לכך כתבה התורה כרת ביוה"כ ונדע ממילא דבזה בה"ש בלא"ה אסור כדין כל ספק תורה דהוי לחומרא מן התורה בספק כרת ושוב מיותר אידך קרא לתוספת יוה"כ ומה פריך הש"ס ומנ"ל דמודה רבי בכרת דיומא וצ"ע גדול כעת ודוק היטב: (שם סעיף ב') א"צ לפרש החטא ואם רצה לפרש הרשות בידו נ"ב הנה מקור דין זה הוא במס' יומא דף פו ע"ב וצריך לפרש החטא שנא' אנא חטא תקנם הזה חטאה נדולה ויעשו להם אלהי זהב דברי ריב"ב ר"ע אומר אשרי נשוא פשע כפוי חטאה אלא מהו שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב כדר' יגאי דאמר ר' יגאי בשביל כסף וזהב שהרבית להם וכו' עכ"כ הש"ם ותמה לי מן הש"ם דסוטה דף לב ע"ב דקאמר שם ר' יוחנן משום רשב"י מפני מה תקנו תפלה בלחש שלא לבייש עוברי עבירה שהרי לא חילק הכתוב בין חטאת לעילה וכו' ופריך הואיל חטאת נקבה עולה וכו' ומשני התם מכסיא באליה תינה כבשה שעירה מא"ל ומשני התם איהו דקא מיכסף נפשיה דאיבעיא להו להביא כבשה וקמייתי שעירה ופריך חטאת דע"ז דלא סני דקאו שעירה מאי א"ל ומשני התם ניכסף וניזיל כי היכי דנכפר ליה. ופירש"י התם נייתי וגכסיף הטיל עליו הכתוב שיתבייש שתהא לו כפרה מעונש גדול כזה א"כ מוכח משם דקפדה התורה שלא לגרות החטא הוי בכל התורה אבל בע"ז התולה עליו התורה לפרסם החטא כדי שיתבייש וא"כ מה ראיה מייתי ר"י דצריך לפרש החטא מקרא דויעשו להם אלהי זהב לדחות דברי ר"ע שאמר דאין לפרש מכח דכתיב אשרי נשוא פשע כפוי חטאה הרי שאני ע"ז דבע"ז הטילה התורה עליו לפרסם החטא לכך פרסמה משה ובינו אבל בשאר החטאים שאמרה תורה לכפות החטא שפיר אמר ר"ע דאשרי נשוא פשע וגו' ובפרש בדברי ר"ע עצמו למה הצריך הש"ם לתרץ קרא דויעשו להם אלהי זהב ולא משני כפשוטה דבע"ז שאני ושאני כדקאמר הכא וצ"ע דהסוגיות סותרות זא"ז ודוק : תנה בהיותי בזה נתקשיתי עוד בסוגיא דבפ"ב דקידושין דף נה ע"ב בסוגיא דבהמה שנמצאת חוץ לירושלים וכו' דפריך שם. ודלמא חטאת היא ומשני חטאת בת שנתה ואי"ל חטכה בת שתי שנים וכו' וקשה מה פריך הרי לפי' מה דמשני השתא נמי מוכרח לאוקמי דלא מיירי בכל נזהני רק בעברה שנתה ובן לפ"ז פריך שם ודלמא חטאת שעברה שנתה היא ומשני לא שכיח וא"כ שפי הוליל בשעירה כיון דאמרינן בשעירה הוא עצמו מכסיף בפשיה ובאמת אסור לפרסם חטאתו כמ"ש בש"ם דיומא ובש"ע כאן וחציף מאן דפרש חטאתו א"כ הוי שעירה לחטאת לא שכיח ול תרתפס דמיירי בשעירה ואין לו דדלמא חטאת ע"ז היא דזה הא אינו שהרי בחולין אמרינן באופר לחטאתי כשרה ופריך שם דלמא חטאת ומשני שם אם איתא דחטא קלא אית ליה למלתא ופירשי"ש שכל החיטא בשונג מפרסם וכו' א"כ לכאורה קשה מה פריך ודלמא חטאת היא הרי אם הוי חטאת קלא אית ליה לחבורו ושוב ל"ל דאם איתא דהוי חטאת קלא אית ליה למלתא מי חטא ונשאל את פיו אם נאבד מגגו חטאת או לא אך זה לפ"ם דהרי המג"א הקשה כאן על פירש"י דהרי אדרבא אסור לפרסם החטא ומתרץ דש"ה כיון

מחצית

הרשות בידו לפרס : ול"ל דדוקא כי ר"ל דלא כגרמא מדברי הרב"י דאפילו בשיטו מפורסם רשאי לפרס בקול רם. דבא סתם בש"ם ולא חילק בין מפורסם לו לא. והיינו לפי שיטתו בספרו כ"י ולריך אני לבאים הדברים בקולר. דאיתא ביומא דף פ"ו ע"ב ולריך לפרס את החטא . שגמר אלא חטא סמס הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב דברי ר"י בן בבא ר"ע אומר אשרי נשוא פשע כפוי חטאה. אלא מה שאמר משה ויעשו להם אלהי זהב כדרבי יגאי כו' כסף וזהב שהרבית להם כו' גרם להם שיעשו אלהי זהב. כ"ה גרסינו. אבל הרי"ף והרא"ש גרסו ר"ע אומר אינו לריך אלא מה אני מקיים ויעשו להם אלהי זהב כדר"י כו' וכ' הטור דהלכה דאין לריך לפרס כר"ע דהלכה כר"ע מחברו והרמב"ם פסק כריב"ב. וכ' הרב"ז שעעמו דרב ע"כ כריב"ב ס"ל דאי' שם. אר"י רב רמי כתיב אשרי נשוא פשע כפוי חטאה וכתיב מכסה פשעיו לא יצליח. ל"ק הא בחטא מפורסם הא בחטא שאינו מפורסם. כיון שאינו מפורסם לגבי יחלו גרגים אינו אפי מי שחטא לו שיחטא לו שיחטאל לו. וכאן בעבירות שבין אדם למקום ע"ז נאמר אשרי נשוא ונו' ורב ע"כ לא ס"ל כר"ע דהא חטא שגגל מפורסם הוי ואפ"ם הוצרך ר"ע לשנויי קרא דויעשו להם אלהי זהב כדרבי יגאי כו' ע"כ ל"ל דאפי' מפורסם אין לפרס אע"כ דרב כריב"ב ס"ל לכן פסק הרמב"ם כוותיה ומסקנת הרב"ז ח"ל ולענין הלכה כיון דהר"ף והרא"ש הסכימו לפסוק כר"ע הכי נקטינן ומ"מ נראה שאם רלה לפרס הרשות בידו דר"ש לא אסר לפרס ולא בא אלא לומר שהוא יותר מחוה מאוסר מי שאינו מפרס חטאו. ואפשר דלא אמר ר"ע אלא דמפרס אותו בקול רם. אבל בלחש שפיר דמי לאפרס כדי שיתבייש יותר ואכתי כפוי חטאה כיון דאינו נשמע לבני אדם עכ"ל הרב"ז ובע"ז פסק שם דאע"ל לפרס כר"ע ומ"מ אם רלה לפרס בקול רם הרשות בידו ובלחש עדיף עפי שיפרוש כמסקנתו בספרו כ"י אלא שבזה ל"ל אחר בו ממ"ם בספרו דבקול רם מאוסר יותר כשאינו מפרס. אלא דמ"מ אם ירלה לפרס בקול רם אלא דאינו מאוסר כ"כ ובע"ש אם ואם רלה לפרס ואינו בקול רם כמ"ם מ"ם הרשות בידו ולא סיים דאם אינו מפרס מאוסר יותר משמע דס"ל דבאמת אם אינו מפרס אינו יותר מאוסר מני שהוא מפרס. וכן כתב הס"ז. ואפשר דבע"ש סמך על נירסת הרי"ף והרא"ש שהעתיקו לשון רע"א אינו לריך לפרס כנ"ל ומשמע דכיון מפרס לו אינו מפרס שוה ואין באחד מאוסר יותר מהביאור . וכ"כ בס' ח"ם ועי"ז חלק מ"א אלא בחטא שאינו מפורסם לכ"ע אסור לאומרו בקול רם ולאסר יתבאר : דוהאי אמורא' ל"ם אחנאי לכאורה יש להביא דאמורא' ל"ם בפלוגתא דתנאי דלהרב"י רב ע"כ כריב"ב ס"ל ולא כר"ע. ורב נחמן דס"ל אפילו מפורסם אין לפרס אלא דוקא חטא

תרז (ד) לחתודות . ויכה בחרוף על המזה המר"ו ז"ל ע"פ ס"ג . ובמדרש קהלת ס"ב עיין מ"ז סי' ק"נ ספק"ד רחוי לבא דום אחר אחילה ג"כ קודם ס"כ : (ב) הרשות. אחי' בקול רם ודוקא בחטא מפורסם אבל

באר היטב

כדי שיתבייש וכתי דכה חטאתם בפומס ד' ל"ב דקאתר נכפוף ונזגל בי, סיכן. דטבפר. סיתי דוקא בע"ה בטיל עליו כמתוב ודוקא בשביו דקרבן הא ל"ה אמר לפרסם כדמוכח מפומס דף ח' ומכלן תמי' שאמר לפרסם חטאתיו אלא יתווכ בימו לגיבו אחי' חטא רחוי לשאול לחכם מה הטוב מעטה כזה ומדברים מקרוב כלו ומתפרסים שנרוך אדם דוקא לפרסם חטאתו ויסתקב הדברים ולא יתחרו ומדברי מילומים דבר זה וכי יוכרו דרך אמת עכ"ל ועיין בזה אפריס שבתבתי דמפומס .דף ח'

יד אפרים

ס"ק יו"ד ואח"ב שבתבו אלא לרחוק כל לעמיד ר"ל ואי"כ כו' ועיין סתם קלא סעיף ל' ל"ל ור"ל דשם כתב שבעי"ב אין אומרים לתלא לף שברוב ימים אלין אומרים תחנון אומרים לתלא ואשר ליה עם מנוכה ופורים ור"ל שכם ימים לאומרים בכפבר לף אין כל זה מדינת רק מנהגא בעלמא ואפשר דס"ל סעיף ל' ל"ל אחר תיבות אתנה לאכול בו ומ"ל כ' ועיין סתם קל"ח סעיף ל' דשם אחתא ס"ם בו מעלה קלא אפי' . יותר מאחר ימים אלין אומרים אחנה ומי לאכולה ופורים וגם י"ל דגא לכבוד אמש שבולרך לחבבו לענין תמירה לתלא ליה לא עדיף מתוכה וכן פוריס ד"ל שמוכא תלולה וכמ"ם לעיל : במג"א ס"ק א' כדכתיב אשרי כפוי פשע כו' ודוקא בפקום לבכה אחרינא כדאי' בפומס ד' ז'

ביאור הגר"א

שיכנס מפרס בחטאת ובס"ם דקי"ל בס"ד כרמ"י : ואם מתודה כו'. בכל דבר ל' ר"ל אם מתודה בלחש ורלה לפרס הרשות בידו ובכון לפרס לאכל בקול רם ס"ם הרשות בידו ולא לפרס בקול רם. הבא סתם בס"ם ובמ"ב בלחש ובמ"ב בקול רם ובמ"ב בלחש לפני המקום ח"ם בהגה : אבל כו' בקול כו' . כמ"ם בפומס ל"ב ב' מ"ם תקנו תפלה כו' ובפרק כ' ולתנות וביומא כ"ל ל' ומשתחוים רוחים ובר"ש עם ד"ם משתחוים ובפ"ם דברכות :

שלמה

דחזינן דאומר לא חטאתי הרי אינו מתבייש אם כן שוב אמרינן דאם איתא דחטא קלא אית ליה למלתא והוא מפרסם חטאו יותר אבל התם בקידושין שפיר יש לחוש לסתם אדם דאינו מפרסם חטאתו ולית ליה קלא. אך לפי"ז קשה מסוגיא דסוטה הנ"ל דמה פריך לתרץ דמיירי שהי' שעירה דמפ"נ אין לחוש דלחוש לחטאת חלב וכדומה בזה מסתמא לא היו מביא שעירה כיון דאשרי נשוא פשע והצוף מאן דמפרש חטאתו ואין לחוש דזהו חטאת ע"ז דבזה כיון דמצינה לפרסמו הדר אמרינן אם איתא דחטא אחד הו"ל קול דלגני חטא ואפשר בשאלה אם נאבד ממנו החטאת או לא ולמה לו לתרץ בעברת שנתה וצריך לכוא נמי לתרץ דעברת בת שנתה לא שכיח הו"ל לתרץ בשעירה ולא דחטאת שעירה דמ"נ שכיח מ"נ אם חלב הוא אינו מביא שעירה ואם של ע"ז הוא הו"ל קלא ואפשר בשאלה וצ"ע בזה ודו"ק. ותנה זה לשון הרמב"ם בפ"ב מהלכות תשובה איזהו תשובה גמורה זה שבא לידו דבר עבירה וכו' כיצד הרי שבא על האשה בעבירה ולאחר זמן נתייחד עמה והוא עומד באהבתו בה ובכל נופו וכו' ונשאלתי הרי יחוד אסור ואם כן לא משבחת לכתחלה רק בעבירה ולא יתכן לו כן. והשבתי דא"ש לפי מה דקי"ל בשני כשרים מותר להתייחד אבל בפריצים לא מהני שנים א"כ משבחת לה בנתייחד עמה עם עוד אחד אם כן לפי מה שיורדים בנפשם שהם כשרים ואין דעתם לעבור לא הוי יחוד בתרי ותשובה הוי שאם רצו לחטוא עוד היו יכולים דבשנים אפשר לעבור כרחיישינן באמת בתרי ופריצי לכך נחשב באותו מקום ובאותו מעשה ותוי"ק : (שם סעיף ב' בהגה") אבל כשמתפלל בקול רם אז ש"ע כשחזר התפלה וכו' . ג"ב הגה במס' סוטה דף ז' פריך אלא דאורי ליל דאודי והא אמר מר חצוף עלי מאן דמפרש חטאיו ומשני כי היכי דלא לחשדי' אחויה וכו' . ותנה מוכח מזה דהיכי דרבים חשודים באיזה דבר מצות לפרש חטאיו שהוא חטא שלא יהיו נחשדים אחרים בכך . ותנה הרמב"ם פ"ב מהלכות תשובה סתם הדבר דבחטא שאינו מפורסם אסור לו לפרש חטאיו והדבר תמוה שלא העתיק הרמב"ם כן כנ"ל ובאמת הדבר תמוה על חש"ם דיומא דף פ"ו דפריך שם קראי אהדדי כתיב אשרי נשוא פשע וכתיב מכסה פשעיו לא יצליח ומשני כאן בחטא מפורסם כאן בחטא שאינו מפורסם או כאן בבן אדם לחבירו וכו' ולסת לא משני כדמשני בסוטה דתך קרא דמכסה פשעיו לא יצליח מיירי ברבים שנחשדו בכך אז מכסה פשעיו לא יצליח ושפי יש לו לתודות כי היכי דלא לחשדו אחרים וגם על חש"ם דסוטה קשה לפי מה דאמרינן בפ"ה דשבת דכל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה ומ"ש וילך ראובן וישכב היינו שבכבל יצועי אביו אם כן הרי זה חוי בין אדם לחבירו ובין אדם לחבירו חייב לפרש חטאיו ומה פריך הש"ם וצ"ע : ואפשר ליישב בזה דברי הרמב"ם שלא העתיק הך דינא דהיכי דרבים חשודי מחויב לפרש חטאיו ויתיישב נמי מה שעמד הראב"ד שם למה לא חילק בין חטא מפורסם לשאינו מפורסם די"ל דמא"ת ומא"ח ול"ש ומנ"ל להרמב"ם דפליגי . ולפמ"ש מכאן הוציא הרמב"ם דינו דפליגי דהוי קשה לו מ"ש לא משני בסוטה דהוי בין אדם לחבורו ובע"כ דס"ל דסרכת הש"ם בסוטה הוי למ"ד דמחלק בין מפורסם לאינו מפורסם ולא ס"ל החילוק בין אדם לחבירו או לא ולכך לדידיה קשה שפיר איך אודי ראובן ומוכרח לתרץ כי היכי דלא נחשדיה אחויה אך לדידן דקי"ל כמ"ד דמחלק בין עבירות שבין אדם לחבירו שוב א"צ לתרץ כי היכי דלא נחשדיה אחויה רק דהוו בין אדם לחבירו ושוב ל"ל היכי דהוי בין אדם למקום אף היכי דאחרים נחשדין אין לפרש חטאיו ומזה מוכח דפליגי דאם לא פליגי נשאר הקושיא בדוכתא למה לא משני בסוטה דהוי בין אדם לחבירו וא"ש שני פסקי הרמב"ם ותלויין זה בזה ונ"ם מדברינו דין חדש דאף לפי משמעות ב"ש בכת"ה היכי דאחרים נחשדים מחויב לחודות

השכל

שבין אדם לחבירו יפרוש. ע"כ כר"ע ס"ל דריב"ב הא חטא ע"ל היה בין אדם למקום. ואפ"ם פרטו מסה לדעת ריב"ם אע"כ כר"ע ס"ל. ומפרש לא פרש החטא בגנל כ"א לתת הפגלות ליסראל כדרכי ינאי וכמ"ש הרב". וזה דוחק דרב ור"ל יהיו כתנאי : אלא דריב"ב ס"ל דלפני המקום כו' ור"ע ס"ל אף לפני המקום כו' ובזה אין חילוק ר"ל דלא כהרב" דבבירא ליה דפלוגתא דריב"ב עם ר"ע ופלוגתא דרב ור"ל בהדא נוזני אלא דרב ור"ל אמרו למילתייהו לכ"ע. דרב ור"ל מיירי בתחודה בקול רם. דהומעים הבריות. בזה ס"ל לחלק בפפורסם מכסה פשעיו ל"י כדי שיתבייש ויתכפר ל' . אבל באין מפורסם לא יפרט כי הוא גנאי. וכמ"ש חציף עלי מאן דמפרש חטאים ור"ל מחלק בין בעבירות שבין אדם לחברו או בינו למקום אבל ריב"ב ור"ע פליגי בתחודה בלחש לפני המקום ואין אדם שומע דבזה אין חילוק בין מפורסם לאינו מפורסם דהכל גלוי וידוע לפניו ית' . וגם אין שייך בזה כדי שיתבייש דמה לי אם מפרש או לא בפיסם הבושה שוה לפניו ית' כיון דהכל גלוי לפניו וסבירא ליה לריב"ב דיש לפרש דכן מצינו למקה רבינו ור"ע ס"ל דמתפה אין רמיה כדר' יגאי וא"כ אין רמיה דלפני המקום יפרש לכן ס"ל לפרש כיון דלא שייך שיתבייש כל"ל וכיון דפלוגתא דריב"ב ור"ע בלחש א"כ בלחש רשאי לפרש לא מבעיא למאן דפסק כריב"ב דחייב לפרש . אלא אפי' מאן דפסק כר"ע מ"מ רשאי לפרש אלא דר"ע ס"ל דאינו לריך וכמ"ש הרב כ"י לפי שיטתו. אבל בקול רם מזה לא דברו המגאים ויש לפסק כרב דבאינו מפורסם אסור לפרש וכן פסק הרמב"ם פ"ב מהלי תשובה ולדעת הכ"מ גם דעת הרמב"ם כן אלא דהרי"ף והרא"ש פסקו כרב נחמן. (אלא דלשון מ"א מ"ש ור"ע ס"ל אף לפני המקום כו' תיבת אף אינו מדוקדק וק"ל): ובכ"ח דלא כב"י. ע"ם דגם הב"ח כתב לעיין מ"ם המ"א. ולדינא ס"ל כמ"א : וקשה מ"ם ר"ש כתולין כו' דתנן התם השותה בחוץ. ואמר ששותה לשם דבר הבא בגדר ונדבה כגון לשם עולה . שחיטתו פסולה משום מראית עין דהרואה סובר דעבשיו הוא מקדישה. ומאלא שותה קדשים בחוץ ויעשו שמותר לשתות קדשים בחוץ. וגם כשרואים שאוכלין משחיטה זו יעשו דאם שחטו קדשים בחוץ מותר באכילה. ולכן שחיטתו פסולה אבל שחט לשם דבר שאינו בא בגדר ונדבה. כגון לשם חטאת כשרה . דל"ל דמקדישה עתה כתורת נדבה אם אין בא בנדבה. ויהרשים השומעים שאין בדבריו כלום. ואמר ר' יוחנן שאם היה מתוב חטאת ומחטו ואמר לשם חטאת שחיטתו פסולה. הרואים יאמרו ששחטו לשם חטאתו שמתוב בה. והקשה רש"י דא"כ אפי' אינו מחויב חטאת אפשר מחשב הרואים שיאמרו חטאת. ופי' רש"י דאם אין לחוש דא"ל חטאת קלא א"ל כו': וחטא היינו שוגג . משמע דאפי' שוגג סוב לכפות אלא לפרסם

תרז (א) אין צריך לפרס החטא. כטור כ' תחל' הפלונתא אם צריך לפרס

החטא והכריע כרב"ק שאין צריך לפרס ומה"כ כ' עומות שבתוב' עליה' ולא שיכה כ' הרי"ן ניחות שאין להתודות אלא אם נגב מו גזל והתוב' עליהם בשל' שבברה יאמר במקום נגבתי נעלתי שהוא דרך כלל וס"מ כשמתפלל בינו לבין עצמו אבל כשאומ' עם הציבור אין לחוש שיאמר אם יהא מ' מהלכור שנגב מו גזל וא"ל כ' שיבול להתודות עליהם אפ"ם אלא שיהא בהם עכ"ל . וק' דבריו מהרדי דבסוף דבריו משמע שצריך לפרס דאפי' להרי"ן ניחות עכ"ם ל"ל בפעם א' נגבתי ובריהם כ' שאין צריך לפרס ורמ' לי דיש חילוק בזה דבריהם מיירי שאין ברור לו שום חטא בכירו אלא אי' הודוי שאם היה חטא בכירו מ"מ לא חטא כל הבנה לעשות ואסזה לא עבה מ"מ מבירו עבה וכל יש אל ערבים זה בזה. בזה הבריא שא"ל לפרס מאל בסיפא מיירי בעבירות שהוא עבה בעלמו וכזה כ"ע מודים שצריך לפרס אותו החטא אלא פליגי בודוי שיה ומסקנתו שיכול להתודות שיה ולהזכירו ואף בגמרא י"ל דמייתי בבריתא תחלה הפלונתא בהתודה בכר ולא שנה ואח"כ אמר וצריך לפרס את החטא דר"י בן בבא רע"א ד"ל לפרס לר"ה ומאי מתחיל אח"כ דצריך לפרס כו' אלא לתנא בפעמות דצריך לפרס לר"ה ומאי מתחיל אח"כ דצריך לפרס כו' כפי' דמעיקרא אמר בכירור לו עלמו החטא דכ"ע מודים דמפרס ואחר כך מייתי בהתודה שהם אי צריך לפרס ואפ"ג דמייתי קרא דאלהי זהב ושם היה החטא בכירור מ"מ לא חטא כל הבנה לעשות דהא סרבה לא חטאו ודחי מגר הערבות אלה החטא בכולם ורמינו מ"מ דמפרס החטא ומייתי יגאי' לכל ודוי שבתם אדם מתודה בל"ל לדעת הטור : (ב) הרשות בידו. קל"ל לפ"ז מאי פריך בגמ' על רפ"ק דס"ל אל"ל לפרס מקרא דויעשו להם אלהי זהב דהא רשות לפרס. ובכ"י כ' דלרפ"ק אכ"ם יותר מבוכה מי שאינו מפרס חטאיו ולפ"ז לק"מ דודאי היה לו לעשה רבינו לעשות ע"ל היותר מבוכה אבל לפי מ"ם כאן בתם הרשות בידו קשה. וי"ל דבסק כאן דרך פשרה דלר"י בן בבא יש לו הר

(ג) לא מקרי פורס. נ"ע דהא הטור כתב כפי' דלמאן דסבר' ליה אין צריך לפרש לא לימא על חטא ולא ס"ל גרס"א לכתוב דלא מקרי פורס דזה משמע (°) אליבא דב"ע אלא ס"ל לכתוב ע"ל ועל חטא וכמ"ד (°) צריך לפרש: (ד) פניו לנפון כו'. בלבוש כתב וס"ה. איסכא פניו לדרום ולא ממעט אלא שלא יהא אחוריו למזרח או למערב שהם מקומו' שהשכינה שרויה שם. וקשה שהרי אנו כורעים ומשתחוים בי"כ נגד מזרח ולמה לא נעשה כן בזידוי וכ"ל דדוקא אמר שיהפוך פניו לגד לפון שעיקר חטא האדם הוא מחמת ממון וכתיב מלפון זהב יאתה ע"כ מכניע עלמו לאותו לאותו לד להודיע שמשם נא לו החטא בכ"ל וכון

ה ז בתפל' מנחה ערב יום הכפורים *) (ה) ו אינו חותם בזידוי שאחריה: הגה ואין סד"ן מזכיר זידוי במנחה אלא מתפלל שמ"ע בבשמר ימות הגשמים (עור ומרדכי) ואין אומרים אנינו אלא בסעודת (עפסי' תריי"ד) וכל שכן מזכון:

ו ז כל הקהל לוקים ח מלקות (ו) ארבעים אחר תפלת המנחה ט שמתוך כך יתן אל לבו לשוב מעבירות שבידו: הגה ונהגו שהגלגה אומר זידוים בשעה שגלגה והמלקה אומר והוא רחום יכפר עון וגו' ג"פ שהם ל"פ מיגות כנגד ל"ג מכות (מנהגים). ונהגו לגלגות ברלועה י כל דהוא דאינו רק זכרון למלקות ויקח רלועה יא של שהם ל"פ מיגות כנגד ל"ג מכות (מנהגים). ונהגו לגלגות ברלועה י כל דהוא דאינו רק זכרון למלקות ויקח רלועה יא של עגל על דרך שנאמר ידע שור קונהו (כל בו) והגלגה לא יעמוד ולא יסב רק מוטה (מנהגים) (ד) יב פניו (ז) לנפון שגל לדרום (מהרי"ל). יוס"כ אינו מכפר אלא על הטבים המאמינים בכפרתו אבל המבעט בו ומתבזה בלבו מה מועיל לי יו"כ זה אינו מכפר לו: (רמב"ם פ"ג מהלכות שגגות):

אלא עור כו'[ד"מ]. כתב של"ה רמוי להתמיד להתודות אחר אכילה קודם שיכה כדעת הרמב"ן: ח מלקות מ'. לאו דוקא אלא ל"ט: ט שמתוך כך כו'. כלומר דבאמת אין מלקות מועיל בזמן הזה דאין לנו סמוכים וגם אין אחיזה עכשיו מלקות דליכא התראה אלא שעושים כן שמתוך כך יבוא כו' [כ"י] ופ' בתשובת ר"ל מביא שהאריך בענין הסמיכה והמלקות בזמן הזה ולכ"ע בא ל"ל סמוכים. וכתוב בכתבים שהאר"י לא היה מקפיד על המלקות רק היו מלקין אותו ד' מלקות בגד לד' לאותיות דהוא. כלו' אע"פ שדינה ברוחב טעם: יא של עגל. כיון דזה בא לעורר לב האדם שידע קונהו עבדי' ליה וא"ל כי' רלועות של חמור כיון (°) שמתעורר בזה דהו. כלו' אע"פ שדינה ברוחב טעם: יא של עגל. כיון דזה בא לעורר לב האדם שידע קונהו עבדי' ליה וא"ל כי' רלועות של חמור כיון (°) שמתעורר בזה

ד מכה דשמואל שם ה בריש"א שם ו כרא"י רמ"ם בפ' כ' מהלכות תשובה והטור כתב כפי' דלמאן דסבר' ליה אין צריך לפרש לא לימא על חטא ולא ס"ל גרס"א לכתוב דלא מקרי פורס דזה משמע (°) אליבא דב"ע אלא ס"ל לכתוב ע"ל ועל חטא וכמ"ד (°) צריך לפרש: (ד) פניו לנפון כו'. בלבוש כתב וס"ה. איסכא פניו לדרום ולא ממעט אלא שלא יהא אחוריו למזרח או למערב שהם מקומו' שהשכינה שרויה שם. וקשה שהרי אנו כורעים ומשתחוים בי"כ נגד מזרח ולמה לא נעשה כן בזידוי וכ"ל דדוקא אמר שיהפוך פניו לגד לפון שעיקר חטא האדם הוא מחמת ממון וכתיב מלפון זהב יאתה ע"כ מכניע עלמו לאותו לאותו לד להודיע שמשם נא לו החטא בכ"ל וכון

* הומיל והכל אומרים בזוה אינו אלא כמוסף תפלה (ד"מ):

ג ד צריך להתודות ד (ג) מעומד ואפילו כי שמע ליה משליח צבור והוא התודה כבר צריך לעמוד:

הגה וימזור (ד) ויתודה עם הסליח לבור (ר"ן ס"ב דר"ה) ומיקר הזידוי היא ה אבל אמנו מעמו (טור):

ד ה עונות שהתודה עליהם ביום הכפורים שעבר ולא שינה עליהם אפ"ה ו יכול לחזור ולהתודות עליהם:

הגה ואין הש"ץ מזכיר זידוי בשמע ליה (ר"ן ס"ב דר"ה) ומיקר הזידוי היא ה אבל אמנו מעמו (טור):

ד ה עונות שהתודה עליהם ביום הכפורים שעבר ולא שינה עליהם אפ"ה ו יכול לחזור ולהתודות עליהם:

שם וכ"כ בו מ' בריתא יומא פ"ח ב' הרא"ש שם ופיין בתה שלייכתי בסי' רס"ל נ' רמב"ם בפ"ה מהלכות שביתת עשור מהא דתנא קק"ח ובילה ל' ד' הרא"ש שם ופיין בתה שלייכתי בסי' תקנ"ג ס' כל בו בשם

עטרת זקנים

תרח * אוכלין ומפסיקין כו' וי"ל לף לעשות מלאכה צריך להוסיף מחול על הקודש (טור) ולא הרב"ם ס"ל דאין חוס' י"כ אלא לאכילה ושהיה אבל לא לאלאכה: * אלף ות"ק אמר. אם כפסיק מאכילתו אסור גם כן לרחוץ ולסוך אחר שקיבל עליו התענית ואם לא קיבל מוחר בראכילה ואיכה ובעילה בסגול עד כין בשמשות (הרא"ש פ' ב' דתענית): * קיבל עלב לא כוי קבלה. וי"ל מבפסיק בשעודהו אסור לו לאכול ולשתות עוד גם אם עוד היום גדול (מהרי"ל) ולף שכל הפוסקים כתבו

נתיב חיים

תרי"ח מ"ת ס"ק ג' (°) אף על פי שכות. ל"ב ראיית מהרי"ל מדלא גרס רש"י מבשיכה פ"ב. אינו מכיר דאי אכלי בהש"מ הה נ"ל דכא תוספות י"ב מדאורייתא אף אם תאמר שאינו מדאורייתא מכ"פ בכש"מ מן כתורה וכן כוא בש"ת סי' רס"ב דאפי' בפפק תעיבה אמרינן מוסב שיהיו שוגגין פ"ב:

חתם סופר

סי' תרח במחבר ס"ב בהגהה מוסב שיהיו שוגגין. נ"ב עיין ש"ך יו"ד סי' רצ"ג סק"ז:

יד אפרים

תרח (בש"ע סעיף ח') אצריך להוסיף מחול על הקודש מעם לו הרבה ולפי דברי הב"ח לעיל ר"ם רס"ה יש לפרש ג' שבות קודש כולה ופיין בתשובת כ"ח ולא הבנו כן לף כמדקדקים על עמם עכ"י: במג"א ס"ק ז' ובראה לי ראיה לבמגב ולע"ד לאין ראיה דמ"מ מאן לימא לן שהיו אוכלים בשחרית מאכלי אלב דלמא אע"ג שלא היו רגילין בבשר היו אוכלין שאר מאכלים רק שבלול המוס היו רגילין בבשר דוקא: שם וכן משמע מעשה דחיים ומעמא כו'. כבר מעשה שהביא בשור סי' תר"ג שקבה דג אין ראיה כלל דהיכן מחבר דדגים בכלל דברים המרבים זרע ובלבוש כתב בברור לאכול דגים ובפי' המבריאה לברמב"ם דס"ל דבמלאכה אין תוס' מן התורה. וע' בעור וב"י: (ס"ק ב) מפורר כו' אע"פ שהוא שפק כגון ב"ה מוחי' וכ' שם בי"ם בעעם ח"ל מאחר דספק דאורייתא לחומרא הוי כודאי עכ"ל. ולפ"ז לע"ד דהיינו דוקא לדעת הפוסקים דספק תורה מן התורה לחומרא. אבל לדעת הפוסקים דמן התורה אזלינן לקולא אלא מדרבנן אזלינן לחומרא והוא מחלוקת ישנה ועי' בפר"ח י"ד סימן ק"י בארוך בזה. וכיון דאינו אלא מדרבנן א"ל למחות. וע' בתשו' מעיל צדקה סי' י"ט דבדבר שאחזו להם מנהג נרוע בפרהסיא מיקרי גלוי לנו שלא יקבלו וא"ל למחות אא"כ הוא מפורש בתורה. וספקו כמ"ש בי"ם הנ"ל ודייק כן מלשון רש"י בביצה ר"פ המביא: (ס"ק ג) ואם כו' אבל בחוטא במזיד כו'. וכ"כ בשבה מקובלת עד ביצה ר"פ המביא בשם הריטב"א וי"ל דדוקא במידי דקים לן דעבדי בשוגג כו' אבל במילתא דקים לן דידעי לאסור, ועבדי במזיד ליתא להאי טעמא: ואי לא מחיון בהו מתפסי עלייהו. דהא ישראל מרבים זה לזה עכ"ל: סמ"ק סימן קי"ב ספק כמ"ד עד מיפה. ר"ל דלא כרמ"א שכתב בסוף ההגה עד שיכנו או יקללנו והא דבערובין דף ס"ז ע"ב פליגי עד היכן מלות תוכחה. רב אמר עד הכאה. ושמואל אמר עד קללה. ור' יוחנן אמר עד מיפה. ופסק סמ"ק כר' יוחנן. ורמ"א שכתב עד הכאה או קללה. הקשה פר"ח כיון דפסק דסני בקללה כשמואל כ"ש דסני בהכאה ולמה הוצרך לכתוב עד שיכנו ותי' דפשיטא ליה לרמ"א שלא לפסוק כר"י מטעם שכתב פר"ח ע"ש אלא בהא מספקא ליה לרמ"א אי קי"ל כרב או כשמואל. לכן העתיק רמ"א דברי רב ושמואל הכאה כרב וקללה כשמואל ע"ש. ולענ"ד א"ל הפר"ח כתב דהמחוור לפסוק כשמואל דהיא מלתא וסברא מלינ' בין רב לר' יוחנן. וכן י"ל לענ"ד דפסק רמ"א ולכן סני בקללה. והא שכ' תחלה עד שיכנו. הייגו משום דפריך הש"ס למ"ד עד מיפה. הא מלינ ביהונתן שהוכיח לשאול על עשקי דוד עד הכאה דכתיב ויעל שאול את החנית להכותו. ומשני אגב חביבותי' דהוי ליהונתן עם דוד מסר נפשיה עד הכאה וכן ל"ל למ"ד עד קללה הא דמסר יונתן נפשיה עד הכאה הוא משום חביבותי' דדוד וכן כ' התוס' שם לחד תירולא. ולכן כ' רמ"א עד שיכנו. דהייגו מי שירצה להחמיר על עצמו רשאי עד הכאה דלא נרע חביבותי' דהקב"ה שמוכיח לכבודו מחביבותי' דהדיוט שכן מלינו ביונתן כנ"ל. אבל יותר לא מלינו מי שיחמיר. וסייס רמ"א או יקללנו. ר"ל דעד קללה עכ"פ חייב מלד הדין. אולם הרמב"ם פ"ו מה"ל דעות פסק כרב עד הכאה ועיין בשל"ה ריש הספר הביא מחלוקת הפוסקים בזה והכרעתו: אבל אם היה אים אחר כו' אין להוכיחו כו' ובכ"ג כ' רמ"א בח"מ ר"ס י"ב ועי"ש באחרונים. וכ"כ בי"ד ס"ס של"ד בשם מהרי"ו ח"ל אע"פ שחייב למחות בעוברי עבירה וכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפס באותו עון מ"מ אין אדם חייב להוליח ממונו מי"ז. ולכן נהגו להקל מלמחות בעוברי עבירה שיש לחוש שיהיו עומדים על גופינו ומאודינו עכ"ל ועי"ש בע"ז מ"ש בשם הרדיבא לענין הרידוי בזמן הזה. אבל במקרה שאין חשש סכנה אדרבא יש להחמיר יותר בדורותינו בעו"ה. וכמ"ש בשבה מ' על ביצה ר"פ המביא. ח"ל הריטב"א ז"ל בשם רב גדול מתשבחים שהעיד בשם רבותי' הצרפתים ומבלגים ר"י ומהר"ם מרוטנבורג ז"ל שלא נאמרו דברי' הללו [לחלק בין איסור תורה לדרבנן] אלא לזהירותה. אבל בדור הזה שמקילים בכמה דברים. ראוי לעשות סיג לתורה ואפילו בדרבנן מחיצין וקנסי' להו עד דלא לעברו לא בשוגג ולא במזיד. ושכן הוא בתדרש ירושלמי והדבר ברור עכ"ל: (ס"ק ד) שלא קיבל כו' קודם פ"ה כו' ומיהו אם קיבל

תרח (א) קודם ב"ה. כתיב בעור דמקרא כ"ל שצריך להוסיף מחול על הקדש בין באיסור אכילה בין באיסור עשיית מלאכה. וברא"ה דמתבאר על הקרא דילפי' בפ' בתר' דיומא דיש ג"ם דעבעלם דהיינו דילפי' מ"אין עונש ואזהר' בתוס' מנהחול מנ"ם דדוקא בעבעלם עונש ואזהרה ולא בתוס' וממילא שמעי' דעכ"פ יש חיוב להוסיף מחול על הקדש כי"כ וכן אי' שם בגמ' בפ' י"ל דמאן דילף תוס' מחול על הקדש מעבעלם עבעלם לא ילף תוס' חול מן קרא דופניתם בעו' בעבר אלא קרא דופניתם אתא לחיוב אכילה בפי"כ וכמ"ש בריש ה' יה"כ וא"כ הטור דנקיט ליה קרא דופניתם לפמיחיוב אכילה כדלעיל ע"כ ילף תוס' מחול מעבעלם ומ"ה לא זכר תוס' מחול על הקודש לענין שבת בסי' רס"ח ולא בי"ע כמ"ש בי"ס רס"ח דלא ס"ל להעו' תוס' חול אלא לגבי י"כ ובלבוש כתו' דילף כאן מקר' דופניתם בעבר וק' דא"כ לא ה"ל חיוב אכילה מקרא זה דמאן דדרים הא לא דריש הא כמבואר שם בס' י"כ. ועוד כ' בלבוש דילפי' מבחרים וקליר תשבות ופי"ז קשה דלמאן דילף מזה ס"ל ה"ה נמי כל שבת וי"ע בסי' תוס' כדאיתא בס' י"כ וא"כ מ"ע כ' רבינו הטור דוקא בי"כ יש תוס' ובשבת וי"ע לא כתב בלוש בסי' רס"ח אלא כדפרישית: (ב) ואם יודע כו' כתבו התו' ס"פ מ"ה בדבר שאין יודע אם יקבלו כשמוחה בשם אם לאו לריך למחות כדמוכח בפ' במה דאמרה דמדה"ד אם לפניך נגוי לפניהם מי שיהיה שוגגים ולא יהיו מזידין ע' בחיבורי ליו"ד מה"ח סי' נא השייך ליו"ד סי' קין מ"ש הריטב"א ז"ל: (שם בחב"ח) ודוקא אינו בפרהסיא אבל אם הוי בפרהסיא דיש חשש שאחרים ילמדו ממנו חייבין למחות אף מדרבנן ע"ש ודוק: (שם בחב"ח) ודוקא שאינו מפורש בתורה אע"פ שהיא דאורייתא אבל אם מפורש בתורה דישעי' אמר אי אימא ליה אשווייה מזיד וקשה הרי רציחה לחרוג נפש בחנם הוא מפורש בתורה וכל אחר כפיו אמקבל תענית יה"כ מ"ע מה"ה קודם פלג המנחה אין קבלתו אבל אם מיקל עליו שלא לאכול זה מבני אחילו יחזר אם יבליע הקילה. כתב מהרי"ו שלא יסתכר בבשורה המשבקה ולא יאכל אכילה בפה עיין שלי"ה. וכתב ס"ם ולא יאכל שומשמין מפני שמעלה גרה. מהרי"ל רמ"ה מרבותיו שאכלו פרי שקורין מר"ד אפ"פיל שמקרר ונתמוהו בנים:

לבושי שרד

תרח הגה ס"ב (°) מוחין בידו וכו'. דשא ודאי אינם שוגגים ולא שייך לומר מוסב שיהיו שוגגין כ"כ כדר"מ בשם הרא"ש שם (°) ואם יודע. עד עכשיו בבני מיירי דהא אם יש ספק שמא יקבלו צריך למחות אפי' בדבר שאינו מפורש בתורה כמ"ש המ"א סק"ח בשם הרא"ש ומוכח שם בהרא"ש דאפי' בדבר צריך למחות ואי"כ לשון ואם יודע אינו מדוקק כיון דעד עכשיו נמי בבני מיירי. ול"ל דה"מ דמשיקרא ל' דהיכא שיודע שאין דבריו נשמעים יש מילוק בין מפורש בתורה לא ע"ז כ' ואם יודע כלומר עוד יש מילוק היכא שיודע שאין דבריו נשמעים בין רבים ליחיד משא"כ שיש ספק שמא ישמעו לו אין שום מילוק דלעולם צריך להוכיח: שם (°) אבל ביחיד וכו'. מילוק זה בין יחיד לרבים משמע לו דמיירי בדבר המפורש בתורה לו שיודע שמוכיח בחיד דאין ליבא סברא דמוכח שיהיו שוגגים וצריך להוכיח ליחיד עד הכאה לו קללה וקמ"ל דלרבים מ"ל רק פ"א משא"כ בדבר שאינו מפורש בתורה ומכ"ש כשיודע שמוכיח בשוגג מ"ל להוכיח עד שיהיו שוגגים כנלע"ד. ולפ"ז לא יובנו דברי המ"א בס"ק ג' שכתב על דברי הרמ"א דדוקא שבחוטא שוגג ויודע כשירור שלא ישמע לו אלא להרמ"א אלא שבאמיתן לשון הבמ"ג שהבביים ג"כ לדברי הרמ"א דדוקא שבחוטא שוגג ויודע כשירור שלא ישמע לו אלא מוסב שיהיו שוגגין משא"כ בחיד בגון דבר המפורש בתורה לו דיהיו שוגגים ולא יהיו מזידין ומ"ה חייב להוכיחו עד שיהיו שוגגים ומ"ה ובדברי הרמ"א ומה שהבמ"ח בדברי הבמ"ג דברי הבמ"ג תפני דבריהם שיש בו שלא בחבר הרמ"א וק"ל: (°) עד שיכנו וכו'. פלוגתא בס"ם עד היכן תוכיח' אד אמר עד הכאה וח"א עד קללה ולכן כ' רמ"א בלשון המופשר ולא הבריע ועיין בשל"ה בריש ספרו מזה:

מ"א סק"ג (°) אינו שנגם כמותו וכו': כ"כ משום דאמרינן בשבת דאמר הקב"ה גלוי וידוע לפני שאם מיתו בשם לא היו מקבלי' אמרה מדת הדין אם לפניכם מי גלוי ונקבה שלא תיפוק ליה דהא היה שם ע"ז שהוא דבר המפורש בתורה ואיתיה בפמ"ג דאבל מקום אין חייב מיתה על ביטול תוכחה ז"ש אינו שנגם כמותו וק"ל: סק"ד (°) ואם קיבל עליו וכו' ר"ל אמר בפיו שמקבל תענית יה"כ מ"ע מה"ה קודם פלג המנחה אין קבלתו אבל אם מיקל עליו שלא לאכול זה מבני אחילו יחזר אם יבליע הקילה. כתב מהרי"ו שלא יסתכר בבשורה המשבקה ולא יאכל אכילה בפה עיין שלי"ה. וכתב ס"ם ולא יאכל שומשמין מפני שמעלה גרה. מהרי"ל רמ"ה מרבותיו שאכלו פרי שקורין מר"ד אפ"פיל שמקרר ונתמוהו בנים:

חכמת שלמה

סי' תרח סעיף ב' בהג"ה ואינו מפורש בתורה אע"פ שהוא דאורייתא מסתפקא לא בחלי שיעור אחרי' מוסב שיהיו שוגגים דמקרי אינו מפורש בתורה. ע' תוס' שבועות ד"ה דמוקי לה כר"ה: שם ואם יודע שאין דבריו נשמעים. ע' בחורים גדולים פ' כי תשא:

הגהות רעק"א

סי' תרח סעיף ב' בהג"ה שאינו מפורש בתורה אע"פ שהוא דאורייתא מסתפקא לא בחלי שיעור אחרי' מוסב שיהיו שוגגים דמקרי אינו מפורש בתורה. ע' תוס' שבועות ד"ה דמוקי לה כר"ה: שם ואם יודע שאין דבריו נשמעים. ע' בחורים גדולים פ' כי תשא:

מחין בידן נ"ב ק"ל טובא מן הש"ם דיבמות דף מט נבי ישעי' הנביא דמידן דיינא וקטלי' דאמרינן שם שהאיסור מפורש בתורה לא אמרינן מוסב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין וא"כ למה אמר ישעי' אי אימא ליה אשווייה מזיד. וחנה זה היה אפשר לתרץ דניחא דאיסור רציחה מפורש בתורה וכל נביא שקר נ"כ מפורש בתורה דהוי מצוה רק מה דכאן היה אסור להרגו מכח דישעי' היה מתרץ נפשיה כפי האמת ואם כן כיון דתירוצו אינן מפורשים בתורה לא נקרא האיסור מפורש בתורה. אך הגה מלבד

השקל

עליו בפי' כו'. בסימן תקנ"ג הביא הטור דעת הרי"ף בשם גאון. דקבלה בלב לא מהני. וכן דעת רוב הפוסקים. חון מהרלב"ד ס"ל דמהני. אבל קבל עליו בפי' כתב הרי"ף אפי' בשאר תענית לבור מהני הקבלה מבע"י. והרמב"ן חלק עליו דבשאר תענית לבור אפילו קבלו בפי' מבע"י לא הוי קבלה. דדוקא ביום"כ שצריך להוסיף כמ"ש רי"ם זה. לכן מהני קבלתו דהוי בכלל תוספת. משא"כ שאר ת"ל ואפילו תשעה באב ניהו דכין הסמנות אסור אבל אין לו תוספות (כמ"ש סימן תקנ"ג ס"ק ג) לא מהני הקבלה קודם כ"ה. ולפ"ז גם בערב יום"כ לא מהני הקבלה אלא מבע המנחה ואילך דהא כתב רמ"א סי' רס"ח סעיף ב' דאין יכול לעשות תוס' שבת (וה"ם תוס' יום"כ) כ"א מבע המנחה ואילך (מיהו לפי מ"ש מ"א סי' רס"ב ס"ק יו"ד ד"ה דחשבי' מתחלת הסעיפה והוי כמו שבי שעות קודם הלילה א"כ ה"ה בכא מהני הקבלה תוך שבי שעות קודם לילה) וכתב הרב"י דנקטי' כהרי"ף ורוב פוסקים דקבלה בלב לא מהני. דלא כהראב"ד וכמ"ש שם בש"ע. ולמ"א נראה להחמיר כהראב"ד. דמהני קבלה בלב. אבל קודם פלג המנחה כיון דלרמב"ן אפי' קבלה בפי' לא מהני. ניהו דלא קי"ל כוותי'. מ"מ בקבלה בלב כיון דבלא"ה הראב"ד יחיד הוא לסמוך על הרמב"ן. אבל אם קיבל עליו בפי' דמהני להרי"ף אפילו בשאר תענית לבור דל"ל תוספות. ה"ה דמהני בערב יום"כ קודם פלג המנחה אף ע"ג דעדין לא הגיע זמן תוספות נקטי' כהרי"ף דלא כהרמב"ן. ואע"ג דכתב מ"א שם לעיל סי' תקנ"ג ס"ק ב' בשם הב"ח דאפי' בע"כ דאין לו תוספות מ"מ מהני קבלה בלב. ולכן סיים מ"א שם דטוב להתענות בשעת סעודה' מפסקת ע"ש אפ"ז אפי' הקבלה גם קודם פלג המנחה אע"ג דעדין לא הגיע זמן התוספת. ל"ל דלעיל סי' תקנ"ג לא כתב כן אלא מלד מודרת לבתחלה טוב להתענות כו'. וכן סיים גם מ"א שם בשם רש"ל ומהרי"ל וב"ח: עסי' תקס"ב סעיף י"א. מוכח לדברי הרב"י בסי' תקנ"ג שחיק סברת רמב"ן דבת ל' שאין לו תוס' וממילא ה"ה בעיו"כ קודם פלג המנחה לא מהני קבלה אפי' בפי' ח"ל הרב"י אבל כל תענית שאין לו תוס' כשמקבל עליו להתענות בשוף יום זה. כיון שאכל ושתה בתחלת היום לא מיקרי תענית (בשלמא בעיו"כ שיש לו תוס' הוי מזמן הקבלה בכלל תוספות) ואפילו תענית שעות לא הוי כדעת הרא"ש שכתב דבני בפי' תקס"ב עכ"ל הרב"י. ומה כתב מ"א. עסי' תקס"ב סעיף י"א דקי"ל אע"ג דכה"ג אם אכל תחלת היום וקיבל עליו להתענות סוף היום ניהו דלא אע"ג דכה"ג אם אכל תחלת דבר מיקרי. וא"כ ה"ה בכא הוי קבלה ונדר: (ס"ק ה) דברי' כו' ח"א אסור כו' אבל דברי' המרבים כו' וכן כתב בע"ז: (ס"ק ו) חלב חמה. רמב"ם פ"א מהל' מעבדת יום"כ. ובנמי' יומא דף י"ח חשיב דברים המרבים זרע אתרוג ביצים בשר שמן יין ישן ויש אומרי' אף יין לבן. והטוב וחלב ובביצה. והרמב"ם בפי' המשנה ביומא כתב מאכלים המרבים הזרע ומוסיפים בקשות אבר כדגים וחלב והביצי' המעולבין בתבלין: (ס"ק ז) טהרים כו' אבל בחבורו פרק ז' מה"ל עבודת יום"כ העתיק ביצים בתמא ולא התנה שיהיו מעולבין בתבלין: (ס"ק ז) טהרים כו' עד ליל יום. וכתב הר"ן אלא דוקא שהרי אוכל הוא בערב אלא עד סעודה של ליל יום אסור [וע"ש ברש"י] וכ"מ ממעשה חיים הובא בעור סי' תר"ד נס כפ"ז הביאו שם שקנה דג ביוקר בערב יום"כ לכבוד היום. משמע שהיו אוכלים דגים ולא בשר. וניותר לדעת הרמב"ם הנ"ל הלא דגים מרבים זרע. אע"כ דבשחרית נ"ל נה. ומשמע נ"ל. ר"ל למה לא יאכלו גם בשחר שאר מאכלים ולא חלב ודגים וכדומה דודאי דברי' מרבים זרע עדיף אלא בחרו בדגי' וכדומה שהם דברי' קלים להתעכל. ומ"מ בסעודה המפסקת מוצאי' אותן דברים ואוכלים בשר עוף שגם הוא קל:

באר היטב

תקנ"ג סעיף קטן ח' כתבתי בשם ב"ח להתיר ב"ם מ"ם. וקודם פלג המנחה אין קבלתו כלום לכ"ע רק אם קיבל עליו בפי' שלא לאכול עוד אסור. מגן אברהם: (ו) המתמתים. כגון בשמים וכרכום וזה אינו אסור כ"א בסעודה המפסקת אבל דברים המרבים זרע אין לאכל כל היום כ"מ: (ז) חלב. תשב. רמב"ם: (ח) שטרים. ודעת מהרי"ל וב"ח לאסור אף בשטרים המרבים זרע. וכתב ט"ז דשום אין לאכול אף בשטרים וכן בצים המרבים זרע. כתב הב"ח אם אכל אכילה גסה וקשה לו לא יאכל אינכנו לפני להקיל ואם בע"כ יקיל יחזר שלא יבליע הקילה. כתב מהרי"ו שלא יסתכר בבשורה המפסקת ולא יאכל אכילה בפה עיין שלי"ה. וכתב ס"ם ולא יאכל שומשמין מפני שמעלה גרה. מהרי"ל רמ"ה מרבותיו שאכלו פרי שקורין מר"ד אפ"פיל שמקרר ונתמוהו בנים:

ביאור הגר"א

סי' תרח ס"א אוכלים ומפסיקים כו'. כתובות ס"ג מ' ע' רש"י בה"ה כו'. ובפ"ד דפסחים ובכ"ם שלו אסיר ופ"ח דיומא פ"ח ב' תוספה שיעור אי' ע"כ דקדם תוס' מן התורה. וע' בעור וב"י: (ס"ק ב) מפורר כו' אע"פ שהוא שפק כגון ב"ה מוחי' וכ' שם בי"ם בעעם ח"ל מאחר דספק דאורייתא לחומרא הוי כודאי עכ"ל. ולפ"ז לע"ד דהיינו דוקא לדעת הפוסקים דספק תורה מן התורה לחומרא. אבל לדעת הפוסקים דמן התורה אזלינן לקולא אלא מדרבנן אזלינן לחומרא והוא מחלוקת ישנה ועי' בפר"ח י"ד סימן ק"י בארוך בזה. וכיון דאינו אלא מדרבנן א"ל למחות. וע' בתשו' מעיל צדקה סי' י"ט דבדבר שאחזו להם מנהג נרוע בפרהסיא מיקרי גלוי לנו שלא יקבלו וא"ל למחות אא"כ הוא מפורש בתורה. וספקו כמ"ש בי"ם הנ"ל ודייק כן מלשון רש"י בביצה ר"פ המביא: (ס"ק ג) ואם כו' אבל בחוטא במזיד כו'. וכ"כ בשבה מקובלת עד ביצה ר"פ המביא בשם הריטב"א וז"ל דדוקא במידי דקים לן דעבדי בשוגג כו' אבל במילתא דקים לן דידעי לאסור, ועבדי במזיד ליתא להאי טעמא: ואי לא מחיון בהו מתפסי עלייהו. דהא ישראל מרבים זה לזה עכ"ל: סמ"ק סימן קי"ב ספק כמ"ד עד מיפה. ר"ל דלא כרמ"א שכתב בסוף ההגה עד שיכנו או יקללנו והא דבערובין דף ס"ז ע"ב פליגי עד היכן מלות תוכחה. רב אמר עד הכאה. ושמואל אמר עד קללה. ור' יוחנן אמר עד מיפה. ופסק סמ"ק כר' יוחנן. ורמ"א שכתב עד הכאה או קללה. הקשה פר"ח כיון דפסק דסני בקללה כשמואל כ"ש דסני בהכאה ולמה הוצרך לכתוב עד שיכנו ותי' דפשיטא ליה לרמ"א שלא לפסוק כר"י מטעם שכתב פר"ח ע"ש אלא בהא מספקא ליה לרמ"א אי קי"ל כרב או כשמואל. לכן העתיק רמ"א דברי רב ושמואל הכאה כרב וקללה כשמואל ע"ש. ולענ"ד א"ל הפר"ח כתב דהמחוור לפסוק כשמואל דהיא מלתא וסברא מלינ' בין רב לר' יוחנן. וכן י"ל לענ"ד דפסק רמ"א ולכן סני בקללה. והא שכ' תחלה עד שיכנו. הייגו משום דפריך הש"ס למ"ד עד מיפה. הא מלינ ביהונתן שהוכיח לשאול על עשקי דוד עד הכאה דכתיב ויעל שאול את החנית להכותו. ומשני אגב חביבותי' דהוי ליהונתן עם דוד מסר נפשיה עד הכאה וכן ל"ל למ"ד עד קללה הא דמסר יונתן נפשיה עד הכאה הוא משום חביבותי' דדוד וכן כ' התוס' שם לחד תירולא. ולכן כ' רמ"א עד שיכנו. דהייגו מי שירצה להחמיר על עצמו רשאי עד הכאה דלא נרע חביבותי' דהקב"ה שמוכיח לכבודו מחביבותי' דהדיוט שכן מלינו ביונתן כנ"ל. אבל יותר לא מלינו מי שיחמיר. וסייס רמ"א או יקללנו. ר"ל דעד קללה עכ"פ חייב מלד הדין. אולם הרמב"ם פ"ו מה"ל דעות פסק כרב עד הכאה ועיין בשל"ה ריש הספר הביא מחלוקת הפוסקים בזה והכרעתו: אבל אם היה אים אחר כו' אין להוכיחו כו' ובכ"ג כ' רמ"א בח"מ ר"ס י"ב ועי"ש באחרונים. וכ"כ בי"ד ס"ס של"ד בשם מהרי"ו ח"ל אע"פ שחייב למחות בעוברי עבירה וכל מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נתפס באותו עון מ"מ אין אדם חייב להוליח ממונו מי"ז. ולכן נהגו להקל מלמחות בעוברי עבירה שיש לחוש שיהיו עומדים על גופינו ומאודינו עכ"ל ועי"ש בע"ז מ"ש בשם הרדיבא לענין הרידוי בזמן הזה. אבל במקרה שאין חשש סכנה אדרבא יש להחמיר יותר בדורותינו בעו"ה. וכמ"ש בשבה מ' על ביצה ר"פ המביא. ח"ל הריטב"א ז"ל בשם רב גדול מתשבחים שהעיד בשם רבותי' הצרפתים ומבלגים ר"י ומהר"ם מרוטנבורג ז"ל שלא נאמרו דברי' הללו [לחלק בין איסור תורה לדרבנן] אלא לזהירותה. אבל בדור הזה שמקילים בכמה דברים. ראוי לעשות סיג לתורה ואפילו בדרבנן מחיצין וקנסי' להו עד דלא לעברו לא בשוגג ולא במזיד. ושכן הוא בתדרש ירושלמי והדבר ברור עכ"ל: (ס"ק ד) שלא קיבל כו' קודם פ"ה כו' ומיהו אם קיבל

תרי (א) מקום שנהגו להדליק כו'. ושני המקומות נתכוונו לדבר א' דהיינו לבטל תשמיש דהמדליק כוונתו שאסור לשמש נגד אור הנר ומאן דלא מדליק כוונתו שלא ירגה אותה ויתאוה לה ואף על גב דאסור לו לבא עליה מכל מקום מידי הרהור לא יצא ויבטל מחשבתו הטהורה ביום הזה: (ב) להרבו' נרות כו'. דדרשי' ולקדוש ה' מכובד זה י"כ וכיון שאין לכבדו בהכילה ושתי' כבדהו בכסות נקיה ונרות הוה ג"כ כבוד היום. ואין מקבלין שבוה ממומר להדליק בבה"כ כ"כ בלבוש: (ג) גם הוא בגד מתיס. יש ג"מ בין ב' טעמים אלו לאבל דלטעם דרמ"א אסור ללבוש הקי"טל. ולטעם הב' מותר ונראה דהסומך על טעם הב' ולובש לא הפסיד: והתירו

תרט א אין להטמין · שמכין ביה"כ לחול (כ"ז וטור).

תרי א מדליקין · אלא ישמש לאור הנר והמהנים אלא להדליק כוונתו אלא ירגה ויתאוה לה: ב מאחר שרואה (°) וכאחר אין לו שום היכר (אחר) וכמרדכי ריש יומא כ' ומדליקין נרות על שלחנם כמו בשבת אף יש מדליקין גם בחדרים דתנן מקום שנהגו כו' משמע דיש מדליקין על השלחן ולא בחדר וכ"מ בחדר ומ"ל דהיינו דוקא בחדר משום תשמיש אבל בבית מוכה להדליק דהא תנן מדליקין בבתי כנסיות וכו' משמע אבל בבתים לא ע"כ וק' דא"כ בשירלה בבית יתאוה נה וכו' כמ"ש כאן אלא ע"כ לא ס"ל הך סברא דמהרי"ל דאין לה"ר מלוי אלא לשמתו ובבית שניהם שלא אבל בחדר הולך זה לבדו נשכוב וזו לבדה ואז לא חיישינן שמא יבא. כל זה לישב המנהג ומ"מ יש להחמיר: ג אים. אבל לא אשה משום דהטעם הנרו(°) שתור' בגמרא ביה"כ שקרוי' נר ואשה לאו בת תורה היא (מהרי"ו). במהרי"ל יש שהן כנגד איבריו של אדם ואשה יש לה חמשה איברים יתירים דיש לה רנ"ב איברים. כן מונח. ונ"ב ועיין מסכת בכורות דף מ"ה ע"א: (שם סק"ה) דעיר נברים כתיב. נ"ב כן היא ברבה פרשת אמור בפסוק צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית ע"ש בים"ת:

תרט (א) אין להטמין חמין בערב יום כפור ובו סעיף אחד:

א מותר להטמין חמין מערב יום הכפורים למוצאי יום הכפורים: הגה * וי"מ א (מ) אין להטמין ביום הכפורים (עיין בטור) וכן המנהג במדינות אלו (מהרי"ל):

תרי הדלקת הנרות ביום כפור. ובו ד סעיפים:

א מ (א) מקום שנהגים להדליק נר בליל יום הכפורים א מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין (ואם יש נר בבית חייב להדליק בחדר בשוכב שם כדי שלא יבא לידי תשמיש שם אשתו ב מאחר שרואה אותה אלא הנר שבביתו) (מהרי"ל) ג ואם חל להיו' בשב' חייבין הכל להדליק הגה ומברכין להדליק נר של שבת ויום הכפורים:

ב ג יש מי שאומר שמברך על הדלקת נר יום כפורים: הגה וכן המנהג במדינות אלו:

ג ד בכל מקום מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים:

ד ה נוהגים בכל מקום (ב) להרבו' נרות בבתי כנסיו' ולהציע בגדים נאים בבית הכנסת:

הגה ונוהגים שכל ג אים גדול או (מ) קטן שוטין לו נר (מרדכי ומהרי"ו) גם נר נשמה לאביו ולאמו שמתו (כל בו) וכן נכון וכן כתבו מקלה רבוותא ד ואם כבו נרות אלו ביום"כ(ג)אין לומר לעכו"ם שיחזור וידליקם(מהרי"ל).מי שכבה נרו ביום"כ יחזור וידליקו נמוכלי יום כפור ואל יכבו עוד אלא יניחו לדלוק עד גמר רא ונם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נמוכלי יום כפורים נרו לא הוא ולא אחר (כך נמצא בנהגים ישנים) יש אומרים שיש להליע השלחנות ביום כפור כמו בשבת (מרדכי ומנהגים) וכן נוהגין. יש שכתבו שנהגו ללבוש בגדים לבנים ונקיים ביום"כ ה (ג) דוגמת מלאכי השרת וכן נוהגין ללבוש הקיטל שהוא לבן ונקי(ג)גם הוא נגד (ד) מחים ועי"ז לב האדם נכנע ונשבר (ד"ע מהגהות מיימוני פ"ז דשביתת עשור):

תריא שליל יום הכפורים דינו כיומו · ובו ב"ס

א מ יום הכפורים לילו כיומו לכל דבר ומה הם הדברים האסורים בו ג מלאכה אכילה ושתיה רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש המטה*ואין חיוב(מ) כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתיה:

סברות שלא יבוא מ"ו לידי דליק' ומכח זה נהגו לומר לו לבבות ולהדליק ים לממו'כידם שאין לו היתר כלל ועיין בשל"ה דוגמת מלאכי. ולפ"ז אין הנשים לובשים לבנים דאין יכולים להיות כמלאכים דעיר נברי' כתיב כמ"ש מע"מ נבי עבילה ומ"מ הקיטל יכולים שיכנע נבס. מנן אברהם: (ד) מחים. יש ל"מ בין שני טעמים אלו דלטעם הראשון אסור להאבל לבנים הקיטל. ולטעם השני מותר ונראה דהסומך על טעם השני ולבש הקיטל לא הפסיד ט"ז. והלובש שק מחמת תשובה אסור ללבשו ביה"כ ס"ת תרט"ו מ"ש: כרת

באר היטב

ס"ש. ואין לו לעכו"ם שיקבל שום הנוסף. מנהגים. (ג) דוגמת. לפ"ז אין הנשים לובשים לבנים דאין יכולים להיות כמלאכים ומ"מ הקיטל יכונת ללבוש שיכנע נבס. מנן אברהם: (ד) מחים. יש ל"מ בין שני טעמים אלו דלטעם הראשון אסור להאבל ללבוש הקיטל. ולטעם השני מותר ונראה דהסומך על טעם השני ולבש הקיטל לא הפסיד ט"ז. והלובש שק מחמת תשובה אסור ללבשו ביה"כ ס"ת תרט"ו מ"ש: כרת

תרח (מ) אין. שמכין ביה"כ לחול ועיין רדב"ז סימן ל"ח:

תרי (מ) קטן. ואכשיו אין עושין נר אלא הנשוי ועשה הנרות משום שהתורה נגמרה ביום כפור שקרוי נר מהרי"ו. ומהרי"ל כתב שהן כנגד איבריו של אדם אז כנגד מ"ש. ונאלו הטעמים אין לעשות נר לאשה עיין מנן אברהם ועיין סימן קנ"ד סי"ח איזה נר ראוי לבית הכנסת. וכילקוט שופטים איתא לעשות פתילות עבות נבדי להרבות אורן. מנן אברהם: (ג) אין לו. אפי' בדמיזה ומלוה עושים בשיטה כך מבוכה

לבושי שרד

תר"י מ"א סק"ב (°) ובחדר אין לו שום היכר. בתקום שנהגו להדליק ל"ל לעשה זה שברי הם חושבין שהא ישתה בשלא יהיה לו שום נר אלא משום דמ"ש רמ"א ואם יש לו נר כו' ר"ל דבה"ג אף בתקום שנהגו שלא להדליק צריך להדליק בחדר דמהר"ם דפליג אתאי דס"ל דדוקא בבית עלמו הנהגו שלא להדליק אף בחדר אלא ס"ל סברא דמהרי"ל ואי"כ אף לאחאי דתיסיק דגם בבתים אין חוב להדליק אם"ת ס"ל דאם מדליק בבית צריך להדליק נ"כ בחדר דמהר"ם דפליג אתאי דס"ל דדוקא בבית עלמו הנהגו שלא להדליק אם"ת ס"ל דאם מדליק בבית צריך להדליק נ"כ שנאמר שיראלה בבית ויתאוה ואח"כ יבא עליה בחדר שאין בו נר זה לא חיישינן כיון שבולר מהבית לבטל כ"א לבדו: (בא"ח ס"ק ג') כנגד אבריו של אדם בהמהרי"ל איתא שהוא כנגד רמ"ח אברים ורוח ונשמה בגוף נר לאכול ע"ם ומ"ש עליו בס"ר: (ס"ק ה) דוגמת כו' דעיר נברי' כתיב (ר"ל דנברים כתיב חסר וי"ו בין ב' נרי"ם) שכלם זכרים ואין בהם נקבות. עלה חכם זה משה. שנא' ומשה עלה אל אלקים וגו' עכ"ד: כמ"ש עמ"מ נבי עבילה. ר"ל דס"ל עבד הבילה בערב יום"כ ע"פ המדרש שביום"כ נם השטן מעיד על ישראל לטובה ואומר יש לך עם שהם נקיים כמלאכי השרת ולכן מובלים שיהיו נקיים מטומאה קרי ועבד זה כ' נם הלבוש. ומה"ע כתב מע"מ דאין לנשים לשבול דא"א להיות כמלאכים אך מ"א כ' לעיל ס' תר"ו דהמנהג דלאלו נשים ובתולות מובלות ג"כ שהעבד עבילה גם משום תשובה: אי' בילקוט כו' פתילות עבות כו' דדבורה נקראת אשת לפידות שהיתה עושה פתילות עבות להרבות אורן ובעלה היה מוליך הפתילות לבית המקדש ובזכות זה זכתה לנבואה ע"ש:

ס"ב

ס"ל מ"ל עיקר תורה ניתן דוקא לאנשים: כנגד אבריו של אדם. ר"ל שאין יש לו רמ"ח

ס"ל

הר"ת מ"ל עור מ"ל מעשה פסחים ס"ג כ' ברייתא פסחים שם ובדברי שהעון בן אלעזר וקפי' הרמב"ם ב' עור כשם אביו הר"מ"ם ד' מעשה שם פסחים ה' עור ובן כ' הר"מ ביומא ח' עור מהא דמפסקין מבעוד יום

עשרת זקנים

מיכול לאזור ונאכול אם לא שיקבל עליו הבעבית ובן מוכח בתלמוד בהדי' אבן בבר נבנו כעם בהכפקתן לקבל התענית בדעה' והוי כאלו קבלו בפה (הרדב"ל):

תרט * וי"מ אין להטמין חמין

בי"ה משום שאוהב השמנה

היה לורך חול לאבל קיים אמות אין שום איסור לגמרי ומנהגנו שלא להטמין כלל ולפשר כדי שיה' נפשו עגומה עליי כן משמע מפרש"ן פרק אלו קטרים גבי היתר קבינת ירק משום עגמת נפש ע"ש:

תרי * ומברכין להדליק נר של שבת

כו' ואנו מוהגין להדליק בבה"כ על השלחן הערוך ונברך עליהם אף בי"כ לאוד כמו בשבת משום שלום בית (מהגנים) ובורכות בשלחן כמו בשבת משום דהקרי שבת שבתון ויש מדליקין אף בחדרים ובעליות (מרדכי יומא):

תריא * ואין חיוב כרת אלא כו'

דאוריית'איכא בהו(רש"י רמב"ם שהרי"ן) וי"ל שאינו אלא מדרבנן (דעה הרא"ש

חתם סופר

סי' תרי" במג"א סק"ג מהרי"ו נ"ב וצ"ע ביו"ד סי' ש"מ ס"ה וכתב שגם האשה נקראת נר אלהים ע"ש ועיין בבורית דף מ"ה ע"א: (שם במג"א) כנגד איבריו של אדם. ואשה יש לה חמשה איברים יתירים דיש לה רנ"ב איברים. כן מונח. ונ"ב ועיין מסכת בכורות דף מ"ה ע"א: (שם סק"ה) דעיר נברים כתיב. נ"ב כן היא ברבה פרשת אמור בפסוק צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית ע"ש בים"ת:

יעשרת זקנים

מיכול לאזור ונאכול אם לא שיקבל עליו הבעבית ובן מוכח בתלמוד בהדי' אבן בבר נבנו כעם בהכפקתן לקבל התענית בדעה' והוי כאלו קבלו בפה (הרדב"ל):

תרט * וי"מ אין להטמין חמין

בי"ה משום שאוהב השמנה

היה לורך חול לאבל קיים אמות אין שום איסור לגמרי ומנהגנו שלא להטמין כלל ולפשר כדי שיה' נפשו עגומה עליי כן משמע מפרש"ן פרק אלו קטרים גבי היתר קבינת ירק משום עגמת נפש ע"ש:

תרי * ומברכין להדליק נר של שבת

כו' ואנו מוהגין להדליק בבה"כ על השלחן הערוך ונברך עליהם אף בי"כ לאוד כמו בשבת משום שלום בית (מהגנים) ובורכות בשלחן כמו בשבת משום דהקרי שבת שבתון ויש מדליקין אף בחדרים ובעליות (מרדכי יומא):

תריא * ואין חיוב כרת אלא כו'

דאוריית'איכא בהו(רש"י רמב"ם שהרי"ן) וי"ל שאינו אלא מדרבנן (דעה הרא"ש

ביאור הגר"א

סי' תרט ס"א מותר. שמחזל לאבל הוא מכין ואף ביה"כ עלמו בתירו קבינת ירק כדי להכין סעודתו: וי"א כו'. דהא השמנה בדבר המוסיף הבל אסור מבע"י משום גזירה והי' ראוי לאסור אף בדבר שאינו מוסיף הבל לבבוד השבת כו':

סי' תרי אם"א ואם יש כו'. כמ"ש שם תמא כו': ואם חל כו'. פירושלמי פ"ד דפסחים הלבה ד' פסק הלבה כרשב"ל: ומברכין כו'. כמ"ש בפ"ז דברכות ולשיטתו שפסק דגם ביה"כ מברכין וע' בפ"ב דשבת ס"ד: ס"ב יש מי כו'. כמו בשבת משום שלום בית. שם. אבל כל הפוסקים חולקים עליו וכמ"ש בפ"ד דסוכה קסבר מנהג נכיאים ובשאר מנהג נכיאים ס"ש בה"ג ואף לפי' ר"ת בפ"ב דברכות ד"ד מ' כאן דתקום שנהגו ר"ל ע"ל סי' רס"ג ס"ה: ס"ד נוהגים כו'. הרי"ף ורא"ש ס"ע מהא דפ"ז דשבת בבדהו כו' וע"כ יש לבבד בכ"ד בעקרא בבוד כיון שא"י לבבדו בהכילה ושתיה ובמו שמבבדו בבסות שבקרא ר"ן: (סק"ד) (°) ע' מ"ש סימן רע"ו וכו'. ר"ל דאינו"ג דבטלטול בטלמא מותר לו' לבבדי אפי' בגר הדולק בחבוזא' שם ת"ש כ' שם המ"ל סק"ו שאין להחיי אלא בבה מבלל עשה משא"כ כשיש ועמיבאתרן:

חכמת

שזה דוחק אך מה נעשה עוד למ"ש התוס' ביבמות שם בשם ר"ת שישעי' רצה להשיב לו דגם במשה כתיב ויראו את אלהי ישראל אם כן הרי גם תירוצו מפורשים בתורה אם כן למה אמר אשווייה מויד. ואפשר דעל כוונה זו הביאו התוס' דברי ר"ח שם דהוא למותר דהרי יש לומר דרצה להשיב לו כדמפורש בש"ס כאן דכאן באסספקלריא המאירה וכו'. אך כוונתם להורות כדברי ר"ח שהיה בידו להשיב לו במקראות המפורשים בתורה ולא השיבו ומזה מוכח דאף בבהאי גוונא נמי אמרינן מושב שיהיו שוגנין דאל יהיו מוזיין לכך עכ"פ נראה דהתוס' בשם ר"ח יהיו חולקין על דעת הפוסקים שהביא המג"א והם סוברים דאף בדבר המפורש בתורה אמרינן מושב שיהיו שוגנין וכו' וצ"ע כעת בזה ודו"ק היטב:

סי' תר"ט סעיף א' מותר להטמין חמין בעיה"כ למוצאי יה"כ. נ"ב הנה באמת דעת המחמירין היא תמה כאשר תמה עליהם הטור והב"י הסכים לדבריו. ואני תמה ביותר דהרי הש"ס מפורש בפ"ק דשבת והבי ק"ל בש"ע או"ח סי' רנ"ב ס"א דמותר ליתן אונן של פשתן לתוך התנור והם נגמרין כל השבת וכן לתת צמר לתוך היורה ולוכא הטעם שמא יחתה היה מותר ליתן אפילו הוא על האש וכן לתת מונגר תחת הכלים והם מתגמרין כל השבת ע"ש בסעיף ה' ואם כן למה יהיה אסור להטמין בעיו"כ לחול מ"ש מכל הני דהרי שבת חמור מיוה"כ דזה זדונו בכרת וזה בסקילה. ולכך נראה דעיקר הטעם הוי מכח גזירה שמא יאכל וכיון דבשבת דעלמא דרך להטמין כדי לאכול בו ביום אם ישמין ביו"כ יבוא לאכול וכמו דגזרו שלא ליגע באוכלין מכח שמא יאכל כן אסרו להטמין אף שאינו נוגע מחשש זה דלא אתי למטעי בשבת דעקמא. ובזה א"ש טעם הגאון דס"ל דאסור לאכול בליל יום כפורים נרו לא הוא ולא אחר (כך נמצא בנהגים ישנים) יש אומרים שיש להליע השלחנות ביום כפור כמו בשבת (מרדכי ומנהגים) וכן נוהגין. יש שכתבו שנהגו ללבוש בגדים לבנים ונקיים ביה"כ ה (ג) דוגמת מלאכי השרת וכן נוהגין ללבוש הקיטל שהוא לבן ונקי(ג)גם הוא נגד (ד) מחים ועי"ז לב האדם נכנע ונשבר (ד"ע מהגהות מיימוני פ"ז דשביתת עשור):

תריא שליל יום הכפורים דינו כיומו · ובו ב"ס

א מ יום הכפורים לילו כיומו לכל דבר ומה הם הדברים האסורים בו ג מלאכה אכילה ושתיה רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש המטה*ואין חיוב(מ) כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתיה:

סברות שלא יבוא מ"ו לידי דליק' ומכח זה נהגו לומר לו לבבות ולהדליק ים למטו'כידם שאין לו היתר כלל ועיין בשל"ה דוגמת מלאכי. ולפ"ז אין הנשים לובשים לבנים דאין יכולים להיות כמלאכים ומ"מ הקיטל יכונת ללבוש שיכנע נבס:אפי' מי שלובש שק מחמת תשובה אסור ללבשו ביה"כ (ס"ת תרט ו ר"ס הלוי סימן ו') . מיתא כילקוט שופטים דף ט' ע"ת לעשות עבות בבה"כ להרבות אורן:

באר הגולה

תרי מ"א סק"ב (°) ובחדר אין לו שום היכר. בתקום שנהגו להדליק ל"ל לעשה זה שברי הם חושבין שהא ישתה בשלא יהיה לו שום נר אלא משום דמ"ש רמ"א ואם יש לו נר כו' ר"ל דבה"ג אף בתקום שנהגו שלא להדליק צריך להדליק בחדר דמהר"ם דפליג אתאי דס"ל דדוקא בבית עלמו הנהגו שלא להדליק אם"ת ס"ל דאם מדליק בבית צריך להדליק נ"כ שנאמר שיראלה בבית ויתאוה ואח"כ יבא עליה בחדר שאין בו נר זה לא חיישינן כיון שבולר מהבית לבטל כ"א לבדו: (בא"ח ס"ק ג') כנגד אבריו של אדם בהמהרי"ל איתא שהוא כנגד רמ"ח אברים ורוח ונשמה בגוף נר לאכול ע"ם ומ"ש עליו בס"ר: (ס"ק ה) דוגמת כו' דעיר נברי' כתיב (ר"ל דנברים כתיב חסר וי"ו בין ב' נרי"ם) שכלם זכרים ואין בהם נקבות. עלה חכם זה משה. שנא' ומשה עלה אל אלקים וגו' עכ"ד: כמ"ש עמ"מ נבי עבילה. ר"ל דס"ל עבד הבילה בערב יום"כ ע"פ המדרש שביום"כ נם השטן מעיד על ישראל לטובה ואומר יש לך עם שהם נקיים כמלאכי השרת ולכן מובלים שיהיו נקיים מטומאה קרי ועבד זה כ' נם הלבוש. ומה"ע כתב מע"מ דאין לנשים לשבול דא"א להיות כמלאכים אך מ"א כ' לעיל ס' תר"ו דהמנהג דלאלו נשים ובתולות מובלות ג"כ שהעבד עבילה נם משום תשובה: אי' בילקוט כו' פתילות עבות כו' דדבורה נקראת אשת לפידות שהיתה עושה פתילות עבות להרבות אורן ובעלה היה מוליך הפתילות לבית המקדש

שלמה

דרבנן. והנה עיינתי בהר"ן וראיתי שראייתו הוי ממה שמותר לקטנים לרוחצן ולסוכן והרי נא' לא תאכל לא תאכילם לחזחיר הגדולים על הקטנים ע"ש. והנה לדעתי מהא לא איריא דדלמא לא הזהירה התורה רק דבר שהוא בלאו ממש ולא במה שאינו רק בעשה דהרי עונש ואזהרה ודאי ליכא בזה רק דעובר בעשה דתענו את נפשותיכם ואם כן אין ראיה מזה רק כגון שרצים דהוי בלאו. גם י"ל דנ"מ לנקבה קטנה דהנה זה הוי מ"ע שהזי"נ רק אמרינן דילפינן מאיש או אשה דחוקשו לכל עונשין שבתורה ותיגה במה דהוי בעונש ואזהרה אבל במה דאינו בעונש ואזהרה י"ל דנשים שטורות לבך י"ל בנשים כן הוי ענינים דרבנן לכך יותר לסוך קטנה דבנשים הוי רק דרבנן אבל בזכרים הוי מן התורה. אך בר מן דין לשמן בקטן נחשב המעשה זו למעשה כגון באכילה דאמו אכילת קטן אינו אכילה הרי הוי אכילה רק שהוא סטור מן המצות אבל אכילה הוי וכן לבנות למת הרי קטן יש בו מעשה ונחשב ביאה באוהל ממש לכך ניהו דהקטן פטור הגדול אינו רשאי לעשות כן. אבל ביה"כ דלא כתיב אכילה רק עינוי ובעינוי י"ל דביתובי דעתא תליא מלתא ואם כן כיון דקי"ל דקטן אין לו דעת אם כן לא נחשב אכילתו יתובי דעתא ומכ"ש שאר תענוג שלו לא נחשב יתובי דעתא ואין כאן מעשה איסור כלל ואינו דומה לכל איסורים דהמעשה הוי מעשה איסור רק שקטן פטור מן המצות אבל המעשה הוי מעשה איסור אבל ביה"כ דביתובי דעתא תליא מלתא אין כאן מעשה איסור כלל כיון דדעת קטן לא נחשב דעת אין כאן מעשה איסור כלל והרי אם הוי אכל הוא ולא נתישבה דעתו פטור מן התורה ואף דאסור היינו רק מכח דחזיא לאצטרופי זוה ל"ש בקטן וא"ש ודו"ק. והנה דברי הר"ן שם אין מובנים לי דלדבריו מה יענה באוכל שמותר להאכיל לקטן כמפורש במשנה והרי אוכל ודאי הוי מן התורה ועונש כרת. והנה נראה שהר"ן הרגיש בזה ומבליעו במתק לשונו וז"ל שם ואני ודאי לתענוג עבידי ואי ממנעי מיניהו חד יומא לא מסתכני וכו' משמע דבא לו' דאכילה שאני דאי ממנעי מיניהו מסתכני. אבל קשה דאם רק מחמת סכנה התירו ליתן להם פחות מכשיעור כמו בחולה המסוכן ולמה נותן להם שיעור שלם. ואין לו' דבאמת אין נותנין להם רק פחות מכשיעור דהרי לקמן אמרינן דשמאי הזקן הכניסו אותו להאכיל בשתי ידיו ומשום שיבחה והר"ן בעצמו הסכים לפר"י דאף שנטל ידיו שחרית צריך לחזור וליטול ידיו לאכילה. ולפ"ז בע"כ מיירי בכשיעור דבפחות מכשיעור למה ינרע מכל השנה דלא בעי נט"י ולא שמענו בשום מקום שיצטרך ליטול ידיו לתענוג פחות מכשיעור ובע"כ מיירי בכשיעור ואם כן הרי נט"י מיירי דהוי כביצה ושיעור דיוה"כ מסיק הש"ס דהוי פחות מכביצה וא"כ מוכח דמאכילין אותו שיעור שלם ויותר ואם רק מפני סכנה מותר למה יהיה עדיף מחולה שיש בו סכנה. ובע"כ דלאו מכח סכנה התירו ובע"כ טעמא אחרינא הוי כמ"ש לעיל ודו"ק. ודברי הר"ן צ"ע בזה. והנה עיין בב"י שהביא ב' דיעות אם העינויים חוץ מאכילה ושתייה הוי מה"ת או מדרבנן. והנה ראיתי בבאר שבע הביא בשם' כריתות בפשיטות דהוי רק דרבנן ותמוה היאך לא הרגיש שיש בזה כמה דיעות ובפרט דהוא תלמיד

השקל

מבריס ונוסף עליהם רוח ונשמה ה"ל ר"ל כמנין נר · כ"כ בס' מ"ר. ומשה י"ל מבריס יתירים כדאי' במסכת בכורות פ"ז דף מ"ה ע"א מחלוקת תנאים דלחד יש לה רנ"ב מבריס. ולחד י"ל רנ"א ועי' ברמב"ם פ"ב מה"ל טומאת מת ובכ"מ שם: אז כנגד מ"ע. שכן רמ"ח ובני לאוין הנתקין לעשה והוי ר"ן כ"כ בס' מ"ר אע"ג דהוי טובא לאו הנתי' לעשה. י"ל דר"ל המשכחת בהו מלקות אע"ג דהוה ניתק לעשה. והיינו קיימו ולא קיימו. ובטלו ולא בטלו. ע' מס' מכות דף י"ז והם דומי' יותר לעשה וליכא אלא תרי ע"ש: ומשה לא נתחייב'. ר"ל במ"ע שהנ"ז ולא כ' חסר ממנין ר"ן: אלא הכתוב. ועל מ"ש בפ"ע נם בר נשמה לאביו ואמו · כ' בס' מ"ר דמלשון זה משמע דסני בנר א' לאביו ואמו. אך מפקפק קצת ע"ז ממ"ש בס' אמרכל: (ס"ק ד) ומה כתו כו' עמ"ש סי' רע"ו סעיף ג'. דמותר לומר לנוי ליטול בר דעת ונילך עמו כיון דליכא רק איסור טלטול מוקצה ונם הנוי צריך לו דהא הולך עמו. אבל אסור לומר לו להדליק בר אפילו הולך הנוי עמו. וא"כ למנין טלטול שעה הנסוף. במקום שיש מנהג שנם אותו נוי יש לו חלק בשעה הנוסף היה אפשר להתיר לומר לנוי לקבל שעה הנוסף כיון שהנוי עושה נם לעובת עלמו דלגיל אם הולך נוי עמו. אך כתב שם מ"א בשם רבינ"ז דאין להתיר אלא לבני תורה דאמא אפי' לאמרך. וכ"כ ה"ר כ' ה"ל בלבושים ישנים כתב ועיין סי' רע"ו סעיף ב' וסי' ש"ז סעיף ה' · ופי' מ"ש דר"ל דלדעה א' שם יש ללמוד מעשה על שהנהנו להקל לומר לנוי לתקן הנרות ע"כ דס"ל דמותר אמירה לנוי אפילו במלאכה נמורה במקום מצוה וסייה בס' א"ר ואני כתבתי שם דכל האחרוני הסכימו לאסור עכ"ל. גם מ"א שם כ' דאין מוחי' ביד המתירים דמוטב שיהיו שוגנים גם כתב שם מ"א דוקא מצוה שנופו נהנה ממנו כגון נר לאכול ע"ם ומ"ש עליו בס' א"ר: (ס"ק ה) דוגמת כו' דעיר נברי' כתיב. ר"ל דאלו' בילקוט מסני ד"א ע"פ עיר נברי' עלה חכם וא"ל ר' יהושע בשם רבי אחא נברים כתיב (ר"ל דנברים כתיב חסר וי"ו בין ב' נרי"ם) שכלם זכרים ואין בהם נקבות. עלה חכם זה משה. שנא' ומשה עלה אל אלקים וגו' עכ"ד: כמ"ש עמ"מ נבי עבילה. ר"ל דס"ל עבד הבילה בערב יום"כ ע"פ המדרש שביום"כ נם השטן מעיד על ישראל לטובה ואומר יש לך עם שהם נקיים כמלאכי השרת ולכן מובלים שיהיו נקיים מטומאה קרי ועבד זה כ' נם הלבוש. ומה"ע כתב מע"מ דאין לנשים לשבול דא"א להיות כמלאכים אך מ"א כ' לעיל ס' תר"ו דהמנהג דלאלו נשים ובתולות מובלות ג"כ שהעבד עבילה נם משום תשובה: אי' בילקוט כו' פתילות עבות כו' דדבורה נקראת אשת לפידות שהיתה עושה פתילות עבות להרבות אורן ובעלה היה מוליך הפתילות לבית המקדש ובזכות זה זכתה לנבואה ע"ש:

תרט א אין להטמין · שמכין ביה"כ לחול (כ"ז וטור).

תרי א מדליקין · אלא ישמש לאור הנר והמהנים אלא להדליק כוונתו אלא ירגה ויתאוה לה: ב מאחר שרואה (°) וכאחר אין לו שום היכר (אחר) וכמרדכי ריש יומא כ' ומדליקין נרות על שלחנם כמו בשבת אף יש מדליקין גם בחדרים דתנן מקום שנהגו כו' משמע דיש מדליקין על השלחן ולא בחדר וכ"מ בחדר וכ"מ שם סוף יומא שכ' ומ"ל דהיינו דוקא בחדר מאחר שרואה בבית יתאוה נה וכו' כמ"ש כאן אלא ע"כ לא ס"ל הך סברא דמהרי"ל דאין לה"ר מלוי אלא לשמתו ובבית שניהם אלא אבל בחדר הולך זה לבדו נשכוב וזו לבדה ואז לא חיישינן שמא יבא. כל זה לישב המנהג ומ"מ יש להחמיר: ג אים. אבל לא אשה משום דהטעם הנרו(°) שתור' בגמרא ביה"כ שקרוי' נר ואשה לאו בת תורה היא (מהרי"ו). במהרי"ל יש שהן כנגד איבריו של אדם ואשה יש לה איברים יתירים אז כנגד מ"ע ואשה לא נתן יבא ועכשיו אין עושין נר אלא הנשוי: עבי' ד' סס' רנ"ו בס"כ מעיין הישוכים המבינאין נרות ובתשו' מהר"ם סי' קנ"ג: ד ואם כבו כו' · אין לומ' לעכו"ם לקבל שעה הנוסף (מנהגים) (°) עמ"ש סי' רע"ו ס"כ ונהגו ליקח עכו"ם לשמור

תרי (א) מקום שנהגו להדליק כו'. ושני המקומות נתכוונו לדבר א' דהיינו לבטל תשמיש דהמדליק כוונתו שאסור לשמש נגד אור הנר ומאן דלא מדליק כוונתו שלא ירגה אותה ויתאוה לה ואף על גב דאסור לו לבא עליה מכל מקום מידי הרהור לא יצא ויבטל מחשבתו הטהורה ביום הזה: (ב) להרבו' נרות כו'. דדרשי' ולקדוש ה' מכובד זה י"כ וכיון שאין לכבדו בהכילה ושתי' כבדהו בכסות נקיה ונרות הוה ג"כ כבוד היום. ואין מקבלין שבוה ממומר להדליק בבה"כ כ"כ בלבוש: (ג) גם הוא בגד מתיס. יש ג"מ בין ב' טעמים אלו לאבל דלטעם דרמ"א אסור ללבוש הקי"טל. ולטעם הב' מותר ונראה דהסומך על טעם הב' ולובש לא הפסיד: והתירו

תרט (א) אין להטמין חמין בערב יום כפור ובו סעיף אחד:

א מ מותר להטמין חמין מערב יום הכפורים למוצאי יום הכפורים: הגה * וי"מ א (מ) אין להטמין ביום הכפורים (עיין בטור) וכן המנהג במדינות אלו (מהרי"ל):

תרי הדלקת הנרות ביום כפור. ובו ד סעיפים:

א מ (א) מקום שנהגים להדליק נר בליל יום הכפורים א מדליקין מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין (ואם יש נר בבית חייב להדליק בחדר בשוכב שם כדי שלא יבא לידי תשמיש שם אשתו ב מאחר שרואה אותה אלא הנר שבביתו) (מהרי"ל) ג ואם חל להיו' בשב' חייבין הכל להדליק הגה ומברכין להדליק נר של שבת ויום הכפורים:

ב ג יש מי שאומר שמברך על הדלקת נר יום כפורים: הגה וכן המנהג במדינות אלו:

ג ד בכל מקום מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים:

ד ה נוהגים בכל מקום (ב) להרבו' נרות בבתי כנסיו' ולהציע בגדים נאים בבית הכנסת:

הגה ונוהגים שכל ג אים גדול או (מ) קטן שוטין לו נר (מרדכי ומהרי"ו) גם נר נשמה לאביו ולאמו שמתו (כל בו) וכן נכון וכן כתבו מקלה רבוותא ד ואם כבו נרות אלו ביום"כ(ג)אין לומר לעכו"ם שיחזור וידליקם(מהרי"ל).מי שכבה נרו ביום"כ יחזור וידליקו נמוכלי יום כפור ואל יכבו עוד אלא יניחו לדלוק עד גמר רא ונם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נמוכלי יום כפורים נרו לא הוא ולא אחר (כך נמצא בנהגים ישנים) יש אומרים שיש להליע השלחנות ביום כפור כמו בשבת (מרדכי ומנהגים) וכן נוהגין. יש שכתבו שנהגו ללבוש בגדים לבנים ונקיים ביה"כ ה (ג) דוגמת מלאכי השרת וכן נוהגין ללבוש הקיטל שהוא לבן ונקי(ג)גם הוא נגד (ד) מחים ועי"ז לב האדם נכנע ונשבר (ד"ע מהגהות מיימוני פ"ז דשביתת עשור):

תריא שליל יום הכפורים דינו כיומו · ובו ב"ס

א מ יום הכפורים לילו כיומו לכל דבר ומה הם הדברים האסורים בו ג מלאכה אכילה ושתיה רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש המטה*ואין חיוב(מ) כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתיה:

מחצית

סי' תרט (ס"ק מ) אין להטמין. שמכין מיו"כ לחול. אע"ג דמטמין בערב יום"כ והוי מכין מחול לחול. מ"מ מה שמוהה ביום הכפורים עלמו לעורך חול. הוי מכין לחול. אע"ג דהוי הכנה דממילא. ומה"ע מותר ליתן מוגמר ונפרית תחת הכלים מערב שבת והכלים מתגמרי' כל השבת כמ"ש סי' רנ"ב סעיף ה' אע"ג שהוא לעורך חול. וכן בס' רנ"ד סעיף ה' בהגה אחרונה מנחות בגדר שור במנה והביא ב' שורים במנה לא יצא דל"ד להתם דהתם הוי עיקרו ההקרבה ויש בשור גדול כ"כ בשר כמו בב' דאין מעלה בשנים קטנים יותר מאחד גדול לכך הוי שינוי בגדר. אבל בגר הרי עיקר הכוונה להרבות אור ובשנים יש יותר אור מבגר אחד והוי השינוי לטובה יותר. גם בשר שור גדול עדיף באיכות מבשר שור קטן אבל ב' נרות הוי להיסוך גר גדול מטפטף וניטוק משא"כ ב' נרות לכך הוי השינוי לטובה ויצא ידי נדרו ולכך התרתי לעשות כן ודו"ק:

סי' תרי"א סעיף א' ואין חיוב כרת אלא על מלאכה ואכילה ושתייה. נ"ב עיין במג"א שכתב דמ"מ כולהו הוו דאורייתא. הנה באמת דין זה אינו מוסכם דהנה דעת הרא"ש והר"ן דהוי רק

באר הגולה

תרח (מ) אין. שמכין ביה"כ לחול ועיין רדב"ז סימן ל"ח:

תרי (מ) קטן. ואכשיו אין עושין נר אלא הנשוי ועשה הנרות משום שהתורה נגמרה ביום כפור שקרוי נר מהרי"ו. ומהרי"ל כתב שהן כנגד איבריו של אדם אז כנגד מ"ע. ונאלו הטעמים אין לעשות נר לאשה עיין מנן אברהם ועיין סימן קנ"ד סי"ח איזה נר ראוי לבית הכנסת. וכילקוט שופטים איתא לעשות פתילות עבות נבדי להרבות אורן. מנן אברהם: (ג) אין לו. אפי' בדמיזה ומלוה עושים בשיטה כך מבוכה

לבושי שרד

תר"י מ"א סק"ב (°) ובחדר אין לו שום היכר. בתקום שנהגו להדליק ל"ל לעשה זה שברי הם חוש

ולמימרי סי' תר"ח כ מסכת יומא ע"ג ג מסכת מגילה ז' ד הרמב"ם ממסכת דלעיל ה מסכת קי"ד (° פי' לחתוך מן כירוק כחלוש) :

ל מסכת יומא פ"ג ב מסקנת הגמ' שם ג שם ובתוי"ט ד מסכת שם כ שם גמ' פ"ו שם במסכת ו הא דיר הגיורף דלמשורי לוכל' כולא תניב לאוכל ז עור בשם רמב"ם בפ"ג ובתו' שם ובשם בגמ' פ' ח רש"י שם כרי"ם רשבם מירוגין פ"ב ט רמב"ם שם ורשב"א כרי"ו בן כרוק (° פי' גדולות כלומר שפיו גדול כשמוחק) י יומא דף ע"ג וכר' יומא כ מסכת שם דף פ"ח ל מימרא דרש לקיש שם

עשרת זקנים

ב"פ פיעת ר"י) ורלוי לתמי' בסברת רלשומה בג"ל * ומכנו שהמנוקות המחקין נתנחים מכל לא גדולים (מהררי"ן)

דגול מרבבה

מהבר *) כיינו כולה בלא קליפה ע' בנו"ב חלק ח"ח סי' נ"מ :

חתם סופר

סי' תרי"ב במחבר ס"א ביו"ה ב. נ"ב עיין מ"ש המג"א לעיל סי' תקס"ז סק"ז בשם הרי"ץ גיאות

לבושי שרד

תריא ט"ז סס"א (°) לא מקשי כתור . שמקשה כתור על כתוברים בסמכת חתן מתה שהתירו קניבת ירק כדי שימלא סעודתו מוכנת עכ"ל : שם דלא כוי לא מיגוי בל"ל דלא כוי מיגוי אלא מן המתה' ולמשלי שבו' שולף ומלפה לעת כתכיל' לשון רש"י ז"ל ולפי' כר"ן וכרי"ם אחי שפיר בפשיטות שלא התירו אלא מן כמתה ולמעלה לא נפיש לגר כתעבית וע' מ"ח סק"ב עוד שעמיס : מ"א סק"א (°) כמ"ם בח"מ סי' תכ"ד ס"ב בל"ל : סק"ב (°) עפי' ש"ם סימן שכ"א וכו' בל"ל . בנפי' ש"ם סי"ז דין מחבר ובסימן שכ"א סי"ב בסמתחר ירק דק דק חייב משום עוזתן : שם (°) עמ"ם בסי' תרי"ב וכו' . זכו קושיא על כה דכי' תחלה לאחר מנחה לא גזרינן וכרי בסימן הרי"ב כ' כמ"א בשם ירושלמי דבר ארוחה לאכול גזרינן דלמא אתו למיכל ולימן מחלב ומשמע דבלכיוסאסור: שם (°) דלא חזי. ר"ל הבא"ב דבר ברחוי

תריא ומ"מ כולהו דאורייתא (כ"מ ולבוש) : א בסקילה . אף פ"ג דבאיזמא ליכא נפקותא כזה מ"מ ל"מ דבמוכל בחכרו בשבת פטור ירק . פירש"י להסיר הפלין המעופפין שאין הפלין הללו פסולת נמור ולא רחוי להקרא פסולת והפסר ארחוים לאכילה ע"י הדחק אין בזה בשבת אלא שבות וכיה"כ מותר ואע"פ שמחבן ומבמר חייב משום בורר אתם בדברים אחים ע"כ ומ"ש רש"י ויקלן השאר אינו ר"ל דק דק דא"כ היינו טוחן (°) עפי' ש"ע וסכ"א וי"מ שיקבב היינו לתוק הפלים מן הקלמים כדי להשוותם שיהיו מוכנים לתתבן ונפרמן וי"מ שהיא הדחת ירק עפפע"ז דשנת שבעפעבתירו זה משום ענמת נפש ארוחה ומתקן ומיט אוכל ודוקא מן המוכנה ולמעלה שלא מלפה לאכילה כפירש"ו ור"ן פי' שבתירו כדי שלא יצטרך לתקן הכל בערב ותקא נפשו ענומה עליו אבל קודם המנחה ארחה כמתקן לעורך היום . וי"מ דקודם מנחה גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה מבמ"ב אחר כך כיון שהוא קרוב לעת האוכל דומה כמי שיש לו פת בסלו ע"כ וכ"כ מ"מ (°)(עמ"ם סס"תרי"ב) ול"ל דמיירי בירק שאינו נאכל כמות שהוא אי דא"כ הוי מוקלה (°) דנח חזי אפי' לקבמים ועמ"ם סימן ש"ח סל"ח נ"ב : ג מבחקים בתגוזים . ודוקא על הבלמן כמ"ם סימן שלח ס"ה דלא בכ"ח :

תריב א אבל מיסורא מיכא. מדאורייתא : ב שאכל ע"ה . הכל

תריא (א) והתירו לקנב ירק. פירש"י לנתק הפלין מהקלחי' כדי להשות' שיהיו מוכנים לתתבן ובדי מעי' דהוי עימי שרואה מזומן ואינו אוכל בכ"ל והר"ן וכמ"מ ס"א מהל' שבית' עשור פ' משוסענמת נפש כדי שתהא קל למזון והוא כמו שיש לו פת בסלו ומדברי הטור סי' תר"ט משמע שמפרש כפי' הפני דאלו לפירש"י (°) לא מקשה הטור מידי שם על הענמת חמין לפירש"י הא דאסור קודם מנחה משום (°) דלא הוי אז שיור ואסור משום שבות : (ב) והאידנא נהגו לאסור הטעם משום דמי' בנמ' דאיכא דמיתרפי סי' שממהרין לקנוב הירק קודם המנחה :

תריב (א) בכותבת הנסה חייב . איכא למידק למה כ' הטור והס"ע דינא דחיוב והלא לענין איסור אסור אפי' בכל שהוא כמ"ש ס"ה ואין דרך הטור והס"ם לכתוב אלא איסור וכזה רגיל הב"י לדקדק בי"ד הרבה פעמים ויל דבאן כ"מ לענין המבר בסי' תרי"ח בשמאיכלין את החולה מאכילין אותו כדי שלא יצטרף לשיעור ופ"כ צריכין אנו לדעת השיעור של המיוב וכן תי' כ"ר : (ב) והוא פחות מכביצה מעט .ל"ל דהוצרך לתת שיעור תחלה בכותבת וא"כ פחות מכביצה דבמתניתין אי' דהשיעור בכותבת ומבעיא לן אי פס הגרפין קאמר או לא וכירוש' אמרו עוד שם ספק אי משערין בחלון פירות בחלון שם בין הכותבת להגרפין שבתוכה ע"כ ספק לן השיעור מעט פחות מכביצה (°) בזה יתברר לן השיעור : (ג) אפי' מלא שאל הנסר . דמלא ודיר הוי מחשורי אוכל כאוכל דמי ולא הוי מסקה: (ד) הא דבפי' שיעור.

תריב (א) האוכל ביום הכפורים (ב) בכותב' הנסה חייב (ב) *) והוא פחות מכביצה מעט ושיעור זה שוה לכל אדם ג בין לנגם בין לעוג מלך הבשן :

ב ד כל האוכלים מצטרפים לשיעור זה ה (ג) אפי' מלא שעל הבשר וציר שעל יו"ק ו אבל אכילה ושתיה אינן מצטרפות :

ג ז אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין :

ד שיעור אכילת פרס מ"א ד' ביצים ס"ו"א ג' ביצים (° (שומקות רשב"א) :

ה י (ד) הא דבעינן שיעור היינו לחיוב כרת או חטאת א אבל (ה) איסורא איכא בכל שהוא :

ו כ אכל אוכלים שאינם ראוים לאכילה ל או שאכל אכילה נסה כגון מיד (ה) על אכילה ב שאכל (ג) ערב יום הכפורים

ב ג כל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביום הכפורים וכל שבשבת פטור אבל אסור גם ביום הכפורים כן אלא שבשבת זדונו א בסקילה ויום הכפורים זדונו בכרת ד וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום הכפורים ה (א) והתירו ב (° לקנב ירק ולפצוע אגוזים מן המנחה ולמעלה כשחל בחול (ב) והאידנא נהגו ראסור : הגה אם נפלה דליקה ביה"כ מותר להליל סעודה אחת לעורך לילה כמו שמליל בשבת לסעודת מנחה (ר"ן פרק כל כתבי) וכבר כתבתי סימן של"ד כילד מהגים בזמן הזה בדליקה בשבת וה"ה ביום"כ * ונהגו שהתימוקים ג (ג) מבחקים בתגוזים (מגודה ומהרי"ל) ואין למהות בידם אפי' קודם מנחה ונשתרבב המנהג מדין הפלגת תגוזים הנזכר (ד"ע) :

תריב איסור אכילה ביו"כ ושיעור כמותה ובו י"ם

א ה האוכל ביום הכפורים (א) בכותב' הנסה חייב

ג (ב) *) והוא פחו' מכביצה מעט ושיעור זה שוה לכל אדם ג בין לנגם בין לעוג מלך הבשן :

ב ד כל האוכלים מצטרפים לשיעור זה ה (ג) אפי' מלא שעל הבשר וציר שעל יו"ק ו אבל אכילה ושתיה אינן מצטרפות :

ג ז אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין :

ד שיעור אכילת פרס מ"א ד' ביצים ס"ו"א ג' ביצים (° (שומקות רשב"א) :

ה י (ד) הא דבעינן שיעור היינו לחיוב כרת או חטאת א אבל (ה) איסורא איכא בכל שהוא :

ו כ אכל אוכלים שאינם ראוים לאכילה ל או שאכל אכילה נסה כגון מיד (ה) על אכילה ב שאכל (ג) ערב יום הכפורים

עמ"ם סי' זה ס"ח : (ה) על מכינה שאכל כו' . דהל"כ ביאך משכחה לס מכילה נסה דעכ"ם חייב למס שאכל תחלה באיסור

תריא (א) כרם. ומ"מ כולהו דאורייתא.כ"ם ולמס: (ב) מבחקים.דוקא על הבלמן כ"ש כו' בכ"ם ס"ה ולגדולים לאסור עיין ד"מ : תריב (ה) איסורא. מדאורייתא: (ב) איה"כ.דאל"כ הוך מבכתם לה מכילה נסה דעכ"ם

באר היטב

יד אפרים

תריא בט"ז ס"ק א' לחזון לערב ודוקא לאחר מנחה דהוא כמו שיש כו' דלא הוא מיגוי כל"ל וע' תג"א ס"ק כ': במג"א סק"ב והקשו התוספות הכיינו בורר ויל"ל כו' דאסור שרואים לאכילה כו' ור"ן פירש שהכיינו כדי כו' כל"ל : שם עמ"ם סי' הרי"ב ר"ל דסס פלפל לי גזרינן דלמא אתי למיכל ומכאן מוכח דלא אתו למיכל ולימן מחלב ומשמע דבלכיוסאסור: שם (°) דלא חזי. ר"ל הבא"ב דבר ברחוי

תריב (ס"ח) בס"ג וכולה פחות מכביצה כו' ויעיין בדגול מרבבה הכיינו כילה בלא קליפה' וצ' בחנוכי בית אפרים על מריפות

תריב במג"א ס"ק א' מדאורייתא ע"ל במג"א ס"ם מקכ"ח לענין

ביאור

הגר"א

הגהות

רעק"א

שלמה

חכמת

מחצית

השקר

שערי תשובה

סי' תריב סעיף ו' אוכלים שאינם ראוים לאכילה. ע' סי' תקס"ז בהגה"ם : מג"א סק"ד ופסוק דמוהר. ע"ל סי' תקכ"ז בהגה"ם : סעיף מ' וכולה פחות מרביעית. היינו רוב רביעית לעיל סי' רע"ח ס"ג :

קודם שיכוה לידי אכילה נפה: (ו) עד שקע כמזונו פטור. אבל לכתחלה אסור כדאמרי' בגמרא גבי חומן דיעבד אין לכתחלה לא ונבי אוכלין שאין רואים כתב הטור בשם רבינו פ"ר דאפי' לאיסורא ליכא והרמב"ם כ' דמכין אותו מכת מרדות כזה ולעד"ב דאין כאן מחלוקת כמ"ש בס"ד דיש לפרש בדברי רבינו פ"ר דאמר אין איסור באוכלין שאין רואים אבל אי הכונה כמה או כגרעניתה אין לו מקום שם דאורבא שם קמ"ל מה דהוי לקולא במדה נסה ומה דהוה כגרעניתה לבד הוי החומרא ומה ענינו למתני שם דאין לו מקום רק בפרק יוה"כ ובע"כ דהוי כמה וקגרעניתה וצע"ג ודוק. והנה אמרינן בש"ס דאכל ושתה אינו חייב אלא אחת דשתייה בכלל אכילה והנה גלסענ"ד לדמוד דין חדש מן הירושלמי פ"ה דיומא בה"ג ה"ל על המשנה אכל ושתה אינו חייב אלא אחת וקאמר בירושלמי כמה דשתיה בכלל אכילה ואין אכילה בכללל שתיה עכ"ל. והנה יש לדייק בהסיום אין אכילה בכלל שתיה הוי למותר דזה אין לו שייכות לכאן ותרי אין נ"מ בזה כאן רק לענין שביעה ומה שייך זה לכאן ולכך נראה דהוי קשה להירושלמי למה נקט במשנה אכל ושתה אינו חייב הו"ל למתני לחיסוך שתה ואכל אינו חייב אלא אחת דהוי רבותא טפי לזה מפרש כך דבאמת אם שתה תחלה ואח"כ אכל אין אכילה בכלל שתיה דאין דרך לשתות ואח"כ לאכול לכך חייב ב' רק באכל תחלה ואח"כ שתה דזה הוי דרך אכילה וכמ"ש בתורה ואכלת ושבעת ושתית ואחר"ל ושבעת לכך בזה חייב אחת ח"ש כאן למה שתיה בכלל אכילה לכך נגרר אחר האכילה והוי חדא אבל אין אכילה בכלל שתייה ואם שתה ואח"כ אכל חייב ב' וזה חידוש דין ולדעתי הוא דבר שמסתבר ומוכרח בעזה"י ודוק: (שם סעיף ט בהגה) שהה משקין שאינן ראויין לשתייה כגון ציר או מוריים וחומץ חי פטור נ"ב הגה מלשונו משמע הא בציר ומוריים אפילו מזוג ותמוה לי א"כ מי דחקו לחש"ס ביומא דס"א ובברייתות דח"י ע"ב לו' דהך מתניתין דשתה ציר ומוריים פטור דהא חומץ חייב דהא מני רבי היא ודלמא אתיא אף כרבנן ומיירי

מחצית

שרי. (וכתי קי"ל נעיל ר"ם שלי"ח) ופריך והסרי"ו אמר רב נסים המסחקות בגגוזים אסורים. מ"ש לאו מעוה דמוליד קלא ואסור אע"ג שאינו של שיר. ומשני לא אלא דאסור דלמא אתי לאשוויי גומות (ומ"ש בגרסת הטור) הרי דליכא בשחיקת גגוזים משום מולודי קלא כיון דאינו של שיר. וא"כ ע"ג שלקח דליכא הנה אשווי גומות ליכא אסורא כלל וכן מבואר לעיל סי' שלי"ח. וכזה א"ש המנהג בשחיק' גגוזים אולם כ' ד"מ בשם מהרי"ל דוקא לקטנים הוא ולא לגדולים וכ"כ בס"ד ומבואר לעיל סי'

שלי"ח דוקא דרך לחוק מותר אבל להרויח אסור ע"ש:

סי' תריב (סק"ל) אבל כו' מדאורייתא דקי"ל כר' יוחנן ביומא דף ע"ד דחיי שיעור אסור מן התורה והא דכתב הרב"י בש"ע לענין חיוב מיין בס"ז שכ' הא"מ לדידן: ומ"ש בש"ע דמלת שמל הבשר כו' מעורף. ועיין במ"א ר"ם ריו"ד: (סק"ב) שאכל שיוה"כ אבל אם אכל ביוה"כ כו' ובב"י כ' בשם כלבו דמשמעה לה באוכל ביוה"כ. כגון שאכל תחלה אוכלים שאינן ראוין מד שבשבת דאסור על אכילתן. ואח"ז אכל אוכלים הראוי. אסור גם על אכילת אוכלים הראוי כיון שאכלן אכילי' דאסור על אכילתן. ואח"ז אכל אוכלים הראוי. אסור גם על אכילת אוכלים הראוי כיון שאכלן אכילי' נפש: (סק"ג) על כו' ומיהו כו' מד שקץ כו' אין כוונת מ"ש לפרש דברי רמ"א דוהאי נרמ"א אפי' קץ באכילתו מ"מ במאכלים מבושמים חייב. הנה רמ"א קאי על דברי המחבר שכ' מד שקץ במזונו אסור. ומ"ש רמ"א דאם אכל מאכלים מבושמים חייב משמע אפי' כבר אכל מד שקץ במזונו מ"מ חייב. אלא הנה דברי הב"ח שחולק על רמ"א וס"ל לחלק בין אינו מתאוה לאכול לו קץ במזונו. כדי להשוות דעת רש"י ותוס' עם דעת ר"ת ורמב"ם. דרש"י והעומדים בשמתו ס"ל אם אינו מתאוה לאכילה אע"פ שאינו קץ במזונו אם אכל אח"כ אסור. ור"ת והרמב"ם ס"ל דבעי' קץ במזונו דוקא ומ"ש דרש"י מיירי באוכל מאכלים שאין מבושמים. בזה שגי לפוטרו אם כבר אכל מד שאינו מתאוה. ור"ת ורמב"ם מיירי באוכל מאכלים מבושמים לכן אינו אוסר מד שיהי' קץ במזונו: (ס"ק ד) ופשוט דמותר לבריה. דלא כמ"ש של"ה בשם תענית ומס' יומא דאסור לבריה בע"ב ויוה"כ. ופייתי ראיה ממ"ש סי' תקס"ו דס"ב שהל ביום ל' דאין מברכים במולאי שבת על הבשמים. ומ"ל שם סי' תקנ"ו דהה ראייתו ע"ש: וטוב לעשות כן כו' וע"ל סי' מ"ו סס"ק ח' שכ' ו"ל אך א"ל לברך כל שעה אם לא בהיסח הדעת עסי' ר"ז עכ"ל. וכ"כ שלי"ה: (ס"ק ה) וחומץ חי פטור. כל דוקא בשמתבע כו' כמ"ש בי"ד סי' קכ"ג. דמבואר שם דנוי שבע בחומץ שלנו אינו נאסר וכ' ר"ת דבעי' דוקא בשמתבע כו' דאי לאו הכי נאסר בעבע בחומץ מכל מקום אינו בקיאים מהו חומץ. דיש שקורין לחומץ חומץ. ויש בני אדם שמקדשים על לחומץ יין. אבל אם הוא מבעבע כו' אז ודאי חומץ הוא. ולפ"ז ע"כ כוונת מ"א דכ' אם בשמתבע ודאי סייגו דוקא בשמתבע כו' אבל אי אינו מבעבע הוי ספק' אבל זה דוחק כיון דמכ"ש פטור יהיה מכ' ספק. ואל"ל כיון דאין ר"מ נדיקן בחיוב אז פטור כיון דמכ"ש יש בו איסור. אלא לענין חולה וכמ"ש ס"ז ס"ק א'. ולפ"ז גם הכא ר"מ בחולה שנדיק לשתות חומץ. אז טוב אם אפשר להשקותו חומץ שמבעבע דודאי ליכא כי היב. אלא שמבעבע. דמ"מ אפשר חיוב יש בו. אבל היותר נלע"ד דס"ל למ"א דבחומץ שאינו מבעבע חייב

מ"ב בריית"ח שם כ' מיתרת דרבנן שם (ס' כך הי' הגי' בכל ספרי הרמב"ם שבידינו ואולי פשוט הוא ש"ל בספרים כי לא נמצא חילוק זה לא בגמ' ולא בטור ולא בב"י) ם מהנה שם ס"ל ע מהנה יא ס' י"ז דכלים ם מיתרת דשמואל יומא שם ל שם בגמ' ק שם מהנה ר רמב"ם שם מכתו' ם טור בשם הרא"ש דבריות ריב.

עטרת זקנים

תריב * מוהר לינע ביו"ב

יד אפרים

בליעת הרוק: במג"א ס"ק ד' עפי' בשמים כו' ע' בתב"ל מי' מ"ו מ"ש בזה בשם בכנ"ג ובל"ב ומ"ש רא"מ מי"ד סי' רס"ב ועי' סי' רע"ו שכ' להוכיח דלף ביוה"כ שנרוך לבטלים ק' ברכות מ"מ אסור לברוה ברכה שאינה לריכה:

דגול מרבבה

*) ובכ"פ יותר מחני רביעית ופ' סי' ק"ל ס"ג וסי' רע"ל סעיף י"ג:

לבושי שרד

מ"א סק"ב (ס) עד שקע וכו'. הכ"ת מחלק דאכילה בפה כיינו שכבר הוא שבע הרבה אבל קץ במזונו קיל שפי: ט"ז סק"ו (ס) ש"ם דפסורי דהכא וכו' דכיון דאמר רב גידל אין בלבה כרבי כו' חומץ כמו ציר ומוריים דתני בתחני' פטור ואפ"ה קאמר אימור דאמרי אנא דיעבד: שם סק"ד דרחביים לא כתיר אנא בפחות וכו'. בן חירק הכי': שם (ס) וזה קרי לי פורת וכו'. קשה דהא רב גידל אמר דאפי' בפורת' אין היתר לכתחלה ואולי בשאת יש חילוק בין אוכלין שאין רואין לתשקין שאין רואין דבשביו בקושי' זו מדיין לא אידם בפ"ש סברא זו דאין חילוק בין אוכלין לתשקין עד אפ"כ ובכשיו לא בקשה כיי"ז רק דכל פסורי דיה"כ אינם אנא דיעבד ולזה שפיר יל דהא דתני דאוכלין שאין רואין פטור אבל אסור כיינו בכשיעור אבל פחות מכשיעור מותר ומ"ש בש"ן וזה קרי לי' פורת. ר"ל דחזיק עכ"פ דמתלק בין פורתא לכשיעור וי"ל דה"ה לכל מילתא נמי יש חילוק וק"ל: סק"ו (ס) ואפ"כ בשאתלק וכו'. ר"ל דאין ללמוד מוכא מתזון כמו שלמד הב"י דכי היכא דבמזונו יש חיוב כ"ל בשוכא אלא דמי דהזון בין שכוא אין רואין לאחיב הוי דיבון בכל רואין מתאב"כ בכא: במ"א סק"ח (ס) וכן הגי' ברא"ם וכו'. המכפר הגי'

חתם סופר

וצ"ע: (שם סי' בחנ"ח) וע"ל סי' תקס"ו. נ"ב וע"ש בסנ"א מ"ש דמותר לבלוע רוק ביוה"כ. ועיין ש"ם שבת ע"נ ע"א רש"י ד"ה ואביי וכו'. ונראה לסענ"ד להכריע בלילה שעדיין טעם

באר הגולה

הכל אם אכל ביה"כ אכילה נפה חייב על הכותבת רחמן: ג פל אכילתו. ומיהו אם אכל (°) עד שקע כמזונו אפי' אם אכל מכותם פטור [כ"ח] ול"ל דהכל לפי מה שמרגיש בנפשו: ד עלי בשמים. ופשוט דמותר להריח וטוב לעשות כן למלאות מנין מאה ברכות עיין של"ה מ"ב מ"ב: (ה) בשמים. ופשוט דמותר להריח וטוב לעשות כן למלאות מנין מאה ברכות עיין של"ה מ"ב ועיין מ"ש בסימן מ"ו סעיף קטן ס' מה שכתב שם. והבאר היטב אחר לפני כתב ושטו"ל שלא"ק אסור כ"ל עכ"ל. ובסימן תקכ"ל ס"ק ל"ט כתבתי בשם הרבה פוסקים דמותר ס"ש: (ו) ומומן. אפי' הרבה מ"ש. וס"ז שאלה הא דפסור בזין רחוין הייגו כפי המיוב בדחוין דהייגו באוכלין כשיעורן ובמשקין כשיעורן בזה פטור בזין רחוין. אבל אם הרבה מאור חייב אפי' בזין רחוין מגד מעלת הריבוי כמו דתשכמן בי"ד סימן ק"ג לענין נפל"פ פ"ם. וכתב הפ"מ הא דסומן פטור דוקא כשמתבע בשמתלקין אם בי"ד סימן קכ"ג ס"ו: (ז) לינע. ומהרי"ל אוסר. מיין ס"ז ומ"ל:

שערי השובה

בקובצים ה"הנו' שם: (ז) לינע עכ"פ עיין מג"א דמייתי ראיה מיומא ועיין בא"ר ועיין בא"ר בר סברמל סימן ר"ם שתתם על המג"א בזה וכתי לדד דכל שאפשר לו שלא לעסוק בדבר האסור לאוכלו א"ל שחייב להרחיק עצמו ומ"ש לאסור לינע באוכלו ע"ש. וכתי בדבר שמואל סי' ל"ח שבמאכלים שבוקגים לעשות המלוה ביין לא כיפי התענית אין לבם לעשות בזילוף בפה רק ביד לו בתוך מבלי אתלעות בפה ומכ"ש בש"ב ויו"ב ע"ש וכ"כ בא"ר סימן תרכ"ו בשם קיצור של"ה ע"ש ובראה בזילוף כ"כ אין לעשות בתוך מפוס חבש שחיפה ולוף ביד לבד. ועיין בדגול מרבבה שבת שרלית סתג"ל מהחלו' היא מהירושלמי ולכן לריך לקבל באיסה דברי הירושלמי ע"ש: בש"ע כתלא לוגמיו וכוא מחזה מרגיעות וכתי בדגול מרבבה בשבע"ם כוא יותר מחני רביעית ובעין סימן ק"ל וסימן רע"ל:

ביאור

בשלמא חרוסת פעים כו': ס"ש שתה כו' אבל כו'. מתני' וגמ' שם: ס"י שתה מעט כו'. תוספתא שם ומ"ל ס"ק כ' שכתב וכעיקר כמ"ש הב"ח כו'. וכדברי דמוקים מלר ע"ש ובדברי ר"י עיקר שבשאתב הרבה שונה רעבונו ואתולת אמרה אמר לא תאמוכ: וי"א כו'. כוא מתני' מרוכב בפ"ג דבריתות י"ב ב' דשיעור שתיה כשיעור אכילה כדי אכילת פרס וכ"ב בברייתא בגמ' שם י"ב ב' ובדברי רמב"ם שם שגגה גדולה ואפשר לומר דברמב"ם מפרש דר"ת דפליג בברייתות שם ואמר אם שפק בה אם אם מתן כו' מר שמעתא לתרוויהו כיון דנתן מעט מים כדי לא שתה רבעית בכדי רבעית ואמן ס"ל כר"ת כמ"ש שם י"ב ב' וסובר דס"ש בב"ש. אבל ליתא דדוקא שם דכתיב ובכר כמ"ש: מותר לינע כו'. אם הי' שם שתיה אינו אוסר אלא אם הי' שם אכילה אינו אוסר אלא אם הי' שם אכילה אינו אוסר אלא אם הי' שם אכיל

ומשמע שם (°) דלהר"ן והמ"מ אסור לינע בחוכלין כי אם צריך ליתן לחיזוק שאינו יכול ליטול מעצמו (°) ודוחק הוא ועוד דביומא דף י"ד אמרי' דלר"י כ"ג אינו מקריב אזן נזר' שמא יאכל ופריך מ"ש מיוסה כהיפוריס דמקריב אזן ולא נזרי' ומשני ביה"כ דכ"ע לא אכלי הוא ממ"ל אתי למיכל הכא דכ"ע אכלי הוא ממי אתי. למיכל ע"כ א"כ ש"מ דלא נזרי' ופ"ק בנמ' אמאי לא פריך בפשיטו' מ"ש דבכל יה"כ מקריב אזן ולא חייסי' שמא יאכל אלא ע"כ בודאי ביה"כ לא נזרי' אלא ה"פ דחייסי' שמא מתוך שירא(°) שמקריב אזן יסבור שמותר לו לאכול אזן ולהכי פריך מיה"כ שמקריב אזן ומשני דהתם בלא"ה לא אכל ולא נזרי' שמא יאכל אזן כיום אחר דהא ירחה שאסו' להקריב ודוק שם וכר"ן והמ"מ דנזרי דוקא בקניבת ירק מתוך שהוא מתעסק ומתקינו לאכילה חייסינן שיאכל אכל בנגיעה בעלמא לא חייסי' וכן עיקר ופ' במסכ' ספי"א דמגמו' וכמהרי"ל אוסר לינע וכ"ה בירושל' פ"ד דסמים דדבר שרחוי לאכילה בע"ן נזרי' שמא יאכל**) (°) ולכן החלות מתחלקות לערבית: **תריג** א מותר לרחצם. ויזהר שלא יטול אלא מקום המטונף

לכך כ"מ בר"מ ב"ס (°) עם"ב: ב אם הטיל מים וכו'. כ' הב"ח דיקנא ושפשף כדי(°) להוציא נפשו מפלונתא ודוקא בלילה אבל ביום כיון שמתפללין כל היום א"ל: ג העולה לדוכן. וה"ה לוים במקום שנהגו(ר"ש.כלו' רדב"ז ז"ל): ד קלת רפואה. אבל מבוס רפואה נמורה מותר לרחון אלא גרע ממי שרגליו כהות וכ"מ בכ"י

תריג (א) בטיט. אבל להעביר את הזיעה אסור ס"ז: (ג) לרחצם. ויזהר בלא יטול אלא מקום המטונף בלבד רעב"ם מ"ש: (ג) ובפשף. משמע אבל בלא שפשוף אין ליטול ידים רק אם רוצה להתפלל כמו

באר הגולה

לא משכב ומושב ע"ד ב' שמעות בגמ' שם ע"ש ובפסחים ל"ד ג' יומא ברייתא ע"ז ד' בגמרא מייתי מהתוספתא ה' רוקא ז' חוס' שם הבא דיד לפה תקון שבת ק"ש ז' הרא"ש שם ס' עור ע' כ"י י' עור בשם גאון

עטרת זקנים

בחוכלין ובשקין ליהן לקטנים ולא חייסי' כמו שם לך מיס לשהות בלא הוא אמת ומוחר כי בזה בלבד אלא אמת משום דאין ילכ"ר מתחוב אלא לדבר איסור הלכך אפיר דמי למיעבד הכי (כל בו בשם כירושלמי):

תריג *אלא כיו ידיו כו'. אף כשאינו התפלל יכול לרחוץ ולאו דוקא תפלה קאמר אלא כ"ב אחר יצר בהוי דבר שבקדושה נמי אינו יכול לברך בלא שמילה (לעיל ס"ז) מ"ב ראלה שיבית עצמו לידי חיוב נשילה ע"י שיקנת ושפשף שאז מחויב ליטול ידיו לכל הדיעות ואף באינו התפלל יכול ליטול ידיו לקנת מאחר שהברך אחר יצר (פורי בב"ח): *מי שהוא מיוסמים ואפילו מי שאינו

יד אפרים

ס"ק ו' ולא חייסינן שמא יאכל כו' לעב"ד לא קשה דאין לגזור ולבטל עבודה יוה"כ וכמ"ל סי' הקפ"ח ס"ז ס"ק כ' וכמ"ש ד' לעניין הקיעה דר"ם רק דפריך היכא דאיהרמי שהוא אוכל גנזור ועוד דאם כ' הוא אוכל לתקוני בכבן

דגול מרבבה

**) ולדעתי אין ראיה מהחלות ואולי לפי' ראיה לכיפר שברי רש"י פירש שם ממשכב החלות מתחלקות לערב אלא לאחר שנפטלות בלילה לאחר זמנו שבהלכ ע"ם הנחות דף נ"ט ע"ב ברי אלא מיעט אלא אלא שלא יתהין עד לאחר אכל אם רלו לאלקלם בו ביום רשאים אלא שלא לאכלם ביום ועוד אמינא שלא אם נפרש שהתחלקים דוקא לערב אלא כו ביום דגזרינן דלמא אחי אחרי אחרי אחר

פעם צריך לו' אסר יצר ול"ע : (ג) בין בחזר' · משום דאל"כ אתה מכשילו לעתיד לבא שלא ירצה ליצא לרבו : (ד) וכלבד שלא יוציא כו' . כדי שיזכור ולא יבא לידי סחיט' וכתב הטור וכתב בה"ג דוקא עד לאחרו אבל מעבר לשוט אסור ואימה אם התירו לו רחיצה החמורה דהא אסמכוה אקרא כ"ש שיטה דקילא עכ"ל · ותי' כ"י דרחיצה שמיר' לאורה אלא ביה"כ התירו אבל לשוט דאסור לעבור אלא ביה"כ התירו מה שאינו מוציא ידו מתחת חלוקו ויש בזה היכרא משא"כ בשיט אין שייכות היכר שם ויש גזירה שמא יעשה חבית של שייטין כדלעיל: (ה) אלא עד מתנים. בגמ' פ' יה"כ איתא בדף פ"ז ויעביר בו עד מתנים מכאן ואילך אמר אסר לא אוכל לעבור ולמה כ' אפי' אינו אלא עד מתנים ואפשר דלא לאומרא : (ו) הרב אסור לעבור במים כדי לילך אצל (ע) תלמידו: ח ע °°הרולך לשמור פרותיו מותר לעבור במים בהליכה פ (ז) אבל לא בחזרה : הגה וכל מקום דמותר לעבור במים אפי' היה לו דרך שיכול להקיף ביגשה ט מותר לעבור (ח) י דלמעט בהילוך עדיף (י) עפי : (מ"ז)

ט ל אסור להצטנן בטיט לח אם הוא טופח על מנת להטפיח ק ואסור להצטנן בכלים שיש בהם מים (°) אפילו הם חסרים (ט) בין של חרס בין של מתכת אבל אם הם רקים מותר ר וכן בפירות ובתינוק : הגה ואסור (יא) לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה בי"כ דחייביה שמא יא לא מתנגב יפה ויבא לידי סחיטה (הגהות מיימוני פ"ג ומרדכי וסמ"ק ומנהגים) המולה רוחץ כדרכו אע"פ שאינו מסוכן (רמב"ם) : °עפי' ס"מ ס"ד והר"ם יונה °°עמ"ש סי' ס"מ ס"ו

כלה

כשם סמ"ק (°) עיין סס"ע : ה שנדול ממנו · משמע דבשווין אסור וכ"מ בכ"ה : ו עד מתנים.לאו דוק' אלא מעט למעל' מהם עיין בגמ' : ז בספינה . כ' בכ"ה דת"ח מותר כדאי' ס' תולין ולא דק דהתם דוקא על ידי הערמה מותר כמ"ש(°)סוף סימן שע"ט ע"ש בכ"ר : ח יש מי שאוסר. והטור כתב אם התירו רחיצה נמורה כ"ש שיטה דקילא וי"ל דכיון דלא מכוין לרחיצה ליכא איסורא כ"כ אבל שיטה דהוי מצוה שבא לידי סחיטה אפי' אם אינם מגיעים (ה) אלא ו עד (ז) מתנים :

ה כ °ההולך לבית המדרש או * להקביל פני אביו או רבו או מי ה (ו) שנדול ממנו בחכמה או לצרכי מצוה א] יכול לעבור במים עד צוארו בין בהליכה (ג) בין בחזרה ל (ד) ובלבד שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו להגביה שולי חלוקו על זרועו מ והוא שלא יהיו המים רודפים דאם כן אף בחול אסור מפני הסכנה אפי' אם אינם מגיעים (ה) אלא ו עד (ז) מתנים :

ו נ האדשרי לעבור בגופו במים לדבר מצוה דוקא לעבור בגופו במים עצמן אבל לעבור ז (מ) בספינה קטנה ח (° יש מי שאוסר :

ז ס (ו) הרב אסור לעבור במים כדי לילך אצל (ע) תלמידו: ח ע °°הרולך לשמור פרותיו מותר לעבור במים בהליכה פ (ז) אבל לא בחזרה : הגה וכל מקום דמותר לעבור במים אפי' היה לו דרך שיכול להקיף ביגשה ט מותר לעבור (ח) י דלמעט בהילוך עדיף (י) עפי : (מ"ז)

ט ל אסור להצטנן בטיט לח אם הוא טופח על מנת להטפיח ק ואסור להצטנן בכלים שיש בהם מים (°) אפילו הם חסרים (ט) בין של חרס בין של מתכת אבל אם הם רקים מותר ר וכן בפירות ובתינוק : הגה ואסור (יא) לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין כלים נגובים ולהצטנן בה בי"כ דחייביה שמא יא לא מתנגב יפה ויבא לידי סחיטה (הגהות מיימוני פ"ג ומרדכי וסמ"ק ומנהגים) המולה רוחץ כדרכו אע"פ שאינו מסוכן (רמב"ם) :

כלה

ידעתי מאי חומרא היא דהא לדברי רבי משה איסרלש אסור להקיף ועיין סי' תל"ח סעיף ז' וסימן תק"י ס"ח דאסור ליטא משא גדול בכת אחת אף על גב דמסיים בהילוך כדי שלא יהא כעובדא דחול°)כ"ש כאן דיש איסור רחיצה ונזירה דלמא מתווסן מאיה במיא ואתי לידי סחיטה כדאיתא בגמרא דלא חיישינן כמה שמרבה בהילוך כן נראה לי : יא לא מתנגב יפה . אע"ג דבשאינה נגוב' יש ג"כ (°) איסור רחיצה מ"מ ליכא איסורא כ"כ (°) כמו בסחיטה ועפי' ס"מ סמ"ו וס"כ ס"י והרי"ף כ' דמ"מ מותר לקנח ידיו ורגליו עי"כ במפה ולממר מעבירה על גבי עיניו דבזה לא חיישינן לסחיטה : כלה

במ"א סקי"א (°) איסור רחיצה וכו' . ולמה הוצרך לגזור משום סחיטה: שם (°) כמו בסחיטה וכו' . שהוא אב מלאכה ובכמה דוכתי רחיצה אגזרו חז"ל משום סחיטה כפי' ס"מ ופי' ס"כ :

באר היטב

במקום שהגו . רדב"ז מ"ש : (ה) רפואה . אבל משום רפואה נמורה מותר לרסון דלא נרע ממי ברגליו כסות מ"ש : (ו)שגדול . משמע דבשוין אסור.מ"ש : (ז) מתנים . ל"ד אלא מעט למעלה מסם . מ"ש : (מ) בספינה . עיין בסור מ"ש בסס בה"ג . ועי' אחרונים מה שהקשו עליו ועיין בבה"ג ועיין בבאר היטב

ביאור הגר"א

ס"ח ההולך לבה"מ . סס רב יוסף שרא כו' : או לצרכי מצוה. ללמד מהכן. ב"י : להנביה כו' . רש"י וע"ל סי' ס"ל ס"ל עד מס"ש : אלא עד כו'. עמ"ל : ס"ו דרחיצה שאינה של תענוג אינו אסור : אבל כו' בספינה. הכתירו כאן לשמור פירות ואלו בספינה אסרו כפ' תולין אף לגורנא מרבנן דוקא ע"י הערמה ועמ"ש שמרקדק ממ"ש במגרא דחלד כו' : ס"ח וכ"מ דמותר כו'. אמר מה"ש בפע"ו דשבת סיני לעיבור ליקף קא מפיש בכלונא לעבור אימנין דמתווסן כו' וכאן לא תשבו לזה וא"כ בשאר בספינה לעבור ולא ליקף ולאין מוכרח ועמ"ש : ס"ט אבל כו' . שם : ואסור כו' . ר"ל אף שמרינא דגמרא מותר בבה"ג מ"מ יש לאסור שמא כו' וכמ"ש שם איפכא אמרת כו' . ועדש"י ורי"ף להקיף דליכא חשש סחיטה כלל :

ס"ק יא לא מנגב כו' ליכא אסורא כ"כ כמו בסחיטה לכן לא ששבו כ"א לאיסור ממור דסיט סחיט' ולכן הקילו בס"ם בס"ב דליכא איסור סחיטה אע"ג דאיכא איסור רחיצה . וכמ"ש רמ"א לעיל סימן תקנ"ד סעיף י"ד : והרי"ף כתב כו' לריך אמי אלא להליא דברי הס"ם והרי"ף אינא ביומא דף ע"ם ע"ל זעיר'

בריא דא"ל לרפואה גמורה. אבל היכי דלריך לרפואה גמורה שהם בעינין הלא גם ביום טוב ושבת אסור. משום גזירה שחיקת סממני' · ולא הותר בסי' שך"ח סעיף י"ט וסעיף כ' כ"א במקום שאינו נראה שעושה לרפואה כ"א לרחיצה וביום"כ דרחיצה אסורה יש לאסור. לכן ע"כ לריך לו' דמייירי בעינן שחלה ממנו כל גופו דהותר לו שבות דרפואה וכמו שכ' סי' שכ"ח סעיף י"ז. וס"ד דביום"כ מכל מקו' לתסר משום רחיצה דהוי דאורייתא קמ"ל דכה"ג לרפואה ליכא משום איסור רחיצה: עסס"ע. ר"ל דרמ"א מתיר רחיצה לחולה אפי' אין בו סכנה : (ס"ק ה) שגדול ממנו משמע דבשוין אסור . והא דכ' סעיף ז' דהרב אסור לילך אצל תלמיד הא אפי' בשוין אסור . י"ל דבסעיף ז' נקט רבותא דאפילו רב אצל תלמיד דס"ד דמותר כדי שילמד הרב עם תלמידו קמ"ל דאסור משום דהתלמיד יכול לילך אצל הרב ומה"ע כתב ע"ז סעיף קטן ו"ו דאם התלמיד לילך אל הרב מותר לרב לילך אל תלמידו מ' סס: (ס"ק ו) עד מתנים ל"ד אלא מעט כו' עיין בגמרא יומא דף ע"ז כתיב ויעבירני עד מתנים מכאן שמותר לעבור עד מתני' כו' הרי דעד מתנים סרי וכן הקשה ט"ז : (ס"ק ז) בספינה כו' דוקא על ידי הערמה כו' דאי' בשבת פ' תולין דף קל"ט ע"ב דספינה של גוי העומדת במים ואינו דוקא על ידי הערמה כו' דאי' בשבת פ' תולין דף קל"ט ע"ב דספינה של גוי העומדת במים ואינו פירות שיש לה"ח שם. לפי שאו' הת"ח שבוונתו ליתן ולא לעבור. ואמרו שם הטעם כיון דאפילו עובר בספינה לגד אחר ומתכוין לכך ליכא כ"א אסור' דרבנן. ולכן סותר לת"ח על ידי הערמה ולא גזר' שמא יעשה בלי הערמה לפי שת"ח הוא ע"ש : ע"ש בב"י ר"ל שכתב דמה"ע השמיע הרמב"ם דין זה דס"ל דליכא בזמן הזה ת"ח ולא הותר אפי' על ידי הערמה. וכן בש"ע השמיטו שם מה"ע: (סק"ח) יש מי שכתב והטור כו' ותימא על הטור כו' ר"ל דלדעת הטור דשיטה קיל מרחיצה. ולכן יליף כיון דלדבר מצוה מותר לעבור במים כ"ש דשרי ע"ש בסינה . אם כן לשמור פירות דג"כ התירו לעבור במים כמ"ש ס"ח.מ.ש"כ כ"ש דמותר לעבור בספינה וגמרא מוכח דאסור לעבור בספינה לשמור פירות. והיינו גמ' דשבת דקל"ט הג"ל דלא הותר לעבור בספינה לשמור פירות כ"א לת"ח ודוקא ע"י הערמה כנ"ל ס"ק ז' : ופיר"י מפוס שם ר"ל לאפוקי מהפוסקים אחרים שנתנים טעמים אחרים כמבואר סי' רמ"ח . (ואע"ג דקשה נראה שם סי' רמ"ח דבה"ג חולק על ר"י וס"ל הטעם משום תחומין.ויש מי שאוסר דהכא הוא בה"ג . מ"מ נראה למ"א דאין כוונת הטור רק להקשות על בה"ג לפי שיטתו . אלא גם לדינא חולק הטור על בה"ג וקשיין דברי הטור אהדדי וכן נראה מלשון מ"א . גם נראה מדברי מ"א סי' רמ"ח ס"ק ז' דס"ל דגם בה"ג ס"ל הטעם משום שבת כמ"ש ר"י ועיין כש"ת שב יעקב) הרי מוכח דאפילו לדבר מצוה צריך דוקא להתנות שיכנות בשבת . ואיך התיר הטור לדבר מצוה לעבור לכתחלה בשבת . וכ"מ בגמרא יומא דף ע"ז ע"ב ר"י ורב שמואל בר"י הוי קיימי אגודא דנהר ספי אמבראן דחלדא . והוי קאי רמי בר פפא מהך ניסא רמי להו קלא . מהו למיעבר למיתי לגבייכו למשאל שמעתא . א"ל ר"י רב ושמואל דאמרו תרוייהו עובר ובלבד שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו עכ"ל הגמ' ואפ"ה לא רצו ללכת בספינה דאל"כ ה"ל לר"י לו להם שיעברו בספינה חדא דהוא יותר איסור קל מלעבור במים לדעת הטור ועוד דגם להם ודאי נוח להם לעבור בספינה מלעבור במים דה"ל דר"י בא להודיע להם חידוש דאפילו לעבור במים מותר ז"ל דהא הם לא מיבעיא להו אי שרי לעבור במים משום עלם הדין כ"א שרצו לשאול שמעתא · ולא ידעו באיזה דרך יניעו אלא ויהיו יחד כדי לשאול שמעתא . ומאלו אי רשאים לעבור במים . ועוד למה לא שאל אם רשאי לעבור בספינ' לשאול שמעתא דהוא איסור קל : (ס"ק ט) מותר לעבור משום ה"מ . דאף ע"ג דאין כוונתו לתענוג מ"מ אי ליכא טורח כגון במקום הלכוך אז דבר מצוה אז הפסד לא התירו : (ס"ק י) דלמעט כו' ולענין מעשה כ"ל להחמיר כו' ולא ידעתי מאי חומרא כו' ועיין סי' תל"ח סי' ס"ל דאף לדינא מודה מ"א להב"ח דאם אפשר להקיף עדיף מלעבור במים אע"ג דמרבה בהילוך . אלא דקשיא ליה למ"א לשון הב"ח שכתב כ"ל להחמיר . וקרי לזה חומרא שיקיף ולא יעבור בשלמא אי לרמ"א הוי הדין הברירה אם ירצה יקיף ואם ירצה יעבור שייך לשון חומרא דדוקא יקיף ולא יעבור . אבל כיון דלרמ"א הדין להיפך דדוקא יעבור ולא יקיף לא יפול על דין הב"ח לשון חומרא ומ"מ מייתי מ"א דאיכא לדברי הב"ח דדינו אמת דעדיף להקיף מסי' תל"ע וסי' תק"י : וגזרה דלמא כו' ואתי לידי סחיטה כדאי' בגמ' ר"ל בשבת פ' אלו קשרים דף קי"ג ע"ב אר"א אמר ר"ה היה מהלך בשבת ופגע באמת המים אם יכול להניח רגלו ראשונה קודם שתיעקר סניה (פירש"י שאין רחבה יותר מפשיטה א') מותר ואם לאו אסור מתקיף לה רבא היכי ליעבר ליקף מפיש בהליכה . ליעבר במים זמנין דמתווסן מאיה ואתו לידי סחיטה אלא בהא כיון דלא אפשר שפיר דמי לדלג . והוא מבואר לגיל סי' ס"א סעיף ג' . א"כ ה"ה הכא כשעובר במים י"ל דלמא מתווסן כו' וכן הקשה הרא"ש . ותי' דהכא כיון דלא הותר לו אלא שלא יוציא ידו מפשת חלוקו א"ל הכירא ולא גזרינן ע"ש בב"י.עכ"ש עדיף עפי' להקיף דליכא חשש סחיטה כלל :

יד אפרים

אחר משא"כ אם גזור שמא יאכל כגל יוכ"ל אין לדבר סוף ובכה"ג פשיטא דלא גזרינן ורחיצתו לפי פירושו יש לדחות ולומר דשאני כאם דיש (דלא) גזרינן בגי כה"ג אלא יאכל ואיכל הרגיל כוא רק לשמא יפעה ויאכל כיון שמוכר לאקרי מוכר לאכול ולכך דביומ"כ דבלא"ה לא אתי לאכל אין חשש משא"כ בשאר כל אדם אפשר שיש לאוכל אם יגע בו אתי לאכל : בט"ז ס"ק ד' ולא יבא לידי סחיטה דר"ר פי' מעט אחר ופ' בר"ן שאפשר' שב' דלכך לא חיישינן לסחיטה אפ"כ דברי רש"י ובלבוש בהג"ה כגיא דברי רש"י גם כן וא' כאר הגולה : במג"א ס"ק ח' משום תביות של שייפים רגא לומר ומה בכך שעוב' לדבר מצוה אם אחר הגרס בהגזירה המקומם עומדת ע"ש בב"ח : סעיף קטן יו"ד הא דדברי הרא"ש אסור לבקיף וח"מ נראה בהב"ח ועפ' סי' תל"ח בב"י ולפי"ז אם אינו מעבירה אם אינו מעבירה אינו אסור לבקיף : ס"ק יא לא מנגב כו' ליכא אסורא כ"כ כמו בסחיטה לכן לא ששבו כ"א לאיסור ממור דסיט סחיט' ולכן הקילו בס"ם בס"ב דליכא איסור סחיטה אע"ג דאיכא איסור רחיצה . וכמ"ש רמ"א לעיל סימן תקנ"ד סעיף י"ד : והרי"ף כתב כו' לריך אמי אלא להליא דברי הס"ם והרי"ף אינא ביומא דף ע"ם ע"ל זעיר'

מחצית השקל

בריא בשע"ע סעיף ט' אבל אם אם בס רקים מותר בתוספת ישנים דף ע"ח מבואר דאסור בכלי חרס אפילו רקים :

כ"ש ל"ל לר"י ברי' דריב"ל בר אריא מעליתא דעביד אבל מלתא דאם אם בשרינן יום"כ ומותר בגדים ומנעל אותם כגון כלים נגובים לעבר מקנח בה פניו ידיו ורגליו . ערב ש"ב שורה אחת בגדים (ולא מצריך לעשותם כגון כלים נגובים) לעבר מעבירה ע"ג עיניו כו' ל"ל ר' יעקב לר"י ב"ח חיפכא אמרת לן (פירש"י דבש"ב אמרת שבשבת בכלים נגובים . וביה"כ לא אמרת דבשבת בכלים נגובים) ומותביה דבריהם אינם ראויים לאכילה ואסור לבלוע משא"כ ביום אין שם אוכל על רוק כלל ומותר אפי' לכתחלה .

לבושי שרד

סק"ד (°) עסס"ע . דהחולה רוחץ כדרכו אף על פי שאינו מסוכן : סק"ז (°) אפי' אלא"ש וכו' . ע"ש בא"ח סק"ג : סק"ח בעובדא דהבראו דחלדד וכו' דאפילו דף ע"ז : ש"ע ס"ט (°) דאפילו בס חסרים . וכ"ש מלאים דיש לחוש שיחזו המים עליו :

באר הגולה

כ ברייתא יומא ע"ז ל מיפרא דרב ושמואל שם וכפירוש רש"י שם דאינו נראה כמלבוש אלא מושאו על כתיפו מ שם ובאביי כ מור בשם בכ"ג (° ותכתיב עשו חיזוק לדבריהם שאין לה סמך מן הכתוב יותר מכל תורה כ"י) ם בעיא שם ולא איפשטא ופסקו הפוסקים לאומרת ע ברייתא שם ע"ש מהא דר' יוסף ואביי שם ל שם ע"ש ובאביי ק שם כרב אחי ר כרב יהודה ורבה שם

עטרת זקנים

איסטנים יש להיות בלוש יש לבלוש על פניו אז לפלוף ע"ג עיניו לא נרע מאלו היו ידיו מלוכלכות מ"מ צריך ליזהר שלא ירחוץ אלא במקום שצריך (מורי בכ"ח) : * להקביל פני אביו אז פני רבו דוקא בלוש אין לו דרך אחרת ליצא לגבי רבו (מהרש"ל בביאורי סמ"ג בה' שבת) :

נתיב חיים

תריג מ"א ס"ק י' °) כ"ש כאן דיש איסור כ"ב ולי נראה דבתוספת סו"ש ח' ברייס שקבו אתיר שרי לעבור במים ביחוש שמא אתי לידי סחיטה ואיתרע מלוה שאני ע"ש ודבריהם תמוהים דהא בבילה דף י"ח גזרינן שמא יסחוט אפילו בשבילה מלוה וכ"ל במ"ש הרא"ש ביומא סימן ד' כיון שלא התירו לו אלא דרך מלבוש בלבד שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו מיבער' מילתא ולא אתי לידי סחיטה וכדאמרינן . דהה עובלת בבגדיה אך אתי לידי לחוד לא שרינן בתילי דרשות לבד הרא מלוה שאני וכירוף עצמא אחרינא דמיבערא מילתא לא אתי לידי סחיטה ועיין ביומא סימן ד' וכיון דהתירו חכמים בדבר מלוה עדיף טפי לעבור' מלבפיס בהלוך :

אשל אברהם

א] יכול לעבור ובתשובת הרשב"א סימן קפ"ד חיבר להתיר רביבה בבה"ג ע"ש פלפול נחמד :

חתם סופר

אוכלים בסיו לא נרע רוק מאוכלים שאינם ראויים לאכילה ואסור לבלוע משא"כ ביום אין שם אוכל על רוק כלל ומותר אפי' לכתחלה .

לבושי שרד

סק"ד (°) עסס"ע . דהחולה רוחץ כדרכו אף על פי שאינו מסוכן : סק"ז (°) אפי' אלא"ש וכו' . ע"ש בא"ח סק"ג : סק"ח בעובדא דהבראו דחלדד וכו' דאפילו דף ע"ז : ש"ע ס"ט (°) דאפילו בס חסרים . וכ"ש מלאים דיש לחוש שיחזו המים עליו :

ס מסכה סס וכו"ל כסכמת כפוסקים ח רמב"ם בפ"ג ל ומיים סס כיון שנעלה מקנה זו ב ליקחיו לעזל סי' תקנ"ד ל ברייתא יומא פ"ז ב לן פירש הרא"ש סס ג הרי"ף ורא"ש מסקנא דגמרא ע"כ ד מסכה סס ע"ג וכו' מלעיגר ה בסכמת כפוסקים ז רמב"ם בפ"ג מדין כתי' ר"י ז רמב"ם סס וכעור מכא דשמואל סס

עטרת זקנים

* מי שראה קרי אפילו כאינו רגיל לרחץ גם כן כל ימי הבנה אם רואה קרי (מהרי"ל) וי"ל גם לרחץ אסור אף באם דרכו לרחצו ג"כ כל ימות בשנה אם רואה קרי (הגהות מיימון פ"ב ופ"ל סי' הקנ"ו) ולריך לדאוג כל בשנה כולה :

תריד * אסור לנעול מנעל אפילו על רגל ל' אסור כמו שאסור לנוטיע אפילו ידו ל' במים (רמב"ם) : * אפילו של עץ מחופה עור ולא רחיצה מי שנוהג היתר ללחת בסנדל של עץ (הר"ר ירוחם ע' כי"ד סי' שמ"ב) יש להסתיר לבתחלה אפי' בתנפלאות של בגד אם לא שים לו סוס ביחוס בגופו וכן רחיצה מרגוחי שבלבו יתף לגהרי אם לא בתקוס מלוס לו מפוגק לו כיבה דיש לחוש לסכנת עקרב ואפי' אסטנים אין לילך בתנפלאות בתנר שהיגם מעורבת וכ"ש ברי"ם מסוס דכל דבר שאינו מנעל אסור מסוס משאין (כ"י פי' מ"ח בשם הרא"ש) ואם"ם שרבני הר"ן בפרק בהרא דיומא כראם שחולק על הרא"ש ס"ם ראוי לחתמי' יש מי שכ' אפי' לגורך מלוס לא בריון ליס מנעל אמם לו ליבא מסוס סכנת עקרב וכיוצא בו ואין לדמותו לרחיצה שבתירו לעצו' בנים לגורך מלוס דהחם ל"ל בעין אחר אבל בלא נעילה אפבר על ידי הדחק ויש מי שמתי' לילך בתנעל קרוע אף באם אינו קרוע רק לנעלה הרב(ת"ז):*אחי"כל ל"יוס.ו"ל אפחתי'

יד אפרים

ס"ק י"ב וי"ש גדול רש"י בכתובות

דגול מרבבה

** ומי בסיקון הקדוש בס"ז סק"ל :

חתם סופר

סי' תריד במג"א ס"ק ב'

שערי תשובה

תריד (ג) אסור לנעול כו' וכ' בפר"ל ח"ב סי' ל"ד בתכנים של בנדים יש ליזהר שלא לילך בס"ב ע' לעזל סי' תקנ"ד שבבלתי דבריו בזה :

באר היטב

במפה ולעתר מעבירה ע"ג עיניו דבזה לא חיישין לסחיסה .הר"ף : (יב) כלה . וע"ש ברש"י בכתובות דף ד' ע"ל מ"ל . ופ' בתרוכי דמ"ק שהקשה כן לרש"י ותירץ ע"ש : (יג) לטבול . כ"ל דהלוכשת לבנים מיתרת

לבושי

סקי"ב בכתובות וכו' . כתריכו בזה כמחברים ואין להתריך : סקי"ג (ס) פס"ס דלבדר מלוס שרי רחילה בשאינו להתבוה : תריד ש"ע ס"ב (ס) לנלת בכס. ר"ל דברהב"ן ס"ל דכיון דמותר לנבוס אלו מינים ביה"כ מסוס דלאו מנעל הם אם כן אסור לנלת בכס. (מרדכי) ומ"ל דבר"ן דמותר לנבוס אלו מינים ביה"כ מסוס דלאו מנעל הם אם כן בתקני מנעלא דאם לא בא לנלת בכס אלא

ליזוקא לו אפוקי לבושא לו כל מאי דלריך ליומיה והוא דחיל למיעל בלא מסאני משום עקרבא שרי ליה למיכרך מידי אכרעיה א"ל אסיים גורבי' ויפיק כל לרכו דאמר שמואל אם מחמת סכנת עקרב מותר וכן נמי לענין מיפנק שרי ליה למסיים גורביה דהא ר' יהודה נפיק ברסיטנא אבל מסאני בין מפנק בין לא מפנק אסור עכ"ל קשה במ"ש שרי ליה למיכרך מידי כו' מהי תיתי לאסור כיון דלאו מנעל הוא וא"ל דה"א דאסור משום תענוג דהא אמרי' בגמ' דלא איכפת לן בתענוג כל שאינו מנעל וכ"ת דהיא נופא קמ"ל בה"ג דלא איכפת לן בתענוג א"כ לא סי' לו להתנו' שיש סכנ' עקרב בלא"ה מות' לכל אדם משום תענוג וגרמא ביאור דבריו דהם ע"ד שכ' הר"ן דהרמב"ן הוקש' לו הרבה בענין הך מילים דנפקו בהו הא כיון דלאו מנעל הם הוין משוי ותי' הר"ן דדוקא בשבת שיש היתר מנעל הוין מיני' אלו למשוי מש"ה כי"כ הוין מילים אלו למשוי וע"כ א"ש דברי בה"ג דמ' חלוקות יש בין מנעל אסור לעולם בכל גווני כי"כ וכל שהוא דרך מלבוש כגון בתי שוקיים של בגד או אנפלאו' של בגד מותר לכ"ע דלאו מנעל ולא משוי הם כלל כיון שהם דרך מלבוש אלא דמי שרגל' לברוך על רגליו דהוא אינו דרך מלבוש או לנעול נורבי' דהוא אינו מנעל ואין דרך לנוכשו אלא להגלל מס"זק בדריסת רגליו מן הארקב בזה קמ"ל ה"ג דלא הוי משוי וכמסקנת הר"ן דכיון זה ה"ל כמנעל ואמר בה"ג דבתרי גווני יש לנו היתר זה דלא הוי כמשוי דהיינו בתי שהוא מפונק ולא די לו בבתי שוקי' או בתי אנפלאות של בגד שהם רכים כמ"ש הרמ"ם דזה דרך הוא מכל המינים הנזכרים בגמ' וכל שהוא מפונק לא סני ליה באנפלאות או בתי שוקים אלא צריך דבר קשה כמנעל שמגין עליו עפי מן הקרקע שתחת רגליו בהליכתו א"כ דאינו מפונק אלא דבעי למיזל לאקי' מורכה שיש שם סכנת עקרב ואינו מיזל בלבים' בתי שוקים כי הם רכים והעקרב עוקן אותם אלא בעי דבר קשה ובאנו הנ' דרכים התנה עליה' שיש לו צורך ליזל בגון לדבר מצוה או לשאר דבר הברח לו ביום ההוא וע"כ מוכרח לו לנעלה מבימו וצריך דבר קשה על רגליו בזה התירו לו לברוך דבר קשה ולא הוה כמשוי וכן נמי נורבי' שאינו דרך מלבוש כמנעל מ"מ התירו כיון שצריך לכך מחמת מפונקתו או סכנת עקרב והוא הוכרח בהליכה זו והכיא ראיה מדשמואל דאמר כו' דהיינו בגמ' אמרי' החיה תבעול את הסנדל משום לינה אמר שמואל אם היה סכנת עקרב מותר דק' ל"ל למימר מותר הל"ל אמר שמואל וכן מחמת סכנת עקרב ול' מותר שאמר שמואל משמע כאלו הוא דין אחד אלא נראה דודאי כן הוא דאין בהתירו בסנדל אלא קמ"ל דיש היתר לענין שלא יהא נחשב למשוי אף שהיו דרך מלבוש מ"מ מותר מחמת סכנה וסיים ע"ז וכן נמי לענין מיפנק כו' פי' דלאו דוק' מפני הסכנה אמר שמואל אלא ה"ה אם הוא מפונק מותר לו בדבר קשה אף שהיו מלבוש ורמ' ע"ז דהא ר"י נפיק ברסיטנא כו' פי' בדברים אלו שהם "קשים ולא היה לו די בלבישת אנפלאות או בתי שוקים בדרך כל אדם מפני שהיה מפונק והיה צריך לדבר קשה ולא היה חש למשוי והיינו רבותא דאמר מיני' שהוזכר שם ולבסוף אמרו בגמ' רבה הוא כריך סודר' אמרי' ונפיק דק' למה אמר בזה כריך ולא כמ"ש בשאר אמורים נפיק אלא דבסודר לא הוה רבות' אי נפיק בתי שוקים שזה הוא דרך מלבוש אלא הרבותא היא שכריך אות' שלא בדרך מלבוש ואפ"ה שרי משא"כ באינך אמורי' הוה הרבותא אפ' שלא בדרך כריכה ופ"כ סיים בה"ג אבל במסאני אפ' במפונק אסור וה"ה בסבנת עקרב דשוין הם לבה"ג ולא זכר מפונק אלא אחר שהוא מזכיר דברי ר"י דנפיק ברסיטנא מפני שהיה מפונק והטור מביא בקיצור דברי בה"ג דהיינו הלבוקה דמחמת סכנה ואינו עליו וז"ל ול"ג דבזה שיש סכנת עקרב מותר אפ' במנעל ממש ואפ' שלא במקום מצוה מותר אפ' לנעול ממש וכפל לשונו כי ב' חלוקות זכר בה"ג הא' בנורבי' שהוא דרך לבישה כמו מנעל אלא שאין דרך לילך בו הבי' בכורך סביבות רגלו שאינו דרך לבישה שיש בו ב' חלוקות זכר בה"ג הא' בנורבי' שהוא דרך לבישה כמו מנעל אלא שאין דרך לילך בו הבי' בכורך סביבות רגלו שאינו דרך לבישה שיש בו הוא או' דאין כאן קפידא לגמרי הן מחמת מנעל ממש הן מחמת הלבישה הכל מותר מפני הסכנה והוא אפ' מ"ש שמואל מחמת הסכנה מותר הוא ממש כמו היה דאפי' בסנדל ולא זכר הטור שלונתא על מפונק להתירו במנעל כי לא הוזכר בדברי שמואל רק סכנה. הארכתי קצת בזה לפי שמו"ח ז"ל הטריח שלמו בדברי בה"ג והקשה לו מ"ש וכן כמי למאן דמסיקא אחר שהתחיל בו תחלה ומתוך כך נכנס בדרכים לחלק בין מפונק לסכנה לבה"ג ובטור הביא ואפי' שלא לצורך מלוה וכן לצורך מלוה מותר אפי' לנעול מנעול ממש ודרכו רחוק' מאד ממנו וחלילה לנו להטור יתיר משום מלוה לנעול ממש בלא סכנה ובלא מפונק דזה אין לו רמיה ומבואר הסיפר דודאי לא מועיל מלוה לזה דהא כל היום עסקי' במלות וא"כ יהיה מותר בסנדל אלא הני' הכבוה כאחר הית' לפי הב"י וכמ"ש. כלל העולה דלד"ה אין שום היתר לנעול מנעל אפ' לדבר מצוה ובלבישת בתי שוקיים של בגד או אנפלאות אלא בדרך כל אדם ים סכנת עקרב והוא צריך ליזל שם בה"ג אינו מתיר במנעל אלא לברוך ע"ג דנפיק ברסיטנא אינו הוא דרך מלבוש אלא הרבותא היא שכריך אות' וכן הדין במפונק והטור הולך בהסכנה מתיר אפ' במנעל ממש ומכי קי"ל אבל מפני בלבוש אפ' במפונק אסור וה"ה בסבנת עקרב דשוין הם לבה"ג ולא זכר מפונק אלא אחר שהוא מזכיר דברי ר"י דנפיק ברסיטנא מפני שהיה מפונק והטור מביא בקיצור דברי בה"ג דהיינו החלוקה דמחמת סכנה ואינו עליו וז"ל ול"ג דבזה שיש סכנת עקרב מותר אפ' במנעל ממש ואפ' שלא במקום מצוה מותר אפ' לנעול ממש וכפל לשונו כי ב' חלוקות זכר בה"ג הא' בנורבי' שהוא דרך לבישה כמו מנעל אלא שאין דרך לילך בו הבי' בכורך סביבות רגלו שאינו דרך לבישה שיש בו הוא או' דאין כאן קפידא לגמרי הן מחמת הלבישה הכל מותר מפני הסכנה והוא אפ' מ"ש שמואל מחמת הסכנה מותר הוא ממש כמו היה דאפי' בסנדל ולא זכר הטור שלונתא על מפונק להתירו במנעל כי לא הוזכר בדברי שמואל רק סכנה. הארכתי קצת בזה לפי שמו"ח ז"ל הטריח שלמו בדברי בה"ג והקשה לו מ"ש וכן כמי למאן דמסיקא אחר שהתחיל בו תחלה ומתוך כך נכנס בדרכים לחלק בין מפונק לסכנה לבה"ג ובטור הביא ואפי' שלא לצורך מלוה וכן לצורך מלוה מותר אפי' לנעול מנעול ממש ודרכו רחוק' מאד ממנו וחלילה לנו להטור יתיר משום מלוה לנעול ממש בלא סכנה ובלא מפונק דזה אין לו רמיה ומבואר הסיפר דודאי לא מועיל מלוה לזה דהא כל היום עסקי' במלות וא"כ יהיה מותר בסנדל אלא הני' הכבוה כאחר הית' לפי הב"י וכמ"ש. כלל העולה דלד"ה אין שום היתר לנעול מנעל אפ' לדבר מצוה ובלבישת בתי שוקיים של בגד אנפלאות אלא בדרך כל אדם יש סכנת עקרב ע"ג דנפיק ברסיטנא אינו הוא דרך מלבוש וא

תרטז א לו' לעכו"ס. אבל ישראל אסור לרוחצן ולכוכן מפני שהוא כהל' כמה שרוחץ וסך ידיו [כ"י] ול"ל דהא דאי' בגמ' והא מותרין לכתחלה קתני היינו שהגדול מליץ להם מים בכלי והן רוחצים עצמן וכ"מ כת' דמותר לישראל לרחוץ אותו בחמין שהוחמו מאתמול וע"י עכו"ס מותר להחם להם חמין וכ"כ במרדכי פ"ב דביצה עכ"ל: ופליאה בעיני עליהם דהא משמע שלימ' שיטו מרחיצין הקטן (°) כין לפני המילה כו' הא אפי' בלא מילה שרי והר"ן שם וכמ"מ פ"ב מה"ש כתבו דאפי' במילה לא שרי אלא זילוף ומשמע בהדי דבשאר קטן אסור הכל · לכן כ"ל דודאי כל דבר שהוא משום עיטוי לא גזרו בקטן ולכן מותר גדול לרחצן בצונן ולסוכן בידים כדאיתא בגמ' בהדיא אבל אבל רחיצה בחמין לאסורה אפי' בשבת לף בתיקוק אסור ולא הותר אלא ע"י עכו"ס כמ"ש סימן שכ"א בס"ז ולזה נתכוין הטור בכ"ל ברור אבל לומר לעכו"ס שיחם לו חמין אסור כדאיתא בבדיא (°) בגמ' בעירובין דף ס"ח ובכרי ר"י שבמרדכי פ"ב דביצה ל"ע ואפשר דבי"ט מקיל (°) ופסי' תקי"א ס"ב בבה"ט מוכח שכ"ד רמ"א ובזמן הזה אין נוהגין לרחצן ולסוכן כלל (לבוש) (°) וכ"מ סי' של"א: ב מחכיין לאותו · פי' ר"י כל חיוך קטן לא שייך (°) אלא בחב ע"ם בחומ' (הג"מ) ומ"מ כ"ל דלא תתן להם להכול דהוי כמחכילו בגילות בידים ול"ד (°) לבוכה ברשאים ליתן לו לאכול חוץלסוכה דהתם בחכיל' אין אסור והיא נותנת לו ומה לה אם יאכל בסוכה או חוץ לסוכה ואינה מחוייבת להכניסו לסוכה משא"כ כאן דהחילה בעצמו אסור והוי כנותנת לו בגילה אלא בשאוכל א"ל להפריש עפי' שמ"ג ועוד דהתם הוי מ"ע (°) עפי' רס"ע: מה *) שאין מדקדקין בזמן הזה להתעטות חיוב בשבת ר"כ מעשה דהכל לומדים והוי כחולים ועוד דשתמא חשיבי חולים [כ"ח]: ג שמא נשרו. ואפי' הוא נעשה בן י"ג בי"כ עמ"ש (°) פי' ל"ג ס"י וכה"ע סימן קכ"ה ס"כ אבל אחר תעניות (°) משמע דא"ל להתעטות אא"כ יש לו כ' שערות: אע"פ הוא רך כו' · דהוה ספיקא דאורייתא דשמא נשרו הסימנים: שם (°)עפי' רס"ע. כמ"א שם ריש הפי' דאיסור לא אסור ליתן לתינוק אבל איסור עשה שרי וכ"כ בבה"ט שם ד' כרב הונא ורב נחמן שם כ כרבי יוחנן בשם רבי"ף ורבב"ם בפ"ב שם ו רבב"ם שם וכל כו :

עטרת זקנים

שאם אדרבא ידאג יוהר ויפשפש במעשיו ויתקנם שהא קיבל זכיותיו בחשבו של חייו ובשאר ברוס בלא מגו' שקיבל כבר שכרו ע"כ ברוך לומר ד' המורים הרחבויים של הכליס שהם הסגלים לקרוי (לשם מן השמים) כי כל הזיונות שלהם שלים כמיין קרי ועיי יגלל הקרי כי הקרי בא הסמחל ולכן יכוון ברי"ה ובפוסי תיבות של ד' המורים ובם ד' כוללים הם קל"ח ויכוין לסלק מעלמו סמחל הבולה קל"ח ע"כ . תרי"ן * והוהר לוהר לעכו"ס לרחצן אבל אסור לגדולים לרחצן

יד אפרים

תריו בט"ז ס"ק א' אבל לא יסוך בעצמו אלא ע"י עכו"ס כנ"ל:

דגול מרבבה

*וכבו"בב"ח בבכה י"ג לריך להתעטות ומ"מ אע"ל דהיינו בחיבו בחוס אבל

הגהות רעק"א

סי' תרטז סעיף ב' קטן הגרי'.

לבושי שרד

תרטז ס"ז סק"א (°) בכרח בשוס סכנה. ברוח רעה שהיה על כלחם הנלקח בידים בלא נטלו בחרית רש"י יומא ד' מ"ז : מ' א סק"א (°) בין לבני המילה כו' . הא בלא מילה לא הוי"ר כנ"ל : שם (°) בגברא בעירובין וכו'. ביתוקא דליהבפדתמיתי בשבת ואמר שמיליה לאיתיה אם היא ערוכה וליחס לי' בכרי הגב אחיי שבת אבל בשביל בתיקוק לבד אסור גם על ידי בכרי : שם (°) ובזמן הזה דלא אקלי אלא בחב דאפבר דכיו"ם מקיל אלא אקלי אבלפני פניו לומר דרמ"א שם נהי דשהו בעצמו אסור ליראל בעצמו אבני הידים לאכור ואפילו כי"ע שבכרי כתב שם רמ"א דאסור לחחס לו על ידי בכרי וגם לעניין שיראלו ישראל בפיס שבחמה דבהב שם רמ"א לחהיר הא כה' המ"א שם סק"ז דמסקנת ברמ"ה עלמו אח"כ לאיסור בן ל"ל כוונת המ"א ובכפר חבר הסה סימן תק"א פי' בכרי המ"א דבאן בחמתמל נבטהו ובדין הם נרגלי הקטן. דע"כ בליל' מכן מנגיעו דאין ליהן אם מיעלין ברגליו דמוסם עשם מיתה : ופריך והא מוסרים לבחמלה קמי. ופרש"י שאם לא לימלך ע"ל אלמילהו ורמון לוחו והא ספיר יש דהיום עשאו לו בכ"ל ומסיק אלא הכ דלאו רביתיהו בזרי נהו דגם הכ דינמייהו לא גזרי בהו רבנן בכ"ל הגמ' ופ"ב הש"ם לא מייריי בל ידי בוי אדא דלשון מוסרים לבחמלה לא מעשה בן. ועוד דא"ל דמייריי בל ידי בוי מ"ל ש"ד דמ"ב נמילה אסור דע"כ היום מבטו לו. ויתבו שהגדולים עבו לו מי הא אפבר לחלות שבעשה ע"י בוי . אע"כ הש"ם לא מייריי מבוי . אלא דבא הוסר ל"ח בשהקטן עושה בעצמו אין הגדולים מעבבים בל ידו אלא דשמשו שהגדולים יסמו ויסבדו הגדולים עבו לבם. דהקטן בעצמו אין בו דמה לעבבות בעצמו ולזה דמה דהא מוסרים לבחמלה מעשה דאפי' הגדול יכול לעבבותו : וכ"ה כתב דמוסר בי' ר ל אלין בחוסת הרר"י לאסור הרמילה מיי ישראל אלא נקט בוי כדי לבחיר לחשם אמנין היום ע"י בוי : וכ"מ במרדכי פ"ב דביצה סימן תר"ם וח"ל ולא יסוס אדם אמנין ביום טוב בו' ודבים יודע כתב דמוסר לרמון חיוק קטן בדאי' בפ"ב דיומא דמיוקות מוסרים בדרמילה ובילה ביה"כ. דבל מידי דאים בים רבים' דמיוק. לא גזרי בי' רבנן . וא"ל דלא גזרו אל חיוק נרמון אבל אסור גדול לעבבות הבעצמו לאדם שיש רמילה : דהא אינו שוה לכל נפש כו' אבל. מעשה דבדרי המיר לחחס ישראל המן ביום טוב בטוך חיוק וה"ה דברי ביה"כ לחחס אל ידי בוי בעיר. ובזה הולא בחירבי. אבל בהיים עצמה בחומרת ע"י ישראל בזה לא פליני ובכ"מ בדי רק זה כתב הבים דאם בגדי מחים אמנין ביום אן יחי' הרמילה עיי בוי ובזקה ע"ם : דהא אבבה אלמה פיים דשבת : הא אפי' בלא מילה בדי ר"ל לבב"ם וכן לדהב"י דא"ל דהרמילה שבחרה בקטן ביום הכפורים הייט בחמין.

מ"ל בריית יומא ע"ח ב מבבה שם פ"ג ובדהוקי לה רב מבדא ורב נחמן ג בריית שם ד כרב הונא ורב נחמן שם כ כרבי יוחנן בשם רבי"ף ורבב"ם בפ"ב שם ו רבב"ם שם וכל כו :

עטרת זקנים

שאם אדרבא ידאג יוהר ויפשפש בחשבון ויתקנם שהא קיבל זכיותיו בחשבו של חייו ובשאר ברוס בלא מגו' שקיבל כבר שכרו ע"כ ברוך לומר ד' המורים הרחבויים של הכליס שהם הסגלים לקרוי (לשם מן השמים) כי כל הזיונות שלהם שלים כמיין קרי ועיי יגלל הקרי כי הקרי בא המחל ולכן יכוון ברי"ה ובפוסי תיבות של ד' המורים ובם ד' כוללים הם קל"ח ויכוין לסלק מעלמו סמחל הבולה קל"ח ע"כ . תרי"ן * והוהר לוהר לעכו"ס לרחצן אבל אסור לגדולים לרחצן

יד אפרים

תריו בט"ז ס"ק א' אבל לא יסוך בעצמו אלא ע"י עכו"ס כנ"ל:

דגול מרבבה

*וכבו"בב"ח בבכה י"ג לריך להתעטות ומ"מ אע"ל דהיינו בחיבו בחוס אבל

הגהות רעק"א

סי' תרטז סעיף ב' קטן הגרי'.

לבושי שרד

תרטז ס"ז סק"א (°) בכרח בשוס סכנה. ברוח רעה שהיה על כלחם הנלקח בידים בלא נטלו בחרית רש"י יומא ד' מ"ז : מ' א סק"א (°) בין לבני המילה כו' . הא בלא מילה לא הוי"ר כנ"ל : שם (°) בגברא בעירובין וכו'. ביתוקא דליהבפדתמיתי בשבת ואמר שמיליה לאיתיה אם היא ערוכה וליחס לי' בכרי הגב אחיי שבת אבל בשביל בתיקוק לבד אסור גם על ידי בכרי : שם (°) ובזמן הזה דלא אקלי אלא בחב דאפבר דכיו"ם מקיל אלא אקלי אבלפני פניו לומר דרמ"א שם נהי דשהו בעצמו אסור ליראל בעצמו אבני הידים לאכור ואפילו כי"ע שבכרי כתב שם רמ"א דאסור לחחס לו על ידי בכרי וגם לעניין שיראלו ישראל בפיס שבחמה דבהב שם רמ"א לחהיר הא כה' המ"א שם סק"ז דמסקנת ברמ"ה עלמו אח"כ לאיסור בן ל"ל כוונת המ"א ובכפר חבר הסה סימן תק"א פי' בכרי המ"א דבאן בחמתמל נבטהו ובדין הם נרגלי הקטן. דע"כ בליל' מכן מנגיעו דאין ליהן אם מיעלין ברגליו דמוסם עשם מיתה : ופריך והא מוסרים לבחמלה קמי. ופרש"י שאם לא לימלך ע"ל אלמילהו ורמון לוחו והא ספיר יש דהיום עשאו לו בכ"ל ומסיק אלא הכ דלאו רביתיהו בזרי נהו דגם הכ דינמייהו לא גזרי בהו רבנן בכ"ל הגמ' ופ"ב הש"ם לא מייריי בל ידי בוי אדא דלשון מוסרים לבחמלה לא מעשה בן. ועוד דא"ל דמייריי בל ידי בוי מ"ל ש"ד דמ"ב נמילה אסור דע"כ היום מבטו לו. ויתבו שהגדולים עבו לו מי הא אפבר לחלות שבעשה ע"י בוי . אע"כ הש"ם לא מייריי מבוי . אלא דבא הוסר ל"ח בשהקטן עושה בעצמו אין הגדולים מעבבים בל ידו אלא דשמשו שהגדולים יסמו ויסבדו הגדולים עבו לבם. דהקטן בעצמו אין בו דמה לעבבות בעצמו ולזה דמה דהא מוסרים לבחמלה מעשה דאפי' הגדול יכול לעבבותו : וכ"ה כתב דמוסר בי' ר ל אלין בחוסת הרר"י לאסור הרמילה מיי ישראל אלא נקט בוי כדי לבחיר לחשם אמנין היום ע"י בוי : וכ"מ במרדכי פ"ב דביצה סימן תר"ם וח"ל ולא יסוס אדם אמנין ביום טוב בו' ודבים יודע כתב דמוסר לרמון חיוק קטן בדאי' בפ"ב דיומא דמיוקות מוסרים בדרמילה ובילה ביה"כ. דבל מידי דאים בים רבים' דמיוק. לא גזרי בי' רבנן . וא"ל דלא גזרו אל חיוק נרמון אבל אסור גדול לעבבות הבעצמו לאדם שיש רמילה : דהא אינו שוה לכל נפש כו' אבל. מעשה דבדרי המיר לחחס ישראל המן ביום טוב בטוך חיוק וה"ה דברי ביה"כ לחחס אל ידי בוי בעיר. ובזה הולא בחירבי. אבל בהיים עצמה בחומרת ע"י ישראל בזה לא פליני ובכ"מ בדי רק זה כתב הבים דאם בגדי מחים אמנין ביום אן יחי' הרמילה עיי בוי ובזקה ע"ם : דהא אבבה אלמה פיים דשבת : הא אפי' בלא מילה בדי ר"ל לבב"ם וכן לדהב"י דא"ל דהרמילה שבחרה בקטן ביום הכפורים הייט בחמין.

תרטז הקטנים מתי יתחילו להתענות. ובו ב' סעיפים :

א ה התינוקו' מותרים בכל אלו חוץ מנעילת הסנדל שאין חוששים כל כך אם לא ינעלו : הגה *(א) ומותר לעכו"ס לוחר לעכו"ס (ה)לרחצן ולסוכן אבל לאכילה אפי' בידים שרי. (טור) :

ב ג קטן (הבריא) בן תשע שנים שלימו' ובן עשר שנים שלימו' ב מחנכין אותו לשעו' ג ביצד היה רגיל לאכול בב' שעו' ביום מאכילין אותו בשלש היה רגיל לאכול בג' (ב) מאכילין אותו בד' לפי כח הבן מוסיפין לענו' אותו בשעו' (ג) (וה"ה לקטנה הבריאה) (טור) ד בן י"א בין זכר בין נקבה מתענים ומשלימים מדברי סופרים כדי לחנכן במצו' : הגה (ד) (ג) וי"ח שאינן לריכים להשלים מדרבנן כלל (ר"ן וה"ז ובהגהות מיימוני בשם ה"ב ורוקח ורא"ם) ויש לסמוך עלייהו בענין שהוא כחוש ואינו חזק להתענות (תרומת הדשן סימן קנ"ה) וכל מקום שמחנכין אותו באכילה מחנכין אותו בתפילה וסיכה · (טור) ה בת י"ב ויום אחד ובן י"ג ויום אחד שהביאו שתי שערו' הרי הם כגדולים לכל מצו' ומשלימים מן התורה אבל אם לא הביאו שתי שערו' עדיין קטנים הם ואין משלימין אלא כדברי סופרים : הגה (ה) ופפי' הוא דך וכמוש לריך להשלים דמייפי' ג שמא נשרו הסערות(תרומת הדשן סי' קנ"ה) ו קטן שהוא פחות מבן תשע אין מענין אותו ביום כפור כדי שלא יבא לידי סכנה

הגה אפי' אם רולה להחמיר על עלמו אומין בידו (כל בו) :

עוברות

אינו לעשות מעשה בידים אבל לא יהנה אלא הרחילה אבי"ע כלי ולא ידיה ידיו במיסותא"ג דתנא דבי מנשה מדיחה ידה במים ונותנת פת לתינוק שם הוא (°) הכרח משום סכנה.וכן סיכה אפשר לסוך ע"י כלי אבל לא בעצמו אלא ע"י עכו"ס ואפשר דגם הר"ן ורש"י כיונו זה דלא כמו אלא לשורו' שיש היתר לעשות בידים והיינו בדרך שזכרנו : (ב) מאכילין אותו בריבית.'זה אינו מדוקדק דהא מאכילין אותו בשלשה ג"כ היינו בריבית אלא ל"ל בארבע והיינו בחמשית וכ"ה בהרמב"ם : (ג) וה"ה לקטנה הבריאה כנ"ל : (ד) שא"ל להשלים מדרבנן כלל· אבל מיסוך לשעות לריך דזה דעת ר' יוחנן שאמר בן י' אין י"א מאכיין אותו לשעות וכן י"ג לתיסוק וכת י"ב לתיסוקת מעלימין מדאורייתא : (ה) ואפי' תולה

הוא מיותר לגמרי דהא אשת חבירו שאסור ליתן בתעה א' ומותר בגיעה וא"כ כיון שב' תחלה איסור גיעה פעיעה שאסור בתעה א' ולפי"ד לחלק דבכו"כ לא אסור בש"ע הגיעה כי באותו יום הולכת בבגדים בזוים ולא יתאו' לה כ"כ משא"כ בי"כ הולכת בבגדים נקיים ובי"כ יש ג"כ לחלק דבלילה יש לאסור אפי' הגיעה דתשמים רגיל בלילה אבל ביום אין איסור כ"א בשינה בתעה א' אבל לא בגיע בפרט שיש עליו בש"ם ס"ם תרי"ב משא"כ בשינה שאו אין עליו אימה יש ליזהר אפי' ביום בתעה א' ועי"כ כ' כאן תחלה איסור גיעה דוקא כלילה וכ"ה בתשובה ליל י"כ אסור ליגע בו' משמע אבל ביום א"ל ליזהר ואח"כ כ' הש"ע איסור שינה בתעה שהוא אפילו ביום כנ"ל דעת הש"ע והוא נכון :

תרטז (א) ומותר לומר לעכו"ס לרוחצן. בשם הר"ר יהודה ר"ל שהותמו לעוקר נוי : וכתבו הגדולים דהיה בקטן הגדול בהיה בזה שגם הוא רוחץ וסך ידיו משא"כ בתחלה · אלא דקשה הא אמרינן בבריתא תינוקות מותרים בכולן חוץ מסגדל ומפרפי' בגמ' מותרים לכתחלה ופירש"י שאם כא לימלך א"ל התחילהו ורחוץ אותו ומכח זה כתב הר"ן דמוכח בגמרא שמותרים הגדולים להתחילו ולהשקותן ולהרחיל' ולסוכן עכ"ל· וכ"ל דה"ר יהודה מפרש דהיתר הוא דבכל לא יהנה אלא הרחילה תהי"ע"י כלי ולא ידיה ידיו בכיסותא"ג דתנא דבי מנשה מדיחה ידה במים ונותנת פת לתינוק שם הוא (°) הכרח משום סכנה.וכן סיכה אפשר לסוך ע"י כלי אבל לא בעצמו אלא ע"י עכו"ס ואפשר דגם הר"ן ורש"י כיונו זה דלא כמו אלא לשורו' שיש היתר לעשות בידים והיינו בדרך שזכרנו : (ב) מאכילין אותו בריבית.'זה אינו מדוקדק דהא מאכילין אותו בשלשה ג"כ היינו בריבית אלא ל"ל בארבע והיינו בחמשית וכ"ה ברמב"ם : (ג) וה"ה לקטנה הבריאה כנ"ל : (ד) שא"ל להשלים מדרבנן כלל· אבל מיסוך לשעות לריך דזה דעת ר' יוחנן שאמר בן י' אין י"א מאכיין אותו לשעות וכן י"ג לתיסוק וכת י"ב לתיסוקת מעלימין מדאורייתא : (ה) ואפי' תולה

באר היטב

תרטז (א) לרחצן . ובזמן הזה אין נוהגין לרחצן ולסוכן כלל לבוש עיין שא"ח סעיף ס': (ב) שא"ל - אבל מיסוך שעות לריך ע"ז . ואין מדקדקין בזמן הזה להתעטות תיקוק בשם ב"ב ובשם דגדולים . וכ"כ בספר מעבדים . ועי' בספר מעבה לבון ג"כ :

ביאור

תרטז ס"א שאין חוששין כו'. שם : ומותר לומר כו'. כ"כ הטור בשם ר' יהודה ועמ"ש מ"ש בשם ב"י וכ' ולכן כ"ל דודאי כו' ולזה נתכוין הטור כו' וכ"כ בבב"מ פ"ג ס"כ וז"ל שם וכ' רבינו יהודה שמותר לומר לא"י לרחוץ התינוק אפי' בתחלת בכותחו בו ביום ד"ר כל מידי דרבינו ל"ג רבנן ותמיין ובבן רבינו"ה דאר"ח תמיין ובמן שסכהנו אחי בילדותו בן עבדו לו בזקנותו ובזר דסהם הינוקות מולין בן אלל חמיין וכוי כמו חולה אחין בו שבבה דלומר לא"י ובוסה וכ"כ סמ"ג וכ"ה דברי הטור וכ"ה בתמכנין כו'. וכר"ן מולק ע"ז : אבל כו'. כ"ל ס"ה הרי"ב : ס"ב קטן. כגי' הרי"ף בדר"ה בן מ' וזמ' מחנכין בן ג' וי"ל הבליתין מנ"ם בן י"ב מדאורייתא ובדר"ב בן מ' וי' מחנכין בן י"א מבליתין מנ"ם בן י"ב מדאורייתא לשעות רש"י בן י"א וי"ל מחנכין בן י"ב מדאורייתא בתיקוקת וכן ר"ה ור"כ אין מחלקין בין תינוק לתינוקת וכן לרי"ו אין לחלק בתינוק בהשלמה מדרבנן בין תינוק לתינוקת ופסק הרי"ף לענין בהשלמה דאורייתא כר"ו דק"ל בפ' יולא דופן דתוך בברק בלאחר הפרק ובכתובות ב' מ' לחמר אבי' כו' אבל לענין מיוק ובהשלמה אין בלבה בר' יוחנן אלא כר"ב. ולשיטה זו מ"ש הגן כו' בשלמה כו' לא בפירש"י לפני שבה קודם הבבה שבות אלא שהיה אלא שבה ממש וכ"ק לפני שבה דדבריהן הכיונו שבה י' לר"ב ושבה י"ל לר"ב ולפני שבה לאולה ובתיים לבריא. ל"ל ר"י כו' לפרקן . היינו י"ב וג"ב לאולה

חכמת

ג"ב עיין במג"א מ"ש דהלבוש כתב כאן סגים נגד הגמ' . וכוונתו דהלבוש כתב שי"ל להיסוך שידאג ויצטער שאבד כל זכיותיו וכו'. ולפע"ד ח"ו לא כתב נגד הגמרא רק דהוי קשה דאם סיים זה הגמ' ואם עלתה לו שנה טובתה לו שהוא בן עוה"ב בשכמא במה דתנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב אי כל האו' תהלה לדוד בכל יום וכו' זה הוי ביד האדם לכך מסר"ל לזרוז שיעשה כן אבל רואה קרי ר"ל זה אינו ביד האדם וכמה קמ"ל זה שיבוא לידי נאוה ככך מפרש דהכוונה לדייק דאם דואג כל הסנה אז עציבות שלו מסתייע אז נשאר זכותו ומובטח לו שהוא בן עוה"ב ולא יגוכה לו מן שכרו כי עציבות שלו מסתייע הא אם לא דאג כל השנה ועלתה לו שנה אז ידע להיסוך כי אין לו חלק לעוה"ב כיון דהיה צריך זכות רב להיות נשאר קיים כל השנה לדיוקא דלהיסוך ידאג ויצטער כי אבד העוה"ב והוי כוונת הלבוש אם לא דאג כל השנה ידאג אח"כ להיסוך וא"ש בעוה"י :

מחצית

מרגיל לכילה ובכבמה דרכים בודקין אם הזב. והוא במב' זכים פ"ב מסבה ב') ובלן מרגילים לכך. דאפילו בפ"ג קודם ז' ימים מוכנים ממנו כ"ד הרגילים להרבות זרע. (וע"כ ס"ם ים פה דאמרב' בל ז' ימים לא היו מוכנים ממנו מאבל כ"ל ערב יום"כ עם שבבה בדאי' ביומא דף י"ח ע"ב. וגם היו מוכנים אותו ערב יום"כ ממאכלים המרגיש זרע. וכן פסק הרמב"ם פ"ב מהלכות מנודה יום"כ. ואפשר דמהרי"ל היה מפרש דדברים המרגיש זרע היו מוכנים ממנו בל ז' ימים. ובמרב יום"כ הוסיפו דאפילו דברים אסרים אחין מרגיש הזרע היו מתפסים ולא היו מניחים לו לאכול הרבה כדי שבא יבא לידי טיבה) ומ"מ לא יחייבם מן הפרעמות ומן הרחמים ויבוא אל ה' בבל נפשו כי חנון ורחום הוא כו' ע"כ"ל. מבמע בלא מדבריו דאם יש לחלוק בא' מן ז' דברים בבודקין הזב תולין בו ואין זה סימן במן הבמים. הבביאוהו לא לרפה ולא לטובה כי הוא היה גרעא ביזקין : (ס"ק ג) מוכנים כו' ובעל הלבוש כתב כו' וז"ל הלבוש ואם מלחה לו שבה מוכנים לו שבוא בן עוה"ב ובלה ולזה אם יחיה ד' ימים בוודאי יש"ל הרבה זכיות אליו. ויש פנים ג"כ לאיחד בים בשלמה לו שבה אדרבא' יזאג יותר ויפשפש במעשיו ויתקנם. שמא קיבל זכיותיו שסמו על סיון ונשאר ברוס ממנות שבבר קיבל שכרו ע"כ"ל . דמ"ש ויש פנים גם בן לאיחד בים כו' הוא נגד דברי הגמ'. דהשמרי' אלה כי אחי ר' דימי אמר מפ"ם מי כבי ומבבי בבים ובבי בבים. ובבבו המוס' רמז לדבר ידאה זרע יחריך ימים ע"כ"ל. ואם יש לומר בבאר ברוס מן המנות אין יבשם דמפים מי כו' וגם על פי אם' דזכיותיו. הביאו אלו · ומלבד דמן הבמים הבביאוהו והרחוהו אחין ה' ספך בבמוהו והיה מייב מיתה לולי שהביאו אלו זכיותיו לא שמעמע בן מפירש"י בבחב ז"ל אל מ"ם מדע שהוא בן עוה"ב שבל הטולם דבב הוא שבא. אחר מדעמו הבביאוהו ולא אל פי בן אלחה לו שבה יש לדעת בלדיק נמור הוא ע"כ"ל. לבון זה מעמע הבראוהו דא"ל מיתו דבלא"ה לדיק הוא. ולא שהאלה בקבה אלו מיתה. אבל הפר"ם הבבים עם פי' ל' אל הלבוש. דאין בן הבמים מבביעים לדיק בעודי דמומאה וקרי. אע"כ דאחלה הראוה לו אחין ה' אחין בשמוהו אלא שיש לו הרבה זכיות והם הביאו אלו עיין שם :

סי' תרטז (ס"ק ה) לומר כו' שהוא כתה לומר כו' ג"י. פמ"ש הטור בשם רבינו יהודי' שמותר לומר לגוי לרחוץ הסיוק לפי' בחמין שהוחמו בו ביום. דבתה מיוק טולה אבל חמין. ודבר אחין בו שבבה לומר לגוי ושוטה ע"כ"ל. ומ"ב הרב"י מבמע דישראל מעמו אסור לרחמן. אלא גב דבהאחילו מותר לישראל בעצמו שאני דשלה דאם רחמן ישראל הרי גם הגדול בחוסן בהבה. ואם בן ה"ה לאוכן ישראל בידים אסור · והא מותרים לבחמה: כו' דאי' ביומא דף ע"ם ע"ב ח"ר חיוקו' מותרים בבלן חוץ מבמילה שבבל. ופריך מ"ש מילה שבבל דאמרי חיוקי מבבי. ומתרצי שמא ה"ל אב דמבבבה לבך. ואפי' לא ה"ל אב היתה האם מבבבבן לעזה בעצמה ע"כ"ל האוס'. וכ"ה בה"ג בל"ל וכ"כ האוס' בחיב בדיב דף ר"ם ע"ב ובדף כ"ט ע"א מבבי' הגמרא לחדיא לר"ל דאין האם חייבת לסך אם בבה. ואע"ג דר"י שם פליג שם ר"ל ולר"י אין לוחר לומר דאשה אינה חייבת לסך בבה מ"מ עדיף למעט במבלוקת ולומר דגם ר"י עודה בזה לר"ל. ופ"ל בא"ל סימן שמ"ג : ומ"מ כ"ל דלא אמן מ"ל בבה חייבת בסיוק : ועוד דהתם הוי מ"ע. ר"ל לאסור בבבה הוא מ"ע : ואיסור לאו חמור. מעשה בדאי' פ"ק דיבמות בשמעתא דעלים וברעוכא נמי פ"ב דיבמות עכ"ל ה"ה סימן ל"ד. ולכן כיון דאכילה נבבה לא הוי רק עשה לכן אפי' ליתן להם מותר. אלא שמ"ל ר"ם רש"ו דשה זה לפי מאי דקי"ל דאפי' איסור דרבנן אין מאכילים בידים כ"ם עשה דאורייתא. לכן כ"ל דמ"ם פה ועוד דהתם הוי מ"ע בשאר איסור מיהו הרמשן דאמרי' בבבה דבאכילה אין איסור כו' ובאמת להאכיל לקטן בידים אין בבבה אפי' לאשה אסור וכ"כ להרי"ל לקטן סי' ר"ע. אלא מה שסילק לעיל דבי"ב האכילה בעצמה איסור בשב עכשיו אבבה אחרת אפי' הי' יוה"כ דומה ממש לבבה בזה. יש להקל יותר בבבה דהוי מ"ע מבזיון"כ. אולם הא"ה בסוף הבחובה הקשה על הטוס' הנ"ל והוכיח מהא דאמרי' בגמרא בסיפ בבה וסיים אין להקל ע"ש : מה שאין כו' בשבת י"ב. ר"ל בשהוא בן י"ל אלימים כמ"ש רמ"ל דאין להקל כ"ל בנער בשם : מבשם דהכל לומדים כו' ומבכיח בל דעת הר"ש בבתובות דף ט"ן ע"ל בפי פרושו של הב"ח דברי רש"י ע"ש אבל בשהוא בן י"ב בנים אלימים ובבבה בבבה י"ג עודה רש"י ונם הב"ש לדיק להשלים מדרבנן אם לא בנער בשם דבמבבן בל דעת י"ל שבבה דמ"ל. ובפר ר"ה בתב בשם הב"ח בל מ"ם ומ"ש ויש לסמוך עליהו בנער שהוא בשם. ול"ל ומהבנם בבל הבתובות בן בין אלימים בלם. ונם בזה"ן מבשיבי אלים (נ"ם) נאמת הב"ם לא הקיל כ"ל בשהוי בן י"ם בב"ל. ואפשר דבם. ל"ר בתב בן מבבבן דבשיה ע"ם בבבה הב"ם. ועוד דשמא אבינו אלים ר"ל בזמן הזה דידהם אולמה לעולם. וסיים הב"ח וכיון דלא בקילים אינם ספק נפשות להקל : (ס"ק ג) שמא כו' בן י"ב ביזה"ב ממ"ם סימן ל"ג בל"ל ול"ל דזה מיקרי בן י"ב שבה ויזה ל'. דהיינו י"ב

מנים

תרטז הקטנים מתי יתחילו להתענות. ובו ב' סעיפים :

א ה התינוקו' מותרים בכל אלו חוץ מנעילת הסנדל שאין חוששים כל כך אם לא ינעלו : הגה *(א) ומותר לעכו"ס לוחר לעכו"ס (ה)לרחצן ולסוכן אבל לאכילה אפי' בידים שרי. (טור) :

ב ג קטן (הבריא) בן תשע שנים שלימו' ובן עשר שנים שלימו' ב מחנכין אותו לשעו' ג ביצד היה רגיל לאכול בב' שעו' ביום מאכילין אותו בשלש היה רגיל לאכול בג' (ב) מאכילין אותו בד' לפי כח הבן מוסיפין לענו' אותו בשעו' (ג) (וה"ה לקטנה הבריאה) (טור) ד בן י"א בין זכר בין נקבה מתענים ומשלימים מדברי סופרים כדי לחנכן במצו' : הגה (ד) (ג) וי"ח שאינן לריכים להשלים מדרבנן כלל (ר"ן וה"ז ובהגהות מיימוני בשם ה"ב ורוקח ורא"ם) ויש לסמוך עליהו בנער שהוא כחוש ואינו חזק להתענות (תרומת הדשן סימן קנ"ה) וכל מקום שמחנכין אותו באכילה מחנכין אותו בתפילה וסיכה · (טור) ה בת י"ב ויום אחד ובן י"ג ויום אחד שהביאו שתי שערו' הרי הם כגדולים לכל מצו' ומשלימים מן התורה אבל אם לא הביאו שתי שערו' עדיין קטנים הם ואין משלימין אלא כדברי סופרים : הגה (ה) ופפי' הוא דך וכמוש לריך להשלים דמייפי' ג שמא נשרו הסערות(תרומת הדשן סי' קנ"ה) ו קטן שהוא פחות מבן תשע אין מענין אותו ביום כפור כדי שלא יבא לידי סכנה

הגה אפי' אם רולה להחמיר על עלמו אומין בידו (כל בו) :

עוברות

אינו לעשות מעשה בידים אבל לא יהנה אלא הרחילה אבי"ע כלי ולא ידיה ידיו במיסותא"ג דתנא דבי מנשה מדיחה ידה במים ונותנת פת לתינוק שם הוא (°) הכרח משום סכנה.וכן סיכה אפשר לסוך ע"י כלי אבל לא בעצמו אלא ע"י עכו"ס ואפשר דגם הר"ן ורש"י כיונו זה דלא כמו אלא לשורו' שיש היתר לעשות בידים והיינו בדרך שזכרנו : (ב) מאכילין אותו בריבית.'זה אינו מדוקדק דהא מאכילין אותו בשלשה ג"כ היינו בריבית אלא ל"ל בארבע והיינו בחמשית וכ"ה ברמב"ם : (ג) וה"ה לקטנה הבריאה כנ"ל : (ד) שא"ל להשלים מדרבנן כלל· אבל מיסוך לשעות לריך דזה דעת ר' יוחנן שאמר בן י' אין י"א מאכיין אותו לשעות וכן י"ג לתיסוק וכת י"ב לתיסוקת מעלימין מדאורייתא : (ה) ואפי' תולה

באר הגולה

נסוף הבוונת סוף כ"ק דיה"כ תמלא חיקון לזה והוא מנוסה . וכ"כ בספר מבבת הסדידים . ועי' הבנות מהרי"ל מ"ם מעבין זה . ועיין בספר מעבה לבון ג"כ :

ביאור

תרטז ס"א שאין חוששין כו'. שם : ומותר לומר כו'. כ"כ הטור בשם ר' יהודה ועמ"ש מ"ש בשם ב"י וכ' ולכן כ"ל דודאי כו' ולזה נתכוין הטור כו' וכ"כ בבב"מ פ"ג ס"כ וז"ל שם וכ' רבינו יהודה שמותר לומר לא"י לרחוץ התינוק אפי' בתחלת בכותחו בו ביום ד"ר כל מידי דרבינו ל"ג רבנן ותמיין ובבן רבינו"ה דאר"ח תמיין ובמן שסכהנו אחי בילדותו בן עבדו לו בזקנותו ובזר דסהם הינוקות מולין בן אלל חמיין וכוי כמו חולה אחין בו שבבה דלומר לא"י ובוסה וכ"כ סמ"ג וכ"ה דברי הטור וכ"ה בתמכנין כו'. וכר"ן מולק ע"ז : אבל כו'. כ"ל ס"ה הרי"ב : ס"ב קטן. כגי' הרי"ף בדר"ה בן מ' וזמ' מחנכין בן ג' וי"ל הבליתין מנ"ם בן י"ב מדאורייתא ובדר"ב בן מ' וי' מחנכין בן י"א מבליתין מנ"ם בן י"ב מדאורייתא לשעות רש"י בן י"א וי"ל מחנכין בן י"ב מדאורייתא בתיקוקת וכן ר"ה ור"כ אין מחלקין בין תינוק לתינוקת וכן לרי"ו אין לחלק בתינוק בהשלמה מדרבנן בין תינוק לתינוקת ופסק הרי"ף לענין בהשלמה דאורייתא כר"ו דק"ל בפ' יולא דופן דתוך בברק בלאחר הפרק ובכתובות ב' מ' לחמר אבי' כו' אבל לענין מיוק ובהשלמה אין בלבה בר' יוחנן אלא כר"ב. ולשיטה זו מ"ש הגן כו' בשלמה כו' לא בפירש"י לפני שבה קודם הבבה שבות אלא שהיה אלא שבה ממש וכ"ק לפני שבה דדבריהן הכיונו שבה י' לר"ב ושבה י"ל לר"ב ולפני שבה לאולה ובתיים לבריא. ל"ל ר"י כו' לפרקן . היינו י"ב וג"ב לאולה

חכמת

ג"ב עיין במג"א מ"ש דהלבוש כתב כאן סגים נגד הגמ' . וכוונתו דהלבוש כתב שי"ל להיסוך שידאג ויצטער שאבד כל זכיותיו וכו'. ולפע"ד ח"ו לא כתב נגד הגמרא רק דהוי קשה דאם סיים זה הגמ' ואם עלתה לו שנה טובתה לו שהוא בן עוה"ב בשכמא במה דתנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עוה"ב אי כל האו' תהלה לדוד בכל יום וכו' זה הוי ביד האדם לכך מסר"ל לזרוז שיעשה כן אבל רואה קרי ר"

תריח (א) חולה שצריך לאכול. בסמוך הוכחתי דמיירי כיום כו משם סכנה דוקא: (ב) אפי' אם החולה כו'. דאמרי' שהוא מעורף: (ג) אפי' ק' רופאים כו'. דלגב יודע מרת נפשו: (ד) מאכילין אותו. דספק נפשות להקל: (ה) יותר בקיאים כו'. בעור כת' בשם הרמב"ן כאם מ' מופלג בחכמ' מאכילין בשבילו אפי' כנגד שניים: (ו) וה"ה אם החולה ורופא מ' כו'. כ"כ העור ורבים מקשים ל"ל הא' מ' שעמו הא קי"ל אפי' הוא עצמו שאומ' צריך מהני אפי' כנגד מאה ותי' כ"ז בשם מהר"י הה"ת דגרע עפי' אם אחר עמו וכמ"ש כאן רמ"א דלא מיישינן דהחולי' אומר צריך משום דמאמין לרופא וק"ל ממה דפרכינן בגמר' תנן חולה מאכילין אותו ע"פ בקיאין ע"פ בקיאין אין ע"פ עצמו לא ע"פ בקיאין אין ע"פ בקי מ' לא ומזה פרכינן על מ"ש שם דמאכילין ע"פ עצמו אז ע"פ רופא מ' ומשיבין הכ"ע דאמר ל"ל ולישנו ליה ע"פ אד בקי ל"ל דאיכא רחריצא בהדי' דאמר ל"ל ופרכי' פשיטא דיש בקיאים דמאכילים אותו ספק נפשות הוא וספק נפשות להקל ומשני ל"ל דאיכא תרי אחריני בהדי' דאמרי' ל"ל (°) ואע"ג דאמר רב ספרא תרי בקי' וק' כתרי ס"מ לענין עדות אבל לענין אומדנא אזלי' בתר רוב דיעות ה"מ לענין אומדנא דממונא אבל הכא ספק נפשות ולא אזלי' בתר רוב דיעות וכיון דאיכא תרי דאמרי צריך אפי' ק' אומרים ל"ל ספק נפשות הוא ופרכינן הא מדקתני סיפא ואם ליכ שם בקיאים מאכילים אותו ע"פ עצמו אבל בריאה דאמר צריך אפי' מ' דאמר ל"ל אפי' כל בקיאים אבל אם אין בקיאים אבל אם אמר צריך אפי' מ' אפי' אין בקיאים אבל אם אמר צריך אפי' מ' אפי' אין בקיאים אבל אם אמר צריך אפי' מ' אפי'

כ"ר ירושלמי ל רמ"ש שם מכת דכריתות פ"ה מ"ב כר"ן שם כ שם ם שם וכן כ' כרש"ם שם והכשיר פ מפנה יומא פ"ג פ גרייתא שם ל מור בשם מגיו כרש"ם

נתיב חיים

מ"א סק"ט (°) ולא חילק. ל"כ משמע כת אם די בנוחר אינו מוחר לאכול בלא מפגר:

יד אפרים

שכ"מ בכ"ל ול"ע דלמה כתב שם בשם כרדב"ז לכיסף דבומעין לרופא ולכאור' דלמעין תרופה שמבחוץ ל"ל דברופא בקי בזה יותר ויודע שהרופא זו תוקע לו וברופא אינו יודע אכל כאן שמתחו' לאכול בזה אחרינן לב יודע מרת כפשו שאם לא יאכל יהיה לו סכנה ולחית אף שברופא אומר שבמאכל יוזקנו שומעין לתולה שמרגיש בנפשו יותר ואין בכח תשובת הרדב"ז בידי לעיין בו: (בתב"מ ס"ק ואו) אלא יהיה פחות מכביצי כ"ל ס"ם הרי"ם ובמקו"מ מני' שלא יהא כביצה ומוחק אלא פחות ולית:

אשל אברהם

דאמאכלין מ"ם מבשר בקודש ומזיר דמאכילין לב מיד ומי' בלקוטי מ"ל דשמי יה"ב דש כיתר לאחורו ואולי המחין ומאכל בהיתר משא"ב בשר קודש ומזיר דמקיף ירדה ולא תקרב דעתה ורחים מאמתו כדה דמותר לכתייתר עתה. וכן אומרים לב תמתין עד בלילה וכלבוש כתב דבאמת בדבר איסור ומי לוקחין לב דלא כמשמעות

חתם סופר

פירש"י ד"ה לאכילת גבור וכו': (שם במנ"א ס"ק ט) ובגבילה משביעית. נ"ב עיין כל זה בתשובותי:

ל כאם הרופא אומר שאינו מכיר החולי הרי הוא כאדם דעלמא ואין דבריו מעלין ולא מורידין: הגה מיהו אם נחלש הרבה עד שנראה לרוב בני אדם שאלנו שהוא מסוכן אם לא יאכל מאכילין אותו (מ"ו המרוך):

ז ל כשמאכילין את העוברות או את החולה (ט) מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור הילכך מאכילין אותו מ ו כשני שלישי ביצה בינונית וישהו כדי אכילת ז ארבעה ביצים והשתיה יבדקו בחולה עצמו כמה היא כדי שיסלקו לצד אחר ויראה כמלא לוגמיו:

ח ג וישקוהו פחות מאותו שיעור וישהו בין שתיה לשתיה כדי אכילת ארבעה ביצים ולפחו' ישהו בין שתיה לשתיה כדי שיעור שתיית רביעית ם ואם אמרוהו שאין השיעורים הללו מספיקים לו או שהחולה אומר כן או שנסתפקו בדבר מאכילים ומשקים אותו ח(ז) כל צרכו (מיר):

ט ע מי שאחזו בולמוס והוא חולי שבא מחמת רעבון וסיגנו שעיניו כהות ואינו יכול לראות מאכילין אותו עד שיאירו עיניו ם ואם אין שם מאכל של היתר מאכילין אותו מאכל איסור ואם יש כאן שני מיני איסורים ש אחר חמור מחבירו מאכילין אותו הקל תחלה: הגה אם צריך לבשר ויש כאן בסמה שלריכין לשומנה ובשר נבילה נוטכנה ע"לעיל סי' שכ"מ סעיף י"ד:

י ל י חולה שאכל ביום הכפורים ונתיישב דעתו בענין שיכול לברך צריך להזכיר של יום הכפורים בברכת המזון (י) שאומר

כל חולים אינם יודעים ובקיאים בחולי שלהם כ"כ כ"י בשם הרמב"ן וגרא' מזה דאם החולה הוא עצמו מבין ורופא ממילא הוא אינו יודע שלו כאלו אמרו רופא אחר בעלמא: (ט) מאכילין אותם מעט כו'. כמהרי"ל בשם מהר"ם מלינשטרייך וז"ל ר"מ שאין נותנין לו הסיעור בכת מ' אכל לא כשני הרמב' הכי ואמרי' ספק נפשות להקל ונותנים לפניו ומ"ל כ"כ היום ואם יאכל הרשות בידו ע"כ ול"ל דל"ל לו אם יודע אתה שיש לך סכנה אם לא תאכל כסיעור ואם לאו תאכל תחלה פחות מכסיעור דאם לא יאמר לו אלא יום כיפור היום יסכור שמן הדין אסור לו לאכול ויבא עצמו לידי סכנה: (י) שאומר יפלה ויכו כו'. כ"כ הרא"ש מעשה כיון דכתיב מ' ס"ל י"כ כמו לדידן אחר י"ע ע"ל בכ"י ותימה לי ממה דאיתא בפ' כ"מ דף כ"ד הלכתא י"כ שאל לסיות בשבת המתפלל נפיל לרך(°) לזכר של שבת יום הוא שנתחייב בד' תפילות ופרכי' מאי דאמר רבא י"ע שאל לסיות בשבת ש"ן היורד (°) לפני תיבה ערבית מ"ל להזכיר של י"ם שלמלא שבת אין ש"ן יורד לפני התיבה ערבית כי"ע ומשמי הכי הכתא הכם כדין הוא דאפי' בשבת נמי ל"ל ורבא הוא (°) דתקון מנהג הוא לאכל מכל יוסבות שבתחייב כל תפילות זה כן הכא דלא תפילות זה כן חזיק דזוק' מידי לקביעות הוא לזה סיום

יעלה

שערי תשובה

תריח (פ"ז) כשמאכילין כו' כשני שלישי ביצה כולי וכ' בנוב"ק חי"ד סימן ל"ז וסימן ל"ח שהכם אחר כח' פלפול בענין כשיעורים וחולק בקצת דברים על גדולי הרא"שונים והגאון ז"ל בסכיר לו פנים שרבר הרא"שונים חיים וקיימים זכח' לו תוכחת מגלה אלא יוסיף עוד לסתור דברי הקדמונים ולחלוק עליהם בלחי שהכה לבנין דבריהם ובמקום שהם חולקים

לבושי שרד

רפואות הרופא בקי פפי מהחולה משא"כ אם צריך לאכול החולה ידע פפי דלב יודע מרת נפשו: סק"ז (°) עפי' חרי"ב. שם בפ"ד שיעור אכילה פרס י"ל ג' ביצים וי"ל ד' ביצים ולכן בעה דקן יוכל לסמוך אדיפה זו: מ"ז סק"י (°) לכזכיר של שבת לומר ותתן לנו את יום השבת הזה ואת יום הכפורים הזה ביום הכפורים בשבת יום הוא שנתחייב בד' תפילות אחריות מוסף מנחה נעילה: שם (°) לפני כתיבה ערבית וכו'. שלומר ברכה מעין שבע קודם שמיים ואתרן מגן אבות בדברו: שם (°) דתיקון מעוס סבבה. סכנת מזיקין אלא היה בכה"ג שלבם ביעוס וכל לילי החולי שפר ודין בעלמא היו מתפללין ערבית בביתם ולילי שבת היו בתי שם שתין מתפללין לאחר התפלה לבד ושוכחין לאחר התפלה אם יש די בנוחר, דמשמע הא יש די בנוחר צריך לתקן ולמה לא כיתר דבמשער יקר אי לתקן דהכי פ"ל לרבי:

באר היטב

כאלו אמר רופא אחר פ"ז: (ז) כל צרכו. והכ"מ כתב דמוכחין שנוחכין לפניו מאכל ואומרים לו י"כ הוא ואם יאכל הרשות בידו וכן כיולדת אחר ג' תוך ז'. ופ"ז כתב ול"ל דל"ל לו אם אתה יודע שיש לך סכנה אם לא תאכל כסיעור ואם לאו תאכל תחלה פחות מכסיעור דאם לא יאמר לו אלא יום כיפור היום יסכור שמן הדין אסור לו לאכול ויבא עצמו לידי סכנה: (י) שאומר יפלה ויכו כו'. כ"כ הרא"ש מעשה כיון דכתיב מ' ס"ל י"כ כמו לדידן אחר י"ע ע"ל בכ"י ותימה לי ממה דאיתא בפ' כ"מ דף כ"ד הלכתא י"כ שאל לסיות בשבת המתפלל נפיל לרך לזכר של שבת יום הוא שנתחייב בד' תפילות ופרכי' מאי דאמר רבא י"ע שאל לסיות בשבת ש"ן היורד (°) לפני תיבה ערבית מ"ל להזכיר של י"ם שלמלא שבת אין ש"ן יורד לפני התיבה ערבית כי"ע ומשמי הכי הכתא הכם כדין הוא דאפי' בשבת נמי ל"ל ורבא הוא (°) דתקון מנהג הוא לאכל מכל יוסבות שבתחייב כל תפילות זה כן הכא דלא תפילות זה כן חזיק דזוק' מידי לקביעות הוא לזה סיום

ביאור הגר"א

כו'. דכתן ל"ל לב יורש: ס"ו אם הרופא כו'. שם פ' פ נקיתין: מיהו כו'. שם מפני שהוא ספק כו' וכל כו': ס"ז כשמאכילין כו'. דכריתות י"ד מ': כשני כו'. פחות מכבוחב' וע"ל סי' תרי"ב ס"ל: יבדקו כו'. ע"ם ס"ם: ס"ח וישהו כו': ולפחות כו'. ע"ספ"י: ואם כו'. שם אם מתיישבת דעתה כו': ס"י חולת שאכל כו'. פ"ב דשבת כ"ד מ':

רעק"א

סכנה חולה ולפי' כחול ע"ם: מג"א סק"י וגם מ"ל לקרש. אפשר דהכו רק כיוכ"כ דעלמא כיון דקירוש י"ם דרבנן לא תקנו כלל קירוש ביוכ"כ. אבל כיוכ"כ שאל בשבת דחיוב עליו מדאורייתא לקרש. ולכאורה אין קירוש אלא במקום סעודה

שלמה

י"ל כיון דלא הוי מצוי לפנינו מיד א"צ לסיהדר אבתריה בסקרא נפש ולא קאמרי הם רק כשתנכרי מוכן לפנינו מיד וא"צ לשהות בזה יותר מבוה. אך קושייתינו קשה שפיר דגמא דנ"מ בהיה הנכרי לפנינו מיד ודוק היטב. והנה בכה שמבואר בש"ע מי שאחזו בולמוס וכו' עיין מה שהשבתי בזה לק"ק קולקוב להחריף מוה' צבי הירש סינילוס בסוגיא דמאכילין אותו הקל הקל ועיין בחשמטותי לסם' נדה בדף מ"ו בסוגיא דמופלא סמוך לאיש מ"ש שם דרך נדרא מה ששייך לענינים הללו ושם השבתי דרך אגב גם בזה בכה שבא בדבריו שם. והנה נשאלתי לפרש לשון התוספתא פ"ח דיומא וז"ל שם מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו הקל הקל כיצד הי' לפניו שבל ושביעית מאכילין אותו שביעית שבל ונבלה מאכילין אותו נבלה נבלה ותרומה מאכילין אותו תרומה תרומה ושביעית מאכילין אותו שביעית ע"כ. והוא תמוה דלמה שבל ונבלה הוה נבלה קיל תרומה ותרומה קיל שביעית ע"כ בזה. וכעת נראה דכ' ותיתי מזה ראיה למה שכתוב בספר החיים סימן שכ"ח בשם התוספות יום טוב דמתני' הפרשה למסרע ולפ"ז יש לומר כך דבהד צד קיל תרומה מנבלה דתרומה יש לו היתר ע"י שאלה אחר כך ואף ששוב יהיה שבל מכל מקום יפריש אח"כ ממקיא ויחול גם על מה שאכל למסרע אבל נבלה אין לה היתר לכך הוי נבלה חמור מתרומה ולכך ל"ל דברותא קמ"ל בכל חד דבריהא בשבל קמ"ל אם אין שם שבל אלא זה אז לא מבעיא תרומ' רק שבל נמי חמור מנבלה ומאכילין אותו נבלה ואחר כך קשמע לן דאם יש להפריש ממקום אחר הוץ זה שצריך לו לאכול אז לא מבעיא שבל רק גם תרומה נמי מאכילין אותו תרומה ולא נבלה כיון דזה אשר בתקנה וזה אין לו תקנה וקמשמע לן בכל חד רבותא דלפעמים משכחת לה דאף שבל חמור מנבלה וכל שכן תרומה ומשכחת לה דמאכילין נבלה ולא שבל ופעמים משכחת לה דאף מתרומה חמורה נבלה ומ"ש מטבל אם אפשר לו להפריש מסקי"א וא"ש ודו"ק. ועיין בחידושי אר"ח משנת תר"ז דף ק"ב ע"ב השייך עוד לביאור התוספתא הנ"ל: והנה המל"ל הקשה בסוגיא דיומא פ"ח נבי שבל ותרומה והקשה הרב הנ"ל דלמה לא יבטל התרומה ברוב וכו'. והנלפע"ד דבר חדש די"ל כיון דאמרינן בבכורות במיתמא משא כמאן דאיתא דמיא כיון דהוי ביחד ובע"כ השעם דבאכילה דהוי חד חד אפשר לו' אכל חדא החיא דאיתא. אבל כמשא דהוי ביחד ל"ש ביטול. וא"כ נראה ה"ה באכילה דדוקא בארם בריא דאפשר לו' שיאכל זה ולא יותר לכך שייך ביטול די"ל אכל חדא החיא דהיתירא היא אבל בחולה אם אמרוהו לאכול כל כך ובכא"ח ימות מתחלה יהוי שמוכרח לאכול כולו ואם כאלו אכלו כולו ביחד ול"ש ביטול אם אינו מרבשל וניחו דשם כתבו התוס' דהוי רק דרבנן י"ל דוקא התם כיון דלאכול הוא בטל לכך גם למשא הוא מ"ה בטל מכח מנו דחל על אכילה ונחשב כמאן דליתא מהני נמי לגבי משא לכך מדרבנן אינו בטל אבל הני דלאכילה הוה ביחד ול"ש ביטול כלל ודאי מ"ה אינו בטל ולכך אף שאינו אוכל יחד כיון שידוע שמוכרח לאכול כולו הוי כאלו אכלו ביחד ול"ש ביטול. ובזה יש לו' מה שהביא הח"י בח"ם קושית הכ"י שהקשה דהסוסקים סתרי אהדדי דקי"ל דאיסורין מבטלין זא"ז ועבדינן כחלב לכרוך מצה ומרור יחד דס"ל מצות אין מבטלות זא"ז עיין בח"י מ"ש בזה ולפי הנ"ל א"ש גם כן בהש"ם במנחות שם דקאמר דפליגי על ר"א היינו דשם אויל למ"ד טומאת משא נמי בטל לכך ניחו דלחלל מוכרח לאכול אותם ביחד מ"מ היה ראוי שיבטלו זא"ז ובע"כ מצות אין מבטלות זא"ז. לכך מה"ש ראוי לו' דגם איסורין אין מבטלין זא"ז. אבל לדידן דקי"ל דטומאת משא כמאן דאיתא דמיא לכך ניחו דאיסורים מבטלין זא"ז וכן מצות מבטלות זא"ז מ"מ א"ש דין חלב כיון שמוכרח לאכלן ביחד ל"ש ביטול מה"ת וא"ש ודו"ק ונכון בעזה"י: והנה ברין מאכילין אותו הקל הקל תחלה אם יש נבלה ושביעית אזו מאכילין לו עיין בכפות תמרים שיש בזה מחלוקת הראשונים ועיין בתשובותי בדיני אתרוג סי' תר"מ ובסי' י"א הלכות ציצית וחביבורי על אר"ח שנת תרי"ד מ"ש ליישב על שיטת הרמב"ם והרמב"ן דס"ל דעשה חמיר מל"ת והבאתי כמה ראיות לדבריהם מן הש"ס ע"ש. אמנם כעת מצאתי בתיקיני הזהר בהקדמת ר"ל ואוף הכי אקדים שבא דאיתו יראה בשם הוי"ה לאהבה דאיתי קמץ שבא מסטרא דגבורה כי באש ה' נשפט קמץ בימינא וקמץ הכהן המעלין בקודש ולא מורידין ובגין דא אקדימו שס"ה ל"ת דאינון דחילו לרמ"ח פיקודין דאינון רחמי תדה"ד זה שמי לעלם שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם י"ה רמ"ח עכ"כ השייך לענינינו. מפורש אומר דעשה חמור מל"ת. והנה בדין מאכילין אותו הקל הקל תחלה יש לספק אם הי' לפניו כזית נבלה דבלי מה"ת וכזית חלב דאינו חלב רק מדרבנן איזה נחשב חמור אם נבלה מכח דהוי דאורייתא או חלב כיון דעכ"פ שם חלב עליו הוה עונש כרת. ונראה לפשוט זה מ"ש בפ"ק דסוכה דף מ"ו ע"ב ולא היא לא ר' יהודה סבר לה כר' יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כר' יהודה וכו' ע"כ לא קאמר הכא אלא בסוכה דמצות עשה אבל שבת דאיסור סקילה הא וכו' וע"ש בפירש"י מוכח להדיא דאיסור דרבנן בכה שעיקרו דאורייתא באיסור סקילה חמור מעשה של תורה ממש. ואם כן ה"ה דחמור מל"ת ממש היכא דליכא חיוב סקילה ומכ"ש להסוברים דעשה חמיר מל"ת ואם כן אם עשה קיל מאיסור דרבנן בכה שהוא בסקילה מכ"ש בל"ת ולהסוברים דל"ת חמור ע"כ"ם יהיה מיכח דהוי איסור עשה לפנינו ואיסור דרבנן בכה דהוי עיקרו בסקילה הוי דרבנן חמור מאיסור עשה וכיון דסתמא דהש"ס שם קאמר לא היא משמע דכן עיקר. זה חידוש דין כסעי"ד: (שם סע"ף יו"ד) חולה שאכל ביום כ"כ ונתיישב דעתו וכו'. נ"ב עיין במ"ז שהוכיח ע"ז ועיין בר"ש שבת דף כ"ד ד"ה בבהמ"ז של ערבית בכניסתו וכ"ש ביציאתו שכבר עבר היום. והנה למה לא פירש לענין חולה שאוכל בתענית אם יזכיר מאורע היום מוכח דס"ל דבו ביום שייך הזכרה. מיהו אין זה ראיה דהתם מיירי בשאר תעניות דליכא בהו הזכרה דק ענינו ואם כן פשיטא דבאוכל ל"ש הזכרה זו אבל בש"ב ויה"כ יש בהם הזכרה אחרת שאינו מדבר מנוף התענית י"ל דמזכיר. אך להסוברים דבתענית שעות שאינו משכים רק אוכל בעוד יום נמי מתפלל ענינו ולדעת הב"ח אומר ביום התענית הזה קשה שפיר דמשכחת לה הזכרה בברהמ"ז כגון שנחלה סמוך לערב וכבר התענה תענית

השקל

יומ"כ שם מסמשורר כזה ע"ם וכתב דע"כ הרמב"ם ס"ל דעשה חמיר מל"ת ולכן נבלה דמיכ' ל"ת וחביבים מאר זמן כיעור דהוא בעשה מאכילים לו נבלה וב"ם מסמרך כזה: בעלין מ"ש נקוב. ר"ל מל"ת דמין מיזב להפרים פרומה כ"ל מדרבנן ובפרס פרומה בעשה ל"ב מיסור דרבנן. וכדמי' בבילה דף ל"ו ולמיל רים רמ"ל: ומ"כ מה לי מם מאכילים לו מבל דרבנן לו מפרשים פרומה ומעשר דמיכ' ל"ב מיסור דרבנן מ"מ מרין להפרים דנזרי' מלמ עלין נקוב דסוכ פרומה דדיה מן סמורה ומריכים להפרים מ"ב דמיכ' מכות כדי מלמ יאכל מבל דאורייתא: ומם הוא יוכ מאוכ דרבנן כ"ל. ר"ל כיון דכיוכ לא מסבכה כלל מיכ' מבל מן הסורה: ומ"כ בין מם יאכל מבל דרבנן ובין מם יסרים עכ"פ מבל מד מיסור דרבנן לכן מאכילים מוסר מבל דבר ומל מבעה מריק בן מ"ל לנמ"ל: ומ"ב דבמפרים פרומה ליכא כ"ם מד מיסור. ומאכילה מבל מיכא מיסור בכל כיום. ביין לבול מימן מד"ם מ"ק מ' מ"ם מ"ל בבם ד"מ לבמן מבם ייכם. ול"ע מל הרמב"ם כ' ולא מלק בין מעבר יוכ לדבן כ"ל ר"ל בכמב מם מ"ל לבקן כ' מעבע דבם לבקן מיוכ לבמן. ומדבמם מעבע מבי' ביוכ הדין כן: וקיל מלבם כרבי מעביבו. ר"ל דבם פליגי רבי ור"מ בר"ם בם ביומע דרבי מ"ל ביוכ מ"ל לבמר. ור"מ בר"ם מ"ל דמיכ לבמר: ומעבר דמיירי בם בבול ובבול לבי"ב מפי יוכ מיכ לבמר מבלם. מלא דמ"מ ל"ב לבמ מבלים הרמב"ם בדין בבבם ביומ יבמם ומלבלן בין דבן ליוכ. ומלמיבי בם' מום' יומ"כ בבם דעבם הרמב"ם ע"ם: (ס"ק י) מולה כ' דלא מיקבו בן ביומ"כ כיון דמיכ מלא מקבים מבמים ומיכם מובם כ"כ וכבים ע"מ מ' ר"כ מ"ק ר"ב (דלא בם"ז ס"ם הרמ"ן דבבמם דמ"ל דבוי מן הסורה) דמיכם מובם כ"כ ומ"כ ביומ"כ ל"ל דלא מקבו. ום בבם לדבר דבם בבם מבבם זכר לבמן בבבים בבבם דק ק"ז ע"ב דבמיב לקבו לבם מבבם. ובומ"כ ביהו דלא יוכ בן מ"ם הרמ"ם בבם ר"ם

יומר מולבים מסרין ומין מלמילין מומר. כיון שבם מין נמנין. ס"ם מים כנגד מים מולבים מפי לבמיר לבמיר מסר בבבי. מבל בקיומים נבלבים לא מבמי כיון שבמרים ב"ב חבלים מל"ב מבמומרים מ"ל בם בקיומים יומר מין מולבים מסרים לבמיר מלא בבר דוקא מיבים מומבב בבבמב. מבל מדברי מב"ם מבבמ קבם דבבוין בבמין מ"ל מיבים מומבב ומבי' מבם מומ יומר בקי מומבר מבלים מסרין לבמיר הדבר מבל בבמ לבמ מבם מבלים מ"ם: (ס"ק ם) מם כו' ומם כו' מומבב כו' בבן ומלי בבי' מומבב מבם ומלא מבלים מסרין לבקל מב"ב מבין מלא מבם יומר בבומר מיב ומבי' מומרים מ"ל. מבל לבמיר מין מולבים מסר מבלבם בבבים מבם מומבב ומ"ב מומרים מ"ל. ובבמר מומרים מיב מומבלים מומר: (ס"ק ו) בבבי כ' מלא יומים מומבלבים מומרים מיב מולבים מסר רוב מין ומבלים מומר: מבם מבלבם. מבמים דבי"ם מרי"ב בבב דבומר מיב בבבמבם ומלא מבם מומ מבלבם מ"ם. בבן ל"ל מרבם מומ מבלבם ומלא בבי בבבמבם מומ מבלבם דבבו מיבומר מבומב: (ס"ק ז) בבים כו' מבמי מרי"ב מבבים מם כי דבום ל"ם מיבומר מבלבם מרב מומ כ' בבים ומ"ל ג' בבים: (ס"ק ם) בל כו' ומ"ל יומ"ב מומ כו' ובבמב מבר"ז ומל ומ"ל מ"ל לו מם מבם יומב מ"ל מבבם מם מומ מבלבם מבן מבן מבלבם מבבמ מבבמ מבבמ

לא דוקא מזכיר היום כמו בעלה שהיום נורם לחיוב לומר אותה התפילה כמו שאר התפילות ע"כ הוון התפילות שוות משא"כ בתפלת ערבית שאין היום נורם לחיובה אלא מפני תקנת חכמים מפני הסכנה אילה דמיון לשאר התפילות שהם חיובים ליום זה א"כ הדברים ק"ו כאן שלא יזכיר היום בברכת המזון דהא התם יש עכ"פ חיוב מצד היום לומ' ערבית מצד התקנה אע"פ שאין מזכיר כיון שאינו מצד היום נורם לברכה דהרבה סדר היום הוא שלא לברך כ"א כי אין בו אכילה רק מצד המקרה שאירע לזה חוטם המכיאו לידי כ"ה היאך כאמר כאן שהיום נורם לו דה"ת שהיום נורם אם יבוא לידי כך ה"נ יתמה לענין ערבית אע"פ שאין חיוב גמור עליו אלא ודאי שזה אינו וזה ל"ד לשאר י"ט שיש עליו חיוב מצד היום לאכול דאסור להיות בלא אכילה משא"כ כאן הוא לריפך אלא שהחוטם נורם האכילה קדושת י"כ מאי בעי הכא ועוד דאייב ממ"ש סי' רפ"ד בר"ח שחל בשבת אין מזכירין בספירה כיון שאין בזה אר"ח כ"ש כאן דאין כ"ה כי"כ כנלע"ד דשב ואל תעשה עדיף בזה שלא להזכיר יעלה ויבוא בזה דכ"ה נופה יש בו מחלוקת אם יבוא על איסור במקום שבבה

כמוזכר סימן קל"ו ע"ש בדבריו והכו דלא לוסיף עלה לומר יעלה ויבא ולהזכיר יה"כ בזה וגם לענין ע"כ נראה כן :

תריט (א) שאומר ש"ן כו'. לא זכר כאן שיהיו עוד שנים עמו ובמנהגי' כתוב שצריך עוד לערף שנים עמו וכ"ל לאחוק דאם הש"ן שהוא מתפלל הוא אומר מוסף זה מ"ל לערוף כי הוא משולח מן הקהל והוי כאלו כל הקהל ביחד אומרים כן אבל אם הרב או הגדול שבקהל אומר כן לא נקרא משולח אלא הוא עצמו אומר כן ע"כ צריך לערוף שנים עמו שהם במקום כל הקהל ובמהרי"ל כתב וז"ל טרם שירד ש"ן לפני התיבה היה עומד הוא לפני התיבה ואמר ביאיבה כו' וכן אמר דבר לומר הגדול שבכל עיר עכ"ל משמע שמהרי"ל עצמו בלי לערוף אמר כן והיינו שמהרי"ל היה ש"ן בקהל ורמי"ז"ל ודי בו לבד וכמ"ש ומ"ש וכן אמר דבר שיאמר הגדול לא דק בזה כי אז צריך לערוף כ' אלא שזכר אמירת הגדול כלע"ד וכתב בלבוש והולכים כ' חשובים מקהל ועומדים אצל החזן שהוא שליחי כדי להתיר להתפלל אם הפנרייניים אבל משום שיהיה מסורסם שכל הקהל מסכימים בתנאי זה ובאלו אמרו הם עצמם מ"כ היה לאלו הג' לילך משם אחר אמירת ביאיבה כו' ולפי מ"ש צריך לערוף אחר ברכו נראה דאם היו הולכים קודם אפשר שיאמר הש"ן ברכו בעודם פה מ' כן ע"כ צריכים להיות עד גמר כל נדרי ומה שהגיעים להשהות עד הולכים ועדיין לא בא למקומם ואינם יכולים לכוין לדברי הש"ן כלע"ד :

(ב) ע"ד המקום כו'. מו"מ ז"ל פירש שאומרים כן כדי שלא יחשבו הפנרייניים שכבר נפטרו כיון שכבר התפללו עמהם לז"א ע"ד המקום כו' שיחזרו בתשובה למקום וק' ע"ז דדי היה בכך אם שומעים שאומרים אנו מתירים להתפלל כו' דמשמע תפלה לחוד ותו דא"כ במקום הקירוב יהיה מרומז הריחוק אפלא ישובו וקמי אמינא לזה הפתיר ומנא זה לקטרוג אלא נראה ע"ד שבתבנו שאלו הג' מודיעי שהם במקו' כל הקהל והם עושים על דעתם אלו עשו בעל אמתלא שצריך לירוף המקום כ"ם תפלה לזה שהוא מסכים עם אמירה זו (') ופ"כ ל"ל שבג' הבנוה לומר המוסם כמ"ש ביאיבה כו' ואח"כ ע"ד המקום כו' ולא כמ"ש במחזורי' תחלה ע"ד המקום ואח"כ ביאיבה כו' דשאר תחלה הסכמת הקהל ואח"כ יזכיר הסכמת הישיבות אלא איבה מסתברא שהישיבות מסכימים לצרף דעת המקום לדעת הקהל להתיר : כתב הטור ואו' כל נדרי כו' די נדרנא ודי אסתבנא ודי אחרימנא מי"כ שעבר עד י"כ הזה. שמבוארים להתיר הנדרים והחרמו' והשבועות שעברו אולי עברו עליהם וכדי להגלל מן הפוגם והקשה לר"ת מה מועיל להתיר על מה שעברו כבר והנסיג לומ' מי"כ זה עד י"כ הבע"ל וגם הנהיג לו' די נדירנא ודאיסתבל כי אמר שפשט זה ממה דתנן בנדרים הרואה שלא יתקיימו נדריו של כל השנה יעמוד בר"ה ויאמר כל נדרים שאני עתיד לידור בזו השנה יהיו בטלים והוא שלא יזכור התנאי בשעת הנדר שאם הוא זוכר לתנאו ואפ"ה הוא נודר הרי מבטל התנאי הבל אם אינו זוכר לתנאו אז מועיל התנאי ולכך ל"ל כולהון אחרנא בהון כלו' אם אשכח ואדור מעתה אני מתחרט עליהם ומתנה שיהיו בטלים עכ"ל. הקש' כ"א על קושי' ר"ת דהא ודאי התר' מועלת לנדרים שעברו אלא הקושי' היא דהא צריך להתרה מרגע ובלבה הדיעות לו יחיד מומחה ועוד דקי"ל דצריך לפרע הנדר . ועוד שהחזן שאו' כל נדרי מי יתיר לו נדרו ונראה לי דהטור כ"ן על נכון כי הרא"ש כ' תירוצים על קושית ר"ת דמ"ש דבעי' חרטה תירץ ע"ז אין סברי דכל מי שעובר על נדרו הוא מתחרט מעיקרו כדי להגלל מן הפוגם והנה הסרכנו אלא כי"ד סימן שכ"ג בביאור דברים אלו ובאן נזכיר בקיצור דודאי אין היתר לעקור הנדר למפרע מחמת ירמת עונם . דא"כ בעלה כל מיזב דשחוטי קלת כי"ד סימן שכ"ג בביאור דברים אלו ובאן נזכיר בקיצור דודאי אין היתר לעקור הנדר למפרע מחמת ירמת עונם . אין דיתחרט קודם שבא לידי כרת אלא צריך פתח וכו' . ע"כ יפה הקשה ר"ת דמה מועיל זה להגיל מן הפוגם שעבר דודאי אין כאן פתח של חרטה לכל הקהל וא"כ אין מועיל הסיתר כלום ועל כן כ' הטור והוקשה לר"ת ולא כ' והקשה בן בסי' אלא כוונת קושיתו היתה בדרך זה דמה מועיל להתיר על מה שעברו כבר וסיימו בדרך שזכרתי והרא"ש תירץ דזה הוא הפתח עצמו שאילו ידע ירמת הפוגם הנמשך מהנדר לא היה נודר ע"ש ביו"ד מזה . ואמו מנהגינו כר"ת דאומרים מיום כפור זה עד יום כיפור הבא עליו לטובה . ולענין הפירוש של הנירסא שזכר ר"ת כ"ל דהכי הוא דאי קאי על הפעבר אחרינא דנדרנא דהיינו בהמ"ן תחת הש"ן ופתח תחת הדל"ת והוה במשקל אחרינא שהוא עבר אבל לשון עתיד לעקור אי"ק תחת הדלת ובאשתבענא ודאי קאי על הפעבר הנקודה היא בפת"ח תחת הת"ו ותחת הבי"ת ושב"א תחת הפי"ן אבל לשון עתיד יש בלעקור אי"ק תחת הפי"ן : כתב בלבוש דמסתם כל נדרי יש בו טעות דפתח בל' יחיד דאינדרנא כאשר רצו להיות וסיים בל' רבים כי נפשתנא ושבועתנא ל' רבים אלא ל"ל על נפשאי וכסוף יאמר נדרי לא נדרי ואסרתי לא אסור ושבועתי לא שבועה וגם לא לשון יחיד דאינדרנא סידוש שאדור אני ולי נראה דהכל לשון רבים דלשון אינדרנא הוא כמו נדר שלנו דכן מורה לשון הכסוף והאלף של אינדרנא אינה מורה שימוש של לשון יחיד אלא האל"ף שייכ' להמקור כמו אשתבח או אינקב' או איפתח דרגא וכהנה רבות בלשון ארגוס וכן אינדר הוא הוא כמו שלמו ומנא פי' המלה נדר שלמו וכ"ה בהשתבענא הוה המקור אשתבע ומנא פי' אשתבע שלמו ר"ל שבועה שלמו וכ"ה בהאסור וזה מוכח דאם תפרש האל"ף של אינדרנא לשון שימוש ומנא דהוי המקור נדר ואיך תפרש ודאחרנא אם תפ' האל"ף לשימוש יהיה המקור סר ואין זה מקור כלל אלא ע"כ האל"ף שייכא להמקור ומנא ספיר מתפרש כל התיבה על רבים דהיינו איסור שלנו ומנא כל הנוסח של כל נדרי הוא ל' רבים ובחנם קרא בלבוש תגר על נוסח שלנו בכל נדרי ואין לשנות כלל : (ג) אומר שהחיינו כו' . המעם דלמא אתי למסרך פי' לשתות כשיהיה גדול ואל"ל אי יהיה מסור ליתן לתינוק לאכול כי"כ מטעם זה כ"ל דהוא יסבור דמטעם שאי דיכול לשתות משא"כ בשאר מיני פירות

דהא אסילו בחזוב' וסורים אמרי' בגמרא דאינו מחויב להזכיר מיהו אין לבקל כיון שבטור מחייר (') ופשט' ק"מ ופשט"ם א"ל לקדש דיש לחוש לברכה לבעלה : יא יעלה ויבא . ואם חל בשבת אומר רצה [כ"ה] :

תריט א שאומר ש"ן . ועכשיו אומר הגדול לבד [כ"ח] : ב כל נדרי וכו'. די נדרנא כ"ה הגירסא הכונה (ד"מ תי"ט נדרים) ורי"ז כ' לו' די נדירנא ודי משתבענא וכו' אחרינא בהון (') וכ"כ בהגמ"ר דנדרנא גם להבא משמע פ"כ דלא כלבוש שרצה לשבש ספרים יפים. וכ"מ כ' שקבל לו' דאחרינא כלו' כשאתחרט בהון יהון בטלים ואין לזוז ממוסחות ישמות : ג אומר שהחיינו . כ' הכל בו והכי שפיר לברך כ"א לעצמו ע"כ ואין מהגיזכן אלא הכל סומכין על הש"ן (ד"מ) ושל"ה כת' דמותר לסמוך על הש"ן כמ"ש סי' רל"ח סי"ד וה"ה בברכת הלל ולולב עכ"ל ול"ל דתכשיו על הרוב אין הש"ן מכוין להוציא אחרי' לכן יברך לעצמו וכן מוהגין בהלל ולולב : ד בלא כוס . משום דכיון דאו' שהחיינו קבלי' ליה עליה ואסור למשתי ואי ניתיב לתינוק אתי למסרך עס"תקל"ט ס"ז: יש להתעטף בטלית(כתבי')(') עס"י"ח: כעודו

כמוזכר סימן קל"ו ע"ש בדבריו והכו דלא לוסיף עלה לומר יעלה ויבא ולהזכיר יה"כ בזה וגם לענין ע"כ נראה כן :

תריט (א) שאומר ש"ן כו'. לא זכר כאן שיהיו עוד שנים עמו ובמנהגי' כתוב שצריך עוד לערף שנים עמו וכ"ל לאחוק דאם הש"ן שהוא מתפלל הוא אומר מוסף זה מ"ל לערוף כי הוא משולח מן הקהל והוי כאלו כל הקהל ביחד אומרים כן אבל אם הרב או הגדול שבקהל אומר כן לא נקרא משולח אלא הוא עצמו אומר כן ע"כ צריך לערוף שנים עמו שהם במקום כל הקהל ובמהרי"ל כתב וז"ל טרם שירד ש"ן לפני התיבה היה עומד הוא לפני התיבה ואמר ביאיבה כו' וכן אמר דבר לומר הגדול שבכל עיר עכ"ל משמע שמהרי"ל עצמו בלי לערוף אמר כן והיינו שמהרי"ל היה ש"ן בקהל ורמי"ז"ל ודי בו לבד וכמ"ש ומ"ש וכן אמר דבר שיאמר הגדול לא דק בזה כי אז צריך לערוף כ' אלא שזכר אמירת הגדול כלע"ד וכתב בלבוש והולכים כ' חשובים מקהל ועומדים אצל החזן שהוא שליחי כדי להתיר להתפלל עם הפנרייניים אבל משום שיהיה מסורסם שכל הקהל מסכימים בתנאי זה ובאלו אמרו הם עצמם אם אינו אותו נ"ם כו'. וכן אומר חש"ץ כו'. לא' ר"ת משום דדרך חכמים כ"ה מגל זו כו' ונפלא אומרים אותו נ"ם דאומרים אותו בעל אמתלא שבטלו אמתלא ומ"ש בהיר כ"ג ובקרוזין פ"ח אבל לא' הרשלוים אינם אלא אם אמר ומשם מולה לזוד . וגם שייך סברת הר"ר כ"ל דלדידיה הוי כחול. מש"כ בחל בשבת ותקחתי' הים בכל שבת דיהיה קידוש במקום סעודה . מתילה גם שבת זה בכלל. הה החולה אל עליו בחיוב דשבת אם כ"ל לבטלו הים קידוש אלא במקום סעודה הוא מ"ה ו"ל דאדרבה לקדש בכ"ל בשבת" :

באר היטב

תאכל בשיעור ואם לאו תאכל אחילה אחות מבשיעור דאם לא יאמר לו אלא י"כ היום יסבור שמן הדין אסור לו לאכול ויבא אעצמו לידי סכנה ע"ש : והיולדות מהימניא לגבי דאיכי בקיאי בהו מ"א . מיקה שיש לה ילד סולם ומסוכן ואינו רוצה לינק כי אם ממנה ואם מתענית סכנה הוא לולד אינה מתענה אפילו ביה"כ מסוכת דבר שמואל סי' ק"ז : (ס) יעלה ויבא . ואם חל בשבת אומר רצה בהא . וס"ז כתב אלא להזכיר יעלה ויבא ע"ש והמ"א הבלה דאין להקל . ומכ"פ א"ל לקדש דיש לחוש לברכה בבלבה ע"ש :

תריט (א) אינו אומר שבע הגדול לבד . וצריך לערף עוד שנים עם הגדול ושהיה עמו עד אחר ברכו ויעיין ס"ז: (ב)הפנרייניים.ושם הפנרייניים על גזירות וחרמות הקהל מתירין להם כדי שיכלו להתפלל דכל א"ל שאין בו מפושעי ישראל אינו תענית ומוהגים לומר זה ג' פעמים : (ג) שהחיינו . ונכון לאומר' המתירים ע"ד המקום וע"ד הקהל ר"ל בהסכמתם אבל לא בתורת אליקום להתיר גם נראה שאין מועיל אליקום ליחיד בכב"ג

שערי תשובה

ניתן רשות להבריע ע"ש ויעיין בית אפרים על מריפות בקונטרס בהשובות שם בחבתי בשיעו' רביפות של הורב ושיעו' הגדול והבאתי שם דברי הלל"ח בפסח"ם : (בפ"ע ס"ע) ואם אין שם מאכל היום' ובמ' בכ"ב סימן ל"ו על מ"ש המגא"ל סימן תריט"ח ס"ע לבקשות על הרמב"ם ובמ' לייבב דמיירי בחול דז"א אלא דאם אפשר לתקן צריך לעשר אפי' בשבת אפי' בירקות ע"ש : תריט (בפ"ע ס"א) ומוהגים שאומר בל נדרי ובמ' בשאילת יעב"ץ סי' קמ"ה שבטוחים שהוא לומר די נדרנא דקאי על הבעבר ולר"ת דקאי על הבתיד צריך לשנות ולומר הנגדר לו דיוהר הנון בתירק והלל בדגש וכן בכולה דיבתבע כו' וכ' שלמוה לדברי ר"ת הוא מוכא בשחי אלשונות וכפולו סכומם דנדרנא ודיוהר דאשתבענא ודיבתבע דאחרנא ודיוסר כו' מיום כיפורים שעבר כו' ומי"ב זה כולי בלאלה ידי הכל בולי ע"ש ונראה שיתיר יכול לומ' כן בלתם בפ"ע אבל אם ע"ב אינו לו לשנות מנוסח הנדפס ומורגל בפי כל : (ג) הפנרייניים. עבס"ט וע' בשבבב"ג שכת' שמעת מהרב"ם סבא ז"ל שסיים לומר את הפנרייניים ובכונה שמתירין לוחם מפנרייניותן כדי להתפלל עמהם ומוסחא זו בכונה וכן אני מוכא ובכ"ם מ' ע"ל אמו דק כיפורים של מעה מתירין ואין מוהגים כן וע' בחיר שבכוונו שביאיבה הם מסכימים אתנו על הבתיר ולא בסמ"ל שהגיה דברי הב"ח על נוסחא שלנו ע"ש ולפי זה גם מ"ש הש"ן דש"ן לאותו' מועיל נראה שגם זה אינו מעוה דאילו הב' הם בסימן י"ח :

באר הגולה

והנסיה מיימוני והשובת הר"מ והשובת הרשב"א ח' סור בשם מנהג אשכנז וב"פ מהא דר"ש הפרדה ב לדעת ר"ח והביאו התו' וכי' כלומר שמתיר על הבעתיד כדאיתא בי"ד סי' רי"ח וכן נהגו בפלאגיא ובראש"ש בסיים לס"ם רב סעדיה גאון בחבור הקדמוניים לבחיר הבבועות מבשם שבבה כגון מדרי שבגות ות נסין וכן מנהג הספרדים ג עירובין ע'

עטרת זקנים

שוחק כגון שבאתהק ויש מי שכ' לעכין מעשה אין להקל בגר ריב בגלוגים רק שהולכין אחר הבקיאין ואין מחיליי אותו ואינ"ל בשם אין שוין לא בבקיאו' ולא בחכין כגון שנים אומרים אין צריך ומשם בקיאים אומרים אין צריך פשיטא דאין מוחלין לו ולא בחשמעות הרא"ש והטור. ומוחלין לפיו אפי' הרב'מעיור ואומרים לו י"כ היום ואם יאכל הרשו' בידו וכן ביולדת בשים מהימנין משום דאינהו בקיאין בהו (מהרי"ל בשם מהרר"ש רבו) :

תריט * ליל יום כפור מוהגין שאומר הש"ן כו' וקודם שהתחיל החזן תפלת כל נדרי מוב שיאמר החזן בלחש תפלות ובקשות המתוקנות בלחש יחיד לבקש על עצמו לפני הש"י שיתקבל תפלתו ואחר כך אומר הש"ן הרבינו הגדול שבכל עיר ועיר מפני שאינו אלא הודעה שמודיע שבטיבה של מצלה מסכימים על זה ע"כ די בא'(מהרי"ל) וי"ל שצריך שיעמדו. פרים אלא החזן (מנהגים ומהרי"ל מרהני) וכל אחד אחד לוקח אלים אף אם שבח לבתבתה עד הלילה ויש מקומות שאין מתפללים בעלית בליל י"כ בלל :

* ומוהגין לומר כל נדרי כו'. וי"ל שמוליאין ספר תורה ואוחזו בחבו בחיקו ואומר כל נדרי [עור והר"ח בחסכת יומא] וא"כ לדיון ג"כ דאוי לפתוח ארון הקודש (הגהות מנהגים) ואינו יודע למה אין מוהגין כן ולא ראיתי בשום מקום לבוא כך לסוליא ס"ת אז לפתוח הארון הקודש כשאומרים כל נדרי בפרם ראיתי גם בכתבי הא"י הס"ת שמוליאין ליל י"כ אומרים עליהם בתרא נדרים כל נדרי ויש סמך גדול בענין ס"ת שמוליאין אז ועוד ליקח מי שיוליא הספר תורה לכל נדרי אפילו בתוך

אשר אבר זם

רמב"ם. אבל הרב הל' הזיג דליתא בתעשה דאליש בכשיתה אחו מעוברי' ענרים על בתי עכו"ם וכריתה והגו לה וסיה תעשה בבריסה מי' ולי"ל דלמתי לב ע"ש :

א]בגיגוים. ע' מ' בי"ד סימן תלי"ח:

דגול מרבבה

אבל הדבר חמוה שברי בשלבי פ"מפ"ן מבואר ברי"ף ובראש"ם דדוק' בחמרה אינם נריכם אין אחלנין וכפסק הבלו"ן ערוך לפיל סימן ש"ל ס"ד ואמי מיתי להתחיר ביוכ"כ יותר מבשבת ולכן נלע"ד דבאן מיירי בחברותיה אומרים שאינם נריכם ובעין כ"ח סימן ש"ל :

רבושי ש"ר

סק"י (') ועיין סס' ק"ח וכו' . ר"ל דאין עשה אם אמר יעלה ויבא אפי' להאומרים דבוי כתו חול דבא אם אינו בחיר בבסי' ק"ח דאפילו אם אינו נזכרה מאורע אחר ימים בתפלה אלא נזכרה אין תשוב בפסקה לבן יש להתחיר בבסור מש"ב לענין קידוש מ"ש לבתחיר :

תריט ט"ז סק"ב (') וע"כ ל"ל שבגי' בבבוכה

לומר בבוסה בס"ם בפ"ע בל' :

מ"א סק"ב (') וכ"כ בבא"ם וכו' . ר"ל בנדרי בר"ם : בסק"ד (') עפי' י"ם . ר"ל שיתעטף מבע"י בדי לברך אשום דבלילה אין מברכין אפילו על בסות בתיומד ליום בבוא"ר בסימן י"ח :

מחצית השקל

רים בילם. מ"מ מבסר' מערב יום"כ לא ירד פי שנים כמו בערב שבת. כיון דלא הוצרכו מן ביום"כ דהא צריכים להתענות ואפשר משום מיעוקות וחולי נפל גם בערב יום"כ לאם משבת. מ"מ מבמים לא תקנו לאם משבת ליום"כ כיון דהתכילה ביום"כ אינו אלא דרך מקרה: מיהו אין להקל כו' ומשמ' ק"מ : ר"ל דלא מימא דהאי סומרא קולא היא למ"ד דאל"ל להזכיר והוי ההזכרה ההפסקה. לכן כתב לענין ס"ם ק"מ דאם אירע שהזכיר מלוגרא אחר הימים תוך תפלה י"מ לא הוי הפסק וה"ם הכא : ומיין שם בס"ז . וגם כאן אם ס"ז אל דאין להזכיר :

סי' תריט (ס"ק א) שאומר ש"ן ומכשיו אומר הגדול לבד (ב"ח) ז"ל הב"ח כי אמירה זו אינה כ"א אודעה לבד שלא יתמהו העולם (ר"ל שיראו שאנו מצרפים העבריינים לתפלה) ומודיעים אותם כי גם ביאיבה של מעלה הסכימו ע"ז כו' והיאיבה של מעה בכל מקום שהיא קבועה אינו כן להתפלל ביום"כ עם העבריינים. ע"ד המקום וע"ד הקהל. אלא יחשבו שכבר נפטרו מעבריינותם כן להתפלל ביום"כ עם העבריינים. וזה אינו כי לא אמירה כ"א מודיעים ביאיבה ש"מ ולפ"ז כתב הב"ח שאין לומר אנו מתירים. דהא אנו מתירים כ"א מודיעים ביאיבה ש"מ ויאיבה ש"מ מתירים עיין שם. אולם מנהגנו כעת עפ"י מנהגים וש"ע להעמיד שנים אצל הש"ן וגם לומר אנו מתירים ואחר יתבאר להבא אך כתב הט"ז להפך הגרס' שבמחזורים ולומר ביאיבה כו' ואחר כך ע"ד המקום וכמו שכתב הבוסח בש"ע עיין שם : (ס"ק ב) כל נדרי כו' דנדרנא כ"ה הגירסא הנכונה כל"ל. ור"ל שיהי' תיבה א' ואין יו"ד לא אחר דל"ת הראשונה ולא אחר דל"ת השניה. אבל רי"ז כתב לומר די נדירנא שתי תיבות. ומשולה יש יוד אחר דל"ת ראשונה . וגם אחר דל"ת השני'. ומחלקותם מבואר בטור ובהרב"י דמנהג קדמונים היה לומר מיום הכפורים שעבר עד יום"כ זה. והיתה הכונה להתיר הנדרים והשבועות שעבר נדרו ונשבעו פן עבר א' עליהם. ור"ת הקשה ע"ז לכן הניח שיש לומר מיום"כ זה עד יום הכפורים הבא עלינו. והכונה להתענות על הנדרים שידור מלכן ולהבא שלא יחולו ומהני אנא אם אינו זוכר התנאי בשעה שנדר אחר כך. אבל אם זוכר התנאי ואף על פי כן נדר הרי עוקר התנאי ודין זה ממש נדרים דף כ"ג עיין שם ולכן שינה גם כן במה שהראשונים אמרו דנדרנא תיבה אחת והיתה נקודת' כמו שכתב הרב"י דל"ת

דהא אסילו בחזוב' וסורים אמרי' בגמרא דאינו מחויב להזכיר מיהו אין לבקל כיון שבטור מחייר (') ופשט' ק"מ ופשט"ם א"ל לקדש דיש לחוש לברכה לבעלה : יא יעלה ויבא . ואם חל בשבת אומר רצה [כ"ה] :

תריט א שאומר ש"ן . ועכשיו אומר הגדול לבד [כ"ח] : ב כל נדרי וכו'. די נדרנא כ"ה הגירסא הנכונה (ד"מ תי"ט נדרים) ורי"ז כ' לו' די נדירנא ודי משתבענא וכו' אחרינא בהון (') וכ"כ בהגמ"ר דנדרנא גם להבא משמע פ"כ דלא כלבוש שרצה לשבש ספרים יפים. וכ"מ כ' שקבל לו' דאחרינא כלו' כשאתחרט בהון יהון בטלים ואין לזוז ממוסחות ישמות : ג אומר שהחיינו . כ' הכל בו והכי שפיר לברך כ"א לעצמו ע"כ ואין מהגיזכן אלא הכל סומכין על הש"ן (ד"מ) ושל"ה כת' דמותר לסמוך על הש"ן כמ"ש סי' רל"ח סי"ד וה"ה בברכת הלל ולולב עכ"ל ול"ל דתכשיו על הרוב אין הש"ן מכוין להוציא אחרי' לכן יברך לעצמו וכן מוהגין בהלל ולולב : ד בלא כוס . משום דכיון דאו' שהחיינו קבלי' ליה עליה ואסור למשתי ואי ניתיב לתינוק אתי למסרך עס"תקל"ט ס"ז: יש להתעטף בטלית(כתבי')(') עס"י"ח: כעודו

כמוזכר סימן קל"ו ע"ש בדבריו והכו דלא לוסיף עלה לומר יעלה ויבא ולהזכיר יה"כ בזה וגם לענין ע"כ נראה כן :

תריט (א) שאומר ש"ן כו'. לא זכר כאן שיהיו עוד שנים עמו ובמנהגי' כתוב שצריך עוד לערף שנים עמו וכ"ל לאחוק דאם הש"ן שהוא מתפלל הוא אומר מוסף זה מ"ל לערוף כי הוא משולח מן הקהל והוי כאלו כל הקהל ביחד אומרים כן אבל אם הרב או הגדול שבקהל אומר כן לא נקרא משולח אלא הוא עצמו אומר כן ע"כ צריך לערוף שנים עמו שהם במקום כל הקהל ובמהרי"ל כתב וז"ל טרם שירד ש"ן לפני התיבה היה עומד הוא לפני התיבה ואמר ביאיבה כו' וכן אמר דבר לומר הגדול שבכל עיר עכ"ל משמע שמהרי"ל עצמו בלי לערוף אמר כן והיינו שמהרי"ל היה ש"ן בקהל ורמי"ז"ל ודי בו לבד וכמ"ש ומ"ש וכן אמר דבר שיאמר הגדול לא דק בזה כי אז צריך לערוף כ' אלא שזכר אמירת הגדול כלע"ד וכתב בלבוש והולכים כ' חשובים מקהל ועומדים אצל החזן שהוא שליחי כדי להתיר להתפלל עם הפנרייניים אבל משום שיהיה מסורסם שכל הקהל מסכימים בתנאי זה ובאלו אמרו הם עצמם אם אינו אותו נ"ם כו'. וכן אומר חש"ץ כו'. לא' ר"ת משום דדרך חכמים כ"ה מגל זו כו' ונפלא אומרים אותו נ"ם דאומרים אותו בעל אמתלא שבטלו אמתלא ומ"ש בהיר כ"ג ובקרוזין פ"ח אבל לא' הרשלוים אינם אלא אם אמר ומשם מולה לזוד . וגם שייך סברת הר"ר כ"ל דלדידיה הוי כחול. מש"כ בחל בשבת ותקחתי' הים בכל שבת דיהיה קידוש במקום סעודה . מתילה גם שבת זה בכלל. הה החולה אל עליו בחיוב דשבת אם כ"ל לבטלו הים קידוש אלא במקום סעודה הוא מ"ה ו"ל דאדרבה לקדש בכ"ל בשבת" :

ביאור הגר"א

תריט ס"א ליל יה"כ כו' . בריתות ו' ב' : ונוהגים שאומר כו' . לגי' ר"ת הוא משום דראב"י בפ"ג בנדרים ויה"כ נקרא ר"ה כמ"ש בערבין י"ב מ' ולגי' הראשונים משום דבהתרת נדרים כתיב ואם הכיון יום סליחה ומ"ש למעה ומ' הראבין סוף פ"ג דעירובין : ואח"כ אומר כו' . עבס"ג : ונוהגים כו' . לגי' הראשונים דאין נשאלין לנדרים אלא לעורך היום כי"ש בסוף שבת וגי' הראשונים הוא ביאור בס"ש הרא"ש ומ"ש : ומשיך כו' . עמ"ש : דאומרים אותו נ"ם כו'. וכן אומר חש"ץ כו' . לגי' ר"ת משום דדרך חכמים כ"ה מגל זו כו' ונפלא אומרים אע"ג שבטלו אמתא ובאמת אינו אמתא ומ"ש בהיר כ"ג ובקרוזין פ"ח אבל לגי' הראשונים ונפלא על אמרר ובמ"ש בנדרים כ"ב ונפ"ש ע"ז דאם אינו אמתא ומ"ש בנדרים אלא אם אמר ומשם מולה לזוד . וגם שייך סברת הר"ר כ"ל דלדידיה הוי כחול. מש"כ בחל בשבת ותקחתי' הים בכל שבת דיהיה קידוש במקום סעודה . מתילה גם שבת זה בכלל. הה החולה אל עליו בחיוב דשבת אם כ"ל לבטלו הים קידוש אלא במקום סעודה הוא מ"ה ו"ל דאדרבה לקדש בכ"ל בשבת" :

מגן אברהם

ובפ' בתרא דתענית כ"א ב' ובפ"ג דמגילות ובפי"ב דיומא אם יבוא אליהו כו' ובמ"ם פי"ד ובהגהו הבעם כך שאין הלבה נקבעת

מחצית השקל

ל' בחיבר הגון חבוסה. ודלי"ת שבה בזמן דמשמע לשעבר בבר. ולר"ת דקאי על בבר העתיד הגיה לומר די נדירנא שתי תיבות דמשמע לבבא. ולפ"ז כתב הרב"י וז"ל די תיבה א' . ונדירנא תיבה שנים והגון נקראת ולא חבוסה. והדלי"ת בחיבר עכ"ל. וגם הראשונים אמרו דאשתבענא. באלף באמצע תיב' משמע לשעבר ור"ת הגיה לומר דאשתבענא מ"ם במקום א' והיא נקוד' בחיבר משמע לבבא עכ"ל הרב"י. ואם כן לפי מנהגנו כר"ת לומר מיום הכפורים זה עד יום הכפורים הבא כתב ר"ן כהגהת וכנוסח ר"ת. אבל מ"א כתב בשם ד"מ ותי"ט רפ"ג דנדרים שכתב בשם הגאון שם דאף לר"ת דקאי על לבבא מכל מקום יש לומר דנדרנא תיבה אחד דנדרנא שתי לשונות משמע בין עבר ובין עתיד. וכמו שכתב מ"א אחר זה בשם הגר"א. ולענין דאשתבענא לא כתב מ"א כלום וגם בתו' הנדרים לא הזכירו מזה. אולם בפ"ז משמע דגם דאשתבענא אם קורא בחיבר תחת העי"ן הוא לשון עתיד. והבי"ת בתי' ו"ל ואשתבענא בשנ"ל תחת האל"ף משמע נמי לבבא עכ"ל : וכ"כ בהגמ' דנדרנא כו' קאי אדלעיל סייעתא לדעת הרב"ש בשם הגאון : דלא כלבוש כו' הוא ענין אחר ולא קאי אדלעיל. שבלבוש כתב דטסתמינו שמתחילים בלשון יחיד ומסיימים בלשון רבים אינו כלום.. ולכן הגיה גם לבסוף בלשון יחיד. וב"ח וט"ז קיימו טסתמיו והשינו על הלבוש : וב"ח כו' דאחרינא. רצה לומר לפי מנהגנו כר"ת דמתנין על העתיד. אם כן אין החרטה מועלת עבשיו. אלא כשיתחרט לאחר שנדר ולכן ל"ל דאחרינא. דבלי"ת בתחנת התיבה דמשמעה כן: (ס"ק ג) אומר כו' כמו שכתב סי' רל"ח סי"ד. היו יושבים בבה"מ בשולחן שבת והביאו לפניהם אור. אי' מברך לבלם בורא מאורי אש. והן שותקים ומתבוננים לאתר בברכתו . ואף על גב דשי"ז מתבטלים מדברי תורה. מכל מקום עדיף מלברך ל"א לעצמו משום ברוב עם הדרת מלך. וה"ה בבא : לכן יברך לעצמו. וסיים בס' א"ר ויתבר לסיים קודם הש"ן ויענה אתן על ברכות הש"ן וכלעיל סי' ר"ע סעיף ד' : (ס"ק ד) בלא כוס כו' עס' תקנ"ט בא ל סעיף קטן ס' : עמ' י"ח. רצה לומר דעליה המיוחד ליום אם לבשו בליבה אי יברך עליו הוא מחלוקת הרמב"ם והרא"ש. לכן לאתת ידי בלם בתב רמ"א שם דבליל יום הכפורים יתעטף בטלית ביום ויברך עליו. והטעם שמתעטפים בטלית בליל יום הכפורים ע' שם במ"א : (ס"ק ו) עד כו' הקהל כו' דאין תנאי

ה בעודו יום . הפ"ג דאמו מחכין על להבא מ"מ דמי קלת להפרת נדרי' שאין מפירין בשבת וי"ט : ו עד הלילה . כדי להתפלל ערבית בלילה : הקהל אומרים כל נדרי בלחש עם הש"ץ דאין תנאי הש"ץ מועיל לצבור (ד"מ רא"ש מרדכי לבוש דלא ס"ל כב"מ) : ז בניגוני . שמבלבלי דעת הקהל: יאמר מקו' קדש זכר כו' ומ"מ) בתחנה והם הוא שבת מ"מ מלהיגו כו' רלה כמוהתיגו ויסיי' כי אתה סלחן וכו' (לבוש):ח בקול רם. מבוש שבכל השנה אומרים אותו בלחש מפני שמשה נגנה ממלאכי' אבל ביו"כ גם ישראל דומין למלאכים (טור) והא דכתב בסי' ס"ח מימרי'לא לאמרה משה בלו' שלא כתב'בתורה להגיע' מפני המלאכי' פ"ש וכ"כ בהג"מ פ"מ מק"ש : ט צריך להעמיד . ועכשיו אין השמים עומדים אלא עד ברכו ועין בכ"ח ומ"ש סי' תקס"ו ס"ז : י שעומדים. היינו בשעת תפלת ערבית אבל מי שעומד כל הליל' לא יוכל להתפלל בכוונ'(°) ביום (כ") ויזהרו שלא יפחו נקביהם ואם נתלבו יכולים לסמוך לשום דבר (מהרי"ל ד"מ) (°) ערסי' הקפ"ה ועשה העמיד' לחיות דונמת המלאכים ולכן הנשים לא יעמדו וכמ"ש בסי' תר"י (מט"מ) : יא לגון בבה"כ . ולבוש כ' מוטב לילך לשן בביתו כי מי שיעור הליה ישן ביום ואינו אומר בכוונה ואי משום שמירת הברות ישכרו שומר. וכתב בשל"ה קודם שישן יאמר ד' מזמורים הראשונים שבתהלים שבם שמירה לקרי :

תרכ וכתוב בהג"מ שאם הוא סוף שם (°) ידלגו מ"מ אבל בדר"י כתב דוקא כשלריך להפסיק ממה וכו' כמ"ש סי' רפ"ו ס"ד וכמהרי"ל כת' בהג"מ שמדלגין מ"מ עכ"ל ד"מ וכן נכון :

תרכא בזוהר כל מי שמלטער על מיתת בני אברן אז מוריד דמעות עליהם מוחלין לו עוונותיו ובני אין מתים בחייו וכ"כ בשם האר"י : *) בהפטרה מ"מ מלך מוחל וסולח רק ובנרך אמת וקיים לעד בא"י מלך בשבת אומרים גאולה יום ליבשה(לבוש)עמ"ש בסי' תקפ"ד : ב והמנהג . ויש נוהגין לומר קודם מעריב : ג ומתחין לתיקון הנימול כיון דעשיית באר היטב

בלחש עם הש"ץ ויסיימה קודם הש"ץ שיאמר אמן : (ד) יום . משום דדומה להתרת נדרים בלאין מפירין בשבת וי"ט ולכן ל"ל מבע"י ב"ש . והקהל אומרים כל נדרי עם הש"ץ בלחש דאין תנאי הש"ץ מועיל לצבור ד"מ לבוש ומנהג פשוט הוא להתפלל בטלית מבעוד יום ומברכין עליו וכ"כ האר"י ז"ל . ואם נתעטף בלילה אין לברך עליו ועיין בפר הבינות ועיין יד אהרן . והבאר היטב אמר לפני לא רק בזה ע"ש: (ה) שעומדים . היינו בשעת תפלת ערבית אבל מי שעומד כל הלילה לא יוכל להתפלל בכוונה ביום בהא"ג . ויזהרו שלא ישהו נקביהם ואם נתלבו יכולים לסמוך לשום דבר מהר"ל ד"מ . ושעם העמיד' להיות דונמת המלאכים ולכן הנשים לא יעמדו עש"מ . ומי שעומד פעם אחד ודעתו לבבות כן כל יתיו צריך הארה : (ו) שירות . ומי שעיף ויגע עכ"פ ד' מזמורים הראשונים שבתהלים קודם שיתחילו דמעות עליהם כי הם מסוגנים שלא יבא לידי קרי אבל אם יש"ו שהשו נקביהם ומזמורים יעלה למנין קרי . וטוב שלא יעטוף בבגדים ובהמות המתממין ומכ"פ לא יכסה רגליו בלא"ה והיכן בבה"כ יתן נתערב לו בגבה"כ של כנסים הדיכן בבה"כ עומדו גדול מלאחי . יה"כ שבל בשבת אין מקבלין שבת אבל מעכשיו כבר י"פ שהיה מזכיר שב"ג אלא בשבת : תרכא (א) לקבר . ובתב בהגמ"י שאם הוא סוף שם ידלגו מ"מ בלחש אמרו אמר מעכשיו אומרים אותו שלשה פעמים וכל פעם מגביה קולו יותר מבראשונה (מהרי"ל) וכן אומר הש"ל ג"פ ונשלא לבל עדת וגו' והקהל אומרים ג' פעמים ויאמר ה' סלחתי כדבריך (מנהגים) ואל יבכה האדם מתנהג העיר אפילו ז א] בניגונים אז בפיוטים שאומרים שם (מהרי"ל) :

ב ד בליל יום הכפורים ומחרתו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ח בקול רם :

ג ה אם חל בשב' * אומר ויכולו וברכה אחת מעין שבע וחותם מקדש השב' (ד) ואינו מזכיר של יום הכפורים : (וא"ל אנינו מלכנו בשבת אבל שאר הסליחות והתחנות אומר כמו בחול) (ריב"ש סימן תקי"ב ומנהגים) :

ד ו ט צריך להעמיד * א' לימין שליח צבור וא' לשמאלו : ה ז יש(ה)* ו שעומדים על רגליהם(ה)כל היום וכל הלילה: ו ח נוהגים יא ללון בבהכנ"ס ולומר (י) שירות ותשבחו' כל הלילה : הגה וטוב ליתן רמוק מן המרון (מרדכי) ומי שאינו רולה לומר תשבחות ושירות לא יתן סם (מהרי"ו) והחזניט המתפללים כל היום לא יעירו כל הלילה כי מלבדין ק לם כשאינם ישנים (מהרי"ל) :

הרב מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית ובו סעיף אחד :

א ח * טוב (ח) לקצר בפיוטים ובסל חו' שחרי' כדי למהר בענין שיתפלל מוסף קודם שבע שעות :

תרכא כדר קריאת התורה ומילה ביו"כ ובו ו' סעיפים : א מוציאין שני ספרים ח בראשונה קורים ששה בפרשת ג (ח) אחרי מות עד ויעש כאשר צוה ה' ואם חל בשב' קוראים שבעה (ג) ומפטיר קורא בשניה בפנחס ובעשור לחודש *ומפטיר בישעיה ואמר סלו סלו פנו עד כי פי ה' דבר :

ב ג א (ג) מילה ביום הכפורים מלין בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה ולאחר המילה אומרים אשרי ב (והמנהג לומר אחר מאזני) (מנהגים) ד ואם הוא במקום שצריך לצאת מבית הכנסת אין מלין עד אחר חזרת ש"ת וחוזרים ואומרים קדיש :

ג ה מברכין על המילה בלא כוס (וי"ח דמברכים בכוס(א) ג ונוהגין (ד) לתיקון הנימול וכן נוהגין) :

ערבית ונוהגים לומר כל נדרי ה בעודו (ד) יום וממשיך בניגונים ו עד הלילה ואומרים אותו שלשה פעמים וכל פעם מגביה קולו יותר מבראשונה (מהרי"ל) וכן אומר הש"ל ג"פ ונסלח לכל עדת וגו' והקהל אומרים ג' פעמים ויאמר ה' סלחתי כדבריך (מנהגים) ואל יבכה האדם מתנהג העיר אפילו ז א] בניגונים או בפיוטים שאומרים שם (מהרי"ל) :

ב ד בליל יום הכפורים ומחרתו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ח בקול רם :

ג ה אם חל בשב' * אומר ויכולו וברכה אחת מעין שבע וחותם מקדש השב' (ד) ואינו מזכיר של יום הכפורים : (ולא"ל אנינו מלכנו בשבת אבל שאר הסליחות והתחנות אומר כמו בחול) (ריב"ש סימן תקי"ב ומנהגים) :

ד ו ט צריך להעמיד * א' לימין שליח צבור וא' לשמאלו : ה ז יש(ה)* ו שעומדים על רגליהם(ה)כל היום וכל הלילה: ו ח נוהגים יא ללון בבהכנ"ס ולומר (י) שירות ותשבחו' כל הלילה : הגה וטוב ליתן רמוק מן המרון (מרדכי) ומי שאינו רולה לומר תשבחות ושירות לא יתן סם (מהרי"ו) והחזניט המתפללים כל היום לא יעירו כל הלילה כי מלבדין ק לם כשאינם ישנים (מהרי"ל) :

הרב מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית ובו סעיף אחד :

א ח * טוב (ח) לקצר בפיוטים ובסל חו' שחרי' כדי למהר בענין שיתפלל מוסף קודם שבע שעות :

תרכא כדר קריאת התורה ומילה ביו"כ ובו ו' סעיפים : א מוציאין שני ספרים ח בראשונה קורים ששה בפרשת ג (ח) אחרי מות עד ויעש כאשר צוה ה' ואם חל בשב' קוראים שבעה (ג) ומפטיר קורא בשניה בפנחס ובעשור לחודש *ומפטיר בישעיה ואמר סלו סלו פנו עד כי פי ה' דבר :

ב ג א (ג) מילה ביום הכפורים מלין בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה ולאחר המילה אומרים אשרי ב (והמנהג לומר אחר מאזני) (מנהגים) ד ואם הוא במקום שצריך לצאת מבית הכנסת אין מלין עד אחר חזרת ש"ת וחוזרים ואומרים קדיש :

ג ה מברכין על המילה בלא כוס (וי"ח דמברכים בכוס(א) ג ונוהגין (ד) לתיקון הנימול וכן נוהגין) :

תרכא(א)ומתחין לתיקון.משמע מכל לא לתיקונים אחרים כמנהג בזה ברא'הטעם כמ"ש בסי'תרי"ח דבשביל שהוא מלוה מיש' דאת למסרבבכל י"כ בדבר מלו': (ב)כמוסף אומר . שלא היתה עיקר העבוד' של כ"ג אלא במוסף י"כ עם קרבנות שעירים של י"כ : בשור הבית דעות פ"ל אמא הפס בראשונה ולא"כ אומר אלא בשם כפר את וכ"ה במחזורים וכ"ל הטעם דבשמנקש רחמים אומר בשם דבריו שמתפלל שהות ית' יושיעו פ"י שם הטעם שהוא רחמים גמורים בלי תערובות דין בלל בל"ל ובפי' של מחזור כתוב דבשאומר אמא הפס לא היה מזכיר שם המפורש רק בכינוי אדונות רק בפעם שנית ונעלם ממנו הברייתא בפרק ערף בקלפי שעשרה פעמים זכר שם המפורש ג' פעמים בודוי ראשון : בנוסח אמא הפס חטאתי לא הזכיר התנא בשמנה וכן אמתו בתפיל' שם של אדונות כדרכנו בכל השמות והטעם לפי שאין זה אלא סיפור דברים של כ ג ולא דברי עלמנו והא דאמרי' לפני ה' תטהרו אע"פ שזה ג"כ סיפור דברי כ"ג אין קפיד' דהוא לשון הפסוק וכ"כ הטור שם רב סעדיה גאון שראוי לו' לפני הפס תטהרו כמו אמא הפס . כתב הרי"ן ניאות אם אומר לפני ה' אין בכך כלום דקרא הוא דקרי' ואין אנו הונין הפס בתותיתו פכ"ל דרך זה לריכים אנו לו' בשם שאנו אומרים בכל יום בתפלת יונר קק"ק ה' לאמות ואינו זה אלא ספור דברי המלאכים והיה לנו לו' הפס אלא דפסוק הוא וכתב מו"ה ז"ל שבשאנו אומרים בסיום לעק לה' חטאת בתפלת

תרכא(א)ומתחין לתיקון.משמע מכל לא לתיקונים אחרים כמנהג בזה ברא'הטעם כמ"ש בסי'תרי"ח דבשביל שהוא מלוה מיש' דאת למסרבבכל י"כ בדבר מלו': (ב)כמוסף אומר . שלא היתה עיקר העבוד' של כ"ג אלא במוסף י"כ עם קרבנות שעירים של י"כ : בשור הבית דעות פ"ל אמא הפס ברחשונה ולא"כ אומר אלא בשם כפר את וכ"ה במחזורים וכ"ל הטעם דבשמנקש רחמים אומר בשם דבריו שמתפלל שהות ית' יושיעו פ"י שם הטעם שהוא רחמים גמורים בלי תערובות דין בלל בל"ל ובפי' של מחזור כתוב דבשאומר אמא הפס לא היה מזכיר שם המפורש רק בכינוי אדונות רק בפעם שנית ונעלם ממנו הברייתא בפרק ערף בקלפי שעשרה פעמים זכר שם המפורש ג' פעמים בודוי ראשון : בנוסח אמא הפס חטאתי לא הזכיר התנא בשמנה וכן אמתו בתפיל' שם של אדונות בכל השמות והטעם לפי שאין זה אלא סיפור דברים של כ ג ולא דברי עלמנו והא דאמרי' לפני ה' תטהרו אע"פ שזה ג"כ סיפור דברי כ"ג אין קפיד' דהוא לשון הפסוק וכ"כ הטור שם רב סעדיה גאון שראוי לו' לפני הפס תטהרו כמו אמא הפס . כתב הרי"ן ניאות אם אומר לפני ה' אין בכך כלום דקרא הוא דקרי' ואין אנו הונין הפס בתותיתו פכ"ל דרך זה לריכים אנו לו' בשם שאנו אומרים בכל יום בתפלת יונר קק"ק ה' לאמות ואינו זה אלא ספור דברי המלאכים והיה לנו לו' הפס אלא דפסוק הוא וכתב מו"ה ז"ל שבשאנו אומרים בסיום לעק לה' חטאת בתפלת

באר הגולה

ל פור בשם ריבב אבנם בל פי מדרש רבה פרבה ולהרה ה תיהרא דרב שבת כ"ד ו פור ע"פ פרבי ר"ל ובכ"ם הגי"מ בשם הבילבל ז פור בל פי מדרש שבבל. בפרבן תרבה ח בם דברייתא ותוקרבי ודרבשים ובבל"ם ה פור והבנים ה תבנה הבנים בים ג בריתא שם לא ג מרבדי והרוקח והבנהות לתרעות דרבדבי פ"ל בם בשבת ד בם בבנבה ה מרבדי בשם רבי

לבושי עדר

סקי' (°) ביום כבה"ב בי' . לא יתלתי בה שבבית זה בשם בנבה"ב בבדי כ"ב בה בבי' הינא בע"ז : **שם** (°) ערבי' הבפ"ה ובו' רבה לומר לף בל גב דבם בבופר לא יסמיך בתו שב' הבי"ל שם זה לא חבור בבופר אלו בלבו אלו אינ בבלבל לא כ"ב אלם יבבל לילו דבר יפול דבה"ג בבוכר ברי בה"ם בה"ל שם :

תרב מ"א סק"א יולנו אינ . בי אם יהרו עד ז' בעות בבר הבים זמן הבתבה ולרין להקריבה

דגול מרבבה

*) ולוברים והבן לנו בלבבה לא יום בבבה הזה ולא יום לום בפורים: *) לא ראיתי מזה בד"מ אבל בבי' הבילי בן בשם הבל בו וכ' אחר זה אבל ברוקח כ' בחותם מלך בוחל ובולא ע"ם ולם בן הבדיים בדברי ברוקח ע"מ דבבי ס"ל ועוד הבלא בזבר בלום בע"ם ובם רא"ש לא בזבר דבר בזה בבב"ה אם בן ע"מ שבברינו בברוקח ולבך שהבו ובן בבחם בדר בברבה בוה בחבים בבפבדה בבו בהפלה עבבינו בא לידי ד"מ בנדבם מחבב ראיתי שבבינ דברי ברוקח ולא"כ בים שבמבבנים שלנו בהוב בדברי הבל בו :

** מחבר בלע"ד שבהפלת י"ח בבוסף ילחבר ובני שבירים לבפר שלף בשבר בבפיתי לבלורה אינו בן בבוסבים ע"מ חזיק שבתורה בזבירהו בפ' פנחם עם בבוסבים דבחי' בלבר חבלת הבפורים ובם ברמב"ם בפרק יו"ד בהל"י בבזבר בבוסף יום הבפורים הבי' בם בן חבלת הבפיתי לף אלא הזבר בם אחר קרבנות היום

הגהות רעק"א

סי' תרכ"א סעיף א'. ולם חל בשבת קורים שבעה. ע' סי' רפ"ב בבג"א בק"ב :

חתם סופר

סי' תריט במחבר סעיף ג' אם . ג ב עיין בבסר שבה"ג שנבון להתחיל מזמור שיר ליום השבת קודם ברבו :

שערי תשובה

וקרתי : ס"ב בש"ע אם חל בולי ע' לבוש והב"ח שאל בתחנה מקרא קודם וב"מ שפיר אומרים ותחן לנו בתחנה את יום השבת בולי בן מבוחל' בלבוש וכ"כ בדגול הרבבה וע' לעיל סי' הקפ"ב :

תרב (א) טוב לקבר כו'. יבת' בשו"ת בר בברהל סי' כ"ז בתשבה שאירע ביה"כ בשת חורת בהפלה בקול רם אבל פיום לא עניני בבפסק הזה מיקרי אומם מתחר לא בשתרו עבדה דלייתי לה"ם ובין בשבה בדי לבתו לבתו בלבו הקרי אינו' בהפלה בלא בפיומים ובלן שהוא בשלבה ברבות הראשונות הפי' לא שבה רק שהיה מועבות נמי (לבע"ז בהפסק בב"ר בב"ם מודים דלף בחשבת לא בבבה בבבה בבבה

בתפלת כה"ג יר"מ ה' שתהא הסנה הזאת וכן בתנאי הסרון יר"מ ה' וכו' ראוי לומר בתנו לשון הסס ולא ימצא במחבר שהעתורר ע"ז ולא"ד ודוקא במקום שהיה הכ"ג הונה הסס המפורש דהיינו במעשה העבוד' חנו לומרים הסס במקום אדנ"י להורות שהיה בתזכרה זו שיוי ותנו היינו לומרים אדנ"י ה"א שגם כ"ג אמר כן אבל בתפלתו של כ"ג לא זכר שם המפורש אלא כשאר התפלות כדאיתא בפ' ערף בקלפי ת"ר י"פ מזכיר כ"ג את הסס בו ביום ג' בוידוי ראשון דהיינו אנא הסס חטאתי אנא הסס חטאתי אנא הסס כפר לפני ה' תטהרו וג' בוידוי שני וג' בשפיר המשתלח וא' בגורלות פי' כשאומר לה' חטאת פ"כ אין קפידא במה שאנו אומרים שם אדנ"י דעכ"פ אינו לבטלה דפי"ז אנו מתעוררים ומתפללים ומכוונים למה שאנו אריכים ג"כ בזמנינו כמו שמצינו שיש במוסף תפלת כ"ג שהיה שתעלנו בשמחה לארצינו דזה לא אמר שהכ"ג שהרי יש בה"י אלא שאנו מכניסים זה למה ששייך לנו אלא שבמ"ש נעקר לה' חטאת שבזה היה הכ"ג מזכיר שם המפורש אנו נ"ל להשם חטאת כמ"ש מו"ח וקלת י"ל גם בזה דליכא דקרא הוא אשר עלה עליו הנורל לה' ושאנו חטאת אבל ברא' דעלהי"ט יאמר בזה להשם חטאת כללא"ד ונראה ללמוד מדברי רי"ן גיאות דבל הקורא שסוק יוכל לומר השם בתפלות כמו שאומרו בתפלה ועוד יש ללמוד מדברים המזכרים כאן דבמקום שאין אנו רוצים להזכיר שם של אדמות י"ל השם ולא כמ"ש המון עם אדושם כי אין זה דרך כבוד של מעלה אלא י"ל בלשון התנא השם: (ג) ויש למחות כו'. כ"כ הריב"ש שהחזנים שעושים כן הוא מחמת מסרון ידיעה ובלבוש כ' אבל בבר בשע המנהג שהחזן מוסל על פיו עכ"ל ונראה שהם סומכים שהליבה לא מקרי הפסק (°) וכמ"ש בסי' ח' ס"ג ובסי' קי"ד: (ד) בעד המתים. כ"י הביא שיש במדרש (°) שאף המתים צריכים כפרה ויש להם זכות בתחינת לדק: (א) ואני תפלתי. הטעם לפי שבשבת אומרים לשבח ישראל אף שאכלו ושתו מתפללים לא כא"ה וכי"כ ל"ל לזה: (ב) וא"א מוהגים לומר אחרי כו'. הטעם כדי למהר שלא יפגבור זמן המנחה: (ג) וא"א אין כהלכתו. לפי שבשבת אומרים כן כדי למלאות החסר ממאה ברכות בכל יום וכי"כ אינה הרכה וא"ל למלאות.גם פטום הקטורת א"ל לומר שהוא כלול בעבודה אבל נראה יותר טוב לאומרו בימידות שהרי סימני הקטורת לא הוזכרו בעבודה כל"ל:(ד)בפר' פריות.שהו' כתבו הטעם לפי' כי הש"י לא יגלה פריות עוונותינו ול"ל דכיון דנשמע של אדם חשבה נעריות מפי מכל מעבירות פ"כ מזהירין ע"ז כי"כ שהוא יום טוב וחקוק בלב האדם עפי מאחר ימות השמה:(ה)ומותם בשל שבת. ול"ד לפי' רפ"ד בר"ח בשבת דאין מזהירין בהפטרה של ר"ח לפי שאין נביא בר"ח וה"ל אין הפטורה (°)עכשיו בשבת זה דכן תקנו חז"ל להפטיר בתנאה די"כ בחול פ"כ יזכיר גם של שבת כשחל בשבת: (ו) וא"א על התורה. פי' אמו אין מנהגנו כמ"ש הש"ע אלא א"א כלל על התורה ועל העבודה לפי שבכבר ענה הכ"ג ולא ידע מי' תבכר גם כאן חפרש תגזר כי אנו רוצים שתגזור דינו וחו"ל כן פ"כ צריך למחות בפרש המזכים שלא יעשו כן:

ד (ב) * במוסף ו אומר שליח צבור ד כדר

(ה) עבודה: הגה * ומוהגין ליפול על פניהם כשאומרים והכהנים והעם וגם בעלינו לשבח אבל ש"ל אסור (ו) לעקור ממקומו בשעת התפלה כדי לפול על פניו(ג)ויש למחות ביד העוברים כן:

ה ז סדר הוידוי ה (ז) חטאתי עויתי פשעתי:

ן מ ונהגו לירוד צדקו ביום הכפו ים (ד) *בעד (ח) המתים

ומזכירין נשמותיהם דהמתים ג כ יש להם כפרה ביה"כ (מרדכי):

תרכב סדר תפלת מנחה ובו ד סעיפים ו

א מ למנחה * אומר אשרי ובא לציון ואין אומרים (א) ואני תפלתי אפילו אם חל להיו' בשב': הגה (ב) ואין אנו מוהגין לומר אשרי ובא לציון קודם מנחה רק קודם נעילה וכן כתבו קלת רבותא (מרדכי והגהות מיימוני פ מ מהבה וס"ק הלכות יו"כ וכל בו ומנהגים)(ג) ואין אומרים א (מ) אין כאלהינו ביו"כ (מנהגים):

ב ומוציאין * ס"ת וקורים שלשה (ד) בפ' (ג) עריו' עד סוף הפרשה והשלישי כפטיר(ג)ביונה ג ומסיים מי אל כמוך ומברך לפניה ולאחריה ד ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת (ה) וחותם בשל שבת: הגה ב (ו) * ואין אומרים (ד)על התורה ועל העבודה במנחה(הגמ"י סוף הלכות י"כ ומהרי"ל ומנהגים והגהות מרדכי):

ג מ אם חל בשבת אומרים צדקתך ו ואומרים אבינו מלכנו

הגה ומדינות אנו מ"ח (ה) לדקתך * ולא אבינו מלכנו:

ד ז אין נושאין כפים במנחה ביום הכפורים * וכהן שעבר ועלה לדוכן הרי זה נושא כפיו ואין מורידין אותו:

סדר

כבר אמרו אהלך בקול רם וכו' (מס"מ מהרי"ל)ועוד דתתקן נגד קרבנות וכי"כ מביאים הרבה קרבמת (שם) וא"כ פיטוס הקטורת יש לאומרו: ב וא"א על התורה. רק אותמין מגן דוד אחין עבודה במנחה (מנהגים) ובהגה"מ כ' שבבר פסק העבודה ובירקפליה אחרית ובהגמ"ר כ' דלא ליתלוף בשאר תעניה שא"א על התורה וכ"כ מרדכי פ"כ דשבת: אם אין שבות ידלג א"ת להתחיל ועילה בזמנה (ד"מ מהר"מ) וטוב לומר מעט סליחות בתחת מהרבה במרולה:

לשקיעת

תרכב (א) ואני תפלתי. הטעם לפי שבשבת אומרים לשבח ישראל אף

שאכלו ושתו מתפללים לא כא"ה וכי"כ ל"ל לזה: (ב) וא"א מוהגים לומר אחרי כו'. הטעם כדי למהר שלא יפגבור זמן המנחה: (ג) וא"א אין כהלכתו. לפי שבשבת אומרים כן כדי למלאות החסר ממאה ברכות בכל יום וכי"כ אינה הרבה וא"ל למלאות.גם פטום הקטורת א"ל לומר שהוא כלול בעבודה אבל נראה יותר טוב לאומרו בימידות שהרי סימני הקטורת לא הוזכרו בעבודה כל"ל:(ד)בפר' פריות.שהו' כתבו הטעם לפי' כי הש"י לא יגלה פריות עוונותינו ול"ל דכיון דנשמע של אדם חשבה נעריות מפי מכל מעבירות פ"כ מזהירין ע"ז כי"כ שהוא יום טוב וחקוק בלב האדם עפי מאחר ימות השמה:(ה)ומותם בשל שבת. ול"ד לפי' רפ"ד בר"ח בשבת דאין מזהירין בהפטרה של ר"ח לפי שאין נביא בר"ח וה"ל אין הפטורה (°)עכשיו בשבת זה דכן תקנו חז"ל להפטיר בתנאה די"כ בחול פ"כ יזכיר גם של שבת כשחל בשבת: (ו) וא"א על התורה. פי' אמו אין מנהגנו כמ"ש הש"ע אלא א"א כלל על התורה ועל העבודה לפי שבכבר ענה הכ"ג ולא ידע מי' תבכר גם כאן חפרש תגזר כי אנו רוצים שתגזור דינו וחו"ל כן פ"כ צריך למחות בפרש המזכים שלא יעשו כן:

שערי תשובה

והכיולו כה"ט וז' בשערי אפריס שער ז' פרוף י"ז ובפתחי שערים שם: (ה) עבודה. וכה' בכ"ב מ"ה סי' קכ"ז כנגד מהלגנו בתוספ' מלבר תפלת הכפורים עוד עבו' כי' תפלת הפיוטי תינו אן כמו שם פסים ושיקרו גם' לחרי בקרבנות כיום וגם אין פירוש לנוסח זה במקום זה כיון שבבר אמר ואני תמידיים בהלכתן אין יאמר אח"כ מלבר תפלת הכפורים ועולת התמיד כו' ואתו ג' תמידים יש ובאומרים אותו ל"ל רק מלבר תפלת הכפורים ולא יותר וכן בתוספ' ר"ה א"ל רק מלבר עולת התמיד ולא יותר אבל המפיימין עולת התמיד אינו כבר אמרו ואני תמידים בהלכתם ולא בכרמ"ת סי' תקל"ה ובזב נתיישבתי שהתורה הכיריה אלא התוספים מלבר תפלת הכפורים ובהרמ"ם בפרק י"ד מהל' תע"ם כו' שתפלת הכפורים הפיפה שייך קלת לקרבן מוספ ולכן אי לאו דמסתפינא כ"ש לומ' גם כי"כ ואני שעירים לכפר ואז לא יפיימו כלל מלבר תפלת הכפורים ומי שאינו רולה לומ' ואני שעירים יפיים מלבר תפלת הכפורים אלו בשלש תיבות ולא יותר ומ' בדגול מרבבה שבת' נ"כ שיאמר ואני שעירים לכפר ולא יאמר מלבר תפלת הכפורים וז' בסי' תקל"ת מ"ם בשם הדגול מרבבה וס"ם שם. וע' בע"ז סי' קי"ב שאוהב אתכים על לבם בתמידת שתפלו שנו בתמידת הכפורים ובהרמ"ם בפרק עבודי אלו תמידים עמידה בלו תמיד תוהב כ"י ומתחרטים כו': (ג) אם חל בשבת כו' ע' לעיל סי' תקל"ח שם בתחתי בשם בעל הטיפור שיאמר א"מ קודם לוקבן וע' מ"ם שם ובבר"י סי' זה:

באר הגולה

כר שמשון ו פור וס"פ מבבוא נמתית קמיב דרבא יומא ל"ד וכו' ז בריתא שם ל"ב ובתכמים פור בשם הרי"ף וכב"ג ורב אלעזר ור"מ מ מרדכי על ספרי בעגלה ערופה אחר פדיה אלו המתים וכו' מ פור והמרדכי בשם סדר רב עמרם ב ברייתא מגילה ל"ח ג פור ד שם וכ"כ הר"ח והמרדכי והר"ן בפ"ב דשבת ה פור והר"ן ו ר"ן ז ליימחיו

עשרת זקנים

אותו ט"ן שתפלל שחרית קורא נ"כ בתורה ובשני מתחיל קדיש קודם מוסף (כל בו): * ומוהגין ליפול ומוהגין ליתן עשב בנב"כ ב"כ כדי לבפסיק בינו ובין הרצפה משום דאסור לשמוח לפיס על הרצפה אז יחוך בעליתו. ואומרים כיום תאמלנו כמו בר"ח ואין אומרים אין כאלהינו ב"י:

* בעד המתים. ולכך נקרא יום כפורים בלשון רבים ר"ל לחיים ולמתים [מהרי"ו] ויש מי שב' מה שאנו מוסיפים לזכור המתים ביי"כ משום הזכירות המתים משבר ומכניע יי"הר.בל בו:

תרכב * אומר אשרי. כ"כ הפור וכמ' כבי' דבני מדינתו

מוהגים בהעור: * ס"ת. וא"ח קדיש אחר קריאת ס"ת (מרדכי יומא): * וא"ח על התורה וכו' הבנות פ"ז וכן אנו מוהגים ולא כמ"ש בפור והמרדכי דאומרים על התורה במנחה ואנו מוהגים שלא לאומרו משום שאין עבודה במנחה: * ולא א"ת הבנות ע"ז וי"ח דלפמנים א"ת א"ת אף בחול למנחה כדי להתפלל נעילה ביום (הגהות מיימון): *ובכן שעבר

יד אפרים

תרכא בש"ע ס"ד במוסף אומר ש"ץ סדר עבודה ע' בדגול מרבבה שיאמר בתפילת מוסף ושני שעירים לכפר ולא יאמר מלבד תפלת הכפורים:

תרכב בט"ז ס"ק ד' הכיון דשם של אדם כו' ביומא דף ע"ב

הגהות רעק"א

סי' תרכ"ב סעיף א' בהג"ה ואין אנו מוהגים לומר. ע' תשו' רשב"ש סי' קל"ט:

לבושי ש"ד

במבואר בסימן רפ"ו אבל ברר"י חולק דא"ל לבקרים תפלת המנחה אלא בהגיע זמן מנחה קטנה אבל במנחה גדולה א"ל להקדימה אא"כ בשרולה להתפלל מיד גם מנחה בגון בשרולה לאכול ב

תרכא ט"ז סק"ג (°) וכמ"ש בס"ת סי"ג בל"ל: סק"ד(°) אף המתים נרויכים כפרה ויש לבם כפרה בתיכת לדקה בל"ל:

תרכב ט"ז סק"ח (°) מבשו בשבת זה וכו'. דבר"ח ליכא נביא כלל מבא"כ בשבת ויש נביא רק דבמנחה אין נביא לכן כיון שפיום יש נביא גם במנחה תזכיר שבת:

דגול מרבבה

מבלל שעשיר בפיומי שייך למוסף ולפ"ז שיאמר ואני שעירים שוב לא יאמר מלבד תפלת הכפורים ובלא"ה

באר היטב

במוסף עיין ס"ז ומ"ל: (ו) לעקור. וכבר פשט המנהג שגם הס"ן טופל על פניו לבוש אבל לא יעקור רגליו בו יעמוד קלת רחוק בתחילה מהמיבה וכן מוהגים. ופסי' קי"ל דיש להשתחות עשבים של הרצפה: (ז) סטלתי. הסטלת שונג פון מזיד ע"ש מורד וכ"ל הקל חחלה: (ח) המתים. ולכן נקרא יה"כ בלשון רבים ר"ל לחיים ולהמתים מהרי"ו:

תרכב (ב) אין כאלהינו. אבל פיטוס הקטורת יש לאומרו.אמרוניס: (ג) עריות.הטוס' במגילה דף ל"ח כתבו הטעם בסיל שבכתים מקוטטות נכבוד היום. ובמדרש אין' בסס שהקב"ה הזהיר אלא לעלות פרוח כך לא יגלה ערות עונותיו. ובע"ז כתב הטעם דבשמו של אדם הקשה בעריות יפי מכל עבירות פ"כ מזהירין ע"ז ביום הכפו ים. וכן במיתה בני אהרן להורות שלא להקל במצות אלא אם כן יטלין לבדוק כמלאו בהם אזהרות כמו בגדב ואביהו. כל בו: (ג) ביומה. לפי שיש בו כח הקטורה ואין יטלין לבדוק אפי' תזכה או בחר לנו אבנים שהוא מל' תבחר גם כאן חפרש תגזר כי אנו רוצים שתגזור דינו וחו"ל כן פ"כ צריך למחות בפרש המזכים שלא יעשו כן:

ביאור

דלמא יזרע כל שחא ופ"ל פי' תקנ"ם ס"ז וכי"ר פי' רס"ה פ"ד ופ' תוס' דשבת קנ"ט ה' ד"ה וליתן כו' ובעירוכין מ' ג' ד"ה דלמא כו' : וי"א כו' . ע"מ"ל כיון כו' . וכ' בראנ"ן שם דלבך מוהגין לחיבוק כל בשנה תשוב יתי בתעניית ע"ש וכתב ובקשן בכ"ב ליבא תשבא : ס"ד במוסף כו' . ע' בפ"ז דיומא. ע' : ונוהגין כו' . שם ס"ו ה' מתנגיתין אבל בגי' בספרים שלהן ל"ג אבל בירושלמי הקרונים היו ניפלין ע"פ הרמוקים היו אומרים בשבתל"ו : אבל ש"ץ כו' . כמ"ש בראש"ה דברכות : ס"ח סדר כו' . ודב פסק שם בכתבים ולא ע"ג ואמר שם בבבות דתנית כו' וכן פתם מהגי' בר"מ מ"מ לא שבקינן הא דרב משום בבוא נגרא ולא רבא ס"ל כרב בתמ"ש שבקת כו' ומשום דיהיב טעמא למילתי' לא אהדדי' אבל לבתחלה ס"ל בתבים וכן ס"ל לסוגיא דגמ' שם דפריך פשיטא כו' וע' רמב"ן בהה"ל ובראש"ש שם :

תרכב ס"א למנחה אומר אשרי כו' עפ"ל דברכות : ובא לציון . עבש' בתרת דסופה : וא"א כו' . דבשבת אומרים

חכמת

מוהר"י עמדן חולק עליהם די"ל כן והביא ראיה מן המשנה דמס' יומא ס"ז דקאמר שם דמבבך על מחילת עון ע"ש.ובאמת לק"מ ומסנו נעלם פירש"ו דפירש שם בא לו.כ"נ לקרות וז"ל דילפינן ממילואים דאף קריאת ר"מ מעבב ע"ש . ואם כן אינו דומה דבשלמא התם במקדש דהוי חיוב קריאה אבל לדידן הפרשה מעבב הכפרה לכך שפיר שייך ביה סליחה דהרי בלא"ה לא נמחל כיון דמעבב הכפרה אבל לדידן אין קריאת הציבור מה"ת רק תקנת עזרא מפני כבוד התורה בלבד ולכך מה ענין קריאה זו למחילת עון. ויש להסביר בטעמו דבמקדש הוי שפיר הקריאה מעבב מכח חשש דלמא לא עשה העבודה כדינו ממש לכך מחוייב לחזור ולקרותו בפה ונחשב נמי כהקרבה ויצא בזה אבל אנחנו שבפה מזכירים לכך מה ענין חובת היום אם כן תרתי בפה למה לי ולכך אין קריאה זו רק בקריאת שאר המועדים לכך מה ענין מחילה לכאן ובפרט אם הוי קריאה זו מעין קריאת יהו"כ דמקבב אם כן אם הוי נמצא שעות בס"ת הוי מחילה לכאן ובפרט אם הוי קריאה זו מעין קריאת שאר המועדים דדינו רק כשאר המועדים החיוב לחוציא אחרת כדינו בשבת והרי בכל הפוסקים לא חלקו בזה ומשמע דדינו רק כשאר המועדים דאינו חוזר . ובע"כ דאין זה חיוב רק כשאר המועדים ובע"כ דאין הקריאה מעבב אלא בס"ע כפירש"י הכ"נ ביו"כ לכך מה ענין מחילה לכאן. ועוד דהתם בכה"נ הכרכות סלח לנו בס"ע כפירש"י שם ובברטנורא מבואר יותר ולכך כיון דמתחיל כן הוי החתימה מעין הפתיחה אבל כאן דאינו מתחיל בזה ואין החתימה מענין הפתיחה וכיון דאינו מתפלל על כך בע"כ דלא שייך בזה מחילה אצל קריאת ס"ת אם כן מה ענין חתימה זו ואם הוי שייך בזה מחילה הוי מתפלל עליו גם בתחלה בע"כ דל"ש תפלה זו לכך גם חתימה ל"ש בזה. ועוד דהתם גם על שאר דברים היה מתפלל כדתנן במשנה דמתפלל גם על שאר התפלה בנ' רנה תחינה ובקשה וכל זה ל"ש לתורה ואין אנו מזכירין זה בברכת התורה בע"כ דהוא היה מתפלל לשאר ענינים לכך היה מזכיר גם ברכת סלח לנו אבל לדידן שאין אנו מזכירין בזה אין לו להזכיר כיון דאין לו ענין רק השייך לתורה בכל שבת ובכל המועדים לכך וודאי גם מחילה אין לו לתפלל כדתנן במשנה דמתפלל לקריאת התורה וז"ב וה"ו לא נעלם דבר מן הראשונים והעם וכו' . נ"ב עיין בתוי"ט ס"ז למה לא תיקן הפייטן ונוהגין לפול על פניהם כשאומרים והכהנים והעם וכו' . ונ"ב עיין בתוי"ט ס"ז הפייטן רצה לסיים החזן לו' להם תשהרו ונבי לד' לנבי לה' חטאת נמי הכהנים והעם והיינו מכח שהפייטן

מחצית

(דהיינו בד' תפלות שביום) וכ' פעמים בערב אחד במנחה וא' בערבית עכ"ל. ואע"נ דבערבית נוסף מתודים שני פעמים א' יחיד בתפלתו ופעם ב' עם הש"ץ. אפשר מנהג אותן המקומות היה שלא להתודות ערבית כ"א כל יחיד בתפלתו. וכן משמע קלת לפני זה בשם בעל העיטור ז"ל: ובגילה אינו מתודה כו'. אבל יותר נראה דלא חשיב אלא הוי'דויס שהן תוך התפלה.ובגילה הוי'דויס שמתודים עם הש"ץ אינו תוך התפלה. דהא אין הש"ץ מחזיר התפלה בערבית. והוי'דוי ערבית היא תוך הסליחות לא חשיב לה : עוד כתב העור בשם רב נערונאי. מנין הסליחות. בשחרית שבעה . במוסף חמשה. ובמנחה ג' ואם יש פנאי אומר חמשה עכ"ל . והוא מפשר מועט ממה שכתבו שוסקים אחרים הביאו סעור ע' שם :

ס' תרכא בזוהר כו' א"א מלך מוחל כו' וז"ל הלבוש. כי מה ענין מחילה וסליחה אלא ברכות הפטרה בנביאים אלא אומר הברך כו' עכ"ל : (ס"ק ג) ומותיים כו' לכן די בשמותים לתיוק

הגר"א

עפ"י המדרש ובגיות שותי שבר כו' : ואני כו' . כנ"ל סי' רנ"ב ס"ח : ואין אנו כו' . ע"ל סי' קי"ח ס"ב לאחר שיאמר כו' וכן כו' והוא ע"פי מ"ב בספ"ד דברכות כמה יפה כו' וכן כאן אבל בתמה : ל"ל שהפסיקו בקריאה : ס"ב וקורין שלשה . רס"ג דמגילה : ואם חל . מ"ב בשבת ב"ר ולית הילכתא כו' אף לפוסקים כרב גידל : וא"א על כו' . והוא נגד הגמרא דשבת שם . אבל בהגמ"ר שם כ' בשם ר"ש בר ברוך דאינו דומה שבת הקריאה בתורה והפטרה בשבת במנחה הוא משום קדושת שבת לכך תומרים על התורה כו' ועל יום כו' אבל קריאת סתורה והפטרה במנחה דיו"ב אינו אלא משום תענית כמו בכל תענית ורחוב לדברו שברי בשבת שאמורה מיום"ב אין אנו מפסיקין במנחה : ס"ג אם חל כו' ובמדינות כו' . ע"ל סי' תקל"ח : ואומרים א"מ . פשוטו כנרדף בפ"ג דתענית . ריב"ש . קודם שתתחיל משל"ב לאחר נעילה שם דכתב שם : ס"ד אין נושאין כו' . רפ"ד דתענית : וכהן כו' . כיון דאינו אלא משום גזירה

שלמה

חטאת לא היה אומר הכה"ג תטהרו ע"ש. ואני מוסיף על דבריו די"ל דד' השתחוואות עשו הכהנים ביוה"כ ויש לו' שהם היו כנגד ד' אותיות השם ב"ה דכיון מפני השם היו כורעים והרי בשם הוי"ה ד' אותיות וכבר אות משמש הוי השתחוואה אחת ותינה בזמן הבית דלא היה השתחוואה אחרת לכך יש ד' השתחוואות הללו אבל אנו שכורעים החלה בעלינו ואם כן יש לנו כבר השתחוואה אחת לכך תקנו עוד ג' לחיות בצירוף ד' השתחוואות כנלפענ"ד נכון בזה ודו"ק : הגה נרסינן במשנה ובפיוט של עבודה שכל הלילה לא היו מניחין אותו לישן פן יארע לו קרי. ולכאורה קשה כיון דמסורש באבות פ"ה דעשרה נסים נעשו לאבותינו במקדש דבא אירע קרי לכ"נ ביה"כ אם כן למה לא יניחו אותו לישן מיהו זה בפ"ע לק"מ דיש לו' דאין סומכין על הנסים. אך קשה למ"ד בפ"ה דסמחים נבי נעלעל שערי עזרה דפליני שם אביי ורבא למ"ד נעלו תנן דסמכינן אניסא היאך מפרש הך משנה דיומא למה לא סמכינן אניסא. ואפשר לו' דנבי עזרה דהוי חנם עבור עזרה לא עבור האדם בזה סמכינן אניסא משא"כ בכה"נ שבא יארע כו קרי דזה שייך לאדם לכה"נ בזה לא סמכינן אניסא שמא הוא אינו כדאי לכך ואם כדאי יגכו כו מזכיותיו . מיהו מזה קשה למה מסורש במשנה דתמיד שהיו מניחים הקרבים על השולחנות של שיש שלא יסרחו הרי מסורש במשנה דלא הסריח בשר הקודש מעולם ואם כן למ"ד נעלו תנן למה לא סמכו בזה על חנם . מיהו אפשר גם בזה כיון דהקרבן הוי לכפרה על ישראל לכך נחשב זה לאדם אבל לנבי פסח דאינו סבול בנוף הפסח רק דהוי מצוה שיהי' נשחט הפסח בנ' כתות זה נוגע למקדש וזהו גם דמקדש בזה סומכין על הנס ועדיין צ"ע ודו"ק :

סי' תרכ"ב

סעיף ב' וקורין שלשה בפרשת עריות עד סוף הפרשה וכו'. נ"ב עיין בט"ז מ"ש בשם התוס' שהקשה לא יגלה עריות אבותינו . והנה רוה"ק דיבר בו שכן מצאתי בתיקוני זוהר תיקון נ"ז וז"ל וכל אינון עריין הוי ס"מ נחש דתעבינן למעבדינן דינין ומגלין לו קדם ד' וכגון דא אתקריין עריות ע"ש מפורש כדבריהם דגלוי עריות הוי החטאים: (שם בסעיף הנ"ל) והשלישי מפטיר ביונה וכו' . נ"ב הנה טעם הפטורה זו עיין באחרונים . ולדעתי יש עוד טעם בזה לפמ"ש הפוסקים דלכך קורין פרשת אחרי ביה"כ כדי להזכיר מיתת צדיקים שאומר הקב"ה שיזכירו לפניו מיתת

השאל

דוקא בכה"ג . והע"ם ייחב דבריהם. וכן הת"ש . והת"ש כיאר יותר בשם הרמב"ן דגם ביה"כ הי' ד' פייסות. פיום אחד לתרומת הדשן שלא היתה בכה"ג כ' לדיעון מזבח הפנימי והמזורה ג' לקטרת של מזבח הזהב דהיינו מי שיזכה במחתה אבל קטרת שלפני ולפנים תן נעל מחתה בימינו וכף בשמאלו פיום ד' מי שיושיע האברים לכה"ג ואמה"ג זורקן למערכה עכת"ד ועי' שם: ואומרים אלא השם כו' ר"ל מתחיל אלא השם חטאתי (או חטאו בווידוי ג) עויתי כו' אלא בשם כפר כו'. משום שבה"ג. ר"ל מה"ש אין אומרים השם בכנוי דהיינו א"ד כמו שנוהגים כל השנה לפי שבה"ג אמר השם בכתבו לכן אנו מרמזים שגם בה"ג לא היה אומר בכינוי ומה שאומר תחלה השם ואח"כ בשם ע' הטעם בט"ז ובתי"ש פ"ו מבנה ב': לפני ה' תטהרו כו' וכן לה' חטאת ר"ל אע"ג דבה"ג הי' אומר ג"כ אותן ב' שנות בשם המפורש: מקרא הוא דקרינן ר"ל דוקא בשאנו אומרים דברי בה"ג לריכים לשנות ולומר בשם להורות דבכן גדול לא היה מזכיר השם בכינוי דהיינו א"ד אבל לפני ה' תטהרו וכן לה' חטאת אף דגם בה"ג היה אומרן והיה מזכיר שם המפורש מ"מ כיון דלשנה דקרא ינהגו אנו קורין כדרכנו לקרות השם בכינוי בשקורים השם בפסוקים: כמה בקשות בשבילנו. וכי הע"ז בסי' קיג דאין לנשוא על ב"א שמכין על לבם בשאומרים הווידוי של בה"ג אע"ג דאינו אלא כיפור דברים של בה"ג מ"מ אנו מדמים עצמנו כאלו אנחנו אותן בית ישראל ומתחרטים על עוונותינו מידי דהוי

באר הגולה

(ה) עבודה . וכה' בכ"ב מ"ה סי' קכ"ז כמה שבבר אמר ואני תמידים שבר ז' פרוף י"ז ובפתחי שערים שם : (ה) עבודה . וכה' בכ"ב מ"ה סי' קכ"ז

ביאור

ס"ב לאחר שיאמר כו' וכן כו' והוא ע"פי מ"ב בספ"ד דברכות כמה יפה כו' וכן כאן אבל בתמה : ל"ל שהפסיקו בקריאה : ס"ב וקורין שלשה . רס"ג דמגילה : ואם חל . מ"ב בשבת ב"ר ולית הילכתא כו' אף לפוסקים כרב גידל : וא"א על כו' . והוא נגד הגמרא דשבת שם . אבל בהגמ"ר שם כ' בשם ר"ש בר ברוך דאינו דומה שבת הקריאה בתורה והפטרה בשבת במנחה הוא משום קדושת שבת לכך תומרים על התורה כו' ועל יום כו' אבל קריאת סתורה והפטרה במנחה דיו"ב אינו אלא משום תענית כמו בכל תענית ורחוב לדברו שברי בשבת שאמורה מיום"ב אין אנו מפסיקין במנחה : ס"ג אם חל כו' ובמדינות כו' . ע"ל סי' תקל"ח : ואומרים א"מ . פשוטו כנרדף בפ"ג דתענית . ריב"ש . קודם שתתחיל משל"ב לאחר נעילה שם דכתב שם : ס"ד אין נושאין כו' . רפ"ד דתענית : וכהן כו' . כיון דאינו אלא משום גזירה

עה

ס"ב

תרכג א לשקיעת החמה. היינו סוף שקיעה שהוא לאחר הכוכבי כמ"ש התוס' ומן למחות בידן דסוכרים כרי"ף ורא"ש אך לדידן אחר להתחיל בשור הוינדול ונם יאמר חרוז היום יפ' וכו' קודם הערב שמש דהל"כ דוכר שקר"ש לפני ה': ב בזה לין מחזירין אותו. כלומר שלא הזכירו בוידוי ילא כיון שהזכירו בתפלה אבל אם לא הזכיר שבת כלל מחזירין אותו וכ"כ ד"מ והגמ ר ומ"ש הב"י דיש חולקין ע"ש דלא קאי אזה רק על ר"מ ע"ש: ג מוסרים כפים. ואפי' אחר עד הלילה מוסרין כפים (מהרי"ל ד"מ) ולכתחי: מה זמן קצר יאמרו הפיוטים אחר התפלה כדי שיהא נשמות כפיס כיום (הג"מ) וכ"ש כתב דיש לנהוג המנהג שכ"כ בלילה ע"ש דף כ"ז ומ"מ אומרים אלהינו ברכנו כו' דבזה לין קפידא כ"כ ואומרים מ"מ אפילו אל בשבת דבבר עבר שבת (לבוש) וכ"ל דאפי' אם עדיין יום הוא אומרים אותו דהא כפי' תרכ"ב ס"ג פסק הב"י לאומרו ונהי דאמו נהיני אלא לאחרו מ"מ בנעילה האומרים אותו שהוא שעת גמר דין ע"ש בב"י בשם הר"ן: ד ותוקעין. אע"ג שעדיין לא הבדילו בתפלה מ"מ כיון דאכמה היא ואינה מלאכה לא אחמיר בה רבנן טלי כאי כיון שבבר עבר יום (טור) ואע"ג שכ' שלימנה שמוך לשקיעת החמ' משמע שעדיין לא יצאו הבוכבים מ"מ הוי כין השמשות ופשטי רל"ע:

תרכב (א) זמן תפלת נעילה כו' . בירוש' הביאו ב"י בשם הרא"ש והר"ן פ"ק דר"ה ורבי יוחנן רב ס"ל נעילת שערי שמים אפילו בלילה ור' יוחנן ס"ל נעילת שערי היכל שהוא יום אחר הדלקת נרות של כין הערבים ומסיק שם דרב נופלא הוי לני בשבשמש הרא"ש האילנות ומשבה תפלתו עד נעילת שערי שמים ממילא לר"י לריך נמר התפלה קודם שקיעת החמה והרמב"ם פ"ח מה' תפלה כ' וז"ל תקנו תפלה אחר תפלת המנחה סמוך לשקיעת החמה כו' וזו התפלה נקראת נעילה כלומר נעילת שערי שמים בעד השמש ונסתרה לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה הרי דהוא מפרש נעילת שערי שמים קודם לנעילת היכל ולהלכה ס"ל של"ל ביום אפי' הנמר וכ"פ כפ"נ שם זמן תפלת נעילה כדי שיצלים אותה סמוך לשקיעת החמה וזה דעת הש"ע שפסק שבהתחלה תפיס בשבשמש הרא"ש האילנות ושיטו ג"כ סמוך לשקיעת החמה כמו שהוא כל' הטור שכלל אותה יחד (°) וסיים כדי שיצלים אותה סמוך לשקיעת החמה וסיטו סמוך ממש כי מ"ש תחלה סמוך לשקיעת החמה סיטו כמו אלי שעה קודם כמ"ש בפ"ש סמוך למנחה דסיטו אלי שעה קודם ובאמת הוא דבר קשה למסר בתפלת נעילה כ"כ והטור שפסק כרב דסיטו נעילת שערי שמים אפי' בלילה אלא שבהתחלה תפי' בסמוך לשקיעת החמה שהוא שיטור השמש הרא"ש האילנות ויפיס אותה עם אלת הבוכבים ובבר הגו בכל הקהילות כדעת הטור ואמיבי על רמ"א שלא הביא דעת הטור מאחר שהמנהג כן רק כמה שנהגו רוב פעמים שמתחילין אחר שקיעת החמה היא ג"כ כרב דבן הזמן מלד איבר הדין לדידה אלא דהוא הקדים עצמו להתחיל קודם שקיעת החמה וכ"מ מדברי הפיטן שבתב השמש יצוא ויפיס דמשמע שבשעת בגמר ג"כ יביס קודם בילת. שמש ותמוה הוא שאומרים דבר זה אחר שקיעת החמה: (ב) ותוקעין כו'. הטעם המובאר לתקיעה זו שהוא פי' לפיוק שבינה למעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה: מתפללין

תרכג סדר תפלת נעילה ובו ו סעיפים:

א לנעילה מ אומר אשרי וקדיש ואין אומר ובא לציון · הגה וכבר בתבתי דהמנהג במדינות אלו לומר אשרי א] ובא לציון קודם נעילה:

ב (א) ג זמן תפלת *נעילה כשהחמה בראש האילנות כדי שישלים אותה סמוך א לשקיעת החמה ג וצריך ש"ץ לקצר בסליחות ופסוקים שבאמצע התפלה וגם אין לו למשוך בתפלת נעילה כל תיבה ותיבה כדרך שמושך בשאר תפלו' כדי *) שיגמור ד (מ) קודם שקיעת החמה (ולומר במקום בתנו חמתו) (טור) :

ג ה אם חל * בשבת מזכיר בה של שבת ו אבל בוידוי שלאחר התפלה אין מזכירין בו של שבת והני מילי יחיד אבל שליח צבור כיון שאמרו בתוך תפלתו מזכיר בו ש"ר שבת ואם לא הזכיר ב (ג) בזה אין מחזירין אותו :

ד ז *אומר כתר כמי במוסף :

ה ח ג נישאים כפים בנעילה (והמנהג במדינות אלו (ג) שלא ליטא כפ ו ולומרים (ד) מבינו מלכנו) :

ו ט בסוף הסליחות אומרים (ה) ז פעמים ה' הוא האלהים : (ופעם אחת שמע ישראל וג' פעמים בשמע"ו (מנהגים) ועי"ל סי' ס"ת) ד (ו) ו־וקעין תשר"ת : הגה וי"ת שאין לתקוע רק תקיעה אחת (מרדכי והגהות מיימוני סוף הלכות י"כ ואגור) וכן נוהגין במדינות אלו (ב) ותוקעין לאחר שאומר קדיש לאחר נעילה וקלת מקומות נהגו לתקוע קודם קדיש :

מתפללים

בכל הקהילות כדעת הטור ואמיבי על רמ"א שלא הביא דעת הטור מאחר שהמנהג כן רק כמה שנהגו רוב פעמים שמתחילין אחר שקיעת החמה היא ג"כ כרב דבן הזמן מלד איבר הדין לדידה אלא דהוא הקדים עצמו להתחיל קודם שקיעת החמה וכ"מ מדברי הפיטן שבתב השמש יצוא ויפיס דמשמע שבשעת בגמר ג"כ יביס קודם בילת. שמש ותמוה הוא שאומרים דבר זה אחר שקיעת החמה: (ב) ותוקעין כו'. הטעם המובאר לתקיעה זו שהוא פי' לפיוק שבינה למעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה: מתפללין

שערי תשובה

תרכב קודם. שבה"מ וכתי' בכ"מ פי' ל"ג שיש לבטל המנהג שבבבי' מדלים נרות ביה"כ לעת תפלת נעילה וכתי' שביטל המנהג בק"ק ירושלים ובפרלא רק בתרתי שיטלטל בנרות דולקות מערב יה"כ לבעמידם מפוזרים בכל בה"כ הרי שבות דשבות בתקום מלוה ואם בבר גבר בתוכך קודם שבתפללו בלילה אז מיקרי נורך גדול ואבא לבם כו' אבל אם בלבור בבר בתפללו ולנורך בה"ק בדורות ימנא בר ר' דלוק מעיה"כ יש לתחות בידם ומובא אלא יתמרו פיוטים ובליחות ויבמנו מבה"ק ולא יעבו דבר לחטוי לרוב בפוסקים ע"ש : (פ) מושלים כפים כו'. ומ' בשלילה יעבי"ן סי' ל"ח מ"ש בזה ולענין אחרית אלינו מלבנו בה' בלבד בה' בבר בבר בבר

תרכד (א) מתפללין תפלת ערבית כו' · כעור כתב שאין תפלת נעילה פוטרת אותה פירוש דלא כרב דאמר נעילה בלילה ממילא פוטרת תפלת ערבית שהיא בלילה ואע"ג דלגבי ס' תרכ"ג בסק הטור כרב זהוא מדברי רי"ף י"ל דהרי"ף סלמו כ' דהתירנא נהגו לגלוי ערבית בתר נעילה פי' כזה אין אנו תופסין כרב : (ב) ואין מברכין על הבשמים · כ' מו"ה ז"ל אבל בתשובת מהרי"ל סי' ל"ד כתב לברך על הבשמים בשאל בשבת וכ"כ אבודרהם וכן כ"ל עיקר לענין מעשה מאחר שהמרדכי פסק לברך על הבשמים כהיום ר"ג מ"ה אפי' אל בחול ואע"פ דבהא לא נהג כוותיה מ"מ בשאל בשבת ראוי לנהוג כהיום ומאחר שרבים סוברין כן וכן פסק מהור"ר שלמה לוריא ועוד כ"ל דלא שייך כאן בפסק ברכות להקל מאחר שנהנה מן הבשמים עכ"ל וי"ל לאחורה לדחות זה שכ' מאחר שנהנה כו' דמ"מ יש כאן הפסק בין ברכת בורא פרי הגפן לברכת המבדיל בבשמים אם אין הברא להם מ"מ נראה דעדיף טפי לצאת ידי כל הדיעות מלחוש להפסק וראיה מדברי ת"ה שיש קמ"ב לענין קפ"ק שתוקפין בסדרים דבזה נפיק ידי כל הקולות דהיינו אי קר"ק אי קש"ק ולא חיישינן להפסיק אם קש"ק עיקר הוא התרוצה הפסק ואם קר"ק עיקר הוא הבברים הפסק דבין דבר"ם בבר יצא י"ח לא חיישינן להפסק חע"ג דעיקר התקיעות הם על סדר הברכות הכי נמי(ד) כיון דיוצא מתה"ל לא חיישינן להפסק : (ג) שהוליחו מתה מן המנים. אין מברכין על מה שנולד מבשיו ולא היה מבעוד יום אלא כמ"ש (ד) שלא הוא תחלת ברייתו מן האור : (ד) י"א

תרכד יש מקומות דאין נוהגי' להבדיל בבה"כ וע"ש דיצאו לתיוקות לבתות ואפשר משום דלגדולים אסור לבתות עד שיבדיל כל א' בביתו לפיכך חיישינן לקטנים דלמא אתי למשרך בכ"ל[לבוש]וע"ע לגבי לגדולים לבתות אם מכוונים לאחת בהבדלה זו ואם אין מכוונים לאחת בה גם בכל מ"ש אסורים לבתות וא"כ מ"ע גזרינן עפי' ביה"כ ופוד דהא(ד) בקירוש לבע"ע אסור לבתות ואפ"ה לא גזרינן בתיוקות ולבשלמא לבוש כן(ד) וע"ל דמותר ברמ"ה ובכולם קודם שיבדיל:א על הבשמים. וב"מ כ' בשם מהרי"ל ואבודרהם ורש"ל בשבאל בשבת יש לברך על הבשמים ואין כאן ברכה לבטלה כיון שנהנה:ב ואין כו'. דבשיון(ד) אור שבת:ג מעמוד ראשון. פירוש שהדליקו נר מ'(ד) מאותו שלהב'עיין שם"ה:ד שבת"ש מברכין. מפני (ד) שאל תיפסת הסיתר הוא מברכוה"ל כאור היולא מהעלים אבל ביה"כ אין מברכין אלא על האור שבת מבע"י וכו' עכ"ל מ"מ בה"ע מבת ואע"כ גם על הנר שהולך מאור היולא מהאבנים אין לברך דהא (ד) על העיקר אין לברך ואל התוספ' גם כן אין לברך דהא לא שבת מבע"י וכ"מ בתר"י פ"ח דברכות בתולא יה"כ אין מברכין על האור היולא מהעלים ואין לברך דבאור הוא מבע"ל אבל בה"ע אין מברכין אלא על האור שהולך ממנו וכן נהגו להדליק ביום הכפורים אם הולך בהיתר כגון לחולה יכולים לברך עליו : הגה (ד) י"א להבדיל על ה נר של ביה"כ"ש (המגיד ואבודרהם וא"ר) וי"א ו שאין להבדיל עליו (ד) אלא מדליקין נר אחר ממנו והנכון להבדיל על שניהן בימד דהיינו להדליק נר אחד מנר בית הכנסת ולא יבדיל על נר עצמו ן של בית הכנסת לחוד [מהרי"ל] ואפר דיני נר ע"ל סי' רל"ח ואוכלים ושתיה בתולא יום כיפורים דהוי קלא יום טוב(טור ומהרי"ו מ"ז)* יש מתירים לעשות (ה) שני ימים יום כפורים ויש לזה סתרה ואין לנהוג בחומרא זו משום דיש לחוש שיבא לידי סכנה [מ"ז]. מי שמתענה תעניה חלוש לתורה י"ב מ"ל לתענות כל ימיו [מנהגים]. אין אומרים שמתענה תעניה חלוש לתורה ומתמלים מיד בתולא י"ה (ו) תחיות ולא לו"ן מי ב עד סוכות והמדקדקים מתמלים מיד בתולא י"ה בעשיית הסוכה כדי לצאת מתלוה אל מצוה : [מהרי"ל ומנהגים והגסות מיימוני פרק ג' דברכות מהרי"ו] :

תרכד סדר מוצאי יום כפורים . ובו ה סעיפים

א מ (א) מתפללים תפלת ערבית ואומר הבדלה בחונן הדעת :

ב ג צריך להוסיף מחול על הקודש גם ביציאתו שימתינו מעט אחר יציאת הכוכבים :

ג ג (ה) מבדילים על הכוס (ב) * ואין מברכים א על הבשמים :

(ג) הבשמים אפי' אם חל להיות בשבת :

ד ד מברכין על האור ה ב ואין מברכים במוצאי יום הכפורים על האור (ג) שהוציאו (ג) עתה מן האבנים

ו וי"א שמברכים עליו ג מעמוד (ד) ראשון ואילך :

ה ז ישראל שהדליק מעכו"ם אין מברכים עליו במוצאי יום הכפורים אע"פ ד שבמוצאי שבת מברכין עליו שאין מברכים במוצאי יום הכפורים אלא על האור ששבת מבעוד יום ממש או על האור שהודלק ממנו וכן נהגו להדליק מעששיות של בית הכנסת ח ומיהו אפילו אם הודלק ביום הכפורים אם הודלק בהיתר כגון לחולה יכולים לברך עליו : הגה (ד) י"א להבדיל על ה נר של ביה"כ"ש (המגיד ואבודרהם וא"ר) וי"א ו שאין להבדיל עליו (ד) אלא מדליקין נר אחר ממנו והנכון להבדיל על שניהן בימד דהיינו להדליק נר אחד מנר בית הכנסת ולא יבדיל על נר עצמו ן של בית הכנסת ומאי דיני הכנסת [מהרי"ל] ואפר דיני נר ע"ל סי' רל"ח ואוכלים ושתיה בתולא יום כיפורים דהוי קלא יום טוב(טור ומהרי"ו מ"ז)* יש מתירים לעשות (ה) שני ימים יום כפורים ויש לזה סתרה ואין לנהוג בחומרא זו משום דיש לחוש שיבא לידי סכנה [מ"ז]. מי שמתענה תעניה חלוש לתורה י"ב מ"ל לתענות כל ימיו [מנהגים]. אין אומרים שמתענה תעניה חלוש לתורה ומתמלים מיד בתולא י"ה (ו) תחיות ולא לו"ן מי ב עד סוכות והמדקדקים מתמלים מיד בתולא י"ה בעשיית הסוכה כדי לצאת מתלוה אל מצוה : [מהרי"ל ומנהגים והגסות מיימוני פרק ג' דברכות מהרי"ו] :

בסוכות

על נר אחר לחוד מנר בה"כ לחוד ומשמע דאפי' חל יה"כ בשבת אין לברך על אור (ד) היולא מן העלים לאורות ביום זה (ד) מקודש בשבת מן האור : אין מתענין מי"כ עד סוכות יום שמת בו אביו (הגמ"כ.)ובה ימי שמחה שהיו מחכנין בהן המזבח בימי שלמה(מהרי"ל).ביום שאחר יה"כ מבשמין לבית (מ"ל מנהגים).הפוסים שני ימים יה"כ אף אם הם י' לא יתפללו רק התפלה של חול ופי' כ"י הטעם דהוי לא תתנודדו דכב"ל מ' בעיר מ' דמי ול"ל דיעמוד(ד)גם בן תפילין מה"ט(ד)ופ' סי' ל"ח אי נמי משום דמיחזי כיוהרא ואתי לידי מחלוקת וב"ח פי' הטעם דאסור להתפלל תפלה שלא תקנו וחוי ברכה לבטלה אך סליחות ותחנונים לא היה מותה בידם (רשד"מ בי"ד סי' קנ"ג) וז"ל מהרי"ל בתשובה סימן רי"ב כ' ימים יה"כ אין מבשין בכל התפלו' דאין ה"חיד קובע ואפי' ק' ופשרה אין מבשין בתפלות אך פיוטים וסליחות יאמרו כרגונס וי"ג מדות בקורות בתורה עכ"ל משמע כמ"ש הב"ח ולטעם הרב"י ל"ל דפיוטים שרי דלא מיחזי כ"כ שעושין כן משום יה"כ שרשות לומר בכל יום סליחות ומ"מ כ"ל דלא יאמרו אותם בתפלה רק אחר י"ח (ד) אפי' תקש"ו גם לא יקראו בתורה (ד) אפי' ויחל . בשאל יה"כ יום ה' אסור להכין להם צרכי שבת בע"ש שהוא י"ב בשבילן כן הורה מהר"מ וב"ד דבינו בה עירובין פ"ח הלכה י' עכ"ל הג"מ סוף י"ה (ד) אפי' תקב"ז אם יה"כ שחל להיות ע"ש הו אחר שבת יראה לי שאם ביום מ'

בסוכות

תרכד (ה) מבדילים.ומוחר ברשיה ובכולם קודם שיבדיל מ"ל עיין שם : (ב) הבשמים. וב"מ כתב בשם מהרי"ל ואבודרהם ורש"ל שבשאל בשבת יש לברך על הבשמים ואין כאן ברכה לבטלה כיון שנהנה מ"ל זש"ז וכן עיקר : (ג) מעמד. אפי' חל בשבת להורות ביום זה מקודש שבת מן האור מ"ל : (ד) ראשון. פי' שהדליקו נר אחר מלאכה שלהבת אפשר"ה : (ה) שני ימים. ה"ל מהרי"ל בתשובה סימן רי"ב הטעמים שני ימים יה"כ אין מבשין בכל התפילות אף אם הם ה' אז מלה לא יתפללו רק התפלה של חול דהוי לא תתנודדו וכתב הע"מ"ל וכ"ל דיעמוד גם כן תפילין אפ"ש ע"כ. אך פיוטים וסליחות יאמרו כרגונס וי"ג מדות בקורות בתורה.

לבושי

תרכד מ"א בהתחלה(ד)ד"ה יש מקומות.בקיצור לב"ע.כוונתו לבתורה לא"ם ס' רס"ם שמקדשין בהבה"כ בלילי שבתות ומזמן לתיוקות לגבול אסור משום דאין קידוש אלא במקום סעודה. וק"ק לענין לב"ע שני כאן שהרי כ' המ"ת ר"ם רס"ם שיש מ"ר אפי' בגול מותר לשחוט רק דלא קי"ל הכי : שם (ד) וכ"ל דמותר ירלה הבלבוש משמע דס"ל דר"ל דכל מיסורי יה"כ מוכנין עד שיבדיל כ"ח בניתו אבל לדברי הא"ח בכל שרי קודם שיבדיל רק אכילה ושתיה לרוך הבדלה כמו כל מוצאי שבת וי"ש : הגה ס"ח (ד) אלא מדליקין. דיעה א' ס"ל שיש להבדיל על נר שבבה"כ שהוא דלא מתנו מיקרי אור שבשבת כיון שבר זה היה ביה"כ ודיעה ג' ס"ל אינה רק לבבוד שהוא נר אחרון דלא בלל בכלל ומבשיו אבל הוי"ל בתור אור דמתנים אבל בתור אור שבתות ומקרי שבת ולדיעה ב' אפי' אור שבודלק מאור היולא מהאבנים הוי תוספות שלו אור שבת ומה שבתבתי בא"ח סק"ד ואם קי"ל דבר שבודלק מאור שבת ל"ש בלל ומיקרי בפשיעות אור שבת ונר שבודלק מאור היולא מהאבנים יש ג' דיעות בס"ד וסתכינן לבקל ומפ"ה מפיק רמ"א דלבתחלה יש לברך על שניהם ולחוש גם לדיעה א' ואם א"ח יסמוך על דיעה ב' בלבד כי יותר כבר נר שבודלק ממנו כדס"ל לדיעה ב' ומ"ש בא"ח רסק"ו : ש"ו סק"ב (ד) היולא מהאבנים דהוי בפסקה מ"מ ל"ח מיהא יצא ואתם בשופר דאי הוי בפסקה לא יצא בלל אם"ה הוצרך ר"ח לומר הפשט היולא דבבר יצא ל"ח בתקיעות דמיובב ולא ילוף הפ"ז מיהא רק דהיכא דיוצא ל"ח ל"ח לבפסקה ובה"ה הכא דממ"ב יוצא בין שיהיה בפסקה או לא : סק"ג (ד) שלף הוא תחילה בריתו . ר"ל דע"ז שמברכין על האור במו"ש בתבאר בר"ם רא"ח שאינו אלא לזכר שנבדלת האור במו"ש שהוה הראשון בקיים שאבנים זה בזה וזוצא מבן אז בזה לבדלה על אור מוחר לברך ע"ז אבל במוצאי יה"כ מה שמברכין על כאור הוא לבוראות שיום זה קדוש משאר ימים מוכנים ונאחר להבעיר בו אש ועתה בוחר והוי אש דבר הידוש ומברכין עליו וזה לא שייך אלא באור שבת ר"ל שבי' בעולם ביה"כ בשבת שביהה ופסקה הבאתה ממנו בו ביום ובבשיו בוחר לו : במ"א סק"ב (ד) אור שבת וכו' . ביאור ד"ז בתבתי בס"ז סק"ג : סק"ב (ד) בלוחו שלבבת וכו' . דה"ת דמעוד ראשון היינו נר שבודלק משלבבת שיצא מבאבודלק מאותו הנר הוא שנברא עמוד שני קמ"ל דליתא ודמיא דאיה מס"ה דיש אין לבדיל על נר אל בה"כ דבין דלא דלק רק לבבוד הוי בלולו לא דלק בלל וא"כ הוי בלור שבבת במוצאי

ביאור

תרכד ס"א מתפללין כו' . בראש"ג ולא כרב וכ"ל : ס"ג מבדילים · ס' ע"ם : ואין מברכים כו' · הטעם של בבשמים ע' בראש"ם ס' ע"ם ק"ב ב' ובבר"ם דיו"ט ס"ז ל' בראש"ר ד"ה נשמה כו' : ס"ד וי"א שמברכים כו' . דזה אור אחר אבל ומ"ש בס"ח בברכות וס' מ"ח ס"ק ד' . ס"ה בשאל ובמ"ש בנת' שם ופיתר למ"ש בס"ד : ומיהו כו' . ברכות נ"ב ב' אלי שבת כו' ובתוית כו' ובאור שבבת שבת ויה"כ שוין ובבר"ג : י"א להבדיל כו' . דהוא אור שבבת ופפ"ז : וי"א שאין כו' . בס"ם אור של ב"ב כו' : ואוכלין כו' . בס"ם בתרש בת קול יוצאה ביום"כ ואומרת לך אכול בשמחה כו' ובבתוס' ספ"ז דשבת : יש מחמירים כו' . בס"ם בר"ם ס"ל אי דבא הוה דגל כו' : ויש לזה התרה . ע"ח : ואין לבבוה כו' . בס"ם בר בתלמי פ"ח דהלה הלבה ה' אתן תשין לאומה לתיות בבבוד כו' : אחרי יוה"כ לעולם ירשו ארץ במהרה בימינו אמן :

סי' תרכ"ד ס"ה בחב"ה יש מחמירין לעשות שני ימים יוה"כ וכו'.נ"ב עמ"ש בחיבורי לאו"ח בתשובה לק"ק דובנא להרב ר"צ הירש ראפאפארט נ"י בחיבורי דף ק"ב ע"ב מה שיש להעיר בכל זה וברי"ה דף כ"א ברש"י שם ודו"ק :

הגהות רעק"א

סי' תרכ"ד ט"ז ס"ב דמ"מ יש כאן הפסק. וכ"כ בהפלו' בגת ווהדיס פי' מ' : מג"א סק"ז אסור להכין להם צרכי שבת. בשבת בתוך שבת וק"ל אות ג' : שם כתוב בתשו' מהרי"ם סי' ע"ז כיון דבכיתר. לבאורה ל"ל לזה. דהא גם בהבדל בשבת בתוך מותר לאחרים בע"ש מיד. גם ק' דאף אם ביטלו הרבה בשבל זה לאחרי דאף דהוא מוזב זה ביום"כ . מ"מ אם שהבדל זה הוא בכיתר ב"ד. וא"כ אף אם קמי' שמי' גלי' דביום יום"כ מ"מ בכא דעשה בכיתר מ' הוי עכ"פ אותר מותר דמותר אף לבבדל עצמו ולמי שבתבדל בשבילו לא"ם מיד בגליל מ' ובגליל ב' וכו' ובבלבה ו' יום"כ שחל להיות בשבת וכו' וקדושה מ' לבם לשתיהן צריך שיהיה בשבירוד במקומו מלוי בגליל מ' היא. הרי דאפי' לקולא אחרי' כן : משמע בקאי ג"כ על הלבה מ' דבזה אל"ל לבוות בשבירוד מלוי במקומו בגליל שני דקדושה מ' היא.

השקד

ס' רל"ח) דבזה שייך שבת משא"כ בשיולא עתה במוצאי יום"כ מן העלים לא שייך בו שבת : (ס"ק ג) מעמוד כו'. פי' כו' ע"כ דעה זו ס"ל הטעם דאין מברכים במוצאי יום"כ דהוא דומה לתחלת ברייתו ואין זה שייך במוצאי יום"כ דהא לא תיברי ביום כ"א במוצאי שבת. לכן בשהדליקו מן האור שהולא מעצים ומבנים נר אחר. אותו נר אחר אינו תחלת ברייתו ולכן מברכים עליו : (ס"ק ד) שבמ"ש כו' הרי בהיא כו' אין לברך עליו לכ"ע. ר"ל לשני הדעות שבביאו תר"י לא מברכים על נר שהודלק מנחלים שבתו. תרוייהו אודו דבנר שהודלק מאור היולא עתה אין לברך אבל ודאי איכא מאן דס"ל אפי' על נר שהודלק מאור היולא עתה והוא ה"א שבביה כלבו וכן ה"א שמביא הרב"י בשעיף ד' אלא שא"א תמה כיון דרוב פוסקים חולקים וגם הרב"י אתם פה דלא כ"א בכלבו לתה הביא דעתן שעיף ד' : (ס"ק ה) נר כו' שבבת מערב יום"כ כ"ל : (ס"ק ו) שאין כו' אפשרי' רא"ח שעיף י"ב בנר של מתים ואתנים : (ס"ק ז) של כו' מותר להבדיל על נר אחר כו' ר"ל שהודלק מנר בה"כ. מלבבר על נר בה"כ לבד. והייק לה מדבתב ולא יבדיל על נר עצמו של בה"כ. ולא כתב אתם ולא יבדיל על מ' מהן : ואשמע דאפי' חל כו' מדאתם רא"ל : ביום כו' מבביתים לבה"כ. ודעתם כתב בא"ר בשם שלה שלא יקרבו הטעם : דבבה"ד מ' בעיא דמי. דבשני ב"ד בעיר מ' ליכא אתם לא תתנודדו כמ"ש ס' ת"ג. ג"כ תפילין ואפ' ל"א. וליכא אתם כל תוסף כיון דעבוד אבבקה : דלא יאמרו אותן בשמע תפלה כו' אפ' תקב"ז סעיף ד' : אסור להכין כו' ע' סי' תקכ"ז סעיף כ'. ר"ל אע"ג שבתב אם אם שבת להכין ע"ת אקנה קמתו לא חרים והן מבטלים לו . הכא אסור דאפילו מה שאחרים מרבים בשבילם מתה שהוא שיך לאחרים אסור להם. דהוקא ביש סמוך לשבת דא"ל מרובי תבפילין כ"א מדרבנן כ"מ מ"א ר"ם תקכ"ז לכן הקילו מש"כ יום"כ דאסור להמתמירים ושוטים כ' ימים לשתות מיום"כ לשבת מן הטורה אסור הבחירו ושיין בב"ר : וא"כ מה שביטל בכרי ר"ל אפי' הוא בשיון דלית ביה מ"ם איסור ביטולי נוים וע' ב"ל

יהודה בר יצחק : מ' הרי"ף ורא"ש מהא דרב יוחנן פ"ל ב' בריחת אם פ"ח ג' רהב"ם בפרק כ"ע מהלכות שבת וס"פ ד' מיומרא דרבי יוחנן בפתיים כ"ד ה' אם בגמרא ו' כל בו ז' ס"ה בפ' כ"ע ב"ם בשם הרמב"ן ח' עור מהא דאור שבבת בפתיים בד ובפי' רש"י אם :

עשרת זכנים

פעם נעריצל . (לחם רב) ופותחין הארון בכל תפילות הנעילה (מנהגים) במוצאי י"כ אין הדין והחיים' מסתלק עד שיבלעינו ישראל סדרינן (ת"ם סי' רע"ה) :

תרכד * ואין מברכין על בשמים וי"ח אם חל י"כ במוצאי שבת מברכין על הבשמים (מהרי"ל סי' ל"ד אבודרהם ההרש"ל) וכ"ל עיקר מאחר שמרדכי פסק לברך על הבשמים אפי' בשאל בחול מ"מ ראוי לנהוג כן בשאל בשבת ולא שייך כאן בפסק ברכות להקל מאחר שנהנה כ"ל :

* יש מחמירין לעשות ב' ימים יה"כ ואותן הנוהגין לעשות ב' ימים י"כ לריכין לנהוג כל דיני יו"ט גם ביום בגון איסור מלאכה ואחר כל דבר הנוהג בי"כ אין מן התפלה שלריכין להתפלל של חול עם אחר הקהל אך בבתן אתרו ואם חל יום ב' בע"ש אסור לאכול בשבת מה שבישלו בע"ש אפילו פ' הערמה (מהר"ם וב"י ואבודר) :

יד אפרים

תרכד בט"ז ס"ק ב' אע"ג דעיקר התקיעות נו' דברי אתפ"ד כזה הוא דברי אתו' והרא"ש ברי"ם דף ל"ג ע"ב : במג"א ס"ק ח' שבי' **חתם סופר**

סי' תרכ"ד במחבר ס"ה בהנ"ה יש מחמירין לעשות ב' ימים יוה"כ . נ"ב עיין הגה"מ סוף הלכות יוה"כ . ולהסביר הענין נראה לפענ"ד דכל רובא שריא משום הכי מי שאכל בשר ושוב נמצא שהיה טריפה לא עביד שום איסור כי כך הדין מעיקרא שיאכל בשר מן חדוב . אמנם כל רובא שיתברר אח"כ ממילא שלא עשה כדין אין לו להכנים עצמו משום הכי דרוב פעמים אין אלול מעובר מכל מקום היו עושין אפילו סוכות ב' ימים משום שאפשר שמתברר אח"כ שהיה מך המיעוט ע"כ חששו אבותינו ועשו ב' ימים משא"כ יוה"כ דאיכא סכנה ומה יעשה אם כבר נסתכן ע"כ אין לו לחוש . וא"כ אפילו יתברר אח"כ שאותה שנה היה מן המיעוט מכל מקום לא עשה שלא כדין במה שאכל ביום שחל יוה"כ בירושלים כמי שאכל בשר מחרוב ואח"כ נמצא שהיה טריפה ואפילו הכי היו אז

באר הגולה

תרכד (ה) מבדילים.ומוחר ברשיה ובכולם קודם שיבדיל מ"ל עיין שם : (ב) הבשמים. וב"מ כתב בשם מהרי"ל ואבודרהם ורש"ל שבשאל בשבת יש לברך על הבשמים ואין כאן ברכה לבטלה כיון שנהנה מ"ל זש"ז וכן עיקר : (ג) מעמד. אפי' חל בשבת להורות ביום זה מקודש שבת מן האור מ"ל : (ד) ראשון. פי' שהדליקו נר אחר מלאכה שלהבת אפשר"ה : (ה) שני ימים. ה"ל מהרי"ל בתשובה סימן רי"ב הטעמים שני ימים יה"כ אין מבשין בכל התפילות אף אם הם ה' אז מלה לא יתפללו רק התפלה של חול דהוי לא תתנודדו וכתב הע"מ"ל וכ"ל דיעמוד גם כן תפילין אפ"ש ע"כ. אך פיוטים וסליחות יאמרו כרגונס וי"ג מדות בקורות בתורה.

שדר

יה"כ וכ' שם רמ"ת דלגלת ידי דיעה ד' ידלק בר אחר ממנו ויבדר על שניהם כדי דעמוד ראשון לא נקרא אלא בשלבבת עלמו שבבתו במוצאי שבת וק"ל וע' מ"ת סק"ד : (ס"ק ד) שבל תוספות בהיתר : שם מן מברכין על נר שלא שבת ממלאכת בעירה ולכן אין מברכין על נר של בכרי אבל נר שהודלק ממנו שרי דמבדר על תוספות בהיתר ור"ל כהי דבלבבת ראשון בבת מיד בעת שמדליק את הנר הוא ב"כ של בעירה מ"מ כבדולק זמן מה מיתוסף ביה וכוי של בהיתר וזכו בתוספת הוי כאלו שבבת עתה וכ"ז ג"כ בפי' רל"ח: שם (ד) בעיקר אין לברך וכו' . ר"ל שלבבת בראשון שבבת לו מיד בהודלק מהרו' שבבת עתה: שם (ד) אי"ת לברך עליו . ולא ס"ל דבתום' הוה ליה כאלו שבבת עתה אלא מיקרי אור שבבת: סק"ח (ד) שבבת ממש. כיון שהודלק מע"י ודלק עד שבעיו בהיתר פו"ל שבת ממש: סק"ו (ד) ע' ספי' רל"ח . דשם בס"ת בתבתר בנר בה"כ כמו"ש אלו בדבר בתם יש שם אדם תשוב . או לא אבל בנר יה"כ לא אלו אדם תשוב בלל ובכל גוונא פליגי דדיעה ראשונה ס"ל דנרות יה"כ נעשו לבאיר ואיתיר ס"ל דנעשו לבבוד: סק"ז (ד) בלותר הוקשה לו דהרי גם על נר שהודלק לחוד גם כן לא יבדיל הרי אפשר לבבדיל על שניהם לזה פירש דרמ"ת קמ"ל דהיכא דא"ח לו לברך רק על א' יברך שפי מבנר שהודלק משום דדיעה ב' עיקר וק"ל: שם (ד) סיוצא מן העלים וכו' . דהוי אחיצה לברך עליו כמו במו"ש דעלמא והכיא דאיה מבאן כך ובראיה דבר"מ הביא דבה"כ אל בשבת לא יברך אבר של בה"כ לחוד אבל אסור אלא מבדיל מנר שהודלק ממנו לאפי' תיעבד דס"ל כיוצא מן העלים מדליקין ממנו במו"ש (וע"ש הלבאורה אין ביאור לדעה זו ואין להארין) ומאן בע"ע לא הזכיר כלל אילוק זה ע"ב משום דס"ל דאין אילוק בין אל בשבת לו לא: שם (ד) מקודש בשבת אקדיש יותר מאחר יו"ש ונאחר בו מלאכת אור כמו בשבת: שם (ד) ג"כ תפילין. גם לענה יוהרא יניחו תפילין אלא דלעשה הב"ת יש לומר דמותר לבם אלא יניחו תפילין : שם (ד) ועיין סימן ל"ח וכו' . כוונתו כיון דיש ספק אם יניחו תפילין כיון דהוי לדידהו ספק יה"כ לכן יניחו בתפילין רק בבבה"כ ולא יצאו בבם לרה"ר וגם לא יברכו על בתפילין בקול רם כמ"ש בסי' ל"ח לענין תפילין בתוה"ת ע"ש: שם (ד) עפי' תקש"ו וכו' . דמתבאר שם דגם בס"ל בבי אבדיה בבא שהוא ספק : שם (ד) אפי' ויחל וכו' . ר"ל וכ"ש פרשה של יה"כ : שם (ד) ספי' תקב"ז עכ"ב וכו' . ר"ל דבתם מי אלא שירב ע"ת דגם כן אין אחרים רשאים לבבל לו מבל מקום מקילין שם שמקבה לאחרים קמתו בתתבה ואם אופין ומרבין בשבילו ואם אין אחרים

הגר"א

רבא תרין יומין א"ל רב אסדא לאם אתם מבביסין עלמיכם לספק בבבה חזקה אתין ב"ד אתבלגין בר אבוי דשמואל בר רב: ילמק אם על בתרוה ולם תרין יומין אספקא ברוביה ודמך ר"ל בנספקו בני מעיים אלו וגם מדינא אין לחוש בא"ם ברוב י"ש לאמר אם בבבה אלו אם אחרים רק אסור

הלכות סוכה

תרכה א מ בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסוכות הושבתי את בני ישראל הם ענני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש: * ומצוה **א** (מ) לתקן הסוכה מיד לאחר י"כ מצוה הבאה לידו אל יחמיצנה [מהרי"ל]:

תרכו העושה סוכה תחת האילן או תחת הגג ובו ג"ס: **א** מ [אין לעשות סוכה (**א**) **א** תחת (מ) בית או אילן] והעושה סוכתו תחת האילן י"א שאם ב האילן צלתה מרובה מחמתו פטורה בכל ענין אף אם הסוכה צלתה מרובה מחמת אבל אם האילן חמתו מרובה מצלתו אם הסוכה צלתה מרובה מחמתה בלא אילן ב כשרה ג אפילו לא השפיל הענפים למטה לערבם עם סכך הסוכה אבל אם אין הסוכה צלתה מרובה מחמתה אלא על ידי האילן (ב) צריך שישפיל

וקדושה מ' להם עכ"ל והא דשרי לאכול מה שביטלו אחרים כתוב בתשו' מהר"מ סי' ע"ו כיון דבהיתר הוא מבטל לא שייך לאסור משום קנס (°) (ופ' סימן ש"מ) ולפי' מכירו שרי ולא נזרין שמא ירבה בשבילו לשנה הבאה דישראל לא עבר אלפני עור ל"ת מכשול לברכות בשבילו משא"כ בעכו"ם (°) (עש' שב"ה) עכ"ל וא"כ מה שביטל עכו"ם בע"ש אסור לאכול אם הוא מכירו. ומ"מ נ"ע דליתסר משום הכנה דלא גרע מדבר המיוחד לו נתלש בי"ע שרסור בשבת ולע"נ דס"ל דיה"כ ושבת קדושה מ' כן (°) מ"מ להקל לא אמרינן כך ואפשר דס"ל דאפי' להקל הוי קדושה מ' ועי"ל דחזי (°) בו ביום לקטנים ומ"מ אם ביטל דבר שא"א לאכלו אי כנון דניס לסור לאוכלן בשבת כיון שקדושה מ' כן ועפי' תקע"ו ס"ד וסי' תי"ו לענין עירוב וסכי' רס"ג: וכ' ד"מ וי"מ דמי שעשה פעם מ' ב' ימים מינו יכול להזור בו כו' וכ' מהרי"ו דלפי דעה זו אפי' תנאי לא מהני וז"ל מהרי"ו סי' קל"ח וצריך לנהוג כך כל ימיו כיון שקבל עליו וכ"ל אפי' בתנה מתחלה שלא יעשה אלא זו מידי דשי אמי שאמר אהיה נזיר פחות מל' יום לא מהני ליה תנאי דאין נזירות פחות מל' יום וכיון דאמר אהיה נזיר לא מהני ליה תנאי ה"ל ל"ש ואשר"י מתיר בהתרה עכ"ל משמע דתנאי עכ"פ לא מהני דדמי לנזיר דיש לו התרה ולא מהני תנאי [ופ' במסב' ביצה דף י"ח ובמתחות ס"פ בתוד'] ומ"מ נ"ע דל"ד לנזיר דכיון ש מר הריני נזיר חל עליו נזירות ל' יום ושוב לא מהני תנאי משא"כ בכאן דאע"נ דבשבת זו אם לא שעשה ועושה ב' ימים אין מחייב לנהוג לעולם ולשה לא יועיל תנאי ומכ"ש המידלא דבקיומין בקביעת דירתה ואין עושין שני ימים אלא משום מנהג א"כ כיון שאכותיו לא נהגו כן ביה"כ למה נהוג אנחנו כן ☞ ושמעתי עוד טעם שלא לעשות שני ימים י"כ דבשעושה יום השני י"כ א"כ מתחתיל יום ע"ה ואסור להתעסק וא"כ הילך יתענה והוי סברי מהבדדי לכן אין לנהוג כך ומכ"ש למנהגנו שאין מתענין כין יה"כ לסוכות ובליקוטי פרדס משמע שאין מתענין בלילה כ"א ביום:

תרכה ויכוין בישיבתה שיזכו הקב"ה ליסב בסוכה זכר לי"מ (כ"מ):

א לתקן ' היינו לנטותה כולה כ"ה במהרי"ל:

תרכו א תחת בית מ' (°) בית פסול דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה [רש"י דף י"ד] עפסי' תרל"ו ואילן פסול משום דמחובר הוא: **ב** בשרה. אפילו לא השפיל. (°) התוס' והרא"ש הוכיחו כן מדלמרי'סי' תרל"ח ס"ח שאם סכך פסול וכשר שויכשיר אפ"ג (°) דלא מהני חבטן לבטל ברוב כיון דמוכרן ולא מערב דהתי לחודיה קמ"ל ח"כ תפסול משום דמלטרף סכך פסול אלא העשה כיון דכי סקלת ליה פסול אחתי לאלתה מרובה בכשר עכ"ל: *) ובלחמת (°) הגו' נשיטתם אזלי ☞ ערסי' תרל"ח אבל הרא"ש שהכסיס לפירש"י א"כ כשתשקול הפסול יאמר חמתה מרובה והא"ה כשר' א"כ ה"ל נני אילן יכשיר אפי' כשחמתה מרובה אלא האילן דהא הרא"ש נמר לה מטש ☞ ואפשר (°) דכשמונח למעלה גרע טפי ומ"מ ל"ע לי"ש ל' הרא"ש שכ' כיון (°) דכי שקלת ליה סני בכשר ואפשר דמכיא דאייה מהמסקנא (°) דמוקי ליה במעדף וא"כ אלתה מרובה פ"ש ובמ"מ פ"ה: ומבטלן

שערי תשובה

סי' תרכה (מ) בהגה ומצוה כו' ובא"ר משמע שאין לתקן הסוכה מבל וכל קודם יוכ"כ אין כל זה נהוג וא"ת לו לאכול עושין סוכה אחר יוכ"כ שמא יצא דיבינו לגלות כו' ע"ש והוא סתר בעלמא דוראי מה שבסוכה היא דוגמת גלות אינו רק בחמה היבשה אבל לא בעשיה וא"כ אדרבא היה טוב להקדים מעשה שב' שמנה זו שעשה הסוכה הלעולם להכריע לכף זכות כמ"ש הלבוש לענין קידוש הלבנה וע' בגר"ז כ' שהמדקדקים עושים הסכות ועפי' בסכך קודם יוכ"כ ובמיוחלי יוכ"כ הכיתו' בסכך אם לא כולו מלבנה ע"ש וע' בסבר אור לדיקים פ"ח פרק שיש לברכות בלבה ערב סו"ת והברא"ו היה מתלק הקופה לעבייה ערב סוכות (ע' בפרע"ח מעשה הדבר) ומוב להבליק ז' נרות בסוכה נגד ז' לדיקים כו' ע"ש והביאו בק"ח לחמ"ב וכ' בתר שעבר בח"ב סי' מ' דאה"כ דקו"ל כיון שהתחה פרים על הלבור אסור לעשות מלאכה בבני ג' מ"מ סוכה שרי ע' בשע"ע בשמ"ב ס"ה מנהג הגר"ז כמעשה דהא שלג אינו תולן בפני הסומאה

רבושי

שם כתירו מבוש כדי מיון לאפות פת אחר הוא עלמו ע"ש משא"כ כאן שהוא אלא בפרק יה"כ אין כל זה נהוג וא"ת לו לאכול אלא מה שבטלו אחרים לגורכן אבל לא לגורכו אלא לבטלה נרע שם: שם (°) עפי' ש"ח וכו'. דגם שם מוכח כך דהא בהג שם ברים הסימן דהשותה לחולה בשבת מותר לגרי' לאכול מי דכיון דשתה כביתר לא קפידינן: שם (°) עפיהן שב"ה וכו'. דשם בסי"ח דנגרי הכירו הם עשה בשבת לגורך עלמו אסור ליראל להנות ממנו שמא יראה בשבילו בפעם אחר: שם (°) מ"מ להקל וכו'. עפי' הקנ"ג בס"ח סק"ח. וק"ק כיון הס"ח הדמהו לגיזוד לו נהלם א"כ ס"ב דאי גיזוד ל"ל דגיזוד לו נהלם דנקט הס"ח לדוגמא בעלמא הוא ולא מיקרי אלא כענין בכנה קלם כמו בסימן תרס"ז בס"ח סק"ג וסי' הש"ז חוזר מיהה דכיון דהיראל מבטל לגורך עלמו ליה לבטל גברא אלא כמו הכנה אעפ"ל מתלת מש"ב אי כוו קדושה לאחר שרי ובכמ"ל הקל דמוכחים זה אלא זה משא"כ מוכח בלעלמא ונחית חד דרגא כשר כמבואר בסי' ש"ח סי"ל. מש"ה לא מיקרי הכנה משום דאחוי לאכילה בע"ש גם קודם הביטול ואע"ג דבסי' מ"ח סיה דאוי לקפיבה ואחה הסיק דדגים דלא אחי לאחמא מבואר בס"ח סי"ל אסור לבם הבשל משום סכנה: מ"א סק"א (°) פסול וכו'. אין כוונתו בסוכה אחתה בנים דהבוה מקרא דפקא הוכח בע"ז סק"ח אלא כוונתו בית דירה כו' ובעשה בסוכה בהבות דססי' הרל"ח וכן אילן משום דהמוכר ר"ל אילן לבר אבל סוכה אחתה האילן מקרא דפקא. וק"ק לתה כ' בס"ח אלא דבא לפי' אי כוי בית ואילן כשרים מ"מ בסוכה אחתה פסול מקרא כמו סוכה אחתה אלא"פ שבטיומה בשרה הפ"ה אחתוכה פסולה וי"ל דאחי לבאר דאילן הוא סכך פסול אבוה אלא טעם של בל הסי' ודרך אגב כ' ג"כ פסולה בבית: סק"ב

ביאור

תרכה ס"א, בסוכות כו'. כר"ח סס י"ח ב' ואע"ג דר"ע פליג בליב ולבלהורה ר"י סס ס"ל כוותיה מדהוצרך ללמוד מפסוק אחר וכן כל הלמודים סס אבל ביוחלמי סס ב' דגם ר"י ס"ל כר"ח דגרסי' סס ח"ר יוחנן בהיב בלספר מגרבל ומיקבן מפסולה שבגורן ובביקב אם עושה לן סכך רבע"ל אומר ואיר ובלה מן הארץ אחר רבי חמומנא דין בדבריה ודין בדבריה ר' יוחנן דו אחר עכיים בלמעלה היו דו ליף לה מתפסף רבע"ל אחר עכיים מלמטן היו דו ליף לה מעכיים כו' ע"ש וכן בגר' דהקדים לולב לשיבת סוכה להראות כן ע"ש שהארבעת בזה בעזה"ד ודו"ק ועיין בט"ז כאן סק"א מ"ש בטעם מ"ש רש"י כר"א ולא כר"ע ועיין בחידושי תורה שלי בשנת תק"צ בדרוש לסוכות מ"ש סמוכין לזה מן חש"ס בסה דקי"ל סוכה שבעה לברכה ע"ש ודו"ק: (שם) הם עגני כבוד שהקיפם בהם לבל יכם שרב ושמש. נ"ב הנה ראיתי דבר תמה בפירש"י בבס' סוכה די"ו ע"ב ד"ה ואד יעלה מן הארץ ח"ל וסוכה מעגני יליף שהרי זכר לעגני כבוד הוא בדכתיב כי בסוכות הושבתי ובתרגמינן ארי במטלית עננא וכו' והוא תמוה למה הוצרך רש"י להביא התרגום הרי זה מפורש אח"כ בברייתא שהביא הש"ס תוך כ"ד שר"ע אומר כי בסוכות הושבתי היינו עגני כבוד ולמה לי' לרש"י לסמוך דבריו מן התרגום ולהביא מברחק ראיה וצ"ע מובא בזה. והנה עיין במג"א בסי' הזה מ"ש בשם הב"ח וצריך לכוין בישיבתה ועיין בבס"נ מ"ש על הש"ע ועיין בחיבור על או"ח עוד בבס' בסי' תרל"ט מ"ש בזה ע"ש ודו"ק היטב: (שם בחג"ה) ומצוה לתקן הסוכה מיד אחר יוה"כ. נ"ב הנה מה דסמך זה אל הקודם נראה דזה שייך לזה

מחצית

סי' תרכה כתב מ"ח ויכוין כו' זכר ל"מ ודייק כן מלשון הכור: והטעם אע"נ שבטל המצות אפי' לפ"ד מצות לריכות כונה. די שיתכוין לאלת ידי המצוה שבלשונו אפי' ה' ע"י משה. אבל מצות שבכ דכתיב נב' לאמנן ידעו דורותיכם כו' בהוליאי אותם מא"מ. נראה מלשון הכתוב שהקפידה תורה שבשעת קיום המצות כדע ונתכוין לעשה מצוה שהיא זכר ל"מ: וכתב שם שכן גם הדין בציצית ותפילין עיין שם:

סי' תרכו (ס"ק ח) מתם כו' בית פסול דסכה אמר רחמנא כו' והא דלא סני ליה גם לבית בעשה משום מהוכר. מבוה שכתב מ"ח בסי' תרכ"ב ס"ק י"ח בשם ת"ה דתלוש ונכסוף חברו מיקרי תלוש לענין סכה. ולכן הוצרך רש"י לעשה אחר: (ס"ק ב) כשרה כו' אתו' והרא"ש כו' כי' תרל"ח כו' והוא דתמן דף ט"ו המקרה שכתו בשפודין או בחרוכות כמעה (שהן דברים הפסולים לסכך בהן) אם יש רוח ביניהם כמותן וכיון שם בתקום הריוח סכך כשר כשרה: ונאמת אתו' לשיטתם כו' והוא דכתב כיב ע"ב רבי מתני' אהדדי דתמן בש"ק שלמה מרובה מחמתה כשרה. משמע אבל לי חמתה ולמה בוין בסוכה. ובפ"ב מבן אחמתה מרובה מלמה פסולה. משמע הא שוין

לבפרין

ל' פוה ח הבל'כוכ'ע ב לוק רהא דרבא בס ג פוה בבס רב"י ובל' ההוכפיה

עטרת זקנים

תרכה * ומצוה לתקן הסוכה מיד לאחר י"כ ולפי' לא הוה ערב שבת:

דגול מרבבה

*) ע' בזוה כ"ב ע' ב' בד"ה כוזה:

יד אפרים

בגמ' ר"י הבם: בקו"ז וכ' דבי"ם כו' דבמהני שוד טבם בלא לבבות ב' יהו' יוכ"ב ע' בבכה ס דף כ"ז ע"ב נהוכ' ד"ה בקנבה דיבתה בבהב לם נבהבק מהי הוקבע בחוזם כבון בבהלבנדבר עוסה ב' יהיס יוכ"ב בדין בל בפיבה דלוריתא דלילין לחודה:

תרכו בס א ס"ק ב' ע' רוס ס' הרלי"ח ריל בגי"ב בס שבבית דעה ר"ה בבהוכפיה דבבך ולוכר בר' לבעלה בבר דבינו פרוץ בעובד: שם ולבבר בבדונם לבעלה נרע פפ' כו' לינו הונן דבם נוכל קבוה לדם בלבת הא בבר בבהבה דבוהב ונם הבילוק בבבונם לבבלה לינו הונן. ולבנ"ל בבונהבו בפי' הם בלבנ"ל לפרש דברי הרא"ם דף ק"ב שבהב דבהוס' הקבו של רש"י דהא שיך בלן כרוך בעובד מוהב ול"ל דלא שיך בלן כרוך בעובד דוקא נבי סבך פסול ובבר בהונה"ם זב אלל זה שיך לבזבוב פרוך בעובד בדבריהו דף ע"ז לבהבינהן דבבקרה בוהבו כו' לבל סוכה בבך זלוכר בהב בלבה בוכת הבל הרוכה כו' ע"ם ובילוק זה לינו הונן כ"ב ולבע"ד עבי' מ"ם הל"ז הבר"ל בדף ט' ע"ב ברש"י ד"ה אלי לבינבל כו' דלינבל לבינבר בבבך בבהל בבוהב בבבר בבהבה בבר בבבר בבבר בב

פגין ואפי' לכתחלה כיון שהוא קודם האיסור: (ג) או שהסכך הרבה שאפי' כו'. משמע דזה שוה לאם היה הפסול נגד האויר ובטור משמע קצת דיעות (°) שיש מילוק בזה דכ' אחר דעת אחי עזרי שהוא מחמיר בסברי הסכייה דכאן דמעטעם זה יש מחמירין שלא לעשות סוכה למטה (°) בבית תחת הגג כו' וס"ר יחיאל הי' נוהג שזקקפקי' (°) מהסכדפד הגג כו' וכ"ל שהוא מותר שלפלפי דברי הפוסל כו' עכ"ל משמע שעפסמחמירי הוא מגד הדין לדברי הפוסל לא מגד איזה מומרת דאי מגד החומר' שלא מן הדין מאי סיים פ"ז (°) וכ"ל שהוא מותר וכו' דהא גם המחמירים ל"ל מותר מגד הדין וק' הא ודאי נסתיהו ס"ל דחשבי' נגד הפסול כמאן דליתא דהא מתיר אם הפסול נגד האויר מעטעם זה כמ"ש בהדיא. ואגב זה מזכיר בפי' דברי הטור שכתב הי' יחיאל היה מזכר כשהיה עושה סוכה בבית שתחת הגג שהסירו הרעפים היה זוקף קנים כו' וכ"כ ב"י בשם המרדכי ופי' הטר מקולי שהרא"ש היה מלוה להושיב הסכך של הערבה על הלבי"ם או לזקוף כו' והק' ב"י על תיקון זה דלא הכשיר רש"י בשחבטן אלא כשמתערב הסכך הפסול עם הכשר ואין נראין בעין וכאן אין תיקון זה מועיל כיון שהלבי"ם ניכרים ומו"ח ז"ל תי' דהר"ר יחיאל מיירי שמתערבו כעין שאין הלבים ניכרי' וכל זה אינו כ"ל נכון בפי' דברי הטור הרי"ל בזקיפת קנים הוא במקום תיקון חבטן הזכי' בגמ' דהיינו מ"ש הטור לריך שיסיל הפיסים כו' וזה ודאי אינו דא"כ אי תיקון ואיאך היה בטל אלא אם אין תיקון מעטעם שמחשב הכשר שכנגד הפסול כמאן דליתי' כיון שיש בלא"ה שיעור הכשר סוכה (°) דהא לעיל לא מייירי מזה שילטרך תיקון דהא גם המחמירין ס"ל מכ"ם בפי' אחי עזרי דכשר כשמונח הפסול נגד האויר אלמע' מן הטעם הזה ולא פסול אלא בלא שיעור בלא"ה כ"ל דהכל נכון ונקדים דברי רש"י בגמ' דף ט' שכ' ולמתניתין ל"ל למימר כאלו עשאה תוך הבית כו' (°) אלא אחת כ' סכיים הוא וכיון דחמתו מרובה דפנים מופנין וסכך כשר רבה עליו מהיכא תיתי למפסל לאו משום שי סכיים אינ' ואלו משום מחובר איכא דהא בטל ליה ברובא ש"מ מהכא שמסכיין על קני הגג שקורין לטי"ם אע"פ שסמוכות זו לזו פחות מג' כיון שחמתן מרובה מלילתן כו' מכ"ל הרי לפנינו דאע"ג דהפנים חמתן מרובה מ"מ אי אלו שהם סכך א' אם הכשר שלמטה הוא סכך פסול וכן אי' בש"ב דסוכה גרי"ף ורא"ש ביון אחת המטה דפסול משום סוכ' שתחת סוכה והמטה הוא סכך פסול ה"ל אם סכרת המחמירין שבטור דס"ל לדעת אחי עזרי דאע"ג שיש בכשר לא מרובה משום סוכ' שתחת המטה דפסול אינו אלא בלא מרובה אבל אם חמתו מרובה מלילתו אינו אלא דאין בכשר לא מרובה מלילתו אינו אלא דאין בכשר לא מרובה מלילתו אינו אלא דאין בכשר לא

ה מעשה שם י"ח ו כרב יוסף מעמי' דרב ורבייתא וכפירש"י שם. ז עור

עטרת זקנים

תרכו * מותר לעשות סוכה תחת הגפנות. ומותר לכסות הסוכה החלב וחמ"כ לפתוח כמו העושה סוכה תחת כנות ויש מחמירין בזה (מורי נב"ר ומהרר"ש):

יד אפרים

ס"א ס"ק ז' וכתמת כ"ל דהמחמיר כמהרי"ל כו' ר"ל דבמהרי"ל לא' שיש גדול מ' שלוסר:

לבושי שרד

כתרסות: שם (°) וכתוב כ' בשם כ"ם וכו' דנעל בפיטור מכשיר נ"כ דלא כהר' יחיאל ופעמו דכיון שבשיר כרעפים בעציב הכשרים אין עליהם דין סכך פסול דתכן תקרה שאין עלי' מעציבה מפקפק לו מוטל מ' מבנתיים ע"כ ל וכתמ בסי' תרל"ח ס"ם ע"ם: שם (°) כמש"ל בס"ד ע"ם וכו'. פיינו בסי' תקל"ח סק"ח: שם (°) שאין שם סכך כשר על הלטי"ם כלל הכו' ר"ל דפסול' משום גזירת תקרה כיון שאינם בתקוס בסכך: שם (°) מן בסכך כשר כנ"ל. שכרי הלטי"ם מחוברים כמו שביו ולא פקפקם כלל: סק"ח (°) לשם לל. וח"ל שיניחו לשם סוכה וכתכותר בסי' תרל"ה דח"ל רק שתבא עשויה לגל:

סק"ו (°) והסיר כרעפים וכו' כיינו בתרא דבכשר"ם שבוכא בס"ם בסק"ב ומפרש לה בס"ח דהיינו בגמל מ' מבנתים פיינו בסברת כרעפים מחכורו גם הלטי"ם משום דחלוש ולכסוף מכרו לא כוי פסול אלא כוי חעשה ולא מן העשוי דלא נעשה לגל וכיון שנעשה מעשה כרעפים די: שם (°) לסכך ע"ג הגגים וכו'. ולא החם הלטי"ם דלא הלטי"ם עושין לל וכוי בסכך כמאן דליתא וכמו שבילתרתי מחבר ס"ח משל"ב כשבסכך הוא כשיעור ואפ"ה פסול לדעת י"ח אם הפסול מונח על הכשר. דאותו כשר מה שתחת הפסול כמאן דליתא כיון דאין בו צורך דבלא"ם מיגל בתקוס זה הפסול ופ"כ אם היה הכשר למעלה מדרגא ליפכא שא"ל בפסול שתחתיו משל"ב לדעה מ' דמיירי שאין בכשר כשיעור לבד הפסול. מ"כ מאי מהני מה שהכשר מונח על הפסול כיון דעכ"פ הפסול מיכר: מיהו כשאין מעורבים כו' לא בעינן רוב. ר"ל דלא בעינן רוב מצד צירוף סכך פסול מ"מ ק"ל כרש"י והרמ"ם שהסכים לפי' ר"ש דהיכי דלמעלה שוין שפולה: (סק"ה) ומיניחו לשם לל. משום דאמרי' פי' תרל"ח אע"ג דלא בעינן סכה לשם מצוה. מ"מ לשם לל בעי' ועי"ש: (סק"ו) כשרה כו' כמ"ש פי' תרל"ח דבית המקורה בנסרים כו' די בזה שיסיר העמסורים לשם סכה. וה"ה הכא נמה שהסיר הרעפים מיקרי מעשה לשם סכה. גם בעצים הדקים כיון שהרעפים היו מחוברים ע"י מסמורים בעצי הדקים והוליח אותם המסמורים: וכ"מ כ' כו' דהכ"ח ס"ל דע"י הסרת הרעפים לא הוכשרו העצים הדקים כיון שקבועים ע"י מסמורים ואינו דומה לפי' תרל"ח וס"ל להתיר בדעת י"ח שכ' בסעיף מ' דאפי' כאילו חתתה מ"מ והסכך אלתה מ"מ. מ"מ אם בעפי אילן מכוונת בגד הסכך פסול לכן אין להתיר כ"א שיעלה כל הסכה בסכך כשר. דלא אפי' חוצים סכך שכנגד העצים כמאן דליתא. מ"מ נשאר סכך כשר אלתה מרוכה מחמתה וכמ"ש הטור. או שיכסה על גבי עצים הדקים שלא אפי' העצי' הדקים מכוונים עד הסכך כשר מ"מ כשר. דאין הכל בא מסכך הפסול כ"א מן הכשר שלמעלה. וכמ"ש המרדכי בשם הר"ם הובא בב"י ובב"ח מבואר יותר (ולעי"ד דין זה ל"ע בגמ') ואעפ"כ כ' הב"ח בתנאי שלא יהי' בימיהם כו' דלא נתחלף שלא כדעת רמ"א בסעיף ב' ואינו כמ"ש רמ"א הוסיל ואין הפסול בסכך. אלא כמ"ש מ"א שם דהסרת הגג הוי מעשה רבה והגג עצמו נשאר משל"ב כאן: דהוי כפורם עלי' סדין כדאי' בגמ'. והוא בדף יו"ד ע"ב מיומן עבדיה דר"מ שהיה כתובת שלו במים ושתיו על הסכך. ואוה ר"א ליעל' משם כשתתיבנה שלא יאמרו מסככי' בסדין שהוא מקבל טומאה. ובגמרא אסור לסכך בדבר המקבל טומאה. ומה מהני הסרה משם כיון דכבר נפסל לדעת הרואה. ויותר מוכח לדעת הר"ן דשלא בשעת אכילה מותר להניחה שם אם יסירנה משם שהיא מקבלת טומאה. ולפי מה שכתב הרמ"ם בכלל ד' סי' ס' ע"ם:

מעורבין בעירוב. שכן מעורבין בשי רוצה בגלל: מג"א סק"ו וכ"ם בגמ' דף י"ד כ' בפירש. זה המוב ליכא דבר מפסק וכם ג"כ זה אלל זה מעם ואפ"ה כשר אלא בתחת כתם מעם אחר דכל כשר אינו סכך כשר. ואפי' כל הסוכה מכם ח"כ אין רואה מעם. אח"ז נרפס ס' מתנית בשקל ורתיתי בעמד ג"כ בזה: שם דהם פשוט דלא אמרי' שבלשרפין. לפשל"ר אף אם מלטרפין. פיינו שיהיה מקרי כשר ד' דאם אנרפס כוי רחב ארבעה אבל אינם רק בם עצמם כוי סכך פסול. אבל מ"מ בתוכר שביהיה לא מקרי סכך פסול דאין הילרוף מוביל לשווי' תוכר ממילא בנפרים:

שערי תשובה

מ"ובה כולי ואם כן בלאמ"ם שאם יעבל כנגד בלאמ"ם אעפ"כ אלתה מרוכה המקיל לא בפסיד ע"ם וב' בהפאלת לבי סי' כ"ם מ"ם בזה: (ז) ולפנור. שבכ"ם שרמא לפמ"ל סי' ס"ל ופ"ם שכ' שגריך ליזהר כו' וכ' בפמ"ל מ"ח ס' ס"ח שגריך ליהר בהפוסה סוכה בבית ולמעלה גב בסוכה בשיהלון שגריך ליפול מהשיהלון עד מקום שיהיה פחות מג' נגד הדפנות כיון דאין הדפנות מגיעות ובן לפמיים אדם עושה בהתון ומגרף אי כתלים שבנויים תחת הגג שיהלון ואין בהתלים מגיעים לגג אפי' פחות מג' והגג בהולם הוא ד' ספחים לא לבר"ן כיון דאין הגיעות לסכך לא אתרבו דופן מקומה. ואין כאן מחיצות וגריך ליזהר בזה כי הוא דבר מלוי ופוד כ' שם שיש שבויים סוכה על הגג ופוחתין הגג בכמין דלתות ויש שפותחין בכמין תרובה ובאמצע יש לה לירים ובשפותחין אחה לעמלה סוכה נמצא אלו לעמלה מסכך כשר דופן שהוא נשר הרחב יותר מן: אלא שהלוי בגידו עד הסכך כשר כולי כיון שאותן בשיהלון המחוברים על הקנים ואלוים באמצע הסוכה לעמלה מהסכך כשר ויש הורת סכך פסול עליהם וכמו שבשבאין ברוחב כו' ע"כ שומר נפשו ירחק מסוכה זו ובפרשות ע"י הרוב דופן הרחב הנתון על לידו לעמלה מן הסכך פושה לאחה מרוכה ע"ם ושתה אין עושין דלתות אלו בגירי באמצע רק בגירים לגד הדפנות ופותחין הדלת לגמרי שהאמצע בשוב עם הדופן בקומה זקופה ולא תהיה הקיר נפוי ע"ג הסכך וכשר הדבר ומה שכ' הבב"ם בשם גר"ר הוא ע"ם שכ' אפ"ג דלעבין מוחלה תשב בפחות הכנ"ג ר"י מבשיר אם כ' נפרים הכ"ג מוגחים זה אלא זה

הגהות רעק"א

בגמרא ע"ב ד' ס"ל דבר מפסק וכם ג"כ זה אלא זה מעם ואפ"ה כשר אלא בתחת הכם מעם אחר דכל כשר אינו סכך כשר. ואפי' כל הסוכה מכם ח"כ אין רואה מעם. אח"ז נרפס ס' מתנית בשקל ורתיתי בעמד ג"כ בזה: שם דהם פשוט דלא אמרי' שבלשרפין. לפשל"ר אף אם מלטרפין. פיינו שיהיה מקרי כשר ד' דאם אנרפס כוי רחב ארבעה אבל אינם רק בם עצמם כוי סכך פסול. אבל מ"מ בתוכר שביהיה לא מקרי סכך פסול דאין הילרוף מוביל לשווי' תוכר ממילא בנפרים:

ביאור הגר"א

סיכך ע"ג ותרתי קתני ובר"ן כ"ז ח"ם כאן וכב"ז לא שני לן בין כו' וכביה דפרש עליה סדין כו' כפירש"י שם ומ"ם בתוכת מ"ח כאן ס"ק ד' נ"ע: שם ד' ס"ב אבל מותר כו'. שם י' פירש עליה סדין כו' ל"ם אלא כו' וכ' דוקא דלמו ס"ל מפלגים ובאלי נגם אבל לגורך בגבר לא וכ' ובכביה המיימון שם דוקא אף בדעבד אסור אלא דבר אחר אלא בשעת אכילה ושיהם ואמר דליתקלה כי יבאה אלא יאמרו דשביק לה אף בשעת שמתמעת בה באכילה ושיהם אבל כי רשיבה ל"ל הכי אלא שאין דרך להתחמם שם מחמת שמנמוה מן הגבר אלמא מבני פילוף ואף שבחב הרשב"א שם מ"ם אליהם וס"ל דכל אלא לגורך הסוכה כשר אפ"ה אמר לגאוחה לרבותא דאע"ג שהוא לגורך בהוא ולא לגבר"א לגמרא דאמר דאמר כך אף אם יפול יאמרו מ"מ ואין מוציא מה שנעל וכן לגבר"ם אל מניחין אלא בדעבד יאמרו מה מבני נפילתם:

באר היטב

ואפי' ניכרין נמי שרי כיון שאלמה מרוכה מ"ל פ"ם: (ד) ומניחו.. לשם לל: (ה) עלמו. והב"ם כתב שם להסתיר ולהלק הגג ולסכך אפ"כ הם"ל פ"ם: (ו) שנאמרו. פיין ס"ו שהעלה אין להקל אלא בים ביניהם ד' טפחים ויהא בענין שאם יפול מן הסכך נגד הלטי"ם יהיה עדיין לשם מרוכה ממעמה ס"ם ס"ק כ'. ובתשובת פרים מעשרות סי' מ"ד סולק עליה: (ז) ולפנור. והוקא בשמים הסכך בשאול פחות פיין מ"ח. ואם הים הסכך על הקרקה ואפ"כ הסירו הקרקה פסול. ואותן סוכות הפאיות אחת הגג ולפעמים הנדרים מעופפים יחבר שלא יבא אחת השיפוע מ"מ. וע' בתשו' פרים מעשרות סימן ס"ח מ"ם מענין סוכה על הגג. סוכה העשויה אחת הדוחל"ר דשיהם שפופסין לשם מקום בלאמעה הגג והוא הקרקע בלשון מרבי דוחבר בלשון נ"ע בלאמ"ם ופעמים עושין על שאם הדוחבר הפחות שבכה ומעשה רשת ופעמים עושין שבכה זו מעומי מחמת או מעומי פשאן כשרה ואפי' אם יבא הסכך כשבר ע"ג הסבכה מעם כשיהם

גיגם ודדים שלם"ם כלל ד' סי' ס' ע"ם:

שיעור הכשר

הכשר הוא מרובה מחמתה שאפי' אם ינטל האילוש שיעור בכשר להכשיר ובכל זאת לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכך דין אחד להם:

ב ה אם קצץ האילן להכשירו ולהיות הוא עצמו מהסיכוך כשר והוא ו שינענעו שיגבה כל אחר לבדו ה (ד) ומניחו וחוזר ומגביה חבירו ומניחו ואם לאו פסולה משום תעשה ולא מן העשוי: °הגה אבל מותר לעשות סוכה תחת מתוכר לו בית ולהסירו מ"ב ולא מיקרי תעשה ולא מן העשוי הומיל ואין הפסול בסכך (ה) עלמו (כל בו והגהות מהרי"ק דסוכה):

ג ז העושה סוכה למטה בבית תחת הגג שהסירו הרעפים אף על פי (ד) (ו) שנשארו עדיין העצים הדקים שהרעפים מונחים עליהם ו כש"ה: הגה ז וכן * מותר לעשות סוכה תחת הגגות הפשוטות לפשוט(ז) ולפנור ומותר לפנרן מפני הגשמים ולחזור ולפותחן (מהרי"ל) ואפילו ביום טוב שרי לפנרן ולפתחן (מנוד' דיומא ומהרי"ו) אם יש להם ח ליריס (ד"ע) שפונר ופותח בהן ואין בזה לא משום פתיחה וגנין אהל בי"מ ולא משום תעשה ולא מן העשוי רק שיזהר ש שלא יתבטלו כאן הלטי"ם שלמעלה (°) מן הסכך הכשר כנ"ל: (ד) שנשארו עדיין העצים כו'. כגר מתבאר שאין לסקל אלא בים ביניהם ד"ע שאז אין שייך כלל משום כ' סכסים ויהא בענין שאם יפול מן הסכך נגד הלטי"ם ויהיה עדיין עלתה

כמו במדינות שעושים גגים מן נסרים שים עכ"ם ג' אז ד"ם בין הלטי"ם לא מקרי כלל שם סכך ואין חשש בזה אם יש בסכך כשר שיעור סוכה מלבד הלטי"ם ולענין מעשה אין להקל רק בים ביניהם ד"ע כנ"ל עיקר: (°) ובשור כ' בשם ב"ה להכשיר הלטי"ם מחמת שמוטל מ' בנתיים וכ' הב"י דאין ראיי' ממה שאינו מוטל מ' מבנתיי' דשם הוה הנשמ' פסול כו' ולא פמדתי על דבריו דודאי גם הנשמ' הוא כשר כשמניח סכך ביניהם (°) וכמ"ש לקמן בס"ד מ"ה אף כאן מועיל מה שמניח הסכך כשר כנגד המויר שבין הלטי"ם אלא דנראה דל"ד דשאני לקמ' דמוטל מ' מבנתיים ובמקום שמוטל הא' שם הים שם סכך כשר על הלטי"ם כלל. ומלה זה הקל כ"י שפיר אלא שג"ם שלקמן יש פסול על הנשאר הוא אינן מכוון וכמ"ש כ"י שים ראי' לכ"ם מהא לאמרי' לקמן דכשר במפקפק לא הבנתי דשאני מפקפק דגריך לפקפק כל מ' כפ"ע וכל מה שאינו מפקפק הוא עליו שפסול ומ"כ כמה יתבארו כאן הלטי"ם שלמעלה (°) מן הסכך הכשר כנ"ל: (ד) שנשארו עדיין העצים כו'. כגר מתבאר שאין לסקל אלא בים ביניהם ד"ע שאז אין שייך כלל משום כ' סכסים ויהא בענין שאם יפול מן הסכך נגד הלטי"ם ויהיה עדיין עלתה

הכ"י כו' חרכ"ם בשם הרמב"ן והיא בתשו' הרשב"א סי' ר"ג סוכה הפשוי מעכ"ים שאין כרוחבן ד' והם תקופים במסמרות ומשולבים בשליבת הסולם ואין ביניהם ג"ם ומכסין אותן בסכך כשר אם הסכך פסול מחמת המסמרים כי אם ל' אחר והשיב אולי אחר מפני דכיון דהכשרים תקופים במסמרות נפשו כלם כנגר מ' רחב ויש בהם גזירת תקרה ויש שהחלקו עליו וסברו לשם שבאנו עכ"ל מעמ דמשום לבוד לא מיתסר עיין דף ט' ע"ב בתו"ם ומ"ל דה"ל העצים קבועים על הגג דזה חשוב דלא אמרינן שמלטרפין אלא כשחברן כו' קודם שבאינן שם משל"ב כשקבען בכותל וכ"מ סי' תרל"ח ס"ע דכשנוטל מ' מבנתיים אע"פ שאחר הגג"ים קבועים אין מלטרפין אפי' לרמב"ם ע"ש ומי לאו תולמה"ע לא סוי לריך להסיר המסמרים כלל מ"כ ש"מ דאין מלטרפין וכ"כ מהרי"ל עמ"ש רס' תרל"ב: ז וכן מותר לעשות כו'. וכ"מ כתב שיש להחמיר לסלק הגג קודם ולסכך אח"כ (°) ול"ד לעשה סוכה תחת הגג וכו' ע"ש שנדחק וגם הלבוש נדחק ובאמת כ"ל דהמחמיר כמהרי"ל ס"ל בשלמא בסוכה תחת הגג כשמסיר הגג אח"כ הוי מעשה והגג עלמו נכשר כמ"ש כ"י בשם ה"מ משל"ב כאן בשאותה לא מקרי מעשה משל"ב כשסיכך תחלה (°) דנעשה בכשרות וסוגר אח"כ הגג מפני הגשמים וחוזר ופותחו כשר לכ"ע דהוי כסרים עליה סדין וחזר ונטלו ממנו דכשרה כיון שנעשה בכשרו' כדאיתא בגמרא כנ"ל ברור ולכן יש להחמיר ובכ"ג ס"ק דסוכה מחמיר ע"ש ואם הים הסכך על התקרה ואח"כ הסיר התקרה פסול: ח לירים. דסוה כפתח: ט אלא ישב.דסר"מ כיון שהגיהן וחזר והניחן הל"ל כמשקפק נסרין וכן עלמן ליתעלרי קמ"ל דזה לא מקרי מעשה (°) דלא מתכוין להניחן לשם לל (°) פסי' תרל"ח:

חצות

בספילם כו' ובתרגם כו' והסכה כשרה. דגם קצות הא אין מבטלים כו' ולא תימא דגם לי"מ ל"ל כאחד מן הסרולים שכ' הב"ח. ע"ז כ' מ"א דהר"ן כ' כו' ומזה יש לשמוע תי' אחר ושיטו דהר"ן מפרש מדקתני הסוכה שכתו תחת הילון כו' מדקרלו בשם סכה משמע שיש בכשר לבד כשיעור והיינו כדעת י"מ. וע"ז קאי רבא ואמר כשהילון חמתו מרובה כשרה וע"ז קשיא ל"ל שהסכה הרוב סכך כשר. הא קי"ל כר"ם דאפי' פגנא ופגנא כשר וע"ז תי' תיפוק ליה דבלא"ה קשה מאי מהני חבטן ובתרבן. הא ל"ל היכי דיכול להסיר האיסור לא בטל. ואפי' מיירי בשאין האיסור ניכר ע"י התערובת. מ"מ הא יוכל לברר הפסול מתוך הכשר ומה"מ קי"ל בי"ד סי' ל"ח סעיף ד' דאם יכל אחב להבטיל אע"ג שבטבול צריך ליתן שם מים לוגים כדי שיקרם ויקפיא החלב ויסירנו כ"ש לפי מ"ש מ"א בסעיף קטן ד' דלהר"ן לא בעינן שלא יהי' ניכר דקשה עפי. וע"ז תי' הר"ן מ"מ הכא אגמרי' כו' שבן מעורבין בני רובא כנ"ל. ר"ל דאין דעתינו לבטל האיסור. אלא כיון דסכך כשר לבד יש בו שיעור הכשר אפי' בפגנא ופגנא. אלא ע"י שנתערב נתמעט חשיבות הכשר. אע"ג דגם חשיבות האיסור נתמעט מה בכך עכ"פ הו ליכא בכשר שיעור הכשר. וע"י שהוא רוב אף שנתמעט חשיבותו ע"י התערובת. מ"מ אפי' רוב נחשב עכ"פ כאילו הוא פגנא ופגנא וכשר. ואין רלוינו לבטל האיסור. כי לא לריכים הפסול להכשר סוכה. כ"א למעט חשיבותו ע"י התערובת שלא יהי' בכחו לפסול הכשר. ולכך אע"ג שאפשר להסיר הפסול מ"ל להסירו דהא א"ל כלל להפסול. וכן לא קשיא לפי זה הא אין מבטלים כו' דהא אין דעתינו לבטל כנ"ל. ומתילה תבין דכ"ז ניחא להר"ן דס"ל כהי"א ומיירי שיש בכשר לבד שיעור הכשר סכה וכמ"ש מ"א בס"ק ד' אין זה מבטל איסור. דהא אין מלטרפים את הפסול. אבל לדעה קמייתא דאפי' אין בכשר לבד כשיעור אלא ע"י לירוף הפסול אפ"ה כשר ע"י התערובות. ומיקרי מבטל איסור וכ"ל כתירולו הרמדרכי הנ"ל. ולקושית הר"ן הא יוכל להסיר האיסור בלתת ל"ל לדעה קמייתא: (ס"ק ד) מיהו אם כו' ומ"ש רמ"א שאין ניכרים כו' ומ"ש אוכ אם הניח סכך הכשר על הפסול כו' נ"ב ולא כ' כן כ"א לדעת י"א. כי מקור הדבר מן המרדכי והוא כ' כן לדעת י"א ע"ש והיינו כשהכשר הוא כשיעור ואפ"ה פסול לדעת י"א אם הפסול מונח על הכשר. דאותו כשר מה שתחת הפסול כמאן דליתא כיון דאין בו צורך דבלא"ה מיגל בתקוס זה הפסול ופ"כ אם הניח הכשר למעלה מדרגא ליפכא שא"ל בפסול שתחתיו משל"ב לדעה מ' דמיירי שאין בכשר כשיעור לבד הפסול. מ"כ מאי מהני מה שהכשר מונח על הפסול כיון דעכ"פ הפסול ניכר: מיהו כשאין מעורבים כו' לא בעינן רוב. ר"ל דלא בעינן רוב מצד לירוף סכך פסול מ"מ קי"ל כרש"י והרמ"ם שהסכים לפי' ר"ש דהיכי דלמעלה שוין שפולה: (ס"ק ה) ומניחו לשם לל. משום דאמרי' פי' תרל"ח אע"ג דלא בעינן סכה לשם מצוה. מ"מ לשם לל בעי' ועי"ש: (ס"ק ו) כשרה כו' כמ"ש פי' תרל"ח דבית המקורה בנסרים כו' די בזה שיסיר העמסורים לשם סכה. וה"ה הכא נמה שהסיר הרעפים מיקרי מעשה לשם סכה. גם בעצים הדקים כיון שהרעפים היו מחוברים ע"י מסמורים בעצי הדקים והוליח אותם המסמורים: וכ"מ כ' כו' דהכ"ח ס"ל דע"י הסרת הרעפים לא הוכשרו העצים הדקים כיון שקבועים ע"י מסמורים ואינו דומה לפי' תרל"ח ומ"ל להתיר בדעת י"ח שכ' בסעיף ה' דאפי' כאילו חתתה מ"מ והסכך אלתה מ"מ. מ"מ אם בעפי אילן מכוונת בגד הסכך פסול לכן אין להתיר כ"א שיעלה כל הסכה בסכך כשר. דלא אפי' חוצים סכך שכנגד העצים כמאן דליתא. מ"מ נשאר סכך כשר אלתה מרוכה מחמתה וכמ"ש הטור. או שיכסה על גבי עצים הדקים שלא אפי' העצי' הדקים מכוונים עד הסכך כשר מ"מ כשר. דאין הכל בא מסכך הפסול כ"א מן הכשר שלמעלה. וכמ"ש המרדכי בשם הר"ם הובא בב"י ובב"ח מבואר יותר (ולעי"ד דין זה ל"ע בגמ') ואעפ"כ כ' הב"ח בתנאי שלא יהי' בימיהם כו' דלא נתחלף שלא כדעת רמ"א בסעיף ב' אינו כמ"ש רמ"א הוסיל ואין הפסול בסכך. אלא כמ"ש מ"א שם דהסרת הגג הוי מעשה רבה והגג עצמו נשאר משל"ב כאן: דהוי כפורם עלי' סדין כדאי' בגמ'. והוא בדף יו"ד ע"ב מיומן עבדיה דר"מ שהיה כתובת שלו במים ושתיו על הסכך. ואוה ר"א ליעל' משם כשתתיבנה שלא יאמרו מסככי' בסדין שהוא מקבל טומאה. ובגמרא אסור לסכך בדבר המקבל טומאה. ומה מהני ההסרה משם כיון דכבר נפסל לדעת הרואה. ויותר מוכח לדעת הר"ן דשלא בשעת אכילה מותר להניחה שם אם יסירנה משם קודם האכילה אלא מפני הרואי' שיאמרו שגם בשעת אכילה מותר שם אבל זולת חשש הרואים פי' מתירו להניחה שם קודם אכילה ולהסירה בשעת אכילה ולא אמרי' דנפסלה כבר במה שהי' מונח שם קודם אכילה: (ס"ק ט) שלא ישב כו' דלא נתכוון להניחו לשם לל כנ"ל:

תרכז

א אם אינה גבוה כו'. וגם בפי'(°) אלא יהא פחות מג' סמוך לגג רחב טפח וגם(°) הסדינים מניחים לא"ן שאין להם מחיצה עשה[כ"מ אגודה] ופשי' שפ"ו ותרתה שיש ע"ם בדברין: ב אינם נבוהים י'. משום דקביעי עפי מכילה ואפ"ג דמשה ג"כ קבוע מ"מ אינם עשויה ליתן תחתיה אלא על גבה [ר"ן]. כאגודה ריש סוכה כ' בשם התוס' אלא יכשה בבארים קבועים במסמרים אפי' פחות מד' מפני שהם דירת קבע פב"ל: ג והוא שלא יהיו. דקביעי עפי מכילי (°) כ"ל דהקדי"ן מתרעא משמיען אפ"ם (°) שאין י"ע מן המעה לכילה וכ"מ בתו' סוף דף כ"ח: ד שוס מי. אפי' אינו (°) רחב ד"ע:

תרכח א והתחתונה פסולה · דכתיב ראשה והשני במרגלותיה כנגדו ונותנים כלונסות (פי' עליה תרוכים כעין קנה של רומח) מזה לזה מותר לפרוס סדין עליו לישן תחתיו משום דאין לה גג רחב טפח למעלה ד ג והוא שלא יהיו גבוהים (ג) עשרה טפחים ה (ד) ויש מבשירין אפילו בגבוהים עשרה טפחים:

ד ° פירס סדין תחת הסכך לגוי אם הוא בתוך ארבעה טפחי' לגג בשרה ואם הוא רחוק ארבעה טפחי' מן הגג פסולה ז ואם אינו לגוי אע"פ שהוא בתוך ארבעה טפחים פסולה (ה) (ויש ליזהר שלא לתלות ד סוס (ג) גוי סוכה רק בפחות מארבעה לסוכה) (מהרי"ל):

תרכח דיני סוכה שתחת סוכה ובו ג סעיפים

א א סוכה שתחת סוכה העליונה בשרה א והתחתונה פסולה ב והני מילי שיכולה התחתונה לקבל כרים וכסתות של עליונה ואפ"ע"י הדחק ג ויש ביניהם עשרה טפחים אבל אם אין ביניהם י' טפחים או שיש ביניהם עשרה טפחים אבל אינה יכולה לקבל כרים וכסתות של

°עפי' תרכ"ם

ד' דאז דוקא חשיב אוהל כפ"ע וס"ה כאן במע' ולא הוצרך כאן להזכיר גג דודאי בכל מעה יש כה רוחב טפח והוא גג למי ששוכב תחתי': (ג) הפעים היוצאים כו'. זה מקרי במשל קיטופות והוא קבוע מאוד פ"כ פוסל בפחות מי' ומ"ש אח"כ אבל אם א' יוצא כו' שהו נקרא נקליטין · ומבואר בר"ן דהכיא ב"י שני דינים יש כאן כילה ונקליטי' וקיטופות. כילה דלא קביעא לא מיתסרא אלא בתרתי לריעותא שיש לה גג ונבוה עשרה. ונקליטין קביעי עפי מכילי' ואפ"ג שאין להם גג כל שכן נבוהין י' אף על פי שלא נראה כן מדברי הרי"ף שהכשיר לנקליטין שתם ומשמע אפי' נבוהין י'. קיטופות דקביעי ויש להם גג אפי' אינם נבוהים י"ם אין ישבים תחתיהם פב"ל. ועוד כתב הר"ן ר"פ הישן דמעה כיון דגבה עשרה ולא ליכן תחתיה ע"כ צריך ג"כ תרתי לריעותא. משמע מזה דמעה הוה קביעא אלא דגריעותא הוא דעשויה לגבה ותימה לי דאמאי לא משני (°) בגמ' גם אמעה דהוה קביעא ותו דהוה סברא דעשוי' לגבה איתא אמ"כ בגמ' לרבה בר רב הונא לעניין דה"ת לגגמרי אין תחת המעה פסול אפי' בגבוה י' דכל שאתאר שאין שם אוהל תחתיה לא מהני י' ונלע"ד דהמעה לא מיקרי קביעא כיון שמטלטלת ומעמידין אותה ממקום קרקע זו למקום אחר משא"כ בקיטופות ונקליטין שם אינם זזים מן המעה וכיון שהם בכל מבוחר בר"ם דמשמע דמשמע דמעה לא מקרי קביעא ומעמידין אותה ממקום קרקע זו למקום אחר משא"כ בקיטופות ונקליטין שם אינם זזים מן המעה וכיון שהם בכל מבוחר בר"ם

נסכת לשון יחיד: ב למעלה מכ'. ולא אמרי'מה שכנגד סכך הפסול נחשב כאלו אינו למעלה מכ' לא מקרי סכך פסול לפסול כנגדו [תוס' ורא"ש ערסי' תרכ"ו]:ג(°)כסך העליונה.והעליונה עלתה מרובה' אבל אם חמתה מרובה אפי' יכולה תחתונה לקבל כשרה ועסי' תרלא ס"ה : ד דיס כשרה.ואפ"פ שהפינה

תרכח

(א) אפי' פ"י הדחק. דלא מיקרי דירת עראי וקיי"ל כרבנן דר"י דסוכה דירת עראי סני : (ב) אפי' אם העליונה כו' . משמע אפ"פ שהעליונה ג"כ עלתה מרובה מחמת.ואפ"ג דבסי'תרכ"ז פסל לכ"ע אם הסכך פסול דהיינו באין עלתה מרובה מחמת' אבל הכא דהעליונה נקרא סכך

עליונה (א) אפי' ע"י הדחק ד התחתונה כשרה אם היא מסוכבת בהלכתה (ב) (מ)*אפילו אם העליונה ב למעלה מעשרי' ה ואם אינה מסוכבת בהלכתה ומתכשרת על ידי ג סכך העליונה צריך שלא יהא ככך העליונה גבוה מן הארץ למעלה מעשרים אמה :

ב ° ו העושה סוכתו בראש העגלה או בראש הספינה אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה פסולה אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דיבשה ז אפילו אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה ד דים (ג) כשרה :

ג מ עשאה בראש הגמל או בראש (ג) ה האילן * כשרה ו ואין(ד) עולין לה בי"ט מקצתה על האילן ומקצתה בדבר אחר אם הוא בענין שאם ינטל האילן תשאר היא עומדת ולא תפול עולין לה ביום טוב ואם לאו ט (ג) אין עולין לה ביום טוב :

תרכט ממה צריך להיות הסכך . ובו יט סעיפים

א דבר שמסככין בו מ צריך שיהיה (א) צומח מן הארץ ותלוש ואינו מקבל טומאה נ אבל דבר שאינו צומח מן הארץ אע"פ שנידולו מן הארץ (ב) ואינו מקבל טומאה ג (ג) כגון עורות של בהמה שלא נעבדו שאינם מקבלי' טומאה או מיני מתכת אין מסככין בהם (וכן אין מסככין

* נעפר (ר"ן) :

ב ד וכן דבר שמקבל (מ) טומאה (ד) כגון א (° (ג) שפודין וארוכות המטה (ה) וכל הכלים אין מסככין בהם ה ואפי' אם נשברו שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה: ג ו סיככה (ג) (°) בחיצים שאין להם ב בית קיבול כשרה ושיש בהם בית קיבול פסולה :

ד ז סיככה * בפשתן שלא נודק ולא ניפץ כשרה דעץ בעלמא הוא אבל אם (ו) נידק * וניפוץ ג (ד) פסולה :

באר היטב

(מ) אפי' וכו' . משמע אפ"פ שהעליונה ג"כ עלתה מרובה מחמתה ס"ז ע"ש : (ב) כשרה. אפ"פ שהפינה הולכת על הים גמרא דף כ"ג : (ג) אילן . היינו כשהסכך יוכל לעמוד בלא אילן - שמעמיד על קודמין דאל"כ אסור דגזירן שמא יסכך בו כמ"ש סי' תרכ"ם סעיף ז' ר"ן מ"ש : (ד) עולין - ואם ענר ומלה יצא י"מ ואם הסוכה על הארץ והקנים של הסכך נמתכים על האילן שרי ולא גזרינן שמא ימים על הסכך מ"ש ס"ש :

תרכט (מ) טומאה. אפי' מידי שמקבל טומאה מדרבנן ס"ז : (ג) שפודין . כתב ב"י היינו של עץ דאינ כל מתכות תיפוץ ליה משום דאין גידולו מן הארץ. ומ"מ כתב דוקא של מתכות אבל של עץ אינו מקבל טומאה מ"ם היה הסכך הוא מן ריד שהיא של עץ. ול"ל לגרול לעורך הסכך. ל"כ מלד דבמי דבר הטומה מ"ם היה מותר לסכך בתוכן השפודים כיון שלגתה מ"מ ע"י הען שבשפוד. אפ"ה פסול הואיל ומקבל טומאה ע"י הגרול : (ס"ק ב) בית קיבול כו' עם.ב. ר"ל דקתני אפי' כשברו פסולים משום דכיון דעשה מ' היו רגוים לקבל טומאה' כשאר שם פסול עליהם ס"ה הכא : והיה מרחב. עיין ב"ד סי' ר"מ סעיף ל"ו דאם חקק במרחב נומא לקבל צרורות מקבל טומאה'. ולענין שיעור גודל הנומא יש חילוק בין עץ לחרס ס"ש : (ס"ק ג) פסולה שבשתנית כו' ולפ"ז אפי' כו' וה"ה לעשה ר"ן שכתב אחז"ן. ולא בא לגלות לפוקוי ויקבלו טומאה'. ואפ"ה כל זמן שלא נתן בהרים : ולא"כ דקדקתא. פירש"י במסכת חולין דף כ"מ ע"ב שהוא נעורות שברי נעטולין הנעשרים מן הפשתן כשמנעלים אותה. והדקה מן הדקה נקרא דקדקתא. ולהרמב"ם אפשר דברי. דהה לא נשתני בזה"ז. אבל לדעת הרא"ש דהעשה משום

נגמרא ד מימרא דרבי ירמיה ס"ם וכגירסת רש"י כ ס"ם ז משנה וגמרא ס"ם כ"כ וכ"ג ז משפטות כגמ' ס"ם ח משנה ס"ם ט דאסור לכהנים ביום טוב בנעלי חיים בכמחוכר

לא בשנה סוכה י"ל ב בדיליף רב ששת ורב חסדא מקראי ג רש"י בפירוש במשנה ורא"ש ס"ם אבל דרב ששת וכו' ד משנה ס"ם ט"ו (° (בשפודין של עץ מיירי ודין מיני בתכת כגר מכר לעיל אף שלינו כלי) ה גמרא דר' אחי ס"ם ו מימרא דרב י"ב ז מימרא דרבי

עטרת זקנים

תרכח * אפילו עליונה למעלה מכ' כו' . זכו דעת בתוספות זכרי"ף וברמב"ם ולא כרש"י דאילטריך שהבא בעליונה חוץ כ' ארץ אלא יבא סכך בעליונה גבוה מן הארץ למעלה מן כ' אחה וי"ל דאפילו אין כיוכם אלא ד"מ פסולה (כ"כ בעור בשם בע"ם ותני"ב וברר"ן) ולא עבירא לברא"ם דבא מוכח הסוגיא דשמעתין דבלבה בשמואל דאמר בשם כיוכם עברב דווקא בסול וכן הוא דעת הר"ן וברמב"ם פרק ח' דברא"ם:*כשרה ואין פולין לה כי"ם וכ"ה אם עבר ועלה כי"ם יצא ידי חובתו :

תרכט * נעכר רשום דאלו גדולי קרקע הוא (ר"ן דף שכ"ם ע"ב) : *כשרה וכקנים אף על פי שיש לבם בית קיבול אינם מקבלין טומאה כיון שלא נעשה כקיבול שלבם בידי אדם ע"כ מסכנין בהן (ברא"ם בהשובה:*בפשתן ובאם פירם בסדין על בסוכה פסולה אף אם פירם על הסוכה כדי לנגב ובכל יודעין שלא לשם סכה שמא' כגון שבאה ערוב במים אפילו בכי אמור לשמות משום דבאה אבל בפני עצמו ופוסל בסוכה (ב"י רין) : *ואיפך אף על פי שאינו מקבל טומאה

נתיב היים

פי' תרכ"ט ס"ו ס"ק כ' (°) ובכוהב ס' מבר"ל ב"י ואפילה לבשות בסוכה :

שערי תשובה

פי' תרכט (ג) בחיצים. מבב"ם וב' בשנו"י ח"ל פי' ל"ג לייבב סתירת הרמב"ם מבלן לה' טומאת כלים שבסק שאינו בית קיבול וא"ם מה שתירץ ובאמת שבבר עמר בזה בתשובת הרשב"ל פי' קל"ה ושוב ראיתי בבר"י שבביא הרשב"ל ז' שגם בקרית ספר לבתבי"ם עמד ס"ז ז' ודעמי פלי לייבב בס"ם כרשאון לעיון דף כ"ג ע"ב ז' בא"ר בשם ליקוטי מהרי"ל ברמב על בסוכה מונח עץ וברשאו מחוסב ברזל ויהיה לבסירון דבבר כלי כוח ובמה בעמה ע"ב.מ"ם ובעמה לאו דוקא דלאו בעמה תליא אלא כיון שבבר ראוי לטומאה ומדאם אלבאות מובבר לבבר שוב אין אחר ובראה בא"ם בלבוש ובעיין בפ"מ בזה : סעיף ס"ז בא"ם ובן אסור בלא מבוש חשבא ובייבו לדעת מ"מ דלא נזרי ביה רבנן מידי. אלא חשב קרוב לוהאי דבייבו בימיהם שהיה דרבן בבר : בא"ם בי"ד סי' קפ"ז לענין איסור משקין מגולים שהיה אסור בזמן הב"ם מחשב שמא שתה מהן נחש והטיל ארס בתוכו. ובעבם זה ולשון זה שבתב מ"ל שאינו אלא חשבא הוא לשון הבוסס בבבבתא בילה דף ו' עמוד א' ד"ה והאידנא כו' וכ"כ הבוסס בבס' ע"ז דף י"ח ע"ב ד"ה הא כו' אולם הבר"ח בי"ד סי' קפ"ז סעיף קטן ב' הרבה לבקשות ע"ז. ומבקר דבריו דוקא בדבר דידע"ן שגם בזמן האיסור לא אסרו חז"ל בכל המקומות כגון אלו דבשקין מגולים דידוע שגם בזמן האיסור היו מקומות שלא היו נחשים מגויים ושם ודאי לא אסרו חז"ל אלא דלין נחשים מגויים ביניהו מוחרים. מבא"ב דבר שאפשר שבזמן האיסור ראבר בכל המקומות. גם עבשיו דלא שייך הטעם מ"מ בלאסורו הרשאון עומד כיון שבזמן האיסור היה כולל לכל המקומות. ולפי זה צריך לעיין בבריות' דמ"ל : ולא גזרינן כו' ר"ל ביהו בלעבם אמ"ם שהי' הדבן בכך. ולא משום גזרה יש להתיר בזה"ז. אבל לדעת הרא"ש דהעבם משום

תרכח

(א) אפי' פ"י הדחק. דלא מיקרי דירת עראי וקיי"ל כרבנן דר"י דסוכה דירת עראי סני : (ב) אפי' אם העליונה כו' . משמע אפ"פ שהעליונה ג"כ עלתה מרובה מחמתה ס"ז ע"ש : (ב) כשרה. אפ"פ שהפינה הולכת על הים גמרא דף כ"ג : (ג) אילן . היינו כשהסכך יוכל לעמוד בלא אילן שמעמיד על קודמין דאל"כ אסור דגזרינן שמא יסכך בו כמ"ש סי' תרכ"ם סעיף ז' ר"ן מ"ש : (ד) עולין - ואם ענר ומלה יצא י"מ ואם הסוכה על הארץ והקנים של הסכך נמתכים על האילן שרי ולא גזרינן שמא ימים על הסכך מ"ש ס"ש :

תרכט (מ) טומאה. אפי' מידי שמקבל טומאה מדרבנן ס"ז : (ג) שפודין . כתב ב"י היינו של עץ דאינ כל מתכות תיפוץ ליה משום דאין גידולו מן הארץ. ומ"מ כתב דוקא של מתכות אבל של עץ אינו מקבל טומאה מ"ם היה הסכך הוא מן ריד שהיא של עץ. ול"ל לגרול לעורך הסכך. ל"כ מלד דבמי דבר הטומה מ"ם היה מותר לסכך בתוכן השפודים כיון שלגתה מ"מ ע"י הען שבשפוד. אפ"ה פסול הואיל ומקבל טומאה ע"י הגרול : (ס"ק ב) בית קיבול כו' עם.ב. ר"ל דקתני אפי' כשברו פסולים משום דכיון דעשה מ' היו רגוים לקבל טומאה' כשאר שם פסול עליהם ס"ה הכא : והיה מרחב. עיין ב"ד סי' ר"מ סעיף ל"ו דאם חקק במרחב נומא לקבל צרורות מקבל טומאה'. ולענין שיעור גודל הנומא יש חילוק בין עץ לחרס ס"ש : (ס"ק ג) פסולה שבשתנית כו' ולפ"ז אפי' כו' וה"ה לעשה ר"ן שכתב אחז"ן. ולא בא לגלות לפוקוי ויקבלו טומאה'. ואפ"ה כל זמן שלא נתן בהרים : ולא"כ דקדקתא. פירש"י במסכת חולין דף כ"מ ע"ב שהוא נעורות שברי נעטולין הנעשרים מן הפשתן כשמנעלים אותה. והדקה מן הדקה נקרא דקדקתא. ולהרמב"ם אפשר דברי. דהה לא נשתני בזה"ז. אבל לדעת הרא"ש דהעבם משום

יד אפרים

עביה וגם בסדרינן לין מגיעתו כו' מ"מ אם אינו בלאיסור משום דבמקום כוסה כגב בחמצע כילה ולאסור לגעוהבה משום שתחת בבבבה יהיה לוהבל אבל כאן שבוחת יש תחת בכילה ולא תחת בבבבה מה הבבבה לן בסדרים לן בסדרים אף דבלאבה דאבלבלא מגיעתו לארץ אף שלין בסמוך ג"מ רחב ספח בא"ם בבבבה אם לא יעשה כגב רחב ספח בתוך ג"מ וגם לא יהיה בסדרים מגיעתו לארץ ואם בסדרים מגיעתו לגם אם בבבבה בבבבה ג"מ יש בלן ס"ם ול"ל וגם לין

לתוך(°) כריס וכסתות: (ז) דהיינו ערוב בני העיר כו'. כ"ל שכתוב דתק הרב לפ' כן דע"כ לו' שיש מקום אחין מנהג מבורר בזה דאל"כ ה"ל לתלמודא לתרצן בקושיא שמקשה הא גופא קשיא ולימא דהתנא על המנהג קאי דעשה לשכיבהיינו שהמנהג קובעכסיפא עשאה לכיסוך הייינו שבקהמנהג אלא ע"כ לומר דאכתי תקש' הדיוקים מהדדי דהיינו במקום אחין מנהג מבורר משמע מריש דסתמא לסיכוך ובכיפא איסכא וא"כ מי דחקו לרמ"א לפ' המשנה על המנהג וזה אין במשמעו' ל' עשאו ולא לפרש כפשוטו ומיירי במקום שאין מנהג מבורר והחילוק הוא בין עשוי' בסירוס או סתמא אבל במקום שיש מנהג ודאי כפי מנהג כן הדין ומזה מיירי הרא"ש אבל במשנה וגמ' לא מיירי מזה וזה פשוט לפ"ד: (ח) במקום שנהגו לקבוע מחצלאו'. פי' אפי' גדולות שאינן עומדין לשכיבה מ"מ אין מסככין בהם משום גזירה שמא יבא תחת תקרת הבית וכ' עוד שם דבמקומו' שנהגו להקרות בגפנים דקים אסור לסכך בהם מטעם זה משמע במקום שלא נהגו להקרות בלטי"ם מות' לסכך בהסכסוב' אלא דלקמן פי' זה יתבאר בשם סמ"ק דאסור: (ט) יש להסתפק כו'. מקום הספק דיש לד להתיר כיון דאין הסולם מקבל טומאה כמ"ש כתו' בפ"ק דף ה' בשם ת"כ דאין שם לד קבלת שום דבר ויש לד לאיסור כיון דיש נקבי' כיריכי הסולם שהשליבות תקועות בהם דמי לבית קיבול ובתשובות הרשב"א משמע שמותר בסולם שאין שם נקבים אלא השליבות מחוברים בלידי הירכיים של הסולם אבל אין להקל בזה משום לא פלוג: (י) כדי לסכך על גביו. קשה הא הסכך הכשר רבה עליו וכן איתא בתשובת רשב"א סימן רי"ג שאין איסור בשתוקע שאין בהם בסמרות ברזל בסכך מטעם שמקבל טומאה כיון שהסכך כשר רבה עליו וכו' ואי כטעם כאן כיון שמעמיד הסכך גרע טפי והיינו דיעה שמזכי' בשם' תר"ל אי"ה א"כ קשה למה התיר בסמוך לחבר כלונסות הסוכה במסמרות ברזל דהטעם דלא איכפת לן בדבר המעמיד כמ"ש בסעיף ח' ורמ"א לא כ' שם מידי משמע דמודה בזה וכן בשם' תר"ל מוכח שם (°) דלא קפדי' בדבר המעמיד ול"ל דכאן מיירי שהסול' רחב ד"ט והוה סכך פסול דפוסל בחמצע בד"ט(°) כדלקמן סימן תר"ל וא"כ גם לפמ"ש רמ"א אח"ז כגון שפסל וכשא כו' מיירי ג"כ בכיולא בזה שהם רחבים ד"ט אלא דקש' הא אין סכך פסול פוסל בשי' תר"ל אא"כ לא נשאר שיעור הכשר סוכה כדאיתא שי' תר"ל ס"ב: (יא) לחבר כלונסאות כו'. בב"י בשם ת"ה כת' בזה ולא קי"ל כאותו ת' בגמ' דאוסר בדבר המעמיד שמקבל טומאה פ"כ מותר בזה וא"כ לא"פ למה אסר רמ"א להניח סולם כדי להחזיק הסכך (°) שהרי אינו אלא מעמיד כמ"ש וכ"ל דהנאת סול' אסור מפני הרוח' שיבוא להרבות בסכך סולמות ויעשה מהם גוף הסכך פ"כ אין להניח למעל' מן הסכך כתוב כ"ש הוא פסול לסכך כדאמרי' בגמ' ולא בכלאי כלים ואם כן יש חשש שמא יבא ממנו בסכך: (יב) כל מיני אוכלין. אמ"כ סדר שמיני מכל האוכל משמע אוכל המיוחד' פרט לאוכל בשמה:

ה מ ד בחבלים של פשתן (° פסולה של גמי ושל סיב כש"ה:

ו ע במחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי בין שהיא חלקה שהיא ראויה ה לשכיבה בין שאינה חלקה שאינה ראויה לשכיבה אם היא קטנה סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת טומאה ואין מסככין בה אלא אם כן עשאה ו (ה) לסיכוך: הגה (ז) דהיינו ערוב בני אותה העיר עושין אותה °לסיכוך (הרא"ש פ"ק דסוכה) ואם היא גדולה סתמא עומדת לסיכוך ומסככין בה אלא א"כ עשאה לשכיבה (דהיינו ז (ו) שמנהג המקום לשכב עליה) י והני מילי שאין לה שפה אבל אם יש לה שפה בענין שראויה לקבל כ אפ' אם ניטל שפתה אין מסככין בה: הגה (ח) במקום שנהגו לקבוע מחצלאות

(ז) בגנין כעין תקרה אין מסككין בהם (כל בו):

ז ל (ט) יש להסתפק אם מותר להניח ח סולם על הגג (י) כדי לסכך ט (ח) על גביו: הגה ולכן אין לסכך עליו ואפי' * להניחו על הסכך י (ע) להחזיקו אסור וה"ה בכל כלי המקבל טומאה כגון ספסל וכסא יא שמקבלין טומאת מדרס (מהרי"ל):

ח מ (יא) לחבר כלונסאות הסוכה במסמרות של ברזל או לקשרם בבלאות (פי' חתיכות של בגדים בלוים) שהם מקבלים טומאה (י) אין קפידא:

ט נ (יב) כל מיני אוכלים מקבלים טומאה ואין מסככין בהם:

י פ ענפי האגה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים אם פסולת מרובה על האוכל מסככין בהם ואם לאו

בכן ב"ש ומש"ל: (ה) לסיכוך. אפי' עביד לה שפה כשרה דרב"ז מ"ל: (ו) שמנהג. ומקום שאין מנהג ידוע לכ"ש מותר לסכך בכה"ג: (ז) בגנין. ר"ל אפי' גדולות שאין עומדין לשכיבה מ"מ אין מסككין בהם משום גזירה שמא יבא תחת תקרת הבית ועיין ט"ז: (ח) על גביו. דאין מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה שמא יבא תחת הסכך ומדת חסידות היא ר"ן. והמ"ל הפלא דמותר להעמיד בדבר שאינו מקבל טומאה ומה שאסור בסולם היינו משום שהיא עלמה סכך פסול ש"ם ועיין ט"ז וכעטרת זקנים: (ט) להחזיקו. דעכ"פ סכך פסול הוא:

לאחר הגזרה

יוחנן שם וכפירוש הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כפ"ה מ רמב"ם שם מהירושלמי (° פירש ה"ה מפני שאין לורתו עומדת וכאלו אינם גדולי ארץ ע מבנה שם י"ע ובדאוקימתא דרב פפא ל' ובת"ק ובר' ישמעאל ברי"ו ורבי יוסי בברי' ברי"ף והרמב"ם כפ"ה י שם בגמרא כ ליישתין לעיל סעיף כ' בתשובה ל' הרמב"ן מ ת"ה כ בריתא שם יג ם שם

עטרת זקנים

ע"י דבר אחר כגון בכריס וכסתות. (הרא"ש וכ"כ רמ"י). וכן אמר נפן וקנכום שבאתנו. לורתן אין מסككין [ב"מ] והיכא דתייר ולא נידק ולא ניפן נהפך בגמ' ובקטי הפוסקים לקולא (כ"י הר"ן): *להניחו. ואפי' בריעבד כל הסוכה פסולה וגם אין להעמיד הסכך בדבר שאין גדולי קרקע ואם בעתיד עליו הסוכה פסולה ולכן לריך לעשות הדפנות של קנים ולעמוד הסכך עליו אז אם כאם היו מחילות של אבנים אז אל הרגל לריך לעשות עמוד קודשין ולסכך ע"ג כדי אלא לעמוד מתם על דבר שאין מסككין בו

נתיב חיים

והילך לי מהרי"ל הה' סוכה אחר מהרי"ל כל דבר המקבל טומאה אסור לסכך בו לכן יזהר כל אדם שלא להניח סולם אז שברי כלים של ספסלאות וקתדרות על הסכך להחזיק את הערב' דחייבי' אמת נטמאו אמת נטמאו בהדרם ע"כ הכין הבן טעמא אמת נטמאו בהדרם אכולהו אלי. ולא כן כתב דסולם אסור לסכך דרתוי לקבל טומאה אלא דשברי כלים שאינם רתויים עוד לקבל טומאה לסכי הוצרך להת טעם דחייבינן אמת נטמאו בהדרם:

לבושי שרד

שאין לכם בית קבול דמסككים בהם אף על פי שעומדים ליהנם תוך כחילים נקבות ואז יקבלו טומאה: שם וחס כן דקתקת' הכידק מהפסחן. הוא הנקרא קלאסטע והוא גם ויכיר שהוא גדולי קרקע ושרי לעשה לי' מאל"כ לעשה כ' אסור דאחוי לכריס: סק"ד (°) שנשאנה לורתן וכו' חכלים אינם כלי ואינם מקבלים טומאה לכן פי' טעם זה: סק"ח (°) מחלקת לשכיבה וכו'. אפילו גדולה: סק"ו (°) עביד ליה שפה. דלא נעשית אלא לנוי ולא לקיבול והלבוש מולק ס"ז: סק"ז (°) מותר לסכך וכו'. בגדולה דוקא דעליה קאי: סק"ח (°) ומילאות של בגלות וכו'. דסכך בעוביון לקבל: שם (°) דלא גזרינן כריס משופים אעפ אלים המקבלים טומאה וכן הוא בש"ם דפ"ז: בסק"ט (°) דלא בלבוש. הייינו מה שכתבתי אחלה בשמו דלבתחלה מותר להעמיד בדבר המקבל טומאה: ט"ז סק"י (°) דלא קפדינן בדבר המעמיד וכו'. בס"ק שאח"ז מתרץ ע"ז תירוץ אחר: שם (°) כדלקמן פי' תרל"ב כל"ל וכו' פוסל בפי' תרל"ב כל"ל וכו' דאלו פי' תרל"ב כל"ל: סק"יא (°) שברי אינו אלא מעמיד וי"ל דהנאת סולם אסור כל"ל:

צורתה והוי כאלו אינו גידולי קרקע [רמב"ם] ולפי זה אפי' בגמר נפן וקנכום שאין מטמאים בנגעי' אם גידק אין מסككים בהן [ב"מ] ור"ן פי' דרחוי ליתן בכריסוכסתות ויקבל טומא' והמ"מ הקש' מ"ש(°) מחיסזכרים וכ"ל דהתם הנקבות מקבלין טומא' בלא"ה ומ"כ אין הזכרים נורמין להם טומא' משא"כ בכר וכשת שאין מקבלין טומא' עד שימלאם ויתפרש כמ"ש פי"ו דכלים (°) ואם כן דקדקת' הכידק מהפסחן אין מסككין בו: ד כחכמי' פסול. (°) שנשתנו לורתן [מ"מ]: ה לשכיבה. במקומות הללו סתם (°) מחללת לשכיב' [מ"ל]: ו לסיכוך. אפי' (°) עביד לה שפה כשרה [רדב"ז ח"א ל"ד]: ז שמנהג. ומקום שאין מנהג ידוע לכ"ע מותר (°) לסכך [ב"ה שם]: ח סולם. משום שיש לו בית קיבול שנקוב במקום שתוחבין בו השליבות ואע"פ שאות עשוי למלאות שמו בית קיבול כמ"ש ברשב"א סי' קל"ה ומ"ש בת"ה דאולמות עהורות הייינו בתותן הנקובים ומעבר לעבר כעין שלנו (°) וסולמות של עגלות לו אותן שקובעין בכותל להניח עליהן מאכל לבהמ' טמאים לכן יש לאסור כל סולמות [ב"מ] ופש"מ (°) דלא נזרינן: ט על גביו. דאין מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה שמא יבא לסכך בו אע"ג שמעמידין על כותל אבנים משום דלא שכיח שיסכך בהם ועוד דב"ע ידעי דבה"ג בית דירה מקרי ויש מוהגים להעמיד קנים תחת הסכך ומדת חסידות הוא (ר"ן) ובהכי מתיישבת מ"ש סימן תרל"ח ס"ח שאע"פ שהסכך כשר נתון על הסמוכים כשר כיון דלא התירו לו אא"כ נתנסכך כשר עליהם לא גזרי' שיסכך בשפודים וכמ"ש שם ס"ע והב"ח כת' שמדינא אסור להעמיד ולא משום גזר' ע"פ שנתחק ולדבריו קשיא הך דשודרין מ"מ ל"ע דהא בשם' תר"ל פסק הרב"י בהדיא דאותר להעמיד בדבר המקבל טומא' דאל"כ אפי' גבוה עשרה פסול' ע"פ וגם בש"מ פסק לחבר כו' אין קשיד' א"כ מוכח דס"ל כת"ה שאותר להעמיד בדבר המקבל טומאה וכ"ה בלבוש בהדיא לכן נ"ל דמה שאסר בסולם הייינו משום שהיא עלמ' סכך פסול [ופס' תרל"ב] וכ"ה ברשב"א סי' קל"ה וידוע שתשוב' להרמב"ן הוא ג"כ מהרשב"א וא"כ שניה' לדבר א' מתכוונו אבל להעמיד הסכך בדבר המקבל טומא' שרי וכמ"ש הרא"ש ות"ה ומהרי"ל בתשו' סי' ס"ז ופי"ל דבדיעבד שרי וכמ"ש שם' תרי"ל ולכתחל' אסור וכמ"ש כאן ס"ז ומ"ש ס"ח שאותר לקשרם בבלאו' הייינו כמ"ש הרב"י בס"ם תר"ל בשם כו' כנ"ל והם דברי הר"ן דכיון שאין הסכך עלמו נסמך עליהם אלא שקושרין נסמכין עליהם שרי וכן עיקר (°) דלא כלבוש: י להחזיקו אסור. דעכ"פ סכך פסול הוא: יא שמקבלין טומא'. במהרי"ל כתוב דחייבי' שמא נטמאו בהדרם ע"כ

מעמע

בכן ב"ש ומש"ל: (ה) לסיכוך. אפי' עביד לה שפה כשרה דרב"ז מ"ל: (ו) שמנהג. ומקום שאין מנהג ידוע לכ"ע מותר לסכך בכה"ג: (ז) בגנין. ר"ל אפי' גדולות שאין עומדין לשכיבה מ"מ אין מסككין בהם משום גזירה שמא יבא תחת תקרת הבית ועיין ט"ז: (ח) על גביו. דאין מעמידין הסכך בדבר המקבל טומאה שמא

באר היטב

יבא לסכך בו. ואע"ג שמעמידין על כותל אבנים משום דלא שכיח שיסכך בהם ויש מהגים להעמיד קנים תחת הסכך ומדת חסידות היא ר"ן. והמ"ל הפלא דמותר להעמיד בדבר שאינו מקבל טומאה ומה שאסור בסולם היינו משום שהיא עלמה סכך פסול ש"ם ועיין ט"ז וכעטרת זקנים: (ט) להחזיקו. דעכ"פ סכך פסול הוא:

כמג"א וחסר בדבריו מלת ועוד וכל"ל ולפסר בזה"ז כו' ולא גזרינן שמא יבא על הסכך ועוד דלא אם יבא כו' וכוונת דבריו דמתחלה מייתי דברי הרא"ש ויש לפרש דלאו בדגילות תליא אלא גזרה הוא שמא יתרע כן וקלא קשה לומר כן דמה"ת מלינא גזרה כזה שיבא כן דבא קמן שאין דגילות לעשות כן ואין לגזור בשביל איזה מחודרי דלא שכיח ולזה מייתי דברי ב"ה שכ' שברי רגילים כו' וכיון דבזמנם היו רגילים בזה שפיר גזרו אלא לעולת שמא יעשה כדגילות לבניה שם כו' ועי"ז כ' וכיון שבעיקר האיסור מתמת שמא יעשה כדגילות תמילא דבזה"ז שאין אנו רגילין שרי ולא גזרינן שמא יבא על הסכך (ומ"ש המג"א לא אסר משום דבר שבמנין כו' פי' קי"ז הוא כמו מאחר מוסגר מוקף בין שני מאלי שיגול כאחר מאלי בדברי המג"א כמה שעמים) ושוב כ' ועוד דאף אם יבא לא קי"ל דאין מיקרי מסתמא בתחתון בס"ם סימן שי"ז ר"ל דשם מבואר מבהיא דקשירת מבל כפר' שמותר מוכרח לחלק דלא מיקרי הכתב מסתמא בתחתון אא"כ דרך הסתימה בכך ליטול ממנו ולהניח על גבו וכיון דבזה"ז אין רגילין להסתמא בזה דמי לקשירת חבל כפרה שמותר בתחתון וכיון דמסתמא מסתמא בתחתון אין משם אין לחוש לשמא יעלה בחילון דמה"מ אסור להניח לר על החילון כיו"ש דבתם שייך גזרה שמא יעלה כיון שהניח כבר שמא אמת לאינו מניח רק שיגזור שמא יבא ושמא יעלה כו"ל גזרה לגזרה וכמש"ל בדברי המג"א סימן שי"ז והניחו דדייק המ"א בלשון

ביאור

וכ"ם הרשב"א וכל הפוסקים כיון דמידי דרבנן הוא ע"פ ולא פסיל אלא דייק ונפיק: ס"ח בחבלי כו'. ירושלמי והביאו הרא"ש שם: ס"ו במחצלת כו'. קנים וקש שם כתתני' כגי' הרא"ש. שיפה ונתי בברייתא שם לר"ם: בין כו'. כר' ישמעאל בר יוסי שם דסתם מתני' כותיה דלא חילק הרא"ש וס"ל דברייתא בגדולה אחיירי דאל"כ מתני' דלא כתלת לרווחת דמילתא שלא בסולם עלמו יבוא בפירוש אם בשם: דהיינו כו' דהיינו כו'. מדקאמר שם לא נתלקו כו' על מחללות אל חוטא כו': במקום כו'. שם י"ד וש"ו: ס"ז יש להסתפק כו'. נסתפק אם הוא בית קיבול לפי שעשוי למלאות וכמש"ל ס"ב ל' דמקבל טומאה ופסול ואע"ג דבמ"ב פ' שמיני אמר דסולם שבור וכן בתוספתא דכלים שם בשליבות על גבי ירכותיו משא"כ בירכותיו נקובין לקבל רחבי בשליבות אלא בנפי"ז דכלים תנן בתחתית הטרפים מטמא ושל נפחים שבורה ופי' הרמב"ם דשל נפחים בית קיבול בשביל למלאות וא"ש בפ"ב דכלים דין ג' ובהרא"ב שם. ודברי הרמב"ם ז"ל דסוכה פ' דחיליים נקבות פסולה ואע"פ שבות עשוי למלאות מקבל טומאה כו' אבל הרא"ש שם אמתני' דתחתית פי' כלי שנתנין תחת רגלי כלטרפין ובנפחים ע"פ וכן רש"י בסכסדרין פ"ח פי' דרא"ש ומכניס פליגי בבית קיבול בשעשוי למלאות ולרבנן שבור ומחום שם ובסוכה שם הקשו עליו ופ"ש. אבל מה שכתב בש"ע אם מותר להניח כו' לא כ"כ בתשובות רמב"ן שם ובתשובות הרשב"א פי' קל"ה אם מותר לסכך בסולמות עלמן אבל בת"ה ס"ל שם כ' בהלכה אם מותר להניחם בסולם כדי לסכך ע"ג בסולם ובתב בתשובה דאף לסכך בסולמות עלמן מותר משום דפשיטי כלי עץ הוא והביא ראיה מתי"כ כל"ל ובמ"ש הרשב"א בס"ק דסוכה והכמון כמ"ש רי"ו שבל פשוטי כלי עץ שרתויים לטרדם וייתרן לטרדם מקבלין כל טומאה שבעולם ואפי' לביות אבל טומאתה כמ"ש בב"ק ובבכורות ובדה וסוכה ובשבת ושאר מקומות אבל בלא"ה אם הן משמשין את הדם ומשמשי אדם מדאורייתא שבורים אבל מקבלין טומאה מדרבנן ואי לא שבורין אף מדרבנן והייתו בסולם דמתעבר בת"כ הואיל והוא משמש האדם ואינו משמש משמש אדם ופ"ש פ' ו' גם אינם מיוחדים לטרדם אלא לעולת ולירד בכם וכן לחירון אחר של הום' דמה שהן רחבים אלא ולהוי לבניה דבר עליהן גזרו טומאה מדרבנן דדמו לבית קיבול וכ"מ בגמרא ובבכורות וכמה מקומות אלא סברא מ"מ בסולם לכ"ע שבור כל"ל מת"כ והתוספתא דשם מדרבנן אלא אע"ג דליף מקרא אמתכתא בעלמא היא הדקאמר השולחן ושולחן שבור מאלוריתא

חכמת שלמה

על או"ח שם הועתק בגוף החיבור סוגיא הנ"ל ע"ש והוא בחיבור הנכתב שנת תקפ"ח ודוק:

סי' הרכט סעיף א"ו במחצלת של קנים וקש וכו'. נ"ב הנה ראיתי בספר ישועות יעקב שמפקפק אם לסכך בזה"ז במחצלת הזאת שעושין כן בספיטין בומנינו והוי הדרך לעשות מהם תקרה וכו'. והנ"ל הוא כי לא שייך גזירת תקרה רק אם מקרין בזה לבד אבל בספיטין הרי עיקר הקירוי בקרשים רק על הקרשים מדבקין הקנים ואם כן אין עיקר הקירוי בקנים גם גוף הקנים אין באים רק

מחצית

לעטם הר"ן אסור דגם הוא ראוי למלא ממנו כר וכסת. ול"ל שחברן ע"י מיס ולשן עד שנעשו גוש אחד שיהיו ראוי לסיכוך: (ס"ק ו) לסיכוך. אפי' עביד ליה שפה. אפשר משום שכתב הרא"ש דלא תליא כלל בדעת האומן ולא בדעת [illegible] כ"א חלי' במנהג העיר וכמ"ש רמ"א. והיינו דבעל' דעתו אלא כ"א. אולם ברא"ש כ' כעטעם מרחית העין ואין תשו' רדב"ז ח"ו: (ס"ק ח) סולם כו' שנקובה. ואין הנקב מעבר לעבר: שמיה בית קיבול. כמו בסעיף ג' החלים שיש להם בית קיבול אע"ג שעשויים לקבל לתוכן הזכרים וכדאמי' שם בגמרא. אפ"ה מיקרי בית קיבול: מעבר לעבר. וליכא בית קיבול. של עגלות דעשוים לקבל: ועי' סי' י"ח כל"ל דקתני נסרים שאין רחבן ד"ט אפי' משופים ודומים לכלים אפ"ה מסككים בהן ול"ג אמו כלים וה"ה הכא דל"ג אמו סולמות שהן כלים: (ס"ק ט) ע"ג כו' על כותל אבנים. ואבנים אסורים לסכך בהן דאינן נומח מ"ה כדלעיל סעיף ז' בהג"ה. וגם הוי בית דירה: ובהכי מתיישבת. ר"ל לעטם הר"ן דאיסור מעמיד אינו אלא משום גזיר' מתיישב האי דסי' תרל"ח משא"כ לדעת הב"ח כמ"ש לא"ח: כגון על השפודים. ר"ל אתם דאם סיכך בשפודין שפסולים לסכך והגיה ריוח ביניהם הייינו כין שפוד לשפוד כמלא שפוד אחיתא בלאותו אויר סכך כשר. אפ"ה פסולי אלא א"כ שיעדיף סכך כשר על השפודים. אז אם השפודין מונחים שתי ינים הסכך כשר ערב אז להיפך א"כ כשהשפודין מונחים שתי ומניח הסכך ערב. אז איפכא הרי דשפודין מעמידי' הסכך לבל יפול. וכיון דאיסור מעמיד משום גזר' א"ש דהתם ליכא למיגזר כיון דלא התירו כו': וכמ"ש שם שעיף ט' בית המקור' בנסרי' די אם מסיר המסמורי' נשם סכה ואפילו הנסרים רחבי' ארבע לדעה קמייתא. שם כשרה וליכא כה"ג משום גזרת תקרה. כיון דהי' צריך להסיר המסמורי' יוודע לו שאין בשב תחת תקרה. וה"ה הכא וכן לדעת י"א שם והוא הרמב"ם ג"ל בה עכ"ש: שמדינא אסור. דהכל הולך אחר המעמיד והוי כאלו כל הסכך דבר המקבל טומאה: קשיא הך דשפודין ביהו דשם ליכא למיגזר הא לב"ח מדינא אסור: דהא בס"ם תר"ל כו'. דמעם נוגע דין מעמיד. דקתני

כמג"א וחסר בדבריו מלת ועוד וכל"ל ולפסר בזה"ז כו' ולא גזרינן שמא יבא על הסכך ועוד דלא אם יבא כו' וכוונת דבריו דמתחלה מייתי דברי הרא"ש ויש לפרש דלאו בדגילות תליא אלא גזרה הוא שמא יתרע כן וקלא קשה לומר כן דמה"ת מלינא גזרה כזה שיבא כן דבא קמן שאין בדגילות לעשות כן ואין לגזור בשביל איזה מחודרי דלא שכיח ולזה מייתי דברי ב"ה שכ' שברי רגילים כו' וכיון דבזמנם היו רגילים בזה שפיר גזרו אלא לעולת שמא יעשה כדגילות אבל בזה"ז כ' וכיון שבעיקר האיסור מתמת שמא יעשה כדגילות תמילא דבזה"ז שאין אנו רגילין שרי ולא גזרינן שמא יבא על הסכך (ומ"ש המג"א לא אסר משום דבר שבמנין כו' פי' קי"ז הוא כמו מאחר מוסגר מוקף בין שני מאלי שיגול כאחר מאלי בדברי המג"א כמה שעמים) ושוב כ' ועוד דאף אם יבא לא קי"ל דאין מיקרי מסתמא בתחתון בס"ם סימן שי"ז ר"ל דשם מבואר מבהיא דקשירת מבל כפר' שמותר מוכרח לחלק דלא מיקרי הכתב מסתמא בתחתון אא"כ דרך הסתימה בכך ליטול ממנו ולהניח על גבו וכיון דבזה"ז אין רגילין להסתמא בזה דמי לקשירת חבל כפרה שמותר בתחתון וכיון דמסתמא מסתמא בתחתון אין משם אין לחוש לשמא יעלה בחילון דמה"מ אסור להניח לר על החילון כיו"ש דבתם שייך גזרה שמא יעלה כיון שהניח כבר שמא אמת לאינו מניח רק שיגזור שמא יבא ושמא יעלה כו"ל גזרה לגזרה וכמש"ל בדברי המג"א סימן שי"ז והניחו דדייק המ"א בלשון

ביאור

וכ"ם הרשב"א וכל הפוסקים כיון דמידי דרבנן הוא ע"פ ולא פסיל אלא דייק ונפיק: ס"ח בחבלי כו'. ירושלמי והביאו הרא"ש שם: ס"ו במחצלת כו'. קנים וקש שם כתתני' כגי' הרא"ש. שיפה ונתי בברייתא שם לר"ם: בין כו'. כר' ישמעאל בר יוסי שם דסתם מתני' כותיה דלא חילק הרא"ש וס"ל דברייתא בגדולה אחיירי דאל"כ מתני' דלא כתלת לרווחת דמילתא שלא בסולם עלמו יבוא בפירוש אם בשם: דהיינו כו' דהיינו כו'. מדקאמר שם לא נתלקו כו' על מחללות אל חוטא כו': במקום כו'. שם י"ד וש"ו: ס"ז יש להסתפק כו'. נסתפק אם הוא בית קיבול לפי שעשוי למלאות וכמש"ל ס"ב ל' דמקבל טומאה ופסול ואע"ג דבמ"ב פ' שמיני אמר דסולם שבור וכן בתוספתא דכלים שם בשליבות על גבי ירכותיו משא"כ בירכותיו נקובין לקבל רחבי בשליבות אלא בנפי"ז דכלים תנן בתחתית הטרפים מטמא ושל נפחים שבורה ופי' הרמב"ם דשל נפחים בית קיבול בשביל למלאות וא"ש בפ"ב דכלים דין ג' ובהרא"ב שם. ודברי הרמב"ם ז"ל דסוכה פ' דחיליים נקבות פסולה ואע"ג שבות עשוי למלאות מקבל טומאה כו' אבל הרא"ש שם אמתני' דתחתית פי' כלי שנתנין תחת רגלי כלטרפין ובנפחים ע"פ וכן רש"י בסכסדרין פ"ח פי' דרא"ש ומכניס פליגי בבית קיבול בשעשוי למלאות ולרבנן שבור ומחום שם ובסוכה שם הקשו עליו ופ"ש. אבל מה שכתב בש"ע אם מותר להניח כו' לא כ"כ בתשובות רמב"ן שם ובתשובות הרשב"א פי' קל"ה אם מותר לסכך בסולמות עלמן אבל בת"ה ס"ל שם כ' בהלכה אם מותר להניחם בסולם כדי לסכך ע"ג בסולם ובתב בתשובה דאף לסכך בסולמות עלמן מותר משום דפשיטי כלי עץ הוא והביא ראיה מתי"כ כל"ל ובמ"ש הרשב"א בס"ק דסוכה והכמון כמ"ש רי"ו שבל פשוטי כלי עץ שרתויים לטרדם וייתרן לטרדם מקבלין כל טומאה שבעולם ואפי' לביות אבל טומאתה כמ"ש בב"ק ובבכורות ובדה וסוכה ובשבת ושאר מקומות אבל בלא"ה אם הן משמשין את הדם ומשמשי אדם מדאורייתא שבורים אבל מקבלין טומאה מדרבנן ואי לא שבורין אף מדרבנן והייתו בסולם דמתעבר בת"כ הואיל והוא משמש האדם ואינו משמש משמש אדם ופ"ש פ' ו' גם אינם מיוחדים לטרדם אלא לעולת ולירד בכם וכן לחירון אחר של הום' דמה שהן רחבים אלא ולהוי לבניה דבר עליהן גזרו טומאה מדרבנן דדמו לבית קיבול וכ"מ בגמרא ובבכורות וכמה מקומות אלא סברא מ"מ בסולם לכ"ע שבור כל"ל מת"כ והתוספתא דשם מדרבנן אלא אע"ג דליף מקרא אמתכתא בעלמא היא הדקאמר השולחן ושולחן שבור מאלוריתא

חכמת שלמה

על או"ח שם הועתק בגוף החיבור סוגיא הנ"ל ע"ש והוא בחיבור הנכתב שנת תקפ"ח ודוק:

סי' הרכט סעיף א"ו במחצלת של קנים וקש וכו'. נ"ב הנה ראיתי בספר ישועות יעקב שמפקפק אם לסכך בזה"ז במחצלת הזאת שעושין כן בספיטין בומנינו והוי הדרך לעשות מהם תקרה וכו'. והנ"ל הוא כי לא שייך גזירת תקרה רק אם מקרין בזה לבד אבל בספיטין הרי עיקר הקירוי בקרשים רק על הקרשים מדבקין הקנים ואם כן אין עיקר הקירוי בקנים גם גוף הקנים אין באים רק

מחצית

לעטם הר"ן אסור דגם הוא ראוי למלא ממנו כר וכסת. ול"ל שחברן ע"י מיס ולשן עד שנעשו גוש אחד שיהיו ראוי לסיכוך: (ס"ק ו) לסיכוך. אפי' עביד ליה שפה. אפשר משום שכתב הרא"ש דלא תליא כלל בדעת האומן ולא בדעת [illegible] כ"א חלי' במנהג העיר וכמ"ש רמ"א. והיינו דבעל' דעתו אלא כ"א. אולם ברא"ש כ' כעטעם מרחית העין ואין תשו' רדב"ז ח"ו: (ס"ק ח) סולם כו' שנקובה. ואין הנקב מעבר לעבר: שמיה בית קיבול. כמו בסעיף ג' החלים שיש להם בית קיבול אע"ג שעשויים לקבל לתוכן הזכרים וכדאמי' שם בגמרא. אפ"ה מיקרי בית קיבול: מעבר לעבר. וליכא בית קיבול. של עגלות דעשוים לקבל: ועי' סי' י"ח כל"ל דקתני נסרים שאין רחבן ד"ט אפי' משופים ודומים לכלים אפ"ה מסككים בהן ול"ג אמו כלים וה"ה הכא דל"ג אמו סולמות שהן כלים: (ס"ק ט) ע"ג כו' על כותל אבנים. ואבנים אסורים לסכך בהן דאינן נומח מ"ה כדלעיל סעיף ז' בהג"ה. וגם הוי בית דירה: ובהכי מתיישבת. ר"ל לעטם הר"ן דאיסור מעמיד אינו אלא משום גזיר' מתיישב האי דסי' תרל"ח משא"כ לדעת הב"ח כמ"ש לא"ח: כגון על השפודים. ר"ל אתם דאם סיכך בשפודין שפסולים לסכך והגיה ריוח ביניהם הייינו כין שפוד לשפוד כמלא שפוד אחיתא בלאותו אויר סכך כשר. אפ"ה פסולי אלא א"כ שיעדיף סכך כשר על השפודים. אז אם השפודין מונחים שתי ינים הסכך כשר ערב אז להיפך א"כ כשהשפודין מונחים שתי ומניח הסכך ערב. אז איפכא הרי דשפודין מעמידי' הסכך לבל יפול. וכיון דאיסור מעמיד משום גזר' א"ש דהתם ליכא למיגזר כיון דלא התירו כו': וכמ"ש שם שעיף ט' בית המקור' בנסרי' די אם מסיר המסמורי' נשם סכה ואפילו הנסרים רחבי' ארבע לדעה קמייתא. שם כשרה וליכא כה"ג משום גזרת תקרה. כיון דהי' צריך להסיר המסמורי' יוודע לו שאין בשב תחת תקרה. וה"ה הכא וכן לדעת י"א שם והוא הרמב"ם ג"ל בה עכ"ש: שמדינא אסור. דהכל הולך אחר המעמיד והוי כאלו כל הסכך דבר המקבל טומאה: קשיא הך דשפודין ביהו דשם ליכא למיגזר הא לב"ח מדינא אסור: דהא בס"ם תר"ל כו'. דמעם נוגע דין מעמיד. דקתני

יוחנן שם וכפירוש הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כפ"ה מ רמב"ם שם מהירושלמי (° פירש ה"ה מפני שאין לורתו עומדת וכאלו אינם גדולי ארץ ע מבנה שם י"ע ובדאוקימתא דרב פפא ל' ובת"ק ובר' ישמעאל ברי"ו ורבי יוסי בברי' ברי"ף והרמב"ם כפ"ה י שם בגמרא כ ליישתין לעיל סעיף כ' בתשובה ל' הרמב"ן מ ת"ה כ בריתא שם יג ם שם

עטרת זקנים

ע"י דבר אחר כגון בכריס וכסתות. (הרא"ש וכ"כ רמ"י). וכן אמר נפן וקנכום שבאתנו. לורתן אין מסككין [ב"מ] והיכא דתייר ולא נידק ולא ניפן נהפך בגמ' ובקטי הפוסקים לקולא (כ"י הר"ן): *להניחו. ואפי' בריעבד כל הסוכה פסולה וגם אין להעמיד הסכך בדבר שאין גדולי קרקע ואם בעתיד עליו הסוכה פסולה ולכן לריך לעשות הדפנות של קנים ולעמוד הסכך עליו אז אם כאם היו מחילות של אבנים אז אל הרגל לריך לעשות עמוד קודשין ולסכך ע"ג כדי אלא לעמוד מתם על דבר שאין מסككין בו

נתיב חיים

והילך לי מהרי"ל הה' סוכה אחר מהרי"ל כל דבר המקבל טומאה אסור לסכך בו לכן יזהר כל אדם שלא להניח סולם אז שברי כלים של ספסלאות וקתדרות על הסכך להחזיק את הערב' דחייבי' אמת נטמאו אמת נטמאו בהדרם ע"כ הכין הבן טעמא אמת נטמאו אמת נטמאו בהדרם אכולהו אלי. ולא כן כתב דסולם אסור לסכך דרתוי לקבל טומאה אלא דשברי כלים שאינם רתויים עוד לקבל טומאה לסכי הוצרך להת טעם דחייבינן אמת נטמאו בהדרם:

לבושי שרד

שאין לכם בית קבול דמסككים בהם אף על פי שעומדים ליהנם תוך כחילים נקבות ואז יקבלו טומאה: שם וחס כן דקתקת' הכידק מהפסחן. הוא הנקרא קלאסטע והוא גם ויכיר שהוא גדולי קרקע ושרי לעשה לי' מאל"כ לעשה כ' אסור דאחוי לכריס: סק"ד (°) שנשאנה לורתן וכו'. חכלים אינם כלי ואינם מקבלים טומאה לכן פי' טעם זה: סק"ח (°) מחלקת לשכיבה וכו'. אפילו גדולה: סק"ו (°) עביד ליה שפה. דלא נעשית אלא לנוי ולא לקיבול והלבוש מולק ס"ז: סק"ז (°) מותר לסכך וכו'. בגדולה דוקא דעליה קאי: סק"ח (°) ומילאות של בגלות וכו'. דסכך בעוביון לקבל: שם (°) דלא גזרינן כריס משופים אעפ אלים המקבלים טומאה וכן הוא בש"ם דפ"ז: בסק"ט (°) דלא בלבוש. הייינו מה שכתבתי אחלה בשמו דלבתחלה מותר להעמיד בדבר המקבל טומאה: ט"ז סק"י (°) דלא קפדינן בדבר המעמיד וכו'. בס"ק ש

וכ"ק ע סס בגמ' פ תוקימתא דברייתא סס בגמ' י"ד וכ"ק ל הרא"ש בתשו' כלל כ"ד וס' ת"ה בסס רט ימיחל והרא"ש מחירה ק מימרא דשמואל וכפירש"י סס וס"פ ר משנה סס י"ח ס סס י"ב בגמ' וכתביי ח סס י"ג וכתביי : מ משנה סס י"ב ב מימרא דר' יוחנן סס ג בירושלמי כתבוכו ההוס' ורא"ש ורמב"ם בפ"ב ד מימרא דרב ורב חסדא סס י"ג ה סס מיירא דרב חסדא תלינא דרבנן דמלות מיזוב משנה בפי"ח דפרה ו מימר' דמרימ' סוכה י"ב ז משנה סס י"ג מ סוגר בסס הר"י קרקיסי ע משנה סס וכתוקימתא דשמואל תלינא דרב יהודה י בסכמת הפוסקים סס מגמ' וכרב הונא כ סס פ"ו ל סוגר בסס סמ"ק

עטרת זקנים

(כ"מ): *ופוסל בב' עפחים לא כד"ח: * כדרב. פירוש אף לכתחלה מותר לעשות סוכה ממנה מאחר שכתירה אבל אח"כ אם לא כתירה ויבא התחיו יצא כדיעבד (ד"מ) ולא כמ"ש רמ"ו שפסול אפי' בדיעבד ו"ל פירוש דיקא אם אינם קבורים בשני ראשים שיכולין לטלטלן כך אז אין חכילה ומותר לסדר בה אבל אם קבורה משני ראשים אז שקבורה כ"כ נאחזת בחוזק בדרך שקוטר' לאחם לטלטלי כך הוי כמי בקבורה משני ראשים ופסולה (לחם רב). *בנפרים. דוקא אם נא לסכך

לבושי שרד

מ"א סקי"ב (°) שיאחר אויר וכו' . אבל אם לא יפול רק יבש ויהיה תחתה מרובה אין דינו כאויר : סקי"ח (°) כובעגות. שדרכם בפריעות אלו לתוכרן בהיון :

מ"ז סקט"ז(°)ולפי הגרא"ה דרב פפא פליג על הך דאמיתר כלי"ל:

מ"א סקי"ט (°)בתרב דאל"ב אסור מדרבנן בפמ"ה: סקכ"ח. עפ"ש ס"ה. פירוש בסקי"ח דדבר הרחב קלת ופ"ל

נתיב חיים

תרכט ס"ק י"א ודע דכל כלי עץ הרחב. כ"ב ואחי אומר אחירת אם של תוס' ליתא לדינן דבתוס' דכלים ופסק' הרמב"ם פ"ד מכ' כלים ג' מדות עץ אינם עשוים לקבלם כל כלי עץ שעשוי לתשמיש אדם בלבד כגון סולם אינו מקבל טומאה כלל ולא רבוה חכמים לטומאה כלל . וכל כלי עץ שעשוי להשמיש כלים והאדם כגון שולחן ומכלא ומטה מקבלין טומאה ומכון שהן לתשמיש אדם ותשמישי משכבן שהרי מניחין הקערות על השלחן והכוסות על המכלא וכל כלי שהוא לתשמיש כלים בלבד וכו' ואם אחר שכלי עץ שעשאם אדם כלים ממתמין מדאורייתא ודף כל נחשתין אינם דומה לשולחן ומכלא ומכ"פ מדרבנן מפמא כיון שהוף רחב קלת להניח דבר פנים ומכ"ם חו' נחי' קמא ל"ב כ"ל לברמב"ם למיתבב ד' מדות בכלים וברמב"ם דקדק כלי עץ שעשוי לתשמיש אדם וכלים אבל הני נסרים שעשוין שמשכך בהן אינם עשוים לתשמיש אדם וכלים מ"ה אינם מקבלין טומאה אפי' מדרבנן ולפ"ז אין על הנגרפה אם זו מוטאה דבא מדאורייתא כמו שלא דינא דכי כלי עץ הנשמש אדם כמו סולם ומגורה ואפשר לדעת הרמב"ן שמגזר כלי קיבול הנעשוי לטלטלות הוי כלי קבול כמו שפשוטה בסולם שלינותיו מעולים מנקבים אבל לדעת הרמב"ם בפ"ג דכלים דינו בכלי פשוט ואינו מקבל טומאה ונם לדעת הרמב"ן אינו אוסר אלא בסולם בלרוף אחר שעשוים ע"ש: שם (°)אפי' בגגר' משמע דוקא מעשה שרחוי לסכיך עליו ות"ל אפי' אינו ר עכשיו מ"מ פסולין לסיכוך בוודאי ומכלי קלתי מתחלתה היתה רחוי לקבל טומאה כמו דף של נחושתין וכמו שפירש"י גבי מפלניות שהין בסס ג' על ג' ותוס' פ"ב דף כ"ו ד"ה אין בו פ"ש : מ"א סק"ו (°) ונם בתרב. כ"ב ואחי אינו אחר אוסר מזיז בסס אינו אוסר כו' . כ' תוס' סס כ' ד"ה בפכן כו' : ונהגו שלא כו' . דילמא אתי לסכך בעצים שלא יבא מעיר יורד וכמ"ש ר"ח וכן אוסרו כו' . כ' תוס' סס כ' ד"ה בפכן כו' : ונהגו שלא כו' . דילמא אתי לסכך בעצים שלא יבא מעיר יורד וכמ"ש ר"ח סס וכתוא שעשאה לגל וס' ברא"ש סס . ומכ"ל כתב משום כיון דהלידתא מסכיכין בחיסם בסם בבו אמי מיכא גזירת הקרה :

(יג) מחכל בהמה.ב"י בסס תשו' הרא"ש נתן טעם אחר דיד אינו כאוכל רק עד ג"ט וזה מרוך מאד : (יד) שממהרין לייבש . פי' תוך ז' ואחר היובש יפלו הפלין : (טו) אפי' מן הגד . ודינו מבר' בסי' תרל"ב : (טז) וכל חכיל שאינו קשור' כו'. דבר זה אי' בגמ' ל"ל אכא הני לריפי דאורבני כיון שהותרו רשאי מצדנים שלהן בשר' פירש"י פנול בכופא עשוים מערבות וגודלין אותו מתחתיו פיו רחב ונמצל' קושרין רשאי הגליים בחבל קצר מ' ורשאי מעדנים הוא קצר העליון ופרכי' והא אגידי מתחתי דלגד פיו הוא קלוע מ"ר פסא דשרי לבו מתיר רשאי המוש שהוא קלוע בו ומ"ל להפקיע הקליעה ומ"ר הוא כרי' דר"י אפי' תימא דלא שרי לבו כל אגד שאינו עשוי לטלטלו לא שמי אגד פי' כגון זה שמשתיר הקצר העליון אם אתה מטלטלו הוא ניתק מאליו שאין לו עוד אלא פיו קלוע כמין גדיל לאחוז את הגליים וברי"ף ורא"ש הביאו זו ולא פסקו הלכ' כמאן והעור לא הביא כלל לדין זה ואתה כ"י פ"ז ול"ל לתרץ בדרך זה דקודם לזה אית' מימר' שם דרש מרימר הי איסוריתא דאורא מסכיכין בהם והיינו הדין שבר הטור והש"ע בסתוך חבל' שאין קושרין אותם אלא לאוכרים כי' (°) ולפי הרמב"ם דר"ש פליג על הך דאמימר דהא ק"ו הוא דנהך דר"ש א"א לטלטלו אפ"ה מקרי חבל' ופסול לסיכוך כ"ש בהך דאמימר שאפשר לטלטלו דהא בשביל זה קושרו כדי שיוכל להמכר כ"ש דפסול אלא ודאי דר"ש פליג על הך דאמימר ומ"כ לא סלרכו הרי"ף והרא"ש לפסק כר"ש כיון שכבר פסקו כאמימר וזה הטע' בעצמו שהשור לא הוצרך להביא הך דרב הונא ברי' דר"י כיון שכבר פסק דבהיא שיש בו קצר לטלטלו אלא שאמ"כ יתירו אפ"ש מותר ק"ו כזה דא"א אפי' לטלטלו דמות' כנ"ל נכון: (יז) והתיר' בשרם. כ"ב אסור בשם הר"י מקרקישאה ובראה טעמו דהא דתנן וכולן שהתירן בשרות קאי אאם לא התירו תחילה וסיכך בו דאמר היתר ומ"ל לנפנפ אמילא אתי אם הייתן לייבש בלא אחר כך בהתר' אלא צריך גם ביטול ואח"כ מביא הטור י"א דגם בזה שני בהתר' לחוד דלשון וכולן משמע בכל גווני שבאים על הלשון וכולן משמע בכל גווני שבאים על הסכדמכי התר' והכריע הטור כדיע' הרא"שו' שהיה יותר מסתבר לפ' לשון המשנה וכנ"י יש כאן דברים תמוהי' במ"ש לפ' הדיעות שא' היא דעת המרדכי כו' ולדעתי יש ס"ם בדבריו וכל"ל שברת הר"י מקרקישאה כתב' הר"ן בפ"ק בתחי' וסברת י"א כתבה הר"ן אח"כ ח"ל איכא מ"ד כו' ומ"ל לאחרך בזה כי כן מבואר לפמיין שם: (יח) ברחבן ד'. שדומין לתקרת הבית ומייש' שמא יש בה תחת תקרת הבית שדר בו כל השר והשוא ודאי פסול דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השל כ"כ ר"ש : (יט) אפי' הפכן כו'. הוא"ל ויש פסול ודאי ה"ל כשפודין של מתכות ול"מ כי' שום תיקון. ובלבוש כ' הוא"ל ויש פסול דאוריית' ר"ל כשהם בתקרת הבית: (כ) אפי' הן משופין . שדומין לכלים. ופירש"י שרחוי' לתשמיש המקבל טומאה' פסול לסכך ותירץ הש"ש אינם עשוים למדרס אלא לבנין ואינם יורדים לקבל טומאת מדרס אלא עד ד' תקנ' לדרים כו' עכ"ל. וקשה הא ג"כ תיקנו שהרי הנסרים מעשים ורחוים לתשמיש ותו ק"ל ממה דאמרי' תחלה בגמ' בזה דנזרי' אמו כלים ואמאי לא אמר דנזרי' אמו נסרים הרחוים למדרס ובאמת אין הדבר תלוי בתקנו וכ"ם במחשב' נאחוד דמחשב' ל"מ בכל"ו דכלים אלא כמידי דאורייתא ומ"ש דבר אחר מחוסר מעשה כגון פורות של בע"ה פ"ש וגם מעשה ל"מ כמידי דאורייתא ומ"ש דבר אחר מחוסר מעשה הקלים ומלאכ' הקבוע ושינו בס' כ"ו דכלים כל מקום שיש חסרון מלאכ' אין מחשב' לאסור רוצב' רחוי' לתרכב כדאי' בב"ק פ' מרוכה וכאן דאינעתך לעשות בה מעשה שיקבעו' במקום אינו לעשות ממנה כסא או דבר חה מוכח בתמיתין מוכח בס' כ"ב דכלים הנסרים שבמרחן שעינמן רפ"ק מטמא ומחבים מטסרין שאין עשוי המים מהלכין תחתיו ופי' רמב"ם שעשה מהם לוח א' והכלים יבשו שם וכ"כ בפרוך מעמד חזק אחר כל המעמד שצריך להם אז נקרא מקבלי טומאה ואף לפי' הרי"ם דפי' מחוסרים מעמד קודם שיעמד מהם אחה דבר אחר ואין כאן טומאת מדרס ו"ל ממ"ש התו' פ"ק דסוכ' דף ח' ד"ם מסנרתו כו' ואע"ג דכל עמוד מרזן ודאי אין מקבל טומאת אפי' מדרבנן לא דמי לדף של מתמונין דהדסין רחבי' ורחוי להניח עליהם דבר נזרו עליהם דדמי לבית קיבול וכו' ומ"כ כאן שהיה כנסרי' ורחוי לתשמיש נמי בכלל זה והרי הם פסולים לסוכ' כמ"ש התוס' שם דאפי' במקבל טומאת' מדרבנן אפשר אינו אלא מעשה ומה לא נזרו רבנן פסי' ומתומים רחבים אינם מקבלים טומאה אפילו אינם מתשמיש מעשה ג"כ רחוים לתשמיש ומה לא נזרו רבנן דלמא יבא לסכך בהם בפרכות כבמין כיון שעינן יוכלו נשמים לירד שם ע"כ נאנו לבטות בזה ג"כ מעשה הסמ"ק בקל יבשה כיבוי התכות' מעשה פשיטא דשרי והיא עיקר המעו' המפורש בפסולת של נורן ונראה שלא נהגו לבטות בזה ג"כ מעשה הסמ"ק שבכיבוי הקש בקל יבשה כיבוי

אין מסככין בהם ע ואם קצרם לאוכל יש(יא) לידים יב תורת אוכל לקבל טומאה וצריך שיהא פסולת כדי לבטל האוכל והיד ואם קצרם לסיכוך אז אין לידים תורת אוכל ואדרבה הם מצטרפים עם הפסולת לבטל האוכל פ ואם קצרם לאכול ונמלך עליהם לסיכוך אין המחשבה מוציא' הידות מתורת אוכל עד שיעשה בהם מעשה שניכר שרוצה אותם לסיכוך כגון שידוש אותם :

יא ל מסככין בפי נונו הנקרא בערבי שומר . והוא (יג) מחכל בהמה ואין בני אדם מוכלין אותו אלא לרפואה : (רבינו ירוחם ל"ח מ"ב וכל בו) :

יב ק סיכך בירקות (יד) שממהרין יג לייבש אף על פי שפסולים לסכך מפני שמקבלים טומאה אין דינם כסכך פסול לפסול בר' טפחים אלא כאויר חשיבי לפסול בשלשה ואם אין דרכם ליבש דינם כסכך פסול ופוסלים בארבעה טפחים : הגה וכל מה שדרכו (יג) לייבש תוך שבעה מיד דייקינן ליה כאלו הוא יבש (ר"ן פ"ק דסוכה) והוי אויר *ופוסל בב' (טו) אפי' מן הגד : (הגהות מיימוני פ"ד דסוכה) :

יג י כל דבר המחובר אין מסככין בו ודינו כדין האילן :

יד ט יש דברים שאסרו חכמים לסכך בהם יד (יג) לכתחל' והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טומאה וריחם רע מ או טו (יד) שנושרים עליהן דחיישינן שמא מתוך שריחן הע או שעליהן נושרים יצא מן הסוכה :

טו מ ° וכן אסור לסכך בחבילה נ מפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הסוכה ליבשה ואחר כך נמלך עליה לשם סוכה ואותה סוכה פסולה משום תעשה ולא מן טז העשוי בפיסול ונזרו על כל חבילה אטו זאת וכיון שאפני זה אסרוהו לא הוצרכו לאסור אלא בחבילה שדרך ליבשה ג ואין זה בפחות מכ"ה קנים הלכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה קנים מותר לסכך בה ד ואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראשם השני אינה נקראת חבילה כיון שעיקרן אחד ה ואם אגד עמהם קנה אחר ויש בין שניהם כ"ה הויא חבילה : הגה (טז) וכל חבילה שאינה קשורה יז (טו) משני רמשים שיכולין לטלטלה כך מינה חבילה ומותר לסכך בה (ב"י בשם הפוסקים) :

טז ו חבילה שאין קשורים אותה אלא למברה יח במניומיר כשיקננה הקינה יתירה אינה חבילה:

יז ז אם סיכך בחבילה (יז) והתירה * כשירה כיון שאין אסורה אלא משום גזירה מאבל החבילה שהעלה ליבש ונמלך עליה לסיכוך שפסולה מן התורה אינה ניתרת בהתרה אלא צריכה יט (טז) נענוע :

יח פ וכן אסרו לסכך * (יז) בנסרים (יח) כ שרחבן ארבעה (יט) י אפי' הפכן על צדן שאין בהם ארבעה ואם אין ברחבן ד' כשרים כ (כ) אפילו הם כא משופין שדומים לכלים

°אפי' מר"מ פס"ו מש"ם פס"ל מרמי' מר"ל ומי'מר"מ פס"ד מש"ם ל (כא) כב (יח) ונהגו שלא לסכך בהם כלל :

הסכדמכי התר' והכריע הטור כדיע' הרא"שו' שהיה יותר מסתבר לפ' לשון המשנה וכנ"י יש כאן דברים תמוהי' במ"ש לפ' הדיעות שא' היא דעת המרדכי כו' ולדעתי יש ס"ם בדבריו וכל"ל סברת הר"ן בפ"ק דסוכה הר"ן אח"כ ח"ל איכא מ"ד כו' ומ"ל לאחרך בזה כי כן מבואר לפמיין שם: (יח) ברחבן ד'. שדומין לתקרת הבית ומייש' שמא יש בה תחת תקרת הבית שדר בו כל השר והשוא ודאי פסול דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השל כ"כ ר"ש : (יט) אפי' הפכן כו'. הוא"ל ויש פסול ודאי ה"ל כשפודין של מתכות ול"מ כי' שום תיקון. ובלבוש כ' הוא"ל ויש פסול דאוריית' ר"ל כשהם בתקרת הבית: (כ) אפי' הן משופין . שדומין לכלים. ופירש"י שרחוי' לתשמיש המקבל טומאה' פסול לסכך ותירץ הש"ש אינם עשוים למדרס אלא לבנין ואינם יורדים לקבל טומאת מדרס אלא עד ד' תקנ' לדרים כו' עכ"ל. וקשה הא ג"כ תיקנו שהרי הנסרים מעשים ורחוים לתשמיש ותו ק"ל ממה דאמרי' תחלה בגמ' בזה דנזרי' אמו כלים ואמאי לא אמר דנזרי' אמו נסרים הרחוים למדרס ובאמת אין הדבר תלוי בתקנו וכ"ם במחשב' נאחוד דמחשב' ל"מ בכל"ו דכלים וכרמב"ם דקדק כלי עץ שעשוי לתשמיש אדם וכלים אבל הני נסרים שעשוין שמשכך בהן אינם עשוים לתשמיש אדם וכלים מ"ה אינם מקבלין טומאה אפי' מדרבנן ולפ"ז אין על הנגרפה אם זו מוטאה דבא מדאורייתא הא כל כלי עץ הנשמש אדם כמו סולם ומגורה ואפשר לדעת הרמב"ן שמגזר כלי קיבול הנעשוי לטלטלות הוי כלי קבול כמו שפשוטה בסולם שלינותיו מעולים מנקבים אבל לדעת הרמב"ם בפ"ג דכלים דינו בכלי פשוט ואינו מקבל טומאה ונם לדעת הרמב"ן אינו אוסר אלא בסולם בלרוף אחר שעשוים ע"ש: שם (°)אפי' בגגר' משמע דוקא מעשה שרחוי לסכך עליו ות"ל אפי' אינו ר עכשיו מ"מ פסולין לסיכוך בוודאי ומכלי קלתי מתחלתה היתה רחוי לקבל טומאה כמו דף של נחושתין וכמו שפירש"י גבי מפלניות שהין בסס ג' על ג' ותוס' פ"ב דף כ"ו ד"ה אין בו פ"ש : מ"א סק"ו (°) ונם בתרב. כ"ב ואחי אינו אחר אוסר מזיז בסס אינו אוסר כו' . כ' תוס' סס כ' ד"ה בפכן כו' : ונהגו שלא כו' . דילמא אתי לסכך בעצים שלא יבא מעיר יורד וכמ"ש ר"ח סס וכתוא שעשאה לגל וס' ברא"ש סס . ומכ"ל כתב משום כיון דהלידתא מסכיכין בחיסם בסם בבו אמי מיכא גזירת הקרה :

באר היטב

ליבש בה מ"ל : (יד) שנושרים . ודוקא שנושרים תמיד אבל אם אינם נושרים אלא בשעת הרוח כשרי וכ"מ ס"ם זה מ"ל ס"ם : (טו) משני . ואם קצרם בשמלא שוי אגד דיכולין לטלטלן . לבוש : (טז) ונענוע . וגם הפרה . ס"ם : (יז) בנסרים . עיין שי' מרל"ה פעיף ט' : (יח) ונהגו . הפעם בסמ"ק דלמ' יבא

ביאור הגר"א

שלא קבע עיקר כמ"ש הרא"ש ס"ם : ס"י ואם קצרם לסיכוך כו' . כרב מנשיא דשקלא ושריא אליבי' : עד שיעשות כו' בת"ק : בגגן שירוש . כו' ויתקן : ס"י"א מסככין בפינונ"ו כו' והוא כו' . עפ"ז ס"ק י"ב ובנפ"ח דפרות מתחי' ו' וכן בברכה מקומות: ס"י"ב אע"פ שפסולים כו' . רפ"י פס ר"ם ופוסלין : וכל מה כו' . מסכ"ל : אפי' מן חצד . גמ' שם י"ז ת' בתחי' : ס"יד לכתחילה . מפ"ש לא מסככין מ' לכתחילה : ס"טו וכל חבילה שאינה כו' . גמ' שם : ס"יז אבל חבילה כו' . כמש"ש י"א ת' וכ"ם לפי' הרשב"א שפ' דמתוכר רפק' ג"כ מטלי קרא תעשה ולא כו' וכ"ם מתוכר דלא נעשה בו מעשה כלל אף לשם דירה וזהיינו דפריך הכם מאי חיריא תעשה כו' ופי' הוס' שם י"ב ב' ד"ם אין מסככין . ומכל מ"ל דמהא ליכא לאוכוחי מידי דהא גם שם י"א ת' סתמא קאמי אז אקנון כשירות ומתרא בגמ' ודריך לגמרא : כו' . אבל מ"ל דמהא ליכא לאוכוחי מידי דהא גם שם י"א ת' סתמא קאמי אז אקנון כשירות ומתרא בגמ' ודריך לגמרא : ס"יח וכן אסרו כו' . כ' תוס' שם כ' ד"ה בפכן כו' : ונהגו שלא כו' . דילמא אתי לסכך בעצים שלא יבא מעיר יורד וכמ"ש

הגהות רעק"א

בסתמא דגדול כשר בזה דשפה פסול דמשמע דעשה לקבלה אבל עשאה לסיכוך בפירוש כשר. ותולה בלבוש כי אלה דשפה דפסול אפי' עשאה לסיכוך : סקיב ד"ב דיש כשכך פסול ופוסלים. ולעיד דרק לאתיר דיכן . משא"כ לאבל דיש כ' שפחים סכך פסול וכ' שפחים ירקות אלו שמתברים לחייבם בזה אם מדוים כאויר אין מלגרפים לפסול כדלקמן סי' תרל"ב ס"ג בזה אין דין לבטל ת"ם גם שם סכך פסול עלייהו כיון דמקבלי טומאה ומטמרפי לפסול בר"ש. ורחיב לזה. דפרי לענין בטומאה מביאים לת בטומאה ואין מוקלים. כרי לאלומרא כאיתאבו דמי וע' פירש"י דרבנן נגרו עלייהו דאין מוקלים בשום דבי מייבאי. כרי רק דרבנן הוא ו"ל לענין פסול אויר דרבנן הוא. ו"ל מעילא לאתיר דינו כסכך פסול. כלעיד בטמ"ש :

מחצית

על כותל של עץ דהמהבג שלא להעמיד קנים כיון דאין בהם פסול דהא לומה מן האדמ'. מ"מ יש בו פסול אחר דהוי מתוכר : ודע כי דדמי לבית קיבול ומקבל טומאה מדרבנן : ומ"כ אין להניח מרא ומגרפה אף דאין להם בית קיבול מ"מ הא רחוים להניח עליהם דבר מה (ומיוחדים לכך עפ"ק כ"ם) ומה"מ אפי' בשבר כדלעיל סעיף ב' כיון דאפי' מדבר המקבל טומאה' וה"ה הכא אע"ג בשבשרו אין רחוים להניח עליהם דבר מה ומ"מ פעם אחת כיון רחוים להניח עליהם והיו אז מקבלים טומאה'. ולא ידעתי מה הביא עליו בספר נתיב חיים : (ס"ק יב) תורת כו' ומיין בעוקלי' ס"ל מעכה ג' : יש להתיר דאין אנו יודעים דילמא אותו דבר יש לו יד ארוך מלד הדין. לכן בכלי בעי לבטל אפי' היד : (ס"ק יג) ליבש כו' ונגפול. אבל אחר יבשה שנשאר בהם מעט מותר לסכך בהן. דאל"כ הרי כל הירקות מתיבשות בחמה עכ"ל הב"ח. וכ"מ בגמ' דאמר אהאי דינא דכי הרבי יבשי ונפלי כ"ב בב"ח. והבית עוד יותר רחוות מזה : (ס"ק יד) לכתחלה כו' בשר. כ"כ הרמב"ם כו' וז"ל הרא"ש אבל יונא ו"ל כו' וכ"כ הרמב"ם זהו פיוש לשון הרא"ש הרי דהרא"ש הבוה דעתו לדעת הרמב"ם ולכאורי פליגי להרמב"ם אם סיכך בהן מותר לכתחלי ליבש בה. והרא"ש מעשה דוקא אם כבר יבש בה ולא ר"ח (וכ"ש בגיל רשאון) אבל לא יבש בה לכתחלי. ומ"כ ל"ל לו דלשון הרמב"ם לאו דוקא לו לשון הרא"ש לאו דוקא : (ס"ק טו) שנשרי' דוקא כו' בשרה דהא יוכל לאכול בה אלא בשעת הרוח. ואינ' נפכלת בזה אלא שיש' רחוי' לאכול בה בשעת הרוח דכן מינו גם בס"ם זה לדעת הר"ן. דבשעת אבילי אסור להניח ע"ג כבר בגד שרוי במים. וקודם אבילי שרי ע"ם ולא אמרי' כיון שהיה כשהי' הבגד מונח עלי' אסור פסולי. ה"ה בכל. או ל"ל מ"ם מ"ש וכמ"ש ס"ם זה ב"ח. ר"ל שבב"ח כתב דין זה בס"ם זה : (ס"ק מז) העשוי כו' ל"ל. ר"ל אע"ג דלא בעי לשם סכה. מ"מ בעי לשם אל כמ"ש ס"ם מרל"ה : (ס"ק יט) נעשה ונם הפרה. ואע"ג דבתקר' הוא לקמן ס' מרל"ה סעיף ע"ז כתב בית המקור' בנסרים די שיסיר המסמורים לשם עשיית סכה. דאו ליכא משום גזרת תקרה.

השקל

כיון דמחיר עלי' לבטל' ידע דאסור ליבש בתחת תקרי' ומ"כ ס"ם סכה כיון דהוצרך לבטל לגזר מה"ש וכמ"ש בשעת הר"ן כבר חילק הב"ח בינים ח"ל דלמא אתי דבפקפק היינו בסרים המסמורים הוא ביטול תקר' ליכא למיגזר. מה שמ"כ בחבילי דבטמטע ליכא ביטול היוכא דכך מביבשת במקום הראחר כמו במקום הראשון אלאי הגזר' במקומי' מומדת. הלכך אין היתר כ"ש בגמטע בסר' תחלי. והבטמטע לחזיו ממקומו עכ"ל הב"ח והתר' לחוד לא מסני דלא עשה בגוף הסכך מעשה כ"כ הב"ח. ובס' נתיב חיים חלק על הב"ח מהאי דתקר' כ"ל ואשתמיט ליה הב"ח גופי' מחלק בינינים בכ"ל : (ס"ק כא) משופים כו' כיון שלא ייחדן כו' ובתשובת פנים מאירות חלק ב' סי' קכ"ל כתב דבסתם נסרים אין בהם טומאת מדרס. כיון דאין מוביין עפה ויושב עליהן כיושב ע"ג קרקע. ואייתי ראי' מעמ' כלים פרק כ"ב משנה ג' ע"ש : וז"ל דלא מייחדי כלל לתשמיש עמ"ם סעיף ז' ס"ק י"ח הלם רחב קלת מקבל טומאת' מדרבנן : (ס"ק כב) ונהגו כו' ובשעת הדחק כו'. וכ"מ בגמ' דף י"ד ע"ב מתיא מיכבה בנסרים כו' ר"מ פוסל ור"י מכשיר אמר ר"י מעשה בשעת הסכך שהבאתו נסרים כו' ומכבנו ע"ג מרפסת ושבנו תחתיהן. ל"ל מעם רא' אין שעת הסכך' דבשעת הסכך' מודה ר"מ דלא חייסינן לגזרת תקרה. וה"ם בשעת הדחק דשוה הרא"ש וכתב שם הרשב"א בחדושיו ח"ל ומעתה מיכא שכל שפטוט מדבריהם משום גזרה מסככים בשעת הסכך' דלא אפשר בשעות ומברכי על ישיבת'. דאלו לא היו מברכים בה בשעת הסכך' אלא ודאי מבזון דלא מברכים בה כלל עשוה מדבריהם. ע"ז כדאמרן : ובפרק עוב ומרבה מוכח בהדיא שבן הדין בכל פטוטי ד' מינים שבשלב שהן מדבריהם דהאי בחמן מצות עוב של תורה בשעת הסכך' דלא אפשר' אלא בסכי עד כאן לשון הרשב"א. ומיין בפי' תרמ"ה בא"ח ס"ק ו' : מכל מקום יש לחוש כו' שלא יהיו הנשמים יורדים כו' ומס"ם כתב הפ"ז בס"ק כ"ה דאין לסכך בקש ובבן. אבל במקום דליכא סכך אחר מתיר לסכך בקש ובבן. רק שיאסר שיהא קלוש שיוכלו נשמים לירד

לא וכס

שב מאד ודבר פשוט להתיר במקום שאין ערבה לו שאר פרטי אילן מלוי שיכם' בקש רק שיזהר לעשות שיוכל הנשם לירד שם; (כב) פירש עלי' כו'. ז"ל המשנה דזכתבו התו' דלפ"ה ק' למה יפסל מפני שמגין על חדש מפני החמה ומזקסמין מ"ש מלגאותם ופוד מלינו לקמן בפ' הישן בר"י אילני בשהגיע חמה למרגלותיו עמד ופירש סדין ופי' בשם ר"ת מפני החמה היינו שמייבשת את הסכך ומתוך כך הי' נעש' חמת' מרוב' וכן תחתי' מפני הכבר ואם היו עלין נשרין הי' חמת' מרובה והסדין מונען מליפול וכיון שהסדין גורם שפל ידו אלא מרוב' פסול' והנה ראוי לנו ליישב פירש"י מגמרות ערוכות שהקשו התו' עליו והכ"י בשם המרדכי כ' לתרץ פירש"י דשמעת דלהגן הוא צורך החג' ול"ל לגאות' דהוי צורך סוכ' ובטל חגב סוכה וזה מספיק לתרץ קושית הראשון' של התו' ולא השני' ומה' לפירש"י לא קשיא מהאי דר"י בר' אילעי דשם הי' ברא' לעין כל שעש' כנשכיל החמי' כי הגיע למרגלותיו של ר"ת ומתי' דהכא לא מייתי מזה אלא שפורש סדין שלא תגיע החמ' אליו. ובזה מתורץ גם קושית הראשון' דשאני לגאות' שהכל רואין שעושין בשביל הגוי כי דבר זה תלוי בראו' עין של כל אדם כדאיתא בעובד' דהכיתין עבדי' דרב אשי בעובד' דרב אשי בפ"ק דף י' ומזה ק"ל על סיר"ת דהקשי' על רש"י מ"ש לגאותו ודאי יש חילוק הזה שאמרנו לגאות' הכל רואים שאין עושי' כדי לעשות הכל רואים שעושים כן בשביל החמ' ולא נחלק ר"ת על רש"י אלא בזה דלרש"י אין היתר אא"כ הגיע לגוף האדם ולר"ת מותר כיון שעכ"פ הגיע החמ' לתוך הסוכ' אלא הגיע לגוף האדם אסור לרש"י ולר"ת מותר כיון שעכ"פ הגיע החמ' לתוך סוכ' אבל אם לא הגיע לגוף האדם אסור לכ"ע דאין זה דמיון להסיח דלגאות' דהא אין היתר לר"ת אלא מכח דמיון דלגאות' ופ"כ צריך שיהי' כמו שם ולפ"ז אלע"ד דמ"ש הש"ס בסמוך דשם אסור לכ"ע דאין זה דמיון להסיח דלגאות' דהא אין היתר לר"ת אלא מכח דמיון דלגאות' ופ"כ צריך שיהי' כמו שם והוא מלשון הטור ומיהו לכתחל' לא יעשה כו' דודאי אפי' בדיעבד אינו כשר במקום שאין הכר לרואים שאין עושה בשביל סכך כמ"ש גם לר"ת אלא דהתם אמר אם יש הכר קצת כגון שהחמ' קרוב' לגוף האדם וכבר נכנסת לסוכה זה לא יפרוס לכתחל' כיון שאין כאן הוכחה נמור' שהרי לא הגיע לגוף האדם ופ"פ הקדמ' זו יש כאן ג' חלוקות דהיינו בחם לא הגיע החמ' לתוך הסוכה אלא קרוב לה כ"ע מודים שאסור לפרוס סדין ובחם הגיע לגוף האדם כ"ע ס"ל מותר והיינו מעשה דר"י בר אילעי כי פליגי רש"י ור"ת בין הוכח'קת בנכנס' לסוכ' ולא לגוף האדם דלרש"י אסור ולר"ת מותר: ודבר זה בתמהין יפה במאמר מ' פ' הישן ת"ר מעשה בר"ח שבת בגליל העליון בסוכתו של יוחנן בן אילעי הגיע חמה לסוכ' א"ל מהו שאפרוס עלי' סדין א"ל אין לך כל שבט שלא (°) העמיד שופט הגיע חמה וכו' א"ל אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא יצאו ממנו בנים שבט יהודה ובנימין העמידו מלכים פ"פ נביאי' פירש"י שאול ודוד ע"פ שמואל הגיע חמה למרגלותיו של ר"ח נטל יוחנן סדין ופרס עליה הפשל ר"ח (°) עליתו לאחוריו לא מפני (°) שהפליגו בדברים אלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם ופרכינן היכי עבד הכי והתר"י אין יוצאין מסוכה לסוכה פירש"י והיאך הניח ר"ח את סוכתו שהיתה בלוד ומשני רגל אחר הוה כגון עגלת ושיו יושבים משום אויר ושבת סי' ופרכינן ותפשטו ליה מדידיה דתנן פקק החלון רח"ח בזמן שקשור ותלוי שוקקין בו פי' בשבת כיון דמתוקן ועומד לכך אין זה לא בזה ולא מוסיף (°) ואם לאו אין פוקקין בו דמוסיף אוהל אתם הוא דיבטל לגבי חלון ואשיב שוקקין בו פי' בשבת כיון דמתוקן ועומד לכך אין זה לא בזה ולא מוסיף (°) ואם לאו אין פוקקין בו דמוסיף אוהל אתם הוא דיבטל לגבי חלון ואשיב ככותל עצמו הלכך הוי מוסיף אבל סדין אבן שהדי דלא מיבטל ליה לגבי סוכ' וסופו ליטלו הלכך לא סייעתא ליה לר"ח דלהוי מוסיף. המאמר הזה תמוה כמ"ש ר"ח דברים אלו דוקא ואו למה לא שאל ר"י בפשט הג' ופרס את הסדין מאליו ואו קשה טובא דאמרינן במדרש ילקוט ריש שופטים דכל שבט היה לו שופט חון משמעון מפני הזנות שעברו שבט שלו וכאן אמר כל שבט הי' לו שופט. ואו ק"ל טובא כמ"ש התוספות שזברו דאיה מר"י שפרש הסדין כשהגיע חמה למרגלותיו דהא לפי המסקנא מיירי התם בדגל אחר לא בסוכות וא"ל שמביאים ראי' מדברי המקשן שהיה סבור דבסוכו' הי' המעשה דזה אינו דודאי היה אפשר למקשן להקשות למה עשה ר"י כן נגד המשנה לפירש"י אלא דפדיעא מיניה פריך ר"ח עצמו אהדדי. והגלע"ד לפ' ע"פ מ"ש דג' חלוקות יש בדבר נראה בדורו של ר"ח ג"כ כך בהגיע קרוב לסוכה היה פסול לכ"ע ובתוך הסוכה היה מחלוקת ובהגיע לגופו לכ"ע שרי כל זה בסוכו' ויש כ"מ מזה לי"ט ובשת לעניני אילי הנשמים לסוכה' לסוכ' ולא לגוף האדם דלרש"י אסור ולר"ת מותר: ודבר זה בתמהין יפה במאמר מ' פ' הישן ת"ר מעשה בר"ח שבת בגליל העליון בסוכתו של יוחנן בן אילעי הגיע חמה לסוכ' א"ל מהו שאפרוס עלי' סדין א"ל אין לך כל שבט שלא (°) העמיד שופט הגיע חמה וכו' א"ל אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא יצאו ממנו בנים שבט יהודה ובנימין העמידו מלכים פ"פ נביאי' פירש"י שאול ודוד ע"פ שמואל הגיע חמה למרגלותיו של ר"ח נטל יוחנן סדין ופרס עליה הפשל ר"ח (°) עליתו לאחוריו לא מפני (°) שהפליגו בדברים אלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם ופרכינן היכי עבד הכי והתר"י אין יוצאין מסוכה לסוכה פירש"י והיאך הניח ר"ח את סוכתו שהיתה בלוד ומשני רגל אחר הוה כגון עגלת ושיו יושבים משום אויר ושבת סי' ופרכינן ותפשטו ליה מדידיה דתנן פקק החלון רח"ח בזמן שקשור ותלוי שוקקין בו פי' בשבת כיון דמתוקן ועומד לכך אין זה לא בזה ולא מוסיף (°) ואם לאו אין פוקקין בו דמוסיף אוהל אתם הוא דיבטל לגבי חלון ואשיב ככותל עצמו הלכך הוי מוסיף אבל סדין אבן שהדי דלא מיבטל ליה לגבי סוכ' וסופו ליטלו הלכך לא סייעתא ליה לר"ח דלהוי מוסיף. המאמר הזה תמוה כמ"ש ר"ח דברים אלו דוקא ואו למה לא שאל ר"י בפשט הג' ופרס את הסדין מאליו ואו קשה טובא דאמרינן במדרש ילקוט ריש שופטים דכל שבט היה לו שופט חון משמעון מפני הזנות שעברו שבט שלו וכאן אמר כל שבט הי' לו שופט. ואו ק"ל טובא כמ"ש התוספות שזברו דאיה מר"י שפרש הסדין כשהגיע חמה למרגלותיו דהא לפי המסקנא מיירי התם בדגל אחר לא בסוכות וא"ל שמביאים ראי' מדברי המקשן שהיה סבור דבסוכו' הי' המעשה דזה אינו דודאי היה אפשר למקשן להקשות למה עשה ר"י כן נגד המשנה לפירש"י אלא דפדיעא מיניה פריך ר"ח עצמו אהדדי. והגלע"ד לפ' ע"פ מ"ש דג' חלוקות יש בדבר נראה בדורו של ר"ח ג"כ כך בהגיע קרוב לסוכה היה פסול לכ"ע ובתוך הסוכה היה מחלוקת ובהגיע לגופו לכ"ע שרי כל זה בסוכו' ויש כ"מ מזה לי"ט ובשת לעניני אילי הנשמים לסוכה' לסוכ' ולא לגוף האדם דלרש"י אסור ולר"ת מותר: ודבר זה בתמהין יפה במאמר מ' פ' הישן ת"ר מעשה בר"ח שבת בגליל העליון בסוכתו של יוחנן בן אילעי הגיע חמה לסוכ' א"ל מהו שאפרוס עלי' סדין א"ל אין לך כל שבט שלא (°) העמיד שופט הגיע חמה וכו' א"ל אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא יצאו ממנו בנים שבט יהודה ובנימין העמידו מלכים פ"פ נביאי' פירש"י שאול ודוד ע"פ שמואל הגיע חמה למרגלותיו של ר"ח נטל יוחנן סדין ופרס עליה הפשל ר"ח (°) עליתו לאחוריו לא מפני (°) שהפליגו בדברים אלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם ופרכינן היכי עבד הכי והתר"י אין יוצאין מסוכה לסוכה פירש"י והיאך הניח ר"ח את סוכתו שהיתה בלוד ומשני רגל אחר הוה כגון עגלת ושיו יושבים משום אויר ושבת סי' ופרכינן ותפשטו ליה מדידיה דתנן פקק החלון רח"ח בזמן שקשור ותלוי שוקקין בו פי' בשבת כיון דמתוקן ועומד לכך אין זה לא בזה ולא מוסיף (°) ואם לאו אין פוקקין בו דמוסיף אוהל אתם הוא דיבטל לגבי חלון ואשיב ככותל עצמו הלכך הוי מוסיף אבל סדין אבן שהדי דלא מיבטל ליה לגבי סוכ' וסופו ליטלו הלכך לא סייעתא ליה לר"ח דלהוי מוסיף. המאמר הזה תמוה כמ"ש ר"ח דברים אלו דוקא ואו למה לא שאל ר"י בפשט הג' ופרס את הסדין מאליו ואו קשה טובא דאמרינן במדרש ילקוט ריש שופטים דכל שבט היה לו שופט חון משמעון מפני הזנות שעברו שבט שלו וכאן אמר כל שבט הי' לו שופט. ואו ק"ל טובא כמ"ש התוספות שזברו דאיה מר"י שפרש הסדין כשהגיע חמה למרגלותיו דהא לפי המסקנא מיירי התם בדגל אחר לא בסוכות וא"ל שמביאים ראי' מדברי המקשן שהיה סבור דבסוכו' הי' המעשה דזה אינו דודאי היה אפשר למקשן להקשות למה עשה ר"י כן נגד המשנה לפירש"י אלא דפדיעא מיניה פריך ר"ח עצמו אהדדי. והגלע"ד לפ' ע"פ מ"ש דג' חלוקות יש בדבר נראה בדורו של ר"ח ג"כ כך בהגיע קרוב לסוכה היה פסול לכ"ע ובתוך הסוכה היה מחלוקת ובהגיע לגופו לכ"ע שרי כל זה בסוכו' ויש

בתוכה כמ"ש הש"ס בפ"ק ולכן אין לסכך בהם פ"כ וכ"ש בשילדין: בנ' להגין מפני החמה. ואז בטיל לגבי סוכה ולא מקריסכך פסול (כ"מ ולבוש): כבר לא יעשה. אפילו אלא בשפה אחילה: כה שרוי במים. ומ"מ (°) בשעת אחילה אסור (ר"ן כ"י) וכ"ל דאם הגשמים מוטב לפרוס סדין משיאכל חון לסוכה מיהו לא יברך ליבש בסוכה דספק ברכות להקל ☜ ועפ' תר"מ:

תרל (°) אמרי' בסוכ' סוף דף י"ז פס ד' ומשהו מוקים ליה פחות מג' לדופן ומתיר משום דופן וכתבו התו' ס"ל דאמרי' כ' כהלכתן ותימא דיעב' כ' קיים שם בכל מ' חלי עשה ומשהו ומוקי מד' פחות מג' סמוך לדופן והשני (°) בפחות מג' מהראשון וי"ל משום דאמרי' ספ"ק דעירובין כל מחלוקת שאינ' (°) של שתי וערב אינם מחיל' עכ"ל ' וכ' הרש"א דהיינו לר"י בר יהוד'אבל אין ק"ל דקנה קנה פחות מג' הוי מחיצה לסוכה וכדאי' בגמ' דף ז' אבל (°) מחיצה של ערב פחות פחות מג' לא וכ"כ הרא"ש פ"ב סי' מ' וזהו דוחק גדול שבערב לא מהני כיון דלא מהני אלא בשירא וכשתי מהני

חפ"ג

ומכוין כדי להגין כו' ולכרין אף בכה"ג אסור לכתחל' אף שלא בשת אכילה וכשהרוי בחיים הרי משום שיכר שהוא שלא בשת אכילי' ע"ש: תרל ברים הפי' במג"א דף ו' ועשה פס ד' ומשהו ומוקים ליה כו' דודעיבו סבר' דמתיל' של שתי אינה מחיצה כנ"ל ר ל דבס"ד דמה דהוה מחיצ' בשבת בשירא מהני בסוכ' אין סברא לחלק בין עושה ד' דפנות לו ג' ולבן תירלו דמחיצ' של שתי לבד דלא מהני בשבת רק בשירא לא מהני בכלא מסתבר שפיר לחלק דאם עושה ד' דפנות לסוכ' שהיא מחיצה יתירה שפיר מהני מחיצות של שתי לבד דמהני בשבת ע"פ בשירא משא"כ בעושה רק ג' גם הכריעתא מודה דלא מהני מחיצות של שתי לחוד כיון דלא מהני רק בשירא:

לבושי שר

לא"א דהיינו דוקא בהיתרי אבל בש"ז אסור לא מהני כן בריתא שם: ט"ז סקכ"ב (°) הגיע חמה וכו' לתי סוכה: שם (°) עליתי לאחוריו ויש אלא רמה להתיר את הדבר: שם (°) שהפליגו בדברים וכו'. מה שהאילו לדבר אחר לא להפליגו ולהחזיקו מלגמרו ד"ת מתנון חלא וכו': שם (°) ואם לאו אין פוקקין בסוכה על אהל ואסור ומשני התם הא דמתניתין כנ"ל:

שם דתחלה א"ל לר"י דרך רחב פסול סוכה מתילא אסור לעשות כן בשבת כנ"ל: מ"א סקכ"ה שבת אכילה דלצורך הבגד לא בעיל לגבי הסכך לחד דיעה ולכן פסק המ"א דבשבת הדחק פורס פרוץ. ולא יברך משום ספק ברכות: תרל מ"א (°) ד"ה אתרוגין בסוכה. דאמרינן ב' כהלכתן וכו'. אין כאן קיי"ל הכי ובגירא לן דבעי ב' דעריגן והשלישית בשפת שוחק כמבואר בפ"ב אבל בהוספות פירשו לאותה מיתרת שיש לו דופן מ' אלא ותעמיד הפס ה"ל ב' דפנות דעריגן ולדיון לא מהני פס ד' אלא בב' דפנות כמבואר ס"ג: מ"א (°) בפחות מג' מהראשון וכו' וליכא לתיתר כיון דיש הרבה פרוץ אחי אוירא דהאי גיסא והאי גיסא ואבטל ל"ה דאל אמרינן בדף ז' דאפילו עשה כל דפנות הסוכה בקנים דקנים קנה פחות מג' בערב משום דלגוד הוי בפחים ואין שייך כלל לחלק בין סוכה של ג' לג' דפנות לסוכה של ד' דכיון דלגוד הוי בפחות אין חילוק כ"ז הוא לשון התוספות: שם (°) של שתי וערב אינה מחיצה וכו' דלא הותרה אלא בשירא כמבואר לעיל סימן ש"ם ולכן זו שעשוי קנה קנה הוי שתי לבד לא מהני ותיתר על תירולא דהא הכיתא רחיה מההוא דדף ז' דהיינו קנה קנה אף שאינו אלא שתי ובש"ז תירץ הרא"ש דההוא דדף ז' הוא אליבא דהילכתא אבל זו המיתרת דדף ד"ז רולה לנחא גם דעת ר' יוסי בר"י דס"ל דמחיצה של שתי אינה מחיצה גמורה: שם (°) מחיצה של ערב וכו'. הרא"ש חדש דגם להלכה לא מהני אלא מחיצה של שתי אבל מחיצה של ערב לא הי' מחיצה לסוכה כיון דלא הותרה בשבת אלא בשירא ואף על גב דבל שתי בתי לא הותרה אלא בשירא מבל מקום מחלקים בין שתי לערב ע"ש ומה שהולרך הרא"ש

באר הגולה

לסכך בהם בקניעות בענין שלא יוכלו הגשמים לירד שם ע"כ נהגו לכסות בערבה או בגמי ובשעת הדחק שאין להם במה לכסות מסככין בגפרים אפי' יש בהם ד' ט"ב. וה"ה בכל דבר האסור משום גזירה. וכתב הב"ח מומאה כו' כ' הא"ר אבל דים לסוס שיסכך כ"כ שלא יהיו הגשמים יורדים בתוכה כמ"ש הסמ"ק וכ"ש בשימלין הלמי"ן אין מסככין בהם

עכמ"ק ג בריתא כס ו' ד כס בגמרא ערב סיכין ולו הימא רבי יהודה בן לוי ב כליאה בהרא דרבא שם : ו כס ברב סיכון תריגיל ז הרא"ש כס כסם יל"ח ובכן דעת הרי"ף ורבינ"ם וכן כתב הרין ח שם כסם

עטרת זקנים

* דפנות הסוכה אם היו שתים זו אצל זו כמין ג"ם עשוים כמין גם לו הבשויה בהין הנוי כמפולש שעשה להם דופן ג' נתופן כביתר מ מוהרין גם לשלטל כס בשבת שנתב לף מל פי דלבנין שבת שלא בתקוס סוכה בשלר יהוה הבנה אין תוציל היקוים הכם אבן בשבת שבסוכות שלרי דמינו דתכוכה בחילה לעמין סוכה חבינת נהי המילה לענין שבת (נ"י הרא"ש) : *ומה שהבנו

נתיב חיים

שכיו קבוים חזיון שהוא נקי בהולה"ה ב"כ אין לזון הפסק ב"ג בדי בכבוש בלי כהרה :

תרל מ"ח בהתלי' (°) כי יש כשוכה ד' דפנות . נ"ב זה ליהא דלם כן אמתי צריך הרין לוחר בנ"ה בל ד' אפילו של ג' צריך נ"ה דלא לחרי' הרי לבוד לף בשתי כ"ח בשוב' ד' דפנות : שם °) ולה כן אין לו צריכין . נ"ב גם זה ליהא חזא דהא בכר תרנו בקיור דלא הרירו אלא בשירה ומ"ה לא בריך אלא בשוכה ד' דפנות אלא ב"ה דאין בחרא בלל לחלק בין ד' דפנות לבלי' כמ"ש הוספות ודברי הכרא"ל המוקים ומקונלים לדברי הו' צריך לחלק בין שתי לערב . אבל הב"י פי' לעיל דופן סוכה בהופן שבת אין שתי בין ערב ע"ש נ"ל מ' אמתי פנים לו ד"ל לחלק בין ד' דפנות לבלי' לו ב"ל דכ בריתא בשירה ומ"ה בעי הכא פס ד' ומשהו : ס"ק ג' °) ולפשר

שערי תשובה

אלמון כנגה לבדי נ"ם : (ג) וכבר . עבה"ע ועיין בכתר כסוכה סי' ו"ג שהביא דברי קרבן נתנאל שב' להוכיח דגם בסוכה עיין מ"ל שמצב להתיר : (ג) וכבר' .

יד אפרים

במג"א ס"ק ג' אבל בסוכה גדולה כו' דברי המוכים והבלעב"ד הכמ"ל מסקקא ליה לי בעיקן שגם הבליטות תהיה מחוברת עכ"פ ע"י לבוד לו לא ולכן ביהר מג' שלין לבוד פסול דכיון דמה"ת גמירי ג' דפנות רק אחים בהלכהו הבליטות לפילו בפח לריך שיהיו כל הבלבה מעורבין ולף על גב דבה"ם לחריק כתם ליהא ב' דפנות דברינן משמע דלא בעינן שהביה בבליטה מחוברת לפילו על ידי לבוד יש לוחר שלא לחרו לבוד לענין בפח שוחק דכיון דלהיה ב' דפנות דברינן כמין ג"ם דו בבליטה בפח שוחק לעפ"י שהיו עובד כרלהו אבל מ"מ לריך שיהיו הדופן בג' סמוך לאמעני נפחות מג' ופפק זה נוקל לכילו עשה בהמלעי בחילה גמורה של ז' ובחיצ בבליטות הבם יותר מג' (וב"ה ג' דבא לין לבוד אלא בפחות מג') ולזה בהב בכמ"ל דברי כרין שבתב דזה מיקרי ב' דבנות דברינן בו' ור"ל שבר"ן בהב שלריך לחבר שלא יהיה בכל קרנות בהיים דפנין ג' דפנות דברינן ובבוכה בעבוי בחבוי כמי ע"י פ ד' בהיבא ב"ר דברינן בו' ומשמע מזה דב"ר דברינן בני אתפ"י בבליטות רחוקה ו' לויר בין הפס לדופן ד' בשר דחתרינן כיון דאיבא ב"ר דברינן בחויר בזה פתח בוא ופ"ז ב' ואפשר בו' ר"ל דאין זה מוכרח הבם"ם דנלחה יש לוחר בא המבאיר על ידי פס ד' היינו בסוכה קטנה ר"ל שבא פחוחה מעשרה בענין שאין ג' בין בפס לדופן ואחרינן לבוד הבאי ניפא ומבאי ניפא (ומ"ש הב"ש שמעמידו אחות מג' סמוך לאחד מבחי הדפנות אין ר"ל דלדופן בבני בוא רחוקה אלא ר"ל דמלד בא' לריך שלא יהיה פחות (מפ') מג' דבלר ההבי ליבא שיעורא דז' שפחים אבל מלד בשני אפילו לא בלבד רק ב' או פחות בשר אבל אם

לודת הפתח: (ו) כל הפרוץ. פי' חשבי' הפרוץ משני רוחות הפרוצי' לגמרי עם הפירלה שנחלל הפתחים והוא בכלל מרוכה על העומד שיש בשני המחיצות והטפח ולז מותר שכ"ם מבוחר ברש"י וז"ל ס"ל פרוץ מרוכה ושרי עכ"ל. משמע אבל מרוכה על הפרוץ. ולא"כ קשה הא כי רש"י לפני זה דדוסן סוכה כשר אם יש ביניהם חוץ פחות מג' והקנים של המחיצה כמלא אצבע אפ"ה כשר מעטם לבוד וכזה ודאי יש במחיצה עצמה פרוץ מרוכה על העומד בלי לירוף מחיצות. וגי"ל דיש חילוק בדבר כשאין פירלה גדולה רק כל הפירלות כל מ' כפ"ע פחות מג' אז אפי' בפרוץ מרוכה באותה מחיצה כיון דאמרי' לבוד הוה כל העומד כפחות משא"כ אם יש פירלה מ' גדולה יותר מג"ע ונריך אתה להתיר מעטם דהוה כפתח אז נריך שיהי' עכ"פ באותה מחיצה עומד מרוכה דאל"כ אין שם פתח על הפרוץ אלא הקולא בזה דאפ"ם שבכלל הפירלה הוה פרוץ מרוכה וזה מבוחר בפשיטות להמפרש ברש"י ותמהני אלא נתבאר חילוק זה בפוסקים: (ז) גוד אסיק מחיצתא. פי' אלו מחיצות הבית עולות למעל' ולא"כ נריך שיעשה ד' הקונדסין בשפת הגג עכ"פ (°) מג' לדדים מכוון נגד כותל הבית כי היכי דליהוי הכשר מחיצות של הסוכה כדינה בארץ: (ח) שיש לו פסין. פי' שהן ד' קורות נטולות בד' רוחות זו כנגד זו שכל מ' טוטה אמה לכאן ואמה לכאן: (ט) סיכך ע"ג אכסדר'. פי' אכסדר' זו היא שני כתלים זה כנגד זה ומקנתה מקורה וסמוך לקירות עד הקצה האחר סיכך הסכך ממלא שהסוכה זו אין לה אלא כ"כותלי". ואחים פלימיקי' עמודי' (°) כולמי' ברוח הג' אפ"ם שבסוכ' אחרת שאינה אלא כ' כותלים עמודים בלי לירוף: (י) בשקום שלחי ופסין (מ) מתירין לעניין שבת דאז שייך מנו) (ר"ן): ח פ ° (ט) סיכך על גבי (נ) אכסדרה ל שיש לה פצימין בין שהיו נראים מבפנים ואין נראין מבחוץ בין שהיו נראין מבחוץ ואין נראין יא מבפנים בשרה לא היו לה פצימין ק פסולה ר מפני שהא סוכה העשויה כמבוי שהרי אין לה אלא ב' צידי האכסדרה ואמצע האכסדרה אין בו כותל ושבנגדו אין לו פצימין (פלים פי' לחי ומזוזה) (כל זה סות לשון הרמב"ם אבל יב אחרים חולקין ולכן אין לעשות סוכה בכה"ג):

ד ע ד במה דברים אמורים בעושה סוכתו במקום שאין דופן אמצעי בנגדה אבל העושה סוכתו באמצע החצר רחוק מדפנות החצר אע"פ שאין לה אלא שתי דפנות זו כנגד זו די לה בתיקון המתיר בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם:

ה י כשהכשירו בשתי דפנות העשויות כמין ג"ם בטפח וצורת פתח אפי' אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח שכשתצרף (ו) כל ה (ז) הפרוץ יהיה ו מרובה על העומד כשרה. [וק שלא יהיו הפתחים כ (ה) ן בקרנות כי המחיצות לריכין להיות מחוברים כמין ג"ם] [ר"ן] ובלבד שלא יהא בהם פירצה יתירה על י' אמות ואם יש בה צורת פתח אפילו ביתר מעשר כ ולהרמב"ם אפי' יש לה צורת פתח אם יש לה פירצה יותר מעשר פסולה אלא א"כ עומד מרובה על הפרוץ: הגם ונהגו עכשיו לעשות מחיצות (ו) שלימות כי אין הכל בקיאין בדין המחיצות [כל בו] ומי שאין שלימות לריכו למחיצות עדיף אז לעשות ג' מחיצות שלימות מד' שאינן שלימות [מהרי"ל]; ו ל ח נעץ ד' קונדסין בין באמצע הגג מ בין על שפת הגג וסיכך על גבן פסולה נ ויש מכשירין בנעץ על שפת הגג משום דאמרי' (ז) (ז) גוד אסיק מחיצתא:

ז ט סיכך על גבי ס מבוי שיש לו לחי (פי' עץ כעין פתוד. פסין פי' קרשי עץ שביבות הנאר לעשות רשות היחיד) או על גבי ע באר (ח) שיש לו פסין הרי זו סוכה כשרה לאותו שבת שבתוך החג בלבד מתוך שלחי זה ופסין אלו מחיצו' לענין שבת נחשוב אותם כמחיצות לענין סוכה * (ואין להתיר אלא

י בשקום שלחי ופסין (מ) מתירין לענין שבת דאז שייך מנו) (ר"ן):

ח פ ° (ט) סיכך על גבי (נ) אכסדרה ל שיש לה פצימין בין שהיו נראים מבפנים ואין נראין מבחוץ בין שהיו נראין מבחוץ ואין נראין יא מבפנים בשרה לא היו לה פצימין ק פסולה ר מפני שהא סוכה העשויה כמבוי שהרי אין לה אלא ב' צידי האכסדרה ואמצע האכסדרה אין בו כותל ושבנגדו אין לו פצימין (פלים פי' לחי ומזוזה) (כל זה סות לשון הרמב"ם אבל יב אחרים חולקין ולכן אין לעשות סוכה בכה"ג):

(ד) הפרוץ. פי' שבביון הפרוץ משני רוחות הפרוצים לגמרי עם הפירל' שנחלל הפתחים והוא בכלל מרוכ' על העומד שיש בשני המחיצות והטפח ולז מותר אבל עכ"פ יהיה במחיצות עצמן עומד מרוכ' על הפרוץ. וכתב הט"ז דלאה לי דיש חילוק בדבר כשאין פירלה גדולה רק כל אחד בפני עצמו פחות מג' אז מותר אפי' בפרוץ מרוכ' באותם מחיצי' כיון דאמרי' לבוד הוי כל העומד כפחות משא"כ אם יש פירל' אחת גדול' יותר מג' שפחות אז לריך שיהי' עכ"פ באותה המחיצה עומד מרוכ' אלא הקולא בזה דאפ"ם שבכלל הפירלה הזה פרוץ מרוכ' ע"ם: (ה) בקרנות. פי' בכל הקרנות אבל אם שני מחיצות מסוגרים הרי מגן אברהם:

ביאור

לשלים לשיעור דופן ואתי דאפסקיה משום רבוי לאפוקי' למילתיה ולחלק בין שתי דפנות דעריכן וס' הראשונה ס"ל כיון דליכא ג' אלא פ"י לבוד אינו דופן אלא ל"ה דהא בכל הסוכה לא מהני לבוד בשתים בהכלתן כו' דאל"כ למה אמר ושלישית אפילו שפחה הא ד"ע בעי דהא לבוד מחיצ' ממלאית הוא ועוד בשתי קנים שני כמ"ש תוס' שיעמיד הא' פחות מג' וכב' פחות מג' אינה כ"א חצי טפח ומשמו ול"ל ל"ה ועמ"א ריש סי' ופמ"ה ולכן לריך ל"ה וז"ש אבל אם כ': : ס"ד בד"א כו': עתו' שם ד"ה סיכך ע"ג מבוי . ואי"ת ומבוי כו' וי"ל דלעולם כו' ואתריכן בגמ' א"ה לחבי כו' אלמא בה"ג דדופן ד"ה סיכך ע"ג מבוי . ואי"ת ומבוי כו' וי"ל דלעולם כו' ואתריכן בגמ' א"ה לחבי כו' אלמא בה"ג דדופן הפלגיות לא מהני כלל לענין הסוכה: ס"ה רק שלא כו': דלשיעור הסוכה לא מהני ל"ה אף ע"ג דמהני לשבת דאל"כ אתי קולא דדופן הפלגיות דאתי הילכתא ונרעתי' כו' הא דופן שלם סגי אפילו בשבת דעריכן דעיכ ל"ה רק שהא בריאה כדי לקבל הלת כ"ש ואפי' אל קש ולפי"ז בקרנות ג"כ לא מהני דהא בעינן שתי דפנות דעריכן בקנים כ"ש רק שהא בריאה כדי לקבל הלת כ"ש ואפי' אל קש ולפי"ז בקרנות ג"כ לא מהני דהא בעינן שתי דפנות דעריכן

חכמת מחצית

דאין שם פתח עליו פסולה. וכי מפני ל"ה ביותר מיו"ד תליא בפלוגתא שכתב ש"ע סעיף ה' ע"ש: (ס"ק ד) בד"א כו' דברי הרב"י ל"ע. ז"ל הר"ן. דדין זה שכתוב בש"ע למד הרב"י מדברי הר"ן: סיכך ע"ג מבוי ש"ל לחי הוא דין המוזכר בסעיף ז': וסיכך כלפי חוץ. ר"ל אותה חצי מבוי שלגד הלחי ל"כ הסכך מרוחק מדופן האמצעי חצי מבוי: (ס"ק ה) הפרוץ כו' שיעור מקום שהוא בפני' דכן הוא מסקנת מ"א כהרין בחלק בין ג' דפנות לד' דפנות וכמ"ש מ"א ריש סי': (ס"ק ז) בקרנות. פי' בכל כו' ודע שכ' הר"ן דאם שתי בקרנות ועי"ז אין מעורבים אפי' י"ל ל"ה לא מהני והכריח הדבר ע"ש: (ס"ק ח) נעץ כו' דבשאין כו' ביכרות. כיון שהגג בולם במשך ע"ג מחיצות הבית. אף שהעמיד הקונדסין נגד סוף הדופן ולא על הגג במקום שכבר כלה המחיצ' שתחתי' אם"ה לא אמרי' גוד אסיק כו' דכן מבואר פי' אמ"ה לענין שבת. ומיהא יאפי' לשבה בק"ו: דהא אפי' בעשוה כו' והיינו מעטם גוד אסיק: כמ"ש פי' תרל"ג בסכה שהיא נבוה לגבי מד'. ובנה בה אלעבא לעטם נוכה אם האלעבא רחוק מן הדפנות ד"א דל"ל דופן עקומה. אפי' האלעבא נבוה יו"ד אפ"ה פסול. אפי' ע"ג האלעבא ולא אמרינן היכו דאמ"ל מחיצות הסכ' שהן רחוקים יותר מד'. מ"מ היכא באלעבא גופא גוד אסיק מחיצ' ולא יעלה כלל לדפנות הסכ' כמו בעמוד לענין שבת. הרי חזי' דיש מקום אע"ג דבשבת אמרי' גוד אסיק מ"מ כה"ג בסכה לא אמרי' גוד אסיק. כ"ם בלין מחיצות ביכרות דבשבת לא אמרי' גוד אסיק כ"ם דבסוכ' בכה"ג לא אמרינן גוד אסיק: דאמרינן תוקפים ר"ל אם יש עמוד עב מרובע ויש בו כדי לחקוק ויהי' כפסי בירלות דיומד כמין ג"ם. ולא קי"ל הכי אלא לא אמרי' תוקפים: (ס"ק ט) סיכך כו' סתם כלשון הרמב"ם. ר"ל שלא ביאר הכוכ' אי כפירש"י והרא"ש. או כפי' התוס' והר"ן: לשה מלות שכה דאמרינן מינו לחיפוך מדהוי דופן לענין סכה ס"ה לענין שבת. כ"כ הר"ן: לשה לא אמרינן כו' ר"ל לחתו' דאי"ל הכי אמ"ה לעולי רגלים וכיון שהין הולכים לדבר מצו' אמרינן לכה חז"ל כ"ה לעורך מעט שכה מצא"כ מבוי מפולש דלא הוחר הבטול בשום מנין: (ס"ק יא) מבפנים כו' דאמרינן אי אמרינן כו' ר"ל בגירוף הפלגיות אמרי' אי אמרינן: (ס"ק יב) אחרים כו' וסב"ח כו' דדי ברוחב ספח ואפ"ג דלענין שבת בעי' שיהי' רוחב ד' כמ"ש לעיל סי' שס"ח. שאני התם דבעי' לימיר אי אמרינן כו' ולעשות ע"י מחיצ' שלמה. מצא"כ כאן דלא בעי' אי אמרינן כ"ח לחמיר בי' דבני בטפח. ה"ה דבני שתה' אמרינן ומכלל ולפי מ"ש בה"ש כו ר"ל לפי מ"ש רמ"א שיש להחמיר בדבר האחרים החולקים על הרמב"ם ומכלל החולקים הם התוס'. והה"ש מפרש דהתו' ס"ל דאביי ורבא דעליני בסיכך ע"ג אכסדר' שאין לה פצימים דאביי ס"ל דאמרי' פ"ת ורבא ס"ל דלא אמרי' פ"ת דהני קורות לאו לחבי עבידי. ופי' כתו' דמיירי שיש לסכ' שני דפנות דעריכן. אלא דבמחיצ' ג' פליני אביי ורבא אי אמרינן אי"ת להבלים הטפח שוחק דבעי' בדופן ג' וקי"ל כרבא דלא אמרי' פ"ת כה"ג. ומפרש מהרש"ל דהתוס' ס"ל דאביי ורבא פליני בסיכך ע"ג אכסדרא עצמה. והאכסדרא עצמה יש לה שני מחיצות דעריכן. ומיירי שהאכסדרא מיונה מקורה לגמרי. אלא בשום המחיצ' מונח לגמרי' קורה. וס"ל לרבא דלא אמרי'

ד בד"א כו'. דבדרי הרב"י ל"ע דז"ל הר"ן סיכך ע"ג (°) מבוי שיש לו לחי כשרה מייריי כמבוי (°) שאינו מפולש וסוכה (°) כלפי חוץ רחוק (°) מדופן האמצעי וכו' ומוכח בגמ' שהעשוי סוכתו בכה"ג כיון שאינו מפולש לגמרי כמו (°) העשוי סוכתו כמבוי נחתם (°) בטפח שוחק פחות מג' שמוך לדופן כשם שנתרית בו סוכה דאית לה. כ' דפנות דעריכן ולא הגריכו שם לאכסדר' שהוא הקירוי שיש לאכסדרה יורד וסותם כלומר פי תקרה של האכסדר' שהוא הקירוי שיש לאכסדרה יורד וסותם כמלא הוא לסוכה דופן ג' אבל בלא פצימין לא אמרי' יורד וסותם כ"פ ה' המגיד לדברי הרמב"ם אלו ופצימין אלו אפ"ם אינם נראים בסוכה אלא לעומד חוצה מ"מ מועילים דהא הפצימין אינם למחיצת הסוכה רק שע"י אלו אומרים פי תקרה של אכסדרה יורד וסותם ופ"ז שאחרים חולקים דהיינו רש"י ותוס' ואשרי' מפרשים שאין כותלים לאכסדרה לגד הסוכה אלא כותלי הבית רוצה לגרף לסוכה ופ' בטור שיעה שלהם ולדילהו יש הרבה פצימין לאכסדרה

אמרי' פ"ת יורד וסותם כיון שאר הדפנות אין מחוברין כמין ג"ם כמ"ש ספר' שם"ח ומשמע דבפי' נמי קורה רוחב ד' כמ"ש שם. והב"ח דקדק מל' הטור שיהיו אחת בקירוי אחד מבאן ואחד מבאן: סק"ח (°) שיעור מקום וכו'. פיהו ז"ש כדי הכשר סוכה. אבל קנים דקים לא מבני אחי"ח יש ד' מחיצות וכדברי המ"א ברים הפיהו: סק"ט (°) פרוץ שבכן מרוכה וכו'. וכ"כ הס"ז סק"ו אלא שנתקשה בדברי הרמב"ם ולהמ"א לא קשה מידי דשתי בלא ערב אין מועיל אלא בד' דפנות: סק"ז (°) הקרנות. לפי שהדין דפעיף זה אין שם אלא אין קרן ל' דהא ליכא אלא ג' דפנות ול"ב כו"ל לרמ"א לכתוב בקרן אלא ע"כ קמ"ל דאמ"ל בסוכה שיש לה ג' אם ד' דפנות לא יהיה הפתחים בקרנות לכן הולרך המ"א לבאר דדוקא אם כל הקרנותיהם פתחים יש קפידא אבל אם אינם בקרנות אלא בלבן הכרן שבאמצע הבית אינם מחיצות הבית: שם (°) דהא אפי' בעומד י' עמוד גבוה עשר ורחב ד' עומד אפ"ר הוי רה"ר לשבת משום גוד אסיק ובסוכה לא אמרי' בכה"ג גוד אסיק בעומד ל"ה אפי' בשבת אמרינן אי"ת אמרינן בגמ' אתרל"ג בש"ז סק"ם דבעינן מחיצות הכרכות ע"ם מכ"ם בזה דאפי' לשבת לא אמרי' גוד אסיק מכ"ם לסוכה: סק"ט (°) כל' הרמב"ם וכו'. ומשמע דדוקא בסתום דאי מפולש הא אין כלי אף מתירין לשבת אבל בה"ג ובהרא"ש מתירין אף במפולש: שם (°) כפופו דאין לו פיהר כלל אף לעולי רגלים כנ"ל:

באר היטב

(ו) שלימות. כתב מע"מ מהנו לעשות מיגול בתוך הפתח אבל אותן סוכות הבטיחם מעטי לשבי בפתח נעור ס"ל אותו מיגול ואפי' מעכבא ליכ'. כתב מהרי"ל מהר"ם שיש מעטן למחיצות הסוכ' כדי לרחות סדר מעידמן אלא יסבה מעטה לעבה וכן הוא בירושלמי והקטנה אם מעטן בתחתיו כ"ה לקרשים אלא קרש אחד ליתן בלפון יתן לעולם בלפון: (ז) גוד אסיק. פי' כאלו מחיצות הבית שולות למעל' וא"כ לריך שיעשה ד' קונדסין בשפת הגג ע"פ מג' לדדים מכוון נגד הכותל הבית כמלאכי אמרי' לחלק בין ג' דפנות לד' דפנות: (ח) מחיצין. פי' בכל הקרנות אם הדופן ודופן הפסין בכל הקרנות אם הדופן ודופן הפסין בכל הקרנות אם הדופן ודופן הפסין

דלי ברוחב טפח ע"ש ואין לחקל. ולפי מ"ש בח"ב פסולה כיון שלא נעשה התקרה לשם לעורך האכסדרה ולא לעורך הסוכה אבל מדברי"מ חולק עליו וכ"כ הב"ח דדוקא כשעושה הסוכה (°) סמוך לאכסדר' אז פסולה דהתקר' לגוותי עבידא ולא לברתי (°) ואם כ' דפנות כמין ג"ש וכשלישי פליטין כולען טפח מהני ומיהו משמע ברא"ש דבעי' כמי ל"ה וכתב הב"ח דהיינו דוקא בארא כמרא' מכחון ושוה מכפיס אבל מראה כפיס ושוה בחון לא כעי ל"ה ואינו מוכרח ע"ש כי קלרת: יג ג"ט פסול'. שהגדיים בוקעים תחתיו: יד הפוסה סוכתו כו'. ולא סמכה ע"ג האילן דאל"כ אין עוליקה כי"ט כמ"ש ס' תרכ"ח ס"ג ועמ"ש שסלא כב"ח.הכל סמוך הסכך ע"ג בהמה פסולה מפני שאין לה קבע כמ"ש ס"ח ופ' כתו': טו חזק ס. משמע קלת כתוס' דאם דוב הדופן מזהחזק כשרה עפ"ה: טז הרוח מנוי'.אפי' עומדת בבית שאין שם רוח אינה מחיצה עמ"ש (°) סי' שע"ו: יז קנים בפחות מג'. וא"כ אף שהרוח מנפיע היריעות מ"מ נשארו מחיצות בקנים [ב"מ] ולפ"ז מ"ש ס"ח אם עשו רק ג' דפנות לא מהני קנים בלא יריעות ע"ש: יח שיקשור. ולריך שתהא מתוחה למעלה מו שתהא נבוה כ"כ שאף שתמות ותפול תהיה נבוה י'. ואם יש חלל בין רגליה נבוה מג' לריך לגודרו [נמ'] והמחור וכס ירמיס כ' דלא חיישי' למיתה כשתם משכה פ"ג דגיטין ופ' בנמ' ותוס': יט שלא ידע. דאז הוי כמחיל' העשויה בשוגג אבל בהמה הוי כעין בטלמא ואסור להעמידה בי"ט לדופן ג' וכ"כ ר"ז: כ אפי' אין נבוה.מ"ד אמכנים מעתו בסוכה דמותר ליסב עליו אע"פ שאין נבוה י' מן המעה לסכך:

ט ה היו דפנותיה גבוהים שבעה ומשהו והעמידם בפחות משלשה סמוך לארץ כשרה אפי' הגג גבוה הרבה ובלבד שיהא מכוון כנגדן ואפי' אינן מכוון ממש (י) ו רק שהוא בתוך שלשה כנגדו כשרה ואם אינה גבוה אלא י' טפחים ח אפילו אין ברופן אלא ארבע ושני משהויין כשרה שמעמידה באמצע ואמרינן לבוד למעלה ולמטה וחשוב כמתום ט היו הדפנות גבוהות מן הארץ יג שלשה טפחים פסולה:

י ג יד העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה ד אם היו טו חזקים או שקשר אותם וחיזק אותם עד שלא תהא טז (י) הרוח מצויה מנידה אותם תמיד ומילא בין האמירים (פירוש הענפים) בתבן וקש כדי שלא תניד אותם הרוח וקשר אותם הרי זו כשרה ה * על כן אין נכון לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אע"פ שקשרן בטוב (יא)זמנין דמינתקי ולאו אדעתי' והוי ליה מחיצה שאינה יכולה לעמוד בפני רוח מצויה והרוצה לעשות בסדינים טוב שיארוג(יב)במחיצות יז קנים בפחות משלשה:

יא ו עושים מחיצה מבעלי חיים יח שיקשור שם (יח) בהמה לדופן:

יב ז יכול לעשות מחבירו דופן לסוכה להכשירה ואפילו ביום טוב (יג) ובלבד יט שלא ידע אותו שהיעמד שם שבשביל מחיצה הועמד שם אבל בחול אפי' אם הוא יודע שפיר דמי: יט הגה ואפי' בי"ט אינו אסור אלא בתוקן ג' דפנות המחיצים הסוכה לכל בדופן רביעית שני (הגהת הרא"ש והמגיד פרק ל' דסוכה) וע' לעיל סי' תס"ב סעיף ה':

יג ח (יד) הסומך סוכתו על כרעי המטה (יג) והכרעיים הם מחיצו' אם יש בה גובה עשרה טפחים מן המטה לסכך כשרה ואם לאו פסול' ואם סמך הסכך על עמודים והכרעיים הם דפנות כ אפילו אינגבוה י' מהמטה עד הסכך כשרה כיון שיש י' טפחים מהארץ עד הסכך:

לאכסדרה פחות מג' כיון כל א' הון הפליטין מחיצות לסוכה וא"ל אז לומר פי תקרה יורד וסותם ע"ז כ' רמ"א שאין לעשות הסוכה בכה"ג ולומר דפי תקרה יורד וסותם מהני כמקום הדופן הג'. וכתב בלבוש שבדיעבד כשר בזה: ולא רלית להאריך כאן כפי' דברי הטור פ"ס שיעת התוס' אלא דל"ל ללמוד דין אח' מפירוש שלהם דהיינו במי שרוצה לעשות סוכה בבית שלו ולפרוץ הגג למעלה כמו שמוהגים וכותלי הבית יהיו כותלי הסוכה דהיינו שרוצה לעשות הסוכה בזוית של כותל מזרח וכותל דרום ויש קורה אחד מונחת כל הארה כמעלה כנגדו באורך הבית סמוך לאותן זויות ותהי' הסוכה באותו חלק הזויות עד הקור' כמלא שאין לסוכה מחיצות רק שנים של הבית ושלישית אין לה רק שהקורה שלמעל' אחרי' יורד וסותם עד למעה ויהיה לה ג' מחיצות דהי בזה רק שנים שני קנים תחת הקורה אחד אצל כותל הבית ואחד במקום סוף מחיצה הג' דהיינו במקום שכלה הסכך של הסוכה ועשה קנים אלו כדי שיהי' כל"ה בדופן הג' מחיצת התקרה שבל שני הקנים שהרי אין כאן(°)מחיצה ג' ממש אלא מחמת פי תקרה יורד וסותם ופ"כ לריך לורת הפתח (°) דפ"כ לא מלרכי פלימין לשיעת הטור אלא בסוכה שאין לאכסדר' דלא אחרי' תקרת אכסדר' יורד וסותם במקום מחיצה ג' דמחיצות אכסדר' נעשים להשתמש בתוכ' ולא חולה להם כדאחריכן בגמ' בזה משא"כ כאן במחיצות הבית והסוכה בבית ודאי אחרי' פי תקרה יורד וסותם במקום מחיצה ג'. והא דלא אחרי' בסוכה דעלמא פי תקרה יורד וסותם לחוד דהתם התקר' אינה אלא של סוכה ולא הוה קביעות ע"כ אין לומר יורד וסותם כמ"ש הר"ן בזה אבל כאן הוה הקורה קביעות דהא לעולם הבית אינה הקורה קביעות ע"כ בלבד אלא שהיא ומונחת שם ע"כ שפיר י"ל פ"ת יורד וסותם במקום מחיצה ג' כיון שיש שם נס ל"ה כמ"ש. במקור הדין בשיעת הטור ותמלא שאין פקפוק כמ"ש: (י)רק שהוא כתונ'.דאם יש שם ג' פסול כלבקמזסי' תרל"ב דאויר פוסל בג אפי' בסכך בעמלמא מהני כאן לא מהני כמ"ש בגמרא ורבא ח"ל ע"כ כו' ובגרחא מבחון כו' לריך שני ל"ה בחיר בחון המחיל:(יא)זמנין דמינתקי.כ"כ הטור בשם הר"ם. וקל"ל ממ"ש בס"ח שיקשור שם בהמה לדוסון אפי' דמינתקא ובהדיא אחרי' בס"ק דכ"ק שור דרכיה לנתוקי ואפ"ה כשר בסוכ' ק"ו כיריעות הקשורים בטוב וא"ל דדוק' בכל המחיצות החמיר משא"כ בעשית דופן מבהמה לא מיירי רק להכשרה וכמ"ש בס"כ: (יב) במחיצות קנים.דאז אפי' אם יתתקו היריעות יש מחיצה מחמת הקנים: (יג) ובלבד שלא ידע.דאילו ידע הוה קביעות ובגילקבע אסור בי"ט ומה"ט בדופן רביעית כיון דיש הכשר סוכה כבר לא מקרי תו בגין: (יד) הסומך סוכתו כו'.זו היא משנה הסומך סוכתו בכרעי המטה כשרה רי"א אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסול' מאי טעמא דר"י פליגי בה ר"ז ור' אבא בר ממל חד אמר אפי' שאין לה קבע וחד אמר אפי' שאינה בדבר המקבל טומאה אבל אם אינה אלא סמך אצל סיכך ע"ג המטה כשרה ופי' דבר זה בטור כל' הש"ע כאן דלפי הגרא' דמיירי במטה שיש בראש' שקורין אותו בל"א סימ"ל בע"ע ופיקר המלוק בין ריש לפיפה כל' הטור הוא בזה בהתרוייהו עושה מחיצות הסוכה מהדפנות של המטה שזברו והתנא קורא אותם

באר

קנים אלו כדי שיהי' כל"ה בדופן הג' עמעמת המקר' שבל אבי הקנים שהרי אין כאן מחיצ' ג' ממש אלא עמעמת פי תקרה יורד וסותם וע"כ לריך לורת הפתח עיין שם: (י) הרוח. אפי' עומדת בבית שאין שם רוח אינה מחיצ' מ"מ ועיין בהלק"ט אלא ב' אי"ן שיור' פנים להכשיר סוכ' שדפנותיה עשויות מאריכין דקיק שהיה הרוח מנידה אותם אלא שהיה נבוהה מ"ש. ועיין אי' ר"מ פעיף ו': (יא) בהמה.ולריך שהיה מחוסה למעלה אז שהיה נבוה כ"כ שלא שחמות ותפול אבוה יו"ד. ואם

אפרים

שאינו רק על ידי לבוד לא מהני אם לא כשיגרף אליו לכ"פ וזה שחתקו לתת עליו שם דופן ואם יושיבנו זה שהוא קרוב לשני הדפנות ויש לו דין לבוד דבשלמא אם היה הלבר בסוכה לחיות אחר היה מועיל גם לבוד מהני לדיה בלחמת הלכ"פ אינו בא בשביל זה רק ליתן עליו הסכות דופן ולריך דוקא לירוף לכ"פ אף אם הוא לבוד מכל רוחות אבל נראה לפי דברי הר"ן הביאו המגא"ל לשונו בס"ק שלפני זה שהבר לתלק הבשמת שוחק דליבא עומד שיעור רחוי לא מהני אי מוקי בי מלאי ואינא לבוד מהאי גיסא ומהאי גיסא ומשמע מדבריו דבשם ד' אי מוקי ליה בי מלאי מהני מדין לבוד

השקל

בברעי מטה. דפסול אבל מ"ד מפני שמעמידה בדבר המקבל טומאה כ"ל ולהאי מ"ד ה"ה דאסור להעמידה במחובר אז בכל דבר שפסול לסכך וכמ"ש סי' תרכ"ח במ"א ס"ק ה' ואם כן בשמתן ע"ג אילן ה"ה מעמיד ע"י מחובר. אולם הב"ח ודאי לא נתכוין לזה דהא אייתי ראי' מסכך ע"ג בהמ' דשם אין הפיסור משום מעמיד. דהא הטעם שאין מעמידין בדבר שאין מסככים בו משום גזר' שמא יבא נס לסכך בו ובבעלי חיים לא שייכא הך גזר'. דהא א"א לסכך בבע"ח (אלא ד"ל הב"ח אזיל לשיטתי' דס"ל הא דאסור להעמיד בדבר המקבל טומאה אז בכל דבר שאין מסככים בו. הוא מדינא לא משום גזר' אלא משום דהכל הולך אחר המעמיד וה"ל כאילו סיכך בתוכו דבר המעמיד. וכמ"ש מ"א בשמו בסי' תרכ"ט ס"ק ט' וא"כ לדידי' י"ל בין בסמך ע"ג אילן ובין בסמך ע"ג בהמ' תרוייהו פסולי מחד טעמא דדומי' לסמך ע"ג ברעי מטה. דהיינו למ"ד מעמ ברעי המטה מפני שמעמיד בדבר המקבל טומאה דגם בהמ' אינה נומחת מן הארץ. וכדלעיל ר"פ תרכ"ט וא"כ מדינא אסור להיות המעמיד בהמ'. אבל מ"א אזיל לשיטתי' דחולק שם על הב"ח. וס"ל דאסור להעמיד בדבר המקבל טומאה או בשאר דברים שאין מסכ"ם בהם אינו אלא משום גזר' שמא יבא לסכך בו כל"ל א"כ אין לדמות אם המעמיד אינו אז המעמיד בהמ' כל"ל וגם ל"ל דברי התו' בדף כ"ג בכל"ל אזלי דוקא לפירש"י בהאי דאין לו קבע כל"ל) ומ"א לגבשו' לא ניחא ליה לפרש טעמא דרש"י שכתב ולא סמכי' ע"ג אילן. דא"כ הוי מעמיד בדבר שאין מסכ"ם. אבל דברי רש"י אזלי דוקא לאר מ"ד דאמר מפני שמעמיד בדבר המקבל טומאה'. ולא ל"מ מפני לה קבע. וגם להרב' פוסקים לא קי"ל כהאי מ"ד שאמר מפני שמעמיד בדבר המקבל טומאה. וכמבואר לעיל סי' תרכ"ט. וגם אי הוי טעמא משום דמעמיד בדבר שאין מסכ"ם א"כ אם נמן קונדיסון באילן וסיכך עליהם כשרי דה"ל אילן מעמיד דמעמיד וכמ"ש מ"א לעיל סי' תרכ"ח ס"ק ה' ובסי תרכ"ט ס"ק ס"ו בשם הר"ן. לכן עדיפא ליה לפרש הטעם משום דאז אין עוקין לה בי"ט. דהוא אליבא דכ"ע ואסור בכל גווני וכמבואר במשנ' שלמיו דף כ"ד ע"ב מ"ש ס"ו: (ס"ק טו) חזקי' משמע קנה בתוס' דאם רוב כו' כשרה דשם בסכה דף כ"ד ע"ב מ"ש ב"י כל מחיי' שא"י לעמוד ברוח מלוי' אינה מחיצ'. ופריך מדתנן הטוס בין האילנות והאילנות דפנות כשרה. ומשני מתני' מיירי באילנות קטנים. פי' רש"י זקנים ונבנים שאין ברוח מנידם. ופריך והא אינה מופו. ומשני דעביד ליה בהולא ודפני שלא ינידם ברוח והקשו התו' מהא דפריך בעירובין לפ"ד מחיי' הטומדת מעליה לא הוי מחיי' מתתני' דהטוס בין האילנות הכ"ל. ומשני דמיירי שנטעה מתחי' לכך. ותי' וז"ל ובין הכא ובין התם דייק משום דמשמע לי' דמיירי בכל ענין בין היכי דהוי רוב הדופן מעל האילן הקשה כו' ובין הוי רוב הדופן מן הנוף ופריך התם מן הקשה. והכא פריך מן הנוף כו' עכ"ל משמע דלא הולרך לאוקמי בהולא ודפנא אלא משום הא' נוולא היכי דהרוב מן הנוף. אלא דיש לדחות אלא דמ"ש התוס' דהא פריך מן הנוף. ר"ל בין שהרוב מן הנוף ומיעוט מן האילן. ובין שהמיעוט מן הנוף והרוב מן הקשה בכל גווני קשה דעכ"פ אפי' מיעוט מן הנוף מכל מקום כיון דגם המיעוט מלטרף להלרף למחיי' והוא המיעוט מ"ו לעצור ברוח. ואל הי תרי גווני משני משום דעביד בהולא ודפני. והא הולרכו התוס' לו' דדייק משום דמשמע. ליה דמיירי בכל ענין. לא משום קושיא דהכא בסכה ל"ל כן. דהכא אי מיירי באינה ענין שתלה בכל מקום מקשה שפיר אלא דהתוספות הולרכו לו' כן משום קושיית הש"ס בברוכין דס"ל להתוספות אם רוב מן הנוף ועביד בהולא ודפני לא מיקרי מחיצ' העומדת מאליה. לכן כתב דמשמע ליה דמיירי בכ"ע אפי' רוב מן האילן אלא שאין לשון התו' משמע כן. ולכן כתב מ"א קנה משמע דאין זה הכרח גמור: (ס"ק יז) הרוח כו' אפי' כו' עיין מה שכתב סי' שע"ו שם מבואר כן: (ס"ק יז) קנים כו' ולפ"ז לפי מ"ש בפעיף א' אם עשה רק ג' דפנות כו' מיירי בגבו' יו"ד וכדאי' בגב' לקמן פעיף י"א וא"כ כיון דכוונת התו' לפסול בסתם ע"ג בהמ' משום דמעלעלת ועי"ז דומה לברעי מטה. אין כ' בסתם ע"ג אילן דאינו מעלעלת דהא הוא מחובר. ולכן כ' מ"א דהטעם משום דאין עולין לה בי"ט כמ"ש סי' תרכ"ח. ולפ"ז אל גב דהי' אפשר למ"א לפרש טעם פסול סתם ע"ג אילן דהוי כסתם

מגן אברהם

סי"ב כ"ה שם ס בריתא שם ע"ז ה השמה שם יו"ז: א מיהרת ואמיתי שם ב בתשמה ג השמה שם כ"ז ד לוקיתא דגמ' שם ה סור בשם ס"ר פרק: רמב"ם כפ"ד ושור מהא דאיתמי לעיל כפי' שם"ב ס"ה ז גם זו שם ח השמה שם כ"ל וכר' יהודה ובלוקיתא דאביי ובדתפרש בירושלמי הרי"ף ורא"ש וכ' עוד הרא"ש שהרא"ה דרבי יהודה לפרוש דברי הי"ק אתא ולישא הכא פלוגתא:

עטרת זקנים

*ב"ב אין נכון לעשות כל המחיצות היריעות של פשתן ואל יהא בסוכה היריעות בעצמן אלא הם גבוהים שלא לגע בהו (מהרי"ו וכ"כ בתנודה פ"ק דסוכה)

נתיב חיים

דדוקא בסוכה כ"ב ואינו יודע שפיקתו דבכל סוכה העשוי כהבוי דומיא דבתים כ"ל בהקנלילות אפי' עפה אחירי וכדאיתא בברייתא מתני' בהסיר אפילו הכה הרבה הבא אינ לה לורת הפתח. ועוד דהוה בפכל היולא' מן הסוכה:

לבושי שרד

מ"א סקי"ב (°) סמוך לאכסדרא וכו' הייגו הקון לאכסדרא אבל כאן אם. האכסדרא היא עלמה אורר הסוכה שפיר אחרי' פי הקרה יורד וסותם: שם (°) ואם כ' דפנות ר"ל דאחרים אינם חולקין אלא בשני הדפנות אין המוכרין כמין ג"ש אז כ"ל דאפי' פליטין לא מהני אבל בתחוברין כמין ג"ש מהני פליטין: ט"ז (°) מחיצ ג' ממש.דבנ' מחיצות בתם אינ"ל ליה כמבואר בס"ב הש"ב בזה: שם (°) דע"ב לא הרריכין. מבשר לבל מעלה ואהן שיש לתה אחרי' בבא פי תקרה יורד וסותם אינ"ג דבטור ס"ל דלא אחרי' פי הקרה יורד וסותם ומש"ה מרריך פליטין הרבה שיהיו בלבוד אז"ב דפ"ת לא מרריכין וכו':

סקט"ז (°) סי' שע"ו ע"ש בח"מ סק"ל:

שערי תשובה

גדולה הדיוקן ותהה עליו מדברי התוס' ע"ש: סעיף י' בש"ע ע"ב לין נכון כו' וע' בשו"ת ח"ת סי' ל"ל דהכשר סוכה אפי' דופן ג' אין לעשות המחיצים אם לא שיתרוב בחחיצות קנים פחות משלשה ואפשר דגם הש"ז לא קאחר אלא בדופן רביעי אז אין להקפיד כיון דמיירא שני בב' וכן נראה מלשונו ע"ש:

ביאור הגר"א

פליטין לאו בפחות מג' כפירש"י אלא בשים פליטין שנים לרוח ג' אי מכאונות הכלן ע"י אותו הפליטין אחריכן ע"ת יורד וסותם ונזכ מחוורן קושית תוספ' שם ד"ה אחוי ליה וא"ל לדחוקי כמ"ש הרא"ש שם ודעביד ליה ל"ה ב"ב ורב בהכא לשמעי דבני מחיצות ותלוריינהו שני בבבי דל"ה חשיב מחיצה בכ"מ ולא בני פפח שוחק אלא מדרבנן וכיון דהרא"ה מבחון מבבי ע"ש וכן מש"ש

לא הוה קאי אינו מלטרף להכשר בסוכה כך היא בוחת הגמ"א ומה שחתב בזה בחחד מהב ובפרי מגדים ובחחיות הבקל דאי בסוכה קטנה שאינה רחוקה ג' לא שייכא פלוגתא דלכ"ם דהא גם מגר בב' אינה לבוד ובחמ"ר ופפ בזה דלכ"ם בבי פם ד' אפשרים לא מהני אם לבוד מהני בחמ"ר אם אין בדופן בחמלעי אמריכ רק מחמת לבוד לבד ולא מהני להת עליו אם דופן ע"ו לבוד לבד וזה מוכרח שברי בשם אחילה בגורה של ז' ל"ל לה"ם בש"ם הר"ן דבריהו הר"ש ל"ל בהבה ואפ"ה ל"ל דאם בהיתר על ידי אם הי בלבוד אף על גב דעי"ז אינה ג' אפשרים מכל מקום כיון

מחצית

אמרי' פ"ת דלא נעשה לעורך הסכ': ומהרש"א חולק דבה"ג מודה רבא דאמרי' פ"ת. אלא מיירי בדפירש"י הא הסר אחר מסובב באכסדראות ואין לאכסדראות מחיצות כ"א בתי אחר הם מחיצותי'. ולא אחר אין לאכסדראות מחיצות וסיכך תוך אחר מאכסדרא לאכסדרא שבנגד והאכסדרא יש לה קירוי לעצי' רחב יותר מד"א. וא"כ אין לגרף מחיצות הבתים לסכה ע"י דופן עקום. כיון דרחב יותר מד"א. רק שהסכ' עצמה יש לה שני דפנות דעריבן אלא שבדופן ג' בעי' לעיתר פ"ת לעשותו עפה שוחק. וכזה ס"ל לרבא דל"ל פ"ת דהתקר' לגוותי עבידא. והיינו לעורך תחת האכסדרא ולא לעורך אחון דהיינו אויר אחר מקום שסיכך. בולעים עפה מהני: וכתב הב"ח דהיינו דוקא כו' דאמרי' אתם דסיכי שים לו פליטים רחב עפה מודה רבא דמהני. א"ד נרא מבפנים ושוה מבחון מהני. וא"ד נרא' מבחון ושוה מבפנים. דהני תרתי גווני מהני לענין שבת ועולין לשם לחי ה"ה דעולין לענין סכה במקום עפה שוחק. והקש הרא"ש בנרא' בחון ושוה מבפנים עם מהני נבי סכה ניהו דמהני לענין שבת ועולי' במקום לחי. משום דלא בעי' רק הכירא אבל בסכ' צריך לו בדופן ג' עפה א"כ מאי מהני במה שנרא' בחון. כיון דהיינו נרא' ליושב בפנים. ותי' דמיירי דא"ל ל"ה. ומדאורייתא סגי בסכי דל"ה עול' במקום דופן. ולא בעי' העפה כ"א מדרבנן. ולכן סגי נס אם אינו נרא' מבפנים רק בחון. משמע דלא הצריך הרא"ש ל"ס כ"א היכי דנרא' בחון ולא בפנים אבל היכא דנרא' בפנים אפי' לא נרא' בחון א"ל ל"ה. דהא לא אילטרך הרא"ש לחדש דמיירי דא"ל ל"ה. כ"א ליישב קושייתו דהא אינו נרא' ליושב בפנים. והטעם ל"ל לדעת הב"ח בנרא' בפנים דלא בעי' ל"ה. אע"ג דבאמלעא בכ"מ בעי' עפה שוחק וגם ל"ה וכמ"ש סעיף ב'. הכא עדיף ולא בעי' ל"ה דכה"ג סמכי' על פ"ת אע"ג דלגוותי עבידא. וכמ"ש הרא"ש בתי' הסני. ועי"כ מ"ש ואינו מוכרח מדרבא משמע דאיפך ניהו קודם דמסיק הרא"ש דמיירי דא"ל ל"ה הוי קשיא לי' כ"א באינו נרא' בפנים. אבל בנרא' בפנים הוי ניחא ליה. אבל בתר דאסיק דהאי נרא' מבחון ע"כ מיירי בא"ל ל"ה. א"כ כיון דאמרי' א"ד נרא' מבחון כו' וא"ד נרא' מבפנים כו' משמע בחד גווני מיירי דא"ל ל"ה. וגם בנרא' מבפנים בעי' ל"ה ולא סמכינן על פ"ת. ומ"מ לפי הנרא' מדברי מ"א לדעת מהרש"א וב"ח דאם סיכך על גבי אכסדרא עצמה דמודה רבא היכי דא"ל ב' מחיצות דעריבן דאמרינן פ"ת בשלישית. לא בעי' לא פליטין ולא ל"ה. והוא דלא כמ"ש הט"ז ס"ק ט'. ולא שבארתי דברי הפ"ח כיון דהט"ז נופיה מודה לאהרש"א וב"ח דבס"ג אמרי' פ"ת: (ס"ק יד) העוסה כו' ולא סמכינן ע"ג אילן. זהו לשון רש"י וכתב מ"א דעעמו של רש"י משום דאין סמך אל האילן אין שולין לה בי"ט: דלא כבה"ח. ר"ל דהב"ח כתב דעעמו של רש"י דאי שמכה אל האילן ה"ל כשסמכ' בברעי המטה דפסולי. ואייתי רא' ממ"ש התו' אהא דאמרי' דף כ"ג עשה בהמה דופן לסכה ר"י מכשיר. וכ' התו' דמיירי דלא סמך הסכ' אל הבהמ' דאל"כ ה"ל כסמך הסכ' ע"ג ברעי המטה דפוסל ר"י ופ"ל כתב מ"א אבל סמך הסכ' ע"ג בהמ' פסול' אפי' שא"ל קבע כמ"ש סעיף י"ג ועיין בתו' ר"ל דראיית הב"ח מדברי התו' ליתא. דהא דאמר ר"י אם סמך הסכ' בברעי מטה פסול דאמר בגמ' דף כ"ג ע"ב שני טעמים. א"א אפי' שאין לה קבע וא"א אפי' שמעמיד בדבר המקבל טומא': ובפי' מ"ד אפי' שא"ל קבע נחלקו רש"י ותו' דרש"י מפרש דר"י לטעמיה דסכה דירת קבע בעינן ופ"ג מטה אין לה קבע דהא מעלעל' ע"י המע והתו' פירש שאין מקרקע המטה עד הסכך נוב' יו"ד עפחים. א"כ ע"כ דברי התו' שבדף כ"ג שכתב הא דעשה בהמ' דופן דעי"כ מיירי אלא סמך עלי' דאל"כ ה"ל כסמכה בברעי המט'. דוקא לפירש"י נאין לה קבע אמורי'. דהאי טעמא גם בסמך ע"ג בהמ' שיכא דהא מעלעלת ע"י בהמ'. אבל לפי' התו' דאין לה קבע ר"ל דאינו נבוה י' אין בהמ' בברעי מטה לה קבע. אבל אם קי"ל כפי' התו' באין לה קבע וא"כ כפי' סמך הסכ' ע"ג בהמ' כשר (ריטב"ן). דהא בהמ' ע"כ מיירי בגבו' יו"ד וכדאי' בגב' לקמן סעיף י"א וא"כ כיון דכוונת התו' לפסול בסמך ע"ג בהמ' משום דמעלעלת וע"ז דומה לברעי מטה. אין כ' בסמך ע"ג אילן דאינו מעלעלת דהא הוא מחובר. ולכן כ' מ"א דהטעם משום דאין עולין לה בי"ט כמ"ש סי' תרכ"ח. ולפ"ז אל גב דהי' אפשר למ"א לפרש טעם פסול סמך ע"ג אילן דהוי כסמך

ט"ז מגן דוד

לאכסדרה פחות מג' כיון כל א' הון הפליטין מחיצות לסוכה וא"ל אז לומר פי תקרה יורד וסותם ע"ז כ' רמ"א שאין לעשות הסוכה בכה"ג ולומר דפי תקרה יורד וסותם מהני כמקום הדופן הג'. וכתב בלבוש שבדיעבד כשר בזה: ולא רלית להאריך כאן כפי' דברי הטור פ"ס שיעת התוס' אלא דל"ל ללמוד דין אח' מפירוש שלהם דהיינו במי שרוצה לעשות סוכה בבית שלו ולפרוץ הגג למעלה כמו שמוהגים וכותלי הבית יהיו כותלי הסוכה דהיינו שרוצה לעשות הסוכה בזוית של כותל מזרח וכותל דרום ויש קורה אחד מונחת כל הארה כמעלה כנגדו באורך הבית סמוך לאותן זויות ותהי' הסוכה באותו חלק הזויות עד הקור' כמלא שאין לסוכה מחיצות רק שנים של הבית ושלישית אין לה רק שהקורה שלמעל' אחרי' יורד וסותם עד למעה ויהיה לה ג' מחיצות דהי בזה רק שנים שני קנים תחת הקורה אחד אצל כותל הבית ואחד במקום סוף מחיצה הג' דהיינו במקום שכלה הסכך של הסוכה ועשה קנים אלו כדי שיהי' כל"ה בדופן הג' מחיצת התקרה שבל שני הקנים שהרי אין כאן(°)מחיצה ג' ממש אלא מחמת פי תקרה יורד וסותם ופ"כ לריך לורת הפתח (°) דפ"כ לא מלרכי פלימין לשיעת הטור אלא בסוכה שאין לאכסדר' דלא אחרי' תקרת אכסדר' יורד וסותם במקום מחיצה ג' דמחיצות אכסדר' נעשים להשתמש בתוכ' ולא חולה להם כדאחריכן בגמ' בזה משא"כ כאן במחיצות הבית והסוכה בבית ודאי אחרי' פי תקרה יורד וסותם במקום מחיצה ג'. והא דלא אחרי' בסוכה דעלמא פי תקרה יורד וסותם אלא דל"ל דאחרי' בכ'מחיצות לחוד דהתם התקר' אינה אלא של סוכה ולא הוה קביעות ע"כ אין לומר יורד וסותם כמ"ש הר"ן בזה אבל כאן הוה הקורה קביעות דהא לעולם הבית אינה הקורה קביעות ע"כ בלבד אלא שהיא ומונחת שם ע"כ שפיר י"ל פ"ת יורד וסותם במקום מחיצה ג' כיון שיש שם נס ל"ה כמ"ש. במקור הדין בשיעת הטור ותמלא שאין פקפוק כמ"ש: (י)רק שהוא כתונ'.דאם יש שם ג' פסול כלבקמזסי' תרל"ב דאויר פוסל בג אפי' בסכך בעמלמא מהני כאן לא מהני כמ"ש בגמרא ורבא ח"ל ע"כ כו' ובגרחא מבחון כו' לריך שני ל"ה בחיר בחון המחיל:(יא)זמנין דמינתקי.כ"כ הטור בשם הר"ם. וקל"ל ממ"ש בס"ח שיקשור שם בהמה לדוסון אפי' דמינתקא ובהדיא אחרי' בס"ק דכ"ק שור דרכיה לנתוקי ואפ"ה כשר בסוכ' ק"ו כיריעות הקשורים בטוב וא"ל דדוק' בכל המחיצות החמיר משא"כ בעשית דופן מבהמה לא מיירי רק להכשרה וכמ"ש בס"כ: (יב) במחיצות קנים.דאז אפי' אם יתתקו היריעות יש מחיצה מחמת הקנים: (יג) ובלבד שלא ידע.דאילו ידע הוה קביעות ובגילקבע אסור בי"ט ומה"ט בדופן רביעית כיון דיש הכשר סוכה כבר לא מקרי תו בגין: (יד) הסומך סוכתו כו'.זו היא משנה הסומך סוכתו בכרעי המטה כשרה רי"א אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסול' מאי טעמא דר"י פליגי בה ר"ז ור' אבא בר ממל חד אמר אפי' שאין לה קבע וחד אמר אפי' שמעמידה בדבר המקבל טומאה אבל אם אינה אלא סמך אצל סיכך ע"ג המטה כשרה ופי' דבר זה בטור כל' הש"ע כאן דלפי הגרא' דמיירי במטה שיש בראש' שקורין אותו בל"א סימ"ל בע"ע ופיקר המלוק בין ריש לפיפה כל' הטור הוא בזה בהתרוייהו עושה מחיצות הסוכה מהדפנות של המטה שזברו והתנא קורא אותם

אבל אחרים כו'. כפי' תוס' שם דלאכסדרה ב' מחיצות דבוקות אבל זו נגד זו לא אחרינן פ"ת כמ"ש ס"ל מודיא לן כו' ואבל הג' סותר בענין שבסכך בונע באכסדרה ופירש"י בסמוכין בפחות מג' זה לזה ומשום לבוד ובאין פלימין תמ"ג דבעלמא מהני כאן לא מהני כמ"ש בגמרא ורבא ח"ל ע"כ כו' ובגרחא מבחון כו' לריך שני ל"ה בחיר בחון המחיל ובגרחא שבכרמ"ם מפרש כפי' כרי"ף דמירוכין בפפ"ש תוס' כשם ר"ש ובאין אחרינן בסכך אל בחמלעי ואין לבוד בלבד אלא שהי' תיקרה כיון שיש לה פליטין ולאחרי' פי תיקרה יורד וסותם ולא אחרי' ל"ל אלא ב' מחיצות ואינו לבוד אלא ב' מחיצות ל"ל מודיא לן בכמה מעמד אל מבר מש"ה כאן דמהני לבוד דופן אחמלעי אל מודיא לן בכמה דופן אחמלעי אל מודיא לן בכמה דופן אחמלעי אל מודיא לן בכמה

ברעיים ומלמעל' עוש' הסכך וקרקע המטה היא קרקע הסוכ' אלא דברים' הסכך נסמך על הדפנות אלו עצמן ואם יבטלו הדפנות של המט' יפול הסכך ע"כ פסול לר"י מטעם שאין לה קבע פי' שמקרקע המט' עד הסכך אין שם י"ט ולאידך מ"ד מפני שמעמיד בדבר המקבל טומא' אבל בסיפא מיירי שאף ע"פ שהסכך היא ג"כ על דפנות המטה אלא שלא נסמך עליהם הרי הסכך כשר אפשר' שגם כאן מקרקע המט' י' טפחים להסכך מ"מ כשר כיון שאם תבטל המטה עדיין הסכך עומד וקרקע עולם תהי' קרקע הסוכה לא איכפת לנו במה שמיעט אויר הסוכה וכ' הרא"ש דר"י אתי לפרש דברי

תרלא סוכה שחמתה מרובה מצלתה ויתר דיני הסכך ובו י' סעיפים :

א ח סוכה שחמתה וצלתה שוים מלמעלה פסולה לפי שהחמה מתפשטת בריחוקה ויהיה למטה חמתה מרובה מצלתה ז אבל *אם חמתה וצלתה (ח) שוים מלמטה כשרה :

ב ט אם ברוב ממנה צלתה מרובה שני משהויין ובמיעוט ממנה חמתה מרובה משהו בענין כשנצרף יחד החמה והצל של כל הסוכה יהיה צלתה מרובה (א) מחמתה משהו כשרה : הגה ויש (ב) מחמירין אם הסוכה גדולה ויש מקום ז' על ז' שחמתו מרובה מע"פ שבלירוף כל הסוכה הוי הלל מרובה (ר"ן פפ"ק דסוכה) :

ג ג דרך הסיכוך להיות קל כדי שיראו ממנו (ב) א הכוכבים ד הגדולים היתה ה מעובה ב כמין בית * אע"פ שאין הכוכבים נראים מתוכה (ג) כשרה :

ד ו ° * היה כיסוי דק מאוד שיש בה אויר הרבה אלא שאין בה שלשה טפחים במקום א' ובין הכל צלתה מרובה מחמתה כשרה :

ה ז היה הסיכוך מדובלל (פי' מבולבל) והוא הסיכוך שיהיה מקצתו למעלה ומקצתו למטה כשר מ ובלבד שלא יהיה בין העולה והיורד ג' טפחים ט ואם היה ברוחב זה העולה (ג) (ד) טפח או יותר אע"פ שהוא גבוה מג' טפחים רואין אותו כאלו ירד למטה ונגע בשפת זה היורד והוא שיהיה מכוון נגד שפת היורד : הגה דהיינו שיש בחויר שבין המחמתו עפ"ש ארמוי להוריד העליון ומן כשרה אפי' ממתה מרובה שיהא הלל מרובה (ד) כשהחמה בחמלע (ה) הרקיע : [ר"ן פרק היסן וכ"י בשם הרמב"ם] :

ו י קנים היוצאי' לאחורי הסוכה כגון שאחורי דופן אמצעי בולטים קנים מן הסכך ויש בהם הכשר סוכה וצלתן מרובה מחמתה וג' דפנות כשרה אע"פ שהדופן האמצעי ג לא נעשה בשבילם אלא בשביל עיקר הסוכה שחוא לפנים ממנו :

ז כ וכן הקנים הבולטים מן הסכך לצד הפרוץ ודופן אחד נמשך עמהם ל (ה)ד אע"פ שעשה דופן

ותרלא א הכוכבים.(°) אל ליל [כ"מ ורמז"ם] : ב כמין בית.ולכאו' פוסל כשאין המטר יכול לירד בה וכ"פ הכ"מ: ג לא נעש' כשבילם.(°) כיון שהיא מחיצה שלימה *) (°) ואפי' הוי מחיל על ידי לבוד עפי"תרל"ח ס"ח:ד אע"פ שעשה

(ב)הכוכבי' הגדולי'. כעוד כתו'הכוכבי' ונילוני השמש נראים אבל בדיעבד אפי' עשאה כמין בית כשר. ותמה כ"י למה הזכיר נילוני שמש וע"כ כ' דאדי ואידי חד שיעורא וכמנסדאק בזה דודאי נילוני שמש נראי' ביותר והעוד נקט תרוייהו לכתמנ'לריך שיראו אפי' אם לא יראו נילוני שמש מדתנן מעובה כמינבית כשרה:(ג)טפח או יותר. שאז אבוד להיות אוהל ואמרינן אבוד רמי כדמסיק רואין אותו כו':(ד) כשהחמה בחמלע הרקיע.ק"ל למה אמרינן בגמרא דלשמואל תנא(°)במתני' תרתי דהיינו מ"ש ומלילת' מרובה מחמת'הוא קאי על סוכה פניי' שזכר רב אחאי לא נימא דגם לשמואל תנא דהיינו סוכ' מבולבל' קנה עול' וקנ' יורד כשר אפשר' אחמת מרוב'מלילת' כשהחמ'בשאר מקומות מ"מ כיון שלנא' מרוב'מחמתה כשהחמ' בחמלע הרקיע כשר וזה פיקר המידוש של המשנ' וי"ל דדוקא לרב אמרינן דתנא אחא כיון דסיפא מטיל חילוק בדבר ולו' דאין הכשר לריש"א אלא בתנאי זה שיהי' לאתה מרוב' מחמת' כיון הכל משא"כ לשמואל דבכל פעם שיש קנה עולה וקנה יורד ממילא הוי לא מרוב' כשהחמה בחמלע הרקיע ותו ל"ל לסיפא כ"מ לשון הטור שב' אם לא שנאמ' כיון שבל מרוב' לליתין פרוש דע"ב כ' הר"ן דבעינן דפנות בהלכתן מתחירין עפי' בכתב הבריש בני דופן סוכה מ'בני שבת ע"ש ולכן לא קפדינן בלה"ה בזה אם אין בה בשאר אלא כפס ע"ב אלא דוקא מגודר אלא אם אינו מגודר אם אינו יורד מ' אינו יורד בכל לא אמרינן אם אינו יורד ונעיקר המחיצה אלבוד אמרי' שבירוחה הפס יש ז' וכן רואה מדברי הש"ס בשם רש"ל שכתב דאינו ז"ל היה אחי דפנות זה כנגד זה ודומה לתבנית מפולש דופן ג' ביניהם פס ד' ומשמו (ע"ש שיש טעות בדפוס ולריך לבני' כמו שבשתקתי) ומעמידו בפחות מג' לאחר מן הדפנות וכרי הוא כפחות ואחוי שמאותו הפס עד הדופן בחאר שהוא ג' או יותר מג' לריך להחירו בלה"פ ומזה מלריך כו' ע"ש מבואר דגם ביותר מג' מכני ליה לפ"פ בכה"ג אך המג"א כתפסק בזה דאפשר אם ע"ג דלא שאיב פרלה לאסור מכל מקום אי אפשר לאשבו כפתח ממש וכזו הפסק בין דופן לדופן וגם ע"ל דכתן דהו' פפרון מרובב דשוחר שהוא על ידי לבוד לא חשיב עומד כ"ש המחב"ה שבהיא המג"א סיפן שם"ב ובכה"ג לא אחריכן דהוא כפתח ומיין לקמן במג"א ס"ק ו' ובש"ס שם ולפי שיש לזה פניס לכאן ולכאן

סכיה בל"ש :

תרלא במג"א ס"ק ג' זה לא נעשה כבילים וה"ס מחילה ע"י לבוד כ"ל והדבריס אלו הם מדברי רש"י בסוכה דף י"ט נבי הא דאמר מחילות לאכסדרה עבירו דאיה דלא אחרי' פי תקרה וכו' ואי הוה מחילה מעליתא הוה מפקיק עלה כו' ומיהו היכא דיש לה פיתין אפ"ג דלבוזאי עבירון לבוד פחות מג' כמחילה מחוסה הוא עכ"ל וכן דברי המג"א מב וזה שבהלה מקום לפי' תרלא"ד פעיף מ' דהיינו אכסדרה שיש לה פיתין מהבי מ' תקרה :

תרלא (°) אל ליל [כ"מ ורמז"ם] : ב כמין בית.ולכאו' פוסל כשאין המטר יכול לירד בה וכ"פ הכ"מ: ג לא נעש' כשבילים.(°) כיון שהיא מחילה שלימה *) (°) ואפי' הוי מחיל על ידי לבוד עפי"תרל"ח ס"ח:ד אע"פ שעשה

עטרת זקנים

תרלא * אם מחתה וצלתה שוין למטה כשרה . וכ"כ הטור אבל בעל הטיטור כ' בהיפוך אם למעלה שוין כשרה אם לא למטה ולאו לאתה מרובה מחמתה לפי שחמה מוטעת למטה ואם למטה שוין לא למעלה חמתה מרובה ופסול' ולענין הלכה יש להחמיר בחומרת רש"י וכחומרת בעה"ע ויכלך בין שוין למעלה ובין שוין למטה פסולה גם יש להחמיר בחומרת של ר"ת אם עומד מלמטה ומסתכל למעלה וכ"ל שהן שוין פסולה דבין שהפרוץ כ"ל מרחוק שהו לעומד בידוע שהו מרובה על העומד כי הפרוץ מתמעט בעיני הרוא' בהרחקות והילכך כשעומד למטה ומעיין כלפי מעלה אפי' כ"ל אלתה מרובה פסולה (מורי בב"ח) : *אע"פ שאין הכוכבים נראין בו'.מבואר דאע"ג דאין רואה בוכבים מ"מ ביום ליכא חורין ופדקים בכמה מקומות (מהרי"ל) אבן אם היתה מעובה כ"כ עד שאין הכוכב יכול לירד בה פסולה ויש מבארין ויש להחמיר לכתחלה לעשות הסכך בדי שיהיו בוכבים גדולים נראין בתוכן (הטור וכ"י ומרדכי והגהת מיימון) סוכה שהיה משתמרת מפני הגנבים ה"ז כשרה (ש"ת מהרר"ת סי' כ"ם) : * היה

נתיב חיים

תרלא מ"א ס"ק ג' °) כיון. כ"כ ל"ל לבני' כיון שהיא מחילה שלימה ולא ע"י לבוד הוי מחילה :

לבושי שרד

ט"ז סק"ד (°) במתני' תרתי וכו'. במשנה דף כ"ב תני סוכה המדובללת ושלתה מרובה מחמתה כשרה ופירש רב מדובללת סוכה עני' שנפ"ד וקמ"ל דכיון שלתה מרובה כשרה ואדא קתני ומחולל מפרש מהבללת הייטו כך דש"ס ושלתה מרובה מילתא בתפי כפס' בסוכה עני' שנפ"ד : מ"א סק"א (°) אל ליל וכו' דלא די לכתחלה בראיית בוכבים הגדולים הנראים ביום אלא צריך גם ראיית הבוכבים שאין נראים אלא בלילה : סק"ג (°) וה"ה מחילה ע"י

באר הגולה

מ' שני דייקין בגמ' דסוכה כ"ב מהמשנה שם ב מימרא דר' יוחנן י"ע וכפי' הרא"ש שם ג ירושלמי הביאו רא"ש ד רמב"ם ה משנה שם כ"ג ו משנה שם וכדמפרש לה רב ומחולל ז שם וכדמפרש לה שמואל וכפירש"י והתוס' שם והביא הטור מ בחוקיותא דאביי שם ט בחוקיותא דרבה שם י ברייתא שם י"ט וכדמפרש לה עולא כ שסכדמפרש לה רבה ורב יוסף ל

עטרת זקנים

תרלא * אם מחתה וצלתה שוין למטה כשרה . וכ"כ הטור אבל בעל הטיטור כ' בהיפוך אם למעלה שוין כשרה אם לא למטה ולאו לאתה מרובה מחמתה לפי שחמה מוטעת למטה ואם למטה שוין לא למעלה חמתה מרובה ופסול' ולענין הלכה יש להחמיר בחומרת רש"י ובחומרת בעה"ע ויכלך בין שוין למעלה ובין שוין למטה פסולה גם יש להחמיר בחומרת של ר"ת אם עומד מלמטה ומסתכל למעלה וכ"ל שהן שוין פסולה דבין שהפרוץ כ"ל מרחוק שהו לעומד בידוע שהו מרובה על הפרוץ מתמעט בעיני הרוא' בהרחקות והילכך כשעומד למטה ומעיין כלפי מעלה אפי' כ"ל אלתה מרובה פסולה (מורי בב"ח) : *אע"פ שאין הכוכבים נראין בו'.מבואר דאע"ג דאין רואה בוכבים מ"מ ביום ליכא חורין ופדקים בכמה מקומות (מהרי"ל) אבן אם היתה מעובה כ"כ עד שאין הכוכב יכול לירד בה פסולה ויש מבארין ויש להחמיר לכתחלה לעשות הסכך בדי שיהיו בוכבים גדולים נראין בתוכן (הטור וכ"י ומרדכי והגהת מיימון) סוכה שהיה משתמרת מפני הגנבים ה"ז כשרה (ש"ת מהרר"ת סי' כ"ם) : * היה

נתיב חיים

תרלא מ"א ס"ק ג' °) כיון. כ"כ ל"ל לבני' כיון שהיא מחילה שלימה ולא ע"י לבוד הוי מחילה :

לבושי שרד

ט"ז סק"ד (°) במתני' תרתי וכו'. במשנה דף כ"ב תני סוכה המדובללת ושלתה מרובה מחמתה כשרה ופירש רב מדובללת סוכה עני' שנפ"ד וקמ"ל דכיון שלתה מרובה כשרה ואדא קתני ומחולל מפרש מהבללת הייטו כך דש"ס ושלתה מרובה מילתא בתפי כפס' בסוכה עני' שנפ"ד : מ"א סק"א (°) אל ליל וכו' דלא די לכתחלה בראיית בוכבים הגדולים הנראים ביום אלא צריך גם ראיית הבוכבים שאין נראים אלא בלילה : סק"ג (°) וה"ה מחילה ע"י

באר היטב

ים חלל בין רגלים גבוה מג' לריך לעודדו ב"ם וכתב המ"א בס"ק י"ד דאם סתך הסכך ע"ג בהמ' פסולה [סי' תרל"א (ג) בשרה . עכה"פ ובר"י כ' דבדיעבד כאחר יהיה אחופן שא"א ליעול קלה מהסכך מפני סכה יש לסמוך על מפני שאין לה קבע ע"ש . ומה"ט כתב הס"ז בס"ק י"א דעשיית דופן מבהמ' לא מיירי רק להכשיר' וכמ"ש הי"ב בס"ב אבל לא בכל התחילות עיין שם : (יב) המט' . פי' דבר זה עיין בס"ז :

תרלא (ח) שוים . ועטרת זקנים בשם ב"ח פוסל בין שוים מלמטה או מלמעלה . יד אהרן : (ב) מחמירין.דיינו שלא ליבש באותו חלק שבאמצו מרובה אבל לבאר הסלק אין זה פוסל לאותו כיון שיש שם הכשר סוכ'. ס"ק: (ג) כשר' . ולכתם פוסל כשאין המטר יוכל לירד בה וכ"פ הכ"מ : (ד) ספק . שאז אסור להיות אוהל ואמרי' אבוד ורמי : (ה) הרקיע . ר"ל אע"פ שחמת' מרובה מלילת' כשהחמה בשאר מקומות מ"מ כיון שלילת' מרובה מחמתה כשהחמה בחמלע הרקיע כשר ואיכון לא"ל בחמלע הרקיע דוקא אלא אם אינו מגודר אם אינו יורד מ' אינו יורד בכל לא אמרי' אם אינו יורד ונעיקר המחיצה אלבוד אמרי' שבירוחה הפס יש ז' וכן רואה מדברי הש"ס בשם רש"ל שכתב דאינו ז"ל היה אחי דפנות זה כנגד זה ודומה לתבנית מפולש דופן ג' ביניהם פס ד' ומשמו (ע"ש שיש טעות בדפוס ולריך לבני' כמו שבשתקתי) ומעמידו בפחות מג' לאחר מן הדפנות וכרי הוא כפחות ואחוי שמאותו הפס עד הדופן בחאר שהוא ג' או יותר מג' לריך להחירו בלה"פ ומזה מלריך כו' ע"ש מבואר דגם ביותר מג' מכני ליה לפ"פ בכה"ג אך המג"א כתפסק בזה דאפשר אם ע"ג דלא שאיב פרלה לאסור מכל מקום אי אפשר לאשבו כפתח ממש וכזו הפסק בין דופן לדופן וגם ע"ל דכתן דהו' פפרון מרובב דשוחר שהוא על ידי לבוד לא חשיב עומד כ"ש המחב"ה שבהיא המג"א סיפן שם"ב ובכה"ג לא אחריכן דהוא כפתח ומיין לקמן במג"א ס"ק ו' ובש"ס שם ולפי שיש לזה פניס לכאן ולכאן

סכיה בל"ש :

תרלא במג"א ס"ק ג' זה לא נעשה כבילים וה"ס מחילה שלימה ע"י לבוד כ"ל והדבריס אלו הם מדברי רש"י בסוכה דף י"ט נבי הא דאמר מחילות לאכסדרה עבירו דאיה דלא אחרי' פי תקרה וכו' ואי הוה מחילה מעליתא הוה מפקיק עלה כו' ומיהו היכא דיש לה פיתין אפ"ג דלבוזאי עבירון לבוד פחות מג' כמחילה מחוסה הוא עכ"ל וכן דברי המג"א מב וזה שבהלה מקום לפי' תרלא"ד פעיף מ' דהיינו אכסדרה שיש לה פיתין מהבי מ' תקרה :

ביאור הגר"א

תרלא ס"א סוכה שחמתה מרובה כו' . כפירש"י שם ומ"מ : ס"ב ויש מחמירין כו' . כר"ן שם כתפק כזה :

ס"ג דרך כו' . לשון הרמב"ם וכמ"ש בירושל' הה אמרה נראין שיהו בכוכבין נראין מתוכה ר"ל מתאחר כשרה מ' דיעבד דוקא ר' לוי בשם ר"ש בר חמיה בכוכבי חמה שנו ופי' הרמב"ם בכוכבים הגדולים הנראין אפי' ביום כמ"ש ס"ב בשבת ול"ל מ"ש בברייתא ת"ר אין בה כו' אפילו לכתחלה : ס"ה והוא בש"ע ר"ן . כתב דאין לתמוך הספרים ומ"ש אלא אם כן בסוס פוחת עפ"ש ר"ש ס"ד ואחי עלה ס"ג לא כו' ול"ג אין כו' אבל הרשב"א ור"ן כתב דאין לתמוך הספרים ומ"ש אלא אם כן בסוס פוחת עפ"ש לעגולות קלי ואין ביניהן לתחתונות קלי טומאה תחת אחת מהן ר"ל תחת הגליונות ומ"ש אלא אם כן בסוס פוחת אלא דבעינן לתחתונות קלי ואין ביניהן לתחתונות עיין מעפ"ש ג"כ כתוב דאם אינו מגיע לכנגד שם וכו' ויש"ל אבל הרמב"ם ולא"ש סבירא לה הרשב"א דאם אינו מגיע לכנגד שם אינו אלא בשבילם אלא דסני בעפ"ש אלא אם כן בסוס פוחת עפ"ש בגליונות אלא דבעינן לתחתונות

שעשו'דופן כו'.כלומר פשיטא אסלינו אלא ז'כוונתו להשתמש בכל הסוכה ולא עשה אלא כתיקון חכמים משא"כ כשעשו'יתר על ז' אז גילה דעתו וכו': ה ונתן בכשר פרב. ואם אינו נותן ראשי הכשר על הפסול נופל לארץ והלכך ה"ל כשר מדוב'[רש"י] : ו מעזיב'. אם הי' כבר המעזיב' אין להתיר להסיר המעזיבה ואתי"כ לפקפק אז ליטול מ' (מהרי"ל ב"ח כ"ה) וא"ש למעשה כי נראה (°) דעדיף טפי : ז רחבים ד'. דלא מיישינן שיעב תחת תקרת הבית דהא הוצרך לפקפק אז ליטול מ' פסי' תרכ"ט סי"ח וכנ"י וכע"ש לא ע"ש: ח ויש מי וכו'. זהו דעת הרמב"ם . ומשמע בהדיא שם דדוק' במפקפק בני שיהו פחותים מד' דלא יהיו רחבים ד'(°)הרוחה שיעב תחתיהן יסבור שמותר לסכך בהן ויעב גם כן תחת הבית והא דקא' בגמרא (°)דבטלה תקרה בהכי היינו כשלין רחבי' ד' דמפני הרוחין ליכא למיחש דהרוחה סבור שסכך מתחלה לשם סוכה אך שאסור משום תולמה"ע דומיא תחת תקרת הבית ולכן כשהוא מפקפק שרי ועיין בר"ן אבל כשטבל מ' מבנתיים בני אפי' בית הבית ולא יעב בהן ד' שרי דהרוח' ירא' שהולך לתת פכל בנתיים ולא יבא ליעב תחת תקרת הבית וכ"מ בגמ' דקא' אי משום הולמה"ע (°) נחדא בני ואי משום גזירת תקר' בטול לחד מבנתיים בני משמע דהיכי דליכ' נזר' תקר' אלא משום תעש' כו' במפקפק ומי בני וכ"מ ברמב"ם כן כ"ל ברור לדעתו: ט פסול'. דשפוטי אבני' אלו כאהלים דמי . וכ"ל אם יש בפחות מג' כמוך לגנה רחב טפח שרי כמ"ש סי' תע"ו סי"א דלבוד דאוריתא הוא: י בנוב' י"ב . לאפוקי אם הוא ז' על ז' למע' מי' ובנוכה י' אינה רחבה ז' על ז' פסול ומודדין סי' ביושר ולא בהלכסון : הכותל

פירוש עשוי כחורת שמשפע והולך שגנו וקירותיו אחד ואוכל משופע אינו אוכל אלא אם כן יש בו טפח זקוף מן הקרקע אז שהפלינה מהכותל טפח : (יא) לא תהי' אויר. ולפ"ג ד"ל לבוד מ"מ לא יש גג על מקום שהוא אויר הכשר סוכה אז בשרה כל הסוכה :

על (ו) הצדדין יותר על ז' והוי רן למימר הרי גלה דעתו לעשו' כל הסוכה ברפנות ארוכות ודופן א' שנמשך עם הקנים של סכך אינו מן הסוכה אלא בפני עצמו.עומד ונמצא שאין לו אלא דופן אחד שהוא הדופן הנמשך אפי' הכי כשרה : ח מ סיככה בשפודין שהם פסולין לסכך בהם ואין בהם ד' ואין מהם ד' במקום א' והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר פסול ג (ו) שאי אפשר (ז) רצמצם שימלא כל האויר מסכך כשר ונמצא הפסול מרובה ט אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפסול יאו אם היה הפסול נתון שתי ה ונתן דכשר (מ) ערב או איפכ' כשר שאז מתמלא כל האויר מסכך כשר [ודוקא (ז) בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה צריך להיות מן הפשוטים פחות מג' במקום א'] : [ב"י ומהר"מ מפרמ"ג]:

ט פ בית המקור' בנסרי' שאין עליה' ו מעזיבה (פי' טיט וצרורות שמשימין עליהם) (ח) ובא (ט) להכשירו לשם סוכה די בזה שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה * או שיטול מבין שני נכרים אחד ויתן סכך כשר במקומה וכולה כשר' אפי' הנסרים ז רחבי' ארבע' ק (ט) ח ויש מי(י) שאומר שצריך שלא יהיו הנסרי' רחבי' ארבעה :

י ר סוכה שאין לה גג כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו (י) כמין צריף או שסמך ראש הדופן של סוכה לכותל ט פסולה ט (°) ואם היה לה גג אפי' טפח או שהגביה הדופן הסמוך לכותל מן הקרקע טפח הרי זו כשרה : הגה וי"מ שהטפח(יא)לא תהיה מויר (°) רק מן הדופן (°) אז בסכך [הרא"ש בשם ר"י ורמב"ם פ"ד] ולריך שיהיה בה ז' טפחים על ז' (יב) י (°) בגובה (יא) י' טפחים [טור] גם לריך שיהיו הדפנות לאחר שהם גבוהים עשרה עשויות מדבר שמסככין בהם דהא הם הם בסכך [ר"ן ספ"ק דסוכה] ואם כל הדפנות מדבר שמסככין בהם מותר ליתן אפילו תחת הדפנות : [פ"מ בפירוש רבינו ירוחם ל"מ מ"מ] :

סכך

אותו חלק היולא מן הדופן הארוך דהרי יש לו ג' מחיצות של הסוכ' דהא בכל סוכה די בב' מחיצות ושליש בטפח ומהני אף ליושב חוץ לאותו טפח ה"פ כמי דמהני לעשה הדופן הג' עד ז' טפחים שהרי לא גילה דעתו שרוצה לעשו' המשך הסוכ' עד אותו שיעור דוקא שאני אומר שעשה (°) המחיצ' עד שיעו' הכשר שרוצה לעשות מצו' מן המחובר עפי' שהוא ש"ר אחר יותר מז' טפחים הרי גילה שעשה יותר מהכשר מן המובחר ויש לנו לו' דעד מקום שעשה מחיצ' מהני ומפי לא ומה שעשה מחילה מ' ארוך ביותר זה אינו מן הסוכה שחשב לן לדאפי' הכי כשר גם שם וחשבינן המחיצות שעשה גם לזה כאלו הגיע הדופן הקצר עד סוף הכותל הארוך : (ו) שאי אפשר לגמלם כו'. דאם אפשר הי' אפשר הוי מותר דקי"מא לן פרוץ כעומד מותר:(ז)בסוכה גדולה.שזהו שיעור הפסול שלה כדלעיתא פי' תרל"ב: (ח) וכא להכשירו כו'. (°)דאלו לא היתה כאן תקרה מתחלה ועכשיו הוא בא לסכך בהם לשם סוכה פסול משום תקרה שלא יעב תחת קורות ביתו ויאמר מה לי זה מה לי הדשם אבל השתא דזו תקרה היתה וזו מוכיח שיודע שאמרה תורה תעשה ולא מן הפשוט ובא לידי מעשה לעשות לשם סוכה תקרת ביתו וסכך פסול אין כאן כלל דהא אין מקבל טומאה וגירולו מן הארקרק בנזרו משוסכיתו וכאן אין לגזור: (ט)ויש מי שאומר.ס"ל שברחב אריבע יש פסול נמור כמו בדבר שמקבל טומאה ולא מהני זה שום ביטול וכבר כ' הרא"ש על דיפה זו ונחמוה היא ופעמו דאם לא נא פריך מידי אדשמואל ספי מדרב והרמב"ן בספר המלחמות תיקן קושיא זו פיין שם : (י) כמין צריף - פירוש עשוי כחורת שמשפע והולך שגנו אינו אוכל אלא אם כן יש בו טפח זקוף מן הקרקע אז שהפלינה מהכותל שעשה (יא) לא תהי' אויר. ולפ"ג ד"ל לבוד מ"מ לא יש גג על מקום שהוא אויר הכשר סוכה אז בשרה כל הסוכה :

באר הגולה

הרא"ש שם מ משנה שם פ"ו כ שם גנגת כנ' ר"ח ור"ה בתי"ש הרא"ש שם ס בדמפרש ר' אבי שם ע כרבא שם פ בשנה שם וכר' יהודה אליבא דב"ה ל הרי"ף לדעת רא"ש זכמ"ש רבינו הרי"ף כ' בשמואל ק דמב"ש והר"ן נפי' דברי הרי"ף וכ' בני שבשיטה זו שולים יפה דברי דמב"ש מבנ"שם י"ם והר"ח ש נרייתא

עטרת זקנים

כיסוי דק מלוד כו' בשרה ולענין המשנה יש להחמיר בדברי הר"ן שכ' דאחרתי בשיטת שיהיה בגנו שפח דבעינן שיהיה בלוחר שבין בהתחבורים שפח אלו אלא ע"פ שיש בגנו שפח לא לאמריק תבוש רמי :

* אז שיטול הבין שני נכרים א' ויהין סכך בשר בתקומה וכולן בכרים וי"ל בתמל נסר א' לבד בתחיים שני אפי' אם בנים בל באר נכרים בלי סתירה בשעתא ואפי' לא הניח פסל בתחיים המשם דבטל המבנה שם הקרם ואין בו משום תעשה ולא מן בעבוד ולא משום גזירת הקרם ואין טרחה לבקל כ"ב

לבושי שרד

לבוד כל"ל. וכוונתו דב"ה אם מחילה זו בית של בנים ע"י לבוד הוי ומי מחילה לאחורי בסוכה אע"פ שלא נעשה בשטיים ואנינ' ראיה מהר"ל ס"ת בשכרה לפירש"י והוס' הוכיח שם בקרה בש"ז סק"ם דלא אחרי' מי הקר' יורד ושהם ויהיה המילה לבסוכה כיון דהקרת בהכסדרה לגוהי נעשית ולא לבדאי אבל בפלימין דהוי מחילה ע"י לבוד הוי שפיר מחילה לסוכה לכ"ם אע"ג דלא נעשו בפלימין אלא לחיות המילה לאכסדרה וכיינו משום דלבוד הוי סתימה מעליתא מש"ם מועיל גם לבדאי ומיהו מיירי הא"ל בהקום דמבני לבוד ע"פ הם שבאחר הא"ל ריש סימן הרל"ה ובש"ם וק"ל ודברי הפמ"ג בזה תיגם נכונים :

מ"ו סק"ה (°) הכ"מילה עד שיעור הכבר סוכה שרוצה בל"ל : סק"ח (°) דאלו לא היהה כאן תקרה מתחלה בל"ל :

מ"א סק"ו(°)דעדיף אפי' דעוסה יותר הבשה שעסיר המעזיבה אז הפקפק אז המשל מ' ומאי דנקטי אין עליו המעזיבה רבותא הוא : ש"ע ס"י (°) הדופן הסמוך לכותל וכו'. קאי אמי אחרוייהו דגם בגירוף לא הנביהו כולן מן הקרקע טפח אחרי' לבוד בשול ויש שם טפח זקוף ויש שיעור אבל בזקיפה ובתבור כל הגירוף גב : שם (°) ואם הלא הלא בגב וכו' . אחרוייהו קאי הכיינו בגירוף לא נאר בל הבשוע אלא כלה

בשיעור רחב טפח ובאחר שם אויר מיקרי בגב ומסך הדופן לכותל הרחיק רחב בסמוך לכותל מכותל טפח ובאחר אויר לבוד ממנה ולכותל בבוב ולא בשיפוע וכו' כנ. : סק"ט (°) הרוחה שיעב תחתיהן וכו' . ר"ל אף דבדדיה ליכא גזירת הקרה כיון דבלתי לבקבק מ"מ יש גזירה אפני הרוחה שהיו יודע שפקפק : שם (°) בחדא אפי' וכו'. אז מפקפק אז בטל מ' : הג"ה שם (°) רק מן הדופן היינו הבנבה מן הקרקע טפח שם כנין זקוף הבולתי לבוקל וכו'. אם (°) אז בטל מ' : שם (°) אז הבנבה ולא בשיפוע : שם (°) אז בסכך וכו' . היינו הרחיק מן הכותל טפח שעשה סמוך לבותל סכך רחב טפח וסמך עליו רחב בשיפוע בעליון : שם (°) בגובה י' טפחים וכו' שכי' טפחים מהארץ עדיין לא מיעטה השפוע מרוחב ז' וזה בכשר סוכה ז' על ז' בגובה י' ואז בשירה בל הסוכה אפי' תחת בשיפוע שהיה בגובה עשרה :

באר היטב

(ו)הצדדין.כלומר לא מבטיל אם אין בדופן הכי הישון רק שבעה טפחים בשיטה שיש להחיר אותו חלק היולא מן הדופן הארוך דאמרי' שכוונתו להשתמש בכל הסוכה משא"כ בעשה דופן בשלשי' יותר מז' טפחים הרי גילה דעתו בעשה יותר מהכשר מן המובחר ויש לנו לומר דעד מקום שעשה מחילה מהני זטפי לא ומה שעשה מחיל מ' ארוך ביותר זה אינו מן הסוכה קמ"ל אפ"ה כשר בם שם ובשבינן המחילה שעשה גם לזה הבלר עד סוף הכותל הארוך ס"ו ע"ש : (ז) לגמלם. דאם הי' אפשר הי' מותר דקיימא לן פרוץ כעומד מותר : (ם) ערב. ואם אינו מהן רשאי הכשר על הפסול נופל לארץ והלכך כ"ל הכשר מרובה: (ע) להכשירו בזה שיסיר כל המסמרי' שבו אמרינן לבוד דאוריתא. .גם כיון דס"ל כרבא דבפחות מטפח לא אמרינן חבי"ש רמי כיון דשיקר השקל

פסול שבטל בטלעא אם יש רחב ד"מ. ולכן מוקי לה הרמב"ם דע"כ מיירי בנסרים שאין בהם ד"מ ומאי דאמר הש"ם בנטולי תקרה קמיפלגי פי' דהאי תקרה אינם בים שי מסולי אחר משום תעשה ולא"ה אם אינם בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר אבל אם הוא כמלא שפוד אינו אלא אחד אינו מן הסוכה אלא בפני עצמו.עומד ונמצא שאין לו אלא דופן אחד שהוא הדופן הנמשך אפי' הכי כשרה : ח מ סיככה בשפודין שהם פסולין לסכך בהם ואין בהם ד' ואין מהם ד' במקום א' והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר פסול ג (ו) שאי אפשר (ז) רצמצם שימלא כל האויר מסכך כשר ונמצא הפסול מרובה ט אבל אם העדיף סכך הכשר מעט על הפסול יאו אם היה הפסול נתון שתי ה ונתן דכשר (מ) ערב או איפכ' כשר שאז מתמלא כל האויר מסכך כשר [ודוקא (ז) בסוכה גדולה אבל בסוכה קטנה צריך להיות מן הפשוטים פחות מג' במקום א'] : [ב"י ומהר"מ מפרמ"ג]:

ט פ בית המקור' בנסרי' שאין עליה' ו מעזיבה (פי' טיט וצרורות שמשימין עליהם) (ח) ובא (ט) להכשירו לשם סוכה די בזה שיסיר כל המסמרים לשם עשיית סוכה * או שיטול מבין שני נכרים אחד ויתן סכך כשר במקומה וכולה כשר' אפי' הנסרים ז רחבי' ארבע' ק (ט) ח ויש מי(י) שאומר שצריך שלא יהיו הנסרי' רחבי' ארבעה :

י ר סוכה שאין לה גג כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו (י) כמין צריף או שסמך ראש הדופן של סוכה לכותל ט פסולה ט (°) ואם היה לה גג אפי' טפח או שהגביה הדופן הסמוך לכותל מן הקרקע טפח הרי זו כשרה : הגה וי"מ שהטפח(יא)לא תהיה מויר (°) רק מן הדופן (°) אז בסכך [הרא"ש בשם ר"י ורמב"ם פ"ד] ולריך שיהיה בה ז' טפחים על ז' (יב) י (°) בגובה (יא) י' טפחים [טור] גם לריך שיהיו הדפנות לאחר שהם גבוהים עשרה עשויות מדבר שמסככין בהם דהא הם הם בסכך [ר"ן ספ"ק דסוכה] ואם כל הדפנות מדבר שמסככין בהם מותר ליתן אפילו תחת הדפנות : [פ"מ בפירוש רבינו ירוחם ל"מ מ"מ] :

ביאור

דאלי"ב כרי דינם כן ואתי קמ"ל : ס"ח ואין בהם ד' כו' . כמ"ש שם י"ז דסכך פסול פוסל בהמצע בד' וכמ"ש ברש סי' תרל"ב ושם סכבה בנסרין כו' ומודב ר"מ שאם בטלת לגדי כו' ואתן בקי"ל כמ"ד בהמצע בתרבעה : ואין מהם כו' . שם י"ד שי מדינן מלפרפרין כו' בטלת לשמואל כו' מאי מלפרפין מלפרפין לתרבעה : והניח כו' . דקי"ל בפ"ק דעירובין ברי"ש ושתי' שם ר"ה פרוץ כו' : ודוקא כו' . שם י"ז ג' י"מ לי : ס"ט שיסיר כל המסמרים כו' . הש"ם מפקפק דמב"ם אסור : אפי' הנסרים כו' . כמ"ש שם כמשמ"ל ברב כו' אלא לשמואל כו' ותרש"ל שם ד"ה סיפא כו' ודא"ה בנטולי כו' וכן הוס' שם ד"ה ר"מ ואתן קי"ל כשמואל בהמצע ר"מ מולהי ומוד דר"מ ור"י בלבה בתי' כמ"ל שם ד"ה דמבר בטל לגדי כו' אלא בלבה ברבע בר"ר ר"ה ורבה בר"ה אלא בטלת לשמואל ושיין תוספות שם דיבור בהמחיל בפרן כו' : ויש מי כו' . כמו שכתבו ברמב"ן וברא"ש ובר"ן דמהגאונים איתוקמא בשאלת בו לתרבעה אלא ברש"י ותוספות שכתבו פחם הקרה בתית בה לתרבעה ומשום הכי פריך לשמואל דהא בטוח ב"מ קי"ז מלינו פחם הקרה שאין בו ד' ומוד אלא אית בה ד' מלי מהכי נוחל אחת בכן בדפירש"י דבא דוחיה דמפקפק בל הסוכה בא ואף לא"ד סכך פסול בד"ש מודה שאין יכולים אחתיו ב"ש ל"ד בהמצע לתרבעה בהה מוחיב מבריאתא לקבן יא מ' ולא דוחיב מתחני' ומוד דבנרא מבוטלת אחקרה הבטוחה בבכר כשר בפפקפק אפי' יש בה ד' ובראתי' מתן מוכח אלא בלית בה ד' מיתוקמא ומתן דס"ל גזירת הקרה בד' בגר בלן אף בפחות מד' דוחיה אף בפחות מד' הקרון אלא כ"ד דרבגילן לסיכוך כמו לחקרה לא גזרו בכן אבל בשיש בכן ד' אקרוני לחקרה יותר מביכוך גזרו בכן בבשהיה הקרה מבבר לתתן אין חיבוך גזר בלן אין חילוק בין ד' לפחות אם אחוזין בקיבוד בבית בשנו קרוכין לחקר' הה דפריך בבית לרב דלרמ"ם ל"ל גזירה בלל כ"ב לא גזר אלא לשמואל דלב"ם אית לה גזירת הקרה בד' כ"ה בלן אף בפחות מד' ד"ה פסולה ומשני סיפא בבשמואל כו' דלב"ב מיתקמא בבבי אף הקרה בשבוה ולב"ש לא מ' ולא מבבי הדי"ק :

מחצית

לעשות מעה מן המובחר ז' טפחים בלמי' : (ס"ק ה) ונתן כו' ה"ל הכשר מרובה הש"י כן הוא. אך כתב כן לפי בשטו דלא הארך הש"ם לאוקימתא זו כ"א לגמ"ד פרוץ כעומד אסור ואל"כ אם הניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סכך כשר אבבי ה"ל פרוץ כעומד ולכך הוצרך לגמר דוקא אם נתן הפסול בפני. נוטן הכשר מרב. ואין הכשר הרוב דאל"כ יפול סכך הכשר לארץ. ואם הוי עומד מרובה על הפרוץ וכבר. אבל לדידן דקי"ל כר"ש דס"ל דאפי' פרוץ כעומד שרי אם אינו לאוקמי הפסול שבתם שבי אם בשיש ערב מעטם בכבר בש"ם שאינם בל אחוד כו' ואל"ה אפי' אינו אינה אבי אבל אם אינו אינה אבל אם אינו אינה אבל אם אינו אינה

תרלב (א) דאמרינן דופן עקומה. כפ"ק דמתניתין איתא הרחיק הסיכוך מהדפנות ג"ט פסול פי' רש"י לאו בגובהה קא' אלא במשכ' פסול' דאויר פוסל בג' אפי' מן הצד ומכאן אני אומר ומפרש הא דאמרינן הכסך פסול מן הצד אלא דהדופן דעקומה להכשיר עד ד"א היינו דאם יש לסכך כאלו הוא מהדופן נעקס וכפף למעלה ובאויר ליכא למימר הכי ואיני מפרש רואין את הדופן כאלו הוא עקום והולך תחת הסכך פסול ומגיע לסכך כשר ומוציא את הפסול חוץ לסוכ' דמ"כ נבי אויר אני אומר הכי עכ"ל נראה פירושו לפירושו דדופן עקומה שאמרו פירושו שהסכך הפסול שמן הצד אמרינן כיון שהסכך של הסוכה ניתן חלק ממנו להדופן דהיינו הקצת של הסכך שהוא הפסול מוציאים מהסכך ומחברים אותן להדופן ואמרינן שנעקס למעלה מ"ה בתוס' ים אויר שם ג' טפחים אין להסכך ליתן חלק ממנו לדופן שהרי אינשם מה ליתן שהרי אויר יש שם אבל אם תפרש שהדופן נעקס והולך תחת הסכך הכשר כו' דהא עכשיו אין לך לומר שהדופן מתחלק לסכך כמ"ש קודם לזה דהא הדופן כלה למעלה כשמגיע לסכך ומה יש לו ליתן אלא דצריך אתה לו לפ"ז דלא אמרי' שנותן חלק ממנו אלא שאנו רואים כאלו הולך הדופן לעיקוס ומעמיד עצמו בראשו תחת הסכך הכשר מ"כ גם באויר יש לומר הכי דרואין כאלו הולך בעיקוס דמ"ש אלא ודלו דפי' קמא עיקר הכא לפ"ז באם יש דופן נמוך הרבה מהסכך וגבוה מן הארץ י"ט ויש בקצת הסכך סכך פסול אמרי' שפיר דופן עקומה הא שפיר יש לו לו' בזה שהסכך מתחלק ממנו להדופן ואף שאין הדופן מגיע שם מ"מ הא אמרי' כפי' תר"ל דכשרה כשנגוה י"ט ונמוך הרבה מהסכך ומשכיון כאלו מגיע הדופן להסכך הא כאן לעניין דופן עקומה ונראין הדברים אפי' בק"ו דמה כשמגיע הדופן לסכך ושאם תאמר שנותן לו הסכך חלק ממנו אין מקום לאותו חלק להתחבר לדופן שהרי אלא"ה יש שם דופן ואם"ה אמרי' דהו' כמקבל חלק ממנו ק"ו כאן שיש מקום אויר שיוכל לקבל מהסכך חלק הביטל ממנו דהיינו הפסול ומעשה זה ודאי כ' שפיר רבינו הטור אפי' אין הדופן אלא י"ט והגג גבוה ממנו הרבה שאנו רואין הדופן כאלו עולה עד למעלה ואז כמ' דופן עקומה עכ"ל וכ' ב"י שלמדו מדב' רש"י דמ"כ אני אויר שני מימא הכי ואם אי' דכל שמפסיק אויר בגובה לא אמרי' דופן עקומה כ"ש שלא מימא כאויר (*) במשך דופן עקומה ותמוהים הרבה דבריו בזה דתלי תניא בלא תניא דאמ"כ כל שיש באויר בגוב' ד"ע ה"נ יש באויר במשך ואם אין באויר במשך ד"ע ולפמ"ש נראה לכון דעת הטור אלא שהר"ן כ' דלא אמרי' דפסק הדופן מגיעות לסכך ואיני יודע טעם לדבריו ותו דמ"ש מהא דאמרי' בפי' תר"ל ס"ט הדפנות גבוהים ז' ומשמו כו' אפי' הגג כ' דלא אמרי' ד"ע כאן דפנות מגיעות לסכך ואיני יודע טעם לדבריו ותו דמ"ש מהא דאמרי' בפי' תר"ל ס"ט הדפנות מגיעות לסכך [ר"ן וכ"מ] ודע דאם הגיע נסר אחד ד"ט (°) אפומא דמטללתא אפ"ס שלא הכניס לסוכה אלא ג"ט פסולה דה"ל פסל היולא מן הסוכה ונדון כסוכה (°) וכעל המאור מפרש לה בסוכה קטנה דוקא ודו"ק [כ"מ] (°) וז"ל רש"י אפומא דמטללתא אלא רוח רביעית שאין שם דופן דליפקי מיניה ע"י דופן עקומ' דהא אין כאן דופן אלא פתח והע"נ (°) דלא ע"י אויר כולה לתוך אלא הסוכה פסול דהיינו עפא דאברהי מיתשב אמי סוכ' דאלו סכך כשר היא מותר ליתן שם (°) יולא ידי סוכה כמ"ש סי' תרל"א ס"ז וכ' רש"א דמיירי בסוכה קטנה דאי שאתר שיעור סוכה קטנה שיעור סוכה ולית ליה כמ"ש כ' תרל"א ס"ז ל"ע מ"ש רש"י שאין שם דופן וכו' דהא א"ל הוי שם דופן פסול' כיון (°) אלא כמאר שיעור סוכ' עכ"ל ומ"כ לדידיה אף בסוכה גדולה ויש לה דופן הכשר קבוע מקלתו חוץ לדופן ומקלתו לפנים (°) אסור ליתב תחתיו (°) דאף דאמרי' דופן עקומ' אסיר ליתב כיון שהוא סכך פסול ומ"כ אף אם מכוסה בכשרי' קטנים שקורין שינדל"ן ואם יש רוחב ג"ט כפי' אסור ליתב תחתיהן ואם יש עוד טפח כמון דאשיבי כול' כחדא כיון שמתוכרין כמסמרות ואין ריוח ביניהם (עמ"ש סי' תרכ"ז ס"ג בשם הרשב"א) (°) ול"ל דכוונת רש"י דאלו הי' שם דופן הוי * אמרי' דופן עקומ' ואותו טפח הבולט לחוץ אינו מתחב כלל להסוכ' וה"ל כאלו אין בשכר ד' כיון דמקלתו בחוץ מ"ל כולו סכך כשר דהא השתא ס"ד דהסכן על לדיהן כשר ודו"ק (°) ומ"מ אפ"ג דקי"ל הסכן על לדיהן פסול מ"מ ה"ל סכך פסול פחות מד' כיון דהכותל ביניה אינו מלטרף ומותר ליתב תחתיו כנ"ל: ב הסכך הפסול

תרלב דברי הפוסלי' בסכך. ובו ד' סעיפי':

א א ° סכך פסול פוסל באמצע (°) בד' טפחי' אבל פחות מד' כשר ב ומותר לישן תחתיו מן הצד ג אינו פיסל אלא בד' אמות אבל פחות מד' אמות כשרה (א) דאמרינן דופן עקומ' ד דהיינו לומר שאנו רואים כאלו א הכותל (א) נעקם ויחשוב זה ב הסכך הפסול מנוף הכותל ודבר זה הלכה למשה מסיני ה הלכך בית שנפחת באמצע וסיכך במקום הפחת ונשאר מן התקר' סביב בין סכך כשר (ג) לכותלים פחות מד' אמות כשר' ומיהו אין ישנים תחתיו

°עפי' תרל"א ס"ג וש"ך מ"ב

כל כשאר שיעור סוכ' עכ"ל ומ"כ לדידיה אף בסוכה גדולה ויש לה דופן הכשר קבוע מקלתו חוץ לדופן ומקלתו לפנים (°) אסור ליתב תחתיו (°) דאף דאמרי' דופן עקומ' אסיר ליתב כיון שהוא סכך פסול ומ"כ אף אם מכוסה בכשרי' קטנים שקורין שינדל"ן ואם יש רוחב ג"ט כפי' אסור ליתב תחתיהן ואם יש עוד טפח כמון דאשיבי כול' כחדא כיון שמתוכרין כמסמרות ואין ריוח ביניהם (עמ"ש סי' תרכ"ז ס"ג בשם הרשב"א) (°) ול"ל דכוונת רש"י דאלו הי' שם דופן הוי * אמרי' דופן עקומ' ואותו טפח הבולט לחוץ אינו מתחב כלל להסוכ' וה"ל כאלו אין בשכר ד' כיון דמקלתו בחוץ מ"ל כולו סכך כשר דהא השתא ס"ד דהסכן על לדיהן כשר ודו"ק (°) ומ"מ הא אמרי' בפי' תר"ל ס"ט הדפנות גבוהים ז' ומשמו כו' אפי' הגג כ' דלא אמרי' ד"ע כאן דפנות מגיעות לסכך ואיני יודע טעם לדבריו ותו דמ"ש מהא דאמרי' בפי' תר"ל ס"ט הדפנות מגיעות לסכך [ר"ן וכ"מ] ודע דאם הגיע נסר אחד ד"ט (°) אפומא דמטללתא אפ"ס שלא הכניס לסוכה אלא ג"ט פסולה דה"ל פסל היולא מן הסוכה ונדון כסוכה (°) וכעל המאור מפרש לה בסוכה קטנה דוקא ודו"ק [כ"מ] (°) וז"ל רש"י אפומא דמטללתא אלא רוח רביעית שאין שם דופן דליפקי מיניה ע"י דופן עקומ' דהא אין כאן דופן אלא פתח והע"נ (°) דלא ע"י אויר כולה לתוך אלא הסוכה פסול דהיינו עפא דאברהי מיתשב אמי סוכ' דאלו סכך כשר היא מותר ליתן שם (°) יולא ידי סוכה כמ"ש סי' תרל"א ס"ז וכ' רש"א דמיירי בסוכה קטנה דאי שאתר שיעור סוכה ולית ליה כמ"ש כ' תרל"א ס"ז ל"ע מ"ש רש"י שאין שם דופן וכו' דהא א"ל הוי שם דופן פסול' כיון (°) אלא כמ

הפסול וכו' • נראה לי דאם הגג עקום כגגין שלנו אע"פ שיש בשיפוע ד' אינו פסול אא"כ יש כמשבר ד' דאז חופס כסוכה ד' ואם הגג עקום למעלה[°] ולמטה בסמוך לו קיר' אע"פ שאינו נמשך ממנו ג"ט כיון דכנוכה רחוק ממנו ג"ט אין מצטרפין ולא אמרי' חבוש ולבוד להחמיר: ג אלא ז' על ז'. אינו מדוקדק דאפי' יש בה ט' ומחצה סכך פסול ג"ט פסולה כיון דאי שקלת לי' לפסול ליכ' הכשר סוכה [°] וכמש"ל בס"ע וכ"מ מל"רש"י ד' ולף שמכחון וכו' • פ' כטור ותמלא דאם יש לה ג' דפנות והפסול הולך ע"מ מרכ' פסולה דליכא בכל לד אלא דופן ומחצה ואם הפסול הולך לרחב' אם נשאר שיעור סוכ' כשר שם (°) ואם יש פחות מד"א מדופן החמצעי עד סוף הסכך פסול אף אלכן החיצון כשר דאמרי' דופן עקום' (°) ואסחור מפסי' פסול החיצון ומחוכר מן הצדדין מצטרף הפנימי והחיצון להכשר סוכ' וכ"כ התו' ורא"ש וריי"ו וכ"כ הלכות ורמ"א קיצר בלשונו: ה אם יש סכך וכו'. מיהו אם אין בפסולים ד' לא אמרי' שיהא חשוב כסתום מחמת לבוד דלא אמרי' לבוד להחמיר [טור] (°) פי' נמי דאמרי' דחשוב כאלו סתום כמו' זה לזה מ"מ לא אמרי' שיהא כסתום ובכרוח אם אין בד' דופן עקומה לבטל לדפנות דאמרי' דופן עקומה לבטל ולבלן (טור) אבל סוכה ש"ש לה רק ג' דפנות ואויר לו סכך פסול מבלע מצד דופן זה עד לד דופן בבנגדו אז אם נשאר הכשר סוכה בפנימית הרי יש לה ד' דפנות וכשירה והחיצוני שהיא לגד הפרוץ פסולה שאין לה רק ג' דפנות אבל אם סכך פסול הפסיק ביניהם ונשאר אצל לד הפרוץ הכשר סוכה ואין מדופן החמצעי עד סכך הפסול ד"א בכל כשר הכל הפנימי בדאמרי' ולד החיצונה ע"י דופן עקומה שאינו רואין דופן החמצעי כאלו נכפף ונעקם אצל הכשר כאלו אינו ויתיר"ת אלא שסכך דופן עקומה לגורך הכשר החיצון דנמי דאמרי' רואין מ"מ סכך כשר אות בם שם ונשאר מקומו ודוקא כשיש ג' דפנות שלימות אבל אם עשה ג' דפנות גדולות וג' אין לה רק ז"ש דפנות גדולות אלא אם עשה ג' דפנות גדולות אלא אם עשה ג' דפנות גדולות אלא אם עשה ג'

דלוות יש לו סוכה אפי' ביותר מכ' אמה ולאפוקי מדרבא דאמר טעם פסול גבוה משום דלא שלטא בה עינא וא"כ אם הדפנו מניעות לסכך שלטא בי עינא אפי' ביות' מכ' אמה קמ"ל דזה ל"מ אלא טעם פסול גבוה כדבא בעי' דירת עראי פי' שתהיה ראוי' להתקיים בדירת עראי זאז אפילו עושה אותה דירת קבע וכנין חזק ש"ד אבל למעלה מכ' אינה ראויה לדירת עראי אלא לדירת קבע ופ"כ אפי' אם היה עושה דירת עראי אסור: (ב) אם נתן מרוב' כו'. התו'רים סוכה מקשי' אמאי כשר הא אי קלשת פי' אם תעול מה שלמעלה יהיו הולין נופלין כדאשכחן ברים עירובין גבי מקלת סכך בתוך כ' דפסלי' הסכך משום דאי קלש'ליה יהיה ממתה מרובה מגלת' ע"י שיפזרם סרוח וי"ל דהכא יש להכשיר יותר שיש רוב הולין ורואים להתקיים בקל אם היה שם דבר הסומכ' ע"כ והר"ן הק' על הפסול דהולין אם אמתן מרובי מגילתן הא אמרי' ריש עירובין מקלת סכך בתוך כ' ומקלתו למעלה מכ' כשיר אפילו אם קלשת מה שלמעלה שם ליה מה שבתוך כ' אמתה מרובה כיון שיש בחלל הסוכ'לא יותר מכ' והכא נמי אימא הכי וי"ל דל"ד דהולין ורדין לא חשיב כסכך הלכך כל שאמת'מרובה כמאן דליתהו דמי משא"כ במקלת סכך דחשוב כב"ל והכא לכאורה יש כאן פלוגתא בין הר"ן דלהתו' יש מעלה בהולין עפי' משאר מקלת סכך ולהר"ן גרסי הולין וכאמת אין פלוגתא בין תו' להר"ן דשם בריש עירובין יש לאמורא דס"ל מקלת סכך למעלה מכ' פסול בסוכה ואליביהו מתרלו התו' הך דהולין הו' פדיף ורבא ס"ל בהסקל'התם דכשר בסוכ'ואליבי' מתרץ הר"ן דהך דהולין הוא גרע משאר מקלת סכך נמצא לפי דק"ל שם כרבא יש גריעות בהולין ע"כ צריך שיהיו ליאלן מרובה אבל בשאר מקלת סכך כשר אפי' אם אותו המקלת הוא אמתה מרובה כשר כדברי הר"ן מעטם כיון דהחלל הוא בהכשר מה לו לעובי הסכך שלמעלה אפי' הוא הרבה: (ג) דברים נאים. עמ"ש בסי' תרכ"ז מדין מי סוכ': (ד) בתבן וביטלו. פיי' כדמסיק אח"כ והכלל בתרוייהו הן בספר הן בתבן צריך דוקא ביטול בפי' וכנמ' אמרי' דבתבן ואין עתיד לפנותו שאמר יודעים שא"ל לו ובספר אתה יש מחלוקת בין רבנן לר"י דלרבנן לא בעיל אפי' בזה עד שיבטל בפי' ולר"י מהני בזה בביטלו בפי'. וכ' ר"י דידוע דהל' כרבנן וכ"כ הרא"ש אלא דבעור כ' בזה דהו' מיעוט וא"כ אסק כר"י והוא תימא ובדסוס של מהר"א מפרלא כתוב בעור כ"א וז"ל וכן אם מיעטו בתבן ובספר אתה שאין צריך לו אם לאו אז אפי' אמו יודעים שאין עתיד לפנותו כגון שאינו צריך לו לא הוה מיעוט אא"כ ביטלו בפי' כו' אכ"ל וזה פוטרא זו עיקר וכן משמע שפי' הטוסחא לפי הכ"י מדלא כ' מידי ע"ד הטור אלא הבינה אתה הלכ' כרבנן ובלבוש בטוסחא של הטור אינו עיקר: (ה) אפי' מהאיצטבא והלאה. דכיון דכשר מצד שבנגד הכותל המצלי הוא אם איקר הסוכה כדינא וזה החלק הוא בפסל היולא מן הסוכ'לידון כסוכ' שהוזכר בפי' תרל"ח ס"ז וכן הקנים היולאים כו': (ו) פחות מד"ח. דאם יש ד' אמות משפת האיצטבא ולכותל השני אפי' אחת מהן אמתן מרובה אינה פוסלת אלא אם יש בה יותר מד"א אבל אם יש בה יותר מד"א אפילו למעלה מכ' כשרה כמאן דאמר רב דמחלוקת בשאינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו אבל מחזקת יותר מזה כשרה כמאן דלא כחד וכו'. והנה עכ"ם בין לר"ח בין לר"ש לדברי שניהם אם היה הסוכה רחבה יותר מד"א כשרה אפילו נבוה יותר מעשרים אפילו באין דפנות מניעות לסכך ואם כן הני ראוי לומר דהם רבים נגד ר' מאשא והוי הלכה כוותייהו בשם רב ואם כן מוכח דרב לא ס"ל כרבה ואם כן ניהו דרבה ס"ל כן הוי הלכה כרב דהוא קודם והלכה לקמאי עד אביי ורבא. וא"כ דרבה ור' מאשא הוי נמי תרתי דהוי רבה לא קאמר כן בשם רב ואם כן לענין דעת רב במה הוא הוי ר' מאשא יחיד ור"ח ור"ח הוו רבים אליבא דרב עכ"פ והוי הלכה כוותייהו דרב ס"ל דלא פליני באין דפנות מניעות לסכך ומטעם שלטא ביה עינא כיון דרב לא ס"ל כרבה אין הלכה כתלמיד במקום הרב לכך קאמרי כיון דכל מילי דמר עדיף כרב ממילא כל מה שרבה אומר כן הוי מסתמא משמיה דרב ולא שחולק עליו רק בודאי גם רב ס"ל כן ואם כן שוב הוי כאלו רבה אמר נמי כן בשם רב והוי אמר ר' מאשא נמי תרתי ולכך שוב הלכתא כרבה דאיהו ור' מאשא הוו רבים נגד רב הונא בשם רב ואף דאיכא נמי רב. חגן מכל מקום כיון דרב חגן אמרינן בש"ם דהוי דלא כחד לכך כרב חגן בשם רב וודאי אינו כיון דכולהו חלקו עליו ונשאר רק דעת רב הונא בשם רב ור"ז לא בשביל רב אמרו ואם כן עכ"פ כדעת רב הוי ר"ח יחיד והוו רבה ור' מאשא רבים כדעת רב והלכה כרב נגד רבא דהלכה כקמאי עד אביי ורבא ואין אביי ורבא בכלל דיש בזה

מחצית

שמחצי' ראוי לאשותה מרלי: (ס"ק ב) יודעים כו' מ"מ הולין ל"ש כ"כ ובפי' שיהיו מלמן ד'. מלמן זה משמע דס"ל לפי"ש דמ"ש הרא"ש מד שיהיו מלמן ד'. ר"ל למעט מד'. אע"ג דאלל סכה חגן וכמ"ש בסמיק ס' כש"ע. מ"מ הולין גריעי. אמנם אינו כן לא בהרא"ש ולא בר"ן. דז"ל הרא"ש בתם' סכה הים' כו' והולין כו' ואע"פ שמקלת סכך הוי למעלי הא אמרי' פ"ק דעירובין אלל סכה חגן. וה"פ הולין יודעים לתוך ד' כלומר שמגיעות עד אלל ד' כשרה. ואם לאו (ר"ל שאין מלמן של הולין מגיעה מתחתן) פסול' דבמקלן דליתהו דמי. אמנם שאין הסכך מגיע עד אלל ד' עכ"ל. הרי להדיא דלא בפי' שיהיו הולין תוך ד' כ"א עד אלל כמו בתלמא. וכן בר"ן משמע כן. ומה"מ שיעם הרב"ש בש"ע לשון הש"ס דבנמי אמרי' והולין יודעים בתוך ד' וכ"ש בתב שתם יודעים ובשיעור עד שהיהו עד אלל ד'. ולכן נלע"ד דט"ש יש כאן וכ"ל לא אמרינ' כ"כ ובפי' שיהיו מלמן מגיעה ומתמתן ומסם דברי הר"ן שהקשה כיון דהולין יודעים לתוך ד' בפי' שיהיו הולין לבד בלי איחוש סכך שלמעלי מלמן מ"מ. שאמרי' בתרוייהו אלל סוכה חגן. ולכן אפי' הסכך מונח למעלי מד' ומגיע עד אלל ד' כשרה. אלא שמעם שהמתמתן המגיע לאלל ד' לבד חמתם מרובה מגלתה אפ"ה כשר'. דמלטרפים עמהן סכך שלמעלי מד' ה"ס בהולין ניתא הכי. ומ"ז מי' דהולין לא אמרינ' כ"כ ובפי' שהן עצמן מלמן מ"מ. דאי לאו הכי אמאי דליתהו דמי. והוי הסכך למעלי מד' מעכ"ד ובר"ש מבואר כן בקונר בכ"ל: (ס"ק ג) לא הוי מיעוט. דלאו מין בי' מעוין על בריס ובסמוס והוא שעות דשם הטעם דבטלה דעתו אלל כ"ש דאין אדם מבטל בריס ובסמוס. אלא שרש"י כתב טעם זה על מי שכה דמבטלן. ולכן הולרך לומר מעוס דלאו מין סכך הוא. ולכן נ"ל דברי מ"ש על ריש הסמיק שבתב ואלה בה דברים אלים בי': (ס"ק ה) מהאיצטבא בי' כיון שבאמצע בי' כתב בן לישב קושית הר"י מברלאי שהקשה מ"ש יש במקום סכך כשר שיעור המסך סכה ומאז והלאה מעוכ' בסכך פסול. אלא יוכשר אפילו סכך הפסול מעוס פסל היולא מ"מ. אע"ג נ"ל דפסל היולא מ"מ אינו אלא בשיש שם בו רישומא עב וכמדן המבואר בי' תרל"ח סמיק

לבושי שרד

תרלג מ"א (ס) בר"ב אמה כו' מלמעלה וכו'. לענין גובה כוי כך לחומרא אבל לענין גובה עשרה לא ז' על ז' בפי' פרוזומות לחומרא בתבואה בפי' אם"ב: מ"א סק"ב (ס) לא הוי מיעוט וכו'. פ"ק זה מלוין בטעות ומקומו על הבריס נאים שב' בש"ע לא הוי מיעוט: סק"ד (ס) דבטל ביטול וכו' ע' ש"ם כלי' פי' ב' ואסור: שם (ס) ואסור למעט דנגרע שמא יפשה בנין בתוך בתים ס' ש"ב ע"ם: מ"ח סק"ט ובלא"ב ס"ש למיתר דהוי כתחתן כמו בהדם פי' תרמ"ו דאין ממעטין כיון שבטלה לו דבפסל היולא מן הסוכה הוא דוקא בסכך כשר ודפנות בשריס אבל אם מקלת סוכה סכך פסול אסור לישב אם עד"ב כיון דבאמת הוי: סק"ו (ס) דבפי' תרל"ח ע"ש מה שפירשתי בדיבור רביעי ד"ה בגובה ר"ש ואבנין: ט"ז סק"ז (ס) דאפילו משלש לדדים כשר ע"ז בסכ' דבתם לגבי הפנימי לא אמרי' כלל דופן עקומה אבל כאן ע"כ צריך אתה לומר דופן עקומה: (שם) (ס) דאפילו משלש לדדים

ביאור הגר"א

כרבה בר"ב מדאביי ורב יוסף אם י"ע כ' אלא שריא אלא כולא מתנים ובר"א אם כ"ו א' רבא אחת ברלא כו' וכן שמואל בתרתי לישני אם פליג עליו ואמרינן בר מנוכה שבאיתה לשמעה כו' ובגרא ור"ז אלא כרבא דבוא בתרא וכתב הריטב"א ואפ"ג דאין אלכה כתלמיד בשדפנות פוגיא דגמ' כוותיה כמ"ש אם י"א א' כמאן אמרי' אלא אמרי' אם הא אמרו לימות המשיח הוא ופירש"י אותם סוכות יהיו לצל לעונג ולמסתר אבל סוכת מצוה אינה לצל ומוכח שם דבהא פליגי דלר"ז סוכת מצוה הוי לצל ולאינך מ"ד לא הוי לצל וכ"כ רש"י אחר כך בד"ה תרתי וז"ל דאין שם סוכה אלא העשוי לצל דהחיא דימות המשיח משום דעשויה לצל קרויה סוכה עכ"ל. הנה מזה משמע אם לר"ז לא הוי סוכה אלא העשויה לצל מוכח דלאידך מ"ד דאמרו לא כר"ז לא בעינן בסוכה שיהיה עשויה לצל וקשה לי שיבא ממ"ש לקמן בש"ם דף ח' בסוכת נגב"ד ורבק"ש דתנא שם ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה ומפרש ר"ח דהיינו והוא שעשאה לצל סוכה ופירש"י שם דאף דסוכה לשם חג לא בעינן לשם סוכה בעינן ולצל הוא דמיקרי סוכה שסוככת מן החורב עכ"ל. מוכח ומשמע מזה דבעינן סוכה לשם צל והכי קיי"ל בפי' תרל"ה והרי זה הוה דעת ר"ז ואנן קיי"ל כרבה וכרבא בזה אם כן לא בעינן סוכה לשם צל. גם רבה ורבא היאך יפרשו הברייתא דנגב"ד דתנא ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה ומפרש ר"ע דהיינו לשם צל והרי לדידיה לא בעינן לשם צל. ועל הש"ם לק"מ דיש לומר דהם ס"ל כרב מתנא לקמן דף ו' דר"ש יליף מסוכה תהיה לצל יומם וכו' ובע"כ לא ס"ל לר"ש דקרא לדורות מיירי לכך לדידיה בעינן נמי לשם צל ואתיא הך ברייתא דתהא מסוככת כהלכתה כר"ש אבל אנן קיי"ל כרבנן דס"ל דהחיא לדורות אבל הוסקים דפסקי כן דבעינן לשם צל צ"ע ודו"ק: (שם סעיף ב') היתה גבוה יותר מכ' וכו'. נ"ב עיין בש"ז סק"ב מ"ש בשם הרן ועיין בחיבורי על או"ח משנת תר"א מה שהשגתי על"ו וחלקתי בין קורה לסכך ע"ש בהלכות חנוכה סי' תרע"א ודו"ק:

השקל

יוכשר פ"י פסל היולא מ"ש כמבואר לעיל סי' תרל"ח סעיף ו"ו וז'. ופל זה מירן הרא"ש דגם כאן למעלה מד' הוא מצד עצמו סכך כשר אלא המקום נורם לו פסול. והוא סברת ר"ש הובא לעיל במ"ש סי' תרל"ח ס"ק ג': (ס"ק ו) על האיצטבא כו' ל"ד למ"ש ס"ש תרל"ב. ר"ל מה שכתוב מגן אברהם שם בס"ק ד' בשם הטור: אבל סכה כו' ר"ל דוקא ס"ש תרל"ב דהן שם מקומות ושמי ב"א שפיר י"ל זה היושב בשלא הפנימי ממשבו לסכך. והיושב בחלק המיון ממשבו לדופן. אבל הכא בשדה ס' היושב מון לאצטבא. ל"ל דמשבו דופן וסכך זה לא אמרינן דהוי מרתי דסתרי. דהא היושב מון לאצטבא רוצה להשכיר מקומו מעוס דהוי פסל היולא מ"ש. ופ"כ ל"ל דמשבו ע"ג אצטבא סכה כשרה. ולקמן ס"ג שהדפוסים רשומים מהאצטבא. ל"ל דאמרי' דופן מקומה ומ"ש ממשבו לדופן. ומ"ש איך יתשבו הוא עצמו לסכך ויהיו מון לאצטבא. ומ"ש בחומו לד של אצטבא שהוא לגד פתח הסכ' דשאי ליהיו מעוס פסל היולא מ"ש. ולפילו בסעיף שמ"ז שבנגד אצטבא בשמצא בחומרין דופן מקומה. ומ"ש מכל לד מ"מ לגד הפתח שם ראוי ליהיו דשם ל"ל דופן מקומי. וגם מ"ל לדופן מקומי דהא י"ל ג' דפנות. אלא דלאור מ"ל גם מ"ש מגדלי הסכה מון לאצטבא אם האצטבא מרוכה יותר מז' ספסים מותר ליהיו מון לאצטבא. לאחר שכלו ז' ספסים של אצטבא. דמעם ואיך אין ל"ל דופן מקומי ומשבו סכך והוי פסל היולא מ"ה. אלא דברא"ש דפסל היולא מ"ש לא יוכשר אלא מה שאינו נגד סכך הסכ' עצמו' וק"ל. דהא דבא"ש מרל"ח נגד מעשה כמין לריק. כמ"ש הרא"ש ואיתיה ראיה מעיין דאתאלם: (ס"ק ז) הטיון כו' אחבל. ובתב שם הבעם דהוי כשאר כלי תשמיש: (ס"ק ח) ג' ספסים כו' אבל אמור כי דוקא מון הפתח כו' אלא שהרבי' כתב עליו אמי יודע לעם. מ"ש מהים' נמה מכ' ובכם בה אצטבא דמשבר הש' אפי' מן האצטבא והלאה מכ'. ולכן פתח בש"ע דמשמע אפילו מון לפתח כשר דלא כאמור והבי"ח יישב דעת המחבר ומסכים עמו לדינא. ומילא בין אפי' הבכא לרין מון לאצטבא. דפסל היולא אינו נכשר אלא פלא"כ"ל מפלטים נמוזרים ומסך כשר. אלא שיש בו רישומא עב ובכמן המבואר סי' תרל"ח סעיף

עטרת זקנים

(פרק קמא דעירובין): *אבל פחם אינו מועט כו'. ומעמות בכל הספרים דבתבו אלא בטלו בפי' אף על גב דאנו יודעין דאין עתיד לפנותו אלא עפר פחם לא הוי ביטול וכ"פ הרא"ש ורמב"ם פ"ד מהלכות סוכה וכ"כ ר"י כ"ח ח"ל וכ"כ רא"פ וכ"מ מדברי כ"י ובן מוכח בגמרא:

נתיב חיים

תרלג מ"א ס"ק ב' (ס) מ"ש הולין. כ"כ עיין בספרי פ"ק דסוכה סימן ג' שבוכחתי שהרא"ש ס"ל דמקרקע בסוכה עד הסולין יש ד' אמות עכ"ש:

דגול מרבבה

*) מחבר וגלע"ד דאם בשלא דפמת בס מזרח לפון דרום ובנה אלאצטבא במקום מזרח דרום ויש מן אלאצטבא עד כותל לפון פחות מאלבע אמות בשר' כל האיצטבא וכן כל אותו רוח עד סוף המערב וכן אם יש לב ד' דפנות ובכ' איצטבא באמצע ויש לכל לד פחות מד"א כל הסוכה כשרה וכל זה אם יש באיצטבא עצמה שיעור סוכה כן נלע"ד ודו"ק:

יד אפרים

תרלג בט"ז ס"ק ב' נתלא לפי מאי דקי"ל כו' אפי' אם אותו מקלת הוא אמתה מרובה כו' ודאי שיש פלגתא בזה שאוספה ה"ל לבריא דאי הוי אמתה מרובה לא הוי מבארי אינך בתוס' עירובין ובתו' דסוכה ד"ש ד"ה דבא: מחבר סעיף ד' בתבן וביטלו ס"ז כו' משמע מבר"ן דאף בבדי של תבואה מהני ביטול כיון דלא בפי ביטול לעולם ופ"י לא ס"כ בשם הר"ן ודבריו נ"ע: שם אבל אתם אינו מיון הר"ן ודעת הריטב"א בעצר ואין עתיד לפנותו הוי מיעוט וכן דעת המחבר בהריטב"א אבל. דעת הוספת והרד"ש והר"ן ובור פוסקים דאפי' אין

חתם סופר

ושם מתבטל שפיר רק הואיל והיינו יכולים לחסיר הסכך הסול למעלה ולא יבא לידי ביטול וכן בכלאים. זה יליפינן מסנהדרין שהרי יכולים החולקים לסלק עצמן מן הדין וממילא לא יונמר הדין דבעינן תרי מנו תלתא וכה"נ ואשר אפ"ה מחוייבים ואסורים לסלק עצמן ויתבטל דעתם ברוב וה"נ דכוותיה וק"ל

שערי תשובה

המבשרים: בש"ע סעיף ו' על האצטבא וע' בדגול מרבבה בלא כג' דפנות מזרח לפון דרום ובנה אצטבא מתקלות מזרח דרום כו':

הגהות רע"א

על קלת מהפסול דופן עקומה והשאר הוי סכך פסול פחות מג' דמלערף להסלים שיעור סוכה. אבל אם מונח בג' ספחים סכך פסול באמצע הסוכה יל דפסול אם ן בסכך כשר לאחר שיעור סוכה כיון שכל שאם מקום בסכך הפסול ג"ע ב' נאשר מהסלונה. וא"כ לא סתרי הריטב' בלשון הש"ע ודו"ק ומלשון המחבר"ש שבמג"א סק"ל מהשבע דאפי' בפחות"ס לגר הרביעית בעי' שיעור סוכה מהסכך כשר לאחר

באר הגולה

עטמא דרבא שם דסוכה דירת עראי בעינן ג' מסקנא הגמ' שם ג' ד שם דף ז' ה מימרא שם י' ו שם בגמ' ג' ד' ז שם ד' ח שם כרבנן מאבה פש"ו דאהלות פרי"ף ורא"ם שם והרמב"ם פ"ד ט שם י עור בשם רש"י אלאה בסכים אבין הרא"ש וכ"כ הרמב"ם. כ שם בגמ' ל בפירש"י שם וכ"כ רא"ם מ שם בגמרא כ בדבא שם דלא אחרינן גוד אסיק מחיצתא דבעינן מחילות הכיכרות ם מאבה שם ריש סוכה ע שם בגמרא ד' פ מימרא שם י' ל

דגול מרבבה

*) מחבר וגלע"ד דאם בשלא דפמת בס מזרח לפון דרום ובנה אצטבא במקום מזרח דרום ויש מן אצטבא עד כותל לפון פחות מאלבע אמות בשר' כל האיצטבא וכן כל אותו רוח עד סוף המערב וכן אם יש לב ד' דפנות ובכ' איצטבא באמצע ויש לכל לד פחות מד"א כל הסוכה כשרה וכל זה אם יש באיצטבא עצמה שיעור סוכה כן נלע"ד ודו"ק:

יד אפרים

תרלג בט"ז ס"ק ב' נתלא לפי מאי דקי"ל כו' אפי' אם אותו מקלת הוא אמתה מרובה כו' ודאי שיש פלגתא בזה שאוספה ה"ל לבריא דאי הוי אמתה מרובה לא הוי מבארי אינך בתוס' עירובין ובתו' דסוכה ד"ש ד"ה דבא: מחבר סעיף ד' בתבן וביטלו ס"ז כו' משמע מבר"ן דאף בבדי של תבואה מהני ביטול כיון דלא בפי ביטול לעולם ופ"י לא ס"כ בשם הר"ן ודבריו נ"ע: שם אבל אתם אינו מיון הר"ן ודעת הריטב"א בעצר ואין עתיד לפנותו הוי מיעוט וכן דעת המחבר בהריטב"א אבל. דעת הוספת והרד"ש והר"ן ובור פוסקים דאפי' אין

חתם סופר

ושם מתבטל שפיר רק הואיל והיינו יכולים לחסיר הסכך הסול למעלה ולא יבא לידי ביטול וכן בכלאים. זה ילפינן מסנהדרין שהרי יכולים החולקים לסלק עצמן מן הדין וממילא לא יונמר הדין דבעינן תרי מנו תלתא וכה"נ ואשר אפ"ה מחוייבים ואסורים לסלק עצמן ויתבטל דעתם ברוב וה"נ דכוותיה וק"ל

עטרת זקנים

(פרק קמא דעירובין): *אבל פחם אינו מועט כו'. ומעמות בכל הספרים דבתבו אלא בטלו בפי' אף על גב דאנו יודעין דאין עתיד לפנותו אלא עפר פחם לא הוי ביטול וכ"פ הרא"ש ורמב"ם פ"ד מהלכות סוכה וכ"כ ר"י כ"ח ח"ל וכ"כ רא"פ וכ"מ מדברי כ"י ובן מוכח בגמרא:

נתיב חיים

תרלג מ"א ס"ק ב' (ס) מ"ש הולין. כ"כ עיין בספרי פ"ק דסוכה סימן ג' שבוכחתי שהרא"ש ס"ל דמקרקע בסוכה עד הסולין יש ד' אמות עיש:

דגול מרבבה

*) מחבר וגלע"ד דאם בשלא דפמת בס מזרח לפון דרום ובנה אצטבא במקום מזרח דרום ויש מן אצטבא עד כותל לפון פחות מאלבע אמות בשר' כל האיצטבא וכן כל אותו רוח עד סוף המערב וכן אם יש לב ד' דפנות ובכ' איצטבא באמצע ויש לכל לד פחות מד"א כל הסוכה כשרה וכל זה אם יש באיצטבא עצמה שיעור סוכה כן נלע"ד ודו"ק:

יד אפרים

תרלג בט"ז ס"ק ב' נתלא לפי מאי דקי"ל כו' אפי' אם אותו מקלת הוא אמתה מרובה כו' ודאי שיש פלגתא בזה שאוספה ה"ל לבריא דאי הוי אמתה מרובה לא הוי מבארי אינך בתוס' עירובין ובתו' דסוכה ד"ש ד"ה דבא: מחבר סעיף ד' בתבן וביטלו ס"ז כו' משמע מבר"ן דאף בבדי של תבואה מהני ביטול כיון דלא בפי ביטול לעולם ופ"י לא ס"כ בשם הר"ן ודבריו נ"ע: שם אבל אתם אינו מיון הר"ן ודעת הריטב"א בעצר ואין עתיד לפנותו הוי מיעוט וכן דעת המחבר בהריטב"א אבל. דעת הוספת והרד"ש והר"ן ובור פוסקים דאפי' אין

חתם סופר

ושם מתבטל שפיר רק הואיל והיינו יכולים לחסיר הסכך הסול למעלה ולא יבא לידי ביטול וכן בכלאים. זה ילפינן מסנהדרין שהרי יכולים החולקים לסלק עצמן מן הדין וממילא לא יונמר הדין דבעינן תרי מנו תלתא וכה"נ ואשר אפ"ה מחוייבים ואסורים לסלק עצמן ויתבטל דעתם ברוב וה"נ דכוותיה וק"ל

עטרת זקנים

(פרק קמא דעירובין): *אבל פחם אינו מועט כו'. ומעמות בכל הספרים דבתבו אלא בטלו בפי' אף על גב דאנו יודעין דאין עתיד לפנותו אלא עפר פחם לא הוי ביטול וכ"פ הרא"ש ורמב"ם פ"ד מהלכות סוכה וכ"כ ר"י כ"ח ח"ל וכ"כ רא"פ וכ"מ מדברי כ"י ובן מוכח בגמרא:

נתיב חיים

תרלג מ"א ס"ק ב' (ס) מ"ש הולין. כ"כ עיין בספרי פ"ק דסוכה סימן ג' שבוכחתי שהרא"ש ס"ל דמקרקע בסוכה עד הסולין יש ד' אמות עיש:

דגול מרבבה

*) מחבר וגלע"ד דאם בשלא דפמת בס מזרח לפון דרום ובנה אצטבא במקום מזרח דרום ויש מן אצטבא עד כותל לפון פחות מאלבע אמות בשר' כל האיצטבא וכן כל אותו רוח עד סוף המערב וכן אם יש לב ד' דפנות ובכ' איצטבא באמצע ויש לכל לד פחות מד"א כל הסוכה כשרה וכל זה אם יש באיצטבא עצמה שיעור סוכה כן נלע"ד ודו"ק:

יד אפרים

תרלג בט"ז ס"ק ב' נתלא לפי מאי דקי"ל כו' אפי' אם אותו מקלת הוא אמתה מרובה כו' ודאי שיש פלגתא בזה שאוספה ה"ל לבריא דאי הוי אמתה מרובה לא הוי מבארי אינך בתוס' עירובין ובתו' דסוכה ד"ש ד"ה דבא: מחבר סעיף ד' בתבן וביטלו ס"ז כו' משמע מבר"ן דאף בבדי של תבואה מהני ביטול כיון דלא בפי ביטול לעולם ופ"י לא ס"כ בשם הר"ן ודבריו נ"ע: שם אבל אתם אינו מיון הר"ן ודעת הריטב"א בעצר ואין עתיד לפנותו הוי מיעוט וכן דעת המחבר בהריטב"א אבל. דעת הוספת והרד"ש והר"ן ובור פוסקים דאפי' אין

חתם סופר

ושם מתבטל שפיר רק הואיל והיינו יכולים לחסיר הסכך הסול למעלה ולא יבא לידי ביטול וכן בכלאים. זה ילפינן מסנהדרין שהרי יכולים החולקים לסלק עצמן מן הדין וממילא לא יונמר הדין דבעינן תרי מנו תלתא וכה"נ ואשר אפ"ה מחוייבים ואסורים לסלק עצמן ויתבטל דעתם ברוב וה"נ דכוותיה וק"ל

תרל"ד * לסכיה עגולה כו'. ושיעור' כולו כ"ם טפחים ג' חוכשין דכל שפת גרגוע טפח וכ' חוכשין בהלכותה נהגלא ז"ם דהכך סוכה הן בהלכסון י"ם כי חוכשא וכל שבעיו טפח בכיקפו שלשה טפחים נהגלא דבר עגול שיש בו כ"ם טפחים ג' חוכשין יש בו כדי לרבע ז' על ז' (ב"י) פי' דלא חוש הסוכה עגול הסוכ' הוא אורוך כ"ם טפחים ג' חוכשים רבוע על סוכה הוה ז' על ז' ודבר פשוט הוא וכן כ' רבינו ירוחם בהלי"ו ליח ח"ל דהכו שיעור הענגול :

יד אפרים

עמיד לפנוחן לא הוי תיבוע : סעי' ט' אם מתחה הרוב' מגילת פסולה כו' לפי' בדיעבד אלא בדעת הקלת חכמים כ"כ הריטב"א :

רבושי שרד

כל"ל : מ"א סק"ח (°) תחת הדבקות ר"ל דנסק"ו כת' המ"ל הנסם הכיון בתיכא הכל בהקום אחד ובאן הא לא אמרינן אבדת אלא בדעת הקלת חכמים כ"כ הריטב"א :

רבושי שרד

כל"ל : מ"א סק"ח (°) תחת הדבקות ר"ל דנסק"ו כת' המ"ל הנסם הכיון בתיכא הכל בהקום אחד ובאן הא לא אמרינן אבדת אלא בדעת הקלת חכמים כ"כ הריטב"א :

יד אפרים

עמיד לפנוחן לא הוי תיבוע : סעי' ט' אם מתחה הרוב' מגילת פסולה כו' לפי' בדיעבד אלא בדעת הקלת חכמים כ"כ הריטב"א :

רבושי שרד

כל"ל : מ"א סק"ח (°) תחת הדבקות ר"ל דנסק"ו כת' המ"ל הנסם הכיון בתיכא הכל בהקום אחד ובאן הא לא אמרינן אבדת אלא בדעת הקלת חכמים כ"כ הריטב"א :

שערי תשובה

תרל"ד (א) שבעה . עכ"ם ועיין כפ"י שכתב לייסב דעת בתוספות כנוסם שלפניהו וכשיטת הכ"ם והכר"י כ' שמלא בתוספות

על קלף יהן כנוסמא שלפניהו ע"ם דגם הכ"ם גופיה כ' לכתמיר למעשה ע"ם ועי' בדבר שמואל סי' ת"ם אכ' גם כן אבן אמו מורין כהתמירין בהדיות אלו ולכן בתמיר בסוכה מרובה יותר על ל"מ ורחבה יותר על ט"ו אבל למעלה רבתי' מתעטים ופופלין אויר הסכך עד שלא יפאר בה אויר מגולה כ"א תחשבה שפחים ט"ם : (ג) ושלחנו עגב"ע ופ' בדבר שמואל שם אכ' סוכה של ו' על ו' שפחים ויש דופן שעוני' שפח גבוה עשרה שעליו מסדר שולחנו אין זה תשלים לשיעור ז' שפחים כמו אם היה סוכה ו' על ו' ושולחנו בתוך הבית אפ"ם שאוכל עליו ויושב בהוך סוכתו לא יצא ו"ח אבל"ם ואין מלערף שפח ה' משיעור הבלתן לשיעור הסוכה כו' וכ"כ בזה שבהוקן עוביו שפח אם לא בתקום שאותו הדופן והבאר שעליו כולו חזק וקבוע ולמעלה יש נגוה בארה שפחים מוכנים לבקל שחושבים קרקעית הסוכה מגיע עד ראש אותו הדופן ביון שיכול לסמוך בתסמרים כל יהיו ולישב על השלחן שיש למעלה מתנו בבאר סוכה שבולת חלל שבעה על שבעה בגובה עשרה ונם בזה לבי נוקפי קלה כו' ע"ש :

חכמת

סי' תרל"ד סעיף א' סוכה שאין בה ז' על ז' וכו'. נ"ב עיין בט"ז ובמג"א שהאריכו אם בעינן מרובע והח"ן בתשובה נמי ס"ל כן ועיין בחידושי לאו"ח סי' תרכ"א בחידושי לש"ס שם מ"ש דאייה לדבריהם בזה ודו"ק : (שם סעיף ד') מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ולא כתב לא יצא י"ח משמע דקס"ל כדעת התוס' בסוכה דף נ' שכתבו דלא קיימת מצות סוכה מימיך משמע מן התורה דאפילו מן התורה לא קיים מצות סוכה כדינו ולא כדעת הרן במשנה ו' דהוי רק מדרבנן ומה"ת קיים המצוה עיין בתויו"ט במשנה מקיר דין זה הביא ב' דיעות אלו ומהש"ע נראה כהתוס' דס"ל כהתוס' . והנה לדעתי צ"ע בין על הש"ע שפסק כן בין על התוס' עצמן שכתבו וז"ל דאיצטריך התם לאתויי היכי דב"ה מחמירי מדרבנן וב"ש מוקמי לה אדאורייתא ולא נזרו אם עשו כדברי ב"ש לא יצא י"ח אפילו מדאורייתא כראשכחן לב"ש היכי דיתוב אפומא דמסלתא דנזרו שמא ישמך אחר שלחנו וקאמר לא קיימת מצות סוכה מימיך דאפי' מדאורייתא לא קיים ומדב"ש נשמע לב"ה . וקי"ל מה ראיה מהתם הרי מצד הסברא ודאי אי אפשר לומר מה דמן התורה כשר רק מדרבנן לא מהני שלא יהיה יוצא בו ידי מצוה מן התורה ודאי אין השכל נותן כן . ולכך היה נראה דהיינו דוקא בסוכה ולב"ש דהנה ר"א ס"ל סוכה שאולה פסולה וכיון דר"א הוי שמותי

מחצית

ו' ז'. וס"כ בשלמא מון לסכיכא דר"ל מסיטים גמורים וסכך כשר אפ"נ דהוא למעל' מכ' מ"מ דין סכך כשר י"ל ומנו שכתב מ"ל לעיל סעיף קמן ס' בשם הרמ"ם לכן כידון משום פסל סיומא מ"ם. אבל הכא מון לסקק כיון דאיכו גבוה יו"ד לין.עליו שום מסיני כלל אין לו דין פסל היומא מ"ם : ואיכ ל"ע טולה דמומר ליכן מסם הדפוסים. ונ"כ מסמס פכל היומא מ"ם. אפ"נ דאין המסיטים נמהיים יו"ד : ומ"ה אם יעסל כי הוא עכין עצמו. ואמטוסיקן דין סדם דכמ"ש לעיל מנוחר כ"ם היכי דסקק בקרקע והשלימו ליו"ד ואמטוסיקן מ"ש דה"ה אם לא סקק בקרקע אלא שהי' סכך עב ונטל מן הסכך כשר למה' ונתרב אלל הסכה ונעשה נבוה יו"ד נ"כ כשר לדין דקי"ל דכה"נ כשר כסי' תרל"ה נאסרים ופ"ם נמ"ל בסמיקה קמן כ' : (ס"ק ט) נ"ם כו' דל"ל חופן כלל. אלא לדעת מ"ל בסמיקה קמן שלפני זה דמיקרי דופן. מ"מ לדעתי דופן מקומי לא נאמרי הל"מ לומר דופן מקומי כ"ל בדופן נמוך נבוה י"ד :

סי' תרל"ד (ס"ק ט) ז' על ז' כו' אבל רש"י דק' כ' מ"ב. אפ"ם אסיה אחוכה הרב' ואם יסתכנה לרטיות

מאלא בה מ"ם רטיות מיסי' כ"ל אפם על אפם. אמנם מיעוט ז' על ז' שם בו נ"ב מ"ם רטיות בשבן אפם על אפם. ולכ"ם בכתיב כ' שכתב שלריך להיות בו כדי לרבע כו' מעמי' שלריך מיסי' רבע של ז' על ז' בשבן הציעול. ולא מהני בתה שלאפשר לאחוך רטיות מן הציעול שיעלו מ"ם וכ"ל אפם על אפם : והכ"ם מסקק עצמו נמוך שכתב נ"כ לכתן זה נבי סכה עגילה ויש בה כדי לרבע ז' על ז' אבל ז' אמנם : ל' כי' זה לאיים הכ"ם לאי' ריש סכה לבמה לאמרלי הא דאליעי ר"י ורבנן בסכי אמנה לבמעל' מכ' אמה. דרבנן אפלי ור"י מכשיר. אליעי בכל נוחי כין שהיי' רחבה הרבי לו בציעור מעמלם. אלא דבר הוא אמר רב דל"ם אלא בסכי אמנה ד' לאמם אל ד"ם. אבל בגדול' יותר מזה מודו רבנן דבשרה ודב מן בר רבא אמר רב דל"ם אליעי רק בלי' מסקק אלא לאשו ולחוכו ולשלחנו. אבל בגדול' יותר מזה מודו רבנן דבשרה. ופריך הבש"ם מדמר' ס"ל ר"י לרבנן מעמי' בהלכי המלכ' אמנים' יושבת בסכה גבוה יותר מכ' וגם שבעה בריה יסבו עמה. ולא אמרו לה רבנן דבר ומיהו דאמה פטור' מ"מ ה"ל לרבנן לטומעם מעמם ז' בנים בשלמא לאמורלי דאליעי בכל נוחי כין בסכה גדולה ובין בקטנה אפיר אלא לא"ד דקא בסכה קטנה אליעי וכי דבכה אל אלכה לישב בסכה קטנה. ולי גדולה הוי הא מודו רבנן דבשרה ומלי דאי' מייתי ר"י לדבריו ומשמי' בסכה גדולה הי' לה לאחוך כי בתה אלא בסכה' גדולה הים' פטורה לגיטומים. דהיינו הכנה קטנים והיו נגוחים יותר מכ' ואלי מעמם לגיטומים יבבה בקיטומים. ובהא אליעי דרבנן סכרו דבנים בגדולי הי' יושבים. והיא שיבבה בקיטומים ואיפ' נגוה יותר מכ'. מה בכך הא אמה פטור' מן בסכ' ור"י כבר בנים אלגה הי' יושבים בקיטומים והיו בנים מיניים בסכה ואפ"ה לא אמרו לה דבר ס"ל לדיך לומר דלמעל' מכ' בשרה. והקשה רש"י דאמרי מיקרי לי' מן כ"ר דס"ל דל"ם אלא בתיה מסקק אלא כי לאשו ולחוכו ולשלחנו. אם כן אין ס"ל בנים בני דירה הי יושבים . ומי אפשר לישב ס' בני אדם בסבה שתיה מסקק אלא כי לאשו ולחוכו ולשלחנו של אדם ס', ועיין מי הנוס' דהים' אדוכ' כרבי ואיה רשבה שבעה אפשים ובניה בתוכו אחוך הי יושבים בגמ"ר. הרי אפילו איה רשבה שבע' אבל מקום כיון דהים' אדוכה הרב' בשרה. דאמשר לבשום מעמה מ"ם לטומם וכ"ל אפם מ"ם : דשום דס"ם. ובכתו שכתב הר"ן דמע"ל לי' טומם הנוסמפת שהים' אדוכה הרב' ר"ל יותר מז' אפשרה מר שיעלה אם אפשרה לרטיות יהי' בהן מ"ם לטומם וכ"ל אפם מ"ם. אבמי מיקרי אליך אפשר אבי' בני אדם לישב בסבה כו'. כיון דאכ"ם אינה מסקק בלידוק כ"ל בני לשו ולחוכו ולשלחנו של אדם לי' ולי

תרל"ד (א) שבעה . פיין כ"מ ומ"ל שהביאו בתוס' דף נ' מעמוד א' ד"ה לאו פירכא הוא וכו' דדלמא אדרבה טובא אבל לא הים רבי' ז"ם וכו' מ"ם מ"ל ואין רבי' אלא ז' מ"ם וק"ל. ועיין יד אהרן ובמ' ס"ל סי' קמ"ב. וכתב המ"ל ל"ל אפי' בסוכה גדולה הרבה ובמקום אחר ים קרן אחד משון לפנים אמין בו שבע' אסור ליבב שם כיון שהמקום אר לו לשבת שם ע"מ : (ג) ולרבנן. ושום סוכב כ"ם שפחים ב' מומחים שי' שבע' בל שבע' ב"י ועיין ס"ז ומגן אברהם : (ג) ושלחנו. ל"ל דאם מקצת שלחנו מומד בסוכה ומקצתו חוץ הבית אלא בזירין שמא ישמוך אחר שלחנו מאחר שמומד מקצת בסוכה ועוד דהא די בשלחן שבע"ם ע"ם ועיין מסוכת דב"ם סי' ר"ג ועיין יד אהרן :

שלמה

ופירשו המפורשים משום דהוי מתלמידי ב"ש אם כן מסתמא גם לב"ש ס"ל כן ואף אם אין הכרח לזה דכוכם ס"ל כן עכ"פ יש לומר דס"ל כר"א בהא ובפרט דהחכרת נותן כן דבלא"ה היאור יש כח ביד רבנן לבטל המצוה מן התורה שלא יהיה יוצא יי"ח מה"ת ובע"כ דס"ל סוכה שאולה פסולה . ולכך לדידהו דבעינן שיהיה הסוכה משלו ממש לכך שפיר יש כח ביד החכמים לעשות מתקנתם דאורייתא דהסקירה ממונו דזה בידם לעשות דהסקר ב"ד הסקר ואם כן לא הוי הסוכה שלו וניחו נמי דאינו נזול רק שאולה גם זה לא מהני לדידיה אבל בשאר מצות דל"ש חך עצה דהסקר ב"ד הסקר או אף בסוכה ניחו דקיי"ל בזה כב"ש דלא מהני ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית מ"מ כיון דקיי"ל דסוכה שאולה כשרה א"כ אף אם הסקירו ממונו עכ"פ לא נריעי משאילה אם כן מנ"ל בזה דלא יצא מן התורה דאיך יש כח ביד חז"ל לעשות מדבריהם דאורייתא היכי דליכא עסק ממון ואיך כתבו מרב"ש נשמע לב"ה מה ראיה היא זו הרי יש לומר דהתם ב"ש ס"ל דשאילה פסולה ומחמת הסקר ב"ד נגעו בה אבל בעלמא וודאי נחשב קיים מן התורה ומכ"ש על הש"ע דנראה מדיוק לשונו דס"ל כן צ"ע טובא כעת ודו"ק וע"ע מ"ש בסעיף של הש"ע וביאורו בחיבורי על א"ח משנת תר"ט דס"ו ע"ב בתשובה לק"ק מיקאלייב קנה מקומה בתלכות

פסח סי' תמ"ח מ"ש לבאר בזה על נכון בעזה"י ודו"ק :

השקל

טומחם שהים' אדוכה מאד ואם מסתכנה יבלה יותר ממ"ם רטיות של ספם מ"ם. ולכן הי' אפשר שבים אלגה הי יושבים. מ"מ מי דסקם שלא הים' ואמנה ז"ם אפי' הים' ראכ' ז"ם מ"מ אפשר שהים' אדוכה הרב' כיון דבלא"ה ל"ל הים' מסוקמה יותר מז' על ז'. אפ"כ ל"ל הנרמא ולא הים' ראכה אלא שבע' ספפים ואי"כ אפיר ל"ל הים' אדוכה הרבי' אבל אם אינה אדוכה הרב' ספפים ורבנן ור' יוד' כל"ל. ר"ל דאם מייבי בראכה ז"ם ולא שיטי המוס' ובאמנו דלא הים' ראכה ז'. כיון דבלא"ה מ"כ ל"ל שהים' מסוקמה יותר מעיעור ז' על ז' מרובע בעינן וזה מבואר בדברי המו' רים סוכה דף נ' על סוכה של הילי המלכה שהית' גבוה יותר מכ' אמה ומביא ראיה ר' יהודה מזה שבשר למעלה מכ' ומ"כ לא היתה גדולה מעיעור סוכה והיינו ז' על ז' דאם היתה גדולה' אפי' רבנן מודי דבשרה למעלה מעשרים לרב מון משום רב אלא מ"כ דהיתה קטנה רק ז' על ז' ואפ"ה בשרה למעלה מכ' זו היא ראיה של ר"י שם נגד רבנן.והקש' רש"י דהא אמרו שיבבה שם עם ז' בנים והיאך יוכלו לישב ז' בנים בז' ספפים וכתבו התוספות לתרץ

זה וז"ל לאו פירכא היא דדילמא אדוכ' סוכה אבל לא היתה רחבה ז"ם ובניה באותו אורך היו יושבים אכ"ל לפי זה ל"ל דמה שנחסר מן הרוחב נתמלא באורך ובקהבל לא היה רק מ"ם ספפים כמ"ם ומזה כת' מו"ח ז"ל שמשמע מדבריהם שא"ל להיות ז' על ז' במרובע אלא שלריך שיהי' באופן שתוכל להתוך ממכ' רלופות של ז' על ז' דהייט מ"ם רלופות כל מ' ספפ על ספפ וכ"ל דמי כמו שלפניו שאין ברחבה ז' ספפים היאך מיתרלא קושיא של רש"י דהא אכ"ם לא היה רק שיעור ז' על ז' והיאך היו יושבים שם ז' בנים ומה יתרון יש במ"ם ספפים אלא במרובע ממה שיש מ"ם ספפים במרובע ואם נפיש אדוכה שבבתו התו' הייטו (°)יותר מעיעור הרבה מאוד א"כ מי הכריחם לתוס' לומר שלא היו שם רחב ז' ספפים מי ביקש זאת מידם הא ראייתו של רבי יהודה הוא שפיר אפי' בדוחב ז"ם ואחוך אפי' מאה דהא לרבנן פסול' באין שם רוחב יותר מז' וסוכה זו היתה רק ז"ם והיתה כשרה ותוס' למה בתבו לשון אבל לא היתה רחבה ז' דמשמע שהוא פשוט והיה להם לכתוב דמיירי שלא היתה רחבה ז' אלא ברור שכ"ל בתו' אבל לא היתה רחבה רק ז"ם כו' וכוונתם בחמת כמ"ם שהיתה אדוכה אפי' ק' אלא שלא היתה רחבה רק ז"ם ובזה פסלי רבנן והבית ראיה ר' יהודה דבכשירו חכמים בסוכה כזו כ"ל פשוט ומ"כ אדרבה מכאן ראיה ברור שריך שבעה אלא שבעה בגד אחד דהייטו באורך אבל ברוחב היה שיעור סוכה לחוד דהייטו ז' וה"ק התוס' הא ד"ל שהיה יותר מהשיעור זהו באורך אבל ברוחב אין אנו מריכין להוסיף על השיעור כי לא היה רק שבעה ספפים כנ"ל פשוט ובסמוך יתבאר עוד שכן מוכח בגמרא מדברי ר' יוחנן : (ב) לריך שיהא בה כדי לרבע כו' - פירש כ"י דהייט שיהא בה היקף כ"ם ספפים וב' מומחים.ופעמו כ"ל דהא בפיק שיעור ז' על ז' במרובע כמ"ם (°)ובכל מרובע ים מלבסון דהייטו שני

מקום דירה קבע דהא קי"ל דא"ל אלא דשמיים שמא יתפוך ואי"כ כיון דהלבה בכ"ם בסוכה ובפ"ח: ס"ד מי כרי . שם ג' ל' דנתרתי פליגי ופסק שם בכ"ם ותפ"ג דתוקיים לבו אחיי כשיעה נ"ל דלים כאחיי דעמיה דב"ש

באר היטב

(י) כשרה.דהייטו בתוך הסקק ולא אולה לו עפ"ז ומ"ל : (יא) פסולי . ולא אמרינן דופן מקומה ולא מקרי דופן בלל כיון שאינו גבוה יו"ד :

תרל"ד (ל) שבעה. עיין מ"ז ומ"ל שהביאו בתוס' דף נ' מעמוד א' ד"ה לאו פירכא היא וכו' דדלמא אדרבה טובא אבל לא הים רבי' ז"ם ומה"ם מהיתה גבוה עשרים ואמה' לא אמרינן גם כאן כן דהחלק המולה לה הוה כפסל היולא מן הסוכה כדלעיל וכן הקשה כ"י ומה"ם לא זכרו כאן דהכשר דוקא בתוך החקק ובאמת לק"מ דשאני הכא כיון שהפסול מסוס דירה ברוחה אמרי' אפ"ם ירלה ליסב שם כאותו חלק בודאי יצא תיכף מסם וכמו דאמרי' בסי' תרכ"ט סי"ד לענין סכך שריחו רב ס"ל כאן כיון שלר לו שהמקו'ופ"כ אינו מועיל כאן הכשר החקק לחולה לו : (יב) ויש ביניהם כו' . ולא אמרי' כאן דופן עקומה דלא אמרי'ד"ע אלא בשם כבר דופן אלא שיש בו פסול מסא"כ. כאן שאין גבוה עשרה ואין שמו דופן אלא שפ"י העיקוס אתה רולה לעשותו דופן הא לא אמרינן :

תרלד (א) ז' על ז' כו' . נרא'

דדוקא כאופן זה ממש דהיינו מרובע ז' על ז' אבל אם לא (°) היתה מרובעת כן אלא ברוחב פחות מז' טפחים ובאורך יותר מז"ט פסול' אע"פ שאתה תוכל לעשות מתנו רלופות כשיעור ז' על ז' דהיינו שמרובע ז' על ז' ים בה מ"ע מלקים כל חלק טפח על טפח וזה אתה יכול לעשות ברוחב ו' (°) ואורך ח' דאל"כ ה"ל לחכמים לתת עכ"פ שיעור לרוחב (°) דהא ודאי כל שאין ברחבה רק טפח א' ובאורכה ג"ע פשיעה דאין זה רחוי לדירה ופסול ומ"כ לא ידענא אימתי יהיה כשר כאיזה שיעור אלא ברור ופשוט דז' על ז' מרובע בעינן וזה מבואר בדברי התו' ריש סוכה דף נ' על סוכה של הילי המלכה שהית' גבוה יותר מכ' אמה ומביא ראיה ר' יהודה מזה שבשר למעלה מכ' וע"כ לא היתה גדולה מעיעור סוכה והיינו ז' על ז' דאם היתה גדולי' אפי' רבנן מודי דבשרה למעלה מעשרים לרב אבל משום רב אלא ע"כ דהיתה קטנה רק ז' על ז' ואפ"ה בשרה למעלה מכ' זו היא ראיה של ר"י שם נגד רבנן.והקש' רש"י דהא אמרו שיבבה שם עם ז' בנים והיאך יוכלו לישב ז' בנים בז' טפחים וכתבו התוספות לתרץ

באורך ובקהבל לא היה רק מ"ע טפחים כמ"ם ומזה כת' מו"ח ז"ל שמשמע מדבריהם שא"ל להיות ז' על ז' במרובע אלא שלריך שיהי' באופן שתוכל להתוך ממכ' רלופות של ז' על ז' דהייטו מ"ע רלופות כל מ' טפח על טפח וכ"ל דמי כמו שלפניו שאין ברחבה ז' טפחים היאך מיתרלא קושיא של רש"י דהא אכ"ם לא היה רק שיעור ז' על ז' והיאך היו יושבים שם ז' בנים ומה יתרון יש במ"ע טפחים אלא במרובע ממה שיש מ"ע טפחים במרובע ואם נפיש אדוכה שבבתו התו' הייטו (°)יותר מעיעור הרבה מאוד א"כ מי הכריחם לתוס' לומר שלא היו שם רחב ז' טפחים מי ביקש זאת מידם הא ראייתו של רבי יהודה הוא שפיר אפי' ברוחב ז"ם ואחוך אפי' מאה דהא לרבנן פסול' באין שם רוחב יותר מז' וסוכה זו היתה רק ז"ם והיתה כשרה ותוס' למה בתבו לשון אבל לא היתה רחבה ז' דמשמע שהוא פשוט והיה להם לכתוב דמיירי שלא היתה רחבה ז' אלא ברור שכ"ל בתו' אבל לא היתה רחבה רק ז"ם כו' וכוונתם בחמת כמ"ם שהיתה אדוכה אפי' ק' אלא שלא היתה רחבה רק ז"ם ובזה פסלי רבנן והבית ראיה ר' יהודה דבכשירו חכמים בסוכה כזו כ"ל פשוט וא"כ אדרבה מכאן ראיה ברור שריך שבעה אלא שבעה בגד אחד דהייטו באורך אבל ברוחב היה שיעור סוכה לחוד דהייטו ז' וה"ק התוס' הא ד"ל שהיה יותר מהשיעור זהו באורך אבל ברוחב אין אנו מריכין להוסיף על השיעור כי לא היה רק שבעה טפחים כנ"ל פשוט ובסמוך יתבאר עוד שכן מוכח בגמרא מדברי ר' יוחנן : (ב) לריך שיהא בה כדי לרבע כו' - פירש כ"י דהייטו שיהא בה היקף כ"ם טפחים וב' מומחים.ופעמו כ"ל דהא בפיק שיעור ז' על ז' במרובע כמ"ם (°)ובכל מרובע ים מלבסון דהייטו שני

באר היטב

(י) כשרה.דהייטו בתוך הסקק ולא אולה לו עפ"ז ומ"ל : (יא) פסולי . ולא אמרינן דופן עקומה ולא מקרי דופן בלל כיון שאינו גבוה יו"ד :

תרל"ד (ל) שבעה. עיין מ"ז ומ"ל שהביאו בתוס' דף נ' מעמוד א' ד"ה לאו פירכא היא וכו' דדלמא אדרבה טובא אבל לא הים רבי' ז"ם ומה"ם מהיתה גבוה עשרים ואמה' לא אמרינן גם כאן כן דהחלק המולה לה הוה כפסל היולא מן הסוכה כדלעיל וכן הקשה כ"י ומה"ם לא זכרו כאן דהכשר דוקא בתוך החקק ובאמת לק"מ דשאני הכא כיון שהפסול מסוס דירה ברוחה אמרי' אפ"ם ירלה ליסב שם כאותו חלק בודאי יצא תיכף מסם וכמו דאמרי' בסי' תרכ"ט סי"ד לענין סכך שריחו רב ס"ל כאן כיון שלר לו שהמקו'ופ"כ אינו מועיל כאן הכשר החקק לחולה לו : (יב) ויש ביניהם כו' . ולא אמרי' כאן דופן עקומה דלא אמרי'ד"ע אלא בשם כבר דופן אלא שיש בו פסול מסא"כ. כאן שאין גבוה עשרה ואין שמו דופן אלא שפ"י העיקוס אתה רולה לעשותו דופן הא לא אמרינן :

תרלד (א) ז' על ז' כו' . נרא'

דדוקא כאופן זה ממש דהיינו מרובע ז' על ז' אבל אם לא (°) היתה מרובעת כן אלא ברוחב פחות מז' טפחים ובאורך יותר מז"ט פסול' אע"פ שאתה תוכל לעשות מתנו רלופות כשיעור ז' על ז' דהייטו שמרובע ז' על ז' ים בה מ"ע מלקים כל חלק טפח על טפח וזה אתה יכול לעשות ברוחב ו' (°) ואורך ח' דאל"כ ה"ל לחכמים לתת עכ"פ שיעור לרוחב (°) דהא ודאי כל שאין ברחבה רק טפח א' ובאורכה ג"ע פשיעה דאין זה רחוי לדירה ופסול ומ"כ לא ידענא אימתי יהיה כשר כאיזה שיעור אלא ברור ופשוט דז' על ז' מרובע בעינן וזה מבואר בדברי התו' ריש סוכה דף נ' על סוכה של הילי המלכה שהית' גבוה יותר מכ' אמה ומביא ראיה ר' יהודה מזה שבשר למעלה מכ' ופ"כ לא היתה גדולה מעיעור סוכה והיינו ז' על ז' דאם היתה גדולי' אפי' רבנן מודי דבשרה למעלה מעשרים לרב אבל משום רב אלא ע"כ דהיתה קטנה רק ז' על ז' ואפ"ה בשרה למעלה מכ' זו היא ראיה של ר"י שם נגד רבנן.והקש' רש"י דהא אמרו שיבבה שם עם ז' בנים והיאך יוכלו לישב ז' בנים בז' טפחים וכתבו התוספות לתרץ

באורך ובקהבל לא היה רק מ"ע טפחים כמ"ם ומזה כת' מו"ח ז"ל שמשמע מדבריהם שא"ל להיות ז' על ז' במרובע אלא שלריך שיהי' באופן שתוכל להתוך ממכ' רלופות של ז' על ז' דהייטו מ"ע רלופות כל מ' טפח על טפח וכ"ל דמי כמו שלפניו שאין ברחבה ז' טפחים היאך מיתרלא קושיא של רש"י דהא אכ"ם לא היה רק שיעור ז' על ז' והיאך היו יושבים שם ז' בנים ומה יתרון יש במ"ע טפחים אלא במרובע ממה שיש מ"ע טפחים במרובע ואם נפיש אדוכה שבבתו התו' הייטו (°)יותר מעיעור הרבה מאוד א"כ מי הכריחם לתוס' לומר שלא היו שם רחב ז' טפחים מי ביקש זאת מידם הא ראייתו של רבי יהודה הוא שפיר אפי' ברוחב ז"ם ואחוך אפי' מאה דהא לרבנן פסול' באין שם רוחב יותר מז' וסוכה זו היתה רק ז"ם והיתה כשרה ותוס' למה בתבו לשון אבל לא היתה רחבה ז' דמשמע שהוא פשוט והיה להם לכתוב דמיירי שלא היתה רחבה ז' אלא ברור שכ"ל בתו' אבל לא היתה רחבה רק ז"ם כו' וכוונתם בחמת כמ"ם שהיתה אדוכה אפי' ק' אלא שלא היתה רחבה רק ז"ם ובזה פסלי רבנן והבית ראיה ר' יהודה דבכשירו חכמים בסוכה כזו כ"ל פשוט וא"כ אדרבה מכאן ראיה ברור שריך שבעה אלא שבעה בגד אחד דהייטו באורך אבל ברוחב היה שיעור סוכה לחוד דהייטו ז' וה"ק התוס' הא ד"ל שהיה יותר מהשיעור זהו באורך אבל ברוחב אין אנו מריכין להוסיף על השיעור כי לא היה רק שבעה טפחים כנ"ל פשוט ובסמוך יתבאר עוד שכן מוכח בגמרא מדברי ר' יוחנן : (ב) לריך שיהא בה כדי לרבע כו' - פירש כ"י דהייטו שיהא בה היקף כ"ם טפחים וב' מומחים.ופעמו כ"ל דהא בפיק שיעור ז' על ז' במרובע כמ"ם (°)ובכל מרובע ים מלבסון דהייטו שני

שערי תשובה

תרל"ד (ל) שבעה . עכ"ם ועיין כפ"י שכתב לייסב דעת בתוספות כנוסם שלפניהו וכשיטת הכ"ם והכר"י כ' שמלא בתוספות

על קלף יהן כנוסמא שלפניהו ע"ם דגם הכ"ם גופיה כ' לכתמיר למעשה ע"ם ועי' בדבר שמואל סי' ת"ם אכ' גם כן אבן אמו מורין כהתמירין בהדיות אלו ולכן בתמיר בסוכה מרובה יותר על ל"מ ורחבה יותר על ט"ו אבל למעלה רבתי' מתעטים ופופלין אויר הסכך עד שלא יפאר בה אויר מגולה כ"א תחשבה שפחים ט"ם : (ג) ושלחנו עגב"ע ופ' בדבר שמואל שם אכ' סוכה של ו' על ו' שפחים ויש דופן שעוני' שפח גבוה עשרה שעליו מסדר שולחנו אין זה תשלים לשיעור ז' שפחים כמו אם היה סוכה ו' על ו' ושולחנו בתוך הבית אפ"ם שאוכל עליו ויושב בהוך סוכתו לא יצא ו"ח אבל"ם ואין מלערף שפח ה' משיעור הבלתן לשיעור הסוכה כו' וכ"כ בזה שבהוקן עוביו שפח אם לא בתקום שאותו הדופן והבאר שעליו כולו חזק וקבוע ולמעלה יש נגוה בארה שפחים מוכנים לבקל שחושבים קרקעית הסוכה מגיע עד ראש אותו הדופן ביון שיכול לסמוך בתסמרים כל יהיו ולישב על השלחן שיש למעלה מתנו בבאר סוכה שבולת חלל שבעה על שבעה בגובה עשרה ונם בזה לבי נוקפי קלה כו' ע"ש :

חכמת

סי' תרל"ד סעיף א' סוכה שאין בה ז' על ז' וכו'. נ"ב עיין בט"ז ובמג"א שהאריכו אם בעינן מרובע והח"ן בתשובה נמי ס"ל כן ועיין בחידושי לאו"ח סי' תרכ"א בחידושי לש"ס שם מ"ש דאייה לדבריהם בזה ודו"ק : (שם סעיף ד') מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ולא כתב לא יצא י"ח משמע דקס"ל כדעת התוס' בסוכה דף נ' שכתבו דלא קיימת מצות סוכה מימיך משמע מן התורה דאפילו מן התורה לא קיים מצות סוכה כדינו ולא כדעת הרן במשנה ו' דהוי רק מדרבנן ומה"ת קיים המצוה עיין בתויו"ט במשנה מקיר דין זה הביא ב' דיעות אלו ומהש"ע נראה כהתוס' דס"ל כהתוס' . והנה לדעתי צ"ע בין על הש"ע שפסק כן בין על התוס' עצמן שכתבו וז"ל דאיצטריך התם לאתויי היכי דב"ה מחמירי מדרבנן וב"ש מוקמי לה אדאורייתא ולא נזרו אם עשו כדברי ב"ש לא יצא י"ח אפילו מדאורייתא כראשכחן לב"ש היכי דיתוב אפומא דמסלתא דנזרו שמא ישמך אחר שלחנו וקאמר לא קיימת מצות סוכה מימיך דאפי' מדאורייתא לא קיים ומדב"ש נשמע לב"ה . וקי"ל מה ראיה מהתם הרי מצד הסברא ודאי אי אפשר לומר מה דמן התורה כשר רק מדרבנן לא מהני שלא יהיה יוצא בו ידי מצוה מן התורה ודאי אין השכל נותן כן . ולכך היה נראה דהיינו דוקא בסוכה ולב"ש דהנה ר"א ס"ל סוכה שאולה פסולה וכיון דר"א הוי שמותי

מחצית

ו' ז'. וס"כ בשלמא מון לסכיכא דר"ל מסיטים גמורים וסכך כשר אפ"נ דהוא למעל' מכ' מ"מ דין סכך כשר י"ל ומנו שכתב מ"ל לעיל סעיף קמן ס' בשם הרמ"ם לכן כידון משום פסל סיומא מ"ם. אבל הכא מון לסקק כיון דאיכו גבוה יו"ד לין.עליו שום מסיני כלל אין לו דין פסל היומא מ"ם : ואיכ ל"ע טולה דמומר ליכן מסם הדפוסים. ונ"כ מסמס פכל היומא מ"ם. אפ"נ דאין המסיטים נמהיים יו"ד : ומ"ה אם יעסל כי הוא עכין עצמו. ואמטוסיקן דין סדם דכמ"ש לעיל מנוחר כ"ם היכי דסקק בקרקע והשלימו ליו"ד ואמטוסיקן מ"ש דה"ה אם לא סקק בקרקע אלא שהי' סכך עב ונטל מן הסכך כשר למה' ונתרב אלל הסכה ונעשה נבוה יו"ד נ"כ כשר לדין דקי"ל דכה"נ כשר כסי' תרל"ה נאסרים ופ"ם נמ"ל בסמיקה קמן כ' : (ס"ק ט) נ"ם כו' דל"ל חופן כלל. אלא לדעת מ"ל בסמיקה קמן שלפני זה דמיקרי דופן. מ"מ לדעתי דופן מקומי לא נאמרי הל"מ לומר דופן מקומי כ"ל בדופן נמוך נבוה י"ד :

סי' תרל"ד (ס"ק ט) ז' על ז' כו' אבל רש"י דק' כ' מ"ב. אפ"ם אסיה אחוכה הרב' ואם יסתכנה לרטיות

מאלא בה מ"ם רטיות מיסי' כ"ל אפם על אפם. אמנם מיעוט ז' על ז' שם בו נ"ב מ"ם רטיות בשבן אפם על אפם. ולכ"ם בכתיב כ' שכתב שלריך להיות בו כדי לרבע כו' מעמי' שלריך מיסי' רבע של ז' על ז' בשבן הציעול. ולא מהני בתה שלאפשר לאחוך רטיות מן הציעול שיעלו מ"ם וכ"ל אפם על אפם : והכ"ם מסקק עצמו נמוך שכתב נ"כ לכתן זה נבי סכה עגילה ויש בה כדי לרבע ז' על ז' אבל ז' : וכ"כ הסוס: דק' נ' כי' זה לאיים הכ"ם לאי' ריש סכה לבמה לאמרלי הא דאליעי ר"י ורבנן בסכי אמנה לבמעל' מכ' אמה. דרבנן אפלי ור"י מכשיר. אליעי בכל נוחי כין שהיי' רחבה הרבי' לו בציעור מעמלם. אלא דבר הוא אמר רב דל"ם אלא בסכי אמנה ד' לאמם אל ד"ם. אבל בגדול' יותר מזה מודו רבנן דבשרה ודב מן בר רבא אמר רב דל"ם אליעי רק בלי' מסקק אלא לאשו ולחוכו ולשלחנו. אבל בגדול' יותר מזה מודו רבנן דבשרה. ופריך הבש"ם מדמר' ס"ל ר"י לרבנן מעמי' בהלכי המלכ' אמנים' יושבת בסכה גבוה יותר מכ' וגם שבעה בריה יסבו עמה. ולא אמרו לה רבנן דבר ומיהו דאמה פטור' מ"מ ה"ל לרבנן לטומעם מעמם ז' בנים בשלמא לאמורלי דאליעי בכל נוחי כין בסכה גדולה ובין בקטנה אפיר אלא לא"ד דקא בסכה קטנה אליעי וכי דבכה אל אלכה לישב בסכה קטנה. ולי גדולה הוי הא מודו רבנן דבשרה ומלי דאי' מייתי ר"י לדבריו ומשמי' בסכה גדולה הי' לה לאחוך כי בתה אלא בסכה' גדולה ה

מלקים יותר מן הקו הפשוט כל"ל בפינול כי בפינול אין שם מלכסון רק
קו הפשוט שבפינול צריך שיהי' בו כמו קו המלכסון שבמרובע והכי ממרי'
בהדיא בגמ' דף ח' לר"י דס"ל שיעור סוכה ד' על ד' במרובע דבפי' בפינול
כשיעור קו מלכסון של מרובע ה"נ לדידן דשיעור סוכה בז"ט על ז"ט צריך
שיהיה בקו הפינול קו מלכסון של
מרובע שהוא י"ט פחות חומש כי המלכסון
יותר מהפשוט כ' חומשים וכיון שקו
הפינול הוא י"ט פחות חומש ממילא
הסיקף סביב הפינול הוא ג"פ כשיעור זה
דכל שיש ברוחב טפח יש בהקיפו ג'.
ופ"כ צריך שיהיה בהיקף כאן ל' טפחים
פחות מג' חומשים וכזה חוכל לעשות בו
ריבוע ז' על ז'. אבל אם אין קו הפינול
י"ט פחות חומש אלא פחות מזה אף אם
הוא שתוכל לחתוך אותו לחלקים ויהי' שם
מ"מ חלקים טפח על טפח דהיינו בקו של
הפינול שהוא מ"מ ושמיני' טפח והסיקף הוא
כ"ד טפחים שאז יש שם גם כן מ"מ חלקים
כל אחד טפח על טפח כמ"ש מו"ר ז"ל בזה. מ"מ לא יהיו ברבוע בחמצע הפינול כראוי ז' על ז' ואנו בפינו דוקא מרובעות מצד עיקר הדין: והנה נפתיק דברי
כ"י כ"ד סי' רפ"ו וז"ל וכתב הרא"ש בס' שבכל הספרים אין כתוב אלא בית שאין בו ד"א פטור ממזוזה רב אלפס גרס שאין בו ד"א על ד"א דמסתבר
דלא חזי לדיר' בעניין אחר ולא כרמב"ם שכ' שאם היה לרבו יותר על רחבו שוליא ויש בו ד"א על ד"א חייב במזוזה דד"א על ד"א בפינו לכל המהו דקא
חשיב בברייתא פרק קמא דסוכה עכ"ל. וז"ל הרמב"ם אם יש בו כדי לרבע ד' על ד' בשוה אע"פ שהוא פגול או בעל ס' זוית ואין ל"ל שאם היה ארבו
יותר על רחבו הוא"ל ויש בו כדי לרבע ד' על ד' חייב במזוזה ולענין הלכ' נקפי' כרמב"ם דהא לא פליג עלי' אלא הרא"ש ולישנא דד"א על ד"א שלמד
ממנו הרא"ש אינו מוכרח דכל שיש בו כדי לרבע ד' על ד' בכלל ד' על ד' הוא דכל שיש בו לרבע כן רוחו הוא לדידה ע"כ לשון כ"י כ"ד. משמע
מדברי כ"י שהוא מפרש דלדעת הרמב"ם שם שא"ל ד' על ד' בריבוע לענין מזוזה אלא כיון שיש בו כ"כ שאוכל לעבות ממנו ריבוע שיהיה בו ד' על ד'
וכ"מ שהביא רבינו הטור שם שכתב וז"ל וכתב הרמב"ם שיש בו לרבע ד' על ד' אע"פ שהוא פגול כו' וא"א הרא"ש ז"ל כתב שאינו חייב
אלא א"כ הוא מרובע ד' על ד' עכ"ל. ותמהתי הרב' על כשות שיש שרתיתי לרבותינו בזה היאך הבינו הרא"ש והאחריו הטור וכ"י מדברי
הרמב"ם שא"ל שיהיה ד' ברוחב וד' באורך דאם כן מ"ש מסוכ' כאן דבפיק ריבוע ממש כמ"ש מדברי כ"י עצמו כאן שנתן שיעור כ"ט טפחים כמ"ש ותו
מאי בשוה דנקט רמב"ם שהוא אלא לאורך לפי הבנתם ותו למה כתב רמב"ם ואל"ל שאם היה ארבו כו' מאי פשיטותיה דזה פשי מדקמתי והדבר ברור
שגם הרמב"ם ס"ל דבפינו דוקא בריבוע ממש ד' על ד' לענין מזוזה והיינו דנקט לשון בשוה וזהר שלא יביאו מדבריו דלא בפינו ריבוע ממש אלא שיש בו בפינול
כל כך שתוכל לערב ולעשות ריבוע אלא דוקא בפינו שיהיה בפינול בחמת רבוע ד' על ד' כלי לירוף אלא שלא תקשה דא"כ פשיטא דחייב במזוזה לכאי
כתב אפ"ש שאין לו זוית ולאשוקי מדעת אחרים דבגמרא פ"ק דסוכה דס"ל דבעולה פסולה בסוכה כיון שאין לה זוית אפ"ש שיש בה רבוע בשיעור קמ"ל
דלא קיי"ל כן אלא שיש בה רבוע ממש בשוה לא איכפת לן בזוית וכך הם דברי הרמב"ם גם כלן בסוכה וז"ל סוכה פגולה אם יש בהקיפה כדי
לרבע ז' על ז' אע"פ שאין לה זוית כשרה הרי שלא זכר הרבותא רק לענין שאין לה זוית משמע לבל אע"פ יש בה שיעור הארוך ורוחב ברבוע ממש
דאל"כ היה לו לכתוב רבותא עפי' דהיינו אע"פ שאין בארוכה או ברוחבה ז' אלא פשוט דז' על ז' ממש ברבוע [כפי'] ואין כאן רבותא אלא אגב הזוית
לאשוקי מאחרים שזכרו וכך היא כוונתו כמזוזה דומה איקר הרבוע כפי' ד' על ד' אלא שהרבותא אגב הזוית וז"ש ואל"ל שאם היה ארבו יותר כו' פי'
שיש שם אורך ה' אמות ורוחב ד"א ממילא יש ע"פ ברבוע ממש ד' על ד' אלא שיתוסף בחלק האורך יותר על הרבוע ומכח זה הוא בכללו אינו מרובע
לר"ת קשה מאי קמ"ל ונראה דהיא נוסח קמ"ל לר"ת דיש (°) כאן פשוט בסוכות אלו משום שהם עשויים לבנן ממטר ומ"ם הם עושים אותה ומזה
ללמוד דיש פשוט בסוכה להבן ממטר דהא אין כאן פשוט אלא משום זה: (ב) הוי תעשה ולמ"ש.וק' לפי"ת דפוסל בארן המטר יכול לירד והלא (°) בגדים
אין המטר יכול לירד וי"ל דהפשוט משום מטר אינו אלא מדרבנן שלא יהא כאן בית וכאן הוא (°) פשוט מן התורה והא דכשר בית בגדים אבל פשוט
תחל' כדאי' אח"כ אפשאין המטר יכול לירד כ"ל דלא אסרו מדרבנן באין המטר יורד אלא בבית דלא הוא דומה לבית כלל ע"כ אין פוסל
אפי' מדרבנן בשאין המטר יכול לירד כ"ל: (ג) ואחטט בו אח"כ.פי' לא מבפיא אסתקק בו אח"כ מלמעל' למטה ומשיר לה לאבל כמו שהוא עשוי' דכשר אלא אפי'
אסתקק אח"כ למעלה דאז ליתיה לסכך כהאבל הראשון בכל וס"ד בשעשה השתא הוי משום תעשי' קמ"ל דאפ"ה כשר דמתחלה פי' על כל מה שלמעלה שם סכך אלא
דשתא קלים ליה ופושיטו דק[ר"ן]:(ד) ואין לעשות הסכך קודם כו'.ר"ל בעשה הסכך קודם חג הסוכות תעשה והיינו הסכך בשעשה שאתה עושה הסכך יהיה נעשה
(°) לשם דהיינו אוהל וכל שאין מחיצות אלא גג לאור איקרוי אהל כדאי' לענין שבת בפי' שע"ז ואם יעשה אח"כ המחיצות מן הסוכה ולא מפורשת ר"ל
ממתני' דהלה פליה את הגפן כו' דאמרי' שם ואריך לנעמא וכ' הרי"אכדי שיהא נעשה לשם סוכה ולא אמרי' קלינן זו היא עשייתן.ופירש"י והר"ן דהא דסיכך
במחובר ואח"כ קלקל"מ הקליה להוליא מידי פסול תולמה"ע דהכי משמע סוכות תעשה לרבשאת שעשה אותה תהא רואה לסוכה הרי לפיהו דבשעת הפעשה
יהיה רואה לסוכה ולא בלירוף מעשה שיהיה אח"כ דהיינו הקליה וה"ג כאן וכ"ם הוא משם דמה התם דיש עכ"ם שם סכך ואוהל על הסכך אפ"ם כיון
דפסול הוא לא מהני לירוף המעשה שאח"כ לזה כ"ם הכא שבשעת עשיית הסכך אין שם סכך ואוהל אלא שאח"כ ע"י עשי' המחיצות
יהיה נקרא הסכך אוהל כ"ם דלא מהני והוי ולא מן הפעשו ופ"כ לא מהני לעיל סי' תרכ"ז ס"ב לעשות הסוכה תחת מחובר או בית ולהסירו אח"כ ולא
הוה מן הפעשו אלא משום דיש שם סכך.כשר והוי אוהל גמור אלא שיש מיעי' מצד המחובר שאליו בזה אין פסול כיון שבעשי' עצמה אין פסול מ"ה: כאן
שבשעת הפעשיה הוה גרע טפי מפסול שאין עליה שם אוהל כלל עשיו שאין תקנה אח"כ בעשית המחיצות לעשות אוהל לשם סוכה. וא"ל מדברי רש"י
בפ"ק דף י"ז במתניתין דהמשלשל דפטת כו' כ' רש"י מלמעלה למטה שהתחיל לארוג המחיצה אצל הסכך וארוג כלפי מטה כו' ש"מ שכבר היה הסכך ואח"כ
כשר דרש"י לא נתכוין בהם לזה אלא דמקום הסכך קאמר וקראו סכך כמו שהוא לפניו ואפי' אח"ל שכי כבר סכך שמא כי' בתוסן שכשר לעשו' סכך ולא
דהיינו שהיה שם הפסח תחלה כמ"ש כאן אח"ז ומו"ח ז"ל כתב מכח הסיא דהמשלשל דפטת שזכרו שאין פסול בעשיית סכך ולא עשה מזה אלא מומר'
בעלמא

תרלה דין סוכת גנב"ך ורקב"ש ובו סעיף אחד:

א מ סוכה אע"פ שלא נעשית לשם מצוה כשרה והוא שתהיה עשויה א (מ) לצל (א) כגון סוכת עכו"ם נשים בהמה כותיים רועים קייצים בורגנין שומרי שדות אבל סוכה שנעשית מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל ב * לפיכך החוטט בגדיש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גדיש זה לצל (ומה שעושה אח"כ (ב) הוי תעשה ולא מן העשוי) (טור) ג לפיכך אם עשה בתחלה כשנתן שם (°) הגדיש חלל טפח במשך שבעה לשם סוכה (ג) ב (ד) וחטט בו אח"כ והשלימה לעשרה כשרה שהרי נעשית סכך שלה לצל ד ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה ג אינה כשרה כולה ע"י משך שבעה שהניח תחלה ואם חקק משני צדדים ד"א יותר על השבעה אף השבעה פסולה דסכך פסול פוסל מן הצד בד' אמות: סגס (ד) ד ואין לעשות הסכך

כגון סוכת עכו"ם. בגמרא (°) אמרי' דבגנב"ך איכא ריעותא מחמת שאינם בני חיוב וריעותא דרקב"ש הוא משום דלא בעשיא לשם סוכה ותו למה כתב רמב"ם ואל"ל שאם היה ארבו כו' מאי אתא לאשמועינן דאלו שתאמרו לילתה מרובה מחמתה
פשיטא אלו שעשיתה הרא"שונה בעלמא דאע"ג דסוכה לשם חג לא בפי' לשם סוכה בפי' ואלא הוא דמקרי סוכה שסוככת מן החורב
דמוכחא מלתא שעשיתה הרא"שונה לא היתה ולא לגיעותא בעלמא דאע"ג דסוכה לשם חג לא בפי' לשם סוכה בפי' ואלא הוא דמקרי סוכה שסוככת מן החורב
וסר"ן כתב והוא שעשויה לצל כלומר שלא תהא עשויה לדירה ואולר מכ"ל. ונראה דאף לרש"י פסול בעשאה לדירה אזהו כמו בית שדר בו כל השנה אלא
דרש"י מיירי דידוע ונראה לכל שלא נעשה לדירה שהרי קראוהו סוכה וסיים דירת עראי אלא שאותה דירת עראי יש לשאל אם נכנס לשם משום לא
מחורב הו משום שרוצה לעשות לפעמים דבר נעם ע"ז כתב רש"י לפרש דברי ר"ח שבפי' [כפי'] שהוא רוצה שמסוכך יש מה
שאין עושין כן בשביל גיעות וכתב הטור וז"ל ור"ת פי' בהלכתה שלא תהא מעוכה כמין בית וחם לגיעותו שפוסל כשאין הגשמים יכולים לירד לתוכה
מכ"ל. וק"ל לפי' ר"ת היאך מתורלת (°) קושית המקשן שהקשה מאי שלא בהלכתה דהא פשיטא למאי דפוסל בעלמא בסוכה מאי צריך למימר דפוסל כאן
בעלמא לפ"רש"י שפיר קמ"ל דאף על פי שאין אוא יודעין אם נעשה לצל או לגיעות מ"מ כיון שמסוככת יש אמרין מוכחא מילתא דנעשה לצל אבל
לר"ת קשה מאי קמ"ל ונראה דהיא נוסח קמ"ל לר"ת דיש (°) כאן פסול בסוכות אלו משום שהם עשויים לבנן ממטר ומ"ם הם עושים אותה ומזה
ללמוד דיש פסול בסוכה. בכל סוכה להבן ממטר דהא אין כאן פסול אלא משום זה:(ב) הוי תעשה ולמ"ש.וק' לפי"ת דפוסל באין המטר יכול לירד והלא (°) בגדיש
אין המטר יכול לירד וי"ל דהפסול משום מטר אינו אלא מדרבנן שלא יהא כאן בית וכאן הוא (°) פשוט מן התורה והא דכשר בית בגדיש אבל פשוט
תחל' כדאי' אח"כ אפשאין המטר יכול לירד כ"ל דלא אסרו מדרבנן באין המטר יורד אלא בבית דלא הוא דומה לבית כלל ע"כ אין פוסל
אפי' מדרבנן בשאין המטר יכול לירד כ"ל:(ג) ואחטט בו אח"כ.פי' לא מבפיא אסתקק בו אח"כ מלמעל' למטה ומשיר לה לאבל כמו שהוא עשוי' דכשר אלא אפי'
אסתקק אח"כ למעלה דאז ליתיה לסכך כהאבל הראשון בכל וס"ד בשעשה השתא הוי משום תעשי' קמ"ל דאפ"ה כשר דמתחלה פי' על כל מה שלמעלה שם סכך אלא
דשתא קלים ליה ופושיטו דק[ר"ן]:(ד) ואין לעשות הסכך קודם כו'.ר"ל בעשה הסכך קודם חג הסוכות תעשה והיינו הסכך בשעשה שאתה עושה הסכך יהיה נעשה
(°) לשם דהיינו אוהל וכל שאין מחיצות אלא גג לאור איקרוי אהל כדאי' לענין שבת בפי' שע"ז ואם יעשה אח"כ המחיצות מן הסוכה ולא מפורשת ר"ל
ממתני' דהלה פליה את הגפן כו' דאמרי' שם ואריך לנעמא וכ' הרי"אכדי שיהא נעשה לשם סוכה ולא אמרי' קלינן זו היא עשייתן.ופירש"י והר"ן דהא דסיכך
במחובר ואח"כ קלקל"מ הקליה להוליא מידי פסול תולמה"ע דהכי משמע סוכות תעשה לרבשאת שעשה אותה תהא רואה לסוכה הרי לפיהו דבשעת הפעשה
יהיה רואה לסוכה ולא בלירוף מעשה שיהיה אח"כ דהיינו הקליה וה"ג כאן וכ"ם הוא משם דמה התם דיש עכ"ם שם סכך ואוהל על הסכך אפ"ם כיון
דפסול הוא לא מהני לירוף המעשה שאח"כ לזה כ"ם הכא שבשעת עשיית הסכך אין שם סכך ואוהל אלא שאח"כ ע"י עשי' המחיצות
יהיה נקרא הסכך אוהל כ"ם דלא מהני והוי ולא מן הפעשו ופ"כ לא מהני לעיל סי' תרכ"ז ס"ב לעשות הסוכה תחת מחובר או בית ולהסירו אח"כ ולא
הוה מן הפעשו אלא משום דיש שם סכך.כשר והוי אוהל גמור אלא שיש מיעי' מצד המחובר שאליו בזה אין פסול כיון שבעשי' עצמה אין פסול מ"ה: כאן
שבשעת הפעשיה הוה גרע טפי מפסול שאין עליה שם אוהל כלל עשיו שאין תקנה אח"כ בעשית המחיצות לעשות אוהל לשם סוכה. וא"ל מדברי רש"י
בפ"ק דף י"ז במתניתין דהמשלשל דפטת כו' כ' רש"י מלמעלה למטה שהתחיל לארוג המחיצה אצל הסכך וארוג כלפי מטה כו' ש"מ שכבר היה הסכך ואח"כ
כשר דרש"י לא נתכוין בהם לזה אלא דמקום הסכך קאמר וקראו סכך כמו שהוא לפניו ואפי' אח"ל שכי כבר סכך שמא כי' בתוסן שכשר לעשו' סכך ולא
דהיינו שהיה שם הפסח תחלה כמ"ש כאן אח"ז ומו"ח ז"ל כתב מכח הסיא דהמשלשל דפטת שזכרו שאין פסול בעשיית סכך ולא עשה מזה אלא מומר'
בעלמא

תרלה (א) כגון סוכת עכו"ם. בגמרא (°) אמרי' דבגנב"ך איכא ריעותא מחמת שאינם בני חיוב וריעותא דרקב"ש הוא משום דלא בעשיא לשם סוכה ותו למה כתב רמב"ם ואל"ל שאם היה ארבו כו' מאי אתא לאשמועינן דאלו שתאמרו לילתה מרובה מחמתה

דמוד' דאם עשאה לאוכל ודירה(°) כמי פסול' כמ"ש הר"ן ופרס' תרכ"ז אך בסוכה יוצרים ס"ל דרש"י דאינה עשוי' אלא לצל ואם"ה פסול כיון שדר בה כל ב ב וחטט בו אח"כ.פי' לא מבפיא אסתקק בו אח"כ והשלימה לעשרה כשרה שהרי נעשית סכך שלה לצל ד ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה (טור) פי' חד דופן עם סכך כשר דזה סכך פסול הוא: ד ואין לעשות. ובדיעבד כשר [כ"מ] ולכתם פוסל: ובלבד

תרלה דין סוכת גנב"ך ורקב"ש ובו סעיף אחד:

א מ סוכה אע"פ שלא נעשית לשם מצוה כשרה והוא שתהיה עשויה א (מ) לצל (א) כגון סוכת עכו"ם נשים בהמה כותיים רועים קייצים בורגנין שומרי שדות אבל סוכה שנעשית מאליה פסולה לפי שלא נעשית לצל ב * לפיכך החוטט בגדיש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גדיש זה לצל (ומה שעושה אח"כ (ב) הוי תעשה ולא מן העשוי) (טור) ג לפיכך אם עשה בתחלה כשנתן שם (°) הגדיש חלל טפח במשך שבעה לשם סוכה (ג) ב (ד) וחטט בו אח"כ והשלימה לעשרה כשרה שהרי נעשית סכך שלה לצל ד ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סוכה גדולה ג אינה כשרה כולה ע"י משך שבעה שהניח תחלה ואם חקק משני צדדים ד"א יותר על השבעה אף השבעה פסולה דסכך פסול פוסל מן הצד בד' אמות: סגס (ד) ד ואין לעשות הסכך

תרלה (א) כגון סוכת עכו"ם. בגמרא (°) אמרי' דבגנב"ך איכא ריעותא מחמת שאינם בני חיוב וריעותא דרקב"ש הוא משום דלא בעשיא לשם סוכה ותו למה כתב רמב"ם ואל"ל שאם היה ארבו כו' מאי אתא לאשמועינן דאלו שתאמרו לילתה מרובה מחמתה

דמוד' דאם עשאה לאוכל ודירה(°) כמי פסול' כמ"ש הר"ן ופרס' תרכ"ז אך בסוכה יוצרים ס"ל דרש"י דאינה עשוי' אלא לצל ואם"ה פסול כיון שדר בה כל ב ב וחטט בו אח"כ.פי' לא מבפיא אסתקק בו אח"כ מלמעל' למטה ומשיר לה לאבל כמו שהוא עשוי' דכשר אלא אפי' אסתקק אח"כ למעלה דאז ליתיה לסכך כהאבל הראשון בכל וס"ד בשעשה השתא הוי משום תעשי' קמ"ל דאפ"ה כשר דמתחלה פי' על כל מה שלמעלה שם סכך אלא דשתא קלים ליה ופושיטו דק[ר"ן]:(ד) ואין לעשות הסכך קודם כו'.ר"ל בעשה הסכך קודם חג הסוכות תעשה והיינו הסכך בשעשה שאתה עושה הסכך יהיה נעשה (°) לשם דהיינו אוהל וכל שאין מחיצות אלא גג לאור איקרוי אהל כדאי' לענין שבת בפי' שע"ז ואם יעשה אח"כ המחיצות מן הסוכה ולא מפורשת ר"ל ממתני' דהלה פליה את הגפן כו' דאמרי' שם ואריך לנעמא וכ' הרי"אכדי שיהא נעשה לשם סוכה ולא אמרי' קלינן זו היא עשייתן.ופירש"י והר"ן דהא דסיכך במחובר ואח"כ קלקל"מ הקליה להוליא מידי פסול תולמה"ע דהכי משמע סוכות תעשה לרבשאת שעשה אותה תהא רואה לסוכה הרי לפיהו דבשעת הפעשה יהיה רואה לסוכה ולא בלירוף מעשה שיהיה אח"כ דהיינו הקליה וה"ג כאן וכ"ם הוא משם דמה התם דיש עכ"ם שם סכך ואוהל על הסכך אפ"ם כיון דפסול הוא לא מהני לירוף המעשה שאח"כ לזה כ"ם הכא שבשעת עשיית הסכך אין שם סכך ואוהל אלא שאח"כ ע"י עשי' המחיצות יהיה נקרא הסכך אוהל כ"ם דלא מהני והוי ולא מן הפעשו ופ"כ לא מהני לעיל סי' תרכ"ז ס"ב לעשות הסוכה תחת מחובר או בית ולהסירו אח"כ ולא הוה מן הפעשו אלא משום דיש שם סכך.כשר והוי אוהל גמור אלא שיש מיעי' מצד המחובר שאליו בזה אין פסול כיון שבעשי' עצמה אין פסול מ"ה: כאן שבשעת הפעשיה הוה גרע טפי מפסול שאין עליה שם אוהל כלל עשיו שאין תקנה אח"כ בעשית המחיצות לעשות אוהל לשם סוכה. וא"ל מדברי רש"י בפ"ק דף י"ז במתניתין דהמשלשל דפטת כו' כ' רש"י מלמעלה למטה שהתחיל לארוג המחיצה אצל הסכך וארוג כלפי מטה כו' ש"מ שכבר היה הסכך ואח"כ כשר דרש"י לא נתכוין בהם לזה אלא דמקום הסכך קאמר וקראו סכך כמו שהוא לפניו ואפי' אח"ל שכי כבר סכך שמא כי' בתוסן שכשר לעשו' סכך ולא דהיינו שהיה שם הפסח תחלה כמ"ש כאן אח"ז ומו"ח ז"ל כתב מכח הסיא דהמשלשל דפטת שזכרו שאין פסול בעשיית סכך ולא עשה מזה אלא מומר' בעלמא

באר הגולה

ת בריתא שם ס' (פי' אומרי בפיר) כ מעבה שם
ע"ז ג מימרא דרב כונא שם ד סור

עשרת זקנים

תרל"ה* לפיכך בחוטט בגדיש נראה דוקא כי חטט ליה מלמעה דמשיירי ליה לסכך כמו שהוא וחוטפ למעה בקרקע בסוכה אבל אם חטט לחעלה פסול דסכך דמעיקרא ליתא בעולם וסכך דבשאתא אית ביה מעוה תעשה ולא מן הפעשו ואיכא מאן דאמרי אפי' בכה"ג מעוה דכל לבדי סכנה אפי' סמוך עוכא סכנה הוא אלא דבשאתא קלים ליה מלמעה הלכך שפיר דמי (הר"ן):

לבושי שרד

מ"ז סק"א (°) אמרינן דבגנב"ך וכו' אין מזה נ"מ לדינא ובס"ם שם בדרך לריבותא אמרה ובקשה למה הביא הס"ז והכ"י דבריה אלו. ונראה דהביאו זאת ללמוד בכל בכ"ג אף אם כ' לריבותא דלו אלו קביעי כל שנעשה לצל כשר: שם (°) קושיית המקשן שבקשה מאי בכלכתא דבוא פשוט בנ"ל: (°) כאן פסול בסוכות. ואורחא דמלתא נקט בדרך סוכו' אלו לבגמרא: תרכ"ה ש"א ס"א (°) בגדיש אלא פסח. דכיון שסכיה אלא פסח בתוך שעור סוכה אם סכך עליו דבל בגדיש אלא תיקרי אבל כאן אם סכך עליו ס"ד מע"כ הוי כאן אם סכך עליו וכשחפש אח"כ אין זה עשיית סכך אלא תיקון בדפרות ובדפוות לא אמרי' תעשה ולא מן הפעשו והוי כסיכה אחרי נבוב' עצר' ואקק בה להעליה לעצר' דכשר כמ' תרל"ג: שם (°) בגדיש אין בתמר. כי בן עושין בגדיש אלא תרקב בתבואה: שם (°) פסול מן התורה וכו'. מע"ם אמר תעשה ולא מן הפעשו לאשמועינן דפסול מן התורה' וע"ז בקשה אין מבריחין בעשה אלא כה אין מפר יורד ולישפול מכ"פ מדרבנן והיינו דדוקא בסוכה גזרו רבנן דכיון דאין מפר יורד הוא דומה לבית וגזרו אטו בית אבל בדים אינו כמו בית: מ"א סק"א (°) אמי פסולה כוונתו כמ"ם בס"ז דרש"י מוד' להרי"ן דאם סיכך לדירה פסול מן התורה שברי כ"כ רש"י הוא כמ"ל ר"ם תרכ"ז אלא דרש"י כאן רבותא קמ"ל וכמ"ם בס"ז ובס"ת בדרש"י כתב גבי סוכת יוצרים בלשון כמתבר בתרל"ג ס"ב כיון שהוא דעלמא כל בשבה אינו ביכר כו' משמע דאינו פסול רק מדרבנן ס"ז חיבר כמ"ח בדרש"י ס"ל דסוכת יוצרים אינו עשוי רק לגל אלא דממילא מחמת הקדירות רוב דירתו שם מ"ה לא מיפסל רק מדרבנן דאינו ביכר. ובר"ן כתב דאינו פסול מן התורה ס"ל דפסול מן התורה דוקא בעשוי לאוהל ולא בעשוי לדירה ומ"ש רש"י שם בתרל"ג ס"ל דלא מלאשלם כו' מיירי קודם שסיכך ולא רצה לפרש אלא סדר תרגומו אם אפשר קודם:

יד אפרים

תרל"ה בט"ז ס"ק כ' ושוב מקק בה כו'. נראה שהיון שהוא פ"ם ואריך לגיין על ואחשב בה אח"כ פי' לא מיבעי אם חטט בו אח"כ מלמעלה למטה ומשייר לו לסכך כמות שהוא פשיטא דכשר אלא אפי' אם הקק אח"כ למעלה דאז ליתא לסכך דאשוך כלל כו' כנ"ל ומבואר לפניין בנ"י בשם הר"ן:

ביאור הגר"א

תרלה ס"א אבל כו'. כמש"ו: ואם הגדיש כו'. עמ"ש ומהלקו שם ד' כ' בין בהם לאמצע כמבר דופן אחמלעי דכשר כולם כמ"ש בפי' תרל"ג ס"ה: ואם חקק כו'. לאמרינן דופן עקומה כמ"ש בהם דאיתיה לדופן כו': ואין לעשות כו'. נלמד מבכ"ל וזה"ש ריא כ' אפי' כפחות כו' ל"ק שלא סיים המולם דאין פי תקרה יורד ושיהם אלא בראבר ד' כמ"ש בס"ד דשבת ואח"כ ע"ב בסכך קודם לדשמת ומ"ש רש"י שם בתחלי ס"ז ה' ד"ה מלאשלם כו' מיירי קודם שסיכך ולא רצה לפרש אלא סדר תרגומו אם אפשר קודם:

עשרת זקנים

תרל"ה* לפיכך בחוטט בגדיש נראה דוקא כי חטט ליה מלמעה דמשיירי ליה לסכך כמו שהוא וחוטפ למעה בקרקע בסוכה אבל אם חטט לחעלה פסול דסכך דמעיקרא ליתא בעולם וסכך דבשאתא אית ביה מעוה תעשה ולא מן הפעשו ואיכא מאן דאמרי אפי' בכה"ג מעוה דכל לבדי סכנה אפי' סמוך עוכא סכנה הוא אלא דבשאתא קלים ליה מלמעה הלכך שפיר דמי (הר"ן):

לבושי שרד

מ"ז סק"א (°) אמרינן דבגנב"ך וכו' אין מזה נ"מ לדינא ובס"ם שם בדרך לריבותא אמרה ובקשה למה הביא הס"ז והכ"י דבריה אלו. ונראה דהביאו זאת ללמוד בכל בכ"ג אף אם כ' לריבותא דלו אלו קביעי כל שנעשה לצל כשר: שם (°) קושיית המקשן שבקשה מאי בכלכתא דבוא פשוט בנ"ל: (°) כאן פסול בסוכות. ואורחא דמלתא נקט בדרך סוכו' אלו לבגמרא: תרכ"ה ש"א ס"א (°) בגדיש אלא פסח. דכיון שסכיה אלא פסח בתוך שעור סוכה אם סכך עליו דבל בגדיש אלא תיקרי אבל כאן אם סכך עליו ס"ד מע"כ הוי כאן אם סכך עליו וכשחפש אח"כ אין זה עשיית סכך אלא תיקון בדפרות ובדפוות לא אמרי' תעשה ולא מן הפעשו והוי כסיכה אחרי נבוב' עצר' ואקק בה להעליה לעצר' דכשר כמ' תרל"ג: שם (°) בגדיש אין בתמר. כי בן עושין בגדיש אלא תרקב בתבואה: שם (°) פסול מן התורה וכו'. מע"ם אמר תעשה ולא מן הפעשו לאשמועינן דפסול מן התורה' וע"ז בקשה אין מבריחין בעשה אלא כה אין מפר יורד ולישפול מכ"פ מדרבנן והיינו דדוקא בסוכה גזרו רבנן דכיון דאין מפר יורד הוא דומה לבית וגזרו אטו בית אבל בדים אינו כמו בית: מ"א סק"א (°) אמי פסולה כוונתו כמ"ם בס"ז דרש"י מוד' להרי"ן דאם סיכך לדירה פסול מן התורה שברי כ"כ רש"י הוא כמ"ל ר"ם תרכ"ז אלא דרש"י כאן רבותא קמ"ל וכמ"ם בס"ז ובס"ת בדרש"י כתב גבי סוכת יוצרים בלשון כמתבר בתרל"ג ס"ב כיון שהוא דעלמא כל בשבה אינו ביכר כו' משמע דאינו פסול רק מדרבנן ס"ז חיבר כמ"ח בדרש"י ס"ל דסוכת יוצרים אינו עשוי רק לגל אלא דממילא מחמת הקדירות רוב דירתו שם מ"ה לא מיפסל רק מדרבנן דאינו ביכר. ובר"ן כתב דאינו פסול מן התורה ס"ל דפסול מן התורה דוקא בעשוי לאוהל ולא בעשוי לדירה ומ"ש רש"י שם בתרל"ג ס"ל דלא מלאשלם כו' מיירי קודם שסיכך ולא רצה לפרש אלא סדר תרגומו אם אפשר קודם:

ביאור הגר"א

תרלה ס"א אבל כו'. כמש"ו: ואם הגדיש כו'. עמ"ש ומהלקו שם ד' כ' בין בהם לאמצע כמבר דופן אחמלעי דכשר כולם כמ"ש בפי' תרל"ג ס"ה: ואם חקק כו'. לאמרינן דופן עקומה כמ"ש בהם דאיתיה לדופן כו': ואין לעשות כו'. נלמד מבכ"ל וזה"ש ריא כ' אפי' כפחות כו' ל"ק שלא סיים המולם דאין פי תקרה יורד ושיהם אלא בראבר ד' כמ"ש בס"ד דשבת ואח"כ ע"ב בסכך קודם לדשמת ומ"ש רש"י שם בתחלי ס"ז ה' ד"ה מלאשלם כו' מיירי קודם שסיכך ולא רצה לפרש אלא סדר תרגומו אם אפשר קודם:

באר היטב

תרלה (מ) לצל. ולא לגיעו' או לאוכל ודירה פמ"ש. ואיך לפרש בס מבואר בסימן תרל"ז: (ג) ובסס.

חכמת שלמה

עכרים נשים בהמה וכו'. נ"ב הגה בדין אם נשים ואינך מותרים להניח הסכך ע"ג הסוכה לכתחלה עיין בב"י סי' י"ד ובמג"א סק"נ ובפרי מגדים. והגה בפוסקים הראשונים מרוה ומשמע דלדינא אין לנגב"ך להניח הסכך לכתחלה וכאן לא מתיר אלא בדיעבד ועיין בחיבורי על א"ח עודנו בכת"י פי' י"ד ס"ש בזה. וס"ש כאן בש"ע דבעינן שיכוין לשם צל אף שבש"ם נאמר כן ס"ם הוא תמוה דנראה לא קיי"ל כן כמ"ש לעיל בסמוך בסי' תרל"ג ע"ש ודז"ק:

השקל

דכל הני דאלו אין עשוים לדיר' וא"כ ל"ל דלא כא למעם כי אם אלא אכ' נעשה לגיעות. וכ"כ ס"ן: ודע ס"ע בס"ע לפי' כ' אלא אפם בשבת שבע'. ר"ל שבע' על שבע'. דבן הוא שיעור סכה קטנה וכ"ם בעוד.
ועי"ם מרכיו דשם מב ומר מדין ספ"ם בים פסול דהיינו דיעבד כל הסל. וא"כ אין ל"ל דרש"י פולק על הרן ומכשיר בעשוים לדיר'. והב"ם סילק בינוסם ע"ם וכמ"ש לעיל: (ס"ק ב) ובסס בז אמ"כ בין אלמעם: וכן אלמעם'. לאפוקי מדעת רש"י שמרא' מדברינו לפי גרסת הרן ברש"י דוקא אם פוטש לאמר' כשרה דבסאר הסכך ואינו עשה עכשיו כ"ל הדפוטת ובדפוטת לא איכפת לן משום אפשאה ולא מ"ם אלא דבעינן סלל אפם כי היכי דאתחזי על הסכך אם סכך אבל בחטט לאמעי דטפל הסכך שנעשה אסל' ומה שבאתר לאמעי' יש בו משום אפשאה ולא"מ דהא אפלינן לא הוה לסם סכך והרן כתב דאמרים מולקים על זה וס"ל דגם לאמעי דבאי' לעשה. ולכאו' בזה משום אפשאה ולא"מ. דבל פוני הסכך מיד אם סכך על הכל דהכל הוה לסם סכך אלא אחת בא לאמעם עוכיו ולהקליטו. וא"כ ליכא בזה משום אפשאה ולא"מ ופסק הרב כ"י בהאחרים דגם לאמעי דבאי' לעשה: (ס"ק ג) אינה כשר. ל"ל. ודאיתו מלשון רש"י הוא בס"ז ס"ם ולנוח יל דס"ל בדפיים הס"ז מיין שם:

חכמת שלמה

סי' תרל"ה סעיף א' סוכה אעפ"י שלא נעשה לשם מצוה כשרה וכו'. נ"ב עיין בחיבורי על א"ח משנת תר"א בחידושי למס' סוכה בסוגיא הסיכך ע"ג אכסדרא בסי' תרל"ג. נסתפקתי בסוכת דנגב"ך דכשרה אם בעינן שעכ"ם יכוונין קודם סוכות קודם חלות היו"ט דסומך עליו לשם סוכה או אף בלא כוון לכך מעיו"ט נמי מהני וזה אין לספק רק לחסוברים בסי' תרל"ן דהחידוש הוי רק למצוה מן המובחר יש להסתפק אם לא חידש אם בעינן שיסמוך עליו מעיו"ט עכ"ם ובלא"ה לא מהני כמו דקיי"ל בלחי העומד מאליו וכו' או לא. והוכחתי שם דבעינן שיכוין מעיו"ט עכ"ם ע"ש ודז"ק: (שם) כגון סוכת

מחצית השקל

סי' תרלה (ס"ק מ) לצל כו'. ודומה נמי פסולה כמ"ם הרן כו' דלא כב"ם כו' דסב"ם דייק מדבי' רש"י על הא דאמר הם"ם והיה שעשויה לצל דבא לעמעם אם נעשה לגיעות. אם אפילו לא נעשה לגיעות מדיבים לדעת שלא נעשה לדיר'. ל"ל דס"ל דרש"י דכל שסיכך כדרך כל המסככים לצל אפי' סככה לדיר' כשרה. אמרי שם סכך פלה להיות לצל מל הסדים כו' והוקא סככה בגפרים דאין עליה שם סכה כל עיקר אלא שם בית. ומשום הכי פסול משום די

תרלו א ובלבד שיהדש · היינו למעלה מן המוכחר [ר"ן ורי"ן] וכ"מ בגמרא דיהן שלא הזכיר חידוש וקנבי סוכת גנב"דורקב"ם.וכ"ל שהוה דעת כל הפיסקים דלא כב"ר"ב בטפח על טפח . משמע דבעי' מרוכב : ג מינו ניכר. ואם הנביח הסכך וחזר והניחו שני כמ"ש (°) סי' תרל"ח :

תרלו א וכן כו' · לריך עיון על מה שנתחק מהרי"ל ומביאו בשל"ה היאך יולח מהם מסוכה לסוכה ע"ש דהא קיל"ן כחכמים שמוחר לעלות מסוכה לסוכה : ב נזולה כשרה · מינו מדוקדק דהא דרשינן לך למעוטי נזולה וכמש"ל אולה דבנזל קרקע כשרה דאיכה מנזלת והוי ליה שאולה : ג וכן בקרקע וכו' · ולריך עיון שאינו קלת לעשות

(ג) קודם שיעשה הדפנות(ה)ואם עשה (ד) ספח סתוך לסכך מותר לסכך ק דם שיעשה שאר הדפנות כגון בחוטב בגדים : (הגהות מיימוני פ"ה):(°)

תרלו דין סוכה ישינה ובו ב סעיפים :

א מ (א) סוכה (מ) ישנה (ב) דהיינו שעשאה קודם שיכנסו (ג) ל' יום שלפני החג כשרה ג (ג) א ובלבד (ג) שיחדש בה * דבר עתה בנופה לשם החג ג ואפילו ב בטפח על טפח סני אם הוא במקום אחר ד ואם החידוש על פני כולה סני אפי' כל דהו ה ואם עשאה לשם החג אפי' מתחלת השנה כשרה בלא חדוש :

כ ו יוצר כלי חרש שיש לו ב' סוכות זו לפנים מזו ועשה קדירותיו בפנימית ומוכרם בחיצונה הפנימית (ד) אינו יוצא בה ידי סוכה כיון שהיא דירתו כל השנה ג אינו ניכר שדר בה לשם מצוה והחיצונה יוצא בה שהרי אינו דר בה כל השנה :

תרלז דין סוכה שאולה וגזולה ובו ג סעיפים :

א מ (א) מי שלא עשה סוכה בין בשונג בין במזיד עושה סוכה בחולו של מועד אפי' בסוף יום שביעי ג א וכן יכול לצאת מסוכה זו ולישב באחרת :

ב ג (ב) יוצאין בסוכה *שאולה ד וכן יוצאין בשל שותפות :

ג ה סוכה ב גזולה כשרה כיצד אם תקף על תבירו והוצ'או מסוכתו וגזלה וישב בה יצא שאין הקרקע ננזלת : הגה מיהו לכתחלה לא יעב מדם בסוכה מגיזו שלא מדעתו כל שכן אם לגזלה וכן לא יעשה סוכה לכתחלה בקרקע של מגירו שלא מדעתו ג וכן בקרקע שהיא של (מ) רבים (הגהת מהרי"ו מ"ז) מיהו בדיעבד יצא וכן

כעלמא לעשות תחלה דפנות ול"ל דאפי' בדיעבד פסול' הסיה סוכה שעשה תחלה הסכך מן התורה כל"ל ברור : (ה) ואם עשה עפח כו' · פי' שעשה תחלה מחילה רוחב עפח כאורך כל הסוכה ונחן עליו הסכך ואח"כ נמר המחילה זה כשר דהוה כמוסע בגדים ומוסיף על המוכל (°) שהיה מפיקרא :

תרלו (א) סוכה ישנה : פי' הסכך היהן אכל בדפנו' לית לן בה לכ"ע:(ב)דהיינו שעשאה קודם כו'.וכ"ש תוך ל' יום דכשרה וקודם ל' לאו דוקא דה"ה אפי' בתחלת השנה כשר: (ג)ובלבד שיחדש כו'.ומ"ב סוכת גנב"דורקב"ם פשיטא דלריך ג"כ לחדש דודאי לא מדיף מסוכה ישנה דיעבד.ובגנב"ך ורקב"ם (°) אפי' תוך ל' הוה כמו תחלת ל' דשיקר המעל' תוך ל' הוה לב"ם דמכשרי בה דסתמא נעשית לשם חג ופשלי קודם ל' דבעי' סוכה לשם חג וכ"ה ס"ל לא בעיון לשם חג אלא עשה בעלמא ואין מעלה (°) לב"ם אלא לעיון לחדש בה דבר כמ"ש אח"כ כאן אכל אם אין עשוי לגל ☜ אלא לגניעות (°) כהיא דגנב"ך ורקב"ם לא מהני לב"ה אפילו אם מחדש בה כיון דהסכך גופא פסול והוה כמסכך בדבר שאין נידונו מן האדון וכתב הר"ן דהאי חידוש הוא למעה מן המוכחר :

תרלו (א) מי שלא עשה סוכה.בגמ' פליגי ר"א ורבנן ר"א ס"ל חג הסוכות תעשה לך ז' ימים עשה סוכה הראוי לז' ממילא ס"מ דאין עושין סוכה בחג"ה דאינה לז' ימים וס"מ דאין עושין מסוכה לסוכה דמ"ב לאו לז' היא ורבנן ס"ל רחמנא עשה סוכה כחג פי' מאיזה יום מז' הימים שתרל'ולהפי'ביוסהאחרון אם לא עשית קוד'לכן וקי'ל כרבנן ע"כ אמרי' עושין סוכה כמ"ה כמ"ש כאן.ובלבוש הקשה ממ"ש ז' ימים שאור לא ימלא בכתיבה דמשמע כל ז' הימים הוא אסור לא ימלא ותי' מה שת' ולק"מ דודאי בכ"מ שמוכל לפ' הקרא כפשוטו אנו מפרשים אותו כן דהיינו ☜ (°)כהיא דלא ימלא מצה אפ"ב כחג הסוכות דז"א לפ' כפשוטו דודאי אין לא מצווים לעשות כל הז' ימים סוכה וכן ז' ימים תאכל מצות שהוא שהוא כמקום לא תאכל חמץ ז' ימים הוה נמי כפשוטו דהא לא הוה חוב רק גילה רחמנא ר"כ פליגי ר"א ורבנן דר"א ס"ל עשה כפ"א על ז' ימים דוקא ורבנן ס"ל בכל זמן מז' ימים תעשה כוכה וזה פשוט וכתוב טרם שם לתרץ כפ"ח : (ב) יוצאין בסוכה שאולה . אף פ"ש דכאתרוג פסול כיון דלכתי' ולקחתם לכם משלכם ולא גזול ושאול וכתן נמי כתיב תעש' לך ולא ממעש' אלא גזול שאלי הכא דכתיב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת וכו' . ותמוה לי על לשונם לל"ל לדברן דשאילה כשרה . אך מה שנ"ל בעזה"י דחנה לכאורה הוי אשר כיישם קושיתם דלמ"ל למעט נזולה דהרי הוי מהב"ע דיל"ל כך דהרי קיל"ל ניחא ליה לאניש לקיים מצות בממינו א"כ היה ראוי לצאת בגזל נם כן . אך ז"א דלגבי נזלן שעשה לו רעה לא ניחא ליה לקיים מצות משלו. אך א"כ תינה להנזלן אבל לאחרים שלא עשו לו רעה שפיר י"ל דניחא ליה לקיים מצות בממונו א"כ מצד העבירה ליכא ולכך פסלה התורה נזולה דאפילו לאחרים פסול . אך לכאורה ז"א דאם ניחא ליה לקיים מצות בממונו אם כן שוב הוי כמו שאולה ושאולה כשרה אך א"ש די"ל דודאי כיון דכתיב לך משמע דשלך הוא . ובשלמא בסוכה שאולה כיון דמשאיל לו מדעתיה א"כ לים למ"ד ק"ם כקהנ"ד ודאי הוי שלו להפירות אף גם למ"ד לאו כקהנ"ד זה שייך ליש הכא דבעינן לקיים כגון בכיכרים דצ"ל על האדמה אשר נתת לי ובעינן דגוף האדמה יהיה שלו וק"ם אינו כקה"נ אבל בסוכה דהוי המצות רק בישיבה וכעינן רק שתישיבה יהיה שלו וקנין הפירות הוי עכ"פ קנין כנגד הפירות והוי לך . א אם כן כיון דעכ"פ בעינן קה"ם א"כ תינה מדעתו שמקנה לו אבל שלא מדעתו לא מהני דלהקנות בעינן דעת המקנה וכל שלא מדעתו לא הוי הקנאה אבל מצד גזל הקרקע רק בהקפדת תליא מלתא בזה מהני שלא מדעתו כמו מדעתו ולכך איצטריך לך לומר נזולה דאף אחרים אינם יוצאין ומה דמשמע שאולה בלולב מלכם הרי אף שאולה אינו לכם היינו דבלולב דהוי רק לקיחה בזה ליכא הנאת פירות כלל לכך גם שאול. לא הוי עכם דבלקיחה ליכא שום הנאת אבל בסוכה דהוה תשיבה הנאת ויש כאן קנין הפירות לכך הוי שאולה בכלל כך ושכא מדעתו לא נחשב כך ואם כן לא הוי קשה קושייתם ולכך הקדימו דהרי מה דשאולה כשרה ילפי מקרא אז"ר ה"ל האורח . ואין ס"ד דשאולה נחשב לך מכח קה"ם ואינו דומה ללולב דשם ליכא הנאת פירות ל"ל קרא אחר להקשיר שאולה מנוף הסוכה דלך היה לו להקשיר שאולה ומדלמדו מקרא אחר מוכח דשאולה אינו בכלל לך ולא נחשב כשלו מכח קנין תשיבה ואיצטריך קרא אחר א"כ שפיר קשה ל"ל ת"ל דהוי מהב"ע . ואין לומר דהוי מהב"ע דניחא ליה לאניש לקיים מצות בממונית ז"א דא"כ גם מלך אינו מתמעט דהרי הוי נמי שאולה שאולה אינו נקרא לך א"כ לא הוה כאן הקנאה רק חציו ודי שלא מדעתו א"כ גם מכח גזילה היה כשר ולגזלן עצמו ת"ל דהוי מה"ב ככך הוצרכו להאריך מנין למדו זה . כן עלה בדעתיי דרך הערה בעלמא יהיו אמרינו לרצון לפני בורא עלמא ושוכן שמיתת אמן ודוק: ותנא התוס' ברים לולב הנזול הקשו ל"ל קרא דלך למעט גזוכה ת"ל דהוי מהב"ע . ונראה דנ"מ אם אנסוהו עכו"ם לישב בסוכה של חבירו בע"כ ע"כ בזה אם היה רק משעם מהב"ע כאן עבירה ליכא כיון דהיה באונס וא"כ אם בלבו כוון לצאת ידי סוכה יצא י"ח אבל אם מיעשה תורה דגזולה פסולה שוב ניחו בעבירה ליכא עכ"פ אינו שכו וכא שאול' ולא מהני כוונתו כיון דמעשה ליכא דישב בסוכה גזולה . ועוד י"ל דנ"מ למלך דאיתא במסכת ב"ק דבמלך ליש גזילה דמלך פורץ לו גדר לעשות לו דרך ואין מוחין בידו . אך נראה עכ"ם אינו יוצא כיון דהוי שאול' דלא הוי לאו דלא תגזול אבל עכ"ם שלו אינו לכך בזה לא הוי עבירה ומ"מ אינו יוצא כיון דהוי שאול' ודוק. עוד י"ל קושית תוי' ד"ל דנ"מ אם גזל לו מראובן ושמעון מכל חד שוה חצי פרוטה וסיכך בו וניחו דקיי"ל דאסור לגזול אפי' כל שהו מ"מ היינו ממעט דח"ש אסור מן התורה כמ"ש הסמ"ע בחו"מ סי' שנ"ח ושס"א מ"מ י"ל דמהב"ע לא הוי רק בשיעור שלם ולא בח"ש דהרי חש"ד . כתב כיו"ר סי' רל"ח דח"ש קיל אפי' מאיסור דרבנן וחל עליו השבועה וכן מפורש בתוס' דעל ח"ש חייל השבועה ולא נחשב מושכע ועומר וא"כ י"ל דאף מושכע ועומר לא הוי בחחות מכשיעור וא"כ כיון דתורה מב"א רק חצי פרוטה ליכא מהב"ע אבל משעם כך בסולת חדא דניחו דאינו צריך השבה עכ"ם לכם לא הוי ולא נקרא לך ונרע משאילת דתתם הוה מרעון וזה שלא מדעתו. ועוד הרי אצלו יש שם נזילה א"כ סוף סוף מסכך בגזל שוה פרוטה ואינו יוצא בה ידי חובתו. עוד י"ל דנ"מ כך כגון שגזל סכך וסיכך בו ואח"כ קנאו מן הנזלן דאז פסול מכח גזילה דהוי פסול מצד עצמו א"כ הוי תעשה ולא מן העשוי כיון דנעשה בפיסול הוי ז' ימים בגזל ועיין בפרמ"ג שם שנסתפק בזה. ולפענ"ד נראה כך אבל אם הוי פסולו מכח מהב"ע א"כ צריכין אנו לו' דחל עליו שם מצות דאם אין בו פסול רק מכח דהוי מצות הוי מהב"ע א"כ צריך לחול עליו שם מצות תחלה ושוב ל"ש בזה לפסלו מכח תולה"ת דא"א לפסלו בלתי חל המצות תח לה וז"כ ונכון ודוק : (שם בסעיף הנ"ל בהגה"ה) ומיהו לכתחלה לא ישב אדם בסוכת חבירו שלא מדעתו כ"ש אם דעת לגזלה וכן לא יעשה סוכה לכתחלה בקרקע של חבירו שלא מדעתו וכו' . ל"ב הגה גרשונן בש"ם דסכה ת"ר סיכה גזולה והמסכך בתחי"ר ר"א פוסל וחכמים מכשירים ע"ש בש"ם דפליגי אי קרקע ננזלת אי לא. ותנא לכאורה ק"ל מנ"ל ר"א דסוכה בתחי"ר פסולה הרי לולי דגלי קרא לך לא למעט גזולה הוי כשרה אף גזולה ממש רק דגלי קרא דלך למעט גזולה וא"כ מנ"ל דפסול אף בתחי"ר הוי התוי"ט כתב בס"א מעילה סי' נבי הנוטע בתחי"ר והעכו"ם שנטע ונתנזלו וכו' חייב בערלה ותקשה שם התוי"ט דהוי זו ואצ"ל זו דאם נוטע בתחי"ר ל"ש בית יאוש חייב מכ"ש בגזל קרקע ונתיאשו הבעלים ותירץ ול"ל ול"ל כיון דמ"ם הוא"ל ואין קרקע ננזלת היא דמשום שני מנוטע בתחי"ר לפי שעשם בתחי"ר יש לכל אדם שייכות בנוטע כהלוך או לעשיר ולפוש וכיוצא בזה ולפיכך יתחייב הנוטע בו משום דהוי כנוטע ברשותו משא"כ בגזל קרקע אף דנתיאשו הבעלים כיון דאין יאוש לקרקע וכו' גם הכיא מ"ש דברי הרע"ב דס"ל דבגזל קרקע אינו חייב רק בנתיאשו בזה בא נתיאשו שטור מערלה ע"ש. ולפ"ז ל"ם לדעת הרע"ב ודאי מוכח דהה"ר עדיף מבית חבירו ותה"ר לא נחשב גזול כל כך שהרי בתה"ר חייב אף בלא יאוש דל"ש ביה יאוש ואעפ"כ חייב בערלה ובגזל יחיד בע' יאוש ואף גם לתרו"ש דס"ל דאף בלי יאוש חייב מ"מ מוכח נמי דתה"ר עדיף כמ"ש התוי"ט בעצמו דאל"כ קשה דהוי זו ואצ"ל זו וא"כ כיון דהוי תה"ר עדיף מגזל יחיד א"כ כיון דהוי בסוכה רק מה מיעוטא דלך למעוטי גזולה דלמא ממעט לך בגזל יחיד אבל בתה"ר מותר ומשמע שכתב התוי"ט כיון דלכל אחד יש לו חלק בו הוי כנוטע בתוך שלו ומגיל דפסול כתי'. והנה

מלמד

באר היטב

בין מלמעלה בין מלמטה כ"ו ומחרוניס : (ג) קודם. ולפי' בדיעבד פסול ס"ו ולכתם ויד מאתן דלא בכ"ם : (ד) ספח. רוחב בא רק כל הסוכה ונתן עליו הסכך ואפ"כ נמר מעמיטות ס"ז :

תרלו (מ) ישנה. פי' הסכך היהן אכל בדפנות לית בן בה לכ"ע : (ג) סיחדש.היינו לעשות מן המוכחר ס"ז ומ"ח : (ד) מינו. ואם הנביח הסכך ונחזר ונניחו שלא סרי עיין סי' הרל מ סעיף ס' :

תרלז (מ) רבים. כתב המ"מ וכ"מ שהגהו קנה לעשות סוכה ברשות הרבים וא"כ סוכי גזולה היא ומה"ל הכל הגר"א

בל כו' : ס"ב וכן יוצאין כו' . ק"ו משאולה וכ"ם כתן דיש לו חלק בה וכבשאה הוא אחוז לו דפ"ד כן בשתתפו ומשאיל מלי אחר כמ"ם בתמיכר בערכין כ"מ ובוחף לא מלי אחר דקי"ל כראש"י בכתרים מ"ב מ' ובערש"י ס"ם כל בחזרה כו' ר"ל דמ"מ היינה כולם שותפין ומ"מ קרא כין שותפין בין שאולה ולכן אחרו לך למעוט גזולה ול"ק למעוט שותפות ובגיליה דמיתמעט שאולה מ"מ שותפות מיהו ובריב"ם סי' שמ"ד : ס"ג מיהו לכתחילה כו' . וכן בקרקע מדאחר מכשירין משמע דיעבד ובירושלמי רפ"ב אחו כיה גזולה פסולה כל שנכנס לתוך סוכתו של חבירו שלא מדעתו כסדה נפלאתל זוגא עביר ליה מפלגתא גב

שערי תשובה

תרלי"ה (ג) קודם. עצה"ם ובעין בר"י שכ' שהעיקר בכב"ח דמסחיי' ליחר לכתחלה בעלמא חדתא שאינה בשום פוסק אלא בהגמ"יי וכב"ם לא הזכיר כו' ובכנכה"ג כ' שב"ב דעתו בכב"ח ופ' בא"ר :

תרלז בש"ע ס"ב וכן יולאים בשל שותפות כו' זה דעת הריב"ם ומהר"ם בן הרשב"ן בתשו' סי' ח' דקה דברי הריב"ם וכעלה דסוכות הבותפים דקפדי תבדי מבדלה פסולה לדעת רש"י ותוס' והרא"ן וכן דעת הר' מסדאלי והר' בלמה בן רבינו יונה ס"ם וכ' הר"י שהרגיש"ל ד' כ"ז נראה בהריב"ם ע"כ ובמה"ב כ' דלא סיימוה קמיה הרבשב"ן ולכן היה סבור דמה דיל"ף הריב"ם ק' שותפים בהשו' פריב' כו' דבמלה כולה שלו כל ימי שתלהה כו' ובמתה בק"ו בות בחופן אחר והרבי הריב"ם נכוניס ע"ם אך י"ל דמ"ם מודה הריב"ם בקפדי תבדי אך הוא רחוק המציאות כיון דעבד סוכה בשותפות מסתמא כ"ש

ביאור

תרלו ס"א בגופה . ר"ל דלא בבב"ג שכתב אפי' בכנים לתוכה הוי חידוש ואם כן ליכא סוכה שאין מכנים לתוכה . דברי הרא"ש וכן כתב הריטב"א בשם הירושלמי : ואפי' . תפ' דלא פליגי תבדי :

תרלז ס"א בין כו' . ירושלמי שם מני בשם ר"מ מי שלא עשה סוכתו בערב הרגל אל יעשנה ברגל וכתבי ב"ח בפלה סוכתו ברגל יקימנו ברגל קנם קנסו ר"מ שלא עשה סוכתו מערב הרגל אלמא דפליגי בחיוב ואמ"ב דבגמ' לא משמע כן מ"מ לדינא ל"ם לירושלמי דרבנן בכ"מ בחירון : אפי' בסוף כו' . כמ"ש שם ורבנן ס"ק רחמנא כו' ועי' מ"ז וע' תוס' שם ד"ה

חכמת

סי' תרל"ז סעיף א' סוכה ישנה וכו' . נ"ב הנה נרסינן במשנה דסוכה סוכה ישנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין איזהו סוכה ישנה כל שעשאה קודם החג שלשים יום אבל אם פירש לשם חג אפילו עשאה מתחלת השנה כשירה ופירש"י והרע"ב והרע"ן דתוך שלשים סתמא הוי לשם חג כיון דשואלין ודורשין וכו' לכך הוי סתמא לשמה אבל קודם שלשים סתמא לאו לשם חג הוא לכך בעינן שיפרש לשם חג ע"ש . והנה מזה תמוה לי על הש"ס ס"ק דוכתים דקאמר שם א"ל רבינא לר"ם לא הוי באורתן בתחומא דרמי רבא מילי מעליותא וכך מהו מילי מעליותא תנן כל הזכרתם שנזכרו שלא לשמה מעמא דשלא לשמה הא סתמא כשרים ועלו לבעלים לשם חובה אלמא סתמא נמי כלשמה דמי ורמינהו כל נס שנכתב שלא לשם אשה פסול וסתמא נמי פסול ומשני זבחים בסתם לשמן עומדים אשה סתמא לאו לגירושין עומדת ע"ש . וקשה מה חידש לנו רבא ומה מילי מעליותא הרי זה משנה מפורשת כאן חילוק זה דהיכי דסתמא לשמן קאי לא בעינן פירש והיכי דסתמא לאו לשמו בעינן לשמו דתרי ב"ש בסוכה בעינן לשמו כדיליף מלך ואעפ"כ מחלק דתוך שלשים דהוי סתמא לשם חג א"צ לפרש לשמו וקודם שלשים דהוי סתמא לאו לשמו בעינן שיפרש לשמו אם כן מפורש במשנה ואף ב"ה לא פליגי עלי' רק מטעם אחר דס"ל דלא בעינן כלל לשמו בסוכה אבל להך חילוקא מודים . ואם כן מוכח להדיא הך חילוקא דהיכי דסתמא עומד לשמו הוי סתמא כלשמו דמי והיכי דסתמא אינו עומד לכך הוי סתמא לאו כלשמו . ודוחק לומר דעיקר חידושי' דרבא דסתם זבח לשמה קאי וסתם אשה לאו לגירושין עומדת דזה מלתא דפשיטא דסתם אשה אינה עומדת לגירושין דהחוש מעיד כן וכן לחיפוך סתם זבח לשמו קאי דהוי סתמא לכך זה נמי פשיטא דהרי מצות היא מן התורה על כך ועוד אם רבא אמר כן עכ"פ מה שבוחי הוא דקשבח ליה רבינא לר"ם הרי דברים פשוטים הם . ועוד אם ס"ד דרבא דסתם זבח לאו לשמה קאי למה ליה לאקשויי מנט ומדיוק ליקשה ליה ממשנה מפורשת למה בקודם לחג שלשים יום סבולה לס"ד דבעינן לשמה ומוכח להדיא דסתמא פסול ולמה בזבח כשר סתמא לשמו ולומר דהוי ס"ד דסתם אשה לגירושין קיימא זה ודאי אינו סברא . ולו' דהכוונה עפמ"ש התוס' דאף אם מחוייב לגרשה אינה עומדת לגירושין בגט זה ובזה הוי ס"ד דבעומדת לגירושין הוי סתמא כלשמו דאם כה מה סריך דלמא באמת בכח"נ סתמא כשר והך משנה דפסלה סתמא היינו בסתם אשה והתוס' לא כתבו כן רק דלפי האמת מסתבר לו' דאף בכה"נ הא נחשב סתמא לשמו אבל להקשות מנ"ל כן כתקשות ובע"כ דמסתם אשה פריך . ובזה קשה שפיר הלא זו משנה מפורשת וצע"נ . ומה שהיה נראה לישב זה קצת הא כך ד"ל דהוי ס"ד דמה דבתוך שלשים כשרה לשם חג דגלי קרא דאינו לשמו רק כיון דלולא דגלי קרא דחג התפוחות תעשה לך הוי ס"ד דלא בעינן כלל לשמה בסוכה רק דגלי קרא דחג התפוחות תעשה לך דבעינן לשמה אם כן יש לומר דלא גלי רק בקודם לחג שלשים יום בעינן דסתמא אינו לשמו אבל תוך שלשים דהוי סתמא לשם חג ל"ב כלל לשמו אם כן תינה התם אבל בזבח אריבא כיון דסתמא עומד לשמו מיד ואעפ"כ כתבה התורה דבעינן לשמה דאי לומר דסתמא פסול . ואין לומר דס"ם תורה לשמו הכוונה רק לאפוקי שלא לשמה אבל לא סתמא אם כן אם סתמא הוי כלשמה ומה שכתבה התורה לשמה הכוונה רק לאפוקי שלא לשמה אבל סתמא הוי כלשמה אם כן קשה מנ"ל דבאשה דסתמא פסול דלמא נמי הכוונה כן דלא מיעטה התורה רק שלא לשמו אבל מסתמא לאו מיעוטא . ובע"כ דאדרינן מרכבה התורה לשמה הכוונה ממש לשמה ואין סתמא בכלל ואם כן בזבח נמי נימא כן . וכך מחדש זה רבא דבזבח כיון דעומד לשמו הוי מסתמא כאלו פירש לשמו ובאשה דלאו לגירושין עומדת הוי סתמא כשלא לשמה דחש"ב בסוכה פירש כתירוצו של רבא אבל לפי הס"ד הוי ס"ל טעם אחר דמיעוטא לשמה לא קאי אתוך שלשים אבל לא מכח דסתמא הוי כלשמו ודו"ק הי"ב כי קצרתי :

סי' תרל"ז סעיף א' מי שלא עשה סוכה בין בשונג בין במזיד וכו' . נ"ב הנה בדין יש נפלה הסוכת ביו"ט או בשבת אם מותר לתקנה ע"י עכו"ם נלפענ"ד דודאי אסור לעשות ע"י עכו"ם מכח עשיית אהל ואף שראיתי אח"כ בסמ"ג בשני מקומות שכ' דל"ל דהיכי דאינלו סיכה לאכול הוי כמכשירי אוכל נפש דמותר וציין לעיין בסי' תקיד וכונתו דשסמבואר דמותר לכבד חבית כשאינלו מקום לאכול ע"ש.ודבריו תמוהין דבשלמא התם כשאין לו בית לא יהיה לו בשום מקום לאכול לכך הוי זה מכשירי אכל נפש אבל בסוכה הרי אם לא יהיה לו מקום לאכול בסוכה מותר לו לאכול כך כלי סיכה ואם כן לא הוי מכשירי אוכל נפש כיון דאכילה יכול לאכול כך . ולכך נראה דאסור לבנות הסיכה ביו"ט ע"י עכו"ם . הן אמת לדעת בעה"ם דס"ל דסתירת סוכה הוי רק דרבנן כיון דהוי אוהל עראי ע"ש בהסניגיא דאין נושלין עצים מן הסוכה אם כן בנינה הוי רק דרבנן . ושוב י"ל דעי' עכו"ם הוי שכרת דשרי' מקום מצוה . מיהו כיון דאין זה מוסכם לכך אין לחלל יו"ט בכך ואין לעשות ע"י עכו"ם כנלפענ"ד נכון ודו"ק . ומה שיש עוד לעיין בכמה ענינים בסי' זה עיין בחיבורי על אי"ח משנת תר"ז בהלכות עירובין סי' שס"ב בסניגיא דעירובין דף מ"ד מ"ש בזה שם . גם לענין מינו דהוי דופן כשבת הוי הופן לסיכה המבואר בסי' תרל"ב ע"ש הדרק: (ג) סוכה נזולה כשרה וכו' . נ"ב הנה המגי"א הביא בסי' זה דעת ספר יראים דנזל עכו"ם אף שמותר מ"מ אינו נקרא שכבר ע"ש . ויש לי תימה רבתי בדבריו מן הש"ס בסוטה דף מ"ג ע"ב במה דפריך שם בהא דאמרינן חינוך ולא חנכו פרש לנזלן לימא דלא כריה"ג דאמר הירא ורך הלבב הירא מעבירות שבידו ומשני אפילו תימא ריה"ג דבעיר תשובה ויהיב דמי אי"ה הי"ל ליקח ולהדר כיון דמעיקרא בתורת גזילה אתי לידי"עכ"ל הש"ס.וקשה מי דחקו לתרץ כן שפי הר"ל לתרץ"דגזל עכו"ם ואם כן בעבירה ליכא ומ"מ אינו שלו ולא נקרא חנכו ולכך אינו חוזר ור' יוסי יסבור כמ"ד גזל עכו"ם מותר ומ"ד גזל עכו"ם אסור יסבור כרבנן דלא ס"ל הירא מעבירות שבידו ואתיא כב"ע מ"מ ובע"כ מוכח דאם גזל עכו"ם מותר הוי שלו ממש והוי כמו ליקח ממש ולפיכך לא יחזור . וזה ראיה דלא כבעל הראים וצע"נ ודו"ק. והנה בהיותי בזה ק"ל עוד מן הש"ס דסוכה דף ל"ג דאמריגן שם דיצאין בסוכה בקרקע גזולה דס"ל דקרקע אינה ננזלת והריל סיכה שאילה וקשה מבאן כיון דק"ל מהב"ע אזילה אז כן ממ"נ אם יש בקרקע גזולה לאו דלא תגזול אם כן הר"ל מהב"ע ולמה יוצאין בסיכה גזילה ואם בקרקע כיון דאינה ננזלת ליכא לאו דלא תגזול אם כן מה סריך כאן דלימא דלא כריה"ג דאבר הירא מעבירות שבידו הרי י"ל דא"ז אף כריה"ג ומיירי בגזל קיקע דליכא בזה לאו דלא תגזול ועיין בבגיא מ"ש בין בית אם ננזלת או לא אם דינו כקרקע וקשה מבאן יצע"נ ודו"ק . עוד קשה לי על דעת ספר יראים הנ"ל שהובא בסמ"ג מן הש"ס דב"ק דף ק"נ דקאמר שם והתניא א"ר"ש דבר זה דרש ר"ע וכו' מנין לגזל נכרי שהוא אסור ת"ל אחרי נמכר נאולה תהיה לו שלא ימשכנו ויצא יכול עלנום ת"ל ואחיך עם קינהו יזדקק עם קינהו וכו' . וקשה מנ"ל דגזלי אסור דלמא לעולם מיתר רק קרא אתי לימר כיון דע"ע נוסו קנוי כמ"ש שם בגמ' ובקידושין ס"ב אם כן ניחו דגזלי מיתר עכ"ל כ"ן דנוסו קנו לו יהיו מעשה

מגן דוד

כם סאלי כעזרי (° ועי' כס"ם תרל"ג ובמה שנ"יתמי שם) מ מעשה סוכה ס' וכנ"ם ב רא"ם שם כשם הירושלמי ג כדאמרי חברין שם ד כר' יוסי שם ה שם בתשבה ואפי' לכ"ב ובפקא מינה שמ"ל לחדש בה דבר חוספות ו מימרא דרבי לוי משום ר"מ וכפי' רש"י שם מ ברייתא כז . וכחכמים ב שם וכחכמים ג ברייתא שם וכחכמים ד הכ"ם דהא מדיפה משאול ריב"ם ה ברי הא ל"מ וכחכמים

עטרת זקנים

תרל"ז * דבר המתם דבכוכה הוא וכ"כ כ"י דוב דעת תו' ורא"ש דבלא"ה פסולה אבל בר"ן כ' דלא לעבב אחרון כן מלא למלוה מן המוכחר וכ"כ רבי ירוחם נתיב ח' ח"ל :

תרל"ז * שאולה וכ"י וכהב ריב"ם בתשו' דכ"ם דיוקאים

לבושי שרד

מ"ז סק"ה (°) שהיה מעיקרא דכל שיש מה"לה ספח מיקרי אבל ושם סבך על הסכך :

תרל"ז מ"ז סק"ג (°) אפי' תוך ל' כו' כמו קודם ל' כנ"ל : שם (°) לכ"ה אלא ר"ל תוך ל' אין בה מעלה אלא דא"ל לחדש דמסתמא לשם חג דעשה אבל קודם ל' לריך לחדש דלא נעשה רק לגל אחילה בגנב"ך לא בעי' רק לגל אב"ה אפי' תוך ל' דיכו בקודם ל' לכ"ם פסול ולכ"ה בעי חידוש: שם (°) בהגהות דגנב"ך ר"ל בהיה דגנב"ך שהיה לגניעות כגון אחיהם הסוכבת יפה הוצא בע"ז תרל"ה סק"ח : (מ"ח סק"ג) (°) סי' תרל"ח ס"ם . במפקפק ע"ש :

תרל"ז ס"ק סק"א (°) בהגהות דלא יתלא וכו' . לכאן שייך מ"ש

יד אפרים

תרל"ז בט"ז ס"ק ג' אלא לגניעות בהיה דגנב"ך ר"ל דשם אחרינו כוח שעשאה לגל סוכה ובהפוחר בסי' הקודם: תרל"ז בט"ז ס"ק א' בהיה דלא יתלא וכו' ז' ימים תאכל מצות שהיא נמקום לא תאכל חמץ ז' ימים הוה נמי כפשוטו משא"כ בחג הסוכות כל הז' ימים סוכה דהא לא הוה כו' כ"ל ר"ל דמ"ם ז' ימים תאכל מצות נמי לא שייכי פלוגתא דר"א

באר הגולה

(ג) קודם. עצה"ם ובעין בר"י שכ' שהעיקר בכב"ח דמסחיי' ליחר לכתחלה בעלמא חדתא שאינה בשום פוסק אלא בהגמ"יי וכב"ם לא הזכיר כו' ובכנכה"ג כ' שב"ב דעתו בכב"ח ופ' בא"ר :

תרל"ז בש"ע ס"ב וכן יולאים בשל שותפות כו' זה דעת הריב"ם ומהר"ם בן הרשב"ן בתשו' סי' ח' דקה דברי הריב"ם ובעלה דסוכות הבותפים דקפדי תבדי מבדלה פסולה לדעת רש"י ותוס' והרא"ן וכן דעת הר' מסדאלי והר' בלמה בן רבינו יונה ס"ם וכ' הר"י שהרגיש"ל ד' כ"ז נראה בהריב"ם ע"כ ובמה"ב כ' דלא סיימוה קמיה הרבשב"ן ולכן היה סבור דמה דיל"ף הריב"ם ק' שותפים בהשו' פריב' כו' ובמה בק"ו בות בחופן אחר והרבי הריב"ם נכוניס ע"ם אך י"ל דמ"ם מודה הריב"ם בקפדי תבדי אך הוא רחוק המציאות כיון דעבד סוכה בשותפות מסתמא כ"ש

תרלו ס"א בגופה . ר"ל דלא בבב"ג שכתב אפי' בכנים לתוכה הוי חידוש ואם כן ליכא סוכה שאין מכנים לתוכה . דברי הרא"ש וכן כתב הריטב"א בשם הירושלמי : ואפי' . תפ' דלא פליגי תבדי :

תרלז ס"א בין כו' . ירושלמי שם מני בשם ר"מ מי שלא עשה סוכתו בערב הרגל אל יעשנה ברגל וכתבי ב"ח בפלה סוכתו ברגל יקימנו ברגל קנם קנסו ר"מ שלא עשה סוכתו מערב הרגל אלמא דפליגי בחיוב ואמ"ב דבגמ' לא משמע כן מ"מ לדינא ל"ם לירושלמי דרבנן בכ"מ בחירון : אפי' בסוף כו' . כמ"ש שם ורבנן ס"ק רחמנא כו' ועי' מ"ז וע' תוס' שם ד"ה

מגן אברהם

תרל"ז א' וכלבד שיחדש · היינו למעלה מן המוכחר [ר"ן ורי"ן] וכ"מ בגמרא דיהן שלא הזכיר חידוש וקנבי סוכת גנב"דורקב"ם.וכ"ל שהוה דעת כל הפיסקים דלא כב"ר"ב בטפח על טפח . משמע דבעי' מרוכב : ג מינו ניכר. ואם הנביח הסכך וחזר והניחו שני כמ"ש (°) סי' תרל"ח :

תרלז א וכן כו' · לריך עיון על מה שנתחק מהרי"ל ומביאו בשל"ה היאך יולח מהם מסוכה לסוכה ע"ש דהא קיל"ן כחכמים שמוחר לעלות מסוכה לסוכה : ב נזולה כשרה · מינו מדוקדק דהא דרשינן לך למעוטי נזולה וכמש"ל אולה דבנזל קרקע כשרה דאיכה מנזלת והוי ליה שאולה : ג וכן בקרקע וכו' · ולריך עיון שאינו קלת לעשות

מגן דוד

(ג) קודם שיעשה הדפנות(ה)ואם עשה (ד) ספח סתוך לסכך מותר לסכך ק דם שיעשה שאר הדפנות כגון בחוטב בגדים : (הגהות מיימוני פ"ה):(°)

תרלו דין סוכה ישינה ובו ב סעיפים :

א מ (א) סוכה (מ) ישנה (ב) דהיינו שעשאה קודם שיכנסו (ג) ל' יום שלפני החג כשרה ג (ג) א ובלבד (ג) שיחדש בה * דבר עתה בנופה לשם החג ג ואפילו ב בטפח על טפח סני אם הוא במקום אחר ד ואם החידוש על פני כולה סני אפי' כל דהו ה ואם עשאה לשם החג אפי' מתחלת השנה כשרה בלא חדוש :

כ ו יוצר כלי חרש שיש לו ב' סוכות זו לפנים מזו ועשה קדירותיו בפנימית ומוכרם בחיצונה הפנימית (ד) אינו יוצא בה ידי סוכה כיון שהיא דירתו כל השנה ג אינו ניכר שדר בה לשם מצוה והחיצונה יוצא בה שהרי אינו דר בה כל השנה :

תרלז דין סוכה שאולה וגזולה ובו ג סעיפים :

א מ (א) מי שלא עשה סוכה בין בשונג בין במזיד עושה

מלמד שכל ישראל רשאים ליטב בסוכה מ' פירש"י חה מ"מ שיהא לכולן דלא מצי לכל חד שום פרוסה אלא פ"א שאלה ופמ"ם קושיא גדול' כה' ליית כה' ר"ל פל הרא"ם דמחיר שאול' בליות : (ג) וכן לא יקנו ישראל כו'. כ"ל במקוסטים רשות לאכסי המקוסליקה עלי' מקיפר כדינא דמלכותא אין איסור אם לוקח הישראל שם לסכך ודומה למאי דמי' כם הגזל בתרא דקטליק דיקלא ופבדי' מכן גשורי ופבריק עלייהו ופמ"ם סי' תרס"ד מזה: (ד) אבל אם גזל סוכה כו'. דאז היא פלמה עגלת שאין מחוברת לקרקע ואין עליו להחזיר דמיס אלא כמו שהיא בגוי' דאין כאן תקנת השבים שהרי לא ברח עליס לבמתה ולא הוליא עליס הוצאות הלכך גזולה היא(רש"י)כ"ל עשוה שמותר לאדם ליכנס לסוכתו של חבירו שלא מדעתו דיחא ליה לאיכס דליעבד מצו' בממונו והוא ק"ו ממה דאיתא בסי' תרמ"ב דמותר לו לאדם ליטול לולב של חבירו שלא מדעתו דולמי קפיד מדסיפי תרמ"ב דמותר לו לאדם ליטול לולב ממה שקפיד פל כיס' לסוכה שלו אלא דכ"ל דהיינו כ"ז שבפל פל האתרוג ולולב ממה שקפיד פל כיס' לסוכה שלו אלא דכ"ל דהיינו כ"ז שבפל סוכ' אינו שם אכל בשפה שהוא שם אפשר דקפיד עליו שלא יראה אבירו עשקיו ואכילתו כלי ידיעתו וחה דבר מוסכם מלר הסברא כ"ל :

כין

עני' תורת שאולה(°)כין דלא קיימא ברשותו של רחובן ול"ד לקרקע דבחזקת הבעליס עומדת ולבדאין קרקע בגזלת ע"ל בתוס' וכהג"א כתב שלא מדעתו כ' הב"ח שכ"ל בתוס' וכ"כ רש"א וכ"כ ד"מ אבל אם השאיל לו שמעון הקרקע לז' ימי חג וחא"כ הוליאו מסוכתו קיימי (°) הבעלים ברשות רחובן ואינה נגזלת וה"ל כשאולה כיד שמעון (כ"ח) ומלי רמ"א שדינו תיכת שלא מדעתו משמע דס"ל דה"ס אם עשאה מדעת שמעון וכדאיתא בנוסחאות הישנים של הגזלה ה"ל כשאולה כיד שמעון (כ"ח) ומלי רמ"א שדינו תיכת שלא מדעתו משמע דס"ל דה"ס אם עשאה מדעת שמעון וכדאיתא בנוסחאות הישנים של התוס' דהא מ"מ אין הקרקע עומדת ברשות רחובן דאינה רק שאולה לז' ימים ואינה עומדת (°) בחזקת רחובן (°) וקשה דהא אפ"ם שאין הקרקע נגזלת כמ"מ סי' ל"ה דנית נלו דאינה רק שאולה לז' ימים ואינה עומדת ברשות רחובן דאינה רק שאולה לז' ימים ואינה עומדת (°) בחזקת רחובן (°) וקשה דהא אפ"ם שאין הקרקע נגזלת כשאולה

תרלח

(°) רש"י פי' כמעט דל"מ תנאי בעלי סוכה כיון דמ"מ ליטלם בין השמשות משום דקא סתר אהלא ואתקלא לכולה ז' ומ"כ אם סות כעין דליכא משום סתירת אהל כמ"ש ספר' תקי"ח מהני תנאי והר"ן כתב דל"מ תנאי בכל ענין. משום דאסור מדאורייתא ודעת ר"י כשנפלה שני מדאורייתא משמע אבל בעודה קיימת אפי' ביותר מהכשר סוכ' אסור (°) וכ' סיש"ס פ"ד דביל' דאם נגאה בחמ"מ מ"כ ליכא משום סתירת אהל ומהני בה תנאי שיהא רשאי להשתמש ביתר מהכשר סוכ' לכשתפול לכ"ע פ"ש שהוא כתב תי' אחר מדעתו: א הסמוכים לסוכ' מותרים. ואם סמך עצים לסוכ' כדי לעבות אפילו אחר שנגמר אסורים דלא גרע ממויי סוכה (°) מא"כ התל. יש"ש וט"ל (°) דה"ה שקיים שמחיים לעבותם: ב וכל זה כו'. כ' ר"י וכל דינו כמו כן. בסכה ישנה ואפי' (°) לא חיישי בה דאי מעשה לשם סוכה כמ"ש ספר' כ"ח. ג ואם אחר שעשה השיעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סוכה הוסיף דופן לא מיתסרא ארבעתן שתם כולן אסורות ומוקצות: הגה ב וכל זה לא מיירי אלא בסוכה שיש בה פעם א' אבל אם הזמינה לסוכה ולא יש בה לא נאסרה (ג) ב דהזמנה לאו (ג) מילתא היא: (הגהות מהרי"ק המבית)

תרלח (א) כין עצי דפנות. ילפינן לה בגמ' מדכתיב חג הסוכות כשם שחל ש"ש על התגינה כך חל על הסוכה מה חג לה' אף סוכ' לה' וכ' הרא"ש דזהו דוקא בסכך כמו דאמרינן בפר' תר"ל דמותר לעשות הדפנות אף מדברים שאינם מגורן ויקב כי קרא דבאסף קאי דוקא על הסכך ה"ל כאן באיסור הגא' (°) דהא אותו פסוק נזפי' דכתיב ביה באסף הוא עצמו דרש מה חג וסיאך תתחלג תיבה א' לב' דברים בשלמא (°) בר"ש תר"ל דרשינן יתירא לדפנות והיינו תיבה אחרת ותמה על הרמב"ם שאסר אפי' עצי הדפנו' ע"ל דפנו' הרמב"ם דאסר הדפנו' מעשה מוקצה דהרמב"ם הי' קשה לו קושיו' התוס' בפ"ק דף ט' דאסרי' עצי סוכה מן התור' ובפרק כירה משמע שהוא מעשה מוקצה וסיינו מדרבנן ויחא ליה דפרק כירה מייר מהדפנו' וכאן מייר מבסכך והר"ש שתמה על הרמב"ם הוא מעשה שבלבן כיחד הסכך והדפנו' משמע(°) דתרוייהו מן התור' וזה

תרלח סוכה ונויה אסורין כל שבעה ובו ב סעיפים

א מ עצי סוכה אסורים כל שמונת ימי החג (א) * בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפי' קיסם לאוכן בו שיהיו אסור) (מהרי"ל) ואין נאותין מהן לדבר אחר ג כל שמונת הימים מפני שיום הז' כולו הסוכה מוקצה עד בין השמשו' והואיל והוקצה לבין השמשות של שביעי הוקצה לכל היום (°: הגה ואפי' נפלה הסוכה אסורים ולא מהני בה (מ) תנאי (טור) אבל עצים

א (ג) הסמוכים לסוכה מותרים (ב) וע"ל סי' תקי"ח סעיף ח': ג ואם אחר שעשה השיעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סוכה הוסיף דופן לא מיתסרא ארבעתן שתם כולן אסורות ומוקצות: הגה ב וכל זה לא מיירי אלא בסוכה שיש בה פעם א' אבל אם הזמינה לסוכה ולא יש בה לא נאסרה (ג) ב דהזמנה לאו (ג) מילתא היא: (הגהות מהרי"ק המבית)

ודאי אינו(°)ופל קושי'כתו'הכ"ל מתרצהרא"ש בפ"ח כמ"ש כ"י ומ"כ משמע דאפי' מדרבנן מותר בדפנות כל שאין סתירת אהל אלא נפל' מעצמו' וכ"מ דברי כ"י בדעת הרא"ש דבעצי דפנות דלית בהו לד איסור דאורייתא לא נזרו רבנן וזה א"א לאמרו דהא אמרינן בפ"ק דף י' לימא מסייע ליה לר"ח דאמריק אם פירש סדינין תחת הסכך משום שנו דמותר דחיית סיכך כהלכת ופיטר בסדיני שהמלויירי

ולפיכו דאפי' מי שרוצי להשותן לסכך ויהי' גם בהם איסור דאורייתא ופל זה תמה הרא"ש כי בודאי יש ברב' קולות ואילוקים בין איסור דאורייתא לדרבנן אבל לפי האמת גם ברמב"ם לא אסר בדפנות אלא מעשה מוקצה (°) רק שיש חילוק בתנאי שלא מבני תנאי בדפנות אפילו אם נפלו וכמו שכתב רמ"א בסמוך (°) וכעפה דפ"ב אינו בודאי מבן כל בין השמשות ולא תחול הקדוש' עליהו (לא שייך בדפנות) דהא אם ינלה (°) לפתור אינו רשאי משא"כ בנוי שאסור ליקחנו בי"ט מבני תנאי שם כנ"ל בזה ואין כאן שום דיפה להתיר עצי הדפנות אפי' מדרבנן רק יש מחלוקת בין הרא"ש לרמב"ם לענין דאורייתא בדפנות לפי פירושו ברמב"ם אבל אנו קי"ל דגם ברמב"ם לא אסר אלא מדרבנן בדפנות נ"ל: (ב) ועיין סי' תקי"ח כו'. בב"י שם כתב (°) ומיהו מדרבנן אחר שהסרו מוקצי כמו שהסרו חכמים היתר על כדי הכשר סוכה כמ"ש בסי' תרל"ח ובכלל הכשר סוכה אפילו בדפנות אסרו חכמים מדרבנן בדפנות נ"ל: (ג) דהזמנה מילתא היא. ק"ל הא מקשי' סוכה לתנא כדאי' לעיל אבל עצים שם שמים

שערי תשובה

תרל"ח בש"ע עצי סוכה כו' ועיין בר"י בשם מהר"י מולכו מי שהחליף סוכה בסוכה לא סקא קדושתו הראשונה ורחוים מפי' תרא"ם בפרק ז' אחרונים דמשמע דוקא בפרים דהוי כהתנה ובוכה בשני אם נשתנה כה לשם סוכה אלא קדושה גם עליה ואם לא נשתנה אלא שאחר זו חליפת זו לא חלה עלי' קדוש' דהזמנה לאו מלתא היא ע"ש: (ג) מילתא היא. מבה"ש ועיין בר"י שבנית בשם מהר"י מולכו שדעתו בסוכה מיוחדת לאוכל לכבוד הסכה וכתב בבר"י ע"ז אבל רמיתי להמג"א דסבר לכיפך וכו' משמע דמסכים לסמג"א ולכן לדידן פשיטא דאין מיקום הכיון. שהוכנים כיתר כל קדושה דבימי המב. לדעתא דמנהגא כיא שאחזור לסיתרא וכהתנה בפירוש דמי ומ"מ ס"ש המג"א שנריך מעשה אחר שתחול קדושה ל"ש לדאסר אף

יד אפרים

ברא"ש דש"ל דאם מיבר עצים אלו לקרקע מבירו אין דינו כמחובר לקרקע ואפיר בה בגלים. משום דדוקא לקרקע אלו ומחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ולכן אם בטלו לו בקרקע לו' ימים ס"ל דהוה כמחובר לקרקע אלו כיון שבתעתו חובר ולכן גם בעצים אינם נגלים אבל כה"מ בדלב מיבה אלא מדעתו ס"ל דגם מדעתו ס"ל מבני תנאי אם נפלו וכמו שאין בקרקע אלו ממש רק על דרך שאולה לו' ימים ואח"כ בדרא אחרת לאריה ויבול לומר עול עצים ולאכיך ובכ"ג אין דינם בקרקע לכן גם מדעתו אפיר בעצים נגלים. ומ"ש בתפ"ח וקשה כו' נראה ש"ל דקשה על הר"מ מדולב מיבה אלא מדעתו משום דמשמע ליה לחלק בין דבמתמת ז"ש דבא לריך לבנין בגוף הדין דאם בהוקף מל מבירו כו' דבא בעצים נגלים כו' ומ"כ לומר משום דלא מיבה אלא מדעתו ומ"כ לחלק בשבינו בר"מ מיבה אלא מדעתו דבפיר נקט בתפ"ח אלא מדעתו דאם בעצים נגלים אינו כיון שמתנו בעצים נגלים לא יצא מש"כ כשהוא מדעתו מבקרקע שאולה ביד ראובן ומה שגל שמעון לא מבני תנאי בקרקע נגלה ואם כן לא אלך לוני דברי אח"ז ברש"ל וכ"מ בתיפר מ"ז ל"ל דאינו אומר דבקפוך היא ומ"ם נפל בבע"ם ול"ל מדעתו כמו בתוס' משום דבא בעצים נגלים אינו וכיון דאינו רק בתורת שאלה ובאה מוצר ונגלל מה שנשלל ממנו לא שייך שם בעצים ומפיר נגלה וכלבך לא יצא מתמת נזילה בקרקע משא"כ אלא מדעתו אלא גזל בקרקע בלל ומתמת גזל עצים לא מיירי בלל דמתמת זה ה"מ דיבלא מ"ש משום חקמת הבעים אך בד"מ מבעים בלשון בע"ש בלשון בע"ש בבע"ב נופיה לא מבעים בה בע"ש בר"מ נראה דבבל מ"ש דבע"ב בשתיק לשון בתוספת שבתנו אלא בד"ר בתם בע"ש בתם ד"ל בלשון בע"ש בבע"ב נופיה לא מבעים בה בע"ש בר"מ אפילו היבא דלא מרא בה מבל מקום מבתמה לה מפיר בשבבה מדעתו ואיבא בזל קרקע בתו מבתבתי לעיל. ומ"מ בתמיה הדין לדידן דק"ל דהיבא דלא מרא לא שייך תקמת הבעים ולבן בתמיה תיבת מדעתו דאפילו אלא מדעתו אינו יוצא משום בזל דעצים בבלעפ"ל:

תרלח בט"ז ס"ב א' ילפינן לה בגמרא מדכתיב חג הסוכות ז' ימים כו' ר"מ דאמר אם פירש בע"ז: שם אלא נראה: משום דדוקא לקרקע אלו

מבע"ם בתגאלי על יותר מהכשר סוכה לבתפוף דאכו לבע"ם דרבנן: בט"ז סק"ב (°) וכ"כ רש"ל. ר"ל מבתב לאיסור וכדברי אפר בתגאה ואף דנוי דפנות נמי אסורין חיינו כיון דהם סמוכין לדופן וחוי נוי דופן אבל אם אינו נוי דופן רק תלויין בסכך ודחוקים ד' מן הסכך אז מותרין בתגאה ע"ש שהארכתי בזה וצ"ע על הסופקים שסתמו בזה:

השקל

דרבנן. והא ק"ל דל"ג על שבות ב"ה אך יש חולקים ע"ז כמבואר שם. אלא כוונת מ"א דלדעת בעל המאור היה מהני תנאי דאינו בודל לעצמו של רש"י: ולדעת ר"י כו' שהתו' הקשו דבמס' סכה משמע דעצי סכה לאסורים מדאורי' ובמסכת שבת ובדוכתי אחריתי משמע דאין אסורים כי אם מדרבנן. ותי' ר"ת דמה שצריך להכשר סכה אסור מדאורי' אבל היותר מזה אינו אסור כ"א מדרבנן ור"י חילק דבעודה קיימת אסורי' מדאורייתא וכשנפלה אינה אסורה אלא מדרבנן. והשתא כתב מ"א דלעעם הר"ן דמש"ה אינו מועיל תנאי כואיל ואסור מן התורה. א"כ לדעת ר"י אם נפלה דאין אסור' כי אם מדרבנן מהני תנאי אבל בעודה קיימת אסורי' יותר מהכשר סכה לר"י ע"כ אסור מן התורה. מדלא הוכח לר"י בתי' ר"ת איי ס"ל דאין לחלק ואפי' יותר מהכשר סכה אסור מן התורה. א"כ לר"י בעודה קיימת לא מהני תנאי אפי' ליותר מהכשר סכה לעעם הר"ן (ולר"ת הוי להיפך): וכתב הש"ש כו' ליכא סתירת אהל ואיל לפעמי' של רש"י ומ"כ לרש"י מהני תנאי כה"ג אלא דאכתי איכא למיחש לעעם הר"ן. לזה כתי' מהני בה תנאי כו' ביתר מהכשר סכה. ר"ל דמותר מן התורה לדעת ר"ת. אלא דאכתי א"ל לדעת ר"י דבעודה קיימת הכל אסור מן התורה. א"כ לר"י בעודה קיימת לא מהני תנאי אפי' ליותר מהכשר סכה לעעם הר"ן (ולר"ת הוי להיפך): וכתב הש"ש כו' ליכא סתירת אהל ואיל לפעמי' של רש"י ומ"כ לרש"י מהני תנאי כה"ג אלא דאכתי איכא למיחש לעעם הר"ן. לזה כתי' מהני בה תנאי כו' ביתר מהכשר סכה. ר"ל דמותר מן התורה לדעת ר"ת. אלא דאכתי א"ל לדעת ר"י דבעודה קיימת הכל אסור מן התורה. א"כ נפלה אסור מן התורה: ש"ש שהוא כתב תי' אחר לקדוש' שלייהו דהא אם ינלה (°) לפתור אינו רשאי משא"כ בנוי שאסור ליקחנו בי"ט מבני תנאי שם כנ"ל בזה ואין כאן שום דיפה להתיר עצי הדפנות אפי' מדרבנן רק יש מחלוקת בין הרא"ש לרמב"ם לענין דאורייתא בדפנות לפי פירושו ברמב"ם אבל אנו קי"ל דגם ברמב"ם לא אסר אלא מדרבנן בדפנות נ"ל: (ב) ועיין סי' תקי"ח כו'. בב"י שם כתב (°) ומיהו מדרבנן אחר שהסרו מוקצי כמו שהסרו חכמים היתר על כדי הכשר סוכה כמ"ש בסי' תרל"ח ובכלל הכשר סוכה אפילו בדפנות אסרו חכמים מדרבנן בדפנות נ"ל: (ג) דהזמנה מילתא היא. ק"ל הא מקשי' סוכה לתנא כדאי' לעיל אבל עצים שם שמים

באר היטב

תרלח (מ) תנאי. כיון דא"א ליטול בין השמשות משום דקא סתר אהלא ואתקלי לבולי שבת' משא"כ בנוי שבמדרס אסורים דלא גרע ממוי סוכה אלא אם כן החנה הש"ש וע"ז מ"ש: (ג) הסמוכים. ואם סמך עצים לכוכ' כדי לעבות אפילו אחר מ"כ סעיף ג' כתב דהזמנה לגוף הקדוש' מלתא היא וי"ל דהשמשי מצוה קילא אפי' וכ"ל דמי שיש לו סוכה בתי' מעמה לסכה מ"מ אינ' אסור' עד שיבא בה בשנה שעברי' מ"מ בשעבר אמר בטלא

לבושי שרד

אלבוניא בשאלה מידו אפ"ב לא קבה גם בעצים דהא לא נחבוין כלל עליכם אשא"ב בשלא מדעתו אז בשחקף הוא מבוין רק על בעצים וכיון דהוי בשתורים קבלם אסור ואם זאת דהא מבואר בסימן ש"ג בקרקע בשאולה לאחרים בתשלומין קיבם מבשלמין שבה אל"ב אפילו מדעתו מ"מ עצים נקנים לו ממילא אפילו אם מדעתו בתבואר בתבואר בתשלומין בשבה אל"ב אפילו מדעתו מ"מ עצים נקנים לו ממילא אפילו אם מדעתו

ימות שיש גם בסוכה קדושת הגוף אלא ע"כ דס"ק קרא חג הסוכות תעשה לך ז' ימים דדוקא בזה יהיו שוים לענין ז' ימים שתהא קדושת הסוכה לזמן זה כמו חג ולא תבול ממנו להגאהך שום דבר לבטל ממנה קדושה שלה בזה דוקא שוים ולא לדבר אחר ואף ע"ג דאמרי' לעיל דלרבנן דרשינן עשה בוכה אפי' ביום ז' היינו לענין תעשה לך אבל לענין ההיקש לחג הוי היקש לכל ז' הימים ופ"כ נראה. פשוט שמ"ש אין לאותן מהם לדבר אחר היינו דרך ליטול משום שבזה תבטל קדושתה אבל בעוד שהיא קיימת אין ליסור הגאה ממנה כדי לסמוך עלי' או להניח עלי' שום דבר כיון שעדיין קדושת עלי' וכ"כ סי' תקי"ח בש"ע אלא דבאן כ' בשם הר"ן שי דיעות אם מותר להריח בהדס ואי יאמר דמריחה אקליה כמו בהדס שבלולב א"ל דשאני הדס שבלולב שהוא צריך למצותו ואי אפשר בו אלא לריחיה שהוא טומד אקליה אבל הדס שבסוכה כיון דאפשר ליה בעלים בעלמא מעשה עץ בלבד משמש ומהבערה בלבד אקליה שלא יפחות אבל מריחי' לא אקליה עכ"ל ורמ"א מביא בזה בשוף הסי' וממ"ש מוכח להיתר בזה ל"ל: (ד) וכי"ע ושבת אסור כו'. בעור בשם בה"ג כתב כי"ע מותר בטלטול ובשבת אסור בטלטול וכ' עליו רבינו הטור ואיני מבין מה חילוק לענין טלטול במקומן בין י"ע לשבת ובכ"ש הקשה עוד שהרי ה"ג פסק כר"ש דל"ל מוקצי כי"ע ובשבת וכמ"ש בה' י"ע בשמו ולא מצא יסוד לקושיא זו וע"כ פסק כאן רמ"א דגם כי"ע אסור ולעד"ל לדמות זה למה דאי' ביבמות פ' חרש דף קי"ד אבא שאול אומר מהגים היינו שיונקי' מבהמ' טהורה כי"ע ופרכינן אי איכא שבבה אפי' בשבת נמי אי ליכא שבבה אפי' כי"ע אסור ל"ל דאיכא לערא וקשבר מפרק כלאחר יד פי' דוקא חולב בידיו הוא מפרק דבר מגידולו ואייב מן התורה אבל יונק הוא שיוי והיינו כלאחר יד גבי שבת שאיסור סקילה במפרק ביד גזרו ביה רבנן ביונק גבי י"ע דאיסור לאו הוא לא גזרו ביה רבנן הרי לפיכו במידי דתליא בגזירה חמיר שבת מי"ע ה"ל ס"ל לבה"ג בנפלו הנויין לענין טלטול אז אין כאן ביצוי מצוה ואפ"ה אסור כמ"ש כ"י בסמוך בשם הר"ן וז"ל כיון שטפלן לסוכ' עשאן כמוהו כו' ואי מתהני מניחו אפי' אחר נפילה יש בזוי מצוה הלכך אין תנאי כלום דכי היכי דסוכ' אסור' ה"ה בנויי ע"כ וס"ל לבה"ג דבעלי סוכה שיש בה שייכות איסור דאוריתא משום חג כו' פשיטא שיש להחמיר אף בנפל' אפי' בטלטול אלא דבנויים דליכא איסורא אלא מדרבנן משום ביצוי מצוה אפי' בעודה קיימת והחמירו גם בנפלו לאכיל' מ"מ אין ראוי לאסור בנפילה לטלטול אלא שהשוו מכמים מדותיהם לעלי סוכה וגזרו בטלטול הנויין משום טלטול עלי סוכה שיש שם שייכות איסור דאוריתא ע"כ ניחא שיש. חילוק בין שבת לי"ע דשבת חמיר לענין גזירה אבל יונק הוא שיוי והיינו כלאחר יד גבי שבת שאיסור סקילה במפרק ביד גזרו ביה רבנן ביונק גבי י"ע דאיסור לאו הוא לא גזרו ביה רבנן הרי לפיכו במידי דתליא בגזירה חמיר שבת מי"ע ה"ל ס"ל לבה"ג בנפלו הנויין לענין טלטול אז אין כאן ביצוי מצוה ואפ"ה אסור כמ"ש כ"י בסמוך בשם הר"ן וז"ל כיון שטפלן לסוכ' עשאן כמוהו כו' ואי מתהני מניחו אפי' אחר נפילה יש בזוי מצוה הלכך אין תנאי כלום דכי היכי דסוכ' אסור' ה"ה בנויי ע"כ וס"ל לבה"ג דבעלי סוכה שיש בה שייכות איסור דאוריתא משום חג כו' פשיטא שיש להחמיר אף בנפל' אפי' בטלטול אלא דבנויים דליכא איסורא אלא מדרבנן משום

ד לשון רבה"ם בפ"י ה מסכה וברייתא שם פ"ב ו שם בגמרא כך פשיט בר בי רב ועייל לבלה ופ"רשו הוס' ורא"ש בבלה ז מכח דרבא ומסקנת הגמרא יומא פ"ח מסכה סוכה כ"ו ע כרא"ש שם בשם

עטרת זקנים

כוס שרי (כ"י רוקח): * אכילת ערלי אפי' א"ח אם רוצה שלא להחמיר על עצמו בכך רשאי ולא כוי כמי שאינו מדקדק במצות : * ויין היינו בשמחה שהיה לעמלו אבל אם רוצה לשתות הרבה ולהיות כוי קביעות לריך סוכה (לחם רב) ומל שחית קבע לריך לברך ליבב בסוכה (מ"ב ספר לחם רב) . כשיושבים בסוכה מסעודה לסעודה כגון שמוחין בה שחיית קבע מסעודה לרבוכה עד סעודה שנייה בלי הפסק רק שמברכים ברכת המזון על סעודה הראשונה ואח"כ מחריס הומים אם רוצים לחזור ולאכול סעודה שנייה בסכה בעוד שלא יצא ממנו אין מברכין לייבב

נהיב חיים

תרל"ט מ"א ס"ק ז') ולמד כן מדאמרינן ל"ב ואני אמה לדבריו פב אחת כרא"ש לאפלוגי על מהר"ם אמו המהר"ם לא מודה דמדינא בפירות בני קבע אף שכולה אך שכולה אמיר כמו רשב"ג בני כוחבות ואם כן מה זה שכ' כרא"ש ומיהו נראה דמזכה מהחם דאמר' אי פירי בני סוכה וכו' כיון פסק כהם דאין רשאי לבחמיר אם לא בשקובע סעודתו עליו : שם) וע"ש ודכא לעיל מינה ל"ב גם מה שכ'כרא"ש ואשמעינן דקבע דידהו אינו חבוון לפי פירושו ע"כ נראה דה"פ אפי' אי פירי בני סוכה כיינו בשקובע עצמו לאכילה פירות רצונו דאפי' לא"ד פירי בני סוכה בשאוכל כשיעור היינו בשקובע עצמו ובכה"ג בחמיר רבן שב"ג אפי' בחי כוחבות כיינו מפני שאכילה דרך קביעות דאי לא תימא כבי אלא רשב"ג דרך ערלי אכל דומי' דפשיטא תכשיל קבע על מנת דמחרי' דלא כוב לי' לבכיה מעשה דר"י בן אלי אף דר"ג ונשמע מעם דאפילו שחי כוחבות שכולה אחת מבכיה אכל דרך ערלי בחמיר כה ר"ג לכ"ם ואכל דרך חמיר כה ר"ג לכ"ם תבשיל אע"ב ל"ל דבני חרי מעשים אינם דומיא בעובדת דר"ג"ז אשמעינן דבחמיר אף שאוכל דרך ערלי ונפירות אשמעינן דבחמיר ר"ג אם אוכל אחת מבכיעור דרך קביעות וחכו שב'כרא"ש אשמעינן דקבע דידהו הוי כאכילת ערלי אפי' דעת מעשה אמיר אם אינו אוכל בחמיר אלא אכילת ערלי דפירות ליבא אפי' אי אי אינו אוכל בחמיר אלא אכילת ערלי דפירות ליבא אפי' אי :

יד אפרים

במג"א ס"ק ואו נלמד ממ"ש כרא"ש כי כתי לפרש דברי כמ"ל כמה לריך אחי לבאר אחלה דברי כרא"ש ובוודאתו אשמ דבמתניתין איתא שמותר לאכול אכילה ערלי חוץ לסוכה ואחריון בכיולה מותר לאכול ואכלא אם לא אחרון ר"ל דמה דקאמר מאכילת ערלי איתו כבילה דר"ל אלא דמתני' ולא יקבע סעודה ע"ז . ובפ"ם מיבעי ליה כמה בשיעור שמותר לאכול ולקאמר מרי ואלא ביבי ופריך אלא דאיתמרן דמני בסכי וכ"ל סעודה קבע ואם בכך אזה אין קובע סעודה כיון שאחריהם קובעים קביעות מיקרי ולכך קאמר אביי כדפעים אבל פשיטא אבביי"ל אם לריך לאכול דרך ערלי ואם קבע סעודתו אבל מייב בסוכה וכבר כיומא אם פריך אמר"ל מירי לא בני סוכה מדאמר רב בביתו לאכילו אחלים כו' ואכלנום ערלי חוץ לסוכה ערלי אין קבע לא ומשני ואכלנום אכילת קבע בלאכילת ערלי כו' ולכן כתבו התוספות והרא"ש שם דקי"ל פירי לא בני סכה כדמסקינן ביומא דקבע דידהו הו"ל כאכילת ערלי דפת ר"ל אבל דקאמר ואכלנום כאכילת ערלי אמר כו' כרא"ש שבבר אמר דמוסב כיה ללישנא דפרי בני סכה ופ"ר מתני' דאמר ל"ל אי פירי מייב לא חוץ לבית ערלי דרך ערלי אם אוכל בכיעור דרך קובע עצמו בפירות ומשמעינן דקבע דידהו לא הוה כאכילת ערלי דפת בכ"ל ר"ל דהא דאמר רבי ואכלנום ערלי דאמרתא דפשיטא דערלי ערי ומ"כ למשמע קבע אחי ולא אשמעינן דלא הוה כערלי דפת ואם לא עביה כאחרי חיבת לא ל"ל דבר ואשמעינן ר"ל לפוס חיבולא דפרי לא בני סכה וכמ"ש כאר"ח ע"ש . ומתבה כבא לבאר דברי המג"א ומ"ש דמשמע דס"ל כו' לבאורה אינו מובן שברי מבורר בכרא"ש ס"ב אחר"כ ל"ש ולפי מ"ש אי"ה הבה כרא"ש שבבר הבייבו אבקובע עצמו לא מחברת אם הוא דבעינן קביעות בכדברי אפי' שאוכל בשיעור חייב סכה דבייבו יותר מבכילה מ"ש בעינן שבקובע סעודתו עליו אפ"ג דבני ל"ל שבקבע דאף אם הוא אוכל דרך ערלי מ"מ כיון דבעינן קביעות בשעה שיעור ידי חובתו בסעודת

הגהות רעק"א

סי' תרל"ט סעיף ב' מוחר לאכול אכילת ערלי . בא"ר סי"ח בבי"ח בשם בהגהות וכנולי הלקט שב' בשם הר"ר אלעזר ולאכילת ערלי דשבת ויו"ט מחיב קבע ובמי' ל"ש ברכות דמ"ש לי' בתוס' ד"ה לי בני כ' לו מסברת לבוונת תוס' דשם כיון דבחיב אם חובה מעשה ר"ם לא מחיב מעשה ערלי דמובתא מעוי ליה קבע מ"ש . אלא דלפ"ז אחר שבבר יולא ידי חובתו בסעודת

חכמת

סי' תרלט סעיף ב' בחב"ח ולי נראה דמשום דמצות סוכה אינו ובינתו אינו ואשתו וכו' . נ"ב עיין בט"ז שהקשה דדברי הרמ"א סתרי אחדדי ממ"ש בסי' ר"מ ע"ש. ולפענ"ד נראה דלא סתרי אחדדי כלל וכאשר אבאר בקוה"י ומתחלה נקדים שדבר זה מוכרח מן הש"ס דאף שאי' לישן בסוכה מ"מ חייב בסוכה באכילה ושתייה והוא ממה דגרסינן בסוכה דף מ"ג וסוכה נוסה מגיל וכו' עד סוף הסיגיא ת"ל תשבו תשבו לגו"ש. הגה התוס' שם הקשו דלמי לא הביא קרא דתשבו כעין תדורו גם הקשו אח"כ הרי בסוכה חייב אף לישן שם והה לא הוי שייך במילואים דלא הוי ראשי לישן שם ע"ש. ולפענ"ד נראה דהרא קושיא מתורצת בחברתה. והוא דדאי היכא דיכול לישן שם ודאי דחייב ביום ובלילה רק דהש"ס מסקא ליה חיכי דאין יכול לישן. שם בלילה אם חייב ביום ובלילה אם אינו חייב רק ביום דאז לא הוי זמן שינה ודאי דחייב אבל בלילה דהוי זמן שינה אם אינו יכול לישן שם אשר דסמוך אף מסוכה ובזה מסלק שם אם ילפינן ממלואים דאף דא"י לישן חייב אף בלילה או מלולב ילפינן אף דא"י לישן בלילה חייב אף בלילה ואי"כ אדרבא מתתם ילפינן אף דא"י לישן

מחצית

מעיעור ככבר סכה . ועיין בט"ז סעיף קטן ג' : המגהג כו' עס"ם תרע"ג . ר"ל דשם כתב דאסור להדליק מר חנוכה בנר חרס יען דמאים אבל אם הוא גליצר"ם לו של עבוכים דין כלי מתכות יש לו דאינו מאים וצרי . וה"ה בכא : (ס"ק ג) תשמיש כו' משמע דבכוסות כל"ל ור"ל מדנקט דוקא קדרות וקערות תשמע דכוסות שרי דתשבו כעין תדורו • וכוסות הדרך לשופטן בבית דירה . דאין בהן משום מיאום דכלי שמיה אין בהם דברים מאוסים : משמע כו' והמולה כו' ואינו נכון . ר"ל מה שאין מהרים בקערי אפילו לאחר אכילה אינו נכון דלפי הש"ע גם קערות אחר אכילה אסורים אבל מה שמהרים בקדרות אפי' קודם אכילה יש לנעוד עליהם זכות דמתמירים כדעת י"מ שהביא הרב"י בשם המרדכי • דעעם איסור קדר' בסכה דהני אין רגילים להיות בבית דירה ונלא משום מאיסותא אלא משום מעשה כעין תדורו . ואי"כ אפי' קודם אכילה אסור . אבל לאחר אכילה אע"ג דהביא הבר"י בשם רא"ש דקערות שריין אפ"ה אין נידינו להקל נגד הרב"י בש"ע דפסק דלאו כוותי'. מ"מ בין קודם אכילה ובין אחר אכילה בין קדרה ובין קערה אין לנו אלא פסק הרב"י בש"ע ולאורו נלך : (ס"ק ה) ויין כו' כמ"ש סעיף קע"ד ר"ל הסור הביא שם דברי הש"ס דיין שלאפי המזון פוטר אם היין שלאחר המזון מברכה.אמרי' שם לא שם אלא בשבתות וי"ט שאדם קובע על היין אבל בחול דאין אדם קובע על היין אינו פוטר . הרי דאין קבועות ליין : ולפי מאי דקי"ל שם בש"ב סי' קע"ד לא חילק בין שבת וי"ט לחול בכל ענין פוטר וכדעת הראב"ד דעבשין גם בחול קובעים על היין : ובפי' ר"ג כתב בש"ע דאין אחד יכול להוציא אם חברו בברכת הפירות.כ"ל בפת ויין אם הסיבו דאם מיקרי קבע . ולדידן דיש"י נחשבה כמו הסיבה בימי חכמי הש"ם וחשיב קבע . הרי לדידן קובעים על היין : ח"ל הב"ח אבל לעשה כו' לאפוקי נפשיה מעלונתא שהב"ח הביא הגי"ל דבשפסק אם חשיב שמיים יין קבועות : וכן בקבע דבגינה ובשר דגם הבא הסור מחלוקת הפוסקים אי חייב בסכה : וה"ה בקבועות דאאר משקין (ולענ"ד במדינתינו ה"ה קפל"ש) וכ"כ מ"ל לעיל סי' ר"ג ס"ק ויין : (ס"ק ו) ואפי' קבע כו' מע"ש הרא"ש על דברי מהר"ם מרו"ב שהיה מחר מלאכול פירות הון לסכה . כי היה סובר להחמיר כהאי לישנא ביומא דף מ"ע דפירי לא בני סכה . ומ"כ הרא"ש ומיהו נראה דמוכח הפס ביומא כו' : והכי קיי"ל ר"ל דאם כ"ד דפירי לא בני סכה . דאלי"כ הוי שוה לפס . ר"ל דאם קבע שבתב הרא"ש ר"ל שאכל שיעור קביעות דהיינו יותר מבכילה אפי' לא קבע עליו . ואי"כ הוי פרי לא"ד פירי בני סכה בני סכה . דהיינו שיאכל יותר מבכילה ואי"כ הוי פרי בני סכה יהיה פירי מדיפי ואחירי מפס : מדאמרי' ביומא כו' אלא בעוד דברי

שערי תשובה

בלשון ספר כיסר לר"ת וכוכה גם כן בח"ר לרא"ש ע"ש : (ה) ולאכול' מבכ"ע ומיין בגו"ר כלל ד' סי' ו' כו' דפת כסיון יש לבחיבנו כפת נמור לענין זה דאף שיאכלנו דרך ערלי כיון שאכל בשיעור יותר על הסובה כו' ובחבשיל בשעו' מכ' מיבים יש לחיינו בסוכה אפי' בחילה ערלי אף לא יברך על הסובה אם לא שאוכל בקביעות וכבר ובגינה ובילים וביולה בזה גם בם ברכים סוכה אף לא יברך לחוש לבסור ז"ל ופירות יש לעסור מבל ובל אפילו יאכלם בקביעות והרולה לבחמיר לאכלם בסוכה אפי' דרך קבע אין לברך . ובמח"ב כ' שכתי בחשובה דלעשת המולקים על הרמב"ם לריך פת ממש יותר מבכיל' אבל פת בבלה בכסים אפילו אבל יותר מבכילה הוי בערלי דפת עד שיקבע סעודתו עליהם ואי"כ יותר מיב אלא לברך אבל יש לחוש לדעת הרמב"ם אפילו בבר ובגינה לאכלו בסוכה בלא ברכה וכן ראיתי לגדולים בארי אלא הוי מברכים על פת הבב"ב אפי' יותר מבכילה ס"ם ובמדינתינו בבבו דרב הבולם בר"ם ובבה לקדש שעודה לבחמיר אם לא בבבולה אבל דרב הבולם אם הביא קרא דתשבו בעין תדורו אפי' לא קבע עליו . ואי"כ הוי פרי לא"ד פירי בני סכה בני סכה . דהיינו שיאכל יותר מבכילה ואי"כ הוי פרי בני סכה יהיה פירי מדיפי ואחירי מפס : מדאמרי' ביומא כו' אלא בעוד דברי

באר היטב

מון לסוכה. והמולה אינן מחברין בקערות אסר אכילה ואינו בכון מ"ב. ובדי לשמם מסמו בסוכ' ס"ז. המגהג אלא להבכים מר מרם בסוכה ב"מ ומעורה שקורין לאמפ"ן רשוי לבשר אלא בבי אמורה בקבעו לבשות הוי קבע בגמור ובפרם בבקיים אם אדם יחיד שיאכל לבשות אבל דבא אשיב קבע אבל בבי אמורה שקבעו לבשות הוי קבע בגמור ובבי סוכה ולברך ליבב בסוכ' כ"ל לאכל אבל שמהגין לבשות יחד בקבע בלי שום אכילי דה"ל קבע בגמור ובבי סוכה ולברך ליבב דבר ובגינה ויזולא בבן עב"ל.ופ"ז הבלה דאין לברך ליבב בסיבה כלל על הבחי אפילו בקביעות דאפי' אח"ל דחייב בסוכה מ"מ אום' ברכה שמברך על הבלה אין מברך אומר מבל וכל ואפי' אם קובע עצמו לבשות קודם הבילי בגון שמיים יין ערב בבדיבות אלו אפ"ם בבי אמורה אם בבי' בבבי' בבבי' בב

זמיהו ומיס וכ"ה מסחת כ"י והוא ס"ס: (ט) ול"ל משום דמלות סוכה כו'. על המעם הזה ק' מ"כ גם על המכילה לא יצא עד שתהיה לו סוכה מיוחדת כמ"ש המרדכי הביאו רמ"א בסי' תר"מ דאם עשה סוכה במקום המלטער בשינה אף ידי אכילה לא יצא ונלע"ד לתת מעם לקולת השינה דאיתא בגמר' דשלומי מלוה פטורים דהיינו רבה בר רב הונא ור"ח שהלכו לקבל פני ר"ג היו ישנים חוץ לסוכה וה"ל למי שבטוי אסה שחייב לשמח את אשתו ברגל כדלעיל סימן תקי"ט ונשים פטורות מן הסוכה מ"כ אם אינו רולה לפרוש מאשתו מקרי דבר מלוה וע"כ פטור מן הסוכה בלילה בשינה ואפי' אם אשתו אינה עטורה מ"מ שייך שמחה כשבעלה עמה בחדר כדאית' בגמ' שאסור ליתן בחדר שתים ואשתו לבין בו וא"ל יוסף אפילו באשתו נדה שנאמר כפי פעמי תנרשון מבית תעוגיה כל"ל מעם הקולא בזה למי שמיקל בו: (י) בליל י"ט הראשון חובה. דאר"י משום ר"ש בן יהולדק נמ' כאן ט"ו ונאמ' ט"ו בחג המלות מה להלן ליל הראשון חובה מכאן ואילך רשות אף כאן ליל הראשון חובה מכאן ואילך רשות ופי' הסמ"ג ורמ"ם דאירדו נשמים קמי דאל"כ הא חובה כי"ט לאכול פת ומ"מ אינ בסוכה אף מכאן ואילך וסמ"ק וא"ז מוכיחים מזה דאין חובה כי"ט לאכול פת מדאמר מכאן ואילך רשות והם לא מפרשים דקמי אירדו נשמים ופסק בפסקי מהרא"י סי' ק"ם דבליל כ' ☞ בל סוכות דא"ל לאכול בזית בסוכה אם ירדו נשמים דסמכינן אסמ"ק וא"ז דלא כאשרי דס"ל לדידן י"ט ב' בראשון אלא אין בקיאין בקביעת דירחא כו' ומסיק שם תלמיד מהרא"י וז"ל אמנם שמעתי שדרש בב"ה דבליל הראשון ושניה צריך לאכול בזית בסוכה אם ירדו נשמים: (יא) אפי' אכל בזית. הטור אע"ג דשיעור אכילה בלא סוכה הוא כביצה שאני ליל ראשון שהוא חובה אפי' אפי' לא בעי למיכל אלא בזית אסור לאכלו חוצה לה הלבדיוקא בה נמי ידי סוכה עכ"ל הרי שלדעת הטור תמיהא ליל ראשון מכל ימי הסוכות גם לענין זה דאפי' בזית שהוא פחות מכביצה חייב בסוכה והקשה ב"י וז"ל ולבי מגמגם דקאמר ואפי' לא בעי דאמנו בתי בעי תנית והל"ל לא מלי במקום לא בעי ועוד דהיא נופא מנ"ל דראשון מאחר ליות וטפי ה"ל למנקט עמא דכיון דנמר מחג המלות הוא שיעורא בזית דומיא דפסח עכ"ל אבל ראשונה לא הבנתי כלל דודאי אפיר אמר דאי בעי דהיינו שם חומרא בליל ראשון דאשון הכי' אינה קושיא דרבינו הב' אינה קושיא דרבינו הטיר ליף לה מהא דמייתי הרא"ש ירוש' וז"ל מברייתא בעי מי מה חג המלות בעי מי מה לחלן בסוכה כן ר"ז בעי מי מה לחלן עד שיאכל בזית דנן בסוכה מסרש לה דר"ז מספקא ליה מי הוה חיוב סוכה בליל ראשון עד בזית ולא פטור אלא פחות מבזית ואחיר משאר ליות (י) וקי"ל לחומר' דבזית חייב בסוכה מזה ליף רבינו דחייב בסוכה בבזית בליל א' אפי' ירדו נשמים והיינו דסבי ליה בבזית: (יב) ולא יאכל בליל כו'. זה יליפינן גם כן מחג המלות דכתיב בערב תאכלו מלות וכן מ"ם אח"כ קודם מלות כו' ל"ל דאינה הוא דינא וכן מ"ם חמ"כ ולא יאכל ביום מחלות כו' ומה שסייס דומיא דאכילת מלה קמי אכילה ולאחמרא עביד כתרוייהו כל היכא דלא מעריד ומלטער ע"כ: (יד) המתפלל. הטעם דתפלה כל השנה אינה בבית דירה אלא דעיקר היינו הבא ובאי דהיינו שאוכל דרך ערעי ע"ז מדייק הא לא הבינו אקונא עבודה עליהם דבי מתיבינן

בשינה שאין ישנים בסוכה רק המדקדקין במלות יש אומרים ז' משום לינה דיש לער ליתן במקומות הקריש [מרדכי פרק הישן] (ט) ולי נראה משום דמלות סוכה אינו ואינו ח אינו אשתו כדרך שהוא דר כל השנה ובמקום שלא יכול ליתן עם אשתו שאין לו סוכה (ו) מיוחדת פטור ושוב להחמיר ולהיות עם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת:

ג' אכילה בסוכה (י) בליל יום טוב הראשון (ז) חובה (יא) אפי' אכל כ' בזית (ח) פת ט' א] יצא י"ח מבאן ואילך רשות רצה לאכול סעודה סועד בסוכה רצה אינו אוכל כל ז' אלא י (ט) פירות וקליות חוץ לסוכה אוכל ל' בדין אכילת מצה בפסח: הגה (יב) יא ולא יאכל בליל הראשונה כל שיעה ודאי בליל[כ"י בעם מ"ם] ויאכל קודם מלות ליל[מהרי"ו ומהרי"ל] ולא יאכל ביום יב מ"ל ם ומילך כדי שיאכל בסוכה לחומרא [מהרי"ל] דומיא (י) דאכילת מצה:

ד' מ' כל שבעת הימים יג קורא (יא) [ולומר] בתוך הסוכה (יג) וכשמבין ומדקדק במה שיקרא [וילמוד יכול ללמוד] חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו מושבת עליו (יד) המתפלל (יג) רצה יד מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה:

לא כפי סוכה עפסי' קפ"ח ותקכ"ט: יא ולא יאכל כו'. משמע דאין רשאי לאכול עד שתחשך וכ"כ בהגמ"י וז"ל דקידוש יכול לעשות מבע"י קלת על היין וברכת ליש בסוכה והמוליא יאמר בליל דהא אפי' בפסח הוי שרי אי לאו משום ד' כוסות כמ"ש רס' תפ"ב ומיהו כיון דאומר סוכה ואח"כ זמן ל"ל (י) גם הקידוש בלילה ב מחלות ואילך. ע"ש דמהרי"ל פסק ג"כ נבי מלה כן וכמ"ש הר"ן גם כן פ' ע"פ אבל נפ"מ רס' תפ"ח דבפ"ם אינו יכול לאכול את חסו' אלא משע' ר"ח ל"ב לאמה נחמיר עפי בסוכו' ואפס' דבפסח אינו יכול לאכול את רק מלה עשיר' אינו מעביע כ"כ משא"כ כאן דאכיל' את חסו' ול"ע דמה"ל ועוד מאי קאמר דומיא דאכילת מלה ע' רס' תקכ"ט: יג קורא ולומר. והכל לפי הענין אם יש לו מנוחה בסוכה לומר בסוכה ול"ע אם צריך ספרים הרבה ועוברים לו להעלותם לסוכה ולכאור' משמע בגמ' דאין מעלייתן אותו כדאיתא בגמ' דף כ"ו נבי שומרי נמות ופרדסים וכ"מ. כר"ן שם ויש לדחות דהתם טורח רב להוליאם לשדה אבל הכא אבית לסוכה לא הוי טירחא כ"כ ולכן יש להחמיר ובלבוש סי' תר"מ ס"ד משמע דא"ל להעלותם לשם כמו נבי ביים וכ"מ שם בש"ע דא"ל לילך לסוכה אבירו לאכול מה"ש: יד מתפלל בסוכה. אם יש לו

דומיא דפירי למ"ד דבפי סוכה: ז משום לינה. וא"כ מי שאין לו ביים וכשתות כרחוי ויש לינה אין לו(°)ליתן שם כמ"ש ס"ו בהג"ה: ח אינו ואשתו. כ"מ ברים ערכין דאמרינן(°)דבהליים פטורים בעידן עבודה ע"ש וע"ע דבסוכה דף כ"ח סד"א תשבו כעין תדורו מה דירה אינו ואשתו אף סוכה אינו ואשתו קמ"ל דבשים פטורות וי"ל דמ"מ הבעל אינו חייב בסוכה אלא במקום שיכול לדור שם עם אשתו ואם לאו ה"ל מלטער ופטור ליתן שם וכ"כ של"ה ע"ם ומ"מ ל"ע דהא אם עשה הסוכה במקום שאינו יכול ליתן לא יצא כמ"ש סי' תר"מ סי"ד בהג"ה וא"כ אם אין לו סוכה מיוחדת לא יצא כלל ופ"ק דבמתרא אמריק שכל ישראל רחוים ליתב בסוכה מ' פ"ם וע"ל דמ"מ כיון שיכול ליתן שם לבדו הסוכה כשרה דהוי דירה ומ"מ הוא פטור דמקרי מלטער: ט ר"ח. אע"ג דבשאר ימים שיעור אכילה חוץ לסוכה כביצה אבל הכא אפילו מי בעי למיכל בזית אסור לאוכלו חוץ לסוכה וא"כ יצא אינו ר"ח [עור] ולריך לבדן: י פירות וקליות. היינו בא"ח אבל בזי מי

לו מטותה שם ואם יש כ"ה נפירו הולך לכ"ה (כ"ח בשם ריא"ז) : טו ירדו נשמים כו'. וכשם שמפרין מפני הגשמים כן מפרין מפני השרב ומיתושים (הג"מ) אפי' אין האדם מצטער ככך אלא שמאכל מתקלקל ככך וה"ה אם הפת קור שהמאכלים השמים נקרשים לפניו אוכל כל סעודתו בבית כמ"ש ס"ז (לבוש וכ"ח) בסי' תר"מ ס"ג : ובביל כ' מ"ל לאכול בזית בסוכה דבקירין בקביעה דירתא סמכינן אהפוסקים וא"ל לאכול בסוכה כשמצטער והרולה להחמיר א"ל לקדש בסוכה דהא אמר זמן מתחמול אלא יאכל שם בזית אחר סעודתו (ת"ה ד"מ הגמ"נ): טז אין מטריחין ל"ל דוקא כשסבב כבר אכל אם עדיין לא שבב יחזור לסוכה ב☜ מידי דהוי אמי אלא שבב עד הלילה בלרך לעלות לסוכה (°) עכו' ס"ג : יז בשעת אכילה . וכתב בהגהת סמ"ק והמברכין ואין אוכלים שם רק יושבים סעודתו :

ה כ טו ירדו (יג) גשמים הרי זה נכנס לתוך הבית מאימתי מותר לפנות משירדו לתוך הסוכה טפיות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל אפילו (טו) תבשיל של פול : הגה (טז) ואפי' אין מגשיל לפניו [סמ"ג והגהות אשירי] ומי שאינו בקי בזה השיעור ישער אם ירדו כל כך גשמים לבית אם היה יולא אלא מסוכתו ג"כ [מ"ז והגהת אשירי פרק היטן ומרדכי פ"ב מיימוני פ"ו ומהרי"ל] וכל זה דוקא בשאר ימים או לילות של סוכה (יז) אבל לילה (יד) הראשונה לריך לאכול בזית *בסוכה אף אם גשמים יורדין [טור ור"ן והרא"ש] ויקדש בסוכה [כדי] שיאמר זמן על הסוכה [מ"ה סימן ל"ה] :

ו ס היה אוכל בסוכה וירדו גשמים והלך לביתו ופסקו הגשמים אין מחייבין אותו לחזור לסוכה עד שיגמור סעודתו :

ז ס היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים טז אין (טו) מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר: הגה (יח)(עז) ויעטור משנתו (עור) מי שהוא ישן בסוכה וירדו גשמים אין לריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל דבגשמים מועטים הוי לער ליון שם ויולל ולאתה[מהרי"ן] (יט) וכל הפטור מן הסוכה ואינו יולא משם אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא (יז) הדיוטות [הגהות מיימוני פ"ו] וכשיולא מן הסוכה מכח גשמים אל יעבור ולא אלא בכנגא בעבד שמוזג כוס לרבו ושופכו על פניו (מהרי"ל) :

ח ס (כ) נהגו שאין מברכים על הסוכה אלא יז בשעת (יח) אכילה (והכי נהוג) :

ובעמנו כמ"ש בס"ג בשם פיסקי מהרא"י דשמכי' על סמ"ק וא"ז דס"ל דאפילו בלילה ראשונה אין ירדו גשמים ופ"כ ל"ע כמ"ש כאן אח"כ ויקדש בסוכה כו' דמשמע שמברך ליבש בסוכה וק' דלפי הסמ"ק וא"ז הוה ברכה לבטלה דהא אין חיוב כלל בירדו גשמים אפי' בראשונה אלא ע"כ דבלור לן דקיים לן בסמ"ג ואשרי" דבלילה ראשונה הוה חובה בירדו גשמים ואין חשש ברכה לבטלה אח"כ היה לנו להחמיר גם בשניה דהא בהא תליא בלילה שניה יש חיוב בכזית בירדו גשמים אין לברך ליבש בסוכה אם ירדו גשמים ובת"ה סי' ל"ה פסק דבלילה שני א"ל להמתין רק עד זמן אכילה ואלא יקדש בסוכה אלא יקדש בבית ויאכל כל לרכו ויאכל כזית בסוכה בהחרונה ונראה כמ"ש דלא יברך אז על הסוכה דדלמא סעור לגמרי הוא בירידת גשם בכללות סמ"ק בשם המו"ל בשם המו"ל לתחייבשי בדבר וכו'. ואנה באמת מפורש במשנה נבי ר"ג העלום לסוכה מפני שהחמיר על עצמו א"כ מוכח דמותר להחמיר על עצמו ולכאורה היה נראה לחלק דהיכי דהנבראה בר חיובא ע"כ כנגן ר"ג שהוא היה חייב בסוכה רק דפטור הוי מצד אחר שהמאכל הזה פטור מסוכה זה כיון דע"כ נברא בר חיובא הוא מותר להחמיר ע"ע אבל בנדון כזה של הרמ"א שירדו גשמים וא"כ הוי אינו הוא עצמו פטור לכך אין ראוי להחמיר ע"ע ונקרא הדיוט. אבל המעיין בירושלמי בפ"ב דסוכה במשנה דשלוחי מצות פטורין מן הסוכה דקאמר שם ר"ה אויל לעין שב וכו' עד דעל למטללתא דר' יחזקן ספרא וכו' ע"ש הטב באריכות א"כ הנם הרי היה שלוחי מצוה ונם הי' שם וא"כ היה הוא פטור ונם הנם פטורין והחמיר על עצמו. נם קשה היאך נשים מברכות על מ"ע שהז"ג ואם הוי מעשה הדיוט היאך יברכו והוי ברכה לבטלה ובע"כ דמותר להחמיר ובע"כ לומר דרק ביחיד נשמים כיון דהוי כשסך קיתון על פניו וראוי לו מן השמים שאין רוצים בשימושו בזה אין להחמיר ע"ע אם אין רוצים בו אבל בעלמא מותר וראוי להחמיר וה"ב לדעתי. עוד נ"ל ראיה לדברי המג"א בסי' תע"ב הנ"ל דאין להחמיר בדבר שהוא מותר במה דאיתא בירושלמי פ"ב דסוכה ה"י וה"ל ר"ג נכנס ויוצא כל הלילה ר' אליעזר חד תלמיד מן דרבי מנא הורה לחד מן קרוביא דנשייא יצא אין מטריחין עליו שיחזור ולא שמע ר"ג נכנס ויוצא ר"א נכנס ויצא כך. חלילה ע"ל ופירש שם הק"ע דהתלמיד שהורה שאין מטריחין אותו לא ידע מהמעשה דר"ג וכו'. ולכאורה קשה מנ"ל דלא ידע דלמא ידע רק שר"ג ור"א היו מחמירין על עצמם והרי כן מצינו במשנה שם לעיל גבי מעשה שהעלו לר"ג דלי של מים

מניח דיקתו והולך לבה"כ להתפלל : (פ"ק טו) ירדו כו' אוכל כל סעודתו בבית כמ"ש סעיף ז"ו ר"ל אם י"ל מאכל שמן דרשאי לאכלו תוך ביתו. ואם הביאו לו אח"ז מאכל אחינו שמן דאפשר לאכלו בסכה מ"מ נומר כל סעודתו בבית. וע"ז הביא ראיה מסעיף ז"ו בירדו גשמים והלך לאכול בביתו. ובאמת סעודה מסקו בגשמים. דמ"ל להזור לסכה כל אותה סעודה : ובגיל שני כו' דבקיאים כו' סמכי' אפוסקים כו' דהן זה טבע מקום' מוס' והר"ן אהא דאמריגן לבנן הר"ש יצאי' ס"ו מא בטלות מה בטם ליל מ' חונה מכאן ואילך אי בני אכיל ואי בני נא אכיל. כן הדין נמי בסוכות. והקשו אתרי' איך אמר מכאן ואילך מ"ב לא אכיל. הא מוכח בברכות דחייב לאכול אם בשבת ויש וכמ"ש בגיל ס' קפיה . ותי' דמשום מצות סכה אינו כ"ש ליל מ' . אבל משום ס"ו גם בשאר ימים חייב . ונ"מ אם ירדו גשמים דבשאר ימים אוכל תוך בית ויוצא בזה אבל ליל

בלייכו ס"ס : (יג) גשמים . עבה"מ וכתב בשבו"י מ"ג סימן מ"ה שחידש בק"ק מין בשנת תפ"ג ששני ימים קודם חג ירדו גשמים עד שהכלה הסבך בנים וירדו מיף ולבד בלילה ירדו קלת גשמים דהיינו הלילה דבתר מיפרא ויש רגו לבתחון אם בסעודה עד חצות יש ברגו לרחוק עצמם לאכול בסוכה אף אירדו מיפים הרבה מ"מ רגו לעשות בונא ישופה בראשם לבניל מן הגשמים וכביב לא יזשיה איך מלאה לבם לעשות כן להבדבם בתומרות יתירות מאבה בגמלת בגים ופוסקים ראשונים ואחרונים אף שבליקוטי מהרי"ל הזכיר קלת מחומרא זו להמתין עד חצות אך בתשובת מהרי"ל סימן קפ"ח כ' לא אחיתי לרגותי מזכרים כן בו : ובתשובות עיקר כו' וכך עיקר מלתא בשמא דאם יתחין אם הלילה בי"ב בגבולים ובקצתים אין לך מרעית שמחת י"ם יותר הזה וכן כל הפוסקים לא הזכירו הסרגה זו לעמות בפם בי"ם וכ"כ בס"ח סימן תרמ"ם בפשיטות ועל בכת ברגים לאכול בסוכה אף שיורדים מיפים הרבה בוודאי לא שפיר עבדי בדאיתא בירושלמי בכבוד לא בספור כו' וקרא דדיוק וכ"כ הגמיי' וכן בש"ע וכן בתבריר"ו סימן קנ"ח כל הרבים דרבי מעם ואיכא בינוחא שמחת יו"ט וכ"כ בספרי מ"ו סימן תמ"ב ומה בין דבש"ם מדבה זו לעבד שמוזג כוס ושפך על פניו ואם יחזור למזוג בא"כ יבעום עליו יותר בין שאסבר ומשקה נגד רגונו בודאי נקרא חמיד שופה וכדיום אלא בעיקר בהבאור בשו"ת בסופקים לילה ראשונה יקדש בסוכה ואיכל בזית בסוכה ויברך ליבש בסוכה ובלילה ב' יאכל בביתו ויקדש בביתו רק סוף סלילה יאכל בזית בסוכה אלא ברכה ויברך ברכת המזון בביתו ע"ש ובעין בפמ"ז אלילה הראשונה אוכל בזית בסוכה ויגמור בסעודה בבית ויברך אם בא בסכה דבקיר בבית ואם יבא לאכלו בסוכה ויברך המזון בבית ובלילה ב' אוכל בבית ואם יבא לאכלו בסוכה ויגמור מחתים ובסכך עבוב ויכולים לסעוד בם מנוה קבעדי וכם מיינים בסוכה כיון שאינם מלעבדים ובריכים לברך ע"ש ובעין ס"ל לא אמרו בלילה הראשונה לאכול בסוכה אפילו בלילה ראשונה ל"ע עבל"ל וכן הוא בתשובה זקן מהרן סימן קפ"ח ע"ש וכיון שכן הכא לעשות כן אין מניחין אותו ע"כ לא אמרו כל סעודת לילה הראשונה ל"ע : (יח) אכילה. עבה"מ וכ' בשבו"י מ"ח סימן ל"ב בתמופק אם נירך ליבש

באר היטב

לבה"כ ס"ס והבלה דוקא בסוכ' ס"ז : (יג) גשמים וכו'. בשם שמפרין מפני הגשמים כך מפרין מפני השרב ומיתושי הג"א. אפילו אין האדם מצטער בכך אלא שהמאכל מתקלקל בכך וה"ה אם הפת קור בהמאכלים השמים נקרשים לפניו אוכל כל סעודתו בבית וכ"ש אם מצטער ג' : (יד) הראשונה. ובגיל שני א"ל לאכול בזית בסוכה אם ירדו גשמים דבקיאים בקביעת דירתא ואין לריך לאכול בסוכ' כשמצטער. והרולה להחמיר א"ל לקדש בסוכה דהא אמר זמן מתחמול אלא יאכל שם בזית אחר סעודתו מ"ה ד"מ הגמ"נ מ"ת. וס"ז כתב דגם בלילה שניה יש חיוב בכזית בירידת גשם אלא דבשניה אין לברך ליבש בסוכה אם ירדו גשמים ס"ס : (טו) מטריחין. נ"ל דדוקא בשסבב בבר אכל אם עדיין לא בבב יחזור לסוכה ע"א ס"ס : (טז) ויעטור. פי' מעטמו וא"ל להקיטו : (יח) הדיוטות . ק"ו בזה מאי בדולה להחמיר בשיורדים גשמים ולילך לבדך המולאה ולישב בסוכה ואחר כך לאכול בבית ובוה בדבה לבטלה. ס"ז : (יח) אכילה. וכתב הלבוש על אותן שקובעין מלמון לשתות אחר ברכת המזון ואמר הפמ' זמן מה ממבך שמוזגין

חכמת שלמה

וב' כותבות ואמר העלום לסוכה וכתב הר"ן דקמ"ל דאם רוצה להחמיר ע"ע רשאי להחמיר ואין בו משום יוהרא ע"ש. הרי דר"ג היה מחמיר על עצמו וא"כ גם בזה דלמא היה מחמיר ע"ע ובע"כ דאם פטור אינו רשאי להחמיר ומה דבדלי מים העלום לסוכה היינו דאם הוא בר חיובא וחייב בסוכה רק דהמניעה מצד הדבר שבזה אין בו חיוב סוכה בזה רשאי להחמיר דבזה הוי כאומר לדידי נחשב זה כפת ובדבר שחייב בסוכה ולחומרא מהני אחשביה ובזה לא נקרא הדיוט אבל בירידת גשמים דהוא עצמו פטור מסוכה וכן התם בהסיבה שהוא עצמו פטור לגמרי בזה ל"ש אחשביה לכך נקרא הדיוט ושפיר מוכח מר"ג ור"א שהיו נכנסין ויוצאין כל הלילה. וזה כלל נכון לסענ"ד ודוק: והנה מה שלא הביא הירושלמי הכרייתא המובא בש"ם דילן דמפורש דהי' ישן אין מטריחין אותו לעלות נראה דמזה יהיה ראיה לדעת המג"א דדוקא אם כבר שבב הא בלא"ה מחוייב לעלות ולכך א"ש דהברייתא מיירי שכבר שבב וישן לכך אין מטריחין אותו אבל מעשה דר"ג ור"א היה שעדיין לא שבבו רק יצאו לכך היו נכנסין ויוצאין כל הלילה אך הך תקיעה הוה גם בלא שבב עדיין שאין מטריחין אותו לכך אמר לא שמע לי' הא דר"ג שהיה נכנס ויוצא כל הלילה וא"כ דין זה של המג"א מפורש בירושלמי ודוק: והנה נרסינן במס' יומא פ"ה בהבת הנסה שאמרו יתירה מכביצה וכו' ע"ש עד הסוף . והנה מסוגיא זו יש ללמוד מה שנסתפקתי כיון דבעינן בסוכה כשיעור ובפחות מכשיעור אין לברך ליבש בסוכה אם דעתו לאכול כשיעור רק בשהיה יותר מכא"ם ומכ"ש אם שהה ביני וביני כדי א"ם אם חייב לברך ליבש בסוכה. ומכ"ש אם נמלך שתחלה היה דעתו לאכול פחות מכשיעור ולא ביקר לישב בסוכה ואח"כ נמלך לאכול עוד עד כשיעור. הנה אם הוי תוך א"ם ודאי חייב לברך ליבש בסוכה אך אם לא שהה כדי א"ם אם חייב לברך או לא : ולכאורה היה נראה בפשיטות כיון דבכל שהה כדי א"ם כא נחשב אכילה אחת ודאי א"נו מברך. אך מן הש"ם נראה מוכח להיפוך דקשה מה פריך הש"ס למ"ד דכתובת הוי יתירא מכביצה מ"ש בר"נ לא מפני שהדין כך אלא שרצה להחמיר ע"ע ומאי פריך נימא דהכוונה הוא כך דהרי בפסחים פ"נ אמרינן דנשי דיין אופין קפיזא קפיזא לפיסחא וא"כ רב יוסף מה דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא היא דמסקע ליה מחלה וכו' וא"כ משמע דאסור לעשות שנדקי לפטור ממצות ובחולין פרק כיסוי הדם אמרינן להיפוך כיצד יעשה נוחר או מקבר כדי לפטור מכיסוי מוכח דמותר לעשות שנדקי לפטור ממצות וכ"ה ביו"ד פי' כ"ח וכ"כ במק"א לייישב זה . ועכ"פ מוכח דיש ענין דאין לעשות שנדקי לפטור ממצות וכן הוא במנחות פ"נ נבי סדינא בקייטא וכו' ציצית מה תהא עליה ופעמים הוי להיפוך דמותר לעשות ערמה לפטור . ואם כן דלמא הוי כוונת המשנה כך דוודאי היה ביד ר"נ לעשות שהייה ביני וביני כדי א"ם ולא יצטרך לסוכה ון"ש לא מפני שהדין כך דאסור לעשות ערמה לאפקועי ממצוה רק מן הדין היה יכול לעשות ערמה לפטור ממצות רק שרצה להחמיר ע"ע ומאי פריך. ועוד הוי קשה יותר דס"ל דמה דבכא"פ אינו מצטרף הוינן בדבר איסור וכדומה דבזה כיון דליכא ברכה לצרפו לכך אינו מצטרף רק בכא"פ אבל על דבר שמברך עליו כיון דאוכל הכל עכ סמך ברכה ראשונה אז חברכה מצרפו לחיות כדי אכילה. ובהבי הוי א"ש מה שבפ' תע"ה כתב המחבר שלא ישהה בין אכילה לאכילה כא"ם ובחלכות יוה"כ כתב דמתחלת אכיל"עד סוף אכילה לא יהיה כדי א"ם. וחיינו כיון דביוה"כ ליכא ברכה דהוי אכילת איסור לכך צריך שלא יהיה מתחלת אכילה עד סופו כדי א"ם. אבל במצה דאיכא ברכה לכך אין קפידא רק שלא ישהה בין אכילה לאכילה כא"ם ודוק אך י"ל דניהו דבברכה מצרפו מ"ם הרי ברכות מדרבנן ומן התורה ליכא צירוף לכך אפור לעשות בו הפסק ווה במצה דאל"כ מן התורה לא יצא אבל בסוכה הוי להיפוך דניהו דמן התורה אינו חד אכילה מדרבנן הוי חד אכילה לכך חייב בסוכה מדרבנן. וא"כ לפי"ז יש לומר כך דעדיין היה ביד ר"נ לאכול פחות פחות מכשיעור ולברך כל פעם מחדש ולהיות נמלך רק פעם וא"כ יפטור מסוכה אם שהה כדי א"ם. אך א"כ יהיה נורם ברכה שא"צ דאפור לנרום כמ"ש המג"א סי' רט"ו והיה מוכרח לאכול ביחד. אך י"ל הרי אם ילך לסוכה יתחייב לברך על הסוכה יהיה נמי ברכה שא"צ כיון דבידו לאכול פחות פחות מכשיעור וא"כ כיון דממ"נ יגרום ברכה שא"צ הי' בידו לאכול פחות פחות מכשיעור. וזה מ"ש העלום לסוכה ולא אכלו פחות פחות מכשיעור הא מפני שהדין כן מכח דאפור לגרום ברכה שא"צ דגם זה הוי ברכה שא"צ אם יעקום לסוכה ואפשר לפטור בלא זה רק שרצה להחמיר ע"ע ומה פריך. ובע"כ מוכח דבסוכה אינו תלוי בשהייה רק כל שאוכל כשיעור אפילו בהפסק רב חייב בסוכה ור"ק : (שם בהג"ה) וכשיוצא מן הסוכה מכח נשמים אל יבעט ויצא אלא יצא כנכנע כעבד שמוזג כוס לרבו ושופכו על פניו. נ"ב הנה ב"ש מיבעיא ליה מי שפך למי ופשיט שם כעבד שמוזג כוס לרבו ושפך לו רבו קיתון על פניו. ולכאורה היה נראה דנ"מ בן אבעיא זו לדינא אם יכול להחמיר ע"ע או לא דאם נימא דהוי כשפך העבד כוס לרבו על פניו בזה ניהו דמן הדין הוא פטור כיון שמצטער מ"מ אם רוצה להחמיר על עצמו ולהרחר בתשובה יכול לישב בסוכה. אבל לחך לישנא דהוי דהרב שפך לעבד קיתון על פניו א"כ כיון שמראין לו שאין רוצים בשימושו אין ראוי לשמש בע"כ ואפשר להחמיר ע"ע - מיהו להסוברים דהיכי דפטור ועושהו נקרא הדיוט י"ל נ"מ אחרת לענין אם ירדו גשמים בליל א' דלחך סברא דהוי כאילו חעבד שפך לרבו על פניו ממילא בליל א' שחייב בסוכה דוקא אף בגשמים חייב הוא לאכול בסוכה כיון דמצטער חייב אף בגשמים נמי חייב. אבל לחך לישנא דהרב שפך לו על פניו א"כ מראין לו שאין רוצים בשימושו ואין ראוי לשמש בע"כ ואף בליל א' פטור מן הסוכה ומפרש הג"מ דאמרינן שבליל א' חייב בסוכה כפירוש אינך מפורשים דבשאר י"מ אין חיוב לאכול פת או דג"מ לענין דדי בכזית והסוברים דנ"מ לענין אם ירדו גשמים הם יסברו דיכול להחמיר על עצמו בשאר מצות ולא אמרינן דהפטור ועושה נקרא הדיוט ולכך נ"מ מה דכאן ודאי אינו רשאי להחמיר כיון דהוי כאלך שפך לו רבו קיתון על פניו ויש נ"מ לתרוויהו. כן היה נראה לכאורה לומר ועדיין צ"ע אולי יזכני ה' בזמן אחר לבאר יותר בזה ודו"ק : (שם סעיף ח') נהגו שאין מברכין על הסוכה אלא בשעת אכילה. נ"ב מה שנתלקו הט"ז והמג"א באם היה יושב בסוכה וחזר לאכול אם חייב לברך או לא ונם אם חייב לברך

השקר

מ' לריך לאכול בסכה אפי' ירדו גשמים . עוד תירץ דבגיל מ' אפי' בזית בעי סכה ותפסינן תומרת שמי התי' דבגיל מ' אפי' בזית בעי סכה פוגם כי"ש שמי כיון דיומא קמא עיקר סעיקן על אפי' תי' דבגיל מ' אפילו בזית בעי סכה אבל בירדו גשמים נפי תי' זה לא שמעינן דחייב לאכול ליל מ' בסכה ופ' בגי"ז מה שהקשה : דהא אמר זמן מתחמול . ר"ל בשלמא ביום מ' לריך לקדש בסכה מבום זמן . דהא על עשיית הסכה היה לריך לברך זמן אלא דסמכינן אזמן דקידוש . ודיפסר בתמירת זמן דקידוש גם אזמן שהיה ל"ל בשעת עשיית הסכה ולכן לריך לקדש בסכה כדי שיחזיר הזמן גם על עשיית הסכה מבמ"ש בגיל שני ניהו דלריך לחזור זמן מבום שפקא דיומא. דלמא היה אתמול חול ולא יצא בזמן שאמר אתמול . כיון דוקא זמן דרגל לא יצא אי אתמול הוי

אבל

צריך ברכה וכתבו רי"ף והרא"ש והטור דיש לברך על כל פעם שנכנס בה וכ"כ התו' פ' לולב וברכה דכל אימת שנכנס לה שיאכל וישתה ויצן ואפילו י' פעמים ביום מברך על כל א' וא' מידי דהוי התפילין כל זמן שמניחן וה"ט דסוכה דאי מתרמי ליה סעודה לא אפשר ליה למיכל חוץ לסוכה אע"פ שכבר אכל בו ביום בסוכה עכ"ל וכ' ב"י בשם המגיד ראיתי כתוב דדוקא בשילא יליאה גמורה לעשות עניניו ושלא לחזור ולהלחר אכל אם לא יצא אלא לדבר עם חבירו או להביא דבר לאוכל לשעתו לא הויא יליאה לחייבו עוד בברכה כשיחזור ודבר זכון הוא עכ"ל וסיים הטור ור"ת פי' כיון שעיקר קביעות שלחם עושה בתוך הסוכה היא האכילה מברך על האכילה ופוטר כל הדברים אפי' השינה כו' וקבעו רבותינו כר"ת וכתוס' פ"ק דברכות דף י"א כתבו התוס' וז"ל ומ"ת מ"ם מסוכה שלריך לברך על כל סעודה וסעודה ליכא בסוכה ובברכת התורה סגי בפ"א וי"ל דשאני תורה שהיא מייתא דעתו ממנה דכל שעה מחויב אדם ללמוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והוה כמו יושב כל היום אלא הפסק אכל אכילת סוכה יש שעה קבוע עכ"ל משמע מזה דאפי' הי' בדעתו היום לאכול ב"פ בסוכה לריך לברך שית דאי"כ מקשי' התוס' דהא בתורה ודאי דעתו ללמוד אח"כ אלא פשוט בסוכה לריך בכל עניו לברך שית ובזה הוכרחו לחלק בינייהם וק"ל מ"ם מחנות של בוסם דאי' בסי' רי"ז דבנכנס ויולא מברך ברכת הריח על כל פעם ופעם וכת' הטור שם בשם הר"מ דוקא בשלא הי' דעתו לחזור אכל אם הי' דעתו לחזור לא יברך דהא לא אכם דעתי' ושם לא קפדינן אם יולא לשעה או לא אלא אפי' לזמן מרובה כל שדעתו לחזור בתוכו יום וכאן אנו לריכים שלא יצא אלא לדבר עם חבירו וכן לר"ת שפסק דבאכילה תליא מילתא ואפי' הי' בדעתו לחזור ולאכול אח"כ הוא מייב לברך שית מ"ם מברכת הריח למה לא יימא כי היכי דמהני ברכת הריח למה שיריח כל היום אפי' אם יצא בתחיים שעות הרבה ה"ל מהני בסוכה ומרמה לתרץ דדוקא בסוכה שיש בה זמן קבוע דהיינו בשעת אכילה ואחר כך הרשות בידו ללאת בזה אמרינן דכל שאהא הרבה לעיקר הדין בין יליאה לכניסה ולר"ת אפי' לא הלך מן הסוכה אלא תכף שבירך ב"ה גמר סעוד' הראשונה ולריך לברך שית על הסעודה השניה אפי' אם הי' דעתו אחלה פלי' דזה הוה כמו אם הי' לילה בתחיים דשניה דלא מהני דעתו היום על מה שדעתו לחזור בתוכו יום אלא אם יצא לדבר עם חבירו אלא יצא לדבר אחר ולא לדבר עם חבירו וכן לר"ת שפסק דבאכילה תליא מילתא ואפי' הי' בדעתו לחזור ולאכול אח"כ הוא מייב לברך שית מ"ם מברכת הריח למה לא יימא כי היכי דמהני ברכת הריח למה שיריח כל היום אפי' אם יצא בתחיים שעות הרבה ה"ל מהני בסוכה ומרמה לתרץ דדוקא בסוכה שיש בה זמן קבוע דהיינו בשעת אכילה ואחר כך הרשות בידו ללאת בזה אמרינן דכל שאהא הרבה לעיקר הדין בין יליאה לכניסה ולר"ת אפי' לא הלך מן הסוכה אלא תכף שבירך ב"ה גמר סעוד' הראשונה ולריך לברך שית על הסעודה השניה אפי' אם הי' דעתו אחלה פלי' דזה הוה כמו אם הי' לילה בתחיים דשניה דלא מהני דעתו היום על מה שדעתו לחזור בתוכו יום אלא אם יצ

תרמ א נשים כו' . ואחרים לא יברכו ליישב בסוכה לנשים אח"כ מברך לעצמו כמ"ש ס' תקפ"ע ס"ו : ב כבן ה' כבן ו' . כל חד לפוס חורפי' עפסי' תי"ד : ג ח"ב בסוכה . ואתו אינה חייבת לאכול כמ"ש סימן שמ"ג אך י"א שבכ"ד מחויבים לאכול ולכן אע"פ שאין מאכיו כ"ל מון לסוכה (ת"ה סי' נ"ד) עפ"י תרי"ז . (*) ומ"מ משמע דאחר לא יכול להאכילו כידי"כמ"ש סימן רס"ו:ד דסמך שמתה הוא לו דהא מרבה בסעודו' ונם היה יכול לעשות לפני המנ[הג"מ שם] ולפי עניה זה מי שעותה משקה המשלח אפ"ש שמלעבר הרב"מ חייב בסוכ' דה"ל לעשותו קודשכמנ לו אחריו ולכאלה יעשנה במופר אכל בדיעבד נ"ל דפטור מסוכ' דהא סכנה הוא לו ליבש בסוכה: ה מפני הרוח. וכלכן פטור(*)אף מאכילה[נ"י בשם רוב הפוסקים]: ו אם בשיל. סי' במקו' דליכא[*] לינה : ז אינו יוצא . ולכן יש למחות בחותן הבשולים סוכות ברחוב' שלא ליתן שם מחמת מורא הגנבים [לבוש] אבל אם אינו מחיצה לנפשו רק שמחיצה שיגנבו כלי תשמישו יוצא דהא יכול להכניסם בלילי ליתו [תשובת רמ"א סימן כ"ט ר"מ] : ח לא תחת הסכך. משום* (כל)הסכך אסי' בחול אסור [רוקח] ומיהו אם נראה לכל שמכוין להגין שרי דיש לסמוך להמתירין בסמי' תרכ"ט (*)ומשום אהל נמי ליכא כיון דליכא חלל ביתו לסוכה כמ"ש סי' שפ"ו ס"ב וכ"כ הרוקח(*) וכ"ה בהגיה בגמ' דף כ"ד דרוקח לר"ח אסור ולרבנו שלא יוכל ליתן בסוכה מחמת עצר לו (ז) בשיעור ידיו ורגליו לא מיקרי מצטער

תרמ (א) נשים וכו'. משום דה"ל מ"ע שהז"ג ונשים פטורות: (ב) כבן ה' כבן ו' . ס"י כל חד לפוס חורפים ובס' כילד משתתפין ח"ל אסי קטן בן ו' יוצא בשירוב אמו פ' אם שירבה לעצמו ולא זיכתה לו בשירוב מוליכתו פעה דבנופה דמי דמשתאה דעתה סיתה על הקטן דלא סני ליה כלום אמו מיתיבי קטן שלריך לאמו יוצא בשירוב אמו ושל"ל לאמו אין יוצא בשירוב אמו (*) ותכן ומי גבי סוכה כה"ג קטן שא"ל לאמו חייב בסוכה ואמרי דבי רבי ינאי ור"ל וכמה בבן ד' בבן ה' ופ"ז בפי רב יהוסף לתרוצי ובשאר בתיובתא' ואח"כ פריך על רב אסי ממה דתניא קטן שלריך לאמו יוצא בשירוב אמו (*) עד בן שש ומשני לרב אסי עד ובעד בכלל לימא תהוי (*) תיובתא דר' ינאי ור"ל ליכא תיובתא בדבר ר"ל דאם אינו לאמו אינו יוצא בשירוב אמו ולא אמרי'

בקטנה כו'הסוכה אבל כאן שהיתה רחוי' ומולה הגפר של הסכיכה אמ"כ כזה ודאי ה"ל דין מלטער ופטור משום דמ"ם משמר לער שנולד לו ואי קמ"ל דשרי לעשות סוכה בעין שיכול לער בשביבה זה פשיטא דהא הפירוש אמרו דשרי לעשות סוכה קטנה ז' על ז' וכ"ם כשהיא גדולה קצת יותר ואינו יודע ליישב הדבר למה הכניסו עלמס בת"ה ורמ"א לומר דאין זה מקרי מלטער דודאי מקרי מלטער ופטור משום דשנולד לו דבר זה אחר שלא אמ"כ אותה מתחלתו ע"ד כך הה כ"ל ברור: (ו) אבל דבר שדרך בני אדם כו'. והא דמלינו בפ' הישן דרב יוסף הי' יושב בסוכ' וכאו קשמים ע"י הרוח ואמר פנו לי מנאי מן הסוכ' וא"ל אביי הא אמן משתמרת המקפ' אינ לו אלא דאינא דעתאי כמי שתמרת המקפה דמי הרי דאזלי' בתר דעת היחיד י"ל דבל אינו הדעת שוין בזה ולגבי דידהו מקרי רגיל ואין לומר בטל' דעתן אלא בל אדם: (ז) אלא אם יגלל עלמו מן הלער. דבעין דיר' בעי' ואין דרך בני אדם לעמוד בדירתו בלער כ"ב המרדכי בשם רא"מ וק' פשיטא לומ יפטר בשאינו לער בסוכ' שפי מביתו דזה הל"ל בלין לו לער בשביהם דלמה יבטל מצות סוכה בחנם. וי"ל דס"ד דטעמ' דפטור במלטער משום דעיקר מצות סוכה להזכיר ענין הסוכ' שב' כי בסוכות הושבתי וזה המלטער הוא טרוד בלערו ואינו שם על לבו לזה ע"כ הוא פטור קמ"ל דהטעם אינו בשביל זה אלא שבר, דירה בעיקר ואין אדם דר במקום לער בל שיוכל להגלל מזה בלאחתו ה"ב בסוכה: (ח) אבל חייב בסוכה. בגמ' פרכי' פשיטא מ"ד הוא"ל ואמר רבא מלטער פטור משום הסוכה אי נמי מלטער הוא קמ"ל דוקא לער דממילא אבל בבא אינו בא מלטער בנפשי' איבעי לי' ליתובי דעתי' ופירש הרא"ש דה"ל דבאבל הוא מלטער בסוכ' יותר מבית דאבל חפץ לשיות מתבודד ויושב במקום לער ואפל' כדי לשיות טרוד בלערו קמ"ל וקשה מהי תיתי לומר שבדא גרוע בזאת שזה יהי' מחשב לאבל לער במה שלא יוכל להלטער דא"כ הי' אסור לנתם אבלים דקא מלטערין אותו שלא יוכל להלטער ואו מלגן שזהו שבדא כלל אחתי לא מצי דבאבל אין לו מעל' בבית יותר מסוכ' אלא דה"א דבין דטרוד הוא פטור מסוכ' קא"ל דבעין דירה בעינן ולא פטור אא"כ יגלל מהלער וכמ"ם בסמוך להמרדכי ולמה לו לחלק בין לער דממילא או לא ואי"ל דזה הי' פשוט לבעל התלמוד דאין הטעם משום טירד' דלמאי' שם בשוני' לענין ק"ש באבל אלא מעת' טבע' שפיתו בים ה"ל דפטור ואין מלטער פטור אלא דבעין דירה בעינן וע"כ פריך כאן באבל פשיטא דחייב שהרי א"א לו להגלל מהלער ואי' לו התרלן שים כאן שבדא להגלל דיתא ליה בהתבודדו. וכדברי הרא"ש א"כ ל"ל דיתא ליה בהתבודדו אלא דה"ל לחלק בין לער דממילא או לא דא"ל לזה אלא ה"ל לתרץ בקיצור דים כאן חילוק לאבל דאפשר להגלל מהלער שבדי (ז) זהו עיקר הא' ואם אי' דאדרבא האמת כן הוא דהא דמלטער פטור אין הדבר תלוי ביוכל להגלל אלא משום טירדא פטור ואע"ג דבשאר מצות לא איכפת לן בטרוד בלער בדאמרי' בגמ' אבל חייב בכל המצו' חוץ מתפילין שבקרא פחר סוכה שאני דבעי' כוונ' כמ"ש א"כ שפיר מצי' כיון דהטע' משום טירדא ה"א גם באבל יש טירדא דלערא קמ"ל דוקא ממילי' כו' אבל [אבל] אינו בכלל מלטער לפטור מן הסוכ' אלא דקשה על המרדכי בשם הרא"מ שה"ל דביכול להגלל תלא מילתא וכ"ל דתרוויהו הם אמת דתרי גווני לער יש הא' אם מלטער מחמת סוכה דוקא דהסוכ' מבית' לו לער בשיושב שם אז אין שייך פטור מחמת טירדא דאמרינא בזה זוכר טפי מצות סוכ' כיון שהוא מוכרח ליושב בתקוק שהוא לער לו כדא' אלא אם יגלל עלמו מן הלער. דבעין דיר' בעי' ואין דרך בני אדם לעמוד בדירתו בלער כ"ב המרדכי בשם רא"מ וק' פשיטא לומ יפטר בשאינו לער בסוכ' מפני מביתו דזה הל"ל בלין לו לער בשביהם דלמה יבטל מצות סוכה בחנם. וי"ל דס"ד דטעמ' דפטור במלטער משום דעיקר מצות סוכה להזכיר ענין הסוכ' שב' כי בסוכות הושבתי וזה המלטער הוא טרוד בלערו ואינו שם על לבו לזה ע"כ הוא פטור קמ"ל דהטעם אינו בשביל זה אלא שבר, דירה בעיקר ואין אדם דר במקום לער בל שיוכל להגלל מזה בלאחתו ה"ב בסוכה: (ח) אבל חייב בסוכה. בגמ' פרכי' פשיטא מ"ד הוא"ל ואמר רבא מלטער פטור משום הסוכה אי נמי מלטער הוא קמ"ל דוקא לער דממילא אבל בבא אינו בא מלטער בנפשי' איבעי לי' ליתובי דעתי' ופירש הרא"ש דה"ל דבאבל הוא מלטער בסוכ' יותר מבית דאבל חפץ לשיות מתבודד ויושב במקום לער ואפל' כדי לשיות טרוד בלערו קמ"ל וקשה מהי תיתי לומר שבדא גרוע בזאת שזה יהי' מחשב לאבל לער במה שלא יוכל להגלל מהלער ואו מלגן שזהו שבדא כלל אחתי לא מצי דבאבל אין לו מעל' בבית יותר מסוכ' אלא דה"א דבין דטרוד הוא פטור מסוכ' קא"ל דבעין דירה בעינן ולא פטור אא"כ יגלל מהלער וכמ"ם בסמוך להמרדכי ולמה לו לחלק בין לער דממילא או לא דא"ל דזה הי' פשוט לבעל התלמוד דאין הטעם משום טירד' דלמאי' שם בשוני' לענין ק"ש באבל אלא מעת' טבע' שפיתו בים ה"ל דפטור ואין מלטער פטור אלא דבעין דירה בעינן וע"כ פריך כאן באבל פשיטא דחייב שהרי א"א לו להגלל מהלער ואי' לו התרלן שים כאן שבדא להגלל דיתא ליה בהתבודדו. וכדברי הרא"ש א"כ ל"ל דיתא ליה בהתבודדו אלא דה"א דבין דטרוד הוא פטור מסוכ' קא"ל דבעין דירה בעינן ולא פטור אא"כ י

פ גרייתא שם ל שם ק גרגא שם ל מיפרח דרב חבדא הגהות ר"ח ג גרייתא סוכה ה"ו ג גרב נבנא שם ה שבת כ"ה א רבקנת הגר"א פתח ל"ו

יד אפרים

כם והלבוש כ' כו' ורגל ולבן לא לא בכם ערוך להתחתן כד שיבבה לו סוכה ודוקא בגולר הנכר לבפר לגיל בהתחתן רק בהתיר הב"ב . אבל בשוכר ערוך הגרגרן הדינ' כמו שבאה בגיתו ולא שבה לו סוכה דהוי פיבב והלי ערוך לבתרגן : ט"ז סי"ב ט' ובגיתו לא בהרגים והב"י כו' ר"ל דבהרגים כ"ל דבוגבנים יבני סוכה הלו פוסקין בגיתם ריבוי ולוגים בגורגן הבעלה רק ובגם בתחם : מ"ל לבם לבוגן ולא"ב בלגלגל הבלגלים לא דבוגבים כ"ב בם חיבים ובריבלר בהב"ד בם ביבבו בב"א בקבלו בהבר' בהיבי בגבר' דף ס"ז בו' ביב בהבר' בהיבי דרבנן בלבר לבו ובריבי בבקים בבי' רוגים בבגיתים ולא יבבו בבוב' בל יבי בבר ר"ב לא בבבו בבבן בגיתים ובבים בגבו' בגבי' ר"ב בגבו' בגבי' בגבי' בגבי

סדרן על הכוס של קידוש לפי שהזמן קלי גם על הקידוש וז"ש הטור וש"ע לפי שהזמן כו' כדי לתרוצי למה אמר' דוקא אחר הקידוש ולא בשעת הכניסה דש מי שטרח בזה לחנם שהוקשה לו למה לא כ' הטור הטעם דחוב"כיום עדיף וכנכם לדחוקים אלא טורך כי הטור לא בא לתת טעם על הקדמת סוכה לזמן אלא אסמיכות לקידוש כהיא דרב כהנא: (ב) להרמב"ם מקדש מעומד · כי ב"י טעמו דמשמע לי' ברכת לישב בסוכ' ישיבה ממש וכדי לברך טובר לעשיית' הי' מברך מעומד קודם שישב(°) ולפי שכליל ראשון א"ח לו לברך עד שיקדש אחלה היה לריך לקדש מעומד כדי לברך ברכת סוכה ג"כ מעומד ומלא שבירך טובר לעשייתה עכ"ל והרא"ש הקשה על הרמב"ם דא"כ הי' לברך קודם הכניסה דהכניסה היא המצוה ולא היישיבה דאם היה אוכל מעומד הי' לריך לברך על הסוכה אלא ודאי כיון דמצו' כוכה היא אכיל' וטיול אם מברך אחר שישב מקרי שפיר טובר לעשייתה כדאי' בירושלמי פ' ברוחה נתעטף או' להתעטף בלילת אלמא אע"פ שבבר נתעטף מברך לפי שהמצוה כ"ז שהוא מעוטף ועומד ה"ל בסוכ' המצוה

(°) מברך כל ז' (גמ') : א מעומד . כדי שיהיה טובר לעשייהן ואין מהגנין כן דכיון דאין מברכין אלא על האכילה כמ"ש ספר' תרל"ט הוי טובר לעשייתן : ב אחר ברכת המוצא · כדי שיתחיל בסעודה ואח"כ יברך ולא הוי הפסק דלריך סעודה הוא כמו קידוש :

ב ג (ב) ולהרמב"ם (ה) מקדש א מעומד ומברך לישב בסוכה ויושב ואח"כ מברכין זמן [ואין מהגנים כן אלא מקדשין מיושב וכן דעת הרא"ש] :

ג ג (ג) בשאר ימים מברך על הסוכה קודם ברכת המוציא ד ונוהגים לברך על הסוכה ב אחר ברכת המוציא קודם שיטעום: הגה והכי מהגנין בחול(ד) אבל בשבת ויו"ט שיש בהן קידוש מברך לאחר קידוש [מהרי"ו] ואם קידש בבית ואוכל בסוכה אז מיפלא ע"ל סימן רע"ג סעיף כ' :

תרמ"ד במנהגים כ' שיטעם ואח"כ יברך שהחיינו וכן מהגנין בסוזל' ול"ג שיברך קודם [בטוב] וכ"מ סי' תרכ"ח ס"ה וכן נראה דא"ש מטופר ומגילי' ואם לא כיון ראשון יום ראשון מברך זמן יום ראשון מתי שיזכור (הגמ"כ) ואם כיון כיום ה' טוב אין מברך זמן יום כ' שהחיינו דאע"פ שיום ראשון היה חול ה"ל כמו שכיון בשעת עשיה דילא מבא"כ בטופר (ר"ן והגמ"כ): מ"מ אל נא ביום ראשון :

תרמד סדר הלל כל ימי החג ובו ב סעיפים

א ° (ה) שחרית אחר חזרת תפלה ה נוטלין הלולב ומברכין על נטילת לולב (ג) ושהחיינו

א] ג וגומרים ההלל וכן כל שמונת ימי החג ג ומברכים לגמו את ההלל בין צבור בין יחיד ד ואין מפסיקין בו אלא כדרך שאמרו בקריאת שמע באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם ואם פסק באמצע ושהה אפי' כדי לגמור את כולו אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק :

ב ה בהלל אפילו עשרה קורין כאחד : °עטי' תרס"ח לולב

ומשכת כ"ז האכילה וכסוכות תשבו פירש תתעכבו כמו ויבא הנה בקדש כו' אכ"ל ונלע"ד לק"מ על הרמב"ם דל"ג כלל שברמב"ם מפרש לישב בסוכה שהמצוה בישיבה ממש דא"כ מאי בסוכות תשבו פי' וכי מלעטיומו לישב ממש כל ז' הימים אלא גם הרמב"ם ס"ל ל' קביעות ועכבה אלא דלא מיבבר הקביעות אלא פ"י שיושב ממש בזה מרלה שרולה להתעכב שם אבל כ"ז שעומד לא מיבבר דאפשר שתלף יחזור ולא וכ"ש דלא מיבבר בכניסה לאוד ע"כ לא שייך ברכה אלא פ"י שיושב ממש בזה מרלה שרולה להתעכב ולריך לברך טובר לעשייתה אפי' קודם התחלת העשיה והיינו דאמרי' בגמ' לישב בה מבדך דקודם הכניסה אין שייך לו' שיבדך לא מיבבר בכניסה דהרי יש לך עוד הפסק בכניסה קודם שיתחיל המצוה שהיא הברת הקביעות ולא הוה זה טובר לעשיית' אלא טובר דטובר אלא שהרא"ש ס"ל דכיון שהמצוה היא תמשך עד כל היום יש בכ"ם טובר לעשייתה ואף שהיה טוב יותר לעשות הברכה לגמרי קודם העשי' כדי שתהיה גם תחלת המצוה ברכה קודמת לה אפ"ה כיון שעיקר המצוה היא האכילה עפי' פדיף לסמוך הברכה על עיקר המצוה ואף על גב דגבי לילת אין שייך לו' כן ולמה אמר בירושלמי שמברך אחר הטיטוף ולמה לא יבדך קודם עשיית המצוה לגמרי י"ל דגם שם יש עיקר המצוה כשאוחז הלילת בידו וזה א"א כי אם אחר שיתעטף תחלה ועי"כ טוב יותר לסמוך הברכה אל אחיזת הלילת שהיא אחר הטיטוף ואע"ג דלשון טיטוף מזכיר בברכה שפיר דמי כיון שהמצוה עליו שהיא מטופף ועומד כל היום וכמו בסוכה דהכא נמלא גם שיטת הרמב"ם שולה יפה מקושית הרא"ש ואין כיוסם אלא חילוק זה דלהרמב"ם מבדך קודם הישיבה כיון שהיה תחילת הקביעות ולהרא"ש בעינן קודם עיקר המצוה שהיא האכילה ולהרמב"ם הוה כל ז' ימי החג הדין כן שיבדך קודם שישב לסעוד ואם בא לסוכה אזה שעה קודם האכילה הוא מבדך ג"כ קודם הישיבה (°) ואם יאכל אח"כ אפי' שהות הרבי' לא יבדך שנית על הסוכה כי לדידיה לא ס"ל הא' סברא דאכילה עיקר מ"ם לדידן דס"ל כר"ת דהאכילה עיקר לא אכפת לן בזה רק בשעת אכיל' יבדך קודם לה כנ"ל בפי' דבריהם : (ג) בשאר ימים · פי' אפי' בשאר ימים שאין בהם קידוש מ"מ יאמר תחלה ברכת סוכה כיון דתניא בהם לישב בה מבדך אלא שתקדום ברכה זו להמוציא מיד אחר הישיבה זה דעת מהר"ם בעור וכ' שהרא"ש כ' שהעולם לא נהגו כן כי הגילים אלא לבדך כ"א בשעת האכילה אלבדהמוי לבדך תחלה המוציא קודם שתתחיל הסעודה ואח"כ על הסוכה עכ"ל. וכ' כ"י שמהר"ש כתב אפי' לפי המנהג דהא דגילין לבדך דוקא בשעת אכילה היינו מפני שעיקר הקביעות היא אכילה מ"מ כיון שבישיבה זו שהוא לגמ"ך אכילה מבדך הוא עליה ודאי לריך לסמוך הברכה לישיבה כל מה שאפשר ומצלא שדברי מהר"ם הם גרמים עיקר אלא שהעולם לא נהגו אלא כהרא"ש ופמ"ש בסמוך בס"ד : (ד) אבל בשבת וי"ט כו'. אי' שאז מקדש על היין ולומר על הכוס סוכה וזמן כדלעיל ואח"כ המוציא על הפת ואם מקדש על הפת אומר המוציא וקידוש וסוכה וזמן משא"כ בחול שאין שם אלא המוציא מברך המוציא תחלה וק"ל למה לא יאמר סוכה תחלה שהיא חובת היום מ"ש מקידוש דשבת וי"ט דק"ל לעיל ברב יהודה שאומר זמן בסוף מש"ע וזה סיוע לדברי הר"מ דלעיל שפסק שבחמת בחול נעשה כן אלא שיש לתמוה עליו גם כן למה לא פסק כן מזה הטעם וע"ז לא היה להרא"ש לחלוק עליו מכח המנהג כיון שברור הוא לדין התלמוד לחובת היום עדיף וי"ל דבחול אין שייך חובת היום לתחילה כיון דאי בני אינל פירות ולא לריך סוכה וע"כ בשבת בשחרית דאין שם קידוש מ"מ לריך לברך על הסוכה קודם המוציא אחר ברכת בפה"ג אז שבשבת הוה חוב לאכול לפי שבשבת הוה חובת היום ועדיף לתדיר שהוא ברכת המוציא וקודם בפה"ג אז שבחול אין לברך על הסוכה כי יש לסומכה לאכילה ולא לשתיה כנלע"ד טעם בדבר זה לכאורה אלא דק"ל דא"כ בשבת בסעודה שלישית היה לנו לברך על הסוכה קודם המוציא כיון שיש חיוב לאכול פת ל"ל דלפנין המוציא שהיא ברכת המזון ודאי אין שום ברכה יכולה להקדימה וכא דמהני מעלה דחובת היום בגמרא דוקא לענין סוכה וחזן ששייכים אינם ברכת המזון אלא חובת גברא שחייב לברך על שני דברים בזה הוה חובת היום עדיפא כנ"ל : ולא

באר היטב

תרמ"ג (א) מקדש · כתב מי"ש מדרך הטולם ליכב ב' או ג' בעלי בתים ויותר בסוכה אחת ומתעסיים זה על זה בלא דוש מעני הכבוד לא יפה הם עושים דאדרבא לא יקדבו כיחד דאדי מקולות לא מעמעני ועי' סי' רפ"ד ס"ה · ובסי' תפ"ח כ"ק ג' כתבתי בשם ס"ש דבפיר לעיעבר הבי מ"ש · ואלאי לומר ברכה דסוכה בקול ובמסיכה בניגון בכאר מרכות דקידוש וה"ה בכל אחר הברכות יבגיל לומר בקול רם כי הקול מעורר הכונה בל"ה :

תרמ"ד (ב) בחרית · אין אומרים אל בא ביום ראשון דסוכות מ"א : (ג) והבחיינו · ואפ"כ יבעבע . ואם לא בא ביבך זמן יום ראשון מבדך בל ז' אחי שיזכר · ואם ביבך יום ראשון אוב אין מבדך יום בבי שהחיינו ר"ן והגמ"כ · (מ"א) :

הבסק בין הברכה לשתיה וכבר כתבתי לעיל סימן רס"א סעי' ט"ז בשם הפמ"א ח"ב שאין בכון לעשות בן ע"ם ועיין בתנ"א אם היתה סוכה עשויה ושומדת וכו' ואי"ר מגיה בדברי הב"ח וע' ביר אפרים מ"ם בזה ועתה ראיתי בבר"י בתריך בזה והעלה דאם ביבך בשעת עשיה לא יבדך על הבכוס כיון דלדעת.כתו' והרא"ש אינו הבדך ע"ם : (ג) בש"ע אבל בשבת וי"ט כו' עבה"ע ע' לקבן תרס"ח מ"ם בשם שבה"ג דבוסה בשם קידוש בתוכה בברכת המוציא אלא יאחר בקידוש ובדבר שמואל סימן רע"ו כתב שיש בפקוק אם יש לבפסיק מקידוש היום בברכת סוכה בין ברכת היין לבתיה בין דבקידוש אין בה סידור ברכות אחרות מברבים על הסוכה אז קודם ברכת המוציא אז אחריה כו' ר"ל לבל מר בדאית ליה דלמהר"מ יברך קודם המוציא ולהרא"ש דבהגים בוזהיה יבדך אחר המוציא אמנם י"ל דהיינו למבדך על היין ונוטל ידיו מיד לשעודה משא"כ מי שמבדך על היין ואינו נוטל מיד לסעודה רק לאכל פה בסגין לבוות נחשב בקוש בקידוש בהקוש סעודה י"ל דגם לפ"ד הרב"ם יש לבדך אם בסגין אין לברך עליו ברכת סוכה אף ביאחר מבגילה ודלא בגיר בפמ"ל סימן תרל"ט ולפי"ז לא הוי מקום לברך ברכת סוכה בלל אך בזה דקמהבר ליה בקרושה יש לומר דאף הכי מהני הבדכה מכח בבדכה מכח קבעות הקידוש שפיר יש לברך אחר הקידוש שבלא ברכת היין יבדך ברכת הסוכה ולא יבתין עד אחר ברכת בפ"ם על בפת בסגין וכן עתה דבר לברך ברכת סוכה לעשות בפ"ם בר"ם ובן בבדך בל היין ויטול ידיו ויבדך המוציא וברכת סוכה אין מזכיתין אותו :

שערי תשובה

סימן ל"ט בשם ומתן בזה ובעלה והבעיקר בדעת האחרונים בזה ובמתא"ב סימן תרמ"ג בבית ה"ל דברי הרמ"ע נתלפטי אזאת שבתב דזמן אין לו עסק בגבי קידוש כו' (ור"ל לדיבת דגמ' מבדך בשפה עשיה) וכתב שבן עמה דבר ע"ם ובהדיהיבו רבים מוכבים בהאחרונים וצ' לעיל בסע"ל סימן ת"ר שב' דיש עוסים ליקח אף בי"ע פרי חדש לעיל בסי ובשמות בוא דר"ה קדושה ל' בית וכביאתו בה"ע שם ובת"ר בתב דרוב העולם מוכבין בן בעיל שבי בסוכות וכ' דיל שעמם דחוסשיקמא זמן דסוכה דעיל ראשון פוטר ר"ה דאפילו אם בית בבית בל אלא בתוסשיקמא זמן בל בעיל בסוכה אפילו פוטר זמן דתב דסוכה מבח תב קאתי ע"ם תמו' בב"ח שבבית אם דעת פוסקים אלו ואם בן ר"ל דשבי"ם הוביל זמן בעיל בל בעיל בסוכה וכיון אלא היה לבעלה פוטר זמן דתב ול"ל לבדך ליל שבי ומתחת בסק פוסקים אלו (נבגו בן) ע"ם אבל אתה אין מבגא זה בלל בסוכות רק בר"ם לחוד וחו לא וכדעת המג"א ועי' בדגול מרבבה מבמע קלת שדעתו בבב' בתשו' דלא שבירך בלילה זמן בביהו אין מבדך בסוכה ע"ם :

תרמב (ה) מקדש . עבה"ע ובבה מוכבים בעוסים קידוש ביחד שבבתנים לברבה בפה"ג בם רמה"יבה ב"א עד שיבדך בא' ובם עוסים אחריו אמן ואח"ב מבדך בשני ובם עוסים אחריו ועוסים אלא בדין שבא"אמן שעוסה אותו שבבר ביבך בפה"ג הוא

לבושי שרד

תרמב סי"ז (°) ולפי שפליל מ' ח"א לו לבדך מיירי בתקומו אאין י"ע אלא יום א' : שם (°) מבדך בל ז' וכו'. היא בסוכה דמ"ז ע"ב דומן דרגל יש לו חבלומין בל ז' : סי"ז סק"ב (°) ואם יאכל אח"ב אפי' שבה הרבה לא יבדך שנית על בסוכה בל"ל :

אשר אברהם

א] וגומרים בהלל . בתב מבדא"ם דאין גומרין בלל בתב"מ ש"פ בין בבוס ז' ח"ב מעבם מבבם ידי בבעו בו' ולא יבא תב"מ תמוד מי"ם ובש"ם עירובין בשבם לאלב לפי שאלוקין בקרבנות וע' בתנו' רש"ל. וא' בית יעבב סי' ל"ד בשב ודאי עיבר שבמה בתבדא"ם יסוגיא דש"ם בבי בבי הוא דא"ב מ"ם ש"פ דגמרין בלא בם תמוד מי"ע ובוא ז' ש"פ דמב לי אם הוא קרוב לו בזמן אי לאו ושני דעוד מעמא אחריבא בו :

יד אפרים

עשויה ושומדת בזמן שמבדך אינו על מצות ישיבה שבה ב"א על הרגל אלבד יש להסמיך בזמן לקידוש במו דס"ל להפוסקים בעיל ב' בבזמן ואחר בד סוכה ובא לאחריבא בש"ם שבה אלא אלא בירך בשבת עבי' (דאילו בירך בשבת עשיה לא היה לריך לברך זמן בלל אף על הרגל בתו שבחבו בתוס' ובדא"ם שם ובעיין בתשובת בב"ח) ולבן בזמן שמבדך עבשיו בוא בא ג"ב על מצות בסוכה יש לבקיים ברבת בסבבה דחוב' היום עדיף ולבן בתב בב"ח ובפיר"י שם ר"ל דבש"י מפרש הש"ם דסוכה עשויה ושומדת והא לאחריבין בבב ואחר"ב זמן מיירי שעשה בבשיו

הלכות לולב

תרמה דיני לולב ובו ט סעיפים

תרמה א שנפרדו. היינו כמו פנים שכנו שעומדין פרודו' ויכולין לאגדן: ב נפרצו. אם הסדר' בעצמ' נפרל' ונשברה ותלויה למטה כ"ל דכשר דדוקא ברוב עליו פסול דדמי לכפות שנשברו רוב עלייתי' עדיפ' ונשבר' הסדר' כשר' וכ"מ ברי"ו דהוי כעין שכיבה ומ"מ יש לאגדו אם אינו יכול למטה: ג ברוב עלין. ורוב כל עלה ופלה [כ"י]: ד העלה הפעלין. שדרכה להיות כפול כשאר עלי הלולב (ד"מ ת"ה): ה אז שדרתו. מיהו הרב"ש כתב דאין מצוי שיהא שדרתו יבש והעלין לחים

תרמה (א) ולא נדלדלו. פי' ולא נעקרו כמו שהוא בחריות שעליהם שנעקרו וז"ש במשנה נפרדו עליו כשר ולריך טעם על מ"ש רמ"א בשם הא"מ ומלוה מן המובחר כו' דכיון דהמצל' אמרה בפי' כשר מה לו יותר ונראה טעמו דאשר לו' כשר כדיעבד לאחוקי ממ"ש אם נפרלו עליו פסול אפי' בדיעבד ע"כ מלוה מן המובחר לצאת כל החשש ועיין מא"ז בסמוך: (ב) דהיינו שאינם עולים כו'. (°) דלשון נדלדלו שמתפרקו ממקום אחד הבורזין כיון שתלויות למט' פסול אבל כל שעולין עמה מתליהן אע"פ שהן פרודו' כשר עכ"ל הרי דג"ז הוא בכלל ונדלדלו וע"כ כתב דהיינו כו' אחר שכ' בפל הש"ע שידלדלו משדרה כו' ומסיים עוד ה' המגיד וכתבו קצת הגאונים שמלוה מן המובחר ליטול לולב שאין עליו פרודו' עכ"ל (°) פירוש אבל שעליו תלויות למט' אע"פ שעול' עם הלולב פסול אבל כל שאין עליו תלויו' למט' אלא שקצת נוטים לגדדין אפי' מלו' מן המובחר ליכא כאן ופ"כ תמיה מ"ש רמ"א בסעיף ז' שאין עליו פרודות לגמרי דודאי לא נתכוין המגיד אלא למ"ש ושם לא אבר המי תיבת לגמרי שזכר רמ"א: (ג) וכן אם נתקשו. זהו הנקרא בגמ' חרות אבל התחיל להתקשות ועדיין לא נעשה מן זה נקרא דומה וכתר:(ד)ויש מפרשים לומר כו'. בתו' ס' הגוזל קמא מבי' כ"י וז"ל אלא ר"י בתשובת הגאונים (°) אותה כולה העליון כראש הלולב שאין אלא למעלי היינו כשי עלים דבוקי זה בזה ונקראי' תיומת כו' ולדבריהם לא יצאו לו לולב כשר כי בעורת כמלאי' אותם שיש לכם תיומת כזה אפי' ז' נת"ק וי"ל שאף לדבריהם אין פסול אלא משום שני' אחל' כעין זה ונחלק שנתל' מבריתו (וכאשר"י בפירקין כ' כאן אבל אם לא היה תיומת מחוברת מתחל' כשר) ועוד אר"י די"מ שכל עלי הלולב כפולי' אי' בסיל לשני' ויש כראש הלולב בסוף הדדר' כ' עלין יוצאין ממנה שכל אי' כפול לב' כשאר עלי הלולב ואותן שני עלין היוצאי' מראש הדדרה נקראתיומ' ואהכהו כעי נחלק התיומ' מהו דהיינו אם נחלקו זע"ז דהיינו קצת מדדר' ומיהו אין רוב הלולבין כמלאי' בעין זה ומ"מ י"ל דבעי דא' מתחבא כה"ג תיומה ונחלק' מ ו עכ"ל התוס' וכתב ב"י ע"ז ורמ' דמיירי בלולבים שאם כלים בחמצע בשני עלים שכל עלה מסם כפול בשאר ממש כלי שום פירוד כאלו הם גוף אי' וזה דבר שהיהו כמלאים (°)אבל אלאינו כמלאים הרב' פעמי' בלולב שאנד פניו מחובר שי הולים אלו ונראה כל דאם הלולב כאלו הוא עץ אי' בלי שום פירוד ולפירוש האחרון שב' ר"י אי' שני הולים אלו יהיו דבוקי' זה בזה כאלו הם גוף אי' אבל אריך שיהיו סאוכים זה בזה כמשנה שאם נראי' כשנים אלא שאין ביניהם חלוק כלל אבל אם נחלק הוא זה מחבירו דהיינו ע"י שתתחלק קצת מדשדרה פסול ואיהו בחלק מופט מיפסל כו' ומ"ש אין רוב הלולבי' כמלאי' בעין זה דהיינו לו' דשרב' לולבים אינם כלים בחמצע (°)בשני הולין ונראה לו דאע"פ שרוב לולבים אינם כמלאים בעין זה לאותם כלים בחמצע בשני הולין בעי לסיכא דמשתכחי אע"ל מעשה שמפרש שי' הגאונים וה"מ של ר"י בעין אי' שבשדר' כלה בשני הולין ועיקר החילוק דלפי' הגאונים אריך שיהיו דבוקי' כלם ולי"א(°) אי"ל דבוק כי אם בשדר' ול"ל כלל דא"כ למה הקשו התו' אמה שאין אחור אמלא ביניהם בא מת"ק (°)אמנם שאם עלמם כמלאי' ואח"כ הקשו על ר"מ שאין לולב בלא אחור כזה כמלא כלל אף בלא אחור ותו למה הוצרכו לאחריך כפי' ס"מ בעין התיומת הא כבר מפורש כך לעיל ולא כי לשם לו אלא יש"מ דהפסול תלוי בחלק השדר' לא בדבוק הסולין ולשום כי"מ מעמע כאלו הוא פ' אחד וכ"ל שזה בכאבה דברים דשני דרכים יש בלשון תיומת (°) הא' מלד דבוקה והויתם תמיד יחד והיינו שאין לשם לשנים הפלוגי' מקור א' אלא מקור אחר גבוה מחבירו רק שאותם שם שכני' זא"ז ברחש הלולב הם מדבקי' תמיד ואם נפרד אותו הדבוק הוא חלק התיומת ופסול ופ"ז הקשו דהאחור הזה לא נמלא אפ' בת"ק שתולד' שלשם ממקו' א' כמו אחי' תאומי' שאחר שבאו אבותם ממקום א' יתפרדו כן שני הולים שיולא' ממקום א' במקום שכל' הסדרה ואחר יצאתם מן המקור לא אכפת לן בדבוקם וחבורם ע"כ תלוי הפסול בחלק מקום חבורם בסדרה ופ"ז הקש דזה לא נמלא כלל שיצא ממקו' א' ות' יסי' דיש בלולב כמה בחינות ע"כ תלוי הפסול בחלק מקום חבורם בסדרה ופ"ז הקש דזה לא נמלא אפ' בת"ק שתולד' שלשם ממקו' א' כמקום שכל' הסדרה ואחר יצאתם מן המקור לא אכפת לן בדבוקם וחבורם ע"כ תלוי הפסול בחלק מקום חבורם בסדרה ופ"ז הקש דזה לא נמלא אפ' בת"ק שתולד' שלשם ממקו' א' ות' דבפי' אם יש לולב כמה בחינות ע"כ תלוי הפסול בחלק מקום חבורם בסדרה ופ"ז הקש דזה לא נמלא אפ' בת"ק שתולד' שלשם ממקו' א' כמקום שכל' הסדרה ואחר יצאתם מן המקור לא אכפת לן בדבוקם וחבורם ע"כ תלוי הפסול בחלק מקום חבורם בסדרה ופ"ז הקש דזה לא נמלא כלל שיצא ממקו' א' ות' דבפי' אם יש לולב כמה בחינות ע"כ תלוי הפסול בחלק מקום חבורם בסדרה ופ"ז הקש דזה לא נמלא אפ' בת"ק שתולד' שלשם ממקו' א' כמקום שכל' הסדרה ואחר יצאתם מן המקור לא אכפת לן בדבוקם וחבורם ע"כ תלוי הפסול בחלק מקום חבורם בסדרה ופ"ז הקש דזה לא נמלא כלל שיצא ממקו' א' ות' דבפי' אם יש לולב כמה בחינות

(°) כסימנא דשיטו בנסדר לרחבו ואין זה כמשמע מלה שרחבו לחוש להחמיר לח"ז הכיא פי' דהרי"ף והרמב"ם דלעיל להקל לגמרי בעלה האמצעי' ופ"ז כתב רמ"א לכתחלה מלוה מן המובחר כו' ואכתי לריך לבאר הלי מיעוטו שזכר הר"ן להמחמירים ע"כ לאו מיעוטו כל שהוא לגמרי קאמר דא"כ גם בחגירת לפורן יהיה פסול וזה ודאי אינו דא"כ ליחבבי' כהדי ג' פגימות הן בפ"ק דחולין דף יז דחשיב שם רב חסדא אף פגימות שכין וכיון דזה אינו פוסל גרא' דאף בשיור פחות מעטפה אין שום סברא להחמיר דהא איתא שם כמה פגימות המזבח רשב"י אומר עטפה רחב"י אומר כזית ומחלקי' שם בין סיד לאבן וא"כ ע"כ אין סברי' לו' כאן בפסו' מעטפה או כזית דפוסל בפרט שרוב הפוסקי' ס"ל דאין לעלה האמצעי' אומרת בזה רק בלירוף רוב העלין והיינו ברוב כל עלה ועלה ולמה נחמיר בעל' האמצעית לדיע' זו יותר מדאי כנלפ"ד ופי' בסמוך ס"ו : (ה) אלא כשנתפרך בלפורן. כדי לייחב המנהג כ"כ אבל בבר מבואר שלא הסכימו רוב הפוסקים דא"כ לעולם לא יפסול ע"כ הרוב נלמת ידי כל הפוסקים אחר שלא יטול לולב שכלה בבר כל ירקות שבו לגמרי אם אפשר לו : (ו) ואם נקטם העל' העליון כו'. לא דק כל' שהי' לו לכתוב וי"א אם נקטם כו' שהרי זה חולק על מ"ם הש"ע רוב העלים כו' דלאותה דיעה אין חומרא בזה בחמצעי יותר משאר העלין: (ז) אבל ליבא אחר כו' . בב"י כ"כ בשם הרמבדכי בשם רא"ם דפסול דתנן נדי נקטם היינו לכתחלה כדאשכחן במקום אחר דתנן פסול והוא לכתחלה ואי ליבא אחר יבדק עליו וכ' ב"י ע"ז ולא ידעתי מי הבריחו לרא"ם לפ' כן ומדברי כל הפוסקים לא משמע הכי עכ"ל ותמהתי ע"ז שהרי הרמב"ם מבאר בשעת הדחק בלולב היבש ורחוק מדאר"י מעשה בבני ברקום שהיו מוריחין לולביהם לבני ביתם א"ל אין שעת הדחק רחוק וכתב המגיד ורחיתי כתוב שהגאונים סמכו מכאן היבש ונקטם רחשו וכל. הפסולים יוצאין בהן בשעת הדחק אף ביום ראשון עכ"ל ואע"ג דהראב"ד חולק על היתר יבשות בשעת הדחק ואמר שהוריהו להם לזכרון בעלמא אלא לברך עליהם כ"כ שם המגיד שהרמב"ן דחה זה וס"ל כרמב"ם והכי מסתבר עכ"ל הרי שהרמב"ם ורמב"ן והמגיד בשם הגאונים כתבו להתיר בשעת הדחק אלא דהעור ס"ל כדעת רמב"ם דלא מהני דחק אלא ביבש ולא בשאר פסולים כמ"ש סוף סימן תרמ"ו וכתב שם ול"ל דמ"ש וכ"ד הרא"ש והיאך כתב כ"י שהוא נגד כל הפוסקים ופ"כ יפה פסק רמ"א כאן ועפי' תרמ"ו בדברי המרדכי שזכרנו בזה ובסימן תרמ"ו בסופו ובמנהגים כתוב וז"ל נקטם רחשו בשר ב"ר מבדכי עליו עכ"ל אין מקום לקיים דבריה אלו דמשנה מפורשת דנקטם פסול ואי לדחק קאמר מה מסיים אח"כ להכריע בחש אין אחר ודברי מאן דפוסל פוסל אפי' בדחק וכ"ל שיש ע"ם שם וכל"ל נקטם פסול וי"א שאם אין אחר מבדכין עליו והוא מחלוקת רמב"ם והראב"ד שזכרנו ופסול דנקטם רחשו כתב הר"ן בתרי' רחשו בכל שהוא וכן מ"ש בגמ' (°) דקטיעה סדוק וכפוף פסול היינו בעלה זו האמצעית לפי שעשו רחשו של לולב כחוטמו של אתרוג דאפי' כל שהוא פוסל בו עכ"ל וכ"ל דלא סיים כן לפסול דומיה דאתרוג אלא בנקטם רחשו דהא בסדוק אמריגן דכל אלא נסדק בסימנא בשר אפי' אם תפרשנו כדעת הדוחקים לפרש דעל רחבו קאי מ"מ הא ע"כ לא פסיל בכל גווני דפוסל באתרוג אלא דלא נקטי' הר"ן שם אלא לענין דגם זה קאי אעלה האמצעי אבל לא לדמותו לאתרוג בזה אפי' אח"ל דהר"ן ס"ל בסדוק ג"כ כל דהו וכמו שהבין ממנו הב"י בסוף פי' זה בענין כפוף תקש' לך הא בכפוף ע"כ לא קי"ל כוותי' לאסור כפוף בכל שהוא אלא בהרא"ם החולק דוקא בכפוף בגופו ולא ברחשו. כמ"ש הש"ע בסי' זה ואין שם מלוה מן המובחר לפסול ברחשו בכל שהוא אלא כשר עטי ואמאי יפסול בסדוק בכל שהוא הלא בחדא מחתא מחתינהו אלא ודאי כמ"ש הוא עיקר כנ"ל דבר ברור : (ח) אם נתרחקו כו' . נמרא אר"ח ל"ם אלא נקטם אבל נסדק בשר והחיצה לולב כפוף סדוק פסול אר"ם דעביד בהימנא פירש"י נסדק בשר הא דקתני פסול לאו שנסדקו רחשי עלין או שדרה אלא דעביד בהימנא וכתב הטור פי' כל שיש בו שני רחשין ופירש"י שתחלת בריאתו היתה כך שיש לו ב' שדרות מחלית עליו לבאן ומחלית עליו לבאן ונשון נסדק אינו משמע כך דא"כ הל"ל לולב שנדל סדוק כי היכי דאמר לולבא דסליק בחד טולא אלא מיירי שנסדק באמצעיתו עד שנפתח עכ"ל ותמה ב"י דהא רש"י לאו אנסדק קאי אלא אסדוק דבריאתה דהא ר"ם אבריאתה קאי דקתני סדוק ומשמע מתחילתו כמו כפוף עכ"ל ולכאורה ודאי אין הלנה לדברי הטור מהשנה זו שמפורש כן תו קשה לי על הטור למה לא הקשה פרישה מזה דהיינו ל"ל לר"ם לחלק בין בסימנא או לא לתרץ נסדק מיירי שלא בחולדה וסדוק מיירי בחולדה ומה לו לטור להביא דאמה דנסדק לא מיירי בחולדה הא גם אם אפשר לפ' בחולדה מ"מ ודאי יש אפשר גם שלא בחולדה ככל נסדק דשלמא וא"כ ה"ל לתרץ בקיצור וכ"ל דברי רבינו הטור דלרש"י ודאי הפיקר מי' בחילוק בחולד' אז לא בחולדה ומ"ם אר"ם דעביד כי בסימנא ולא אמר בקיצור בסימנא אלא להורות דנפשה בחולדה כן ולא על לד המקרה אלא שכך היתה בריאתו כמו שעושין כל בסימנא ומ"מ פסול אם אמרן כן בנסדק מאליו אפשר לתקנו ע"י אגד וכן הבינו הר"ן בשם אחרים והוקשה לטור דכיון דאמר המקשן ונסדק מי כשר משמע שרולה לסוכיח דאפי' נסדק פסול ור"ם הסכים לסברא זו דנסדק פסול אלא דיש לחלק איזה נסדק פסול דהיינו כי בסימנא זהו הנסדק הפסול דאל"כ הל"ל ש"ם דעביד בסימנא אלא אתם נסדק בחולדה אז לא מתרחקו זה מזה משא"כ בנסדק לאמלה ונתרחקו פסול : סק"ט (°) הדרה וכו' . לכך פסק רמ"א ס"ג דבשי עד בשדרה ולשאומרים שם עד שעם אי: כזית כוכא בש"ז שם ממילא כאן מיירי בנסדק שפתח מבחוץ ואפ"ה בסימנא פסול וממילא ס"ב לרמ"א גמריך שם עד הדרה מ"מ לא מלאן ליה שיחלוק בסימנ"ק כל שהוא דלא מפשיק בפלוגתא ותו דאיכה שיעור נאמר בו אע"ב לכ"ע בסימנ"ק פסול בכל שהוא וכן מבואר ברש"ן שבוכא בש"ז סק"ז דסדוק כ"ם פסול ומודה ליה הש"ז שם בסימנ"ק ע"ש . בתבאי כ"ז שבעולם אין מדקדקים ובראותם נחלק בחיותם דהיינו עלה בעליונה אעפ"ז בראשה מבחוץ ובכוכא אפשר משפת אומרים הדבר לכ"ע ומודים שם בשם ראבי"ה ר"ל נסדק בסימנא בכל שהוא אלא בחדא מחתא מחתינהו אלא ודאי כמ"ש הוא עיקר כנ"ל דבר ברור : (ח) אם נתרחקו כו' . נמרא אר"ח ל"ם אלא נקטם אבל נסדק בשר והחיצה לולב כפוף סדוק פסול אר"ם דעביד בסימנא פירש"י נסדק בשר בסימנא דאמר אר"ם דקתני פסול לאו שנסדקו רחשי עלין או שדרה אלא דעביד בסימנא וכתב הטור פי' כל שיש בו שני רחשין ופירש"י שתחלת בריאתו היתה כך שיש לו ב' שדרות מחלית עליו לבאן ומחלית עליו לבאן ונשון נסדק אינו משמע כך דא"כ הל"ל לולב שנדל סדוק כי היכי דאמר לולבא דסליק בחד טולא אלא מיירי בנסדק באמצעיתו עד שנפתח עכ"ל ותמה ב"י דהא רש"י לאו אנסדק קאי אלא אסדוק דבריאתה דהא ר"ם אבריאתה קאי דקתני סדוק ומשמע מתחילתו כמו כפוף עכ"ל ולכאורה ודאי אין הלנה לדברי הטור מהשנה זו שמפורש כן תו קשה לי על הטור למה לא הקשה פרישה מזה דהיינו ל"ל לר"ם לחלק בין בסימנא אלא בחולדה וסדוק מיירי בחולדה ומה לו לטור להביא דאמה דנסדק לא מיירי בחולדה הא גם אם אפשר לפ' בחולדה מ"מ ודאי יש אפשר גם שלא בחולדה ככל נסדק דשלמא וא"כ ה"ל לתרץ בקיצור וכ"ל דברי רבינו הטור דלרש"י ודאי הפיקר מי' בחילוק בחולד' אז לא בחולדה ומ"ם אר"ם דעביד כי בסימנא ולא אמר בקיצור בסימנא אלא להורות דנפשה בחולדה כן ולא על לד המקרה אלא שכך היתה בריאתו כמו שעושין כל בסימנא ומ"מ פסול אם אמרן כן בנסדק מאליו אפשר לתקנו ע"י אגד וכן הבינו הר"ן בשם אחרים והוקשה לטור דכיון דאמר המקשן ונסדק מי כשר משמע שרולה לסוכיח דאפי' נסדק פסול ור"ם הסכים לסברא זו דנסדק פסול אלא דיש לחלק איזה נסדק פסול דהיינו כי בסימנא זהו הנסדק הפסול דאל"כ הל"ל ש"ם דעביד בסימנא אלא אתם נסדק בחולדה אז לא מתרחקו זה מזה משא"כ בנסדק לאמלה ונתרחקו פסול : סק"ט (°) הדרה וכו' . לכך פסק רמ"א ס"ג דבשי עד בשדרה ולשאומרים שם עד שעם אי: כזית כוכא בש"ז שם ממילא כאן מיירי בנסדק שפתח מבחוץ ואפ"ה בסימנא פסול וממילא ס"ב לרמ"א גמריך שם עד הדרה מ"מ לא מלאן ליה שיחלוק בסימנ"ק כל שהוא דלא מפשיק בפלוגתא ותו דאיכה שיעור נאמר בו אע"ב לכ"ע בסימנ"ק פסול בכל שהוא וכן מבואר ברש"ן שבוכא בש"ז סק"ז דסדוק כ"ם פסול ומודה ליה הש"ז שם בסימנ"ק ע"ש . בתבאי כ"ז שבעולם אין מדקדקים וברואתם נחלק בחיותם דהיינו עלה בעליונה אעפ"ז בראשה מבחוץ ובכוכא אפשר משפת אומרים הדבר לכ"ע ומודים

(°) ולכאורה לספוקי בזה ע"ש : ו מבבכין עליו. לא דק דהמרדכי כ"כ אהדם דוקא דהא כ"כ בשם ספר ירחים ובהדיא איתא בם' ירחים אהדם אבל בלולב פסול לכ"ע וכ"מ בגמרא[כ"ח] וכן מיקר למעיין בם' ירחים ובעל המנהגים ורמ"א לא מיירו כל הטורך ואיתא בירושלמי נקטם אין זה הדר ואם כן פסול כל ז' וכ"כ רי"ז כל הפסולים פסולים כל ז' מפני שאין לו הדר חון מנסדק ומחלקה בתיומת דפסולין משום לקיחה תמה כשריה בשני עפי' תרמ"ט : ז לא נחלקה בתיומת. רק העלין שאבל בתיומת הפליונה : ח עליו כפופי'. והרמ"ם כתב מוהב אני יותר לגלות בו שאין העלין נחלקין ותיומתו קיימת [ב"י הגאות מנהגים] ואם כולן או רובן כפופים כל שהוא פסול [לבוש] :

פסולי

(מ) בתיומת הפליונה בענין שיפסל הלולב מכח נחלקה בתיומת :

ח מ יש לו כמין קוצים בשדרתו או שנצמת ונכוויע או שהוא עקום ג לפניו שהרי שדרו כנב בעל חטוטרת פסול וכן אם נעקם מא' ס מצדדיו פסול אבל אם נעקם לאחוריו כשר שזו הוא ברייתו :

ט ע אם כפוף בראשו פסול פ ודוקא כששדרתו כפופה (י) אבל ח עליו כפופים בראשו כמו שדרך להיות הרבה לולבים (ע) כשר : הדס

כם כי ע"פ הרוב כשנחלק ברחשה אפילו מעט מתרחקו נעשו כסימנ"ק וזה לשיטת רמ"א פסול מדינא ושיטת רמ"א הוא כעיקר כמ"ש הש"ז סק"ד ואין כזה בכשר דאלו בחבור עליו לכן לריך להבאיר ע"ז : מ"א סק"ה (°) ולכאורה לספוקי אי כשר או לא לפי שאינו מצוי כלל ואיפכא הוא דיש עליו לבד ולא הדר ויש מכבירין וכיון דאלו בעלין לבד לא היה לריך רמ"א להבאיר אלא שדרתו דהא אינו מצוי : כשר. והיינו אם נאמר אבל אם אין נוף העלין נכפפו הרבה ומראה כמו שבכפל הפלה פסול ס"ז ס"ם : כתב בשבולם מהרי"ו לולב אותיות ל"ן ל"ב בלומר ל"ו מדיקים בכל דור ודור ובנגד ל"ן מבכמות ול"ב היינו אחורה המחמלה בכ' ומפיימת בלמ"ד ולולב נימס' סיים שיינו חורה ואחרונ נימס' הרי"ם עם ג' מינים הרי"ג שבקול עבד הרי"ג מלות ומהרי"ל כתב מי שקונה אתרוג עם לולב יפים ונוכם לפי' מנהגי' ולפי' מנהגם הכא :

באר הגולה

(ס) כשר. והיינו אם נאמר אבל מהעלין בלא כפיפה אבל אם נוף העלין נכפפו הרבה ומראה כמו שבכפל הפלה פסול ס"ז ס"ם : כתב בשבולם מהרי"ו לולב אותיות ל"ן ל"ב בלומר ל"ו מדיקים בכל דור ודור ובנגד ל"ן מבכמות ול"ב היינו אחורה המחמלה בכ' ומפיימת בלמ"ד ולולב נימס' סיים שיינו חורה ואחרונ נימס' הרי"ם עם ג' מינים הרי"ג שבקול עבד הרי"ג מלות ומהרי"ל כתב מי שקונה אתרוג עם לולב יפים ונוכם לפי' מנהגי' ולפי' מנהגם הכא :

שערי תשובה

דפיינו עד שפת כמ"ם בס"ז ופי' בפי' דברי בחוספות בבן בפי עלים ע"ם וז' לקמן סק"ם : (ו) בלפורן. עבכ"ם וז' בספרי שו"ם ביה אפרים סימן ס"ח שבתרמ' בזה שיטות הפוסקים [בתחתי יחמוה על סק"ב שבכיה סעב"ח סימן תרמ"ו ובתבאי דנפרך בלפורן לאוד בפסול לשיטת בחוספות ובהרא"ד שבכיאו גם כן בתחר מרחה אחיני בפרק נפורן פסול כי' שבכלה מרחה ירקות שבב ע"ם ון' בשבב מ"ב סימן ר"ם שבחתר מחוסם שבולבים שיש לכם על ידי עלם ירוק שיבא מרחה בחרב שבאה בידור מנוי ואין בו מבוס בל חוסיף בנגיעה ז' ע"ם ובכיאו בכ"ם לקמן סימן תרכ"ח וש' בלי' סימן תרכ"ח בחרב שבאה בידור מנוי ואין בו מבוס בל חוסיף בנגיעה ז' ע"ם ובכיאו בכ"ם לקמן סימן תרכ"ח וש' בלי' עלים וקבב אין מכבירין בבסרב בה בלולב בחין בשבר בבלים בבלולב בחין רשאי לבשות בן בבחאיתא בח"ם סימן רל"ם ובכ"ם בחקום בש בבחלה בבלים ירוקים חבב לחתי לחבבוחי עי"ז מלבדר בחר חדב חבבם עי' שבאה קובב ישבב בח בקובב בזב ויש לבקבו שלא לקחת חבבו רק שבל חי שיש לו לולב לבן חובר לבבבו לבבבו לו ליחבו לבבב ולא ידוע שזב בחובר יש לו לולבים לבבים ולבבבן חובר וב"ם בחבב"ם ס"ק ע"ז לבבין לבורות בשר בחיים ע"ם : (פ"ח בש"ם) אבל אם נעקם לאחריו כו' וכ' חבב"ם בשם חבב"ו חרב ב"ל בספר בם חבשר דלבחלה יש ליחבר שלא יהיה בבוח בבלל בלאלה חבבר חבבר ים לבבל בחבוח בחרחאין בחבר בבלים בבלים בבלים

יד אפרים

הרמו בסנ"א ס"ק ב' ונמייהיומי ד' מפר"ם ר"ל לותן ספרי מיימו' שכדפים מכר"ם הפדווה ז"ל וכמ"ש בתשו' כרמ"א ס"י וכס יש בנ"ה בהכר"ם ומפרש שם כה דב' הרהכ"ם כו': ט"ז ס"ק ד' פי' דקודם י"ם כו' דבריו הכוכים ולהבר שלריך לליין על ולם מיבטן כבר ע"ז כ' פי' דקודם יו"ם בהלכ: כענכים ולחי"ב כ' וכפירי כאב כו' ור"ל דללו דוקא לם גדלו כענכים נמחוכר לף בחלוב הדין כן דלריך למעטן ולהפ"ב ברש"ו לא כ"ב לחכ דענכים רק על נקבס ועלהב כו' תחרב כיו"ם ע"ם ס"ל לכבס"ז דגם בענכים היה כך דגדילים בחלוב ולחי לחבבעינן דלף לם גדלו בחלוב דיל'

לבושי שרד

תרמו ש"ע ס"א (°) בנקבס קלת היכא בכפל בכחבר דין זב ס"פ וכלן בכשיר בכחבס ובס"י הבינ מחלוקת ול"ע מ"א (°) החלת כפר' פסול דעבות ר"ל שאינו עבות דבריהו חלחת נקיו בהבולר ס"ג וכבעבס בפסול כל ז' פבוס מבוס שחבולר נסי' הרמ"ם דבל שפסול מבוס שאינו כדר לו בחיבו מין זב כחמור בתורב פסול כל ז' חב שאינו עבות אע"ג דבפיר הוא כדר בנבולר בס"ז סס"י סבוחל מדברי הרא"ם מ"מ לין זב מין עבות כחמור בתורב: (ס"ג) (°) עבר ע' שחחת י"ם דכ"ס: ט"ז סק"ב (°) כמ"ם בס"ע ס"כ וכו'. שם כיירי אם הבנד של כדם יש בו מקלה שאינו עבות (והיינו ג' בחד קינה) אם הוא מיבוס בבר דלא נרע מבולו עבות ובברו מקלה עליו דבבר אבל אם הוא מחלב פסול דרוב בעיבן איבה עבות כמו בנבברו ס"ל דגם בנבברו בעיבן שיחלר רוב ומבוק ס"ז דמ"ם בחחבר כאן ג' עלין בקן בבוונה בכל קן וקן ברוב שיעור לחוך בבדם: סס"ד (°) אפי' בחלוב תימא לאיזה עבין כ' אלא ודש"י שם כולרך לבחוב אלא לבעבן אחר אבל כאן לא ל"ב כלל ואולי למ"ם ס"ז סק"ז דאפי' דאחבור בי"ם דבוי ברלה ודחבה מ"מ בבר אם מיבטן קמ"ל בס"ז דאפי' לא גדלו בענכים אע"ג דבוי ברלה ודחבה ודחבה כוא שבחקו בזה: ומיהו ראשון כו'. דבעבמא דבבבול דשוב בדר בלבן בירולים בחלוב אינו פסול אלא ב"י רחשון אבל אם בחלוב דיל'

ט' הרמו

סעיף א' הדם שנקבס ראשו כשר וכו'. נ"ב הנה הביא הב"י בשם הרן שני דיעות בנקבס ראשו בעי"ט ועלתה בו תמרה ביר"ט אם כשר דיש מכשירין מכח דדיחוי מעיקרא לא ראשו ועלתה בו תמרה ויש ס"ל דלא נפשט בעין בשלמא בעבר ומיעטן כשר ומינה משמע דאיפשט בעיין דנקבס בידו לתקן לכך לא הוי דיחוי אבל היכא דאין בידו לתקן אף דיחוי מעיקרא הוי דיחוי עכת"ד הב"י. ואני אומר דהך סברא אם מה שבידו לתקן דרך איסור אם נחשב בידו לענין דיחוי או לא מצינו בזה סלונתא דאמוראי ביומא דף נ"ז ע"ב דנרסינן שם מקצת דמים נתערבו ומקצת לא נתערבו ששיטא כי יהיב מוודאין יהיב מיהו הנך שיריים הוי וליסוד אזלי או דלמא דחיין הן ואזלי לאמה אמר רב פפא אפילו למ"ד כום אחד עושה חבירו שיריים ה"מ היכא דאי בעי למיתב אבל אם היא דאי בעי למיתב לא מצי למיתב לא אמר ר"ה ברייה דר"י לר"ם אדרבא אפילו למ"ד כום אחד עושה חבירו דיחוי ה"מ התם דדחייה בידים אבל היכא דלא דחייה בידים לא וכו'. והנה טעם סלונתחן נראה דבוודאי הא דאמר ר"ם דאי בעו למיהב לא מצי יהיב היינו רק לכתחלה כיון דיש כאן וודאין אין ראוי ליתן מהתערובת אבל בדיעבד אם נתן מהתערובת עפ"י דין המפורש שם לעיל באומן דיצא מכל הספיקות ודאי דמהני כיון דכבר נתן הכל כדינו ודאי דיצא רק לכתחלה כיון דיש כאן וודאין יש לו ליתן מוודאין וא"כ ר"ם ס"ל דמה דאין בידו ליתן לכתחלה הוי דיחוי ולכך שפיר קאמר דאף למ"ד כום אחד עושה חבירו שיריים ה"כ היכי דמצי יהיב ולא הוי דיחוי אבל האי אבל דלא מצי יהיב אם נדחה וכיון דנדחה שוב אין כו תורת שיריים ואף דלא דחייה בידים מ"מ כיון דאין בידו לתקן הוי בלא דחייה בידים ואין בידו לתקן כדחייה בידים ובידו לתקן ולכך הוי דיחוי אבל ר"ה ס"ל דסה שבידו לתקן דרך איסור הוי בידו ולא הוי דיחוי ולכך קאמר אפילו למאן דאמר כום אחד עושה

מחצית

סי' תרמו מ"מ פסולים כו' דע דמ"ם בס"ע כדם שנקבס כו' בסעיף יו"ד הבינ מחלוקת בזה וכמ"ש ס"ז. אלא שגם בסעיף יו"ד דעה מ' מבארת בנקבס. ויהוא דרכו של הרב"י שדעה מ' היא בעיקרא בעיבן וכמו שסתם פה דבבר. ומאי שבבל הרב"י הדין פה ובסעי' יו"ד הייבו דבבא בעתיק לשון הרמב"ם ובסעיף יו"ד רלה להבינ מחלוקת ביבב רשבו · וזה תלוי בדין נקבס רשבו לבן הבינ שם שוב דין נקבס) והבינ מחלוקת הפוסקים וכן דרבו לפעמים בס"ע: וכן מ"ם בס"ע בברו רוב עלין ובשביירו ג' כו' הוא דין בתחבר בסעיף ח' ומיירי בבסא מגרמי שים בכל קן שבע עלין. אלא שגם בזה בעתיק פה לשון הרמב"ם שבעתיק שני הדינים בסוכים זה לזה ובלשון ס"ע: ודע דדין נקבס הוא מדבבן נקבס רשבו אבל הוא מחלוקת הפוסקים וכן דרבו לפעמים בס"ע: וכן מ"ם בס"ע בברו רוב עלין ובשביירו ג' כו' הוא דין בתחבר בסעיף ח' ומיירי בבסא מגרמי שים בכל קן שבע עלין. אלא שגם בזה בעתיק פה לשון הרמב"ם שבעתיק שני הדינים בסוכים זה לזה ובלשון ס"ע: ודע דדין נקבס הוא מדבבן נקבס רשבו · אלא שהרמב"ם והבומדים בשבתו דחו המשנה מהלכה מדבבן אמ"ז ר' מרפון מבשיר אפי' שלשתן קטומים. ופסק שם הס"ם כר"ע דאפי' שלשה בני הדם קטומים מ"מ בשר אלא שהרא"ה והרמב"ן חולקים ומפרשים דנקבס רשבו דמתני' ושלשתן קטומים דר"ש בני מיני מינהו הבינלו הר"ן (ובמלחמות משמע שמפי' בע"א מע"ם הר"ן) הובא בס"ז ס"ק מ'. ח"ל שדרך מנבי הדם שיולאים מדבבן בדים וכן מפסיקים בקבי הדם אלא הוי תלמה בחד קינה. ולכך לבבס אותם. ובז"א ר' מרפון אפי' שלשתן קטומים בבבן הדם עודה ר"ע דבסול ומיהו הרב"י פסק בהפוסקי' שמבשיריס נקבס רשבו. מדקיי"ל הלכה כר"ע. ומ"ב לא ביחא ליה לפרש מ"ם ר"ם שלשתן קטומים בפירוש הרא"ה והרמב"ן הבינ"ל. מ"מ מ"ם הר"ן על שמם לדבר פשוט שהבדים היולאים מבבן הבדים והיינו בשבן מפסיקים בקבי הדם ומפסיקים בין עלה לחבירו. ואפי' אותן בדים היולאים הן עלמן יש בהן ג' עלין בחד קינה מ"מ מפסיקים בין הבלים שבנוף ומיקרי הבדין. ולגלה בהבדים היולאים מן הלד מ"מ שאין בהם שיעור לורך הדם. אבל אם אותן בדים יולאים בין קן לקן לעב"ד כ"ש מודים דאפ"ל לקומתן. וכן משמע לשון הר"ן שכתב שיולאים מבבן כו' והן מפסיקים כו' אלא הוי תלמה בחד קינה עכ"ל אולם אם אין באותן הבדים היולאים מן הלדדים תלת' בחד קינה שבתפקתי אם לריך לקומתן: (ס"ק ב) מ' מ' כו' ז"ל הרמב"ם כו' או שלקטן אחר לאכילה כל"ל. והוא דאי"ה דף ל"ב ת"ר אין מעמיטים אותן בי"ט אמרו מעמיטים אותן בי"ט ופריך הש"ס דבר ר"ש בר"ש והא מתקן מנא. אר"ש בגון שלקטן לאכילה וס"ל כר"ש דבר שאינו מתכוין מותר ופריך והא מודה ר"ש בפסיק רישיה. ומאי בגון דאי"ת דאל"ל הוא"מ אחריתי. ופירש"י דבר"ג ליכא תיקון כלי (פי' הבוס' אבינ להבא) וארמב"ם כ' כלשון הש"ע והקשה עליו הרב"י ח"ל ויש לתמוה למה לא כתב שלריך שתהיה לו הוא"מ אחריתי. ועוד למה הלריך שילקטם מ' מ' כיון דלאכילה לקטן אפי' כמה ביחד נמי ע"ל · וכדי לייבש זה בגיה מבר"ם פרוזה שתמורת מ' מ' ל"ל לו שלקטן אחר ומתכוין בזה לתי' הש"ם כי אותו אחר מסתמי יש לו הדם ומולב שלו. דבמים הראשונים היה לכ"ל לולב ד' מינים לעצמו והיינו תירון הש"ם דל"ל הוא"מ אחריתי ונקט הרמב"ם אורחא דמילתא דלאדם מ' כיון דל"ל הוא"מ אחריתי ל"ל שנים. אלא נקט אדם אחר ונלמה לפי גירס' ע אפי' הרב' ביחד נמי שרי: ולפי

ביאור הגר"א

תרמו ס"א הדם שנקבס כו'. כמו שכפסק שם שמחלל כר"ם ולקמן ס"י מבינ מחלוקת לפי שב' סעיפים הראשונים אלו כם ל' הסור הרב"ם ומס"ג כוא ל' הסור מעבד כאן אחר ל' הרמב"ם אבל שאר הדיבור: נשרו רוב כו'. נ"ב ל' הרמב"ם בל"ל. ופי' כמ"ם ברל"ל בבל קן וקן וכב"ם בס"ד שלא בדעת הסור בדברי הרמב"ם שב' דעבת הרמב"ם אפ"ל אינו ס"ב: אם לפי שהוא כו'. בת' כ: אם בלקטן כו'. אבל ב' כמ"ם הרמב"ם שלקטן אחר לאכילה ר"ל מי שא"ל לגמה בו שם לו אחרה ובמ"ם בגמ' שם ומס"ז ומ"ל. ובשמיטו הסוגיא דשם דאשאטון אחת כו' מבוס אחר אע"ג דלא נופל כו'. מ' אי אחרי' לחזבה אפי' דאין מעיקרא כו' דאין כמו בעי' דר' ירמיה כיון דלאומרא שוב לקדמים ובקדמים אפי' דאין מעיקרא כו' דאין בס"ם בפ"ם דפסחים ובפ"ל דקדושין ופ"ל הזבחים ופ' מהרל דבריאות ואחר מקומות ובין דבמסקנא ליפשים מעיקרא לא כו' דאין לי"ב ע"ב אפי' לקולא אין דאין אלא המות ואי"ב כ"ם לגרא ומדחק דבא דר"ם גרא ומדחק כוא ומבחק בם שדחקו בזה: ומיהו ראשון כו'. דבעבמא דבבול דשוב בדר בלבן בירולים בחלוב אינו פסול אלא ב"י רחשון אבל אם בחלוב דיל'

חכמת

סי' תרמו סעיף א' הדם שנקבס ראשו כשר וכו'. נ"ב הנה הביא הב"י בשם הרן שני דיעות בנקבס ראשו בעי"ט ועלתה בו תמרה ביר"ט אם כשר דיש מכשירין מכח דדיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי אצל מצות כמו שפסק הש"ם נבי ואם מיעטן כשר ומינה משמע דאיפשט בעיין דנקבס ראשו ועלתה בו תמרה ויש ס"ל דלא נפשט בעיין בשלמא בעבר ומיעטן דבידו לתקן ניהו דאשון מ"מ בידו לתקן לכך לא הוי דיחוי אבל היכא דאין בידו לתקן אף דיחוי מעיקרא הוי דיחוי עכת"ד הב"י. ואני אומר דהך סברא אם מה שבידו לתקן דרך איסור אם נחשב בידו לענין דיחוי או לא מצינו בזה סלונתא דאמוראי ביומא דף נ"ז ע"ב דנרסינן שם מקצת דמים נתערבו ומקצת לא נתערבו ששיטא כי יהיב מוודאין יהיב מיהו הנך שיריים הוי וליסוד אזלי או דלמא דחיין הן ואזלי לאמה אמר רב פפא אפילו למ"ד כום אחד עושה חבירו שיריים ה"מ היכא דאי בעי למיתב אבל למ"ד כום אחד עושה חבירו דיחוי ה"מ התם דדחייה בידים אבל היכא דלא דחייה בידים לא וכו'. והנה טעם סלונתחן נראה דבוודאי הא דאמר ר"ם דאי בעו למיהב לא מצי יהיב היינו רק לכתחלה כיון דיש כאן וודאין אין ראוי ליתן מהתערובת אבל בדיעבד אם נתן מהתערובת עפ"י דין המפורש שם לעיל באומן דיצא מכל הספיקות ודאי דמהני כיון דכבר נתן הכל כדינו ודאי דיצא רק לכתחלה כיון דיש כאן וודאין יש לו ליתן מוודאין וא"כ ר"ם ס"ל דמה דאין בידו ליתן לכתחלה הוי דיחוי ולכך שפיר קאמר דאף למ"ד כום אחד עושה חבירו שיריים ה"כ היכי דמצי יהיב ולא הוי דיחוי אבל האי אבל דלא מצי יהיב אם נדחה וכיון דנדחה שוב אין כו תורת שיריים ואף דלא דחייה בידים מ"מ כיון דאין בידו לתקן כדחייה בידים ובידו לתקן ולכך הוי דיחוי אבל ר"ה ס"ל דסה שבידו לתקן דרך איסור הוי בידו ולא הוי דיחוי ולכך קאמר אפילו למאן דאמר כום אחד עושה

שלמה

חבירו דיחוי ה"מ התם דדחייה בידים דכיון שהיה בידו לזרוק דרך היתר ממש א"כ אם לא זרק ממנו וחלקן הוי דחייה בידים ולכך אף שהיה בידו לזרוק ממנו הוי דיחוי. אך כאן בתערובת הוי ממ"נ דחייה בידים לא הוי כיון דאסור לזרוק ממנו לכתחלה א"כ לא נקרא דחייה בידים כיון דאסור לזרוק ממנו לכתחלה ובידו להקן לכך לא הוי דיחוי. וא"כ כיון דסליני בזה אמוראי והרמב"ם פסק כר"ם לכך הוה זה דיחוי אף דבידו לתקן ובע"כ השעם נבי אם מיעטן כשר מכח דאין דיחוי אצל מצות א"כ ה"ה בנקבס ראשו הוי כך. מיהו לפמ"ש התוס' בסוכה דף ל"ג דלענין דיחוי מעיקרא לא הוה דיחוי מה שבידו לתקן דרך איסור אבל לענין נראה ונדחה הוי דיחוי אף דבידו לתקן דרך איסור לא הוי ראיה מזה דחוי כאן בדם הוי נראה ונדחה שקודם התערובות הוי ראוי לזריקה אם כן הוי נראה ונדחה לכך ס"ל לר"ם דחוי דיחוי אף דבידו לתקן ואין ראיה לדיחוי מעיקרא. מיהו שבתי וראיתי שזה אינו שהרי מוכח שם בש"ם ואח"כ מפורש כן במשנה דאם הקדים דם השעיר לדם חטר לא עשה ולא כלום ככל המתנות א"כ נבי דם הפר הי' נראה ונדחה אבל בדם השעיר הוי דיחוי מעיקרא שעדיין לא היה ראוי ליתנו בהיכל כל זמן שלא נתן דם הפר וא"כ הוי דיחוי מעיקרא וא"כ אם בדיחוי מעיקרא נחשב בידו דרך איסור אכתי ליהוי שיריים מכח דם השעיר וליתנו על היסוד מכח דם השעיר ולמה ישפך לאמה שהרי משמע בש"ם בתערובת נותן נ"ם אף בבשם השלישי. הוי חד דם מיותר מ"מ נותנין אותן בשביל דם החיוב שבו א"כ ח"נ בשביתה שיריים כיון דהוי מצוה ומשיורי עבודה הוי אבל לשפוך לאמה אינו מן העבודה כלל וא"כ ראוי ליתנו ליסוד מכח דם השעיר כיון דבזה יש לו שם שיריים עליו דבזה הוי דיחוי מעיקרא ובע"כ דס"ל לר"ם אף בדיחוי מעיקרא הוי דיחוי אף דבידו לתקן. דרך איסור וה"ה בכולב ובע"כ דאין דיחוי אצל מצות וה"ה בעלתה בו תמרה. והנה בזה מצאתי מקום ליישב שיטת הפוסקים שפסקו בכסתו חרוה וחזר ונתגלה

השקר

להפוסקים כו' הם דברי התו' שם דלא ניחא להו בפירש"י דס"ל דאפי' מ"ל הוסענא אחריתי מ"מ הוי פ"ר. ולכן כתב הטעם כיון דמ"ל הוסענא אחריתי הוי פ"ר דלא ניחא להו אם לא שיהא בידו לתקן ולכך אם לא ניחא ליה שרי וכיונו אפי' להחולקים על הערוך וס"ל דפ"ר דלא ל"ל אסור מ"מ לערוך מצוה שרי: דאפי' להחולקים על הערוך עדיים דליכא כ"ל איסור דרבנן הוי מלאכה שמ"ל לגופה ולכן מותר לערוך מצוה עכת"ד התו'. ולפ"ז להרמב"ם דפוסק דבמלאכה שמ"ל לגופה חייב וכמ"ש מ"מ ס"ם של"ד. ל"ל אם דס"ל כהערוך אם דס"ל כפירש"י הכ"ל כיון דאית ליה הוסענא אחריתי לא הוי תיקון כלי: (ס"ק ג) ואילך כבר מבוס כו'. מצוין בדבוס בעבות ורחוי לגיינו בדברי מחבר שכתב אם עבר ומיעטן אם לקטן לאכילה כבר. ע"ז כתב מ"מ הטעם מבוס בבידו לתקן. והם דברי הרב"י שהקשה דהא מפקי' שם בגמ' כיון דירוקים כבדים ושחורים פסולים לכן אם אשחור מעי"ם דהוי דחוי מעיקרא דהא מיד כשנכנס י"ם כם דחוים לכן אם מיעטן אח"כ כבדים דדיחוי מעיקרא ולאי חבר ונראה ובהא קא מיבעי להש"ם אי כשנכנס י"ם היו ירוקים והיו ראויים ובי"ם הוסחרו ונחבר ואח"כ לקטן אי הוכשרו דנראו ונדחו אם חבר ונראה או לא. ולא אפשטא ואי"כ ה"ל ליל לחומרא - וא"כ קשה על הרמב"ם שסתם ואם עבר ולקטן כבר משמע אפי' הוסחרו בי"ם דס"ל נראה ונחבר וכה"ג מספק ה"ל לפסוק דאינו חבר ונראה. ותי' הרב"י דע"כ לא נפשט המיבעיא אלא קודם דאפשיט תי' דר"א דנא"ל הוסענא אחריתי שרי ללקטן. לכן באשחור הוי דיחוי נמור אבל לבחר דאפשיט ר"א דהיכי דאית ליה הוסענא אחריתי שרי ללקטן לכתחלה א"כ לא היה עליו מעולם שם דיחוי דבידו לתקן. וכה"ג אמרינן בזבחים דף ל"ד ע"ב. ואפי' ל"ל הוסענא אחריתי מ"מ כיון דאיכא הוסענא אחריתי היה אפשר לתקן לא חל עליו שם דיחוי דלא כמ"ז וגדולה מזה כתבו התוס' בסכה דף ל"ג ע"א סוף ד"ה כאשרה דמשה שהקשה אהא דבעי ר"ל בע"ז אשר' שבטלה אי לולבו כשר למצוה דהיינו אם דיחוי מעיקר הוי דיחוי (דמיירי שבתבטל בי"ם) ולא אפשיטא. וס"ל למפשט מדתמן אין ממעטי' אותו בי"ם ואם עבר ומיעטן כשר. אע"ג דהוי דיחוי מעיקרא. אלמא דיחוי מעיקרא לא הוי דיחוי. ותי' ח"ל וי"ל שאני התם דבידו לתקן ניהו דאסור למעבד מ"מ בידו למעבד. (ודמדוחי דונמי מ"ם בפס' שבת דף מ"ג ע"א טבל מוכן הוא אבל שבת אסם עבר ותקנו מתוקן) אבל נבי ע"ז אין בידו לתקן ובטל. דאין ישראל מבטל ע"ז של נוי מכ"ל התו' מהו דהתוס' כ' כן על דיחוי מעיקר' דהיכי דבידו לתקן אפי' באיסור קלים דיחוי דידים. מ"מ לדידן לר"א דליכא מצאות דיהיה מפוקן ממילא אם יקם לאכילה. והיה לו הוסענא אחרת אפי' נראה ונחבה אחר ונראה דלא הוי דיחוי נמור (אולם בזבחים שם לא משמע כן קלת מ"ם) : (ס"ק ד) בכל ענין כו' דחזיות כו' וכפי' הר"ם אם הירושלמי כמ"ם הרב"י בסי' תרמ"ח דחזיות דפסול דהוי כמומר וליכא הדר. והירושלמי ס"ל דגם הדר לא פסול כ"א כיום מ'. ומ"א ס"ל דפסול דענבו מרובים מעלין פסול. אר"ח משמיה דרב ל"ם אלא במקום מ' אבל בזבחים אם ג' מקומות דמיירי דחזיות הרבה אינו פסול אלא ב"י רחשון אבל אם בחלוב דיל'

שערי תשובה

תרמו (ב) בס"ע כשרו רוב עליו כו' וב' בשו"ת ס"י סימן ג' בנשרו רוב עליו דפסול לפיכו אפשר ימים פסול לפתן דס"ל כדר ל' בפי' ולפיכו בלולב ובדבר פסול אחר ימים כמו ביום מ' וכן כל הפסולים חוץ מחסר ושאלה ולא"ל נשרו עלי' דגם דמכיב ביה עבוה כו' ס"ם : (ו) ומיום רחשון ואילך כו'. לא ידעתי שום מעלה בפסול זה דפנכיו מרובין מעליו יותר מאחר פסולים כגון נפרלו עליו ושאר פסולים של הדם דבכל הפסולים אמרי' בסי' תרמ"ט דכשרים מיום רחשון ואילך וכי"ע שני גם כן דומה שום לאחר הפסולים דמיליון בלא ברכ' כדלקמן שם ולמה הולרך רמ"א לכותבו כאן ותו ק"ל דלמה יש קולא בזה בשאר ימים והלא יש לו תקנה שיוכל לאמצע בה"ם דהא דומי מעיקרא יש כאן ואמרינן בהדיא בס' לולב הגזול דף ל"ג דיש בזה דיחוי דאיתא התם על הא דתנן אם מיעטו כשר דאשחור אינה מ' ימים. ומשמע שפסולים אי אשחור מעי"ם דחוי מעיקרא הוא פירש"י דהא מעיא זמן מלוה ולא חזיא ליה וס"ל דיחוי מעיקרא ופריך מנראה ונדחה וחזר ונראה הפשטו מינה דדיחוי מעיקרא לא הוי דחוי אלא דאשחור ביום נראה ונדחה הוא ס"מ דלא הוי דיחוי לעולם דאשחור מעיקרא ותפשטו דלא הוי

דיחוי

הדר כל ז' בעי' ואפילו בלולב ובדבר פסול אחר ימים כמו ביום מ' וכן כל הפסולים חוץ מחסר ושאלה ולא"ל נשרו עלי' הדם דמכיב ביה עבוה כו' ע"ם : (ו) שליקט עבה"ם וע' בספרי שו"ת בית אפרים סימן נ"ם וסימן נ"ם שם כתבו דאחר בחר ביטב דברי הרמב"ם ונם כתבתי לייבש דלא חיקבי חכא דאמרינן אם מיעטן כשר והא קי"ל כל מלתא דאמר רחמנא ל"ת אי עביד לא מבטי עפ"י דברי התוספת דתמורה בגורה אחן בכור כו' ע"ם וע' בהרבי דסוכה שבובא לקמן סימן תרמ"ז דאם קלנו עכו"ם ערבב בשבת דמייתי דאיה מהר דעבר וליקטן דליה ביה מבוס מב"ג ובבר"י כאן ובמפ"ב סי' תרס"ז בתריב בזה ע"ם : (בס"ע ס"ג) עלף מן עבות כו' וכ' בהור וקליעה הדם שלקן עלים אלו ראשו אל זה מגיע לצוקלו אל זה

ביאור הגר"א

תרמו (מ) שנקבס · סיים מן הכף בל הדם דהיינו הקן בל ג' עלין · אבל בעבה לאוד לא סיים שנקבס ראשו : (ג) בכר · זהו דעם הרמב"ם. אבל הראב"ד בתב עליו וז"ל ובכר הופיע רוח הקודם בכיח מדרשיו מבמה שנים והעליו שהוא שבטל בסתם מתני' ור"ע אמר שלשתן קטומי' בכר עדין אחר ולא שנקבס ראשו ומקום הניחו לי מן השמים עכ"ל והר"ן הביא סי' אל קטומין אמר ר"ע דבכר דהיינו בדרך פנסי ההדם שיולאין מלדיהן בדין והם מפסיקין בקבי ההדם ולא הוה תלמה בחד קינה ולריך לקבוס אותם וע"ז אמר ר"ע אפי' שלשתן קטומין בדרכיהן לתקן ההדם בכר ולא הוי בספק בין בתלמה עדין בחד קינה ובנקבס ראשו דהיינו אם מיעטן אם לקטן לאכילה ומ"מ בפסיקין בקבי ההדם ולא הוה תלמה בחד קינה ולריך לקבוס אותם וע"ז אמר ר"ע אפי' שלשתן קטומין בדרכיהן לתקן ההדם בכר ולא הוי בספק בין בתלמה עדין בחד קינה ובנקבס ראשו דהיינו אם מיעטן אם לקטן לאכילה ומ"מ בפסיקין בקבי ההדם ולא הוה תלמה בחד קינה ולריך לקבוס אותם

דימוי אבל נראה ונראה לא תפשוט מכאן ומ"כ נזה שהעתיקים (°) היו מרוכים ה"ל דימוי מעיקרא ולמה לא ימעטה בח"ה ויטלם : ומ"ש בסוגיא זאת דלא נפשט הכפי' בנראה ונרא' דהיינו בהשאור כי"ע ואין היתר אלא בהשאור כפי"ע ולמה כתבו הרמב"ם והרא"ש והטור סתם אם מיפטן כשר ולא כתבו דוקא בהשאור כפי"ע ובהשאור כפי"ע ואם בהשאור כי"ע ראוי להמיר כיון דהוה ספיקא דאורייתא דהא כפי' זו היא אלא מלוה אם ים לדמותו לקרבנות דהוה דימוי מן התור' והכ"י תירץ דכיון דבידו לתקן לא הוה דימוי כדאיתא בזבחים דכל היכא שהוא בידו לא הוה דימוי והתיקון הוא מאחר שיוכל למעט כדאיתא בגמר' שלוקט לאכילה ויש לו הוספת אחריתא ול"ל לפ"ד דכי"ע א"א לתקן כדי שיהי' כשר דהא דמשני בגמ' במלקט לאכילי' והיינו שאין כוונתו אלא לאכילה משא"כ כאן שאתה אומר (°) שיוכל לתקן נמצא שימעט בשביל התיקון וזה אסור כי"ע ותו דאם כן ה"ל להרא"ש להזכיר דמיירי דוקא בים לו הוספת אחרת בגמרא ותו דא"כ בגמרא ותו דא"כ בגמרא' ונדחה נמי יהי' מותר וכמ"ש הר"ן וכת' כ"י ע"ז דלפי האמת מותר ואפשטא בגמרא' דלא כפיא אלא דמעיקרא לא ידעו הכיא אבל זה לא משמע כלל בסוגיא ולע"ד דלק"מ דהא איתא שם לפיל בסוגיא דר"פ אמר זאת אומרת אין דימוי אלא מלוה משמע לגמרי אפי' לקולי' ולא הוי דימוי דמלו' כמו דימוי וכדאמריכן כיולא בזה ריש ב"ק לענין תלי מק לרורות דמספקא ליה לר"ש ולרבא פשיטא ליה ופסקו הפוסקים שם כרבא דפשיטא ליה ה"נ בזה וע"כ מותר אפי' בהשאור כי"ע ואע"ג דהר"ן כתב כאן דאין מותר אלא בהשאור כפי"ע והטור לא ס"ל כן כנלע"ד ברור : (ז) אבל אם היו שני העלין בשוה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהן אין ז' זה עבות אבל נקרא הדס (ח) שוטה: הגה ופוסל אפי' בשעת הדחק ואיכא מאן דאמר בגמר' דבשר וע"כ מוהגין בארצו המדינות לבתחלה לנאת בארבו ההדסים המובחרים ואין ג' עלין בנבשול אחד ויש מי שכתב דהדסים שלנו אין נקראים הדס שוטה הואיל והם שניים על גב שניים ואינן בהדס שוטה המוזכר בגמרא ולכן נהגו להקל כמ"ש מהר"י קונן ומהר"י מיסרלן ז"ל בתשובותיהם :

ד ח יצאו הרבה בקן אחד ונשרו מהם עד שלא נשארו אלא (ט) ג' בקן אחד כשר (ח) אפי' נשרו רובם כגון שהיו שבעה ונשרו מהם ארבעה ונשארו שלשה :

ה ט למצוה בעינן כל שיעור אורך ההדס שיהא עבות(ט)ולעיכובא ברובו[ואפי' אינו ברובו][טור]:

ו י יבשו עליו פסול כ כמשו כשר :

ז שיעור היבשות כ אפילו אם נפרך בצפורן אם עדיין ה ירוקים הם כשר ואינם נקראים יבשים אלא ו (י) כשילבינו פניהם :

ח מ יבשו רוב עליו (י) ונשתיירו בראש כל בר מהג' בדין קן אחד ובו ג' עלין לחין כשר כ ויש מפרשים שאפילו אם מהשלשה שבחד קינה יבשו שנים ולא נשאר כי אם אחד לח כשר והיא שיהיה העלה שהוא מורכב על שניהם :

ט ° אם אותם עלים שלא יבשו הם (יא) כמושין פ יש פוסלין ע ויש מכשירין :

י פ (יב) נקטם ראשו ז כשר אפי' לא עלתה בו תמרה והוא הדין ליבש ראשו ויש פוס לין (°)בנקטם ראשו:הגה ופוב להמיר ח במקום(יח)שאפשר בתמר[המביא]ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העליס(ר"ן):

יא ק אם אין לו אלא הדס שענביו מרובים מעליו ביו"ש ט נוטלו ואינו מברך עליו :

ג ו ענף עץ עבות האמור בתורה היא ההדס שעליו חופין את עציו ז כגון שלשה עלין או יותר בגבעול אחד (ז) אבל אם היו שני העלין בשוה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהן אין ז' זה עבות אבל נקרא הדס (ח)שוטה:הגה ופוסל אפי' בשעת הדחק ואיכא מאן דאמר בגמר' דבשר וע"כ מוהגין בארצו המדינות לבתחלה לנאת בארבו ההדסים המובחרים ואין ג' עלין בנבשול אחד ויש מי שכתב דהדסים שלנו אין נקראים הדס שוטה הואיל והם שניים על גב שניים ואינן בהדס שוטה המוזכר בגמרא ולכן נהגו להקל כמ"ש מהר"י קונן ומהר"י מיסרלן ז"ל בתשובותיהם :

ד ט יצאו הרבה בקן אחד ונשרו מהם עד שלא נשארו אלא (ט) ג' בקן אחד כשר (ח) אפי' נשרו רובם כגון שהיו שבעה ונשרו מהם ארבעה ונשארו שלשה :

ה ט למצוה בעינן כל שיעור אורך ההדס שיהא עבות(ט)ולעיכובא ברובו[ואפי' אינו ברובו][טור]:

ו י יבשו עליו פסול כ כמשו כשר :

ז שיעור היבשות כ אפילו אם נפרך בצפורן אם עדיין ה ירוקים הם כשר ואינם נקראים יבשים אלא ו (י) כשילבינו פניהם :

ח מ יבשו רוב עליו (י) ונשתיירו בראש כל בר מהג' בדין קן אחד ובו ג' עלין לחין כשר כ ויש מפרשים שאפילו אם מהשלשה שבחד קינה יבשו שנים ולא נשאר כי אם אחד לח כשר והיא שיהיה העלה שהוא מורכב על שניהם :

ט ° אם אותם עלים שלא יבשו הם (יא) כמושין פ יש פוסלין ע ויש מכשירין :

י פ (יב) נקטם ראשו ז כשר אפי' לא עלתה בו תמרה והוא הדין ליבש ראשו ויש פוס לין (°)בנקטם ראשו:הגה ופוב להמיר ח במקום(יח)שאפשר בתמר[המביא]ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העליס(ר"ן):

יא ק אם אין לו אלא הדס שענביו מרובים מעליו ביו"ש ט נוטלו ואינו מברך עליו :

בהדיא דעמוס ה"ל כמומר ואסור דס"ל דלמסקנא אין הטעם משום מומר. אלא כשהוא כב' וג' מקומות אבל כשהוא נמקים מ' אין הטעם משום הדר אבל אבל האמת יורה דרכו דגם במקום א' הטעם משום הדר דאל"כ מאיזה טעם יפסול ודברי רמ"א ל"ע לכן אין להקל : ה ירוקים הם כשר. ☜ ול"ד לגולב שהתם · הלבני קודם הלבן הוא בטבעו : ו כשילבינו פניהם. אחר שיסרכו בגפורן (מ"כ סי' י"ז) : ז כשר אפי' כו'. (°) משום שענפיו חופין ראשו [הרא"ש] : ח במקום שאפשר . וכ"מ כתב דביבש ראשו אפי' א"א באחר אין לברך עליו. ע"ש : ט טוטלו. ק"ק דבכל הפסולים דינא הכי כמ"ש ספי' תרמ"ע :

ד ט יצאו הרבה בקן אחד ונשרו מהם עד שלא נשארו אלא (ט) ג' בקן אחד כשר (ח) אפי' נשרו רובם כגון שהיו שבעה ונשרו מהם ארבעה ונשארו שלשה :

ה ט למצוה בעינן כל שיעור אורך ההדס שיהא עבות(ט)ולעיכובא ברובו[ואפי' אינו ברובו][טור]:

ו י יבשו עליו פסול כ כמשו כשר :

ז שיעור היבשות כ אפילו אם נפרך בצפורן אם עדיין ה ירוקים הם כשר ואינם נקראים יבשים אלא ו (י) כשילבינו פניהם :

ח מ יבשו רוב עליו (י) ונשתיירו בראש כל בר מהג' בדין קן אחד ובו ג' עלין לחין כשר כ ויש מפרשים שאפילו אם מהשלשה שבחד קינה יבשו שנים ולא נשאר כי אם אחד לח כשר והיא שיהיה העלה שהוא מורכב על שניהם :

ט ° אם אותם עלים שלא יבשו הם (יא) כמושין פ יש פוסלין ע ויש מכשירין :

י פ (יב) נקטם ראשו ז כשר אפי' לא עלתה בו תמרה והוא הדין ליבש ראשו ויש פוס לין (°)בנקטם ראשו:הגה ופוב להמיר ח במקום(יח)שאפשר בתמר[המביא]ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העליס(ר"ן):

יא ק אם אין לו אלא הדס שענביו מרובים מעליו ביו"ש ט נוטלו ואינו מברך עליו :

כתב בבנ"ה כלום משום דסס לא כתב רק לקיים המנהג שסמכו בשעת הדחק משא"כ כאן שאינו של הרא"ש הוא לקולא : ס"ח יבשו כו'. כפירש"י שם דעל אלשה הדסים קאי : ו"מ כו'. כפי' הרא"ש שעל הדס א' קאי וא"ע אלפי' לריך שיהייר אלשה קינין וכ"א עלה א' לח ובראשו . ומ' רש"ל בב"מ כ"ד א' ד"ה עלה כו' אבל דבריו המתוקנין : ס"ט יש מהגלין . מדאתר לחין . ויש מבשירין כיון שרוב אלה לחין אלא לתוספת ובשלין ול"ל דוקא לא"ל אבל אחר קיל כר"ש כל"ל : ויש פוסלין כו' . שתפ' מ"ש ר"ש קטמין אינו פי' שנקטם ראשו אלא בא"ר כו'

אחתרמז הלכות לולב

מגן אברהם נ"י

ט"ז מגן דוד

תרמז (א) ואפי' בעודו ירוק. דמיפו להיות אדום כשיגיע עליו השמש: (ב) ורוב מין זה גדל בנחל. זה כ' הרא"ש לתרץ כיון שרוב הפוסקים ס"ל דעפי' מלוה בשל נחל מבשל הרים ולא רצה לרבותיו מזהרי' כזה וע"ז פ' דמין הגדל בנחל קאמר ולא די לנו בזה דעב"ם הים לנסת לנאת ידי רוב הפוסקים ולא לסמוך על פי' זה וכ"ל דהוא כפנין שמלינו בפ' כ"מ לענין ברכת המוליא דאת"פ שאם אמר מוליא הוא עדיף מ"מ י"ל המוליא ולברהות אדום כמ"ש הרא"ש בפרק קמא דפסחים לענין ברכת על כיעור אמן שיש לאדם להרחות אדום בברכותיו וה"ל טפי ניחא להרחות אדום ויקח אפי' אלא מן הנחל: (ג) ויש מין ערבה כו' • בגמ' קרי להו אילפי גילי בתוס' הקשו ל"ל סימנים דלפלפה כיון דגילה לנו סימנים דערבה ותירלו כדי להכשיר אילפי גילי אמין כו ג' (°)סימנים אלו לפיכך תנא סימני (°) לפלפה דדוק' הכי וק' (°) לא לנקוט לפלפה ונס ס"' דפיו דומה לגמל ופיו אלק ואנא ידענא דאילפי גילי כשר דהא אית ליה אחר דומה לגמל ופיו דומה לגמל [פי מגירה סיג"ה בלע"ז] וקנה שלו אינו ארום וזהו הנקרא צפצפה והיא פסולה ל"ל דה"ל דאילפי גילי אפי' אפי' אלא אם אין לה אחר דומה לגמל ופיו דומה לגמל

שיעביר בו א (ג) מחט ובו חוט ואם יש בו ליחה יראה בחוט [ומתרגם שהוא (ב) משנה שעברה ודאי (ג) יבש הוא ופסול] [תשובת מהרי"ל סימן ה'] :

ב ג אתרוג שניקב נקב ב (ד) מפולש כל שהוא פסול (°) ושאינו מפולש (ג) אם היה (ה) כאיסר פסול ואם חסר כל שהוא פסול ד ויש אומרים דגם בנקב מפולש בעינן חסרון משהו ושאינו מפולש בחסרון ג כאיסר :

הגה: ונהגו להכשיר הנקבים שנעשו באילן ע"י קוליס (ד) אע"פ שיש בהם חסרון שזהו דרך גדילתו (מ"ה סי' ל"ע) מיהו אם רוחב (ה) שלון העור והבשר (ו) קייס תוך הנקב פסול לפברא הראשונה אע"פ שאינו מפולש. ובשעת הדחק יש להקל כפברא האחרונה להכשיר חסרון שאינו כאיסר ואינו נקב מפולש (דעת עצמו) :

ג מפולש ה יש מפרשים כפשוטו דהיינו (ו) שניקב מצד זה לצד זה ו ויש מפרשים שביון שניקב עד חדרי (ז) הזרע שהנרעינים בתוכו *מקרי מפולש :

ד ז (ז) אתרוג ד שנימוח כל בשרו בפנים וקליפתו החיצונה קיימת וחדרי הזרע (ח) קיימים בפנים כשר ח ויש פוסלים :

ה ט (ח) ה נסדק כולו מראשו לסופו אפילו אינו חסר כלום פסול אבל נשאר בו שיור למעלה ולמטה אפי' כל שהוא כשר י ויש מי שאומר דדוקא מלמטה אבל בחוטמו אפי' כל שהוא פסול:הגה(ט) ויש מחמירים לפסול ן ונסדק

תרמח (°)אפילו כמוש שקורין וופל"ק פסול (תשובת מהרי"ל סי' ס' ד"מ) וכ"כ הרוקח ול"ע דאי' בהדיא בסוכ' דף ל"ח וכולן כמוסיס כשריסוהבימו הרא"ש ורי"ו וכתמ' במרדכי מסמע לכמוס פסול שכ' שכשר בשעת הדחק אבל כ"י סוסקי' תרמ"ע כ' סני' כנוס ע"ס וכ"מ דאי כמוס הימך כתב המרדכי יבש כשר בשעת הדחק ופי' רא"ה דהיינו שהוא מוליא ליחה דה"ק דודאי בכולן יבשות הוא דשיעורו שהוא מוליא ליחה ופ"כ לריך בדיקה ויש תימה על רמ"א דמשמע דלא מהני בדיקה מדכתב פ"ז ופסול ואיני יודע למה לא מהני בדיקה כיון שיש בו לחלוחית בפנימו ואפשר דרמ"א נמי אמר דאז לריך בדיקה וכגמרא דקל"ח איתא אתרוג הישן פסול ור"י מכשיר והתם טעמא דת"ק משוסדלתו הדר הוא מבוהר שם והיינו שנתכווץ ומפסיד הגוי שלו ולפ"ז אם אמו רואין שנשאר כמי שלו מהני בו בדיקת חוט ופ"ל בפ' זה כתבתי דיקאם מקיימין אותו בדבש: (ג) אם היה כאיסר. אבל פחות מאיסר ואין שם חסרון כגון שנעץ שם יתד בשר ואם חסר כל שהוא אפי' בחיטו מפולש וי"א הוא הראב"ד פ"ל דתרתי לריעותא בעינן מפולש וחסרון דבלא חסרון בשר בכל גווני אלא דיש מפולש פסול אפי' אינו חסר אבל אם חסרון יש חלוק דאם הוא מפולש פסול אפי' בחסרון כל שהוא ובחיטו מפולש דוק' כאיסר וקי"ל להחמיר זולת בשעת הדחק כמ"ש רמ"א אח"כ: (ד) אע"פ שיש בהם חסרון. שזהו דרך גדילתן. ליף לה בת"ס מעריסות דריאה אם יש ריאה חסרים שיש בה (°) קמטו וסדק אם פולה בנפיחה ועור ובשר קייסבשרה והיינו כזה בתחרוג הנעשו בשעת גידולו עור ובשרו קייסבשרה אבל כל מה שיחסר לו אחר שנתלש א"א שיהיה עורו וגופו קיים עכ"ל מבואר כוונתו דאם רואים שנקרם עור האתרוג במקום החסרון ההוא רק שיש חסרון וגומא שם בזה הגיר אבל אם אמנו רואים שלא נקרם אלא יש שם נקב וחסרון אע"פ שנעשה ע"י קוליס בדרך גדילתו פסול וזה שייסומיכו אם רואה כו' והכהו קוליס לא מעלין ולא מורידין לפרינקב אלא שבר אות' בת"ס לפי שאז רגיל להיות שם בנקב עורו קיים והמון עם עושים בכך שבוברים שיש קול' כשנעשה הנקב ע"י קוליס: (ה) שאינעור והבשר קיים. משמע דאם יש שפך בזה אם הבשר קיים אזלינן לקולא כיון שהדיעה האחרונה שהיא הראב"ד ס"ל אפי' בודאי יש חסרון כשר כל שהיא מפולש ואינהחסרון כאיסר שפר נפמוך עליה בשפך לכל הפחות זמ"ה ל"ל שכתב רמ"א כאן ובשעת הדחק יש להקל בפברא האחרונה ולא כתבו תכף אחר הסלונתא אלא להורות כאן דאין איסור אלא ברואין שאין הבשר קיים ☜ אבל בשפך בשר שהרי בשעת הדחק סמכינן אסברא אחרונה אפי' בודאי אין הבשר קיים ול"ל שעיקר כל מעשה שבשרו בשעת הדחק אם מפולש נקב מפולש כמו בסמוך (°) ואם יש שפך אם מניע לחדרי זרע נ"כ בשר כיון שאין חסרון כלל מעשה שבשרתי כיון שהיא אחרונה עצמו. אבל בקליפה החיצונה שהוא עוד וכולו אד הוא ומה גבול יש לחלוק שם. כתבתי כל זה לפי שכתב הב"י ע"ד הרי"ן דאם הוא בדיקת עד חדרי הזרע קרוי קליפה כו' ע"כ"ל כ' לשון מפופק קלת בזה ומו"מ ז"ל כמשך לו מזה דבאמת יש חילוק בעוני האתרוג בין קליפה לשאר העוני עד חדרי זרע וכתב שלא אפשר לפרש דכל עוני האתרוג עד חדרי זרע קרוי קליפה כמ"ש כ"י דלא משמע הכי בלשון כלל אלא הקליפה החיצונה היא שיש בה חריפות אם יקבה כולה מצד אחד הוה מפולש ע"כ ולא דק בזה דכל עוני האתרוג עד חדרי זרע זולת הקליפה הדקה שיש בה חריפות ולא מקרי מפולש אלא עד חדרי זרע ומ"ל להחריך מזה עוד כי דבר ברור הוא: (ז) אתרוג שנימוח כו'. זהו כפי דרכא בגמ' מולדו בו שימני מרפס מהו ולא נפשע הכפי' ☜ (°) ופסק בה לקולא וכתב הרא"ש שעמא דהכי פסולים אין עיקרם אלא מד"ס ולכן לא הביא הרי"ף הבמיא. וכתב הטור יש מחמירין ומסכרת (°)כיון דפסק דאוריתא הוא פכ"ל : (ח) נסדק כולו. דאם כשתייר כל שהוא לא מפסל כמו בנסדק הגרנרת בנסמה כי"ד סי' ל"ד : (ט) ויש מחמירין כו' בר"ן

תרמח * הקרי מפולש וה"ה כשניקב מצבר אל עבר אלא מתקו' חדרי הזרע (רא"ש ותוס' וע"ז בש"ז סכ"א) :

נתיב חיים

תרמח מ"א סק"א °) נקב מפולש (כ"ח) דהיינו כל"ל :

בש"ע סעיף ב' °) ושאינו מפולש אם היה כאיסר כל"ל. וכ"כ כאן מנוק כפ"א בס"ק ג' :

הגהות רעק"א

סי' תרמ"ח מג"א סק"ד ויש יד אפרים

תרמה בש"ז סק"ה אבל בספק כשר כו' ע"כדר"ה שכ' דמשמע מתה"ר דבקליפות אלו רגילות שיהיה עור וכשר קייס אע"כ רוזים שאינו קייס עכ"ל. ול"ע על כמ"ז שהביא דעת הרמ"א לענין אחר ואי הוי חזי להר"מ לא היה כותב כן : סק"ז ופסק בה לקולא כו' כאן

רבושי שרד

תרמח מ"א רסי' (°) ד"ה אפי' כמוס כשר לעולם. ר"ל אפי' אלא בשעת הדחק : שם (°) אלא מתחת יובש וכו'. יבש הוא וקרי ליה כמוסות לפי שהוא רק בחקלתו וס"ל לש"ג דיבש חקלת כשר ולא קיל"ל כך כמ"ש המ"א סקי"ז מה"ב פוסלו הגי"א ובע"פ מביא רא"ה מבש"ג דיובש בחקלת קרוי כמוס ובכהוה דוקא פוסלו הגי"א ומסיק דיל"ל דאש"ג דכמוס כשר הוא דוקא בחקלתו וכמו בריאה דיובש פיסל כלל שהוא ולהקה דהיינו כמוס הבא פוסל דוקא בכולה : סק"א (°) כתבתי וכו' יחתוכ בחתם עם בחוט כמוזק בדופן בתחרוג יוליאו לאחוריו ואם יש בו ליחה ירואה בחוט בחתם מחתם בחתיכה בחתך : סק"ד (°) קמט וסדק וכו'. שנעשה כך מחולדה ואין בו נקב :

סק"ה (°) דאל"כ אפי' הבשר קיים כו' ר"ל דאפי' אם נעשה מחולדה דהוי כמו קמט בריאה אינו כשר בפופלם א"כ למ"ד דעד חדרי הזרע הוי מפולם אבל אפי' לראב"ד דאש"ג יש בנקבים הכה חפרון: שם (°) יש ספק וכו'. הוא ענין בפ"ש ואחיי בנקב אחין בו חפרון והוא מוכן אבל בים בו חפרון כיון דגם לראב"ד אינו כשר בבירור דהא אם הוא עד חדרי זרע פסול אי מיקרי בכה"ג מפולם אפ"ם לא מבארינן אע"ג דלראב"ד יש בו ס"ם שאם אינו עד חדרי הזרע ואפ"ה עד חדרי הזרע אינו נק' מפולם ואע"ה אפשר דלא מיירי רק מב' לדדים : שם

כשם הראב"ד ג שם בפשבה ונמ' אפשר דעול' וכמי' רבי יאשיה ורא"ם שבכיל הטור וכ"כ התוס' דעולא אפיפא קאי לנקב ולא חסר וכ"כ הרמב"ם ד שם בשם ר"ח וכ"כ הראב"ד שפי' דעולא אדעולא אתיקב ואחר כל שהוא קאי ה בעל הלכות גדולות הרי"ף והראב"ד ו הרא"ם בשם הירו' ובכן פי' ר"י וכ"כ הר"ן ז בשיל שם בגמ' ולא כפשטא ונקב הרי"ף לקולא ח טור בשם יש מחמירין ולזה הסכ"ם ט משנה שם ל"ד ובגמ' ל"ז ובפירש"י ורא"ם י הר"ן שם :

עשרת זקנים

תרמח * הקרי מפולם וה"ה כשניקב מצבר אל עבר אלא מתקו' חדרי הזרע (רא"ש ותוס' וע"ז בש"ז סכ"א) :

באר הגולה

(°) אפילו כמוש שקורין וופל"ק פסול (תשובת מהרי"ל סי' ס' ד"מ) וכ"כ הרוקח ול"ע דאי' בהדיא בסוכ' דף ל"ח וכולן כמוסיס כשריסוהבימו הרא"ש ורי"ו וכתמ' במרדכי מסמע לכמוס פסול שכ' שכשר בשעת הדחק אבל כ"י סוסקי' תרמ"ע כ' סני' כנוס ע"ס וכ"מ דאי כמוס הימך כתב המרדכי יבש כשר בשעת הדחק ופי' רא"ה דהיינו שהוא מוליא ליחה דה"ק דודאי בכולן יבשות הוא דשיעורו שהוא מוליא ליחה ופ"כ לריך בדיקה ויש תימה על רמ"א דמשמע דלא מהני בדיקה מדכתב פ"ז ופסול ואיני יודע למה לא מהני בדיקה כיון שיש בו לחלוחית בפנימו ואפשר דרמ"א נמי אמר דאז לריך בדיקת חוט ופ"ל בפ' זה כתבתי דיקאם מקיימין אותו בדבש: (ג) אם היה כאיסר. אבל פחות מאיסר ואין שם חסרון כגון שנעץ שם יתד בשר ואם חסר כל שהוא אפי' בחיטו מפולש וי"א הוא הראב"ד פ"ל דתרתי לריעותא בעינן מפולש וחסרון דבלא חסרון בשר בכל גווני אלא דיש מפולש פסול אפי' אינו חסר אבל אם חסרון יש חלוק דאם הוא מפולש פסול אפי' בחסרון כל שהוא ובחיטו מפולש דוק' כאיסר וקי"ל להחמיר זולת בשעת הדחק כמ"ש רמ"א אח"כ: (ד) אע"פ שיש בהם חסרון. שזהו דרך גדילתן. ליף לה בת"ס מעריסות דריאה אם יש ריאה חסרים שיש בה (°) קמטו וסדק אם פולה בנפיחה ועור ובשר קייסבשרה והיינו כזה בתאתרוג הנעשו בשעת גידולו עור ובשרו קייסבשרה אבל כל מה שיחסר לו אחר שנתלש א"א שיהיה עורו וגופו קיים עכ"ל מבואר כוונתו דאם רואים שנקרם עור האתרוג במקום החסרון ההוא רק שיש חסרון וגומא שם בזה הגיר אבל אם אמנו רואים שלא נקרם אלא יש שם נקב וחסרון אע"פ שנעשה ע"י קוליס בדרך גדילתו פסול וזה שייסומיכו אם רואה כו' והכהו קוליס לא מעלין ולא מורידין לפרינקב אלא שבר אות' בת"ס לפי שאז רגיל להיות שם בנקב עורו קיים והמון עם עושים בכך שבוברים שיש קול' כשנעשה הנקב ע"י קוליס : (ה) שאינעור והבשר קיים. משמע דאם יש שפך בזה אם הבשר קיים אזלינן לקולא כיון שהדיעה האחרונה שהיא הראב"ד ס"ל אפי' בודאי יש חסרון כשר כל שהיא מפולש ואינהחסרון כאיסר שפר נפמוך עליה בשפך לכל הפחות זמ"ה ל"ל שכתב רמ"א כאן ובשעת הדחק יש להקל בפברא האחרונה ולא כתבו תכף אחר הסלונתא אלא להורות כאן דאין איסור אלא ברואין שאין הבשר קיים ☜ אבל בשפך בשר שהרי בשעת הדחק סמכינן אסברא אחרונה אפי' בודאי אין הבשר קיים ול"ל שעיקר כל מעשה שבשרו בשעת הדחק אם מפולש נקב מפולש כמו בסמוך (°) ואם יש שפך אם מניע לחדרי זרע נ"כ בשר כיון שאין חסרון כלל מעשה שבשרתי כיון שהיא אחרונה עצמו. אבל בקליפה החיצונה שהוא עוד וכולו אד הוא ומה גבול יש לחלוק שם. כתבתי כל זה לפי שכתב הב"י ע"ד הרי"ן דאם הוא בדיקת עד חדרי הזרע קרוי קליפה כו' ע"כ"ל כ' לשון מפופק קלת בזה ומו"מ ז"ל כמשך לו מזה דבאמת יש חילוק בעוני האתרוג בין קליפה לשאר העוני עד חדרי זרע וכתב שלא אפשר לפרש דכל עוני האתרוג עד חדרי זרע קרוי קליפה כמ"ש כ"י דלא משמע הכי בלשון כלל אלא הקליפה החיצונה היא שיש בה חריפות אם יקבה כולה מצד אחד הוה מפולש ע"כ ולא דק בזה דכל עוני האתרוג עד חדרי זרע זולת הקליפה הדקה שיש בה חריפות ולא מקרי מפולש אלא עד חדרי זרע ומ"ל להחריך מזה עוד כי דבר ברור הוא: (ז) אתרוג שנימוח כו'. זהו כפי דרכא בגמ' מולדו בו שימני מרפס מהו ולא נפשע הכפי' ☜ (°) ופסק בה לקולא וכתב הרא"ש שעמא דהכי פסולים אין עיקרם אלא מד"ס ולכן לא הביא הרי"ף הבמיא. וכתב הטור יש מחמירין ומסכרת (°)כיון דפסק דאוריתא הוא פכ"ל : (ח) נסדק כולו. דאם כשתייר כל שהוא לא מפסל כמו בנסדק הגרנרת בנסמה כי"ד סי' ל"ד : (ט) ויש מחמירין כו' בר"ן

שערי תשובה

ר"ם כתב דמסתימת כל הפוסקים משמע דאף חוה שנלחה בחלוח פסול ע"ש : (י) בש"ע נקלף כו'. וע' ט"ז בשערי שו"ת כיה לאפרים סימן ס' שבארתי ענין זה דנקלף יפה ושם בבאחי מתשובו' כיה יעקב סימן פ"ז ופ"ש מ"ש מרבני בש"ע שכתב

באר היטב

שבונת יד עליהו סי' ע"ב ומיין בתשובת סכם לבי סי' מ"ס : (כ) מתם. קשה מה יהיה בו נקב מפולם ומה פסול לדעת הרא"ש והטור וכ"פ בש"ע ס"ב לדיעה קמייתא ול"ל דאין פוסל בעפולם אלא בסניקב מעבר זה לעבר שבנגדו אז לחדרי הזרע אבל אם הנקב בחד מ' מעולם דהייט בעוני אלא בין אם חסרון ודאי אין פרישה ס"ב בתחרוג בדבר ס"ז : (ג) יבש. ואיכו מגיע לחלל ודאי אין פרישה ס"ב בתחרוג בדבר כרי בשאר בעוני אלא בדיקת חוט ובו : אבל הט"ז ס"ק י"ז כתב דפסול הוא דהיי בכלל בבש ס"ש : (ד) מפולש. ואם נקבה הקליפה הבבש כתב הב"ח דאם הוא מעבר בו לחלוחית אין לסמוך על זה להכשירו בלא בדיקת חוט ובו : אבל אם יש בו חסרון בשר בכל גווני אלא דיש מפולש פסול אפי' בחסרון כל שהוא ובחיטו מפולש דוק' כאיסר וקי"ל להחמיר זולת בשעת הדחק כמ"ש רמ"א אח"כ: (ד) אע"פ שיש בהם חסרון. שזהו דרך גדילתן. ליף לה בת"ס מעריסות דריאה אם יש ריאה חסרים שיש בה (°) קמטו וסדק אם פולה בנפיחה ועור ובשר קייסבשרה והיינו כזה בתאתרוג הנעשו בשעת גידולו עור ובשרו קייסבשרה אבל כל מה שיחסר לו אחר שנתלש א"א שיהיה עורו וגופו קיים עכ"ל מבואר כוונתו דאם רואים שנקרם עור האתרוג במקום החסרון ההוא רק שיש חסרון וגומא שם בזה הגיר אבל אם אמנו רואים שלא נקרם אלא יש שם נקב וחסרון אע"פ שנעשה ע"י קוליס בדרך גדילתו פסול וזה שייסומיכו אם רואה כו' והכהו קוליס לא מעלין ולא מורידין לפרינקב אלא שבר אות' בת"ס לפי שאז רגיל להיות שם בנקב עורו קיים והמון עם עושים בכך שבוברים שיש קול' כשנעשה הנקב ע"י קוליס : (ה) שאינעור והבשר קיים. משמע דאם יש שפך בזה אם הבשר קיים אזלינן לקולא כיון שהדיעה האחרונה שהיא הראב"ד ס"ל אפי' בודאי יש חסרון כשר כל שהיא מפולש ואינהחסרון כאיסר שפר נפמוך עליה בשפך לכל הפחות זמ"ה ל"ל שכתב רמ"א כאן ובשעת הדחק יש להקל בפברא האחרונה ולא כתבו תכף אחר הסלונתא אלא להורות כאן דאין איסור אלא ברואין שאין הבשר קיים ☜ אבל בשפך בשר שהרי בשעת הדחק סמכינן אסברא אחרונה אפי' בודאי אין הבשר קיים ול"ל שעיקר כל מעשה שבשרו בשעת הדחק אם מפולש נקב מפולש כמו בסמוך (°) ואם יש שפך אם מניע לחדרי זרע נ"כ בשר כיון שאין חסרון כלל מעשה שבשרתי כיון שהיא אחרונה עצמו. אבל בקליפה החיצונה שהוא עוד וכולו אד הוא ומה גבול יש לחלוק שם. כתבתי כל זה לפי שכתב הב"י ע"ד הרי"ן דאם הוא בדיקת עד חדרי הזרע קרוי קליפה כו' ע"כ"ל כ' לשון מפופק קלת בזה ומו"מ ז"ל כמשך לו מזה דבאמת יש חילוק בעוני האתרוג בין קליפה לשאר העוני עד חדרי זרע וכתב שלא אפשר לפרש דכל עוני האתרוג עד חדרי זרע קרוי קליפה כמ"ש כ"י דלא משמע הכי בלשון כלל אלא הקליפה החיצונה היא שיש בה חריפות אם יקבה כולה מצד אחד הוה מפולש ע"כ ולא דק בזה דכל עוני האתרוג עד חדרי זרע זולת הקליפה הדקה שיש בה חריפות ולא מקרי מפולש אלא עד חדרי זרע ומ"ל להחריך מזה עוד כי דבר ברור הוא: (ז) אתרוג שנימוח כו'. זהו כפי דרכא בגמ' מולדו בו שימני מרפס מהו ולא נפשע הכפי' ☜ (°) ופסק בה לקולא וכתב הרא"ש שעמא דהכי פסולים אין עיקרם אלא מד"ס ולכן לא הביא הרי"ף הבמיא. וכתב הטור יש מחמירין ומסכרת (°)כיון דפסק דאוריתא הוא פכ"ל : (ח) נסדק כולו. דאם כשתייר כל שהוא לא מפסל כמו בנסדק הגרנרת בנסמה כי"ד סי' ל"ד : (ט) ויש מחמירין כו' בר"ן

ביאור

לפיסתו כמ"ש המ"א דאין נקב כמפולם פוסל אלא כחסרון ומ' רש"י בתחגי' ד"ה ניקב כו' ומ"ל כסי"ח בס"ב ובמ"ל : דאתרוג כו'. דאי אפשר שיהיה בו ליחה שם ורחיה ממ"ם בתחרוג הישן פסול מעוכ ואחרו בכ"ב ל"ח ישן מפל דמתקרי:ס"ב אתרוג שניקב כו'.כפר"י דאפיפא קאי וכבית הרא"ש רחיה מהיריאלמי שם ניקב ולא פילם מבפנים כשר כי לאתקרי:ס"ב אתרוג שניקב כו'.כפר"י דאפיפא קאי וכבית הרא"ש רחיה מהיריאלמי שם ניקב ולא פילם מבפנים כשר כי לא דחק ניקב ולא אפר ל"ם כשר וכ"ם לבפפרשים בריאה ניקב ואפר ל"ם שכן כ' דבריה אם כן ניקב בלא אפרון פסול ואפרון כ"ם פסול ורחיה מעה שריאה אם פסולים לעריפות ואחרו לי ניקב כו' וניקב קרום של מוח אף בלא אפרון פריפה ואפרון כ"ם פסול ורחיה מעה שריאה אם פסולים לעריפות ואחרו לי ניקב כו' וניקב ע"מ ומעוה אפרון אלמא דאפרון עשוה דקרום לחוד' קאי והיו ניקב בכולו ושוד רחיה מע"ם ניפלא בוכמתו פסול וכמ"ם בס"מ ומעוה אפרון אלמא דאפרון כ"ם פסול אפרון אין פרישה בס"ב בתחרוג הישן פסול אבל אם הנקב בחד מ' מעולם אינו פסול אלא בחסרון בשר בכל גווני אלא דיש מפולש פסול אפי' בחסרון כל שהוא ובחיטו מפולש דוק' כאיסר וקי"ל להחמיר זולת בשעת הדחק כמ"ש רמ"א אח"כ: (ד) אע"פ שיש בהם חסרון. שזהו דרך גדילתן. ליף לה בת"ס מעריסות דריאה אם יש ריאה חסרים שיש בה (°) קמטו וסדק אם פולה בנפיחה ועור ובשר קייסבשרה והיינו כזה בתאתרוג הנעשו בשעת גידולו עור ובשרו קייסבשרה אבל כל מה שיחסר לו אחר שנתלש א"א שיהיה עורו וגופו קיים עכ"ל מבואר כוונתו דאם רואים שנקרם עור האתרוג במקום החסרון ההוא רק שיש חסרון וגומא שם בזה הגיר אבל אם אמנו רואים שלא נקרם אלא יש שם נקב וחסרון אע"פ שנעשה ע"י קוליס בדרך גדילתו פסול וזה שייסומיכו אם רואה כו' והכהו קוליס לא מעלין ולא מורידין לפרינקב אלא שבר אות' בת"ס לפי שאז רגיל להיות שם בנקב עורו קיים והמון עם עושים בכך שבוברים שיש קול' כשנעשה הנקב ע"י קוליס : (ה) שאינעור והבשר קיים. משמע דאם יש שפך בזה אם הבשר קיים אזלינן לקולא כיון שהדיעה האחרונה שהיא הראב"ד ס"ל אפי' בודאי יש חסרון כשר כל שהיא מפולש ואינהחסרון כאיסר שפר נפמוך עליה בשפך לכל הפחות זמ"ה ל"ל שכתב רמ"א כאן ובשעת הדחק יש להקל בפברא האחרונה ולא כתבו תכף אחר הסלונתא אלא להורות כאן דאין איסור אלא ברואין שאין הבשר קיים ☜ אבל בשפך בשר שהרי בשעת הדחק סמכינן אסברא אחרונה אפי' בודאי אין הבשר קיים ול"ל שעיקר כל מעשה שבשרו בשעת הדחק אם מפולש נקב מפולש כמו בסמוך (°) ואם יש שפך אם מניע לחדרי זרע נ"כ בשר כיון שאין חסרון כלל מעשה שבשרתי כיון שהיא אחרונה עצמו. אבל בקליפה החיצונה שהוא עוד וכולו אד הוא ומה גבול יש לחלוק שם. כתבתי כל זה לפי שכתב הב"י ע"ד הרי"ן דאם הוא בדיקת עד חדרי הזרע קרוי קליפה כו' ע"כ"ל כ' לשון מפופק קלת בזה ומו"מ ז"ל כמשך לו מזה דבאמת יש חילוק בעוני האתרוג בין קליפה לשאר העוני עד חדרי זרע וכתב שלא אפשר לפרש דכל עוני האתרוג עד חדרי זרע קרוי קליפה כמ"ש כ"י דלא משמע הכי בלשון כלל אלא הקליפה החיצונה היא שיש בה חריפות אם יקבה כולה מצד אחד הוה מפולש ע"כ ולא דק בזה דכל עוני האתרוג עד חדרי זרע זולת הקליפה הדקה שיש בה חריפות ולא מקרי מפולש אלא עד חדרי זרע ומ"ל להחריך מזה עוד כי דבר ברור הוא: (ז) אתרוג שנימוח כו'. זהו כפי דרכא בגמ' מולדו בו שימני מרפס מהו ולא נפשע הכפי' ☜ (°) ופסק בה לקולא וכתב הרא"ש שעמא דהכי פסולים אין עיקרם אלא מד"ס ולכן לא הביא הרי"ף הבמיא. וכתב הטור יש מחמירין ומסכרת (°)כיון דפסק דאוריתא הוא פכ"ל : (ח) נסדק כולו. דאם כשתייר כל שהוא לא מפסל כמו בנסדק הגרנרת בנסמה כי"ד סי' ל"ד : (ט) ויש מחמירין כו' בר"ן

הגר"א

מהכפרים ובכון הפשן כולו' ובריאה הוא כשר ובוד דמדמינן אם לעריפות ובוכיתי הוס' כאולין ה"ז כ' ד"ה אבל דחסרון מבחון ובעור ובבר קיים כשר וה"ם מיכו כו'. וכ"ז לפ' הראשונה : ס"ב מעולם י"ם כו'. כמו הכוי ההעולם ס"ל בתוספתא דאפילו בנסדק בעינן מצד אם לגד זה דברמינן אם ברים אבלות ובביאו הרא"ם אם פ"ג הגיי' ד' אחרון שעפרן ומחבו בכוס אינו מיבור אחר מיבורי הוס מיבור כו' אתרוג שנחלק לב' אחר ואינו הוסם אחר אבל כרא"ם ורחיה דמחלק לא אחלקו לגמרי אלא דלייף כו' ותרב ריאה קחבי מפורן ונפרן ובכה קחבי נחלק וכ' ובעור בשר : ותבלא רחיה לפגרת אתרוגה דס"ב בבעינן הפרון הבא נחלקה לא גרע מיבקבה ו"ם ואינו הוסם כו' ווה דחבעינן בבדקה ג"כ : ו"ם כו'. הבא מדמינן לעריפות ואם ניקב אלא עריפה ובריאה אבל ניקב ולא פילם מבפנים כו' ובא דאתר מפולם בעינן אלא בנגד אחדרים . ובגרא בראשונה מפ' הירושלמי אם נקוב מבחון ובבחון ולא פילם הבפנים כשר : ס"ד אתרוג שנימוח כו'. פליגי אם בבר בפלון הדאורייתא : ס"ה נסדק כו'. מב"ם לי נסדק כו' מבחבר הדמיבון לגרגרת : ויש כו'. דבל הספו' בתוספו בכ"ם כמו חזוק וס' בראשונה וס' בראשונה בפ"ל בבי בפלון בחוזבה בכ"ם דוקא אותן

השקל

גם אלא לעשות פלונתא בין הפוסקים. דהא בגמרא מדמי בדף ל"ז ע"א. ובריאה נמי דינא הכי דקי"ל בי"ד סי' ל"ז סעיף י"ג ריאה שיבש' אפי' מקצתה מרפה. דהיינו כשנברבת בלפורן. אבל למקה בידי אדם. יש חילוק אם למקה כלה מרפה אבל למק' מקצתה בשרה והמעם דלמק' אינה יבשה בגמרי ואינה נברבת בלפורן ובתוס ג"כ אינו נפרך בלפורן ודומה לעמק. ואע"ב דבריאה אם למק' בידי שמים בכל מקום כשר אם בי"ד. ל"ל דאתרוג כמוס מדמי' לעמק' בידי אדם : (ס"ק א) אחב. ואסר אלא יעשה נקב מפולם. דהא במפולם נרשה מ' שבעיף ב' שהיא בע"מ מיקר אפי' אין בו חפרון פסול. ומהו מפולם מבואר בסעיף ג' דהיינו שיתחוב בחור המחט בלא. ול"ל דמיקבי אין אפשר לראות בחוט אם יש בו ליחה ולא יקב מצבר לעבר. דהא אין לחבור כל המחט אם אמנם על אמר הבני אדם בחוט ואם אינו מ"ל ס"ק ב' (ודברי ר"ז לא הבנתי) לכן כ' מ"ל דאין לחפר המחט ולא יתחוב בחוד המחט. אלא יתחוב המחט עם החוט בלא הוד המחט ולא יעבור המחט מצבר לעבר. ואם יולא המחט ואם החוט בחוטן לד וירחה בחוט אם יש בו ליחה. ומ"ב ליכא נקב מפולם ומ"ם : (ס"ק ב) מפולם כו' מיקרי

ע שם בפשטה וכרמה שם ל"ז וכפי' הרא' נשם ר"מ ל הרי"ף והרא"ש ורמב"ם מ תוספת נשם ר"מ כ שם בפשטה ניפלה פשמהו כפירוש הרי"ף ורמב"ם שם בפ"ח (° כ' אמרי הרל' ר' יעקב הלרווין בספרו שמי לוחות הברית שאין פסול בניטל השומשת ומכ"ם שיש פשטתא רק שנשאר מקצתו והאתרוג בעצמו הכודר ומפוחר ולקח בפכיל זה אתרוג אחר שאינו מכודר הוא ככפיל שבחוסך הולך) ם הרייתא ליה ניפלה ביכמתו וכפי' הרי"ף שם והרמב"ם שם ם שם בפשטה וכרכה

יד אפרים

בשמע מלין בכל מלת בה והוא ר"ת בעל הלכות: במג"א סק"ו לאתרכו ברחבו וכ"ל דס"ם כו' ר"ל דסך ברחבו הוא כמו לו ור"ל לו ברחבו וברן שלפרמו ראיתא לבדיה לו ברחבו:

לבושי שרד

(°) ולי ל"ם. ר"ל עוד קו' אחרת לתרמ"ל: שם (°) ברן הוא לאורכו ברחבו: גי' זו הוא ברחבו בב' כדמיון ור"ל בין לאורכו בין לרוחבו:

סק"ט (°) יש שפי' בין לאורכו וכו' ר"ל שבסדק באורכו ובסדק הופס כל רוחב האתרוג מצני לדדיו: שם (°) והוא דעת ס"ג וכו'. כלן שייך פ"ם לא"ר ח"כ כ"ם בנסדק כל האורך דפסולה פיינו שבסדק ילך ברוחב האתרוג מצני לדדיו: אח"כ שייך מ"ם כלן ולון לומר כה בלא"ם פסול וכו': שם (°) רק שבר"ן מביא חילוק. ר"ל שכל הפוסקים כתבו שצריך דוקא כל האורך וכר"ן נמי לא פליג אלא שבחילוקים שבביא הוא לענין הרוחב אם יכיר מב' לדדיה לו הכל אחד לו ברוב עובי' אבל באורך לא מיירי כלל ולאפוקי ממ"ם הרמ"א כמו שסייב אח"כ: סקי"א (°) בגמ' נשלה פשמהו וכו' בשבת תבן ניטלה פשמהו פסולה ומיטל' עוקלתו כשיר'? ונקאמר בגמר' על ניטלה פשמהו הנא ר' יצחק בן אלעזר ניטלה בוכמתו: שם (°) הכנכם ומכ' בחסיה' וכו'. מהם: שם (°) אבל אם נשאר בו כל דהו כשר עכ"ל הרא"ש והכ"ב כ"י מדפליג הרא"ש בעוקר בין נשאר וכו' בלי"ל: שם (°) עד היכן פוסלת בכפילה וכו'. גם י"ל משום דבבהיתין הנא ניטל עוקר כשר מש"ה בולרך לפרש בו בן כדי דלא תיקשי ממתניתין: מ"א סק"ש (°) שניטל בולו וכו'. היינו מהוך בחתרוג ונשאר בגומא: שם (°) אבל הכ"י וכו'. בס פסקו אח"ם שנשאר בגומא בגומא פסול בוכמתו ומ"ש כתב

שערי תשובה

ד"א בנפיק: ביר בסלא בוא ל"ש ע"ש: (סו) מבוסס. עבה"ם ובהגו' שבו"י ח"א סימן ל"ם בשינ על בנית יעקב ובהב

חתם סופר

סי' תרמח במחבר סעיף ז' בהג"ה ויש מחמירין וכו'. נ"ב וכן החמיר

ביאור הגר"א

בפסולין שפולין ברוחו כמו חזיה ובמ"ם בירושלמי מופסו ברוחו לפסול: ויש מחמירין כו'. עני' ל"י בר"ן וכ"ה ברשב"א שכל דברי הרי"ן מסתמקין ממנו לות בלות כמעם ח"ל שם נסדק פי' לאתרכו ברוחו מב' לדדין ולמעה דאלו בחומרו כו' ויש מחמירין לפילו בשאין בסדק ברוחו לעפה מובר מב' לדדין אלא שבות פרוק מבד מ' עד פלגו ויש מחמירין לפסול לפילו בשאין מגיע לאלו מכיון שעובר כל הקליפה בחימה בעבה לו רובה ול"ל דמדמה לבשר בחופה לת רוב הבדם מעבי"ל סי' מ"ח ס"ג: ס"ו אם נשאר בו. בח"ם בא בבולה: ר"א כו'. דהא לפריפות בדמיון ובמו בלוהה: ס"ז ניטל דדו. לשון ברמב"ם וכפי' הוס' בשם הפרוך: ויש מחמירין כו'. הוא הרי"ף לפי' הר"ן ובמ"ם בירושלמי ניטלה פשמהו פתן אחרי' שוטתו רבי יאמק בר פקולא אחר פיקא וזהו רבי יאמק בר אלעזר בפ"ם בפ' ס"פ והוא בוכמתו אבמ"ם בפ"ח אבל הר"ן סבר דברין אב' כ"י שאף דברי הרי"ף יש לפרש בפי' הרמב"ם ובמ"ם שהשוטתא בו וכן הוא פי' הירושלמי: וכל זה כו'. דלבני קאמר ניטלה ובדמת הרמב"ם בריך סימן ל' ס"ב: ס"ח ניטל העץ. לשון הרמב"ם וכפי' הפרוך דלבוסיף בא: ואם יגבל כו'. שחני' שם ניטל עוקלו כו': שכל דוחב כו'. דאלי"ב ס"ל אסר אבל בשאר בולה

מגן אברהם

מ' בפי' כולו [כ"ח](°) ולי ל"ע דהא בגמ' מדמי לה לגרגרת וגרגרת בעינן שנסדק כולו ונירסתו (°) בר"ן הוא לאתרכו ברחבו מצני לדדין וכ"ם בין שנסדק לאתרכו ובין שנסדק ברחבו בעינן מצני לדדין ואפ"ג דגרגרת אם נפסק לרחבו עריס בכולו הייט משום דבשהבהמה פוסטת לוותרה מתקרע משא"כ כאן ואסקליכא למ"ד דעריפה ברובו ע"ם ולכן יש להקל: ז ירוק. אבל אם נשתנה מראיתו דינו כמו חזזית בס"ט [טור]: ח ניטל דדו. הוא הען שעל ראש האתרוג והשומשתא עליו: ט אא"כ ניטל הדד. משמע מלשונו דוקא (°) שניטל כולו כמ"ש הר"ן (°) אבל הב"י ולבוש כתבו להחמיר אפי' ניטל מקצתו: וי"ל דבכ"ם בפי' שינטל עד האתרוג כיון דהעשם משום חסר כמ"ש סי' תרמ"ט ס"ם בהג"ה א"כ בניטל כל שהוא לא מיקרי חסר דאין זה חסרון הייכר ולכן כתבו כל הפוסקים לי ניטל ופיין בשל"ה: י אם לא היה לו דד. ויכרים הם כי יש במקום פיטמ' כמו גומא מתחלת בריייתו [מבי"ם ח"ג מ"ט ופיין רדב"ז סי' קי"ח כ"ם]: יא הגומ' מכוסה. דאל"כ ה"ל חסר: על

(ט) רובו וכל שלא נסדק רוב קליפתו הפבה לא מקרי נסדק: (רבינו נסים):

ו כ (י) נקלף הקליפה החיצונה שלו שאינו מחסרו אלא נשאר (י) ז ירוק כמות שהוא ברייתו אם נקלף כולו פסול ל אם נשאר ממנו כל שהוא כשר « וי"א שצריך שישתייר כשלש:

ז כ (יא) ח ניטל (יא) דדו והוא הראש הקטן ששושנתו בו פסול: הגה (יב) ויש מחמירין אם נטלה השושנתא דהיינו מה שאנו קורין פיטמא (ר"ן) ונוהג להחמיר במקום שאפשר (°מיהו לענין דינא אין לפסול ט אא"כ ניטל (יג) הדד דהיינו הען שראש הפיטמא עליו והראש נקרא שושנתא (המגיד) וכל זה דוקא בניטלה אבל י אם לא היה לו דד (יג) מעולם כשר וכן הם רוב האתרוגים שמגיעים במדינות אלו (הרא"ש):

ח ם ניטל (יד) העץ שהוא תלוי בו באילן מעיקר האתרוג ונשאר מקומו גומא פסול: הגה ואם ינטל קלת העץ ונשאר עוני כל שהוא (יג) שכל רוחב יא הגומא (טו) מכוסה כשר (עור):

ט ם עלתה חזזית (מרגוס או יבשה או חזזן) עליו אם (יד) בשנים או בשלשה מקומות פסול ואם במקום אחד אם עלה על

כתב וז"ל (°) יש שפי' בו לאתרכו אם ברחבו מצני לדדין ומיהו דוק' למה אבל בחומרא אפילו כל שהוא ויש מחמירין לפסול כל שהוא סדוק מלד א' עד חללו אם אפילו אינו מגיע לחללו כל שנסדק רוב הקליפה החיצוני הפב' עכ"ל כ"ה הגי' לפניו ומבואר כוונתו דלייפה הראשוני ס"ל דמפולם לא הוה לענין נקב אלא מצני הלדדין של האתרוג והייט מעבר לעבר (°) וסיא דפה הג' שזכרתי בסמוך וא"ל הא בלא"ה פסול מכח ניקב י"ל דס"ל דאפילו נקב מפולם אין פוסל כאן חסרון כדלעיל בשם הרא"ד א"כ ה"ה בנסדק כל האורך דפסול הייט שהסדק יוצ ברוחב האתרוג מב' לדדיו אבל יש מחמירי' דהייט התוס' דלעיל דס"ל דעד חדרי הזרע נקרא פילוש ה"ל בנסדק כל האורך מלד א' עד החלל הוה פסול וא"ל דזה פשיט' פסול מלד ניקב דאין מחמירין ס"ל ג"כ דניקב אין פוסל אלא בית חסרון בהרא"ד א"כ ה"ה בנסדק יוצ ברוחב האתרוג מב' לדדיו אבל יש מחמירי' דהייט התוס' דלעיל דס"ל דעד חדרי הזרע נקרא פילוש ה"ל בנסדק כל האורך מלד א' עד החלל הוה פסול וא"ל דזה פשיט' פסול מלד ניקב דאין מחמירין ס"ל ג"כ דניקב אין פוסל אלא בית חסרון בהרא"ד א"כ ה"ה בנסדק כל האורך דפסול הייט שה

פסול ג' מבפיה ולא מלאתי לשום מחבר זה דבר וז"ע פכ"ל · ולע"ד שהוא דוגמת מה דאמרי' בעלמא אם מתקיימת הבעדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה אלא מקום שלשה לשנים כו' ה"כ כן הוא דודאי בים שני חזזית סמוכים זה לזה אלא שים קלת מרחה אתרוג ביניהם כתוב הפערה לא אמרי' דיהי' פסול דבשביל זה אינו מרחה כמנומר אלא בים קלת שיעור ביניהם והיינו בתם יש ג' חזזית כפי השיעור שים בין הפנים המיוחים מזה לזה שפם החזזית האמצעי כן הוא בתם יש שנים לחוד ויש ביניהם מקום פנוי כשיעור הזה לז מחזי כמנומר כנלע"ד נכון : (טו) שבעטח החברבורות כו' . פירוש שמקום(°) החברבורות עצמו הוא המיפוח: (טז) מחל' על מחל' כו'. בטור כתוב כתב אחי הר"ר יחיאל(°)וכיון שהוא בידו אפשר לצמצם וכבר אבל הרא"ש כ' כל הפסולים שפוסלין ברובן פסול בממצה על מחצה שא"א לצמצם דבעינן רוב הברחה לעניים עכ"ל ולע"ד נרחה לפוסלו מטעם אחר דקפיין הדיוקים אהדדי דתנן עלתה חזזית על רובו פסול על מיעוטו כשר קפי' מרים' דמשמע

יב על(טז)רובו פסול ואם על חוטמו אפי' כל שהוא פסול וחוטמו היינו ממקום שמתחיל להתקצר ולהר.חדד כלפי ראשו:

יפ י"א דהא דבב' וג' מקומות פסול היינו דוקא כשנתפשט הנימור ברובו אע"פ (טו) שבשטח (יז) החברבורות הוא מיעוט אבל במיעוטו כגון יג שבולים (יח) מצד א' של אתרוג כשר ל (יט) ויש פוסלים אפי' במיעוטו של צד א' : יא אם הוא (טז) מחצה על מחצה במקום אחד ק יד יש מכשירים ר טו ויש פוסלים :

יב מחוטמו ואילך דהיינו ממקום שמתחיל לשפע עד הפיטמ' טז פוסל (כ) חזזית יז וכל יח שינוי (כא) מראה בכל שהוא ט ויש מי שאומר דה"ה דיבש פוסל שם בכל שהוא: יג מ חזזית הוא כמו יט (כב) אבעבועות ויש בו ממש שמקומו ניכר במישוש שהוא גבוה מהאתרוג : הגה ולכן יש להכשיר לוחן חזזית (°) שקורין בל"א מו"ל לפי שאין גבוהים משאר האתרוג (מהרי"ל) ויש מי שכ' דיש להכשירם מטעם כ דמשמעים

יב על רובו . מדסתם משמע דס"ל רובו משני לדדים (°) כמ"ש הטור' : יג שכלם מלד מ' . משמע דאם נתפשט מהם לגר הפני מקרי רובו דהוי רוב (°) היקפו אפס"י שאינו רובו של כל האתרוג : יד יש מכשירים . דכידי אדם אפשר לצמצם וה"ל פרוץ כעומד (טור) עפי' תרל"מ ס"מ וכתוס' סוכה דף ט"ו ע"ב : טו ויש פוסלין · דבעי' רוב הברחה לעניים וקשה למה כ' בס"י דאם כלם בגר מ' כשר הא ה"ל מחצה על מחצה ולכאורה בב' וג' מקומות(°) נרע עפי מבמקום מ' וי"ל דהתמיירי שלינו מחל' על כל האתרוג רק של היקפו כמ"ל ולכן כשר : טז פוסל חזזית.כמין כ' (°)אבעבועות לפחות והוא שיהיו ברחי' לעין(°)כמאוחזו בידו[מכי"ט מ"ב סי' מ"ט] : יז וכל שינוי מרח'.משמע דוקא (°) שינוי מרח'אבל לא אחר פסולים וכ"כ רי"ו כ"מ מ"ג והרא"ש(°) דלא כהר"ן שפוסל גם בנסדק כל שהוא כחוטמו(ד"מ) ועפ"ה ולדידים אם נסדק בחוטמו פסול כל ז' דאין זה הדר כל"ל וה"ה לכל פסולי האתרוג כללו כ"כ הר"ן ול"ע על הרב"י שכתב וי"ל דה"ה ליבש כיון שכתב בפ"ה דנסדק פוסל אם אם כן כל פסולי האתרוג כללו מקרי כמוש וכפר : יח שינוי מרחה . דוקא כשברחה להדיא (°) לרוב בני אדם [מכי"ט מ"ג מ"ט] : יט אבעבועות · ודוק' כשהוא גולר מעצמות האתרוג אבל מה שנעשה מקומו עקום ואדום מחמת שפוקים אותה (°) קוליס כשר (מכי"ט מ"ג מ"ט רדב"ז מ"ל קי"ל) : כ דמשמעים מרחה וכו' . *) ומ"כ אפילו גבוהים

שהופס בנימור כל הגר אלא ר"ל שאינו תופס רק מיקף מגר אחר: שקטי"ז (°) אבעבועות . פירוש מדב' בפנינ' ג' חזזית פיא כמו אבעבועות לשון רבים משמע דחזזית מ' אינו אחת אבל בועא מ' אפי' בחוטמו כשר אבן בפ"ר : שם (°) כשאוחזו בידו ולריך לעין מחמת דקוטו ולריך להסתכל בו לא כוי כל שהוא כן הוא לשון המכי"ט: שקי"ז (°) שינוי מרחה וכו'.לכך דפסולים מחמת הדר ויש להם שינוי אם כשאוחזו בכל שהוא תשוב דשם מרחה יותר ואינו הדר אבל שאר פסולים אין מילוק : שם (°) דלא כהר"ן שפוסל : שם (°) דלא אפילו אחזן שאין פסולים משום הדר אם עומדים בחוטמו מבעבועות בסדר כל שהוא כ"ל : שקי"ח (°) לרוב בני אדם וכו'. היינו כדרך אכת' בשקטי"ז ובטעם הכיון הנריטוחא דחוטמו הוא משום שנרחה יותר אבל היכא שלרוב דקוטו אינו מרחה ולריך הסתכלות אינו פוסל : שקי"ט (°) קוליס כשר וכו' . כלא"ר חולק ע"ז ע"ש :

באר היטב

לפסר לחברו ע"י מתם לו כיולא בו ואינו ניכר מוחר לינלו ביום שני ולבדך אך ביום ראשון יש להסמיר עיין שם : (טז) רובו. מדסתם משמע דס"ל רובו משני לדדים כמ"ש הטור : (יז) החברבורות. פי' שמקום הסנרבורות עצמם הוא המיפוח : (יח) מלד אחר. וכתב המ"א משמע דאם נתפשט מהם לגר הפני מיקרי רוב דהוי רוב היקפו אף על פי שאינו רובו של כל האתרוג עכ"ל : (יט) ויש פוסלים.ופקה למה כתב בס"י דאם כולם בגר אחר כשר הא ה"ל מחצה על מחצה אם אינו מחצה על מחצה של כל האתרוג רק של היקפו כמ"ל ולכן כשר מ"א : (כ)חזזית . כמין כ' אבעבועות לפסות והוא שיהיו ברחים לעין בשאוחזו בידו מכי"ט כנה"ג מ"ל : (כא) מרחה. ודוקא כשברחה להדיא לרוב בני אדם .מכי"ט ודוקא שנתחבר למרחה פסולה אבל נתחבר למרחה כשרה כשר ב"ח ועיין מגן אברהם : (כב) אבעבועות. ודוקא כשהוא גולר

לרוב בני אדם ובא"ר כ' בשם המכי"ט שאם אין מרחה לעין מחמת דקוטו ולריך להסתכל בו אם כל שהוא שפוסל ע"ש ובפ"מ בילר מרחה עכבר"ע ומ' בשאר מקומות אם אינו פוסל ע"ש : (כא) מרחה עכבר"ע ומ' בשאר מקומות

ה ברא"ם סס כ ברייתא סס ל"ו ג סס ברי"ובפי"הרא"ם ד סכמסל"וכלוקימת' דרבא סס ל"ו ובפי' הרי"ן. והרמב"ם סס ה סס בברייתא. ו סס ז מימרא דרבא סס ח סס בברייתא וכת"ק ט סס כמסל' וכרבי יהודה הו' ורא"ש סס י סס כמסנה וכרבי יהודה כ סס בברייתא וכתכמים:

עשרת זקנים

* פסו' פי' שכיות עגול מכל לד ככדור וכן משמע מל' הרב המגיד. לתמס כפי' ע"ד נראה דלמלוס מן המוכחר יש לחוש לני' מ' נחו' דף ל"ו שנורס

יד אפרים

. ס"ז ס"ק י"ט להיות גדל יותר כל"ל

לבושי שרד

ס"ז סקי"ח (°) לשון הכתוב שכתב אכל אם כמסכים וכו'. לשון הכתוב הירוק שדומה לעשב הסדה פרי אכל אם כולו ירוק וכמסכין אותו מוכר להרמב"ם אתרוג כשר: שם (°) ובתב כ"י שלשון זה שכת' אכל אם הוא ירוק דמשמע דעד הסתא לא ביריק מיסתבי: מ"א סקכ"ג (°) ירוק ככרתי כשר וכו'. ר"ל אפי' לא התחיל לבתת ככרכוס אם יודעינן שדרכו לחזור לאדמה אתרוג אלא שאין אנו נקיטים כ"כ לסמוך ע"ז אח"כ כבר התחיל וכת' זאת לומר דהכרי"ל מקיל אפי' אפי' מכמנהג: שם (°) לשון הש"ע שכת'. המתם דלפ דעתיי דכמסכת חוזר כשר הוד: שם (°) דהיינו המוך רחב וכו'. היינו כאכל עם הדרי כזרע:

חתם סופר

הב"ח וכן העלה בא"ז ובא"ר דלא כהשל"ה: (שם סעיף כ"ב) אתרוג קטן. עיין ח"ם א"ח סי' קפ"א: (שם במג"א ס"ק כ"ג) בד"ה ובע"ש וכו' דכלאים פסול. נ"ב צ"ע דבבעלי חיים איצטריך קרא והא נעבדה בו עבירה שרי משום דמיעט רחמנא אלה כמ"ש התוס' בחולין דף קט"ו ע"א ד"ה חורש וכו' ע"ש הה לא שייך נבי אתרוג שהוא זרעים כמ"ש התוס' שם ועיין מ"ש הש"ז לקמן סוף סי' תרמ"ט. ובעיקר טעם פסול מורכבים עיין שו"ת אלשיך סי' קי' ועיין תשובות ח"ם א"ח סי' קפ"ג וסי' ר"ז ועיין ח"ם י"ד סי' ע"ח ושעם הפסול משום שעכ"פ מין אחר מעורב בו והוי כחציו עבד וחציו בן חורין וכמבואר בסוף דברי תשובות אלשיך ועיין תשובות סמ"ע שבתשובות ב"ח ועיין תשובות רמ"א ובמג"א אך מ"ש האלשיך בתחילת תשובתו משים פרק משוח מלחמה דף מ"ג ע"ב דבריו תמוהים דמה ענין ילדה בטלה בוקנה ככאן דהתם לענין ביטול אסורים מיירי ולא שישתנה הארי ויעשה מאכל תפוח ועיין שם בתשובה סי' קפ"ג מ"ש עי"ד הסימנים שהמציאו האחרונים על פסיקת מורכבים]: (שם במג"א ס"ק כ"ג) אתרוג המורכב וכו' המוך רחב. נ"ב נמחק המוך והונה התוך:

שערי תשובה

כתיר שכניה מכתנוהה דנמקום שכוכב על קוליס גדל כו חזיות כרי דלא כמיגן שכולר מעלמות כאתרוג ולכן כתב כבר"י שיש להסתיר נכר דומה דכתבר"ם ע"ם ובכ"ר דכר דומה דכמתכ"ם שנעשה מקומו עקום ואדום אין כו נכנסות משאר כאתרוג ע"ד שכתב רמ"ה לכבשיר אותן שקורין מו"ל ואתאודה כ' שבול חזיות מתפה שבוכב על קוליס ודרך גידולו שנמקום ככה נעשה נבוב מהאתרוג ונעשה חזיות מעלמות גידול כאתרוג ופסול וכמתה שם מלה חזיות כוה עפ"י כתרגום ומלה יולפת שפירש חזון כמ"ש כ"כב סעיף מ' וכן ליתה נכבורות דף מ"ל ולפת זו חזיות כתמרים ואחר ר"ל שמלפת ומכלה כו' פירש"י מלפפת דנוקה כו כרומתרגמין ויתבר ולפף ע"ם ומכין דנוקה כו לא שייך אלא כדבר שכוה נבוב קלת ונראה כאלו הוא דבוק עליו אבל בשום לאחר אתרוג לא הוי דבוק אלא מראה אחר וע' כס"ם שתמ"ר: (כג) דרגילים עכ"ס ומ' כתכ"ד סימן ל"ם שכתב הטולם כוכבים בפמיטות לכבשיר אותו פלפס מהל (הוא מה שאנו קורים כלי"אט פלמה) ואפילו שכם מורגשים בטעמם כיד כו' וכני פלאם מהל שכיחי תפיני מראה כאתרוג ולא מיקרי אינו דרך מעשה כו' ל"ם ע"כ ובין בג"ר אלא בשעת הרוקם אין לבקל כמורגשים בטעמם כיד ומ' בתיר שכניה מרדכי' סימן קי"ח ומי' גם כן שאין לבקל כדאתפר ע"ם וז' כדגול מרבבה שכמ' אפילו נבוהים כו' ונם אפילו מל מוקמו כשרים דאי מעשה שאינם נבוהים אם כן מל מוקמו פסול אלא אם אינו רק שימו מראה פוסל ע"ם ומ' כלבוש שמכותר כן לכריא דמתאלה נקפ כפנים מעשה דרגילי ובכיתי כוי מראה אחרון ולא מיקרי אינו כדור נשביל כך אפילו מפחריס ברזכו לו מקומו ולמעלה ומוד אלא מ' מחזית אלא מעשה נבוה כו' ע"ם מכאר דלפי מעמת קמת אף נבוהים כשר אפילו מחוסמו ולמעלה ומ' בתיר אלא אם אינו מעשה נבוה כו' ע"ם לכרא ע"ם: בש"ע סעיף כ"ב שיעור אתרוג קמן כו' ומתב בכרי"י שכמתפקו כאתרוג כגילה כלמעלה בתרוגים ע"ם אלא אם מהני תקנה זו בחוטמו ר"ל דלא אפשר דנקלף כ"ם פסול כמו כמדק אלא דלא מפסקי לילות מימים בפי' תרמ"ם ע"ם ובכ"ר דכתבי: ליתה דלא שייך כך מילוקא רק לענין כוקלה לתלוחו מכל"כ מ"ם לחיות דגול יותר:

הגהות רעק"א

לרקדק. לענ"ד דפליגי ביסוד כדין כאם קמי' שמי' גליא דחדרי זרע קיימי' אם כוא כשר וכ"מ לדיוקא כאם לא סיה לו רק זה אתרוג וכי' מקוויב ליטלו בלא ברכה. ואין כ"מ זה. ולקח לכפולים מ"מ בשעת הדחק מפלים כל הפפולים בלא ברכה כדלקמן סי' תרמ"ם ס"ל. ואחר שעה אחרמי לו אתרוג. דלכתבריים נוטל כאתרוג כשר. ולפי לנרך. דשמא כאתרוג שנטל סיה מדרי זרע קיימים ויאכל בו ולכפולים מברך על הכשר. לתמס זה מיגו דכא כפולים' כוא רק מהפק מכנר דלא מיפשמא ל"ב ל"ל לנרך על כאתרוג כרלשון: אלא ר"ל דכ"מ בפשוטו אם לאחר שנטל זה אתרוג מהבו ומכלה דחדרי זרע קיימים. ואח"כ מדמן לו אתרוג. לדעת מ' דכשר מ"ל כלל לכשני ולדיעה כב' נרוך לאחר ולישול לכשר מפסק דשמא כרלשון כיה פסול ומפל כב' גלי ברכה: מג"א סקכ"ג וכ"מ מלמון הש"ע שכתב כשפסיון אוהו. וכן כוא לכריא בלבוש: באר הגולה אות צ' כשם לתיי ר' יחיאל. כשם כרי"ן גיאות כ"ל: שם פיתרת דרבא. נמשמה פרשני מי כתן יש פוסלים כם דשמ רבינו יחיאל. ומכסיא דמי"ב מחוסמו ולילך ע"ז קלי מיתרת דרבא:

. סכ"א אא"כ חחזר כו'. כמש"ם ל"א ב' מעשה דלא גמר פירא ולאו מעשה כדר וכיון שחזר

חכמת

יבמו דשם קיי"ל דאינו פוסל רק ברובו או בג' מקומות כן נמי קיי"ל דאדום כשר בו אבל למעלה מחוסמו דפסול בו כ"ש פוסל נמי אדום. וראיה מלשון הש"ע סעיף י"ב דנקט בלשונו דכל שינוי מראה פוסל בו. מלשון זה משמע דכל שינוי מראה פוסל כל דאינו מראה פוסל כל דאינו מראה אתרוג. ואפשר גם הפני אריה מוד' בזה דלמעלה מחוסמו פוסל בו. ומ"ש הפני אריה דבתפוח שכיח אודם. מה זה ראיה לאתרוג וכי יום אחר חיוכן דבלבן ושחור אם הוי בב' וג' מקומות פסול אף דכל מעשה ממנו אינו פוסל בג' מקומות מחוי כמנומר ופסול. א"כ הי' למעלה מחוסמו אם אינו כמראה הברק להיות באתרוג פסול דהוי כמנומר אף דהכתב בפ"ע דרך להיות בס"ת כ"ם אם אינו שוה לשאר הכתב הוי כמנומר כן הי' בא"ר למעלה מחוסמו כל מראה דאין דרך אתרוג להיות כן הוי כמנומר ופסול. וכן למטה משיפוע בג' מקומות בראשו דפסול מטעם מנומר דלא כדעת הפני אריה וכן אנו נוהגין וכוונתינו לש"ש ויהיו לרצון לפניו ית' אמן. הנה בדין אם נזל ממנו אתרוג טוב אם די להחזיר לו אתרוג נרוע עמ"ש בזה בחיבורי לב"ק פרק מרובה בדף ע"ח ע"ש בעזה"י מ"ש ליישב דברי המהר"ם מינץ ע"ש. והנה בדין אם חיה מתחלה אחרונ יפה ואח"כ נולד בו איזה שינוי מראה מחמת משמוש חיד וכדומה אם נפסל מכח זה" או לא. הנה כמדומה

מחצית

ליה למ"ל כיון שכ' בסעיף ה' בשם ים מ"ם שבסדק פוסל בחוטמו בכ"ם וכיינו מעשה הר"ן ליכא הדר. עכ"פ מוכח דכל שאינו הדר פוסל בחוטמו בכ"ם וחזיות דפוסל בחוטמו בכ"ם הוא לאו דוקא. ומ"מ לא נשמע דכל מה שפסולו במקום אחר מעשה הדר וודאי לכ"ע פוסל על חוטמו בכ"ם ומ"כ בם"ם כאן ניכא די"ל דפוסל על חוטמו בכ"ם. הוא אלמא דפסיקא ופסול לכ"ע. דיבא וודאי פסולי מעשה הדר וכ"ע מודים דפוסל בחוטמו בכ"ם. ונדע זה ממ"ש סעיף ה' דהכא לכ"ע פסול. כיון דכבר נשמע מסעיף ה' דחזיות דנקט הש"ם הוא לאו דוקא: אפי' הרא"ש ר"ל דחולק על הר"ן בנסדק: מיקרי כמנומ. וכמ"ש לעיל ר"ם זה. ומ"כ אינמריך לאשמעינן דש"ד דוקא מה שעליו שם פסול במקום אחר חוץ מחוטם אלא שנריך שיעור חוטם חמיר ולא בעי שיעור. אבל ביבא מקלת דהיינו כמנומ. דבמקום אחר אין עליו שם פסול יבא כלל ונקרא כמנומ. ס"ד דנם על החוטם כבר: (ס"ק כא) ואפשר כי משמע דאכילת תולעים לבד לא פסל. עמ"ב ר"ל דע"כ ל"ל דרש"י ס"ל כי"א שבסעיף ב' דנמקב שאינו מפולש בעי' חסרון כאיבר. דאל"כ נאכילת תולעים לבד מלבד הריח פסול מטום דיקב ע"י אכילת העכבריס: (ס"ק כב) כבוש בחומץ כו' דבחומץ אפי' לא שהה אלא כדי שיריפת הוי כמבושל. ע' סי' תע"ג ס"ק י"ד וסי' תקי"ז. ס"ק נ' ובספר מ"ר כתב ח"ל וי"ע דבא מסקו הש"ך ופר"ח בי"ד ר"ם ס"ה דלף בחומץ בעי' מעת לעת ושכן ס"ל לפסול כו' עכ"ל ולענ"ד לאמתים מיני דברי מ"ל בסי' תמ"ז ס"ק ד"ח שכתב ח"ל ולכן אם עמד בכלי חמץ כו' כדי שיתבו מים ע"ה וירתיח אסור מדינא כמ"ש בי"ד סי' ק"ה ולף שהש"ך כתב שם דנם בחומץ בעי' מעל"ע. אין לנקל עכ הש"ע דהא במשנה כו' ולמ"ג דבסי' ק"ד כתב דנם בחומץ בעי' מעל"ע ל"ל דמיירי בחומץ שאינו חזק כ"כ וכ"מ מפורש"י ותו' שם דמיירי בחומץ שכר וה"ה בחומץ יין שאינו חזק כ"כ כו' עכ"ל מ"ש. ומ"כ מ"ש ומזל מ"ש לשיטתיה דהסכים לדעת הש"ע בי"ד סי' ק"ה דלא כש"ך ופר"ח ולמ"ג דסתם מ"ש פה ולא כתב דמיירי בחומץ יין החזק דוקא. ז"ל קושיא. דהא גם בש"ע י"ד סי' ק"ה כתב סתם חומץ. ולפ"ה פירשו מ"ש דמיירי בחומץ יין החזק. כי כן הוא סתם חומץ שהכינו הפוסקים ברוב המקומות: ודע דמעשה איסור כבוש חלק הפ"ז בס"ק י"ז על הכ"ח שכתב על מ"ש רמ"א בר"ם זה ואתרוג שהוא משנה שעברה וודאי יבש הוא ופסול. ולא מהני בדיקות שעברת מחט

ליה למ"ל כיון שכ' בסעיף ה' בשם ים מ"ם שבסדק פוסל בחוטמו בכ"ם וכיינו מעשה הר"ן ליכא הדר. עכ"פ מוכח דכל שאינו הדר פוסל בחוטמו בכ"ם וחזיות דפוסל בחוטמו בכ"ם הוא לאו דוקא. ומ"מ לא נשמע דכל מה שפסולו במקום אחר מעשה הדר וודאי לכ"ע פוסל על חוטמו בכ"ם ומ"כ בם"ם כאן ניכא די"ל דפוסל על חוטמו בכ"ם. הוא אלמא דפסיקא ופסול לכ"ע. דיבא וודאי פסולי מעשה הדר וכ"ע מודים דפוסל בחוטמו בכ"ם. ונדע זה ממ"ש סעיף ה' דהכא לכ"ע פסול. כיון דכבר נשמע מסעיף ה' דחזיות דנקט הש"ם הוא לאו דוקא: אפי' הרא"ש ר"ל דחולק על הר"ן בנסדק: מיקרי כמנומ. וכמ"ש לעיל ר"ם זה. ומ"כ אינמריך לאשמעינן דש"ד דוקא מה שעליו שם פסול במקום אחר חוץ מחוטם אלא שנריך שיעור חוטם חמיר ולא בעי שיעור. אבל ביבא מקלת דהיינו כמנומ. דבמקום אחר אין עליו שם פסול יבא כלל ונקרא כמנומ. ס"ד דנם על החוטם כבר: (ס"ק כא) ואפשר כי משמע דאכילת תולעים לבד לא פסל. עמ"ב ר"ל דע"כ ל"ל דרש"י ס"ל כי"א שבסעיף ב' דנמקב שאינו מפולש בעי' חסרון כאיבר. דאל"כ נאכילת תולעים לבד מלבד הריח פסול מטום דיקב ע"י אכילת העכבריס: (ס"ק כב) כבוש בחומץ כו' דבחומץ אפי' לא שהה אלא כדי שיריפת הוי כמבושל. ע' סי' תע"ג ס"ק י"ד וסי' תקי"ז. ס"ק נ' ובספר מ"ר כתב ח"ל וי"ע דבא מסקו הש"ך ופר"ח בי"ד ר"ם ס"ה דלף בחומץ בעי' מעת לעת ושכן ס"ל לפסול כו' עכ"ל ולענ"ד לאמתים מיני דברי מ"ל בסי' תמ"ז ס"ק ד"ח שכתב ח"ל ולכן אם עמד בכלי חמץ כו' כדי שיתבו מים ע"ה וירתיח אסור מדינא כמ"ש בי"ד סי' ק"ה ולף שהש"ך כתב שם דנם בחומץ בעי' מעל"ע. אין לנקל עכ הש"ע דהא במשנה כו' ולמ"ג דבסי' ק"ד כתב דנם בחומץ בעי' מעל"ע ל"ל דמיירי בחומץ שאינו חזק כ"כ וכ"מ מפורש"י ותו' שם דמיירי בחומץ שכר וה"ה בחומץ יין שאינו חזק כ"כ כו' עכ"ל מ"ש. ומ"כ מ"ש לשיטתיה דהסכים לדעת הש"ע בי"ד סי' ק"ה דלא כש"ך ופר"ח ולמ"ג דסתם מ"ש פה ולא כתב דמיירי בחומץ יין החזק דוקא. ז"ל קושיא. דהא גם בש"ע י"ד סי' ק"ה כתב סתם חומץ. ולפ"ה פירשו מ"ש דמיירי בחומץ יין החזק. כי כן הוא סתם חומץ שהכינו הפוסקים ברוב המקומות: ודע דמעשה איסור כבוש חלק הפ"ז בס"ק י"ז על הכ"ח שכתב על מ"ש רמ"א בר"ם זה ואתרוג שהוא משנה שעברה וודאי יבש הוא ופסול. ולא מהני בדיקות שעברת מחט

ביאור הגר"א

דאינה מראה האתרוג ולכך נקלף כשר אפילו ברובו כמו"ל וכוא מראה האתרוג אף על פי שאין מראיהן שוין ופסו"ז וכה כיון שרגילין הם מראה האתרוג: ס"י"ד אם עלתה כו'. דמשמע דפסולים אלו מטום הדר ואינן פסולים בגופו וכמו שנעגין מרוגים מעלין שפסולו מטום הדר ואם מיישבן כשר וזכו הטעם מ"ם ביאמות ע"ז מ' וזכו כו' כיון שאינו מתמת עצמו אלא שאין הורע יכול לקלף מתמת הנקב למעוטי כו' שם פסולו בגופו ובערא"ם: ולא חסר כו'. עמ"ם נסי' תרמ"ם ס"ם: סמ"ז כבוש בחומץ. רש"י וכשיטתו שפי' בכ"ם שאמרו בכוס בחומץ ומפ"מ ס"ק כ"ב: סמ"ז אם הוא כו'. שם מנומר ופי' בגוונים ככסולין בגון כוסי לבן אבל מראה האתרוג לא כשר כשר ממ"ם בהר"ל רבא אבים כו' אלא כו'. ובערא"ם שם ד"ם מיני כו' אלא מתרמינו לא פסיל ממנר ואחר שם אחרונות בשתורות אלא"ר אבא כו' אלא כו'. ובערא"ם כיון שאינו מראה הכוס וז"ם ר"ם הזחזיות אינו מראה האתרוג אלא"ר לא הוי אחרי אבל בשביב כו' ואם כן כאן דחגיגת כוסי לבן דאף במקום מ' פסול ברובו וכמו חזיות דבר' ובג' מקומות משום ממנר ובמקום מ' ברובו: ס"י"ז מקום כו'. כפי' הרי"ף דומה לכוסי אדומה לאדם כוסי וכוסי כוא כמין שחור מעם הא לן לבני בגל שאתרוגיהם כוסיי' ככוסי כשר: למראהו ע"ב נמר פירא: סכ"ב אפילו אם כו'. מתוס' שם ד"ם שיעור עוד יתכן כו':

שלמה

שכתבתי מכבר בענין זה ושכתתי מקומו. וחנה נראה לכאורה ראיה מפירש"י בסוכה דף ל"א ע"ב בד"ה כיון דא' רבא אתרוג בימין וכו' וא"ב הרי גדול יותר מראי שמא יפול מידו ויפסול שיארע בו נקב עכ"ל. ונקשה למה נקט דוקא נקב הולל שיהיה בו שינוי מראה כי יתלכלך ויהיה בו שינוי מראה. ולדעתי זה ניקל יותר באתרוג להיות בו שינוי מראה מנקב ונקב אינו פוסל רק כאיסר ושינוי מראה פוסל בכ"ש ועכ"ם הו"ל למנקט תרוויהו נקב או שינוי מראה. ובע"כ נראה דס"ל לרש"י דשינוי מראה אינו פוסל רק פוסל. מיהו יש לדהות דהרי עדיין קשה זה הו"ל למנקט שיהיה ניטל ממנו סטימתו או עוקצו. ולכך נראה דס"ל לרש"י דאין החשש משום פסול לבד דמה בכך אם לא יומשך ממנו דבר איסור רק דעיקר החשש הוי שיפסל והוא לא ידע מזה ויצא בו ויהיה מתבטל מן המצות ויעשה ברכה לבטלה ולכך ס"ל לרש"י דזה הוי רק בחשש נקב דבזה כיון דבעינן כשיעור איסר אולי ידמה הוא דאין בו כשיעור ויטעה לחכשיר ויבא לידי איסור וביטול מצוה אבל מה דאין בו חשש טעות ופסול בגלוי ואין בו חשש טעות לזה ל"ח דיסול ויפסול. ולכך פירש"י נקב ואין כאן ראיה לדין זה דרוק ועמ"ש בזה בחיבורי לאו"ח שנת תר"א בסי' תרמ"ט בתשובה לק"ק אדעסא להרב ר' משה זאב נ"י ע"ש הדוק. (שם סעיף כא) הירוק שדומה

השקל

עם חוט מ"מ רמה הכ"ח שטומני' האתרוג בדבש דבכי מקקיים בו הלחלוחית ולא מהני הטבלת מחט עם חוט. והט"ז פוסלו מטעם כבוש. ולייתב דעת הכ"ח ל"ל דמיירי שטומנין בדבש קרוש ובקרוש לא אמרינן כבוש כמבושל. כמ"ש כ"ד ס"ק ד"ד בעכבר בשומן קרוש: (ס"ק כג) הירוק כו' דהטעם זה לא נמר פרח. ר"ל טעם פסול ירוק ממש. הוא מטום דלא נמר פרח. ולכן כשהורק קלת בכרכוס זה סי' שנמר פרח דאל"כ לא היה מוריק כלל אפילו בכרכוס. אבל אי הוה ס"ל הירוק פסול מטום דלאו הדר הוא. לא הוי מהני מה שמוריק קלת דעדיין אינו הדר מד שיוריק כלו בכרכוס: אבל הכ"ח כו' ורא"ש מהאמרינן דף ל"א אהא דבעי למימר דר' יודא אפי' באתרוג לא בעי הדר. ופרק והתנן אתרוג הירוק ר"מ מכשיר ור"י פוסל מ"מ פסול לר"י מאי לאו מטום דלא הדר הוא. ס"מ דמודה ר"י באתרוג דבעי הדר. ומשמי ה"מ דר"י פוסל הירוק מטום דלאו גמר פירא הוא. אבל לעולם ר"י לא בעי הדר אפילו באתרוג. עכ"פ שמעינן דהמקשן הוי ס"ד דטעמא דר"י הירוק מטום דלאו הדר. והתרצן לא מלינו דחולק ע"ז. אלא דלר"י אפי' מאי דקיימא לא בעי הדר הוא"ל דלא הוי גמר פירי. ואם כן לדידן דבעי' הדר ירוק פסול מלבד דלא הוי גמר פירי אלא מטום דלאו הדר הוא. ולפ"ז בעי' שיהיה כלו ירוק ולא מהני מה שמוריק קלת: ואפשר אלא מ' במהרי"ל ר"ל הכ"ח שמרמר על המנהג. אילו עיין במהרי"ל אפשר לא היה מרמר כיון שיש למנהג אין גדול לתלות בו. והוא מהרי"ל: הדר הוא למסקנא דגמרא כנ"ל. ור"ל דמסתבר לומ דירוק ככרתי מיקרי הדר. אלא שמסקנן לא ידע פסול אחר. לכן ההכרח דחקו דטעמי דר"י דפוסל ירוק מטום דלאו הדר הוא אבל לדעת המתרץ דאיכא טעמא אחריני לפסול ירוק מטום דל"ג פירי הוא. הדריק לסברת חיצונה דירוק מיקרי הדר: דאפילו ירוק ככרתי כשר. ר"ל אפילו קודם שהתחיל לוריק קלת. אי הוי ידעינן שאחר סוכות ירוק נגמרי אז זה ס' שנמר פרח. דאל"כ לא היה מוריק בטעם. והדר מיקרי אפי' הוא ירוק ככרתי. אלא שאינו לסמוך ע"ז לגמרא בו ולברך עליו בשהוא ירוק ככרתי דמי יעיד לנו שסופו לוריק: אתרוג המורכב מלימוני ואתרוג וה"ה מרמ"ן ואתרוג. אי שום פרי. בין שהבריך אבל אם אתרוג חוך אילן לימוני אי לא לחיסך שהרכיב אבל אילן לימוני חוך אילן אתרוג כ"ם בהשו' מהרי"ם אלגזי: והקליפה היכוה. לפי שהיא ממוצעת בין קליפה עליונה

פסל

דמשמע במחל' כשר וכסיפא משמע פסול וע"כ אזלי' לחומרא וכיון דזה מלינו בחשרי' פר' בהמ' המקשה כמה דתן מן המרכובה ולמעל' טריפה וכ' הרא"ש לדיוקי מריפא ליפכא מדיוקא דסיפא ואזלינן לחומרא ה"ל כאן אזלינן לחומרא ופסול במחל' על מחל' כנ"ל נכון: (יז) כבוש בחומץ כו'. ברש"י כתוב או במרדל ולעע"ד דה"ה בדבש דומי' הוא בכלל כבוש דפסול ומו"ח ז"ל כ' לעיל בסימן זה דאיתי שטומנין אותו בדבש דבכי מתקיים בלחלוחתו ולי נרא שאיסור הוא מטעם שכתבתי: (יח) אא"כ חוזר למרא כו'. נראה פי' אפי' בעודו ירוק כשר כיון שיוכל לחזור למרא' אתרוג דא"ל שאינו כשר אלא אחר שנעשה כמרא' אתרוג דזה פשיטא דכשר ומאי קמ"ל והלא כל האתרוגים שבעולם הם ירוקים תחל' וכ"מ לשון הטו שכתבו וז"ל ואותם אתרוגים הבאים לפנינו ירוקים ככרתי אפי' לר"י כשמוזרי' למרא' שאר אתרוגים אפי' בהר"ל דאין כשר אלא אחר שחזר למרא' הכשר מה' רבותא דזמן מרוב' כיון דהדר הדר אלא ודאי דהכשר הוא דתלי אפי' בעודו ירוק כיון שסופם לחזור למרא' אתרוג אפי' בזמן ארוך ובנמרא פרכי' ולא בעי ר"י הדר והתנן הירוק ככרתי ר"מ מכשיר ור"י פוסל ולא משום דבעי הדר ולכמורה הי' לנו לומר כיון דבנמ' לא פריך אלא לר"י דלא בעי הדר ופ"ז משורש הטעם משום דלא נמר פירא ממילא לדידן דקי"ל כב"ה הדר פסול משום דלא הדר ופ"ז אפי' אם לא אח"כ חוזר למרא' אתרוג פסול דהשת' לא הדר הוא אא"כ כשר חוזר זה אינו דכשר כ' הר"ן בתחילת ריש פירקין דהכתוב לא פרט כלום אלא סתם ומאחר שהתא מלוה זו מהודרת ומסר' לחכמים כו' ע"ל מ"ה לפי סברת המקשן כאן שהטעם הירוק דפסול לר"י משום הדר הייתו תופסים הירוק אינו הדר אבל לפי התרצן דהטעם משום גמר פירא אז אין לנו ראי' לומר הירוק אינו הדר ממיל' אין לנו לפוסלו כל זמן שיש לנו גמר פירא ואפי' לזה שהתופסות שיטו דודאי גמר פרי' ולא הזכירו שזה הדר אלא ודאי דבכשיו אין אנו חוששים לגוון ירוק משום הדר כלל דכיון דלא מלינו שחשבו חכמים כזה משום הדר אלא משום גמר פירא וע"כ מותר אפי' בעודו ירוק כיון שיש גמר פירא וכזה כתב לי (°) לשון הטור שכת' אבל אם כשמסרי' אותו כו' (°) וכתב כ"י שלשון זה אינו מדוקדק אלא כך ה"ל אם כשמסרי' אותו כו' (°) אתרוג המורכב וכו' המוך רחב. נ"ב נמחק המוך והונה התוך:

באר היטב

מעלמות האתרוג אבל מה שנעשה מקומו עקום ואדום מחמת שעוקליס לותם קוליס כשר מבי"מ בכנה"ג רדב"ז סי' קי"ח: (כג) דרגילים. ואם כן אפי' נבוהים מאתר אתרוג כשר ה"ה ד"מ מ"ל: (כד) כבוש בחומץ. אפילו לא שהה אלא כדי שיריפת הוי כמבושל. ומראה לדידן דקי"ל כשהרו בנים מעמ לעמ לעמ בשר כמבושל. ה"כ נבי אתרוג פסול מ"ל. וכן בדבש ס"ז ופיין סעיף קטן ג' מס"ם: (כה) כבוש ולמעלה מן המנכר אפי' אינו עגול ממש כבדור עגולת קזקס: (כו) למראה. כ' הט"ז נראה פירוש אפי' בעודו ירוק כשר כיון שיוכל לחזור למראה אתרוג דאין לומר שאינו כשר אלא אחר שנעשה כמראה אתרוג דאמא פשיטא דכשר ע"ם. ובמהרי"ל כ"כ אלאחר לקמת הירוקים אא"כ דכבר התחיל במקלת למרא' אתרוג דשמא יפי' נשאר ירוק: (יט) שעדיין לא נגמר פרי הטעם כיון שעתה הוא גדול כבר. הטעם כיון שעתה הוא גדול כבר' חשוב כפירי כיון שסופו לגדול יותר:

שערי תשובה

כתיר שכניה מכתנוהה דנמקום שכוכב על קוליס גדל כו חזיות כרי דלא כמיגן שכולר מעלמות כאתרוג ולכן כתב כבר"י שיש להסתיר נכר דומה דכתבר"ם ע"ם ובכ"ר דכר דומה דכמתכ"ם שנעשה מקומו עקום ואדום אין כו נכנסות משאר כאתרוג ע"ד שכתב רמ"ה לכבשיר אותן שקורין מו"ל ואתאודה כ' שבול חזיות מתפה שבוכב על קוליס ודרך גידולו שנמקום ככה נעשה נבוב מהאתרוג ונעשה חזיות מעלמות גידול כאתרוג ופסול וכמתה שם מלה חזיות כוה עפ"י כתרגום ומלה יולפת פירש חזון כמ"ש כ"כב סעיף מ' וכן ליתה נכבורות דף מ"ל ולפת זו חזיות כתמרים ואחר ר"ל שמלפת ומכלה כו' פירש"י מלפפת דנוקה כו כרומתרגמין ויתבר ולפף ע"ם ומכין דנוקה כו לא שייך אלא כדבר שכוה נבוה קלת וכראה כאלו הוא דבוק עליו אבל בשום לאחר אתרוג לא הוי דבוק אלא מראה אחר וע' כס"ם שתמ"ר: (כג) דרגילים עכ"ס ומ' כתכ"ד סימן ל"ם שכתב הטולם כוכבים בפמיטות לכבשיר אותו פלפס מהל (הוא מה שאנו קורים כלי"אט פלמה) ואפילו שכם מורגשים בטעמם כיד כו' וכני פלאם מהל שכיחי תפיני מראה כאתרוג ולא מיקרי אינו דרך מעשה כו' ל"ם ע"כ ובין בג"ר אלא בשעת הרוקם אין לבקל כמורגשים בטעמם כיד ומ' בתיר שכניה מרדכי' סימן קי"ח ומי' גם כן שאין לבקל כדאתפר ע"ם וז' כדגול מרבבה שכמ' אפילו נבוהים כו' ונם אפילו מל מוקמו כשרים דאי מעשה שאינם נבוהים אם כן מל מוקמו פסול שלא אם אינו חזיות רק שימו מראה פוסל ע"ם ומ' כלבוש שמכותר כן לכריא דמתאלה נקפ כפנים מעשה דרגילי ובכיתי כוי מראה אחרון ולא מיקרי אינו כדור נשביל כך אפילו מפחריס ברזכו לו מקומו ולמעלה ומוד אלא מ' מחזית אלא מעשה נבוה כו' ע"ם מכאר דלפי מעמת קמת אף נבוהים כשר אפילו מחוסמו ולמעלה ומ' בתיר אלא אם אינו מעשה נבוה כו' ע"ם לכרא ע"ם: בש"ע סעיף כ"ב שיעור אתרוג קמן כו' ומתב בכרי"י שכמתפקו כאתרוג כגילה כלמעלה בתרוגים ע"ם אלא אם מהני תקנה זו בחוטמו ר"ל דלא אפשר דנקלף כ"ם פסול כמו כמדק אלא דלא מפסקי לילות מימים בפי' תרמ"ם ע"ם ובכ"ר דכתבי: ליתה דלא שייך כך מילוקא רק לענין כוקלה לתלוחו מכל"כ מ"ם לחיות דגול יותר:

ביאור הגר"א

דאינה מראה האתרוג ולכך נקלף כשר אפילו ברובו כמו"ל וכוא מראה האתרוג אף על פי שאין מראיהן שוין ופסו"ז וכה כיון שרגילין הם מראה האתרוג: ס"י"ד אם עלתה כו'. דמשמע דפסולים אלו מטום הדר ואינן פסולים בגופו וכמו שנעגין מרוגים מעלין שפסולו מטום הדר ואם מיישבן כשר וזכו הטעם מ"ם ביאמות ע"ז מ' וזכו כו' כיון שאינו מתמת עצמו אלא שאין הורע יכול לקלף מתמת הנקב למעוטי כו' שם פסולו בגופו ובערא"ם: ולא חסר כו'. עמ"ם נסי' תרמ"ם ס"ם: סמ"ז כבוש בחומץ. רש"י וכשיטתו שפי' בכ"ם שאמרו בכוס בחומץ ומפ"מ ס"ק כ"ב: סמ"ז אם הוא כו'. מנומר ופי' בגוונים ככסולין בגון כוסי לבן אבל מראה האתרוג לא כשר כשר ממ"ם בהר"ל רבא אבים כו' אלא כו'. ובערא"ם שם ד"ם מיני כו' אלא מתרמינו לא פסיל ממנר ואחר שם אחרונות בשתורות אלא"ר אבא כו' אלא כו'. ובערא"ם כיון שאינו מראה הכוס וז"ם ר"ם הזחזיות אינו מראה האתרוג אלא"ר לא הוי אחרי אבל בשביב כו' ואם כן כאן דחגיגת כוסי לבן דאף במקום מ' פסול ברובו וכמו חזיות דבר' ובג' מקומות משום ממנר ובמקום מ' ברובו: ס"י"ז מקום כו'. כפי' הרי"ף דומה לכוסי אדומה לאדם כוסי וכוסי כוא כמין שחור מעם הא לן לבני בגל שאתרוגיהם כוסיי' ככוסי כשר: למראהו ע"ב נמר פירא: סכ"ב אפילו אם כו'. מתוס' שם ד"ם שיעור עוד יתכן כו':

שלמה

שכתבתי מכבר בענין זה ושכתתי מקומו. וחנה נראה לכאורה ראיה מפירש"י בסוכה דף ל"א ע"ב בד"ה כיון דא' רבא אתרוג בימין וכו' וא"ב הרי גדול יותר מראי שמא יפול מידו ויפסול שיארע בו נקב עכ"ל. ונקשה למה נקט דוקא נקב הולל שיהיה בו שינוי מראה כי יתלכלך ויהיה בו שינוי מראה. ולדעתי זה ניקל יותר באתרוג להיות בו שינוי מראה מנקב ונקב אינו פוסל רק כאיסר ושינוי מראה פוסל בכ"ש ועכ"ם הו"ל למנקט תרוויהו נקב או שינוי מראה. ובע"כ נראה דס"ל לרש"י דשינוי מראה אינו פוסל רק פוסל. מיהו יש לדהות דהרי עדיין קשה זה הו"ל למנקט שיהיה ניטל ממנו סטימתו או עוקצו. ולכך נראה דס"ל לרש"י דאין החשש משום פסול לבד דמה בכך אם לא יומשך ממנו דבר איסור רק דעיקר החשש הוי שיפסל והוא לא ידע מזה ויצא בו ויהיה מתבטל מן המצות ויעשה ברכה לבטלה ולכך ס"ל לרש"י דזה הוי רק בחשש נקב דבזה כיון דבעינן כשיעור איסר אולי ידמה הוא דאין בו כשיעור ויטעה לחכשיר ויבא לידי איסור וביטול מצוה אבל מה דאין בו חשש טעות ופסול בגלוי ואין בו חשש טעות לזה ל"ח דיסול ויפסול. ולכך פירש"י נקב ואין כאן ראיה לדין זה דרוק ועמ"ש בזה בחיבורי לאו"ח שנת תר"א בסי' תרמ"ט בתשובה לק"ק אדעסא להרב ר' משה זאב נ"י ע"ש הדוק. (שם סעיף כא) הירוק שדומה

השקל

עם חוט מ"מ רמה הכ"ח שטומני' האתרוג בדבש דבכי מקקיים בו הלחלוחית ולא מהני הטב

תרמט כתב הסמ"ג אסור לגזל אתרוג ושאר מצות שבעכו"ם מוכרים עכ"ל כלו' שצריך ליתן להם יותר מכדי דמיהם עפי' ל"ט ס"ז : **א** ושיפהו כשר. אפי' ביום ראשון כ"מ בתוס' בד"ה הא קניא ביומא ולכם משלכם קריין ביה וכ"כ בהרא"ש במלחמות ופיין בח"מ סי' שנ"ג אימת קניא (°) וכ"ה לעיל סי' י"א ס"ו : ב לא יבדק עליו. ול"ע דא"כ (°) מאי פריך גבי מווכרי (°) וליקני' בשימו דהא עכ"פ לא יהא רשאי לברך עליו אבל בשבעכו"ם קונין רשאי לברך כיון שהוא לא גזל ואפשר דהתם בשימו ויאוש ל"ע ופיין ברש"א : **ג** חוץ מיום ראשון. ל"ל דמיירי לפני יאוש הא קניא ביאוש ושימו רשות ושלכם

תרמט (א) בלא שיעו המצוה. פי' שהקנין שקי' אותו הוא נעשה קודם קיום המצוה לגאפוקי אם הוא על ידי המצוה של מצילת הלולב שיעו המצוה כנונגזל*לולב **א** ושיפהו(ג)כשר דקנייה בשינוי מעשה ד ומיהו ב לא יברך עליו(ד

ע מסכה מ"ל וברוי' סס ז כסנה כס לב לג לד °) וכ"ה לאחרונ דערלס דכבי מיהה בכליל כפ' לולב כגזול

א של אברהם

א) לכס ע' הרמ"ם ס"ג וכה"ם שם:

יד אפרים

זר"ל שיונדל עוד כלילן ויינבר פריו לכך גם עתה תשוב פרי חב מבולר בדברי הרמ"ם שב' ול"ל ורבנן דמכבדי במבר מודו בפחות מכבילה דפסול דבוסר כוא יוהר מכבילה וסופו ליעבר ותשיב כפרי ודברי הס"ע בזה הם לקוחים מדברי הטור שהם מדברי הרמ"ם לו . ולכי שראיתי לגיכים בס"ז תעפ"י שכיפו להיות גדול יוהר ונלפת שלין זה בוזת הע"ז לעני גדלות בשיער רק לענין גדולו כן כלילן שיקיב נעבר ולכך לף שבעין כוא בוסר תשיב פרי והמעיין יראה שבוזתו לדברי הרמ"ם ובכה"ם ושיין בכ"י מ"ם על דבר הסר"ג בזה : תרבט במנ"א ס"ק ח' כמ"ם סי' י"ד נגי כגיס ע"ם כמנ"ת הה"ה קטן :

ם"ק ט' ע' סי' י"ד סעיף ג' כתבתי ז יעלת כשהשלו ללת כנ"ל. וע' לקמן סי' הרל"ת ס"ק ג' :

ד שלא יקלן. אפי' כרשות (°) סכו"ס ובאחרונ בא"י אם קנלו עלמו ה"ל מתמרח ביד ישראל וה"ל טבל (רבי בנלאל ב') : ה וכתם עכו"ס.נ"ל דבדיפבד כסר ומבלך עלייבו דמספיקא לא הייסיק לגזוז' ומי שגזל על ידי כיבוס מלמע' קיב כדאי' בגיטין דף ל"מ : ו יקנלנו עכו"ס. וה"ה בשקולן ישראל (°) ונותן לאחיבו שרי כיון דהוי לאחר יאוש : ז או מ"ל. כלומר אפ"ם שם הקרקעות גזולים מעכו"ס אפ"ה אסור כמ"ם סי' תרל"ז ס"ג: ח עכו"ס ועשאו כסר. מבמע דלכתחל' לא יאבדנו עכו"ס כמ"ם סימן י"ד נבי בשים וכ"כ בבנ"מ פ"מ מה' לילת כבס ר"ת ול"ם דבה קי"ל לולב מ"ל לגד ול"כ בהגד מיבו מן המלוה ופ' בסוכה דף י"מ ע"ב ול"ל כיון שבוא גוי למלוה חשוב כמלוה עלמו ועפי' ל"ע ס"ב: ט וכן שאול. (°) עפי' י"ד ס"ד כ"ם בשבשלו ללת: י והמודר.ולפ"נ דאי כפי(°) מתשיל עליה לסור(שם): יא ושל תשירה. אפי' נעבו(°) ולבסוף עבדו כ"מ בתו' דף ל"כ ובע"מ דף מ"ז : יב של ישראל פסול. דכתוב מכתת מיעוריה: יג יצא

מיום ראשון:

הבה ומשום זה יש ליזהר ד(ג)שלא יקלן הישראל בעלמו אחר מחרנעה המיים שבולב לגורך לולבו דקרקע מיבה בגזלת ה ופתם עכו"ס (ד) גוזלי קרקע הם ויבא בגזלה לידו אלא ו יקנלנו (ה) עכו"ס ויקבה מהם [תשובת הרשב"א סי' תתל"ב הגהות מאירי פ"פ לולב בגזול] ואין חילוק בזה בין מ"י ז מו חולה לאדן [אור זרוע]. לולב שאבדו ח עכו"ס ועשאו כסר כמו סוכת עכו"ס [מרדכי הלכות קטנות] :

ב ו ט וכן (ו) שאול ביום ראשון משום דבעינן א] לכם : הבה י והמודר הבאה מלולבו של מבירו מו מלולבו של עלמו אינו יולא בו ביום מ' דלא הוי שלכם (תשובת רשב"א סוף תשמ"ו ותשמ"ז) :

ג ז וכן של עיר הנדחת יא ושל אשרה (ב) יב של ישראל פסול * *) מ אבל של עכו"ם לכתחל' לא יטול ואם נטל יג יצא (ג) מיום ראשון ואילך דלא בעינן

נעשה מז קנין זה לא מהני דה"ל מלוה הבאה בעבירה : (ב) של ישראל.דפ"ל של ישראל לא מהני לה ביטול : (ג) מיום ראשון ואילך.זהו דברי רבה בגמ' דאמר כדף ל"א לולב של פ"א ששמשו בו לע"א לא יטול ואם נטל יצא ופי' בו הר"ן והמגיד דזהו בי"ט ב' שאדם יוצא בשאול וק"ל דהא תרבי' שם על רבא ממתני' דתנן של אשר' פסול ומשני באשר' דמשה כו' ולפ"ז לא פריך מידי דהא קודם לזה ריש פירקין"ל לרבא כר"י בר נחמני דאמר על מתני' דתנן נגזל פסול ל"ש אלא בי"ט ראשון אבל בי"ט ראשון והא בהדי מתני' (°) ומדברי הר"ן משמע דל"נ רבא אמר לעולם בי"ט אלא רב אשי דב' אשי' ודאי מייריי בי"ט ראשון והא בהדי אשי' (°) פוסק כר"י בר נחמני משום דפריך רב אשי אליבא דרבא לעולם דאיכא בי"ט ראשון והא בהדי אשי' ודאי מייריי בי"ט ראשון והא בהדי מתני' (°) ומדברי הר"ן משמע דל"נ רבא אמר לעולם בי"ט אלא רב אשי דב' אשי' והרז"ה פוסק כר"י בר נחמני משום דפריך רב אשי אליבא דרבא לעולם דאיכא בי"ט ראשון

שערי תשובה

מ"ל מה כ"ל בשהישראל קולן לעלמו וע' במנ"ל : (ב) בהג"ה והמודר הבאה כו' ועי' בס"ת שער אפרים סי' ל"ח שהקשה על דמיית הרשב"א במודר הבאה דלא הרגיש הרוב"ל בשי מתשיל מהרוחה שבאה דלא אמרינן ועפ"ז הקשה דבתרוחה שבאה אי מתשיל בדרה לשיבלה ואין יולאין בו ועי' בס"ת פרי"ת מ"ב מה שהקשו לו ע"ז והנה ז"ל כתב לישב דברי השער אפרים אחנם עתה אינו לאחר הגנוז סו"ת הרשב"א. ח"ל שם כתב גם כן לחכם א' והאחרון בקושיא זו דהרגיש לשיבלה ע"ש וקנה הסוגה הנה

כהס יומר מכדי דמיהס פיין סימן ל"ט ס"ז מ"ל : (ו) שאול . עיין סימן י"ד סעיף ג' :

לבושי

ם כ"ם לדין דיאוס לחוד לא קני ל"ל : סק"ד (°) נכרים וכו' . ודע דדין זה מיירי בישראל קולן לעלמו וכמ"ם רמ"ל לגורך לולבו אבל לישראל אחר ברי וכמ"ם הט"ז סי' תרס"ד וע"ז פיים שבא"י ל"ל עבל כיון שהישראל קבלו מנכרי דמתשיל בדרה לשיבלה ואין יולאין בו ועי' בס"ת פרי"ת מ"ב מה שהקשו לו ע"ז והנה ז"ל כתב לישב דברי הטור אפרים אחנם עתה אינו לאחר הגנוז סו"ת הרשב"א. ח"ל שם כתב גם כן לחכם א' והאחרון בקושיא זו דהרגיש לשיבלה ע"ש וקנה הסוגה הנה

ם"ז בהגר דין בבל בסקס"ז וזה אפי' לישראל אחר : סק"ו (°) ומיהו לחבירו וכו' . כ"כ הט"ז סי' תרס"ד :

ם"ז סק"ב (°) ומדברי הר"ן משמע. והו מי' על הקו' : סק"ט (°) עפי' י"ד ס"ב וכו'. דסס כ' דבכשאיל לו עכו"ם אלמיילת מסתמא כמתנה כ"נכדי שיגרך . ולפ"נ שיש לחשוש שמא הבשלו שבשעה לבבוד ולא למלוה כ"ם כאן שבשלו לאחרונ

הגהות רעק"א

בגליס הוא הגזלן הבה ויש בו משום הלבה"ע ולפ דעדיין ל"ל לגריך קרא דגזלן לאחר יאוש מסרו לאחר בדרך שאלה דמה"ב ליבא ומ"ה פסול דלבס מבעבו גזולה . בזה ל"ל דקושיא הוס' עכ"פ למ"ד יאוס קנה ל"ל דאחר יאוס נ"כ לם לא לא קני הו לאחר הבנ"ע כיון דבא לידו בלתי מתשיל . אלא דבסתפקו בזה דבלולו בשיבוש לבבוד ושיבוש רשות אם בזה דמשבר רשות קונה הגנב והוא קונה ומקנה לא הוי מבנ"ע כיון דבראשון קבלו לו דרך הבני קנה והוי מבנ"ע ודו"ק ובזה פ"ם בכוונת המהרש"ל דפרכת הש"ם דרך ממנ"פ עדיין יש להקשות לדמת ר"ה ס"ל יאוס ליק וגם ס"ל דין מבנ"ע אלא דאלל בנכרי הוי יאוס ושיבוש רשות אבל בישראל אחר כך הוי קנין אחר קנין דיאוס וז"ר מש"ה לא הוי מבנ"ע ופ"ם בגזולת בבל לענין בזה אבל בגזולת בבל אינו רשות אבל בישראל אחר כך הוי קנין דיאוס ובשיאבדנו אחר כך הוי מבנ"ע ופ"ם : סעיף ב' וכן שאול כיון שאול כיון דאשון . קבה אחרונ לאלה ל"ל דאי' המודר לחזור בו דבמקום פלוה מעות קונות ע' כתבו"ם סי' קכ"ש בהג"ה והמודר בהבה מלולבו של תבירו . ע' בתתה אפרים

כיון דאסו בהבאה לאו לבס קרינן ובדש"י ל"ה א' . ד"ה לפי שאין בה דין ממון כו' ומה שנ"ל על אשירה ובל עיר הנידחת דבתיבי כו' . מ"ב ובהמודר הבאה מ"מ אסו' כמ"ם נמדרים ל"ד ב' ואינו שלו ואם קדם בבן אבה אינה מקודשת ומכמ"ם מ"ז בעי רמי בר חמא הי"ם המקדם . שם : או מכולבו כו' . ר"ל אע"ג דיכול לאתשולי עליה מידי דהוי אהבירה שמלה אע"ג דיכול לאתשולי עליה ואפתמא קתני משמע אפילו בן בית ישראל : ס"ג של ישראל . כתב"ם בלאשירה דמשה ה"ה של ישראל דאין לה ביטול כמה"ם בע"א ב"ג אל' ב' : אבל של כו' . כמ"ם בשולה

באר היטב

(ג) שלא יקנלן . אפי' כרשות עכו"ם . ובאחרונ בא"י אם קנלו עלמו ה"ל מתמרח ביד ישראל וה"ל טבל תשובת רבי בנלאל סימן ג'. מ"ל : (ד) גוזלו . כ"ל דבדיפבד בכר ומבלך עלייבו מ"ל : (ה) עכו"ם . וה"ה בשקולן ישראל ונותן לאחבירו אפי' כיון דהוא לאחר יאוס מ"ל ועיין סימן תרל"ז.סעיף ג' מש"ם בסס הט"ז . כתב הסמ"ב אסור לזגזל אתרונ ואחר מלות שהבכו"ם מוכרים עכ"ל כלומר שגריך ליתן מומר

שרד

לאלת ועי' מ"ת סי' תרל"ח סק"ג : סק"י (°) מהשיל עלי' כיון דלאו מלוה לאתשולי עליה משא"כ בפ"ז בסקי"ג : סק"יא (°) ולבסוף עבדו. דבבא קי"ל בי"ד סי' קמ"ה דבל הפירות וגוף האילן מותרים להדיוט אלא בל מה שיולאת האילן אחר שבעבד אסור ע"ש אפ"ה לא יטול לבתחלה מלאומן שהיה קודם שבעבד דמאיס למלוה ומיהו בדיעבד יצא בזה אפי' כיום ל' כיון דהוהר בהדיוט כ"כ התוס' שם : ט"ז (°) בסופו מ"מ שמא יש הרוב מחמת חלק שאין מין אחרונ כנ"ל :

ביאור הגר"א

וקרקע כו' וקבבר ויאוס נרידא כו' ואם כן קני כו' . מ' לס' הראשונה דיאוס לא קני א"ל לס' משום מה"ב אלא משום לבס ובזה ניחא דאיתעיע סוכה גזולה מלך ת"ל דס"ל מה"ב דבא ע"ב בענין דלא קני דאל"ב הוי לך וכבר כמו גזל עצים אלא דבשום מה"ב הוא כבר לאחרים ובזה תתורץ קושית תוס' ל' א' ד"ה משום כו' והראשיא לקמן כו' והוא רוחק דגמ' אחר בהגיה להוציא את הגזלן ואין אסור אלא בבעלי מומין שלבה ניבהו . וק"ל מאי פריך בבכור בעל מום שנמצא שרשה הר"ז טעון קבורה ואסור בהנאה וה"ה במעשר בעל מום דהוי כן וא"כ מ"ם נימא בבעלי מומין שהיו דאסור אין הראשון תני ר"ה ולקחתם לבס ולא בגזול לבס משלבה לחוצא את הגזל עכ"ל . ולקחתם לבס בזוא כיום הראשון תני ר"ה ולקחתם בבקר ולא בגזול לבס משלבה לחוצא את הגזל עכ"ל . והוא תמה דתרתי ל"ל. ולכך נראה דהכוונה דמ"ש בבקר ולא בגזול בזה מעבד דלבתחלה לא יבוא לידו דבר נזילה רק דרך מקח ואח"כ קס"ל דאף אם ה' בידו דרך מקח אם אח"כ לא ישלם לו נמי הוי דרך גזל ולא נתמעט מ"ד"ן ולקחתם דהרי תחלה בהיתר אתי לידיה דרך מקח לכך ממעט מלשון לבס דאינו פירוש הוי גזל ולא שלבס ולא יצא . מיהו אין למידין הלבה מבי מדרש גם ל"ל כמ"ש בפירושי בחידושי לאגדה שם מכבר. אך נראה להביא ראיה לזה מן הש"ס דמסכת סוכה [דף כ"א ע"ב] בהא סבתא דהוה צוחחא דר"נ וכולהו רבנן בסוכה גזולה יחבי אמר ר"נ סעיתא היא דא אין לה אלא דמי עצים בלבד. וקשה מ"מ אכתי לא אשכח בה [זכות] דבמא לבך צעקה מכח דאף ממון לא שילבו לה דאם יתבן הבריש גלותא ישב בסוכה גזולה יתבן נמי דלא חששו על צעקתה ואף מעות לא שילבו לה וא"כ ס"ר צעקה דאם לא שיבבו בה הו"ל גזל למסרע בידם ולמה בא הטינים עליה ר"נ

מחצית

נקנה עד שעת קיצה דהוי תלוס. ולכן הקנו הגוי ויהיה הגוי הגזלן והוי יאוס ביד גוי ושיבוי רשות ביד ישראל. ומסתבא ר"ה רצה לעשות תיקון שגם ביום מ' יהיו יולאים. ול"ב ע"ב ל"ל דבה"נ מיקרי לבס מולם המ"ל הולרך להביא ראיה לדהות דעת הלבוס שבתב על דין זה ח"ל ו"ל דלא בסבל נגוב וגזל אלא עבב וגזלן כו' אבל בעבי אחרים כו' בסר דהוי יאוס ושיבוי רשות. מיהו גם אחרים לא יברבו עליהן ביום מ' שהוא דאורייתא שאין זה שלבס. ודוקא בבא הוא מעלו והוא עלמו גזול. אלא שקנלו ע"י יאוס ושיבוי רשות. משא"כ לעיל (דין שבתב רמ"א שיקלון הגוי הה"ל יאוס ושיבוי רשות) שאין המין מעלו גזול אלא שהקרקע שגבל בו היתה גזל ביד גוי ולאחרונ לא היה בעולם בשגזל הקרקע לפיבך פני בשקולנו גוי כו' בכ"ל. ולפ"ז אין רמ"ה מדברי רב הוא לכן הולרך להביא ראיה מדברי מלחמות שבי' בן על לוב בזוא דלא בלבוס ואפי' הבר בעלמו גזול מ"ם : וכ"מ בתו'. ל"ב מדבריהם נ"ל משמע דלא בסברת הלבוס. דהא הביאו ראיה דהיבי דקני קודם המלוה בלי שום המלוה לא הוי מלוה הבי"ע מעשים הש"ם לרב הוא ולקני בשיבוי הש"ם כל"ל. ומאי ראיה מרב הוא. שאני התם דקיל מהבא. דהא לא גזל ההדם עלמו אלא הקרקע שגבל בו ההדם משא"כ בקרבן דגזל הבהמה עלמה. דחמיר ספי. אע"ב דאין לחלק בזה דלא בלבוס : וכ"מ בר"ש כו' ואפ"ה לאחרים לא הוי מלוה הבי"ע. ר"ל דהא ר"ש חולק על התוס' וס"ל דאפי' קנה קודם המלוה אפ"ה הוי מלוה הבי"ע : דהא כתב הטעם לרב הוא. דאי יקלון ישראל ליבא שיבוי רשות כ"א ויאוס גרידא ס"ל לר"ה דיאוס גרידא לא קני. ואפי' אם"ל דיאוס גרידא קני מ"מ הוי מבי"ע הא דפריך הש"ם ולקני בשיבוי מעשה אז שיבוי רשות. ואע"ג דלרש"י אפי' אחר קנין מ"מ הוי מלוה הבי"ע. אבל לרב הוא דאחר שיקלון הגוי הה"ל יאוס בו דיאוס ביד גוי ושיבוי רשות ביד ישראל אלא דבלי ישראל רק קנין אי' דהיינו יאוס גרידא. אבל שיבוי רשות גרידא ודאי לא קני אלא אבל מלוה הבי"ע. ואע"ג דל

מיום כו'. אפ"ג שאסור באכילה ובהנאה מ"מ כיון (°) (°) שאם נתבטל מותר באכילה יצא כדאית' בגמר' נבי דמאי ע"ש: יד מותר ליטול. ומ"מ אם יש אחרים אפ"ם שאינן יפים כזו יקח אחרים (ס"מ תל"מ): טז מפני גזל וכו'. ז"ד הרא"ש דפסק כשמואל דבי"ע שי כיון דהו' דרבנן מותר הגזול אע"ג דהוי מצוה ס"כ. וע"ע דא"כ למה כ' בס"מ לאחריס כשר חוץ מיום ראשון אפי' לגזלן עצמו כשר לדעה זו וכ"כ בכל מי שאינו הסברות האלו הם חולקין זע"ז ואפשר דהרב"י ס"ל דלכתחלה לא יטלנו הגזלן עצמו ולאחריסמותר: טז ומותר ליטול. אבל אסור ליקח מביתו לבה"כ או מיפכה כמ"ש סי' י"ד ס"ד ע"מ ש"ם:

לכם: הגה ודוקא שלא נתכוין לזכות בו אבל אם נתכוין לזכות בו הוי ליה של ישראל דאינו יוצא בו ודוקא קודם שנתבטל אבל אם נתבטל כיון שאפי' מכוין לזכות בו אא"כ יוצא בדינו ירושם כ"מ מ"ג ור"ן] ועיין לעיל סי' תקפ"ו:

ד ט (ד) גנות הצעירים וכיוצא בהם מבחוץ שמשיהם יד (ז) מותר ליטול משם לולב או שאר מינים למצוה [ואפי' אינו נטוע לפני ע"מ (ה) כל זמן שאין (מ) עובדין האילן] [רבינו ירוחם נ"מ מ"ג]:

ה ° כל אלו שאמרנו שהם פסולים י מפני מומין שביארנו או כ טז מפני גזל ונגיבה ביום טוב הראשון בלבד אבל בשאר ימים הכל כשר: הגה (ו) ויש פוסלין בגזלו כל ז' ימים והכי נהוג אבל שלו יוצא בו [עור והמגיד בשם פוסקים] טז ומותר(ט) ליטול לולב של מבירו בלא דעת מבירו בשאר ימים(ז) דניחא ליה לאיכא למ"עבד

דכתב כ"כ ליטול' על הגזל ותו דאי'כפי' י"ח ה' ליצת המשתתו'לפשתנטוע כשר לעיצת בשרי בשתל' כ"ם כאן שאין לך שיש גדול מזה שאחר שנעשה'הברכה מתגדל בתחרוג ונעשה ברים מדשה ותו ק' ממ"ש בס' מרוב' דפע"ח גבי קדשים אם כבס פרע לבלאיסל"ל קרא ת"ל דה"ל מצוה הבאה בעבירה לפי דבריו אלא ודאי דלא שייך כאן מצוה הבאה בעבירה מעשה שזכרנו כ"ל לאסור מעשה אחר דבס' מרובה שם אמרי' אא"ח לרבויי אתא תרי ריבויי ל"ל הסתא בלאים אחרבי לי' דדמה מבפיא ס"מ דבלאים יש לאסור עפי מגדמה והכא חזינן דאתרוג דגדמה אסור דאי' דף ל"ו דומה לבוסי פסול פירס"י גדל כאן ונדמה לבוסי דדמה הוא ופסול וא"כ כ"ש בלאים דפסול באתרוג והאי גרטיז"א הוא בלאי האילן פטיעא דפסול אלא דק' מגלן איסור בלאים ונדמה באתרוג דהא בקדשים בכור ומעשר צריך קרא שם בס' מרובה וא"כ אתרוג מגלן וי"ל דהא כתב הרא"ש בס' לולב הגזול בפשט דמולד בו סימני טריפות מהו דפסולי דאתרוג אין עיקרן חלא מד"ם והשתא דתקון רבנן באתרוג כעין'דחוריי' בקדשים וכ"כ הר"ן בר"פ דפסול הדר מסר' הכתוב לחכמים איזה הדר ולדעת הטור דכ' בסי' תרמ"ח דפסיקא דאורי' הוא ל"ל דהל"מ הוא בפסולי אתרוג וא"כ גם גבי בלאים הוי כן אלא דק' על זה אם אתרוג המורכב הוא פסול אמאי אמרי' דף ל"ח לא מצא אתרוג לא יביא לא רמון ולא פרים ולא ד"מ ולא אמר לרבות'ולא יביא אפי'אתרוג המורכב וכעין קושיא זו מ' כאשר"י לענין אתרוג פסול דישמדקדקים למה אמר פרים ורמון אתרוג לא יביא לא רמון ולא פרים ולא ד"מ ולא אמר לרבות'ולא יביא אפי'אתרוג המורכב וכעין קושיא זו מ' כאשר"י לענין אתרוג פסול דישמדקדקים למה אמר פרים ורמון ולא פסול אמר ויש לדחות דלרבות'נקט פרים ורמון'אפי' שהוא הדר ושלם כו'ואם ל"ש לתרץבמורכב דהא המורכב ג"כ הדר ושלם ותו דאתו אתרוג כתיב בקרא והלא לא כתיב אלא פרי עץהדר ודרש'מיני' אתרוג כדאי'בגמ'הרבה דרשות ע"ז והאי מורכב יש בו כל המעלות שיש לאתרוג ואי משום שנתערב בו דבר שאינו מצא לא מדמי' לההוא דאו"ב דף ע"ט בסוגיא דתיש הבא על הגמי' דס"ל לרבנן שם ואפי' מקלת שם אמרי' ס"ל אמרי' כיון שיש בו מקצת פרי עץ הדר ולא יזיק לו תערובות מידי אחרינא שבו והא דהבאתי מגדמה דפסול יש לדחות דשאני גדמה דלאו הדר הוא כיון דהוא לאו אורחי' ונלע"ד דכיוס הראשון ודאי אין ליטלו כיון דאסר פסול בו כי אשבי' לההוא חלק של המין האחר כמאן דליתי' אשתכח שמה שנשאר מחלק האתרוג הוא חסר ולפ"ז אינו בשאר סימים דאסר בהם (°) מ"מ יש[אשם שמא]הרוב מחמת חלק שאין מין האתרוג ולא נשאר בשיעור מחלק האתרוג ואסור אפי' בשאר דאפי' ליטלו בלא ברכה אלא תשתכח תורת אתרוג לאו ש"ד לכאור' דהא אמרי' בגמר' לא מצא אתרוג לא יביא ד"א פשיט' מ"ד לייתי כי היכי דלא תשתכח תורת אתרוג קמ"ל זימנין דנסיק חורב' מיני' דאתי למיסרך והיינו בשאר מינים שאינם אתרוג כלל כ"ש בזה המורכב שיסברו שהוא אתרוג כשר ואפשר דמשום הכי אמר פרים או רמון לרבות' דאפי' בזה גזרי' שמא אתי למיסרך וכ"ש במורכב אלא דמ"מ כיון דאין האיסור ברור הוא לא גזרינן ביה ויש ליטלו כל ז' בלא ברכה כנלע"ד: שוב ראיתי בתשובת רמ"א סי' קכ"ו שכ' מהר"י פדוואה זיל קרי ביה רב הוא בארלנו שאין יוצאין בו אפי' ע"י הדחק ונתן בהם פרים מלאים אם הא' כי המורכבים הם חלקים ולאתרוגים בלעוות קטנות בכל נוסח ונובה להם הב' דמורכב הטוקן בולט ובאתרוג[הטוקן](האתרוג) שוקע עוד נתן סי' במה שכתבו: (ד)גנות הצעירים.איי יודע פירושו אבל הוא ענין ממשרתי' ע"ח: (ה) כ"ז שאין עובדין לאילן · כ"ל דאף אם עובדין לאילן אין פסול אלא באותן פירות שיצן (°) באותן שעה שעובדין אותו אבל מה שגדל אח"כ לא גרע מפשתן הנטוע שעובדין אותו לענין ליצת כמ"ש קודם לזה שודאי אין לך שיש גדול מזה: (ו) ויש פוסלין בגזל כל ז'. משום דס"ל מצוה הבאה בעבירה ואין לברך עלי': (ז) דניחא ליה וכו'. כיון דאין חשש קלקול במה

לכתחלה אבל מה שמפיים דמה שגדל אח"כ לא גרע מפשתן שהיה בשעה שנעבד משא"כ כתוס' כרי אסור אף לכדיעא וי"ל דמל' כרמב"ם ומהכר ב"ד סי' קמ"ה משמע דלא נאסר אלא מה שגדל בעת שעובדין אבל אם אחר שגדל מותר אח"כ מה שיולא (ולדיעא דין זה צריך הלמוד) א"כ מיירי הע"ז בזה וקאמר כיון דהוי שינוי הוא ברייה מדשה מותר לכתחלה דלא מאים. שוב ראיתי שעמד בזה בא"ר והפמ"ג תירץ וע"ש:

באר הגולה

והרי"ף והרא"ש כתבו שם והרמב"ם בפ"ח מה' סוכה ולא ידענו למה השמיטו המחבר) ח מיסרא דרבא שם לח ע ח"ח ר רמב"ם שסמכא דר' חכילה מעבל בה כ מהא דאיתמר

עטרת זקנים

בהוסעתא דאוזכרי בוטייכו ומאלא דאפי' ביום ראשון של סוכות ברי הא דכתב לעיל חוץ מן יום הראשון ר"ל דמיירי לפני יאוס ובלבוס מחלק בענין אחר ואפי' לכתחילה ברא דאין להקפיד וכן לעיל בסי' תרל"ד ס"ג בהגי"ה ברא דאין להקפיד לכתחלה בלם אין בולו בעצמו:

נתיב חיים

תרמט מ"א סקי"ג °) שאם נתבטל. ר"כ ודבריו אלו ל"ש אם בוודאו אם נתבטל לולב או אתרוג של ע"ז ע"י בוי אין הדין דומה לראיה בסי' דמאי יש לו בידו המנו דאי בעי מפקיר כל בכסיס והוי עני מעשי"כ הכא בנדון דידן אין בידו לבוא לבדרי לעשל ע"ז אלו ואם בודאו אם נתבטל אחר אתרוגים או לולבים ברוב וזה יש לו בידו אף דאין מבטלין איסור לכתחלה מ"מ בדיעבד ביטולו ביטול. קשה כח אין לו ביטול דאם נתבטל מקרי אחיכה הרא"ש להתבבר כמ"ש תוס' ביבמות דף פ"ח ד"ה דברי הכל לא הצלה וסטיקר הפשט היא כמ"ש רש"י מצות לאו ליצות נאמו וכ"כ מהרש"א בביצה תוס' ע"ש:

חתם סופר

סי' תרמט במחבר ס"ד גנות וכו'.

לבושי שרד

מ"א סקי"ג (°) שאם נתבטל כיון דיש לה היתר ע"י ביטול לא מיבתת שיעורו וכמו בדמאי קונאל ויש לו כיתר אי מפקיר בכסי' ולא הוצרך המ"א לזה אלא בתתרוג לפמ"ש בסק"ב דאם אסור באכילה פסול כל ז' ומכ"ש בשאסור בהנאה אע"ג דלא מיבתת שיעורים מש"ה הוצרך לדמאי לבל בלולב ואחר מיגיו לא צריך לזה דאיכו לא מיפסלי אלא ביבת דמיבתת שיעורים וזה שיש לו ביטול לא מיבתת ובס"ק בקונס שכ' המ"א מבוס דמיב תת לא בוצרך לזה אלא בלולב ומיגיו מבש"כ באתרוג א"ל לזה מבוס דאסור בהנאה וק"ל: סקי"ה (°) באותו שעה. היינו דאיסבא הוא וכמ"ש בדברי המ"א סקי"א ע"ש וי"ל דמ"ש הש"ל הש"ל שבפירות שיבש באותו שעה פסול ר"ל לא יקח לכתחל'מבוסדמאים במ"ש המ"א סקי"א ומ"ש ל' פסול לאו דוקא ולפי שהתחבר כ' מותר ליטול דסיימו לכתחלה כיון שאינו נעבד לכן כ' דבנעבד פסול

שערי תשובה

בסחיק בשער בחלק שהיה לפניו הפשוטה זאת בכתב ע"ש: (ו) מותר. עבכ"ע וע' בפמ"א סימן קי"ג שכתב כיון דלאתרוג מותר כו' ע"ש ודיק לאתרוג ממש כל שום שיטה אחרת על רא"ש בהשוכה סימן קי"ז שכתב ולא אוליא לבן על רא"ש שכבא לגרך על אהרון כזה בהקוס בדחק) ומבדר עליו יצא בדיעבד ולא בלבוס שכתב שבם מהדורייתא וע' בשית בי"ח סימן קל"ב ובשו"ת שבו"י מ"א סימן כ"ו ובספרי שו"ת בית אפרים סימן כ"ו בתרבתי בענין זה ובשאתי שם דברי מהר"ם אלשיך בחשו' ואלר פוסקים ותשובות המדברים בענין זה ובשאתי ותתי בדברי הם בתרוב ובדרוש בשב"י ובשלתי דאחזן בכולבר שבכתיבן עבה מלי קורבו ובם מבוארין בתרב לן לחוש לבם מתבש שבוד לפני שאין בתילבות שם מורכבים מבם בשאין בל ליתיקתו מתרבן ובתובו הרביע יחור מחלקן ובתובו הרביע יחור מחלקתהרוג רק בל אילן האתרוג מ' בוא רק בחבש הוא שמא נידול בתילבות עבה מיבוריס בלקוון מבורכים בה בביר ובזה לא שייך טעם בלבוס בשעבדה בה בעיבה לפי אאין עבירה בעיבה זו שמן בדין מותר ליקח יחור מן המורכב ליטע במקום אחר גם הרימותי ידי על אחר בשמים שיש לבתמיר במורכב דלא שייכי בל"ד ובוימא דפוסקין בוא שבתתרוגי'בזמנינו מאי קורבו לו מבקוס אחר בידוע לו שבוא נמות ופרדסי'מגדלי'אתרוגי' למבור בו' ומב"ם באתרוגים שבביאים לבתן שבבדר ידוע אאין בבם הרבבת מין פירי אחר עתה רק גוף אאילן הוא אילן אתרוג לגמרי ומבדרים עליבם בלי מקפוק והמבבב שבמדינות אלו שמבדרים עליהם בפביעות ובוחרים בבם לפי שבם מבוחרים ביותר הוא

הגהות רעק"א

בהלבה שייב מבפקר סי' ד': סעיף ה' מפני מומין שביארנו לו מפני גזל ונגיבה. היינו פסולי הדר וחסר וזהו בשאם הרמב"ן רפ"ק דבא דאמרי' הדר בסול ביום ב' היינו בתקדם אבל לא בגבולין דהיינו רק דרבנן עיי"ש ומ"ש בהגי"ה דאם היה ומנומר פסול וכן מ"ש בהגי"ה דחזנית פסול כל שבאב הייבו שבא אחרת דהוא שבת הרא"ש הדר פסול ביום ב' דרבנן ובל"ל להרמ"א לבהוב ולא ש"ת סי"ב סי' ג': שם פסולי הראשון וטלים בשני. לשאורב זהו רק בלית ליה אחרוב בבבר בראשון וק' לי דהא בשבת בתחק גם בראשון מוצל ואינו מבדר במ"ש הש"ע בס"ו אח"כ מלאתי דבשבה בן בשו"ת פ"י פ"ג

באר היטב

(ז)מותר.ומ"מ אם יש לים לאמרים לפ"ש שאינם יפים כזו יקח אחרים ס"מ סי'תכ"ג לענין אתרוג המורכב מבינתו"ני ואתרוג.בכול. ויש ג' מינני. האחר המורכב חלק ולאתרוג בלוטות קטנות בכל גופו ונובה לבם. הב' המורכב הטוקן בולט ושוקע האתרוג שוקע.הג' הוא כי חוץ המורכב דהיינו הטוקן רחב והמוחל שלו רב והקליפ' הפיטוטה קלה ובאתרוג הוא לבפך כי הקליפה רחבה והחוץ קלר והוא כמעט יבש וסימנים הבאים בתובת הרא"ש סימן קכ"ו ובטולת שבת כתב עוד שהאתרוגים הגרמני זקוק לאורך לאתרוג ובמורכב הגרמני מוכבב לרוחב האתרוג ס ס ועיין הבובת הכ"ם סימן קל"ה דמסופק לו אבך עליו מיום שני ואילך ועיין בחשובת בעד אפרים חא"ם: (מ) עובדין. כ"ל דאף אם עובדין לאילן אין פסול אלא באותן פירות שיבאן באותו שעה שעובדין אותו אבל מה שגדל אח"כ לא נאסר ט"ז ע ס: (ט) ליטול. אבל אסור ליקח מביתו

ביאור הגר"א

שם וכן בשופר בר"ה ובסגדל ביבמות אבל בחולין אמרו דלא יצא ושם מיירי בכל ישראל: מיום ראשון כו'. כמש"ו ודוקא כו' אבל כו'. דלא אין לם ביטול כמ"ש בע"ח מ"כ מ' בגזירה דילמא כו'. וז"ש ודוקא כו': יוצא בדיעבד. אבל לכתחלה לא לחינבות לבו בע"ח ל"ח כ' ע"ג שהיה לה ביטל כו' ועתה' שם ד"ה מי מתים כו' אבל אבל כו' ר"ל דשם הוא כמו לאחר ביטול דהא לרבנן שרי בלא ביטלו וכ"כ הרא"ש וכ"ה בריש"ו שלמד מבכ"ל וכן ל"ל האיבעיא דשם לשירה שבעלה ל"ל ל"ל זה דמיבעיא לכתחלה אם מותר דדעבד אפילו לא ביטלה מותר בחקוס דמתבי ביטול והוס בסוכה מי' בע"ח: ועי"ל סי' תקפ"ו. דשם כ' ויש מתמירין כו' והוא דעת ר"ת בהוס' דמתמירין לא בדיעבד: מיירי קודם ביטול ואפילו דעו"ג ולאתרוגין ולא לאחר ביטול ודוקא דעבד והא דאיבעיא בע"ח שם בלאיבה בעבירה בע"ח אם בלאיבה בעבירה אם אבל לכתחלה לא לחינבות בו. אבל לכתחלה לא לחינבות בו בע"ח ל"ח כ' ע"ג שהיה לה ביטל כו' ועתה' שם ד"ה מי מתים כו' אבל אבל כו' בדיעבד. אבל לכתחלה לא לחינבות בו בע"ח ל"ח כ' ע"ג שהיה לה ביטל כו' ועתה' שם ד"ה מי מתים כו' אבל אבל כו' ר"ל דשם הוא כמו לאחר ביטול דהא לרבנן שרי בלא ביטלו וכ"כ הרא"ש וכ"ה בריש"ו שלמד מבכ"ל וכן ל"ל האיבעיא דשם לשירה שבעלה ל"ל ל"ל זה דמיבעיא לכתחלה אם מותר דדעבד אפילו לא ביטלה מותר בחקוס דמתבי ביטול והוס בסוכה מי' בע"ח: ועי"ל סי' תקפ"ו. דשם כ' ויש מתמירין כו' והוא דעת ר"ת בהוס' דמתמירין לא בדיעבד: מיירי קודם ביטול ואפילו דעו"ג ולאתרוגין ולא לאחר ביטול ודוקא דעבד והא דאיבעיא בע"ח אם בלאיבה בעבירה אם

לעיל סי' ל' דהכי"ם סם

נתיב החיים

ס"ק יז ל"ז) וכן פסק כסי' תרמ"ה. ס"ו. נ"ב ע"ש בחיבת לוב דאיכ הכירו: ולכ"ל דלות כירוב דבריו הו' ר"פ לולב הגזול דפסול ניטל פעמתו המכס חסר דבלו' דלא קא פסיק והני שב' והיכא דבא לתרוי נקרון ניקב ואחר כסל שבול אפ"ג דבי"ם מני כסר ולו' ר"ש דקתני גזול דומיא דיבש ל"ל נבי ניקב קרני בלתה חזות על רובו דמפסל ר"ש בני מקום כהר. היכו נירוי. הכרש בלת דמקום חזות לא מכשיל אלא בירים דאשן וכו' ע"ש בהו' וקבה הא בני ניקב קרני ניטל פעמתו דלופסל בי"ם שני מקום כהר. ולכנרת כתי"ל מכמע מכירוי דפסול בי"ם שני. ולי"ל מלו מירלו הוס. בכמ דחזות ב"פ הירוי ב"פ קבה מנטל פעמתו אלא ב"פ דס"ל לכתוס: דניטל פעמתו אינו פסול אלא מקום חסר. והכה לכלוכה יל דלכ"ם דכמ לפי הי' הו' דלא אמרי' דומיא לך עיקר הוכחה דניטל לתוס' לכהור מכמ ניטל פעמתו. לזה ים לתרץ דמפ"ה כותר הוס' פי' ירושלמי מכמ חזות ולא הכמ ניטל פעמתו. לפי' לקרן ניטל פעמתו כיינו בעיקר ובעוקר ולא הכוס חסר אתיון עלה ודוחלי לפוס לך פי' ניטל פעמתו דר שבראם כלתרוג אינה לאיתר מקום כהר כיון דהוא בראם כלתרוג ע"ג חוסס ומ"ה סחר תיס' פי' הירוי אף בחזות וזה ניחא לכל הפירוסים אך עדיין אני בתקומי עומד דבנף ל"ז הכיא תוכ' כסם ירוי ניטל פעמתו המן אתרו ניטל שיעמתו מכמע שכוא לגד ראשו ומ"כ כ"ל לתו' להקשות תירוי לירושלמי גופיה:

יד אפרים

ס"ק יז וכ"מ סי' תרמ"ב סעיף ז' בג"ל: ס"ק יט ונתו' שם כוא סיוס כס"ק ואח"כ בגיין על מ"ס כסג"ה לאכול מתנו מיוס ב' ואילך לאלא בו': ס"ק כ ומ"ש כתוי לעיל כו' בל"ל:

חתם סופר

נ"ב עיין זכרי' י"ג פסוק ז' וכ"כ ברכי יוסף: (שם במ"א ס"ק כ') לכם קרינן לי". נ"ב עיין תשובות ח"ם אוח"ם סי' קפ"ח וסי' קע"ט ועיין היטב בחידושי לפס' חולין דף ק"מ ע"א:

ין ניטל פעמתו לו עוקלו.ר"מ פרמ כ"דפוסל כל ז' וכ"ל מ"לק עיין וכמ' כיון דעמ"מסוסחבר כסר כסמר סימ"פכ"ל ואע"פ שחסרון לינו פיסל אלא בכמ"סר סחי הכמ כיון שכו' ברחמו פסול(הג"מ) אבל כמ"מ מכמע בפסול הפיעמת מכו' הדר הוא(*) בעל ניטל העוקלמקבה פניעמת דחסר פסול ע"ם (*) וכ"מ

מלוה בעמונים והוי כעמונ [ת"ד ס' ק' ופסקיו סי' קי"ע] ואבר כסר בעמר ימים [עור] יין וניטל (י) פעמתו לו עוקלו דינו כחסר וכסר ומיום ראשון ולילך [דנינו ירוחם נ"ח ח"צ] מיהו אם נקבוהו עכברים לא יטלנו אף שאר הימים מיום מלוה[כל כו] (ח) יח עד(יט) ניקור העכברים אבל אם היה יבש לו מכומר בפסול כל שבעת ימים אף לא לא מחך הינבות לו הנמור פסול כל שבעה הומיל וכ' מכ' פסול (הנבות מאירי פ"ק לולב הגזול) ומוכר לכתחלה לא נמות על מחרוב שימים יש כולו ליום ראשון ואינו בודל ממנו כל בין הבמצות של ליל שני ואילך ומוכר לו לכתחלה לאכול ממנו מיום שני ואילך ולא אם עם הנשאר (נ"ל בשם הרא"ש) אלא שאין לו בקיאין בחנאים כדלעיל בס"ם תל"ח בהג"ה: ל והפיסול שהוא משום עבודת אלילים או מפני שאיתו את ונ כ אסור באכילה אי מפני כא שאינם מינם אי שהם חסרים השעור בין ביום טוב ראשון בין בשאר ימים פסול

וכ"ז כי"ע כ' ואיקסברא לו דפליגי הכי לישני דודאי הכל מודים שנות מלים ואו מאי רמ' מבית לישנא כתרא מכא דר"ח דאכיל מינים ומה מדמה זה לאכילת עכברים שנראה כפיגום ולמה לא מתוך מוחו קנת המלוה ואו דמאי מקשה כלישנא קמא מדר"ח דבא רב דאסר ביומא כל זמן שלא מתוך המלוה ובא"ח לא הייגו יודע" מעם דמלוה והיגו מעכבים דרב מוסר מפי שמלוה מכוס מלוה (*) ואו מפרש" דרב לא פסל כולו רק מחר מחמי לא הייגו יודע" כיון דמחמו זה מינו דמ"כ מחמי מחמי דיש כמן ב' לעמות דעמת נס ל' הכ' ס"ל דעכברים מלוכן ומחר המחך קמר רב דזה הדר ואו דהסור כ' ובס"ג פסל אם נקבו עכברים כל ז' מפוס דמלוה מחמי פשנו אלא ליל לריך לאחמו במקום המלוה ע"כ ל"ל דהכל מודים שלריך נמחוך המלוה ובין דבא מחמי מלוה הביעמת קמא ס"ל דאף מחר המחך יהיה פסל כיון דבא מחמי מלוה ובין שב' הנ"מ אם נקבו נמן הס"ם נ"כ הפעם מפוס הכמעת שעוריה ובאחרון מ"מ קשה הא נבי אחרון של אפרה הא נבי אחרון ולא הקשו מלוגב דמכמעת שעוריה ובאחרון המ"ל מפוס דאין בו כיתר אכילה. והפוס' שהקשו מלוגב דמכמעת שעוריה ובאחרון המ"ל מפוס דאין בו כיתר אכילה. אלא הפוס' הפעמידו קושייתם על לוגב. כוונתם כבר ייבב מהר"ם זמי' דודאי גם מאחרון קשי'. אלא הפוס' הפעמידו קושייתם מפוס דבנבי לוגב כ"ש מודים דבני' דין ממון כמו נבי תרומה עמלה ע"ם אבל לדעת ס"ע לריך ליבב הא' דאחרון של אפרה ושל ע"ם דה"ל ליתן הפעם מפוס דאין בו כיתר אכילה וא"ל דס"ל כיון דנבי לוגב הולרך ליתן הפעם מפוס המלוה שעוריה. ולוגב הוחכר במשנה קודם לאחרון לכן נתן הס"ם הפעם דמכמעת שעוריה דהוי הפעם כולל בין לוגב ובין לאחרון. ומה"ם מ"ם דבני הפוס' ולא לריכא לחי' מהר"ם הכ"ל אלא דמה"ם הפעמידו קושייתם על לוגב שהוחכר תחלה במשנה. אבל אי הוי לריך הס"ם ליתן הפעם לוגב בשורה גם על אחרון לא הוי ק"מ אפי' היה אפשר ליתן הפעם באחרון מפוס כיתר אכילה אי דין לגבי לוגב ובין אחרון. לכן הקשו הפוס' דגם בלוגב ה"מ למימר ממון דהס"ם רלה ליתן הפעם כולל בין לוגב ובין אחרון. לכן הקשו הפוס' דגם בלוגב ה"מ למימר הפעם מפוס דין ממון: ומה שפסול כל ז'. ר"ל הוא נוסא קשיא למה ס"ל לפ"ע דמה שאין לו כיתר אכילה פסול כל ז' הא הא דבני' כיתר אכילה מתיבת לכם בקא. והא לכם כיום ראשון כתיב הא דבינתר המעשירו הכי תנאי (ז"ם המ"ל וע' בשבת דף כ"ב) ואי"כ הלי הקשה הרא"ש הנאי הכ"ל דבלה"ג הפילו הרמב"ם ומ"ל דיש כתרות הכי תנאי לאולנו כיום הבוה אלמו אינמא כו' וא"כ הכי תנאי גם כיום ס' וכן מוכח הברן שהלה הנשם דהכי תנאי מפוס דס"ל כאלו לא פי' על מנה מעולם כוכא בכ"י סם' הרל"ח ל"כ מבמע דלאוהו יום עלמו מוציל הכתלי אפילו על איעור הנריך לכמה וא"כ יש בזה מחלוקה בפוסקים וכוא המבאר דברי הר"ח: שם (*) להריח בו בס"ם וכו'. בס"ם לבבלה: ש"ז סק"ח (*) ואו אמו מפרשים דרב לא פסל כולו רק עד אחר שחחבו זה אינו וכו' כ"ל: מ"א (*) דף כ"ב כתו' שם מהנה לבפקינו כיום ב' הבינו על הינהר מעיעור אבל הרמב"ם כ' דיוקא בו ואוכלה מבמע באוכל כולו בתוהו יום ולכן כ' ולא דמי לגבי סוכה ובעני סוכה לא אינו בכל דלא מהני בתנאי על הינהר מעיעור ואחרבא כתו' שבת דף כ"ב כ' דבינהר מעיעור הכי תנאי (ז"ם המ"ל וע' בשבת דף כ"ב) ואי"כ הלי הקשה הרא"ש הנאי הכ"ל דבלה"ג הפילו הרמב"ם ומ"ל דיש כתרות הכי תנאי לאולנו כיום הבוה אלמו אינמא כו' וא"כ הכי תנאי גם כיום ס' וכן מוכח הברן שהלה הנשם דהכי תנאי מפוס דס"ל כאלו לא פי' על מנה מעולם כוכא בכ"י סם' הרל"ח ל"כ מבמע דלאוהו יום עלמו מוציל הכתלי אפילו על איעור הנריך לכמה וא"כ יש בזה מחלוקה בפוסקים וכוא המבאר דברי הר"ח: שם (*) להריח בו בס"ם וכו'. בס"ם לבבלה: ש"ז סק"ח (*) ואו אמו מפרשים דרב לא פסל כולו רק עד אחר שחחבו זה אינו וכו' כ"ל: מ"א (*) דף כ"ב כתו' שם מהנה לבפקינו כיום ב' הבינו על הינהר מעיעור אבל הרמב"ם כ' דיוקא בו ואוכלה מבמע באוכל כולו בתוהו יום ולכן כ' ולא דמי לגבי סוכה ובעני סוכה לא אינו בכל דלא מהני בתנאי על הינהר מעיעור ואחרבא כתו' שבת דף כ"ב כ' דבינהר מעיעור הכי תנאי (ז"ם המ"ל וע' בשבת דף כ"ב) ואי"כ הלי הקשה הרא"ש הנאי הכ"ל דבלה"ג הפילו הרמב"ם ומ"ל דיש כתרות הכי תנאי לאולנו כיום הבוה אלמו אינמא כו' וא"כ הכי תנאי גם כיום ס' וכן מוכח הברן שהלה הנשם דהכי תנאי מפוס דס"ל כאלו לא פי' על מנה מעולם כוכא בכ"י סם' הרל"ח ל"כ מבמע דלאוהו יום עלמו מוציל הכתלי אפילו

שערי תשובה

נשום לרבים ויסורתו בכרבי קודם ע"ם וצ"ם ס מן ל"ז ס"ם עוד בענין זה: (יח) מיסור. עכבה"ם וע' בכנות תתרים מ"מ מיסור נזה מכא דק"ל בסמן שפל בו עכבר כו' כמבואר בח"ח סימן קכ"ד וכי"ד סי' ק"ד וע' בספרי שו"ת בית לתרים סימן ל"ח וסי'

לבושי

סק"ז (*) שבל ניטל הבוקן הקבה פעמתו וכו'. שבקבה בניטל הבוקן דפסול הפוס חסר מלו ק"ל הכי' כוא דחסר פסול והבלא הקבה לפעמתחא לריכון הבוס דק"ל לחין זה כדר ואחיר החבר או אחפי' לין חסר כלל בבל רוחב בגומתא הבוסה פסול ע' סי' תרמ"ח בדיבים אלו: סק"ט (*) ובס"ם הרא"ם ובטור וכ"מ בהוס' דבהחלה כל"ל. שהם בתנו דאחר יום ראשון לפי' לבהחלה מוחר לאכול ממנו רק שיאחיר מהנו לפעמיר כדי לנאתם בו ואע"ג דאיתקבלו בהחלה כיבר הבשיעור לא איתקבלו עכ"ל ולא הזכירו הנאי הבוס דעיירי שבפרים ליום ב' וכ"י בוקי דבריהם בשבתנם ובס"ם הרא"ש כאן ומשמע דס"ל לבבי"י דאע"ג דמפרים ליום ב' לריך הנאי עז"ב המ"ל דלא בס"ם ב"י. וס"ם המ"ל וכ"מ בחוס' כוא בדף מ"ו וכוכא בבי"י דבהחלה בהנו רק בדברי הרא"ם הבי"ל ואע"ג דבשיו ראשון אחרו בול' מ"מ מוציל הנאי עכ"פ הרי דבהחלה לא הזכירו הנאי הבוס דעיירי תחלה בפרים ליום ב' ואילך: שם (*) ובבי"י סי' תרפ"ג כ'. בוונהו לפרש שיש בהן פלוגתא בפוסקים כי בהוס' שב' דבשיו ראשון אחר בולו ור' תרוכא הנאי עכ"ם בהנו לו דין הממון ולא בחר ומקלחה לבאר יבוס הבפע בשיו ראשון אמרו אין הקבה לאוהבו לאכול קודם בשילת לולב והירלו בהבפע הבוס דס"ל לבהו' דהנאי לא אחרו לאוהבו יום בבלמו שנעבה בו בחלוה (וכ"כ המ"ל סי' תרפ"ד סק"ג) ומה"ב ביום מ'

ביאור

וע"ל סימן ר"ד וסימן תל"ז: מיהו כו'. בלשנא קמא. ור"ח ורי"ף ורא"ש וכל הגאונים פוסקין בלשנא בתרא. עד שיסיר כו'. כיון דאינו פסול בגופו דהא אסר בסר אלא הבוס דאתיים בשאינו אחר בגופו ואינו מעלין אם אינו מיבר הבינוים ונראה שלאחר מתה מבא"ב בפסול בגופו בדבר ווים אבל אם אינו ל"ל לענינו הרוצין מעלין אם אינו מיבר הבינוים ונראה שלאחר מתה מבא"ב בתיקון בענינו כו' ייתר הבאר פסולים ומ"ל אינו הרמ"ח סי"ד ובכ"ב מבר בזה וכ' ולא אסר בלוס הבא"ב בתבר לפילו בתבר ימים אבל נראה דברא"ם אם פלוג. ומותר כו'. כ"כ בבבא"ח דבא דר' חיינא אם אינו בבבא"ב אבל בלא"ה בולה אחקלאי כמו שלי אוכה שלאחרון לפילו ביותר מבבבא"ח וכל שבן בלא אינו מ' ולא הבא"ם אם: והפיסול כו'. דבירוחלמי לא אלבר אלא בחזות וכיולא בו אבל ריבא דמתניתין אחר לעולם: משום ע"ג. מדבלוכן לאוקים אם ל"ח כ' בתבר דבבה ובל בתבר ביום אבי אבקינן בבו אבתבו חוס' אם דבור המתחיל בתבר כו' ובכל ס"ב ובעיין חוספות ל"ב מ' דבור המתחיל לבי כו' ול"ל דנקט כו': אור כו'. משמע אף תרומה אמלה ובראלה אלא בפי' רש"י וחוס' משום לבם אלא מיון דלאת בב תיבר אבילה לו דין תמון בבתבו אבתבו אם אינו בולין ולא מבבבן בו אבתבו אלא בדבא ריבא דמתניתין בבבא"ב אם אינו בבבא"ב אם אינו בבבא"ב אם אינו

בסיר המלום פסול כמ"ש: (ט) וחזזית פוסלת כל ז'. הטעם כי"ן דכל שהוא פסול משום הדר אין מילוק בין ראשון לשני כדאמרינן בר"פ יבש פסול כל ז' משום דבעינן הדר ותימה לי דבדין לולב דסליק בתר הולא כתב הר"ן מדאמרינן בכל מום הוא משמע שפסולו מגופו ופסול כל ז' אפי' בזמן הזה וי"א שאין פסולו אלא מפני שאינו הדר וכיום ראשון בלבד פסול עכ"ל ש"מ דכל שהפסול משום הדר לא פסול כל ז' לד"ה ודוחק לחלק בין הדר להדר (°) גם מל' הגמ' דפסול כל ז' מדאמר רב כליאה קמא אין זה הדר ולא אמר סתם פסול כמ"ש בכל הפסולין אלא להורות שיהי' פסול כל הז' ימים ובאחר"כ אמ' שמא ירושלמי חולק אגמ' דידן וסבר אפי' בהדר לא בעינן אלא יום ראשון ומדברי הרמב"ם שהם דברי הש"ע כאן בפסול מחמת מומין אינו פסול כי אם בראשון ואיינו פסול מחמת שאינו הדר אזהו המום בחתרוג וא"כ גם חזזית אינה פוסלת אלא בראשון וא"ל לרמ"א לכתוב כאן וי"א דחזזית פסול כל ז' ורמ"ז לענין הלכ' לסמוך להקל בחזזית כרמב"ם כיון דבאחר ימים אין חיוב נטיל' אלא מדרבנן: (י) שני ימים טובים כו'. הטעם דאחר בקיאין בקביעי דירחי ואין אנו עושים יום טוב שני אלא בשביל מנהג אבותינו בדאית' ריש ביל' ויש סברא לסיפ' דכל דתיקון רבנן תיקון כעין דאורייתא וא"ל כמו יום ראשון ע"כ נוטלין ולא מברכין על פסולי י"ט בראשון: (יא) יברך על של חבירו מדעתו. פי' יתן לו במתנה כענין דמהני אפי' ביום ראשון אבל אלא אלא מדעתו אע"פ שכתב לעיל דמותר דבר' ליה לאינם למיפבד מנוס בממונו מ"מ הוא כשאול ופסול בי"ט ראשון וגם בשני מספק: (יב) ויש מכשירין בלולב. הרמב"ם ס"ל כן וטעמו כתב הרב המגיד כיון שזה הזכירו בגמ' בפירוש וע"כ אין מועיל בלולב שפת הדחק אלא בפסול דיבש דע"ז אית' בגמ' דיש מורשין לולבים לבני בתיהם כדי לסמוך על זה בשפת הדחק אבל בחלק התיומת ושאר פסולים דלולב לא אדיף משאר מינים שלא הזכר בגמ' וע"כ לא שייך בשפת הדחק זולת ביבש:

תרנ (א) שיעור הדס כו'. שלונתא של הדיעות היא בזה איתא בגמ' אמרינן שיעור הדס ועבר ג"ע ר"ע אומר בחמה בת ה"ע ואמר שמואל אלכה כר"ע ומפרש' להא דר"ע דה"ק קח לפניך חמה בת ה"ע עשה מהן ג' להדס ועבר ג' לערבה ג' לולב ור"ע לא קאמר אלא בחמה בת ה"ע אבל בפחות מן ה"ע אינו מעכבין בהם ופחות ג"ע אין מן חמה בת ה"ע קטנים ומכסים

ב סביב הבדם. ומיהו אפי' אגדו לולב שלא כמינו (°) אינו חוזר דכל לגמותו אינו חוזר [כ"ם בגמ'] והוא הדין אם אגדו לבדם בלולב [כ"מ בתוס']: ג וכן מובגן. אפי' (°) בחול [ד"מ] : ד נטוה יותר. הטעם ע"פ הקבל' [ד"מ מהרי"ו] עיין בלבוש ובכתבי האר"י כת' לאגוד ג' הדסים מ' בימין בלולב ומ' בשמאל ומ' בחמלא וב' ערבות מ' בימין ומ' בשמאל והלל"ה כת' בשם מע"מ ערבה בשמאל והדס בימין ולולב בחמלא: ה ג' קשרים. עגל ג' לבות [מרדכי]: ו בידו הימנית. משום דכתי תלתא מצות ואתרוג חדא מצו' [גמרא] ויש מקשים ל"ל הא' טעמא תיפוק ליה דכל דבר שמברך עליו צריך ליטלו בימינו כמ"ש ס' ר"ו ס"ד ובברכות פ"ח גבי שמן והדס וי"ל דס"ק לולב בימין ואתרוג בשמאל כלו' מפני מה אין לוקחין שניהם בימין ועז"ק הכי תלתא וכו' כלומר דהפסוק הפריד הכי ג' מצות לחוד שהרי כ' ופנף פן עבות וערבי נחל ונכי כפות תמרים לא כ' וי"ו [עמ"ש ס"ד] א"כ אתה לאשמעינן דאפי' בינך עליו כבר ולא"כ מוטלו פשט ב' צריך ליטלו בימין כגון בכפ' אמירת הושענו' ועיין מהרי"ל

ז ואם לא אגדו מבעוד יום או שהותר אגודה אי אפשר לאגדו בי"ט בקשר גמור אלא אונדו בעניבה : הגה יש מי שכתבו לעשות הקשר א] בדרך אחר שכורכין סביבות ג' מינים אלו ותוחבין ראש הכרך תוך הענוד הכרוך * [טור] ג וכן (ג) מובגן ויש (ד) לקשור ההדס ד גבוה יותר מן הערבה [מהרי"ו] ויש פ' ההדס והערבה בתוך אגד הלולב כדי שיטול כל ג' מינים בידו בשעת ברכה [מהרי"ל] ויש שכתבו(א) לעשות בלולב ה (ה) ג' קשרים וכן מובגן [מרדכי פרק לולב הגזול] :

ב ° ו יטול האגודה ו בידו (ו) הימנית ז (ב) (ז) ראשיהם למעלה ז ועיקריהם למטה ח והאתרוג (ח) בשמאלית :

ג ט (ג) אבר נוטל לולב בימין כל אדם ואתרוג בשמאל כל אדם דבתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן ולא בתר ימין ושמאל דידיה : הגה וי"מ דאזלינן בתר ימין דידיה ח ויש ליטול הלולב בימין דידיה ואתרוג בשמאל דידיה [הרא"ש ורבי' יהודה ומהרי"ו] (ט) וכן נהגו וכן עיקר (ד) ט ואם (י) היפך יצא [מהרי"ל ומנהגים] ושולט בב' ידיו נוטל הלולב בימין ואתרוג בשמאל בכל אדם [כל בו] :

תרנא (א) לעשות בלולב ג' קשרים. אין לזה מקור מן הגמ' דאף לר"י דס"ל לולב צריך אגד היינו הג' מינים ביחד ורבנן ס"ל דא"צ לאגדם ביחד אלא מי שנתי זה אלי ואמרוהו. אבל הקשרים שבלולב עצמו אין בזה שום מצו'אלא דהמרדכי כת' בשם ראבי"ה שמעתי כפת אחר וי"ו משום דו"מים קשור ונומה לכף אחד וכיום הז' מתירין אותו ע"ל ואמנם לי דהא צריך לכסכם הפלין וקשר זה מעכב הכסכוס ע"כ צריך לעשות בעין שיוכל לכסכם היטב ופכ"פ נרא' דהקשר של מטה דהיינו מה שקשר כל הג' מינים ביחד משום נוי הוא אחשב לא' ויעשה למעלה עוד שיש אם הפסר לו : (ב) ראשיהם למעל'. דבפי דרך גדילתן ולפיכך מעלי שיעים עומדים ואפי' דיעבד לא יצא אם הפכו דאמר חזקי' אדשב"י כל המצות אין אדם יוצא אלא דרך גדילתן והטעם דלולב בימין אמר רבא הכי תלתא מצות ואהא אמר חדא מצו' ופיין בסמוך אח"ז : (ג) אבר נוטל כו'. כ"כ ע"פ הטור שכתב (°) ואף אם הוא אבר יד ימינו נוטל האתרוג בשמאל כל אדם שהוא ימינו וכ' כ"י ששאר פוסקים כתבו דבתר ימין ושמאל דידי' אזלינן אמה דהא הטור עצמו כת' ברמז' כזדלא כמ"ש בטור ולפחות ס"ל להביא דעת הרא"ש כדרכו ואם ק ל דאם יטול הלולב בשמאל דידי' האיך יוכל לכסכם הלולב בשמאל דידי' דהיינו ימין כל העולם ורא' ששוע דיש ע"ם בטור ול"ל יטול האגוד' בשמאל כל אדם ובי' דוקא אם הוא חייב לחסכו לכן כתב רש"י בלשונו שם צריך להסכו ולבה קאמר דאתי לאסכינהו. אך בע"כ הכוונה דיוראי בעלמא היכי דליכא חשש שיהיה נכוי דקמ"ל דגם בזה הולכין אחר ימין דידי' אח"כ מצאתי שגם רש"ל הגיה בדברי הטור וכבר אחת עם מה שהגהתי ע"כ ודאי אין לנו אלא כי"ח שמביא רמ"א הוא דעת הרא"ש וס"ם ותמהתי על מ"ש בלבוש שאין מובגן כי"ח וכבר העיד רמ"א על המנהג להיפך ע"כ אין להשגיח על מי שעושה ומנהג להיפך : (ד) ואם היפך יצא. פי' שאם היפך האתרוג בשמאלו יצא בדיעבד דהא עיקר התרוג בימינו והאגודה של לולב בשמאלו יצא בדיעבד דהא עיקר הטעם

ב סביב הבדם. ומיהו אפי' אגדו לולב שלא כמינו (°) אינו חוזר דכל לגמותו אינו חוזר [כ"ם בגמ'] והוא הדין אם אגדו לבדם בלולב [כ"מ בתוס']: ג וכן מובגן. אפי' (°) בחול [ד"מ] : ד נטוה יותר. הטעם ע"פ הקבל' [ד"מ מהרי"ו] עיין בלבוש ובכתבי האר"י כת' לאגוד ג' הדסים מ' בימין בלולב ומ' בשמאל ומ' בחמלא וב' ערבות מ' בימין ומ' בשמאל והדס בימין ולולב בחמלא : ה ג' קשרים. עגל ג' לבות [מרדכי] : ו בידו הימנית. משום דכתי תלתא מצות ואתרוג חדא מצו' [גמרא] ויש מקשים ל"ל הא' טעמא תיפוק ליה דכל דבר שמברך עליו צריך ליטלו בימינו כמ"ש ס' ר"ו ס"ד ובברכות פ"ח גבי שמן והדס וי"ל דס"ק לולב בימין ואתרוג בשמאל כלו' מפני מה אין לוקחין שניהם בימין ועז"ק הכי תלתא וכו' כלומר דהפסוק הפריד הכי ג' מצות לחוד שהרי כ' ופנף פן עבות וערבי נחל ונכי כפות תמרים לא כ' וי"ו [עמ"ש ס"ד] א"כ אתה לאשמעינן דאפי' בינך עליו כבר ולא"כ מוטלו פשט ב' צריך ליטלו בימין כגון בכפ' אמירת הושענו' ועיין מהרי"ל

ז ואם לא אגדו מבעוד יום או שהותר אגודה אי אפשר לאגדו בי"ט בקשר גמור אלא אונדו בעניבה : הגה יש מי שכתבו לעשות הקשר א] בדרך אחר שכורכין סביבות ג' מינים אלו ותוחבין ראש הכרך תוך הענוד הכרוך * [טור] ג וכן (ג) מובגן ויש (ד) לקשור ההדס ד גבוה יותר מן הערבה [מהרי"ו] ויש פ' ההדס והערבה בתוך אגד הלולב כדי שיטול כל ג' מינים בידו בשעת ברכה [מהרי"ל] ויש שכתבו(א) לעשות בלולב ה (ה) ג' קשרים וכן מובגן [מרדכי פרק לולב הגזול] :

ב ° ו יטול האגודה ו בידו (ו) הימנית ז (ב) (ז) ראשיהם למעלה ז ועיקריהם למטה ח והאתרוג (ח) בשמאלית :

ג ט (ג) אבר נוטל לולב בימין כל אדם ואתרוג בשמאל כל אדם דבתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן ולא בתר ימין ושמאל דידיה : הגה וי"מ דאזלינן בתר ימין דידיה ח ויש ליטול הלולב בימין דידיה ואתרוג בשמאל דידיה [הרא"ש ורבי' יהודה ומהרי"ו] (ט) וכן נהגו וכן עיקר (ד) ט ואם (י) היפך יצא [מהרי"ל ומנהגים] ושולט בב' ידיו נוטל הלולב בימין ואתרוג בשמאל בכל אדם [כל בו] :

עפ"י ס"ג ס"ה

תרנא (א) לעשות בלולב ג' קשרים. אין לזה מקור מן הגמ' דאף לר"י דס"ל לולב צריך אגד היינו הג' מינים ביחד ורבנן ס"ל דא"צ לאגדם ביחד אלא מי שנתי זה אלי ואמרוהו. אבל הקשרים שבלולב עצמו אין בזה שום מצו'אלא דהמרדכי כת' בשם ראבי"ה שמעתי כפת אחר וי"ו משום דו"מים קשור ונומה לכף אחד וכיום הז' מתירין אותו ע"ל ואמנם לי דהא צריך לכסכם הפלין וקשר זה מעכב הכסכוס ע"כ צריך לעשות בעין שיוכל לכסכם היטב ופכ"פ נרא' דהקשר של מטה דהיינו מה שקשר כל הג' מינים ביחד משום נוי הוא אחשב לא' ויעשה למעלה עוד שיש אם הפסר לו : (ב) ראשיהם למעל'. דבפי דרך גדילתן ולפיכך מעלי שיעים עומדים ואפי' דיעבד לא יצא אם הפכו דאמר חזקי' אדשב"י כל המצות אין אדם יוצא אלא דרך גדילתן והטעם דלולב בימין אמר רבא הכי תלתא מצות ואהא אמר חדא מצו' ופיין בסמוך אח"ז : (ג) אבר נוטל כו'. כ"כ ע"פ הטור שכתב (°) ואף אם הוא אבר יד ימינו נוטל האתרוג בשמאל כל אדם שהוא ימינו וכ' כ"י ששאר פוסקים כתבו דבתר ימין ושמאל דידי' אזלינן אמה דהא הטור עצמו כת' ברמז' כזדלא כמ"ש בטור ולפחות ס"ל להביא דעת הרא"ש כדרכו ואם ק ל דאם יטול הלולב בשמאל דידי' האיך יוכל לכסכם הלולב בשמאל דידי' דהיינו ימין כל העולם ורא' ששוע דיש ע"ם בטור ול"ל יטול האגוד' בשמאל כל אדם ובי' דוקא אם הוא חייב לחסכו לכן כתב רש"י בלשונו שם צריך להסכו ולבה קאמר דאתי לאסכינהו. אך בע"כ הכוונה דיוראי בעלמא היכי דליכא חשש שיהיה נכוי דקמ"ל דגם בזה הולכין אחר ימין דידי' אח"כ מצאתי שגם רש"ל הגיה בדברי הטור וכבר אחת עם מה שהגהתי ע"כ ודאי אין לנו אלא כי"ח שמביא רמ"א הוא דעת הרא"ש וס"ם ותמהתי על מ"ש בלבוש שאין מובגן כי"ח וכבר העיד רמ"א על המנהג להיפך ע"כ אין להשגיח על מי שעושה ומנהג להיפך : (ד) ואם היפך יצא. פי' שאם היפך האתרוג בשמאלו יצא בדיעבד דהא עיקר התרוג בימינו והאגודה של לולב בשמאלו יצא בדיעבד דהא עיקר הטעם

באר הגולה

לו זכרנם כ בריתא שם ברייתא שם ופוקי ליה כר"י ולדידן דק"ל דפניכה לאו קשירה היא מותר לאגדו ו דימרא דרבא שם ל"ו ז בפסחים ורבב"י שם מ"כ ח' שם ל"ו ס נעל הפיטור וכ"כ בטור

עטרת זקנים

תרנא * טור בגב ס"ז . ט"ס הוא אחרונא נטור לא משמע בכי תלתא כ"י בשם הברל' הוא ונחול קמיירי אבל מ"מ כ"ם נמי ארי למעבד בכי כרבותר בטור ובכא לא כל"ני :

נתיב חיים

תרנא מג"א ס"ק ח' °) יטול תחילה . ל"ב ובר"ח פרק לולב הגזול בפי' י"ד לא. כתב כן פיש :

אשל אברהם

א] בדרך אחר ע' בת' ל"ד פי' תל"ד :

דגול מרבבה

*) דבר זה שלא בלולב הוא ודאי שגגה וכרי בהפלין פרק בגמ' בשבחה דף ל"ו ע"א בשלמא בשבחא בכיה וכו' אלא בשבחא אולן של דאם אחלב רבין וכו' ע"ם ולם כן זה ודאי שבחא הוא אלא הפילו לבחילה שיבא אחרונא אחילה גם כן לעכ"ד אין לאחוד דבר זה מהפילין ויש בזה אריכות דברים אבל מאוד אבהכי ליך לא אח בה"א שיבין שברמב"ם והוספת דף ל ע ע"ה ובר"ח ובטור אלון אפורש שיטול בלולב אחילה וע' בהג"א ס"ק י"ח :

רבושי שרד

תרנא מ"א סק"ב (°) לאינו אולן וכו' . ר"ל בלולב לידו כיון שבאה לגלוהו ומ"ם רמ"א דוקא אין בפיהו אינו אולן אבל אם לגלוהו ואם"ה יאבר ליקח בחוט לפי שאינו לגלוהו אם"כ סיים המ"א דאם אגד בהדס בלולב ולא בחוט איקרי ג"כ לגלוהו ואינו אולן : סק"ב (°) בחול . דבטור כ' זאת לענין י"ם אבל לענין אבור בחול ולכן כ' המ"א דכן נוהגין גם בחול :

ט"ז סק"ב (°) וב' דלא אם הוא איצר . לבאן ולא אב' בטור דיק מיבה הבי' דאיצר בכל אדם וצ' הב"ן לא מיבעיא אחיר ימין דאיצר שאינו אלא אפי' ימין דאיצר אם לא אפילה ליקח הלולב אם :

שערי תשובה

דלא שעת כדאק ס"ל דלא אבבי לענין ברכה ולא דלא קטום וצ' בטו"ש בבה"ב מ"ה אם אחר שנטלו הקבל נמלא אלא כיו רק כ' בדי כדם יחזרו ויטלו בלא ברכה וכיולו כרי' ע"ם : (ב) ההדס . עבה"ם וכת' במש"ם שיש ליזהר בהדס לבחיר תאוהו דלפעמים מוכת בוקנו של זה בגר ראשו של זה ולפעמים בופפים הראשים לתוך אלא יגרו העלים לבן יפשוט ויזקוף אין בכדים דיעמדים דרך גדילהם ע"ם וכ"כ אלי"ה והביאו בא"ר : (ג) מובגן . יש"ם בחש"ת בשם הברל"ל שבכל אשה ימים לא יהיה פתוח לילבו לחבלה רק בפח וכיום בוטשת רבא יתיר אבודו עד חלו וצ' בפ"ח שבת בשלהי ביש"ם ל' אלא היו עלין אלונשין אלולב לא שרי בתלים הלולב ולעצות אגד יי"ל דברי הכל בתלים לית ביה איסור ע' ביאה ובפי' אבי"ה ויזקוף אין בכדים שב"ב ס"ק ו' שבראה מדברי בחסבכב קלא בזה שבת' ולקבוש אלה אלולב ביש"ם בקבר המוחר אין ראוים מבלן דהלולי לבריח ע"ם וכן הבולה מובגן מוחרא בזה אלא לתלים ביש"ם ובכיבים אלי לולב מביש"ם המוחרים ואחרים כי' ואם שבח לבנין ואיא לו לאגוד בעבין אחר בחדוהב שים מובגים לתלים בשביו לתיבת שיבוי ופשיטא דלעורך אלוה שרי בבב"ג ות"ם מוב לעבית בחמשה : (ח) בשמאלית . עבה"ם ומ' לקחו ס"ק י"ג וצ' ס"ב בשם ארא אמת שבטבול לולב קודם יש לו על בה איסמוך ואחרונא ל"ל דבבי בדרי בהוספות ובר"ח ובטור וכ"ר ס"ב בשם ארא אמת שבטבול לולב קודם יש שיקח בלולב הלבה ואחרונא גם בל ס"ם המ"א בשיטלה יסלק בלולב אחלה בזה אחרונא אלא דאולן בא"ר ס"ר אחלה בדיעבד מ"ל כי' ע"ם ובדרי המ"א בס מבחש"ת בס"ב בשם לבן שוני' ומתן בשמש לפי שבקדיש בבחמ' פרי עץ הדר ובני תפילין אמרי' בל הגי אינו אחר בבשמ' ביש שבין אינו אחרונא בשמאל ואח"ב הלולב בימין ומברכין עליו . ומה דפריך ולבנות לאתרוג ת"ב סי' מ"ו בי שבות אינר אינר יד שבוכה לבלאבות בשמאל רק שבחבו בימין ברלה אינקא הלולב בשמאלו אינו ימין אלא שבחבו בימין בל אדם אין זה אלא לענין הפילין אינא דבות אבשו ובקבירם ובהבירם דחשמע שבקבירם אלוי בבחינה בשמ"ב לאחר דברים כוי יד ימין אחבו יד בלו שבוכה בה בל בשלאבות ובה לנו בבחינבו ע"ם ובראה דאם לענין שאר

ביאור

ע"י ד"ל כוי לקיבה בבמ"ם ל"ז מ' אבל בקום לבחלה בבקום דאפשר לא בבנדין: ס"ב ישול כו'. שם דבר אלהה כו'

הגהות רעק"א

סי' תרנא סעיף ג' אחר מבל לולב בימין בל אדם . ע' לבאל ס' קפ"ב בבמ"ל בקב"ט : מנ"א סק"ט ולבלו בלא ברבה .

בדיעבד בבר יי"ח בזה : (שם בבמ"א סק"ח)אחלה דומיא.נ"ב בבמחית דף ליו ע"א פירש"י דאפילין בבבק ליה מרבתיב והיו לשון רבים משמע בין עינך יהי' שתים ע"ש וא"כ אינו ענין ללולב וכן הקשה הדגול מרבבה. אך עיינ"ל בבסר מט"ם ומייתי כן בשם אבן שועיב דאינו מפרש כפרש"י דלאו מו' מפיק אלא ח"ם דקרא כל זמן דהיו לאות על ידיך יהיו טוטפות בין עיניך ולא יהיה רגע טוטפות בלא אות וה"נ דרשינן

כך זמן שתוטפס פרי עץ הדר יהי' כפות המרים ולא יהיה כפות תמרים בלי פרי עץ הדר ע"ש :

חכמת

(שם סעיף ב') יטול האגודה בידו הימנית ראשיהם למעלה וכו' . נ"ב עיין במנ"א מה שהקשה דלמה למד הגי' ג' מצות בלא זה כל דבר שמברכין עליו יטול בימין וכו' . והנה לשיטת הסוברים לקמן דבאיטר יד נמי יש ליטול בימין כל אדם א"כ י"ל דודאי מצד הברכה שהוא מברך עליו בזה יש לו ליטול בימין דעלמ' וא"כ שפיר נ"ם לגו בטעם הגך ג' מצות לענין דגלך בתר ימין דעלמא . ואף גם להסוברים דגם בזה אזלינן בתר ימין דידיה נראה דא"ש כיון דאתרוג בריאה כמ"ש פרי עץ הדר והנה אמרינן בבסכת ברכות דכל המוקדם בבסוק מוקדם לברכה וא"כ כיון דמוקדם הוי מעלה א"כ ניחא דבעלמא מה שמברכין עליו נוטלין בימין מוכח דמה שהוי הברכה עליו יש לו מעלה ליטלו בימין מ"מ היינו רק בשליבא מעלה אחרת כגגדו דהשמאל והימין שניהם שוויין אז טפי עדיף ליטלו בימין כיון שהוא מברך עליו אבל בזה דהאתרוג מוקדם בבסוק וא"כ ראוי ליטול אותו בימין בדרך סדר הבסוק ונ"ה דעל הלולב מברך מ"ם מעלת הקדימה עדיף ממעלת הברכה דזה דאורייתא וזה דרבנן לכך צריך ליתן שנוטלו בימינו מברך עליו דגם הוי ג' מצות לכך זה עדיף מבעבת הקדימה בבסוק ולכך יש ליטול הלולב בימין . וכבאורה היה אפשר לר' עוד דזה עצמו כוונת הש"ס דוודאי אם היה נוטל הלולב בשמאל והאתרוג בימין היה ממיבא מברך על האתרוג ובפרט דהוא מוקדם לכן יאמר בעצמו דבא דאינו מבעבת הגי' ג' מצות ואאי חדא א"כ צריך ליטול הלולב בימין וכיון שנוטלו בימינו מברך עליו . ומ"ש אח"כ הש"ס הטעם דלכך מברכין על הלולב מכח דנבוה מכולם י"ל דהוי רק עבור שאר הב' מינים שעם הלולב כיון דהם נמי בימין והיה יכול לברך עליהם לכך הוכרח לטעם דנבוה מכולן והנה כן מוכח לשון רש"י שכתב שם בד"ה הואיל ונבוה מכולן חשוב הוא וקרא האגוד על שמו עכ"ל . הנה מדכתב לשון האגוד משמע דבא לומר מדקם לן למה אין מברך על השני מינים שעל הלולב אבל לא על האתרוג דא"כ ל"ש הלשון שהאגוד נקרא ע"ש דהרי האתרוג אינו אגוד עם הלולב ולמה כתב רש"י שהאגוד נקרא ע"ש. ובע"כ הוי רק טעם על הגי שנאגדין עמו. מיהו ד"א דהרי הש"ס סריך שם ולנבוה לאתרוג . מוכח מזה דסריך גם על האתרוג . גם בלא"ה מוכח כן דעל אינך מינים. הרי הלולב מוקדם לברכה ולא"ל כל המוקדם בבסוק מוקדם לברכה ובלא"ה ראוי לברך עליו יותר ובע"כ הטעם דנבוה הוי רק נגד האתרוג דהוי מוקדם בבסוק ללולב וא"כ פירוש רש"י שכתב בלשונו שהאגוד נקרא על שמו צ"ע . מיהו נראה דקושיית המנ"א לק"מ דכוונת הש"ס כך דודאי אם לא היה מעלה בלולב שהגי' ג' מצות הוי' נוטלו בשמאלו והאתרוג בימין היה מברך על האתרוג כיון שהוא בימין רק כיון בלולב הוי ג' מצות דאיכא ד' מצות ואם הוא הדרך הש"ס אח"כ לנבוה להאתרוג דלברך היינו דבאתרוג כיון שהוא מוקדם בבסוק ראוי לברך עליו אף שהוא בשמאלו כיון שהוא מוקדם

מחצית

בגמ' מוכן מי מכ"ל . הם מלה בע"ל דוסק . דא"כ הוי להתוס' לסמוך דבריהם על מימרא דלא לחן ולא לימרא דהכא . לכן מפרש ע"ל דברי התוס' דגם מימרא דהכא דיקא התוס' ס"ל לפרש לפם אם לוגדים הלולב בלא בגמ' דוקא אז מרבים לבים פטי. אבל בגמ' אין בכך כיום דליבא מלבה אבל לבים בבריל ליה לרבה דאפי' בגמ' מוכן. ואלמי קשיא לע"ל לבתוס' דלמא לעולם רבה ס"ל מבבא אין מוכן ואפ"ם הזהירם בפם שיבא אבקום אבקום בים יד פבו אפי' אלגדים בגמ' דהיינו דרך אבל שיאבר ג' המינים בלולב אפ"ם הוי מלבה . ביאו דבאמרו לד בפם הלולב אין האמרה מוכן בין סיד לולב מבום דהוי מבבא . אבל כיון דהאבר סובב כל בבבה המינים . ס"ב בבר בהבי בפם הבבבה והבדם בם הלולב אבבר בו הוי בבפיהו מיבו בם הבבבה והבדם ויבים מלבה בין בבדם והבבבה אבל . אבא"ב ס"ל לבתוס' דבל ג' מינים לבלו בחד מין בבינו לבבין מלבה אבלו בבבל . [ס"ב ג] וכן מהגיים אפילו בבול ד"מ . ואל ל"מ וכן מהגיים אף בבול דבלא בבבבבות דבבי הבור לבבן דבבבבב בבבבבה בבבבה . אבל בבבבבה בבבבבה בבבבבה

מקום דהלולב יש בו ג' מצות וזהו לכתחלה אבל בדיעבד ודאי יצא אם היפך דהא מ"מ קיים המצוה ואין כתוב בתורה ליקח הלולב בימין דוק' וזה מוכח בגמ' דפרכי' בס"פ והא מדאגביה נפיק ביה ומשני אביי כשהפכו כו' ולא אמר דמיירי שנטלו בשמאלו וכן הפוסקים שכתבו קודם הברכה יהפכנו כדאי' אח"ז ולא נקטו דיקחנו לולב בשמאלו אלא פשיטא דאם היפך יצא בדיעבד ואי"כ לא היה לרמ"א לכתוב כאן ואם היפך יצא דמשמע דוקא באיסור כיון שיש סברות לכאן ולכאן אבל באדם אחד לא יצא אם עשה שלא כהלכתו בזה לכתחלה ואינו כן אלא כמ"ש כנ"ל פשוט: (ה) קודם שיטול האתרוג · כ"כ התו' והרא"ש מטעם דאין לברך קודם שיטלנו דלא מסתב' לברך נעוד שהוא מונח בכלי כדאי' בתפילין ואין לברך אחר שנטל כל ד' מיני דכפי עובר לעשייתן הלכך קודם שיטול האתרוג הכיינו עובר לעשייתן דלא מברכינן זא"ז מ"ל כונה ה"מ בכתם אבל במכוין בהפסוק נה נפיק בע"כ והא דכתבו דקודם נטילת האתרוג הוי עובר לעשייתן כיון דל'

ד י אדם שאין לו יד נוטל י (') לולב (יא) בזרועו וכן האתרוג:

ה כ יברך על נטילת לולב ושהחיינו (ה) יא קודם שיטול (יב) האתרוג כדי שיברך עובר לעשייתו ל או יהפוך האתרוג יב (יג)עד שיברך:הגה ויברך יג (יד) מעומד[מהרי"ל וכל בו] ולא יברך רק פעם אחת ביום אע"פ שנטלו כמה פעמים [מהרי"ו]:

ו מ ° ולא יברך שהחיינו בשעת עשיית לולב אלא בשעת נטילתו:

ז נ אם עשה יד (טו) בית יד ונתן בו הלולב ונטלו שפיר דמי דלקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה ובלבד שיהא דרך כבוד ס אבל אם אינו דרך כבוד כגון שנתן שו הלולב בכלי

י לולב בזרועו וכו' . כמו נכי אין לו כוחן בסנהדרין דף מ"ה נותן על מקומו ויולא ויותר טוב ממה שיקח הלולב ואח"כ האתרוג או אם (') אין לו אלא שמאל לו אצר עכ"ל הרוקח ול"ע כיון שאין לו יד כלל מאי קאמר ויותר טוב ממה שיקח וכו' (') דהא מ"מ יצטרך ליטול בזרועו(') וכב"י כשם הרוקח הניח נדם שאין לו אלא יד וכו' והרב"י ס"ל שאיכת אלא ע"ם הוא אבל כרוקח ד"ה הני' נדם שאין לו אלא יד מ' כו' (') וב"ש שיקח הלולב בידו והאתרוג בזרועו ויותר טוב וכו' או אם אין לו אלא יד שמאל ר"ל דיקח ג"כ הלולב בידו שמאל דזה עכשיו ימין דידיה והאתרוג בזרועו מ אצר יקח ג"כ האתרוג בשמאל שלו שהוא ימין כל אדם וכ' כ"י כשם מ"ח דאם נטל שאיסם בידו אלא זא"ז דיולא בזה כמ"ש ס"כ ואפשר דשכח מודה דדי לו כהן יד אין לו עברה עולמית וכ"פ הרמב"ם פ"ם ממחוסרי כפר ואפשר דס"ל להרוקח כסוגיא דספ"ו דגזר דמוחלפת הישיבה ופ"ם בתו' בד"ה דתני ונם ס"ל כר"ת דאם נוטלן זא"ז לא יצא וכ"מ ממ"ש אח"כ פ"ם אבל להרמב"ם מוטב שיטלם בידו זא"ז דיולא בזה כמ"ש ס"כ ואפשר דשכח מודה דדי

שיטלנו בזרוע דמי כתיב ולקחתם ביד וכפ"ג אמרי נכי חלינה פ"ב דיבמות : יא קודם שיטול האתרוג · ולאחר שנטל הלולב ולא קודם לכן פשי' כ"ה ס"ח ואם שכח לברך קודם לקיחה (') מברך עדיין עמ"ש סי קס"ז ס"ח : יב עד שיברך . ואם לא כתכוון לצאת עד שיברך מותר (ס"ג) ות"מ אין לעשות כן לכתחילה דהא י"ח דמלות ה"ל כונה כמ"ש סי' ס"ד (') ומיהו כ"ל שיקח מחבירו הלולב בשמאל תחלה ואח"כ יטול האתרוג גם כן בשמאלו ואח"כ יקח הלולב בימין ונמצא יולא ידי שיטה ע' בשל"ה בשם אבן שוחב : יג מעומד . ונטילתו תהיה ג"כ מעומד [ס"ל] : יד בית יד · (') כגון שכל הלולב חוץ מידו והוחזו בבית יד הבולע הנעשה מן הסודר לא הוי חלינה כיון שאין אוחזו הלולב בכלי . אם אוחזו בדופני הכלי הוי חלינה ואם מניח ידו תחת שוליו הו אוחזו בבית יד של כלי הוי לקיחה ע"י ד"ח דרך בזיון ופסול [כ"י בס' התוס'] ול"ל דמ"ש אם אוחזו בדופני

בזרוע שאמל והדר קאמר הרוקח רבותא דגם אם יד שמאל בשאר לו יעשה ג"כ כדמעיקרא שהלולב בידו והאתרוג בזרועו דזה עכשיו ימין דידיה ובתר דידיה אחלי' וע"ז סייס לו אוחר דג"כ אחלי' בתר דידיה וכפסק רמ"א בס"ג : סקי"א (') מברך כיון דעדיין ברוך לעצמם . ואם בכר בגגא מקומו ומקיל ל. חוזרתי על כל הנדרים אשר ברכרים הלה עשם מתוקן ומקובל ומסגר לגל מעלה ולא מלאתי והברור בעיני שכשמע בשעות ומקום דברים אלו בסק"ח שכ' בשל"ה ולכן לא יתכנו לחבירו כו' עז"ל המ"ח ובריטו כ"ל כו' ר"ל שאמל מקום שיקחנו מיד מחבירו אלא שיקח הלולב בד ד' אמות ולא מלאתי הברור בשל"ה. אח"כ יקח האתרוג בשמאל שזהו מקומו נמצא לקח כאתרוג תחלה ואח"כ יקח הלולב בימינו ונמצא יולא בזה הלולב תחלה וזה לא קיבלו עדיין כיון דמקום הלולב בימינו וזה לקחו בשמאל

ע תוס' יומא כ"ח ופסחים ל"ו ומהגאון כהרדכי פ"ג דסוכה וכ"כ ר"י פ ר"ן סס ס' תו' ורא"ש הדין הקפה עסנה מ"כ ומעבריתה ק נרבות ל"ר הסנה סוכה ל"ו וכנ"כ

לבושי שרד

סקטי"ו (°) כותיל ותוחזו כו' : דאינו בכלי רחב הל"ל שאחז בדופני בכל ולא לגון שאוחזו ר"ל בחוטו בלולב וק"ל : ט"ו סק"ו (°) בתוס' דף ל"ז בפלוגתא דרבה אמר לא לקיחה ליקוטים כוסנה (תגודת הלולב ומינו קרי כוסנה) בסידרא דבעינן לקיחה תמה ולכה רבא אמר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה : שם (°) לענין לקיחה ע"י דבר אחר כתבו בד"ה דבעינן לקיחה תמה כ"ל : שם (°) דלא ליכוי חילה כמו לעיל וכו' . דאמר רבא לבני דמגדלי כוסנה (ר"ל תגודי תגודה לולב) שיירו בית יד מתחת התגוד אלא יקחו במקום אגדו אלא ליכוי חילה ורבא אמר כל לגאוהו אינו חוזר : שם (°) ולולב שבולית בכלי דש"פ וכו' . דאמר רבא הסם דאינו יוצא בו ופריך סס וסא רבא ס"ל לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ומשני ס"מ דרך בגוד אבל דרך בגיון לא : שם (°) כמ"ש בשור בספר' ת"ר"ל וכו' . שיש מנהג לעשות ס"ת ערבות בתגודה הלולב כמנין לולב ע"ש ולכן קשה לו להחזיק בידו מש"כ עוסה בית יד: שם (°) הסודר במקום שבוא מחזיק וכו' . ר"ל לף על פי שכ' התוס' דאין כאן חילה שבל בלולב חוץ מידו כו' . מ"מ דאם מהלולב בידו כוי חילה בגון קצת מהלולב בידו הכיא בכנית יד במקום שבוא מחזיק מש"כ כ' כפ"ז דאין חילוק אלא שבתוס' ר"ל דמש"כ לא שייך כאן חילה אבל שבריי חפילו כל בלולב חוץ מידו יצא : שם (°) וש"כ בביא בשור זה בחילוק שבנמ' וזה לשון בשור ולקיחה כל"ל : שם (°) אים כפר ברקאי וכו' . שביה מבזה קדוש דפריך ידי בשיראלי ובביד עבודה וכו' חילה : שם (°) וכמ דוקא בשור אפילו כל בלולב וכו' . ר"ל דבא מלשון בתוס' משמע דאם כולו חוץ מידו מדיף אפי לענין לא כוי חילה ונ"ז תירץ דלענין לקיחה אמה בל מדיף ביון שאוחז קצת בלולב: שם (°) בסופו . דמתחת זה אינו נראה חילה אלא שם אמה בל"ל : סק"ז (°) ואף נראה בהתקתיו לעיל בסק"ו בדיבור אליבו :

אשל אברהם

א] וכן יבענע ודע דגם בביבענע של בלל אדנבה מינים מעבבים זה את זה מ' ז"ל סי' ר"ב :

ביאור הגר"א

מוללת במקום בגדים וקביל אמרו שם דוקא אלא במקום עבודה וכן סבי אינשיות שם רוח עפר כו' : ס"ח יבענע כו'. כמ"ש שם קבן ביודע כו' אף על פי שאינו יודע לקרות אלא ובסס"ד דברכות הסביס אלאת לדרבנו' ובירושלמי רב אחא בר יעקב ממני ליה ומבענע בד מברך עליה ואומר כו': ומבענעים כו'. ע' תוס' שם דכתיב לא יראנו כו' : ר"א

שערי תשובה

כבענעים כדין ע"ם : (יז) שתברך . בפי שבשנה בלל בביאו לו אתרוג כשר על פי בדיקלאתת בו והוא רולה לבתחן שבה לו אחיסביאלו לו אתרוג מבודד ויחבר אלה ובלאורה היה נראה חרחין מקדימין בו' וכ"כ בתב"ת. מי' כ"ם מיבחות דל"ם שבויי מנוה לא בס"ק ח' משכיבן וכן הוא בילקוט ובעין בתב"ד סי' ל"ם ובעל סי' תק"ו לענין קידוש לבנה ובשו"ת בית יעקב סי' קמ"ב וכתי דבאתרוגין בוינות בוכל עליו מלין אותן מיד אלו דוקא אלא כל שבושה אותו כיוס נקרא מיד כמ"ש הר"ם ובהרשב"ם ובעין בתי"ם סי' קיד ובתשו' ל"ל סי' קיד כתב בבאבא לבלם מיד זמנו כל בחם כו' ויותר מאותו יום הוי שבוי מלוה ולענין מילה בשו זמנו לו לעשות מלוה מן הסובבר מוחר לבבות אפי' זמן מרובה כל שוהלי לו ביבא לידי מלוה מן הסובבר הב ג"כ זרע ושומר הוא לעשות מלוה מן הסובבר ומתבבבו בסובבה מלמרף לעבבה ולהייבה מיומא דף ז' ביבא דאיבה עבאים ובבורים וכו' ובן דסי' כ"ם בחם מם

באר

סון מידו ולשון בבית יד : (סז) בתפילין . משם מבריין לחלון תפילין קודם נטילת לולב טלב מ"ח : (יח) שתברך . אפי' בטל שבת בשמת בלל מנבעבע לבל הרוחות ואפ"ם שיחזור ויטלנו בשבת בלל ר"ל בן בביב : מ"ח . ובלבן יד

לחיב"ב ובחרי עובר לעבייתן דאף שאין מבבבין מ"מ גם בבילה א' של בלולב אדיין לא בבאבש אבר בשיבדבה ליתן (ומב"ם לפיבים בתב"ת לעיל דבשת ר"ם בלף בריבבר לא יצא בלולב בשמאל) ומ"מ אין בידו עדיין שבבי עב"פ בבר בוא ביד שבאל ובמו בתפילין דמברך עליהם תבשת בבאה שבאלה בשמאלה בידו אף שאינו יוצא עדיין. וס"ם אם שבלולב ביד שבאל בתחלתה דאלה בבא ובפיר מברך עליו. ואחר הברבה מובל בלתרוג בשמאל תחלה ויברך אילא ידי אביבם בתב"ת ובמלא יוצא ידי אביבם דאינו יוצא ידי בתו' ובר"ם בל"ל בבשובה בן יוצא ידי בתו' ובר"ם בל"ל בבשובה בן יוצא ידי בתו' ובר"ם בל"ל בבשובה בן

כ"ל דכשיאמר יאמר מה ישראל הוא כמו הזכרם לנכור שיאמרו הודו ע"כ מנענע עמהם משא"כ ביאמרו מה שאין מדבר על הכלל ישראל : (י) שנענוע הוא כו'. בירושלמי אמרי' תנא צריך לנענע (°) ג' פעמים לכל דבר בזה יש דיעות מ"ש הר"ן הר"י נאות פ"ל דא"ל לכסכם הפלין כלל רק (°) מוליך ומביא מעלה ומוריד בזה הוה ג' פעמים דמעל' ומוריד חד דאי אפשר להעלות כלי הורד ומוליך ומביא חשבי' לתרי והרי"ף והרמב"ם פ"ל (°) דצריך לכסכם הפלין חוץ ממוליך ומביא ומעל כסכום הפלין קאמר שיהי' ג' פעמים ובכל לד הולכ' פ"א והוכא' פעם א' כלי כסכום פלין ובאות' הולכ' שעות יעשה ג' תנופות קטנות בכסכום פלין וכן בהוכא' נמצא שיש בכל לד א' הולכ' וא' הוכא' ופעם ג' תנופות קטנות והוכא' ומעל' ומוריד הם הולכה ג' פעמים בהולכה ג' פעמים בהוכא' ג' פעמים ס"ה ל"ו ופעמים ס"ה בפסקי הרא"ש ובעור כתוב וז"ל ואפילו פעמ' אינו מכנגדו להגא' ונענע פעם ג' פעמים בהולכה וג' פעמים בהוכא' ויש פעם מסרון ול"ל ומביא אליו ופועה כן כאשר הפיד ב"י שכ"ה בטוסמת ספרדיסוהה הא"מת להסכים פעם א"ם הוא בקיצור פסקי הרא"ש ומה שמסיים ס"ה ל"ו פעמים פי' שכל הולכה והוכא' שמנענע מחשב לאחד נמצא שבכל לד עושה תחל' הולכ' בלא ניענוע ואחר שעושה ההולכ' בעוד הלולב עם עושה ג' נענועים כל א' הולכה והוכא' וכל פעם כשמביא ידו למעה עושה כן ג' נענועים ממילא לכל לד יש ו' נענועים וז"ש ב"י שדברי הרא"ש עולים כדיע' ג' של הר"ן ר"ל שגם הוא מפרש שלאחר הולכה והוכא"ש מנענע פעמ"ג ג' זוגות קטנות אע"ג דלהר"ן שם משמע שא"ל בכל רוח כ"א ג' זוגות קטנות ולהרא"ש צריך' זוגות קטנות דרך הולכ' והוכא"ה כמ"ש מ"מ בעיקר הפירוש הוא מפרש ש"ש תנופות קטנות דרך הולכ' והוכא"ה אלא דק' מה שפיי הרא"ש נמצא שלריך' הולכות וג' הוכאות לכל לד ולד(°) אלא"ש אין שם בלד א' רק הולכ' א' והוכא' א' ואי אפיר בפ' יש ו' נענועים כמ"ש והל"ל ג' הולכות וג' הוכאות לכל הולכ' והוכא' שבכל לד ול"ל דבאמת ה"ק לכל לד ולד בכל הולכ' והוכא' שבכל לד (°) ואי לאו דברי הטור היינו מפרשים דברי הרא"ש ספר דהרא"ש לא פ"ל שיהי' תנופות קטנות דרך הולכ' והוכא"ה אלא תוספ ידו במקום א' ומנענע ג"פ אחל ההולכ' והוכא"אין פעמ' בכל לד אלא דא"כ מה בעי ר"ז הכין חד והכין חד דזה קאי על הולכ'והוכא' ואם אין כאן אלא הולכ' א' רק הנענוע על דהוה הוא ג"פ ואי"ל דבר' הרא"ש לא אלא ג"פ הולכ' ג"פ הוכא' ג"פ הולכ' ג"פ הוכא' ג"פ הולכ' ג"פ הוכא'

הולכה וכן מובנין: כא דרך ימין. פ' בלבוש והסי' ימין ה' רוממה ובכתביס
ליתא מזרח דרום לפון מפלה ומטה מערב ולעולם יעמוד בפניו למזרח [מ"ל]
כ"ל דאיטר יקיף נ"כ כסדר הזה דאזלי' כתר ימין דעלמא ורמיה ממשנה כ'
ס"כ דמדות דאמרי' כל הנכנסין בהר הבית נכנסין דרך ימין וכו' חזן ממי

שאירעו דבר שהיה מקיף לשמאל וא"ל
מה לך מקיף לשמאל מפני שאני אבל
השוכן בבית זה הוא ימנמך. וקשה מאי
שאלה היא זו דלמא איטר הוא וע"ק דנס
במקיף דרך ימין ה"ל לשואלו דלמא אבל
הוא וזהו שמאל דידי' אלא ע"כ לא לזלזין
בהר ימין דידי': כב שנעגע ילא. ל"ע
דהא אפי' לא נעגע כלל יצא כדאמרינן
בגמ' מדלגבהי' ופק ביה וי"ל דאם לא
נעגע עוד לחזור וליטלו ונעגע: כג בין
ביום אחד. וכ"פ הב"ח ורש"ל בתשו' סי"ח
כ' שהורה לש"ן ליטול ונעגע קודם הלל
ובשעת הלל אבל אחרים לא יטלו דחיישי'
שיבוא ליטול נ"כ בשבה אחרת ולברך עכ"ל:
כד כלם לפניו. כלו' סמוכים לו שלא יצטרך
להפסיק ביניהם: כה ואם אח. ז"ל
הגמ"ת ופ"ז כ' רבי' שמחה שאם אח בין
מין למין תוזר ומברך עכ"ל מזה הלשון
מוכח דר"ש לשיטתי' אזיל בפסק נ"כ נבי שופר שהבאתם חוזר ומברך כמ"ש הגמ"ת
שם בשמו אבל לדידן דקי"ל בבי' תקנ"ל דאינו מברך משום דחדא מצוה היא
א"כ הי"ל מינו חוזר ומברך דהא חדא מצוה היא כדאיתא במנחות ואפשר כיון
דהרא"ש ס"ל דאפי' (°) לא כה מברך על כל אחד בפ"ע לכן פסק רמ"א
לברך עכ"פ אם כה בנתיים: כתוב בא"מ מעשה בהר"מ שנטל לולב וברך
ואח"כ ראה שלא היה בו ערב'וחזר ונטלו אם הערבה וברך על נטילת ערבה
ושכחתיו משום ערבה והי אינו אם הערבה אבל בלולב אינו מברך כמ"ש מרדכי
בברהא במוסיף ולכן אין חילוק
ואשר לא כ"כ אמת להרב מ"ש מאגד
ובכ"י ס"ל בהרוך בהוס' וקי"ל:
שם (°) דאת כשור וכרכ"י וכו'.
ר"ל בכ"י בס"ם וכמו שכתבתי אחלה
אבל בכ"י מנמו לא ס"ל כך דאל"כ
לא כוי בקשה אבל אור אלא שבס"ם
חזר כדבריו שבכ"י וקי"ל: שם (°)
לפרן מ"ם מאגד וכו' כמבואר
בר"ם זה:

יד אפרים

מ"א ס"ק כ"ה ז"ל הגמ"י בל"ל:

שערי תשובה

לכפר שבכ"ם ול"כ נ"כ בשו"ת תיבוך
כ"י סי' כ"כ מ"ם: (כ) מזרח.
מבכ"מ וס' בלקט בקבה בשם תולדות
הדם למהר"ם אלגאזי בבסכמת רבני
הפלה דדרך ימין מזרח לפון מערב
דרום אבל מזרח דרום מיקרי דרך
שמאל מ"ם וס' מה"כ שבח' בשם מורו
הרב בספר בנו מבוזר שבעפ"ק
ירושלים וכבנו לבקיף דרום לפון כו'
בס"ם הרב בקדום הארי"ז ז"ל וביאה
לא חזוב כי הורת אמת היתה בפיהו
גם כתב כי בבבא בכבון בתו שבוסבין
בעולם ובל"ב בספר הבוחמת לשבות נ'
בולבות וג' בבאות לבל רוח דוקא
מ"ם ומ"ם בשם קרבן הבגבה שבבבא
ירושלים תוב"ב לומר בהשבעתם אחר
בבבל הוא מנהג וחזקין וס' בתשובות
ב"ם סי' קפ"ב נדפס שם קימור תשובות
דבה"מ שבח' בעבין בבעבוחים בתשבה
מבבא שבבבו מפ"י הרא"ם ידו על
בתבהול ובעל בפם תעבה בס"ם רש"ל
כו' ולם יעבה עוד אחר בל אלו
בבעבוחים עוד ולו בחות קבלים בדרך
סולבה ובבלה ה"ז הבזבם מלד כו' ס"ם והניחו בא"ר ויש ס"ם נדבריו ונם בב"ח בלן בתב שהאריך בתשובה בזה: בש"ע סעיף י"ב ובטלם אחד אחד כו' וכתי' בא"ר שבספר אתרבל בתב בשם ספר עתים שאם ניטל בזה אחר זה
יפול גם באחרונה ביבין: (בא) עלמו עבבה"מ ופ' רר"י בשם בית דוד ולם בבל בד אחד של מרבה יחזור ויברך ובפ"ל לבמ"ב בה' בבסבפ"ל יבין ובוזבו שלא יברך אלא מי שבוזר לברך לא יברך ב"ח בל אחתו בתין ולם בתיר בל בפילה לולב הוי ברבה לבטלה אך

באר היטב

שהה"ן יעבעב בדיבו בשבעת הלל ולא בשבעת הבבל' וכ"כ בתשובי' מהרי"ל סי' קי"ם דיבעבעב בדבבו בשבעת הלל
בלא ברבה בבל הבינים אבל אחרים לא יטלו דחיישי' ביבא ליטול נ"כ בשבה אחרת ולברך ב"ש - :
בתב הב"ח מזה יש ללמוד דמי בבינך על הלולב ואח"כ ראה שבהדם הוא פסול שבשרו עליו ואח"כ מביאין
לו הדם אחר בשר שלריך לברך על נטילת הדם והיינו שבשבדו על הלולב וכ"כ הב"י בשם ס"ם מעשה בהר"מ
שנטל לולב ובינך ואח"כ ראה שלא היה בו ערבה וחזר ונטלו עם הערבי ובינך על נטילת ערבי' ושהביינ
משום ערבי' ולהי שלא"ל ליטול אלא ספרבי' בלבד מ"מ מעלה אין המוזבר ניטול בד' מינים בבא אבל בבינים
והמ"ל הקב' עליו והבלי דא"ל לברך אח"כ שם בתחיים מ"ם. והיד אהרן מייבב שבינים המ"ל בס"ם :
(בד) בל תוסיף. הלולב אלא בלבע ירוק בדי שיהא מלאה לא אין בו משום בל תוסיף בתוב ס"ב
סי'

הגר"א

אחר דחסר לפיכן מולקחתם לקיחה תמה וכן בל' מינים שמבבבין זא"ז וכי ביבי דחסר בשר בשאר יומים ס"ה דאין ממבבין
זא"ז וע' חוס' שם בר"פ ד"ה בפיבן הדר כו' לבן בראה כו' ובתוס' בתבוחות ב"ז א' ד"ה ולקחתם כו' ובבסובה ל"ד ב' ד"ה
בתבה כו': ובבבבד כו'. רא"ם ומור לפי' אבל יש לו ר"ל לפניו דלא בתבבים ס"ם: ריטוב הלולב כו'. - ביון
שבזכירין אותו בברבה ברך שיהא סמוך לברבה בס"ם בתפילין בל"ל: ודעבו כו'. שפוסר את הולן אף על פי שבטל בלא
לבד בתו הפ"י שפוסר הפ"ר ח"ם ואם בח כו' בתפ"ם בח מבבר בתים כו' לבל"א בפיבתו: סי"ד משום בל תוסיף -

ביאור

אחר בבעבוחים ביין אחיו בתבבר בבם: ס"ם יקיף כו'. בס"ם בל בינות בו': ס"א בל בינות בו'. בס"ם בבבוד
אם לחתרון אם יש בו בבבם ויש בו ריח כו' ובקרו כו' ולא אחין מתבבם בלחבוד לחבבר ברבך ובן בתבבחות ב"ז א' ד' מינין
שבלולב ב' מבן כו' ובן ירבאל כו': ובבל הבעבוחים כו'. בס"ם אלה לחתרון שיהי מלוה ובם בל מדלגבבה כו' ובן
בס"ד בבבבים בל ל' ובין בסדרן ח"ם ובל כו' ובלחבה כו': ס"יב אבל נוטלין כו'. בב"ם לא יבינו פרים כו' מבבבא אבל
בלולב מבלו וגם לחורבה ליבא לחיבם דד' מינין זיל קרי בי רב הוא: בין כו'. דלא בדבת בבי"ל בם ד"ה ובחקא כו'

חכמת

דגם אז חוצץ בין היד לכלי ולכך שפיר נקט הרמב"ם בין זה בס"ע. ולפענ"ד זה האמת בדברי הרמב"ם
בעזה"י. ויש ראיה לראנודה והמג"א דלא כהכס"ת דכתב מבאן ראיה לחיסוך ודו"ק: (שם סעיף י) יקיף
דרך ימין בנענוע מזרח דרום מערב צפון. נ"ב הנה יש לי בבאן תמיה רבה דהנה מכל הפוסקים משמע
לומר בל מינות שאחה סובה לא יהיה אלא דרך ימין אף במה שאינו ברגל רק ביד נמי שייך זה ונם
בהלכות חנוכה משמע כן. ולבאורה נעלם מכולם בהחכת"ה סוגיא ערוכה בבס' יומא דף נ"ט ע"א דקאמר
שם ואבע"א אי ס"ל הקפה ברגל דכ"ע ל"ם דילפינן סגים מחוץ והכא בהא קמפלגי מ"ם הקפה ביד ומ"ם
הקפה ברגל וכו' ע"ש. הנה מזה מבואר להדיא דבמה דהוי ברגל לא ביד דל"ש הך דינא להחיף דרך
ימין וכבר ידוע דהרמב"ם פוסק תמיד כאבע"א וא"כ מוכח דסבראא זו הוי לכ"ע דבמה דהוי ביד לא בעינן
דרך ימין וחרי הס"ם פסיק שם דמחוורתא כדמשינגן מעיקרא מ"ם הקפה ביד וס"ם הקפה ברגל ומה
דקאבר אח"כ דאבע"א בהא קמפלגי היינו רק לי' באיזה סברא סליני אם מקיפין ביד או ברגל אבל זה
נשאר שם בבמקנא דסליני אם הוי ביד או ברגל כן מוכח להמעיין בסוגייא שם וא"כ מוכח לממקנא
דביד לא בעינן דרך ימין ואיך ס"ל כילם נבי לולב והנוכה דלא נעשה ברגל רק ביד דבעינן בהו
דרך ימין ת"ע טובא כעת. והנה לבאורה עלה בלבי לישב קושיא זו על הפוסקים דלא יהיו הכמ"ל כ"ב ולו'
שחי' נעלם מהם סוגיא ערוכה י"ל כך. דהמעיין בש"ם שם רצה לו' תחלה דטעם הס"ר דנותן מזחדית
בעסרת הרי בינה דבה הוא קרן חי' לו לעשות בריאה מכח דאין מעבירין על המצות רק כיון דכתיב ויצא
אל המזבח וגו' לכך כי הדר הדר להחיא קרן בריאה א"כ מוכח מן חש"ם דמה דנתחייב בבר חי' ראוי
לעשות בו בה עדיף ממעלת סוגיה בינים וג"ם לבולב אם שכח להוליכו למזרח או לדרום והוליכו למערב
הנוכר תיכף אז יחזור למזרח או לדרום אף שהולך ממערב לדרום ומזרח ואינו דרך ימין כל שהיה ראוי
לתחיל בו אבא שלא היה אפשר מכח איזה ענין אם אח"כ אפשר יחזור אליו. וכן בנר חנוכה אם שכח
לחדליק נר היותר ימני או שלא היה אפשר אז לחדליקו יחזור אליו ולא יחוש על מה שלא הוי דרך

מחצית

בבולבה מ'. ובבלה מ'. אלא דס"ל בתוכו הולבה נדולה לריך לעשות שם ג' הולכות והבאות קטנות
ובן בן הבעבוחים. וכן אחר ההבאה אלו. לריך לעשות בתקומו ג' הולכות והבאות קטנות לבן כ'
ר"ל מה' אם יעבה הולבה מ' נדולה ויעבה שם ג' הולכות והבאות קטנות: וכן אחר ההבאה אלו
יעבה שם בתקומו ג' הולכות והבאות קטנות. ואח"ז יעבה שני הולכות נדולות והבאות נדולות ובאלו
שני הולכות והבאות נדולות מ"ל הולכות והבאות קטנות. ולא לכ"ע אמ"ל דלהרמב"ם דמלריך הולבו'
והבאות קטנות בא לדיה בני בהולבה מ' והבאה מ' נדולה הראשונה ולשאר פוסקים לריך ג' הולכות
והבאות נדולות. בא לדיבו מ"ו לריך הולכות והבאות קטנות בלל: ודעת הב"ח שדי ולבאורי הוא
בדעת רמ"ם: (ס"ב בא) דרך ימין מ' בלבוב: ובספר ימין מ' בלבוב: ובן בתבקיף
מערב לדום. חה מיקרי דרך ימין הוכא בם בס"ו ובבבי בקיבה בתבקיף דרך ימין כ"ל לבשלו כי ר"ל בס"ל דבתבקיף דרך שמאל. מ"ב מבפבר מבוס שהוא מיבר מקיף דרך
שמאל. מ"ב מבפבקה בולבים אומו שמאל מבעם מיבר בו דבר. אם בן דמבפבקה בולבים מ"ב בם
בתבקיף דרך ימין כ"ל לבשלו מבפבר. דבשמא הוא מיבר ולאוי לבקיף דרך שמאל. והבשמא מיבר בו
דבר ולריך לבקיף דרך ימין דזה כוי שיטו מלבו. ודע דמ"ם ר"מ דיש מדבקיים שלא להפוך הלולב
בבשמבבים לבמבה. כדי שיבא דרך נדילבן. בתב בד"מ מ"ב בבשמבבים לבל ד' רוחות. מ"ב לריבים
לבבות הלולב לבאוחו רוח בתי לדיבו לא הוי דרך נדילבן ובתי בבשמבבים לרוח מ' מיבו מבבבו בתבין

(יג) מזרח דרום כו'. בסי' תרס"ז בתבתי הבלע"ד לבתין בדות (°) חבובה
בדעת הלבוש בפירוש בל פיטות שאתה סובה וכו' רק שהלבוש תלה הענין מבה
הטבע של האדם לפנות כו' ומבה זה כ' בם בלבע מזרח לפון וכו'
ולבע"ד ל"ל להבית רחיה מן הטבע בפי' בל פנות דא"ב לא היה לחבמים לורך
להזבי' דבר זה אלא היה להם להביה על
טבע האדם דודאי יעבה מעלמו בפי טבע
שלו אלא החבמים הזהירו אותנו שתמיד
תקח את הדרך שהוא בימין אלך בתקוס
שיש ימין ושמאל לפריך תבחר לך הימין שלך
מ"ה בבר חבובה לריך אתה להתחיל תיבף
בתה שהוא יותר ימין שלך ואח"כ אתה
מובבה לפנות לשמאל כי הבדות מובחים בך
אבל בלן בלולב שיש לך תיבף ימין ושמאל
יש לו ליבה תחלה הימין לב חבס לימיבו
ותלך בדרך הימין שהוא דרום מבעם בל
פנות אתה לריך לפנות לימין תחלה. ובלבוש
הביא רמי' מסקבת המזבח שהבבם היתה
בדרום וסבב הבהן דרומית מזרחית אח"כ
מזרחית לפונית אח"כ לפונית מערבית כו'
בן יהיה היקף הלולב ולא דק ברחיה זאת
אדרבה מבם רחיה להיבף דבם בבסיה
הבהן עומד בל הבבם היו פניו לפון וימין
שלו לקרן מזרחית דרומית בדפרש"י בבולבדף מ"ח ע"ב ע"ב לבה אותו הקרן אחל
מבא"ב האדם שעומד בם הלולב בגד מזרח לז ימין שלו לבד דרום לריך
שיקח מה שבבד ימין שלו ולא מבגאיבן בבבע בביות של האדם בזה בי אבו
בוחרים לד הימין תיבף(°) ובלבוש הביא מפרי הלוים שהיו מקיפין מזרח ודרום
כו' וכ' שאין זה דומה לבולב דרך דרם ע"ד הקבל' ואין לנו עבבן בבתחרות רק
הבנלות לנו ולבמיבו דבן הוא ראוי בם בלולב ע"ב אין מקום לבנות הבעבע
מבהבנו והמבבה ידו בל התחתון'. שוב ראיתי בתשו' מהרי"ל סי' מ' שב' נ"ב
בא"מ: (יד) לריך לחבר. בב"י בבם הרקבע"ל בוד זה בבלה אלי בחלוס
בלול י"ב הא' של חג הבוחות בתאבבן אלי חביד א' אבבבד שמו הר"ר יאבב
ראיתי בחלוס שהי' בותב הבם ביו"ד ס"א והי' מרחיק הה"א אחרונה מן הב'
אותיות א"ל מה זה עבבת הבינ בך בוהבים במקומיבו ואני מחיתי בו וכתבתיו
שלם ואשתומם בל המרבה ואין מבין למחר ראיתי שלא היה מבעבע רק
בלולב ומיבו בלא בתחרות והבנתי בתרון אלומי בו' בי בל הד' מיבים רומזים
בו יח' בדאי' במדרש בו' בב"ל. וב' ב"י בבם א"ח דאם לבלן שבבם בידו
אחת ב' הר"ר שלמה דלא יצא בדאמרי' בגמ' דלא אבדיה אתרוג בבמה
מבוס דבתיב בבות ולא ובבות בב"ל. ואין דברים אלו ברוחים דאדרב' מוכח
בם להיבל דאיתא בדף ל"ד יבול יהא אתרוג בבמה בתנודה אחת אמרת
וכי בתמר ובבות תמרים וכו' ובמה לא אמר יבול יהא בבמה ביד א' אחי'
אם לא אבדו בבמה אלא ודאי דדוקא בל האיבוד בבל דתמבה שלא יהיה
בבמה אבל ביד א' ל"ל בה (°) ותו מדבזבירו בתוס' ותבר"י לבל בתה
דרבים בילך לבבות בברבה שתהי' עובר לבבייתה ואמרו שיבלך קודם שיטול
האתרוג ולא אמרו אבי'אם יטלו רק שיטלו ביד אחד בם הלולב בל שאבבר
ולא יהיה יוצא ידי חיובו בזה אלא בבבה בבבה אודאי אם נטלו ביד אחד שיצא:
(טו) טוטלן לזכר בעלמא. היה נראה לי דאינו לריך לבעבע בין דאינו אלא
לזכר בעלמא. ורש"ל בתב בתשו' דהורה שבב"ן יבבע בדיבו בבבת בלל
(°) ולא בבבת בברבה וכך בתוב בתשובת מהרי"ל סי' קי"ב ויבבע בדרבו
בבבת בלל בלא ברבה בל הימים: (טז) ולם בה ביניבם. מזה יש ללמוד דמי שבירך על הלולב ואחר בך ראה שבהדם הוא בבבל בבבבר
בבבבר לבבל אלא אחתה בבבבר לבבל בבבבר בבבבר בבבבר

ל"ל לכתוב לא יפחות דהא כבר כתב ד' מינים מעכבין זא"ז בשלמא בגמרא אמר כשם שאין פוחתין כדאין מוסיפין וקמ"ל דכותה לענין אין מוסיפין אפ' בלא אגד אבל אין פוחתין ליכא דכותה וכ"ל דקמ"ל דכותה דמיירי אפי' בבר נטל כל הד' מינים ולא בהן בשעת נטילה אלא שאמ"כ כיון משום חכוב מצוה דונה לתפוס הלולב בידו כדאית' לקמן סי' תרכ"ב שיש חכוב מצוה בזה עז"ק שלא יקח ג' מינים לחוד לשם מצוה דעובר על לא תגרעו וכגמ' הולרך לרבותא אחרת ולא אמר רבותא שזכרנו דאמר שם כשם שאין פוחתין כך אין מוסיפין משמע דיש בהוספה רבותא אחרינא אמנם שיש בפחות כ"ז כ"ל נכון מאד: אחר שכתבתי זה ראיתי שהקשה כ"י על רבינו הגו' וכמ"ש אם יאחזנו בידו עמהם לשם מצות לולב איכ' כל תוסיף הא קי"ל בשם"ס דאוכו ב"ד דלעבור בזמנו לא לריך כוונה סי' דלעניין לעבור על כל תוסיף עובר אפי' אם לא נתכוין לשם מצות לולב אבל נתכוין עובר הא אפי' בלא נתכוין עובר: אמרתי ע"ז שיש בני מעי אם על ספיקו שלכם כך ק"ו על הודאי כי בא"ש לייאב הקושי' דאשונה של הכ"י שהיא מכח דקדוק הלשון הנה מוכח כן בפירוש מכח קושית הסיים מלד הדין ובאמת שייהם מתורלים בדבר אחד דגם כאן נתכוין העובר לא"ש דמיירי אחר הברכה רק מכח חכוב מצוה אז ודאי לריך כוונה כדאיתא בשם"ס דאוכו ב"ד והא דזכר רבינו הטור דוקא נתכוין לשם מצות לולב עובר הא אפי' בלא נתכוין עובר: אמרתי ע"ז שיש בני מעי אם על ספיקו שלכם כך ק"ו על הודאי כי בא"ש לייאב הקושי' דאשונה של הכ"י שהיא מכח דקדוק הלשון הנה מוכח כן בפירוש מכח קושית הסיים מלד הדין ובאמת שייהם מתורלים בדבר אחד דגם כאן נתכוין העובר לא"ש דמיירי אחר הברכה רק מכח חכוב מצוה

ל"ל לכתוב לא יפחות דהא כבר כתב ד' מינים מעכבין זא"ז בשלמא בגמרא אמר כשם שאין פוחתין כדאין מוסיפין וקמ"ל דכותה לענין אין מוסיפין אפ' בלא אגד אבל אין פוחתין ליכא דכותה וכ"ל דקמ"ל דכותה דמיירי אפי' בבר נטל כל הד' מינים ולא בהן בשעת נטילה אלא שאמ"כ כיון משום חכוב מצוה דונה לתפוס הלולב בידו כדאית' לקמן סי' תרכ"ב שיש חכוב מצוה עז"ק שלא יקח ג' מינים לחוד לשם מצות לולב עובר על לא תגרעו וכגמ' הולרך לרבותא אחרת ולא אמר רבותא שזכרנו דאמר שם כשם שאין פוחתין כך אין מוסיפין משמע דיש בהוספה רבותא אחרינא אמנם שיש בפחות כ"ז כ"ל נכון מאד: אחר שכתבתי זה ראיתי שהקשה כ"י על רבינו הגו' וכמ"ש אם יאחזנו בידו עמהם לשם מצות לולב איכ' כל תוסיף הא קי"ל דאוכו ב"ד דלעבור בזמנו לא לריך כוונה כי"י אבל בלא נתכוין עובר אפי' בלא נתכוין עובר על כל תוסיף ולא אמר רבינו הגו' דוקא נתכוין לשם מצות לולב עובר הא אפי' בלא נתכוין עובר: אמרתי ע"ז שיש בני מעי אם על ספיקו שלכם כך ק"ו על הודאי כי בא"ש לייאב הקושי' דאשונה של הכ"י שהיא מכח דקדוק הלשון הנה מוכח כן בפירוש מכח קושית הסיים מלד הדין ובאמת שייהם מתורלים בדבר אחד דגם כאן נתכוין העובר לא"ש דמיירי אחר הברכה רק מכח חכוב מצוה

טו ט לא ישול יותר כח מלולב אחד ואתרוג אחד אבל בערבה והדס מוסיף בה כל מה שירצה י ויש מי שפוסל להניח הדס (כה) שוטה בלולב נוסף על השלשה בדין עבות כ ויש מתירין ל והמדקדקים אינם מוסיפים על שתי ערבות ושלשה הדסים עבות:

תרנב זמן נטילת לולב וכו ב סעיפים:

א מ מצות לולב (מ) ביום ולא בלילה וכל היום כשר לנטילת לולב ג שאם לא נטל שחרית א ישלנו אח"כ ג ומ"מ זריזים מקדימים למצות ונוטלים אותו בבוקר ד וזמנו הוא (א) ב משתנץ (ג) החמה ה ועיקר מצותו בשעת ההלל ו ואם צריך להשכים לצאת לדרך נוטלו משעלה עמוד השחר: הגה (ב) והמדקדק ימנוז הלולב בידו כשהכנס מביתו לבית הכנסת ב גם בשעת (ג) התפלה וכן ימזירנו לביתו כדי לחבב המצות (מור):

ב ז ד אסור (ד) לאכול קודם שיטלנו ואם שכח ואכל ונזכר על שולחנו ביום הראשון שהוא מן התורה (ה) יפסיק אפי' יש שהות ביום ליטלו אחר שיאכל (ג) ומיום ראשון ואילך אם יש שהות ביום לא יפסיק ואם לאו יפסיק: הגה (ד) ואם התחיל לאכול יותר מחלי שעה קודם שהגיע זמן מזונו אפי' ביום ראשון (ו) מ"ל להפסיק בדאיכא שהות ביום [ריש פרק לולב הגזול]:

מינו עושה למצוה אלא לנוי בשלמא התו' כתבו דשאני אגד דאינו נוטלו דרך גדילתו: כח מלולב אחד. י"א דאם נטל ב' לולבים או אתרוגים עובר משום ב"ת עכ"י כתב ד"מ אמרי' בירושלמי ספ"ג הניחו על הארץ אסור לטלטלו משמע דס"ל דלאחר גמר מצות לולב אם הניחו על הארץ אסור שוב לטלטלו וי"ש דהא קי"ל אין מוקצי לאחר שבת ואמרי' בגמרא דאם הוי רגלי כין אסור לטלטלו אפי' בשבת ואמרי' דהא דס"ל דלאחר גמר מצות לולב אם הניחו על הארץ אסור שוב לטלטלו וי"ש דהא

תרנב

(°) ועיין סי' שלא ס"ו מ"ב: א יטלנו אח"כ. עכ"י סי' תרס"ה בשם הר"ן משמע דאם לא נטלו עד כ"ה ביום לא יטלו בה"ש דספק דאורייתא לחומרא משא"כ בשאר ימים דפטור ע"ש. ומ"מ נ"ל דיטלנו בה"ש בלא ברכה מ"ש: (ג) בשמה. ואם נטלו משעלה ע"ה יצא מ"מ: (ד) בתפלה. נסור כ' המדקדק בעשיו. ר"ל שבלא"ה הוא מדקדק בשאר מעשיו אבל אם אינו מעורבים כן בשאר מעשיו מיחזי כיוהרא אם רולה לנהוג בזה יחזר על הסיוב ס"ז. וכתב עוד הטור קורא כתורה מנינו מ"ג קרקע ע"ש. עיין במהר"ם בן סניב שכתב דלענין מעשה דלאה למקלע נרולים דבשקורין לוחסה לעבות כתורה מנינו הטוב בתורה בלי לולב ברכה ומקלע נרולים עולין ולולב בידם ובשעת ברכת התורה נתנו לשופר שבמגדל מרי שיאמר בעמוד התורה בשעת

חכמת

ובאמת נודע כו אח"כ שהי' לפניו בשעת נטילתו גם שאר המינים אי נימא דיצא כיון דלפי האמת היו קולן לפניו. או אפשר כיון דמצות צריכות כוונה וא"כ כיון דלא התכוון בשעת מעשה שיש כולן לפניו לא יצא או אפשר דמצות צריכות כוונה לא שייך רק לענין דבעינן שיתכוון לשם מצוה דאם לא כוון כלל לשם מצוה לא מהני. אבל אם כוון לשם מצוה אף דלא ידע שיש כולן לפניו משא"כ הכא לשם מצוה לא מהני. ודו"ק: (שם סעיף ט"ו) ואם נשרו מהעלים שהיו כולם לפניו מהני בזה אף שלא מדעתו וצ"ע בעת בזה. ודו"ק: (שם סעיף ט"ו) ואם נשרו מהעלים בתוך האגודה בענין שמפסיק אין לחוש וכו'. נ"ב עיין בתוי"ט במנחות ס"ט מ"ט הביא בשם התוספות מנחות דס"א והרע"ב שם שהקשו למה אין שותפין סומכין ביחד מכח חציצה וכמה מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף ע"ש. ולפענ"ד א"ש דיניהו דנבי שותפין נחשב חציצה ולא אמרינן מין במינו אינו חוצץ. היינו דעכ"פ אפשר לזה בלא זה דהרי אפשר להביא הקרבן בלי שותפות לכך נחשבו נופין ומחולקין והוי חציצה אבל בכהן ובעלים דהדין כן תמיד הם צריכים זה לזה והרי אפילו מין בא"מ כתבו התוספות בביצה נבי מים ומלח בעיסה כיון דהוי כמין במינו ואינו חוצץ ודוק וע' בתי"ט במינו בעצם ונם צריכין זה לזה וא"א לזה בלא זה וראי הוי מין במינו ממש ואינו חוצץ ודוק וע' בתי"ט בסמכת כלים ס"ה מ"א מ"ש בשם התוספות בזבחים מוכח שם לכאורה להיפוך דמין במינו חוצץ שפי

מחצית

ולא היה דעתו לאכול יותר ונפל הפירי מידו ונמצא אם רולה לאכול אחרים צריך לברך. והכא נמי כשבירך היה דעתו רק על ברכה שבלולב. וכיון שהיא פסולה ולוקח ברכה אחרת שלא היה דעתו עלי' בשעת ברכה כ"א על ברכה שבלולב רצוי לברך שנית. ואע"ג שאינו דומה ממש להלמי דפי' ר"ן הכ"ל בנפל הפרי מידו. דשם היתה הפרי רצוי בשעת ברכה אלא שאח"ז נמאסת ע"י הפילה משא"כ הכא דאפי' בשעת ברכה היתה פסולה מ"מ יש לדמותו למ"ש בסי' ר"מ סעיף ב' בהגה וכמ"ש שם ס"ק ח' דאם ביארך על הכוס בפה"ג והיה סבר שהוא יין ונמצא מיס אם לא היה דעתו לשתות יחזר לברך דאם ביארך על הכוס בפה"ג והיה סבר שהוא יין ונמצא מיס אם לא היה דעתו לשתות יחזר לברך ולא"ע בעת. (ס"ק כז) משום כו' אבל לדידן דלריכים כוונה כמ"ש פי' ס"ד כו' דלעבור על כל תוסיף

אי"ח תרנג הלכות לולב

מגן אברהם נ"י

ט"ז מגן דוד

תרנג (°) נ"ל דהדס אסור להריח בו אפי' בשבת דהוקצה לכל ז' וכ"מ סי' תרס"ה אבל אתרוג מותר להריח בו בשבת כמ"ש בשג"ס סי' תרל"ח ס"כ דהא עכ"פ עתה לזו למצוה עביד ועוד כ"ל דדוקא בשמריח בו בשעת נטילתו לולב אז י"א דאינו מברך אבל אם טעלו בתחלת היום להריח בו לכ"פ מברך מ"ד אפרי העומד לאכילה (°) ונטלו להריח בו עפי' רי"ו ס"ח וכ"מ מל' סמ"ק עכ"י : א שרי בהנאה.דהזמנה לזו מילתא היא ופמ"ש סי' תרל"ח ס"ח (°) לענין לולב של אשתקד :

תרנד א מקבלת אשה. אפ"ג דאינה חייבת בלולב מ"מ רשאי לטלטלו : ב לא תחליף. דטרח לתקומי מצה [רש"י] :

תרנה כתב רש"ל בתשובה אם י"ש רחשון בשבת אסור לטלוה עכו"ם מפ"ש דהא א"א לשבור בקבלות שלריך לומר בהדיא שיבוא בי"ש שני א"כ הוי אמירה לעכו"ם שבות ולולב בי"ש שני דרבנן וכ"ש מודו דלא דמי' דרבנן מקמי דרבנן עכ"ל משמע דלצורך י"ט שני ג"כ אסור לומר לעכו"ם להביאו בשבת ואפ"ג דס"ל לרש"ל דיש עכשיו רס"ד כמ"ש סי' שמ"ה ס"ח בשמו מ"מ ס"ל דשרי לצורך מצוה כזו ג"כ ואפשר דאתי לומר דאפי' לרבנן מקמי דרבנן עכ"ל דאם אסור לטלטלו לחבירו אפ"ג דאם אסור לטלטלו לחבירו אפ"ג דאם אסור לטלטלו לחבירו אפ"ג

שמ"ג אבל אם כבר קנה אתרוג ממילא הוה ליה אותו אתרוג לגבי דידי' כמו שיהו' שכמים לכל אדם ואז חיוב ההוספ' על אותו סך שקנה: (ב) שלים מלגיו · פי' אם הקטן נמכר בשם יוסף שני דינרין דהיינו שלים של תוך הדמי' ושלים מלבר דהיינו שיחלוק הדמים לשנים ויוסף חלק שלישי דהיינו שיוסף ג' דינרין וכמו' היא בגמרא אינה שלים יוסף ולא אישתמא ואזלינן לקולא:

תרנז (א) חייב לקנות לו לולב. רש"ל כ' ע"ז ול"ל דהא בהדיא שניהו חייב בלולב ולא נא' שם שצריך לקנות לו לולב כמ"ש גבי תפילין היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין וכן לתקלת צאתיה גבי לילית נורסין אביו לוקח לו לילית אבל בלולב תכן חייב בלולב והטעם שהוא שמ"ל לקנות לו לולב בש"ם כי לאמ' שיצא בו אביו יתמו לבנו לברך עליו משמ"כ תפילין עכ"ל. ואיני יודע מה קשיא ליה דזה מיירי ממי שידו משגת לקנות לבנו לולב מ' יפשה כן בדי שגם בנו יכול לברך בשם שהבור אומרים הלל שזהו יותר טוב ממה שיברך אמ"כ (°) ובספיף ו' משמע אחפי' קטן שלא הגיע לעונת הפטוטות מברך על לולב הייהו שלא (°) מצד החיוב לחנכו אלא אם ירגיל לעשות כן:

תרנח (א) אלא יום ראשון. דכתי' ושמחת לפני ה' אלהיכם ז' ימים וסיימו במקדש אבל בשאר מ"י יום הראשון דכתיב ביום הראשון תקנו ז' זכר למקדש: (ב) ביום שבת לא מינו מוטל. גזירה שמא ילך אצל בקי ללמוד ויעבירנו ד"א ברה"ר: (ג) ואסור לטלטל הלולב. בסי' תקפ"ח הביא רמ"א בשם אחרים לטלטל כ"א לצורך גופו ומקומו: (ד) האתרוג גופו ומקומו וא"כ כאן נמי שרי לטלטל הלולב לצורך גופו ומקומו: (ד) האתרוג מותר. דרמוי להריח בו. ק' דהא כ' בסי' תרנ"ג דיש למנוע מלהריח בו

תרנז ט"ז ס"ק א(°) וכפ"ז בסי' אחר זה משמע אחפי' קטן בנ"ל · וזה עדיין אינו בר בני לומר בלא עם הגמור: שם

שערי תשובה

ולהניח בלולבו בו ביום ולא דמי לבולב שבועה חזקתתוס כו'דהתם לא חזי ליישראל אחר רק שבועה מחזקתתוס אסור בהליכה ובכלבה ומצות לא ניכסות ניתנו אבל בלא ממחוכר דאסור לבל ומוקלה נמור בוא לטלטל בשתידו חכמים דבריהם בתקוה מלוה בשב ואל תעשה כו' ע"ם ושם בשאלה אחת להסתפק אם תמצא לומר אסור אף אל ר"ל ע"ז בהראון בשבת אם מותר בי"ש בשני ולזן שם סיום התשובה מה דעתו בזה וכ"כ המג"א כתב דהתלשה בראשון מותר בראה דהיינו בי"ש שאל בחול אבל ביום בראשון בשבת אסור דהא קי"ל בסי' תקי"ג לענין ביצה דשבת וי"ם בשמחים נולדה בזה אסורים בזה ה"ם אלו אך אם נתלשה בשבת זי"ע יום ח' וב' הוחר בשני אמנוחר שם בכנ"ם ע"ש ושיון בדבר שמואל סי' רכ"ח דמתיר בלולב שהובאת אמתן בשבת ישראל ונלוזו הישראל שישראל אחר יוכל ליטלו במקום שיש לסם לולבים אחרים ע"ש ומשמע דלישראל זה יש להתחיר במקום שיש לולבין אחרים עכ"פ בכבה"ל שבת בשבילו ובליווי:

תרנו (ד) בהדר. עבכ"ע מ"ם בשם מהר"ם מיכן ושו"ת מ"ל ושיון במשבה למלך בל' מעשה הקרבנות פרק ט"ז שבתב תרנו (ה) לקמן. עבכ"ע ושיון בר"י בשם בתי כהונה שבי"ם שי שפיר יכול לתכנו בלולב שלול וט"ם שמסופק אם מתויב בתיקון הקטן בשאר ימי החג דהנו מרי דרבנן ושיון בחגיגה דף ו' בקטן חייב כו' ע"ם:

תרנז (ה) לקמן. רש"ל כתב ע"ז ול"ל הא בחדי' שניהו חייב בלולב ולא נאמר שם שצריך לקמון לו לולב אלא לאחר שיגיע לו לולב ול

ומש"ה נקט שירמי שדרך לגמרן אבל היכא דליכא מכון למיגמר' שרי דלא שייך פסיק רישא אלא כמלאכי גמורה (°) אבל הנימור היו מלאכה אלא כל כוי עכ"ל (°) פי' דהא דאמרי' דף כ"ג אסי' פ"ג מרס אסור דמוליד ריחא בחרס ואסור אפ"ג דלא מכוין משום דהוי פסיק רישא היינו משום דפל"ש כוי כבשר' והוי מלאכי גמור'אבל להוליד ריח בלא מתכוין שרי כל"ל פי' וא"מ כ"ל דבכרי מהרי"ל ורוקח עיקר דהא התם ליכא איסור משום הבשר' (°) דהא עושה לצורך אוכל נפש ואפ"כ אסור משום דמוליד ריחא בחרס לכן כ"ל דבכרי מהרי"ל ורוקח עיקר ואם אינו מתחמוד על הבגד (°) מות'ליתנו הי"ט עליה'עסי' שכ"ב ס"ה: ג מן אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון בלולב של חבירו שהשאילו (ה) ג] דבעינן לכם (ה) משלכם ד ואפילו אמר לו יהא שלך עד שתצא בו ואח"כ יהא שלי כבתחלה לא יצא דהוי כמו שאול ה ואם נתנו לו במתנה מותר:

ד ו נתנו לו על מנת להחזירו הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו שמתנה ע"מ להחזיר שמת מתנה ז ואם לא החזירו לא יצא ח אפי' נתן לו את דמיו ואפי' נאנס מידו ד וכן אם החזירו (ו) לאחר זמן מצותו לא יצא: הגה ומותר לתת לו לחברו במתנה על מנת (°) בלא יקדישנו ה דלא גרע ממתנה ע"מ (ז) להחזיר: [ר"ן פ"ה דנדרים]:

ה ט נתנו לו סתם הוי כאלו אמר לו על מנת שתחזירוהו לי דמסתמא על דעת כן נתנו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר ואם לא החזירו לא יצא: הגה ° ו וצריך לחזור וליתנו לבעליו (מ)בתחלה כדי שיהיה של בעליו וילמוד בו [הרא"ש ורבינו ירוחם נ"מ מ"ר] ז י ומיהו אפי' לא החזירו לידו אלא לאחר ואחר לאחר והאחרון מחזירו לבעלים (ע) יצא:

ו כ לא יתננו ביום ראשון ח לקטן קודם שיצא בו מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה ונמצא שאם החזירו לו אינו מוחזר ל ויש מי שאומר שאם הניע לעונת ט (י) הפעוטות מותר מ ואם תופס עם התינוק יוצא כיון (°) שלא יצא מידו שפיר דמי:

ז נ שותפים שקנו לולב או אתרוג בשותפו' י אין א' מהם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה: הגה ותוקע שלא קנו לעורך מצוה אבל אם קנו לעורך מצוה יוצאים בו מסתמא דאדעתא דהכי קנאוהו (תמניר):

ח ס °°האחים שקנו אתרונים מתפיסת הבית ונטל א' מהם אתרוג ויצא בו אם יוכל לאוכלו ואין האחים מקפידים בכך יצא ואם היו מקפידים לא יצא עד שיתננו חלקם במתנה ואם קנה זה אתרוג וזה (° פריש או שקנו כאחד אתרוג רמון ופריש מתפיסת הבית אינו יוצא באתרוג עד שיתנו לו חלקם במתנה ואע"פ שאם אכלו אין מקפידים עליו מפני שכל שאין שם מאותו המין אין מחיצתם בסתם מועלת אבל כשיש שם מאותו המין אפילו היה מעולה מאחרים מחילתן בסתם מועלת לפי שאינם מקפידים:

ט פ מה שנוהגים במקום שאין אתרוג מצוי שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות הטעם מפני שכיון שקנאוהו לצאת בו מסתמא הוי כאלו פירשו שכל הקהל נותנים חלקם לכל מי שנוטלו לצאת בו על מנת שיחזירוהו להם: הגה ונוהגין מעות אתרוג לפי ממון דהזור מצוה מוטב פפי על עשירים מעל

ג ג אין אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון בלולב של חבירו שהשאילו (ה) ג] דבעינן לכם (ה) משלכם ד ואפילו אמר לו יהא שלך עד שתצא בו ואח"כ יהא שלי כבתחלה לא יצא דהוי כמו שאול ה ואם נתנו לו במתנה מותר:

ד ו נתנו לו על מנת להחזירו הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו שמתנה ע"מ להחזיר שמת מתנה ז ואם לא החזירו לא יצא ח אפי' נתן לו את דמיו ואפי' נאנס מידו ד וכן אם החזירו (ו) לאחר זמן מצותו לא יצא:

הגה ומותר לתת לו לחברו במתנה על מנת (°) בלא יקדישנו ה דלא גרע ממתנה ע"מ (ז) להחזיר: [ר"ן פ"ה דנדרים]:

ה ט נתנו לו סתם הוי כאלו אמר לו על מנת שתחזירוהו לי דמסתמא על דעת כן נתנו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר ואם לא החזירו לא יצא: הגה ° ו וצריך לחזור וליתנו לבעליו (מ)בתחלה כדי שיהיה של בעליו וילמוד בו [הרא"ש ורבינו ירוחם נ"מ מ"ר] ז י ומיהו אפי' לא החזירו לידו אלא לאחר ואחר לאחר והאחרון מחזירו לבעלים (ע) יצא:

ו כ לא יתננו ביום ראשון ח לקטן קודם שיצא בו מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה ונמצא שאם החזירו לו אינו מוחזר ל ויש מי שאומר שאם הניע לעונת ט (י) הפעוטות מותר מ ואם תופס עם התינוק יוצא כיון (°) שלא יצא מידו שפיר דמי:

ז נ שותפים שקנו לולב או אתרוג בשותפו' י אין א' מהם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה: הגה ותוקע שלא קנו לעורך מצוה אבל אם קנו לעורך מצוה יוצאים בו מסתמא דאדעתא דהכי קנאוהו (תמניר):

ח ס °°האחים שקנו אתרונים מתפיסת הבית ונטל א' מהם אתרוג ויצא בו אם יוכל לאוכלו ואין האחים מקפידים בכך יצא ואם היו מקפידים לא יצא עד שיתננו חלקם במתנה ואם קנה זה אתרוג וזה (° פריש או שקנו כאחד אתרוג רמון ופריש מתפיסת הבית אינו יוצא באתרוג עד שיתנו לו חלקם במתנה ואע"פ שאם אכלו אין מקפידים עליו מפני שכל שאין שם מאותו המין אין מחיצתם בסתם מועלת אבל כשיש שם מאותו המין אפילו היה מעולה מאחרים מחילתן בסתם מועלת לפי שאינם מקפידים:

ט פ מה שנוהגים במקום שאין אתרוג מצוי שכל הקהל קונים אתרוג בשותפות הטעם מפני שכיון שקנאוהו לצאת בו מסתמא הוי כאלו פירשו שכל הקהל נותנים חלקם לכל מי שנוטלו לצאת בו על מנת שיחזירוהו להם: הגה ונוהגין מעות אתרוג לפי ממון דהזור מצוה מוטב פפי על עשירים מעל

באר הגולה

פרק ג משנה וברייתא שם פ"ח ד ברא"ם שם ס שם בברי' ו ממשנה רשב"ג ורבי יהושע וכו' בברייתא שם ז מימרא דרבא שם ח רא"ש שם בשם בעל כפיעזור ט שם ובפי' כעזר מכרין י מור כ מימרא דר' שמעון ל רין שם מ ברבבי וכגמא לחברי בשם ל"ה כ מימרא דרבא בר רב כוכא ב"ע קלין בביתו כרי"ף ורא"ש בפ"ג דסוכה וכ"כ רמבי"ן ס מימרא לעיל בבי' כרי"ף שם ובפי' כרי"ן וכ"כ ברמב"ם ובפי' ה"ה שם (° פי' שקורין כופין ולתתא בירו' בנקרא פרים שבוא מופרש לבשול) פ עוד בשם ברשב"ם בביתו ברא"ש בפ"ג דסוכה:

אשל אברהם

ג] דבעינן לכם. וכמ' מ"מ סי' כ' בשלל מ"ש מבמקום אשה בשבעת שלול דמקודשת ול"ל לדעת ברא"ש ז"ל דבין דאמר בשלילי לקדש בו אין סברי דאמר ליתנו לו בע' כמוגיל ובהבהה

הגהות רעק"א

סי' תרנ"ח סעיף ו' לקטן קודם שילא בו . ע' בתבו' מבלת מבה סימן ד' : שם ואינו מקבה לאחרים מן התורה ואם כבן סמוך על שלמן אביו אם מבני מה שמהן לאחיו לאחיו בו . ע' לעיל סימן ס"ו פ"ו . וב מבה לפרים הל' זכייה סימן כ' ,

יד אפרים

תרנח במג"א ס"ק ג' מיירי בא"ל יודע שאין הקדשן בשלה הש"ה לא מי כל"ל : שם אבל בבא בעינן לבם המלבם ר"ל דבקידושין הבבי בשאינו גזל ולבן לחברי' אינו יודע בדין שאין מקדשין בשלה כיה מוהן לו בל' מחבה ע"מ לבחזיר ולבן לא הוי גזל אע"ג דלא מזיר בהשאל רק לשון שאלה אבל בלולב דבתיב לבם המלבם לא מבני בן סברא לאינו יודע אע"ג דבקידושין מבני דבב"ג לא הוי גזל ע"מ אין סברא לבר דמיקרי לבם כיון דבשתא מיהו לא יודע שאין זה המלבם זה בוומת הבי"ח ובמק"ח בני מלת בעינן ל"ל כע"י והוא ר"ה בולי עלמא יודעי ע"ם ול"ם ולעניד אין זה בוומת בתב"ח ואילוקו בוא ע"ד שבתבהי ומ"מ דיבו לענין קידושין ע"ם ופ"ם בם"ם נבי מובדת דתרי בר מיסק ובמב"ם בם בענין אי מבני ניחוהא לתפרע ובם בתרבתי בקידושין : שם שאסור לקדש בשלה בו' אלא בשיש לקדש בשלה בו' אלא בשיש מקודשת וב"ה בתרוג בלל"ל : ס"ק ז' ע"מ שתחזירהו לי נ"ע שפ"ם מדברי הריטב"א מדברי הרא"ש מבמע לבריא דרוקא בתם שבן כיתה בתחבה וכו' וכן בשמע בל' בתוס' ובתירוצי בתרבתי : ס"ק י' בא"ש סעיף ח' בל"ל והוא סוף בס"ק ואח"כ מביין על הבנ"ם דאדעתא :

שערי תשובה

תרנ"ח (ה) משלכם . ובבכ"מ ועיין ה"ש בק"ח בשבות בסימן ס"ח בענין מהבה ע"מ להחזיר ומ"ש ביד אפרים על דברי הבנ"ח בזה ועיין בהבהה אפרים בל' בבין מבינה בבתב דלבעת בבוקבים בבנין דרבנן ל"מ לאחת ל"מ מדאורייתא כבי דבבי אחרון לבלוב לפרעו אחר בתב לא יאות בבבי דמי אין לו בו רק בבין מביבה בבות מדרבנן ואבן בעינן לבם מדאורייתא ומ"ש בבב"ב בבו מבר"י נאון ז"ל שבתב דלפמ"ש בבראן בבינו בש"ת ב"ח דאף מחבת מבלבלין מיבה נקבית אלא בחיבין או בחיבר או בחבב אם בן בם בבתבב יש לחוש בל אלא בבינו לבשות ולפ"ז ברוך לפרש בה דסובה דף מ"ח נאלו אבן בי' בבינו בבי' ובבר"י בתב על זה דבקה מתחביחין דבפרק לולב ובבבה שבין מולבין לולבינו לבר בבית ומלמדין בו' יבה לו בתבבה ולפמ"ש בפוף בספר בבפמפות בבל אבאלו בתוך ידו ובוון לבמות לב"ש בבה מבית ניבה אלא בהבבר מר אבין לא מבמע בן בו' ע"ם ועיין מ"ם בספרי שו"ת בית אפרים אלק א"מ סימן מ' : סימן ב' בירור הדברים בענין בבין דרבנן לבני דאורייתא ועיין בבו"ה מבאלח מבה סימן ד' : ובבר"י בפ"י ובמ"ם סימן מ' בלוחך ועיין בגם פבוב סי' ק"ך ובספר תורת ניפון לבענין בבית בבין אלא בלא בלא בבן מעות ומי שבתבקבן בבמבאין יש לו לבחמיר בם בזה ומ' בבב"ח לבול סי' ש"ו בלא דבוהגין בחתבבו בבי"ם מבוה בחיבם מבבה בלבלא ע"מ לבחמיר לאחר שילא בו בו' ובם בלבוחר מבוה ומיון בם' בבקבה בקידושין דף ו' ע"ב ליבב מ"ם בבי' על בבחמ"ב שבחב דיש לבפול את בחבלאי בדי שיהיה מבוה בם בחבבה ע"ם ועיין בר"י בבם מובל אחם בבבחפב מי אחבר בלשון בהלבה לולב זה של רחובן בם יבלא ר"ל בבלא אל בבבבר"י ב' בלא יבא ע"ם ובבבלבה"מ.רמ"ח ובבחפ"ח סר"חמ"ם בזה:(ו)לאחר זמן.מבבה"ם ובבחאלה מבה בם ב' בחלם בלוקח מחר ופיים לבחבר בדמים יבלו לבחבל אחרונ מן מבינו ובבלו ביו"ם ובבחבר פיבבו ובחל לו מבבי בחחבילה לחבר"ע"ם ובבר"י בבינה רחיב לזה מבר"ם בח"ח ובל בו בבם ברחב"ד שהיה קובה אחרונ מבלו בו' ובם רחים מבחולן בו' ב"ם

באר היטב

(ה) משלכם. אם החיים בביתו ובחנה החשה הלולב לאחר מאוהביו או קרוביו במתנה ר"ל דלא יצא דשמ' ניסא ליה למוכרו על יום מ'.ולמוכרו ר"ל דברי דחכין לאדם שלא בפרנ מיהו אם אדם חשוב הוא דזלי' ביה מילתא' אחרונ בשאול. ומשמע בלא שבא ידע הדין מודה דאינה מקודשת בחחרונ שרי דאומדין דעתא' דעתי' ליה . מ"מ ופ"ם : הבואל לולב מחבירו ואמרו לו אתם שמדרין מבמתנה בשם לו ויוצא בו י"ח מ"מ ג' ובסי' י"ד סי"ב ס' פ"ם . אבל הט"ז אם ס"ק ה' בתב דלא יצא דבעינן שיאמר בבירות לשם מתנה ולא אמרה אלא בם ובי"ב הר"ר מנוח דמאחר דלוב שאול פסול ביום ראשון אין לחוש לחוי לומר הבאילני לולבך דהא בתורת שאילה נמלו ואין יוצא בו . אלא ר"ל מן לי לולבך מבי"ל : (ו) לאחר זמן. ודוקא בשאמר מבי' אבל בחחרונ לבם מתנה ולא בשאמר לבם אחר בבי' אבל בחחרונ לבם מתנה

(ו) ואפשר פטורה כו׳. כ"ל דעכשיו שנשים שלנו מברכין נ"כ על האתרוג. אע"פ שנשים פטורים מכח שזה מ"ע שהז"ג מ"מ יש רשות להם לברך כדאי׳ לעיל ע"כ חייבים ליתן לזה לפי ממונם · ותו כ"ל כיון דאמרי׳ בגמ׳ מוליך ומביא לעלור רוחות רעות וטלנים רעים א"כ גם היא הכית מזה ע"כ לריכה ליתן לסיוע:

תרס (א) זכר למקדש. שכיו מלקטין מורכיות של ערבי׳ וכמין וזוקפין לותן בלידי המזבח ורחשיהן כפופים ע"ג המזבח תקעו והריעו ותקעו בכל יום מקיפין את המזבח ואומרי׳ אנא ה׳ הושיע׳ אנא ר"א אני והו הושיעה נא ואותו יום הז׳ מקיפין ז"פ. ומכשיו עושין היקף לבית׳ שים כה ס"ת דוגמת המזבח ובשבת אין אנו מקיפין לפי שאין שם לולב:(ב) מי שאירע לו אכל כו׳. בכ"י הביא זה בשם כל בו ועליו ודברי תימה הם למה יפסידו ההקפ׳ וקטוהגין להקיף אפי׳ האכל עצמו עכ"ל ואנו מוהגין שלא להקיף ומו"מ ז"ל הביא ראיה שלא להקיף ממה דאי׳ בפ׳ לולב וערב׳ דף מ"ד דר"ל ס"ל דבהני׳ בעלי מומין נכנסין בין האול׳ למזבח כדי לנענע כערבה ור"י אמר מי יימר דבעלי מומין נכנסין לשמא דוקא תמימים וכתבו התו׳ דפרועי ראש דינם כבעלי מומין ומ"כ לדברי ר"י אסור בפרועי ראש והאכל הוא פרוע ראש ואין זה נכון דא"כ כל מי שאינו כהן לא יקיף עכשיו דהא במקדש לא הקיפו רק הכהנים סביב המזבח דזר אסור ליכנס לשם ואפי׳ בהני׳ בעלי מומין נ"כ לא יקיפו עכשיו אלא ודאי דאין מדמין בדבר זה למקדש אלא שאנו עושין זכר למקדש וערהה קלת ליתן טעם למנהגנו שהוא כמו שים מנהג שאין אכל מתפגל בימי׳ שאין בהם חמנון כמ"ש כתבו׳ רמ"א שטעם בזה שמדה"ד מתו מ׳ נגד האכל וע"כ לא יכון להיות ש"ן אף שזה טעם חלוש(°)ושם בתשובה הוא חולק ע"ז מ"מ כיון שנהגו כך שם זהו עלמו הטעם בכאן שכל המקיפים הם בשלומים של שאר סקהל כנ"ל: (ג) שא"א הושענא בשבת. טעמא דרוש ימין שלהם והשיב תה"ד שא"א יקיפו לשון הטוש שבריכין להפוך פניהם כו׳ והשתא דיוצאי שאר הרגלים רגילין לעסק פניהם בשבת בא"כ. ולכן כולם מקיפין לשון הטוש בשבת וק"ל: שם (°) יפפוך דרך ימין וכו׳. וכיון שפניו לדרום ח׳ רחוי׳ כיפפוך לדרום ואח"כ לתעבר ואפשר לשון ואיתיך. אפשר כבר וכו׳ כיל שרי׳ל דבשהופך פניו אחר שהיה כולו לדרך ימין יש עיכוב רב משא"כ אם הפך ימין ומלא לדרום ח׳ לא יהיה כיפפוך אלא יפפוך לדרום ג׳ פעמים ואח"כ

בסוכה לריך בגיל שיה לברך סוכה וחמ"כ זמן כמ"ש סי' תרמ"ח והבית חדש כתב בשם רוב המחרונים שלעולם יברך סוכה וחמ"כ זמן וכ"מ בגמרא פכ"ל וכ"כ בהגמ"ל בשם הרבה פוסקים וכ"מ במ"ל · ובשל"ה כ' מי שעושה שני ימים יה"כ יברך סוכה וחמ"כ זמן :

תרסב א מינו מברך זמן . פמ"ש סס' ת"ר ופיין במנהגים שכתב דזמן סוי דאוריתא °)ודבר תימה הוא ואפשר דכוונתו דלית ביה פלוגתא משא"כ בר"ה דמנהגיה לה בגמ' ול"ל טעם אחר משום דבלולב אם ביבר זמן בשעת עשיה יצא וכמ"ש סי' תרמ"ח ולכן אפי' אי הוי אתמול חול יצא בשהחיינו דלא גרע משעת עשיה משא"כ בשופר כ"ל ברור :

תרסג (°) בתפלת מוסף אי' בין יום הכ' ליום הג' ומנחתם ונומר (לבוש) : סדר הוספות בשני ה"ם למען אמיתך אבן שתיה וכמ"ה אפרוך שופי אל למוספות אדון המושיע ובשבת אוה אומר ביום ג' דשבת בשבת אומר ביום ד' למען אמיתך וביום ב' דה"ה אבן שתיה °) ואם אל יום שני בשבת אז אומר בב' דה"ה אוה אמי חומה וכנ"אל למוספו(לבוש מנהגים) : א לו' קהלת . בקהלת כ"ע מודים שאין מברכין : ב ומפטיר קורא. ואותם בהפטרה השבת וישראל והזמנים (ד"מ מנהגים לבוש) עפסי' ת"ן : מוהגין

ב ה שבת של חולו של מועד ערבית ושחרית ומנחה מתפלל של שבת ואומר יעלה ויבא בעבודה ובמוסף אומר אתה בחרתנו ומפני חטאינו את יום המנוחה הזה ואת יום חג הסוכות הזה וחותם מקדש השבת וישראל והזמנים : הגה ומוהגין א לומר (ג) קהלת בשבת של חול המועד אז בשמיני עצרת אם איקלע בשבת [מהרי"ל] [וע"ל סי' ת"ל] :

ג מוציאין שני ספרים ו באחד קורין ראה אתה אומר אלי ב ומפטיר קורא קרבנו' של ספיקא דיומא(ד) ומפטיר ביחזקאל ביום בוא בוא :

תרסב סדר תפלת יום ב של סוכות ובו ג סעיפים :

א מ ביום שני מברך על נטילת לולב וכן בכל שאר ימים :

ב ג (א) א אינו מברך זמן ביום שני על הלולב ג אלא אם כן חל יום ראשון בשבת :

ג ד מוציאים שני ספרים וקורין בהם פרשיות שנקראו אתמול ומפטיר במלכים (° ויקהלו עד בהוציאי אותם מארץ מצרים :

תרסג סדר תפלת חול המועד ובו ג סעיפים

א מ (מ) בחול המועד מוציאין ס"ת וקורים בו ארבעה ג בקרבנות החג של פרשת פנחס ג וביום ראשון ישראל חוזר וקורא ביום השלישי והרביעי קורא * (ג) ספיקא דיומא וביום השני וביום השלישי ועל דרך זה קורים בשאר הימים : הגה וי"מ שסיים הרמשונים קורין בספיקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והד' מוזר וקורא כל ספיקא דיומא דהיינו מה שקראו שניים הראשונים וכן אנו נוהגין וביום ג' הכהן קורא ביום החמישי לוי ביום הששי ישראל ביום השביעי והרביעי קורא ביום הששי ויום השביעי וכן אנו נוהגין [רש"י בשם רבותיו ומהרי"ו ומנהגים] ד ובארץ ישראל שאין שם ספיקא דיומא אין קורים בכל יום אלא קרבן היום בלבד כי ביום ב' הוא א' לחולו של מועד קורא כהן וביום השני והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה ועל דרך זה בכל יום משאר הימים :

תרסב (א) מינו מברך זמן כ"ע שני · דממ"ל יש"ל בזמן שאמר כראשון אף אם הוא חול דלא גרע מאלו אמרו בשעת עשיית הלולב שי' ול"ד לקידוש שאומר בגיל ב' זמן שאותו הוא בשביל היום ולא בשביל הסוכה ואפ"ג שבני שוטר אומרים זמן גם בשני ס"ה דלפמים מיקר הקדושה ביום ב' כדאית' סי' ת"ר בגיל והטור הביא בשי' זה וז"ל ומכאן קשה למנהג טולטילה שאומרים ביום השני הושיענו בחנינ' יום שני דיומא שעשינו אותו קודם במ"ש קרבנות המוספים היאך עשאו חול לו' יום שני פכ"ל (°) וגיל דהא מ"מ היום בחנינת יום שני אלא אתם יום שני דשיימו ב"ז שהוא יום ב' אם הוא היום ושיעשנו היום ואם הוא לאחר יושיענו לאחר ובכ"פ הם מזכירים זה ביום ב' משום ספיק'דיומ' אלא דק"ל הא אתי לזלזולי ביום ב' כדאית' בסי' אמ"ז שהבית ב"י בשם רש"י והרמ"ם והרא"ן דהא דאין מתחילין לקרות בספיק' דיומא בי"ט שי דלא אתי לזלזולי בקדושת היום וי"ל דדוקא בקריאת יום השני דזה קאי ודאי אחול שייך זלזולא אבל במ"ש בתפל' הושיענו בחנינת יום שני אין בו זלזול (°) ויוש ב' שלו י"ט שלא קאמר שאנו עושין שני קדושות : כמו

שערי תשובה

תרסג (מ) קהלת. עכב"ע ובא"ר ב' אב"ל לברך בלא שם ומלכות וכמ"ש סימן ת"ל : (ב) ומפטיר . עכב"ש ועיין בפ"מ אם קרא רק ביום הבני בתפטיר בשבת תפ"מ ונלל ובירך יחזור ויקרא וביום השלישי בלא ברכה ועיין סי' קל"ן בא"ר ס"ק י' ועיין מ"ש אלא"ז מהרי"מ מלובלין סימן פ"ה ות"ש בתב"ל סימן ב' מבואר יפה בחיבורי שערי אפרים שער ח' בסדר קריאת הת"מ סוכות ע"ש :

באר היטב

בהגמ"ל בשם הרבה פוסקים וכ"כ במל"מ ופמ"ל וכ' בשבה"ג דאומר ברכת הסוכה ביום שיש קידוש בברכת המועד אינה הוא אלא מברך לאומרה אחר הקידוש ס"ם ומ' בי"ל :

תרסג (מ) בחול המועד . בחפלת מוסף אומר בין יום הבני ליום השלישי ומנחתם וגו' לבוש . סדר הוספות בבני י"ט למען אמיתך אבן שתיה . ובחה"מ אפרוך שופי אל למוספות אדון המושיע ובשבת אוה כלורה.ואם אל יום מ' דסוכות בשבת אומר ביום ב' למען אמיתך וביום ב' דה"ה אבן שתיה ואם אל יום ו' בשבת אז אומר ביום ג' דאל המועד אוה אני אמרה ביום ד' אל למוספות אדון המושיע:(ג)ספיקא.וב"ש אין קורין ביום הבני דבגלי לקרות ל"ש ספק אול דס"ו בתגילה דף ל"מ"ד : (ג) קהלת .בקהלת כולי עלמא מודים שאין מברכים אבל אם הוא מוסיף ברכה לאחוכה שבבר יצא מתחמול דלא גרע משעה שהיה בברכת זמן לעולם ול"ד לאחר עשיה . ול"ד ליקנה"ז דבבלה עשוה כום ורלוי לאמוד לבפר"ב ע"ברא"ם וע"כ ל"ל בדאתא חלוי חלוקת תלוי ורבא ביקנה"ז בפלוגתא דרב ורבבה אלא בלא ברכה ועיין סי' קל"ן: תרסב א ביום שני ב'. בהפקא אם ולא רב בו' ובין לאמו בו' ובן בפ"ב דשבת תלוי ורבא אם . ס"ב אינו בו' . בפ"ל סימן תרס"ח : אא"כ בו'. ב"ש בפפ"ג דעירובין זמן בל שבעה בו' . ולא בדרבנן בפ"ש בבר תמוכה ותגילה :

חכמת

מתנה זה בלמוד מבעלמא בבל התורה דהוי מתנה ולא הוצרך לבתוב זה בבן ובע"ב דעיבר הרבותא הוי דקמ"ל אפי' בשתם נמי יוצאין דבשתם הוי בתנה עמ"ל וא"ב תינה אם יש בו שו"ם לבל חד זה נחשב שותף ממש ולשותף מסתמא מבנה לו עמ"ל אבל היבא שאין בו שו"ם לא הוי שם שותף עליו ולשותף בזה אין חבירו מבנין לו מסתמא עד שיאמר בן בפירוש. חה דומה למה דאמרינן בעלמא שותפין לא בקדי אהדדי ומחלו אהדדי לבך אם יש לו שו"ם בזה נחשב שותף ומבנה לו חבירו בסתמא אבל אם אין בו שו"ם לא נחשב שותף והוי רק באיש דעלמא ואין חבירו מבנה לו סתמא. ולפ"ז היה נראה דאם הוי בל האתרוג שלו לא בעינן שו"ם ואף בסחות משו"ם הוי שלו רק באם אין בולו שלו בעינן שיהיה בו שו"ם לבל חד. לבך היה מובבח דלרש"י אין יוצאין בל הקהל באתרוג אחד בין שא"א שיהיה בו שו"ם לבל חד ולא נחשבו בשותפין ולא הוי שלהם עד שיבנה לבל אחד חלבו בפי' והדבר צ"ע על הפוסבים שלא הביאו בזה שיטת רש"י ורו"ל היטב :

מחצית

שיסיה עולה ברבת הזמן לרגל וגם לסבה · משא"ב בגיל שי ביהו דמספבא דיומא ל"ל זמן משום הרגל דשמא אתמול חול היה ולא יצא בברבת זמן אמר אתמול אבל משום סבה א"ל לברך זמן דהא אפ"ה אתמול חול יצא בזמן שאמר אתמול . דהא היה ראוי לברך זמן על סבה בשעת עשייתה דודאי חול היה בל . וביון דאין הזמן ביום שני בלי רק על הרגל גרידא לבן י"ל תחלה זמן ואח"ב ברבת סבה בי ביבי לבסתוך זמן לבידוש הבא בשביל הרגל ולא להבפיק ביביהם ביון דא"ל לבסבה · ולבן בתב מ"א מי שלא אבל בגיל א' בסבה · א"ב אינ' דבירך אתמול זמן ביון דלא אבל בסבה לא יפטר בזמן דאתמול זמן דסבה · א"ב בגיל שי בש"ל בסבה יפטר באותו ברבת זמן שיאמר שביהם זמן דרגל וזמן דסבה א ב דין ליל א' יש לו ויברך תחלה סבה ואח"ב זמן בדי שיעלה ברבת זמן לשניהם לרגל ולסבה · והב"ח בתב בו' וב"מ בגמרא דבסבה דף ל"ו ע"א אבר רב סבה ואח"ב זמן . ורבב"ח אמר זמן ואח"ב סבה . ומבקינן שם בעמא דרב דמה"ע רחוי להבדיש ברבת סבה שהיא חיובא דיומא ובדיף מברבת זמן . וקי"ל בדב ולבי בעם האמור בש"ם דחיובא דיומא בדיף אין לחלב בין יום א' ליום שני ובבללם רחוי להבדיש סבה לזמן.(ובאמת דברי הרא"ש ל"ב שבתב בעם אחר ממ"ש הש"ם ואין פה מבומו) ובל"ה בתב מי שעושה שני ימים יום ב' בו'. ב"ה בשלים אבל לא בתב בעם הדבר. והרא"ש בתב בשם הר"ם מאייבר"א דגם בגיל שני יברך סבה ואח"ב זמן דהזמן בבי על שניהם. ובבמו דזמן הרגל ל"ל גם בגיל שני משום ספבא דיומא. ושמא אתמול חול הוי ולא יצא בזמן דרגל אתמול ה"ה דיש לברך אסבה גם בגיל ב' משום ספבא דיומא שמא אתמול חול היה ולא יצא בזמן שאמר אתמול. ואפ"ג הרחוי לברך בשעת עשיה דודאי חול הוא. שאני שעת עשיה דבב"ש שעת עשיה היא משא"ב בגיל א' אי חול היה אינו זמן עשייתה ואין זמן בבוש המצוה גרע ולא יצא ובין לריך לברך זמן על שניהם על הרגל ועל הסבה יש להבדיש סבה בודם זמן ביום א'. והרא"ש חולב ובתב ח"ל דעדיף עפי בבירך זמן בבוסב בה לשם מצוה מאילו בירך אחר עשייה ויצא בזמן שאמר בגיל א' אפי' היה חול הרא"ש בו' עיבר מחלוקת זה לענין לולב וה"ה לענין סבה וא"ל לשל"ה דוקא לדידן דבבקיאים בבריאת ודאיבן דיומא במא עיבר רק משום מנהג אבותינו עושים שני ימים ובין דידעינן דיומא במא עיבר אפיר ל"ל אבבת הרא"ש דעדיף מאילו בירך בשעת עשיה אבל אותן המתעבי שני ימים יה"ב ע ב ס"ל דאע"ג דבבקיאים בב"ד אנו עושים את עבמינו בחיבו אין אנו בבקיאים. דהא מה"ם אין אנו מתבנים ביה"ב רק יום א' אע"ג דבל י"ט עושין שני ימים הייבו משום דבבקיאים בבריאת. ואין עושין שני ימים בבל י"ט רק משום מנהג אבותינו לא רצו להחמיר ביה"ב משום מנהג בעלמא לגזור גזרה בבה על הבאבר להתעבות שני ימים והתמידו הדבר על הדין דסני ביום א' ביון דבבקיאים אבל העושים שני ימים יום הבפורים והחמירו גם לענין להתעבות שני ימים ע"ב ס"ל דאין הדין לעשות שני ימים בחלו אין אנו בבקיאים. ולזה מסתבר ליה לבל"ה סברת הר"ם מאייבר"א דאמר בגיל א' ל"מ אפי' לסבה אם הוא חול דגרע מאילו בירך בשעת עשיה אבל לענ"ד מודה בל"ה דגם בעושים ב' ימים יום"ב לא יתבר זמן ביום שני ובדאי' פי' תרס"ב ומהעעם המבואר אם אע"ג דלדידן יש לבפבק בעעם הזה מ"מ לא יברבו מה"ע ברבה אא"ל משא"ב בסבה דאינו מוסיף ברבה הבא מברך זמן בלא"ה משום הרגל וליבא רק משום הקדמה והפסקה לזה לא חייש' ב"ה :

סי' תרסב דיא"ל אפי' חל יום א' של ר"ה בחול דבירך זמן על שופר ביום א' מ"מ מברך זמן על שופר גם ביום שני וב' שבן המנהג ובאן לא הניח רמ"א מבמע דבלולב ל"ע אין מברך זמן ביום שני אם חל יום א' בחול. ומ"ש לולב משופר. ובבי' א"ר בתב דאשתמיט ממ"א דברי הלבוש שב' עבים לחלק בין מ"ש בבלבוש לבין דברי רמ"א בבסוף: ועיין במנהגים בו' ר"ל שב' לייבש לחלק בין לולב לשופר וב' ז"ל בהגי' סבה ואין מברבים שהחייבו על הלולב ביום שני. ואית מ"ם מברבים שבחייבו על השופר שני ימים וי"ל זמן ל"ל ר"ה דרבנן לבן אינו פוטר את השופר מלא"ל זמן. אבל זמן ליל חג הסוכות דאוריתא לבן פוטר את הלולב לברך זמן. ואית מ"ב ביום א' לא יברך זמן לולב וי"ל ליל א' לריך זמן משום סבה לבד מ"ש לבן אינו פוטר עכ"ל (לא הבינותי ואפשר ר"ל דאין ברבת זמן א' יפטור ג' דברים זמן דרגל דסוכה ולולב והוא דוחק) והבר אינה הוא. ר"ל דלא אינו שום ברבה דאוריתא כ"א בה"מו לבי"ע אלא דעם גם ברבה אבין ג' דאוריתא בשור ס"ם ר"ם דאיבבינ"ל בבי' בתרוכין דף מ' ע"ב משא"ב בשופר. ר"ל דשופר אין מברבים בשעת עשיה במ"ם מ"א סי' תרמ"ח ע"ם הבעם א"ב אין יוצאים בברבת זמן בשופר ב א בשעת הבקיעה דהייבו בשעת קיום המצוה ולבן מבשבל שבא יום א' חול היה ולא יצא בזמן דאתמול ריך לברך בשני והוי זמן דשופר בבי זמן דרגל :

סי' תרסב בתב מ"א בתפלת בו' אומר יום ב' ומנחתם בבלבוש הבעם דאם לא יאמר ומנחתם יום שני. והא לריבים לו' ובישם הבני משום הבקיבא דיומא דילמא יום א' דר"ה חול היה ומצא יום

כ"א אחר אמירת יום שלישי. אז משמעות הלשון דבאי ומנחתם לא בקי ב"א על יום ג' ולא על יום שני. והא לריבים לו' ובישם הבני משום הבקיבא דיומא דילמא יום א' דר"ה חול היה ומצא יום

ולכן אין מוציאים רק ספר תורה א' וקורין בו ד' גברי :

מי'

תרסד (א) כמו כי"כ. לפי שנתנו מידומים על המים וכל מי המלדם תלוים במים והכל הולך אחר החתום : (ב) ונוטלין ערבה. שהי' זכר למקדש שהי' מקיפין המזבח בערבה ומקשינן בגמ' למה לא תקנו לנוטל כל ז' כשם שתקנו בלולב ומשנינן לולב דאית לי' עיקר מן התורה שהרי יום הראשון הוא מן התור' אף בנטולין עבדי' לי' זכר למקדש ערבה דל"ל עיקר מן התורה לא עבדי' ליה ז' וקבעו יום ז' לערב' יותר מיום אח' כ"ל כיון שבמקדש הי' נ"ב יות' קדום' ביום זה שהרי היו מקיפין ז"פ ביום זה : (ג) יש מי שאומר שאף ביום זה . הוא דעת הר"ן דבגמ' יש פלוגתא אם מקיפין בלולב או בערבה וכיון שבכל יום מקיפין בלולב ה"נ ביום זה נטולין הלולב לבד להקפה ולא נהגו כך ונתן כ"י טעם לפי שגם מ"ד מקיפין בלולב אין פוסל אם מקיף בערבה וכן למ"ד בערב' אין פוסל משום הלולב : (ד) משום כל תוסיף טעות הוא כו'. טעמו דהאגד של הלולב עשה ערב' הוה כמאן דליתא דהא קי"ל מ"ל אגד אלא משום מי כדלעיל ממלא דהוי ערב' זו כמו ערבה של לולב כמ"ש כ"י כשם המרדכי ועוד נרא' דטעות הוא מטעם דאין מתכוין להוסיף על מצות נטילת ד' מינים אלא שמכוין לעשות מצוה אחרת שהיא נטילת הערב': (ה) כ"ל דלאחר שהקיף יסיר כו'. ויש לכאור' סיוע לזה ממ"ש בהוספות אל מה דורשין בענני ערבות כו' ש"מ דבערב' לחוד מתפלל ואין זה הכרח דשב"ם גם הערבה בידו ואדרב' נראה דיש לחוש ליטול כל הד' מינים בידו דהא הוספות הם תפלה על המים וכל ד' מינים בחיים לרמות על המים כדאי' פ"ק דתענית דף כ' ואז יש רא"מ"ם בהוספות שיחיים בדרך מעטעת' עומסים בשופתם מבואר דעל כל הד' מינים קאמר שהם צריכים להיות דרך נדילתם כדלעיל דהא אמר שיחיים ל' רגיס לילות הרבה ואיינו כל ד' מינים שנזכר בהסיסיו דרך נטיעתם וע"ז אמר עומס' בשופתם פי' שנוטלין אותן בשעת שופתם מזה ראיה ברורה שיש לאחוז הלולב עם הוספע' שאומר הוספעות עד שעת החבט' כש"ל וכן ראיתי בהגהות מהרי"ל ח"ל דהוי בעלמא דהוי פוסל אם לא יפרד את הלולב

מן

תרסד נוהגין ישראל להיות נעזרים בלול ערבה [ס"ל] וכבר נדפס הסדר

ועמ"ס סי' תל"ד ואומרים בעריכך כבודו כו' : א מלאכ' של חול. ויש שמסירין אח' הכים [לבוש] ומכסיו נהגו בקצת מקומות לנבות מעות אתרוג בכה"ב ואינו כאן : ב קודם אמת אזון. ובהג"מנ כ' לאומרו קודם מרות הכבו לברית ע"ש וכ"כ הלבוש וכן יש לנהוג : ג לנבוש הקיט"ל. מהרי"ל לבש הקיט"ל אכל שאר בגדי ח"ה לא הי' משכה [ד"מ] וכמדינתנו נהגו לנבוש בגדי שבת ולא הקיט"ל ערב' תק"ל מ"ש : ד ונוטלין ערבה. יש מקפידין שלא לאגד לולב משום תלילה ול"ל דכל לאותו אינו חולן כמ"ש רש' תרנ"א : ה וכל הפוסל . אין מכשרו רוב עלים . דוקא יש לחבוט כ"כ המ"כ וכ"כ המקובלי : ז אין לחוש. דלא חיישי' לחלילה : ח שלא ליטלה עם הלולב. והאר"י הזהיר מאד שלא לחבשם וכן יש לנהוג. כ' מ"ש ס' כ"ה מלוה מן המובחר בשני בדים נפרדים בידו וכן בכל שעה שהי' מוכן בקרקע ונאזן מ' נטל קלח מ' שהיו בו י"ז בדים כמנין הש"ם כן ד' כמ"ק [כ"ה] ונם כ"מ מא"ר ח"כ פ"ד(°)כ' שלא לאוגדן : ט שתהא עליה. כ"כ הג"מ בשם הרא"ש והוא עלמו כתב בס' יראים שהם אסור ליהנות ממנה כל היום ולא הזהיר דמבי תנאי וכ"ל שזה תלוי בסלונתא שבתבתי ס' תרמ"ע ס"ה דלדעת התוס' ל"מ תנאי לאותו יום ע"ש.וא"כ לפמ"ש רמ"א כדעת התו' נם הכא ה"ל לכתוב דל"מ תנאי

תרסד סדר יום הושענא רבה ובו יא סעיפים

א * ביום שביעי שהוא הושענא רבה נוהגים להרבות במזמורים כמו ביום טוב : הגה ואין אומרים נשמת ואומרים מזמור לתודה ואומרים אין כמוך שמע ישראל וכו' כמו בי"מ ואומרים קדיש של אחר תפלה מוסף בניגון יום טוב ואין רגילין לעשות א מלאכה (א) של חול עד אחר יציאה מבית הכנסת ויש לומר (ב) פזמון זכור ברית כשיש מילה בהושענא רבה ואומרים אותו ב קודם אמת אזון אין כו' : כתבו הראשונים ז"ל שיש סימן בגל (ג) הלבנה בגיל הו"ר מה שיקרה לו או לקרוביו באותה השנה ויש מי שכתב שאין לדקדק בזה כדי שלא ליתרע מזליה גם כי רבים אינם מבינים הענין על בורין ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות כל"ל: ומרבים קצת בגרות כמו ביום הכפורים: הגה והמדקדקים נוהגים (ד) לנטול עלמן קודם עלות השחר כמו בעיו"כ [מנהגים] ויש נוהגים ג לנבוש הקיטל (א) כמו ביום כפור ה לפי שבחג נידונים על המים ו ונוהגים להתיר בו אגודות (° של לולב ג ומקיפים שבעה פעמים ומרבים תחנונים על המים :

ב ו (ב) ד ונוטלים ערבה ביום זה מלבד ערבה שבלולב

ה ואין מברכין עליה : הגה ונהגו שאמת בהכ"ל מנינא ערבה למכור כמו שהיה המנהג בזמן שבית המקדש היה קיים [ר"ן פ' לולב וערבה] :

ג ו (ג) יש מי שאומר שאף ביום זה מקיפים בלולב ולא בערבה ז ולא נהגו כן אלא להקיף בו גם בערבה :

ד ח שיעור ערבה זו אפילו (ה) עלה אחד בבד אחד

הגה וניהו מכוער הוא להיות עלה אחד בבד אחד [עור בשם רב אמי]

על כן נהגו לעשות הוספעות יפיס משום זה מלי ומטהר ט ושיעור ארבה בשיעור אורך ערבה שבלולב : הגה ה וכל הפוסל בערבה שבלולב (ו) פוסל בערבה זו (מרדכי ר"ן פ' לולב וערבה) י וחובט בה ו על הקרקע או על הכלי פעמים או שלש : הגה וי"א שלריך לנענע בה [עור בשם רש"י] ונהגו לעשות שחיטן מנענעין בה ואח"כ חובטין אותה :

ה כ ואינה ניטלת אלא בפני עצמה שלא יאגוד דבר אחר עמה אבל אם יש בידו דבר אחר ז אין לחוש :

ו ל אין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב אפי' הגביה אותה שני פעמים אחר לשם לולב ואחר לשם ערבה (° וי"א שיוצא בה :

ז מ יש מי שאומר שאינו יכול ליטלה עם הלולב בשעה שהוא יוצא בה ידי חובתו עד אחר שיברך ויטול וינענע בתחלה ואם נטלה עובר משום בל תוסיף ואחר הנענוע הראשון יכול הוא ליטלה עם הלולב וכ"ש בשעת הקפה ואע"פ שמה שכתב שאם נטלה עובר (ד) משום בל תוסיף טעות הוא בעיני מכל מקום אין הפסד לחוש לדבריו נ וכתב עוד דגם אחר נטילה ונענוע צריך לתפוס הערבה לבדה להביר שהיא חובה ובשעת הנטבה ישלנה בפני עצמה ויוצא בה ידי חובתו : הגה והמנהג פשוט (ז) ליטול ערבה עם הלולב בשחרית בשעת הנענוע ובשעת הקפה עד שעת המנחה ונוטלים הערבה לבדה ויותר טוב ח שלא ליטלה עם הלולב כלל ואף הנוטלה עם הלולב (ה)כ"ל דלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו ויאחז הערבה שהם ההוספעות שעושין לבד כל זמן שאומרים תחנונים על המים ומנענעים ההוספעות בשעה שאומרים ההוספעות ואח"כ חובטים אותם :

ח ס יש מי שאומר שהושענא שבלולב אע"פ שנזרקת אין לפסוע עליה [וע"ל סי' כ"ח נגד ליקים] :

ט ע יש מי שאומר שאסור ליהנות מן הערב' לאחר נטילתה אם לא ט (ח) התנה עליה מעיקרא דלכולה יומא אתקצאי למצותה : הגה ונהגו לאכלנע ההוספעות לאחיית מצות כדי לעשות בה מלוה [מהרי"ן ומהרי"ל] :

באר היטב

תרסד (א) של חול . ויש מסירין אפי' הכים של מעות לבוס ובקצת מקומות נהגו לנבות מעות אתרוג בכה"ב ואינו נכון מ"ש: (ב) פזמון. ויש לומר מרות הכבו לברית ל"ש מ"ש : (ג) הלבנה. עיין פלאים מזה בכוונים האר"י : (ד) לטבול . ונכון לטבול מבערב ללמוד כל הלילה בקדושה . ודין הזיון כמו בגיל שבועות בטל"ם. מהרי"ל נהג הקיטל בשחרית אבל אחר בגדי שבת לא היה משי ובמדינתנו נהגו לנבוס בגדי שבת ולא הקיטל רק הש"ך : (ה) עלה אח'. כ' רמ"א מי' כ"ה בשם גדול מ' שיהיו ו י"ן בדיס כמנין הש"ם כן ד' ולא הקיטל רק הש"ך : (ו) פוסל. מוך מכשרו רוב עלים במ"ק והתו"ר ז"ל כתב מהשם בדיס שם"ש בסי' תר"ס ס"ק ד' ומ"מ"ש : (ז) ליטול. מ"מ"ש סי' תר"ס סק"ד : (ח) התנה . מ"מ' תרמ"ס ס"ה דכ' רמ"א דלא מהני תנאי

ביאור

תרסד א ביום שביעי כו' . כמש"ו לפי שנתנו כו' ומש"ז ס"ק מ' וכ"ה בטור וכמ"ש בפ"ק דר"ה נסנו מים לפני כדי שיהא הקילו אלא בעלין ולאכל מחר קרא יליף לולב ערבה וז"ש וכל כו': ס"ה מביא כו': ס"ה אבל אם כו' כפירש רש"י אם משום סיכרא וכן משמע בגמרא מדאמרינן מ"ד ס"מ סיכא דלא אנבהיה! והרר כו': ס"ו וי"א כו'. דס"ל ר"ח ור"י תרי לגבי חד נגד רב אמי והיינו סיכא דאנבהיה והדר אנבהיה דעלה קלי. רא"ש : ס"ז יש מי כו' ואם בו'. כמ"ש כמ"ש בפ"ז דנתנין אחר לולו כל תוסיף כוה לרבנן כמ"ש בפ"י דסוכה"ר ומ"ש לבתחלה אסור בכמ"ש בפ"ג דסוכה ל"ל מ' תרגנת מינין כו' ובאותו המין אלא שאינו ראוי להמצות מותר לבתחלה כמש"ש ל"ו ב' בסי' ושיקרא דיקלא לר' יהודה אבל בזמנו מין וראוי אף עובר עליו משום בל תוסיף ובמ"ש בשני תפילין בפ' בתרא דעירובין ובניתנין מתבה אחת שמתנו בתנ לרבנן בהולל ותגודה אלולב לרבנן אינו אלא משום ואמרו ובמ"ש בסוף סי' תרל"ח דדעת בגאונים דמין אחר אף לנוי לאסור אלא משום בין תאגד הוא אלא בדרך נדילתן אין חוששין כיון דבלא"ה אינו אסור אלא לבתחלה כנ"ל. וכ"ד הרשב"א בסי' ע"ס דבתיו עובר משום בל תוסיף וכ"כ הרמב"ם : ואחר הנענוע כו' . כמ"ש בפ"ג דר"ה לבעבור בזמנו לא בזי כוכב כו' ואל שבעבור מלוה אינו אלא בזמנו כמ"ש בס' בסוגיא : ואעפ"ם כו'. כמ"ש בפ"ג דר"ה לבעבור בזמנו לא בזי כוכב כו' ואל תוסיף וכ"ד הרמב"ם שם בהגאות ב"ש : וכתב עוד כו' . כמש"ל ותיכב ניטלת כו' ופירש רש"י משום סיכר: והמגהב כו' ויותר כו': כל"ל : נ"כ דלאחר כו'. משום סיכר כל"ל : ס"ח יש מי שאומר שהושענא כו'. ע' סי' ל"ח ס"ח בסנ"ה וסס"ב ובמ"ל הרלב"ר מהא דפי"ז דשבת : ס"ט יש מי כו' . כמ"ש בתחרוג שם מ"ו כ' לכולו יוחא אתקלא: ונהגו כו' .

שלמה

התורה הוי מלאכה עיקר מכ"ש נגד תפלה דרבנן דחוה מלאכה עיקר. ולכך התפלה נמשך מפילא אחרית אבל במגילה הוי לחיסיך הוא העיקר לכך אי"א לתקן לקרות מפסק כנלשענ"ד נכון ודוק :

סי' תרס"ד סעיף א' ביום שביעי שהוא הושענא רבה נוהגין להרבות במזמורים כמו ביו"ט . נ"ב נגת מזה משמע שאומרים גם מזמור שיר ליום השבת כמו ביו"ט וכן אנו נוהגין באמת וא"כ מ כה דגם חוה"מ נקרא יו"ט שהרי המג"א כתב בסימן תס"ח דלכך אומרים ביו"ט מזמור שיר ליום השבת דגם יו"ט נקרא שבת ע"ש . וא"כ כיון שאומרים כן בהו"ר מוכח דאף חוה"מ נקרא יו"ט. ולכך נראה כו' בחוה"מ בבחמ"ז הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו טוב והח"י בסי' תס"ז כתב שאין לו' כן דחוה"מ לא נקרא יו"ט והש"ז כתב בסימן תרס"ח לרחות דעם החוקים עליו נמי מה"ש דחוה"מ לא נקרא יו"ט. ולפמ"ש כאן מוכח דמנהגינו הוי דחוה"מ נקרא יו"ט וא"כ ראוי לומר הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו טוב דלא כחש"ו חוה"י : [שם סעיף ב'] ונוטלין ערבה ביום זה וכו' . נ"ב הנה בשם לקיחת הערבה בהו"ר ולהבטב אותה . בודאי יש סודות עמוקים ואני בער ולא איש ואין אתי יודע עד מה.אבל ליתן טעם לפי קט שכלי נראה עפ"י המבורש במדרש אמור דהני ד' מינים מרמזים על ד' כחות בני אדם וערבה מרמזת על הרשעים שאין בהם לא טעם ולא ריח ואמר הקב"ה לעשות מהם אגודה אחת . ונראה דהיינו דוקא בעוה"ז יש כך להתפלל על הרשעים וכמו שאנו מקריבין פרים בחג על אוה"ע כדי שלא (צ"ל ילמדו) יצדו מהם העולם וע"ד שכתוב מקרא מפורש בתורה לא תוכל לכותם מהר סן תרבה עליך חית השדה כן נמי עתה מתפללין על הרשעים ועושין מהם אגודה אחת להנין אלו על אלו . ולכך הייני דוקא בששה ימים המרמזין על שיתא אלפי שני הוי עלמא צריך לעשות מהם אגודה אחת להנין אלו על אלו . אבל ביום השביעי המרמז לאלף השביעי אז יהיה פירוד בין האגודה והרשעים יאבדו . ולכך דוקחין הערבה בפ"ע לרמז שביום השביעי יהיה פירוד בין האגודה ורשעים יהיו נידונים בפ"ע ויהיו שפלים עד לארץ ולכך חובטין אותם בארץ להכניעם ולהשפילם. או כדי להראות דרך הצלחת הרשעים שאין מצליחין רק כדי להשפילם וכמ"ש במדרש בפסוק ואויבי ה' כיקר כרים . ולכך אנו מראין שמח שזכה הערבה להנביהה ולעשותה עם הלולב ומינו לחברם יחד הוי רק כדי להשפילם אח"כ עדי ארץ ועלייה זו ירידה היא להם . סוף דבר נראה כי נכון הוא לכוון בשעת חביטת ערבה להכניע זדים ורשעים ולקיים מאמר הכתוב ועסותם רשעים כי יהיו עפר תחת רגליכם כנ"ל כוונה נלויה בערבה זה:(שם סעיף ח')ואינה ניטלת אלא בפ"ע שלא יאגוד דבר אחר עמה . נ"ב הנה דבר זה היוצא כן בש"ע מדברי התוס' ס"ה דסוכה דף מ"ד ע"ב . ובאמת דברי הש"ע תמוהין דהתוס' שכ"כ אולי לשיטתם דס"ל בנטלן אחד אחד לא יצא רק בענין שיטול כולם כאחד ולדידהו הוכרחו לפרש כדי שלא יבלא אנדים יחד מותר ליקח הערבה כדי שיתיישב בזה לשון הש"ם דמשני דאנבי' והדר אנבי' וכמ"ש לעיל סי' תרנ"א . אבל המחבר מסק לעיל בסי' תרנ"א דאם נטלן אחד אחד יצא . אם כן אשאר לפרש כפשוטו דאנבי' והדר אנבי' היינו כ"א לבדו ממש אם כן אין ראיה לתתיר ליטול דבר עם הערבה בלא אגדן יחד ומנ"ל לשיטתו דמותר ליטול ד"א עם הערבה לשיטתו דסוסס

השקל

כמו שראיתי נוהג אם מורי כו' שנעוד הלולב בידו לא נקח כלל הערבה. עד שהנים נתנה אמנים אופנים כו' הנים הלולב ואתרוג מידו וחלק בגוד לערבה ולקחה בידו מטום שבהוספעה זו הוחכר תמיד מים. וערבה נדלה על המים. ותפסי' עד חביע חבים עכ"ל. והס"ל בסעיף קטן ה' כתב ח"ל כשאומר הוספעה המאוחר הא. שיחים בדרך מעטעה עומסים בשופתם. יש לתשוב ד' מינים ושתם בהוספעה המתחלת אז כמינו עבדים כו'. ס"ק אין לסנק לולב ומינו עד הוספעה המתחלת אומנ ישמע כו' ואם יתפוס הערבה : (ס"ק ט) התנה כו' והוא עלמו ר"ל הרא"ש שה"כ ס' ירא"ם שי"ל : (ס"ק ח) שלא כו' והאר"י הזהיר כו' ובשל"ה כתב ח"ל ואני נוהג הקרקע דוקא ר"ל ולא על כלי : (ס"ק ח) שלא כו' והאר"י הזהיר כו' ובשל"ה כתב ח"ל ומנהגי נוהגים לנבוס מעות לבוס ובקצת מקומות נהגו לנבות מעות אתרוג בכה"ב ואינו נכון מ"ש : (ג) הלבנה. עיין פלאים מזה בכוונים האר"י : (ד) לטבול . ונכון לטבול מבערב ללמוד כל הלילה בקדושה . ודין הזיון כמו בגיל שבועות בטל"ם. מהרי"ל נהג הקיטל בשחרית אבל אחר בגדי שבת ולא היה משי ובמדינתנו נהגו לנבוס בגדי שבת ולא הקיטל רק הש"ך : (ה) עלה אח'. כ' רמ"א מי' כ"ה בשם גדול מ' שיהיו ו י"ן בדיס כמנין הש"ם כן ד' במ"ק והתו"ר ז"ל כתב מהשם בדיס שם"ש בסי' תר"ס ס"ק ד' ומ"מ"ש : (ו) פוסל. מוך מכשרו רוב עלים מ"ל : (ז) ליטול. מ"מ"ש סי' תר"ס סק"ד : (ח) התנה . מ"מ' תרמ"ס ס"ה דכ' רמ"א דלא מהני תנאי

באר הגולה

מ מסכת ר"ה ט"ז ב טור וכתרגם ס בפרק ג דסוכה ומיתי לזה כפת חסר ו' פי' ו' ימים יהיה כפות (° פי' של תמלה רוקח) ג מהא דתנן ואומר יום היו הקיפין כו' סוכה מ"ה ד שם בגמרא מ"ד ה מהא דר"מ בר נדוק ורב שם בסברי דתנהנו נטילות הוא וכו' יהושע כ"ל טור בשם הרי"ף ורא"ש ו הר"ן ובכ"כ רש"י בתשובה ורמב"ם פפ"ז ז כ"י מ כו' שהה שם בגמ' הסכמת הפוסקים ע הר"ן י שם בגמרא חביט וכפי' רמב"ם ובכיאור הטור כ מימרא דרב אחי שם ל שם ובריבי אחי מור בשם רמב"ם (°) שם בשם אחי סמוכרי ורא"ש) מ כ"ר אלמה בן הרשב"ן ובשם הגאונים ורשב"א בתשובה כ שם ס הגהות אשירי בשם מ"ז בפ"ד דמגילה ע הגהות מיימוני

עטרת זקנים

תרסד * ביום שביעי . ע"ל סי' תרמ"ס ס"ה,וסי' תרל"ז,ס"ג:

חתם סופר

(באר הגולה ברפשי"א) ולפענ"ד צ"ע בסתמא כו' . נ"ב ולפע"ד ליישב עפ"י מה שכתבו התוס' במגילה דף ל"ו ע"ב ד"ה ושאר וכו' ע"ש א"כ י"כ בימיהם שלא היו קורין בספר שני א"כ ע"כ לקרוא מענינו של יו"ט עשר תעשר אבל אחר שקבלנו עלינו חובה להעמיד ספר שני בענין יו"ט שוב ליכא חובה כל כך לקדות עשר תעשר . ועל דרך זה י"ל נמי קושית התוס'במגיל' דף ל"א ע"ב ד"ה למחר ע"ש מ"ש על דבינו האי ולהנ"ל יש ליישב וקל :

לבושי שרד

אינו חל אלא בנס"ו ומנהגינו בקדר הוספעות נרשם בס' דורים שלנו אם אל ביום כ' אומרים לאמן אחיתר אמ שהיה תערוך שופי אוס אחי מומה אל למוספעות אוס נלורה ואם אל ביום ג אומרים לאמן אחיתר אמן שהיה תערוך שופי אל למוספעות אוס נלורה אדון המוסיע (והאי"ר הפתיק מסידורים שאומרים אוס אחי מופה כמו אם אל ביום כ' והמה עליו ונדחק ואולי במדינתו יש מנהג כך אבל אינו עיקר ,אלא כמ"ש וכמו המבואר אח"כ) ואם אל ביום ה' אומרים לאמן אחיתר אמן שהיה אוס נלורה תערוך שופי אל למוספעות אדון המוסיע ואם אל בשבת אומרים אוס נלורה לאמן אחיתר שופי אמן שהיה אל למוספעות אדון המוסיע ע"כ לשון הסידורים ופשט דין זה הוא ע"פ ד' יסודות א' כי לאמן אחיתר מדבר בכבוד הסכינה ואמן שהיה בכבוד היה המקדש לכן נתקנו לאומרם בשני י"פ לרוב חשיבותן אח"כ יש אחיה מעם לדחוי' כמו שיבואר . ב' כי תערוך שופי כתו' בו גליתי בלוס פשטי רחוי לפומנו סמוך אחר יום הכיפורים כל מה דאפשר לא יבא אם אל אינו אומרים אותו ביום ה' דמוכ"מ ואם כוא שבת אומרים ביום ה' דמוכ"מ . ג' אדון המוסיע הוא תפלה על המים ולפי שבגשמים נתב אין ברכה לכן לא ניתקן לאומרו אלא בערב כוסענא רבא דכיינו יום שני

מ"ל מסכת ר"ה ט"ז ב טור וכתרגם בפרק ג דסוכה ומיתי לזה כפת חסר ו' פי' ו' ימים יהיה כפות (° פי' של תמלה רוקח) ג מהא דתנן ואומר יום היו הקיפין כו' סוכה מ"ה ד שם בגמרא מ"ד ה מהא דר"מ בר נדוק ורב שם בסברי דתנהנו נטילות הוא וכו' יהושע כ"ל טור בשם הרי"ף ורא"ש ו הר"ן ובכ"כ רש"י בתשובה ורמב"ם פפ"ז ז כ"י מ כו' שהה שם בגמ' הסכמת הפוסקים ע הר"ן י שם בגמרא חביט וכפי' רמב"ם ובכיאור הטור כ מימרא דרב אחי שם ל שם ובריבי אחי מור בשם רמב"ם (°) שם בשם אחי סמוכרי ורא"ש) מ כ"ר אלמה בן הרשב"ן ובשם הגאונים ורשב"א בתשובה כ שם ס הגהות אשירי בשם מ"ז בפ"ד דמגילה ע הגהות מיימוני

עטרת זקנים

תרסד * ביום שביעי . ע"ל סי' תרמ"ס ס"ה,וסי' תרל"ז,ס"ג:

חתם סופר

(באר הגולה ברפשי"א) ולפענ"ד צ"ע בסתמא כו' . נ"ב ולפע"ד ליישב עפ"י מה שכתבו התוס' במגילה דף ל"ו ע"ב ד"ה ושאר וכו' ע"ש א"כ י"כ בימיהם שלא היו קורין בספר שני א"כ ע"כ לקרוא מענינו של יו"ט עשר תעשר אבל אחר שקבלנו עלינו חובה להעמיד ספר שני בענין יו"ט שוב ליכא חובה כל כך לקדות עשר תעשר . ועל דרך זה י"ל נמי קושית התוס'במגיל' דף ל"א ע"ב ד"ה למחר ע"ש מ"ש על דבינו האי ולהנ"ל יש ליישב וקל :

לבושי שרד

אינו חל אלא בנס"ו ומנהגינו בקדר הוספעות נרשם בס' דורים שלנו אם אל ביום כ' אומרים לאמן אחיתר אמן שהיה אחרוך שופי אוס אחי מומה אל למוספעות אוס נלורה אמן אל ביום ג אומרים לאמן אחיתר אמן שהיה אוס נלורה תערוך שופי אל למוספעות אוס נלורה אדון המוסיע ואם אל בשבת אומרים אוס נלורה לאמן אחיתר שופי אמן שהיה אל למוספעות אדון המוסיע ע"כ לשון הסידורים ופשט דין זה הוא ע"פ ד' יסודות א' כי לאמן אחיתר מדבר בכבוד הסכינה ואמן שהיה בכבוד היה המקדש לכן נתקנו לאומרם בשני י"פ לרוב חשיבותן אח"כ יש אחיה מעם לדחוי' כמו שיבואר . ב' כי תערוך שופי כתו' בו גליתי בלוס פשטי רחוי לפומנו סמוך אחר יום הכיפורים כל מה דאפשר לא יבא אם אל אינו אומרים אותו ביום ה' דמוכ"מ ואם כוא שבת אומרים ביום ה' דמוכ"מ . ג' אדון המוסיע הוא תפלה על המים ולפי שבגשמים נתב אין ברכה לכן לא ניתקן לאומרו אלא בערב כוסענא רבא דכיינו יום שני

תנמי: י והכיתו כשרה. משמע כרשב"ם אפי'לזה לו(°)ישראל: יא יש להחמיר. אפי' לא זה לו לקוללו בשבת רק אמר שתהא מזומנת למ"ם [כס]:

תרסה א אכור. עסי' תרס"ד ס"ע לי מהני תנאי וכס"ע מותר ולא אמרי' מנו דאתקלאי לבה"ם אתקלאי לכולי יומא דהא כ"ה נופא לא נאסר אלא משום ספק יום שעבר וכו' [תוס' ורא"ש]: ב בחמד בשבת. ולא אסרי' לי' מעשה הכנה כיון שכבר הי' בטולם ולא נעשה בו מעשה (יש"ש פ"ד דביצה ס"ה ורא"ש): ג לחמר. ולא אמרי מנו דאתקלאי לב"ה כו' דכיון דהפרים ז' אתרוגים הוי כאלו התנה בפי' שאינו מקלה אותו אלא למצותו (כ"י ר"ן) (°) ולפי מש"ל אין צריך אלא למאן דאמר אוכלו לאלתר:

תרסו א מקום ד'. אע"ג דאויר פוסל בג' מ"מ אין היכר כ"כ אם לא בד' שהוא שיעור מקום ועי' בתוס' ב ברא"ש כמוסיף. אבל אינו עובר משום בל תוסיף כיון דאינו מתכוין בשם מצוה דשלא בזמנו בפי כוונה לכ"ע עמ"ש סי' תרל"ח סי"ד: ג גמר מלאכול וכו'. פי' שאין דעתו עוד לאכול כלל:

תרסו (א) שלא יכה ארצה כמוסיף. אבל מוקיף ממש לא כוה דאמרי' ס"ם דאוהו אם לא כ"ת אם נתוסף להכה ארצה: (ו) שלא יקוץ ישראל כו' יגבי הדם אי' כן בגמ' ר"פ לולב הגזול אר"ב לאכהו אוונכרי[פי' מוכרי לולבים] כי שביתו אסא מפכו"ם לאנוד בהם ההוסבל לגזזו אינהו מן המחובר ויתנהו לכם ולא תגזזו אתון מ"ע סתם עכו"ם גזלי ארעא' ניהו פירש"י גזלי ארעא' מישראל ושמא אותה קרקע מישראל הי' הלכך לגזלו אינהו(°)כי היכי דליסוי יאוש בעליה בידייהו (°) ושיטי רשות בידייהו ומקשי' סוף סוף כי גזו אוונכרי ליסוי יאוש בידייהו דאוונכרי ושיטי רשות בידן ולא הו' מצוה הבאה בעבירה לדידן ל"ל בהוספב' דאוונכרי נוסייהו בהאתן שהן קונים לעורכם לגאת בו (°) משמע מזה אפי' אם ישראל אחר קולן בידי כדרום"ל דוקא עכו"ם אפי' לכתחל' דאל"כ מאי פריכ"ם כי גזו כו' דהא רב הונא למד' הילפ"ע לכתחלה וכאן הבינא כ"י דבריה אלו בכתחלה כ"ל עכו"ם ספרים" סתם עכו"ם (°) גזלי שדות מישראל הי' לאו דוקא דמ"ל עכו"ם מ"ל ישראל גזל העכו"ם אסור ואני תמה למה לא הביאו הריי"ף ורא"ש ורמב"ם וטור מימרא זאת דר"ה כיון דלית בה מחלוקת ופ"ק לי' על סך דרב הונא שמוסב שמא שדה זו גזלה העכו"ם מהיות דהגזל בתרא בתרא רב אסי אזל בתורה (°) חזא שיבי דגופי בפרדים (°) ותלי בה קיטפ' דעיבי א"ל לשמעי' זל לשמעי' זל חזי מי דעכו"ם הינהו אייתי לי ואי דישראל לא אייתי לי שמע שהוא עכו"ם אמר דעכו"ם שרי (°) א"ל עכו"ם שקיל דמי ישראל לא שקיל דמי הרי שגו"רב אסי ליקח מי הוה דעכו"ם(°)ואמאי לא אם שמא גזלה היא מעכו"ם אחר וכב"י כמ"הביא זה שאותו הכותי הרגי"בזה וכ"עלה וז"ל מפרשי רבותי מפרשי' כא דר"ה שלא אמרה אלא בכבל דר"ה הי' שסוסיו שסרוב יהודים והחזקו אם עכו"ם שמתמא בגזלני' על השדות אבל במקומות אחריהן תושבין בזה ואע"ג דכי רמ"א לעיל בקולקלסך הסוכה שלא יקלן ישראל לסכך בסוכה אלא יתקלפני"סלקלון (°) והוא מדרשת מהרי"ל כ"ל שאין זה אלא ממדת חסידות לא מלד הדין ותו כ"ל דבמקום שיש פני יפר של שר הפיר והוא נותן רשות לקלון אם אי שילה ולאי לכ"ע אין איסור דהא דינא דמלכותא דינא כדאיתא בזה בפ"הגיזל בתרא דמלך דינא דמלכותא מיישבי מרא קמא מיניהו וה"ה אם עכו"ם א' יש לו שדה ויערות מלד דין המלכות שאינבזה אסש איסור בלל לרב הונא דלא אייני רב הונא אלא בכבל שהיו העכו"ם נוגיסשדות מישראל לא מלד דין המלכות וכ"ם אם אין הישראל עצמו קולן לעורך שלו אלא אדם אחר קולן משדה העכו"ם מרשותו שמותר לכתחלה כמ"ש רמיה מפורשת מכהנו אוונכרי דר"ה שיש היתר לכתחלה לאחריסב"י האוונכרי ומ"ה כ' בש"ע כאנים מי שאומר כו' לא דרך אלה ברורה ופסוק"כלפ"ר: להשמעה ולא אנדי' לאיפק ביה שרי בבנא' דהזמנה לאו מלתא היא דשם כ"ז שלא עביד המעשה שיש לו לעשות (°) דהייט האנודה לא הקלי דעתיה ממנה ואפשר שיבורור לו אחרת ע"כ אין שייך מוקלה בזה אבל כאחרות אחר הכין לו בין השמשות לגאת בו למחר תכף לבמי דעתיה מיני' וכן ל"ד לא"ש רמ"א בפי' תרל"ח הזמין לסוכה אלא יש בה כו' דשם כי' רלוי ליבב בה ולא יש בה גילה דעתו שאין רוצה בה בתוקה שעה כ"ה ממילא לא אתקלאי לכל אותו יום כל"ל: (ב) ואפי' נפסל כו'. בכ"י הביא א"מ בשם ירוש' דנפסל ביום א' מותר לאכלו עכ"ל ויש לתמוה אמאי לא אתקלאי לכ"ה אתקלאי לכולי יומא' עכ"ל כ"י נראה דתמיהת כ"י על א"מ דשם דאלו על הירושלמי נופיה ל"ק דאיהו ס"ל כר"ל בגמ' דאמר דלא הוקלה אלא למצותו ולא לכולא יומא מ"ה ס"ל לירוש' אם נפסל אפי' ביום הא' אחלא מצותו ושרי אלא דתמה כ"י למה הביא א"מ זה הירוש' דהא אין ק"ל כר"ל דאמר אתקלאי לכולי'יומא אפי'אחר שעשה המצוה ולפ"ד ישב דלהכי מביא א"מ את הירוש' לגמור מהמה לדידן) דאם נפסל לא מותר בה' דמן הדין הי' לנו להתיר בה' אפי'בלא נפסל דל"ש ביה אתקלאי כ"ה של יום השמיני (°)כמ"ש התו' בדף י' אלא דמ"ה אתרוג אסור לדידן אף בה' נזירים משום סוכה דאתקלאי כ"ה של השמיני דאלו אחרמי ליה סעודה (°) כי' צריך לאוכל בסוכה מכח ספק שמא עדיין יום הוא ומ"ה בחס נפסל האתרוג שייך לומר לא נזרינן בשמיני אבו סוכה דגם בסוכה יש להתיר בנפלה ליהמת ממנה אחר יום הז' דהא בנפלה אפי' בתוך הז' אינו אסור אלא מדרבנן וע"כ בה' שאין כאן אלא מוקלה מסכק אוקמי' אחאוריתא ושרי אף לפמ"ש כ"י בשם הר"ן סי' תרל"ח דבנפלה אין קולא בה' רק שמהני תנאי מ"מ ל"ש למיסר בהתרוג בה' בנפסל כיון שבסוכה נופסה יש קולא בה' בנפסל ועי"ז יש לנו סיוע מהירושלמי שמיקל בנפסל אפילו תוך ז' לכל הפחות לסמוך עליו בה' מ"ש הביא א"מ את הירושלמי בפלפ"ל: (ג) ויש מוסרין. דשבת שלפניה אינה מכינה ל"ע שאחריה:

תרסו (א) שלא יכה ארצה כמוסיף. אבל מוקיף ממש לא כוה דאמרי' ס"ם דאוהו אם לא כ"ת אם נתוסף להכה ארצה: (ו) שלא יקוץ ישראל כו' יגבי הדם אי' כן בגמ' ר"פ לולב הגזול אר"ב לאכהו אוונכרי[פי' מוכרי לולבים] כי שביתו אסא מפכו"ם לאנוד בהם ההוסבל לגזזו אינהו מן המחובר ויתנהו לכם ולא תגזזו אתון מ"ע סתם עכו"ם גזלי ארעא' ניהו פירש"י גזלי ארעא' מישראל ושמא אותה קרקע מישראל הי' הלכך לגזלו אינהו(°)כי היכי דליסוי יאוש בעליה בידייהו (°) ושיטי רשות בידייהו ומקשי' סוף סוף כי גזו אוונכרי ליסוי יאוש בידייהו דאוונכרי ושיטי רשות בידן ולא הו' מצוה הבאה בעבירה לדידן ל"ל בהוספב' דאוונכרי נוסייהו בהאתן שהן קונים לעורכם לגאת בו (°) משמע מזה אפי' אם ישראל אחר קולן בידי כדרום"ל דוקא עכו"ם אפי'לכתחל' דאל"כ מאי פריכ"ם כי גזו כו' דהא רב הונא למד' הילפ"ע לכתחלה וכאן הבינא כ"י דבריה אלו בכתחלה כ"ל עכו"ם ספרים" סתם עכו"ם (°) גזלי שדות מישראל הי' לאו דוקא דמ"ל עכו"ם מ"ל ישראל גזל העכו"ם אסור ואני תמה למה לא הביאו הריי"ף ורא"ש ורמב"ם וטור מימרא זאת דר"ה כיון דלית בה מחלוקת ופ"ק לי' על סך דרב הונא שמוסב שמא שדה זו גזלה העכו"ם מהיות דהגזל בתרא בתרא רב אסי אזל בתורה (°) חזא שיבי דגופי בפרדים (°) ותלי בה קיטפ' דעיבי א"ל לשמעי' זל לשמעי' זל חזי מי דעכו"ם הינהו אייתי לי ואי דישראל לא אייתי לי שמע שהוא עכו"ם אמר דעכו"ם שרי (°) א"ל עכו"ם שקיל דמי ישראל לא שקיל דמי הרי שגו"רב אסי ליקח מי הוה דעכו"ם(°)ואמאי לא אם שמא גזלה היא מעכו"ם אחר וכב"י כמ"הביא זה שאותו הכותי הרגי"בזה וכ"עלה וז"ל מפרשי רבותי מפרשי' כא דר"ה שלא אמרה אלא בכבל דר"ה הי' שסוסיו שסרוב יהודים והחזקו אם עכו"ם שמתמא בגזלני' על השדות אבל במקומות אחריהן תושבין בזה ואע"ג דכי רמ"א לעיל בקולקלסך הסוכה שלא יקלן ישראל לסכך בסוכה אלא יתקלפני"סלקלון (°) והוא מדרשת מהרי"ל כ"ל שאין זה אלא ממדת חסידות לא מלד הדין ותו כ"ל דבמקום שיש פני יפר של שר הפיר והוא נותן רשות לקלון אם אי שילה ולאי לכ"ע אין איסור דהא דינא דמלכותא דינא כדאיתא בזה בפ"הגיזל בתרא דמלך דינא דמלכותא מיישבי מרא קמא מיניהו וה"ה אם עכו"ם א' יש לו שדה ויערות מלד דין המלכות שאינבזה אסש איסור בלל לרב הונא דלא אייני רב הונא אלא בכבל שהיו העכו"ם נוגיסשדות מישראל לא מלד דין המלכות וכ"ם אם אין הישראל עצמו קולן לעורך שלו אלא אדם אחר קולן משדה העכו"ם מרשותו שמותר לכתחלה כמ"ש רמיה מפורשת מכהנו אוונכרי דר"ה שיש היתר לכתחלה לאחריסב"י האוונכרי ומ"ה כ' בש"ע כאנים מי שאומר כו' לא דרך אלה ברורה ופסוק"כלפ"ר:

תרסה (א) שהרי הוקלו לכל ז'. נראה פשוט שאפי' ביום הראשון קודם שנטלו למיסק ניים יש איסור מוקלי' ול"ד למ"ש כ"י בפסי' זה בשם הג"א שנהל להקלי דעתיה ממנה ואפשר שיבורור לו אחרת ע"כ אין שייך מוקלה בזה אחרות אחר הכין לו בין השמשות לגאת בו למחר תכף לבמי דעתיה מיני' וכן ל"ד לא"ש רמ"א בפי' תרל"ח הזמין לסוכה אלא יש בה בשם הר"ן סי' רלוי ליבב בה ולא יש בה גילה דעתו שאין רוצה בה בתוקה שעה כ"ה ממילא לא אתקלאי לכל אותו יום כל"ל: (ב) ואפי' נפסל כו'. בכ"י הביא א"מ בשם ירוש' דנפסל ביום א' מותר לאכלו עכ"ל ויש לתמוה אמאי לא אתקלאי לכ"ה אתקלאי לכולי יומא' עכ"ל כ"י נראה דתמיהת כ"י על א"מ דשם לא מותר לאכלו אלא למצותו ולא לכולא יומא מ"ה ס"ל לירוש' אם נפסל אפי' ביום הא' אחלא מצותו ושרי אלא דתמה כ"י למה הביא א"מ זה הירוש' דהא אין ק"ל כר"ל דאמר אתקלאי לכולי'יומא אפי'אחר שעשה המצוה ולפ"ד ישב דלהכי מביא א"מ את הירוש' לגמור מהמה לדידן) דאם נפסל לא מותר בה' דמן הדין הי' לנו להתיר בה' אפי'בלא נפסל דל"ש ביה אתקלאי כ"ה של יום השמיני (°)כמ"ש התו' בדף י' אלא דמ"ה אתרוג אסור לדידן אף בה' נזירים משום סוכה דאתקלאי כ"ה של השמיני דאלו אחרמי ליה סעודה (°) כי' צריך לאוכל בסוכה מכח ספק שמא עדיין יום הוא ומ"ה בחס נפסל האתרוג שייך לומר לא נזרינן בשמיני אבו סוכה דגם בסוכה יש להתיר בנפלה ליהמת ממנה אחר יום הז' דהא בנפלה אפי' בתוך הז' אינו אסור אלא מדרבנן וע"כ בה' שאין כאן אלא מוקלה מסכק אוקמי' אחאוריתא ושרי אף לפמ"ש כ"י בשם הר"ן סי' תרל"ח דבנפלה אין קולא בה' רק שמהני תנאי מ"מ ל"ש למיסר בהתרוג בה' בנפסל כיון שבסוכה נופסה יש קולא בה' בנפסל ועי"ז יש לנו סיוע מהירושלמי שמיקל בנפסל אפילו תוך ז' לכל הפחות לסמוך עליו בה' מ"ש הביא א"מ את הירושלמי בפלפ"ל: (ג) ויש מוסרין. דשבת שלפניה אינה מכינה ל"ע שאחריה:

שערי תשובה

תרסה (א) הוקלה. עבה"ם ועיין בספרי שו"ת בית אפרים שבאתרתי בדיוקים אלו ובפוגיא דשולא שם ובביאור דברי המג"א בסעיף שאחר"ז ועי' ביד אפרים מ"ש בזה: (ב) בשמיני. עבה"ם ועי' בא"ר אבל ובכשאל בשמיני יש לבקל אלאפילו בירום הראשון יש לבקל בשת בלולב שבעשה מצוה ביו"ט אי לא אפי' לא בפסל ויש לו אחר סיום בכ"ח ולמשבה ל"ע ובשבה"ג פסק בסתם דמותר ונעת הפ"ז נראה לאחר ונראה לבקל בב"ם בנפסל ס"ב: (בפ"ם) ויש אומרים כי' ושיק בא"ר שלשת אלאר לבקל בדעת רי"ו וכ"ב בספר אחרבל כו' ובהגמ"ל כ' שכנו לבוגיא עוקל"אתרוג בשמיני אבו לא שייך בכנה: (מ"ג) בש"ע בפרים ז' אתרוגים כו'. ופיין בפ"ז מ"ם על דברי הג"א ומי בספר לא אמולם מלקומי כתי"ל ז"ל ס"ם אי' שכ' שם"ם בוה בתב"א והתלפה הכ' בר' והך ולא אגרה ל"ל ולא אגנה כו':

הגה"ת רעק"א

סי' תרסד ש"ז סק"ו אלא בבבל דר"ה היה שם וכיו שם רוב יהודים וכעין זה כ' הבאר מלך בלי נזילה מ"ח בשם מהר"ג מעין קל"ג דקל"ו אל"ם:

סי' תרסה מג"א סק"א בשום ספק יום שעבר. נראה כוונת דברהם דבאתרוג מיד בגמל ומא בו אחרא מלאותו וכא אחסור לבדיל בפירש"ו אל אחרוג לא חזי לבבה"ם בשלא בו שחרית אבל"ל מינו אתקלאי בב"ם אתקלאי בב"ם אתקלאי לבולו יומא ובב"ם אתקלאי בב"ם בספק יום שעבר וכ"כ יום שעבר ל"ל מ"ם כלן בבוקר אין בשם אבל"ל ובכה בר"ן אף בבפ"ק דביצה כ' ל"ב כ"ל דיסוד דאתקלאי לי' לבולו יומא אתקלאי בשום אבל"ל ובכה בר"ן בפרים אל אחרוג בי אחרוג בי אחסור אלבולו יומא אתקלאי בשום אלו לא בשל שחרית יומל בין בפרים ובו כולו יומא אין מלום אל"ל אבל אם בפ"ם לי' אסור בשבת אל"ל בם לא ליתסר דשבו דאתקלאי בב"ם מ' בשם בב"ם בוקר בר"ן ליתן בשם בב"ם נופא לא אתקלאי

חכמת מנחה

בבטלן אחד יצא ודבריו פתרי אחדדי וצ"ע: (שם סעיף י') יקרא ישראל ערבה לבצות ובו'. נ"ב

סי' תרסה (ס"ק ג) אסור כו' דהא ב"ה נופיה כו' בשום ספק יום שעבר. ר"ל דהא בשם מלא דאמרי' שיבו דאתקלאי לבה"ם אתקלאי לבולו יומא הוא בשום לאתקלאי לבה"ם דהוא אחלת הילה אתקלאי לכל היום בשלא"ל בכא דלא אתקלאי לבה"ם אלא בשום ספק יום שעבר ר"ל שאם עדיין הוא שביעי אבל אם הי"ם יודעים שב"ה כבר לילה הוא. והוא ש"ע. לא היה אסור ב"ה. ס"ב בתחלת יום ש"ם לא אתקלאי. ואיסורו ב"ה לא היה אלא בשום שאם עדיין שביעי הוא. ואם דסכה גם בשמיני אסורים בשום שיבו דאתקלאי לבה"ם. אע"ג דב"ה נופיה לא אסור אלא בשום שאם עדיין שביעי הוא כדי דאתקלאי מינו כו' בשום ספק יום שעבר. מי' הבוסי והלל"ם הוא אמ"ל מי' פרס"ז שאמי סכה דאלו אתקלאי ליה סעודה ב"ה אל שמיני צריך לאכול בסכה אע"ג דגם תיוב אכילה בסכה ב"ה הוא בשום ספק יום שעבר. אבל"ם צריך לאכול בסכה יהיה מאיה בעם שיהיה לכ' אתקלאי לכולי יומא משא"כ אחרת אי לא נפלו עד ב"ה א"ל ליבא בפ"ם ד"ם ר"ב ולא הוי מוקלה אלא בשבת שעבר לא הוי מוקלה לכולי יומא: ומה שנאבר בא"ל אף ביום א'. אע"ג דאין מוסלים לולב בא' ולא הוי מוקלה לבולו ומ"ב בהעם בשום דאתקלאי לבה"ם ולא ב"ה הוי מוקלה בשום ספק יום שעבר לא בסכה דף י' עמוד ב' דגזרינן אתרוג אמו סכה דמוקלה מן הדין דהא בא"ל צריכים ליבא בסכה וכעין זה כתב הרן ח"ל דאתי לאיתר לאיתר ח הוא ולילה ספק כלל ולא ישמע לו ליבא בסכה אל"ל והרא"ש כתב מר' אחר הוכא בבי': והיא שלתב ס"ז בשמיה קמן מ' ח"ל מלה בשום שאפי' ביום מ' קולים שנטלו לאיפק בו יש בו איסור מוקלה ולי"ל לא"ש בי' בשם זה בשם הג"א עבדי להשמעה ולא אגדים לאיפק ביה אבי בבאה דהזמנה לאו מלתא היא דשם כ"ז שלא עביד המעשה לא אקלי דעתיה כו' אבל מאי דפשיטא ליה נראה דעת הרב"ם דכתב הלשון כאן שהמעשה הם"ד אבל הרב"ם ס"ל דאם כ"ז שלא עביד המעשה לאו דוקא דהא כתב בש"ע לעיל סימן תרנ"ג סעיף ב' ח"ל עביד להשמעה ולא אגבהה לאיפק ביה אבי'ה בבאה ע"כ. הרי דאפי' אגדו אלא שמדיון לא הא בו מיקרי המצה בעלמא ואבי' בשם ביה דף ד' ע"ל שבת וי"ל בשבועים זה לזה ביה שעולה בשבת אסורה בי"ם שאחריו. כיון דבשבת אסור ל"ב שבת לא לעלמו הבין אם יהיה עתה ב"ם שאחריו כמלא מה שעולה בשבת כו' הבנה ל"ם והיה הבא כיון דבשבת אסור אב עתה ביום ב"ם הרי שבת הבין ל"ם דהא בשבת אסור: כיון שבבר היה בעולם כו' ר"ל דוקא ביה אלא בעולם ובעשה בו מעשה שעלה בשבת זהו מיקרי הבנה מש"ל הבא אלא נעשה בו מעשה לא בידי אדם ולא בידי שמים אלא הבנר בא ממילא ע"י הזמן לא מיקרי הבנה: (ס"ק ג) לאתר כו' לפי מש"ל מ"ל אלא למ"ד מוקלי

באר הגולה

כסם רא"ם פ מלא כהו' מבא דרב הונא סוכה ל' ל' בהרדבי בסם רבי מנינגוזר בכן בפ"ג דסוכה ל' כרי יוחנן סוכה מ"ו ב סם ובאבי ג עזר בסם הגיו הרא"ם ד סם בסם ר"ם ה סם וברב אבי הפסבת הפוסקים: ח הבבה סוכה בח ב סם בגמרא ובדבי הייל בר אבא ג

נתיב חיים

תרסה ט"ז סק"ב °) הלם נפבל אז מהר בח' ל"ב חמה

יד אפרים

תרסה בט"ז ס"ק ב' ולבע"ד ליבב כו' עיין בספרי שו"ת בית

לבושי שרד

לפי שהוא סתוך בכלות חג הסוכות. ד' דבשבת ניתקן אוס לבורה שבדבר מעניני בית ז' יסודות אלו כלל בח"ל בקרה בלבוא בלא וכ' בב' הי"ע לתבן אמיתר אבן אתיב זכו יסוד בח' יסוד הב' הוא מ"ם ובח"ה אבורך אבוי הבינו לאוהבו ביום ח' דח"ה לסמכו ליה"ב ובח"ב אל לבוסעות ובח"ב אדון בהוסיב בבלל בזה יסוד הב' שבית לומר אדון המוסיב. בסוף מ"ב (חוק כוסבת רבא) ביום שני ואף אלא בוכר בדברי בח"ל עד שהא אלא כי' בוסעות כיינו משום שבוזמנו יעות בחול דח"ב דעדיין לא מיירי בשבת ממילא ר"ל דאדון המוסיב יהיה בשני משום בבבר היה שבת בחמצע בסור שבזכיר - ובח"ב כ' יסוד הב' שבשבת אומרים אוס לבורה. וזהה בבר מובן בסדר בשאל ביום ג' אלא אומרים אמצע בפי ד' יסודות אלו וכן בשאל ביום ה' אות יסודות הבי"ל רק שבשבת יום ו' דחב"ת ליה אבורך שובי שהוא אחיבה ואומרים אוס לבורה ובדהה אבורך שובי לב' דחב"ת ומ"ת לא בסחר בזה יסוד הב' משום דיסוד הב' אינו אלא לבוסבו בהיב"ה בל מה דאפבר אלא אחיו אומרים אוהו לא בשבת ולא ביי"ם ח"ב בב' קביעות אלו שבת ב"ה עושים אמצע בפי יסודות וש"ז סיים בח"ל שבקביעות ב"ז יש ביאור לבסודות כי אם אל בשבת אז אמרו אוס לבורה ובשני לאמצע אחיבה בלן אמרו אוס לבורה ובדהה אבורך שובי לב' דחב"ת ומ"ת לא בשבת

תרסז (א) גם בשמיני. מנהגם דאיתקלאי כ"ה של מ' דצריך לאכול שם אם ירצה לאכול עמ"ש בסי' תרס"ה אם נפלה הסוכ' אז החתרוג נפסל לפני מ': (ב) עד מ"ש ויש מתירין. דמלאכה נעשה לאסר אי מנוח דשבת ו"ע שם קדושה מ' הא קי"ל דהם כ' קדושות ואי מנוח שבתה שם כמן כן כתב הר"ן והרא"ש בפירוש כ"י:

תרסח (א) ואמו מהגיגשא"מ חג כו'. כי"ד סי' ר"כ ס"כ הגאתי מפרק א"ב דפמ"א שש"ע קרוי חג מדאמרי' ואי כ' בחג הסוכות ה"א אפי' כי"ע האחרון כ' דחמרו בבוא כל ישראל ש"מ דאי לאו בבוא כו' הו"א ש"ע אחרון שהוא שמיני עצרת קרוי חג ואח"ז הקשו עלי ואמרו דהך יו"ע אחרון דקאמר תלמודא אין פי' ש"ע כיון דכתי' בי' חג הסוכות אלא על יום האחרון של א"ה קאמ'. הסכתי פ"ז דא"ה לומ' כן אדא דלא מלינו בגמר' בשום דוכתי שיהיו ימי א"ה נקראים י"ע דהא ברים האליל אמרי' דלינו דומה י"ע ש"מ שאין א"ה י"ע האחרון ובסבדקל"ו מזכיר התלמוד י"ע האחרון של חג הרבה פעמים וכן בגמלה פ' כ"ה והכל קאי על ש"ע ולמה נפרש לשון זה כאן שלא כדרך הרבה מקומות ותו מאי אפי' דקאמר בגמ' הלא אין מעלה בא"ה ביומא' על מביאו אלא הל"ל ס"א ל"ש י"ע ראשון ול"ש י"ע אחרון ותו דלמה הזכיר כלל ל' י"ע כאן אלא הל"ל יום אחרון אלא שפשוט דפל ש"ע קאמר כמשמעות הפסוק שקראו חג ורבות קאמר דאפי' י"ע האחרון בכלל דשיך ג"כ לסוכות דהוא עצרת ממנו כדאיתא ברש"י בחומש אחר הקב"ה קשה עלי פרידתכם וכ"מ קורא ליום אחרון של סוכות י"ע האחרון מדאינטריך תלמודא לומר שהוא חלוק ממנו לענין פז"ר קש"ב ש"מ דבלא"ה חד חג הוא ומיוחס אחריו אפ"ש שאין יושבין בחוצו יום בסוכות דוגמ' לדבר חג המלות כל ז' הימים והלא אין חיוב אכילה אלא בלילה הראשונה ובשאר ימים אין חיוב אלא מנהג ממן ולמה יקראו כל הימים חג המלות והיה לקרותם איסור חגן אלא דהכל ערב אחר לילה הראשונה ובשבילה בא שאר הימים ה"נ כן הוא בח' של חג ומ"ש כל שאסר עלמו בבשר בחג שתם דהיינו חג הסוכות אסר אפי' בי"ע אחרון ודבר זה הייתי מרבה מדתלה רחמנא בל' חג הסוכות דכולל בזה אפי' י"ע האחרון שקרוי ג"כ חג. עוד הקשו עלי הא"ה דקאי על ש"ש דהא א"ה לתקן לו בימה וכמ"ש רש"י אח"כ במסקנ' של מ"ש כ' רחמנא בבוא כל ישראל מאתמלא' דמועד ומיהו כי"ע לא שאין תיקון הבימה דוחה לא שבת ולא י"ע ומאתמול אמי לא עבדינן לה דדחק לה עזרה אמי אומר דלק"מ דהא איכא לאקשויי על מ"ש המגל עושין לו בימה כו' דמשמע שזהו הל"מ שצריך בימה למה לא ידח' י"ע בחמת כיון דקרא קאמר בבוא כל ישראל הוה כאלו כתב ביום הראשון והא גבי מיל' דוחה שבת מדכתיב וביום השמיני ה"נ בימא כך ואי דבר זה של בימה הל"מ למה דחה עד מוצאי י"ע אלא דהעניין הוא כן דיש לנו בפסוק ריבוי ומיעוט דל' בחג הסוכות הוא כל ימי בחג ואפי' י"ע אחרון

תרסז (ב) הכנה. עמ"ש שכתב דוקא לסדרן אסור אבל להעמידן מותר אפילו אם אסורים וכ"כ נמנהגים הלכות פסח דאסור לבביא יין מ"ש לחבירו. וגם במהרי"ל אוסר לחפש הפ"ש משבת ל"ש מבוא הכנה מ"ש ע"ש:

תרסח (ב) ליל. אסור לקבוע סעודה מן המנחה ולמעלה ולא בלחומן אבוכלין ומשתכרין עד שלין ימלין לקדם בלילה ע"ש: (ג) חג העצרת. רש"ל בתשובה כתב לומר אם יום שמיני העצרת חג הזה יום שמיני עצרת ובמקום שעושים שני ימים טובים אין מוציאין ביום הראשון אלא שני ספרים וקורים באחד ד חמשה בפרשת ראה מכל הבכור ה א] ואם הוא שבת קורים שבעה ד ומתחילין (ה) עשר תעשר והמפטיר קורא

תרסז א גם בח'. דאלו מתרמי סעודת כ"ה בני למיכל בנוה ומנו דאיתקלאי לכ"ה וכו' [נמ'] וה"ה בח"ל בנ' אסור מה"ע ודוקא מיני מאכל אבל קרמים וסדינים מוריד אותם להתהות בביתו [מנ"ע ח"ג קס"ג] (°) ול"ע בסי' תרל"ח: ב מהגיגים אלא להסתפק. משום דכיון דבי"ע אסור אם יסתפק בשבת מקרי הכל' ול"ע דבסי' תרס"ה (°) נבי אתרוג שאם דלא שייך הכנה. ע"ש ומשמע דלא כה להודיע אלא שנהגו קדולא מדינ' שהרי גם הוא תמהו על המנהג: ג אסור להעמיד. ז"ל מהרי"ל אם נושא מסבוב שבל המעריבי' על רגליה ומסירין מתי שירצה אסור להעריב בבית עוד על רגליה דה"ו מכין מ"ע לחבירו אלא יניחנה בסרקול עד הלילה ואז יעריבל' עכ"ל מאמר דמותר להעמיד הסלחות בבית וכ"מ סי' תרס"ו ובהג"מ כתב הסו' להעמיד הסלחות והספסלים לסדרן לנודרהלילה כ"כ הגמ"ל מאמר דוק' לסדרן אסור אבל להעמידן מותר' מפני כבוד י"ע אבל אחר הבמות אסורים וכ"כ בהגהג"ה פסח דאסור' לחבירו יין מי"ע לחבירו ונם בהרי"ל אוסר לחפש הפ"ת משבת ל"ע משום הכ"ל ופסי' תי"ו ס"כ:

תרסח אסור לקבוע סעודה מן המנחה ולמעלה כמ"ש סי' תקכ"ו ולא כאותם האוכלין ושותין ומשתכרין בהושענא רבה עד שאין יכולים לקדם בלילה. א שמיני חג. רש"ל בתשו' כתב לומר ש"ע חג הזה ולבוא כתב כמ"ש הרב"ר: ב אוכלין בסוכה. ולא יישבים בסוכ' דבשלמ' בני אכילה אינה בכיר' הבא אין מברכים שאין יושבים בה בלילה וביום יושבים בה ואינו מנהג [עור] ובמדינתינו יש קלת אנשים שאוכלים בלילי' וכיום יושבים בה ואינו מנהג [עור] ובמדינתינו יש קלת אנשים שאוכלים בלילי' זמן אשמיני אם יישבו בסוכה תהיה ישיבתם סותרת אמירת הזמן וק' דהא ביום נ"כ אומרים אמת יום ש"ע הזה בב"ה ואפ"ה יושבין ול"נ עצמה דמיינ' לבל תוסיפלבן מסבקים ליל' מ' ואח"כ ניכא אבשה כמ"ש סי' תרס"ו בהגה"ה ומ"מ הרינעם הטור כמ"ש הרב"י דהרי סתמה אמרו בגמרא והלכתא מיתב יתבי' וכן סתמו כל הפוסקים משמע דאין חילוק בין יום לליל' ומשמע בכל הפוסקים דצריך לאכול כל אכילות של אותו היום בסוכה ואפי' מיתרמי ליה סעודה כ"ה צריך לאכול בה דהא מה"מ אסרי' מי סוכה בע'. ומ"ש בהגמ"ל לייבב קלת מה שנוהגין הבמומים לאכול רק אלו סעודה בסוכה כדי שיתאלנו על הנשם בלב שלם וכו' ע"ש אינה רא' די"ל אחר האכיל' נסעדים מבשם כמש"ל ע"ש וגם הוא בעצמו כ' דאם הוא שבת צריך לאכול סעודה שלישית בסוכה וכ"כ הב"ח בשם המרדכי וכן מנהג פותיקין: ג ואין מברכין. ולכן אין לאכול בלילה פד בשאיכ' [הגמ"ל ורש"ל בתשו' סי' ס"ח ואח"ח ולבוש] °] ומ"מ כ"ל דאם אכל לאחר תפלת ערבית מבע"י לא יברך ליבב בסוכ' כמ"ש בסי' ל' נבי תפילין ועוד דבבר קיבל ע"ע בתפלתו ובקידום: ד ומתחילין עשר. ואמו מתחילין עשר חפי' אל בחול מפני שהוא

באר היטב

מלמטיפים ע"ש. ומשמע בכל הפוסקים דצריך לאכול כל אכילות של אותו היום בסוכה ואפילו אתרמי ליה סע"ד בין הסעודות צריך לאכול בה דהא מה"מ אסרינן מי סוכה בע' · ומה שכתב בהגמ"ל נייבב קלת מה שנוהגין הסמומים לאכול רק אלו סעודה בסוכה כדי שיתפלנו על הנשם בלב שלם וכו' ע"ש אינה ראיה ונם הוא בעצמו כתב דאם הוא שבת צריך לאכול סעודה בסוכה ובסי' תרס"ה בהגה"ה ומ"מ הרינעם הטור כמ"ש הרב"ר דהרי יותקן מיני מאכל אבל אם אינו אינו אינו

שילם את כסף (° מבואר בסי' קי"ד וס"ס) ת' ברייתא מגילה ל"ת כ' תו' שם כשם י"ח שרב כהי נתנו תיקון לומר כן ומגר בהלמוד שם וכ"כ בעור בשם פירו' שכן המנהג.

דגול מרבבה

ב סי"ז *) ואין דבריו נראים דהרי לפי' לקולא אוהו שפה דיו כיום המנ כמבואר כי"ד ברים סי' קי"ו בסב"ם ק"ו לתומרת ולכן דברי רש"ל כנונים ואין לבטל:

יד אפרים

דבא יום חול הוא ולית ביה משום מוקצה ולפ"ז י"ל דמ"ש בתג"ח ולפמ"ש כו' אין ר"ל על מ"ש כאן בס"א דלא אמרי' מוקצה משום ספק יום שעבר אלא ר"ל על מ"ש סי' תרנ"ב בשם כר"ן ופ' בר"ן ריש ביצה י"ל דדוקא בסוכה ס"ל דכוי מוקצה לענותה דמתיר לסיר דאמרי' מתמת יום שעבר אחרי' מש"כ בחתרוג לענין אכילת מחר כיון שא"ל ליקלו בכ"ש אפי' חיתת שאסור לאוכלו אז משום ספק שמא הוא יום מ"ש כ"ל בשאר מוקצה מתמת יום שעבר אלא אחרי' אבל מדברי כר"ן בסוכה משמע דאם היה כאחרוג אסור בכ"ש מתמת ספק יום שעבר ספיר הוה אחרי' מינו דאתמצאי אלא דבאתמת אינו אסור בכ"ש דיום חול שעשה איסור אלו משום מוקצה בכ"ש ע"ש: דק"ל לומר שעבר כראוי למזה וא"כ בכ"ש אלא אי אמר לומר בכ"ש עצמו של שמיני הוא מזחר ואין מקום כלל לומר שעשה מוקצה בכ"ש ע"ש:

הגהות רעק"א

סי' תרסט במג"א וכ"ל דא"ל דאסור להכניר פולוור. ע' לעיל סי' תקי"ד סק"ג: שם וכן ראיתי שמיתו כגדולים אחר בתרן. ולילך עם אבוקה שעוה לפי הס"ת בפר"ח בס' מים חיים סי' ט' לוחר. וע' בש"ת בתי כהונה מ"ת סי' י"מ וי"ם שבאריך בזה והמגלה לבחיר:

חתם סופר

סי' תרס"ט במג"א שורש מ' בשם רב האי

גאון. נ"ב וצ"ל שורש ט' ושם מבואר דדוקא בשעה שאומר קילוסים לתורה וכ"כ הב"י לעיל סי' שכ"ט ע"ש:

שערי תשובה

תרסט (א) שמחת תורה עכ"פ ס"ס בשם הה"ל ופ"ם בגוף הקשוכה שאינלהקנה מבר"מ בפפסלי שמני בכב"ג שאינו בטיר"ת שלא יסייסבתורה אלא מל תשוב שבעיר אין זה מוצא בתים כלום ממלמה זו כי בתקוס שב"ת עומדים כו' ותשובים הם לפניו יתברך פ"ם: (ב) כל הנערים. עבכ"ם ואיין בשערי אפרים שער מ"שבילתרתי כל דיני קרילת התורה כ"וס על כפור בפיום אומרים קודם בשמח מתחיל בשמח מלומדי תורה בחרח כרגים רבי דרי אלב שמחתי שבות ע"ם וליל כרגים רחי דרי אלב והוא בפרי מ"ם חזיל על פסוק דהיב ירוזדבכל עת מב יד הזה כו' כך ד"ח כו' פיין בפירוזיון קף ליד והוא אמת לענ"ד ומידי דחיתי שם כרגשתי עוד בע"ם אחר שם בחרח אלא ומעמ לחיי עולם ומופס הוא ע"ם לענ"ד ולי"ל עוד מעמי לחיי כו' והוא ע"ם מ"ם כל ישראל יש לבם אלב לשוב"ב שבלי ואמר כו' עוד מעמי ידי להתפלר:

דגול מרבבה

ב סי"ז *) ואין דבריו נראים דהרי לפי' לקולא אוהו שפה דיו כיום המנ כמבואר כי"ד ברים סי' קי"ו בסב"ם ק"ו לתומרת ולכן דברי רש"ל כנונים ואין לבטל:

יד אפרים

דבא יום חול הוא ולית ביה משום מוקצה ולפ"ז י"ל דמ"ש בתג"ח ולפמ"ש כו' אין ר"ל על מ"ש כאן בס"א דלא אמרי' מוקצה משום ספק יום שעבר אלא ר"ל על מ"ש סי' תרנ"ב בשם כר"ן ופ' בר"ן ריש ביצה י"ל דדוקא בסוכה ס"ל דכוי מוקצה לענותה דמתיר לסיר דאמרי' מתמת יום שעבר בחרח לענין אכילת מחר כיון שא"ל ליקלו בכ"ש אפי' חיתת שאסור לאוכלו אז משום ספק שמא הוא יום מ"ש כ"ל בשאר מוקצה דאם היה מתמת ספק יום שעבר ספיר הוה אחרי' מינו דאתמצאי אלא דבאתמת אינו אסור בכ"ש דיום חול שעשה איסור אלו משום מוקצה בכ"ש עכ"ש מתמת ספק יום שעבר אלא

תרע (א) מ' ימי חנוכ'. כעוד הביא לשנה אחרת קבעום מ' י"ט הקשה כ"י למה קבעו מ' ימים כיון דבשמן שנפך הי' בו כדי להדליק ליל א' כמלא שלא נעשה בם אלא לז' ימים ותי' נ' תירוצים פ"ם ועל כולם ק' שאין לו רמז מזה שנעשה כן וא"כ הי' לרבותינו להזכיר דבר זה כדי שנדע הנס מה שנעשה בליל' הראשון ול"נ לתרץ דלמפרע אנו רואין שנס בלילה הראשונה היה גם דמלינו בספר הזוהר על פסוק מה יש ליכי בבית שאין הוא ית' עושה גם כבר בעולם ואפי' הוא דבר מועט אז הוא ית' מזמן ברכה להרבות המעט משא"כ בדבר ריקן אין שייך בו ברכ' לעשות בריה חדשה פ"כ ימא כאן דאנו בלק כל מה שהי' בלילה הראשון לא היה מקום לנס לחול על שום דבר אלא ודאי דנס בלי' הראשון נשתייר ממה שהי' ראוי לה וממנה נשתייר ועל אותו השיור בא הברכ' שנעשה שם נס להרבות אותו וא"כ דאינו שנס בלילה הראשונה נעשה נס: (ב) שאין להקל להם. היא דעת הטור משום דברים המותרים ואחרים מוהגים בהם איסור אין להתיר בפניהם וכ' טור גם מקומות שמוהגין בו איסור כל היום אין להקל להם וכ' כ"י שאין זה מוכרח כיון שאין כאן (°) גזה איסור ול"נ לדמותו לר"ח רבי' תי"ז דמותר מן הדין בעשית מלאכה ואפ"ה כיון שמוהגים כן הנשים שלא לעשות מלאכ' הוא מנהג טוב וזהו להם לשכר שלא נתנו מציאם לעגל כמ"ש הטור ואמרי' כי' דברים המותרים ואחרים כו' כמ"ש הטור ואמרי' כי' דברים המותרים ואחרים כו' אע"פ הנשים יש להם לשכר שלא לעשות מלאכה אבל האנשי' ודאי אין שייכו' מנהג בזה ובמהרי"ל כ' קבלה בידינו שאין לאדם לעשות מלאכה בעוד שנרות דולקות וי"א גם ביום כשהם מוהגות שלא לעשות מלאכה אבל האנשי' ודאי אין שייכו' מנהג בזה ובמהרי"ל כ' קבלה בידינו שאין לאדם לעשות מלאכה בעוד שנרות דולקות וי"א גם ביום הראשונות שלא לעשות מלאכה אבל האנשי' ודאי אין שייכו' מנהג בזה ובמהרי"ל כ' קבלה בידינו שאין לאדם לעשות מלאכה בעוד שנרות דולקות וי"א גם ביום הראשון שלא לעשות מלאכה אבל אם היה יודע שהיום שמיני לא היה יושב בסוכה ולא יש לכך לא מחצית

סי' תרע (ס"ק ה) הנשים כו' דוקא כו' עמ"ש בס"ק ב': (ס"ק ב) נעוד כו' שהנרות של בה"כ כו' בכ"י כתב עמש האיסור ח"ל שיהיה להם היכר שאסור להשתמש לאורן עכ"ל. ולפ"ז הוי סני באיסור כ"ז שהנרות שבבית דולקים וכ"כ בס"ד: ג"ל שהוסיפו תוספת על תוספת: משום דברים המותרים כו' ומפיהו מוד ביטל בדבר שאין בעינו שום לד איסור לו דנגר לא אמו הא. לן כתב הרב"ל לעשת הטור: ועמ"ש סי' קומ"ד כ"ל. ובס"ג בהגה מרדכי פ' בתר מדליקין: שיש לבטל כו' ודי כו' כי בבעלי הרחיקו ח"ל משום שעמוד חיתה. ודי ביום מ' וביום מ' כדין תורת פסח וסוכות דלא אסר במלאכה במקום דבקיאים בקביעי' דירתא כ"ל יום ל' ויום מ' כ"ה שם בס"ג. וכ"מ במהרי"ל: טולם בס"ג מבואר דאין איסור כ"ל לנשים וכ"כ פר"ח אבל במהרי"ל מבמ' דנם אנשים

תרע מהנין הנפרים הנמיים לסבב בחנוכ' על הפתחים וכשם חנוכת הבית כ' טעם לזה: א הנשים. דוקא נשים לפי שנעשה נס על ידיהם [מע"מ]: ב כעוד שנרות. כ' במ"ל פי' כל זמן שנרות של בה"כ דולקות והוא עד (°) כמלות עכ"ל וכמקום שנהגו איסור כל היום אין להקל משום דברים המותרים וכו' כמ"ש כי"ד סי' רי"ד וכ"פ הב"ח ומ"ל וטור (°) ופמ"ש סי' תקל"ד ס"ב וכש"ג כ' שיש לבעל מנהגם ודי ביום ראשון ושמיני עכ"ל וכ"ה במהרי"ל: ג וי"א שיש כו'. וכ"מ בד"מ משום דמי' במגילת תענית וכמדרש בהעלותך שקבעו למשתה ושמחה שנמרה מלאכת המשכן בזמן הזה וכ"פ בי"ש ס"ז דב"ק סל"ז וכ"מ: ד זמירות. וה"ה בניאותי בת תלמיד חכם לעם אמרן אם מותרים זירות הוי סעודת מצוה [מרדכי פרק ד' דפסחים]:

תרעא א מוסיף ואולך. נ"ל דמי שאין לו שמן הרבה יתן באחד שמן בשיעור והמותר יחלק לכולם שאם יעשה לכלם בשוה לא ידלק אם' מ' בשיעור ואם יש לו שמן בלמנים ולחברו אין לו כלל מוסיף שיליק בכל לילה מ' ויתן גם לחברו דהא מדינא מ"ל אלא מ' בשביל

הלכות חנוכה

תרע דברים האסורים והמותרים בחנוכה ובו ג"ס:

א מ * (°) בכ"ה בכסליו (מתחיליס) (א) שמונת ימי (מ) חנוכה ואסורים בהספד * ותענית אבל ג מותרין בעשיית מלאכה ג ונוהגות (ג) א הנשים (°) שלא לעשות מלאכה ב בעוד (°) שהנרות דולקות ד ויש מי שאומר (ב) שאין להקל להם:

ב ה ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות (ג) שלא קבעום למשתה ושמחה: הגה (ד) ג וי"א שיש קצת מצוה בריבוי (ג) הסעודות משום דבמותן הימים היה חנוכת המזבח [מהר"ם מפרמ"ג] ונוהגין לומר ד זמירות ושבחות בסעודות שמרבים בהם ומה הוי סעודת מצוה [מנהגים] י"א שיש לאכול נגינה בחנוכה לפי שהנס נעשה בחנוכ' שהחילה יהודית את המזבח [כל בו ור"ן]:

ג ו אין מספידין בהם אלא לחכם בפניו: הגה ואין מתענין יום שמת בו חכ' או אם ותענית חלום בחנוכה ע"ל סי' תקפ"ח סעיף ה'

(ה) [ועי"ן לדוק הדין ע"ל בהל' ר"ח סי' ת"כ בהג"ה ופ"ל סי' תרפ"ג]:

תרעא סדר הדלקת נר חנוכה ומקום הנחתו ובו ח"ס:

א מ צריך ליזהר מאוד בהדלקת נרות חנוכה ואפילו (מ) עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק:

ב ג כמה נרות מדליק בלילה הראשון מדליק אחד מבאן ואילך א (ג) מוסיף והולך אחד בכל לילה

כ' טעם לזה: א הנשים. דוקא נשים לפי שנעשה נס על ידיהם [מע"מ]: ב כעוד שנרות. כ' במ"ל פי' כל זמן שנרות של בה"כ דולקות [מע"מ]: ג ריבוי. מקור מנהג זה מבואר בהגה ד' זמירות. מקור מנהג זה מבואר בהגה ד' זמירות. מקור מנהג זה מבואר בהגה ד' זמירות

ב בשביל ב'. פירש"י בשביל שני בני אדם המהדרין העושים נר לכל א' וא"ל דלדידן דמוסיפין בכל לילה לא ידליקו ב' אנשים בשוה. ולא א' ככולם וא"[ר"מ מהרי"ל]: ד שאין לדבריהם. ז"ל ד"מ כשמדליקין נר שבת או חנוכה או י"ט ודומקין הנרות סמוכין זה לזה עד שהן מתחממות זו מזו ומוטף הפעו' מעשה בחמימות גם בכפלו' ומופלו' לא קיימו מלוה [מ"ז] עכ"ל מעמע דנרות כרוכים יחד מותר לעשות דהא בשבת ויו"ט מלוה לעשות כרוכים כמ"ש סי' רס ג ובמהרי"ו כ' וז"ל בפרפורט לוקחין ד' או ה' נרות חנוכה ומדליקין אותן ביחד [פי' שקלוטין כמו ברשרת] ומדליקין אותן לנר א' והכרתי אותן דהוי כמדור' עכ"ל וא"כ אפשר דשני נרות שרי אבל בתשובת רש"ל משמע דאסור וכ"מ סי' רל"ח סק"ב וסי' תל"ג ס"ב: כ' רש"ל בתשו' המדליק בפמוטות יתלה אות בטפח הסמוך לפתח ויתחיל בנר המאלעי הסמוך לפתח ויסב בדרך מין המדקדק' אין מדליקין בפמוטו' שמן בהן הידור לנר חנוכה עכ"ל: ה ולריך נר אחר. פי' הר"ן הע"פ שמדליקו על השלחן וע"כ הוא משתמש לאור' הפ"ה לריך להדליק נר אחר משו' הכירא עכ"ל ומזה לא המנהג שמדליקין שמש כמ"ש רמ"א סי' פ"ה: ולמעמ' מי' כ"ל דאם דר בעליה מניח בחלון אפי' הוא למעלה מי': ז דהדלקה עושה מלוה. וכ"ש ספ"ו דב"ק מפרש הטעם (°) דברוחה אומר לנרכו הוא דנקט לה: ח מהניו של כנים. נסה"ת הני (°) מחלי לנר שמלל של כניסה פי' בניחנו בחלי הבית

תרעא (א) ואפי' אם רבים. דבנמ' איתא מהדרין מן המהדרין בר"א מוסיף והולך ופי' התו' דזה קאי אנר איש וביתו דהיינו שכל הבית אין לכם אלא נר א' בליל הראשון ממילא בשראין בבית שני נרות בליל ב' יבריאו כתוס' הנם אבל לאותן שמדליקים בליל הראשונה נר לכל א' מבני הבית אז אם ידליקו בליל שני ב' לכל א' אין כאן אנר לתוס' הנם כי יאמרו שיש הרבה בני בית ולכל א' אין שם רק נר אחת וזהו דעת הטור והש"ע אבל הרמב"ם פי' שאף לאותן שמדליקין נר לכל אחד יעשו לכל א' ב' נרות בליל שני וכ"מ הי"א ס"ב ובכאן יש חידוש במנהג שספרדים נוהגין כתוס' כמ"ש[כ"י] [°] והאשכנזים כרמב"ם וזה לא מלינו בשאר מקומות: (ב) שקורין לאמפ"א. וכ' רש"ל לריך לתלות' בטפח הסמוך לפתח ויתחיל מנר המאלעי שהוא הסמוך לפתח ויסב לנר ימין. והמדקדקים שיש מדליקין בלאמפ"א שאין בה הידור לנר מצוה עכ"ל: (ג) וכשפת הסכנה. שאינו רשאי לקיים המלוה. זהו פי' התוס' כפי' אבל רש"י פי' בב"מ דהסכנה שהיה יוסף לפרסיים שלא הניחו שום נר אלא בע"א שלהם דא"כ היה ק' מה תהני במניחו על השלחן והתוס' דחקו בב"מ לומ' שלא חפשו כ"כ. בבתים אבל נפי' זה א"ש דמניח על השלחן דלא היה הרגש כדבר שפשט למלוה: (ד) ולריך אחר כו'. אע"ג דבלא סכנה ממי לריך אחר כו'. הטור כתב בשם ר"י הלוי דוק' בשמעתי' בחורן קמ"ל כאן דלית כיון דע"כ ההכ מהם כיון שהם מומחים על השלחן ממילא הותר לנמרי אלא עכ"פ לריך אחר להכירת כ"פ הר"ן: (ה) לתפלה מכ'. הטור כתב בשם ר"י הלוי דוק' בשמעתי' בחורן קמ"ל כאן דלית כיון דע"כ ההכ מהם כיון שהם מומחים על השלחן ממילא הותר לנמרי

בסמ"ק דהיינו בחלי' של כיסה לגד שמאל תהלי ב' ולא פירושו של כיסה בזכר קודם לה והוא בלוכן זה שאנו מבעריה כאלו עומד אדם בפנים הדלת לפניו ומחלקת לשנים נקרא החלק הקרוב (°) לפני' כיסה והחלק הקרוב למזוזה חילון כי הוא יולא ראחבו' בפתיחת הדלת מ"כ ידעמו מהו נקרא כיס' ומ"כ מ"ש אח"כ לגד שמאל הוא חלי שני שבאלותו חלק (°) הכיסה ימינה לגד שמאל ולני' סמ"ק עלמו מחליו של כיסת הבית לתה מספר כאלו האדם עומד בחוץ ורוצה ליכנס לביתו אז לא שייך נקרא כיסה למקו' הפנימי דהא האדם עומד בחוץ אלא פ"כ שהסמ"ק נותן שיעו' להדל"שהיה כיס' לבית והכיסה מחלקין לשנים ומפ' לאח"כ החלק מהכיסה מהו ופ"ז אמר לגד שמאל בזה תבין מהו החלק מן הכיסה דהיינו מקום שהוא נקרא שמאל לגבי האדם כי שמאלו הוא מכוון נגד החלק שהיא רחוק מן המזוזה ובאלותו חלק יוכל להניח אפי' בקלה שנו ממש לגל החלק החילון הקרוב למזוזה כי כל אותו חלק נקרא חלק השמאל פ"כ אין בו קפידא וז"ש מהרי"ל ובזה יבין

(°) ומיתא המנהג מבוס שיכנס בין ב' מלות (ד"מ) ול"ל דהם יש לו חלון הסמוך לר"ה (°) ישיתו בחלון דהזה ליכא חבש סבנה רס לא בחקום דסכיתא הזיקה: ט ממזרח למערב. ויש מסדרין מלפון לדרום כמ"ם סמ"ג והרמב"ם ומכרה נהרה ופסטיה (ת"ה) וז"ל רש"ל ויהיו מונחים ממזרח למערב ואל תבנית בתנהג עכ"ל ול"ל דאין(°) לזוז מתנהג דיש לו על נה לסמוך: י קורס מנחה. וכ"ם רש"ל ובד"מ כתוב ואין אמו מהגין בן אלא מנליקין בין מנחה למערב וכ"ל דהם הוא סמוך לחסי לעורס סיבוחו מנין בכ"ס ית תקדם הוסם יבדרוליק מיד דמ"מ מיכח פרסומת ניסא בסבתים אמ"כ לבה"כ(°) ודמי למדליק ברחוב בסמ' שהין סם מים ומח"כ כמו מכים וכ"ה בתנהגים ברס בוחם לבה"כ: יא יוכל הסמם וכו' • אבל בביתו לריך הוא להדליק כולם (לבוס) אבל רש"ל בתבו' כ' סנס בביתו רבתי לעבו' כן ע"כ וכן כ"ל שין מלינו ביומא פ"ג קלו ומרק אחר על ידו וכו' ע"ם וע' בחולין פ"ב: יב מפני החסד. שלמרו מדלא אדליק בהא בחחרת נתי לא אדליק אבל בשבת מרוח מ' חזי ליה ולא מייתי' נחבר דעלמא שיסברו שבבית חלוק מתוכו ולמרו שהם שני בתים דלמבים ברבים אין מלוים ברחובות בלילה. הקשה הרב"י בבי' ל' ס"ח אמרי' אם יש לבה"כ פתח אחר מותר וכו' ולא אמרי' מדבהא לא ייל בהא בתי לא ייל ותי' כיון שיש

(ח) ומברכין בב"ה. כ' רמ"ח בתבו' סי' מ"ג דאם אבל מתפלל בערב חנוכה בלילה בעבר מזרח ומערב כן יסדר גם ברות חנוכה: (ט) חצר שיש לו ב' פתחים כו' • הב"י הקשה מ"ש מהסיח דפ"ק דברכות ידליק אחר הברות מבוס שהחיינו אבל שבר ברכת דמנוכה בלי אלא פתחה אחריתא אבל אלא פתחה אחריתא בלא אמרי' עיל דלבור לעבור אחורי בה"כ בבסה שבאבור דאמרי' כאילך פתחה אחדיק אבל אלא פתחה אחרית' עיל וה"ל ניחא דאפ"ג דחזו דלא אדליק בחד פתחא לא אתי לאחדיה דאמרי' אלא אדליק אבל אלא אלא אלא

ת לגון כרמב"ם בפ"ד מהרי"אה שכח

אשל אברהם

א) לא מאחרים. עיין באר היטב ס"ק ב' מ"ש בפ"ת. וכשב יעקב סימן כ"ב כתבלב עוד שפם לפי שערבית זמן כל הלילה ולא חייבים לבחבה ובוד בלא חזיון דאפילו בבי"ב שחרית זמן גדול מדליקין קודם תרבית ע"פ לך הגאון הכ"ל שדא כיה ברגא ובלבה בשמים נפלאים ממנו. וכיון דזמן ק"פ והדלקה בלים כאחד ודאי דיש בהקדים ק"פ שבות דאורייתא ובוד בבוא תדיר קודם ועיין סימן הרפ"ד דאפילו במילי דרבנן הדיר קודם ולי"ד לבא דפ' תרע"ח דל"ח קודם לקידוש היום כיינו מבוס דאפשר בפת. ועיין ב"ש דדוחה כל בשמים ברוח מעתה ודאי דמחפלל קודם הדלקה ע"ש :

הגהות רעק"א

וקאי אמ"ש בבא"ב ומ"מ בהמבא לבדליק בשפת וכו' : שעיף ח' די לו בלמד מבם . דל"ח לאחרים גמ' . וע' מג"א לעיל סי' רמ"ד סק"ו וצ' הקבריב"ם מ"ב חיו"ן סי' י"ח:ז באר הגולה אפ"פי שאינו אלא מבבא. כן הוא בריב"ם שדוחה זה לבלל דר"ח בהשו' תב"ב סי' פ"ז בקבה בא המתבר ס"ל סי' תב"ב אחין מבריבים על בלל דר"ח דב' שם דבן מוכנים בבל מלבות מ"ו וסביבותיה וא"ב אין דבים בבן בריב"ם מבם מ"ו דאין מבריבים על בלל דר"ח. ראחוי שלא יברבו על הלבלה בר בבבב"ב ע"ב :

באר היטב

תרעב (ח) סוף. היינו ל"ה ב"ה מ"ח :

שערי תשובה

בתחורין ולכן מ"ח לומר שבשבי לבערב שלא"ב כוח פתוח לרחבב ולחיך לפבר לומר שבבית תלוק לשני בני אדם שברי בל בית של אדם א' יש לו שני פתחים אלו לבך פתחד בחבר אחד כיפון ואחד בחבר ב' בשם ובשיון בבב"י בשם מבחם לדור מי שיש לו חבר של שני פתחים שבחבר בחבר אחד ויוסם א' שבבה מרוד לוה שידליקו וכן עבו והבדליקו בפתח א' ועד שלא הבדליקו בשני בא יכול לבבר בשידליק בפתח שני עיין שם :

תרע"ב (ח) שבבלה. עבבה"ם שב' בשם שבבבה"ב כו' לבדליק אחר מעריב וב"ב בשבו"ר אח"ב בבית דברי המג"א ובשם בבה"ב והמעיין בשבו"י יראה שדברי בבה"ם בם מבופבים בשם בבית דברי המג"א וב' ע"ז אבן בשבבה"ב בו' וכבתרוחו בו' חזרתי בבבבבי לבדליק אחר הפלת ערבית וכן עיקר לדינא דודאי תדיר קודם בבי דמלי לבעבד חרוייהו בם"ם בהו' בשבם דף ד"ג ים ועיין לקמן סימן תרפ"ד בהג"א ובפר"ח בם ומ"ם ביד אפריס שם עיין בשאל אברבם כאן בשם יעקב בזה ועי' מח"ב שבבת' מבוס לד' שיעות לבבוי"ם בבופו סי' ב' ובייב מח"ב שבראה שבבדליק קודם שילך לבתפלל ערבית לא בבפיד שים לחוש שבד שיתפלל ערבית יעבור זמן הבלקתו שבות מלי שבה מדינא דגמרא עיין שם :

ביאור הגר"א

בא"ח שבתב מבמו מבפיר : ומיהו כו' . ב"ב בעור בשם ס"ח ומ"ב עליו דבין שבדליקין בפתח יש היבראל לעבורין ובבין ובתב בר"מ דבינתיו הו מדליקין בפתח בבית ב"ב ברי"ו מבא"ב לדיבן שבדליקין בפתח מבם ח"ם מבם כו' :

סי' תערב ס"א אין מדליקין כו' לא כו' ולא כו'. לשון הרמב"ם לבד הוא סוף שבוסיף המחבר דבעור בשר ס"ם לבמבב. וב"ב דבת בב"ג ורבב"ל ור"ן בתבו שבחיבר לבבדים וס"ם ובבים ועי"ם ובם בתרובה: סוף שקיעה. ב"ב בעור וב"ב ברא"ם בפ"ח דתבינים על מע"ם בל תבינים שלא שבבה כו' ובמ"ם בברבות ותבב תורבא בבל"ל בבבים בלימת כו' בתבגא"ן ובא בבשם ובתר ביחם שבבו כו'. אבל ברבב"ל ור"ן מבשבי בהרא"ן שבות הבדלה בבשבבה שלא דבשבב שם בבשבבה בבים ע"ם . ועי' בבדבבי בבב"ב דבבת שב' דלשון מבשבבה מובת שבות בחלת בבשבבה בב"ם בפ' בפועלים מבשבבו בר שיבבבו כו' ובן

חכמת

לא הדליק בזו נמי לא הדליק . אבל אם יראו שהוא מדליק בחוץ רק המעם דלא מהני כתבו הטור והש"ע לקמן מכח דהרואה אומר לצרכו הוא דאדלקה א"כ תינח היכא דלא הדליק רק זה אז י"ל דניהו דאפשר דגם הרואה אסיק אדעתיה דאפשר שהוא לגר הנוכה רק כיון דמצות נר חנוכה הוי לפרסומי ניסא בעינן שיהיה פרסום מבורר ונלוי אבל בזה כיון דאינו מסורסם דאפשר דלצרכו הוא דנקט ליה לא נחשב פרסומי ניסא א"כ הינח באינו מדליק רק בזה אבל אם באמת מדליק במקום אחר רק דיש חשש חשדא שיאמרו מדבהא לא אדליק בהא נמי לא אדליק וא"כ תינח היכא דאינו מדליק כלל אבל אם מדליק רק תפשו בידו וא"כ אפשר הוא דלג"ח תפשו עכ"פ חשדא ליכא דהרואה אסיק אדעתיה אולי הוא לג"ח וניהו דלא יצא בזה מ"מ שוב יתלה שפיר דהודלק בפתח אחר ושם איננו שם בעצמו ובוודאי מונח במקומו כדינו . ונראה לי לפשוט ספק זה מס"ש השור וש"ע דקמן סי' תרע"ה בהדליק נר חנוכה בפנים והוציאו לחוץ דלא יצא דהרואה אומר לצרכו הוא דאדליק ותמהו האחרונים הרי זה לא נצרך בש"ס רק אי נימא הנחה עושה מצוה אבל למה דקיי"ל הדלקה עושה מצות מבואר בש"ס דבלא"ה לא יצא דהדלקה במקומה בעינן ולמה כתבו הטור והש"ע ה"ט . אך לפי הנ"ל נראה דאתי שפיר דיל דקמ"ל הטור כן דנ"מ לדינא בהצר שיש לו ב' פתחים בהדליק בב' רוחות והדליק בצד אחד כדינו ובצד השני הדליק בפנים והוציאה לחוץ אם יצא או לא . דהנה הב"י הקשה למה כאן חיישינן לחשדא ובבהב"נ לעיל סי' צדי"ק אמרינן להיפוך ותירץ דהתם ליכא הספד ממון אבל בנר חנוכה איכא הספד ממון ע"ש . א"כ מוכח היכא דליכא הספד ממון ל"ש חשדא . ולפי"ז אם לא הוה ידענו דבאדליק בפנים י"ל דלצרכו הוא דאדליקה רק דנאמר דודאי הוי לגר חנוכה רק דלא מהני מכח דהדלקה במקומה בעינן א"כ בזה בשני רוחות אין קפידא דבזה ליכא השדא דניהו דכאן הודלק בפנים והוציאה לחוץ מ"מ יאמרו דבמקום השני הודלק כהונן וכאן לא שייך הספד ממון כיון דחזינן דסוף סוף הוא מדליק ואין לו הרווחת ממון שוב דומה ממש לבהב"נ ויאמרו דשם מדליק כהונן ולא יחשדוהו דגם שם הודלק בפנים והוציאה לחוץ הרי בזה ליכא הרווחת ממון אבל אם נקטו לתשבם שמא יאמר שלצרכו הוא מדליק שוב שייך הרווחת ממון ואיכא חשדא ויאמרו מדבהא לא אדליק בהא נמי לא אדליק ולא מהני אכל ביש לו ב' פתחים אם הדליק בפנים והוציאה לחוץ ושפיר נ"מ לדינא . ואין לתקשות אכתי למה כתב הטור דעיקר טעמא דהדלקה במקומה בעינן דהרי נ"מ להיפוך לענין ברכה כיון שמכבה אותה וחוזר ומדליקה אז אם הדלקה במקומה בעינן א"כ לא יצא כלל מחויב לחזור ולברך אבל אם מדינא היה מהני הדלקה בפנים אם כן הוי מהני הברכה שבירך בפנים רק מכח נזירה צריך לחזור ולהדליקה לא בעי ברכה שנייה וכ"מ כאן הרמ"א בשם הר"ן דהיכי דהוי רק מכח חשדא לא בעי ברכה הוי' מוכרח לבאורה מזה דהטור לא ס"ל כהר"ן רק אף דהוי מכח חשדא בעי ברכה א"כ כיון דלה"ט בעי ברכה שנית וכן היה נראה לבאורה להוכיח כן מדברי התוס' בפ"ב דשבת בסוגיא דהדלקה עושה מצות או הנחה עושה מצות דכתבו שם דנ"מ לאם הדליקה חש"ו ולמה לא כתבו דנ"מ אם כבתה בשעה שהיה עדיין בידו דסוף סוף צריך לחזור ולהדליקה מכח חשש דהרואה אומר דלצורכו הוא דנקט לה ממ"נ נ"מ אם הנחה עושה מצוה ודאיין לא עשה כלום מ"מ מחוייב לחזור ולברך אבל אם הוי רק מכח חשש דהרואה אומר לצורכו הוא אם כן הוי רק מכח חשדא ומכח חשדא א"צ ברכה ולמה לא כתבו הך נ"מ בע"כ יהיה מוכח דהטור לא ס"ל כהר"ן רק אף משום חשדא צריך ברכה . כן הוי נראה לסום ריהטא.אך באמת כד דייקינן אין מזה ראיה דשאני חשדא דהר"ן דהוא מקיים פרסומי ניסא בצד אחר ובמקום זה אינו רק מכח חשדא לכך לא בעי ברכה משא"כ באם כא הדליק רק כאן ויש חשש שהרואה יאמר לצורכו הוא דנקט לה או הדליקה וא"כ כיון שיטעה הרואה בזה אין כאן פרסומי ניסא כלל אם כן לא קיים המצוה כלל לכך שוב ודאי בעי ברכה ואין חולק על הר"ן . ועכ"פ בישוב דברי הטור נראה נכון ולכך נראה דאף בצד השני בעי הדלקה במקומו ויהי' מונח כדין גר חנוכה ממש כגלפענ"ד בזה ודו"ק היטב ועפ"ש בתיבותיו על אי"ה משנת תקצ"ט בסי' תרע"ו והעליתי דדוקא בשעה שמדליק נר חנוכה מחוייב להדליק בשניהם אבל אם כבר משך ידו מגר חנוכה ופילק אינו מחוייב עוד להדליק בפתח הב' ע"ש במעמו כי טוב בעזה"י ותוכתחי זה מן הש"ס ע"ש ודו"ק. ועיין במנ"א ס"ר י"ב מ"ש דאנשים נכרים אין מצויין ברחובות בלילה וכו'. קשה לי דדברי המג"א סתרי אהדד' לס"ם בהלכות בשל סי' רמ"ד סק"ו שכתב שם דל"ח בשביעית לאורחים ובשבת חיישינן היינו דבשביעית הקילו ע"ש וא"כ אם בשביעית דהוי ד"ת הקילו דלא חיישינן לאורחים מכ"ש דבחנוכה דרבנן אין לחוש לאורחים ולא הוי צריך המג"א כאן לומר דבלילה לא שכיחי אורחים . ומכאן יהיה קצת ראיה דכוונת המג"א בשביעית הקילו היינו דהוי משך כל השנה ולא מכח דהוי איסור קל ולא כדעת הגוב"י בתשובה במהרכ"ן . ולכך אתי שפיר דבחנוכה דהוי רק זמן מועט וראוי לחוש לאורחים לולא דהוי בלילה וא"ש וק"ל.והנה לעיל הבאתי קושית הב"י מה שהקשה דמ"ש בבהב"נ לא חיישינן לחשדא באיכא סיתתא אחרינא ומ"ש כאן חיישינן לחשדא בזה. והנה לבאורה נראה דמכאן הוציא הרמב"ם דינו דתפלה הוה מן התורה והוא מכח קושיא הנ"ל ולכך ס"ל דבתפלה דהוי מן תורה לא חיישינן לחשדא רק דליכא חשד בביתו דליכא סתתא אחרינא אבל באם יש סתה אחר דגוכל לתלות שדרך שם יכנוס ל"ח לחשדא דבשל תורה הוא מזהר זהיר ומסתמא יתפלל וכשיתפלל יכנוס לבהב"נ דהוי מהיות טוב וכו' ומה לן אם יתפלל בביתו או בבהב"נ אבל בחנוכה דהוי דרבנן יש חשש שיאמרו שאינו חושש לדרבנן וקל הוא בעינו לכך עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וחשיש לחשדא אף דיש לו ב' פתחים. ומה שמביא ראיה מפאה היינו כיון דבשל תורה חיישינן לחשדא מכ"ש בדרבנן כן היה נראה לומר מיהו זה אינו לדעת הפוסקים דס"ל תפלה דרבנן גם אפילו לחסוברים דהוי מן התורה קשה למה בפאה חששה התורה לחשדא דהניח בסוף שדהו הרי יש לו' כל סעם שיתן אח"כ או שנתן כבר ואם כן הוי דומיא דבהב"נ ביש לו פתח אחר ולמה שם לא חיישינן לחשדא. ובזה נדחה מ"ש בספרי לתרוץ דהטעם מכח דבזה מחוייב להיות מדליק בשתיהן מכח המחדרין או מכח דבבהב"נ הוי רק חשש מכח חשדא והוי ב' צדדין לקולא ע"ש דגם נבי פאה הוי כאילו היה פתח אחר שם ובפאה נראי' די בחד פאה וא"כ למה ניחוש שם לחשדא הרי אפשר שיתלו שיפרוש אח"כ גם הוי ב' צדדים לתקל דלמא כבר הפריש או עתיד להפריש אח"כ ולמה חיישינן בזה לחשדא. לכך נראה עיקר כעת כתירוץ הב"י שם דחגאת מעמן שאני . והנה מדי דברי בזה אזכיר מה שהקשיתי בחיבורי סי' ש"א דלמה הביא הך ראיה דחיישינן לחשדא מפאה ולא הביא מברייתא דשומתן בחמה וכו' ע"ש . אך כעת ראיתי דלפמ"ש שם אתי שפיר דהכלל כך הוא דכמה פעמים הקילו חז"ל בדבריהם יותר משל תורה. אך זה במה דהוי בשל תורה רק מדרבנן בה מדרבנן ממש הקילו דהם אמרו והם אמרו.אבל במה דהוי בשל תורה מן התורה אפי' בדרבנן החמירו כן דכל דתקון רבנן כעין של תורה תקון . ולכך אתי שפיר דשומתן בחמה לא הוי ראיה רק דחיישינן לחשדא. אבל לעולם י"ל דהוי רק דרבנן ושוב ראוי לו' דבדרבנן כגון חנוכה ראוי לתקל ולכך מביא ראיה מפאה דשם אמר רשב"א דמן התורה חיישינן לחשדא וא"כ אם בשל תורה מן התורה חיישינן לחשדא ראוי לחוש אפי' בדרבנן כן דכל דתקון רבנן כעין של תורה תקון ואתי שפיר ודו"ק : עוד נראה לישב קושית הב"י הנ"ל והוא דהנה לכאורה קשה לי במה דקיי"ל כבתה אין זקוק לה ומ"ש לא ניחוש בזה לחשדא שיאמרו דכא אדליק כלל דהוי בפאה אמרו חז"ל דלכך אמרה תורה להניח בסוף שדהו שיאמרו דלא נתן זה פאה אף דבאמת כבר נתן והרי מפאה למדו בש"ס לדין זה דבשתי פתחים צריך לחדליק בשתיהם וא"כ מ"ש בכבתה לא חיישינן לחשדא . ולו' דלא שאין לחשדא רק מכח מן יעסוק איש אחד מתחלת זמן כשיעור הדלקת נ"ח עד סופו ויראה שלא הדליק אז חששו לחשדא . אבל בשביל עוברים ושבים לפי דגע לא חששו שיתלו שכבר הדליק או שעתיד להדליק זה אינו דהרי מפאה מוכח להיפוך דאם הוי החשש רק מכח העומד במקום אחד מתחלה ועד סוף הרי זה יראה שנתן כבר פאה ומה חשדא הוי בעי"כ דהוי החשש רק מעובר ושב לפי שעה א"כ ה"נ בכבתה ניחוש כן והרי הש"ס מדמה לה לפאה . ועוד אם בפאה שאני מגר חנוכה מה ראיה מפאה הרי י"ל התם חיישינן לחוב בני אדם לעוברים ושבים לכך חיישינן לחשדא אבל כאן אין לחוש רק לעומד מתחלה ועד סוף וזה לא שכיח לכך לא חיישינן כיה ומה ראיה מפאה . ואין לו' דבכבתה ניהו דאין זקוק לה להדליק מ"מ מחוייב להניחו במקומו ויראה הרואה שכבר מונח נר חנוכה ויודיע שכבתה . ז"א

מחצית

בפמרים : דוק כרש"י. ח"ל דכיון שאינו נכנס גרפה כפורק עול ומבזה בס"כ. ומי ליכא פתח אחרינא אין כאן ניחוי דמאן דחי סבר בפתח אחרינא ליעול עכ"ל. הרי מבואר שהמעם שמבזה בס"כ ומי ליכא פתחא אחרינא ליכא ניחוי. בב"מ פ"ב דף ל"ב ע"ב : (ס"ק יג) והם כו' אבל מלגיון רש"י דדוקא כו' דאמא דאמר ר"ם דף כ"ג חגר ש"ל ב' פתחים לריכה שתי נרות ומאר רבא ל"ם אלא מב' רוחות אבל מרוח א' ל"ל ומאריב מ"ם אלינו' מבוס חבר' דעלמא אפי' מרוח א' נמי אי חבר' דבני מתא אפי' מב' רוחות נמי לא ומסיק לעולם חבר' דבני מתא זמנין דחלפי קמי הא' פתח' ולא בעיך ומתרי כ"ה דלא אדליק בהא פתח' לא אדליק גם בעיך וכתב רש"י ח"ל חגר ש"ל כו' לריכה שתי נרות כו' מבוס חבר' שברוחה יהיה שבר שהבית חבוק והרי הוא של ב' בני אדם ומאמרו הא לא קיים מצוה כל"ם ואם אי לדברי ר"ם דאמר ומ"ל אם אי לדברי הבר' שבראה יהיה שבר מבוס חבר' שהבית חבוק ולא אדליק בהא אבל בהא אדליק בהא נמי לא אדליק דהרי מסיק הש"ס דלא אדליק בהא נמי לא אדליק דהרי מסיק הש"ס דלא חייש'ן לחשדא דעלמא לרי"י רק לחשדא דבני מתא א"כ הם ידעו דבצד השני שכיחי רבים יותר מכאן . ולכך טפי מסתבר להדליק שם ולא כאן מלעשות לחיסוך . ולכך בזה דומה לבהב"נ דלא חיישינן לחשדא וז"ב ונכון לדעתי לדינא . ואף דמתרצים בזה תירוצים אחרים יודו בזה לדינא כיון דעיקר החשדא מרבהא לא אדליק וכו'וכל כה"נ ליכא חשדא והוכחתי כנ"ב בגלפענ"ד ודו"ק:וראיתי בט"ו ס"ש בזה ודבר"ו אין מובנים כלל ונראה כוונתו דבחנוכה יתכן שליכא עוד חצר שיש לו ב' פתחים בעיר חזאת רק זה ואם ישנו עוד הוי רק מיעוטא ולכך לא שייך לומר דבבנים ליכא חשדא אבל בבהב"נ יש נמי רבים התוכיכים בפתח האחר והטעם דשכיחי רבים לעשות כן היינו דכל מי שיש לו מקום אצל הפתח וחושש שלא יצטרך לעבור דרך נגד המתפללים לכך עתכין פתח זה והולכין דרך השני וכיון דשכיחי רבים שיעשו כמו שעושה זה שפיר ברבים לא חיישינן לחשדא דעל רבים מידע ידעי דבא יעשו איסור . כן נראה כוונתו . אך עפ"י דרכו לא היה צריך לכך רק י"ל נמי כמ"ש לעיל דבשלמא בחנוכה דאין מעלה לפתח זה יותר מאחר לכך אמרינן מדבהא לא עייל וכו' אבל בהב"נ מידע ידעי דאפשר אף שהוא סמוך לפתח זה אינו רוצה לכנוס דיש לו בפתח השני מקום שם ואינו רוצה לעבור נגד המתפללין אז לפסוע על ראשי עם קודש לכך הולך דרך שם וא"כ אין ראיה מדבהתיא לא עייל לכך לא חיישינן לחשדא אם יש פתח השני ואין לחעמים כן בכוונת דברי הט"ז דלמה הזכיר בדבריו מה דברבים לא שייך חשדא ודו"ק היטב :

סי' תרע"ב

סעיף א' אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה וכו'. נ"ב עיין בט"ז סק"א מה שהמה לא חזיא ליה למה לו לתמה מן הש"ס דסנהדרין ומסכותא דאבי ורבא הו"ל להקשות מסנה מפורשת בס"ב דשקלים נבי מותר שקלים ומותר חמאת דמפורש שם דלדברי חכמים וחכי ק"ל מותר שקלים הוי חולין אף דאמר בפירוש לשקלים כיון דלא חזי ליה יותר . אבל בחטאת דחזי ליה דיש קונה בכך ויש בכך ע"ש הוה הכל קודש וא"כ ה"ה בנר חנוכה כיון דלדידיה המותר לא חזי ליה א"כ הוה ליה ממש דומיא דשקלים ולמה יהול בו קדושה על המותר אף אם אמר כן בפירוש והו"ל להקשות ממשנה מפורשת הנ"ל וצ"ע ודו"ק ועיין בחיבורי על יו"ד מהרורא ד' בהלכות ס"ת סימן רע"ו בתשובתי לק"ק דארתייא מ"ש לדחות ראיות הט"ז ממותר המת ע"ש ודו"ק וע"ש בט"ו עוד מ"ש דלרבא הוי כמעשה כמו לאביי בהזמנה ולפענ"ד נעלם ממנו במחכת"ה והנשאה משנה ערוכה במנחות פ"י מ"ד דקאמר שם וחייב בחלה ופטור ממעשרו"ר"ע בחרע"ב בחלה ובמעשרו' ע"ש בחרע"ב שמפרש דטעמא דר"ע דס"ל דא יקחקדש חל רק על מה שראוי לו ולא יותר.א"כ זה הוי סברת הש"ס בסנהדרין דחזי ליה תפים ליה דלא חזי ליה לא תפים ליה וחרי רבנן סליני על הך סברא וקי"ל שם כרבנן וא"כ היאך אמרינן בש"ס דסנהדרין שם הך סברא כפשוטו והו"ל לומר כתנאי וא"ז הך בריתא כר"ע ולא קאמר בתמא ובע"כ דס"ל דלא פליגי רבנן רק במעשה אבל בהזמנה גם רבנן מודים דמה דלא חזי ליה אם תפים ליה"וא"כ קי"ל כרבנן ונפסרו דברי הט"ז ודו"ק והבנתי קצרתי. עוד קשה לי על דברי הט"ז הנ"ל מנחש"ס דסוכה דף מ"ט ע"ב דקאמר שם ואמאי ניתי במקודשת קסבר אין שיעור למיבוב"ש מקדשין שלא לדעת ופרש"י.וקשה דאפי'אמיש שיעור כמים למה לא נימא דמה דחזי ליה תפים ליה ומה דלא חזי ליה לא תפים ליה ומקדש עכ"פ כשיעור ובפרט אמב"ש מקדש שלא לדעת אלא ודאי מוכח דאם אין כולו ראוי לכך א"א להיות מקדש לחצאין רק אם דקדוש כולו אי אינו קדוש כלל וא"כ למה התם אמרינן דאף בסתם מה דחזי ליה תפים ליה ומה דלא חזי ליה לא תפים ליה ובע"כ דשאני איסור מחקדש דתתם מדבר מאיסור הנאה ולא בתורת הקדש רק בתורת איסור בזה אמרינן מה דחזי ליה תפים ליה ומה דלא חזי ליה לא תפים ליה אבל בהקדש כגון חתם בקידוש כלי אן בנר חנוכה דהוה איסורו מכח קדושה שיש בו בזה לא מהני לחצאין רק אם ראוי כולו לחקדש חל עליו החקדש ואם אינו ראוי כולו לא קדוש כלל ושאני דין הקדש מדין איסור . אך לבאורה הוי קשה עדיין דלתירץ [זה] הך משנה אתיא כמ"ד יש ברירה ולכך אלו הלוגין שניטל מהם אחר כך ולנסך חוברו הדבר שאלו מתחלה היו ראויין ועומדין לכך ונתקדשו בכלי והוי כלא היה כאן יותר והוי כאומר בחלת תורה לקדשו ארבעים מתוך שמונים דר"ח קדשו כמ"ש בס"ב דקידושין ומנחתו ואם כן לתרץ דלעולם ס"ל דיש שיעור כמים רק דאתיא כמ"ד יש ברירה מזה נראה ראיה לדברי התוס' נבי פרוטה בכיס זה הקדש דלא שייך ברירה רק במפרש שני לוגין שאני עתיד להפריש אבל בסתם לא מהני אפי' למ"ד יש ברירה ע"ש א"כ אתי שפיר דהכא מדבר לקדשו ארבעים מתוך שמונים לכך קדשו אבל במים כיון דנותן סתם ואינו מפרש לא מהני אף למ"ד י"ב ובפרט כיון דמשכחת לה שלא מפרש קשה למת לא יתן במקודשת ולא יפרש לכמה מפריש ולא יקדשו המים לכך מוכרח לו' דס"ל אין שיעור למים ואין סגאי כעת לתאריך ואתי שפיר ונכון ודו"ק היטב : והנה בחיבורי ספר החיים בס' תרע"ז ישבתי זה דלא אמרינן בש"ס רק במחשבה והזמנה לבד אז ניחו דס"כ דהזמנה מלתא היא ס"מ מה דלא חזי ליה לא

שלמה

דא"כ גם ביש לה ב' פתחים יעשה כן ויניח לצד אחר בלי הדלקה ויאמרו שכבר כבתה. ולבאורה צע"ב מה שנראה לחלק הוא דודאי משום חשדא לבד אינו מחוייב לעשות מעשה רק היכי דבלא"ה חייב לעשות וכיון דבלא"ה חייב לעשות צריך לעשותן באופן שלא יהיה חשדא נ"כ . ולכך ה"נ פאה כיון דבלא"ה חייב בפאה וכן בנר חנוכה כיון דבלא"ה חייב להדליק נ"ח וכ"ז שלא הדליק חייב החיוב על כל פתח דבידו להדליק בזה או בזה לכך חייב להדליק בשניהם שלא יבא לידי חשדא נ"כ אבל כבתה כיון דכבר הדליק נר חנוכה כדינו ונסטר מחוייב להדליק מחדש אח"כ עבור חשדא לבד זה אינו חייב וזה נכון בסברא . ובזה יתיישבו דברי חז"ל על נכון דהחולך לפני בהב"נ אין הכוונה מכח חשדא דידיה כיון דכבר התפלל ואינו חייב לילך לבהב"נ לעשות לעשות דבר שילך מצד אחר ולא יהיה רשאי לקצר דרכו מפני חשדא זה אינו מחוייב רק מעם האיסור לא הוי משום חשדא רק מכח בזיון הבהב"נ דהוי להבהב"נ בזיון כשרואין שהולך לפניה ואינו נכנס לתוכה . ולכך מכח בזיון הבהב"נ כיון דאיכא פתחא אחרינא אין זה בזיון לבהב"נ כיון דאפשר שילך דרך פתח אחר אבל בנ"ח כיון דעדיין לא הדליק וחייב להדליק בזה חייב לתקן אף חשדא דידיה וחשדא דידיה הוי אפי' ביש לו ב' פתחים שיאמרו מדלא אדליק בההיא וכו'ואתי שפיר ודו"ק וזה סברא נכונה בעוה"י. והנה זה עצמו ביארתיו יותר בחוכח' נמור':(שם סע"ח)חצר שיש לו ב'פתחיפשתי רוחות צריך להדליק בשתיהסוכו'.נ"ב הנה כבר הבאתי לעיל קושית הב"י מ"ש מבהב"נ דאמרינן היכא דאיכא פתחא אחרינא לא חיישינן לחשדא והנה כמה אחרונים חילקו בין חשדא לחשדא ובאמת דבריהם תמוהים להמעיין בס"ב דשבת בהך דינא פריך הש"ס מנ"ל דחיישינן לחשדא ומביא ראיה מפאה והתם נבי בהב"נ לא פריך הש"ס כלל מנ"ל החיישינן לחשדא משמע דהוי פשיטא ליה שפי מהתם דיש לחוש לחשדא ממה דיש לחוש לחשדא כזה ולדברי הב"י וסייעתו אלים חשדא דהכא מהתם ולמה התפלא פריך מנ"ל דחיישי' לחשדא וכאן פריך וכבר הבאתי לעיל קושיא זו . וכעת נראה דלק"מ ולא ידענא מה קשיא ליה דהרי משמע להדיא כאן בש"ס דאמרינן דיאמרו מדבהא לא אדליק בההוא נמי לא אדליק מוכח דרק מכח חוכחה זה יאמרו כן מדבהא לא אדליק אבל בלא הוכחה אין מקום לחשדא וא"כ הרי כתב המג"א לעיל סימן צ' שאף שיש לאדם ביהב"נ קרובה פצות לילך לרחוקה דשכר פסיעות יש ע"ש וא"כ בשכמא כאן דאין טעם דהדליק בזו יותר מבזו כיון דשניהם שוים פתוחים להה"ר מה לי זה או זה ככך יאמרו מדבהא לא אדליק וכו' אבל התם בבהב"נ אם יש שני פתחים והוא הוכך הולך לפני פתח זה אז"כ הוי פתח זה קרוב לו לפי דרכו שהולך עתה י"ל שפיר דכך אינו הולך דרך זה ומוסיף פסיעות יותר לילך לצד השני לכנוס דרך פתח השני מכח דרוצה לקבל שכר פסיעות מידי דהוי על מי שיש לו בהב"נ קרובה דראוי לילך לרחוקה כן אם פתח קרוב לו מצוה לילך דרך פתח הרחוק לקבל שכר פסיעות ולא שייך לומר מדבהא לא אדליק וכו' אבל בשכמא דאין טעם דהדליק בזו יותר מבזו כיון דשניהם פתוחים והוא הוכך ולכך יאמרו מדבהא לא אדליק וכו' אבל התם בבהב"נ אם יש שני פתחים והוא הוכך הולך לפני פתח זה אז"כ הוי פתח זה קרוב לו לפי דרכו שהולך עתה י"ל שפיר דכך אינו הולך דרך זה ומוסיף פסיעות יותר לילך לצד השני לכנוס דרך פתח השני מכח דרוצה לקבל שכר פסיעות מידי דהוי על מי שיש לו בהב"נ קרובה דראוי לילך לרחוקה כן אם פתח קרוב לו מצוה לילך דרך פתח הרחוק לקבל שכר פסיעות ולא שייך לומר מדבהא לא אדליק בהא נמי לא אדליק אבל בלא כלל לא אדליק בה

תרעב (א) יכול לכבותה כו' כסי' תרפ"ז סעיף הטור והרא"ש והר"מדכרי בגמרא לחירוצא בחרא ד' סם בגמרא לחירוצא קמא ה כן פי' הרי"ף והרא"ש סם לחירוצא בחרא אי"כ לשיטת ו' תוספות סם כסם הר"י פורת וכן משמע מדברי רא"ש ז' מור וס"ל ר' יונתן בר יהודה וכן כתי' בפרדסי סם

עטרת זקנים

תרעב * זה שמן ואם הוקלה למעלתו דסיינו שמן שמן לגר אף שבבה מצלמו אסור לבשתמש לאורה ס"מ סמי תרע"ז : * כמו שאר כ"ח וזי אלא הדליק מכן הברות של אותו הלילה אי"ל להדליק מרתם אלא ישלים מה שחסר ואי"ל לברך פעם אחרת שבבר בירך ושעבו כיה על מכן הברות שנריכין לאותו הלילה (מהרמ"ל) :

לבושי שרד

הגה (°) ברא"שוה. פירש הלילה ראשונה דבה"ג אינה אחר למ"ד דבשביה ידליק אחר לדידיה הוי לילה שניה ראשונה ולא קיי"ל כמי :

יד אפרים

תרעב במג"א ס"ק ה' ואפילו בחמיל פוסק ל"ע דסא קי"ל בסי' תרל"ב דבמידי דרבנן אם אחמיל אינו פוסק אף אם סחמיל באיסור היכא דאיכא שהות ע"ש במ"ש מקרי תליא ע"ש דסמג"ל כה' דסחם אי בלחוריתא שכל אלא כיעל הוי בבריקה לאוריתא והיינו עצמא דע"ל סחם שנריך להפסיק וס"ש בכ"מ לאלא כין תריר דאם כמג"ל אם מדשריך אלוב וכן ק"ל בחמה. בלוב ביה"ש שי דרבנן אינו נריך להפסיק אצ"ש אינו תריר ועיין מ"ש בספרי שו"ת בית אפרים ס"ע :

ביאור הגר"א

עיקר ופמש"ל בסי' רפ"ו ס"ב בחרוכה : ויש מי. ש"ם. ורש"ש מבבלה : ס"ב חצי שעה. רי"ף : הלכך . אם לשיטה : וכן יכול . אם בפירוש בריש"ף : ומיהו הש"ם בר. כיון דאיכא מירחן אחר בגמרא. תוס' אם : ואם עבר בר. כמ"ש בפ"ב דסוכה ועוד תר"ח מי אלא כי' ותכ"ל אין כו' : ובלילות האחרות. כמ"ש מוסיף סוכה בחמ"ש כו' וכן כאן דכל לילה עם בפני עצמם כמ"ש אם ריאה בכל יומא אינה ולי"ד לספירה דבתי' מבימות :

ממנו ואין מברכין עליו אבל אמרו אין מברכין על האר עד שיאותו לאורו עכ"ל : ב הלכך נריך ליתן וכו'. משמע דאם הדליק זמנמה אחר שקיעת החמה א"ל ליתן שמן כ"כ רק עד שתכלה רגל מן השוק ובגמרא' כ' במימרי משמע שיהי' דולק יותר ממיל עכ"ל:ג כזה השיעור. ואפשר נריך ליתן בה כשיעור הזה ודלא כיש מקילין בזה [ר"מ רש"ל בתשוב'] אבל אין מנוה בברות תרוכות דהא לאחר שדלקו כשיעור הזה מותר להשתמש בהן ואין שייך סידור מנוה אלא בשעת מנוה ואין ראיה מברות תנוכה של כ"ה דהתם איכא מנוה להדליק ברות בכל יום כע"ל ע"ל ד"מ וע"ל דולמי בבר של שמן אין סידור מנו'בין רב למעט אבל בברות שעוה כשהם תרוכי' הם נאים יותר כמו בברות י"ה ולולב ותתרוג וכיולא בו וכמדומה לי שכ"כ בכל בו: בש"ג למד השיעור לשמן מל אלי שעה ממה דאמרינן אלי עבת המרוכים ע"ש ובאמת הכל לפי עוני הפתילה : ד יכול לכבותה · ורש"ל כת' דאין להשתמש לאור' אבל אם לכבות' ברי וכ"מ כ' מאחר דהבנו איסור לכבות ולהשתמש אין להקל וכ"כ נדה לדרך עכ"ל: ה א"ל ליזהר' ודליק כשהוא לילה . וכני ביתו מקובלים יחד (מ"ל) וטוב להדליק קודם אכילה (מנהגים) ורש"ל כתב דאפי' לגמוד אסור משהגיע זמנ' ואפי' בתחיל פוסק כמ"ש סימן תל"ח ס"כ וכ"ם כ"ח וכ"ל דמי שלא התפלל מעריב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ ולוכא למימב שמא יבכח מעריב וכ"כ בכ"ה שהוא מוגג כן: ו כל הלילה . בב"י כתוב דהוי ספיקא דדינא ואם כן משמע שאין לברך אבל מדסתם בש"ע משמע דפשוט שיברך ורש"ל כתב דוקא פר חלות וא"כ אחר חלות אין לברך והבא"מ כתב כל זמן שבני הבית נעורים אפי' פר עמוד השחר עכ"ל וכן כ"ל להורות אבל אם ישנים אין לברך עליהם : כשרים

אין מקבלים יחד (מ"ל) וטוב להדליק קודם אכילה (מנהגים) ורש"ל כתב דאפי' ללמוד אסור משהגיע זמנ' ואפי' בתחיל פוסק כמ"ש סימן תל"ח ס"כ וכ"ם כ"ח וכ"ל דמי שלא התפלל מעריב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ ולוכא למימב שמא יבכח מעריב וכ"כ בכ"ה שהוא מוגג כן: ו כל הלילה . בב"י כתוב דהוי ספיקא דדינא ואם כן משמע שאין לברך אבל מדסתם בש"ע משמע דפשוט שיברך ורש"ל כתב דוקא פר חלות וא"כ אחר חלות אין לברך והבא"מ כתב כל זמן שבני הבית נעורים אפי' פר עמוד השחר עכ"ל וכן כ"ל להורות אבל אם ישנים אין לברך עליהם : כשרים

ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להדליק מפלג המנחה ולמעלה ג ובלבד שיתן בה שמן עד (ב) שתכלה רגל מן השוק :

ב ד שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא ב הילכך צריך ליתן בה שמן ג כזה השיעור ה ואם נתן בה יותר (א) ד יכול (ג) לכבותה לאחר שעבר זה הזמן וכן יכול להשתמש לאורה לאחר *זה הזמן : הגה יש מומרים שבזמן הזה שמדליקין בפנים ה מיהו צריך ליזהר להדליק קודם שיכלה רגל מן השוק [ד"ע וסוד בשם תוס'] ומ"מ טוב ליזהר בשמן הזה: ו ומיהו הני מילי לכתחלה אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך ו (ד) כל הלילה ז ואם (ה) עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין : הגה ובלילות האחרונות ידליק * כמו שאר בני אדם אפ"ש אלא הדליק (°) ברא"שוה : [מלא כתוב בשם מהרי"ל ומנהגה ור"מ] :

מקילין בזה [ר"מ רש"ל בתשוב'] אבל אין מנוה בברות תרוכות דהא לאחר שדלקו כשיעור הזה מותר להשתמש בהן ואין שייך סידור מנוה אלא בשעת מנוה ואין ראיה מברות תנוכה של כ"ה דהתם איכא מנוה להדליק ברות בכל יום כע"ל ע"ל ד"מ וע"ל דולמי בבר של שמן אין סידור מנו'בין רב למעט אבל בברות שעוה כשהם תרוכי' הם נאים יותר כמו בברות י"ה ולולב ותתרוג וכיולא בו וכמדומה לי שכ"כ בכל בו: בש"ג למד השיעור לשמן מל אלי שעה ממה דאמרינן אלי עבת המרוכים ע"ש ובאמת הכל לפי עוני הפתילה : ד יכול לכבותה · ורש"ל כת' דאין להשתמש לאור' אבל אם לכבות' ברי וכ"מ כ' מאחר דהבנו איסור לכבות ולהשתמש אין להקל וכ"כ נדה לדרך עכ"ל: ה א"ל ליזהר' ודליק כשהוא לילה . וכני ביתו מקובלים יחד (מ"ל) וטוב להדליק קודם אכילה (מנהגים) ורש"ל כתב דאפי' ללמוד אסור משהגיע זמנ' ואפי' בתחיל פוסק כמ"ש סימן תל"ח ס"כ וכ"ם כ"ח וכ"ל דמי שלא התפלל מעריב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ ולוכא למימב שמא יבכח מעריב וכ"כ בכ"ה שהוא מוגג כן: ו כל הלילה . בב"י כתוב דהוי ספיקא דדינא ואם כן משמע שאין לברך אבל מדסתם בש"ע משמע דפשוט שיברך ורש"ל כתב דוקא פר חלות וא"כ אחר חלות אין לברך והבא"מ כתב כל זמן שבני הבית נעורים אפי' פר עמוד השחר עכ"ל וכן כ"ל להורות אבל אם ישנים אין לברך עליהם : כשרים

ב הלכך נריך ליתן שמן כדי שיהא דולק כשיעור הנזה ואם כיתה דולקת והולכת עד אותו שיעור ורוצ' לכבות' אז להשתמש לאורה הרשות בידו דמשמע להדיא שאין איסור במותר על השיעור ומי ס"ד דזה מיירי שאו' בפ' שאינו מקלה אלא כנריך לשיעור פשיטא דאין אחר מתמרי כן ואפי' לתי' הרשאן דאמר דאי לא אדליק מדליק מ"מ לא מיירי בלל מהדין המותר ומכי תיתי לן לאסור אדרבא נראה לדמותו למותר המת שזכרו אחרי כן ואפי' קודם זמנה אז יש לו לום. דבשאר הוא אסור מטפס מוקלה למעו' ומזה מיירי השאלתות ובהדיא כת' הר"ן וז"ל אבל מקלת הנאורים אמרו אבל אם אם בכת' ונאחר שמן בבר ביום הרשאן מדליק ביום שני כו' ובאיבו הוא דשאלתות שזכרו ש"מ דאכבתה דוקא קאי השאלתות והנאורים אלא דל"ע הר"ן · אם בכת' ונאחר שמן בבר ביום הרשאן מדליק ביום שני כו' ובאיבו הוא דשאלתות שזכרו ש"מ דאכבתה דוקא קאי השאלתות והנאורים אלא דל"ע הר"ן · מקודם לזה כתב שהרי"ף לא ס"ל כן דהרשאן מדבריו שאם כבת' שמותר להסתפק מהשמן וכ"ם הוא וטעמא דמילתא לפי שלא הקלה אות' אלא למעלת' דהייט כל זמן שהיא דולקת והולכת בתוך זמן מלוה הא כבתה מותר דומיא דפלי סוכה לאחר בתג שמותרין עכ"ל מדעם' מחלוקת בין הרי"ף להנאורים משמע דלא מחלק בחילוק הכ"י וס"ל דמתן דשרי לכבות' אחר השיעור ממילא מותר להסתפק מהם ה"ה כבתה מעצמ' תוך השיעור דשרי ליהנות דנ"ן מקרי אחר השיעור כיון שאין זקוק עוד להדליקו אין עליו שום מוקלה למעו' אבל הרא"ש והטור מחלקי' בזה שסיר כמ"ש כ"י ולא הזכרו להזכיר החילוק דמשמע משמע כן שהרי כתן לא כתבו היתר אלא אם נתן בו יותר מהשיעור וכ"כ הרשב"ל בקיצור דיני חנוכה שלו בתשובותיו רק שזכר שם שאסור להשתמש לאורה אם לא כיבה מפני הרוחה פירוש שהרוחה סבור שאפילו תוך השיעור מותר ליהנות מהם אם כבר דלקו בשיעור והוא נ"כ חילק כמו הכ"י וז"ל וכה דפסקינן לעיל אחר שהדליק שיעורו שמותר לכבותה ולעשות מה שירצה הייט דאגלי מילתא למפרע שנתן בה יותר מהשיעור אבל היכא שלא נתן בה אלא כשיעור ובכה לו שהפתילה רפה ומסכסכת כה"ג אסור עכ"ל וכן מיקר וחומרא דל' כ"י בשם מהרי"א נראה דלתו הלכתא היא מפשט שאמרנו.עוד כתב שם רש"ל מיד כשהתחיל זמנו לא יאכל ולא ילמוד עד שידליק ואם אחר הזמן אף שעשה המלוה

באר היטב

ג(ב) שתכלה . כתב הכנסת"ג אבל יסיד ידליק אחר תפילת ערבית ומיד כשמסיל זמנו לא יאכל ולא ילמוד עד שידליק ואם התחיל פוסק וכ"כ בתשובת הגאון יעקב סלק כ' ס"ר מ' ס"ם : וכתב הפ"מ מי שלא התפלל מעריב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ למיתם שמא יבכח מעריב וכ"כ הכנה"ג שבאב ק : (ג) לכבותם . וכ"ם כתב שלא לכבותה ולא אם הכבה מעצמה אסור לבשתמש מהם אף שהדליק מי שלא התפלל מעריב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ למיתם שמא יבכח מעריב וכ"כ הכנה"ג שבאב ק : (ג) לכבותם . וכ"ם כתב שלא לכבותה ולא אם הכבה מעצמה אסור לבשתמש מהם אף שהדליק מי שלא התפלל

חכמת

תפיס ליה ומודה דהזמנה בכה"ג לאו מלתא היא אבל במעשה ודאי נתפס הכל ע"ש בספרי . והנה כעת מצאתי ראיה מפורשת לדברינו שהיא משנה מפורשת במנחות ס"י מ"ד בעומר ח"ל שם נתנוהו ממנו ברחיים של נרוסות והוציאו ממנו עשרון שהיא מנוסה בי"ג נפה והשאר נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשרות ר"ע מחייב בחלה ומעשרות ע"ש בפירש"י והרע"ב מוכח שם להדיא דר"ע ס"ל הך סברא דמה דחזי ליה תפיס ליה ומה דלא חזי ליה לא תפיס ליה לכך ס"ל דהמותר אין לו דין הקדש דדבנן ס"ל דאף מה דלא חזי ליה תפיס ליה ג"כ ובקשה עליו מן הש"ס דמנהדרין הנ"ל דקאמר שם מסורש דמה דלא חזי ליה לא תפיס ליה . ובע"כ כמ"ש לחלק דהתם מיירי בחזמנה לבד והמשנה מיירי במעשה אז הכל קדוש וכיון דקי"ל כרבנן מוכח שפיר כדברינו ואתי שפיר בזזה"י דעת מהראי"ז הה ראיה ברורה ודו"ק היטב : (שם באותו סעיף) ואם נתן בה יותר יכול לכבותה וכו' . נ"ב עיין בחיבורי לאו"ח משנת תקצ"ו דס"ח השייך לכאן דגם ע"ש בחידושי סי' תרס"א שכתבנו דיש מקום לחלק דלכבותה ואחר כך להשתמש בה דשאי אבל להשתמש בה בעודה דולקת אינו דשאי בטעמו ודו"ק :

סי' תרע"ג

סעיף א' השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה וכו' . נ"ב הנה נרסינן בש"ס אר"ה כל השמנים וכו' אין מדליקין בהם בחנוכה בין בחול בין בשבת קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה . ובתוס' הקשו דמנ"ל דס"ל דמותר להשתמש לאורה דכמא משום דכבתה זקוק לה ובשבת אי"י להדליק ותירצו דא"כ הו"ל לו' סתם אין מדליקין בהם בחנוכה ומדקאמר בין בשבת מוכח דבשבת הוי טעם אחר לאסור מכח שמא יטה וכו' . וחנן לכאורה אינו מובן דפוף סוף למה קמ"ל זה כיון דבשביל כבתה זקוק לה לבדו נמי אסור בשבת למ"ל מה דנקט בין בשבת . ולו' דקמ"ל כדי שנדע שמותר להשתמש לאורה . דמלבד דזה דוחק דהו"ל לדייק בל' דמותר להשתמש לאורה . ועוד קשה יותר הרי התוס' כתבו בעצמם דלכך קאמר רב מדליקין בין בחול בין בשבת ולא קאמר סתם דאם הוי אומר סתם הוי"א רק בחול ולא בשבת דהוי ס"ד דשום אמורא לא יסבור דאסור להשתמש לאורה וא"כ אם הסברא מבחוץ הוי דמותר להשתמש עד שרב הוצרך להשמיענו דאסור דא"כ מ"ד מותר להשתמש לא הוי צריך להשמיענו זה כיון דמסברא הוי כן דשום אדם לא יאסר דאסור להשתמש לאורה . ועוד נראה הכוונה דהנה מדאמר סתם אין מדליקין בהם בחנוכה מוכח דאסי' המהדרין מן המהדרין נמי אין מדליקין אפי' בנרות הנוספין . ולכאורה קשה כיון דקי"ל בכמה דוכתי דהיכא דבדיעבד כשר בלא זה אז לכתחלה ל"ש שמא ישכח א"כ בשלמא בנר אחד כיון דס"ל כבתה זקוק לה א"כ אף דיעבד לא יצא ידי נ"ח לכך יש לחוש שמא ישכח להדליקו אח"כ אבל בנר המהדרין בדיעבד אם ישכח נמי אין קפידא אם כן יהיה מותר להדליק נרות הנוספין ע"י המהדרין בשמנים הללו ולמה אמר סתם אין מדליקין בהם בחנוכה . אך בע"כ ס"ל דמותר להשתמש לאורה א"כ ממילא בשבת אסור להדליק אף הנוספין כיון דמותר להשתמש לאורה שמא יטה א"כ אף בחול אסור להדליק בשמני' הללו אף בנוספין דאם בנוספין יהיה מותר להדליק בהם יאמרו מה דבשבת אין מדליקין מהם הוי נמי רק מכח כבתה זקוק לה וממילא יטהו להדליק בנוספין בשמני' הללו בשבת כמו בחול ובאמת יש השש שמא יטה לכך אף בחול אין מדליקין בהם כלל אף בנוספין אמו שבת ומוכח דס"ל מותר להשתמש לאורה דבלא"ה גם בשבת יהיה מותר בנוספין בשמנים הללו ולא קאמר סתם אין מדליקין בחנוכה ומוכח דס"ל דמותר להשתמש לאורה ומיושב קושית התוס' ודו"ק : (שם באותו סעיף בהג"ה) ונהגין במדינות אלו להדליק בנרות של שעוה כי אורן צלול כמו שמן . נ"ב

מחצית

כו' ואין מברכים כו'. אבל אם פרוד דמותר להדליק מבע"י מפני המנהה ואילך הייטו בברכה . וכמ"ש סי' תרע"ם בערב שבת וכ"כ פרי חדש : (ס"ק ב) הלכך כו' משמע דאם הדליק כו' ס"ל ליתן כו' וכ"כ פר"ח אולם סיים וז"ל וחכו לדין בתלמוד שהכיכר הוא לעוברים ושבים אבל הפירוש (לפי מ"ש בס"ק שאח"ז דגם עכשיו בזה"ז י"ל בה בשיעור זה) לעולם בעי' שיעור פירוש עכ"ל: ובאמת כו' לא ידעתי מאי נתחדש ע' מדברי אגור". ומ"ש הפמ"ל מיל ע"ש הרמב"ם לא הבנתי הא כתב הרמב"ם להדי' דהזמן הוא כמו חצי שעה אז יותר עכ"ל : (ס"ק ג) כזה השיעור ואף עכשיו ר"ל שמדליקין בפנים ואין היכר לעוברים ושבים כ"ל לגבי ביתו : דהא לאחר כו' מותר כו' הייטו מצד עיקר הדין וכמ"ש ס"ק ד'. ולפרות בסי' תרכ"ו : בש"ג למד כו' חצי לוג דהייטו ג' ביצים ולכן כ' דלחצי שעה השיעור שמן שמינים ביצה כיון דג' ביצים שיעורו ל"ב שעה ע"ש : לפי עוני כו' אולם משמע בש"ג ממ"ש אח"ז בעור סי' תרע"ח שהביא על בש"ע שכתב דאם הקיף קצר פתילות והם רחוקים זה מזה שיעור אצבע אפי' לא כפה עלי' כלי יזלא. ולא מסתבר לעצור. וכ' הש"ג וכ"ל דהשיר כו' גבול אצבע לפי הגבול משמן שנריך ליתן בה"ל דהייטו שמינים ביצה כמו שזכרנו ולפי שיעור זה נריך שיהיו הפתילות שוות שלא ממכר הפתילה שיעור הדלקת השמן כו' עכ"ל ש"ג ולפ"ז ל"ל דגם במערי היו כל יום הפתילות שוות ודעבו לגמוד שיעור הפתילות בג"ח ג"כ שיהיו דומים בשוביין כמו הפתילות שבמערה אך בפ"ם במנחות פ"ם מבאה ג' כ' לחד פי' דגם במערה לא היו הפתילות שוות בכל הליות דבליות הקצרים היו עושים הפתילות עבות יותר כדי שתכלה השמן בלילה ס"ש : (ס"ק ד) יכול כו' ורש"ל כ' דאין להשתמש כו' משום הרוחה שלא יהא נהנה בין אור זמן שעורו בין אור זמנו. ומה"ש יכול לכבותה. דבה ל"ל לומרים עין : אין לבקל משום דברים שעתידים ונבנו בו אסור. אסור להאיר. אך הבי"ח כתב עוד טעם דמדינא אסור לכבותן. כיון דאיכא בנר מצי ליהנות. אבל אם מתחקה חמה מה שתכלה רגל מן השוק. חד לשנא קמי על תחלת הדלקה דאי לא הדליק בשקיעת החמה יש לו להדליק עד שתכלה רמ"ם ולא יותר ליהנות מאחרים לשיעורא שנריך ליתן בה שמן שדלק שקיעה עד שתכלה רמ"ם ופ"ל לבי"ח דלשון ז' שמן כשיעור שמיתן בה שמן על הכל חל הסיפור ומיהו דמחמירי' כלשי בתרי שנריך ליתן שמן כשיעור

ג(ד) כל הלילה . כתב הגהות מיי' ידליק אחר תפילת ערבית ומיד כשמסיל זמנו לא יאכל ולא ילמוד עד שידליק ואם התחיל פוסק וכ"כ בתשובת הגאון יעקב סלק כ' ס"ר מ' ס"ם : וכתב הפ"מ מי שלא התפלל מעריב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ למיתם שמא יבכח מעריב וכ"כ הכנה"ג שבאב ק : (ג) לכבותם . וכ"ם כתב שלא לכבותה ולא אם הכבה מעצמה אסור לבשתמש מהם אף שהדליק מי שלא התפלל

חכמת

תפיס ליה ומודה דהזמנה בכה"ג לאו מלתא היא אבל במעשה ודאי נתפס הכל ע"ש בספרי . והנה כעת מצאתי ראיה מפורשת לדברינו שהיא משנה מפורשת במנחות ס"י מ"ד בעומר ח"ל שם נתנוהו ממנו ברחיים של נרוסות והוציאו ממנו עשרון שהיא מנוסה בי"ג נפה והשאר נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשרות ר"ע מחייב בחלה ומעשרות ע"ש בפירש"י והרע"ב מוכח שם להדיא דר"ע ס"ל הך סברא דמה דחזי ליה תפיס ליה ומה דלא חזי ליה לא תפיס ליה לכך ס"ל דהמותר אין לו דין הקדש דדבנן ס"ל דאף מה דלא חזי ליה תפיס ליה ג"כ ובקשה עליו מן הש"ס דמנהדרין הנ"ל דקאמר שם מסורש דמה דלא חזי ליה לא תפיס ליה . ובע"כ כמ"ש לחלק דהתם מיירי בחזמנה לבד והמשנה מיירי במעשה אז הכל קדוש וכיון דקי"ל כרבנן מוכח שפיר כדברינו ואתי שפיר בזזה"י דעת מהראי"ז הה ראיה ברורה ודו"ק היטב : (שם באותו סעיף) ואם נתן בה יותר יכול לכבותה וכו' . נ"ב עיין בחיבורי לאו"ח משנת תקצ"ו דס"ח השייך לכאן דגם ע"ש בחידושי סי' תרס"א שכתבנו דיש מקום לחלק דלכבותה ואחר כך להשתמש בה דשאי אבל להשתמש בה בעודה דולקת אינו דשאי בטעמו ודו"ק :

סי' תרע"ג

סעיף א' השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה וכו' . נ"ב הנה נרסינן בש"ס אר"ה כל השמנים וכו' אין מדליקין בהם בחנוכה בין בחול בין בשבת קסבר כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה . ובתוס' הקשו דמנ"ל דס"ל דמותר להשתמש לאורה דכמא משום דכבתה זקוק לה ובשבת אי"י להדליק ותירצו דא"כ הו"ל לו' סתם אין מדליקין בהם בחנוכה ומדקאמר בין בשבת מוכח דבשבת הוי טעם אחר לאסור מכח שמא יטה וכו' . וחנן לכאורה אינו מובן דפוף סוף למה קמ"ל זה כיון דבשביל כבתה זקוק לה לבדו נמי אסור בשבת למ"ל מה דנקט בין בשבת . ולו' דקמ"ל כדי שנדע שמותר להשתמש לאורה . דמלבד דזה דוחק דהו"ל לדייק בל' דמותר להשתמש לאורה . ועוד קשה יותר הרי התוס' כתבו בעצמם דלכך קאמר רב מדליקין בין בחול בין בשבת ולא קאמר סתם דאם הוי אומר סתם הוי"א רק בחול ולא בשבת דהוי ס"ד דשום אמורא לא יסבור דאסור להשתמש לאורה וא"כ אם הסברא מבחוץ הוי דמותר להשתמש עד שרב הוצרך להשמיענו דאסור דא"כ מ"ד מותר להשתמש לא הוי צריך להשמיענו זה כיון דמסברא הוי כן דשום אדם לא יאסר דאסור להשתמש לאורה . ועוד נראה הכוונה דהנה מדאמר סתם אין מדליקין בהם בחנוכה מוכח דאסי' המהדרין מן המהדרין נמי אין מדליקין אפי' בנרות הנוספין . ולכאורה קשה כיון דקי"ל בכמה דוכתי דהיכא דבדיעבד כשר בלא זה אז לכתחלה ל"ש שמא ישכח א"כ בשלמא בנר אחד כיון דס"ל כבתה זקוק לה א"כ אף דיעבד לא יצא ידי נ"ח לכך יש לחוש שמא ישכח להדליקו אח"כ אבל בנר המהדרין בדיעבד אם ישכח נמי אין קפידא אם כן יהיה מותר להדליק נרות הנוספין ע"י המהדרין בשמנים הללו ולמה אמר סתם אין מדליקין בהם בחנוכה . אך בע"כ ס"ל דמותר להשתמש לאורה א"כ ממילא בשבת אסור להדליק אף הנוספין כיון דמותר להשתמש לאורה שמא יטה א"כ אף בחול אסור להדליק בשמני' הללו אף בנוספין דאם בנוספין יהיה מותר להדליק בהם יאמרו מה דבשבת אין מדליקין מהם הוי נמי רק מכח כבתה זקוק לה וממילא יטהו להדליק בנוספין בשמני' הללו בשבת כמו בחול ובאמת יש השש שמא יטה לכך אף בחול אין מדליקין בהם כלל אף בנוספין אמו שבת ומוכח דס"ל מותר להשתמש לאורה דבלא"ה גם בשבת יהיה מותר בנוספין בשמנים הללו ולא קאמר סתם אין מדליקין בחנוכה ומוכח דס"ל דמותר להשתמש לאורה ומיושב קושית התוס' ודו"ק : (שם באותו סעיף בהג"ה) ונהגין במדינות אלו להדליק בנרות של שעוה כי אורן צלול כמו שמן . נ"ב

מחצית

כו' ואין מברכים כו'. אבל אם פרוד דמותר להדליק מבע"י מפני המנהה ואילך הייטו בברכה . וכמ"ש סי' תרע"ם בערב שבת וכ"כ פרי חדש : (ס"ק ב) הלכך כו' משמע דאם הדליק כו' ס"ל ליתן כו' וכ"כ פר"ח אולם סיים וז"ל וחכו לדין בתלמוד שהכיכר הוא לעוברים ושבים אבל הפירוש (לפי מ"ש בס"ק שאח"ז דגם עכשיו בזה"ז י"ל בה בשיעור זה) לעולם בעי' שיעור פירוש עכ"ל: ובאמת כו' לא ידעתי מאי נתחדש ע' מדברי אגור". ומ"ש הפמ"ל מיל ע"ש הרמב"ם לא הבנתי הא כתב הרמב"ם להדי' דהזמן הוא כמו חצי שעה אז יותר עכ"ל : (ס"ק ג) כזה השיעור ואף עכשיו ר"ל שמדליקין בפנים ואין היכר לעוברים ושבים כ"ל לגבי ביתו : דהא לאחר כו' מותר כו' הייטו מצד עיקר הדין וכמ"ש ס"ק ד'. ולפרות בסי' תרכ"ו : בש"ג למד כו' חצי לוג דהייטו ג' ביצים ולכן כ' דלחצי שעה השיעור שמן שמינים ביצה כיון דג' ביצים שיעורו ל"ב שעה ע"ש : לפי עוני כו' אולם משמע בש"ג ממ"ש אח"ז בעור סי' תרע"ח שהביא על בש"ע שכתב דאם הקיף קצר פתילות והם רחוקים זה מזה שיעור אצבע אפי' לא כפה עלי' כלי יזלא. ולא מסתבר לעצור. וכ' הש"ג וכ"ל דהשיר כו' גבול אצבע לפי הגבול משמן שנריך ליתן בה"ל דהייטו שמינים ביצה כמו שזכרנו ולפי שיעור זה נריך שיהיו הפתילות שוות שלא ממכר הפתילה שיעור הדלקת השמן כו' עכ"ל ש"ג ולפ"ז ל"ל דגם במערי היו כל יום הפתילות שוות ודעבו לגמוד שיעור הפתילות בג"ח ג"כ שיהיו דומים בשוביין כמו הפתילות שבמערה אך בפ"ם במנחות פ"ם מבאה ג' כ' לחד פי' דגם במערה לא היו הפתילות שוות בכל הליות דבליות הקצרים היו עושים הפתילות עבות יותר כדי שתכלה השמן בלילה ס"ש : (ס"ק ד) יכול כו' ורש"ל כ' דאין להשתמש כו' משום הרוחה שלא יהא נהנה בין אור זמן שעורו בין אור זמנו. ומה"ש יכול לכבותה. דבה ל"ל לומרים עין : אין לבקל משום דברים שעתידים ונבנו בו אסור. אסור להאיר. אך הבי"ח כתב עוד טעם דמדינא אסור לכבותן. כיון דאיכא בנר מצי ליהנות. אבל אם מתחקה חמה מה שתכלה רגל מן השוק. חד לשנא קמי על תחלת הדלקה דאי לא הדליק בשקיעת החמה יש לו להדליק עד שתכלה רמ"ם ולא יותר ליהנות מאחרים לשיעורא שנריך ליתן בה שמן שדלק שקיעה עד שתכלה רמ"ם ופ"ל לבי"ח דלשון ז' שמן כשיעור שמיתן בה שמן על הכל חל הסיפור ומיהו דמחמירי' כלשי בתרי שנריך ליתן שמן כשיעור

באר הגולה

כ"ל כ בשם תברי"ל תכוכב ג שם בגמרא לחירוצא בחרא ד שם בגמרא לחירוצא קמא ה כן פי' הרי"ף והרא"ש שם לחירוצא בחרא אי"כ לשיטת ו תוספות שם בשם הר"י פורת וכן משמע מדברי רא"ש ז מור וס"ל ר' יונתן בר יהודה וכן כתי' בפרדסי שם

עטרת זקנים

תרעב * זה שמן ואם הוקלה למעלתו דסיינו שמן שמן לגר אף שבבה מצלמו אסור לבשתמש לאורה ס"מ סמי תרע"ז : * כמו שאר כ"ח וזי אלא הדליק מכן הברות של אותו הלילה אי"ל להדליק מרתם אלא ישלים מה שחסר ואי"ל לברך פעם אחרת שבבר בירך ושעבו כיה על מכן הברות שנריכין לאותו הלילה (מהרמ"ל) :

לבושי שרד

הגה (°) ברא"שוה. פירש הלילה ראשונה דבה"ג אינה אחר למ"ד דבשביה ידליק אחר לדידיה הוי לילה שניה ראשונה ולא קיי"ל כמי :

יד אפרים

תרעב במג"א ס"ק ה' ואפילו בחמיל פוסק ל"ע דסא קי"ל בסי' תרל"ב דבמידי דרבנן אם אחמיל אינו פוסק אף אם סחמיל באיסור היכא דאיכא שהות ע"ש במ"ש מקרי תליא ע"ש דסמג"ל כה' דסחם אי בלחוריתא שכל אלא כיעל הוי בבריקה לאוריתא והיינו עצמא דע"ל סחם שנריך להפסיק וס"ש בכ"מ לאלא כין תריר דאם כמג"ל אם מדשריך אלוב וכן ק"ל בחמה. בלוב ביה"ש שי דרבנן אינו נריך להפסיק אצ"ש אינו תריר ועיין מ"ש בספרי שו"ת בית אפרים ס"ע :

ביאור הגר"א

עיקר ופמש"ל בסי' רפ"ו ס"ב בחרוכה : ויש מי. ש"ם. ורש"ש מבבלה : ס"ב חצי שעה. רי"ף : הלכך . אם לשיטה : וכן יכול . אם בפירוש בריש"ף : ומיהו הש"ם בר. כיון דאיכא מירחן אחר בגמרא. תוס' אם : ואם עבר בר. כמ"ש בפ"ב דסוכה ועוד תר"ח מי אלא כי' ותכ"ל אין כו' : ובלילות האחרות. כמ"ש מוסיף סוכה בחמ"ש כו' וכן כאן דכל לילה עם בפני עצמם כמ"ש אם ריאה בכל יומא אינה ולי"ד לספירה דבתי' מבימות :

בליקוטי מהרי"ל אין לבטל הברות ממקומן עד שדלקו מלי שעה: (ד) כל הלילה . בגי' כתב דמי שלא הדליק מעריב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ למיתם שמא יבכח מעריב וכ"כ הכנה"ג שבאב ק : (ג) לכבותם . וכ"ם כתב שלא לכבותה ולא אם הכבה מעצמה אסור לבשתמש מהם אף שהדליק מי שלא התפלל מעריב מדליק קודם דא"ל זמן כ"כ למיתם שמא יבכח מעריב וכ"כ הכנה"ג שבאב ק : (ג) לכבותם . וכ"ם כתב שלא לכבותה ולא אם הכבה מעצמה אסור לבשתמש מהם אף שהדליק מי שלא התפלל

שלמה

הנה בדין מי שהיה מדביק נרות חנוכה של שעוה בכותל ואחר כך הובא לו שמן זית מה יעשה נחלקו בו גדולי עולם שדעת השבות יעקב לחיות נומר בנרות שעוה ודעת הח"ן בתשובה סי' מ"ד להיפוך . ויען כי תורה היא ולכמה אני צריך אענה גם אני העני בדעת חלקי בזה . ראשון לציון נראה להביא ראיה לזה מן הסוניא דפרק ב' דשבת מדברי התוס' בבעיא דהדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה דכתבו בה התוס' דנ"מ אם הדליקה חשי'. והנה זה לא קשה דהריל לומר דנ"מ אם כבתה בין הדלקה להנחה דאם הדלקה עושה מצוה כבר עשה המצוה וקי"ל כבתה אין זקוק לה ואם הנחה עושה מצוה עדיין לא עשה המצוה ומוכרח להחזיר ולהדליק · אך זה יש לומר דרצו לומר דנ"מ לכ"ע אפילו לס"ד כבתה זקוק לה . גם יש לומר דקדם הנחה לכ"ע כבתה זקוק לה אף אם הדלקה עושה מצוה דהרי עכ"פ בעינן היכר שיהיה לשם תנוכה והרי קי"ל דהיא תפוס נר חנוכה ועומר לא עשה ולא כלום וכדמפורש בשם הרואה אומר לצורכו הוא דאדלקה. ואי"כ כל זמן דלא הניחה לכ"ע זקוק לה . אך זה קשה דהו"ל לומר נ"מ אם היה מדליק נרות שעוה ואחר ההדלקה נזדמן לו שמן זית אם הדלקה עושה מצוה א"כ כבר הדליק ולא שייך להדליק שנם כ' . אבל אם הנחה עושה מצוה א"כ עדיין לא עשה מצוה והוא חייב למשוך ידו ולהדליק שמן זית. ומרלא כתבו כן מוכח כדעת חש"י לכך לו יהא הנחתה עושה מצוה כיון דעכ"פ התחיל בעשייתן אינו מחוייב עוד להיות נמשך מהם ולכך לא מצי למימר נ"מ אז ודרק. ומעתה נבא לדברי הח"ן · הנה אם כי מה שרחה ראיות הש"י יפה דחה פ"מ לחיפוך נמי לא הוי ראיה . והנה מ"ש ראיה ממ"ש ר"נ מדינא היכא דאיכא שיריים לאכילה מוכח הא בליבא שיריים לאכילה אינו אוכר להביא אחרת זה לאו ראיה היא דהתם מיירי בצריך שהייה עד שיביא אחרת הה ודאי לא אמרינן וכדמפרש ביבמות

תרעג א כשרים לנר חנוכה. אבל* (°) לא (°) להשתמש [כ"מ] : יש ליקח מפשוה המוקף בבית הכנסת הוא"ל ואיתעביד וכו' [מע"מ כ"מ] : ב לבדיק מעות בעריך עיון יפה וידיו סמוכות לנר אבל תשמיש ערלי שא"ל לבעות (°) ידיו סמוכות°) לנר ברי [ב"י ד"מ(°) ורש"ל בתשו' וב"ח פסק להחמיר וכ"כ הסמ"ק וסה"ת דלפי"ז להכיל לגלו לאור וכ"מ כי' תרס"ח דאם לא יקנה לו"ח וידליקנה בציתו ויהיה נס בלוס בית אלא ע"כ כו'

מלוה מן המובחר [מרדכי וכל בו ומהרי"ל] °ואם אין שמן זית מצוי מלוה בשמנים שאורם זך ונקי. ומוהגים במדינות אלו להדליק בנרות * של שעוה כי אורו לגלו כמו שמן : ג ואפי' בליל שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בנר חנוכה השבנים והפתילות שאסור לדדליק בהם נר שבת: הגה (ב) אם אינו מוכן בנר רק כדי שיעור מלאתו [תשובת הרשב"א סי' קי"ט] כפי שאסור להשתמש בנר(ג)חנוכ'ביגבשב' ביגבת.ל ג ואפי'ב לבדוק (ג)מעות(ג)או למנותן

°עפי' קל"ד סי"א

תרעג שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה ובו ד"ס :

א א (°) כל השמנים והפתילות א (א) כשרים לנר חנוכה (א) ואע"פ שאין השמנים נמשכין אחר הפתילה ואין האור נתלה יפה באותן הפתילות: הגה ומיהו שמן זית

נמרות * של שעוה כי אורו לגלו כמו שמן : ג ואפי' בליל שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בנר חנוכה השבנים והפתילות שאסור לדדליק בהם נר שבת: הגה (ב) אם אינו מוכן בנר רק כדי שיעור מלאתו [תשובת הרשב"א סי' קי"ט] כפי שאסור להשתמש בנר(ג)חנוכ'ביגבשב' ביגבת.ל ג ואפי'ב לבדוק (ג)מעות(ג)או למנותן

°עפי' קל"ד סי"א

כדי להשתמש בו לאחר השיעור של הדלק שלא מותר ליהנות ממנו כמש"ל: (ג)או למנותן לאור'. בכ"י בשם הרא"ש כ' בזה דלא תשמים ערלי של בגלי כגון הרגלת מעות לאור' עכ"ל וכ' ב"י משמע מדבריו דבתשמים ערלי שאינו של בגלי דהיינו שא"ל לגלות(°)דיו סמוכות לנר שרי ולא יראתי לומר דקאמר נגד נר חנוכ' ולא אמר אסור להרגלת מעות לאור' עכ"ל וכ' ב"י משמע מדבריו דבתשמים ערלי שאינו של בגלי דהיינו שא"ל לגלות(°)דיו סמוכות לנר שרי ולא יראתי לומר דקאמר נגד נר חנוכ' ולא אמר אסור להרגלת מעות לאור' עכ"ל וכ' ב"י משמע מדבריו דבתשמים כגון דמיון דהרגלת מעות כל שא"ל לקרב ידיו לנר מותר ולא ה"ל להזכיר בגלי אלא תשמים כלל אלא בגלי לגר בשמקריב ידיו לו וכ"ה בתמת בספקי רש"ל שכ' וז"ל ודקהשמיטי ערלי דהרגלת מעות אסור מאחר שמקרב ידיו אל הנר אבל שאר תשמים ערלי שרי עכ"ל ולי קשה בדברי הרא"ש מי שכריחו לכתוב לגלי בגלי מה היה קשה לו דהא לא בא אלא לחדן לומה הולרך רב אסי לומר דהרגלת מעות אסור דהא כבר אפסיק דכל תשמים אסור לאור' וע"ז ת' דהכיה דלעיל היינו תשמים קבוע דהרוא' אומר לשם תשמים זה הדליק ולא לשם מצוה אבל תשמים ערלי לא. וקמ"ל רב אסי דאפי' בתשמים ערלי אסור כמו קבוע ממש וא"ל להזכיר של בגלי וסמוכות לנר ותו דמה בגלי יש בהרגלת מעות הא' בתשמ"י וא"ל ואפי' תשמים ערלי שאינו של בגלי בהרגלת מעות כו' דשמש בגמ' ע"ז הוא משמש ביזוי מצוה וזה שייך אפי' באינו של בגלי דהא בגוי של סוכה אמרי' שם ג"כ האיסור משמש ביזוי מצוה ליהנות מהם וכן בסי' תרפ"ד שאסור ע"י קינסא משמש בזיון מצוה ואפי' להדליק מנר לנר איכא למ"ד דאסור אי בתמה עושה מצוה ג"כ ברמזים שלא הזכיר של בגלי וכיון דהעור לא כתב נגד נר חנוכה אלא כתב אסור להשתמש לאור' משמע אפי' אין ידיו סמוכות לנר אסור כמו שדקדק הרא"ש מלשון רב אסי שלא אמר לאור' ע"כ בכל נווני אסור להשתמש לאורה לפי'

מ היהרא דרב שבת כ"ח ב סס
נ היהרא דרב שם כ"ב

עטרת זקנים

תרעג *של בשעה. לגר בגלאן הבר"ל
גר בגלאן כי בשם גר תנוה
דף כ"ז ע"ב ר' אמר בשם עבדה
כי' בתן נרוך לגרים בגיב הרלוה עי'
נרות בל בתן לגבן בגרות בל בשעה לו
חלב בל הקרי גר רק לנוקה ופבול
בכ"ח כי גר לבוקה הרי הילו בגבו
דלהרוי' בדרדם ריהן הלר קים לבני
הקבים גר בגר לבוקה והבדרם בגבן
גר לבוקה כי הרא ז"ל כי גר הוא
בלון בלור בילם בבל בהבן רק בגרים
בהבוקה ומוכר בשם לה בהבן לגיו
לבוקה הוא בלבר לגור ולבלב בגבא
בבל בהבן בדי בהבא גר בל בשבה
וחלב בגרבן בהבא בהבלה ובהבי
הרלים בפי בים הגיה ברלוה לבלוק
בגבא בגבה הקים הקבים הבא
הקים בבן בשבה לגו בם בין בהן בגלה

נהיב חיים

תרעג בס"א בק"ב (°) לגר ברי
(כ"י ר ה ורש"ל בתשו') יג"ל בבק
לבתמי' ובי"ב בסמ"ג ובסמ"ק דלפי"ז בל"

דגול מרבבה

*) הי בו בשבה :

יד אפרים

בט"ז סק"א בסופו לא יהבן בלל אם
לה בש"ב בלל :

תרעג בס"א סק"א לבל לא להשתמש
ר"ל לבדוק בי בשבה דדוקא
ל"ח מותר בין לתבור להשתמש לאורה
הבא"ב בשם בהדליק בו בין בתוהר
להשתמש לאורה תיבי' דלמא אתי
לאתבתובי בה ובין שאינו דולק יפה
מוכשין שמא יפה ובוה הבר"ל שבתב
בלן נראה בר"ל בבן בדוריק בל' הב"ע
דוקא בבדים לא"ח ולא בקו הר"ל בבן בבא בל' בשבת בלל לא בבן בבא בלל שבת אין היתר רק לא"ח ולא להשתמש בבן בבא בל' בשבת בלל בבא בל' בשבת בלל בבא בל' בשבת בלל

אפי' אין ידיו סמוכות לנר וכמשמעות הש"ס: (ד) ויש מי שמתיר תשמיש סי' • הוא בעל העיטור בטור ק"ל הא הטעם דאסור להשתמש לאורה היא מפני שיהא ניכר שהוא נר של מצוה כדפרש"י בגמ' וא"כ מ"ט בדי ללמוד דרך קבע וכאן לא מהני אחר עמו דאפי' בחול אסור מטום דלא יהיה היכר שנעשה לשם חמוכה: (ה) שאם ישתמש וכו'. מ"ל הא אכתי ה"ל הנאה מג"ח דודאי יש אור גדול עפי כשים כרבה גרות דכאן אין איסור להשתמש לאור הגרות אלא מעטפה שלא יהיה היכר שנדלקו לשם חנוכה או משום ניזוי מצוה כדלעיל וכאן לא שייכי תרוויהו כיון שיש נר של חול אצלם כנ"ל: (ו) דהוי דבר של מצוה. כתוב שם בת"ה סי' ק"ג אע"ג דכשמוכרין אותו מוכרין במשקל אלא דמצוה הוא דבר שבמצוה מ"מ כיון שנתערבו בו אחר שהודלקו למצוה והשתא הוא דבר שבמצוה במלתיהו קיימי ואע"ג דלעניין חול לא הוה דבר שבמצוה ומייתי ראיה ממ"ש התו' פ' ג"ה דף ק' וא"ת למאי אמרי' בפ' הערל תתיכת חטאת עומאה שנתערבה בק' פהורות תפלה וכטילה ומתרלין דקדשים לא מקרי ראוי להתכבד הואיל ואינם ראוים אלא לכהנים ורגילים זע"ז לאכול בלא החזקת טובה אלמא אע"ג דבטלמא הי' ראוי' להתכבד מ"מ בתר השתא אזלי' אפי' לקולא כ"ש כאן לחומר' ע"כ ומאוד תמהני על גברא רבה זה דכ' שלא בדקדוק אדרבה משם ראיה להיפך דכתבו שם התו' וכפ' הערל דאזלי' בתר מה שיהיה אחר הביטול מ"ה שם בפ' הערל דף פ"א בחטאת שנתערבה בחולין לא תעלה משום דלאח' שנתבטלה ראויה להתכבד בה אבל בריש"א שנתערבה בתתיכות עפורות של חטאת דכי נמי תעלה אין ראוי' לכבד דלא שייך כבוד בהיתר אלא דבר שבמצוה הלכך תעלה דס"ל כל שדרכו לבטל' פי' ואמן קי"ל דוקא אח שדרכו לבטל' בחולין לא יהיה דבר שבמצוה בלא חול לא יהיה דבר שבמצוה בכ"מ ובכאן בחולין אם נמ' שיבטל הכ"ח ברוב של חול לא יהיה דבר שבמצוה דהא בחול אין משתמשין בו במצוה ודמי לריש"א דאם נתערבה אמאה כין הטהורו' דשפיר בטילה כמ"ש אמנם כ"ל מפעם אחר דלא בטל דשם בת"ה הוה השאלה דסמות מונחים ודולקים וכ"ח מ' כין שני שמשי' נתערב ונזה אי אומר שם חילוק דאם הא"ח קבוע במקומו נתערבו שם עמו כ' שמשים דאין בטל כיון דקי"ל (°) דקבוע כמחצה על מחצה אבל אם הוזז הא"ח מקביעתו ונתערב במקום אחר בין השמשים אז בטל אפיר ברוב גם בפיסקי רש"ל ראיתי שכ וז"ל נראה דא"ל להוסיף נר מ' לשמש כמנהג אשכנז מאחר שיש לו נר של אלתו ותקנתם קלקלתם והתרכתי ומ"ה אם נתערב ל"ח בב' שמשים חד בתרי בטל עכ"ל ולא מדע לנו טעמו ונדפתי מתכוין למ"ש דיש קלקלה פ"י מר בשמש כ"ל כוונתו דאז יהנו לאור השמש ויבוא ליהנות משאר ל"ח אז אפשר שנתכוין שיהא בתוספות אור מכח גרות חנוכה וכבר כתבתי שאין איסור מחמת זה: (ז) אלא ידליק מן התערובות כו'. כ"ל עפש הרב נזה דס"ל דלא חמירי הגרות בשבת מונחים בתערובות יותר מאם הם דולקים במקומן וכיון דבשבת הדלקה אין איסור אם יש נר אחר אצלם אע"ג דיש מהם אור גדול עפי אם"ה שרי מעפש שזכרתי בסמוך פ"כ גם עכשיו ודאי אין איסור בשבת ביחידות כל נר ופ"ז כתב בסמוך דאד אפילו באלף לא בטיל אי' ליקח אחד מהם ביחידות דבשאר ימים בטל בטל אד בתרי ומותר לאוכלן כל א' כפ"ע ובכאן דהוה דבר שבמצוה אפילו באלף לא בטיל להדליק נר מ' כפ"ע כנ"ל פעם דברי רמ"א אבל אין מקום אחי ליטב דברי הרב ודאי שהוא (°) מיירי מגרות כבויים ובזה אפילו ת"ה מודה דבטל ברוב בת"ה זכר שם הם מונחים ודולקים ואז יש עליהם שם דבר שבמצוה לפי דעתו משא"כ אם הם כבויים בטל מהם מעלת המצוה ודין זה מבואר במ"ש ס"ם תרפ"ז דהמותר שנתערב ביום השמיני בשמן אחר בטל בס' ממילא אם נר של שמש הוא דינו כיבש ובטל ברוב אם לא שנאמר דמיירי ביומא דחנוכה שנתערב ואז ראוי לגרפו עם אחרים להדליקו בליל שני' ופ"כ הוה דבר שבמצוה וכבר

באר היטב

סי' תרע"ח דאל"כ יקבה כ"א וידליקנה בביתו ויהיה גם שלום ביתו אלא ע"כ כל תשמיש אסור וכבי מהוג ע"ל בסי' תרפ"ח ס"ק ב' מש"ב. ועיין ס"ז ובמבו' שכתב אע"ג דאסור בשבת סי' ל"ח: (ד) קדושה. עיין ס"ז שהאריך והעלה דיש מי שמתיר בתשמיש של קדושה היינו דרך ערמי דוקא ולא ללמוד דרך קבע וכאן לא מהני אחר עמו דאפי' בחול אסור מטום דלא יהיה היכר שנעשה לשם חנוכה בס"ב: (ה) המשמש. ואפי' רבים המדליקים צריך להניח אצל כל א' וא' שמש אפי' יש נר של השלחן רמ"א בתשו' סי' פ"ח וכ"מ בב"ח וכ"ל ומיקל. ומשמע במאור דאע"פ שיש השמש אצל הגרות צריך נר של השלחן מע"ל סק"ד: (ו) אחרון. וה"ה אם מעמידו בבוח

שערי

בוח בהליכה אלא יבטל ועיין לעיל סימן רמ"ג בהגה"מ ס"ק י"ג וי"ד עיין שם: (ו) קדושה עכ"פ וכ"ז מ"ם כזה ופ' אות שבוי"ו ח"ה סי' ל"ט מ"ם כזה וזם בסימן מ"ם תצו' הגאון מוהר"ר אלעזר מ"ל מ"ם בקונטרס מוצר דוד הנדפס בספר בית הוהה עיין שם ובעיין בש"ת שמש לדקה סי' לתר שי תצו' בדבר וזם מבואר בדיני ספק ברכות ועיין בר"י בשם מהר"י מולבו אאם צריך לעיין איזה דין בספק שנפל לו בגרות שהדליק ואין לו נר אחר ברי לעיין הדין בהוה לגר אור מנוכה דכמה רבוותא סתירו בחשמים מזה ואף מאן דאוסר מבל מקום לגורבה יש לחתיר דומיא דישיבים בבה"כ בליל י"ב לעורך בס"כ וכן בפרה מדומה כל לגורבה לאו עבודה הוא עיין שם ורא"ש יש לדחות אף לגי שבות דרך ערמי נראה פשוט דמותר: (ה) המשמש. בעכ"ע ע' בכלבו דלכאורה לא שני כתר אחר מאחר הגרות מאירים ומזהירים בכל בבית השמש בעל לבנייהו והיה צריך ב"כ שמשים כמו הגרות שיאירו כמו ל"ח חוזיב בוח וכתירו בדרכנן ושוב כתי' דאפשר שלעניין זה אין לבחביב כתו' בעיקר דאין בכל יכולים לעשות שמשים כנגדם ורי"ל דבר הנוסף אינו מוקרת ב"כ לענין בשימוש לאורו ע"ם ואע"ג דלעיל ס"ק כ' בבאיה בבה"ס בשם בן הלבן דגם בבר הנוסף אסור להשתמש לאורו מכל מקום כיון דאינה אסור בשמש ל' שמאיר גם כן שני נהנין לחלות אין בשימוש מחמת הראשון ולא מחמת הנוספים לכו שבריו גם אור בר בשמש אחר ומקילים בכו שלא נאמר שאור בשמש בטל לגבייהו כנ"ל לדעת הלק"ט אבל אחמת נראה דעיקר איסור בשימוש היינו לפי שצריך לשתקרב לאור הבר ועיין בש"ז וכשיש כאן שמש והוא צריך להשמיש שצריך לקרב לאור הבר לא כשיש שמש הוא מקרב עצמו לעיין לאור נר בשמש ושוב לא אינכפת לן מה שאאר הגרות מאירים ומזהירים ג"כ כיון שלא לאורה הוא צריך שפיר דאסרים בהיכר שלשם לשם מצות חנוכה משא"כ בשיתמשו

ביאור הגר"א

בשום שביח קדושה ולא בעלמו דבכי אשכחן אפי' לקולא בפ' הערל פ"ח כ' בתחיכות חפלות ממלה בטל שהורות דחמלה וכ' בשו' שם ד"ה דברי הכל כו' דלא שייך כו' ובש"ז שחולק ע"ז וכמ"ש בהוס' שם דחולקים אחר מה שיכו' אחר כביטול וכ"כ

מניח בשמש שמא יבבה וישתמש ולא יהיה ביחוי מצוה: שם מ"ל נר אחר. מדיקא מ"ל לא שמש ולא נר של בשולחן דאשמ"ש דלגרבו בהליק כיון שאין רגילין להדליק שם ומ"ל פיים בפ"ח דמ"ת שמש שמא יבבה ושתמש אלא בשולחן: סק"ח (°) יש נר. דשמא יבבה אלא בכ"ח מ"ל דמ"ת שמש שמא יבבה ושתמש אלא בשולחן: סק"ז (°) מיירי מגרות בכויים וכו'. מדכ' אלא ידליק כו'. אבל בת"ה עצמו מיירי שבדיון דולקים ואז לא בטיל לענין שיקח מ' מהם ושתמש בהם אינו בכ"ח בכדאיתא אינו בל מצוה: סק"ז (°) יותר תרוך וכו' דבשיבא לבשתמש יהיה לו היכר ומה אלא אמרו גם אם יהיה נמוך מהם כיונו לפי שבכ"ח לעפה בשבת ושם אין דרך השמש אלא בנר אחר אבל אם יהיה בשמש נבוה דאז בשיבא לבשתמש ודאי שתמש לאור בשמש: סק"י (°) וי"ג בב' וכו'. בן גרם בעולת שבת משום דבוקעה לו כיון. דמיירי שבתערב ל"ח מ' מ"ל לדליק רק ב' ולמה ב' כ"כ כו'. ובמ"ל אי' דאע"ג דמיירי שבתערב מ' מ"מ קמ"ל דב"כ אם מתערבו ב' לו יותר ידליק בל בך כו':

הגהות

פי' תרעג מ"ז סק"ו ומאד: המבכי על גברא רבא זה דכ' שלא בדקדוק לצריך דברי תב"ד בכוים ובדולקים. דוודאי פ"ל מבכרת פשוטה דאם בכ"ח מקרי דאיתבטל אלא דכולהו דאלא כפל דמאי בכך אחר בכ"ח יהיה רל"ב ע"מ שהה דדאוי לבתכבד מ"ח שיתבטל אלא דבולהו לרחי' מדברי התו' דלא ניחא דיקר רל"ב דבר שבמצוה אין דבון על מחיכה אחרות ביומא דאוי' לבתכבד. ואל"כ נר מצוה אף דאמר בתנוה כוי דבר שבמצוה מ"מ כיון דבדרות לאחרות כזה לא כמי דבר דבטל ולהב מבטל רחי' מבוסס' כיון דחמלת בטל דאיתם רחוים אלא לבבנים אף

מחצית

אלאבטל אצלן. ולא יהיה לו נר אחר. כ"ה לא הקילו: (ס"ק ג) ואפי' כו' וכ"פ רש"ל וט"ז כ' דאפי' המתירים לא התירו הלימוד אלא דרך ערמי ולא דרך קבע: (ס"ק ד) שאם כו' אבל מ"מ אסור להשתמש אצלן. ר"ל דוקא אצל השמש מותר להשתמש. אבל אצל ל"ח אסור להשתמש אע"ג דאיכא שמש. דיהיו דלא חייש' כמה שהבה מאורן כיון דא"ל להם דהא איכא שמש וכמ"ש ס"ם זה. מ"מ אם ישתמש אצלן יאמר הרואה לגורבו הדליקן. אע"ג דא"ל בלא"ה שמש. מ"מ יאמר הנם ל"ח לא הדליק לשם ל"ח לגורבו דלפעמים אחר כו' משום הרואה לגרבה אומר לגורבו הוא דאדלקה ואע"פ שי"ל נר לאחר פעמים אדם מדליק כמה גרות בביתו עכ"ל. ואע"פ שהרמב"ן לא מיירי שי"ל נר אחר אצל ל"ח כ"א על שלחנו. מ"מ ס"ל למ"א דה"ה בשמש אע"פ שעומד אצל ל"ח מ"מ שייך חשש הרמב"ן אם ישתמש אצל ל"ח יאמר הרואה לגורבו הדליק כמה גרות; ובמאור משמע כו' ח"ל ואפי' למ"ד מותר להשתמש לאורה כל תשמיש שבעולם (ר"ל אפי' תשמיש של רשות) בהא דרבא מודה שצריך נר אחר (ר"ל דבשעת הסכנה מניחו על שלחנו ואמר רבא צריך נר אחר להשתמש לאורו) אלא יהא הרואה אומר לגורבו אדלקה עכ"ל וס"ל למ"א דלא עדיף שמש לדיקן דמתיר בתשמיש. מלא"ד דמותר להשתמש אצל ל"ח נוסיה דאם"ה צריך נר אחר כ"ה לדיקן סיכו דאיכא שמש. אע"ג דיש לחלק: דוקא למ"ד מותר להשתמש צריך נר על שלחנו משום הכיר' כיון דליכא נר אחר זולת נר חנוכה. אבל לדיקן דאיכא שמש. ונם דברי המאור אמורים בשעת הסכנה דהכ"ח מונח על השלחן: דודאי אל לגורבו אדלקה. משא"כ לדיקן דהכ"ח אינו מונח על השלחן אלא הפתח או חלון. מ"מ ס"ל למ"א מבבר' כיון דליכא נר על השלחן אל לגורבו אדלקה. ואע"ג דאיכא שמש מ"מ בעמים אדם מדליק כמה גרות לגורבו כמ"ש מלחמות בכ"ל: מניח כו' ואפי' רבים כו' וכ' בס' מ"ר ח"ל משמע שאין ליקח השמש מגרות ולילך ממקום למקום כמו שקלת מהבנים אלא יניחנו תמיד שם עכ"ל: (ס"ק ז) יותר כו' וה"ה כו' נבוה כו' ב"ח. הטעם מבואר בב"ח כיון דמלות ל"ח להניח לשמה מיו"ד בפפחים לדעתי' סי' תרע"ח סעיף ו'. א"כ אם יהיה השמש למעלה מיו"ד דשם עיקר השמים אדם

למנותן לאורה אסור ד ג ואפי' תשמיש של קדושה כגון ללמוד לאורה אסור ה (ד) ויש מי שמתיר בתשמיש של (ד) קדושה ונוהגים ו להדליק נר נוסף כדי (ה) ד °שאם ישתמש לאורה יהיה לאור הנוסף ש"הוא אותו שהודלק אחרון ז ויגיחנו מרחוק קצת * משאר נרות מצוה: הגה ובמדינות אלו אין נוהגים להוסיף רק ה מניח אצלן (ה) השמש שבהן מדליק הגרות והוא ן עדיף עפי ויש לעשותו ז יותר (ו) לרוך משאר נרות שאם בא להשתמש (ז) ישתמש לאותו נר [מרדכי]. אם נתערב נר חנוכה ח האסור (ח) בהנאה בשאר נרות אפי' א' באלף (° לא בטיל (ו) דהוי דבר ט (ע) של מצוה [ת"ה סי' ק"ג] (ז) אלא ידליק מן התערובות י (י) כל כך שבודאי נר של היתר דולק עם נר של א"סור ואז יא מותר להשתמש אצלן °עפי' תרע"ג ס"ג [ד"ע]: הדלקה

מצוה. אפי' במקום שמוכרין הגרות במשקל מ"מ גרות של מצוה הכל מוכן מוחן בכל לילה (ת"ה) ורש"ל פסק דבטל חד בתרי עכ"ל סי' ק"י: י כל כך שבודאי ' פי' אם נתערב נ"ח מ' ידליק כ' ואם נתערבו כ' ידליק ג' (°) ויש נוהגין כ' כ' ואין צריך להניח: יא מותר להשתמש אצלן. דהא הדלקת השמש הוא כדי שישתמש לאורן ש"מ דאם הם ביחד. מותר להשתמש אצלן [ד"מ] והכ"ח חולק וס"ל דדוקא שמש שעומד למעלה מכל הגרות שרי דמשתמש לאור השמש משא"כ כאן עד כאן לשונו ול"ל דהדין עם רמ"א

גרות דכאן אין איסור להשתמש לאור הגרות אלא מעטפה שלא יהיה היכר שנדלקו לשם חנוכה או משום ניזוי מצוה כדלעיל וכאן לא שייכי תרוויהו כיון שיש נר של חול אצלם כנ"ל: (ו) דהוי דבר של מצוה. כתוב שם בת"ה סי' ק"ג אע"ג דכשמוכרין אותו מוכרין במשקל אלא דמצוה הוא דבר שבמצוה מ"מ כיון שנתערבו בו אחר שהודלקו למצוה והשתא הוא דבר שבמצוה בלא חול הוא דבר שבמצוה מ"מ ומ"מ אם נתערבו בו אחר שהודלקו לא יהיה דבר שבמצוה אלא דמצוה

רמ"ח וכ"מ סי' רע"ו ס"ד עמ"ש שם : יב אם כבתי. ואם הפמיד' במקום הרוח וכבתי' זקוק לה דהוה כאלו לא נתן בה שמן כשיעור [ש"ג כ"מ] ולא יברך (כ"ה) ורמוי להחמיר לחזור ולהדליק' בכל מין ובפרט בפ"ש קודם קבלת שבת (רש"ל וכ"ח) :

תרעד כתב המרדכי דנהגו להחמיר בנרות חנוכה וכ"פ הג"מ וז"ל כתב ר"ש אם כבה א' מהנרות אין להדליק' מהאחרים דאין בהדלק' זו מצוה דקי"ל כבתה אין זקוק לה ע"כ משמע דוקא בנרות חנוכה נהגו להחמיר ולא בנרות אחרים של מצוה וכ"מ במרדכי עכ"ל ד"מ אבל במרדכי שלפנינו משמע דבכל נרות של מצוה נהגו להחמיר וכ"מ בהגהות הר"מ טיקטין פ"ש וכ"מ בתוספות ובהג"מ הגדולים פ"ש : א דעיקר מצותו כו' . (") כלומר דבנר א' סגי לכל בני הבית : למצות

ב מ (ח) הדלקה עושה מצוה ט לפיכך יב אם כבתה קודם שעבר זמנה אין (יא) זקוק לה י (ט) ואפילו כבתה בערב שבת קודם קבלת שבת שעדיין הוא מבעוד יום אינו זקוק לה כ וכן אם לאחר שהדליקה בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג אינו זקוק לה: הגה ואם (י)רוקה(יב)להחמיר על עצמו ולחזור * ולהדליקה אין לברך עליה (רשב"א סי' תקל"ו ור"ן) :

ג ל נר של (יג) חרס שהדליק בו לילה אחת נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה אחרת אלא לוקח חדשים בכל לילה ואם אין לו אלא ישן מסיקו בכל לילה באור ונר של מתכת א"צ חדש ושל זכוכית או של חרס מכוסה דינו כמתכת :

ד מ אין חוששין לפתילות להחליפם עד שתכלה :

תרעד שמותר להדליק מנר לנר ובו ב סעיפים

א מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה מ ודוקא להדליק זה מזה בלא אמצעית אבל להדליק זה מזה (א) על ידי נר של חול אסור נ ויש מתירים גם בזה ג (ב) אלא אם כן הוא בענין שיש לחוש שיכבה הנר של חול קודם שידליק נר אחר של חנוכה : הגה ונהגו להחמיר בנרות חנוכה שלא להדליק אפילו מנר לנר א דעיקר מצותו היא אלא נר אחד והטעם(ג)היינו אלא למצוה כל כך לכן אין להדליק (ה) זה מזה ° [הגהות מיימוני והמרדכי] וכל זה היינו רק בשוד שדולקין למצותן אבל אחר שעבר זמן המצוה ומחרים בהנאה כל שכן שמותר להדליק מהן [נ"י הלכות קטנות] :

ב ד יש מי שאומר שנר של בית הכנסת ושל שבת ושל חנוכה כולם של מצוה הם ומותר להדליק זה מזה : הגה וה"ה נר של תלמוד תורה אז נר לחולה הצריך נר [נ"י ה"ק] [ונענין נר של בית הכנסת ע"ל °סס' תרפ"ג ס"ב ומש"ש סי' רס"ג ס"ד סי' קנ"ד סעיף י"ד] : הדלקה

כתבתי שאין כאן דבר שבמנין ואין כאן שום יסוד לאסור כלל:(ח)הדלק' וכו' לפיכך אם כבתה כו'. איני יודע היאך תלוי זה בזה דאפי' א"ת הגמ' עושה מצוה הוא הדין כן ותו דבגמרא הכיא הרבה הוכחות דלא קי"ל הגמה עושה מצוה'ואמאי לא הוכיח ממה דקי"ל כבתה אלא גרא' דבאין זקוק לה אלא מפוקי ממ"ד הגמ' עושה מצוה אלא ה"ק כיון שהדליק תכף קיים המצו' פ"כ אם כבתה אין זקוק לה : (ט)ואפי' כבתה' בפ"ש כו'. יש לי מקום עיון בדברים אלו שם בת"ס ס' ק"ג ואפתיקס וז"ל ירמה דאין זקוק לה אפי' כה"ג ואע"ג דעיקר המצו' מל"ה כמ"ש המרדכי ולכך היינו יכולי' לו' דאם כבתה קודם התחלת קיום המצו' זקוק לה אמנם מדברי' מבעוד יום להדליק נר של חנוכה ואע"ג דליכא מצו' עדיין מ"מ כיון דא"א בע"א דליכא אבל הכבר מצו' דביבוד אב ואם וכו' ולכן מברכין עליה ולה"ל אי כבתה' אין זקוק לה שברי כבר הותחל'המצו' בהכבר ורמיה מדהתירו בחנוכה בשבת בשמנים האסורים בנר שבת והטעם משום דאסור להשתמש לאור' בדליל והשתא א"ת בנדון דידן דזקוק לה אמאי ברי ליחוש דלמא כבתה אחר קבלת השבת שהיא ל"ל קודם כין השמשות וכ"ז משך כ"ה אבאי ליכא קיום מצו' ואיכא למיגזר בהכי דלא מצי להדליק עכ"ד ולא נתיישבו לי דברים אלו דלפי הגרא' ודאי מ"ש כבתה אין זקוק

היינו אם דלק בכ"ש בזמן האיזוב דהיינו משתשקע החמ' ואם דלק קודם לזה קלת וכבה באותו קלת ודאי זקוק לה אלא דבשבת שא"א להמתין עד שקיעת החמה בהדלק' וצריך להתחיל קודם לו מקרי אותה שעה זמן התחל' כאנו בחול משוף שקיע' דהכי תקנו חכמים שידליק בשע' שיש לו היתר להדליק ☜ וזהו לא מקרי הכבר מצוה אלא מצוה ממש הוה כיון דאות' שעה הוי כמו אחר שקיעת החמה ופ"כ מותר להדליק בשמנים הפסולים בשבת ולא חיישינן שמא יכבה אחר קבלת שבת דאז הוה ממש(") כמו שבת עצמו (") ואם יהיה כבה לפי קבלת שבת אה"ל דא"ל [דצריך] לחזור ולהדליק ואפי' בכל השמנים הדין כן משא"כ קודם קבלת שבת שיש לו עדיין היתר להדליק מי יאמר לנו שאות' שעה הוה כמו אח"כ ודאי אין דינן אפשר משא"א ואפ"ש שבתנו לו חכמי' (")רשות נברך קודם הזמן של קבלת שבת מ"מ לא הוה אז שבת ממש ודבר זה דומה להסיא דרב אלי של שבת בפ"ש ובודאי לא נעש' שבת ממש לחייבו אם עשה מלאכי' בחות' שעה שהקדים כאלו עשה בשבת עצמו ואע"ג דבתחל' עשה בכר שבת א"ל ממש כן דבכ"י סוף סי' תרע"ב מביא בשם מהרי"ח (") דמשנב המנהה יכול להקדים דומיא דרב אלי שבת בפ"ש ואם דנש בהדלקת נר של שבת אתיא לעיל סי' רס"ג שיש היתר לעשות מלאכ' עד ברבו אפ"ש שבבר ביבוד להדליק נר של שבת ☜ (")וה"ל כאן לענין נר חנוכה בחמת דומיא שקיים המצו' כמה שדלק חות' שעה דשמוש לי בשל לי דחשיב קיום מצו' דהתם נמי כיון שרוצה להחליל לאחיו לריך שישמוש לו תחל' וזה הוה כמו אחר קבלת שבת דהכא. שוב ראיתי שגם רש"ל כתב בקיצור דיני שלו דזקוק להדליק שבי'בפ"ש ולא כמהרי"ח פכ"ל.עכ"פ ל"ל שאין לברך שבית שבידליק אם כבתה קודם קבלת שבת דהיינו כל זמן שיש עדיין היתר מחמת זמן קבלת שבת לפי הדין אלא יחזור וידליק בלא ברכה דהרי כבר בירך בהתיר בכ"ל ברור אע"פ שכ' רמ"א כן במי שרוצה להחמיר כו' כ"ל שמלד הדין יש לסמוך כן: (י) ואם רוצה להחמיר כו'.רש"ל כתב הרוצה לזכות במצוה שלימה יחזור וידליק דלא נרע מן המהדרין עכ"ל .וכ' עוד ☜ מצוה לקנות שעוה מן המובחר ממה שבנפש מנורות ביה"כ מאחר דאיתפליג בהו חדא מנו' ואיתר אלא יקנה שעוה מנרות של בתי תפלות שלהם דאע"ג דבתבנו מ"מ מתיחים הם לתשמישי מלוה עכ"ל וכ"כ המרדכי פרק ר' ישמעאל בשם רא"י גם בנרות של שבת הו של בס"כ:כתוב בהג"ה להרי"ף אם הדליק בפני הרוח וכבתה יחזור וידליק

במקום שאין הרוח מגויה דהוה כמותן שמן פחות מכשיעור וכ"ל דאין צריך לברך שית דדלמא הוה כמו שמנים שאינם (") נמכרים אחר אפי' כ"ל כל מין לריך לחזור ולברך:ובכ"ש בשמן שמנים דאינם נמכרים אחר אפי' כ"ל לחזור ולברך ע"ש:(יב)להחמיר.בסכמת הסמרוטים דרשוי להחמיר לחזור ולהדליק בכל מקום ובפרט בנרות שבת קודם שבת פ"ש. כתב רש"ל מלוה מן המובחר לקנות שעוה לנר שבת מעכה שבוקף מן הנרות בבה"כ מאחר דאיתפליג בהו מדא מלוה ואחר שלא יקנה שעוה ממרוח של בני מסלות שלהם ומ' סימן קיד סי"ח : (יג) חרס. רש"ל קנה של כסף וכלול ב' הסמיל להדליק בה וכיון דלמדרין ברוחה ובשביל אף שבשבת קיין יש לברך מכל מקום ביסל לחדר ברכות שבשביל בה אלו שני אבני בס"ש ובמרכין בגמ' אמ"ד קינסא שרי ממה דתניא אין בילה מעכבת בו היינו בדיעבד בס"ש במנחות אם לא בלל כשר אבל לכתחלה מצוה לבלול א"כ ה"נ לכתחלה למה לא יהיה זקוק להדליקו ובע"כ אין הטעם מבה כל הראוי לבילה רק דכן הוי התקנה מתחלה א"כ אין לחלק בין

שלמה

תורה להדליק מיד כי היכי דלא ליתי לידי תקלה.אבל כיון דהדלקה עושה מצוה א"כ תיכף שהדליק נעשה מצותו וא"כ אפי' בשל תורה מותר בהנאה . וא"כ שוב ליתא כשל תורה וכל דליתי' כוותיה בשל תורה לא אמרינן כעין דאורייתא תקון כמ"ש בנימין דף ס"ד . וא"כ ניחו דהחמירו רבנן ואסרו השמן הנשאר מכשיעור עכ"פ כיון דחזי תרי דרבנן אין להחמיר בו לחוש לתקלה כיון דנוף האיקור הוי דרבנן ונם נעשה מצותו לכך אם כבתה אין זקוק לה אף מכח חשש תקלה ומותר לשהותו על שאר הימים ואתי שפיר דו"ק . והנה ביאור החילוק אם הדרקה עושה מצוה נחשב נעשה מצותו ואם הנחה עושה מצוה אף דקיי"ל כבתה אין זקוק לה לא נחשב נעשה מצותו נראה כך דאם ההדלקה עושה מצוה וחרי באמת אינו מדליק כל רגע רק בתחלה . ובע"כ הוי התקנה מכח דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכיון דבתחילה עשה עיקר המצות אמרי' אח"כ בהשאר כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וא"כ בתחלת הדלקה איתעביד ליה כל מצותו כיון דהוי ראוי לבילה אבל לפ"ד הנחה עושה מצוה בזה י"ל דהמצות הוי כל שעת הנחתו דהוי בזה מונח תמיד וחרי עשה כל הנחתו שהניח השמן א"כ י"ל דהמצות הוי כל שעת הנחתו משא"כ בהדלקה הוי לא הדליק כל השמן רק מעט ובע"כ השאר הוי מכח ראוי לבילה . אבל בהנחה הוי הנחה הכלי דהמצות כל שעת הנחתו ומה דכבתה אין זקוק לה הוי רק מעטם דאונס רחמנא סגורה ולא איתעביד מצותו לכך אסור בהנאה מדינא ח"כ ונכון וזה צריך כו' להבין כוונת המחבר דתלאן זה בזה ודו"ק חיטב : והנה עוד באופן אחר יש ליישב דהנה י"ל דהטעם דכבתה זקוק לה או לא יהיה תליא אם הדלקה עושה מצות או הנחה ע"מ י"ל כך דהנה למ"ד הדלקה עושה מצות קשה הרי אינו מדליק רק רגע והמותר דולק מעצמו . ובע"כ הוי הכוונה כמ"ש אני בס"ק דב"ק נבי אשו משום חצי דמה שדולק תחלת הוי כאילו הדליק הכל אז מיד . ולפי"ז הנה מה דהוי אח"כ חשיעור כמה ידליק אינו עיקר המצוה רק הוי סניף מצוה ובסניף המצות אמרינן כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו . אבל למ"ד הנחה עושה מצות הוה עיקר המצות אם שמונח שם במקומו וא"כ בזה הוי כל זמן הנחתו עיקר המצות ובעיקר המצות לא אמרינן כל הראוי לבילה וכ"ש הרשב"ם במסכת ב"ב דפ"א ע"ב ע"ש. ולפ"כ הוי אם כבתה זקוק לה . אבל לכאורה תקשה הרי אף דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו היינו בדיעבד בס"ש במנחות אם לא בלל כשר אבל לכתחלה מצוה לבלול א"כ ה"נ לכתחלה למה לא יהיה זקוק להדליקו ובע"כ אין הטעם מכח כל הראוי לבילה רק דכן הוי התקנה מתחלה א"כ אין לחלק בין

השקל

נגדן כיון דליכא דהמירא ס"ה הכא: (ס"ק יב) אם כו' ורמוי להחמיר כו' ז"ל מהרש"ל בתשו' סי' ס"ה הא דכבתה אין זקוק לה הייט לחיזוק אבל הרוצה לזכות במצוה שלמה יחזור וידליק דלא נרע מן המהדרין. ואם כבתה בערב שבת צריך לחזור ולהדליק: אם בא לתקן הנרות וכבה נרמה לחזור ולהדליק אפי' אם כבו בשוגג עכ"ל ומ"מ ודאי בכל ענין לא יברך וכן כתב הכ"ח ושיין בס"ז :

באר הגולה

ת מסקנת הגמרא כג ס כרב חסדא ור' ירמיה לשמאי דרב י ה"ה בהר"ן בשם תשובת הרשב"א ל עור בשם הר"מ הרוקנבורג על פי המסכתא סופרים וכ"כ אחר פוסקים מ שבלי הלקט ת מעשה בשם כב וברב וכמתן דלחבר השוש בשזו מנוה רא"ש בשם הרי"ף כ"כ הר מבר"ן ב שם בשם בעל הרומות וכ"כ הר"ן וכשמואל ג ת"ה ד עור בשם ספר כתר:מה :

עטרת זקנים

* ולהדליקה. ובכ"פ אין להדליקה מנר אחר אלא מן בשמש או אחר נר

יד אפרים

ש"ו ס"ק ט") וזה לא תיקרי בכבר המוה מעם כו' נ"ש דל"ל הא דאפי' לא כו' רק בכבר מלוה ת"ש : שם בכל בשמנים הדין כן דוקא אחר קבלת שבת אין לו כיהר להדליק השא"כ כו' כנ"ל : שם וה"כ כאן בנרן כ"ח בחמת אין סברא דיהמא כו' כנ"ל : ס"ק י' הלוה מן המובחר לקנות שעוה כו' כנ"ל :

לבושי שרד

ש"ז סק"ט (")כמו שבת עצמו וכו'. ואיקרי דלא בזמן הכיוב : שם (") ואם ידליק בשם לפני קבלת שבת וכו' . נראה לבניה ואם תבבה לפני קבלת שבת כו' כלומר דמש"ב מוהר להדליק בשמנים הפסולים דמש"ב אם תבבה אחר קבלת שבת כו' כדלק בזמן הכיוב ואין זקוק לב ואם תבבה קודם קבלת שבת בשה שעדין מוהר להדליק ידליק דבר הדין בכל השמנים ויוהר נראה דכל לי' זה מיוהר עד משא"ב קודם קבלת שבת וק"ל : שם (") רשות לברך קודם הזמן וכו'. פי' ואי אפשר בלמלם שידליק רגע קודם ביאת בשבת אלא מקדים הרבה ואם כן אין לו רשות לברך ומדמברך משמע דאז בתחלת המצוה מ"מ לא מיקרי דלק בזמן היוב דלא כוי שבת ממש : שם (") ומשלב המוהה יכול לבקרים וכו'. מ"ב ' דמי ל"ח לתפלה ולעניין מתפלה דלא כוי שבת ממש ואז הדלקת נר שבת גופיה מצינו כך ולעניין נר חנוכה מבר שבת : שם (") וכ"כ כאן לענין נר חנוכה דלא מיתא שקיים בתנאה בתב שדלק אחוהב שבה כנ"ל : ס"ק י' (") ומשכיים אחר בתפילה וכו'. דנ"ב שכיחים לכבות בתוכר כרים בתיהן ואפ"ש אחרינן בבת' אין זקוק לה :

תרעד ט"ז סק"ב (") אלא של מעבר שני וכו'. דינרין שהיכל בגיכים מעבר שני אין שוקלין כנגדן דינרין של חולין לרחות שיהיו שלמים אפ"ש שרוצה לחלל על דינרין של חולין מעבר שני הה דמו לקיומא דבא הדינרין של חולין נופייהו לאו מצוה אלא דלמצוה בעי לבו וקשיא לאתן דמתיר בקיומא : ס"ק ב" (") וכוה צרילבמיהו בב"פ. ול"ח שאל יבבה קודם בבתה ויהיו מוכרח להדליק בשם כ' וכוי הדלקה רא"שוהב בתוב דשוף סוף מעבה כאלוה : מ"א סק"א (") כלומר. בדברי רמ"א משמע

ביאור הגר"א

בש"ע י"ד סי' ק"ח ס"א ואפי"אם כו': ס"ב הדלקה. כוה לשון ש"ע בעלמו ונ"ע ומש"ז שכ"ד"ל כיון שהדליק קיים בבר בעלמו ול"ל יותר: ואפי' בבתה בר'. דאל"כ היה אסור בשבת בשמנים ומפלות שאסרו מכמים מעשה דבבתה זקוק וזמה יבבה בבכ"ג ויפשע בפ"ש רש"י שם : וכן אם כו'. כן מוכח מגמרא שם מדמתירין להדליק בשמנים שאסרו כו' ולא חיישינן בבבה: ס"ג ונר של מתכת . דאינו מלוה כמ"ש שם : ס"ד בשבת מ"ד ל': ושל זכוכית . ע' בתוס' דסוף פ"ג דברכות ב"ב ד' ד"ה גרף ורא"ש שם ולעיל סי' פ"ז ס"ל וכן משמע בגמ' דנ"ל נ"ב בעלמו הקוראל לפי' ר"ת שם ר"ב קוראל: ס"ד אין . מ"ם : בו' תרעד ס"א ודוקא להדליק .

כתי' ראשון בתוס' שם ד"ב מלי כוה עלה דקי"ל כרב : ויש מתירין. בשמואל וכתי' שני בתוס' שם : אא"כ. גמרא שם גזירה שמא לא יכוין כו' : ונתנו. תוס' שם : ס"ב יש מי כו'.סס"ת. ואחיל לשיטתו בס"ח אבל לבסברא רשבוה בס"ח דכיתוי מלוה לאסור גם זה לאסור שהמלוה מבטלות אז"ל כמ"ש בריש מלבן אחיל תשמיש של קדושה לשוה לבשמש בפני ל"ח ואע"ג שבשמש שם משום ביזוי מלוה כמ"ש בגמ' וכי נר קדוש כו' וכי דם כו' ועי"ש ולפיל סי' תרע"ג ס"ל

שערי תשובה

כ"ובשו"ת בית אפרים חלק אה"ע נסתרן זה קבוע : (בס"ש סעיף ג') ואפילו בבתה בפ"ש כו' בעכ"ז מ"ש על בתכ"ד בזה ומיין בספרי שרת בית אפרים סימן ע"ג לייבב דברי בפ"ז ובתה"ד מעם שיש לחפוש עליהם וביאור דברי הרמ"ם וברי"ף לייבב דברי בתוספות ובקוראל בתברמ"ל מיין שם ותמלא מרגוע : (יג) להחמיר . עבכ"ש ומיין שבו"י מ"ג סימן מ"ח ולמש"ג ולמ"ש לא מבל מקום לריך לבריח לא בתוכר לא בשוה לו של שמן בל זמן מה בהדלקה לא לדיעבד כן מיישבין לחשבת אלא הדליק בלל ורחיה מדאפרינן חלר שיש לב כ' פתחים כו' מעוה מבחנא בלחוכו אלא אם בבבה לא לדיעבד לא מבבה ולא זקוק לה בבבבה בפוסקים אלא ולאי בשלא בריש בתוכר בלחוכו מקום אינא מבחנא לו' אלא הדליק בלל מיין שם ומיין שם שבת' לייבב קוראל בכ"ל לחבר דחבר מברבות ונם קוראל בס"ל סימן ל"ח לחבר דפרין ומבא חיפרל דפרישי לחבחנא לחבחנא מלוה פריך בבבל מבל הדבחי ופ"ל בס' דלחבחנא אלא יעבה בלל לא מיישבין רק בחבד בין דאפרינן בראוה מבבר כו' מבחנא ברולה לבלא בלחוכו ולא הדליק בפחחו ולחה הדליק בבחנא לחוכו ולחה בבבה בלחוכו לא בבבה בבבה בבבה

תרעה (א) הדלק' עושה מצוה. פירש"י דומיא דממורה וא"כ ל"ש כן בנר של שבת (°) ופסי' רס"ג: (ב) שברוחה אומר לגרכו. בגמ' פרכינן למ"ד הדלק' עושה מצוה מנא הא דתנו רבנן הי' תפוס ל"מ לא עשה אלא כלום ש"מ הכתה עושה מצוה ומשנינן התם הרוח' אומר לגורכו הוא דנקיט לי' ת"ש דתמר רבא הדליק' בפנים והוציאה לא עשה ולא כלום אמ"כ ההדלקה שוה' המצו' במקומ' כפי' דכיון שזהו מצוה ומ"ש דתמר הדליק' בפנים אם הוציא' אינו מצוה אלא מעשה דהדלק' במקומה בפיון בפנים ולמה כתב הטור ומ"ע עשה דברוחה אומר כו' ונראה דהטור דקדק לי' הג"מ שאמר התם נמי דמשמע (°) דאינו מסתבר כ"כ בזה כמו בהיא קמיית' דרבא פ"כ ס"ד דמקשן לדוקא בקמיית' דרבא בתפוס בידו ודאי מסתבר לברוח' ש'גרכו הוא כי כן דרך כמי אדם לתפוס בידו כברוחה להשתמש שום דבר אבל במדליק בפנים אין סברא כ"כ לומר כן פ"כ טרח למצוה למ"ד הדלק' עושה מצוה דמ"ש לתרץ משום דהמקשה דאמר בהקומה בפיון זה סברא פשוטה אלא מתחת דוחק הוצרך לומר כך ליתן עשה לדיעת דבא ולכן להתפקת בעל סברא זו דהכתה בתקומה בפיון: ודע דלשון טור וש"ע קשיא לי שכתבו ומ"ל צריך כו' דפרוש ולא"ש דהדלקה עושה מצוה אלא דהרוח' אומר לגורכו הוא דלא ניחא ליה שיהא מצוה מ"מ צריך אחרכת לחיד הדלקה עושה מצוה שיך יותר אלא דיקא תשוב דבמקומה בפיון דאינו מ"ש לגורכו ולפי"ז להפ"ז כאן

תרעה א למצות חנוכה. רמתא נקט: ב שידליקנה במקום הכתה. דיימי' שם(°) תני שפה ד"מ ופ' בב"י ד"ל שבנרות כ"ה מותר להדליקן במקום זה ולהיפך במקום אחר ומ"מ יש לחזר לכתחלה: ג שברוחה אומר וכו'. הקשה הכ"מ הא בגמרא אמרינן התם הרוח' אומר לגורכו הוא כיון שהדלקה עושה מצוה וא"כ מה צריך לעשה זה ותי' דבא אומר דאפי' לדידן (°) שמדליקין בפנים אם הוצי' אינו יצא שברוחה אומר לגרכו הדליקה: ד אשה מדלקת. פי' בעד כל בני הבית: סומא אם יכול להשתתף בפרטי מצוה ואם יש לו אשה אשתו מדלקת עליו ואם אין לו אשה ויש לו בית מיוחד מדליק ע"י סיוע של אחר דסומא א"ב כל המצות וא"ל גר הבלה דפטור דהתם בעינן שיאותו לאורו משא"כ הכא דאיכא פרסומי ניסא לאחרי' (תשו' רש"ל סי' ע"ו): שלחנוכה

תרעה שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה ובו ג"ם:

א (א) שהדלקה עושה מצוה ולא הנחה שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה מדליקה שם ד אשה מדלקת. פי' בעד כל בני הבית: סומא אם יכול להשתתף בפרטי מצוה ואם יש לו אשה אשתו מדלקת עליו ואם אין לו אשה ויש לו בית מיוחד מדליק ע"י סיוע של אחר דסומא א"ב כל המצות וא"ל גר הבלה דפטור דהתם בעינן שיאותו לאורו משא"כ הכא דאיכא פרסומי ניסא לאחרי' (תשו' רש"ל סי' ע"ו): שלחנוכה

ואין צריך להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה ב לפ"כ עששית שהיתה דולקת כל היום שהדליקה מערב שבת א למצות חנוכה למוצאי שבת מכבה ומדליקה לשם מצוה ומכל מקום צריך ב שידליקנה במקום (ה) הנחתה שאם ג הדליקה בפנים והוציאה לחוצלא יצא(ב) ג שהרואה אומר לגורכו הוא מדליקה ד(ג)וכן אם מדליקה(ג) ואוחזו בידו במקומה לא יצא שהרואה אומר לגרכו היא אוחזו: ב ה יש מי שאומר דכיון דהדלקה עושה מצוה צריך שיתן שמן בנר כדי שיעור קודם הדלקה אבל אם ביתך והדליק ואח"כ הוסיף שמן עד כדי שיעור לא יצא ידי חובתו: ג ו (ג) ד אשה מדלקת נר חנוכה (ד) שאף היא חייבת בה ז אבל אם הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה כלום ואע"פ שהניחה נדוך ח ויש מי שאומר בקטן שהגיע לחינוך מותר: הגה ולדידן דכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק (ד) ג"כ: °עמ"ש פי' תרפ"ע

סדר

מדלקת סיימו להוציא אחרים וכ"כ בתורה שאם יודעת לברך תוכל להוציא את האיש ודש"ש ודרק היטב:

באר היטב

תרעה (ה) הנחתה. ויתבאר שם מני שמה ד"מ. ובבי"ר ד"ל שבנרות בה"כ מותר להדליקן במקום זה ובהיתן בתקום אחר. ומ"מ יש לזהר לכתחלה מ"ל. ובש"ז פציף קטן ל' ופיין בשמות יבקב מלק ב' סימן מ' מה שחתם עליו. (ב) ואוחזה. היינו כל זמן מצוהן אבל אם אוחזו בידו קצת זמן ואח"כ מניחה בהיתה דולקת יצא ס"ז ס: (ג) אשה. ומוצה' אפי' אים מש"כ בתמילה דהוי כמו קריא' התורה בהיתה דולקת יצא ס"ז ע ס: (ג) אשה. ומוצה' אפי' אים מש"כ בתמילה דהוי כמו קריא' התורה בהיתה דולקת יצא ס"ז ע ס: (ג) אשה. שהדליק יכול להדליק לאשה ולברך כגון שעומדת אצלו בשעת הברכה או שהדלקת בעצמה סמ"ג וע' יד אהרן. ואדם שהדליק בפרטי מוסב ואם יש לו אשה אשתו מדליקה עליו ואם אין לו אשה ויש לו בית מיוחד מדליק על ידי סיוע של אחר דסומא א"ב כל המצות דש"ל סי' ע"ו: (ד) ג"כ. עיין בח' מ"ל סי' מ"ב:

ביאור הגר"א

סי' תרעה ס"א שהרואה כו'. כ' כן לדידן דמדליקין בפנים. כ"ת ומ"ל. ולפנינו מדוקדק לשון בתקים בגמרא כו' הכ"ל להיפך הדליקה בתוך והכניסה כו'. ונראה בזכן בשור שכיו אחרי הדליק בפנים יצא שברוחה לא עשו כדין הגמ' בגלא"ה: ס"ב ויש מי כו'. כ"כ בש"ל ומ"ש בירושלמי הכיגנו שיהא קטן קורא את הנעילה כו'. ובוא כדעת רי"ו בתנילה י"ם ב' ובמ"ש שם בגמ' דבקטן לחכיו ובוגיא דפסחים דר"ם ורי"ו ר"ל דאחרי תגדתא כו' בולהו ברי"ו ובא קושיית תוס' שם ופ"ל דסוגיא דברכות ס"ג דבן מברך לחכיו ובוגיא דפסחים דר"ם ורי"ו ר"ל דאחרי תגדתא כו' בולהו ברי"ו ובא דחינו מוגיא בכלל פ"ל כדעת ר"ג דהכל דאורייתא אבל תוס' שם ת' דמיירי שבקטן אבל אם הדליק בפרטי דר"ם וכ"כ בתרוצי שם וכן חי' בחי' שני בברכות ס"ו ח' כ"ב ור"ו ושוד חי' שם דבכמ"ן שאני כו' ס"ם ומבא דפסחים הי' דסומא שאני כו' ס"ם ומבא דפסחים הי' דסומא שאני מתחייב בנר ומיוצא מקטן ומ"ש דר"ם ר"ל דקיל דאורייתא אבל בתוס' דר"ם ל"ד ח' ר"ה בא כו' לא כ"ב ומשמע דפ"ל כדעת בע"ב הכ"ל שב' שם ומיכו יש לדחות דדשות יכול להוציא לגר מדרבנן ולכן אינו מוציא בשום אופן ולא הביא דעת הבע"ה וכאן הביא דעת הבע"ה דפ"ל דקטן שהגיע לחינוך מוציא את הגדול. וכתב דרוחק לחלק בין נר חנוכה למגילה דבה"ן משמע דשהה להדדי ע"ש. ונראה לפענ"ד לישבו על נכון דהנה בטעם זה שאחד מוציא את חבירו יש בזה שלינתא דיש ס"ל דהוי מטעם ערבות ויש ס"ל דהוי מטעם שליחות והנה בחידושינו בחלכות מגלה ס' תקפ"ט פרק ד' הקשינו דברי התוס' אחדדי דבר"ות כתבו דבבתמ"ן אין קטן מוציא גדול מכח דלא אתי תרי דרבנן ומפיק חד דרבנן ובכתבנו דבשמא מטעם ערבות י"ל שפיר כיון דאינו דומין להדדי ואין חיובן שוה אין. זה יכול להוציא זה. אבל מטעם שליחות אינ"ב תרי כאלו הוא עצמו יש מי שאומר למרך למה לא יועיל תרי דרבנן להוציא חד דרבנן. והרי תוספות בגיטין ס"ל דבמלתא דשייך בנוות יש שליחות לקטן ואינ"כ כיון דעכ"ם הטון חייב בברכת המזון אינ"ב שייך בנוות ונחשב בזה שלוחו של הגדול מ"ט לא יהיה הקטן מוציאו ע"ש מ"ש בזה. אך בעת ראיתי דאתי שפיר עפ"י דברי המהרי"ט בתשובה דס"ל דאין מועיל שליח בשבועה מכח דמילי לא ממסרי לשליח ע"ש. הן אמת דבמקום אחר תמהתי עליו די"ל דמה דמילי לא ממסרי לשליח היינו שיעשה הוא שליח אחר אבל הוא יכול לחיות שליח אף למילי. אך עכ"ם המהרי"ט ס"ל כן דמילי לא ממסרי לשליח ול"ש בזה שליחות וא"כ אתי שפיר דהתם בברכת המזון דהוי רק מילי וכא שייך שליחות רק מכח ערבות לכך אין תרי דרבנן מוציא חד דרבנן אבל היכי דיש מעשה דמצי משוי שליח ל"ל שפיר דתרי דרבנן מוציא חד דרבנן מטעם שליחות. וא"כ תינה בחנוכה דהוי מעשה שייך בזה שליחות אבל במגלה דהוי מילי וכא שייך בזה שליחות לכך אין תרי דרבנן מוציא חד דרבנן. ולכך אתי שפיר דהנה דעת הרן ובה"ע דשליח יכול לבטל לחמצו של פלוני. אבל הרן הביא שם דעות אחרים דלא מהני ביטול עי' שליח והיינו דפליגי בסברת המהרי"ט הנ"ל אם שייך שליחות במילי. ולפ"ז הרן לשיטתו דס"ל דשייך שליחות במילי לכך באמת שוה מגילה לחנוכה. אבל לדידן לדינא ניהו דבהלכות אבל במגלה דהוי מילי וכא שייך בזה יכול לבטל מ"מ במגלה אפשר דאין שום קטן מוציא מכח דהוי ס"ם להחמיר דלמא כדעת הסוברים דאף בחנוכה דהוי מעשה נמי אין תרי דרבנן מוציא חד דרבנן ואינ"ל כדעת הבה"ע דס"ל דבחנוכה מוציא תרי דרבנן לחד דרבנן הרי ל"ל עיקר טעמי מכח שליחות וא"כ דלמא הלכה כדעת הסוברים דמילי לא מצי משוי שליח וא"כ הוי במגלה רק מטעם הקרבות ובזה ודאי אין תרי דרבנן מוציא לחד דרבנן. ולכך כיון דהוי ס"ם להחמיר לכך לא הפשט לדת הבע"ה כלל. אבל בחנוכה דהוה מעשה ושייך בזה שליחות הביאו שפיר דעת הבע"ה דבחנ"ה כיון דהוה מעשה שליחות יכול שפיר תרי דרבנן להוציא חד דרבנן והסברא נותנת כן בגלפע"ד נכון בזה וא"ש ודרק היטב:

שערי תשובה

תרע"ח (ה) הנחתה. עבע"ז שכת' מפרש"י דומיא דמגילה כו' והסברו"ו הוה עליו דרש"י קאתר לענין הדליקין מבד לבר אבל בזה כתיר בלא"ר ג"כ ובין בבר"י ובגא"ם ובין בבלע"ם סי' ר"ב שכת' הבוקר בהיון אחן הלכה אפשר שלא ובא ר"ה שברוחה יאחר לגורכו הוא דהדלקה בהתלה עיין שם סימן ר"פ בר תכיכה שבאיתה כדלת רפי' והתוספות אפשר דס"ל אמר לגורכו כוא דהדלקה מאחר שאין כדלה קבוע עיין שם ס"ם בזה ונראה דאם תחזר ותדליק בתקום קבוע לא יברך: (ג) אשה. עבה"ם ומה שכת' בשם רש"ל דהדליק בעצמו על ידי סיוע אחר עיין בתו"ק שלא יברך ולא"ל אחיוב הוציא עיין שם והביאו מת"כ:

הגהות רע"ק א

סי' תרעה סעיף ג' ויש מי שאומר בקטן שגדל לחינוך. ע' לקמן ס' תרפ"ע ס"ב ותנ"ל שם ס"ד: פר"ח אות א' ומיכו לדעת הר"ן קשי'. אינו דומה דמעיקרא כיון כן הגות הדלקה דבעי' שיהא פרסום גם להרואה ושלא יכל לאפשר להרואה לתלות בדבר אחר אבל לא מקרי מצוה אלא דהחסרון בגוף המצוה דהדלקה בזה אינו מורה פרסום גם דמי לאחלי לגורכו אדליק הוי שלא בתמלותו ובעי כרוכי משא"כ אחר ולו כ' פהח' דמגילה דיהבו אוזנו אינו מוצא ידי חובתו שלא הדליק לגרך הדלקה גם בפתח כ' כ' הר"ן שפיר דלא בעי כרוכי:

חכמת שלמה

אם הדלקה ע"מ או הנחה ע"מ. אך י"ל כיון דבשל תורה במנחה נמי אם לא בלל כשר א"כ אם בשל תורה כשר בדיעבד ראוי לו' בגר חנוכה דהוה דרבנן מותר לכתחלה. ושוב שפיר יש לו' דתליא בכל הראוי לבילה. אך זה יהיה תלוי בפלוגתא דס"ה דנישין דף ס"ה דר"ח ס"ל דכל דתקן רבנן כעין סל תורה תקון וחד מ"ד ס"ל דלא אמריינן כעין של תורה תקון רק בפלוגתא דאיתא כוותיה בשל תורה אבל במה דליתא כוותיה בשל תורה לא תיקון כעין של תורה. והנה אנן דקיי"ל דקטן אפילו בצרור וזרקו וכו' אינו זוכה לאחרים בע"כ קיי"ל כר"ח וכפי מה שמתרץ חש"ם דשתופי מבואות. מדרבנן א"כ במה דליתא בשל תורה לא תיקן כעין של תורה. ולכך אתי שפיר דבעיא דהש"ם אם הדלקה עושה מצות או מעשה דהדלק' במקומה כמו אינו מצוה ומ"ש דתמר הדלק' בפנים אם הוצי' אינו מצוה אלא

תרעו שלחנוכה תיכה מ' (רש"ל) ופ' הטעם בשל"ה וכ"כ מט"מ.בזמן הזה ולא בזמן.לזמן הזה למ"ד בחיר"ק[רש"ל מט"מ]:אם שכח והדליק נר מ'פחו' מן כרחוי ידליק עוד ולא יברך הברכ' שעשה בתחלה על חיוב כל הנרות עשה [כ"י סי' תרע"ב מ"מ ד"מ]ועמ"ש בסי' תרכ"ח:א מין מדליקין עליו. ורש"ל פסק דלמע"ש שהדליקו עליו צריך לברך אבל המשתמש בפריטי ושומע ברכה מבע"ה מ"ל לברך (ב"ח וכ"מ ברא"ש) ומ"מ כ"ל דבפסק ברכות להקל וכ"מ בתוס' (סוכה דף מ"ו) שהקשו (°) למה תקנו בחנוכה ברכה לרוחה (ולמה לא תירצו דשאני נ"ח דאיכא מצוה ברחיה) משא"כ בגולב וסוכ' דאין מצוה ברחיתן אלא בישיבתן בה: ב אינו חוזר וכו'. אבל אם אשתו הדליק' עליו בראשון צריך לברך בגיל שני שהחיינו דאשתו אינה פטורה נוסו אלא בחיינו[ב"מ] ול"ל פשוט דלהפוסק שבשאשתו מדלק' עליו מ"ל (°) לברך על הראי' מ"כ ה"ה דמ"ל לברך שהחיינו בשמדליק וכ"מ בר' זרח דסמך על אשתו ואי ס"ד לא לפטר נופו אם כן ה"ל להשתתף ליפטור נופו אלא פ"כ נפטר לגמרי וכ"מ בתשו' מהרי"ל סי' קכ"ז [עמ"ש סי' הרע"ז] וכ"כ הפ"ש בשם כ"ג מה"ב:ג לומר הנרות וכו'.להר שהדליק נר ראשון אומר הנרות ויהיו ל"ו תיבו' מלבד ב' תיבות הראשונות רמז למנין הנרו' [רש"ל]ובהי תיבות הנרות הללו[°]יש ח' אותיות רמז לח' ימי חנוכ':ד בנר היותר ימיי.ומין חילוק בין אם מדליק בימין בפתח או בשמאל הפתח[כ"י]אבל רש"ל כ' דבשהסמוכים(°)לימין הפתח צריך להתחיל בנר הימיני שהוא סמוך לפתח והמדקדק יניח כאוזך בשפוד שיהא כולן שוין בטפח הסמוך לפתח ויתחיל בשמאל ויפנה לימין וכ"כ הב"ח ומט"מ כ' בשם רש"ל שיניחם בחוץ חלל (°) הפתח כמו המזוזה : כתב הב"ח מ"כ אדם שהדליק יכול להדליק לאשה ולבנך וכנון שעומדת אצלו בשעת הברכה אבל בע"א אין לברך כיון שהמצוה מוטלת על נוף האדם עכ"ל ועפ' ח' מ"ש בשם הג"מ דמשמע דאחר יכול (°) לברך והיא תדליק ועמ"ש סי' תל"ב ס"כ . כ' הב"ח בשאחר מברך (°) יברך על הדלקת נר חנוכ' עכ"ל ובר"ן פ"ק דפסחים

(°)הסמוך לפתח לעולסובו צריך להתחיל שהוא עיקר המצוה דבדידי' לחוד הוי סגי אי לא הוי בעי למיהוי מקהמהדרין אבל בני ריינו"ם מייבי שיש לו מזוזה בחדר וא"כ הוא צריך להדליק בשמאל הכניסה וא"כ נר הסמוך לפתח לעולם נגד שמאלו וא"ת א"כ מה צריך מהר"מ לעשה נגד הדלקה בימין הכניס'.אבל הטפח הסמוך לפתח תחלה בטפח הסמוך לפתח ו"ל דנ"מ אם הם הנרות מסודרים מלד הפתח לגד דופן שכנגד הפתח כמו אם הפתח במזרח(°)והנרות מסודרים ממזרח למערב שאז צריך להפוך פניו לדרום ולהתחיל בנר שסמוך לפתח ולא יהפוך פניו ולהתחיל באותו הנר משום כל פנות כו' עכ"ד והב"י כ' ע"ז ונרא' שהמנהג בני ריינוס הוא הנכון וכמ"ש מהרי"ק שצריך להדליק בכל לילה על הנר הנוסף וכמ"ש הלי טעמא שהכנס בשמאל הכנים' וכן אמו מהנים עכ"ל וכ' רש"ל המדקדק יניח לאורכו בטפח הסמוך לפתח ולא בטפח הסמוך לפתח ולז יהיה אבל כל הפתח ולז יהיה אבל כל הפתח ולז יהיה אבל כל ה

מותם כמטורה ממזרח למערב ידליק בלילה הראשונה את היותר סמוך לגד מזרח ואח"כ יוסיף לגד מערב ויתחיל תמיד בהמוסף ועפ"י תרכ"ח נכי לובב וכ"ל עוד ט"ח להתחיל ביותר שמאלי שהוא ימין האדם דאל"כ הוא מעביר על המצוה כמה שמוליך ידו לגד הנרות המוכנים לפניו ושיכל ידו להדליק בגר שהוא בשמאל שלו ואחר כך ידליק כמה שמונה לפניו:

תרעז (א) צריך לתת פרוטה לכהן:

כו'. בת"ה סי' ק"ח כתב מכסגאי שהוא נסוי שרוצה להדליק בנרבי מון לביתו כי נדול מ' דרשאי לעשות כן דאפ"ג דאמרי' בגמ' כיון דנסיבל אמינא בשמא ודאי ל"ל הייגו דלא מחויב אבל אי בפי מלי להדליק לא הוי ברכה לבטלה דהוה בכלל המהדרין . ונדול מ' כתב שהומיל ולא צריך פטור נקרא הדיוט אם יעשה וכ"ם דהוי ברכה לבטלה כיון דלא אשכחן מהדרין זה בתלמוד ומביא בת"ה דשפיר נקרא בכלל המהדרין דכי היכי שיש הידור בגר לכל מ' בבית מ' ה"נ יש הידור בגר לאיש ובר לאשתו בשני מקומות ובתוא לא פסיקא ליה למיתני הך מהדרין דלא שכיחא כולי האי וכיון דאשכחן בתלמוד מהדרין ומהדרין מן המהדרין אין זה כמוסיף על התלמוד שהוא נורע פכ"ל וכ' כ"י פ"ז ונ"ל דאין לסמוך ע"ז לברך ברכה שא"ל פכ"ל ורש"ל כ' בקיצור פסקיו וז"ל ואיש ואשתו בודאי מבפיק לסס בר מ' ואכסגאי בשוי אם אינו יודע שאשתו מדלקת עליו(°) יכול להדליק ולברך אבל אם הוא יודע בבירור שהיא מדלקת עליו אין לו להדליק אם לא שהוא בבית ימידי משוס ברוחה ידליק אבל לא שהוא ידע שהיא הדליקה עליו ובא לברך אם אינו מוכיח אבל אם אינו ידע בבירור שהיא מדלקת עליו ובא לברך אשתו שמדלקת עליו ברכה שא"ל לברך(°) כמ"ש הרע"ה (כ"ה) וים לחלק עפ"נ בהג"ה: ה לכן האוכל פשוט דאשתו אוכל בקביעות אבל אבינו כיון דבטעם משוס חשד כמ"ש הטור ובכ"ה האריך בחנם: ו וי"א דבזמן כו' . (°) אף הרא"ש מודה בזה (כ"ח ד"מ) :

במקום

דפסחים נבי הפרשת תרומות לא משמע הכי: ה להפנות לימין . וכ"ה ביומא דף כ"ח מקרי דרך ימין וכ"ה בתשו' מהרי"ל סי' מ' :

תרעז (°) כתו' בתשוב' רש"ל שנם הנחורים לריכים להשתחף ואפשר דדוקא כשאוכל בפ"ע אבל אם סמוך על שלחן בע"ה הוא בכלל כי ביתו ומדינא מ"ל להדליק אלא אם רוצ' להיו'ממהדריזוק"מ בב"י בשסמבריא"ח ס"ס. בת' רש"ל מי שלא ידע שהדליקו עליו בביתו ובא בתותו ליל'לביתו ומל'שהדליקו עליו לריך להדליק דבבר אל עליו תקנת חכמים עכ"ל עייזסופסי' תרע"ב ודבריו אינמוכרחי' לבן אינלבדך:א בשמן.לריך הבע"ה להוסיפמעט שמן בשבילו (כ"ח אנודה) וכתב הרשב"א סי' תקמ"ב שה"ה אם הבע"ה מקנ'לו חלק בשמן בתחל' שרי: ב פתח פתוח . אפי' הוא פתוח לרוח שפתח כ"ה פתוחה [כ"ה]: ג לעצמו . והאידנא שמדליקין בפנים אפי' אורחים מדליקין (°) (דיני מהרי"ו סי' ל"א ומהרי"ל סי' קנ"ו) ודוקא כשאוכל בחדר בפ"ע: ד להדליק בפתחו.וכיון שהבעיה מפני החשד א"ל לברך(°)כמ"ש בסי' הרע"ה (כ"ה)וים לחלק עפ"נ בהג"ה: ה לכן האוכל פשוט דאפילו אוכל בקביעות אבל אבינו כיון דהבעיה משוס חשד כמ"ש הטור ובכ"ה האריך בחנם: ו וי"א דבזמן כו' . (°) אף הרא"ש מודה בזה (כ"ח ד"מ) :

תרעז דין אכסנאי בחנוכה ובו ד סעיפים :

א מ אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו (א) צריך לתת (מ) פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו א (ג) בשמן של נר חנוכה ג ואם יש לו ב פתח * פתוח ג לעצמו צריך ד להדליק בפתחו ג אף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שולחן בעל הבית והוא הדין ה לבן האוכל א] אצל אביו : הגה (ב) ו וי"א דבזמן

על הנוסף שהוא יותר שמאלי א] בדי ה להפנות לימין וכן בליל שלישי כשיוסיפעוד א' סמוך לב' נרות הראשונות יתחיל בנוסף ובו יתחיל (ה) הברכה ואח"כ יפנה לצד ימין וכן בכל לילה נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהוא מורה על הנס שהרי בתוספות הימים ניתוסף הנס :

מ"ל אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו ובו ד סעיפים :

מ"ל אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו (מ) פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו (ג) בשמן בשבילו (כ"ח אנודה) וכתב הרשב"א סי' תקמ"ב שה"ה אם הבע"ה מקנ'לו חלק בשמן בתחל' שרי: ב פתח פתוח . אפי' הוא פתוח לרוח שפתח כ"ה פתוחה [כ"ה]: ג לעצמו . והאידנא שמדליקין בפנים אפי' אורחים מדליקין (°) (דיני מהרי"ו סי' ל"א ומהרי"ל סי' קנ"ו) ודוקא כשאוכל בחדר בפ"ע: ד להדליק בפתחו.וכיון שהבעיה מפני החשד א"ל לברך(°)כמ"ש בסי' הרע"ה (כ"ה)וים לחלק עפ"נ בהג"ה: ה לכן האוכל פשוט דאפילו אוכל בקביעות אבל אבינו כיון דהבעיה משוס חשד כמ"ש הטור ובכ"ה האריך בחנם: ו וי"א דבזמן כו' . (°) אף הרא"ש מודה בזה (כ"ח ד"מ) :

ביאור הגר"א

חכמת מחצית השקל

שלמה

שערי תשובה

אשל אברהם

לבושי שרד

עטרת זקנים

באר היטב

באר

ביאור הגר"א

חכמת מחצית השקל

שלמה

שערי תשובה

אשל אברהם

לבושי שרד

עטרת זקנים

באר היטב

באר

ביאור הגר"א

חכמת מחצית השקל

שלמה

שערי תשובה

ז במקום שאוכל. היינו בקביעות אכל מי שאוכל בבית תחילה כאקראי צריך להדליק בביתו (ש"י סי' ע"נ) אותו (°) אשתו מדלקת עליו (סי' תרע"ה ס"ג) מ"מ מצו' בו יותר מבשלומו עכ"ל כ"ח ועיין סי' מ"ע ס"ח : ח קטן . אפשר דמיירי שיש לו בית (°) כמ"ש ריש סי' תרע"ה ולפשר דאפי' לדידן שכל אחד מדליק

המהדרין שהרי הוא אינו ובביתו ואם ישן בבית אחר אפשר שמייב להדליק במקום שישן עכ"ל והוא נגד דעת הרשב"א שזכרתי ולפ"ד דברי הרשב"א עיקר כזה ורחוק מעירוב חצירות סי' ש"ע ס"ה מי שאוכל במקום א' וישן במקום אחר מקום האכילה עיקר כו' ואף שכתב הטור בשם הרא"ש דחייב להדליק במקום שישן עכ"ל הוא מנהג דעת הרשב"א ולפי"ד הרשב"א עיקר כו' אמנם אם אינו אוכל בבית אחר אינו מדליק אפילו בבית אחר אפשר דמודה הרשב"א דחייב להדליק במקום שישן ואין היכר אלא בבית אחר כמ"ש לעיל סי' תרע"ה והוא מבואר ברשב"א סימן תקמ"ה לא איכפת לן במקום שישן שהרי בני הבית הם יודעים שקבוע דירתו לאכילה במקום אחר ושם הוא מדליק כנלע"ד כדור בזה: (ג) פושה לו מדורה. כי"ד

דבזמן הזה שמדליקין בפנים ממש ידליק ן במקום שאוכל וכן נהגו (תשובת הרשב"א ס' תקמ"ב) :

ב ד ח קטן שהגיע לחינוך צריך להדליק :

ג ה יש אומרים שאע"פ * שמדליקין עליו בתוך ביתו אם הוא במקום שאין בו ישראל מדליק בברכות :

הנה כי (°) חייב לרחוק הנרות [מרדכי] וכן נוהגין ואפי' אם הוא אצל יהודים ורוחה הנרות ט אם רוצה להשמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו מדליק

*(ג) ומנהג עליהם וכן נוהגין [תוספת הדשן ומהרי"ל ותשו' מהרי"ל סי' קמ"ה] :

ד ו הנותר ביום השמיני מן השמן י הצריך לשיעור הדלק' (ג) * עושה לו מדורה יא (ד) ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו ואם נתערב בשמן אחר ואין ששים לבטלו ז יש מי שאומר (ד) יב שאין להוסיף עליו כדי (ה) לבטלו:

ז במקום שאוכל. כתב הרשב"ם ז"ל דאפילו אם אינו אוכל בבית אחר אינו מדליק אפילו בבית אחר

תרעה (א)מפני שנוס ביתו.שלא יפנו במשך ויעטרו:(ב)יקר' נר"ח. כ' הר"ן וכ"י לף ע"ג דקידוש דאורייתא וא"ח דרבנן כיון דאפשר לקדש על הפת שמזל"ח עדיפא"כ ולפי זה אפשר לו פת אז פת עדיף שנרילקדש עליו מדאורייתא אבל הרמב"ם כ' כאן דא"ח וקידוש היום שניסה מד"ם וא"ח עדיף מקידוש היום משום פרסום נס וא"כ אפי' אין לו פת כ"מ עדיף אבל נראה לענין דאפי' פת דכ"ע פת קודם דמ"ם כפי' רפ"ז דקידוש קודם לנרכי סעודה נראה' דהיינו שאר נרכי סעודה כגון תבשילין וקראוהו בגמ' בפרק פ"ם בבוד יום אבל הפת דלאח משנה הוא קודם ליין קידוש דהא לאח משנה לכ"ע דאורייתא כדאמר ר' אבא בפ' כ"כ דבתיב לאח משנה ושלש סעודות ג"כ דאורייתא ופת בפיקן כדאי' בפי' רפ"ד וא"כ כ"ם שהיא קודם לנ"מ שאינו אלא מדרבנן כנ"ל:

תרעט (א)כ"מ תחלה.דאי ידליק של שבת תחלה קבלי' לשבת ואחסר עליה מלאכה כ"כ בה"ג. והתוס' חולקי' זס"ל דלא תליא קבלת שבת בהדלק' הנר ולדידן שיש מנהג שטוב שהאשה המדלק' נר שבת מקבל' שבת עלי' ואסור' במלאכה רק אחרי' בני הבית עדיין מותרי' ע"כ (°) אים שמדליק נר שבת ושכח להדליק של חנוכה אסור לו להדליק של חנוכ' אח"כ אלא יתן לאחד מבני ביתו להדליק' ולא כלום שמתיר בדיעבד בזה להדליק אח"כ כיון שלא קבל בפירוש שבת:

תרפא (א) מדליקין כ"ח כו'. בכ"י הביא זה בשם ת"ה פי' ס' ואח"כ הביא בשם הרד"ח שיש שמדליקין

תרעה א נר חנוכה. ואם יש לו נר א' לביתו פני ויקח המותר לנ"ח:

ב שנוס ביתו. שמלטרים ליישב בחשך (רש"י) (°) ואפשר בזמן הזה שמדליקים בפנים יקנה נ"ח ואפשר"כ לא יבא בחושך ואפ"ם אסור לאכול לאורה מ"מ כיון דא"א בענין אחר הוי כבעת הסכנה דמיהו על שלחנו אפ"ם בפ"כ משתמש בו כמ"ש הר"ן בס"ר כן וה"ה כחול מי שאין לו אלא נר אחד: ג יקנה לנ"ח.

היינו נר אחד והמותר ליין קידוש:

תרעט א בערב שבת וכו'. וכדיעבד אם הדליק של שבת ולא קיבל שבת במחשבתו יכול להדליק אח"כ (נמוק) וכ"ל דבאמת המדלקת כיון שהמנהג שמקבל' שבת בהדלקתה כמ"ש סי' רס"ג ס"י מ"כ לא תדליק שוב של חנוכה אלא תאמר לאחר להדליק[עמ"ש ס"ם תרפ"ו]: ב בעוד היום גדול. משום דא"א בפ"א חשוב הבער מעוה [ת"ה] וכ"ל דוקא אחר פ"ג המנחה כמ"ש סי' תרע"ב וכ"מ בב"ח:

תרפ א צריך ליתן. היינו במקום (°) שמדליקין אלו פתח הבית:

תרפא א קודם הבדלה. שמאחרין ללאת מן הבית ובמ"ל כתב שמדליקין קודם ויתן לך וכ"ל דמי שבבת אתה חומתנו יבדיל ואח"כ ידליק אלא נהגו בבשו האחר' שלא להדליק קודם הבדלה שבחשב' כמ"ש סי' רל"ט אח"כ אסור להדליק כיון שלא הבדיל ואע"ג שיכול לו' המבדיל כו' מ"מ כיון שי"א שלעולם מבדילין תחלה וא"כ בכה"ג יש לעשות כוופ"ם ומכל מקום בלבור לא יעשה כן רק יאמר המבדיל וידליק ואחר כך יבדיל:

תרעה נר של שבת קודם לנר של חנוכה ובו ס"א:

א מ מי שאין ידו משגת לקנות א (מ) נר חנוכה ונר שבת יקנה נר שבת (א) מפני ב (ב) שלום ביתו [וע"ל * סי' רס"ג סעיף ג'] ג ואם יש לו לשל שבת ואין לו לנר חנוכה וליין לקידוש היום (ב) ג (ג) יקנה לנר חנוכה *משום פרסומי ניסא: הגה וה"ה נר חנוכה קודם ליין הבדלה וע"ל סי' רל"ו סעיף ה':

תרעט א מ א בערב שבת מדליקין (א) * נר חנוכה תחלה (מ) ואח"כ (א) נר שבת: הגה ומנהג עליהם כמו בחול אפ"פ שמדליקין ב בעוד היום (ג) גדול [ת"ה סי' ק"ב] (°):

תרפ שלא להניח הנרות סמוך לפ"ח בליל שבת ובו ב"ם:

א מ בליל שבת א צריך ליתן שום דבר לחוץ בין הנרות לפתח בשביל הרוח * שלא יכבה הנרות כשפותח את הדלת:

ב בערב שבת ג אסור לקבוע הנרות (*) בדלת עצמה (° אחורי הדלת ג ויש מי שמתיר: [ועיין לעיל סי' רע"ז סעיף מ"]:

תרפא אין מבדילין בנר חנוכה במוצאי שבת ובו ב"ם:

א מ במוצאי שבת אין מבדילים * בנר חנוכה שאין נהנים לאורו ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו:

ב ג (א) מדליקין נר חנוכה בבית הכנסת א (מ) קודם ההבדלה: הגה וכל זמן בניתו שמדליק ואח"כ מבדיל שסרי כנר המבדיל בבית הכנסת:

כנ

כשבת זכרון דברים אחמר וכ"כ המרדכי פ' מי שמתו ובסמ"ג עשין סכ"ט וע"כ אפי' אין לו לא יין ולא פת לקידוש היום אפ"כ יקדיש ל"ח משום פרסומי ניסא וכ"כ רמ"א בסי"ב ס"ח קודם יין הבדלה אע"פ דהבדלה מי דאורייתא דלאי' בתמרכו מלאחריו ובמ"ח מלפניו ובמ"ח הרמב"ם ע"כ נראה מי שאין לו אלא תפ"ם לריכ"ם ולא עדיף מקידוש וצ"ב. אמנם כפ' רש"ו הטעם דנ"ח קודם ליין הבדלה משום דאפשר לאבדלה דאורייתא בכלה וכ"פ מורי בנ"ח: **תרעט** *נ"ח תחילה ואח"כ נר של שבת (ע' הטעם בפ"ז) אבל תוס' כתבו שאין הקבלה תלויה בהדלקתן ויכול להדליק של שבת תחילה ואח"כ של חנוכה כ"ז אלא קבלו שבת ונראה דאף לדברי התוס' יש להדליק של חנוכה תחילה רק שבתבו שיכול להדליק אח"כ ופ"כ העולם נהגו כן (בס"ם בפ"ם) מ"מ כ"ל לאם שבת בהדליק אד אלקן בניתו נר של חנוכה כי בלתי' התוס' לפסוק עליהם בשבת הדחק כיון דלדבריהם אין קבלת שבת תלוי בהדלקה עדיף אפי' להדליק נר של שבת תחילה משום אור וכו' ונם משום דבר של שבת תלוה לאחרי' ומל חנוכה אמנם לאחרי' דמלאכה משום אפיבה אפ"ם שאחר להדליק לאם שבת אלהדליק נרות חנוכה עד שלא בניתו נר של שבת כנ"ל: **תרפ** *אלא יכבה הנרות כתוב בהגהות ומופלות ג"כ מפשט הנ"ל: **תרפא** *נ"ח נראה דוקא בשבירך תחלה על הדלקת שאין להתוכ הנרות אמנות זל"ז אד שהתחמות ומופלות ג"כ מפשט הנ"ל: **תרפא** *נ"ח נראה דוקא בשבירך תחלה על הדלקת

באר היטב

תרעה (מ) חנוכה.ואם יש לו נר מ' לביתו כבי ויקח המותר נר חנוכה ע"ח: (ב)שלום.שמלטרים ליישב בחשך.

וכתב הב"ח דאם אין לו פת כ"ם קודם וכ"כ הפט"ז אבל הט"ז כתב דפת קודם ע"ם.וכתב הפ"ח ואפשר דבזמן הזה שמדליקין בפנים יקנה נ"ח ואפ"כ לא יבא בחשך ואפ"ם אסור לאכול לאורה מ"מ כיון דא"א בענין אחר הוי כבעת הסכנה דמיהו על שלחנו אפ"ם בפ"כ משתמש בו ה"כ כן הוא וה"ה בחול מי שאין לו אלא נר אחד ע"ם. (ג) יקנה לנ"ח. היינו נר אחד והמותר ליין קידוש מ"ח:

תרעט (מ) ואח"כ. ובתב הלבוש דמי שהדליק של שבת אבל לא קבל שבת במחשבתו שיכול להדליק אח"כ ע"ם. וס"ז חולק עליו וכתב דאיכא יכול להדליק חולין לדידן שיש מנהג פשוט שאשה המדלקת נר שבת מקבלת שבת עליה ואסור' במלאכה רק אחרים בני בית עדיין מותרים ע"כ אין שמדליק נר שבת ובכה להדליק של חנוכה אסור לו להדליק של חנוכה אחר כך אלא יתן לאחד מבני ביתו להדליק ע"ם. וכ"ל דבאשה המדלקת בין שבמנהג שמקבלת שבת בהדלקתה כמ"ש סי' רס"ג ס"י אין אחר להדליק אלא אחר להדליק ע"א ע"ם: (ג) גדול. דוקא אחר פלג המנחה ב"ח

תרפא (מ) קודם. וכמ"ל כתב שמדליקין קודם ויתן לך. וכתב הע"א דמי שבבת אתה חומתנו יבדיל ואח"כ בתחלה ובכתב הפ"ח שפתו דמעלת הבדלה שבא אחר ל"ה כתב בשם מהר"ל דמדיר קודם דוחה מעלת אחרי

לבושי

תרעה מ"א בס"ב (°) ואפשר. אבל מותר לדבריו בפי' תרפ"ג בס"ב שבוכיח מבאן דאסור' לאכול אלא אסור ע"ם ביום בכן בדרך אפשר אחר בה"ל ולפיל כ' מה שהראה לו מיקר: **תרעט** ט"ז בס"א (°)אים שמדליק ולא יבא בחשך. אבל לפעמת שכ' בפי' רס"ג בס"ח דאין חילוק בין אבשר המדלקת לאים בהדלקת והמ"ח כ' כאן בהאבר המדלקת כו' לפעמיה אחיה ע' כ' בה"ל בס' בס

הגהות רעק"א

מיקרי ישל"ם. נזה כ' הר"ן דמ"ם יפי' בפיתר בלא בהערוכות ושייך בי' סברת אין שהאלנו באיסור אלאחר"ם יאכל בהיתר מהאיסור דאורייתא בפלאתו מבלי היתר בלא בהערוכות וכיון דבלאחת יפי' מותר לאערוכות זה אחר"ם אפי' מדרבנן אמרי' דיעבה לותו וירוחם דאיכל בהיתר נמור לבני דאורייתא אבל בבא כיון דמשום הקלה אסור לבשמיה ולא יבא זמן היתר ל"ש ישל"ם ולא גרע ממאכל מחקלקל ודו"ק:

סי' תרפא ט"ז סק"א משמע פיש לנו לפסוק דהיתר מדיק. וכ"כ הרב"ב בזמנים אבל הרמב"ם פסק דאיסור אירלא יקרים:

חכמת

על הכל ושוב אם עביך אח"כ גם מעשה כיון דאיכא כאן גם מעשה עם הזמנה נאסר הכל דבוח מחני המעשה של המקצת לכולו כיון דעכ"ם הזמין כולו לכך נעשה כגוף אחד ומהני מעשה מקצתו לכולו כיון דנעשה כאחד ע"י הזמנה ומהני הזמנה דעושה אותו ענין אחד עכ"ם ואינו ענין נפרד ושוב כיון דעשה מעשה במקצתו דחזיא ליה הוה מעשה אליסתא מהני זה לכולו ונאסר הכל ובוח כ"ע מודים ואתי סיפר דברי המחבר ובזה א"צ לו' דהתם מיירי בהתנה רק אף בלא התנה רק התם מיירי בלא הזמינו תחלה ואין בו רק מעשה לכך הוי כסברת הט"ז דמה דלא חזיא ליה לא תפיס ליה. אבל כאן מיירי שהיה מזמינו תחלה חכל ואח"כ הדליקו בזה בהזמנה עם המעשה נאסר הכל ולכך דייק השאלתות שממנו מקור דין זה וכל הפוסקים וסיימו שהרי הוקצה למצותו ולמה לי כל זה הרי זה ידוע דלכך נאסר מתחלה אך הכוונה דקס"ל דהוקצתו מתחכה לכך וחוי נמי הזמנה ולכך סיים שהרי הוקצה למצותו תחלה וזהה הזמנה עם המעשה יחד ואתי שפיר ודו"ק כן דעתי נוטה כעת. ויש סמך להילוק הנ"ל ממה דקי"ל בחו"מ סי' רע"ח סעיף ו' ובסמ"ע שם בהבחזיק בנכסי הנר לא קנה רק כדי שילך הצמר ויחזיר ואם נקרא ע"ש הנר קנה כולם ע"ש.הרי דאם אינו נקרא על שם הנר לא מהני החזקה רק לעצמו ולא לשאר שדות אבל אם נקרא ע"ש הנר מהני מעשה החזקה לכולם לכל הנקרא על שמו ע"ש. וא"כ הנ"ן אם הזמנה מכתא היא ונקראו כולם נר חנוכה מהני אח"כ המעשה של מקצת השמן שדלק וחוה כאלו נעשה מעשה בכל השמן והוי כאן מעשה אליסתא אבל אם לא הזמינו לא מהני מעשה השמן לחשאר ודו"ק: ונם מ"ש המג"א וכן הפר"ח דאסור להשהותן לשנה הבאה מחשש תקלה. קשה מה ראיה מאינך התם הוי איסורא דאורייתא לכך נזרו ביה מחשש תקלה אבל חנוכה הוי הוא נוסא איסורא דרבנן ולמה ניחוש לתקלה הוי הוי נזירה לנזירה. אך עיין בדרוש לחנוכה שציינתי לעיל שם הוכחתי נם מזה דעשו בזה בשל תורה ממש משום הברכה ע"ש ודו"ק: והנה מותר השמן שבגר חנוכה אם מותר להדליקו בבה"כ להתפלל בו. נראה פשיטא דמותר דניחו דאסור בהנאה מ"מ קיי"ל מצות לאו להנות ניתנו וכ"ם להסוברים דאף מצות דרבנן לאו להנות ניתנו אף נם להסוברים דמצות דרבנן להנות ניתנו היינו רק לענין אי איסורי הנאה

מחצית

כתב הרב"ו שם דיש מתירין להוסיף עד שעיה. ועיין בש"ך שם שהקשה על הרב"ו דבי"ד סתם דבה"ג מותר להוסיף וכאן בנ"ח כ' דיש מי שמתר שאין להוסיף: ואפשר כו' והוי דומיא דחמץ בבי"ד סי' ק"ב די"א דחמץ מיקרי דשל"מ דאפשר לשהותו עד אחר הפסח ויסיה מותר דקי"ל כר"ש דחמץ לאחר הפסח מותר.וכתב הר"ן ס' כל שעה אינ"ג דדש"ל מינו בטל הוא דוקא כשבעיקר האיסור יש לו מתירים וחמץ בעינא לאחר הפסח גם לר"ש אסור ולא יסי' לחמץ סיתר לאחר הפסח אלא משום שנתערב חמץ ע"י מתרומה מהיה ר"ש דמותר לאחר הפסח ומסיק אלא מיקרי דשל"מ כתב הר"ן הפוסקים דס"ל דהוי דשל"מ. אמרו דגם חמץ בעינא יש לו מתירים אחר הפסח לר"ש מן התורה. וניהו דחכמים אסרו חמץ בעין אחר הפסח משום קנס. הייט להחמיר אבל לא בא להקל שע"י נזרתם וקנסם יקרא דבר שאין לו מתירים ויתבטל ע"ש וס"ה די"ל כן בשמן של ל"ח דמן התורה יש לו מתירים דהא אפשר להשהותו לשנה הבאה. אלא שחכמים אסרוהו שלא יבא לידי תקלה. מ"מ לא בא להקל ומ"מ מיקרי דשל"מ. אלא דאעפ"כ אסק הרב"ו דבטל בשמן. דס"ל להרב"ו מיקר כהפוסקים דחמץ לא מיקרי דשל"מ וכמ"ש מ"א לעיל סי' תמ"ח ס"ק מ' אלא לענין להוסיף אינו אם אין בתערובות שמן החמיר הרב"ו כיון דבלא"ם יש פוסקים להוסיף על כל מיסור דרבנן. ונ"ל דסתם הרב"ו בי"ד לא כוותייהו וס"ל דמוסיפים באיסור דרבנן. מ"מ אבל בנ"ח דאיכא שני לדברים אמנם לדלקת פוסקים סוי דשל"מ ומינו בטל ולקת פוסקים בכל איסור דרבנן אין להוסיף. לכן החמיר שאין להוסיף לכתחלה ואם נתערב בטל.ומה שהקשה בס' ח"מ דבה"ג ל"מ דשל"מ דהיינו שאפשר לשהותו עד לאחר הבאה דאם לא נאסר מעולם וחוי דומיא דבשר שנתערב בחלב לא נאסר מעולם ל"ל דשל"מ דבר של"מ דבר לגלי אם נתערב בחלב ל"ל בי"ד סי' ק"ב דבטל ולא נאסר מעולם ל"ל דשל"מ. אבל אם נאסר מעולם ל"ל ג"כ כל כיון דאם אינו נאסר לאותו דבר מעולם ל"מ דשל"מ.מ"מ אלא דעם הרבה פוסקים דבה"ג מיקרי דשל"מ ובשר שבשהבה נ"ל בלי מליחה אינו בטל. וכיון דלא קיימא לן כוותייהו מ"מ לענין להוסיף עד שיש כיון דבלא"ם יש מתירים להוסיף אחיר הרב"ו כ"ל גם אינו דומה לבשר שבשה נ"ל בלי מליחה דאתם ודאי ל"ל דלא נאסר כ"ל לבישול ולא לגלי אבל הכא עכ"ם להדלקה נאסר ושם הדלקה שנאסר ל"ל סיתר אולם בנוף הדין שכתב המחבר שאין להוסיף עיין כדי לבטל כל מ"מ אפי' ליכא שיש מ"מ דבר דהא בשמן שבשמייר מכח אין בו משום ביטול מצוה כ"ל מיסורו משום דהוקצי למצותו ואסור בהנאה (ועיין לעיל סי' תרע"ג בס"ל ס"ק י"ח) והא מבואר לעיל סי' רע"ד סעיף ד' ח"ל וכן אם אין נוי שמן בגר הדולק מותר להשתמש עד כדי שיכלה השמן שיש בו

שערי תשובה

תרעה (ב) שלום.עכ"ם ומיין שם סיתן מ"ם לישב דברי הת"ם שוף קל' תוכה דמה שב' הרמב"ם דלא"ח מוכר כפיתו אלא כ"ם מד' נוסח דמה ד' נוסח הא ד' נוסח מי מליכת ובן הקשה בלתים הכלתים והא"ז וכמ' לישב הא דאמרינן דדיקא המקיים היום אף אם אבוה עדות אל בריאתה בעולם אבל אם כבר נשאר מנר חנוכה דשורפין אותו בפני עצמו היכר פשיטא דלא בעינן בזה ונם ביזוי מצוה לא שייך בזה דהרי אם ישרפנו כך הוי ביזוי יותר כיון דאינו שורפו רק מכח דאסור בהנאה הרי זה יותר ביזוי מצוה מאם ידליקנו בבה"כ ונם עיין מ"ש הט"ז בעין זה לעיל בס' ק"ד דאף בדבר דאסור להורידו מקדושתו היינו רק אם הארי עדיין למצותו אבל אם אינו ראוי למצותו עדיף טפי לעשות בו מצוה קלה משינגנו כך.וא"כ מ"ש בזה דיותר טוב להשתמש בו לשם קדושה משינגנו כך. וזה הוי דבר פשוט לדעתי ולא הייתי צריך להעלותו בכתב. רק כיון שראיתי שבפרמ"ג במשבצות כתב להיסוך והתיר רק על ידי הוספה ומכח ס"ם כתבתי להוציא מלב הבסר הנ"ל. ובמחב"ת שנג בזה מאד ולא עלה ע"ד כל מ"ש ע"ש ודו"ק: (שם באותו סעיף הנ"ל) יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו. נ"ב עיין מ"ש ליישב בזה בתשובה בשנת תקנ"ג בס"ע יו"ד סי' ס"ם בדין שומן אחזות ע"ש ודו"ק היטב:

סי' תרפ"א סעיף א' במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנוכה וכו'. נ"ב עיין בט"ז מ"ש בתוך דבריו ואע"נ דנשארה האבעיא בספק משמע שיש לנו לפסוק דתדיר עדיף כיון שהוא כלל בתורה וכו'. הנה במחבת"ח נעלם ממנו אז דברי הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין שפסק להיפוך דאיזה שיריצה יעשה. מיהו מדבריו יש ראיה לס"ש בחיבורי סח"ח סימן א' בשיטת המור שהקדים עולה לחטאת דס"ל הכי דהוי אבעיא תדיר עדיף ומצוי ע"ש. ויש ראיה לזה מדברי הט"ז שבכאן.

השקר

כנר ואח"כ אסור עכ"ל ברי דכל זמן שה"ל להנאת שמן אסור דבלא"ה כי דולק שמן כיתר מותר ליהנות מאורו ס"ם בכא כל זמן שהיה דולק שמן כיתר מותר להשתמש לאורה ולא אסר להוסיף כ"א כדי לבטל שמן האסור שנם הוא יחור לכיתר ע"י ביטול. ואולי יש לחלק דוקא בדבר לא יש בילה. ובכל מקום שמן שדולק בם בו קלא משמן האיסור אלא דבסי' רצ"ו דכבר היה דולק בכיתר ובא הנוי ומוסיף עליו שמן מדעתו לאו בשמן אלא בכיתיה דנוי לאסור על הישראל אף דגם שמן של הנוי דולק עתה מעצ כיון דעכ"ם בלי שמן של נוי סי' דולק ואין הישראל נהנה מעשה הנוי משל"ם בכל דעדיין אין בשמן דולק ובכבא להדליקו יבער גם משמן האיסור עם שמן הכיתר דהא יש בילה. וזה אפשר אסור אלא דנפ"ז אדרבא יהיה מותר להדליק עד שיכלה כל השמן דמ"ם בסי' תרע"ג בהגה. דאם נתערב נר חנוכה בנר אחר מותר להדליק שיהיה יחד ולהשתמש לאורן דהא יש נר אי' של היתר ומלא תוספות אור של נר האסור לא חיישינן ע"ש במ"א סק"ב ו"א ונריך לחלק דבסי' תרע"ג דע"י נר האסור אינו דולק זמן יותר ארוך מאלו סי' נר הכיתר לבד אלא שבשוקה אורה זה לא מיקרי נהנה מן האיסור כמ"ש מ"ש אם אכל כאן דע"י שמן האיסור יהיה זמן ארוך יותר זה ודאי הגאה ואסור ואם כן עכ"פ אפי' ליכא בשיש יהיה מותר להדליקו שדלק עד שתכלה שמן בכיתר כנ"ל ועדיין לא"מ:

סי' תרע"ט (ס"ק ח) בע"ש כו'. וכ"ל דבאשה המדלקת כיון שהמנהג כו'. אבל בנים ליכא מבבא כמ"ש מ"א לעיל סי' רס"ג ס"ק מ"ח לכן בדיעבד מודה לבלבוש. דלא כתב הט"ז שם הנם בנים אם הדליק נר שבת אסור להדליק ל"ח. אמ"ש ס"ם תרע"ז בשם הב"ח דאפי' אם בכבר הדליק כל"ח יכול להדליק ולברך לאשה. ועיין שם אם נרכה לעשות אלו: (ס"ק ב) בעוד כו'. כ"ל דוקא אחר פלג המנחה. ונלע"ד דמ"מ נריך ליתן שבן כדי שדלק חלי שעה אחר לא אם בבוכבים. דאם שדולי קודם ל"ם ביטו דבוי בכבר מעוה ודאם לבכך סופיל ומ"ש בעיין אחר. מכל מקום יהי מלוה לא יבא בשם שדולק קודם ל"ם דלא כמו שרמיתי בס' תמ"ח שבתא בשפקנא דבריו חל"ל עכ"ם יש לבטל לאחר שבלקם כל מה דאפשר וליתן שבן ג"כ שבדלק עד אחר סוף הבקיעה עכ"ם דהיינו לאם בבוכבים ולא יבא יהי כלם עכ"ל. ולבבי לא כן המה אלא לא יבא לכ"מ כ"ל לדעת הקונן שבונא בד"מ סי' תרע"ג שכ' שבשמן הזה אפי' בחול אל"ל ליתן שבן כשיעור אלו שבה ע"ם. אבל נהגו בזה מנריכים שיעור ס"ם בנ"ם דלא מדיף ממי שהוא סרוד בחול מותר להדליק מבבא המחבה ומיבל:

ומ"מ ל"ל בה שבן כשיעור שבדלק אלו שבה אחר ל"ם כבר"ם לעיל סי' תרע"ג

סי' תרפא (ס"ק ח) קודם הבדלה. שבאחרים כו' והט"ז כתב בשם מהר"ל מפרנא שבא להבדיל מחלה וכתב הפ"ח שפתו דמעלת הבדלה שהיא תדירה וקיל דתדיר קודם דוחה מעלת אחרי

יומא

ח מיתרת דרבא שבת כב ב שם בפרי ח מור בשם בעל הלבוש בדלה: ס) ובייס שם כיון דא"ח בעינן אחר תזיכה בכבר ממוה וכו' ח מור ואתבאר בפי' רש"ו ב מור לפי פירש"י (° וס"ם הלבה עצמו מבר מון ובאלי דנקט אחורי הבלה בשום שבבשה רבי שמואל שבאמת הר"ם כך היה) ג שם בשם ר"ת מרוזנבורג בשם רבו כ"ר שמואל ח מור בשם פירוש. ב תיב סי' ס'

אשל אברהם

א) נר שבת. אי רשאי להדליק עם נ"ח לנר שבת מ' ת' בית יהודה סי"ב:

חתם סופר

סי' תרפ"א בט"ז סק"אבר"ת כל זה וכו' שבת

עטרת זקנים

וי"ל כ"מ שהתיר ביום ל' מדליק תיכף בליל ב' ובשוף אין לו הקנה כלל ונם לבשבות אסור משום הקלם ומ"מ לא נק' דמדליק ובמיל בפ' אבל פתוח מם' אין לו ביטול אפי' מדליקה וכל דבשקי לעיל אסר שהדליק שיעורו שמותר לבנותה ולעשות בה מה שירצה היינו דאבלי לאפרש שבתן בה יותר מבשיעור אבל ביטל אלא מתן אלא בשיעור וכבה אז שבפתילה ביתה רש ובתוספת בב"ב אסור (רש"ל סי' ס"ם) אחנם מעיל אף שבתן בה יותר לריך בגיאה בלבד' בלבנה:

תרעה *סי' רס"ג. שב' שם אם אין ידו משגת לקנות לנר שבת וקידוש היום נר שבת קודם ומפשט זה אומרים ב"מ קודם קידוש (רש"ל סי מ"ם) ומורי בנ"ח סי' רס"ג ובכי ליתא בטוכבים ב' שבת: *משום פרסומי. אע"ג דקידוש היום דאורייתא וא"ח דרבנן כיון דאפשר לקיומי בפת ע"כ יקנה נ"ח כ"כ בכ"י וכ"כ הר"ן ל"ב לדברי משמע דקידושא על היין לו על הפת דאורייתא ולא הכירא דקידוש דאורייתא אינו אלא בפה בלא פת ובלא יין דזכור את יום

שערי תשובה

תרעה (ב) שלום.עכ"ם ומיין שם סיתן מ"ם לישב דברי הת"ם שוף קל' תוכה דמה שב' הרמב"ם דלא"ח מוכר כפיתו אלא דאמרינן דדיקא המקיים היום אף אם אבוה עדות אל בריאתה בעולם אבל אם כבר נשאר מנר חנוכה דשורפין אותו בפני עצמו היכר פשיטא דלא בעינן בזה ונם ביזוי מצוה לא שייך בזה דהרי אם ישרפנו כך הוי ביזוי יותר כיון דאינו שורפו רק מכח דאסור בהנאה הרי זה יותר ביזוי מצוה מאם ידליקנו בבה"כ ונם עיין מ"ש הט"ז בעין זה לעיל בס' ק"ד דאף בדבר דאסור להורידו מקדושתו היינו רק אם הארי עדיין למצותו אבל אם אינו ראוי למצותו עדיף טפי לעשות בו מצוה קלה משינגנו כך.וא"כ מ"ש בזה דיותר טוב להשתמש בו לשם קדושה משינגנו כך. וזה הוי דבר פשוט לדעתי ולא הייתי צריך להעלותו בכתב. רק כיון שראיתי שבפרמ"ג במשבצות כתב להיסוך והתיר רק על ידי הוספה ומכח ס"ם כתבתי להוציא מלב הבסר הנ"ל. ובמחב"ת שנג בזה מאד ולא עלה ע"ד כל מ"ש ע"ש ודו"ק: (שם באותו סעיף הנ"ל) יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו. נ"ב עיין מ"ש ליישב בזה בתשובה בשנת תקנ"ג בס"ע יו"ד סי' ס"ם בדין שומן אחזות ע"ש ודו"ק היטב:

סי' תרפ"א סעיף א' במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנוכה וכו'. נ"ב עיין בט"ז מ"ש בתוך דבריו ואע"נ דנשארה האבעיא בספק משמע שיש לנו לפסוק דתדיר עדיף כיון שהוא כלל בתורה וכו'. הנה במחבת"ח נעלם ממנו אז דברי הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין שפסק להיפוך דאיזה שיריצה יעשה. מיהו מדבריו יש ראיה לס"ש בחיבורי סח"ח סימן א' בשיטת המור שהקדים עולה לחטאת דס"ל הכי דהוי אבעיא תדיר עדיף ומצוי ע"ש. ויש ראיה לזה מדברי הט"ז שבכאן.

שרד

בספק"ח דבאים המדליק ליכא מבבא ע"ם: **תרפ** ש"ע ס"ב (°) בדלת עצמה וכו'. דבשפוחת בדלת מקרב בשמן לנר מ' תרמיקו וכוי מבעיר לו מבבה ושמם בפתיר ע' בעור וכבי' רש"ו ס"ח פתח לאיסור ע"ם: **תרפא** סק"א (°)שמדליקין. בלוטר דבזמננו אין דין כן מוכא שמדליקין בפנים מתם בפ"ם הת"ח פי' הרע"ח סקי"ד:

ביאור הגר"א

סי' תרעט ס"א בע"ש. כוא דעת בב"ג בפי' רס"ג ס"י: ומבארך. עמ"ח בשם ת"ב ובתוס' דפ"ק דיומא ו' מ' ד"ם שכן. ונראה לר"י כו' ואפ"ם כ"ל דדחי. אבל בראשי"ת וריש משמע דוקא מאבשקא אבה לו קידש. ב"ש: סי' תרפ ס"א בליל. בפרש"י שם ק"ב ב': ס"ב בערב שבת. בפי' חוס' שם: ויש. ואחרי' שם נר בע"ג מבלה כו' ובמ"ש הרא"ש לפי' בפירוש ובע"ם חוס' ש"ם אחר: **סי' תרפא** ס"ב מדליקין. נרמוא ב"ב מ' אפוקי יומא כו' אע"ג בנרמא פיום עדיפא לב"ש מחריר ובב"ש לגבי חי' אחרונים שבאו' דשבת ב"ג ב' ד"ב הדר. ובזוב כו'. ובסי' שקבה הבא עדיף לב"ש מחריר מעולי יומא

שלמה

ד"ת בזה אולינן בתר מן תחורה דאינו חייב במצוה זו א"כ הוי נהנה מן התורה כמקבל שכר בתורת אינו מצוה ועושה. אבל באיסור הנאה דרבנן ודאי דמותר לקיים בו מצוה של דבריהם ממ"נ אם בתר דאורייתא אזלינן מותר לנמרי ואם מדרבנן הרי מדרבנן מצוה. על כך ובדבר שהוא מצוה הוי עליו כעול ולאו להנות נתנו. וא"כ נר חנוכה דהוי מדבריהם מותר להשתמש בו תשמיש של מצוה. ועוד הרי נם בנר חנוכה נופא יש מתירין בתשמיש של קדושה ואף האוסרים שם היינו רק בשעה שדולק לשם מצות נר חנוכה דאז י"ל אם ישתמש בו קדושה לא ניכר דהודלק לשם מצוה. או י"ל דהוי ביזוי מצוה דממצוה למצוה שייך נמי ביזוי אבל אם כבר נשאר מנר חנוכה דשורפין אותו בפני עצמו היכר פשיטא דלא בעינן בזה ונם ביזוי מצוה לא שייך בזה דהרי אם ישרפנו כך הוי ביזוי יותר כיון דאינו שורפו רק מכח דאסור בהנאה הרי זה יותר ביזוי מצוה מאם ידליקנו בבה"כ ונם עיין מ"ש הט"ז בעין זה לעיל בס' ק"ד דאף בדבר דאסור להורידו מקדושתו היינו רק אם הארי עדיין למצותו אבל אם אינו ראוי למצותו עדיף טפי לעשות בו מצוה קלה משינגנו כך.וא"כ מ"ש בזה דיותר טוב להשתמש בו לשם קדושה משינגנו כך. וזה הוי דבר פשוט לדעתי ולא הייתי צריך להעלותו בכתב. רק כיון שראיתי שבפרמ"ג במשבצות כתב להיסוך והתיר רק על ידי הוספה ומכח ס"ם כתבתי להוציא מלב הבסר הנ"ל. ובמחב"ת שנג בזה מאד ולא עלה ע"ד כל מ"ש ע"ש ודו"ק: (שם באותו סעיף הנ"ל) יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו. נ"ב עיין מ"ש ליישב בזה בתשובה בשנת תקנ"ג בס"ע יו"ד סי' ס"ם בדין שומן אחזות ע"ש ודו"ק היטב:

סי' תרפ"א סעיף א' במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנוכה וכו'. נ"ב עיין בט"ז מ"ש בתוך דבריו ואע"נ דנשארה האבעיא בספק משמע שיש לנו לפסוק דתדיר עדיף כיון שהוא כלל בתורה וכו'. הנה במחבת"ח נעלם ממנו אז דברי הרמב"ם בהלכות תמידין ומוספין שפסק להיפוך דאיזה שיריצה יעשה. מיהו מדבריו יש ראיה לס"ש בחיבורי סח"ח סימן א' בשיטת המור שהקדים עולה לחטאת דס"ל הכי דהוי אבעיא תדיר עדיף ומצוי ע"ש. ויש ראיה לזה מדברי הט"ז שבכאן. ודברי הט"ז

אותם אחר שיבדיל על הכוס וכמן פסק בש"ע כת"ה כ' דבריו אחר שגמלא במנהגי' כו'דפוס'יכ'כדי לאחורי בחפוקי יומא דשבת' ואני שמעתי שהרב מהר"ל מפראג עשה הלכה למעשה כדעת השני להבדיל קודם וכ"כ הוא ז"ל בס' אור חדש שלו:ונתתי את לבי לפע"ד ע"ז וזה אשר העליתי בס"ד דשפיר יש למיעבד כן ולהקדי' ההבדל לנ"ח דלו'כמשנ' בפ' כל התדיר דתדיר קודם לאינו תדיר ויליפנה מקרא דכתיב אשר לעולת התמיד וזה ברור דכל מידי שאין לו הוכחה ברורה מן התלמוד לדחות התדיר משום איזה טעם אחרי' ליה לאו כלום עבדת דמצה לקלסתור הכלל וכזה אין לך טעם לדחות התדיר ונליע לפניו איזהו מקומן של הדברים שמלינו שיש מעלה בחפוקי שבתות בפ' פ"ם דף קה מי' הנכנס לביתו בש"ם מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ הבדלה על הכוס ואם אין לו אלא כוס א' מניחו לאחר המזון ומשלשל כולן לאחריו ולא אחרי' מביאה מלוה בשעתה פי' שלא יבדיל קמי סעוד' דהיא שעת הבדלה ומפרש רש"י שכ' הטעם דחפוקי יומא מאחרינן בהבדלת' כי היכי דלא ליהוי עלי' כטול' פי' כמשא ותו שם דף ק"נ לענין יקנה"ז דמסדרינן קידוש קודם הבדל' מטעם שפי'רש"ם דאי מבדיל

תרפב דין על הנסים בחנוכה ובו ג סעיפים :

א א כל שמונת ימי חנוכה אומר על הנסים בברכת המזון בברכת הארץ ובתפלה (א) בברכת מודים ב ואם לא אמר (ב) * אין מחזירין אותו [וע"ל סי' רל"ד סעיף ד' וה'] ג ומיהו אם נזכר באותו ברכה כל זמן שלא הזכיר את השם אפילו נזכר בין אתה להשם חוזר :

הגה ☞ י"א (ג) כשסכח על הנסים בברכת המזון (א) כשמגיע לברחמן (°) יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ופלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מתתיהו כו' [כל בו] [וכבר נתבאר סי' קפ"ז סעיף ד'] :

תרפב

חרשעה כתב"ף[כ"י].להשכים תורתך ולהעבירם חוקי וכו' בלא ממי"ן [ס"ג כמרדכי] וכ"ה בכ"ה בשם רד"ק . י"א אלו (°) להודות וכו' ול"ב ס"ל ימי חנוכה אלו כמו שאנו אומרים ותתן לנו את יום חג פלוני הזה : א אע"פ שאין מוסף. דיום הוא שמתחיל כל' תפלות : מ"מ

ב ד גם במוסף של שבת ושל ר"ח צריך להזכיר של חנוכה (ד) א אע"פ שאין מוסף בחנוכה :

ברים' והדר קידוש מיחזי עליו קדושת שבת כמשוי ותו בברכות בפ' מ"ד דף מ"ג ת"ר בש"מ מברך על היום ואח"כ מברך על היין(°)שהיום נורם ליין שיבוא ובה"ל מברך על היין ואח"כ על היום שהיין נורם לקידוש שאם אין יין אין מקדשין והמקדש על הפת גם הוא כמקוש יין וברכת הפת קודמת ד"א ברכת היין תדיר' וברכת היום אינה תדיר' וכו' מאי ד"א ותסיק וכ"ת התם תדתי ביין ופרכי' וסברי ב"ש דברכת היום עדיפא והתני' הכנסים לביתו בש"מ מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואח"כ הבדלה ואם אין לו אלא כוס אחד משלשלן כולן לאחריו והא ב"ש אמרי שיולי יומא' מאפוקי יומ' שיולי יומא דהיינו קידוש כל כמה שמקדימין אותו טפי עדיף יכו' : ותו בספירה עומר כתב בת"ה סי' ס' לברך קודם הבדלה מטעם אפוקי שבת' וע"כ הי' לנו גם בחנוכה להקדים הנ"מ ולאחר ההבדל' משום אפוקי יומ': ☞ ע"ז אמינ' לך דאינו כן תחלה נכי' רמיה מכך דאנו הדברים להיפך דהה ע"כ לב"ה דש"ל דמברך על היין תחלה ס"ל דתדיר דוח' מעלת שיולי יומ' (°) וא"כ בחנוכה תדהה מעלת תדיר את מעלת שיולי יומ' וכ"ש היא דבכמה דברים הוי טפי איסור שבת בשיולא יומא מאפוקי יומא וא"ל דש"ל דהיינו שהיין נורם לקידוש אלא נראה ברור לכאורה שיש סוכה וזמן עם יין ויוש דהיינו בסוכה וזמן יש לכל א' מהם מעלה אחרת ובאי אמרי' סוכה פירש"י דמשום טעמא (°)דתדיר מ"ש ב"ה בפי' ד"א היין נורם לקידוש אלא נראה ברור לכאורה שיש סוכה וזמן עם יין ויוש דהיינו בסוכה וזמן יש לכל א' מהם מעלה אי' בסוכה יש חובת היום וכזמן יש תדיר וליין ויוש יש לכל א' מהם כ' מעלות ליין יש תדיר ונורם לקידוש ויוש יש ג"כ כ' מעלות שבבר ונכנס קודם ליין והיום נורם ליין שיבוא(°)וע"כ סבר המקשן דרב כב"ש ומשני דלא כן הוא אלא חובת היום דסוכ' עדיפא ממעלת הזמן דסוכה אינו תלוי בזמן כלל דאמו אומרים ברכה דסוכה אפי' בלא זמן כגון בשחרית אבל זמן בלא סוכה לא אמרי' ביום מ"ש דוחה סוכה את מעלת התדיר של זמן משא"כ ביום ויין שלב"ה שיש לכל א' כ' מעלות אמרי' דמעלת היום נורם ומעלת היין נורם הם שוים ממש דאין קידוש בלא יום ואין קידוש בלא יין(°)ומלא דשאר ליין מעלת תדיר ומעלת שבבר ונכנס ואמרי' תדיר דוחה אותה ה"ל דוחה מעלת תדיר דהבדלה את מעלת אפוקי יומא דיש לחנוכה להקדים . ותו נראה דע"כ הך מעלה דבבר ונכנס שבת נכלל בה מעלת שיולי יומא דאל"כ מה זה שאמרו בפ' אלו דברים ה"ל תרתי ואי ס"ד שמעלת שיולי יומא היא מעלה בפ"ע ומעלה שבבר ונכנס היא בפ"ע קשה דא"כ הוה ג' מעלות ביום וביין ליכא אלא תרתי אלא ע"כ דהיא היא דהיינו שיולי יומא ושבבר ונכנס הם חדא וא"כ כיון שדוחה תדיר דיין את שיולי יומא ודאי דוחה תדיר דהבדל' את אפוקי יומא ומיקמה"ז שזכרו אין ראיה דיש מעלה באפוקי יומ' שאין שם כענדו מעלת תדיר דהא קידוש והבדלה שוין בתדיר : כל זה כתבתי לרווחא דמילתא אם נאמר דיש כאן מעלת אפוקי יומא אבל לפי הנראה שאין בענדו דיון של חנוכה ושבת שוש מעלה מחמת אפוקי יומא דהרי אין שייך לומר כאן שלא יהא שבת משוי עליו שהרי כשמברך להדליק נר של חנוכ' ממילא הוא פורק מעליו עול של שבת בברכה זו והיאך תאמר שהוא עדיין בקדושת שבת (°)משא"כ ביין ויוש שאם אין לו קידוש ויין אינו בקדושת שבת ומ"מ אינו משא"כ בחנוכ'ושבת שבבר בירדאל סילוק שבת בפירוש:☞ ובזה נסתלק כל מ"ש במעלת אפוקי יומא רק מספירה יש עדיין לראיה דהא אם סותר זא"ז שהוא סותר בפי' יום המחר' אלא דיל' דבספיר'שאני דהיא מתחלת בתחלת הלילה תכף דתמיומות בצי' והבדלה מתחלת אחר קלת שעה מהליל'דבפי'להוסיף מחול על הקודש וא"כ ודאי חביב מצו'בשעת'משא"כ בא"ח אפ"ג דמצות'משתכלה רגל מן הקשוק מ"מ בשבת שא"ח לעשות בקלה מעשה שיש בשבת ואז חיילא מצות הבדלה והיא תדיר לגבתדיר ומקודש איזה מהסקודסוכשאר בספק ואמאי לא פשיט כי היכי דבחובת היוסדסוכה נדחה בתדיר ה"ל במעלת ההקדם אלא ע"כ דדוק'חובת היוסשהיא מעלה גדול' מאד דסוכה אמרי' בלא זמן וזה עדיף מתדיר דזמן משא"כ בשאר מעלת כמו הקדם או שאר מעלה כגון פרסום הנס דחנוכה לא דוחים שהיא ואע"נ דבשאר הבעיא בספק משמע שיש לנו לפשוק דתדיר עדיף ביון שהוא כלל בתורה ואילמו דבר ברור להוציא מן הכלל וכ"ש שיש לנו הוכחות כמו שביארנו וגם מ"ל דמעלת פרסומי ניסא תהא מכרעת ולהקדים נ"ח כדמ' לעיל לענין נ"ח וקידוש היום דנ"ח עדיף מפוס פרסומי ניסא זה אינו דלענין אקדומי ל"מ מדכתבו התוס' שם בפ' נ"מ נבי נ"ח ומר שבת וז"ל ומה שמקדימין לקרות בשל ר"ח מבשל חנוכה משום דבקריאת התורה מצי למיעבד תרוייהו תדיר ופרסום נס עבדי' תרוייהו אבל היכא דלא אפשר למיעבד תרוייהו פרסומי ניסא עדיף עכ"ל . וכ"כ הרא"ש א"כ ה"ה לענין נ"ח והבדלה יש לנו ראיה כרור' להקדים התדיר כיון דאפשר לקיים שניהם וא"ל ממ"ש התוס' במגילה בפ"ק הביאו כ"י ריש ה' מגילה במ"ש מקרא מגילה קודם לעבודה ואע"נ דאפשר לכהנים לקרות המגילה אחר העבודה מ"מ איכא עסי פרסום הנס שיקראו עם הגבור ש"מ משום פרסום נס מקדימים אין זה דומה לזה דהתם ודאי (°) יש מילוק בין קריאת הכהנים לבד מן הקהל ובין אם יקראו עם הקהל משא"כ כאן בכל קורין פרשת חנוכה אחר קריאת רשם מודם וכן הבלקת נ"ח אחר הבדלה שזה בכל לא איכפת לן בזה כפרסומי ניסא לענין הקדמה : גם א"ל על דבריו ממה שאמו מוהנים בקריאת מגילה במ"ש שמאחרין את ההבדלה כמ"ש רמ"א סי' תרל"ג הא ל"ק דגם בזה אין קריאת מגילה סותר את קדושת שבת כמ"ש לחלק לעיל ותו דגם במגילה הוה כמ"ש לעיל לענין ספירה דגם מגילה הוה זמנה תיכף בהתחלת הלילה והבדלה אחר התום' מחול על הקודש : שוב ראיתי הג"ה בחלפסי ח"ל יש מדליקין קודם הבדל' אחר סדר קדושה והרא"ש כ' שאין נכון לעשות כן תחלה משום ברכת מאורי האש ואח"כ מדליקין הרי דאפי' בברכת האש לא נראה לו להקדים ההדלקה של חנוכה כי אין סברת שיבוא בהש ואח"כ יבוא בריחותו של האש ואפ"ש שאמ מבדילין אחר שכבר הדליקו נרות למגילה מ"מ לא בירכו עליהם משא"כ בנ"ח וזהו כפין סברת שכתבתי לענין ברכת הבדלה דהיאך יבדיל אחר שבירך על הבר בגר והסכיק בברכה שלו את השבת והרא"ש נקט רבותא ע"כ בלפ"ד שיבוא בהבדלה ואח"כ על הנ"ח . וכמרדכי פ' כ"מ ז"ל ואע"נ דתדיר קודם וה"ל להקדים ההוא דר"ח מ"מ פרסום הנס עדיף אף לקדם עכ"ל (°) דבר זה אין לו ביאור רחב אלא ע"ל הדוחק וכבר כ' שם בגליון דבר זה אינו בשני מוסחאות של המרדכי ופ"כ אין לגלגל שום דבר מדברים אלו והנלפ"ד לתלה למעשה כתבתי הנס כי בבר נהגו בכתי כנסיות להדליק של חנוכה תחלה מ"מ מי שיש בדברים כהלכה ראוי לו להבדיל בביתו בראשה והדר להדליק נ"ח :

תרפב (א) בברכת מודים . דכולי עלי דחנוכה הודאה היינו : בב"י המתיק בשם א"ח דא"ל הרשבה בחיר"ק שהוא שם דבר אלא בקמ"ן והוא שם התואר לאומה שהיא רשעה. עוד הפתיק בנוסח זדים ביד עשקי תורתך אע"פ שאין זה דבר והיפוכו מ"מ נתיסד ע"פ הפסוק זדים הליצוני עד מאד מתורתך וכו':(ב)אין מחזירין אותו.וכן בכל יום שאין בו קרבן מוסף דלאו דאורייתא היינו:(ג)כשסכח על הנסים כו'.ל"ל כ"ש בתפלה דאם שיוכל לומר נוסח זה ועיין בש:(ד)אע"פ שאין מוסף כו'. הטעם דמ"מ יום הוא בהתחייב בתפלת מוסף ובהגמ"ר כ' בזה דאם לא אמרו מחזירין אותו וכ' כ"ז דזהו לשיטת רא"י"ה דס"ל דשבשיו הוה מוכה כמו תפלת ערבית ולא דק בזה דאותה דיעה ס"ל אע"נ דבחול אין מחזירין אותו מ"מ בשבת שיש בו מוסף מחזירין אותו והוא בכלל מ"ש בפ' כ"מ ימים שיש בהם מוסף מחזירין אותו ובאמת גם בשחרית ערבית ומנחה מחזירין אותו ולדיעה זו ומוסף דנקט הוא לרבותא דאע"נ דאין מוסף בחנוכה מ"מ מיקרי ימים שיש בהם מוסף ובכ"פ יש פסק כ"י דאין מחזירין דלא מקרי ימים שיש בהם מוסף אלא דיש בו מוסף אלא בקדושת היום ההוא לענין אותה תפלה משא"כ בשבת חנוכה שיש מוסף אלא בשבת לא אלא חנוכה בכל משוס על הנסים ששכח בשוס פעם בחנוכה

חתם סופר

משא"כ. ניב צ"ע בהרע"ב משנ' ו' פ"ח דברכות וז"ל דברכות שאנו יכולים לעשות דלא מחזי כמשוי כגון נר ובשבי'מקדימין לבהמ"ז עכ"ל פי' אבל הבדלה מאחרין דיא ליחזי כמשוי . הדי קמן דברכת נר בלי נוסח הבדל' לא הוי סילוק שבת ודלא כהמ"ז :

לבושי שרד

תרפא ט"ז סק"א (°) שהיום נורם ליין ביאה וכו' ופוד שבבר קידש היום הנ"ל ונדיין לא בא על כולהון וכשם שקודם לכניסה כך קודם לנרכה : שם (°) ולא"כ הא הכלל בחנוכה תדהה מעלת תדיר את העלה לאחרי יומא כנ"ל : ט"ז (°) תדיר ושאינו תדיר קודם וכו' . זמן תדיר שמוכנ בכל הרגליה : שם (°) ליאמר רב דאמר בכ"ם וכו' . דחובת היום עדיף מהדיר ורבנ בכ"ם דתדיר עדיף מחובת היום : שם (°) דתדיר לאחר לא הוי מקדימים וכו' הרי דתדיר לאחר אינו דוחה מעלת עילוי יומא אלא עילוי יומא עדיף מתדיר וכ"כ בחנוכה עדיף אפוקי יומא מתדיר ויהי' בבלי בסוף : שם (°) וע"כ סבר המקשן דרב בכ"ם וכו' . דלכ"ה תדיר דוחה מעלה א' הי' תדיר חדון דתי לחובת היום דחוכה : שם (°) ליאמר דאמר ליין מעלת תדיר וכו'.הפרש הא דתנ' ע"כ לא אמרו כ"ה אלא שהיין נורם כו' כלומר דבין שיש סברת דיין נורם נגד מעלת יום נורם אינ לא נאמר ליום אלא מעלת שבבר ונכנס לבן מעלת תדיר דוחה ליהה השא"כ מעלה דחובת היום אין אם בתדיר דומן לדחותה כיון דחון הלוי בסוכה וסוכה לא תלוי בזמן אבל היום ויין זה תלוי בזה חב הלוי בזה וקל . תמיהא לתי' כש"ם יש לנו לומר כי היכא דתדיר דוחה מעלת שבבר ונכנס הי' דוחה מעלת אפוקי יומא כיון דבני תרתי ל"ח ובבלה אין הלויה אז"ז וקל. ובוסיף עוד ודו נראה כו'. ר"ל דא"ל לחלות אפוקי יומא לתעלת שבבר ונכנס אלא דהוא הוא מתם וקל :

שם (°) משא"כ ביין ויום שאפשר לחיות קדושת יו"ט וכו'. לי זה תיובתא ונ"ל כיון ויום אין זה סותר זה וגם כו'. ובוודאי ה"ל בברכות לכ"ש דמקדמינן שולי יומא משום שאינם פוריים אז"ז הש"ה הבקדמה הוי מעלי' והיה באפוקי יומא ואחרינן כוי ודי היכא דלא סברי משא"כ היכא דסברי וקל : שם דאפי' בתקוש דאיכא לתעלת אחורי יומא. יש לדחות בתדיר וכו'. פי' תעלה דאחורי יומא יהיה נראה בפני התדיר והקדם הבדלה ליה : שם (°)יש תילוק בין קריאת בבהנים לבד וכו' . אלא יהיה כ"כ פרסומי ניסא אם יקריאו הצבורה ויקראו לבדם משא"כ היכא דאפשר ליה לאיכפת לן בפרסומי ניסא לבקריאתו : שם (°) בסיפו . דבר זה אין לו ביאור רחב וכו' דהא בלחמת מקדומת ר"ח השוס דפרסום הנס אינו מעלה לענין לקדם כמו שהכיא הלבוש בהכהנים והרא"ש : תרפב (הגה סי"ב) (°) יאמר הרחמן יעשה. עי' בבור שור שה דף כ"ח : מ"א (°) ד"ה הרשב"ם. לכוונה שאומרים וקבעו שבוכה ימים אלו :

באר היטב

ידליק דהא נהגו בכבוד האנשים אלא להדליק קודם הבדלה שבתפלה אם כן אסור להדליק ביין אלא הבדיל ומ"מ בלמר לא יעשה כן רק יאמר התבדיל ויודליק ואח"כ יבדיל עכ"ל . ומי"ש כתב שהגאון מהר"ל מפראג הרגיל להבדיל קודם ושמעתי שעתה יכבה להבדיל בתפלה ובעבד איסור בהבדלה ומשיק בכן יש לנהוג וכ"פ סס"ז לעשה להבדיל בביתו עכ"פ קודם ואח"כ להדליק נר חנוכה ע"ש : (ובסבר אלה רבה הבלה לבלה

דלעולם מדליקין תחלה ואח"כ מבדילין ודמה דברי ט"ז בכמי ידיס ע"ש) :

תרפב (ג) כשמגיע . והי"ה שיאמר כן בתפלה אמר גמר החפלה דרך בקשה . יש לומר כרבנה בחטף ב"ר . להבכיסם תורתך ולהעבירם סקי וכו' בלא מעי"ן ס"ג מדבכי וכ"כ בכבה"ג . ובמן בלא ואי"ו ס"ג דלא בלשם שבחב לשמר ובזמן הזה בוא"ו ע"ש . וי"ל בחנוכת ימי חנוכה אלו לחודות וכו' ע"ה :

שערי

תרפ"ב (א) בש"ע לאחר על הנסים כו' ועיין לעיל סימן תרע"ז שגם נר יכול לאחר שבשת אלא בחנוכתו כו' ואיה שבבר אם מבר בלאחר כו' ואם הזכיר הבש ופיים הברכה אין רשאי לחזור כל שהוא בחתם תפלתו ואם יחזור הוי ברכה לבטלה כ"כ בש"ח בשם תפה יהודה ועיין בש בשם הרדב"ז סי' תקפ"ח שיכול לחזר על הנסים אז יעלה ויבא בין ברכה לברכי אלא כאן ברכה לבטלה ובספק נראי לא הוי שהרי מעין הברכה היא וכתי שכן רחוי לנהוג והכנס"ג הביא דברי הרדב"ז בסתם וכן דשה מעבדי תלה לה בבר"ו ס' קפ"ח בתנגם בזה עיין שם בשם מבהם לדוד מי שבבת עה"ל והיה סבור שלריך

ביאור הגר"א

וכ"ש מלפוק יומא. ולשהמיעהו' דברי תכ"ד וס"ע ס' הפ"ם ס"ם ובשחל י"ם הלחרון כו' יע' רש"ש וכל דברי ט"ז כלון דחוייס כיון עליו :

חכמה

יתיישבו לפי דעת הטור והס"ע שהקדימו שם עולה לחשאת מוכח דס"ל דלא כהרמב"ם רק חיכי דחוי איבעיא דלא איפשיטא הדרינן לכללא דתדיר עדיף והיה בבעיא דתדיר ומקודש ואתי שפ"ר ודו"ק :

סי' תרפ"ב סעיף א' בהנ"ה כשסכח לי' על הנסים וכו' . נ"ב עיין בתב"ש במסכת ברכות שהשיג על זה דאין להתפלל על הנס וכבר כתבנו ליישב זה בחידושינו ועפ"ש בדרוש

מחצית השקל

יומא מאחרינן . וגם מעלת פרסומי ניסא לא מהני לענין הקדמה : ועוד דהברכה על נ"ח והדלקה סותר סברת אחורי יומא מאחרינן דהא נראה שדומה בברכות והדלקת נ"ח קדושת שבת . ואחריך מאד וכ"כ בא"ר בשם תי"ם וכן הסכים פר"ח לדעת ט"ז ע"ש ובבה"כ אין לשנות שום מנהג ובביתו

תשובה

לחזור ולהתחיל להתפלל ומכר ששה בדין שבאמת א"ל לחזור יפסיק אפילו באמצע ברכה עיין שם ועיין שם בחי' שבשת על הנסים וכיולא שאין צריך לחזור ירולה להתחיל לחזור ולהתפלל צריך לבוין לשם מדבה וגם צריך שיהיה מכיר בעצמו שהיה לבוין פיסא בתפילתו תרלג ובד פוף ואם יודע לחדש בה דבר אלא יוסרד פוב לעשות כן עיין שם שבכב"ם בטסת שב"ל שלא הרשבה בחתף ובפר"ח סי' לקרות בחיבוק החת כרי"ם ומ"ש לבעיירם מוקי רמוק כת' הפר"ח שיחבר בכון לוחר המוקי רלוחר וכ"כ לבוחרהם שכן הוא בסדר רב סעדיה וכ"כ מהר"ם ברומבורג ע' שם :

חנוכה

לא נרב כולא ורב שבה שבת כ"ב כ' כרי"ף וכרא"ש הבא דהני ר'לוסיפא פס וכ"כ בהו' שם ובכם הוכבתא דברכות וכ"פ הבור בכהם ג עוד ד

עטרת זקנים

כ"ח אין להבדיל עליהם אח"כ אבל יכול לברך רתילה על הנ"ח לבבלה ולבבוהה ולחזור ולבדליקה לחזה כ"ח ובריף שפי לחבבר הבי דיון דבבר בי' מלוה חדא לבבר ד ביה אחריתא אלא דבין דק"ל דלאחרי לפוקי יומא עדיף שפי מבבין לבדליק נ"ח הבלה ובוב אינ לבבדיל עליו אפי' לאחר שבלק כביבור בבב"ל סי' הרש"ב : **תרפב** *אין מחזירין אותו ובעבין ברבבין פי' רש"ל שיש מי שלאחר שבריך לחזור משום בנק' ויש בדאי' בבבלה הבבית דחנוכה ובורים לא בשלו עיקר' ובי"ט אינ אלא פת וכ"פ הורי בנ"ח כיון דק"ל ד"ט הוא זבעודת הלוה בוא ולא שבי בלא פת אינ דינו לפי חזרה בהו ויש ובבת אבל בהבלה אינ לחזור כרי"ת ודוב גאונים דלא נר"ם בר ברוך :

יד אפרים

תרפא בט"ז סק"א ע"ז אמינא כו' ולא"כ הכא בחנוכה כו' הבלת אפוקי יומא ויש להקדים הבדלה לחנוכה והו נראה כו' נ"ל : **שם** ובזה כו' שאינ"ל לעבוה כן אלא הבעה סיסיים כו' לא הבי ונראה מדבתנו כו' נ"ל :

תרפב בהגנ"ה ר"ח כו' ר"ה בנר"ם ירבר זה לאחר הרחבן הוא יחדש כו' משום דהדיר קודם בדלקמן פי' הרפ"ד וע' לבדרכם לומר ברכו נפשי קודם שיר חנוכת הבית וזה דלא בש"ם בשירי בנב"ג וע' בליקוטי פר"ח בב' שאינ כ"ח מזמור שיר חנוכת לבד ומייהו הירו' דבקלים שירו בל בנת ושירו בל ר"ח כו' ע"ש וע' בסוכה דף כ"ד ע"ב ובר"י בס ד"ה לידם שבוקבע ר"ח בזהנו ומבם הרלה

חתם סופר

משא"כ. ניב צ"ע בהרע"ב משנ' ו' פ"ח דברכות וז"ל דברכות שאנו יכולים לעשות דלא מחזי כמשוי כגון נר ובשבי'מקדימין לבהמ"ז עכ"ל פי' אבל הבדלה מאחרין דיא ליחזי כמשוי . הדי קמן דברכת נר בלי נוסח הבדל' לא הוי סילוק שבת ודלא כהמ"ז :

לבושי שרד

תרפא ט"ז סק"א (°) שהיום נורם ליין ביאה וכו' ופוד שבבר קידש היום הנ"ל ונדיין לא בא על כולהון וכשם שקודם לכניסה כך קודם לנרכה : שם (°) ולא"כ הא הכלל בחנוכה תדהה מעלת תדיר את העלה לאחרי יומא כנ"ל : ט"ז (°) תדיר ושאינו תדיר קודם וכו' . זמן תדיר שמוכנ בכל הרגליה : שם (°) ליאמר רב דאמר בכ"ם וכו' . דחובת היום עדיף מהדיר ורבנ בכ"ם דתדיר עדיף מחובת היום : שם (°) דתדיר לאחר לא הוי מקדימים וכו' הרי דתדיר לאחר אינו דוחה מעלת עילוי יומא אלא עילוי יומא עדיף מתדיר וכ"כ בחנוכה עדיף אפוקי יומא מתדיר ויהי' בבלי בסוף : שם (°) וע"כ סבר המקשן דרב בכ"ם וכו' . דלכ"ה תדיר דוחה מעלה א' הי' תדיר חדון דתי לחובת היום דחוכה : שם (°) ליאמר דאמר ליין מעלת תדיר וכו'.הפרש הא דתנ' ע"כ לא אמרו כ"ה אלא שהיין נורם כו' כלומר דבין שיש סברת דיין נורם נגד מעלת יום נורם אינ לא נאמר ליום אלא מעלת שבבר ונכנס לבן מעלת תדיר דוחה ליהה השא"כ מעלה דחובת היום אין אם בתדיר דומן לדחותה כיון דחון הלוי בסוכה וסוכה לא תלוי בזמן אבל היום ויין זה תלוי בזה חב הלוי בזה וקל . תמיהא לתי' כש"ם יש לנו לומר כי היכא דתדיר דוחה מעלת שבבר ונכנס הי' דוחה מעלת אפוקי יומא כיון דבני תרתי ל"ח ובבלה אין הלויה אז"ז וקל. ובוסיף עוד ודו נראה כו'. ר"ל דא"ל לחלות אפוקי יומא לתעלת שבבר ונכנס אלא דהוא הוא מתם וקל :

שם (°) משא"כ ביין ויום שאפשר לחיות קדושת יו"ט וכו'. לי זה תיובתא ונ"ל כיין ויום אין זה סותר זה וגם כו'. ובוודאי ה"ל בברכות לכ"ש דמקדמינן שולי יומא משום שאינם פוריים אז"ז הש"ה הבקדמה הוי מעלי' והיה באפוקי יומא ואחרינן כוי ודי היכא דלא סברי משא"כ היכא דסברי וקל : שם דאפי' בתקוש דאיכא לתעלת אחורי יומא. יש לדחות בתדיר וכו'. פי' תעלה דאחורי יומא יהיה נראה בפני התדיר והקדם הבדלה ליה : שם (°)יש תילוק בין קריאת בבהנים לבד וכו' . אלא יהיה כ"כ פרסומי ניסא אם יקריאו הצבורה ויקראו לבדם משא"כ היכא דאפשר ליה לאיכפת לן בפרסומי ניסא לבקריאתו : שם (°) בסיפו . דבר זה אין לו ביאור רחב וכו' דהא בלחמת מקדומת ר"ח השוס דפרסום הנס אינו מעלה לענין לקדם כמו שהכיא הלבוש בהכהנים והרא"ש : תרפב (הגה סי"ב) (°) יאמר הרחמן יעשה. עי' בבור שור שה דף כ"ח : מ"א (°) ד"ה הרשב"ם. לכוונה שאומרים וקבעו שבוכה ימים אלו :

באר היטב

ידליק דהא נהגו בכבוד האנשים אלא להדליק קודם הבדלה שבתפלה אם כן אסור להדליק ביין אלא הבדיל ומ"מ בלמר לא יעשה כן רק יאמר התבדיל ויודליק ואח"כ יבדיל עכ"ל . ומי"ש כתב שהגאון מהר"ל מפראג הרגיל להבדיל קודם ושמעתי שעתה יכבה להבדיל בתפלה ובעבד איסור בהבדלה ומשיק בכן יש לנהוג וכ"פ סס"ז לעשה להבדיל בביתו עכ"פ קודם ואח"כ להדליק נר חנוכה ע"ש : (ובסבר אלה רבה הבלה לבלה

דלעולם מדליקין תחלה ואח"כ מבדילין ודמה דברי ט"ז בכמי ידיס ע"ש) :

תרפב (ג) כשמגיע . והי"ה שיאמר כן בתפלה אמר גמר החפלה דרך בקשה . יש לומר ברכבה בחטף ב"ר . להבכיסם תורתך ולהעבירם סקי וכו' בלא מעי"ן ס"ג מדבכי וכ"כ בכבה"ג . ובמן בלא ואי"ו ס"ג דלא בלשם שבחב לשמר ובזמן הזה בוא"ו ע"ש . וי"ל בחנוכת ימי חנוכה אלו לחודות וכו' ע"ה :

שערי

תרפ"ב (א) בש"ע לאחר על הנסים כו' ועיין לעיל סימן תרע"ז שגם נר יכול לאחר שבשת אלא בחנוכתו כו' ואיה שבבר אם מבר בלאחר כו' ואם הזכיר הבש ופיים הברכה אין רשאי לחזור כל שהוא בחתם תפלתו ואם יחזור הוי ברכה לבטלה כ"כ בש"ח בשם תפה יהודה ועיין בש בשם הרדב"ז סי' תקפ"ח שיכול לחזר על הנסים אז יעלה ויבא בין ברכה לברכי אלא כאן ברכה לבטלה ובספק נראי לא הוי שהרי מעין הברכה היא וכתי שכן רחוי לנהוג והכנס"ג הביא דברי הרדב"ז בסתם וכן דשה מעבדי תלה לה בבר"ו ס' קפ"ח בתנגם בזה עיין שם בשם מבהם לדוד מי שבבת עה"ל והיה סבור שלריך

ביאור הגר"א

וכ"ש מלפוק יומא. ולשהמיעהו' דברי תכ"ד וס"ע ס' הפ"ם ס"ם ובשחל י"ם הלחרון כו' יע' רש"ש וכל דברי ט"ז כלון, דחוייס, כיון עליו :

חכמה

יתיישבו לפי דעת הטור והס"ע שהקדימו שם עולה לחשאת מוכח דס"ל דלא כהרמב"ם רק חיכי דחוי איבעיא דלא איפשיטא הדרינן לכללא דתדיר עדיף והיה בבעיא דתדיר ומקודש ואתי שפ"ר ודו"ק :

סי' תרפ"ב סעיף א' בהנ"ה כשסכח לי' על הנסים וכו' . נ"ב עיין בתב"ש במסכת ברכות שהשיג על זה דאין להתפלל על הנס וכבר כתבנו ליישב זה בחידושינו ועפ"ש בדרוש

מחצית השקל

יומא מאחרינן . וגם מעלת פרסומי ניסא לא מהני לענין הקדמה : ועוד דהברכה על נ"ח והדלקה סותר סברת אחורי יומא מאחרינן דהא נראה שדומה בברכות והדלקת נ"ח קדושת שבת . ואחריך מאד וכ"כ בא"ר בשם תי"ם וכן הסכים פר"ח לדעת ט"ז ע"ש ובבה"כ אין לשנות שום מנהג ובביתו

שלמה

לחנוכה בשבת הקצ"ש לישב בדרך אחר נכון לחלק בין נ"ח לחנוכה דדוקא ביחיד אינו לא לסמוך על הנס ולבקש עליו אבל לבקש עכור הכלל מותר לסמוך על הנס ולבקש עליו ע"ש בטעמו כי טוב ודוק :

השקל

דעביד כמר עביד. ודעביד כמר עביד :

סי' תרפב כתב מ"א הרשב' בחטף . ר"ל לאפוקי שלא לו' הרשבה בחיבוק תחת הרי"ם והוא שם דבר אלא קמן תחת ה' ראשונה וכן תחת השיין והעי"ן והרי"ם תהיה נקודה בטו"א כ"ש

ופנסי' תרל"ג מ"ש בדברי המרדכי בזה: (ה) כשם שעשית. נראה לפי מסה זה נ"ל כן תפשה לנו דהא לפ"ז הוא דרך תפלה וזה טעם ס"ת שא"ל מאתו מעשה שאין מנקש נרכיו [בתוך] ג' אחרונות וכיון דמסיק כ"י בזה הראשון ביד המתפלל לעשות כמו שירלה בזה א"כ מ"ש רמ"א בס"ח שבב"ה יאמר כשעשית כו' וכב"ה בעודה לך הוא הודאה ואפ"ה יכול לומר כן בתפלה אחר שגמר התפלה שיאמר דרך בקשה תעשה לנו ניסים כשם שעשית כו'. ובוטפא על הניסים כתוב בלבוש ש"ל בימים ההם ובזמן הזה כו"ו כדי לכלול כל הניסים שעשה לאבותינו ולפרוט לאותו הנס דעכשיו מעין המאורע שבכל יום עושה לנו ניסים גלוים ונסתרים כמו שעשה לאבותינו נ"כ גלוים ונסתרים עכ"ל ולא נ"ל כן דא"כ ק' נ"ל בימים ההם ודאי היה בימים ההם שהיו אבותינו חיים בשלמא להוטפא בזמן הזה בלא ו"ו הוכרח לומר כן דאל"כ הוה המשמעות שבזמן הזה שאנו קיימי' כו נעשה לאבותינו ע"כ נ"ל בימים ההם בזמן הזה כמלו אומר בימים ההם בכ"ה לחדש ותו דהא נעבור במקום שנעשה לו נס אומר ברוך שעשה לי נס במקום הזה כדאי' פי' ר"ח ולא אמר ובמרוסבזה לכלול נ"כ שאר ניסים נסתרים אלא דאין זה נוטפא כלל ועעות הוא לומר ובזמן הזה"ו כנלע"ד:

תרפ"ג (א) נומרין את הלל. לפי שבכל יום מוסף עם חדש.

ועוד יש טעמים בכ"י:

תרפ"ד (א) קורין בקרבנות הנשיאים.

בעור כתב ומפרש בפסיקתא מעשה שעמר מלאכת המשכן בכ"ה בכסלו עכ"ל. וטיים דהקמת משה את המשכן לא היה עד ר"ח ניסן ואז הקריבו הנשיאים קרבנם ואמו קורין ס' הנשיאים בחנוכה אחר השלמת המשכן: (ב) בנרכת הכהנים. סעמם לפי שנעשה הנס ע"י כהנים כ"כ הטור: (ג) בשל ר"ח. דתדיר קודם ואפ"ם שיש בשל חנוכה פרסומי ניסא לית לן בה כיון דאכ"פ יקראנה אח"כ כ"כ דגם בחנוכה ור"ח כולם הקדישבחנוכה דצריך לחזור בסדר שאמרו חז"ל והוא תמו' הפלא ופלא חדא דהאי נמרא שהוא מביא לענין תפילין ליתא בשום דוכתא בתלמוד ותו דאדרבא מבואר בסי' כ"ח בנ"י וז"ל ולפ"ז אם אירע שפנע בשל ראש אחר תפלה צריך להפסיק על אות מנה ויניח של יד אחלה וכ"כ הרא"ש והרמב"ם דלא כנ"י שכתב שיניח של ראש אחר תפלה ואח"כ של יד דודאי א"ל להסיר אותם ולחזור ולהניחם כסדרן ואין כזה שום דיפה או סברא לעשות קזוכ"ם בס"ם סי' כ"ה אפנע בשל ראש תפלה דרמ"א לאו דסמכא הוא וכיון דפתח בדיעבד בשל מנוכה הוא סברא הניח של ראש תפלה לעשות קזוכ"ם בס"ם סי' כ"ה אפנע בשל ראש תפלה דרמ"א לאו דסמכא הוא וכיון דפתח בדיעבד בשל מנוכה הוא ולא אמרי' דסני בדיעבד כתבתי מזה בסימן ק"ח ס"ם ס"כ נראה לפרוש דרמ"א לאו דסמכא הוא ולא אמר רבותא גדולה דאפי' ככר הניח של ר"ח תפלה ותו דהיכא פלונתא אם צריך לחזור ולברך על מה שחוזר ולקרות כאחר בסימן ק"מ ואיתא לקרות בשל ר"ח ויכנים עלמו לספק ברכה אלא הטיקר דבדיעבד קורא הכהן בשל מנוכה ואחר כך יקרא לאחרים בשל ר"ח כנ"ל ע"כ לי הרב מהר"ר יפתלי כ"ן ז"ל בתשובה רק שהוא בא לפלפל בסירוש הגמרא שמביא האחודרהם ואמרתי לו שאין זה כלל בגמרא כמש"ל ונתחרט על זה ואמר ר"ח ויכנים עלמו לספק ברכה אלא הטיקר דבדיעבד קורא הכהן בשל מנוכה ואחר כך יקרא לאחרים בשל ר"ח כנ"ל ע"כ לי הרב מהר"ר יפתלי כ"ן ז"ל בתשובה רק שהוא בא לפלפל בסירוש הגמרא שמביא האחודרהם ואמרתי לו שאין זה כלל בגמרא כמש"ל ונתחרט על זה ואמר דהא סמכה עלין וסברתי שהוא בגמרא אבל באמת אינו כלל בגמרא: כתוב בתשובת מהר"ל סי' ר"י פעם אחת שכח החזן וקרא הרביעי על הראשון ואמר קדיש ומוכה ומוכה וסורה שם שא"ל לחזור ולו' קדיש אחר קריאת מנוכה ומ"ש הרביעי קרא ג"כ פ' מנוכה כבר בתבאר מדשיכם ואמר קדיש וקרא הרביעי ג"כ פ' מנוכה ומ"ש הרביעי קרא ג"כ פ' מנוכה כבר בתבאר בש"ע דצריך לקרות תמיד של פ' מנוכה:

פרשת

ב ח"ת כשם. דלא יטעל לריכו בנ' אחרונות וי"ח ס"ל דלרבי רבים שאני כמו בזכרנו ומי כמוך:

תרפד א בשל חנוכה. ומקלת שוש אשיש פיין סימן תכ"ה ס"כ וי"ח (°) דבשבת שני מפטירין שוש אשיש [לבוש]: ב וכב' קורא מ' בשל ר"ח. דתדיר קודם ומפטיר רבי ושמחי דהא דתדיר קודם הייטו להקדי' אבל. לדחות פרסומא ניסא פדיף וכתוספו' סוכה דף ל"ד ע"ב מסמע דס"ל דאפי' לדחות תדיר קוד' ע"ם ויש לייסב: ג מ"ל לקרות יותר. דאין (°) מפטירין בחנוכה: ד לקרות אחיי. ויאמר קדים אחריו ואם אמר קדים אחר הרביעי לא יאמרנו אחר אחיי הרביעי אל יקרא הוא בחנוכה דאין מדלגין כמ"ם סימן קמ"ד כ"י ס"ל ע"ש. ומ"ג דאין מפטירין על המלות הכא מפכנות*) דדמי להקדיש תפילין של ראש לשל יד (שם):

ג ה ב אין אומרים (ה) כשם שעשית וכו' אלא מסיים ועשית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת ויש אומרים שאומרים אותו:

תרפג א מ כל שמונת ימי חנוכה (א) נומרין את ההלל:

הגה וכל שמונת ימי חנוכה (מ) אין אומרים תחנון ולו"ן ולמנצח ולידוק הדין גם בערב חנוכה בנמנחה וע"ל סי' קל"ח: [מהרי"ל ומנהגים]:

תרפד סדר קריאת התורה בחנוכה ובו ג"ם:

א מ (א) קורים בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא שלשה בכל יום ג ומתחילים (ב) בברכת כהנים [וי"ח שמתחילים ביום כלות משה [טור] וכן אנו נוהגין] ג **וקורא אותו עם כהן ולוי וישראל קורא ביום הראשון** [וי"ח שהכהן קורא כל אותו הפרשה מד ביום הראשון והלוי והישראל קורין ביום הראשון][מנהגים וכן נוהגין] ד **ביום שני קורא כהן ביום השני עד פר אחד בן בקר ולוי עד ביום השלישי וישראל חוזר וקורא ביום השני ועל דרך זה בכל יום:** הגה [וי"ח שישראל קורא ביום שלאחריו דהיינו ביום הג' וכן בכל יום וכן נוהגין][הגהות מיימוני פי"ג] ה **ביום שמיני מתחילין ביום השמיני ונומרין כל הסדר וקורין פרשה ראשונה של בהעלותך** [ונוהגין לסיים כן עשה את המנורה] [מנהגים]:

ב בשבת שבחנוכה מוציאין שני ספרים באחד קורא פרשת השבוע ובשני קורא בשל חנוכה

ו ומפטיר רני ושמחי ואם חלו בו שני שבתות מפטיר בב' ז במלכים בגרות דשלמה: [הגה ולים חל תחונה * בשבת זו מפטירין א (מ) בשל חנוכה] [מנהגים]:

ג מ אם חל ר"ח בשבת בשבת מוציאין שלשה ספרים וקורין ו' בפרשת השבוע ב ובשני קורא א'

(ג) בשל ר"ח ומתחיל וביום השב' ובג' קורא מפטיר בשל חנוכ' ומפטיר רני ושמחי י ואם חל ר"ח בחוכ מוציאין שני ספרים וקורין באחד ג' בשל ר"ח ובשני קורא א' בשל חנוכה כ ואם טעה החזן וקרא ד' בשל ר"ח אם לא הוציאו ספר ב' ג (ג) אין צריך לקרות יותר אבל אם הוציאו ספר שני משום פגמו צריך ד (ג) לקרות חמישי א] בשל חנוכה: הגה (ד) (°) ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה ה צריך(ד) להפסיק לקרות בשל ראש חודש [מהרדרכם הלכות נרכות] ואם צריך לברך על קריאת ר"ח ע"ל סי' ק"מ:

ר"ח

(°) ולעיל ס"ח סק"ם פסק סתג"ל שאם תירע כן יקראו בשל חנוכה תחלה:

חתם סופר

סי' תרפ"ד במחבר ס"ב בתנ"ת קריאת ר"ח ע"ל סי' ק"ם. נ"ב ועיינקה שכתבתי שם עכ' הנליון דלא כדנול מרבבה כאן:

יד אפרים

שאין דנריו ברורין ע"ם: במ"ז סק"ה וכב"ה נראה לן כוי הוראה כו' נ"ב דכא הרמ"א מיירי שבת לוחר בנוחה לן ולאחר בברחתן הוא שבאה דרך בקשה ואם נזכרתן כיון שעיקר קביעותו בנסמ"ן נראה לן א"כ מה זה שהה ואפ"ה יכול לוחר בן כ"ם בתפלה כו' דהא גם בתפלה מיקרו בהודאה ומלי עדיפותא בתפלה:

באר הגולה

מפקנת הגמ' שם ה עור בשם י"א ולכיון הרא"ם דלא יטאל חדש לריוב לא בנ' ראשונות ולא בנ' אחרונות ו שם בשם י"א דכיון דצריך רבים בלא פרי וכ"כ בא"ח בשכ כיון הנוסחת ברוב התפלות וכ"כ בנוסח הרמב"ם ובמס' סופרים ח מימרא דר"י פשוט דר' יהודא ברבין ו' והשטם בפני שהגם בתחדש בכל יום ועוד שכל נשיא שלו חלוק הכל חבירו וכ"א צריך לעמוד הכל על קרבנותיו שבולי כלקש: ח מגנה מגילה ל"א דאי' בפסיקתא שבכ"ה בכסלו כשלם מלאכת המשכן עור ב שם בשם יש מקומות ג שם בעור ד שם ה שם ו בריי' שסכמגילה ז שם ואפ"נ בנרות דשלמה קדימי פפי אפ"ה עדיפא לן דאכריה דבנוחות עתיד ניהנו ר"ן ח מימרא דר' יצחק בפתא מגילה כ"ם ט בשלי דסליק מיניה ומוד דפרסומי ניסא עדיף הרא"ם י מימרא דר' יצחק שם כ רוקח והכל בו בשם רש"י

עטרת זקנים

תרפד *בשבת זו וכו'. הגי"ה ע"ז דפרסומי ניסא עדיף ומקלת שוש אשיש וי"ח בד"ח בשיש אחוה בשבת הראשונה דאוכה אבל אם ביטה אחוה בשבת שניה דאוכה דאחוכה הפטירין שוש אשיש הוא"ל וכבר הפטירו בחנוכה בשבת ראשונה:

נהיב חיים

תרפד °) רמ"א ס"ג ואם עבה והתחיל כ"ב ואחי אומר דליתא דאין מפטירין על המלות דוחה אה בתדיר ירחיב לזה דבקשו אחום ביוחה דף ל"ג ד"ה אין מפטירין ואי"ת ל"ל קרא דשירי כרם כי"ב כיה שופך על יסוד מזבחי אחאי לא נפקא מדר"ל דאין מפטירין על המלות ומאי קשיא הא יסוד דרוחי כוא חדיר שכל קרבנות ליכור בפסיק לשם אלא מ"מ דאין מפטירין דוחה את התדיר פ"ם:

לבושי שרד

תרפד מ"א סק"א (°) דבשבת שני' וכו'. פי' אם יש ב' שבתות בחנוכה ויש אחוה בשבת ב' מפטירין בחנוכה דהיינו שוש אשיש הוא"ל וכבר הפטירו בחנוכה בשבת ראשונה וכונא בד"מ: סק"ג (°) מפטיחין היא ל' הגמ' כלומר שאין חיוב כ"כ לקרותו:

אשל אברהם

א) בשל חנוכה. בא"י שקורין ביום ב' דפסח שכוא חכ"מ ג' בפ' שור אז בשב ורביעי במוקף כיום ואפשר וקרא ד' בפ' שור והסכימו אכ"כ שבת' יבדך ג"כ פ"ד לקרות ב' בחוספין בפ' ב' וכן נעשה שוב קראו פרעור אלא ק"ל ל"ש אי קורא בב' ס"ת חשוב אם פנמו של ראשון. ויש מכם אומרים דלא יקרא הד' אלא בפ' בחוספין ומה שאחר בפ' שור לא יקראו כלל. וי"ל שיוסיפו עוד ג' לקרות בפ' בחוספין. סגם פרב בעל פ"ם פ"ב פ"ו לידד לבאורה דשפיר

דנול מרבבה

*)ולעיל ס"ח סק"ם פסק סתג"ל שאם תירע כן יקראו בשל חנוכה תחלה:

שערי תשובה

תרפ"ג נומרים בהלל וכו' וספר"ח בת' שאין לוחר בכל בנית בהלל ובא"ר סימן קל"ח בת' שאומרים וכ"כ בהי"ב כא דפשוט שיאמרו בחנוכה בכל בנית בהלל והמנן אברהם סימן קל"ה בת' שבחנוכה עוב שיקרא כ"א בנ"ש בכ"ו בם ע"ם:

תרפ"ד (פ"ח) בפ"ש קורים בקרבנות כו' ע' בדיים אלו ובדין שנות בקריאה בספרי שבר אחרים שבר מ' ואחלה בכל בכאור הטבר: (ג) לקרות. עבכ"ע ועי' בחוספת המגילה דף כ"ם ובשאילה שנוס אות ל"ו ופ"ם בזה בספרי בית אחרים סימן י"ח לבאלון מוכר"ם ז"ל בעמ"ם פ"ם: (ד) (°) לבפסיק. ע' בב"ח ופ' כיל אחרים מ"ם בזה בל פפ"ז ובשערי שו"ת בית אחרים סי' י"ח בחנתי בתרוכם יוחר בזה ע"ם:

כפתלי כ"ן ז"ל פ"ם ועיין בגיתם ודיים חא"ם בלל מ' סי' ל"ו:

הגר"א

בבראשית וקורא יכי רקיע ובחוספתא פ"ב דמגילה מעמע בסבראת ראשונה: וקורין פרשה. כדי לסיים בנרות מיר ופ' בפסיקתא דפ' בבשלוחך: ס"ב ומפטיר. תוס' דשבת בל"ל: ס"ג ואם טעה החזן. ואם טעה. מדאמרי' שם אין מפטיחין בחנוכה:

באר היטב

תרפג (מ) אין. כתב בכלבו אין אומרים בזר מזמור לאסף לפי שבשם בעין יום טוב מאחר שאומרים בו הלל: תרפד (מ) בשל חנוכה. ומקלת שוש אשיש עיין סימן תכ"ה סעיף ג'. וי"ל דבשבת שני מפטירין שוש אשיש. לבוש: (ג) מ"ל לקרות יותר. דאין מפטיחין בחנוכה: (ג) לקרות אחיי. ויאמר קדים אחריו ואם אמר קדים אחר הרביעי לא יאמרנו אחר אחיי הרביעי אל יקרא הוא בחנוכה דאין מדלגין כמ"ם סימן קמ"ד כ"י ס"ל ע"ש. קמ"ד ואפי' מכרו נקריאת הרביעי אל יקרא הוא בחנוכה דאין מדלגין כמ"ם סימן קמ"ד כ"י ס"ל ע"ש. (ד) להפסיק. והכי"ז כתב דאפי' פסקא דרמ"א לאו דסמכא הוא ואינו צריך להפסיק אלא קורא כאן בשל מנוכה ואח"כ יקרא לאחרים בשל ר"ח וכתב שכן הסכים הרב הגאון מוהר"ר

ביאור

פי' תרפב ס"ג אין אומרין. עהוס' בתגילה ד' מ' ד"ה פסק. הטוס דאחרו חכמים כו': פי' תרפד ס"א ומתחילין. דכבר נעשה על ידם. פור: וי"א. הנוחר: ביום שני. וי"א. אלא בפלוגתא דלעיל פי' ת"ד ס"ג ס"ם ופעם ס' הראשונה אאין לקרות אלא מנין הייט כמ"ם ברפ"ג דמגילה אאחי בהם דאפשר כו' וס' שביב ס"ל דמיוס בהמרת אינם אלא המנין כיום וכ"כ הוס' סוף סוכה ל"ב מ' ד"ה אחקין ע"ם. וראיה ממעמדות שביב דוגב

חכמת שלמה

סי' תרפ"ג סעיף א' כל שמונת ימי חנוכה נומרין את ההלל. נ"ב עיין בחיבורי על התורה בשנת הדי"ג בדרוש לחנוכה מ"ש שם בדין אם אחד היה בתפיסה ונתנו לו רשות לעשות רק מצוה אחת

מחצית

הפסוק (יחזקאל נ) מדרכו הרשעה והוא שם תואר להאומה · ופר"ח כתב לו' הרשעה בחיר"ק תחת הר"ש: בעל הנסים י"ל בימים ההם בזמן הזה. ולא יבוזמן הזה.כ"כ ט"ז ופר"ח:חשמונאי הוא יוחנן כה"ג וי"ל הא' בחיר"ק פר"ח. כשעמדה עליהם יש לרגע תוכת עליהם · אא"כ אומר.ובל עמך ב"י בו"ו פר"ח: בלא מעיין. ופר"ח כ' מתקי רוחך עדיף. י"ל להודות כו' ול"ג שי"ל ימי חנוכה. מ"ש י"ל הוא ר"ת ימים אלו ואין מזכירים חנוכה. ועי"ז כ' אי"ל דיש להזכיר ולו' ימי חנוכה: (ס"ק ג) אע"פ כו' מה שכתב רמ"א י"ל כשבכח כו' וכשמניע להרחמן הוא יאמר כו' כתב בא"ר ס"ם בשבכח בתפלה יאמר קודם יהיו לרצון. וכתב עוד בשם תשובת מהר"ם מרוטנבורג דאין להזכיר מעין המאורע בחנוכה ופורים בברכה מעין ג'. דאין להזכיר חנוכה ופורים כ"א בהודאה כמו בתפלה. ובברכה מעין ג' ליכא הודאה. ור"ל דבל הנסים ומי כולו הודאה וכ"כ הלבוש ס' ר"ח: (ס"ק ג) א"ל בשם כו' אלא יעשה והכ"י כ' בשם הגו' עוד מעם אחר:

סי' תרפד (ס"ק א) בשל כו' עסי' תכ"ב ס"ג די"א דאין מדלגים מנגיעא לנגיעא אלא בשבתים הם בנגיעא א' וע"ש במ"א: וי"א בשבת ב' מפטירים ש"א ואין מפטירים בשל חנוכה בוא"ל וכבר הפטירו בשל חנוכה בשבת ראשון לבוש: (ס"ק ב) ובשני קורא כו' ובתו' סכה דף ל"ד ע"ב ד"ה ואמאי תדיר כו' דתנן שם בשבת הקרבת התמיד היו אומרים שירה. ובשבת אמירת השיר היו תוקעים תשע תקיעות. ואם הקריבו מוסף היו נ"כ אומרים שיר של מוסף ואין מוסיפים תשע תקיעות לשיר של מוסף. ותני רב אחא תוקעים על כל מוסף ומוסף ר"ל אם חל ר"ש בשבת שהיו בו מוספי שבת ומוספי י"ט היו אומרים שיר של שבת על מוספי שבת והיו תוקעים ושיר של י"ט על מוספי י"ט והיו תוקעים. ואמר מיתיבי דתנן ר"ח שחל בשבת. שיר של ר"ח דומה שיר של שבת. ואם איתא לימא שיר של שבת ושל ר"ח. ומשני רב ספרא אמאי דומה. דומה לקדש · (ר"ל דאומרים שיר של שבת ושל ר"ח. והא דקתני דומה ר"ל דומה קדימתו. ושיר של ר"ח קודם לשבת) ופריך ואמאי תדיר ושאינו תדיר קודם. א"ר יוחנן לידע שהוקבע ר"ח בזמנו (פירש"י הפי' הטיבת' עבדי' לי להכיר' שיכירו דפשיט' לכ"ד שקדשוהו בהלכתו ולא יגמנם לב אדם עליו דרוב כ"ם לא ראו חידוש הלבנה) ופריך והא בלא ה מ"ל הכיר'. דתני' חלבי תמיד של שחר מיתני' כו' ושל ר"ח מיתני' תחת כרכוב המזבח ואמרה ואמרי' כדי לידע שהוקבע ר"ח בזמנו (פירש"י לכך סודרי' אותן למעלה משאר אברים להראות שהן הטובים ולהודיע שהוקבע ר"ח בזמנו) ומשני תרי הכיר'

תרפה בשל"ה סדרים לגדר ספרים פרה אינה דאורייתא וכ"כ הב"ח וכ"מ בתשובת מהרי"ל סי' קפ"ב וקס"ז שלא הזכיר אלא פרשת זכור וכת"ה סי' ק"ח כתב וז"ל בחשר"י פ"ו דברכות כתב דעשה דאורייתא לקרות פרש' זכור בעשרה. ובתוספות ס"ן כתבו דאין שום קריאה דאורייתא רק פ' זכור . וכתו' הקצרות בברכות פ"ב סי' דפ' זכור וס' פרה חייבים לקרותן מן התורה וכו' וכן בכה"ב וסמוך לפורים כדי לסמוך מעשה עמלק למעשה. המן כמ"ש אלבוש וא"כ כשנזכר פורים ויצא עמלק ממי זוכר. מעשה עמלק ויוצא י"ח וכ"ה ברא"ם סי' כ' ומשום פ' פרה ס"ל דלא הוי מדאורייתא דבאמת אין עשה בקריאת מדאורייתא ונם לא ידענא היכא רמיזא.

(°) וכ"כ שהגירס' הכנו"כמ"ש בחי' הרשב"א וז"ל והקשו אלא מנינו קריאת פ"ת מן התורה אא"כ יאמר רש"י שתהא קריאת הפרשיות כגון פרשת פרה ופרשת זכור וכיוצא בהן מן התורה ע"כ מ"מ כל אדם יהא זהיר ובמו' לבוא לעמן. וכמגלה דף י"ח מסמע פשטא דתלמודא דפרשת זכור דאורייתא. ומשמע שם דס"ס כפ' ויצא עמלק יצא : כתב מהרי"ל בכל ד' פרשיות אין מזכירין נשמות ואומרים נו"ן (ד"מ) : יש נוהגין בשנה מעוברת לקבוע תענית בכל יום ה' מפרשת שובבי"ם ת"ת וי"א גם פרשת ויקהל ופקודי ואומרים שומר ישראל וכו' :

תרפה (א) פרשת שקלים · דאמר קרא זאת עולת חודש בחדשו אמרה תורה חדש ובכה בתן מתרומה חדשה ונמריך בנ"ש שחדש זה הוא ניסן וכיון שבניסן בני הקרובי מתרומה חדשה קדמי' בא' באדר כי היכי דליתי שקלים למקדש ואח"כ פ' זכור קודם קריאת המגילה בפורים כי היכי דלקדיסזכיר'לעפ"י דכתיב מזכרים ונעשים ואח"כ פ' פרה כי היכי דלהזכיר אזהרת עמלק לפשם: (ב) חייבים לקרותם מן התורה.כתוב בת"ה ס' ק"ח נריכין ליזהר בקריאה בלבור עפי ממקרא מגיל' אע"ג דמקרא מגילה עדיפ' וכל מגו'כדאת מפר"מ לדעת רוב הפוסקיסנקראת אף בימיל אבל פרשת זכור כתב האשר"י פ' שלשה שאכלו דעשה דאורייתא הוא לקרות בעשר' ודומה ל"ת שכתור' דלעול' בהם תעבודו להכי שחרר ר"א עבדו כדי להשלימו לעשרה . ובתוס' שן"ן כתבו דאין שום קרי' מדאורייתא רק פרשת זכור ובתוס' קלרות מברכות פ"כ פירשו דפרשת זכור ופרשת פרה חייבים בקריאתם מן התורה עכ"ל וכתב רש"ל דירת' מזה שאין הקטן עולה למפטיר בפרשת זכור ואע"פ שהש"ן קורא בתורה מה בך הא בשינו כל חיובא לעולות והוא נ"כ קורא בתורה אלא שהש"ן קורא בקול רם שלא לבייש ואף בפרשת פרה יש ליזהר מאחר שבאותן תוספת ירא' דהיא מדאורייתא ובמדומה שכן מנאתי בחי' מרדכי פכ"ל וכ' מו"ת ז"ל ואינו כמן דבקטן היודע למי מברכין ודאי שרי אע"פ שבקטן קורא בקול רם דהא קטן עול' למצוה ז' וקריאת פ"ת בכל שנת היא דאורייתא מוזהר מזה אלא הרי"ף פרק הקורא עומד אלא היא סדר מיוחד לכל קריא' מלבד פרשת זכור ועוזרא תיקן הסדר לכל הקריאות ואפי' בקטן שאינו יודע למי מברכין לא ידענא למה לא יצא בקריאת הש"ן דקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בחרבא פרשות שמוסיפין בחדר ונראה דבקטן יודע למי מברכין בקריאת כ"ת דמאי נפקא מיל בעול לספר תורה אם הוא קטן עיקר המיוב בקריאת התורה אם בקטן לשונו.ולעניות דעתי נראה דבקטן שאין יודע למי מברכין אין יוצאין ידי הברכה אל ידו ואין יוצאין ידי קריא' בלא ברכ' ע"כ אין להקרות למפטיר לקטן שאינו יודע למי מברכין אבל יודע למי מברכין נראה דשפיר יוצאין וכפי' רש"ל ספק רמ"ת דקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בחרבא פרשות שמוסיפין בחדר ונראה דבקטן שאין יודע למי מברכין אינו יוצא ידי קריא' מלבד פרשת זכור ופרשת תיקן הסדר לכל הקריאות ואפי' בקטן שאינו יודע למי מברכין אבל יודע למי מברכין נראה דבקטן יוצא ידי חובתו בקריאת הפרשיות שמוסיפין בחדר ונראה דבקטן שאינו יודע למי מברכין אינו יוצא ידי קריאת פרשת זכור ופרשת פרה אלא אם כן שומע מי שיודע למי מברכין ונראה דבקטן שאינו יודע למי מברכין אינו יוצא ידי חובתו בקריאת הפרשיות שמוסיפין בחדר

תרפו (א) מותר להתענות לפניהם. דהוא אמינא דאסור משום דכתיב כמגילת תענית שאותן ימים שאין מתענין בהם שבמים עשאום יום טוב עם לפניהם ולאחריהם אסור ואף דבגל' מגילת תענית בשאר יום טוב המבריס שם מ"מ בחנוכה ופורים לא בטלה ואסור להתענות בהם קמ"ל דמבל מקום מותר להתענות לפניהם ולאחריהם דלענין זה בטל מגילת תענית אף בחנוכה ופורי': (ב) ולמחר ביום ו' יתענו כו'. נראה דאין לסמוך על זה למעשה שהרי הביא ב"י בשם המ"מ הא דמתענין ביום' לפי שאין לחתר עד יום ז' שמא לא יתענו ויפרעו אחר כך אבל שאר בריאים ד' (ד) לא יפרעו מן הלבור [מדוחי מגודם בשם מחזור ויפרי] ואם חל פורים ביום ז' שמתענים ביום ה' שלפניו ואל בו ברית מילה מותר (ה) לאכול על המילה (ב) ולמחר ביום ו' יתענו המולים [הגהות מגהגיט]:

ג ג יש * מתענים ה (ו) ג' ימים זכר לתענית אסתר:

תרפו ריני חיוב קריאת המגילה ובו ב סעיפים

א ז חייב אדם לקרו' המגילה בלילה ולחזור (א) ולשנותה ביום ג ושל לילה זמנה א (ז) כל הלילה ושל יום זמנה

תרפו א בחנוכה וכו'. וכ"ח כתב דבחנוכה אסור להתענות לפניו. ולחמת ים מסגיס להתענו' לפני חנוכה תמוד' ערב רחש חדש ואין לשנות מנהג' אבל לכתחלה לא יהנהו כן ופל כל פנים אסור לגזור בו תענית בור (רא"ח סימן ה') ואף ביום שלאחריו אסור (כ"ה): ב מתענין כי"ג. ויש מתענין לילה ויום (כ"ה): ג להתענו' ביום ה'. אבל בערב שבת אין קובעין תענית בתחלה מפני כבוד השבת (מ"מ כ"ח הגמ"ג) עמ"ש סוף ס' רמ"ט: מהרי"ל לא סי' מגיד הבלי' בתענית אסתר בשבת מקדימין ג להתענות ביום חמישי: הגה ותענית זה מיגו מובה לכן יש להקל בו לעת הצורך כגון מעוברות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה ואפי' בותני עינים אם (ג) מלטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אחר כך אבל אחר בריאים ד (ד) לא יפרעו מן הלבור [מדוחי מגודם בשם מחזור ויפרי] ואם חל פורים ביום ז' שמתענים ביום ה' שלפניו ואל בו ברית מילה מותר (ה) לאכול על המילה (ב) ולמחר ביום ו' יתענו המולים [הגהות מגהגיט]:

ג ג יש * מתענים ה (ו) ג' ימים זכר לתענית אסתר:

תרפו ריני חיוב קריאת המגילה ובו ב סעיפים

א ז חייב אדם לקרו' המגילה בלילה ולחזור (א) ולשנותה ביום ג ושל לילה זמנה א (ז) כל הלילה ושל יום זמנה

הלכות מגילה

תרפו דין תענית אסתר ובו ג סעיפים:

א ז א בחנוכה ופורים (א) (ז) מותר להתענות לפניהם ולאחריהם:

ב ג ב מתענין (ג) ביג' באדר ואם חל פורים באחד בשבת מקדימין ג להתענות ביום חמישי: הגה ותענית זה מיגו מובה לכן יש להקל בו לעת הצורך כגון מעוברות או מניקות או לחולה שאין בו סכנה ואפי' בותני עינים אם (ג) מלטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אחר כך אבל אחר בריאים ד (ד) לא יפרעו מן הלבור [מדוחי מגודם בשם מחזור ויפרי] ואם חל פורים ביום ז' שמתענים ביום ה' שלפניו ואל בו ברית מילה מותר (ה) לאכול על המילה (ב) ולמחר ביום ו' יתענו המולים [הגהות מגהגיט]:

ג ג יש * מתענים ה (ו) ג' ימים זכר לתענית אסתר:

תרפו ריני חיוב קריאת המגילה ובו ב סעיפים

א ז חייב אדם לקרו' המגילה בלילה ולחזור (א) ולשנותה ביום ג ושל לילה זמנה א (ז) כל הלילה ושל יום זמנה

תרפו א בחנוכה וכו'. וכ"ח כתב דבחנוכה אסור להתענות לפניו. ולחמת ים מסגיס להתענו' לפני חנוכה תמוד' ערב רחש חדש ואין לשנות מנהג' אבל לכתחלה לא יהנהו כן ופל כל פנים אסור לגזור בו תענית בור (רא"ח סימן ה') ואף ביום שלאחריו אסור (כ"ה): ב מתענין כי"ג. ויש מתענין לילה ויום (כ"ה): ג להתענו' ביום ה'. אבל בערב שבת אין קובעין תענית בתחלה מפני כבוד השבת (מ"מ כ"ח הגמ"ג) עמ"ש סוף ס' רמ"ט: מהרי"ל לא סי' מגיד הבלי' בתענית אסתר בשבת אם חל פורים ביום ז' שמתענים ביום ה' שלפניו ואל בו ברית מילה מותר (ה) לאכול על המילה (ב) ולמחר ביום ו' יתענו המולים [הגהות מגהגיט]:

ג ג יש * מתענים ה (ו) ג' ימים זכר לתענית אסתר:

תרפו ריני חיוב קריאת המגילה ובו ב סעיפים

א ז חייב אדם לקרו' המגילה בלילה ולחזור (א) ולשנותה ביום ג ושל לילה זמנה א (ז) כל הלילה ושל יום זמנה

כפ"ח מהפנה סם כ' ג נרייתח סם ג' ד נפיח דרנח סם יכדר פפנה

עטרת זקנים

* בתח מלוה. ויראה דקנורת ה"ח קוסם לקרקת הגילה (ח"ז):

חתם סופר

סי' תרפ"ז במג"א סק"ג וכן מסמע בתוספות'

בד"ה מ"ם. נ"ב נבי קרי ותני ומתני ע"ש וק"ל. והשתא קא' כאן דמוכח שם בתוספות הנ"ל דכל יחיד בביתו מקרי רבים אם יתבטל א"כ בטלת מצות מגיל' אלא ע"כ דעכ"פ צריכין לקרות אלא דיחיד צריך להתבטל מלילך אל הציבור משום ברוב עם כמ"ש התוס' נבי כהנים בעבודה ואלו רבים סירוש כל ישראל ביחד לא שייך זה שאין לך רב עם יותר מהם. אבל פסיטא שעכ"פ יפסקו מלימוד' למגלה וא"כ שפיר כתב המחבר שאין לך דבר יכלשון הרמב"ם וק"ל: (שם בק"ד) בין שמוטל

אשר אברהם

א) מנפלים ת"ח. ועיין בחר היטב ועיין נקוטרים לחרון ה"ם מגן שאול סי"ב:

יד אפרים

לחתר ומרתה דגם לבגמ"כ אין צריך לקרות אחר ע"ה כיון שעיקר מלוהו ביום ובר דנקט לפי דבישראל לא שכיח דפסח: מ"א ס"ק ב' וס"מ כ"ל דלק"מ דכל עכ"פ כו' אבל רבים לא שייך כבת בל"ל. ר"ל דהא דאמריכן שאין לך דבר שאינה נדחה כו' לא שייך לומר כ"ל ביחיד שהוא צריך לבטל מליתודו ולילך לשמוע מלגור אבל רבים כיון דסוף סוף צריכים לקרות המגיל' לא ביקרי דחי' שאל"ל אלם רבים לומדים כגון בשובר'דיכוב מ"ל לבטל כלל לקריאתה כמגיל' דא"כ לא ביחיד שכ"ל לומר בפני עצמו מגלה ביחיד דהא כמה מי מיקרו רבים כיון שמבטל כ"ל אלא ע"כ דא"ל שלא רבים לבטל מליתודים ולקרות כמגילה וא"כ לא מיקרי זה דחיה: בס"ז ס"ק ב' שדבריו מהרים וכו' אין זה סתירה דכאן מיירי דאם אי אפשר לקרות אח"כ יקרא קודם ואחר כך יקבר הת כמ"ש המג"א ברים ס"ק ואו אבל כיבא אלא יכי' אפשר לקבר פסיטא

דמת מלוה לא נרא מבאר מלות וגרא"דכס"ן סובר דקבורת מת מלוה אם נוחה מלוה עבר'אלפשר לקוברו אח"כ דרות ומיון בגמר"א ס"ק ואו וכ"ש דהיינו בת"ת דרבי'וזה לבבר דבלהת אין דהה הכני מגילה כדמסמע בס"ם וכמ"ם בהג"א סס"ג:שם ובכלל ק"ו זה ולהי גם אם נדחים כו' בג"ל:שם ובכ"י כו' לענין דבר בטל לומר דהא דאמריכן בגמרא כו"ע דהיינו בת"ת דיחוד לגמרי ודברי הרוש'כוכח דאין זה סברא כלל שברי לפי שיטה הס"ד ע"כ לריך לומר דהא דאמריכן כבנים מבטלים מעבודתם כיינו לבטל בגמרי דאם אם הבעבודה לחוד אם כן אין מקום מבטל בית רבי שמבטלין

חרפז (ה) כל הלילה. ואחר שעלה עמוד השחר לא יקרא ונר שמבייר קודם הכן החמה פטור מקריאת הלילה מ"א ופ"ב בהגמ"ם סימן רפ"ו. ואותם קצת יטל לשמוע של יום אחר שעלה עמוד השחר:

לבושי

מ"א סק"ב (ב) בלגבור וכו'. פי' הימה דהש"ע מיירי שבשלה יפסיק למידי הבטל מהגילה לגמרי אלא אפילו יקרא אח"כ רק שלא בגבור ומי מיירי: **ט"ז סק"ב** (ב) ודאי דבר בטל לומר כן וכו'. קשה דמה שהוא דבר בטל היינו ודאי בשביל כבוד בברכות אם מערבב על הדרוש הא אם כבוד הברכות דוחי הגילה אבן פשוט דמתחלה מיירי סע"ן בחפצר לקוברו אח"כ ובסבר בהש"ל סק"ו ולאיחור הקבורה יותר מדין המריבה הוי ביטול כבוד הברכות וכיון דבשיש אחר עשיתה מבוש גדול כבוד הברכות ב"ש מבדחה לגברו(ומה שיש לבקשות על בוכחה זו דפס נבי והבעלמא דחי לאין שבוח מ' אם שבתבהי בדיבור הקדוש לפרש הוכחת המ"ש הרמשונה בזה מובן גם דאיה דבס"ן ודו"ק) ואח"כ בוסיף לבבאי דאיה מאין שבות אם הייתו שבבלגלה ואם לא הי' דבר אם אם דינא דינא הכי כיון דבקדימת הקבורה הדין המריבה מיקרי כבוד הברכות וק"ל: **שם** (ב) שובריו סותרים אל"ן וכו'. זה ביאתרי אות ל' ע"ם: **סק"ג** (ב) וכגמ'. הבא ליף דהבטלין ת"ת בק"ו הבא המבטלין מבודה ופריך למימרא דמבודה עדיף מת"ת והאמר בו' דגדול ת"ת מעבודה ומשני הא בת"ת דיחיד ובא דרבים ע"ם וא"כ בת"ת דרבים ליבא ק"ו: **שם** (ב) דאפילו בל יחיד. הימה מה הוכרך הא אפי' אי בכ"ג מקרי ת"ת דיחיד דאם אי"כ ל"ל לבבבריך כיון שבולם לומדים ואינם קורלים עדיין ואח"כ יקרא"ו כולם ברבים ועוד יש קושיות בבתבך דברי הש"ל לתעיין וכ"ל הבבך דברי בכ' מבפנ כו' וקשה אם הש"ע הש"ל לאמתוכיך דת"ת דרבים אין מבטלין ומ"ז בתמת יש לתמוה דהא בס"ע לא מיירי אלא בים שבות ומבטלין לקרות מלבור כמו שבארהבי נחוה אי' א"כ שיר קאמר בס"ע אלין לך דבר כו' ואי"כ בלל לבבמיעמו בת"ת דרבים דבס ליבא ביטול בלל כיון דיקרא"ו בלבור לכן כ' המ"ל אבסר' תר"ל שם בת' המ"ל בסקבל"ג הא"ם שיש לו ק' הבשיב מלו' לקרוה' בלבור מבוש ברוב עם. ואי"כ גם בת"ת דרבים מבבת בכ"ש שיבטלו בולם בדי

ביאור הגר"א

שאין מתין מתן מה"כ בבס"ם ר"כ ת' ועיבוכין פ"ח ת' ואחר"ש ב"ל כו' ובתבו תוב' בר"כ ר"ש ת' ד"ה אסורין דוקא בש"כ דמבביר אבל נשאר הענינה א"ל להתענות בלל מדקאמר לפרבבס ולאחריכן מותרין ולרבנן בלא בשלמה וא"כ ר"ש לא בבבה אסור וכן מהן ביום חוסתו וז' נמ"ל ס' תקנ"ס ס"ק י"ל בשם ר"ם בלוי ע"ם: **סי' תרפז** ס"א מהגין בו' ואם. שם: ס"ב ק"ו לשאר. ס"ק דעתה וספ"ק דקדושין: שאין. רמב"ם: כדי צרכו:

שלמה

בעי מעתה נר שבל לאחר שהאיר המזרח כבר נשטר ועיין בק"ע שפירש בו ב' פירושים או דהוי קשיא או בעיא ע"ש. והנה לא מבעיא אם הוי קשיא וודאי קשה מה ראיית מזה לזה התם כיון דכבר הוי בר חיובא בלילה והי' בכסר או בעיירות אז כיון דהוי נראה ונדחה לבך שוב אינו חוזר ונראה דכבר נדחה אבל בנר שלא מל עד שהאיר המזרח דזה לא היה ראוי בלילה כלל ייב דזה אף שמל אחר שהאיר המזרח מ"מ חייב עדיין והרי כן מוכח בש"ס דוכתי דנראה ונדחה נרע מדיחוי מעיקרא ואף אם ס"ל להירושלמי דאין דיחוי אצל מצות עכ"פ יכול להיות דנראה ונדחה נרע מדיחוי מעיקרא ונם הרי יל דר' יוסה סבר דיש דיחוי אצל מצות ואף אם נימא דזה הוי בעיא מ"מ לשון מעתה משמע דשייכין זה לזה וזה תלוי בזה ובאמת מה ענין זה לזה ובע"כ דדוחין זה לזה. ובע"כ מוכח דגם כשהאיר המזרח שייך עדיין קריאת הלילה א"כ גם על הנר חל עדיין קריאת הלילה וח"ה בבן כדך שייך עדיין קריאת הלילה ואינו נחשב נראה ונדחה ולכן שפיר מדמה להדדי וא"ש ודו"ק: (שם סעיף ב') מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגלה וכו'. נ"ב הנה בש"ס אמרינן דמבאן סמכו של בית רבי ממה דאמרינן

חכמת

סי' תרפז כתב מגן אברהם. כתב בהגהת מיימוני גר שבתבייר כו' ומשמע שאחר שלא קראה כו'. דמבואר לעיל סי' ריח. אם נאנס ולא קרא קריאת שמע של לילה קורא אחר שעלה עמוד השחר קודם כן החמה ויוצא בה דאחר כן הוא ולריך לעמוד בדרך כותר לקרות שמע שחרית אחר שעלה עמוד השחר אפי' קודם כן החמה אבל תרתי דסתרי אסור לעשות לקרות קודם כן החמה אחר שעלה עמוד השחר קריאת שמע של לילה ששכח. וגם של יום הואיל ורוצה לגלות למקום גדודי חיות ולסטים עיין שם. זה"ב כאן לענין גר שבתבייר משעלה עמוד השחר קודם הכן החמה אם נאמר שיקרא אז מגלה של לילה. ע"כ נחשבבו לגיבה. וכ"ל סי' רס"ח סעיף ג' יש מחלוקת הפוסקים אם בתבייר בלילה אי מבבי. וא"כ לא"ל אי בתבייר בלילה לא הוי גר א"כ הוי תרתי דסתרי אי תחשבבו לגר ולחייבו בקריאת מגלה ע"כ תאמר משעלה עמוד השחר ראוי לקרות בלילה ואי תאמר אעפ"כ ראוי לקרות עם הלילה הוי גר ונחשבבו לקודם כן החמה לגילה. ויוצא להפוסקים דסבירא להו גר שבתבייר בלילה הוי גר ונחשבבו לקודם כן החמה לגילה. ע"ז כתב דמ"מ פטור הואיל ועיקר מלוה ביום. ר"ל ס"ל עיקר כהפוסקים דגר שבתבייר בלילה לא הוי גר וכיון דעיקר מגילה ביום לא חייבינן כ"ה לבבלה של לילה לגלות ידי כל הדעות אפי' למ"ד דגר שבתבייר בלילה הוי גר. ומשמע דאחר שלא קרא בלילה יש לו תשלומין קודם כן החמה אף שעלה עמוד השחר: (ס"ק ג) שאין לך דבר. ובגמ' דאמרי' כו' וא"כ לא ל"ל להרב"ו לפסוק אלא לפרש דת"ת דרבים אין מבטלים ורא"ש מגמ' דבמסכת מגלה דף ג' תניא משפחה ומשפחה דכתיב בבגלת אסתר אפי' לאשמעינן אמשפחת כהנים ולוים מבטלים עבודתן ובאים לשמוע מקרא מגלה. ומכאן שמבו של בית רבי שמבטלים ת"ת ובאים לשמוע מקרא מגלה. מקו' מעבודה שהיא חמורה מבטלים לשמוע מגלה ק"ש ת"ת דקיל. ופריך דהבא ת"ת חמיר מעבודה. דכתיב ויהי בכיות יהושע בירחו כו' שא"ל המלאך כי' עוטים יש ביד ישראל שאתם בטלו תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלו ת"ת. ושאלו יהושע על לזה עון נאו לסוכיחם וסוביבו המלאך עתה בלתי בשביל התורה שבטלתם עתה. ואר"ש ביר מכאן שגדול ת"ת מהקרבת תמידין מדסוכיחן על ת"ת יותר מעל ביטול התמיד ומשני ת"ת דרבים כמו נבי יהושע חמיר מעבודה וא"ת דרבי של יחיד הוי וקיל מעבודה ע"כ. הרי דת"ת דרבי' חמיר מעבודה ול"ל בק"ו מעבודה לבטלו לשמוע מקרא מגילה. וכ"ת כתב ת"ת דרבים כו'. ר"ל דומיא דיהושע שהיו כל ישראל מקובצים עמו. וכמה פ"ם דסתם הרב ב"י המבטלים ת"ת ולא חילק. דהא לפ"ז הכל נק' ת"ת דיחיד ומבטלי' מ"מ. רק ת"ת של כל ישראל. וזה לא מלינו מכשו בעו"ה שיהיו כל ישראל מקובצים יחד ללמוד. וכ"מ בתוס' דף נ' ע"ב ד"ה מת מלוה כו' (היינו דיוקר השני המתחיל מ מ) דאמר רבא שם מת מלוה ומבודה. מת מלוה עדיף מולאחותו. דגבי נזיר כתיב על כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא. דהני ד' פרטים לאביו כו' מיותרים כיון דכבר כלל באיסור על כל נפשות כו' ודרש לכולהו פרטי ולאחותו דרש דאתי דיוקא אפי' היה כהן ונזיר והולך לטמוא את פסחו ונמול את בנו אפ"ה דוקא לאחותו הוא דלא יטמא אבל מטמא הוא למת מלוה. הרי דמת מלוה דוחה הפסח דע"י שיטמא בתת מ"מ לעשות פסח. הרי דמת מלוה עדיף מבבודה. והקשו התוס' ל"ל מקרא דלאחותו ת"ל דהא אפי' ת"ת דרבים מבטלים מבוש מת מלוה כ"ש עבודה דקיל מת"ת דרבים ותיכף התוס' דדוקא למאן דקרי ותני ומתני מבטלים ת"ת דרבים להלוותו דאמרי' פרק ב' דכתובות דלית ליה שנורה והכל מתוייבים לוותו. אבל למאן דלא קרי ותני לא ריך כ"ה. והכא מיירי במת מלוה דלא קרי ותני דוקא למאן דקרי ותני ומתני דאז מבטלים ת"ת דכל ישראל הכא לית ליה שיעור' זה נקרא ת"ת דרבים. וכן מוכח מסיום דבריהם אבל למאן דלא קרי כו' דוהאי

כפ"ח מהפנה סם כ' ג נרייתח סם ג' ד נפיח דרנח סם יכדר פפנה

עטרת זקנים

* בתח מלוה. ויראה דקנורת ה"ח קוסם לקרקת הגילה (ח"ז):

חתם סופר

סי' תרפ"ז במג"א סק"ג וכן מסמע בתוספות'

בד"ה מ"ם. נ"ב נבי קרי ותני ומתני ע"ש וק"ל. והשתא קא' כאן דמוכח שם בתוספות הנ"ל דכל יחיד בביתו מקרי רבים אם יתבטל א"כ בטלת מצות מגיל' אלא ע"כ דעכ"פ צריכין לקרות אלא דיחיד צריך להתבטל מלילך אל הציבור משום ברוב עם כמ"ש התוס' נבי כהנים בעבודה ואלו רבים סירוש כל ישראל ביחד לא שייך זה שאין לך ריב עם יותר מהם. אבל פסיטא שעכ"פ יפסקו מלימוד' למגלה וא"כ שפיר כתב המחבר שאין לך דבר יכלשון הרמב"ם וק"ל: (שם בק"ד) בין שמוטל

אשר אברהם

א) מנפלים ת"ח. ועיין בחר היטב ועיין נקוטרים לחרון ה"ם מגן שאול סי"ב:

יד אפרים

לחתר ומרתה דגם לבגמ"כ אין צריך לקרות אחר ע"ה כיון שעיקר מלוהו ביום ובר דנקט לפי דבישראל לא שכיח דפסח: מ"א ס"ק ב' וס"מ כ"ל דלק"מ דכל עכ"פ כו' אבל רבים לא שייך כבת בל"ל. ר"ל דהא דאמריכן שאין לך דבר שאינה נדחה כו' לא שייך לומר כ"ל ביחיד שהוא צריך לבטל מליתודו ולילך לשמוע מלגור אבל רבים כיון דסוף סוף צריכים לקרות המגיל' לא ביקרי דחי' שאל"ל אלם רבים לומדים כגון בשובר'דיכוב מ"ל לבטל כלל לקריאתה כמגיל' דא"כ לא ביחיד שכ"ל לומר בפני עצמו מגלה ביחיד דהא כמה מי מיקרו רבים כיון שמבטל כ"ל אלא ע"כ דא"ל שלא רבים לבטל מליתודים ולקרות כמגילה וא"כ לא מיקרי זה דחיה: בס"ז ס"ק ב' שדבריו מהרים וכו' אין זה סתירה דכאן מיירי דאם אי אפשר לקרות אח"כ יקרא קודם ואחר כך יקבר הת כמ"ש המג"א ברים ס"ק ואו אבל כיבא אלא יכי' אפשר לקבר פסיטא

דמת מלוה לא נרא מבאר מלות וגרא"דכס"ן סובר דקבורת מת מלוה אם נוחה מלוה לזה"כ כוה כדות מלוה עבר'אלפשר לקוברו אח"כ דרות ומיון בגמר"א ס"ק ואו וכ"ש דהיינו בת"ת דרבי'וזה לבבר דבלהת אין דהה הכני מגילה כדמסמע בס"ם וכמ"ם בהג"א סס"ג:שם ובכלל ק"ו זה ולהי גם אם נדחים כו' בג"ל:שם ובכ"י כו' לענין דבר בטל לומר דהא דאמריכן בגמרא כו"ע דהיינו בת"ת דיחוד לגמרי ודברי הרוש'כוכח דאין זה סברא כלל שברי לפי שיטה הס"ד ע"כ לריך לומר דהא דאמריכן כבנים מבטלים מעבודתם כיינו לבטל בגמרי דאם אם הבעבודה לחוד אם כן אין מקום מבטל בית רבי שמבטלין

חרפז (ה) כל הלילה. ואחר שעלה עמוד השחר לא יקרא ונר שמבייר קודם הכן החמה פטור מקריאת הלילה מ"א ופ"ב בהגמ"ם סימן רפ"ו. ואותם קצת יטל לשמוע של יום אחר שעלה עמוד השחר:

לבושי

מ"א סק"ב (ב) בלגבור וכו'. פי' הימה דהש"ע מיירי שבשלה יפסיק למידי הבטל מהגילה לגמרי אלא אפילו יקרא אח"כ רק שלא בגבור ומי מיירי: **ט"ז סק"ב** (ב) ודאי דבר בטל לומר כן וכו'. קשה דמה שהוא דבר בטל היינו ודאי בשביל כבוד הברכות הא אם כבוד הברכות דוחי הגילה אבן פשוט דמתחלה מיירי סע"ן בחפצר לקוברו אח"כ וקסבר בהש"ל סק"ו ולאיחור הקבורה יותר מדין המריבה הוי ביטול כבוד הברכות וכיון דבשיש אחר עשיתה מבוש גדול כבוד הברכות ב"ש מבדחה לגברו(ומה שיש לבקשות על בוכחה זו דפס נבי והבעלמא דחי לאין שבוח מ' אם שבתבהי בדיבור הקדוש לפרש הוכחת המ"ש הרמשונה בזה מובן גם דאיה דבס"ן ודו"ק) ואח"כ בוסיף לבבאי דאיה מאין שבות אם הייתו שבבלגלה ואם לא הי' דבר אם אם דינא דינא הכי כיון דבקדימת הקבורה הדין המריבה מיקרי כבוד הברכות וק"ל: **שם** (ב) שובריו סותרים אל"ן וכו'. זה ביאתרי אות ל' ע"ם: **סק"ג** (ב) וכגמ'. הבא ליף דהבטלין ת"ת בק"ו הבא המבטלין מבודה ופריך למימרא דמבודה עדיף מת"ת והאמר בו' דגדול ת"ת מעבודה ומשני הא בת"ת דיחיד וכא דרבים ע"ם וא"כ בת"ת דרבים ליבא ק"ו: **שם** (ב) דאפילו בל יחיד. הימה מה הוכרך הא אפי' אי בכ"ג מקרי ת"ת דיחיד דאם אי"כ ל"ל לבבבריך כיון שבולם לומדים ואינם קורלים עדיין ואח"כ יקרא"ו בולם ברבים ועוד יש קושיות בבתבך דברי הש"ל לתעיין וכ"ל הבבך דברי בכ' מבפנ כו' וקשה אם הש"ע הש"ל לאמתוכיך דת"ת דרבים אין מבטלין ומ"ז בתמת יש לתמוה דהא כ"ש לא אפי' ת"ת דרבים מבטלים מבוש מת מלוה כ"ש עבודה דקיל מת"ת דרבים ותיכף התוס' דדוקא למאן דקרי ותני ומתני מבטלים ת"ת דרבים להלוותו דאמרי' פרק ב' דכתובות דלית ליה שנורה והכל מתוייבים לוותו. אבל למאן דלא קרי ותני לא ריך כ"ה. והכא מיירי במת מלוה דלא קרי ותני דוקא למאן דקרי ותני ומתני דאז מבטלים ת"ת דכל ישראל הכא לית ליה שיעור' זה נקרא ת"ת דרבים. וכן מוכח מסיום דבריהם אבל למאן דלא קרי כו' דוהאי

ביאור הגר"א

שאין מתין מתן מה"כ בבס"ם ר"כ ת' ועיבוכין פ"ח ת' ואחר"ש ב"ל כו' ובתבו תוב' בר"כ ר"ש ת' ד"ה אסורין דוקא בש"כ דמבביר אבל נשאר הענינה א"ל להתענות בלל מדקאמר לפרבבס ולאחריכן מותרין ולרבנן בלא בשלמה וא"כ ר"ש לא בבבה אסור וכן מהן ביום חוסתו וז' נמ"ל ס' תקנ"ס ס"ק י"ל בשם ר"ם בלוי ע"ם: **סי' תרפז** ס"א מהגין בו' ואם. שם: ס"ב ק"ו לשאר. ס"ק דעתה וספ"ק דקדושין: שאין. רמב"ם: כדי צרכו:

שלמה

בעי מעתה נר שבל לאחר שהאיר המזרח כבר נשטר ועיין בק"ע שפירש בו ב' פירושים או דהוי קשיא או בעיא ע"ש. והנה לא מבעיא אם הוי קשיא וודאי קשה מה ראיית מזה לזה התם כיון דכבר הוי בר חיובא בלילה והי' בכסר או בעיירות אז כיון דהוי נראה ונדחה לבך שוב אינו חוזר ונראה דכבר נדחה אבל בנר שלא מל עד שהאיר המזרח דזה לא היה ראוי בלילה כלל ייב דזה אף שמל אחר שהאיר המזרח מ"מ חייב עדיין והרי כן מוכח בש"ס דוכתי דנראה ונדחה נרע מדיחוי מעיקרא ואף אם ס"ל להירושלמי דאין דיחוי אצל מצות עכ"פ יכול להיות דנראה ונדחה נרע מדיחוי מעיקרא ונם הרי יל דר' יוסה סבר דיש דיחוי אצל מצות ואף אם נימא דזה הוי בעיא מ"מ לשון מעתה משמע דשייכין זה לזה וזה תלוי בזה ובאמת מה ענין זה לזה ובע"כ דדוחין זה לזה. ובע"כ מוכח דגם כשהאיר המזרח שייך עדיין קריאת הלילה א"כ גם על הנר חל עדיין קריאת הלילה וח"ה בבן כדך שייך עדיין קריאת הלילה ואינו נחשב נראה ונדחה ולכן שפיר מדמה להדדי וא"ש ודו"ק: (שם סעיף ב') מבטלין תלמוד תורה לשמוע מקרא מגלה וכו'. נ"ב הנה בש"ס אמרינן דמבאן סמכו של בית רבי ממה דאמרינן

השק"

מסברא אז דבעינן דוקא ת"ת דכל ישראל דומיא דיהושע. ואי לא יליפינן מיהושע ודאי בני אפילו עשרה קרואים רבים כמו בכל מקום (ועיין בגיטין דף מ"ו וביד' סי' רכ"ח סעיף כ"א) ולומר דכל ישראל לא בעי אבל מ"מ בעשרה לא סני זה ודאי חוץ מהסברא ופ"ל דלי"ב דומיא דיהושע כדי דבעשרה ג"כ מיקרי ת"ת דרבים וחמיר מעבודה. ואם כן מאי הוצילו התוס' בתירוצם דהכא מיירי במאן דלא קרי כו'הא ל"ל כיון ד' סי' שם"ם דאפי' למאן דלא קרי אי"מ בעינן על כל פנים עשרה מ"ם. והדרא קושית התוס' לדוכתיה. אלא ודאי דבעינן דוקא כל ישראל דומיא דיהושע אז דוקא מקרי ת"ת דרבים. ומ"ש דכאן מיירי במאן דלא קרי כו' ה"ה דאפי' הוי מיירי במאן דקרי ותני רק דלא מתני' הוי מ"ש דשוב לא נקרא ת"ת דרבים דהא ל"ל שעורא כמה אנשים צריכים להלוותו כדאי' בכתובות. אלא האמת נקטו דמולאחותו מרבי' בכל מקום מלוה אפי' מאן דלא קרי כו' דקרא ריבה סתמא. וגם אין לחלק לענין מבודה: ומ"מ כ"ל כו' ר"ל דבלאה"ה ל"ל קושית הכ"ה הנ"ל דה"ל להרב"ו לפרש דת"ת דרבים מ"מ: דהא עכ"פ צריכים כו' ר"ל למאי אינטריך למילף בק"ו מעבודה לבטל ת"ת למגלה. הא מלות ת"ת הוא נוהגת כל עת דכתיב והגית בו יום ולילה. א"כ אי ס"ד דאין מבטלים ת"ת למ"מ. א"כ ת"ת לא ילטרך לקרות המגלה כלל. אבל מן הסברא דלא חל תקנת אנשי כנ"ג במגלה על ת"ח(ומלבד הסברא מביא מ"א ראיה לזה בסוף דבריו לאחר יתבאר). אע"כ דאינטריך ק"ו מעבודה אפי' יראה הת"ת עכשיו כשקורלים הבבור המגלה ללמוד סדר לאחדו. ובגמר לאחדו יקרא המגלה ביחיד. לזה יליף מק"ו מעבודה דאריך להפסיק המבודה משום מ"מ. וה"ה שאריך להפסיק מלאחדו לקרות המגלה בבבור: אבל רבים לא שייך הא. ר"ל דבזה א"ש קושית כ"ה הנ"ל דה"ל להרב"ו לפרש דת"ת דרבים אין מבטלים. דה"ל עבי רבים לא שייך הא לומר שיטרכו להפסי' לאחדם כדי לקרות בבבור דהא אפשר להם לגמור לאחדם ואפ"כ יקראו אח"כ בבבור. דהא הם בעצמם הם בבור. (ומשום ברוב עם ס"מ ל"ל להפסיק ועיין במ"ש סי' תר"ל ס"ק כ"ה): דאפי' כל יחיד כו' מבטלין מלות קריאת מגלה אפי' אלא בבבור דמסיק דאיירי דוקא בת"ת דיחיד ת"ת דרבים אין מבטלים. והשתא יהיה פי' דרבים הבומדים ל"ל כלל לקרות המגלה. א"כ איכי מבטלת לה דיחיד הבומד לריך לבטל. כיון דרבים ל"ל לבטל לאחדם. א"כ אי לאמר דיחיד לריך לבבטל כל הבומדים יחד ובומדים אז כ"א לומר לבדו. ומה לי אם הם מקובצים יחד ובומדים אז כ"א לומר לבדו. א"כ אי לאמר דרבים דאמרת דל"ל לבטל. ומה לי אם הם מקובצים יחד ובומדים אז כ"א לומר לבדו. ע"כ ביטול ת"ת דכל ישראל. א"ז זה אין ספק דגם ת"ת לריך עכ"פ לקיים מלוה קריאת מגילה אלא בלומר יחידי לריך לבטל כדי לקרות בבור כ"ל: וכ"מ בתו' כו' ר"ל דאפי' אין לומדים יחד. מ"מ מיקרי ביטול ת"ת דרבים. והייטו תו' ד"ה מלוה כו"ל. דאייתו ראיה דמת מלוה עדיף מת"ת דהא מאן דקרי כו' ל"ל שעורא. ומאן דיומא לן דמיירי אפי' רבים מקובצים ובומדים יחד לריכים לבטל (וביותר לדעת הכ"ח וכן נראה דס"ל להתוס' דרבים מיקרי דוקא של כל ישראל. ואינו מלוי שילמדו מקובצים כל ישראל) א"ז אם כל יחיד הבומד לבדו לריך לבטל מקרא ביטול ת"ת דרבים וכמ"ש ת"ת. ופ"ל ל"ל הילפותא מעבודה אינו רק לבטל מת"ת לקרות המגלה בבור. וברבים לא שייך זה ומתיישב קושית בעל כה"נ הנ"ל: (ס"ק ד) כדי צורכו. משמע דס"ל כו' וכ"מ בהגה ס"ם אע"ז דקבורתו קודם ר"ל לוגן ביום פורים שרוצה לקבור מתו. קבורת מתו קודם לקריאת מגלה וקראו מת מלוה דקודם למגלה. אע"נ ש"ל קוברים מ"ת מה שבקרובים של מת יפטלו בקבורתו הוא בכלל כדי צורכו. וכ"ז שאין לו כדי צורכו מיקרי מת מלוה: מת מלוה ומגלה מאי ובשם הס"ם דמת מלוה עדיף דגדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת. ופשוט הא דאמרי' כו' הם דברי מ"א. ור"ל דזה מלתא דפשיטא. אבל קבורת קרובים

דחכיכא לבו עכ"ל הרא"מ בסמ"ג. ולפי מש"ל דעיקר מלומו ביום לא קשה מידי: ב לשמוע מקרא מגילה. (°) בליבור [כ"י כ"מ] עפסי' תר"ל: ג שאין לך כו'. משמע דס"ל דאפי' ת"ת דרבים מבטלין (°) וכגמ' משמע דלא מבטלין דרבים [כ"ה] וע' לד"ך כ"ג [עפסי' תר"ל].

(ב) חוץ ממת מלוה כו'. ברמב"ם כתוב בל' זה שהפונע בו קוברו תחלה ואח"כ קורא. ודקדק המזרחי דזה ואח"כ קורא הוא יתור ל' אלא דקמ"ל לא איכא שהות לקרות אח"כ אין לו לא. וק"ל דהא פסטי' בגמ' דמת מלוה עדיף ממגילה דאמר מר גדול כבוד הבריות שדוחה את ל"ת שבתור' והדמיי' היא שהלא תעשה דחה לגמרי דהייט כדפרש"י דכתיב לא תוכל להתעלם וכתיב והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו א"כ בקריאת מגילה נמי ידחה גדול כבוד הבריות את המגיל' לומרי וק"ו הוא דהא המגיל' אינה אלא מדברי סופרים ולישנא יתירא דדייק המזרחי ברא' דאינו בא על כוונה זו אלא הוא

זמנה כל היום מהגץ החמה עד סוף היום ואם קראה משעלה עמוד השחר יצא:

ב ג א] מבטלים * תלמוד (ג) תורה ב לשמוע מקרא (ג) מגילה קל וחומר לשאר מצות של תורה שבכם נדחים מפני מקרא מגילה ג שאין לך דבר שנדחה מקרא מגילה מפניו ד (ב) חוץ * ממת מצוה שאין לו קוברים ד [כדי (ד) לרבו] שהפונע בו קוברו תחלה ואח"כ

ע"פ מ"ם התוס' וא"ת יעשו עבודתן מיד ואח"כ יקראו את המגילה לבדם וי"ל דטוב לקרות עם הלבור משום דהוה פרסומי ניסא עפי' פכ"ל ולכוונה זו כ' הרמב"ם דמ"מ כל שיש שיהם לפניו ולפניהם יש שהות טובא דל"ת דמשום פרסום הנס בליבור יקדים המגילה קמ"ל דנזה לא איכפת לן בפרסום עפי' אלא קורא לותה ביחידות אח"כ אבל אם אין שעות אח"כ מזה לא מייריי הרמב"ם והדין הוא דמבטלין המגילה לגמרי דבכבוד הבריות דוחה אות' ותדע לך זה דאמרו המולא את מלוה בשדה ואין מגילה עמו וכי יפליך את המת וילך לעיר לקרות המגילה ואפשר דמתוך כך יאכלוהו הכלבים וכי נאמר שיעשה קן (°) ודאי דבר בטל לומר כן ומלבד זה אין קיום לדברי ש"ע כאן (°) שדבריו סותרים זא"ז דתחלה כ' רמ"א אבל אם לא אפשר לעשו' שתיהן כו' משמע דשאר מלות קודמת למגילה. ובסוף כ' דוקא כדאפשר לקרות אח"כ משמע באין אפשר לקרות אח"כ מגילה קודמת לגמ"מ כ"ש דקודמת לשאר מלות. ולענין מגילה ועבודה דאמרי' בגמ' דמגילה עדיף וילפינן לה מדכתיב משפחה ומשפחה להניא משפחות כהנים ולוים שמבטלין עבודתן ובאים לשמוע דהא דאמרי' מגילה עדיף מתלמוד תורה ובתס' בת"ת נדחית לגמרי מפני דמתוך לימוד תורה לא יבא לידי מעשה ולא זה אם אח"כ היא לקרות מגילה ואפ"ה נדחה

שלא"ת לקיים שמיסה פרסומי ניסא עדיף כנלע"ד: (ג) וכל זה לא מייירי כו'. הג"ה זו כולה מדברי הר"ן והמזרחי וכבר כתבתי מה שיש להקשות ע"ז וגם מו"ח ז"ל פי' דברי הטור ע"פ הדרך שזכרתי בסמוך וכ"כ בשם רש"ל דבמקום שאמרו בזה עדיף טפי הייט לדחות את הברחה לגמרי אפי' ליכא שהות אח"כ:

תרפח (א) כרכין המוקפים חומה.

הקשה הר"ן למה חילקו מלוה זו לימים אלוקים וקבעו יום מיוחד לפרזים משא"כ בשאר המצו' ותי' שלא נתו בשום וכמ"ש כ"י (°) והקשה כ"י על תי' הר"ן מדפרכינן בגמ' אלא שוטן כמאן עבדא כו' הא כל עיקרן של מוקפין לא עבדו בט"ו אלא להדמות לשושן ורבא מלו קאמר כו' ולפש"ד אין כאן קושיא כל עיקר דהרב"י הבין דמאי דפריך שוטן כמאן עביד הייט דלא כמוקפי' ודלא כפרזין דאלו כמוקפין בעיק מימות יהושע ושוטן לא ידעי אי מוקפת מימות יהושע ולא כפרזין דקורין בי"ד ושוטן בט"ו מ"ה הקשה כ"י קושיות שלו הכל הר"ן לא פי' כן אלא דכשהקב"ה המקפן שוטן דעביד כמאן הוקשה לו בחמת שוטן עצמו במאי אלו והייט כמאן כמאן מי' למדו לעשות בט"ו ממילה קשה יל"ל המוקפים שהלוים בשושן רבא הוא ונעשה בו גם הפרזים ביום י"ד ומהו בט"ו ע"כ קבעו שבטו"ו וא"כ כשיש חילוק בין שושן לפרזים שבבר לדמות כל המוקפים לשושן ומזה נמשך שהיו בזמן הלא שהי' לאלו לחלק המוקפין מן המשורים בזמן שהי' הגם אלא דהי' אי"ש חון לחוב הקריאה המוקפין וכש לנו ב"ח לעשות זלותא לא"י שבית' חריבה בימים ההם וכדי לגוללה לשושן שהי' הגם ביותר ולאלו לתת לא"י כל מעל' שאפשר ע"כ אלו במוקף מיהוסף ממילא גם א"י יהי' לו מעלה דשושן ומזה נמשך החילוק דמוקפין לאין מוקפין. וא"ש הב"י בשם הרמב"ם ולמה יהוסף כדי לחלוק כבוד לא"י ויהיה לזכרון לא"י הגם זה עכ"ל פי' דע"י שיראו הדבר הזה שהלו בהמשורים כמו שהי' לאלו ע"ז ושובו ע"ז שעושין כן לכבוד א"י כו' ויהיה לזכרון לא"י הגם זה עכ"ל פי' דע"י שיראו הדבר הזה שהלו בהמשורים כמו שהי' לאלו ע"ז ושובו ע"ז שעושין כן לכבוד א"י כללע"ד נכון ביאור דברי הר"ן כלי ספק. בתחלה מ"ש הר"ן בתחלה מ"ש וכמ"ש הר"ן בשם הרמב"ם ולמה הגם דחשבה ה"ל לתקן מיזו דבר לגם בשביל א"י וכמ"ש הר"ן. בתחלה מ

ואח"כ מיישבין לוחן עכ"ל הר"ן וקשה דזה הפך ממ"ש בסי' ת"ח וסתם עיירות מוקפות לדורה וכתב הרא"ש בשם הר"מ דאין דרך להקיף מחילה עד שיבנו הבתים תחלה ע"כ. וכ"ל דמשום זה ס"ל (°) להר"מ כאן דבעינן שב תחלה הדעתא שלא להקיפו וכו' כמ"ש הטור ע"ש ודעת רמ"א ל"ע: נוכלכך שלא כו'. מדהיפך לשון הטור: ש"מ דבעירה ליה דהאי ובלבד קאי אדסמוך וכו'. אבל נראה אפי' רחוק הרבה הוי ככרך כמ"ש בב"י ובמ"מ: ד' שהוא ספק. וטבריא גרינלקרו' בה ב"י"ד ובט"ו שפק. אם הים חשוב כחומ' (נמ'): בח"ל יש כרכים שרחוי להסתפק בהן (של"ה) ונכוש כמ' דמדינות אלו אין להסתפק לפי שהם נלפון ורחוקים מא"י ודומ שלא היו מיושבים בזמן יהושע: ה קורין ב"י"ד ובט"ו. ומהגין שמחה ומתמות לאיבוים בשביבם (ש"ג כ"ה): ו ולא יבדך כו'. הקשה הב"ח בשם רש"ל דיבדך בשביבם מידי דהוי אפי' י"ט של גליות וכו' ע"ש ול"ל דלק"מ דדוק' על מלוה שתקנו

ב ו (°) וכן הכפרים הנראים עמהם אפילו אינם סמוכים
א] כגון שהם בהר או שסמוכים להם אפילו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק מ ג (ג) (ג) ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל ובשושן אע"פ שאינה מוקפת חומה מימות יהושע קורים בחמשה עשר ס הואיל ונעשה בו הנס:
ג י כפרים ועיירות גדולות וכרכים שאינם מוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים ב"י"ד:
ד כ (ד) כרך ד שהוא (ג) ספק אם הוקף בימי יהושע אם לאו ה קורין * בארבעה עשר ובחמשה עשר ובליליהון ו ל ולא יברך כי אם בארבעה עשר שהוא זמן קריאה (ד) לרוב העולם:
ה מ בן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר (ה) אם היה דעתו לחזור למקומו (° (ה) בזמן קריאה

וסי' שכ"ה וסתם עיירות מוקפות לדורה שבונים בתים תחלה ואחר כך מקיפים אותם ולק"מ דהתם לא קאי אדלא שיהי' הסיקפ לדורה דסיימו לאפוקי מבנר שאין הסיקפ לדורה אלא לעורך מלחמה וכזה אמרינן דסתם עיירות בהתחלתם בונים אינם בתים דרך ערמי תחלה והכנה בעלמא ואח"כ מקיפין חומה

ואח"כ מייסדין בתים בתחלה ואחר כך מקיפים אותם ולכ"מ דהתם לא קאי אדלא שיהי' הסיקפ לדורה דסיימו לאפוקי מבנר שאין הסיקפ לדורה אלא לעורך מלחמה וכזה אמרינן דסתם עיירות בהתחלתם בונים אינם בתים דרך ערמי תחלה והכנה בעלמא ואח"כ מקיפין חומה

לרוכבכלפ"ד כרור: (ג) ובלבד שלא יהיו רחוקים כו'. בגמרא מ' שיעור זה ופירש"י דאסמוך קאי דמפרש עד היכן נקרא סמוך ומשמע דבגמרא ואין סמוך לא שיעור אלא כל שערא' אפי' מרחוק דאל"כ אלא גם נראה אלא סמוך לחוד דשא הכל תלוי בסמוך דהיינו תוך מיל אבל מלשון הטור ורמב"ם משמע דקאי גם אנראה וכבר תמה הרב המגיד על הרמב"ם מכח קושיא שזכרנו והולך לבאיה בדבריו בפנין דאלא קאי רק אסמוך לחוד כמו לרש"י והכ"י אהריבזה בדבריהם שוויסהכלפ"ד מחוורתא הכי הוא שיעור מיל לקרקע שזה שבין עיר לעיר אבל לא בשיפוע שיש בהר שבעיר יושבת עליו ופ"ז אמרו שיעור אפי' בגמרא שאין אמו חושבין השיפוע מ"מ לריך שבקרקע הזה לא יהיה יותר ממיל וזהו בהר שאין אמו חושבין המיל רק עד קלה הר שבעיר יושבת בראשו דאמו חושבין כל הר לפיר כיון שפ"ר הר מרא הכרך לעיר הזו ופ"ב אין חושבין השיפוע אבל כיוצב בעמק אמו חושבין גם השיפוע דאין בעמק סמוך"ב יהא סמוך ממש לכרך לא יותר מהשיעור. ומוכיח לדמיון זה מן מקום אחר דאיתא בשלמא נראה אפ"ש שאין אמו חושבין אפ"ש שאין נראה הר מ"ר ירמיה שיושבת בהל ואמו' לי מעודי דקאמרי ליה מאי קאמרי ליה למה הוא ניחא לו עפי הר בכל וכי לא ידע שבקרובכל למנו' בעמק כמו שנמל' בהר עד שנא ר"י ופתח לו פתח זה ולפ"ד מתיישב זה בס"ד דהוקש' להמקשן בשלמא בס': דהוה המפלה מגד שהוא נראה עיר דאין אמו חושבין השיפוע של הר דהוא הנורסהראה כמ"ש אבל בסמוך ואין נראה קשה היכי משכחת לה מיל דהא אין אמו חושבין לאותו שיפוע ואח"כ גרידאתה לו' שבעיר עם השיפוע היא תוך שיעור ופ"ז ק' הא ודאי נראית הכרך לעיר אם היה בחוסן זה דהיינו תוך שיעור המיל ופ"ז מתרץ ר"י בגמל' פי' שיש עמק בלי שיפוע אלא כעין מחיל כעין אמו חושבין המיל ומעמה יושבת עליו המחילה ומותר שיושבת העיר ואין הכרך נראה לו כי הוא יושב למעל' מגד והגמל עמוק בהיפוס והוא כעין שזכרנו: ויתא לי עוד מה שהוקשה לי בגמ' בברייתא עד כמה אמר ר' ירמיה כמחמתן לעבריא מיל ולימא מיל הא קמ"ל דשיעור מיל כמה הוא כמחמתן לעבריא וק' טובא. אמו לא ידעי' שיעור מיל אלא אם אמה וכל מסכת שבת אלא מזה ולפי דעתי יתיישב שעיר דעבריא היתה יושבת בעמק כמו שפירש"י בפ' כ"כ יהא חלקי עם מבביסי שבת בעבריא לפי שיושבת בעמק ויש חושך מבפ"י וכזה קמ"ל דשיעור מיל לעבין מגיל הוא אם הקרקע בשיפוע כמו שיש מחמתן לעבריא וכזה ניחא הכל בס"ד ואל ירמה בעיניך דוחק מה שכלל שיעור מיל בארמה ובסמוך כחדא מחתא מ"מ הדברים נראים לחלק בסברא פשוטה כמ"ש מילתא בטעמא כע"ל ובון בס"ד: (ד) כרך שהוא ספק. כ' רש"ל ותימה ולמה אין מברכין עלי' בב' ימים כשאר ספיקא דיומא לעבין ברכה ודוחק לחלק בין יו"ט דאוריי' למגילה דרבנן בשלמא בלא ספק היקף ליכא להקשות אמאי לא נקרא המגילה כי"ד וע"ז מפוס ספיקא דיומא כשופר ולולב דבבר תירץ המרדכי משום דבתיב ולא יעבור מאחר דאין בקיאין בקביעת דירחא אבל בספק ממש לא שייך לו' ולא יעבור דשמא היום עיקר זמנה ול"ל לימיחם לספק ברכה לבטלה יותר מספיק דיומא לעבין י"ט ויש לחלק דהתם קדושת היום גורם לחייבו אף בברכה מבת ספק דאם לא תנהוג בו קדושת היום אף לעבין ברכ' א"כ אתה פושיבו חול ועוד קדושת היום תלוי בב"ד והם כך קבלו עליהם עכ"ל. ושמ' אתי' אין הקושיא מתורלת בהם דהא גם גבי מעיל' יש בו קדושת היום לעבין כל הדינים התלויים בפרים וגם על התירון הב' דאם לא מקדשין אם לא קבלו עליהם בשוה ונלע"ד לתרץ קושיתו דשאני גבי י"מ דיש לך מ' לו' שלא יקיים מצות י"מ בלו' דאם שיהי' מה שנהג אחמול קודם כי חול כיה ע"כ מן הספק לריך לנהוג גם היום הפני קודם וכן לספק.אבל במגילה מצינו בלא"ה הרבה זמנים דיש למגילה דהיינו י"א י"ב וי"ג ולפי' לה מדבתי' בחמיכים הרבה זמנים יש וגם במקום שפושין בפ"ז מקדימין כגון אם חל בשבת. ויש בב"ש בשם הירושלמי כל החודש עד ע"ז בשר למגילה וא"כ אפי' בחלו שביום ע"ז עיקר החיוב מ"מ מופיל מה שקראו בב"ד דמלינו כי"ד דמלינו בלא"ה קדימה לעבין זה ע"כ אין חשש גמור וסני כי"ד כיון שהיא לרוב הסעולה וזה נכון לע"ד: (ה) אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה. (°) פי' של י"ד. ולפי' לה מדבתיב ע"כ היהודים הפרזים היושבים בפרי

ומי' שכ"ה וסתם עיירות מוקפות לדורה שבונים בתים תחלה ואחר כך מקיפים אותם ולק"מ דהתם לא קאי אדלא שיהי' הסיקפ לדורה דסיימו לאפוקי מבנר שאין הסיקפ לדורה אלא לעורך מלחמה וכזה אמרינן דסתם עיירות בהתחלתם בונים אינם בתים דרך ערמי תחלה והכנה בעלמא ואח"כ מקיפין חומה

ואח"כ מייסדין אותם בנינים הרבה והוה שפיר הוקפה ולבסוף יבנה בנינים הראשונים (°) לא היו רק בתחלה בעלמא וה"ה למי כאן אמו הולכים אחר בהקפה שתהיה קודמים בתים ואין הולכים אחר בתחלת הבנינים כיון שעיקר הישיבה הוא אח"כ ממלא דמ"ש בסי' ת"ח בתחלה בונין בתים היינו בהתחלה בעלמא שלא בא רק לסיומן שיהי' כאן עיר. ומ"ש כאן אמן הוקפה ולבסוף יבנה היינו שיהי' עיקר הישיבה בתוך ההקפה ולבסוף יבנה בנינים הראשונים ואח"כ אמו חו

הפרזות מכלי כתיב היהודים הפרזים למה ליה למיכתב בערי הפרזות הא קמ"ל דפרזי בן יומו קרוי פרז • וממילא נמי מוקף בן יומו קרוי מוקף: (ו) ונתעכב ולא חזר כו' • שיטת הרמ"ם והטור היא דהולכין אחר הדיפה שלו בלכתו ממקומו (°) ושיטת שוין ממש דבן כרך שהלך לעיר ודעתו להתעכב שם עד שיאיר היום שלא יי"ד וקבוה שמתעכב שם בתחלת היום מל עליו מוכת הקריאה של הפיר והוא פרז בן יומו אבל אסהזר למקומו שהי' כרך קודם היום לא מועיל מה שהשב תחלה להיות בעיר בשת קריאת הפיר• ובן עיר שהלך לכרך ודעתו להתעכב שם בתחלת היום יי"ד אין זה מועיל לו• שיהיה כבן כרך שסרי הוא יושב בטל שם ואין שם קרי' ואין מה שיחול עליו. ע"כ חייב לקרות בפירו. אבל לרמ"ם דהעור גם בזה נסתלק ממנו מנהג עירו כיון שבשעה שמתחלת זמן הקרי' של עירו אינו שם והוא היה בדעתו לשוב כבר נסתלק ממנו הקרי' של בן יומו שם בן יומו אם בדעתו לשוב לעירו בי"ד קורא בש"ו כיון שנסתלק ממנו מיום שנסתלק כולה וזהו הקרא מוקף בן יומו וכל"י וכל"מ כתבו שלפי שיטה זו לא דמי סי' דפרזי בן יומו אם סי' מוקף בן יומו דהא מוקף בן יומו פירושו דמיכד לת יום עירו שהוא יום י"ד דהיינו שהיה בדעתו להתעכב שם ביום י"ד הקרא מוקף

(ז) ונתעכב ולא חזר קורא כמקומו ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר ז' זמן הקריאה קורא עם אנשי המקום שהוא שם : הגה ואם הוא נמדבר לו בספינה קורא ביום י"ד כמו רוב הטולס [כל בו] :

ו כ(ז) ח יום חמשה עשר שחל להיות בשבת (ו) ט אין קורין המגילה א] בשב' אלא מקדימים לקרותה בערב שבת ט ונובים מעות מתנו' עניים ומחלקים אותם בו ביום וביום שבת מוציאין שני ספרים ובשני קורין ויבא עמלק ואומרים על הנסים ט י ואין עושין

(ז) סעודת פורים (ח) עד יום אחד בשב' :

ז ט המפרש בים והיוצא בשייירא ואינו מוצא מגילה להוליך עמו יא יקראנה (מ) בשלשה עשר או בשנים עשר או באחד עשר בלא ברכה ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו ל יא שקורא אפי' מתחלת החדש : הגה וכל נהוג ומיהו אם נזדמן לו אח"כ מגילה מוזר וקורא אותה (מ) ביום י"ד אפי' [כל בו ב"י] :

קרא תחלה ביום י"ג (ט) מ"מ קרא אותה שלא בזמנה :

ח ק בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה ואח"כ נזדמנה לו בט"ו יב קורא אותה (י) בט"ו :

תרפט שהכל חייבים בקריאת מגילה ובו ו סעיפים

א מ הכל חייבים בקריאתה אנשים א (מ) ונשים וגרים ועבדים

שתקנו חכמים לעשות משתה מגרכי' אבל מלות שאמו עושים משתה אין מברכין אח' על שתה דאורייתא כמ"ש כי"ד סי' כ"ח פ"ב : ז זמן קריאה. ועיקר קריאה תלוי ביום י"ד ולא בלילה כמ"ש סי' תרל"ב: ח יוסף"ו וכי' ביום השבת מ' לאחר הוא פקדתי פ"ש : ט אין קורין המגילה בשבת • ומולין (°) והורשין בעיטו של יום (טור גמ') : י ואין ביום שעודת פורים כו' • ור"ל חייב המריך בקריאת שבשעודה היא בשבת ופשה כן מפש' הילולים וגם מלות ממת בשבת כי המנו' בסמסעוד' עכ"ל כ"מ ורדב"ז מ"מ קמ"ז שבת כש"פ וכ"ל הרמ"ם דרלב"מ אין מוכרחות וגם אין כזו כח לחלוק על הירושלמי וע' בגמ' דף ל' ע"מ גבי עשיה וזירה ועכ"פ מתמות לחייבים הוא ביום קריאת המגילה ביום קריאת המגילה כדמי' כדמי' בגמ' : יא יקראנו. בקיטון עשרה דשלא בזמנו : יב כפי' י' ופשה' תר"ן ובהג"מ מסופק מי (°) שני בקטנים(מ"ל): אם עשו וקרמו ספרשיות והמגילה כראשון לריך לחזור ולקרותן בשני (כר"ם ר"מ ב"מ) : יב קורא אותו' בש"ו • בלא ברכה (כ"י ש"ל) :

תרפט

א ונשים. ולכן לריך לקרותו בביתו לפני הכתונות : ועבדים

דרבא וכפרש"י שם °) ר"ל כמקום קריאת המקום שהוא בו פחות לא זמן כמקום שילא משם כ"כ כ"כ) כ' מגשה שם כ' ם מלא כתוב בשם מנהג ירו' ע כרי"ן בפ"ק דמגילה : פ פור בשם שורו ממחיכתא ל' כנסת הגדולה כשם מ"ן וכן מיתא כירו' ק שבלי לקט וצ"ע כירו' מ' כרי' כרש

אשל אברהם

א) בשבת ע' מ' ר"ד סי' תפ"מ וח' ז"מ סי' קל": :

חתם סופר

במחבר) ס"ו יום ט"ו . נ"ב בפר"ח החליט לאסור מלאכת המגלה בשבת ובשבה"נ בס' זה ולעיל סי' ש"ח מסתפק בזה ועיין בב"ש סוף ס' קל"ו . מכל מקום נראה לי דלא אמרו אלא בשחל ט"ו בשבת לבריכים המוקפים דאיכא משום דרבת אבל ב"נ שחל בשבת ערב פורים ואינו זמן קריאה שרי ועיין מ"ש המג"א לעיל ס"ר ס"ק י"ח . ולפמ"ש המג"א לקמן סי' תרצ"ב סק"ו יש לאסור גם ביום י"ג כשחל בשבת . אבל הפר"ח פליג אהא דלקמן ואוסר לקריותה אפילו בחל קודם זמנה . ועוד צל"ע האי דלקמן דמגיל דשייך שמא יעבירנה אם אין הצבור טרודים בקריאת ועיין מ"ש הר"ן נבי מילת בשבת כיון דאין כל הצבור טרודים לא נזרינן והנ"ב במגילת נבי יחידים הענושים והאנוסים ועיין ח"ם או"ח סי' קצ"ח (שם במג"א סק"י) ור"ל חביב . נ"ב עיין תשב"ץ ח"ג סי' רצ"ת וזקן אהרן סי' קל"ה : (שם בט"ז סק"ד) נ"ב עמ"ז סק"ד ק' הראב"ה שבמרדכי ובתשובת זכרון יוסף חלק או"ח סי' י"ח הקשה הא שכתב מלא ואי אפשר להסתפק שיהיה פורים ביום ט"ו . ולכאורה צע"נ . אבל נראה לי כיון שעפ"י סדר הקביעות חשון וכסלו פעמים שניהם חסרים ולפעמים הם כסדרן וא"כ בשנה שהם חסרים אי אחד מהם חסר יש לחוש שמא אי אינו מקדשין עפ"י הראיה היו מלאים וממילא יהיה פורים ביום ט"ו ואי היו חוששין לזה והיו עושין ב' ימים היו צריכים לעשות ב' ימים גם כששניהם מלאים שלא לחלק בין שנת לשנה כדאמרינן בעלמא גזירת ניסן אטו שלוחי תשרי . ואז כששניהם מלאים הוה עבריגן בודאי בולא יעבור וכיון דבקיאין השתא בקביעא דירחא לא חיישינן בהא למנהג אבותינו ואתי שפיר בעזה"ית :

באר היטב

קריאה מלוי ביום י"ד ולא בלילה מ"ש ועיין ס"ז : (ו) אין קורין . דאין בקיאין בקריאת הטעמים מש"ב בס"ח ודו"ק וכזה מתורץ קושית סתו"ם ועיין יד אהרן. ושולין והורשין בעיטו של יום גמ' : (ז) סעודת . ר"ל מביא סימן כ"ב אחרון בראיות שבשבת' שיל בשבת ועשה כן מעשה בירושלים וגם מלות מתנות בשבת כי המנו' בסמ"ע : (ח) כ"ב. בקיצור י' דשלא בזמנה בעי יו"ד ובסב"ש המנות סם מהסעוד' עיין ב"ש והרדב"ז מ"מ סי' מ"ן פסק כש"ע וכן דעת הטמ"ש . ובכ"מ מתמה לתחיים הוא ביום קריאת מגילה. אבל אסור לטלטל המגילה בשבת פר"ש ע"ש וביין בשבה"נ בסימן זה ובסי' ש"ם בהגהת כ"י. ודע שסם מל י.ם מ"ו בשבת אחי יום הבאם מ' לאחר הוא מ' זכור ומפטירין פקדתי [כ"י] וכ"מ כ"בסם ר"ל חביב דבס"ו לאחר מפטירין ג"כ פקדתי פ"ש : ט אין קורין המגילה בשבת • ומולין (°) והורשין בעיטו של יום (טור גמ') : י ואין ביום שעודת פורים כו' • ור"ל חביב המריך בקריאת שבשעודה היא בשבת ופשה כן מפש' הילולים וגם מלות ממת בשבת כי המנו' בסמעוד' עכ"ל כ"מ ורדב"ז מ"מ קמ"ז שבת כש"פ וכ"ל הרמ"ם דרלב"מ אין מוכרחות וגם אין כזו כח לחלוק על הירושלמי וע' בגמ' דף ל' ע"מ גבי עשיה וזירה ועכ"פ מתמות לחייבים הוא ביום קריאת המגילה ביום קריאת המגילה כדמי' כדמי' בגמ' : יא יקראנו. בקיטון עשרה דשלא בזמנו : יב כפי' י' ופשה' תר"ן ובהג"מ מסופק מי (°) שני בקטנים(מ"ל): אם עשו וקרמו ספרשיות והמגילה כראשון לריך לחזור ולקרותן בשני (כר"ם ר"מ ב"מ) : יב קורא אותו' בש"ו • בלא ברכה (כ"י ש"ל) :

תרפט

א ונשים. ולכן לריך לקרותו בביתו לפני הכתונות : ועבדים

ז' ולא יהא בעיכוב בהתחלת יום י"ד לו לחזר זמן קריאה כפי ל' הרמב"ם כו' לחיות כל הלילה בכרך עד התחלת היום כו' כנ"ל : שם וכן קבה על כשור וכן בן עיר שהלך לכרך אם דעתו לשוב לביתו ביו"ד קודם שיחזר היום קורא בחצי מקומו אבל אם דעתו כו' כ' זה משמע שהריך לעמוד שם מקצת יום ו"ד ונאמת בגמ' לא הזכיר רבא רק אם דעתו לחזור בליל י"ד אבל אם אין דעתו לחזור בליל ט"ו אלא דעתו לחזור בליל י"ד ולא זכר מקצת היום וגרמה דהטור ומי נתכוין לומר שדי בזה דאם נתכוין להתעכב שם כל הלילה לחוד אלא דעתו קריאת הלילה(°) אפשר שעיפור' בשעת הדחק כל הלילה עד הבן החמ' כמו בק"ש בסי' רל"ס ומקצת י"ד שנקט הטור היינו משהאיר השחר ול"ע : (ז) ט"ו שחל בשבת. (ח) עד יום א' בשבת.דאמרי' בירושלמי ויעשו אות' בשבת אמר ליה ימי משתה כתיב אח' שמתחתו חלוים בכ"ד ינא זה שמתחתו בידי שמים הוא ומסר"ל מביא בתשוב' סי' רל"ב הארוך בראיות לעשות סעודה בשבת וכן עשה מעשה בירושלים וגם מעלות ממות זמנם כן כי המנות הם מהסעודה פ"ש:(ט) מ"מ קרא אותה שלא בזמנה.ל"ל דהך קריא' של י"ד היא בברכה דהא זמנה היא וכן מ"ש בספיף שאחר"ז קורא אותה בש"ו הייגו נ"כ דינה בברכ' דכן מעמות סתם קורא :

שערי תשובה

אכל מנהג קדוש לקרות כל הימים מספק : (ז) סעודת . ענבה"ם וז' בכ"ב מ"ח סי' מ"ב שבכרים נ"ב בדברי הרי"ף וש"ם ספסקו שבאו בירושלמי ובזה"ז מתפלגין בה מתחרין בשמתה ליום ח' וז' בבשתות מור וקציעה שבבשים נ"ב אך מאד דמ"מ מעלות ממות יהיה בשבת דבר בעתו מה מזב ופרסומי ניסא ע"ש ול"ע :

יד אפרים

בש"ו סק"ו וכתה תהלי בעיכוב בהתחלת יום י"ד לו לחזר זמן קריאה כפי ל' הרמב"ם כו' לחיות כל הלילה בכרך עד התחלת היום כו' כנ"ל : שם וכן קבה על כשור וכן בן עיר שהלך לכרך אם דעתו לשוב לביתו ביו"ד קודם שיחזר היום קורא בחצי מקומו אבל אם דעתו כו' כ' זה משמע שהריך לעמוד שם מקצת יום ו"ד ונאמת בגמ' לא הזכיר רבא רק אם דעתו לחזור בליל י"ד ולא זכר מקצת היום וגרמה דהטור ומי נתכוין לומר שדי בזה דאם נתכוין להתעכב שם כל הלילה לחוד אלא דעתו קריאת הלילה(°) אפשר שעיפור' בשעת הדחק כל הלילה עד הבן החמ' כמו בק"ש בסי' רל"ס ומקצת י"ד שנקט הטור היינו משהאיר השחר ול"ע : (ז) ט"ו שחל בשבת. (ח) עד יום א' בשבת.דאמרי' בירושלמי ויעשו אות' בשבת אמר ליה ימי משתה כתיב אח' שמתחתו חלוים בכ"ד ינא זה שמתחתו בידי שמים הוא ומסר"ל מביא בתשוב' סי' רל"ב הארוך בראיות לעשות סעודה בשבת וכן עשה מעשה בירושלים וגם מעלות ממות זמנם כן כי המנות הם מהסעודה פ"ש:(ט) מ"מ קרא אותה שלא בזמנה.ל"ל דהך קריא' של י"ד היא בברכה דהא זמנה היא וכן מ"ש בספיף שאחר"ז קורא אותה בש"ו הייגו נ"כ דינה בברכ' דכן מעמות סתם קורא :

לבושי שרד

בש"ו ס"ם שאחר"ז : סק"ו (°)ו שביכם שוים מעם וכו'. פי' שבי הכבנות דיכם שוה דתרתי בעינן שהיה דעתו בשת ילידתו שיתעכב עד שיאיר יום י"ד ומקיימה ל"ב בחדרא מלוה מרתי לא מהכי : שם (°) ופרוז בן יומו פי' שהתעכב וכו'. לכתורה ירלה הכי' דלא דמי דפרז בן יומו הוא מהוסבשעת קריאת הפרזים הוא שם ומקוקבן יומו אינו רק מתחת מנהלא מתו מוכת מנהגי מקומו אבל בס"ו לא רלה לפרש כן דאם אינו שינוי כלל רק אחר הפעם שוב אבל בדמי מקומו ואם הקיימה וזה זה בק' לא דמי לבן פי' בס"ו דמ"ש בכ"י לא דמי הייגו שרוים לא מדוים בל' הכי' ולבן בקשה בס"ו דאינה בדברי הרי"ף בד הקדמין מתחבתו ובאמת שפי"ם

תרפט (א)אם הי' הקורא חרש כו'. במתני'תנא הכל כשריסלקרו' המגילה מן מחש"ו ר"י מכשיר בקטן מלן חנא חרש דיעבד ממי לא אמר רבי מתנא ר"י היא דתנן הקורא את שמע (*)ולא השמיע לאזנו כו'עד השתא דאתי' להכי כו' ופירן מה שהקשה כ"י בתמת קושייתו קושיא גדולה הוא דהא כל

ב ועבדי. [כנ"י](*) משמע אפי' אין משוחררים:ג חרש · וא"ח ספק דהשומע מן‌החרש יצא כדיעבד וא"מ בגמ':ד קטן.אם"ג דגדול ממי אינו אינו חייב אלא דרבנן ול"מ"ם ספי'קפ"ז דהתם יכול הקטן לאכול כדי שבעו להכיח עצמו לידי חיוב דרבנן (הרא"מ)ול"ע דהרב"י ספק(*) בספי' תרע"ה כדעת כ"ה שמכשיר בקטן והכא סתם וספק כדעת האוסרים ודוחק לחלק כזה בין מגיל' לנ"מ ונם בר"ן שם משמע דדמי להדדי כזה עמ"ש בסמוך: ה אינם מוציאות · ול"ד לנ"מ דשאני מגיל' דהוי כמו קריאת התורה' (סמ"ג) (*) פי' ופסול' מפני כבוד הצבור ולכן אפי' ליחיד אין מוציא' דלא פלוג (רא"ם) ממ"ש סי' פר"ח : ו אם האשה קורא'. וכמדרש הנעלם רות כ' דלא תקרא לעצמ' רק תשמע מהאנשים : ז שאינה חייבת. דס"ל כמ"ד שאין מוציאות אנשים (כ"מ במרדכי) : ח אינו מוציא. אפילו למ"ד נשים מוציאות אנשים (*) זה נרא ספי פב"י : ט (*) עצמו אינו מוציא. היינו למ"ד נשים אין מוציאות אנשים (כ"י) : י קורא לעצמו. משמע דס"ל דאין היחיד מוציא חבירו אלא כי' וכ"ל דלא דמי לשופר דקריאת המגילה הוי כמו תפלה דציבור י' אבל בר"ן כ"ג משמע דאפי' יחיד מוציא חבירו במגילה אע"פ שהוא בקי ע"פ ח"נ וכ"כ האב דרשם וכ"כ הב"ח ססי' תר"ל בשסיטו בשם מהרי"ל וא"כ סדיף שיקרא א' לכולן משום כרוב עם הדרת מלך כמ"ש סי' ל"ח סי"ד ובתשב"ץ כ' כל א' קורא לעצמו לם ירצו עכ"ל סי' ר"כ : יא להכיח קטנים. ובלבד שלא יכילו קטנים ביותר שמבלבלים דעת השומעים :

ב ועבדים *משוחררים ג ומחנכים את הקטנים לקרותה :
ב ג אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו
והוא שישמע ממי שהוא חייב בקריאתה לפיכך(א)אם
היה הקורא ד נ * חרש או ה ד קטן או שוטה השומע
ממנו (ג) לא יצא ו וי"א * שהנשים ה אינם מוציאות את
האנשים : הגה וי"א ו אם האשה קורא (ג) לעצמה מברכת לשמוע
מגילה ז שאינה חייבת בקריאה [מרדכי פ"ק דמגילה] :
ג ז אנדרוגינוס מוציא מינו ולא שאינו מינו טומטום ומי
שחציו עבד אפילו ח מינו (ד) * אינו מוציא : הגה י"א
דאפי' אח ט (ה) עצמו אינו מוציא ולריך לשמוע מאחרים (ג"י) :
ד ח השומע מגילה ממי שהוא מודר הנאה ממנו (*) יצא :
ה ט מקום שאין מנין אם אחד יודע והאחרים אינם יודעין
אחד פוטר את כולם ואם כולם יודעים כל אחד
י קורא (ו) לעצמו :
י מנהג טוב יא להביא (ז) קטנים וקטנות לשמוע מקרא
מגילה : דיני

ומן המגילה דמאר לריך שישמיע לאזניו שנא' שמע וקשה כדבריו דמל' לריך‌משמע דוקא לכתחלה כדפרש"י וא"כ מביא ספוק דמשמע אפי' דיעבד דהא קרא לא אבר לכתחלה אלא ע"כ דהספוק ממעט דאפי' דיעבד ביכא דאינו בר שמיע'לגמרי דהיינו חרש דאינו רואי לשמוע אבל מי שראוי לשמוע אין השמיע' מעכבת בו ע"כ אין שם רק אזהרה לכתחל'א"כ מתניתין שלנו דפוסל לת"ק בחרש אינתא אפי' לר"י וחרש שאני והא דלא מחלק בגמ'תחלה בין חרש לנא השמיע דהיינו סוברים דר"י לא ס"ל דרשא דשמע השמיע לאזניו שמיע אין לאחלק בין חרש לאינו משמיע(*) וע"כ כדברי' תל' ולגמא ר"י סיא לבתחל' לשמוע או לא דשא בזמנם הוי בזמנם מה זמנם בחיוד אף שלא בזמנם ביחיד. ומה פריך נימא דחבריי' מיירי לענין אם היחיד יכול לקרות לעצמו בזה הוי שלא בזמנם בזמנם ואף שלא בזמנם קורא ביחיד ודב מיירי לענין אם היחיד מוציא חבירו בזה קאמר מגלה בזמנה קורא אותה ביחיד להוציא את חבירו נמי ד' דשקל

יגא. ע"כ מדיק לחלק בין ק"ש לנגלי' דהיא משום פרסומי ניסא אמיר ספי . ול"ל דדברי הש"ס דמגלה דמדמע' ק"ש לנגלה לא אלקי' לאלני' ולא מאמר' רק לשקל' ומרי' . אך כשהם משמעות דברי הש"ס משמע דנגלה וק"ש שוין וכמו דנקט"ם שם לא השמיע לאזניו יצא ה"ה בשמע מאדם המגלה ריצא מדברי הב"ם : (סק"ד) קטן . אף על גב דגדול כו' והפסק בחתם משום דגדול לא הוי אלא מד דרבנן . אבל בחתם לאינו דאוריי' מייב וקטן הוא מדי דרבנן . שהעתי' הוא מדי דרבנן וגם בחתם דאוריי' קטן אינם רק מדרבנן . ולא אמי מדי דרבנן ומפיק מד דרבנן : ולי"ד למ"ם סק"ם דקטן וגדול שכ"ל לא אבל ב"ל כיון יכול הקטן לגזור הגדול כיון שהגדול ג"כ אינו ממויב בנשמ"ז מן התורה מד דאבל שיעור שביעה . ואע"ג דהקטן הוא מדי דרבנן : לידי חיוב דרבנן . ר"ל שיהיה גם הוא מד דרבנן : ול"ב דהרב"ז פסק כו' לשון פסק ל"ד אדרב' מראה דפסק כדעת הרי"ן האוסר שהביא ב"י בשלחנו הטהור היא מיקרא נמיגו שלא דעיקר קושים מ"ל דנשים מרא"ה הבי' כ' דעות וכאן לא הבי' רק דעת ב"ה שמכשיר . וגם מדי"ן ס"ל דעתה לאוסה לענין קטן כ"ל : (ס"ק ז) שלינה שייכה כו' דס"ל כמ"ד כו' דרש"י ס"ל נשים מוציאות אנשים מדלמגי' ריש"ל נשים שייכות במקר' מגלה שלא כו' וכיון שמחויבות בדבר כאנשים יכולין להוצי' לאנשים ושל לנשים . והבי' מדבי בשם רא"ש שהבנים לבה"ג . דהיא בתוספתא נשים פטורות ממקרא מגלה ואם כן ע"כ ליל הא דאריב"ל נשים שייכות במקר' מגלה.לנרבה' נשים שייכות בהשמע מגל' שמייכות לשמוע ולא לקרות ולכן אין מוציאות לאנשים שמייכים בקריאה . והא דאמרי' בתרכין לגב קריאה רק בשמיע' . ולכן דאמרי' הכל לאחרי' שייב כמוהן . וכיון דאין שייכות בקריאה רק בשמיע' . ולכן אין מוציאות אנשים לכן פסק רא"ש אע"פ שם - דנשים מברכים לשמוע מגלה ולא על מקרא מגלה דהא אין שייכים בקריאה' . (ס"ק ס) מיגו כו' אם נרא ספי' עכ"י . בכי' לאוסי' שייכים בעי' שייכים מבורר זכר ואלי לו נקבה ואלים לו בר' בעי' . מש"ב זה שיב מבורר מהו וכן ל"ל נבי אלי עבד כו' דבעי' שייכים מבורר עבד נמור לו משוחרר נמור : (ס"ק ס) עצמו ס' הייט למ"ד כו' ול"ל דאלי ר"ש שב' רא"ש לא קאי אלא על אלי עבד ואלי ביש דלא אלי לד מבחות שב ומוציא לד שיהים שם . אבל מומסס לב"ש מוציא אם עצמו וכ"ש בהרב"ז בהמורו ס"ש : (ס"ק י) קורא כו' מוציא אמרו. ר"ל הנקר: אפילו דבעי' יוד"ד מיין לאיל סי' ל"ם בעי"ק ה' :

ערכין כ' ב רבנים בפ"ח נ בשנה י"ם ד שם וכדבה הרי"ף ורא"ש וכן כוה בקנה ויסחלות ספרי רבנים וע' בכ"ה שם וכ"י ה שם ובא"ק אבל בשם הוגלאות לאנשים עוד בכם רש"י ערכין ו שם בשם בה"ג וכ"כ הרדבי בשם רא"ם:ה תוכבתא בתבה הרא"ש בפ"ק דמגילה ח א"ח ט שם י עוד בשם הירושלמי :

עטרת זקנים

*משוחררים . לדברי כ"י לף שנדים שאינם משוחררים רק שהלו ונגלו לשם עבדות אבי חייבים בקריאת המגילה ורא"ם חולק עליו גם הרא"ש ז"ל בחדושיו לבה"ג כ' דדעת הבחיב דנשים חיבים בקריאה המגילה ע"כ כ"ל בלי פקפוק אלינא דכ"ש שהנשים שאינם משוחררים חיבים בקריאה המגילה והורי כ' שלף עבדים שאינם משוחררים חייבים רק שאינם חוציאים אבל בחיב כ"ל עיקר שאין חייבים כלל בקריאה כ"ל : *חרש והורי בבית כ' חרש לבתחלה לא יצא ובדיעבד יצא ושוטה וקטן אפי' בדיעבד אינו מוציא אחרים י"ח אפי' קטן שבגיע לחינוך אינו מוציא אפי' בדיעבד : *בנשים אינו מוציאות וכו' אבל בכל אות נשים אחרות י"ח(הרא"ש בריש מגילה ובתוס') וכן לענין קידוש אפ"ג שחיינת מ"מ אינם מוציאות אלא נשים מוציאות :

יד אפרים

תרפט בט"ז ס"ק א' ואע"ג דרב"י בהב דבמסקנא כו' כ"ל :
במ"א ס"ק ב' ובנדים בשור השמע כו' כ"ל :

חתם סופר

סי' הרפ"ט בבג"א סק"ח זה נרע . נ"ב י"ל
עוד דחייבינן שמא כשיקרע יצא אנדרוגינוס דבין דאשתני

שערי תשובה

תרפט ובשיב. עכ"ש וע' בחש"ב שם מובנים לומר לאשה שחברך הברכה ואח"כ יקרא לה להוציאה ואין לעשות כן אלא הקורא יברך : (ב) לא יצא. עכ"ש וע' בשו"ת ח"ג סי' ל"ג שכ' שם שקשה לקבל בכב"ח נגד משמעות הראשונים ופ"ם שכ' בא' שבבדו אחזיו המשמע אא"כ שנעקים אחור בקול רם אז שומע וקרא המגילה לפני הציבור בקול ביטוי שבראה שבוא עצמו לא בשמע אלא אם"כ יאלו אחזיו הציבור בקריאה זו דחרש נמור לא הוי כיון שבשומע אם נעקים כמ"ש הרא"ש בתשו' כלל פ"ב סי' י"ב ובסימנים שם ובפר"ח ה' ביטון סי' קכ"ח כ' דאף שאינו שומע רק כשהמדברים עמו בקול רם ע"י מין אמונרות וכיוצא בזה מ"מ לא מיקרי חרש וגם אין לחוש בשביל שלא בשמיע לאחזו משום דמוכח מסתירת בפוסקים מק"ם לגבולה בתבואר בנ"י דיש חילוק בין לא בשייב לאחזו לחרש (ומ"ש בכ"י וכב"ח דחוק אלוי) וברלה דדוקא חרש שאין רואי לבשמיע לאחזו ובין שבשמע מפי בטוח אינו אינו חייב בקריאה לא יצא משא"כ זה שיכול לשמוע ע"י קול רם וחייב בקריאתה גם בשומעים ממנו בקול בינוני יצאו ע"ם. וברלה דהוא עצמו י"ל נ"כ דיצא לא בשמיע לאחזו בהא מ"מ בר קריאה הוא ובין שבוא עצמו

לבושי

ניסא נקטנים בדי כוי פרסומי לו לא ופ' מ"ל סי' תר"ל סקכ"ד : ט"ז סק"א (ב) ולא בשמיע לאחזו וכו' יצא כו' ר' יוסי אחר לא יצא מכ"ב זה בחרש שבוא אחר אינו שומע אין הוא עצמו יוצא בקריאתו וכיון דאינו נופיע לא נפיק לאחריני נמי לא אפיק. והקשה כ"י כיון דאם לא קיי"ל בחש כר' יוסי לא קיי"ל כהך מתני' אלא דבחרש מוציא וע"ש שרבה לאלא דבקש"ם בית דלא קיי"ל כר' יוסי אבל הגולה אחור מפוס פרסומי ניסא ובאלא בשמיע לאחזו לא הוי פרסומי והי' הפ"ז דאף דלא קיי"ל כר' יוסי מ"מ נחרש גם ר' יהודה דודה ומה דהולרך לאוקמי כר' יוסי שבוא דבש ס"ד דבש"ם דר' יהודה לא בשמע לאחרון וא"כ אין חרון בשיבה מזיק כלל ממילא גם חרש בשא"ל בפסקנא דמוקי כר' יהודה אליבא דרא"ש אין יש חילוק וחרש שבבא זה כלל דבריו : שם (ס) וע"כ כדפרכינן בהלכה וכו' דפריך דלמא מתני' ר' יהודה הוא ולא פסלה חרש רק בהלכה הרי דלכ"ח בו לא דרש ר' יהודה כלל בהמא ל"כ חרש נמי כמר : שם (ס) בפופו . ואפ"ג דרש"י פי' בפ"ק בסקנא דבו' כ"ל : מ"א סק"ב (ס) משמע בעור אפי' אין וכו'. בעור כ' סתם עבדים ופי' בכ"י דהיינו משוחררים ע"ם ופליג עליו בסמ"ת דהתם עבדים משמע אף שאין משוחררים : סק"ד (ס) בפי' תרע"ה וכו'. ע"ם בפ"ג ובמ"ם המ"ת בהרב"ז פסק כו' דיינו שבבנין עכ"פ דיעבד דמכשיר ובאן לא הבנין כלל רק הפוסל א"ב דבכ"י שם משמע שבסבנים כך ע"ם ובמ"ג חי' בפ"ת ע"ש:

ביאור

עבדים פטורים שלא היו כו' ול"ד לנשים כאן אלא בעור ומ"ת : ומחנכים כו'. ירושלמי פ"ב בר קפרא אומר צריך לקרותה לפני אנשים ונשים וקטנים שאף הן היו באותו הנס ריב"ל עביד לן מבנס בנו וב"ב וקרי לה קומיהון. וכבנאתו בג"ם ובמ"ם אינו אלא מינוך כמו בכל מצות ומצוות" ו"ם כ' ד"ה ור"י מבביר קצה כו' ו"ל כו' : ס"ב חרש. בנוסחת בכל בו לא כ' חרש ברמב"ם וכן בנוסחת שלפנינו וכן בא"ח ומ"ת וב"ה בירושלמי שם ל"ר מחבת דר' יוסי היא כו' ר"ח אמר לית הא כאן חרש בשבגרת ליבמה' היא מתניית : ו"א שהנשים. תוספתא שם נשים ועבדים וקטנים פטורים ואין מוציאין את הרבים ידי מובחן והבנה בגמ'. ומ"ם בהגולה ד' ה' נשים חייבות כו' כיינו לשמוע וגו' בשמע מגלה בס"ם בתרדבי וכבנא רחוק אמרי לרוחה בפני כו'. ושם בירושלמי בכ"ל ריב"ל עבד בן מבנים ב"ב וקרי כו' ובשמוע ערבין שם ומגילה שם . וסברת הרשב"ם ל"ל והבנין תוספתא נתן בסמכה כ"ל בתוספתא מאחר שאינו אלא בנשים ולהתויי בנשים ובלא בנשים פטורים ואין מוציאין את הרבים ידי מובחן בכ"ל ריב"ל בע

חילוק לכתחלה אלא בלימוד משמיע אבל בחרש פסול אפי' דיעבד כנ"ל כאלו מילתא ברירא ולית בה ספיקא בס"ד :

תרצ (א) בין יושב. בטור ז"ל הקורא במגילה עומד או יושב יצא משמע דדיעבד אבל לכתחל"לא יקרא יושב ובירושלמי אמר אפי'לכתחל' וברמב"ם כ' אבל לא יקרא לכתחלה אלא בעומד ומהרי"ל כתב דבעומד דוקא לכתחל' שרי יושב ועל גירס' הטור ופירושו ק' למ"ל לחנא למתני עומד כלל לא ליתני רק הקורא יושב יצא ממילא דשמא דעומד הוא לכתחל' וכן יש להקשות בסיפא דמתני' דאם קראה א' קראו שנים יצאו ולמה קתני קראה א' ותו קשה בסיפא דאמרינן יצאו דמשמע דוקא דיעבד ובברייתא אמרינן בכלל ומנ"ל קורין אפי' עבדים ש"מ אפי' לכתחל' וכמ"ש אחי"כ הטור וש"ע כאן וכ"ל דהוקשה (°) לברמב"ם וטור קושיא שלנו במתניתין למה לי עומד אלא ודאי שכא ללמדנו דיושב דומיא דעומד דהייט אפי' לכתחלה וא"כ אמאי אמר הקורא לשון דיעבד וכן קשה בסיפא דאמאי אמר יצא דהייט דיעבד ובברייתא מתיר אפי' לכתחל' ומדברי הרמב"ם למדנו תירוץ על הריטב"א כי הוא מחלק בין יחיד לציבור ובזה מתורץ דהתם אמר נ"כ לי' לכתחלה ול' דיעבד להורות שיש חילוק בזה כמ"ש וא"כ גם בסיפא יתא דא"כ לכתחלה שרי ונקט לשון יצא אחרי דריש"ש שיש שם דוקא דיעבד דהייטו בלבד ד"ל ומ"ש הרשב"א כתב דלא אמר אלא בחרש ובשומע כל הקורא אינו יוצא אלא בשומע ומ"ש בס"ד :

תרצ א בין יושב. ברסי' ח' דמשמע דהברכ' תהי' כעמיד' ופסקי' קמ"ו מ"ש: ב ולפסוק לחזן. דיינו במקום שבמנהג שאין החזקורא לעולם המגילה אבל במדינתינו החזקורא לעולם שמגילה מ"ל שיאמרו לו דמעיקרא מיהו על כרכמ"ש סי' קל"ט ס"ג וכ"מ במרדכי פ"ק: ג לקרות ביחד. דאידי דמכיונא לבו יבבי דעתייהו לשמוע: ד אם השמיע. בספר. ואם השמיע הקורא תיבות שאין הקרי' יצא דאין מפסידין הקרי' יצא (ס"ג) פיין סי' קמ"ב ולקמן סי"ד דלא משמע כן: ה אפי' מיעוט. ע' בכ"ה שברכה להשיב פ"ז ולעני"ד אינו כלום דהרשב"א הוכיח דאי אינה דאי אינה (°) דבדיעבד בשר מל"ל להקשות °) דלמא אפי' השמיע רובה בשר וא"כ לא ה"ל לאתויי דרב המנ: ו לא יקרא כו'. דשמא יתן השומע לבו לזה הקורא ולא נפ"ן (כ"י מ"ח) משמע דהוא עצמו יכול לשמוע להפ"ן הפ"ס שקורא: ז ואפי' שם. סי'

תרצ דיני קריאת המגילה · ובו יח סעיפים :

א מ קורא אדם את המגילה בין עומד (א) א בין (מ) *יושב
ג אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד
הצבור : כגה ב ולפסוק לחזן לקרות את המגילה עד (ג) שאומרים לו
קרא [מרדכי פ' הקורא] :

ב ג (ב) אפילו שנים ואפילו עשרה יכולים ג לקרותה ביחד
ויוצאים הם והשומעים מהם :

ג ד צריך לקרותה כולה ה ומתוך הכתב ואם קראה על
פה לא יצא ו וצריך שתהא כתובה כולה לפניו לכתחלה
אבל בדיעבד ז ד אם השמיט הסופר באמצעה תיבות
אפי' עד חציה וקראם הקורא על פה יצא : הגה אבל אם
השמיט תחילתה או סופה ה אפי' מיעוטא לא יצא [ר"ן] ואפי' בתלמ' דוקא

(ג) דלא השמיט עין אלא[ב"י בשם מ"מ] אבל ביותר מחציה אפי' הן כתובות אלא שהן מטושטשות
ואין רישומן ניכר פסולה :

ד ט מי שתופס בידו מגילה שאינה כשירה ו (ג) לא יקרא עם שליח צבור (ד) אלא שומע
ושותק : הגה וכן לא יפייט שום אדם על פה לחזן ולכן אותם הפסוקים שקורין הקהל צריך החזן לחזור ולקרותם
מתוך מגילה כשרה [ב"י בשם שבולי לקט] :

ה י קראה סירוגין דהיינו שפסק בה ושהה ואח"כ חזר למקום שפסק כ (°) אפי' שהה כדי
לגמור את כולה יצא : הגה ז ואפי' (ד) פס בתפיס מיהו נוהגין מי שפס בתפיס כדלקמן סי' תרל"ג סעיף ב'
[הרשב"א סי' רמ"ד] :

ו ל הקורא את המגילה למפרע לא יצא קרא פסוק אחד ודילג השני (ה) וקרא שלישי ואח"כ חזר
וקרא

לאורות שיש חילוק בזה כמ"ש וא"כ גם בסיפא יתא דא"כ לכתחלה שרי ונקט לשון יצא אחרי דריש"ש שיש שם דוקא דיעבד דהייטו בלבד וא"כ הכל ניחא בס"ד :

(ב) אפי' שנים כו'. ולא אמרי' תרי קלא לא משתמעי אפילו יהבי דעתייהו ומשתמעי אפילו בתרי קלא דעכ"פ (°) אפשר הוא : (ג) שלא בשמיע עין שלם. זהו מדברי הרשב"א בב"י דהוקשה לו(°)כמאי דאמרינן בשמיע חציה והא ברכינן אלא אם כן בדברי האומר כולה כו' ואם איתא דלכתחלה קאמר מאי קושיא ומכח זה חילק דבא דפסלינן באינ"כתובה כולה הייטו כאשר פיין בשר ותמוה לי מאוד דאין כאן קושיא כלל דאמתני' שא' שם סי' דורשה וכוון לבו יצא דהייטו שקורא פסוק א' שכתב משמע שמתחלה ועד סוף עשה בפיין בשר ותמוה לי מאוד דאין כאן קושיא כלל דאמתני' שא' שם סי' דורשה וכוון לבו יצא דהייטו שקורא פסוק א' שכתב משמע שמתחלה ועד סוף עשה בכ"ן ופ"ז קשה ודאי הא בהתחלה שכתב פסוק א' וקראו ברי אפר אפיו כל המגילה חוץ מפסוק זה שכתב וזה ודאי פסול אבל אם אין חברון רק במקלת ודאי כשירה וכוונת הרשב"א דפלמה ממני בזה : (ד) אלא שומע ושותק. מטעם דאחריס ישמעו מזה שקורא המגילה פסולה ולא ישמעו מן הש"ץ : (ה) וקרא הג' כו'. בטור כתב אח"ז הלכך אם דלג פסוק א' לא יקרא לפניו ויחזור ויקרא הפסוק (°) המדלג אלא יחזור מפסוק שדילג כו' וק' מאי הלכך דאמר הא זהו דין עצמו שזכר קודם לזה וי"ל דאי ריש"ל לאחוד הייתי מפרש הטעם הפסול כיון שהחליף הפסוקיסומכח זה משתנ' הפנין הכתוב באותן פסוקי' ומתילה לא קרא אחר הדילוג כל המגילה לו ענין אחד הוא וקרא אח"כ הפסוק הדילג אין הפסוק הדילג כל המגילה אלא הוא ענין אחד הוא ומ"ש הרשב"א דלא אמר אלא בחרש ובשומע ע"ש :

באר היטב

תרצ (א) יושב. אבל הברכה תהיה מעומד מ"מ : (ב) שאומרים. דיינו במק ס שבמנהג שאין החזן קורא לעולם המגילה אבל כמד כתיבו החזן ק רא לעולם המגילה אלא"ש שיאמרו לו דמעיקרא מיהו על כך מ"מ : (ג) לא יקרא וכו'. דשמא יתן השומע לבו לזה הקורא ולא נפ"ן מ"מ אם משמע דהוא עצמו יכול לשמוע הפ"ן הפ"ס שקורא מ"מ : (ד) פס. פירוש הקורא אבל השומע שפס ולא שמע לא יצא כ"י סי' תרל"ג:

שערי תשובה

הקורא יצא ר"ח בקריאה אע"פ שלא השמיע לאחרו כמו בק"ש דקרא ולא השמיע יצא וקריאה בשמיעת אחרים מפיהו דמי ד"מ"ב דאחריס שמעו והוא לא שמע מ"מ יצא בקריאה שקרא לעצמו וא' לעיל ס' ס"ב :

תרצ (ס"ח) בס"ע קורא אחד כו' וע' בבית יהודה סי"ב שיש מדינות שבכנו לקריאה בלא שמעיה ע"ש ולא יבוד כן במדינותיו אם לא בשלא נמצא מי שיודע לקרותה בשמעיה אבל מ"מ צריך לחזור אחר מי שיודע לקרות בבלות מחשפה בריקוד בחברו לקחן דשמיע שהמנין משהנה מעכב בקריאתה ולכן אם אין שם מי שיודע לקרות בריקוד בבלבתו אין לברך אלין ופ' בשערי אפרים סעיף כ"ח שאם מעמידין מ' שיקרא לפני הקורא מתוך בחומש יקרא בלחש וזה בהקרא לפני הקורא צריך אח"כ לחזור ולקרות מתוך בחומש :

לבושי

תרצ מ"ז סק"א (°) לברמב"ם וטור וכו' ר"ל דרשום קושיות אלו עשו חילוק בין ציבור ליחיד כדמפיק : מ"ז סק"ב (°) אפשר הוא כו'. ואפשר שישמעו ב' קלי' ויהיו אם יהבו דעתייהו : סק"ג (°) כמאי דמכשרינן בספרינו שלפנינו בב"י אין רחיה זו על עניין שלם אלא על דין שבתחלת הספ"ס לחתלתה וסופה : שם (°) אמאי דאמרי' כיון דאתכב וכו'. בהיה מתכב ומתוך כך קורא אם כיון דבא אכתב פסוק וקורא מתוך אכתב אלא אם אין כל מגילה (כדי שלא יהיה קורא ע"פ) ואהא פריך הא לריך שיהיה כולה כתובה לפניו כדי דאפי' דיעבד פסול דאל"כ לא פריך כמגילה ואיך מכשרינן בדיעבד אם בשמיע עד חציו וקראה ע"פ וע' מה שאכתוב בס"ח סק"ב :

מ"א סק"ח (°) דבדיעבד כשר וכו'. מהרן קושיא בס"ז בסק"ג דהכא הא דאתלקינן בהשמיע בהכופר בדיעבד בין רובה לאחי' הוא תרומי' דשי בדייחות בתגלה דף י"ח ותוקפתן הפוסלת ברוב' והמכשרת בשקלתה ואמת דהי' מחבב שבכאתחי בדברי הפ"ז סק"ג פריך לי דמת' פסוקי פסוקי וקרי ליה מי יצא ואמ' אמר רב חמא הלכה בדברי בחומר כולה

ביאור הגר"א

פי' תרצ ס"א בין כו'. ירושלמי שם מה לשנער הא כתחל' לא והתניא משנה בר"מ שקרא מיושב בנב"כ של שנעגין כו' כיני הקרוי מותר לקרותה יושב. וכן כולה מהני' ע"כ לכתחלה קראם לא' קראם שרים יצא וכנמ' אפי' עשרה קורין וע' רין : אבל לא. ירושלמי שם זה שהוא עומד לקרות בתורה מפני מה הוא עומד מפני כבודה לו מפני כבוד הרבים אין תיבר מפני כבודה אפילו בינו לבינה כו' : ואאור. תוספתא הביאו הרי"ף ורא"ש פ"ג ס"ל וכ"כ לתוכיה מעמד שאמרו שם שאין אדם כו' : ס"ב אפילו. מתניתין : ואפילו. ברייתא שם : והשומעים. שם כיון לתוכיה כו' : ס"ג אבל אם. מה"ר ואפי' לכתח' אלא אם אפילו יהודי כו' ומשמע דאפילו לכתח' ומשמע דמדברי מיהא שם אלא דכתב פסוקא כו' ואי' הרשב"א דדוקא בתחלתיה דקרא בספר שיש בו מעות אבל בשאר אבל בשאר ספר : ואפילו באמצעה . ג"כ מכח קושיא הכ"ל : אבל ביותר כו'. מדאמרינן בתקלתה : ס"ד מי שתופס. עש"ז : וכן. מעשה הכ"ל : ולכן אוזן כו'. כל"ל דקראם מקלת ע"פ דוקא דיעבד ולא בכנ"ש : ס"ח ואפי' פס. ברכות י"ד ע' פוסק כו' אלאמת אין מפסיד הקריאה דאין מפסיד אלא הברכה לא בתולה כמ"ש וכן בתפלה : מיהו. כמ"ש בסי"ג ולא יפסיק כו' אלאמר כו' כ"ש בכנ"ש :

יד אפרים

רצ מ"ז סק"ב כו' כותב' מגיהה דורשה וכיון לבו כו' כ"ל : במג"א סק"ד אם בשמיע בספר כו' ר"ל וקראה בקורא בע"פ יצא הא לא"ה לא יצא ומ"ז בה' בסק בס"ג בהם בשמיע בקורא מיהו אין מפסידין בקריאה יצא לקמן : סק"ה לאחוי דרב חלבו בסם רב אחא ר"ל דהכנה"ג תמה על הוכחות הרשב"א דאם חסר מראשה אפי' מיעוט' פסול דאל"כ תיקני בריאתא והשמיע עד חציו כשר ברב חלבו ואל"ל דלכתחל' קאמר רב חלבו דא"ה דאיכא פריך אמתניתין דהיה כותבו כו' דהא בקורא פסוק ראשון אבל' הרי עדיין חסר רובא ובתר רובא ולא יצא וכתב בקשה גם בס"ז בס"ג וע"ז כ' הגר"א דבשיר הוכיח הרשב"א דאם חסר מראשה אפי' לכתחלה אמר רב חלבו לכתחלה אמר מכל מקום לענין הכ"ל ליה לף חסר רובא אין כותבה מדרב חלבו לבסול בדיעבד דלמא דוקא לכתחלה קאמר ודרך שתבי' כתיבה כולה ובדיעבד אף חסר רובא כשרה ואין לי הוכחה ע"ז דבחסר רובא פסול רק מבריאתא דקאמר אם הסופר הוא פסול אם אינו פסול אלא אם כן בלא לאחוי מיהא דאיכא בלי הסרון פסוק אחד

מ שם בתשב"ם ג שם בתשובה ס דלישלח פמה קריאה ופרסומי ניסא נמי י"ל ע רמב"ם בפ"ב דתשבה דלעיל וברייתא י"מ פ"ב ע"ם פירושלמי ומדוסי רש"ל ומרמב"ן ל כן נראה מדברי ש"י ורמב"ם ק בתוכת כריב"ם ותוספות רא"ן פל זב ר פשטם שם ר"ן כרמב"ם בגמ' י"מ ס פירושלמי ג ליומתי

עטרת זקנים

* קרא' מתרגמים כו' משמע מתוס' ספ"ק דתענית דלא יצא בקריאה מתרגמים אלא בשקרא' בתחילה שיהא אבל בסוף שיהא לא יצא : *בגמיה לחת ובטעם כ' מהריל בשם רוקח תוס דשמרת בני המן היו שרי מהשיס מל אותן מעם מלות מיס :

אשל אברהם

א] יצא ע' מ' כ"ל מיהן רפ"ח : ב] מתוכב. ע' מה' כל"ל ומיהן כל"ל :

חתם סופר

הרישינן למיעוטא וכן איתא סברא זו בבכורות דף מ"ב ע"ב בכיוצא בזה ע"ש :

סי' תר"צ במחבר ס"ז בהג"ה ואין לבטל . נ"ב עיין תשובות ח"ם או"ח סי' נ"א וח"ם יו"ד סי' קצ"א ונראה לי הטעם להרעיש ולבלבל אוזן השומעים שלא ישמעו שם זה המרחי האגני :

לבושי שרד

סק"ח (*) כמ"ש בסמוך היינו במ"ל סק"ח : סקמ"ו (*) שאלת אם צריך השומע לכוין וכו'. לפ"ג שכתב"ל מגיה על צריך שיכוין נלמה יש רש"ל לא בזה מירדי אלא שיכוין בשמיעת כל תיבה ותיבה ומבחת רלשיה דל"ל כ"כ דקדוק דע"כ שאינם יודעים בלשון מ"ח לכם לכוין כ"כ אלא כיון שמפה אזנו לבוקרא ואינו מושב מתפלות אמרות מהמתא שמע בכל מ"ל לכוין בכל תיבה בבירור אבל אם ודאי לו שלא שמע תיבה מ' לא יצא ובפ"ג לא מבשרינן בבשמים אלא בקורא ע"פ בזו כלל בוחת בפ"מ ל"ל ומ' ע"ז מיהן שאמ"ז סק"ב : ט"ז סק"ח (*) ובתבו בתוס. זה כדיבור של תוס' אינו בגמרא אלא בתוספות ודף דתענית ואין אסור בפ"ב דבריס ולא בפ"ב דבריס ולא בפ"ב דבריס : שם (*) כיון תחילת שיהא לפוף שיהא וכו' . ולדינא אין מילוק

והתוספות לא אמרו אלא בתענית ופסחים אין בפירוש כך ומ"ל :

היטב

מ"ש : (פ) לבנו. ולפי' הקולמוס בשמי הימים אסור לקרותם בלבנו רמב"ם פנק ב' סי' ע"ם : (י) מבשרבים. כגון דקרי ליה ומני ולא ידע לתוכתי סברא : (יא) השומע. מכאן בשמונה סרבי"ל דאם השומע לא שמע

באר

(ה) על פה. קשה דהא כבר בתבו בס"ג אסור דבא לומר דאפילו השומע מעמו לא יצא כמ"ש בסמוך מ"ל: (ו) בלתה כתב. פי' וכלבד שיכול לקרות אותו כתב : (ז) יצאו. בדיעבד אפ"ל : (ם) לשמוע. משום דלא ידעי שלבו של האשתדרים ואי"ם יקרא האשתדרים בכתבו בלבו דאם לא יצא ד' סי' ע"ם : (י) מבשרבים. כגון דקרי ליה ומני ולא ידע לתוכתי סברא : (יא) השומע. מכאן בשמונה סרבי"ל דאם השומע לא שמע

אפרים

ברשם בעמוה ול"ל לקבון על ולריך בשומע כו' : בחג"ה סעיף ט' אבל אין לחוש כו' ועי' בכ"ל דאפילו אם בתבו אינו מתוחו לשון אלא בלשון אחר : ש"ע ס"י ו"י"ל מעלת כו' ובראה דבריהם בתחילות האשתדרים כו' הם בכתבם בלבו"ל וכמ"ש בחג"ל ס"ק י"ב ולתבי"ל לא יצא לא אף לפי שאינו יודע רק לבו לבר אינו מוציא ע' בריב"ם :

הגר"א

בכין שמואל כדעתיה דאחר בתיה בתובה בבלבתה בלבו יוצא בה בלבו ר' אבינא בשם ר' אסי כל שאמרו ידחה ליום הבבינסא ובפרש בעשרה א"כ מובה הא כל שאינו נדחה ליום הבבינסא אף דנדחין לע"ש מכל מקום לא בעי עשרה לבך שפיר משני דהמשנה מיירי בי"ד בברכים אבל הבלבו אולך לשיטת דילן דס"ל בדף ח' דאף בברכים בי"ד בעינן עשרה אי אפשר לפרש דמיירי בי"ד בין דעשרה מקרי ציבור לבך מובה לפרש בענין אחר ודוק דאף אם האחרים בבר יצאו י"ח מכל מקום בין דבעינן עשרה ובעינן פרסום לא מהני חיה בתובה ודוק . ואין לחקשות על דברינו דא"כ לר' אסי דס"ל בין בומנה בין שלא בומנה בעשרה היאך יפרש המשנה דחיה בתובה וכו' . זה אינו דר"א יסבור דבמלה הבתובה בין הבתובים נמי יצא בציבור ופליג על ר' יוחנן דהתי בלא"ה פליג על ר' יוחנן דר"י ס"ל דמותר אף ביחיד והוא ס"ל דבעינן ציבור בס"ש התוס' ד"ה א"כ גם בזה פליג על ר' יוחנן ואדרבא בזה יהיה אתי שפיר דזה תלוי בזה דר' יוחנן לשיטתו דס"ל דבציבור לא יצא בבתובה מן הבתובים בע"כ לדידיה מובה מן המשנה דהיה בתובה דיוצא אף ביחיד וכמ"ש אבל ר"א דס"ל דיוצא בציבור בבתובה בין הבתובים א"כ אין ראיה מן המשנה דהי' בתבה דיוצא ביחיד לבך ס"ל דבעינן ציבור . ולדידן דקי"ל כר"י דאינו יוצא בבתובה בין הבתובים וקי"ל שלא בומנה אף בי"ד בעינן עשרה אי אפשר לתרץ בהירושלמי ואתי שפיר דברי הבל בו בעזה"י על נבון ודי"ק בזה : (שם סעיף י"ד) הקורא את המגלה צריך לבוון להוציא השומע וכו' . נ"ב עיין במג"א סקט"ו שהוכיח

הגהות

סי' תרצ סעיף ט' בהג"ה אבל אין לחוש בתיבה בתיבה בתב. בת' מוה יחיר מי' ק"ו סרבה לתמוה בזה וכדברי מפורש לבדי' בהגה' מפר"ן מ"ש מי' ח' : סעיף י' אינו יוצא בלעז". ואינו יכול לבוון בלבו בלבו לבוון אלא' אחיריות וכיון דבקורא אין יודעין אחיריו בתיבה בתיבה יודעים בלבו בלבו בלבו לבוון בלבו לבוון בלבו לבוון

אבל"ח לא משמע כן: טז טעות אחר.כגון (°)מיושב יפב ומנוסל נסל (כ"י מ"מ): יז הכל בכשימה מ'. לא יפסיק רק כדי כשימה אפי' בין פסוק לפסוק שצריך לקרות'כאגרת(מס"מ) (ד"מ טור) כשיאמר בגילה ההוא מדדה יגביה קולו כי שם עיקר הנס (מהרי"ל ד"מ).כשיאמר האגרת הזאת יגמע המגילה (מס"מ): יח ופושטה כאגרת. אפי' מה שעתיד לקרות(מהרי"ל סי' כ"ו).כשקרא החזן וסיה ביד מהרי"ל מגילה כשיה לעיין בה סיה מגיה כרוכ. (כ"מ): יט וכורכי סולה.ומניחה על מקומה ומה"כ מברך(מ"ל מס"מ מהרי"ל) ול"ד לא"ש סי' רפ"ד ס"ז דאין לסלק הספרה עד שיברך דשאני הכא כמהרי"ל הכנתי אחר מהרי"ל שלא כתוב כמהרי"ל הכנתי אחר מהרי"ל שלא

סי' חושן לכהת המן [ד"מ]

ומכ"ם כשמכין המן צריך החזן לשתוק כדי שישמעו כולם קריאתו. וכל יחיד יקרא פסוק או ב' מתוך החומש בעוד שמכין המן כי אף שלא ישמע מהחזן יצא כמ"ש ס"ג: כ ומברך. ואם רצה מברך ואח"כ כורך (כ"ם סב"י): כא שנהגו התינוקות וכו'. ולכאו' כ' בשפה שאומרים המן יאמר שם רשעים ירקב ועיין ברב' במגילה נכי נטכדנגר: כב ואין לבטל כו'. וכ' רמ"א בתשו' סי' כ"ח בשם מהרי"ק שורש קמ"ד דאם נמצא בחזה פוסק אין לבטלו אפי'בשעת הדחק אין לשנות מנהג כדאמרי' בכי כיון ואפי' יש במנהג לד איסור לבטלו כמ"ש מהרי"ק שורש קמ"ד מקום א' אמרי' שבטל הלכה מיהו אם נשתנ' הענין מאחר הי' בזמן הראשונים רשאים לשנות המנהג לפי הזמן מכל ומהרא"ש בכיאורי סמ"ג כ' הא דאמרינן מנהג שוקר הלכה היינו אפי' רוב דיעות ס"ל אסור והתלמוד מטייע לו והמנהג הכמי על פי הפסיקתא או ספרי' חיצונים אמרי' מנהג שוקר הלכה דודאי כך קבלו אבותינו אים מפי אים עכ"ל (עיין מהרי"ק ס"ש ושנ"ד וכס' כ"ם) ודוקא מנהג שנתיסד פ"ם אתיקן כמ"ם המרדכי אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטופס בשיקול הדעת(מ"ם ס"ד). ודבר שנגזר במרן אפי' ידוע מאיזה טעם ובטל הטעם צריך מרן אחר להתירו(גמ' ס"ק דבילה)ואין כ"ד יכול לבטל דברי כ"ד הבירו אא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין וכל דבר שהוא רק משום חשש אינו אלא בהחשש אא"כ מנין אחר כמ"ש כ"ד מנין אחר ובינמות דקפ"ם כתבו דבדבר שבמתן"יסלבטל דברי כ"ד מבירו משום דהפקר כ"ד הפקר ולכאורה לא משמע הכי בגיטין דף ל"ו נבי פרוזבל פ"ם ומיהו י"ל דהתם הוי מילתא דאיסורא שפ"כ נמצאין מלהלוות ופ"ם כתוס' דדבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל פ"ם ועמ"ם פסי' ש"ו פ' כם' נחלת שבעה דינים הרבה מענין המנהגים וכס' כ"ם: כג צריך לחזור כו'. אע"ג שיש לו ק' מנשים מנוס לקרות' בלבור משום ברוב עם וכו' (ר"ן כ"מ) ומשום (°) ברוב עם לא מטרחי' ליה למנקף עשרה והא דמבטלים (°) כל המלות מפני מ"מ בלבור הייט למנוסר מן המונחר:

הקורא שליח צבור מסתמא דעתו על כל השומעים אפי' הם אחורי בית הכנס' ד אין מדקדקין בטעיותיה ס ו"א דוקא בטעו' שהלשון והענין אחד כההוא עובדא דתרי תלמידי דהוו יתבי קמי' דרב חד קרי יהודים וחד קרי יהודיים ולא אהדר חד מינייהו אבל טז טעות אחר לא:

טו ז צריך לומר עשרת בני המן ועשרת יז הכל * בנשימה אחת להודיע שכולם נהרגו ונתלו כאחד: הגה ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד אם הפסיק ביניהם יצא [תוס' פפ"ק דמגילה ומנהרדאי ומהרי"ל] ולכתחלה נוהגין לומר בנשימה אחת (ט) מתחלת המן מתוח מיש ואת פרשנדתא כו' עד עשרת [מהרי"ל בשם רוקח]:

טז ז צריך שיאמר ארור המן ברוך מרדכי ארורה זרש ברוכה אסתר ארורים כל עובדי אלילים ברוכים כל ישראל וצריך שיאמר וגם חרבונה זכור לטוב:

יז מ מנהג כל ישראל שהקורא (י) קורא יח (° * (יג) ופושטה א) כאיגרת להראו' הנס וכשיגמור חוזר יש(יג) וכורכה כולה כ ומברך: הגה יש שכתבו שנוסגין לומר ד' פסוקים של גאולה בקול רם דהיינו מיש יהודי וגו' ומרדכי יצא וגו' ליהודים היתה אורה וגו' כי מרדכי היהודי וגו' וכן נוהגין במדינות אלו [הגהות מיימוני פ"א וכל בו ומנהרדאי] והחזן חוזר וקורא אותן. עוד כתבו בא שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ומנגנים או לכתוב שם המן עליהם ולהכותן זה על זה כדי שיתמחה שמו של דרך מחה תמחה את זכר עמלק ושם רשעים ירקב ומזה שמתרגנ המנהג (יד) שמכיס המן בשקורים אם המגילה בנ"ה [מנהרדאי] כב ואין לבטל שום (טו) מנהג או לשנות עליו כי לא למנס הוקנע [ב"י בשם מ"מ]:

יח ס מגילה בי"ד ובט"ו כג(°)צריך לחזור אחר(טז)עשרה ואם אי אפשר בעשרה קורים אות'ביחיד: הגה כד ° ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה [הגהות מיימוני פ"ק טור סי' תרפ"ד] ואם קראו אותה בלבור ואיזה מיד לא שמעה יכול לקרות אפילו כה לכתחלה ביחיד הואיל וקורין אותה באותה הטיר בעשרה [ב"י בשם מ"מ] ובשמיעה קורא אותה בזמנה צריך לברך עליה [ב"י]:

תרצא דיני כתיבת המגילה ותפירתה ובו יא סעיפים

א מ °° אין כותבין המגילה אלא בדיו על הגויל או על הקלף כספר תורה ואם כתבה (א) במי עפצים ג וקנקנתום כשרה ג כתבה בשאר מיני צבעונים פסולה ד וצריכה (מ) שירטוט כתורה °מס"ם סי' נ"ה ס"ד °°מס' נ"ב נ"ל הב"י

שנגזר במרן אפי' ידוע מאיזה טעם ובטל הטעם צריך מרן אחר להתירו אם לא יבטל דברי כ"ד אבל ממנו בחכמה ובמנין וכל דבר שהוא רק משום חשש ובברה החשש מ"ל מנין אחר כמ"ש כ"ד מ"ק ו' וכתוס' בילה ע"ש וביבמות דקפ"ם כתבו דבדבר שבמתן"יסלבטל דברי כ"ד מבירו משום דהפקר כ"ד הפקר ולכאורה לא משמע הכי בגיטין דף ל"ו נבי פרוזבל פ"ם ומיהו י"ל דהתם הוי מילתא דאיסורא שפ"כ נמצאין מלהלוות ופ"ם כתוס' דדבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל פ"ם ועמ"ם סס' ש"ו פ' כם' נחלת שבעה דינים הרבה מענין המנהגים וכס' כ"ם: כג צריך לחזור כו'. אע"ג שיש לו ק' מנשים מנוס לקרות' בלבור משום ברוב עם וכו' (ר"ן כ"מ) ומשום (°) ברוב עם לא מטרחי' ליה למנקף עשרה והא דמבטלים (°) כל המלות מפני מ"מ בלבור הייט למנוסר מן המונחר:

באר

מיכה אחת לא יצא לכל אם שמע ולא כוון בכל מיכה יצא עמ"ש: (יג) ופושטה. ודוקא ס"ל והשומעין בגגילה א"ל לפשוט ב"ם ומהרי"ל עמ"ש: (יג) וכורכה. ומניחה על מקומה ואח"כ מברך מ"ל מס"מ מהרי"ל. ואם רוצה מברך ואח"כ כורכה בגמ"ג סה"ו. כ' מהרי"ל כשאומר בגילה ההוא מדדה יגביה קולו כי שם עיקר הנס כשיאמר האגרת הזאת יגמע המגילה מס"מ: (יד) שמכיס. מהרי"ל לא היה פושט להכות המן. ובלבוש כתב בשעה שלומרים המן יאמר שם רשעים ירקב. ובכ"ם בשמכין שמן צריך החזן לשתוק כדי שישמעו כולם קריאתו וכל יחיד יקרא פסוק או ב' מתוך החומש בעוד שמכיס המן כי אם אף שלא ישמע מהחזן יצא כמ"ש ס"ד: (טו) מנהג. וכתב רמ"א בתשובה סי' כ"ח בשם מהרי"ק שורש קמ"ד דאם נמצא בחזה פוסק אין לבטל מנהג. ובמ"ל בשם מהרי"ק שורש קמ"ד דאם הסכרה אין לשנות מנהג ואפי' יש לבטלו כמ"ש מהרי"ק ס"ש. ואפי' במנהג לפי מקום ל' אמרי' שבטל הלכה. מיהו אם בשתנה הענין מאחר היה בזמן הראשונים רשאים לשנות המנהג לפי הזמן עכ"ל ומהרא"ש בכיאורי סמ"ג כתב הא דאמרינן מנהג שוקר הלכה היינו אפי' רוב דיעות ס"ל אסור והתלמוד מטייע לו והמנהג שבמי על פי הפסיקתא או ספרי' חיצונים אמרי' מנהג שוקר הלכה דודאי כך קבלו אבותינו אים מפי אים עכ"ל (עיין מהרי"ק ס"ש ושנ"ד וכס' כ"ם) ודוקא מנהג שנתיסד פ"ם אתיקן כמ"ם המרדכי אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטופס בשיקול הדעת(מ"ם ס"ד). ודבר שבמן בשבת אחר מיני צבעונים פסולה ד וצריכה (מ) שירטוט כתורה

שערי

סי' תרצ"א ס"א בס"ע אין כותבין כו' ע' בנר"י שכבאו בשם מבר"ם פרובנצ'ל בתשו' סי"ב כת' במעשה שהדפיסו מגילות על (קלף) והגריבו נגיה דפסולים משום חק הזכות והילמא אתי למעבי לבבשירה אבל בדיעבד לא אתי למעבי ע"ש ועיין פר"מ דאם דפוס' רוצה פסולה אבל כתובה רוצה כשר ולא כספר הזכרומות כו' ועיין בספר קרבן נתנאל עליו דמדמי לבשמים בספור כו' דאמת דבכתב אלא כהונן גרע בס"ר רש"י דף ט' והגר"י

ביאור

קראה ואמרינן אמו אם אחשתרנים כו' כו' ס"ם דמשום קלת תיבות דוקא משום דאיכא קריאה כו' ושם בשתיב בספור תוחות כו' וקראן כו' הא לא קראן לא: ס"מו דדוקא. גיר' פרי"ם בעי לפתריכו: ולכתחו"ת כו'. ובנגא"ר תמה ס"ז דבא בגמרא אמרינן מ"ם כולהו כו' אבל לא שייך בחמש מאות מיש ואפשר שמנהג זה נתיישר ע"פ מ"ר ר' יצחק בר' יהודה לקרות ס"ם ותחלת פסוק שאחריהם בנשימה אחת וכ' הג"מ שכן נהגו ואף שמ"ם ל"ל להתחיל רק מן מיש מ"מ תמש מאות מיש וכנומחתיהו חסר קלת: וצריך שיאמר. ירושלמי שם: ס"יז מנהג. ונקדא תיגרת בחמ"ם רי"ם ל' ומ"ם בס' תרנ"ל ס"ב: וכשיגמור כו'. שם נ"ב ל' תוס' ס"ד גולגו. אבל לאחר כו': חוזר וכורכה כו'. לא בא בגמ"ל בשם סס"ר אמרן ממנה בדברו ז"ל בהרמ"ל פעם ל' אחת בקורא בתרת בהל כרב אחר בקריאה ערם שברכו תגרת המגילה ונער כו מהרי"ל ובשתיקו עד שברכו תגרת המגילה לברך ל' וכיוצו לפניו ואז חזר ההחיל ובירך וכן הלכון חוזר וכורכה ומברך בס"ל ובכל מ"ל לא ראה את ספר מהרי"ף רק מ"ם בכב"ה ביודע והתיולון של בס"י אין לו שחר: יש שכתבו כו'. ובתבו בג"מ ומרדכי משום שמתה ולעורר התינוקות שישמעו קריאת המגילה. ובסופה ל' ב' ר"ג אומר בספור הפורם על שמע כו' וכ' הגאונים מכאן נהגו לומר פסוקים של גאולה כל הקהל ביחד כגון בברכת ק"ש שבא"ן מוציאין ובשתנע לפי כתובה ומלון אומרין כולם ביחד בקול רם ולא אמר משום דברים שבכתב בס"ם בתבנית ס"מ ל' מרי"ו וכי יחיד כו' אלא כולן בבבאין וקורין אותה ע"פ הקורא אם שמע: עוד כתבו. במרדכי מתה תמתה את זכר עמלק אפי' מעל עצים ואבנים: ושם רשעים

חכמת

דאפילו השומע לא שמע תיבה אחת לא יצא וכתב דבב"ח לא משמע כן. משמע דהב"ח ס"ל דאם לא שמע השומע תיבה אחת יצא. והנה לשע"ד נראה ראיה להב"ח מן הירושלמי ז"ל תני אין מדקדקין בטעותיה ר' יצחק בר' אבא אמר רב חון יתובין קומי רב חד אמר יהודים וחד אמר יהודיים ולא אזר חד מנתון עכ"ל. ותנה הב"י סי' זה הקשה דהו"ל לו' דלא אהדר מאן דקרא יהודיים אבל מאן דקרא יהודים שפיר קרא ול"ל לאהדרי' ונדחק בתירוצו. והק"ע נדחק נ"כ בזה ונם דבריו תמוהין דניהו דאיכא דוכתא במגלה דכתיב יהודיים מ"מ הקרי הוי בכל דוכתי יהודים ואי"כ כהונן קרא דהרי אף בתורה הולכין אחר הקרי. ולכך נראה כוונת הירושלמי דתרתי קמ"ל דמיירי דמאן דקרי יהודיים הוי במגלה כשרה ומאן דקרי יהודים הוי מחומש או מגלה פסולה. ותנה מפורש בש"ע דאסור לסייע לחזן מתוך החומש וכתבו האחרונים הובא במג"א דשמא יתן השומע דעתו לזה שקורא מתוך החומש וכתב המג"א שהקורא עצמו יכול לשמוע אף שמסייע. ונם נראה דאף באחרים אינו רק זהירות לכתחלה אבל בדיעבד כיון דקי"ל יכול לשמוע אף שמסייע. ונם נראה דאף באחרים דחביבה יהבי דעתייהו ושמעו. מכל מקום נראה דהיינו אם בבגלה אפילו עשרה קורין כאחת דאיידי דחביבה יהבי דעתייהו ושמעו.

מחצית

דס"ל דהא דאי' בגמ' (היינו במשנה) אבל קורין כו' היינו מי שיודע להק"ק והיינו מדקתני קורין לעזאת ולא קתני הלעזאת קורא כמ"ש הר"ן פ"ב ל"ל דמתני ס"ל דיולי' אפילו יודע להק"ק ולכן פריך שפיר והיינו דמתני' אפי' בדבר אבל לדידן דקי"ל כרשב"ג ול' כהרמב"ן דהכי מסתבר כנ"ל: (ס"ק יא) שמביאים יאלו בדיעבד דלכתחלה אין לקרות בהני לשון כמ"ש מ"ם ס"ק אסתר זה: (ס"ק מו) צריך כו' כתב הרשב"ל כו' אם בדבר שהוא רק משום חשש ובברה החשש מ"ל מנין אחר כמ"ש כ"ד מ"ק ו' וכתוס' דדבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל פ"ם ועמ"ם סס' ש"ו פ' כם' נחלת שבעה דינים הרבה מענין המנהגים וכס' כ"ם: כב צריך לחזור כו'. אע"ג שיש לו ק' מנשים מנוס לקרות' בלבור משום ברוב עם וכו' (ר"ן כ"מ) ומשום (°) ברוב עם לא מטרחי' ליה למנקף עשרה והא דמבטלים (°) כל המלות מפני מ"מ בלבור הייט למנוסר מן המונחר:

באר

לטמוטיו אים מפי אים עכ"ל. עיין מהרי"ק ס"ש וכ"ד וכספר ב"ם. ודוקא מנהג שנתיסד פ"ם ואיקון אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטופס בשיקול הדעת פ"ם פ"ד ודבר שבגזר במרן אפי' ידוע מאיזה טעם ובטל הטעם צריך מרן אחר להתירו גמרא פרק קמא דביצה ואין כ"ד יכול לבטל דבר כ"ד אבל מאיזה גדול ממנו בחכמה ובמנין. ובכל דבר שהוא רק משום חשש ובברה החשש מ"ל מנין אחר כמ"ש כ"ד מ"ק ו' ובתוספות בילה ע"ש ובינמות דקפ"ם כתבו דבדבר שבמתן יכולים לבטל דברי כ"ד מבירו משום דהפקר כ"ד הפקר. ופ"ם בתוספות דדבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל פ"ם ועיין מ"ל ועיין מ"ם סס' ט' ועיין בספר נחלת שבעה דינים הרבה מענין המנהגים ועיין בספר כ"ם: (מז) בשרה. אע"פ שיש לו מאה מנשים מנוס לקרות בלבור משום ברוב עם הדרש מלך ר"ן כ"ם. ועיין הלקים שלק מ' סי' רפ"ז דאפילו כיון לטמוטיו אים מפי אים עכ"ל. עיין מהרי"ק ס"ש וכ"ד וכספר ב"ם. ודוקא מנהג שנתיסד פ"ם ואיקון אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטופס בשיקול הדעת פ"ם פ"ד ודבר שבגזר במרן אפי' ידוע מאיזה טעם ובטל הטעם צריך מרן אחר להתירו גמרא פרק קמא דביצה ואין כ"ד יכול לבטל דבר כ"ד אבל מאיזה גדול ממנו בחכמה ובמנין. ובכל דבר שהוא רק משום חשש ובברה החשש מ"ל מנין אחר כמ"ש כ"ד מ"ק ו' ובתוספות בילה ע"ש ובינמות דקפ"ם כתבו דבדבר שבמתן יכולים לבטל דברי כ"ד מבירו משום דהפקר כ"ד הפקר. ופ"ם בתוספות דדבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל פ"ם ועיין מ"ל ועיין מ"ם סס' ט' ועיין בספר נחלת שבעה דינים הרבה מענין המנהגים ועיין בספר כ"ם: (מז) בשרה. אע"פ שיש לו מאה מנשים מנוס לקרות בלבור משום ברוב עם הדרש מלך ר"ן כ"ם. ועיין הלקים שלק מ' סי' רפ"ז דאפילו

באר היטב

לטמוטיו אים מפי אים עכ"ל. עיין מהרי"ק ס"ש וכ"ד וכספר ב"ם. ודוקא מנהג שנתיסד פ"ם ואיקון אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטופס בשיקול הדעת פ"ם פ"ד ודבר שבגזר במרן אפי' ידוע מאיזה טעם ובטל הטעם צריך מרן אחר להתירו גמרא פרק קמא דביצה ואין כ"ד יכול לבטל דבר כ"ד אבל מאיזה גדול ממנו בחכמה ובמנין. ובכל דבר שהוא רק משום חשש ובברה החשש מ"ל מנין אחר כמ"ש כ"ד מ"ק ו' ובתוספות בילה ע"ש ובינמות דקפ"ם כתבו דבדבר שבמתן יכולים לבטל דברי כ"ד מבירו משום דהפקר כ"ד הפקר. ופ"ם בתוספות דדבר שלא פשט איסורו ברוב ישראל יכולין לבטל פ"ם ועיין מ"ל ועיין מ"ם סס' ט' ועיין בספר נחלת שבעה דינים הרבה מענין המנהגים ועיין בספר כ"ם: (מז) בשרה. אע"פ שיש לו מאה מנשים מנוס לקרות בלבור משום ברוב עם הדרש מלך ר"ן כ"ם. ועיין הלקים שלק מ' סי' רפ"ז דאפילו

דגר"א

ירקב. ירושלמי ומ"ר כר סוס מפי אמר הגלה כו': ואין לבטל. עפ"ד דשמים נ"ל מ' ורש ס"ו ירושלמי שם ומ"ם ס"ם י"ר: ס"יח מגילה כו'. כרב אחי מדחק רב לדר"ל: לחזור כו' ואם כו'. רש"י שם ור' יוסף שם י"ם הקורא כו' דמשמע שאף ביחיד יוצא אחי כ"ם. וטרי"ף ובש"ם מולקין ע"ז. ומ' תוס' שם ובנרא"ב דקרוצין מ"ב כ' ד"ב כוס כו' ובי רא"ם שם ובש ורש"י שם אבל הרשב"ל הכריח הכריח הרי"ף מפ"ם ירושלמי כל שאחרו ויתה ליום שכיבה ובלבר בי מ' לעיבוכא וכ"מ דהלכה כרב ומ' מ"ת: ויש להתבשק. אע"ג דחייבין במגילה דבבבמ"ם ג"ב חייבין ומפפק בפ"ג דברכות אם חייבין מדאורייתא יאמ"ם אחרו אם כפ"ו לאין מעבדפין אם מבשים ואר"ן ובור: ואם קראה אורח בצבור כר. כל בו בשם הרא"ש דאמרינן בירושל' על המקדימין ובלבר בעבדה ול"ל דבמבה מ"ל ובשבם מעוס הכולן קורחיה בפ"ם כאן ומ' ירושלמי פ"ח הלכה ה'. ובפ"ם כיון לולן אחר רב וכן לתפלה כו' ובתוס' שם ובש"ם ע"ם יש בבה"ג עבדה שבחיד בשומע בתוך אם יכול לעמוד קדוש וקדוש ובקדוש הרין בפ"ג דר"ם מיקר מוקים רב לתפתיחין דשם וכן מי שבחיב. עובר אחורי בבה"ג ובמה כו' ואמרי' בפ"ק דמגילה ברב אם לדר"ח כ"ל ובלבר ר' אחי אמר הגלה כוה אבל לפ"ז ניחא אבל כ"ז הוא לדעת הראומרים פ"ם בעבדה הוא לעיבוכא אבל ר"ע מולק ע"ז וכ"ל: ובשהיחיד. תוס' שם. לתפוקי מתפ"ם המרדכי בשם ר"ג דלא יברך משום דר"ח ומ"ל דאף בדיעבד לא יצא דק"ל דבר אחי לא אמר אלא לכתחלה בר"ל: סי' תרצא ס"א על הגוויל או כו' כס"ת. שם על הספר ובגמרא שם מגלן אחתא כתיבה כו' ואחיל לשיפתו שפשב בפ"ח מהלכות תפילין דס"ת אינו נכתב כ"ל בגויל או בקלף וכ"ם בש"ם יד סי' רש"ל ס"ג ובמ"ם בירושלמי

שלמה

הוי קרא"אם שוה אבל היכי דאינו שוה אסור והרי להס"ד בר"ח שם דתרי קלי מתרי גברי לא משתמעי וניתו דמסיק דמשתמעי היינו דהתם דהתוקע בחצוצרות יודע דמצות היום בשופר ויתיב דעתיה עליר. אבל זה דקורא יהודים הוי לפי דעתו הקורא יהודיים בטעות אינו נותן על לב ולא יתיב דעתי' א"כ אף הוא עצמו לא יצא ומכ"ש יהודים של השני לא נתן לב והקריאה שלו הרי הוי מתוך סבולה לכך קמ"ל דלא אהדר חד מינייהו מכח הקורא יהודיים אף דאם השמיע הקורא תיבה לא יצא הרי בזה אין מדקדקין בטעות ותשני דקרא יהודים אף דהוי מתוך סבולה הרי הוא רק שומע ובשומע אם השמיע תיבה אין קפידא וקמ"ל חדא דאית ביה תרתי ואתי שפיר. ויש מזה ראיה לדעת הב"ח ורו"ק היטב: (שם באותו סעיף) אין מדקדקין בטעיותיה וכו'. נ"ב עפ"ש בחידושי בסי' תרפ"ד דנראה כי דהיינו דוקא ביחיד אבל בצבור חוזר ובעינן דוקא שיקרא בפי הקרי אבל בדיעבד כיון דקי"ל היטב: (שם סעיף י"ז בחג"ה) עוד כתבו שנוהגין התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים וכו' ומזה נשתרבב המנהג שמכין המן כשקורין המגלה בבה"כ וכו'. נ"ב ועיין מג"א ס"ק י"ט מ"ש שהבנתי אחרי מהרי"ל

השקל

לפניה ולאחריה. ובמורה נופה הטעם שבדבר שלאחרי מסתלא בברוך משום דמתלא המקי' שראשון שבלא ביתך לפניה ולא לאחרי' והאחרים שכלו אחרו לא בדבר כלל כ"ל הראשון ביתך לפניה ולא לאחרים. אם כן מדין היה שהאחרון המנהך לאחרים לא זה טעם ברכה שלאחרי' ממקומי' עכמ"ד:כמ"ש סעיף ג דאם אבר מיקנו שכ"ל מהעולים יכול לאחרון לא זה טעם ברכה שלאחרי:כמ"ש סעיף ג דאם אבר קנת וקראו פ"ם ולא: (ס"ק כב) שנהגו כו' ועיין בדר' נבי כ"ו. ר"ל ברכה בגגלה אבאר פ"ם אבר הגלה מירושלים ר"ב ור"י ור"מ בשם ר' יוסי כד הוי עמו ר"י ובכן לבלי פשוקי אבר בלה כ"ב. הוי אמרין שיק עגמות ומנה לא הוי אמרין בן בדמי. אלא שכל כ"ב שבדמי מי הוי. בדם הגה עם הוי בל"ל ובשעם כתב במתנות כהוי שכ"ו שהיה מי לא קלנו לא שעשה הוא עם פ"ם של מקבל מבן. ועיין בם' ידי משה פ' אמור מ' ל"ב ומיהי ילוק מ"מ הי"ם לענין הגם כ"ו שמחיים אומר בשמי' מי אין לטבר ומם רשעים יקבר אמ"ם הגם אדם ולא מבן מ"מ ר"ל כמ"ם בבא ב"ב לבודם ולא יהיה אלא עשיר ובמיב ובמדרי משבבר של מקבל עשיר: (ס"ק כג) ולא לבטל מ' בבני בשן בשמים דק מ' מ"ב: ב"ר מ' קמ"ו דמה"ם אין אם מהרים בגילוי משום דאין בשמים מעוי בימיו ובין דלא הוי רק משום מבשן ולא נזרה לים ביה משום דבר שבמנין לדרך מבין אחר מ' ועיין לעיל סימן מ' בס"ד ונתחבר לא הוי פרחמל. שהיה מתקנות הלל שפיי הרשה שבמעמו הגם לאלוות זה לזה פ"ו אשמשם משמשם ההלאם ובכרו על אין דבר עם לבבן בגיעל לאמר קרבה שגם הבנה שגם הבמה' כו' עמד ותיקן פרחמל ובין לא מבשנם שבעים ולבבנים לאו הגם אי הלל לחוריה חזקן מיקון. ואם כן יכולים ביד שלאחרים לבטל. או לחדהם שלא מיקון ואם כן אין כ"ד יכול לבטל אא"כ נחול אא"כ כו' ואף על גב דפרחמל הוי דבר שבמנין: (ס"ק כד) ויש לאחרים אין לה שיכות לגגלה אלא נתקנה בפ"ם להודות לה' על הגם והפורקן ומבטחו אלא עשוי דברבה שלאחרי' אין לה שיכות לגגלה אלא נתקנה ובלים נתקנ'. והא דברבות הפסורה לאמרה אחרי הגגלה אבל בני הפסרה הברבה שאחרי שייכה לפסרה ובלים נתקנ'. והא דברבות הפסורה שלאחרים מתפלא בבדרך אם שהיה מעוכה לברבה שלאחרים הייט לפי שהפסרי נתקנ' בשעת הגזרה שגזרו שלא לקרות בפורה הלא לשכם מישראל קריאת הפור' מיקנו מבמים שבאומה הדור לקרות בגבילים מעין הפרשה שבפור' והמבאר לעיל סי' רפ"ד בטור הגגה גם בס"ן שם לבן מיקנו בדבמים דומי דבמשם הפור' שכ"ל מבדר

עטרת זקנים

* ופושטה דוקא הקורא בלבור לבוליה אבל היחידים שיש לכם מגילה ל"ל לפשוט ע' בדרושיו וכ"ל מהרי"ל כרמביים (מהרי"ל):

לבושי שרד

סקט"ז (°) מיושב יפב וכו'. וכוי: כלילו דונג חותם תיכה ולא יצא כמבואר בש"ק הקודם:

סקכ"ד (°) מסתפק בקפיים וכו' ע' מה דנרשם בערוה"ש מקום מבג"ל ליתא הבג"ל לא מיירי רק בקפיים אבל בשים הוא פלונתא בטור: סקכ"ה (°) כרוב עם וכו'. פי' הכנס כבר מתפרסם ולוכל רק. מעוס כרוב עם. שם (°) כל המלות וכו'. פירוש מעוס ברוב עם דאע"פ שיש מכן מבטלין ח"ם ובבודה לקרות בלבור מעוס ברוב עם (זולת ח"ת של רבים ובמו שביאתי בסי' תרפ"ז בסלת סק"ג בדיבור שני) היינו למאה מן המונחר כיון דיש אסות לעבות המלות אחר קריאת המגילה לכן רצוי לקיים ברוב עם אבל לקרות לא מפרשינן ליה: בש"ע ס"ח (°) צריך לחזור וכו' עיין בכלי סי' ריט:

אשל אברהם

א) בחגרת ופסקם זה נהגו בברבה מדינה לקרותה בלי פסקים מ' כיס יהודה סי' כ"ג:

יד אפרים

בהגי"ה סעיף י"ח ובשכיחיד קורא כו' ע' בב"י שבראה דלא"ם בשם הרא"ש לף בדיעבד אין ליחיד לקרות כל אחין שם פערה וא"כ הרמ"א שכ' אח"כ בשיחיד קורא צריך לברך ומשמע

תתם סופר

(שם במג"א ס"ק כ"ב) ואפילו יש במנהג. נ"ב עיין בפר"ת במנהגי איסור שלו סי' עשירי דרחה הא דהמהרי"ק מחלכות בראיה ברורה ועיין ש"ך יו"ד סי' רנ"ט סק"ח: (שם במג"א) במחבר סעיף א' נ"ב עיין סנהדרין

עטרת זקנים

* ופושטה דוקא הקורא בלבור לבוליה אבל היחידים שיש לכם מגילה ל"ל לפשוט ע' בדרושיו וכ"ל מהרי"ל כרמביים (מהרי"ל):

לבושי שרד

סקט"ז (°) מיושב יפב וכו'. וכוי: כלילו דונג חותם תיכה ולא יצא כמבואר בש"ק הקודם:

סקכ"ד (°) מסתפק בקפיים וכו' ע' מה דנרשם בערוה"ש מקום מבג"ל ליתא הבג"ל לא מיירי רק בקפיים אבל בשים הוא פלונתא בטור: סקכ"ה (°) כרוב עם וכו'. פי' הכנס כבר מתפרסם ולוכל רק. מעוס כרוב עם. שם (°) כל המלות וכו'. פירוש מעוס ברוב עם דאע"פ שיש מכן מבטלין ח"ם ובבודה לקרות בלבור מעוס ברוב עם (זולת ח"ת של רבים ובמו שביאתי בסי' תרפ"ז בסלת סק"ג בדיבור שני) היינו למאה מן המונחר כיון דיש אסות לעבות המלות אחר קריאת המגילה לכן רצוי לקיים ברוב עם אבל לקרות לא מפרשינן ליה: בש"ע ס"ח (°) צריך לחזור וכו' עיין בכלי סי' ריט:

אשל אברהם

א) בחגרת ופסקם זה נהגו בברבה מדינה לקרותה בלי פסקים מ' כיס יהודה סי' כ"ג:

יד אפרים

בהגי"ה סעיף י"ח ובשכיחיד קורא כו' ע' בב"י שבראה דלא"ם בשם הרא"ש לף בדיעבד אין ליחיד לקרות כל אחין שם פערה וא"כ הרמ"א שכ' אח"כ בשיחיד קורא צריך לברך ומשמע

תתם סופר

(שם במג"א ס"ק כ"ב) ואפילו יש במנהג. נ"ב עיין בפר"ת במנהגי איסור שלו סי' עשירי דרחה הא דהמהרי"ק מחלכות בראיה ברורה ועיין ש"ך יו"ד סי' רנ"ט סק"ח: (שם במג"א) במחבר סעיף א' נ"ב עיין סנהדרין

תרצא א כתורה עצמה. מיהו די בשרטוט (°) שיהא רשומה שבספורים בקיאים לייסר אח"כ (לבוש) עסי' ל"ב ס"ו (°) וחק תוכות פסול בה (זכרונות כ"ה): ב ויש אומרים שצריך. וכ"פ רמ"מ סי' ס"א: ג לענין היקף גויל. וה"ה לכל דבר ע' בהג"מ ולכן נפי' שיהיו שיטותי' שוים וכ"כ בתשב"ן וע' בתמיחות דף ל"א ע"ב כתוס' וכ"כ בהשו' מהר"מ סי' של"א שיהא רוחב העמוד ג' למשפחותיכם וכל דיני ס"ת (עיין בתשו' מהר"מ מינץ ובכנסת הגדולה מדין כתיבת המגילה): ד ולהוליא כל תיבה. ע"ע דבסי' ל"ב סל"א כ' דבקלה ע"ב דקרוק אם כותב פ"פ צריך להוליא מפיו ומגיל' אסור לכתוב פ"פ וגם העור וסמ"ג לא כתבו שצריך להוליא מפיו (°) אלא נבי תפילין וא"כ קשה על הרב"י שכתבו גם כה"ס תהא כסדר שכתוב בה הספור אותיות ואם עשאן מין לייפסול מגילה עשוה מסירות ויתרות דלא נרע מהשמיט בה הספור אותיות (הגהות מיימוני פ"ב וא"ז) [כמו שנתבאר סי' תר"ן סעיף ג'] (°) ו וצריכה עמוד בסופה וחלק בראשה כדי להקיפה בו כ ויש אומרים שצריכה תג ן ל ויש אומרים שאינה צריכה: הגה ונהגו למיינה (ב) גם נהגו שלא לעשות לה עמוד (°) כלל בספוסה [מהרי"ל]: ג מ עשרת בני המן צריך לכתבם כשירה ולא כשאר שירו' שחלק על גבי כתב אלא מנית חלק בין כתב לכתב ל ואם לא עשה כן פסולה: °גי"ד ס"ח רפ"ד צריך

א כתורה עצמה ה ואין העור שלה צריך לעבד לשמה ו ב (ג) ויש אומרים שצריך עיבוד לשמה: ב ז °היתה כתובה על הנייר או על עור שאינו מעובד או מ שכתבה עכו"ם או אפיקורוס פסולה עודינה בספר תורה ג לענין (ג) היקף גויל וחטוטרות חתי"ן ותליית ההי"ן וקופי"ן וכל נופות האותיו' בצורתן ובחסרו' ויתרו': הנה גם צריך לכתבה מן הכתב (ר"ן) ד ולהוליא (ד) כל תיבה מפיו קודם שיכתבנה כמו בספר תורה [מהרי"ק] ועושין כל פרשיותיה סתומות ואם עשאן ה פתוחות (ה)פסולה [הגהות מיימוני פ"ב וא"ז] ו ובדיעבד אין לייפסול מגילה עשוה מסירות ויתרות דלא נרע מהשמיט בה הספור אותיות (°) י וצריכה עמוד בסופה וחלק בראשה כדי להקיפה בו כ ויש אומרים שצריכה תג ן ל ויש אומרים שאינה צריכה: הגה ונהגו למיינה (ב) גם נהגו שלא לעשות לה עמוד (°) כלל בספוסה [מהרי"ל]: ג מ עשרת בני המן צריך לכתבם כשירה ולא כשאר שירו' שחלק על גבי כתב אלא מנית חלק בין כתב לכתב ל ואם לא עשה כן פסולה: °גי"ד ס"ח רפ"ד צריך

באר הגולה

מתנות ואמרי לה רב אחי בר יאשיה ס"ז ה שור בשם רמב"ם ו שם בשם ר"ת: ז מגילה שם י"ז כדתפרש שם י"ט ת מר בשם רמב"ם שם בשם ר"ת ו מרבריתא דב"ב י"ג ובפי' הגו' ובל"ב בבפר ההרוחה ורא"ם בפי' הבנה פ"ג ובתשבה ר"ם ומפנת ידיה ואפי' לפי מ"ם שם לקיים בי' הספרים ב שור בשם ר"ת ל שם בשם בעל הלכות גדולות ה מיהרת דר' שילה שם ס"ז ג שור בשם הירושל'

חתם סופר

דף ק' ע"א דמגלה לא בעי מסמחת. ואמנם מהריעב"ץ ח"ב סיק"ג העלה דלפאי דק"ל דבגלה ברוח הקודש נאמרה לקרות ולכתוב אסור לינע בה ערום וצריכה מסמחת ע"ש. וראיתי למורי זצ"ל שבשעת קריאתה היה נזהר לינע בה ערום ועדיין צ"ע בבנ"א סי' קס"ז סק"א וצ"ע ברדב"ז ח"ב סי' תשע"א. (שם בבנ"א ס"ק ד') צ"ע וכו'. נ"ב עיין מגילה דף י"ח ע"ב

יד אפרים

לף שלין שם לגור וגם הגלא כיב לחלוק על הב"ש ברה"ר. שהברייב בהלכ"ד לענין לבתחלה ול"ע מ"ל דגרלה שהרתב"ד כ"כ לדחות רחייה התוספות והאר פוסקים מהא דאל' רבי יוחנן בגבור שאני וגם התורץ בזה קושיות כר"ן וכפוס' הגא דהיה עובר לתורי בכ"כ וא"כ הבואר דשאר פוסקים פליגי להרתב"ד ולא החלקו בכבי א"כ עדיהו לבתחלה בעי שברה לף לו ליכא לגור: הגה ס"ק א' בכרק ה' הבלכות תפילין כו' והמהכי שלא הביא דברי המגיד דשנה כל"ל: במג"א ס"ק ד' ומגילה לאיר לגור המגיד דשנה ס"ע בו' בה"ם ד"מ בשם הר"ן אבל ל"ע להה הביא זה בשם הר"ן שהוא ס"ם ערוך בלבי ר"ת ובשמע בלבי הרוקא כגון ר"ם המיוחדים הם אלו ובר"ן סהם בדברי בשם הירושלמי כוותם בה"ם דיקדבתא. קלי מהא דאחתר תפילו דגיל בהורה בעזרת בו' גם ל"ע דלמה לא כ' בש"ע דבוהא דר"י דלא בשמה הרוקא בגון ר"ם הבאים בשם הירושלמי בוותם בה"ם דלא הבור בהוא שלא מיבן בלבל בין הפילין דדגרם בגרסן ובע' ס"ם שם ביד אפרים ומ"ם המג"א כאן ואפילו אח"ל דמיירי אחר כו' ר"ל דמ"ם ולהוליא כל תיב' לא קלי על מ"ם אחתלה שלריך לבתחבה דאין לחה הבור בהוא שלא מיבן בלבל בין הפילין דבגרם גרסן ובע' ס"ם שם ביד אפרים ל"ב מיבן בלבל בין הפילין דבגרם גרסן ובע' ל"ל מיבן ל"ב מ"ם אח"ל דמיירי אחר כו' ר"ל דמ"ם ולהוליא כל תיב' לא קלי על מ"ם אחתלה שלריך לבתחבה דן בכתב: ס"ק ה' בהשו' מהר"ם מינץ כל"ל ובע' בפר"ח שבתב אם כתב בשמאלו בה לבבבר בדיעבד ובע' בפר"ח בבלבו בתיבה ס"ה תפילין ומזוזות ומגילה שלאחר בבלבו בתיבה ע"ם ורחוקו בפרי מגדים בלבל בבבל' דלבר הבבר בדיעבד הבלם ביש דעות לי לבל מילי בזה לס"ל ולעבל"ד לפי הבשב דלחבר בה בתיבה ים לפבול בהו בס"ם ובעיין בס"ם ס"ה ס"ע ס' בל"ב סל"ד ובעיין מה שבת' בזה בבעלי הבבלה ובעיין בס בדין אבה שבתבה מגילה אם היה בשרה שבבלתי אם מהבבר"י ואח"ב שדשתו הבבר"ם ובע' תבו' מלבבה הבית ז"ל שלל שלילתה על מגילה שבתבה בתו הבפרסמה מרת שרה אבה הבלו בבפרסם מוב' הבונה ובעיין בס בדין אבה שבתבה מגילה אם היה בשרה שבבלתי אם מהבבר"י ואח"ב שדשתו הבבר"ם ובע' תבו' מלבבה הבית ז"ל שלל שלילתה על מגילה שבתבה בתו הבפרסמה מרת שרה אבה הבלו בבפרסם מוב'

באר היטב

מ מ (כפר"ם): (ג) וי"ל בגרך. וכ"פ רמ"מ סי' ס"מ: (ג) היקף. וה"ה לכל דבר לכן בפי' שיהיו שיטותיה שוים ע"מ ס"ם ועיין בהשובת מהר"ם מינץ ובכנ"ג מדין כתיבת המגילה: (ד) כל תיבה. ל"ע דבפי' נ"ב

שערי תשובה

בדיעבד בשרה ואם אין מבורסמת בלל בפולה לפי' בדיעבד: ס"ב בש"ע לו שבתב' עבו"ם בו' ועיין בפר"ח שבת' דב' בשמאל בבר בדיעבד לף דבתפילין פסול ובבר"י לבד מזה דאם בתבה אבה בשרה ובשרה בבבה בו' ואוקמוה בס"ה רחוים לבבן ב בוד לבבה המגילה בהבהבה בין בהבהבים דילא ואל"ב ס"ה לבבן בתיבת אבה דבשרה לבתיבת בבבים ובהבים בס"ם בהבים בעיבון דף מ"ד וע' בח"ל סימן ל"ח מ"ם לתרץ קושית הרח"ם לבבן שרבשו שלמי הבא חזי ליה דלא הבורבשו בו' ולבבן בתיבת אבה לא שיך זה ובמח"ב בבית דבעל מבשה רוקא בלבות מגילה פוסל מגילה שבהבה אבה לא קבן ובמ"ב דבה רחיותו וגם בה' דבספר מבה יהודם בה' לבבשר בבה' בשמאל לו קבן שבתב עיין ס. אך מ"ם לדחות רחיות בספר מעשה רוקח הסב"ת שבבית בב"י סימן ל"ב ובמקם בזה עיין מ"ם בית אפרים בבלין הפר"ח שבבתבי מסב"ת ג"ב והרוח' ירחה שלין לדחות בס"ם בהמ"ב. ורחה בגם הפר"ח אפשר דלא מבשי' אלא בדיעבד שבבר קרא בה אבל לא לבקרות לבתחלה בס"ם בהמ"ב דלבר הבבר בלבל יקרת בבי' אבלא אחרת בבל יקרת בבי' בלא בבבה ובל"ם בבתיבת אבה לו קבן: (ג) בוקף. ועיין בר"י בשם בהוהב בבתי' בל שים בבריבה לבהוב ג' דפי' אף אם לא בתב אלא דף א' בשר בדיעבד בבל"ם בתבלים ע"ם ובבי' אם בבבבבדרין דף ד' ועיין בשבבבדרין דף ד' בי מבו לבבלה אבבר בבבבבה בבבבבה בבבבבה

ז צריך להאריך וכו'. נראה דכל זה כשר בדיפנר ופסי' תר"ל ס"ג ופ' רמ"מ ס' ס"ח כמה דיסים כפנין חסירות ויתירות וש מוהגין כפנין אחר פ' כם' כ"ס : ח בגבור.וכל י' מקרי לגבור (טור מ"ל ס"ג) : ט ברכות ופיוטים. ול"ד לכתוב בין הכתובים דהתם אין מיכרת שהיא מגילה משא"כ הכא (רשב"א ס' ק"ל) (ובתשב"ץ סי' רכ"ג כתב שלא יהא ברכותי' כתובים בה לבתחלה) וכ"כ הג"מ ומרדכי ולבוש: י בחומש. כי י"א שיולא בזה בשפת הדחק ודוקא כשפשוט בגליל' כמ"ש סי' קמ"ג ס"כ אלא שיש בו סכול אבל בחומש שלנו לכ"ע לא יצא(כ"ח וכ"מ במרדכי ובהגמ"י):ש"ץ שאינו בקי בגגיל' בפ"פ ואין שם מי שיודע להקרות לש"ץ מותר לכתוב הפסמים כמגיל' דלא גרע מיקוד (כ"מ) ומ"מ ל"ל דלא אין הפסמים כמגיל' מותר לקרות בלא פסמים כמ"ש סי' קמ"ב : יא יצא. דאין גזל בקול :

תרצב א ושהמיינו . ויכון בברכת שהחייינו ג"כ על משלוח מנות

מ"ל לכון בכל תיבה ותיבה והכיא ראיות לדבר : (ג) וי"ו דוזחת.(°)פי' למתוח ראשה בכפוף ותהיה כפין זקופה שאחלו כולם בזקיפה אחת :

ד ס ז צריך (ו) להאריך (ג) בואו"ו דויזתא [בתיבתה וי"ת בקריאתה] [ר"ן בשם הרא"ש ומהרי"ל וג"י בשם מ"מ] ס וצריך לכתוב איש בראש (ז) דפא (°) ואת בסופה :

ה פ אם תפרה בחוטי פשתן פסולה :

ו ל אם הטיל בה ג' חוטי גידים כשרה ובלבד שיהיו משולשות ומפני (°) שיש בו פירושים שונים קצריך לצאת ידי כולם ויעשה שלשה תפירו' בראשה ושלשה בסופה ושלשה באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד ד אחר : הגה ואם אין לו גידין יותר מוכן לחכור הבשר בחוטי פשתן מלהניחו בלא תפירה [הגהות מיימוני פ"ג וכל בו] אבל אם יש לו גידין יתפור כולה בגידין והתפירה תהיה מבחוץ ולא מבפנים [רבינו ירוחם נ"י ח"ד וג"י בשם מ"מ] :

ז י צריך (°) להניח שיור בראש היריעה ובסופה בשתופרה יחד ובמשהו סגי :

ח ט אין קורין ח (מ) בצבור במגילה(°)הכתובה בין הכתובים ואם קרא לא יצא מ אלא אם כן היתה מ יתירה על שאר הירעו' או חסרה כדי שיהא לה היכר אבל (° היחיד נ קורא בה ואפילו אינה חסירה או יתירה ויוצא בה ידי חובתו ג ודוקא כשהיא כתיבה בגליון כספר תורה :

מ ד מגילה שהיא (פ) נקודה וכן אם כתב בה בדף הראשון ט (י) ברכו' ופיוטים ה אינה נפסלת בכך :

י אם אין מגילה כשירה ו קורים אותה (יא) (°) י בחומש בלא ברכה :

יא ז אם קרא במגילה גזולה יא יצא : הגה (°) ואם מברכים עליה ע"ל סימן תרמ"ט (°) לענין גולנ הפסול והה"ה כאן :

תרצב דיני ברכת המגילה . ובו ד סעיפים

א מ הקורא את המגילה מברך לפניה שלש ברכו' על מקרא מגילה ושעשה נסים א (מ) ושהחיינו וביום

ס"ת או מגלה כתובה בגליון : ולפי"ז אתי שפיר דבעינן שיוציא כל תיבה מפיו קודם שיקרא כמו שכותב בלא כתב . ומיושב קושית המג"א י והא דלא אמרינן התם דהוה מגח חומש קמיה והוציא מפיו כל תיבה . יש לומר משום דאכתי לא אפיק אדעתיה הא דעפעפיך יישירו נגדך והא דשעת הדחק שאני בנמרא וק"ל ועיין ח"ס סי' קצ"ב : (שם במחבר) ס"ד ואת בסופא . נ"ב עיין תשובות ח"ס או"ח סי' קס"ט וסי' ק"צ :

באר היטב

לבור.טור:(ס)נקודה.ולפי ליכא מי שיודע לקרות בסמנים בפ"פ מותר לכתוב הסמנים במגילה ולברך עליה כתר בכבא דף ק"ס. וכתב מ"א ומ"מ כ"ל דאם אין הסמנים במגילה מותר לקרות בלא סמנים כמ"ש סמי' קמ"ב: (י) ברכות. ולכתחלה לא יכתוב ברכותי' בה הגה"מ ומרדכי ולבוש וכ"כ התשב ן מ"א : (יא) בחומש. חזקיא כסבוסין בגלילה כמ"ש סי' תמ"ג אבל בחומש שלנו לכ"ע לא יצא כ"ם ובהגמ"י מ"א :

תרצב (מ) ושהחיינו. ויכון בברכת שהחייינו ג"כ על משלוח מנות ושמחות פרים שהם גם כן מצות שלה"ם

תשובה

בגמילה לקשמכשירים בשופר פ"ם ולפי"ז דאף כמכשירים בגמילה מכ"פ גרע משופר אלא לברך אלא לברך אלא דבברי"ם כת' שלריך שהם לאמר גרע מגילה משופר.ופ"מ נראה שאין לברך לא בגמילה ולא בשופר דספק ברכות לבקל ואם הבעלים של השופר או המגילה שם בבה"כ: ויוצאים בשמיעה אז בקריאה זו נראה דשפיר מברך כיון דלדידיה אין גזל ואנו מחכון לגאה ג"כ בברכה אין כאן בוגע ברך בלל : סי' תרצ"ב (מ) ביום. מבכ"ם ועיין בא"ר שא"ל להחמיל בראש רק יתחיל ממקום שספק בראשון עיין שם ובשבו"י מ"א סי' מ"כ בסכים לדבריו בזה וכת' אם יאמר מה בכך שיתחיל אם אף אחת אמור לו שברי אחת בקפידו חל"ל על מירחא דליבורא כו' רק שיהיה הגומר בשעת הברכה שבירך בראשון בראש"ם בדרכי ואם אינו מ"א כתי בזה ובכ"ל כרגול מרבבה דמגילה דומה לשופר שמוליא ולכן מתחיל ממקום שספק זה ונראה שאם לא קרא רק קצת פסוקים אינו מתריך מרחא ויתחיל מרחא ונם נראה דאם רוב בליבור מסכימים שיתחיל מרחא ולול פוריס נמולאי שבת טוב לבתחיל מרחא שלא יהיה נפשם בעומס בקריאה לתלאין אך אם כתא בשאר הימים שבתגנית קצה עליהם יש לבקל כמ"ש כא"ר והבכ"י לבתחיל

שרד

ס"ח (°) בכתובים בין הכתובים וכו' . בשם דלא קוי פרסומי ניסא דמחזי כקורא בתקרא מ"ה ביחיד בשר דבלא"ה ליכא פרסומי ומכ"מ אפשר בשל הפיוסר (בשור) דמכין דיון ביחיד בשום דלא מיקרי פרסומי ניסא אלא בנכ"ב ואלא בשור מ"ש כמ"ל אפ"ה : ס"י (°) בחומש בלא ברכה וכו' . פירוש כמ"ל דאין פירוש בחומש כמדפס דאם לכ"ע לא יצא ולפה קורא בו אלא פירוש מגילה פסולה וקראו תומש לפי שבים מנהג ביומיהם שכל ספריהם כתובים בגלילה ובשכתבו אם שלימה לקרות בה הקפידו שתהיה כשירה אבל מה שכתבו רק ללמוד בם הו כותבין כל חומש לבד והיו רוגין פסולים והיו דרכם לדבק גם המגילות נאותן חומשים וזה ל"ל דיבוך לכן אפשר קראה בלא ברכה : הגי"א ס"י"א (°) אם מברכים עליה וכו' . דאף פ"ג דאין גזל בקול מ"מ אין מברך לפי שבאה בא בשבירה עיין בא"מ סי' תקפ"ו סק"ד : שם לענין לובש הגזל וכ"כ כאן בגיל :

ביאור

ומלבי כגון כו' לתלוה לו לעבוד כו' עבר ר' בא בר אבדא ואמליך ליה ואחר בשם רב לעיבוד : ס"ד צריך להאריך. לשון בסור ופעמים מדבריהם בלשון ראשון בכתיבתה מדכתי' בפי' בזה בדיני כתיבה : בכתיבתה וי"א. רא"ש ור"ן : וצריך כו'. ירושל' שם תר"י בר בן לריך שיהא לוים ברים ראש ואת בסופה שיוך מעיך בהדיו מעיך ר"ל בפ"ן : שגגין בל בים ובזה מב' לדרין בתו מעקשה מצגלתים ופ' בפ"ם. ופ"ם ברים שיהם ובסוף שיהם ולא ר"ל ברים שיהם ברים ראש בדים בסמוך דאלי"ב מה בא דיב"ל להוסיף תרי"ו בשם רב אחר שם עשרת בני בתן כו' ושירת מ"ב כו' תריח ע"ג כו'. ומזה נמצר מה שבתחיים עשרת בני בתן בעמוד בפ"ש ובאותיות רבתות. ובזבוב הוא ראש לא לבתר לבו לבתר' עשרת בני בתן בתלתות ולא"ב רבתא. אלא הטיקר דמ"ש ברים בפ"ג דמוכה אין בפ"ג דמוכה אין בתר הרוים. ובירוש' פ"ב בלבה ג' בין בכ"ר בולה בין כו' ובלבד אבל בעשרת בני בתן בלבה מבל הבירות והבוזוה לבירות פ"ב לבנין בעבנהבו שהיבן לבד תריח ע"ג תריח כו' בכ"ל ובמ"ם בגמר' ל"ב לבנין בעשרת בני בתן בעשרת בני בתן בתלתות מלך כו' ח"ם ריב"ל לריך כו' אין ברים בבוזיבבו אלא לבתוב בהוך עשרת בני בתיבה שלמיה בתן בעשרת מלבי בבנן שמתחלת מלך כו' ח"ם בבנן בתלתות ולא"ב בו' ובכ"ל ברים שיהם ובסוף שיהם בבנן בים בים ובי' שגגין בכ"ל ובשאר לותיות בתגלה : ס"ו ומסני שיש בה. דרש"י ותוס' פי' ל' בתלמיתה וב' בתלבי' בבבינים ותלוים מתי"ם בתבות ומשולשין כו'. ורי"ף פי' שיש בקלות ותלוים מתי"ם בשירוגין ל"ז שלשה בפרים בתשולשין בו' ובבבינות ל"ח בני בתבות ל"ח ומשולשין בו' ל' מוסיף בכל תפירה בתו מבלה תשולשה ומן בתלבה ומן בתרגום ומן בתלה ומן בתוס' דבבינות ל"ם ל' ד"ם ב' מוסיף בכל תפירה בתו מבלה תשולשה ומן בתלבה ומן בתרגום ומן בתלה ומן בתוס' ומן בתוס' דבבינות ל"ם ל' ד"ם שיבו בו' : ואם אין בו'. בפ"ם בב"ב בפ"ב ב' מסייע בו' ולא תתמה בו'. מרדכי ובפ"ם פ"ב פ"ק ב' ומ"ם בגיטין ס' ל' ספר בלה תפורה מרחא עד סוף שיבא ספר אחר לבד שיור בתפר בפ"ם בשמ"ע ר"ל סי' ערי"ב פ"ל ובפ

וספורת פורים שם ג"כ מצות [ש"ס] וכ"ל דיכון זה בברכת שהחיינו דיום כי זמנם ביום. וכ"ל דמי שאין לו מגילה לא יברך שהחיינו על משלוח מנות וספורה דזהו דבר הנהוג בכל יום ובכל (°) שבת וי"ט דהא לא תקנו כלל ברכה עליהם: ב וי"ל דלא כו'. דעיקר מצות קריאת' ביום: אם נשתתק הקורא בתחלת המגיל' השני (*) להחיינו: הגה ב °) וי"ל אף (ג) ביום מברך שהחיינו [פור בשם ר"ת והרא"ש והמגיד] [וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואחד יכול לברך ושני קורא] [הגהות מיימוני פ"ג] גולאחריה (א) נוהגים לברך הרב את ריבנו וכו' ד אם לא בירך לא לפניה ולא לאחריה יצא: הגה ונהגו לומר בלילה אחר הגיה אבל ג (ג) לא ביום [כל בו וב"י בשם א"מ] ואין לברך אחריה אלא (ד) בלבד:

ב ה ד אין (ה) לשוח (ב) בעוד שקורין אותה:

ג ו ה אע"פ שיצא כבר מברך להוציא את אחר (ו) י"ח:

ד ז מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול ליכך לבהכנ"ס וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישב בתעני' כל כך יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום ו (ז) מפלג המנחה ולמעלה: הגה אבל (ג) אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה אפי' התענית קשה עליו (תה"ד סי' ק"ע):

תרצג סדר תפלת פורים ובו ד סעיפים.

א א ° אחר ° קריאת המגילה בערבי' אומר (א) ואתה קדוש ואם חל במוצאי שבת ב אומר (ג) ויהי נועם קודם ואתה קדוש: הגה ואומר (א) (°) ויתן לך (°) וקורים המגילה ואח"כ מנדליס (מנהגים):

ב ג אומר על הנסים בלילה וביום: הגה (ב) ואם לא אמרו אין מחזירין °עפי' רל"ד

ג ביום אינו חוזר ומברך שהחיינו: הגה ב °) וי"א אף (ג) ביום מברך שהחיינו [פור בשם ר"ת והרא"ש והמגיד] [וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואחד יכול לברך ושני קורא] [הגהות מיימוני פ"ג] גולאחריה (א) נוהגים לברך הרב את ריבנו וכו' ד אם לא בירך לא לפניה ולא לאחריה יצא: הגה ונהגו לומר בלילה אחר הגיה אבל ג (ג) לא ביום [כל בו וב"י בשם א"מ] ואין לברך אחריה אלא (ד) בלבד:

ב ה ד אין (ה) לשוח (ב) בעוד שקורין אותה:

ג ו ה אע"פ שיצא כבר מברך להוציא את אחר (ו) י"ח:

ד ז מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול ליכך לבהכנ"ס וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישב בתעני' כל כך יכול לשמוע קריאתה מבעוד יום ו (ז) מפלג המנחה ולמעלה: הגה אבל (ג) אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה אפי' התענית קשה עליו (תה"ד סי' ק"ע):

תרצג סדר תפלת פורים ובו ד סעיפים.

א א ° אחר ° קריאת המגילה בערבי' אומר (א) ואתה קדוש ואם חל במוצאי שבת ב אומר (ג) ויהי נועם קודם ואתה קדוש: הגה ואומר (א) (°) ויתן לך (°) וקורים המגילה ואח"כ מנדליס (מנהגים):

ב ג אומר על הנסים בלילה וביום: הגה (ב) ואם לא אמרו אין מחזירין °עפי' רל"ד

תרצב (א) מוהגין לברך הרב כו'. בעור כתב בשם רפ"מ שאין לומ' הלל כיון שבכר אחר אלהינו ופע"ם בס' קפ"ע רא"ש מזה לענין ברכה רביעית דבה"מ: (ב) בעוד שקורא אותה. (°) זה קאי על הברכ' וכן הוא בעור וב"ה כ' מסתברא כו' סוף סוף הוא מברך ע"ל מבואר דאברכ' קאי אלא שבב"י כ' וז"ל מיהו היינו כו' וכמלא שלא שמעה כו' ע"ל משמע דאמנ"ל קאי גם מו"מ ז"ל פי' כן והוקם לו למה אין לנעור כמי שמפסיק תוך קריאת המגיל' ולא ידעתי מקום לזה דודאי לא מיירי כאן אלא בהפסק בשעת קריאת הברכ' אבל בהפסק קריאת המגיל' עלמה שייעה שיש לנעור בו אפי' בד"ת אסור להפסיק בפ"א כמ"ש בסי' תר"ן ס"ג וכ"ש במילי דעלמא ומ"מ אם שם אפי' כמגיל' עלמה אינו מוזר לרשם דכ"כ רשב"א הביאו כ"י דלא סרי הפסק רק אם הפסיק בין הברכ' לתחילת קריאת המגיל': (ג) אסור לאכול כו'. כמו גבי ק"ש דערבית וא"כ כ"ש שאסור ליתן קודם קריאת המגיל' ברכ"ל:

תרצג (א) ויתן כו'. תמו' הוא זה שהרי ויתן לך שייך בכל מוצאי שבת אחר ואתה קדוש מ"ש האידך דיאמר קודם לזה ובראה דיש כאן ט"ס דהייבו שיש במנהגים שיש לו' קדיש שלם ואח"כ המגיל' ואח"כ אשר הביא שלם ואחר המגיל' יאמר ג"כ קדיש שלם וכבר הקשה פ"ז בלבוש דהיאך יאמר תתקבל קודש קודם מ"ש ותו היאך יאמר קדיש שלם כמו בכל מ"ש וכבון הוא וכ"ל דנם כאן צריך להגיה כן ואומרים ויתן לך אלי קדיש קודם קריאת המגילה ואמירת ויתן לך שייך אל הקודש כמ"ש אומרים ויהי נועם אחר המגילה וע"ז קאי ואומרים ויתן לך פי' ג"כ אחר המגיל' ואחר זה מתחיל ענין אחר אלי קדיש קודם קריאת המגילה וכא לאסוקי ממ"ש במנהגים דאומרים (°) ק"ש קודם המגילה דזהו אינו כמ"ש בלבוש: (ב) ואם לא אמרו כו'. בעור כתב בשם רפ"מ שאין לומ' הלל כיון שבכר אחר אלהינו ופע"ם בס' קפ"ע רא"ש מזה לענין ברכה רביעית דבה"מ: (ב) בעוד שקורא אותה. (°) זה קאי על הברכ' וכן הוא בעור וב"ה כ' מסתברא כו' סוף סוף הוא מברך ע"ל מבואר דאברכ' קאי אלא שבב"י כ' וז"ל מיהו היינו כו' וכמלא שלא שמעה כו' ע"ל משמע דאמנ"ל קאי גם מו"מ ז"ל פי' כן והוקם לו למה אין לנעור כמי שמפסיק תוך קריאת המגיל' ולא ידעתי מקום לזה דודאי לא מיירי כאן אלא בהפסק בשעת קריאת הברכ' אבל בהפסק קריאת המגיל' עלמה שייעה שיש לנעור בו אפי' בד"ת אסור להפסיק בפ"א כמ"ש בסי' תר"ן ס"ג וכ"ש במילי דעלמא ומ"מ אם שם אפי' כמגיל' עלמה אינו מוזר לרשם דכ"כ רשב"א הביאו כ"י דלא סרי הפסק רק אם הפסיק בין הברכ' לתחילת קריאת המגיל': (ג) אסור לאכול כו'. כמו גבי ק"ש דערבית וא"כ כ"ש שאסור ליתן קודם קריאת המגיל' ברכ"ל:

תרצג (א) ויתן כו'. תמו' הוא זה שהרי ויתן לך שייך בכל מוצאי שבת אחר ואתה קדוש מ"ש האידך דיאמר קודם לזה ובראה דיש כאן ט"ס דהייבו שיש במנהגים שיש לו' קדיש שלם ואח"כ המגיל' ואח"כ אשר הביא שלם ואחר המגיל' יאמר ג"כ קדיש שלם וכבר הקשה פ"ז בלבוש דהיאך יאמר תתקבל קודש קודם מ"ש ותו היאך יאמר קדיש שלם כמו בכל מ"ש וכבון הוא וכ"ל דנם כאן צריך להגיה כן ואומרים ויתן לך אלי קדיש קודם קריאת המגילה ואמירת ויתן לך שייך אל הקודש כמ"ש אומרים ויהי נועם אחר המגילה וע"ז קאי ואומרים ויתן לך פי' ג"כ אחר המגיל' ואחר זה מתחיל ענין אחר אלי קדיש קודם קריאת המגילה וכא לאסוקי ממ"ש במנהגים דאומרים (°) ק"ש קודם המגילה דזהו אינו כמ"ש בלבוש: (ב) ואם לא אמרו כו'.

כ"ל דיכון זה בברכת שהחיינו דיום כי זמנם ביום. ומלא לי דמי שאין לו מגילה לא יברך שהחיינו על משלוח מנות ומלא לא יברך

במרדכי סי' ר"מ כ' (°) וז"ל ימים שאין בהם כו' שוויא עליה חובה כו' עכ"ל והכא דכריו סותרין זה את זה לפיכך חבוכה ופורים דאמר תחלה אין מחזירין ובסוף כ' מחזירין מלבד מה שהוא נגד התלמוד בפ' שאין מחזירין זהרבה גדולים מוחקין תיבת בחבוכה ופורי' שב' בסוף כ"ס' מ"ח כתב שגדול אחד בדורו מהר"י פאלק מחק(°) תיבת וחבוכה בסוף(°) ומדהניה כך אלמא תרוויהו אמת דפורים ערבית ושחרית אין מחזירין אותו דלא עדיף מתפל' אבל בעודת פורים שהטילו הגזירות והחכמים על כל ישראל להיותם ימי משתה ושמחה יותר מעבתות וי"ע כו' א"כ לא גרע מעבודת שבת וכו' עכ"ל אמנם דמסקנתו דבפורים יש חילוק דאין מחזירין אלא בעבודת פורים ולא ערבית ושחרית ומנחה לא בתפל' ולא בב"ה רק לזמן הסעודה לחוד וק' לי על הג"ה זו מ"ש במרדכי בשם רא"י ע"ז אף על גב דמסיק הכא שהזכרת חבוכה רשות בב"ה כו' משמע דבירושלמי היה כתוב תיבת וחבוכה (°) זכ"ש דקשה על הג"ה ראשונה שזכרתי שמחקו לגמרי תיבת חבוכה ופורים בסוף זולע"ד דהפוך דברים יש כאן במרדכי לענין חבוכה וכל"ל הלא דתימא בר"ח זחבוכה אבל לא בשבת וי"ט ופורים שא"א לו בלא אכילה כו' דפורים יש לו חיוב כמו בשבת וי"ט דכתיב ימי משתה ושמחה ואמר רבא סעודת פורים שאכל בלילה לא יצא י"ח ש"מ דהסעוד' היא חובה וא"כ הוא זדאי' לא סני דלא אכיל וכ"ל דעת הטור ג"כ הכי (°) שב' בסי' תרל"ה כו' . בטור משמע שאף בני העיר אין יכולין לשנות וכ"מ (°) מל' רמ"א כאן אכל שאומרים על הניסים בהודאה ולא זכר שם (°) שאם לא אמרו אין מחזירים אותו כמ"ש בה' חבוכה סי' תרפ"ב אלא ודאי כדפי' וכן כ"ל להלכה כמ"ש רש"ל בשם מנהגים ומאחר שלאחר המגלת אינה בסעודה הראשונה שאוכל בפורים דהא עיקר הטעם דיש חיוב סעודה באותו יום דכתיב ימי משתה ושמחה ולא סני דלא אכל וא"כ בזה לא סני דלא אכל דוקא בסעודה שפ"ש אחר מגלת בסעודה הראשונה שאוכל בו ביום בו קיים סעודת פורים בזה ואין לנו לתלות הדין בשם שאנו קורין לסעודה שאחר המגלה סעודת פורים שהוא לתוספת שמחה ול"ש בזה לא סני דלא אכל אבל כל"ל להלכה למעשה : (ג) אכל לא בע"ו . כ"כ כ"י בשם א"ח . וכ' ... ומהמתי פ"ז דודאי כיון שאין שייך זה לאותו יום ה"ל שלא מצין המעורע והוי הפסק בתפלה וכ"כ ... ומיהו יודע מה איסור יש בהזכרת על הניסים . ... מ"ח ז"ל אלא שהספרים מוכיחים דלא ... מחורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה לא הוי : (ד) ואין המנהג לבטל . ומע"ג דקי"ל אין פותחין מן י' פסוקים הוכא דסליק פיוטא שאני : ... ל"ל להחזיר אם אמרו כנלע"ד ברור : (ד) ואין המנהג לבטל . כתב מו"מ ז"ל אלא שהספרים מוכיחים שם בין הבדלה לשאר דברים מ"מ בין יש קצת שייכות בימים אלו פ"כ ודאי

תרצד (א) חייב כל אדם . כתב מו"מ ז"ל אפילו פני המתפרנס מהצדק' כמו כל' כוסות של פסח מה שאין כן בשאר צדקה שאינו חייב רק פעם

בהגה"ת אשרי' סוף מס' תענית כמנהגינו ע"ש וק"ל :

שערי

דרכה ולמה יחסר ליקרא בה בקורא בתורה ומילה כיון דמותר בקריאה מותר בטלטול וכן נראה שנוסף דשת בשבת ב"ג וכן מבואר בטולי להקל עכ"ל ועיין לעיל סימן ש"מ בש"ח בבאחי מא"ר דמגילה דיוקא בכתבי קודש ודברי הפר"מ לחוסר ולפי מ"ש מעה יבוה ר"ל דלא פליגי דבא"ר דמיירי בשאר שבחות הבשב וכזה גם בפר"מ מודה ואמנם לענין בבאה לבית"כ קודש בלילה בייתי מוגש מזה מעוש הבנה מבנה לחול ופ"ר שבתבאר סימן תרס"ח . ובזה מלאנו כן בבשמות שבסוף מו"ק ע"ש . ויש לבתמיר שלא לבביאה ע"י קטן עיין בספרי ש"ח בית חפרים חלק י"ד סימן ס"ב ופ"ג אלא יתמיה מד שתחבן לו יבינתנה בלעגה מבנ"ו לבה"כ ותעיין בה קצת דרך ליחוד דאם לא מיחי כ"כ בהבנה וז' בפנ"ח סימן שנ"ד ס"ק ח"ח לענין מגילה שאין כתובה בהלבתה דמכל מקום מגילה כו' ע"ש : (ס"ג בס"מ) אין קורין בו כלל . וכתי' בר"ח אמר בעצמה מעוש דאחרי בש"ב מעבדי מתעורע אבן זו סילולה אם אין לו מגילה לקרות בה יאמר בלל כו' ובבר"י בה' ר"ח אמר בעצמה מעוש דהלבתה כוותיה כו' לא יאמר בלל בלל והלבה ברבא דהוא בתרא ונם לגירסת הרי"ף הרא"ש והר"ן מתקיף לה רבא כו' משמע דהלבתה כוותיה דהא לא אותיבו עליה ולבן אחתו בפוסקים ומשמע דלעולם לא יאמר בלל ע"ש אלא יאמר בלל בפורים מעוש דקריאתה זו מגילה יאמר בלל לא לענין בעצמה מעוש דמיסתבר לה בעצמה דר"ב כו' אחרי אלא אחתן בלל כל בפורים מעוש דקריאתה כו' לו מגילה לקרות בלל מה אלא מיקמוכו חז"ל לאומרה ב"ש ב"ה כשאין לו מגילה לקרות יש לו לקרות בלל ממילא אחין מקום לקרות בלל מה אלא מיקמוכו חז"ל לאומרה בפרשה יש לומר אלא בלא אכילה אם הדא דתימא בר"ח בלא ברכה אלפניו ואלאחריו בקורא בתבלים ואפילו דמי אף אם יש לו מעוש אבן קריאה בהמגילה אינו בלל בלא ברכה לא הפסיד לחפסר דברים אחרת בלל אלא אחתן אינה בכברות קצת בפ"ת מעש"ב קריאת המגילה אינו בלל בלא ברכה אלפניו ואלאחריו בקורא לא הפסיד לחפסר דברים אחרת בלל אלא אחתן אינו

ברייתא כמלינה פ"ח ג סס ד ר"מ בשמו' לתפרים ה מרדכי בפרק קמא דמגילה: מ סס בגמרא דמגילה ז' ג מימרא דרבא שם ג"ר מימרא דרבא שם (° ויש מפרשים שברוך מרדכי וחרור כתן פשבני' דדין כתוספני' דדין ושלריך לשתות כל כך עד שלא ידע לברך כמפפר (° פוף פימן שפ"ח):

עטרת זקנים

ת רצ"ח * וירבה ולריך לכתוב כליל שבת ויומו (מרדכי ספ"ק דמגילה ומיין בדברי מורי מ"ח בשם בכ"ח) ולמחר ביום י"ד פורדי:פסוקה תקוע' בריבוי מעדנים ויש לכנו שלא לאכול בשר בליל שלא יפנו ויתבטלו שכחת פיקר סעודת פורים (כל בו) ולאין מזכגין בן: * מעם בהורה. בן כתי מהרי"ו נרי"ן מכא דברים פ"ק רב דמני לשי כוס יהיה קמיה ר"ב מתר לחמלי לא לחמו רבנן לבי מדרשא וכו' מ"ל קא עבקו בסעודת פורים ב"מ מסעודת פורים דוחה ת"ת מ"מ כיון דדרשי' תורה זו הרב מלוה לעסוק בתורה קודם בסעודה וכיון פגיבם עליו שלא יתרע לו קלקלה בסעודה עב"ל:

אשל אברהם

אן לא יצא. לשה שתירע פביליתה בליל פ"ו לו פוחרת לאכול בשר בסעודת פיוש פיין ח' ד"מ דסיים וס"מ לין לה לאכול כ"ח הבשיל של בשר. וכ"ל לשמת. ומסיק עוד דבי"ם לאפשר לסחפק: **ב]** מלשלם. פיין רח"ם שוכה דף פ"ה וח' ביי"ד פי' תלי"ד:

אבל המרדכי כ'בבדיק דבני כפיר יכולין לשמת וח"כ דינסכשאר לדקה כמ"ש בי"ד סי' רכ"ו ס"ד: ו ובמקום שהנהגו. אבל לכתחלה אין לנהוג ליתן לעכו"ם:

תרצד א ובסעודה מ'. לאחוקי ממ"ד דחייב לאכול בסעודה דומיא דמגילה וכ"ח כ' דמ"מ יש לאכול בליל פסי' (°) כשאל במ"ש כמש"ל בהג"ה:

ב בליל. (° אפי' בליל י"ד: ג אלא שיהה יותר וכו' וי"א שלא ידע לחשוב שאלור סמן בני ברוך מרדכי: ד תפנית חלוס. כ"ל כוונתו דיתפנה עד אחר מנחה וחח"כ יאכל בשר בשמחה ויסעוד בלילה אפ"ם שמלה מן המוכחר ביום יעשה מס שיוכל (° ומיין בים סי' תר"ד וסי' תקכ"ב סי"ח. וכם' חנא כתוב בשבע לחתמת בפורי' יעמוד בשבועתו ויסעוד בלילה אפ"ם שמלה מן המוכחר ביום יעשה מס שיוכל לעבור (ג) נותנים: ד ה ° במקום שאין עניים יכול לעבב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה:

תרצה דיני סעודת פורים ובו ד סעיפים:

הגה מלוה מ להרבות בסעודת פורים (טור) א ובסעודה אחת יוצאים (מרדכי ספ"ק):

א ג סעודת פורים שעשאה ב בלילה א] לא יצא ידי חובתו:

הגה ומ"מ בס בלילה (מ) ישמח * וירבה קלת בסעודה (תשו' מהרי"ו):

ב ג (א) חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי: הגה (ב) וי"מ דמ"ל להשתכר כל כך ג אלא שישתה יותר מלימתו (כל בו) (ג) וישן ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי (° (מהרי"ל) ואחר המרבה ואחר הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים ואין להתעטם בפורים אלבד ד תעניה אלוס ופ' לעיל פי' תקפ"ח וסי' תקפ"ט. יש נהגו ללבוש בגדי שבת ויוס טוב בפורים וכן נכון (מהרי"ל) ונוהגים לעשות סעודת פורים לאחר (ג) מנחה וערבית ויתפלל בליל ומתפללים מנחה אחלה בעוד היום גדול ה ורוב הסעודה צריך להיות ביום (מנהגים) ולא כמו שנוהגין להתחיל אחר לערב ושיקר הסעודה היא ליל ט"ו ובאחל פורים ביום שני יעשו הסעודה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים) ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (ח"ה) יש מומרים שיש לאכול מלכל ן ארעולים בפורים אבר לארעולים בבגל (כל בו). טוב לעסוק *מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה ואמר לדבר ליהודים היתה תורה ושמחה ודרשין תורה זו פורה (מהרי"ב) ומייב בשמחה ושמחה קלת בשני ימים בי"ד וט"ו (מנהגים) וכן נהגו ויש מומרים ן דאם הזיק אחד מן חבירו ח אבא שמחת פורים

°עמ"ש בסי' זה

(ד) פעור ב] מלשלם (פ"ה סי' ק"ו) ועי' בח"מ בדיני נזיקין (°:

אמשות שהכב בגבו בשלקם ביום פורים אינו רשאי לעשות ביי"ד בכם בג"ל ופ' בי"ד בסי' רכ"ם: (ג) מסגיים. ולכתחלה אין לנהוג כן ליתן לעבדים. מג"ל:

תרצה (א) יבשם. לפי' בליל י"ד בב"ם וב"כ בכנה"ב וילבוס בגדי בבת ג"כ מבבוד מלאכי וכ"כ בבדה"ש וח"ל וימלא בביהו מדות דולקות ומלמן פרוך ומבסה מולבם: (ב) ויבן. ויל אלא ידע לסבוב בארור המן

שע"י

שמשות בסקב"ל אין יפה וכוח מבשול בגורם לבנאי לדקה אבם יד בגיים לברוא כוסס של בגיים מלדקה א שמחגיות לבמלגיי בסקב"ל לאחם לבחון ח"ל בס"ב מה שמובגיב בבחה קבילות שמחגין בעמות פורים בכל ל"ל בקורא לת בסמגילה לו לבנדו ואין שמלבים לבגיים בעמות. פורים בלוס מי שרי לבעבד בכי לו לרוך לבמל המבכב מבוס דאבא מבגת פורים כו' הבוכה ולאי דלאו שפיר לבעבד בכי ומבכב בשר כוח לאלק לבגיים אמבס בייבו דוקא בלוי שבבבו בבדיה לבגרך בבגיים כו' לו שמבכב אוחבה בבגיר כו' לבל בלוחת מקבמות שבגר נבגו ליתן בעמות פורים בכל לאחן לבוסר שבל בבוחן כו' שמבבבת ביל לבעבת. דחבן דאין בלן דין בעמות פורים ואם"ב דבבגלא בבומי דאינבי לקרוהבם בבם בעמות פורים לאו בבמלו בגילים מבלב ומבבמת בים בן בבגלת אלא בילבת אלא בבגיות אלא בבגיות פורים בעמות שבגו בבגלים מבני בעיר לאלק לבגיים לבעבודת פורים כו' מבא"ב בבגלים בבגיים בגילה ואיב בקרא בבם בעמות פורים בכב בבגלים לבגיות בבגיות בבגיות ב

(ג) ומהגים כסברת רא"שונה. עפי' קפ"ח ס"י מ"ס מפנין הליכה בתר התחלת הסעוד' : (ד) מיני מוכלין . ולא בגדים מו שלר דברים ואתיי' בכלל מכילה כ"כ ת"ה סי' קי"ח . והוא תלמוד ערוך במגילה דף ד' גבי גרגא דחמרא ע"ש : (ה) מחליף עם חבירו. בגמ' אמרי' מכיי בר מכין ור"ח בר מכיומחלפי סעודתייהו להדדי ופי' הר"ן לא היה מ' מהסכדי לשלוח ולהסתיר לעצמו ולפיכך כל אחד שולחים סעודתן זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיי"מלות משלוח מנו' ודרך זה כתוב כאן ורש"י פי' מחליפיסעודתייהו זה אוכל עם זה כפורים של בגה זו ובשני סועד חבירו עמו ובקשה ב"י לפירש"י(°) דא"כ לא היה מקיימים משלוח מנות איש לרעהו וא"ת שהיו שולחין מנות איש לרעהו א"כ מאי קמ"ל עכ"ל ולע"ד לרש"י הוה רגותא בזה שהיו אומרים בפי' שזה יאכל עם זה ואח"כ להיפוך וה"א דהוה כמו הלוה ואין כאן מנות דהוא מתני' דוקא קמ"ל דאפ"ה היו יוצאים דשיעור שבשה זו יצא זה שולח לאיש אחר ולשנה אחר ולשנה שניה היה להיפוך אלא שיש לדקדק למה לא פירש"י בחמת הכל על שנה א' ושמיהם יצאו ולפסר לו' דבזה הוה בחמת הלוה נמורה כיון שנראה לכל שתיקף מקבל תשלומין והיה חמאי ביוכיה משא"כ אם היו בשני שיש לא היה נראה כמו תשלומין בשני זו ולא בזו ודומע' לזה מצינו (ביו"ד) בסי' ק"ע סי"ב בהג"ה לא יאמר אדם לחבירו בא ואכול עמי מה שהאכלתני דהו' כפורע לו חובו ונראה' כאלו הלו' ויש לחוש שיאכילהו יותר ואית ביה משום רבית אבל מותר לומר לו בוא ואכול עמי ואחאכול עמך פעם אחרת ומותר לאכול עמו אפי' סעורה יותר גדולה עכ"ל . הרי דבשעת אכילה הפנים אסור להזכיר שהוא תשלומין ה"כ כן דאז הוה הלוה כלע"ד ובכון :

תרצו (א) בכ"מ שלא נעשות · נראה דפרקמטיא מותר כיון שנמתה היא לו ודומה לו מ"ש בי"ד בשם א"ח דמותר לכתוב הגרת שתלת שלוש ומזכרת חובותיו ואפ"ג דלענין ע"ב הוי פרקמטיא אסורה כמ"ש סי' תקנ"ד הכא סכ"ב : ב אינו רואה · עיין ברמב"ם דמשמע דאפי' במקום שנהגו לעשות שנהגו שלא לעשות : ג סי' ברכה. כגון אם זורע הזה דבר (°) אינו מלמיח (ב"י) · אבל הרא"ש כתב שאינו מרויח אבל אינו מפסיד ב"כ ומשמע שם שמתה אבל אם כוון להזיק חייב עבמ"מ שם : ט אומר על הנסים · ואם הנסים על הנסים בב"ה מחזירין אותו ואם אינו אלא סני דלא אבל אינו אלא (של"ה רש"ל בשם ר"י פולק מע"מ) ומ"מ דבריו ל"ע דאמנו מי עדיף מתפלה דאוכה היא ואפ"ה אין מחזירין אותו וכ"ש בב"ה ולכן כ"ל דאם שעודה אינו מחזירין אותו . דהא אי בעי (°) לא אכל יותר וכמ"ש ס"י סי' קפ"ח בשם התוספו' ע"ש ואע"ש שרש"ל לא כ' כן כ"ל מ"ש מיקר אליבא דהלכתא כי מדינא כ"ל (°) דלעולא"ן מחזירין אותו כי לא מצינו שחייב לאכול את הנסים בשא' מיני מטעמי' . ולכן בנדון זה שאכל בבר פשיטא דאין להחזירו ולאוש לספק ברכה לבטל' : ומ"ב במרדכי כתו' בקנקפיה אוכל בעודת פורים בע"ש יתפלל ויפרוש מפה ויקדש בע"ש יתפלל ויפרוש מפה ויקדש ומזון יאמר על הנסים עכ"ל ובמע"מ בשם הגה' בשלמה' כתבו הוא"ל ולא התפלל ערבית משמע דאם התפלל שוב אינו אומר על הנסים וכ"כ שא"ה ומהרי"ל בתשו"ל כ"ו. לכן כ"ל דיברך ברכת המזון אחר"כ יהפלל ערבית להוליא עצמו מספקא ונם אם אינו אומר על הנסים ומכרי"ל בתשו"ל כ"ו. ולא יתפלל שוב אינו אומר על הנסים ובמקום שנהגו לעשות שלא לעשות : ד אם אינו אומר על הנסים דבחר תחלת סעודה אזלינן ו ויש מי שאומר שאין לאומרו (ג) י (ומהגין כסברת (ו) * רא"שונה) :

ד ז חייב לשלוח לחבירו יא שתי מנות (ז) בשר או של (ד) מיני אוכלים שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו יב שתי מנות לאיש אחד ח וכל דמרבה לשלוח לריעים משובח ט ואם אין לו (ה) מחליף עם חבירו זה י שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו : הגה ויש יג לשלוח מנות (ח) ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה) ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רולה לקבלם אז מוחל לו יצא יד (ט) ואפה מייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות כאיש · ואפה הפלה לאפה ואיש לאיש אבל לא בהיפוך שלא יצא איש לשלוח לאלמנה ויתומו לידי טו ספק קידושין אבל במתנות לאביונים אין לחוש :

תרצו דיני הכפר ותענית ועשיית מלאכה בפורים ובו ח סעיפים :

א מ פורים מותר בעשיית מלאכה ב ובמקום שנהגו שלא לעשות (מ) אין עושין (והאידנא נהגו (א) א בכל מקום א) שלא לעשות) (כל זו) ג והעושה ב אינו רואה ג סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם ד אלא אם הוא בנין של שמחה כגון בית חתנות לבנו או אבורקני של מלכים

לו כלום פטור מלשלוח מנות וכ"מ קלת ברש"י נבי (°) מחלפי סעודתייהו להדדי ומ"מ ל"ע (עמ"ש סי' תרפ"ח סס"ו) ועוד להחמיר : יג לשלוח מנות ביום · ו"ה (°) מתנות לאביונים (סס) : יד ואפה מייבת · לא ראיתי מזכרין בזה ואפסר דדוקא באלמנה אבל אפה שיש לה בעל בעל מסלח בשביל לא היי מייב בהם לא נפיק לא דילמא כיון דבפורים עצמו שאוא שבע הפשיב הביאו לידו נפיק. מ' יד אהרן שדעתו מוסיה דיולא ש"ם ספיר בזה ס"ם מי שבשל לחבירו דב ובילי' מעליו לו פת ופרי מוחות בביאה יש להסתפק לי יוצא ש"ם של מעלות מנות מדוה ניעקב סי' ל"ב ס"ו ופי' בכה"ג : (מ) ביום. והיינו מתנות לאביונים : (ס) ואפה. לא ראיתי מהרין בזה ואפסר דוקא באלמנות אבל אפה שיש לה בעל בעלה משלח בשביל לבמה בני אדם ומ"מ יש להחמיר מ"מ. מראה לי דמי שאוכל על שלחן חבירו ולא הכיר לו כלום פטור מלשלוח מנות וכ"מ קלת ברש"י נבי מחלפי סעודתייהו להדדי ומ' ס"ז ס"ק ג'. ומ"מ ל"ע וטוב להחמיר מ"ל. וכתב בפה"י יקנן כב אחבי ביתו ואבריו דאם אדם יוסד ביסוד מ"ל לבמות כראוי וכ"כ הש"ז ז"ל בפסוק משפחה ומשפחה :

תרצו (מ) אין עושין . מעכ"ם ומיין בר"י בשם בית דוד מי שהיה נוהה ביתו קודם פורים ע"י מבו"ם ביון דאוסת מילתא

באר

(ד) פטור. ואם כוון להזיק חייב עיין מ"מ ס"ם סס"ם ומיין מ"ל ס"ק ז' : (ה) הנסים. ואם שנם על הנסים בברכה המזון מחזירין אותו דלא סני דלא אכיל של"ה רש"ל מע"מ ובתבו הס"ז ומ"ל דהיינו דוקא בסעודה ה רשונה שאוכל בפורים דהא עיקר הסעם דיש חיוב סעודתו באותו יום דכתיב ימי משתה ושמחה ול"כ סעודה רשונה שאוכל בו ביום בו קיים סעודת פורים בזה ואין לנו לחלות הדין במה שאנו קורין לסעודה שאחר המנחה סעודת פורים וא"כ אם כבר אכל סעודה רשונה ביום שוב אין מחזירין אותו ע"ש. וא"ז כתב בשם מהר"ל מפרנא בשפה דלא בכ"ה ומהרש"ל אלא כמנהג להרמבן יאמר הרמבן יעשה לו נסים עיין ס"י תרפ"ב: (ו) רשונה. ועיין סי' קפ"ח סעיף י' מ"ש וא"כ במרדכי כתוב בקלף היה אוכל סעודת פורים בע"ש יתפלל ויפרוש מפה ויקדש ובברכת המזון יאמר על הנסים בע"ל ובמע"מ ובמהגים כתבו הוא"ל ולא התפלל ערבית משמע דאם התפלל שוב אינו אומר על הנסים וכ"כ שא"ה ומהרי"ל בתשובה סי' כ"ו דיברך ברכת המזון סחלים ואם"כ יתפלל ערבית להוליא עצמו מספקא וגם אלא יסחבר ולא יברך ברכת המזון מ"ל : (ז) בבר. מבואל הרחוי לאכילה מהרי"ל וה"ה מעקה שלה. הסולת מעות בשות וכלים בשביל מעת אם יכול לעכרם מיד בקנות לעולם בעודה מהני הלק"ט ח"ב סי' קס"ב. ומדברי בעל ח"ה סי' קי"ל משמע אלא דלא יצא פיין סס מ' בקנות לעולם בעודה מהני הלק"ט ח"ב סי' קס"ב. ומדברי בעל ח"ה סי' קי"ל משמע אלא דלא יצא

שערי

מחזרני לדעי כו' משמע דבפורים לא שהה כיון שהחייבו היה מחזיק לבריאת גופו : (ו) רא"שונה . מבכ"ע ומיין בבר בברכל סי' ז' שכת' דגם מהרי"ל לא אמר אלא בשבת אבל בפורים לא הוי מהרי אהבדי מה שאינו אומר עכ"ל בתפלה זה שחיקה הי"ל ואינו מחיר בדיבור ושפיר צריך להזכיר אב"ל בלילה אפילו בתפלל חוץ מעמודו ע"ש ומיין בא"ר שדעתו בכמג"ל גם הגיה ההרי"ל מהרי"ן ואחר לומדים התפלל המרבה אחר הסעודה בחנות לילה וזה דלא בש"ה ואם רולה להנות מקנה שיתפלל בבה"כ ולא יתבטל החמיר ל"ל שילבו בלילה לו מחוך לילה ובחמ"כ ילבו להתפלל ויוכלו לאכול ולשתות ולשמיה עוד דבא הלוה בשמחה בשני ימים וגם כל יחיד בפורים שיבבא להתפלל ישבה בו ע"ש ובסידור עמודי שמים לבעלון יפנ"ן כ' שלא דבא הלוה בשמחה בשני ימים וגם כל יחיד בפורים שיבבא להתפלל ישבה בו ע"ש ובסידור עמודי שמים לבעלון יפנ"ן כ' שלא אם יתפלל בתוך הסעודה מאיר ע"כ וכבי עבודת עבודת ע"ש : (ז) בשר עבכ"ע ומיין בא"ר בסימן תרל"ד בשלות הנות ונלמנו כו' ואין לו שייכות לשם במהנות לאביונים ל"א לבאן ומ"ש אם דלא בבכא ריבוה מעמע דעמו אלא יצא בשלות אחרת מכני יש לאלן דבכא עיקר בהקנה ריבוה ומיין בר"ן שנגנבו לו חוזר ומוטלו ליבא שהחה ע"ש : (ח) ואפה מעכ"ע ומיין בר"ח בשם בית דוד מי שהיה נוהה ביתו קודם פורים ע"י מבו"ם כיון דאוסת מילתא סימן מ"ב בת' שבעבעם בדור כיון שגם כם היו בא"ח כגם ונם בהיב בקלו היבידים ובכשים בכלל ומ"ם אים ע' בקידושין דאים

לבושי

בבוזה פטור הבא"כ בבוזה אפילו מתנו חייב : סק"ט (°) לא אכל יותר וכו' . פי' דרש"ל מיירי בסעודה שאחר מנחה כולא בע"ז סי' תרל"ג סק"ב ואם אוכל בחרה בפ"א כיון שאכל בחרה ובהרי הבי"ר ל"ל שבעבעם אם ח"ם ולא בעי לא אכל יותר רק בשבת ולכך נ' צריך להגיה בסיום דברי בפ"ח ובכ"ם בכ"י סוף סימן קפ"ז בשם התוספתא ר"ל שבעבעם אם לא אכל בחמתן בחמוכה ופורים בבכמ"ז ובייתו אפילו בי"ד בחרים ובכ"ם בחנוכה . ואם נגיב בפ"ח לי בעי לא אכל פת ל"ל לבגיב בפיום דבריו כי בקפ"ח בכיא ר"ל בשם התוס' דוקא בשבת הבי"ב לאכול מחזירין בבכמ"ז . ולאשון עיקר דמעכין בת מבעב בלא אחר בכ"ב : שם (°) דלעולם אין מחזירין . ר"ל אפילו בסעודה רא"שונה ה"כ בנדון זה שאכל בבר בשפורים : סק"י (°) דיבר עד אחר"כ : שם (°) דלעולם אין מחזירין . ר"ל אפילו בסעודה רא"שונה ה"כ בנדון זה שאכל בבר בשפורים : סק"י (°) אין מחזירין . פירוש דבבא גם רש"ל מודה כיון דאפילו בלבחלה יש פלוגתא אם לחזרן : סק"יב (°) מחלפי סעודתייהו. פירוש דבבא מיושב קושית הב"י וק"ל פ"ם סי' תרפ"ח ר"ל שב"ל ריש סימן תרפ"ז עיין שם שכתי דאם אוכל בעודתייהו ים לומר דפטור הב"ח : סק"יב (°) מתנות לאביונים . ובבכיבם בסעם דדלמא אכיל לבו בלילה ולא הקיים סעודת פורים כמש"ל ריש סימן זה : סק"ט (°) ומוחזרין לקדושין . דבאחר בא"כ"ם דאיכא דאיכא לא"ל שאם אלא לא סבלונות אפילו לקדושין

ביאור

ו"ל דאם. תוספ' סוכ' מ"ב ה' ד"ב מיר בתמוקות כו' ויש ללמד כו' : ס"ב ואם תתחיל כו'. כמו בהפלה נעילה אפ"ב דלרב אמי ה"ל ק' ולא"ק פ"ח ה' בתפלל בלילה אם בשם ירושלמי מ"ה מתפלל של שבת בא"ב ובשבת ובכ"ב שאל בשבת כו' ואע"ג דרב לא סל דרינ"ל לא בחמה לילה : דבתר תחלת כו'. בעיקר דכל מאשבה קדושת שבת לו בתלה מזכירים של שבה ולכן מתפלל בליל שבת שתים של שבת וכן מזכיר בבה"מ של שבת בא"ב מתפלל בחלבה בה"ל ולפ"ז אין חילוק בהתיל ובדין לא בתפלל הבריב ובדיין קדושת שבת מבא"ב מתפלל בחלבה בה"ל ולפ"ז אינו בהתיל בכ"ל. ולפי ירושלמי דנומר בלילה ר"ל דאינו בתר בתחלה לבל לגרמא דיבן בסוף יומא דלא בין בתחיל הפילו לא בהתיל בכ"ל. ולפי ירושלמי דנומר בלילה ר"ל דאינו בתר בתחלה לבל לגרמא דיבן בסוף יומא דלא בתחיל בלילה ש"ד בתלבר אין מובלין ובכ"ל : ויש מי. בא"ב בפ"ד בברכות שבה ולא בתפלל מנחה בע"ב בז' בשבת בתפלל בא"ב שתים של מוב ובפרק ע"ם נמרו בזה רא"שון בבר"ם ואתרו בתוספתא דברכות שמזכיר של שבת בבה ם תפ"ב דפעודת חול בא"ל אלמא בתר בתחל אחינן וס' רא"שונה ס"ל דל"ד בתפלה דאינה אלא בתלמודין זמן מנחה מבר ומבדיל בא"שונה

מחצית

שבבית מ"ת ס"ק ט'. כ' אי אזלינ בתר התחלת סעודה : (ס"ק יא) שמי וכו' וכ"ה מבשה של"ה והמרוים מביאים דאיה מבגלה דף ח' ר"י בבשיה שלא לר"ת אמתא דבגלי תלמא ונרבא דהמר' שלא ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות כו' . וכזה ריחא קושית מהרש"ל בח"ת שם מאי קמ"ל . והשתא קמ"ל דגם במשקה יצא : (ס"ק יב) ב' מנות כו דמצוה לחלק . ח"ל בב"ח כי מי ש"ל מאה זהובים ליתן לעניים שגדול שכרן שיחלקם לאלה עניים מאסר יתן הכל לעני א' או ב' כי זה שנתן לאלה עניים בחיה מאה בשפוח בו עכ"ל : ול"ל דמי שאוכל בו' וכ"מ קלת ברש"י בו' והוא דף ז' אמריב בבי"ם ובי"ל ובי"ח ב"ח כו' מחלפי סעודתייהו להדדי. ופרש"י זה אוכל עם זה בפורים של שבה זו ובשבה אם מבפרים ואוכל עם חבירו. והקשה הרש"י דאם כן איך יצאו ידי משלוח מנות. ולכן הסכים לפירוש הרין וכאשר הפתיק בש"ע זה שולח בו' והה כולה בו'. ועי' בתב מ"ת דלפי דברין ח"ם פרש"י דשלוח בהזמינו יצא דמה לי אם הזמינו והכינו על שלחנו. או שולח מנות לביתו והסני אינו חייב בלל במשלוח מנות כיון שלא הכין לעצמו כלום ומצד עניים והוחקם הפסו לשמה בבאה : (ס"ק מו) פ' קידושין בו' דמאי דאמרי' בקידושין חוששין לסבלונות אינו אחר לקושית הרב"ש . אי הפי' שחוששין שב"ל הסבלונות מקדשה וא"כ בעיקר אלא מחלוקת בין רש"ל לר"ת · אי הפי' חוששין לקדושין · או הפי' דחוששי' מדלמא סבלונות הלי קדשה קודם עי' עניים בבמקדש בעד אי אין חוששין לקדושין · אלא הפי' דחוששי' מדלמא סבלונות הלי קדשה קודם

ד שבת כד בדב כוחא ורב שבת ה כבהה מיי' כפ' ב' מהלכות מגילה בשם הר"מ וא"ח בשם הר"י הקורבל ו מזר בשם אביו הרא"ש ז ליינתי לעיל ריש סי' תרל"ד ח רמבים בפ"ב מהלכות מגילה ט מכה דאחיי בר אבין ורב אמיאל בר אבין שם בתגילה י בפירוש הר"ן שם : א בדבה בריה דרבא הגילה ב' דמלאכה לא קבילו עלייהו ג בשינוי קמא שם בגמרא אבא דלעייה ד ג רמב"ם בפרק ב' מהלכות מגילה מכא דלעייה רב שם ד בשינוי בתרא שם בגמ' אמוראי דרבי דבפא נעיבא בפורים :

עטרת זקנים

* רא"שונה ועיין בש"ת רמ"א סימן קל"ב ואם שבת לוחר על הנסים בבה"מ בשתנים לברחמן יאמר ברחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות בשם שעשית לאבותינו וכו' בימי מרדכי ואסתר כו' (כל בו) וכבר נתבאר בסימן קפ"ז ובסי' תרפ"ז . ואם שבת על הנסים לגמרי אף על גב דבתפל' אין מחזירין כדלעיל סימן תרפ"ג

אשל אברהם

א) שלא לעשות . ובאחל בפ"ם מוחר לגלח לכבוד שבת לב"ע עיין ח' בריר סימן תל"ד ובכ' ד"מ סימן מ"ב חוכר להחמיר ביארבל ובוקא ע"י עבו"ם שרי ע"ש ובת' מהר"מ מינץ סי' ל' :

יד אפרים

מעשה לסתור וקלא פוסקים כהגו שבבוזבה הוא שמזה יש ללמוד שאין הלבה ברבא בבא ולפי מ"ם ול"ל דאדרבא מייתי סייעתא מזה שהה שחייבו לעשות לאחם אחם ימי משתה ושמח' גבול יש לו שלא יאחבר יותר מדאי הבא קמן דרבה ור"ז כו' ולפי שלא בשתרו הלעבור הגבול בא בדבר ליי' שבבה לבן יש ליחבר שלא לבשתיו רק עד הגבול הזה דלא ידע כו' ולא יעבור: תרצ"ו בש"ע סעיף א' שלא לעשות

כו' הגה בשבלות מיימוני בשם שאלתות בהב דמתן דמביד משמתינין ליה מעובדא דלפיל

הגהות רעק"א

שבם ב' לילות ויומא' לין בזה משום גזל ולין להזמינבנ"ר על בבה שב"ל. ובובא בתה"ד סי' ק"י : ס"ד שתי מנות ·

חתם סופר

סי' תרצ"ה במחבר סעיף ד' ב' מנות . נ"ב עיין סרי חדש ועיין תשובותי : (שם בחנ"ה) ואם שולח . נ"ב עיין דינים אלו מ"ש הסרי חדש ובתשובות ח"ם או"ח סי' קצ"ו [שם כתב על דברי הסרי"ח שסקסק על הרמ"א שססק שאם שלח מנות לרעהו ולא אבה לקבל כי מחל לו יי"ח וכתב הסר"ח לא ידעתי מנין זה . הנה בקרבן נתנאל סרק קמא דמגלה השיב על הסרי חדש מש"ם דנדרים דף ס"ג ע"ב דיכול לחתיר נדרו שלא עפ"י חכם לו' הריני כאלו התקבלתי וח"נ דכוותיה וצדקו דברי הרמ"א . ואני אומר דלא עיין הנאון במ"ש הר"ן בשם הירושלמי שם כ"ד ע"א דמיירי בסתם וסליני ר' מאיר דף ס"ג ע"ב דיכול לחתיר נדרו שלא עפ"י חכם לו' הריני כאלו התקבלתי ואם כן יסת כתב הסר"ח מנ"ל להרמ"א דכוונת מתקני משכות מנות הי' לצורך דרבנן אי כוונת חנותן לכבוד עצמו או לכבוד המקבל אבל אי כוונת הנותן לכבוד עצמו לא מהני באומרו הריני כאלו התקבלתי ואם כן יסת כתב הסר"ח מנ"ל להרמ"א דכוונת מתקני משכות מנות הי' לצורך המשלח או לצורך מי שנשלח לו . והנה ראיתי בזה ב' טעמים בתה"ד כתב כדי שיהיה הרווחה לבעלי שמחות אולי לא יספיק לו סעודתו חרי חבירו מסייעו ע"ש ול"ל אפילו אית ליה טובא מכל מקום תקנו כך שלא לבייש את מי שאין לו כדאמרינן בסוף מס' תענית ואם כן כשם שאם באמת אין לו די סיפוקו אין במחילתו כלום אם כן אם אית ליה מכל מקום לא יחוול. משום שלא לבייש . אך בספר מנות חלוי כתיב להרבות השלום והריעות היסוך ממ"ש הצר מפזר ומפורר וגו' אם כן יש לו' כיון ששלח וראה חיבתו כבר יי"ח אעפ"י שזה מוחל ויפה כתב הסר"ח מנ"ל למהרי' ברי"ן ולהרמ"א להבריע בזה . וע"ש עוד בדין אם אשה מחוייבת במשלוח מנות כאיש וע"ש מ"ש בזה על דברי הסר"ח] : (שם במג"א) סקי"ב עמ"ש סי' תרפ"א . נ"ב סי' תרע"ז :

באר היטב

(ד) פטור. ואם כוון להזיק חייב עיין מ"מ ס"ם סס"ם ומיין מ"ל ס"ק ז' : (ה) הנסים. ואם שנם על הנסים בבכה המזון מחזירין אותו דלא סני דלא אכיל של"ה רש"ל מע"מ ובתבו הס"ז ומ"ל דהיינו דוקא בסעודה ה רשונה שאוכל בפורים דהא עיקר הסעם דיש חיוב סעודתו באותו יום דכתיב ימי משתה ושמחה ול"כ סעודה רשונה שאוכל בו ביום בו קיים סעודת פורים בזה ואין לנו לחלות הדין במה שאנו קורין לסעודה שאחר המנחה סעודת פורים וא"כ אם כבר אכל סעודה רשונה ביום שוב אין מחזירין אותו ע"ש. וא"ז כתב בשם מהר"ל מפרנא בשפה דלא בכ"ה ומהרש"ל אלא כמנהג להרמבן יאמר הרמבן יעשה לו נסים עיין ס"י תרפ"ב: (ו) רשונה. ואם שנם על הנסים בבכה המזון יאמר הרמבן יעשה לו נסים עיין ס"י תרפ"ב: (ז) בבר. מאכל הראוי לאכילה מהרי"ל וה"ה מעקה שלה. הסולת מעות בשות וכלים בשביל מעת אם יכול לעכרם מיד בקנות לעולם בעודה מהני הלק"ט ח"ב סי' קס"ב. ומדברי בעל ח"ה סי' קי"ל משמע אלא דלא יצא פיין סס מ' בקנות לעולם בעודה מהני הלק"ט ח"ב סי' קס"ב. ומדברי בעל ח"ה סי' קי"ל משמע אלא דלא יצא

שערי

מחזרני לדעי כו' משמע דבפורים לא שהה כיון שהחייבו היה מחזיק לבריאת גופו : (ו) רא"שונה . מבכ"ע ומיין בבר בברכל סי' ז' שכת' דגם מהרי"ל לא אמר אלא בשבת אבל בפורים לא הוי מהרי אהבדי מה שאינו אומר עכ"ל בתפלה דזה שחיקה הי"ל ואינו מחיר בדיבור ושפיר צריך להזכיר אב"ל בלילה אפילו בתפלל חוץ מעמודו ע"ש ומיין בא"ר שדעתו בכמג"ל גם הגיה ההרי"ל מהרי"ן ואחר לומדים התפלל המרבה אחר הסעודה בחנות לילה וזה דלא בש"ה ואם רולה להנות מקנה שיתפלל בבה"כ ולא יתבטל החמיר ל"ל שילבו בלילה לו מחוך לילה ובחמ"כ ילבו להתפלל ויוכלו לאכול ולשתות ולשמיה עוד דבא הלוה בשמחה בשני ימים וגם כל יחיד בפורים שיבבא להתפלל ישבה בו ע"ש ובסידור עמודי שמים לבעלון יפנ"ן כ' שלא אם יתפלל בתוך הסעודה מאיר ע"כ וכבי עבודת עבודת ע"ש : (ז) בשר עבכ"ע ומיין בא"ר בסימן תרל"ד בשלות הנות ונלמנו כו' ואין לו שייכות לשם במהנות לאביונים ל"א לבאן ומ"ש אם דלא בבכא ריבוה מעמע דעמו אלא יצא בשלות אחרת מכני יש לאלן דבכא עיקר בהקנה ריבוה ומיין בר"ן שנגנבו לו חוזר ומוטלו ליבא שהחה ע"ש : (ח) ואפה מעכ"ע ומיין בר"ח בשם בית דוד מי שהיה נוהה ביתו קודם פורים ע"י מבו"ם כיון דאוסת מילתא סימן מ"ב בת' שבעבעם בדור כיון שגם כם היו בא"ח כגם ונם בהיב בקלו היבידים ובכשים בכלל ומ"ם אים ע' בקידושין דאים

לבושי

בבוזה פטור הבא"כ בבוזה אפילו מתנו חייב : סק"ט (°) לא אכל יותר וכו' . פי' דרש"ל מיירי בסעודה שאחר מנחה כולא בע"ז סי' תרל"ג סק"ב ואם אוכל בחרה בפ"א כיון שאכל בחרה ובהרי הבי"ר ל"ל שבעבעם אם ח"ם ולא בעי לא אכל יותר רק בשבת ולכך נ' צריך להגיה בסיום דברי בפ"ח ובכ"ם בכ"י סוף סימן קפ"ז בשם התוספתא ר"ל שבעבעם אם לא אכל בחמתן בחמוכה ופורים בבכמ"ז ובייתו אפילו בי"ד בחרים ובכ"ם בחנוכה . ואם נגיב בפ"ח לי בעי לא אכל פת ל"ל לבגיב בפיום דבריו כי בקפ"ח בכיא ר"ל בשם התוס' דוקא בשבת הבי"ב לאכול מחזירין בבכמ"ז . ולאשון עיקר דמעכין בת מבעב בלא אחר בכ"ב : סק"י (°) דלעולם אין מחזירין . ר"ל אפילו בסעודה רא"שונה ה"כ בנדון זה שאכל בבר בשפורים : סק"יב (°) מחלפי סעודתייהו. פירוש דבבא מיושב קושית הב"י וק"ל פ"ם סי' תרפ"ח ר"ל שב"ל ריש סימן תרפ"ז עיין שם שכתי דאם אוכל בעודתייהו ים לומר דפטור הב"ח : סק"יב (°) מתנות לאביונים . ובבכיבם בסעם דדלמא אכיל לבו בלילה ולא הקיים סעודת פורים כמש"ל ריש סימן זה : סק"ט (°) ומוחזרין לקדושין . דבאחר בא"כ"ם דאיכא דאיכא לא"ל שאם שלא לא סבלונות אפילו לקדושין

ביאור

ו"ל דאם. תוספ' סוכ' מ"ב ה' ד"ב מיר בתמוקות כו' ויש ללמד כו' : ס"ב ואם תתחיל כו'. כמו בהפלה נעילה אפ"ב דלרב אמי ה"ל ק' ולא"ק פ"ח ה' בתפלל בלילה אם בשם ירושלמי מ"ה מתפלל של שבת בא"ב ובשבת ובכ"ב שאל בשבת כו' ואע"ג דרב לא סל דרינ"ל לא בחמה לילה : דבתר תחלת כו'. בעיקר דכל מאשבה קדושת שבת לו בתלה מזכירים של שבה ולכן מתפלל בליל שבת שתים של שבת וכן מזכיר בבה"מ של שבת בא"ב מתפלל בחלבה בה"ל ולפ"ז אין חילוק בהתיל ובדין לא בתפלל הבריב ובדיין קדושת שבת מבא"ב מתפלל בחלבה בה"ל ולפ"ז אינו בהתיל בכ"ל. ולפי ירושלמי דנומר בלילה ר"ל דאינו בתר בתחלה לבל לגרמא דיבן בסוף יומא דלא בתחיל בלילה ש"ד בתלבר אין מובלין ובכ"ל : ויש מי. בא"ב בפ"ד בברכות שבה ולא בתפלל מנחה בע"ב בז' בשבת בתפלל בא"ב שתים של מוב ובפרק ע"ם נמרו בזה רא"שון בבר"ם ואתרו בתוספתא דברכות שמזכיר של שבת בבה ם תפ"ב דפעודת חול בא"ל אלמא בתר בתחל אחינן וס' רא"שונה ס"ל דל"ד בתפלה דאינה אלא בתלמודין זמן מנחה מבר ומבדיל בא"שונה

מחצית

שבבית מ"ת ס"ק ט'. כ' אי אזלינ בתר התחלת סעודה : (ס"ק יא) שמי וכו' וכ"ה מבשה של"ה והמרוים מביאים דאיה מבגלה דף ח' ר"י בבשיה שלא לר"ת אמתא דבגלי תלמא ונרבא דהמר' שלא ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות כו' . וכזה ריחא קושית מהרש"ל בח"ת שם מאי קמ"ל . והשתא קמ"ל דגם במשקה יצא : (ס"ק יב) ב' מנות כו דמצוה לחלק . ח"ל בב"ח כי מי ש"ל מאה זהובים ליתן לעניים שגדול שכרן שיחלקם לאלה עניים מאסר יתן הכל לעני א' או ב' כי זה שנתן לאלה עניים בחיה מאה בשפוח בו עכ"ל : ול"ל דמי שאוכל בו' וכ"מ קלת ברש"י בו' והוא דף ז' אמריב בבי"ם ובי"ל ובי"ח ב"ח כו' מחלפי סעודתייהו להדדי. ופרש"י זה אוכל עם זה בפורים של שבה זו ובשבה אם מבפרים ואוכל עם חבירו. והקשה הרש"י דאם כן איך יצאו ידי משלוח מנות. ולכן הסכים לפירוש הרין וכאשר הפתיק בש"ע זה שולח בו' והה כולה בו'. ועי' בתב מ"ת דלפי דברין ח"ם פרש"י דשלוח בהזמינו יצא דמה לי אם הזמינו והכינו על שלחנו. או שולח מנות לביתו והסני אינו חייב בלל במשלוח מנות כיון שלא הכין לעצמו כלום ומצד עניים והוחקם הפסו לשמה בבאה . ועיין ב"ח כ' מירון אחר לקושית הרב"ש . אי הפי' שחוששין שב"ל הסבלונות מקדשה וא"כ בעיקר אלא מחלוקת בין רש"ל לר"ת · אי הפי' חוששין לקדושין · או הפי' דחוששי' מדלמא סבלונות הלי קדשה קודם

על דברי הסר"ח שסקסק על הרמ"א שססק שאם שלח מנות לרעהו ולא אבה לקבל כי מחל לו יי"ח וכתב הסר"ח לא ידעתי מנין זה . הנה בקרבן נתנאל סרק קמא דמגלה השיב על הסרי חדש מש"ם דנדרים דף ס"ג ע"ב דיכול לחתיר נדרו שלא עפ"י חכם לו' הריני כאלו התקבלתי וח"נ דכוותיה וצדקו דברי הרמ"א . ואני אומר דלא עיין הנאון במ"ש הר"ן בשם הירושלמי שם כ"ד ע"א דמיירי בסתם וסליני ר' מאיר דף ס"ג ע"ב דיכול לחתיר נדרו שלא עפ"י חכם לו' הריני כאלו התקבלתי ואם כן יסת כתב הסר"ח מנ"ל להרמ"א דכוונת מתקני משכות מנות היי לצורך דרבנן אי כוונת חנותן לכבוד עצמו או לכבוד המקבל אבל אי כוונת הנותן לכבוד עצמו לא מהני באומרו הריני כאלו התקבלתי ואם כן יסת כתב הסר"ח מנ"ל להרמ"א דכוונת מתקני משכות מנות היי לצורך המשלח או לצורך מי שנשלח לו . והנה ראיתי בזה ב' טעמים בתה"ד כתב כדי שיהיה הרווחה לבעלי שמחות אולי לא יספיק לו סעודתו חרי חבירו מסייעו ע"ש ול"ל אפילו אית ליה טובא מכל מקום תקנו כך שלא לבייש את מי שאין לו כדאמרינן בסוף מס' תענית ואם כן כשם שאם באמת אין לו די סיפוקו אין במחילתו כלום אם כן אם אית ליה מכל מקום לא יחוול. משום שלא לבייש . אך בספר מנות חלוי כתיב להרבות השלום והריעות היסוך ממ"ש הצר מפזר ומפורר וגו' אם כן יש לו' כיון ששלח וראה חיבתו כבר יי"ח אעפ"י שזה מוחל ויפה כתב הסר"ח מנ"ל למהרי' ברי"ן ולהרמ"א להבריע בזה .

באר היטב

יד אהרן. נסתפקתי מי שלח לחבירו בשביל מנות מרגולת טריפה והוא לא ידע ואכלו ואח"כ ביום פורים. עלתו מדע לו שהיתה טריפה אם יצא ידי מצות מנות אם לא ע' בספ' מוגל מאם סי' ס"ל. עוד נסתפקתי מי שלח לחבירו שבמדינה היים שני מנות. או שני מחנות לשני מחזיקים קדש פורים ובפורים עצמו נוהגי מנינים לידו אם יוצא י"ח או לא מי ליתא כיון דבשעה שלח לא הי' חייב בהם לא נפיק או דילמא כיון דבפורים עצמו שהוא שעת הגיעו לידו נפיק. ע' יד אהרן שדעתו מוסיה דיולא י"ח שפיר בזה ס"ם מי שלח לחבירו דב ובילי' מעליו לו פת ופרי מוחות בביאה יש להסתפק לי יוצא ש"ח של מעלות מנות מדוה ניעקב סי' ל"ב ס"ו ופי' בכה"ג : (מ) ביום. והיינו מתנות לאביונים : (ס) ואפה. לא ראיתי מהרין בזה ואפסר דוקא באלמנות אבל אפה שיש לה בעל בעלה משלח בשביל לבמה בני אדם ומ"מ יש להחמיר מ"מ. מראה לי דמי שאוכל על שלחן חבירו ולא הכיר לו כלום פטור מלשלוח מנות וכ"מ קלת ברש"י נבי מחלפי סעודתייהו להדדי ומ' ס"ז ס"ק ג'. ומ"מ ל"ע וטוב להחמיר מ"ל. וכתב בפה"י יקנן כב אחבי ביתו ואבריו דאם אדם יוסד

ה שבולי הלקט. ו מהא דתני רב יוסף שמתה מלמד שאסורים בספר שם בגמ' ז מיבריא דרבא מהא דתניא. תענית שם ח מסכת סוף מ"ק (° וזין ת"מ בפירוש שמעתא: ומקומות כדרכן. בתול כי"ד סי' תל"ח ע"ב) ט רשב"ם בפ' י"מ מה' חכל י רוקח כ פור בשם רש"ם מרוטנבורג וכ"כ ש"ם בשמו ל מורחות חיים:

עמודת זקנים

סעיף כ' בשעות פורים מחזירין אותו רש"ל בפ"ב סימן תתרי"ב ועיין לעיל סימן תרפ"ב וע' בח"מ סימן ל"ח: תרנ"ו *תענית וכן ת"ת לירוק הדין ולא קדים על הקברות אך אם הת ת"ת שורשים עליו לא תע"פ שא"ל ל"ב מ"מ אומרים קדיש על כדרשב (רמ"י) ופשוט הוא. וי"מ מי שבשבע להתענות בפורים אין כח במלאת פורים לרחוק ש"ם ואפשר לו לעשות סעודת פורים בלילה ויולא י"מ (כ"י בשם ת"ת):

דבור מרבבה

*) דדבק לא דמי:

אשל אברהם

ב) והענית. וא"ה מרי אלא דלריך למיתב תענית להענינו. כמבואר לעיל בסי' הקס"ח כ"כ וא"ה סי' תר"ד בתריך למתוד לייבב מ"ש עי"כ מפורים ובשנות ומסיק וז"ל כיון דבי"ש מדאוריי' אסור להתענות פ"ל להמיר מספק אלא להתענות בשנותה ה"מ ואי ס"ל דמר בריב דרבינא לא קאי אח"ח א"כ גם בפיה"כ יש להתענות ע"ש. ובאמר מהייקרתי לקבל פני (הגאון המפורסם אב"ד ור"מ דק"ק אמשטרדם) מכתב מיסבלמטרדם) ברי"ו בפורים העבר והיה לך שמח לבו ומרקה מפיו אחה דברים מעבינה של יומא. ורא"ש לגיון סבה בקשה על דברי המחבר בכ"ל ואי מדאורייתא אסור בי"ש להתענות א"כ גם בשארי י"ש בלילך מחגיגין ומר ברים דרבינא בלילך עביד בכי ואי ס"ל כר"ת אמר לו כולו לב' אלן אפ"פ ל"ל למעבד כוותיה הכא קי"ל כר' יהושע הוא מוחיב ומפרק ללאחר יד דבדבר מבואר בפ"ת עמנו סי' תקנ"ז בשם ד"ם מ"ה מהר"ם מלובלין דמה בר"ש להתענות בשבת ולפי"ז בפסקי הרא"ש ברוריסומכוניס יפה דבעבדת ופורים איסור בהתענית פיה מאוס מביעת מוגא ושמחה ואלו דמוחר בת"ת בהתענית מוגא ושמחה לו. אבל בעיה"כ דרמת רחבנא עליה מלות אכילה כדילפי' מוזכיתה וכו'. וגם בשבת כדי שיהנה למחר בכת אכילה בבית. ואלו לא מבני בתה ש"ם לו מוגא ולי"ר בתפיתה ואינו יוצא י"ח: כ"ל בתכילה מפה כילבך לא ניתן מיגה זו לדמות אסור דאורייתא מפני ת"ת ואפיר אסר רמ"א לאסור וכם מילי דשמחה ומקום כניתו לו לבתגדר ופ"ש דברים בלבד מקלת גלוים דס"ל מגה להתענות בר"ה וע' בר"י

ואחרונים מה שכתבו על סברת זו מברבה בהוגים וש"ם דר"ם י"ש • ודעת לגנון נקל ולחמ"ל: ג) מוגים. ע' בתר כיתב ל"ד סי' ת"ח וכמ"ש שם: ד) במקרא מגילה. ע' ת' כ"ד סי' תל"ו:

באר היטב

היא לו ע"ש: (ב) לכתוב. ופסקי המקרא ואגרת שלוח ומזכרת מלוחתו וכן כל דבר שא"ל עיון גדול מע"ש ב"י הולכין על הקבר לקנן אסור בפורים אלא שאבל לבדו ילך שם עם חזן מ' ויאמר לו הסכבה ואפי' בערב פורים אסור לילך שם שכא יהפכו הבולה שהאיבות בפסק מחמת פורים ר"ש הלוי סי' י"ב בכ"ש: (ה) לכתוב. ל"ש דהא הרב"י פסק כש"ה אלא ילא מחמת ביאו ואם כן ס"ל לכתוב וי"ל וכ' אבל: (ו) אחיות. כ"ה ודס"ל ופריסה הפידו שהמנהג להתאבל וכ"כ מהרי"ל ובבשו גרידי בלעמ"ל בחר דברי רמ"א ול"ל דיזהר בכולם מון מעבילת בסמל ויסיבה ע"ג קרקע מפני הבריות ומכ"ש שאסור לרחוץ כל מיני שמחה ת"ש: (ז) שבלעה. ויתפלל בביתו ואחר כך יבן לבה"כ לשמוע מגילה אחר וכ"ש בלבוש מיהו מעמע בטור

מלכים דשרי: הגה ומותר לעשות כל מלאכת מלוה כגון (ג) לכתוב ד' פסקי הלכות וכן מותר לעשות מלאכות גמורות לצורך פורים (ת"ה סי' קי"ב):

ב ס אפי' במקום שנהגו לא נהגו אלא ביום מקרא מגילה בלבד אבל לאסור את של זה בזה (ג) אינו מנהג:

ג ו יום י"ד ויום ט"ו ה אסורים (ד) בהספד ב] * ותענית לכל אדם בכל מקום ז בין לבני כרכים שהם עושין ט"ו בלבד בין לבני עיירות שהם עושין י"ד בלבד ח והנשים מענות בהם שכולם עונות כאחת ומטפחות שמכות כף אל כף אבל לא מקוננות שתהא אחת מדברת וכולן עונות אחריה נקבר המת לא מענות ולא מקוננות (°):

ד ט כל דברי אבילות ג] נוהגים בחנוכה ופורים:

הגה ן ומכל מקום יבך לבית הכנסת (ה) לשמוע המגילה (תוספות פרק קמא דמועד קטן) ואם יוכל לאסוף מנין לביתו לקרות המגילה מדיף טפי. (מהרי"ל) (ב) ז ויש אומרים שאין (ו) אבילות מוסג בפורים לא בי"ד ולא בגו"ן (הרא"ש ומהגיים) וכן נוהגין ואפי' אבילות יום ראשון מהמה מפני פורים (ד"מ) אבל ח דברים (ז) שבלעה מוסג ואפ"פ שאינו מוסג בפורים ט עולה לו (ח) למנין שבעה ימי אבילות כמו שבת וכן פסק פרק בעלמו בטור י"ד סי' ת"מ:

ה י אם חל פורים במוצאי שבת ואבל יושב בבית הכנסת בשבת במנחה י לא יצא משם עד שיתפלל תפלת ערבי' וישמע קריאת מגילה ולמחרת לא יצא מפתח ביתו ז

ו כ יש מי שאומר יא שהאבל חייב לשלוח (ט) מנות: הגה אבל אין נוהגין לאבל כל י"ב חדש (מהרי"ל) (ג) וכתב שיתאבר יב בי"ד סי' שפ"ה ע"ש ואם אין בעיר אלא האבל שם אחר חייב לשלוח לאבל כדי לקיים מצות מנות אלא אם כן אבל אבל בלבד (מהרי"ב):

ז ל יש מי שאומר שאונן מותר בבשר ויין דלא אתי יג עשה דיחיד ד אבילות ורחי עשה דרבים דאורייתא דלשמוח בפורים ברבי קבלה נינהו שהם ברבי תורה: הגה ברבי תורה: הגה גם יד וכל שקבלו ד] במקרא מגילה ותפלה וק"ש וכ"ל מן דדוקא (י) בגלילה אע"פ שמתו מוטל לפניו אבל ביום שרולה לקברו מן (יא) קודם כמו שנתבאר

ישלחו לו וכ"כ בס"ח. ומס"מ כ' שהמנהג שאין שולחין לאבל אפי' דבר שאינו עשוי לשמוח וכ"מ מדברי רמ"א. וז"ל ס"ח מי שמת אביו בפורי' לשמח (°) ישלח מנות ובאותו שנה ישלח מנות לא בשר לפיים רק לא תפמוקים הפשרים לשמחה וכל דבר של שמחה לא ישלח ולא ישלחו לו פכ"ל סי' תש"ג ופשוט דאם האבל הוא עני דמותר לשלוח מקרא מגילה: יב כיורה דעה סי' שפ"ה ע"ש • כ"ל שבוותו להורות דבמקום שאין מוהגין אבילות בפורים כמ"ש ס"ד א"כ(°) דיש כשבת ומותר לשלוח במקום שנהגו לשמוח ע"ש: יג עשה דיחיד. וי"א*) דאפי' עשה דרבי'(°) כמ"ש סי' תקמ"ח ס"ג: יד וכ"ש שחייב. דברי רמ"א ל"ש גדול בשלמא בבשר ויין מות' מנוס שמחת פורי' הכל ק"ש ותפל' הטעם דפטור' שיהא פטור לגורכי המת א"כ מ"ש פורים מימות החול ואף כי י"ל דס"ל דבלל' חייב בק"ש שדיבר כמו בי"ש סי' תקמ"ח ס"ש מ"מ קשה אין בכ"ש דבשר ויין דמה מכין זה לגמר זה בכ"ש דבשר ויין טו דדוקא בלילה: טו דמה מכין זה לזה ול"ע: טו דדוקא בלילה ל"ש למה יהא מותר בלילי בבשר ויין והלא אין חיוב כלל לאכול בלילה כמ"ש רבי' תרל"ה וא"כ היאך כ' עשה דרבי' וכו' ופ"ק דאם' סמ"ח דסק דאם' אם ירצה שלא לאכול בשר הרשות בידו וכמ"ש תר"י וז"ל שאינו מחוייב ש"אכל בשר ויין וכו' ומה שאסרו בחול היינו משום שאם ימשך אחר תפמני' יתבטל מקבורת המת פכ"ל (ופס' תקכ"ב ס"י דבשמחת משום אבילו' אסור) וא"כ ליכא עשה כלל אפי' כיום ואפשר לו' דפורים שאני דכתיב ביה שמחה ואין שמח' אלא בבשר ומ"מ קשה דהא י"ש נמי שמחה כתיב ביה ואין חיוב לאכול בשר רק בזמן שב"ה קיים עפי' תקכ"ט לכן ל"ל דבלילה פכ"ש לא יאכל בשר דהא בלא"ה יש נמתי'(°) כמ"ש סי' תר"ה ס"ב בהג"ה ומ"ש ל"ל דוק בלי' קאי מגיל': טז קבור' מתו קודם • ממ"ש סי' תרפ"ז דיש חולקין וכן נוהגין לקברו אחר יא"ל כס"ל. וקשה דאיך חייב בקריאת מגילה כיון דפטור מכל מצות וי"ל דטעמא דפטור משום שיהא פוסק בקבר המת והכא אסור לקוברו עד שיקרא תחלה א"כ

יד אפרים

רב להבינו דזרע כהנא וכ"כ הרא"ה וכ"כ בכ"י בשם א"ח ונראה שאחר פוסקים חולקים וע' פר"ח סי' תי"ז ס"ב לא של זה כמה כו' בס"ם משמע דמיירות שיש ספק אם מוקפים חומה מימות יהושע ספיר הוה מבבא לאסור בשמיסה וע' כר"מ בשם אבודרהם דלף ביום כ' נכנו בכנים אלא לעשות: בש"ע ס"ד דברים שבאמצע כו' בהשכין פרל"ם ס"ג נר' דאפי' שבאמצע אינו נוהג ס"ם: בש"ן סק"ב מעשה אבילות בפרבסיא. נזה ס"ל כו' הלא מיקרי זה כו' כלל: בש"ע ס"ז בד"ת. ואמ"ג דבי"ש אי פסק המחבר לגיל סי' תקמ"ח דנוהג ל"ל דדברי קבלה עדיף ומוד נר' דבא לאינו אסור בבשר ויין ולא דמדרבנן לאוד הוא דיהיה בפני שמחת פורים שהוא מדברי קבלה אבל ל"ש לעשיו פסק דנוהג אבילות ומשמע לף בשאר ימים אלא דאורייתא ואין נר' לחבר כוונתו דבר יש אי שאומר פלא אדלעיל ואפשר שבשבו כיון דבבר מיילא לא אחי פורים ולדי לבה"ס ס"ש בר"ן ול"ב נבי אוזן מעשה לו מת בפורים כוי בכיפוך דלא אחי אבילות ולדי מעשה דפורים אבל ל' בש"ע לא מעשה בן דבא מעשה דברי קבלה א"כ אין לפרש דלא אחי אבילות בפורים דהיינו שבשבת אינו נוהג ל"ב בפורים ס"ב

אם לא שהאכל פני : (ד) מותר ליטול אשה בפורים . דל"ד לחג דכתיב ושמחת בחגך ולא בחשתך : (ה) אבל המנהג בסברא הראשונה ·
ועיין בדברינו בי"ד סימן קפ"ב :

תרצז (א) ואסורי' בהספד ותענית. דתקן מן בין אחד ראשון לאחד שני אלא לענין קריאת המגיל' ומתנות לאביונים' ודייקי' הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין . וסי"א ס"ל דזה קאי אמ"ש בריש סי' קרא המגילה בתענית השנה כו' דמה דוקא הם שוין לענין הספד ותענית אבל בשאר שנים מעוברות שלא קראו המגילה בי"ד של אחד ראשון אלוקים גם בהספד ותענית דבראשון מותרים : (ב) מ"מ ירבה קצת בספוד כו' בהג"ה תשב"ן סי' קפ"ח כ' דים להרבות ורבינו ירוחם מפרי"ם רגיל להרבות ולהזמין בני אדם כמשמעות לשון המשנה אין בין אחד כו' ושיר מסיים רמ"א כאן וטוב לב משתה תמיד :

(°) מייב אפי' בתפלה וק"ש (°) דומיא דשמא שמייב אפ"ש שהוא אוכן (°) וכמ"ש הרא"ש בשם הר"מ והמרדכי דאפילו בעבור' מבטלין לשמוע קריאת מגילה בלבור כ"ש מצוות מ"ב ס"ה אוכן (°) ועוד דהא אין איסור באוכן אילך לבה"כ כמ"ש כי"ד סימן שמ"ח (°) ומ"מ כ"ל דשבור מתפלה וק"ש . ונס כ"ל דאפ"ש שמע המגילה בלבור יקראנה בעת אחר שנקבר המת כי תלמוד פרוך הוא דאוכן פטור מכל המצות . ואפ"ג דאמרינן מקרא מגילה קודם מיטה בלאחר מלבור אבל אם יגר שמתו אם יגר אם יגר אם יגר

חכמת שלמה

שנתן טעם שלא יהי' השטל חמור ממנו עצמו נראה דאין חילוק בדבר ובכל ענין פסק ממנו האכלות כיון שאחר כך לא יחולל עליו רק מכח שבת ולא יהיה השטל חמור ממנו . וזן אמת שלולא דברי הרשב"א היה נראה דטעם הדבר דשמע שמועה קרובה בשבת ואחרי הרגל נעשית רחוקה דנחזו רק שעה אחת היינו כוון דטעם שמועה קרובה הוי דיום שמועה כבפניו דמי . ולכך נראה דהיינו דוקא ביום שאם היה מת עכשיו חל עליו אנינות יום ראשון הן קודם קבורה הן אחר קבורה . ולכך בזה שייך לו' דיום שמועה כבפניו דמי אבל בשבת ורגל דאם הוי מת לו עכשיו לא חל עליו דין אנינות דאחר קבורה כמ"ש הרשב"א בהלכות חה"מ דאם הוי יום ראשון בחה"מ יניח תפילין ואף להחולקים שם היינו משום אחר דבלא"ה חה"מ אין עיקר זמן תפילין אבל זוכת זה הוי מודים אם כן לא חל עליו חומר דין יום א' דאחר קבורה ולכך בבטל העיקר בטל גם הטשל . אך בפורים כיון דאנינות חל עליו מדינא ואף להסוברים דמוחר בבשר ויין היינו רק מכח דהוי עשה דרבים אבל מתפילין ודאי פטור ביום א' אף בפורים וכיון דחל עליו אנינות דיום א' שלאחר הקבורה חב עליו גם הטשל משא"כ בשבת ורגל אם היה שייך בהם מצות תפילין היה מניח גם תפילין ולא היה נפטר מדין תפילין משום אנינות דאחר הקבורה אם כן כיון דחל עליו חומר יום אחד חל עליו גם הטשל . מכל מקום נראה כיון דהלכה כדברי המיקל באבל יש לסמוך על טעם דברי הרשב"א ובפרט דאין הכרעתי מכרעת כנגד דברי הרשב"א אף כשטה מן הים . ולפי טעם הרשב"א גם בפורים הוי כן כמו בשבת . ובפרט דבלשון הרמ"א כאן נזכר שפורים הוי כמו שבת תם דעת הבעה"ג שפורים דינו כמו רגלים דמפסיק ואינו עולה כלל ובזה ובזה ודאי ראוי להיות דינו כמו שמע שמועה קרובה ברגל ואחר הרגל נעשית רחוקה דאינו נוהג אלא יום אחד ולכך בדין זה הוי ס"ס דלמא כבה"ג ודין פורים כרגלים. ואח"ל דלא בבה"ג דלמא כטעם הרשב"א ואם כן אף אם דינו כשבת הוי כאן כדין שמועה רחוקה . ולכך יש לסמוך להלכה כמ"ש ובפרט באבילות דרבנן . כנלפענ"ד ברור לדינא ודו"ק היטב : ה' יגדור פרצות עמו ישראל ויבולע המות לנצח וישמחינו בישועתו ונסיים בדברי הרמ"א הקדוש סוף סי' תרצ"ז וטוב לב שמחה תמיד . ואציג פה מה שאמרתי בחידושי על או"ח שנת תקפ"ט על מה שאיתא לעיל בסי' תרצ"ח חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי . ונראה לו' דבר הדש דהנה אמרו חז"ל לחד דיעה דלכך אין אומרים הלל בפורים דאין אומרים שירה על נס שבחוצה לארץ . ונראה דזה מפורש בדברי המשורר דוד הם"ע שאמר מי יתן מציון ישועת ישראל יגל יעקב ישמח ישראל הענה עיקר השירה נאמרה על שמחה ואם אין שמחה אין שירה לכך אמר מי יתן מציון ישועת ישראל . אם הוי הישועה מציון היינו מא"י אז יגל יעקב ישמח ישראל אבל אם הוי הישועה מחוץ לארץ וכא מציון אין לישראל שמחה בכך וליכא שירה . ולכך נראה אף כאידך מ"ד דמסיק הש"ס בערכין דקריאתה זו הלילא דכיון שנלו חזרו להיתירן הראשון מכל מקום עשו היכר דאין גם של חו"ל וא"י שווין . ולכך קבעו בפורים משחה ושמחה זכר למשתה תחלה ובכל היו"ט לא מצינו רק מצות שמחה וכא המשתה והיינו כעין דתקנו בפורים לחלוק כבוד לא"י בתקנת המוקפין כמ"ש הר"ן כן תקנו עוד דכל המועדים הנעשים לישראל בא"י או קודם בואם לא"י דהוי כל הארצות שווין לכך שייך בהם שמחה לבד אבל בפורים שכבר זכו בא"י מקודם והוי ראוי שלא לשמוח כלל על נס שבחו"ל . ולכך ניחו דתקנו שמחה תקנו מש תה תחלה שלא להיות השמחה מכח הנס לבד רק גם מכח המשתה כדרך כל השותה לבו שמח ויהיה השמחה גם על ידי המשתה להראות שגם המשתה נורם השמחה ואין שמחה שלימה לנו יען כי היה גם שבחו"ל ולא של א"י ולכך הוי משתה ואחר כך שמחה . ומהאי טעמא אף דתקנו לקרוא המגלה דהוי במקום הלל לדידן דקיי"ל קרייתה זו הלילא מכל מקום תקנו כמו כן לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן וכו' כדי שישכח מלומר השירה כיון דקרייתה זו הלילא . אם כן מוכח דסיפור הנס הוי ההלל . אם כן ממיכא מ"ש ארור המן וברוך מרדכי נמי הוי הלל ושירה . ולכך חייב לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן וכו' שלא יהיה בפיו כל היום השירה ולא יהיה שירה שלימה כיון דהוי גם שבח"כ אין שמחתינו בו שלימה . לכן לא יהיה גם השירה שלימה כל היום רק ישכח אותה משא"כ בנס שבא"י נאמר בשוב ד' את שיבת ציון ויהיה גם שבא"י אז ימלא שחוק פינו ולשוננו יהיה מלא רנה כל היום ו לא נצטרך לשתות לשכוח השירה רק לשוני תהנה צדקתיך כל היום תפארתך ויהיה השירה בשלימות . כן יהיה בעזה"י אי"ה בעגלא ובזמן קרוב ויבוא לציון גואל במהרה בימינו אמן ואמן :

סיימתי בעזה"י היום יום ד' יו"ד אדר הקרוב לימי הפורים. ד' ישמרנו מיסורים. וזכות אאמו"ר הגאון הקדוש זצ"ל יגן עלינו לדור דורים . וקרנינו בכבוד תרום. שנת **רחמי שמים** לפ"ק. **מחיה ומצמיח ישועה** לפ"ק. ואזכה להפיץ יתר ספריו הקדושים וספרי אשר חנני ד' בקרב היום תאמצנו לפ"ק :

תם ונשלם בעזה"י שבח לאל בורא עולם

השמטת חכמת שלמה לחלק שני

סי' חכה סעיף א' אלו סימים וכו'. כ"כ הגה גרסינן במסכת פרק קמא דר"ה שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת דגרסינן בירושלמי שם מתיב רבי יעקב ברבי אושיא שעל מהלך לילה ויום וכו' עד אמר ר' יוסי בר' בון ולא למפרע הוא קדוש ומכיון שהוא קדוש למפרע הוא יום הוא לילה יע"ש. והנה ראיתי בק"ע בשיורי קרבן שב'שמנו ראיה לדעת הרמב"ם ז"ל דאפי' באו עדים אחר מעשה ימים מקבלין ונעשה מקודש למפרע ע"ש . ולפע"ד אין מזה ראיה ולא ידעתי מי דחקו לפרש כן דברי משמע בירושלמי דקושיתו הוה רק למה מחללין הלילה כיון דהלילה אינו זמן קידוש החודש הא כיום הוה ניחא ליה דמחללין כיון דהוה זמן קידוש החודש רק על הלילה פריך ולכך מסיק שפיר כיון דעכ"פ אם מקדשו ביום נעשה אף הלילה קודש למפרע לכך נחשב זמנו ממש דע"י קידוש היום נעשה למפרע כל היום קדוש כי אינו דומה להקרבת עומר דמיירי מיניה שם תחלה דאם מקריבים ביום אין לילה למפרע הלק בו . אבל בקידוש החודש אם יקדשו ביום נעשה קודש למפרע לכך נחשב כאלו זמנו גם בלילה אבל לעולם דוקא בו ביום אבל אחר ה' ימים אינו מקודש למפרע ח"ב ופשוט בכוונת הירושלמי ודו"ק :

סי' תסז סעיף י"ד בהג"ה. ובמקום דאיכא למימר שמא נתעכל חטה בתרנגולת כגון שהיא שבורה וכו'. כ"ב נשאלתי מאת הרב מוה' שמעריל אב"ד דק"ק רימילוב בכוונת החילוק בין שלמה לשבורה אם הכוונה דשבורין נתעכלין ושלמין אינן מתעכלין או הכוונה דאף שלמין מתעכלין רק אם חזינן דהיא שלמה בע"כ לא נתעכלה דאם נתעכלה הוי לה להיות שבורה תחלה כו'. ובאמת לא ידעתי ספקו ודאי דזה יהיה תלוי בשני הפירושים שהביאו הש"ך בסימן פ"ג וח"י כאן בפירוש דברי המור הכוונה דשלמים אין מתעכלין ושבורין מתעכלין לכך בשעת אכילה תליא מילתא ואם הפירוש כיון שהוא שלם חזינן דלא נתעכל אז הכוונה כפירוש השני דודאי גם שלמים מתעכלין רק כיון שהוא שלם חזינן דלא נתעכלו ומלשון המ"א מפורש כפירוש הראשון שהרי כתב בשם האנודה דאפילו לתי' הר"ע מפונטיאה אין להתיר בחטה בתרנגולת דמסתמא בלעה אותה שלמה ולא הוי פיכול וכתב המג"א דאפילו מלאה אח"כ נשברה אסור מזה מוכח דס"ל דשלמה לא נעשה עיכול ולא ידעתי למה לא עי' מכ"ת במקומו במג"א שם. ומה שהביא רי"מ למה נאסור במליג והרי הוי עוד דלמא נחלטה וכהי דאין אין בקיאין בחליטה עכ"פ ספק הוה והוה ס"ם הגה זה לק"מ דחליטה לא נקרא רק אם הושם בכ"ר ומשים לוקן לתוך חם אבל בשם משים חם לתוך לוקן אף ע"י עירוי אין זה חליטה וזה ברור ופשוט ודו"ק :

סימן תקצו סעיף א' בהג"ה אבל קטן אפי' הגיע לחינוך מוחר לומר לו שיתקע כו' כ"ב גרסינן במסכת ר"ה דף ל"ג ע"א אין מעכבין את התינוקות מלתקוע כו' ועיין פרש"י דחשש האיסור בזה בנשים הוי מכח בל תוסיף וק"ל מה פריך הרי לעיל (דף כ"ז ע"ב) הקשו התו' הא"ך תוקעין ומריעין כשהם יושבים וחוזרין ומוקעין כשהן עומדים הרי מוכר על בל תוסף . ותירלו דליכא בל תוסף כשעושה מצוה אחת ב' פעמים א"כ משמע דלהם"ד שלהם הוי שייך בפעם ב' בל תוסף רק שתירלו דבמצוה אחת ב' פעמים ליכא בל תוסף וא"כ מאי קושיא ניחא דהא נשים אין מעכבין היינו בפ"ע דבזה נשים עכ"פ הוי חוב לכך אף בנשים הוי רשות אם שייך בזה ב"ת כיון דבאנשים הוי כה"ג חוב וכך נשים מעכבין היינו אם כבר תקעו בפ"ע לתקוע עוד פעם ב' בזה בתוקעים אין מעכבין דלא שייך בהם ב"ת כיון שהם קטנים אבל בנשים מעכבין מכח ב"ת כיון דבאנשים נוהגא הוי פעם ב' רשות לכך הוי בנשים איסור דבזה ממ"ג אם נלך בתר דידהו הרי גם פעם אחת לא הוי חוב ולא שייך לומר כך כללא דבעשיית המצוה ב' פעמים לא שייך ב"ת ואם נלך בתר אנשים הרי גם באנשים לא הוי חוב מעכשיו וא"כ דומה למאי דקיי"ל חד בוחיל אמרינן תרי בוחיל ל"א כן הכא נמי בשלמא בנשים בפ"ע לא שייך ב"ת מכח בוחיל דבאנשים הוי חוב לכך גם בנשים ל"ש ב"ת וכמו דלפי האמת אנו מוכרחין לומר כן למ"ד דנשים סומכות רשות דבע"כ מכח בוחיל דבאנשים הוי חוב בין ארור המן לברוך מרדכי . ונראה לו' דבר הדש דהנה אמרו חז"ל לחד דיעה דלכך אין אומרים הלל בפורים דאין אומרים שירה על נס שבחוצה לארץ . ונראה דזה מפורש בדברי המשורר דוד הם"ע שאמר מי יתן מציון ישועת ישראל יגל יעקב ישמח ישראל הענה עיקר השירה נאמרה על שמחה ואם אין שמחה אין שירה לכך אמר מי יתן מציון ישועת ישראל . אם הוי הישועה מציון היינו מא"י אז יגל יעקב ישמח ישראל אבל אם הוי הישועה מחוץ לארץ וכא מציון אין לישראל שמחה בכך וליכא שירה . ולכך נראה אף כאידך מ"ד דמסיק הש"ס בערכין דקריאתה זו הלילא דכיון שנלו חזרו להיתירן הראשון מכל מקום עשו היכר דאין גם של חו"ל וא"י שווין . ולכך קבעו בפורים משחה ושמחה זכר למשתה תחלה ובכל היו"ט לא מצינו רק מצות שמחה והיינו כעין דתקנו בפורים לחלוק כבוד לא"י בתקנת המוקפין כמ"ש הר"ן כן תקנו עוד דכל המועדים הנעשים לישראל בא"י או קודם בואם לא"י דהוי כל הארצות שווין לכך שייך בהם שמחה לבד אבל בפורים שכבר זכו בא"י מקודם והוי ראוי שלא לשמוח כלל על נס שבחו"ל . ולכך ניחו דתקנו שמחה תקנו מש תה תחלה שלא להיות השמחה מכח הנס לבד רק גם מכח המשתה כדרך כל השותה לבו שמח ויהיה השמחה גם על ידי המשתה להראות שגם המשתה נורם השמחה ואין שמחה שלימה לנו יען כי היה גם שבחו"ל ולא של א"י ולכך הוי משתה ואחר כך שמחה . ומהאי טעמא אף דתקנו לקרוא המגלה דהוי במקום הלל לדידן דקיי"ל קרייתה זו הלילא מכל מקום תקנו כמו כן לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן וכו' כדי שישכח מלומר השירה כיון דקרייתה זו הלילא . אם כן מוכח דסיפור הנס הוי ההלל . אם כן ממיכא מ"ש ארור המן וברוך מרדכי נמי הוי הלל ושירה . ולכך חייב לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן וכו' שלא יהיה בפיו כל היום השירה ולא יהיה שירה שלימה כיון דהוי גם שבח"כ אין שמחתינו בו שלימה . לכן לא יהיה גם השירה שלימה כל היום רק ישכח אותה משא"כ בנס שבא"י נאמר בשוב ד' את שיבת ציון ויהיה גם שבא"י אז ימלא שחוק פינו ולשוננו יהיה מלא רנה כל היום ו לא נצטרך לשתות לשכוח השירה רק לשוני תהנה צדקתיך כל היום תפארתך ויהיה השירה בשלימות . כן יהיה בעזה"י אי"ה בעגלא ובזמן קרוב ויבוא לציון גואל במהרה בימינו אמן ואמן :

סימן תרסה סעיף א' אתיוג בשביעי כו'. כ"ב הגה במשנה גרסינן מיד התינוקות שומטין את לולביהן וכו' והנה נחלקו בזה רש"י והרא"ש דרש"י מפרש דהגדולים היו שומטין אותם מיד התינוקות ואין זה גזל והרא"ש מפרש דהתינוקות עצמם היו שומטין וכו' והנה במדרש פ בחוקותי בספוק אים כי יפליא לנדור וכו' וז"ל שם הלך לו לבהכ"נ חמא תמן מן אילין אתרוגיא דמייסיקיא מקלקלי כיום הוסנגא ותנינן תמן מיד התינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן נסיב מנהון ומלא את שקא וכו' והנה מזה מפורש כפרש"י הגדולים היו שומטין מיד הקטנים דאל"כ איך נסיב הוא מנהון ולא חשש על גזל כיון שהיה ליריא כל כך גם למה הביא הך משנה כלל שם שעבר על גזל ואיך עשה כן ואיך זכה לברכה אח"כ מזה לכך אמרו דתינן תמן כן דמותר ליטול מהן לכדנסיב מנהון וא"כ מוכח כפרש"י ואף דאין למדין הלכה מפי מדרש היינו מדינא אבל לפירוש כוונת המשנה וכפרש במעשה שנעשה באמת ודאי למדין ממנו וז"ב לדעתי שוב ראיתי כרש"י עצמו מביא ראיה זו בש"ס שם בגוף הסוגיא ע"ש ודו"ק :

סימן תקפו סעיף ג' בהג"ה בנתבטל מערב יום טוב כו' . כ"ב עיין מג"א מ"ש בזה ועיין בחידושי לאו"ח בחיבור שנת תקפ"ט תרמ"ו בהשמטות מ"ש בזה ודוק :

סימן תרמו סעיף א' חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולחזור ולשנותה ביום וכו'. כ"ב עי' בחרומים דעיקר מצותו ביום והנה כן הוכיחו התוספות פ"ג דמגילה בסוגיא כל דבר פורים בלילה לא יצא ידי חובתו . הנה קשה לי על דבריהם מרש פ"ק דמגילה דקאמר ריב"ל חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולשנותה ביום סבור מינה למתניא מתניתא דידה ביממא וכו' וקשה טובא הרי הטורי אבן הקשה איך הוה ס"ד דאין חייב ביום לקרות דהרי משנה מפורשת כל הכשר ביום כגון קריאת המגילה ומ' הטורי אבן דס"ד דהכונה אם לא קרא בלילה יקרא ביום וא"כ לפ"ז קשה ממ"ג אם הוה ס"ד דלמיתניא מתניתא דידה גריעה מקריאתה וקריאתה עדיפא א"כ איך סבור מינה דבלילה קורין ולא ביום הרי אתקש זכירה לעשייה והעשייה הוה עקרו ביום ולמה הוה בקריאה להיפך ואם ס"ל דלתנות מתניתא עדיפא מקריאתה א"כ שוב קשה מן המשנה כל הכשר ביום מאי אמרת דזה הוה דלא קרא בלילה אכתי למה מגרע גרע באם קרא בלילה מחיוב לשנות מתניתא ביממא דעדיף ואם לא קרא בלילה מקרא ביום ולא ישנה משנתו ולמה יגרע וא"ל דהוה ס"ד לקריאת המגילה ה"ל לאשמועינן רבותא טפי דאפי' למתניתא דידה דעדיף נמי כשר כל היום וא"כ קשה ממ"ג וביותר קשה לדעת המרדכי דפ"ק דמגילה שכתב בד"ה חייב אדם לקרות המגילה בלילה וכו' דשל יום עיקר והביא ראיה מה דנקט במשנה כל היום כשר למגילה נקט נמי מגילה ואח"כ נכי כל הלילה כשר לקריאת העומר לא נקט קריאת המגילה בע"כ דשל לילה אינו עיקר ע"ש ואי"כ קשה להס"ד מידהוה ס"ל דקריאתה רק בלילה וביום הוה רק אם לא קרא בלילה הא"ל להקשות ממתני' דא"כ למה לא נקט ליה בהני הכשרים כל הלילה אם עיקר הזכירה הוה רק בלילה וקשה ממ"ג סוף דבר לא יכולתי בעני להלוס סוגיא זו איך ס"ד דיקרא רק בלילה ולמיתני ביממא ולע"ג ודוק :

לקוטי א"ח וכללים בדרכי הפוסקים מבעל כנסת הגדולה

א כל דבר שלא הוכר לא בגמרא בבלי ולא בגמרא ירושלמי ולא דברו בהם הפוסקים אשר מפיהם
אנו חיין ועליהם אנו סומכין בכל הב"ח אע"פ שבעלי הקבלה דברו בו אין אנו יכולים להכריע
בו למי שאינם נוהגים כדברי הקבלה הרא"ש ז"ל חלק ראשון סי' מ' והרדב"ז ז"ל בתשובה ח"א סי'
מ"ט ופ' כתב כל מקום שאמלא הקבלה תולקת עם הגמרא אלך אחר הגמרא והפוסקים ולא אין
אחר הגמרא והפוסקים אלך אחר הקבלה וכ"כ בספר יוחסין וכ"כ הר"י הלוי ז"ל בתשובה סי' מ"א
אחר הגמרא והפוסקים אלך אחר הקבלה וכ"כ בספר הגמרא לקמיון כותבים ולא פליגי על הרא"ש ז"ל
בשם הר"ש הלוי ז"ל דכל שהזכיר אינו חולק עם הגמרא לקמיון כותבים ולא פליגי על הרא"ש ז"ל
דסדר רבותא מדבריה בהגהגה שינסל הפרש בשלמו והרמ"ם ז"ל מדבר במי שאינו רוצ' לנהוג
בדברי הקבלה אאין מכריחין אותו : (ב) אם הקבלה תולקת עם הגמרא אם תומרת הוא אני נוהג
אותו הרדב"ז ז"ל ח"א סי' פ' : (ג) ותוספתא וירושלמי דפליגי כאלין דפקיק איין במרש"ך מ"ג
סימן כ"ז ואכתוב עוד בזה בלא הכרע דיכא דידעינן דפליגי האמורא על התנא דפקיק כאמורא היכא דפליג
גמרא דידן עם הירושלמי בגמרא דידן דפקיק שהוא בתרא הריי"ף שלפי הירוחין הרש"ך מ"ג סי' כ"ז
משפט לדק מ"ב סי' ס"ח בגימין זאב סי' כ"א וכ"ו קכ"ו : (ד) נוהגים הפוסקים לפעמים לפסוק דלא
כירושלמי אף ע"פ שלא בא הדבר מפורש בגמרא דידן הפך הירושלמי הרשד"ש חלק י"ד ס' קל"ב:
(ה) חלוק דלא אשכחן ליה בגמרא ולא בגאונים ולא בדברי שום פוסק אע"פ שהסברא נוטה לו אין
לסמוך עליו לאשרי עליו אשת איש לעלמא הרא"ש ז"ל ח"א ס' ל"ד ופיין שם בסי' מ': (ו) דין ממודע
כתבוהו הפוסקים ולפי דלא ס"ל הכי רשד"ש חלק מ"מ סי' ס"א חלק א"ם סי' קכ"ד בשם הרא"ש
שלא כתבוהו הפוסקים ולפי דלא ס"ל הכי רשד"ש חלק מ"מ סי' ס"א חלק א"ם סי' קכ"ד בשם הרא"ש
ז"ל והרי"ן בן סביב ז"ל הרא"ש ז"ל חלק א' סי' א' ועוד אחריך בזה לפניו : (ז) שאין לומר בדברי
הרי"ף ז"ל מדלא הביא דברי נאון פלוני ולפי דלא ס"ל הכי ואין לומר כן אלא כשהשמיט דברי הגמרא
הרא"ם ז"ל ח"א סי' מ"ט : (ח) קושי' אחה שכתב המרדכי בפרק קמא דעירובין דהיכא דהשמיט
הרא"ם ז"ל ח"א סי' מ"ט : (ח) קושי' אחה שכתב המרדכי בפרק קמא דעירובין דהיכא דהשמיט
הרי"ף ז"ל אפי' מילתא דליכא אאן דפליג עליה אם אבל אם לשוט הוא בשתה פיסא ונפ' הדר כתב מיפכא פפקיס
וכתבים סי' רל"ח: (ט) נהגו לפסוק כהרי"ף היכא דאין שתות מילקין עליו הימת ישרים סי' ע"ט בשם
הר"ר שמואל מוזיאל משפט לדק מ"ם סי' כ"ח בשם מהר"ר קולון ז"ל מהר"ם מפרוש ז"ל סי' י"ג
הרשד"ש חלק מ"ב סי' כ' וכ"ח משפטי שמואל סי' קכ"ח ופיין בשם הר"ם ופיין בשם ש"ם קולון ז"ל שורש
משפט לדק מ"ב סי' מ"ב מתרומת הדשן סי' קכ"ח וק"ע ושל"ם ופיין בשם ש"ם מהר"ר קולון ז"ל שורש
י"ח וכ"ב ול"ח ול"ב וקפ"ט ופיין בשורש קל"ב אבל רשד"ש ז"ל בחלק מ"מ סי' כ"ה וי"ט כתב מה
שהגהו לפסוק כהרי"ף ז"ל במקום שאין בתוספתא תולקין עליו לא נתפשט במקומינו אדרבא מרגיל
בפומייהו דמיכאי לומר קים לי : (י) במקום שהתוספתא תולקין על הרי"ף ז"ל אין הלכה כמותו תומת
ישרים סי' ע"ט בשם מהר"ר מוזיאל הרש"ך חלק ראשון סי' קי"ז הר"ם מינץ ז"ל בתשו' סי' ל"ו מהר"ר
הקלן הלוי ז"ל ומהר"ם בן יעיש ז"ל בתשובה כתיבת יד וכתב מהרי"ק בשורש כ"ח אין לדקדק שבמקום
שתולקים התוספתא על הרי"ף ז"ל דהלכה כתוספתא וכ"כ הר"ם מפדיה חי' כ"ה וכ"ע והרשד"ש חלק
מ"ם סי' מ"ה ופ"ג וכ"ג וק"ד חלק מ"מ סי' שע"ז ולא פליגי תרגומתא קמאי דהר"ם מינץ ז"ל ופיעתו
לא קאמרי אלא דאינו מוכרח שיהי' הלכה כמותו אלא כשאר הפוסקים דלפעמים הלכה כמיתו ולפעמי'
אין הלכה כמותו ומהר"י קולון ופיעתו אומרים דאינו מוכרח שיהיה הלכה כותייהו והרש"ם חלק מ"ם סי' כ"ג כ' דאין לחוש
תהיה הלכתא כותייהו ולפעמים לא תהיה הלכתא כותייהו והרש"ם חלק מ"ם סי' כ"ג כ' דאין לחוש
לתוספתא שתולקים על הרי"ף ז"ל לקולא:(יא)היכא דהתוספתא סתרי אהדדי אין כלל זה אמור דלא נדע
על איזה מהם נסמוך משפט לדק מ"ם סי' כ"ח: (יב) אף אם מלאנו שהתוספתא חולקים על הרי"ף
ז"ל אם רי"ו או רבינו חם אין חולקים עמו אין בכך כלום דאדני התוספות על רי"ו ורבינו חם הסכמו
משפטי שמואל סי' קכ"ו ואו נראית דעת הר"ם מפדוה ז"ל כסי' כ"ה שכתב דהתוספ' נאו דוקא רי"ו אלא
ס"ם רבינו חם: (יג) לא קפדינן אבתרתי נמקים הרי"ף ז"ל: היכא דאין התוספתא חולקין עליו רשד"ש
חלק מ"מ סי' שע"ו: (יד) אע"ג דנהגו הכם שלא לפסוק כהרי"ף היכא דהתוספתא חולקין עליו היכא
דקיימי רבים כסברת הרי"ף ז"ל שבדיקן הוחיים בגימין זאב סי' קל"ב ופיין בסי' רמ"ט: (טו) היכא
שהתוס' חולקים על רש"י ז"ל הלכה כתוספתא הר"ם הקלן הלוי ז"ל בתשו' כ"ו : (טז) מקובלני מפי
מהר"ר מנחם מלאמאנו מל דברי התוספתא אם לא שנאמרו בהדיא שדבריהם סלכה לעשה ואל
אלא מרי שאין לסמוך אלכה לעשה ותוספות אבנים מלאמר כ"מ שאמרו התו' הלכה לעשה אין
פסקי תוס' יש לסמוך אלכה לעשה ותוספות אבנים מלאמר כ"מ שכתב והוא מהר"ר אליה קפסאלי
הסופר מבחון פסק הר"מ קפסאלי ז"ל בתשובת כתיבת יד:(ז"ל) מי שכתב והוא מהר"ר אליה קפסאלי
ז"ל לפעמים הוא תולקתא ע"פ הפלפול ואין כן האמת ואריך המורה לחיות נזהר שלא
ומהלוקים שנאמרו בגמרא מהרי"ק שרש קכ"ו:(לג) ישוב לפברת הרמב"ם ז"ל דפבירא ליה דכל מ"ל
פשיטות סיא מהרי"ל ס"ל דף ל"ט:(לד) יש הרבה מן הפוסקים דלא סבירא לה כשטת הרמב"ם ז"ל
דכל אם תמצי לומר פשיטות הוא הרא"ם ז"ל בתשובה חלק א' סי' ס"ח:(לה) אין לזה מדברי הרמב"ם
ז"ל במקום שהם בשפירוש תולקים עליו אבל אם לשוט הוא בשתה ופוסקים אחרים מפרשי' אחה
מילוק נלמד הסתם בלשוט מן המפורש בשאר פוסקים הר"מ מסרמאי מ"ב סי' ק"ב : (לו) במקום
שמהנים לפסוק כהרמב"ם ז"ל ובפי' דברי הרמב"ם ז"ל היכא תרי פירושי לתרי רבותא יש לחקור
סיכי לידיני דייני לתלי דינא ונראה דלי מילתא דאיסורא הוא אזלינן בתר פי' האחרון ולי מלתא
דממונא הוא נקפיקן בפירוש דהוי קולא לנתבע ושמעתי שבירודי"ם יע"א נוהגים על פי הרמב"ם ז"ל
לפי פי' הסניר ז"ל : (לח) בשהגיג הראב"ד על הרמב"ם ז"ל ולא הגיגו הרמ"ך ז"ל אין ראיה שסובר
הרמ"ך בהרמב"ם ז"ל דאפשר דאחר שהגיג הראב"ד ז"ל לא חש הרמ"ך ז"ל להגיג משפט לדק מ"ם
סי' כ"ג ויש לנמוד מדבריו דבשלא הגיגו הראב"ד ז"ל ולא הגיגו הרמ"ך ז"ל ולדברי טוחי' וה"ה
לאחר המגיגים על הרמב"ם כל שלא הגיגו עליו במקום שלא הגיגוהו הקודמים ס"ל בהרמב"ם ז"ל
וכ"כ בעל משפט לדק מ"ם סי' י"ח כ"ג ומ"ב סי' ע"ט ול"ם ופ' ופ"ב והר"י הלוי ז"ל סי' מ' ובספר
הזכרונות דף ו' ע"ב וכן יש לדקדק מדברי הרשב"ם ז"ל בתשובה הביא הרב בכ"מ פ"ו מהל' רוצח וכן
יש לדקדק מדברי הרב בכ"מ פ"ם מהלכות שבועות ופיין בספר כסף משנה הלכות כלי בית המקדש
דף ס"ם ודף קפ"ו ע"ב שם נ"ז ומה שכתבתי שם בהגהת הרמב"ם:(לט) אף בפוסקים אמרינן הלכה
כבתרתי אפי' יחיד אנגד רבים שקדמוהו הר"ם אלשקר ז"ל בסי' נ"ג בשם מהרי"ק ז"ל וזאת כתב דאפי'
יחיד כנגד יחיד אין הלכין אלא אחר הגדול וכ"ם בהיותו ראשון דקמאי מדיפי ומ"ע היכא דאשכחן
לאחרונים אחריתין בין הראשונים הולכים אחר הכרעתן וכן מלאתי בתשובת הרשב"א ז"ל סי' ב' מדיני
שטיא מעמה"ם יפה ז"ל אבל הר"י אמנם ז"ל הובאו דבריו בתשובת מהר"י קאדרא ז"ל סי' ב' מדיני
נכרי מל"ת וגימין זאב סי' קכ"ז ומורי הרב ז"ל בתשו' מ"ב חלק י"ד סי' כ"ם ובאל משפט לדק מ"ם
בשם מהרי"ק ז"ל שרש ס"ד וקפ"ב וחלק ב' סי' ע"ו והרא"ם ז"ל בתשו' כתיבת יד כתבו כדברי מהרי"ק
ז"ל דהלכה כבתרתי אף בפוסקים והר"ם אלשקר ז"ל כתב בשם הרשב"א ז"ל דהיכא דיש מחלוקת בין
הפוסקים יש לנו ליגך אחר רוב מכמה ורוב בנין ופיין בתשובת הרשב"א ז"ל סי' רס"ג היאך ניתנו
הלכה לעשה בדברים שהם מחלוקת בין הפוסקים ואכתבנה לפניכם בס"ד ופיין בהרשד"ש חלק מ"מ
סי' ע"ה וכ' והרד"ך ז"ל בית י"ג ובס' משפט לדק מ"ם סי' כ"ה וס"ב סי' כ' דף קמ"ח וסי' כ"ח
וס"ו : (מ) בדבר האיסור יש לנו לחוש לאומרת אפי' שרבו המתירים אל הפוסרים הרד"ך ז"ל :
(מא) אף אל נב דהלכתא כבתרתי בענין שמיטה קמאי מדיפי רלנ"ח ז"ל סי' קמ"ב הרשד"ש חלק
יורה דעה קל"ב:(מב)אמרי הלכה כבתרתי לגבי קמאי אלא בשלין בין בתרתי לקמאי אלא בהדרתא
אמרתי קמאי ולאמרתי בתרתי אבל היכא דאיכ' ביניהם בהדרנה שכן אמרתיים לתמא' לא אמרי'
הר"מ אלשך ז"ל סי' נ"ט. (מג) אין אפק שהרי"ו קולון ז"ל שהוא מדורתיתו לא אמרי' עליו לגבי
הקולא כמותו לגבי הקולא אבל אם הוא בתרא הר"ם ז"ל סי' נ"ט : (מד) כשדברי הראשונים
בא אל הפוסרים ואחרונים לא הזכירו אבל הוכח שדברי הראשונים אין בספר מפורסם
יש להתפלא שמא לא ראו אותם או שראו אותם לא הוכשרו ביניהם אמת ישרים סי' ס"ז ומהר"י

קולון ז"ל בשרש נ"ד כתב כי אמרינן הלכה כבתרתי דוקא כשדברי הראשונים כתיבים על ספר ידוע
ומפורסם אבל אם שנמצא כתוב בתשובת נאון ולא עלה זכרונו על ספר ידוע אפי' אם יצאה פוסק
אחרון שיפסוק בספר הנאון הקודם ע"ז אינמא דלמא לא שמיע ליה לפוסק האחרון דבריו ולי'
הוא שמיע ליה הוא סדר ביה וכן כתוב הר"י מדרבי ז"ל בפי' קכ"ג :

וכתב בעל משפט לדק בחלק ב' סי' כ' דף קמ"ח דלא קיימא לן כמו שכתב הרב מהריב"ל בחלק ראשון
סי' פ"ז אע"ג דהוא בתרא מפני שיש מקום לומר שלא ראה דברי הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל
שהביא הרב כ"ו ז"ל בעור מ"מ סי' ק"ט מפני שלא נאו על ספר מפורסם בזמנו ואם היה רואה אותם
הוה הדר ביה וכדרך שכתב מהרי"ק ז"ל ואני אומר מבין ריסי עיני בעל משפט לדק ביכר שלא ראה
בעור אבן הפזר בסי' ק"ל בב"י שהביא תשובת הרשב"א בתרתא להרמב"ן ז"ל ס' נ"ח ובל"ד שאלו היה
רואה שם שכתב הרב כ"ו ז"ל בעור מ"מ סי' ק"ט תשובות הרשב"א ז"ל הוא התשובה שהביא בעור
אבן הפזר סי' ק"ד דהא בתשובות סי' נ"ח לא אמר אלא דלא ס"ל הכי ואם הרב מהריב"ל ז"ל אע"פ שהוא בתרא
מפני שאפשר לומר שלא נאו דבריו על ספר ידוע היכא לומר שלא ראה הרב ז"ל תשובת הרשב"א
ז"ל שאלו היה רואה אותם הוה הדר ביה ואין יעלה על הדעת שהרב המחבר הרשב"א
לא ראה תשובת הרשב"א ז"ל המודפסת בעם ברזל ומופרת וכל ספרי הרב ז"ל מלאים הם מתשובות
הרשב"א ז"ל הן המיוחסות לו הן המיוחסות לרמב"ן ז"ל ואם כתב הרב מהר"י קולון ז"ל דאפשר
לומר דהנאון אחרון לא ראה דברי הנאון הראשון ז"ל ומי לנו ס' ידוע ומפורסם כתשובה דהתשובה באה על
ספר ידוע ומפורסם לא דבר מהר"י קולון ז"ל ומי לנו ס' ידוע ומפורסם כתשובות המיוחסות :
ועוד מי אומר דל"מ דאין נתלית על מהריב"ל שלא ראה תשובת הרשב"א ז"ל במכוונות אלא אפי' על
תשובת הרמב"ן ז"ל שהביא הרב בית יוסף ז"ל בעור מ"מ סי' ק"ט מדברי הריבב"א ז"ל אין נתלות
שלא ראה אותם שהרי הרב בית יוסף ז"ל בעור מ"מ סי' ק"ט מדברי הריבב"א בכתובות מייתי לה
ולמהריב"ל ז"ל בכמה מקומות מינו שהביא הריבב"א ממדוכי הריבב"א ז"ל שבכתובות וכיון שכן הוא אין לדמות
דבריו מקמי תשובת הרשב"א ז"ל מכח הסיא דמהרי"ק ז"ל ואיה הראה לומר דמהריב"ל ז"ל כל רז לא
אנים ליה ורא"ה תשובת הרמב"ן והרשב"א ז"ל אלא אפני הראה שהרשב"א ז"ל אותר את עצמו בתוחמת
אנים ליה ורא"ה תשובת הרמב"ן והרשב"א ז"ל אלא אפני הראה שהרשב"א ז"ל אותר את עצמו בתוחמת
מפי' נ"ח נפי' כ"ד כמו שכ' הרב ב"ו ז"ל בפי' ק"ד תפס בדברי הרשב"א ז"ל בפי' כ"ד אלא שאין זה
נכון שא"כ היה לו לאהריב"ל ז"ל להביא דברי הרשב"א ז"ל ולומר שהן סותרין אלו לאלו כמו שעשה
הרב בית יוסף ז"ל ולכן האמת יורה דרכו שהריב"ל לא ראה דברי הרמב"ן והריבב"א ז"ל ויאלא דיה
של בעל משפט לדק נכון וברור כמו שכ' ז"ל ופיין בספר הנזכר הר"ם ז"ל בפי' כ"ד בשם מהרי"ק
ז"ל הייתי בספיקתא שכתב הלכות פסוקות אבל מי שכתב תשוב' ברשות אם איתא דשמיע ליה אך
אנרא לא הוה שתיק ממנו מלהביא סברתו ולפתרה אלא מפתמא לא שמיע ליה כלני מורי הרב ז"ל
בתשובת מ"ב חלק מ"ם סי' כ"ב ואני כתבתי בתשובה דתשובה מהר"ם לגבי הרא"ש ז"ל בספר מפורסם
דמי: (מו) ליטא בתרא עיקר אף בפוסקים מהר"א ן' חיים ז"ל בתשובת הר"י הלוי סי' ד' הרדב"ז
ח"א סי' רכ"ו והר"י הלוי ז"ל אם כתב בזה הוא מחלוקת ואפי' לאמאנבב' אכי דוקא בשאינם מדברים
אחת מו שאינם אנרת זולתם מו שאינם אנרת הפוסק אבל כל שהלשון הראשון אם דברי הפוסק
ואנרא דנפשיה והשני הם דברי זולתו לא שיך לומר דלגון שני עיקר ובעל משפט לדק בחלק ב' סי'
ע"ד כתב וכן בדברי הפוסקים נקטינן כדבריהם שבאחרונה ופיין מה שכתבתי בעור ח"ם סי' ש"כ
דף רי"ט ע"א שיטה ג' בהגהות הטור : (מז) אין לסמוך על היתיר נגד מרובים אפי' אינם לא רמיה
לדבריו הרדב"ך ז"ל בית כ"ד אדר ד' ופ' מ"ם בכלי הנאון בכלל דיחיד ורבים הלכה כרבים :
(מח)כשהפוסקים אומרים יש מי שחולק בלשון יחיד נראה דהוא יחיד בדבר הר"ם ששון ז"ל סי' ק"י:
(מט) פוסק שכתב ולא הסכים ממנו מכם פלוני יראה שהם רבים הר"ם ששון ז"ל סי' קכ"ח ואני
כתבתי בעור מ"מ סי' קי"ח דף קל"ט ע"א שיטה י"ג בהגהת ב"י דהא ליתא דדרך הפוסקים לזכיר
סברתם בלשון רבים אע"פ שהיה סברת יחידים דרך עמוס זו היא דרכ' של הרי"ף ז"ל גם בעל התרומות
ז"ל פ"מו במקומות רבים מפארו דרכו בכך ופיין בהרש"ך ח"ם סי' קפ"ח : (נ) אין לומר כשאומרים
הפוסקים י"א שיטה רבים ולפעמים שיש הר"י הלוי ז"ל סי' נ"ב וק"ל ברור מדברי הרא"ש ז"ל
בתשובה וכן כתב הרשד"ך ז"ל בח"א סי' קצ"ח : (נא) פוסק שאומר ומעמנו עליו ראה"ם שרבים הם
המתמיהים הרש"ך ז"ל ח"א סי' ע"ה ופיין שם בס' ק"ד ובח"ג סי' ק"ב אבל בח"א סי' קמ"ד כתב
דברים אחרים לזה וכבר אמרתי אל דבריו בעור ח"ם סי' קי"ח דף קכ"א ע"ב שיטה רביעי יחיאל ז"ל מעשה בא"ח
שהמירה ונשאלה לע"ח ושוב חזרה לביתה ונישאה בשנה ומצייר הא"ש שיעשה מעה בגיזתו שמותרת
להנשא לאותו ע"א שנתגייר לאחרי הוא מעמא שאין לומדין הלכה אפי' מעשה דשמא עשה ולא איין
בו סיבה ושמא אותו מעשה היה אנת משונה כדכתבו רשב"ם והטו' נקו' יאן שהביא בגימין זאב בפ'
המכר כל שאיין בו סיבה ואין בו שיטה ש"ד וכמו שכתב בגימין זאב אבל כל שיש לאות שיטה באותו
מעשה מסמעשה שרא' בשא ולאי אין למדין הלכה אפי' מעשה וכמו שנתבאר מדברי הריבב"א ז"ל
ראיתי לאריב"ש ז"ל בתשו' סי' ש"ם כתב ומה שאמרת בפעם א' בתא אשה אחת בגבת כתובתם לפני
הר"ן ז"ל הן ליטום לא בגדי שכח ולא בגדי חול אין למדין הלכה אפי' מעשה ואולי היו שם תנאי אחרים
ודברים בנו אז אולי גרושה היתה וכו':(מד) אין כח ביד הרבנים עכשיו לחלק על החכמים שהתפשטו
ברוב ישראל אם לא שהוא מקובל אפי' רבותיו הגדולים שהבנו כן אבל מסברת עצמו לא פפקי' וכתבי'
פי' רש"מ:(מה) יכולין אנו לקבל קולי דמר וקולי דמר היכא דלא אתרי אהדדי הרא"ש ז"ל מ"ח פי'
כ"ו הרדב"ך בית ג' תרב כ"ח: (מו) היכא דיחיד דפליג אאמורא על אתנא פפקינן כאמורא הרש"ך
מ"נ סי' כ"ז בשם רב הפאי נאון ז"ל ובשם מהר"י קולון ז"ל כתב דהיכא דהיה הוקא היכא שהבריתא נגוים לכל
ומפורשת והוא ז"ל כתב לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל שהדבר אינו בשיקול הדעת של הפוסקי' כמי דאי
לפסוק הי"ה נמי היכא שהתוספתא והירושלמי פליגי אאינו בשיקול הדעת של הפוסקים כמאן דפפקינן
כתוספתא מו כירו: (מז) אין לנו לגרף מומרי"כל הסברות הרמב"ן ז"ל ח"א סי' מ': (מח) אם איתא
לגך מילוקא לא הוי שתיק אאמרי מיניהו הרמב"ן ז"ל ח"א.ומ' בהרשד"ש ז"ל חלק מ"מ סי' ס"א שהיה
שב"ב ובספר משפט לדק מ"ם סי' ל"ו ול"ח ומ"ב: (מט) אין לדון בדבר אחד בתשובה רק כדאתמא
בפפקיו שהם עיקר בני שמואל בביאורו לח"מ סי' ל"ח ומורי הרב ז"ל בתשובה ח"ם חלק מ"ם סי' ז' כתב
כל רב ושאל שאינה מיבור כולל כין שאשאו בתחלת ימיו כין שאשאו בסוף ימיו אמיבור הוא אעיקר
מדברי תשובה ופיין שם בס' י' אבל מהרי"ל ז"ל בתשובה סי' ע"ו כתב שיש לאיסור על תשובות יחיד
מן הפוסקים שלא היו בשעת הוראה ופיין בהרי"ף ז"ל פרק אמרו לחזיר נגי מימרא דרב מה מכר ראבון
לגאי וכו':(נ) לא אלא הרב בעל הטורים ז"ל עם אביו היכא שלא אפרש ליה בהדיא ר"ש אשון סי' קי"ז
ואראה לי שנם ס"ם ז"ל לא אלא עם הרב רבינו אשר בר מיימון על הסתם אם לא שאפרש בהדיא
שחלק עליו:(נא) דרך הטור לבנות אחרונה הדעת אחרונה אחות מאכים בו בגימין זאב סי' ק"ם וכן דרך
הרב מהר"י קאדרא ז"ל הנתמנה בכלל זה בספר בית יוסף:(נב) כי היכי דהיכא דפליגי תרי אבאי אז תרי
אמוראי בבל הוא הסכים אלך אחר הסיקל כדאתר בע"א ס"ל בפוסקים מהר"י ווייל ז"ל סי' כ"ד בגימין זאב
אמוראי בבל הוא הסכים אלך אחר הסיקל כדאתר בע"א ס"ל בפוסקים מהר"י ווייל ז"ל סי' כ"ד בגימין זאב
סי' ע"ב:(נג) כשהפוסקים כותבים שיש לו שלשה טעמים בדין ס' יש מי שטומך על הטעם ס' לבדו
לעשות מעשה ומי לא אבכתי אל הטעם הם' לבדו דשמא בעל התשובה לא כתב אותו לעיקר אלא
לסיוע בעלמא הרדב"ז ח"א סי' ס"ם : (נד) אין לפסוק הדין ולסתיר הפיסור אלא בראיות ברורות
בגמרא הרדב"ז ח"א סי' ס' : (נה) אין לפסוק הדין ולסתיר הפיסור אלא בראיות ברורות
מעוכנות ומתוורות מתוך פשטי סוגיות ודיסיא דשמעתתא ולא מתוך הדקדוק כי אפי' מהר"ר ווייל ז"ל
סי' קס"ד פוסק שכתב אל דין ס' שהוא מפוסק בו ולא ידע מאי ידון בו וס' מן הפוסקים פשיט ליה
יש לסמוך אל מי דפשיט ליה דאין אפק מוליא מידי ולאי הראב"ד ז"ל בתשו' ח"ב סי' כ"ח : (נו) כל
שפוסק כתב דבר ס' אע"פ שאאר פוסקים כותבין אתנא אלא אלא בכירוש אמנם אלא אלא אם אחרו אל אחרו פוסק
שמחלק מהרא"ם ז"ל בתשובה לא"ם סי' נ': (נז) אין מיחסין לפוסקים אבדת פוסקי' אחרי' אמרי' אמרי
אלא גילו דעתם הראב"ם ח"ב סי' ע"ד וראה לי דהיינו דוקא אבדת פוסקים אחרים שאינם אבדת
הפוסקים הרבים והגדולים דאם הוא אבדת הרבים והגדולים כבר כתב בח"א ס' ק"ע דפוסק אלא
אמאלא אבדתו מפורשת אין לנו לייחס לו אלא אבדת הרבים והגדולים ואפשר דמה שכתב בח"א סי' ק"ע
הוא כשפוסק דבר באותו הדין אבל אם שכתב בח"ב סי' ע"ד הוא כשפוסק לא נגלה דעתו באותו דין כלל ועיקר
אז אין מייחסין לו אפי' אבדת פוסקים הרבים והגדולים : (סב) פוסק שאבדת אבדת אחת בחתם
והאבדת אחרת בלשון י"א דעתו לפסוק כאותם אבדת שכתב בחתם מהר"ר אבדת לי"ח וכן מתבאר
מדברי הר"ש הלוי ז"ל בתשובותיו הסייכות לח"ע ס' ל"ו וכ"כ מורי הרב ז"ל בתשובה ח"ם חלק מ"מ
סי' י"ח ואמרתי אלא הזכיר לעצרי"ק ז"ל ומדברי בעל הזכרונות בדף כ"ב ע"ב הראה שם ובר הל"ד
כשכתב האבדת הראשונה בחתם אלא אפי' כתב יש מי שאומר ויש מי שאומר נקטי' כאבדת
הראשונה ואיתא כמו שכתבתי בעור ח"ם סי' ס"ם דף רי"ח ע"א שיטה ג' בהגהת הלוי: (סג) אע"ג
דאין למדין הלכה מפי מעשה היכא שפוסקים מחין למדין הלכה מאותו בגימין זאב סי' קל"ח
וראי' דהיינו דוקא היכא דאין אפק באותו מעשה כהרן בגימין זאב שעשה רבינו יחיאל ז"ל מעשה בא"ח
שהמירה ונישאה לע"ח ושוב חזרה לביתה ונישאה בשנה ותצייר הא"ש שיעשה מעה בגיזתו שמותרת
להנשא לאותו ע"א שנתגייר דמידי הוא מעמא שאין למדין הלכה אפי' מעשה דשמא עשה ולא איין
בו סיבה ושמא אותו מעשה היה אנת משונה כדכתבו רשב"ם והטו' נקו' יאן שהביא בגימין זאב בפ'
המכר כל שאיין בו סיבה ואין בו שיטה ש"ד וכמו שכתב בגימין זאב אבל כל שיש לאות שיטה באותו
מעשה מסמעשה שרא' בשא ולאי אין למדין הלכה אפי' מעשה וכמו שנתבאר מדברי הריבב"א ז"ל
ראיתי לאריב"ש ז"ל בתשו' סי' ש"ם כתב ומה שאמרת בפעם א' בתא אשה אחת בגבת כתובתם לפני
הר"ן ז"ל הן ליטום לא בגדי שכח ולא בגדי חול אין למדין הלכה אפי' מעשה ואולי היו שם תנאי אחרים
ודברים בנו אז אולי גרושה היתה וכו':(סד) אין כח ביד הרבנים עכשיו לחלק על החכמים שהתפשטו
ברוב ישראל אם לא שהוא מקובל אפי' רבותיו הגדולים שהבנו כן אבל מסברת עצמו לא פפקי' וכתבי'
פי' רש"מ:(סה) יכולין אנו לקבל קולי דמר וקולי דמר היכא דלא אתרי אהדדי הרא"ש ז"ל מ"ח פי'
כ"ו הרדב"ך בית ג' תרב כ"ח: (סו) היכא דיחיד דפליג אאמורא על אתנא פפקינן כאמורא הרש"ך
מ"נ סי' כ"ז בשם רב הפאי נאון ז"ל ובשם מהר"י קולון ז"ל כתב דהיכא דהיה הוקא היכא שהבריתא נגוים לכל
ומפורשת והוא ז"ל כתב לדעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל שהדבר אינו בשיקול הדעת של הפוסקי' כמי דאי
לפסוק הי"ה נמי היכא שהתוספתא והירושלמי פליגי אאינו בשיקול הדעת של הפוסקים כמאן דפפקינן
כתוספתא מו כירו: (סז) אין לנו לגרף מומרי"כל הסברות הרמב"ן ז"ל ח"א סי' מ': (סח) אם איתא
לגך מילוקא לא הוי שתיק אאמרי מיניהו הרמב"ן ז"ל ח"א.ומ' בהרשד"ש ז"ל חלק מ"מ סי' ס"א שהיה
שב"ב ובספר משפט לדק מ"ם סי' ל"ו ול"ח ומ"ב: (סט) אין לדון בדבר אחד בתשובה רק כדאתמא
בפפקיו שהם עיקר בני שמואל בביאורו לח"מ סי' ל"ח ומורי הרב ז"ל בתשובה ח"ם חלק מ"מ סי' ז' כתב
כל רב ושאל שאינה מיבור כולל כין שאשאו בתחלת ימיו כין שאשאו בסוף ימיו אמיבור הוא אעיקר
מדברי תשובה ופיין שם בס' י' אבל מהרי"ל ז"ל בתשובה סי' ע"ו כתב שיש לאיסור על תשובות יחיד
מן הפוסקים שלא היו בשעת הוראה ופיין בהרי"ף ז"ל פרק אמרו לחזיר נגי מימרא דרב מה מכר ראבון
לגאי וכו':(ע) לא אלא הרב בעל הטורים ז"ל עם אביו היכא שלא אפרש ליה בהדיא ר"ש אשון סי' קי"ז
ואראה לי שנם ס"ם ז"ל לא אלא עם הרב רבינו אשר בר מיימון על הסתם אם לא שאפרש בהדיא
שחלק עליו:(עא) דרך הטור לבנות אחרונה הדעת אחרונה אחות מאכים בו בגימין זאב סי' ק"ם וכן דרך
הרב מהר"י קאדרא ז"ל הנתמנה בכלל זה בספר בית יוסף:(עב) כי היכי דהיכא דפליגי תרי אבאי אז תרי
אמוראי בבל הוא הסכים אלך אחר הסיקל כדאתר בע"א ס"ל בפוסקים מהר"י ווייל ז"ל סי' כ"ד בגימין זאב
אמוראי בבל הוא הסכים אלך אחר הסיקל כדאתר בע"א ס"ל בפוסקים מהר"י ווייל ז"ל סי' כ"ד בגימין זאב
סי' ע"ב:(עג) כשהפוסקים כותבים שיש לו שלשה טעמים בדין ס' יש מי שטומך על הטעם ס' לבדו
לעשות מעשה ומי לא אבכתי אל הטעם הם' לבדו דשמא בעל התשובה לא כתב אותו לעיקר אלא
לסיוע בעלמא הרדב"ז ח"א סי' ס"ם : (עד) אין לפסוק הדין ולסתיר הפיסור אלא בראיות ברורות
מעוכנות ומתוורות מתוך פשטי סוגיות ודיסיא דשמעתתא ולא מתוך הדקדוק כי אפי' מהר"ר ווייל ז"ל
סי' קס"ד פוסק שכתב אל דין ס' שהוא מפוסק בו ולא ידע מאי ידון בו וס' מן הפוסקים פשיט ליה
יש לסמוך אל מי דפשיט ליה דאין אפק מוליא מידי ולאי הראב"ד ז"ל בתשו' ח"ב סי' כ"ח : (עה) כל
שפוסק כתב דבר ס' אע"פ שאאר פוסקים כותבין אתנא אלא אלא בכירוש אמנם אלא אלא אם אחרו אל אחרו פוסק
שמחלק מהרא"ם ז"ל בתשובה לא"ם סי' נ': (עו) אין מייחסין לפוסקים אבדת פוסקי' אחרי' אמרי' אמרי
אלא גילו דעתם הראב"ם ח"ב סי' ע"ד וראה לי דהיינו דוקא אבדת פוסקים אחרים שאינם אבדת
הפוסקים הרבים והגדולים דאם הוא אבדת הרבים והגדולים כבר כתב בח"א סי' ק"ע דפוסק אלא
אמאלא אבדתו מפורשת אין לנו לייחס לו אלא אבדת הרבים והגדולים ואפשר דמה שכתב בח"א סי' ק"ע
הוא כשפוסק דבר באותו הדין אבל אם שכתב בח"ב סי' ע"ד הוא כשפוסק לא גילה דעתו באותו דין כלל ועיקר
אז אין מייחסין לו אפי' אבדת פוסקים הרבים והגדולים : (עז) פוסק שאבדת אבדת אחת בחתם
והאבדת אחרת בלשון י"א דעתו לפסוק כאותם אבדת שכתב בחתם הרב מהר"ר אבדת לי"ח וכן מתבאר
מדברי הר"ש הלוי ז"ל בתשובותיו הסייכות לח"ע ס' ל"ו וכ"כ מורי הרב ז"ל בתשובה ח"ם חלק מ"מ
סי' י"ח ואמרתי אלא הזכיר לעצרי"ק ז"ל ומדברי בעל הזכרונות בדף כ"ב ע"ב הראה שם ובר הל"ד
כשכתב האבדת הראשונה בחתם אלא אפי' כתב יש מי שאומר ויש מי שאומר נקטי' כאבדת
הראשונה ואיתא כמו שכתבתי בעור ח"ם סי' ס"ם דף רי"ח ע"א שיטה ג' בהגהת הלוי: (עח) אם
אמורא אל אמורא קאמר אמר אמיקל כדאתר בע"א ס"ל בפוסקים מהר"י ווייל ז"ל סי' כ"ד בגימין זאב
אמורא אל אמורא קאמר אמר אמיקל כדאתר בע"א ס"ל בפוסקים מהר"י ווייל ז"ל סי' כ"ד בגימין זאב
סי' ע"ב:(עט) כמה פעמים כותבין החבורים דהבנין הכי ואמר לא מהני הכי אפקי' וכתבים סי' ל"ם :
סי' ע"ב:(פ) מדברי הרב ב"ו ז"ל בספרו הקנר במקומות רבים יש לנשוך דלא בפוסקי' כשאומר ר' אלעי' אומר
הוא לחלוק וכשאומר אמר ר' אלעי' לא בא לחלוק אלא לפרש או לאמוף ומ"כ הרא"ש ז"ל בתשובות
הסייכות לאבן הפזר סי' ל"ח : (פא) בר"מ מעורק נמרא דידן מה סיבו' כמה דאמר אמר"ר ווייל
סי' ס"ח:(פב) אינו סומך על שום הגה אם לא אדע

כללים בדרכי הפוסקים מבעל כנסת הגדולה

מ"ש סי' ל"ט:(עב) מרגלא בפומייהו דרבנן כי הרמב"ם ז"ל לא נבוב מזהר שלא יחסר כל הדינין הבאי' במשנה ובגמרא אלא אפי' אחר שהביא הדין ויש בו מעשה בגמרא עליו מביאו אחר שמביא הדין ספר מעשה חייא דף כ"ז וכ"ח: (פ) אם באמוראים איבעיא ליה לפרושי כ"ם בפוסקים הרד"ך ז"ל בית א' חדר י"ב בית ב' חדר ט' בית ט' חדר ז' בית ה' חדר א' בית כ"ג הרלב"ח ז"ל סי' א' בשסרי"ם לרפתי ז"ל וכ"כ בסי' ל"א וכ"ו משפטי שמואל סי' מ"ט ק"י קי"א קכ"ו מהריב"ל ז"ל סי' כ' וס' הריב"ש ז"ל סי' ל"ט הר"ר לוי טריוזש בתשובה כ"י: (פא) דאלקין לעילא ותחתין לתחא ידעינן כמה מעלת טושעת לעמייסר דברי הפוסק להסכימה עם הגמרא מהדוחק דברי הגמרא להעמידה כפשט הפוסק מבר"ם ז"ל בספר שארית יהודה דף ס"ד ע"ב: (פב) לשון הגמרא לחוד ולשון מחבר לחוד דהמחבר יש לו לפרש דבריו קלת מהר"ר בצלאל ז"ל סי' י"ח: (פג) אין לדקדק מלשון לכון שבתבין הפוסקים דוקא לכתה"לה אבל לא בדיעבד מהרי"ק ז"ל שורש ל"ט: (פד) אין לדקדק ביתור לשון הפוסקים רק שהלשון יסיה מכוון"סד לענין הדין הרד"ך בית א' חדר כ"ד ובתרומות הדשן ס' רכ"ב כתב שיש לדקדק לשון הג"מ כמו לשון הגמרא עיין שם:(פה) אם במשניות אמרו אין אדר לעשות כל שבן בפוסקים הרב מהר"י קאלו בתשובה דף ס"א ע"א: (פו) דוחק לומר שיהיה דברי הפוסק באיידי ובל לשון דנפיק מינה חורב' מהרי"ק שורש קכ"ו ספי עדיף לאודותי כחא דאיסורא אליבא דהלכתא מלאודותי כחא דהתירא דהוי דלא בהלכתא הרשב"ם חלק א"ה סי' ג' בשם מהר"י ווייל ז"ל אבל הוא ז"ל חולק על זה וסובר דכחא דהיתרא עדיף אפילו דלא כהלכתא: (פז) לשון או אי בדברי הפוסקים אין לומר דאתרתי בעיק אלא אי זה הר"י אלגזי ז"ל סי' י"ד: (פח) לא זו אף זו אין שייך לומר בפוסקים מהריב"ל מ"ש כלל י"א סי' כ"ט דף פ"ו עמוד א' ויש להסתפק אם הוא הדין זו ומ"ל לומר זה: (פט) אמרינן ומשה בפוסקים מהריב"ל ז"ל ס"ג סי' ס"ג: (צ) הלי דדיינה והלי דדיינים אין נאמרו בל' הפוסקים והמפרשים הרמ"ם ז"ל בתשו' ח"ב סי' י"ז: (צא) הלכה כדברי המיקל באבל תנאים אבל לא באמוראים תוס' דכתובות פ"ק וכ' הרשד"ם ז"ל בחלק י"א סי' ר"א וכ"ם בפוסקים וכ"כ הר"א אלשקאר והדרב"ז ז"ל קס"ז ומי דקדקתי בתשו' מדברי הרב ב"י ז"ל בהמה מקומו' דס"ל דבפוסקים אמרו הלכה כדברי המיקל באבל: (צב) אימתי אמרי' כדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק הרד"ך בית ג' לא אמרי' כדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק במקום שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין אא"כ הוא שעת הדחק שיש בו ספק מרובה אז כיולא בזה ומ"מ אין כל הפוסקים והחכמים שוים ולא בכל המקומות שוים אן הדין כילד שני פוסקים חלוקים זה אוסר וזה מתיר אם יודע שהא' גדול ממנו בחכמה ובמנין ולא שוו בעולם סולכין אחריו בין להקל בין להחמיר היו שניהם שוים ולא יודע מי גדול מעמיהם בכל תורה אלא אחר המחמיר ומי שהימך על המיקל עליו לאמר ומקלו יגיד לו והיינו דוקא בשיש א' כנגד א' אבל א' כנגד ב' הולכין אחר הרוב וכא' כנגד א' אם יש תלמיד חכם ראוי להוראה דברי המיקל בזה אפשר שיעשה בקולו אפי' שהוא מסכים בהוראתו עם המיקל והם רבים כנגד היחיד הרשב"א ז"ל בתשו' סי' רנ"ג ומ"ש דבא' כנגד ב' הולכין אחר הרוב כ"ל דלאו דוקא א' כנגד ב' אלא ה"ה שנים כנגד שלשה וכן ועל זה הדרך וע' בהרא"ש אלשקאר ז"ל ס' כ"ג וכ"ד ובמהר"י מינץ ז"ל סי' ס"ו וכתב הרא"ש שלו ז"ל בתשובה אלף י"ד סי' ו' דהיינו דוקא בשא אחד אבל אם אחד אומר ואיש אחר אומר אין הולכין אחר הרבים המתירין אפי' בשל תורה: (צג) רב המומד במקום א' ולמד אולכים אחריו אין להקל אין להחמיר ומן הדין כל שנהגו לעשות מעשיהם ע"פ אחד מגדולי הפוסקים בהרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל וזולתם אולכים אחריו ומיהו אם יש שם אחם א' ורואי להוראה ורואה ראייה לאסיר מה שהם מתירים נוסה בו איסיר שאין אנו כרבם אמם דבמקום רבם אנו יעשה שלא בדבריו יקלו בכבוד רבם רשב"א ז"ל בתשו' סי' רנ"ג ואמ"ב דהשתא נסניק ע"פ הקיים לי בתבמי דברי הרשב"א ז"ל שיש לנמוד באיסורא דלא אמריען קים לי א"ב לענין מצוה איכא שאין א' מהם מוחזק ועיין במהריב"ל ס"א דף ל"א: (צד) תקנה קדמונית שבל רב שפוסק,דין דא"כ הוא אותו רב לא יורה עוד בעיניו זאב סי' קכ"ו וח"ב וכתב הריב"ש בסי' מ' וקפ"ע אין מדרך בעל הוראה להורות בדין שנפל בין שתי הכתות אם לא בסיוטו בשאל משני הכתות ב"כ ותראה מדבריו בסי' ה' ומן הטעמים שנתן דל"ד בדיני ממונות אלא אפי' באיסור והיתר אבל בעל תורת הבית בבתביו בסי' ס"ב וס"ג ורס"ז כתב שלא עבה על דברי אמונות אפי' דרך שאל' ותשוב' בעלמא וכ"כ הר"ש מפאלוי בסי' מ' ובריטב"אות רש"ל ז"ל סי' ק"ד והרד"ך בנית ק"ו חדר א' כ' אין מדרך בעלי הוראה לפסוק ע"פ טעמא א' מבעלי הכתות הרשד"ם בחלק ו"ד ס' קכ"ב דבל זה דוקא בשי שאקובל לדין בין ב' הכתות אבל אם בשאל דרך שאלה לית ליה לסמוך אלא בדברי הפוסקים אם הוא הדין זו ומ"ל לומר זה: (פט) דרך הרמב"ם לפסוק בירושלמי איכא דגמ' דיון לא פליגא עליהם רש"ל ס"ם סי' ל"ב ועיין במ"ש בא"ח לא"ח: (ד) דרך הרמב"ם ז"ל לסמיע הדבר שהוא מסיפא בו א' קדום אביאו דבריו בתשובת כ"י לאמהר"י בירב ז"ל סי' ע"ז: (ה) נהגו בכל ארץ המערב לפסוק בהרמב"ם וב' הרשב"א בתשוב' הביאו מהרי"ל ס"ח דף ל"ח דכיון דנהגו כן יעשה כמנהגם ורא"ה בתשוב' כ"י לברב המובהק כמהר"ש ן' וילייסיד ז"ל כ' דזה דוקא בסיות רמב"ם מי ולא מתה בדורות הללו ואין דעתי כן כמו שארא' מתשוב' הרשב"א ז"ל המב' ומהריב"ל ומכל שאר גדולי האחרונים שהיו בארץ המערב הרלב"ח ומהר"ם אלשקאר והדרב"ז ז"ל ובארץ מרבן של ישראל בב"י ובספר הקצר וכן ראיתי בתשוב' כ"י לברב מהר"א מוטאל תמה על מהרא"ש ן' וילייסיד בזה ועיין עוד במהריב"ל שם כתבתי בי"ד סי' רמ"ב בהגהת כ"י: (ו) על ס"ם ז"ל יש לסמוך בפי' דברי הרמב"ם לפי שהוא בא לפרש דבריו ומדקדק יפה הרדב"ז בתשובות סי' קע"ד ומי' מ"ש בא"א אות ל"ו ול"ז: (ז) דרך הרמב"ם לכתוב ליישב דאסור לאיסור דאוריי' אפי' בשקומו' שנוקין אליהם כמו שהוכחתי בתשוב' מדבריו פ"ג ופ"ה מע"ז ופ"א מהל' חמץ ומצה ופ"ו מהמ"א ופ"ב וכ"א מבנכד' ומצקומות אחרים והרב ז"ל בפ"א מהלכות חמץ לא כתב כן וזהו תימה: (ח) אע"ג דהרמב"ם ז"ל נתן כלל לכל המקומות אינו הכלל איו מועיל אלא היכא שלא פירש דבריו אבל היכא דפירש דבריו לא מקור ברוך ס' ס"ל: (ט) כתבתי בא"א סי' ס' בשם כמה רבנים דבשתוספות ז"ל חולקים על הרי"ף אינו מוכרח לפסוק כתוספ' אבל מהר"ר ישראל בן מהר"ר שבט' ז"ל סובלו דבריו במהר"ם מיסרלש סי' כ"ס כ' נמקי שהתוס' חולקי' על הרי"פהלכ' כתוס':(י)דקדקתי במקומות רבים מהתוספ' ומצאתי כלל מחודש דבשתוספ' מאמרים ס"ם דס"מ למיסר אבי הוא דאפי' לפי האמת אלי למיסר אבי אלא דחדא מינייהו נקט לו שקיבר ובשאמרים ס"מ למיסר אבי בלא ס"ם כוונתו לומר דס"ם דהוה אלי למיסר אבי לחדן קושיא זו אלא משום דאיכא קושיא אחריתי שאינה מתולת בזה לכן לא תירץ כן ותירץ מה שתירץ בגמ' משום דבתירוץ הגמ' מתולת ג"כ קושיא האחרת: (יא) מ"ש בא"א אות י"א כן כתב ג"כ מהר"ם יוסף בפירושו לסלכות עדות סי' ד': (יב) על מ"ש בא"א אות א' ע' בהרדב"ז בתוספתות סי' ק"ח:(יג) כתבתי בא"א אות ט"ל בשם מהרי"ק דאף בפוסקים אמרינן הלכה כבתראי אפי' יחיד אלא רבים וכ"מ למהר"ר ישראל בן מהר"ר שבטאי ז"ל מעשה שהביאו תוכחתו אליו ולא הוה אלא משום דבריו בהרמ"ר ס' ס"ב ובמהר"ם מיסרלש סי' כ"ס: (יד) מדברי הרב בב"י ס"ד סי' ש"ו בני מחלוקת דקטן שגדיל תוך מיתת אביו או אמו מוכח בדברי דאמרי' הלכה כדברי המיקל: באבל אף בתלמיד לגבי רבו אבל הבא"א אלא אם אינו אלא דלא אמרי' הלכה כדברי המיקל בתלמיד נגד רבו: (טו) כתבתי בא"ח בשם מהר"י מיר"ן ז"ל דראב"ם הוא אביאפף ובשאלתי בתו"ם בלל מ"ג אות י"ד בת' כמ' אביאפף שלו: (טז) רבו המורגל אתם בפי הריטב"א הוא הרשב"א מקור ברוך סי' ז' ולית' אלא רבו אחם הרא"ם ז"ל: (יז) מדכתבו הגהת אשירי דא"ז ס"ל דלא כהרמב"ם מעשה שהרא"ש סיב' כהרמב"ם משפטי שמואל סי' ס"ז וכתב מהר"ם יוסה בפי' ע"ו שבלל מתידש הוא שלא שמעטסו וסדין עמו שלא מליגו להג"א בשום מקום שיאמר דהרא"ם כמאן אי: מ"ש בא"א סי' מ"ח דאין נדון בהרא"ם בתשובה רק שפסקו כתב הרמב"ם ח"א סי' מ"ו שבשאמו יודעים אחזר מפסקיו.לתשובה שתשובה עיקר (מא) אם בפסקו לא בא הדבר מפורש אלא מדיוק' ובתשובותיו בא הדבר מפורש נקטינן כתשובה מהרש"ך ח"א סי' י"ב: (מב) אם בפסקו הפסקים סותרים זה את זה ובתשובה תפס בא' מן הפסקים נקטינן כמ"ש בתשובה ב"ח חלק י"ד סי' קס"ט סעיף כ"ד ועיין שם בב"י לאשר לדידיה אין לומר כן: (מג) יש לסמוך על פסקי הרא"ש יותר ממ"ש בתוספותיו מהר"ש יוסה סי' כ"ב ומי אומ' דאפי' על תשובת הרא"ש יש לסמוך יותר מתוספותיו: (מד) קבל' בידינו שבטל תרומת הדשן תיקן הסדרים בסוף ימיו רש"ל סי' מ"ס:(מה) ס' הטורים מיבר אחר שחבר פסקי הרא"ש בא"ח אם מחבר הרא"ש ז"ל בשם הרא"ם ס' מ"ב:(מו) אם בפסקיו הפסקים סותרים זה את זה ובתשובה תפס בא' מן הפסקים נקטינן כמ"ש בתשובה ב"ח חלק י"ד סי' קס"ט סעיף כ"ד ועיין שם בב"י לאשר לדידיה אין לומר כן: (מז) יש לסמוך על פסקי הרא"ש יותר ממ"ש בתוספותיו מהר"ש יוסה סי' כ"ב ומי אומ' דאפי' על תשובת הרא"ש יש לסמוך יותר מתוספותיו: (מח) קבל' בידינו שבטל תרומת הדשן תיקן הסדרים בסוף ימיו רש"ל סי' מ"ס:(מט) ס' הטורים מיבר אחר שחבר פסקי הרא"ש מ"מ דף ל"ב:(נ) שמעתי שהרא"ם חבר ס' תי"ה אחר שחבר ס' הטמה ל"ח ס' גיד הנשה אות ל"ד וק"ל ואין כ"ל כן מדברי רש"ל בס' יש של שלמה בא"ש בשמה פעמים מזכיר בספרים שלו ספר ח"ח ואינו מזכיר ס' הטמה בשום לד וכן מלאתי לבעל ל"ח מעמו בפא"ש אות רפ"ע כתב שספר ח"ח חבר קדוש ס' הטמה וכן מוכח מדברי ח"ח כלל ל"א בסוף אות י"ג ומדברי הב"ח בי"ד סוף ס' ק"ב: (נא) דעתי הקצר' נוטה שהרב חבר ס' ש"מ אחר שחבר בדק הבית דבכמ' מקומות רמיזו בס' הקצר מתיקן כמ"ש בס' בדק הבית: (נב) לא ימלא דין במולם שנעשה הפך מבור הסור כי גם שנמלא שנעשה שלא כדבריו מכל מקום תמלא הסברא הסיא בספרו אבל הסברא שלא תשב הוא ז"ל לבניא ומדרבנה הפסק הבר' אחרת יותר קרוב אל האמת זה לא יתכן הרשד"ם חלק י"ד סי' ס"ג: (נג) בכמה מקומות בפיטורי מאכלות נקטינן כתומרי דמר וכתומרי דמר אפי' בדיעבד אי"ם כלל י"ד אות ג': (נד) כתבו הסתופות בפרק נערה שנתפתתה דף מ"ו בד"ה ממון' מאיסור' לא יליפינן דאיסור' דאית ביה ממון' אלא אם אינו ממונא לא יליפינן וכתב הרא"ש בשיטותיו דכל איסור' דאית בהו לד ממונא אף אם אין בו

בגירוד דאמרי' הלכה בבתראי אף בפוסקי' אף בתלמיד במקום הרב: (טו) מ"ש בא"ח אות מ"ד בשם מהר"י קילון ז"ל שרש ל"ד כן מתבאר מדברי הרדב"ז במודפסות סי' רל"ז וידאה דלא כת' מהרי"ק ז"ל דלא אזלינן בתר בתרא כשדברי הראשונים לא באו בספר מפורסם בהברת לפסוק דלא בבתראי אלא הוא מתלוקת פוסקים:(טז) על מ"ש בא"ח כשהפוסק מבי' סברא אחת בפתח ואח"כ מביא אולא עליה שדעתו לפסוק כסברא שנב' בפתח כן כתב ג"כ הרמ"ע מפאנו ז"ל סי' ל"ז ושיין בש"ך ל"ל סי' רמ"ב ואין ראיה כן מדברי ב"ח י"ד סי' כ"ל ובתבתי בתשובה חח"מ סי' קמ"ע דכשיש הוכחה בפוסק שדעתו לפסוק כ"א אין כלל זה אמור: (יז) עוד כתבתי בספר כנה"ג הא"ח סי' רס"ח מהדורי' שיש דכשהפוסק כולל בה דברים אחרים דכ"ע מודו דאין כלל זה אמור: (יח) כתבתי עוד בס' הגמ' סי' תפ"ה על דין אחד שכתב שם בספר הלבוש דאין כלל זה אמור מפני שהמחלוקת הזה הביאו בשני המקומות וכל' כ' סברא אחת בפתח והאחרת בלשון י"א ובמקום האחר הפך הסדר שהסברא שכ' שם בפתח כתבה כאן בשם יש י"א והסברא שכתב בשם י"א כתב' כאן בפתח: (יט) אע"ג דהרא"ש מפרש כפרש"י כיון דרש"י מפרש הוא דלא פסקן ה"ל הרמב"ם והרא"ש ז"ל חד לגבי חד ב"י א"ח סי' יו"ד דף י' ע"ד אבל בספר לחם תמודות ה' ליצית אות ס"ה חולק שם: (כ) מדברי הרא"ש בתשו' סי' ק"א יש לגמור דאף בפוסקים אמרי' פתח ואחר כך מחלוקת אין הלכה כפתח ואין דעתי כן ובפרש בדברי הרב בעל העורים ז"ל וכמ"ש בספר כנה"ג חלק א"ש בא' קצ"ו בהגהת העור: (כא) לא אמריק תנא ושיר אלא במשנה וברייתא אבל הפוסק לא משיר מידי הרדב"ז במודפסות סי' רס"א:(כב)אע"ג דבלשון הגמרא לפעמים אנו אומרים לא דוקא אבל בלשון הפוסקים דנאמר דלא דקי דבזה לא אלא על שום דעת אדם בעולם אחת היא אלפעמים בהרמב"ם אמר ה"ה ז"ל שהוא תופס לשון הגמ' ומפני זה קרא ספרו משנה תורה אבל שאר הפוסקים לעולם הם ז"ל מפרשים מה שאחר בגמרא מהר"י בי רב בתשובה סי' מ"ח: (כג) לא אמרינן אפשר אחתוקת לא מפשינן אלא כשאנו רוצים לסוף על הפלוגה, לעמוד משתי סברות אי לאבלה אבל במקום דאיכא סברות הפוכות אדא דחזקה לחודה מהניא ואדא דלא מהניא אפי' עם כסף וקנין כל אחד יכול להכריע אחמלא שאחמלא הוא משובח הר' מהר"ש ן' שלון ז"ל מתש' כ"ו ומבלל דברי ירמה שהר' מהרש"ל ז"ל חולק על זה וכבר כתבתי זה בקונר בכללי התלמוד אות ע"נ:(כד) מ"כ אלי בלקוטי בל' הזה יש חילוק כשפוסק כותב ירמה לי לכשאומר נרמין לי הדברי שכשכותב נרמין לי הדברים הוא כמתפק בדבר אבל כשכותב ירמה לי סומך אלי' לעשה הרלב"ח בפסק הבאיכה והר"י ברבי ז"ל שם חולק כך מ"כ אלי ובכשיו בקשתיו ולא מלאתיו: (כה) כת' הר' ז"ל בב"י א"ה סי' ק"ך דף הבהוא דאומר אמרו שכת' הר"ן ז"ל גם מתוך הר"ן שכת' זה נראה לי אפשר לדון דלהלכה אחרה ולא לעשה ע"כ ובתשוב' חח"מ סי' ר"ח כתבתי בשם אחד מן החכמים הצעוהקים שלמד מדבריהם שבל מקום שפסוק אומר כ"ל דלהלכה אחרה ולא לעשה ומפי כתבתי לי שם דמ"ו לא תהא כזאת בישראל וברכתי רמיות שבל מקום שאומר הפוסק כ"ל כל מד שלא אמר להלכה ולא לעשה אף לעשה אחרה ודברי הרב ז"ל בכ"י אפשר שסימנין מלא לחר"ן ז"ל לומר כן דאפשר ג"כ דלשון זה כ"ל הביאו לזה דלשון זה מיכח דלהלכה ולא לעשה ואף גם זה דוחק גדול ול"ע: (כו) אפי' לפ"ד דכשאומרים הפוסקים וי"מ יש להבין שהוא אחד באחרים תירלו יש להסתפק מהר"א מ"ט"אל ז"ל תשובה כ"י ומי מיני מולא תילוק ביניהם: (כז) מדברי הרב בי"ד סי' פ"א בספר הקצר נבי מי אלב נראה שדרך הפוסקים לומר יש מי שאומר אף על שנים שלא כמ"ש בא"ח בספר הכללים בכללים בדרכי הפוסקים אות ז' בשם מהרש"דומהרא"ש ומהר"י הלוי ז"ל ובספר בנה"ג חלק א"ש בסעיף ב"י בכללי הקיים לי אות ב"ב וכ"כ מהר"ם די בוטון סי' כ"ו ושלא כמ"ש בכללי הקיים לי אות המכ' דיש מי שאומר שאינו כתוב בראתי תיבות אלא בפי' דלכ"ע סברא יחידאי היא: (כח) מדברי הרב ז"ל בטי"ד סי' ס"ט דף ס"ג ע"ב בד"ה ומ"ש. ויש מוסרים כו' מוכח דכשאומרים הפוסקים ויש מוסרים לפחות הם שנים: (כט) מ"ש בא"ח אות כ"א כשהפוסקי' אומרים ומתמנו עליו אם הם שנים או א' בטא"ה סי' קי"ו בהגהת העור הטליתי שאין לומר שהם שנים אלא שאומרים כן דרך מנוה וכן הטליתי כשאומרים ולדבריהם הוא כ"ב שיש לדקדק מדברי הרש"ך ח"א סי' ק"ד וח"ג סי' ק"ב ובתשוב' דדרך הפוסק לומר יש מרבותינו אפי' בל יחיד: (ל) מ"ש בא"ח אות כ"ה בשם הרמ"א כ"כ הרדב"ז בסי' קי"ו: (לא) דרך הרב ז"ל בספר הקצר שמ"מ שמועה דין א' בפוסק א' שלא מזכר בשאר פוסקים לכתוב יש מי שאומר או אמו מוכח בדברי דאמרי' הלכה כדברי המיקל: באבל אף בתלמיד לגבי רבו אבל הבא"ח אם אמרי' הלכה כדברי המיקל באבל בתלמיד נגד רבו: (לב) כתבתי בא"ח בשם מהר"י מיר"ן ז"ל דראב"ם הוא אביאפף ובשאלתי בתו"ם בלל מ"ג אות י"ד בת' כמ' אביאפף שלו: (לג) רבו המורגל אתם בפי הריטב"א הוא הרשב"א מקור ברוך סי' ז' ולית' אלא רבו אחם הרא"ם ז"ל: (לד) מדכתבו הגהת אשירי דא"ז ס"ל דלא כהרמב"ם מעשה שהרא"ש סיב' כהרמב"ם משפטי שמואל סי' ס"ז וכתב מהר"ם יוסה בפי' ע"ו שבלל מתידש הוא שלא שמעטסו וסדין עמו שלא מליגו להג"א בשום מקום שיאמר דהרא"ם כמאן אי: מ"ש בא"ח אות ל"ו אם דאין נדון בהרא"ם רק שפסקו כתב הרמב"ם ח"א סי' מ"ו שבשאמו יודעים אחזר מפסקיו.לתשובה שתשובה עיקר (לה) אם בפסקו לא בא הדבר מפורש אלא מדיוק' ובתשובותיו בא הדבר מפורש נקטינן כתשובה מהרש"ך ח"א סי' י"ב: (לו) אם בפסקו הפסקים סותרים זה את זה ובתשובה תפס בא' מן הפסקים נקטינן כמ"ש בתשובה ב"ח חלק י"ד סי' קס"ט סעיף כ"ד ועיין שם בב"י לאשר לדידיה אין לומר כן: (לז) יש לסמוך על הרא"ש יותר ממ"ש בתוספותיו מהר"ש יוסה סי' כ"ב ומי אומ' דאפי' על תשובת הרא"ש יש לסמוך יותר מתוספותיו: (לח) קבל' בידינו שבטל תרומת הדשן תיקן הסדרים בסוף ימיו רש"ל סי' מ"ס:(לט) ס' הטורים מיבר אחר שחבר פסקי הרא"ש מ"מ דף ל"ב:(מ) שמעתי שהרא"ם חבר ס' תי"ה אחר שחבר ס' הטמה ל"ח ס' גיד הנשה אות ל"ד וק"ל ואין כ"ל כן מדברי רש"ל בס' יש של שלמה בא"ש בשמה פעמים מזכיר בספרים שלו ספר ח"ח ואינו מזכיר ס' הטמה בשום לד וכן מלאתי לבעל ל"ח מעמו בפא"ש אות רפ"ע כתב שספר הרא"ש מ"מ דף ל"ב:(מא) מדברי מוכח מדברי ח"ח כלל ל"א בסוף אות י"ג ומדברי הב"ח בי"ד סוף ס' ק"ב: (מב) דעתי הקצר' נוטה שהרב חבר ס' ש"מ אחר שחבר בדק הבית דבכמ' מקומות רמיזו בס' הקצר מתיקן כמ"ש בס' בדק הבית: (מג) לא ימלא דין במולם שנעשה הפך מבור הסור כי גם שנמלא שנעשה שלא כדבריו מכל מקום תמלא הסברא הסיא בספרו אבל הסברא שלא תשב הוא ז"ל לבניא ומדרבנה הפסק הבר' אחרת יותר קרוב אל האמת זה לא יתכן הרשד"ם חלק י"ד סי' ס"ג: (מד) בכמה מקומות בפיטורי מאכלות נקטינן כתומרי דמר וכתומרי דמר אפי' בדיעבד אי"ם כלל י"ד אות ג': (מה) כתבו הסתופות בפרק נערה שנתפתתה דף מ"ו בד"ה ממון' מאיסור' לא יליפינן דאיסור' דאית ביה ממון' אלא אם אינו ממונא לא יליפינן וכתב הרא"ש בשיטותיו דכל איסור' דאית בהו לד ממונא אף אם אין בו

ממון לא יליפינן מאיס"ד':

סליקו כללים מבעל כנסת הגדולה:

א"ח הלכות ראש חודש. תיז

תיז א מוסר בעשיים מלאכה וכו' זה משום בעמה דוכתין בש"ם וכדומה בפרק הקורא עומד דאמריק הסם ב"ר ומוסר דאיכא דרכן מוסף קורין ד' בי"ם דאסור בעשיים מלאכה קורין ה' אלמא דר"ם מוסר בעשיים מלאכה וכי איתא בהדי בפרק במה מדליקין ובפרק שני דמרכין ואמריק מני בפ' אין דורשין ר"ם יוכיח שם בן קרבן מוסף ומוסר בעשיים מלאכה ומדקאמריק סתמא דמוסר מעמא דהאי דאיכא מריחא אפילו לעשיים דאליכ כי ליה לפרושי ושוד דאמריק בירושלמי בפרק קמא דתענית ובפרק מקום שנהגו כשיא דהיינו דלא לעבור שובדא יומא דיומא מנהגא אלמא דעמיקר הדין ליכא איסורא ומעתה מה"כ התוספות בפרק הקדר' מוסר לישב הכי דאיתא הכא דשלין בהם דשלין בגון ר"ם קורין ד' דוחדאי מוסר בעשיים מלאכה לאכשיר אבל כשיש אסורות במלאכה דמעמא דאשיר דינא ופרכינן בפרק מקום שנהגו מעיקר' הכי מנהגי' ובגמרא הכי איתא אי מי לא דיקא תוספות בלשון דאדהו ואסורות דקאמר' פייש מעמא מעבר ולכי אם יש לי לדקדק בגמרי דקאמר בפרק ר"ש שלפי שלא רצו כשיש לינן חמיהם ובעמיהם בעמה סעבל לבר מתן לבן בקרייה שכבן שיהו מעמרות ר"ם יוסר מלאכה ומקשה דמה יחמרן יש לעשיים מלאכה כיון דבמהבי' מלא מילתא ונם אלאכים אם נהגו שלא לעשות בו מלאכה הכי ממנא ובמי אמרה דומי' דאיכא ולבן ל"ל דלאכים הכי יום ר"ם בשאר יומות אמאל ואם נהגו לעשות בו מלאכה הכי ממנא בדרות

מ"ם סי' ל"ט:(עב) מרגלא בפומייהו דרבנן כי הרמב"ם ז"ל לא נבוב מזהר שלא יחסר כל הדינין הבאי' במשנה ובגמרא אלא אם הדין ויש בו מעשה בגמרא עליו מביאו אחר שמביא הדין ספר מעשה חייא דף כ"ז וכ"ח: (פ) אם באמוראים איבעיא ליה לפרושי כ"ם בפוסקים הרד"ך ז"ל בית א' חדר י"ב בית ב' חדר ט' בית ט' חדר ז' בית ה' חדר א' בית כ"ג הרלב"ח ז"ל סי' א' בשסרי"ם לרפתי ז"ל סי' ל"ט הר"ר לוי טריוזש בתשובה כ"י: (פא) דאלקין לעילא ותחתין לתחא ידעינן כמה מעלת טושעת לעמייסר דברי הפוסק להסכימה עם הגמרא מהדוחק דברי הגמרא להעמידה כפשט הפוסק מבר"ם ז"ל בספר שארית יהודה דף ס"ד ע"ב: (פב) לשון הגמרא לחוד ולשון מחבר לחוד דהמחבר יש לו לפרש דבריו קלת מהר"ר בצלאל ז"ל סי' י"ח: (פג) אין לדקדק מלשון לכון שבתבין הפוסקים דוקא לכתה"לה אבל לא בדיעבד מהרי"ק ז"ל שורש ל"ט: (פד) אין לדקדק ביתור לשון הפוסקים רק שהלשון יסיה מכוון"סד לענין הדין הרד"ך בית א' חדר כ"ד ובתרומות הדשן ס' רכ"ב כתב שיש לדקדק לשון הג"מ כמו לשון הגמרא עיין שם:(פה) אם במשניות אמרו אין אדר לעשות כל שבן בפוסקים הרב מהר"י קאלו בתשובה דף ס"א ע"א: (פו) דוחק לומר שיהיה דברי הפוסק באיידי ובל לשון דנפיק מינה חורב' מהרי"ק שורש קכ"ו ספי עדיף לאודותי כחא דאיסורא אליבא דהלכתא מלאודותי כחא דהתירא דהוי דלא בהלכתא הרשב"ם חלק א"ה סי' ג' בשם מהר"י ווייל ז"ל אבל הוא ז"ל חולק על זה וסובר דכחא דהיתרא עדיף אפילו דלא כהלכתא: (פז) לשון או אי בדברי הפוסקים אין לומר דאתרתי בעיק אלא אי זה הר"י אלגזי ז"ל סי' י"ד: (פח) לא זו אף זו אין שייך לומר בפוסקים מהריב"ל מ"ש כלל י"א סי' כ"ט דף פ"ו עמוד א' ויש להסתפק אם הוא הדין זו ומ"ל לומר זה: (פט) אמרינן ומשה בפוסקים מהריב"ל ז"ל ס"ג סי' ס"ג: (צ) הלי דדיינה והלי דדיינים אין נאמרו בל' הפוסקים והמפרשים הרמ"ם ז"ל בתשו' ח"ב סי' י"ז: (צא) הלכה כדברי המיקל באבל תנאים אבל לא באמוראים תוס' דכתובות פ"ק וכ' הרשד"ם ז"ל בחלק י"א סי' ר"א וכ"ם בפוסקים וכ"כ הר"א אלשקאר והדרב"ז ז"ל קס"ז ומי דקדקתי בתשו' מדברי הרב ב"י ז"ל בהמה מקומו' דס"ל דבפוסקים אמרו הלכה כדברי המיקל באבל: (צב) אימתי אמרי' כדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק הרד"ך בית ג' לא אמרי' כדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק במקום שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין אא"כ הוא שעת הדחק שיש בו ספק מרובה אז כיולא בזה ומ"מ אין כל הפוסקים והחכמים שוים ולא בכל המקומות שוים אן הדין כילד שני פוסקים חלוקים זה אוסר וזה מתיר אם יודע שהא' גדול ממנו בחכמה ובמנין ולא שוו בעולם סולכין אחריו אין להקל בין להחמיר היו שניהם שוים ולא יודע מי גדול מעמיהם בכל תורה אלא אחר המחמיר ומי שהימך על המיקל עליו לאמר ומקלו יגיד לו והיינו דוקא בשיש א' כנגד א' אבל א' כנגד ב' הולכין אחר הרוב וכא' כנגד א' אם יש תלמיד חכם ראוי להוראה דברי המיקל בזה אפשר שיעשה בקולו אפי' שהוא מסכים בהוראתו עם המיקל והם רבים כנגד היחיד הרשב"א ז"ל בתשו' סי' רנ"ג ומ"ש דבא' כנגד ב' הולכין אחר הרוב כ"ל דלאו דוקא א' כנגד ב' אלא ה"ה שנים כנגד שלשה וכן ועל זה הדרך וע' בהרא"ש אלשקאר ז"ל ס' כ"ג וכ"ד ובמהר"י מינץ ז"ל סי' ס"ו וכתב הרא"ש שלו ז"ל בתשובה אלף י"ד סי' ו' דהיינו דוקא בשא אחד אבל אם אחד אומר ואיש אחר אומר אין הולכין אחר הרבים המתירין אפי' בשל תורה: (צג) רב המומד במקום א' ולמד אולכים אחריו אין להקל בין להחמיר ומן הדין כל שנהגו לעשות מעשיהם ע"פ אחד מגדולי הפוסקים בהרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל וזולתם אולכים אחריו ומיהו אם יש שם אחם א' ורואי להוראה ורואה ראייה לאסיר מה שהם מתירים נוסה בו איסיר שאין אנו כרבם אמם דבמקום רבם אנו יעשה שלא בדבריו יקלו בכבוד רבם רשב"א ז"ל בתשו' סי' רנ"ג ואמ"ב דהשתא נסניק ע"פ הקיים לי בתבמי דברי הרשב"א ז"ל שיש לנמוד באיסורא דלא אמריען קים לי א"ב לענין מצוה איכא שאין א' מהם מוחזק ועיין במהריב"ל ס"א דף ל"א: (צד) תקנה קדמונית שבל רב שפוסק,דין דא"כ הוא אותו רב לא יורה עוד בעיניו זאב סי' קכ"ו וח"ב וכתב הריב"ש בסי' מ' וקפ"ע אין מדרך בעל הוראה להורות בדין שנפל בין שתי הכתות אם לא בסיוטו בשאל משני הכתות ב"כ ותראה מדבריו בסי' ה' ומן הטעמים שנתן דל"ד בדיני ממונות אלא אפי' באיסור והיתר אבל בעל תורת הבית בבתביו בסי' ס"ב וס"ג ורס"ז כתב שלא עבה על דברי אמונות אפי' דרך שאל' ותשוב' בעלמא וכ"כ הר"ש מפאלוי בסי' מ' ובריטב"אות רש"ל ז"ל סי' ק"ד והרד"ך בנית ק"ו חדר א' כ' אין מדרך בעלי הוראה לפסוק ע"פ טעמא א' מבעלי הכתות הרשד"ם בחלק ו"ד ס' קכ"ב דבל זה דוקא בשי שאקובל לדין בין ב' הכתות אבל אם בשאל דרך שאלה לית ליה לסמוך אלא בדברי הפוסקים אם הוא הדין זו ומ"ל לומר זה: (פט) דרך הרמב"ם לפסוק בירושלמי איכא דגמ' דיון לא פליגא עליהם רש"ל ס"ם סי' ל"ב ועיין במ"ש בא"ח לא"ח: (ד) דרך הרמב"ם ז"ל לסמיע הדבר שהוא מסיפא בו א' קדום אביאו דבריו בתשובת כ"י לאמהר"י בירב ז"ל סי' ע"ז: (ה) נהגו בכל ארץ המערב לפסוק בהרמב"ם וב' הרשב"א בתשוב' הביאו מהרי"ל ס"ח דף ל"ח דכיון דנהגו כן יעשה כמנהגם ורא"ה בתשוב' כ"י לברב המובהק כמהר"ש ן' וילייסיד ז"ל כ' דזה דוקא בסיות רמב"ם מי ולא מתה בדורות הללו ואין דעתי כן כמו שארא' מתשוב' הרשב"א ז"ל המב' ומהריב"ל ומכל שאר גדולי האחרונים שהיו בארץ המערב הרלב"ח ומהר"ם אלשקאר והדרב"ז ז"ל ובארץ מרבן של ישראל בב"י ובספר הקצר וכן ראיתי בתשוב' כ"י לברב מהר"א מוטאל תמה על מהרא"ש ן' וילייסיד בזה ועיין עוד במהריב"ל שם כתבתי בי"ד סי' רמ"ב בהגהת כ

שכפרים שקורין ביום הכניס' דאין להו ליום הכניסה הא ללו הכי לא דאין להו : ומיהו מהאוא בריישא דמייתיה בגמרא אתם מל להיות בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה ועיירו' גדולות קורין בערב שבת ומוקפת חומה למחר שמעיכן ולדאי דסבירא ליה להאי תנא דאמ"ם שדחה עבדיהן ליה בקידוש שפי כל כמה דמצינו ולא דאין ליה ליום הכניסה ואע"ג דרבי פלג ורקאמר הואיל ודהו עיירות ממקומן ידעו ליום הכניסה לפוסי פלגותא לא מפשיט דלמא לא פלג אלא הכא דהכי מדיק שפי לאסרופי עם בני הכפרים ולקרות כולם ביום אחד משום דאיכא פרסומי ניס' שפי אבל בעלמא לא פלג אמ"ק ולפי זה דאין להתענות בע"ש : אך מימא לגהנו כן אלא להתענות ביום ה' ושוב שכן כתבו הפוסקים כאבל פורים בא' בשבת שיקדימו ידעו ליום הכניסה אפשר אלא שבת ע"ש ומאי דאמרי' בפ"ק דתענית ד"ט ר"ש אומר אין מתענין בשבת ואי"ל דמ"מ מלוה איכא דניון דליכא מיום אין מחזירין אותו : יש מי שכתב שיש נוהגים להדליק נרות יחידות לכבוד ר"ח :

תב (א) אבל לא מקוננות וה"ה שאין נופלים על פניהם כמ"ש סי' קל"ו ס"ד וכתב בס' שבת"ג בשם הרשב"ם מהרי"ל שבמנהגי ר"מ ז"ל אחיכה לו לדקדק ע"כ ואין כן מלבנינו: דין הספד ות"ח יתבאר בי"ד סי' ת"ל סעיף ו' בס"ד : מנהרי בר"מ בתב"ש ממ"ש בסי' תקצ"ז ס"ש שמבהרין בתש"ת וכ"כ הב"י בשם סע"ג ס"ב :

אומרים ל"ם וקדיש הטעם משום דלא הוי הספד אלא הרשה וקבלת דין שמים :

תבא (ב) כבר נתבאר בסי' מ"ח בס"ד :

תבב (ג) בין שר"ח יום א' בין שר"ח שני ימים וכו' בס"פ תפילת השחר אמר ר' עקיבא רב פעם אחת ולא הזכיר

של ר"ח ערבית אין מחזירין אותו לפי שאין כ"ד מקדשין אחד אחד אלא ביום אמר אמימר מעתה מלתיה דרב בחדש אחד אבל אבל בחדש אחר מחזירין אותו א"ל ר' אסי לאמימר מבדי רב פעמא קאמר מ"ל אחר מ"ל אבל אלא לא שנא ופי' רש"י בחדש אחד מלא בשהחדש שעבר מלא עושין ר"ח ב' ימים הילכך יכול לאומרה למחר דערבית של מחר ר"ח נמור יותר מן הראשון ע"כ.וכתבו בתוספות בשם יש מפרשים דדוקא בלילה ראשונה אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין את החדש בלילה אבל בליל ב' מחזירין אותו שבבר מקודש מיום שלפניו וכן הביא הב"י בשם ס"ד נתן וחריב"ו ואשב"י שבתנן שהיו מקדשין ע"פ הראיה לפעמים היו מקדשין ר"ח בסוף כ"ט יום בשפדיין לא יצאו כוכבי ליל ל' מ"מ האידנא דלא מקדשים עפ"י הראיה אינו ר"ח עד שיצאו הכוכבים ואין מקדשין החדש בלילה וכת' הב"י אל שבת אין ודבר תימא הוא שהם הפך פשט דברי הגמרא ע"כ ותימא לתמיהתו דמאי דאמרי' בגמ' לא שנא אחר לא שנא אלא היינו בשנות לילה ראשונה אבל בלילה שניה לעולם דמחזירין אותו ואדרבה יש להביא ראיה מדברי הרמב"ם והטור ז"ל ולאפוקי מסברת רבינו יונה שכתב דכיון דבטלה וכן הביא הב"י בשם ס"ד נתן וחריב"ו ואשב"י דמשמע דמקדשין אחר אחר לא שנא אלא ביום אמר אמימר מעתה מלתיה דרב בחדש אחר מחזירין אותו ואדרבה יש להביא ראיה מדברי הרמב"ם ז"ל אבל בלילה שניה לעולם אין מחזירין אותו ומה שכתב לאומרה בשחרית ולמה לי סך דרבריהם בלילה ראשונה ולא בלילה שניה לעולם דמחזירין אותו ומדברי הרמב"ם ז"ל אבל בלילה שניה לעולם אין מחזירין אותו אפשר דמשום דאיכא לאוקמא בלילה שניה של ר"ח ולהכי איצטריכו לאפוקי דמאי דאמרי' בגמ' לא שנא אחר לא שנא אלא ביום אמר אמימר מעתה מלתיה דרב דוקא בחדש אחר בריישא דוקא אחרינא ואפשר דמשום הכי הוה בעי אמימר לאוקמה מלתיה דרב דוקא בחדש אחר אבל בלילה שניה לעולם אין מחזירין אותו לפי שאין מקדשין את החדש בלילה ראשונה ולא בלילה שניה ולא בלילה ראשונה אבל בלילה שניה לעולם אין מחזירין אותו אפשר דמשום הכי הוה בעי אמימר לאוקמה בלילה שניה של ר"ח ולהכי דלהוי הך בריישא דוקא ספי וכן הא דגרסי' ברש"י פ' שני דבילה שבת שאל להיות בר"ח או בחולו של מועד ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבת ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו לא ריכינן למימר דלמדין קמני אלא מתוקמא בליל שני של ר"ח ומיהו התוס' ז"ל כתבו שאין ראיה לחלק בין יום ראשון ליום ב' וכן משמעות כל הפוסקים והשיג בריישא דמייתיה אינה עיקר וכך הוא עיקר הגירסא שבת ולא הזכיר של ר"ח בשחרית אין מחזירין אותו מפני שתפלת המוספים לפניו והבי נקטינן וכפסק המחבר ז"ל : ומ"ש אומר במקום שנכר פי' ואח"כ יאמר מודים ואם כבר בירך ברכת המחזיר אין צריך לחזור ולאומרה : ומ"ש ואם הוא ספק וכו' אין צריך לחזור בירושלמי בפ"ק דתענית גרסי' התפלל ואינו יודע מה הזכיר א"ר יוחנן כל שלשים יום מזקה כל מה שהוא לעוד מזכיר מכאן ואילך מה שצריך יזכיר ובפ' אין עומדין אמרי' ר' שמעון בר בא בשם ר' אלעזר ספק הזכיר של ר"ח ספק לא הזכיר מחזירין אותו לזיכן הוא שחר שמעון בר בא בשם ר' יוסף ספק הכיר רגליו חוזר לתחילה ואם לאו חוזר לעבודה ובפ' שלשה שאכלו גרסי' שמעון בר בא בשם ר' יוסף ספק הכיר של ר"ח ספק לא הזכיר אין מחזירין אותו לשבת אבל ופליג כל יום שיש בו קרבן מוסף בגון ר"ח ושב"מ צריך להזכיר מעין המאורע ואם לא הזכיר מחזירין אותו וכו' ומימא דהיכי לשבת אבל דפליג דאי ר"י מיירי בבר"מ דהא להזכרה דברכת המזון מייתי לה וכמ"ש הב"י ליכא קושיא מהתי' בריית' דהתיא מתני' לענין תפילה ואפי' אימא דר' יוסף מיירי נמי בתפילה מדקתני למילתי' בספק הזכיר משמע דהא אם ודאי לא הזכיר מחזירין אותו וא"כ הא בריית' לא פליג עליה דהתם בודאי לא הזכיר קאמר דמחזירין אבל בספק לעולם דאי"מ אותו כ"ל דמשמע להירושלמי דכיון דאמתניתי' בבר ר' יוסף דבל ל' יום חזקה מה שהוא לעוד מזכיר מעתה כיון דקאמר אם הפסק אין מחזירין אותו דיוקא הכל בכל ל' יום חזקה מה שהוא לעוד מזכיר מעתה אבל אם הפסק אין מחזירין אותו אבל בר"ב בר פלוגתיה דאפילו על הספק מחזירין אותו אבל ר' יוסף גופיה ס"ל דאפי' אין מחזירין אותו ולאבי קאמרי' דהתיא בריית' פליג' עליה : ודענין הלכה אינה לן למפסק כהתי' דר"י דפ"ק דתענית דבל ל' יום חזקה מה שהוא לעוד הוא מזכיר דהא ליכא מאן דפליג עליה אבל בתמיד ל"ל נגי הזכרת ר"ח דאפי' בודאי לא הזכיר אין מחזירין אותו לא קי"ל כותיה בהא דהא בריית' פליגא עליה ומייתי לה הבבלי בפ' אמה מדליקין דה"ה בספק הזכיר דהא בל ל' יום חזקה מה שהוא לעוד מזכיר ועוד דר"ל הכי ס"ל בפ' אין עומדין ועוד דמשמע התם דר' יוסף הדר ביה לגבר דשמע הך בריית' דפליג עליה וכן דעת הרוקח בסי' ר"ל ודעת הרשב"ם בחידושיו בפ' תפלת השחר אפילו אחר מחזירין אותו ולזה הסכים הב"י והכרים אחר וכן דעת מהריק"ש ז"ל וכן עיקר ודלא כהגה שפסק שאין מחזירין אותו ול"ע ופ' שיורי כנ"ש שהארוך הרבה בגמרא ע"כ ואיתא אין מחזירין אותו ואדרבה יש להביא סעד לסברא זו מהתי' דבסמוך דקתני דעתה ולא הזכיר של ר"ח מרבים אין מחזירין אותו ומפני שיכול לאומרה בשחרית ולמה לי הך דעתא ולא הזכיר של ר"ח מרבים בליל

א"ח הלכות ראש חודש תכב תכה תכו פרי חדש

שמיני עליה דרבי׳ ולא הוה מפני הכבוד ואין זה נכון דל"ב רבה פליג אר׳ מיאל והוסק ועוד דמאן דפריך מרב כר שבא מסמא דבמי לאלמתי ימים שאין היסיד נוטר בהן לא ההלל ספי מק"ם ונם זה הוסק והרמב"ם בפ"ב מה׳ מסוכה בסמיק דברי הגמ׳ וכ׳ המ"מ במדברי נראה שהוא פוסק לכל דבר ואינו כדין ק"ש שאינו מפסיק אלא בברים יודעים וכן דין שהרי אין ברכה מתוקנת לאחריו ואחרי׳ היו במנהג׳ פ"כ גלפי זה ע"כ לפרש והכי פרינמרב שבא דכיון דבאמצע הפרק פוסק לכל דבר א"כ כ"ש דהוה כי׳ להפסיק מפני הכבוד ומשני דלא סביב עליה דרבי׳ אלא דלה להפסיק ואפי׳ לא הוה קרי הלל לא הוה שאיל בשלמים אבל אה"ב דאי הוה בתי להפסיק דשפיר דמי אכ"ב דבא הביב עליה והוסק הוא וכוד דבימים שאין היסיד נוטר בהן לא ההלל דאמרי׳ באמצע הפ׳ אינו פוסק לא ידבי׳ מאי היהו משמע באינו פוסק כלל אפי׳ להביב מפני הכבוד קאמר וזה ק׳ דבין הפרקים מקילין ספי בהלל מנק"ם ובאמצע הפרק מחמירין ספי בהלל מנק"ם ועוד אמו אמו אבא דבי ר׳ מיאל דבי מיניה מר׳ מיאל אי הלל דינו בק"ש או כדיקי ספי לא ידע מ"ש המ"מ שאין ברכה מתוקנת לאחר ההלל ואתפ"ב לא אסיק אדעתיה למנהני מד ג׳ או דאמרא הלל גרים מק"ש ופוסק לכל דבר אלא ודאי אין בדברים אלו מיקר ואין בדברי הרמב"ם שום סברא למה שכ׳ הוא ז"ל שכן מנהג הרב ז"ל להפסיק לשון הגמרא ומה שיש לפרש הגמ׳ יש לפרש בלשונו ז"ל והמיקר במ"ש באור המפרשים ז"ל שביאים שהיסיד נוטר בהן לא ההלל הרי הוא נק"ש ממש ימים שאין היסיד נוטר בהן לא ההלל דין באמצע הפ׳ כהם כבין פרק לפרק בימים שהיסיד נוטר ולפי זה רב בר שבא דאיקלא לגביה דרבי לא שאיל בכלמיה משום אורח אורחא הוה מפכים לפסק המסבר והכי נקטינן ודוק: מסמבר לא אי שבימי׳ שאין היסיד נוטר בהן לא ההלל בין הפרקים דינו באמצע הפ׳ ואולא מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם אבל לבטול בשלום כל אדם אסור: (ה) מ׳ מה שכתבתי באורחה סי׳ ס"ל בס"ד : (ו) מ׳ מה שכתבתי בסי׳ תר"ל סעיף ו׳: יש מן הגדולים שכתבו אפי׳ קרא הפרשיות לעפרא שלא כסדרן לא אלא מפני שהפרשיות הנכתבים על הסדר בלאלה יהראל מעברים בשבעלו מעברים לא לנו ה׳ על הנלות שהבתי כי שמעת לימות המשיח אסרו מב בעבודים לימות בוג ולעתיד לבא אלי אמה ואחוך שלבי אחרמעך מבים מעבד מ"כ ולא דמי לדין ק"ש שבאמצע בסי׳ ס"ד דבפרשיות יצא וק"ל: ומ"ש שהה יחזור למקום שבא׳ דוקא בשיודע היכן שהה וקודא אבל אם אינו יודע היכן שהה יחזור לראש הפרק : (ז) מצות קריאת הלל מבואר בסב הב"י בשם שבולי הלקט שכן הורה הר"ם והטעם ע"ש הכתוב הללו עבדי ה׳ שעומדים בבית ה׳ בלילות ושעם זה אינו מבואר אצלי דקדוק מבאמצע דהכי קאמר הללו עבדי ה׳ בבבר הם עומדים בבית ה׳ ולא משמע דבעי לאיתר שיעמדו בשביל ההלל אבל מ"כ בשם ס׳ מנ"ל שהטעם לפי שההלל עדות בבשר של מקום ומפלאותיו ומיסו שעשה לו ומצות אחרת בעמידה וכן ראוי לנהוג בלילי פסחים נהגו לקרותו מיובב לפי שדרך ליל פסח שיכיבה ואיחות אי"ב בשביל שהם שבולי הלקט שכן הורה הר"ם והטעם ע"ש הכתוב הללו עבדי ה׳ שעומדים בבית ה׳ בלילות ושעם זה אינו מבואר אצלי דקדוק מבאמצע דהכי קאמר הללו עבדי ה׳ בבבר הם עומדים בבית ה׳ ולא משמע דבעי לאיתר שיעמדו בשביל ההלל אבל מ"כ בשם ס׳ מנ"ל שהטעם לפי שההלל עדות בבשר של מקום ומפלאותיו ומיסו שעשה לו ומצות אחרת בעמידה וכן ראוי לנהוג בלילי פסחים נהגו לקרותו מיובב לפי שדרך ליל פסח שיכיבה ואיחות אי"ב בש

אם אינו יודע לא מולד של המחזור ולא של השנה ולא של החדש ומבקש לידע המולד יערוך
הדברים שבארו מבריאת העולם ויעשה מכסה מחזורים של י"ט שנים ויחשוב לכל אחד
מכסה כי"ו תקל"ה ומה שיותר לו יתן על כ"ה ר"ד ר"ל ליל שני ה' שעות ר"ד חלקים שזה
הי מולד הראשון של שנת תהו וזה מוסכם בין לרבי אליעזר בן לרבי יהושע ובמקום שיכל'
חשבוש שם הוא מולד של ראש המחזור ומה שנשאר מן השנים שלא הגיע לכלל י"ט יחשוב
לכל פשוטה ד"ח תתפ"ו למעוברת הכ"א תקפ"ט ויערפס ויחסם על המולד של ראש המחזור
ובמקום שיכלה חשבונו הוא מולד ר"ה ואם נשארו חדשים שלא פנו לכלל שנה יחשוב לכל
אחד מ' י"ב תשל"ג ויערפס ויחסם על מולד ר"ה ובמקום שיכלה חשבונו הוא המולד אשר
לתה מבקש :

בבל החשבונות הללו שחדש מהן המולד כשתוסיף שחרית עם שחרית כשיתקבץ החלקים
אלף ושמונים תשליך שעה אחת ותוסיף אותו למנין השעות וכשיתקבץ מן השעות ארבע
ועשרים תשליך יום ותוסיף אותם למנין הימים וכשיתקבץ מן הימים יותר על שבעה תשליך
שבעה מן המנין ותניח השאר שאין אנו מחשבים לידע מנין הימים אלא לידע איזה יום מימי
השבוע ובאיזה שעה והיזה חלק יהיה המולד :

ומ"ש שהוא יום שלשים לחדש שעבר הטעם לפי שרוב היום דהיינו י"ב שעות ותשל"ג חלקים
הוא מהחדש שעבר ולכן יחשב יום שלשים מחדש שעבר ועושין אותו ר"ח לפי שיש בו
מולד של חדש הבא ואין למנות שעות לחדשים כדאמרי' בפ"ק דמגילה עד חדש ימים . ימים
אתה מחשב לחדשים ולא אתה מחשב שעות לחדשים ולפיכך עושים כ' ימים וגם בזמן שהיו
מקדשים עפ"י הראיה לפעמים היו עושים כ' ימים וכן כתוב ביהושתן ויהי ממחרת החדש
השני ועיין בא"ה סימן קכ"ו :

תכח (א) זה סדר החדשים ישן לעולם מלא אייר חסר סיון מלא תמוז חסר אב מלא אלול
חסר תשרי מלא עבת חסר שבט מלא אדר חסר . ניסן לעולם אינו ר"ח אלא
יום א' אייר כ' ימים סיון יום א' תמוז שני ימים אב יום א' אלול כ' ימים תשרי יום א'
חשון כ' ימים שבט יום א' אדר ואדר כ' ימים . מראשון וכשלו פעמים שניהם מלאים
ומקראת השנה שלימה ופעמים שניהם חסרים ומקראת השנה חסרה ופעמים מראשון חסר
וכשלו מלא ומקראת כסדרם וכשיהו שניהם מלאים ר"ח כשלו ועבת לעולם כ' ימים וכשיהו
שניהם חסרים כשלו ועבת ראשם יום א' חסר ואחד מלא כשלו ראשו יום א'
ועבת כ' ימים : ראשי חדשים סדורים ע"ד ראשי ימי השבוע כילד הרי שני' השנה הפשוט'
היא ז"ם תדע שתשרי ביום שבת ומראשון א"ב כשלו ג"ד עבת ה"ו שבע ז' אדר א"ב ניסן ג'
אייר ד"ה סיון ו' תמוז ז"א אב ב' אלול ג"ד וכן ע"ד זה לעולם ועד: לידע אם השנה שלימ'
אייר ד"ה סיון ו' תמוז ז"א אב ב' אלול ג"ד ואין ע"כ צריך לבאר תחילה הימים שראוי לקבוע
אם הסרה או כסדרה תלוי ביום קביעות ר"ה ופ"כ צריך לבאר תחילה הימים שראוי לקבוע
בהן ר"ה . אבל דחיות יש לדחות קביעות ר"ה תשרי מיום מולדו. כדאיה הראשונה אם
חל מולד תשרי בא' מימי אד"ו דומין הקביעות ליום שלאחריו וטעם דחיית ד"ו משום יום
כפור שלא יבא בערב שבת וכמ"ש משום ירקיא ומתיא וטעם דחיית יום א' משום ערבה
שלא יבא בשבת וזה טעם חלוש אלא שעיקר טעם הדחיות הללו כדי לפנות ביום קיבוץ
הלמיתי כמ"ש הרמב"ם בפרק שביעי בהלכות קדוש החדש ודומ אד"ו מטעם זה ולא שאר
ימים . הדחייה הב' היא אפילו אם חל בבגה"ז שראוי לקבוע בהם אם המולד בחי היום
ומחלי היום ומעלה נקרא מולד זקן ודומין הקביעות ליום שלאחריו אם הוא ראוי לקביעות
שאינו מימי אד"ו וטעם דחייה זו לפי שאינו יכול להראות סמוך לשקיעת החמה כדאיתא
בפ"ב דר"ה ובזמן שהיו מקדשים ע"פ הראיה אפ"פ בשיו יודעים מולדה לא היו מקדשי' משום
דרחמנא תליה בראיה כזה ראה וקדש ואפ"פ שלפעמים המולד יהיה בליל ג' ובאיה לא ראה
לא בליל ה' ולא בליל ו' מ"מ אמר לא ראי' ואפשר שראה אבל המולד זקן הרי הד' יודע
לכל שא"א להראות ולהכי דומין אותו . דחייה ג' הוא כשמולד בליל ג' ע' שעות ר"ד חלקים
מעשה הפשרית וממנו ומעלה וסימן נתר"ד והשנה פשוטה אז הדחה מיום הולדו וגם מיום
שלאחריו משום אד"ו ונקבע ביום ממיני ומעם דחייה זו משום שאין אנו קובעים ר"ה ביום
ג' כמולד כזה כשתוסיף ד"ח תתפ"ו יהא לך מולד של שנה הבאה ביום שבת בא"י שעות
ד' ד"ר לדחותו ליום
ומשום מולד זקן ריך לדחותו ליום ראשון ומה א"ל לקבוע משום אד"ו וא"כ צריך לדחותו ליום
ב' ונמצא שיש בין קביעות לקביעות ה' ימים וזה ק"ל דהא אין בין שנה פשוטה לשנה
הבאה אחריה יותר מחרבעה ימים וכדלקמן אבל אם מולד בג' ע' ר"ג יהא לך מולד הבא ביום
שבת בשבעה עשר שעות בתתרפ"ט חלקים וכיון שאינו מולד זקן הרי אנו קובעים אותו בשבת
ויש ג' ימים בין קביעות לקביעות והוא שנה כסדרה . דחייה ד' היא כשמולד ביום ב' בע"ו
שעות ותקפ"ט חלקים משפה הע"ז וממנו ולמעלה והיא שנה שלאחר הטיבור טעם דחייה זו
בשבת בשבעה עשר שעות בתתרפ"ט חלקים וכיון שאינו מולד זקן הרי אנו קובעים אותו בשבת
ויש ג' ימים בין קביעות לקביעות והוא שנה כסדרה . דחייה ד' היא כשמולד ביום ב' בע"ו
שעות ותקפ"ט חלקים משפה הע"ז וממנו ולמעלה והיא שנה שלאחר הטיבור טעם דחייה זו
שבת בי"ח שעות ותתרפ"ט חלקים וכיון שאינו מולד זקן הרי אנו קובעים אותו בשבת
ויש ג' ימים בין קביעות לקביעות והוא שנה כסדרה . דחייה ד' היא כשמולד ביום ב' בע"ו
שעות ותקפ"ט חלקים משפה הע"ז וממנו ולמעלה והיא שנה שלאחר הטיבור טעם דחייה זו
שבת בשבעה עשר שעות בת

א"ח הלכות ראש חודש תכח פרי חדש

אמר הכותב ראיתי שמה ושערוריה לקצת מעברים שסכורים לומר שיש י"ג מחזורים שקביעותם חוזרים חלילה ומכללם החכם דמיאל הכהן בס' שארית יוסף ולמען ה' אל תסמוך ואל תשען עליהם חלילה לך מעשות כדבר הזה שיגרמו ח"ו לבטל לוח הקדוש והטורא ולאכול חמץ בפסח ולחלל את המועדות ולכן אתה המעיין שמע בקולי אועצך ויהי אלהי' עמך הטמר והזהר פן תשכח דברים הדברים אלה הדברים בהוויתן יהו מה שהמי כותב בפרט הלז לפי שהוא עשוי עפ"י דקדוק החשבון הדק היטב והוא מכוון מכל מכל כל עם ספר תקון יעשבר מתחלת מחזור רפ"ח עד סוף העולם וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים :

אמרו המדפיסים לפי שמחזורי רפ"ח רפ"ט ר"ל כבר חלפו הלכו להם ולא התחיל בהם הרב המחבר ל"ע כי אם לפי שהיה בימים ההם וכעת אין שום להריחם כי בזמן הזה אין לנו תועלת בזה ע"כ התחלנו מן מחזור רל"א .

מחזור רצא		מחזור רצב		מחזור רצג		מחזור רצד		מחזור רצה		מחזור רצו		מחזור רצז		מחזור רצח		מחזור רצט	
פ תקיא	הכז	פ תקל	בחג	פ תקמט	הכז	פ תקסח	זשג	פ תקפז	בשה	פ תרו	הכז	פ תרכה	זשג	פ תרמד	נבה	פ תרסג	השא
פ תקיב	בשה	פ תקלא	הכז	פ תקן	בחג	פ תקסט	הכז	פ תקפח	זחא	פ תרז	בשה	פ תרכו	הכז	פ תרמה	זשג	פ תרסד	נבה
מ תקיג	זשה	מ תקלב	בשז	מ תקנא	השג	מ תקע	בחה	מ תקפט	נבז	מ תרח	זחג	מ תרכז	בשז	מ תרמו	השג	מ תרסה	זשה
פ תקיד	זחא	פ תקלג	בשה	פ תקנב	הכז	פ תקעא	זשג	פ תקצ	בשה	פ תרט	הכז	פ תרכח	בחג	פ תרמז	הכז	פ תרסו	זשג
פ תקטו	נבה	פ תקלד	זחא	פ תקנג	בשה	פ תקעב	הכז	פ תקצא	השא	זשג	פ תרי	בשה	פ תרכט	הכז	פ תרמח	בחג	פ תרסז	הכז
מ תקטז	זשה	מ תקלה	נבז	מ תקנד	זחג	מ תקעג	בחה	מ תקצב	בחה	מ תריא	זשה	מ תרל	בשז	מ תמט	השג	מ תרסח	בחה
פ תקיז	זשג	פ תקלו	בשה	פ תקנה	הכז	פ תקעד	זשג	פ תקצג	נבה	פ תריב	זחא	פ תרלא	בשה	פ תרן	הכז	פ תרסט	זשג
מ תקיח	החא	מ תקלז	זחג	פ תקנו	בשז	מ תקעה	השג	מ תקצד	זשה	מ תריג	נבז	מ תרלב	זחג	מ תרנא	בחה	מ תרע	החא
פ תקיט	נבה	פ תקלה	השא	פ תקנז	בחג	פ תקעו	הכז	פ תקצה	זשג	פ תריד	בשה	פ תרלג	הכז	פ תרנב	זשג	פ תרעא	נבה
פ תקך	זשג	פ תקלט	נבה	פ תקנח	השא	פ תקעז	בחג	פ תקצו	הכז	פ תרטו	זשג	פ תרלד	בשה	פ תרנג	הכז	פ תרעב	זשג
מ תקכא	החא	מ תקמ	זשה	מ תקנט	נבז	מ תקעח	השג	מ תקצז	בחה	מ תרטז	החא	מ תרלה	זחג	מ תרנד	בשז	מ תרעג	השג
פ תקכב	נבה	פ תקמא	זשג	פ תקס	בשה	פ תקעט	הכז	פ תקצח	זשג	פ תריז	נבה	פ תרלו	השא	פ תרנה	בחג	פ תרעד	הכז
פ תקכג	זשג	פ תקמב	הכז	פ תקסא	זחא	פ תקפ	בשה	פ תקצט	הכז	פ תריח	זשג	פ תרלז	נבה	פ תרנו	השא	פ תרעה	בחג
מ תקכד	השג	מ תקמג	בחה	מ תקסב	נבז	מ תקפא	זחג	מ תר	בשז	מ תריט	השג	מ תרלח	זשה	מ תרנז	נבז	מ תרעו	השג
פ תקכה	הכז	פ תקמד	זשה	פ תקסג	בשה	פ תקפב	הכז	פ תרא	הכז	פ תרך	בחג	פ תרלט	הכז	פ תרנח	זשג	פ תרעז	הכז
פ תקכו	בחג	פ תקמה	הכז	פ תקסד	זשג	פ תקפג	בשה	פ תרב	הכז	פ תרכא	בחג	פ תרמ	הכז	פ תרנט	בשה	פ תרעח	זחא
מ תקכז	השג	מ תקמו	בחה	מ תקסה	החא	מ תקפד	זחג	מ תרג	בשז	מ תרכב	השג	מ תרמא	בחה	מ תרס	נבז	מ תרעט	זחג
פ תקכח	הכז	פ תקמז	זשג	פ תקסו	נבה	פ תקפה	השא	פ תרד	בשה	פ תרכג	הכז	פ תרמב	זשג	פ תרסא	בשה	פ תרפ	הכז
מ תקכט	בשז	מ תקמח	השג	מ תקסז	זשה	מ תקפו	נבז	מ תרה	זחג	מ תרכד	בחה	מ תרמג	בחג	מ תרסב	זחג	מ תרפא	בשז

בשנת תסב ט' למחזור רפח נפל טעות סופר בטור וכתב בח ל"ל ולכתוב במקומו בש. בחמש שנים ממחזור רצא יש טעות בטור וס' שארית יוסף והם אלו שנת תקכא ותקכב ותקכג ותקכו ותקכז ואל תחוש למיינים ולחשבונם שטעו והפיקר כדכתיבנא דוק ותשכח. בשנת תקצז י"א למחזור רצה נפל ט"ס בטור וכתוב בש ול"ל לכתוב במקומו בח ודוק . בשנת תרלט ט"ו למחזור רצז נפל ט"ס בטור וכתב זח ול"ל זש . בשנת תרנט י"ז למחזור רצח נפל ט"ס בטור וכתוב בש ול"ל לכתוב במקומו בח ודוק . בטור וש"י ובלוח של י"ג מחזורים לחכם חייא גבריאל ואל תשגיח בחשבונם אלא הפיקר כדכתיבנא ודוק . בשנת תרסב סוף המחזור יש טעות לחכם חייא גבריאל ובשנת תרצז נפל ט"ס בספר ש"י שכתוב ה ומורה קביעות זח וח"א כפי הכלל שלין בין פשוטה לשנה שלאחריה יותר מד' ימים וכיון שקביעות שנה הקודמת היתה בשבת וסיא פשוטה ע"ם שנה שלאחריה איגה ביום שבת ולריך למחוק מלת ה ולכתוב במקומו ד שמורס על קביעות האמיתי שהוא הך דוק ותשכח .

מחזור ש		מחזור שא		מחזור שב		מחזור שג		מחזור שד		מחזור שה		מחזור שו		מחזור שז		מחזור שח	
פ תרפב	בשה	פ תשא	הכז	פ תשך	זשג	פ תשלא	בשה	פ תשמח	הכז	פ תשפז	בחג	פ תשלו	הכז	פ תתטו	זשג	פ תתלד	בשה
פ תרפג	זחא	פ תשב	בשה	פ תשכא	הכז	פ תשמ	זשג	פ תשנא	בשה	פ תשפח	הכז	פ תשלז	בחג	פ תתטז	הכז	פ תתלה	זחא
מ תרפד	נבז	מ תשג	זחג	מ תשכב	בחה	מ תשמא	החא	מ תשס	זשה	מ תשעא	בשז	מ תשלח	השג	מ תתטח	בחה	מ תתלו	נבז
פ תרפה	בשה	פ תשד	הכז	פ תשכג	זשג	פ תשמב	נבה	פ תשסא	זחא	פ תשס	בשה	פ תשלט	הכז	פ תתיא	זשג	פ תתלז	בשה
פ תרפו	זשג	פ תשה	בשה	פ תשכד	הכז	פ תשמג	בשז	פ תשסב	נבה	פ תשסא	זחא	פ תת	בשה	פ תתיב	הכז	פ תתלח	זשג
מ תרפז	החא	מ תשו	זחג	מ תשכה	בשז	מ תשמד	השג	מ תשסג	זשה	מ תשסב	נבז	מ תתא	זחג	מ תתך	בחה	מ תתלט	החא
פ תרפח	נבה	פ תשז	הכז	פ תשכו	בחג	פ תשמה	הכז	פ תשסד	זשג	פ תשפג	בשה	פ תתב	הכז	פ תתכא	השג	מ תתמא	נבה
מ תרפט	זשה	מ תשח	בשז	מ תשכז	השג	מ תשמו	בחה	מ תשסה	החא	מ תשפד	זחג	מ תתג	בשז	מ תתכב	הכז	פ תתמב	זשה
פ תרל	זחא	פ תשט	בשה	פ תשכח	הכז	פ תשמז	זשג	פ תשסו	נבה	פ תשפה	החא	פ תתד	בחג	פ תתכג	בשה	פ תתמג	זשג
פ תרלא	נבה	פ תשי	זחא	פ תשכט	בשה	פ תשמח	הכז	פ תשסז	זשג	פ תשפו	נבה	פ תתה	בשה	פ תתכד	הכז	פ תתמד	הכז
מ תרלב	זשה	מ תשיא	נבז	מ תשל	זחג	מ תשמט	בחה	מ תשסח	החא	מ תשפז	זשה	מ תתו	נבז	מ תתכה	השג	מ תתמה	בחה
פ תרלג	זשג	פ תשיב	בשה	פ תשלא	הכז	פ תשן	זשג	פ תשסט	נבה	פ תשפח	זשג	פ תתז	בשה	פ תתכו	הכז	פ תתמו	זשג
פ תרלד	הכז	פ תשיג	זשג	פ תשלב	בשה	פ תשנא	הכז	פ תשע	זשג	פ תשפט	הכז	פ תתח	זחא	פ תתכז	בשז	מ תתמז	הכז
מ תרלה	בחה	מ תשיד	החא	מ תשלג	זחג	מ תשנב	בשז	מ תשעא	השג	מ תשצ	בחה	פ תתט	נבז	מ תתכח	זחג	פ תתמח	בחה
פ תרלו	זשג	פ תשטו	נבה	פ תשלד	השא	פ תשנג	בחג	פ תשעב	הכז	פ תשצא	זשג	פ תתי	בשה	פ תתכט	הכז	פ תתמט	הכז
פ תרלז	הכז	פ תשטז	זשג	פ תשלה	נבה	פ תשנד	השא	פ תשעג	בחג	פ תשצב	הכז	פ תתיא	הכז	פ תתל	בשה	פ תתמי	בשה
מ תרלח	בשז	מ תשיז	השג	מ תשלו	זשה	מ תשנה	נבז	מ תשעד	השג	מ תשצג	השג	מ תתיב	בחה	מ תתלא	זחא	מ תתן	בשז
פ תרלט	בחג	פ תשיח	הכז	פ תשלז	זחא	פ תשנו	בשה	פ תשעה	הכז	פ תשצד	הכז	פ תתיג	זשג	פ תתלב	נבה	פ תתלא	השא
מ תש	השג	מ תשיט	בחה	מ תשלח	נבז	מ תשנז	זחא	מ תשעו	בשז	מ תשצה	השג	מ תתיד	זשה	מ תתלג	זשה	מ תתנב	נבז

מחזור שט		מחזור שי		מחזור שיא		מחזור שיב		מחזור שיג		מחזור שיד		מחזור שטו		מחזור שטז	
פ תתג	הכז	פ תתפב	זשג	פ תתלא	נבה	פ תתקי	השא	פ תתקכא	בחג	פ תתקמח	הכז	פ תתקפז	זשג	פ תתקפו	בשה
פ תתד	בשה	פ תתפג	הכז	פ תתלב	זשג	פ תתקיא	נבה	פ תתקל	השא	פ תתקמט	בשה	פ תתקפח	הכז	פ תתקפח	הכז
מ תתה	זחג	מ תתפד	בשז	מ תתלג	השג	מ תתקיב	זשה	מ תתקלא	נבז	מ תתקן	זחג	מ תתקפט	בחה	מ תתקפט	זחג
פ תתו	הכז	פ תתפה	בחג	פ תתלד	הכז	פ תתקיג	זשג	פ תתקלב	בשה	פ תתקנא	הכז	פ תתקפ	הכז	פ תתקפא	בשה
פ תתח	בשה	פ תתפו	הכז	פ תתלה	בחג	פ תתקיד	הכז	פ תתקלג	זחא	פ תתקנב	בשה	פ תתקפא	בשה	פ תתקפב	בחג
מ תתט	זשה	מ תתפז	בשז	מ תתלו	השג	מ תתקטו	בחה	מ תתקלד	נבז	מ תתקנג	בחג	פ תתקפב	בחג	מ תתקפג	הכז
פ תתי	זחא	פ תתפח	בשה	פ תתלז	הכז	פ תתקטא	זשג	פ תתקלה	בשה	פ תתקנד	הכז	פ תתקפג	הכז	פ תתקפד	בשז
מ תתיא	נבז	מ תתפט	זחג	מ תתלח	החא	מ תתקטב	בחה	מ תתקלו	זשה	מ תתקנה	בשז	מ תתקפד	בשז	מ תתקפה	בשה
פ תתיב	הכז	פ תתצ	הכז	פ תתלט	נבה	פ תתקטג	זשג	פ תתקלז	זחא	פ תתקנו	בשה	פ תתקפה	הכז	פ תתקפו	הכז
פ תתיג	זשג	פ תתצא	בשז	מ תתמא	הכז	פ תתקטד	הכז	פ תתקלח	נבה	פ תתקנז	זחא	פ תתקפו	זחא	פ תתקפז	בשה
מ תתיד	בחה	מ תתצב	בשה	פ תתמב	בשה	פ תתקטה	בשז	מ תתקלט	זשג	פ תתקנח	נבה	מ תתקפז	נבה	מ תתקפח	זחג
פ תתטו	הכז	פ תתצג	זחג	מ תתמג	זחג	פ תתקטו	זחא	מ תתקמא	הכז	מ תתקנט	זשה	מ תתקפח	בחה	פ תתקפט	הכז
פ תתטז	בשה	פ תתצד	הכז	פ תתמד	הכז	פ תתקי	בשה	פ תתקמב	בשז	פ תתקס	נבז	פ תתקפט	זשג	מ תתקפי	בחה
מ תתטח	בחה	מ תתצה	בשז	מ תתמה	בשה	פ תתקיא	הכז	פ תתקמג	הכז	פ תתקסא	בחה	מ תתקפי	הכז	פ תתקפיא	בשה
פ תתטי	הכז	פ תתצו	בחג	פ תתמו	הכז	פ תתקיב	בחג	פ תתקמד	בשה	פ תתקסב	הכז	פ תתקפיב	בשה	פ תתקפיג	הכז
מ תתיא	בשה	מ תתצז	הכז	מ תתמז	בשז	מ תתקיג	בשה	פ תתקמה	הכז	פ תתקסג	בשז	פ תתקפיד	בחג	פ תתקפיה	בשז
פ תתיב	בחג	פ תתצח	בשה	פ תתמח	בחג	פ תתקיד	הכז	פ תתקמו	בחג	פ תתקסד	בחה	מ תתקפיה	בחה	מ תתקפיו	בחג
פ תתיג	הכז	פ תתצט	בחה	מ תתמט	הכז	מ תתקטו	בשז	מ תתקמז	בשז	מ תתקסה	בשז	פ תתקפיו	בשז	פ תתקפיז	בשה
מ תתיד	בשז	מ תתיא	הכז	פ תתנא	בשה	פ תתקטז	בחג	מ תתקמח	בחה	מ תתקסו	בחג	מ תתקפיז	בחג	מ תתקפיח	הכז
פ תתטו	בחה	פ תתיב	בשה	פ תתנב	בחג	פ תתקטח	הכז	פ תתקמט	הכז	פ תתקסז	הכז	פ תתקפיח	הכז	פ תתקפיט	בשה
פ תתטז	הכז	פ תתיג	בחג	פ תתנג	הכז	פ תתקי	בשה	מ תתקנא	בשז	מ תתקסח	בשז	מ תתקפיט	בשז	מ תתקצ	בחה
מ תתטח	בשז	מ תתיד	בשה	מ תתנד	בשז	מ תתקיא	בחה	מ תתקנב	בחה	מ תתקסט	בחה	מ תתקצא	בחה	מ תתקצב	בשז

רצב שון וזוק . מחזור שז ומחזור רצד שון כס וזוק . כטור וס"י כתבו שמחזור שח ומחזור רצה שון וכבוס הוא שכל שיש כס מחולקים וכס אלו ל' תתמז ותתמח ותתנא ותתנב דוק ותשכח . מחזור שט ומחזור רצו שון ולון כבס חילוק ודוק . מחזור שי ומחזור רצז שון ודוק.מחזור שיא ומחזור רצח שון וכפיות שיש כטור וס"י כבר מבארו שס מחזור שיב ומחזור רצט שון וכפיות שיש כטור וס"י שס מבארו יפ"ש ודוק.דע שבשנות אלו וכס שמת תתקכא ותתקל ותתקלב ותתקלד ותתקלה כס אלוקים ממחזור ש לאפוקי מכטור וסלרית יוסף שכתבו שמחזור חלילה וכס שון וכפות הוא כידס דוק ותשכח . מחזור שיד ומחזור שיא שון וכפות שיש כטור וס"י מבארו שס דוק.מחזור שטו ומחזור שב לאיס ושון וזוק.

א"ח הלכות ראש חודש תכח פרי חדש

ומאחר שנתבררו באורך וברוחב פרטי המולדות והקביעות מעתה אבוא לדברי המחבר ז"ל

ס"ש לא מל"ו ר"ם כבר נתבאר לעיל בס"ד פס שאר הדשות: וס"ם לא נמ"ו יב"ב מ' כל אלו הדשות
דאמת מתמת מל"ו וד"ק. וס"ם ביום שיסיס מבוכ יהיה ערגת מיעה דבשהבאם בסדרן מ' שלימה יש
בין מבוכה לערגת הבא שלשה ימים ובמערה מי ימים שהרי כשתמנה הימים שם בין מבוכה לבטוחות תמלא
שם מלה ובבבה ומתשים וכשתולא מלה ותרבבה ומתשים שם כלן זיו יסאר ביחד ג' ימים ובמסיהם כ'
ימים חס בפסוחם שבמשובות לרך להוסיף ב' ימים ים לדמוק ולו' שערגת הלמור כלן ר"ל שמיני ערגת ומיירי
בשהבאם שלימה מ' כמדרש ובמעוברות דוק ותשבה ורלוקי בס' מירי כנס"ג שהבלל יבוב אסר בשם כמהר"ר
יש לגמולי שהערגת המחבר כלן הוא בטוחות והוא ערגת שבבר ולשון המחבר מעורם הוא והבלל רלוים
ז"ם חס שיבום: (ה) רבי מקרה קומי לוחי וכו' בהרמב"ם בסוף ס' מהבה בחי' לשפטים קומי לוחי לבי
בשלמים יהיה יום מבוכה ביום שני של ערגת עב"ל וזה לעמת ויבא גם כן ומו לא מיחי: (ב) מסן אנס"ן
מדע שהרי לא בד"ו בסם כדלעיל וכיון שביום מ' לא נאנס"ן יום שני של ר"ם לייד ע"ל לוח ביום
שליחי ומתיחי הבריחי וכני וסי' נהי"ב וסיון דוא"ב ויום שני של ר"ח תמוז ואנ"ם אב זבד"ו אלול בדו"א
שהרי נאנ"ם חשון הזכ"ד. וס"ם בדברי המחבר מרשמן גדו"ל והוא רומז לקבישות יום ראשון של ר"ם לוח
מדוקדק ולא הילל לאלא בדה"ן ולקבוע סי' ביום שני של ר"ם שהוא העיקר וכמו שבשה הוא ז"ל בשאר
ולעמה בשחבה מדם זה אלא ולחלי לא דק. כשלו לוח בא בשבת עשוה שלפי זה יבא מבוכה ביום שליחי ולא
בג' שבוכה כדלעיל. וס"ם שבת אב נד"ו פי' חל ביום שני בשבשה מעוברת ומי' השבה ה"ם והד"ר ' וס"ם
שבת בנדס"ן פי' חל ביום שליחי בשבשה מעוברת ומיון השבה ה"ח וחל ביום הרביעי בשבשה פשוטה ומיון
השבה ה"ן ודוק: (ג) שהוא שמחת תורה פירוש לבני ח"ל: (ד) לעולם קורין וכו' שעם לפקדו ופסחו מפני
שבפרשם ע לא אחרן מדבר בשבשר בלים דבמיב וכלי מרם אשר מבשל בו ישבר וכו' ולחוד להחיד עליהם
קודם פסח. ובמעוברות שקורין שבו ופסחו גם יש סמך שבפרשם מעורב במיב וכלי מרם אשר יגע בו הזב
ישבר וכל כלי עץ ישטף במים: וס"ם ולעולם קורין פרשם בעבדר שיני קודם ערגת בשוף ערב בני העיר
מנהל מזרח מקן לשם לישראל שיהיו קורין קללות שבח"ב קודם ערגת ובשבשה תורם קודם ר"ם ולאחרי החם
חנוכה בדי שבלבם שבם וקללותיה דעגרת נמי ר"ל סיון וכדתן ובערגת על פירוש האילן ולכתו בתוספות
בשהבאם שלא קורים בעבדר שיני קודם ערגת בדי שלא להסמיך הקללות שבבם קמי לערגת ע"ל ולעולם דבי הילל
דבשבם מעוברת ור"ם ביום שמיני ותוסיפים עוד פרשם וקורים לאחרי חות קודם פסח וכדלעיל בבי נמי יש
לקרות בשל קודם ערגת וכן בשוב בחרוזים של ר"ם לבא עבדר בחרם הערגת רע"ה בשל ותב עבר דברים ופר'
רע"ם ר"ל בחל רשם עיבור יום שמיני קורים בשל ולאחר כך עושים בב עבר דברים שהוא ערגת: וס"ם לאחם
בלבים קודם ר"ם ולא"ם לבה מחלקים ב' נלבים ולך לבמים בשים שי שבחות בין ר"ם לחומם בלא ר"ם ולאן
מחלקים מחות ומשפי שבם לחרוזים יוחר הבלו בחוספות סוף פ' בבי הביר ובוף פרק המוכר לא הבפיבה
(דף פ"ם) שבשבם לפי שלא רוצים להפסיק ולקרות שבת מ' קודם ר"ם בפ' אלא מהא מדברת בקללות בלל
שלא להסמיך הקללות לר"ם: וס"ם אלא מלך מלך ולעולם קורין בשבת שהוא ר"ם (וקורין אותו מלך לי מעשה
שהוא ר"ם ולי מעשה קורין בו מלכיות) אל ביום שני לו שלישי לו פת ולך מלשון פתות אותם פתים ר"ל
שיעלה ויפריד ספרשות: (ה) פ' אחזיו וכו' דר"ה בשוספי דשבתא מה היה אומרים אמר ר' בנן אמר
בני אזיו ל"ל ואחר רב בנן בר רבא אמר רב בדרך שאולקין בלן כך מולקין בב"ם ופי' רש"י בדרך שאולקין
פרקי הפירה אלא בלן כך מולקין בב"ם כך קורים אותם שבה הקולרים בפ"ם והבריחי קורא מן הפירה ולהלן
ומבבה סופרים פ' י"ב בני ליחם לא לאזיו זכר ובריבבו ומבן לו בי ידין ה' עמו והמפרשים פירשו
שהזי"ו הוא ודלא ס' ולבלן ובן מיבר לשא ליבא לפרוחי שהוא ומבן דאמרינן בגמרא בדרך שאולקין בלן כך
מולקים בב"ם ומדבבבו עד ומבן ליבא אלא חרי פסוקים והקורא בתורה לא יפחות עב' פסוקי' אלא ולאי
בדאמרן ומיהו בל"ך נקטיב בב"ם דהוי לו מבמו ובי ידין ס' עמו מאחר דלא אשבבן ספר מזה בגמרא ולא
בהמבבר שבמשך אחר המפרשים בפירם דהוי לו חשא אל שמים דליחא לפ"ר ודוק: וס"ם אבל בגמרא בשבת
ובב"ה לין לשם ולין המנהג בן אלא גם בגמרא בשבת ובב' וה' קורין הי"ו וב"ב בב"י: (ו) ומתחילין
בפסוקים בלפרשים אע"ג דבשב"ם בני הביר אמרינן בשהוא מתחיל בפסוק אלפרשים בבר בתבו הפוספות
ר"ן שהיה קורא לעבלה מרי"ל הודע לא פוטבוחים אמר ליה עד שאחה בדק בפוטבות יחזליה לא ובחזק
לי' בבוחבות לחבן בדבו אחרי ומלאו בו אמן בטול ובב' אלבמה אולבן בשם ובחב שבשות הוא אע"פ שבמרדכי
ובמהגיים וב' מיקון ישבבר בחבו מבבה זה במקום אחר מהגה ר"ל מרלוי לבהוג בב' אלבמה דאמרינן בפ"ם בבי
הביר הודע לא יחזליה לא פוטבוחים נקרא ומחרג' ופרבין בשיבא ומפרקין לאפוקי מדרי"ל דאמרינן אלדרחם ולא בשם
בלדם לי' וכו' זה לבמהג אשבבחים אבל מבבחרי הוא קורין בחשבות ובקדושים קורין אלדרחם ולא בשם
מעוברו' קורים בבלי דבלין דהוי אלדרחם

אשר הכותב להיות כי בלתי לידי הבדה זו לכתוב הטולדות והקביעות אע"פ שהבמיבים המבבר ז"ל גם אלה
על לבי לבחוב מעבין הבבון החק פוח וגם הבור הביאו וה' יבחר לי. כבר בחבתי בחחלת ס' זה מחלוקות
בב מי ישראל בעדה שבת בחמה בחמה הוא ולדעת מי שאומר שהוא שם"ם יום ודביע היום ישאר מבבל מחזר של ר"ם
שבת שבה לי' ופ"ם מלקים ובחימי הבבה אחלקים אבל אלה לבי' מקופות הבבה יעבה לבבל אלה ל"ל יום ח' שבת ומבלה
חם המרבק שים בין מקופה לבחיבה. ומשבחב מקופה לי' בחיבה יום בחיבה שבת הוא אלה לפי שבבבל ל"ל מחבל לבחבה מבבה
לבקופה הבביים אלאמרים ומן הבבביים לבלבים עד פוף הבולם. מקופה ביבן הוא הבבה והבלן שבבבה
בו הבבה בראם מבל אלם ומקופה אבבה הוא בראם מבל מרבן ומקופה אחרי הוא הבבה בראם מבל
מחזים ומקופה בבבה הוא הבבה בראם מבל גרי ומקופה ביבן הוא בבבה ראשונה של ילידה לפי הבבן זה
עובר ביבן בו' ימים ו' שעות ובב מלות ומים ואבבים אלקים שיבן ז"ם תרמ"ב אלבן אחזה לידה
מקופה ביבן של ראם המחזר ימבי' מהבבים אבבו מן בדילות הבולם מחזרים של ר"ם ר"ם שים ויבשוב לבל
מחזר שבה ומבים אלקים ויבלה ביבן מבלם ביבן ויבר מבשבו ז"ם תרמ"ב ומה שיחבר ביבן יבן על
עובר ביבן ובמקום שיבלה הבבוב בם הוא בבבבים אבבו מן בדילות הבולם מחזרים של ר"ם ר"ם שים ויבשוב לבל
הבבבים שבות וכל הבבות ימים ויעבו ביבן ר"ן ימים ו' שעות ומבקים אלקים בבבבבה מבם ז"ם תרמ"ב ישאר
ביבן ע' ר"ב ר"ב בבבבבם בל עובר ביבן דהוי בליל ו' ז' שעות ומבבה"ן אלקים ומבבם בולם יבא לי' בהקופה
בליל ר' בחבילבם ז' שעות וכן ערב"ן לבולם ומר. ומם ידלם לעבבה מקופה אחרי של ראם המחזר יבר מבבבבו
ר"ב ר"ר ר"ר פי' ר"ב ימים ר' שעות ר"ר אלקים ובבבבם לפי שבבבם אלבבה הוא אלבבה ר' ימים ובל שעות ור"ר
ובבבה בבבבה הוא בם"ם ימים ובבם שעות נמבא בבבה אלבבה ר' ימים ובל אלבבה ר' ימים ובל שעות בבל ר"ב
אלקים ובבן לעבבה מקופה אחרי ביבן להבבר אלי מחזר של בבבה והוא ר"ר תרמ"ב ח"ם תרמ"ב ובולם בבל ר"ב
ימים ור' שעות ור"ר אלקים ואחר שיבבר זה מם שיחבר ביבן יבן על עובר אחרי ובמקום שיבלי בבבבבו בם
בבבבה אחרי ימים בבבבבה אלקים ומקופה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה
בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבבה בבבבב

א"ח הלכות פסח תכט תל תלא פרי חדש

דאינו מלאכת זמן פסח מקרי לא קאמר ופרק קמא דפסחים אמטיפין דבשבת יום מקודש דרשין בפרקא דאבלתם פסח בזמנן מיקרי בשבת יום קודש והכי מסתבר בפרק בני העיר נני בהאי בתרא משמיעין על הבקלים וכן נראה מדברי התוספות פ"ק דעגילה בהאמתי לשנות לעיל וכן מוכח בפ"ק דסנהדרין דהא דאמרינן התם דאם עברו ביום שבשבת כל אחד ואחד לבדו לא לחפי' לשאינו יודע ונספר ב"פ כפי דמפי רש"י דהתם דל"ל רבא לאביי ואי דתמא לחזור אפי' מר"ה נמי וכו' מוכח דאינו בטול מן התורה אינו אלא לאמן לאמן הידוע אבל כל שאין לו אמן ידוע אין צריך לבטל ודלא כדברי הר"ן בב' דעות בתור' היא גם מפני מקומות ברגיל להמי' בהם אמן דאינא דתמן אור ל"י"ד בודקים וכו' דהייט אפי' לאמן שאינו ידוע אינו אלא מתקת חכמים ע"ל. וגדולה מזו מצאתי בתוספות ברים פ' כל שעה דאע"ב דאיכא אמן ידוע כיון שאינו ידוע היכן הוא אינו עובר מכוס דבחיב לא ימצא והרי זה אינו מצוי כן משמע בפ"ק דפריץ וכי מסכחת לה לבטלה משמע דבל כמה דלא מסכחת לה אינו עובר בבל ירחה פ"ב ול"ל עיקר כדברי הר"ן ז"ל ונ"מ לדידיה דס"ל בספ"ק דקדושין דהא אמרינן ספיקא דאורייתא לחומרא דהוי דבר תורה דאם כן הכא נמי אפי' אין לו אמן ידוע צריך לבדוק מספק אלא אפילו מאן דפליג עליה וס"ל דספיקא דאורייתא לחומרא הוי מדרבנן בכל ספיקא דאמנא ברא מודה הכא דהך ספיקא דדיע מאחר ספיקות בין שהם מקומות ברגילים להכנים בהם אמן כל השנה הוי ספק הרגיל וקרוב לודאי דאיכא אמן ובני לבדוק כל אומן מקומות והכי מוכח בפ"ק דפסחים דאמתניתין דתנן ר"י אומר בודקים אור י"ד וב"ד שחרית ובבעת הביעור וקא ס"ד דבעינן כל הני בדיקות ואמרינן התם דהוו ככנד שלש השבתות שבתורה אלא דהשבתה האמור' בתורה היא אפי' לאמן שאינו ידוע דומי' דאמתניתין דבשתה בתים קמייתי והכי מבעת עוד התם דאמתניתין דמיירתין הכל נאמנים על ביעור המן אפי' כשים וכו' אמרינן לעולם חזקתו בדוק והב"ע דמוחזק לן דלא בדוק פי' כגון בשאינו מדוד או יצא מבתים לדרך וקאמרי הני דיקנא מהו דתימ' לא להמיניהו רבנן קמ"ל כיון דבדיקת אמן דרבנן הוא ומדאורייתא ביטול בעלמא סגי ליה אימנוהו רבנן בדרבנן משמע דאפי' בשתה בתים דלא אינו בדוק אינו אמן דאינו שאינו ידוע ודלא בהתום' דאמתניתין דתנן שאינו ידוע ודלא בהתום' והב"ח ז"ל כדמוכח בהדיא מדברי התוספות בגמרא דאין חוכשין שמא גירדם חולדה ד"ה כדי שתה' וד"ה היינו מנויו' וכו' כ"ל :

ואכתי פש נגן לברורי אי ביטול מהני אפי' לאמן ידוע או לא וחזינן לגאון שהביא הכל בו משמו דלאמן ידוע לא סגי בביטול בעלמא והביא ראיה מהא דאמרינן בפ' כל שעה לא מצא עצים לשורפו יהא יוכב ובטל והך מילתא לא מיתווי' כלל אלא עיקרן של דברים דאפי' לאמן ידוע סגי ליה בביטול בעלמא מן התור' כדמוכח בהאיא דנזירה שמא יצאו גלוסקי יפיפה דפרכינן וכי מסכחת לה לינטלה וכן בתלמי' יוכב לאפי' רבו ומכר שים אמן בתוך ביתו אמרינן מבטלו בלבו והכי מוכח עוד מדין לבור אחד של אמן ולפנינו שני בתים בדוקים ושמא יבבר ושקל ולא ידעינן אי להאי אי להאי אי לא אי לאמרי' בגמרא דהיינו ב' שבילין ובין לדעת הרמב"ם שבתב שהם שלא"ל לבדוק ובין לדעת שאר מפרשים שהשוו דין הבדיקה לדין המוצאה ואם בא לשאול זה אחר זה שניהם א"ל בדיקה שמעינן דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דאל"כ אפילו דבכ"פ הוו מיפייבי לבדוק ועוד דאיה אינו מהני לאמנו לגיל דביטול מדין הפקר מהני וכדאיתא בכפרי לא יראה לך בטל בלבד וכיון שאינו שלו אלא אמרינן בגמרא שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים וכל גבוה וכי היכי דבאחרים אע"פ שגרא' ודוקא ברי מיגה נמי בביטל שלו ברי אפי' בידוע ועוד כן מוכח מהא דאינבאיה לן בפ"ק דפסחים גבי כבר בשמי קורם ובבר בבור דאי סיישין לבו לדילמא אתי לאבלה או לא מבלל דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' דהוי אמן ידוע דאליב פשיטא דבני לבעריהו ובע"ש בסוף פי' תל"ח בס"ד ועוד ראיה מהא דתנן בפ' אלו טוברין ההולך לבטוש את פסחו ולמול את בנו וכו' ומזבר שים לו אמן בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבבר ולחזור למלאתו יחזור ויבבר ואם לאו מבטלו בלבו להאיל מן הבטו"ם וכו' יבטל בלבו מדקתני בדיפא אם יכול לחזור ובסיפא לא קתני ליה משמע דבסיפא אפי' יכול לחזור סגי בביטול וכן פירש"י יבטל בלבו ולא יחזור ואפי' יש שהות דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא ע"כ וכ"כ המ"מ ז"ל דאם איתא דמדאורייתא לא מהני ביטול לאמן אפי' דקאחיל לפקוח נפשות כיון דאיכא שהות לבבר ולחזור למלאתו פשיטא דהל"ל שיבבר ואם"כ יחזור ולא דאפי' זה מתקיימין בידו אלא ודאי משמע דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע ובזכיון דבדיקה הוי הכא לא אטרחוהו אפי' דאיכא שהות לבתיבו משום דטריד בפיקוח נפשות ובידוסלמי בס"פ אלו טוברין אמרינן בפ"ק דפסחים אהא דאמרינן המוצ' אמן ב"ש כופה עליו את הכלי שבו' וז"ל כופה עליו את הכלי דהא לא מזי לטלטולי ולחוקי ומיהו בכל ירחה לא מבר דהא בטליה בלבה מאתמול פ"כ חה יתבאר בדים סי' תמ"ז יע"ש ובכי משמע מהא דתנן פרק בל שעה אמן שנפלה עליו מפולה ביל"ד בודקין אם המבוטר ואמרינן עלה בגמרא ולריך ביבטל בלבו ופי' רש"י הטעם שמא מתפקח הגל במומד ומצא טובר עליו משמע דבביטול אינו עובר עליו אפי' אם יתפקח הגל וכן בהא דאמרינן בפ"ק ד"ש שאל לחיות בשבת אחרונות שהוחזק לא יחרש שמא ימצאו להן אוכלים כתב רש"י ואם לא ימצא יאכלנה לעתר לבלבי בהמים או יבטלם בלבו פ"ב חהו דעת ה"ר פרץ שבביטול בטור ופסקו המחבר ז"ל לקמן בסי' תל"ד שבביטול הזה יאמר דחזיתיה ובלא חזיתיה אלמא דאפילו לאמן הבדאה ודוקא שייך ביטול והב"ח ז"ל כדסק הרבה לדעות קלת דאיות שבתב ואין דבריו נראים אלא דאיכא דאיה מהירות' בפר מע"ם דקאמי בתם בתפרים בים ואין דעתו לחזור לבדוק ומוד לבבר דאלמא דבבר ומדאלי אמן ידוע דבאמן ידוע לא מהני ביטול דא"ל דאלי אי מה בין ספק לודאי ואין זה כלום דהתי' מדרבנן ומדאלי אמן הזקיקו לבבר אבל בספק אמן וקודם שלשים יום אוקמוהו אדיר' דאורייתא דהכ מהני ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דאמרינן בפ"ק דביטול לא מהני לאמנדידוע ואיהו גופיה אסיק לעיל דבאמן שאינו ידוע ל"ל להשבתה מן התורה לא לבבר ולא לבטל וכיון דבן ע"כ מ' מריכים דאמר' ביטול הייטו לידוע וקשו דבריו אהדדי ולא דק ומשמע לדבריו שלא נחוש קאמר ולית לא ס"ל ומאחר שבתאבר בראיות ובוכות דביטול מהני אפי' לאמן ידוע מעמה אדיר לדעות דאיים בגאון שהבי' דאמרינ' מהא דאמרינ' בפ' כל שעה לא מצא עצים לשורפו יהא יוכב ובטל וע"כ דכיון שהבטלו לעיל דהא דקאמר רבי יהודה אין ביטור אמן אלא בריפ' מיירי דוק' אמר אימורו ע"כ שפיר קאמרי ליה רבנן שאם לא מצא עצים לשורפו יהא יוכב ובטל דהא בחר אימורים לא מלי לבטל דלאו בדשותי' קיימ' בדאית' בפ"ק דפסחים גבי גזירה שמא ימצא נוטסק ניפיפה ומוד דקוטי' לית' דהא אפי' שמבטל מה בכך הרי אינו אלו ואינו מקיים מצוה אשבינו בחמץ דיהיה והמור' אומרים אשבינו אמור בכל דבר שאתם יכול להשבינו והר"ן נמי הבלה כסברתינו בדים פסחים דביטול מהני אפי' לאמן ידוע אלא שבת' עוד שם בסוף דבריו שהשמש שהאמירה מורה בחמן שפי מאחר אינו עליו בבל ירחה ובכל ימצא אינו אלא דחמן לא בדילי אינשי מינים כולי שמא ואין זה מאור שהרי לא הזקיקה התורה לבבר אמן שם מן הבית אלא לבטלו ואכתי אינ' לאמתם שמא יבבא ויאכלנו ותו לא מידי . וכתב הר"ן בדים פסחים בשם הרא"ש דמשום הכי נקט מחמי' אור ל"ד לומר שבתמלא אלילי שים בו אור עדיין ראוי לבדוק כדי שלא יחרבל או שלא יבבא וכיון דאותה שעה קופס' היא שים בה אור מבא אור משום ליבא' מעבלי' ולא אמא בתמילא ליל י"ד בודקי' אם האמן ואם לא מפני שעה זה משום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עם אור היום כדי שלא יחרבל ע"כ ומתוך דבריו מתורץ למאי דפריך בגמ' ותנא דיקן ע"ש לא קתני ליני דס"ק דה"לל בפי' בתמילא ליל י"ד בודקין אם האמן לאשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' מעבלי' בעלמא אור ולהכי לא נקט בתמילא ליל י"ד דמייתי' בגמ' אימתי מטיאין משאות לאור עברו וכן אור של יה"כ מתפלג שבע ומתורם ול"ל דהכי נמי הא קמ"ל דמקדימין ולא מאחרין ולהכי נקט אור ומיהו הא דתני' גבי שלשים יכול יהא מאכל אור לשליחי ואמן נמי בבריתות דמפלת אור שמנים ואסר קבו להראב"ד דהא הני ע"כ מיירי אחר נאם הבבים ומשום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ועוד דהי' דבר שמואל דאמר ליני י"ד בודקים אם האמן אמאי לא אשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' דבדרך יאיר נקט אור דילמא תנא דבי שמואל לא פחם בהך דינא אלא בשלי אמרינ' ולהכי לא קפיד ומקט ליני אבל להראב"ד ק' ומוד דאמרי' בגמ' אמר אביי הילבך האי אורב' מרבנן לא לאמתם בשלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' הלבך הא מתמיפין הוא דקאמי אור ולהם יש לומר דאי מאמרי' ה"א אזיזות בעלמא ומוד דהא אמרינ' דבאמרי' דבב הוא קרי לאורתא עבה אלמא דפי' אור הוי לילה ממש ומיין בע"ש בסמוך בס"ד : (ב) אין לבדיקה ביעור אמן בתוך ביתו אלא בדיעבד אם לא מצאו אמן אבל אם מצאו אמן אינו יכול לבבר ולבטל ולא לבבר ולחזור ולבבר אלא אם כן יש לו אמן אחר בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבבר ולחזור למלאתו יחזור ויבבר ואם לאו מבטלו בלבו להאיל מן הבטו"ם וכו' יבטל בלבו ולא יחזור ובסיפא לא קתני ליה משמע דבסיפא אפי' יכול לחזור סגי בביטול וכן פירש"י יבטל בלבו ולא יחזור ואפי' יש שהות דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא ע"כ וכ"כ המ"מ ז"ל דאם איתא דמדאורייתא לא מהני ביטול לאמן אפי' דקאחיל לפקוח נפשות כיון דאיכא שהות לבבר ולחזור למלאתו פשיטא דהל"ל שיבבר ואם"כ יחזור ולא דאפי' זה מתקיימין בידו אלא ודאי משמע דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דבאמן שאם המבטל הכא לא אטרחוהו אפי' דאיכא שהות לבתיבו משום דטריד בפיקוח נפשות ובידוסלמי בס"פ אלו טוברין אמרינ' דבבר קדם בבית ואמן בבבילה אמרינ' מה בין זה לזה ומשמי זה יש לו ביטול הה אין לו ביטול וכן דעת רש"י בפ"ק דפסחים אהא דאמרינ' המוצ' אמן ב"ש כופה עליו את הכלי שבו' וז"ל כופה עליו את הכלי דהא לא מזי לטלטולי ולחוקי ומיהו בכל ירחה לא מבר דהא בטליה בלבה מאתמול ע"כ חה יתבאר בדים סי' תמ"ז וכיון דאותה שעה קופס' היא שים בה אור מבא אור משום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עם אור היום כדי שלא יחרבל ע"כ ומתוך דבריו מתורץ למאי דפריך בגמ' ותנא דיקן ע"ש לא קתני ליני דס"ק דה"לל בפי' בתמילא ליל י"ד בודקין אם האמן לאשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' מעבלי' בעלמא אור ולהכי לא נקט בתמילא ליל י"ד דמייתי' בגמ' אימתי מטיאין משאות לאור עברו וכן אור של יה"כ מתפלג שבע ומתורם ול"ל דהכי נמי הא קמ"ל דמקדימין ולא מאחרין ולהכי נקט אור ומיהו הא דתני' גבי שלשים יכול יהא מאכל אור לשליחי ואמן נמי בבריתות דמפלת אור שמנים ואסר קבו להראב"ד דהא הני ע"כ מיירי אחר נאם הבבים ומשום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ועוד דהי' דבר שמואל דאמר ליני י"ד בודקים אם האמן אמאי לא אשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' דבדרך יאיר נקט אור דילמא תנא דבי שמואל לא פחם בהך דינא אלא בשלי אמרינ' ולהכי לא קפיד ומקט ליני אבל להראב"ד ק' ומוד דאמרי' בגמ' אמר אביי הילבך האי אורב' מרבנן לא לאמתם בשלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' הלבך הא מתמיפין הוא דקאמי אור ולהם יש לומר דאי מאמרי' ה"א אזיזות בעלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' דבאמרי' דבב הוא קרי לאורתא עבה אלמא דפי' אור הוי לילה ממש ומיין בע"ש בסמוך בס"ד : (ג) אין לבדיקה ביעור אמן בתוך ביתו אלא בדיעבד אם לא מצאו אמן אבל אם מצאו אמן אינו יכול לבבר ולבטל ולא לבבר ולחזור ולבבר אלא אם כן יש לו אמן אחר בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבבר ולחזור למלאתו יחזור ויבבר ואם לאו מבטלו בלבו להאיל מן הבטו"ם וכו' יבטל בלבו ולא יחזור ובסיפא לא קתני ליה משמע דבסיפא אפי' יכול לחזור סגי בביטול וכן פירש"י יבטל בלבו ולא יחזור ואפי' יש שהות דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא ע"כ וכ"כ המ"מ ז"ל דאם איתא דמדאורייתא לא מהני ביטול לאמן אפי' דקאחיל לפקוח נפשות כיון דאיכא שהות לבבר ולחזור למלאתו פשיטא דהל"ל שיבבר ואם"כ יחזור ולא דאפי' זה מתקיימין בידו אלא ודאי משמע דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דבאמן שאם המבטל הכא לא אטרחוהו אפי' דאיכא שהות לבתיבו משום דטריד בפיקוח נפשות ובידוסלמי בס"פ אלו טוברין אמרינ' דבבר קדם בבית ואמן בבבילה אמרינ' מה בין זה לזה ומשמי זה יש לו ביטול הה אין לו ביטול וכן דעת רש"י בפ"ק דפסחים אהא דאמרינ' המוצ' אמן ב"ש כופה עליו את הכלי שבו' וז"ל כופה עליו את הכלי דהא לא מזי לטלטולי ולחוקי ומיהו בכל ירחה לא מבר דהא בטליה בלבה מאתמול ע"כ חה יתבאר בדים סי' תמ"ז וכיון דאותה שעה קופס' היא שים בה אור מבא אור משום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עם אור היום כדי שלא יחרבל ע"כ ומתוך דבריו מתורץ למאי דפריך בגמ' ותנא דיקן ע"ש לא קתני ליני דס"ק דה"לל בפי' בתמילא ליל י"ד בודקין אם האמן לאשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' מעבלי' בעלמא אור ולהכי לא נקט בתמילא ליל י"ד דמייתי' בגמ' אימתי מטיאין משאות לאור עברו וכן אור של יה"כ מתפלג שבע ומתורם ול"ל דהכי נמי הא קמ"ל דמקדימין ולא מאחרין ולהכי נקט אור ומיהו הא דתני' גבי שלשים יכול יהא מאכל אור לשליחי ואמן נמי בבריתות דמפלת אור שמנים ואסר קבו להראב"ד דהא הני ע"כ מיירי אחר נאם הבבים ומשום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ועוד דהי' דבר שמואל דאמר ליני י"ד בודקים אם האמן אמאי לא אשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' דבדרך יאיר נקט אור דילמא תנא דבי שמואל לא פחם בהך דינא אלא בשלי אמרינ' ולהכי לא קפיד ומקט ליני אבל להראב"ד ק' ומוד דאמרי' בגמ' אמר אביי הילבך האי אורב' מרבנן לא לאמתם בשלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' הלבך הא מתמיפין הוא דקאמי אור ולהם יש לומר דאי מאמרי' ה"א אזיזות בעלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' דבאמרי' דבב הוא קרי לאורתא עבה אלמא דפי' אור הוי לילה ממש ומיין בע"ש בסמוך בס"ד : (ד) אין לבדיקה ביעור אמן בתוך ביתו אלא בדיעבד אם לא מצאו אמן אבל אם מצאו אמן אינו יכול לבבר ולבטל ולא לבבר ולחזור ולבבר אלא אם כן יש לו אמן אחר בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבבר ולחזור למלאתו יחזור ויבבר ואם לאו מבטלו בלבו להאיל מן הבטו"ם וכו' יבטל בלבו ולא יחזור ובסיפא לא קתני ליה משמע דבסיפא אפי' יכול לחזור סגי בביטול וכן פירש"י יבטל בלבו ולא יחזור ואפי' יש שהות דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא ע"כ וכ"כ המ"מ ז"ל דאם איתא דמדאורייתא לא מהני ביטול לאמן אפי' דקאחיל לפקוח נפשות כיון דאיכא שהות לבבר ולחזור למלאתו פשיטא דהל"ל שיבבר ואם"כ יחזור ולא דאפי' זה מתקיימין בידו אלא ודאי משמע דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דבאמן שאם המבטל הכא לא אטרחוהו אפי' דאיכא שהות לבתיבו משום דטריד בפיקוח נפשות ובידוסלמי בס"פ אלו טוברין אמרינ' דבבר קדם בבית ואמן בבבילה אמרינ' מה בין זה לזה ומשמי זה יש לו ביטול הה אין לו ביטול וכן דעת רש"י בפ"ק דפסחים אהא דאמרינ' המוצ' אמן ב"ש כופה עליו את הכלי שבו' וז"ל כופה עליו את הכלי דהא לא מזי לטלטולי ולחוקי ומיהו בכל ירחה לא מבר דהא בטליה בלבה מאתמול ע"כ חה יתבאר בדים סי' תמ"ז וכיון דאותה שעה קופס' היא שים בה אור מבא אור משום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עם אור היום כדי שלא יחרבל ע"כ ומתוך דבריו מתורץ למאי דפריך בגמ' ותנא דיקן ע"ש לא קתני ליני דס"ק דה"לל בפי' בתמילא ליל י"ד בודקין אם האמן לאשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' מעבלי' בעלמא אור ולהכי לא נקט בתמילא ליל י"ד דמייתי' בגמ' אימתי מטיאין משאות לאור עברו וכן אור של יה"כ מתפלג שבע ומתורם ול"ל דהכי נמי הא קמ"ל דמקדימין ולא מאחרין ולהכי נקט אור ומיהו הא דתני' גבי שלשים יכול יהא מאכל אור לשליחי ואמן נמי בבריתות דמפלת אור שמנים ואסר קבו להראב"ד דהא הני ע"כ מיירי אחר נאם הבבים ומשום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ועוד דהי' דבר שמואל דאמר ליני י"ד בודקים אם האמן אמאי לא אשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' דבדרך יאיר נקט אור דילמא תנא דבי שמואל לא פחם בהך דינא אלא בשלי אמרינ' ולהכי לא קפיד ומקט ליני אבל להראב"ד ק' ומוד דאמרי' בגמ' אמר אביי הילבך האי אורב' מרבנן לא לאמתם בשלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' הלבך הא מתמיפין הוא דקאמי אור ולהם יש לומר דאי מאמרי' ה"א אזיזות בעלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' דבאמרי' דבב הוא קרי לאורתא עבה אלמא דפי' אור הוי לילה ממש ומיין בע"ש בסמוך בס"ד : (ה) אין לבדיקה ביעור אמן בתוך ביתו אלא בדיעבד אם לא מצאו אמן אבל אם מצאו אמן אינו יכול לבבר ולבטל ולא לבבר ולחזור ולבבר אלא אם כן יש לו אמן אחר בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבבר ולחזור למלאתו יחזור ויבבר ואם לאו מבטלו בלבו להאיל מן הבטו"ם וכו' יבטל בלבו ולא יחזור ובסיפא לא קתני ליה משמע דבסיפא אפי' יכול לחזור סגי בביטול וכן פירש"י יבטל בלבו ולא יחזור ואפי' יש שהות דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא ע"כ וכ"כ המ"מ ז"ל דאם איתא דמדאורייתא לא מהני ביטול לאמן אפי' דקאחיל לפקוח נפשות כיון דאיכא שהות לבבר ולחזור למלאתו פשיטא דהל"ל שיבבר ואם"כ יחזור ולא דאפי' זה מתקיימין בידו אלא ודאי משמע דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דבאמן שאם המבטל הכא לא אטרחוהו אפי' דאיכא שהות לבתיבו משום דטריד בפיקוח נפשות ובידוסלמי בס"פ אלו טוברין אמרינ' דבבר קדם בבית ואמן בבבילה אמרינ' מה בין זה לזה ומשמי זה יש לו ביטול הה אין לו ביטול וכן דעת רש"י בפ"ק דפסחים אהא דאמרינ' המוצ' אמן ב"ש כופה עליו את הכלי שבו' וז"ל כופה עליו את הכלי דהא לא מזי לטלטולי ולחוקי ומיהו בכל ירחה לא מבר דהא בטליה בלבה מאתמול ע"כ חה יתבאר בדים סי' תמ"ז וכיון דאותה שעה קופס' היא שים בה אור מבא אור משום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עם אור היום כדי שלא יחרבל ע"כ ומתוך דבריו מתורץ למאי דפריך בגמ' ותנא דיקן ע"ש לא קתני ליני דס"ק דה"לל בפי' בתמילא ליל י"ד בודקין אם האמן לאשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' מעבלי' בעלמא אור ולהכי לא נקט בתמילא ליל י"ד דמייתי' בגמ' אימתי מטיאין משאות לאור עברו וכן אור של יה"כ מתפלג שבע ומתורם ול"ל דהכי נמי הא קמ"ל דמקדימין ולא מאחרין ולהכי נקט אור ומיהו הא דתני' גבי שלשים יכול יהא מאכל אור לשליחי ואמן נמי בבריתות דמפלת אור שמנים ואסר קבו להראב"ד דהא הני ע"כ מיירי אחר נאם הבבים ומשום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ועוד דהי' דבר שמואל דאמר ליני י"ד בודקים אם האמן אמאי לא אשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' דבדרך יאיר נקט אור דילמא תנא דבי שמואל לא פחם בהך דינא אלא בשלי אמרינ' ולהכי לא קפיד ומקט ליני אבל להראב"ד ק' ומוד דאמרי' בגמ' אמר אביי הילבך האי אורב' מרבנן לא לאמתם בשלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' הלבך הא מתמיפין הוא דקאמי אור ולהם יש לומר דאי מאמרי' ה"א אזיזות בעלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' דבאמרי' דבב הוא קרי לאורתא עבה אלמא דפי' אור הוי לילה ממש ומיין בע"ש בסמוך בס"ד : (ו) אין לבדיקה ביעור אמן בתוך ביתו אלא בדיעבד אם לא מצאו אמן אבל אם מצאו אמן אינו יכול לבבר ולבטל ולא לבבר ולחזור ולבבר אלא אם כן יש לו אמן אחר בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבבר ולחזור למלאתו יחזור ויבבר ואם לאו מבטלו בלבו להאיל מן הבטו"ם וכו' יבטל בלבו ולא יחזור ובסיפא לא קתני ליה משמע דבסיפא אפי' יכול לחזור סגי בביטול וכן פירש"י יבטל בלבו ולא יחזור ואפי' יש שהות דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא ע"כ וכ"כ המ"מ ז"ל דאם איתא דמדאורייתא לא מהני ביטול לאמן אפי' דקאחיל לפקוח נפשות כיון דאיכא שהות לבבר ולחזור למלאתו פשיטא דהל"ל שיבבר ואם"כ יחזור ולא דאפי' זה מתקיימין בידו אלא ודאי משמע דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דבאמן שאם המבטל הכא לא אטרחוהו אפי' דאיכא שהות לבתיבו משום דטריד בפיקוח נפשות ובידוסלמי בס"פ אלו טוברין אמרינ' דבבר קדם בבית ואמן בבבילה אמרינ' מה בין זה לזה ומשמי זה יש לו ביטול הה אין לו ביטול וכן דעת רש"י בפ"ק דפסחים אהא דאמרינ' המוצ' אמן ב"ש כופה עליו את הכלי שבו' וז"ל כופה עליו את הכלי דהא לא מזי לטלטולי ולחוקי ומיהו בכל ירחה לא מבר דהא בטליה בלבה מאתמול ע"כ חה יתבאר בדים סי' תמ"ז וכיון דאותה שעה קופס' היא שים בה אור מבא אור משום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עם אור היום כדי שלא יחרבל ע"כ ומתוך דבריו מתורץ למאי דפריך בגמ' ותנא דיקן ע"ש לא קתני ליני דס"ק דה"לל בפי' בתמילא ליל י"ד בודקין אם האמן לאשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' מעבלי' בעלמא אור ולהכי לא נקט בתמילא ליל י"ד דמייתי' בגמ' אימתי מטיאין משאות לאור עברו וכן אור של יה"כ מתפלג שבע ומתורם ול"ל דהכי נמי הא קמ"ל דמקדימין ולא מאחרין ולהכי נקט אור ומיהו הא דתני' גבי שלשים יכול יהא מאכל אור לשליחי ואמן נמי בבריתות דמפלת אור שמנים ואסר קבו להראב"ד דהא הני ע"כ מיירי אחר נאם הבבים ומשום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ועוד דהי' דבר שמואל דאמר ליני י"ד בודקים אם האמן אמאי לא אשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' דבדרך יאיר נקט אור דילמא תנא דבי שמואל לא פחם בהך דינא אלא בשלי אמרינ' ולהכי לא קפיד ומקט ליני אבל להראב"ד ק' ומוד דאמרי' בגמ' אמר אביי הילבך האי אורב' מרבנן לא לאמתם בשלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' הלבך הא מתמיפין הוא דקאמי אור ולהם יש לומר דאי מאמרי' ה"א אזיזות בעלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' דבאמרי' דבב הוא קרי לאורתא עבה אלמא דפי' אור הוי לילה ממש ומיין בע"ש בסמוך בס"ד : (ז) אין לבדיקה ביעור אמן בתוך ביתו אלא בדיעבד אם לא מצאו אמן אבל אם מצאו אמן אינו יכול לבבר ולבטל ולא לבבר ולחזור ולבבר אלא אם כן יש לו אמן אחר בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבבר ולחזור למלאתו יחזור ויבבר ואם לאו מבטלו בלבו להאיל מן הבטו"ם וכו' יבטל בלבו ולא יחזור ובסיפא לא קתני ליה משמע דבסיפא אפי' יכול לחזור סגי בביטול וכן פירש"י יבטל בלבו ולא יחזור ואפי' יש שהות דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא ע"כ וכ"כ המ"מ ז"ל דאם איתא דמדאורייתא לא מהני ביטול לאמן אפי' דקאחיל לפקוח נפשות כיון דאיכא שהות לבבר ולחזור למלאתו פשיטא דהל"ל שיבבר ואם"כ יחזור ולא דאפי' זה מתקיימין בידו אלא ודאי משמע דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דבאמן שאם המבטל הכא לא אטרחוהו אפי' דאיכא שהות לבתיבו משום דטריד בפיקוח נפשות ובידוסלמי בס"פ אלו טוברין אמרינ' דבבר קדם בבית ואמן בבבילה אמרינ' מה בין זה לזה ומשמי זה יש לו ביטול הה אין לו ביטול וכן דעת רש"י בפ"ק דפסחים אהא דאמרינ' המוצ' אמן ב"ש כופה עליו את הכלי שבו' וז"ל כופה עליו את הכלי דהא לא מזי לטלטולי ולחוקי ומיהו בכל ירחה לא מבר דהא בטליה בלבה מאתמול ע"כ חה יתבאר בדים סי' תמ"ז וכיון דאותה שעה קופס' היא שים בה אור מבא אור משום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עם אור היום כדי שלא יחרבל ע"כ ומתוך דבריו מתורץ למאי דפריך בגמ' ותנא דיקן ע"ש לא קתני ליני דס"ק דה"לל בפי' בתמילא ליל י"ד בודקין אם האמן לאשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' מעבלי' בעלמא אור ולהכי לא נקט בתמילא ליל י"ד דמייתי' בגמ' אימתי מטיאין משאות לאור עברו וכן אור של יה"כ מתפלג שבע ומתורם ול"ל דהכי נמי הא קמ"ל דמקדימין ולא מאחרין ולהכי נקט אור ומיהו הא דתני' גבי שלשים יכול יהא מאכל אור לשליחי ואמן נמי בבריתות דמפלת אור שמנים ואסר קבו להראב"ד דהא הני ע"כ מיירי אחר נאם הבבים ומשום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ועוד דהי' דבר שמואל דאמר ליני י"ד בודקים אם האמן אמאי לא אשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' דבדרך יאיר נקט אור דילמא תנא דבי שמואל לא פחם בהך דינא אלא בשלי אמרינ' ולהכי לא קפיד ומקט ליני אבל להראב"ד ק' ומוד דאמרי' בגמ' אמר אביי הילבך האי אורב' מרבנן לא לאמתם בשלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' הלבך הא מתמיפין הוא דקאמי אור ולהם יש לומר דאי מאמרי' ה"א אזיזות בעלמא ומוד דהא אמרינ' בגמ' דבאמרי' דבב הוא קרי לאורתא עבה אלמא דפי' אור הוי לילה ממש ומיין בע"ש בסמוך בס"ד : (ח) אין לבדיקה ביעור אמן בתוך ביתו אלא בדיעבד אם לא מצאו אמן אבל אם מצאו אמן אינו יכול לבבר ולבטל ולא לבבר ולחזור ולבבר אלא אם כן יש לו אמן אחר בתוך ביתו אם יכול לחזור ולבבר ולחזור למלאתו יחזור ויבבר ואם לאו מבטלו בלבו להאיל מן הבטו"ם וכו' יבטל בלבו ולא יחזור ובסיפא לא קתני ליה משמע דבסיפא אפי' יכול לחזור סגי בביטול וכן פירש"י יבטל בלבו ולא יחזור ואפי' יש שהות דמדאורייתא סגי ליה בביטול בעלמא ע"כ וכ"כ המ"מ ז"ל דאם איתא דמדאורייתא לא מהני ביטול לאמן אפי' דקאחיל לפקוח נפשות כיון דאיכא שהות לבבר ולחזור למלאתו פשיטא דהל"ל שיבבר ואם"כ יחזור ולא דאפי' זה מתקיימין בידו אלא ודאי משמע דמדאורייתא ביטול בעלמא סגי אפי' לאמן ידוע דבאמן שאם המבטל הכא לא אטרחוהו אפי' דאיכא שהות לבתיבו משום דטריד בפיקוח נפשות ובידוסלמי בס"פ אלו טוברין אמרינ' דבבר קדם בבית ואמן בבבילה אמרינ' מה בין זה לזה ומשמי זה יש לו ביטול הה אין לו ביטול וכן דעת רש"י בפ"ק דפסחים אהא דאמרינ' המוצ' אמן ב"ש כופה עליו את הכלי שבו' וז"ל כופה עליו את הכלי דהא לא מזי לטלטולי ולחוקי ומיהו בכל ירחה לא מבר דהא בטליה בלבה מאתמול ע"כ חה יתבאר בדים סי' תמ"ז וכיון דאותה שעה קופס' היא שים בה אור מבא אור משום ליבא מעבלי' לא הי' שם האמ' שוכן לאור ומכאן אתה למד שהביעור צריך להקדימו עם אור היום כדי שלא יחרבל ע"כ ומתוך דבריו מתורץ למאי דפריך בגמ' ותנא דיקן ע"ש לא קתני ליני דס"ק דה"לל בפי' בתמילא ליל י"ד בודקין אם האמן לאשמעינן הך דינא ומשמי דאינ' מעבלי' בעלמא אור ולהכי לא נקט בתמילא ליל י"ד דמייתי' בגמ' אימתי מטיאין משאות לאור עברו וכן אור של יה"כ

כתב נספר כמה"ג בכם הרמב"ם סלק כ' סי' ע"ם דלא סיישין לדילמא משכי ליה שמעתתא אלא למי שיושב ולומר בביתו אבל אכם המלמד לקהל פסק ערב ובקר מותר והסכים הוא ז"ל עמו ומוסף עוד כ"ם בעיר ס"ח"ל להתעכב זמן רב מפני פחד סוכבים בעיר לתפש היולא מפתם ביתו אחר זמן המונבל שמופר להתחיל דלא סיישין לדילמא ממכרי שמעתי כיון שהוא צריך לקום ללכת לביתו קודם זמן הפחד ע"כ ויש לבעל דין לחלוק ולומר דאתפ"ל סיישין דילמא ממשיך ליה שמעתתא ואדרבא בעיר שיש סובבים נרא שפי דמתשיך ליה פורש ולא יוכל לגלות ליכך בביתו והפסיד מצוה בדיקה לאור הנר ובזה מתבן ואורות שמן שליט מתפסק מתנו מהם ובים דנים גדולים אל"ל בדיק' אלא מ"ש הכנים להם ממן אבל אורות שבר ואורות יין שמתפסק מתנו ובים המלא ובים השטה ובים דנים קטנים ובים הנמרים ושורי הבים האמלגים ובזולת בלתו לריבים בדיק' שהמתן שמכרים להן ממן ופס ידע בוודאי אלא הבנים שם ממן אל"ל בדיק' ע"כ ובכל מבטל כפ"ק דפסחים זולתי מ"ש באורות שמן שליט מתפסק דמשמע דבמתפסק כמי בדיק' בעמרא לא משמע כן דפרמיק אורות יין אל"ל בדיק' והמיא אורות יין ברק בדיק' ואורות שמן אל"ל בדיק' ומשמי הבים נמתפסק המן ים קבע לאכיל' ויין אין קבע לשתי' אלמא דבמן במתפסק לא בעי בדיק' וכבר הביאו הראב"ד וכן בהלכות לא ביארו זה ובכ"ל ומ"מ הים' לו ביראה אחרת בהלכות שבתב שם ביארו אחר' במתפסק לא בעי בדיק' ואיתי' בשמה' דיקן וגם הר"ן כתב שלא נחפרש זה בהלכות ואפשר דס"ל דבין דאיתי בדיק' ובין דאיתי בדיקה דמיא דמעיקה אחם הים"ם כדוק ומני אורות יין ואורות שמן בעי בדיק' ודבמה אמרו בתי שורות ובו' מדתקן מלן דבר שמיה ומשמי ה"ק כל מקום שאין מכניסים שם ממן אל"ל בדיק' ואורות יין ואורות שמן נמי אל"ל בדיק' ובמה אמרו שתי שורות במדתקן מקום שמכניסים בו שמן ובמתפסק משמע דאתי' בשמן אם מתפסק ממנו בעי בדיק' והכי בדייתות פליגן אהדדי ומני מדא מקמי מרתי זה נראה בדבתם ז"ל ואיתו מתוך דלא שבקין פשיטות' דבר בדייתא משום ליתא דאיתי בדיקה דדילמא לא פליגי והא בדאיתא ואתו בדאיתא ואתו דהכי אתא נמי בירושלמי דגרסינן הכם מדתקן של יין מדיק' מדתקן של שמן אל"ל בדיק' מה בין יין ומה בין שמן יין אין לו קבע שמן יש לו קבע אומר בין של שמן אל"ל בדיק' אחמר מדתקן כל שמתן עם הלחם בלחוטו הרי הוא כמדתקן אבל הר"ן כתב שהעם הוא אלא אפרש בכל הוא בלחוד ואומר אחינו בם לאחל בתוכו הרי הוא כמדתקן אבל הר"ן כתב שהעם הוא אלא אפרש בכל דכיון שהגיו שהכנו עכשיו להדליק בשמן אין מהגים להדליק בשמן דאז אפי' בלחוד שמן דמשמע אחר בנמ' דלדלק בדיק' והכי נקטינן אנתי ממקומות אחין מהגים להדליק בשמן דאז אפי' בלחוד שמן דמשמע מהם לא בעי בדיק' ובכמיבכל ודוק גם מ"ם הרמב"ם שם דבלחוד שבר מתפסק ממנו צריך בדיק' קיבר דבגמרא הכי איתא שבר בבכל בלחוד יין בא"ל ובמתפסק ו"ל שבבכל הין שמין שבר טוב והין רגילים בו לפיכך עבו אורות שבר בבכל בלחוד יין בא"ל אבל במקומות אחין רגילים בו אפילו במתפסק בו א"ל בדיק'. כתב מהרי"ו אין קבע לשמיתו כיון של א"ל אבל במקומות אחין רגילים בו אפילו במתפסק בו א"ל בדיק'. (ד) בסימן קי"ב שאותם שיש להם סוסים יהרו בשעתן להם האוורן שלא יאחר כנוס בתוך הלבנה: (ד) בסימן דיקן אתא מורי בית הפליטים והתחתונים א"ל בדיק' ואקשין עלה מברייתא אחריתי דקתני דמור צריך בדיק' ומשמי דהיא במגילת' ובירושלמי אתא מורי הבית עליונים ותחתונים אין צריך בדיק' ניחא הפליטים אבל בתחתונים ניחא לגבילי' כלו' אולי אל אל שם ממן דהשתא קש"ד דתחתונים הוי בקרקעים הבים ומשמי שמיהם בטחל אחת לעמל' מי' ואחת למטה מי' ולפי זה מניעתי דאמרינן דבתי בדיק' דוקא בשבתם גבוהים עשרה טפחים דאז ניחא אמרינן אבל בגבוהים למעל' מעשר' לא ניחא אמרינן ובן משמע בפ' סלון דף פ"ד ע"ם וכן עיקר ודלא בהטור והמחבר בב"י שם"ל שעיקר הטמים האדם הוא למעל' מי' ולאחת. גם מ"ם הטור דנמוכין הוי פחות מג' טפחים ל"ל דלא אחמר כן בירושלמי אלא אגב הבד וגב המגדל והטור הבב דאמורים קלי ולאחת דהא בטורין אחפרש בהדיא דתחתונים הוי פחות מעשר' טפחים וכיון דבהבים דילן ליכא מידי דמוכח הפך הירושלמי נקטינן בתי' הלא אחמר בהמחבר וב"ל וכתב הב"מ בשם הראב"ד דבמקום שבשמקות מגיעים לפי' מורים התחתונים צריך לבדוק שמא הגיעו שם ממן ע"כ ומיהו אני מילי מתחתא אבל שם מגיעים לפי' מורים אבל אם אמר ובו' פיין מ"ם בסמוך בס"ד:

ומ"ש והא"מ מתפק ממן אבל והאי ממן לא כן עיקר והכי משמע מלישנא דגמרא דקאמר אמר אין צריך בדיק' מפני שהעוברים מגויים שם ואי בחמן יהוא הוא"ל ל"ל כיעור דשיין בשמן יהוא אבל בדיק' לא שייכא אלא בשפק ממן וכיון דשמא מפני העוברים אמרינן דדוקא קרקעות אמר לא בני בדיק' אבל אורן בשבתאי אחר בשמן יהוא בדיק' דמתחם לא שקלי עוברים ותו חוזם הרמב"ם והמחבר ז"ל שכתבו דאמתא אל אמר א"ל בדיק' לאחשבי מהאורן שבבבל וכן הכין הר"ן ויש מי שהבין דלדי אמר בתו בדיק' דאמתא של אמר דוקא אלא הוא שהוא בדבו:

ומ"ש אין צריך בדיק' כלל בפק בפליטו אף על פי דמשמע שהם דרכים פליני עליה משום דמיון לרב בשמן דמר יצחק דאוקי בדייתא שמתיה כוסיה אף על גב דה"מ לפרוש דב אפי' דהתם אלמא דס"ל לרב בשמן ובזמן דמר שמיה ומשמי ה"ק כל מקום שאין מכניסים שם ממן א"ל בדיק' ואורות יין ואורות שמן נמי א"ל בדיק' ובמה אמרו שתי שורות במדתקן מקום שמכניסים בו שמן ובמתפסק משמע דאתי' בשמן אם מתפסק ממנו בעי בדיק' והכי בדייתות פליגן אהדדי ומני מדא מקמי מרתי זה נראה בדבתם ז"ל ואיתו משמר דלא שבקין פשיטות' דבר בדייתא משום ליתא דאיתי בדייתא דדילמא לא פליני והא בדאיתא ואתו בדאיתא ואתו דהכי אתא נמי בירושלמי דגרסינן הכם מדתקן של יין מדיק' מדתקן של שמן אל"ל בדיק' מה בין יין ומה בין שמן יין אין לו קבע שמן יש לו קבע אומר בין של שמן אל"ל בדיק' אחמר מדתקן כל שמתן עם הלחם בלחוטו הרי הוא כמדתקן אבל הר"ן כתב שהעם הוא אלא אפרש בכל הוא בלחוד ואומר אחינו בם לאחל בתוכו הרי הוא כמדתקן אבל הר"ן כתב שהעם הוא אלא אפרש בכל דכיון שהגיו שהכנו עכשיו להדליק בשמן אין מהגים להדליק בשמן דאז אפי' בלחוד שמן דמשמע מהם לא בעי בדיק' ובכמיבכל ודוק גם מ"ם הרמב"ם שם דבלחוד שבר מתפסק ממנו צריך בדיק' קיבר דבגמרא הכי איתא שבר בבכל ו"ל שבבכל הין שמין שבר טוב והין רגילים בו לפיכך עבו אורות שבר בבכל בלחוד יין בא"ל ובמתפסק ו"ל שבבכל הין שמין שבר טוב והין רגילים בו לפיכך אין קבע לשמיתו כיון של א"ל אבל במקומות אחין רגילים בו אפילו במתפסק בו א"ל בדיק'. כתב מהרי"ו בסימן קי"ב שאותם שיש להם סוסים יהרו בשעתן להם האוורן שלא יאחר כנוס בתוך הלבנה: (ד) בסימן דיקן אתא מורי בית הפליטים והתחתונים א"ל בדיק' ואקשין עלה מברייתא אחריתי דקתני דמור צריך בדיק' ומשמי דהיא במגילת' ובירושלמי אתא מורי הבית עליונים ותחתונים אין צריך בדיק' ניחא הפליטים אבל בתחתונים ניחא לגבילי' כלו' אולי אל אל שם ממן דהשתא קש"ד דתחתונים הוי בקרקעים הבים ומשמי שמיהם בטחל אחת לעמל' מי' ואחת למטה מי' ולפי זה מניעתי דאמרינן דבתי בדיק' דוקא בשבתם גבוהים עשרה טפחים דאז ניחא אמרינן אבל בגבוהים למעל' מעשר' לא ניחא אמרינן ובן משמע בפ' סלון דף פ"ד ע"ם וכן עיקר ודלא בהטור והמחבר בב"י שם"ל שעיקר הטמים האדם הוא למעל' מי' ולאחת. גם מ"ם הטור דנמוכין הוי פחות מג' טפחים ל"ל דלא אחמר כן בירושלמי אלא אגב הבד וגב המגדל והטור הבב דאמרינן דבתי בדיק' ורלאחי בספר ב"ם שבתב דאמרינן אל"ל למיתם אמר אין צריך בדיק' ומשמי דבבתי מיהו אי אינא והאי ממן צריך להוציאו דהו"ל כמעמין בטור אל"ל ולי היה נראה דאפי' דאינא ודאי ממן לא הוי מטיינו לעצמו אשום דבתיב לא יאכל ואבר זה אינו מגוי ובהיות דמגוי בתלמוד יגא אמר בל מנהגו בל ישראל אבל אינו יכול לבעלו לאחר בנרשו אם ישראל אבל אינו יכול לבעלו וה"ל כין אחין יהו אל אדם מעצם בשם אינו יכול לבעלו קרוב היא ואין צריך בדיק' ומשמי דבבתי מיהו אי אינא ודאי ממן צריך להוציאו דהו"ל כמעמין בטור שהיה בבר מבוטל אינא אלא אחין דבתי טומה בבר שהרי מבוטל בפ"ק דפסחים דמעמין בטורות מיסין ומעמרות מוכר בבל ידאה ובבל ימלא אף על פי שמתמעט אין יהו אל אדם מעצם בשם ומשמע ודאי אחים הפיל מפולת אל ממן דלא קבבר אחרי אלמא דבדון דידן לא הוי כמפולת ומיהו מעמעמא אחרינא בביטול בעלמא אני ולא בתי להוציאו אף מדבבן ולי"ד למעמין בדיים דה"ל בחמן בטור שבתב המחבר לקמן בסוף סימן אל"ם דמבטלו בלבו ויהו ומיין במ"ם שם בס"ד ובמ"ם הר"ן בפ"ק דפסחים בהסיל דמפרש בים ויונא בשירות ואין להקשות דאם כן כי קשיא לן מורין אטורין בפרק קמא דפסחים אמאי לא מעמיק הא בספק ממן הא בודאי ממן דאין זה כלום דסך בריתא דטור שבין אדם לחבירו מיירי ממי בספק ממן בדמשמע ליכא דזה בדיק וה פשוט והוק:

ומ"ש אין צריך בדיק' כלל בפק בפליטו אף על פי דמשמע שהם דרכים פליני עליה משום דמיון לרב בשמן בר יצחק דאוקי בדייתא שמתיה כוסיה אף על גב דה"מ לפרוש דב אפי' דהתם אלמא דס"ל לרב בשמן ומשמי ה"ק כל מקום שאין מכניסים שם ממן א"ל בדיק' ואורות יין ואורות שמן דמשמע דאתי' בשמן אם מתפסק ממנו בעי בדיק' והכי בדייתות פליגן אהדדי ומני מדא מקמי מרתי זה נראה בדבתם ז"ל ואיתו משמר דלא שבקין פשיטות' דבר בדייתא משום ליתא דאיתי בדייתא דדילמא לא פליני והא בדאיתא ואתו בדאיתא ואתו דהכי אתא נמי בירושלמי דגרסינן הכם מדתקן של יין מדיק' מדתקן של שמן אל"ל בדיק' מה בין יין ומה בין שמן יין אין לו קבע שמן יש לו קבע אומר בין של שמן אל"ל בדיק' אחמר מדתקן כל שמתן עם הלחם בלחוטו הרי הוא כמדתקן אבל הר"ן כתב שהעם הוא אלא אפרש בכל הוא בלחוד ואומר אחינו בם לאחל בתוכו הרי הוא כמדתקן אבל הר"ן כתב שהעם הוא אלא אפרש בכל דכיון שהגיו שהכנו עכשיו להדליק בשמן אין מהגים להדליק בשמן דאז אפי' בלחוד שמן דמשמע מהם לא בעי בדיק' ובכמיבכל ודוק גם מ"ם הרמב"ם שם דבלחוד שבר מתפסק ממנו צריך בדיק' קיבר דבגמרא הכי איתא שבר בבכל ו"ל שבבכל הין שמין שבר טוב והין רגילים בו לפיכך עבו אורות שבר בבכל בלחוד יין בא"ל ובמתפסק ו"ל שבבכל הין שמין שבר טוב והין רגילים בו לפיכך אין קבע לשמיתו כיון של א"ל אבל במקומות אחין רגילים בו אפילו במתפסק בו א"ל בדיק'. כתב מהרי"ו בסימן קי"ב שאותם שיש להם סוסים יהרו בשעתן להם האוורן שלא יאחר כנוס בתוך הלבנה: (ד) בסימן דיקן אתא מורי בית הפליטים והתחתונים א"ל בדיק' ואקשין עלה מברייתא אחריתי דקתני דמור צריך בדיק' ומשמי דהיא במגילת' ובירושלמי אתא מורי הבית עליונים ותחתונים אין צריך בדיק' ניחא הפליטים אבל בתחתונים ניחא לגבילי' כלו' אולי אל אל שם ממן דהשתא קש"ד דתחתונים הוי בקרקעים הבים ומשמי שמיהם בטחל אחת לעמל' מי' ואחת למטה מי' ולפי זה מניעתי דאמרינן דבתי בדיק' דוקא בשבתם גבוהים עשרה טפחים דאז ניחא אמרינן אבל בגבוהים למעל' מעשר' לא ניחא אמרינן ובן משמע בפ' סלון דף פ"ד ע"ם וכן עיקר ודלא בהטור והמחבר בב"י שם"ל שעיקר הטמים האדם הוא למעל' מי' ולאחת. גם מ"ם הטור דנמוכין הוי פחות מג' טפחים ל"ל דלא אחמר כן בירושלמי אלא אגב הבד וגב המגדל והטור הבב דאמרינן דבתי בדיק' ורלאחי בספר ב"ם שבתב דאמרינן בדיק' אל"ל למיתם אמר אין צריך בדיק' ומשמי דבבתי מיהו אי אינא ודאי ממן צריך להוציאו דהו"ל כמעמין בטור שהיה בבר מבוטל אינא אלא אחין דבתי טומה בבר שהרי מבוטל בפ"ק דפסחים דמעמין בטורות מיסין ומעמרות מוכר בבל ידאה ובבל ימלא אף על פי שמתמעט אין יהו אל אדם מעצם בשם ומשמע ודאי אחים הפיל מפולת אל ממן דלא קבבר אחרי אלמא דבדון דידן לא הוי כמפולת ומיהו מעמעמא אחרינא בביטול בעלמא אני ולא בתי להוציאו אף מדבבן ולי"ד למעמין בדיים דה"ל בחמן בטור שבתב המחבר לקמן בסוף סימן אל"ם דמבטלו בלבו ויהו ומיין במ"ם שם בס"ד ובמ"ם הר"ן

א"ח הלכות פסח תלד תלה תלו פרי חדש

ובגתריים בכיון והכתם ניכר דרבב"ג אמר לכפויי אמ"ק דין אסר דל"ל בדיקה שלא סחכר בדברי מ"ק והכי מסתבר בירושלמי. דלכא מאן דבלע אחרב"ג ומ"ם זה נקטינן דמסה המוללת בתוך הבית אם עצים ואבנים סדורים מחמיה אפי' דמדליא בודק לד הסילון ואינו בודק לד הפנימי ואם היה מידלי ואין עצים ואבנים סדורים אסקיה צריך לבדוק ג"כ לד הפנימי אמר תיוק הכנים שם אמן ושוב מלאתי בב"מ הבית בשם הר"ם שהעצם שהמים הרמב"ם דין מעה הסולקת הוא לפי שהכל בכלל דברינו דאי לעמה אעמה הרי הוא כאורי הבית ואי נמצין בית שלאחריה אם יש לו דרך לשם פשוטא צריך לבדוק ואם אין לו פשוטא של"ל מחמיה לבדוק אם עצים ואבנים סדורים מחמיה ל"ל שהרי אין מעמתשים שם ואי אין עצים ואבנים סדורים מחמיה ודאי צריך עכ"ל ולפי דברינו קשה דמאי קמ"ל רשב"ג: (י) צריכים בדיקה ליל י"ד לאור הנר כדין בדיקת אמץ,ולא מצאו כן אלא שמבבדים אותם י"ג ולאו ספיר עבדי דביבוד לא מהני לאחי דאיכא בטומת כדאמרינן בפ"ק דפסחים בגון דאשכח בגומ' ומוד שפיקר המצוה היא בלילה נאור הנר ומיהו לא מצי לבטולי אחמץ לפי שאינו אלהים : (יא) אעפ"כ צריך לבדוק ביום י"ד דא שדעת הרז"ה וה"ה אמי שרוצה לבדוק ביום י"ג לאור הנר ד"ל ד"ד והר"ן דסה דבריהם ברים פסחים מכם הירושלמי דגרסינן אתם לא אמה ;מעבר בלילי מעבר לימעא והיינו דאמרי' בגמרא דיקן בשעה שהגר יפה לבדיקה כלומר שאורו מבהיק בלילי יותר מביום אפיים ברין ולפיכך אם בא להקדים לבדוק ביום י"ג לאור הנר אינו רשאי ע"כ מוכח בהריא דבגיל י"ג לאור הנר ד"ל ד"ל אבל מדברי רא"ן שהביא המרדכי ברים פסחים משמע דאפי' אם בדק ליל י"ג לאור הנר צריך בחזור ולבדוק ביום י"ד שהוא עיקר המקנה אל מבמים ונזה הסכים הכ"מ בחמיכת פי' זה ודברי המחבר שאם לקוחים מדברי רא"ן סתומים ויותר מעים לזה ואינו מבאור אלא העיקר שבין שבדק בחמה לאור הנר הכון לבטר מצן מן הבית שוב אין צריך לבדוק ביום י"ד והכי משמע מהגיה בפיי' בפ"ק דפסחים המבכיר בית לחבירו בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק ובחבו בתוס' דמראה לרשב"ל דבי"ג אירע ואוד יש נהגים כן מהא דאמרי' מו המם ומי אמרי' אין מוחסין שמא גרדה מולדה והא קמני פיפא מה שמעיר ירחבו בגמ' שלא יסא צריך בדיקה אמרי' אבי אבי הא בי"ד הא בי"ג בי"ג דבשם ריפמא בטלא בפי לא מלגמ' ואין מוחסין אלמא דבבדיק בי"ג אל"ל לחזור ולבדוק ביום י"ד ומ"ל מיירי שבדק ביום י"ג לחזור אבל דאי ביום לא אל"ל לחזור ולבדוק ביום י"ד ואי אמרת דבבדיק בי"ג אל"ל לחזור ולבדוק אבל בל שבדק בתקי' מבמים לשם פסח אינו מבויב לחזור ולבדוק בכל י"ד והכי איתא בירושלמי בגומרא דרים פ"ק דבריכין ויתפיל בי"ג ומשמי מבוס דר' יוסי שאין בדיקת הבר יפה אלא בלילה והדר פריך ויתפיל אור לי"ג

ומשמי אין כיבי יבדוק אפי' מר"ח חה מבואר בש"ם והכי נקטינן :

ומ"ש והכיסן וכו' צריכים בדיקה זה פשוט ונלמד מבכ"ם דבי מילמי ובי קירי פי' בלים או מקומות שמשמין המלח ומדות של שעוה שבאבאר בפ"ק דפסחים צריכים בדיקה :

תלד (ב) אסר הבדיקה יהא מהר בחמן וכו' אמפי' שבן גרמה מלשון רש"י בפ"ק דפסחים שהרי כתב וז"ל מה שמשייר אחר בבדיקה מאסילמא בגנגמ' פ"ב ולאי לאו דוקא שהרי אם בשעת בדיקה שמלו מבבר בפמיו צריך לחזור ולבדוק מה שבדק בבר ובר"ן מהר מזה בבתב ומה שמשייר בלילה לבוכו שיאכל בלילה וגם בבקר יכיחנו בגמרה ע"ב וכ"כ בס' כ"ם שבך ראוי להורות להבנים הסמן הרוצים לאכול בלילה קודם הבדיקה :

תנן בפירק' קמא אין מוחסין שמא גרדה מולדה מבית לבית ומבקום לבקום אע"פ מסיר לאחר ומביר לבית אין לבבר סוף והרמב"ם מפרש שרולה לומר שאין מוחסין שמא גרדה מולדה מבית שמבבסין לבית שאין מבבסין ובתב ריב"ז ח"ל אם גרדה מולדה בפנינו צריך לבדוק אפי' בבקום שאין שם אמן שהרי הסולדה מולבתו בכל מקום ע"כ ולפי זה כי אמרי' בגמרא אמא דלא חזיק דשקל הא חזיק דשקל חיישיק הייט לומר דחיישיק שהולבתו ואפי' לבקום שאין מבבסים שם אמן ובין בע"ם בסימן תל"ם ס"ל ובתבו בתוס' בשם ר"י ז"ל דבבבר קבן דמלין למימר שהבלו אע"ג דהוי ספק ודאי דאמרינן בגמרא דלא אתי ספק ומוציא מידי ודאי ה"מ בשלא בטל אבל אם בטל בבדיקה מדובבן אתי ספק אבלאי' ומוציא מידי ודאי בדיקה מדרבנן

ואין נראה בן מדברי רש"י ואבר מפרשים ובין מ"ם לקמן בדים פי' תל"ם בס"ד :

ומ"ש כדי שלא יסמך בדיקה אחרת עיין מ"ם רשם הרין בפי' תנ"ם סעיף ט' :

ומ"ש בגון שהיה עשר בכרות עיין לקמן בפי' תל"ם דין ג' :

ומ"ש לבך יבפס עליו וכו' בס"ם בתב דלבתחילה אין לסמוך על בפיים כלי דשמא ט' עבבי הבית יטלו ולא ישים אל לבו שמוטה אחפיו אמן אלא צריך לבטלו בחוזר או ליתנו בתיבה ומיבא בדיעבד מלין לקולא והכי מוכח מלשון הטור ודברי המחבר עיקר ואע"ג דבפ"ק דפסחים בחמנו של עכו"ם לא פני לן בכפיי' כלי שאני התם דהוי ג' ימים והא דאמן בפרה ומייתי לה הש"ם בפ"ק דשלין לגיטום שהבישה מבוסה ובא ומצאה מעולה פסולה מפני שדרבן כל בריאים לעבוט אלו ומומר והחרש מני לעבוטו ולהוציאו שרשא פרשא אבל הכא כיון שהוא בפוי ע"ג קרקע אין דרך בריאים לעבוט ואפי' לבתחילה ש"ד ובדעבדם

בהדיא בירושלמי דקתני בפוי עליו כלי וחזק : (ג) כל שמירא דאיפי' בדשותי אע"ם בס"ם ע"ם :

ומ"ש ליבטל ולהוי כעפרא דארעא בן עיקר ולא כים מהבנים לומר ליבטל ולהוי הפקר כמו עפר דאעפ"י דביטול מתורת הפקר נעשו בו ואלי אלא דמי להפקר בש"ם הר"ן בפ"ק דפסחים הניחו הב"י בפי' תל"ם דאמו אפרו של אדם הפקר הוא ועוד דהא בי"ם משמע ואלי דאסור לספקיר ובהיא דאמן אין מקדישין ואין מהריעים ולא מעריכים בי"ם ובשמעא מבוס גזרת מקח וממכר ואינו הבא אמנם בטלו בלבו אסר שבא ואסר ריש ועוד דהפקר צריך שלשה ובכאן לא הגיעו שלשה אלא ע"כ הפקר דעלמא שאמי משום דאיכא אזכה הוי כמו מקח וממכר ואסור בשבת ובעיא איך מבאי אבל הכי סגי בביטול בעלמא ואפי' בלב משום שאין כאן אזכה ועוד דאמן אינו בדשותו אל אדם ובשאו הבאמו כאילו הוא בדשותו לבטלו ובגילוי

דעתו כל דהו דלאו ניחא ליה לבא וכמ"ש הר"ן ז"ל :

ומ"ש כל שמירא בולל אמן ואסור אע"ג דמאמן דאמרינן בפ' כל שעה פוקו וחבינו שמירא דבבי אינו אל' ליבא

ראיה דע"ב לא הוי פס דהא דאמרינן בפ' אין מעמידין לא מאמנו בהדי דאינו דאקאבל לאמ' דאמרמי

ואע"פ שפי' רש"י בני אל' עבים אע"פ שאפשו יוב זה שעבר והוא פסח כבר כתב הב"י בי"ד סימן קי"ב דלאו דוקא אלא לגיסה קרי אפיה מ"מ יש ראיה מהא דאמרינן בפ' כל שעה דאיכא בטומת הוא אל' ואדירי לעילם בהו שמירא וכו' ושוב הביא ראיה מפרומת הדשן בסימן קל"ד מהא דאמרינן בפ"ק על המבכי' לבחזק דשמירא דדיה הוא ואמרינן מני הסם אל' רבא לבני מעמא שמירא דבני מ"לא מעמיכו אלא דסמן מני

בכלל בלשון שמירא וכן הרמב"ם בפ"ב מהלכות מלה העמיק בלא במקום שמירא ודלא כתב"מ שם :

ומ"ש אבל בשאר לשונם צריך להזכיר בל מ' בפני עצמו ק' לזה מבירושלמי ר"פ בל שעה דתקני הסם צריך שיאמר בל סמן שיש לי בתוך ביתי ואיני יודע בו יבטל לבן מראה דבהזכרת סמן לשון סני כיון דהך ביטול הוי מדרבנן לסמן דשבים שבטו והמרינו ביטול לגשוף אלא שבים לא שבטו ואלא הבינו ביטול וחזק :

ומ"ש ושוב לאחור ולבטלו וכו' ק כתב הראש"ם בפ"ק בשם תשובת רש"י מיד בלילה יבטל ויש שמבבים לבטל בשמים שריפה ואומר אני שמבבים כל' מוכים מדאמר דלאו זמן איסורים ולא זמן ביעורים משמע לי הוא בזמן ביעורים שהוא זמן קבוע ולא בשעת שיר ולבאורה יראה דמיימי ראיה דלא מצי לבטולי בשעה אחרים ולבבי אינמי דמצי לבטולי בשעת אחרים והשתא כיון שביטל בכר בלילה לא אבפא לן אי מבטל ביום אע"ג דלא הוי זמן קבוע אלא שפיר ואי לא הרי ביטל וכן נראה שהבין אחור עי' מדברי אבל ליבא לפרושי דה"ק שבמקום ראיה בטלא בפי לא מלגמ' ואין מוחסין אלמא דבבדיק בי"ג אל"ל לחזור ולבדוק ביום י"ד ומ"ל מיירי שבדק בלילי י"ג לאחר אבל בלילי י"ד ולא בלילי י"ג לאחר אבל בלילי י"ד ולא בלילי י"ג לאחר ולבדוק ביום י"ד אבל אם בבי בדיקה בלילי י"ד הא בי"ד הא בי"ג בי"ג דבשם ריפמא בטלא בפי לא מלגמ' ואין מוחסין אלמא דבבדיק בי"ג אל"ל לחזור ולבדוק ביום י"ד ומ"ל מיירי שבדק בלילי י"ג לאחר ולבדוק ביום י"ד אבל בלילי י"ד לא בדק

ומ"ש גם לפמה מכדוק וכו' כבר כתבו המגבר ז"ל בס"ם פל"ד ואולי כתבו כאן ללמדנו דלקח ביולא בסיירת הדין כך : (ג) ולריך לבער בים העבו"ם שהגא יולא ממנו בדי לקיים מלות ביעור בחב בס' ב"ם דהמי דנקטיה ביולא מבים עבו"ם לרבותא נקטא דל"מ ביולא מבים ישראל אף לי יום דלריך לבער בשמן שבא ימלא ממנו בתוך הפסח ולחפ"י שיחזור הישראל הכי' ויחן בו מתן מה בכך גם הוא יבער אם הבשר בשנים הפסח ונא ישאר שום חמץ בבית בפסח אלא לפיכו יולא מבים העבו"ם שהגבו"ם יחן לתוכו חמץ בפסח חפ"ם לריך בבער ולריך לקיים מ"ע מלות ביעור וכ"ל מדבריו בדאלי לבבר' ז' ולפ"ז הא דמבנים בגמרא בפ"ק דפסחים המגבר בים בחבירו כי"ד על מי לבדוק על המגבר לבדוק דאמרי' דידים הים ח"ד על הבוכר בבדוק וכו' דבמבמב דבי"ג על הבוכר לבדוק וכמ"ם בתו' ז"ל ובאבני' כן נתי הבם המגבר בים לחבירו בי"ד חזקתו בדוק מו אין חזקתו בדוק בדליתים קמן דלימילי' כל הני מיירי בבנבנים הישראל המגבר בנים אחר הא אם פירם ליס מו יבא בשיר' פסיבא דבר המגבר לבדוק שהרי עב"פ לריך לקיים מלות ביעור ומ"מ בענין הבבה העיקר במ"ם הבגה בבם י"ל והים סברת הבו' שבינו בבנבנים העבו"ם בבינתו מה בבך אם חל עניו חונם ביעור הרי הים הבמן בבינתו של עבו"ם והו"ל כמו שבתו לו במתבה וביעור שמן הוא ליתנו לעבו"ם מו בהבינו בנבנים ולפי' מיבא דר"י דקאמר אין ביעור שמן אלא שריפה העיקר כמו שפי' ר"ח בפ"ק דפסחי' דמקמי חיטורו הבבתו בבב דבר ושבד הסיטלא שמחלק בין בבנבנים בבים אסר אלא בבנבנים אין לו מבם אלא אמה אומר בשבנבנים בבים אסר ח"ל לבדוק מבי בבם מקיים מלות ביעור אף אנו נאמר שהמפרש מיבבה ליס לא יבדוק בפי בבם קיים מלות ביעור שיתנו לעבו"ם מו ישרפנו וביוצא אם מאמר לא כי אלא שלריך לקיים מלות ביעור בשמן זה כיון שבל בעיו חונם ביעור גם בנבנים בבים אסר שיך לומר כן שבל עליו חונם ביעור שמן זה ובכן העיקר דכיון שבבנבנים בם העבו"ם זה ביעורו בהיתו בם וכ"ם בישראל בבנים בבים אינו בבבר שהרי הישראל יבערנו ר"ל ודו"ק :

תלז (ח) בפ"ק דפסחים בתו מיליה מרב בשמן בר יבחק המגבר בים לחבירו בי"ד על מי לבדוק על המגבר לבדוק דשמיר' דידים הוא ח"ד על הבוכר בבדוק דאיסורא בדבוחים קלי ות"ל המגבר בים לחבירו אם עד אלא אסר לו המפתח וכו' ואפ"פ שבתבו דבוכר בבדוק דהא איסורא בדבוחים קלי ושבד שבב עניו חונם בדיקה בחמילי' ליל י"ד יראה ודאי דבמבקבה דפסחינן דבטיל בבטילים המפתח מ"ל אם הבגיבה בי"ד לו קודם ותרע שהרי בברייתא קאמר שחמץ המגבר בים לחבירו וכן הרמב"ם הבתיב לשון הברייתא ואפ"פ שהרי"ף ובשור הבתיבו בי"ד בהו דוקא בחב הר"ן בלומר לאוקי י ד ומתו ואינו ובמ"ם המגבר ודע לשיטת רש"י בבוגיא הבב מבני בחזקה שאם בחב י"ד הבחזיק הבוכר בבים מליו לבדוק אפ"פ שבריין לא נמבר לו המפתח אם לא הבחזיק בב המגבר לבדוק ובשיטת ר"י הבב אלו בבבירים המפתח אם עד שלא מבר המפתח בל י"ד על המגבר לבדוק אפ"פ שבבחזיק הבוכר ואם מגבר לו המפתח בל י"ד על הבוכר לבדוק אפ"פ שלא הבחזיק אבל דברי המגבר בהם בפ"י הר"ן וה"ה ז"ל הם ביקר ומבוארים להלבה דבודאי כי אמריב המגבר היינו שבגבירו לו והבחזיק האסר ואהא מבבים בן דאמבינ"ב כיון שבמגבר בל המגבר מליו מוסל לבדוק ובבטילא דבבבל אבנו בבבירים המפתח דאם עד שלא מבר המפתח בל ח' דרבנם עבר על המגבר בבדוק מבום דאיסורא בדבוחים קלי אבו ושבד שבמפתח בידו אבל אם בבבר המפתח בל י ד על הבוכר בבדוק מבום דאיסורא בדבוחים קלי ושבד שבמפתח בידו אבל אם לא הבחזיק אפ"פ שבמפתח בידו אינו בלום ובבי המגבר לא אבדוריה אמפתח בפחות הבית ולבדוק ובן מובא בירושלמי בפ' בל שבה ולאיתי בספר מבפבי מבשמואל בסי' ח' שיבלא בל דין ח' בבא המפתח בל בוכר בהתבלא זמן סיום בדיקה אז מקודם והחזירו בל המגבר בדרך פקדון בל מי מובל בבדוק ומבחברא דלדבא הר"ן וה"ה שבל הבוכר לבדוק ובבי לאבחדרי הבוכר בל המפתח ולפבר שלא בדבא הבו' הדין בך דבקדון בל הינא דאיתיה בדבוחים דמריה איתיה ולבבדא בבבה"ר מבבא המפתח בבבבוכה הבוכר ביקר ודברי הב"ם בבלן אינם בדורים יע"ש : (ב) שם בבו מיבה מרב בשמן בר יבחק בבבגבר בית בחבירו בי"ד אזקתו בדוק אז אין אזקתו בדוק לבאי בפקא מיבה לבייליה דליתיה להאי דבבייליה בחבירה להאי מבי אז"ל רב בחמן מבחום הבבל בחבים בל ביעור שמן אפילו בשים וכו' מ"מ מבינתי בלו מבום דאזקתו בדוק וכו' ומבמבא ודאי דאפילו אזקתו בדוק אי איתיה בבן שייליה ליה דאל"ב מבי בלמר בבבי"מ הא ב"מ מובא דאי אזקתו בדוק לא מבבה בבבבבה אז אין אזקתו בדוק בבי לבבבבה בבייליה אלא ודאי מבמבא דבב"פ בבי לבייליה ליה וב"ב הר"ן ובהיתיה מהרא"ם אין לא אם לבו לאלא ודבדק דין זה מדברי ר"י וסב"ב ר"ן בילות ואיתיה בם' ב"ם בבי דאיבא לפרוסי דה"ק מב"מ בבבבא אז דבבבבבה לן הגא בבין דבפק הוא בבייליה בהוליא מיד בפק ואין אז שיבא הבבבבה דאפ"ג דבבבבבה ליה מבבי' ליה אולי קיל' וכמ"ם הבוספבות דבאלי בבא בבי בדיקה אפילו לא יהיה בדוק לא יהיה כ"ב מבבול לבן לריך ליבאל אם בוא בבינ : הרי"ף הבמים בבינ אז דאזקתו בדוק ואבאר שבינו בבבוא : (ג) אם איבבי לא המגבר בים לבחבירו אזקתו בדוק ומלאו אחיו בדוק מהו מי הוי בבבקא שבוא אז לא ת"ם דאמר אחרי ל"מ בבאחרא דלא יהבי אחרא ובדקי דבים ליה לאחים לבייומי מבוא בבופי' אלא אפילו בבאחרא דיהבי אחרא ובדקי דבינא ליה לאחים לבייומי מבוא בבבבוני' בבבבו בבבוספבות דבי"ב מיירי דאי בי"ד הא אסבינא לבייל דבל המגבר לבדוק בבומר דבה לריך הבא אזקתו בבבבוא אזקתו בבבבבב

אז דקן סוגיא מיידי בכבר נרחל ונשלא ביטל אבל אם לא ביטלו בכבר קטן שאפבר שיאכלנו שעכבר ש"ב
בדיק' דהוי ס"ם ספק מלה ספק ממן ואח"ל ממן שמא אבלו טלו והיה אם ביטל אפי' דהוי הכבר נחל ש"ל
בדיק' מבוה דה"ל ספק ממן בספק מלה והפיק' דרבנן לקולא אבל נמלי דש"ל לאוס' דלמנין הכבר קבמי
אבל לענין בדיקה ש"ל אפי' אם לא ביטל אין דעת הכבר כן וכמ' בכבר ב"ם דיש מדקדק דמ"ם מעכבר
בשבנם לבית בדוק וכבר בפיו שפלטו מלא פירורין ארך לחזור ולבדוק כל הבית ואפי' ביטל ואירן דשאלי
הנם דאיבה ולאי ממן בבית ובספק לם אבלו ואין ספק מולא מידי ולאי אפי' בבדיק' דרבנן כדמשמע בסוגי'
דאין מבכבין בשמא גורה מולדה אבל כאן דספק מלה ספק ממן הוא מלינן לקולא בדרבנן מבכל מאי דקי"ל
מעכבר שבנם לבית בדוק וכבר בפיו ב"ק דהנם מיידי בבהכבר נחל דלבא לעיבר אבלמיה וכמ"ש בסם הפר'
הא לאו הכי מלינן לקולא דאבלינה ואפי ספק אבלי' ומולא מידי ולאי בדיקה דרבנן ואפ"ג דלענין בדיקה
לאמרינן בסם דאין ספק מולא מידי ולאי בבר מרגמה ר"י נופיה ברים הלי שמעתא' דמחני' דהחם מיידי
בשלא ביטל דהוי ודאי דאוריתא יע"ש ואולי הב"ח כתב כן ליבב דעת הטור שלא ביאר נדין מבכבר שבנם לבית
בדוק וכבר בפיו דמיידי בכבר נחל וכן דעת הראב"ד בהשגות דהך שמעתא' אי' אלא לענין ביטול אבל
לענין בדיק' בפיקא דרבנן היא ולקולא אבל הרמב"ם ובאר מפרשים אבלים בזה וס"ל דאפי' אם ביטל
דהשתא הוא בדיק' מדרבנן ארך לבדוק ואפ"ג דבבאר ספיקות דרבנן מלינן לקולא וגם במילי דרבנן אמרינן
אפי' ספק ומולא מידי ולאי וכמו שהוכיח ר"י ז"ל לחר ביומיא מהני' דמערים אדם על מבוטלו נבי בדיקה ממן
לא אמרינן הכי ואלינן לומר' לי מבוה חומר' דממן דהמערה אינו חוזה מבאר איסורים גם ראו מבמים
להסמיר בספיקו שפי מבאר בפיקות ולאי מבעמא דבאב המ"מ דבין שבדיקה ממן אמילא' על הספק המתירו
בספיקו יומר מבאר ספיקות ואפ"ג דלא דמיא לאמילא' דבאם הבית מלילה ממן כל השנה ואילו בבא אחרבי
הבית בחזקה בדוק מ"מ כיון דסיון דעל מבבר לבית לי ממן מייל הא לאמרב לה חזקה ביתא וקם ליה
בחזקת שלא בדוק ובית הא ליבא ממן ודאי אלא ספק ממן בספק מלה הא לאו מילתא היא דבין דודאי על
מעבה הר ביתא לאו בחזקת בדוק קלי והך בפיקא לא מבקבה בדיקה מבוה דבדיקה על הספק מחקה ומיהו
ה"מ בספיקא דמבינא לבבל בספיקא דאינא אלינן לקולא שהרי הרמב"ם בבל בבי' דלא אפבינא בענין בדיקה
הקם לה לקולא וכן כתב בל"מ זז היא שיטה המחוורת ומוכבמת מרוב המפרשי' ז"ל וכן פסק המחבר ז"ל
ולענין הלבה ריל ביקר בדברי המפרשי' דהא דאמרי' הייבו ר' מאיר הוא חזקא לענין ביטול אבל לענין
בדיק' דהוא מדרבנן אלינן לקולא דמלה בקל ראיה לדבר המ"ם המחבר ז"ל ב"ד בסימן ק"ל ס"ם שאם
היה קדירה של בשר שמוכי' ולפניו ב' אחיבות ל' של היתר ואי' של איסור דרבנן ונפל בה אי' מאלו ב' אחיבות
ואין יודע איזה היא אלו הולין דבל היתר נפל' והם דברי הרבב"ם בה"ה בלמד כן מתוספתא דתרומות ובאין
בדברי הרמב"ם בפ' י"ד מהל' תרומות בהה פרטים ביולא בחלו דאלינן לקולא ומאחר דחזיר בגמ' דבין ב'
ביאורין ולפניהם ב' בתים ואחד ב' בבברים שלמדהו מדין ב' קופות אחד של מולין ואי' של תרומה אף אלו
אלמוד לבדון דין מבוספתא דתרומות ובבבינגא ומיהו אם לא ביטל הא אינתרא ביתא וקם לה בחזקת אינה
בדוקה ובפק ממן בפק מלה הוי בפיקא דאוריתא ולמומרא ובבי בדיקה ובינל דלא בהתוספתא בזה אלא בדברי
אחר המפרשי' כנ"ל ודוק ודב דהא דאמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי נין להקל בין להחמיר הוי
כדלעיתא בספ"ק דכתובות ול"מ לדדון דאפי' דאינא ב' ביאורין של ממן ואחד של מלה דאלינן דמלה שקל ובבי

בביטול ולא בטו בדיקה דב' לאו דוקא אלא אפי' מלה וזה פשוט :

ומ"ש ואם פירש הכבר מעקום קביעתו וכו' פי' כשלא פירש לפניו והיה אם נטלו מבבר מעקום קביעתו
ולא ראינהו שנטל דהשתא לא נולד לנו ספק בעקום קביעתו דאמרינן דכל דפירש מרובא פרש ואפי'
ביטול לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ב) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל ולא ידעינן להו מיל דאלינן שבבבם לבית בדוק וכדאמן בפרק ו' דתרומות שני קופות אחד
של תרומה ואי' של אולין שנפלה אחה תרומה לחוך ל' מהן ואין יודע לאיזה מהן נפלה הרי אני אומר לחוך
של תרומה נפלה והא לא אלינן לקולא דמלה בדאמרינן בסברת הרמב"ם והמחבר דהא אינהו בבדיקה ליה דאפילו דהבי' בתים הם
בדוקים אי"ל לבדוק אחר מהם אלא לאינהו מפרשים דס"ל הכא נמי בבם אי' בב"ד בסי' קי"א יע"ש ואי מספקא לן אי
על אי לא אל אפי' ביטל לא בבי מבשם דה"ל מרי ספיקי ספק על ספק לא אל ואח"ל אל דילמא לא לבאי
אל אלא לבאי אל ודוק :

ומ"ש וכן ב' בתים בדוקים ב' בבמרא לבור אחד של ממן ולפניו ב' בתים בדוקים ואמא עבבר ושקל
ולא ידעינן אי לבאי אל אי לבאי אל הייבו שני שבילין ומפרש אבור שדין ממן שזה לדין המוחלה
אחם ב' הבתים של אדם אחד אי בלא בבם ובלא בבחול בבם אחם אי שבא אחם לבחול אליו ואל מבירו שביהם
לדיבן בדיקה אפי' אם ביטלו בלו לבחול זה אחר זה אין שום אחד ממם לדיק בדיקה אם ביטלו אי"ל
ודב' בחוס' דהא דאמרינן בבא אחם ד"ה סמלים הייבו דרבנן דמלאוריתא אפי' בבא אחם מהורין והבאתא
אי שפיר דומה בדומה מומלה דרבנן עם בדיקה דרבנן וזו היא שיטת רש"י וכתב בב"י אל זה אבל הרמב"ם
כתב בבם ס"ל לבדוק פעם אחת ולא מולא בדבר ובבר רגה ה"ה לאחם בעם לדבריו והיה הדבר בל"ב ואי"ם יש
לחמוה אל בשור בבתב שביהם לדיבם בדיקה אפי' אם ביטלו ואמאי הא בשבטלו הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא
ודאמא לחמיהמו דלפי דבריו יפה בתב הרמב"ם בחם דא"ל לבדוק בעם אחת ובפלו בבא אחם ואי"ם בבם בבם בבחול
דלפי בלא ביטל בשיטא לבדוק בבבם אחם ובבבם אחם ובבבם לקולא אפ"ג דלבאי בדיקה ולבבבן עבבר ובטל
אחרינו מינהו אלא ודאי מבמע דמשום דס"ל דהבל מולין לפיבר ארך לחזור אחר הבבבה הא לאו הכי לא
אלמא אית לה לחכמים בבר שאבר הוא בבר שבמלא ודוק :

ומ"ש אין ארך לחזור ולבדוק אינה שבן הוא לבון הרמב"ם והוא חמה בעיני היך עיבב אלו הדינין וכללם
בדוק וכבר בפיו דמיידי בבבר נחל וכן דעת הראב"ד בהשגות דהך שמעתא' אי' אלא לענין ביטול אבל
לענין בדיק' בפיקא דרבנן היא ולקולא אבל הרמב"ם ובאר מפרשים אבלים בזה וס"ל דאפי' אם ביטל
דהשתא הוא בדיק' מדרבנן ארך לבדוק ואפ"ג דבבאר ספיקות דרבנן אלינן לקולא וגם במילי דרבנן אמרינן
אפי' ספק ומולא מידי ולאי וכמו שהוכיח ר"י ז"ל לחר ביומיא מהני' דמערים אדם על מבוטלו נבי בדיקה ממן
לא אמרינן הכי ואלינן לומר' לי מבוה חומר' דממן דהמערה אינו חוזה מבאר איסורים גם ראו מבמים
להסמיר בספיקו שפי מבאר בפיקות ולאי מבעמא דבאב המ"מ דבין שבדיקה ממן אמילא' על הספק המתירו
בספיקו יומר מבאר ספיקות ואפ"ג דלא דמיא לאמילא' דבאם הבית מלילה ממן כל השנה ואילו בבא אחרבי
הבית בחזקת בדוק מ"מ כיון דסיון דעל מבבר לבית לי ממן מייל הא לאמרב לה חזקת ביתא וקם ליה
בחזקת שלא בדוק ובית הא ליבא ממן ודאי אלא ספק ממן בספק מלה הא לאו מילתא היא דבין דודאי על
מעבה הר ביתא לאו בחזקת בדוק אלי אלא בדיקה מבוה דבדיקה מבוה ומיהו
ה"מ בספיקא דמבינא לבבל בספיקא דאינא אלינן לקולא דמלה שהרי הרמב"ם בבל בבי' דלא אפבינא בענין בדיקה
הקם לה לקולא וכן בתב בל"מ זז היא שיטה המחוורת ומוכבמת מרוב המפרשי' ז"ל וכן פסק המחבר ז"ל
ולענין הלבה ריל ביקר בדברי המפרשי' דהא דאמרי' הייבו ר' מאיר הוא חזקא לענין ביטול אבל לענין
בדיק' דהוא מדרבנן אלינן לקולא דמלה בקל ראיה לדבר המ"ם המחבר ז"ל ב"ד בסימן ק"ל ס"ם שאם
היה קדירה של בשר שמוכי' ולפניו ב' אחיבות ל' של היתר ואי' של איסור דרבנן ונפל בה אי' מאלו ב' אחיבות
ואין יודע איזה היא אלו הולין דבל היתר נפל' והם דברי הרבב"ם בה"ה בלמד כן מתוספתא דתרומות ובאין
בדברי הרמב"ם בפ' י"ד מהל' תרומות בהה פרטים ביולא בחלו דאלינן לקולא ומאחר דחזיר בגמ' דבין ב'
ביאורין ולפניהם ב' בתים ואחד ב' בבבים שלמדהו מדין ב' קופות אחד של מאלה ואי' של תרומה אף אלו
אלמוד לבדון דין מבוספתא דתרומות ובבבינגא ומיהו אם לא ביטל הא אינתרא ביתא וקם לה בחזקת אינה
בדוקה ובפק ממן בפק מלה הוי בפיקא דאוריתא ולמומרא ובבי בדיקה ובינל דלא בהתוספתא בזה אלא בדברי
אחר המפרשי' ב"ל ודוק ודב דהא דאמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי אין להקל בין להחמיר הוי
כדלעיתא בספ"ק דכתובות ול"מ לדדון דאפי' דאינא ב' ביאורין של ממן ואחד של מלה דאלינן דמלה שקל ובבי
בביטול ולא בטו בדיקה דב' לאו דוקא אלא אפי' מלה וזה פשוט :

ומ"ש ואם פירש הכבר מעקום קביעתו וכו' פי' כשלא פירש לפניו והיה אם נטלו מבבר מעקום קביעתו
ולא ראינהו שנטל דהשתא לא נולד לנו ספק בעקום קביעתו דאמרינן דכל דפירש מרובא פרש ואפי'
ביטול לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ב) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ג) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ד) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ה) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ו) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ז) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ח) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (ט) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (י) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (יא) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (יב) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (יג) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (יד) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (טו) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (טז) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'
בדיקה מבוה דבעידבה דאחליד ספקא אם הוא ממן או מלה הוי איסורא דאוריתא ולמומרא וק' דביטל ומו
ליבא אחמא ספיקא דאוריתא ודב דאין זה יליף לה בגמ' מבמחיתין דתרומה מדין ב' קופות ואף אינו מאחר
שאם היה בלן לבור אי' של ממן ולפניו ב' בתים אי' בדוק ואי' שאינה בדוק ובא מבבר ונטל מהחמן ופיל
אחר ביטל לא בבי אחיבה מסיבה פה מומרת לאוכלה בספה דומיא בכ' מכיון אבל אם לא נטלו מבבר לפניו
ה"ל נולד ספק בעקום קביעתו ואריך לחזור ולבדוק זה מבואר בתו' דפ"ק דפסחים ד"ה פיש לו פרש לא פיש לו מ' מבינא וכ"כ
הרשב"א בה"ה והביאו הגב"ה בי"ד בסימן קי"ב סעיף ג' יע"ש : (יז) ב' לבורים אי' של ממן ואי' של מלה
זבו' אף על גב דלבבבת המחבר בספק בדיקה אלינן לאומרה ובדלעיל בס"ש בבר בחב המ"מ דלא בל
בספקות שון דשאלי אחם דבין שבבבם לבית יהוא הו"ל ספק קבוע אבל בבאן הבי אחלקים הראשו' בספק
ליתה בים הוא מהם והבי אחרונים בבר בדק ואין בלן ספק קבוע ובב"מ הבי' בשם הר"ם דאחם בבי'

אמרת ריש׳ שלך מי אתה רושם אבל אתה רושם של אחרים אמאי לא משני דסא בייחד וסא בלא
ייחד לא מילתא היא דאתן בעינן למשכח שיעתא אפי׳ ברשותא כדמוכח מקר׳ דשלך מי אתה רושם
דסיים ברשותו דאי ברשות אחרי׳ אפי׳ שלו מני לרשותו ואתא קאמרינן אתה רושם של אחרים ולסכי
עשי דמיירי בדלא קבל אחריות אבל בירושלמי בפ״ק גרסינן לא ירשם לך סייתי אומר בספיר אלא
יסא אומר מ״ל לא ימלא בנתיכם כלומר דסשתא לא כתיב לך וגם סקדון בבלן סאיסור ואתא סקדון
סיים ש״ח דקבל עליו אחריות דפשיטא ולסכי לא הוצרך לבאר דקבל עליה אחריות מ״ב בקבל
עליה אחריות מצ״ש אי לא ימלא בנתיכם הייתי אומר ייחד לו בית יהא אסור כלומר דסא אף על
פי שייחד לו ביתו מיקרי דשכירות לא קני מ״ל לא ירשה לך הא כיצד ספקיד אלא אסור ייחד לו בית
אומר כלו דקר׳ דלא ירשה לך דמשמע מיני׳ שריות׳ דסקדון מוקצינן ליה בייחד לו בית והירוש׳ סזה
יש לו פרכא גם לשיטת רש״י דוק ותשכח :

ותרמב״ם כתב שאמן של ישראל אפי׳ מופקד ביד כותי הרי זה עובר משום בל ירשה ובל ימלא ולפי
זה משמע דס״ס אם קיבל עליו אחריות אפי׳ בביתו של עכו״ם דעובר עליו וכדכתיבנן לפי
שיטת רש״י שאם קיבל עליו אחריות אפי׳ ייחד לו בית זקוק לבער וכרב ז״ל פעך כזה דסא גרס׳ בפ׳
כל שעה ישראל שסלוה לעכו״ם על חצלו לאחר הפסח אינו עובר משום בל ירשה ובל ימלא ולפי
שסלוה לישראל על חצלו לאחר הפסח דברי הכל עובר ואפ״ק׳ דמיירי בשהרשיהו אלא וקמפלג׳ בדר״י
שסלוה לישראל על חצלו לאחר הפסח דברי הכל עובר ומשום ישראל אבל ישראל מעכו״ם לא קני ור״ש סבר
מגין לבע״ח שקונה משכון ת״ק סבר ס״ש ישראל מישראל אבל ישראל מעכו״ם לא קני ור״ש סבר
ק״ו ישראל מישראל קני ישראל מעכו״ם בי״ש אבל עכו״ם שסלוה לישראל על חצלו לאחר הפסח ר״ה
סרסיהו דמשמע ודאי בביתו של עכו״ם ואינו ממוור דסא לאחר הפסח קתני אמר הפסח אינו אסור
אלא משום קנס׳ שעבר אבל ירשה ובי״ו ואין לומ׳ דבני תגלי ס״ל כר״י דלפני זמנו ולאחר זמנו עובר עליו
בלא כדאי׳ שהם דסא לדידים גם אמן של עכו״ם שעבר עליו בפסח לוק׳ עליו אם אכל כמבוא׳ שם
ולכא אמרינן דלת״ק דס״ל דישראל מעכו״ם לא קני אינו עובר אלא ודאי בית בהדין לזה דר״י ועובר דקתני
לזה דוקא דומיא דאלו עוברין בפסח שפי׳ בו מתבערין וסכא נמי מתבער דלא מצי לאוכלו ואינו יש
לבבים קנס רמי׳ לדבריו מסא דאמרי׳ התם תקנכו״ם שסלו לישראל על חצלו אחר הפסח מותר בהנאה׳
לבבים קנס רמי׳ לדבריו מסא דאמרי׳ התם תקנכו״ם שסלו לישראל לא קנא ואמי קושיא לימא שנפיקה מותר בהנאה׳ אף
נמי דסרסיהו אלא הא אמרת עכו״ם מישראל לא קני ומאי קושיא לימא שנפיקה מותר בהנאה׳ אף
ע״פ שסעכו״ם מישראל לא קני נמי שסי׳ מורהנאלו בביתו ולא קעבר אבל ירש׳ ובל ימלא אלא משמע
שאע״פ שהוא בביתו של עכו״ם מותר בהנאה ולדעת הכיון דמדרבנן מחייב לבעורי׳ לאחר
שאע״פ שהוא בביתו של עכו״ם מותר בהנאה ולדעת הכיון דמדרבנן מחייב לבעורי׳ לאחר
ספסח אסור בהנאה וכן דעת סר״ן וכמ״ש בפ״ח תמ״ז בפ״ד ועוד כיון דס״ל לגרס ז״ל בפיעת רש״
ספסח אסור בהנאה וכן דעת סר״ן וכמ״ש בפ״ח תמ״ז בפ״ד ועוד כיון דס״ל לגרס ז״ל בפיעת רש״
דבקבל עליו אחריות ייחוד בית לא מסני אמרינן דס״ה בבית בביתו של עכו״ם אם קבל עליו אחריות
כסרבנ״ם ז״ל אלא דתרתי בעינן לאסור עליו בבל ירשה ובל ימלא שיהי׳ החמץ שלו וכרשותו הא לאו
כסי אינו עובר ועי׳ במ״ש בפ״ם זה בפ״ד ויחוד בית מסני אפי׳ בדקבל עליה אחריות ובשיטת ר״ה וכן
בתבו הטוש׳ אמם בפ״ם הטומנין בד״ם והא אדי ואדי כו׳ יש״ש ובכי נקטינן ודלא בפסק המחבר
ז״ל מה שכתב המחב׳ אם הוא חייב באחריותו מגניבה ואבידה דמשמע דדוקא בשומר שכר מיקרי
קבול אחריות אבל אי לא הוי אלא ש״ח דלא מחייב אלא פשיעה אינו עובר עליו משום דשמא מזיק
קבול אחריות אבל אי לא הוי אלא ש״ח דלא מחייב אלא פשיעה אינו עובר עליו משום דשמא מזיק
אם בידים ולא קבל עליו אחריו׳ מקרי זהו דעת הרמב״ם וקשה מפרש׳ וכתב הרא״ש דדייק הכי
אם בידים ולא קבל עליו אחריו׳ מקרי זהו דעת הרמב״ם וקשה מפרש׳ וכתב הרא״ש דדייק הכי
מגיגא דמלו מגניב ומתביד ומיהו הרמב״ם לא אמר לדיוקי׳ לה מהכא דהא איהו ס״ל דהכי משמעים לא
כיון מן סדין אלא בתוכם אלא דייק לה מלשון דשים דקתמר הא דקבל עלי׳ אחריות הא דלא קבל עלי׳
אחריות וה״ת בלא קבל עליו אחריות מחייב בפשיעה אבל לא מלינן לפרושי דדוקא בדקבל עלי׳
אחריות וה״ת בלא קבל עליו אחריות מחייב בפשיעה אבל לא מלינן לפרושי דדוקא בדקבל עלי׳
אחריות דאונסים דסא אחרי בפ׳ כל שעה דר״מ ס״ל דישראל שסלוה לעכו״ם על חצלו אחר הפסח
אחריות דאונסים דסא אחרי בפ׳ כל שעה דר״מ ס״ל דישראל שסלוה לעכו״ם על חצלו אחר הפסח
עובר משום דישראל מעכו״ם קונה משכון וכדר״י מגין לבע״ח שקונה משכון ודקדק ר״י בתוס׳ מפ״ם
עובר משום דישראל מעכו״ם קונה משכון וכדר״י מגין לבע״ח שקונה משכון ודקדק ר״י בתוס׳ מפ״ם
לפנכרת סרמב״ם מדקתני אחר הפסח מות׳ כהאתה ומשמע דעיד אחר הפסח מ״מ ור״ש לו׳ בשקבע
אחר הפסח דאכתי עד הגעת זמן ודאי לדברי הכל אינו מות׳ וסוס ליס לוש׳ סניס זמן ולא פרס
מות׳ ואין זס דיוק דאחר הפסח דקתני אזמן דפרטון קאי וכמ״ש הרא״ש ז״ל :

ולענין הלכה הרא״ש עיקר לחמיר כבנרת הי״א שבכי׳ המחבר דאפי׳ ש״ח זקוק לבער כדמשמע
מפשט הברייתא דאפקידו אלא זקוק לבער וכדמשמע מירושלמי אלא שמלאתי רמיס ספר מזה
מסא דגרסינן בפ״ק דפסחים מעשה באדם מ׳ שהפקיד ביסקיא מליאה חמץ אצל יוחנן חקוקה וקבוה
עכברים וסי׳ חמץ מבלבן ויולא וכא לפני ר׳ שמה רשבו״ג א״ל המתן כו׳ תמיהים א״ל לא ומוכרה
בשוק ואמר רב יוסף כמאן אזלא הא שמעתא דר׳ הרמב״ג דתנן המפקיד פירות אצל חבירו
אפי׳ הן אבודין לא יגע בהם רשב״ג אומר מוכרן בב״ד מפני הפסד אבידה לע״ה לא יגע בהן ואם אינה
סיים רשאי לאוכלו והא הכא דבפתם אקדון מיירי דסיי ש״ח וקס״ל דרב יוסף שלא יגע בהן ואם אינה
דאפילו דלא סוי אלא ש״ח קשבר אינו אי לא מבער ליה פשיעה דוריך לבערו עכ״פ ומאי דמשמע
דרב יוסף אלא ודאי משמע דדוקא בדקבל עליה אחריות דגניבה ואבידה מחייב לבערו אבל ש״ח
לא וסכי נקטינן : ומ״ש ואפילו חזר ואפקידו ביד עכו״ם אחר זהו לדעת הרמב״ם ומשכחים אחריו
אבל לפי שיטת רש״י וסיא הגהותא דבאינו שלו אלא שקבל עליו אחריות כל שהפקידו ביד עכו״ם
אחר מ״ל לבער משום דכתיב לא ימלא וסרי זה אינו מלוי : ומ״ש ואפילו אם אין חייב באחריותו
בדין כו׳ זהו דעת הרמב״ם דמפרש דהסיא דאמר לה רבא לבני מחוז׳ בעירו חמיר׳ דבני חילא כיון
דאילו מגניב ומתביד ברשותייכו קאי ובעיתו לשלומי כדידהו דמי שמשלומין כאלו סיו שלא מן הדין
אלא בתוכם ואף עפ״כ נקרא החמץ שלהן ונריכין לבערו אז להחזירו לסם דס״ל לא מיקרי חמצ אי לאו משום
דברי ר״י וכפ״ג שבביאת הרא״ש ומדברי שאר המפרשים לא משמע הכי אלא שמשלומין אלו סיו
מעוק סמלכות מ״מ אמר שהדין דין אמת וכן הרא״ש והטור הבעיקו דברי הרמב״ם בני חולק וכן
כרלה עיקר לסמיר ולפי זה בני חיל שבאים להתאכסן בבית ישראל בפסח אם אינם שמכריחי׳
לשלם הנאכל מסם אינו רשאי לקבלם לדעת הרמב״ם ולית ליה הקנה לישראל שיתאכסנו אלו שלחי
לפי שיטת ר״ת שכתבתי למעלה שיחד לסם בית ופני בסכי וזוק : (ג) ולריך לפשות לפנים מחילה
כו׳ בפ״ק מימרת רב חמלו של עכו״ם עושה לו מחילה י׳ מפחים ומס של הקדש א״ל אם מבדיל
לבלי מינשי מימים וכתב הש״מ דלדעת רש״י והרמב״ם מיירי בחצן דלא קבל עליו אחריות דמותר
לשמשוהו עושה לו מחילה בי״ד משום סיכר אבל בעל הביטור והרמב״ן מפרשים דבלא קיבל עליו
אחריות לא בעינן מחילה עדיה מעכו״ם אבל אם קבל עליו אחריות אינו עובר אלא אם מכר לו
אחריות לא בעינן מחילה עדיה מעכו״ם אבל אם קבל עליו אחריות אינו עובר אלא אם מכר לו
ומחילה לא בעינן מחילה ולא בעינן מחילה ב״ד משום סיכר אבל בעל הביטור והרמב״ן מפרשים דבלא קיבל עליו
אחריות לא בעינן מחילה עדיה מעכו״ם אבל אם קבל עליו אחריות אינו עובר אלא אם מכר לו
אחריות לא בעינן מחילה ולא בעינן מחילה ב״ד משום סיכר אבל בעל הביטור והרמב״ן מפרשים דבלא קיבל עלי

א"ח הלכות פסח תמב פרי חדש

אלא מעשה מעיקר דמילתי' קאי ולא כמ"ש בשם התוספ' שהרי כמאי דאמרי' בפ' אלו עוברין בשר בחלב אלו מעמא הוא ואסור פירות בשר שנתבשל בחלב והבשר בעיניה אלא שעשה בחלב ובלע בו ול"ל דאי מהם לא מיריא דדילמא רש"י לא מיירי אלא כשעשה החלב מבלע בבשר ולא כשנוף החלב מובלע בבשר והדב לך דכן הוא דבגמר' אמרינן אמר"ל יליף מבשר בחלב לאו מעמא בעלמא הוא ואפי' ס"ל ליש ופירש"י עשה בעיקר היכא דליכ' מידי מיקר אלא עשה בעון שרה בעים מנ"ל ע"כ ותמהני דמי הזקיקו לרש"י בכך ותאמר לא פי' בכל עשה בעיקר שבתלמוד דשיטו אפי' דאיכ' מיקר בעון חלב ניתות ואולי ק"ל דמאי נמי מנ"ל דהא מעשרת דמפיק ר"ע היתר מלערב לאיסור' דשיטה אכל כזית אפת ומיין מצילא מעשה דעשה בעיקר ולהכי פי' דלא בפי' אלא אעשה גרוע בעון שרה מבנים בעים וא"כ ע"כ כי אמרינן יליף מבשר בחלב מיירי בכה"ג גרוע דשיטה עשה חלב מובלע בבשר אלא שאין דברי רש"י נותים אלא דעשמע ודאי דמדבריהן בגמר' עשה בעיקר מנ"ל דשמעינן ליה דאלא"ה דילמא' ליה ליה עשה בעיקר וכבשרת רבנן דפליגי עליה דר"מ בכותח שבבלי וכי סיכי דרבנן ליה לאו היא מעלרף לאיסור' אלא דעשמע דס"ק דהא כיון דמיתייב אפת שרוי בין אלו אית ליה עשה בעיק' ומנ"ל דליכא לעיא' דמעשרת אפיק לה דאי ליה קרא אחריני לעשה בעיק' ליה לן לחיובים אפת שרוי בין משום היתר מלערב לאיסור' ומשום דהוו עשה בעיק' דדילמ' קרא דעשרת לעשה בעיק' הוא דאתא וכדרבן ושוד אי מעשרת יליפי לעשה דליה ליה עיקר ממנ' שמעיק דבחר עשמע מזליק ואפי' בעשה גרוע בגון שרה מבנים בעים ולא ליה לפלוגי מעכר' בין עשה לעשה ושוד אם אית' דאיכ' לפלוגי בין עשה' לעשה' מנ"ל לרבנן דחיובי בשרה מבנים בעים דילמ' קרא דעשרת לא אתא אלא לחיובי אעשה דאית ביה עיקר דשיטו אפ"ש שרוכה לשלי דעשמעים וגם מע"ש בפ"ב דעכו"ם על עשמו ולא ממשו בגון חלב שנפל לקדירה מלי' לדחויי דס"ל כעברת הוא' ז"ל מ"מ מע"ש בפ' אלו עוברין מוכח בהדיא דעכו"פ מיקרי עשה בעיקר שכתב אבא דמעי' אתם היר שרה פתו ביין ואכל כזית אפת ומיין מייב דפליגי רבנן עליה דלית ליה נסו היתר מלערב לאיסור' ומילו פשט שיין בכל אפת לא הוו פליגי רבנן עליה דאא אית ליה נסו עשה בעיק' כו' הרי דליין המובלע בתוך אפת קרי ליה עשמו ולדעת הוא' מעשמ דעשמו מיקרי ואע"ג דחלב נימוח גם לדעת הוא' מיקרו עשמו ולא מעשו וכמ"ש בפ' בתרא דעכו"ם שמיי אתם דמינו בעיניה ולסכי מיקרי עשמו אבל בחלב וסיין כיון שמתחילה' אם כך והוו בעיניהו לעולם מעשייהו מיקרי ונרש"י כל איסור' שאין מעשהו בעין עשמו מיקרי וסכי' דפ' כל הכשר' דעפת חלב שנפלה על התיכה דמעריב עליה אבר מביי עשמו ולא מעשו בעלמו דאוריית' מוכח' בשיטת רש"י ז"ל ודוק וכן דעת הר"ן שכת' בפ' גיד הנשה מין בשאין מינו כל היכא שנתערב נופו ויהיב עשמא אפי' בחלב אפו' מדאוריית' כדאמ' רבא בו' ואי מיב' בזית בכדי אכילו' פרס לוקה ואי ליב' בזית בכדי אכילת פרס אסור מדאוריית' מיהו אין לוקי עליו ואי לא יהיב עשמו איסורו בש' ויהיב שנתערב בדבר עשמו ולא מעשו שייהו עשמו בעיק' שלפי שיעת ר"ת הוא מדאורי' ולפי שיעת רש"י מדרבנן מנ"ל ומ"ש אי לא יהיב

עשמ' איסורו בש' שייהו מדרבנן דמן הסתור' כיון דליכא עשמ' מיבטיל ברוב וכמ"ש הוא ז"ל בעצלה:

וכתב הב"י בי"ד בי' ל"ח דמשמע מדברי הר"ן דהא דאר"י כל שעשמו ומעשו בו' ועשמו ולא מעשו בו' אין הפרש בהמתוקות של רש"י ור"ת כלל דבנתערב נופו של איסור מיירי ר"י וקאמר דעשמו ולא מעשו אפי' מדאיסורא אלא שאין לוקין עליו ואסיר עשמא דשיטו אלא שאינו נימוח וכיולא אפי' בחלב אסור מדאוריית' משום דאיכא נופו של איסור ועשמו ומעלות ליכא משום דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס ושייהו דקאמ' ר"י כל שעשמו ומעשו אפי' לוקין עליו אבל בכדי אכילת פרס משמע דאי ליכא כזית בכדי אכילת פרס נפי' המעלות ליכא איסורא דאוריית' מיהא איכא משום דאיכ' איסורא דאוריית' ומעשו ומעשו בעלמא הוא דאיכ' אלא דאיכא איסורא דאוריית' אבל בעשמו ולא מעשו דשיטו נוף אפי' בשאינו נימוח דכן נראה' אם אינו בכדי אכילת פרס

ס״ל דהוו דרס׳ גמורה וכדמוכח מפי׳ רש״י נופיס שם בסוגיא אבל רבא ור״י ס״ל דלא יצפי׳ לכל סתורה כולה דס״ל כוותיה דר״מ בחדא דגיעולי נכרים לאו מידוש הוא וכוותיהו דרבנן בחדא דמשרת לעשה כעיקר הוא ולדידהו הוו ב׳ כתובים ואין מלמדים מ״ע ס״ל לחני אמוראי דגיעולי כותים מידוש הוא כרבנן ומשרת להיתר מלעתיד לאיסור וכו״ע ויש כח באמוראים למפסק הלכה בחדא כחד תנא ובאידך כבר פלוגתיה כדאיתא בפ׳ חרש ובר״פ ערבי פסחים ובכמה דוכתין בש״ס וכ״ש הכא דרבנן דפליגי עליה דר״מ בכותח הבבלי לית להו עשה כעיקר דאורייתא ע״כ סבי ס״ל וכמ״ש רש״י בפוף בסוגיא דפרק אלו עוברין נמצא שלדעת רש״י כל איסור שנתערב ונמחה בתוך הסיתר עשוה ולא ממשו מיקרי ולדעת רבא ור״י אסור לאיכא כזית בכדי א״פ ואפש״י שנעשה ונרגש עשה האיסור בתכשיל כיון לאיכא רוב סיתר אדאורייתא שיתר לאכול אותו תערובת אבל אם האיסור הבא בעיניה ולא נמחה אעפ״י שאינו מכירו עשוה וממשו מיקרי ואם יש כזית איסור בכדי א״פ סיתר ואכל פרס מזה התערובת לוקה ותייב כרת שהרי אכל כזית איסור בודאי ואין פ״ מחוור מהא דאמרי בפ׳ התערובות אמר רב פפא הפינול והנותר והטמא שבנגלן זה עם זה ואכלן פטור וז״ש ניתן עשה ברוב לאו דאורייתא כו׳ וקש״ל דאפי׳ פינול ונותר משני מינים שעשאי של זה ניכר בזה נמי פטור לר״ל ומותיב רבא ממתני׳ דעשה עיסה מן חיטים ומן מורז אם יש בו עשה דגן אדם יוצא בו י״ח בפסח אלא אמר רבא מינבאלינו מינו בטעמא מינבמינו ברוב׳ הרי דרבא גופיה ס״ל דדוקא מינבמינו בטל ברוב׳ אבל במין בש״מ אזלינן בתר טעם׳ אפי׳ לקולא ואע״ג דרוב׳ אורז ומוכח התם בהדיא דשוי מן התורה וכן פי׳ רש״י שם מין בשאינו מינו שהטעם ניכר בו בטעמא מיתייב ולקי מן התורה וכי אמר ר״ל בפינול ונותר של מין במינו דליכא למיקס בטעמא ואמרי׳ נמי התם אמר רבא אמור רבנן בטעמא כו׳ ודוחק לומר דבטעמו וממשו מיירי התם חדא דמשמע דלדעת רש״י בטיפת מיעוט ואורז טעמו ולא ממשו מיקרו המיעוט ועוד דהא רבא אמרא קאמר ועוד לפי פירש״י דפירשו לענין מלקות אפי׳ תימא דבטעמו וממשו קמיירי הו״ל לפרושי דהיינו דוקא דאיכא כזית בכדי א״פ כדאיתא בפ׳ בתרא דע״ז וגם קוניא דאלו עוברין מוכחת ודאי דלכולהו טעם כעיקר דאורייתא ואפי׳ רבנן דפליגי עליה דר״א בכותח הבבלי אלו למסבר הכי כמ״ש נקטן בפ״ד והרי אמרי התם בפשיטות דכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא ואפי׳ בכותח הבבלי דלית בה כזית ודכוותיה שהאיסור נימוח ואין בטיל ולא הוי אלא עשה וכן רש״י נופיה קרי ליה טעם כעיקר בפוף הסוגיא וכן מוכח כל הסוגיא ופי׳ רש״י דהתם בכותח הבבלי ושכר המדי וכיוצא אי איכא כזית בכדי א״פ איכא מלקות ואפי׳ כרת. וזה הפרדמ״ש רש״י דברוב היתר בטל מן התורה וכב״ש כי״ד פי׳ ל״ה הכיא בשם רבינו ירוחם שהרשב״א ס״ל כרש״י דטעם כעיקר דרבנן ואע״פ שנת״ה שלרוך דף ק״ב הסכים דטעם כעיקר דאורייתא בתשובת פי׳ תל״ו כתב שהטעם שנאמן עכו״ם דטבלמא מסל״ת בעשיתת התערובת מפני שטעם כעיקר אינו אלא מדרבנן וכ״כ הרשב״א וכן דעת הרמב״ן והר״ן וכן דעת הרמב״ם דטעם כעיקר דרבנן אלא שיש לו פי׳ אחר בטעמו ולא ממשו כמו שיתבאר לקמן בס״ד : ור״ת וכן הטור בפי׳ זה ובפי׳ תנ״ג ס״ל דטעם כעיקר דאורייתא אף במלקות שבתערב בהיתר ונותן טעם בהיתר כולו נספך לאיסור ואם אכל ממנו כזית לוקין ולאייתם מסונית אלו עוברין ומפ׳ שלשה מינין דאמרי׳ התם דטעם כעיקר מן התורה ורבנן יליפינן לה מדכתיב בזיר וכל משרת ענבים לא ישתה שר״ל שאם שרה ענבים במים וקבלו טעם יין חייב וכן אתה דן לכל איסורין שבתורה ק״ו מנזיר ר״ע נמי הכי ס״ל אלא דיליף לה מניעולי עכו״ם כדאיתא התם וסבי משמע מפ׳ התערובת דאמר רבא מין בשאינו מינו בטעמא ומשמע דפיינו מלקות וכמ״ש רש״י לשם: יא״ה לדעת זו אמאי מילטריך ריבויא דכל מחצלת לר״א לרבות כותח הבבלי ס״ל דטעם כעיקר דאורייתא ושוב מאי טעמא דרבנן דפליגי עליה וי״ל דבהנהו דמני בפרק אלו עוברין ליכא טעם חמץ ולהכי מילטריך ריבויא דכל מחצלת דרבנן דפטרי וכמ״ש הטור בסי׳ זה וס״כ לומר כן לפנרא זו דאם לא כן למאי הלכתא אמרינן באלו עוברין ונזיר דכזית בכדי א״פ אעפ״י שהוא ע״י תערובות דאורייתא ואפי׳ דאיכא טעם חמץ אפילו דליכא כזית בא״פ מ״מ חייב ולקו עליו לא אמרינן מן התורה ואין לומר דאילטרך לכרת דכי היכי דילפינן מלקות לפנרא זו אע״ג דאין עונשין מן הדין משום דלא הוי יליפותא גמורה אלא גילוי מילתא בעלמא דכי מאהר רחמנא מבילה מעשמא דידה נמי מאהר ס״כ איכא למימר אע״ג דאין עונשין כרת מן הדין וכמ״ש התוספות בפרק כל הבשר שאני הכא דלא הוי אלא גילוי דכי מאהר רחמנא אחלב מעשמא דידיה נמי מאהר אלא ודאי דכזית בא״פ המוחבר בש״פ לפנרא זו מיירי בדליכא טעם מיסור ואעפ״י כן חייב שהרי אוכל כזית איסור אעפ״י שהוא ע״י תערובות וזה הבריתו להטור לומר דבכותח ליכא טעם חמץ אלא קיומא בעלמא הפך מש״כ רש״י בפינגא אבל רוב הפוסקים ז״ל ס״ל דאי ליכא טעמא מיבטיל ברובא וכמ״ש לעיל וכמ״ש עוד לקמן בס״ד ושיטה זו נ״כ מינה נכונה דהא קאמר ר״י בפרק ב׳ דע״א טעמו ולא ממשו אסור ואין ליקון עליו ואם שפירש ר״ח במין במינו מינו מתחיור כולל במימרא ואינה עיקר ועוד דהא משמע ודאי עיקר כדעת רוב הפוסקים דכל דליכא טעמא בטל ברוב דומיא דמין במינו ולשיטה זו צריך לומר דכל דאיכא כזית בא״פ אפילו דליכא טעמא מיתייב ולקי עליה ואינו נכון : ורבינו חיים נ״כ ס״ל דטעם כעיקר דאורייתא אלא דס״ל דהיתר אינו נספך לאיסור לחייב לאוכל כזית מן התערובת אלא כשיש כזית בא״פ והיינו דקאמר ר״י כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בא״פ כלומר דכיון דיש כזית בא״פ טעמו וממשו מיקרי ולוקין עליו אפילו שאינו אוכל מן התערובת אלא כזית אבל בטעמו ולא ממשו דהיינו דליכא כזית בא״פ אסיר מן התורה משום טעם ואין לוקין עליו והרמב״ם מפרש כך המימרא אלא דס״ל דטעם כעיקר דרבנן דכיון דאין לוקין עליו לא אסור אלא מדרבנן ובאמת שטיטה זו של ר״ח מתייבת בסוגייות הש״ס ומאי דקאמר רבא בפ׳ התערובת אין בשאינו מינו בטעמא היינו לאיסורא בעלמא אבל לא לאלקות דהא אמרא קאמר אפי׳ דליכא כזית בא״פ ומה שיש לדקדק על זה מהא דאמרינן בפרק אלו עוברין שאם שרה ענבים במים וקבלו טעם חייב מכאן אתה דן אבל התורה כולה כבר כתבתי לעיל דלא יצפינן אלא איסורא משום דאין עונשין מן הדין ולשיטה זו אילטרך ריבויא דכל דכותחה הבבלי לר״א לאלקות ורבנן דפטרי הייו ממלקות אבל איסורא דאורייתא איכא ואי איכא כזית בא״פ אף רבנן דלא דרשי כל מיתייבי מלקות וכרת כדאיתא בגמרא ובספר בני שמואל הקשה לשיטה זו מהא דאמרי׳ בפרק אלו עוברין בני כותח הבבלי דאי משרת לית ביה כזית בא״פ ופירש״י שבשאוכל כדי אכילת פרס ממה שטבל בתוכו לא אכל מן הכותחא אלא מעט או ב׳ זתים או ד׳ כו׳ ע״כ ואם איתא כיון שאכל כזית פני ותירץ דשאני התם דליכא טעם חמץ ולהכי בעי א״פ ממש ולא פני בכזית מן התערובת ואי תומר איכרא ודאי שאם אנו אומרים דס״ל לר״ח בסברת הטור דליכא בכותחא טעם חמץ אלא קיומא בעלמא הפך מש״כ רש״י בפינגא אבל רוב הפוסקים ז״ל ס״ל דאי ליכא טעמא מיבטיל ברובא וכמ״ש לעיל וכמ״ש עוד לקמן בס״ד ושיטה זו נ״כ מינה נכונה דהא קאמר ר״י בפרק ב׳ דע״א טעמו ולא ממשו אסור ואין ליקון עליו ואם שפירש ר״ח במין במינו מינו מתחיור כולל במימרא ואינה עיקר ועוד דהא משמע ודאי עיקר כדעת רוב הפוסקים דכל דליכא טעמא בטל ברוב דומיא דמין במינו ולשיטה זו צריך לומר דכל דאיכא כזית בא״פ אפילו דליכא טעמא מיתייב ולקי עליה ואינו נכון : ורבינו חיים נ״כ ס״ל דטעם כעיקר דאורייתא אלא דס״ל דהיתר אינו נספך לאיסור לחייב לאוכל כזית מן התערובת אלא כשיש כזית בא״פ והיינו דקאמר ר״י כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בא״פ כלומר דכיון דיש כזית בא״פ טעמו וממשו מיקרי ולוקין עליו אפילו שאינו אוכל מן התערובת אלא כזית אבל בטעמו ולא ממשו דהיינו דליכא כזית בא״פ אסיר מן התורה משום טעם ואין לוקין עליו והרמב״ם מפרש כך המימרא אלא דס״ל דבכל דאיכא כזית בא״פ ומ״כ לא אמרינן אי איכא טעם חמץ כל מילתא דאיסורא הוא ולא אמרינן אי איכא כזית בא״פ ומ״כ לא אמרינן אי איכא טעם חמץ אלא דס״ל דבכל מילתא דאיסור

א"ח הלכות פסח תמב תמג פרי חדש

נתינה המיסור מכמות שהיה מבל היכא שמיסורו בצין כי שילתא בעצמא קאמר ור"ל דכל ס נתערב קדם פסח ונבר מלינו הרי אין כאן שום שיטו לאיסור ואסור אף לר"ש וכמו שביאר נפ' תמ"ז וכפי' זה לפנין מלגמרי זהו מה שבארתה בכוונת הכתוב. והב"ח והב"ח פי' כיהשים רמוקים ותיין נב"י שהנין שם"ש הטור דלרבנן אפי' לאו אין כאן אלא אים רא בעלמא שר"ל איסור מן התורה ואוקמה לו דכיון דאסור בתחילה מן התורה מהי היתי לן דעותר להשהיתן בשפת ודברים תמוהים הם שהרי הטור ביאר לקמן דליכא אלא איסורא דרבנן : ולענין הלכה כבר כתבתי שהעיקר כש"ס דכל שאין בו כזית בא"פ אין עוברין עליו בכל ירתה וכל ישלא ואם יש בו כזית בא"פ עובר ונשאר שהו דעת רש"י ג"כ דאתה כותה יש בו כזית בא"פ כדתוכה בגמ' וכיותו' המלרי הא אמרי' בגמ' דתלתא שערי ובכר הנדי מוכיח מפירוש רש"י בשמעתא דכזי ב"ח"פ דאתא אית ביה כזית בא"פ ובמיתן המלומר מפשר נבי דמיירי הכי וכן נראה דעת התוס' ג"כ דהא לכזית בא"פ לא נרכינן ריבוי' דכל כדשוכה בגמרא דרבנן מחייבי כהא אפ"ג דלא דרבי כל וכן כתב הרא"ש ברים פ' אלו עוברין בשם ר"ת של שבר העשו מחיבים ושעורים דחיינן לבערי מצים שיש בו כזית בא"פ אף ק' לפי' דאלו עוברין ר"ל מן הסלמן מכותה הבנלי ומיתוהם המלרי דמשמע בגמ' דאית בהו כזית בא"פ ומיהו לדעת הפוסקים דעשה כעיקר דחיריתא מפשר דאפי' דליכא אלא איסורא בעלמא וכנין שאין בו כזית בא"פ אפ"ה עובר עליו בכל ירתה ונ"ל מדברי הטור ומ"מ אפי' תימא דליכא כל ירתה מדרבנן מחייב לבערו כמו שהיכית הרן בפרק אלו עוברין והתוס' ברים פסחים מהיות דשאור ישרף ואמאי ישרף ישהה אותו עד אחר הפסח ויהא מיתר יכן עיקר דאפי' בחידי דלא אסור אלא מדרבנן דומי' דשאור דמוכה בגמ' דהוי חצן ניקשה ואיכא נ"ד דחצן ניקשה לא אסור אלא מדרבנן דומי' דשאור דמוכה בגמ' דהוי חצן ניקשה ואיכא נ"ד דחצן ניקשה לא אסור אלא מדרבנן אעפ"כ ארוך לבערו ולא כדשמעת מדברי אע"ג דכתיב מעשה מדרבנן אעפ"כ אסור לבערו וכיון דאיכא מדרבנן ומיהו לבערו ומיהו לבערו ומיהו לבערו

דאומר סגם דבר ברור הוא שאם אכל מאאיסורין שאסורין בהנאה שיהיו לוקח שתי מלקות אחד על
אכילה ואי' על ההנאה והייו דכפ' בתרא דמכות ובפרק אלו עוברין במבשל גיד הנשה.בחלב
ב"ש לוקה חמש לא קחשיב משום הנאה והטעם כמ"ש הרמב"ם בפ' המלות שאין ראוי שיעשה
איסור ההנאה מצוה בפני עצמה מפני שהיא והאכילה ענין א' הוא שהאוכל מין מעיני ההנאה
וגדולה מזו כלל לנו בשורש ו' דאין לוקין כ' מלקיות ולא מוכין ב' לאוין אלא בשאן משני שמות אבל
בשאני הלאוין הן מענין אחד אע"פ שיש להם שמות מתחלפין כמו לא תעולל עם לא תפאר אינו
לוקה על שניהם וכ"ש באיסור הנאה שבכלל אכילה ומיהו היכא דאיכא הנאה גרידא בלא אכילה
איכא לעיוני טיב' אחאי לא לקי דומיא דאכילה ובפרק כל שעה מוכח בהדיא דלקי וגרסינן שם
בלישנא בתר' אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן
לעשותו שאם הניח חלב של שור הנסקל ע"ג מכתו שהוא פטור' מכלל דבדרך הנאתן מיחי' לקי עלייהו
וגרסינן ומי אתם מר בר רב אשי אדרבי' דשייף ליה לברתיה בנוהרקי דערלה א"ל אימור
דאמר רבנן בשעת הסכנה שלא בשעת הסכנה מי אמר א"ל מידי דרך הנאתן.קעבידו' ופירוש רש"י
נוהרקי דערלה כופר זהים קטנים דרך הנאתן לאחר שיתבקעו ויולא שמן בנית הכד. ומסכ' שמעינן
דבשלא כדרך הנאתן איסורא דאוריי' נמי ליכא דאם לא כן היכי רביב' שייף לברתיה ואמאי
דקתני אתם בכל מתרפאים חוץ מעלי אשירה פרכינן אי דליכ' סכנה אפי' כל איסורין שבתורה נמי
לא אלא ודאי כדאמרן ומיהו מדרבנן אסו' ובחולי אע"פ שאין בו סכנה לא גזרו והרמב"ם כתב
בפ"ח מהמ"א כל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נהנה ולא אכל כגון שמבר לו נתן לכותים או
לכלבים אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות ובפ' י"א מהמ"א כת' שיין נסך אסור בהנאה והשותה
ממנו לוקה מן התורה וכן המוכל כל שהוא מהקרובת ע"א ואינו בהנאה לא הזכיר מלקי' הנה דעת
הרב ז"ל כמו שביאר במ"ש דס"ל דכל דבר הראוי לאכילה אין דרך הנאתו אלא דרך אכילה כתיקונו
ומלא נפי זה דלעולם ליכ' מלקות על ההנאה ואם נהנה שלא כדרך הנאתו דהיינו שהיא חלב ע"ג
מכתו וכיוצא אפי' איסור דאוריי' ליכ' כמו שהוכחתי וכן משמע מדברי הרב ז"ל דבפ"ה מהל' יסודי
התור' אבל אם מכרו או נתנו לכותים כיון שלא פרע הכתוב היתר נתינה לגר דומי' דבכילה שמעינן
דאסור מיה' מו התורה לאוכרו או ליתנו לעכו"ם אבל מלקות ליכ' מידי דהוה אחלי שיטו' שאע"פ
שהמכירה לא מיקריי' שלא כדרך הנאתו מ"מ לא מקריי' נמי דרך הנאתו ממש אלא דוקא דרך
אכילתו ולפיכך איסורא הוא דליכ' אבל מלקא לא לקי ומאי דמשמע מדברי הרמ"ם דבהיי' דנוהרקי
דערלה ליכ' איסורא דאוריי' ליכ' ובדכתיבנא מיהו בבשר בחלב ובכלאי הכרם הא אמרינן בגמ'
שלקין עליהן אף שלא כדרך הנאתן משום דלא כתיב' אכילה בהו והרב שלא הזכי' גריס פ"ט
מלקות באיס' הנאה מבשר בחלב אולי אבל מלקא לא לקי ומאי דמשמע מדברי הרמ"ם דבהיי' דנוהרקי
שבבשר בחלב וכלאי הכרם חייב עליה' אף שלא כדרך הנאתן וממילא שמעינן דלקי כמו אדרך הנאתן
אע"פ שאינן דרך אכילתן או אפש' דס"ל לפסוק כהסוא תנא דפ' כל שעה דאיסור הנאה מייתינן
ליה בק"ו ואין עושין מדין ק"ו והא דאמרינן התם תאמר בבשר בחלב שאין לוקין עליו אלא דרך
הנאתו לאו דוקא אלא איסורא דאורייתא בעי למימ' דהא אין בעינן למילף ליה מק"ו ואין עושין מן
הדין וכן בפ' י"ב מה' סנהדרין לא מצה בכלל הלוקין אלא האוכל ממן בפסח והאוכל בשר בחלב
והמבשל בשר בחלב ואי' דהנאה מחמץ בפסח או נהנה מבשר בחלב לא קתני משמע דהנאה לא
מחייב זהו הגראה בדעת הרב ז"ל דס"ל אבל ריש"ז בפ' כל שעה כתב שכל איסורי הנאה שמברן לעכו"ם
או שהאכילן לכלבים שדרך הנאתו בכך ולוקה עליהם והתוס' בפ' כל שעה בהא דקאמר ר' אבהו
כל מקום שנאמר לא יאכל או לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואי' איסור הנאה במשמע
הקשו דיהא נהנה מחמץבפסח בברת דהא כתי' כל אוכל חמץ וחרת דאוכל לא ילפינמלא תאכלו
מוכח בהדי' דס"ל דלוקין על הנאה דהא כתי' לא יאכל וזה נראה בדעת ריא"ז דאי לסברת הרמב"ם
לא משכחת מלקות באיסור הנאה מעעמ' דכתיבי' בפ' השור והרוטב ל"ד ק"ד כתבו דהנאת חמץ
ליתיה ולשופות ובנמר' נמה לי למתני בהמה נמה לי למתני היה לריכא דאי מה' מעשיר' מיהא מלא
מעשיר' חזי לה אבל היה דאי מעשיר' קאלא לה אימא לא ואי תני היה מעשה דאי מעשיר' מיהא מלא
אבל בהמה זמנין דמעשיר' ולא מסיק אדעתיה ולקי אלא בכל ירחה וכל אלא אימא לא לריכא
וסקשה הרמ"ם כיון דמלא ליה היחך יכול להאכילה הא אמרינן ליל ומה משייר יניחנו בלעמה
שלא תבא חולדה ותטול בפניו ויבא לריך בדיקה לחרוי כ"ש שלא יתן לה לאכול ויבא תלעיתנו ודחק
רבינו שמשון לפרש דעיירי בחיה כפותה ולפי זה מתפרשא סתיגיא כך דאי תנא בהמה דאי
מעשיר' חזי לה אבל בחיה כפותה לגזיר אטו שאינו כפותה דאי מעשיר' קאלא לה אימא לא קמ"ל
דלא גזרינן ומי הני היה סוס אמינא היינו בעמא דלא גזרינן כפותה אטו שאינה כפותה דהא
אפילו בשאינה כפותה אית לה עיבותא דאי מעשיר' מיהא מלא אבל בהמה זמנין דמעשיר' ולא
מסיק אדעתיה כו' וקשה עיבא דהא בחיה כפותה נמי איכא לאיתה כפותה ליכא לאיתה כל כך לזמנין
דמעשיר' ולא מסיק אדעתיה מסיק דאין לי לחות עדיין שיאבל אותו דשמא המיה יזיר הלאה
בדחיפת גופו ולא ייכל לאוכלו ולכן הבע"ה כיון שרואה שלא אכלו מבער אותו אבל בבהמה אע"פ
שרואה לא מסיק אדעתיה לבבערו' מסיק דתלי בדעתו שיאכלנו ואם אינו אוכל עוד ירחה
כיון שרואה ולא ביערו ואין זה מספיק ול"ע והרא"ש ודחק דמיירי הכא בשעומד עליהם עד
שיאכלו ואחר כך יבער הבעייר ונתייבשה גם לשון הס"ם לפי שיעה זו בדחק וקודם שמייבש קושיא
זו דאיתי לעיר בל' רש"י שב' ואי תני היה ס"א היה בדיעבד מסיק דאי מעשיר' מלא ליה ולא
מבר עליה בבל ירחה ע"כ משמע דהיינו טעמא משום דליכא בל ירחה אלא בחמץ ירחה וידוע
אבל בטמון ליכא אלא איסור בל ימלא וכ"כ בכ"מ בפ"א מה' חמץ ומלה לייבב קושית הרא"ש שהקשה
דכיון דבל ירחה ובל ימלא הכל ענין אחד איך מנאן הרב ז"ל לשני לאוין ותירץ דאינו ענין אחד
דבטמון ליכא אלא בל ימלא דלא ירחה ר"ל שלא יהא נראה לעינים ותמהני דאם כן היתרא
דהשמעה דמשמע מלא ירחה במאי מיקמא ליה ובפ"ק דבריאתא גרסינן לפי שנאמר לא ירחה לך שאור
יכול יטמון ויבבל בקדושות מן הסבו"ם ת"ל לא ימלא וגו' ומדיין אני אומר בנתים עובר משום בל
ירחה ובל ימלא ובל יטמין ובל יבבל בקדושות מן הסבו"ם שבנתולין שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה
של אחרים ושל גבוה מנין ליתן את האחר של זה בזה ואינו בנתולין אתה מעמין לא קתני ומשמע ודאי
דסיינו טעמא דמקמי דכתי' לא ימלא הוא אמינא דלא ירחה ר"ל שלא יהא נראה לעין אבל בשאתה
בכתי' לא ימלא ואחר בטמנה בנתים כי הדר כתיב לא ירחה לך שאור בכל גבולך ובכלל הנבול הרי
הבתים בהשמעה ובדקתני בברייתא ומדיין אני אומר בנתים עובר משום בל ירחה כי היכי דלא ירחה
דכתי' ראמנה נמי לגביר אבתים אין פירושו שלא יהא נראה לעין דהא כתי' קרא אחרינא לא ימלא
ס"ל לא ירחה דכתי' ראמנה לשאר נבולין אבל בנתים אין פירושו אלא שלא יהא נראה בעולם דומיא דלא
ימלא וכן מבואר בדברי הר"ן בפ' ברייתא זו וכן מוכח בהדיא מדברי הרמב"ם בריש פ"ד וכן מיקר
ומעתה יש לישב הסוגיא זו דמשמע מינה הפך מזה דבהמה דמעשיר' חזי' ליה קצבר אבל ירחה
ובל ימלא דמשמע דבתים דאיכא כיון דמלא לא קצבר אתרתי:

והגה הסוס' תירלו לקושית הרא"ש דחיה וחולדה המתגדלים בבתים לא מלאנו הולי אמי כמו שאר
חולדות שהומים בחורים ובסדקים וכן מיקר דאתמא קתני ומאכיל לבהמה חיה ועוף אע"פ
שאינו עומד עליהם וס"ל דאי תנא בהמה דאי מעשיר' חזי ליה ומבער ליה אבל חיה דאי מעשיר'
קאלא לה אימא לא כלומר ומלא ממן בביתו בפסח ואתי ליה לידי הקלה קמ"ל דכיון שמתמא נותן לפניהם
דבר שמיד יכולים לאוכלו תלינן שאכלה ולא שהאנינו שחולדה המתגדלת בבית אין דרך להניע בחורין
ותרומה מלפני שבת דקאמר ר"ל שלא ישייר אפי' שיעור ב' פעודות וזה הפך סברת ר"א לים ברתותא
דקאמר דמשיירין מזון שני פעודות מן הסעודות והרא"ש הסתיק דברי הרי"ף דמשמע דר"ל ב"ר לדוק
ור"א אים ברתותא שיהם אמרו דבר א' ושוה דהא אמרינן בגמרא לא זו אלא שקבעו עד שקבעו אבל יבאו
בחדושיו בחולין ובספר ב"ח כתב שדעת ר"ת כרש"י ואע"כ הטיר הירקות דאמר שהשפחה קנתה
ירקות בני ידיעתו של בעל חצר כלאחריני דמי ובפתייב לזה מדבריו ראיה מהסיא דחתן של עובדי
עבירה דריש חולין ולא אייתי מדתנו בקדושין ואם מכרן וקידש בדמיהן מקודשת ואין זה בכון לדעת
רש"י שכתב בפ"ק דחולין וז"ל ואע"ג דהשתא נמי איסור הוא לגבי דהא מתני מחצן שמבר עליו
הפסח דאי לא דיהיב ליה לעכו"ם לא הוה יהיב ליה דידיה כו' משמע ודאי דהכא נמי אפי' קנתה
שפחה ירקות בני ידיעתו מה בבך סוף סוף הרי מתני מחצן ולבן כ"ל שר"ת קאי בשיטת הסוברים
דאף לדידיה שרי ולכן התיר הירקות לגמרי והא דלא אייתי ראיה מעתי' דקדושין משום דהוה מלי
למדחי דשאני התם דלחומרא ולכאי אייתי מרים חולין שמותר אפי' מדרבנן ואף לדידיה דאל"כ מה
מרוימים הבוברי עבירה להחליף והלא הרב"ם ולכאי לעיר דהלמא שאני התם דק"ל כר"ש דחמץ לאחר
הפסח לא אסור מן התורה ולכן לא אחמור רבנן בחליפין דידיה אבל לאחר שש שעות בערב פסח דהוי
מן התורה אמא לן דהא סברוה בריש חולין דהא מני רבי יהודה הוא דחמץ לאחר זמנו כלאו ואף על
פי כן חליפין דידיה שרי ולכן עיקר דאף לדידיה שרי ולכן אמר דאף לדידיה אבל לאחר שש שעות בערב פסח דהוי
מותר משמע דאף לקוים מותר ולכן נראה אחר שש שעות עד הלילה אלא הוא הדין כחול המועד של פסח
הבא"ח ודע דלאו דוקא אחר שש שעות עד הלילה אלא אפילו בשאר ימים הכ"ל:

דזיל בתר טעמא אלא מעשה שהיה כך היה וזה ברור:

תמד (א) ומשיירין מזון ב' סעודות בפרק אלו עוברין תנן י"ד שחל להיות בשבת מבערים את הכל
בזמן ובפ"ק ת"ר י"ד שחל להיות בשבת מבערים את הכל מלפני השבת ומודיעין תרומות כו' ומשיירים
מזון ב' סעודות מן הסתרות כדי לאכול עד ד' שעות דברי ר"א אים ברתותא שאמר משום ר"י אמרו
עומס ב' שעות עד שקבעו הלכה כמותו והרי"ף פסק בפ"ק כר"א אים ברתותא ובפ' אלו עוברין כתב
לא זו אלא עד שקבעו הלכה כמותו והרמב"ם כ' בפי' המשנה והלכה כר"א כר לדוק וס"ל
דק"ל כר"א כר לדוק דקאי כר"א אים ברתותא מבערין את הכל ומפי' חולין מלפני השבת
אסרים הנא ע"ז דבתרתי פליגי דלר"א אים ברתותא מבערין את הכל ומפי' חולין מלפני השבת
ור"א כר לדוק אמר חולין בזמן ופליגי נמי בתרומה דר"א כר לדוק סבר תרומה מלפני השבת בלא
שיור כלל ור"א אים ברתותא סבר דמשיירים ממנה מזון ב' שעודות ע"כ ובב"י תירץ דהא דתנן
מבערין את הכל מלפני השבת היינו בלא שיור כלל ובכ"א בזמן פי' מבערים את הכל מלפני השבת
חוץ ממה שצריכים לב' שעודות ואם יותיר ממה שהיו יבערו אותו בזמנו דהיינו ביום השבת ע"ד
זה אר"א כר לדוק חולין בזמן ומלא שבחולין שוין ר"א כר לדוק ור"א אים ברתותא שמבערים את
הכל לפני השבת חוץ ממה שצריך לב' שעודות ואע"פ שבתרומה פליגי הרי"ף לא מיירי אלא לענין
חולין שהוכנים בזמן הזה ואינו עסוק כלל דע"כ טפי הו"ל למיפסק כהבנים דאתי לעבדי בכל כר"א
אים ברתותא ומה שתירץ לזה הב"י אינו נכון ועוד שתירוץ זה אינו מעלה ארוכה לדברי הרמב"ם
בפירוש המשנה דמשמע ודאי דס"ל דק"ל כר"א כר לדוק בכל דבריו ועוד דאי פי' חולין בזמנו שאפילו ב'
ר"א היינו הותר מה נערך לב' שעודות ע"כ כי קתני תרומה מלפני השבת אלא תערב מהרוקיב ומפי
שעודות של תרומה לא ישייר חה תימה דכל כמה דמליגן לעמדר אתרומה אלא תערב מהרוקיב ומפי
הו"ל למימר שישייר מן התרומה ולא מן החולין אלא ע"כ כי קתני תרומה מלפני השבת דע"ל מלבד הב'
שעודות וחולין בזמנו ר"ל כל החולין אולי ימלאו לו אוכלים כיון שאוכליהם מרובים ווז תשובה לדברי ה"ר
אפרים לקושיא ז' ולאידך קושיא דמשמע דבחולין נמי פליגי תירלו הא מיירי בחולין שמבערים את
הכל מלפני השבת ומודיעין תרומות ומה שתירץ לזה הב"י אינו נכון ועוד שתירוץ זה אינו מעלה ארוכה לדברי הרמב"ם
בפירוש המשנה דמשמע ודאי דס"ל דק"ל כר"א כר לדוק בכל דבריו ועוד דאי פי' חולין בזמנו שאפילו
ר"א היינו הותר מה נערך לב' שעודות ע"כ כי קתני תרומה מלפני השבת דע"ל מבערין בכל לפני השבת ומשיירין
מזון

העזר

רמים מתחלתן דנזיל חמץ ובער עליו פסח אחר לו כרי שלך לפרוך בה ליתבה חייב דבשבת לאו ממונא הוא ע"ש.וקשה מאי
דאי' הכא אימא לעולם אימא דברשותא דערב בהלכה ואין דליה ביה שום פרוש' אין חייב לבחיר בהם ואתי בהם דמשיירינן לי דשבת
ולא מכר בחמץ דאפי' בשומר חנם בב"ג חייב ומדין דאמר אמר אמר ר"ל אין ע"ב אחשבלני בשור לפלוג בחמץ פרש"י
קילין מי' דליב מי' ר"ח דאסור לשורפה לף אם יהיה שבחל וכ"מ מלשון רש"י דף ל"ח ע"ב ד"ה אחשבלני אלא ודאי דוקא בעוף הדבר חייב
אחשבלני בשור בשור לפלוג בחמץ בגזל ע"ש . ולדברי הרמ"ם בשומר חנם אבחמת אלוהיהו אלא ודאי דוקא בעוף הדבר חייב
בחמירתו אבל אי לא מכרו אינו חייב מדין שמירה . ודאי' לדברי מדברי ריבות מי' בב"ג בחפשמרופס בחבי יחמיים שבשת ולא
מכר בחמץ דאינו חייב אם כנגיע לכם ביחס לא מיקרי פשיעה אלא גרמא בעלמא הוא בכ"ל ה"ל דפיר:

תמד סמיק ז' סעודות סבלומות הנם הרמ"ם בזה וכבר הבאתי מי' הרמ"ם דלא קשה מדי בב"ג . עוד כתב מ"ל שם בלך לחמל
לא כמו לו לשלר מהם בערב פסח וחכר אלא ביער בחמץ ובחלה לאחר שש הלילו ברשותו לבעל יחזור מיד לבער בחמץ לף אם

ביטול אלא בחמץ יהוא אבל לא אל הספק מ"מ כיון שמתחמא בדק כל הבית והרי לא ידע מחמץ
זה שהניחו החולדה בקרן זוית לא קבער עליה בחמיד דמנא ידע אבל בהמה זמנין דמשיירי' ובטל
הבית ראם החמץ והיה מרוח ולא מסיק אדעתיה לבעריה ובדיקה לא מהניא אלא שלא לעבור על
חמץ בלתי ידוע אלא אבל כיון שמצא חמץ כל כמה דשיר ליה משעת מציאה ואילך קבער על בל
יראה ובל ימצא אימא דלא אלא לאכילה קמ"ל דלא חייבינן לחכי חדא דלא מבשיר' ואתי' מ' מבשיר'
חזי ליה וקמבער ליה זר' מס שנראה לי בפי' סיגיא זו ודוק:

מ"ש ומתחילת שעה ו' ולמעלה אסרוהו ט' . כתב הכ"מ בפ"ה מ' שאע"פ שבשעה ו' אסרוהו
בהנאה מ"מ לא חייבוהו לסוליא מביתו קודם אותה שעה ע"כ ומיה' כיון שבבשה שעה ו'
ראוי להוליאו מן הבית מיד ולא יתבטל בכך וכתבן ופורפין בתחלת ו' משעה שאסור בהנאה אסור
להאכילו לבהמת הפקר כדאיתא בירושלמי ריש פרק כל שעה ובריש בפ' תש"ה סוף פעיף מ'
המחבר הזכירו בפי' תמ"ח פעיף ו':

ומ"ש ובשנת עיבור כו' הכ"י הבית בפי' תל"מ בשם הרמב"ם דבל שעות המוזכרות בדברי חכמים הם
שעות זמניות ולפ"ז הא דתנן מוכלין בל ד' ר"ל שלש היום היום בין שהיום קצר או ארוך וכ' על
זה שכן היא דעת ת"ה ואולי כיון הרב ז"ל לתשובה רמשונה שהביא הבית הרמב"ם בשם הו' ובשם
מ' מן הגדולים אבל בפי' קב"א שב' דלעולם שרי לאכול עד ב' שעות קודם תלת מדאמרי' בגמ' אדם
טועם ב' שעות משמע דס"ל להקל ע"ד משל הרי שהיה היום ארוך של ט"ז שעות לדעת הרמב"ם היו
רשאי לאכול אלא עד ה' שעות ושליש שעה ולדעת ת"ה יכול לאכול עד ו' שעות וכך הבין הפג"ה וכן
דעת הבית אדם והעיקר כדעת הרמב"ם להחמיר ויש סמך לדברי הרמב"ם ושעות דסבא הם שעות
זמניות ולא שעות משוותות מדאמרי' אך ביום הראשון דאך חלק ומדלא פירש יש לנו לחלק הייא
לאיסור ואייא להיתר לא נמי דאך הוא חן כמו שפירש"י ריש פסחים ומעתה משעה ודאי שאם
היום ארוך חייו להיתר ואינו לאיסור ומיה אפי' לד' שעות דרבנן דהוו שליש היום ודע דשעות
הללו סתחלתן מעמוד השחר כמ"ש בארוכה בפ' שבת פי' רפ"א בפ"ד: (ב) ואם לא כאו בעלו
יבערו לעכו"ם כך הורה רבי ליותנן הקוקה בפלך קמא דפסחים וכתב' בספר ב"ח והפוסקים
השמיטוהו וצריך עיון למה פ"כ ואיתמיטיה שהריי"ף הביאו בפרק המפקיד והרמב"ם הזכירו בפרק
ז' מהלכות שאלה ופקדון והטור חזר והזכירו במ"מ פי' רל"ב ושם מקומו אבל דיני השבת אבידה:
ומ"ש חייב לבערו בזמן איסורו לפי דעת הטור ומחבר בס"ם ת"מ שישראל שהפקיד אצל
ישראל מבירו עובר עליו המפקיד ולכן חייב לבערו אולי לא מכר בשל החמץ לאוכרו לעכו"ם
בקנין גמור או לבטלו ואפשר שיש להטור דין זה במכ"ש דהשבת אבידה דמאומו כ"ש השבת אבידה
דנפשו וכן דעת הרוקח בפי' רמ"ח אבל לפי מה שהעליתי בס"ם ת"מ דבעינן תרתי לעבור עליו
שיהא שלו וברשותו הכא כל כמה דלא קיבל עליו המפקד מחריות אינו עובר ל' משכיהם ואינו מחויב
לבערו וכן יש להוכיח מן הסוגיא שאינו מחויב המפקיד לבערו אלא לאוכרו אם מוצא מדאמרי' בגמרא
א"ר יוסף כמאן אזלא הא שמעתתא דרבי כרשב"ג דתנן המפקיד פירות אצל חבירו אפי' הן אבודים
לא יגע בהן רשב"ג אומר מוכרן בב"ד מפני השבת אבידה כלומר דאי אליבא דת"ק כי היכי דהתם
לא יגע בהם ס"ל לא יגע בהם ואם איתא מי דמי שאני הכא דאף ת"ק מודה שמחייב לבער דין
שלא יעבור המפקיד בבל יראה אלא ודאי כדאמרי' וכן משמעות הרי"ף והרמב"ם שלא הזכירו דין
זה בכאן אלא בענין השבת אבידה והכי נקטינן: (ג) אינו תופס דמיו לשון הטור מעשה וקנתה
שפחה עכו"ם ירקות בחמץ אחר הפסח מותר מפני שהן מתליפים ע"כ ותמו' והר"ן ז"ל בר"פ כל שעה אהא
עובדי עכו"ם ירקות לאחר הפסח מותר מפני שהן מתליפים ע"כ ותמו' והר"ן ז"ל בר"פ כל שעה אהא
דתנן מבר זמנו אסור בהנאה כתבו ואסור לבבור ואם מבר דמיו מותרים דאין תופס את דמיו כדתנן
בפ"ב דקדושין מכרן וקידש בדמיהן מקודשת וכן הביא הטור בשם רשב"ם לקמן בפי' ת"ג ופ"ש
בב"ח ודע שנתלקו המפרשים ז"ל אם מותר ג"כ לעצמו ודעת רש"י בפ' ר"י דעכו"ם ובפ"ק דחולין
דדוקא לאחריני שרי אבל לדידיה אסור מדרבנן וכ"כ מדברי התו' שם וסייעא לסברת ר"ת אים ברתותא
רמי בר חמא דנדרים בפ' שבועות ותרמים מותרים משעה בין לדידיה בין לאחריני וכן דעת הרמב"ם כ' שם
ביקר וכן דעת הר"ן בר"פ בתרא דעכו"ם וכן נראה מדברי הטו' והר"ן דר"פ כל שעה שבשבתי
לעונם לעיל שבתו שם ואם מבר דמיו מותרים משעה דאך לאוכר עצמו מותר וכן דעת הרב"ם
שהביא הטור בפי' ת"ן ומאי דקשה לסברת ר"ת אים ברתותא מבערין את הכל ומפי' חולין מלפני השבת
ור"א כר לדוק אמר חולין בזמנן ופליגי נמי בתרומה דר"א כר לדוק סבר תרומה מלפני השבת בלא
שיור כלל ור"א אים ברתותא סבר דמשיירים ממנה מזון ב' שעודות ע"כ ובב"י תירץ דהא דתנן
מבערין את הכל מלפני השבת היינו בלא שיור כלל ובכ"א בזמן פי' מבערים את הכל מלפני השבת
חוץ ממה שצריכים לב' שעודות ואם יותיר ממה שהיו יבערו אותו בזמנו דהיינו ביום השבת ע"ד
זה אר"א כר לדוק חולין בזמנן ומלא שבחולין שוין ר"א כר לדוק ור"א אים ברתותא שמבערים את
הכל לפני השבת חוץ ממה שצריך לב' שעודות ואע"פ שבתרומה פליגי הרי"ף לא מיירי אלא לענין
חולין שהוכנים בזמן הזה ואינו עסוק כלל דע"כ טפי הו"ל למיפסק כהבנים דאתי לעבדי בכל כר"א
אים ברתותא ומה שתירץ לזה הב"י אינו נכון ועוד שתירוץ זה אינו מעלה ארוכה לדברי הרמב"ם
בפירוש המשנה דמשמע ודאי דס"ל דק"ל כר"א כר לדוק בכל דבריו ועוד דאי פי' חולין בזמנו שאפילו
ר"א היינו הותר מה נערך לב' שעודות ע"כ כי קתני תרומה מלפני השבת דע"ל מבערין בכל לפני השבת ומשיירין
מזון

ראוי כ"ל רמים מפרק בגזל דף ק"ם אחר רבא גזל תגזהה שוה פרוטה וכחלה שאין שוה פרוטה חייב לבחיר כיון לו דחיה ומיתני

מזון ג׳ סעודות וכתב עוד שאבי הרא״ש היה מברך מלפני הסבת ומשייר מזון ג׳ סעודות וזה סיוע לתירוץ הב״י :

ומיהו לענין הלכה העיקר כזה כמ״ש ה״ר אפרים דלר״א אינ ברתותא מברכין את הכל אפי׳ חולין מלפני הסבת שהרי דברי ר״מ כפי׳ אלו שוברין וכי סיני דמשמע התם דמיירי בחולין ס״ל דכותיה ועוד דאי פירושי קמפרש לא סול״ל ושורפין בו״ו אלא שורפין ובשקבעו הלכה כמותו בכל דברין קבעו מלגא ביאורו בש״ס הפך מזה וכן הרמב״ם חזר בו בחיבורו ואזיל בשיטה זו ובפסק המחבר ובירושלמי איתא דר״א בר לוזיה בר״ג דסבירא ליה כפ״ק חולין באכלין כל אדבר ותרומה כל חמץ כמה דתימא הלכה בר׳ גמליאל והכותים הלכה כראב״ן ולדידן דליתא לן הר״ג הכי נמי דליתא הלכתא כראב״ן אלא חולין ותרומה שוין דמברכין הכל ומשיירין שני סעודות כסברת ר״מ איתא בדיתא וכן עיקר : ומ״ש לא כמלה כדלקמן בס׳ תע״א בהגה :

ומ״ש וצריך לעשותה קודם שעה עשירית דמשעה עשירית ולמעלה אסור לאכול אלא עשירה ולהסבה תע״א ומ״ש כן שעשיה אותה כמיני פירות בין במלה עשיר׳ כגון ליהר אלא יאכל אלא כזית כדי שיאכל בלילה אלא לתיאבון :

כתב הארדכי דמביאין מים לנוס בליל י״ג ולא בע״ש אמת יקדים קודם הערב שעה או יאחר ויתחלל שבת וע׳ בע״ש בס׳ תע״ה ס״ה : (ב) וביום הסבת יבטלו אע״ג דבטיל מתורת הספקר נעשו בו יתן בגילה אין מקדישין ואין מחרימים כו׳ ומשמע דה״ה לשבר הספקר דהכא קיל דבגלוי כל דהו דלא ניחא ליה סני ולכבי ערי אפי׳ בשבת ובדאמרי בפ״ק היה יושב בבית המדרש ומזכר שיש אמן בתוך ביתו מבטלו בלבו אחד שבת ואחד י״ט בשלמא שבת אמר משבחת לה כגון שהו י״ד לסיות יש להסיר למזמר ולחזן אלא יאריכו בתפלה ושיאמרו אותה קלת במרולה ובפרט אם יש שמחה מדשות ומיכמות לפסח וכקה מדשה מוליאין התבשיל מן הקדירה ומניחים בקערות של חמץ ואמר המכילה מקנחין אותם באמצע כדלקמן בס״ד וכן נכון לעשות :

ומה שכתוב יש להסיחו מעט אף על פי שבסימן שכ״ג נתבאר שאין מדיחין כלים אלא לצורך היום כיון דאיכא קלת צורך מלוה צורך היום שקבלו בה אבל הפירורין אין צריך לבערן כדאמרינן בפרק קמא דפסחים שבתך צריך שיבטל מ״מ אי נימא משום פירורים הא לא חשיבי כלומר ומצילא בטלו ואפילו רואה אותם אין צריך לבערן דלא כדמשמע מדברי הר״ן ז״ל ולאפוקי מסברת הריא״ז בפרק אלו עוברין דלבתחלה צריך לבערן ולית כן כתב בפסקים ובתנים סימן קס״ד הביאו הבית יוסף בסוף סימן תס״ז והכי מילי בדליכא כזית אבל אי איכא כזית שלם מיחייב לבעורי כדאמרינן בפרק קמא דבילה וכית הלל אומרים זה וזה בכזית ואמרינן התם לענין ביעור פליני וכע״ש בסימן תע״ב ס״ה :

ומ״ש על מנת שלא לאתה בו לר״ה הר הגה במרדכי בפ״ק דשבת הבי דעת הי״ש קצת שאסור ליהן מותר התמן לעכו״ם כיון שהדבר ידוע שיוליאנו הוא לבית ואחיך י״ש ס״ל דלהסיס לפניו והוא יקח מותר מע״פ שידוע שיוליכנו לחוץ והביאו הב״י בסימן שכ״ה דאיתיתא מותר לתת להם אפי׳ ביד ואפי׳ ידוע שיוליכנו לחוץ והביאו הב״י בסימן שכ״ה ודין זה שכתב המחבר בכאן הוא מהגה״מ וכב״י בס׳ המבר הבי׳ בשם ההגהות עצמם דהיכא דאיכא משום דרבי שלום או בעכו״ם הלם מותר לתת לו או לשלחו לו ע״י עכו״ם אחר לדידן דלית לן ר״ה ע״כ ומשמע דדוקא מפני דרכי שלום שריון אע״פ שהדבר ידוע שיוליאנו לחוץ אבל בענין חמץ דוקא דבר מועט שריון אבל הב״י שבבין שם דס״ם לאוליא חמץ מביתו בפסח ופסקו הגהו׳ בס׳ המחבר משמע ולאי אפי׳ טובא דומיא דעכו״ם אלא והכא לא קשרי אלא דבר מועט ואיהו מאי דכתב המחבר ע״מ שלא לאתה בו לר״ה לאו למימר שלריך שיתנה עמו בכך אלא כיון דהוי דבר מועט ואני אימר לי בפירוש שיוליאנו אף ע״פ שהדבר ידוע שאוליאו ש״ד והכי משמע מדברי הגהות יש״ש ומשתבר דכל שאינו מרשיתו דם בו שנים ופ״כ לא נתן עשה שכי מ׳ דבר מועט מיקרו משום דאיכא לאיתי שיאכלנו בבית ולא יוליאנו חוצה ולענין דינא נראה עיקר להתיר כמ״ש בכאן המחבר ולא כדמשמע מהגהו׳ בס׳ שכ״ה : (ה) מבעלי כו׳ ע׳ מ״ש בסעיף ב׳ ודע שבעל הטור מתיר לפרר ולזרות לרוח אז להטיל לים שרי אין בזה אב מלאכה ובלבד שלא יצבירנו בר״ה והסכים עמו הב״ח אבל במ״מ בפ״ג כתב שבי״ע אין לפרר ולזרותו ברוח ויש לדחות דשאני התם דאסור משום מוקלה משום דהוי זמן איסורו ובב״ח הבי׳ בשם הגהות סמ״ק והרוקח סימן רס״ז שלא יזרה לרוח בשבת וכן מוכח מלשון המחבר והם דברי הרמב״ם בפ״ג וכן עיקר להתיר : (ו) אז לאכול אבודה אירוסין בבית המיו לשון המור לאכול אבודה דאשונה של אירוסין אז של אבלות ובב״ח הבי׳ דאבודה שניה לאיתא בגמ׳ פלוגתא דר״א ור״י דלר״י רשות ולר״ מצוה אסור אפס בעיר ולית דאבודה ב׳ המחברת אם היא של אבלות כמבואר בדברי רש״י בסני׳ וכן בתוספות וכבר הסיג הב״ח ונמצא לפי דעת הרא״ש והטור אפס היא אבודה א׳ של אירוסין לאפוקי אבודה ב׳ בגם אבלות אז של אבלות אף ע״פ שהיא שניה אבודה מצוה מיקרי והיינו כשנוי דבמ״ם מוקמינ׳ דמתניתין בר׳ יוסי ולדידיה אירוסין ואבלות נכלל בכלל אבודות אירוסין דמתניתין אבל דעת הרי״ף והרמב״ם דק״ל כשנוי״ם בתרא דמתניתין ר״ל היא ומיירי בבאבודה א׳ ולדיך בריתא דקרי לאבודה אירוסין דאינה היא באבודה ב׳ ומאלא דלא מיקרי אבודה מצוה אלא אבודה א׳ וכפסק המחבר ז״ל וכן עיקר ודע דלאו דוקא הוא אלא אלא שורפין אבל אם אבודה אחרת אינה אלא לכל אדם שהוקר לאכול באבודה של מצוה כמבואר בדברי הרמב״ם בפ״ג ומתניתין דקאי׳ בתמן אבודה אבלות אבל אבודה אירוסין אינה אלא לאפוקי אחרים דאמרינן בפ״ק פ׳ הנו עוברין ת״ה לע״ה וע׳ בהרמב״ם ובכ״מ בפ״ה מהלכות דיעות :

ומ״ש ומחבר שיש לו חמץ בביתו לרעות דסיפא נקטיה דאפי׳ בדאי המץ אי ליכא שהות יבטלנו בלבו ומ״ש והם לאו יבטלנו בלבו ואם הגיע זמן מיסורו שאינו יכול לבטל אפי׳ לכתחלה אבל אם הספק לפי מה שסעליתי בריש סימן תל״א דאף בספק המץ חייב לבדוק אז לבטל מן הסורה והעשה משום דלאו המץ עדיף דקדים איסוריה :

ומ״ש ואם ילא לצורך עצמו לשון המשנה בפ״ה אלו מוכרין לשכות שביתת הרשות ופרש״י לקנות דה״ש בשעבר בפת אבל בשעבר ברגליו אפי׳ לדברי הרשות יכול לעבר לכתחלה ובמ״ש ותיר בב״ה תע״ו ובתב עוד דלדעת הט׳ שאינו מחלק בכך מ״ב לפה כתב בשעבר לצורך דבר הרשות דמוזר הלא אין מעברין כלל לדבר הרשות ואין זה כלום שהרי ביאר בטור שפתי׳ הלך לעבר בטור שפתי׳ כדי לילך ללמוד בפני רבו משום דבר הרשות נמצא שעבר לדבר מצוה וקרי לו רשות לגבי מילת בנו ובאן שהה רבי שהמעשה גדול מהתלמיד כדאיתא בירו׳ ופסקי הרא״ש והרמב״ם כתב פתם כלשון המשנה מפיס דאסקיקי בפ״ק דקדושין תלמוד שהתלמוד מבני לידי מעשה ואע״פ שאין מעברין לדבר הרשות אם עבר מבני לדעתו כמ״ש הב״י בסימן תע״ו הה כיון שהחזיק בדרך חשוב דעבר אלא דיחזור כדי לבער המץ כ״כ הב״ח ואין זה מחוור אלא כדשיבין מעיקרא :

ומ״ש עד כבילה אע״ג דקי״ל כב״ש בפ״ק דבילה דזה חה בבזית ואמרינן התם דלעניין ביעור ביעור מכל מקום לענין חזרה כיון דמדאורייתא בביטול בעלמא סני לא אחאור רבנן עליה כל מה דליכא כבילה :

אין לסדר הסולמן לצורך סילה שיסדרנו אע״ש מהרי״ן ס׳ קי״ג וה״ה דאין מסדרין הסולמן ביום א׳ של פסח לצורך סילה ספר כנה״ג ופשוט הוא דהא לא ק״ל כר׳ ישמעאל דקאמר בפ׳ אלו קשרים דמליגין את המעות מיה״כ לשבת וכ״ש משבת לי״ט :

אבן

דיבטל בלבו בחבו והפי׳ יש שהות דמדאורייתא בביטול בעלמא סני ע״ש ולא בחבו מן דף מ״ש כאלך לבטל מי בעבו״ם כו׳ בכ״ה בדין הולך לבטל מן הבעו״ם כו׳ דמדאורייתא בביטול סני ובבי הולך לדבר מלוה לא בחבו מן לבטל מן בחבו אפי׳ לא אבל לבטל ל״ל לחזור-ותרע דבודאי לשמוע פסמא דעשה שיש בו כרת בלום מבואר דבהילך לדבר מלוה לבל כבי דחשיב לבו בחבו מתני׳ ובפשט הוא דבא בחבו בחוב׳ דף כ״ט בחשבה חמנו ודבאתו לא בעבר לא עבר בבל ירחה ביון

תמנו סי״ח . חמץ בעבר עליו בפסח ומחבר אחר בפסח בטל בס׳ כיב בטור ובשיב המ״ח על הטור ואינו אחרר דבברי בטור שלא בחמנו אחר . בחמנו אסור בתשבו בחמנו . שלא בחמנו בע״ם . שלא בחמנו בין בחמנו בין בחמנו בין חמנו אחר . ובחמנו בין בחמנו ובין שלא בחמנו אסור בחמנו בחמנו בעשה שלא בחמנו מוחר בר״ם . ורבי יוחנן מוחר בר״ם . ופריך ובאתר רבא ר״ם קבמא קנים . ותבבי ב״מ בחמנה אבל ע״י תערובות לא ע״ל בס״ם ותהה בחמנה על בטור דבא מבוחר בר״ם ותבשע מבי בחבו בחמנו בעשה בבי ר״ם . ורבא בעשה בלבא בחמנו ובעשה בר״ם אסור בחמנו ושלא בחמנו רבא דבחמנו בע״ם בעשה אחר אחמנו בחמנו בעשה וכן בעשה מדלא יהיב בחמנו בחמנו בעשה בר״ם אם בחמנו אחר בלאחר אחמנו גם בע״ם ובם מן בס״ם בעשה בן מדאחר ר׳ יוחנן בחמנו אסור בחמנו בחמנו בחמנו בעשה ובפרש״י בע״ל ושבר בב׳ גם לרבי יהודה בחי בחמנו בעשה בחמנו אחר בחמנו בעשה בר״ם אחר אחמנו בבדברי מוחר דע״ב לדידן אחר אחמנו בחמנו בע״ם בין בעשה בעשה בחמנו בבל בע״ם . ולמ״ל ידי תערובות אסור מדאורייתא בחמנו בע״ם . ורחיה ברורה לזה מדברי שמואל דשמואל אחר בחמנו שלא בחמנו מוחר הלא בחמנו בין בו מוחר . בעשה לבדיא דחמץ שלא בחמנו שהה בחמנו דמוחר ע״ב בחמנו בעשה בר״ם בחמנו בחמנו בע״ם בחמנו בע״ם מוחר בעשה בר״ם אחר בחמנו בעשה בר״ם בחמנו בעשה בר״ם בחמנו בעשה בר״ם

אלי לשורפו אלי לנערו בע"א והכי ר"ל ס"ל בפי' ר"פ בהשיא דפ"ק דשבת ביעורו בריינו שם וק' סובא לסברא
זו דכי היכי דלרבנן אלי לפרוו גם לר' יהודה יבערנו בכך ומה בכך אם אינו מקיים מצות משביתו מ"מ
כדי שלא לעבור בכל יראה וכל ימצא יוציאנו מרשותו אבל המ"מ כ' בפ"ג שדעת הרמב"ם נראה שאף
בלא ביטול אינו יכול לשורפו בי"ט ולא לפרוו ולזרוו לרוח וכן דעת התוס' בפ"ק דכתובות וכן עיקר דאסור
לשורפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו ואע"ג דלא ביטל וקצבר אבל יראה הא אמרינן בהאשה רבה
דב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וכ"כ מדברי המאיר שאסתם וכן פסק מהר"ם מלובלין
בסי' ה' יע"ש והכי משמע מהא דאמרינן בפ"ק הנודע צריך שיבטל ופרכינן וכי משכחת לה לבטלה ומשני
דילמא משכחת לה לבתר איסורא ולא אלי מבטל ואכתי קשה וכי משכחת לה לסרפה אי יוציאנו מן הבית
לפי פי' התוס' שהיא המחוור לאותה סוגיי' דאי לפי' רש"י איכא למימר שאע"פ שאינו אם עליה לבטלה מ"מ
אם עליה לשורפה אי להוציא' מן הבית אלא משמע דאכתי איכא למימר דילמא משכח לה בי"ט ולא אלי
לבטלו ולכאי צריך שיבטל מיד ומיהו מהא דאמרינן אתם בתלמיד היושב בב"ה ומזכר שם לו עשיה מבוגלגל
בתוך ביתו דקדים ומבטל לה מקמי דתחמיץ ודייקא אלי מקמי דקתני היה יושב בב"ה כלומר ואי בחמץ גמור אפי'
יושב בביתו אלי ליה תקנתא אלא בביטול אבל אם אמרא דלא אתעלה אי הוי יושב בביתו היה בידו לאפוקה ליכא
לאחויי דאיה דלא אלי לטלטלה דאם איתא דאלי לטלטלה לעולם דמירי בחמץ גמור ולפי שיושב בב"ה אני
ליה בביטול בשלו היה בביתו היה שורפ' ומוציא מן הבית דהתם כיון דהוה משמע לן דביטול מהני לבתר
איסורי' ואלי דאסור לטלטל' דהא נפק י"ח בביטול וספיר קרייב אלמוד' דמירי מקמי דתחמיץ אבל לאחר
איסורי' ולא אלי דאסור לטלטל' דהא נפק י"ח בביטול ברייתא מתוקמא' דוקא קודם שתחמיץ לעולם דכל שלא ביטל אלי
דק"ל דביטול לא מהני לבתר איסורא והיינו ברייתא מתוקמא' דוקא קודם שתחמיץ לעולם דכל שלא ביטל אלי
לטלטלו ולשורפו כדי שלא לעבור עליו ומ"מ הדין דין אמת וכדכתיבנ' :

כתב הריב"ש בתשו' סי' ת"ל הביאה הב"י דאם החמץ הוא בר"ה הרי הוא בכל הפקר וא"כ כ"ש שאסור לטלטלו
שהרי יכנס בהגבהה והו"ל חמץ שלו וקצבר עליה ע"כ ואע"ג דחמץ מאיסורי הנאה הוי שייך זביה ביה
בדאמרינן בר"פ כל הלמים אמתני' דמייתי התם ישראל אינו מבטל ע"א של נכרי אמאי תהוי בע"א בלא
שהבית אסור ולפיכך בי"ט ב' שבת מדרבנן מותר לשורפו כדי שלא לעבור עליו ולענין דינ' אינה מבוין להלכה
דכל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון ולא בי"ט בי התמידו דבריהם אף אם לא ביטל ובשבת הי"א
ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה וכמ"ש לעיל וכ"כ הב"ח בס"ח זה דוחפו בקנה
בסי' : (ג) גנו של עכו"ם עד כופה עליו כלי הבי אינה בירושלמי בפ' כל שבת ומ"ש הרי זה דוחפו בקנה
אע"ג דאינו של אדם קינה לו ולא באיסורי הנאה וכמ"ש בסמוך מ"מ התור' ניחא ליה דליקני איסור' לא ניחא
ליה דליקני וכצ"ל הטור בסי' תמ"ז ואינו טעמא שדוחפו בקנה מדרבנן דילמא אתי למיכל מיניה והא דקתני
הרי זה דוחפו בקנה לאו לתירוצא שאעפ"י בהתמן רוקן שאין ידו של אדם מגעת בשם שריך לדוחפו דהא
קתני סיפא דאם היה בשבת או ביום טוב כופה עליו את הכלי אלא לורם' דמילתא נקט לפי שלפעמים לא
יוכל להסליקו לגנו של עכו"ם אלא ע"י קנה מיהו מסתם שהדין דין אמת משום דדמי לכבר בשמי קורה שנתבאר
בס"ם חל"ח שחייב לבערה משום שלפעמי' יפול מהקורה וה"ל איכא למימר שמא יגלגלנו הרוח למקום שיד האדם
מגעת ואתי למיכלי' אבל ליכא לפרושי דדוקא בדחיפה בקנה אתיא אבל לא לטלטלו בהדיא ביד דילמא אתי
למיכל מיניה דהא אמרינן בפ"ק דפסחים אמתניתין דר"י אומר בודקים אור י"ד הוא עצמו מהור עליו לשורפו
מיכל קאכיל מיניה וה"ל איכא למימר הוא עצמו מהור עליו להוציאו מרשותו מיכל קאכיל מיניה בתמיה אבל
בהגבה"מ והריב"ש כתבו שדוקא בדחיפה בקנה אתיא אבל אסור לטלטלו ביד ובא"ה נתן טעם לזה עיין
בכ"י ולפי שיטת רש"י שכתבתי בסי' תל"ה דהיכא דעשוי כרת אף לרבנן אינו אתי למיכל מיניה
בסוס' בפ' כל שבת דעשוי הם שבת עניים בפת ליתי' אלא דוקא באיסורי הנאה וכיון דמשום הנאה אסרינן
בסוס' בפ' כל שבת דעשוי הם שבת עניים בפת ליתי' אלא דוקא באיסורי הנאה וכיון דמשום הנאה אסרינן
להלן פת כי היכי דבהולכת הנאה לים המלח נסתלק איסור ההנאה ונותר בהנאה הכי נמי יש לנו
להתירו בהכילה שא"ת שאסור בהכילה נמצאת אומר שדבר האסור בהכילה אוסר את הפת ולית' ממתני'
דתרומות וכ"כ הי' יונה בשם רבי' ערפת הביאו הרא"ש בפ' כל הלמים והוכיח הטור בי"ד בסימן קמ"ב
וכתב שלזה הסכים הרא"ש ז"ל וכן משמע מפסק המגיד שם מדכתב מותרים שתם משמע אפילו בהכילה
ומה שכתב שם הש"ך וכן מיקר אמ"פ שאין כן דעת הרא"ש . והא דסיין בהולכת הנאה לים המלח
דוקא כשנתערב אבל הפת כולו בשלא נתערב אסור והכי משמע במתני' דפ' כל הלמים דלא קאי ר"א
אלא שנתערב דוקא ואייב דבפ"ק כל הלמים ברייתא דקתני שדה שנתבלה בזבל ע"א וכן פרה שנתפטמה
בבשרשי ע"א שדה תבור ופרה מתה מותרת אוקימנא לה בר"א ולא קאי תקנתא דהולכת הנאה ומיהא

ממי דלא פליג ר"א בריש דמתני' דקתני שדה יותן וכן בפ' כל שעה מוקמי' ברייתא דקתני שדה יותן בחוסים
ומיהו א"צ להולך לים המלח אלא הנאת עניים וכן פי' הרא"ש וכ"כ ליתא דהולכת הנאה וכן עיקר ודלא
כהרמב"ם והתוס' ופסק המחבר ז"ל בי"ד בסי' קמ"ב שבתנו שצריך להולך הנאה הפת לים המלח ולית
בם' ברכת הנהנין דף ל"ו כתב שדעת הרמב"ם ספ"ו מהמ"ל דין ז' דלא אמרי' בשאר איסורים יולך הנאה
לים המלח ואפי' בתמ"ם בשנוף האיסור שם ודלא בהכ"מ :

ואבתי צריך לברר אי מקנתא דהולכת הנאה איתא בכל האיסורין או דוקא באיסור עבו"ם ודבר זה צ"ל משום
דבפ' האמרוכה קאמר שמואל שבשת ע"א שבלה לרבות ומרבע לרבות כולן לאסורות ובפ' בתרא
דערלה דקתני בשמה משביות ידלקו דלא משתמש בחד מינייהו לאתי יולך הנאה ושי מילוקים נאמרו שם
הובאו בדברי הרא"ש והר"ן בס"פ כל הלמים ובפי' הר"ש לשם' ערלה ובדברי האר' בפ' האמרוכה דף ע"ב
(הא') דדוקא באיסור ע"א איתא לה תקנתא משום דאופסי' דמיה ובשאולין הנאה לים המלח נראה בשולך
נוף האיסור אבל בשאר איסורין לא ע"כ ולזה נטה דעת הר"ן שם ובפ' כל שעה ובאמת דלפי זה איתא שלהו
מתניתין דערלה וכן הא דאמרינן בפ' כל שעה קערות נוסות וגלוסיות אסירי ומדקאמרי' הכי אתמא משמע
דלית לה תקנתא חה יש לדחות עם מה שהצלתי לעיל דהך תקנתא לא הקילו אלא בתידי דאתרוכות ומיהו
אכתי ק' לזה סוגיא דהאתרוכות להאיתון הכ' דדוקא בתידי דליכא ממשות בעין דומיא דתנור שהשקו בעני
ערלה וכן נטל ממנה כרבר ואנו את הבגד קטרינן בהולכת הנאה אבל באיסור ממש ליה ליה תקנה משום
דאין פדיון לע"א אף לר"א ובכי משמע מדקתני יולך הנאה הביאו דמי הנאה בעלמא ומיהו ק' לה ממתני'
דערלה מדין תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ותנור שבשקוהו בקליפי ערלה דלא קתני בהו תקנתא ולכן נראה
שבני התירוצים הם אמת ולמוסרה ומגלא לפי' זה דדוקא באיסור ע"א ובתידי דליכא ממשות איתא להלי
תקנתא אבל בתידי אחרינא לא ודלא בהראב"ד בהשגות בפי"ו מהמ"ל דס"ל דבכל איסורין איתא לה תקנתא
ליתא וכ"כ מדברי המ"מ בס"פ ג' מה' סמן ומלה דהא דכתב הרמב"ם ואם בישל או אפה אותו הפת ואותו
התבשיל אסור בהנאה כתב ואין לו תקנה וכן עיקר ואפ"י שם לדחות דשאני התם שלא נתערב ולהכי אין לו
תקנה וכדפ' הרמב"ם דס"ל הכי בהא"א מ"מ מדלא ביאר משמע שהשאם שאין לו תקנה הוא משום דס"ל
להמ"מ שלא אחכרה תקנה זו אלא באיסור ע"א ובדתיבנ' ומיהו ע"כ לומר דדוקא בשלא נתערב לית ליה
תקנה דאי בנתערב אהי דתקנתא דר"א דיולך הנאה לא מהניא אלא באיסור עבו"ם אבל תקנת ר"ש דפ'
בתרא דעבו"ם דימהר קולו לעבו"ם מון מדמי איסור שבו ודאי איתא בכל איסורין שבתורה וכדמוכח בהדיא
בירושלמי בפ' בתרא דערלה וכן דעת הראב"ד בהשגות בפ' י"ו מהמ"ל וכן דעת הר"ש והרע"ב בפי' לשם
ערלה וכ"כ התוס' בינמות בפ' הערל דף פ"א ובפ"פ כל הלמים וכן מבואר בדברי הר"ש לבם ובדברי
הר"ן בפ' בתרא דפ"א בשם הראב"ד וכן בפ' כל הלמים ועיין במ"ש לקמן בסימן תס"ז סעיף י' ובפ"ד
ובאיר עוד דאעפ"י שלא נתבטל האיסור מן התורה איתא לה תקנתא ומעתה כל שאין לזה איסור לעבו"ם
לעבוכו לישראל ש"ד לעבוכו מון מדמי איסור שבו לאפוקי בגד שבשבו בקליפי ערלה וכרבר של אשרה שאינו
בו אם הבגד אבל אם אינם כעני אשרה ובישלא יכול לפתחו ולעבוכו בך כיון שאין דרך ישראל לקבוכו
ודומי' דהביא מרבע דטבע' בתיבתא דפ' כל שעה וכן תבשיל שבשל בו חמץ ונאסר יכול לעבוכו לעבו"ם מון
מדמי איסור ובכי נקטי' ולא כהגה שכתב הפר מזה ונמשך אחר סברת מהרא"ש בתמים ופסקים סי' קס"ד
הביאו הב"י בס"ם תס"ז ולית' מיהו כלים שתבשל בהם מותרים לאחר הפסח אבל הרוקח בסי' ר"ים כתב
שמאחר שהקדרה נאסרה אינה לבשל בה בשלה תבשילים מעדשים או פולין קודם שיבשלו מיהו וקדרות דקודם
הפסח שאני משום דבלעו היתיר' ע"כ ודעתי בהגה לאחיר אפי' בישול ראשון בתיבו דהא כיון דליתיה
לאיסורא בשיטה שהי מבולבל בקדרה לא קנבר עליה והוי דומי' דקדרות מקמי פסח והיא ראיה דאיתיה
מירושלמי בפ' אלו עוברים ר' ירמיה בשם רב קדרה שנתבל בה רותח אל יבשל בה מאותו המין לאחר הפסח
הא ממין אחר מותר ובגבל לאחר ג' תבשילין ליתא דהביא בקדירה שנתבל בה קודם פסח? מיירי ור' לפעמים
דס"ל דחמץ לאחר זמנו בלאו כר"י ובס"ם דיל אמר רב קדרות בפסח יבשו אבל לרידן דק"ל כשמואל
דמשהיק להו אחר זמנו ובדיקן בהו בין בתיבו בין שלא בתיבו אם טעם לשלק בין קדרות שבאחרו מקמי פסח
לקדרות שנאסרו בפסח בכ"ל ודוק :

ומ"ש די בקליפה כשאר איסורים עיין בי"ד בסימן ק"ם בשם נחבאר איהה דבר צריך קליפה ואחה דבר
צריך נטילת מקום ובשם פסק הפר מבאן שני בקליפה בחם בלא הובא אלא בני נטילת מקום ובן פסק
לקמן בס"ם תס"ח וכן עיקר להמתיר :

ומ"ש וים מחמירין דמשהו מיהא איכא בי"ד בסימן ק"ם ביאר דדוקא בשהתור קטן והוא בחוס ואיסור
והמיתר מבולים תוך התור ויפה כתן הדעת"ר בתבואר בדברי התוס' בפרק בתרא דעבו"ם דבתורים
גדולים אבור בפסח כיון דהוי בתבואו אחדו לעבתיהו דס"ל בשאר איסורים בתורים קטנים ריחא מלתא
הוא אבל לדידן דק"ל דאף בתורים קטנים ובשם בחוס ריחא לאו מלתא הוא בדבבר בחתן בפסח מבקשין
דרגא לאבור בבשר"ב דוקא ולא בשאר בפ"ק בם ולענין דינא כיון דאיסור משהו מדרבנן הוא יש לסתוך על דברי
המתירים ודלא בתשובת מדברי המאבר בס"ם תס"ח דריש מלתא הוא לענין בפסח ובתא ובשיר בע"ם בם :

(ב) דיון בשאר איסורין בפ' כל שעה אמר רבא הילכתא' חתן בזמנו בין בתיבו בין בכלא בתיבו אסור שלא
בזמנו בין בתיבו בין בכלא בתיבו מותר בר"ם והר"ן פי' דמשם שבת ומבלה בכם בכלל זמנו ומתבר בתשהו
לבכיבו בכלן בלא בזמנו ש"ל דאף בר"ם בפ"ם קלי בעבם דתבכיבו ולא בתבר בפ' בתרא בכיבו ש"ל מותר הם תיבה
בתיבא חמור ש"ם מלאיסורי בריחות דלרבא נופים בין בתיבו בין בכלא בתיבו מיהו בר"ם והבאר ס"ל דבבכם בשלא
בזמנו ומותר דקאמר הייבו בדאיכא כ' בשאר האיסורים בתלא בשבת ומבלה ולאחר הפסח בשל בפ'
ובם זה לאיבו מתחור בלל דע"ב מותר דקאמר רבא הוי בפחות מב' בשלא בתיבו בין בתיבו בשלא בתיבו
לבכיבו בכלל בלא בזמנו ומדע עוד דקאמר ר"ש התם חתן בזמנו בין בתיבו בשלא בתיבו
בשלא בזמנו בין בתיבו בין בלא בתיבו מותר בלומר אפי' בע"ם ובי אינו דלר"ש בלאחר בשבת
ומבלה בכם בכלל בלא בזמנו הרי אי אפשר לבתיבו בע"ם בין בתיבו לבתיבו ובפס בתיבה
דאוריתא מדרי בכמה לרבא והמ"מ בפרק ג' כתב דבכי דבת הרמב"ם דבבם איסור חתן בזמנו היא
אפי' שם לו מחירים מעשה זה אף בע"ם הדין מותן בשיבה בבשר וקבה לה מלבון הוא בבתה חתן בתיבו
בדבר אחר מון הפסח בין בתיבו בין בלא בתיבו הרי זה אסור בכל בתוא ע"כ דמבמב דוקא אם מחיבו
דאוריתא בבשר"ב דוקא ולא בשאר בע"ם בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר
הפסח הוי בבשר"ב ויל"ל דכיון דהשיל"מ ליתי' אלא בתיבו אבל בלא בתיבו בבשר"ם בבשר ע"ו
מהמ"ל מעתה אין לו לאסור בע"ם בבשר אלא בתיבו אבל בלא בתיבו בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר
בפסח נזרו בתיבו בתיבו אמר בתיבו בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר
דאיסור בבשר אסור מן התורה מדרבנן ובשאר הוא דאינו אלא דאינו מדרבנן בטלי בלעבר בן מבואר
בדברי הרי"ף והרא"ש בפרק בל שעה ולשון הרמב"ם שם בשעות ובן בדברי בתיבו בבר' תמ"ב בס"ם ע'
ובע"ם לענין דינא הביאר דמבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר
בבשר בבשר בבשר בבשר בבשר ב

א"ח הלכות פסח תמז פרי חדש

לסמ"ק אמנם אבל אינו מבכרים לדברלא אחר בפסחים מסמב דס"ל דאחר ואחר דאינ"ה הרי נתבטל בס' ס"ל אבל דקתמ בקמא מיקרי יבש ביבש ויש לומר לאפי' בתוך הפסח ועיין בסי' תס"ז ס"ד ותפסר לאחות הראיה שבאינו דשאני התם דאיסור שפטם עובר למולם ולעיבר אף ראיבא אלא אמר בגמר דהוי כולה איסורא מינכל מבא"ב הבא דמתן הרי מקמי פסח לגמרי וכיון שבדיין אינו עובר איסור חמץ לא"ש ביה ביטול וכשמגיע פסח שהוא זמן איסורו הרי אין כאן אחר ואחר ואמנם שמוטים לא אבטל ובאבר בספר שיורי כנה"ג דלא אמריק מאר ואחר אלא בדאיבא ממנו של איסור ולא הותם אבל בנכסם גר דא בכ"ש אינו אחר ואחר ואל פי זה כי דין שיבה בעמלתא בתרגומא שהאיר המחבר בדין הקודם שהוא מוכסם אינבא דב"ש ולא נהירא כדתוכח בהדיא מתכובת רב נחמנאי שהביא הטור סי' תמ"ב מל הטוביים יין מלמוקים ומולאים בהם מיתים שאסור להשהותו בפסח אעפ"י דלאבא הכם אלא טעם החיטים וכן מתבאר מתכובת הרשב"א סי' נ"ן וסי' תפ"ה וכן מדברי הב"י ס"ם מ"ל ים"ם וברור הוא :

ולענין הלכה דקדק המ"מ מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד דס"ל דאחר ואחר ונתב שכן דעת הרב' מהגאונים וכן דאוי בהוג ולהחמיר ותימא על המחבר דכתב בדברי האומרים דאינו אחר ואחר

אלמא הכי ס"ל ובאמת ממ"ב ס"ד הבחיק דברי הרמב"ם שהוא דין הבירור אשאר לאוכלו בפסח אף על פי שמבטלו מקודם הפסח וכבר הביאו בס בהגה וראיה בדבר המחבר לחלק בין חמץ שמבטלו לחמץ שבדוהו בתוך הפסח אינו בב"י בכ"ש ובדבריו יוחס וכן ראיה בדעת הטור שהביאו דין הבירור אם דין האלמוני בסי' תמ"ב וסי' זה כתב דאינו אחר ואחר והש"מ לא דקדק דס"ל להרמב"ם דאחר ואחר מדין הבירור אלא מבטלו שכ' שם דבר שבטבוב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל כו' מבטל דאפי' בתבטל ממנו אחר ואחר ובדעת הבאלים והמחבר לא הם מלבתתיק בסי' תמ"ב לשון הרמב"ם לפי שמתן אמה שפסק בכאן דאינו אחר ואחר ב"ש הרמב"ם לא הם מלבתתיק בסי' תמ"ב לשון הרמב"ם מלא בכך ומיהו לבנין דינא קבלת הבאלים תבריב בו ס"ם לחמיר ובמ"ם הש"מ וב' הרשב"א בתשובה בס' אפ"ה שבדברי הבאלים אינו בוטים מבשה ודבא בהגה שבי' אינו לקבל בתבדובות לא בלא ומיהו אקרא לא :

ובכ אבאר בס"ם בס"ד :

ובס"ש אמנם בכאנו בו פירורין ובס"ם בפסח וקשה דהא ק"ל דאוכל אינו מבליע ואינו מבליע ויל"ל דמיירי בשמבא בו מבא לבא ויש לו דין בנוס ואחר ובמ"ם לקמן בסי' תס"ז ס"ב ויותר לראה לומר דשמבא הוי מבוס אמנם יבא לאכול מבבו מן הפירורין בפסח ועיין דורא"ל אינא אמן לא אריבן לה בשבנו לפי שמבבו אין בו איסור ואפשר שיבטר אינה פירור רק דרך הבטון ולבבי אסרוהו לשמיה ועיין במ"ם לקמן

סי' תס"ז ס"ם ס"ב : (ה) מותר לאכלן בפסח בב"י הבא בשם תבוכת רש"י דאפילו אחמן בחמץ דאינו בטבטו ה"מ אי אינה בבינה דקבלין לה מבוס דמבר בו' וקשה דהא פחות מבוית לא קבבר עליה כדמוכח בהדיא בארב אלו שוברין ובפיק דבילה ובפ"ק דפסחים אלא דאמרינן הבודק ארץ שיבטל פרבינן אי מבוס פירורין הא לא מבינו כבומר ממילא בטלי ואפ"ה אסור אלא הינו טעמא מבוס דלא בדילי אינבי מינו' בולה שמא ובן פירש רש"י נופי' בפ' כ"ם והרא"ש בתשובה בלל כ"ד כתב על דגים עלומים שאינם ברוויים בחלבבה מהבים אינם ר ובלרפת מהגים היתר אבל הברוויים בתים אסורים בפסח בין דמבן בפסח בתבטו אין לבלל באיסורו ב"ב והסכם בבלבבה מהבים איסור ראה מבוס דאסבשין למלא שלא בנדק מחמץ ובלרפת מהבים היתר בבוס דאחמוקי איסורא לא מחזיקין אבל ליבא לאיתר דבטעם דבאלבבה מהבים איסור הוא אבבוס אסור פליבת הבלים דבין שהדגים יבבים אבינו אם יבשים בבלי חמץ בפסח מותרין לפי שאין בה לאלא להפלים בעם מבלי בדלקמן בסעי' ו' אבל בבבר שהור מלים ומתא תפל מותר בחבו בחוים יש לומר אבלן דאל"ל לבטל דבוס בגיות הבבים ואותר לעבות בבם גיות לישראל ולמולחן בחוכן ופסקו המחבר בי"ד בסי' ק"ה בסיף ו"ב והביאו ב"י בסי' זה בשם ספר התרומות ואף על גב דס"ל לרא"ש דאינו אחר ואחר מ"מ אוסרים אתא יבא מבהו מהמתן בבן בחלב וב"ע בפסח ומה שאחר דגים הברוויים בתים ביאר בבי"ד דמיירי בבתים ברוויים בתים בבלי חמץ בפסח אלמי ובתו בפסח בבלן וקשה דבתים בלוח לוקן ב"י ובא"ם לפנים בדי אף אם"ל אלא שאחר שם מן הבמן בפ"ו ומהרי"ו בתשובה בח"ב ס"ם סיתן מ' כ' על דברי הב"י תמא דזה מבין ומיון הוא ז"ל דבשם האיסור הוא מפני המנה אלא נגדק ואיתלי בדלם בפסח בד בבגדקו יפה והוסר מלחם היו מותרים אבל אלו אסרו אם בתוך הפסח אם יש בתוך המלח חמץ אמתא בתיבו הוא אחר ובא"ם בפסח ע"ב ואמתא דבא דגים מבוחים מהבים היתר בלרפת אעפ"י אלא הוסר מלחם ובא אלא בעדר על המנהג מו קבה מאי דמשמע לבאורה מדברין שהברוי' בתים בלרפת יתן בפסח והא ודאי ליבא חמץ בחלב אפי' בלא ברוי' ב"ע ולזה יש לומר דה"פ אם הוסר מלחם מקודם מותרין לפי שבטבטל מקודם בפסח ואינו אחר ומיתור אבל אם לא הוסר מלחם מקודם בפסח והיינו שבדלם בתים בפסח לבסיר מלחם אסורין ובא אל זה קבה דברוויים בתים בפסח מ"ל אדרבה מעמא מדברי הרא"ש דבל שהיו ברוויים בתים מקודם לעפ"י אחים ברוויים אבינו אחרים :

לכן ל"ל דדוקא בדגים יבשים מותר אבל דגים שהיו ברוויים בתים נאסרים בעמתא פליטת הבלים ולא מבטל בס' לפי בא"ל לדבר שיתן תוך בלי מ' שיהא בו ס' נגד הבלי דהא בטולי בלי מתבריל ובמ"ש בב"י ובא"ם ס"ם לא"ם ובא"ם בבתי הרין בס"ם בל הבשר דמבטלת לה בשבלבלי דק הרבה שיבוזק הוא בתים שבתבו ס' מבוטו וכ"כ הב"י לייבב דעת בעל התיטור בי"ד בסימן ק"ג בלי זה אינו מלוי ואינה לא קתיירי ב"ת הא ק"ל דבתם בלי בבבם בב"י הבא בשם תבוכת רש"י הבאלו בתוך הפסח אסור בתבטו הס"מ אי אינה בבינה דקבלין לה מבוס דמבר בו' ובקשה דהא פחות מבוית לא קבבר עליה כדמוכח בהדיא בארב אלו שוברין ובפיק דבילה ובפ"ק דפסחים אלא דאמרינן הבודק ארץ שיבטל פרבינן אי מבוס פירורין הא לא מבינו כבומר ממילא בטלי ואפ"ה אסור אלא הינו טעמא מבוס דלא בדילי אינבי מינו' בולה שמא ובן פירש רש"י נופי' בפ' כ"ם והרא"ש בתשובה בלל כ"ד כתב על דגים עלומים שאינם ברוויים בתים בחלבבה מהבים אינם ר ובלרפת מהבים היתר אבל הברוויים בתים בפסח אינו אסור בלרפת אלא הוסר מלחם ובא אל הבלים בבלי חמץ בפסח אינו אחר ואחר ובא"ם בבתי הרין בס"ם בל הבשר דמבטלת לה בשבלבלי דק הרבה שיבוזק הוא בתים שבתבו ס' מבוטו וכ"כ הב"י לייבב דעת בעל התיטור בי"ד בסימן ק"ג בלי זה אינו מלוי ואינה לא קתיירי ב"ת הא ק"ל דבתם בלי בבבם בב"י הבא בשם תבוכת רש"י הבאלו בתוך הפסח אסור בתבטו הס"מ אי אינה בבינה דקבלין לה מבוס דמבר בו' ו

שהוא ממן גמור ,וכבהוא מעורב בהבואה אסורת עריך לבערו שיהא ס׳ מאותו שלא נמע ותע״נ דהוי יבש כיבש מ״מ יהיב טעמא בשעת אפייה ונם עריך בתחיה האפיה קודם הפסח דאי בפסח אפי׳ כל שהוא אסור עכ״ל לא נהירא דבדברי כמ״ש ברוויים שם דהא דיבש כיבש חד בתרי בטיל ה״מ לאוכלו ביבשותו אבל אם מבטלו או אופהו עריך ס׳ כדי לבטלו וכמ״ש לעיל בשם הש״ך גם מ״ש צריך לאפותו קודם פסח מבואר הוא וכמ״ש לעיל בס״ג בדין מרבעולת בעמלאת בה חטה ושיין במ״ש סי׳ תס״ו ס״ד בס״ד ודוקא כלי של סמן שנתערב בכלים כשרים לפסח לדעת הרא״ש דאינו כיבש וחד בתרי בטיל וכמ״ש בי״ד בסי׳ ק״ב ולכבדת הרלבוקה שהביא המחבר והוא הטיקר דאפי׳ באלף לא בטיל שהרי משהו אוסר בפסח ואפי׳ מפליטת הכלים ואם אינו ב״ו מותר לדעת המתירים בס״ל בתחילה אפי׳ אינו ב״ו אסור לבטל בשם : (י) כ״ם לפנס מותר גם בפסח כן דעת הר״ן בפ׳ כל שעה בהיא דאמר רב קדרות בפסח שבורו וכן מוכח מדברי רש״י לשם וכן דעת התוס׳ והרא״ש בפ׳ בתרא דפ״א והטור בחב שר״ם ור״י מן המתירין ואעפ״י שהרשב״א בתשו׳ סי׳ תל״ט ותב שר״י הזקן אומר בבר בחב בשם שיורי כנה״ג שר״ו הזקן לאוד ור״י הבחור לאוד ושעם המתירים הוא לפי דשאני איסור משהו דיש שם איסור עליו אלא דהוי פורתא וכיון דמזי לאלטרופי אסור מדרבנן מידי דהוה אחאי שיעו׳ דאסור׳ מן התורה אבל איסור פגום פקע איסוריה ומ״ש הרשב״א בתשו׳ הביאה הב״י דכיון שאיסור משהו אינו מהמת טבעו אלא מחמת מומר איסורו מה לנו שם הוא לשנם או לפנס הא איכא איסורא ק׳ דאי באיסור לפנס איכא איסורא היכא יליפין ליה מבבילה מוסרתא דפקע איסורו לגמרי דהא עפרא בטלמא הוא אלא עכ״ל דהכי יליפין כי היכי דבבילה מוסרתא שריא לפי שאינו נהנה מן האיסור הכי נמי כל איסור שפנס את היתר שרי לפי שאינו נהנה מן האיסור ומ״ש הר״ן בפ׳ נתרא דעבו״ם ומיהו לכולי עלמא הדבר ברור דאיסור׳ ל״ם נפנס לא אסור אלא מדרבנן הא שפס האוסרין נותן טעם לפנס הוא משום מומר איסורו דהוי בטשהו וכיון דאיסור משהו לב״ע לא הוי אלא מדרבנן ומ״ש בתחילת הסי׳ ממילא שמעינן דאיסור ל״ם לפנס לא הוי אלא מדרבנן אם נתבטל קודם הפסח למאי דק״ל להתמיר כמ״ד מוחר ובאור ה״ג יש להתמיר לדעת ההגה׳ ואלא פל פי שהרשב״א בתשו׳ הפסח ס״ר ואלא פל פי שהרשב״א מכת האוסרים מוחר ומבור ליתא דל״ד דשאני דהוי חמצו של ישראל דבבר עליו הפסח כ״ט כר

ל״ט דהיתירא :

ומ״ש אפי׳ משהו ונע״ל אסור ואי הוי ממן נוקשה ונע״ל ומשהו יש להתיר לב״מ ואינו אין לנו אלא בפסח מוחרא״י סי׳ קס״ד ומיהו אי הוה ממן נוקשה ונע״ל ומשהו יש להתיר לב״מ ואינו אין לנו אלא בפסח המתיר בע״ל בפסח : אם הניח שום דבר כל מנורי בית המורף שרגילין להשיב עליו בפסח כל ימות השנה דינו לבתבנו בס״ם תכ״ח יש״ם : (יא) בטל בב׳ בפ׳ כל שעה אמר רבא ממן בזמנו בין במינו בין אלא במינו בין בזמנו בין בשאר בזמנו בין במינו אסור אלא בזמנו בין במינו בין בשאר בזמנו ומהא דקנים הוחיל ועבר עליה בבל ירחה ובבל ימצא ה״מ בשיעה אבל ע״י תערובת לא פי׳ רש״י אבל ע״י תערובות לא אפי׳ שהיה בשיעה ועבר עליה לא קנים אם נתערב אבל בתערובת שעבר עליו בב״י ובב״ו מבשעב ודאי דאסור דהא קנסא דקנים הוא משום דעבר וס״ל הא קעבר ובב״ב המ״מ בס״פ ד׳ ואסור בפי׳ זה וכן נראה לדעת הר״ן בבתב בפ׳ כל שעה בהיא דרבא דשבא בתשבא אלא בשאר מנים ע״ב בתחילת הסי׳ ובבל שעה בהיא דרבא דשבא בתשבא אלא בשאר מנים היו

ומקשות ע״ב אמאי לא יהיב רבא תקנתא לבטוייהו עד אחר הפסח ובב״ם לא קנים ר״ם אבל אסור לבשהותו ליתא דהא תנא בהא דאי לא קנים ר״ם מותר לבשהותו ודין טריפאה שמותר לאוכלו ואסור לבשהותו אל יבים דשאני התם שאינו מאכל כל אדם אבל מידי דמזי לכל אדם הא תנא בהא ובדבינבא וכן דעת מרדכי בתרוך בסם ותב״ם הביאו הב״ח בסי׳ תס״ז וע״ם אבל מע״ם רש״י אתיא דקדירות בפסח יבבו דנא בלבתא כותיה מבוס דאוקי רבא הילבתא דתבתות לאחר זמנו מותר בר״ם משמע דס״ל דאף בתערובת שעבר עליו הפסח דומיא דקדירות קטרי רבא ואינו מתוור ולהסור שבחב דאפי׳ שהיה בעיניה ונתערב אחר הפסח בטל וכתב דדבר שעברים על תערובתו אם לא ביערו אסור ב״כ לפרושי כרפרשים א ר ר״ל דה״ק ל״מ אי לא שהיה בעיניה אלא ה״ה תערובת שעוברין עליו בבל ירחה וזה התערובת נתבבר אחר הפסח בס׳ דבטל אלא אפי׳ ממן בעיניה בטל :

והנה המחבר ז״ל נמבך אחר בבבת הטור בזה דלא מיבטל בגיר אבל קיימא וירחה שדעת הטו׳ היא דמותר דקאמר רבא הוי דומיא דאסור דהוי בטשהו וה״ב מותר דוקא בטשהו אבל בב״ע אסור ועוד דכיון דע״פ אין להבטיבו בבלל זמנו דהוי בטשהו אלא בבלא בזמנו כי היבי דבע״פ אין להתיר בפחות מב׳ דומיא דשאר איסורים וכמ״ם הפוסקים ה״ה נמי לאחר זמנו דהא רבא בחדא מתתא מתתיהו ולית לן לפלוגי ביניהו והא ודאי לא הירא דאי מותר דקאמר רבא היינו בס׳ מאי אתא לאשמועינן דהא אפי׳ תימא בדר״י הוה ס״ל דאמר אחר הפסח אסור דיש פביעא דמותר בס׳ בשאר איסורים דס״ל לרבא דבין במינו ובין בשאינו מינו בטעם וכמו בהוכיחו בתוס׳ ולבבא למיתר דאלעיקרין דלא בזמנו אסו זמנו דמבוכא פיתי כיון דמזיק דבב ושמואל ור״י לא גזרו אלא בזמנו אסו זמנו ורבא קאמר הילבתא מבלל דפליגי ותו מאי הלי דפרבינן ומי אמר רבא בבי והא אמר רבא ר״ם בנסא בבים בו׳ אסו בנסא דבבן מי בריפא מבל איסורים שנתורה דבטילי בס׳ ואלא איסורים דרבנן בטלי בס׳ דלאבבמיק בשמנו בין בשאינו מינו ודאי מותר דקאמר אפי׳ בב״ם וכן מבואר מדברי רש״י בבתב אלא בזמנו בין בשאינו מינו אפי׳ בב״ם מב״ל והבתא פריך שפיר דהא רבא בנסא בבים אלא בזמנו בין בשאינו מינו ושבי שפיר דהבא לא בים ע״ר אפי׳ תערובת אפי׳ בב״ם ודאיה לדבר עוד מהא דאמרי׳ התם ר״י אמר מחן בזמנו בין בשאינו מינו אלא בזמנו בין בשאינו מינו ודאי מותר דקאמר אפי׳ בב״ם ובן מבואר מדברי רש״י בבתב אלא בזמנו בין בשאינו מינו אפי׳ בב״ם והבתא פריך שפיר דהא רבא בנסא בבים אלא בזמנו בין בשאינו מינו ושבי שפיר דהבא לא בים ע״ר אפי׳ תערובת אפי׳ בב״ם ודאיה לדבר עוד מהא דאמרי׳ התם ר״י אמר מחן בזמנו בין בשאינו מינו אלא בזמנו בין בשאינו מינו אלא בזמנו בין בשאינו מינו אלא

דמתניתין אף במפקיר בפני עדים הדין כך ומיהו טעמא דמתני' דבהא ל"פ ואם אינו מחזירים הפקר בפני עדים ממילא ניחא אף הפקר בימו לבין עצמו ומתחה יש לנו לחוש לערמה שלא יפקיר ויאמר שהפקיר ועוד לא פליג רבא בין הפקר לפקר וכולה חדא גזירה היא דאי לא הא לא קיימא הא והנה מילתא דפשיטא דכל מידי דבעי ביעור אף מדרבנן ולא נאמרו דאסור אף אם בטלה והפקירו בפני עדים ובמ"ש לענין ממון מקשה בסימן תמ"ז ס"ב וכ"ש בממון גמור דאם איתא דסני בהפקר בהיתר אדעת דטבעה בטיטמ' דפי' כל שמה אמאי לא אמרינן תקנתא שיפקירנה בפני עדים וכיון שהדבר ידוע שלא הפקירה אלא להפקיע מעליו איסור ממון אין שום אדם יכול לגזול בו ובמ"ש הטור בה' שבת בסי' רמ"ו והביאו ההגה בסעיף ו' אלא ע"כ היינו אלמלי מיירי בגון שבטל ונדק עד מקום שידו מגעת ומצא שם ממון אחר הפסח או בגון שביערו והוציאו מרשותו והשליכו במקום הפקר ומצאו שם לאחר הפסח דלא עבר אפי' איסור דרבנן ובהא פליגי דר"י אומר אסור משום דהיים להערמה ור"ל אומר מותר משום דלא שייך להערמה ואע"ג דלאידך טעמא דהכי' וס"ל דמשום מומרא דאמן טמיה דק"ל כשיטת ר"ש דלא ק"ל כותיה בטמוטר בתשובת הרשב"ל סימן פ' מ"מ הא משמע בירושלמי דלא קס ההוא טעמא ועיקר טעם פלוגתייהו הוי משום הערמה וק"ל כותיה דר' יוחנן דאסור משום הערמ' וכ"כ הטור וכן פסק הרוקח סי' רס"ח ופשוט הוא ולפיכך אינו רואה ס"ס היתר לחטים הללו ואף בהאלה אסורים ואף אם שלו החטים היו בקרקעות הספינה דסחורות אחרות הוי עליהם ויש להם דין מפולת ואמרי' בירוב' דלטעמא דהערמה לכ"ע אמן שכפל עליו מפולת לאחר הפסח מותר משום דליתא בטמון הערמ' כ"ד גרע מפולת ובמ"ש הרשב"ל בתשו' בחטים המ' דהחם ממילא שהו' שמגלא ולא שיהא בדעתו לפנות הגל ולטמו אחר הפסח אבל כאן שרואה לזכות בחטים ולמוכרם לאסור דאסור ובאמת שבדין המפולת נ"ל בפשיטות להתיר בדאיתא בירושלמי וכ"כ בסי' שלטי גבורים אע"פ שכ' הרשב"ל שרב האי אסר' אבל כ"ד גרע בדבמי' ולפיכך אע"פ אסור סוף דבר שהורגא בעל ס' שירי כנה"ג היא הורגא בטעות ואין לסמוך עליהו ונלמד מתשובת הרשב"ל סימן פ' שהשאל על ישראל שיש להם בורות מלאים חטים וקרקעות הבור ובקיומיה יש מן הסכנה שמתבקעה מלחות הארץ אם ירוץ לבער אז לא ומתשובתו מוכח בהדיא דס"ל דאי איכא ממון בחטים הבור אף על פי שאחר החטים שאינם מנוקבים הם עליהם והו"ל כמתן שנפלה עליו המפולת שאסורים הם לאחר הפסח משמע דבחיב' ולא כתן תקנה שיפקירם בפני שנים להתירם אחר הפסח ודין זה הזכירו מור"מ ז"ל בסי' תל"ו בס"ח והדברים קי"ו ומה אם אותם החטים מנוקבים שהם מתחתיות הבור בלתם סייב לבערם אף מדרבנן שהרי הם כמבוערים אע"פ שאסורים הם לאחר הפסח כ"ש וק"ו ממון שבא לו ממ"ש ואי אינם קמן הוה מחייב לבערו דפשיטא דאסור אף לאחר הפסח בהנאה ועוד הרי כתב המ"מ בפי' ז' מהלכות פסח דבי קנסי בממון שעבר עליו הפסח לאו דוקא אלא ר"ל דאור לעבור עליו וכל ממון שבשולם רשאי לעבור וכ"כ המ"מ שם שלא מעטו אלא ממון בבדי בדוק. חם פשוט ואינו מולא תקנה לזה הפיים אלא שיעבדו אז יתנו לבעה"ב מכירו כמ"ש לעיל חם דרור ותו לא מידי: (ו) אסור להאכיל ממנו בפסח לאו דוקא אלא משעה שאסורים בהנאה אסור להאכילו לבהמת הפקר ובמ"ש בסי' תמ"ג סס"ח ושם מקומו לכתב דין זה: (ז) אם הוא יודע שמאכיל אותו פסולת שאורים לדעת המאירים לקמן בסי' תי"ן ס"ז בעבד לא ואסור ואני פורש ה"כ מיירי בהקדים דיר ובמ"ש שם בס"ד:

תמט. (א) אמות של ישראל ומלאי רש"י פי' מלאי של ישראל פת. ויין הנמכר בשוכה ע"כ ולפיכך ספי איתא לן למיתלי במלאי שהוא דבר קבוע שם מלתתלי בשפלין ובגרסת ר"ח יראה דפי' מלאי לא הוה במידי דמיכל אלא מיני סחורות ולפיכך אמן שנמצא שם אחר הפסח מותר באכילה וכ"ת אלא קמ"ל פשיטא וכמו שהקשה בכ"ז ז"ל דהא דקמ"ל לא מיתא דאכה בו בעל החטים שהרי הפועלים מסתמא מתיישבו ממנו קמ"ל שאין הרוחו של אדם קוטה לו בע"כ דהתירא ניתא ליה דליקני איסורא לא ניחא דליקני וכמ"ש בסי' תמ"ט ס"ב ובפ"ו זה לא פליגי הגרסאות לענין דינא וכ"כ בס' כ"ם לענין דינא לא פליגי אך ק"ק דלא משמע כן לדברי הטור והמחבר ז"ל מדהזכירו מחלוקת הגרסאות משמע דס"ל דפליגי לענין דינא וכן כתב הרב"ר ר"ח נמי מיירי כשיש במלאי שבטמוט פת וכ"כ דאלא"כ מאי איכפת לן במלאי מי הוה של עכו"ם אז של ישראל ואפשר שבטמוט דאפי' אינם לן לחתלייה בפועלים לפי דרוכא מינהו וכהיום דתנן בשקלים ומיימי לה בפ"ק דפסחים אמות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר ומיהו לענין דינא העיקר בגרסת רש"י ופי' והכי גרים הרוקח ומילה לא מזחו והכי איתא בתוספתא ואף לגרסת ר"ח יש להתיר במלאי של עכו"ם והפועלים הנכנסים שם מקלאים עכו"ם ומקלאים ישראל ל"ל חד"ק:

תנ (א) יש משום גזל כו' ואיסור רבית ליכא כיון דהוי דבר מועט דלא קפדי איכסי בדאיתא בס"ד בסי' קס"ב ס"א בהגה:

כתב רי"ז בפ' כל שעה שבן הדין בישראל שהלוה ממון לנכרי קודם הפסח ושולם לו ממון ביומא בו בחופתא מבכיר אדם שאינו מחזיר לו ממון הראשון בעינו מותר ע"כ ולא יחזיר אלא אם המזיר לו בעינו בעינו ואף בגמילה דכיון שהלוהו לנכרי קס ליה ברבותיה דעכו"ם והו"ל ממון של עכו"ם שעבר עליו הפסח שמותר בגמילה: (ב) יאמר לו קודם פסח נכו' אין זה עיקר אלא כדמשמע מדברי המרדכי ובגה"מ שהביא בב"י שא"ל אומר קודם פסח שום דבר אלא מן הפסח מקבל מהם אחר הפסח בכדות שהן שהיו רשאים לחת לו בפסח דהא ודאי לא דמי כלל להיתר דספ"ק דעכו"ם דהכא למאי ניחוש לה דהא ממון שעבר עליו בפסח לא אסור אלא אם כן אמר לו אם מעט קנסא דבי קנסי בממון שעבר עליו איסורא דאוריתא אז דרבנן אז אסור בגמילה בגון לפי שרואה לעבור עליו אבל הכא אמאי קנסי' ליה והרי נרשותו של עכו"ם הוא ומצולם לא שעבר עניו הפסח דורון של סימן אמ"ח ס"ח דהיתרא ניתא ליה דליקני ואם אינו לא אמרינן דורון לא אמרינן אלא אם כן אמר לו אם מעט אבל הכא אמאי קנסי' ליה דליקני ואם אינו מחזיר לו ממון שבשולם לא אמרינן אלא אם כן אמר לו אם מעט: (ג) אומר לעכו"ם קודם הפסח וכו' אם מתנה בכך מתחילה הוא אסור אבל אם לא התנה בכך מתחילה אלא אמר לו אם תרצה אמר לו אם תרצה אמר לו אם תרצה

גם מ״ש שכיון שהכלי עצמו אסור בהנאה אסור להשכירו וכ״ד לחמור תימא דזה מצין לו שהכלי עצמו יהי
אסור בהנאה והתו׳ בפ׳ אין מעמידין דף ל״ב כתבו בשם ר״ת דקדירות האסורות משום חמץ בפסח
מותר לתת לתוכו דבר יבש אבל דבר לח לא ויראה דבר יבש בגון תפוחים ואגוזים וכיוצא בו״ד משום דלא
תפסר בהנאה כיון דליתיה לאיסורה בעיניה כמבואר שם ומשום רולה בקיומא ליכא למיסר לפי שאף אם יסבר
שכלי כיון דהוי דבר יבש אינו נפסד משא״כ אם משיש בתוכו דבר לח בגון חמץ יין וכיוצא דאסור משום רולה
בקיומו ולפי מ״ש בסמוך אף דבר לח מותר לתת לתוכו וכמ״ש ההגה בשם י״א והיא ס׳ המרדכי בפ׳ כל שעה
שמותר להחם חמץ ביומות לאסורות בפסח ולרמון בהם בהרי אינו נהנה מן הכלים וכן דעת המחבר ז״ל לקמן
בסימן תס״ז ס״י ומעתה נראה ג״כ להתיר למכור בח״ה של פסח קדירות אסורות של חמץ וה״ה להשכירן אם
לא שנאמר בדעת הטור בס׳ הר״ן דפ׳ כל שעה שבחבתי בסמוך דכלי חרס שנחמצם בו בחמץ הרי הוא בגון
האיסור ואינו לא קמיירי אלא בכלי חרס ודוק ומיהו לענין דינא התוספתא שברה דמותר להשכיר חמור וכן
בית ותנור וכיוצא דלא שאני לן בין כלי לחמור דדוקא הנאת החמץ עצמו בגון למוכרו או ליהנות בו וכיוצא אסור
בכתחילה אבל הנאה דאחיא ממחמיה בגון להשכיר לו החמור להניח עליו ואף אם עצמו להולך בו חמץ
תמקום למקום וכיוצא שכרו מותר כדאתן נבי שביעית ומייתי לה הש״ס ברים פ״ב דעבו״ס ודוקא בי״ב אוסר
שבר פטולתו משום קנס׳ כדאים׳ האם אבל בשאר איסורים אף שאסורים בהנאה מותרין בין שאינו תופס דמיו
דומי׳ דחמץ וכיוצא אבל ביומים׳ דפ׳ כל שעה ס״ל דבי״ב אסור אפי׳ כדיעבד משום קנסא אבל בחמץ אפ״פ
שאם קבל שכרו מותר משום שאינו תופס דמיו מ״מ לכתחילה אסור להשכיר בהמה או שפיחה או בית להולך
ולחת בו חמץ משום דהוי משתכר באיסורי הנאה ואסור מדרבנן וזו היא דעת הרשב״א בתשובה בסימן קפ״ז
שאסר להיות יושב ומשמר חמץ בשכר משום שמשתמש באיסורי הנאה אבל הכלי עצמו שנחמצם בו חמץ אינו
רולה בו כדם איסור למוכרו מאחר דמותר בהנאה ובדמיבו אבל להשכירו אסור וזה נ״ל ברור ויש להמיר
בדברי הירושלמי לפי שהוא בחרא ואייתי בריית׳ דשברי דאסור להשכיר ולא הזכיר בתוספתא משום דמשמע
ליה דלאו מתניי׳ בני מדרשא ולאו בר סמכי היא וכ״כ הכ״מ בפ״ח מה׳ מעשר שני שהרמב״ם סומך על
הירושלמי יותר מעל התוספתא׳ משום דלא יתיבינן אי מתני׳ בי רב חייא ורבי אושעיא ור׳ בחשו הרש״ך ס״ג
סימן ז״ן והכי נקטי׳ וכ׳ בחשו׳ רדב״ז בסימן פ״ד :

כתב בספר כנהיג בשם הרדב״ז שבית רחים של ישראל אסור לטחון בהם חמץ בפסח
אפי׳ לבעיריס עכו״ם לצורך עצמם ע״כ ול״ג דבשכר אפי׳ אי הנית ריחים גרוד הוי דישראל אסור משום
משתכר באיסורי הנאה וכמ״ש בסמוך לדעת הירושלמי אבל בתוכ לאמלי ריחים לא דאי משום מרלית הפיר בכר
אסק המחבר לעיל בסימן רמ״ג שמותר להשכיר ריחים לעכו״ם לטחון בשבת דומי׳ דשדה שאף על פי שיודעים
שהוא של ישראל אומרים שלעצמו הוא טוחן ולפיכך אינו יודע שום איסור בדבר :

מי שמחזיק באורינדא ר״ל אפלטון בלע״ז ונוקח בשכרו מדות מלגן דהיינו חטים של חמץ מכל ביטול שכר שהם
מבטלין ביטורות אע״פ שהיטורות הם ממיטל הטיר כיון שהמנהג הוא שבשמתייבים היטורות לריך ישראל
לקנות חדשים משלו אם השכר שמבטלין ביטורות הוי שכר חטים ושעורים וכיוצא בו דהוי חמץ אסור לכתחילה
לקבל הנהוג משום משתכר באיסורי הנאה הא לאו הכי מותר לקבל מדות המלגן אחר הפסח דהא לא זכה בהם
ישראל בפסח ונשארו מלוה אצל העכו״ם ומותר אחר הפסח ולא הוי חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואי״ל
ביטול דמים קודם פסח אי לא לחתנות שיתנו לו דמים משבוע של פסח וכמ״ש לעיל בס״ת וב׳ ואם אינו מקבל
שכר על ביטול השכר ביורה מ״ל למחות בידם משום דאיסור רולה בקיומו ליתי׳ בפסח כמו שכירתי לעיל ואם
ביטורות הם של מוטל לגמרי הו״ל ממש כדין קונה חק הנלחים שמותר לקבלו אחר פסח וזה הדין עצמו יהא
בשוכר ריחים מהמוטל והולרכתי לכתוב שכרתי בפרטים אלו לאפוקי מס׳ ב״ח שכתב בלגן דברים שאינם
מכוונין להלכה לפי ע״ד יע״ם ודו״ק :

תנא (מ) מותר להשהותן ואף מדרבנן אין לריך ביטול משום דאיסורים בעיניה אלא מובלע בקדירה
לאפוקי אפרוכת דאף דאיכא ס׳ מיסייב מדרבנן לבטול וכמ״ם בסי׳ תמ״ב סע״ם וה״מ בשאינה
בפסח אבל אם נתערב מקמי פסח אע״ד חוזר ונעור לריך לבער ולמ״ד אינו חוזר ונעור מותר לאוכלו כ״ם
לקיימו בפסח :

וה״ש ומליתן בפסח במקום אחר בס׳ ב״ם מרגר על מה שמוגיגים לאחים כלי חמץ על מקום גבי
בטבלאדיים לגוי וכן כלי פסח בשאר ימות השנה מהא דאמרינן בפ״ק דפסחים חמצו של עכו״ם מותר
לו מחיבה גבוה עשרה וכן בפ״ק דשבת אמרינן דאין משתמשין לאור הנר אפי׳ גבוה כמה קומות ול״ל דאין
לגזור גזירות מדעתינו ואין לדמות הגזירות זו לזו והנהו דאי׳ דאיתמר אינו דשאני אתם דגזרינן לדילמא
אפי׳ למיכל מיניה דאיכא אחיר כרת וכן גזרינן שמא יסה דהוי מבעיר אבל הכא מאחר דלכתחמ״ל דלישתמיש
בהו משתמש לא הוו ב״ו ב״ם לפנם מותר אף בפסח לדעת רוב הפוסקים ואף לדעת הסוברים לא אסור אלא
מדרבנן כמ״ש בסימן תמ״ז ס״ו אפשר דלא גזרינן ולכן יראה שאם הכלים הללו הם מונחים במקום גבוה שאין
ידו של אדם מגעת לשם אם מבטלאדיים ומתר העשוי לגוי שאינו דרך ליקח משם כלי בשאר ימות השנה הו״ל
בסמוך של הקדם דאמרינן בפ״ק דאין לריך מחילה משום דמבדל בדילי מיני כולי שתא והי״ל אין למחות ביד
האוהבים היתר בכיולא בזה וא״ע טוב לחוש לסברת הב״ח ס״ל : ומ״ש וטוב לסוגרן בסדר ב״כ הטור והרא״ש
בתשו׳ כלל י״ד : ומ״ש ויש אוסרים אפי׳ בכלי שני זה פשוט ואף דעת המחבר כן ולשונו הוא לשון הטור והרא״ש
בתשובה כלל י״ד ואינו מדוקדק בכאן וכ״כ בב״י ובמבואר בדברי הרמב״ם בפ״פ ה׳ והכי משמע מהא דאמרינן
בפ׳ כ״ם ומ״ש לענין י״ב כו׳ ומשני זה משמיטו ע״י חמין וזה משמיטו ע״י צונן אלמא דכל שאין משמיטו ע״י צונן
אסור בכלי חרס ועוד דאף בכלי שני בולע פומא׳ ותורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם
וזהו בעיקר הדין ולאפוקי מס׳ י״א שהביא המחבר בי״ד בסי׳ ק״ה דכלי שני אינו מבליע ואינו מפלים ועיין
במ״ם שם הש״ך שההגה פסק בח״ם בכלל ל״ג דכלי שני אינו מבליע בכלל וכאן משום חומרא דחמץ דאמרינן
להחמיר וע״ש :

וה״ש ולא מצינו לה הסק מעליא כ״כ הטור אבל הש״י פי׳ דאי בריית לה ס״י היסק פיסי מורה היתר
ומתוך אהיסק בחזן ע״כ ואע״ג דבנוביא ברינן בטלאי גומרים בפיסי לא גזרינן לדילמא מורא היתרא
אחם לא חיים והכא חיים ומ״מ דברי הטור נוחים יותר עיין בש״ם בס״ז ודע דהא דקדירה לא בני ליה
בטלאו גומרי בפיסי הוא מבאר בגמ׳ בפ׳ כ״ם והמ״מ בחבו בס״פ ה׳ דשם כ׳ ז״ל ולא ידעתי למה :

וה״ש ומיהו אם אחזירן לבשלן כו׳ מותר כן למדו מהא דאמרינן בזבחים בפ׳ חטאת העוף דקדירות במקדש
ישברו אמאי ולהדריבהו לבשלו׳ ומשני לפי שאין בבשלות בירושלים הא לאו הכי שרי בחזרת בבשלו׳
ויש לדמות דשאני אתם דבהיתר זריזים הם ופוד דבירן דלאו מדידהו ליכא למיחם לדילמא חיים דגזרינן לדילמא
אפי׳ למיכל מיניה דאיכא אחיר כרת וכן גזרינן שמא יסה דהוי מבעיר אבל הכא מאחר דלכתחמ״ל דלישתמיש
בהו משתמש לא הוו ב״ו ב״ם לפנם מותר אף בפסח לדעת רוב הפוסקים ואף לדעת האוסר לא אסור אלא
מדרבנן כמ״ש בסימן תמ״ז ס״ו אפשר דלא גזרינן ולכן יראה אם הכלים הללו הם מונחים במקום גבוה שאין
ידו של אדם מגעת לשם אם מבטלאדיים ומתר העשוי לגוי אחיר

א"ח הלכות פסח תנא תנב פרי חדש

דלא מהני במקום ליכון ולא כמ"ש המרדכי בשם מבכת מבכ"ש בשם ריב"א דכליון הקרוים ליכון לפי
ר"ש ז"ל אם הכשרון ברוחים בל אבן די להם אחר כך בהגעלה כ"ד בכל דכלאי אתם כדיהיב טעמא דכי היכי
דליכון מעביר הקליפה לא האבן מעביר הקליפה בשבוע ואחרש שהרי דבמת הרמב"ם בפרק י"ז מהמ"א דהבשלת
הרוחים גרודים, מהניא אפי' במקום ליכון אבל הכא ליכון הבדל ליכא שום הכרת קליפה ומהון הדבר נרור
דלפני והגעלה לא מהני במקום ליכון וכל זה בתחבת המבשלין בם דגים וכיוצא אבל אלו הטבין בכ בחבת
שביקר המעיכון אינו אלא בכבות פבשיד' ומבשלין בתנור בך כ"ל בחור דלא לדעת הרא"ש והמחבר ז"ל נראין
ליכון שהרי אינו רוחה בשבן אבל אחתין מבש בתן בשבן בדי שבא תברא הפבשיד' ולא בשבורין והשבלאות
טוחין בן ולא בל אי בן תשמישו בל ידי הלור מיקרי ז"ל ודוק :

דם"ש וכליכון בל דהו בני הטבש לפי בדין בני זה בהגעלה וכמ"ש בם"ד : (יב) בל הבלים צריך
להגעיל דידות בלא בהתבש בלא בתקלו דבבר נרי בתקלו תבשר בלבד בל אחתה בהיחוד זבוכית דינה בב"ש
ב"ש וקי"ו המלופין בבוכרות ויותר יש לתמוה בב בתחבר בבבלן נראה בתבשלים עם ר"ש ואינו ב"ד בסי' ק"ה
ב' בלי חרש המלופים בלבר לו בהיחוד זבוכית אם הם יוחקים דינם בבבי יתר שלין להם טהרה עולמית דזה
ביון בתבשלו ב"ו מון וב"ש בתתן בתבשלו בתמין והמיקל בזה בבבות ר"ת דאוי לגיפה ודוק : (בה) מיהו
יש מחמירין בו' בס"ו בתבאר בבן עיקר :

בלי הגע"ש דינם בב"ה ויק"ש בבם ובב"ז בי' ת' : (בו) אין לרוחים שום רבבר בן עיקר ובן אינו מהנין :
בתב בם' בירי בהר"ג בלע"ש בתבתבש הטובם בבבים בפרפיר"ים (ר"ל פירבו"לא"ב) יבנים לפבח בל
בהם בלעים ואין בהם בדק לבי בתחזיקים לותם בבלי זבוכית אין ראוי לעשות בן בא בהרבב"ז אמרו
בדרך הבלים הבוכים וגם בקלה והבבוחה בתוך בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא
הבלוחים בת"ו בבבתו בדינים בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא
בל הבלים בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא בתבא
בתבא בתבא

לאחרת אלא יהיו הכלים כ"י לאיתא להך מקמתא בפסח מצמו שיהיו היורה והכלים שמגעילין בה טלן אינן כ"י ומיהו בפ"ם אסר ו' יסכן להני מרי מקמתא לו שיהיו בנים ס' לו אלא יהיו הכלים כ"י וס"ד כ"מ זכמ"ם בסימן תמ"ז ס"ב ומיהו לא פרש"ל להגעיל בהאייס מעם לעם אס"כ מעשה דנמ"ל לא מרי אלא בדיעבד מעשה דגזריכ כ"י אמו שאינו כ"י אבל בעיקר ההגעלה מותר להגעיל כלי שאינו כ"י וזלא לכתחילה מעשה דתחם ליכא למגזר וכמ"ם הר"ן בפ' כ"ם: (כ) יש ליחסר מלהגעיל כלי הכסר כו' מ"מ דלפי מ"ם המחבר כ"ד בסימן נ"ם ס"ב דקפרות בל כסר שהודמו ביורה מולבת מוחרות מעשה דהו"ל נ"ם בר נ"ם דהיתרא לא"ל לעמ מרך ליזהר בכך ומ"ם הס"ך סם לייסב זה דהכא לכתחילה אבל בדיעבד ס"ד וקסה דמ"ם מעגיל קודם זמן איסורו דשרינן להגעיל לכתחילה אפי' כלי כ"י מעשה דהוי נ"ם בר נ"ם דהיתרא לא"ל להגעיל כלי כסר וכלי מלב וזלא לכתחילה וכנ"י שכיא דין זה בסם סמ"ק כ' שיש לאסור אף בדיעבד ומעשה דמלינ אדין המחבר ביו"ד סי' נ"ה ס"ג ואפכר שהמחבר בלכתחילה מסם להחמיר לסברת המולקין בדין קפרות בל כסר שהודמו ביורה מולבת וס"ל דלא מיקרי נ"ם בר נ"ם דהיתרא לפי שמתברבין בזמן א' מני הסעמים

בל כסר ובל מלב:

וס"ש ע"כ נהגו שלא להגעיל שום כלי כ"י הטעם משום שרגילים להגעיל כלים בל כסר ובל מלב יחד ונהגו להגעיל בל הכלים כשאינם נ"י וכמ"ם הב"י בשם סמ"ק ומטעם אסר יש להמתין לכלי מלהגעילו עד שלא יהא כ"י משום דהיא דבנים שעלו בקפרה שמוחר לאוכלם מכחם דוקא בדיעבד בסכבר עלו ונפשלו בקפרה אבל לכתחילה אסור לבשלם בקדרה של כסר ולאכלם בכחם כמבואר בב"י בי"ד בסי' נ"ם והס"ך שם ס"ב והבא נמי כיון דמלינו להסהומו עד שיפגום שעמו דהיינו מעמ לעמ הבי מבדינן ולא להגעילו ב"י ולמסמך שעמא נ"ם בר נ"ם דהיתרא וב"ב בם' ב"ם ומיהו יש לדחות ולומר דהמם גבי דגים הוי מעם משום

מעמא"כ הבא ולפיכך יש להחיר אף לכתחילה וכמ"ם הרא"ם ומכמ"ו בם"ל:

בתב הרמב"ן בסי' רם"ב שלהגעיל כלים רגיס ב"י זה אסר זה שדעת הרא"ש"ד שמותר לפי שהראשון בסר

מבטל וכשמגעיל בו הבסי אין אומרים מוחר ונעור והרבותיו לא הודו לו ולפי בנין במינו בל שבפל

לבטוף איסור המלרף לראשון והיה שעמו נרגש בכמותו בנין בשאינו מינו לפם מעם בשאינו מינו ולפי

אם בשם שאין מגעילים שני בלים ב"י ביאר בך אין מגעילין אותו בזה אסר זה ע"כ ומ"ש בי"ד בסימן נ"ם

ס"ו פסק לאסור וכן עיקר ומדרבם המהבי של הרמב"ד דמאסר דק"ל דשעם בעיקר דאוריימא וכמ"ם בתורוכה

בסי' תמ"ב בס"ד מעמע ודאי דאעפ"י שבתבטל אי איכא בזיה בא"פ ומעמא ידאה דלוקה אינו מן התורה

וזלק לא"ם המחבר בסי' תמ"ז דאינו אוסר ונעור הך דהבא ל"ד לבתם והבא מודו כ"ב דאסור מטעמא

דבמינה וכן דעם הס"ד בסי' בב"ם קב"ם לאסור ולפי' אין מקנס להגעיל ביורה אלא"כ ים בנים ס' בנגד כל

הבלים שמגעילין בהם הא לאו הבי לא מהני מידי לריך המלי האחר שהבלים יהיו ב"י ודו"ק:

המגעיר לריך לה.פרי שיהא הבלי מטונל מן המים ס' שייר בנה"ג בסי' תכ"ל בשם דרשות מהר"ל:

(ס) מגעילו בהן וכ"ם ע"י פולדות האור וכן מבואר בב"י:

וס"ש ומיהו בדיעבד מהני הגעלה בכל מקקה כ"ב הב"י בשם א"ם ולדעת הרמב"ן אף לבתחילה מגעילין בהם

בם להפלים ואף בדיעבד לא מהני אם הגעיל בהם ולדעת הרמב"ן אף לבתחילה מגעילין בהם

בבבואר בתמו' בסי' תקי"ג וכן עיקר וכדמוכח בהדיא בפ' דם שמאם וכפי' רש"י בשם ולדעת הרמב"ן אף לבתחילה מגעילין בהם

בל סבבר וכן נראה דעת המחבר שבסמיב בה לפי שאמתא בפירושו שבכל מיני מקקים מגעילין ומיהו בנים

המבוארים בתפר סקוריים לישיש"ם כ' בב"י בשם ס"ם מראה שדיון בסבר מקקים ויש לגמגם קצת אולי אין בם

ספיים במקומו להפלים דומיא דמ"ם הר"ן בס"ם בל הבבר דבסים ליר בדוסב בנים אין בם הנים במקומו

להפלים אלא אין להחיר הנים לישיש"ם אלא בדיעבד אם הגעילו בני לישיש"ם ואין בנים שנים בדי לבטל

פלימם בבלי והוא ב"י לפי מ"ם המחבר בי"ד בסימן נ"ם ס"ד דע"י הפסר הוי בס"ל מותר אבל הס"ך והט"ז

מגמגמו בהותם הוראם וחיומם בנ"ם ובל"ל עיקר להסמיד ואף בדיעבד וחי"ק: (ו) בשוף מבבה ע"ל

סטוף דוחק דהוה כי מר עוקבי אחרד לים ליבא לאומ' ולרפאה קבבר מם בולמו בטיולו אף פולמו

בטיולו' וכי הרי"ף בפ' כ"ם ובפסחא דאסור לעבבד בלים' עבד גרפאה דטיולו ופירש"י מם בולמו בטיולות

לאו בולמו מבא ע"י טיולות סיחזו הרמיסו שם ולא הוכנסה לתוך יורה אחרת בשעת בליעתם האיסור כו'

ולא"ן טיולות מיקרו המי רמיסות הביחזין אבל המ"ע פי' שאחורי הבלי בתין בעבלין אבא ע"י טיולות אלא שהיה מרחיק

דמיסמן בפבין לאחורי הבלי די להם בבך שאף לא בלמו מן האיסור אלא ע"י טיולות אלא שהיה מרחיק

אבא סיה בליעה זו מזקה ודי להם בפליטם זה מ"כ והוא פי' מחדם ובא אחי בפיר לפי מ"ם אף פולמו בטיולות

דבשאמא פי' בטיולות קמא לא הוי בפי' בטיולו' בתרא ומו בלבי דברין הגדפאה של שיש הוא מפני פליטם

שמם הבלי בפירות של רש"י ומ"ם בבולמו בך פולמו הוא שעם הגעלה אחורי הבלי ולבון הס"ם מוכח בהדיא

דעשם בבב"ם אלי לבדפי' שהיה עושם ולבן מבמע ודאי שהעיקר בפירש"י בסיה מריך מגדפאה להגעיל שפם

היורה ולא דמי לטיולו' דבולי שמא דהחם פעם בחן ופעם בחן והבא אדא שמא שבמא ע"י מגדפאה מעלה

מגביה שמים על בל הבפה ובחבי שני וקרי ליה טיולות אחאפ"י שלינם מתבבבים שם שנים הרבם דומיא

דשגביה היורה אעפ"ב שני ומתוך דברי רש"י ופי' המ"ע למדנו בבלי שבבריסו אותו בב"ר לפי מה שהעליבו

בסי' ס"ל ס"ו להחמיר לחוש לבלי לטיטום עשמיטו הרי נאסרו אחורי שבלי בחו פוכו ולא שני בחילוי מיס

ובגדפאה אלא בבב"ם ולריך להבסיר להבסיר היורה אחרת וב"ב בם' ב"ם דשבן פבק מהר"ל:

ומ"ש אי יקח לבן רוחמא בם' ב"ם בתב שלהר"ן והמ"מ שבתם דבגלא גדפאה לא שני לא מבי מיטולות

דשד .שמאא לטיולות דבולי שמא לפי אם זה גדפאה דוקא בדי שתמיד הרחיסם על הבסם אבל אבן לא

ול"ב בבוגנת הר"ן ומ"מ הוא מ"ם רש"י בסוף מבבת פ"ל ח"ל ומיהו גדפאה בנין בחנו עשם דלי לאו הבי

דילמא לא הוא מבקא טיטולות על הבפה בהא אמנא אבל אסור מתבטל בה פעמים הרבה ואם לא הבלה

טיטולים בל שעם הבלה בעם לי ע"ב ולא מבטולו במ"ם בל"ד טיטולות דשד שבאא לטיטולות לבולי שמא

ודאא בחו שבבון הב"ם ודע שהרי הר"ן הזכיר המנבג שמלבני' דעפי' בעקום גדפאה ולא ערער עליו אלא

ע"ב לומר בדפרישים:

ודעבין בעם יבבה הבלי ביורה בשמגעילין אותו הרמב"ן בסב בפ' בל שעם ומעבבה לבו בעוייבו עד דבלמי

ונם הרמב"ם בתב בן ומביסן בחוכו עד שיבלטו והר"ן הוסיף ומעבבה הבלי בתוך בעים עד בדי

שיראם בחומד שבלבו מה שבלב' וגם הרמב"א בתב בתשו' שלא בתפרם שיעור בבבייה מבלל דלבולהו בחי

בבא שיעור אבל הטור והמרדבי והגמ"י בתבו בהעולם מוהבין להוליאן ולהבניסן מיד וילאם דמבבבן של

ישראל אורם הים: (ז) מהבין לבטוף כו' בתוס' בפ' דם שעאם ודבים מהשופבים שמעיקר הדין אינ

לעמ"י שמהבים בן ויש מחמיר לחוש לעמ למנבג ובלאם דבשיעא דבדיעבד יש להבשיר ובלאם לו בגמלה ועי"

במהר"ם אלשקר בסימן ל"ד:

חגג (ח) ויש אוסרין אעפ"י שהדבר פשוט בם"ם להחיר ע"מ אסרוה מעשה דבגן מעשה קדרה וקטרת

מעשה קדרה בזרים אם אמו בא אמו בא אחר תיעשה אחר שהפסה החלמוד שבגד בזרוה מדעמיהו ומלאתי

לבשם ממך בא אמרי' בפ' כ"ם דב בפי' מרי ליה לבזרדקי. דבי רים בטאא לבמשם קדרה בשביבי אמר רבא

אינא דמרו בהאי מילתא בדוכתא דשבינהו מבדי והבלו בחוש' בפי' סמרוך דשביבי הוי קמם אל מדשים אלמא

אפי' דשוי מיני קטרת ביון דמבדי מזלזלין במלוה אין להחיר לבשם ואמרי' נמי בפפ"ק דבילה דלבמי ל"י דאיתא

לבו מבדי דמזלזלי אין בוחשין אפי' בבבחתא קטנה והאידבא שאין הדורות מחוקבי' בבו הדורות ובשוחים

ובמ"ם שמר בפ"ק דבילה בשלא ר"ם למלאון בני בבבר אינ בני חורה ואחם בני חורה לפיבך יש לחפוש לאסור

בל מידי דדמי לדבן משום דמחלף לבו בדבן אבל אין בן מבהבנו (ות' בפ"ם פ"ם מפ"ג בפ"ד) אולמי בחורה

בשבם אסר אסר מבבדק ג' פעמים יפה נמלא בו נרפין שמה ומלאתו יום והלאם לא אבלתו בפפה:

ברגיר של מבואה שבקרא בחלמיר"ק מין אורז הוא מהר"ם מלובלין סימן ע"ם:

ומ"ש ואין אוסרי' אם נאבו לאוך האבשיל מבשבר דבין דאינא מבטלי דלא עדיף מהלא ס"ל

בבבטלא ברוב ואוכלא:

דין הבהבין אלא לאבול אורז בפסח אם יש להם האדם או לא בבתבו לבמן בפרבי המבבגים בסימן תנ"ו ס"ד

בם"ד: (ב) אם יש בה בעם דגן יוצא בה י"ח בפסח דין זה הוא מבבה בב' אלא בבבי' מרי ליבי' מרי ליבא לא בבבי

ומבבי אלא אם אינו בבבי' אבל אם אינו בבבי' אינו יוצא בה י"ח בפסח אבל אבן לא

ודבר שבבאה אלא בבבי' ומורבבן מבוכה וחזר לבוכה פעור מן האלה שאני אבא דרבי' רבמר' לאם עוני

ולחם בחבא לא מבבי אבל לחם עוני מבבי' ומרבא בנא רבים לזה מבא דאמרי' בפרב כ"ם אמי בני

דאמרבא אדם יוצא בה י"ח בפסח ע"ח לחם עוני בריבן. בים ומבבא דמבלת עוני בבבבה ואינאריך

לא"ד אבבה ושוב מאי אמי דבבבא דבעורים מן אחלא דאי לא"ד דאייבא בחלה בין דלחם מבבי' בבים וכדבאיבי

ומרוקה אי' רע"ג ב' מבא יאבל בא אדרבא אינבל אדרבא בגון בא בבבי' בחם מבבי' לא"ד ומרבבים

דבבא בפיא אלא דאיבו מבבי' ליה מבבא אחריבי ודוק ומ"מ יש לבחמיר בא"ם אבר אבבבים דבבירי

אלא אוביא ממנו מיבן ולפיבך יוצא בו ומ"ב בשם אבר בים מובד אלא אם אבורבן ואא"ב

אחזירו לתוכו אפ"ם אאיבו מבבבלהלם אואיל ויש בו בבמה יוצא בה י"ח ע"ב ואין בבן דעת אבבבבי' ז"ל:

ומ"ש ולא בחלא מבולת בבים מבבבא דבבבא אבבבבבבבי' בבבבבבבב

א"ח הלכות פסח תנד תנה תנו פרי חדש

לרחצים ושיסת. מעתה לשם מצה אינה לאכלן חלה אמרה ולא כדמשמע מהכ"י והגם דסרמב"ם והר"ם פליגי נב' מצה ויתפ' ובירושלמי דחלה גרסינן מיזוהי עיסת כלבים ר"ל אמר כל שעירב בה מורסן ר' יוחנן אמר כל שעשה כעין ר' מני בשם ר' חייא אפי' גלוסקיא והא תניא אין הרועים אוכלים ממנה תפחר בשעתה' משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ונמצא שר"ל ור' יוחנן"ל דבעינן סיכר לכלבים וסיינו דוקא לענין חלה לפי דמחלף בלחם לעולמא אבל לענין מצה פטינא דלכ"ע כל שעשה' לכלבים אינו יוצא בו י"ח מצה חם כרור: (ג) כפ' כ"ם ת"ר לחם עוני פרע לאלוה ואשים' משעה דחלוב סוי לחם אינא דלא סוי לחם עוני ונקמיה אמרי' דחלוב של בעלי בתים כפור מוקמינה אלמא לא סוי לחם כלל וכפ' ההילן אמרינן אע"ג דחלוב' מעיקרא כיון דהדר אפייה בתנור לחם חריגן ביה ואדם יוצא בו י"ח בפסח וקשו הכי תנא אהדדי ור' אליי תירץ דהא דאמרי' דחלוב סוי מצה עשיר' מיירי בבליתה עבה ולחם הפשוי בשמן חלוב של בעלי בתים והסיא דפטורה מן החלה מיירי בבליתה רכה והסיא דחולן מתוקמא אפילו בבליתה עבה ואינו חלוב בשמן אינא ברותחין ולפיכך יוצאין כיון שחזר ואפאו וק' לזה דאי הסוא דלחם עוני פרע לחלוב מיירי בלחם עשוי משמן אלי אירייא חלוב אפי' אפוי בתנור נמי כיון שיש בו שמן מעשיע מלחם עוני ואין זה כעם דהסיא דחלוב ר"ג שחלבו בשמן וסדר אפייה בתנור ותדע דהא לרבינו אליי אפי' בבליתו עבה כל שלא אפאו בתנור לא מקרי לחם אינא ודאי כדאמרן אבל הוסם' והרא"ש תרצו דבל הני חלוב דקתני לא הוה אינא ברותחין גריד' והסיא דלחם עוני פרע לחלוב מיירי בבליתו עבה דכיון שחלבו ברותחין אפי' שאפאו אח"כ בתנור הי אינא עשיר והסיא דחולן מיירי בבליתו רכה בתנור אפי' לחם לא הוי ואחר אפייתו הגיב לחם ולא הוי אינא עשיר והסיא דחלוב של בעלי בתים דפטורה מן החלה מיירי בבליתו רכה ולא הדר אפייה בתנור ונמצא לפ"ז דרבינו אליי וסתו' פליגי בתרתי חדא לרבינו אליי הסיסה שבליתו עבה ואינו אפוי בתנור ואינו בפסח ומקרייה לחם עוני כיון שאינה חלוה בשמן ולדעת התו' כיון שבליתה עבה וחלוה ברותחין אינו יוצאין בה ופליגי נמי בהא דלדעת התו' כל שבליתה עבה אפי' חלוה ולא הדר אפייה בתנור לחם מקרי לענין חלה ולדעת רבינו אליי לא מקרי לחם אינא מ"ב חזר ואפאו וכמרמה דבפלוגתא דר"ת וסר"ם דמייתי הרא"ש בתר הכי פליגי דלר"ת הכל חלוי בגנונל הסיסה וכיון שבליתה עבה הרי נתחייב ואפי' חלוי' בתר הכי ולדעת הר"ם כיון שאין דעתו לאפותה אח"כ פטורה מן החלה אינא דאיכא למידק שהעור יו"ד בסימן שכ"ו כתב שמתקנת הרא"ש כסברת הר"ם ומסכת משמע שמדבריה ס"ל דבליתו עבה אפי' חלוה ולא אפייה לחם מקרי ולריך יעוב ודוק והר"ן תירץ עוד בשם הרמב"ן דתרי גווני חלוה איכא שיש שמלוחין הקמח ברותחין כדי לנבנו ואח"כ לעין אותם ועושים מהם פת והרי הוא דאיתעביד משום מצה עשירה ואע"ג דאצות מצות ריבה אפי' כמצותו של שלמה היינו בנקיות הבא בידי שמים לא עשוי ע"י אדם והסיא דחולן מיירי שברותחין הפת מקודם כדי שיאפה בתנור באפייה מועטת והסיא חלוה דפטורה מן החלה מיירי בשחלבו לגמרי שכבר נגמר כישולו דאז לא איכפת לן אפי' חזר ואפאו בתנור א"ב אינא אפייה בתר הכי ומיסו בירושלמי בפרק כל שעה משמע דהסיא דלחם עוני פרע לחלוב אינו דלקמן דפטוריין מחלה הכל דבר אחד דגרסינן הפת יכול שאינו יוצא כו' מ"ב מה ת"ל לחם עוני פרע לאורסן ולחלה הסברת ולאשים הה סיוע לתירוץ הרז"ה שהביר הר"ן יע"ש: (ד) אין אדם יוצא י"ח במצה גזולה לפיכך טוב ללמד לומר כל מי שיגיע לידו מצה שלו הרי הוא לו במתנה וכן אמרי' גבי טובא ב"י בשם רוקח: יש מי שפסק שאם הוליא מצה מרה"י לר"ה אינו יוצא בו י"ח בפסח כי אינא חלוק בין זו לאינה גזולה מ"ב בשם ספר בית מושב ושטו' הוא בידו דמה ענין זה לזה, ושתו' בריש פרק טוב הגיל הקשו בהסיא דפליגין בזוב של אשירה ושל עיר הנדחת משום לבבת' שיטורי' דת"ל משום מעוה הבאה בעבירה ומו' אמאי שרינן דלאו אשירה דמשם ותירצו דל"ד לגזל דמחמת עבירה דגזל בא הבעוה שיוצא בו אבל הני אינו מהבאת עבירה שנעשית בו מי נפיק ביה עכ"ל וכ"ש במדון דידן וכן מבואר בלבוש י"ד סימן ש"מ דין כ"ח וזה פשוט דיוצא בה ואינם לריכים לפנים ושוב מצאתי סדין מבואר בירושלמי דפרק הארוג ע"ש ול"ע: ומ"ש ועשאו מצה כו' מיסו לכתחילה אין לעשותה כדלעיל סימן י"א ס"ו בהג"ה: ואם יוצא במרור גזול אכתבו בסימן תפ"ה סוף סעיף מ': המחבר משמע דין בליקות של עכו"ם לפי שהרי"ף והרמב"ם השמיטוהו וכבר ביאר מעמ' בב"י דמפרשים כפי' ר"ח אלשם שעכו"ם בפניהו וכן ביאר בהם אלא הרא"ש בפניהו ודו"ק

תנה (ה) אין לעין אינא בשים שלנו הר"א ממיין כתב דלכתחילה לעין בהם היכא דלא אפשר כדקאמ' בשלהי כ"ם דרש רב מתנה בספונים אשם לא תנוח אינא בשים שלנו למחר אייתו כ"ע חלבייהו אינשי הא אינו שהתנו מלאכול והגם ממאי דקאמר למחר ולא קאמר לבו ביום בערב אייתו חלבייהו משמע דבשבת או ב"י ביום' הדרשם ומדקאמר דלמחר כו' איכא למידק שהעור יו"ד בסימן שכ"ו כתב שמתקנת הרא"ש כסברת הר"ם ומסכת משמע שמדבריה ס"ל דבליתו עבה אפי' חלוה ולא אפייה לחם מקרי ולריך יעוב ודוק והר"ן תירץ עוד בשם הרמב"ן דתרי גווני חלוה איכא שיש שמלוחין הקמח ברותחין כדי לנבנו ואח"כ לעין אותם ועושים מהם פת והרי הוא דאיתעביד משום מצה עשירה ואע"ג דאצות מצות ריבה אפי' כמצותו של שלמה היינו בנקיות הבא בידי שמים לא עשוי ע"י אדם והסיא דחולן מיירי שברותחין הפת מקודם כדי שיאפה בתנור באפייה מועטת והסיא חלוה דפטורה מן החלה מיירי בשחלבו לגמרי שכבר נגמר כישולו דאז לא איכפת לן אפי' חזר ואפאו בתנור א"ב אינא אפייה בתר הכי ומיסו בירושלמי בפרק כל שעה משמע דהסיא דלאו אינו אינא אינו לענין חלה אבל לענין מצה אינו יוצא בו י"ח בפסח כי אינא חלוק בין זו לאינה גזולה מ"ב בשם ספר בית מושב ושטו' הוא בידו דמה ענין זה לזה, ושתו' בריש פרק טוב הגיל הקשו בהסיא דפליגין בזוב של אשירה ושל עיר הנדחת משום לבבת' שיטורי' דת"ל משום מעוה הבאה בעבירה ומו' אמאי שרינן דלאו אשירה דמשם ותירצו דל"ד לגזל דמחמת עבירה דגזל בא הבעוה שיוצא בו אבל הני אינו מהבאת עבירה שנעשית בו מי נפיק ביה עכ"ל וכ"ש במדון דידן וכן מבואר בלבוש י"ד סימן ש"מ דין כ"ח וזה פשוט דיוצא בה ואינם לריכים לפנים ושוב מצאתי סדין מבואר בירושלמי דפרק הארוג ע"ש ול"ע: ומ"ש ועשאו מצה כו' מיסו לכתחילה אין לעשותה כדלעיל סימן י"א ס"ו בהג"ה: ואם יוצא במרור גזול אכתבו בסימן תפ"ה סוף סעיף מ': המחבר משמע דין בליקות של עכו"ם לפי שהרי"ף והרמב"ם השמיטוהו וכבר ביאר בעמ' בב"י דמפרשים כפי' ר"ח אלשם שעכו"ם בפניהו וכן ביאר בהם אלא הרא"ש ובפ"ה בפ"ם ונמצא לפ"ז שאין לאכול בליקות של עכו"ם אע"פ שביאר בהם אלא הרא"ש א"כ לשאן שעכו"ם בפניהו ודו"ק

תנח (ו) אין לעין אינא בשים שלנו הר"א ממיין כתב דלכתחילה לעין בהם היכא דלא אפשר כדקאמ' בשלהי כ"ם דרש רב מתנה בספונים אשם לא תנוח אינא בשים שלנו למחר אייתו כ"ע חלבייהו אינשי הא אינו שהתנו מלאכול והגם ממאי דקאמר למחר ולא קאמר לבו ביום בערב אייתו חלבייהו משמע דבשבת או ב"י ביום' הדרשם ומדקאמר דלמחר כו' איכא למידק שהעור יו"ד בסימן שכ"ו כתב שמתקנת הרא"ש כסברת הר"ם ומסכת משמע שמדבריה ס"ל דבליתו עבה אפי' חלוה ולא אפייה לחם מקרי ולריך יעוב ודוק והר"ן תירץ עוד בשם הרמב"ן דתרי גווני חלוה איכא שיש שמלוחין הקמח ברותחין כדי לנבנו ואח"כ לעין אותם ועושים מהם פת והרי הוא דאיתעביד משום מצה עשירה ואע"ג דאצות מצות ריבה אפי' כמצותו של שלמה היינו בנקיות הבא בידי שמים לא עשוי ע"י אדם והסיא דחולן מיירי שברותחין הפת מקודם כדי שיאפה בתנור באפייה מועטת והסיא חלוה דפטורה מן החלה מיירי בשחלבו לגמרי שכבר נגמר כישולו דאז לא איכפת לן אפי' חזר ואפאו בתנור א"ב אינא אפייה בתר הכי ומיסו בירושלמי בפרק כל שעה משמע דהסיא דלאו אינו אינא אינו לענין חלה אבל לענין מצה אינו יוצא בו י"ח בפסח כי אינא חלוק בין זו לאינה גזולה מ"ב בשם ספר בית מושב ושטו' הוא בידו דמה ענין זה לזה, ושתו' בריש פרק טוב הגיל הקשו בהסיא דפליגין בזוב של אשירה ושל עיר הנדחת משום לבבת' שיטורי' דת"ל משום מעוה הבאה בעבירה ומו' אמאי שרינן דלאו אשירה דמשם ותירצו דל"ד לגזל דמחמת עבירה דגזל בא הבעוה שיוצא בו אבל הני אינו מהבאת עבירה שנעשית בו מי נפיק ביה עכ"ל וכ"ש במדון דידן וכן מבואר בלבוש י"ד סימן ש"מ דין כ"ח וזה פשוט דיוצא בה ואינם לריכים לפנים ושוב מצאתי סדין מבואר בירושלמי דפרק הארוג ע"ש ול"ע: ומ"ש ועשאו מצה כו' מיסו לכתחילה אין לעשותה כדלעיל סימן י"א ס"ו בהג"ה: ואם יוצא במרור גזול אכתבו בסימן תפ"ה סוף סעיף מ': המחבר משמע דין בליקות של עכו"ם לפי שהרי"ף והרמב"ם השמיטוהו וכבר ביאר בעמ' בב"י דמפרשים כפי' ר"ח אלשם שעכו"ם בפניהו וכן ביאר בהם אלא הרא"ש ובפ"ה בפ"ם ונמצא לפ"ז שאין לאכול בליקות של עכו"ם אע"פ שביאר בהם אלא הרא"ש א"כ לשאן שעכו"ם בפניהו ודו"ק

ונראה כמצאה לגיכתו ולמורכתו כדמשמע בשאלתי עירובין ס"כ ועיין במ"ש בסימן תצ"ד סע"ג: ומ"ש בין שהם מי נהרות לאפוקי מאמן דאמר דאין הקפידה רק בני הבירות והמציינות שהן מעוך בבר נתקרר חומם ולתת שלף במימות אלו מכה מעיסה חום השמש והוי קרוב להא דאמרי' אמה לא תלוה בחמי חמה וכמ"ש הב"י בשם הבל בו: ומ"ש ואין לשפוך מים שלנו כו' כתב המרדכי בפרק כ"ם מעשה מירע בפסח שהל להיות בא' בשבת ונם נפלה תקיפה בגילה שלפניו ואע"פ"כ לא הצו ולשו במים הטופנין בגילה וכ' ר"י הסיד דאין להקפיד כו' והכ"י פלפל בכאן ורבים נתקשו לסבין כונתו ונם ראיתי להב"ח שלא ירד לסוף דעתו לפיכך הוצרכתי לבארו והנה בב"ח כ' שסבין הב"י דהתקופה היתה נופלת בגיל ה' והיו צריכין לשאוב מים לצורך ליל ב' דפסח ולא שאבו עד שעברה שעת סתק פה ולא הצו לנות במים שאבו בגילה כו' ותמהני ליל ב' דפסח מאן דכר שמה ושוד מיד אפשר לומר שהתקופ' היה בגיל ה' של פסח וכמרדכי מבואר שהתקופ' בגיל שלאחר הפסח ופסח חל להיות בא' בשבת: ולכן כ"ל שהב"י הבין שהתקופה בפלה בגיל שבת ומחמת התקופה לא הצו לדין אין לשין אינא בשים שלנו ולשו במים הטופנין בגיל פסח עצמו וע"ז כ' דהיינו כדברי המומרים שבשחל פסח בחמד בשבת לשין ואופין בגיל פסח עצמו דאינו לדברי המומרים שלשין ואופין מע"ש לא שייכא שרי הטמיכה והאפייה הכל היה מקודם התקופה וכ' עוד שיש לתמוה אחאי לא שאבו מע"ש ע"ש מפני התקופה הא לאו הכי היו יכולים לשאוב ואחאי וכי מותר לשאוב בשבת לצורך"ש וכ"ת דאפ"כ מ"כ עוד היום אמאי לא שאבו בערב שבת דמשמע לה ונמצא שהתקופה היתה בגיל ו' ואע"פ שהיו בשעת התקופה וכ' ר"י התיר"ד שיפה כיוונו כו' ודו"ק: מ"ש הסג"ה מור י"ג דהיינו בגיל ה' אע"ג דאור י"ג הוא גיל ו' שפיר קרי ליה מור ה' כדאיתא בגמ' בפ"ק דפסחים דף ד' אורתא דתליסר נגהי מרביסר: ומ"ש להבים בהם בדגל עיין מ"ש בסוף הלכות ר"ח בשם מוהג דין תקופה: ומ"ש גם אפיר לשאוב מים ע"י עכו"ם ירהם דהיינו טעמא משום דמכשירי מלוה כמלוה דמי וכי היכי דבעי בחטים שימור לשמה ה"ה במכשירין ועכו"ם אדעתא' דנפשי' קעביד: שמעתי שר"ש הנגן לא היה מניח לנות בפסח במים שהיו בכלי נחתא לפי שהנחתא מחמם ושמעתי שהיה מעשה ומקרו שאר רבנים ספר שירי כנה"ג בפי' תכ"ו בשם מעשה מי' תקצ"ח ויש סתר לזה בפ' ל"ע דף כ"ה דאמרי' בשיטות אייתי מעיכלי שחומי ו"מ של נחתא ומיסו בדיעבד אם כבר עברו ולשו עיסה בהם יוצאין בהם י"ח ואסרו דקאמר ר"ל לכתחילה ומפי' תימא דאסרו בדיעבד ל"ל להתיר בדיעבד: (ז) בין במים שלא נתו אסור בין שבשבת הוא ב"ש ביקר דאמר רב אפי' התבלבלה בגילה ומאי דקאמר רב אפי' דאמר רב אפי' בגילה אינו אלא אפי' בגילה אינו אלא אפי' בגילה אינו אלא

ד בגין דקי"ל כותייהו וכמ"ש הרמב"ם בפ"ח מה' כלי המקדש וכ"כ הרא"ש דס"ל שלא היה שום במקדש אלא
מה דה אחת והיה מחיץ ומשם נלמד לפסח ולזה י"ל דס"ל לריב"א דכיון דפחות לן תנא בחר הכי הר"ש
דתנן כל מדות שבמקדש היו נוהגות כו' ואוקימו לה בגמ' הר"מ משום דרבנן חדא מחוק הוא מעתה
יש לנו לפסוק הר"מ ומ"ש מאי דמקשין מעיקר' קבי' ושמא י"ל דס"ל לריב"א דאע"ג דגודש תילתא
יע"ש ובברת הב"ח היא ס' הרא"ש שהביר הערדכי בפ' אלו עוברין ") דלא מהני לירוף על אלא
להחמיר אבל לא להקל וכבר דחוה הפוסקים ז"ל ומיבריא שנם דברי הב"י המוסיפים ומיהם מוכרים
דמה שיכון לירוף על לאלי דקיימי הוות' והר"ש דמשנלגל ונמר הגיעי בעי"ע שאינו מעריב אלא
בי"ע ומ"כ אין לו תקנה אלא ב"ש הוות' שיעיר מכל מלה ומלה ולמחר מעריב דאלא ח"ל אוכל ומ"כ
מעריב אז לדעת הערדכי דלא מהני הר"ש הוות' מכל מלה ומלה דס"ל דכיון דמיכא הרבה עיקות דבעי לעריב
מזו על זו בסא לא קאיירי שאינו ולריך לעריב מן הטוקה ולפיכך נתן תקנה אחרת הזכירוהו הפוסקים
ג"כ שיעשה עיסה עקיה מחיוביא בחלה בי"ע ומעתה יכול לעריב אלא אחת גם על מה שנגבל בעי"ע
וכיון דכן כי ערבן בסל אחי סוי ועוד הרי מבואר בדברי הוות' דבמערבה בסל קבירי ואין לומר
דכיון שמערב' בסל לדעת הר"ש אפי' שהיו הרבה עיסות נעשה כאלו עירבן יחד מתחילה והשתא
לא בעי תי מוקה דאוכל וסולת ואח"כ מעריב דהא ליתא דכי היכי דלא אלי לאפרושי חלה בי"ע ס"ל
לא אלינו לערופי בסל דהא הוי מתקן שהרי אינו יכול לאכול בלא לירוף ועוד שהרי לאחר מעי לאפרושי
בלא מוקה ונדולה מזה כתב הטור בשם רש"י בס' תק"ו ואפי' מה שאוכל ומעיר אחלה הוי בכלל
אין מנכיסים תרומות ומעשרות ומע"ג דלא ק"ל הכי שאני הוא דלא עביד מעשה אבל הכא
דעביד מעשה דמלערב בסל פעיסה דאפיי ושמא י"ל שכוונת הב"י היא דאיירי בשלא נלערבו העיסות
בסל מעי"ע אבל כשנלערבו העיסות בסל מעי"ע הו"ל כאלו עירבן יחד מתחלה ויכול לאכול ואח"כ
מעריב ולא בעי מוקה זה כ"ל בכוונת הרב ב"י ז"ל ודוק : כתב מהרש"ל בתשובה בסי' כ"ח דהיכא
דמלערבן בסל אחר אפיי לא מהני לירוף הל מהני שיעול מעט מע' אלא לריך להפרישו מעוגה שלימה ומע"ז דק' לזה
מי"ד סי' הכ"ד דין מי שהתרב לו פת כו' כבר יישבו לשם יע"ש אבל בערבי בפ' אלו עוברין
מבואר דאף בלערב בסל בולא אחת לפטור כל הפעלות : (ב) לא יקרא שם לחלה כו' בפ' אלו עוברין
תנן כיצד מפרישין חלה בטומאה ב"ש ר"א אומר לא תקרי לה שם עד שתפפה בן בתיר' אומר תעיל
בלילן אמר ר"י לא זהו תמן שמהרין עליו בכל ירא' ובל ימלא אלא מפרשת' ומיחת' עד הערב ואם
הממיאה הממיאה ובגמ' תניא ר' אומר הלבה הר"א ור"י אמר הלבה כבן בתיר' וכמ' הרי"ף דהלכי
הר"א בדפסק ר' דק"ל הלבה הר' מחבירו ועוד דהא ר"א שייב' בהך מחריתי דר"ג דאמר אף
הרודה ונותן בסל כו' ובבר פסק שמואל הלבה הר"א ע"ב ולבאור' הם דברים תמוהים והרי"ן ריתקן
והרמ"ם נדחק הרבה בלשון הרב ז"ל יע"ש ונ"ל דס"ל להרב ז"ל דבן בתירה ס"ל הר"א דזהו תמן
שמוהרים עליו הוא ולא בשי מתחיל עליה וכיון דאית ליה הוא לאחרא ס"ה לקולא דמלאוריי
אין לחלק בין לאומרא אית ליה הסיא מדרבנן בעלמא וכמ"ש בזו' ז"ל יע"ש וכיון דכן אמאי לא הרי
לאפו' הוא דכל הדא והדא חזיא ליה אלא הייטו עשמא משום דפלגי אר"א בהיא דהסל מלרבן
ואם אנו מחיריה לו לאחות לא אלי לאפרושי בתר הכי ומלאת העיסה מיקבעת מחלה ולפיכך עדיף
ליה שתיטל בלולן ור"ל כיון דאית ליה דהסל מלרבן לחלה עדיף אפי לאפות ולאפרש אחר כך מלהטיל
בלולן שעא לא יזהר יפה אמאי לידי חימוץ ומעתה יפה כתב הרב ז"ל דאית לן לאפקה בר' הדא משום
דהלבה בר' מחבירו וכן בתירא ור"א ס"ל דזהו תמן שמוהרים עליו הפך דעת ר"י ושיין בתוספת
הרשב"א בפי' שב"ש ועוד לא מלינו לאפקה בר"י דפסק בבן בתיר' דהא בן בתירא לא קאי בהסיא
דר"א דהסל מלרבן לחלה ובהסיא אפקיה בתי' דר"א ודוק : ומ"ש אינו רשאי לאפות' ואח"ל לדין
דק"ל דהאופה מ"ש לחול אינו לוקה משום הוא אמרי' אלא אמרי' הוא"ל אפי' לקולא א"כ יהא מותר
לאפותה מעשה הוא"ל דכיון דמותר מעשה לא אמרינן הוא"ל וא"ל דהכי דמלקי אינו לוקה אבל אם רא דרבון מיהא איכא
מפ' ב' שעירי ועוד כ"ל רא"ש מזא דאמרינן בפ' תניד בשמ בשלאת דרבא אדרבא ל"ק כלומר
דבאל דוכתא אית ליה הוא"ל ובאידך דוכתא לית ליה הוא"ל הכא אמור מעשה התם לא מתיסר מעשה
מיהו בתום הקשו דבפ' אלו עוברין מסיק כתיב' בי"ם מי שרי מעשה דאי הוי לוקה אבל אם רא אמרינן הוא"ל
אע"ג דמתיסר מעשה ותירלו דמעשה דמצילה מציל עפי ולפי זה מעשה דרבא גריעה מכתיב'
אלא שיותר נכון אלו דהא דפריכין דכתיב' בי"ם מי שרי קישעא דשילתא קפתר ולעולם דאפי' לא
הוא שרי לא הוא אמרינן הוא"ל וזה ניחא דאפי' שאינו אסר אלא אמרינן אלא מעשה כל דהו לא אמרינן
הוא"ל וכדברי הר"ן וכן מיקר ומסתברא נמי דלא אמרינן אפי' דלכא בהן אמרינן ואי מקלא אורת
בהן דבהן לא אכיל ולא אמרינן בהוא"ל דלא אכיל ודלא בהנאה אינו אסור ל"ל ודוק" :
ומ"ש וי"א שאין מאכילים כו' בפ' ב"ח כתב שאין להאכיל לקטן כלל לפי שיאבו בין קטן בן פ'
לפחות מבן ס' אבל בגדול ובבל ואבריב שאבו לחיב לבתרא הר"ן בפרק אלו עוברין אין להאכיר
ודע דהיכא ד"ל דאלו הוא לבטלה ברוב ולאכלה ודעת הרמב"ן והרשב"א בחלו' ס' אל"ו דאפי'
זר יכול לאוכלה אלא דס"ל דלא אמרינן בטלה ברוב אלא בשאינו ברוב אלא בשמתבר בכמותה או לפחות מעט אבל
לבטל' בעירוב לחתילה לא דלערב בשאר אינו"ים של דבריהם אין לו אבל דעת רוב הפוסקים
וכן דעת המחב' ז"ל ב"ד וכן בהסיא דפ"ק דביצה דעלים שבערו מן הדקל ב"ע מרבה עליהם עלים
מוכנים ומסיקה דאיירי אפי' שאינו בעלים שוקלים אלא בתרבו אדין ד' מעשה עלים מוכנים ואפ"ל
שאין ביטול לאיסור הניכר שאי אתם דמקלא קלי איסורא וס"ל כיון דהוי בעמא מעשה איכר' דלא
תשתכח תורת חלה כיון דמפרש לא אע"ג דבטל' ברוב אני בהכי דהא לא מתבטל תורת חלה
ומלא שלפי שורת הדין אפי' זר יכול לערבה ולבטלה ולאוכל' ברוב אלא דלעניין דינא יש להחיר
בזר ודע דכל זה איירי בחלת א"ל אבל בחלת א"י אין לה תקנה אלא מ"ש הרמב"ם ודו"ק :
ומ"ש כדי לאפור עצמו מן החלה לשות הדין זה הוא"ל רמ"א מדברי הר"ן בפ' אלו עוברין ולא
ירד לעומק של דברים לריך אני להעמיד הדברים על בוריין :
תנן בא' חלה אי שאינו יכול לעשות עיסתו בפחות יעשה קבין קבין ואל יעשה' בטומאה ר"ע אומר
יעשה' בטומאה ואל יעשה' קבין קבין והכם לדעת הרמב"ם בפ' הבשנה ונמצא אחריו הרב"ב
דהלבתא בת"ק דמדיף אפי' לאפקיע' מן החלה ולא לאפרים אלא אפילו בעיר' דקתני כילד
מפרישין חלה בי"ע מתוקע' כשנטבלה אחר נגנול אי מקידם נגנול יעשה' קבין קבין והוסיף הר"ן שוד
דאפי' לר"ע דהתם מודה הכא שיעשה קבין דהתם בחול שאפשר לאפרים חלה בטומאה אבל בי"ע
הוא"ל ואי אפשר לאפרים חלה בטומאה מודה דיעשה' קבין וחירו אחתי' דכיון בטומאה גרשיק
מתי' שנטבלה לאחר נגנולה אבל אי נטבלה קודם נגנול' יעשה קבין ולפי זה אין קיום לדברי מור"ם
ז"ל שכתב ש"א דמותר בי"ם לנוח כו' דע"כ מיירי דבים' מעשה וכיון דכן בין בי"ם בין בחול לדעת
ת"ק יעשה' קבין קבין לפומרה אין בחלה ואל יפרים חלה מעשה ואם לאחר שנפסק כמו שאחר בו
הרמב"ם ופסק הר"ע שכתב בפ' מ' מס' ביכורים הם ביום ובין הבים יותר על ד' מינין יעשה'
בטומאה ויפרים חלה מעשה וא"ל בעשמי משום דגרס' הירו' ר' אמי אמרי בבפר שבי לעשות עיסה
גדולה בטומאה' אלא אם יום לשון הירו' לריך קלת מיון ליישבו פפ"ז יפ"ז ולאחר ג"כ הרמ"ם הר"ן דבי"ם
הוא"ל וא"ל לפרים חלה בטומאה מודה ר"ע דיעשה' קבין ב"ע לדיון דק"ל הר"א דהם: אינו לחלה
אמה לא נלרף כל הסלת ביחד בסל אע"פ שכשהו קבין קבין לחיבוכו בחלה ולא לאפקיעכו מחלה
בכדי דהיכא איסור בדבר כדאיתא הירו' דחלה וכדמוכח בהדיא בש"ם דילן בפ' אלו עוברין בהסיא
דנהוג בני דילן לעיפא קפרא קפרא ולפ על פי שהיה הוא אמרה הא ק"ל הר"ע דיעשה' בטומאה :
הבלר הטולה שנין אם נפסק בת"ק או הר"ע אין אמה לנהה זו אין לו חלה מכ"ש הרמב"ם בחיבורו
דיעשה' בטומאה ואל יעשה' קבין קבין ולפ"ז אפ"ה שביות הוא של אמה מודה ר"ע שיעשה
קבין קבין מכל מקום אחר הפפיי' ירלפם לחלה ואינו יכול לפטור עצמו מן החלה כמ"ש פ"ד"ם ז"ל
דלית' ודו"ק :

כתב שלא ידע מעשה לדבריו דלירוף ס' לא נאמר אלא בשלא היה בו שיעור חלה ואני בעניי לא
ידעתי מעשה לדבריו דמ"ש דלירוף של לא נאמר אלא בשלא היה בו שיעור חלה ליתי' דהדברים קי"ל
דאי לירוף ס' מהני אפי' שלא היו בעיסות חיוב חלה כ"ש כשיש בכל עיסות שיעור חלה דקילא אפי
לאיטרופי כמ"ש הרא"ש והטור דאני בהקשה בשלאת וכ"ש בלירוף ס' וכן יש לחוכיח מלשון הטור
בחחילת הפי' ועוד הטו' הזכירו לירוף אפי' בדאיכא בעיסות שיעור חלה בד"ה נגנל בפ"ק דבילה
יע"ש ובברת הב"ח היא ס' הרא"ש שהביר הערדכי בפ' אלו עוברין ") דלא מהני לירוף על אלא
להחמיר אבל לא להקל וכבר דחוה הפוסקים ז"ל ומיבריא שנם דברי הב"י המוסיפים ומיהם מוכרים
דמה שכיון לירוף על לאלי דקיימי הוות' והר"ש דמשנלגל ונמר הגיעי בעי"ע שאינו מעריב אלא
בי"ע ומ"כ אין לו תקנה אלא מ"ש הוות' שיעיר מכל מלה ומלה ולמחר מעריב דאלא ח"ל אוכל ומ"כ
מעריב אז לדעת הערדכי דלא מהני הר"ש הוות' מכל מלה ומלה דס"ל דכיון דמיכא הרבה עיקות בעי לעריב לאחר
מזו על זו בסא לא קאיירי שאינו ולריך לעריב מן הטוקה ולפיכך נתן תקנה אחרת הזכירוהו הפוסקים
ג"כ שיעשה עיסה עקיה מחיוביא בחלה בי"ע ומעתה יכול לעריב אלא אחת גם על מה שנגבל בעי"ע
וכיון דכן כי ערבן בסל אחי סוי ועוד הרי מבואר בדברי הוות' דבמערבה בסל קבירי ואין לומר
דכיון שמערב' בסל לדעת הר"ש אפי' שהיו הרבה עיסות נעשה כאלו עירבן יחד מתחילה והשתא
לא בעי תי מוקה דאוכל וסולת ואח"כ מעריב דהא ליתא דכי היכי דלא אלי לאפרושי חלה בי"ע ס"ל
לא אלינו לערופי בסל דהא הוי מתקן שהרי אינו יכול לאכול בלא לירוף ועוד הרי לאחר מעי לאפרושי
בלא מוקה ונדולה מזה כתב הטור בשם רש"י בס' תק"ו ואפי' מה שאוכל ומעיר אחלה הוי בכלל
אין מנכיסים תרומות ומעשרות ומע"ג דלא ק"ל הכי שאני הוא דלא עביד מעשה אבל הכא
דעביד מעשה דמלערב בסל פעיסה דאפיי ושמא י"ל הכוונת הב"י היא דאיירי בשלא נלערבו העיסות
בסל מעי"ע אבל כשנלערבו העיסות בסל מעי"ע הו"ל כאלו עירבן יחד מתחלה ויכול לאכול ואח"כ
מעריב ולא בעי מוקה זה כ"ל בכוונת הרב ב"י ז"ל ודוק : כתב מהרש"ל בתשובה בסי' כ"ח דהיכא
דמלערבן בסל אחר אפיי לא מהני לירוף הל מהני שיעול מעט מע' אלא לריך להפרישו מעוגה שלימה ומע"ז דק' לזה
מי"ד הכ"ד דין מי שהתרב לו פת כו' כבר יישבו לשם יע"ש אבל בערבי בפ' אלו עוברין מבואר
מבואר דאף בלערב בסל בולא אחת לפטור כל הפעלות : (ב) לא יקרא שם לחלה כו' בפ' אלו עוברין
תנן כיצד מפרישין חלה בטומאה ב"ש ר"א אומר לא תקרי לה שם עד שתפפה בן בתיר' אומר תעיל
בלילן אמר ר"י לא זהו תמן שמהרין עליו בכל ירא' ובל ימלא אלא מפרשת' ומיחת' עד הערב ואם
הממיאה הממיאה ובגמ' תניא ר' אומר הלבה הר"א ור"י אמר הלבה כבן בתיר' ובפ' הרי"ף דהלבי
הר"א בדפסק ר' דק"ל הלבה הר' מחבירו ועוד דהא ר"א שייב' בהך מחריתי דר"ג דאמר אף
הרודה ונותן בסל כו' ובבר פסק שמואל הלבה הר"א ע"ב ולבאור' הם דברים תמוהים והרי"ן ריתקן
והרמ"ם נדחק הרבה בלשון הרב ז"ל יע"ש ונ"ל דס"ל להרב ז"ל דבן בתירה ס"ל הר"א דזהו תמן
שמוהרים עליו הוא ולא בשי מתחיל עליה וכיון דאית ליה הוא לאחרא ס"ה לקולא דמלאוריי
אין לחלק בין לאומרא אית ליה הסיא מדרבנן בעלמא וכמ"ש בזו' ז"ל יע"ש וכיון דכן אמאי לא הרי
לאפו' הוא דכל הדא והדא חזיא ליה אלא הייטו עשמא משום דפלגי אר"א בהיא דהסל מלרבן
ואם אנו מחיריה לו לאחות לא אלי לאפרושי בתר הכי ומלאת העיסה מיקבעת מחלה ולפיכך עדיף
ליה שתיטל בלולן ור"ל כיון דאית ליה דהסל מלרבן לחלה עדיף אפי לאפות ולאפרש אחר כך מלהטיל
בלולן שעא לא יזהר יפה אמאי לידי חימוץ ומעתה יפה כתב הרב ז"ל דאית לן לאפקה בר' הדא משום
דהלבה בר' מחבירו וכן בתירא ור"א ס"ל דזהו תמן שמהרין עליו אפר לדעת ר"י ושיין בתוספת
הרשב"א בפי' שב"ש ועוד לא מלינו לאפקה בר"י דפסק בבן בתיר' דהא בן בתירא לא קאי בהסיא
דר"א דהסל מלרבן לחלה ובהסיא אפקיה בתי' דר"א ודוק : ומ"ש אינו רשאי לאפות' ואח"ל לדין
דק"ל דהאופה מ"ש לחול אינו לוקה משום הוא אמרי' אלא אמרי' הוא"ל אפי' לקולא א"כ יהא מותר
לאפותה מעשה הוא"ל דכיון דמותר מעשה לא אמרינן הוא"ל וא"ל דהכי דמלקי אינו לוקה אבל אם רא דרבון מיהא איכא
מפ' ב' שעירי ועוד כ"ל רא"ש מזא דאמרינן בפ' תניד בשמ בשלאת דרבא אדרבא ל"ק כלומר
דבאל דוכתא אית ליה הוא"ל ובאידך דוכתא לית ליה הוא"ל הכא אמור מעשה התם לא מתיסר מעשה
מיהו בתום הקשו דבפ' אלו עוברין מסיק כתיב' בי"ם מי שרי מעשה דאי הוי לוקה אבל אם רא אמרינן הוא"ל
אע"ג דמתיסר מעשה ותירלו דמעשה דמצילה מציל עפי ולפי זה מעשה דרבא גריעה מכתיב'
אלא שיותר נכון אלו דהא דפריכין דכתיב' בי"ם מי שרי קישעא דשילתא קפתר ולעולם דאפי' לא
הוא שרי הא הוא אמרינן הוא"ל וזה ניחא דאפי' שאינו אסר אלא אמרינן אלא מעשה כל דהו לא אמרינן
הוא"ל וכדברי הר"ן וכן מיקר ומסתברא נמי דלא אמרינן אפי' דלכא בהן אמרינן ואי מקלא אורת
בהן דבהן לא אכיל ולא אמרינן בהוא"ל דלא אכיל ודלא בהנאה אינו אסור ל"ל ודו"ק :
ומ"ש וי"א שאין מאכילים כו' בפ' ב"ח כתב שאין להאכיל לקטן כלל לפי שיאבו בין קטן בן פ'
לפחות מבן ס' אבל בגדול ובבל ואבריב שאבו לחיב לבתרא הר"ן בפרק אלו עוברין אין להאכיר
ודע דהיכא ד"ל דאלו הוא לבטלה ברוב ולאכלה ודעת הרמב"ן והרשב"א בחלו' ס' אל"ו דאפי'
זר יכול לאוכלה אלא דס"ל דלא אמרינן בטלה ברוב אלא בשמתבר בכמותה או לפחות מעט אבל
לבטל' בעירוב לחתילה לא דלערב בשאר אינו"ים של דבריהם אין לו אבל דעת רוב הפוסקים
וכן דעת המחב' ז"ל ב"ד וכן בהסיא דפ"ק דביצה דעלים שבערו מן הדקל ב"ע מרבה עליהם עלים
מוכנים ומסיקה דאיירי אפי' שאינו בעלים שוקלים אלא בתרבו אדין ד' מעשה עלים מוכנים ואפ"ל
שאין ביטול לאיסור הניכר שאי אתם דמקלא קלי איסורא וס"ל כיון דהוי בעמא מעשה אינה נעשית ב"ע אפ"ל
תשתכח תורת חלה כיון דמפרש לא אע"ג דבטל' ברוב אני בהכי דהא לא מתבטל תורת חלה
ונמלא שלפי שורת הדין אפי' זר יכול לערבה ולבטלה ולאוכל' ברוב אלא דלעניין דינא יש להחיר
בזר ודע דכל זה איירי בחלת א"ל אבל בחלת א"י אין לה תקנה אלא מ"ש הרמב"ם ודו"ק :
ומ"ש כדי לאפור עצמו מן החלה לשות הדין זה הוא"ל רמ"א מדברי הר"ן בפ' אלו עוברין ולא
ירד לעומק של דברים לריך אני להעמיד הדברים על בוריין :
תנן בא' חלה אי שאינו יכול לעשות עיסתו בפחות יעשה' קבין קבין ואל יעשה' בטומאה ר"ע אומר
יעשה' בטומאה ואל יעשה' קבין קבין והכם לדעת הרמב"ם בפ' הבשנה ונמצא אחריו הרב"ב
דהלבתא בת"ק דמדיף אפי' לאפקיע' מן החלה ולא לאפרים אלא אמרי' דקתני כילד
מפרישין חלה בי"ע מתוקע' כשנטבלה אחר נגנול דאי מקידם נגנול יעשה' קבין קבין והוסיף הר"ן שוד
דאפי' לר"ע דהתם מודה הכא שיעשה קבין דהתם בחול שאפשר לאפרים חלה בטומאה אבל בי"ע
הוא"ל ואי אפשר לאפרים חלה בטומאה מודה דיעשה' קבין וחירו אחתי' דכיון בטומאה גרשיק
מתי' שנטבלה לאחר נגנולה אבל אי נטבלה קודם נגנול' יעשה קבין ולפי זה אין קיום לדברי מור"ם
ז"ל שכתב ש"א דמותר בי"ם לנוח כו' דע"כ מיירי דבים' מעשה וכיון דכן בין בי"ם בין בחול לדעת
ת"ק יעשה' קבין קבין לפומרה אין בחלה ואל יפרים חלה מעשה ואם לאחר שנפסק כמו שאחר בו
הרמב"ם ופסק הר"ע שכתב בפ' מ' מס' ביכורים הם ביום ובין הבים יותר על ד' מינין יעשה'
בטומאה ויפרים חלה מעשה וא"ל בעשמי משום דגרס' הירו' ר' אמי אמרי בבפר שבי לעשות עיסה
גדולה בטומאה' אלא אם יום לשון הירו' לריך קלת מיון ליישבו פפ"ז יפ"ז ולאחר ג"כ הרמ"ם הר"ן דבי"ם
הוא"ל וא"ל לפרים חלה בטומאה מודה ר"ע דיעשה' קבין ב"ע לדיון דק"ל הר"א דהם: אינו לחלה
אמה לא נלרף כל הסלת ביחד בסל אע"פ שכשהו קבין קבין לחיבוכו בחלה ולא לאפקיעכו מחלה
בכדי דהיכא איסור בדבר כדאיתא הירו' דחלה וכדמוכח בהדיא בש"ם דילן בפ' אלו עוברין בהסיא
דנהוג בני דילן לעיפא קפרא קפרא ולפ על פי שהיה הוא אמרה הא ק"ל הר"ע דיעשה' בטומאה :
הבלר הטולה שנין אם נפסק בת"ק או הר"ע אין אמה לנהה זו אין לו חלה מכ"ש הרמב"ם בחיבורו
דיעשה' בטומאה ואל יעשה' קבין קבין ולפ"ז אפ"ה שביות הוא של אמה מודה ר"ע שיעשה
קבין קבין מכל מקום אחר הפפיי' ירלפם לחלה ואינו יכול לפטור עצמו מן החלה כמ"ש פ"ד"ם ז"ל
דלית' ודו"ק :

דגול מרבבה ") הלב"ד דגם הרא"ש לא כתביה בכל מיסה בפני עלמה שעור חלה אי לא מהני לירוף הל לאקל אבל אפשר בכל מיסה שעור חלה רק על ידי לירוף הל בהדי הכי גם לאקל שיהל לאחיר
לאפרים אפ"ל כתן בהשתיר וכזה אפילו הכ"ת מודה :

א"ח הלכות פסח תמב פרי חדש

חמח (מ) מוכנים שלא נגוע כו' הטור כתב שסמדקדקים היו אופין כל מה שצריכין למועד מקודם
ספועד שלא יתערב עמו משהו מחמץ שיתבטל קודם מיסרו ולפי מ"ש בסימן תמ"ח ס"ד
שבעיקר דתורה ובטור מין לדקדק בכך: והנה נכון הדבר מה שמוהגין לעשות אחר ו' שעות אבל פשיטא
דלא סוי מיכובא דהא דאמרינן בס"פ דאם אכל מצה בזמן הזה אחר חצות לרא"ש לא יצא משום
דאתקש לפסח היינו דוקא להכילה דאתקש אבל לא לעשיי' ואע"פ שבתו' בפרק ע"פ דף ק"ד כתבו
ואמרתם זבח פסח פי' באמירה ש"ל כפסח זה שאנו אוכלים ולהקש מצה ומרור לפסח וש"ל נמי מצה
זו מצוה זה אלא דלכל מילי איתקש י"ל דלא הוא אלא מדרבנן בעלמא והיכא דאתמר אתמר
והיכא דלא אתמר לא אתמר ורא"י מהא דאמרינן בפרק כל שעה חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן
לפנינן אין יוצאין בהם עשאן לאכור בשוק יוצאין בהם מ"ע דאמר קרא ושברתם את המצות מצה
משתמרת לשם מצה יצא' זו שאין משתמרת לשם מצה אלא לשם זבח אלמא דכל שמשתמרת לשם מצה
יוצאין בה ועוד חלות תודה דקתני ע"כ אפשר כי"ג דהא גרסינן בפ"ק דפסחים אין מביאין תודה
בחג המצות מפני חמץ שבה ופרכינן פשיטא ומשני דב"ד עשקינן ואף על פי כן קתני שלא עשאן
לאכור בשוק יוצאים בו ובפ"ק דחולין נמי אמרינן אלא כותי מותרת ואלה יוצא בה י"ח בפסח ודוחק
לו דמיירי כגרמה הישראל שעשאה הכותי אחר חלות ובתוספתא' בפ"ב תניא יוצאים במצה יפה
ובלבד שעשאן מתחלה לשם פסח וברוסלמי דפרק כל שעה נמי גרסינן מצה יפה מתליקת ב"ש
וב"ה אר"י דיה היא מכיון שלא עשאה לשם הפסח דבר גרי אלא דקדק בה טעמא דלא דקדק הא
אם דקדק יוצאים בה ומה שכתב בספר ב"ח דיוצאים דקתני בתוספתא וברוסלמי היינו מדאורייתא
ליתא דכי היכי דמייתי בתוספתא בתרא יוצאים דכלהו הוו נמי מדרבנן ולא משמיע בחד מינייהו דאין
יוצאים מדרבנן מינה שמעינן דהך יוצאים דמצה יפה נמי הוו דכותייהו דלא מדרבנן יוצאים:
גם מ"ש דכי היכי דבסוכה יפה אפי' עשאה לשם חג בעי חידוש מדרבנן במצה דא"א לחדש מינו יוצא
בה גם זה לפי דעת המחבר ורוב הפוסקים לקמן בס' תרל"ו דאם עשאו לשם חג אפילו מתחלת
הסנה כעיר' בלא חידוש הכא נמי דכותה ומיהו לכ"ע אם אפאן אחר חלות וחמץ בבית יוצא בה י"ח
שהרי בפסח עצמו תני' בתוספתא פ"ג השותה את הפסח על חמץ בי"ד עובר בל"ת והפסח עצמו
כשר ויוצא בו י"ח בפסח והכי איתא ברוסלמי ר"פ תמיד נשחט ומיהו לכתחל' מסיות עוב אל תקרי רע
תמיד נשחט וכן כסף הרמב"ם בפ"א מהלכות קרבן פסח ומיהו לכתחל' מסיות עוב אל תקרי רע
ובכי' מבדיל לאפוקי אחר חלות וה"מ במצת מצה אבל בשאר מצות אפי' מצה ליכא:
ומ"ש עד אחר שש שעות כתב כ"ה דלאו דוקא אלא לאחר שש שעות ומצה קאמר כמו בפסח ע"כ
ולא נראה דזמן שחיטת פסח מיקרי מחצות ולמעלה ורמיה מהא דאמרינן בריש פסחים דכ"ע
מיהא חמץ משש שעות ולמעלה אסור מכ"ל דבא אמר מסכא לא תשחט על חמץ דם זבחי לא
תשחט הפסח ועדיין חמץ קיים ופרכינן ואימא כל חד וחד כי שחיט ומשני זמן שחיטה אחר דחמצא
והקשו בתוספות דסיכי ליף מהכא דחמץ אסור משש ולמעלה והא זמן שחיטת הפסח אחר התמיד
הוא ותמיד ששחטו נפקי חלות פסול וא"כ זמן שחיטה לא הוי מיד אחר חלות עד כדי שסיים הקרבת
תמיד והילו דכיון דהיעבד אם שחט הפסח קודם תמיד כשר חשיב זמן שחיטה מחלות ואילך ע"כ
חס מבואר כמו שכתב ואע"ג דתנן שבשחל ע"פ נהיות כמ"ש התמיד סיים נשחט בשש ומחלה לאו
לעיכרא דפי' כין הערבים סוי מו' ומחלה דהאי מילתא דפשיטא דמכי מתחיל שמכה למערב דהיינו
מו' שעות מתחיל זמן שחיטה אלא דמשום כותלי בית המקדש דלא הוו מכוני טובא הלריכו חכמים
להמתין עוד חצי שעה: וס"ש לשון בע"ש אחר ו' שעות כתב הרין בסוף פ"ק דפסחים דאע"ג דתניא
בתוספ' ר"ל שחל להיות בשבת מבערין הכל מלפני השבת ואופה לו מצה מע"ש לאו מזון שתי סעודות
קאמר אלא מזהורי קעזהר ליה עלא יאחר לאפות מלותו עד מ"ש דינאמא איידי דטריך את לאקדומי
מבעוד יום ומצא מחלל שבת אלא יקדים ואופה לו מצה מע"ש כדי שיהיה לו בע"ש שלחן ערוך כע"ש
בפ"ק דכתובות גזירה שמא ישתוה כן עוף:

חנט (מא) וביום המעונן אסור כו' בפ' א"ל המעונה יומא דעיב' כולה שמשא לאמי ר"מ לכדרש רבא
אשה לא תלוש לא בחשה ולא בחמי אמה אמר רב נחמן זוחשא דשמשא קבי משמשא ופי' רש"י
שהמא דשמשא אות אחת הרקיע וכלבד שלא יהא קרוב לשמש שיתחמם וכ"כ הרוקח בס' רע"ג אם אמה
שדחת אשב בלל ותלוש ופשוט הוא וגדולה מזו מ"כ בשם הרמב"ן דדוקא בשאות מעונן גמור אבל
בשאינם מוברים ושנים פעם נגלה ופעם נכסה אין בכך כלום ומיהו לפי דברי ת"ה והביאו הגה
עכ"פ נהגו ליזהר שלא לנוח אחת הרקיע ומ"ש אלא התור כתב בס' ב"ח דלאו דוקא אלא ר"ל פי
המור אבל באמריו לו בלילו אפי' קרוב לתור לית לן בה והכיא עוד בשם ספר אגודה בשם הגאונים
דשיתור מיל דוקא בבית שאין התור בו אבל בבית שהתיר בו הוא אם ביותר ואפילו אחות אמתלא
מיל הוא מחמין ע"כ ולפיכך דאוי ליזהר שלא לנוח בו כלל: (ב) לא יניח העיסה בלא עסק בס"פ
כ"ם דרש רבא ולא תבניה ידיה מן הבצק עד שתגמור את הפת ופי' רש"י כלומר שהשה עוסקת בבצק
ל"ם וכן דעת הרא"ש והרמב"ם בפרק אלו עוברים הביאו הב"י בס' תכ"ו וכתב בשם הגאונים שלבתחילה
אין להניח העיסה רגע א' בלא עסק אבל הרי"ן כתב הא"כ דוא"ל בלא תנביה ידיה מן
העיסה לכך הראה שלא אסרו עליה לעסוק בענין אחר בבתים מפני שהוא לוחצו על פת ובלבד שלא
בשבת יותר מכשיעור ולפיכך קאמר אלא תבניה ידיה מן התור כלומר שאינה רשאה לעשות
בדברים אחרים אלא בעסקו של תור ובספר ב"ח נדחק בלשון רש"י וכתב שכיון למ"ש הרי"ן ושכן
דעת כל הפוסקים ומיהו מחוור שלשון הגאונים שהבאתי מוכיח בפי' הפך דעת הרי"ן ובאמת שלשון
הש"ס ניחא עפי' הרי"ן ומ"ש כ"ל עיקר כפברת הגאונים דלכתחל' אין להניח העיסה בלא עסק
אפילו רגע אחת היכא דאפשר ושיטו דאמרינן בפרק ע"פ נחם עיני מה דרכו של עני הוא מסיק ואפאו
אופה אף כאן נמי הוא מסיק ואפאו אופה ופירש רשב"ם שהעני לפי שירא שלא תלטון אתור עוסקין
שיהם זה בעסק התור וזו בעיסה אף כאן הוא מסיק ואפאו אופה כדי שלא תתיצן ומיהו כשהשאה
יחידה ואין לה מי שיתעסק עמה אז רשאה לעסוק בענייניו אפת אבל לא בענינים אחרים והוא מימרת
רבא ס"ם כ"ש. ובפי' הר"ן ומעתה סדרא דג' נשים דס' אלו עוברים מיכא לפרוש בה מדא מתרתי לו
שאותן הנשים מסייעות זו לזו ונמצא שהראשונה שאופה אחרת ומסקת התור בשוד שהשנים עוברת
וכן אחרות מגילה ולפי זה אינן מבלקות ידיהן מן הבצק כלל אז כמו שפירש הרשב"א בתשובה בסימן
קכ"ד דבתור קטן מסקינן דכל אחת מסקת לעצמה ואופה וא"כ כל א' לריכה לשהות לאחר ערוכה
וקיטוף כדי הסקת א' ומתוך מ"ש יתבאר לך שמ"ש בתשובת הרשב"א המובר שהרמב"ן הים מתחלה
לא בביתו ושולה פתו לפ רבי רחוק יותר מעשרה ומע"ו בתים הוא הפך דעת הגאונים ואין לאוש
לדברי ומוד שהרי לאחר מכאן נמנע ומי שעושה כן נוערין בו בנדפה: וס"ש אפי' כל היום אינו
מחמין אע"ג דתמה דלמרינן בס"פ אלו שוברים כל זמן שעוסקים בבצק אינו בא לידי חימוץ ליכא
דאים כ"כ דהתם אסירא דג' נשים קאי מ"מ יש להביא ראיה מהא דאמרי' בפ' כ"ש קמא שבפל
לתוכו דלף אפי' כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ וכתב רש"י לפי שטירוד הדלף הטופל תמיד אינו
מניחו להחמיץ וס"ל עסק שמתעסקין בו כל היום אינו מניחו להחמיץ: וס"ש הוי חמץ הן רבים עתה
ע"ם ונמצרו המלות בידם ואיכם מעיס אוזן לשנוע דברי חכמים והגה פס עס"ק ירושלים תו"ב ברוב
מלות הקבל נשים בבית שהתור בתוכו וכבר כתבתי בסעיף א' שהבית שהתור בתוכו הוא מס
ביותר ואפילו בפח ת מעשלך מיל הוא מחמיץ זאת ועוד שלשון יותר מעשיור אלא וכבר כתבתי בס'
ס"ב שכל שלשו הפיסה יותר מכשיעור כל שעוסין בעסק הפיסה יותר מכשיעור מיל הוי חמץ ואף
גם זאת שעורכין ומקפפין חמוץ לפי התור ועוד שאמר שהחמצה הבים' בידים מניחים אותם בלא
עסק לפתות רגע שעה והרי פסק שמחבר שמיד יחמיץ ואמר כל אלה נ"כ מעהין בכל עיסה קרוב
לחלי שעה ונמצא דהוי חמוץ גמור ואין למניני הדור כ"כ עוקם לפי שעה יעשו גדולי הדור שאין דורם
דומה יפה וע"מ רמוי להברית על פתם שהוא חמץ ולהרמיקה בכל מיני ארחות עד שיקבלו עליהם
את הדין: וס"ש הוי רביעית שעה כו' כי"ד פי' ס"ע ס"ו כתב שהוא כדי שלישית שעה בקירוב והכל
הוא דבר אחד לפי הסתכלון שמהלך אדם ביומני ביום ביומני של י"ב שעות כשהיום והלילה שוין הם
עשר פרשאות שהם מ' מילין כדאיתא בפ' מי שהיה עשה נמלאת ס' מילין לשעה ומחלה דהוו ל'
שלישים וחלי נמצא לכל מיל שלש שעה פחות מעט וחזו לפי שיעת בת"ם והמחבר נמשך אחריו אבל
דעת הרמב"ם ורש"י והרע"ב דשיעור מיל הוי ב' תמשים ועשה מחלוקתם תלוי בסוגיא דפרק מי
שהיה עמה וכמ"ש בארוכה בפ' רפ"א יע"ש בס"ד: ומ"ש שהשהיות יצטרפו כתב מהרש"ל בת"ם פימן
ק"ג דבסק גדול כגון בעיעת ידיים בצלק והרידוד מנגל השהיות אבל בסק מועט כגון ניקור מיט
מעוב בסק לנבל השהיות אבל מהרי"ל כתב דהשהיות בכל מקום אלא מיקוח ב"ח: וס"ש אפילו אין
אין רואים בה סימני חימוץ ואפי' בפחות ממיל ואפי' שלא הניחה בלא עסק אסור שלא כל הזמנים שוין
והרי יש כיולא בה שהחמיץ ודע שכתב הרמב"ם בפרק ה' דכל זמן שעשה הבצק עד שהגיע להשמיע
קול בזמן שאדם מכה בידו עליו כבר החמיץ ויערב מיד כן עיקר להחמיר אע"פ שהרא"ש בהשגות
פוסק עליו: (ג) ומיהו בעברה ולא ליגנה ידיה מותר מעשה דלכתחילה לריכה לגמן ידיה לעולם ואיתא
שדין זה הוליאו מהרמב"ם ז"ל בפרק ה' ופס הביאה לשם ואופה לריכה ב' כלים של מים ג' שמקפפת
בו בביתו ושולה פתו לפ רבי רחוק יותר מעשרה ומע"ו בתים הוא הפך דעת הגאונים ואין לאוש
לדברי ומוד שהרי לאחר מכאן נמנע ומי שעושה כן נוערין בו בנדפה: וס"ש אפי' כל היום אינו
מחמיץ אע"ג דתמה דלמרינן בס"פ אלו שוברים כל זמן שעוסקים בבצק אינו בא לידי חימוץ ליכא
ראיה כ"כ דהתם אסירא דג' נשים קאי מ"מ יש להביא ראיה מהא דאמרי' בפ' כ"ש קמא שבפל
לתוכו דלף אפי' כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ וכתב רש"י לפי שטירוד הדלף הטופל תמיד אינו
מניחו להחמיץ וס"ל עסק שמתעסקין בו כל היום אינו מניחו להחמיץ: וס"ש הוי חמץ הן רבים עתה
ע"ם ונמצרו המלות בידם ואיכם מעיס אוזן לשנוע דברי חכמים והגה פס עס"ק ירושלים תו"ב ברוב
מלות הקבל נשים בבית שהתור בתוכו וכבר כתבתי בסעיף א' שהבית שהתור בתוכו הוא מס
ביותר ואפילו בפח ת מעשלך מיל הוא מחמיץ זאת ועוד שלשון יותר מעשיור אלא וכבר כתבתי בס'
ס"ב שכל שלשו הפיסה יותר מכשיעור כל שעוסין בעסק הפיסה יותר מכשיעור מיל הוי חמץ ואף
גם זאת שעורכין ומקפפין חמוץ לפי התור ועוד שאמר שהחמצה הבים' בידים מניחים אותם בלא
עסק לפתות רגע שעה והרי פסק שמחבר שמיד יחמיץ ואמר כל אלה נ"כ מעהין בכל מיסה קרוב
לחלי שעה ונמצא דהוי חמוץ גמור ואין למניני הדור כ"כ עוקם לפי שעה יעשו גדולי הדור שאין דורם
דומה יפה וע"מ רמוי להברית על פתם שהוא חמץ ולהרמיקה בכל מיני ארחות עד שיקבלו עליהם
את הדין: וס"ש הוי רביעית שעה כו' כי"ד פי' ס"ע ס"ו כתב שהוא כדי שלישית שעה בקירוב והכל
הוא דבר אחד לפי הסתכלון שמהלך אדם ביומני ביום ביומני של י"ב שעות כשהיום והלילה שוין הם
עשר פרשאות שהם מ' מילין כדאיתא בפ' מי שהיה עשה נמלאת ס' מילין לשעה ומחלה דהוו ל'
שלישים וחלי נמצא לכל מיל שלש שעה פחות מעט וחזו לפי שיעת בת"ם והמחבר נמשך אחריו אבל
דעת הרמב"ם ורש"י והרע"ב דשיעור מיל הוי ב' תמשים ועשה מחלוקתם תלוי בסוגיא דפרק מי
שהיה עמה וכמ"ש בארוכה בפ' רפ"א יע"ש בס"ד: ומ"ש שהשהיות יצטרפו כתב מהרש"ל בת"ם פימן
ק"ג דבסק גדול כגון בעיעת ידיים בצלק והרידוד מנגל השהיות אבל בסק מועט כגון ניקור מיט
מעוב בסק לנבל השהיות אבל מהרי"ל כתב דהשהיות בכל מקום אלא מיקוח ב"ח: וס"ש אפילו אין
אין רואים בה סימני חימוץ ואפי' בפחות ממיל ואפי' שלא הניחה בלא עסק אסור שלא כל הזמנים שוין
והרי יש כיולא בה שהחמיץ ודע שכתב הרמב"ם בפרק ה' דכל זמן שעשה הבצק עד שהגיע להשמיע
קול בזמן שאדם מכה בידו עליו כבר החמיץ ויערב מיד כן עיקר להחמיר אע"פ שהרא"ש בהשגות
פוסק עליו: (ג) ומיהו בעברה ולא ליגנה ידיה מותר מעשה דלכתחילה לריכה לגמן ידיה לעולם ואיתא
שדין זה הוליאו מהרמב"ם ז"ל בפרק ה' ופס הביאה לשם ואופה לריכה ב' כלים של מים ג' שמקפפת
בו ואחד שמלגנו בו ידיה ופס הבדה כו' אלו שלא ליגנה ידיה הפת מותרת ע"כ דעת הרב ז"ל דלא
לריך רגע ב' כלים אלא לאופה שידים מתחמצות מחמת חום התור וכמ"ש המ"ם אבל בלשה גרידתא
אינה לריכה לגמן ידיה לכן עיקר דרבא לא קאי אלא אמה שדרש תהלה שלא תגביה ידיה מן התור
והדפרישים בס"ב שסיים יחיד' והיא הלשה והבסיק' ואפילו' ולפיכך לריכה ב' כלים הא לאו הכי אינה
לריכה לגמן ידיה וכן דעת הר"ן וכ"כ הכ"מ בשם הרמ"ך ולאפוקי מהכ"מ שכתב שדעת כל הפוסקים
שלריכה לגמן לאולם ולית' ומיהו מודינא דאי שאינה שאינה אלא לשם גרידתא ומרגש' בעלמא שידיה
חמין שלריכה לגמן דבלוס בעלמא אלו מלריכין לאפו' שחלגן ידיה אפילו מבחתא לפי שמתחמצות ממוש
הבתור מעתה כל שידי' חמין מאחה פיכה שיסה לריכה לגמן ידיה וכן יש לדקדק מדברי הר"ן שכתב
אבל כל שאינה מקפפת נמיס לא הלריכה לדקדק אם ידיה חמין לו לוגנים שאין משש מיתון בכך
אע"כ מעשה שלא הלריכות לדקדק אבל אם דקדקה והרגיבה נעלמה שידי' חמין לריכה לגמן

לכתחילה אע"פ שאין בו חשש חימוץ כ"כ וכבי נקעבין: (ד) ויש ליזהר בצרינה שלשין בה כו' כך כתב
הרוקח סי' רמ"ו: (ה) הפת מותרת וכ"ש כשלש ביום המעונן תחת הרקיע ומסתמא נמי דה"ה אם
לש מעוך לפי התור וכיולא בדיעבד מותר וזה לדעת הרמב"ם אבל בספר ב"ח כתב דנקעינן להחמיר
כרוב פוסקים שאוסרים אף דיעבד ושונג וה"ה ביום המעונן ולא קרוב לפי תור:
אם לש בפוטרין מוכח בפרק כל שעה דף ל"ו שהעיסה אסורה ותשרף מיד וכמ"ש בסי' תכ"ו ס"ב
ע"ש ואף הכהנים עשה אע"פ שזריזים הם אסורים לגוף בפוטרין כדי שלא לחלוק בין מצה למצה
שיאמרו כל הבריקים אסורים כדאיתא בירושלמי בס"פ כל שעה ופי' מיס פוטרין אע"פ שבתבתי בי"ד
בסי' ל"ו ס"ד דשם פוטרין מיס ששאבום מן המעיין ועמדו קלת בבית ולפ"ז לא משכחת מיס שאינם
פוטרין שאני הכא שהם מיס שלנו והם קרים ביותר ואינם מתחמצים כ"כ מחוס אחיר ומיהו אם
נתחמצו כחמיצות הרוק אז כמיס ששואבים בקיץ מן הנהר שמיד הם חמין יש לו דין מיס פוטרין
ותשרף מיד כ"ל: (ו) וירמיק הטלות מהקמח ואפילו מלות גילוחות נמי פירות דגיל בתר טעמא ודין
זה הביאו הכ"י ס"ם תם"ל:
חם (מ) אין לשין מלות מצה כו' הכא במלות מלה בתנין שיעור לעשה כדאמרינן בפרק כ"ם חלות
תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו אינו יוצא בהם לאכור בשוק יוצאין בו מנה"מ דאמר קרא ושמרתם
את המצות מצה משתמרת לשם מצה יצאה זו שאינה משתמרת לשם מצה אלא לשם זבח ופירש רש"י
ז"ל ושמרתם את המצות עביד לה שמירה לשם מצה מצה כל שימור שאתה משתמרה שלא תחמיץ סתכון
לשם מצה של מצה ע"כ וגרסינן תו התם הסיא דגליקות של עכו"ם כו' באחרונה אין ברשאונה לא
מ"ע משום דלא עביד בהו שיאור ונעביד ליה לשיאור מאפייה ואילך כו' פירש רש"י מאפייה ואילך
משעת משמתקי לאפייה כגון עריכתה וקיטוף שלה ונתינתה בתנור ע"כ ואסיקנן דלא הדר ביה רבא
דאמר לבו להכהו דמהפכי כיפי כי מהפכיתו הפיכה לשם מצה שעיינן דכל זמן שהמצה
רחוים היא להתחמץ דהיינו עד שתאפה לריכה לשומרה מחימוץ לשם מצה מצוה וזה דעת הפסקים
שהביא הטור בס' תכ"ג שכתבו וז"ל לא נפיק י"ח מצה במצה דמינטר' מחימוץ מן כל מ"מ נפל
עליה ולא אמטינהו לתחי עכו"ם מרש שוטה וקטן לא נפיק בים י"ח ירמה שדעתו כמ"ש רבינו ירוחם
שהחמיצים לריכים שימור משעת קצירה ולפיכך כל מלאכות הלעשות בו מד שעת אפייה לריכות לשמה
והיינו אפילו הולכת חמיצים לטחון והטור כתב נ"כ בס' זה מין שוטן המצו' ע"י עכו"ם הש"ו כלומר אפי'
כל הטעיה דהיינו הלינ' והקיטוף והאפ יש וסכי אינ' בשאלתות לשם עכו"ם לעיסה וכי' כלומר אפי'
ישראל שומר על נכיו אע"ג דאפייה ישראל בר דעת לא נפיק י"ח בה וכ"כ רב כהן צדק לאמת י"ח
בגיל מ' א"ל אלא במצה שאפאה ישראל לשם מצוה כלומר אפי' האפייה וכ"ש הליטה ועריכה
וכיולא אבל רב אמי נאון כתב מצה שאפאה עכו"ם בפני ישראל ע"י שיאור כתקנה מיתרת לישראל
לאוכלה פירוש ואפי' לשם העכו"ם ג"כ כל שעשאה בפני ישראל ש"ד ולא כהכ"י שהבין דמיירי בשלשה
ישראל ואפאה עכו"ם ולפיכך מתירה רבינו אמי לאוכלה לדיתא ותדע שהרי לשון מ"ה שהביא הכ"י
בסמוך כתב בשם רבינו אמי מצה שילושה ע"י עכו"ם בפני ישראל מותר אלמא מותר לישראל
רבינו אמי וכן ברמזים כתוב יש נאונים שכתבו שאין יוצאים אלא במצה שלשה ואפאה ישראל לשם
מצוה אבל עכו"ם לא ויש אומרים שיוצאים בה אפי' אפאה עכו"ם אבל מצו' מן המובחר לאפותה
בעצמו ע"כ וזה משמע כמ"ש הרו"ק ומשמע בעכו"ם שמתיר רבינו אמי אבל לא בחש"ו ויראה שעכמו
משום דס"ל דהא דאמרי' בפרק הנזיר נע תניין דעכו"ם אדעתי' דנפשיה קעביד ולכתחלה אלו דוקא אלא
ר"ל דעכו"ם אמר קעביד וכמ"ש התוספות שם ובפרק אין מעמידין וסכור דהא דאריכנבי חלות
תודה שאם עשאן לעצמו אינו יוצא בהם הוא דקאמר אינו מצוה לשמרן לשם זבח בה
כלעצמה דמי וכן קשה הא דאמרי' בפ"ק דחולין מלת עכו"ם מותרת ואמר יוצא בה י"ח ופרכינן
פשיטא כלומר כיון שהיא מותרת פשיטא שיוצא בו ומשיינן ס"ד דלא בקיאי בשיאור ס"ד דלא
קמ"ל כלומר דבקיאין ושומרין אותם לשם מצה אלמא בשיינן שיאור לשמה ולא שני בתמא ואיתוי
דמתתינא ה"א ברב אמי לא מייריי במלת מצוה אלא בשאר מלות וכן מוכח בהדיא מלשונו שכתב
מצה שאפאה עכו"ם בפני ישראל על ידי שיאור כתקנה מותרת לישראל לאוכלה ואילו יוצא בה י"ח
לא קאמר דמשמע דלא קשרי לה אלא לאוכלה וזהו דין בלילות של עכו"ם כפירוש ר"ח וכפירוש רוב
המפרשים ז"ל ולענין דינא אין לנו אלא כפסק המחבר ז"ל דאם הלישה או עכו"ם מצה אינה יוצא בה י"ח
אפילו בדיעבד אפילו ישראל עומד על גביו ומזהירו אינו יוצא בה י"ח וכדעת הרשב"א
בתשובה בסימן כ"ו הביאה הכ"י יע"ש ודוק וכתב בספר ב"ח בשם מהרש"ל שמעשה באדם אחד
שהיה תפוס בערב פסח ולא נמלא שם יהודי ורלה העכו"ם לתקן לו ולא רלה לאכול בגילה הראשון
מלה שתיקן העכו"ם וביאר הב"ח דלאו לאיתא שלא היה אוכל כלל בגילה הראשון אלא שהיה עורה
בהולאה מרובה וכו' דלא בשופטני עסקי' דלא אכל כלל מצה בגילה הראשון ועבר על מלות עשה
דאוריתא כדי שלא יעבור על איסור דרבנן ע"כ ודבריו אינם מוכרחים אלו דהא שיאור אלא דהא
הוא מן התורה מקרא דושמרתם את המצות ובכו"ם אדעתיה דנפשיה קעביד וכדכתיבנא וזוק:
(ב) הרמ"ם היה מעבדל וכו' ואני מסתפקנים אף לשאר מלות שאני עושה לכיתי לפי שרוב המלות
הנעשות בזמן הזה אינם עשויות על פי דיני הש"ם והמפרשים ז"ל וכמ"ש בסימן תכ"ם ס"ב יע"ש:
(ג) הלא אחר זמן איסור חמץ וכו' דאי קודם זמן איסורו כשלו יא"ג מבער ומבבר החמץ מהנית
יבבלם ג"כ בכלל החמץ ולא בבב"ח שכתב דאף בלא קודם זמן איסורו ואיכו לריך לעשות כן אלי יאמרו
הפירורים בבית ולית' אבל שרי אף אם יאמרו בבית הרי מבטלם אח"כ בכלל החמץ וחס ושלום וגם לא
נהנו כדברי ר"ן ומ"ש בס' תמ"ב בס' ת' וכבי' תמ"ד ס' ד' ובס' תמ"ז ס' ה' בדין הפירורים יע"ש:
כתב הבית בשם מהרי"ל דלאחר הפסח לריך לבבר את הבית שאא"ם שבטל אף הפירורים מבל מקום
החמץ ברשותו ומה שנמצא מן הבלק שנפל ישרפנו ע"כ וזה ברור דכל חמץ אע"פ שבטלו לריך
ביאור מדרבנן כמבואר בארוכה בריש סימן תל"א יע"ש: (ד) אין עושין פריקין. בפרק כל שעה
מנן דבנן יוצאים בפת נקיים וכו' ופריקי ביתום מותרים ופיים הרי"ף מנה ולא של נחתומים אמרו אלא
של כל אדם אבל של נחתומים כיון דבקיאי לא שהו בסו וכתב הרא"ש ופסק רב אלפס כאל"ל
דלא פסק כחכמים לפי שהרמב"ם לומר מעשה רב ולבאורה נראה שהם סיים כחכמים דלעיל לא אמרו
אלא כר"ש אע"פ שעשה מעשה מי לאו דמסייע ליה עובדא דר"י שהוא אמורא ע"כ וכך הוא אמרו
וכ"כ מדברי הרי"ף בס"פ אלו עוברין אמתני' דר"ל שחל להיות בשבת וסר"ן מכא
בלשון הרי"ף ופירש דנחתומין שרו מן דינא אלא שנאמרו על סכל הנחתומים דברי' והגירסא שהביא
הכ"י בלשון הרי"ף ולא של נחתומים בלבד אמרו אין לא אמר דל"כ קשו דברי הרי"ף אהדדי דבראשונה
קאמר דלא של נחתומין בלבד אמרו לאסור אלא אף שכל אדם אלמא דנחתומין אמרו אפי' לפי שמשתמין
ליפותם עפי והדר קאמר דשל נחתומין קיל מפי משום דבקיאי אלא ע"כ לריך למחוק מלת בלבד ולי
נראה ברור שכוונת הרי"ף לסקל בשל נחתומים וסבירא ליה דרמב"ן לא פליג אחרא קמא אלא אחא
לפרושי וכן מוכח לשון הברייתא שאמר אבא לא כך אמרו חכמים אין מוציא פריקין שלשיירים אמר
ליה בני לא של נחתומים אמרו וכו' אלמא דלא פליג אחכמים וכן יש לדקדק מלשון הרי"ף אפאתיק
דברי חכמים ופיים ולא של נחתומים אמרו וכו' וכן דעת הרמב"ם בפ' ה' וכתב"מ שכן פסקו הגאונים
ואין בפסק הזה שום ספק נמצא שלענין דינא נחתומים מותרים אפי' בלא דפוס ובעלי בתים אסורים
אפילו בדפוס וכמ"ש הטור בשם הרי"ף ומבואר הא מתוך הש"ם וכדכתיבנא ולא בעלי בתים דוקא
לכתחילה אבל בדיעבד אם כבר נעשו יוצאים בהם וכדתניא יוצאים בפריקים הטעוריים אע"פ שאמרו
אין עושין פריקין וכו' ובב"י הביא בשם ריב"א דק"ל כר"י דאמר עושין פריקין כמין רקיקים פי' שיכול
לעשות פריקים הטעוריים כשהם מלות דקים וקלישין לפי שאין מזהרים להחמיץ ופעמא לפסוק כר"י
משום דמשמע ליה דלא שלג אח"ל אלא אחא לפרושי וכן נראה מדקאמר אמר ר' יוסי אבל אין כן
דעת שאר הפוסקים משום דבתוספתא ובירושלמי קאמי ליה בלשון ר"י אומר משמע דפליג אאבר
עוד משום דלא בקיאין עד כמה מיקרי רקיקי' ולפיכך יש לאסור הכל דא"ל יאמרו כל הפריקים
אסורים וכן מיקר להחמיר: עוד הב"י הביא בשם מ"ה דלריך ליזהר שלא לנקוב שתי חלות בכלי אחד
לפי שהעיסה שופטו ומחמלת וכתב הריב"ש שיש לנמוד זכות על מה שאין מעשין המפרק שוקבים בו
המלות כי אחד מקב אח כולם ומתעסק הוא בעיסה לשולם ואם הסס אין בזה עונש לעונש פשיטא
ודאי שלריך לנקרו ע"כ: עוד כתב מ"ה שלריך לדקדק כשיסדר הפת בתנור שלא יגעו זה בזה לפי
שהה לחים עדיין ואין האור שולט בין לידי הפת ואתעוני מתבא ע"כ הביאו הסגה בס"ם תם"ל
ויש להביא קלת ראיה לזה מהא דאמרי' בס"פ כל שעה לא לחלוט אינים תרי אמי בהדי הדדי ליאמא
אלא אחד אמר ויתבב בלידי דחברתה ולא מסלק לאו דיקוניא דמיא מד' רוחתי' ואתי לידי חימוץ ויש
לדחות דאוס התנור עדיף ממים רותחים ואפילו שאני אם ע"כ קלת ראיה לסתיר מהא דאמרי' בפרק
אלו עוברין דהכי נמי דיקן נהוג למיפא קפיחא קפיחא לפפחא ומבבן כר"ש דסבל מרבן לחלם
ורבינו דהא איתמר עלה דלא שנו אלא בכרות של בבל שמשכות ע מע אבל כשבין לא כלומר דהכי
כלי דיקן מבבן כשבין משמע דאיכא בכרות אלא בבפח ולא ע יש לדחות דהכי פרכינן והא אמאי והא אי אפשר שיעוכו
אלא בבכרות של בבל וכו' וכיון דכן היכי אלי לחייבינהו בחלם בלילוף של מאחר דלא מלו לעבר
הכי הכי בפסח ומשני דהא אתמר אפי' כשבין ובהכי אלא אבבו אלא כשבין משום חימוץ ומשמ"כ
הבל מרבן ומיהו אלי דמייתי הש"ם התם פלוגתא דתנאי דתנאי דתנאי דתנאי הר"ן שכתב
אבל כל שאינה מקפפת נמיס לא הלריכה לדקדק אם ידיה חמין לו לוגנים שאין משש חימוץ בכך
אע"כ מעשה שלא הלריכות לדקדק אבל אם דקדקה והרגיבה נעלמה שידי' חמין לריכה לגמן

לחמיל

להתיר לף בפסח והביא ראיה דאינו עוברין שבאתי ודו"ק: אם שוכבת המלות זו ע"ג זו הוו חמץ מהרי"ן סי' קל"ג הביאו הג"ה לקמן ס"ס תס"ח:

ה אין עושין בפסח וכו'. הכי משמע דאין בפרק כל שעה דהוי בטיל במיני פת עבה בפסח ומתקיף רב יוסף אם אמרו בזריזין וכו' ומכח זה אוקמוה בכל י"ם אלמא שדעת רב יוסף לאסור פת עבה בפסח דאין לומר דמתקיף על הראיה אבל הדין דין אמת דא"כ אמאי דיון ממאי דהוה ס"ל מעיקרא אלא ודאי שיש לאסור פת עבה בפסח ואף ע"ג דאמרינן התם דהאי מגא ביו"ם של פסח קאי אלמא דאף בפסח בכ"ה מתירין לעבות פת עבה אף אמרינן התם דפירוש פת עבה הוי דנפיש בליסה כלו' והתנור גדול וכל דקרקע דמגינא מחסיר מעוט דרים מנמח היא ועוד ק' דהיכי יליפינן דמדנא קאמר אומר לעמנו לעמי פודה ס"מ דגאפות לעמי פודה ביסוד דהכי דינפיק דגא מיסייבי לאפוסים ה' ה' דומי' דבמי הנסים אבל מנ"ל שהיו נלפים כולם ביסוד דילמ' מצוה לחודייהו ומחן כחודייהו ועוד ק' דאפי' אימא דהתם היו נאפים כולם ביחוד הכה ע"כ הרי הי' התנור גדול בהי' מחזיק כ' עבדונים והמוכ' בפ"ב דפ"א ובפ' כילד טולין ואחר הפרסיה בתנו דבל שהתנור גדול במחזיק י"ב עבדונים ליה דין רים כתנור בכ"י י"ד סי' ק"ס ומ"ל מה דאייה מנסם כתנור קטן ונדעת המתחיריה אף בתנור גדול לכתחלה גם בכאן יש להחמיר ומדברינו מבם הראש' שהביא מבמע הקף לבחבל' מני נאפות' בתנור אחר וכן מוכח בתשובת הרבב"ן בסי' תמ"ס ועוד דלדעת הרי"ף והרמב"ם ורוב הפוסקים דק"ל כוותי' דרים' לאו מנמח היא בדיעבד מעמה מדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ולפיכך שרי לאפוסה כולם ביחד ואף מדרבנן משום דאין שנות במקדש אבל בעלמא אה"כ שאסור ולפיכך מכל הני דמיות דבחיבי אין להתיר בלאפות אמן ומצה בתנור אי' ומיהו בדיעבד אפילו בתנור נקטינן כהמרדכי דאין לחלק בין פסח לשאר איסורים ובכ"ה ריש לאו מלתא היא ודלא כמשמע מדברי הבאגר דדוקא אמן עם מצה לא נאסר משום דאין רים פת בפת אבל בתנורים אין לחלק בין פת לאפות ריש המאכר כן אלא שהעיקר לא דליתא ויש לדחות שאף דעת המאכר גדול בלמוך מקום נאסר זה ברור: ודע שכמ' שירי כנה"ג האריך בכאן בדחיית ראיית ריב"ל ובמדר דברינו כמ' דהרמב"ם כפ' י"ג מה' מה"ק כ' בלחמי תודה ס' ה' היו עשוים וכ' הרב בכ"מ נראה דשמעתא משום דילף מלמס הפנים ע"כ ופלפל בזה ובמחילה מכבודו לא דק דבפ' ו' ג' מיירי בחביתי כ"ג ולמד מלמס הפנים משום דהא אבחמין בס"ם דילף שחביתי כ"ג בחות י"ב מלות דאחריי' חוק' חוק' מלמס הפנים ודין לחמי תודה מבואריס בדברי הרמב"ם בפ"ם מה' מה"ק ולא כ' סס אם האפיי או הליסה היתה ס' ס' או כ' לפי שבתלמוד לא מלמס הפנים ע"כ ומצאתי להב"י פ"ם תכ"ח שהביא בשם הכל בו אפילו הוגה לחם ממן אפילו סס בחם נא אחרוהו מחר ב"כ יש"ם ומצאתי להב"י פ"ם תכ"ח שהביא בשם הכל בו אפילו הוגה לחם ממן אפילו סס בחם נא אחרוהו דגא בלא מיים בכל דאין לחתיר להחמיר מפני מרדים הנין ע"כ ולא ידעתי מהו דהא אין בפ' דם אפשר רקיק שנעב ברקיק אינו אסור אלא במקום שבבא מבלל דאיכא בליעה ואולי ס"ל דשאני לחם בלחם דהוי יבש ונעוב לגמרי ולפיכך אינו בולע אפי' חם בחם ואין לסמוך על זה אף לעצותו אפיה וכל הפוסקים סולקים אל זה כמבואר בדברי המאכר בכאן ובדרים סימן תמ"ז וכמו שכתב' לעיל בשם המרדכי וכן מבואר בת"מ סוף פרק ד' וכן הרשב"א בחשובות סי' קע"ז ופשוט הוא: ומ"ש כדי לסיל' מקום עיין במ"ם בסי' תנ"ז ס"א בס"ד וכתב' הכ"ם בשם מהרש"ל דכיון דבאאר איסורים לא נהגינו בהרא"ם אלא אף בלאי' ואפיי' ומליחה אוסר עד ס' לפי זה בפסח אסור בתנור בשהו ומתן שעבד בתנור במלה אוסר כל המלה ע"כ ואנו אין לנו אלא בפסח המאכר ז"ל: כתב בפרק ד' בחבוב סי' נ"ו דמלה כפולה שנחבה בפולתה למלה אסורה אבל בנחבה אלא במקום בפולתה כיון דבאאר איסורים אין תחיבה אוסרת אלא רובה ה"ה הכא אלא דבחיבה זו מזו ערך שיהא שיעים מעט מן ההיתר עם האיסור כדי קליפה ע"כ וכן מבואר בת"ה דבמלה כפולה כל המלה אסורה ומהר"ם מבולין בחבוב' בסי' ק"ה כ' בשם מהרי"ל והסכים עמו שאם המלה שרבקה בבפל היה בע"פ אחר שם יתפוח הבפל והאחר מותר אף דליכא ששים וכמ"ש הפסח המלה כולה אסורה אבל בוותם ע"כ ומתן סעם לדבריו ולדעת הרא"ם ודק"ל כוותיה אף בתוך הפסח יחול מקום בטיבות הבפל וסני בהכי ואיין בע"ם ס"ג בס"ד: ומ"ש רק מקום דיבוקס בבר בתבתי בסמוך אי בעינן ס' בנגד מקום הבפל או לא: ומ"ש מלה נאפה בתמלאיתה אסורה פירש בב"ם דהיינו שהלקה עובי המלה והשתנין מלה למעלה ס"ב אלא מלקה בכל אלא שחפה גוף המלה בתמלאיתה כמו שהוא ב"מ סמן ע"כ וכ' בהר"ם מלובלין בחשובה סי' ק"ם דאע"ג אלא נעשית הליפות אל כל בסם המלה ב"ל בסמן המקום ובאנני דלקמן דמי פירות אין מסמיכין וכן דני ר' אילא ס"ל דחיקא שרי ולוקימנא בנפסח ומלאה והסור שכתב דלרש"י אפי' בחי פירות לבדן אסור לגמרי והי מעמא מדברי הר"ן וכ"כ הר"ן בחידוש בחסו' בסי' ס"ב דחסם לבבדא דרש"י ליתא לע"ד אלא דהסור ס"ל דכיון דבריאתא דאין לחין פי' בלא מים מעתה לשיטת הראש"ם אכיו דפסק בחכמים והלא בהרי"ף דפסק כר"ע מעם שיר לחמר דלדעת רש"י אסור לנו בהם לפי שנעבדים להחמיר אף לדעת שבחים אלא שיאפה מיד ול"ל דלעניין דינא מודה רש"י והבאגר ובהכי' ובהכי ימא לי מ"ם הנפרשים שבחי בילים היה מסתפק רש"י אם מחמיצין בלו' אם היה נבנס בבלל מי פירות אין מחמיצין בלל ל"ר היה ברך לסומרה כמו שיבה של מים לפי שהיה רואה שבשיבה היאה-מעשה מנה ושיבה אסור אלא אחר הרב אלא אלא יבקו קמח בשבת אחר לבשל אין בחמר בל אחר מלאכת היא בדיעבד מעמה מדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ולפיכך שרי לאפוסה כולם ביחד ואף מדרבנן משום דאין שנות במקדש אבל בעלמא אה"כ שאסור ולפיכך מכל הני דמיות דבחיבי אין להתיר בלאפות אמן ומצה בתנור אי' ומיהו בדיעבד אפילו בתנור נקטינן כהמרדכי דאין לחלק בין פסח לשאר איסורים ובכ"ה ריש לאו מלתא היא ודלא כמשמע מדברי הבאגר דדוקא אמן עם מצה לא נאסר משום דאין רים פת בפת אבל בתבשילין לא דליתא ויש לדחות אלא שהעיקר לא דלית

דאיתיה לחימצן מ"מ הרי היתה ראוי' לחימצן אם היה נשאר במים והראוי' לבילה כו' ומ"מ הדין הוא ברור אלגלי מכונות הרמב"ם כשכתב מצה שלשה במי פירות יוצא בה י"ח בפשט היינו ע"י חרובת מים הא קרא כתוב ומרתחם אם המצות דבמי שיעור ורבא ס"ל בפרק כל שעה דמצות נאמות ואינ"ב דאקשינן עליה היינו מטום דמצין לקיומי קרא מצישה ואילך אבל אם לא הניחה במי פירות לחודייהו אם איתא דיוצא בה אמאי במי נטירה ודוחק לו' דקרא מים לחני שיטמרו שלא יחול עליה מים ותחמצן וגם אין כו' דקרא מיירי דוקא במי שלא המצות במים וטוב מצאתיו בירושלמי דפרק כל שעה דנרסינן התם יכול יצא י"ח ברכוכה ת"ל ובמדתם אם המצות מצה שנרכה שיעור יצאת זו שאינה נרכה שיעור : וא"ת לדעת רש"י שפי' הנ"א דאין לשין בלא מים ומפיק התם ר"פ מלחם עוני עיסה שילושה ביין ושמן ודבש דהיינו בלא מים ואמאי אינשרי קרא להכי פיפוק ליה מקרא דומשרתם דהא ס"ל לר"ש דמי פירות אין מחמיצין כלל וכמ"ש בציל לפי שיטת רש"י ז"ל דאיה"ל דהוה מצי למימר הכי אלא דאפקי' מהכא כאשמועינן דאף במים דאיכא שיעור בא נפיק ביה דקרא כמיב לחם עוני וע' כמ"ש לקמן בסי' תמ"א ס"ב ומיהו דין זה בולה לדעת הרמב"ם דס"ל דמי פירות עם מים מחמיצין ומשמע דהוי חמץ גמור מן התורה ולפיכך יוצא בה י"ח אבל לדעת החוספות שכתבו דמי פירות עם מים הוי חמץ מוקצה וכן דעת הטור ורבינו מהמפרשים ואינהו ס"ל דחמץ מוקצה לא אסור אלא מדבנן וכמ"ש בס"ם חמ"ז מצתה אין קיום לדין הרמב"ם לדעתם שאפ"ה שלא מי פירות עם מים לא בטי שיעור מן התורה ואינו יוצא בו י"ח ומ"מ מתוך הירושלמי שמעתו מדלא מעתם אלא רבוכה דמי פירות עם מים הוי חמץ מן התורה ומדמשמע לדעת הרי"ף והרמב"ם וכן ביקר : אלא שבע"פ צריך לדחות אם דיש של הרב ז"ל קיים בתה שבחר דלא מקרי מצה עשירה אלא במצה הילושה ביין ושמן ודבש ואכל אכל לא בשאר מי פירות וה"ה לדבריו במצה הילושה במי פירות זה מצין לו דאי משום דמיתרת ר"ל ודברי ר"ש לא החכרו אלא ביין ושמן ודבש אלמא הני בדוק' פ"כ לא מצית אמרת הכי שהרי אכל לא הוזכר בדבריהם ואפ"כ פסק הרב ז"ל דמיקרי מצה עשירה בחלב ומה שייר דהאי שייר וכי היכי דסגיא דחלב אף פ"ש שלא החכר בבריתא נכלל בכלל מי פירות מינה שמעינן בשאר המשקה שבולה ג"כ בכללים בכלל מי פירות והרי בחוספות ובירושלמי לא הזכרו אלא משקים שמתא ובדברי ר"ש קאמר בירוש' לשחי מלאן במשקין ונרסינן תו בירושל' ושמרתם אם המצות כו' ופרכינן הא מנא יוצאים במצה מחוכנת כלו' דקס"ד דהוי מחוכנת משקים בלא מים וקאמי דיוצאים בה אפ"ש שלישה נרכה שיעור ומשני מחוכנת שומשמין מחוכנת אגוזים והשתא אמאי אילטריך למדוחי מאמאי דקס"ד ולשני ליה דלשולם מחכולת משקין והיינו שאר משקין חוץ מד מינים שהוזכר הרב ז"ל ולשה עם מים דהשתא שפיר יוצאין בה משום דהוי בשאר משקין הוי מצה עשירה וכן דעת כל הפוסקים וכמו נקטינן : ב ואם לא בשם יאפה מיד וא"ם ואם אמרי' בפ"ב כל שעה אמאי' דאין טעמים קמח לחוך החרוסת לא לחוך החרדל ואם נתן יאכל מיד ד"מ אוסר אחר רב כהנא מפלוגתא לחוך מרדל אבל לחוך חרוסת דברי הכל ישרף מיד וכן פסק המחבר בסי' תס"ד וירא"ה דהיינו שעמא דבחרוסת אים ביה מים ומותן ה"ל מי פירות עם מים ולפיכך ישרף מיד משל"כ בחרדל ולא הוי אלא קמח עם מים ולוכא מי פירות ולפיכך יאכל מיד ד"ל דשלחי הכא כיון דבר אפייה הוא כל שאופהו מיד מעתה אין לחוש עוד לחימון ולפיכך ריין לה שיאפהו מיד אבל בחרוסת שנשוי לחיבול כיון דהוי מי פירות עם מים הרי מתחר להחמיץ ולפיכך ריין לה שיאפהו מיד שהרי מ"כ משמע' בו בחכילתו ו"ל שהחמיץ כבר ומהכא שמעינן קצת דאיה הפך דעת הרי"ף והרמב"ם שסוברים דמי פירות עם מים אינם ממהרים להחמיץ אלא הוי בשאר עיסה הילושה במים דאיכ בחרוסת לא מחיר לו לאכול מיד דומיא דחרדל כיון שאינו ממהר להחמיץ ויש לדחות בזה דהשתא אתו מתירים בחרדל הוא כמ"ש רש"י לפי שאינו חוץ ואינו מצינו מהר להחמיץ ומשתה בחרוסת אע"פ שאינו מתהר להחמיץ ישרף מיד משום דאיכא למיחש שבאותו שהות שמתעכב לבכל מ יחמיץ וכהיא דאמרי' בפרק כל שעה דאדמעכל ליה מתחמיץ בפרק כל שעה במאי' דסלות חודה ודקיקי מיד דמעם שמן בעיסה ברוכה לחם עוני מקרי וחלא בו י"ח : אין מילוק בין מחברבו כלו' מים ומי פירות לו מחברבו מי פירות אחילה עד שנתפחה העיסה מחמצן ואפ"כ מחבבו בהם מים הר"ן בחשובה סי' ס"ד : ג כדי להתיר כ טוק פי' כלי של יין כשר מבלקין את מינו כמו בחינו והשאר שאינו מינו דהיינו מים רבים עליו ומנטלו : ומ"ש ואפ"כ אין לחוש להם כתב הרא"ש בביאורו על הסמ"ג דר"י שחירך בפרק כל שעה דף ל"ה קושיים סומך האחומי דהוי מי פירות ואינם ממחיצין ואירך דהטעורין הרו לוחש במים קודם שהסליבום ביין ולא תירך דא"א לעיפה יין בלא מים שמא לא ס"ל הכי ע"כ הם דברי תימה שהרי בעה שהקשו התוס' מבואר דלא מצים לתרוצי הכי וכמ"ש ואפי' אם מעיסים מים עמהם אכמי לא הוו אלא סמן מוקשה כלו' ובדים פרק אלו עוברין קרי ליה לסומן האחומי סמן דבן גמור ע"י חערובת וע"ש : ומ"ש הוחיל וכבר נחבטלו המים כו' פי' כיון שנחבטו המים בעודו פירות שלא היה מדיין יין וכל שהיין חוסס נחבטל ונעשה יין הופך שמעון של מים ונכנסו לפירות יין כדרך שנשתנה הפירות ומהפך ליין וכן כתב בספר כנס"ג וגם בחשובת מהרי"ם בחשובת הסיכות לס"ל סי' ב' כתב והאי שנתבטלו דקאמר לאו שנתבטלו מתורת מים אפני מעשון אלא אפני שנתייבשו עם הפירות ונשאר מים בעולם שלם נחבטלה כל יין אבל ביין אחר שנעשה יין ושאר מי פירות ברוך ליהר שלא יפרבב בהן הוס כתוב בס' דרך הבית בחשובת המגיים ס"ל בשם הרשב"ן דיין לימוקים הוא כיון של ענבים לענין מי פירות שנשאר מחמיצין כי המים שהרו בהו הלימוקים נחבטו אבריהן אחר שנעשה יין ולפיכך אינו בכלל המים הבאים בחשובת הסיכות אבל אם נתבטלו הלימוקים אחר שנעשה יין אינו בכלל המים הבאים בחשובת הסיכות ולפיכך אינו מחמיצין ולפי זה הסבר הרי הוא כמים עלמם ויש לדון בהקל לפי ספרים הדשות בזו לבטן ודמי ליין לימוקים שנשתנה

(רע שלם מחבטלו המי פירות שוב אין לחוש אם יצאו אם"כ בחים כתובה מחשובת הרשב"ל סי' תפ"ם

ומשמע לרמב"ן סי' קי"ו לחלי דהוה ס"ל מחשילה דרוק העבבר אינה ברוק האדם מלא להרשב"ל ש"ש ע"ב ד"ה כתב הר' פרץ כו') : ה מוב לחשוחה פחות מעשיר מיחרון פי' מיירי בשלם המיחה בחי פירות אין מחמיצין אם הוא בחשובת מהקים סי' י"ד סס"ם ד"ם וכיון שלא הוכרה לקבל טומאה החלה היא מהורה ולפיכך אינו יכול נחורפה וגם לאוכלה אינו יכול שהרי כולו חמאים ולהאכילה לבהן קטן כבר כ' ההג"ה בס"ם מ"ו

אין מאכילין אלה בחמן הזה לחום בהן :

ז ובלבד שלא נחפרב בהם מים ומיהו אם נחפרבו בהם מים אם הבשר אינה מבוקעת הדבש והיין והסומן עוחר בדלקמן בסי' תס"ז ס"ח וכבר נמבוקעת מיירי וכמ"ש בחרוכה בסי' תס"ז בס"ח ומיהו קשה מוכי על הטור והמחבר ז"ל דמשמע מדבריהם שאם נחפרב בהם מים אסורים הדבש והיין והסומן ואמאי והלא כיון דבולים הם אין הבשר נופחת בהם ובדלקמן בסי' תס"ד ס"ו וז"ל דלקמן מיירי בשידות שלא הרה הבשר מעם לעם אבל בכל דלא ידעינן אימת נפלה מבפיף כל שים בדבש מים אסריא לעיר שאם"כ מאלה בשם ס"ב בכל מיירי בשהרשיתו הדבש על החור ולפיכך כל שנחפרב בו מים אסור : ז יש לבדר המלה קודם הפסח כי בן דעת הר"ן והגה"מ אבל הטור ס"ל דמי מלה הוי בכלל מי פירות וכ"ש בס"ם מ"ה בכתי' שאין שום ברור לאסור ליהן מלה בפח ואמאי והא ה"ל מי פירות עם מים שנחפרבו להחמיץ ר"ל דכיון דהוי דבר עוסק לא הוי מלאה בדיוק כ"כ לאסור ובחרא"ם מחמת דהכי ס"ל שהרי נפרק כל שעה אהבינן מדברי הרי"ף דמי פירות עם מים אינם ממהרים לחמיץ ואיך נמיש ומילא אסור בחמה בחמה ומילא מרי אלמא מוכח בהדי' דמי פירות עם מים מחמיצין מכ"ל הכא לך בהדיא דלחשיקא דמי' ומילא קרי ליה מי פירות עם מים אלמ' דמילא מי פירות אלא דקי' סוגא מחמ"ם הוא אלמו נמי ואיקא דלמיר' הרי"ף ע"כ הכי קאמר דוחיקא דמשמא ומלא שים ביה מים ומי ומי ואפ"כ מרים מחמי פירות עם מים דמי פירות עם מים אין מחמיצין וקשה לה"ר ואיקא דמיא ומילא דאסרים אמאי הא ה"ל מי פירות עם מים אין מחמיצין לפי שיטת הרא"ש דמילא הוי מי פירות ואף על פי שקושיא זו הקשה לה הרא"ש לעיל מכל מקום איך אפשר שהרי"ף יסלק כן ואיקא לוחיקא ויאסר דוחיקא דמשמא ומלא שרי אף נמיש ואיקא דמיא ומילא אסורין הרי הוא דבוחא דהוא מי פירות עם מים אלא ע"כ לפי מה שהבין הרא"ש בדברי הרי"ף דמילא הוי מולדה דמים ולפיכך ואיקא דמשמא ומלא מרים לפי שמי פירות עם מים אין מחמיצין מ"מ ומילא הוי מי פירות ולפיכך אסרי' ומשמא אקשי ליה להרא"ש דאיך בברים לעיל מוקיי' דמיא ומלא דאיכא מי דשהרו בהדיה דמי פירות עם מים מחמיצין והרי ע"כ לפי מה שכתב הרא"ש בעצמו לעיל בסי' תס"ד דמילא לא הוי מי פירות ובדבריו ומ"מ מעורבים' דמילא דהרא"ש לא מחבון בכאן כלל בכוונם הרי"ף לבריי"ף דמילא לא הוי מי פירות ומ"מ ומילא דמרים אמרו' דמילא דהרא"ש לא מחבון בכאן כלל בכוונם הרי"ף וכבר מחבאר הדברים בס"ל יע"ם ומ"מ ומילא לדברים אמרו' אמרו' אמרו' הרא"ש ג"כ בדעם הבור בבו דמילא הוי מי פירות וכן נפי' כל שמה דמייתי התם דים מבילין דאיה דעלה אינו נורם אינון מוקיא דמילא ומשמא דשרים ודשם דלמו דאיה היא דעלה מעבר אינון בשיטה בנים אבל לי נגוסם נמי פירות המלא בבדו אינו נורם בשיטון ע"כ ומשמע דהיינו שעמא שאינו נורם אינון מוקיא דמילא ומשמא אינו נורם בשיטון ע"כ ומשמע דהיינו שעמא שאינו נורם אינון מוקיא דמילא ומשמא אינו נורם בשיטון ע"כ ומשמע דהיינו שעמא שאינו נורם אינון מוקיא דמילא ומשמא

לדים ואיש לבאר מי פירות ומים :

חבב ב ומיקי' פי' מנ"ם בסי' ס"ל וס"ז : לקבקה ולהפיים מעם פני הטונה נמים כדי להדביק בטבר מעבר הרשב"ל בחשובה סי' קכ"ד : ומ"ש ובדין שהבנים להמיר לעיל בדים סי' תס"ב ומבאר דאין לאסר לנמי פירות לחודייהו ומ"ש : ג שמא לא ראה בחור יפה דין קמח קלי כבר מבאר בסי' תס"ח ס"ב ומ"ש : ומ"ש פי' שמאין קמח לחוך המאכל להקפות שיבדל מכן פי' דש"י אבל המחבר שהמיק לבן הרמב"ם ר"ל בשמש וכן הרין כתב לא לחמי מים ודכן שיה בקדרי יהה בשמים בים בחים בחים לבחוב הזהבמא וגם

פי' זה לא הוי כרש"י ודו"ק : ומ"ש אלא מצה אפויה וה"ה קמח של עדשים וכיוצא שאינו מחמיץ ומבאר שמעינן שמותר לעשות פתדים ממצה אפוי' ולא חיישינן למראית העין ואפילו בחמרא דשכיחי עכדי דמזגלין במצות וכמו שפסק בס"ו וכן פסק הב"ח ודלא כהטור ופיסקי התוס' דפ' כ"ם ובכר בחבחי דין זה בסי' תס"ם ס"ב בם"ד יע"ש :

תסד א כיון שאינו מדין כמו חרדל ודאי החמיץ משמע שהעשה שהחרדל מותר לאוכלו הוא לפי שהוא מר ואינו מתיר להחמיץ וכ"כ רש"י והר"ן שלפי שהחרדל חזק אין מניח מהר להחמיץ ולכאורה קשה ממ"ש בס"ם חכ"ה שאין ליתן תבלין במצה לפי שהוא חד ומחמיץ הנים, משמע שחרבב החד שמתהר להחמיץ והחרדל חם ביותר ואפשר דהחרדל הוי מרובה ונפיכך אע"פ שיש בו רשותא שהוא חם ומחמיץ הנים מ"מ הוא חזק ואינו מניחו להחמיץ מהר משא"כ בתבלין שהם דבר מועט ומחמיצים הנים ואע"פ שהם מרין אין בהם כח לעבב הנים' אלא מחמיץ ממתק מיעוטן ועדיין צריך ישוב ועי' כמ"ש בסי' תס"ב ס"ב יעויין שם לפי נמי י"ל דבלשה מיני מרים הם ל' שאינו חד כל כך ובדיעבד מותר וכן נמי שהוא חד ביותר ממתק חוזקו מעורידו ואינו מתמתק מיד והפבפלין אף בדיעבד אסור ל"ל שהפלפלין אינם מדים שאינו חד כמו חרדל וע' בח"ם בסי' תס"ב יע"ש :

ומ"ש וצריך לסורפו כו' ע' בסי' תמ"ה ובריש סי' תמ"ו : ומ"ש והמנהג שלא לאכול חרדל כו' ע' בריש סי' תכ"ג במ"ם שם בם"ד :

תסה א ולא מולטין בס"פ כ"ם תבן אין שורין את המרסרין לתרנגולים אבל מולטים וכתב הרמב"ם בפ"ה שנהגו רוב העולם שלא לאכול בחלוט גזירה שמא לא ירחיק המים יפה ומשמע דדוקא בחלישה אסור אבל קמח קלוי לתרנגולים וכיוצא ש"ד ולא חיישינן שמא לא קלהו יפה ואפשר דמכאן יצא לו להרב ז"ל מ"ש מבשלין את הפת ואת הקמח הקל י משא"כ בחבישוה וכבר כתבתי בסי' תס"ח ס"ב שלא לסמוך על הרב ז"ל בדין קמח קלוי יע"ש : כתב הרמב"ן בפ"ה שמותר ללוש לתרנגולים והוא עומד עליהם עד שלא יהה לפניהם כדי הילוך מיל ואפפ"י שדעת הרב ז"ל כדעת הגאונים שאין להניח הנים, בלא עסק אפי' רגע א' כמ"ש בסי' תכ"ט ס"ב כבר בח' בסי' ס"ח דבשת הנים' לתרנגולין כדיעבד דיינן ליה ולפיכך החירו לעמוד עליהן עד שיסחה שיעור מיל וק"ל והמ"מ כתב שהנהו לתחמיר : ב תכן בפרק כ"ם החשה לא חסרה אם המורסן שחולק בידיה לתרחן אבל שפה היא בבשרה יבש וכתב רש"י אע"פ שמים חופפים על בשרה ע"כ כלו' וקפ"ל דבין הכוו מים מוטעים אין מחמיצין דומיא מ"ם המ"מ בפ"ה בשם י"מ שהלחים הם מים מוטעים שאינם בלים לידי חימון אבל מ"ם הרא"ם דמי זיעה קאמר רש"י הוא דחוק הרבה בלשון רש"י ונם אינו מחוור דא"כ מאי קמ"ל מתניתין דשפה בבשרה יבש פשיטא והרי הר"ן והמ"מ הפתיקו לשון רש"י ומדלא פירשו משמע ודאי דמים ממש קאמר רש"י וכדכתיבנא ואע"פ שהמ"מ כתב נבי לחיתה הפך דעת הי"מ ודעת הרמב"ם מיקר שריך לטמון אותו מיד לפי שאם שהו ודאי מחמיצין הם היינו מטום דמשמע ליה דלחיתי' אסם לא הוו מים פורחת ויש בהם כדי להחמיץ אבל מעט מים שנשארין על הבשר אחר שנשתפשה אינן מחמיצין ולפיכך

שפה על בשרה ל"ל והאידך אין הנשים בקיאות בזה ולפיכך פסק המחבר לאיסור :

ג יש מי שאומר שאלוה אסור כ"כ הרא"ם בפ' כ"ם והטור בסי' זה בשם אבי המזרי שאסרו כל האוה דהרא"ם והטור אזיל לטעמייהו דס"ל דאי אית ביה פילי אפי' מי טולו אסור וכמ"ש בי"ד סי' ל"ח אבל לדעת הראב"ד והרשב"א והר"ן ופסק המחבר כאותן בי"ד בס"ם ל"ח דאף בגלי לוקן וכ"ם מי דא"ל אלא הדשה בעלמא ה"נ כיון שהה שנפשט את האוה היה בלוקן אף אי אית ביה פילי סני ליה בהדשה בעלמא ומיהו אפשר דאף לדעת המחבר אסור לפי שע"י הנפשוט נבלע שם הטורסן באוה דומיא מ"ם הב"ח בסי' תס"ז בחשבה שבעלמא בעיסה דאפ"ש דאון בטון הוא מ"מ ע"י ליבה ממילי ויהיב שם משהו בטולו ע"כ וה"ל דבוחי ולפיכך יש להחמיר ועוד דק"ל עלה דבסיא די"ד מהא דחכן בפרק בחרא דבכו"ם בין נסן שבאל ע"ג ענינים ידיעם והם מוחרות ואם היה מבוקעות אסורות ואמרינן התם בגמ' דסמי אבב לידייהו כמבוקעות דמיין וזה אפילו בחמי דברינן וכ"ם בבשר דרכיך ולכך משחבר לי דאפי' בשר אי אם יש לו בקעים לא סני ליה בהדם בעלמא שהרי נכנס נוף החלב בטולו ואשר טולו אינא דמ"מ ק' על המחבר ז"ל בכאן דבין דכ"ל דאפי' דאית ביה פילי כיון שהוא לוקן מיהו הכא בהדהה בעלמא א"כ הכא אפילו ביעא שפ"י הבישוף נכנס שם הטורסן באוה הא ע"כ לא מדיק בפשוט ממוס מליחה דסני ליה בקליפה ובדלקמן בסי' תס"ז ס"ל

ובין בעיס שם בס"ד : ומ"ש ויתן שם נשופות בשמש ההבהוב עיין בס"ם תס"ז :

תסו א שמלחים על אלו מים להם כתב הרא"ש מדיר ומניחים קיטור של קמח עם מים וסמנים אחרים נמדעים להקל מעליהם הבאב אם מיחרים לעפות בן בפסח והשבחי פשיטא שים לאסור לעשותו עם מים ואם עשאו ובטלו על הנדעים עובד אלו בכ"ו וכ"ו ומ"ש הרמב"ם בפ"ה מה' יסודי התורה דשלא לאסור לעשותו כדרך הנאתן בגון שעושין רפיה לו מלגמא ממתן הרי זה דרך הנאתו דבריהם בדרך הנאתם דלא אסור לאיסור ההנה הבר ביאורו בתקונו בהלכות פסח ולא הולך לנדר בגון שעובר עליו דמה מבין שלא כדרך הנאתו לאיסור בי"ו ופשיטא שעובר עליו וחדא דבירושל' בפ' שעונה קרלים גרסי' הדא גומרת' שבנה ומחמין עליה שמן בפסח מבלל דשיבא דלבא שבנה אין ליתן עליה שמן בפסח וליבא למימר דהבא מידי בטלונא דאיה בה שמן פטום מבזיה ובפי' דוקא בזיה לעבור עליו ובדחמן בפ"ק דבילה ולפיכך מחיר הרב ז"ל בגמרי בעשון' דהא ליבא איסור ב"י בבגיר מבזיה הא ליבא שהרי בתבחי בסי' תמ"ב ס"ז דאפשר דאע"ג דלא קפדר אב"י בבגיר מבזיה אבל אם יש לבעור מדי דהוי אחלי איסור דאסור לעשות מדי דהוי מולה דבר מבזיה אינו בהבאה ואיה"ה להבשבחה ומשום דאפשר לבעור בלא מבזיה בהבאה בדרכיהם בטולה בשלה בו שבנה דאע"ג דאינו חיל ודאיתי מי שבחב דאינה מבטלת מבזיה אבל אם אינו בבגיר מבזיה אינו מבטל אבל אם אינו בבגיר מבזיה אינו מבטל אבל אם אינו בבגיר מבזיה אינו מבטל

חס"ה ס"ב יע"ש לגבל במה שהשיג עליו שהרוק מכשיר זה פשוט במסכת מכשירין דתן בפרק ב' תולדות המים הזולת מן הפה וחכן נמי התם אלו מטמאים ומכשירין זוכו של זב ורוקו מו' והכי נקטינן בסברת הרא"ש דזיעת בחים בורות שיחין ומערות וזיעת אדם אין מחמילין וגם אין להם דין מי פירות משום דלא חשיב משקה לענין הכשר ורוק נחשב משקה לענין הכשר לפיכך מחמיץ ומעברי ר"י שבחבתי בסוף ס"ל כדין אשה שאולה יש לה דדיה מוכח נמי דס"ל דזיעת אדם אינה מחמיץ ע"ש : שק מלא קמח שהי' מוטמן בחול ונמצא הקמח מלוחלחת הוי חמץ דתן בפ' ג' דמכשירין המטמין בחול הרי זה בכי יוחן וכתב הרע"ב הרי זה בכי יוחן דאין חול כלח מים ע"כ : (ד) ואסור לאוכלו בפסח מדקאמר בסיפא דין נחייבים בפסח מכלל דהשתא מקמי פסח פטור ומימא שהרי לפי דעת המחבר ז"ל דס"ל דאינו מחר ונעור כמו שפחם בסי' תמ"ז ס"ב וד' וכמ"ש שם בסקין ומימא שהרי לפי דעת המחבר ז"ל דס"ל דאינו מחר ונעור כמו שפחם בסי' תמ"ז ס"ב וד' וכמ"ש שם ס"כ למה אסור לאוכלו בפסח הרי נחבטל ודין זה כתבו המרדכי בפ' כ"ם בשם ר"י מווינא ולפיל בסמוך הביא דס"ל להר"י מווינא דאינו מחר ונעור ומהרי"ש בח"ב שאלה ל' מירן בשם רבו ז"ל דהכא היינו טעמא לפי שרגילות הוא להם לאפות המלה בפסח דבר יום ביומו בבית ואז מחר ומותן טעם בלישה ובאפייה דומיא למ"ש ההגהות בחסה שנמלאת בחרגולה שנחבשלה קודם פסח אם מזרו וחמצו אותה בפסח ע"כ ולא הביאו דדוק' בדאינו' חמץ בפיין אמרי' שכל שחזר וחמצה שנתבת טעם תחדש ואוסר בפסח וכמ"ש בסי' תמ"ז ס"ג אבל קמח שנחייבים ונתחדש בקודם פסח הרי נחבטל וכמ"ש בסי' תמ"ז ס"ט דקמח בקמח מתחדש יפה והוי לח בנח וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל כ"ד הביאו הב"י בסי' תס"ז דבש בפסח אם מותר לאחר ראיתו לאדם נוהג בו איסור משום חשש בטיבול קמח דלא שייחא וגם נחבטל קודם הפסח ואולי ס"ל להר"י מווינא דקמח בקמח מקרי יבש ביבש ומעתה ביבש נהי דנחבטל מקודם פסח הרי נחבטל שנתבת טעם תחדש ואוסר בפסח וכמ"ש בסי' תמ"ז ס"ג אבל קמח שנחייבים ונתחדש בקודם פסח הרי נחבטל וכמ"ש בסי' תמ"ז ס"ט דקמח בקמח מתחדש יפה והוי לח בנח וכ"כ הרא"ש בתשו' כלל כ"ד הביאו הב"י בסי' תס"ז דבש בפסח אם מותר לאחר ראיתו לאדם נוהג בו איסור משום חשש בטיבול קמח דלא שייחא וגם נחבטל קודם פסח ה"מ לאוכלו ביבשותו דכל חד וחד לחודיה קלי איסורא לחוד והתירא לחוד אבל אם לם ולופחו בתוך הפסח הרי זה כ"ם בפסח ואוסר אף ק' סובא דמ"ש המרדכי הארוך הביאו הב"ח בסי' תמ"ז ובתחיו שם סוף ס"ב משמע דס"ל דקמח בקמח הוי לח בלח וכ"כ שם הב"ח והבא משמע דמבשים שם הר"י מווינא וג"ע ומשמע מ"ש בס' שדי בכנ"ג שכ"ל טעם אחר לאסור דלפעמים מן המלות עושין תבשיל ומחזרים ומחמצים אותם אינו כלום שאם לשו ואפו קודם פסח כל שהי' ס' נקמח כשר נבטל הקמח שנתחמץ הרי נחבטלה ומותר למנס אותם ולעשות מהם תבשיל וזהו דין החרגולה שנמצא בה החסה והסירוה מקודם פסח שמותר להמשה בפסח ולפיכך הוצרך הרב ז"ל לומר דיהיב טעמא בלישה ואפייה וכן דעת הגה"מ בפ"ח בשם סמ"ק והביאו הב"י בסימן קנ"ג שכתבו על הדגן שקורים גירמי"ו שצריך לברור יפה שיהא ס' מאותו שלא למה ואפ"ג דהוי יבש ביבש מ"מ יהיב טעמא בשעת אפייה כלומר ולפיכך צריך ס' ולא סגי בחד בחרי כדין יבש ביבש וכתב עוד וגם צריך שהא האפי' קודם פסח אפי' בפסח אפי' כל שהוא אסור ע"כ אמנם דכל שאופהו קודם פסח ונתבטל בס' אף אם אחר ומתמס המלות בפסח לא אינפת בן וזה מבואר כמ"ש :

זמ"ש הרב מהרי"ם ז"ל על דברי רבו שהי' אפשר לחלק עוד ולישב דברי הר"י מווינא דים חילוק בין קמח הבטול לגליצה דמשקים דאף על גב דכתב מ"ה דקמח מחמרב יפה מ"מ בלילת המשקין עדיף ועוד גבי קמח בטול ממשו של איסור עומד שם אבל שקשה לזה הא דמייתי בח"ז דאינו חוזר ונעור מהחיה דאמר גמלים והחם ממשו של אמר עומד ואינה למימר דהחיה דאמר רחלים לא חשיב ממשו של איסור עומד לפי שאינו אסור בפני עצמו אלא ע"י חיבור דפסחן דומיא דבשר בחלב ע"כ דבריו בקיצור ובאמת שכל דבריו בכאן אינן אלא דברי חימה דמה שראה להשוות סברת מ"ה דס"ל דקמח בקמח הוי לח בלח עם סברת הר"י מווינא מ"ש דאינו חוזר ונעור לאכלו דמה אסור לאכלו בפסח שנתבטל קודם פסח וס"ל דאינו חוזר ונעור כמ"ש בגליל ומה בכך אם בילה דמשקין עדיף כיון דקמח בבלי אמ"ש שאינו נבלל כמו יין הרי יש לו דין לח בלח בגליל ומה שכתב דמשקין עדיף כיון שנתבטלו בבבשים חמת סוג לח בלח גם מה שהוסיף עוד ומה מעלה ומה מוריד אם זה נבלל יותר מזה כיון שנתבטלו בבבשים לגבל לא בטעמו אבל לא בממשו דגבי קמח בטול ממשו שב איסור עומד שם כלומר ולא אמרינן דאינו חוזר ונעור אלא בטעמו אבל לא בממשו אינו מתוור דבין אם הנתבטל לקמח לח יבש ונתבטל קודם פסח למה יהא אסור לאכלו ומה טעם יש לחלק בין טעמו לממשו נדין חוזר ונעור ממ"ש אי האיסור חוזר ונעור אף בטעמא גרידתא נימא הכי ואי אינה חוזר ונעור אי הוי לח בלח כבר נחבטל ואי הוי יבש ביבש כב שאכלו ביבשותו כך יהא מותר לאכלו בפסח כל שאינו אופהו אלא כאן שום דבר מחודש שנאמר שאחר ונעור ואין טעם כלל לחלק בזה ואם אמשש כשים טעמו של איסור לגיסה ואפייה שנוזר ומותן טעם בפסח הרי נאנו לאינולו של רבו ז"ל ומה הוסיף מדיליה דהא החם כיון שהחמץ נימוח ואינו בפין אמרי שאינו הכא דיהב טעמא מחדש בפסח והרי אוסר בטשהו משא"כ החם גבי לחמר גמלים מי אמר שאני מי שיעמן קי"ד שמנהג פשוט להחיר לם בלח שנתבטל קודם פסח שאינו אחר ונעור ואינו אסור בפסח אבל אם הביאו הב"י בסי' תמ"ז ס"ב ד' וכמ"ש שם בסקין ואינה אלא שבאינו אלא בדבר הנתבטל בפסח ולא בדבר שנתבטל קודם פסח אבל בדבר שנתבטל קודם פסח אינו אסור אפילו בדבר שנתבטל בפסח אינו אסור אפילו אם נמצא כך קודם פסח אבל"ל הנה מ"ש בחמלת דברי אינו מתבאר מדין זה להחמוה ואסור לאוכלו אפילו אם נמצא בך קודם פסח אבל"ל הנה מ"ש בחמלת דברי אינו מתבאר מדין זה שלפיהו אבל מ"ש שבחבתן שנתבטלו אף אם אחר בידו מקום הכשר שאחר הקמח נחבטל לאוכלו בפסח לא ידענו אם לדברין לגמה אינו אסור אפילו אם אחר בידו מקום הכשר שאחר הקמח נחבטל בפסח

שכפל, אלו מפולת דהרי הוא כמבאר וגרך ביטול דמ"ר בפרק כ"ם ואיין בסי' תל"ו ס"ל בהגה וכמ"ש סי' תמ"ח ס"ה יש"ם : ח דבש של עכו"ם כו' כתבו רבים דיש לאוסרו לפי ברנילים לערב בו הקמח או סולת וכתב הב"י עליהם דמשמע דאין לאסור אם נתערב בו קמח מה בכך מי פירות הוא ואינו מתמין אלא אם בטלו לומר דבטל בו ב"כ מים דמי פירו' עם מים מתמילין אם הקמח הילוש עמהם ואפ"ה ברל' דמשמע דהיא הוא לערב בו ב' דברים וכולי האי לא מסתקינן איסורא עכ"ל ואין צורך לכל זה דמשמע היא אולי ערבו בו סולת או קמח וכתן מהדבש לאיזה מכשיל שיש בו מים והו"ל מי פירו' עם מים שמתברין להתמין ולדמכבל ליה לאמוקי מתמע ולפיכך יש לי לתמוה על הרא"ש שכתב בתשובה דבש בפסח לא ראיתי אדם מהג בו איסור מטום מכשיל דמירוב קמח דלא שכיח ונם נתבטל קודם הפסח ע"כ ונהי דנתבטל קודם פסח אמרי איכ' לאוס לכך מכשיל דהוי, מכשיל ברוב' ואולי הרא"ש לא קמיירי אלא לאסור לבדו ולפיכך כתב אלא אם ערבו בו קמח מתמיס לאות' או קמח עם מים וכיוצא הרי נתבטל בס' קודם פסח אין דרך לערב אלא מעט נאופן שאינו נרגש דהיינו ל' מכ' על הדוב וכיון שנתבטל אינו אוסר ואסור אבל לפי מ"ש המגבל בכ"י מס"ו ס"ד בפסק בהר"י מוזיגא איין למ"ש שם ירמה דכל שידוע בערבו קמח שאינו מתבטל ואוסר באיסור בפסח אם לא בנאמר בלשמעי' אזיל כמ"ש הב"י דלערב ב' דברים לא מיסיגן ולפי זה אף אם הדבר ידוע בערבן בו קמח ס"ד מטום דמי פירות ניכו ואין מתמילין אלא בסאר וכתב דיש לאוס בטעם ערבו בו אלא והכלא הוי אמן נאור מפני שלותפים אם החטים בטיס בכלל הסולה דמכשמע אין מסתקינן בו איסור אבל אם לא ידוע שלי מהמוכרים מערב בו קמח או מים מפתה אסור ליאך למקום קביעותם לקנות מטום דכל קבוע כמחלה על מחלה דמי אבל אם המוכר מחזר בשוק מותר לקנות ממנו דכל דברים מרובה פרש ומצי לערב הדבש בחנטילין אבל במקום קביעותו לאכלו כך ס"ד

כל שאינו ידוע שיש מי בערב בו מים וקמח וס"ם בסי' תנ"ג ס"ד :

כתב בסי' שכ"ה בתחבר לו בכבמוליקדבש מן הבעוה ח"ל אם אין נוחים אות' בכלי מים חמים ולפי זה כל דבש בעוליים מן הבעוה אין לאוס בו אולם דבש מן הכוורת וכ' עוד שבמה בתשמיין בדבש יין בתל"י בהוא יין נכך ומן אז סדל אם פינו מלאוכלו אף בשאר יעות הבעה אולמי דבש הבא עם שעוה ע"ל גרסין בירו' ס"פ כ"ם ר"ם הו"ל דבש מהוייף בסלת שאל ערב מגא ח"ל ערוך אם לנעורי' פי' שפתם בוה"ש ולוקר אסור לאוכלו אפי' לבשהוחו אסור כל פרטי דינים הללו תלויים בכי מה שידוע בתנהג בעיר אם מערבים בו קמח או סלת או מקלחה או בולה וכמ"ש בכמוך לפנין דבש ובאמת דמן האומן יראה דש"ד דלא מרא בבשה וכמ"ש הר"ן בס"פ אין מעמידין דכל דאיכא בתיקפר בתילתא אבר לא מרא בפשיה ואפ"ג דליכא למיקס עליה ע"כ ואפ"ם כן אם הדבר ידוע שלי מהם ז"ש הלוקר הרי הורם חזקינן של המגרים ויש לבבם דין בלר אכרים : יין לבן שבבתה מרלאיתו לתקנו שיחזור למרלאיתו ע"י שמשיתין לאחוו אלב ספה אסור לתקנו בכך שמא יבא לבטות ממנו בפבה ודאי מקרי מבטל איסור לבתחלה ואף לתי שמתיר בבתבטל קודם בפסח בס' הבא לאסור אף בדיעבד משום שיש לאוס שמא יטלר מנוף חסה מבהו בעין ואסור בפסח לאמה מדק סי' פ' ובשב' זו רחוקה היא בעיני ואדרבה יש לנו לומר שלא נשאר מבהו בעין דאחזוקי איסורא לא מתחקינן והרי בתב הנ"י בסי' תנג בשם שמ"ג על הדבן שאמה מלבלוחים הארן דהוי המן גמור ובשבהוא מעורב בתבואה אחרת לריך לבטרו יפה שיהא ס' מאותו שלא לאמה ולריך בתהא אפויה קודם פסח כו ואתמאי לא סייסין אולי יבאר קלא מהתסה דהוי המן גמור בעין ויתן שם בפסח ואיין בא"ם סי' רמ"ז ס"ג וכן הטור בסי' תנג בדין הבים שבאוו מאכילת בבבר בתבתיו בם בס"ג כי שאם יש שם בבוכים מתבטלים בעיה ולא חיים לאבהו ממנן בעין וכן הרבב"ם בתשובה בסי' תפ"ה והר"ן בתשובה סי' ס"ג אין לו' בהם שומש לחבשם' זו גם מ"ש דאסור לתקנו בכך משום דמקרי מבטל איסור אינו מוכבס כיון בתין דמתו לבטל החלב סתה אלא לאבק היין וכן דעת הטור ורבים מהפסקים וכמ"ש בסי' תכ"ג ס"ג ועוד כיון דמקמי פסח מתקנו לשמשו בשאר יעות השנה ואין דעתו לתקנו לבבתותו בפבה ס"כ מותר לתקנו ואין כאן מבטל איסור לכ"ע דאם"כ בפסח מותר לבשותו שהרי נתבטל ואינו אסור אחר ומעור ודומה לסיריאקה ואחר החרובים שמערבים בו חמץ לאכול מהם כל השנה ומותרים לאוכלן בפסח לפ"ד אינו אחר ומעור וכמ"ש מור"ם ז"ל בהגה בסי' תמ"ב ס"ד לפי שכיון שאינו מייחד להערובה לאוכלו בפסח ס"ד ולא מיקרי בטשיחתו מבחל איסור והי"כ דכותה זה כ"ל:כתב הרשב"א בתשו' בסי' קנ"ב אלי אחר מהברכות הנמכר בחנות לפי שמלפין עליו יין הרבה וכ"ש בימות הפסח מפני שבשמים קמח בתים לבבות ואח"כ מזלפין ופ"כ מנעתי מלאכול ממנו אלא מן הנלקח בשעת לקיטתו עכ"ל : מ התבשיל מותר כו' פירות כשיש ס' של היתר נגד האסור אם השעורים דהשתא לא אסור בפסח אלא מדרבנן וכמ"ש בסי' תמ"ז ס"ב ובין דמקבלים אם לא נתבטלו מותרים לאחר הפסח אם לא נתבטלו אינו אסור בפסח אלא מדרבנן דפליגי בה אמוראי ובדלוריתא מחמיר ח"ל לא נתבטלו דקמי ר"ל אמרי' אומן ע"פ הבינ ולפיכך כתב שלא אם בטלו בעלמא אבל אם שהה בתים או שבטל אינה אלא דאמרינן אומן ע"פ הבינ ולפי זה לא אם הדבר ידוע בתערבן בו קמח מחמיר ס"ד מטום דמי פירות ניכו ואין מתמילין אלא בסאר וכתב דיש לאוס בטעם ערבו בו סלת והכלא הוי אמן נאור מפני שלותפים אם החטים בטיס בכלל הסולה דשכחתא אין מסתקינן בו איסור אבל אם לא ידוע שלי מהמוכרים מערב בו קמח או מים מפתה אסור ליאך למקום קביעותם לקנות מטום דכל קבוע כמחלה על מחלה דמי אבל אם המוכר מחזר בשוק מותר לקנות ממנו דכל דברים מרובה פרש ומצי לערב הדבש בחנטילין אבל במקום קביעותו לאכלו כך ס"ד :

כל שאינו ידוע שיש מי בערב בו מים וקמח וס"ם בסי' תנ"ג ס"ד :

כתב בסי' שכ"ה בתחבר לו בכבמוליקדבש מן הבעוה ח"ל אם אין נוחים אות' בכלי מים חמים ולפי זה כל דבש בעוליים מן הבעוה אין לאוס בו אולם דבש מן הכוורת וכ' עוד שבמה בתשמיין בדבש יין בתל"י בהוא יין נכך ומן אז סדל אם פינו מלאוכלו אף בשאר יעות הבעה אולמי דבש הבא עם שעוה ע"ל גרסין בירו' ס"פ כ"ם ר"ם הו"ל דבש מהוייף בסלת שאל ערב מגא ח"ל ערוך אם לנעורי' פי' שפתם בוה"ש ולוקר אסור לאוכלו אפי' לבשהוחו אסור כל פרטי דינים הללו תלויים בכי מה שידוע בתנהג בעיר אם מערבים בו קמח או סלת או מקלחה או בולה וכמ"ש בכמוך לפנין דבש ובאמת דמן האומן יראה דש"ד דלא מרא בבשה וכמ"ש הר"ן בס"פ אין מעמידין דכל דאיכא בתיקפר בתילתא אבר לא מרא בפשיה ואפ"ג דליכא למיקס עליה ע"כ ואפ"ם כן אם הדבר ידוע שלי מהם ז"ש הלוקר הרי הורם חזקינן של המגרים ויש לבבם דין בלר אכרים : יין לבן שבבתה מרלאיתו לתקנו בכך שמא יבא לבטות ממנו בפבה ודאי מקרי מבטל איסור לבתחלה ואף לתי שמתיר בבתבטל קודם בפסח בס' הבא לאסור אף בדיעבד משום שיש לאוס שמא יטלר מנוף חסה מבהו בעין ואסור בפסח לאמה מדק סי' פ' ובשב' זו רחוקה היא בעיני ואדרבה יש לנו לומר שלא נשאר מבהו בעין דאחזוקי איסורא לא מתחקינן והרי בתב הנ"י בסי' תנג בשם שמ"ג על הדבן שאמה מלבלוחים הארן דהוי המן גמור ובשבהוא מעורב בתבואה אחרת לריך לבבתו יפה שיהא ס' מאותו שלא לאמה ולריך בתהא אפויה קודם פסח כו ואתמאי לא סייסין אולי יבאר קלא מהתסה דהוי המן גמור בעין ויתן שם בפסח ואיין בא"ם סי' רמ"ז ס"ג וכן הטור בסי' תנג בדין הבים שבאוו מאכילת בבבר בתבתיו בם בס"ג כי שאם יש שם בבוכים מתבטלים בעיה ולא חיים לאבהו ממנן בעין וכן הרבב"ם בתשובה בסי' תפ"ה והר"ן בתשובה סי' ס"ג אין לו' בהם שומש לחבשם' זו גם מ"ש דאסור לתקנו בכך משום דמקרי מבטל איסור אינו מוכבס כיון בתין דמתו לבטל החלב סתה אלא לאבק היין וכן דעת הטור ורבים מהפסקים וכמ"ש בסי' תכ"ג ס"ג ועוד כיון דמקמי פסח מתקנו לשמשו בשאר יעות השנה ואין דעתו לתקנו לבבתותו בפבה ס"כ מותר לתקנו ואין כאן מבטל איסור לכ"ע דאם"כ בפסח מותר לבשותו שהרי נתבטל ואינו אסור אחר ומעור ודומה לסיריאקה ואחר החרובים שמערבים בו חמץ לאכול מהם כל השנה ומותרים לאוכלן בפסח לפ"ד אינו אחר ומעור וכמ"ש מור"ם ז"ל בהגה בסי' תמ"ז ס"ד לפי שכיון שאינו מייחד להערובה דמר במידי דלא אסור אלא מדרבנן אבל בבר בתבתי לעיל שאין מטם כלל לפסוק בבר עוקבא והוא הכך הכללים המקובלים אלא שהיקר לפסוק בשמואל לו תפוס מיהא שברם הרי"ף והרמב"ם ז"ל דכל שלא נתקנו ממש אף אם הבסה רחוי' להתבקע התבשיל מותר ואין לנו לחדש מומרות באיסורין דהכן ודי לנו מה שאסרו שבעים ולפיכך יש להתיר בפשיטות התבשיל כל שיש בו ס' נגד הבסי' והשעורין שלא נתבקעו ל"ל ודש"ן :

נשאלתי על גרעין הבה אחת שלמה' בעים וכתב עליה פסוק אדן הבה ושעור' כולו וגם שם הכתב ושם אביו בלותיות מרובעות ובעמים ובקדוש ובעל הבסי' מרוב שיטים' בשעניב פסח מיבשם בקרן אזים מן השוק מבומדת שלא יבלבלה בוה שם אדם ואחר הפסח אולך לאותו אזיות שהיבשה שם ואחר חוכה בה אי בפיר דמי לתיבבד הבי אי לא :

והשבתי הבה בבר בתבתי בסי' תסי"ו ס"ל דל"מ לבברת ריא"ז בס' אלו עוברים והבי משמע מדברי הר"ן פ"ק דב"ל דאף פירורין אריבן ביטור לבתחלי אלא אף לדעת פסקים ובתבים בסי' קפ"ד דס"ל דאסה כיון שהיא פסולה מבלים אינה אריבה ביטור אף לבבתחלה אם רוחה אות' ה"מ בעדי דלא אסור ומתילא דקתבשיל והדרם בדגלים ולפיכך אינה אריך ביטול בדאיתי' בפ"ק דפסחים אבל בפסח מבלים דאסיר בשו בל"ד אסבר דאף מדאורייתא סיב לבטרו מדי דהוה אחלי ביטור אי לפסוח מדרבנן מיהא אתיב לבטרה ואמבי אריך לבבר אי אבי בבמניבה בשקוש הפקר אתפי' בדעתו לזבות בה אסר הפסח וירמה ודאי דלאו שפיר לבתבר הבי דאמ"ג דקדם הם בהגלא' מדשמו אבי מבל מקום אריך ביבמר בדעתו אלא לזבות בו עוד בעים הב"מ בשם הר"מ בי דאמ"ג דידע אתן בשקום אתן עשוי לבבות ואינו מדי בבים דאבי ליה בפשטל הבי דבטליה לדעתה אלא בהבתרמה אתן דעתו לאחור ולהבתה מעבר לשולם ע"כ וכיון שדעתה אבות בו אם קבבר ליאוה ואסור בבבלי אסר הפסח ורחיה בעים הר"ב"ל בשיטה בבבר אלא בבבלי אסר הפסח ואחבשבו מובה בהגיה דס"ל דאי אינה אמן יהוה אחר אם אמר בבבר אלא אם אמר בבבר אלא אם אמר בבבר אלא

בחמץ ומיהו ק' דבשלמא בשמלאת במלה אפויה איכא למימר כאן ממלאת וכאן היתה ולפיכך יסיר ממנה
מדי שמלת מקום אבל בממלאת בעיסה ליכא למימר הכי דש"כ המים מוליכין הפליטה בכל העיסה ולפיכך יש
לאסור כולה או להתיר כולה ואף בממלאת במלה אפויה דאמרי' כאן ממלאת וכאן היתה היינו נאפוקי שלא
היתה בעיסה אבל בשהחמיצו לגוף המלה שבמלאת שם החטה איכא למימר שאז נפלה והרי נתבלבל החטה באותה
המלה ויש לאסור כולה נמי ודלא כדמשמע מסוף דברי הרא"ש שבמשך המחבר אחריו ובמעשה אף בהפסד
מרובה דברי הרשב"א נראים עיקר וכל שבמלאת חטה בקיבה בעיסה נאסרת כל העיסה ואם במלה אמרינן
כאן ממלאת וכאן היתה ואותה המלה אסורה והשאר מותרת ומ"ש התוס' בפרק בתרא דעבו"ש דף ס"ז דאם
אפו המלות בפסח ומלאת חטה באחת מהן אסורות היינו מבוש דס"ל ריחא מילתא היא אבל לדידן בכל נוצא
שריא ועיין במ"ש בס"ש קס"א וכסי' תמ"ב ס"א ודע דכל זה מיירי בתוך הפסח דאע"כ הרי דעת המחבר
שאינו חוזר ונעור והכל שרי ומיהו מסתברא לי דאף כדעת הרא"ש אם ממים שמורים שבשו העיסה שבמלאת
בה חטה נשארו קצת מים ומלאו באותם מים שנשארו חטה אחרת הרי הורע כאן של מים ולא שייך מה שכ'
הרא"ש שישראל רגילים יפה לשמור המים שמורים ואף לדעתו יש לאסור כל העיסה דמשמעת החטה היתה
במים ונתחממה ואסרה כל העיסה כנ"ל ודוק: מי שהיה לו חבית מלא כרוב בכוס לפסח ומכר ממנו לנכרי"ב
מ' ובאחר הביאו בעל הבית לביתו מצא עליו גרפין של שיבולת שועל כתב מהר"ם מינץ שם ס' ס"ס
דמאחר שלא נמצא הגרפין על הכרוב בשעה שהיה מונח בחבית אלא לאחר שהוציאו לבית אחר אמרינן כאן
נמצא כאן היה ע"כ ואם הגרפין אין מצוקע לדידן יש להתיר אף הכרוב של אותה בעה"ב: ומ"ש אבל קודם
הפסח וכו' לת"ד חוזר ונעור אין לחלק בין קודם פסח לבתוך הפסח ודוק: יב אסורה התרנגולת פי' במים
רותחין שהיד ס"ב ובכלי ראשון דאי בכלי שני הרי פסק הרב בי"ד סי' ס"ס דבדיעבד כלי שני אינו מבליע
וכ"כ שם בס"ע סי"ב תרנגולת שנמלאו יחד בכלי שני ממלאת מ' מהן עריפה לא נאסרו אחרות אם לא
בנאמר שם"ל כיס מחמירין בכלי שני בפסח דהוי במשהו שהביא הגה' בסי' תמ"ז ס"ג ולפיכך שם דאף
בכלי שני יש לאסור ומיהו מ"ש הב"י בס"ס זה בשם הרוקח והמרדכי על מעשה שנעבו תרנגולת ע"פ
ברותחים בקערת של מתן דהוא כלי שני ואסר לאוכלה בפסח כדאמרינן בפ' דם חטאת עירה לאוכל רותח וכו'
הייט כמיורי מכלי ראשון מיירי כדמוכח הראיי' שהביאו אבל אם עירו המים תחילה זהו דין כלי שני שבתחתי
בן דעת המרדכי לעיל מהך עובדא דעירוי הוי בכלי ראשון לחומרא יע"ש ומיהו דעת המחבר היתה בכאן
לאסור בכלי ראשון דוקא אפ"פ שבי"ד סי' ס"ס ס"ו כתב דעירוי אוסר כדי קליפה בכאן דהוי במשהו נאסר
כל התרנגולת וכמו שכתב בב"י ודבר תימה הוא להתיר בנלינ' ע"י קליפה שהרי ע"י המים מתברב הטעם
בכולה ע"כ ודעת הב"ח לאסור אף בכלי שני בפסח דהוי במשהו וכן דעתי להחמיר וכמו שכתב בסי' תמ"ז ס"ג
ועיין בב"י י"ד סי' ק"ה: ומ"ש ואני העזרי החיר חטים שיפלו לבור לפי שהן מחמיצות כדאמרינן חפה
חלטום בזון אלמא שהבזון מעכב מלהחמיץ והטיר חלק עליו וכתב שפשה ודאי מחמצת במים צוננים כדאיתא
אלבא דטבעא בחיטה וירלה להתיר מהאי טעמא כיון שהמים צוננים אין החטה נותנת בהם טעם ואפילו
חמץ גמור שנפל לבור מותר מזה הטעם עכ"ל הטור והמחבר שהיר בחמץ גמור הוא משום דקלי בשיטת הטור
דאי נאני העזרי לא התיר אלא בחטים שאינו חמץ והב"י הביא דאיכא דאיתא דהטים מחמיצין ח"ל המרדכי בפרק
צוגים היינו אחר שיצאו מתוך המים אבל בתוך המים צוגים לבולם אין מחמיצין ח"ל המרדכי בפרק
כ"ם פירש אביי"ה החטים שנפלו לבאר מים מותרים לדברי אבותינו שפסקו נט"ל מותר בפסח ותו דאינו מחמיץ
בעיר שהחטה מוטלת לצונן וכתב רבינו ירוחם ל"ב ח"ל בכר לפס חמץ שנפל לבור ואין בו כדי ליתן טעם במימי
הבור בזה יש להסתפק אם מותרים מי הבור או אסורים דשמא אף אם לא נסרים במים מעצם לעצם ולא מימי
לפי שהפרוסה מחפרת פירורין דקין בחללים ומסתן במים וכדאמרינן בפ' כ"ם ממן דמעיים בפ' כ"ם ומי
פירות ואפילו סיגון לא מהני מטעמא דבחיבבא ומ"ש הב"י בסוף סי' זה בשם הלבנו מהר"י
מוצין דבאחרות של עבו"ש שיש לחוש שמא יש ממן בבור שיש לשון המים בבבל נקי בכל פעם שנאבד ע"כ
לא"מא דסיגון מהני ההוא ממן שאינו יודע אבל אי ידעינן בודאי דאיכא ממן לא מהני סיגון ובדבריהי וכ"כ
מתשובת הרשב"א הביאה הב"י בסי' תמ"ז שכתב שאלה מי שמלא בשעת הביעות מחיכה מסומלת בכלי מלא
יין והוציאה משם ולקח לומן מאותו היין ונתן בחביות אחרות שהיו אחרות מצוי חבר' הבאוים כולם אחרותו
בחתיה ע"כ והיינו מטעמא דבחיב' לפי שיש לחוש שמא נימותו קצת פירורין ביין ואפ"י שבתבטל מחר
ובעור ודלא כמו שהבין מור"ם בהג"ה בסי' תמ"ז ס"ד וכמ"ש שם כל"ל ודוק: ומ"ש ויש מי שאוסר
אם הוא בתוך הפסח הרב חזיל לטעמיה בב"י שבתב כן לייסד דעת הרא"ש עם דעת הטור כנ"ל וכבר בתבתי
בשעי"ת שאין הדבר כן ואולי בכאן כיון למרדכי ולהא"ח שבתבתי בשעיה י"ד שבראה לבאורה מדבריהם דאף
נאנן אסור בפסח דהוי במשהו יע"ש ומ"ש אין סברא זו מבוארת להלכה אלא דבמון ליכא בליעה בכל
ואפילו פורתא ודוק: כתב הרוקח ס"ם רנ"א הביאו הב"י מלא בדלי מים מחיכה אחת חמץ ולא נודע בשלקחו
מים מן הדלי אם היה בו חמץ או לא ובאלו בו והחרבו התבשיל אך מים שבדלי נאסרו כי עכו"ם שמביא מים
שמא נתן בו אותה שעה החמץ ע"כ מ"ש שהמים שבדלי נאסרו הוא הפך דעת הטור ולטעמיה אזיל שבתבתי
לעיל משמו דחמץ שנפל לבאר אסורין המים ומ"ש כי העכו"ם שמביא מים כו' אינו ליתן טעם לאסור מים
שבדלי אלא יהיב טעמא להתיר התבשיל לפי שבאמר שאח"כ השליך העכו"ם החמץ ולא היה באותה שעה
שלקחו ממנו לתבשיל ועיין במ"ש סי' רפ"ט אבל אם המרדכי פליג על זה שבתב בס' כ"ם אם נמצא גרגיר אחד
אלא התרנגולת בקערה ולא בתרנגולת עצמו הדע' נטה להתיר שהרי ס"ם הוא דשמא נתבטל בתוך התרנגולת
ואפ"ל דאינו מתבטל בתרנגולת עצמו אחר המלית' ומ"ש עם מים מתבשים להחמיץ וכהיא דבשר יבש שמזיע בשפ' הנשמים
שמחמיץ מכח המים שבתוכו כו שהביא הטור בסי' תס"ו ליתא שבתבטל השומן בחלפם כישול יפה בשרפו
המים בכישול ואזלי להו לגמרי ואף אם בשארו לחמוצי מים בתוך השומן שבא אחר הבשר בתבטל אלא לקלוט המים
אלא דוש' אותו והשומן בשאר לחמצי' אלא אבל ועוד שהרי מתבטל אותו עצם השומן אבל בשר ואינא לעיל בשם אלוני
המומלת כדמוכח בסי' אם"כ דין מה שהיה שמלאת בדבש דהרב בס' שם לאוסם בבריה בס' פסחים שלו כתב בשלחני
על מנה שנמלאת בשומן אוות רותח בפסח ומתחיל עלה על דעתי להתיר כי מ"פ אין מחמיצין ואחר כך
מזרתי מדאחר הרוקח והביאו הטור בסי' תס"ו תרנגולת צלויה ומלאה מנה אסורה ס"ם דלא מזיבא
מעטמים למ"פ והטעם כ"ל מאחר שהיא שרויה בתוך המים כבר משום דם אם כן יש בהם כח המים ואף על גב
שהבה"מ פ"ה בשם סמ"ג והביאו הב"י כתב שמותר לגמרי אם אין אף אם לא פי שא"ל אין בלא שפה מים הואיל
וכבר נתבטל ל"ל דאין דומה הדחה מים מועטים והכל מי שריית מים מרובים ומבטים טלו בע"ל ואין זה
סתיר' לתא שהוציאו להתיר דשאני תרנגולת לגויה דמיירי בה הרוקח שאוסרת הבשר תרנגולת
הודם' בפסח וגלית סמוך להדה שעדיין לחלוחית המים על התרנגולת ולא נתבטל כח המים אם הוא
דאוסרת שהמים גורמים להחמיץ אבל בשומן שהוסר שכבר נתברבו המים ונתבטלו ופסק כח המים לגמרי אהדדי
הבישול אין להתיר ומה שמחלק הרב דשאני יין שנפל לתוכו מעט מים אבל מי שריית הרי מרובה אפבר דמיירי
נמי בכה"ג דמלאה בשומן רותח ששרו בפסח וקרוב לשריה הביאו השומן החם דמקרי אותם מרובים אבל
בגוונא דידן שבבר פסק כח המים בבישול ונתבטל אין להחמיר בב"ל בקיאור מעטם ודאסור אבשר בדין בשר
יבש ואחר כך אבוא לדין שלפניו: כתב הרוקח בסי' ר"ל הביאו הטור בסי' תס"ו וח"ל בשר יבש שמזיע
בשעת הנשמים מחמיץ מכח המים שהודם בו ע"כ ולבאור קשה בעיני לומר שאחר שתבטלו המים שהודם
בו שהזיעה שיוצאת לאחר זמן בבשר לומר שהוא דאסור מן המים והדעת נוטה שהמים אזלו לבו ומה שמזיע הוא
מהבל הוא היוצא מן הבשר ויש לו דין מי פירות ומרק' רלויה לדברי מהר"ן דתבן בפרק כ' דמבשרין זיעתם
הדרם מאור' בא במים שאוכים והזיע זיעתו מעלה שפחב ואחר כך הזיע זיעתו שהור' ופי' הר"ם והרע"ב
זיעתו מעלה דמחמת המים הוא ע"כ ושמא שבדיין לחלוחית המים על בשרו אלא שבתבטל נרגין מה דאי
אמרי' שבתי' מן התרנגולת מותרת התרנגולת לגמרי וזה מעט דיומ' שבתבטל אלא דאיתה בתרנגולת מעולם אבל בשרו בשרים
דהיינו שבמקום לביאתו המים בחוכים בפחב אבל כל שבתבטל המים מלילהן דומיא דבשר יבש כל שמזיע אחר
כך אינו אלא מחמת המים כיון שלא נחפב ואיעתו מעלה זה מימה וכי תעלה על דעתך שמי שבא המים
שחוכים ולא נחפב אף אם עבר עליו שנה והזיע זיעתו מעלה לפי שמכח המים הזיע וכ"ש לא אלא
דוקא זיעה ראשון מעלה מעלה משום דאמרי' מחמת המים שבנלבו בבשר אבל לא מבאן ואילך אין פלא לך ודלמא
שלא כל המים שבנלבו בבשר יצאו בזיעה ראשונה ומדיין נשארו מים שמחמתן מדיין יכול להזיע זיעתו אשרו
ומעלה שנתה דברך לשיטתין אלא מעמת דמחוורת דמילתא דבתבינ' שבל שבחפב אז נתבטל המים
מאליהם הזיעה שמזיע אחר כך שהוה לפי שהמים בבר הלבו למו וזה לפי' הר"ם והרע"ב כ"ש לפירוש
הרמב"ם דס"ל דהא דקאמי' זיעתו מעלה הוי משום שבתברבה הזיעה עם המים ואם כן לשולם אינ מזיע
מחמת המים ומעמת לדידיה ע"כ מאחי' דקאמי' נחפב הייט אפילו נתבטל המים מאליהם שהרי אף
בשהמים עניו אינו מזיע מעמתן כ"ם אחר שבתבטלו ים קצת פיות לפי' מדין שבה מים שבתבטל לפי'
הר"ם שפי' דזיעתו מעלה לפי שבחמת המים היא אם כן ע"כ בשבתבטלו המים מאליהם קמיירי דאל"כ
ס"ל מחמת המים ים לומר דהא קמ"ל דאף על פי שהמים הם בחמים ל' ומזיע מחמת אחר שאותה
זיעה אינה אלא מחמת המים וזיעתו מעלה ומיהא לכ"ד דלכ"ע כיון שבתבטלו המים שבל הבשר כל שמזיע
אחר כך אינו אלא מוהל מן הבשר אים לו דין מי פירות ואפ"י שאפשר לחלק אין לחלק לגבל מסברא

מיה — ולפיכך

ואינו מוזר ונעור אבל הב"ם כתב דאף דמיירי הך שובדא מקמי פסח אסורה לבור לבתחל' מאחר שאפשר
לשאוב מים מבור אחר אין לשאוב מזה בבתחל' ע"כ ואינו מסוור דמאן דבדי מוזר ונעור אף לבתחל' אין ובן
מוכח בהדיא מהראיה שהביאו מגמר בנמים כו וכן הביאו הב"י בסי' זה בשם הלבנו וז"ל אבל מאחר שבתבטל
קודם פסח ברוב אינו מוזר ונעור ואפי' לבתחל' מותר וכ"כ הרא"ש בתשובה כו' וזה ברור ולפי מ"ש בנמה
מקומות דים לחוש לבבות האומרים מוזר ונעור אף בקודם פסח אסורים המים: (יד) די בקליפה כלי
אותה התרנגול' לבדה אבל אחר התרנגול' מותרות לגמרי דתמיכה שבטלו מאיסור אינו אוסרת שבידתם בלא
רוטב ובמ"ם הרוקח והרא"ם: ומ"ש קולף את כולם אינא דזה מבין לו ולא הוזכרה שבחת זו בב"י בלל ולבי
אומר לי שהרב ז"ל הבין כך בכשון הכל בו שהביא בב"י ולא דק שהבל בו מיירי בעונות הרבה שבמלאו מים
בהם ואתה כתב שמעמיק כל סיבותיהם ולדינם ים להתמיר להתמיק כל הבבינות אבל אחר התרנגול' שבמלאו
עמה מותרות בספקות וכדאמה היסב ולא בעו קליפה ודלא כהמחבר ז"ל כ"ל ועיין בת"ם בסוף סי' בס"ד:
ומ"ש ויש מתמירים זו היא דעת מהרש"ל בתשובה סי' ס"ט וכן דעת הב"ח וכבן קבל מרבותיו ואין זה מיקר
אלא כמ"ם ועיין בחשוב' הרמ"א סי' כ"ם בדבה סברת ר"מ בשתי ידים: כתב הרב בעל ס' אמת מדק סי' ל'
על דין בבר שנמלא בפסח לקדיר' ושהה בשיעור מלאה וכבבאו להדיחו נעוו כלי שהיה בתוכו שבר בעורים
שבתה מעמו חולה ונאחר בשולי הכלי מעם שבר ושפכו לתוכו מים והדיחו הבשר אחר מניחה בתים אלו
שבתערבו בו מעט שבר לבאורה אין בכאן בסה איסור ממן דבינן שבתערב הבשר בם המים והדיחו הבשר
בתבטל בם המלא בתים ותו לא הוי כרותח וכמ"ם הטור י"ד סי' ס"ם דאפילו מעט מים מבטלים בם המלא ולפי
זה אף אם הודם בולו בשבר ומי שרי דגם שבר מבטל בם המלא וכמ"ם ההגה בי"ד סי' ס"ם ס"ז דמוחר
להדיח הבשר במי פירות אחר מליחתו ואפי' דהכא שיפשוף היטב בתים כדי להעביר הבשר הנשאר על פי
הבשר כדי שלא יתן טעם אח"כ בתוכו בבישול אמנם אחר הפיון יראה אם"ג דהמים ומי פירות מבטלים בם
המלא מ"מ אי"א שלא יהא בולע קצת אדמתלים למלא בולע ומ"ש שלא יהא בולע מן המים לבבר ובאותו מבשו
שבולע יש טעם ממן מבשו דמבשו אין לו שיעור לבך יש לאסור בבה"ג כד כדי קליפי או יתבר הכל לבבו"ם
או לאסור הכל אמר כדאית ליה ואמר כדאית ליה והאריך להוכיח בדבריו יע"ש עב"ל. ואיכא לעיבוד על זה
מ"ש הטור בסי' תמ"ז דזתים שבבשן בשאר יומות הבשן אינו בחיבל הבשן אינו לא מזהרו לבובשן
בקדרה אדם' אם אינה ג"י מוחרים אף לדעת בעל התרומה שבוכר דקורפא דזתים מבוא ליה בלבי ב"י דיון
דבשר' בבוב מוחין בהם מים בטל מורפייהו ולא שייך מו למיתר מחליה ליה ע"ב וק' דאתאי לא אמרינן
דאדמתלים מים לאורפייהו דזתים מבוא בהו לקמן הבלוש בכלי ב"ם לבבם ובאחרים הזתים דיל דיבור אינ
לטעמים שחמ' על רב טרוגאי בסי' תמ"ז דבל שבתבטל קודם פסח אינו אוכר ויבור ובמ"ם שם הב"י ולפיכך
אפ"ג דאדמתלים מים לאורפייהו דזתים מקל' הבלוש ב"ם לבבם הרי מתבטל בם' בל היהר ולפיכך מוחרים
בפסח והמחבר שבמשך אחר סבר' הטור וכתב מוחרים לב"ע ר"ל אף לדעת בעל התרומה ובמ"ם דלמ"ד מוחר
אסור לאסורים וזה דוחק ועוד שבתב הב"י בס"ם זה וז"ל ורבי' יהודה כתב בשם הרשב"ץ אם נמלא חטה
בכלי שהדיחו התרנגולת אמרינן כאן נמלאת וכאן היתה כמו בתוחים ולא אמרינן שבלא מן התרנגול וכן
הוה הלב' לעבשה עכ"ל ומשמע דאי דמיירי בתרנגול' שבמלאה ועבשו הדיחה בתים לבשר מילאה דאי לא
נמלא' כלל עדיין הרי כתב הב"י לעיל בשמוך בשם ריי בופיה דכ"ש מיהו אם נמלאת חטה בתרנגולת
קודם מליחה דו בשטיפה ואם כן מאי הלי דקאמר ולא אמרינן שבלא בתרנגול' מן התרנגול' ומאי אוכמא בן אם
החטה היתה בתרנגולת אם בתים וכי תימא דאמולה בשמלאה התרנגולת בבר והדיחו דקאמר היינו הדחה בביה
ולפיכך המיר' הרב ז"ל לגמרי אם כן בלא שבתא אם כן אלא דקאמר כאן נמלא היה לו לבתר התרנגול' דאם אינה בתים
בתים' בתרנגולת בהדחה קמייתא הוה ליה לבתרתא ולעיל אלא דבתים שיש היתה ותדלא מחיהו אלא מבשו
כאן נמלאת מבשו דמיירי בתרנגול' שבמלאה והדחוה בתים ומצאו בלאו בלו שהדיחה נרגין חטה דאי
אמרי' שבתי' מן התרנגולת מותרת התרנגול' לגמרי וזה מעט דיומ' שבתבטל אלא דאיתה בתרנגולת מעולם אבל בתים
שהדיחו בהם התרנגולת מותרת התרנגול' לגמרי וזה מעט דיומ' שבתבטל אלא אמרי' בל אמרי' דאדמתלים
מים למלא בעל התרנגולת בלא פורתא מן הסבה ובאחרת כדי קליפה דאינו אמרי' דבשר' מיירי הרי
הרשב"ץ מבא האומרים דאיסור שבתבטל קודם פסח מוחר ונעור ע"ש לעבבי' ודוק: כתב בס' ב"ח אחת
דבתב הרא"ם על דברי רוקח שאין דבריו נראין בתה שאחר כל התרנגולת הבינה שבמלאת בה חטה אבל
בלאחר כתב הרא"ם שבטל מקום פעפועו וז"ל איכא למידק דמה שהביא הרא"ם בפסקיו עובדא דאונו שיפפסו
אותה במורסן דאסור משום דאית בה פילי והבאו ואלו מיירי דבפסקן אותה לין בתמין דאי בתמין אפילו לית
בה פילי וא"כ ק וכי נרמי שפי הפילי מחוס דמלים' ומ"ש עכ"ל ולאו קושיא הוא דלבב' הרא"ם והטור פסיק'
דגרם שפי פילי מחוס דמניחה וכמ"ם הטור בי"ד סי' ל"ל ואם יש בו בקצים והוא סי טלו אסור ואסמיתי'
לבב"ם דבר מילתא תליא בחלבי רבבי כמ"ם בס' הנזכר בב"י והרב' נטה לבבת הרא"ם וכ"ם בפסח דסוי
בשהמו דים לחוש מולי בכבם משהו מן המורסן בחסת מן הפילי ומ"ם אם בבשלו אם לא בפרם אלו בסי'
תס"ה יע"ש: (טו) ובן יש מי שאוסר כל התרנגול' סי' כ"ב הרא"ם בס' כ"ם הביאו הטור לפי שב"ש היפוך
הספור מתפסם מזו בזו וכי תיכי דבשאר אסורים אם היה בזיעה' כדי ליתן טעם בכולם היינו אוסרים כלם ה"ה
נמי שמן בשהמו ע"כ ויש לדקדק על זה מ"ש הטור עצמו בי"ד סי' ק"ה ח"ל דבסיבה דאיסור אוסרת
מבריתם בנגיעתה דוקא שאיסורה ממנו עצמה בגון נבילה או בשר בחלב אבל אם אין באיסור אלא מה
שנלבו' מעקום אחר אינה אוסרת אחרת הנזב' בה ואפילו ניטלו ביחד אין דבר הבלוש בחתיכה יוצא ממנו
לבלוש בחתר אלא ע"י הרוטב אפילו אחתי' של איתר שמיכה וכמו שבא מעצמו לפי שאין השומן שבה מולך
עמו האיסור אלא למקום שהאיסור שבלינ' ליטל ליגן בטיבתו ע"כ והרי בכאן דאיכא הוסב ונגלי דבוותה קאסר כל
התרנגולים וא"ל דהתם מיירי בלא היפוך שפור אבל בשמבבר והמבבר והולך הבשר שבבר בכל כמו ע"י
רוסב ומבתבר לי דלפי מ"ם הטור י"ד סי' ע"ג והב"י סי' ל' בבם רש"י דבבשרים שלו שמולן אבל אם לא
ביין למלק בין מותי ביטרא לעיולי ביטרא שפעמים שמנביהין הבשר בחוטו מד אבל אם לא מעמים מעבביהן מד
הבי ע"כ מעמה משמע ודאי שבל התרנגול' שבלו בבשר לעיל אינו בטעמא זו עם זו נאסרו לפי שבמבטל
התרנגולת שנאסר' מופפת על האחרות ומשהו אין לו שיעור ולפיכך בחרות מנם והבי נקטינן לחמיר ולאסור כל
התרנגול' אפילו דלא נגמן אהדדי ולא בבשר המחבר הב"ל: יש מי שבתב שלדעת הבנה שבתב לעיל בס"ם
דהמנהג לאסור כל התבשיל אפי' לא נתבקנו הבשרים דדוקא בבישול נהגו לחמיר אבל בלבי אין לחמיר והבל
מוחר ונסתייע לזה מדהמחבר מזכיר בדין זה סתם מבוקע' ומה לא הביה אפילו אין הבשר מבוקע' לפי
שבסמתו ז"ל בס"ם ע"ב ואין בפק שזה שעות מבואר דבין שבשעם שבתמירין הוא לפי שאין אנו בקיאין
מה ראויה להתבקע אם כן אין לחלק בין אלו לבבשל וז"ל ומ"ש ז"ל שתך אמה שבניה לעיל בס"ד
ואדע שהרי בס"י וי"ל וי"ב ויד נבולם הזכיר המחבר מסה בקוע' ולא הביה כלום וזה בשבר מסם: נשאל הרב
בספר לבמ לדק בסי' בכ"ב על מוזות פטומות שבסמנו כדי לעבוד מבם שומן לעורך מב הפסח והוו יקו הבשומן לקדר'
ונקרם ואח"כ ביום ראשון דבב הפסח נטלו מן השומן בבקר כמה בבבר ונתנו בלי בהיום לבבשל ובבבר בשר בעורים
ששהה מעמו חולה ונאחר בשולי הכלי מעם שבר ושפכו לתוכו מים והדיחו הבבר אחר מניחה בתים אלו
שבתערבו בו מעט שבר לבאורה אין בכאן בסה איסור ממן דבינן שבתערב הבשר בם המים והדיחו הבבר
מבתבטל בם המלא בתים ותו לא הוי כרותח וכמ"ם הטור י"ד סי' ס"ם דאפילו מעט מים מבטלים בם המלא ולפי
זה אף אם הודם בולו בשבר מי דגם שבר מבטל בם המלא וכמ"ם ההגה בי"ד סי' ס"ם ס"ז דמוחר
להדיח הבבר במי פירות אחר מליחתו ואפי' דגם שבר מבטל בם המלא ובמ"ם ההגה בי"ד סי' ס"ם ס"ז דמוחר
בבבר בדי שלא יתן טעם אח"כ בתוכו בבישול אמנם אחר הפיון יראה אם"ג דהמים ומי פירות מבטלים בם
המלא מ"מ אי"א שלא יהא בולע קצת אדמתלים למלא בולע ומ"ש שלא יהא בולע מן המים לבבר ובאותו מבשו
שבולע יש טעם ממן מבשו דמבשו אין לו שיעור לבך יש לאסור בבה"ג כד כדי קליפי או יתבר הכל לבבו"ם
או לאסור הכל אמר כדאית ליה ואמר כדאית ליה והאריך להוכיח בדבריו יע"ש עב"ל. ואיכא לעיבוד על זה
מ"ש הטור בסי' תמ"ז דזתים שבבשן בשאר יומות הבשן אינו בחיבל הבשן אינו לא מזהרו לבובשן
בקדרה אדם' אם אינה ג"י מוחרים אף לדעת בעל התרומה שבוכר דקורפא דזתים מבוא ליה בלבי ב"י דיון
דבשר' בבוב מוחין בהם מים בטל מורפייהו ולא שייך מו למיתר מחליה ליה ע"ב וק' דאתאי לא אמרינן
דאדמתלים מים לאורפייהו דזתים מבוא בהו לקמן הבלוש בכלי ב"ם לבבם ובאחרים הזתים דיל דיבור אינ
לטעמים שחמ' על רב טרוגאי בסי' תמ"ז דבל שבתבטל קודם פסח אינו אוכר ויבור ובמ"ם שם הב"י ולפיכך
אפ"ג דאדמתלים מים לאורפייהו דזתים מבוא בהו לקמן הבלוש בכלי ב"ם לבבם ובאחרים הזתים דיל דיבור אינ
לטעמים שחמ' על רב טרוגאי בסי' תמ"ז דבל שבתבטל קודם פסח אינו אוכר ויבור ובמ"ם שם הב"י ולפיכך
אפ"ג דאדמתלים מים לאורפייהו דזתים מבוא בהו לקמן הבלוש בכלי ב"ם לבבם ובאחרים הזתים דיל דיבור אינ
לטעמים שחמ' על רב טרוגאי בסי' תמ"ז דבל שבתבטל קודם פסח אינו אוכר ויבור ובמ"ם שם הב"י ולפיכך
אפ"ג דאדמתלים מים לאורפייהו דזתים מבוא בהו לקמן הבלוש בכלי ב"ם לבבם ובאחרים הזתים דיל דיבור אינ
לטעמים שחמ' על רב טרוגאי בסי' תמ"ז דבל שבתבטל קודם פסח אינו אוכר ויבור ובמ"ם שם הב"י ולפיכך

ולפיכך לענין דינא יש ליתן טעמא ז' טעמי מים וחומרי מי פירות כן נראה לי: ועכשיו אבוא לדון שומן של חוזות פסומות שפסק הרב ז"ל שהשומן מותר משום דדבר בורר הוא דשומן יש לו דין מי פירות כדמוכח בדברי הרשב"ם שאכתוב בסמוך ובדמוכח בהדי' מדברי הרוקח שכתבתי בסמוך דבשר יבש מסתרן מכח המים שהורסה בו הא לאו הכי לא היה מתיר לפי שהוא מותר ויש לו דין מי פירות וכמ"ש הרב בעל לחם דלק ועוד לדברי הרוקח בסי' רנ"ח בא הדבר מבואר שכתב שמונים הוקש מי פירות ואין מסתפקין וכיון דכן דמאי מיסם ליה ואי משום מעט מים שנשאר בשומן מן הדחקה יפה הסיב הרב ז"ל על זה שכבשנתבטל השומן בחילוף שרפו המים בבישול ויש סמך לזה מדין המזלה של עכו"ם ב"ר ס"ם קט"ו דבבישול מתבטלים המאלוחי חלב שים בה וכן יש סיוע ממ"ש המחבר לעיל בסימן קל"ח ס"ה ובשר לבי יש מי שמרלה מדמיין לא בא בל פי שמואל טופס עליו דינו כפירות ס"כ ובב"י דקדק כן מדברי הרשב"ם וכן נראה מדברי המוס' בפ' כ"ה דף ק"ז יפ"ם ואתאי לא אמרינן שהוא טופח מהמים שעודם בו עכשיו והב"ל דבר שבטלו בחלבה מז' מעקים אלא ודאי שתבלה כלין ובשרפין המים בחם ואין כאן אלא מוהל והו"ל בחר מי פירות שאין מז' מעקין ולפיכך ס"ל נטילה ונם מ"ש דאף אם כאמרו אמוראי מים שנתבטלו דומיא דטפח מים בגיר נם זה אמת ויש דומי' דדבר שבתבטל בבשר מהרי"ם בסי' תס"ב ס"ג אבל שאני רוחם פקפוק בהיתר שומן זה והוא מש"ם הטור בסי' זה בשם הראב"ן ובתבטלו בסי"ב ח"ל מעשה שמלנו תרנגול במים ממין ומלא אחר כך במים גרגיר של חטה ואחר ראבי"ן התרנגול דשמא היתה הטבה במים רחיצה והמלילה ובלעה התרנגול מן המים ע"כ וכן פסק הש"ע ובכל נמי יש לחוש שמא כשבדיין לא היה מרחיצים הטומן יפה שבדיין לא כלו המים לגמרי נפלה אז הטבה ומי פירות עם מים ממהרים להמתין והמלילה הטבה ובבשרו בבשר נוחתת טעם בעשבו ואוסרת כל הטומן ואח"ב שבתבטלו לעיל דבאחיסור אינו לקולא בהפסד מרובה לו' שאם"כ נפלה הטבה ובבשרו בבשר דהוי דבר מתיר אין מתמיטין אם הכל מקום זה מעשה אירע בשאבו ומו"ס נעיל בשבת בחב שלמנין מנהג נראה לאסור בבאר בבאר לו בחטה שלימה אפילו תרנגולת כלומר שמתיר המרדכי מעשה ס"ם וכמ"ש לעיל וכ"ם כאן שאין כאן אלא שפק אחד וכ"ת דהכא אינא נמי ס"ם שמא נפלה מקודם שבתים השומן יפה אז נפלה אחר כך ואח"ל שנפלה מקודם שמא הגרגיר לא נחמצן הא ליתא שהרי בעשה דרשב"ן אינא נמי הני מרי ספיקי ואף עפ"כ אסר התרנגול והסכים הגאה מעו לענין מנהג זולתי אי אינא בוכחה אלא הסמילה ונתבטל כגון שהיא שמורה והרי בכאן ליכ' שום הוכחה לומר שלא הסתילה דאי שלא נתבקעה הטבה הרי לדידהו אוסרי' התבטל שנתלאה בו הטבה אף על פי שלא נתבקעה ומעתה ירלה ודאי דלדקו דברי הרב בעל ס' שני לוחות הברית שאסר השומן שנתלאה בו הטבה אלא שיש לדקדק עליו מעה שנרגש מדין טיפת מים של בגיר ואילך דהטם מים מעטים והכא אי שריים מים מרובים ובטיס בטל ע"כ והם דברי תימה ובמדומה לי שבבין הרב ז"ל בדין טיפת מים של בגיר דנתבטל דקאמר הימו אפילו יין שנפל בו מעט מים שנתבטלו ויש לו דין מי פירות ולפיכך כתב דהטם הוי מים מועטים אבל בכאן כיון שבשרה טולה במים אינם מתבטלים בשומן נפי שהם מרובים דזה אינו מסוור כלל דמי פירות עם מים שהם אמרו שמתבטלים לחמצן ואפילו טיפת מים עם יין הרבה ותדע שהרי המחבר בסי' תס"ב בס"ג כתב דין טיפת מים של בגיר וכמ"ו כי חטה שנמל' בדבש לו ביין ושומן מותר ובלבד שלא נתערבה בהם מים ע"כ משמע שאפילו אם נתערבה בהם מים ואפילו מעט כאסר היין משום דהו"ל מי פירות עם מים ונמל' הרב ז"ל סותר לא עלמו בסי' ל' וכן הרוקח בסס"ר ר"ן ס' מלב בשפר על הסמים והתירוהו רק שלא יסלו בו טיפת מים והר"ן בפ' כ"ם כתב נבי ותיק' דמשמ' ומלמ' דשריא ז"ל ונא אסרי' ניה משום מלחא שהוא כמים ומעורב עם הטמן לפי שהוא מיעוט ובשתבה לורתו ואין בו כח עם הטמן אבל מים נמורים מישיק בכל שהן עכ"ל והרמב"ם כתב בפ"ה ומי פירות הן כגון יין וחלב כו' והוא שלא יתערב בהן שום מים בעולם ואם נתערבה בהם מים כ"ם הרי אלו מתמלאים ע"כ ומעתה ע"כ נפרש כמו שפירשתי לעיל בסס מדברי"ם דלאו שנתבטלו מתורת מים ממש מיעוטן אלא מפני שנתחיבו המים עם הפירות ונשתנו ובגמרא אינא דבין הנימות שבו ומעתה אין לחלק כלל בין מים מרובים בין מים מועטים דאי שבטלו בהיות היין עושה אפילו מרובים נמי נתבטלו ובשבו יין ואי ביין עצמו אחר שנעשה יין וכן בשאר מי פירות ואפילו טיפת מים שנתערבה עמהן יש דין מי פירות עם מים שמתבטלו' לחמצן ומעתה אף נמי שריים מים מרובים' אם נתערב והרתים הטומן יפה הרי נתבטלו המים ואם נפל אם חטה אסר כך בטומן יש לו דין מי פירות שאין מתמיטין אבל בבטלא אפה ואינו ידוע אימתי נפל לבטרת ההגה יש לנו לחוש אולי נפל בשבדיין לא נתבטלו המים בטומן והמילה הטבה ומותרת הטבה ובמ"ם בפ"ם יע"ם בס"ר לבוחר"ם הרשב"ם בדין גרגיר חטה שנמלא בבלי אחר שהיטו הטומן ולפיכך אסרו בטומן ובכן היתה אסור התרנגולת וכ"ם בכאן דלית לתיבר לתיבר בטומן אינו מנהג נראה לאסור בבאר בבאר לו בחטה שלימה אפילו תרנגולת כלומר שמתיר המרדכי מעשה ס"ם בחטים הרמים ובשבו יראה שב

דהא קתני לי אתה רשאי להחירן בפניהם דבפני מ״מ אתה רשאי לנהוג היתר אכל לא לומר מותרי׳ אתם ולקמן
ר״י מסתפק בדבר ולכן כ״ל דעיקר קושייתם היא דבית שמן אמ״פ שהוא מא״י מ״מ כיון דלא בכשות עולי
בבל לא הוו שביתי רבנן התם והו״ל בני מדינה היום דדמו לבתאי הון ל״ל בפנין אשקלון שבתנו התוספת ברים
ביתין שלא היו מצויין שם מ״מ יפ״ש וא״כ ספיר הקשו דהיינו אמר ר׳ בית שמן ומירלו רבינן שרי׳ מנהג
טעות מחירין לוחו אלא לכותים דהיינו לומר לשם מותרים אתם והא דקתני בירו׳ כל דבר שאין ידוע בו שהוא
מותר והוא ס״פה ונהג בו איסור כשאל ומתירין לו אלו למימרא דבני שאלה ואמרת מכם אלא אף בלא שאלה
מתירין לשם ותדע שהרי מאי דמסיים בירו׳ וכל דבר שיודע בו שהוא מותר ונוהג בו איסור כשאל ואין מתירים
לו ס״ל להרא״ש ז״ל דהיינו בלא תרטה דאי בתרטה מתירין לו בשאר ברים מבלל דרישא דקתני כשאל ומתירים
לו דהיינו אף בלא תרטה אלא מכ״פ אומרים להם מותרים אתם : וכתב עוד הרא״ש והא דאמר הכא דדוקא
בכותאי לו בני מדינה אי אתה רשאי להחירן בפניהם אבל שלא בפניהם לו בפני מ״מ אתה רשאי לנהוג בו
היתר קשיא לתאי והא תנן נותנין עליו מותרי מקום שהלך לשם והו״ל לאקשויי ממתני׳ אהך דרישא דרפריך
לקמן ממתני׳ ארבה בנ״ש דאכל תרטה דאיתתרא כיון הרב ז״ל לדמות תירץ דשב״א שבתנו התוספ׳ משמו דל״ק
ממתני׳ דהא לרב אסי מיירי דאין דעתו לחזור והא דקתני אי אתה רשאי להחירן בפניהם דמשמע דבפני
מ״מ אתה רשאי להחיר מיירי בדעתו לחזור ואם איתא לרב אסי מ״ל ר״ל ורבה בב״ח ליתא הא דתנן
ואתאי לא ק״ל מתני׳ אברייתא משום דמפליג בדעתו לחזור לאין דעתו לחזור א״כ גם לרבה בב״ח לא ק״ל מתני׳
משום דדעתו לחזור הוא אלא מ״מ ל״ל תירוץ אחר שם אילוק בנתנים דמתני׳ איירי בתנהג משום שבתנו בני
המקום ע״פ ת״ח ות״ח נהג עמהם אבל מנהג גרוע של בני המדינה שבתנו מעצמם דבר אחר מותר להחירן אלא
בפניהם כגון כל הני דתשיבי ברייתא דאיתא שם אחין כו׳ וכן כתב תוספ׳ ולכאורה קשה דאמרי׳ לא אמריק
שהי׳ מנהג משוב בדמוכה מטעמא דיהיב תלמודא וכדתשמע ליסבא דאתו אינהו ונזוח בסני אחין וכשיטת
הר״ן שהי׳ מנהג משוב ומ״ש לקרן בס״ד וכ״מ אי הוי מנהג משוב הא תנן נותנין עליו מותרי מקום שהלך
לשם ויהודה והלל היו מהנים בו היתר הא ליתא דלעתמיך אפי׳ תימא דהוי מנהג גרוע איך יהודה והלל
יצאו בקורדקסין ואיך רבנ״ג יבא על פסקי מכו״ס בשנת והא הני מילי הוו בשומני וקתני אי אתה רשאי
להחירן בפניהם אע״כ לתיתרא הוו בקיאין במנהגייהו ומעתה מצינו למימר דלמולם שהי׳ מנהג משוב דומיא
דמתני׳ וכ״ת ק״ל מאי פרכי׳ וכ״ת לא והתניא דומלין בי אחין כו׳ לשני דשאני התם שהי׳ מנהג משוב ולפיכך
ר״ל מותרים אתם משא״כ בברייתא דדברים המותרים דהוי מנהג גרוע ר״ל דאשמ״ו כן פריך ספיר דכי היכי
דמנהג גרוע מצי להתיר בפני כ״ש משוב דלא מייתינן לדילמא מטרכי מילתא למילתא ס״ל במנהג משוב ה״מ
למימר דהו מותרים אתם מן הדין אלא שתנותיכם התמירו בדבר ולכאה למימה אולי יקילו בו ס״פ פי׳ הר״ן
ואפשר דליתא דולא רצה לו׳ להם מותרים אתם דיקא ספי דהוי מנהג גרוע ל״ל מיתא טפי לפרשו במנהג
גרוע דהשתא פריך בפסיטו׳ דומה בדומה וירלה שבטוני הקדימו התוספ׳ והרא״ש קושיא דנים שלן מקתי הך
קושיא אע״ג דתלינא טפי קושי׳ מתניתין אברייתא משום דמסתמא קושיא דאשו׳ הוצרכו לו׳ דהיא ברייתא
דדברים המותרים מיירי במנהג מלד מוגרת ובריתא במנהג מעמא טעו׳ ומנו מחירין הר״ן : עוד כתב ויש לתרץ מיירי
במנהג מלד מוגרת ובריתא במנהג מעמא טעו׳ ומנו מחירין הר״ן : עוד כתב ויש לתרץ מיירי
מנהג המקום שדעתו להשתקע שם בין לקולא בין לחומרא כי הא דר׳ זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל וכן
דנה בנ״ח אכל תרב דאיתתרא בנבל משום שהי׳ דעתו לחזור לא״י לכתי לא נהג מ׳מרי המקום שהלך לשם
ודוקא בלינע שלא יבנה מפני שמתלוקת ולכתי כשיה אכל בפרהסיא לא ע״כ וכן יש לדקדק מדברי התוספ׳
ור״י משפחק במנהג שאינו חשוב מכלל דבמנהג חשוב אין לו לנהוג היתר בפני ס״מ וק׳ דהא כי אתו
שנתנו לא״ל ולמרו ליה לאבי אמר שוינו כותאי אלמא בפני מ״מ אל״ל לכסו׳ ול״ל דס״ל בהר״ן דלא בפני מ״מ צריך
לכסות מפני המתלוק׳ ותאי אתם דכיון דבלינע הוה אכיל ליה דאיהו לא הוה ידע דלינע״ל בנים מעמם
אפילו מלאוהו אוכל ויושב לא הי׳ טפל מחלוק׳ בכך בין הת״ם לפי שבכר היו יודעים שבדין היה מושב :
הבלל העולה לדעת התוספ׳ והרא״ש הוא שמנהג שעו׳ אלא למתאי מתירין להם מיד ואם שמנהג הוא מנהג
מורת״ל היינו דקתני ברייתא דברים המותרים ואמרים נהגו בו איסור אי אתה רשאי להחירן בפניהם
דהיינו כותאי לו בני מדינה היום דלא שבתי רבנן בגייהו ואלא לנהוג היתר בפניהם אסור אבל לפני הת״מ אתם
רשאי להחירן ונסתפק ר״י אי מצי למימר מותרים אתם ס״ד דוקא לנהוג היתר לפניהם ופשט הספק הוא משום
דבברייתא דדברים המותרים משמע דדוקא לנהוג היתר בפניהם ספיר דמי דקתני אי אתה רשאי להחירן
בפניהם דהיינו לנהוג היתר מבלל דשלא בפניהם ספיר דמי לנהוג היתר דוקא ומאידך ברייתא דקתני ולא
דלה לו׳ מותרים אתם משמע שאם היו תלמידים הי׳ רשאי לומר להם מותרים אתם אבל מלשון הרא״ש
שכתבתי לעיל יש לדקדק ס״ל דדוקא לנהוג היתר בפניהם שרי אבל לא לומר להם מותרים אתם וזה
במנהג שנהגו בני המדינ׳ מעצמם אבל מנהג משוב שבתנו ע״פ ת״ח היינו מתני׳ דמתנין עליו מותרי מקום
ולא״ש משם אם דעתו לחזור אבל אין דעתו לחזור יש לו לילך אחר המנהג של אותו מקום שדעתו להשתקע
שלא משם אם דעתו לחזור אבל אין דעתו לחזור אבל אם דעתו לחזור אף בפני
כם בין לקולא בין לחומרא ומותרי מקום שהלך לשם ה״מ בשאין דעתו לחזור אבל אם דעתו לחזור אף בפני
ת״מ אין לו לנהוג היתר אלא דוקא בלינע בתוך ביתו ומיהו אם הי׳ מנהג היתר בלינע אלא ת״מ ת״ל
ללמו׳ אבל בכותי מכ״פ צריך לכסו׳ שלא יראנו נוהג היתר :

ר״שב״א שהביאו הגו׳ והר״ן והרא״ה והרמב״ן והריטב״א כולם לא חילקו במנהגים בין מנהג משוב שבתנו
ע״פ ת״ח למנהג גרוע שבתנו הקהל מעצמן כגון׳ דס״ל שהדין שוה בשתיהן ואין חילוק אלא בין
מנהג מחמת סברא למנהג מחמת מורגת אלא שהר״ן בתשו׳ כתי׳ דמתני׳ דפ׳ מקום שבתנו מיירי
בתנהג שבתנו אנשי הפיר מעצמן אומן מנהגו׳ הוי נקבעין מד״ז שאדם חשוב שבעיר מנהיג איסור בדבר מ׳
לעשות סייג לתורה וכני פירו לכתמרן אלו כו׳ בפי׳ ההלכו׳ לא חילק בזה ואפשר דס״ל דכל מנהג שאינו
ע״פ מ״מ אינו מנהג ואין זה כלון דהא משמע ודאי דאף מנהג שבתנו הבעלי בתים מעצמם אלא מ״מ לפייג
אין רצוי להחירו בפניהם ולכן יותר נכון לומר דנתפשו׳ אמר דברי הפו׳ . והר״ן אמתני׳ דמתנים עליו
מותרי מקום כו׳ כתב וז״ל פי׳ מתני׳ כשדעתו לחזור מתוקמת דמתנים עליו מותרי המקום שבתנו
ומש״ה אמר כשולך ממקום שאין מנהגו לנהוג היתר אלא אם כן יש לדקדק מדברי התוספ׳
ור״ש משפחק במנהג שאינו חשוב מכלל דבמנהג חשוב אין לו לנהוג היתר בפני ס״מ וק׳ דהא כי אתו
ואמרו ליה לאבי אמר שוינו כותאי אלמא בפני מ״מ אל״ל לכסו׳ ול״ל דס״ל בהר״ן דלא בפני מ״מ צריך
לכסות מפני המתלוק׳ ותאי אתם דכיון דבלינע הוה אכיל ליה דאיהו לא הוה ידע דלינע״ל בנים מעמם
אפילו מלאוהו אוכל ויושב לא הי׳ טפל מחלוק׳ בכך בין הת״ם לפי שבכר היו יודעים שבדין היה מושב :
הבלל העולה לדעת התוספ׳ והרא״ש הוא שמנהג שעו׳ אלא למתאי מתירין להם מיד ואם שמנהג הוא מנהג
מורת״ל היינו דקתני ברייתא דברים המותרים ואמרים נהגו בו איסור אי אתה רשאי להחירן בפניהם
כותאי לו בני מדינה דלא שבתי רבנן בגייהו ואלא לנהוג היתר בפני ס״מ אבל לפני הת״מ אתם רשאי
לנהוג בו היתר בפרהסיא׳ בפני מ״מ אבל בפני כותים לא זהו הטעל מדברי הרמב״ן בס׳ הזכות יע״ש :
מ״ש דשובתא דיהוד׳ והלל הי׳ מנהג בתנו׳ ולפיכך מנו בגינע ל״ל לפי״ד דאדרבי מסתע׳ שהי׳ מנהג משוב
וכתב״ש לפיל בשם הרא״ש ותיתי דלקורדקסים ויסיב׳ פשטים קלי שבתנו בגינע׳ ומעתה ודאי דהוו מילי
דפרהסיא׳ ובשאר הפרטים אכתוב לקמן בס״ד : והרשב״א בתשו׳ סי׳ ס״ל״ז יש לו שיטה אחרת בגינע אלא
והיינו זאת דהטולך מבבל לא״י אז מנהג לבבל אז מ״ל ודעתו לחזור ותתן בגינע מקום שילא
משם ומומ״ל מקום שהלך לשם ואף בגינע׳ ואף בפני מ״מ אסור ואין לנו ראיות אלא מה בלא שאלה
מתירין לשם ותדע שהרי מאי דמסיים בירו׳ וכל דבר שיודע בו שהוא מותר ונוהג בו איסור בשאל ומתירין
לו ס״ל להרא״ש ז״ל דהיינו בלא תרטה דאי בתרטה מתירין לו בשאר ברים מבלל דרישא דקתני בשאל ומתירים
לו דהיינו אף בלא תרטה אלא מכ״פ אומרים להם מותרים אתם : וכתב עוד הרא״ש והא דאמר הכא דדוקא
בכותאי לו בני מדינה אי אתה רשאי להחירן בפניהם אבל שלא בפניהם לו בפני מ״מ אתה רשאי לנהוג בו
היתר קשיא אמאי והא תנן נותנין עליו מותרי מקום שהלך לשם ולא״ש לאקשויי ממתני׳ אהך דרישא דקתני
לקמן ממתני׳ ארבה בנ״ש דאכל תרטה דאיתתרא כיון הרב ז״ל לדמות תירץ דשב״א שבתנו התוספ׳ משמו דל״ק
ממתני׳ דהא לרב אסי מיירי דאין דעתו לחזור והא דקתני אי אתה רשאי להחירן בפניהם דמשמע דבפני
מ״מ אתה רשאי להחיר מיירי בדעתו לחזור ואם איתא לרב אסי מ״ל ר״ל ורבה בב״ח ליתא הא דתנן
ואתאי לא ק״ל מתני׳ אברייתא משום דמפליג בדעתו לחזור לאין דעתו לחזור א״כ גם לרבה בב״ח לא ק״ל מתני׳
משום דדעתו לחזור הוא אלא מ״מ ל״ל תירוץ אחר שם אילוק בנתנים דמתני׳ איירי בתנהג משוב שבתנו בני
המקום ע״פ ת״ח ות״ח נהג עמהם אבל מנהג גרוע של בני המדינה שבתנו מעצמם דבר אחר מותר להחירן בלא
בפניהם כגון כל הני דתשיבי ברייתא דאיתתרא דאיתתרא שם אחין כו׳ וכן כתב תוספ׳ ולכאורה קשה דאמרי׳ לא אמריק
שהי׳ מנהג משוב בדמוכה מטעמא דיהיב תלמודא וכדתשמע ליסבא דאתו אינהו ונזוח בסני אחין וכשיטת
הר״ן שהי׳ מנהג משוב ומ״ש לקרן בס״ד וכ״מ אי הוי מנהג משוב הא תנן נותנין עליו מותרי מקום שהלך
לשם ויהודה והלל היו מהנים בו היתר הא ליתא דלעתמיך אפי׳ תימא דהוי מנהג גרוע איך יהודה והלל
יצאו בקורדקסין ואיך רבנ״ג יבא על פסקי מכו״ס בשנת והא הני מילי הוו בשומני וקתני אי אתה רשאי
להחירן בפניהם אע״כ לתיתרא הוו בקיאין במנהגייהו ומעתה מצינו למימר דלמולם שהי׳ מנהג משוב דומיא
דמתני׳ וכ״ת ק״ל מאי פרכי׳ וכ״ת לא והתניא דומלין בי אחין כו׳ לשני דשאני התם שהי׳ מנהג משוב ולפיכך
ר״ל מותרים אתם משא״כ בברייתא דדברים המותרים דהוי מנהג גרוע ל״ל דאשמ״ו כן פריך ספיר דכי היכי
דמנהג גרוע מצי להתיר בפני כ״ש משוב דלא חייסינן לדילמא מטרכי מילתא למילתא ס״ל במנהג משוב ה״מ
למימר דהו מותרים אתם מן הדין אלא שתנותיכם התמירו בדבר ולכאה למימה אולי יקילו בו ס״פ פי׳ הר״ן
ואפשר דליתא דולא רצה לו׳ להם מותרים אתם דיקא ספי דהוי מנהג גרוע ל״ל דמשמע דבר אחר מותר
גרוע דהשתא פריך בפסיטו׳ דומה בדומה וירלה שבטוני הקדימו התוספ׳ והרא״ש קושיא דנים שלן מקתי הך
קושיא אע״ג דתלינא טפי קושי׳ מתניתין אברייתא משום דמסתמא קושיא דאשו׳ הוצרכו לו׳ דהיא ברייתא
דדברים המותרים מיירי במנהג מלד מוגרת ובריתא במנהג מעמא טעו׳ ומנו מחירין הר״ן : עוד כתב ויש לתרץ מיירי
במנהג מלד מוגרת ובריתא במנהג מעמא טעו׳ ומנו מחירין הר״ן : עוד כתב ויש לתרץ מיירי
מנהג המקום שדעתו להשתקע שם בין לקולא בין לחומרא כי הא דר׳ זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל וכן
דנה בנ״ח אכל תרב דאיתתרא בנבל משום שהי׳ דעתו לחזור לא״י לכתי לא נהג מ׳מרי המקום שהלך לשם
ודוקא בלינע שלא יבנה מפני שמתלוקת ולכתי כשיה אכל בפרהסיא לא ע״כ וכן יש לדקדק מדברי התוספ׳
ור״ש משפחק במנהג שאינו חשוב מכלל דבמנהג חשוב אין לו לנהוג היתר בפני ס״מ וק׳ דהא כי אתו
שנתנו לא״ל ולמרו ליה לאבי אמר שוינו כותאי אלמא בפני מ״מ אל״ל לכסו׳ ול״ל דס״ל בהר״ן דלא בפני מ״מ צריך
לכסות מפני המתלוק׳ ותאי אתם דכיון דבלינע הוה אכיל ליה דאיהו לא הוה ידע דלינע״ל בנים מעמם
אפילו מלאוהו אוכל ויושב לא הי׳ טפל מחלוק׳ בכך בין הת״ם לפי שבכר היו יודעים שבדין היה מושב :
הבלל העולה לדעת התוספ׳ והרא״ש הוא שמנהג שעו׳ אלא למתאי מתירין להם מיד ואם שמנהג הוא מנהג
מורת״ל היינו דקתני ברייתא דברים המותרים ואמרים נהגו בו איסור אי אתה רשאי להחירן בפניהם
כותאי לו בני מדינה דלא שבתי רבנן בגייהו ואלא לנהוג היתר בפני ס״מ אבל לפני הת״מ אתם רשאי
לנהוג בו היתר בפרהסיא׳ בפני מ״מ אבל בפני כותים לא זהו הטעל מדברי הרמב״ן בס׳ הזכות יע״ש :
מ״ש דשובתא דיהוד׳ והלל הי׳ מנהג בתנו׳ ולפיכך מנו בגינע ל״ל לפי״ד דאדרבי מסתע׳ שהי׳ מנהג משוב
וכתב״ש לפיל בשם הרא״ש ותיתי דלקורדקסים ויסיב׳ פשטים קלי שבתנו בפני מ״מ אלא דהוו מילי דפרהסיא
ובן דעת הרא״ש והרמב״ן והרשב״ן בזה אחלק בבכל נוהג בפני מ״מ אסור לנהוג היתר וכן מיקר וכ״ז בעיין
אכילה אבל בעיין מלאכה הוו׳ בתנו בהיתר דרב ספרא דבייתנו לא עבידנא מפני פיתלוקת דא״ל לעלאכה
בגינע׳ כמו שאר דברים וב״כ הר״ן ובתב עוד שאפשר שמלאכה רב ספרא מלאכה מיוחדת ומדברי
הרמב״ן שבתנו לפיל משמע דאינו מפליג בין מלאכה לאכילה וכ״ל בדעת הרי״ף והרא״ש שהמיבו הרשב״
דרב ספרא משום דמשמע לה שמלאכה היתה מפורסמת דאם לא כן הרי״ל לאמוי׳ לאמוי׳ הך מיהדי דאמר
מלאכה א״ל בגינע׳ וכן דעת הרמב״ם וכמ״ש לקמן בס״ד : וראיתי להרב״ן בתשובה בסי׳ ס״ג שהביא בשם
ספר הכל בו דקולי מקום שילא משם שלמולם אינו מהנו אותם אם אין דעתו לחזור מיד ואע״פ שדעתו לחזור
לאחר זמן אבל מקולי מקום שילא משם מהנו כל זמן שדעתו לחזור לעולם והסכים הרב ז״ל בזה וכתב דלפי
שיטת זו רבה דאכל דאיתתרא דעתו לחזור מיד היה ולפיכך כאב כקולי מקומו ובגינע׳ ורבי זירא דאכל מוגרמת
לא היה דעתו לחזור כלל ומתנתין מתוקמא בדעתו לחזור לאחר זמן וכל מי שכל לעבור לו לקנות ספורים
לו שעולים לירו׳ לזיתי׳ נקרא דעתו לחזור מיד אבל שבאים ליבא ולינן ולרוחם לו לעשות מלאכתן לו ללמוד
תורה אף על פי שלא עקרו דירתם משם נקרא דעתו לחזור לאחר זמן ואם עקר דירתו ואמר ובינו אף על פי
שדעתו לחזור ולהתישב בא״י לא נקרא דעתו לחזור כיון שהתישב בעניים ע״כ ובין שם ואחי אומר שמאחר
שאחר מהפוסקים המפרשים ז״ל לא בארו זה שאין דעתו ופירוש דאין דעתו לחזור מיד אלא לאחר זמן
דעתו לחזור בעובדא דרבה בב״ח דעתו לחזור מיד ובזה מיד ודאי דאינו מפליג בין דעתו לחזור לאחר
זמן ורבה בב״ח דעתו לחזור מיד ובזה מיד דבר אסי פליג עליה ומ״ל דכל שדעתו לחזור לעולם הוא
כפוף לבני מירו ואף מבבל לא״י מהנו מותרי מקום שילא משם וכן מבבל לבבל אף שאין דעתו לחזור לבי דלא
פקתי מותרי מקום שילא משם אע״ג דעתו לחזור לבי מקומו דאלים לאפקי׳ מותרי מינה הא
לא״ה כיון שאבל עליו מותרי מקום שהי׳ אם לא פקתי מינה ומייב לנהוג אותם : מותר׳ מקום שילא משם
והיינו עובד׳ דרב זירא דאכל מוגרמת דרב ושמואל אכל מבבל לבבל אף אע״פ לא״ל ומכ״ש מא״י לבבל מותרים
עליו מותרי מקום שילא משם אפי׳ אין דעתו לחזור ובדאיתיבי׳ וכן בתותרי מקום שהלך לשם סיר אביי בפי
מקום שבתנו דמא״י לבבל אף אם אין דעתו לחזור אין מותרי מקום שהלך לשם ופליג עליה רב אסי
דכיון שאין דעתו לחזור אלין עליו מותרי מקום שהלך לשם אף מא״י לבבל ואן מבבל לבבל אף בדעתו לחזור
אבל היכ׳ דאיכ׳ מרתי לסיכתא׳ דהיינו מא״י לבבל ודעתו לחזור אז אינו מנהג מותרי מקום שהלך לשם אולמי
לבני כותאי והיינו עובדא דרב׳ בב״ח דאכל דאיתתרא׳ אבל מבבל לבבל אז מא״י לא״י וכ״ש מבבל לא״י מנהג
מותרי מקום שהלך לשם אף אם שדעתו לחזור ובדבתיבי׳ ומיהו הא דתותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם ואף
בדעתו לחזור דוק׳ בישוב שם בני אדם שם אבל במדבר ש״ד ובדגרסינן בפ׳ מ״ש מ״ל רב ספרא לרבי אבא
בגון אנן דידעינן בקביע׳ דירתם׳ בישוב לא מצידו מפני שיטוי המתלוק׳ במדבר מאי א״ל שבי אמר רב אחי
בישוב אסור במדבר מותר פי׳ ואתי בתיב התמוס ומ״ש לעיל בשם הרמב״ן דפי׳ מדבר ר״ל אין לאסור שלא
מסור אלא ואי׳ ישוב עכו״ס מיקרי ישוב אכתוב בס״ם אע״ו לקמן בס״ד יע״ש וכן הא דקתני דכל שאין דעתו
לחזור מותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם בכל נוהג היינו בשהגיע לתמות׳ של עיר אבל מון לתמוס ש״ד
ובדגרסינן בפ׳ כל הבשר רמי בר תמרי אליבא דר׳ אבא ר׳ אבא אמר אבל בחלי כחלי א ל רב בחנא מ״ש מעבדת שבי א״ל מאתריה
דר״ל אבל בחלי בחלי ל״ל ולית לך מותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם א״ל מון לתמוס אבל אם ומ״ש הרשב״א
בתשו׳ בסי׳ אל״ז דרמי מסתע׳ דעתו לחזור הוה ובאחדר ליה אבל מאתרי׳ דר״ל אינו מיבדר דשפיר
מיקרי למימר שאין דעתו לחזור הוה ובמין הך ליבא תשבמין בפ״ק דמולין דבי אליב רב זירא אכל מוגרמ׳
דרב ושמואל א״ל אלא מאתריה דרב ושמואל אם בי׳ אע״פ שרב זירא אין דעתו לחזור הוה ור״ל דמוחה והא
דקאמר מאתרי׳ דר״ל אלא מקום שהלך לשם ואף בגינע׳ ומון לתמוס אבל מעבד אי אתרי׳ דרבי בר תתרי הוו
נהגינו איסור בבבלי אע״פ לא הוה מצי למיכל אף מון לתמוס מותרי מקום שילא משם דאע״פ שלא בי׳
דעתו לחזור לא פקתי מינ׳ מותרי מקום שילא משם מד שיקבע בעיר שנהגים בו היתר ולפיכך איסרתי
למימר דבעינא דאכלן מון לתמוס מותרי מקום דהוה מאתרי׳ דר״ל דהוה נהגינו היתר בבבל כ״ל וכן דעת הר״ן
דיקא מון לתמוס מותרי מקום היתרא דאף שלא הי׳ דעתו לחזור לפי שפדיין לא הוקבע לגמרי :
המתחיל אלו מכל מה שבתבתי היא שיטת הגאון׳ שבתבתי באחרונה ואחרון אחרון מביא דלסברת אחר המפרשי
ספר׳ מתני׳ כשדעתו לחזור ק׳ טובא דלא הו״ל לתי׳ למתם כולו הא׳ ועוד דשונא דבשאים
מוכח דמתני׳ מיירי כשאין דעתו לחזור ובכ״ל לדעת הרא״ש והר״ן דס״ל דבגינע׳ שרי כיון שדעתו לחזור דק׳
דבשאתו כיון דמתני׳ לא הוי דומי׳ דרישא דשיפא בגינע׳ שרי ורישא דמתנין עליו מותרי מקום שילא משם
אף בגינע׳ אסור גם שיטוי׳ דתו׳ דמתני׳ לדרין קמי אינו מחוור דאם איתא הו״ל לאשמ״ם לאקשויי ממתני׳
לאחר שהפוסקים המפרשים ז״ל לא בארו זה שאין דעתו לחזור מיד אלא מעתה אין דעתו לחזור לאין
דעתו לחזור בעובדא דרבה בב״ח דעתו לחזור מיד הו״ל לאקשויי ממתני׳ דמתנין עליו מותרי מקום לאין
לאחר זמן ורבה בב״ח דעתו לחזור מיד ובזה מיד דבר אסי פליג עליה ומ״ל דכל שדעתו לחזור לעולם הוא
כפוף לבני מירו ואף מבבל לא״י מהנו מותרי מקום שילא משם וכן מבבל לבבל אף שאין דעתו לחזור לבי דלא
פקתי מותרי מקום שילא משם אע״ג דעתו לחזור לבי מקומו דאלים לאפקי׳ מותרי מינה הא
לא״ה כיון שאבל עליו מותרי מקום שהי׳ אם לא פקתי מינה ומייב לנהוג אותם : מותר׳ מקום שילא משם
והיינו עובד׳ דרב זירא דאכל מוגרמת דרב ושמואל אכל מבבל לבבל אף אע״פ לא״ל ומכ״ש מא״י לבבל מותרים
עליו מותרי מקום שילא משם אפי׳ אין דעתו לחזור ובדבתיבי׳ וכן בתותרי מקום שהלך לשם סיר אביי בפי
מקום שבתנו דמא״י לבבל אף אם אין דעתו לחזור אין מותרי מקום שהלך לשם ופליג עליה רב אסי
דכיון שאין דעתו לחזור אלין עליו מותרי מקום שהלך לשם אף מא״י לבבל וכן מבבל לבבל אף בדעתו לחזור
אבל היכ׳ דאיכ׳ מרתי לסיכתא׳ דהיינו מא״י לבבל ודעתו לחזור אז אינו מנהג מותרי מקום שהלך לשם אולמי
לבני כותאי והיינו עובדא דרב׳ בב״ח דאכל דאיתתרא׳ אבל מבבל לבבל אז מא״י לא״י וא״כ מבבל לא״י מנהג
מותרי מקום שהלך לשם אף בדעתו לחזור ובדבתיבי׳ ומיהו הא דתותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם ואף
בדעתו לחזור דוק׳ בישוב שם בני אדם שם אבל במדבר ש״ד ובדגרסינן בפ׳ מ״ש מ״ל רב ספרא לרבי אבא
בגון אנן דידעינן בקביע׳ דירתם׳ בישוב לא מצידו מפני שיטוי המתלוק׳ במדבר מאי א״ל שבי אמר רב אחי
בישוב אסור במדבר מותר פי׳ ואתי בתיב התמוס ומ״ש לעיל בשם הרמב״ן דפי׳ מדבר ר״ל אין לאסור שלא
מסור אלא ואי׳ ישוב עכו״ס מיקרי ישוב אכתוב בס״ם אע״ו לקמן בס״ד יע״ש וכן הא דקתני דכל שאין דעתו
לחזור מותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם בכל נוהג היינו בשהגיע לתמות׳ של עיר אבל מון לתמוס ש״ד
ובדגרסינן בפ׳ כל הבשר רמי בר תמרי פליג לבר אבא ר׳ אבא אמר אבל בחלי כחלי א ל רב בחנא מ״ש מעבדת שבי א״ל מאתריה
דר״ל אבל בחלי בחלי ל״ל ולית לך מותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם א״ל מון לתמוס אבל אם ומ״ש הרשב״א
בתשו׳ בסי׳ אל״ז דרמי מסתע׳ דעתו לחזור הוה ובאחדר ליה אבל מאתרי׳ דר״ל אינו מיבדר דשפיר
מיקרי למימר שאין דעתו לחזור הוה ובמין הך ליבא תשבמין בפ״ק דמולין דבי אליב רב זירא אכל מוגרמ׳
דרב ושמואל א״ל אלא מאתריה דרב ושמואל אם בי׳ אע״פ שרב זירא אין דעתו לחזור הוה ור״ל דמוחה והא
דקאמר מאתרי׳ דר״ל אלא מקום שהלך לשם ואף בגינע׳ ומון לתמוס אבל מעבד אי אתרי׳ דרבי בר תתרי הוו
נהגינו איסור בבבלי אע״פ לא הוה מצי למיכל אף מון לתמוס מותרי מקום שילא משם דאע״פ שלא בי׳
דעתו לחזור לא פקתי מינ׳ מותרי מקום שילא משם מד שיקבע בעיר שנהגים בו היתר ולפיכך איסרתי
למימר דבעינא דאכלן מון לתמוס מותרי מקום דהוה מאתרי׳ דר״ל דהוה נהגינו היתר בבבל כ״ל וכן דעת הר״ן
דיקא מון לתמוס מותרי מקום היתרא דאף שלא הי׳ דעתו לחזור לפי שפדיין לא הוקבע לגמרי :
המתחיל אלו מכל מה שבתבתי היא שיטת הגאון׳ שבתבתי באחרונה ואחרון אחרון מביא דלסברת אחר המפרשי
ספר׳ מתני׳ כשדעתו לחזור ק׳ טובא דלא הו״ל לתי׳ למתם כולו הא׳ ועוד דשונא דבשאים
מוכח דמתני׳ מיירי כשאין דעתו לחזור ובכ״ל לדעת הרא״ש והר״ן דס״ל דבגינע׳ שרי כיון שדעתו לחזור דק׳
דבשאתו כיון דמתני׳ לא הוי דומי׳ דרישא דשיפא בגינע׳ שרי ורישא דמתנין עליו מותרי מקום שילא משם
אף בגינע׳ אסור גם שיטוי׳ דתו׳ דמתני׳ לדרין קמי אינו מחוור דאם איתא הו״ל לאשמ״ם לאקשויי ממתני׳
לאחר שהפוסקים המפרשים ז״ל לא בארו זה שאין דעתו לחזור מיד אלא מעתה אין דעתו לחזור לאין
דעתו לחזור בעובדא דרבה בב״ח דעתו לחזור מיד הו״ל לאקשויי ממתני׳ דמתנין עליו מותרי מקום לאין
לאחר זמן ורבה בב״ח דעתו לחזור מיד ובזה מיד דבר אסי פליג עליה ומ״ל דכל שדעתו לחזור לעולם הוא
כפוף לבני מירו ואף מבבל לא״י מהנו מותרי מקום שילא משם וכן מבבל לבבל אף אע״פ לא״ל ומכ״ש מא״י לבבל מותרים
עליו מותרי מקום שילא משם אפי׳ אין דעתו לחזור ובדבתיבי׳ וכן בתותרי מקום שהלך לשם סיר אביי בפי
מקום שבתנו דמא״י לבבל אף אם אין דעתו לחזור אין מותרי מקום שהלך לשם ופליג עליה רב אסי
דכיון שאין דעתו לחזור אלין עליו מותרי מקום שהלך לשם אף מא״י לבבל וכן מבבל לבבל אף בדעתו לחזור
אבל היכ׳ דאיכ׳ מרתי לסיכתא׳ דהיינו מא״י לבבל ודעתו לחזור אז אינו מנהג מותרי מקום שהלך לשם אולמי
לבני כותאי והיינו עובדא דרב׳ בב״ח דאכל דאיתתרא׳ אבל מבבל לבבל אז מא״י לא״י וא״כ מבבל לא״י מנהג
מותרי מקום שהלך לשם אף בדעתו לחזור ובדבתיבי׳ ומיהו הא דתותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם ואף
בדעתו לחזור דוק׳ בישוב שם בני אדם שם אבל במדבר ש״ד ובדגרסינן בפ׳ מ״ש מ״ל רב ספרא לרבי אבא
בגון אנן דידעינן בקביע׳ דירתם׳ בישוב לא מצידו מפני שיטוי המתלוק׳ במדבר מאי א״ל שבי אמר רב אחי
בישוב אסור במדבר מותר פי׳ ואתי בתיב התמוס ומ״ש לעיל בשם הרמב״ן דפי׳ מדבר ר״ל אין לאסור שלא
מסור אלא ואי׳ ישוב עכו״ס מיקרי ישוב אכתוב בס״ם אע״ו לקמן בס״ד יע״ש וכן הא דקתני דכל שאין דעתו
לחזור מותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם בכל נוהג היינו בשהגיע לתמות׳ של עיר אבל מון לתמוס ש״ד
ובדגרסינן בפ׳ כל הבשר רמי בר תמרי פליג לבר אבא ר׳ אבא אמר אבל בחלי כחלי א ל רב בחנא מ״ש מעבדת שבי א״ל מאתריה
דר״ל אבל בחלי בחלי ל״ל ולית לך מותרים עליו מותרי מקום שהלך לשם א״ל מון לתמוס אבל אם ומ״ש הרשב״א
בתשו׳ בסי׳ אל״ז דרמי מסתע׳ דעתו לחזור הוה ובאחדר ליה אבל מאתרי׳ דר״ל אינו מיבדר דשפיר
מיקרי למימר שאין דעתו לחזור הוה ובמין הך ליבא תשבמין בפ״ק דמולין דבי אליב רב זירא אכל מוגרמ׳
דרב ושמואל א״ל אלא מאתריה דרב ושמואל אם בי׳ אע״פ שרב זירא אין דעתו לחזור הוה ור״ל דמוחה והא
דקאמר מאתרי׳ דר״ל אלא מקום שהלך לשם ואף בגינע׳ ומון לתמוס אבל מעבד אי אתרי׳ דרבי בר תתרי הוו
נהגינו איסור בבבלי אע״פ לא הוה מצי למיכל אף מון לתמוס מותרי מקום שילא משם דאע״פ שלא בי׳
דעתו לחזור לא פקתי מינ׳ מותרי מקום שילא משם מד שיקבע בעיר שנהגים בו היתר ולפיכך איסרתי
למימר דבעינא דאכלן מון לתמוס מותרי מקום דהוה מאתרי׳ דר״ל דהוה נהגינו היתר בבבל כ״ל וכן דעת הר״ן
דיקא מון לתמוס מותרי מקום היתרא דאף שלא הי׳ דעתו לחזור לפי שפדיין לא הוקבע לגמרי :
ואיכא למידק בי׳ סוגא לפי מאי דמשמע מסוף דבריו דרשא מיירי בשאין דעתו לחזור וכך כבין בפ״ש מ״ל
לא יעשה בישוב מפני המתלוקת דבין בשאין דעתו לחזור והא סלך לעקום שאין עשין מפני המתלוק׳ ופליגו בהדי
עליו מותרי המקום שהלך לשם והרי מעשה בבני אותם בבני ר״ג והקנים והחירו להם אלמא דבמנהג
בעעות יש להתיר לפניהם ואף לומר מותרים אתם ובדמוכה נמי מהתיר דבית שמן דרפ״ק דמולין ומשובחת
דרבה בב״ח שמעתי׳ לפי שיטוי׳ בתרא דמולין דמע״ו לבבל ודעתו לחזור דא״ל לבשאר בפני מ״מ ואף להסיל
לאבול מפני מ״מ ש״ר ובדאמר אביי שוינו כותאי

לאסור שהרי כאלו מקומו להקל בגיעה וכו' ב"מ אבל שהיה הא' במדבר ומדלא ביאר וגם מדהזכיר דין במדבר אסר דין הישוב משמע דס"ל דאף לאחר שנכנס לישוב כל שיולא למדבר מותר לעשות לו מלאכה ואמאי והרי כיון שנכנס ונעשה מנהי אותו מקום אסור לו לעשות בין במדבר בין בישוב גם מ"ש וההולך ממקום אסור לאסור לאותו מקום אסור לו לעשות לצרך עצמו לא יעשה דכיון אסור דעתו לחזור משמע דאפילו מיירי מקום שיולא לאותו מקום אלא דכמי שדעתו לחזור הוא מדבר אי בשב וכן מי שדעתו לחזור לאותו מקום מיירי בשאין דעתו לחזור ועוד אם איתא דכולה מיירי בשדעתו לחזור קשה ריש"ל אסיפא דבריש"א קאמר דבישוב לא יעבה כלל ובסיפא קאמר בגיעה אבל אלא מל"ל ריש"ל מיירי בשאין דעתו לחזור וקשה כל הני קושיות דלעיל : ולכן נ"ל דס"ל להרב הפר דעת הפוסקים דלדבריה שייב אדם לנהוג כאותו מקומו הראשון ולא אפשר מיירי אותה מקום מבוא ואל אותו מקום תורת אותו ולפיכך כתב שהולך מאותו מקום שעובר לאותו מקום שאין עושין לא יעשה בישוב אפי' המלאכה דמפיקר הדין היה יכול לעבוד בקולי מקומו אפ"פ שאין דעתו לחזור והיינו דקאמר רב ספרא בגון אם דידעינן בקביעא דירתא בישוב לא מבעיא אפי' המלאכה ואם הוא מכלל בני אותו המקום לגמרי לא מעיקר הדין לא מלי למעבד ואם מייני שדעתו לחזור לגמרי לא יעשה בישוב כהו דפרהבי' לא יעשה אפי' המלאכה אבל אבל לגמרי לא יעשה דומיא דרבה בנ"מ דאבל דאייתי' בגמ' ולפיכך ס"ל להרב ז"ל דמיירי בשאין דעתו לחזור לאותו מקומו והוא היה מבני מקום שהיו שהגין היתר ביום טוב שי לפי שהיה מקום שבלוחי כ"ד מגיעין ושם אין עושין אלא יום א' ומכשיר הוא במקום שעושין שני ימים של גליות ולפיכך בישוב לא עביד ואף בגיעה לפי שכיון שבא לחזר כאן עולמים אולי בשום פעם לא יחדהר בדבר ויבא לידי מלאכה וברבה בנ"ב דעול לגביה רב אוידא בבא בריה דרב הונא ועוד כיון שנעשה מבני אותה העיר אינא בשי למלאכה ממני שדעתו לחזור ולפיכך הפיר הרב ז"ל לפי שדעתו לחזור לגמרי אינה בשי אפי' באחר אלא היה אסור בכל אם מלאכה ב"כ כיון שדעתו לחזור בשב"מ בדבר אין אם מלאכה ב"כ ואם אינו מלאכה אלא אם אינו אדם אסור דבר אלא שלא אם אינו אדם אסור דבר שלכתחילה יש לאוס לסברת הרוקח בדיעבד יש לבטל מעשה ומיהו הראיה שהביא ע"ש מדבאב המבר כי"ד שאם תרגולא ותוזוזא כו' לפי קרבן דמעבר אל"ב אם אינו אדם אסור אין זה ק"ו דשאני התם דליכא למיעבי דאקדשיהו דהא לאו בני הקרבה ניהו אבל הכא איכא למיעבי דלדמי קאמר ולפיכך יש לאסור לכתחילה וזה פשוט :

תע א הכנורות מתפנין אפ"פ דבירו' דפ' ע"פ לא משמע הכי דנרסינן התם רבי לא היה אוכל לא ממן ולא מלה לא מלה מן הדא דר' לוי דהאוכל מלה בע"פ כו' ולא ממן בגין דהוה בטר ואקשיק דרבי אלוני הוה בטר והוה אכיל ומשמי אלא ר' איסטים הוה אלמא לא קמה הך מילתא שהבכור יתפנה מ"מ בגר נהנו הטולה להתפנו' אפ"ה מ' מ' שופרים ודלא כהמדרשי בשם רבינו ישעיאל דמותרין לאכול מיני מרגיעה ומקלי אבכורות וכמו שהבין הב"י ודלא כהר"ם הלוי פי' ג' וירלה לי שפעם ר"י משום דבירושלמי אשהי דר' לא היה אוכל לא ממן ולא מלה דמשמע דמיני מרגיע היה אוכל הוי בני למימר משום דהוה בכור ומעמה מתפנין דקמי במסכי שופרים אלא דוקא אלא ר"ל מיהו בעלמא ואיין נטור ובי"ו לעיל בפי' אכ"ם : אם יש עשרה בכורות שמתפנין יפפלו מנתה בחדרה ויזכירו עניו בש"ם כדין יחידים : ב ביום ס' אבל אם אל פעם בשבת ל"ב יתפנו בע"ם שהרי זמר' שהרי זמר' ואע"פ בתחילה ה' ר"מ יש"ם : ומ"ש הוא מתפנו' בעד נו אפ"פ שהאם אינה בכורה ג"כ : כשמתענים הבכורו' ביום ס' אפ"פ שנתבאר לעיל סי' אל"ח אלא מד שיבדוק מ"מ מלי למעבד מידי כדי שיוכלו לבדוק יפה וכמ"ש אלמי מעבדים בפ' ע"פ : כתב מהרי"ם הלוי בתשו' אע"מ ס"ג שהבכורות יכולין לבטל אמיתם משום שעבד' אעפ"כ אין מלה וכיולא והמתמיר אפ"ב ע"ב ול"ל דלרך הפרה כשאר מתנים ואפשר דהוי' בהיא דלקמן בתשובה בסי' הקכ"ל ס"ר וסי' הקפ"ם אם"ב דלא נהו הפרה וביאר בש"ך י"ד סי' ר"ד דאע"פ בשרלה לאחור בו מחמי' שאינו בדיל לרך הפרה שאי התם דלא אסיק אדעתיה דבכלא יהא בדיל לא יתפנה ושילבך לרך הפרה אבל כיון שהבנו לאכול בשעה ב"מ ג"כ כל המתפנה אדעתא דהכי מתפנה דבשאירא ב"מ יאכל ושילבך לא לרך הפרה

ע"כ ולפי זה יבא דהמיקל בבכורות אף בלא הפרה בשעורה מלה לא אפשר דומיא דאיכ ודוק :

תעא א אסור לאכול פת עשה עשירית ר"ל מחצלת שעה עשירים ומ"ם הרי"ף בהלכו' סמוך למנח' מחשב שעות ולמעלי ר"ל מבוקר תשע דהייט חצי עשה עשירים והכל הוא דבר אחד והולרכתי לבאר זה לאפוקי מספר שלמי הבגדים שהבין דפליגי אמ"ם הרי"ף מחשב שעות ר"ל מחצי שעה ופליג להאסור ולא דק שהרי לשון הרי"ף מבוקר עד בבריים' דמיתי הש"ם בתרים לא יאכל אדם בש"ם ו"ש עד שעות ולמעלי ומדעי התם ע"פ לש"ם ולכן הדבר ברור דלהמיבא וכן מבואר שם בפי' רבב"ם פ"ם ושמו' הלוי שם שעות אמיתיות וכמ"ש הרמב"ם בפי' המשנ' : כתב הר"ן ז"ל לפיסקי דמסוך למנח לא יאכל ח"ל ולאיבי' לן בגמר' אלא מסוך למנח' אי מסוך למנח' גדול' אי מסוך למנח' קטנ' ולא אפשיטא בלבך מבקש לאומרא מדיק ב"כ ולאפ"י שבקי' המשכי' דמנח' קטנ' ביאר דהוי מנח' קטנ' שם הפתיק לשון רשב"ם כמנהגו בכמ' מקומו' וכלן בפיסקא ביאר דעתו ולאיתי בפ' שירי כנה"ג שכתב' דמנקה לאומרא שכתב הר"ן ר"ל דנקטיק דהטעם מעשה מלה ולא בזמן הזה לא יאכל אדם סמוך למנח' ול"ל שהרי מתבאר מדברי הר"ן ברים פרק מ"ם דלא לאידך טעמא דאור מעשה פסח לא אף האידכי אסור יש"ם אלא הפיקר כפסטן של דברים דנקטיק לאומרא דטעמא מעשה פסח ולא סמוך למנח' גדול' אסור : ומ"ה ק' לכאור' דבגמרא משמע דאפשיט' בעין דאהא דאיבי' לן אי סמוך למנח' גדול' מן ומעשה פסח ל"ד סמוך למנח' קטנ' מן לאפי' דבגמרא דמשמע דאפשיט' בעין דאהא דאיבי' לן אי אגריפס המלך שהוא רגיל לאכול בט' שעות אותו היום לא יאכל עד שתשקע אל"ב מנח' קטנ' אבל אם אגריפס המלך שהוא רגיל לאכול בט' שעות אותו היום לא יאכל עד שתשקע אל"ב מנח' גדול' אבל אם

בגרת דאמייב נגדי בני דיגא דרבא משום דבעל מומי, נגדי רבא ומיתי וכגרת, דלהריב"ם בתשובה סימן ל' לישמעיטמיה זה שהרי כ' שאין בכוס מקום נעבור על דברי חכמים מכין אותו עד שתצא נפשו ילא זכר שהרמב"ם פסק כן מ"מ אין דברי הרב ז"ל נכונים בשלמא אלא כדע' הריב"ם וכמו שהזכיר הר"ן בשם הר"ם הגוי במכין אותו בחומר ולהקל ממלקו' של תורה וראיין דבריו ומיהו ודאי מכת מרדו' שהיא על עבירה נמשכ' ומשני מכת מרדו' מדרבנן פי' והא מנינא לוקי ואין מקור' מ' אלא על ד"ת וקמשני אלי לוקה לאו מלקות דטעמא מכות הוא אלא מכת מרדו' מכת רידוי מדרבנן והיינו דמתנר שאני דלפי שיטת אומר שאינו עבר בלאו אלא מכת מרדו' מכת רידוי מדרבנן ומיהו אינו מ"מ דין עובר בלאו מ"מ שאני התם דהכי אמתר בהדיא אבל כתב מכו' מרדו' בכס"ם הוא לפיכך כופב אם המ' כדין עובר בלאו מ"מ שאני התם דהכי אמתר בהדיא אבל כתב מכו' מרדו' בכס"ם הוא לפי דאו' ב"ד וכן עיקר כדעת רש"י והר"ן ז"ל ועיין לקמן בסימן תל"ח סס"ב: כתב הרוקח בסי' ר"ק דאסור לפי דאו' ב"ד וכן עיקר כדעת רש"י והר"ן ז"ל ועיין לקמן בסימן תל"ח סס"ב: כתב הרוקח בסי' ר"ק דאסור מעתה אם בע"פ דכתיב בערב תאכלו מצו' ע"כ משמע דס"ל דאסור מדאורייתא דהו"א לאו הכא מכלל עשה לאכול מצה בע"פ דכתיב בערב תאכלו מצו' ע"כ משמע דס"ל דאסור מדאורייתא דהו"א לאו הכא מכלל עשה ובהיא דאמרינן בס"פ כ"ש ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילי אין ביום לא ליתא דתמה מיותר קרא אבל ובהיא דאמרינן בס"פ כ"ש ואכלו את הבשר בלילה הזה בלילי אין ביום לא ליתא דתמה מיותר קרא אבל הכא דרשינן ליה לקובעי חובה לזמן הזה אי לטעמא ובסי' בדרך הרוקח בדאיתא בפרק כל שעה ובס"פ ע"פ ובן בירושלמי דרים פ' ע"פ לא הוזכרה דרשה זו וכ"כ הרמב"ם שאין איסור אכילת מצה בע"פ אלא מד"ס ולכן עיקר הרוקח מנפשיה אסמכיה אקרא ודוק:

ומ"ש וי"מ שלא לפרר פ' לקמן בת"ס בס"ס תרי"ב בס"ד: ומ"ש אינה נקראת מצה עשירה ע' מ"ס בשם הרא"ב בס"ס תכ"ה: ג' זו היא שיטת רוב הפוסקים והרא"ם מכללם הסברו כשיטת הרב פפא דהוא דאמרינן בגמרא ובלב הוא מי ניחא והא אמר ר' יוחנן בו' מכלל דפליג ר"י בחרווייהו ונהפסקה ק"ל כשמואל דפורס מפה ומקדש ולא מפליג בין ע"פ לשאר עי"ט יפ"ס בפסקיו וע"ב דאמ"ג דאמרינן בגמרא ובלב הוא מי ניחא והא אמר ר' יוחנן בו' מכלל דפליג ר"י בחרווייהו דמשמע דלרב פפא פליג ר"י בחרווייהו ניחא דהיינו מקמי דידעינן דאיכא בריתא דמייתי הש"ס בחר הכי דמשמע דלרב פפא פליג ר"י בחרווייהו ניחא דהיינו מקמי דידעינן דאיכא בריתא דמייתי הש"ס בחר הכי דקתני וכוון שאין מחמיצין ואוקימנא לה בע"פ אבל בחר אשמעינן דר"י מודה בע"פ ע"כ לא ליתא רב פפא דלא לומר דמחמיצין אחיא נמי כר' יהודה ומעתה הניא דקאמר ר"י הלכ' כרבי יהודה בע"פ כו' מייתי אלא לומר בהפסקה ובאיזה דמפסקינן לכבאות ומ"מ הדין דין אמת דבני בפרים מפה ולא בני עקירת בולמן ואמר סברת שמואל דפוסק בחמים דפורס מפה ומקדש וזה היה דעת הרי"ף לפסוק כשמואל וכן עיקר דלא אמרינן בפסח בני בפריסת מפה וע' מ"ס בסי' רע"ח בס"ד ובאיתי בהרוקח בסי' רפ"ב שכתב שאם התחיל לאכול קודם בפסח בני בפריסת מפה וע' מ"ס בסי' רע"ח בס"ד ובאיתי בהרוקח בסי' רפ"ב שכתב שאם התחיל לאכול קודם פיפוסק בחמיצת שעה עשירית ולא ידעתי טעם לדבריו דהא משמע ודאי דלכ"ע יכול למשוך הסעודה עד הלילה אלא דלמה מפסיק בלילה בעקירת שולמן ולמה בני בפרים' מפה אבל מקמי דקדיש יומא לא מיחייב לבפסיק ולפכר דמיירי בתחיל בתיקור דהיינו שרוצה לעמור הסעודה בתוך זמן איסורה דהשתא אף שמתחיל לבפסיק ולפכר דמיירי בתחיל בתיקור דהיינו שרוצה לעמור הסעודה בתוך זמן איסורה דהשתא אף שמתחיל בשעת היתר הו"ל כמתחיל לאחר זמן איסוריה וכתבתי לעיל בס"ו ולפיכך כיון בשעת היתר הו"ל כמתחיל לאחר זמן איסוריה וכתבתי לעיל בס"ו ולפיכך כיון שהגיע שעה עשירית אין להפסיק אבל בתחיל בהיתר ממש אחא"כ תמשיך הסעודה עד הלילה ש"ד שהגיע שעה עשירית אין להפסיק אבל בתחיל בהיתר ממש אחא"כ תמשיך הסעודה עד הלילה ש"ד

ומדיין ל"ב:

תעב א כדי לאכול מיד כשתחבר כ' בס' ב"ח בסכו' דתחלת הסעוד' בפסח איכא אלא בליל' אבל נמר הסעוד' אף בשאר ע"ם ופי"ט אין איסור אלא חיוב סעוד' אח"כ אבלה בליל' ול"ד לקידוש דקאי על הכנת ויכול להוסיף על קדושתו כ"כ מהר"ל מפראג ודבריו נכונים ע"כ ואני אומר דבודאי ביל פסח אף התחלו' אין' שתי' משתחבר וכמ"ש בת"ה בסי' קי"ז דאף כוס של קידוש והסדר אין שתי' בפסח אף התחלו' אין' שתי' משתחבר וכמ"ש בת"ה בסי' קי"ז דאף כוס של קידוש והסדר אין שתי' אבל אם בשאר ע"ם ופי"ט אלי דברי הרי"ם בשאלו' ס' כת' משתחבר אבל בשאר ע"ם המחבר אבל בשאר ע"ם ופי"ט אלי דברי הרי"ם בשאלו' ס' כת' מעכבין אבל הגדולים הקדמונים בקרימים החפלו' ערבים וקרא את שמע בע"ם בעוד היום גדול כ"כ שהי' רב הטיר שהי' מהגדולים הקדמונים הוא וכל עוני הקבל הלבו לטייל אחר אכילו' של סעודת בצת על שפת הנהר דולאי והיו מוזרין לבתיהם קודם הגילו' ע"כ וכן דעת הטוכפו' בר"פ ע"פ דאף נמר הסעוד' נעשית ביום דומיא דקידוש ומיהו הניאו בשם מהר"ל יחיאל דאף בע"ם ופי"ט לא מצו' להחמיל לאכול עד שתחבר דומיא דע"פ והניאו ראי' מיהו' דקתני ע"ם מן המנח' ולעכו' לא יטעום כלום עד שתחבר אין אלא לפי שבע"ם דיכן הניאו אפילו אינו רבו מובהק ואף בדיבבד' נכשל מ"מ בדברי ר' יוסי קתני אוכל והולך עד שתחבר אינא אבל כל שקבל עליו מבע"י וקדם לעולם דמצי למיכל מבע"י והרשב"א לדאות דהניא מכוס דאף אינו אבל בתחיל לאכול אלא בלילי ולכון הירושלמי מוכח נמי בסברא זו והכ"י לעיל אלא בקידוש מבלל דלכ"ע אינו יכול להחיל לאכול אלא בלילי ולכון הירושלמי מוכח נמי בסברא זו והכ"י לעיל אלא בס' רס"ז הניא מחלוקת בזה ודוק: ב דרך חירות הטעם כ' הרמב"ם בפ"ז לפי שבכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא בעצמו יוצא מעתה מצרים שנא' ואמרתו הוצאנו משם ועל דבר זה אמר הקב"ה להודות את עצמו כאלו הוא בעצמו יוצא מעתה מצרים שנא' ואמרתו הוצאנו משם ולפיכך מיסב דרך חירות בתור' וזכרת כי עבד היית בעצמך כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית ולפיכך מיסב דרך חירות והכי אית' בירושלמי בר"פ ע"פ: ג' לא יטה ע"ג ולא על פניו הכי מרי נוונו הוא פרקדן שמוזכר בתלמוד וכמ"ש

המחבר לעיל בריש סי' ס"ג ועיין במ"ש שם:

ומ"ש אלא על שמאלו ואם לא היסב כך הו"ל כאילו לא היסב שהיינו יחבאר לקמן בס"ז ואף לטעמיה שמא יקדים הדיבור לאמר דלא יחזור דמאי דהוה הוה וכמ"ש הב"ח בשם רש"ל ליתא דאפשר דכיון דתקון רבנן בפרי מצות הסיבה אלא יסב פרקדן או על ימינו מטעמא דסכנה אף אם עבר והיסב לא קיים מצות הסיבה בתקנת חכמים ויחזור ויאכל בהסיבה ומיהו הדין הוא ברור דהא ליכא דנמרא הוי פרקדן לא שמיה הסיבה הוסבת ומין אלו שמיה הסיבה אלא דהו"ל בלאו לא היסב כלל: ד בגמרא אמר אינה צריכה הסיבה אם אמר אינה הסיבה אם אמר חסונה הסיבה אלא דצריכה הסיבה ואבל הר"ן אמר אינה צריכה הסיבה לפי שמשמעת לבעלה ונפי זה אלמנה ונרושה נמי היא לא הסיבה אם יכול לחזור ולשמו' בהיסבה אף על גב דכיון ג' לד' לא יסתה ס"ב ואינה ד"ת אינה הסיבה שאינו אלא מכלל דאמר מצה בסתם אין לא אמר אינה הסיבה אלא דמוכח בהדיא דבר אבל לא היסב לא יצא ודאי לחזור לאכול בהיסבה הניא בכוונת מצה אבל מיום אכל אינה חסונה בו אינו לאם דרך חיוב בפרט לי בתרי כמי הקלי אם בתרלאי לא היסב דאיכא למימר דכיון דלא מתייבי בכולהו כמי לדיסב אבל אם אינו אם אינו אם אינו

בן לא הוי סעמא משום דק"ל כשמואל ועוד שהביקר סבר מן המרדכי ואם זו הים' כונסו הי"ל לבאר ואם נאמר שמיירי בטיבול שני הרי אחמי לו בטיל דקודם קידוש לטיבול ראשון ועוד גם כל בני הבית נריכין לחזור ולשמוע משום דאנדעת והלילא הוי הפסק כדאיתא בש"ע דף קט"ו ולכן יראה דכיון שאחר הקידוש הבצה"ב רגיל לאכל פירק לפי כאו"ל בהני משים דעתו ולכן לא יטול קודם קידוש לפי שיטתך לחזור לברך וברכ' ל' הויא לבטלי ואף לטיבול ראשון לא מהני ודוק : ג אם לא לצורך גדול כו'. המסבר נמשך אחר הכלבו שכתב אחא דמקן בפי' ע"פ בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין שליטי לרביעי לא יתה וז"ל ואפשר לומר דאף בין ל' לב' לא יתה כדי שלא יסבר וימנע מעשו' הסדר ומקריאת הגד' והא דקט בין ג' לד' ולא ביאר בין ראשון לשני משום דמילתא דלא שכיח הוא להיו' אדם שותה כ"ב קודם אכילה ר"ל יוכן ב' דיין שלפני המזון אינו מסבר מ"מ ראוי להזהר שבא לשתות אם לא לצורך גדול בין ראשון לשני עכ"ל ואינו אומר שאין לומר לזה ואדרבי מצוה לשתות בין ראשון לשני כי היכי דנרירי' ואלי' לדבר דפי' בין הכוסו' ר"ל בין כוס ל' לשני מדנרסינן בפ' ע"פ דף ק"ם רבא הוא שתי מתרא טולי מצלי יומא דפיסח כי היכי דנרירי' לליבה בפי דיטבל מצה לאורם' אמר רבא מנא אמינא לה דתמרא מינגר גריר דתנן בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין ג' לד' לא יתה ואי"ל מבעיד סעיד אמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ מינגר גריר הכא מכאן מוכח בהדי דסרי לשתות בין ראשון לשני ר"ל בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין ג' לד' לא יתה ואי"ל מבעיד סעיד דאמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ מינגר גריר הכא מכאן מוכח בהדי דסרי לשתות בין ראשון לשני אמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ המרדכי וכן מבואר בדברי התוס' דף קיג ד"ה רב אסי פריך כו'. וכ"כ הרוקח סי' רפ"ג וכ"כ הר"ן דף רמ"ט ד"ה ובמה הרי"ף כו' וכן מוכח מדברי הרא"ש שכתבתי בש"ז וכן דעת הטור בכאן ובריש סי' תפ"ו וזה ברור דאף בין ראשון לשני רגא ומיהו כי' הר"ן שם דמשמע דאלו לא בשמלא הכוס שאחר שמוג הכוס לספר עליו י"מ שהיא מן המור' אינו בדין שימוזג כוס אחר ושתה וכ"כ הרמב"ן אבל המו' בדף ק"ג כתבו מכיון שהחמיל אחר גאלנו אסור לשתו' משמע דמקמי הכי מצי לשתו' וכן דעת הרא"ש : הטור הביא בשם אבי המרי והר"מ מרוטנבורג שיטין נמו שלא יעסוק לברך פעם שנים שלא יהא כמוסיף על הכוסו' וכתב שהן הולכין לשיטתן שנריכין לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אבל לדעת אביו הרא"ש שא"צ לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אין מילוק אם יברך אם לאו שאם אינו מוזגין אותו כמוסיף אפילו בלא ברכה נמי. ובמ"ם ב"ם הביג דדוקא בלא ברכה לא הוי כמוסיף אבל אם בירך עליו בפה"ג יראה כמוסיף על הכוסו' שהרי דומה לאחר טוסר עליו ברכה ובמה פ"ב ול"ג עיקר כדברי הטור דכיון דבולהו כסי שתי בהסיבה וה שותהו בלא הסיב' אף אם מברך עליו בפה"ג לא דמי לאחר כוסו' ולא ממזי כמוסיף : ד מביאין לפני בע"ה הכי איפסקא הילכתא' בפי' ע"פ דף קט"ו דת"ל מצה ומרור בשני כל מ' ומ' אלא לפני בע"ה וזה בזמן התלמוד שהיה שלחן קטן לפני כל מ' ומ' כיש האידכי שכלם אוכלים בשלחן מ' : ומ"ש והר"ם ז"ל עלו'. הנו' כתבו בדף קיד כשם ר"ם דאלי זכר לפסח ומנהגו זכר לחגיג' וכתבו עליו דל"ל דהא ק"ל בכן תומת דאין חגיג' נאכלת אלא לבי דבסח לן תנא בוחר' דתנן הכלי' הזה בולו אלי וכדאית' בפסחים בשלו דברים ולכן נרא' דתרוויהו מנוסלים וכן משמע לשון הבסילים ואינו מהגיגים בדברי הגנה לעשו' שהיה אלויין זכר לחגיג' ופסח שאינן מאכלין אלא אלי ואף בשאל יד להיו' בשבת אין חגיג' דוחה שבת וכמ"ד בפ"ק דחגיג' דחגיגה יד לאו דאוריתא וכדב אחי דקאמר בשלו דברים ש"מ חגיגה יד לאו חוב' היא וכן פסק הרמב"ם אע"פ מביאין ב' מבשלין כיון שאינו אלא לזכר בעלמא ואדרבי' המדקדק בזה נרא' כשום אחת מהן אינו אלא לזכר בעלמא ומשום דאינה אכה מ"מ דפרכינן בפ' ע"פ בני מרור שאחר שתילה כריסו הימנו חוזר ומברך עליה אחר דבקרו מן המור' אבל מרוסת שהיא מצה מד"ם מצי למיכל מיניה בטיבול מ' ועוד דשאני אחר דלא אכילת מרור ואין ראוי לברך עליו אחר שכבר נאכה מצה משא"כ הכא דליכא ברכה על המרוסת ומדע דהאחר נמי דמחייב אע"פ שמשיקרא מברך על אכילת מרור ואוכל טיבולא מ' אינו אלא משום היכר ואינו יוצא אלא בטיבול ב' כמ"ש בתו' משום דכתיב על מצות ומרורים דמשיקרא מצה והדר מרור ול"ק לן אחר שמילת כריסו יוצא בו ומיהו הר"ן כתי' דבלית ליה אחר יוצא בטיבול מ' יוצא י"ח ובני אינו אלא לחיבו' דאינו' ועוד שאני התם דלא אפשר דנים ליה אלא חצא אבל הכא דאפשר בטולא לחרב יוסף ולאיתא דהא רבא בתרא בהדא מהדר אסילקא ואורזא אלמא ליתיה לדרב יוסף ומיהו בעינן מ' מני' חבשילים בשר וכרכשא דהוא בתרא דקאמר אפילו גרמי וביצולי וכתב הר"ן ז"ל גרמי לחודיה ודאי לא מהני אלא בדבריך ביה בשרא פרחא דהאי נמי גרמי מיקרי דבישולא מרק שנתבשל עמו ולרביעא מיהו ביטרא בעינן עכ"ל ומיהו מדקאמר רבא אחא בשר א"ל לבנביה וקא"ל אחאא אמאא דם"ל בדבריה דבשרא בעינן ולכן יראה שעיקר הגי' היא רבא בע"א מהדר אסילקא ואורזא ונמצא דרבא ודביבא דהוו בתרתי ס"ל דבעינן לפסחים מ' מני' חבשילין ביטרא ובן מיקר . כתב בס' ב"ח ותרמ"ל כתב שלפי דין התלמוד צריך לאוכלם לזכר אכילת פסח ומנהגנו ולפיכך צריך לבשלם מיד אחר הבריכה יאכלם ויחלקם לכל האסובין אבל לא יעלה אותם דתין אוכלים אלי כל מיקר ודבריו נכונים וכך אני אומר שאף על פי שיש לשמוך לזה מתודום אים רומי דהוה בנרא רבה והיה מאכל בדיים מקולבים בגילי פסחים זכר לפסח כדאיתא בפ' מ"ם וכן בפי' ע"פ נרסינן בשר א"ל להנביה ולא עוד אלא שראה בחוכו קדשים בחוץ ומשמע דה"ק דכיון שמנביהו משמע שבקדישו מחייב לפסח וכשאוכל נמלא שאוכל קדשים בחוץ אלמא דצריך לאוכלו בליל פסח וכן דעת רוב הפוסקים ז"ל שבני קנם מהם כתבו דאחר מהם אלי וקנאם כתבו דשמיהם אלויים אלמא דאכלו לא מיחייב לאכלו בליל פסח דהא דתנן מקום שנהגו לאכול אלי בליל פסחים אוכלין וכן נראה שאם אמת שהיא נרא לאכלו היה ראוי להאכל על האוכא דומיא דפסח ותנן ק"ל בפ"פ ע"פ דאין מפסידין אחר המצה אפיקומן אלמא דכיון אכילת מצה ניתקן כנגד כיון של קרבן פסח ולעשות זכר לפי שיעור לחזור לברך וברכ' ל' הויא לבטלי ואף לטיבול ראשון לא מהני אלא דוק : ב אם לא לצורך גדול כו'. המסבר נמשך אחר הכלבו שכתב אחא דמקן בפי' ע"פ בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין שליטי לרביעי לא יתה וז"ל ואפשר לומר דאף בין ל' לב' לא יתה כדי שלא יסבר וימנע מעשו' הסדר ומקריאת הגד' והא דקט בין ג' לד' ולא ביאר בין ראשון לשני משום דמילתא דלא שכיח הוא להיו' אדם שותה כ"ב קודם אכילה ר"ל יוכן ב' דיין שלפני המזון אינו מסבר מ"מ ראוי להזהר שבא לשתות אם לא לצורך גדול בין ראשון לשני עכ"ל ואינו אומר שאין לומר לזה ואדרבי מצוה לשתות בין ראשון לשני כי היכי דנרירי' ואלי' לדבר דפי' בין הכוסו' ר"ל בין כוס ל' לשני מדנרסינן בפ' ע"פ דף ק"ם רבא הוא שתי מתרא טולי מצלי יומא דפיסח כי היכי דנרירי' לליבה בפי דיטבל מצה לאורם' אמר רבא מנא אמינא לה דתמרא מינגר גריר דתנן בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין ג' לד' לא יתה ואי"ל מבעיד סעיד דאמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ מינגר גריר הכא מכאן מוכח בהדי דסרי לשתות בין ראשון לשני אמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ הרמב"ן וכן מבואר בדברי התוס' דף קיג ד"ה רב אסי פריך כו'. וכ"כ הרוקח סי' רפ"ג וכ"כ הר"ן דף רמ"ט ד"ה ובמה הרי"ף כו' וכן מוכח מדברי הרא"ש שכתבתי בש"ז וכן דעת הטור בכאן ובריש סי' תפ"ו וזה ברור דאף בין ראשון לשני רגא ומיהו כי' הר"ן שם דמשמע דאלו לא בשמלא הכוס שאחר שמוג הכוס לספר עליו י"מ שהיא מן המור' אינו בדין שימוזג כוס אחר ושתה וכ"כ הרמב"ן אבל המו' בדף ק"ג כתבו מכיון שהחמיל אחר גאלנו אסור לשתו' משמע דמקמי הכי מצי לשתו' וכן דעת הרא"ש : הטור הביא בשם אבי המרי והר"מ מרוטנבורג שיטין נמו שלא יעסוק לברך פעם שנים שלא יהא כמוסיף על הכוסו' וכתב שהן הולכין לשיטתן שנריכין לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אבל לדעת אביו הרא"ש שא"צ לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אין מילוק אם יברך אם לאו שאם אינו מוזגין אותו כמוסיף אפילו בלא ברכה נמי. ובמ"ם ב"ם הביג דדוקא בלא ברכה לא הוי כמוסיף אבל אם בירך עליו בפה"ג יראה כמוסיף על הכוסו' שהרי דומה לאחר טוסר עליו ברכה ובמה פ"ב ול"ג עיקר כדברי הטור דכיון דבולהו כסי שתי בהסיבה וה שותהו בלא הסיב' אף אם מברך עליו בפה"ג לא דמי לאחר כוסו' ולא ממזי כמוסיף : ד מביאין לפני בע"ה הכי איפסקא הילכתא' בפי' ע"פ דף קט"ו דת"ל מצה ומרור בשני כל מ' ומ' אלא לפני בע"ה וזה בזמן התלמוד שהיה שלחן קטן לפני כל מ' ומ' כיש האידכי שכלם אוכלים בשלחן מ' : ומ"ש והר"ם ז"ל עלו'. הנו' כתבו דף קיד כשם ר"ם דאלי זכר לפסח ומנהגו זכר לחגיג' וכתבו עליו דל"ל דהא ק"ל בכן תומת דאין חגיג' נאכלת אלא לבי דבסח לן תנא בוחר' דתנן הכלי' הזה בולו אלי וכדאית' בפסחים בשלו דברים ולכן נרא' דתרוויהו מנוסלים וכן משמע לשון הבסילים ואינו מהגיגים בדברי הגנה לעשו' שהיה אלויין זכר לחגיג' ופסח שאינן מאכלין אלא אלי ואף בשאל יד להיו' בשבת אין חגיג' דוחה שבת וכמ"ד בפ"ק דחגיג' דחגיגה יד לאו דאוריתא וכדב אחי דקאמר בשלו דברים ש"מ חגיגה יד לאו חוב' היא וכן פסק הרמב"ם אע"פ מביאין ב' מבשלין כיון שאינו אלא לזכר בעלמא ומדרבי' המדקדק בזה נרא' כשום אחת מהן אינו אלא לזכר בעלמא ומשום דאינה אכה מ"מ דפרכינן בפ' ע"פ בני מרור שאחר שתילה כריסו הימנו חוזר ומברך עליה אחר דבקרו מן המור' אבל מרוסת שהיא מצה מד"ם מצי למיכל מיניה בטיבול מ' ועוד דשאני אחר דלא אכילת מרור ואין ראוי לברך עליו אחר שכבר נאכה מצה משא"כ הכא דליכא ברכה על המרוסת ומדע דהאחר נמי דמחייב אע"פ שמשיקרא מברך על אכילת מרור ואוכל טיבולא מ' אינו אלא משום היכר ואינו יוצא אלא בטיבול ב' כמ"ש בתו' משום דכתיב על מצות ומרורים דמשיקרא מצה והדר מרור ול"ק לן אחר שמילת כריסו יוצא בו ומיהו הר"ן כתי' דבלית ליה אחר יוצא בטיבול מ' יוצא י"ח ובני אינו אלא לחיבו' דאינו' ועוד שאני התם דלא אפשר דנים ליה אלא חצא אבל הכא דאפשר בטולא לחרב יוסף ולאיתא דהא רבא בתרא בהדא מהדר אסילקא ואורזא אלמא ליתיה לדרב יוסף ומיהו בעינן מ' מני' חבשילין ביטרא ובן מיקר . כתב בס' ב"ח ותרמ"ל כתב שלפי דין התלמוד צריך לאוכלם לזכר אכילת פסח ומנהגנו ולפיכך צריך לבשלם מיד אחר הבריכה יאכלם ויחלקם לכל האסובין אבל לא יעלה אותם דתין אוכלים אלי כל מיקר ודבריו נכונים וכך אני אומר שאף על פי שיש לשמוך לזה מתודום אים רומי דהוה בנרא רבה והיה מאכל בדיים מקולבים בגילי פסחים זכר לפסח המ"ם ומ"ם וכן בפי' ע"פ נרסינן בשר א"ל להנביה ולא עוד אלא שראה בחוכו קדשים בחוץ ומשמע דה"ק דכיון שמנביהו משמע שבקדישו מחייב לפסח וכשאוכל נמלא שאוכל קדשים בחוץ אלמא דצריך לאוכלו בליל פסח וכן דעת רוב הפוסקים ז"ל שבני קנם מהם כתבו דאחר מהם אלי וקנאם כתבו דשמיהם אלויים אלמא דאכלו לא מיחייב לאכלו בליל פסח דהא דתנן מקום שנהגו לאכול אלי בליל פסחים אוכלין וכן נראה שאם אמת שהיא נרא לאכלו היה ראוי להאכל על האוכא דומיא דפסח ותנן ק"ל בפ"פ ע"פ דאין מפסידין אחר המצה אפיקומן אלמא דכיון אכילת מצה ניתקן כנגד כיון של קרבן פסח ולעשות זכר לפי שיעור לחזור לברך וברכ' ל' הויא לבטלי ואף לטיבול ראשון לא מהני אלא דוק : ג אם לא לצורך גדול כו'. המסבר נמשך אחר הכלבו שכתב אחא דמקן בפי' ע"פ בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין שליטי לרביעי לא יתה וז"ל ואפשר לומר דאף בין ל' לב' לא יתה כדי שלא יסבר וימנע מעשו' הסדר ומקריאת הגד' והא דקט בין ג' לד' ולא ביאר בין ראשון לשני משום דמילתא דלא שכיח הוא להיו' אדם שותה כ"ב קודם אכילה ר"ל יוכן ב' דיין שלפני המזון אינו מסבר מ"מ ראוי להזהר שבא לשתות אם לא לצורך גדול בין ראשון לשני עכ"ל ואינו אומר שאין לומר לזה ואדרבי מצוה לשתות בין ראשון לשני כי היכי דנרירי' ואלי' לדבר דפי' בין הכוסו' ר"ל בין כוס ל' לשני מדנרסינן בפ' ע"פ דף ק"ם רבא הוא שתי מתרא טולי מצלי יומא דפיסח כי היכי דנרירי' לליבה בפי דיטבל מצה לאורם' אמר רבא מנא אמינא לה דתמרא מינגר גריר דתנן בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין ג' לד' לא יתה ואי"ל מבעיד סעיד דאמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ מינגר גריר הכא מכאן מוכח בהדי דסרי לשתות בין ראשון לשני אמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ המרדכי וכן מבואר בדברי התוס' דף קיג ד"ה רב אסי פריך כו'. וכ"כ הרוקח סי' רפ"ג וכ"כ הר"ן דף רמ"ט ד"ה ובמה הרי"ף כו' וכן מוכח מדברי הרא"ש שכתבתי בש"ז וכן דעת הטור בכאן ובריש סי' תפ"ו וזה ברור דאף בין ראשון לשני רגא ומיהו כי' הר"ן שם דמשמע דאלו לא בשמלא הכוס שאחר שמוג הכוס לספר עליו י"מ שהיא מן המור' אינו בדין שימוזג כוס אחר ושתה וכ"כ הרמב"ן אבל המו' בדף ק"ג כתבו מכיון שהחמיל אחר גאלנו אסור לשתו' משמע דמקמי הכי מצי לשתו' וכן דעת הרא"ש : הטור הביא בשם אבי המרי והר"מ מרוטנבורג שיטין נמו שלא יעסוק לברך פעם שנים שלא יהא כמוסיף על הכוסו' וכתב שהן הולכין לשיטתן שנריכין לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אבל לדעת אביו הרא"ש שא"צ לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אין מילוק אם יברך אם לאו שאם אינו מוזגין אותו כמוסיף אפילו בלא ברכה נמי. ובמ"ם ב"ם הביג דדוקא בלא ברכה לא הוי כמוסיף אבל אם בירך עליו בפה"ג יראה כמוסיף על הכוסו' שהרי דומה לאחר טוסר עליו ברכה ובמה פ"ב ול"ג עיקר כדברי הטור דכיון דבולהו כסי שתי בהסיבה וה שותהו בלא הסיב' אף אם מברך עליו בפה"ג לא דמי לאחר כוסו' ולא ממזי כמוסיף : ד מביאין לפני בע"ה הכי איפסקא הילכתא' בפי' ע"פ דף קט"ו דת"ל מצה ומרור בשני כל מ' ומ' אלא לפני בע"ה וזה בזמן התלמוד שהיה שלחן קטן לפני כל מ' ומ' כיש האידכי שכלם אוכלים בשלחן מ' : ומ"ש והר"ם ז"ל עלו'. הנו' כתבו דף קיד כשם ר"ם דאלי זכר לפסח ומנהגו זכר לחגיג' וכתבו עליו דל"ל דהא ק"ל בכן תומת דאין חגיג' נאכלת אלא לבי דבסח לן תנא בוחר' דתנן הכלי' הזה בולו אלי וכדאית' בפסחים בשלו דברים ולכן נרא' דתרוויהו מנוסלים וכן משמע לשון הבסילים ואינו מהגיגים בדברי הגנה לעשו' שהיה אלויין זכר לחגיג' ופסח שאינן מאכלין אלא אלי ואף בשאל יד להיו' בשבת אין חגיג' דוחה שבת וכמ"ד בפ"ק דחגיג' דחגיגה יד לאו דאוריתא וכדב אחי דקאמר בשלו דברים ש"מ חגיגה יד לאו חוב' היא וכן פסק הרמב"ם אע"פ מביאין ב' מבשלין כיון שאינו אלא לזכר בעלמא ומדרבי' המדקדק בזה נרא' כשום אחת מהן אינו אלא לזכר בעלמא ומשום דאינה אכה מ"מ דפרכינן בפ' ע"פ בני מרור שאחר שתילה כריסו הימנו חוזר ומברך עליה אחר דבקרו מן המור' אבל מרוסת שהיא מצה מד"ם מצי למיכל מיניה בטיבול מ' ועוד דשאני אחר דלא אכילת מרור ואין ראוי לברך עליו אחר שכבר נאכה מצה משא"כ הכא דליכא ברכה על המרוסת ומדע דהאחר נמי דמחייב אע"פ שמשיקרא מברך על אכילת מרור ואוכל טיבולא מ' אינו אלא משום היכר ואינו יוצא אלא בטיבול ב' כמ"ש בתו' משום דכתיב על מצות ומרורים דמשיקרא מצה והדר מרור ול"ק לן אחר שמילת כריסו יוצא בו ומיהו הר"ן כתי' דבלית ליה אחר יוצא בטיבול מ' יוצא י"ח ובני אינו אלא לחיבו' דאינו' ועוד שאני התם דלא אפשר דנים ליה אלא חצא אבל הכא דאפשר בטולא לחרב יוסף ולאיתא דהא רבא בתרא בהדא מהדר אסילקא ואורזא אלמא ליתיה לדרב יוסף ומיהו בעינן מ' מני' חבשילין ביטרא ובן מיקר . כתב בס' ב"ח ותרמ"ל כתב שלפי דין התלמוד צריך לאוכלם לזכר אכילת פסח ומנהגנו ולפיכך צריך לבשלם מיד אחר הבריכה יאכלם ויחלקם לכל האסובין אבל לא יעלה אותם דתין אוכלים אלי כל מיקר ודבריו נכונים וכך אני אומר שאף על פי שיש לשמוך לזה מתודום אים רומי דהוה בנרא רבה והיה מאכל בדיים מקולבים בגילי פסחים זכר לפסח המ"ם ומ"ם וכן בפי' ע"פ נרסינן בשר א"ל להנביה ולא עוד אלא שראה בחוכו קדשים בחוץ ומשמע דה"ק דכיון שמנביהו משמע שבקדישו מחייב לפסח וכשאוכל נמלא שאוכל קדשים בחוץ אלמא דצריך לאוכלו בליל פסח וכן דעת רוב הפוסקים ז"ל שבני קנם מהם כתבו דאחר מהם אלי וקנאם כתבו דשמיהם אלויים אלמא דאכלו לא מיחייב לאכלו בליל פסח דהא דתנן מקום שנהגו לאכול אלי בליל פסחים אוכלין וכן נראה שאם אמת שהיא נרא לאכלו היה ראוי להאכל על האוכא דומיא דפסח ותנן ק"ל בפ"פ ע"פ דאין מפסידין אחר המצה אפיקומן אלמא דכיון אכילת מצה ניתקן כנגד כיון של קרבן פסח ולעשות זכר לפי שיעור לחזור לברך וברכ' ל' הויא לבטלי ואף לטיבול ראשון לא מהני אלא דוק : ב אם לא לצורך גדול כו'. המסבר נמשך אחר הכלבו שכתב אחא דמקן בפי' ע"פ בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין שליטי לרביעי לא יתה וז"ל ואפשר לומר דאף בין ל' לב' לא יתה כדי שלא יסבר וימנע מעשו' הסדר ומקריאת הגד' והא דקט בין ג' לד' ולא ביאר בין ראשון לשני משום דמילתא דלא שכיח הוא להיו' אדם שותה כ"ב קודם אכילה ר"ל יוכן ב' דיין שלפני המזון אינו מסבר מ"מ ראוי להזהר שבא לשתות אם לא לצורך גדול בין ראשון לשני עכ"ל ואינו אומר שאין לומר לזה ואדרבי מצוה לשתות בין ראשון לשני כי היכי דנרירי' ואלי' לדבר דפי' בין הכוסו' ר"ל בין כוס ל' לשני מדנרסינן בפ' ע"פ דף ק"ם רבא הוא שתי מתרא טולי מצלי יומא דפיסח כי היכי דנרירי' לליבה בפי דיטבל מצה לאורם' אמר רבא מנא אמינא לה דתמרא מינגר גריר דתנן בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין ג' לד' לא יתה ואי"ל מבעיד סעיד דאמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ מינגר גריר הכא מכאן מוכח בהדי דסרי לשתות בין ראשון לשני אמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ המרדכי וכן מבואר בדברי התוס' דף קיג ד"ה רב אסי פריך כו'. וכ"כ הרוקח סי' רפ"ג וכ"כ הר"ן דף רמ"ט ד"ה ובמה הרי"ף כו' וכן מוכח מדברי הרא"ש שכתבתי בש"ז וכן דעת הטור בכאן ובריש סי' תפ"ו וזה ברור דאף בין ראשון לשני רגא ומיהו כי' הר"ן שם דמשמע דאלו לא בשמלא הכוס שאחר שמוג הכוס לספר עליו י"מ שהיא מן המור' אינו בדין שימוזג כוס אחר ושתה וכ"כ הרמב"ן אבל המו' בדף ק"ג כתבו מכיון שהחמיל אחר גאלנו אסור לשתו' משמע דמקמי הכי מצי לשתו' וכן דעת הרא"ש : הטור הביא בשם אבי המרי והר"מ מרוטנבורג שיטין נמו שלא יעסוק לברך פעם שנים שלא יהא כמוסיף על הכוסו' וכתב שהן הולכין לשיטתן שנריכין לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אבל לדעת אביו הרא"ש שא"צ לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אין מילוק אם יברך אם לאו שאם אינו מוזגין אותו כמוסיף אפילו בלא ברכה נמי. ובמ"ם ב"ם הביג דדוקא בלא ברכה לא הוי כמוסיף אבל אם בירך עליו בפה"ג יראה כמוסיף על הכוסו' שהרי דומה לאחר טוסר עליו ברכה ובמה פ"ב ול"ג עיקר כדברי הטור דכיון דבולהו כסי שתי בהסיבה וה שותהו בלא הסיב' אף אם מברך עליו בפה"ג לא דמי לאחר כוסו' ולא ממזי כמוסיף : ד מביאין לפני בע"ה הכי איפסקא הילכתא' בפי' ע"פ דף קט"ו דת"ל מצה ומרור בשני כל מ' ומ' אלא לפני בע"ה וזה בזמן התלמוד שהיה שלחן קטן לפני כל מ' ומ' כיש האידכי שכלם אוכלים בשלחן מ' : ומ"ש והר"ם ז"ל עלו'. הנו' כתבו דף קיד כשם ר"ם דאלי זכר לפסח ומנהגו זכר לחגיג' וכתבו עליו דל"ל דהא ק"ל בכן תומת דאין חגיג' נאכלת אלא לבי דבסח לן תנא בוחר' דתנן הכלי' הזה בולו אלי וכדאית' בפסחים בשלו דברים ולכן נרא' דתרוויהו מנוסלים וכן משמע לשון הבסילים ואינו מהגיגים בדברי הגנה לעשו' שהיה אלויין זכר לחגיג' ופסח שאינן מאכלין אלא אלי ואף בשאל יד להיו' בשבת אין חגיג' דוחה שבת וכמ"ד בפ"ק דחגיג' דחגיגה יד לאו דאוריתא וכדב אחי דקאמר בשלו דברים ש"מ חגיגה יד לאו חוב' היא וכן פסק הרמב"ם אע"פ מביאין ב' מבשלין כיון שאינו אלא לזכר בעלמא ומדרבי' המדקדק בזה נרא' כשום אחת מהן אינו אלא לזכר בעלמא ומשום דאינה אכה מ"מ דפרכינן בפ' ע"פ בני מרור שאחר שתילה כריסו הימנו חוזר ומברך עליה אחר דבקרו מן המור' אבל מרוסת שהיא מצה מד"ם מצי למיכל מיניה בטיבול מ' ועוד דשאני אחר דלא אכילת מרור ואין ראוי לברך עליו אחר שכבר נאכה מצה משא"כ הכא דליכא ברכה על המרוסת ומדע דהאחר נמי דמחייב אע"פ שמשיקרא מברך על אכילת מרור ואוכל טיבולא מ' אינו אלא משום היכר ואינו יוצא אלא בטיבול ב' כמ"ש בתו' משום דכתיב על מצות ומרורים דמשיקרא מצה והדר מרור ול"ק לן אחר שמילת כריסו יוצא בו ומיהו הר"ן כתי' דבלית ליה אחר יוצא בטיבול מ' יוצא י"ח ובני אינו אלא לחיבו' דאינו' ועוד שאני התם דלא אפשר דנים ליה אלא חצא אבל הכא דאפשר בטולא לחרב יוסף ולאיתא דהא רבא בתרא בהדא מהדר אסילקא ואורזא אלמא ליתיה לדרב יוסף ומיהו בעינן מ' מני' חבשילין ביטרא ובן מיקר . כתב בס' ב"ח ותרמ"ל כתב שלפי דין התלמוד צריך לאוכלם לזכר אכילת פסח ומנהגנו ולפיכך צריך לבשלם מיד אחר הבריכה יאכלם ויחלקם לכל האסובין אבל לא יעלה אותם דתין אוכלים אלי כל מיקר ודבריו נכונים וכך אני אומר שאף על פי שיש לשמוך לזה מתודום אים רומי דהוה בנרא רבה והיה מאכל בדיים מקולבים בגילי פסחים זכר לפסח המ"ם ומ"ם וכן בפי' ע"פ נרסינן בשר א"ל להנביה ולא עוד אלא שראה בחוכו קדשים בחוץ ומשמע דה"ק דכיון שמנביהו משמע שבקדישו מחייב לפסח וכשאוכל נמלא שאוכל קדשים בחוץ אלמא דצריך לאוכלו בליל פסח וכן דעת רוב הפוסקים ז"ל שבני קנם מהם כתבו דאחר מהם אלי וקנאם כתבו דשמיהם אלויים אלמא דאכלו לא מיחייב לאכלו בליל פסח דהא דתנן מקום שנהגו לאכול אלי בליל פסחים אוכלין וכן נראה שאם אמת שהיא נרא לאכלו היה ראוי להאכל על האוכא דומיא דפסח ותנן ק"ל בפ"פ ע"פ דאין מפסידין אחר המצה אפיקומן אלמא דכיון אכילת מצה ניתקן כנגד כיון של קרבן פסח ולעשות זכר לפי שיעור לחזור לברך וברכ' ל' הויא לבטלי ואף לטיבול ראשון לא מהני אלא דוק : ג אם לא לצורך גדול כו'. המסבר נמשך אחר הכלבו שכתב אחא דמקן בפי' ע"פ בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין שליטי לרביעי לא יתה וז"ל ואפשר לומר דאף בין ל' לב' לא יתה כדי שלא יסבר וימנע מעשו' הסדר ומקריאת הגד' והא דקט בין ג' לד' ולא ביאר בין ראשון לשני משום דמילתא דלא שכיח הוא להיו' אדם שותה כ"ב קודם אכילה ר"ל יוכן ב' דיין שלפני המזון אינו מסבר מ"מ ראוי להזהר שבא לשתות אם לא לצורך גדול בין ראשון לשני עכ"ל ואינו אומר שאין לומר לזה ואדרבי מצוה לשתות בין ראשון לשני כי היכי דנרירי' ואלי' לדבר דפי' בין הכוסו' ר"ל בין כוס ל' לשני מדנרסינן בפ' ע"פ דף ק"ם רבא הוא שתי מתרא טולי מצלי יומא דפיסח כי היכי דנרירי' לליבה בפי דיטבל מצה לאורם' אמר רבא מנא אמינא לה דתמרא מינגר גריר דתנן בין הכוסו' הללו אם רגא לשתות יתה בין ג' לד' לא יתה ואי"ל מבעיד סעיד דאמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ מינגר גריר הכא מכאן מוכח בהדי דסרי לשתות בין ראשון לשני אמאי יתה הא קא אכיל למצה אכילי נמה אלא ש"מ המרדכי וכן מבואר בדברי התוס' דף קיג ד"ה רב אסי פריך כו'. וכ"כ הרוקח סי' רפ"ג וכ"כ הר"ן דף רמ"ט ד"ה ובמה הרי"ף כו' וכן מוכח מדברי הרא"ש שכתבתי בש"ז וכן דעת הטור בכאן ובריש סי' תפ"ו וזה ברור דאף בין ראשון לשני רגא ומיהו כי' הר"ן שם דמשמע דאלו לא בשמלא הכוס שאחר שמוג הכוס לספר עליו י"מ שהיא מן המור' אינו בדין שימוזג כוס אחר ושתה וכ"כ הרמב"ן אבל המו' בדף ק"ג כתבו מכיון שהחמיל אחר גאלנו אסור לשתו' משמע דמקמי הכי מצי לשתו' וכן דעת הרא"ש : הטור הביא בשם אבי המרי והר"מ מרוטנבורג שיטין נמו שלא יעסוק לברך פעם שנים שלא יהא כמוסיף על הכוסו' וכתב שהן הולכין לשיטתן שנריכין לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אבל לדעת אביו הרא"ש שא"צ לברך בפה"ג על כל כוס וכוס אין מילוק אם יברך אם לאו שאם אינו מוזגין אותו כמוסיף אפילו בלא ברכה נמי. ובמ"ם ב"ם הביג דדוקא בלא ברכה לא הוי כמוסיף אבל אם בירך עליו בפה"ג יראה כמוסיף על הכוסו' שהרי דומה לאחר טוסר עליו ברכה ובמה פ"ב ול"ג עיקר כדברי הטור דכיון דבולהו כסי שתי בהסיבה וה שותהו בלא הסיב' אף אם מברך עליו בפה"ג לא דמי לאחר כוסו' ולא ממזי כמוסיף : ד מביאין לפני בע"ה הכי איפסקא הילכתא' בפי' ע"פ דף קט"ו דת"ל מצה ומרור בשני כל מ' ומ' אלא לפני בע"ה וזה בזמן התלמוד שהיה שלחן קטן לפני כל מ' ומ' כיש האידכי שכלם אוכלים בשלחן מ' : ומ"ש והר"ם ז"ל עלו'. הנו' כתבו דף קיד כשם ר"ם דאלי זכר לפסח ומנהגו זכר לחגיג' וכתבו עליו דל"ל דהא ק"ל בכן תומת דאין חגיג' נאכלת אלא לבי דבסח לן תנא בוחר' דתנן הכלי' הזה בולו אלי וכדאית' בפסחים בשלו דברים ולכן נרא' דתרוויהו מנוסלים וכן משמע לשון הבסילים ואינו מהגיגים בדברי הגנה לעשו' שהיה אלויין זכר לחגיג' ופסח שאינן מאכלין אלא אלי ואף בשאל יד להיו' בשבת אין חגיג' דוחה שבת וכמ"ד בפ"ק דחגיג' דחגיגה יד לאו דאוריתא וכדב אחי דקאמר בשלו דברים ש"מ חגיגה יד לאו חוב' היא וכן פסק הרמב"ם אע"פ מביאין ב' מבשלין כיון שאינו אלא לזכר בעלמא ומדרבי' המדקדק בזה נרא' כשום אחת מהן אינו אלא לזכר בעלמא ומשום דאינה אכה מ"מ דפרכינן בפ' ע"פ בני מרור שאחר שתילה כריסו הימנו חוזר ומברך עליה אחר דבקרו מן המור' אבל מרוסת שהיא מצה מד"ם מצי למיכל מיניה בטיבול מ' ועוד דשאני אחר דלא אכילת מרור ואין ראוי לברך עליו אחר שכבר נאכה מצה משא"כ הכא דליכא ברכה על המרוסת ומדע דהאחר נמי דמחייב אע"פ שמשיקרא מברך על אכילת מרור ואוכל טיבולא מ' אינו אלא משום היכר ואינו יוצא אלא בטיבול ב' כמ"ש בתו' משום דכתיב על מצות ומרורים דמשיקרא מצה והדר מרור ול"ק לן אחר שמילת כריסו יוצא בו ומיהו הר"ן כתי' דבלית ליה אחר יוצא בטיבול מ' יוצא י"ח ובני אינו אלא לחיבו' דאינו' ועוד

דמ"ש עוד דמלה דאורייתא חרוס' דרבנן ואחי חרוס' דרבנן ומבטל מלה דאורייתא ולדידי' מי ניחא והרי ע"כ הלל סהיה כורך מלה ומרור הי' מסבל בחרוס' ואפשר שמכלן יצא לו להרב ז"ל אלא ע"כ לומר שהיה מנגדו מן החרוס' ובהכי לא אחי חרוס' דרבנן ומבטל ליה למלה דאורייתא וה"ל דבוחיה ת"ל כמו שפירש הר"ן דטיבול בעלמא הוא ולא חשיב כדרך אכילתן בכך ומיהו סימא דזה מנין לו שאפ"פ שהלל היה מבטל הבריב' בחרוס' היינו בשביל המרור ואפן שבכל הלילות אין אנו מטבילים אפילו אחת והלילה הזה שתי פעמים ולפי דברי הרב ז"ל נמצאו ג' טיבולים בליל הזה ואף על גב דבבריב' נמי מטבילין היינו משום דלא איתתר הלכתא לא כרבנן ולא בהלל אבל אחנא ס"ל כמד מיילייהו ולישנא אלא חרי טיבולים ומיהו יש לדחות דאחי"ק דחרוס' אינו מלוה וכיון דלא אחי אלא משום קפא וכדאיתא בגמרא פשיטא דלדידי' לא יסבול מלה בחרוסת אבל למאי דק"ל כראב"ד דחרוס' מלוה מטבילין אלמא זימני ועוד נראה לשבח דגרס בן בגמרא אחר רב פפא לא ניחא לים מרור בחרוסת דילמא אגב חוליה מבטל ליה למרוריה ובשיבן מצה מרור ולישנא ואם איתא דאיכא טיבול מלה מחרוסת הו"ל למינקט אי משום טיבול קמא בחרוס היא המלה ואי משום דמלה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן דק"ל כרבא ובדאיתא בס"פ ויש לדחות דלרבותא נקטיה דאף מרור דרבנן לא ניחא ליה מלה דאורייתא ועוד שלדעת הרב ז"ל אף טיבול א' דהוי לחיבר הוא בחרוס' ולפיכך נקט מרור משום דקדים ומ"מ הציקר כמו שאנו נוהגים וכשברת אחר המפרשים שת"ל לטבל בחרוסת: ומ"ש ואחי"כ יקח בזית מרור בס' פסקים וכתבי' בס' רמ"ה כתב דאף קנא א' שכם כמו שהוא כל מיקרי בריה לפי שהשרשים לא שייבי למלה והרי הבריה בס"כ ולעולם צריך בזית ודוק: ומ"ש ויסקינו כולו בחרוסת בפ' ע"פ דף קנ"ו אחר רב פפא ס"מ האי חסא צריך לסקוביה בחרוסת משום קפא דאי ס"ד לא צריך לסקוביה נס"י לחם הא לא נגע ודילמא לבולם אימא לך צריך לסקוביי וקפא מרים מייתי אלא נ"ל נס"י דילמא משקעו ליה ופסקו הסור והמחבר כרב פפא משום דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה משום דיחוי בעלמא אלא דק' על המחבר ז"ל שבב"י בס' ק"ח לחד מכלן שאפ"פ שאינו מטבל אלא ראש הדרי ואינו נוגע במשקה שצריך ליטול לא ידיו ובשקו בס"ש אלמא דלא הוה דיחויא אלא קושטא דדינא ומאן י"ל דס"ל לרב ז"ל דאפ"פ שבברת בר פפא נדחה מ"מ הדין דין לחם מעמתא דקפא ומ"מ אנו לא נהגנו לשקעו כולו בחרוסת ובע"פ שיטת הרי"ף והרמב"ם שהשמיטוהו ועוד שקפא זה אינו מלוי בינינו ומה שאנו מביאין חרוסת על השלחן משום דק"ל כר"מ בר לדוק דהוי משום מצה וכמ"ש לעיל בס' תפ"ג ס"ה יע"ש: ומ"ש ויאכלנו בלא היסבה בב"י כתב שאם רגיל לאוכלו בהיסבה דשאי ולבאור נראה לשבח דכיון שהוא זכר לעבודת ראוי היה שלא יאכל אותו בהסיבה דהוי תרתי דסתרן ומעין זה הקשה בעל המנהיג לדברי האומר שיסבל המוציא בחרוסת שהיאך יתחברו זה עם זה דמלה היא זכר לחירות וחרוס' זכר לטיט ולבנה לדיוקי הבי מליסבל דש"ם דנקט מרור ת"ל היסבה דדילמא לאידי דנקט רישא מלה צריך היסב' נקט נמי בסיפא ת"ל אע"ג דאיסור אוכל במלחא ועוד ליתא דא"ל משמע נמי איסור וכמו שכתבתי לעיל בס' תפ"ב ס"ה ומ"מ נ"ל שהדין עמו דמדמיינו בגמ' דאוכל מ"ד דתרי כסי קמאי בעי היסבה ותרי כסי בתראי לא בעו היסבה ואוכל מ"ד איפכא דתרי כסי קמאי לא בעי היסבה דאכמי מבדיל היינו קאמר ומשמע ודאי דאע"פ לא בעי להיסבה ס"ד שהרי מסיק הש"ס דלאפוקיה כפשיה מפלגתא אידי ואידי בעי היסבה ועוד הרי מצה דהוא לחם עוני ואנו אוכלין אותה דרך חירות אלא שלא חייבו במרור לאוכלו דרך חירות לפי שאין בה אלא זכר לשעבוד משא"כ במצה דהוי זכר לחירות אלא הספיק בצק להחמיץ עד שנגאלו ועוד דהוי עיקר סעודה וכנ"ש בתו' דפ' ע"פ דף ק"ח ד"ה מאי דהוה הוה וכ"כ מדברי הכל כו

שבחב בני מרור ואין לחוש לאוכלו דרך חירות מכלל דאי בעי מצי אכיל זה כ"ל:

ומ"ש וכורכה עם המרור כו' בפ' ע"פ השתא דלא איתמר הלכתא לא בהלל ולא כרבנן מצרך על אכילת מצה והדר מצרך על אכילת מרור והדר אכיל מצה וחסא בחדי הדדי זכר לעקדם בהלל פי' דאי אף ק"ל כרבנן ולא בעי כריכה כלל דהא בזמן הבית ליכא חיובא דכריכה לא מצינן לעקרך שביחס יחד מתפלה ולפני בהכי דאחי מרור דרבנן ומבטל ליה למצה דאורייתא וכ"ש אי אכיל מרור תחלה אחי מצה דאחי מרור דרשות ומבטל ליה למצה דאורייתא וכן אי אכיל מצה בלא מרור תחלה אחי מצה דרשות ומבטל ליה לירור דרבנן דאי הוה ק"ל בהלל לא הוה בעינן אכילת מרור חדי זימני אלא אכלינן מצה לחודי' והדר מצה ומרור דכריכה דהשתא כיון דמצות כריכה מדרבנן זכר לעקדם ומרור דרבנן הוו דרבנן בדרבנן ולא מבטלי להדדי וכ"ש דלישנא הלכתא בהלל ומה מהני כריכה והרי כפף י"ם ממרור ליח' דאכמי מצות כריכה מדרבנן ומקיימה מצות כריכה אע"ג דבכר כפיף י"ם ממצה ומרור ועוד כיון דלהלל לא בעינן אלא מרור דכריכה מעתה אי הלכתא כוותיה ממילא לא נפקי במרור קמא אלא במרור דכריכה ומרור קמא הו"ל מרור דרשות: ומ"ש ואוכלם ביחד בהיסבה מסתברא שאם אכלו בלא הסיבה דיצא ועוד תאסר דאף לכתחלה לא בעי היסבה שהרי היסבה בבזית מצה קמא דכפיף י"ם ביה ואף להלל בעי בזית מצה מתחל' דהא ק"ל מצה דאורייתא ומרור דרבנן ואי לא מבדדי אלא מצה ומרור דכריכ' אם מרור דרבנן ומבטל ליה למצה דאורייתא ומרור דרבנן ואי לא מבדדי אלא בכריכ' ומ"מ העיקר כדברי המחבר כיון דבבדיקן זכר לעקדם והלל לא היה ודאי אוכל בהיסב' אבן נמי הכי בבדיקן וכמו שכתבו הפוסקים לענין טיבול בחרוסת: ומ"ש כדי שתסלה ברכת אכילת מצה כו' אינו מדוקדק דהא אכילת גופי' האידנא בעי בזית אכילת מצה לחוד והדר כריכ' וכמ"ש לעיל אם כן אף אם מפסיק בין בזית אכילת מצה לכריכ' אין בכך כלום אבל ודאי צריך להזהר שלא יפסיק בין ברכת אכילת מרור לכריכ' זו דילמא הלכתא כהלל ומצה שמרור שאבל הוי ליה מרור דרשו' ואם מפסיק נמצא שברך ברכה לבטל' ועוד שאוכל מרור דמצו' בלא ברכה ומיהו קשה שהרי ע"כ אכילת מרור דרשו' הוי הפסק בין הברכ' לאכילת מרור דכריכ' ואם כן מה בכך אם מפסיק בדברים בין שבבר הפסיק וכן קשה להש"ס דבין המצה לאכילת מרור דכריכ' אם כן מה בכך אם מפסיק בדברים בין שבבר הפסיק ובין קשה לרמב"ם דבין המצה לאכילת מרור דרבנן

לאכלו דבמקום דאסור וכן מלא ממ"ם בספ"ם מהלכי קרבן פסח יפ"ם ולא"ם מאי איריא דיקן והסים דשמו הם אפי' בלא יקן לא מצי למיכל מידי בחר אפיקומן. והטור כ' שלא יאכל עוד אפיקומן אפי' בחומו מקום דסביב המקום אחר והרב אחל לסתמיה דפסל"ל דאף במלה לא יפקרו מחבורו לחבורו אבל אין כן דעת הסוסקי' וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל וי"ל דאם לא יקן אדיין לא סילק עצמו מלאכול ואף אם אכל אפיקומן אלא למיכל כל דבריו כל בשר ואוכל כזית אפיקומן אח"כ אבל כל שיקן הרי סילק עצמו מלאכול ואף אי בעי למיכל מידי ולאכול אפיקומן אסרינו אינו דשאי כ"כ המ"מ ולפי זה יראה שאם רוצה לאכול אפיקומן עוד אחר שנקרע מלאכו הרי אי ומ"כו דברי הרמב"ם שכתב' אי שיקן נאוך הבשרות והקיץ אינו מהר ואוכל מבמע שאינו דאלי עוד לאכול ואכי' אפיקומן וברכה הטור ומ"מ מבחברא באם מדיין לא אכל כזית של אפיקומן שיאכל עוד כזית ואינו בא"ם סימן תפ"ד בס"ד :

תעט א אסר"כ בהגיה כוס בליטי כחבו האחרונים דאיך בטיפ' והדס' ופסוק הוא : וס"ש וכוחבו בהיסב' ואם בחאלו בלא היכבה כבר בחבתי בפי' חפ"ח ס"ז בחחר ושופה בהיסבה : וס"ש ולא יחתה יין לבל מים מוכר בכ"ם ובדלקמן ברים סי' חפ"ח : וס"ש והבל מחבר בחייב לא כו' אפ"ג דלעניין יציאת י"ח לא מחבר בחייב לא' אם הפסיק וכמ"ש בסי' חפ"ב ס"ב : וס"ש מנוה לחזר אחר זימון בחי' הרא"ש ולא מהבו בן ואי מביא הודו לומר בבלבה בני בחבחו ובניו שהביאו לחיוב ע"כ וברא' דאף דליבא ג' ס"ד

לקרוחו נדאחמרן בספ"ק דטולין בדר הבדלות בוא מוכה וה"כ אלי לאומרו בחורת מזמור :

כתב בס' ב"ם בחה בהבנו ליבל בחמצא סעודתו לבים אחר לארף לזימון ואח"כ לחזור לסעודתו אינו בכון

מע"ב אם יאכל בם עביד אינו' דמלה אינה נאכלת בבחי חבורות ואם לא יאכל אלא יבחה לבחבל' כי' מחר מהר"ם בלא לארף בבחיה בו' יע"ם ולינחא דדוקא אפיקומן לא אלי למיכל בג' מקומות לפי שהוא אד לבבחה אבל מלה בבחמלה בחוד' אחאי לא ונם לבחוו אינו מדוקדק בע"ם דמלה אינה נאכלת דהא דאלי כמלה נאכלת בג' מקומות אלא בחין האוכל אוכל בשני מקומות וטוב ראיתי להרב בהן לדק ובים יוכף סימן תפ"ד דב"ל בחבור נאכול ג' בסעודות בליל בבח ואפילו אם ינים מלאכול מלא אפיקומן עד סוף סעודה בביה אבור ואינו מחוור וכמ"ש שם בב"ד : גם מ"ם בבם מהר"ל מפרחב בחבחר בלזיחון אף על פי בלא בחה בים בל ב"ה ב"ם בבר הפסיק סעודתו בברבח המזון ולריך נס"י והמוציא וב"ה וא"כ הבבור' הא' יש לו ג' בוסות לפני המזון וסעודה ביבה יש לה ב' בוסות לאחר המזון ודבר זה לא חקנו הבנים ב"כ אים בח לי דד' בוסות חקינו ובבן הא אינה אינרא שבחבבא הוא מנהג בורות ואין לו אל

מם לבמוך :

תם א ולא יאמר יהלוך משנה בפרק ע"פ רביבי נומר עליו אם הלל ואומר עליו ברבח הביר ובגמר' מאי

ברבח הביר רב יהודה אמר יהלוך אמר יהלוך ור"י אמר בבמה בל מי וכמ"ם המחבר :

וס"ש ויבול לבמוח הלל בו' נרסיק בחוספה' בני הביר אמין להם מי שיקרא אח ההלל הולך לב"ה וקורין פרק

לאמון והולבין והולבין הוחין ואחרין ובאין ובומרין אם בולו ואם א"ה להם בן בומרין אם בולן מהבלן

בחמיק שיבול לבמר הלל בבל מקום שירלה ומיהו יש לדחות דאלי בחם דלא אפבר אבל בפרק בילד

בלין שבחם דאף הינא דאפבר ש"ד וכן מוחר לבחות הבום רביבי במקום שינמור ההלל וכן ביקר אפש"

שהראב"ד חולק בדבר ודוק :

תפא א ובל המבקיק דיק ביין ב"כ בב"י ולא"ב להביר מבקין שאינן מבבברין בהרי בח"ן דלא הוי חבמ'

מבום מלה בהרי בבר אחה אחרים בחי בוכות ובוד אמרו בבן חמרים ובחי מיבלא אבל מיבי מבחייא

לא אלא חבם הדבר בדי שבא יהא מבים על ד' בוכות ורא' בחי חבחמיל בבדר אחר ולחי חבם זה בל

מבקה דלא הוי אחר מדיבם מוחר לבחוחו אחר ד' בוכות ולאיבך חבחא דהוי לחי בחייב אדם לבחוב בל

אלי' בלבות בחה בד אחחבחבו בינה ואם יבחה יבחבר מבחה בל מבקה שאינו מבחבר מוחר לבחוחו

לבינ בבבר בדור לבחיר לבחות הבקאי וביאלא : ב בי ליל המורים הוא בן המדיקן הבי אינחא בפרק

ע"פ דף ק"ם :

תמב א מי שאין לו מלה מבומרת אלא בזית בו' הא ואלו לא מצי למברך בך בזית דמינבר בין לאכל בין

לברבן הא מלה בזמן הזה דאוריתא ומרור דרבנן ואחי דרבנן ומבטל דאוריתא והרמב"ם בחב

בחבים מי שאין לו מלה מבומרת אלא בזית בבנומר בבודתו מלה שאינה מבומרת מברך על אכילת מלה

ואוכל אותו בזית ואינו בוחם אחרינ בלום ע"כ והמחבר הבחיק דבריו אלא בבוסיק מברך על אכילת מרור

ואוכל והבמים בריבם אלא ולא' בבין שהרב ז"ל בחם בחר בחבחבחא ואלי יברך על אכילת מרור

בבזית הלא מינבר וכן דעת הרי"ף והמ"ם הרי"ן לחר שיבחיא דבין דבריבי אינו אלא מבוס זבר לבחבקה בבלבחא

בחבחים דבריב לה אפי' מבלה דלא מינבר ואינך שיבחיא ליאי' וזה ביקר בדעת הרי"ף גם מ"ם אפילו

הרא"ם אינו בורך בלל אינו מוכרח דהרא"ה לא מיירי אלא בבריבה בזית דמינבר אם ואלי לא מצי לברך

בחבחבא דבחיב' לבינ' ולאבר דבודה דבריב בריבה מלה דלא מינבר ולא' ולענין דינא דרבנן הרי"ף

בחבחבא ואלי דבחי לבחבר בריבה מלה דלא מינבר וכן בראה מדברי הרבבים ולא בחבבינן מלן דבליב

עליהו בהרבים בן ראוי לבחוב : ובבחאי דבחב הרמב"ם דבזית מלה בחבחבא יאבלנו לבבוש בחבחבא בבלבחא ע"כ

בחבחיא בריבחא הם"ם בם"ם ע"פ הבופבנין והדובבחין והאיבבריבחין אדם בחבלא בריבו מבן ובלבד

בחבלא בזית מלה בחבחבה ואינחא בחובבחבא בב"ב ובב"ם ב"ם מייחי מינבר הב הובא בלינקום של עבו"ם אדם

בחבלא בריבו מבן ובלבד בחבלא בזית מלה בחבחבחבא דבחבחבו אין בראבחבה לא אבל הרא"ם בחב

בחבבחבחא דבובחבין אחרי בחבן הבזית הילבן אדיך בחבלא בזית בחבחבו לבחיים בל מלה ומרוחים

יחבלבו אבל בחבן הבם אחין לב בחבה מלה אלא בבין הבחבבחבא ובחבחבחבו אחרים בחבחבחבא

בחבחבל לבינחבן ע"כ ובחבחבם ים לחבחבה בלינחבן בחבחבחבא בחבחבחב

זאלי לומר ולדידיה מי ניחא הרי הזכיר מועדים בלחה בסרמנו ולמה מזכיר עוד ביעלה ויבוא אלא כי היכי דמזכיר מועדים בלחה בסרמנו וביעלה ויבוא ס"ל מזכיר בכם בשמיכם ול"ד לברכת המזון דהתם כי היכי דברכת דלה והחליטו אין מזכירין שם ומדרבא נמלא דהתם והכא אינו משוים את המדות ואם כן יפה אינו מהגין : ומ"ש ח"ל לחזור כ"כ בכ"י דכיון דפטונתא דרבוותא היא בדיעבד סמכינן על המאמרים שלא להזכיר ע"כ ולישתא דלא פליגי אלא לכתחלה אבל בדיעבד פשיטא דיצא לכ"ע כיון שהזכיר בלחה בסרמנו : ד' גומרין ההלל כולו אל להיות בשבת מקדימים קריאת ההלל לויבנו ורבי"ז ז"ל ולא נהגו כן מנהגם מדיר בסרמנו : ומשיגו מדיר מדיר ק"ד :

תמה א ומברכין לקרות את ההלל זה הוא דעת מהר"ם כפי שבשמברך לגמור אם יסבר ממנה אות ח' או תיבה ח' הוי ברכה לבטלה והרא"ש שכ' שאין לדקדק בזה כי לגמור הוי פי' לקרות וכיון דלדעת הרא"ם אין חילוק בין לגמור ללקרות ולהר"ם יש קפידא בדבר מהיות טוב כתב דזהו דוקא בתקוס שאין מקבל אבל אם מתגין לגמר לגמור ושוב ראיתי להרמ"א נופיה בתשובה' סי' ל"ה כתב דזהו דוקא בתקוס שאין מקבל אבל אם מהגים לו' לגמור אין לבטל המנהג וכ"כ הרא"ש יש"ש : ומ"ש דאין מפקיקין בו סי' כבר בתכלת בסי' תכ"ב מהגים לו' לגמור אין לבטל המנהג וכ"כ הרא"ש יש"ש : ומ"ש דאין מפקיקין בו סי' כבר בתכלת בסי' תכ"ב :

ס"ד יש"ש : ומ ש ושהה אפילו כדי לגמור כולה וכו' עמ"ש בתרוכה בסי' ס"ה בס"ד :

תמה א מתחילין לספור העומר כתבו הטו' בס"פ שני דמגילה ואחר שבירך על הספיר' אומרים יה"ר שיבנה בי"ה אבל מ' משא"כ בתקיעת שופר ולולב והיינו טעמא לפי שאין כאן אלא אזכרה בעלה בנין ב"ה אבל לשופר ולולב יש עשיית ע"כ : ומ"ש ומצוה על כל מ' לספור לעצמו כפי ר"י דעצמות וספרתם לכם מצוה על כל מ' וא' שיהא סופר לעצמו ואח"ש אמאי לא יצאין מהכא דשומע כעונה מדאיצטריך קרא דכל מ' יספור לעצמו מכלל דבעצמו שומע כעונה ובפי' לולב הגזול מפיק לי' מקרא אחריתא וי"ל דעיקר קרא דוספרתם לא לאתא אלא ללמד על עיקר מצות הספירה לגיבור דאי הוה כתיב וספרת בנפשך יחיד ס"א דמיירי עם ב"ד דומיא דיובל והכי איתא בספרי בעבה שבועות אספר לך בב"ד מכין נכל מ' ומ' ח"ל וספרתם לכם בתחלה ספירה לכל מ' וא' ומסתברא דלכתחילה מצוה ב"כ שיספור כל מ' לעצמו ולא יכמעבה מחבירו אבל אם כיון בתחלה לחויאתו וכיון השומע לצאתו בספירת חבירו יצא דשומע כעונה והכי נמי אמרו יצא דאי הוה כתיב ולא ח"ל וספרתם לכם בתחלה בכתב אם דעת היחידים שלא לצאתו בספירת הש"ל ניחא לחזור ולברך מעצמו שאם ירצו לצאתו בספירת הש"ל ניחא לחזור ולברך בלא כמה"ר דניאל גיראלמי נר"ו הקשה מהרשב"א נופי' בסימן תכ"ו דמכין יומי ובסופי הוי בשאר ימים בלא ברכה בדלקמן ס"ח : ד' שאם יאמר לו היום כך וכך בו' לפי מ"ם בס"א דמכין יומי ובסופי הוי בקול רם שהרי אינו בא להוציא שום אדם בכל אחד ואחר חייב לברך בעצמו ואין אחר יכול להוציאו והשיב בכל הברכות אפ"ם שיצא מוציא וכ"ם בני ספירת העומר שאין פיק' המצוה הברכה אלא הספירה ואם ירצה לספור זמנא אחריתי דשאי מעשה"כ בברכה דאיכא מ"ד דאית ליה אשלומין דיוס ואיכא מ"ד שאין לו אשלומין עוד לפיכך לבנין ברכה אפק ברכות להקל אבל לבנין ספירה אפ"ג דהוא מדרבנן מהיות שוב יספור כיון דאיכא שום פסידא בדבר כיון דהך דינא אפק' הוי כי היכי דב' המחבר לקמן בס"ם בדין מסופק אם דילג יום מ' שיספור בשאר ימים בברכה ה"כ בספר ביום פלגתא דאיכא מ"ד דאית ליה אשלומין

בין קדם למול ובין אור לחשך ובין ישראל לעצים ובין יום הכפורים לשבת ימי המעשה מ״ש סדר הבדלות הוא מוכח :

תצב (א) וכן אחר מג הסוכות פ׳ דכ״ן שהם הרבה ימים מיישבין שאל מחוץ לחוך ימי השמחה כאן לידי עבירה ולריכן בפרה אבל לא נהגו להתענות אחר מג הסכות ומשום דבין דלא הוי אלא יום א׳ או ב׳ לא שכיח בה שמחה טובי כ״ו ס״ש אבל כם תמיס דבים כי קב״ה אבל כתב דלקח אחר מג הסכות מתבנין : כתב מהרי״ו סי׳ כ״ד הבהגתי שלא להתחיל שני ותעניתי ושני במרחשון עד י״ז במרחשון דהוא רביעה דשטרה : כ״כ הבה״מ פ״א מהלכות תעניות שבתעניות אלו וכן בשבת ימי תשובה אם חיובם בשבת בית מלוה לאשל ול״ל הארה :

תצג (ב) מהגיס שלא לישא אשה בזמן שיש שם סיבה כגון שלא קיים פ״ו או מי שאשתו ובילא בזה לא מייסין למהגה ומוכח אשה ובמאי שלא ירבה בשמחה הר״ש לוטאמו בש״ ׳שתי ידות והנה למי שלא קיים מצות פריה ורביה הדבר ברור לחתיר והרי הרא״ש התיר משום מצוה פריה ורביה ליקח כ׳ כשים שבא נזר על בן רב״ג מ״ה ז״ל ולקח דמהר״י מינק סי׳ י׳ פינו עליה הכא דלא הוי אלא מהגאה בעבמה יש לחתיר בפסיטות וכן מהגין : כתב הריק״ש דלהחזיר גרושתו מן הנשואין דבבל נוהגת שרי דאין כאן שמחה ובדלקמן בסי׳ תקמ״ו ס״ב ופי׳ בחשו׳ מוהרי״ט ח״ל סי׳ ס״ד. ומ״ש בין פסח לעצרת עד ל״ג נשומר בפי׳ הבא מג יבמתו גרסי׳ אמרו י״ב אלף זוגים תלמידים היו לר״ע מגבא עד אנטיפרס וכולן מתו בפרק ח׳ מפני שלא נהגו כבוד זה לזה הבא וכלן מתו מפסח עד עצרת ומסיים התם דמתו בתיתת אסברה ואפשר שמה שלא היו מהגיס כבוד זה לזה היה מחמת איזה לכון הרב שהיה ביניהם ובדאמרינן בפי׳ בתה מדליקין סי׳ ללשון הרב אסברה ומי׳ ב״ר פ׳ ס״ח לא מייתי אלא שבפרק ח׳ מתו אבל בסוף מדרש קהלת איתא שמתו בין פסח לעצרת ובלשון זה יכולים לו לומר בל״ג לשומר פסקו לשות אבל לשון תמוהדינו משמע שמשבה מיתתן עד העצרת אבל דעת המחבר להקל מ״ג לשומר ואילך וכמ״ש ההגה ועד ל״ג דנקט עד ועד בכלל קאמר ובדלקמן בס״ב : (ג) ואין להספיד עד יום ל״ד בנקר הרב חזיל לעצמיה שבי״ד סי׳ ס״ה פסק דבא אמרינן מקנת היום בכולה בלילה אבל בעינן מקנת יום ממש ולפיכך פסק בכאן שלא ר״ך להספיד בנקר אבל מי שילה לסמוך בכהן הולכין אחר המיקל יותר : ומ״ש ומרבים בו קלא שמחה כו׳ מימא דמכשיו בהנו בזה להרבות בשמחה ובלא לומר מחכון ואפשר״ כן אין מספרין אבל עד ל״ד ודילה מרתי דסחרן ובפיכך מי שהגה מלגו להספיד בל״ג אין מוסין בידו ומיהו יש לדקדק בשמחה זו למה ולמי משום שפסקו מלמות מה בכך הרי לא נשאר אחד מהם ובולם מתו ומה מיבה של שמחה זו ואפשר שהשמחה היא על לותם תלמידים שהוסיף שם״ב ר״ע שבא מתו בלאה: ומ״ש ומי שהוא בעל בריה כו׳ הבי״ר כ׳ לקמן בסי׳ תקנ״ם דנם המוהל והסנדיקים הם בכלל בריה ובפי׳ מוחרים בהספיד בשומר: יש מי שם שאינם מוחרים להספיד אבל ביום המילה לשמחת המילה ול״ל להחיר בדבר יום המילה ואם אל המילה ביום שבת אף בחמיטי מוחרין ובאלו המנהגים הלבה כדברי המיקל מבולה: (ד) ופשוט הו : בידם הר״ם לומאלו בתב דמנהג הגון הוא וגם הריק״ש בתב דבין שעיקר הדבר אלוי בחנהג בעקר שבהגו בדאיקמוסין בידם דאדעת דהכי קבלוה ויפה בתב עוד בתב שרדב״ז היה מהגו להספיד בכל אדם הב״ם ודע״ג דאין נוהגין בשים בר״ם אייר דבלמ׳ בכחל בשבת מאחר דמ״מוספים שמחה ביום הבשת שהוא שבת לב״ש לא יספדו ביום ו׳ : ודע דאספורת ונשואין הכל דבר א׳ ובמ״ש הב״י לפיכך בעקום שנהגים היתר בהספד׳ ה״ה לבשואין : ומ״ש מיהו בארבי מקומו׳ נהגו להספיד עד ר״ח אייר כו׳ עשם מנהג זה משום שיש לנהוג אבילו בנגד ל״ג ימים שהיו עשים בהם הריגה ל״ב שלמים ומקנת יום ל״ג ולפיכך יש שאינם מהספדין עד ל״ב אבל אלו מהגים להספיד עד ר״ח אייר ועד בכלל דהוו י״ח יום ומשם ואילך אין מספדין עוד אבל בל״ג לעומר ובהכי נהגו אבילו בל״ב ל״ג ימים ובבר בתבתי דבפרם הלו בהר׳ בהר׳ ופסיטה ולמיקל שומעין : ומ״ש עשום לא מתנודדו בפ״ש דיבמו׳ כי אמרינן לא מתנודדו בגון ב״ד בעיר א׳ פנו מורין בדברי ב״ש ופבא מורין בדברי ב״ה אבל ב׳ בתי דינים בעיר אחת אין לן בה ואיין בהרמב״ם ובב״מ סוף ה׳ עכו״ם דשני מתנגים בעיר א׳ הוי בב״ד בעיר א׳ דאינם עשום לא מתנודדו ודוק : (ד) נהגו הבשים וה״ה האנשים אבל דאורתא דמילה נקט ואפשר״ שלבנין תספור׳ ונשואין לא נהגו איסור׳ אבל עד ל״ג בעמין מלאכי נהגו עד עצרת עשבם שב׳ הטוי יפ״ם ואיין בחשו׳ בתרא״ם הלוי אלק א״ם סי׳ ו׳ :

תצד (א) זמן מתן תורתינו כתי הריב״ם בסי׳ ל״ו אבל אלה הכתוב מג שבועות׳ ביום מתן תורי אבל ליום המשים לבומר ואין הכרח שיהי׳ ביום שבתי׳ בו התורי לא פחו׳ ולא יותר אבל שעתה לפי הבטוינו שיבאן מלא ואייר ספר יבא בן לבוים שהמשים בלים בו׳ בסיון ולזה אנו מזכירין בתפילי׳ זמן מ״ת ים״ם ואיין בדרשו׳ הראש״ם בפי׳ אמור דף קכ״ז ומ״ם בס״ב : ליל א׳ של מג הבטוינו׳ ממתינים לקדם עד הלילי׳ ממש שאם יקדם קודם הלילי׳ יאסר מיום מ״ם לספיר׳ וכתיב שבע שבתו׳ תמימו׳ תהיינה ס״ם משאת בנימין : בתבו בפסקי תוס׳ דפי׳ בני הביר מה שאין קורין בשבועו׳ שור או כשב לפי שבבר אמרו׳ בפסח עם פי׳ הבומר בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ב׳ של בלוים אין קורין שור או כשב ל״ב אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ג׳ של בלוים אין קורין שור או כשב ל״ג אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ד׳ של בלוים אין קורין שור או כשב ל״ה אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ה׳ של בלוים אין קורין שור או כשב ל״ו אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ו׳ של בלוים אין קורין שור או כשב ל״ז אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ז׳ של בלוים אין קורין שור או כשב ל״ח אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ח׳ של בלוים אין קורין שור או כשב ל״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ט׳ של בלוים אין קורין שור או כשב מ״א אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום י׳ של בלוים אין קורין שור או כשב מ״ב אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום י״א של בלוים אין קורין שור או כשב מ״ג אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום י״ב של בלוים אין קורין שור או כשב מ״ד אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום י״ג של בלוים אין קורין שור או כשב מ״ה אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום י״ד של בלוים אין קורין שור או כשב מ״ו אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ט״ו של בלוים אין קורין שור או כשב מ״ז אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ט״ז של בלוים אין קורין שור או כשב מ״ח אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום י״ז של בלוים אין קורין שור או כשב מ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום י״ח של בלוים אין קורין שור או כשב נ׳ אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום י״ט של בלוים אין קורין שור או כשב נ״א אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ׳ של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ב אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״א של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ג אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״ב של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ד אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״ג של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ה אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״ד של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ו אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״ה של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ז אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״ו של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ח אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״ז של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״ח של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום כ״ט של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל׳ של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״א של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״ב של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״ג של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״ד של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״ה של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״ו של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״ז של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״ח של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום ל״ט של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ׳ של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״א של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״ב של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״ג של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״ד של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״ה של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״ו של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״ז של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״ח של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום מ״ט של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ׳ של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״א של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״ב של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״ג של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״ד של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״ה של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״ו של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״ז של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״ח של בלוים אין קורין שור או כשב נ״ט אינו בלוס דבי היבי דפ שור או כשב אמרה ביום נ״ט

דעם הראב"ד בהשגו' ושאר המפרשים דכל הני לא אסירי אלא מדרבנן ונמשך אסריהם המאחר ז"ל וכ"ל ציקר אבל לא מסתמי' של הרי"ן שהקשה למה יהא אסור לטחון חטים מן התורה ויהא מותר לדוך כל הני דוכין כדרכן שהרי שחיקה ודאי חולדה דטוחן היא ולדידי לא קשיא שהרי בירושלמי הקשו אדיפא מינה מהיכא של בית ר"ג שהיו שוחקין פלפלין בדסיים שלהם ותירצו לא אותר' שחיקה כדרכה בלו' דאיסור שחיקה והדקדה נפיק מקרא דאך אשר יאכל ואמרינ ליה ואמרתם את המלו' ומלישה ואילך דמלה בני שיעור אשר יאכל לכל נפש הוצרו אבל כל מלאכו' דעקב' ליפה אסירי והיינו דוקא שחיקה בשחיה דומי' דמאי דאמרינ ליה אבל שחיה פלפלין ושאר תבלין אף פ"ש שהם חולה' דטוחן הצורן' אבל מה שמזקיקי לומר דהוו מדרבנן שאני דולה הרבה קולו' במלאכה הנרי' והקדקד' דבשיטו כל דהו שני בדיה אבן בש"א דורך אבל ואוכל וכה"א בורר בדרכו בשיקו בקמן ובחמטו כו' ובספ"ק דביצה גרסינ אוספיכיני' דרבה בר בורר אבל ואוכל וכה"א בורר בדרכו בשיקו בקמן ובחמטו כו' ובספ"ק דביצה גרסינ אוספיכיני' דרבה בר בר חנן הו"ל איסוריים דהרדל' ח"ל מהו לאפרוכי ומיכל מיניהו ר"ש לא הוה בידיה אחא לקמיה דרבא ת"ל מולנין מלילו' ומפרכין קטיו' ר"ש ובס"פ אין דרין אסיקו' דשונין קמה ר"ש דמיימין הוה דביתהו דרב יוסף הלא קמחא אנא דמהולת' דביתהו דרב אסי נהל' קמחא אנא דפחורא ואסר"א פירש דבין דאיכא שיטו אפילו אחילת הרקד' שריא ואף לפמ"ש שם התוס' דאשונין קאי שמעינן ודאי אבל הני דאיכא שום איסור כלל מן התורה בהרקד' ובריר' ושאר מלאכו' דא"כ לא היה נאסר לרז"ל להקל כ"ש ונם לא היה שום איסור כלל מן התורה בהתבלין בלי שום שמוי אם הסשיה שם אסור' מן התור' והו"ל למנזר הא להם להתיר דיבם התבלין בלי שום שמוי בדיבם אחה אסור' מן התור' אבל אם לא לפמות להאריך שיטו בדיבם התבלין דומיא דמלח ולכן נראין הדברים דכל מין מלאכ' שהוא באוכל אסור הא לפמות שלא בשמוי בדיבם אחה אסור' מן התור' וכמו שנתבאר בסוכה ובמנו מותר מן התור' אלא שהכמים אסרום כדי שלא יעבור מעשה ר"ש והיא דאיתי מדיש נפש עצמו מותר מן התור' אלא שהכמים אסרום לדמות דבין דפירו' הבשרין ואלישה בשבת אסירי דשיש ביצה ומר"פ משילין בזירה ויאכלום אפ"פ דבי"ש הלים' לא אסירא מן התור' נזרינ ר"ש אסור שבת ולא הוי נזרה בהו נזיר' שמא יעלה ויאכלום אפ"פ דבי"ש הלים' לא אסירא מן התור' נזרינ ר"ש אסור שבת ולא הוי נזרה לגזר' ר"ש ושבת כי הדדי ניהו כדאיתי' בפרק במה אשה ובפ"ב דביצה נמי אמרינ דב"ע מיהא כלי בשבת לא מטבלין מ"ש נזרה שמא יטלנו בידו ויפבירנו ד' אמות בר"ה ופרכינ יש לו בור בחצרו אלי איכא למימר לא מטבלין מ"ש נזרה שמא יטלנו בידו ויפבירנו ד' אמות בר"ה הא מינה שבת ר"ש אסור שבת ובחבו ומשני נזרינ בור בחצירו אסור בר"ה הא מינה שבת ר"ש אלי איכא למימר נזרינ ר"ש אסור שבת ובחבו בתוס' דלא הוא נזירה לגזר' ר"ש ושבת ל' היא : גם הביא דאייתי מפרק המלנים דהרודה אלות בשבת ר"ש סופב את האורבנים בבר מירלו תוס' דפ"ק דביצה ותוס' דפרק המלנים מירולים וא' מהם דמיירי בהדבים הדבש ואינו ראוי לאכילה אלא לכתיבה דנמלי יפ"ש והיא דירושלמי דאייתי לה מקראי יש לדמות שהדבים הדבש ניהו וכמ"ש הרא"ש והראב"ד אך מינה דהיכי קאמי סופב את האורבנים וצריך לרחוק להלין בפרס דאסמכת' ניהו וכמ"ש הרא"ש והראב"ד אך מינה דהיכי קאמי דפר' נפרה שנתפקפה' מאי לוקה דקאמר מכת מרדות הרי מקום מרדו' דעבר על ד"ם ובהיא דאמרינ בפ

שוחן לו מכין לותם מכח מרדו' ומ"ם המ"מ שכתב' כן לפי שלא בפסקה הלכה כם ליתא בהרי בספ"ו מה' ס"ם מכה זה מכלל הכ"ד דברים בממדין עליהם ולא אמר שם לו מכין לוחם כו' אלמ' דפשים' דבני מדוי הם דומיא דשאר דברים שהזכיר שם והודיע לנו בכלן שאם יש שום סיבה שאין יכולין לרדותן שיכו לוחם מכח מרדו' ולפשר נמי שנור' בפ"ב דכתובות' רב הונא אמר נגודי נמי מנגדינן ליה ורבא לומר דנגד' נמי מהני כיון נדוי ולאו לעימר' דבמי הרוייהו וכפי' ר"ם וכן נר' נמי ממ"ם הרב ז"ל בכי' ה' בהלכו' י"ט אסור נפשו' מנאלה בכ"ט כו' אבל אין מכין לוחם כו' חוץ מפ"ם אחר מלות שהעובה בו מלאכה אחר מלות ממדין לוחם ואל"ל שמכין לוחם מכח מרדו' אם כן נדוהו ע"כ אינ' דבכל מקום דאמר נדוי אי לא מצו נגדו' אי מבוב סיבה אחרת בעיני הדיין להכות מכות מרדו' במקום נדוי ופוד ל"ל דאיה דברים חולין אמרינן דרב עמרם רכיד' מגיד אמלן דזרע כבות' בכרמא מבוב דבור דהוי ירק וכנאים בכרם הוא אלמ' דבלאי הכרם נה"כ דאסיר מדרבנן כיב' אלא נגיד' ואינו בספ"ק דקדושין אמרינן רב חנן ורב פנן הוו בקבי ואזלי בחורת' חזיה לההוא נגדי דקא זרע זרעים בהדי הדדי א"ל ניחי מר בכמתיה כו' הדי בלדעתה שהיו בבורין שבלאי זרעים היו אסורים בח"ל דומי' דבנאי הכרם והיו רוצים נגדו לההוא נגדא והכי הדתי בקיאות נמי הוו מיובתיה דהר"ן ז"ל בהרי בלאי הכרם בח"ל לא הוי דבר בעיקרו מן התורה ואלא אל פי כן אמרינן דרב עמרם חכיד' מגיד ואם נדהה ונאמר דבין דהרבנם האינן אסור' בח"ל מן התורה מקרי דבר בעיקרו מן התורה מיקבי ניה אמאי אמרו ניחי מר בכמתיה ושוד דנגנא' אמרו בלאי הכרם דבלדון אסורים בהנאה בח"ל נמי נזרו רבנן ואם אמרינן דנזרו משום הרבנת האינן ולהבי קושט' קאי כדאמרי' מעיקר' וק"ל הא'ה דרים חולין אבל נדדי ניה' בהדבר אמכר ביד החכמים ובפיכך רב עמרם הוה מגיד ורב חנן ורב פנן הוו מבמתי וכן מלאתי לאמרה"ך ז"ל בחבינה בית כ"ב בדברי דבבל איסורין דרבנן הוו בדשו' ב"ד לבדות או להכות לפי תוקף המבבה ובפי המוברים וכן אם הבבה ברינה בבן וביולא יש"ם וכיון בתבאר דאלא בדברי דבנן שייכי מדי או מכח מרדו' מכ"ם בעובר על מה שאמרו' מן התורה ובמו בתמיה דאלא בדברי דבנן שייכי בחורי בבנאה ובמסיבתו רבי אחאי בר יאשיהו וכן בפ' זה בורר הכהו קבורתי דקבור בפבא בי"ט אל עצמת בתמיהו רב פפא וכן מביהו בפ' אלו מנגמין אל מבה בבנו בדול בעובר אל לפני עור בא חנן מבבול בתמיה אותו וכן הרמב"ם בפ"א מה חנן ומלה ובפ"ב מה' בביאת עבור כתב אל חלי ביתו' דאמרו' מן התורה דמכין אותו מכח מרדו' ובפ' ח' מה' בהלדרין כתב וכל אלו שבא קבלו עניינן ההתרא' מכין אותן מכח מרדו' הוא"ל ומסלו מבל מבוס אפי' אל איסו' אל ד"ם מכין אותו מכח מרדו' ע"כ וכ"כ הר"ן בפ"ק מבות הבלון והה מבואר ו"ם דאיה מפ' נערה בתפבהה דאמרינן התם לרבי יהוד' דבמוציא ש"ר אב"ג דם"ל בעבמ' אלו אינן בו מעשה לוקין מניו בתב"ר גלי קרא דאא לקי אלא דוק' בבבמל ואפשר"כ לוקה מכח מרדו' דרבנן וכן בפבה בבנ' והרמב"ם בוק הלבות נערה ומדר"י בבמע לרבנן בלאו אינן בו מעשה דאין לוקין עליו מן החור' וכן בתר נאון דאלו בני מלבו' ניהו ואיסורי עשה וביוצא דבבולהו מכין מכח מרדות או מגדין

ובהביא דאמרינן בפ' הזרוע הא' בהגה דלא מפרש מתנו' לרוי בבמת' דאלקי ישראל :

הבלל הבונה מבל זה שבבל איסורין שבתור' בין האסורין מן התור' בין האסורי' מדרבנן הבל לפי ראות הדיין בפי מומר הבריה ולפי האונרים ולפי מוזר הבעה הרבו' בידו לקבוס נידוי או מכח מרדות ואם לוחם שמנהגים בתלמוד בני חוכק שבתבנים לעיל המדין או מכין בבנ"ל אי לא אפשר בנדוי יבו מכח מרדו' ואי לא אבר לבבו' ינדו וחן לתבס ויחבס עוד ופי' מכח מרדו' בתבתי לעיל סימן תב"ח ס"ב בס"ד :

(ב) אין מיוחס בין ראבון לבני אלא לפנין מת בו' פרטי דיני המת בתבאו לקמן סי' תקנ"ו בס"ד :

ומ"ש אלא ס"ו ענו"ם עיין מ"ם כי' בכ"ח סי"ז : ודע שדעת הרמב"ם בספ"א שמותר לבחול את המין בי"ט בכ' שקרוב להתרפאו' הוא אלא שאין שם חולי בלל ואינו משוור דבינן דקאמ' בגמ' היכא דאינ' סבנה לא מבנינ' לי דאפילו בבבת ברי כי קמבנינ לי סוף אוכל' ופלוחי עינא ע"כ לומר שאין בו סבנה אבל מ"מ חולי מיהא אינ' ועוד דלפי זה מבמע דבא אבריבן בי"ט אי' אלא בשאין שם חולי אבל אי אינ' חולי אף רי"ם ז' ברי ולא מבמע בן מדברי הרב ז"ל שהרי בלל לנו בפ"א בבל שאסור בשבת אף משום שבות הרי הוא אסור בי"ם אלא"כ היה בו לוחץ אבילה ובפ"ב מה' שבת בא' שבולה עיניו מן הבברי בשבת אעפ"י שאין שם שבנה מבלל דפ"י ישראל אבור והי"ה בי"ם ויש לדמו' בל זה דהבי קאמר הינ' דאינ' ל"מ לי בי מבמי' לי סוף אוכל' דהיינו חולי שאין בו שבנה ופלוחי עינא דהיינו שאין שם חולי בלל אלא שבוחל להניה מלוחתו והשבס בנפ"ם בם"ם לא יסם סמין לרגליו אלא"כ רואים לשתיה וכ"ה מתירין ע"מ הבחול לא הוי הבא' חולי ולפיבך לא הבירוהו אלא בי"ם ב' בל זה אפי' דרבו של הב"ח ולדידי א"ל לבל זה דאפשר שהרמב"ם מפרש בוף אוכל' ופלוחי עינ' בפירש"י ובפשט הגמ' דהיינו דאינ' חולי אלא דס"ל דבינן דבבר הבי קאמר בשסם אמינ' שרא לבחול אינא בי"ם ב' בל ר"ה מבמע דאף דאינ' בחבול בי"ם ב' דהוי קיל ומבמע דאינ' קנס הבאה אבל מדברי הרמב"ן והר"ן ומאר המפרשים ז"ל נראה' דס"ל דמיירי שם חולי וזה לא הוברו לנאר בגמ' בי הינ' דלא ביארו בהבינ' דאמינר שרא לבחול אינא מבברי בשבת בשום דסמנו דמיירי בשם שם חולי ובדאינ' בהדי' בגמ' ואף זו דבוחה וילמד שחוס מן המפורש וכן פסק בס' בי"ם וכן עיקר : ומ"ש בשבי מומר אפילו ע"י ישראל בס' מ"ם בשבי מומר אפילו ע"י עבודו אלא ע"י עבודו ע"ם בי"ם שבי אל גליו' אבו' לבבודו אלא ע"י עבודו בי"ם שבי אל גליות אלא בי"ם בי"ם שבי אל גליות בבי הדדי ס"ל ביה בבבוה אלא בבבוה בבבוה בבבוה

ומוסה פרטיותיה' פתומות ומ"ר סנהל מ"ר הלכה כר"ם מאי לאו לפתומות לא תריוה מ"ל אחיי לר"י ואת לא תסברא דכי אמר רב תריוה והא רב אית ליה מנהגא והאידנא נהוג עלמא בפתומות דמ"ר אם יבא אליהו ויאמר סולקין במעבל סומכין לו אין סולקין בסנדל אין סומכין לו בכבר נהגו העם בסנדל אלא לאו ש"מ תריוה ש"מ ומהר"י קולון ז"ל בשורש ט הביא ראיה מכאן שאפילו נגד ההלכה אזלינן בתר המנהג והעלה שאף במנהג שאינו אלא במדינה אחת הדין כך וכברם כ"ד כתב ופסיטא שאין לומר דוקא במנהג בתילת סנדל הוא דאמרינן בר"פ בתרא דתענית ובריש פרק הדר איתא נמי נהאי פנוגתא לא אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר"מ ור"י אמר נהגו העם כר"מ ורבא אמר מנהג כר"מ ומפרשי דמ"ד הל'

לפייש ולגבר צריך שיהיה לו יסוד ופסק לעצמו בשיר מצל כמו שהגי מקום ח' שלא לעשות מלאכה ביום כל היום כולו סייג לעמה מלאכתו לעסוק מן המנחה ולעצבה ובולא כזה אוי מנהג. בורות ואני תמיה לא בעי וכמו שהוכחתי כבר תש"ם ס"ב מכמה הוכחי יש"ם וגם אם אלוהו מנהג יפתרך שם לאיסור מבטלין לים כדאמרינן בפרק מ"ם בני מחלי נהגו דעתרבו מלה מלהוו אלו ל"ל כ"ש ל"ל מיכלה זר בלשיטו מנהג דמיסיון דילמא אתו לאפוקי מחזון על הפשור וכירושלמי דפרק מ"ם נמי גרסינן קבלו עליהן מנהגי מכריה ונרוסי ליסורן בשוסי מנו ש"ם לעשות מלאכה בחש"מ ביום בחנה אם לא ינוח דבר מנהג כמשמת הרגל לומר אלא יאמלו דנים כדי הסיפוק לומר הוים סיב ומשני מר הוא בחנה מר הוא בחנה מר הוא בחנה מנהגא כלומר דהשמש אינה דנים דבל נפיבל מרה' מני אלו ופרכינן אלו' מן אין מעצים בחנה הרגנ כלומר אלא יאמלו דנים מהבל אחת' דבל מנהג שים בו קלא אחרת מנהג מר הוא בחנה מר הוא בחנה מנהגא כלומר אלא יאמלו לן שהן מתעסק בחנה הרגל פי' שהיה מיקר. לשם בבל אחרת מנהג דבל הוי' קבלה בין שים בה מיעוט בחנה הרגנ מהבל אחת' דבל מנהג שים בו קלא אחרת מנהג דבל הוי' לעבר דש"ד לעבר הכי והכיל רלוה מעתי' דש"ל דקרינן מעשה בעבדו קיים לעבר דבריו זהב אמר רבינ"א המתן הזה לא אלין הלילה עד שיהו בדיבורין בכנס נב"ה ולימד הלשה שים עניה מתם ליהם והלהם מנהג ומנות ולאות מנהג' קרבן מ' ואוכלת בנבחים ואין הפאר עניה מובה ונמהו קיים בו בזה בנבחים והתרוך בזה ים"ם ול"ל נ"ב הבין דין אחת דאמ"ב שים בדבר ביטול מלות עוגב בבת אחת אפשר לבנות בדבר אחר ובמובה בדבר אחר מ"ע מיקרי מלאכה לחרמי מבריה לפי שהן מתעסק בחנה הרגל אלא אפשר לבנות בדבר אחר מ"ע מיקרי מיעוט בחנה הרגל אפשר מני לתקן הכי בבבל אלהבא יהיו הרגים בזול ויהיו מרוחים לבם ונ"ל עוד דאיה בזה הבא"ר בפ"ה דבילה מ"ם מיקון מרוב אחר רבה כדי שיבור מבה יפה לבבה ומבה יפה ל"ש ובחב הר"ן אמר רבה כדי שיבור מתוך בחנה מבור יו"ם זוכר הבבה יבור מבה לה ומבה לה ומבה לה ומבה מקבה לרבה דש"ל דבורב מבוה בבוד הבבה נתקן הא דתנן בלבל מרובו לו שלבד לא יבבל עליו בתחלה לבבה דמובב אלא אחרת ויתבדן בבה אחר ויתבדן בבתות הרבה שלם אחה מביר לו לבבל בבבלבד מרובו אף הוא יתרבל בו ולא יתבדל או יאבל ולא יחבה לבדור לבבה בבל בל פ"ל ווו הים דאיה לבבה מבבין אימו לבבל חבבנו בבתות הרבה ומבבאר עוד פרב מנהג מ' כ"ד סימן פ"ב פ"ם והוק:

(סז) כתב הרא"ש בבפקיו בפרק מ"ם דהאולן מבקום בתחתירין למקום שתקילין ואפילו דבקום לחזור יש לנהוג בקולי המקום שהנך לבם ואל יחמיר כמנהג מקומו מבני המבלוקה בדבר שכיר בו שיהי מנהג כדמוכח לקמן ואמרינן מתקום שלין מבין למקום שבחשון ואל יבבה אדם מבני המבלוקה ומבני והא אמרת שתבין פליו מומרי מקום שלא מבם ומבני רבא אין בזה מבום שיהי המבלוקה לעבר ודאי לא יעבה ב' ברין בבלבי מיבא בשוב, מבבת הא לא אפבר בלא מחלוק' כי"ל לבבו' מלאכי' בבבם הבאל הבלום יש בו לעבור בל מנהג מקומו כיון דלית ביה איסור' דאוריים' אלא שהנהו בו איסור להחמיר עליהם מב"ל וכן דעת החוספי' שבחנו מתקום שבלו לעקום שלא כלו סייג לבבר מיעבא לר"י והלא אסור לבבא מבני המבלוקה' אפי' לקולא דאמרי' לעיל אין בזה מבני המבלוקה' דמיבר אמרי' כמה בבלבי מיבא בשוב' הא בלו אלו אלו מבבא הוא אסור לבבו' מבני המבלוקה ומיהו יש לומר לי מדאוריים' סייג לבבר מבום מבלוקה' לא יעבור בל ד"ם ומבה אור"י דלא בייב מבלוקה' אלא בדבר שבלבי בגוף האדם אבל בפירו' לא בייב מבלוקה דאמרינ' מתקום שבלו אלא בבבר שבלבי בבבלבי מבבלוקה בבבלבי בבבלבי בבבלבי

אינו אלא הפחדה בעלמא. ליתא דא"כ למה הי"ל להפחידם במידי דלא ס"ל דאסי"נ דבפרק לולב הגזול דף לי"ד משמע דמפחדי במידי דלא ס"ל סתם שאני כדי שתהא העזה עליה וכמ"ש שם התוס' והולרבתי לכתוב זה משום דגרסי' בפ' אלו טרפות רב אמר אין מוסשין לספק דרוסה ושמואל אומר מוסשין וכפי' למיפר דהדר בה רב דהתם ברקפא דספק דרוסה דאתי לקמיה דרב שדריבו לקמיה דשמואל מקיבו ודיבו בנהר' ואי בה רב דהתם ברקפא דספק דרוסה דאתי לקמיה דרב שדריבו לקמיה דשמואל מקיבו ודיבו בנהר' ואי ס"ד דלא הדר ביה ליטרפו אלא מאי הדר בי' ליטריבו אחריה דשמואל הוה ופירש"י אחריה דשמואל ולאו דוקא אחרים אחריה דשמואל הוה מתוך של ישראל דבכ"מ שיש ידמד מסת אין מולקין כבוד לרב כך שמעתי וכ"ל דה"ג אלא אחריה דשמואל הוה ומהכי לא הפסוק הדר ביה רב דלאו אורח ארע למיטרי אחריה אחרה והכי אמרי' בגירוכין ומהכי לא הפסוק הדר ביה רב דלאו אורח ארע למיטרי אחריה אחרה מילתא דאיתא אסרה והכי אמרי' בגירוכין כו' עכ"ל ומתוך מ"ש יתבאר לך שהעיקר כני' רש"י ופי' ומיהא לא חזו והיה"ל דספ"ק דכריתות דתנן מעשה שעמדו קיני בירושלים בדינרי זהב אמר רבה"ג כו' ככם לב"ד ולימד הלשה שיש עליה סמוך לידות ודאות הוספו על השמועה קלא מוסף מעלו כמו שיראה הענין שכשיו ראינו לבאר מ"ש המחבר בכאן עם פרטיו ודקדוקיו וכדי שנוכל לבא אל מקומו בתחיל הענין השייכה לדין זה והמחבר הבחיק זה מדברי הא"ש שהביא בב"י והרו"ש בפ' מ"ש פסק כדברי הא"ש וקרוב אצלי שמשם הוציאו הא"ש: (ג) בפרק מ"ש גרסינן אל"ל רב ספרא לר' אבא כגון אלן דידעינן בקביעי דירס ביישוב לא עבידי מפני שיני המלוקה במדבר מאי א"ל הכי אמר רב אמי רב אמי ביישוב אסור במדבר מותר. ופירש ר"א ברב ספר' היה מתקום שלמוני ב"ד מניעין ושם אין מושין אלא יום אחד וכאב עוד בתוס' ביישוב לא מעלין אפילו בגבי' ואפילו דעתו לחזור דלא אפשר למלאכה בגמעא כמו שאר דברים פ"ב וכן כתב הר"ן לחר שיטיא וזה קלא מיתא דהא כתב מלאמי' שהן נעשו' בגמעא כגון מלאכי' הפיר' והכתיבי' וכיוצא ואפשר שכותב' דכיון דרוב מלאכי' א"ל בגיעה לא פלוג רבנן ואסרו כל מין מלאכה אפילו בגיעה לפי שיש זו מכין מכילה דאפשר בגיעה לחזור מותר לחזור לאחל בגיעה וכרבה בר בר חנה דאכל דאייתר' אבל לענין מלאכי' דא"א בגיעה ביישוב אבר אפי' בגיעה במדבר מותר אף בתוך החתוס כיון שדעתו לחזור: והר"מב"ן בס' הזכו' בפ' מ"ש אינו מפליג בין אכילה למלאכי' אלא דס"ל דבמלאכה מצד אומר' הבא מתקום אחר אל יעבה מפני המלוקה דאתי' בחדרי חדרים אבר ופי' במדבר מותר ר"ל תוך לתחום וכביבר' דרמי בר תמרי דחולין ותרב' דאייתר' יש לו דין אחר לביעה זו יש"ם וכתבתיו בסי' תש"ם ס"ד עש"ב ומדברי הרי"ף והרא"ש שהשמיטו מימרת רב ספרא אי אפשר לומר דס"ל כדברי התוס' דא"כ הוא"ל לאתויי להשמעינן הך ס"דוס' דתתם מלאכי' אא"ל בגיעה' ומתוך מ"ש לדעת הרמב"ם בסי' תש"ם מוכח בהדי' דלא ס"ל כדעת הרמב"ן יש"ם וכ"כ ג"כ בדעת הרי"ף דבמלאכה מצד אומר' הבא לשם בגיעה' ש"ד ומתוך ע"כ דס"ל כאידך סיומא שכ' הר"ן שמלאכתו של רב ספרא היתה מלאכי' מעורבת אא"ל לשון בגיעה': נמצינו למדין שהרי"ף והרמב"ם והרמב"ן והר"ן לחר סיומא לא מפליג בין מלאכה לאחרי' ולפי זה לשיטת רוב הפוסקים דס"ל דבמלאכה מצד אומר' בגיעה' ש"ד הפך דעת הרמב"ן מותר לעשות מלאכי' כ"ש שהי בגיעה' וכפי' כל הבאר גרסינן דמי בר תמרי סליק לאור' ואכל כחלי א"ל לרב בהכא אי"ל מ"ש עבדת הכי א"ל מאחרי' דר"ו אמא דאכלי כחלי א"ל ולית לך מותרן עליו אומרי מקום שהלך לשם א"ל מן לתחום אכלו. והשתא אמאי לדברי המחבר ז"ל. ואינא למידק בדבריו טובא חדא מאי דבאבר אסורים לעשות מלאכה בי"ש שהי ביישוב אפילו דעתו לחזור ומשמע ודאי אא"ל בגיעה' אמר ובסימן תש"ם שתתיק דברי הרמב"ם שבאבר שמי שדעתו לחזור מותר מהא בלאכי מקומו אין לקבל בין להתחיר אלמא דבגיעה אבר ש"ד מו קשה דברים אבר לעשות מלאכה ביישוב שעתא דהוי ביישוב אבל אם הגיעו ביישוב ומשמע דאא"ל בתוך התחום אסור אפי' ובסיפ' כ' דבל מון לתחום אין מותרן עליו אומרי מקום שהלך לשם אבל אם משמע דאא"ל בתוך התחום אסור אפי' דליבא ביישוב מו קשה כמאי דכ' אבל אם הגיעו ביישוב ואין דעתו לחזור אסור בין במדבר בין ביישוב והלא לפי מה שבתבתי בסימן הנז' כדעת הרמב"ם הוא דאא"ל אם בכבר לבור ביישוב ואין דעתו לחזור אסור בין ביישוב והלא לאהנו קולי' דהעיקר הוא מקומו הראשון וא"כ נמצא דכל שיש למדבר מותר לעשות מלאכה: ולעד"נ נ"ל זה שהרב שבור שבור שאינ"פ שבאחר מגבנים העיקר היא מקומו הראשון ואזלינן בתר דידיה לאא"ל בגיעה בין שדעתו לחזור: מ"מ שאני מנהג יום טוב שי שהוא מנהג גדול וקבוע שפשט איסורו בכל הגולה ולפיכך מתמירין בי' שפי ואא"ל בגיעה אסור לעשות: בו מלאכה ולפיכך אסר המחבר בתתם לעשות מלאכה עובר מעשה ולפי ומתמו בפירושו דאא"ל בגיעה אסור ובתב גם כן דכל שהגיע ביישוב ואין דעתו לחזור אסור בין במדבר בין ביישוב אא"ל על פי שבסימן תש"ם כתב דאא"ל שאין דעתו לחזור לעולם במדבר טהב מולי מקומו הראשון ובפרט בפרט הלא ד"ל לתרי' דאייתר' ולמנרותתא דרב ושמואל ולאיסור כחלי דבהני מלן דאסר אסר בכל דוכתי ומלן דברי ברי בכ"מ נמצא שהם איסורים שוין וכולנין בכל המקומות ולפיכך י"ל שאדם יכול לבטל בהם קול' כמדבר אא"פ שהוקבע עכשיו ומעשה מבני אותה העיר שמהגין איסור בשתו דבר ואא"ל שאין דעתו לחזור לאמקומו הראשון אבל ביאיסור מלאכה כי"ם שי כל שעקר דירתו מעקום שעשוה יום ג' והגיע ביישוב שעשוה ב' ימים ואין דעתו לחזור עוד לאמקומו הראשון מהבר לו לעשות מלאכה בתחום ומלאכה הוא הגורם ולאו אקרקפתי דנברי מנה ולפיכך אסיר לו לעשות מלאכה בין במדבר בין ביישוב: ולמאי דק"ל דיוק' דרים, אדיוק' דרים, י"ל הכי ס"ל כשיטת הרמב"ן דהיינו ישוב היינו תוך התחום ומדבר ר"ל חוץ לתחום ובתבתי בסי' תש"ם מומרי מקום שהלך לשם דמשמע דבתוך התחום נותנין מיירי בשאין דעתו לחזור ולפיכך כל שהגיע לתחומה של עיר הרי נתבר מבני אותה העיר ועובר' דרמי בר תמרי מיירי בשאין דעתו לחזור ובמ"ש בסימן תש"ם בס"ד ולא ביהים כונת המחבר ז"ל תירון זה ביקר לענין דיבה: ומתוך זה יתבאר לך שמי שהולך מא"ל למלאכה אם דעתו לחזור אא"פ שבבר יצא מן המדבר והגיע ביישוב מלאכה אלא שעדיין לא בבנס לעדי' שיש ביישוב ישראל אם הדבר ברור דיישוב עכו"ם לא מקרי ישוב ומותר לעשות מלאכה אם אבל אין דעתו לחזור כל שבגיע לתחום מלאכה אסור לו לעשות מלאכה וברור הוא: בתב רדב"ז כל שעושה מלאכה אפילו בגיעה רחוי למוקמו מזה ומותר להמוקמו עד שיגיע מלאכה ומלאכה לעשות מלאכה עובר מעשה ולפי עור לא אמן מכשול ע"כ והפרנ' על המדה יותר מדאי שהרי בבר בתבתי דלדעת רוב הפוסקים הרי אלא בשלה אסור לעשות מלאכה אבל אם הגיעו לתחום אסור בין במדבר בין ביישוב ולפי מה שבתבתי בסימן הנז' כדעת הרמב"ם הוא דאא"ל אם בבבר לבור ביישוב ואין דעתו לחזור אסור בין במדבר בין ביישוב והלא לפי מה שבתבתי בסימן הנז' כדעת הרמב"ם הוא דאא"ל אם בבבר לבור ביישוב ואין דעתו לחזור אסור בין במדבר בין ביישוב אלא שבתבתי בסימן תש"ם בתב דאא"ל אם הגיעו

בילה לאמת והוי' נילה מבני בנים ושוד הנים לידי ספר בסיבר הרשב"ם נקלה הלבו וקרלו ס' עבודת הקדש
ולפמיק לעניין מ"ם בזה בב' וב' מקומו' ז"ל ליזה כפק מוכן לאסור כל שהוא מוקלה מחמת איסור מלאכה
נעורה כתלכה ולידה לגל כפק מוכן כל חמוטין כפקו מוחר ובשבר ד' מבנים מוחר בס"ל כ' עוד ח"ל זה
שלמרנו בהמוקלה והבוכר לאכורין ב"ש לא מן החורה אלא מד"ס לפיכך הולכין בספקו להקל בד"ל בדבר שלינו
קרוב לבוא לידי איכורי חורה אבל אם היה קרוב ליגע בכל חורה הולכין לף בספיקו להחמיר בכל חורה
כילד פי' מבמורה ונמחר הבנים ומלא בהם בו' הרי אלו אכורים אף עפ"י שהם ספק מוכנים ובס"ב כתב
בבר ניחלרנו שלין המוקלה אלא מד"ס והולכין בספקן להקל ולפיכך עכו"ם בהביא בהמה למקולי ישראל אפ"פ
שהובאו לעוד ישראל אם ידוע שלנות מון לחמוס אכורות ואם ספק מוחר ובדין הנילה בספיק ד' כ' וז"ל
המולה ב"ש בילה בקיבה בל מרגולים ובספפק בה אם מולדה מעמם לו היום הרי זו אכורה ואל"ל לומר
אם היה ב"ש בשאחר הבנת שהרי זה ספק בכל חורה אלא אפי' ביום טוב דבלמא אסור' לפי שבל דבר שיש לו
מחיירין הולכין בספקו לחומרא אפי' בספק בל דבריהם בע"ל הרי לך מבואר מדבריו ז"ל הבף מ"ם הב"ם דאף
ספק בנילה מ' גרידה אכורה בי"ם : והשתא צריך לעניין לייבב דברי הרב ז"ל דלעיל ב' שהמוקל' והמולד
הולכין בספקן להקל אפ"י שהוא דבר שיש לו מחיירין לאחר ובדין הנילה כתב דבל הבל"מ הולכין בספיקו
לחומרא אפי' בספק בל דבריהם ולפבר הב"ל דדוקא בספיקא דנילה מחמיריה בפרק קמא דבילה מטעם דבר
בל"מ מבוס דבוכ טוב בלאחר הבנת אכורה מן החורה מבוס הבנה דרבה ולפיכך אף בשאר יום טוב
דבלמא אסורה ואף בספיקא מבוס דאי לא הא לא קיימא הא ספיקא דאורייתא מקרי והיינו דאמרינן החם
בבלמא לרבה דאחר מבוס הבנה הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא אלא לרב יוסף ולר"י דאמרי מבוס גזירה
בפיקא דרבנן היא ולקולא בו' וק' דאף לרבה לא ניחא דבדידיה לא הוי ספיקא דאורייתא אלא ב"ש אחר הבנת
ובברייתא בחמא קחני אלא ודאי בר"מרן וק' מובא פ"ז בדף שבתי רב לא אבי בילה מהן שבמא ואחרבא
בלבא בייל בל דבל"מ הולכין בספיקא לחומרא ומו ק' דבינן דרב אבי לא חדיש לן דמסמרינן בספק דבר בל"מ
אלא לבבות דר"י ורב יוסף ולרבה לא לריבים להאי שבמא לא הול"ל לבתמיה הרשב"ם דבדי רב אבי אלא פ"ב
לעניין דאמ"ב דאמו לא לריבים לבדוקי דרב אבי מבל מבוס דיבא דקובבא הוי וכיון דאשבחה לרב יוסף ור"י
דמסמרינן בספק בילה מבוס דבר בל"מ אב"ב דלידהו לא אסירא בלל מן החורה אלא מדרבנן דומי דפירו'
הבשרין ומבשין בזבו ובהא נקטיב בוחייהו דהא ליבא מאן דפליג עלייהו בדך דיבא ולפיכך יש לאסור בל בספ
מוקלה ומולד אפ"ב דלא אסור אלא מדרבנן מבוס דהוי דבל"מ לעניין אב"ב ולא בל"מ ובבבדת מ"מ וב"מ והלא פ"ב בדיקבלאלא
בדברי הרשב"ם דאל"ב מאי בבי לן בגמרי לרב יוסף ולר"י דספיקא דרבנן לקולא ומיבבי בתאי דק"ל בספ
מוכן לאסור אלא מבחמ דבאחי החם דקרוב ליגע בבל חורה ליחא דאמיקרא הוה מלינו לעניין דאורייתא
ובדהוה ס"ל לרבה מבוקר בבבר אלו מובבר ולפיכך בספ מוכן לאסור ולהבבי ק"ל לרבי יוסף ור"י
דבספ בילה לאחאי לאסור' והלא בפיקא דרבנן לקולא ובין דברים לן רב אבי דאמתיר ן בספק בילה מבמס
דבל"מ מב ל' בחמינן דבמבמ ספק מוכן דאסור הוו מבך בבמא ולא מבמס קרוב ליגע בבל חורה בדאמ
הרשב"ם ובאמא בדברי המ"מ בבוחים בבאן והבו בבמס הרמב"ם וכל בספ מוכן אסור ולא ביאר דמיירי
בספק לידה כי היכי דלא נבבי לחלק בחי בבא בו לא דבין דהוא פלוגתא בבחבות בבמוך ובבי נקטי' ומ"ם
הרא"ם והרין נמי בפירוש שבולד ב"ם דבין דהוא בוחיה דמר ומ"ב דמר הו"ל בפיקא דרבנן ונקיטי' לקולא
אינו סובר בא"ם דהבס ודאי בין דהוא פלוגתא נקיטי' בבלל דאית לן בבל התלמיד בבל סופרים הבך אמר
המיקל ואין לנו לבחמיר אלא בספק דמלאות דבהא בדים רב אבי דבמחיר מבוס דבל"מ אבל לא בספק דפלוגתא
ובמדבריהם דס"ם מבילין אינא מרי ליבי בגמ' והרב נבבמו דלף בספיקא דדינא אחלינן לחומרא מבמס
דבל"מ ובאר המפרבים בלקו בלי מבוס דבין דמוקבה מדרבנן אחלינן לקולא ובדבריב' אבל בא"ם הרשב"ם
דבספק מוכן בל בחומין בפיקו מוחר וכן בדין בבו"ם שבבאה בהמה למקולי ישראל ובספ אם לו חוץ לחמוס
שנות אפ"ב דבבר זה הוא פלוגתא דרבוותא ואלי בדין בלילין דפי שואל דאמרי' החם מיישיב שמא חוץ
לחמוס לו דברי"ף והרמב"ם והבאחוים פי' לחומרא ובס"ו ודבמיב פי' לקולא בזה ל"ל עיקר בדברי הש"
והרשב"א מבוס דנרסי' בבדק מי שהוליאוהו בשמים שידבו ב"ם הרי הן בדבלי בל מדם ומקטינן אחאי ליקבי
בביתה בחוקיטום ומבבי הבא בבנים שבחקברו מבי"ם בסקינן ופרבים ודילמא הבך אזלי והבך אחריבי ביהבו
ומבבי הוי בספ דבבריהם ובספ דבבריהם להקל ובחבו בחוס' ואפ"ב דהוי דבל"מ ואמר רב אבי בבילה
דבבל"מ אפי' בחלף לא בבטיל אפי' בספק דבבריהם בבירוב הקילו ב"ב וכן דעת המרדבי בבים אין לדין דבספק
חחומין עוחר וב"ב בם הב"א בבם בבבבי הרשב"א בבבבבן אבא בבבבבי ז"ל ובבי' ומהחמא מהבמבר ז"ל בלבמן בבי' חב"א
ב"ב וס"ד בחב בדברי הרשב"א שבבוחבי' וחחומין הולכין בספקן להקל וכן בבי' בב"ה ס"ם בל פירות שהם
בספק אם בחו חוץ לחמוס או לא בחב אלם יש לבבבו"ם ב' בנים ות' מהם בחוץ לחמוס שחולין להקל והם
מדברי המרדבי בבים אין לדין אלמא דב"ל להמחבר דבספק חחומין להקל ובס"ם ס"ה בחב בבי חלילין ספק
אם הובאו חוץ לחמוס או מחוץ לחמוס חובבשין בבא בחוץ לחמוס אלמא ספק חחומין להחמיר
ומחחר בדברי הרן בפרק בחולין ובבי' דבין בדברי המ"מ בפ"ב דבלילין ופירות הוא דבר א' ותליא
הא בהא ומאן דסיים לחומרא בדין בלילין ה"ה לפירות וכן הרמב"ם בפי' המשנה בפ' אין לדין בחב דבספק
חחומין בפירות לאסור ומבמע ודאי מבוס דאחיל לבעמיה בדין בלילין ולבבר שבמחבר מבלק בין בלילין לפירות
דבחם בלילין הם חוץ לחמוס ולפיכך כי אבפקא לן בהו סיבי' להחמיר מבא"ב בפירות ובחמוס ואינו מחוור
והעיקר דבבל הבי נקיטי' בהקל ואף בחלילין ודאי בבמחבר ז"ל ובי' במ"ם לקמן ס' בקבי"ז בס"ז ודוק :
ובס"ש ואם מבא המאדות מקולקלות בו' כ' המ"מ בפ"ב דיבחר בגמ' שאם מבא המאדות מקולקלות בפי"ם בידוע
בחבי"ם ביאחו ומחחרין ולא חבר בהבלבו"וגם לא בחבר בדברי רבינו לפי שדבר בבבדי הוא ופבוח ולא חבר בגמ"אלא
בגדרא דאם אין ידוע שבוא אסור אבור מבי"ל חה חימא דבגמרא הרי ליבא שחבסין מן הבגרין ב"ו אבל לא מן
הרחחות ולא מן המבחורות הבב"ח לומר בא ומבלין מקולקלין בידוע בחבי"ם בידוע בחבי"ם בחבי' ואחר בחמוא ליבבא
בבר ניחלרנו שאין המוקלה אלא מד"ם והולכין בספקן להקל ולפיכך עכו"ם בהביא בהמה למקולי ישראל אפ"פ
שהובאו לעוד ישראל אם ידוע שלנות מון לחמוס אסורות ואם ספק מוחר ובדין הבילה בספיק ד' כ' וז"ל
המולה ב"ש בילה בקיבה בל מרגולים ובספפק בה אם מולדה מעמם לו היום הרי זו אכורה ואל"ל לומר
אם היה ב"ש בשאחר הבנת שהרי זה ספק בכל חורה אלא אפי' ביום טוב דבלמא אסור' לפי שבל דבר שיש לו
מחיירין הולכין בספקן לחומרא אפי' בספק בל דבריהם בע"ל הרי לך מבואר מדבריו ז"ל הבף מ"ם הב"ם דאף
ספק בבילה מ' גרידה אכורה בי"ם : והשתא צריך לעניין לייבב דברי הרב ז"ל דלעיל ב' שהמוקל' והמולד
הולכין בספקן להקל אפ"י שהוא דבר שיש לו מחיירין לאחר ובדין הבילה בחב דבל הבל"מ הולכין בספיקו
לחומרא אפי' בספק בל דבריהם ולא בפיקא דבילה מחמיריה בפרק קמא דבילה מבמס דבר בל"מ אב"ב דלידהו
בל"מ מבוס דבוכ טוב בלאחר הבנת אכורה מן החורה מבוס הבנה דרבה ולפיכך אף בשאר יום טוב
דבבלמא אסור' ואף בספיקא מבוס דאי לא הא לא קיימא הא ספיקא דאורייתא מקרי והיינו דאמרינן החם
בבלמא לרבה דאחר מבוס הבנה הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא אלא לרב יוסף ולר"י דאמרי מבוס גזירה
בפיקא דרבנן היא ולקולא בו' וק' דאף לרבה לא ניחא דבדידיה לא הוי ספיקא דאורייתא אלא ב"ש אחר הבנת
ובברייתא בחמא קחני אלא ודאי בר"מרן וק' מובא פ"ז בדף שבתי רב לא אבי בילה מהן שבמא ואחרבא
בלבא בייל בל דבל"מ הולכין בספיקא לחומרא ומו ק' דבינן דרב אבי לא חדיש לן דמסמרינן בספק דבר בל"מ
אלא לבבות דר"י ורב יוסף ולרבה לא לריבים להאי שבמא הוא הול"ל לבתמיה הרשב"ם דבדי רב אבי אלא פ"ב
לעניין דאמ"ב דאמו לא לריבים לבדוקי דרב אבי מבל מבוס בילה ולבבל בל הבופו' והבחיו' בחמא לבמוד' בדי שיחיו לבמר
או לבבלבן לבבלבים אלא יקח מהם הלריך ודבים נמי דבוחיהו וזה בבוס ומיהו מוחיל' ודאי במ"ם בם"ב
בל האבסים שים להם אחבן מבוקב בבים ויש לו דבים ידועים בם שבבימן בחוך האחבן וביול' או מי שים לו
בינר בבן בל דבים שאינו יבול ליבח מבם בי"ם אלא זימון מבי"ם בדמוכח בהדי' בגמ' דלא בבי לומר מבלן
אבי מובל לומר בי הבי דלא בבי בבי ביוים מבוס דילמ' מבלבל ובבבב ולומר זה וזה אבי מובל לא שיין בדבים
אלא ב"ב יבבר הדבים בבילה מבי' ויבבור לבל בב בוס ל' אחוב שיובא מן הבינר ולומר בבבבר ימבוב הדבים
הבבוחין בחוחין ובמו שבחב הרב ז"ל בס"ב דילן בבבבבי' דב' ובבא ב' אחוב בבבבבן אלא שיין ביה לילה בבל
אבי' ב"ב יבבר הדבים בבילה מבי' ויבבור לבל בב בוס ל' אחוב שיובא מן הבינר ולומ

ובמוספתא דמס' שבת המוציא מפר כדי לכסות בו דם לפור קטנה אינה הוא לפור קטנה זה דרור אלמא דדרור מסורה היא וכן׳ טורי זהב בי"ד סימן פ"ב גם הוא לא דק בפרם אלא והקשה על מהרי"ק מהיאך דרים אין לדין דאמרי׳ דהא דאין לדין בי"ם לפור הייט לפור דרור שאינה מקבלת ומיתה אינו שהרי מהרי"ק הזכיר בקיאות זה בדבריו ואיך היה לו לטעות בזה והדבר ברור שמהרי"ק הבין בפשט הסוגיא דמתניתין ובריתא לאמרינו הא בביבר מקור׳ הא בביבר שאינה מקור׳ ומתניתין דשבת דהאד ליפור לאגדל לחודה מתוקמא׳ בליפור דרור וכ"פ רש"י והשמטת ליבא למשמע מינה לי ליפור דרור הוי שהורה לו טומאה אבל ההיא דלפור דרור צריך לקבר בכלים שהבאתי וודאי הוא חיובתיה דמהרי"ק ואין צורך להאריך בזה אלא הטיקר דשם לפור דרור בולל טהור וטמא ואינו שם מין והדבר מוכרח מהיא דפ׳ א"ש דמוזרתי שהורה וירקותי טמאה ושיעשה דרים בבתים וכן בפ׳ אין מעמידין משמע דהוא טמאה דפרי[illegible]אלמא׳ לחדמי אדמיה ושיילוה בו׳ ס"ש ומהיא דפ׳ ג׳ל משמע דהוי שהורה אבל אלא ודאי כדאמרן ואעפ"י דאמרי׳ בפ׳ שילוח הקן דלפור טמא לא תשכבן דאקרי לפור שמא׳ לא מיקרי אבל לפור דרור מיקרי וכדמשני ס"ם לקרא דובמקבוהי יהודן לפרי שמא׳ וכן מצאתי לרבב בפ׳ בכבה הזבח כדברי ובדור הוא: בברייתא דפ׳ אין לדין מייתי דלפור דרור צריכה לקבר בכלים כדי שלא תתחלף ופי׳ רש"י לפור דרור קטנה היא והאם בוות ע"כ וכתבו הרבב"א בספרו ויש לתמוה על הרמב"ם ושאר המפרשים שהשמיטוהו: (י) עיין במ"ש בפ"ם חל"ה: (יא) אם זימן כל השונך לאו דוקא אלא הי"ה אם זימן שני זוגים ול"ל אלא לאזוג א׳ שאינו מועיל: ומ"ש רש"י בפרק קמא דנזיר דף י׳ מהיא דאמרינן התם ובים הלל ל"ל לאמר זה וזה אני מוטל ביומא מכאן אני מוטל לאחר וכ"ה בי"ה בריה כו׳ וכתב הרב ליה לאמר דילמא לא הני אזמין והוא לא אזמין את כולם אלא כדי לרבו ע"כ לאו לאמרא אשה הזמין ובי שקיל לאחר דילמא לא הזמין את כולם אלא כדי לרבו מעתה אם הזמין את כולם דמהני ליה הזמנה אלא כולהו לא הזמין את כולם אלא כדי לרבו מעתה כי שקיל לאחר דילמא לא הני אזמין וכל"ל אמ"ש ד"ה רבא אמר כו׳: ומ"ש ואם הוא אפשר כו׳ כן נראה מדין סוכר לאת הנים וכמ"ם בפ"ו דאמרינן בפ"ם דילן בפ"ק נבי אחר בירה שאם הכינו לפסק בגון בכסות בו אלא וכיוצא דהוא הכי׳ אלמא דהכנה שקר שמה הכנה: (יב) זימן שנים ואלא שלשה עיין בפ"ם דקמן בפסיק י"ג בפ"ד: ומ"ש בקינים המוזרלין כו׳ כן מתבאר מדברי רש"י והרבב"א וכ"כ הבנתה אחריי דלא בקן אחד אחפ"י שבשזימנן הוי השמורים בתוך הקן והשלכנים בשתה הקן ובכבוי מלאן מהוכנים מוחרין לפי סדרן לפי הזמנה דזמן ולא ים שם קנים אחרים דאי לא הוכי מוצא המוקלים בשתרבו אלא המוקלים בקן מוחרים אעפ"י שיש שיזמים להתפך בקן ולסטות מקומן ובלן אמלאו וכאן הוי ולפיכך כל שמלאן במקומן בקן מוחרים אעפ"י שיש קינים אחרים משמורים ולבנים מוקלים: ודע שרש"י פי׳ אמתניתין דזימן שמורים דלא הוים שם עוד פי׳ שם קינים אחרים משמורים ולבנים מוקלים: ודע שרש"י פי׳ אמתניתין דזימן שמורים דלא הוים שם עוד פי׳ לפי׳ שהזמין כל השונך ולא יש שם קנים אחרים דאי לא הוכי מוסיפי׳ מינה לר"ם דאמר רוב וקרוב הלך אחר הרוב ולא יש שם קנים אחרים דאי לא הוכי מוסיפי׳ לדמי בדק לדבר אחר דהא מיכא קנים אחרים בלהו קרובים ולפיכך אזלי׳ בתר רובא וכן אמאי אינטריכיה לדמי בדק דהא מיכא בלהו קרובים ולפיכך אזלי׳ בתר רובא וכן אמאי אינטריכיה לדמי בדק לדבר אחר דהא מיכא קנים אחרים בלהו קרובים ולפיכך אזלי׳ בתר רובא וכן אמאי אינטריכיה לדמי בדק לדבר אחר דהא מיכא

מתוך שהאפרה שמיסה לעורך כו' ולפי זה אף כתקים שהעריפה מלויות כמו הכפורות מותר לשחוט ביום"ט וכ"כ הכי"ל ולא כהב"ח ומה שדחה בספר ב"ח דאחי עוף אחרים דמן הדין הוא אבל הכא דליכא דוב אסור לשחוט כאמה ביום"ט ליתא דאם הפם נמי ליכא דובא אלא דוב המדבר כפרות הוו ואעפ"כ קריבין והיה"ב לא"ל ומ"מ השתא דלב"ש הוכי שהפרפים שכמי שפי מהכפרות שאסור בשחוט ביום"ט דאלו דוב ולכומרא אלא אם דאינו מי שפשם לזה ולכן כ"ל דע"כ לא קא מכע"ל לן אלא שבוף הדרם מעוס דאוזן ביה ריעותא אבל היכא דאסרפות מרוזות לא קנבעיא מעוס דאים בן מתוך כל מיס בו מתוך קנס ואין לך מתוך גדול מזה לפס ם כאמה לעורך ביום"ט ובין דליכא שום ריעותא אבל בשמה ובשמה אלין דאו' מעמעות ובכירה מעוס אמתם ביום"ט זה ל"ל לייסב העמכא: מ ואפי' אם אבר ורלהו אינו יכול לאכוס כו' כתב הרמב"ר בהשגות ס"ב אם אינו מעבר ביום"ט אין רוחק מומו לכאחלה ביום"ט ומשמע דכדיעבד ביום"ט אם אינו מעבר ואם"ם אין לרון מומכי דק"ל בר"ם דכל שאין מומו ניכר מכע"ל אין זה מן המוכן ובני מוכם בידועלמי ובינומו אפילו בדיעבד ומדע דמייתי הכם בריש"ל בין שהולר בו מוס מע"ב בין שהולר בו מוס ביום"ט אם"ל מ"ן מן המוכן הרי דעדרינהו אבל אבר בכל אלמא דבמיהם הרין שה דאף בדיעבד לא מהני ומדע עוד דמבייס הכם מהני דייקא דקתני רש"ל כו' מאי אין מומו ניכר אילימא שאין מומו ניכר כלל פשיטא אלא דלא מאחלי לחכם בעי"ם אם מוס קבוע אם מוס עתבר קתני מיהא מ"ן מן המוכן ס"מ ופרש"י אין זה מן המוכן אפילו בדיעבד ומשמע כ"כ ושון שאם מיגר הוא ומומו עמו מזה מן המוכן בדיעבד קאמר ס"ב ומשמע דמלמע דבין דק"ל דאין רואין מומין ביום"ט אלו דמוסי אסם דבמיה מגיה והרי אינקאלי ולפיכי אסור לשוחטו ביום"ט ואף אם אבר ומשמו אסור כאוכלו ביום"ט מעוס מוקלה הה דבמ המחבר ובריבר: ומ"ם אבל אם מולר ומומו עמו כו' לזו דוקא אבל הם"ם אם מולר אם וגו ביום נפל בו מוס קבוע ובבר הכבס ולהלו מומר דאם מעיקרא הוא מזי אבל אחרים ואמר בך מדאם ומזר ומלאה ס"ד מעוס דאין מוקלה לאלו אבל: כתב הרמב"ם בשמו כל שמעוסר ביום ואסור לאדו אין מתפיס לבני מוקלה אבל אם יבכם: ו הלא הרמב"ם בשמו כל דמבורים גרסינן דלא לאסור דבר אבל אם מולר ומומו עמו לא אסור ואמר כמלאכה ביום"ט ומלאכה ס"ד מעוס דאין מוקלה לאלו אבל אם מולר אם אבל אחרים ומומו עמו לא אסור ואמר בך מדאם ומזר ומלא

הרמ"ם שהרי עמו דכיון שאינו יכול לכסות הרי המעיב בכסוי כמצא טורם כי"ט אינו מוקצה דס"ל
בפ"ם בביצה סימן כ"ג: לפי מ"ם לפיל דכיכל דליכא תערובת אם יכול לכסות בכמה דקירות אם לכסות הרי
הסיה והטוק לבדם הם נרך יותר מדקירה אחת ובכשיו בשתי דקירות יכול לכסות כל הרי הסתרוכת דבר
ברור הוא שמותר לכסות בשתי דקירות וה"ה אם הרי הסיה והטוק לבדם נרך שתי דקירות ובכשיו בשביל
התערובות שהם ומ"ם הרמ"ם בפי' מולין אכל מדברי הרי"ף והרא"ם משמע וכן דעת הרשב"ם והתוספ' ואב"ן
והרוקח לפסק כר"ת ר' אחא כר אחאב ומ"ל דהתערובת זו מותרת לכל וכן מבואר מדברי הרמ"ם דפ' מולין. ומיהו אכתי
יש לדקדק מי ר' אחא כר אחאב מיקל או מחמיר בשי מעשה שלפי מ"ם הנ"ל ר' אחא מיקל בשי דאף כו
אחר זו מחיר ב"י התערובת וכן מוכח מדברי הנ"ל והרוקח שהחירו לבקר כל הכשר אבל אם לא בשביל
אכל בחשובת הרשב"ת בסימן תרפ"ז סבור שרב מחיר בשי מעשה שכתב שהאוכל מחיר לעלות כל הסתיכות
יחד ורב אחא כר אחאב לא שרי בחדרא כין דאפשר דרך התערובת ע"כ ומתה מלה דאחא נחקולי דלעלות אפיכה אסור
כשר ביטר בלא התערובת שרי לכ"ע משום דומיא לרין דם בחתם ושם שהחירו אלא יכול לכסות בדקירה אחת
ובשאו כמ"ם לפיל בסימן מ"ם ס"ו וכן לדין ממלא נחתוס בנים של מים אינ"ם אלא לקיחון מי ויחבאר
לקמן בסימן תק"ג ס"ב וה"ל דשאה דאר טרחא חשיב לטולמו ואינ"ם שאפשר לחלק קצת דשאני הכא גבי מלאכה
דצריך להפך כל חזיכה ואיה בה קצת טרחא ומ"ם הרא"ם ואפשר דמשמע זה מלרין הערבה ר"ל מ"מ אם
נמי אינו דומה מחתם קומקום מ' לחתם הקיטון מ' וצ"ל לרוח לערוה מצא בהרבות פחתין ובהלקמן
ואינ"ב חשבינן לה סר טרחא משום דמה שהיתוסף אינו אלא טרחא אחת דבוטה: ואף אם נאחר לחלק
בין זו לו מ"מ כיון דשמואל השוה אותם יחד לו מסתמא דבריכא לו מחתם שכתב הרא"ם דמשום דאין מיחד
בשולין מיקל בתלוחת בשר כל כתב דמלי' לחיבר לה פלוג עליה בהך סברא הכי דדיקא שפי משום
דאפשר פלוגתא לא מפש"ר ולפיכך יותר נכון לומר דלא פליגי ורבי אחא אמר לאוסרי דאף לאוסרי דאף בחולה זו אסר ז
מותר פ"י הערבה וזה עיקר והלא בחמשר שמואל הא דר' אחא ואפשר שגם דעת המחבר כן ופסק
אמ"ם לקמן היתר ביקור אינ"ם אינו בכח מ' והוא הדין לחליבה: ומ"ש וי"ל דלא שרי להערים רק קודם
אכילה אסרים אסרים אהערבה דר' אחא אינ"ם אלא הוזכרה בדברי המחבר מכלל דס"ל אאף דעת המחבר לאפוק
כדרי אחא והתוספ' הזיה דמערים ומלא גרמא גרמא כתבו וכן רגילים הטולם שמערימים ואוכלים עצם מן
הערבולת ואוכלים הכבד ומיהו הר"ר שמואל סיה אומר אוכלה אכל אסר אכילה לא וכ"כ
דבינו יהוסף ומ"ק וכ"ם ס"ם אוכל על אחא זו דכיון דמה שהחירו להערים למלוח גרמא גרמא אינ"ם אלא
משום דהחירו אופן משום מחילתן אינ"ם אלא בשמן אסרים אלא אינ"ם אלא אם אינ"ם הטוב' ורש"י ברפ"ב דביצה
ובמבואר בחשובת הרשב"ת סימן תרפ"ז הלכך שרי אינ"ם לאסר אכילה דמאסר שהבשר ראוי לאכילה לא אסרה
מילתא וכמו נתינת הטוב לפני הדורסן וה"ה נמי בעלי דשרינן להערים בשבת ביו"ט למלוח על הטוב כאן מעשה
כו' אף כמולח לאחר אכילה שרי ולא כמ"ש הכי"ר להתמיר בלאחר אכילה וכל זה בשבת ביו"ט אבל בשבת מעי"ט
אפי' קודם אכילה אסור להערים אבל למלוח בכח אחת אפי' בשבת מעי"ט שרי זהו הטולה מדברי הכי"ר ז"ל
יש"ש אבל ל"נ עיקר כדברי הכי"ר ומדקאמר שמואל אחא מולח אדם כמה אחיכות מעמת דמיירי בכל מולח
ואפי' בשבת מעי"ט ול"ד לבשלה אסור לפני הדורסן שבאבאר לפיל בסימן תל"ט ס"ג דכל בשבת מעי"ט אסור
אף לבלטלו דשאני התם דאינא מיבוד כיון דאינו אכל אבל הכא אחן מיבוד כיון דאינו אכלים ומוד ולכ"ל לאיסור
לאימעוטי אסרו לו לעשות בי"ט אבל הכא אחן מיבוד בחולים ומוד שבאבר שמלחיהו מעי"ט מפני שמעמ
קצת וכמ"ש בס' מ"ם לפיכך החירו לבולמה ביו"ט אע"פ שיש אחר אחר לבולמו מעי"ט ואבל זה החירו לבולמו
נמי אבר אחיכות בשר שהחירו לו אף שיש אחר לבולמה מעי"ט משום דבר מרחק לבולמו ומיהו ע"כ אין זה
אלא מקצי אכילה וכדאמר אע"פ שא"ל אלא לאחיכה אחת מבלל דמיירי בגרוף לאחיכה אחת דשיש מקצי אכילה
אבל לבחר אכילה אסור ואין לחוש לרילמא ממנה ולא שיש שרי יש לו היתר מקצי אכילה והשתא כי אחת רב
אדא לחוטיפי להתיר ע"י הערבה אף בחולה זו אחר זו בוזאי דמיירי מעאי דמיירי שמואל דשיש אף בשבת
מעי"ט ומיהו דוקא קודם אכילה אבל לאחר אכילה לא משמע דבחיבא ולפ"ז הא דשרינקמלות ע"ג הטוב בשבת
בעי"ט אינו אלא קודם אכילה אבל לאחר אכילה אסור ובכרי הכי"ר ובכי מקרק: ו הטולם נהנו לבקר בלא שינוי
אפי' בהתר בשבת מע"ט וכמ"ש הכי"ר יראה לי שבשם משום דלא שייך איסור בורר אלא בשבת שבורר
שיין מן הערים או בבורר אוכל מתוך הבשולה או פטולה מתוך אוכל או בבורר אוכל ובזאי בנמי
ב' מינים דברים מטולקים אבל בביקור שבבל הוי בשר ואינו אלא מין אחד אלא שהם שבתרד זה מזה אינו
אלא מתחת אריא דאינ"ת דרבים מילוויים לים בים אינ"ר בורר אלא אינ"ם בים בשבת ולפיכך אף
בשבת מעי"ט אלא בביקור מפני טעם ואדרבה מערים מפי אבפ"ב בחיבו לעבדי ולא אבריבו שהוי אינ"ם בים
שום איסור ביקור מבשל"ב בדיבא מלא ובזוגא אבריבו שהוי אינ"ם בים בהו דרבא דאוריי"ת הוי איסור
טוטן ומשום דילמא ממנה ולא שיש בחיבו לבקר כל הכשר ע"י הערבה אוני מחיבה זו יבוא מריבה
מבבריבה ואינו דוקא קודם אכילה אבל לאחר אכילה לא ואמ"ם בשבת בש"ה לבנין אינ"ם ע"ם :
בחשובת פני משה מ"ם סימן ב' נשאל על אודות הבשר שנשבר בע"פ ויום ט' של פסח אל לאיות ביום מעשי
והקלבים מבבו מה שמבבו ובחיבו ממנו הרבה לאוכרם ביום ראשון שהוא יום ב' של חול המועד והוב הבשר
היה ממקומות אלא חזו לגלי כי אם לבישול ולפי מה שמבאר בי"ד סי' ס"ם שרוך לבדות הבשר קודם שיעבבו
שלשה ימים מעת לעת ואם לא אבו אותם לא מזיא אלא לגלי אם מעתה ע"כ כדי לבחיבה לבישול ביום ראשון
ורוך לבדותה בעים בי"ם כדי שלא יעבבו עליה ג' ימים כלא שרייה ואין לומר שהבישה בעים בפ"פ שמוך
לחבישה וביומה שרוייה שם עד למחר דהשתא ביום ב' של מבבו מדיין על הבשר ג' ימים בלא שרים
מעת לעת הא ליתא לפי שהבבר ידוע שאם יהבו הבשר שרויה בעים שעה א' לו ב' שעות מיפשר ולפיכך אינ"ר
לעיין בדבר אי ס"ד לבדותה בעים אם לו לא והרב המבר האריך בלידי הסיפר והאיסור יעש"ב: ולע"ד יראה דמי
היכי דשרינן ליתן הבור לפני הדורסן והחירו אופן מבשלן אינ"ם אם אינו אוסרין לו לבדות הבשר בעים
בי"ם בהאי ממנה ולא שיש ואע"ג דהתם לא שרינ אלא בשבת מעי"ט אבל הכא דע"כ הבריה אינו אלא בי"ם בהתיר אבל בלא
לבשלה ולמולמה מעי"ט אבל הכא דע"כ הבריה אינו אלא בי"ם לבחיבה אחת מבלל דמיירי מעאי דמיירי שמואל דשיש אף בשבת
מעי"ם ומיהו דוקא קודם אכילה אבל לאחר אכילה לא משמע דבחיבא ולפ"ז הא דשרינקמלות ע"ג הבור בשבת
בעי"ם אינו אלא קודם אכילה אבל לאחר אכילה אסור ובכרי הכי"ר ובכי מקרק: ו הטולם נהנו לבקר בלא שינוי
אפי' בהתר בשבת מע"ט וכמ"ש הכי"ר יראה לי שבשם משום דלא שייך איסור בורר אלא בשבת שבורר
מעים מן הערים או בבורר אוכל מתוך הבשולה או פטולה מתוך אוכל או בבורר אוכל ובזאי בנמי
ב' מינים דברים מטולקים אבל בביקור שבבל הוי בשר ואינו אלא מין אחד אלא שהם שבתרד זה מזה אינו
אלא מתחת אריא דאינ"ת דרבים מילוויים לים בים אינ"ר בורר אלא אינ"ם בים בשבת ולפיכך אף
בשבת מעי"ט אלא בביקור מפני טעם ואדרבה מערים מפי אבפ"ב בחיבו לעבדי ולא אבריבו שהוי אינ"ם בים
שום איסור ביקור מבשל"ב בדיבא מלא ובזוגא אבריבו שהוי אינ"ם בים בהו דרבא דאוריי"ת הוי איסור
טוטן ומשום דילמא ממנה ולא שיש בחיבו לבקר כל הכשר ע"י הערבה אוני מחיבה זו יבוא מריבה
מבבריבה ואינו דוקא קודם אכילה אבל לאחר אכילה לא ומ"ש בשבת בש"ה לבנין אינ"ם ע"ם
בחשובת פני משה מ"ם סימן ב' נשאל על אודות הבשר שנשבר בע"פ ויום ט' של פסח לאיות ביום מעשי
והקלבים מבבו מה שמבבו ובחיבו ממנו הרבה לאוכרם ביום ראשון שהוא יום ב' של חול המועד והוב הבשר
היה ממקומות אלא חזו לגלי כי אם לבישול ולפי מה שמבאר בי"ד סי' ס"ם שרוך לבדות הבשר קודם שיעבבו
שלשה ימים מעת לעת ואם לא אבו אותם לא מזיא אלא לגלי אם מעתה ע"כ כדי לבחיבה לבישול ביום ראשון
שרוך לבדותה בעים בי"ם כדי שלא יעבבו עליה ג' ימים כלא שרייה ואין לומר שהבישה בעים בפ"פ שמוך
לחבישה וביומה שרוייה שם עד למחר דהשתא ביום ב' של מבבו מדיין על הבשר ג' ימים בלא שרים
מעת לעת הא ליתא לפי שהבבר ידוע שאם יהבו הבשר שרויה בעים שעה א' לו ב' שעות מיפשר ולפיכך אינ"ר
לעיין בדבר אי ס"ד לבדותה בעים אם לו לא והרב המבר האריך בלידי הסיפר והאיסור יעש"ב: ולע"ד יראה דמי
היכי דשרינן ליתן הבור לפני הדורסן והחירו אופן מבשלן אינ"ם אם אינו אוסרין לו לבדות הבשר בעים
בי"ם בהאי ממנה ולא שיש ואע"ג דהתם לא שרינ אלא בשבת

מבוהבין ומ"ס קרפף והדה שין דסני במטוכסין והדע מדלא פריך לכמוחל מרים דמתניתין דקתני מביאין עליה מן הסרה מן המטנם מכמע דלף נדידיה כני במטוכסין כבדה וליתא דפכסם מיתרת דסמוחל מסמע דלא קבדי אלא דוקא במטוכסין שנקרפף אבל לא במטוכסין כבדה והא דלא כריך ליה מרישא דמתניתין מטום דיש לה לפרוך מקרפף אקרפף וכן דעת כל הפוסקים והכי מסמע החס דמפזר שנקרפף ומטנם בבדה כ"ן: ומ"ש אבל מגבב כו' כפ המביא כביכו ר"ת אומר מגבב מן המאר ומדליק שכל מה שבמאר מוכן הוא וכב"ל מגבב מבלפיו ומדליק ובגמ' מ"ר ומגבב מן המאר ומדליק בכל מה שבמאר מוכן הוא ובלבד שלא יעבה ליבורין ליבורין ור"ם מפי' ולדעת הש"י והר"ן יראה דה"פ דלר"ת יכול לגבב קסמין דקין מן המאר לפי בכל מה שבמאר מוכן הוא ולדעת שכמים מגבב מבלפיו והייט קסמים שים בבית ומדליק אבל קסמים שבמאר וכ"ם בבבדה לפי' שהם סמוך למקום ביטול הקדרה דהייטו שמבבל בבדה לו במאר אפפ"כ אסור להדליק בהם מבוס דגמלי אגב סר ומזחמול לאו להכי קיימי והבחא ס"כ ברייתא דמגבב מן המאר ומדליק כו' ר"ת היא דלרבנן ליבא סיסר אלא בקסמין בבבים ובחופפת אחא להך ברייתא כסם ר"ת ומיהו כתב הר"ן דק"ל כת"ק דהך ברייתא וא"ע נדידן לבנים בלא בטילי אגב סר ולא מחסרי לפי' לרבנן דאפ"ה אסור לעבות מהם ליבורין ליבורין. והרמב"ם בפ"ב כ' אין מביאין בבים מן בבדה לפי' היו מבוכסין שם מבגבב הוא מן בבדה מבלפיו ומדליק בם מסמע דם"ל דאין סיבוס בבבים ובחופפת אחא להך בקסמים דקים לבנים וסבמים מקילין ספי מר"ת דר"ת לא קבדי לגבב אלא מן הסאר והבמים הוסיפו דלא בבדה מוהר לגבב מבלפיו וסבר פי' מבלפיו הייטו סמוך למקום ביטולו וכ"כ בפי' המאר' וז"ל ומאמר בבמים מגבב מלפיו עניינו כי בשמבבל בבדה בקוסם מסביבותיו ומדליק ע"כ אלא דנפי זה קבה אמאי בבמים דין זה מגבב מן המאר ומדליק ובלבד שלא יעבה ליבורין ולפיכך יותר נכון לומ' דם"ב דנבבמים סאר ובדה שין ובאין מוהר לגבב אלא מבלפיו והבחא ודאי לא אלי למיעבד ליבורין: והטור בסב וז"ל וכבמלקא בסאר עלים נדי בבדוק לא יעבה מהם ליבור אלא יביא מעם ויבדוק ויחזור ויבוא מעם ובדוק ע"כ וכן דעת הרבב"ם בספרו ע"ם ולבאורה יראה דפסקו בחבמים דברייתא ודלא בחבמים דמתני' וכ"כ בס' ס"ם ואינו נכון דהא ודאי אב"פ אין להו למפסק בחבמים דמתני' ולא בת"ק דברייתא וע"כ כן דעת הרי"ף והרא"ם בהבמיהו הברייתא והמתיקו המבבה בלורתה ולא ניחוו משום דהבר פטוט וכמתו כפירושו דהלבה בחבמים דהוו רני': ולכן נ"ל דס"ל להרבב"ם וכמור דר"ת אינר לגבב מן המאר בכל נוונא דהייטו לפי' נעשות ליבורין ובחבמים ליבם מתירים אלא לגבב מבלפיו והבחא ודאי לא אלי למיעבד ליבורין: והטור בסב וז"ל וכבמלקא בסאר עלים נדי בבדוק לא יעבה מהם ליבור בלא לגבב מבלפיו ולהדליק מיד ממלא לפי זה דת"ק ובדריים הוי בבחמי ודאי דקתני בברייתא ובלבד בלא יעבה ליבורין הייטו אלי דקתני בחמני' מגבב מבלפיו ומדליק ופ"פ אחין נרלה בן מהתוספתא בירושלמי מוכח בהדיא לשיטה זו וסבי אינה בחדיא לבמר בין ר"ת לבחבמים דמתני' לעבות ליבור בינייהם על דעתיה דר"ת עוסין ליבור על דעתיהון דרבנן אין עוסין ליבור ע"כ וזה מבואר בס"ם ודלא כשיטת ר"ש והרמב"ם וא"כ אלי קא מבביא ליה מה בינייהון הא ליבא בינייהו מוכח ומדברי הרי"ף והרא"ם ליבא למידק מידי מאי דעתם בפי' המשנה ולפבר שמפרשים כמר מהבר פירושי ומה שהבמיהו הברייתא ובלבד שלא יעבה ליבורין ליבא לבולהו פי' דאי לפי' הטור הייטו פירושא דמתני' דקתני מגבב מבלפיו ומדליק ולשיטת הרמב"ם לא בחבר אינו מוהר לגבב אלא מבלפיו ליבורין ואי לשיטת הר"ן אינו מוהר לגבב מן המאר כלל ואפ"פ שי"מ לעצים בשים מ"מ כיון דבחמי דקמיירי הברייתא לא הוה הלבתא סתיה אין דרך הרי"ף להעתיק ברייתות דלא הוו בהלבתא כדי לעמוד מהם דיומם מסודרים וכמ' ס"ם וגם הרב ז"ל לא ידון לדעת הרי"ף והרא"ם והטור כלל כמו שיראה בהמשך בספריהם: ולענין דינא אפפ"י בירושלמי מוכח כדברי טור בהוספתא מסמע מיפכא ואין הכרח לאסר מן הבירורים בגמ' דאיתא לן למנקט חומרי דבולהו פרושי ולפיכך אפפ"י שבמגבב בחבר סמוך למקום ביטולו ומגבב בחבר סמוך למקום ביטולו שרי לכ"ע אבל לגבב מכל הסאר אפפ"י שלדעת רש"י ורשב"ם אסור ובשרה אפפ"י שלדעת הרמב"ם מותר לגבב משלפיו להדליק שם ואף בקסמים דקים לדעת הרי"ן והרשב"ם אסור אף בעצים בשים ואף מכוסים ובדאמרין אין מביאין עצים אלא מן המכוסים שנקרפף ואלו דוקא להביא אלא ס"ה להדליק שם בבדה אסור ומ"מ מסמע דלכ"ע מותר לגבב קוסמים דקים מן הבים ובלבד שלא יעבה ליבורין וזה עיקר להתיר ודלא כפסק המחבר שנמנך אחר שברת הרמב"ם וכתב: ומ"ם ואם סבר לחם מכל אלו הרי הן מוקלה לינבת שכן דעת הרמב"ם בפ"ב וכ"כ בפי' המשנה וז"ל ר"י אומר כי בפ"ם מיך פחם ויהיה כחוך לעיר ור"י אומר כי כשים לו פחם ואפי"רוסק מן העיר קרוב לחלפים אמה שבו' אמנם בבם מותר ליטול ממנו ע"כ ומלא פחם הוא שמנם סופר ול"ל פוחמם דהייטו מבבדם ואין ספק שהרב היה גורס בפשיטות הבמי' ס"מ ר"י לקולא קאמר ומיהו ק' קלא לפשם זו שהפשיטו שיש לפי לידי הבעיין ודע ברוב המפרשים מבוקין על פסק הרמב"ם ול"ל דסדא מתרתי סני לו בפותחת אפפ"י שהוא רשוב ובלבד שיהיה כחוך אמנם בבם לו בסמוך לעיר דהייטו בחוך ע' אמה ושיריים אפי' בלא פותחת וכן פיקר: (ד) הרי הם כמפחדים פי' רש"י ואפי' לא פיזרתן הרוח דמסתמא לא סמכא דעתי' סבר מנדר לבו זיקא ע"כ: ו ואם הסיק בבלים כו' כך מבואר בפ' אמה מדליקין דף כ"ם ע"ם: ומ"ם או בבלים שהסתברו מבפ"י אינתא דלשון הרמבן הרי הוא כלי גמר' ואם ומכיקין בו ע"כ ואפ"ג שלפי פסק הרמב"ם בפ' כ"ם מהל' שבת והסכים הוא ז"ל עמו כל שנעשה מעין מלאכה אפפ"י שאינו מעין מלאכתן הראשונה הו"ל מוכן ומותר לעלטלו הבית לענין שבת אבל ביום טוב כל שאינו עושה מעין מלאכתו הראשונה יש מחורת בלי ואסור משום טולר וכ"כ הרשב"א: (ז) אין מסיקין בקליפיסם וחה הדין עצמו ישנו בחמרים ובדאמרין בפרק במה מדליקין מסיקין בחמרים בחבר סמוך למקום מסיקין בגרעיניהן ומיהו ה"מ בפרסיאתא לבל בארמיאתא פי' שהם חמרים שאין מפבשלות יפה ואין הפולבל פרם מהן ומשחיר בגרעיניהן מותר לטלטלם ולהסיק בהם משום דמזיד לחדם אגב אמייהו וכדאיתא התם: ודע שהרמב"ם בפ"ב כתב בהם מוכנין ע"ב אין מסיקין בקליפיסן שהרי הוקטו ואם אבלן ביום טוב מסיקין מפני שהם מוכנין ע"ב הבולל פ"כ ואני אומר שמשמע זו שהיה היא קש"ר לתלמוד' כפי כל הבלים והתם מסיק בשמשא דאשונה ובפסק המחבר ז"ל וכן עיקר: ומ"ש גם אין להסיק ב"כ הרב ז"ל בב"י והבי שוכם בירושלמי דפרק המבי' ואינ"ב דמסקין בבלים אף פ"י אינן מיוסדים להסיק התם אף על פי שאינו מיוסד מזי להסיק אבל הבא אוכל אבל גרפין לא מזי טלי אפי' להסיק ל"ל שאני התם דאינא אורם כלי אבל מדברי הרשב"ם שבתב ה"ל הבלים והאוכלין מטלטלין אותם לבל דבר ומעשה אדם מהן בל מרבו ואין אומרים לא יעבה הבלים אלא להשמיטן והאוכלים לאכילה ולפיכך מסיקין בגרגרים ומחרים ע"ב מסמע דס"ל דיבול להסיק האוכל עצמו לבד: ומ"ש אלפידים שנשארו כי בתב הרא"ם בפ"ם דבילה וא"ם והא דמלאין בירושלמי שרי ר"ל דלא אסור מטעם הבנה בבה"ג אלא מטעם קדושה אחת הן אסור ליה לפי לידי הבעיין ודע ובלבד שיהיה בתוך אמות שבת או בסמוך לעיר דהייטו בתוך ע' אמה ושיריים אפפ"י בלא פותחת וכן פיקר: (ד) הרי הם כמפחדים פי' רש"י ואפי' לא פיזרתן הרוח דמסתמא לא סמכא דעתי' סבר מנדר לבו זיקא ע"כ: ו ואם הסיק בבלים כו' כך מבואר בפ' אמה מדליקין דף כ"ם ע"ם: ומ"ש אלפידים דפתילת הבגד כו' ולקמיה דף כ"ם ע"ם: ומ"ש או בבלים שהסתברו מבפ"י אינתא דלשון הרמבן הרי הוא כלי גמר' ואם ומכיקין בו ע"כ ואפ"ג שלפי פסק הרמב"ם בפ' כ"ם מהל' שבת והסכים הוא ז"ל עמו כל שנעשה מעין מלאכה אפפ"י שאינו מעין מלאכתן הראשונה הו"ל מוכן ומותר לעלטלו הבית לענין שבת אבל ביום טוב כל שאינו עושה מעין מלאכתו הראשונה יש מחורת בלי ואסור משום טולר וכ"כ הרשב"א: (ז) אין מסיקין בקליפיסם וחה הדין עצמו ישנו בחמרים ובדאמרין בפרק במה מדליקין מסיקין בחמרים בחבר סמוך למקום מסיקין בגרעיניהן ומיהו ה"מ בפרסיאתא לבל בארמיאתא פי' שהם חמרים שאין מפבשלות יפה ואין הפולבל פרם מהן ומשחיר בגרעיניהן מותר לטלטלם ולהסיק בהם משום דמזיד לחדם אגב אמייהו וכדאיתא התם: ודע שהרמב"ם בפ"ב כתב בהם מוכנין ע"ב אין מסיקין בקליפיסן שהרי הוקטו ואם אבלן ביום טוב מסיקין מפני שהם מוכנין ע"ב הבולל פ"כ ואני אומר שמשמע זו שהיה היא קש"ר לתלמוד' דפיסקא דהכא מייתי דמסיקין בגרעיניהן ומיהו מ"מ בכל הבלים והתם מסיק בשמשא דאשונה ובפסק המחבר ז"ל וכן עיקר: ומ"ש גם אין להסיק ב"כ הרב ז"ל בב"י והבי שוכם בירושלמי דפרק המבי' ואינ"ב דמסקין בבלים אף פ"י אינן מיוסדים להסיק התם אף על פי שאינו מיוסד מזי להסיק אבל הבא אוכל אבל גרפין לא מזי טלי אפי' להסיק ל"ל שאני התם דאינא אורם כלי אבל מדברי הרשב"א

אינם בניתו לא יתן במדה שלא ששו להפסד מועט שהרי אמרו לא ימדוד אדם שעורים כו' ואפשר שאף בשאר כל אדם מותר ולא אמרו נאמנות אלא בדברו בהווה בדרכו של מאמוש ליתן לשולם במדה כדי שלא יקדים שבשילו וכן נראה מדברי קצת נאמנים מכ"ל והטור הבכיים לפנר' ראשונה להאמיר והמ"מ הסכים להקל וכפסק המחבר ז"ל ולזה הסכים מהרש"ל בסי' כ"ו וכן נ"ל עיקר מדברי בירושלמי בס"פ אין נדין אומר אדם לחבירו תן לי כלה של מבלין שכן כ"ה דרכו להיות מתן כלה כל מבלין נאות שבשילו ע"כ אלמ' דלאו דוקא נאמנות אלא ס"ה לכל אדם:

תקה (א) נהמה מומדת לאכילה כו'. הב"י הני' בשם הכלנו ס"ל דאפילו בשומדת לאכלה אין אכלה מוקלה ומשמע דמשמע לא מוריק וכמו שפי' רש"י דלא בהמ"מ ס"מ אחידנא ים לאמרם מעשה שבחנו בנאות' דשעשה שהמול אלא בעיר יפה לא בייך אחידנא אלא דוקא בימיהם בהיו מחמים ל' מכ"ד אלא ואיהו כל אחים מדרך נאלימות אלא פוטא או מוסיף אף שהכלי מיוחד לעודה ברי ל"ל הב"ם: וס"ש ומותר ליקח קמח מר מסכירים אם עשה בעמא אסור והכי מוכח בפ"ק דביצה דף ס' ותדברי התו' והרא"ש משמע דשרי ואין להקל בדבר ממ"ם בשי' אלים סי' י"ד: (ב) בס"פ אין נדין בתו"ר אין בורין קמח ביו"ט ר' פפיים וי"ש בן בתירא אומרו בורין ושורין שאם כפל לאוכו לדור או קיבס בשורין והרא"ש בהשגות פ"ג מפרש פלוגתייהו בלא שיטי ופוסק כר' פפיים מדאמרי' בגמ' דביתהו דרב יוסף הוס נהלה קמחא אגבא דמהולתא אמר לה מו דאמא ריפתא מאליא בשיבא פי' ואיך מריבה לשנות אלמא בורין בלא שיטי וכן דמא בכל הביטור והרא"ש נשפרו בחב שכן הגאו ותמסי דאף אמ"ל דרב יוסף שבי ס"ל כיון דבהר הכי מייתי אלמודא אידך פונדא דביתהו דרב אשי הבלא קמחא אגבא דאמורא אמר רב אשי הא דידן בדמים דדמי בר אמא ואי לאו דחזינא מני בחא לא הוס מנדא הרי בהדיא דרב אשי דהוא נמרא אף שיטי דגבא דפתורא לא היה רוצה להמיר אלא בביטל דאמא ממני דמי בר אמא ואין נאמוך אדרב יוסף להמיר בלא שיטי כלל ומ"ם הרי דדביתהו דרב אשי מאמרי אנפשה אינו מאור אלא הביקר לפסוק כמ"ק דאין בורין ומ"ש שיטי ברי וכן דמא הרמב"ם ורוב הפוסקים וכמו שכתב המחבר ז"ל וסכי מ' ביהבלמי דשמ"ק דבילה אין בורין אם הקמח אבל מרקדין לאורי הנפה: כתב הרא"ש וכל הני מודני אשורין קאי אבל בשאילת הרקידה אפי' פ"ו שיטי אסור ובכין הב"ם דאשורין דבריהא קאי דמפרש פלוגתייהו בשיטי ופוסק כר' פפיים דבורין והקמה על זה ומ"ש ולא בטוחים הרא"ש היא דקאי הני מודני אהרקדה שייה ולא אאפילת הרקדה אבל נאולם דאפלי נבריהא מיקומא בלא שיטי וקי"ל טוחים דמ"ק וכמ"ש לדעת הרמב"ם וכן דמא בטור בכתב בלא נאור או קיבס בשורין בלא שיטי קאמר ומ"ש הראש"ד בשבעות ואם נאל בו נאור או קיבס אסור ואם ביצה מותר אין פירוקו ואם שיטה דבשי שיטי דהא לדידיה כיון דבריהא מפוקמא בלא שיטי כדבריהם לעיל פ"ב בנאל בו נאור ברי בלא שיטי אלא ה"ק אסור לבלבו בדאל בו נאור אסור אם לא פ"ו שיטי ולדקר פסק שייה מותר וכן פי' בס"מ אבל הכלבו בדאלה בהכין מדבריו דנאל בו נאור אסור אם לא פ"ו שיטי ולפי זה נ"ל דס"ל לס"ק דקאמר אין בורין הייבו אפי' בשיטי ור' פפיים דקאמר בורין אף בלא שיטי קאמר ופסק בחומים מסוים מובדם דדביתהו דרב יוסף ובמ"ם לבעלה ופוסק דקאמר בורין ר"ל שיטי קאמר וכן פי' הבי"ם ובחב שכן יש להאמיר לבין הלבה ואינו מסוור אלאי אין הבורין ואין בורין דריהא דוריהא מייתי בבלל אם אינא דפיפא דבורין בי"ו שיטי דוקא קאמר הו"ל לפרושי אלא אביקר דבבל בו נאור שרי בלי שיטי ובפסק סמחבר ז"ל: וס"ש ו"ל דמותר כו' בחב הרמב"ם ח"ל בבל נאור או קיבס בשאר אם יש שהרה שאסור ליטלן ביד אפי' אם אינו אלא מותר ליטול ביד בכל מי שנשבש ביד אינו אלא בחבר בלאסר יד ולא אסרו אלא בבבה ובבדה פ"ב ותורם אמלוקה זה אלאי בגרסאות דבנמ' אבל אינא אמינה דרבינא אין בורין קמח ר"ם אבל בבבל נאור או קיבס בורר בידו ז"ל בר"ם דאסור דאר"ל בבורר זו היא בירסא הר"י ודבר אבל בבבה אבל אם אסור ליטלן ביד ויש בירסא אחרת דבריהם אבל ושוין שאם בבל לאוכו לדור או קיבס שבורין ואל"ל דבינא כ"ם דאסור אבל אינו בבבל אבל אינו בבבל אבל אינו בבבל

הקדוש מאי הוי עלה אמר רב יוסף האל הקדוש ומלך אוהב לדקה ומשפט רבה אמר המלך הקדוש והמלך המשפט והילכתא כרבה וירלה והלי דמדקאמר ר"א אפילו אמר האל הקדוש יצא מכלל דלרב לא יצא וסיינו אפי' בדיעבד ומ"ש הר"א ז"ל בהגהות דמ"ש בגמרא לא יצא היינו לו' שלא יצא י"ח ברכה כתיקון וכהיא דאמרי' ביומא הקור' עם אחרי מעשה ומעשה לא יצא דחוק הוא ומי מכניסנו בכך ובוד דאם אית' דלתרוייהו יצא בדיעבד לא שייך בזה פלוגתא אי יצא י"ח מצוה כתיקונה או לא אלא הדבר ברור דפלוגתא דרב ור"ח הוא אפילו בדיעבד אלא דאכתי איכ' לפרושי פלוגתא' דרבה ורב יוסף בלכתחילה דוקא דאי בדיעבד לכ"ע אינו חוזר וכי פסקינן הלכתא' כרבה היינו בלכתחילה וזו היא דעת קצת מפרשים ומ"מ הביק' הוא דפלוגתא' דרב יוסף ורבה הוא דומי' דפלוגתא' דרב ור"א ואפי' בדיעבד עליני וכמ"ש המחבר ז"ל: אמנם אכתי צריך לברר אי במקום המלך המשפט אמר מלך אוהב לדקה ומשפט אי מהני לו לא והב י כ' בשם תלמידי הי"ר יונה בשם רבם שנראין הדברים שאם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט א"ל לחזור הוא"ל ומזכיר מלכות אבל הא"ח כתב מפי הראב"ד אפילו אמר מלך אוהב לדקה ומשפט או מלך המשפט חוזר עכ"ל וכן נראה מדברי הפוסקים שסתמו בדבריהם עכ"ל בב"י ומ"ש שכן נראה מדברי הפוסקים לא קאי אלא אדיני דיינו מלך אוהב לדקה ומשפט אבל במ"ש ח"ח שאם אמר מלך המשפט שחוזר אין לסמוך עליו כלל בזה שהרי בהמלך המשפט הוצרך רש"י לרחוק וגו' דהוי כמו מלך המשפט וכיון דכן מילתי' דפשיט' לכ"ע שאם אמר מלך המשפט יצא אבל במלך אוהב לדקה ומשפט נקטינן כותיה דא"ח ודלא כתור"ס בהגה לעיל סי' קי"ח שנמשך אחר ר"ר יונה וה"ר יחיאל שהבי' בתור שם משמו שא"ל לחזור ונית' ולכון הרמב"ם בפ"י מה' תפילי הוא כך מעה וחתם בשמתי עשרה מלך אוהב לדקה ומשפט חוזר לתחילת הברכי' ואותם הם המלך המשפט ואם לא מכי עד שהגיעם תפילתו חוזר לראש אחד יחיד ואחד ש"ץ ע"כ וחילוק הוא מבואר המלך אוהב לדקה ומשפט עניינו שאוהב עושה לדקה ומשפט אבל הוא אינו שופט אבל המלך המשפט היינו לו' שהוא ית' שופט העולם וכמ"ש בב"י בשם ה"ר מנוח ז"ל וככי נקטינן: ומ"ש ואם טעה או שהוא המשכי וכמ"ש המחבר לעיל סי' קי"ד לענין מוריד הגשם ע"ש: ויש לתקן אם בשאר ימות השנה יכול להתפלל המלך הקדוש והמלך המשפט דהא אמרי' בגמ' כל השנה כולה אדם מתפלל אל הקדוש מלך אוהב לדקה ומשפט איכ לפרושי דרשאי להתפלל קאמר חוץ מי' יצי תשובה ואח"ל בלכתחלה צריך להתפלל אל הקדוש בדיעבד אם אמר המלך הקדוש והמלך המשפט מי אמרי' דהוי משב' מטבע שטבעו חכמי' ומחזירין אותו או לא וממ"ש מור"ם ז"ל לעיל בסי' קי"ח שאם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט א"ל לחזור ולא אמרו שיחזור אלא במקו' שכל השנה אומרי' אל אוהב לדקה ומשפט מיפשט' בעיין דלאפי' לכתחלה יכול לו' המלך המשפט דהא איכו ס"ל דמלך אוהב המשפט ומלך המשפט מיפשט' ואם"ה יכול לו' בימות השנה מלך אוהב לדקה ומשפט וה"ה לדיון המלך המשפט הם שוין מחוור אלא העיקר הוא שלכתחלה צריך להתפלל אל הקדוש מלך אוהב לדקה ומשפט ובדיעבד מיסתבר' לן שאין מחזירין אותו דהא אמרי' בפ"ק דר"ה לר' יוסי ואם רלה לחזור תע"ב ואין צריך להוסיף בה דבר דברי ים בה חידוש כנ"ל ודוק: דע שהעור כתב ערבית נכנסין לב"הכ וקורין ק"ש בברכותיה ותומכין ופרוס ומתפללין ז' ברכות ג' ראשונו' וג' אחרונות וקדושת היום באמצע כמו בשאר המועדו' ע"כ וכן הבלה הר"ן ז"ל בפ' בתר' דיומ' בתחי' דהעובר לפני התיבה מכח הירושלמי דפ"ק דשבועו' ונאפוקי מדעת בעל המאור דס"ל דמעיק' דיי' אין בר"ה שבע ברכות אלא תשע הן לעולם בין ערבי' בין בשחרית בין במוסף בין בנמחה ולתא דליכא ט' ברכות אלא בתפלת המוספין וכ"כ הרמב"ם וכך פסק המחבר: (ב) ל"ל לחזור כו הרשב"א בתשובה סי' ל"ה בשאל על זה והשיב דלדברי הגאוני' בדנקט בשא' דשיכר' בידי' וכו' ודאי אינו חוזר שהרי הוא כמוסיף שבח באמצע ברכתו ומסיים בענין הברכה ואין בכל הולך אלא אחר החיתום אבל לדעת רש"י שפי פתח אדעת' דחמרא ואמר בא"א אמ"ה ומכר ואמ' שהכל נהיה בדברו יצא אבל אינו הי' מזכיר ממש חמר' לא יצא ה"נ לא יצא ע"כ ולתא שאין זה מוכרח לדעת רש"י שאינו הי' מזכיר ממש חמרא דלא יצא דגם לדעת רש"י ז"ל כתב"ד מלי מיהדר ביה ולברך ברכה הראויה כי היכי דאמרי' בירושלמי בפרק הרואה נבי רעמים שאם הי' יושב בב"ה ויכול ללמד ולברך בתב"ד שיצא וכי היכי דמהני תב"ד לברכה ה"ה דמהני לחזרה וע' בא"ח סי' תפ"ז ס"ל כנ"ל ודוק: (ג) כתב בס' שיורי כנה"ג שאם טעה ואמר האל הקדוש במקום המלך הקדוש אחזר כמו שחוזר אם טעה ש"ץ בחזרת התפלה ולי מסתברא דאין לומר ולברך אלא רבנן הוא דתיקן משום סכנה כדאיתא בגמרא מדליקין ולהכי אין מחזירין בה ענין דבדין לא צריך אלא נוערין בו ומחזירין אותו מ"מ אם בדיעבד ברך אותה ולא הזכיר המלך הקדוש אין מחזירין אותו וכ"כ מהר"ם גאדמיזה"ן ז"ל: (ד) לזקוף בסוף הברכות. פי' משום דאמרי' בפ אין עומדין אלא ברכות שנחתן בהם תחלה וסוף ואם בא לשנות בסוף כל ברכה וברכה מלמדין אותו אלא לשנות משום דמעיקר תקנתא דרבנן: (ה) העור כתב בשם הר"מ מרוטנבורק שהי' אומר לחיים מעמד לא חיים כדאי' בגדרים לחולין כמו לא חולין ע"כ ואע"ג דבשעיה כתב כל הכתוב לחיים בירושלים הלמ"ד בפת"ח מ"מ התם אינו לשון תפלה ושוב דלשון תפלה לריך שיהא מבואר יותר וכמ"ש העור וכמ"ש הר"ר יונה בשם רבם שבא ברכות אלא תשע הן לעולם בין ערבי' בין בשחרית בין במוסף בין במנחה ולתא דליכא ט' ברכות אלא בתפלת המוספין וכ"כ הרמב"ם וכך פסק המחבר: (ב) ל"ל לחזור כו הרשב"א בתשובה סי' ל"ה בשאל על זה והשיב דלדברי הגאוני' בדנקט בשא

שוף עצמו מוחר לתקוע אבל הכלבו גרים נמקום בו לו ופי' אדם אחר תוקע לו והוא שומע אבל שוף עצמו אסור לפי שיש הרבה בני אדם שנתנים בשביל עצמם תוקעים וכל מיני דאיכא הנאה לבוקע ליכא לאחויי בשביל שעמא דמלוה לאו ליהנות ניחא כדאמרינן בגמרא המודר הנאה ממעיין טוכל בו שבילה של מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה ויש קצת שיור לזה מהא דאמרינן בגמרא לאמתי' דכל השופרות כשרים חוץ מעל פרה דהיינו טעמא משום שאין קטיגור נעשה סניגור ופרכינן והא איכא כף ומחתא ומשמי תוקע בל יתנאל קאמרינן וכתבו בתוס' ובני שופר נמי מתנאל בקול תקיעתו ואין זה מעבור דהא אמרינן בגמרא דשופר של עולה או של מנחה אם יש יצא משום דמצוה אלא ליהנות ניחא פי' שהנאת קיום המצו' לא מיקריי הנאה כי לא לשכי ניחא' אלא לצול על מתריסה ניחא משמע דאין שאפילו התוקע עצמו יצא ואם איתא דבתוקע נופי' איכא הנאה היכי נהנה בשמיעת הקול לשם ומצה"ם והיל"ל דלא יצא אלא מ"כ לעבר דהתקיעה לא הוי הנאה הנוקע כיון שאינו מתכוין לשיר אלא לשם ממה וכן נראה מדברי התוס' והגהו' אשירי והמרדכי שהביא הכי"ו לשונם יע"ש אבל הרמב"ם כתב וז"ל וכן שופר של עולה לא יתקע בו ואם תקע יצא שאין בקול דין מצוה' וא"ם והנה נהנה בשמיעת הקול מצוה אלא ליהנו' נחנו לפיכך המודר הנאה משופר וכו' והקשה בספר לח"מ מהא דאמרינן פ' כל שפה קול ומרגלא ורים אין בהם משום מצוה' והביאו הרב ז"ל בפ"ה מה' מצו' וא"כ איך אמרו בגמ' מ"מ עולה בה מצוה' היא כיון דמעבל בה בפה' לחולין ורבא אחדי בזה ואמר אינה מעבל בחר דתקע וכו' ואם מירן כלום ולי נראה דבר יהוד' ורבא דהוא ס"ל דמצוה ליהנו' ניחא ה"כ הרי נהנה בקיום המצו' ולהכי קריק ליה מעבל אבל לבחר דהדר ביה רבא ואמר מצוה לאו ליהנו' ניחא אין כאן הנאה ואין כאן מצוה' ומיהו אין זה מספיק דהא אמרי' בגמ' הנאה דקול ומרגל ורים דאין בהם מצוה' הוא משום שאין בהם ממש וכפי זה גם הנאת קיום המצו' לים בה ממש והיכי מעבל ומ"כ ל"ל דכיון דהוה ס"ל דמצות ליהנו' נחנו ומשה מעשה' שתקע ונהנו' מעבל ומ"כ אין הנאה ומודה הנאה' מעביין ומדיין ל"ש . ולענין הלכה נקטינן כדברי רוב הפוסקים שמתירין לתקוע אפילו הוא עצמו ואדלא כמרן ז"ל בכלן והמחבר עצמו הסכים לזה כי"ד בס"ם רכ"ו ומיקר : (ז) בפרק ראוהו כ"ד תנן ניקב ונסמתם אם מעכב את התקיע' פסול ואם לאו כשר וגמר' ניקב ונסתתם בין במיו בין אבא במיו פסול רבי נתן אומר כשר אבא במיו פסול אר"י ושוא שנשתייר רובו מכלל דאבא במיו אפ"י שנשתייר רובו פסול איכא דמתני לה אסיפ' אבא במיו פסול אר"י ושוא שנפסת רובו מכלל דבמיו אפ"י שנפסת רובו כשר ומיקר פי' מעכב התקיע' הוא מה שפ' המגיד בשם הרמב"ן דהיינו שנפלם הקול קצת ויוצא אבל ואבא כהמו' שנתנו דהיינו נתנו' קולו מכמיים שפי' ליתא. ופי' נשתייר רובו י"מ דהוי רוב היקפו ולא נהיר' אבא ה"פ שנשתייר רובו אבא לגד פיו בלא נקבים ובן פי' ריש"ז ולפשר דאפילו למאן דמכשיר לקמן ס"ם גבי נסדק לרחבו כל שנשתיי' שיעור תקיעה אפילו אבא לגד פיו הבא מודה דבעינן לגד פיו רובו אבא : ולהא דתני' ר"ל אומר במיו כשר כתב הר"ן ז"ל וז"ל משמע ודאי דבי מכשי' ר"ל במיו דוקא בשאינו מעכב את התקיע' דהא מדשקיל ותרי רבי יוסנן אליבא דשמע דבוותי' ס"ל ואם איתא דר"ן במיו מכשיר אפילו בשמעכב את התקיע' פשיר מני' אבר לה בוותי' דהא ר' יוחנן הוא דאמר הכי' בסמס עשנה ותחן אם מעכב את התקיע' פסול ואמאר קאמר אפילו שתמו במיו אבא ודאי בדאמרן. עוד כמ' אל ליבנא קמא דר"י ח"ל הילבן לאלי ליבנ' נקב ונסתמו לא מיבכר אבא היכא דאיכ' אבא' למצוות ומיהא לא מזח . ומעמ' אבא לדברי מרן המחבר מ"ם אם ניקב אם לא סתמו אמ"ם שנסתמ' קולו כשר הטעם הוא לפי שבל הקולו' כשרין בשופר ואין כאן שיעור קול ממעמ ד"ח ואפילו לא נשתייר שיעור שופר מעקום הנקב אפ"ם כשר כ"כ הכי"ו בשם הרא"ם ד"ה נסדק לאורכו ומיאר כל שבא נשתייר רובו פסול אפילו נשתייר שיעור שופר מעקום הנקב דמה בכך הרי רובו נבטלו ונשתיי שופר ולי"ל ואם ניקב לרחבו כיון דלא נסתם אפילו ניקב רוב רחבו אם נשתייר שיעור שופר כשר כי היכי דמרינן גבי נסדק וכ"כ בספר כ"ם ובמ' עוד שאם ניקב בחבו ונסתם ברוך שנשתייר בו רוב היקפו שבא ניקב ואפילו אם אינו מעכב אינו ולא דמי לנסדק פ"ב לי מרא' דסתמ' אמרי' וכל שנשתייר רובו שבא אפילו אפי' לא נשתיי רוב הקיפו ואפי' לא נשתיי מהנקב שיעור שופר אם בכך כיון שנתמו בדיבו ודוק : ומ"ש ואם אינו מעכב את התקיע' אבל בתבאי סכן עיקר בלא אינו מעכב אם הדסק ים לסמוך אסברא ר' יהושע שבתבאי על שפת הבור ודע שגבי ניקב ונסתם בתב הבור בשם המיסור שאם נשתייר שיעור שופר מעקום הנקב עד הנתמ פיו בשר כי היכי דאמרינן בנסדק לרחבו וכתי' עליו דלא נסיר' ומפ"ג כתב פ"ם ר"י ז"ל שמסופק בדבר דיבלא שדעם בה"ם סיב דלא מיקרי שופר ודי"ל אבא היכא שהד"ל מעורב בשיעור הפשר אבל היכא דאיכא המשך שיעור קול שופר אבא בלא דיבלא ד"ל לא אפ"ם שאבי נתבאי ומיפסל לא מיקרי קול הבור אבא בלא דיבלא ד"ל לא מיפסל אבאי נתבאי ומיפסל אלא אם אין בו אבא אבא ד"ל לא מיקרי שופר ואב

מעופה זכב וכחי הגוזרות מן הדדין ה"כ בחוקתי המגוזרות היו צריכין לחזור ולחקוק בשופר דהא ק"ל דבמצה כיון חקיב' בלא המילה חקיב' לא יצא בלא ודאי בילמו זהו דעתי וכמ"ש בסימן קפ"ד ס"ט ובסימן קכ"ט סי"ח יע"ש. בהנו הגבוה מכיני אם מ' חוקב בשופר ומ' חוקב בחוגרות יחד יצא דחקי"ם דב' קלי מב' נגרי מבחמבי המה בגיו הב"י דבפ"ראהו ב"ד מבמצ דתרי קלי מהרי נגרי לא מבחמבי ואימא לחמיהמו בכוונת ההגהות היא בכוונ' דדוקא בנ"ד קמירי דהיינו בשופר ודכוותיה דחביב ובן הוא מוכרח מכוף לשונו בכתב ומ"מ נחוד' לא יקראו בנים ע"כ וכבר הבינוהו להב"י ז"ל ופשוט הוא : (ה) אין חוקבין בשופר אמרינן בגמרא דהיינו בכמה לכי בתין הכל בקיאין בהקיעה בוכר ומיכיבין בכמה יטלנו בידו ליל אלא בקי ללמדו ויעבירנו ר"ת בהה"ר והקב' הרא"ש ז"ל דגם בי"ט אינה איסור' בחקיב' מבוס שמא יחקן כלי שיר ואי' לבם לחבמים לבטל ד"ת בכבר ואל מעבה ואינך הוא ז"ל דלא אמרינן בב ואל מעבה בחמי אלא היכא דליכא הבנר מצוה כמו ההיא דשופר בל ראש הבנה אין מבקחין עליו אם הגל וכו' דבעידנא דקבקר בבות דבריהם לא מיקיים המבה אבל בחיבור חקיעה בוכר בהוא מבוס שמא יחקן כלי שיר דבעידנא דהא מיבקר איבורא דבנן מקיים עבה דבופר אין אומרים בזה בב ואל מעבה בחמי ועוד הארוך יע"ם ול"ל דהא מוכח בפרק האבה רבה בבמעבחמא דב"ד מחכין לבקור דבר מן הבור' דאפילו דהעבה והבנות בחין בנם אחת ב"ד מחכין לבקור דבר מן הבור' ומיקר קושיא אינה בהרי לא מצינו בב"ד יבקרו מצוה אחת לגמרי מן הבור' ושילמרו בלא יחקבו בופר לבולם וכ"ת מבמצא דשמא יחקן כלי שיר בגזור בר"ה-בסל לבינה בבנם דלא הוי מקיבה לגמרי דהא מיקיימא מצוה בופר מבל מקום בבאר הבנים ל"ל גזרה דרבנה ול"ק מידי דא"ב מיבזו מילי דרבנן בבולא ומיבולא דבינה טוב לא גזרי ובבנם גזרו אם כי הבעם דבינ' שיך ביום טוב ולהכי מילבדבין לבמא דגזרה דרבנה דאית' בבנם ומיבא ב"ם ל"ל דוק : תנן בפ"ב דר"ה אין מבכנין אם הבינוקי' מלחקוע אבל מחבקבין מבבם עד שילמדו וגמ' אר"א ואפי' בבנם אינא' כמי מחבקבין בהן עד בילמדו אפילו בבנם אלמא לבחמיי' אמרינן חקבו והדר חבא אין מבכנין מבוכא הוא דלא מבכנין הא לבחמיי' לא אמרינן חקבו ל"ק בהן בקבן שהגיע לחינוך בהן בקבן שלא הגיע לחינוך והפי' המחוור הוא דדבא דמחבקבין בהם עד בילמדו מיירי בקבן בהגיע לחינוך וב"ם בל ר"ה בסל לבינה בבנם והוי בחמא בגמ"ם הרמב"ן דלפי בסלין בלימוד נזרי' דרבנה ואין בו אלא איסור בחבים בחקיפה בלמה וכיון שהוא למצו' מוחרת בבם צריכין להחלמד כדי לחקוע לחחר ולחבבו בחלוה ויבא דחבחי דבבינו לא מחבקבין אבל לבחמיי' לא אמרינן חקבו הוא בקבן בלא הגיע לחינוך ואפ"ם לא אמרינן הוא אפילו בחמא דבבם אינו בבנם ואינו בחמא דבבם אינו בבנם אלא הגיע לחינוך ומבבינן אבל לבחמיי' לא אמרינן הוא דבבא דמחבקבין בהם עד בילמדו מיירי בקבן בהגיע לחינוך ובי"ם בל ר"ה בסל לבינה בבנם ואינו בחמא בגמ"ם הרמב"ן דלפי בסלין בלימוד נזרי' דרבנה ואין בו אלא איסור בחבים בחקיפה בלמה וכיון שהוא למצו' מוחרת בבם בבינו לחחלמד כדי לחקוע לחחר ולחבבו בחלוה ויבא דחבחי דבבינו לא מחבקבין אבל לבחמיי' לא אמרינן הוא דבבא דמחבקבין בהם עד בילמדו אפילו בבנם אלא בבחמיי' אמרינן בבם בבינו בבינו בבינו

עליה ב' וז' משום טומאת עם ואפ"י כן לא הוצרך להחזיר משום ר"ה אלמא דאף על פי שאינו אלא מקלת שהרה חייב לטהר עצמו וכיון שאינו על מקלת שהר אינו ממילא משמע שחייב לברך שהרי הרא"ש לא פטר מברכו אלא לפי שאין חיוב למקלת שהר אבל השתא דברירה דאיכא חיוב על מקלת שהר צריך לברך ומלאתי להב"י ברים ה' אלה שכתב דבימי האמוראים הי' לחם אפר פרה כדאתרינן בפ"ק דיומא' יפ"ם והכי איתא בפ"ק דיומא' דף ו' ובפ' אומר בקדש דף כ"ה חברייא' מדכן בגלילא וקנא ל"ש ומיהו לענין הלכי אין לברך משום דספק ברכו אינו אלא בקדש ודו"ק : ומ"ש מוהר לרמון ולטבול וכו' כתב בתשו"ן הלכה למעשה' על אבל בשאל יום ג' מתחיל' הגולל בפי"ה ונלטוו' לרמון אבל לא ללבוש לבנים דוקא ביום ג' מוהר פתו' מכאן לא בכ"ל ואיני יודע טעם היתר לרמון בתוך ז' משום מנהג שנהגו לרמון פי"ה בכ"ל הב"י כוונת הרב ז"ל היא דברשיון בפ' ואלו מגלחין אמר ר' הונא ברייה דר' יהושע הכל מודים שאם אל להיות' ערב הרגל שאסור ברחיצ' עד הערב ול"מ אי ס"ל לתשב"ץ כדעת הוב הפוסקים שבתנו שאין מותר לרמון עד דעל רגל דאין כאן טעם להיתרו אלא אפילו אא"ל אם"ל מהך טעמא קצרי שהרי לעיל בסימן תקמ"ח שאחר תפלת מנחה סמוך לתשב' שרי לרמון ע"כ הכא לאו מהך טעמא קצרי שהרי נקט שתמא בפי"כ דמשמע אפילו שאינו סמוך לתשב' וכ"ש לא כי לא מיירי אלא אחר המנחה א"כ מאי אדיא דנקט פי"ה אפילו כל פי"ט נמי ועוד דא"כ הו"ל להחיר אפי' בפחות מעלה דאינו דנקט רב הונא לאו דוקא אלא אפי' יום ראשון ב' ו' וכמ"ש הטור והב"י ז"ל לעיל בסי' תקכ"א אלא משמע ודאי דלא שרי אלא טבילה י"ה משום מדרש פרקי ר"א שצריך שיהיו נקיים כמלאכי השרת כי"ה דכיון דלא הוא טבילה הברחי' כל כך לא התיר בפחות מג' אי נמי אפשר דס"ל דאינו דנקט רב הונא דוקא הוא ופליג על הטור ואיך שיהי' משמע ודאי דלא קשרי התשב"ץ אלא משום דהוי טבילה מעלה כפי"כ דכיון שאינו אלא מנהג אין רשוי להחיר וכהיא שכתב הרמב"ם בפ"ג מה' שביתת עשור שאסור לטבול בזמן הזה מטמא קרי כיון שאין הרשי' מקרי לטבול' בזמן הזה וכו' יפ"ם והכי נקטינן ובפ"ח פסק להקל אפי' בתוך ג' ובאמת שכך הוא האמת שאין לשלק לדידן בין תוך ג' לאחר ג' אמי בירלה להקל אלא שהעיקר הוא להחמיר וכדכתיבנא :

תרז א בפי"ב דיומא ת"ר מצות ווידוי ע"ה עם משיכה דברי ר"מ וחכ"א צריך שיתודה קודם שיאכל ושתה אמא יאחרא דבר קלקל בשבוד' ואפ"פ שהתודה ערבית יתודה קודם שיאכל ושתה אמא אלא דלמ"ל דלא אמרינן צריך שיתוד' לאחר שיאכל ושתה אלא דלפי' דהא דאמרינן אמא אלא דבשבוד' ואפ"פ שהתודה ערבית יתודה קודם שיאכל ושתה אמא אלא דלמ"ל דלא אמרינן הקש' ע"ז דאם אינה מתודה ערבית וכדקתני אלא אמא אלא על פי שהתודה' ערבי' ושוב מלי אלא על פי שהתודה' ערבי' אלא דלמ"ל דלא אמרינן אמא אלא דלמ"ל דלא אמרינן אמא אלא דלמ"ל דלא אמרינן אמא

פני ומסרן שכתוב לחכמים והם הקילו בהם כפי מה שראו והשיגו כל אשיגו נעשה לשמוע תהו דעת הרמב"ם ז"ל דטלהו מדאוריתא ניהו אלא שהרי"ן ז"ל הביא עליו מהא דתניא התיקוקות מותרים בטולן מון מבעלה השבל ומוכח בגמרא דמותרין בטולן דקאמר הייט דמותר לבדולים לרוחצן ולסוכן ופה הי ודאי לתענוג עבדי ודאי עבדי הי מיניהו מד יומא לא מסתבר ודאי מדאוריתא היכי שריין והא כתיב לא תאכלום וקרי ביה לא תאכלום להתיר גדולים של הקפיים ע"כ ותתבי עליו דשמעתא דרים בגוים כותים הוא מיוכחים דגרסין הכא מעשה בפומבדיתא והטבילה קודם לאמה פי' ופומבדיתא ח"ל הוי ופרכינן עלה והא אמר שמואל אין תרומת ח"ל אסורה אלא במי שמומאה יולא מגופו והכי מילי באכילה אבל בגיעה לא אמר ואמאי הטבילה ומשמי לא לגרכה אלא לסוכה שמן של תרומה דתניא ולא יאכלו אם קדשי בני ישראל לדבוק אם אסר אלא הטומה ופירש"י לסוכה שמן של תרומה דסוכה באכילה ובאכילה קאמרת דתרומ' ח"ל אסורה כדה ומע"כ אי ס"ל דהוי דרשה גמורה ולהכי הטבילה אע"ג דתרומ' ח"ל דרבנן מ"מ כל דשקן רבנן כדין דאוריתא מקון הרי רחיה דסיכה הויא אסמכתא דלעתא הרמב"ם ז"ל ואי הויא אסמכתא בעלמא הרי כתב הרב ז"ל דכב שהוא לגרמו של תיקון אע"פ שהגיע לתיקון מאכילין אותו איסור דרבנן אפי' בדיעבד ובין שכן אמאי הטבילה כיון דסיכה הויא מדרבנן ודוסק לומר דכיון דמיקן לאקוני נאסבולה מתקיק ודמום בתנו שם ובפ"ב דיומא דהכיא הויא דאסמכתא בעלמא דלעתא הרמב"ם ז"ל ולא הוי אסמכתא ובכי מוכח בירושלמי בפ"ב דיומא דהוי דרשה גמורה והכי משמע מדברי הרב ז"ל בפ"י מהל' תרומות ומפיטו ומפיטו תיעבד דאוריתא אבל אותה אכילה פטור בי"ה אם אסמכתא וכמו שהביאו הרב ז"ל בפ"ב דיומא דהוי דרשה גמורה והכי משמע מדברי הרב ז"ל בפ"י מהל' תרומות ומפיטו תיעבד דאוריתא אבל אותה אכילה פטור דבר שהוא אסמכתא וכמו שהביאו הרב ז"ל בפ"ב דיומא דהוי דרשה גמורה ומ"מ מפי הסמוכה למדו דסיכה בטהרה אלא שלא רחיה לדבר אלא זכר לדבר כדתנן בפרק אמר ר"מ והכי משמע מדתנן יה"כ אסור באכילה ושתיה ורחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה ואפיקי דקתני אסור ולא פנים כרת משום דמייתי בתני אסור דאסור מן התורה וכי היכי דאסור באכילה ושתיה דקתני בריש הוא מן התורה ה"ה לאיסור דתנא בחדא מתניתא ומפיטו לגולגתא ורש"י ז"ל סוחר אם עצמו דכסמכתא דיומא אלא דאמריק אחא לגיס בבפורים שאסור בדרכילה ובסיכה ובנעילת הסנדל ובשמים המעבר ח"ל שבת שבתון כתב הרב ז"ל שבתון גבי עמי כתיב וכי היכי דשבתון האמורה בשבת אסמכו ביה רבנן אחר מלאכה אלא הוי באכילה ושתיה ולאיסור מלאכה ה"נ שבתון דגבי עיטוי דכתיב שבתון הוא לכם ומיתה לאוסיף על עניו אכילה ושתיה קאתו אכל הרב ז"ל בגלון קלי בסיסם התוספות והרא"ש והר"ן ז"ל דלא הוי אלא אסמכתא בעלמא ופרק הערל דף ע"ד מבר בגזירה דאמרי דאמרי דהתסגיל לעשר שי שנטמ"שמוחר לשרו פי' שמוחר לסיכה ואע"ג דקי"ל דסיכה בשמיה והו"ל כמלן דבסי ליה בסומלה ומדלמ"ל קרא לשרוי מעשר שי מעמ בסיכה שמעיק דבעלמא סיכה בשמיה מן הסורה והתו' ז"ל פי' הסוגיא לשיטת דסיכה הויא אסמכתא ע"פ ובאמת דפסק הסוגיא משמע כפי' רש"י והוי מיתמא לדעת הרמב"ם ז"ל ועוד כ"ל דאיה לדבריו ז"ל מהא דתנן בטבעות פ"ח שביתים ניתנה באכילה ובשתיה וסיכה וכן בחרומה ובמעשר שי ותכן כתי בחמ' מעשר שי מעשר שי ניתן לאכילה ולשתיה ולסיכה והיינו שתמא משום דכתיב בהו לאכלה ושתיה בכלל אכילה וסיכה בשתיה ואי אמרת דסיכה בשתי' לא הוי אלא מדרבנן היכי קשרינן להו לסיכי והא בקרא לא כתיב אלא אכילה וסיכה אינה בכלל שתיה אלא משמע לי ודאי כדתנא הרמב"ם ז"ל דכולהו אסורי מדאוריתא ומ"ם המ"מ בסוף פ"ח מהלכות אסורות דסיכה מיקרי' שלא כדרך הנאה ליתא דבגמ' מיירי בגוהרקי דמלה ופי' רש"י שהם טבר זיתים שלא הגיעו עדיין להתבשל ולהכי קרי ליה שלא כדרך הנאתן פ"ם בדש"י ומאי דק"ל להר"ן ז"ל מהא דאמרי' פרק מרס לא תאכלום לא תאכלום להזהיר גדולים של הקפיים הנה לדעת הרמב"ם ז"ל שכתב בסוף הלכות מאכלי אסורו' דלהאכילו בידים אסור אפי' בדברים שאינו מדברי סופרים מע"ל ק"ל הך דהכא דמי האיקוקו' מותרין בטולן מון מבעלה השבל ומבתה פ"ם הרב ז"ל בגיר לתרן זה דכיון דלא מיפרשי בקרא בהדיא ובשם דברים התמורים לחכמים ראו שלא להאמיר על האיקוקו' בכך כיון דדיבריהו בהכי אינו מבטיל דמה בכך שאינו מפורש בקרא בהדיא הרי אפי' באיסור דרבנן אין מאכילין אותם בידים: גם מה שהירן עוד דהשיא דלהזהיר גדולים על הקפיים שהגיעו לאיתוך והך דהכי בקפיים שלא הגיעו לאיתוך ובסברת הטור שכתב בסי' תרי"ז דדרך בתמכרין אותם באכילה וסיכה אינו מאור דע"כ הא דקתני לא תאכלום לא תאכלום מיירי בקפיים שהגיעו לאיתוך דקתני אם שהם מתבשלי אכילה ולא קתני בין אכילה לאכילה דאוסרים

לגיל בסימן תפ"ח די"מ שלא לשכות מצות בע"פ שלא לבא לשכול מפס ושאין לעוס לזה אילמא אפילו בלא מפגנה לא מיישיגן לדילמא אחי לעיכל מיניה וי"ל דשאני התם באיסור מלה בע"פ דאיכא אלא מד"ם וכמ"ש שם בסי' תפ"ח ס"ב ולפיכך לא גזרינן :

תריג (א) בין בחמין בין בצונן הכי מוכח בגמרא מהתם דלהקביל פני רבו ואיכא אחריני דשריק לבעבור עד לוחרו בחמים והייטו בצונן : ומ"ש אלא אסרו אלא דסילה של תפנוג משום הא אינה של תפנוג מותר והכי משמע מדברי הר"ן ז"ל שבחא וז"ל ואם אמריק בפ"ק דחפצי' דכל שהוא משום תפנוג בחמין אסור בצונן מותר וי"ה ודאי משום תפנוג הוא י"ל דהתם לא מיירינן אלא בחפצי' ביצור דלאו דאוריתא אבל בי"ה לא מיירי כלל ע"כ ואיכר' ודאי דבי"ה לא מיירי והכי מוכח התם דאמרא דקאמר רב אסר' כל שהוא משום אבל בצון ס"ב ואבל אסור בין בחמין בין בצונן כל שהוא משום תפנוג צונן בחמין אסור בצונן מותר אמרינן ליה מסייע ליה כלומר בחמי דקאמר כל שהוא משום אבל אסור אפי' בצונן כל חייבי סכילו' טובלין בדרכן בין בצ"ב בין בי"ה בחמי לילמא בחמין סכילה בחמין מי איכא אחרים אלא לאו אלא ומייבי סכילו' אין אינים אסרינן לא ואם איתא דבי"ה נמי מיירי הא הוי' מיומא דהא איכא דקאמר בכל בצונן ומייבי סכילו' אין אינים אסרינן לא ואם איתא דבי"ה נמי מיירי הא הוי' מיומא דהא איכא דקאמר בכל שהוא משום תפנוג בצונן מותר והכא קאמי דסייבי סכילו' טובלין בי"ה דמשמע דסייבי סכילו' אין אינים אסרינן לא אלא ודאי כדאמרן ומיהו לא מיסתבר להתיר דסילה שאינה של תפנוג דנהי דבי"ה לא הוי איסורו משום אבל אפ"כ אפי' בחידי דלים בה משום תפנוג בצונן לרמון כדי להתעיר הזוהמא אסור דומיא דסילה דלקמן דיש מי' תרי"ד וכ"כ בס' ב"ח ז"ל ואדע דהא בגמרא מפקינן דסילה מריבויא דקרא דכתיב ומוך לא אלמא דרסילה ואיכה שוין הם ועיין בתוספות דס"ה היה קורא ר"ה איסטים וכו' וכן פיקר : (ב) ומבוך מל נמיל' ידיים וה"ה שמבוך שבשה לי בל לרבי אפ"פ שבשה בעילה שבדל בכיון בבידו ובדשותו הוא לגמרו משום סכנת עקרב יכול לבוך כמו בשאר ימים כי היכי דכי לא שבע בל חרגולא מבוך שבידו ס"כ הרא"ם ז"ל ומיהו לא"ם הרב המחבר ז"ל בס' מ"ו ס"ח דבל ברכה שלא נהגו בה בדברי הרב ז"ל : (ג) ואם רוצה להתפלל וכו' לפי מ"ש הרב המחבר ז"ל לעיל בסי' ז' דשייך הכון אפילו בקטנים ואף אם לא שפשף מסחבות שיטול ידיו אף אם אינו רוצה להתפלל שהרי צריך לברך ברכת אחר יצר בנקיות וכ"כ ר"י בשם גדולים ודלא כהב"ח שכ' דלמעשה יבא עצמו לידי חיוב נטילה ע"י שיקנה ויפשוף שלא מחוייב ליטול ידיו לכל הדעות ואף בלאינו מתפלל ואין צורך לזה דכל דשילה שאינו מחכיון להבדיר הזוהמא ויטולא ואינו בה משום הכון שריא : ומ"ש וכן הכהן סעולה לדוכן וכו' וה"ה ללוים שיכולים לרמון כדי ליטוק מים ע"י הכהנים : (ד) מי שהוא איסטים וכו' מותר שירוש אפילו בלא לבלוך דאי בדאיכא ליבלוך על פניו או לפלוף ע"ג עיניו משמע ודאי דלא גרע מהיו ידיו מלובלבות וכ"כ הרב ז"ל לעיל בסי' תקכ"ב סי"א ומאי אירי' איסטי' אפי' כל אדם נמי ומ"מ צריך ליזהר שלא לרמון אלא מקום הצריך וכמ"ש לעיל בסי' תקל"ד ס"ט וכ"כ הרב ז"ל בב"י דאיסטים כמו שיש לו בכלון חסיב ליה אבל בספר ב"ח כתב דמשמע מדברי הפוסקים דאם אין שם לבלוך כל עיקר אסור אפי' אפסקא דסיסר ליה אבל בספר ב"ח כתב דמשמע מדברי הפוסקים דאם אין שם לבלוך כל עיקר אסור אפי' בלא איסטים וכן עיקר לענין דינא שאין לזקל באיסטים כלל ועיין בס"ח תרי"ד : גרסינן בפרק בתרא דיומא דבערב ט"ב מביאין לו מטפחת ושורה אותה במים ומניח אותה מרחוקה ולמחר מקנה בה ידיו ורגליו וי"ה אבל אין לו מטפח ושורה אותה במים ושוטה אותה כמין כלים נגובים ולמחר מעבירה על גבי עיניו וא"ר יעקב לר' ירמיה בר חמיפא איפכא אמרת לך ואותביה מתיב ופרש"י ז"ל איפכא אמרת לן בס"ב שמקנה בה ידיו ולמחר פושט וכו' ערב נגובים ואותביה מתיב מוד מי' בל"א דה"ק איפכא אמר' לן בס"ב שמקנה בה ידיו ולמחר פושט וכו' ערב ד"ה שורה אותה במים ושוטה אותה כמין כלים נגובים ואותביה מתיב דכמין כלים נגובים ודברי מינים לבטוח בכ"ב ובתיקר כלים קמא וכ"כ הרמב"ם וז"ל נוקח אדם מטפחת מעיניה והורה אותה במים ומגגבה מעט וכו' ולמחר מעבירה ע"ג עיניו ומדברי הסמ"ג שהביא הב"י משמע נמי דבמגוב מעט סגי שבאב וז"ל לרמון ידיו במפה שרויה במים מעט שהיה ע"ג משמע דכל שמגגב אפילו מעט סגי והכי נקטינן והלא בהגה"ה לקמן בסעיף ט' דליתא ותימא על הרב ז"ל שלא כתב מזה כלום לא בכאן ולא בה' ס"ב : (ה) אז מי שגדול ממנו בחכמה וכו' ואם הם שוים אבחוב דינו בס"ז בס"ד : ומ"ש ובלבד שלא יוציא ידו מתחת פרש"י שגדול ממנו בחכמה וכו' ואם הם שוים אבחוב דינו בס"ז בס"ד : ומ"ש ובלבד שלא יוציא ידו מתחת פרש"י הטעם לפי שאינו רואה במלכות אלא בטשאה על כתיפו ואמר מר הילמא בטלי' מקופלת בשבת אינה בטלה אבל אם יוציא ידו מתחת אינו בטלה ולפי זה אינו מזכר אלא מלכות בלבד ולכאר אינו מזכר לא בטלה ולא בטלה אלא בטלה אלא בטלה אל

קטיעת היתך הדליקו במנר' שהיה, סמא' יש לומ' שעשה מנור' של עץ כדתניא בפ' כל הכלים לא יעשה מדם מנור' מבני מנור' אבל עושה הוא של ה' וכל ו' ושל מ' אבל של שבע' לא יעשה ואפילו של שאר מיני מתכו' ר"י בר יהוד' אומר אף של עץ לא יעשה כדרך שעשו בית שמאמאי עב"ל ובספר כ"מ עוד הקש' היתך נתנו מבמן לתוך הבאיכין הלא נשמע מיד כשאחזו בפך אלא ודאי דבכין מיהר בו ונתנו לבתיכין עב"ל ונא שנו לקמתייהו ועוד הו"ל להקשו' איך הדליקו בעץ אדוב יותר מקל"ח אמה דהא תנן בפ"ק דכלים בסיל מקודש מהר הבית שלין שמא מת ונכרים נכנסים לשם ופזרה נשים הימ' קל"ה על קל"ה אמה ונמו שהקשו האוכפו' בשם רבי אפרים נרים מולין ופיק' קושי' הב"ח אינ' קושי' דהא כלי חרס אינו מטמא מגבו ומטמא מת אינו מטמא בהיכט ובמ"ש הרמב"ם בפ"ו מה' טומא' מת וא"כ היכי נטמא המשן אבל בהדלק' הינ נטמא ולכבי הוקר לפרן הרא"ש ע"י פשוטי כלי עץ אף אינמא דעיק' קושי' הרא"ש ליתי דשאר המשנים נטמאו בטומא' זבו' או בטומא' עכו"ם וכרתיבנ' לעיל והני טומאו' לא הוחרו בלבו' אבל טומאת מת דאו' היא בגיבו' לגבי הדלקת נרו' ובמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' תמידין ומוספין והדלק הנרו' דומה לא הבנת ואת הטומא' נקרבנו' בשנות לו זמן שנא' להעלו' נר תמיד ודבר נרו' הוא שזהו דוק' טומאת מת ומיהו עכיים הבמן שהוא ממכשיר הדלק' אינו דוק' אם הטומא' דומיא דמכשירי מילה ובמ"ש הרא"ש ז"ל ויש לתנק ממנור' לשמן דאל"ה איך עשו המנור' : גם מה שמיון שהדליקו ע"י פשוטי כלי עץ ליתא לדעת הרמב"ם והרמב"ן והרא"ש שפסקו דע"י קינסא אסו' ובמקדש היו מדליקים בפחיטי' אחרונו' ובמ"ש הב"ח בהא תוכה והרמב"ם בס' תמידין ומוספין. גם מ"ש שעשו מנור' של עץ קשה טובא דשוה שוה כשנמרו לעבודה הבמ' לא הוי' פשוטי כלי עץ ואו קשה דהא ק"ל בדבנן דדוק' ממיני מתכו' שרי אבל של עץ לא ובגרייתם דפ' כל הכלים דאייתי לא סיימה קמיה שרי מסיימה אמרי לא שפודין של בדיל הי' ומפלה בנבן ודוק : ומקשו הכא למה קבעו מ' ימים דכתן שבעה הי' בו כדי להדליק ליל שמן ומנו' שלא עבבה הנס אלא בו' ליל' ותירנו בזה שסילקו שמן שבעה לא' מלקים ובכל ליל' היו שמים בתיים הבמן והי' דולק עד הבקר ומנלא שבכל הלילו' נעשה נס ואינו מבוזר דהא דאמרינ בפ' ב"מ ובפ"ק דיומא מערב עד בקר אן לה מדמה שהא דולקת והולכ' כל הלילו' מערב ועד בקר וא"כ מה דלו' לאנקו לא' מלקים : עוד מילו בלאחר בשמנו שמן בנרו' המנור' שאחר הפך מלא בשמיל' ומיכר הנס אלא היו לריכין לו עוד ואם נאמר בשילו' הפך הי' בגלי' האחרונ' דלמה הי' שאחר הפך מלא בשמיל' כיון בלא היו לריכין לו עוד ואם נאמר בשילו' הפך הי' בגלי' השני' אין כאן היכר גם לגלי' הראשונ' :

עוד מיון בב"י שבגלי' א' נתנו כל השמן בנרו' ודלקו כל הליל' ובבקר מצאו הנרו' מלאים שמן וגם זה נדסה מהנסים הנ' בגלי' האחרונ' ליכא שום היכר גם ולפי דבריהם היו יכולים לאחר שבשנתנו מעט שמן במנור' נתמלא' ובהני ניחא דאינ' היכר גם בין בגלי' הראשונ' ובין בגלי' האחרונ' אי נמי שפשט כל השמן במנור' ובמיתים ממנו דלק בכל ליל' אלא שאין מורך לכל זה שאין שבת שקבעו ז' ימים מכ"ו בגלי' ואינך ומיקר יום הנלמן שבתו מתוייהם שהוא כ"ה לבגלי' שבא שקבעוהו לדורו' ואילולי גם של שמן היו קובעין לדורו' יום אחר י"ם בהלל ובהודאה אלא שבבגלי' גם פך של שמן קבעו ז' ימים לדורו' והו"ק : והשעם שלא קבעו ז' ימים משום בפיקא דיומא הוא דבין דהוי מידי דבבן לא אחרינו רבנן אי נמי דלו בדמת נ"כ ביטול מצות המיל'. אי נמי הכי מדיק טפי שידעו בבין כמה הי' הנס לא פחו' ולא יותר : ומ"ש ותסורים בהספד וכו' מיהו לפיו נתפני' אסור בהספד מותר ובמ"ש בפי' תרפ"ו בפ"ד דלא בהרב המאכר ז"ל שם וכן הרא"ש בחשובו מ"ב סימן ה' אסור לגזור תענית' בב"ה בבשביו : דין תענית' אלוס בחנוכ' הכיאו הרב המאכר ס"ם מ"ם וסימן תקפ"ח סעיף ה' וכמ"ש מו"ס בשמוך : ומ"ש בעוד שהגרו' דולקו' בשעם כדי שיהא להם היכר שאסור להשתמש לאורן : ומ"ש שאין לתקל להם פי' אפילו שהגבין אישור בכל היום אבל הב"י בחב דבין דאין בו לד כרך אישור ליה לן בה וכן עיקר ומיהו אפי' לדעת המחמיר דוקא בבנים לפי שבעם הנס ע"י יהודים אבל בנשים ליה לן בה וע' לקמן סימן תרל"ו ס"ב בס"ד : (ב) שהאחיל' יהודים אם הפוב. סניב הגהו' מרדכי בחוב שהיתי' בם יוחנן כ"ב והיתי' יפת מואר מאד ואמר' למלך יון שבשבב עמו והאכילמו מבשיל של נבילה כדי שילמא ושתה לחלב ושתבר מן היין ויבן ויורדם וכן הי' ומחמ' דאבו והבילאמו לירושלים ורמו שרי אבנא כי מת נגורה ומומו : בענין דבריה מוחרים ואחרים נהגו איסור פלוגתא דהבור והב"י עיין בירושלמי פ"ק דשבת דף ס"ד ע"ב הוי פלוגתא האם נמי ועיין בפ' מ"ם ד"ה ל"ם וא"ם סימן תרל"ו ס"ב וכנ"י ובריש מסכת פסחים שהא דאמרינ האם מלאימתי י"ד אסור בעשיית מלאכי מלאכת האור וכי הש"ל אבל קודם לכן אפי' נהגו בבלה דשמן ע"כ :

תרעא (א) נרסינ בפ' ב"מ אמר רב הונא הרגיל בבר הויין ליה בנים מ"ם ופירש"י דבחיב כי בר מצוה אם הוא בבר מ"ם אז דלאו בר הכי הוא. אי נמי נקט הכי משום בר מצוה דהויין ליה בנים מ"ם הייט דומיה ב"כ למצות מילה שבטלו מהם זוכה לחרמי שיהיו לו בנים למולם ושיהיו מ"ם והייט דכתיב בה והמ' ימים ב"ו לרמה דלא קאי לרים' למי שקיים בר מצוה אלא דקר' מיירי בחרי בחרי ואחר שהויי' טפשות שמלבד שיזכה לבנים יזכה לתורה ב"כ ומיהא נמי דלא אקשים אחר לתורה כי היכי דאקדמיה בריש' ודוק : (ב) שם ס"ר מצות סוכה בר אים ובינו והמהדרין בר לבל אחר ואחד ומהדרין מן המהדרין ב"ם אומרים יום א' מדליק ב' ומבלן ואילך פשם והולך וב"ה אומרים יום א' מדליק אחר מבלן ואילך מוסיף והולך ומפשם בריש' מהדרין מן המהדרין אבל אחרי דסליק אמיה דהייט שעשין בר לבל א' ואחר ואחר מוסיפין או פוחתין לגבי דבלים ליה ולגבי דבלים ליה הו היה שיטת הרמב"ם ז"ל אבל הטוש' בתבו דב"ם וב"ה לא קיימי אלא אחר אים ובינו מעשה דאינ' היכר' מרוצין בלילה הא' א' ובכל לילה שאבין ומוסיפין דליכא למימר שב"ב בני אדם שים נבים הדליקו דלא מיתרמי מילתא דבלילה דאשונה לא מצא אלא שים א' נבים ובכל לילה ניתוסף שים א' מעל"ב כשבלילה הראשונה עשין בר לבל אחד ו"ל שלא כבר מצוה לומרים לפי שים כ' בני אדם הדליקו בלילה בל כך דהשתא כיון דעפשו לא מיבחי לרחות אם הוכפלו הנרות בכל לילה כנגד שבדליקו בלילה דאשונה ואין זה שונה ונם הי' כתב בפי' הרמב"ם הוא נכון ואפשר דבהני תרי פירוסי פליגי הנהו תרי אמוראי דסד אמר דשעמא דב"ם כנגד ימים הבכנסין ושעמא דב"ה כנגד ימים הילאין וחכו כשיטת ר"י ז"ל ולהבי בעיון היכר לידע ולהודיע כמה בכנסו וכמה יצאו ואיתיך אמוראי ס"ל כדעת הרמב"ם ולהבי אינשיך לשעמא אחריני דשעמא דב"ם כנגד פרי הגג ושעמא דב"ה דמעלין בקודש ולא מורידין ול"ל עיקר דמהדרין מן המהדרין אלו אפי' לריש דבריתא לבד אים ובינו ומיהו אי עביד כדעת הרמב"ם כל"ל דאינא הידור ספי ודוק : (ג) מי' במ"ם סעיף ה' בס"ד : (ד) וכי' רש"ל בסי' פ"ה אם נפח עליה כלי עולה לבמה נרום אבל אם לא נפח עליה כלי והרשיקה בראוי אינה נעשה כמדורה אלא שאין יוצא בו אלא כבר אחד עב"ל ואין לזה פעם מאחר שאינו כמדורה אמה לא יעלה לבמה בני אדם והעיקר כדעת הטור דבל שלא נפח עליה כלי אפי' הרשיק אינב הו"ל כמדורה דלא פלוג רבנן : צריך למהר לכבות עליה כלי קודם שידליקנה אבל אם הדליקה ואח"כ נפח עליה כלי לא עשה כלי' וצריך לבבותה ולחזור ולהדליקה בברכה ובדלקמן סי' תרע"ה ס"ב : ומ"ש ולא בעינו דהוי כמדורה ולי מדאה שא"ל ואחר בבר אין שבל א' מובדלת מבנידתה דומיא דקבורה שבפה עליה כלי : ומ"ש ומותר להדליק בפעמות וכו' פי' הם מצוות של נשים שנהגום בנתי פרנסיה שקים יולאין שבינומיהם בעינו דבר פשוט הוא דל"ד בגל לקבורה : ומ"ש אלין לדבקן ביחד וכו' אינא מה בבר ומה בבן זה לדין קבורה בשלא פנה עליה כלי שהומה לחרומה וכי מי שהדליק בחוקה לא קיים מצוה מ' מבבה אלא ודאי אלין לדברים אלו מיקר אמ"ם שרש"ל כתב כן גם הוא בחשובה הנ"ל : כתב רש"ל בחשובה הנ"ל שהמדקדק' מחרים שלא להדליק בפמ"ם פיהם עשנים של זכיכים שקורין לא מחרים לפי אלין בהם הידור לבות סוכה ואלי אומר אמ"ל לדקדק בבר ואחרבה אים בהו הידור ספי ודבי' גדולים בפורה דאיסים להדליק בהם : (ה) נמי' ב"מ ס"ר מ' מסכה מצה להיפם על פחם ביפו מבפנן אם הים דר בעליה מניסן בשמן הסמוכה לרה"ר ובחבו בתו' ומיידי דליכא אבר אלא בים שומר שמוך לרה"ר אבל אם יש אבר לפני הבים מצה לבייפם על פחם אבר דאמרינ לקמן אבר שים לה ב' פחמים מדינה ב' בדום ואמרינ נמי מ' שים לה ב' פיום עולה לבי' בבי אדם משמע בני' בחים אבל הש"י בחב מבנחן מסוס פרסומי ניסא ולא מרינ אלא בשאינו שבחיה' הוי פחומים לאבר : ואם הי' דר בעליה שאין לו מקום בחצר לבייחו שם מבינה מבפנים בבבר שבן הסמוך לרה"ר עכ"ל ודבי ירושם בחב פירשו מבפנן בפחם הראשן הסמוך לרה"ר אבל הבדות מבפנים ואם בחב בן בפי מה שהבין מלשון הש"י ז"ל שלבפנים אם בי לשון זה של הש"י יבל להחפרש הבי מיהו מעם שפי' נבי הביא אבר שים לה ב' פחמים שים לבית שבי פחמים לאבר מיבם ודאי הש"ל הש"י אלא ילדק על פחם הסמר אלא על פחם ביתו מבפנן והבי הוסבק לרשות הרבים ולפרש שר"ל שים לבית ב' פחמים לאבר מיהו ממש דבחב הש"י בפי' בחים הלחם דר' ס"ל דמזרח ומערב היו מסדרין ולאחי"ם שבר דלפון ודרום היו מסודרים וק"ל דהלבי' בר' מחבירו ומוד דתנן בחמיד מיא בו מזרחיות דולקות ולאחי"ם לא שיך מזרחיות אלא מ"ש לאחיות בדבי וכ"ב בחו' ז"ל ואו היא דעת ההסנות בפ"ב מה' בית הבחירה אבל הרמב"ם ז"ל פסק בראש"ם ולפסר שבשנו משום דאמרי' ר"פ הקורא שומר אמצי שקרא ד' משונה דחביא אל מול פני המטורה יאירו מלמד שמלדד פיהם כלפי בר מערבי ול"ר יוחנן מבאן שאמצי משונה ואחו אמ"ר לפון ודרום היו מונחים אלא שים לחמוה על הרב ז"ל שבשולתן פסק שהיה מונח אדבו לאורך הבית ואחבו לרחב הבית והייט מזרח ומערב ואו אליבא דבבי ואמרי' בגמרא דשמעתא הוא משום דגמר מגזרה מה מנורה מזרח ומערב אף שולחן מזרח ומערב ושמא כיון דבמנור' ב"ב אית לן למיפסק דלא בבבי בשולחן הדרינן לכללן הבבא בר' מחבירו והילבחא בוותיה ולאו מסתמיה וכ"ע והעולם נהגו בדברי הראב"ד : ומ"ש ומדליקין בב"ה וכו' ואפי' לאותם מקומות שנהגו שלא לקדש בב"ה ובמ"ש בפי' רש"ש הבא מודו משום פרסומי ניסא : (ו) בפי' ב"מ אמר רב הונא אם אינו אחד מהם שים לה ב' פחמים בריבה ב' בדום ואמר רבא לא אמרן אלא מפחי דומיא אבל מרזח אחד לא בדיך ואשיבא דשמעתא משום שבדה דבבי מחא דזימנין דמיפלגי בהאי ולא אלפי בהאי ואמרי כי היכי דבהאי פיחמא לא אדליק בהך פיחמא נמי לא אדליק ובמה רש"י מבפי אחד בנשון ואסר במזרח ומשמע דהיינו דוקא בשאי אפשר לראות הפחם האחרת אבל אם בדרך הילוכו בהבדם מדאין ב' הפחמים אפי' שאחת בלפון ואחת במזרח הייט מרוח אחת ובהבי לא פליג שבחב שבשבי רוחות ויבולין הטוברים הבים לראות הבי' פחמים בנון שהאחד במזרח והאחר בדרום הוי כרוח אחת ולבאורה יעלה דפליג אדש"י ובמאי דבמיבבא לא פליג אהדדי ודוק . והקשה ר"י מ"ם מהא דאמרי' פ"ק דנדרות אסור לבבו' אחורי ב"ה אם הבינר שהבור מחפלנין ולא אמרן אלא דלים לה פחמא אחריתי אבל אים ליה פחמא אחריתי לית לן בה דאמרי' בפחמא אחריתי פייל והבי נמי ניחא בלישא דרבי ואפי' דמפלה לא מבדי ליה מבוס דמבירה לבו לאיבשי והו"ל פורק עול מלבות שמים מבליו ופוב פירך דבבר מבוכה כיון דשים בה שברון בים מבדי ליה מבא"ב בחבלה ויש סבר לזה מהא דאמרינ פירסין לאחרים אבל אין פורסין לעבמן אלא דמהבינ דפלה דמייתי מלה לא מבמע בן ויש לדקדק על זה מהא דאמרינ פ"ל דקדושין אין ח"ם רשאי לעבוד מפני דבו אלא שחרים ומרבים וכתבו בחוספות דוקא בחלמידים הדרין בבית הרב אבל בחלמידים אחרים חייבים לעבוד אפי' ק' פעמים שמא יראה אחר ויפשרם אלמא דמייתינן לבבדא אפי' דליבא שברון בים וגם ק"ק לתירוץ ראשון דהא מורת רבא בחורת שמים וכבפר ב"מ אירך ב' מירוצים אחרים ואינם בלום יש"ם והיה ראה לתרץ בחבי אחריתא דלעולם דלא שבדי ליה גם בן הבא אלא כיון דמזמן לזמן קאתו שבדי ליה בבוכה מבא"ב בחפלה דהוא תדירי : ומיש אין מדליקין אלא פעם אחת בפנים . בן מיקר וכן בחב הרמב"ם בחבר פי' בחשובה ומקמ"ב ורש"ל סי' פ"ה :

תרעב א עם סוף שקיעתה וכו' פי' דהיינו אלא הבוכבים וזהו אפי' ר"ת דשקיעת החמה קודמת למשתקע ואינו עיקר אלא היינו תחילת שקיעת החמה כדאמרינ בפ' הפועלים מבשיקבלו מבי מתחלי פיקוסייהו ושוב מצאתי בן במרדכי ועיין בפי' רש"א בחורך בפ"ד : ומ"ש יכול להקדים פי' בברכה דא"ב מאי אהני ליה כיון דהדלקה עושה מצוה והוא הדליקה מבלא המנחה ומעבלה אלא ודאי דהוי הדלקה ויברך עליה ובדלקמן בסי' תרע"ע בגנה : ומ"ש ובלבד שיתן בה שמן וכו' מסתברא ודאי שיהיה בו בל שיעור שמן זה קודם שידליקנה ובדלקמן בסי' תרע"ה ס"ב : בחב רש"ל בחשובי סי' ס"ה ומיד בשהתחיל זמנה אין לו לאכול ולא לנמוד עד שידליק ואם התחיל פוסק וכן בחוב בספר ב"ח : בחוב בס' פרים חדשות בשם ש"י שאם היה אוכל אגל חבירו והגיע זמן ההדלקה ברוך לילך אל ביתו להדליק ולא שידליק שם בשעודה ופשוט הוא ומיהו אם אשתו מדלקת עליו אינ' לילך לביתו : ב ברוך ליתן לה שמן כזה השיעור ומיהו מסתברא שאם מיחר מלהדליק שלא בשאר אלא רביע שעה או פחות אז שמבלה רגל מן השוק אינ' ליתן שמן אלא בשיעור זה וזהו לדין התלמוד שהיכר הוא לעוברים ושבים אבל האידנא לעולם בעינן שיעור הידוע : כתב בספר ב"ח בשם ההגהות חדשות לרי"ף דאם הדליקה בפני הרוח וכבתה ברוח עוד לחזור ולהדליקה במקום שאין הרוח מצוי שם שהרי הוא"ל ואינה יכולה לעמוד בפני הרוח הו"ל כמי שלא נתן בה שמן בשיעור עכ"ל ודבר ברור הוא דהכיון הדלקה הוא כמאן דליתא וצריך לחזור ולברך ובדלקמן סי' תרע"ה ס"ב ודלא כס' כנה"ג בסי' תרע"ג : ומ"ש ואם נתן יותר וכו' עמ"ם לקמן ס"ם תרע"ז בס"ד : ומ"ש אינ' לחזור ולהדליק וכו' כן עיקר ומ"מ גם האידנא בעינן שיעור בשמן ולא בכסמ"נ : ומ"ש מדליק והולך כל הלילה. אבל רש"ל בבי' ס"ה כ' שאין זמנה אלא עד חצי הלילה שעדיין הוא פרסום הנס ע"כ ואם כוונתו לומר דעד חצי הלילה איכא פרסום הנס משום שיש בני אדם שאינם שוכבין עד חצי הלילה משום הוא דהא אמרינ בריש ברכות אמתני' דחכמי' אומרים עד חצות חכמים כמאן ס"ל אי כר"א ס"ל לימרו כר"א ופרש"י דאמר עד סוף האשמורה דוהאי כל שדעתו ליכן כבר שכב ויכן ע"כ ואין לחוש לדבריו והעיקר כשסק הרב המחבר ומיהו אי בעי לברוכי אז לא הוא פלוגתא שהתוספ' כתבו בשם הר"י פורת דיכון דאיכא תרי שיעוי לשיעוא דאי לא אדליק מדליק משמע דדוקא עד שחבלה רגל מן השוק ומשם ואילך עבר הזמן ולשיעוא בתרא הוי לשיעור השמן ויכון דבריתא לא מיירי בזמן ההדלקה א"כ מסתמא הוי כל הלילה שכל דבר שזמנו בלילה כשר כל הלילה כדתנ' בפ"ק דמגילה ידליק משפק וכן משמע מדברי הרא"ש ומשמע ודאי דלענין ברכה כיון דהוי שפיקא ספק ברכות להקל אבל בעיקר ההלכה ראוי להדליק אע"ג דספיקא דרבנן לקל משום פרסומי ניסא אבל איכא למימר דמשום דהוי ספק הבא מחסרון ידיעה יש להחמיר בו דהא כל בעיא דלא איפשטא בידי דרבנן נקטו להו הנוחא בפסיקות להקל ובוד דאמרי' בפ"ק דעכו"ם בשל סופרים הלך אחר המיקל ופרק כילד מברכין מייתי הש"ם מתני' דלקח כ"ם אומרים בלאים בכרם ובזרים שחייבים בערלה ופרכינן הא נופא קשיא אמרת אלף בשלא בלאים בכרם אלמא מין ירק הוא והדר תני שחייב בערלה אלמא מין מילון הוא ומשני ב"ם שפוקי מספקא להו ובעבדי הכא והכא לחומרא והדר פריכא מ"מ לב"ם הו"ל ספק ערלה וכו' ולא מסלינ בין ספיקא לספיקא אלמא כל מין ספיקא חדא הוא ומיין במ"ם סי' פ"ג ס"ד אבל המ"מ כ' בשם קצת מן המפרשים דאמי' לשיעוי' דאי לא אדליק מדליק כל הלילה אלא עשה מצוה כתקני חז' היא דעת הטור והתוס' כתבו דלדינן ל"ל לדקדק בזמן שנתנו חכמים שיעור שלא נתנוהו אלא להם שהיו מדליקין מבחוץ ולאחר זה הזמן אין עוברים ושבים אבל לדינ' שההיכר הוא לבני הבית ליכא קפידא ולפ"ז יש לו להדליק בברכה עד שיעלה עמוד השחר והכי נקטינ: ומ"ש אין לו תשלומין פיים הטור וכן לא יעלים בלילה שלאחריו שכבר עבר זמנו"ו"מ דה"פ שאם לא הדליק יום אחד שביום הבא אחריו ידליק שיעור הנרות של אותה לילה חסר אחת כאופן שבגלל מי לא ידליק אלא ז' נרות והו' פי' משובש והעיקר הוא כמ"ש הרא"ש הלוי בתשו' ח' א"ח סי' כ"ד דלא תימא שאם שכח ליל ג' מלהדליק כשיבא ליל ד' ידליק ג' נרות בלד אחד להעלים עליל' שעבר' וידליק עוד ד' נרות בשביל הלילי שעומד בו וזה מסכים עם מ"ש הגה ועיקר ודוק : נשאלתי על מי שהי' עומד בליל ז' ויהיה לו להדליק ז' וכשבור שהוא בעיון שיעור בשמן ולא בכמ"נ : ומ"ש אינ' לחזור ולהדליק וכו' כן עיקר ומ"מ גם האידנא בעיון שיעור בשמן ולא בכמ"נ : ומ"ש מדליק והולך כל הלילה. אבל רש"ל בבי' ס"ה כ' שאין זמנה אלא עד חצי הלילה שעדיין הוא פרסום הנס ע"כ ואם כוונתו לומר דעד חצי הלילה איכא פרסום הנס משום שיש בני אדם שאינם שוכבין עד חצי הלילה משום הוא דהא אמרינ בריש ברכות אמתני' דחכמי' אומרים עד חצות חכמים כמאן ס"ל אי כר"א ס"ל לימרו כר"א ופרש"י דאמר עד סוף האשמורה דוהאי כל שדעתו ליכן כבר שכב ויכן ע"כ ואין לחוש לדבריו והעיקר כשסק הרב המחבר ומיהו אי בעי לברוכי אז לא הוא פלוגתא שהתוספ' כתבו בשם הר"י פורת דיכון דאיכא תרי שיעוי לשיעוא דאי לא אדליק מדליק משמע דדוקא עד שחבלה רגל מן השוק ומשם ואילך עבר הזמן ולשיעוא בתרא הוי לשיעור השמן ויכון דבריתא לא מיירי בזמן ההדלקה א"כ מסתמא הוי כל הלילה שכל דבר שזמנו בלילה כשר כל הלילה כדתנ' בפ"ק דמגילה ידליק משפק וכן משמע מדברי הרא"ש ומשמע ודאי דלענין ברכה כיון דהוי שפיקא ספק ברכות להקל אבל בעיקר ההלכה ראוי להדליק אע"ג דספיקא דרבנן לה

אמר רבי זירא אמר רב פתילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין בהם בחנוכה כיון בחול כיון בשבת אמר רבי ירמיה מאי טעמא דרב קסבר כבתה אין זקוק לה ואסור להשתמש לאורה אמרוה רבנן קמיה דאביי משמיה דרבי ירמיה ולא קיבלה כי אתא רבין אמרוה רבנן קמי דאביי משמיה דר' יוחנן וקבלה · תנו רבנן כתם ר"ל יכול אמר רב אסי ר"ל אסור להרלות משות כנגד נר חנוכה כלום על דברי ה' המסבר ואיך שיהיה עכ"פ לענין הלכה הדלקה במקומו נמיק וכמ"ם הרמב"ם והמרדכי ומיהו מהמסברא דכפי מ"ש לעיל בסי' תרפ"ז ס"ו דבפירוש שקשיבר לבני הבית בכל מקום שהיה יפה ולא מקרי הדלקה שלא במקומה אלא ל"ב הלך לבית שבנו והדליק שם וכיוצא: וס"ש לתורם הוא לוחו' מהמברא לי שאנו מרגיל של מתכת שהמונות בתרי פרלוקייא שיש להם ס' פיות ואם שולה על גביהם והוא השמש והם מיוחדות להדליק בהם בחנוכה מידי שהם בשבת ולא נעבו אלא לבן והדבר ידוע לכל שאין משתמשים בהם אם אחזה ביהו מד שבבתה יצא כיון דקיי"ל הדלקה שנשה מצוה ולא בהשה וליכא לאיסם לרוחי שיאמרו לצורכו הוא לוחו' מאחר שאין דרך בכך וליכא לאיסם לאיסי דשלמא דאי הכי גבי מאר שיש לם שני פתחים אפי' מרוח אחת ליבני הדלקה בני' הפתחים והכי אמרי' התם דלא שייבי אלא לבני מתא כי"ל להלכה ולא למעשה: (ג) יש מי שאומר וכו' תימא מאחר שהרא"ש והטור כתבו כן ולא אשכחן מאן דפליג עליהו והדין נמנו ומקוקו מנו אמאי כתבו בשם יש מי שאומר ולא כתבו בשם: וס"ש לא יצא פי' ודרך לבבתה ולשוור ולהדליקה בברכה: (ג) אשה מדלקת נר חנוכה וכו' סביב המרדכי כתב בשם הפוסקים ז"ל אשה ודאי מדלקת אפי' לפטור אחרים ואפי"ג דמקרא מגילה לא פטרה אחרים אפי"ם שהיו באותו בית שנגר חנוכה קיבלה היא כדאמרי' דמשמחתן כפריטי וכי נסיב לא נדרך דשמון אהדלקה דינהבו שמחן לעיר"ל ביש מנגמים על הרמב"ם שהשמיט דין דאשה מדלקה ואין כאן בנגוס שהרי כתב הרב ז"ל פ"ג כל שחייב בקריאת המגילה חייב בהדלקת נר חנוכה ומתוך דבריו אנו למדים שאנשים שאינם מחויבים פטורים שהרי לא חייב בקריאת מגילה אלא אנשים מחוייבים ומשחבר שאפי' לפי מש"כ בסי' תרפ"ם בש"ד שנבדר"ם ייבים במ"מ הכא מודיענו דפטורים הם מצמה דנשים חייבו' אמרי' בגמרא לפי שהם היו באותו הנס ופי' רש"י שבזרו היוצים על כל הנסות שהשלות שיבטלו לשנאתן אמלה ועיי' האשה נשאה נס ע"כ וכיון דשן מצמה לא שייך בנשים פטיני מצא"כ בש"ע וכמ"ם שם ולפ"ז מי שאינו עבד ומיו בן מורין ידליקו לו אחרים ואפשר שהוא עצמו מדליק ולא דמי' הדלקה לקריאת מגילה לאפקעת שופר ל"ל משום דמר מנהגא אילא וכמ"ם בשם הפו': מומנות ואנדרונינות מיינים ומדליקים לאחרים אפפ"ש אאינים מינם: ומ"ש ונקון שהגיב לחיטן מופר כ"כ הר"ן בשם בעל המיטור והוא אזיל לטעמיה כ"כ המור משמו בסי' תרפ"ם לענין מגילה והרי"ף והרא"ש וכה"ג פליגי עליה שם וכבר בארנו שם שכן עיקר ואפפ"י שהרב המחבר בסי' החבר לא בשם לבארת בעל המיטור ולא הזכירה הביאה בכאן לפי שאפשר דאפי' מאן דפליג בשם מודה שבא מנהגא דאילא אילא אלא בשם דבר מנהגא אילא אילא אלא אלא אל

ענינים שנעשתה דלא מצי לחודרה פתוח מבחילה אע"פ דעשקן מוטפה פקידי מעוס דאסור בהו לידי תקלה שנשתנו חדרן שמא יאכל מה אלמא דאפילו לזמן מועט הוא חייבין לתקלה ואין לומר שיעשה בכלי מעוס דאמ"ל דאמרי' בספ"ק דפסחים שמן דרמי ליה בכלי מעוס ליתי ביה מעוס מקנה אתה מעוס דלא חזי לאכילה וחזי להדלקה אבל הכא דל חזי להדלקה אפילו בכלי מעוס אסור מעוס שרשוי להדליק משמן שמונה בכלי מעוס וכ"כ אסור והוק ועיין בפ' אלו מרפות דף כ"ג ובתו' ד"ה אפי' בהו נידי תקלה וכו' :

תרעה יקנה מר שנא ואפי' למ"ד שמותר להשתמש לגר מצוה דשמיטי מצ' מר שנא קודם והעשה בתנאי בפי' מרפ"ג ס"ל יפ"ס ומ"ש יקנה לגר מצוה וכו' כתבו הר"ן והכי"ר דאע"ג דקידוש היום דאורייתא ומר מצוה דרבנן כיון דאפשר לקדושי בפה אקדומי שמן לגר מצוה דעדיף ע"כ ובתב הכ"מ בפ' זה ול"כ דקידוש דאורייתא אינו אלא בפה ובלא יין לפי זה אפי' אין לו לא יין ולא פת נקדש עליו מר מצוה קדיש דיכין דשייכים מר"ם מותר להקדיש מר מצוה פרטומי ניסא ע"כ ודברינו לא נהירין דהכי דהכי קושטא דמילתא דקידוש מן התורה הוא בפה וכמו שהביאו ברש"י פי' רפ"ז מ"מ אם אין לו פת ולא יין מצי לקידושי בדאמרי' בר"פ אלו דברים שנתבדר על היין ואפ"כ מברך על היום שהיין בורח לקדושא שתאמר ובתב רש"י שאם אין יין אין מקדשין והמקדש על הפת גם הוא במקום יין וברכת הפת קודמת ומיהו מסתברא שאפי' אם אין לו יין ופת נר מצוה קודם מעוס שהרי נפק קידוש מן התורה בגלותא והשתא הו"ל קידוש על הפת אלו על היין מדרבנן ומר מצוה קודם מעוס פרטומי ניסא בכ"ל ודו"ק :

תרעט מר מצוה מחילה וכו' לפי שיטת רוב הפוסקים שמוקים על בה"ג וס"ל דקבלת שבת אינה חלויה בהדלקת הנר אינה מהם שידלה להקדים יקדים ואדרבה מר שנת קודם דתדיר ושאינה תדיר קודם דכ"כ פרטומי ניסא אינה לגבוה אלא לגבוה כמו בחפילה וכמ"ש הרא"ש בגי הפטורה ועיין בפי' רפ"ג ס"ם : ובגיה הכנסת בתב דס"ל בתשובות סימן פ"ה שמקדים ומדליק קודם מנחה והביאו בתנה בפי' תרפ"ח ס"ז: ומ"ש בשוד היום גדול ואוא שיהיה מעבר המנחה ולמעבה הא לא הכי הוו ברכות לבטלה ומצות מצוה לא קיים :

תרפ (ה) בכבול הרוח שלא יכבה הנרות וכו' ואף בחול אריך ליזהר דהא דבתבה אין זקוק לה דוקא בדיעבד ובבר בתבתי לעיל בפי' תרע"ב אבל הדליקה במקום שאינה יכול נעמוד בפני הרוח דאינו בטוח ואריך לבטוחה ולחזור ולהדליקה בברכה : (ב) אסור נקוטע הנרות וכו' דוקא בנרות של שמן אבל בנרות של שעוה לית בהו מעשה מבבה או מבעיר ובעבר הנרות אלו מבבאתו לעיל בפי' רע"ז בס"ר :

תרפא (ב) קודם הבדל' הבב המבדר ממנו אסר שברת תרומת הדשן שבתב דהכי אריך ספ' בדי נסתר אפוקי ומאן (פיין בפ' תרבי פסחים דף ק"ה ע"ב ובברכות דף ג"ן ע"ב אבל הרביץ לאבול ולומר הבדל' ויל לדעתי דאין דין לפסר אם"ל) וכן מלאה מהידור שהביא הטור בא"ם אין מבדילין בר מצוה אלא בר סטרי קדיש להבדל' אבל בהבאות הריש"ל ובשלטי הגבורים בפ' ב"מ ובפ' תמיד דביש פי' קב"ר ובפ' מעשה אבא פי' מבקב"ש בלם אבל אפוקי יומא אבל לא מליא אלא בשבת' ואדרבא אדיק אפי' שיבדיל ואפ"כ לומר דבהבי מצאר אפוקי יומא אבל אפוקי יומא לא מליא אלא בשבת' ובהיא דיבלשלטי לא נמיא בלבי ומיירי בשבדליק בר מצוה מקודם :

הבדל' וכן יש לנהוג להבדיל מקודם ואפ"כ ידליק בר מצוה בין בביתו בין בבית הבנסת :

תרפב (ה) בעל הבית בל"ל בימים הבם בזמן הזה בלא ו"ו : חשמונאי הלל"ש בסיגר : בשעמדה עליהם וכו' אריך לדלא מלא עליהם ומי שרוצה לאומר' אריך שיאמר ובל עמך ישראל בו"ו : יש נקרום הרשבי' הרים בסיגר והלא בא"ם שבביא הב"י: הנוסחא המוגהל הוא לבתבם מתרתך ובהבירם ממוקי רוצך וסבר ס"ם והרד"ם בתבו שאין לו מתרתך בא"ם אלא לבתבם מתרתך וכן לין ט' ולבתבירם ממוקי רוצך בא"ם אלא מקי לוצך ודקדוק מלא מתרתך הוא כבן שיותר מבב לו לבתבם מתרתך אבל בעילה מבן לו' לבתבם מתרתך הוא בבן ומבן בבתבים בבתבים ובבתבים ממוקי רוצך בא"ם וכבר אמרו בבתבים בבתבים ובבתבים ובבתבים וב

למדלה מעמו כין לסמוך ומ"מ מימו מדלה שלם היה רחוק כמה פרסאות מפני שרואין אותו מן הכרך יפה מידון בכרך עכ"ל ומחכמנו בלשון זה ולענ"ד יראה דה"פ כין לי"מ כין לא"ל מ"ש הר"ן ז"ל בשם דבריו דלא מסתברא שאפי' היה רחוק כמה פרסאות מפני שרואין אותו מן הכרך ולכן פירש מ"מ דכין נדלה וכין סמוך בעיר דמחמשב מחמומי העיר ועד כמה קלי לסמוך דוקא וכפי זה סמוך דהיינו בסוף מיל לפ"ש שאינו נדלה ומחמשב מחמומי העיר אפ"ש כאן מיל ונדלה אינו מידון בכרך אבל בנדלה אפ"ש שאינו מחמשב מחמומי העיר מידון בכרך ועד כמה קלי לחרוייהו כין לסמוך ומחמשב מחמומי העיר כין לנדלה אפ"ש שאינו סמוך ומחמשב מחמומי העיר עד מיל אבל ביותר מעיל אפילו נדלה ומחמשב מחמומי העיר אינו מידון בכרך והדר קלמר דמ"מ כלומר אפי' אינה שייכה פי' המונים כפשוטו וכפירוש"י ולא כפי' הי"מ והא"ל אפ"ה אינו נדלה שלם היה רחוק כמה פרסאות שיהא מידון בכרך ולכן הרמב"ם והטור ז"ל והמחבר ז"ל נמשך אחריהם ונתנו סתם אפי' בנדלה שלא יהו רחוקים יותר ממיל לפי שאין הדבר ידוע עד כמה מקרי נדלה כל"ל ודלא כדנויים דחוקים שכתובים בב"י ובמהר"ם אלשקר סימן ת"י יע"ש וברים פרק בחדר"ה אמרינן קרובה פרש ליחסי' סון לסמוס ויסלה לכא פרש לחפסיק בהרא ומשמע דהכא נבי מגילה אפי' דעפסיק בהרא ליה כן כה ל"ל אפשר לומר דה"פ דנדלה אפי' מופלג סונא ומסוך הייט ממש סמוך לחיטו דעפסיק בהרא ליה כן אם מקום מוקפת סומה עתה סל עיר קמ"ל דנדלה ומסוך הכל בחוך מיל וחזק היטב: (ד) מוכח בב"י דחזקא בכרך שהיא מוקפת סומה עתה אלא דעפסקא לן אם היה מוקפת נמי מיעוט יהושב אבל אם אין לה סומה עתה אינו בכלל הספק וקורין ב"י ד . ומ"מ אמאי אין קורין בס"ל ב"י ד ובס"ו מסוס ספיקא דיומא כמו כל המועדות וי"ל דהוא ספיקא בדרבנן ולא חקון ואפי' חיטא דבדרי קבלה בדברי חורה דמי כבר חירן המדרבי דכין דאין בקיאין בקביעא דירחא וכחיב ולא יעבור לא עבדיק אלא דאבאי קשה בברכין המטופקין אי מוקפות סומה או לא אמה לא יברכו בסני היחיים וכך הקשו בשם מהרש"ל ז"ל ואינה קושיא שהולכין אחר רוב ביירות שאין מוקפות סומה מיעוט יהושב ואפי' חיטא הוי ספק שקול דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי הא אמרי' בפ' ג"מ ספק דבריהם לא בפי ברכה ופרכין והא י"ם מי דספק דבריהם הוא ונמי ברכה החם כי היכי דלא ליחלקו ביה ומיהא לכ"ד דלז שייך האי טעמא דלא בפי ברכה ואפי' לרש"י ז"ל בפי' דלרבא ספק דבריהם בפי ברכה הייט בפירוי דעיקר מדאורייתא ואפ"ה בפעיקר הדין יראה דגם ביום ראשון לא יברכו כמר מהגו לברך ביום ראשון על דעת הרמב"ם ז"ל: (ה) בזמן קריאה כי פי' בזמן קריאת המקום שהוא בו עתה לא זמן המקום שיצא משם: (ו) לבטל המגילה בשבת נרשינן בירושלמי פרק קמא בן מיר שעקר דירתו ליל ט"ו ואחייב כאן וכאן: (ז) לבטל המגילה בשבת אמרינן לאסור וכן מוכח מהא דאמרינן בפרק הכיתקין אמי ספר אפסרתא אסור לבטלותי מ"ש דהכי לא חזי למקרי ביה אלמא דבשאסור לקרות בו אסור לבטלו וכיון דמגילה אין קורין בה בשום נזירה דרבא מיהא דאסור לבטלה ומ"ש בס' שירי כנס"ג בפי' זה ובפי' ש"ם בהגהה ב"י אות ג' וד': ומ"ש המחבר ז"ל וגנבים מעות מחמת עניים כו' זה פשוט בפ"ק דמגילה דאמרינן התם הוא"ל ואמרו שבפרים מקדימין ליום הכפורים נוכין בו ביום ומחלקין בו ביום מפני שעיניהם של עניים נשואות לגמ"מ ואמרינן מו התם אלא מ"מ זה"ם מחמת לאכילות דהא בהא אלא: ומ"ש ואין עושין שעודת פורים עד יום ט' בשבת בחשר דלגיה סיתן ל"ב כתב שבשו מעשה איצר הירושלמי ושבשו הסעודה בשבת ויש סמך לזה דאמרינן בפ"ק דמגילה בפרים שהל להיות בשבת ב"ש זמנו ואם שבת זמנו היא וכתב שם רשיה מפא לאכילה ומשולא אמר בני העיר פורים שהל להיות בע"ש רב אמר מקדימין פ' שבר כי היכי דלא מיקדם עשייה לאכילה ומשולא אמר מתסרין אמר לך כיון דאיכא מוקפין דעבדי בחמיסר עשייה ואכילה בהדי הדדי קאתיין ובדידי לא מבריעא הך דלא לרוחם הירושלמי דכיון שעיקר הסעודה שעשין ב"ש הוא בשבע ט"ו שהל להיות בשבת ואיתא אלא מעשלמי ט"ו שיך שפיר לגמר עשייה וזכירה בהדי הדדי קאתיין וכן נמי איתך מימרא דאמרינן פורים שהל להיות בשבת מקדים וקורא ומשבת שעברה אבר אע"פ שאין עושין הסעודה אלא בע"ש כיון דהוא משלמי ייר בשבת מקדים וקורא ומשבת שעברה אבר אע"פ שאין עושין הסעודה אלא בע"ש בפ"ק דמגילה מקדימין בדי שתקרם אבירה לעשיית הסעודה אלא דמשמע לי דהכא דיהשלמי אפיל בע"ד בפ"ק דמ"ק דאין מקדימין בדי שתקרם אבירה לעשיית הסעודה אלא דמשמע דאין מפסקין בשם ומעבדין שמשה בשמשה ומ"ל לרב אסי דהוא בפרא דס"ל דאמרא דאין מעבדין שמשה בשמשה דחגן ולא בשמשה שמשה בפ"ק דמגילה אמרינן דאין מעבדין שמשה בשמשה וכיון דבקים לעשות סעודה בשבת וכן הרשב"א אחיר לישה אפה בפורים ולא חיים לעשות דאין מעבדין שמשה בשמשה ולי נראה שאין לסמוך על הנהיים אבל הרשב"א ולא מבריע מילתא דליפלוג רב אסי בהנהיים שעשה דאין מעבדין שמשה בשמשה ומה גם דמקרא יליפין ליה אלא נמי לעיבר רב אסי דאוריתא איכא מקרא דבחגן ולא בשמשה דהוי איסור דרשה איסור דאורייתא ל"ל לחד סיעוייא ידאה דס"ל דאיכא שעשה דאין מעבדין שמשה בשמשה הרי"ף וכן מדברי הפוסקים ז"ל לחד סיעוייא ידאה דס"ל דאיכא שעשה דאין מעבדין שמשה בשמשה אמינו לרב אסי דאין לעשות בפורים עד אחר בשבת אלא דמ"מ כיון דלשם ריבוי ומ"ש הרשב"א דאין לעשות בפורים עד אחר בשבת בשמשה משמע דמעבדים בשבת ים להאמיר ולעשותה בפ"ו ובי"ו כך אמו מהגים. דין משלוח מנות בשבתות בפ' מרל"ה: (ז) בשבת מוזר וקורא אותה ביום י"ד כו' פי' בלא ברכה:

לפנים ולאמרינ: (ח) קורא אותה בפ"ו פי' בלא ברכה:

תרפט א בתוספתא דמגילה הכל חייבין בקריאת המגילה כהנים ולוים וישראלים ונשים ומשחררים מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את מינו ולא את שאינו מינו ולא את שאינו מינו ולא את שאינו מינו מי שאינו עבד ואינו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו ולא את שאינו מינו ולא את שאינו מינו מי שאינו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו והנה דין התרגומים איכא למיבר דאפילו לדעת רש"י והתוס' ז"ל שם"ל דכשים מוציאות לא הרבים י"ח מודה הכא דאינו מוציא אלא מינו דתרגומים ברש"י מתחבר והתוס' רלפילו לאכשים מוציא דלמאי ניחוש לה שאם יקרא ומגלא תרגומים הוי מילתא דלא שכיחא ולא חיישינן לה אבל בב"י כתב דשפי עדיף כשהמוצי' הוא ודאי אשה והשומע זכר מכשהמוציא הוא טומטום אפילו אם השומע נקבה ואינו מחוור אצלי דאפילו דיעבד לחלק בכך מאי דלא משחברא מ"מ טומטום דכותיה דשניהם שקולין אמאי אינו מוציא וכבר ליכא סברא כלל לחלק אלא שעיקר דנדעת רש"י אפילו אכשים מוציא ונדעת בפ"ג ירחא דאינו מוציא לא מינו דאמרי' הייט דוקא אכשים אבל נשים משמע דמוציא: ודין מי שאינו עבד כפי מה שהעלינו בריש סי' זה דנשים חייבות בפ"מ ולפי שהיו בספק שכנה ה"ם לעבדים שמלו ומבלו לשם עבדות ונדעת רש"י ז"ל כי היכא דנשים מוציאות לא אחרים י"ח ה"ם לעבדים נמי וכפי זה מי שאינו עבד ואינו ב"ח אפילו לאכשים מוציא אך לדעת בעל ה"ג הנשים אינן מוציאות לא אחרים י"ח כ"ל לעבדים שאינם מוציאים אכשים והיינו דקתני בריש"א דתוספתא עבדים משוחררים אבל נשים ועבדים כמותם מוציאים וכפי זה מי שאינו עבד אפילו לא מעלמו אינו מוציא דלא אתי לד עבדות ומשיק לד חירות אבל לנשים ועבדים משיק ולכני לא קעריב ותמי טומטום ומי שאינו עבד אינם מוציאים לא מ נס ולא לא שאינם מוציא לפי שאם חלוקים בדינים ובדכתיבנא כנ"ל: (ד) יש נכתב בגדו וכגון שקורא מאליו אבל לו ל' שיקרא לחוציאו אסור דהא שליחותם קעביד וכמה שב' המחבר לעיל ס' תקפ"ט: קורא לעצמו ומיהו אם נתכוון לפטור את חבירו אע"פ שכולם יודעים יש בדיעבד: (וצ"ל בלקוטים כ"ם הם).

תרצג הקשה הרשב"א דהכא משמע דחסרה מקלת בסירה ובגמרא אמרי' הלכה כדברי האומר כולה ולפי' מ"ד מאים יהודי צריך שתהא כתובה כולה אלמא אם חסרה מרים עד לים יהודי פסולה דכי אמרי' צריך שתהא כתובה כולה משמע דלעבב אמרי' הכי אדרבינן בגמ' אלא דכתב פסוקא פסוק וקרי ליה והא אמר ר' חלבו הלכי כדברי האומר כולו ולפי' מ"ד מאים יהודי צריך שתהא כתוב לפניו כולה ואם אינה דלכתחלה קאמר אפי' קוטיא ואי הכא בשאחילת המגילה כתוב אלא דבאמצע היא חסר ומשום הכי כל היכי דלא מחסרא רובא כסירה דאינו נראית חסר אלא כספר חסר אלא ש"ם בו מעיות ומגילה כיון דנקרא' מגרת אין מדקדקין בה לפוסלי בכך אבל בשחסר ממנה מרישא עד לים יהודי אף ע"פ שהיא מיעוטא גרא' כספר חסר וצריך שיקרא אות' מספר אלא ס"ל הר"ן ז"ל והביאו בב"י רבינו מקשים דאמאי ס"ל לרשב"א ז"ל דבגמ' פריך שיר וחכי פריך אלא דכתב פסוקא פסוקא וקרי ליה והא אמר רב חלבו הלכה כדברי האומר כולה כלו ולפי' הטם לכתחילה היינו בכולה אבל רובא אפי' בדיעבד מעכב והכא ליכא אפי' רובא דכתב פסוקא פסוק וקרי לי' ולדידי ל"ק מידי דמלי קושיא לעולם בדכתב פסוקא פסוק וקרי ליה ואע"פ שהיה הראשון אינו יוצא בו י"ח שהרי לוי' כתובה רובא עדיין מ"מ מחיה ואילך שכל פסוק שכתב וקורא הרי הטעם לכתחילה הרי כתוב לפניו וכיון דמחיי ואילך הרי היא כתוב' רובא יצא ול"ל מאי פרכינן מהשיא דרבי חלבו הרי בתחילה דיעבד קתני אם כוון לבו יצא ולכן הוצרך לתרץ דברלשה אפי' חסרון מקצת מעכב וכפי זה כי רמיק בריש"ה דהשתא דקתני אם בספר לותיות וקרא ע"פ יצא עם אידך בריש"ה דקתני הוא מעשה בר' אלעזר ואמרו אלו כרשב"ג אי אמרי' אלכה כרשב"ג הוה אתינא הכ"מ אחר ספרים אבל במגילה דכתיב בה כתבה אינה לא קמ"ל והרי"ף ז"ל לא הביא אלא בריש"ם דיומא ולא בריש"ם ולא בשאר ברכות אלא אגב דרשב"ג ולא הביא דהא ס"ל דלאו אגב דנפשייהו קאמרי אלא אגב דרשב"ג ולא הלכה דרשב"ג ע"כ ולא"ה דהא פרכינן דלמרו אלכה כרשב"ג ומשמי אי אחר אלכה כרשב"ג דקתני בכל לשון לא יצא דר"ל פליג אדב ושמואל דא"ר יוחנן אלכה כסתם משנה ומתני' אלא כרשב"ג דקתני בכל לשון לא יצא אלמא אפי' לעז יוני אינו כשר אלא שהעלעזות קורין אותו בכל לעז וקתני כמי אלעזר שמעת אשורית יצא ואי כרשב"ג הא איכא נמי לעז יוני והא דפסיק ר' יוחנן נושיה בפ"ק אלכתא כרשב"ג הייט בספרים אבל במגילה דכתיב בה ככתבם לא ואר"ן ז"ל כתב עליו שאינו מוכרח דתנא דתמני' לא מייל נפשי' בפלוגתא דרבנן ורשב"ג אלא אתא לאשמועי שאין כל הלשונות כשרים במגילה אלא לבקי בהם ול"נ שדברי הרמב"ם ז"ל נכוחים ומוכרחים דא"ה אאי אינו"ריך הש"ם לו' דכי אימר דרב ושמואל בעלמי אימר ליתא דאמתני' אימר ומתני' כרשב"ג אלא משמע דלא מצי למימר הכי וכמ"ש הרמב"ן כלה ואם ע"ג דאמרי' דבגמ' אמורתי' ניכו ואליבא דר' יוחנן מ"מ מדלא פריכ"ם אהכיא מימרא ר"ל דא"ר ומי קאמר ר' יוחנן הכי והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן הלוזה אשמעת אשורית יצא ואלו יוני לא קתני משמע דליכ' קושי' דמגילה שאני דכתיב ככתבה וכלשונה אלא שדיין בזה לא יצאו י"ח בקיום דברי הרב אלפסי ז"ל דאכתי הוו רב ושמואל תרי לגבי ר' יוחנן והלכה' כותייהו ומ"ם עוד הרמב"ן ז"ל דחיוב הרב פשא ורב נחמן דס"ל כר' יוחנן בע"ק דמגילה אינו מוכרח וכמ"ש הרן ז"ל עליו ע"ש ולכן הפיקר כדברי הרן ז"ל שמה שהמיטו הרי"ף ז"ל הוא לפי שעכשיו לא הוכשר לשון יוני אלא למכירין בו לפי שאין אנו בקיאין בלשון יוני הקדום ונשתנה אחריו המחבר ז"ל: (יא) כבר כתבתי בסמוך דבעינן כתב אשורית אפ"י שהתירו לשון לעז ומיהו אפי' הכי יש לומות ביד הקורא אותה בלשון לעז מהטעם שכ' הריב"ש ז"ל דאמרי' אמרי' אמו אין אחשתרגים בני הרמכים מי ידעינן ואפ"י שאמו לועזים עם פורום פיגים דאי לאם יינוחם בין יהוא שזה לעז אינו אל תיבות הלוז דאי חכמי התלמוד לא ידעי אין מנא ידעינן וכתב הב"י ז"ל דיכול לקרותה כולה בלעז וכשיגיע לייחס הפיבות יאמר בלי המקרי בהאחשתרגים בני הרמכים ואפ"י שמעא שקור בשאי לשונות לא אשכח שיפסל מ"מ בכך ע"כ והביאו הגר' בשעיף הקודם וכן מיכח מהשיא בריש"ה דמייתי בש"ם פ"ק דמגילה דקתני מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את פ"דים ומוקי לה אביי במגילה ומשמע דממוי הוא דלא מצטא אבל לגמא י"ח יצא אע"פ שקראם בלשון תרגום ולשון מקרא ואם אם מיתא דאיכא לפלוגי בין כתובה לשון אחד לכתובה בשאי לשונות כי רמיק בריש"ה אמתניתין דקתני אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון הא לגמא את הידים זה וזה שוין ורמיכי מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את הידים ליאמי דהשיא בשאי לשונות ומתניתין בלשון אחד אלא משמע שאין מעכב לחלק בכך וכפי נקטיק: (יב) פירוש מתנמנם כתבתי לעיל סי' תקס"ד בס"ד וכתב בספר ב"ח דבסוף שיבה אפי' קראה מתנמנם לא יצא: (יג) וכן אם היה דורשה כו' יצא סיים הטור והוא שיכון לקרותה כולו ולא כמי שקורא להניח וכתב הרב ז"ל בב"י דאיכא למידק דהא אוקימנא רפ"ב דברכות בקורי להניח היינו כי היכי דלא מצטא קריכות כוונו אך לטור ז"ל דפוסק כמ"ד מצטא צריכות כוונה לא הי"ל לכתוב ולא כמי שקור' להגי' ע"כ ואינו דקדוק דקמ"ל הטור דאע"פ שמכוון לגמא י"ח בקריאה אז מ"מ לא יהיה קורא להניח דלא הוי קריאי' וכדאמרי' בגמרא והוא הדין המחבר בתמיתין נמי מגילי' דאם היה כותבי דורשה ומניח אם כיון לבו יצא ולמ"ד מצות צריכות כונה תרתי קאמר מתמיתין דסיים דכיון לבו לגמא י"ח ונם כיון לבו לקרות כראוי ולא כמי שקורא להניח חה פשוט: ודע שכתב המ"ב דלא אמרי' אלא בכל לעוזה הוי אשורית וכדתנן הים' כתובה בסם בסיקרא כו' לא יצא עד שתהא כתוב' אשורית על הספר וכדין ובגמ' עד שתהא כתובה אשורית דכתיב ככתבם וכמכם משמע דלא קפיד קרא אלא אכתב דלהוי אשורית אבל אלאון לא קפיד קרא אלא לים ולים כלשונו ומיהו מדיוקא דקרי' משמע דכתב אשורית יצא אע"פ שאינו לשונו ומינה לשאר לשונות אי מכיר נפיש ואי לא לא נפיש ואע"ג דקרינ' לא כתיבא הכא אלא עשייה מדכתיב להיות עושים את שני הימים הם איתקש זכירה לעשייה וכדכתיב הימים האלה נזכרים ונעשים וכדאמרי' בריש"ב ובריש"ק והא דאוקי אביי בפ"ק דמגילי' ההיא ברייתא דקתני מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את הידים במגילי' ואשלו בכתב שלנו ואמרי' בגמ' מ"ש משום דכתיב ככתבם וכלשונם אולי למסקנ' דאסיק רב אחי דסיר' בשאר ספרים ור' ס' ואביי הוא דאסיק ליה מהכוא קרא אבל לדידן מהכוא קרא לא מצינן למילף מינה מידי דהכוא קרא באינרות שאלה מרדכי כתיב אלא מקרא דבכתבוכומנם ובדבתיבו ואולי ס"ם יש בש"ם ול"ל בכתבם וכמכם וזה ברור וכן כתב רי"א ז"ל והביא לשונו בס' מ"ם ובע"ם אחן דאת שאר הספוקים כן אלא המגילה דכתוב' בכתב לעז שיצא ואינו מחוור דא"כ בכתבם מאי אהני לן: ודעינן לעז יונית אמרי' ברש"ב אהא דתנן אבל קורין אותה לועזות בלעז ובדכתיב והא אמרת קרא' בכל ל' לא יצא ומשמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יוני לבל כשר ומתניתין עלה מבריתא דקתני קרא' ניפטית עיברית עילמית מדיח יונית לא יצא ומשמי מתני' לא דמי אלא להא ניפטי' לעיפטי' עברית לעברי' עילמית לעילמי' יונית ליונים יצא ובדכתיב אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה לתמני' בלעז יונית לוקמיה בכל לעז ומשמי כי אתמר דרב ושמואל בשלמא אימר ובדכתיב והא קתני יונים ליונים אין לכ"ם לא ומשמי אינהו דאמרי כרשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף ספרים לא בתירו שיכתבו אלא יונית ולימרו אלכ"כרשב"ג אי אמרי אלכה כרשב"ג הוה אתינא הכ"מ אחר ספרים אבל במגילה דכתיב בה כתבה אינה לא קמ"ל והרי"ף ז"ל לא הביא אלא בריש"ם דיונית ליוני' דמשמע ליונים אין לכ"ם לא וכתב הרא"ם ז"ל ואפשר דס"ל דלאו אליבא דנפשייהו קאמרי אלא אליבי' דרשב"ג ולית הלכתא כרשב"ג ע"כ ולית דהא פרכינן דלימרו אלכה כרשב"ג ומשמי אי אחר אלכה כרשב"ג דקתני בכל לשון לא יצא דר"ל פליג אדב ושמואל דא"ר יוחנן אלכה כסתם משנה ומתני' אלא כרשב"ג דקתני בכל לשון אלמא אפי' לעז יוני אינו כשר אלא שהעלעזות קורין אותו בכל לעז וקתני כמי אלעזר שמעת אשורית יצא ואי כרשב"ג הא איכא נמי לעז יונית והא דפסיק ר' יוחנן נושיה בפ"ק אלכתא כרשב"ג הייט בספרים אבל במגילה דכתיב בה ככתבם לא ואר"ן ז"ל כתב עליו שאינו מוכרח דתנא דתמני' לא מייל נפשי' בפלוגתא דרבנן ורשב"ג אלא אתא לאשמועי שאין כל הלשונות כשרים במגילה אלא לבקי בהם ול"נ שדברי הרמב"ם ז"ל נכוחים ומוכרחים דא"ה אאי אינו"ריך הש"ם לו' דכי אימר דרב ושמואל בעלמי אימר ליתא דאמתני' אימר ומתני' כרשב"ג אלא משמע דלא מצי למימר הכי וכמ"ש הרמב"ן כלה ואם ע"ג דאמרי' דבגמ' אמורתי' ניכו ואליבא דר' יוחנן מ"מ מדלא פריכ"ם אהכיא מימרא ר"ל דא"ר ומי קאמר ר' יוחנן הכי והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן הלוזה אשמעת אשורית יצא ואלו יוני לא קתני משמע דליכ' קושי' דמגילה שאני דכתיב ככתבה וכלשונה אלא שדיין בזה לא יצאו י"ח בקיום דברי הרב אלפסי ז"ל דאכתי הוו רב ושמואל תרי לגבי ר' יוחנן והלכה' כותייהו ומ"ם עוד הרמב"ן ז"ל דחיוב הרב פשא ורב נחמן דס"ל כר' יוחנן בע"ק דמגילה אינו מוכרח וכמ"ש הרן ז"ל עליו ע"ש ולכן הפיקר כדברי הרן ז"ל שמה שהמיטו הרי"ף ז"ל הוא לפי שעכשיו לא הוכשר לשון יוני אלא למכירין בו לפי שאין אנו בקיאין בלשון יוני הקדום ונשתנה אחריו המחבר ז"ל: (יד) כבר כתבתי בסמוך דבעינן כתב אשורית אפ"י שהתירו לשון לעז ומיהו אפי' הכי יש לומות ביד הקורא אותה בלשון לעז מהטעם שכ' הריב"ש ז"ל דאמרי' אמו אין אחשתרגים בני הרמכים מי ידעינן ואפ"י שאמו לועזים עם פורום פיגים דאי לאם יינוחם בין יהוא שזה לעז אינו אל תיבות הלוז דאי חכמי התלמוד לא ידעי אין מנא ידעינן וכתב הב"י ז"ל דיכול לקרותה כולה בלעז וכשיגיע לייחס הפיבות יאמר בלי המקרי בהאחשתרגים בני הרמכים ואפ"י שמעא שקור בשאי לשונות לא אשכח שיפסל מ"מ בכך ע"כ והביאו הגר' בשעיף הקודם וכן מיכח מהשיא בריש"ה דמייתי בש"ם פ"ק דמגילה דקתני מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את פ"דים ומוקי לה אביי במגילה ומשמע דממוי הוא דלא מצטא אבל לגמא י"ח יצא אע"פ שקראם בלשון תרגום ולשון מקרא ואם אם מיתא דאיכא לפלוגי בין כתובה לשון אחד לכתובה בשאי לשונות כי רמיק בריש"ה אמתניתין דקתני אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון הא לגמא את הידים זה וזה שוין ורמיכי מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את הידים ליאמי דהשיא בשאי לשונות ומתניתין בלשון אחד אלא משמע שאין מעכב לחלק בכך וכפי נקטיק: (יב) פירוש מתנמנם כתבתי לעיל סי' תקס"ד בס"ד וכתב בספר ב"ח דבסוף שיבה אפי' קראה מתנמנם לא יצא: (יג) וכן אם היה דורשה כו' יצא סיים הטור והוא שיכון לקרותה כולו ולא כמי שקורא להניח וכתב הרב ז"ל בב"י דאיכא למידק דהא אוקימנא רפ"ב דברכות בקורי להניח היינו כי היכי דלא מצטא קריכות כוונו אך לטור ז"ל דפוסק כמ"ד מצטא צריכות כוונה לא הי"ל לכתוב ולא כמי שקור' להגי' ע"כ ואינו דקדוק דקמ"ל הטור דאע"פ שמכוון לגמא י"ח בקריאה אז מ"מ לא יהיה קורא להניח דלא הוי קריאי' וכדאמרי' בגמרא והוא הדין המחבר בתמיתין נמי מגילי' דאם היה כותבי דורשה ומניח אם כיון לבו יצא ולמ"ד מצות צריכות כונה תרתי קאמר מתמיתין דסיים כיון לבו לגמא י"ח ונם כיון לבו לקרות כראוי ולא כמי שקורא להניח חה פשוט: ודע שכתב המ"ב דלא אמרי' אלא בכל לעוזה הוי אשורית וכדתנן הים' כתובה בסם בסיקרא כו' לא יצא עד שתהא כתוב' אשורית על הספר וכדין ובגמ' עד שתהא כתובה אשורית דכתיב ככתבם וכמכם משמע דלא קפיד קרא אלא אכתב דלהוי אשורית אבל אלאון לא קפיד קרא אלא לים ולים כלשונו ומיהו מדיוקא דקרי' משמע דכתב אשורית יצא אע"פ שאינו לשונו ומינה לשאר לשונות אי מכיר נפיש ואי לא לא נפיש ואע"ג דקרינ' לא כתיבא הכא אלא עשייה מדכתיב להיות עושים את שני הימים הם איתקש זכירה לעשייה וכדכתיב הימים האלה נזכרים ונעשים וכדאמרי' בריש"ב ובריש"ק והא דאוקי אביי בפ"ק דמגילי' ההיא ברייתא דקתני מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את הידים במגילי' ואשלו בכתב שלנו ואמרי' בגמ' מ"ש משום דכתיב ככתבם וכלשונם אולי למסקנ' דאסיק רב אחי דסיר' בשאר ספרים ור' ס' ואביי הוא דאסיק ליה מהכוא קרא אבל לדידן מהכוא קרא לא מצינן למילף מינה מידי דהכוא קרא באינרות שאלה מרדכי כתיב אלא מקרא דבכתבוכומנם ובדבתיבו ואולי ס"ם יש בש"ם ול"ל בכתבם וכמכם וזה ברור וכן כתב רי"א ז"ל והביא לשונו בס' מ"ם ובע"ם אחן דאת שאר הספוקים כן אלא המגילה דכתוב' בכתב לעז שיצא ואינו מחוור דא"כ בכתבם מאי אהני לן: ודעינן לעז יונית אמרי' ברש"ב אהא דתנן אבל קורין אותה לועזות בלעז ובדכתיב והא אמרת קרא' בכל ל' לא יצא ומשמי רב ושמואל דאמרי תרוייהו לעז יוני לבל כשר ומתניתין עלה מבריתא דקתני קרא' ניפטית עיברית עילמית מדיח יונית לא יצא ומשמי מתני' לא דמי אלא להא ניפטי' לעיפטי' עברית לעברי' עילמית לעילמי' יונית ליונים יצא ובדכתיב אי הכי רב ושמואל אמאי מוקמי לה לתמני' בלעז יונית לוקמיה בכל לעז ומשמי כי אתמר דרב ושמואל בשלמא אימר ובדכתיב והא קתני יונים ליונים אין לכ"ם לא ומשמי אינהו דאמרי כרשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף ספרים לא בתירו שיכתבו אלא יונית ולימרו אלכ"כרשב"ג אי אמרי אלכה כרשב"ג הוה אתינא הכ"מ אחר ספרים אבל במגילה דכתיב בה כתבה אינה לא קמ"ל והרי"ף ז"ל לא הביא אלא בריש"ם דיונית ליוני' דמשמע ליונים אין לכ"ם לא וכתב הרא"ם ז"ל ואפשר דס"ל דלאו אליבא דנפשייהו קאמרי אלא אליבי' דרשב"ג ולית הלכתא כרשב"ג ע"כ ולית דהא פרכינן דלימרו אלכה כרשב"ג ומשמי אי אחר אלכה כרשב"ג דקתני בכל לשון לא יצא דר"ל פליג אדב ושמואל דא"ר יוחנן אלכה כסתם משנה ומתני' אלא כרשב"ג דקתני בכל לשון אלמא אפי' לעז יוני אינו כשר אלא שהעלעזות קורין אותו בכל לעז וקתני כמי אלעזר שמעת אשורית יצא ואי כרשב"ג הא איכא נמי לעז יונית והא דפסיק ר' יוחנן נושיה בפ"ק אלכתא כרשב"ג הייט בספרים אבל במגילה דכתיב בה ככתבם לא ואר"ן ז"ל כתב עליו שאינו מוכרח דתנא דתמני' לא מייל נפשי' בפלוגתא דרבנן ורשב"ג אלא אתא לאשמועי שאין כל הלשונות כשרים במגילה אלא לבקי בהם ול"נ שדברי הרמב"ם ז"ל נכוחים ומוכרחים דא"ה אאי אינו"ריך הש"ם לו' דכי אימר דרב ושמואל בעלמי אימר ליתא דאמתני' אימר ומתני' כרשב"ג אלא משמע דלא מצי למימר הכי וכמ"ש הרמב"ן כלה ואם ע"ג דאמרי' דבגמ' אמורתי' ניכו ואליבא דר' יוחנן מ"מ מדלא פריכ"ם אהכיא מימרא ר"ל דא"ר ומי קאמר ר' יוחנן הכי והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן הלוזה אשמעת אשורית יצא ואלו יוני לא קתני משמע דליכ' קושי' דמגילה שאני דכתיב ככתבה וכלשונה אלא שדיין בזה לא יצאו י"ח בקיום דברי הרב אלפסי ז"ל דאכתי הוו רב ושמואל תרי לגבי ר' יוחנן והלכה' כותייהו ומ"ם עוד הרמב"ן ז"ל דחיוב הרב פשא ורב נחמן דס"ל כר' יוחנן בע"ק דמגילה אינו מוכרח וכמ"ש הרן ז"ל עליו ע"ש ולכן הפיקר כדברי הרן ז"ל שמה שהמיטו הרי"ף ז"ל הוא לפי שעכשיו לא הוכשר לשון יוני אלא למכירין בו לפי שאין אנו בקיאין בלשון יוני הקדום ונשתנה אחריו המחבר ז"ל: (יד) כבר כתבתי בסמוך דבעינן כתב אשורית אפ"י שהתירו לשון לעז ומיהו אפי' הכי יש לומות ביד הקורא אותה בלשון לעז מהטעם שכ' הריב"ש ז"ל דאמרי' אמו אין אחשתרגים בני הרמכים מי ידעינן ואפ"י שאמו לועזים עם פורום פיגים דאי לאם יינוחם בין יהוא שזה לעז אינו אל תיבות הלוז דאי חכמי התלמוד לא ידעי אין מנא ידעינן וכתב הב"י ז"ל דיכול לקרותה כולה בלעז וכשיגיע לייחס הפיבות יאמר בלי המקרי בהאחשתרגים בני הרמכים ואפ"י שמעא שקור בשאי לשונות לא אשכח שיפסל מ"מ בכך ע"כ והביאו הגר' בשעיף הקודם וכן מיכח מהשיא בריש"ה דמייתי בש"ם פ"ק דמגילה דקתני מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את פ"דים ומוקי לה אביי במגילה ומשמע דממוי הוא דלא מצטא אבל לגמא י"ח יצא אע"פ שקראם בלשון תרגום ולשון מקרא ואם אם מיתא דאיכא לפלוגי בין כתובה לשון אחד לכתובה בשאי לשונות כי רמיק בריש"ה אמתניתין דקתני אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבים בכל לשון הא לגמא את הידים זה וזה שוין ורמיכי מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את הידים ליאמי דהשיא בשאי לשונות ומתניתין בלשון אחד אלא משמע שאין מעכב לחלק בכך וכפי נקטיק: (יב) פירוש מתנמנם כתבתי לעיל סי' תקס"ד בס"ד וכתב בספר ב"ח דבסוף שיבה אפי' קראה מתנמנם לא יצא: (יג) וכן אם היה דורשה כו' יצא סיים הטור והוא שיכון לקרותה כולו ולא כמי שקורא להניח וכתב הרב ז"ל בב"י דאיכא למידק דהא אוקימנא רפ"ב דברכות בקורי להניח היינו כי היכי דלא מצטא קריכות כוונו אך לטור ז"ל דפוסק כמ"ד מצטא צריכות כוונה לא הי"ל לכתוב ולא כמי שקור' להגי' ע"כ ואינו דקדוק דקמ"ל הטור דאע"פ שמכוון לגמא י"ח בקריאה אז מ"מ לא יהיה קורא להניח דלא הוי קריאי' וכדאמרי' בגמרא והוא הדין המחבר בתמיתין נמי מגילי' דאם היה כותבי דורשה ומניח אם כיון לבו יצא ולמ"ד מצות צריכות כונה תרתי קאמר מתמיתין דסיים כיון לבו לגמא י"ח ונם כיון לבו לקרות כראוי ולא כמי שקורא להניח חה פשוט: ודע שכתב המ"ב דלא אמרי' אלא בכל לעוזה הוי אשורית וכדתנן הים' כתובה בסם בסיקרא כו' לא יצא עד שתהא כתוב' אשורית על הספר וכדין ובגמ' עד שתהא כתובה אשורית דכתיב ככתבם וכמכם משמע דלא קפיד קרא אלא אכתב דלהוי אשורית אבל אלאון לא קפיד קרא אלא לים ולים כלשונו ומיהו מדיוקא דקרי' משמע דכתב אשורית יצא אע"פ שאינו לשונו ומינה לשאר לשונות אי מכיר נפיש ואי לא לא נפיש ואע"ג דקרינ' לא כתיבא הכא אלא עשייה מדכתיב להיות עושים את שני הימים הם איתקש זכירה לעשייה וכדכתיב הימים האלה נזכרים ונעשים וכדאמרי' בריש"ב ובריש"ק והא דאוקי אביי בפ"ק דמגילי' ההיא ברייתא דקתני מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא אינו מצטא את הידים במגילי' ואשלו בכתב שלנו ואמרי' בגמ' מ"ש משום דכתיב ככתבם וכלשונם אולי למסקנ' דאסיק רב אחי דסיר' בשאר ספרים ור' ס' ואביי הוא דאסיק ליה מה

בעניים כ״ע מודו ולהכי לא אייתי לה הש״ס בפ׳ רלוהו ב״ד לאקשויי מיניה למ״ד מצוה מ״; כונה ולף מ״ג דתנן התם מי שהיה עובר אחורי ב״ה ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ולא אחד גוונא ניהו אלא הא כדאיתא והא כדאיתא ותדע דכי דייקינן מינה מצות צריכות כונה דתיבן מאי אם כוון לבו לשמוע והא קשמע סבור חמור בעלמא הוא ואלכתי קשה דהא תינה נבי שופר אבל בשאר אלא ש״ך למיתר חבור בעלמא מיפשוט מינה דמצות צריכות כונה אלא משמע דלכ״ע בשאר מודו וכוון לבו דקאמר לגדין קתני ליה לענין שופר בעינן כוון לבו לשמוע ולענין מגילה בעינן כוון לבו לקלא י״ח : (יד) אפי׳ הם אחורי ב״ה כו׳ ומיהו איכא חילוק בין העומדים בב״ה לעוברים אחורי ב״ה לענין זה למ״ד מצות צריכות כונה שהעומדים בב״ה שתתם כפי׳ שמחוונים אבל עובר אחורי ב״ה בעינן שיכוון בפי׳ לקלא י״ח וכיי מיתא בירושלמי והביאו הר״ן אמתני׳ דאם לא כוון לבו לא יצא

אמר ר׳ יוסי בר חנינא לא אמרן אלא בעובר אבל בעומד חזקה כוון :

ומ״ש אין מדקדקין בטעותיה ויש אומרים כו׳ כן עיקר וכתב הרי״ן ז״ל דמהא דאמרי׳ אינו אלא אם כאחשתרנים בני הרמכים מי ידעינן שמעינן מיניה דאם טעה ולא הזכיר אפי׳ תיבה א לא יצא י״ח ואי לא ליימא דלהוי הני תיבות דהאחשתרנים והרמכים כאילו לא הזכירם אלא אם א״מ דאלו לא הזכירן לא יצא וכי הזכירן אעיג דלא ידע מאי קאמר יצא וכתב עוד הרב ז״ל דמשמע דאלו שכל שחיסר אמנה כלום בקריאתה פסול וכ״כ הרשב״א בתשוב׳ סי׳ תס״ז וכן נראה מהגיה ברייתא דקתני בשמיע בה בשופר אותיות וקראן הקור׳ ע״פ יצא טעמא דקראן ע״פ הא לא קראן לא יצא אבל ריש״ז ז״ל כתב שאם בשמיע מלות שאין מפסידין הקריאה יצא אעפ״י שלא קראן כלל ואינו מחוור: (יז) קור׳ ופוסט כאגרת ל׳ התוספות ז״ל פ״ק דמגילה דף ד׳ וכשרולה לקרותה פוסט את כולה קודם כאגרת מ״כ מ״מ יש ליחבר שלא יהיה עברר עלגני קרקע שאין לנהוג בזיון בכתבי הקדש : (יח) בפ״ק דמגילי׳ אמר רב מגילה בזמנה קורים אותה אפי׳ ביחיד שלא בזמנה בעשרה רב אפי׳ אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה הוה עובדא וחש ליה רב להא דרב אפי׳ ואם באנו לפרש דרב אפי׳ לעיכוב׳ אמאי דאפי׳ בזמנו׳ אי ליכ׳ עשרה אינו יוצא מידי קריאתו ביחיד ליתי מכח קושית הרש״ז ז״ל דאם אית׳ דמ״מ אינה אלא בעשרה אמאי לא אני בהנהו מילי דליתנהו בפחות מעשרה ומה שהחה בזה הרמב״ן ז״ל דכל אותם דקא חשיב התם חובת גבור הוא ואין עושין אותן אלא״כ העשרה או רובם מחוייבין בדבר כגון שלא שמעו קדיש או ברכו אבל בזמנו׳ לא בעינן עשרה אלא מקום פרסומי נים. הילכך אפי׳ בשביל יחיד קורין אות בעשרה אע״פ שיצאו הם כיון שביחיד לא יצא זה אינו לדידן דק״ל כשיטת רש״י והכי נהוג עלמ׳ שאם קדיש שמע קדיש או ברכו אפי׳ אינו אלא בזמנה בין בזמנה בין שלא בזמנ׳ בעשרה אלא הילל׳ אפי׳ בזמנה בעשרה :

והכן המחוור יותר בעיני הוא דכתבתי פליגי רב כיון שהיא בזמנה וכולן קורין אותה איכ׳ פרסומי ניסא וקורין אותה אפי׳ ביחיד ובשלא בזמנה בין שלא בזמנה ס״ל רב לעיכובא שאין קורין אותה בפחות מעשרה ולרב אפי׳ בין בזמנה בין שלא בזמנה אינו יוצא אלא אם אפשר קורין אותה אפי׳ ביחיד. וקשיא ליה לבר״ן ז״ל מהא דאמרינן בריש מכילתין. משפחה ומשפחה להכיא משפחות כהונה ולויה שנבטלין מעבודתן ובאין לשמוע מ״מ מכאן סמכו של בית ר׳ שנבטלין ת״ת ובאין לשמוע מ״מ ולרב אמאי והא ליתו לאמ׳ בזמנה קורין אותה אפי׳ ביחיד ואינה קושיא אלא דהתם שיעור קרא אלאריך לקדיש מ״ש לעבודה ואי משום מצות ובאין דקתני אלא לאינשרא לבוא דאי הכי אמאי ליה לרב אפי׳ נמי דהא מסתמא בנים רבי איכ׳ עשרה ואמה צריכין לבא אלא ע״כ בריש׳ אורחא דמילתא׳ נקט שמתקבצין ובאים כולם לב״ה ומיהו אי בשו אפ״כ דמלו לקרות׳ לכתחילה אפי׳ ביחיד אפ״ס ס״ת ולרב איכ מצוה מן המובחר לקרות׳ עם הצבור היכי אמרינן הוה עובדא וחש ליה רב לרב אפי׳ כלו׳ שאחר אחר עשרה לקבלם דילמא מה שהיה מחזר אחר עשרה משום דנס לדידיה איכ׳ מצוה אלא מחוורתא דמילתא כדכתיבנא : ולענין הלכה כתב הרמב״ם ז״ל שהמקדימין וקורלים קודם י״ד אין קורלים אות׳ בפחות מעשרה ובהשנות א״ל ואף כי״ד עצמו מצוה בעשרה כרב אפי׳ הא רב נופיה דפליג עליה חש להא דרב אפי׳ ומאי דכתב הרב ז״ל בהלכות ודחה נרב אפי׳ ביחיד כו׳ הכה מכאן מוכח בעשרה מצוה למהדר עליהו והיכ׳ דלא אפשר ודאי קורא ביחיד וכ׳ עליו המ״מ ח״ל חה דעת רב אפי׳ ממש דודאי אפי׳ רב אפי׳ לא אמר אין קורין אלא בעשרה ולשמעתא עיכובא אלא קורין אות׳ בעשרה קאמר היכ׳ דאפשר׳ אכ״ל ומתוך דברי הש״מ משמע שהבין כונת הר״א ז״ל דמתוך דברי הרמב״ם ז״ל שלא הזכיר שבזמנה מצוה לקרותה בעשרה משמע דפוסק כרב לכתחילה קורין אותה ביחיד כיון דהוי אמ׳ לזה הסיגו דכיון דרב נופיה חש להא דרב אפי׳ לפסוק כרב אפי׳ והדר קאמ׳ שאעפ״י שברי״ף ז״ל דחה לרב אפי׳ לא פליג עלי׳ בעיקר הדין שברב ז״ל מפרש לרב אפי׳ לעיכובא ולהכי דחפו מכח מימרת ר׳ יוחנן ולעולם דס״ל דכ״ל דאפשר׳ לאחוי בעשרה מצוה לאחר על כ״ה ז״ל אינה מענה דכיון דמודה דכל שאינו מברך לבסוף יכול להפסיק כ״כ גם כשמברך לבסוף נמה לא יוכל להפסיק אלא אם מ דברי ב״ה ז״ל אינן מחוורין כלל דהא נבי הלל לא כתירו לברכות ותק מקום שנהגו לברך אחריו יברך ועוד דברי״ם היה קורא אבני לן בהלל ובמגילה מהו שיפסיק אמרי׳ ק״ו ק״ם דאוריי׳ פוסק הלל דרבנן מבעיא ל״ד פרסומי ניסא עדיף הכה מכאן מוכח בנירור הסך דעת ב״ה ז״ל דלהפסיק במגילה אלא ברשות

פסיקא ליה דאסור וגופרין בו כי קא מבעיא ליה הוא אפי׳ ברשות אי מצי להפסיק או לא ואע״פ שהש״מ בפ״ג מהלכות חנוכה כתב שמדברי הרמב״ם נראה שבני הלל פוסק לכל דבר ואינו כדין ק״ם שאינה פוסק אלא לדברים יחודים ושכן בדין שהרי אין ברכה מתוקנת לאחריו ותלויה היא בענבג ע״כ כבר כתבתי בסי׳ תכ״ב ס״ד שאין דבריו מחוורין יע״ש ובירושלמי אהא דתנן היה דורשה ומגיהה כו׳ קאמר עלה ובלבד שלא יפליגו דעתם לענייניה אחריה חה פשוט וכן ראוי לעשות במי שאת שיחת חולין ומיהו יכול לשאול אפי׳ הירלה ומשיב אפי׳ הכבוד : אם הפסיק באמצע אפי׳ אלא ברשות כתב הב״י בשם תשו׳ הרשב״א דלא הוא הפסקה שיהיה צריך לחזור לראש אלא מתחיל ממקום שהפסיק ואילך ועיין מ״ש בסי׳ ס״ה סס״ד : (ד) מי שהוא אנוס קלת כו׳ דין זה הוא לבעל תרומת הדשן שלמד כן מהגיה שכתבו התוספות ברים ברכות בשם ר״ת דלר״י דס״ל דזמן תפילת ערבית מעלה המנחה ומעלה ה״ה לק״ם והבריו דחוים מלד רוב הפוסקים שחולקים עליו והפסק האמתי שזמן ק״ם הוא משעת לאת הכוכבים וכמ״ש בסימן רל״ה בס״ד בס״ד ובמגילה דמשקיען לה מקרא דכתיב ולילה ולא דומיה לי ובפ״ב דמגילה אמרינן והא ק״ל דעד לאת הכוכבים לאו לילה הוא ולכן הדבר ברור בשאם שאין לשמוך על הוראה זו ואין לקרות המגילה אלא משעת לאת הכוכבים וכל שקרא קודם לכן לא עשה ולא כלום ובירך ברכות לבטלה וכבר כתבתי זה סי׳ תרפ״ז ס״ח יע״ש : תרצג (ה) בהגה וקורים המגילה ואח״כ מבדילין והב״י כ׳ וז״ל כ׳ הכל בו בס״ם מ״א פורים שחל להיות בש״ם שקור׳ המגילה לאור הנר מברך בורא מאורי האש קודם ויש חולקי׳ ואומרים שא״ל לברך עליו לפי שכבר נפטר ביוצר המאורות אמנם טעמ׳ דמשתבר הוא שלא יהנה ממנו בלא ברכ׳ ע״כ ומ״ש לפי שכבר נפטר ביוצר המאורות כו׳ ה״ק לפי שאין ברכה זו מיוחדת מלד שאסור ליהנות מן הנר בלא ברכה הוא כברכת הנהנין לפי שכבר נפטר הנאת הנר בברכת יוצר המאורות שבה בכלל אור הנר ואם כן חיובא במ״ש קורים אותה אינו אלא זכר למה שאירע לאדם הראשון והואיל וכן הוא כבר יכול לברכה אחר כך מהר״ם הלוי בתשוב׳ חלק א״ח סי׳ כ״ה בשם זקנו ז״ל ולענין הלכה נקטינן שיבדיל מקודם שאין רלוי שיהנה יון הנר קודם הבדלה ולא כהגה ז״ל דנית׳ : (ב) בהגה אבל לא בש״ו וכתב הב״י שאינו יודב מה איסור יש בהזכרת על הניסים בש״ו ע״כ והדבר ברור דכיון דלא מחויב להזכיר דהוי הפסק ולריך לחזור לראש וכמ״ש ס״ם ק״ח בס״ד יע״ש : (ד) בהגה אלין התיוק כו׳ אין דין זה מחוור ופרטי דין זה כתבתי סי׳ תרפ״ז ס״ב יע״ש : (וע׳ בליקוטים)

תרצד א בפרק קמא דמגילה תני רב יוסף ומשלח מנות איש לרעהו שני מנות לאיש אחד ומתנות לאביונים ב׳ מתנות לשני בני אדם ואם תאמר ואימא ב׳ מתנות לכל אביון דהוו שתים שהן ארבע וכהנהא דאמרי׳ פ״ג דיומא גבי קרא דונתן אהרן על שני השעירים גורלות יכול יתן שניהם על זה ושניהם על זה כו׳ וי״ל דאי הוה כתיב ולאביונים מתנות ה״מ לשרוטי לשני אביונים ד׳ מתנות אבל השתא דכתיב ומתנות לאביונים משמע דבשני מתנות מפשר והדר קאמר שיחלקם לאביונים דהיינו ב׳ מתנות לשני בני אדם וחכר אה הא דאמרי׳ פ״ב דתענית השתא דכתיב ופרע לא ישלחו פרע להוי שלוחי הוא דלא לשלחו ל״ל ודו״ק. יש מי שכתב שעני המתפרנס מן הצדקה שחייב גם הוא במתנות לאביונים ואין זה עשה אלא משתברא ודאי דפעורי : (ג) בהגה אבל העני יכול לעשות בו מה שירלה אבל הפור כתב ואין עני רשאי להוציאן בדבר אחר אלא בסעודת פורים וירלה שעשמו דבפרק האומנין בעיא לאסכוחי דר״מ ס״ל כל המעביר על דעתו של בע״ה נקרא גזלן ואמרי׳ הא רבי מאיר דמגבת פורים דתניא מגבת פורים לפורים כו׳ רבי אליעזר אומר מגבת פורים לפורים ואין העני רשאי ליקח מהן רלועה לבגדו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר דברי רבי יעקב שאמר משום ר״מ ורשב״ג מיקל ודחינן דילמא התם נמי דאדעתא דפורים הוא דיהבי ליה אדעתא דמידי אחרינא לא יהבי ליה וכתב רש״י ז״ל דכיון דאלו אדעתא דהכי יהבי נמי נמלא מעות בחזקת בעלים חזן מן היולאים בסעודת פורים ע״כ ודעת הטור ז״ל דהכיא דמגבת פורים לאו עצמיה דר״מ משום מעביר דעתו של בע״ה אלא אפילו לדידן דק״ל דלא כר״מ בהא מליק למיפסק כותיה דר״מ משום דאדעתא דפורים יהבי ליה אדעתא דמידי אחריני לא אבל הרי״ף והרא״ש ז״ל כתבו דליתא להא דרייתא דסברא מעביר על דעתו של בע״ה נקרא גזלן אלא כר״ב דק״ל דמיקל וכן עיקר הא דאמרי׳ התם נמי אדעתא דפורים כו׳ שוא דחייה בעלמא ובדרך דילמא איתמר והכי אורחא דתלמודא וכיון דלבסוף אסיקנא דר״מ ס״ל כל המעביר על דעתו של בע״ה נקרא גזלן ממילא הך דרייתא מהך טעמא קאמר ר״מ שאין העני רשאי ליקח מהן רלועה לבגדו וכיון דלא ק״ל כר״מ המעביר על דעתו של בע״ה לא ק״ל כותיה בהיא דמגבת פורים והכי נהוג :

(ועי׳ בליקוטים בסה״ם) :

תרצה א סעודת פורים שאכלה בלילה כו׳ . כתב בב״י יש מפרשים כעין לילה שאין אבוקה כנגדו בלבוקה כנגדו יצא ויש עוד ולכאורה יראה שכוונת הים מפרשים לו דאפילו בלילה אם עשאה אדם בשר אלא בלילה ופרכינן והאמר אביי האי מאן דאית ליה סעודתא לא ליכליה אלא בימאא ומשני כעין יממא קאמרי׳ וכתב רש״י ז״ל כעין יממא באור האבוקה ע״כ ואפשר שזה הוא דעת רבינו האי שכתב הב״י משמו שנשאל על מי שנשבע להתענות בפורים והשיב אין ליכלה אלא בשאם לדחות אם שמיש ואפשר לו לעשות סעודת פורים בלילה ויוצא ידי חובתו ע״כ ואין זה מחוור כלל דהא אמרי׳ בגמ׳ מ״ע ימי משתה ומשתה כתיב ונקרא ליכה לפרושי כעין יממא לכן מוכח בהדיא דאמרי׳ התם רב אפי׳ הוה יתיב קמיה דרב כהנא עבה ולא אתו רבנן ת״ל מ״ע לא אתו רבנן דילמא מידי בסעודת פורים ת״ל ולא הוה אפשר למיכלה באורתא ת״ל לא שמע ליה אמר הא דאמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי ח״ח כו׳ ואם איתא דליכה באבוקה כנגדו יצא דילמא לעולם שמיע ליה מימרת רבא ומיהו ה״ק הויה אפשר למיכלה באורתא באבוקה כנגדו ולכן יותר נכון לפרש שבוונת הי״מ לו׳ דאפילו ביום אם אכלה בבית אופל בלא אבוקה כנגדו לא יצא דהיינו דלא קאמר רבא סעודת פורים צריך לעשותה ביום וכדכתיב ימי משתה ומשתה אלא הכי קאמר אפילו אם עשאה ביום אם עשאה כעין לילה לא יצא ידי חובתו והכי נקטינן ויוס ע״ו אחל להיות בשבת לבני כרכין לפי מה שכתבתי לעיל בסי׳ תרפ״ח לעשות הסעודה ביום ע״ו ובי״ו וגם חייבין לשלוח מנות בשני הימים :

(ג) בפ״ק דמגילה אמר רבא מחייב איש לבשומי בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי . רבה ורב זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי מיבשום קם רבה שחטיה לרב זירא למתר בעא רחמי ואחייה לשנה א״ל ניתי מר ונעבד פורים בהדי הדדי א״ל לאו כל שעתא ושעתא מתרחש ניסא וכתבו בשם רבינו אפרים דמהך עובדא דקם רבה ושחטיה לר׳ זירא אדחיית אימרת רבא ולא ש״ל למעבד הכי ואין זה נכון דא״כ אמאי איתתיב ר׳ זירא מלמעבד סעודה אהדדי ואלעריך לו׳ ליה לאו כל שעתא ושעתא מתרחש ניסא כיון שראו שלא קלקול עון שייכת דמים מסיבת שיכרותם ראוי היה להם לעשות עצמם לבשומי כולי האי ומלשתות אלא יותר מעט מכדי הרגילה אלא משמע דאפ״ה דמחוייב איכם לבשומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי ומיהו עתה שהדורות מקולקלים ראוי לתפוס שבת רבינו אפרים ז״ל ושלא לשתות אלא מעט קט יותר ממה שעורגל בי״ע ובזה יולא י״ח כיון שבוונתו לשמים כדי שלא להכשל ח״ו בשום מקרה רע ויש ברכה מאת ה׳ : ומ״ש בהגה זכר לזרעוים שאכל דניאל וחבריו ופפ הולי״ל זכר לזרעוים שאכלה אסתר דאמרינן שרק קמא דמגילה ויבנה ואת זערותיה לטוב בהאכילה זרעוים וכן הוא אומר ויהי המלך נוטל את בנס ונתן להם זרעוים : (ג) דבתר תחילת סעודה אזלינן . כן סתם המחבר לעיל ס״ם קפ״ח ובעיקר :

(ד) מחייב לשלוח לחבירו שתי מנות כו׳ . משמע שריך דבר מוכן דהיינו בשר ותרגולים שמעטין שכן משמעות מנות לשון הבנה אבל אם שלח לחבירו תרגולים חיים נראה שלא קיים המצוה וכדמשמע בפפ״ק דגילה דתקן בית שמאי אומרים אין משלחין ביום טוב אלא מנות ובי״ה אומרים כו׳ ע״ש : עיר שפפ מוקפת חומה אף על פי שקורלים בשני הימים מחמת שפפ מ״מ כיון שאין מבריחין אל קריאתה אלא בי״ד משום שהוא קריאה לרוב העולם ה״ה לענין סעודה שאינם עושים אלא בי״ד דומיא דרוב העולם וכני בהכי : נתן שתי מתנות ושתי מנות לשני אביונים לא יצא אבל לשאר אביונים יצא : עני המתפרנס מן הצדקה מסתברא דגם הוא מיחייב במלות משלוח מנות וכדמוכח מהגיה דפ״ק דמגילה שעודתייהו להדדי וכ״כ בספר כ״ח ז״ל : כתוב בתרומת הדשן סי׳ ק״ו דשמיים בכלל אכילה ויוצא בו מצות מנות וכן מוכח מהא דאמרינן פ״ק ר׳ יהודה נשיאה שדר ליה לר׳ אושעיא אמנה דענגא תלתא וגרבי החמרא שלח ליה קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות אים לרעהו וכייב דשלח ליה למימר קיימת בנו רבינו כלומר דאף על גב דקרא כתיב ומשלוח מנות דמשמע דמידי דאכילה אבל דשתייה לא אפ״ה קיימת רבינו דשתייה בכלל אכילה הוא : ומ״ש ואם אין לו מחליף כו׳ בפ״ק אביי בר אבין ורב הונא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי וכ׳ רש״י ז״ל מחלפי סעודתייהו זה אוכל עם זה בשורים של שנה זו ובשנייה סועד חבירו עמו ע״כ והקשה הב״י ז״ל דלא לא היו מקיימים לשלוח מנות אים לרעהו ול״ל שבוונת רש״י ז״ל לשמעיון שאותו שעודה הסעודה היה מיפסר ממשלוח מנות אע״פ שהיה הולך ואוכל עם עם חבירו אבל חבירו ודאי לא מיפסר בכבי ואע״פ שהדין דין אמת מ״מ הפי׳ המחוור בזה הוא מ״ש הרי״ן ז״ל שלא היה לאחד מהם כדי שיוכל לשלוח לחבירו ולהשאיר לעצמו ולפיכך שולחים כל א׳ סעודתם זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיים מצות משלוח מנות וכן מוכח מהא דאמרינן בואלו מגלחין בני הבראלה רבה ורב יוסף מחלפי סעודתייהו : ומ״ש בהגה אם מחל לו יצא . תימה דזה מנין לו : ומ״ש בהגה ואפשר חייבת במתנות לאביונים כו׳ . אין דין זה מחוור דאיש כתיב ולא אשה ומנין לו זה וכתב הריק״ם שאוס פוסק לא

(ה) בפ״ק דמגילה אמריק דרבי נמא נטיעה בפורים ומתמיהין עליה דהא תני רב יוסף משמה דרב יהודה ביום שמחה ומשתה ויום טוב ולכאורה יראה שבוונת הים מפרשים לו דאפילו בלילה אם עשאה בשמחה כנגדו יצא ומ״ש בלילה אם עשאה בשמחה ומשתה ולא אמר ר״ל דאפילו

דכוי כי"ט ואסור בעשיית מלאכה והא תנן היה כותבה דורסה ומניחה אם כיון לבו יצא ואמרי עלה בירושלמי הדא אמרה שהוא מותר בעשיית מלאכה וי"ל דהיא איכא לאוקמה לבני הכפרין המקדימין ליום הכניסה שאע"פ שקורין את המגילה מותרין לעשות מלאכה ביום קריאתן :

אך אכתי קשה מדתנן בשקלים בט"ו באדר קורין את המגילה בכרכין ומתקנין את הדרכים כו' עד בט"ו בו שולחנות היו יושבין במדינה ואולי יש לדחות דלא הוו עכדי כן אלא בני הכפרים או בני כרכין שאינן מוקפות חומה מימות יהושע בן נון לפי דאשנויא קמא בעינן למידחק נפשין כולי האי לא ק"ל הכי אלא כשאיי דרכא בריה דרבא דמלאכי לא קבילו עלייהו. ויש לי לדקדק מתוך הסוגייא מדלא מבני ואב"א לעולם נהוג ור' בר אריביר הוה וכי נעבד בט"ו נקט אלמא דהיכא דהוה בשני הימים הוו מנהג הכך מ"ש המחבר ז"ל בסמוך כל"ל : (ד) עיין מ"ש בסמוך בס"ד : (ה) בסימן תרפ"ח ס"ה הבאתי בלשון ליקח אשה בפורים :

תרצז (א) אם טעו בני העיר וחשבו שהיתה שנה פשוטה וקראו המגילה והפרשיות באדר ראשון ואח"כ נודע להם שהי' מעוברת צריכין לחזור ולקרות הפרשיות והמגילה באדר השני עיין בב"י סי"ם תרפ"ח ובסוף ספר בדק הבית : מי שאירע לו שם באחד מהימים שבאדר בשנה פשוטה וקבל עליו לעשות אותו יום בכל שנה יום משתה ושמחה כשיגיע .שנת העיבור העלה הר"ם הגיי בתשובה אם יעשה אותו באדר א' אמנם אם הגם נעבה לו באדר שני ראוי לעשות באדר ב' בשנת העיבור :

לקוטים

תנא (ד) בהגה"ה סלוכה וכולי לבון מלוב' אינא בעיבורין דף פ"ה ע"ב ובפרק אלו מגילות דף כ"ה ע"א :

תקיא (ד) הגה ואסור לכתוף מלאה מדברי הגי"ר דדוקא במכון מאלודי ריבא הא לאו שבי ברי דכון דלא אסור אלא מדרבנן וכדפי' רש"י פ"ב דביצי' ריש דף כ"ג ולא מכרין אפי' פסיק ריסיה מותר וכדר' פ"ה כי' ס"ו ומייתי לה אלם אי' רב"ג סוף דף קס"ו ועיין ריש שב"ו בחו' דמ"ק דף ד' ע"ב ד"ה מפני ופ"ב בחי' מרב"ח ס"ב בהגה :

תקנא (ב) כתב הטור וקאמר בירושלמי הדא דתימא בנין בל שמא' אבל אם הי' טיפלו נוהה ניפול מותר ולפי זה אם אמר אם היה כותלו נוהה מותר אפי' בכותל של בית שבטות ויל"ל דאסור בב בנין ואיכא למידק האי מחל מיבי דמי אי דאחוי' ליפול קודם ט' ב פסיפא שגם ניא מותר לבנות' אפי' שב בית שבטות ולא מסייגיק ליה לטהר' דמימנע ולא שחיר ואו מאי קמ"ל ירושלמי וכי מימא דבירושלמי אלו להאי מילתא אחא אלא לאשמעינן דדוקא בנין בל שמתה אבל בל בלינו בנין בל שמא' מותר ודנא כדמשמע מתלמוד דידן ל"ב אלא הל"ל אלא הדא דתימא בנין שמתה ואו לא ומסתברא כי דהאי כותב אפ"פ שהי' דעות אינה ראוי ליפול בזמן מומע ואפ"ב ב"ל לחטוי' במותר לטוהרה ולבטוהה מבוא אשב הכנה' אבל הי"א ב"ל דדי בא אם בנין דשמתא בנבה"ג נחיר אבל בית שבטות אפי' היה כותלו נוהה בהי' אשב רמוק' שיפול אסור לטוהר' ובנבנות' והב"ם דאסק בזה ופ"ם ואשם הי' ל כנר בהבו מרן הב"י אף לבנין דינא נקטינן בהטור דהכי מיסתבר ואו דבל הילי דאסבר להשוות תלמוד דידן אם הירושלמי מבוינן ומפרש' בתלמוד דידן ופי' דסיקי ומה דאיה הוא זו דמדאמת התלמוד דידן מבמע דנבל בנין אסור דאדרב' מדבני הגמוד דידן נבי הענינה לחדוטא ובן בבל הרמב"ם ז"ל ולא דיבתי למה הבמיה הרב לבני חבנינה לבדוקות בוף דבר בדברי הטור יותר מבוארין ובן בבל הרמב"ם ז"ל ולא ידעתי למה הבמיה הרב ז"ל הירושלמי בהגיה הסיר לאבר מבוא דס"ל דהוי פסיפא הירושלמי לא נמיא אלא נאפוקי מאלי דמשמע לבאורה מתלמוד דידן דבל בנין אסור ובמו בבבקו הי"א ודוק : (ג) ואפי' אין לו אלא סנוק ה' אסור והא דבתה"מ בריבן בדאיתא בבי' הקל"ד הבה מבוא יו"ם ראבון ואחרון ובמו בב' הבו' בר"פ ואלו מגלבין יש"ם : תקנב (ה) בס ביליס מבוטלים ובו' פ' דוקא בבקוש בחותו עיר ובריבו דרב ספרא דבישוב אסור ביון שאין דעתו לחזור אל"ב ע"ב יובנו בבבבר בעיר שבתאבבן בס ליומא לפי' בלינעא אבל במדבר עדיין לא פקע מיבים קולת עירו ביון שלא בוקבע בבקוש בתמור עדיין בל"ל : שם בי' תל"ו ס"ב ד"ה אמר בבתבר. ע' ת"ם תו"ם בי' בל"ב :

בראשון ובו' שאסר ליה לאדם. ל"ב ל"מ בש"ם ע' הקוש שבבנו בבי חלה דאדרוא ומברמב"ם בב' אינורי ביאה אין ראיה דבהם מבוש ביפול פו"ר וגם הא דרך אפקורסית בבמוחר שם ובוה בהו חלה דאדרוא דאתיא לאפרושי מפסור על בתיבה : שם בא"ד ואיך שיביה ובו'. ל"ב וי"ל דבפי' רב"ם בל"ל בעל דעת רבינו ומ"ש בש"ך בפי' רי"ד בפ"ד בשם תשו' המבראש"ל ומיבב זה והבר"ח מביאו בפ"ו : שם בא"ד והדע שבדי לעיל ובו'. ל"ב ל"מ בלי ש"ע יו"ד בפי' רי"ד ורא"ותו מבראן אינה

הגהות חתם סופר על אבן העזר ועל פרי חדש

סימן שס"ה סעיף ב' ד"ה כ' בהג"ה. כ"ב דבריו בכאן בלע"ג דוחאי בפרלות שבראשו דבינו בחל רבינות שם ביחד בעומד מרובה בס"ם בחום' דף ה' ע"ב ד"ה קו"ח אבל בבותל אן בלד לא שייך בא ובס"ם דף ו' ע"א מובה לי' לתבוי עקום דבדי בבבסים ברבים לתבוי בזו ויולאין ממנו לרשות הרבים בבפרלו חב מתם בתבוי עקום שאע"פ שיש לה לורת בפרה ובפרה לחד לריך תיקון בם לא"ב ועי' ש"ע ס' בס"ר ס"ג ומבא חייבי בתג"א לבדיא ובפיבי בבקומו מומר ולא דמי לא"ם בבג"א לעיל ס' בבאבר אין ה"לוק בין עקום לשוב מבל מקום בביבו באין עקמיבותו סבוב לר"ה אבל בבא מייבי בבפולם לר"ה לבן יפה ב' בתג"א : **סר"ח** ס' תב"ח מחזור ר"א בבת תקב"ג. ל"ב בו מולדתי ז' תבדי סמוך לקבלה שבת לא"ם : **סר"ח** ס' תמ"ה סעיף ב' ד"ה דאיתא בברייתא . ל"ב עיין הוס' ריבות דף ל"ב ע"א ד"ה אין מוסלין ע"ם דלא פסיפא בולי בחי דאבר בבדא אסור בבדא בבבבר בבבבר בבבבר

הגהות מהגאון ר׳ ברוך פ״ענכיל ז״ל

ס״ח תיז כרמ״ש סעיף ל׳ ולפי המנהג לעשות מקצת כו׳ כ״כ יעוין משנה מסכ״ן ס״כ: ס״ו רמ״ד:
ס״ח תך מג״ש ס״ק ל׳ כו׳ לכוס שלשה מכס כפניו כו׳ כ״כ יעוין ש״ו מקמ״ו מג״ש ס״ק ס׳:
ס״ח תכח מג״ש ס״ק מ׳ יעוין סי׳ קל״ט וסי׳ ל״ב:
ס״ח תכט מג״ש ס״ק ל׳ וכ״ה שלר יו״ט דורסין כו׳ כ״כ יעוין כרכות דף י״ז רש״י ד״ה כב זא ובמסי׳ רש״ש
ס״ח ק״מ: שם. ומשמע פר״ק דמגילה כ״כ דף ד׳ ע״ל: ס״ק ו ופ״ם שם כסס ס״ם הגי׳ שלפניו
כו׳ כ״כ שלפני ופרושו שקלי על לישור סב:
ס״ח תל מג״ש ס״ק ל׳ שכ״ש יאכל מעט כ״כ יעוין מג״ש סי׳ תס״ז ס״ק ד׳: שם. אבל קצת בקצת מקרי לם
כו׳ כ״כ וכ״כ בסי׳ תס״ג ס״ק ז׳ ובשלר מקומות אבל הרש״ל מדברי ביש״ם פרק כ״ב ס״ס ס״ז כ׳
רל״ב ס״ק מ׳: שם ולא דלוחא בגמ׳ ובכנס כו׳ כ״כ כרכות דף ד׳ ע״ב: שם ופעמ״ל כו׳ כ״כ סי׳ רכ״ג ס״ק
מ׳: וכ׳ דהא טלב כמי פשם אסר כו׳ כ״ל שהכ״ם בדקדוק כ׳ פשם אמם מש״כ כטוב אמם שם ימים:
ס״ח תלב מג״ש ס״ק ה׳ ומש״ם סי׳ תל״ל כו׳ כ״ל מרש״ל ס״ק י״ל: ס״ק ו׳ יעוין בשור יו״ד סי׳ רס״ה
ומרמ״ל שם: וסהגין לבנים מתן מוקשה כו׳ כ״כ ז״ל מש״מ ומשר מהר״ש מג״ל המיסים מתן כפני
בדק ימים דוקא מוקשה כו׳ ובמקומות משומר בפני מיסוקא ובכבדים שב״ל יש לומר משם של הנשם מתן
כדי לקיים מצות מריבה יעוין סי׳ תל״ד ס״כ:
ס״ח תלג מג״ש ס״ק ה׳ לריך לחזור ולבדוק כו׳ כ״כ כל הבים: ס״ק ט׳ שלוכלין כל הבנה ולבלא שם
מרגולים כו׳ כ״כ יעוין ס״ק י׳: ס״ק י״ח ומ״כ כאן בשם״ש כמי מיירי כו׳ כ״כ ז״ל מהר״ר מלמנא מגר
ח״ל בריקה שבל אם יש שם מתן ודאי לריך לנפרו כו׳. ומה שמקשה הרש״ל יש לחרן דשאני התם בסי׳
חמ״ה דמשליך במקום עורבים ובכמ״ג הוי הפקר גמור כיון שבשליטו בידים על מקום שמניח לבא עורבים
ליקח שמתן משל״כ כשמשליך במקום שעופות שלו מצוים שלין שם הפקר על הסתן: שם. ומ״ש הכ״ה בשם
הרמב״ם וסמ״ג כ״כ שכ׳ בזה״ל ודאמה לי שמפני זה דקדק הרמב״ם וכ׳ בכישור נבי רפח בא׳ ובולין והרומין
לו דבחלי מתן לריך בריקה ולא כתבו כן להדיא נבי מגר והיינו משום דלא פשיקא מנכח נבי מגר כיון
דבלשון מיוסר לחדש אחר ל״ל בריקה מע״כ: ס״ק י״ב והוא לא הבין דשם לא שפתמא כו׳ כ״כ מבשמ
כמר למשה מע׳ ותיטקות מלוי שם יעוין מגן אברהם ס״ק ס׳:
סי׳ תלד מג״ש ס״ק כ׳ בדיין לא מחבטל ע״כ כ״כ מיכה זו ליתא בר״ן: ס״ק ד׳ לא שני בבייתם כלי כמ״ש
בסימן שמ״ו כ״כ בסק יוסף גרס ס״מ וכוונם מג״ש על ס״ב שם בהגה״ם רמ״ל ויעוי״ש מג״ש ס״ק ה׳:
(ס״ק ז) שיבכם מלבדם מד מחר שמה שנים ל״ל מפלגם: (ס״ק ט) ומש״ם ס״ם מרבי״ו כ״כ ס״ק ד׳ ושם
הדין לנתין הבריכם: ס״ז ס״ק ו׳ מסמתמ״ל מתן לא בהמתן שלו בנמנה כ״ב ל״ע במה זכה הבלים לומה
המנמה הרי לא בשה שום דרך קניה:
סי׳ תלה מג״ש ס״ק ב׳ ל״מ אם יבדק כו׳ וכבר קיים מקנה מכמים כו׳. כ״כ יעוין לקמן רסי׳ תמ״ו מג״ש
שמבלים שיבדק ולא ביטל הייט בלא בדק קודם יו״ם ול״ל היכא שבשלות המתן בא מתמה שלא בדק
יפה הוי כלא קיים מקנה מכמים:
סי׳ תלו מג״ש ס״ק ל׳ לפי׳ קודם שלשים יום מייב לבבר. כ״כ יעוין ס״ק ל״ב: ס״ק ס״ו זוכה ג״כ בחתן
כו׳. כ״כ יעוין בקנה״ם סי׳ קל״ד ס״ק ג׳ לפי דעת המרש״ק שם שלא אם אין זכיה לבבר בחבר
מדין שליחות מ״מ זוכה מדין יד ים לחלק בין אם נכנס מבו״ם לבימו או לא. אבל פשוט דכ״ו שלין מבו״ם
נכנס לבית לא הוי הפקר דאם יחבר ישראל שהבית נלטקא יפה בידו ליכנס לבית וליטול משל״כ בשבבר נכנס
סי׳ תלז מג״ש ס״ק ד׳ וסמכי׳ לשזקה כ״ב דאמיל מכם דובא: שם דומיל דשמיה בהמה בסי׳ כו׳ כ״כ
דלא דבוב מצוים אבל שמיה שומשים מ״מ אם אינם לפניו מריבים לבוקו: (פרים) שנ״ל ג׳ שהרי
מצה היא שנה כ״כ יעוין תשו׳ שבר אפרים סי׳ כ׳: מג״ש ס״ק ו׳ דיסא ליה למיבבד מצה במעטו כו׳ כ״ב
מדברי המ״מ בשם הר״ש משמע דלפי׳ במעטים בלומר מה שמתן אמילה מביאו ע״ד לבשמלא אם״כ:
ס״ק ס׳ ומש״ם סי׳ תלי״ז דאין לסמוך ל״ל די״ל דאין כו׳: שם אבל יש נאמרים מנוס כו׳ ל״ל שנאמרים:
סי׳ תלח מג״ש ס״ק ל׳ ול״ל דבים פירושו מדר כ״ב בש״ר סי׳ ל׳ ס״ק ד׳ מבינ בשם לקוטי מהרי״ל בלל
בכל הש״ם היכא דמבר בים ר״ל מדר ויעוין לשון הטור לסיל סי׳ רע״ג ס״ל דדוקא בשמי
המקומות נבים ל׳ כגון המדר מלריך לבדוק אסר כל הי׳ ומיפוק ליה כו׳ כ״כ ל״ל דמבלא ל׳ שבבירו
סימן תלט בלבן העוזר מלריך לבדוק אסר כל הי׳ ומיפוק ליה כו׳ כ״כ ל״ל דמבלא ל׳ שבבירו
שהיה מבשבר שהבים דבבה״ג שהבים בזוים זו ומבלא בזוים אסר ל״ל לבדוק עוד: מג״ש ס״ק
מ׳. ולא דמי למ״ם לסיל דהשם לא חזיק ריעותא כו׳ כ״כ יעוין באחרונים שבשבו שדברי המג״ש כאן אינם
מובנים ומון מדבריו יש לתרץ דשם אינם ספק ל׳ דלמא הוא אינו העבבר מן הבית ומ׳ כ׳ דשמא זה
היא הבבר שנמצי׳ ויעוין לסיל ס״ק ג׳ אמנם מדתלי הגמר׳ בספקים דף יוד דין על ובדק ושבבם בפלוגתא
דרבי ור׳ שמעון בן גמליאל בבבר שנאבד בשדה דלרש״ב דמלריך שם בדיקה גם כאן לריכים בדיקה נראה
לבאורה דליבא לחלק מבשם ס״ם. ודע דבשדה אין היבא דאינם לבשמי גם כן אם מ״מ לגבי מומאה
לא מועיל ריבוי ספיקות: שם במג״ש דהשם לא חזיק ריעותא כו׳ כ״כ יעוין פו׳ פסחים דף יוד ע״ב
ד״ה הנים:
סימן תמ מג״ש ס״ק ל׳ ולפשר דלפיכו בא הבבר״ם עוסר כו׳ כ״כ ל״ל פשוט דאם בבר״ם אלה לישראל
בל אמן ובשאר אמנן בד ישראל ובבר אינו הפסם אסור לישראל ליתן אומו אמן להבבר״ם
דהא אמן מבקיע מידי שבבור ונעשה אמן האיסור. אמנו של ישראל ואליך יכול לעבר להבבר״ם הרי אלך
לבמין ובזה מיובב קשים הפי׳ בחרבי גיטין דף מ׳ ע״ב ד״ה דאמר רבא כו׳ יעוי״ש: שם בתג״ש דלפילו
בא הבבר״ם עוסר להנים ליטלו כו׳. כ״כ בפסם ול״ש דהא מוסל בל ישראל מצות ביעור. (בפרים) סעיף
ל׳) אלא מיוחד שהבבר״ם אלם כו׳. כ״כ יעוין מולין דף ל״ט ע״ב רש״י ד״ה ולו אינם אלמ׳ ובד״ה ולו
לא כו׳: שם ס״ר לעפ״י שקיבל עליו הנפקר אחריות עובר עליו (לקח) המפקיר כ״כ כן הגי׳ לדעם בחר
הגולה אבל בלבם פוסק הנפקר ישראל אינו עובר על אמנו של ישראל לא בקבלם אחריות ויש לומר שמנו
הבאחריות בבל מזמן האיסור כיון שהבבל ישראל ולא אלו שיעבר מהשלם ופ״ל דהוי גורם לאמן דאם
יאבד ולא היה יכול לעבר להנפקר הש״ל מלמרך לבבם בדעת המג״ש סי׳ אמ״ב ס״ס ז״ל דל׳ מדברי הלבוש
סי׳ תמ״ג דמיוב של הנפקר לאבר הוא רק משום מנות השבח אבידה ומ״ם בח״ו סי׳ ס״ל:
סי׳ תמא (מג״ש ס״ק כ׳) אלין דין אסמכתא כו׳ כ״כ. יעוי״ן מ״ם בס״מ ס״מ סי׳ ר״ז ס״ק י״ז ובמ״ש
סימן תמ״ם ס״ק ד׳ ובהגב׳ מדרבי פרק ז׳ ב׳ מיבת דמדאוריי״ם אסמכתא קני וכן לי׳ במדרבי
פרק שור שבבם דין מ״ד: שם אלין דין אסמכתא. לבבר״ם כ״כ יעוי״ן בחב״ם ע״ב דמ״ב ע״ב אלא אמר רב
אסי אמן. ובפי׳ שם: ס״ק ב מ״מ אלו מלום המבן הבא הישראל מייב לשלם. כ״כ ל״ש. יעוי״ן מומים
סי׳ ב״ב ס״ק י״ז מה שמפלפל בזה: שם דאל״כ פרש״ר מומ׳ כ״כ יעוי״ן פוס׳ ב״ק ק״ס ע״ב ד״ה כ״ם
שם ודמי לגי שלבם המלך כו׳ ודע דלפמ״ש בחסיפת זקנים ב״מ בשם הריטב״ם י״ל דדוק׳ בלבם המלך לא
בודם בלאשרי׳ שהיה מחוב הישראל ליתן מכיסו לאומר המלך ואסור לו להפקיע לא מצמו מחבלום מוב
זה ב״כ מקרי מבחרבי מבל״ב בשבם מבר״ם הדיום שבפקבמם הלוחמו מוחר ל״ל דלא מקרי מבחרבי ולכבא
אלא בבבר בבלבו: שם כדאי׳ ס״ל כ״ב דק קנ״ל: ס״ק ד דבפסם לין הבלאל מחויב לבבמו כו׳ כ״כ
יעוי״ן ס״ק ג׳ ויש לומר דהמג״ל מיירי שבשלו ולכבא עוד סעיק׳ בדאוריי״ם:
סי׳ תמב (מ״ל ס״ק ל׳) הייט משום שלין מלמרף בבדים כיון שאינו אוכל כו׳ כ״כ ולא דהרמב״ם
סוכר בהלכות מ״ל דאם לין בים בבדי אכילה פרם אוכר אבמילה מבל מקום אסור לא
ביטר רק שלינו מלמרף (ומ״ם) מ״ל אמרוהם אוכר לדעתי׳ מבל״ב מין במינו בדוב דאוכר מבשם ביטול
ובפקב שם אסור ויעוין ביש״ל ס״ב דק ק״ן: שם דהאוא דשיאור מיירי ביום מוב כו׳ כ״כ יעוין מו׳
פסחים דף כ׳ ס״ל ד״ה ואומר כל מלאכה כו׳ ובגיטה דף כ״ז ע״ב ד״ה ומל אחלה כו׳ ומיקר דבים יאסק
כו׳ גם לריך לעיין ס״ל מקשה אסור. אסר שורה לו אחים: שם לבן ישראל כו׳ כ״כ מקשים הבולם
אם אסור בבמנו פוסק דאסור לבדוק אמן בי״ם ובע״ר דאלמי שריפת אמן דמשום חיוב המלה שים לשורפה
מקרי מלאכה שריבה לגופה כמבואר מדברי המום׳ בדף ל״ד ד״ם אבל מבל״ב בשריפת שיאור שבדיין
אינם לבמנה שריפה אלא דשורפים אותם כדי שלא יבא אחר אמן ואם יהי׳ אמן בעולי׳ אם לקוכרו
ובאסור הרבים מוב מאמר דבדי הרבב״ל בחדושו לבבבה אבם דף ל״ד ע״ב ד״ה פוסר הים ר״ם כו׳
ולבי״ד דאסר שיאור ישרף לא שהוא אוכר מבל״ב מ״ב לי בישול אמנים בדאוי׳ בבבבה אבם דף קי״ב הבבבה
שיאור כדי שלא אסמין הוי מלבל בבבל״ב דהא בנוף הבבבה שיאור ליבא הבבבה ולא בן לא״ם בך
דיאא דשיאור ישרף בין לר׳ יהודה בין לדיבן: שם דאל אסר הראב״ם כו׳ כ״כ בלן בבבבבות אמן:
שם אלו שוברין בבי״ו וכר״ו דאמיל מוסיפה כו׳ כ״כ · ר״ל לא דבבבה דאלו שוברין אבי גם מקבם אבקי׳
לא אלא בבר מבבם דאלו שוברין רק בבבם אמרי׳ דשיאור ישרף ואלוכלן אבור דבבבבים אבבבה ב״ה
בבבבי שבבבבי״ם ליבא שיאור בבליבו: שם ובבבם אמרי׳ שיאור אלוכלן אבור כו׳ כ״כ דף מ״ם שיאור
ישרף ואלוכלן אבור: שם אבל כל שבעבו לבבבה בן אסרי׳ בי״ב יעוי״ן בבבה ס״ר ובע״ן אם ס״ק ג׳:
(ס״ק ד) יש לבבאין בבבבה אבילה. כ״כ ל״ש לבבבים לבבן דאינם ליבא שיאן אבבם לא אבבי
אלא בבי אבבים אם יש לבבאר בבבי אבילה אבילים אבבבים אבבבבה בבבבה אבור בי אבבים. אבל אבבבבבי אבבבבה
אבבבי״ם לבבבאר אבבבים לא אבבבבה אבבן אבבבה אבבבבבה בבבבבב

לחני' סל"ל וכ' הס"ך ביו"ד סי' קי"ד וכוונתו על דברי הס"ך שם בס"ק י"ג שכ' דנתי' רוב מיס גבי כביסה זיסים שמקורן מדברי הטוס"פ כאן ומ"ש המג"א אס"ז ופ' ביו"ד סי' קי"ד כ' שהוא טעות סדפוס דמוכח דלמה הקדיס תקי"ד לסימן ל"ז שמליין אס"ס. (ס"ק מב) מ"מ אס מתכבד עד אחר הפסח בטל בס' כל"ל: (ס"ק מד) אי"ו דבטל ברוב כו' כ"ב וכ"ש ואפשר לומר שדיך שלא יהי' כזיס בבר"אפ ונרא' שהר"ן מסתפק בזה וא"ל ואפשר שאס נתערב אחר פסח אפילו ביותר מכזיס בבר"אפ עותר עכ"ל הרי שלא אמרים להסור בכזיס בבר"אפ גם מ"ש המג"א שלפ"ד שמדיך ס' ליכא נקפותא בין ר"ש לר"ש נ"ע דלפ"ד הס"ך ביו"ד סי' ק"ט דאיסור דרבנן אף בחינו מינו בטל יבש ביבש ברוב כיון דלא אפשר לבא לידי איסור דאוריי' פ"ו ביטול א"כ לר"ש דסמך שעבר עליו הפסח אינה אסור' אלא מדרבנן מבטל יבש ביבש ברוב אף בחינו מינו משא"כ לר"י דלדידיה סמך שעבר עליו הפסח אסור מדאוריי' וא"כיכים ס' גם ביבש בחינו מינו: (מג"א ס"ק מה) אבל אם נתערב קודם פסח כו' כ"ב ונעיל בטוף ס"ק מ"ב כ' בשם הב"ח דדמ"א מיירי כאן בנתערב פחות מבטיל ואף בשנתערב קודם פסח ואינו מתיר לאחיל. וא"ל המג"א בא"ש בטוף ס"ק זה ומ"מ"ל בשם הב"ח: (שם) אם נתערב קודם פסח בפחו' מס' אסור ובמש"ל כ"ב בח"י כ' בזה"ל משא"כ בשנתערב קודם פסח דאסור באחיל מ"א בכ"ל. ובאמת כאן בא"א אף חיב' באחיל. וי"ל דאוסר בהנאה. ולא מהני הולכת הנא' כו' כיון שנתחייב לבער אותו התערובו' הוה כבולו איסור וקיבא שלא יהויה במה שלא ביטלו. וכן מבואר מדברי הפר"ח ומתלק בבה"ג בין נודע לו קודם פסח ובין לא נודע ושלא בדעת הס"ז בס"ק י"ח גם בב"ח מוזכר שבדא זו ומסתיר עוד יותר כמבואר להמעיין בדבריו: (שם) אין להקל נגד הרשב"א עפי' חי"ג ל"ל ואין להקשות מפי' כו': (שם) כיון שאינו מוחן כו' כ"ב ויעוין מש' תרומו' פ"ד מ"ח בחוספי' יו"ט ובפ"ה מ"ט וביו"ד סי' פ"ד: (שם) דשם מיירי שהי' ס'. כ"ב ל"ע דהא המיסים המלומסים ניכרי' ול"ל ביטול: (מג"א ס"ק ח) ואם קבלו אסור בהנא' כ"ב אמן אזבה ישראל ביוס מ' של פסח אסור בהנא' יעוין תשו' הרשב"א סי' קפ"ח וכ"ב על המג"א כאן אף שהדברי מבואר בטור סי' זה בשם בעה"ס מ"מ הי' לו להזכיר מהדברי הרשב"א לא משמע כן ויעוין במג"א סי' תמ"ז ס"ק מ"ז ובס"תס"ו אמרי' לא מבטל לישראל כו' כ"ב לפ"ד הרשב"א בתשו' ס"קפ"ו ומובא בקיצור לעיל סי' מ"מ ס"ק במג"א שם הבא גבי דורן יש לחוש שמא יבא הישראל לאוכלו דלא שייך בעלים אמו ומשמע דהא הבבדי הביאו לישראל: (ס"ז ס"ק ב) וכ"ש בפסח גופא כו' כ"ב במדומה שלא נמיח הס"ז למ"ש הרשב"א בתשובה זה בעלמא בסי' קפ"ח ותוכן כוונתו דלא מבטל ביו"ט אחרון אף אם זבה בו אינו אסור בהנאה אחר פסח דהא ביו"ט אחרון ליבא בל יראה מדאורי' אפילו ביוט"ר מותר בהנאה לאחר פסח מטעם דמסתמא לא רצה לזכות בו. אמנם גם מדברי המג"א ס"ק ח' שבי' בבשיטות דאם רצה לזכות בו אף אחרון אחר בהנאה כו' שגם הוא לא אמר דברי הרשב"א בתשו' הא"ל כמו שדמיתי ומדברי הטיסור שמביא הטור בסי' זה מבואר להדיא דבישראל מקבל דורן אמן של נכרי מן המנחה ולמעלה שנעשית אמן של ישראל שנבר עליו פסח ואסור בהנאה ע"כ והמג"א רמז לזה בסי' תס"ז: (פרים סעיף ג') שוגג לו אונס כו'. כ"ב יעוין תשב"ץ ח"ב סי' קל"ט דמיקל בסהיה אונס ולא הי' שהוא למבור ועבר הפסח דאין לאוכלו אחר שביטל ויעוין תשובות אחרונים ובפרט בתשו' מורת הבלמים סי' ו' ובתשו' פ"ו: (מג"א ס"ק ד) אבל עכו"ם עושה אליו כו'. כ"ב כ"כ בשמו הש"ך בחו"מ סי' רס"ג ס"ק ה' ויעוין מ"ש במל"מ פ"ב מהלכו' שבועות דין ז' ומה שמליין שם בעל ההג"ה ונראה שב הב"ח בסי' ה' ס"ק י"ט מדברי התה"ד סי' רל"ד ל"ע דשם מבואר הטעם משום דאין אליו לדבר עבירה יעויין לעיל סי' רמ"ו: (מ"א ס"ק יוד) שם וכל דבר שנהנו מוחרים כו'. כ"ב בתשובת מ"ב סי' ל"ז ויעוין תשו' רמ"א ס"י: (שם) מ"ש דאזכיר בחר דיביהם קלת קשה כו' כ"ב גם בתשובת שער אפרים סימן ע"ם הטיר ע"ז ויעוין בשו"ת ל"ל סימן פ"ט ס"ב ס"ג ובתשובות מחלת שבעה סי' ל"ז ל"ג ובתשובות שה"ג סי' ק"ב: (שם) אדעתיה דעכו"ם אפקרי' כו' כ"ב יעוין ב"ק דף קס"ז ע"א: (ס"ק ה) אבל אם אמר הריני נותן לך ואחזירה כו' כ"ב ביו"ד סי' ס"ס ס"ס מובא ברמ"א חשו' רשב"א דהאומר לך לך ה' שלעים ואחזירה לי לא הוי מתנה ואין כאן אדעי ע"כ יעוין באחרונים שהשיגו בזה על המג"א ואפשר לתרץ דשאני באומר הריני נותן לך שמשמע' דבריה אלו לשם מתנה והייגו על כל יתי הפסח ויעוי"ש ביו"ד בש"ך וט"ז ואחזירנה לי כוונתו לאחר פסח משא"כ שם בפדיון שלא נמר בלבו למתנה אף על שעה אחת כשנין זה כ' בא"ר ויש להסכיר עוד דשם לא בלל בלשון מתנה ואפשר מטעי' שפי' וסובר שבמסירת השלעים ליד כהן אף שלא לשם מתנה כמו פדוי ולזה אומר ואחזירה לי והייגו

מיד: (פרים סעיף ז) ואסור ליתן בהמתו לעכו"ם כו'. כ"ב יעוין סי' תס"ו ס"ג ובמג"א ס"ק ג':

סי' תנא פרים סעיף א' אסור להשתמש בו אפילו לוח כ"ב יעוין מה שכ' ביו"ד סי' ל"א ס"ד ס"ק ג':

(ס"ז ס"ק א) גבי נר בשבת. כ"ב ממה שמליגו שחקוטת חז"ל נעשו בלא פלוג אין להביא ראיה על דבר שלא לאסור בחקנת חז"ל רק שהשכל שופטות לעשות גדר מחשש מבטול ופ"ב כ' הרא"ש ומליגיהן בפסח כו' ובמש"כ בגמי' בלל ל"ז ס"ק ח' בשם מהיו דבבלה בדיל דאין חקנה בהנאה לא אסורים אם לא בשבת כלי אינו מוכן דמיקלוק זה ליתא אלא בשבת כלי אינו מוכן אסור לא בכ"ח דליתנייהו בהנאה בתוך פסח: (מג"א ס"ק ג) ובן דעת הרב"ו שהשמיט דין כ"ש כ"ב יעוין ס"ק י"ג שלבחמילה מנריכו הב"י להגמיל במו שעושין בו הנאה: (מג"א ס"ק ד) ומיהו בחוס' פ"ב דבפסחים כו' כ"ב דף ל' ע"ב: (שם) ופ"ב דמ"א כו' כ"ב דף כ"ד ע"א דה"ה שאינו אינא: (שם) ס"ל דחנור שהוא כ"ח ס'. כ"ב יעוין בב"ח שמשמיים מ"מ מראה דכ"ז דוקא בחנור וכיריים שהם כ"ח אבל מודלין שעושין מלבנים ופפר מועיל היסק פנימי והייגו בוכיח לדעת חוס' ע"כ: (שם) ואי לא נרע מקדירה שמלאה גחלים כו' כ"ב שהוא מועיל הסקה לולי הטעם דשם עליה שמא פקעה ובחנור ל"ש חיים ומיהה שכרעדין דאינא הסש פקיעה לא מהני היסק והש"י מביא בסימן חס"א ס"ק ג' דטהנין לבן הרעדין נמלוי גחלים: (ס"ק ו) א"כ היה הסכין צריך ליבן כ"ב לפע"ם לקמן בגלוין הס"ז ס"ק י"א אין דאיה מהם לא לבן אסור לפי' יהוא כך ל"ל נוסחא מדשם בחוכו יפה כ"ב יעוין ס"ק י"ח: (פרים סעיף ו) כל כלי הולכים אחר רוב משמיטו כו' כ"ב יעוין תשו' הרמ"א סי' ל"ו שכ' בזה"ל ומסתברא לן אם אם בכלי הזה שרוב משמיטו בחמין הוא ב"י מאותו המיעוט שבשמתם בו ע"י הלור לבון לבי"מ ופפיקו לאומרא דאיסור מורה היא כו': (ס"ז ס"ק יא) דלא ידעו נחלק בין רוב משמיטן כ"ב ל"ע דאכתי אמאי לא אמרינים מה"מ להצריך בסכין ליבון דלפעמים יכתמם בו בשם ובאמת כן דעת המג"א לעיל בס"ק ו' אבל הס"ז בס"ק ה' לא הביר ע"ז ויעוין בד"מ הוא ו' מ"ש בשם הגה"מ דכל דבר שיש לאוש שמא שמתמשו בו פעם א' בחמין צריך להו הגעלה אבל אם נרוב לו שלא נשתמש בו בחמין א"ל הגעלה משמעות דבריה אלו שסובר דמדינא אין ליבן בחר רוב משמיטו ודלא כר"ן ורשב"א ע"כ מאמיר אפילו בספיקא הן אמת שלפי המובא בד"מ בשם הגה"מ יש לדמות הליבה בחר רוב משמיטו לא שייך רק היכא דבל המשמיטים הן בחמין וצריך הבשר רק שב"מ אם די להכשיר בעדוי הגעלה בדוחתים ממש אז בליבון אבל כלי שאין משמשים בו שמין ולא היה צריך הגעלה מפני המשמיטי' המלוים לעשות באותו כלי בזה יש ספק שמא שמתמש בו פעם אחר בחמין והוי כאלו לא נשתמש בו בחמין צריכן הגעלה. אמנם המעיין בגוף הג"מ יראה להדיא שהר"מ קיצר הרבה מדבריו בזה דהא מיירי להדיא לענין מיזב הגעלה בכ"ר בכלי שרוב משמיטן ע"י עדוי שאם יש ספק דלמא נשתמש פעם א' בכ"ר צריכים להגעיל בכ"ר ואין מועיל הגעלה ע"י עדוי אמנם עדיין ל"ל דרק היכי שרוב משמיטן בו פעם אחר בחמין ע"י עדוי אינו אינא אלא כדי קליפה הוא דצריך הג"ע הגעלה בכ"ר אם יש ספק דלמא נשתמש בו פעם אחר בכ"ר דבלע בכולו ונגע בלוח בכולו לא שייך ליבן ר"ר משמיטי' דהא דרוב משמיטיה לא היה אלא בעדוי ולא הגיע בלל ע"י אותן המשמיטים כ"א עד כדי קליפה ולא יותר והוי לענין לוחן הגעלה לבלים מבל הכלי הבליעה שבלע בפעם אחר ע"י כ"ר בלולו לא נשתמש בלל בם רק בלוחו פ"א משא"כ בסכין שגם ע"י רוב משמיטים הי' הבליע' בכולו והגעלה הוא בכ"ר לבלום מכולו ואין ר"מ רק לענין ליבן זה אפשר גם הג"מ מודה לדעת הר"ן. אמנם מדברי הרשב"א בתשובה סי' בס"ב ובסי' תתי"ז שמובא לקמן בסעיף כ"ח מבואר דאיסור אחרון הוא היכא שע"י קיומו בא לו הנאה ולפי"ז יש ליישב קושיות הפ"י בחולין דף ס' דלהרי הטוסס בסכין של עכו"ם ברוחה בקיומו יפ"ם ולא"ש לפ"ד הס"ז ביו"ד סי' קל"ב ס"ק ס': (ס"ק יב) ול"ל דמיירי שלין הישראל כו' כ"ב בזה רוחה לחרן קושייתו על הב"ח דהא שכירות ליומא מעבר: (ס"ז ס"ק ו') ומיכרי לא שייך בדבר שלא בא לעולם כ"ב יעוין תשו' רש"ל סי' ל"ח ותשו' הרא"ש בלל י"ג סי' ד':

סי' תנב (מג"א ס"ק ג') כיון שכמו המיס אסור כו' כ"ב ל"ע בתוכן ולכאורה דמי' לי לחני' סל"ל לריך להרמיסן והיינו שיוכר בהנעלי שני' דהכלים שנשארו במים עד שנתה מרתים. אבל ממ"ש בס"ק ד' נראה ג"כ שדעתו שלין מועיל הרחיצה להכלים שהם בתוך המים קודם שנרחה המים כ"ע לדעת הס"ז ולאחרונים שמועיל ויעוין תשו' מהרש"ל סי' ד"ו שמסיים על תשובתו שם שכן אי' בספר ס"ה וכוונתו על החס"ד סי' קל"ל שמליין כאן ומשם לא נשמע דינו של המג"א ע"כ נראה שגם מהרש"ל לא מחבון לאומרא שהשמיר המג"א אלא כוונתו שמדינא די הנעלי' בב"ר שהש"ב ובתוך הנריכות עשוי מוחרא דמקר שחה"י הנעלי' בבית הרחיצה וכן מבואר בס' אור שכן משמעות דברי מהרש"ל. ובתב ס"ז בחיד"ד משמע שאוא סובר שלפי בדיעבד לא מהני בב"ר בא"ר כ"ב היה ברחיצה ע"כ: (ס"ק ו) והש"ך ביו"ד חולק עליהם. כ"ב סוף סי' קכ"ל:

סי' תנ"ג (מג"א ס"ק ב') אין אוסרין בדיעבד אפי' יהוא כו' כ"ב לאסור אפי' יהוא כך ל"ל נוסחא מדשם ויעוין בד"מ שמלוק על מה שמשמיר מהרי"ל שלא לחלוק שמן במקום שטוף על הסולמן כו' וכ' ע"ז בד"מ ואין המנהג כדבריו אלא חולין אחזו על הסולמן כו' יעו"ש עפ"י דברים אלה יש לבני כלון במג"א שבל"ל ובד"מ מחיר לחלוק בתקום שטוף כו': (ס"ק ח) שמתקיק הסולה לאמן גמור כו' כ"ב יעוין במג"א סי' תס"ז ס"ק ו' כתב בזה"ל הקפה הוא אמן גמור בסהגין לרמון המים ע"כ ויעו"ש נתן אברהם ס"ק י"ב ובא"א סימן זה ס"ק ס' שכתב בזה"ל ולחתי' שלנו לאסר לשהות בביתו ואם שהה משמע דיסור בהנאה עד כאן לשונו ויעוין בא"ר ס"ק י"ב ודבריו שם ל"ע כי עיקר האיסור כאן מעוס סהגין לרמון ולשהות שרי' מרובה וכן דברי הס"י בס"ק י"ח. ואין ענין ללחיתי' שדברו בה בגמרא ופוסקים ויעוין תשו' הרדב"ז

ס"ג שהאריך ג"כ בהאיר לאיסור אמן נראילות המים שהגין בחרלינו ואינו ענין ללחיתא שבגמ':

סי' תנד (מג"א ס"ק ד') מיד מותר בדיעבד. כ"ב יעוין באחרונים:

(ס"ז ס"ק ד) משא"כ במלה דבסיב כ' פעמים מרוסחיכם כו' כ"ב שבלמד בגז"ש מחלה: (מג"א ס"ק ה) ויעוין מ"ש בסי' תרמ"ה כ"ב ל"ל תרל"ו:

סי' תנה (מג"א ס"ק ד) דאין יו"ט מבין לחבירו כו' כ"ב יעוין סי' תרמ"ז: שם משא"כ בש"ש מבפ"י כ"ב בא"א כו' שלא"ל אמוך לבה"ש ולהמחבר מבפ"י נמי: שם אפפ"י שלא נשאלו כו' הוא שלו דף פ"א. כ"ל ס"ל: (ס"ק יד) אלא אם לם בדיעבד כ"ב בחמת לפ"ד הב"ח גם בבה"ג אסור: (ס"ק טו) וכן משמע ביו"ד סי' ל"ח כ"ב יעוין ס"ך יו"ד סימן ק"ט ס"ק ו' כדאי' בבבה"ב בס"ק ד': (ס"ק ו) וס"ק ו' כדאי' בבבה"ב בס"ק ל"ג דף ל"ו:

סימן תנז (מג"א ס"ק ג) והרא"ש פ"ג דפסחים מיירי בעיסה כו' כ"ב ובקפה הא הרא"ש דל מגריך שם מן המוקף: (ס"ז ס"ק א) ואם מבסה הפת בתפה כו' כ"ב ז"ל הגהות סמ"ק סימן רכ"ב רק שיהא לבלי בית קיבול שיהיה בל המלות חוך מחיצה הבלי אלא בתבלה מן המחיצות עשוי דאיכא לבי מי שיוד בלי בבלי דמי אז לא ואם עוברין לתבלה מן המחיצות ימרוס עליהן סדין אז אפה ויבבה אוחן דאין לך בלי גדול מזה וכן נהגו עכ"ל מדבריו אלו לא שמע היבא אלא רק כיאור לתבלה אי בשוב בבלי.

ויעוין ס"ך יו"ד סי' בד"ה ס"ק ה':

סימן תנט (פרים ס"ק ג) ואחר שנתבשקו בנגב ונחמתם כו'. כ"ב בתב בם' היקר הייגו אם יהוא מחמתם ע"כ. ודע דמריבים לומר שדריבות המלוה מבטלת המיעוט שהיה בליטה דאל"כ היאך אפשר לבקר המלה דהא ביקור לא מקרי בסק ומחמתלת המלה אז לפ"ד הס"ב דמיד יחמתן ונם הולבת המלה לחמור הוי הפסק ומחמתלים אז אי"ו בס"ם: (מג"א ס"ק יג) לבן מומר לאפוקו כ"ב יעוין בשאלו"ר סי' ס"ד:

סימן הס (מג"א ס"ק ב) ויש לייסב מנהג העולם מאחר דאיכא בגמרא כ"ב בס"י בתב דלענין הפקר מיתיל לשון זה כמו בחומר בבר זה הקדש כו' יע"ש ול"ל דאפשר גם לא מלריך הר"מ ושל"ה שיתמר בל' יהיה הפקר אלא בשאלמי' היא בהחלת הליבה ומדיין לא נפלו הפרוחין ול"ש לשון הפקר בחווה אלא בשבבר ישנם הרוחים ומנהג העולם שאומרים פירוחים הפקר הוא לאסר שבבר נפלו הפירוחים בבה"ג מהני גם מדין אודיאה שבעל הביבה מודה שהפירוחים אינו שם הפקר ודשון בידי בל אדם לוקח בהם וכ"ז שלא נפלו הפירוחים לא שייך אודיאה ע"ב לריך לומר בלשון מפיד: (ס"ק ה) בס"ם סי' תס"ב אבל נתן לחוכה כו' כ"ב יעוין ס"ך יו"ד סימן ק"ט ס"ק ו': (ס"ק ים) ובס"ק ו' ל"ל שבא בבר הוא בבר היטב בשם תשובות שבות יעקב ובתב בזה"ל אף אבל שבבר נחיבם ומקשה לאבן כי פשוט דאיינו אוסר ע"כ מדברי הל"ל לא נסמע מה היה דעתו בסיד שבבר ניתן לחיים שאינו נקרא עוד סי להרחיק מים אבל אוחן המים שהסיד בא לתקן מי ופס הסיד זה מריפים ואפשר בנוף

החשובה מבואר יותר:

סימן תנו (מג"א ס"ה ב) ומהר"י כ' שהוא ג' זיידלך כ"ב שקוטרים נקרא בלשון מקומו זיידל ויעוין בס"ך יו"ד סי' שכ"ד: ס"ק ג' וס"ק ו' כדאי' בבילה כ"ב דף ן"ב שם ובפסחים כ"ב דף ל"ו:

סימן תנז (מג"א ס"ק ג) והרא"ש פ"ג דפסחים מיירי בעיסה כו' כ"ב ובקפה הא הרא"ש דל מגריך שם מן המוקף: (ס"ז ס"ק א) ואם מבסה הפת בתפה כו' כ"ב ז"ל הגהות סמ"ק סימן רכ"ב רק שיהא לבלי בית קיבול שיהיה בל המלות חוך מחיצה הבלי אלא בתבלה מן המחיצות עשוי דאיכא לבי מי שיוד בלי בבלי דמי אז לא ואם עוברין לתבלה מן המחיצות ימרוס עליהן סדין אז אפה ויבבה אוחן דאין לך בלי גדול מזה וכן נהגו עכ"ל מדבריו אלו לא נסמע היבא אלא רק כיאור לתבלה אי בשוב בבלי.

ויעוין ס"ך יו"ד סי' בד"ה ס"ק ה':

סימן תנט (פרים ס"ק ג) ואחר שנתבשקו בנגב ונחמתם כו'. כ"ב בתב בם' היקר הייגו אם יהוא מחמתם ע"כ. ודע דמריבים לומר שדריבות המלוה מבטלת המיעוט שהיה בליטה דאל"כ היאך אפשר לבקר המלה דהא ביקור לא מקרי בסק ומחמתלת המלה אז לפ"ד הס"ב דמיד יחמתן ונם הולבת המלה לחמור הוי הפסק ומחמתלים אז אי"ו בס"ם: (מג"א ס"ק יג) לבן מומר לאפוקו כ"ב יעוין בשאלו"ר סי' ס"ד:

סימן תס (מג"א ס"ק ב) ויש לייסב מנהג העולם מאחר דאיכא בגמרא כ"ב בס"י בתב דלענין הפקר מיתיל לשון זה כמו בחומר בבר זה הקדש כו' יע"ש ול"ל דאפשר גם לא מלריך הר"מ ושל"ה שיתמר בל' יהיה הפקר אלא בשאלמי' היא בהחלת הליבה ומדיין לא נפלו הפרוחין ול"ש לשון הפקר בחווה אלא בשבבר ישנם הרוחים ומנהג העולם שאומרים פירוחים הפקר הוא לאסר שבבר נפלו הפירוחים בבה"ג מהני גם מדין אודיאה שבעל הביבה מודה שהפירוחים אינו שם הפקר ודשון בידי בל אדם לוקח בהם וכ"ז שלא נפלו הפירוחים לא שייך אודיאה ע"ב לריך לומר בלשון מפיד: (ס"ק ה) בס"ם סי' תס"ב אבל נתן לחוכה כו' כ"ב יעוין ס"ך יו"ד סימן ק"ט ס"ק ו': (ס"ק יב) ול"ל דמיירי שלין הישראל כו' כ"ב בזה רוחה לחרן קושייתו על הב"ח דהא שבירות ליומא מעבר: (ס"ז ס"ק ו') ומבכר' לא שייך בדבר שלא בא לעולם כ"ב יעוין תשו' רש"ל סי' ל"ח ותשו' הרא"ש בלל י"ג סי' ד':

סי' תנב (מג"א ס"ק ג') כיון שכמו המיס אסור כו' כ"ב ל"ע בתוכן ולכאורה דמי' לי לחני' סל"ל לריך להרמיסן והיינו שיוכר בהנעלי שני' דהכלים שנשארו במים עד שנתה מרתים. אבל ממ"ש בס"ק ד' נראה ג"כ שדעתו שלין מועיל הרחיצה להכלים שהם בתוך המים קודם שנרחה המים כ"ע לדעת הס"ז ולאחרונים שמועיל ויעוין תשו' מהרש"ל סי' ד"ו שמסיים על תשובתו שם שכן אי' בספר ס"ה וכוונתו על החס"ד סי' קל"ל שמליין כאן ומשם לא נשמע דינו של המג"א ע"כ נראה שגם מהרש"ל לא מחבון לאומרא שהשמיר המג"א אלא כוונתו שמדינא די הנעלי' בב"ר שהש"ב ובתוך הנריכות עשוי מוחרא דמקר שחה"י הנעלי' בבית הרחיצה וכן מבואר בס' אור שכן משמעות דברי מהרש"ל. ובתב ס"ז בחיד"ד משמע שאוא סובר שלפי בדיעבד לא מהני בב"ר בא"ר כ"ב היה בחרחיצה ע"כ: (ס"ק ו) והש"ך ביו"ד חולק עליהם. כ"ב סוף סי' קכ"ל:

סי' תנ"ג (מג"א ס"ק ב') אין אוסרין בדיעבד אפי' יהוא כו' כ"ב לאסור אפי' יהוא כך ל"ל נוסחא מדשם ויעוין בד"מ שמלוק על מה שמשמיר מהרי"ל שלא לחלוק שמן במקום שטוף על הסולמן כו' וכ' ע"ז בד"מ ואין המנהג כדבריו אלא חולין אחזו על הסולמן כו' יעו"ש עפ"י דברים אלה יש לבני כלון במג"א שבל"ל ובד"מ מחיר לחלוק בתקום שטוף כו': (ס"ק ח) שמתקיק הסולה לאמן גמור כו' כ"ב יעוין בס"ר ולקמן ס"ק כ"ב: (שם) דהוי שהרון ידיעה כ"ב ועי' ש"ך ד"ה סי' כ"ה ס"ק ד': (ס"ק יח) דלא אמריק הבמא הא דאיסרא סיי דלבי אוקה ע"כ כ"ב בחשבה שמוקה אינו אינא אלא אם לא אמריק הבמא דאסרא ולא מקודם אבל בחקה אינמא בגון בנבמ' שהיה בחקה שלין בה מרפ' וכן במקום שהיה בחקה שהם בה מ' אלה בנמלא ריעותא שורם הדין לומר הבמא דאיסרא אם לא היכא דאיכ' תרמי ליעותא: (שם) ועיין בא"ח סי' ו' נביי דבר שאינו מלוי' כו' כ"ב משם אין דאיה אלא היכא שבר מ' מלוים ונר מ' אינו מלוי' דלא שבבי נר מ' אינו מלוי' לבפק דמ"ם למחלי שאינה דבר שאינו מלוי' אבל היכא שאי לדבי הבפק מלוי' אלא שבר מ' מלוים יומר מנר שבבי בבה"ג ול"ל דמשבב לבפק לענין ס"ם כן בבא דחלי מלוים לענין בפיס רק כיון שם מרגולה בתוך הבלים יש לחלות יומר שבא מרגולה אבל לא להחזיק שמשמע לא היה בה מים אבילה רק בא מרגולה דבא גם בלא מרגולה מלי שיעלי נרעין בתוך בלי: (ס"ק יט) גם בן אסור מרגיל כ"ב בזה שיך אלא היכא דאין בי עבר הבבה דהוי בבבה בלשון מלוים ומלוי מלוים אינו בבבה בבבה בבבה

הגהות מהגאון מהר"ר ברוך פרענקיל זל

שפיסה ולשם כמים שיש בה פירורים שאם נשר וחלב בהם י"ל ס' הש"ך כו' ולא שבמתי כיון דסל"ב בכל איסורים ואם כן המים נ"ל (מהרל"ו) ואין מהכה מהם לדחוק ולהו דאסורים בהנאה כו' וא"ל דכולי שלי לא מתמיד עב"ל טוחנו כיון דבליעה בעבר לא הסירו בה כל כך ולמי כתבתי נגלין הכלים בהם י"ל נ"ע דהא סל"ב בכלאר איסורי שיו אלא מדרבנן וגנ"ח בשלין איסורו אלא מדרבנן בגון בכבוש מוסר בהגא"ע ס"ב כל הדברים הנ"ל לא שייכי בכלא בפרונו' מיס שבתמצא בחוך מי המקוה ובפרס בשלין ס' עבד המים שבתחמצו ול"ב יעוין בי"ד סי' קל"ד סעיף י"ב בסמן שבפל עניהן יין : (מנ"א ס"ק כ"ס) ובלקוטו מהכיר' למקוש אחר ולנסנו נ"ב כלומר קודם בסיקה מן הכיר' לנסנו : (שם) וכ"מ בדרים' ע"כ נ"ב כיו"ד סימן נ"ח ס"ק ז' והע דבאו"ח כלל כ"מ דין נ' אינא בלבון וכן נכ"מ שבלריטוס חכמים קליפה ובשלוהו כך בלתי קליפה אפילו בשבחמיב קלשם שלין בה ס עבד קליפה' כי ר"ח וכן הסיב מהר"ם שאם אי אפשר לו לקלף לא אסור בהכי ואפילו לכתחילה וכ"ם אם מחבשל דבר שלין לריך ס' עבדה דהוי דיעבד וכבר מפבשם הטעם בכולו והא דקי"ל אפשר לאוסרו אסור הייט בחמיב שנאסרה בנ"ט אבל קליפה שהלריכו חכמים אינו אלא אומר בעלמא ולכתחילה אם אפשר כו' ע"כ כרי להדיח בטעם של המנ"ל דמשום דאיט אלא אומר בעלמ' . אמנם ממה שכתב הא"ה וכבר אפשר המנהג מורה בכולו שאם מחבשל אלא קליפ' אף באפשר מדין לקולפו א"ל קליפ' דהטעם מושם שהי' בקליפה כבר נפפשם ע"י בישול נכולו והוחרה גם הקליפ' וכיון דומרא בעלמ' היא לא אמרינן בזה אפשר לאוסרו אסור אבל הש"ך כי"ד לא הבין כן בכוונת דברי הא"ה ול"ע :

סי' חטה (מנ"א ס"ק א') יעוי"ש סי' ס' כ"ב סוף סעיף ס' : (ס"ק יב) אלא לאבטל פאנין נ"ב יעוי"ן יו"ד סי' ס"ד ס"ט : (ס"ק יג) אפי' ע"י עכו"ם אסור לאסנגם כו' ומסיים אלא כו' נ"ב בח"י מתיר ולפי דברינו יש מקום לומר לפי מה שמביא בס"ק י"א דשובל פני אחר לא בכלל זה הבא אחר ולד שמת חוץ ל' לגידתו יעוין ס"ע סי' רע"ז ס"ו סוב רחיתי בס' דע"ר שכתב שיש לבקל בזה ולדעתי פשוט הדבר שאין עליו שם בכור אם לא היכא דאיכא ריעותא עיין חוס' בכורות דף כ"ב ע"ב ד"ה אלא פוטר (יעוין) משונה מהרי"ף בשאלות סי' קע"ד ובתשובתו סי' ה' דאוסר ליא"ל לאבטל בסיום מסכת ובסי' קנ"ג מבאר שמתנים בכורים בע"ע לבעלו ושוחט (לבד מרביבו ישראל) הוא כמו שמנים שחמת ומחילא מלא שדעתו שאסור מתנים יא"ל דלא הוי לדידיה אלא מלד מנהג וכדברים המוחרים ואסרים הנו איסור כמ"ש שם בסי' קע"ב ויעוין ס"ד יור"ד סוף סי' רע"ו ס"ק ד"ן ויעוין יש"ש ב"ק פרוזה סי' כ"ז :

סי' חעא (מנ"א ס"ק ח') הייט רביעים היום נ"ב נ"ל דמשביק שאם ומביום מרביעים אחת של היום נקרא משמה עשירית : (ס"ק ה) וא"כ מלי רבמא סי' נ"ב ודע דכ' לבאורה שאם מחבר אמן בפסוק אחרים מה"ש בתכילה בפסק האוכל מכנים ממנו יוצא ידי שמורה י"ם לא אבל לענין קיום מ"ע דאכילת מצה לא שייך ביטול דאין האמן נעשה מצה רק שאיסור האמן נפקא מ"י הביטול ומ"מ לאו מצה הוא ומשמה לאוכלו שיהיה כל הכזית מצה ומלי דלא נהיא המנ"ל לותר דהנ"מ הוא דמצות אכילת מצה במרב מריבה דוקא המצה משומרת יש ליבא כתוכן : (שם) פשיטא דאין יוצאין בשם נ"ב יעוין בלח"מ פ"י מהלכות פסח דין ה' שכתב הרמב"ם בילתם בחי פירות הוא משום דהא הקמה בא לידי מיתון רק הנ"ע אינם

הלכות יום טוב

סי' תצ"ה (מנ"א ס"ק ח') כוון לנ"ם סי' תקכ"ח. נ"ב מדלא קאמר חוץ ממלאכה בלורך: (סק"ג) כי מהרי"ל לנוס הווריתמילים מעי"ט כו' נ"ב בהרי"ל אי לנוס עיסת ווריתמילים (שם) פירי לעשות משקה ואסור כו' אע"ל נ"ב לא ביאר אם יש להתיר ע"י שינוי ד"ל דע"י שינוי אין מתירין רק אם בלנו לאסור מפני שהיה יכול לעשותו מעיו"ט משא"כ בשקדים שהאיסור היא משום גזירה שמיחת פירות אם נתיר שחיטה ע"י שינוי כמו כן יבוא לאחוט בשר פירות ע"י שינוי ודמי לגיבן דאסור אף ע"י שינוי וכתב בפר"ח הטעם כיון דאסורו הוא מחשש אלא יבנין יותר מלורכו ביו"ט להתיר לחול והשתא הטם דע"י שינוי יש לו היכרא אלא יעשה רק לצורכו ביו"ט מכ"ש. הכא דבקל אפי' למעני להתיר ע"י שינוי אף בשחיטת שחרי פירות אבל הפר"ח חולק אמהרי"ל ומהרש"ל ומתיר שחיטת שקדים כיון דפוגמין מעטמן מעט: (ס"ק ה) שהרי אדם עלמו מותר כו' נ"ב הגאון מהרא"ו ז"ל בבאורו כ' בהי"ל ובבהמה לא אמרי' מתוך דלא שייך לצורך ע"כ ובכוונת דברי אפשר לומר לגבי אדם מה שעושה לצורך אוכל לא מקרי מלאכת עבודה כמה שכתב הרמב"ן שאין בכל מלאכת עבודה אלא מה שדרך לעשות הנבד לאדונו אבל לצורך ע"כ נעשה אף ע"י האדונים בעצמן וכ' עוד דלכך היכא דכתיב מלאכת עבודה גבי י"ט לא הוצרכה התורה לבאר היתר בחול ממילא נשמע וכיון שמותר לצורך אמרי' מתוך משא"כ בבהמה דכל מה שהוא עושה מלאכת עבודה ולא מתקיים למען יעוח ויעוין בב"י מ"ש בשם המ"מ ולבאורה כ' כן מדברי הירושלמי המפרש הטעם איסור רכיבה משום שביתת בהמתו הרי שיש איסור שביתת בהמה אף במה שיש לצורך י"ט לאדם:(ס"ק יא)אפי' אדלעיל מימה שבאוצר מותר כו' נ"ב והיינו לדעת הרמ"א דמועיל אמירה בעלמא ובכ"כ הע"ר . ומיהה לדעת המנ"א בס"ק יוד שצריך שיהיה אפשר אסורה הכנה זו מי"ט ל' לב' :

סימן תצו (מנ"א ס"ק ג) וברמב"ם לא משמע כן נ"ב יעוין בפר"ח סי' תע"א : (ס"ק ג) מתירין בי"ט נ"ב הייטו בי"ט שני : (ס"ק ד) והתוס' כתב דמלאכה אסור דא"א לעשות כו' נ"ב אף דאיכא כמה מלאכות שאפשר לעשותן בלילה מתרץ הפ"ח בס"ק ג' בזה"ל ואפשר דכוונתם דכיון דרוב מלאכות א"א בלילה לא פלוג רבנן ואפשר כל מין מלאכה אפי' בלילה :

סימן תצו (ס"ז ס"ק ח) וזה מבואר בלשון רש"י שזכרנו כו' נ"ב מבואר בגמ' בדברי ר"ל הכא קא עביד מעשה יעוי"ש ואכתי קשה לר"ח דלא מצריך זיתן וילף מדין אמת המים לחי' שקטנה: שם וכן כדנים ואם הוא סוכר אמת המים נ"ב יעוין מ"ש בס"ק ז' : (מנ"א ס"ק ג) יעוין במרדכי בינמות כו' נ"ב פ' החולץ ליבמתו דין כ"א. (ס"ק ד) וכ"כ בתרה"ד בהחיא כו' נ"ב סימן ע"ח:שם ח"ל אעפ"י שלעניין עכו"ם כו' נ"ב אפי' שם אמ"ם בתחלה דנכרי מסלית נאמן ביו"ט שני אפשטינו נאמן ביום ראשון אמרי' משום שלא יחמלו ביו"ט שני לא נחלקו בין יום"ט ליום"ר כמו דאמרי' בכל פפק לידה ומתוכר דאמרי מה"ש בשני דלוי אעפ דלוי אינו מלאכה אפי' בלילה אלא מה שדרך לעשות הנבד לאדונו אבל לצורך ע"כ נעשה אף ע"י האדונים בעצמן וכ' עוד דלכך היכא דכתיב מלאכת עבודה גבי י"ט לא הוצרכה התורה לבאר היתר בחול ולכך כמבואר בדברי ר"ל הכא דבעי מעשה אינו אלא מלאכת עבודה דכל מה שהוא עושה הוי נגב מלאכת עבודה ולא מתקיים למען יעוח ויעוין בב"י מ"ש בשם המ"מ ולבאורה כ' כן מדברי הירושלמי המפרש הטעם איסור רכיבה משום שביתת בהמתו הרי שיש איסור שביתת בהמה אף במה שיש לצורך י"ט לאדם:(ס"ק יא)אפי' אדלעיל מימה שבאוצר מותר כו' נ"ב והיינו לדעת הרמ"א דמועיל אמירה בעלמא ובכ"כ הע"ר . ומיהה לדעת המנ"א בס"ק יוד שצריך שיהיה אפשר אסורה הכנה זו מי"ט ל' לב' :

סימן תצו (מנ"א ס"ק ג) וברמב"ם לא משמע כן נ"ב יעוין בפר"ח סי' תע"א : (ס"ק ג) מתירין בי"ט נ"ב הייטו בי"ט שני : (ס"ק ד) והתוס' כתב דמלאכה אסור דא"א לעשות כו' נ"ב אף דאיכא כמה מלאכות שאפשר לעשותן בלילה מתרץ הפ"ח בס"ק ג' בזה"ל ואפשר דכוונתם דכיון דרוב מלאכות א"א בלילה לא פלוג רבנן ואפשר כל מין מלאכה אפי' בלילה :

סי' תעב (מנ"א ס"ק ה) כמו שהוכיח דבלא"ה כו' נ"ב המ"ל בפשיטות דכיון שאין מבא א"ל לבריסה הקיטל כמו שא"ל בכל י"ט וכימי שמחה לבריסה הקיטל להכנעת הלב : (ס"ק ו) דאריך להסיבה בדבר נ"ב ויעוין לעיל סי' נ"ב ס"ק ס' : (ס"ק ח) פי' שיאמר ההגדה בנחיים כנ"ל :

סי' תעג (ס"ז ס"ק א) ואריך להגיה אלא במרדכי כו' נ"ב יש להביא אל"ל במרדכי ומשום כו' כוונתו לומר ב' סעמים אחד דלענין שעוד' הוי הפסק גדול באמירת הסגד' ועוד דאלא דקדוקים עצמו לא הוי הפסק בין נטילה לסעודה שהפסם כיון שאין קידוש אלא במקום סעודה כדאיתא בתו' פ"פ ובמזר סי' רע"א מ"מ לענין שיבול הוי קידוש הפסק ויאסרך ליטול מים לסעוד : (מג"א ס"ק ב) עסי' רל"ט. נ"ב ס"ג. שם דא"ר ב' קדושות נ"ב פסחים דף ק' : (ס"ק ד) ובמזר ובגמרא איתא נ"ב סימן תמ"ה : (ס"ק יג) משמע דאין יוצאין בבמוטי' נ"ב מיין בח"י שב' שיש כאן ס"ם ודברי המג"א קלי' על הדין הקדוש אלא שבאלין כו' אא"כ הם לשיש ומ"ז כתב המג"א דגם בבמוטי' יוצאין כתו ביבש אבל בקלטי' שיוצאין אפי' ביבשים מכ"ם בשמי' :

(ס"ק יו) ע"מי שכ"א נ"ב שם ס"ק כ"ד מביא לאסו' בשבה :

סי' תעה (מג"א ס"ק ד) וכ"מ בסולץ נ"ה נ"ב דפלוגתא ר"י ור"ל שם בחלקו הוא רק באמ"ש דסידו' הוא יעוי"ש ויעוין ירושלמי פ"ו דמיר בני ביתא אלא שחלקו בפיו כו' ויעוין בפ"י בק"ק : (פרים סעיף ח) וכדרכה עם המרור נ"ב ר"ל כזית וכן מפורש ברוקח סי' רפ"ג ובס' מרוא דף ס"ב ובמשמ משם רין פרמ"ם : (מג"א ס"ק ט) מפלוגתא שבגמ' נ"ב פסחים דף קס"ו : (ס"ק יח) בדיעבד לא יצא נ"ב ר"ל כזית דהוי לאילה משא"כ במנולה :

סי' תעז (פרים סעיף ב') ויסמוך על מלה שיאכל יעוין בד"מ שמביא בשם מ"ז שאולם ע"ז דאין יוצאין במצה אסרות אלא נעשה לשם מצוה ועיין סו"ז סימן מ"מ ס"ק ח' ובדש"י סולין דף ר' ע"א ד"ה מ"ר והרא"ם בחשו' כלל כ"ד שכתב בדברי הש"ב ר"ל שסובר שהיוב הסימור שיש אלא משום סימון וכ"ל מסקנא דברינו בפ' כ"ם דין כ"ו ועיין לשונו שבחשובה :

סי' תעח (מג"א ס"ק ב) אלא במקום שנבדק כמ"ש סימן כ"ב יעוין בסימן קנ"ז ס"ק ט' דנוהגין לערף עפ"י נחיצת לשמות ויעוין בא"ר כאן ובסימן תפ"ד כ' שלא בביתו האפיקומן ובמקום שנמצאין אותו יאכל מצה ויברך בזיתון עד טרם לך ויטול לביתו ויאכל אפיקומן שלו ויברך ההמ"ז :

סי' תמב (מג"א ס"ק ג) ליקח אותו לר' בוטות נ"ב בא"ל הכים בנ"ע אם יברך בשחלי על טום כ' ואכל טום ד' כתו ביין שנהגיהו לברך על כל טום יעוין לעיל סי' תנ"ד :

סי' תצ (מג"א ס"ק ג) שנפרשם בהעלותך נ"ב שלא ויהי בשלא בוכרת כל הבכור :

סי' תצג (מג"א ס"ק ב) ובאחל ר"ש בשבת כו' נ"ב הייט יום כ' דר"ה דיום א' לא לחוות בשבת דלא בד"ו פסח :

סי' תצד (במג"א) קשה לי האיך כו' נ"ב בכ"ש הלכות הדם סי' קל"ו כתב שבתבלם מהמג"א דברי הירושלמי פ' ר"ע דמ"ד אשה עוטה לא יליף מסיני א"ל דגלוי לפני המקום שלא יפלטר המקום ביום ד' :

הלכות יום טוב

מהרי"ל לנוס הווריתמילים מעי"ט כו' נ"ב בהרי"ל אי לנוס עיסת ווריתמילים (שם) פירי לעשות משקה ואסור כו' אע"ל נ"ב לא ביאר אם יש להתיר ע"י שינוי ד"ל דע"י שינוי אין מתירין רק אם בלנו לאסור מפני שהיה יכול לעשותו מעיו"ט משא"כ בשקדים שהאיסור היא משום גזירה שמיחת פירות אם נתיר שחיטה ע"י שינוי כמו כן יבוא לאחוט בשר פירות ע"י שינוי ודמי לגיבן דאסור אף ע"י שינוי וכתב בפר"ח הטעם כיון דאסורו הוא מחשש אלא יבנין יותר מלורכו ביו"ט להתיר לחול והשתא הטם דע"י שינוי יש לו היכרא אלא יעשה רק לצורכו ביו"ט מכ"ש. הכא דבקל אפי' למעני להתיר ע"י שינוי אף בשחיטת שחרי פירות אבל הפר"ח חולק אמהרי"ל ומהרש"ל ומתיר שחיטת שקדים כיון דפוגמין מעטמן מעט: (ס"ק ה) שהרי אדם עלמו מותר כו' נ"ב הגאון מהרא"ו ז"ל בבאורו כ' בהי"ל ובבהמה לא אמרי' מתוך דלא שייך לצורך ע"כ ובכוונת דברי אפשר לומר לגבי אדם מה שעושה לצורך אוכל לא מקרי מלאכת עבודה כמה שכתב הרמב"ן שאין בכל מלאכת עבודה אלא מה שדרך לעשות הנבד לאדונו אבל לצורך ע"כ נעשה אף ע"י האדונים בעצמן וכ' עוד דלכך היכא דכתיב מלאכת עבודה גבי י"ט לא הוצרכה התורה לבאר היתר בחול ולכך כמבואר בדברי ר"ל הכא דבעי מעשה אינו אלא מלאכת עבודה דכל מה שהוא עושה הוי נגב מלאכת עבודה ולא מתקיים למען יעוח ויעוין בב"י מ"ש בשם המ"מ ולבאורה כ' כן מדברי הירושלמי המפרש הטעם איסור רכיבה משום שביתת בהמתו הרי שיש איסור שביתת בהמה אף במה שיש לצורך י"ט לאדם:(ס"ק יא)אפי' אדלעיל מימה שבאוצר מותר כו' נ"ב והיינו לדעת הרמ"א דמועיל אמירה בעלמא ובכ"כ הע"ר . ומיהה לדעת המנ"א בס"ק יוד שצריך שיהיה אפשר אסורה הכנה זו מי"ט ל' לב' :

סימן תצו (מנ"א ס"ק ג) וברמב"ם לא משמע כן נ"ב יעוין בפר"ח סי' תע"א : (ס"ק ג) מתירין בי"ט נ"ב הייטו בי"ט שני : (ס"ק ד) והתוס' כתב דמלאכה אסור דא"א לעשות כו' נ"ב אף דאיכא כמה מלאכות שאפשר לעשותן בלילה מתרץ הפ"ח בס"ק ג' בזה"ל ואפשר דכוונתם דכיון דרוב מלאכות א"א בלילה לא פלוג רבנן ואפשר כל מין מלאכה אפי' בלילה :

סי' תעב (מנ"א ס"ק ה) כמו שהוכיח דבלא"ה כו' נ"ב המ"ל בפשיטות דכיון שאין מבא א"ל לבריסה הקיטל כמו שא"ל בכל י"ט וכימי שמחה לבריסה הקיטל להכנעת הלב : (ס"ק ו) דאריך להסיבה בדבר נ"ב ויעוין לעיל סי' נ"ב ס"ק ס' : (ס"ק ח) פי' שיאמר ההגדה בנחיים כנ"ל :

סי' תעג (ס"ז ס"ק א) ואריך להגיה אלא במרדכי כו' נ"ב יש להביא אל"ל במרדכי ומשום כו' כוונתו לומר ב' סעמים אחד דלענין שעוד' הוי הפסק גדול באמירת הסגד' ועוד דאלא דקדוקים עצמו לא הוי הפסק בין נטילה לסעודה שהפסם כיון שאין קידוש אלא במקום סעודה כדאיתא בתו' פ"פ ובמזר סי' רע"א מ"מ לענין שיבול הוי קידוש הפסק ויאסרך ליטול מים לסעוד : (מג"א ס"ק ב) עסי' רל"ט. נ"ב ס"ג. שם דא"ר ב' קדושות נ"ב פסחים דף ק' : (ס"ק ד) ובמזר ובגמרא איתא נ"ב סימן תמ"ה : (ס"ק יג) משמע דאין יוצאין בבמוטי' נ"ב מיין בח"י שב' שיש כאן ס"ם ודברי המג"א קלי' על הדין הקדוש אלא שבאלין כו' אא"כ הם לשיש ומ"ז כתב המג"א דגם בבמוטי' יוצאין כתו ביבש אבל בקלטי' שיוצאין אפי' ביבשים מכ"ם בשמי' :

(ס"ק יו) ע"מי שכ"א נ"ב שם ס"ק כ"ד מביא לאסו' בשבה :

סי' תעה (מג"א ס"ק ד) וכ"מ בסולץ נ"ה נ"ב דפלוגתא ר"י ור"ל שם בחלקו הוא רק באמ"ש דסידו' הוא יעוי"ש ויעוין ירושלמי פ"ו דמיר בני ביתא אלא שחלקו בפיו כו' ור"ל שם בחלקו הוא רק באמ"ש דסידו' הוא

הגהות מהגאון מהר"ר ברוך פרענקיל זל

מסמיכים לאמנם דעת הרמב"ן בחלמות שגם זה מעשה מעמם שאין בו אמון כי לנוס בני פירות וכי עוד שם לאמנם מדבמיב ומדמחם ון אלא שיטור והמ"מ בפ"ם לא אפשר רק מעם זה : (ס"ק ח) אבל מעורר ומבשלה מוחר כ"ב קודם שעם שמים : שם (במ"ל) דהוי מעשה קדרה ומיומם כו' נ"ב ואם שעולים המם גדולים שיש בכ"ל אמן כיים עם דינו לענין בדבר יעוין בא"ר סי' קס"ח : פרים סוף סעיף ג' ולנוסם בגדיים נאים כו' נ"ב יעוין סי' תקכ"ם בפי' ל' :

סי' תעב (מג"א ס"ק ה) כמו שהוכיח דבלא"ה כו' נ"ב המ"ל בפשיטות דכיון שאין מבא א"ל לבריסה הקיטל כמו שא"ל בכל י"ט וכימי שמחה לבריסה הקיטל להכנעת הלב : (ס"ק ו) דאריך להסיבה בדבר נ"ב ויעוין לעיל סי' נ"ב ס"ק ס' : (ס"ק ח) פי' שיאמר ההגדה בנחיים כנ"ל :

סי' תעג (ס"ז ס"ק א) ואריך להגיה אלא במרדכי כו' נ"ב יש להביא אל"ל במרדכי ומשום כו' כוונתו לומר ב' סעמים אחד דלענין שעוד' הוי הפסק גדול באמירת הסגד' ועוד דאלא דקדוקים עצמו לא הוי הפסק בין נטילה לסעודה שהפסם כיון שאין קידוש אלא במקום סעודה כדאיתא בתו' פ"פ ובמזר סי' רע"א מ"מ לענין שיבול הוי קידוש הפסק ויאסרך ליטול מים לסעוד : (מג"א ס"ק ב) עסי' רל"ט. נ"ב ס"ג. שם דא"ר ב' קדושות נ"ב פסחים דף ק' : (ס"ק ד) ובמזר ובגמרא איתא נ"ב סימן תמ"ה : (ס"ק יג) משמע דאין יוצאין בבמוטי' נ"ב מיין בח"י שב' שיש כאן ס"ם ודברי המג"א קלי' על הדין הקדוש אלא שבאלין כו' אא"כ הם לשיש ומ"ז כתב המג"א דגם בבמוטי' יוצאין כתו ביבש אבל בקלטי' שיוצאין אפי' ביבשים מכ"ם בשמי' :

(ס"ק יו) ע"מי שכ"א נ"ב שם ס"ק כ"ד מביא לאסו' בשבה :

סי' תעה (מג"א ס"ק ד) וכ"מ בסולץ נ"ה נ"ב דפלוגתא ר"י ור"ל שם בחלקו הוא רק באמ"ש דסידו' הוא

יעוי"ש ויעוין ירושלמי פ"ו דמיר בני ביתא אלא שחלקו בפיו כו' ור"ל שם בחלקו הוא רק באמ"ש דסידו' הוא

סי' תעה (מג"א ס"ק ד) וכ"מ בסולץ נ"ה נ"ב דפלוגתא ר"י ור"ל שם בחלקו הוא רק באמ"ש דסידו' הוא

יעוי"ש ויעוין ירושלמי פ"ו דמיר בני ביתא אלא שחלקו בפיו כו' ור"ל שם בחלקו הוא רק באמ"ש דסידו' הוא

לקי בשופרים לאכילה משום לא פלוג : סס (יש"ש) כ"ב וס"ל סימן ה' . סס ובמ"ש סי' מקש"ו כ"ב ס"ק כ' יעויש"ם שהולק על הש"ס וס"ל לטעמו משום לא פלוג . ויעוין לעיל סי' ס"ד מג"מ ס"ק ס' : (ס"ק ז) אפי' שבא לתקן הקדירה מלי כ"ב יעוין בסי' נ"ז מג"מ ס"ק ס' ובסי' ס"ם ס"ק כ"מ • (ס"ק יג) בס"ה הבי' שבא מולדם בו' כ"ל הגרסם : ונהי דלא פרי משום רובא משום דהוי דשיל"מ כ"ב יעוין ר"ן פ' כ"ל בסופו שמסופק אי אחלי' ב"ד בדיכל"מ ובוי"ד סי' ס"ז פסקי' גבי סטרוכות מלי"ב כל דפרים בו' ויעוין עוד בתרדמי ומרי"ן פ"ק דביצה ובמל"מ פ"ד מהלכות מעילה דין ו' ויעוין בפליטי : (סס) כדמשמע בגמ' פ"ב דנ"מ כ"ב דף ד"ם. (ס"ק סו) ס"ב נ"מ דהיא נופל גזירה כ"ל בלא"ה לק"מ :

סי' תקיד (מג"מ ס"ק ד) ול"ב דאסור מכוס מוגמר בו' כ"ב יעוין בפ"י למסכת שבת דף כ"ט ע"ב בד"ה דשיט אסור משום מוגמר . שוב מצאתי מבואר זו בפמ"ג מס"ז סי' תקי"ח ס"ק וכתב שהוא בטעמו שמה שמסין בי"ם גם בספר ביתם לעמיס מגדל להמיר וכ' שכן מעמ דבר ואין לעמות ויש בדי סעיבה על תשו' דרכי משה שלא אי"ם סי' ס' : (ס"ק י') אבל מותר לסלטנו בו' כ"ב יעוין בעיל סי' מג"מ ס"ק ס' : (ס"ק ס') לאסור בשל מר בחול בו' כ"ב יעוין לעיל סי' תכ"ם ס"ק כ"ב : הגה סעיף ב' ויבבה בשהרה כ"ב בא"ר מסיק לאסור בעבוי. לבבה ואינו מותר אלא בשעשה בדי להרבות אאור כן הוא בספר מה"ש להרשב"ם ובספר המנהגים יש"ם בעבוי ראיה מדברי הר"ן אלא בה' דינו רק בעתבנון להרבות אורה ובאמת מעמע כן מני מרדכי ראשונה שב' הר"ן שם דאם לא בא היאך אפשר להדליק שמי פתילות ומראה דהא דבשבת לגרם בבוי הוא מעמת שראם הפתילה הראשונה אין מדלק יותר ובבבים מעמת שמתעמע מהשמן אבל לגבי השמן ליבא שם בבוי דאם דלק כולה עד שעה ולפי"ז יש"ל דבבוי נרות שעוה יחד ליבא גרם בבוי דהשעוה עם הפתילות הולכים עד שעה מותר אף בגוונא שפ"י רבוי האור דולקים מהרה : (מג"מ ס"ק ס"ו) ראיה לי דאפילו להעמיד נרות בו' כ"ב יעוין סי' ת"ר ס"ז שלייתי שם : (ס"ק ד') ולא אמרינן בים מתוך בו' כ"ב אף"ר ס"ק ס' במג"מ :

סי' תקמו (מג"מ ס"ק ב) ובים"ם חולק על זה בו' כ"ב ס"ג סי' ס' : (שם) ובים"ם בו' כ"ב יעוין בפ"י מס' בילה דף ד' ד"ה אוספזיבנא דרב אדא בו':(ס"ק ג) דהאוא מובדא דביפתא בו'כ"ב מיבוכרק מ' :

(שם) דמשמע ודיבדי בו' כ"ב דף מ"ז : (שם) דדמי לבבו"ם שהדליק נר כ"ב בו' רפ"ו : (ס"ק ו) אלא בדבר שבא מס"ל דאסיר לבי"ם כ"ב דמיירי ביום שהוא : (שם) אבל שבא סמכיה כ"ב דמיירי בליל ב' ויומו : (ס"ק י) מבוא שוקלים בו' כ"ב אע"ג דאין הכן בשל עבו"ם בשוקלה דלדה ומתוכר אף בשל עבו"ם אסור יעוין בפמ"ג מס"ז סי' שם ס"ק ג : (ס"ק יג) יש להסמיר בו' כ"ב לבאורה יש סברא לומר דבפירות של עבו"ם אין לחלק בין מאכלים מי אי לא דהא בידו לבשלו ובפרט שאין הכן בשל עבו"ם רק שהמירו אז"ל אף בשל עבו"ם בשבוכר ומאוכר לדה : (מג"מ ס"ק יס) כ"ל דבזה אפי' כ"ב בלומר דלא דמי לע"ם להקל בס"ק י"ז : (ס"ק כ) מותר לבשל מיד בו' כ"ב מעמע שהוא בעצמו מותר לבשלם אף שאין מותר לו לאכול ממנה רק לאחר (ויעוין לעיל ס"ק ו') ויעוין לקמן סי' תקכ"ז מג"מ ס"ק כ"ב ובסי' תקכ"ד ס"ק ט' : (ס"ק כב) שמוכר דגים אם אינו מתירים בו' כ"ב חי"ל הא"ם וכן בתשו' נחלת יעקב סי' מ"ז כתב עתה בדורינו רבו שמתפרנסים ואם יתירו ילמו ביד דעם לקנות בו' מבלי שיבמו אם יוצר היום לו לא בו' יעוי"ש : דין מעומר לידה כ"ב ואין לאסור רק בים"ר מעום מוקלה וא"ל להמתין בליל שני עד בדי שיעשה : (ס"ק כו) וכ' בכ"ם סי' שכ"ה דוקא דדרון כ"ב המעיין בכמ"ש. שם בד"ה מעשה בא לידי בו' נראה דדברי המג"מ במה שמולרך להביא דברי שכ"ב שיש מוכיחים לבאורה דהא בדברי רשב"ם והמעבר מבואר להדיא דלא אתירו אלא בשבבבו בשלים בשלמו וסכבה"ג לא הולרך לע"ם רק לשיטת האומרים דגים שמבילא אם ופ"ם : (ס"ק כז) דאי הוה מוקלה מעמת אה"ר בו"כ יעוי"בשמים הבקל שמפרש דברי המג"מ בדוחק ואלא"ד אינו מובן דבשום לומר דאמי אינו אסור אם הוא שבעמד אם שבבבו"ם אינו בפי"ם אם היה זה בידיעת מקבל הדורון מה"ם יהיה אל זה שם מוקלה כי אף בכן בשמשות היה דעתו עליו כי מנוא בבודאי כבר שאלים אוך האמות ולא דמי לבדבריות שידוע שהמה אוך לאמות ולאו כל בעיניה לבי אביר שיהיה דעתם עליהם : (שם) אבל הכא הבע"ם כ"ב לומר כיון שאלם לאבירו אקלהו אלא יאכל ממנו ומקבל הדורון לא ידע מזה והרי לא היה שום הכנה לא משום המאלם ולא משום מי שבאלם ומשל"ב בשמזמין אחר לאבירו כיו"ם לו בשולא לו מ"מ כ"ש שהיה בדעת המאלם עליהם דאם יאכל לאבול בשעתו ממנו וכן בזומם שלבם : שם וש:"מ פ"ב כ' כ"ב מאלבות י"ם :

סי' תכ"ז (מג"מ ס"ק ג) לו דגים מעי"ם כ"ב לבאורה מראה שדוקא אם אינה יבראל הדג לאבוטין אבל אם היה ביד הנכרי לאחר בשיזרמן לו אינה איכא למיחש שבאמת מכרו לאחר וחם הדג שמראה לו מעשה ביום הוא מעומד : (שם) אם אינו מחבר אחליפין כ"ב יעוין מהרי"ם ח"א סי' י"ב וס"ב סי' ל' ומה שהשיג עליו בפר"ם ליודע דעה סי' קי"ם ובמשבה ס"ב אם אינו לא בכרון ובינו ב' שבוע אינו בני' יפוהו ויזלילוהו לקנותו אבותיו : (ס"ק ה) דלא כע"ם כ"ב הע"ם מקשה דס"ל דאף לי לא אחי לידי סעיבה אסור דהא קודם מרותן המה לרוך לבראה אסילה הסדרן בנים בקיים והא קי"ל בסימן ס"ד ס"ם דסרי"ם נגד זו הוא בכיאתו מלבד מה שמדמה המג"א י"ל שוד הבדרי היה לאבבר לעשות פ"י עבו"ם ויעוין לקמן ס"ק ס' ולפ"ד מהרב"ל שם י"ל דבבדי' מרינם בל ידי עבו"ם וא"ע בלשון הים"ם בבי' יו"ד שבאמלה כתב בהב"ל לטהרו ע"י ישראל בידים ופ"ג עור דינ' נמיאם לבמים' וכיבום (כרי דפבה בתרמי ואמ"ז מסיים בבמים' לגד) וז"ל אבל בי"ם שבי בו' הבא ליבא מלאה' ואלו אלא גזיר' מעשה שבם שמים' בב"ל והרי אבמי אינו בינום שהוא ואלו והו"ל לאמיק דברי' מהים ע"י עבו"ם : (ס"ק ז) שדרין בם יהודים רבים כ"ב וליבא פרבום בבים מם ואינ' שבד' : (שם) והליב' מון לבתוב בו' כ"ב . בחומת ישרים מבואר שבבאל מעבבם בהי' ביום ב' דיו"ם הבינ' שמוע' בהרבו יהודים והמה מובלבים על פני הארבון לאחום בפי'דעם מיזם מבבמי הבעיר להביר ליבל או לרבוב מון לאחום לאמון הבינ' אם הרוגים לקבור' בו ביום ע"ז הביב הם"י בהבבמה עם מהרי"ל שהיה מבאוברים ומעבם כיון שאין המת עמבם ולא שבאלוהב מלומן הרוגים מבוי פרבום גדול בעיר אין גרמות נהיבר שים מבד בבבום בחדם שבוב יעוי"ם בבאריך וכ' עוד לרווחא דמלבא בזה"ל ולא מעבם בבבום אין לבתיר מבום דרבינם בוסים והליבם מון לאחום להבינ' אמת הוי מלאבה דאוק' סונא ודמי לקלילם אדזים דלא מהני בבם בבבום בבינ' ולפום ריבבא היה ל"ל בדברין אלו סוחרים לע"ם המג"א בסי' מקמ"ז ס"ק ט' דאם א"ל בעניין אבר בם קלילם אדזים מוחר אבל פייבתי ודאיתי בהבחובה בבם' ת"י סימן תקי"ו בבעיין במג"א לקמן הוא מבבם לאחר ולא מבבמה"ם תומת ישרים ויעוין מג"א לקמן ס"ק י"ז : (שם) בעיר לא מהני ל"ל ד"ל מהני : (שם) ת"ן לאחום דומיא דקלילם כו' ל"ב סימן מקי"ז ויעוי"ם במג"א ס"ק ז' : (ס"ק י) ובמ"ז ביו"ד בו' כ"ב סימן בל"ב : (ס"ק יא) והרמב"ם מיירי בגדיל לבבר כ"ב מבבם הא"ר בו' דהרמב"ם סובר בר"י דסייבים בבאל"ל ולמ"ד יש ליבב מפי"ד הבום' בבמ' בבם דף ע"ג ע"ב ד"ה ואדיך לבליים . ודע דלסיבם הבוברים דבבר מת לאבור מבבאה לא מבבבם בלל בגיזות בבר מבדים מת בעדיך לבבדו ויעוין יו"ד סימן בבי"ה ב"ב ובדמב"ם פי"ד מהלבות אבל הלבה ב"א ובמ"ג מבין דובבן : (ס"ק יב) כמו בבלילם מבי"ל בו' כ"ב יבמות ק"י ובה"מ סימן בס"ב : (ס"ק יג) לפילו יגא מון גד"א אמת בו' כ"ב מבואר מדין המוזבר לעיל סי' ס"ז ס"ב : (שם) פיר הבבוי' בבבם כ"ב לעיל בי' בל"ח : (ס"ק יד) וא"ב מותר לטלטלן כ"ב יב ס"ב : שם מותר לטלטלן בגא יבבוו כ"ב יעוין לעיל רים סימן תקי"ח : ס"ק ד' ל"ע ע"ם הבינ' דאין מבה לבבור בו'! כ"ב בב"ם יו"ד סימן ס"ב מבינ' בבם ס"ז בזה"ל אלא כלו לו בדבריו לפי' קבודה לבו בעון אלא מבילין לאחום לבור בבל"ל ויעוין מהבדרין דף מ"ם ע"ב ובדם"י שם בד"ה ה"ם ובמשם"ע יו"ד סי' בע"ד ויעוין ל' הרמב"ם פ"א מהלבות אבל דין מ' בבבם בזה"ל הרי זה בבל ואין מחאבלין עליהם ואין מבפבקין מבבם ע"ב וכ' שם הכ"מ לבון אבל רבבי אין מהבבקין עמו בבל דבר ויעוין חוב' מ"ק דף כ"ד ד"ם ואין אמרינ :

סימן תקכז בא"ם בבהו אינו דלוריים דבדי פ"י הוא"ל בו' כ"ב ולא בדי ע"י ע"ם . (שם) ולא ע"ב שבאום' בבהו רים ביה בו' כ"ב לע"ב לבבין דברי המג"א בבאן מה בבך דב"ם בבישול ולפיה שבבם מבל מבום אי אלו משום הוא"ל היה אסור מלד איסור מלאבה דאפיה ובישול מבלל הב"ם מבלאבות בם ולא שים בבם טרך שבם הבלו לרבה אין לרבי שבם מבבים ביום טוב בוב בא לידי ם' ביבה לבינים ומלאבי בו בבי' מבלבות י"ם שהביר ס"ז וב' שדברי המג"א אינם מובבים . (מג"א ס"ק ג) בבבם בו' כ"ב ואין אסו' ס"ל סימן ב"ל ודע דהמבריין בלבון ברמב"ם הב"ל ובם ב"ד ג' ל' בשמוב מי אינו בבוקם אבל בו' אינו בבוקם אבל רק בבם בבבום אבל אינו בבבם בבבבים בבבבים בבבבים

הגהות מהגאון מוהר"ר ברוך פרענקיל ז"ל

לשאומן כדי שיוכה המתן במעמ ויש מריכה פלפולים ברין מפמ כדי שיוכה מבירו ובפרט שיטל המתן לשמוש כ"י שבו"ם : שם מכל אחר ר"ם פשיפמ דאשור ניתן בו' כ"ב כמוצר לף כדי שיהיה מוכנים כאחר המצוית דבכה"ג מותר בלומן עבו"ם ויעיין בא"ר שם והטעם כפי שצריין לומן שנו בו' כ"ב יעוין ס' רמ"ג גם בבי' רכ"ב ס"ק ו'. (ס"ק כה) אע"ג דבינוה בו' כ' כפי הטעם שב' אח"כ שצריין לומו שנו כ"ק מבינוה בשוכן דבינוה לא שייך לומן קונה כשכם ככי ויעויין יור"ד סימן רכ"ב : (ס"ק כו) ויש נמצנין אחר שקיעת הכוכ' בו' כ"ב הייטו אחילת שקיעה ולי קפי לשכם בוזמו אסוף שקיעה ואמפ"ר שבא המסיל עדיין בהשגל ערבית ותוסיפים עוד בתוכ' שבת . (ס"ק כו) ובמ"ש סי' תקע"ב כ"ל סי' תקפ"ב ס"ל: שם עיין סי' תי"ם ויעוין בבנ"ח סי' תקי"ם ס"ק ב' ובס"ז ס"ק י"ו (פרים סעיף יוד) ובעורת תירוש' תוכיים בשר בו' כ"ב בא"ר מפרים דבאן מיירי בשמוים שעורת תירוש אחר י"ז בתמות וקרים ר"ם חב שלף שהמבין תיאור בבשר ויין גם מי"ז תמוה מותרים לאחל בסעורה זו : (מג"מ ס"ק כ"ב) מותרים בהשכל בו' כ"ב ובא"ר בא' שני שריך לאחר בשר בחמה ירלה (אם לא רש לו בשר מגים) שיהיה מנוח בשר בשנו שבנו עניו כי ימיש ונילה ל' ויעוין בבנ"ח (ס"ק לא) ודוקא בחיטה שא"י בו' כ"ב יעוין מש"כ לקמן סימן תקי"ב ס"ק ט' : (שם) דבא סימן רס"ש משמע בו' כ"ב ל"ל דשלחי אחם דים מקנה אחרת שיפמה גרוב בשיטור לגלח ירי קידוש אבל אין בשמנע ביאן ימרך הגדול לשמות אמנם ז"ל רק בכום הבדלה אבל לא בכום בשמ"ן : (שם) מבאר הש"ל דבגרונים אסור' בו' הייטו בדמת איזה פוסקים הובאו בשור וב"י סימן תקי"ב ל"ל דהיה אחר מנחה ע"ם ובא"ר מפרש שבא ע"ם שהיה אחר מנחה מות . כיון שיש קצת קרוסה שבת אחר שנת . ובאמנו פילוסו ל"ל דמהרא"ק לא אחר כלל אכילה בשר בקפיים אבל בשכל קטיים בא הפיר מעשה שמא יבא הגדול לאחל ולכך מלמיתין הסכין ובש"ם אחר מות שיה בשר שאוכן לשבת הייטו לקפיים לאחל מתנו : (ס"ק כה) אלא או בדמ"א בקולו ובמומרו או בכבוש אחר מות בו' כ"ב ובס"ן ס"ק י"ב כ' שגם הרמ"א מתיר ענין סון הקדוים : (פרים סעיף י"ב) מפשרת שבת בו' כ"ב יעוין בעיל ס"ד . (ס"ן ס"ק יב) ברלה דה"ה בשיבה בפרים בו' כ"ב יעוין במג"מ ס"ק י"ח : (מג"מ ס"ק כ"ם) דקפיים אמי שיך שיטן בו' כ"ב יעוין בבנ"ח דף ל"ח ס"ב ובשיטו שיה סרוך קטן אבא לאכיטו אבל אין הבנים מבריגל בו' בכ"ל לפ"ד יש להסביר מה שכתבתי לקמן שיש בסלק בין סיטן מבוא אבילות לבשות לו שקבוע לבוות עד שיבבה בתמ"ק במבדה מבש"ל אבי.ות שבבה אינו אבא אחר לאחל בבשר להתאבל עליו אחר שיבבה : (שם) ובא"ש דבוד"ד בו' . כ"ב ל"ל דסיטן אינו אבא לבשן אחרו דבר מעמו בגון בבינוה זו שמבבין אחרו בבשיגריל יומבא גם מלבפר מבש"ב בבינוה שבבה יעוין ב' מהר"ן שבובא גם בס"ן יור"ד סי' ס"ש ס"ק ט"ו ובנקה"ב שם . ובחבו' מ"ב סי' ס"ש ובס' בית הילל יור"ד סי' שפ"ל ורמ"ש שם מדברי הש"י שבבים דף י"ב ד"ה אין בו' יעוין שם ובם לדשות לשיטת הסוברים לאין האבל מבוינב בסיטן ביאו יעוין מ"ש סימן שע"ב ס"ק ט' יעוין בב"ח יור"ד סימן שפ"ד : (ס"ן ס"ק ב') י"ד אבל קורם בזה אחר ב"ב בא"ר ס"ק ט' יעוין ש"ב ובס' האגודה בשמ' אחרים בדברי הא"ר : שם ב' מו"ם הגאון ז"ל בו' ב"ב הובא גם בשב"ן ס"ק י"ם שמוחר להשפפר בר"ם ומדברי ס"ן בבאן מבוטר שמוחר לף מר"ם עד שבוא שבל בו ס"ב: (פרים סעיף י"ו) אם ס"ם לה לרשון ליל יוד ב"ב יעוין יור"ד סי' רל"ם ס"ב ס"ק ו' וס"ק ס"ו ובדע"ד כאן הרגים בזה ומירן דבריו דלדעת הש"ב ביו"ד סימן קל"ם ס"ק ו' ל"ב מעיקר הדין דהפיפה אחיה ביום ע"ב תרחון בשע"ב לף שיהיה לה אפשר יותר לרחון בלול שבילתה . ולענ"ד להשיב דבריו דהא בש"ך יו"ד שם ס"ק ב' אפם להלכה בשבת בל הפוסקים המוכיחים על הש"י ומפרשים שחקנת עזרא הפיפה היינו מפיפת שבתות רק שבאנו הבשים להחמיר לרחון ולהשפיף כל הנוף ולפ"ז לף לפי הבראת הש"ב שם ס"ק ו' מבוגיה הש"ם הפיפה מריבה לחיות ביום עיקר דין זה אינו רק לענין מפיפת הפער ומנר המנהג גם רשילה בחמין ביום אבל בקבל לרחון בחמין גם בשע"ב לחרוך הבילה בליל יוד לא שעמנו ודי לגלח תקנת עזרא בפיפת הפער ולף דמנהג של מלה הוי כבר מ"מ הרי אין מנהגים של בשים לרחות ביום רק ביבא דאפער ולף דמנהג בשע"ב לף לחרוך שבילה הוי אנא אפער . (מג"מ ס"ק מב) אבל אין הענם מבוש שבילות בו' כ"ב יעוין בקמ' סי' תרפ"ב בס"ז ס"ק ט' מ"ם בשם חבוכת מהר"ם מינץ סימן מ"ג : שם דהא בא מניגו שאבל אסור ומי כ"ב ע"ל בחורי הגאון ז"ל מומרא יתירה היא דלגלו שבורים מבאבן יום המיתה ואמריק בפרק הרואה ס"ג מם אבין מנרך שבפייט בו' ויעוין לעיל סי' רכ"ב ס"ב מבש"ל אמנם ש"ל דשם מיירי קודם קבורה רבינא דין שבילות עוד ש"ל דשאני המם ביון דבבר אל עליו הברבה חמנה מתה כי זבה בחלק הירושה : (ס"ק יוד) מ"מ יש לאסור שאוכלים בשר יש להתיר יותר) עוד ש"ל דיש סברא לחלק דדוקא שבודה שיש בה בשר מבטלת שם שבודה מבשודת מרחלי שבא אחרים בלא בשר אף שאוכל בי' מבאלין לא מבטל מ"ז שם שבודה בשאוכל אחר"ב להפפקה ובפרט כיון שביקר כוונתו בש"ם הרמ"א שבבבה בשבודה בדי שלא יזיק בו אחרים בשבודה בשאוכל אחר"ב בשר ושתה יין שהוא לתאבון מחבבתו ביכרת זה היא ביקר שבודה אבלו . ס"ק י"ל שבומן בים שבי הי' ז"ם ס"ב בו' כ"ב ל"ל בהיר שיך לזה הבכרן מעש"ב : (ס"ק יב) אסר שאוכלין ושותין בו' כ"ב בחמי הבבר על פשוק הבילו בבלוזמי : שם ובדף ע"ה מי' יעוין מה שפי' קודם אבל בירהבלמי שבי' רב בו כ"ב אוף חבמים הי' ויעוין בס' סדר הדורות דף פ"ו : שם כיון שהפפיק בבמיים בו' כ"ב מבואר בפ"מ דבהמ"ן מביב הפסק ומותר לבל הדיעות לאחל בתה מבטלין אסר מות בהפסק בהמ"ן בין בל מבטל : (ס"ק יד) יעבבה הבשודה קודם מנחה בו' אפשר שבוזמו שיאבל בו' אחר מנחה שלא תהיה בדעתם שבודה המפפקת ולא לבשבודה שקודם מנחה דאם לא יאבלו אח"ב מעילא בחול בב"ג הוי הבשודה שקודם מנחה שבודה המפפקת : (ס"ק טז) כ"ב דין ל"ל בעש"ב מבר בלן בשמ"ן . אבל אבמי ל"ש לפי שמסיק המג"א בס"ק ר"ן דמותר לאבול על מדו . מה דיש בל יאל . והיה בל דעתו להורות שיהיה מיד שלא יתבבב רק עד שבה ב' קדם שקיעת הבמה ואז יאבל אח"ב ראיתי בא"ש שמיקל שבל יתבבה רק עד אחר מנחה גדולה ואז יאבל שבודתו ואח"ב יאבל שבודה המפפקת ואבמי לא אדע על מה הוסבבו דבריו בקולא זו . ובפרט לשיטת הא"ר והלקים המחבר בבאר היטב שמבה לאבול שבודה המפפקת ולכך אחרו הגאונים אכילת שבודה המפפקת קודם ביאת השמש ולא מבשש שבי המג"א בס"ק ס"ו ומ"ש נקל שיאבל מבלא עוד שבודה ובם לפי מבשש המג"א קשה לאחר בשבודה דבדי שלא יהיה אחבבים קשה עליו די שיאבל כל ארבו בשבודה אחת והיא שבודה המפפקת ומש"כ המג"א בסימן י"ז על דברי המש"ע לאומרא בבלמא היא לקי"מ לפי הטעם דלא אחרו הגאונים רק בדי שיקיים מבבה אבילת שבודה המפפקת ולזה די בחבשיל של מדשים אבל לבשבה המג"א יבאל לאבול ביאום לו בדי שלא יבבר עליו אבמים ס"ב ויעוין ס"ן ס"ק ד' : (פרים סעיף ו') אלא בדרך להוציאו בשפפיו בו' כ"ב אבל מבקלה בלב לא מיירי ודיון בשאר אבמים בו' ולבביר בזון דבמיבבה אבילה מן אחר בשבודה בר בה"ם עדיין אין בו מיבוה אלבו ודאי לא לקרבן דמי ולא"ם בו בל בדיב לב שלום אף שבי"ן יבי' נבמי יותר לבארבו מ"מ אין מיקר מבשבבו מ"ז כ"ל בל מבינבה הבלה בשבבו מן הפפקה אבינה ואילך לבן לא הוי קבלה זזה בבקבל מ"ב לבינה קרבן ואינו בבלל קבלה אבמים : (מג"מ ס"ק ט') אלא לאחל עוד כ"ב מבי' בר"ם אין ראיה דשאי יזה"ב שבריכים להוסיף ואין שיעור להוספה ואם מבמיל לבפשבי מזמן מבבה גדולה שם מום' יזה"ב ע"ז לבן הוי בבלל אבמים מבר : (ס"ק כ') לבן מבב לבחמו' בו' כ"ב ואף דבבפפה אסור אחר בשבודה המפפקה וכ"ב לבאחרה מבב"ם המבבא לקמן מג"א בו' בר"ם בפ"ד מבבבר בב"ם בדברי הבב"ם הבמם דים קבלה בלב בשיום שבודה המפפקה לבן ל"ל בש"ם הב"מ דאם לא יאבל בבלבדום אפר אם בים לו מבבבה בל אבמים אי לא : (ס"ק ז) אם אל ס"ב בשבם שאסור לבעור בבל בשיום בו' כ"ב מדברי הרוקח בו' ס"ב אב' הב"ל בדאמרו בבמים בבמ' אבמים דף ד"ם ס"ב אבל לבזום בשבם אבלה אל אלבו בו' הבא דקאמרו דבן לא מיירי אלא בשבודה המפפקה אלא בשאר בשבודה בבל מיירי שאוכלין קודם ר' שבום אם בדבר לא בשבם לא אבמר אבל לבטל אבר אחר בשבודה אבמם מבה דשיטבל ליה דש"ב אבל בשבם לא אבמרים אבמ"ב ואם שאחר קודם אבמם בבמ"ב גם בו אחר ולשיטות הפוסקים דלף בשבם אסור לבטל אבר אחר אבמ מדברי הגאון' אבלה אל אלבם מיירי קודם אבמם אפשר לו' מדברי הגאון"ל לאסור לימוד : (נפרים סעיף ב) וכן לא יבייל בו' כ"ב יעוין לקמן סי' תקי"ד סעיף כ"ל ולל דבש"ב אף מיזל אבמ אבמ :

בו' תקנב (פרים סעיף ב) לעבוד בו' מיבה ופו' מיזב ב"ב בחורבות מיים אבבות ש"ב אחר בפירוש מיזב כיון דלא עבוק וכן הוא בבי' בבם אבל ב : (סעיף ו') אים כל אבשים יום בו' כ"ב בם"ן בם"ן אוף ש"ק ס' מבין ומיהו אבנו ב"ן וכן אוף בש"ם בלבד בלא אבמ ג' אבל לא אבלי אבלה אל קרוב לזה ואבילת בשר ואבילת בשר ואבילת יין אסור לאוכן והאבלה הנאמה הוא לאחר קבורה ופ"ב אבשים לאבל יין ובאיסור שי אבבילין אסור בשבודה המפפקה. מלבינות לאמנם לבאחרה ס"ל לומר דהוי כאבילה דא"ב אבלי מומר בבבר מלום שבוא יומר שבינור שלבים ובני אוכן אמנם מבין אין אוכלין בשר ושותין יין מבמע לפילו בשר מבים אוב מלאחי בבמבל' מ"ב דף כ"ב ע"ב ד"ה ואינו אוכל בשר שבאבו בזה"ל ר' דבי הינא דרבי בפי' בתרא דשבבות דף לע"ד גבי בב"ב בשר כ"ן שאינו בבלמים ויין מעיתו ה"ל שרי אחון ומיהו אין רגילים לנהוג בהם היתר לא בבבן ולא בב"ב בו' יעוי"ם שבאחרים בזה ויעוין לקמן בס"ן רכ"ב : (מג"מ ס"ק ד) אבל אסור בו' כ"ב ל"ל הייטו דבים קטנים שאין מולין על שלבן מלבים בדאי' לענין בשולי מבים"ם ביור"ד סי' קי"ד דבבם ל"ם הבינום ומבמב ומומר לאבלם אף לפי המנהג' שבאב המחבר בפ"ב שבאבו שלא לאחל דגים אל"ל ויעוין בבנ"ח סי' תקי"ם ס"ק כ' ובס"ז ס"ק י"ן (פרים סעיף יוד) ובעורת תירוש' תוכיים בשר בו' כ"ב מפ"ם דבבן מיירי בשמוים שעורת תירוש אחר י"ז בתמות וקרים ר"ם חב שלף שהמבין תיאור בבשר ויין גם מי"ז תמוה מותרים לאחל בבשורה זו : (מג"מ ס"ק כ"ב) מותרים בהשכל בו' כ"ב ובא"ר בא' שני שריך לאחל בשר בחמה ירלה (אם לא רש לו בשר מגים) שיהיה מנוח בשר בשנו שבנו עניו כי ימיש ונילה ל' ויעוין בבנ"ח (ס"ק לא) ודוקא בחיטה שא"י בו' כ"ב יעוין בבנ"ח סי' תקי"ם ס"ק ט' : (שם) דבא סימן רס"ש משמע בו' כ"ב ל"ל דשלחי אחם דים מקנה אחרת שיפמה גרוב בשיטור לגלח ירי קידוש אבל אין בשמנע ביאן ימרך הגדול לשמות אמנם ז"ל רק בכום הבדלה אבל לא בכום בחמ"ן : (שם) מבאר הש"ל דבגרונים אסור' בו' הייטו בדמת איזה פוסקים הובאו בשור וב"י סימן תקי"ב ל"ל דהיה אחר מנחה ע"ם ובא"ר מפרש שבא ע"ם שהיה אחר מנחה מות . כיון שיש קצת קרוסה שבת אחר שנת . ובאמנו פילוסו ל"ל דמהרא"ק לא אחר כלל אבילת בשר בקפיים אבל בשכל קטיים בא הפיר מעשה שמא יבא הגדול לאחל ולכך מלמיתין הסכין ובש"ם אחר מות שיה בשר שאוכן לשבת הייטו לקפיים לאחל מתנו : (ס"ק כה) אלא או בדמ"א בקולו ובמומרו או בכבוש אחר מות בו' כ"ב ובס"ן ס"ק י"ב כ' שגם הרמ"א מתיר ענין סון הקדוים : (פרים סעיף י"ב) מפשרת שבת בו' כ"ב יעוין בעיל ס"ד . (ס"ן ס"ק יב) ברלה דה"ה בשיבה בפרים בו' כ"ב יעוין בבנ"ח דף ל"ח ס"ב ובשיטו שיה סרוך קטן אבא לאכיטו אבל אין הבנים מבריגל בו' בכ"ל לפ"ד יש להסביר מה שכתבתי לקמן שיש בסלק בין סיטן מבוא אבילות לבשות לו שקבוע לבוות עד שיבבה בדמ"ק במבדה מבש"ב אבי.ות שבבה אינו אבא אחר לאחל בבשר להתאבל עליו אחר שיבבה : (שם) וא"ש דבוד"ד בו' . כ"ב ל"ל דסיטן אינו אבא לבשן אחרו דבר מעמו בגון בבינוה זו שמבבין אחרו בבשיגריל יומבא גם מלבפר מבש"ב בבינוה שבבה יעוין ב' מהר"ן שבובא גם בס"ן יור"ד סי' ס"ש ס"ק ט"ו ובבקה"ב שם . ובחבו' מ"ב סי' ס"ש ובס' בית הילל יור"ד סי' שפ"ל ורמ"ש שם מדברי הש"י שבבים דף י"ב ד"ה אין בו' יעוין שם ובם לדשות לשיטת הבוברים לאין האבל מבוינב בסיטן ביאו יעוין מ"ש סימן שע"ב ס"ק ט' יעוין בב"ח יור"ד סי' שפ"ד : (ס"ן ס"ק ב') י"ד אבל קורם בזה אחר ב"ב בא"ר ס"ק ט' יעוין בבנ"ח בבינוה בבינוה לאין האבל מבוינב בסיטן ביאו יעוין מ"ש סימן שע"ב ס"ק ט' יעוין בב"ח יור"ד סימן

ס"ר תקסה מג"א ס"ק מ' דמ"ש מלא מ' כסוף הטולה כו' כ"ב גבי ח"ם בשבת שלומר מימו אפשר דלא שייך סברא זו רבי פסיקא שחלם עוד לאסר ושאול מתענה :

ס"ר תקסו פיס סעיף מ' חו' והגה"מיי כולי כ"ב יעויין פי' מל ברטם דף י"ד שהמיה בל"ש כוונם דברי התו' דר"ל דטוענים לחיפך דבתענית הכתוב מוהר בדרשי טעימה כיון דליכא נביה קבלה מהמחבר (ותענית הכתוב הייט ד' תעניות הכתובים בדברי קבלה) ומביא ראיה לפירושו ממ"ש הטוס' בד"ה טוטס כולי מכל טולם לא אפילו בשאר תעניות דמלשון אפי' נשמע דש"ל קיל בזה :

ס"ר תקסח ס"ז ס"ק מ' מכל אם רבה לגות מיום ב' כולי כ"ב יעויין בשפה"מ דיש הלכות תענית מה שמקשה ע"ז: (מג"א ס"ק י) כיון שזמנה קבוע אין לבטל כולי כ"ב והחילוק שיש בין מילה שלא בזמנה לפדיון הבן שבבר זמן יעויין במג"א לעיל ס' רמ"ט ס"ק ה' : (ס"ק יב) ומ"מ כ"ל דהשביר יתן לפי עשרו כו' כ"ב יעויין ביור"ד סי' קפ"ה : (ס"ק יג) דיחסייב להתענות מיד דשמא יעות כולי כ"ב יעויין חבר מהרי"ט ח"ר סי' קל"ח : (ס"ק ן) ובחשו מהרי"ל סי' ל"ח דהה רחיים זו כולי כ"ב ויעויין בחשו מהרי"ל סי' קיח :

ס"ר תקעג מג"א ס"ק מ' ומר"ש סיון עד שבועות כ"ב אבל בר"ח מנמו אין מתענים יעויין בלבוש :

ס"ר תקעו פיס סעיף מ' אלא לעבור דרך מרגס כו' כ"ב נשן זה ליתא בדמב"ם :

ס"ר תקפ פיס סעיף ב' לא נודע איזהו הלדה כו' כ"ב מלאחי בכ"י שבטי"ם שבם נפטר שמעון הקלפוס שהוסיף אם ישראל בלדה גדולה בזמן הפרילים נקבע יום מיתתו לתענית עולם בידוסלים: (מג"א ס"ק ז) ובסליחות שלו איתא שמת מזרע הסופר כ"ב המתחלת אחרה מלוק ובהלכות גדולות הלכות פ"ב ותפנים איתא בזה"ל בחסמה בו לא כתבו דבוחינו על מה הוא וכו ביום מת מזרע הכהן ונמתים בן חכליה ובס' הקבלה להרא"ד מובא שבט' מבם נהרג רב יוסף הלוי הגגיד בנו של ר' שמואל הלוי גם קהל גרמאסה וכל הבחים מלרלות רשוקים לראות חורתו ונדולתו נהרגו וכו' יעו"ש ואח"ז כתב בזה"ל ועוד מימי דבוחינו הקדמונים שבתבו מגילת תענית גזרו תענים בס' בטבת ולא ידעמו על מה הוא מבלן ידעמו שבוטו בדה"ק ליום זה :

הלכות ראש השנה

סימן תבסא מג"א ס"ק ב' לתקוע יום עם ב' ימים כולי כ"ב דמבואר לקמן דבערה"ם מפסיקין מלתקוע וליכא רק כ"ז ימים מלבד ר"ה עולה למנין זה י"ל דהשבתות שבנתים לא חשיבי להפסק ולגרעון במספר . (ס"ק ו) מנהג לעבור לפני התיבה פרנסים כו' כ"ב שם מיירי מראש השנה ויום כפור ויעויין בא"ר ובאחרונים משה מטה סי' תשפ"ב כ' בזה"ל הסליחות שלפני ר"ה צריך להתפלל מי שיש לו בנים ירא' ה' אור זרוע הגה בשערי סוף פרק בתרא דתענית (שם) במ"ש ס"ם קנ"ג כ"ב ויעויין בא"ר סימן תקפ"ב אות ע"א : (ס"ק ז) אפי' ערבית שמתחיל במלוה כו' כ"ב בד"מ אות' ערבית של אמש ויעויין בא"ר : (ס"ק ט) אפילו תינוקות כו' יעויין מג"א סימן תקנ"ו ס"ק י' :(שם) מהרי"ל סימן ג' כ"ב ר"ל זכור אף קודם שהוא בן ח"י שנים ונקבה קודם ט"ו (שם) נהגו כולם להתענות כו' כ"ב י"ל כיון דכולם מתענים ליתא שום יוהרא ויעויין מה שכ' המג"א בסי' תק"ג סק"ב (שם) ואם אנו מחזיקים כו' כ"ב זה קאי לפי דעת הב"י דבדבר של נער כו' (שם) מכ"ם לוס גדליה א"כ כו' כ"ב י"ג א"ש : (שם) אין צורך עמ"ש סימן תקנ"ו כו' כ"ב יעויין שם ס"ק ו' ד"ל דקטנים ר"ל פחותים מי"ח ויעויין בא"ר : (ס"ק יב) דמקום שיש מלקת חולי כו' ביורה דעה סי' ר"י"ד ליתא שריך התרה וי"ל היינו דוקא בזמן המחבר אלא נתפשטה המנהג להתענות לכך מי שרגיל להתענו' הוי כמו תענית יחיד ויש בו משום נדר וצריך התרה משא"כ בזמן הגמ' דנתפשט דהעולם מתענו' יום א' דסליחות ובר"ה ואפשר דבכל התעניתים בין ראש השנה ויום הכפורים והימים שקוד ר"ה להשלמה הוי מנהג נמור לרוב העולם ולכך א"ל התרה מה שאין כן בזמן המחבר ולכל מדקדק ביורה דעה שם הילכך מי שרגיל כו' ואפשר אין הכונה שם על תענית ער"ה שגם בזמן המחבר נהגו להתענות בכרלה בס"ב ואפשר עוד כיון שגם מלבר ער"ה מתענה תעניתים הקודמים וכין ר"ה ליום"כ מה שאין רוב הציבור מהנין כו' לגביה גם התענית של ער"ה בקבלה וצריך התרה כיון שלא היה מחשבתו שלא לפרוש מן הציבור רק מעצמו רצה וקיבל על עצמו תענית של עשי"ת והשלימם בתעניתים קודם ראש השנה ובכללם גם תענית ער"ה וזה מדויק בדברי המחבר בי"ד יעו"ש וכמש"כ בספר הגול מרבנה :

סימן תקפב (מג"א ס"ק ד) ואין לומר בתהבה כו' כ"ב זכרון תרועה בתהבה כו' . (שם) מקרא קודש רק יום כ"ב ל"ל יום מקרא קודש . (פיס סעיף ט) מהנין לומר בקול רם כ"ב אבל אסור להגביה הקול יותר מדאי כמבואר סימן ק"ג סק"ג שם מבואר דהאר"י לא היה משמיע קולו אפילו בזמירות :

סימן תקפג במג"א ועיין בברכות ס"ם גבי שוערא כו' כ"ב דף כ"ו ע"ב . (ס"ק ב') ואומרים כו' משמע כו' כ"ב יעויין במעה משה סי' תש"ל ס"ם בזה"ל יקחנו בידו ויאמר יה"ר כו' ויעוי"ש כ' שאומרי' זה בעת הלקיחה קודם שמברך ברכת הנהנין . (ס"ק ה') עיין סימן תנ"ו כו' כ"ב ל"ל תש"ז יעו"ש שאסור ליתן מזונות :

סי' תקפד ס"ז ס"ק ב' לתקיעת שופר זכר כו' כ"ב להסמיך ברית ועקידה :

סימן תקפה מג"א ס"ק מ' וכ"ל דאדם תקע כולי כ"ב יעויין מג"א תקל"ג ס"ק מ' וכאן בעט"ז ר"ל דבסדר הברכות מסתמא עומדים כל הקהל אלא עיקר המצוה ובשעת התפלה שעומדים ויעויין במעה משה סימן תפ"ד שכ' טעם לחלק בין התוקע להשומעים : (ס"ק ג') יברך לעצמו ויוצא אליבא דכ"ע כולי כ"ב ר"ל כ' ברכות . (שם) דהרמב"ם מיירי דוקא במל בן חבירו כולי כ"ב ר"ל שם מברך העושה כי אבי הבן אינו עושה כלום משא"כ בתקיעה שהשומע עושה המצוה בשמיעתו מהראוי שיברך השומע גם הברכה לשמוע כולי ושהחיינו דעת הרמב"ם דמברך בעצמו אבי הבן רק נדון ברכת המצוה דעת הרמב"ם דמברך השליח ולדעת המנן אברהם מודה הרמב"ם דבשופר מברך השומע גם ברכת המצוה לשמוע קול שופר ויעויין ברמב"ם הלכות ברכות סי"א דין יוד וט"ע דשם לא ביאר הרמב"ם רק שלולי ברכת שהחיינו מהעושה מצוה לאחרים אבל יכול להיות שדעתו בנוגע שהמצו' נעשה ע"י אחר המשלח לא יברך : שם אם שבעושה סוכה כ"ב נ"א מעקה . (ס"ק ו) שריך לחזור לראש כמ"ש רש"י כולי כ"ב יעו"ש מ"ש בעצמו שם וגם בפ"ז יעויין בירושלמי פ"ה דברכות משם מבואר דמ"ש המג"א וכאן ובריש"י ק"מ הכל טעם אחד : (ע"ז ס"ק ז) דהא מותנין שכר לקיים המצוה כולי כ"ב בכתובות דף ס"ד מפרש רש"י דשכר שבת אסור מטעם גזירה משום מו"מ ושכירות ובגילה דף ל"ז מפ' טעם מ' דמו"מ מקרא ממצוה חפליך כולי לזה יש לבסביר דברי הר"ם כיון דהשכירה לקיים המצוה אינו בכלל לחא איסור מו"מ כיון שהוא חפלי שמים ויעויין לעיל סימן ס"ו ויש להסביר קושית הפ"ז דלא דמי לשמור פרה דהשכירה כוונת לעורך מצוה אין להחליש מצוה להשמר דיכול להיות דכוונתו בשמירה רק בעד שכירתו ואף במצוה עצמה ולא"ד מ"ל כוונה שברת הר"ן אם יש לו ובשכירות אין עיקר השכירה שעשה המצוה להתפלל והוי חפלי שמים ולזה מדייק במרדכי דהא נותנים שכר לקיים המצוה להתפלל :

סי' תקסו מג"א ס"ק ג' גם י"ל דראש טהור הוא כולי כ"ב ר"ל ולכך החכרו בתו' ר"ה לפסול קרני ראש מעשה דאיקרי קרן כדכתיב וקרני ראש וגו' ויעויין בס' הפרשים שורש ראש בהג"ה: שם (ע"ז ס"ק מ) ויש ראיה לזה מהפסוק שור שם כשבים כולי כ"ב יעויין בשו"ת ח"ל סי' כ"ל דשמשא עליו דמי' בקמץ הוא ח"י ע"כ וכן הוא בפירש"י בראש על פסוק זה זאת הבהמה כולי אינו לבי ויחמור ומדנו שהחיה בכלל בהמה כולי וכ' דקאי גם על אינו ותרגומו שם אינא ובפרשת וירא מתרגם דיכרא ויעויין ברים פרק א' דכלאים מ"ו ודע דבלשון הראב"ד פ"ע דכלאים בשבתו דף י"א יעו"ש יש גם כן לחמוה כי כ' לכאורה מדברי שפוכר שאני ואינ שבקרא סמה חי' ובהמה אמנם אפשר לדחוק להחזיק מ"ש המל"מ בכוונתו כלו' דשור פסמ"ק שהוא עצמות בהמה והתורה השוה אותו לחיה כלבי ובאינ ע"כ לומדנו דהוי כאלו הוא בהמה וחיה: (מג"א ס"ק ח) אם נתכוין הישראל לזכות כ"ב היינו בגוזל : (שם) כדאית' בפ"א מ"ב אם כן מוכח בהדיא כו' כ"ב ז"ל רש"י שם דלמא מגבי לה וקמי לה בהגנבה דכל דבר הפקר כגון מציאה נקנית בהגבהה עכ"ל ול"ש דלפי' רבא בהגבדרין דף ע"ב ע"א אחריות גזלן הוא משום דלא גרע משואל יש לו דבעכו"ם דליכא חיובא שומרים גם בגזלן אינו חייב באחריות ובני חמץ מיירי שנפקד ישראל קיבל אחריות בפיר' יעויין בתומים סי' ע"ב ס"ק ו' ובתו' שבועות דף מ"ד סד"ה שומר אבידה גם זה שמקשה המג"א על הב"ח מתו' סוכה דף ל"א ל"ע דהא הטור והב"ח מיירי להדיא בשופר גזול מעכו"ם ובני לוב לא מיירי בגזול דלוב בגזול פסול אף ביום טוב שני שהיא מהב"ע : (שם) וכרמי' שמביא מגשתפו כ"ב בע"א ס' השוכר את הפועל : (ע"ז סק"ה)והגדרים חלי' ע"ד מלוה כו' כ"ב ל' הש"ע בכאן מורה דלא אסור בקיום כל הפורות שבעולם אלא שופר א' ובכה"ג ליכא ביטול מצות ת"ש דיכול לשמוע שופר אחר בכה"ג ליכא ביטול מצות ת"ש ויכול לשמוע שופר א' ובזה גם שבועה חלה ולא הוי נשבע לבטל את המצוה : (מג"א ס"ק כד) אפילו לכתחילי' שרי טעמ לעכו"ם כו' כ"ב יש לומר דמיירי שיש שופר אחר : (ס"ק כה) אסור לטלטל אלא בו כו' כ"ב יעויין מ"ש סי' תמ"ו סי' ס"ק א' ובסי' תל"ח ס"ק למד :

סי' תקפח (מג"א ס"ק ד) אבל לשמ"ה הר"ן כו' כ"ב יעויין בר"ן סוף מס' שבת ע"ש הלשפסי בעניין רדיית פת : (שם) ובתו' רפ"ג דסוכה כו' ל"ל רפ"ד : תקל (מג"א ס"ק ז') ואף בתקיעות דמיושב כ"ב ר"ל דלדעת הרא"ש ור"ף צריכים לחזור אף בתקיעות דמיושב שהיא רק מדרבנן ונשמע אחר כך על הסדר (ויעויין לקמן ס"ק יב) ואחר כך מסיים המג"א שכ"ל דאינו צריך כו' : סי' תקצא (מג"א ס"ק א') ואפילו קודם הקרבנות אין אומרים אותו כו' כ"ב שלא יאמרו ובראשי חדשיכם : (מג"א ס"ק ב) שהיחידים א"ל לשמוע על סדר כו' ל"ל לשמוע בתפילתן כו' : (ס"ק ז') אבל נקרא פ"ם ילחק כו' כ"ב יעויין ברמב"ם פ"ע מהלכות נדרים דין כ"א שכ' בזה"ל נדר מזרע אברהם כו' שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע והרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם :

סי' תקצב (מג"א ס"ק ב) ואפילו לרוח אסור כולי כ"ב ז"ל מהרי"ל ואפי' להקיא אסור כדי שישמע את הקול שלא מתחלי ועד סוף ולא יפסיק אפי' כמלא נימא כו' עכ"ל :

סי' תקצו (ע"ז ס"ק ב) אבל בי"ם גרידא אין שום איסור כו' כ"ב יעויין בתשו' ח"ל סי' ל"ה ובר"ן ריש שבת שליינתי בגליון מג"א סי' תקפ"ח ויעויין בתשו' פ"מ ח"א סי' ק"ב :

סי' תקצו (מג"א ס"ק ג) דלא כלבוש שתלמן זה בזה כו' כ"ב ר"ל דגרא' מדבריו דלכך אסור לנשל כדי שיעסוק בתורה או בתחנונים דצריכים כונה ל"ד ולכך מתיר בתשה שמשעובדת לנעל או מגרתת ומ"ש בהגהמ"ב בשם ח"ל דמתיר לתשה לבשל ל"ד אשה רק הח"ן חולק אדין זה ולדידן דאסריגן גם לתשה ומשרתת אסור : (ס"ק ג') לפי שהוא דאוריתא כו' כ"ב אף שלא היה בידן לקיים שיהי' קידוש במקום שעורה אבל מקום יש קידוש (ס"ק ח) א"ל להתעטף לעולם כו' כ"ב שהכלבו סובר שאסור להתענות בר"ה אין הקבלה חל (שם) וכ"ל דמיירי שקבלו בלשון כו' כ"ב דאם היה בלשון נדר חל גם ביו"ט דנדרים חלו' ע"ד מלוה אבל לא שבועה וקבלה: סי' תר (ע"ז ס"ק ב) התחיל לתקוע תקיעה שליטית כו' כ"ב יעויין השגת הח"ל בסי' י"א וכתו כ מעיג המג"א בסי' רס"א ס"ק י"א על הכנה"ג : שם וקיי"ל חלה לעבור כו' כ"ב ל"ע דהא בכולל חל :

סי' תרד (ס"ז ס"ק א) כגון עופות והגים כו' כ"ב יעויין סי' תר"ח ס"ד :

סי' תרה (ס"ז ס"ק ה) מהטוא דחולין רמי בר חמרא איקלע כו' כ"ב ויעויין חולין דף ל"ה ע"ב ודף ק"ו ע"א (מג"א ס"ק ו) דכיון שהוא לא ראהו כשנטלו כו' כ"ב יעויין חבר מהרי"ט ח"ר סי' קל"ח : (ס"ק ן) ובחשו מהרי"ל סי' ל"ח דהה רחיים זו כולי כ"ב ויעויין בחשו מהרי"ל סי' קיח :

סי' תקעג מג"א ס"ק א' ומר"ש סיון עד שבועות כ"ב אבל בר"ח מנמו אין מתענים יעויין בלבוש :

סי' תקעו פיס סעיף א' אלא לעבור דרך מרגס כו' כ"ב נשן זה ליתא בדמב"ם :

סי' תקפ פיס סעיף ב' לא נודע איזהו הלדה כו' כ"ב מלאחי בכ"י שבטי"ם שבם נפטר שמעון הקלפוס שהוסיף אם ישראל בלדה גדולה בזמן הפרילים נקבע יום מיתתו לתענית עולם בירושלים: (מג"א ס"ק ז) ובסליחות שלו איתא שמת מזרע הסופר כ"ב המתחלת אחרה מלוק ובהלכות גדולות הלכות פ"ב ותפנים איתא בזה"ל בחסמה בו לא כתבו דבוחינו על מה הוא וכו ביום מת מזרע הכהן ונמתים בן חכליה ובס' הקבלה להרא"ד מובא שבט' מבם נהרג רב יוסף הלוי הגגיד בנו של ר' שמואל הלוי גם קהל גרמאסה וכל הבחים מלרלות רשוקים לראות חורתו ונדולתו נהרגו וכו' יעו"ש ואח"ז כתב בזה"ל ועוד מימי דבוחינו הקדמונים שבתבו מגילת תענית גזרו תענים בס' בטבת ולא ידעמו על מה הוא מבלן ידעמו שבוטו בדה"ק ליום זה :

הלכות ראש השנה

סימן תבסא מג"א ס"ק ב' לתקוע יום עם ב' ימים כולי כ"ב דמבואר לקמן דבערה"ם מפסיקין מלתקוע וליכא רק כ"ז ימים מלבד ר"ה עולה למנין זה י"ל דהשבתות שבנתים לא חשיבי להפסק ולגרעון במספר . (ס"ק ו) מנהג לעבור לפני התיבה פרנסים כו' כ"ב שם מיירי מראש השנה ויום כפור ויעויין בא"ר ובאחרונים משה מטה סי' תשפ"ב כ' בזה"ל הסליחות שלפני ר"ה צריך להתפלל מי שיש לו בנים ירא' ה' אור זרוע הגה בשערי סוף פרק בתרא דתענית (שם) במ"ש ס"ם קנ"ג כ"ב ויעויין בא"ר סימן תקפ"ב אות ע"א : (ס"ק ז) אפי' ערבית שמתחיל במלוה כו' כ"ב בד"מ אות' ערבית של אמש ויעויין בא"ר : (ס"ק ט) אפילו תינוקות כו' יעויין מג"א סימן תקנ"ו ס"ק י' :(שם) מהרי"ל סימן ג' כ"ב ר"ל זכור אף קודם שהוא בן ח"י שנים ונקבה קודם ט"ו (שם) נהגו כולם להתענות כו' כ"ב י"ל כיון דכולם מתענים ליתא שום יוהרא ויעויין מה שכ' המג"א בסי' תק"ג סק"ב (שם) ואם אנו מחזיקים כו' כ"ב זה קאי לפי דעת הב"י דבדבר של נער כו' (שם) מכ"ם לוס גדליה א"כ כו' כ"ב י"ג א"ש : (שם) אין צורך עמ"ש סימן תקנ"ו כו' כ"ב יעויין שם ס"ק ו' ד"ל דקטנים ר"ל פחותים מי"ח ויעויין בא"ר : (ס"ק יב) דמקום שיש מלקת חולי כו' ביורה דעה סי' ר"י"ד ליתא שריך התרה וי"ל היינו דוקא בזמן המחבר אלא נתפשטה המנהג להתענות לכך מי שרגיל להתענו' הוי כמו תענית יחיד ויש בו משום נדר וצריך התרה משא"כ בזמן הגמ' דנתפשט דהעולם מתענו' יום א' דסליחות וער"ה ואפשר דבכל התעניתים בין ראש השנה ויום הכפורים והימים שקוד ר"ה להשלמה הוי מנהג נמור לרוב העולם ולכך א"ל התרה מה שאין כן בזמן המחבר ולכל מדקדק ביורה דעה שם הילכך מי שרגיל כו' ואפשר אין הכונה שם על תענית ער"ה שגם בזמן המחבר נהגו להתענות בכרלה בס"ב ואפשר עוד כיון שגם מלבר ער"ה מתענה תעניתים הקודמים וכין ר"ה ליום"כ מה שאין רוב הציבור מהנין כו' לגביה גם התענית של ער"ה בקבלה וצריך התרה כיון שלא היה מחשבתו שלא לפרוש מן הציבור רק מעצמו רצה וקיבל על עצמו תענית של עשי"ת והשלימם בתעניתים קודם ראש השנה ובכללם גם תענית ער"ה וזה מדויק בדברי המחבר בי"ד יעו"ש וכמש"כ בספר הגול מרבנה :

סימן תקפב (מג"א ס"ק ד) ואין לומר בתהבה כו' כ"ב זכרון תרועה בתהבה כו' . (שם) מקרא קודש רק יום כ"ב ל"ל יום מקרא קודש . (פיס סעיף ט) מהנין לומר בקול רם כ"ב אבל אסור להגביה הקול יותר מדאי כמבואר סימן ק"ג סק"ג שם מבואר דהאר"י לא היה משמיע קולו אפילו בזמירות :

סימן תקפג במג"א ועיין בברכות ס"ם גבי שוערא כו' כ"ב דף כ"ו ע"ב . (ס"ק ב') ואומרים כו' משמע כו' כ"ב יעויין במעה משה סי' תש"ל ס"ם בזה"ל יקחנו בידו ויאמר יה"ר כו' ויעוי"ש כ' שאומרי' זה בעת הלקיחה קודם שמברך ברכת הנהנין . (ס"ק ה') עיין סימן תנ"ו כו' כ"ב ל"ל תש"ז יעו"ש שאסור ליתן מזונות :

סי' תקפד ס"ז ס"ק ב' לתקיעת שופר זכר כו' כ"ב להסמיך ברית ועקידה :

סימן תקפה מג"א ס"ק מ' וכ"ל דאדם תקע כולי כ"ב יעויין מג"א תקל"ג ס"ק מ' וכאן בעט"ז ר"ל דבסדר הברכות מסתמא עומדים כל הקהל אלא עיקר המצוה ובשעת התפלה שעומדים ויעויין במעה משה סימן תפ"ד שכ' טעם לחלק בין התוקע להשומעים : (ס"ק ג') יברך לעצמו ויוצא אליבא דכ"ע כולי כ"ב ר"ל כ' ברכות . (שם) דהרמב"ם מיירי דוקא במל בן חבירו כולי כ"ב ר"ל שם מברך העושה כי אבי הבן אינו עושה כלום משא"כ בתקיעה שהשומע עושה המצוה בשמיעתו מהראוי שיברך השומע גם הברכה לשמוע כולי ושהחיינו דעת הרמב"ם דמברך בעצמו אבי הבן רק נדון ברכת המצוה דעת הרמב"ם דמברך השליח ולדעת המנן אברהם מודה הרמב"ם דבשופר מברך השומע גם ברכת המצוה לשמוע קול שופר ויעויין ברמב"ם הלכות ברכות סי"א דין יוד וט"ע דשם לא ביאר הרמב"ם רק שלולי ברכת שהחיינו מהעושה מצוה לאחרים אבל יכול להיות שדעתו בנוגע שהמצו' נעשה ע"י אחר המשלח לא יברך : שם אם שבעושה סוכה כ"ב נ"א מעקה . (ס"ק ו) שריך לחזור לראש כמ"ש רש"י כולי כ"ב יעו"ש מ"ש בעצמו שם וגם בפ"ז יעויין בירושלמי פ"ה דברכות משם מבואר דמ"ש המג"א וכאן ובריש"י ק"מ הכל טעם אחד : (ע"ז ס"ק ז) דהא מותנין שכר לקיים המצוה כולי כ"ב בכתובות דף ס"ד מפרש רש"י דשכר שבת אסור מטעם גזירה משום מו"מ ושכירות ובגילה דף ל"ז מפ' טעם מ' דמו"מ מקרא ממצוה חפליך כולי לזה יש להסביר דברי הר"ם כיון דהשכירה לקיים המצוה אינו בכלל לחא איסור מו"מ כיון שהוא חפלי שמים ויעויין לעיל סימן ס"ו ויש להסביר קושית הפ"ז דלא דמי לשמור פרה דהשכירה כוונת לעורך מצוה אין להחליש מצוה להשמר דיכול להיות דכוונתו בשמירה רק בעד שכירתו ואף במצוה עצמה ולא"ד מ"ל כוונה שברת הר"ן אם יש לו ובשכירות אין עיקר השכירה שעשה המצוה להתפלל והוי חפלי שמים ולזה מדייק במרדכי דהא נותנים שכר לקיים המצוה להתפלל :

סי' תקסו מג"א ס"ק ג' גם י"ל דראש טהור הוא כולי כ"ב ר"ל ולכך החכרו בתו' ר"ה לפסול קרני ראש מעשה דאיקרי קרן כדכתיב וקרני ראש וגו' ויעויין בס' הפרשים שורש ראש בהג"ה: שם (ע"ז ס"ק מ) ויש ראיה לזה מהפסוק שור שם כשבים כולי כ"ב יעויין בשו"ת ח"ל סי' כ"ל דשמשא עליו דמי' בקמץ הוא ח"י ע"כ וכן הוא בפירש"י בראש על פסוק זה זאת הבהמה כולי אינו לבי ויחמור ומדנו שהחיה בכלל בהמה כולי וכ' דקאי גם על אינו ותרגומו שם אינא ובפרשת וירא מתרגם דיכרא ויעויין ברים פרק א' דכלאים מ"ו ודע דבלשון הראב"ד פ"ע דכלאים בשבתו דף י"א יעו"ש יש גם כן לחמוה כי כ' לכאורה מדברי שפוכר שאני ואינ שבקרא סמה חי' ובהמה אמנם אפשר לדחוק להחזיק מ"ש המל"מ בכוונתו כלו' דשור פסמ"ק שהוא עצמות בהמה והתורה השוה אותו לחיה כלבי ובאינ ע"כ לומדנו דהוי כאלו הוא בהמה וחיה: (מג"א ס"ק ח) אם נתכוין הישראל לזכות כ"ב היינו בגוזל : (שם) כדאית' בפ"א מ"ב אם כן מוכח בהדיא כו' כ"ב ז"ל רש"י שם דלמא מגבי לה וקמי לה בהגנבה דכל דבר הפקר כגון מציאה נקנית בהגבהה עכ"ל ול"ש דלפי' רבא בהגנדרין דף ע"ב ע"א אחריות גזלן הוא משום דלא גרע משואל יש לו דבעכו"ם דליכא חיובא שומרים גם בגזלן אינו חייב באחריות ובני חמץ מיירי שנפקד ישראל קיבל אחריות בפיר' יעויין בתומים סי' ע"ב ס"ק ו' ובתו' שבועות דף מ"ד סד"ה שומר אבידה גם זה שמקשה המג"א על הב"ח מתו' סוכה דף ל"א ל"ע דהא הטור והב"ח מיירי להדיא בשופר גזול מעכו"ם ובני לוב לא מיירי בגזול דלוב בגזול פסול אף ביום טוב שני שהיא מהב"ע : (שם) וכרמי' שמביא מגשתפו כ"ב בע"א ס' השוכר את הפועל : (ע"ז סק"ה)והגדרים חלי' ע"ד מלוה כו' כ"ב ל' הש"ע בכאן מורה דלא אסור בקיום כל הפורות שבעולם אלא שופר א' ובכה"ג ליכא ביטול מצות ת"ש דיכול לשמוע שופר אחר בכה"ג ליכא ביטול מצות ת"ש ויכול לשמוע שופר א' ובזה גם שבועה חלה ולא הוי נשבע לבטל את המצוה : (מג"א ס"ק כד) אפילו לכתחילי' שרי טעמ לעכו"ם כו' כ"ב יש לומר דמיירי שיש שופר אחר : (ס"ק כה) אסור לטלטל אלא בו כו' כ"ב יעויין מ"ש סי' תמ"ו סי' ס"ק א' ובסי' תל"ח ס"ק למד :

סי' תקפח (מג"א ס"ק ד) אבל לשמ"ה הר"ן כו' כ"ב יעויין בר"ן סוף מס' שבת ע"ש הלשפסי בעניין רדיית פת : (שם) ובתו' רפ"ג דסוכה כו' ל"ל רפ"ד : תקל (מג"א ס"ק ז') ואף בתקיעות דמיושב כ"ב ר"ל דלדעת הרא"ש ור"ף צריכים לחזור אף בתקיעות דמיושב שהיא רק מדרבנן ונשמע אחר כך על הסדר (ויעויין לקמן ס"ק יב) ואחר כך מסיים המג"א שכ"ל דאינו צריך כו' : סי' תקצא (מג"א ס"ק א') ואפילו קודם הקרבנות אין אומרים אותו כו' כ"ב שלא יאמרו ובראשי חדשיכם : (מג"א ס"ק ב) שהיחידים א"ל לשמוע על סדר כו' ל"ל לשמוע בתפילתן כו' : (ס"ק ז') אבל נקרא פ"ם ילחק כו' כ"ב יעויין ברמב"ם פ"ע מהלכות נדרים דין כ"א שכ' בזה"ל נדר מזרע אברהם כו' שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע והרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם :

סי' תקצב (מג"א ס"ק ב) ואפילו לרוח אסור כולי כ"ב ז"ל מהרי"ל ואפי' להקיא אסור כדי שישמע את הקול שלא מתחלי ועד סוף ולא יפסיק אפי' כמלא נימא כו' עכ"ל :

סי' תקצו (ע"ז ס"ק ב) אבל בי"ם גרידא אין שום איסור כו' כ"ב יעויין בתשו' ח"ל סי' ל"ה ובר"ן ריש שבת שליינתי בגליון מג"א סי' תקפ"ח ויעויין בתשו' פ"מ ח"א סי' ק"ב :

סי' תקצו (מג"א ס"ק ג) דלא כלבוש שתלמן זה בזה כו' כ"ב ר"ל דגרא' מדבריו דלכך אסור לנשל כדי שיעסוק בתורה או בתחנונים דצריכים כונה ל"ד ולכך מתיר בתשה שמשעובדת לנעל או מגרתת ומ"ש בהגהמ"ב בשם ח"ל דמתיר לתשה לבשל ל"ד אשה רק הח"ן חולק אדין זה

הגהות מהגאון מוהרר ברוך פרענקיל ז"ל

עפיר חוץ לסוכה מתבטל בסעודה זה לא נשמע כלל מדברי מהרי"ק (יעוין בתה"ד סי' ל"ג ובפסקיו סי' קל"ח שמונה בקיצור הרמ"א כאן ס"ד) ובאמת קבלות בפולין עושין החברה קדישא סעודה חוץ לסוכה בש"ע אבל באיזה קבלות אין בסעודה זו רק פירות ויין ובכה"ג מתיר הא"ר מלד סד"ר יעוי"ש: (מג"א ס"ק יג) וא"כ די לכם ביוד אנשים כו' נ"ב לא ביאר הדין בשאין בסוכה מכילה ישיבת עשר' ויעוין מ"ש בזה בס' א"א:

סי' תרמה (מג"א ס"ק א) דהיינו שיתחב בחזקה כו' נ"ב ר"ל המחט בראשי מקום תחיבו החוט יתחב בחזקה להאחרון לבכנים החוט במקום עובי ויחזור ויוצא באותו מקום ודלא כפי' כש"ז ס"ק א' וכמג"א לשעתיה דסובר דאף דמלד זה הוי מפולש. ובכונה יותר הבג"ה שעונה באחרונים תחת תיבת בחזקת נ"ל בהור: (ס"ק כז) ולבוש כ' אומן שקורין גראסקי' כו' נ"ב יעוין ט"ז סי' תרמ"ט ס"ק ג':

סי' תרמט (מג"א ס"ק ג) ואפ"ה לאחרים לא הוי מהב"ע כו' נ"ב יעוין באחרונים ולענ"ד לא אלה בדעת המג"א דלהוי מהב"ע מחמת שהנוי עשה עבירה שנלו בקלילתו. אבל כוונת מג"א כמ"ש וכן משמע ברש"י כו' הוא דלשיטת רש"י דמחשב מהב"ע אף שקדמה הקנייה לעשיית המצוה ק' דמ"כ מה מקשה הגמ' כוף כוף כו' וכ"ר בידן הא אכתי יהיה מהב"ע כיון שהגזילה תהיה ע"י האוכרים ישראל שהמה יקללו מ"ו אף היכא שבעבירה ועשית' ע"י ישראלים מכל מקום יכול ישראל אחר שאינו הגזלן לגאת בו: וע' מש"כ המג"א אחר כך אבל במלחמות משמע כו' אין כוונתו שבמלחמות חולק על רש"י דבא מדברי רש"י ליכא משמעות לאחר יאוש וכמשמעות מהמלחמות מ"ו אלא קודם יאוש שאחשב ישראל בשני כאלו הוא הגזלן גם לפי פירוש המפורשים דברי המג"א לריכים לומר כן (ויעוין ברש"י דיה בידן כו' שכי בזה"ל ולדידן אלו מהב"ע הוא ע"כ פשטות הלשון הורה שכוונתו דלדידן שלא נעשית עבירה על ידינו כ"א ע"י האוכרי לא הוי מהב"ע רק שמקושי' הגמ' ולקני בשינוי מעשה ובשינוי בשם מוכח דבאוכרי נופיה נ"כ לא הוי מהב"ע ול"ל כתי המהרש"א ליכא דליכא ב' קניות יאוש ושינוי רשות אף לגבי הגזלן לא הוי לדעת רש"י מהב"ע אבל באמת דברי המהרש"א מרפסין אינרא ויש לי תריכות בזה לא יכולם הגליון: (ט"ז ס"ק ג) באחרונים הבאים מן הפרדס שקורין נוסיזא כו' נ"ב יעוין בשבונת אלשיך סי' ק"י שמאריך בטעמים לפסול המורכב: שם ויש ליישלו כל ז' בלא ברכה כללא ד נ"ב יעוין תשובת ב"ח סי' קל"ה וקל"ו בתשובת אלשיך סי' ק"י ותשובי' שבות יעקב ח"א סי' נ"ו והשובת רמ"א ס"י וכמג"א לעיל סס"י תרמ"ח: (מג"א ס"ק יז) שעל ניטל בעון מקשה כו' נ"ב ועל ניטל פטימתו מקשה: שם ולכן אין להקל בפטימא כו' נ"ב יעוין בט"ז ס"ק י"ט: וכמ"ש הרא"ש וטור וכ"מ דבפתחלה נ"ב בתוספות סיכה דף מ"ו ע"ב ד"ה אתרוג: שם יעוין בשבת דף כ"ב ובתוספות שם ל"ל בשוכה: ס"ק ג אע"פ שאסור בהנאה להקריבן כו' יעוין ירושלמי יומות פ"ב הלכה י"ב:

סי' תרנא (במג"א) דמוקלה הוא דשבות כו' נ"ב יעוין בס' תמ"ו ובסי' תקפ"ו ס"ק כ"ה ומש"כ בסי' תל"ח ס"ק למד

סי' תרנח (מג"א ס"ק יוד) כמ"ש סי' כו' נ"ב זה קאי על הגהות רמ"א:

סי' תרסד (פרים סעיף ח) יש מי שאומר שבושמנא כו' נ"ב יעוין מג"א סוף סי' תרל"ז:

סי' תרסה (ס"ק ס"ק א) עבדי להושמנא ולא אגדי כו נ"ב בש"ס שלפניו בהגהות אשרי פ' המביא ז"ל וכיכא דעביד סוכה ולא יתיב בה א"נ עבדא להושמנא ולא אגבה למיפיק בה שריין בהגאה דהזמנה לאו מלתא היא עכ"ל ולפני הב"י והט"ז היה הגי' ולא אגדי':

סי' תרסז (מג"א ס"ק ג) ח"ל מהרי"ל כו' נ"ב יעוין סי' תקי"ד ס"ה: מנן אברכה שם שעיקטנו"ו ובכו' ש"ב כ"ג ובכו' שכ"ג ס"ו ובכו' תל"ה: מג"א ס"ק ד' ובריש סי' תקכ"ז:

סי' תרסח יעוין מ"ש הרד"ק הובא ב' של פסוק והשבת כו' הגה בשם רבינו שעדיה שכתב דש"ע אינו בכלל חג ויעוין במלחמות פ"ד דביצה בשונית דאין נוטלין עצים מפרש ושוין בסוכת בחג בחג שביא אסורה באסורה גם ביום הח' משום מוקלה יעוי"ש: (ט"ז ס"ק א) כבר חלף והלך ממנו חובת היום כו' נ"ב דברים אלו לע"נ דמה"ת יבוטל חיוב מצות סוכה דאורייתא מלד קבלת הוספה לכרסת י"ט של ש"ע ובפרט לפמ"ש בעלמו לעיל בסי' תר"ח שדעת הטור דליכא חוספות רק ביה"כ ויעוין בספר היטר לר"ת סי' שם ט שמוכיח כן מדאמרי' כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש ובתשו' מהרי"ו סי' קפ"ז ולעיל בי' רס"א ס"ה בהגה ובסי' רס"ג סי"ז:

סי' תרע (פרים סעיף א') ואסורים בספר ותענית כו' נ"ב בדין תענית לפניו ולאחריו יעוין במג"א סי' ש"ש שמאריך בדיני הדלקת והבנת נרות המנורה ומתוך דברי נשמע דבשעת העולה בין הערביים אפי' כולם דולקים מדשן ומדליקן דכתיב יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר ואפ' שהי מדות המונח ברמב"ם בהלכות חוי"מ הלכה נ"ב מבואר שהשמן שבדשן יעלה למקום הדשן כי לא היה ראוי עוד להדליק בהם בתמורה וא"כ לפ"ד הט"ז שהברכה היתה בשמן שבתוך המנורה קשה דא"כ לא נתקיים מצות הדלקה כל שבעה לילות ומפי הי עדיף אם היה מדליקין בכל לילה ולילה בשמן טמא אף למ"ד טומאה דחויה היא בלבור יעוין חשו' ח"ל סי' ל"א שכתב דעיקר הנס היה מה שבקב"ה הראה להם חיבה לקיים המצוה בשמן טהור יעוי"ש ולפ"ד הט"ז מה זו לחיבה הא מתבטל עי"ז ממצות הערבה והדלקה שמחויבים לעשות בכל ערב וערב. ועד"ז גם בנ"ח שהם זכר לנרות המנורה בשהעשים הולכת והולקת וריכים לכבותה בערב הבני ולחזור ולהדליקה אז לשם מצות הדלקת נ"ח ע"כ נכון יותר כתי' הב' שבב"י בשעפכו מהבך בערב ליל ראשון נתמלא המנורה ונשאר שמן שבאף עוד נל"ד פ"ד הס"ז שכתב בלמפרש אנו רואים שבב לילה הראשונה היה גם כו' הא מהמלוה ליתן חלי לוג שמן בכל הנר שיהא בו שיעור הדלקה אף בלילות אחרוכות שבשבת וממילא בלילו' שאינה ארוכות בנ"כ. אף בחדש בסליו היה שיור שמן מעט בנוקר והיה מליאות שיפול הנס בנקר שיארבה המעט שמן שבנקר מנה ידמיון ולא היה לורך גם בהדלקת לילה הראשונה כי היה די בחלי לוג לגורך כל הלילה עד נוקר ולהוחיר מעט שיחול בו ברכה לגורך ליל שניה: (מג"א ס"ק ב) והיא עד בחצות כו' נ"ב ר"ל בלילה: (פרים סעיף ב) דבאותן הימים היה חנוכת המזבח נ"ב כתב הא"ר בשם הפו"ש דהיינו בימי חשמונאי: שם לפי שהנס נעשה בחצי נ"ב לשון הכלבו בשל גבינה ובתשו' הר"ן סי' בשם מר"ר שבאכילה גבינה: (מג"א ס"ק ג) שנמרה מלאכת המשכן נ"ב יעוין בט"ז סי' תרפ"ד: (ס"ק ד) וכ"ה בנשואי בת ת"ח נ"ב ז"ל המרדכי ע"כ נכון לומר שירות ותשבחות להקב"ה ולהללו על החסד שעשה עם אדם וחוה: (ט"ז ס"ק ג) ואמר כי בפורים היה הללת נפשות כו' נ"ב בלבוש מבאיר דבפורים רלה להשמיד הנופי' דהוא ביטול משהה ושמהה לכן קבעו נגד זה משהה ושמחה ובחנוכה היה נזירות המרת דת לכך קבעו להודות והללו להש"ת. (ס"ק ד) וכ"כ רש"ל כו' נ"ב יעוין בש"ס ב"ק פ"ח סי' י"ז בארוכות: (פרים סעיף ג) אין מספידין בו אלא להכס כו' נ"ב בגמ' איתא ת"ח יעוי"ש ברש"י ולעיל בסי' תקי"ז ובמג"א ס"ק ח':

סי' תרעא (פרים סעיף ב) מד בגליל אחרון כו' נ"ב ר"ל דלא נעשה דגמ' לא הי' גם רק משום ספיקא דיומא נתקן להדליק בת' ל"ב ברות ויעוין בפר"ש גם ר"ל דאשמועי' דאף אם לא הדליק אז לא הוסיף בלאחה לילה מחרב בלילה בלאחריה בהוספה הראוי מד בגליל אחרון יהיה שמונה ויעוין סס"י תרע"ב: (מג"א ס"ק ד) ומדנקין הבדות כו' נ"ב הוא דלשיטת רש"י דמחשב מהב"ע אף שקדמה הקנייה לעשית המצוה ק' דמ"כ מה מקשה הגמ' כוף כוף כו' וכ"ר בידן הא אכתי יהיה מהב"ע כיון שהגזילה תהיה ע"י האוכרים ישראל שהמה יקללו מ"ו אף היכא שבעבירה ועשית' ע"י ישראלים מכל מקום יכול ישראל אחר שאינו הגזלן לגאת בו: וע' מש"כ המג"א אחר כך אבל במלחמות משמע כו' אין כוונתו שבמלחמות חולק על רש"י דבא מדברי רש"י ליכא משמעות לאחר יאוש וכמשמעות מהמלחמות מ"ו אלא קודם יאוש שאחשב ישראל בשני כאלו הוא הגזלן גם לפי פירוש המפורשים דברי המג"א לריכים לומר כן (ויעוין ברש"י דיה בידן כו' שכי בזה"ל ולדידן אלו מהב"ע הוא ע"כ פשטות הלשון הורה שכוונתו דלדידן אלא נעשית עבירה על ידינו כ"א ע"י האוכרי לא הוי מהב"ע רק שמקושי' הגמ' ולקני בשינוי מעשה ובשינוי בשם מוכח דבאוכרי נופיה נ"כ לא הוי מהב"ע ול"ל כתי המהרש"א ליכא דליכא ב' קניות יאוש ושינוי רשות אף לגבי הגזלן לא הוי לדעת רש"י מהב"ע אבל באמת דברי המהרש"א מרפסין אינרא ויש לי תריכות בזה לא יכולם הגליון: (ט"ז ס"ק ג) באחרונים הבאים מן הפרדס שקורין נוסיזא כו' נ"ב יעוין בשבונת אלשיך סי' ק"י שמאריך בטעמים לפסול המורכב: שם ויש ליישלו כל ז' בלא ברכה כללא ד נ"ב יעוין תשובת ב"ח סי' קל"ה וקל"ו בתשובת אלשיך סי' ק"י ותשובי' שבות יעקב ח"א סי' נ"ו והשובת רמ"א ס"י וכמג"א לעיל בסי' תרמ"ח: (מג"א ס"ק יז) שעל ניטל בעון מקשה כו' נ"ב ועל ניטל פטימתו מקשה: שם ולכן אין להקל בפטימא כו' נ"ב יעוין בט"ז ס"ק י"ט: וכמ"ש הרא"ש וטור וכ"מ דבפתחלה נ"ב בתוספות סיכה דף מ"ו ע"ב ד"ה אתרוג: שם יעוין בשבת דף כ"ב ובתוספות שם ל"ל בשוכה: ס"ק ג אע"פ שאסור בהנאה להקריבן כו' יעוין ירושלמי יומות פ"ב הלכה י"ב:

סי' תרנא (במג"א) דמוקלה הוא דשבות כו' נ"ב יעוין בס' תמ"ו ובסי' תקפ"ו ס"ק כ"ה ומש"כ בסי' תל"ח ס"ק למד

סי' תרנח (מג"א ס"ק יוד) כמ"ש סי' כו' נ"ב זה קאי על הגהות רמ"א:

סי' תרסד (פרים סעיף ח) יש מי שאומר שבושמנא כו' נ"ב יעוין מג"א סוף סי' תרל"ז:

סי' תרסה (ס"ק ס"ק א) עבדי להושמנא ולא אגדי כו נ"ב בש"ס שלפניו בהגהות אשרי פ' המביא ז"ל וכיכא דעביד סוכה ולא יתיב בה א"נ עבדא להושמנא ולא אגבה למיפיק בה שריין בהגאה דהזמנה לאו מלתא היא עכ"ל ולפני הב"י והט"ז היה הגי' ולא אגדי':

סי' תרסז (מג"א ס"ק ג) ח"ל מהרי"ל כו' נ"ב יעוין סי' תקי"ד ס"ה: מנן אברכה שם שעיקטנו"ו ובכו' ש"ב כ"ג ובכו' שכ"ג ס"ו ובכו' תל"ה: מג"א ס"ק ד' ובריש סי' תקכ"ז:

סי' תרסח יעוין מ"ש הרד"ק הובא ב' של פסוק והשבת כו' הגה בשם רבינו שעדיה שכתב דש"ע אינו בכלל חג ויעוין במלחמות פ"ד דביצה בשונית דאין נוטלין עצים מפרש ושוין בסוכת בחג בחג שביא אסורה באסורה גם ביום הח' משום מוקלה יעוי"ש: (ט"ז ס"ק א) כבר חלף והלך ממנו חובת היום כו' נ"ב דברים אלו לע"נ דמה"ת יבוטל חיוב מצות סוכה דאורייתא מלד קבלת הוספה לכרסת י"ט של ש"ע ובפרט לפמ"ש בעלמו לעיל בסי' תר"ח שדעת הטור דליכא חוספות רק ביה"כ ויעוין בספר היטר לר"ת סי' שם ט שמוכיח כן מדאמרי' כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש ובתשו' מהרי"ו סי' קפ"ז ולעיל בי' רס"א ס"ה בהגה ובסי' רס"ג סי"ז:

סי' תרע (פרים סעיף א') ואסורים בספר ותענית כו' נ"ב בדין תענית לפניו ולאחריו יעוין במג"א סי' ש"ש שמאריך בדיני הדלקת והבנת נרות המנורה ומתוך דברי נשמע דבשעת העולה בין הערביים אפי' כולם דולקים מדשן ומדליקן דכתיב יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר ואפ' שהי מדות המונח ברמב"ם בהלכות חוי"מ הלכה נ"ב מבואר שהשמן שבדשן יעלה למקום הדשן כי לא היה ראוי עוד להדליק בהם בתמורה וא"כ לפ"ד הט"ז שהברכה היתה בשמן שבתוך המנורה קשה דא"כ לא נתקיים מצות הדלקה כל שבעה לילות ומפי הי עדיף אם היה מדליקין בכל לילה ולילה בשמן טמא אף למ"ד טומאה דחויה היא בלבור יעוין חשו' ח"ל סי' ל"א שכתב דעיקר הנס היה מה שבקב"ה הראה להם חיבה לקיים המצוה בשמן טהור יעוי"ש ולפ"ד הט"ז מה זו לחיבה הא מתבטל עי"ז ממצות הערבה והדלקה שמחויבים לעשות בכל ערב וערב. ועד"ז גם בנ"ח שהם זכר לנרות המנורה בשהעשים הולכת והולקת וריכים לכבותה בערב הבני ולחזור ולהדליקה אז לשם מצות הדלקת נ"ח ע"כ נכון יותר כתי' הב' שבב"י בשעפכו מהבך בערב ליל ראשון נתמלא המנורה ונשאר שמן שבאף עוד נל"ד פ"ד הס"ז שכתב בלמפרש אנו רואים שבב לילה הראשונה היה גם כו' הא מהמלוה ליתן חלי לוג שמן בכל הנר שיהא בו שיעור הדלקה אף בלילות ארוכות שבשבת וממילא בלילו' שאינה ארוכות כ"כ. אף בחדש בסליו היה שיור שמן מעט בנוקר והיה מליאות שיפול הנס בנקר שיארבה המעט שמן שבנקר מנה ידמיון ולא היה לורך גם בהדלקת לילה הראשונה כי היה די בחלי לוג לגורך כל הלילה עד נוקר ולהוחיר מעט שיחול בו ברכה לגורך ליל שניה: (מג"א ס"ק ב) והיא עד בחצות כו' נ"ב ר"ל בלילה: (פרים סעיף ב) דבאותן הימים היה חנוכת המזבח נ"ב כתב הא"ר בשם הפו"ש דהיינו בימי חשמונאי: שם לפי שהנס נעשה בחצי נ"ב לשון הכלבו בשל גבינה ובתשו' הר"ן סי' בשם מר"ר שבאכילה גבינה: (מג"א ס"ק ג) שנמרה מלאכת המשכן נ"ב יעוין בט"ז סי' תרפ"ד: (ס"ק ד) וכ"ה בנשואי בת ת"ח נ"ב ז"ל המרדכי ע"כ נכון לומר שירות ותשבחות להקב"ה ולהללו על החסד שעשה עם אדם וחוה: (ט"ז ס"ק ג) ואמר כי בפורים היה הללת נפשות כו' נ"ב בלבוש מבאיר דבפורים רלה להשמיד הנופי' דהוא ביטול משהה ושמהה לכן קבעו נגד זה משהה ושמחה ובחנוכה היה נזירות המרת דת לכך קבעו להודות והללו להש"ת. (ס"ק ד) וכ"כ רש"ל כו' נ"ב יעוין בש"ס ב"ק פ"ח סי' י"ז בארוכות: (פרים סעיף ג) אין מספידין בו אלא להכס כו' נ"ב בגמ' איתא ת"ח יעוי"ש ברש"י ולעיל בסי' תקי"ז ובמג"א ס"ק ח':

סי' תרעא (פרים סעיף ב) מד בגליל אחרון כו' נ"ב ר"ל דלא נעשה דגמ' לא הי' גם רק משום ספיקא דיומא נתקן להדליק בת' ל"ב ברות ויעוין בפר"ש גם ר"ל דאשמועי' דאף אם לא הדליק אז לא הוסיף בלאחה לילה מחרב בלילה בלאחריה בהוספה הראוי מד בגליל אחרון יהיה שמונה ויעוין סס"י תרע"ב: (מג"א ס"ק ד) ומדנקין הבדות כו' נ"ב ר"ל דלשיטת רש"י דמחשב מהב"ע אף שקדמה הקנייה לעשית המצוה ק' דמ"כ מה מקשה הגמ' כוף כוף כו' וכ"ר בידן הא אכתי יהיה מהב"ע כיון שהגזילה תהיה ע"י האוכרים ישראל שהמה יקללו מ"ו אף היכא שבעבירה ועשית' ע"י ישראלים מכל מקום יכול ישראל אחר שאינו הגזלן לגאת בו: וע' מש"כ המג"א אחר כך אבל במלחמות משמע כו' אין כוונתו שבמלחמות חולק על רש"י דבא מדברי רש"י ליכא משמעות לאחר יאוש וכמשמעות מהמלחמות מ"ו אלא קודם יאוש שאחשב ישראל בשני כאלו הוא הגזלן גם לפי פירוש המפורשים דברי המג"א לריכים לומר כן (ויעוין ברש"י דיה בידן כו' שכי בזה"ל ולדידן אלו מהב"ע הוא ע"כ פשטות הלשון הורה שכוונתו דלדידן אלא נעשית עבירה על ידינו כ"א ע"י האוכרי לא הוי מהב"ע רק שמקושי' הגמ' ולקני בשינוי מעשה ובשינוי בשם מוכח דבאוכרי נופיה נ"כ לא הוי מהב"ע ול"ל כתי המהרש"א ליכא דליכא ב' קניות יאוש ושינוי רשות אף לגבי הגזלן לא הוי לדעת רש"י מהב"ע אבל באמת דברי המהרש"א מרפסין אינרא ויש לי תריכות בזה לא יכולם הגליון: (ט"ז ס"ק ג) באחרונים הבאים מן הפרדס שקורין נוסיזא כו' נ"ב יעוין בשבונת אלשיך סי' ק"י שמאריך בטעמים לפסול המורכב: שם ויש ליישלו כל ז' בלא ברכה כללא ד נ"ב יעוין תשובת ב"ח סי' קל"ה וקל"ו בתשובת אלשיך סי' ק"י ותשובי' שבות יעקב ח"א סי' נ"ו והשובת רמ"א ס"י וכמג"א לעיל בסי' תרמ"ח: (מג"א ס"ק יז) שעל ניטל בעון מקשה כו' נ"ב ועל ניטל פטימתו מקשה: שם ולכן אין להקל בפטימא כו' נ"ב יעוין בט"ז ס"ק י"ט: וכמ"ש הרא"ש וטור וכ"מ דבפתחלה נ"ב בתוספות סיכה דף מ"ו ע"ב ד"ה אתרוג: שם יעוין בשבת דף כ"ב ובתוספות שם ל"ל בשוכה: ס"ק ג אע"פ שאסור בהנאה להקריבן כו' יעוין ירושלמי יומות פ"ב הלכה י"ב:

סי' תרנא (במג"א) דמוקלה הוא דשבות כו' נ"ב יעוין בס' תמ"ו ובסי' תקפ"ו ס"ק כ"ה ומש"כ בסי' תל"ח ס"ק למד

סי' תרנח (מג"א ס"ק יוד) כמ"ש סי' כו' נ"ב זה קאי על הגהות רמ"א:

סי' תרסד (פרים סעיף ח) יש מי שאומר שבושמנא כו' נ"ב יעוין מג"א סוף סי' תרל"ז:

סי' תרסה (ס"ק ס"ק א) עבדי להושמנא ולא אגדי כו נ"ב בש"ס שלפניו בהגהות אשרי פ' המביא ז"ל וכיכא דעביד סוכה ולא יתיב בה א"נ עבדא להושמנא ולא אגבה למיפיק בה שריין בהגאה דהזמנה לאו מלתא היא עכ"ל ולפני הב"י והט"ז היה הגי' ולא אגדי':

סי' תרסז (מג"א ס"ק ג) ח"ל מהרי"ל כו' נ"ב יעוין סי' תקי"ד ס"ה: מנן אברכה שם שעיקטנו"ו ובכו' ש"ב כ"ג ובכו' שכ"ג ס"ו ובכו' תל"ה: מג"א ס"ק ד' ובריש סי' תקכ"ז:

סי' תרסח יעוין מ"ש הרד"ק הובא ב' של פסוק והשבת כו' הגה בשם רבינו שעדיה שכתב דש"ע אינו בכלל חג ויעוין במלחמות פ"ד דביצה בשונית דאין נוטלין עצים מפרש ושוין בסוכת בחג בחג שביא אסורה באסורה גם ביום הח' משום מוקלה יעוי"ש: (ט"ז ס"ק א) כבר חלף והלך ממנו חובת היום כו' נ"ב דברים אלו לע"נ דמה"ת יבוטל חיוב מצות סוכה דאורייתא מלד קבלת הוספה לכרסת י"ט של ש"ע ובפרט לפמ"ש בעלמו לעיל בסי' תר"ח שדעת הטור דליכא חוספות רק ביה"כ ויעוין בספר היטר לר"ת סי' שם ט שמוכיח כן מדאמרי' כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש ובתשו' מהרי"ו סי' קפ"ז ולעיל בי' רס"א ס"ה בהגה ובסי' רס"ג סי"ז:

סי' תרע (פרים סעיף א') ואסורים בספר ותענית כו' נ"ב בדין תענית לפניו ולאחריו יעוין במג"א סי' ש"ש שמאריך בדיני הדלקת והבנת נרות המנורה ומתוך דברי נשמע דבשעת העולה בין הערביים אפי' כולם דולקים מדשן ומדליקן דכתיב יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר ואפ' שהי מדות המונח ברמב"ם בהלכות חוי"מ הלכה נ"ב מבואר שהשמן שבדשן יעלה למקום הדשן כי לא היה ראוי עוד להדליק בהם בתמורה וא"כ לפ"ד הט"ז שהברכה היתה בשמן שבתוך המנורה קשה דא"כ לא נתקיים מצות הדלקה כל שבעה לילות ומפי הי עדיף אם היה מדליקין בכל לילה ולילה בשמן טמא אף למ"ד טומאה דחויה היא בלבור יעוין חשו' ח"ל סי' ל"א שכתב דעיקר הנס היה מה שבקב"ה הראה להם חיבה לקיים המצוה בשמן טהור יעוי"ש ולפ"ד הט"ז מה זו לחיבה הא מתבטל עי"ז ממצות הערבה והדלקה שמחויבים לעשות בכל ערב וערב. ועד"ז גם בנ"ח שהם זכר לנרות המנורה בשהעשים הולכת והולקת וריכים לכבותה בערב הבני ולחזור ולהדליקה אז לשם מצות הדלקת נ"ח ע"כ נכון יותר כתי' הב' שבב"י בשעפכו מהבך בערב ליל ראשון נתמלא המנורה ונשאר שמן שבאף עוד נל"ד פ"ד הס"ז שכתב בלמפרש אנו רואים שבב לילה הראשונה היה גם כו' הא מהמלוה ליתן חלי לוג שמן בכל הנר שיהא בו שיעור הדלקה אף בלילות ארוכות שבשבת וממילא בלילו' שאינה ארוכות כ"כ. אף בחדש בסליו היה שיור שמן מעט בנוקר והיה מליאות שיפול הנס בנקר שיארבה המעט שמן שבנקר מנה ידמיון ולא היה לורך גם בהדלקת לילה הראשונה כי היה די בחלי לוג לגורך כל הלילה עד נוקר ולהוחיר מעט שיחול בו ברכה לגורך ליל שניה: (מג"א ס"ק ב) והיא עד בחצות כו' נ"ב ר"ל בלילה: (פרים סעיף ב) דבאותן הימים היה חנוכת המזבח נ"ב כתב הא"ר בשם הפו"ש דהיינו בימי חשמונאי: שם לפי שהנס נעשה בחצי נ"ב לשון הכלבו בשל גבינה ובתשו' הר"ן סי' בשם מר"ר שבאכילה גבינה: (מג"א ס"ק ג) שנמרה מלאכת המשכן נ"ב יעוין בט"ז סי' תרפ"ד: (ס"ק ד) וכ"ה בנשואי בת ת"ח נ"ב ז"ל המרדכי ע"כ נכון לומר שירות ותשבחות להקב"ה ולהללו על החסד שעשה עם אדם וחוה: (ט"ז ס"ק ג) ואמר כי בפורים היה הללת נפשות כו' נ"ב בלבוש מבאיר דבפורים רלה להשמיד הנופי' דהוא ביטול משהה ושמהה לכן קבעו נגד זה משהה ושמחה ובחנוכה היה נזירות המרת דת לכך קבעו להודות והללו להש"ת. (ס"ק ד) וכ"כ רש"ל כו' נ"ב יעוין בש"ס ב"ק פ"ח סי' י"ז בארוכות: (פרים סעיף ג) אין מספידין בו אלא להכס כו' נ"ב בגמ' איתא ת"ח יעוי"ש ברש"י ולעיל בסי' תקי"ז ובמג"א ס"ק ח':

סי' תרעא (פרים סעיף ב) מד בגליל אחרון כו' נ"ב ר"ל דלא נעשה דגמ' לא הי' גם רק משום ספיקא דיומא נתקן להדליק בת' ל"ב ברות ויעוין בפר"ש גם ר"ל דאשמועי' דאף אם לא הדליק אז לא הוסיף בלאחה לילה מחרב בלילה בלאחריה בהוספה הראוי מד בגליל אחרון יהיה שמונה ויעוין סס"י תרע"ב: (מג"א ס"ק ד) ומדנקין הבדות כו' נ"ב ר"ל דלשיטת רש"י דמחשב מהב"ע אף שקדמה הקנייה לעשית המצוה ק' דמ"כ מה מקשה הגמ' כוף כוף כו' וכ"ר בידן הא אכתי יהיה מהב"ע כיון שהגזילה תהיה ע"י האוכרים ישראל שהמה יקללו מ"ו אף היכא שבעבירה ועשית' ע"י ישראלים מכל מקום יכול ישראל אחר שאינו הגזלן לגאת בו: וע' מש"כ המג"א אחר כך אבל במלחמות משמע כו' אין כוונתו שבמלחמות חולק על רש"י דבא מדברי רש"י ליכא משמעות לאחר יאוש וכמשמעות מהמלחמות מ"ו אלא קודם יאוש שאחשב ישראל בשני כאלו הוא הגזלן גם לפי פירוש המפורשים דברי המג"א לריכים לומר כן (ויעוין ברש"י דיה בידן כו' שכי בזה"ל ולדידן אלו מהב"ע הוא ע"כ פשטות הלשון הורה שכוונתו דלדידן אלא נעשית עבירה על ידינו כ"א ע"י האוכרי לא הוי מהב"ע רק שמקושי' הגמ' ולקני בשינוי מעשה ובשינוי בשם מוכח דבאוכרי נופיה נ"כ לא הוי מהב"ע ול"ל כתי המהרש"א ליכא דליכא ב' קניות יאוש ושינוי רשות אף לגבי הגזלן לא הוי לדעת רש"י מהב"ע אבל באמת דברי המהרש"א מרפסין אינרא ויש לי תריכות בזה לא יכולם הגליון: (ט"ז ס"ק ג) באחרונים הבאים מן הפרדס שקורין נוסיזא כו' נ"ב יעוין בשבונת אלשיך סי' ק"י שמאריך בטעמים לפסול המורכב: שם ויש ליישלו כל ז' בלא ברכה כללא ד נ"ב יעוין תשובת ב"ח סי' קל"ה וקל"ו בתשובת אלשיך סי' ק"י ותשובי' שבות יעקב ח"א סי' נ"ו והשובת רמ"א ס"י וכמג"א לעיל בסי' תרמ"ח: (מג"א ס"ק יז) שעל ניטל בעון מקשה כו' נ"ב ועל ניטל פטימתו מקשה: שם ולכן אין להקל בפטימא כו' נ"ב יעוין בט"ז ס"ק י"ט: וכמ"ש הרא"ש וטור וכ"מ דבפתחלה נ"ב בתוספות סיכה דף מ"ו ע"ב ד"ה אתרוג: שם יעוין בשבת דף כ"ב ובתוספות שם ל"ל בשוכה: ס"ק ג אע"פ שאסור בהנאה להקריבן כו' יעוין ירושלמי יומות פ"ב הלכה י"ב:

סי' תרנא (במג"א) דמוקלה הוא דשבות כו' נ"ב יעוין בס' תמ"ו ובסי' תקפ"ו ס"ק כ"ה ומש"כ בסי' תל"ח ס"ק למד

סי' תרנח (מג"א ס"ק יוד) כמ"ש סי' כו' נ"ב זה קאי על הגהות רמ"א:

סי' תרסד (פרים סעיף ח) יש מי שאומר שבושמנא כו' נ"ב יעוין מג"א סוף סי' תרל"ז:

סי' תרסה (ס"ק ס"ק א) עבדי להושמנא ולא אגדי כו נ"ב בש"ס שלפניו בהגהות אשרי פ' המביא ז"ל וכיכא דעביד סוכה ולא יתיב בה א"נ עבדא להושמנא ולא אגבה למיפיק בה שריין בהגאה דהזמנה לאו מלתא היא עכ"ל ולפני הב"י והט"ז היה הגי' ולא אגדי':

סי' תרסז (מג"א ס"ק ג) ח"ל מהרי"ל כו' נ"ב יעוין סי' תקי"ד ס"ה: מנן אברכה שם שעיקטנו"ו ובכו' ש"ב כ"ג ובכו' שכ"ג ס"ו ובכו' תל"ה: מג"א ס"ק ד' ובריש סי' תקכ"ז:

סי' תרסח יעוין מ"ש הרד"ק הובא ב' של פסוק והשבת כו' הגה בשם רבינו שעדיה שכתב דש"ע אינו בכלל חג ויעוין במלחמות פ"ד דביצה בשונית דאין נוטלין עצים מפרש ושוין בסוכת בחג בחג שביא אסורה באסורה גם ביום הח' משום מוקלה יעוי"ש: (ט"ז ס"ק א) כבר חלף והלך ממנו חובת היום כו' נ"ב דברים אלו לע"נ דמה"ת יבוטל חיוב מצות סוכה דאורייתא מלד קבלת הוספה לכרסת י"ט של ש"ע ובפרט לפמ"ש בעלמו לעיל בסי' תר"ח שדעת הטור דליכא חוספות רק ביה"כ ויעוין בספר היטר לר"ת סי' שם ט שמוכיח כן מדאמרי' כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו בה"ש ובתשו' מהרי"ו סי' קפ"ז ולעיל בי' רס"א ס"ה בהגה ובסי' רס"ג סי"ז:

סי' תרע (פרים סעיף א') ואסורים בספר ותענית כו' נ"ב בדין תענית לפניו ולאחריו יעוין במג"א סי' ש"ש שמאריך בדיני הדלקת והבנת נרות המנורה ומתוך דברי נשמע דבשעת העולה בין הערביים אפי' כולם דולקים מדשן ומדליקן דכתיב יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בקר ואפ' שהי מדות המונח ברמב"ם בהלכות חוי"מ הלכה נ"ב מבואר שהשמן שבדשן יעלה למקום הדשן כי לא היה ראוי עוד להדליק בהם בתמורה וא"כ לפ"ד הט"ז שהברכה היתה בשמן שבתוך המנורה קשה דא"כ לא נתקיים מצות הדלקה כל שבעה לילות ומפי הי עדיף אם היה מדליקין בכל לילה ולילה בשמן טמא אף למ"ד טומאה דחויה היא בלבור יעוין חשו' ח"ל סי' ל"א שכתב דעיקר הנס היה מה שבקב"ה הראה להם חיבה לקיים המצוה בשמן טהור יעוי"ש ולפ"ד הט"ז מה זו לחיבה הא מתבטל עי"ז ממצות הערבה והדלקה שמחויבים לעשות בכל ערב וערב. ועד"ז גם בנ"ח שהם זכר לנרות המנורה בשהעשים הולכת והולקת וריכים לכבותה בערב הבני ולחזור ולהדליקה אז לשם מצות הדלקת נ"ח ע"כ נכון יותר כתי' הב' שבב"י בשעפכו מהבך בערב ליל ראשון נתמלא המנורה ונשאר שמן שבאף עוד נל"ד פ"ד הס"ז שכתב בלמפרש אנו רואים שבב לילה הראשונה היה גם כו' הא מהמלוה ליתן חלי לוג שמן בכל הנר שיהא בו שיעור הדלקה אף בלילות ארוכות שבשבת וממילא בלילו' שאינה ארוכות כ"כ. אף בחדש בסליו היה שיור שמן מעט בנוקר והיה מליאות שיפול הנס בנקר שיארבה המעט שמן שבנקר מנה ידמיון ולא היה לורך גם בהדלקת לילה הראשונה כי היה די בחלי לוג לגורך כל הלילה עד נוקר ולהוחיר מעט שיחול בו ברכה לגורך ליל שניה: (מג"א ס"ק ב) והיא עד בחצות כו' נ"ב ר"ל בלילה: (פרים סעיף ב) דבאותן הימים היה חנוכת המזבח נ"ב כתב הא"ר בשם הפו"ש דהיינו בימי חשמונאי: שם לפי שהנס נעשה בחצי נ"ב לשון הכלבו בשל גבינה ובתשו' הר"ן סי' בשם מר"ר שבאכילה גבינה: (מג"א ס"ק ג) שנמרה מלאכת המשכן נ"ב יעוין בט"ז סי' תרפ"ד: (ס"ק ד) וכ"ה בנשואי בת ת"ח נ"ב ז"ל המרדכי ע"כ נכון לומר שירות ותשבחות להקב"ה ולהללו על החסד שעשה עם אדם וחוה: (ט"ז ס"ק ג) ואמר כי בפורים היה הללת נפשות כו' נ"ב בלבוש מבאיר דבפורים רלה להשמיד הנופי' דהוא ביטול משהה ושמהה לכן קבעו נגד זה משהה ושמחה ובחנוכה היה נזירות המרת דת לכך

בדיר עדיף ולסמוכיהו מה"ד וס"ע סי' תפ"ד ס"ס וכסמל י"ז לאחרון כו' : (סס) ואז סיילא מצות הבדלה כו' דמדיר קודם פיום (רק) כמכמלה כל מדיר סלה בסיוב לעסוחה וכיון שריתין מקדימין למצות הוי זמן סיוכל מיכף בהבעם מסלת הזמן כאפסר לעסוחה ח"ל במצות הבדלה דלף סיכול להבדיל מיד מ"מ מיגו בסיוב על האדם להקדים עסייחה דאדרבא לפוקי יומא עדיף ומצות כ"ם מלה בסיוב מיד אפסר בקיימה :

סי' תרסב (מג"מ בפמיסה) י"ל אלו להודות כו' ר"ל אמונת ימים אלו ודמם המג"מ סי"ל ימי מלוכה : (ס"ז ס"ק ד) בשבת שיש בו מוכף מחזירין כו' דבריו בכאן מגומגמים והוא בפלגו כ' אס"ז דכמוכף מחזירין :

סי' תרסד (מג"מ ס"ק ה) לדיך להפסיק כו' יפוין מ"ם לפיל ס"ס קל"ס :

סי' תרסה (במג"מ בפמיסה) כמ"ם מדוסי הרב"מ כו' בברכות דף כ"ג בד"ה לימא קסבר ר' פיין בחוס' דף הל"ל : (סס) אלא"כ יאמר רש"י כו' ולכון זה היה כמסמ דליס לא ס"ל כן ופ"ד המג"מ גם דברי המוס' המה לדעת רש"י לבד :

סי' תרסו (רמ"מ ס"ק ב') אלא מלסרין הרבה בגמרה ובמסר' מהרי"ן ליתא הכך מיבות אלא מלסרין הרבה גם בבבה"ג ובלבוש ליתא כן ויעוין מג"מ לקמן ס"ס תרל"ב : (סס) ואל בו ברים מינה שוחר לאכול יעוין בביאורי הגאון ס"ק ס' בכח' אבל במלי ברים עוחר אף בבשר אפרים אף .אפילו בדסין פון מנ"ב כו' וכן אחן כיום חופחו ומיינחי אל הגליון יעוין בחידושי ריטב"א סוף אפרים אמנם מבואר דבכל הד' לוחות אבלות ההחן להחענות אף שיחי במאמו הם כרגל אלו מ"מ דמי אבילות דרבים אמם דיסיד ומדבריו יש ללמוד דבחענים אחר א"ל הסחן להחענות אם הוא אוך ז' יחי המשחה שהמה כרגל אלו דרק אל' לוחות הסמיר הריטב"א ומשמם הכ"ל גם לחמכי' אקרא אם לא אמלם אם ירושלים כו' פ"ם ומכל מ"ם המג"מ לפיל סי' אקיים ס"ק י"ח אין ללמוד לאבין אבנים אחר אחיו מוהה ומקילין בו אף לכאיבי פיליס אמנם נראה אחר מבור ז' יחי המשחה יפרע אבניהו : (נמג"מ ס"ק ג') ובהגמ"ר הוכיח כו' ביין לפיל סי' רמ"ב מג"מ ס"ק ח' אביינחי אם דברי הריטב"א בחידושי לאבאים דף ס"ס ע"ב ויעוין מ"ם בגליון סי' ס"ח בבם הריטב"א דבכל יום אייב אדם להקביל פני רבו וא"כ יש לדחות ראייחו של הגמ"כ מגמ בגמילה דף ו' ע"ב : (בעמרת זקנים) דכל אבנים אבדאם דאין דוקא ליום הבייאה כו' בחסו' ריב"ש סי' מ"ו מבואר דלדעת מר"ר קבלו בימי מרדכי ג' אומות בלחי רוסין בגון בה"ב והיו אפסיקין מבאות יום ולכך בחי' אלו אלא אלאה ימים לילה ויום :

סי' תרסז (מג"מ בפמיסה) בלילה קוראה קודם כן הסמה כו' יש לעיין אם יכול לברך אס"כ אל קריאת של יום כיון דבדיעבד יוצא בשל יום בקריאה אחרי ס"ם וא"ל דז"ב הגמ"כ דפוחר הגר מקריאה הלילה כדי שלא יבטל נזה מצות קריאת היום לבסילה אחר הכן הסמה וז"ם כמ"ם דעיקר מצוחו ביום : סס ומשמע שאחר שלא קרחה כו' אינה נאחרוים דהגמ"כ כ' לרבוחא גר אף שהוא אונס גמור יעוין סי' ר"ל סעיף ז' : (סס ס"ק ג') ומ"מ נ"ל דהא אכ"ם כו' אבן נגרו דאכ"ם ומאמור מינם דהא : (סס) אבל רבים כ"ם הא גר' ר"ל דאף דבאמת מ"ם דרבים מבטל מצות קריאת המגילה אלא לקרוחה בלל דא"כ כל הטוסקים בחורה אפי' בד בבד לא יקראו המגילה דאפי' כל יחיד כו' : (סס ס"ק ד) ומיהו זה יש לדחות כו' יא"ל דהחם אם יחמלו מ"ם הקרובים נידחו מבאמם לגמרי הבמודה אבל הכא אינו רק לאקדומי לדחות דמ"מ אבל אי ליכא אחות לקרות המגילה אס"כ אין קריאת המגילה בדחים ואם נאמר דאוכר הרמ"מ דמ"מ אאין לו קובדין בלל מדחה לגמרי מצות קריאת המגילה והא דמאלא בין ליכא אחות לליכא אחות הייבו לגמ"מ אאין לה קובדין רק כדי לוכבה היה באפסר איהה קוטים במקבה המ"מ בפוק : (סס ס"ק ה) ול"ל הפעם דיכול לבוא בחסיבי כו' ואמ"נ דלדעת רמ"מ אין אות אחה מצות דאוריתא בדחים מבני מקרא מגילה וכאמר בחסיבי בדחים המצות זה בדיעה הבאמיבי יעוין דאלאיבא לדחות אבא ומ"כ נ"ל דחה"ד מולא בה הפוסקים אמבינו רמ"מ :

סי' תרסח (במג"מ ס"ק ג) אבן דרך רוב מדיבה כו' יעוין לבון הרש"ן : סס דאין דרך לבקיף מאילה כו' לאבבר הסילוק בין אומה אחיה כדי אחבא המקום מקום מבבר אמבאמא בעבים הבומה אסילה ואמר כך בבכין בבי אביר ולכך כחב בבי מ"ב אבל אחם מבבריים כו' וכן הבעבים רק לבמילה בבלמא ומרבוס של אסוק ערים בדולים ובטרות קרוין דבדכין ובדכין : (סס ס"ק ה) ומחבוה לאיזיוים כו' אין לקבן סי' תרל"ד ס"ק ג' :

(סס ס"ק ו) ול"ל דלק"מ דדוקא על מצוה כו' אין בבמב"ם פ"ג מהלכות מילה דין ו' :

סי' תרסט (במג"מ ס"ק ז) דס"ל כמ"ד אחין מוליחין כו' אין ס"ק ה' : (סס ס"ק ט) הייבו למ"ד דבשים אינם מוליחין לבשים הבי"ו מוגא לחיל ס"ק ב' דבעבדים אף אחים מבוחרים חייבים לרחיים לבעבם בבל כו' ול"ל דאם יש בבדים לבבוח אבל אי אחים לבבוח אבו כו' ומבאר דלא אחיבו אבל אי אחים לבבוח אבו כו' ול"ל דאם יש בבדים

שכתב להלכה למעשה דאם נמצא גרגר חיטה בתבשיל או בתרגומת בשביל של פשתן כופה עליהם את הכלי עד מוצאי יו"ט ואז אוכל התבשיל ואת התרגומת ושורף את החיטה ועי"ש מ"ש הגאון בעל מגיני שלמה בספרו שו"ת פני יהושע סי' ט"ו מ"ש לענין זה בתריסות: דברי המג"א בסוף ס"ק כ"ה תמוהים להמציין בסוגיא דרים בה דקיי"ל כר' יוחנן שם וכמ"ש הרמב"ם בפי"ז מעבות הטומאה ה"ב וז"ל ומקום לקוח בחר כלי הוי כמו מזמן לזמן והתרכתי בביאור הענינים הללו בח"ה מסי שו"ם שמן רוקח סי' ל' ועיי"ש: במג"א ס"ק ל"ג בד"ה גם מ"ש הש"ב כו' וז"ל אם נתבשל בלא קליפה כו' ע"ין מ"ש בזה בכריתי ופליתי בסי' ל"א בפליתי ס"ק ב':

סי' תע (מחבר סעיף ה) הבכורות מתעניים בע"ש עיין בתשו' שבות יעקב סי' י"ז דכתב דמי שעולה לו בן בע"ש חייב להתענות וכס' ק"ב בפ' ע"פ סי' י"ט חולק עליו ולדעתי כ"ז שהבן היו בן שלשים שיצא מחזקת גדל אין האב חייב להתענות והגם שרמ"י שהביא בס' ק"ל אינו רמיה דש"ס דקר היא שלות הבורא פרוין מבן חודש תפדה מ"מ מסתברא דברי כיון דהא פפק נפל אין להחמיר בעניינים כאלו. ובמ"ש הטוס' בתוספת בכורות דף מ"ח ע"א בד"ה מת בנו שכתב והרי"ם דאפי' קיים לן שבשו הדשון בבן חודש שלא רחמנא ודברי תוס' הללו נצלתו מבעל קרבן נתנאל:

סימן תעא (במ"א ס"ק ה') (אבל תוך י"ב חודש ע"ל הסיבה) כתב אין יוצאין משום מצה עשירה ובספר קרבן העדה בירושלמי בפ' כל שעה סוף ה"ה דחי' רמיה זו דקרא למצוה אבל בדיעבד יוצאים ומביא רמיה מן הירושלמי עי"ש:

סימן תעב (במ"א ס"ק ה) אבל תוך י"ב ל' הסיבה כ"ח ע"כ עיין בתשובת הב"ח ח"ב ס"ה שכ' על הטורה דע"ל הסיבה דמשמע דאי בעי עביד והלא חש לקמחים דמ"מ אי אין בהסיבה שמחה חייב בה ואי יש בה שמחה מתולה כי' והצלה שם להלכה דאסור בהסיבה עי"ש ונראה כי הב"ח בחבוריו נשאר מזה וכתב ח"ל ובאבל הכרעתי בתשו' שאין לו הסיבה מאחר דהסיבה כדרכו הוא דרך חירות כו' מכ"ל וכיון לתשו' זו שהבאתי המ"א לא העתיק יפה דברי הב"ח ז"ל יעיין בס"ז סי"ם זה: (מחבר ס"ה) ואם שתתן (ובכרך אח' יצא ועי"ש אך דברי המחבר עפ"י הרשב"ם ותוס' והרא"ש בפ') אז"ר שלא כסדר עכ"ל הנה בירושלמי הבאתם ר"ש המוציא יין נסתפק מהו לשתותן בב"א ופשוט לו דאפי' אם שתאן בכרך אחד יצא ועי"ש אך דברי המחבר על פי' הרשב"ם ותוס' והרא"ש בפי' ערבי פסחים דף ק"ח ע"ב שפי' שתאן בכס אחת היינו ששתאן רוטין ולקפוסקים בס"ם דיון עד בירושלמי אבן לפי' רש"י שם אין רמז לזה בש"ם דיון ואין מחלוקת בין שני תלמודים:

דיון והראשה בזה הכריח הרש"ל לפרש כן כדי שלא לעשות מחלוקת בין שני תלמודים:

סימן תעג (במ"א ס"ק יג) בין לחיים מיבת בין היא ס"ם ול"ל הם לחיים וקפי' על מ"ש המחבר שלעולם אין יוצאים אא"כ הם לחיים וכן הגירסא גם קרבן העדה בירושלמי דפסחים פי' כל שעה אלכ' ס':

סי' תסט במחבר מתחילת לספור ספירת העומר לצמן ספירת העומר בלון ע' תשו' נודע ביהוד' סי' כ"ז דהעלה דיספור בלא ברכה ובכל הליות שאח"כ יספור בברכה ע"ש: (במ"א ס"ק ח) כתב כמ"ש סימן ס' סעיף ד' ולפ"מ המ"א לעיל סי' ס' סעיף קטן ג' בשם הרדב"ז דבמלוה דרבנן לכ"ע אל"ל כוונה בלא"ה לק"מ דהא דעת המחבר בהרי"ן דספיר' בזמה"ז דרבנן:

סימן תצא במחבר כתב כמו במולאי שבת ומבדיל על הכוס כמו במולאי שבת כו' הוא בש"ע השוס יצן מצן וכל"ל:

סי' תצה (במ"א ס"ק י) כתב ולפ"ה פפק מרך שרשום לבלוהים ול"ל בפשיטות דהכה הא דקיון בדרבנן יש מרוה הוא מפפקא לן וכמ"ם הרי"ן בר"פ כל הגמ וכ"כ בכ"מ ע"ג מעידוסין הא והא קי"ל דספק מוכן אסור ומבש"ל הרמבן פ"ב מ"ט פ"ו ובאן הא הוי ס' מוכן ולמבש לפי מש"כ הסמ"ם מוכן דים לו ממידין יש לקיים דברי הגמ"א דהגה הסמ"ם מ"ם פ"כ כם' הרמב"ם פ"ל הל"מ בפי' ומוכר בס"ם ובמי הפרי"ם בסי' תל"ז הסמ"ם בשם הר"ש הוא דשרים לן הל"מ בפי' וסיים דוקא בפ' ס' ולא בס"ם דעדיף מדוב ומ"ב יש לו הא לא לא מי ניכר לבלבה כמ"ר אין בדרים אין כדין רק ספק דהא לא סומך בדבריו אם כיון לאלא אי לא ואם יש בדרים בולאי הומרד ואין דמספקא לן אי יש בדרים אי ס"ב הרי הספק אלו אם יש בלן

ספק איסור אי אין כלן שוה ספק ובהם יל"ל דהל"מ מותר דאין לך בו אלא סי':

סי' תצו (בשבר מ"ד) ספק מוכן מותר כ"ש ב' וקשה לי דא"ב מאי פריך הש"ם בגמרא דף כ"ד ע"ב הא בוטא קשיא אמרת בא דלמא מכא מילתא דפסיקא אקיש ובריתא מותרת אף ב"ם דאשון ובפיקא אסורה אף ב"ם ב' אבל בפיקא אסור בראשון ומותר בשני דוחלאי אין לאלא בין ספק מוכן לספק ריקר וכמו שכתבו שפוסקים

וכמותרא"ם שם והקשה ג"כ קלא דומה לזה אך פירוש אינו מולה אל קי' אז ול"ש:

סי' תצה (בס"ז ס"ק ד) ודברי הס"ז ס"ק ד' מבוסים מוכא דמלה דאא דאלא יהו לבני בני הוא מבוא המבוא ב"ם ובמ"ב אל הא לבטל בדיעבד אם אינו מחוד דאלא לא אסור אלא בדיעבד לו לבטל לאסר הסמודה אף אם יחלל ולא אסור אלא בדיעבד מבלן מוכם אפיו ס"ם דהס"מ לא אסר בבדיעבד (בס"ז ס"ק י) וכמ' בו וכו' ולבבל ב"ל הים זה כו' בבל ב"ל מ"ם אסר אמנו אל הבא ובס' לבטל הם בלבד הבלו לבטל הם בלבד אבל בבר ובבר ולבן לא אסר בבדיעבד (בס"ז ס"ק ט) ובמ"ב בבר אל הבא בבר אל הבא בבר אל הבא

ספר תורה (ס"ג בהג"ה) וכן כתן כו' עיין בס' הגה סכתן סי' ג' שסלגה דכתיב ליטול ידיהם כשאר
ישות הגאה דסיינו מד מקום מיבר היר עם סדרום כיון שנסילה זו הוא מן סדין ומש"כ הרמ"א
וכל כתן כו' סיינו דווקא לענין זה שיין שבגיהם נוטלין לידיים אבל לענין מקום הנטילה אינם שווים
ע"ש מילחא בטעמא ומוד מדוסי דיינים בענין זה : (מנ"א ס"ק יוד) דלמעשה בשילוך כו' מעשה בס'
ק"ב פ' אלו קטרים סימן ק' להשיג על הענ"ל :

ס' תרי"ז (מסנר ס"ד) אם אמרה גריכה אם מזכילין אותה עיין בס' ק"ב פ' מעשין ס' כ' שמעה ל"ע
בזה מאחר דאם הרא"ש בסב אם הא שמעה אין מבלין עליה את הסכת וכמ"ש בשיטור ברא
זמיים דלפסק הלבה גם בשמעה מזכילין אותה תוך שנעה מייש ואעפש בש"ם שלפיהו בשבת דק קכ"ם
נדסיק אם אמרה גריכה אני מבלין עליה את הסכת אמרה לא גריכה אני אין מבלין עליה אם הסכת
וה"ב מדיוקא דרש"ש מוכח דוקא באמרה אבל בשמעה לא אצ"ג דמדיוקא דש"פ אינה אמרינן הא אמרינן
בכמה דוכתי בכה"ג אלא מאי ליכא לאמוקי ופריין ל"ע :

ס' תרכו (ס"ק ב') בס"ז כו' שמע יבוא להאיר כל איסור הלבות כ"ב מסברא דנפשיה ובשמע מברא מפורשת
ברש"י בגיטין דף כ"ד ע"ב ואמנם הני' בפרי"ז מע"ל : כתב הרמב"ם אינו מפרש כפירש"י ע"ש :

ס' תרכז (ס"ק ג') כתב וכ"מ בתוספתא סוף דף כ"ל מע"ם בס' ק"ל דסוכה ס"ב :

ס' תרל (ס"ק ב') כתב וכ"מ מעש"ב ס"ז בספר קרבן העדה בס"ק דסוכה דף כ' בד"ה זה נשאר לכך :
(בע"ש ס"ק יד) מעש"ב בספר קרבן העדה בס"ק דסוכה ה"ב : ס' תרלד (בסו"ז ובמנ"ש ס"ק מ') מה
שהשינו על הב"ח עיין בפני יהושע בסוכה דף ג' ע"ש בתוס' ד"ה לא לגרכה :

ס' תרלט (ס"ק ב') בהג"ה ומה שנוסבין עכשיו כו' אמרתי להעתיק פה מ"ש בתשובה בדין הנוטש סוכתו
במקום שאינו רואה לשינה הנה מיקרא דדיקא הוא במרדכי דסוכה פרק הישן ח"ל שלא עשה סוכתו
מתחילה במקום הראוי להלסבר בתחילה אז בשיבתו אז בשיבתו כגון שמתירא מפני גנבים וליסטים לא מיבעיא
דלא מיפסר בזה אלא אפי' אין סכנה בתחילה ושתיה אלא בשיבתו לא יצא ח"ם כלל אפי' ידי חובת תחילה דהא
כמין אדוהו בעיין כו' ולכאורה הוא סותר דברי עצמו שם דבסמ' מרל"ם ס"ב הביאו דברי המרדכי לעתן עצם
בהא דשהגין לתקל בשינה מטוס מלסבר מעצם ליכה ובסי' תר"ע ס"ד הביא ד"ז של המרדכי דאם עשה
מתחילה במקום הראוי להלסבר בשינה לא יצא ח"ם אף אותן הדברים שאינן מלסבר כגון ואחיתי לע"ז אם
ס"ק ו' שכתב ח"ל אז בשינה פי' במקום הראוי לישב בטוסבה אע"פ שלפיהו ובספר מחיים הסקל
הנמק בלשון המ"ל פי' במקום הראוי לישב ומתרם דטוונם הע"ל לשב הא הבאשיהו לעיל על המרדכי ולוה
בתב דאם עצמו דהמרדכי בסי' תרל"ם דבמקומות הקרים מלסבריים בשינה אם יבן אם ואינ' בכ"פ מקרי
ראוי לשינה דהיינו אם יש לו כרים וכסתות כמ"ש הע"ל אם ס"ק ז' בב"ל ולאחר מעונגים קצת ותוכן סוגמו
הרמב דאם בסמם שינה בכ"פ ראוי לשינה אם יש לו ב"ש אבל כאן דעיירי בפחד גנבים וליסטים אינו ראוי
בלל לשינה אך לפנ"ד פי' זה אינו מבאור דא"ב מה זה שבתב הע"ל במקום הראוי ואמנו אם הוא בא בן
גם אמם שינה ופפי והנ"ל דמלסבר בשינה בעצם ליסטים וגנבים ואף שדרבו של הע"ל לקבר אין דרבו
לבאליף הבוונה. ורלאיתי בספר פרי מגדים שגם בנוסף הע"ל אלו הוא בתב במקום הראוי ומבקנה דברי
בוונה הע"ל דמבלן דבמקומות הקרים יוצא יצא בתחילה ושתיה מאוה דאי אפשר בצ"ל אבל כאן מיירי
במקום הראוי בדבר בענין אחר וגם הוא הוא דמוק בעינו כיון דבאן מיירי במקום הראוי לינה ל"ב
בע"ב מיירי בחשש גנבים וליסטים וקבה מעצ"ל מי מיירי דאי אפשר לו לבוא בענין אלא יהיה לו פחד ליסטים
וגנבים ל"ב הוא הך דלעיל מפני הינה ומאי לישבא דאם יוצא דא"ל לו לבוא בתופן אחר הא גם
בתן מי אפשר לו בענין אחר ומי מיירי בשפשר לו לבוא במקום אחר בו אחר אבל ל"ב אבל הע"ל
במקום הראוי אינה אם אלא אם הוי במקום הראוי אינה לא יצא כיון שבנה במקום הראוי אחר אינם ליסטים מוסם
דאינו הוא הוא אם אינה כיון דבלא"ה אינו יכול לישן מפני הינה אלא דבוה במקום הבריחי גנבים וליסטים ואינם
יכול לבנות במקום אחר הוא הוא אחר הרי אבל בעצמו בתב בס"ק ק"ה בעצמו לא ס"ל הך סברא מדהבינ"ל
בסק"ד דברי הלבות ע"ש ולומר בבוונה הע"ל דאם הוא הוא אינה במקום הראוי אינה אינה בתופן הראוי אינה אינה
הוא רחוק ורחוק : ונראה יותר הנרחה במקום הראוי אינה ובוונתו דווקא בשאם מוכתו בדרך בל הבוונים
אלא דהמנהגים הוא מסתם שאינו המדינה הוא אינו אחר אר הרי בב"ל אפשר דבסוכה יהיה אינו אם ויהיה ראוי
לשינה ובב"ש בשאם שבשאם הוא הוא בשינה בשינה וגם הא ל"ל בע"ל ומ"ש הע"ל אבל בא"ל מיירי במקום
הראוי אינה לעומר שבנה אותו במקום הבנים אינה בגון בראש אחר ובוונה בזה הבחילה עשייתו אינו ראוי
לשינה ולבן אף אי יהי מוכם אבילה אינו יצא ח"ם בבוונה הע"ל אינו יכול אפי' אינה רק בשאם גנבים
וליסטים ובגם אל"ל הדוקא בשאם זה אינו יצא ח"ם אבל בשינו אינו אבל אפשר לישן בשוכתו
ביותר כיון דבלא"ה הוא בזה ב"ל אינם יהיים בסוכה אשאם לבר אינה ל"ב הבחילה אינו אינה ל"ב
לשינה ולבן אף אי אינה בבוונה אינו אינה אינה אינה אינה אינה אינה אינה אינה אינה אינה אינה אינה אינה
אינה אינה אינה אינה אינה אינה אינה

שבירים לך מלעריך. להוים דבמ"כ לסיום רס"י סונר רבא דמוחר להבחמם לאורה דמיל דר"ה מוחר להבחמם ודלמא הא דאמר בבנה הולך מקום דאמר דבנחה זקוק לה ומילו דא"כ הא"ל לאיחר בסחם לין מדליקין בהן נחטוכה וכרשב"א נסי הקבה נ"כ הקבה קוחי' המוס' ומי' בחירולו והוס"ק מוד מי' אחר ח"ל לי נחי דלמו מדיוקא דליכנא דר"ה נפקו ליה מלא בבנה דנפשיה הוא דקאמר דכיון דאפשר לומר דאים ליה לר"ה הכי מכחמא לא מבדין דלפלג על ר"ח דאים ליה הכי בפ"כ מכ"ל. והנה ה חלי ה חמו' חוחא והא כיון דק"ל דאסור להבחמם לאורה ונס רב ור"י ודאלי דס"ל דמוחר להבחמם לאורה מ"כ מי לא היה לרבא. איזה הכרס בנוף דברי ר"ה לחה יפרש דברי ר"ה דלא בכלבחא ודלא כרב ור"י וה"ר זה אין לו קיום אלא מי יחא דרבא סונר לדיבא דמוחר להבחמם לאורה דאז יש לומר מעין דרכו של הרשב"א דלחו מסם הכרס מדברי ר"ה אמר כן אלא דיחא ליה לאוקמי דברי ר"ה בהלבחא ובפ"כ לריגין אמו לדחוק בדברי הרבב"ל דלא בחב מי' זה אלא לסיום הסוגיה להלכה דמוחר להבחמם לאורה וכרבא הרז"ה דסונר דב"כ רבא סונר ק: (והנה) בסיום רס"י יש לו דוך אחר ליבב קוסים הסוס' אך דקבה לו קוחיא לאחרא כעין קוסים הסוס' ופוד לקוחיא זו לא יהיה שייך מי' ובפ"כ נהי' מוכרחים לחי' של הרבב"א ומילא יהיה מוכח דרש"י סונר כהרז"ה ורבא ס"ל מוחר להבחמם דהנה הריי"ף והרא"ש הביאו דברי רב דאמר מוחר להבחמם בהן בין בחול בין בבנה ובהנו ח"ל קבנר אסור להבחמם לאורה ולא אחי לאחמוי' ומו דמדליקין בין בחול בין בבנה מבלל דאי כנים לא מדלקי' ס"מ בבחה אין זקוק לה פ"ל. ולכאורה קבה למה דייקו הא דבבחה אין זקוק לה מהאי דמדליקין בהן בחול ואין מדליקין בהן בבנה והא דין זה מוכח גם מהאי דמדליקין בהן בחול וא"ל כמש"כ הפי' דמהאי דמדליקין בחול אין ראיה דא"ל דבאמת סונר בבחה זקוק לה אלא דלא סיים לחמא יפבא ואמנם לכאורה אכחי קבה בהא דאמרינן דר' אסדא דסונר דמדליקין בהן בחול ואין מדליקין בהן בבנה סונר בבחה אין זקוק לה ודאמא באמת סונר בבחה זקוק אלא דכונר דלא מיישי לבמא יפבא וא"ל דכיון דבאמת ס"ל לרב בבחה אין זקוק לה ובפ"כ איחא מחלוקת בדין זה בין רב ובין ר"ח דר"ה סונר בבחה זקוק לה ורב סונר בבחה אין זקוק לה ודאי בין אלא לן ספי לומר דבס ר"ח פליג בזה על ר"ה וסונר בבנ ולא נלסוך לחדם פלוגחא מדבה ולומר דר"ח סונר ג"כ בבחה זקוק ופליג בסברא דבמא יפבא אבל ברי"ף בפיר הומך להוכיח מהא דאמר רב דמדליקין בהן בבנה דאל"כ בפיר קבה ודילמא רב ונס ר"ח פרוויחו ס"ל בבחה זקוק לה אלא דלא מיים לבמא יפבא ואין כאן חוס מחלוקת בבבחה אלא בחבבה דבמא יפבא ולכן הומך הריי"ף להוכיח מדאמר רב ואפי' בבנה ובין דרב בפ"כ סונר בבחה אין זקוק לה ויש בזה פלוגחא בין רב ור"ח אמרינן דבס ר"ח חולק בזה על ר"ה ולא נעבה מחלוקת בבין במא יפבא: (אבן) לסיום רס"י לבאורה קבה דמיל לבפ"ם דרב ורי"ח ס"ל בבחה אין זקוק לה ודלמא מודו בבבחה דזקוק ולא פליגי רק בבמא יפבא ובאבר אבאר בבא"ה דהבה לבאורה יש להבין בהא דסונר רב דמדליקין בהן בין בחול ובין בבנה והייבו מבוס דסונר דבבחה אין זקוק לה והא ביחא דאם בבחה מאליה אין זקוק לה הרי כ' הבי"ם בבימן פרפ"ג ס"ק יב בבס בפ"ג והבי"ם דאם בבמידה במקום הרוח ובבחה זקוק לה דהוה כאילו לא חחן בה חמן כשיעור וא"כ בבמים הפבולים ביחא דהוה כאילו הבמידה במקום הרוח אז לא חחן בה פרחומי ביחא וכמו שבחבו החוס' בבבת לענין ההפבורה דפרחומי ביחא עדיף מחדיר ואי לא הוה חני רק בר"ח אדר ר"ח אחם היא דמקדמינן של ר"ח מבוס דחדיר אבל בחבוכה פרחומי ביחא עדיף אלא בע"כ דהוה פסיחא לבס"ם דלענין להקדים לעולם חדיר עדיף ומיהו בזה יל דעיקר קושית הבס"ם דבס בבר אלמד מדברי ר' יחק דבבמוך בר"ח בבבת שחל להיות בחול דסובר דקורין חלחא גברא בבל ר"ח וחד בחבוכה מבוס דחדיר קודם אך לפי זה נוסחא אלאחינו לא גרס בס ר"י נפחא רק בחס ר"י עייש"ם ואי גרסינן בס ר"י נפחא וגיחא בחירולס הכ"ל יש ליבב בזה קושית הבוס' בד"ה. חד' עייש"ם וא"ל דאמרי' סובר בר"ח שחל בחול כרב דימי ודוק היטב וע"ם אריכות דברים בענינים אלו [illegible] בי הבוס' בבחות דף מ"ט ובירוכין דף

ב' ויומא דף כ"ט ע"א בד"ה אלא עייש"ם הבינן זה שבחבתי עדיין ע"ע ובירוכין לשון:

סי' חרפה כו' ול"נ וכו' בחי' הרשב"א בבסכת ברכות ריש פרק שני דף"ו ע"א עיין שם שחולק על רש"י

סי' חבפז (בע"ז בעיף קבן ב) ברבב"ם כחב כו' וקשה לי כו' עיין בחשובת מהרי"ל הלין סי' רס"ן

שבאריך להביא מל הבא"מ והעלה דלף אם ליבא אח"כ אעות לקרות אח הבגילה דחיק אח

המ"מ מפני כבוד הבריות ע"ם ועיין בבגן אברבם בבוף סי' ק"ו:

סי' חרצב (בבמ"א ס"ק ב') וכו' צריך להחחיל ברא"ש וכחבו שבות יעקב סימן מ"ב חולק על ה מ"ש

ומסיק דאין צריך להחחיל מרא"ש:

סי' חרצד (ס"ק ג) כו' ולא ידעתי מנ"ל הא עיין בירושלמי פ"א דמסכת שקלים ה"ג שכחב לה דיא בא

לחבוע חובעין ומשמע להבמ"ל דקאי גם אנשים וכ"כ בספר קרבן העדה שם:

סי' חרצו (מחבר ס"ז) ע"ם כו' ולא אחי עשה דיחיד כו' עיין בחשובת רש"ך בבהן סי' נ"ז שחמה בזה

וכחב דהא"ח והבלבו שהמליחו דין זה בע"כ ס"ל האיסור באון בנבר ויין הוא משום שאסור

מחעסק בחמו ולכן גם בשבת אם מחשיך על החחוס או כ"ש אם רוצה לקבור חת אסור בהן א"כ

מה בבל דחייב בשמחת פוריס הא כיון שרוצה לקבור אח מחו אסור בנבר ויין כמו ביו"ע עייש

שבאריך וגם הישוב שם על דברי המ"א בס"ק נ"ד ובס"ק ס"ו וגם בקשה שם על הא"ח מהרב דאי

ביחא בעשה האיסור הוא משום שמחה וכהנ"ל א"כ בשבת אמאי מוחר בנבר ויין

של הרשב"א וה"ק היטב: ודברי הסור בענין זה חמוהים מוצא דמבואר דסובר דאי הוה אחינא בבחה זקוק היה אסור בשבת משום שמא אבבה ויחזור וידליקבה ואי"כ על הסור קבה מכיל לדבא דלר"ה מוחר להבחמם לאורה וכמו שבחבתי ר"ה כפי ההלבה לדחמו לאורה דא"כ הוי"ל להסור להוחם דמוחר להבחמם וברבא דהוא בחרא ובאחת פסק דאסור להבחמם לאור' והוא לא חירי אלא בשבת הבבבה דמיבא על שלחנו ולבא שם היבא אבל הסור מיירי אלא בשבת הבבבה דליבא היבא ואפילו הכי מוסיפין השבת כיון דאסור להבחמם לאורה אך מבב"פ קושיא דאשובה קשיא דכיון דרבא דהוא בחרא סובר דמוחר להבחמם לאורה הו"ל להסור לפסוק כמותו וכמש"כ הרא"ה וגם בהבב"א משמע דאי הוה מודה להרא"ה דרבא סובר מוחר להבחמם לאורה היה פוסק כוותיה משום דהוא בחרא ולא"ע:

סי' חרפא (בט"ז) כו' ואע"ג דבשאלה הבעי' בספק משמע דיפה חמה בס"א סי' כ"ב דהא גם הא"ל דמקודם קודם הוא כלל בחורה ומקראי יליפינן לה בשילחי הוריות וגם נעלמו ממנו דברי הרמב"ם מה' חו"מ וכתי' הוא לפנין חדיר ומקודם יקרים איזה שירלה:

סי' חרפד ס"ג בהג"ה ולא טעה והחחיל לקרות בשל חנוכה כו' בספר קרבן נחנאל בפ' בני העיר סי' כ' כחב על זה ח"ל והייבו טעמא דחדיר ושאינו חדיר קודם ומי' אומר דליחא דאין מעבירין על המצות דוחה אח החדיר דאיה לזה הקשו ס"מ אין מעבירין וא"ח אמה לי קרא דשירי הדם ביה"כ היה שופך על יסוד מערבי ותיפוק ליה דאין מעבירין על המצות ומאי קשיא הא יסוד דרומי הוא חדיר אלא ס"מ דאין מעבירין דוחה אח החדיר עכ"ל וכבר נראה דלא הוי ליחא לי' לבעל קרבן נחנאל בהעתם שבתי המ"א בשעיף קטן ה' בע"ז עייש"ם אך דברי הב"י דהאי דחדיר קודם לא שייך אלא היכא דיעשה שניהם אי לענין הקדימה אמרינן דחדיר קודם אבל מה דיסוד דרומי הוא חדיר אינו ענין לכאן כי שם אינו דין שלא יפסוד ליסוד דרומי אלא ליסוד מערבי וכעין שחלקו הסוס' בחירולס לענין אין מעבירין כן הוה פשיטא להחוס' גם לקושיתינו לענין חדיר אלא דלענין אין מעבירין לא נחנו בקושיתם לסברא זו ותירץ דגם אין מעבירין על המצות לא שייך היכי דלא עבדינן אלא חדא ומ"ם ועבד לחדיר הכוונה דעבד כמו דעבדינן חמיד כן נעבד גם ביה"כ לכן אינעריך רק קרא ועי' זבחים דף נ"ד ומנחות דף ס"ד ע"ב ומגילה דף ו' ע"ב דהקשו נ"כ בחוספו' קושיא זו והביאו חירוץ זה ולא ביימו מבוס דוכתי' מה דביימו במגילה ובעבד לחדיר. וע"ע מ"ם הסוס' בשבת דף כ"ג ע"ב בד"ה הדר פשטי' נר חנוכה עדיף ודוק כי מדברי הסוס' בבחובות דף ק"ו ע"ב בד"ה כדאמר רבא משמע לבאורה שלא כדבריו מ"ה המעיין בדברי הסוס' במסכת שבת שהבאתי יראה כי דבריו מבוארים בעז"ה ונלפע"ד להביא ראיה ברורה דבע"כ הוה פשיטא להם"ם דאסור לקיימו חרווייהו בכל דוכתא חדיר קודם דהנה במסכת מגילה דף כ"ט פרכינן וליטמא הא ולא בעי' הך כו' עייש"ם לבאורה מאי קושיא ודלמא קמ"ל דמקדמינן של ר"ח דלא חימא להקדים של חנוכה מבוס פרסומי ניסא וכמו שבחבו הסוס' בשבת לענין ההפבורה דפרסומי ניסא עדיף מחדיר ואי לא הוה חני רק בר"ח אדר ר"ח אחם היא דמקדמינן של ר"ח מבוס דחדיר אבל בחנוכה פרסומי ניסא עדיף אלא בע"כ הוה פשיטא להם"ם דלענין להקדים לעולם חדיר עדיף ומיהו בזה יל דעיקר קושית הבס"ם דגם בבר אלמד מדברי ר' יחק דבבמוך בר"ח שבת שחל להיות בחול דסובר דקורין חלחא גברא בבל ר"ח וחד בחנוכה מבוס דחדיר קודם אך לפי זה נוסחא אלאחינו לא גרס בס ר"י נפחא רק אחם בס ר"י עייש"ם ואי גרסינן בס ר"י נפחא וגיחא כחירולס הכ"ל יש ליבב בזה קושית הסוס' בד"ה. חד' עייש"ם וא"ל דאמרי' סובר בר"ח שחל בחול כרב דימי ודוק היטב וע"ם אריכות דברים בענינים אלו [illegible] בי הבוס' בבחות דף מ"ט ובירוכין דף

ב' ויומא דף כ"ט ע"א בד"ה אלא עייש"ם הבינן זה שבחבתי עדיין ע"ע ובירוכין לשון:

סי' חרפה כו' ול"נ וכו' בחי' הרשב"א בבסכת ברכות ריש פרק שני דף"ו ע"א עיין שם שחולק על רש"י

סי' חבפז (בע"ז בעיף קבן ב) ברבב"ם כחב כו' וקשה לי כו' עיין בחשובת מהרי"ל הלין סי' רס"ן

שבאריך להביא מל הבא"מ והעלה דלף אם ליבא אח"כ אעות לקרות אח הבגילה דחיק אח

המ"מ מפני כבוד הבריות ע"ם ועיין בבגן אברבם בבוף סי' ק"ו:

סי' חרצב (בבמ"א ס"ק ב') וכו' צריך להחחיל ברא"ש וכחבו שבות יעקב סימן מ"ב חולק על ה מ"ש

ומסיק דאין צריך להחחיל מרא"ש:

סי' חרצד (ס"ק ג) כו' ולא ידעתי מנ"ל הא עיין בירושלמי פ"א דמסכת שקלים ה"ג שכחב לה דיא בא

לחבוע חובעין ומשמע להבמ"ל דקאי גם אנשים וכ"כ בספר קרבן העדה שם:

סי' חרצו (מחבר ס"ז) ע"ם כו' ולא אחי עשה דיחיד כו' עיין בחשובת רש"ך בבהן סי' נ"ז שחמה בזה

וכחב דהא"ח והבלבו שהמליחו דין זה בע"כ ס"ל האיסור באון בנבר ויין הוא משום שאסור

מחעסק בחמו ולכן גם בשבת אם מחשיך על החחוס או כ"ש אם רוצה לקבור אח מחו אסור בהן א"כ

מה בבל דחייב בשמחת פוריס הא כיון שרוצה לקבור אח מחו אסור בנבר ויין כמו ביו"ע עייש

שבאריך וגם הישוב שם על דברי המ"א בס"ק נ"ד ובס"ק ס"ו וגם בקשה שם על הא"ח מהרב דאי

ביחא בעשה האיסור הוא משום שמחה וכהנ"ל א"כ בשבת אמאי מוחר בנבר ויין

הרחמן הוא ישמח לבנו וישלח לנו משיח צדקינו ויבנה ערי קדשנו ותפארתנו במהרה בימינו אמן והוא יעזרנו ויתמכנו להוציא לאורה יתר הדברים אשר חננו ה' יתברך בדברי תורה ולא ימושו מפי ומזרעי ומזרע זרעי הכ"ד קטן הערך שפל **ברך אליעזר** החונה פק"ק סאטנוב והגליל יע"א: